QVÆSTIONVM REGVLARIVM, ET CANONICARVM,

IN QVIBVS VTRIVSQVE IVRIS;

Et Priuilegiorum Regulatium, et Apoſtolicarum Conſtitutionum nouæ, ac veteres difficultates alibi diſperſæ, atq; confuſæ miro ordine Scholaſtico per quæſtiones, & articulos elucidantur,

Prælatis Eccleſiaſticis, & Regularibus, nec non Iudicibus cuiuſcunque tribunalis, & vtriuſque Iuris peritis maximè neceſſariarum

TOMVS SECVNDVS,

AVCTORE P. F EMANVELE RODERICO LVSITANO,

Sacræ Theologiæ Lectore, Prouinciæ Sancti Iacobi Regularis obſeruantiæ.

QVIBVS TANDEM PER R. F. PAVLINVM BERTI LVCENSEM EREM. S. AVGVST. Congregationis Lombardiæ, Sacræ Theologiæ Lectorem, & Sancti Iacobi Florentiæ Priorem Nunc ACCESSIT *ex diuerſis grauiſſimis Auctoribus conflatus*

TOMVS QVARTVS

PRAXIM CRIMINALEM

Tam Regularium, quam Secularium Clericorum abſolutiſſimam continens:

Cum triplici Indice, quorum Primus articulos oſtendit: Secundus Conſtitutionum Pontificalium, & Iuris Canonici, atque Ciuilis, & Concilij Tridentini decreta multipliciter hic declarata proponit: Tertius rerum notabilium ſententias inſinuat.

SVPERIORVM PERMISSV, ET CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS, MDCXVI.

Apud Baretium Baretium.

Digitized by Google

ADMODVM R. PATRI
F. THOMÆ RVBEO
A BRIXIA PRIORI.
S. MARIAE DE POPVLO VRBIS,

Lectori Sacræ Theologiæ, & Concionatori Ordinis Eremit. S. Auguſtini Congregationis Lombardiæ

F. PAVLINVS BERTI LVCENSIS S. P. D.

Væſtiones Regulares eruditiſſimas incredibili ſtudio, atque labore expurgatas, & auctas nunc Venetijs impreſſuro ſtatim virtutum tuarum fulgoribus Adm. Reuer. Pater occurriſti, & illas potius lucentes, quàm in lucem edendi cupiditatem inieciſti; lucent ipſæ quidem Doctiſsimi Authoris illuſtratæ claritate; verùm tui nunquam ſatis laudati Nominis ita fulgebunt ſplendore, vt veriùs ad tenebras, quam è tenebris oriri ſint cenſendæ: Habuerunt Parentem non obſcuri certè nominis Doctorem; at Protectorem habebunt poſtac te Concionatorem celeberrimum, Oratorem eloquentiſsimum, Rectorem integerrimum; vtraque Heſperia hilari fronte complectetur has denuò ceù naſcentes roſas, Hiſpania candidas, purpureas Italia; quantum enim candoris præſe tulerunt hactenus elucidatæ veritatis, tantum præſeferent ruboris inpoſterum inſcriptæ tuæ dignitatis; es tu Thomas ille, ad quem audiendum diſputantem orantem, & concionantem in celebrioribus vrbibus ſemper plenis vndique vijs, ad quem recipiendum Gubernatorem, Rectorem, Adminiſtratorem omnibus in noſtra Congregatione ſuffragijs frequentiſsimè itum fuit; quibus factum eſt, vt quemadmodum Cardinalibus S. R. E. eligentibus Sum. Pontif. vnus ex eorum cœtu te ſuô voto Pont. nominauit, ita ipſe ſolus poſt habitam Aſculi ad Populum concionem acerbo Clementis Octaui audito repente mortis nuncio maxima totius Vrbis admiratione nec vix quidem ad reſpirandum (tantùm abeſt ad cogitandum) ſumpto ſpatio elegantiſsima oratione tanti Principis, ac Patris interitum deploraris. Age accipiat meus hucuſque obſcurus labor deinceps lumen de lumine tuo, & clarius fiat opus luce tua; decet enim minora lumina ſupremum iubar colluſtrare. Vale.

Venetijs Cal. Septembris. M DC XV.

Digitized by Google

AD LECTOREM.

CVM Diuino, humanoque iure ij, qui aliquid pollicentur, præſertim ſi illud in Reipub. vtilitatem quidquam adiuuaminis ſit allaturum, omni conatu præſtare teneantur: Cùm in Quæſtionum Canonicarum, & Regularium Primo Tomo in lucem edito, ſimul & in alijs operibus meis Secundum, & Tertium tomum eandem materiam diſcutientes propediem me pariturum fidem dederim, mihi viſum eſt ad promiſſi obſeruationem me iure optimo obligari, maximè cùm exploratum habeam, vniuerſam Religionum multitudinem ad horum tomorum aſpectum, lectionemque anhelare. Etenim vndequaque eorum omnium, qui prioris tomi embamma deguſtarunt, vel ſaltim dubiorum in eo contentorum exactam ponderationem legentium relationibus intellexerunt, quotidianis precibus fidei datæ ſatisfactionem vſque adeo flagitarunt, vt plerique me peccati arguerent, ſæpeſæpius inculcantes, quòd promiſſis factis, iuſtis eorum deſiderijs, communiq; omnium vtilitati reſpondendo plus æquo tardauerim. Sed quid dicam? Fateor tandem lentius feciſſe greſſus, abſit tamen omnis culpæ ſuſpicio, cùm propter tam varias, tamque crebras occupationum mearum moleſtias, quibus quotidie diſtrictus teneor, vix quidquam temporis, aut operis in ſatisfaciendo eorum petitionibus, & communi commodo fidei factæ conformi potuerim impartiri. Nunc verò illud duntaxat reſtat, vt te Chriſtiane lector implorem, vt ſi quæ alia in hoc tomo minus benè ponderata, minuſque firmiter comprobata reperies, vt candido animo ſincerè id imploranti ignoſcas, cogitando quòd humanis repagulis detentus, humanæque imbecillitati varijs tenebris obfuſcatæ ſubiectus, omnia nequeam, præſertim in rebus moralibus tantis opinionum inter ſe diſſidentium varietatibus implicatis, iuxta omnium vota comprehendere. Verùm cùm hoc ex intellectus organis corporeis impediti errore, voluntate ad id neutiquam conſentiente proficiſcatur, dignum eſt cui ignoſcatur, cùm exactius ea trutinandi & cuilibet maturioris iudicij cenſuræ, ne erroribus implicentur hæc ſubijciendi plena voluntas nequaquam deſijt. Accipe itaque Chriſtiane lector ea ſinceritate hunc animi mei candorem, quam volumina parturientes in ijs obſeruare ſolent, & amicè, quæ minus rectè reſoluta videbuntur, mihi inſinuare ne pigeat obteſtor. Etenim ſi vt corrigantur videbitur oportere, vt emendentur operam dabo. Tandem, vt opus hoc cum reliquis iuxta deſiderium meum in lucem prodeat, huius & ceterorum cenſuram ſacroſanctæ Matri Eccleſiæ baſi, ac ſolidiſſimo veritatis firmamento humiliter ſubijcio. Vale.

QVAESTIONVM CANONICARVM, ET REGVLARIVM

F. EMANVELIS RODERICI

TOMVS SECVNDVS.

QVAESTIO I.

De correctione fratrum, quo ad Iudicum neceſſitatem, & eorum qualitatem, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur quatuor.

1 *Vtrum neceſſarium ſit iudices in religionibus conſtituere.*

2 *Quomodo Prelati, & iudices debeant particulares amicos euitare, ne partiales videantur.*

3 *Vtrum* Prelati, *& iudices debeant eſſe inexorabiles, ne de partialitate notentur.*

4 *Quomodo iudices, & ſuperiores ab iracundia, & verbis inorauitatis debent eſſe alieni, vt rectè iudicent.*

ARTICVLVS I.

Vtrum neceſſarium ſit iudices in religionibus conſtituere.

Reſpondeo dicendo, in hoc mundo oĩa ſub cõtentione, & diſcordia verſari, oĩa enim ex partibus, & qualitatib. cõtratiis ſunt formata, & homo, in quo oĩa creata continentur, ex his qualitatib. cõtrarijs eſt compoſitus, & in eo caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem, cuius natura poſt peccatum originale ab adoleſcentia ſua prona eſt ad malum, quod non ſolũ ex ſacris literis patet, ſed videmus in iure edoceri: *a* Vnde Euripides, in Bellerophronte, ait. *Ingenita quidem eſt malitia cunctis mortalium*, qđ tradit Ioãnes Stobæus, *b* & in quadã ordinamẽtorũ lege cõtinetur. Propter quã cauſã natura ita poſt peccatũ corrupta, & ad malũ inclinata, vnuſquiſq. viã ſuã ſequitur, & inclinationẽ, & affectionẽ amplectitur, ita vt in ſua vnuſquiſq; opinione perſiſtat, intelligens ſuo ſenſu abundate. Ex quo fonte dimanant inimicitiæ, inuidiæ, partialitates, cõtentiones, inſectationes, iurgia, bella, æmulationes, & alia huius generis mala. Quæ omnia in dies magis ac magis oriri, & augeri, in hoc loco ſolitudinis, & horroris (proh dolor) aſpicimus. Ex primo. n. peccato, vt dictum eſt, & tradit Scriptura *c* diuina, & explicat D. Aug. tanquam ex quodam ſeminario hæc omnia effluxerunt, in quo. n. ſicut omnes peccauerunt, ita in omnes præfata genimina viperarum à charitate aberrantia in omnes homines pertranſit, & ſic factum eſt, vt nullus ſit in mundo, etiam minimus viuus, in quo huiuſmodi peſtis diſſenſionis, contentionis, æmulationis, & ambitionis nõ irrepſerit. Vbique enim regnat ſuperbia, & quæ ſua ſunt quærunt, & omnes ambitioni incumbunt, & primas cathedras, & ſedes inſequi non verentur, quod adeo effudit in omnes, vt etiam ad ſtatũ Eccleſiaſticum, & Regularem peruenerit, & ita in eo ſuas immiſerit irradicatas radices, vt vulnus ab ipſis ortum in eo difficillimè poſſit medicari: cum in ſtatu Eccleſiaſtico, & Regulari colore zeli, iuſtitiæ, & boni regiminis, ſit obuolutum, & à diabolo in calice iræ Dei ſub ſpecie boni ipſis Eccleſiaſticis, & Regularibus propinetur: quæ inſectationes & partialitates, peſtis graſſabilis communitatis ſunt cenſendæ. Experimento enim compertum eſt, multa Regna, plurimaſque prouincias hac vnica peſte funditus fuiſſe euerſas, & vſque ad fundamenta exinanitas. Partialitates enim ſanguinolentæ Guelforum, & Gabelinorum, de quibus meminerunt Neuizan. *d* Aciatus, & Tiberius Decianus maximũ malum in Italiam intulerunt. Quæ diſcordiæ multorum malorum abũdantiſſima ſunt ſeminaria, vt luculenter Baldus, e Boetius & alij tradunt. Et maximam in religionibus effeciſſe ſtragem, experiẽtia docet, Quæ vitia ita facta ſunt communia, vt diſſimulentur, & nulla lege ciuili prohibeantur, prout tradunt Bartolus, *f* & Socinus. Cum autem iuris ciuilis finis ſit, populum in pace, & iuſtitia conſeruare, vt hæc mala hominũ inclinatio in medio quodam diuino præcludatur, & homines ſe ipſos amantes poſt deſideria ſua ambulare volentes ab his omnib. inclinationib. abſtrahantur: oportuit, vt Rectores, & Iudices conſtituerentur ab his inclinationib. ita alieni, vt eos poſſent in officio continere, Vnde quando contingit, Generales, aut Prouinciales aliquos patres ad viſitandum prouincias deputare, & aliqua grauia negotia ipſis committere decidenda, tenentur viros ad id conſtituere, qui non ſolùm ſciẽtia, & experientia ſint præditi, ſed qui ſint ab omni affectione humana ſegregati, ita vt ſceleratos poſſint coercere, & filios religionis in diuerſas partes diſperſos in vnum congregare, geſtantes in manu ſtateram. Omnis enim, qui rectè iudicat, ſecundum Diuum Gregorium *g* & Hieronymum, ſtateram in manu portare dẽt, & Innocentius Quartus ait:

Iudices ſtateram geſtent in manibus, lances appendant æquo libramine.

a Cap. oĩs ætas. 22. q. 4. auth. de monach. §. ſancimus. verb. ſi fuero is quedã, in ſi. gl. v. ſus p̃diga in proœ. decretalium.

b *Stho. ſerm.* 10 *de iuſti. l.* 13 *tit.* 2. *lit.* 7. *ord.*

c *Gene.* 7. *&* 9. *Aug. li.* 22. *c.* 22 *de Ciuit. Dei.*

d *Neuiz. ĩ ſilua nup. li.* 4 *n.* 134. *f.* 93. *Alc. lib.* 1. *Parerg. c.* 12. *Decian. in* 2. *to. criminũ. lib.* 7. *c.* 7. *n.* 11.

e *Bal. in l.* 2. *nu.* 13. *ff. de orig. iuris Boet. ĩ tract. de ſeditioſ. ĩ pri. n.* 10. *& ſeq. Caccialup. ĩ l. oẽs popul. n.* 12. *ff. de iuſti. & iur. Dec. vbi ſup.*

f *Bar. in l. obſeruari, C. đ decur. li.* 10. *& in l. vniuerſa. C. de p̃ci. impera. offer. Soc. con.* 95. *co.* 1. *nu* 3.

g *Can. oẽs qui.* 44. *diſt. c. offeramus* 24 *q.* 1. *c.* 1 *de regu. iur. l.* 6. *Autho. iuſiur. q̃ p̃ſtat ab iudic. ſic & primum*

Et in quandam Authentica ab ipſis iuramentum de ſeruanda iuſtitia ſumi præcipitur, quod ſi à prælatis Regularib. non ſumitur, ideo euenit, quia de eorũ religione, ratione ſui præeminentis ſtatus, magis confiditur. Denique debent ſe conſtituere in medio, ita vt non declinent ad dexteram neque ad ſiniſtram, ſed vnicuique debent, quod ſuum eſt, tribuere, partialitates, & diſcordias tanquam patres componentes, conſiderantes bonum eſſe, & iucundum habitare fratres in vnum, vt allegans Speculatorem, & alios, tradit Puteus *a* in ſuo tractatu de Syndicatu. Contrarium enim facientes non nomine iudicum debent nuncupari, cum ſint partiales, & fautores factionum, & ſeditionum, prout ſolent in iure *b* appellari, iuxta allegata à Baldo, Speculatore, & Auendanno. Si enim iſti Patres ad præfata negotia decidenda ſe partiales in aliquo oſtenderint, omnium peccatorum rei profecto à fratrib. iudicabuntur: & quod facere tentauerint, in malã partem ab his accipietur; nam cum prouincias ſibi commiſſas, nõ, vt oportet, paſtoraliter viſitauerint, non relinquent earum religioſos in loco paſcuæ collocatos, ſed in diſcordia antiqua magis irradicatos: Ita vt de iis prouincijs dici poſſit, eſſe ab apro de ſilua exterminatas, & à ſingulari fero eſſe depaſtas, quæ ſic exterminatæ, & depaſtæ in plateis clamitãt, & clamor earum vſque ad principum, & Regum tribunalia, non ſine maximo religionis diſcrimine, aſcendit.

a Put. de ſyndic. v. iudex. c. 2. nu. 2. fol. 210. ca. cũ inter. de exce. & ibi gl. v. claudicare l. fin. C. de fruct. & litium expenſis.

b l. 22. tit. 9. p. 2. l. 4. et fi. tit. 27. p. 3. Bal. in l. vn. in princ. C. de caduc. tol. Spec. ti. de treug. et pace ver. quid ſi qualibet eorum Auend. in cap 2. prat. nu. 2.

ARTICVLVS II.

Quomodo Prælati, & Iudices debeant particulares amicos euitare, ne partiales videantur.

Reſpondeo dicendo, quod (prout ex ſuperioribus patet) ad homines in officio continendos neceſſarium eſt, vt iudices, & ſuperiores conſtituantur ita recti, vt ab omni affectione humana videantur liberi, ita vt neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram ab æqualitate ſeruanda recedant: propter quod in hoc articulo tractatur, quomodo debeant à particularibus amicis abſtinere, qui aliquando amici intellectum in ſuum obſequium captiuant. Ariſtoteles enim non prohibet ſuperioribus particulares amicos habere; Imperium enim, & Philoſophia, vt dixit Iulius Capitolinus, loquens de Imperatore Antonino Pio, affectus naturales non tollit, à ſocietate enim amicorum ſegregari, & verſari inter homines, & hominum carere ſuffragiis, vita hominis non eſt cenſenda, prout Imperator Iuſtinianus *c* affirmat, & Cicero *d* in Lelio ait: *Omnis enim ratio, & inſtitutio vitæ adiumenta hominũ deſiderat, in primiſque vt habeat, quibuſcum familiares conferre poſſit ſermones.* Et idem *e* in officiis dicit, *Oium ſocietatum nulla præſtantior eſt, nulla firmior, quã cũ boni viri mores ſimiles ſunt familiaritate cõiuncti.* Et alibi ait, *Nihil eſt aptius vitæ nihil ad beatius viuendum accommodatius quam cum viris bonis, iucundis, amantibus noſtri viuere.* Hæc enim amicitia omni iure permiſſa eſt: apud ſcripturam *f* enim dicit Dominus: *Audite ſermones meos; ſi quis fuerit inter vos Propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad illum: at non talis ſeruus meus Moyſes, qui in omni domo mea fideliſſimus eſt, ore enim ad eos loquar et palam, & non per ænigmata, & figuras Dominum videt.* Et Chriſtus Dominus *g* habuit amicum Lazarum, quem reſuſcitauit, & vocauit *h* diſcipulos amicos dicens: *Iam non dicam vos ſeruos, ſed amicos, quia omnia quæ audiui a Patre meo, nota feci vobis.* Et ſic D. Petrum, Iacobum, & Ioannem ſuæ transfigurationis particulares amicos teſtes eſſe voluit, *i* & in oratione horti, ipſos voluit eſſe præſentes. Ius etiam Ciuile *k* has permittit amicitias. Et Suetonius refert Iulium Cæſarem ſpecialis amicitiæ vinculo erga Caium Opium, & Cornelium Balbũ fuiſſe affectum. Et Imperatori Tiberio erga Iuriſcõſultum Neruam id ipſum contigiſſe refert Cornelius *l* Tacitus, & ex quadam lege ſatis hoc patet, in qua id Zaſius expendit. Imperatorem etiam Adrianum (vt eius narrat hiſtoria) plurimos habuiſſe amicos particulares conſtat. Quod ipſum de imperatore Marco Antonio Philoſopho Iulius Capitolinus in eius vita refert, dicens Seium Fuſcianum, & Aufidium Victorinum, & Beuium Longum, & Galenũ, eius fuiſſe familiares. Et non me latet, Imperatorẽ Alexandrum Seuerum, Encolpium, Papinianum, & Vlpianum, vt ſpeciales amicos coluiſſe, prout Lãpridius in eius vita, & Diſplicianus in vita Imperatoris Caracallæ nobis ſcriptum reliquerunt: nec ẽt ignoto Alexandrum Magnum inter alios, vt familiarem amicum, Epheſtionẽ habuiſſe, prout refert Valerius *m* Maximus. Leges quoque Partitarũ *n* id ipſum videntur ſentire, & in ſpeciali lex *o* quædam, in qua de amicitia quærenda, & retinenda, rationibus agitur. At quid plura: nonne diuina oracula *p* prædicant dicendo: *Gratia & amicitia liberant, quas tibi ſerua, ne exprobrabilis fias?* Ex quibus omnibus colligitur, ſuperiores, & prælatos à peculiaribus amicis non debere, nec poſſe omnino abſtinere, ſed vt hoc faciant, prout decet, ſumma prudentia incedere oportet, vt ex ſequentibus documẽtis ſit manifeſtum.

c l. hi qui. C. de apoſt.

d Cicer. in Lelio.

e Cice. 2. offic.

f Num. 12.

g Ioan. 11.

h Ioan. 15.

i Matth. 7. 3. Marci. 14.

K l. Diui fratres, ff. de iure patr. l. fi. ff. de offi. præfect. vigil. l. lata culpa §. amicos ff. de verbo. ſignif. l. Taci. li. 4. & 5. l. 2. §. poſt hũc maxime verſic. hic etiã Nerua. & ibi Zaſius, ff. de ordi. iur.

m Val. Maxi. li. 4. c. 7.

n l. 5. tit. 9. parti. l. 22. tit. 9. lib. 3. recop.

o l. 2. tit. 27. p. 2.

p Prou. 25.

Aduertant autem primo iudices, & prælati, quomodo ſe in communicatione amicorum habere debeant, vbi enim viderint partialitates vigere, ita ſe gerere debent, vt nihil ex ipſis ſiniſtrum ſuſpicetur. Illi enim, qui partialitatibus ſunt dediti, ea, quæ ſincero animo fiunt, in malam partem conuertunt, & iudices, & prælatos de peccato acceptationis perſonarum redarguunt, affirmãtes, his gratificari, quos amant, & eos aut omnino abſoluere, aut parui condemnare, cum amicitia ſit amor ſuperabundans, quæ oculos amicorum nonnunquam excæcat, cum amicus alter ipſe dicatur, vt ſcribit Ariſtoteles *q*.

q Ariſt. 2. Rhet. & 9. ethic.

Aduertant etiam, quod facientes iuſtitiam obſecrationibus alicuius amici, nullum proprium intereſſe prætendentes, non poſſunt iure ab aliquo partiales vocari: at facere omnia etiam gratuita obſecrationibus alicuius priuati amici, & nolle ea ad alterius ſupplicationem agere, ſpeciem & colorem partialitatis præ ſe ferre videtur, a quo cauere debent iudices, & prælati, cum domus Cæſaris non ſolùm crimine, ſed etiam ſuſpicione debeat carere, prout Cicero in officiis ait; non tamen prælati, & iudices de partialitatis vitio notari poſſunt, ſi religioſis pauperibus, & infimæ claſſis, quorum potentia eſt ſatis debilis, ſe beneuolos demonſtrauerint, paruulorum enim ſe debent exhibere publicos protectores, ne à potentibus opprimantur, ita tamen vt hoc fauore elati, contra ſuos prælatos recalcitrare minime præſumant iuxta ea, quæ Baldus, *r* & Auendannus de iudicibus ſcribunt.

Aduertant etiam vnum, quod ante oculos ſẽper habere debent, eos ratione ſui officij, & ratione grauitatis ſuarum perſonarum, teneri euitare frequentiam quorundam hominum adulatorum, garrulatorum, & audaciũ, ocioſitati incumbentiũ, ſolẽt .n. hi noctu, & diu iudicũ domos inuiſere, vt eorum

r Bal. in l. al' ictas, §. ne potiores ff. de offic. præſu. Auẽd. in c. 2 prat. nu. 21. ad finem.

bene-

beneuolentiam captent, qui in congregationibus malè audiunt, & omnibus ſunt infeſti, de quib. Horatius in hunc modum loquitur.

Percontatorem fugito, nam garrulus idem eſt;
Nec retinent patula commiſſa fideliter aures.

Qui cum omnes odio habeant, ſuperiores eos audientes etiam odio habent, & licet omnia iuſte faciant, iniuſte, propter eos aliqua arbitrantur, cũ ſoleant ſuis fallacijs & adulationibus ipſos ſuperiores malè informare. Vnde Cicero ad Quintũ fratrem ſic ſcribit:

Sint aures tuæ, quæ id, quod audiunt, exiſtimentur audire, non in quas ficte, aut ſimulatè, quæſtus cauſa inſuſurretur: Nihil per eos qui ſimulant ſe apud te multum poſſe abs te ſolere impetrari. Hi enim, cũ ſint alti corde, ſolent prædicare, eorum prælatos omnia ſibi concedere, & abſcondita illis, vt veris amicis communicare, vt ita ab omnibus reuereantur.

Conſiderent denique prælati ſuas cogitationes, & abſcondita minime amicis fore reuelanda, dicebant n. Seneca & Laberius, prout refert Patricius, a *Ita amicos habeas, fiere vt poſſe inimicos putes; non enim eſt deterior hoſtis, quam fictus amicus, nec odiũ grauius, quam ſimulatus amor.* Et Cicer. b ait: *Nulla capitalior peſtis, quam illorum, qui cum maximè fallunt, id agunt, vt boni viri eſſe videantur.* Et idem c Cicero ad Quintum Fratrem Proconſulem Aſię ſcribit dicens: *In prouincia ipſa ſi quem es nactus, qui tuam familiaritatem penitus intrauerit, qui nobis ante fuerat ignotus, huic quantum credendum ſit, vide, nõ quin poſſint eſſe multi principales viri boni, ſed hoc ſperare licet, iudicare periculoſum eſt, multis enim ſimulationum inuo lucris tegitur, & quaſi velis quibuſdam oſtenditur vniuſcuiuſque natura, frons, oculi, vultus, ſæpe mentiuntur, oratio verò ſæpiſſimè; quam ob rem qui poteſt reperiri ex eo genere hominum, qui pecuniæ cupiditate adducti, careant his rebus omnib. à quibus nos diuulſi eſſe non poſſumus, te autem alienum hominem ament ex animo, ac non ſui commodi cauſa ſimulent, mihi quidem per magnum videtur, præſertim ſi ijdem homines priuatum non ferè quenquam, præteres ſemper omnes ament, quo ex genere, ſi quem forte tui cognouiſti amantiorem (fieri enim poterit,) quam temporis, ad tuum numerum libenter aſcribito ſin autem id non proſpicis, nullum erit genus in familiaritate cauendum magis, propterea quod & omnes vias pecuniæ norint, et omnia pecuniæ cauſa faciunt, & qui cum victuri non ſunt, eius exiſtimationi conſulere non curant.* Ex quibus ſatis cordatis verbis colligitur, prælatos, & iudices debere ſummopere examinare animos eorum, cum quibus amicitia cõiunguntur, ne ſub ſpecie amicitiæ, ſui honoris, & famæ curſu temporis lupi rapaces reddantur, ſicut ego expertus fui, & multorum patrum experientia id ipſum docet.

a *Patr. de Rep. l.7.tit.1.f.100.*
b *Cic.li.1.offic.*
c *Cic. ad Quīt. 'ras.*

ARTICVLVS III.

Vtrum prælati, & iudices debeant eſſe inexorabiles, ne de partialitate notentur.

RESpondeo dicendo, quòd ſicut prælati, ne partiales, & acceptatores perſonarum iudicentur, debent aliquorum familiaritatem, & amicitiam fugere, prout in articulo ſuperiori dictum eſt, ita ab importunationibus, & deprecationibus nimijs aliquorum debent ſe penitus abſtinere, ne his attracti, nimis fauorabiles ſint aliquibus, in eaque qualitatis lance, in qua debent eſſe, minimè perſiſtant. Et præcipuè tenentur obſecrationes potentium euitare, quæ id, quod eſt difficilè factu, factibile ſæpe reddunt, prout Imperatores d Gratianus, Valẽtinus, & Theodoſius Eutropio præfecto ſcribunt, ibi: *Sed quoniam plerunque ita in multis caſis inuerecundia potentium inhiatione cõſtringimur, vt etiam non concedenda tribuamus:* Quæ verba ſummopere ſunt mente reuoluenda, ſi enim ipſorum potentiũ rogationibus Imperatores, ſe non concedenda tribuere fatentur, quid eſt de inferioribus ſuperioribus præſumendũ, qui ab his potentibus in ſuis prætenſionibus dependent? Sed quia non poſſunt ſuperiores non ab aliquibus rogari, ideo in his deprecationibus debent prælati aduertere tria, quæ conſiderata iuxta paſtorale eorum munus, ipſos ad eas admittendas, aut reijciendas conducunt. Tria autẽ ſunt; *Qui rogat, qui rogatur, & pro quo negotio rogatur.* Non enim debet culpare eum, qui pro alijs rogat. Alexander enim Magnus Philoſophum Caliſtenem laudabat, eo quod pro aliis ſæpiſſimè intercederet, pro ſe verò nunquam ab eo aliquid petebat. Vnde non debent iudices, & prælati ſe inexorabiles oſtendere, ſed deprecantes, quando oportuerit, audire, & eorum votis, ſi ipſis placuerit, annuere: ſicut enim iudicum eſt non facere omnia, quæ ab ipſis poſtulantur, ita magnamini viri eſt pro alijs in rogando eſſe ſolicitum: nam ſicut proprium iudicis eſt eſſe iuſtum, & rectum, ita proprium viri boni, & grauis eſt omnibus ſe miſericordem, & interceſſorem exhibere, vitium intolerabile eſt iudicis, negare omnia ab eo poſtulata, & non minus intolerabile eſt concedere omnia ab eo petita; bonus enim iudex in iudicando ſemper debet eſſe iuſtus, & in eo, quod rogatur, aliquando debet eſſe humanos: fit enim iudex & prælatus odioſus, quando in omnibus inexorabilis oſtenditur. Et aliqui in hanc dementiam deueniunt, vt imperare cum auſteritate ſuam authoritatem magnificare exiſtiment, non aduertentes in negotiis gratioſis, ipſos ſe benignos, & beneuolos præbere, non eſſe peccatum, ſed virtutem, & prudentiam, dummodo iuſtitiæ æqualitas nullum detrimentum patiatur. Vide quid D. Auguſtinus e Imperatori Macedonio ſcripſerit, dicẽs: *Prodeſt interceſſio noſtra, cuius miniſterio ſeueritas tẽperatur, & veſtra non nobis diſplicet, quod rogamini a bonis, quia nec nobis diſplicet, quod terreamini à malis, ita formidetur vltio cognitoris, vt neque interceſſoris religio contemnatur.* Vnde ipſemet Auguſtinus pro peſſimis Donatiſtis Marcellinum Tribunum exorauit, vt ex quadam eius epiſtola, f conſtat pro Circumcelionibus apud iudicem Ampigium interceſſiſſe. Non debent iudices has poſtulationes ægrè ferre, cum dominus preces Ioſue g etiam ante partam victoriam admiſerit, nec obdurauerit ad deprecationem Suſannæ, h & infirmi Ezechiæ, i & idololatræ Achab; K & adulteri, & homicidæ Dauidis, & Niniuitarum, l quorum ciuitas ſubuerſionis vltioni erat dãnata. Hæc eſt charitas Chriſtiana, qua Eccleſia quotidie Sãctos Dei priuatos deprecatur, vt eorum interceſſionibus a Deo Optimo Maximo à periculis animę & corporis liberemur, prout reſoluũt Frater m Antonius Camos: & Cermeſatus n in ſua Rapſodia ait: *Neque enim expedit Principem ſemper eſſe minacem, aſperum, & ſuperbum, ſed magis interdum pro locorum, temporum, ac perſonarum conditione placidum ſe, & benignum, ac manſuetum præbere.*

d *li.1.potẽtior.*
e *Aug.c.8.epiſ. 53. c.prode.23. q.2.*
f *Epiſt.160.*
g *Ioſue 10.*
h *Daniel.13.*
i *Reg.20. Eſai. 87.*
K *3.Reg.21.*
l *Ioan.3. & 4.*
m *Camos 11. microcoſ.1.par. dialog. 10 par. 122.col.1.*
n *Cerme.i Rapſo.c.20.f.124.*

ARTICVLVS IV.

Quomodo iudices, et ſuperiores ab iracundia, et verbis inordinatis debent eſſe alieni, vt rectè iudicent:

RESpondeo dicendo, quod cum iudices ad maxillas affectionum carnalium conſtringendas ſint conſtituti, oportet ſuarum affectionum incitamenta ligare, vt ita in rectitudine debita nullo modo deuient, inter quas affectiones, iraſcibilis in irã prorumpens oculos intellectus ſolet maximè excæcare, ita vt videntes non videant, & intelligẽtes nõ intelligant: Vnde ait Cicero: *a Qui Reipublicæ præſunt, legum ſimiles ſint, quæ ad puniendum non iracũdia, ſed æquitate ducuntur.* Ait etiam Plato: *b Iracũdus ad diſciplinas diſcendas idoneus, ad regendã rem publicam prorſus inutilis:* Et dicit Iſidor. *c Quod iudex iratus examen ſui intellectus oculos excæcat.* Et affirmant *d* Valerius Maximus, & Cermenatus: *Iracundia non modo non parcit inimicis, ſed ne amicis quidem, quamuis innocentibus: Hæc eadem crudelitatem commem habet, crudelitatis vero horridus habitus, truculenta ſpecies, violenti ſpiritus, vox terribilis omnia minis, & cruentis imperijs referta.* Et hoc voluit ſẽtire Antonius Carceres Pacheco *e* in hæc verba prorumpens. *Ergo Prætor moderatus comprimet iſtos tranquilli animi prædones, neque patietur eos cõtra rationis legem conſpirare, totuſque in eo erit, vt neque ex oculorum obtutu, ex fronte, vel remiſſione, vel contractione, ex riſu, ex hilaritate, ex mæſtitia, ex reticentia ex voce, aut contentione, aut ſubmiſſione facilè appareat eſſe ſe, aut bonorum ſuaui vſura, aut malorum acerbo dolore perturbatum.* Et Diuus Gregorius ait: *f Curandum eſt, ne ira ſubrepat, ira quippè etiam cum delinquentium culpas exequitur, non debet menti quaſi domina præire, ſed poſt rationis terga velut ancilla famulari, vt ad faciem iuſſa veniat.* Aduertãt tamen iudices, quod non ita debent irã comprimere, vt eius terror minimè ſit ſuper terram. Nam vt idem Diuus Gregorius, *g* & Lactantius aſſerunt: *Ira quæ ad correctionem vitiorum pertinet, neque homini adimi debet, nec Deo poteſt, quia et vtilis eſt rebus humanis & neceſſaria;* & alibi *h Aufer iram Regi, non modo Regi nemo parcebit, ſed etiam de faſtigio præcipitabitur: imò verò cuilibet humili eripe hunc affectum, quis enim non ſpoliabitur, quis non efficiet iniuriam.* Et ait Ariſto. *i Qui non iraſc[itu]r pro quibus oportet, & vt oportet & cũ oportet & in quos oportet, is proculdubio fatuus, & ſtupidus eſt.*

a Cicero li. 1. offic.
b Plato li. ſent.
c Iſid. de ſũmo bono. c. 16.
d Val. lib. 9. c. 2. Cerme. in rap. fod. c. 2. p. 344.
e Carceres ĩ cõp. præte. Vrb. ti. de azimi affect. moderand f. 16. in fin.
f Greg. epiſt. 126 lib. 7.
g Greg. epiſt. 51 li. 8. Lact. lib. 6. de ira Dei c. 17
h Cap. 23.
i Ariſt. 3. ethic. & li. 4. c. 6.

Aduertendum deinde, quod cum ira eos inuaſerit, non vociferentur, tunc enim non ea moderatione loquentur, qua oportet ſuperiores in loquendo vti, propter quod in Toletano concilio vndecimo *K* legitur: *In loco benedictionis conſidentes domini ſacerdotes, nullus debet aut indiſcretis vocibus perſtrepere, aut quibuslibet tumultibus perturbare: nullus ẽt fabulis vanis, vel riſu agi, & quod eſt deterius obſtinatis diſceptationibus tumultuoſas voces effundere.* Si quis enim, vt Apoſtolus ait, putat ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius vana eſt religio. Conſiderent illud Gregorij. *l Lingua cum non reſtringitur, nequaquam vbi ceciderit iacet, ſed ſemper ad deteriora deſcendit.* Et ideo Alphonſus Sapiens Rex Hiſpaniarum *m* manſuetudinem in verbis iudicibus commẽdauit, propter quod meritò vidi ego aliquando ſindicatũ fuiſſe quendam iudicem regularem, eo quod verbis inordinatis ſubditos tractaret.

K Quæſt. 4. ca. in loco.
l Greg. l. 6. moya. c. 1.
m l. 4. tit. 4. p. 2. in fi.

QVAESTIO II.

De correctione fraterna, quo ad eorum iudices, in decem articulos diuiſa.

Circa quam queſtionem quæruntur decem.

1 *VTrum iudex ſecularis poſſit cognoſcere de cauſis regularium.*
2 *Vtrum iudices ſeculares poſſint cognoſcere de cauſis religionum militarium.*
3 *Vtrũ iudex ſecularis poſſit cognoſcere de crimine cõmiſſo à religioſo ante ingreſſũ religionis.*
4 *Vtrũ delinquens ſimul laicus cũ monacho dẽat conueniri coram iudice ſeculari, an regulari.*
5 *Vtrũ religioſus cõuerſus religionis approbatæ, nullo ordine inſignitus, qui relicto habitu, ſe immiſcuit rapinis, & latrocinijs, & alijs enormibus criminibus perdat ſcd̃m ius cõe priuilegium fori, & ſubijciatur iudici ſeculari.*
6 *Vtrũ Epi poſſint corrigere monachos dlinquẽtes.*
7 *Vtrum milites diui Ioannis cõprehendantur ſub diſpoſitione concilij Tridentini, quatenus habet ordinarium tanquam ſedis Apoſtolicę delegatum poſſe viſitare, punire, corrigere quẽcunque clericum cuiuſuis ordinis perſonalis, & regularis extra monaſterium degentem & delinquentem, non obſtantib. priuilegijs.*
8 *Vtrum prælati regulares ſint iudices regulariũ.*
9 *Vtrũ p̃lati regulares, & nõ alij poſſint corrigere fratres matriculatos in Studijs generalibus,*
10 *Vtrũ p̃latus regularis poſſit de iure iudicare nonitiũ, qui occidit iniuſte religioſũ profeſſũ, an potius tale iudiciũ ad ſecularem pertineat iudicẽ, & vtrũ poſſit torqueri à iudice ſeculari.*

ARTICVLVS I.

Vtrum iudex ſecularis poſſit cognoſcere de cauſis regularium.

RESpondeo dicẽdo, quod de multis cauſis regulariũ poteſt iudex ſecularis cognoſcere, vt patet ex iure *n* cũ quilibet talis gaudeat priuilegio Canonis, *o* & fori. Certum n. eſt multis Conciliorum, & Põtificũ decretis confirmatũ, non licere ſecularibus iudicib. de perſonis, aut de reb. clericorũ iudicare, vt prædicant Iura *p* Canonica, & Ciuilia, de quo nulla apud vtriuſque Iuris Doctores eſt dubitatio, ſolùm enim dubitatur inter eos, vtrũ prædicta exemptio ſit de iure Diuino, an humano, quod infra in quæſtione *q* de exemptione fratrum latius explicabitur.

n Aut. apud quos opt. mo. cau. diſſi. Al Aut. C. eo. Epiſc. & cle.
o Cap. ſi quis ſuadẽte. 17. q. c. Nõ dubium ſent. exc. c. 2 de for. comp.
p Ca. cognoſcenti de foro cõp. c. at ſi cleric; prin. de iud. cu ſeq. 15. q. 1. auth. ſtatuimus C. d Epiſ. & cleris;
q In h. to. q. 62

ARTICVLVS II.

Vtrum iudices ſeculares poſſint cognoſcere de cauſis religioſorum militarum.

RESpondeo, quo ad Commendatarios Diui Iacobi concludit *r* Nauarrus eſſe perſonas Eccleſiaſticas, & ſic gaudere priuilegio Canonis, & fori, quod ex dictis in *ſ* primo tomo maxime confirmatur, vbi diximus, & defendimus ipſos eſſe iure religioſos, licet enim quo ad aliqua potius laicis aſſimilentur, quàm religioſis, cum ſuccedant ab inteſtato, & ſuccedant in maioratu religioſos excludente, prout reſoluunt Mo-

r Na. in Apo. decr. Caleſ. monione 55. in fi. 1.
ſ r p. q. 1. ar. 6.

a Mol. de primog. li. 1. ca. 23. n. 98. Auen. c. 26. lib. 2. n. 15. Aze. in li. 14. n. 3. to. 5. li. 3. recepit.
b Deciſ. *Pedem. 27. n. 81.*

Molina, *a* Auendano, & Azeuedo, nõ propterea eſt negandum eſſe verè religioſos militares, vt in dicto loco ſatis latè defendimus. Quãtum autem ad profeſſos ordinis militaris Diui Ioannis Baptiſtæ, res magis certa eſt, cũ ipſi tria vota eſſentialia emittant, prout tradit quædã deciſio *b* Pedemõtana & ſic Pius Quartus in Bulla, quę incipit, *Circumſpecta Romani Pontificis prouidentia.* data Romæ apud Diuum Petrũ, anno Incarnationis Dominicæ 1560. Kal. Iul. Pont. ſui anno primo, decreuit, *Quod cum prioratus ordinib. Sãcti Ioãnis Hieroſolymitani, Baiulinia, praceptoria, domus, & alia beneficia hoſpitalis huiuſmodi, eorũque bona oĩa prafato ordini inſeruiant, & quodammodo vnita ſint, & pro tempore exiſtentes Magiſter, & Conuentus hoſpitalis huiuſmodi plenam in ea iuriſdictionem habeant. Prioratus Baiulinias praceptorias, domus, conuentus, & monaſteria, & alia beneficia huiuſmodi de cetero ex perſonis illam obtinentibus, vacare non poſſe, ſed cedentibus, vel decedentibus illorũ pro tempore poſſeſſoribus, ea vni, vel pluribus non in titulum perpetuum beneficij Eccleſiaſtici, ſed tanquam annualia ad nutum, ſeu amouibiliter iuxta formam ſtabilimentorum, & priuilegiorum aſſignari debere, & per quamcunque rem iudicatam Magiſtro, vel conuentui prafatis, niſi ipſi ſpecialiter ad cauſam vocati fuerint ſuper iuriſdictione pradicta & ſua ciuili de eorum poſſeſſione praiudicari, aut praiudicatum cenſeri non poſſe, ſed eos ſẽper (re iudicata huiuſmodi non obſtante, ſuper poſſeſſorio huiuſmodi agere, & diſpolio dari poſſe, ipſoſque Magiſtros Baiulinios, praceptores milites fratres, perſonas, vaſſallos, ſubditos, & ſeruitores in ipſius hoſpitalis, & religioſorum cauſis in omni iudicio & contra quoſcunque vbi alias probationes non exiſtunt, adhiberi. Necnon Magiſtrum, & conuentum, quoſcunque & ſingulos Priores, Baiulinios, Caſtellanum, emposte ſuorum prioratuum Baiuliuarum, & Caſtellania, fratres, ſeu religioſos delinquentes, vel inobedientes cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, et praeminentia exiſtentes, etiamſi quauis Apoſtolica exemptione fungantur. In quocunque loco quantumuis priuilegiatio, & quouis etiam, Imperatoris, Regum, ſeu aliorum Principum, etiam Eccleſiaſticorum curia per ſe, aut per ſuos officiales, & miniſtros capere, ac incarcerare, ac captos a ſe, & eorum nomine liberare, & ad hoſpitale pradictum per Magiſtrum & conuentum pradictos iuxta eorum conſtitutiones, et ſtabilimenta puniendos ſub debita cuſtodia tranſmittere, & trãſmitti facere libere, & licite poſſe. Ac tã Eccleſiaſticos, quã ſeculares, officiales, et locorũ prãtes ab eodem Magiſtro, et Conuẽtuũ Priorib. Baiuliuis, et Caſtellano, in pramiſſis aſſiſtendũ, ac auxiliũ, conſiliũ, fauorem, et iuuamen praſtandum ſub excommunicatione, et alijs cenſuris Eccleſiaſticis teneri, et obligatos fore.* Et in dicta Bulla plene conceditur deciſio cauſarũ ipſius ordinis prælatis, tam in ciuilibus, quã in criminalibus cũ prohibitione appellationis ad alios, quàm dicti Ordinis Iudices, videlicet à delegatis ad Magiſtrum, & Conuentum, ab ipſis verò ad Generale Capitulum quodque omnes ſentẽtias, commiſſiones, citationes, collationes, & reſcripta, Magiſter, & conuentus vbique exequi poſſint, abſque aliquo deſuper expectando conſenſu, quòdque contra ſeculares, vel alterius ordinis regulares, laicos debitores, eo modo procedi poſſit, quo contra fratres eiuſdem ordinis procedi conſueuit.

Quo ad ordinẽ militarem Diui Iacobi de la Spata, conſtat hoc eſſe verum ex priuilegio Gregorij Papæ huic religioni conceſſo, quod hoc præſupponit in ſua conceſſione, cuius tenor ſequitur.

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabilibus fratribus, Epiſcopis, & dilectis filijs alijs Eccleſiarum prelatis per Hiſpaniam conſtitutis ſalutẽ & Apoſtolicam benedictionem. Pro fidei exaltatione certantibus non obſiſtere debent, ſed adeſſe Chriſtiani nominis profeſſores, vt promouere potius, quàm impedire tam pium negotium comprobentur Cum itaq; dilecti filij Magiſter, & fratres militia Sancti Iacobi oppoſitam Sarracenis frontariam, ſicut Athleta Domini in perſonis proprijs tueantur, vniuerſitati veſtra per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſinguli ſubditi veſtri, ne ipſis quos deficientib. neceſſariis & eorum libertate tenere conculcata ſuper hoc contingerẽt impedire victualia, & alia neceſſaria vendi propellant. Moneatis attentius & efficaciter inducatis ipſos ad hoc ſi neceſſe fuerit per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compellentes.

Quo ad alias vero religiones militares idem ſine dubio eſt aſſerendum, vt patet ex libris ſtabilimentorum, quæ ad earum conſeruationem, & proteſtationem authoritate Apoſtolica ſunt inſtituta, præſertim cùm omnes religiones militares in priuilegijs communicent. Circa quod omnino videnda ſunt, quæ infra in quæſtione de exemptione regularium dicentur.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudex ſecularis poſſit cognoſcere de crimine commiſſo à religioſo ante ingreſſum religionis.

Reſpondeo dicendo, quod Sixtus quintus in quadam eius conſtitutione incipiente, *cum de omnibus Eccleſiaſticis ordinibus.* Datũ Romæ apud Diuũ Petrũ, anno Incarnationis Dominicæ 1586. Kal. Decembr. P. S. anno tertio, decernens inter alia, ne criminoſi, & alij, qui in ſeculo aliqua cõmiſerunt delicta, ad religionem admitterentur, In ſequentia prorumpit verba dicens. *Et ſi quis eorum contra praſentem noſtram conſtitutionem temere admitterent, tam ſuſceptionem habitus, quàm profeſſionem, & inde ſecuta ex nunc prout ex tunc pars modo irritamus & annullamus, viribuſque & effectu carere decernimus, & iubemus, eos, qui ſic de facto recepti erunt, habitu ſpoliari, & à religione expelli; & nihilominus ſi expulſi non fuerint, volumus & pariter declaramus habitus ſuſceptionem, et profeſſionem penitus nullam eſſe, & cenſeri, ac propterea attenta nullitate habitus, et profeſſionis, licere quibuſcumque iudicibus, et curijs, etiam ſecularibus, ad quos, ſeu quas ſpectat contra eos, vt prius iuris, et facti remedijs opportunis ex officio, vel ad cuiuſcunque inſtantiam, vel querelam ciuiliter, vel criminaliter vel mixtim procedere.*

Circa quam conſtitutionem multa ſunt obſeruãda. Primò in eo, quod ad habitus ſuſceptionem, & profeſſionem prædictorum attinet, de quo infra in quæſtione de nouitiis quantum ad eorum profeſſionem latè diſputabitur.

Secundò eſt circa illa verba, *etiam ſecularibus*, dictio enim (etiam) huiuſmodi eſt naturę, vt implicet caſum minus dubium, vt ſcribunt *c* Decius, Crauetta, & Alexãder, quos refert, & ſequitur Menochius. Cum enim, licèt non valeret eorum profeſſio, ipſi in habitu religioſo inuenirentur, Videbatur, quod iudices ſeculares minimè ad eorum capturam poterant procedere, ſicut aliqui dubitauerunt de ſolemniter pænitentibus, & de eremitis, vtrum gaudeant priuilegio fori, prout tradit Abbas, *d* Panormitanus, voluit Summus Pontifex omnem tollere dubitandi rationem definiens, ſeculares iudices in eos manum mittere poſſe.

c Dec. in l. qui ſe patris. nu. 15. de liber. et poſ. Crau. cõſ. 194. no. 7. Alex. cõſ. 113. nu. 5. Menoch. cõſ. 116. n. 8. lib. 2. et conſ. 277. n. 55. et nu. 281. nu. 14. cõſ.
d *Panor. in c. 2. de for. comp.*

Tertiò eſt notandum, quod Eccleſiaſticus ordo, poſt delictũ commiſſum ab aliquo, abſque fraude

vlla ſuſceptus, omnino liberat delinquentem à iuriſdictione ſæculari, prout tenent a Angelus, Albericus, & dicunt communem de iure Canonico Auendãno, Couarruuias, Petrus Plaza, Iulius Clarus, & Gutierrez, quod non ſolùm procedit in ordinibus ſacris inſignitis, ſed etiam in ordinibus minoribus initiatis, qui alicui Eccleſiæ miniſtrant, vel beneficiati exiſtunt, iuxta terminos b Concilij Tridentini, prout tradit Couarruuias, & in regnis Caſtellæ, vt habetur in quadam c lege nouæ recopilationis, ordinatum eſt, quod clericus primæ tonſuræ, aut quatuor ordinum minorum, vt gaudeat priuilegio fori, præſentet titulos, & licentiam Epiſcopi ante iudicem ſæcularem, & in regiſtro, & protocolo faciat tranſcribi, accepta fide à ſcriba de dicta præſentatione; quia forma ſeruata, priuilegio fori gaudebit, & ceſſabunt contentiones inter iudices Eccleſiaſticos, & ſæculares ſuper hac re ortæ, de quibus latè per Couarruuiam, d & Auendannum: Attenta autem ordinatione Regni Portugalliæ, ſacris inſignitus poſt delictum commiſſum exemptus remanet à iuriſdictione ſæculari, quo ad criminalia negotia, ſiue doloſè fecit ſe promoueri, ſiue non: quo ad ciuilia verò non remanet exemptus, vt probè tradit doctiſſimus Luſitanus Aluarus Velaſcus. e Qua doctrina attenta, ſi ipſi religioſi poſt delictum commiſſum fuerint ſacris initiati ſine fraude in religione, in his Caſtellæ Regnis non poſſunt conueniri coram iudice ſæculari, ſed coram iudice Eccleſiaſtico. In regnis autẽ Portugalliæ, ſiue doloſè, ſiue non doloſè fuerint initiati, non poſſunt de huiuſmodi delicto cognoſcere iudices ſæculares. Nam licet Sixtus V. eorum profeſſionem irritauerit, eos tamen non ſubiecit ſæcularibus iudicibus, ſed iudicibus, ad quos ſpectat, vt patet ex eius conſtitutione ibi. *Decere quibuſcunque iudicibus, & curijs, etiam ſæcularibus, ad quos, ſeu quas ſpectat contra eos, &c.* ſacris autem initiati iuxta prædicta, ad iudicium Eccleſiaſticorum iuriſdictionem ſpectare, ſacri Canones proclamant.

a Ang. Albe. in l. hoc accu. § hoc benef. ff. de accuſ. Auẽ. li. 1. de execu. man. ca. 22. nu. 12. Couar. pra. qq. c. 31. nu. 4. in 1. & 2. concl. Plaza. li. 1. de delict. c. 3. nu. 5. Clarus in pract. crim. § fi. q. 16. Gutier. li. 2. pract. q. 5. n. 5.

b Conc. ſeſſio. 23. cap. 6. Couar. lib. 1. var. ca. 1. nu. 9.

c Titu. 4. li. 1. nouæ recopil.

d Cou. prac. qq. c. 31. et cap. 32. Auẽ. vbi ſup. c. 22. nu. 7.

e Velaſcus 5. to. conſ. con. 48.

Quartò eſt aduertendum, quod aſſumens ordinem Eccleſiaſticum, aut ingrediens religionem poſt delictum a ſe commiſſum, in fraudem, vt ſe eximeret à iuriſdictione ſæculari, non liberatur ab ea, ſed poteſt per iudicem ſæcularem contra eum procedi ad punitionem ipſius delicti, non vt poſſit puniri corporaliter à iudice Laico, ſi recipit ordines, ſed tantùm in confiſcatione bonorum, aut pœna pecuniaria, prout qualitas delicti expoſcerit. Remanebat igitur in hoc caſu clericus ſubditus iudici ſæculari ratione cauſæ, & bonorum, non autẽ reſpectu perſonæ, ita communiter ſecundũ authores ſuperius allegatos, quod mihi veriſſimum eſt reſpectu ſacris initiatorum, non autem reſpectu illorum, qui non fuerunt ſacris inſigniti, ſed tantùm in fraudem profeſſionem in religione approbata ſolenniter emiſerunt, Cum Sixtus V. dicat, quod iudices, ad quos ſpectat, poſſunt procedere contra eos ciuiliter, vel criminaliter, aut mixtim, cum eorum profeſſio nulla ſit, & inanis.

Quintò eſt aduertendum, quod fraus in hoc caſu præſumitur, ſi quis poſt delictum cõmiſſum, & ante ſuſceptum ordinem, aut ante ingreſſum religionis fuerit accuſatus, vel denunciatus, aut ſaltem infamatus, prout concludunt Doctores ſuperius citati, cum quibus conſentiunt Plaza, f & Iulius Clarus aliqua iura allegantes, & Sixtus V. in alia eius conſtitutione, quæ incipit, *ad Romanum ſpectat Pontificem, ſuam primam interpretantem*, data Romæ in monte Quirinali anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingẽteſimo octogeſimo octauo, duodecimo Kalen. Nouembr. P. S. anno quarto, &c. *Contra crimino ſos verò, quorum profeſſio eadẽ cõſtitutione irrita declaratur, ac propterea iudicibus, & curijs ſæcularibus procedendi facultas conceditur. Tunc demum id locum habere volumus, & non aliter, cum actis publicis conſtiterit ipſos iudices, & curiam ſæcularem ante ſuſceptionem habitus de ipſo crimine aduerſus eos accuſationem ſuſcepiſſe, & inquiſitionem inſtituiſſe.* Quæ poſteriora verba iuxta mentem cõmunem Doctorũ idò fuerunt appoſita, quia tunc præſumitur ipſos ingredientes crimino ſos in fraudem curiæ ſæcularis habitum religioſi ſuſcepiſſe; & hoc ſignificauerat Sixtus V. in ſua prima conſtitutione ibi, *ac ſi quis eorum contra præſentem noſtram conſtitutionẽ temere admittant*. illud enim aduerbium (temere) dolum, & fraudem importat ex parte recipientium, nam ipſis temere ad habitum, & profeſſionem receptis, ſuſceptio habitus, & profeſſio irrita iudicantur, in fraudem autem recepti præſumuntur, quando eorum crimen cõmiſſum erat iam in ſæculari iudicio cognitum per viã accuſationis, & inquiſitionis.

f Plaza li. 1. de delict. c. 35. n. 1. circa fin. Iulius Clarus in prac. cri. § fin. q. 6. l. vlt. ff. de re milit. l. vlt. ff. de reb. eorũ qui mortem ſibi cõſciuerunt.

Vtrum autem ſufficiat temeritas illa ſolùm ex parte volentium ordinem intrare, licet ſit ſimplicitas ex parte recipientium, dicetur latè infra, cum de nouitiorum receptione fuerit nobis ſermo. Pro nunc dico quod ſic, cum dolus, & fraus illis patrocinari minimè debeat.

ARTICVLVS IV.

Vtrum delinquens ſimul monachus ſcilicet, & laicus debeant conueniri coram iudice ſæculari, aut regulari.

RESpondeo dicendo, quod loquẽdo in caſu, quo delinquunt ſimul clericus & laicus, tenent aliqui iuris periti coram iudice Eccleſiaſtico tam clericum, quàm laicum eſſe cõueniendum, quam ſententiam tenuit originaliter Antonius de Prato, g quem ſequitur Socinus dicens, ita fuiſſe obtentum in practica, & eſſe bene notandum pro liberando amicũ à pœna mortis. Idem teſtatur Mediolani vidiſſe ſe Caſſaneus, quam ſententiã ſequuntur plures relati per Couarruuiã, & per Didacum Perez: ſecundum quam opinionem videbatur, quod vterque conueniendus eſſet coram iudice regulari, cũ iudices Eccleſiaſtici, & regulares ſint magis digni, & trahant ad ſe minus dignum. At contrariã opinionẽ tenent viri præclari, quæ veriſſima eſt, & ſæpe in iudicijs practicata, vt cõſtat ex traditis per h Couarruuiam, & Perez, & Padillam, & Iuliũ Clarum, & Antonium Gomez, & Mexiã, & Gutierrez qui dicit eſſe in communi obſeruantia, & ab ea in practica minimè recedendum, quod ſcilicet ſæcularis debet conueniri corã iudice ſæculari, Eccleſiaſticus vero coram iudice Eccleſiaſtico, & ſi fuerit regularis, per conſequens debet conueniri corã iudice regulari. Et probatur, nam mulier, quæ commiſit fornicationem cum clerico, non eſt de foro ipſius clerici, vt contra Federicum de Senis cum alijs tenet Auiles i dicens, quod in ciuitate Placentiæ inuenit quandam prouiſionem ſenatorum regalium, vbi cauebatur, quod Epiſcopus illius ciuitatis, ſeu eius Vicarius, ſeu prouiſor non cognoſceret contra concubinas clericorum ſuper concubinatu, ſed tantum iuſtitia ſæcularis illius ciuitatis. Neque illa regula, quod magis dignũ attrahit ad ſe minus dignum in contentione iuriſdictionis, locum habet in hoc caſu, cũ cauſa ſocij in crimine

g Prat. in l. 1. in fin. ff. quæ ſent. ſine cap. Soci. in l. cum ſenatu de rebus dubijs col. fin. in fine Caſſan. in conſue. Bur. rub. 1. § 5. 1. ver. Archidia. nu. 70. Cou. in prac. qq. c. 34. nu. 1. Perez in rub. & 1. li. ora. co. 74. in fin. cũ ſeq.

h Cou. et Perez. vbi ſup. Padilla in l. 5. nu. 5. ff. de diu. reſc. Gom. 3. tom. de delic. c. 10 nu. Mexia de Taxa. pan. con. n. 5. nu. 14. Gutie. pract. q. 61 nu. 8.

i Auiles. ca. 47. prætor. in glo. iacr. co. 2.

ſit

ſit diuiſibilis à cauſa alterius cõplicis, & licèt prior opinio locum haberet, ſcilicet vt iudex Eccleſiaſticus debeat cognoſcere de delicto laici commiſſo cũ clerico, non tamẽ hęc doctrina debet applicari, quã do monachus ſimul cum laico delinquit, ita vt iudex regularis debeat cognoſcere de cauſa ipſius laici. Magna eſt enim differentia inter iuriſdictionem iudicis Eccleſiaſtici, & iudicis regularis: iudex enim Eccleſiaſticus iuriſdictionem habet à iure communi, iudex verò regularium eam à conceſſione priuilegiorum mẽdicauit, quę priuilegia intra ſuos limites debent contineri. Vnde cum tantum concedant iuriſdictionem ad puniendum & corrigendum fratres, non poſſunt ipſa extendi ad caſtigandum ſeculares ſimul cum fratribus delinquentes.

ARTICVLVS V.

An religioſus conuerſus religionis approbatæ nullo ordine inſignitus, qui relicto habitu ſe immiſcuit rapinis, & latrocinijs, & alijs enormibus criminibus, perdat ſecundum ius commune priuilegium fori, & ſubijciatur iudici laico.

RESpondeo dicendo, quod religioſus, in quãtum religioſus, licet ſit minor omni clerico, nihilominus quę conceduntur clerico, ipſi etiam, in quantum eſt religioſus, cõceduntur. Nam iura æqualiter concedunt priuilegium Canonis, & fori monachis, ac clericis iuxta tradita in iure. *a* Et ideo idem dicendum eſt in hoc caſu de monacho profeſſo, licet ſacris non ſit initiatus, quod dicitur de clerico ſacris ordinibus inſignito, *b* Vnde ſi clericus huiuſmodi propter huiuſmodi delicta non ſubijcitur iudici ſeculari, id ipſum in monacho huiuſmodi delicta cõmittenti tenemur neceſſario ſecundum iuris canonici metas affirmare. Reſtat igitur videre, vtrum dictus criminoſus clericus iudici ſeculari ſubijciatur. Pro quo dico primò, quod nulla pœna ipſo iure incurritur, niſi cum à iure exprimitur, vt eſt notum in iure, & nullibi eſt aliquod ius decernens quod clericus immiſcens ſe enormibus etiam habitu, & tonſura clericalibus dimiſſis, perdat ipſo iure priuilegiũ fori, antequam moneatur deſiſtere; ergo non eſt cõcedendum ius. Et vt cùmque res ſe habeat quoad clericos minoribus ordinibus inſignitos, quorum bonam partem priuilegia fori eximit Concilium *c* Tridentinum, quoad tamen ordine ſacro inſignitos, profectò conſtanter videtur tenenda hęc pars, ne dicamus presbyteros enormiter delinquẽtes ante vllam monitionem, & degradationem à poteſtate laica in grande Eccleſię dedecus poſſe ſuſpendi, cum ſacris Decretis hoc prohibeatur. Et ita hãc opinionem contra communem tenet *d* Couarruuias; quod ipſum eſt dicendum de religioſo cõuerſo, aut de alio nullis ordinibus initiato, cùm iuxta ſuperius annotata clerici, & conuerſi huiuſmodi quantum ad hoc, pari paſſu ambulent, quod ſcilicet non poſſũt puniri à iudice ſeculari, licet multis ſe immiſcuerint ſceleribus, cùm ipſę ſint perſonę Eccleſiaſticę, & etiam ſi à religione eijciantur, & habitu regulari ſpolientur, poteſtati Eccleſiaſticæ maneãt ſubiectę, vt in quęſtione vigeſima de Apoſtatis, & expulſis à religione, in primo tomo, latè diximus. Verũ eſt tamen quod ſi a religione expellantur, & habitu regulari priuẽtur, eo quod eorum minimè ualu.r profeſſio, poteſt iudex ſecularis de eorum cauſis tam criminalibus, quàm ciuilibus, quàm mixti fori cognoſcere, ſi quidem hoc probato, & definito, non ſunt perſonę Eccleſiaſticę, ſed ſeculares, propter qd iudices regulares, cum huiuſmodi à religione expellunt, in ſententia expulſiua dicãt ipſos nullis ſacris ordinibus eſſe initiatos, & ad iuriſdictionem ſecularem eorum cauſas ſecũdum ius ſpectare, quod ego feci in cauſa cuiuſdam religioſi expulſi, eo quod eius irrita, & nulla fuit pronunciata profeſſio.

a c. ſi quis ſuadẽte. 17. q. 4. c. Nõ dubiũ e. de monialibus c. duo ſunt genera 12. q. 1.
b Conſuluiſtis q. 4. c. 2. de trãſlatione prel.
c Conc. ſeſſ. 23. de refor. c. 6.
d c. cum non ab homine de iur. c. Nouimus de verborum ſignific. c. ad falſariorũ de crimine falſi. Cou. pra. qq. q. 31.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Epiſcopus poſſit corrigere monachos delinquentes.

RESpondeo dicendo, quod olim omnes monachi erant ſubiecti Epiſcopo, intra cuius diœceſim erat ſuum monaſterium, prout in iure *e* probatur, & tradit Panormitanus, & Concilia Toletana & Concilium Ticinenſe, Arelatenſe, Calcedonẽſe, & Aurelianum, & tradit Syluester, qua ratione tradũt viri docti, quod ſi tunc prælatus regularis ſubijciat in caſu monachum ſuum Epiſcopo poteſt Epiſcopus illum abſoluere, & cum eo diſpenſare, & in illo tempore Epiſcopus in diœceſi ſua erat quaſi generalis, admittebat ad profeſſionem in monaſterijs, creabat Abbates, & ex cauſa illos deponebat, vt conſtat ex Concilio Tyburtino. *f* A tempore autẽ Gregorij primi Papæ exempti ſunt religioſi à iuriſdictione Epiſcoporum, & electio Abbatum monaſterijs fuit commiſſa, vt tradit *g* Nauarrus. Vnde iam modo Epiſcopi non poſſunt procedere in cauſa criminali contra delinquẽtes monachos, cum ipſi iam habeant proprios iudices regulares, prout articulo ſequenti explicabitur, & probabitur. Verum eſt tamen, quod *h* Nauarrus ait Epiſcopos modo poſſe procedere contra notoriè delinquentes cum populi ſcandalo, iuxta terminos decreti *i* Concilij Tridentini. Nunc autem adeſt pro executione huius ſanctiſſimi Decreti quædam conſtitutio ſanctiſſimi Domini Papæ Clementis Octaui, quæ ait.

Suſcepti muneris ratio poſtulat, vt ea, quæ in ſacro Conc. Trid prouidè conſtituta ſunt, ab iis, ad quos ſpectat, inuiolatè obſeruari curemus; maturo ſane conſilio ipſius Concilij Decreto prouiſum eſt, vt quicunque regularis non ſubditus Epiſcopo intra clauſtra degens, extra ea ita notoriè delinquens, vt populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante, à ſuperiori intra tempus ab Epiſcopo præfigendũ ſeuerè puniatur, & ſuperior de punitione certiorẽ faciat; ſin minus ipſe à ſuo item ſuperiori officio priuetur, & delinquẽs ab Epiſcopo puniri poſſit. Verum quia experiẽtia cõpertum eſt interdũ in huiuſmodi Decreti executione nimis remiſsè procedi cũ. n. Epiſcopus inſtat aliquem regularem eo, quo ſupradictũ eſt modo delinquentẽ, à ſuo ſuperiori puniri ſæpe fit, vt ſuperior regularis delinquentem ad alia ordinum ſuorum loca extra Epiſcopi diœceſim ex induſtria impunitum tranſmittat atq. etiam ipſe aliquando ad alias prouincias conferat, neq. vlterius de ſuper delinquentis exceſſib. inquirat, et de eius punitione Epiſcopum certiorem reddat. Vnde neq. regularis delinquens tunc ab Epiſcopo puniri poteſt, cũ extra ſuã diœceſim exiſtat, neq. ſuperior, qui delinquentem corrigere negligit, officio priuatur. Nos pro paſtorali noſtra ſolicitudine præfati decreti executioni, quantũ cũ Domino poſſumus, fauere, & promiſſis malis (vt pareſt) opportuno aliquo remedio occurrere volentes, de venerabilium fratrum noſtrorũ S. R. E. Cardinaliũ prædicti Cõcilij interpre-

e c. qui vere 6. q. 1. Panor. in c. porrecta de reg. Conc. Tol. 4. c. 50. et Tol. 7. c. 5. & Tol. 10. c. 3. Ticinen & Arelat. 3. Cha. c. 4. & 8. Aure. 1. c. 10. c. monaſ. 18. q. 1. Syl. verbo religio. 3. §. 4
f c. ſi quis Abb. 18. q. 2.
g Na. in c. Nullam nu. 3.
h Nau. in c. Nõ dicatis nu. 96.
i Conc. Triden. ſeſſ. 25. de Reg. c. 12.

terpretum ſententia Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis, hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione omnib. & ſingulis cuiuſcunq. ordinis, & inſtituti regularium, etiam mendicantiū ſuperiorib. in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ, ac priuationis dignitatū, & officiorum per eos obtentorum eo ipſo incurrēdis pœnis præcipimus, & mandamus, vt iuxta prædictum decretum quilibet ipſorum regularem nō ſubditum Epiſcopo intra clauſtra degentem, et extra ea ita notoriè delinquentē, vt populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante intra tempus ab Epiſcopo præfigendū ſeuerè puniat, ac de punitione Epiſcopum certiorē faciat, & alias decretum ipſum in omnib. & per omnia exequatur. Ceterum ſi ſuperior in regularem delinquentem nō animaduerterit, quin immò ſi illum impunitum ad alia ſuorum ordinum loca extra Epiſcopi diœceſim, vt præfertur, tranſmiſerit, volumus, & ſimili motu, & authoritate decernimus, vt ſuperior inſtante Epiſcopo intra terminū ab Epiſcopo præfigendum, & ſub eiſdem indignationis noſtra, ac priuationis dignitatum, & officiorum obtentorum, necnon ſub inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda, ac vlterius priuationis actiuæ, & paſſiuæ vocis, ad quas à nemine præterquam a nobis, & à Romano Pontifice pro tempore exiſtēte reſtitui poſſit, ipſo facto ſimiliter incurrendis pœnis, ipſum regularē delinquentē a loco, ad quem tranſmiſſus fuit, reuocare, & in quo deliquit reſtituere, ſeu ſiſtere teneatur: quod ſi hoc etiam facere prætermiſerit, per præſentes ſimiliter ſtatuimus, vt ordinarius loci, ad quem regularis delinquens tranſmiſſus fuerit, ſuper prætermiſſis ab ipſo ordinario loci, in quo deliquit, ſimiliter requiſitus, vel alias de illo delicto informatus, vt præfertur tāquam ſedis Apoſtolicæ delegatus prædictū Concilij Decretū omnino exequi, & in regularē delinquentē ſeuerè animaduertere poſſit, et ſic decernentes ſic & non aliter per quoſcunq. iudices, & cōmiſſarios, quauis authoritate fulgentes, etiā eiuſdem Romanæ Eccleſiæ Cardinales, et cauſarum Palatij Apoſtolici auditores ſublata eis, et eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, et interpretandi facultate, & authoritate, vbiq. iudicari, et diffiniri dēre. irritum quoq. & inane decernentes quicquid ſecus ſuper his à quoquis quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obſtantib. quibuſcunq. eorundem ordinum, vel inſtitutorum, et iuramento confirmatorum Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinib. priuilegijs quoq. indultis, & literis Apoſtolicis in contrariū præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, et approbatis, ceteriſq. contrarijs quibuſcunq. etc. Datum Romæ apud D. Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo nonageſimo quinto, ſeptimo Kalend. Martij Pontificatus noſtri anno quinto.

Ex qua conſtitutione clarè colligitur, quo deſiderio deſiderat S. D. N. delicta publica religioſorum caſtigare, ſciens ex correctione fratrum delinquentium extra clauſtra religioni non modicum reformationis accreſcere, & honorem ipſius per notoria, & ſcandaloſa fratrum crimina deperditum, per publicam, & notoriam correctionem ex parte reſtitui.

Aduertendum inſuper hanc extrauagantem habere locum, quando ſuperior fratris delinquēns ipſum in alium locum tranſmittit, vt maneat impunitus, prout patet ex eius litera ibi. *Ex induſtria impunitum tranſmittat*, non autem habet locum, quādo prælatus regularis extra domum, in qua delinquit, tranſmittit delinquentem, non vt ipſe remaneat impunitus, ſed quia ita bono regimini conuenit, cùm in loco delicti minimè poſſit puniri, propter aliquod ſcandalum ex eius punitione in tali loco vitandum.

Aduertendum denique ipſam extrauagantē habere locum, quando Epiſcopus inſtat prælato regulari, vt ad punitionem procedat, quod verbum (inſtare) ſecundum eius propriam ſignificationem, inducat non vna ſola vice, ſed multis vicibus id à prælato regulari peti debere, vt ſic de negligentia poſſit conſtare, & ab eius officio, vt negligens, à ſuperiori priuari.

Exiſtimo autem, quod vt dicatur Epiſcopus inſtare, & prælatus negligens, ſufficit, quod ter fuerit requiſitus, & nolit punitionem congruentem executioni mandare, argumento eorum, quæ in iure adnotantur, & non ſufficit ſecundum ipſum ius iūctis ibi notatis, quod bis requiratur.

ARTICVLVS VII.

An milites D. Ioannis comprehendantur ſub diſpoſitione Concilij Tridentini, quatenus habet, & ordinarium tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatum poſſe viſitare, punire, & corrigere quemcunque clericum cuiuſuis ordinis perſonalis, & regularis extra monaſterium degentem, & delinquentem, non obſtantibus priuilegijs.

RESpondeo dicendo, quod ratione prędictorum verborum *a* Concilij Tridentini, mouet hoc dubium doctiſſimus Nauarrus, *b* qui ait, quod ipſe deſiderat, quod declaretur vera litera pręfati decreti, quia hæc, quam habemus, vix eſt intelligibilis quoad illa verba *cuiuſuis ordinis perſonalis, vel regularis*: ait tamen, quod vtcunque intelligatur, in effectu ſonat, quod nullus clericus ſecularis, vel regularis, &c. Et negari non poteſt præfatos milites Diui Ioannis eſſe verè, & propriè regulares, quia quicqd aliqui dicant non ſatis agnoſcentes, & venerantes naturam religionis à ſede Apoſtolica approbatæ, omnes illi dicuntur verè, & propriè religioſi, ſiue regulares, qui emittunt legitimè tria vota eſſentialia, caſtitatis, paupertatis, & obedientię in manibus ſuperioris, vel locum eius tenentis, & ſub aliqua regula à ſede Apoſtolica approbata iuxta communem canoniſtarum, *c* & Theologorum ſententiam receptā quam *d* Nauarrus grauiſſimis fūdamētis probauit, & nos etiam in noſtris quæſtionibus regularibus, defendimus. Et conſtat pręfatos milites emittere pręfata tria eſſentialia vota in manibus ſuperioris, ſub regula à ſede Apoſtolica approbata, & ad ſydera priuilegijs merito exaltata: & per conſequens ponderando verba Concilij Tridentini ibi nemo, & ibi, regulares, ſecundum ſuam propriam ſignificationem comprehendentia regulares, etiam præfati milites, in ipſis continentur, & comprehenduntur argumento cuiuſdam gloſſæ *e* *acceptæ*, & laudatæ, cum ipſi milites propriè, & uerè ſint perſonæ regulares, & licet præfati milites ſint *f* *excepti* priuilegio Apoſtolico ad id obtento, conſiderādum eſt, qđ ordinarius procedit, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatus, & mandatum Papæ factum alicui, ut procedat authoritate delegata contra quemcunque exēptum, non eſt contrarium exemptionis priuilegio, & ita delegatus procedens, ut delegatus Papæ contra aliquem exemptum, non uidetur contrarium priuilegio exemptionis, quia nemo eſt exemptus à iuriſdictione Papę.

a *Concil. Trid. ſeſſ. 6. de refor. c.*
b *Nau. li. 9. Cōſil. tit. de re. Concl. 21. p. 242.*
c *Doct. infra de reg. Theolog. in 4. d. 38.*
d *Nau. de rebus Eccl. q. 3. nu. 35 & q. 3. nu. 27. et 29.*
e *In omib. regula. 2. to. q. 1. ar. 6*
f *Cle. 1. de deci.*

Et ſic delegans procedens, ut delegatus Papę cōtra exemptum, non procedit, ut ordinarius, à cuius iuriſdictione ille eſt exemptus, ut ſentit gloſſa, *g* quā in hoc commendat Panormitanus cōcludens, quod delegatus, ad corrigendos clericos authoritate delegata, poteſt procedere contra exemptos.

g *Gl. in ca. gra. de off. ordin.*

Sed contra hoc uidetur facere, quod forte pręfatus

Digitized by Google

ſatus ordo militum habet priuilegium ſimile priui legio ordinis Ciſtercienſis, ne per reſcripta Papæ poſſint conueniri, niſi facta mentione ſui ordinis. Sed huic argumento reſpondetur ex traditis à Felino, *a* & ex congeſtis ab eodem copioſiſſimè, qui tenet ſufficere clauſulam generalem tollentem priuilegia, cum reuocatio eorum ſit per viam legis, & non qualis qualis, ſed de reſcriptis Conciliarijs, dicit enim ſufficere clauſulam conſuetam de ſtylo curiæ poni, quorum tenores habentur pro expreſſis, &c. Et ſic clauſula derogatoria priuilegiorum in dicto Decreto (quod eſt lex cõmunis,) æquiualet clauſulæ derogatoriæ præfatę ſolitæ apponi de ſtylo curiæ. Et hæc intelligentia confirmatur, multæ enim religiones, præcipuè mendicantes huiuſmodi habent clauſulam, & inuenio multa earum reuocari priuilegia in Conc. Trid. in quo nulla de ipſis religionibus mentio ſit.

a Fel. in c. grau. et in c. Auden. nu. 4.

Sed contra hoc obijcit Nauarrus dicẽs, quod in dicto decreto ſolum reuocantur priuilegia religionibus conceſſa, & cùm in multis eius Concilij Decretis non ſolùm fiat mentio de religionibus, ſed etiam de ordinibus, quod nomen magis latè patet, & in hoc nulla de ordinibus, ſed tantùm de religionibus fit mentio. Et licet milites ſupradicti ſint religioſi, vt ſupra dictum eſt, quando tamen aliquid de religionibus in Concilio Trident. ordinatur, de religionibus militaribus fit mentio particularis. *b* Et ſic in Concilio Tridentino dicitur, quod monaſteria ſanctimonialium ſanctæ ſedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecta, etiam ſub nomine capitulorum Sancti Petri, vel S. Ioannis, dicto enim (etiam) caſum magis dubitabilem indicat, quàm caſus præcedẽs. Sed his reſponderi poteſt, quod in eodem *c* Concilio ordinatur, vt in quacumque religione tam virorum, quàm mulierum profeſſio non fiat ante decimum ſextum annum expletum, in quo Decreto & ſi non fiat mentio de religionibus militaribus, cẽſetur tamen ab omnibus communiter, prout ſuo loco diceimus id ipſum habere locum in ordinib. militaribus. Præterea in eodem *d* Cõcilio ordinatur, quod nemini ſanctimonialium liceat poſt profeſſionem exire à monaſterio, quæ *deciſio* etiam extenditur ad moniales ordinum militiarum, prout ſupra in 1. tomo latè diximus.

b Concil. Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 9.

c d. ſeſ. 25. de regu. c. 15.

d d. ſeſ. 25. de regu. c. 5.

ARTICVLVS VII.

Vtrum prælati regulares ſint iudices regularium.

RESpondeo dicẽdo, quod iure communi iudex immediatus regularium eſt Abbas, vel alius prælatus in pertinentibus ad regulam ſuam, & regularia ſtatuta, quod efficaciter fundatur in *e* iure Ciuili, & canonico: iure enim communi prælatus inferior non habet iuriſdictionẽ in eos, qui ſui ſũt Collegij, quoad *extraria*, quæ non tangunt regularia ſtatuta, & hoc voluit ordinare Gelaſius *f* Papa, de quo latius infra dicemus, licet tamen hæc vera ſint iure communi attento, non tamen attentis multis priuilegijs, quibus fere omnes regulares ſunt exẽpti ab Epiſcoporum, & ordinariorum iuriſdictione per priuilegia ipſis competentia per conceſſionem directam, vel per indirectam cõmunicationem priuilegiorum aliorum, & conſequenter habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, iuxta quandam *g* gloſſam ſingularem.

e ſi. C. de iuri omn. iudi. ca. cũ ab Eccleſiarum prælatis de off. ord.

f c. Nullum. 18 q. 1.

g Hoc tom. q. 9.

Pro quorum explicatione nota, quod *h* Innocentius Quartus ſtatuit, *vt exẽpti vel priuilegiati non teneantur niſi ſub certo iudice, reſpõdere, ac quod ratione delicti, contractus, aut rei, de qua agitur contra ipſos, ſi hæc ſint inita, & ſita in loco non exempto, poſſunt conueniri coram ordinario, ſed ratione domicilij nõ.* At Clemens quartus, *i* qui fuit poſt Innocẽtiũ Quartum, *eximit fratres minores, ita quod fratres minores neque ratione delicti, neq. contractus, neq. rei de qua cõtra ipſos fratres ageretur, poſſunt coram laicorũ ordinarijs conueniri, neq. illi, quo ad hoc, ſuam ipſos iuriſdictionẽ exercere, decernens irritum, & inane quicquid ſecus factum, vel attentatum fuerit,* ita habetur in monumentis ordinis. Et Sixtus IV. ſtatuit, *ne locorũ diœceſani, aut alij ordinarij, ſeu alij quicunq. in perſonas, aut loca fratrum prædicatorũ contra præfati Clementis ordinationem ſupra propoſitam ſibi quamcunq. iuriſdictionem aut ſuperioritatem vendicare præſumant. Ac diſtrictè inhibuit, ne quiſquam abſq. ſedis Apoſtolicæ ſpeciali cõmiſſione, aut authoritate perſonas domos, & loca dicti ordinis, vt pote prorſus exẽpta, aliquas cenſuras, vel ſentẽtias ſpecialiter, vel generaliter promulgare audeat,* ita hẽtur in dicto libro in *k* prima, & ſecũda impreſſione, & habetur etiã latè in Marimagno Carmelitarum, *l* & in Marimagno Prædicatorum, *m* & in Marimagno Auguſtinẽſium: & Benedictus vndecimus eximit fratrum minorũ ordinem, ſicut fecerat *n* Nicolaus VI. & addidit *quod neq. etiam ratione delicti commiſſi vel initi contractus, aut rei ſitæ, vel exiſtentis extra loca eorundem fratrũ exẽpta, poſſint corã ordinarijs, vel alijs prælatis Eccleſiaſticis moleſtari, ſeu quomodolibet conueniri non obſtãte conſtitutione Innocentij IV in contrarium faciente:* ita habetur in dicto libro, monumenta ordinum. Denique *o* Collector priuilegiorum mendicantium innumera refert Summorum Pontificum priuilegia hanc doctrinam confirmantia. Ex quibus patet, verum eſſe id, quod docet doctiſſimus Nauarrus quod raro habet locum in religioſis conſtitutio Innocentij Quarti, cum tam conceſſa ſit aliquibus religionibus directè, & alijs per communicationem, vt non poſſint conueniri etiam reſpectu eorum, quæ ordinarijs reſeruauerit Innocentius Quartus.

h Gl. in c. 1. de rebus, Eccl. non alienan.

i c. Recolentes de priu. l. 6. in 1. imp. f. 59. & in 2. imp. f. 142 conc. q. 42.

k In 1. imp. f. 60 & fo. 144. conc. 147.

l In 2. imp. f. 101 conc. 384. & fo. 187. et 137. In 2. imp. f. 237. cõcl. 570.

m In 1. imp. fo. 24. & in 2. imp. f. 108. conc. 232

n Coll. ti exem.

o Nau. in c. ſtatui. nu. 63.

Sed videamus, verum dicta priuilegia ſint per Cõcilium *p* Tridentinum abrogata, ait enim *in exemptorum cauſis conſtitutio Innocentij Quarti, quæ incipit, volentes in Cõcilio Lugdunenſi edita ſeruetur, quã eandem ſacroſancta Synodus innouandam cenſuit, & innouat addendo inſuper, quod in cauſis ciuilib. mercedum, & miſerabilium perſonarũ clerici ſeculares, aut regulares extra monaſterium degẽtes quomodolibet, etiã ſi certum iudicẽ a ſede Apoſtolica deputatum in partib. habeant, in alijs verò ſi ipſum iudicem non habuerint, coram locorum ordinarijs tanquã ad hoc ab ipſa ſede Apoſtolica delegatis conueniri, & iure medio ad ſoluendũ debitũ cogi, et compelli poſſint priuilegijs, & exemptionib. conſeruatorijs deputationib. et eorum inhibitionibus aduerſus præmiſſa nequaquã valituris.*

p Concil. Trid. ſeſ. 7. c. 7. de ref.

Ex qua deciſione notanda eſt generalis differentia inter regulares exemptos degentes extra monaſteria, & degentes intra: nam viuẽtes intra clauſtra non ita poſſunt conueniri coram ordinariis ſicut viuentes extra clauſtra poſſunt conueniri in duobus generibus cauſarum. Secundò nota, quod eſt alia differentia, quod degentes intra non poſſint conueniri propter ſua delicta ab ordinario, niſi quando extra monaſterium cum populi ſcandalo delinquunt, & non puniuntur à ſuis prælatis monitis ab ordinarijs, vt id faciant, degentes verò extra ſic, prout colligitur ex eodem Concilio *q* Tridentino, aiente *regularis nõ ſubditus Epiſcopo, qui intra clauſtra monaſterij degit, & extra ea ita notoriè deliquerit, vt populo ſcandalo ſit Epiſcopo inſtante à ſuo ſuperiore intra*

q Cõc. Trid. 25 de reg. ca. 14. de Reg.

tempus

tẽpus ab eo præfigendum ſeuere puniatur, ac de punitione Epiſcopum certiorẽ faciat, ſin minùs à ſuperiori ſuo officio priuetur. Hæc Concilium. Propter quod
a *Nau. vbi ſup.* decretom ait *a* Nauarrus reſpondiſſe, non potuiſſe Vicarium cuiuſdã Epiſcopi Regni Neapolitani cognoſcere de quodam cenſu, qui petebatur à quodam conuentu ordinis Minimorum habentiũ exẽptionem, ſicut habent aliæ religiones cum derogatione dicti capituli; volentes, & rectè quidem; tum quia Fratres non degebant extra conuentum, tum quia non agebatur de vna prædictorum generum cauſa, neque de delicto extra monaſterium cum populi ſcandalo commiſſo, in quibus caſibus tantùm per Concilium noſtra priuilegia exemptionũ
b *Nau. in d. c. Non dicatis, num. 96.* tolluntur. Quare concludit Nauarrus, *b* quod religioſi exempti degentes intra clauſtra monaſterij in nullis cauſis poſſunt conueniri coram Epiſcopis, & eorũ ordinarijs. Neque obſtat decretum Innocentij innouatum in dicto Concilio *c* Tridentino,
c *Concil. Trid. ſeſſ. 7. c. 14.* quo cautũ eſt, vt ordinarius poſſit cognoſcere contra exemptos ratione delicti, vel contractus, vel rei
d *Nau. vbi ſup.* extra loca fratrum. Nam, vt ait *d* Nauarrus per priuilegia fratrum exemptorũ derogatum eſt prædictum decretum, vt conſtat ex his, quæ ſuperius adduximus, & quamuis prædictum decretum ſit innouatum in Cõcilio Tridentino, non tamen derogantur à Concilio priuilegia, quæ contra dictum decretum conceſſa ſunt niſi in cauſis tantùm mercedum, & miſerabilium, vt dictum eſt.

Aduertendum tamen pro prędictorum explicatione, quod non dicuntur degere extra monaſteria, qui cauſa prædicationis, vel confeſſionis, vel eleemoſynæ, vel alicuius rei ad tempus, & non permanenter extra monaſterium morantur, ſed degere dicuntur, qui habent domicilium extra monaſterium ſpeciali licentia, ſeu priuilegio. Nam qui ſecundum regularia inſtituta inſeruiunt beneficio, vel adijciuntur alicui monaſterio monialium, tales non comprehenduntur in tali decreto, quia nõ degunt extra monaſterium propriè, cum non ſint extra illud ex ſpeciali licentia, ſeu priuilegio, ſed ex inſtituto: alia autem, quæ in hac quæſtione poſſunt deſiderari in quæſtionibus de exemptionibus religiorum dicentur.

Ex his patet, quod prælati regulares ſunt iudices eorum religioſorum, ſiquidem iudicibus ſecularib. & Eccleſiaſticis eorum cognitio denegatur, & licet
e *In 1. imp. fol. 29. & in 2. fol. 113. con. 42. 45.* Innocentius IV. *e vniuerſos fratres minores qui morãtur in obſequijs aliquorum (illis duntaxat exceptis, qui fuerint ad obſequia legatorum, ſedis Apoſtolicæ deputati) poſſit, et valeat Generalis dicti ordinis liberè viſitare, & corrigere, & amouere, & alios pro eis ſubſtituere, prout ſecundum Deum viderit expedire, nõ obſtãtibus literis ſeu indultis ſedis Apoſtolicæ quibuſcunque*, prout habetur in libro monumẽtorum ordi-
f *In 1. imp. fol. 57. & num. 2. impr. fol. 141. conc. 314.* num. Attamen Clemens *f* IV. ſtatuit. *Quod Generales, & Prouinciales, miniſtri, & eorum vicarij illos ex fratribus minoribus, de quib. authoritate ſedis Apoſtolicæ literarum, vel legatorũ ipſius, Archiepiſcopis, vel Epiſcopis, & alijs quibuſcumque proviſum fuerit, corrigere poſſunt, ac õi non obſtante contradictione aliqua eos ad ordinem ſuum reuocare, & quod neq; per literas eiuſdẽ ſedis, ac legatorũ ipſius aliquos de fratribus prædictis teneantur prælatis ordinis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, aut alijs perſonis in ſocios deputare, niſi dictæ literæ de indulto huiuſmodi, & ordinatione expreſſam facerẽt mentionẽ, ac aliàs id honeſtati ordinis, ac ſaluti illorũ viderint expedire*, ita
g *In 2. imp. fol. 85. conc. 467.* habetur in eodẽ libro, & in Marimagno Carmelitarũ, *g* & in Marimagno prædicatorum *h* cõtinetur.
h *In 2. imp. fol. 237. conc. 552.* Adeo eſt clara poteſtas prælatorum regularium ad ſubditos puniẽdos, vt Bonifacius VIII. hoc præ-
ſupponens, conceſſerit, *vt prælati ordinis minorũ ad correctiones, & punitiones Fratrum eiuſdem ordinis delinquentiũ infligendas, ad quas ſpectare eadem noſcuntur (ſtrepitu, & apicibus iuris poſtpoſitis) liberè procedere valeant ſecundum conſuetudinem approbatã, et generalia ſtatuta ipſius ordinis facta, & fienda: Ac inſuper voluit, non licere prædictis fratribus ab eiſdem correctionibus, & punitionibus aliquatenus appellare, præuia tamen in hoc deliberatione, ac maturitate debita ſeruata*, ita habetur in eodem libro.

Denique Nicolaus *i* V. *conceſſit miniſtro Genera-* i *In 1. imp. fol. 155. & in 2. fo. 202. con. 499.*
li pro tempore exiſtenti, quod omnes, et ſingulos fratres ſiue in monaſterijs monialiũ ſiue in alijs domibus, cõuentibus, eremitorijs, et locis dicti ordinis cõmorantes etiã ab obedientia, viſitatione, & correctione dicti miniſtri, per ſpecialia ſedis indulta ſe exemptos eſſe, præter regulæ, & ſtatutorum dicti ordinis formam, prætendentes non obſtantibus quibuſcũque priuilegijs, exẽptionibus, & indultis et literis Apoſtolicis, eis & eorũ monaſterijs ſiue domibus ſiue conuentibus, & locis præfatis, & eremitorijs per ſedem Apoſtolicam in genere, vel in ſpecie cõceſſis, de quibus in his literis habenda eſſet ſpecialis mentiõ, poſſit iuxta cõſtitutiones, et regularia inſtituta antiqua dicti ordinis corrigere, viſitare, punire, & emendare, ac in criminibus maioribus, ſiue grauioribus, ſi res ipſa ex. gerit, cum moderatione tamen, torturæ ſubijcere poſſit, & valeat dictus miniſter generalis, ita habetur in libro *K* Mo- K *In 2. imp. fol. 47. con. 500. & fol. 78. cõ. 250.*
numenta ordinum in ſecunda impreſſione, & in ſupplemento. Et aduertendum, quod S.D.N. Clemens VIII. anno Domini milleſimo quingenteſimo, nonageſimoſecundo Pontificatus ſui anno primo die decimaquinta Maij confirmauit priuilegiũ Innocentij VIII. ordini Ciſtercienſiũ conceſſum, quo ordinatur, ne perſonæ regulares dicti ordinis viſitentur, niſi à ſuo generali, aut ab alijs perſonis regularibus ad id ab ordine deputatis. Hoc priuilegium habetur in libro congregationis ſanctæ Mariæ de Alcobatia Ciſtercienſis ordinis Regnorum Portugalliæ, impreſſo Venetijs anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo tertio.

ARTICVLVS IX.

Vtrum prælati regulares, & non alij poſſint corrigere fratres matriculatos in ſtudijs generalibus.

RESpondeo dicendo, quod Innocentius VIII. *conceſſit Vicario Generali fratrũ ordinis prædicatorũ de obſeruãtia cõgregationis prouinciæ Hiſpaniæ, quod correctio fratrũ dictæ congregationis vndecumque ad terminos præſidentiũ conuentuũ reformatorũ venientium iuxta conſtitutionẽ dicti ordinis fieri debeat, & ad eoſdẽ præſidentes pertineat, nõ obſtantibus quibuſcũque priuilegijs, indultis, & literis Apoſtolicis Scholaſtico, ac Vniuerſitatis Salmantinæ, ac quibuſcũque Vniuerſitatibus per ſedem Apoſtolicam conceſſis, quæ aduerſus præſentes voluit in aliquo ſuffragari poſſe, dummodo propter correptiones huiuſmodi faciendas ſtudium fratrum corrigendorũ nõ impediatur*, ita habetur in libro monumenta *l* ordinũ. l *In 1. imp. fol. 76. con. 164.*
Circa quam conceſſionem aduertit collector *m* m *Colle. mendic. tit. correctio fratrum. §. 14. ſuper quẽ Cord.*
compendij mendicantium, quod deſeruit etiam pro prælatis ordinis minorum partium Hiſpaniarum, vt virtute communicationis priuilegiorũ poſſint ſimiliter corrigere fratres eiuſdem ordinis, & obſeruantiæ. Nam fratres congregationis, de quibus ſupra, obſeruantiæ, vel de obſeruantibus erant, & ideo per iſtam correctionem non poſſet procedi contra conuentuales.

Et aduertit Corduba ſuper Compendium, quod Pius ſecundus declarat, & concedit, quod miniſter generalis habet liberam authoritatem, & iuriſdictionem ſuper fratres exiſtentes in quibuſcunque Vniuerſitatibus, & priuilegijs illarum gaudẽtes authoritate Apoſtolica, & de licentia ſuorum ad morandum in talibus ſtudijs committens ei pleniſſimam correctionem illorum cum grauibus cenſuris in cõtra facientes, aut reſiſtentes quomodolibet.

ARTICVLVS X.

Vtrum prælatus regularis poſſit de iure iudicare nouitium, qui occidit iniuſte religioſum profeſſum, an potius tale iudicium ad ſecularem pertineat iudicem, & utrũ poſſit torqueri à iudice ſeculari.

RESpondeo dicendo, quod titulus quæſtionis duo reſoluenda includit. Primum eſt, quis iudex poſſit cognoſcere de hoc delicto, ſecundum, à quo iudice ſit torquendus delinquens.

Quantum ad primum dico, quod cognitio, & punitio talis delicti, & homicidij pertinet ad iudicem Eccleſiaſticum argumento cuiuſdam *a* Canonis diffinientis nouitium religionis approbatæ gaudere priuilegio *b* Canonis, & cenſeri perſonam Eccleſiaſticam, & gaudere priuilegio perſonæ Eccleſiaſticæ argumento alterius *c* Canonis, & ita expreſſe determinant Ioannes Andreas, *d* Dominicus, & Francus, quod cognitio delicti nouitij pertinet ad iudicem Eccleſiaſticum, quam opinionem communis amplectitur, & probatur ratione. Nam nouitius poſt habitum ſuſceptum ſubiacet prælatis quo ad iuriſdictionem, & ſuperioritatem, ſaltem cõmutabiliter, & reuocabiliter, licet non irreuocabiliter pro tempore, quo ſunt nouitij, ſicut profeſſi, & cognitio, & punitio delictorum religioſorum profeſſorum pertinet ad iudices Eccleſiaſticos, & prçlatos eorum, vt tradit Panormitanus poſt Ioãnem de Lignano probans, quod delicta eorum pertiuent ad cognitionem, & caſtigationem prælatorum etiam ſi ſint homicidia, & grauia delicta.

a c. religi. §. i. de ſent. exco. lib. 6.
b cap. ſiquis ſuadent. 17. q. 4.
c c. duo ſunt genera 12. q. 1.
d And. Domi. et Fran. in ca. Benefic. de reg. iur. l. 6. Domi. & omnes in d. c. religio.

Quantum ad ſecũdum dico, quod poterit iudex Eccleſiaſticus, & p̃latus torquere, ſi meruerint torturam indicia delicti ſeruatis ſeruandis iuxta notata in *e* iure, & poterit prælatus torquere prçfatum delinquentem, ſi opus fuerit, per aliquem clericum, vel religioſum iuxta ea, quæ in quæſtione ſequenti dicentur, & ita tenet *f* Nauarrus, quod prædictus prælatus poteſt cognoſcere de hoc crimine, ſi tali prælato competit iuriſdictio cognoſcendi de crimine requirente depoſitionem iure aliquo ſpeciali: nã in hoc caſu agitur de crimine requirente depoſitionem, vel degradationem ſecundum Panormitanũ, *g* cum agatur de homicidio qualificato, quo dicitur, nouitium occidiſſe profeſſum, quamuis communis opinio teneat contra Panormitanum quo ad degradationem, vt poſt multa reſoluit Nauarrus. Et aduertendum eſt ad id, quod tradit *h* Nauarrus dicens, credere ſe prælato nouiter competere conſuetudine, ſtatuto, vel priuilegio ſedis Apoſtolicæ iuriſdictionem ad cognoſcendum de cauſis ciuilibus, & criminalibus religioſorum profeſſorum ſaltem cum crimen non requirit depoſitionem ab ordine, quibus & alijs ab ipſo allatis videtur concludere iuriſdictionem ſuper profeſſos quo ad hoc paſificari iuriſdictioni ſuper nouitios.

e c. cum in cõtẽpla. de reg. iur. c. 1. depoſiti l. 1. & tote ti. de q.
f Nau. lib. 2. cõ. & de ref. com. concl.
g Pan. ca. 1. de homicidio.
h Nau. l. 2. conſil. 11. de foro cõpet. conſ. 6. pag. 117.

QVÆSTIO III.

De iudicibus regularibus quo ad modum procedendi in communi in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur tria.

1 *QVomodo prælati procedant in iudicijs.*
2 *Vtrum antequam iudex procedat, debeat conſtare de delicto commiſſo.*
3 *Vtrum antequam iudex procedat contra aliquem delinquentem debeat conſtare de delinquente.*

ARTICVLVS I.

Quomodo prælati procedant in iudicijs.

RESpondeo dicendo, qđ duplici via poſſunt prçlati regulares in monachos p̃cedere. Primo patrum ſibi nomen, & vim aſſumendo, quibus ſane propoſitum erit, vt quo ad eius fieri poſſit nihil de ſupplicijs cogitent, monachorum vitia radicitus euellant, eorũq; piè medeãtur vulnerib. & ideo in religionib. Abbates, id eſt, patres nuncupantur, p̃pter quod P. D. Benedictus in tertio ſuæ regulç capite deſcripſit, quod meminiſſe debent, quo nomine ſint inſigniti patres videlicet, atq. idcirco curent de re ipſa egregie præſtare. Hinc D. Ambroſius in ſuo paſtorali, actio (inquit) congruat nomini, nomen que actioni, nẽ ſit nomen inane, & crimen inane, honor ſublimis, & vita decliuis. Et in quantum pater dẽt prælatus regularis procurare, quoad eius fieri poſſit, nihil de ſupplicijs cogitando monachorum vitia radicitus euellere, & eorum pie mederi vulneribus, & quando vt pater agit, poteſt iudicij forma omiſſa rem, vt ſibi libet, gerere, prout tradit *i* Panormitanus. Alia vero via procedunt prælati regulares, vt iudices, & tunc ſecundum allegata, & probata debent procedere, aut ſeruato iuris ordine aut ſummarie de facto, ſiue de plano ſola veritate facti inſpecta, vt probat Abbas. Quando verò puniтur ſecundum ſtatuta regularia, proceditur ſummariè de plano ſine ſtrepitu iudicij, in quo non traduntur capitula, neque debent citare ad videndum iurare teſtes, neque admittitur appellatio, prout dicitur in iure, & declarat Ioannes monachus, quod in cauſis leuibus locum abſolute habet, ſicut etiam laicis conceditur, cum de eorum leuibus cauſis tractatur, vt iura determinant *K* ciuilia. Quid enim turpius, aut religioſis inſtitutis pernicioſius, quàm prælati monaſteriorum ipſa monaſteria perluſtrantes repererint, ſilentium frangere, carnes comedi, & alia leuia contra accidentaria religionis fieri, quæ emendare nequirent, niſi contentioſo iudicio adhibito, teſtibuſque examinatis? ſi his enim eſſent ſtricti, paterno nomine non digni iudicarentur, & cum ſint patres, nihil per calumniam dicturos, & facturos prçſumitur, ſed tantum fratrum correctionem, & emendationem pie, & prudenter prætenſuros.

i Pan. in ca. reprehenſibilis de appell. & in ca. cum contin. de foro comp.
k Abbas in c. ſi quis contra clericũ & in c. cũ cõtingat. de fo. compet.

Pro cuius rei explicatione eſt aduertendũ, quod in iudicandis monachorum cauſis duplici ratione poſſunt vti prælati. Primo quidem cum nihil eorũ, quç legibus perſcripta ſunt, omittitur, qui modus de iure ordinario à iuris peritis appellatur. Altero, quando ſummarie, & de plano iudicia exercent. At iuris pontificij eruditi fere omnes abſtinendum à priori ratione prçlatis conceſſerunt, tum quia id

conteu-

Google

contentionis genus cũ monaſticę inſtitutionis tranquilitate multum pugnat, tum quia eo pertinẽt monaſteriorum inſtituta, vt ſecundum ea omnis monachorũ adminiſtratio remoueretur, prout dicitur in iure *a* Canonico. Et hinc eſt, quod aiunt *b* Panormitanus, & Lupus, ne ſcilicet prælati regulares in monachorum cauſis diſceptandis iuris apices proſequantur: ſi enim iuris apices eſſent ſeruandi, ſequeretur neceſſario, vt eſſent conſulendi iuriſperiti ſeculares, & numi ad eorum ſumptus ſuppeditandi, & alia eiuſdem generis incommoda, quibus ſanę religionis candor maculatur.

a c. qualiter & quando el 2. de accuſa. c. olim eodem tit.

b Pan. in cap. ſi quis contra clericũ & in c. cũ cõtigat de fo. cõpen. Lupus alle. 73. Feli. de modis procedendi contra monac. nu. 19. & 20.

Sed eſt neceſſarium pro explicatione prædictorũ notare, quid his verbis (ſummarie, & de plano, & ſola veritate inſpecta) importetur, & primo quidem animaduerto, ad iudicium alia pertinere, vt neceſſaria, atque (vt iuriſperiti loquuntur) eſſentialia, alia verò dicuntur accidentaria, vt ſunt ſolennitates iudicij, & prætermiſſis his accidentarijs, quæ ad ſolennitatem pertinent, particulæ, quæ nobis explicandę proponuntur, eſſentialia iudicij ſignificant, prout aiunt Panormitanus, Paulus, Cardinalis, Felinus, Hoſtienſis, *c* Romanus, Baldus, & Florentinus. Videamus igitur hæc eſſentialia per prædictas particulas importata, hoc verbum (ſimpliciter) remouet calumniatorias, & doloſas protelationes, inaneſque exceptiones: ita *d* Paulus, & Cardinalis; verbũ (de plano) ſecundum Paulum ſignificat, vt adiecta ſolennitate ſedendi in loco ſolito etiam feriatis diebus procedatur in cauſa (ſummarie vero) id ſignificationis proprie ſibi vſurpat, vt quæ ad iudicij vim, & naturam attinent, ſolùm requirantur, nec reis conceditur, vt teſtium iuſiurandum videant, ſed teſtiũ & capitulorum exemplar eis tãtum tribuatur, quod colligitur ex traditis à Bartolo, *e* & Baldo, & Franciſco de Aretio, & Felino: verbum (inſpecta ſola veritate) denotat, vt iuris omnis reijciatur pompa eo tamen vt ius naturale, aut gentium nihil incommodi patiatur. Ita *f* Abbas, & Florentinus. Ius autem gentium apud regulares ſunt cõſtitutiones generales religionum, prout aduertit *g* Victoritus, Manſo.

c Pa. in c. dilec. de iud. Pan. & Car. ſepe de verborũ ſignif. & in c. pen. de iud. Fel. in c. dilecti de iud. Hoſt. in c. & alio de accuſa. Rom. con. 26. Flor. 3. p. & 9. c. 18.

d Pan. & Car. in c. diſpendioſa de iud. nu. 42.

e Bar. & Bal. ĩ l. filiusfa. ff. de don. Fe. in c. dilecti de iudicijs.

f Ab. in d. c. dilecti, & in d. c. qualiter et quãdo & Flor. vbi ſup.

g Manſus de cauſis reg. c. 17. p. 27. in fi.

Ex quibus facile indagare poſſumus, quæ in cauſis monachorum dicentur neceſſaria, & cum natura omnibus comparatum ſit ſeſe tueri, atque defendere ab his, quæ nocitura videantur, omnia, quę ad defenſionem reorum pertinent, de iure naturali ipſis reis præciſe conceduntur. Hæc ad eſſentiam iudicij ſpectant argumento *h* iuris, & eorum, quæ tradũt Ancharranus, & Felinus, & defenſio reo tollitur, ſi Capitulorum, de quibus cauſa dicenda eſt, notitia denegetur, oportet namque arma, quibus appetimur nos proſpicere, vt ab eis defendamus nos metipſos. Præterea huiuſmodi capitula, ſeu delationes ab actore pendent, ex quo efficitur neceſſario accuſatorem, aut denunciatorem, aut infamiam ad iudicium excitandum debere eſſe, de quibus in quæſtione tertia agemus, quę quidem vſq; adeo faciũt ad naturam iudicij, vt eorum altero detracto latrocinium potius appellari poſſit, quam iudicium. Nec in hac re aliqua eſt inter doctores diſſenſio, conceſſionem autem moræ, aut interualli, vt ſcilicet reus apte iuret, mihi inter neceſſaria connumeranda ſentio, ſiquidem actio nulla niſi interuallo temporis confici poteſt. Quam ob rem conſentaneum rationi nõ eſt temporis interuallum reo denegari, ne imparatus, & incautus cauſam dicere cogatur. Vtrum autem teſtium nomina, atque dicta ipſius rei aperienda de peccatis clericorum ius *i* clarum eſt: de religioſis verò diſcrepant inter ſe Doctores. Nam *k* Panormitanus partem affirmatiuam grauiſſimis rationibus adductis tuetur. At Hoſtienſis dicta quidem reo eſſe manifeſtanda aſſeuerat, ipſorum vero nomina ſilentio inuoluenda, cum hęc ad iuris ſolẽnitatem ſpectent, quę ſolẽnitas non ſeruatur apud regulares. Non deſunt tamen Doctores grauiſſimi, qui ſentiant, neque teſtium nomina, neque eorum dicta vlla ratione eſſe reo aperienda, quod quod dictum primum valde probabile opinatur *l* Manſus: Nam cum monachis plurimum commodi ex animi tranquillitate procedat, nihilque ſic religionis quietem labefactet, ſicut teſtium nomina, cum ex ipſa acerbiſſima excirentur odia, vltiones expectẽtur, innumeraque perturbationum ſemina naſcantur: videtur quod in monachorum cauſis ſufficit ſi capitulorum notitia conceſſa defenſionis locus nõ excludatur: quod tamen fallit prout ait *m* Panormitanus in criminalibus, ac grauiſſimis cauſis & ſic in quadam *n* ordinatione generali noſtræ ſacræ Religionis præcipitur, vt in his cauſis criminalib. grauibus teſtium nomina pandantur, ne reus indefenſus ſuccumbat, ſi ipſe reus eorum nomina illi manifeſtari petat.

h l. defenſio facultas de iure fiſ. l. 10. Anc. cõſil. 259. Fel. in ca. qualiter. & quando & 2. §. licet ad accuſa.

i d. c. qualiter et quando el 1.

k Pan. in d. ca. olim. & in cap. qualiter et quã.

l Manſus vbi ſup. p. 29.

m Pan. in d. ca. qualiter et quãdo.

n Ordi. Tole. c. 6. de correct. de inq. f. 41.

ARTICVLVS II.

An antequam iudex procedat, debeat conſtare de delicto facto.

RESpondeo dicendo, quod antequã iudex procedat contra aliquem delinquentem debet cõſtare commiſſum eſſe delictum: Ita Bartolus, *o* & poſt alios tradit Antonius Gomez, adeo hoc eſt verum, vt ſi quis confiteatur ſe occidiſſe aliquem, & non conſtat de corpore occiſo, talis confeſſio ei non prę iudicat, vt poſt Baldum, & alios tenet Iaſon. *p*

o Bart. in l. 1. §. tene illud. ff. ad ſilan. Gõ. de delict. c. 9. in de capt. nu. 2.

p Iaſon in l. error. col. 2. ff. de iur. et fact. ign.

ARTICVLVS III.

Vtrum antequam iudex procedat contra aliquem delinquentem, debeat conſtare de delinquente.

RESpondeo dicendo, quod Angelus *q* dicit, quod valet, & tenet inquiſitio, licet ignoretur nomen delinquẽtis, licet enim ignoretur perſona delinquẽtis, ad declarandam perſonam delinquentem fit inquiſitio, vt ait quædam *r* Gloſſa: at, vt hęc doctrina clarius pateſiat, quęſtionis reſolutio quinque cõprehenditur dictis. Primum dictum eſt, quod quando procedit iudex per viam accuſationis nõ poteſt procedere, niſi compertum ſit, quę ſit perſona delinquens, & quæ ſit perſona offenſa, & ratio clara eſt, quia nemo poteſt accuſare, niſi ſit offenſus, debet nominare in accuſatione, quem accuſat, & hoc eſt de ſubſtantia in libello, vt ponatur nomen actoris, & rei, vt tenet quædam *s* Gloſſa.

q Angel. in §. quadrup. col. 2. inſt. de actio.

r Gl. in l. 1. § illud ff. ad ſilan.

ſ Gl. in l. 1. de libel obla.

Secundum dictum, ſi iudex procedit per viam denunciationis, & denunciatio fit per aliquem viſitantem denuntiando de delicto commiſſo, tunc iudex poteſt procedere ex officio, cum conſtet ipſi de delicto commiſſo. Si verò denuncians nominat aliquẽ, & non nominet délictum, non poteſt index contra illum denunciatum procedere, imò & ſi commiſit delictum ſimul cum delinquente, nõ procederetur contra delinquentem nominatum, donec cõſtaret illum commiſiſſe delictum, ſaltem præſumptiue, & ita practicatur, & iuxta hoc debet intelligi doctrina *t* Bartoli.

t Bar. in l. 2. §. ſi publi. nu. 7. ff. de adulte.

Tertium

Digitized by Google

Tertium dictum, ſi iudex procedit per ſolam inquiſitionem ſine aliqua accuſatione, vel denunciatione, tunc aut procedit ad inquirenda delicta, aut ad punienda, ſi ſecundum, non poteſt procedere cõtra delinquentem particularem, niſi ſciuerit commiſiſſe delictum, uel ſaltem pręcedat infamia. Ita loquitur Gloſſa *a* quam ſequitur Dinus, licet Bartolus, & Baldus cõtrariũ nelint ſentire, ſcilicet quo ad infamiam ortam ex illa generali inquiſitione non poſſet quis puniri, niſi delinquenti daretur copia indiciorũ, & audiretur. Quam opinionem Baldi puto ſequendam, & à fortiori in cauſis regularium, non enim poteſt regularis incarcerari, prout inferius dicetur, niſi conſtet plana probatione delictum commiſiſſe, quod in noſtro caſu à fortiori eſt aſſerendum, cum ſecundũ ius naturale nullus inauditus iudicetur; quando verò iudex procedit per inquiſitionem ad inquirenda delicta, & non ad punienda, tunc quando inquiſitio eſt parocularis, nõ poteſt iudex procedere niſi propter graue crimen. Ita Bartolus, *b* tunc enim quando eſt graue delictum, poteſt quis capi, & incarcerari, & ſi fuerit regularis delinquens, debet pręcedere plena probatio ad hoc, vt in carcerem detrudatur. Verum eſt tamen, quod ſufficit ſemiplena ad hoc vt in cuſtodia reponatur, quę in religione (caſa de la diſciplina) vocatur. Quando verò procedit per inquiſitionem generalem, bene poteſt inquirere, & tunc inquiſitio in delictis poteſt dici generaliter fieri tripliciter. Primo ratione perſonę, & delicti, vt fit in inquiſitionibus, quę pręlatus facit in viſitatione diœceſis. Secundo poteſt dici generaliter ratione delictorum, licet ratione perſonę ſit ſpecialis, vt quando inquiritur contra iudices, vel officiales in ſyndicatu, & quando pręlati regulares viſitant alios pręlatos. Tertio dicitur generalis ratione perſonę, licet ratione delicti ſit ſpecialis, vt quando inuenitur aliquis homo mortuus, & neſcitur, quis fuerit. In omnibus his tribus caſibus dicitur generalis inquiſitio, & poteſt iudex procedere ad patefaciendam veritatem, & licet ex tali inquiſitione non poſſint religioſi delinquentes puniri, poſſunt tamen recludi in cuſtodia, prout colligitur ex traditis à Bartolo, *c* & Baldo, & Fortunio Garcia. Sed de his latius in quęſtionibus ſequentibus, & cum hęc non poſſint expedire, niſi viſitando prouincias, ideo oportet, vt de viſitatoribus agamus.

a Gl. vbi Dinus & Bart. n. 7. d. l. ſi publ. Bal. in d. l. iubemus C. de probatio.

b Bar. ĩ d. l. ſi publ. nu. 10. & 11.

c Bar. ĩ d. l. ſi publ. n. 3. & Bal. ĩ d. l. iubemus n. 1. Fortu. in l. Gallus in pri. nu. 55 ff. de li. & poſth.

QVAESTIO IV.

De correctione fratrum, quantum ad viſitationem, in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem ſex quæruntur.

1 *AN ſint obligati generales ordinum mittere commiſſarios ad prouincias viſitandas.*

2 *Per quos patres debeant ſuperiores prouincias viſitare.*

3 *Vtrum viſitatores poſſint ſubdelegare.*

4 *Vtrum generales, & prouinciales teneantur ſingulis annis viſitare.*

5 *Quomodo viſitatio ſit fratribus proponenda.*

6 *Vtrum Epiſcopus, aut alius prælatus regularis poſſit viſitare capitulum regularem tremi... quando ſcilicet uenit ad partes ſuarum diœceſum deuenit, & ibi commoratur.*

ARTICVLVS I.

An ſint obligati generales mittere commiſſarios ad prouincias uiſitandas.

RESpondeo dicendo, ſyndicatum officialium fuiſſe adinuentũ, quia princeps tenetur rationem reddere pro ſubditorũ iniuſtitia, prout dicitur in quadã authentica. *d* Eſt autem ſyndicatio experimentum totius iuſtitiæ & quia Cæſariani fraudum conſuetudine omnia temerare conſueuerant, vt dicitur in quadã lege *e* cauſam dederunt, vt ab officialibus arcta poſtularetur ratio, quæ per prius non tam ſcrupuloſè inquirebatur: etenim viſum eſt, vt quod officialis in officio comedit tempore ſyndicatus, ad inſtar cibi digerat iuxta quaſdam leges, *f* & ſi bene in officio ſe habuerit, laudes, & præmia conſequatur, ſin aũt male, puniatur, vt in toto vno titulo *g* traditur. Et ideo prælati inferiores ſyndicatum ęgre ferre non debent, quia diuinum pręceptum eſt, vnuſquiſque reddat rationem villicationis ſuæ, vt dicitur in Euangelio. Et Samuel, *h* ſic ad populum affatus fuit. *Loquimini ad me coram Domino, vtrũ bouem cuiuſque tulerim, aut aſinum, ſi quempiam calumniauerim, ſi oppreſſi aliquem, et ſi de manu cuiuſquam munus accepi, et reſtituam vobis, & dixerunt, non es calumniatus nos, nec oppreſſiſti, nec tuliſti de manu alicuius quidpiam, & dixit ad eos, teſtis eſt Dominus, quia non inueneritis quidpiam in manu mea,* hoc autem multis comprobant Speculator *i* Andreas Iſerna, & Doctores communiter dicentes, omnes debere viſitari, & ſyndicari iuxta vniuſcuiuſque conditionem.

d *Auth. vt iudex ſine quoquo ſuffr. §. ſcriptum exemp.*

e *l. aefenſiones facultas de iure fiſc. li. 10.*

f *l. 1. cod. vbi ſe. vel clan. l. 2. cod. ad l. veleiam. l. 3. Cod. de ratio. agi oportet.*

g *Tit. vt iud. ſine quoquo ſuffr. §. 1.*

h *Samuel. 1. Reg.*

i *Spec. ĩ ti. d. ſynd. Iſern. ĩ ti. quę ſint regalia bona condemnatorum.*

ARTICVLVS II.

Vtrum poſſint omnes eſſe uiſitatores prouinciarum.

RESpondeo dicendo, quòd oportet, vt in religione adſit frequens viſitator ex eodem ordine, qui poſſit fratrum intentiones perſcrutari, cui denũcietur, quę in capite, & in mẽbris corrigẽda vidẽtur iuxta decreta *K* Cõcilij Tridentini, & tradita à Nauarro, & licet aliquibus religionibus conceſſum ſit à ſede Apoſtolica, vt poſſint in capitulo aſſignare viſitatores, qui viſitẽt monaſteria in capita, & in mẽbris, hęc tñ conceſſio ciuili modo intelligenda eſt, dummodo. ſ. non eligantur ſuſpecti, *l* tradũt. n. Doctores, quod princeps dando iudicem non videtur permittere, niſi debito modo agatur. Talis enim præſumitur eſſe intentio in priuilegijs, qualis eſt legis ſcriptæ, & naturalis rationis ſecundum *m* Baldum, & princeps non præſumitur velle aliquid iniuſtum vt notatur in iure, & tradit Baldus. Vnde priuilegium concedens, quod poſſit capitulum generale eligere ſyndicatores ex ſuis fratribus intelligatur de idoneis, & habilibus argumento multarũ legum, *n* & Canonum. Viſitatores autem ſuſpecti iuſte inhabiles ad viſitandum cẽſentur, ſi enim priuilegium conceſſum ad eos eligendos ad iuſte ſuſpectos extenderetur, iniuſtum profecto indicaretur, prout concludit Paris *o* de Puteo. Vnde videant, & attente attendant generales ordinum, quos mittant viſitatores, & ſyndicatores, an ſint ſuſpecti, an ſint habiles ad huiuſmodi miniſteriũ exercendum, nõ enim poſſunt inſtituere illos, qui in cauſis regularibus ignari reputantur, cum poſſit de illis ſuſpicari, quod per ignorantiam aliqua, quæ

K *Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 1. c. 8. Nauar. ca. Nullam nu. 20. 34.*

l *Docto l. libertus l. 2. ff. de ĩ ius vocan.*

m *Bald in li. 1. apud quæ q. feu. n ca. 1. de cõſt. l. Bal. ĩ aut. hoc inter liberos de donation. c. habeat cod. de ſacroſan l. vt gradatim de mune. & honor. c. cauſam de reſcriptis.*

o *Paris de Puteo de ſindicatu §. eſt tamen circa pacta Ord. Iol. c. 7. de elect. fol. 61.*

Digitized by Google

non decet, ſint facturi. & ſic in noſtra ſacra religione ordinatur, non prouideantur, niſi illi, qui fuerũt aliquando patres prouinciales, aut diffinitores in praxi cauſarum regularium verſati.

ARTICVLVS III.

Vtrum viſitatores poſſint ſubdelegare.

RESpondeo dicendo, quod ipſi inſtituantur ad viſitandam totam vnam prouinciam cum plenitudine poteſtatis, poſſunt iure optimo ſubdelegare, licet enim habeant iuriſdictionem ſubdelegatã, cum hæc committatur ex plenitudine poteſtatis, videtur ipſis concedi authoritas ad ſubdelegandum. Quod tamen ipſis quando committitur facultas, vt perſonaliter viſitent monaſterium, non procedit. In hoc enim caſu non poſſunt inſtituere ſubſtitutum, prout tradit *a* Felinus, quia videtur electa perſonæ induſtria ad negocia, quæ per alium expediri non poſſunt, cuiuſmodi ſunt arbitramenta, argumento cuiuſdam legis, & tradunt Oldradus, & Nicolaus Meroni, quando autem ipſis neceſſarium eſt delegare, & inſtituere commiſſarios caſu, quo ipſos poſſint inſtituere, hoc bene inſtructis, & doctis fratribus debent committere, vt in queſtione ſequenti dicetur.

a Fel. in c. quoniã §. is aut. de offic. deleg. et l. ſi qs arb. ff. de ver. bo. obl. Old. cõſ. 42. Nico. Mer. de fide treug. & pace q. 61.

ARTICVLVS IV.

Vtrum generales, & prouinciales teneantur viſitare.

RESpondeo dicendo, quod generales debent obſeruare conſtitutiones ipſorum ordinum, quæ determinant, quando debeant viſitare. Pro nunc videtur neceſſario dicendum, quod obligatur Miniſter Generalis cuiuſcunque religionis per ſe, vel per alium ſuam religionem viſitare, cum ſit ſupremum ipſius caput, neque in regula patris noſtri Franciſci Generalibus præcipitur viſitatio, ſed tantum miniſtris prouincialibus, prout explicat D. Bonauentura, & tradit *b* Corduba, & certe iure diuino tenentur prouinciales iudicialiter ſuos fratres viſitare, vt probant Doctores ex illo Lucæ *c & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos*; Quæ verba ad omnes prælatos referuntur, qui curam habent animarum, quod ipſum iure humano præcipitur omnib. religionum exemptarum prælatis, vt viſitent omnia monaſteria inferiora, prout in Concilio Tridentino *d* ordinatur. Vnde Ordinarij, vt ſunt Prouinciales, quotannis tenentur monaſteria ipſis ſubiecta viſitare, vt renouans ius antiquum ordinat idẽ Concilium Tridentinum. *e* Et cum ſit hoc præceptum affirmatiuum, non debet imputari ad peccatum mortale Prælatis ipſam annuam viſitationem omittentibus, non inſtante aliqua neceſſitate ſubditos corrigendi, cum finis ipſius præcepti eorum ſit correctio, quo ceſſante ceſſat eius ſaltem in foro interiori diſpoſitio.

b Cor. ſup. reg. c. 10. q. 1.
c Luc. 12.
d Concil. Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 20. & c. 21.
e Trid. ſeſ. 20. cap. 8.

ARTICVLVS V.

Quomodo viſitatio ſit fratribus proponenda.

RESpondeo dicendo, quod primo debent Prælati proponere verbum Dei, & de vita, & conuerſatione fratrum inquirere, & de locis alijs diuino cultui deputatis iuxta tradita in iure, *f* & ſtatim debẽt inquirere quomodo ſeruentur leges Eccleſiaſticæ, præcipue Concilium Tridentinum, cuius decreta ſummopere ſunt obſeruanda, & veneranda ſicut in eodem Concilio commẽdatur. Et Pius IV. in Bulla confirmationis eiuſmet Concilij inſtanter commendat, & ſtatim debet deſcendere ad præcepta regulæ, quibus fratres ſunt obſtricti, quomodo obſeruantur, vt præcipit Concilium Tridentin. *g* obſeruari.

f c. Ro. de cẽ. li. 6

Denique debent inquirere fratres de ijs, quæ ſolent in viſitationibus generalibus perquiri, quæ cõſulto omitto, cum vnaquæque religio in his proponendis, & perquirendis ſecundum diuerſitatem ſtatutorum, & obſeruantiarum Regularium ſuo abũdet ſenſu. Aduertant autem Viſitatores id quod grauiter Hoſtienſis adnotauit, nẽpe eo pacto iuſiurandum debere exigi, vt quilibet dicat, quidquid ſcit, vel credit, vel fama eſt, Nam ſi iuſiurãdum exigitur de veritate aperienda de his, quorum tantum eſt interrogatio, reſpondens nullo iure cetera ad id etiam attinentia patefacere aſtringitur.

g Cõc. Trid. ſeſ. 25 de reg. c. 22.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Epiſcopus, aut eius Prælatus Regularis poſſit viſitare Capellanum etiam Regularem triremium, quæ aduerſis ventis ad partes ſuarum diœceſum deuenerunt, & ibi commorantur.

RESpondeo dicendo, quod videtur diſtinguendum inter triremes vnam claſſem conſtituẽtes, quibus communiter pręficitur vnus generalis iudex, vel inquiſitor, contra delinquentes, vel debitores, & inter alias triremes ſingulares, quibus nullus talis iudex præficitur. Diſtinguendum etiam videtur inter capellanos, quod duces earum accipiant authoritate Apoſtolicà, & aliàs legitima ad celebrandum, & adminiſtrandum ſacramenta euntibus in illis, & alios capellanos, qui ſunt tantum vectores, & viatores tranſeuntes ex vna patria in aliam. Tertio videtur diſtinguendum inter exemptos, & non exemptos. Quibus ſic prælibatis dico primo, quod loquendo de omnibus capellanis certum eſt, quod iudex deputatus poteſt cognoſcere de illis, & ſi habet facultatem ad cognoſcendum etiam de exemptis Regularibus, poteſt vtique de illis cognoſcere.

Dico ſecundo quod ſi non ſit Iudex prædicto modo deputatus, videtur aſſerendum, quod Epiſcopus poteſt iudicare, ac cognoſcere de illis, perinde ac de alijs viatoribus, & tranſeuntibus ſeruando vnicuique ſua priuilegia, & ius, quod habent iure communi, aut particulari, iuxta ea, quę ex iure *h* colliguntur. Ita Nauarrus, *i* ex quo colligitur, quod non poteſt cognoſcere de Regularibus capellanis, niſi iuxta terminos Concilij Tridentini, & conſtitutionem Clementis VIII. de quibus ſupra q. 1. Cetera pertinentia ad viſitationem in 3. tom. in q. de uiſitatione late dicentur.

h De pri. c. 1. l. legatis ff. de iud.
i Nau. li. 2. cõſ. 1. de for. cõp. cõſil. 4.

Et cum hęc uiſitatio quatuor modis poſſit contingere. Primo per uiam inquiſitionis generalis. Secundo per uiam inquiſitionis particularis. Tertio per uiam denunciationis Quarto per uiam accuſationis, oportet, de his omnib. ſigillatim agamus.

QVAE-

QVAESTIO V.

De fratrum correctione, quantum ad inquiſitionem, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem vndecim quæruntur.

1 *QVis, & quotuplex ſit inquiſitio.*
2 *Quis poteſt inquirere.*
3 *Vtrum ad inquiſitionem generalem faciẽdam neceſſe ſit quod præcedat infamia.*
4 *Vtrum in inquiſitione generali poſſit inquiri de aliquo particulari.*
5 *Vtrum in inquiſitione particulari poſſit procedi contra non infamatum.*
6 *Vtrum poſſit aliquis ſpecialiter inquiri, non præcedente infamia, quando crimen eſt contra Rempublicam.*
7 *Vtrum infamatus de vno delicto poſſit de alijs inquiri, de quibus non eſt infamatus.*
8 *Vtrum iudex poſſit inquirere de genere alicuius, licet contra eum nulla præceſſerit infamia generis maculati, & vtrum non præcedente infamia poſſint contra aliquem procedere.*
9 *Vtrum Prælati contra fratres poſſint inquirere, & eos punire ſuper delictis, quæ ipſos dubitatur commiſiſſe.*
10 *Quid debeant inquirere Viſitatores monialiũ.*
11 *Vtrum crimina præſcribantur, ita vt iudex contra criminoſum minimè poſſit procedere.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex ſit inquiſitio.

RESpondeo dicendo, quod inquiſitio ab inquirendo importat inquiſitionem alicuius præcogniti, quæ iuridica, & Canonica dicitur, ſi fiat ſecundum Iura, & Canones & eſt triplex ſecundum Panormitanum, *a* ſcilicet, generaliſſima, qua inquiritur ſuper ſtatu totius prouinciæ, vel diœceſis, & generalis, qua inquiritur ſuper ſtatu alicuius ciuitatis, vel monaſterij aut loci, & ſpecialis, qua inquiritur contra certam perſonam, ſiue ad imponendam pænam, ſiue ad peccatum euitandum ex debito officij, vel dic, quod eſt triplex. Prima ſcilicet. Generalis ſimpliciter, id eſt, quantum ad perſonas, & delicta, vt cum Præſes inquirit, an ſint homines facinoroſi, de qua in quadam lege. *b* Et ſecũda ſpecialis ſimpliciter. i. quantum ad perſonas, & delicta vt cum de certo, & limitato crimine contra certam & limitatam perſonam Præſes, vel Prælatus inquirit, de quibus in alia lege. *c* Tertia generalis, ſimul ac ſpecialis ſecũdum quid, ſiue ſit generalis quoad perſonas, & quoad delicta ſpecialis, vt dum Præſes inquirit contra eos, qui Titium occiderunt, de qua in alia *d* lege, ſiue è contrario ſit generalis quoad delicta, & quoad perſonas ſpecialis, vt cum Prælatus inquirit in ſyndicatu.

a *Pan. i c. qualiter. & quando. 2. de accuſ.*

b *l. cõgruit. ff. de off. præſid.*

c *l. ea quidẽ. C. de accuſ.*

d *l. mãdatis de de cond. ob turp. cauſa.*

ARTICVLVS II.

Quis poteſt inquirere.

RESpondeo dicendo, quod quilibet Prælatus inquirere poteſt contra ſubditũ ſuum, immo tenetur, ne ſubditorum ſanguis de manibus eius exquiratur in die iudicij, prout dicitur in iure. *e* Et aduertant Prælati Regulares, quod non debent com-

e *c. ad irrefr. de off. ord. ca. vl. de irreg.*

mittere alijs non bene inſtructis, & doctis fratribus inquiſitionem delicti alicuius fratris, quæ nõ debet fieri per teſtes ſeculares, cum in cauſis clericorum, & monachorũ criminalibus à teſtimonio & denunciatione laici repellantur, iuxta ſacros Canones. *f* Et tradũt poſt alios Couarruuias, Iulius Clar. Menochius, & eſt communis opinio ſecundum Viues, & ſic aduerſus monachos caute ſunt inquirentes, & iudices conſtituendi, cum non minima difficultas conſiſtere videatur in examine culpæ ad capiendum, ſeu citandum aliquem clericum, aut monachum. Vnde cunctis Eccleſiæ iudicibus, & prælatis regularibus lubens cõſulerem, ut cauſæ omnes clericorum, & monachorum, præſertim ex incontinẽtia procedentes caute & ſub debito ſecreti ſigillo agantur. Nam verecundi, & bonæ famæ Eccleſiaſtici, & Regulares viri, qui forſan humana fragilitate in incontinentiæ peccatũ dilabuntur, mallent vtique grauiori pęna, ac cenſura corripi, quàm publicè leuiſſima pœna corripi, ſeu protinus abſolui. Quod ex eo potiſſimum facere aſtringuntur dicti iudices Eccleſiaſtici & Regulares: quia laici, qui vitiis dediti ſunt, quaſi iam ſuorum criminum pares feciſſe lætantur, ac inde anſam ſuſcipiunt in eiſdẽ criminibus indurato animo permanẽdi, ac ignobile vulgus rumorum auditor lubens non ſolum ſimilia credit, ſed multiplicat, vnde ſæpius quos imitari, & venerari deberet, ſpernit vtiq. At ſi monachorũ crimina publica fuerint, tunc Apoſtolus monet, publicè peccantes palam eſſe corripiendos, vt quos exemplo ſuo ad malos mores prouocauerunt, ſuæ emendationis teſtimonio ad rectam reuocent vitã, & adhuc Prælatus hoc publicæ pœnitentiæ genus (ſi expedire iudicauerit) in alium ſecretum poterit commutare, iuxta deciſionem Conc. Trid. *g* Quando aotẽ laici poſſint eſſe teſtes in cauſis monachorum, vide in quæſtione *h* de correctione fratrum, quo ad teſtes contra eos deponentes.

f *c. de cetero de vlt. Cou. pract. qq. c. 18. n. 2. Cla. li. 5. recep. ſen. c. 8. n. 10. et q. nu. 21. & q. 74. n. 9 Men l. 3. de teſtam. §. 22. n. 73 Viues commun. opin. f 282. verum teſtificari poſſunt.*

g *Cõc. Trid. ſeſ. 24. c. 8.*

h *Infra hoc to. q. 10. ar. 5.*

ARTICVLVS III.

Vtrum ad inquiſitionem generalem faciendam, neceſſe ſit, quod præcedat infamia.

RESpondeo dicẽdo, quod ad inquiſitionem generalem faciendam non eſt neceſſariũ, quod præcedat infamia, neque quod adſit accuſator, neque denunciator, prout reſoluit doctiſſimus Soto. *i* Vnde Prælati Regulares quãdo huiuſmodi inquiſitionẽ fratribus volunt intimare, debent ipſi quandam breuem paternis viſceribus comitatam facere exhortationẽ, qua facta debẽt ſtatim viſitare ſacroſanctam Euchariſtiam, & Sãctas reliquias, & oleũ ſanctũ. Quibus viſitatis ſolicitudine Marthæ æſtuantes ad enfermeriam, & officinam conuentuum debent ſe conuertere, vt oculis proprijs perſpiciant, quomodo ea, quæ ad cultum diuinum pertinent, & ad curandos infirmos, ſuſtentandoſque decẽter fratres ſe habeant. Quibus peractis ſtatim debent vocare fratres ſigillatim, inquirendo de his, quæ in ſuperiori quæſtione *K* ſatis diximus. Aduertãt tamẽ Prælati inquirentes, quod non recipiant denuntiationẽ, niſi firmatã a denunciãte. Et ſi dixerint, nihil ipſos ſcire, quod denunciatione ſit dignũ, obſtringant id ipſum propria manu firmare, ne peracta inquiſitione aliqua animi maleuoli ſuperueniente occaſione ſcribant, ſe multa digna correctione ad denunciandum habere; aduertant deinde ad quandam ſingularem doctrinam Hoſtienſis, *l* quod poſt, & ante viſitationem, & inquiſitionem generalem non debent paſſim Prælati recipere

i *Sot. de deteg. ſacr. q. 6. mẽb. ſeq.*

K *Ant. ſin.*

l *Hoſt. de ĩquiſ. §. 2. v. va autẽ.*

chartulas, quas monachi contra Præpoſitos ſuos clanculo offerunt. Nec tamen debent eſſe nimis increduli, ſolent enim hæ manifeſtationes non vulgare commodum, & vtilitatem reportare, ſi iudex maturo conſilio, & prudentia veritatem indagauerit, vel ſaltem legitimam cauſam inuenerit, vt ſeruato iuris ordine, ad inquiſitionem criminis, deueniat, non tamen ſupradictis capitulis aliquo modo procedendum eſt, etiamſi in ipſis copia teſtium adhibeatur, cum capitula illa extraiudicialiter fuerint producta, & ſi aliter fieret, ipſe proceſſus eſſet ipſo iure nullus, vt ſcribit Iulius Clarus *a* affirmans apud ſuos iudices ita ſeruari.

a *Clar. in pract. cri. §. fin. q. 1. v. Sco. enim.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum in inquiſitione generali de aliquo particulari poſsit inquiri.

RΕſpondeo dicendo, quod non pôt prælatus in inquiſitione generali de aliquo fratre particulari interrogare, ſolùm enim ipſis licet inquirere, quis tale commiſerit delictum, prout infra dicetur, niſi aliqua perſona ſit infamia notata, quod tale cõmiſerit crimen. Nemo etiam in inquiſitione generali obligatur, delictum à ſe etiam publice commiſſum manifeſtare, non enim delinquens tenetur ſe prodere, niſi legitimè ſit interrogatus. Vnde Doctores communiter, teſte Soto *b* aduertunt, inquiſitionem generalem non eſſe iudicium, ſed præambulum ad iudicium, & ſic iudex prius in ea inquirit, vtrum ſit aliquod vitium cõtra communitatem, & vtrum ſit aliquis delinquens de hoc crimine infamatus, & poſteà adhibitis teſtibus, iudicium in eo fit, prout tradunt Albertinus, *c* & Bartolus, & iure manifeſto cõfirmatur. Videamus ergo de inquiſitione particulari.

b *Sot. de deteg. 2. p. qu. 7. con. 3 dub. ar. 1.*

c *Alb. ī aſſer q. 34. n. 6. Bar. l. b. ff. de q. c. ſi. de ſtaret.*

ARTICVLVS V.

Vtrum in inquiſitione particulari poſsit procedi contra non infamatum.

REſpondeo dicendo, quod inquiſitio particularis alicuius perſonæ, quæ ad eius correctionem ordinatur, debet ipſa perſona laborare huius delicti infamia, vt quando indicia grauia, notoria contra ipſam probanint, ita quod ſi iudex contra eum hoc caſu non procederet, ſcandalum cauſaret, prout reſoluit Nauarrus, *d* dixi, (indicia grauia) ſi enim non ſunt grauia, non ſufficiunt ad procedendum per viam inquiſitionis, bene tamen per viam accuſationis. Non enim debent Prælati permittere de aliquo occulto crimine accuſantes clericum apud eos, niſi debitorē prius ſibi obtulerint, aut videant, quod dicti officiales ſufficienti probatione, aut legitimis indicijs moniti cauſam ipſam aggrediuntur, prout dicetur infra, vt poſt Nauarrum *e* tradit Soto. Tunc autem erunt indicia grauia, vt per viam inquiſitionis poſſit iudex procedere, quando ex ipſis euidenter poteſt malè præſumi, nulla in ipſis iudicijs ad bene præſumendum coniectura aſſiſtēte, vt ſunt indebita oſcula & amplexus cum mulierib. Tunc autem erunt leuia indicia quando alicuius peccati coniectura adeſt, & magnum alicuius boni indicium, ita vt ex illis ſuſpicio leuis oriatur. Verbi gratia, ſi aliquis bonæ famæ religioſus ſimul cum muliere in loco malæ ſuſpicionis digno alloqueretur, hoc enim indicium ad infamiam non ſufficit. Denique non eſt licitum iudici inquirere de aliqua perſona particulari ratione alicuius criminis occulti non infamata.

d *Nau. in man. c 8 n. 32. & ca. 28. n. 35. & 137*

e *Nau. vbi ſup. So. l. 5. de inſt. q. 6. ar. 2. et de deteg. ſe: r. mem. 2 q. 6. con. 8. dub. 1*

Et vt hoc melius intelligatur, exemplo rem confirmare neceſſe eſt. Eſt hic Petrus, de quo tres, aut quatuor denunciāt dicentes, ipſum cum quadā muliere accubantem vidiſſe, cuius criminis non eſt Petrus infamia notatus, denūciātes enim ſecreto Prælato crimen ſunt manifeſtati: in hoc caſu nō poteſt Prælatus publicè delinquentem punire, nec poteſt vocare alios teſtes, vt de eorum vita inquirat, vt eſt deciſū in iure, *f* in quo multa loca ſacræ Scripturę in cōfirmationē huius veritatis adducūtur. Ex quo colligitur malè agere prælatos Eccleſiaſticos, & Regulares publicè ſuos ſubditos punientes nulla præcedente accuſatione ratione criminum occultorū, quæ commiſerunt propter tres, aut quatuor teſtes de ipſis criminibus teſtificantes, nulla contra eos infamia præcedente, & ſic refert Salzedus *g* in cōfirmationem huius doctrinæ nouiſſimam & egregiā deciſionē quæ in prouinciali Cōcilio *h* Toletano anno Domini 1585. ſtatuta eſt, quæ ſic loquitur. *Promotor fiſcalis apud Eccleſiaſticum iudicem neminem deferat, niſi quem legitima, ac frequens grauet infamia. Neque ex ea delatione iudices inquirere audebunt, immo priuſquam ad inquiſitionem procedant, diligenter curent inueſtigare, an ea infamia à maleuolis, an à pijs viris & honeſtis orta fuerit*, Hæc ibi: & quia hic diuinus ordo, & modus procedendi ab aliquibus iudicibus Eccleſiaſticis, & regularib. non ſeruatur, volentes ad euitandum aliquod in ſuo ordine ſcandalum futurum, legem diuinam, & canonicam potius violare, iuſto Dei iudicio incidunt in Scyllam, volentes vitare Carybdin, permittēte Deo vt publica & grauia peccata à ſuis ſubditis perpetrētur, quorum criminum occaſione eorū religio maximè deluſtratur.

f *c. inquiſitio & cap. qualiter & quādo de accuſ.*

g *In ſua pract. cri. c. 6. n. 4. ver. aggrediuntur*,

h *Conc. Tol. ar. 2. c. 12.*

Magnopere attendant Prelati ad ea, quę charitati Dei, & proximis ſunt annexa, & omnia ſubijcientur eis: & vt debita procedant charitate, notent, qđ quando delictum fratris teſtibus non poteſt probari, & confeſſione delinquentis non comprobatur, tenentur ſuperſedere, vſque dum aliquid cōtingat quod delictum reddat notorium, & manifeſtū, ita vt delinquens poſſit iuridice conuinci: tenentur tamen hæc exequendo charitatem proximi ſemper præ oculis habere, conſiderando delinquentis humorem, ſi enim ex punitione delicti non ſperatur ipſius emendatio, immo è cōtrario eſt certa eius pertinacia, & induratio, erit conſultius in eo caſu pro tunc delictum, quo ad fieri poſſit, diſſimulare. Pro quo notanda eſt quędam Abbatis *i* doctrina, qui arbitratur, quod ſi clericus concubinarius efficeretur deterior, ſi cōpelleretur pręciſe ad dimittendam cōcubinam, quod tunc Prælatus tolerando ad tempus peccatum non committit, quod dicit notandū Stephanus Aufretius. *k* At Bernar. *l* Diaz de Lugo in ſua practica criminali ait: Aduertant aūt Prælati omnes, & eorū vices gerentes, ne huius doctrinæ colore in vitiorū correctione torpeſcāt, ſed cum talis toleratio facienda fuerit, certiſſimę adſint cōiecturæ deteriorationis; quā certe limitationem dignā ſuo authore iudico, licet enim pœnæ Canonicę nō ponātur in vltionem delicti, & ſit principaliter reſpectu publicę vtilitatis, prout ſunt pęnæ Iuris Ciuilis argumento aliquarum legum, ſed ſimpliciter imponantur, vt delinquens pęniteat, & ſaluet aīam ſuam, & ſic principaliter imponūtur propter vtilitatem priuatam, vt de pęna perpetui carceris patet ex iure. *m* Patet enim in detentione in monaſterio, vt ex alis Canonibus *n* facile colligitur. (Vnde tales detruſi dicuntur pęnitentes, & ſic clerici detruſi in monaſterijs vel etiam in perpetuis carceribus dicit quædam Decretalis *o* eos ibi detrudi, vt agant pęnitentiā) Nō tamē poteſt negari, quod

i *Abb. ī c. vt clericorum de vita et hon. cler.*

K *Aufr. ī Clē. 1. de offi. ord. cō. 15.*

l *In pract. de cōcub. c. 79. in ſi.*

m *c. Nouimus in fi. de ver. ſig. & in ca quamuis de pęnis l. 6.*

n *c. Ro. 85. d. ca. tua 1. de pęn. c. ſi illa 50. d.*

o *c. vt famæ de ſent. excom.*

Digitized by Google

quod ipſæ pœnæ Canonicę ordinãtur in publicam vtilitatem,cum proprium,& peculiare munus Prę latorum ſit, ſubditorum crimina & ſcelera punire, eorumque vitia redarguere,& eis ſit ſumme cauendum,ne ſubditi ſint criminoſi,& ne inhoneſtam vitam agant,vel prauis & corruptis ſint moribus. Et in Concilio a Tridentino ipſis præcipitur,& commendatur,& hoc non ſolum vt ipſi ſubditi emendentur,ſed alii timore pęnæ corrigantur, & religio à peccatis eam maculantibus præſeruetur. Tenentur Prælati ex officio paſtorali illis commiſſo nõ diſſimulare pro aliquo tempore peccatum, ſi ex tali nimia indulgentia aliorum religioſorum ruina ſuſpicatur. Et dato,quod ſine timore ruinæ aliorum fratrum vnius delictum pro aliquo tempore diſſimulari,prudenter poſſit,non liberarem ego prælatos à peccatis, ſi ita tale peccatum diſſimulaſſent, vt ipſum pro tunc impunitum relinquerent punitione paterna,non iudiciaria ipſum ſecreto coram fratribus grauibus ſalubriter corrigẽdo cum adminiſtratione præcauendi peccata ſub pęna,quod contra ipſum iudices debent procedere vt tenetur. Nã Chriſtus Dominus nobis hanc legem præſcripſit dicens: b *Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te,& ipſum ſolum,ſi autem te non audierit, dic Eccleſiæ,et erit tibi tanquam ethnicus et publicanus.*

a *Seſſ.6.de refo. c.3.*

b *Matt.c.5.*

Denique ſi facta dicta ſecreta admonitione, & correctione ſubditus ad meliorem frugem reſipiſcit,non poteſt Prelatus amplius de eius cauſa, vt iudex cognoſcere,ad exemplum boni, & prudentis Medici,qui ſi poteſt vulneri mederi abſciſſo digito, non abſcindit totam manum, prout colligitur ex traditis ab Aragon. c

Aduertant autem Prelati,quid circa prędicta dicat D.Ant. d *Subditorum vitia prudenter diſſimulanda ſunt,ſuo tempore vindicanda, vt videlicet delinquens deprehenſus toleratus tamen arguere culpas erubeſcat,ſeque ſe iudice puniat, nonnulla verò aperte cognita maturè toleranda ſunt vt congrua opportunitate corrigantur, quædam verò occulta ſalubriter ſunt perſcrutanda, vt in quibuſdam ſignis competentibus Rector,quod in ſubditorum mente clauſum habet,inueniat,& ex minimis maiora cognoſcat, ſeruatis tã in omnibus ſecreti contegendi iure, et ratione, quam periti Theologi tradiderunt. Nonnulla tamen ſunt leuiter arguendum nam cũ non malitia,ſed ſola ignorantia,vel infirmitate peccatur,magne moderamine delicti correctio temperetur, vbi autem morbi grauitas correctionis aſperitatem poſtulat, ea non denegetur,imò & cauterium apponendum eſſe conſtat.* Hęc Antoninus.

c *Arag. 2.2.q. 67.ar.3.in fi.*

d *Anto.3.p.Sũ. tit.19.c.11.§.6.*

Contemplẽtur etiam Prelati, quid Vmbertinus vir piiſſimus, e atq; doctus circa hoc dicat,enumerans enim cauſas,ob quas à correctionibus prelati frequenter deſiſtunt,ita ſcribit.

e *Vmber.ĩ reg. D.Aug.ca.164.*

Contingit interdum,vt Prælati tranſgreſſiones aliquas non corrigant,aut ex puſillanimitate cordis, aut ex humilitate ſuperſtitioſa,aut diffidentia proficiẽdi, ex ignorantia,quod fratrum culpas ignorant,ſed nec curam ad eas cognoſcendas adhibeant; aut rurſus propter pacem propriam,quam turbare nolunt, aut propter verecundiam conſcientiæ eos accuſante alios corrigere non audent,aut pp timorem odij verẽtes,ne in ſubditorũ incurrant indignationẽ,aut pp Prælationis amorẽ,et deſideriũ, q̃ admittere formidant ſubditos contra ſe huiuſmodi prouocantes, correctionib. aut ob defectũ zeli,aut deniq; ex negligentia,quæ in Prælationis ſtatu maximè damnanda eſt. Attendant ergo Prælati,et ſi quando ab opportuna correctione ceſſent, videant,quo fine,vel ratione ducantur, & hanc diligenter examinent, ne eis ob aliorum crimina in profundum demergi contingat. Hæc Vmbertinus.

ARTICVLVS VI.

Vtrum poſſit aliquis ſpecialiter inquiri, non præcedente infamia, quando crimen eſt contra Rempublicam.

Reſpondeo dicendo, quod quando crimina ſũt contra Rempublicam poteſt iudex, procedere per viam inquiſitionis contra delinquẽtem, etiam ſi contra ipſum non ſit aliqua probata infamia, & delicto probato poteſt publicè puniri. Ita tenent Doctores, f qui vno ore fatentur,quod quãdo crimina ſunt atrocia,etiam ſi delinquentes non infamia notentur,poſſunt publicè puniri.

f *DD.in c.qualiter, & quãdo el 2.de accuſ.*

Pro cuius rei explicatione eſt notandum, aliqua peccata fieri cõtra communitatem, & ſunt illa,qui bus delinquentes principaliter damnum Reipublicę intendunt,& ruina publica prętenditur,vt eſt crimen læſæ maieſtatis,diuinæ,& humanę,& furtum publici ærarii, & homicidium alicuius hominis eminentis,à quo ſalus Reipublicæ pendet, cum in omnibus his caſibus intendat delinquens Reipublicæ ruinam, prout reſoluit Soto, g qui ait,quod huius ſpeciei eſt in via publica latrocinia committere, cum huiuſmodi latrociniis viis publicis immediate fiat iniuria,& aliqui addunt,quod ſubornationes in cathedris,& in beneficiorum concurſu ſunt peccata contra communitatem, quando pro indignis ſubornatur. Et huius opinionis eſt doctiſſimus Soto, h cuius ſententiam amplector,cum per huiuſmodi peccata ex ſua natura damnum alicui cõmunitati inferatur immediate. Dicũt etiam aliqui, quod crimen nefandum eſt huiuſmodi ſpeciei pro perſuam grauitatem,imò affirmant,quod crimen fornicationis religioſi in eadem claſſe collocatur, cum ex eo ſi ſciatur & publicetur, tota communitas ipſius religioſi infametur. Sed qui in hac perſiſtunt opinione, tota aberrare videntur via,cũ prædicta crimina ex ſua natura nociua non ſint communitati. Eſt tamen aduertendum, quod peccatũ blaſphemiæ ſemper eſt viſitandum,& ſi coram paucis committatur,nulla præcedente infamia, attento,quod huiuſmodi peccatum committentes ſunt homines abiectæ vitę,& morum, ſuam famam par ui facientes,oportet tamen, vt correctione fraterna prius admoneantur, qua ſi non ſint emendati, ad denunciationem poteſt deueniri.

g *So. de tegend. ſecr.mẽb.2.q.4. con.3.*

h *Soto.*

ARTICVLVS VII.

An infamatus de vno delicto poſſit de alijs inquiri, de quibus non eſt infamatus.

Reſpondeo,dicẽdo, quod infamatus de aliquo delicto,de hoc, & nõ de alio poteſt fieri inquiſitio,niſi ea crimina ſint adeo cõnexa,vt de vno nõ poſſit cognoſci ſine eo,quod de alio etiã cognoſcatur. Vnde Iudex ſecularis de concubinarijs inquirens, videns aliquem concubuiſſe cum moniali poteſt incidenter cognoſcere de ſacrilegio, etiam ſi dicti ſacrilegij minime infamia præceſſerit, & ſic qđ dicimus in hoc articulo,tantùm habet locum,cum agitur de criminibus diſparatis, prout Dominus Caietanus, i & Soto,affirmant, & per conſequẽs non poteſt Iudex inquirere de complicibus,niſi de eis,contra quos adeſt aliqua infamia,& indicia. Verum eſt tamen,quod ſi crimen,de quo inquiritur, eſt Reipublicæ nociuum, vt ſunt peccata contra Rempublicam,in hoc caſu de complicibus eſt inquirendum, etiam ſi contra eos nulla præceſſerit infamia.

i *Caie.2.2.q.69 arti.2. Sote 1 be ſup.qu.9.dub.5. con.5.*

Digitized by Google

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Iudex poſſit inquirere de genere alicuius, licet contra eum nulla præceſſerit infamia generis maculati: et vtrum non præcedenprote infamia poſſint contra aliquos crdere.

RESpondeo dicendo, quod Indices inquirentes de genere alicuius, non vt propterea aliqua pęna correſpondente delictu puniatur, ſed vt videatur, an aliquu canonico impedimento, aut inhabilitate teneatur, quo minus ad dignitates ſeculares. Eccleſiaſticas, aut Regulares promoueatur, aut in his poſt electionem confirmetur, aut ne poſt earum conſecutionem puſſideat, non peccat, etiam ſi is, de quo inquiritur, nulla infamia reſpectu huius inquiſitionis ſit irretitus, ſicur non eſt neceſſarium, vt prædicta infamia præcedat ad inquirendum, an volens cum aliqua contrahere matrimonium, ſit aliquu impedimento obſtrictus, aut aliqua generis maculan pollutione fędatus, prout notatur in Iure, *a* Ex quib. educitur poſſe prouinciales optimo iure inquirere meritorum, aut demeritorum illorum quos de aliquibus prælationib. intendunt prouidere, etiam ſi illorum demeritorum nulla prçceſſerit infamia. Poſſunt etiam iudices punire delinquentem, qui confeſſus eſt peccatum coram multis, etiam ſi eius nulla præceſſerit infamia, contra ipſum enim per eius cōfeſſionem adeſt plus quam acclamoſa inſinuatio. Dixi (coram multis) ſi .n. ipſe corā vnu, aut duob. ſecreto, aut corā Prælato tantum nulla vi coactus ſuum fuit delictum confeſſus, aut ſi Prælatus inuenit epiſtolam ab ipſo obſignatam, manuq; eius ſcriptam, qua ſe tale peccatum perpetraſſe indicauerit, non poteſt prælatus contra ipſum per viam inquiſitionis procedere ipſum iuridice puniendo: poteſt tamen eum paterna correctione viſcerib. paternitatis innixa emendare, niſi crimen ſit contra bonum publicū, in hoc enim caſu non tenetur prælatus has ſubire metas, poſſūt tamen iudices procedere contra eos, qui corā metipſis deliquerunt, & contra eos, qui aliquod crimē in præiudicium tertij commiſerunt, ad officium enim iudicum ſpectat iniurias factas aliquib. eō poſtione repellere. Et ſic procedere poſſunt per viam inquiſitionis, nulla præcedente accuſatione, aut infamia contra eum, qui occidit fratrem, aut aliquod commiſit furtum, dummodo contra eos denunciatio intimetur, in his .n. caſib. denunciatio vim obtinet accuſationis ad effectum veritatis huiuſmodi indagandæ, iniuriaſque punitione iuridica propellendi, prout doctiſſimus Soto *b* aduertit.

a Doct. in c. poſt quā, & c. cū dilecta & ca. nihil de elect. c. ſi. de elādeſt. deſp. Imo. in ca. nihil de exceſ. præl.

b Soto vbi ſup. con. 3. & q. 6. cō. 1. dub. 2.

ARTICVLVS IX.

Utrum Prælati contra fratres poſſint inquirere, et eos punire ſuper delictis, quæ ipſos dubitatur commiſiſſe.

REſpōdeo dicēdo, nū debere procedere Prælatos contra monachos p viā punitionis, ſeu pro crimine, de quo dubitatur, vtrū ab ipſis fuerit cōmiſſum, imò debent prælati circa ipſos bonā concipere opinionē, nihil omnino in publico de ipſis diffidētes habētes ſe circa ipſos ſimplices, vt colūbę, prudentes autem ſicut ſerpentes, vtētes cautelis, & iuſtis ſimulationibus, oīa remedia apponentes quib. mala, & peccata ab ipſis committenda poſſibiliter impediantur, ſunt .n. iudices, & prælati ſuper ſpeculam conſtituti, vt hæc prouideant, neque per viam inquiſitionis poſſunt in aliquo famam ipſorum denigrare, vſque dum de delicto conſtet, & ipſi in famia ſint notati iuxta ſuperius annotata iuridice.

Pro explicatione autem prædictorum eſt notandum cum D. Tho. *c* duplex eſſe iudicium. Alterū vocatur iudicium ſecundum ſuppoſitionem, quod contingit, quādo Prælati in viſitationibus de curādis defectibus ſuorum ſubditorum agunt ſupponētes, ipſos vt homines potuiſſe delinquere, & huic tantum iudicio innitentes, nihil cōtra ipſorum infamiam poſſunt agere. Alterum eſt iudicium ſecundum diffinitionem, ſecundum quod attenta legē diuina omnia indifferentia in meliorem partem ſe tientur accipere, in peiorem enim partem illa ſumentes, officium non patris, ſed iniqui iudicis vſurpabunt. Ex his colligitur, quod prælati Regulares priori iudicio accincti non perperam agunt, quando poſt inquiſitionem generalem ad alias domos tranſmittunt fratres de aliquo delicto, aut conuerſatione indiciatos mala, licet de his minimè ſit infamiā reſperſa. Hoc tamē grano ſalis eſt ab ipſis operæ exequendum, famam ſubditorum præ oculis habendo, hęc enim negligentes, zelantes maximè honorem monaſterij incidunt in foueam, quam fecerunt tranſmittentes fratres ſtatim poſt viſitationē, ex qua ſubita, & non opportuna mutatione maxima infamia circa fratres, & monaſteria ſępe ſępius inſurgit, & ea, quę tantum à populo leuiter ſuſpicabātur, pro veris à populu maligno, & male contra religioſus ſuſpicare prędicātur, ſicut ego expertus ſum aliquandu eueniſſe. Conſiderēt hęc Pręlati, & in viſitationibus Deum ſemper prę oculis habeāt, qui odit Pręlatos pręcipitatos, & furore & iracundia anhelantes, & fratres ſecreto indiciatos ſtatim puſt viſitationem minimè tranſmittant, nec hęc ſine peccato poſſunt ab ipſis fieri. In opportuna enim huiuſmodi mutatio tranſmutato fratri & monaſterio parit ſępe ſępius infamiam, & dolor indiſcretus ipſorum Pręlatorum non ſolum in fratrem indiciatum, ſed etiam in eius monaſterium, & congregationem conuertitur, & ſic prudenter hanc ſecretam pęnam tenētur dilatare admonendo ſecreto pręlatum localem monaſterij, vt clauſuram monaſterij faciat cuſtodiri, & vagationes fratrū ſummopere euitet, & ſi aliquando neceſſitatibus cogētibus aliquos extra monaſterium tranſmiſerit, taliter aſſocientur, vt bonus ſocius fratrem ſuum lucretur, & religio aliquo malo exemplo non deluſtretur. Attendant, quod in huiuſmodi documentis adhibendis ita generaliter debent ipſi pręlati docere, & de his admonere, vt de particulari aliquo religioſo minimè infamato nullū verbū faciant, hęc .n. faciendo in fratrē ſuū peccabūt. Ex his etiam colligitur, quod imprudēter agunt aliqui indiſcreti pręlati, qui inquiſitionē facientes ſtatim humeris ſubditorū imponunt pręcepta incomportabilia, ipſis in virtute Spiritus Sancti pręcipientes, ne domos aliquas ingrediantur, ad quas publice confluebant, in his .n. repentinis obedientiis, & excōicationibus latę ſententiæ appoſitis ſuſpicio populi maleuoli cōfirmatur, matronę nobiles & deuotę in ſuæ deuotionis recōpēſam à prælatis aliqua ifamia notātur, & exurgunt à ſomno clamoroſę inſinuationes, qui bus illud, quod iam pene ſepultum erat, à mortuis, vt ita dicā, reſurgit, qua reſurrectione maleuoli populi acuūt linguas ſuas ſicut ſerpētes, & ſepulchrū patēs eſt guttur eorum, linguis ſuis cōtra religioſos ſanctæ & honeſtæ vitę agūt, qui uita honeſta, & ſācti ipſi ut ueri amici Dei corda peccatorum ferire pręrendebant, quod magis in populis paruę notę, quàm in ciuitatibus magnis contingere experiētia cognoui. Ex quo conſequens ſit, vt maiori prudentia opus ſit in his opportunis remediis adhibendis, quando aliquid ſecreto emendandum & corrigendum

c 2.2. q. 6. art. 4 ad 3.

Digitized by Google

dum contingit in monaſterijs oppidorum, quàm in his, quæ in ciuitatibus magnis erecta ſunt.

ARTICVLVS X.

Quid debeant inquirere viſitatores monialium.

RESpondeo dicendo, quod viſitatores moníaliũ ſolicitum ſtudium debent diligenter impendere, vt moniales ipſæ pannis ſericeis variorum ſodiaturis, ſandalitijs comatis, & cornutis crinibus, ſcaccaris, & virgatis capaciolis, nõ vtantur, nõ choræas, non feſta ſeculariũ ſequantur, non voluptuoſam aliàs vitam ducant, eaſque ſolertius retrahere ab inſolentijs quibuslibet, & mundi huius illecebris, & inducere eaſdem ad impendendũ in monaſterijs ſuis deuotum, & debitũ in toto Domino famulatum, & electas Abbatiſſas inducere ad benedictionem infra annum à tẽpore confirmationis cõputandum, niſi ſubſit cauſa rationabilis, aliàs cadet à iure ſuo, vt plenius in iure notatur. Debet etiam viſitator attendere omnia, quæ habentur in cap. 1. de ſtatu monachorum *a* lib. 6. videlicet circa clauſuram monialium, & quod vltra facultates nulla nouitia recipiatur, & quomodo fieri debeat homagium, & fidelitas dominis temporalibus, & ſecularibus, & quid agendum, quando in ſeculari & Eccleſiaſtico foro cauſas habent, Abbatiſſæ verò, & Prioriſſæ Regulares tam ſuum monaſterium, quã inferiora ſibi ſubiecta viſitare poſſunt, & debent; ſi tamen clauſuram exire nõ poſſunt, tanquam iuſte impeditæ, debent, & poſſunt per aliũ etiam maſculum omni exceptione maiorẽ viſitare, vt notat quędã Gloſſa, *b* quæ allegat ſic tenere Archidiaconũ; & adde, quod ſi Pręlatus exceſſerit in viſitãdo, prælatus, cuius eſt Vicarius, tenetur pro exceſſu, vt argumento aliquorum Iurium tradit poſt alios Ioannes Franciſcus Paccinus. *c* Hæc de iure antiquo, at ex Concilio Tridentino, vbi eſt receptum, iam ad viſitandum non poſſunt dictæ Abbatiſſæ exire.

a *Ca. ſi de ſtatu monac.*

b *Gloſſ. in cle. Attendẽtes de ſtatu Regul. c. epiſcop. 10. q. 1. & ca. inter de offi. Archi.*

c *Paccin. de viſu. 1. q. 2. nu. 20.*

ARTICVLVS XI.

Vtrum crimina tempore præſcribantur ita, vt iudex contra crimínoſum minimè poſſit procedere.

RESpondeo dicendo, quod ſi aliquis religioſus fuerit de aliquo crimine conuictus, quod commiſerat ab hinc quindecim annis, & dicatur, quod non fuit punitus, poteſt nihilominus propter tale delictum puniri, cũ delicta attento iure Canonico minimè præſcribantur, vt probat quædam Gloſſa, *d* & tradit Decius, Boſſius, & Nauarrus. Verum eſt tamẽ, quod accuſatio criminalis de iure Ciuili præſcribitur per ſpacium viginti annorum, & per hoc tempus excluditur volens agere, prout traditur in quadam lege, *e* & probatur in quadam lege partitarum, & tradit Cantera. Ex his venit reſoluendũ quoddam ſatis controuerſum dubiũ, cõtingit enim aliquando, quod in Religionibus propter aliquos diſcolos Fratres (per quos inimicus homo ſuperſeminat zizania) ſit ſtatutũ, quod elapſo certo termino non poſſit Fratres accuſare, neque denunciare, de cuius validitate controuertitur, & ſecũdum ius Ciuile nemini dubium eſt, validũ eſſe, vt patet ex dictis, & confirmatur, nam poſt annum præſcribitur actio iniuriarum, vt in quadam lege *f* determinatur in legibus partitarum comprobata. *g* Cum ergo de iure communi præſcribatur actio iniuriarum, poſſet præſcribi tempus, ad accuſandum, vel denuntiandum, & ſic poſſet quis excludi ab accuſatione vel denunciatione, vt determinat Capella Tholoſana *h* dicit tamen, quod tale ſtatutum, non valeret, quando proceditur per prælatum quoad correctionẽ. Nam Prælatus etiam elapſo termino ſtatuti poſſet tunc corrigere delinquentẽ. Iſta fuit opinio Innocentij, *i* & iuxta hoc intelligit Cantera *K* Conc. Trid. in quo commendatur Ordinarijs correctio ſubditorum, & additur, *quod neque in his, vbi de viſitatione, aut morum correctione agitur, exẽptio, aut vlla inhibitio, appellatio, ſeu querela, etiam ad Sedem Apoſtolicam interpoſita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut iudicata fuerint, quoquomodo impediat, aut ſuſpendat:* hoc. n. decretum, videtur extendendum ẽi ad dictum ſtatutum. Ita quod eo non obſtante poſſint iudices Regulares argumento ipſius Decreti ad correctionẽ procedere, non vt parti ſatisfaciat, cum contra eam vigore dicti ſtatuti ſatisfacit præſcriptum, ſed vt ſatisfaciat Reipublicæ, pro cuius ſatisfactione poteſt iudex ex officio procedere: ſicut enim non poſſunt crimina præſcribi propter damnum, quod ex tali præſcriptione Reipublicæ reſultat, vt ſecundũ ius Canonicum eſſe diffinitum ſupra determinauimus: Ita non poteſt fieri tale ſtatutum in præiudiciũ Reipublicæ, cũ ipſius interſit, ne delicta remaneant impunita. Ita colligitur ex traditis à Baldo. *l*

d *Gloſſ. in cap. Admonere 339. v. pœnit. Decius in l. licet cauſam de pro. Cart. 4. col. 4. dd. in c. venerabilis de exc. Boſſius in pract. tit. de accuſ. nu. 30. Nau. in c. conſideret. nu. 127. de pœni. d. 2.*

e *L. quere. C. de falſis l. 1. ti. 286. part. 3. l. 5. tit. 7. par. 7. Cantera. in q. crimi. prælu. 2.*

f *L. ſi non conuitij ver. ſi autem iniuriam C. de iniur. l. 22. tit. 9. par. 6.*

g *c. de iniurijs l. 22. tit. 9. p. 6.*

h *Capel. Toloſ. deciſ. 140. & deciſ. 188.*

i *Innoc. in c. ad noſtrã de appell.*

k *Cantera vbi ſup. i. 6. num. 2. Tri. ſeſſ. 24. de refor. c. 10.*

l *Bald. in l. 1. C. ſi à non cõpet. Iudi.*

Ex quo colligitur, quod ſi poſt elapſum terminũ, delinquens ſuum confiteatur delictũ, poteſt iudex procedere ad correctionem, licet ipſum nemo poſſit denũciare, aut accuſare: & dato quod nemo iuxta prædictũ ſtatutum poſſit accuſare, vel denunciare, hoc intelligerem, niſi confitens elapſo termino de ſuo delicto patrato gloriaretur, in hoc enim caſu de illo poſſet vtique accuſari, aut denunciari.

QVAESTIO VI.

De correctione Fratrum, quantum ad obligationem denunciandi delinquentes in decem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur decem.

1 *QVid, & quotuplex ſit denunciatio.*
2 *Vtrum omnes teneantur iudicialiter denunciare.*
3 *Vtrum aliqui denunciare prohibeantur.*
4 *Vtrum denunciatio ſtatim obliget ſine correptione fraterna præcedente.*
5 *Vtrum aliquando poſſit denunciatio fieri nulla correptione præcedente.*
6 *Vtrum denunciatio iudicialis ſit adhibenda, ſi creditur, quod correctione fraterna adhibita frater non omnino emendabitur.*
7 *Vtrum teneatur quis denunciare, quod audiuit.*
8 *Vtrum iudices facile debeant admittere denuntiationes.*
9 *Vtrum peccent denunciantes, non potentes probare, quod denunciant.*
10 *Vtrum literæ infamatrices, ſeu delatoriæ incerto authore ſcriptæ uim habeant accuſationis, aut denuntiationis, aut inquiſitionis.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex ſit denunciatio.

RESpondeo dicendo, quod denũciatio eſt manifeſtatio facta iudici alicuius criminis, vt animæ delinquẽtis medeatur, & damnũ euitetur. Vnde magna eſt differentia inter accuſationem, & denunciationem, denunciatio

nunciatio enim criminis correctionem prætendit, accuſatio autem vindictam tanquam ſcopum proſpicit. Vnde denuncians priuſquã denunciet, tenetur corrigere Fratrem: accuſans autem, cum tendat ad vindictam, hac lege non arcetur, prout infra dicetur: denunciatio ex Charitatis fonte ſcaturit, accuſatio verò ex iuſtitiæ zelo proficiſcitur; denunciationem tenentur omnes pręſtare, accuſationem verò nõ: denunciatio Fratre emendato ceſſat, adeo vt nec prælato, vt patri crimen manifeſtari debeat, cùm probabiliter propter inopiam Charitatis aliqui Prælati à viſceribus paternitatis deficiant, & probabiliter timere debeant, ne ad vindictam criminis, vt iudices ſe prodant. Differt, & iudicialis accuſatio ab inquiſitione, cum in accuſatione criminis probatio requiritur, in denunciatione verò plerumque neceſſaria non eſt, prout notant cõmuniter ſcribentes. *a* Eſt autem duplex denunciatio. Altera Euangelica, altera vero iudicialis. Euangelica fit Pręlato, tanquam correctio fraterna, de qua in inferioribus dicetur. Iudicialis eſt, quando quis accuſat coram iudice competente de aliquo delinquente, Ita *b* D. Antoninus, cuius opinionem ſequimur fugientes ab aliquibus qui diuiſiones, & ſubdiuiſiones multiplicantes rem potius confundunt, quàm declarant, vt videre licet ex his, quę tradunt Abbas, *c* & Soto. Denunciatio Euangelica, quæ fit Prælato, tanquam patri, contingit, quando quis prius corrigendo Fratrem ſine aliqua ſpe emendæ confugit ad Prælatum, vt ab ipſo ſecreto paternaliter corrigatur, confidens quod hoc modo ad meliorem frugem conuertetur. Denunciatio iudicialis contingit, quando quis ordine prius Euangelico ſeruato, videns ſe non proficere, ad iudicem confugit, vt Frater ſeruato prius ordine iudicialiter puniatur, ne delicta remaneant impunita.

a *D D. in cap. quod ſuper his de accuſatio.*

b *Anton. 3. p. ti. 19. cap. 9.*

c *Panor. in c. nouit de Iudi. Soto de ſecre. mẽb. 3. q. 2.*

ARTICVLVS II.

Vtrum omnes teneantur iudicialiter denunciare.

Reſpondeo dicendo, quod quando agitur de denunciatione iudiciali *d*, quoad peccatum commiſſum iam emendatum, ſolus ille tenetur denunciare, cui ex officio competit, cum hæc denunciatio ſit actus iuſtitiæ, quo vindicta delinquentis prætẽditur, non in animæ ſuæ curam, ſed quia intereſt Reipublicæ, ne delicta maneant impunita, prout tradit Innocentius, *e* & ex multis iuris Canonici, & Ciuilis Decretis conſtat. Vnde hæc denunciatio ſolùm ad Fiſcalem vt partem Reipublicæ ſpectat. Quando verò agitur de denunciatione iudiciali, quantum ad peccata commiſſa, & non correcta, omnes tenentur ad ipſorum denunciationem, niſi ex huiuſmodi denunciatione aliquod detrimentũ ipſis obuenturum probabiliter timeant. Ita in iure *f* diffinitur. Cùm enim hæc denunciatio ſit actus charitatis, non tenemur ipſam cum proprio detrimento, & damno adhibere: hoc autem ceſſante omnes (vt dictum eſt) ad ipſam intra terminum à iudice præfixum tenentur coram ipſo proponere, prout reſoluit Nauarrus. *g* Ex quibus colligitur, quod Eccleſiaſtici ad huiuſmodi denunciationem aſtringuntur, cum ſit opus (vt dictum eſt) Charitatis: quod adeo verum eſt, vt ad ipſam in cauſis criminalibus etiam teneantur, licet timeant denunciatos pęna effuſionis ſanguinis, aut mortis, aut abſciſſionis membrorum fore ſubituros, dummodo ab ipſis fiat legitima proteſtatio, vt vitetur irregularitas. Ita tenet Caiet. *h* Soto, & Nauarro, Couar. dicentes ſacros Canones minimè prohibere ea, quæ à iure naturali exiſtente neceſſitate impetrantur, cuiuſmodi eſt hæc denunciatio huiuſmodi neceſſitate vrgente.

d *Innoc. in c. nouit de iudi. cap. præcip. 1. q. 2.*

e *Innocen. in c. nouit. de iudic. c. præcip. 11. q. 2.*

f *c. hoc videtur. 22. q. 5.*

g *Nau. in man. c. 25. nu. 26.*

h *Caiet. 2. 2. q. 23. arg. 7. Soto de tegen. ſecre. memb. 2. q. 5. con. 3. Nau. ca. inter ver. 11. q. 3. Cou. Clemẽ. ſi furioſ. 2. par. §. 5.*

ARTICVLVS III.

Vtrum aliqui denunciare prohibeantur.

Reſpondeo dicendo, quod nominatim excommunicatus excommunicatione maiori neque poteſt denunciare, neque accuſare, hi enim actus authoritatem in proponente requirunt, à qua excommunicati iuridicè ſunt priuati. Aduertit tamen Caiet. *i* quod licet tales non poſſint manifeſtare iudici delicta per viam denunciationis, aut accuſationis, non ex hoc tamẽ inhibentur, quominus per viam ſimplicis monitionis poſſint certiorem facere iudicem inquirentem talia delicta fuiſſe commiſſa, & à talibus (vt vulgo dicitur) fuiſſe patrata, & ad horum comprobationem Petrum, & Franciſcum debere accerſiri, vt ex officio ipſe iudex procedat, & ad punitionem delictorum, ſi opus fuerit, procedat. Hęc enim excommunicati facientes non exercent aliquod opus authoritatis, ſed compaſſione boni publici æſtuantes, dicta monitione ipſum bonum publicum proſequuntur. Quod de excommunicatis dictum eſt, ad infames eſſe extendendum tenent omnes communiter, prout tradit doctiſſimus Soto. *K* Prohibentur etiam religioſi denunciare, aut facere, quod incarceretus delinquẽs pœna ſanguinis *l* caſtigandus, ſub pœna irregularitatis, ſine certis proteſtationibus, quod per ea nõ prætendunt talem pœnam delinquenti imponi, ſecundum ea, quæ tradunt poſt alios Couar. & Salzedo. At in regno Arragoniæ per bullam Apoſtolicam Sixti V. datam quinta die Septembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo nono, quæ incipit, *Cum Banniti*. conceditur quibuſcunque clericis & religioſis, vt poſſint auxiliũ præbere, & eſſe conſortes ad bannitos præfati regni manifeſtandos, & vt incarcerentur, & pœna etiam mortis afficiantur, ſine timore alicuius irregularitatis. Cuius bullæ tenorem refert Petrus Cenetus *m* prior, & Canonicus Sanctæ Mariæ del Pilar Ciuitatis Cæſarauguſtæ.

i *Caiet. 2. 2. q. 68. art. 2. ad 1.*

K *Sot. vbi ſup. q. 5. con. 3. n. fi.*

l *Cou. in Clem. ſi furioſus 2. p. §. 5. per totum Salz. in pract. c. 98. pag. 340.*

m *Cenet. in Collect. ad Clem. c. 11. p. 406. nu. 1.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum denunciatio ſtatim obliget, ſine correctione fraterna præcedente.

Reſpondeo dicendo, quod quando peccatum eſt publicum, ſtatim nulla ſecreta correctione fraterna præcedente eſt denunciandum, aut accuſandum coram iudice competente: cùm enim ſit publicum, & ſcandalo plenum, ſine publica punitione non debet relinqui. Vnde ad huiuſmodi denunciationem, & accuſationem faciẽdam minimè debet retrahi turbatio delinquentis, ſed bonũ publicum debet denunciantes ſtimulare, prout aſſerit D. Thom. *n* qui notat Chriſtum Dominum commendantem correctionem fraternã dixiſſe, Si peccauerit *o* in te Frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolum. Notandum eſt, quod non præcepit Redemptor noſter, vt corrigamus fratrem, quando eius peccatum eſt publicum, tunc enim non ſolum contra corripientem peccatur, ſed etiam cõtra

n *D. Tho. 2. 2. q. 33. art. 7.*

o *Matth. 5.*

alios

Digitized by Google

alios ſcandalizando ipſos. Ita cum communi tenet Soto *a* quod eſt intelligendum, niſi pro certo habeatur, quod ipſe publicè peccans ex correctione publica, aut ſecreta, ad agendam pænitentiam publicè vitã in melius mutabit, in hoc enim caſu minime licet accuſare, aut denunciare ſine Euangelica correctione præmiſſa, prout aduertit doctiſſimus Corduba, *b* etiam ſi Petrus à Nauarra aſſerat, hoc debere intelligi, quando peccatum coram tribus cõmittitur, & non quando coram populo perpetratur: hanc limitationem minimè admitto, iam enim publicum ſcandalum datũ publica pænitentia compenſatur ſine eo, quod manus ad arma denunciationis extendantur. Notandum eſt autem, quod in noſtro caſu illud dicetur publicum delictum, quod notum eſt omnibus, & ideo notorium appellatur, quod nulla tergiuerſatione celari poteſt. Pro cuius explicatione eſt aduertendum, quod hic terminus (notorium) non deriuatur ab hoc verbo (noto) prout aſſerit Syluester, c ſed à verbo, noſco, & ſic eſt illud, cuius omnes habent notitiam. Quod tripliciter conſideratur. Quoddam enim eſt notorium de iure: aliud eſt notoriũ facti: aliud eſt notorium ſecundum iuris præſumptionem. Notorium iuris eſt illud, quod in iudicio notorium eſt, aut per ſententiam Iudicis, aut per confeſſionem partis, aut per claram teſtium probationem, prout in iure notatur. Notorium facti eſt illud, quod nullo modo poteſt negari, prout diffinit quædã Gloſſa, *d* veluti ſi Petrus occidat hominem coram multis. Notorium ex præſumptione iuris ex ſe non eſt euidens, ſed iudex procedit ad punitionem, ac ſi eſſet notorium facti, propter vehementes coniecturas, & ſigna ipſum notificantia, quod contingit in Clerico cum muliere ſub eodem tecto habitante, hic enim pœna concubinarij afficitur, propter huiuſmodi habitationis præſumptionem.

a Sot. vbi ſup. q. 4. con. 5.

b Cor. in addit. ad Sot. de tegẽ. ſec. q. 4. concl. 5.

c c. olim. de ver. ſig. cap. quæſitũ de cohabitatione cleri.

d Gl. 2. q. 1. c. de manifeſt. c. euidentia de accuſat.

Notandum eſt inſuper, quod notorium non poteſt regula certa præſcribi, vt affirmat Soto, *e* quod autem vt certius communiter tenetur, eſt quod ſi delictum fuit commiſſum in quadam populoſa ciuitate, requiritur, vt à pluribus ſciatur, quàm ſi in Ciuitate parua, aut in oppido exiguo committeretur. Et mihi certe videtur dicẽdum ſufficere, quod ſciatur à decem perſonis, hoc enim probato, certiſſimè tenendum eſt eius famam per maiorẽ partem ciuitatis vagari, non enim credendum eſt ipſos decem tale peccatum celaturos. Rurſus notandũ, quod licet aliqui *f* inter notorium, & manifeſtum differentiam poſuerint: hi tamen in iure Metaphyſicantes tota via aberrare videntur, cum hoc nomen, notorium, idem quod manifeſtum, ſecundũ communem ſignificet, vt ex etymologia vocabulorum clariſſimè patet. Verum eſt tamen, quod licet omne notorium ſit publicum, non tamen omne publicum eſt notorium: bene enim poteſt peccatum eſſe publicum, à maleuolis publicatum, ſine aliqua facti certitudine, aut euidentia, ratione cuius publicationis aliqua infamia eſt notatus, non tamen crimen à ſe notorium.

e Soto in 4. d. 22. q. 2. art. 6.

f Doct. in cap. Quæſiui de cohab. cler. & muli. cap. cum olim de verb. ſig.

Notandum eſt vltimo, quod vt aliquis infamatus dicatur, vt eius delictum poſſit denunciari, & eo fieri inquiſitio particularis, non ſufficit, vt eius delictum ſit notorium habitantibus cũ eo ſub eodem tecto, interim enim quod ab habitantibus extra ignoratur, ſecretum, & non notorium nuncupatur: præſumitur enim, quod domeſtici dictum peccatum ſubticebunt. Verum tamen eſt, quod ſi eſſet magna domus famulorum ſatis plena, cum de tantis, & de filijs tantorum, & diuerſorũ parentum non præſumatur ſecretum, ſi ab ipſis peccatũ de euidentia facti ſciatur, ipſum eſt notorium ad huiuſmodi inquiſitionis, & denunciationis effectũ, nemo inficiabitur. Ex quo colligitur, quod crimen patratum à Collega, aut à Religioſo, ſufficit eſſe notorium in ſuo Collegio, aut Monaſterio, vt velut notorium poſſit ſine aliquo ſcrupulo viſitari, & denunciari, & puniri, vt enim peccata Religioſorum, aut viuentium in congregatione poſſint inquiri, viſitari, & puniri, ſufficit, quod apud congregationem ſint notoria, licet extra ea minimè ſciãtur, nec ad populi notitiam propter grauitatem congregatorum perueniant, cum denunciatio, inquiſitio, & punitio intra ipſam cõgregationem ſecretò, vt decet, debeat patrari, & ſi daremus, quod neceſſario peccata Collegarum, & Regularium debent eſſe notoria apud populum, vt vindictæ, & correctioni ſubdantur, ſequeretur huiuſmodi peccata impunita remanere ſæpiſſimè, cum ea ſecreto intra dictas congregationes committantur, ita, vt ab exterius prorſus ignorata dicantur.

ARTICVLVS V.

Vtrum denunciatio ſit facienda, nulla præuia correctione.

RESpondeo dicendo, quod ſi crimen in damnũ tertij eſt, illico debet fieri denunciatio, ſi correctio non ſperetur, melior eſt enim conditio poſſidentis, quàm rei, & per conſequens magis debet attendi bonum innocentis, quàm bonum rei culpati: ita tamen denunciatio hæc eſt facienda, vt dãnum tertij reſarciatur, & reus, quo minus poſſibile fuerit, reſpectu denunciationis lædatur: & ſic proponendo denunciationem debet denunciator dicere, quoddam crimen eſſe factum, aut in proximo fore faciendum, nulla delinquentis facta mẽtione: Si enim hac in generali facta denunciatione poteſt damnum proximi reſarciri, peccaret denunciator in particulari nominare delinquẽtem, cum ex hoc magnum ipſi detrimentum generetur. Quod à fortiori procedit, ſi damnum illatum aut inferendum paruum fuerit; veluti ſi homo ſpectatæ famæ, & honoris aliquod furtum parui valoris commiſerit, in hoc enim debet magis ponderari fama delinquentis, quam detrimentum, quod ex tali furto proximo procedit prout notat Gabriel. *g* Quando verò delictum fuerit tantùm in damnum ipſius peccantis commiſſum, vt eſt fornicatio, gula, auaritia, & alia ſimilia vitia, nõ licet delinquentes denũciare, ſine eo quod correctio fraterna præcedat, ſi enim contrarium dicatur, contra Euangelium, & contra charitatem, & amorem fraternalem eſſet, cum hæc peccata tantum ſint in damnum peccantis patrata, quæ ſi forte fraternaliter, prius corrigantur, forte emendatus euaderet. Quod adeo verum eſt, quod etiamſi nulla ſit ſpes emendæ, nõ tenetur denunciator denunciare Iudici, etiam vt patri crimen commiſſum, ſi probabiliter timetur, quod correctione fraterna iudicis pęnitentiam minime aget, immo fieri deteriorẽ ſane creditur. Vnde ſcientes crimen, nullum aliud remedium apponere debent, niſi poſtulare à Deo gemitibus inenarrabilibus, vt frater ad eos redeat, & ad hanc Charitatis normam magis, quam alij, Religioſi aſtringuntur, cum habitent in vno, & vinculo fraternitatis ſint coniuncti, ipſis enim magis, quàm alijs prædicatur illud Pauli dicentis, Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. Hæc ſecundum mentem omnium Theologorum dicta ſunt, Et ſic cõſiderent denunciatores, quod ſi probabiliter

g Gab. ſuper Canõ lect. 54. di.

Digitized by Google

babiliter ſperent emendationem Fratris reuelando
ſuum peccatum Prælato, vt patri, vt ab ipſo ſecreto
corrigatur, non obſtet ipſis infamia inde Fratri ſe-
quenda, magis enim ponderatur bonum animæ,
quam bonum famæ, quod bonū animæ nulla alia
correctione fraterna creditur adipiſcendum, quam
correctione fraterna Prçlati fratrem ſecreto, & be-
nignè, & prudenter admonentis. Ita D. Thom. *a*
quem Syluester, & Communis ſequitur. Aduertát
etiam denunciantes charitatem præ oculis haben-
tes, quod nunquam deſcendant ad denunciationē
iudicialem manifeſtando delinquentem iudici, vt
Iudici, niſi prius denuncient iudici, vt patri, & talē
denunciationem nihil proficere proſpexerint, om-
nia enim media ſunt tentanda, antequam manus
ad arma denunciationis Iudicialis ſumatur, prout
prædicti patres ſatis inſinuant.

a 2.2.q.32. *art. 6. in corpore ar. Sylu. verb. cor-rect.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum denunciatio iudicialis ſit adhibenda, ſi cre-ditur, quod correctione fraterna adhibita, frater non omnino emendabitur.

RESpondeo dicendo, prout ex ſuperioribus ſa-
tis patet, quod ſi correctione adhibite credi-
tur, & ſperatur non emendatio, ſed deterioratio
peccantis, ad denunciationem Iudicialem eſt re-
currendum, ne damnum tertij ex diſſimulatione
ſuccedat: præcipuè hoc habet locum in cauſis Re-
gularibus, cum delicta Regularium, ſi non emen-
dentur, & correctione præcaueantur, in tam graue
damnum Religionis cedant, ita vt quod eſt a ſan-
ctiſſimis Religioſis multis retro annis factum in
ædificationem, per malum vnius fratris delinquen
tis exemplum obſcuretur, prout ex mente D. Tho.
b Soti, Cordubæ, & Nauarri tenent præſtantiſſimi
Theologi. Verum eſt tamen, quod licet correctio-
ne fraterna adhibita non omnino deſiſtat delin-
quens à peccato, ſi ad meliorem tamen frugem re-
ſurget, non eſt ipſi licitum ad denunciationem iu-
dicialem conuolare, ſi enim prior correctio frater-
na exiſtenti in peccato ſpiritualiter profecit, credē-
dum eſt omnino fore emendandum delinquentē,
ſi iterum, atque iterum fraternaliter, & charitatiue
corrigatur. Denique omnia tentanda ſunt ad ſalu-
tem fratris conſequendam ſine eo, quod in aliquo
apud eius Prælatum eius ſama denigretur. Ex quo
colligunt viri doctiſſimi, quod ſi Petrus videt Ioan
nem aliquod committere delictum, & certò ſcit
Ioanni Franciſcum amicitia maxima eſſe deuinctū
ita, vt eius admonitio ſit ſufficientior ad eius corre-
ctionem, quàm omnium aliorum exhortationes,
tum propter eminentē amicitiam, tum etiam pro-
pter reuerentiam, quibus dictum amicum proſe-
qui ſolet (dicunt aliqui) Franciſci correctionem
prius eſſe adhibendam. Hæc ſententia parum eſt
contra Medinam, *c* ſed eſt ſententia Durandi ex
mentę Auguſtini, prout refert Gabriel, quæ exem-
plo ex D. Auguſtino adducto illuſtratur: ſcit aliquis
proximum ſuum in neceſſitate eſſe conſtitutum, &
infirmitate maxima laborare, ſed eſſe proximum
ſanitati, ita vt à Medico iam vt ſanus minimè viſi-
tetur, at ſcit certò in infirmitatem eandem reince-
dere debere. Quis non videt charitatem, & pieta-
tem clamare, vt præcognoſcens dictam infirmita-
tem futuram obligetur dictum fratrem certiorem
facere de dicta reinciditione, vt eam euitare omni-

b D. *Tho.* 2.2. *q.32. art.71. ad 4. Sot. vbi ſup. q.4. con.3. vbi Cord. Nau. ca. 24. nu.12.*

c *Med. in inſt. li.1. c.14. §.16. verb. dudaſe. Duran. in 4. d. 19. q.4. nu.4. in fin. Aug. ſuper c.5 Ieui. Gab. ſuper can. lect.74. ſub lib.1.*

no procuret; Si aliquis eſt crudelis, ait Hugo expli-
cans Auguſtinum, qui vulnus occultum fratris nō
reuelat, vt curetur, crudelior certe cenſendus erit,
qui cicatricem exiſtentem in anima Medico ſpiri-
tuali abſcondit, ne fratris delicias cōtriſtaret, quod
ſummè notandum affirmat Gabriel. *d*

d *Gab. vbi ſup. caſu.6.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum teneatur quis denunciare, quod audiuit.

RESpondeo dicendo, neminem obligatum eſſe
denunciare, quod à gente parui nominis, &
æſtimationis audiuit, ita, vt ſi illis fidem dederit, de
facilitate in credendo poſſit à prudentibus notari.

Quod à fortiori procedit, quādo intelligit, quod
prælatus, cui talis denunciatio fit, furore accenſus
contra viſitatum indignabitur. Ita tenent Nauar-
rus, *e* Corduba, & Gutiertez. Quod adeò eſt ve-
rum, vt procedat, etiamſi à ſuperiore ſub pœna ex-
communicationis, & in virtute Spiritus ſancti im-
peretur, vt in edictis generalibus contingit, in qui-
bus etiam de auditu ſub dictis pœnis præcipitur
denunciari, explicanda enim ſunt edicta, quando
ea ab hominibus famæ bonę, & veracibus percepe-
runt, quod procedit, quādo per viam inquiſitionis
quis præcipitur de auditu denunciare, ſecus ſi te-
ſtificari mandatur, tunc enim aliter eſt dicendum,
prout infra agendo de teſtibus explicabitur.

e *Nauar. c.25. n.49. Cor. li. qq. q.43. in 6. Caſu. Guti. in q. cano. c.2. in t. impr.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum iudices facilè debeant admittere denunciationes.

RESpondeo dicendo, quod omnes iuriſperiti ca-
lumnias hominum videntes, vt circunſpecti,
ſentiunt, non facilè huiuſmodi denunciationes ad-
mittendas, quia ſceleratorum hominum genus ex-
tat, qui vt negotium alijs acerbiſſimum tutè exhi-
beant accuſationem prætermittunt, ne parem pæ-
nam, ſi probationem non præſtiterint, ſoluere co-
gantur: ad denunciationem autem vt ad ſuæ pra-
uitatis aſylum confugiunt; itaque niſi homo denū-
cians ſpectatæ fuerit probitatis, non debet iudex
eius ſermone moueri, ac ad inquiſitionem proce-
dere, prout ex iure *f* colligitur; & tradit Specula-
tor, & ſimilem doctrinam tradit *g* Hoſtienſis di-
cens, quod poſt, & antè inquiſitionem generalem
non debent paſſim, neque frequenter iudices reci-
pere chartulas, quas Laici contra Eccleſiaſticos
clanculo offerunt, cum, qui facilè credit, ſtultus ſit
corde iuxta quandam Gloſſam in *h* Iure fundatā.
Et *i* Baldus ait de facili nemini eſſe credendum, &
nimia facilitas in credendo condemnatur à Gre-
gorio Papa, qui reprehendit quendam Epiſcopum
Corinthiorum, qui ſtatim vt audiret aliquem deli-
quiſſe, cauſa incognita puniebat, & ipſum inſtruēs
quomodo debeat in cauſis ſe habere ait. Siquid ve
tò ad aures tuas de quocunq; Clerico peruenerit,
quod te iuſtè poſſet offendere: facilè non credas,
neque ad vindictam te res accendat incognita. Ex
qua doctrina colligitur toto cælo errare iudices, &
prælatos, qui non ſolum omnia facillimè credunt,
immo maleuolis, & detractoribus libèter aures ac-
commodant, & ſæpè libellis, & denunciatio-
num Capitulis clanculò emiſſis ſine ſubſcriptione
forſitan, & certo nomine authoris, fidem protinus
adhibent, & quęcunq; crimina in eis cōtenta illico
inquirere

f *c. repellant. de accuſ. c. ſi pecca ue.1. q.1. Spec. ad denū. §.1. in prin.*

g *Hoſtien. ti. de inquiſ. §.2. ver. vt autem.*

h *Gloſ. in c. cum contingat de re ſcr. c. ſiquis præ poſter. 50. diſt.*

i *Bal. per tex. ibi in l. ſicu. C. de fide inſt. c. ſi quid vero. 86. d.*

Digitized by Google

inquirere curant aduerſus honorem (heu) & bonam aliquãdo inquiſiti famam, qui, vt infametur, & eius honor penitus amittatur, ſceleſti quidã homines, & ſæpe aliquæ garrulæ mulieres hoc facere conſueuere, prout tradit *a* Aualos. Frequenter etiã venire ſolet, vt hi nocturni, & clandeſtini denunciatores zelo iuſtitiæ ducti, & aliquando odio, & inimicitia moti, iſthæc iudicibus propalent, quos, vtcùmque moueantur, non exaſperare decet, ne ipſi, vel alij ita deterriti amplius prodere crimina pertimeſcant, ſed neque vllatenus fidem adhibere debent, ſolummodo enim id cautè agendum eſt, vt ipſorum denunciantium, & denunciati, atque teſtium nomina, & conditionem eorumque habitationem, pariterque delicti tempus, & qualitatẽ, & an iterum tale delictum perpetrauerit, & à quo Prælato fuerit punitus, atque omnia alia, quæ circa id magis opportuna videbuntur, diſtinctum in albeolo deſcribere faciant, vt omnibus bene perpenſis, inquirant, illique, ſi oportuerit, alia in opportuniora tempora, & loca differant, vel penitus procedere omittant, prout negotij qualitas exegerit: non enim debent eſſe penitus increduli Prælati ita, vt omnes mentiri, & calumniari perſuaſum habeant: nam credere debemus id, quod eſt veroſimile, aduertentes, quod inter credere, & non credere medium conſtitui poteſt, quod eſt dubitare, vt ait Speculator, *b* atque illud medium, quod eſt inter vtrũque, probare debent, vt cautè diſcernant, quid non quidue credendum ſit, in quo multum operabitur naturalis in iudice diſcretio.

a Aualos in diversi. Iudi. Eccle. cap. 11 quid vero 86. diſt.

b Speculat. tit. de depoſi. § 6.

Aduertãt inſuper iudices Regulares, quod ſi denunciatores, & delatores ſolent plerumque magis ex aliquo odio, ſeu intereſſe moueri ad calumniandum, ſeu inſequendum, quem oderunt, quam virtutis amore, ſeu religionis zelo, quo fit, vt tales delatores vbicunque paruipendantur, & ſpernantur, & odio habeantur, viliſſimique ab omnibus exiſtimentur, quia & ſæpè tanquam calumnioſi inuidi, & pernicioſi, alienæ famæ inſidiatores diuerſimodè inueniantur, vt etiam legere eſt apud Suetoniũ in Domitiano: Princeps, qui delatores non caſtigat, irritat: de quo habemus aliqua iura, *c* & tradit Budæus.

c L. 1. §. nã & puniendi de officio præſidis vrbis. l. vlti. in fi. C. loca. Bude. in l. plurium col. 2. ff. de iuris. & facti igno.

Aduertant etiam, quod quando ſubditi deferũt ad ſuperiorem crimen ſui prælati, non eſſe eis omnino credendum. Nam ſicut laici infeſti ſunt clericis, & ſæpiſſime videmus parrochianos ſeu laicos alicuius oppidi parochum ſuum inſequi calumnijs, & iniurijs afficere, ac capitali odio perſequi, eo quod illis morem non gerat, non aſſentiatur, non blandiatur, vt videmus Achab *d* in Michæam Prophetam, ſibi non grata vaticinantem, & Herodiades in Ioannem Baptiſtam Herodem propter eam reprehendentẽ, vt legitur apud Diuum Matthæum, *e* & Diuum Marcum Euangeliſtas, & refertur in iure Canonico, ita ſolet contingere in ſubditis erga ſuos Prælatos.

d 3. Reg. c. 22. & 2. par. 18.

e Matth. 14. Marci 5. cap. vna tantum §. Ioãnes 26. diſt.

ARTICVLVS IX.

Vtrum peccent denunciantes non potentes probare, quod denunciant.

RESpondeo dicendo, tripliciter fieri denunciationem. Primo ad iudicis munus, & officium excitandum, renuens denunciator probandi onus, atque a fine vſque ad denunciationem proſequendi, & huiuſmodi denunciator partem, vt aiunt, minimè in iudicio ſumit. Verùm iudex proprio ſuo munere inquiſitionis peragendæ rationem ſumit, iuxta Panormitanum. *f* At plerumque denunciatio in eo verſatur, vt incommodo ſui, & Reipublicæ rationem quis habeat, eamque ad finem proſequi conſilium eſt, ac tunc ea omnia facere, & præſtare, conſtringatur denunciator, quæ ad accuſatorem ſpectant, iuxta quandam legẽ, & tradit *g* Baldus. Quare qui apud Regulares ita denunciandi officium habent, aut literas ad regiminis, & capituli patres ſcribunt, teſtes proferunt, iudiceſq; moleſtius excitant, atque vehementer vrgent, hoc ſecundo loco ſunt conſtituendi, & ad probandum, quod ita ſcribunt, ſunt compellendi: & ſi legitimas probationes egregiè non præſtiterint, talionis (vt aiunt) pœna eſſe plectendos affirmo, quo ſic à calumnijs, & maledicis literis falſiſque denunciationibus facilius ſe temperent: & (proh dolor) quod non ſolùm dictas literas ad Prælatos ordinis miſſas faciunt, ſed etiam ad tribunalia ſecularia mittere non formidant in Deum, & in ſuam religionem peccantes, Conſtitutiones Pontificales hoc prohibentes ſine timore aliquo tranſgredientes, vtcumque autem ſit, peccat mortaliter denunciator denuncians de aliquo iudicialiter non potens probare, quod reuelat, vt in iure *h* probatur, & tenet cum Communi Nauarrus.

f Pannor. in c. cum oporteat de accuſ.

g L. 1. §. incidit ff. ad Turpil. Bal. in l. per hãc C. de temper & re. appel.

h c. plerumq. 2. q. 7. ca. pla. uit. 6. q. 2. Nau. in c. inter verba con. 6. nu. 23.

ARTICVLVS X.

Vtrum literæ infamatrices, ſeu delatoriæ incerto authore ſcriptæ, vim habeant accuſationis, aut inquiſitionis, aut denunciationis.

RESpondeo dicendo, quod loquendo de accuſatione, res perſpicua, & euidens eſt, cum enim pœna talionis puniri accuſator debeat, ſi delatum crimen non probet, colligitur planè eiuſmodi literas, ex quibus accuſator, & ſcriptor minimè ſcitur, nullius eſſe valoris, ſiquidem ſcriptor, in quem eſſet talionis pœna imponenda, neſcitur. De inquiſitione autem res in ambiguo eſt, verum eſt tamen, quod veritas facilè eluceſcet, ſi ſequentia perpendamus, ſine infamia enim, aut expreſſis indicijs, ſine ſignis præcedentibus inſtitui inquiſitio non poteſt, & delatoriæ literæ neque infamiam queunt inducere, neque expreſſorum ſignorum vim ſibi vendicare, cum enim illas pro libito ſcribere liberum cuique ſit, patet ex his nihil probari. Accidit etiam, quod Pontificijs Sanctionibus aduerſatur. In quadam enim Decretali *i* expreſsè prohiberetur fieri inquiſitionem ad eorum poſtulationem, qui clam ſchedulas in alterius famam proferunt, & ſic fieri non poſſunt, prout ait *K* Panormitanus, quoniam dictæ ſchedulæ minimè aſferunt infamiam, vt in iure *l* probatur. Quod magis de delatorijs literis incerto ſcriptis authore intelligendum erit. Eſt namque regula generalis, vbi exemplum eſt, progrediendum eſſe à ſimilibus ad ſimilia iudicanda, argumento cuiuſdam *m* iuris. Nec arbitror eſſe audiendos eos, qui aſſerunt, ſi in huiuſmodi literis teſtes, qui interrogari poſſunt, explicentur, nihil obſtare, vt inquiſitio fiat: nam quàm futilis hæc ſententia ſit, apertè conuincitur, niſi enim indicia expreſſa, aut infamia antecedat, nullus eſt inquiſitionis locus ex his, quæ ſupra adduximus, & poſt quandam *n* Gloſſam tenet Bartolus. Nunquid valeant ad denunciationem:

i c. inquiſi. extra de accuſa. K Panor. in d. c. inquiſi. §. ter. tia in 4. col.

l c. fin. de accuſ.

m c. cum delicti de confir. vlt.

n Gloſſ. 1. in c. 1. de offic. ord. l. cõgruat. ff. de offi. præſi.

Hoc

Hoc dubium facilè eluditur, ſi denunciationis bipartitam rationem complectamur. Si enim dicamus eſſe denunciationem Euangelicam, cum trinã antecedentem monitionem exigat, nullo modo ſuum ius ex illis literis obtinet, non enim conſtat ex his factam eſſe denunciationem. Altera verò iudicialis denunciatio certæ cuiuſdã perſonæ debet eſſe, cui iudex poſſit merito fidem adhibere, atque ex eius teſtimonijs excitatus ad inquiſitionem aggredi. Quid autem debeat facere iudex, quando coram eo præſentantur aliquæ epiſtolæ infamatoriæ in ſecreto ſcriptæ ab aliquo, & miſſæ ad Prælatum, vt ſecundum ea, quæ proponuntur, inſtructius contra aliquos rigoroſè in cauſa procedat? Reſpondeo de incerto authore inquiſitionem ſumere, vt ipſum, ſi res exigat, puniat arbitrariè.

QVAESTIO VII.

De correctione fratrum, quantum ad accuſationem, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 *QVid ſit accuſatio, & vtrum in ſcriptis debeat fieri.*
2 *Vtrum iudices debeant procedere contra delinquentes, nulla accuſatione impoſita.*
3 *Vtrum in aliquibus caſibus poſſint iudices abſque accuſatore procedere contra aliquos.*
4 *Vtrum aliquis ad accuſandum obligetur.*
5 *Vtrum calumniatores, & præuaricatores, et tergiuerſatores peccẽt in accuſando mortaliter.*
6 *Vtrum iudex inferior poſſit reſcindere accuſationes coram ſe factas.*
7 *Vtrum laici, & Eccleſiaſtici poſſint monachos accuſare.*
8 *Vtrum accuſator deficiens in accuſatione ſit talionis pœna plectendus.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit accuſatio, & utrum in ſcriptis debeat fieri.

RESpondeo dicendo, quod accuſatio eſt proponere delictum coram iudice cõpetenti, vt ab eo vindicta ſumatur, quæ neceſſario debet in ſcriptis proponi. Cũ enim iudex ſit mediator inter accuſantem, & accuſatum, vt examinata cauſa ius ſuum vnicuique tribuat, oportet, vt in ſcriptis accuſatio intimetur, quę enim ſolùm verbis proferuntur, facillimè obliuioni traduntur, vt docet D. Thom. *a* In delictis tamẽ leuibus, non eſt neceſſarium, vt accuſatio in ſcriptis deponatur, prout in quadam *b* lege iuris Ciuilis determinatur. Nec accuſatio ſecundum ſuam naturã mala eſt, immo eſt iuſta, & neceſſaria, ſi fiat loco, & tempore opportuno, vt docet Caietanus, *c* & Soto cum doctoribus communiter, licet enim malũ pro malo minimè reddi debeat ſecundum D. Paulum, *d* nõ tamen à nobis aufertur ius, quo per miniſtros iuſtitiæ à Deo Optimo Maximo habentes poteſtatem, propter bonum Reipublicæ, poſſimus cõqueri de malefactoribus, vt per dictos miniſtros authoritatiuè arceãtur à malis, & Reſpublica ab his purgetur, & pace, & quiete perfruatur. Qui finis, & vindicta non particularis, per accuſationem intenditur; ſi enim is, qui accuſat, vindictam particularẽ præ oculis habet, mala ſine dubio eo caſu erit accuſatio, limites enim iuſtitiæ dulcedine charitatis ſuperfuſæ excedunt. Vnde cum malitia hominis ordinatiè ſic proponatur, minimè à viris timoratis conſulitur, immo totis viribus impeditur.

a 2.2. *quæſt.* 68. *art.* 2.
b *l. leuia. ff. de accuſat.*
c Caiet. 2. 2. q. 67. *Soto de teg. ſecr. memb.* 2. *q.* 5. *con.* 1. *et li.* 5. *de iuſt. q.* 1. *art.* 1.
d *Ad Rom.* 9. *c.*

ARTICVLVS II.

Vtrum iudices poſſint procedere contra delinquentes, nulla accuſatione interpoſita.

RESpondeo dicendo, quod ius naturale non imponit expreſſum mandatum iudicibus: ne procedant in criminalibus cauſis ad effectum puniendi delinquentes ſine præuia accuſatione. At ius Canonicum, *f* & Ciuile, rationi naturali innixa, hoc ita decreuerunt. Vnde dixit Paulus. *g* Non eſt Romanis conſuetudo damnare aliquem hominem, prius, quàm is, qui accuſatur, præſentes habeat teſtes, vel accuſatores. Et huic doctrinæ alluſit illud Chriſti Domini *h* ad mulierem adulteram dicens: *Mulier, vbi ſunt, qui te accuſabant? nemo te condemnauit, neque ego te condemnabo.*

f *c. ſi leg. legitim. de accuſ. l. illicitas. ff. de offic. præſid.*
g Coloſſ. 5.
h *Ioan.* 8.

Hæc doctrina eſt D. Tho. *i* qua attenta etiamſi prælati regulares poſſint punire delicta leuia ſuorum ſubditorum, nemine eos accuſante, cum procedant ſine ſtrepitu, & figura iudicij, prout iam dictum eſt in ſuperioribus: at crimina grauia, quæ ſine infamia delinquentis non poſſunt caſtigari, ſine accuſatore minimè puniri poſſunt; & ita ait Aragon, *K* quod nullus prælatus doctus, & timoratus condemnat ſuos fratres his criminibus conuictos ſine eo, quod contra eos ſit aliquis accuſator. Ait inſuper, quod ſi aliquis prælatorum condemnat eos ſine aliquo accuſatore, de numero eorum debet reputari, qui in ſua poteſtate ignorantia concomitante confidentes, timorẽ Dei optimi maximi poſtponentes, non bono communi, ſed ipſorũ paſſionibus iniquis ſatisfaciunt, qui hæc facientes non ſolum mortaliter peccant, ſed etiam ad reſtitutionem famæ ſuorum ſubditorum remanent obligati, cùm ex eo, quod contra iuſtitiam procedant, ad ea damna reſarcienda teneantur. Supradicta confirmantur. Nam cum D. Th. affirmat Petrus à Nauarra, *l* quod etiam affirmat Soto, quod in crimine graui nulla eſt conſtitutio religionis iubens abſque accuſatore, & ſubſtantiali ordine iudiciali punire regulares, ſi enim crimen dignum ſit graui pœna, aut infami carcere, tenetur prælatus ſeruare ius commune, cui iuri non renunciant monachi, vt obſeruat conſuetudo religionum, conſtitutiones enim concedentes prælatis vt ſine accuſatore ſecretè, aut publicè puniant, intelliguntur de leuibus, & non de grauibus, per ipſas enim in capitulo acceptatas renunciant ſubditi iuri ſuo, cũ ita expediat religioni, vt decor, & honor ipſius cõſeruetur. Nec illa renunciatio diſtat ab his, quæ in cauſis leuibus ſecularium in iure ordinantur; iudex enim ſecularis in leuioribus procedit ſine accuſationibus forma, & ſtrepitu iudicij, vt poſt D. Tho. aſſerunt *m* Sylueſter, & Soto, & *n* Concil. Trident. ſæpe Epiſcopos iubet procedere ſine ſtrepitu, & figura iudicij, quod de leuioribus, non autem de grauioribus debet verificari.

i *D. Tho.* 2.2. *q.* 67. *art.* 1.
K *Arag.* 2.2. *q.* 67. *art.* 7.
l *Nau. lib.* 2. *de reſt. cap.* 4. *nu.* 176. *num.* 236. *Soto lib.* 5. *de iuſt. q.* 4. *art.* 3.
m *Syl. ver. iud.* 5.1. & §.2. *ver.* 3. & 5. *Sot. vbi ſup. q.* 4. *art.* 3.
n *Conc. Trid. ſeſ.* 25. *de refor. c.* 6. & *c* 14. & *ſeſſ.* 22. *de refor. c.* 1. & *ſeſſ* 25. *de re. c.* 1. & *ſeſ.* 24. *c.* 3. & 10.

ARTICVLVS III.

Vtrum in aliquibus caſibus poſſint iudices abſque accuſatore procedere contra aliquos.

RESpondeo dicendo, quod aliqui ſunt caſus; in quibus iudices abſque accuſatore poſſunt procedere contra reum, Primus eſt, quando coram iudice committitur delictum in præſentia aliquorũ, prout Caietanus *o* ait, Secundus quando cõtra reũ

o *Caiet.* 2.2. *q.* 66. *art.* 3.

ad ſunt

adſunt infamia, & indicia, in hoc.n. caſu poſſunt procedere per viâ inquiſitionis contra ipſum, prout dictũ eſt in ſuperioribus. Tertius, quando procedit denunciatio iuridica in vindictã contra ipſum reum, vt fit in tribunali ſancti Officij, quæ denũciatio nihil aliud eſt, quam corã ſuperiori delictum declarare, vt de eo ſumat vindictam. Et differt ab accuſatione, cum denuncians minimè probare teneatur, quod declarat. Quartus eſt, quando iudex non procedit, vt iudex ad vindictam, ſed vt pater ad correctionem.

Aduertendum conſuetudinem iam iam admiſiſſe, quod qñ delicta ſunt grauia, & deeſt accuſator, fiſcus ad accuſandum accingitur, qui ex officio non ſolum obligatur accuſare peccata, quæ contra rẽpublicam, aut eius principẽ patrantur, vt in quadam partitarũ *a* lege continetur, ſed etiam omnia alia, contra quę nõ opponitur aliquis particularis accuſator. Et ſicut iudici illicitũ eſt aliquod pro sẽtentia ferenda percipere, ita fiſcali eſt prohibitum aliquid pro accuſatione proponenda ſibi oblatum applicare & etiam ſi non incidat in pœnam talionis deficiẽs in probatione cauſę in accuſatione propoſitæ, peccat tamen mortaliter accuſando præuidens probabiliter in ipſa probatione defecturũ ad modum, quo peccat accuſator accuſando in cauſa, vbi vero ſimiliter credit exactam, & iuridicam probationẽ minimè poſſe dari, prout aduertit Aragõ.

a L.12.ti.18.p.4

a Ex his colligitur, nunquam iudices ſeculares, aut Eccleſiaſticos ſine accuſatore in cauſis criminalibus procedere, cum in omnib. his publicus fiſcalis, ſeu accuſator publicus opponat, qua ratione ipſos a multis culpis liberamus, quę, ſi nõ eſſet fiſcalis, ſine dubio cõmitterent ſine accuſatore priuato procedentes: a quibus non poſſumus in aliquibus religionibus eximere prælatos, ſine accuſatore cauſas criminales proſequentes. In quibus neceſſe eſt, vt inſtet, cum in dictis religionibus vſus huiuſmodi fiſcalis non ſit receptus.

a Arag. 2.2.q. 67. ar. 3. in fin.

ARTICVLVS IV.

Vtrum aliqui ad accuſandum obligentur.

RESpondeo dicendo, duobus modis poſſe accuſationem conſiderari. Primo quando per eam cõmune bonum intenditur, quia videlicet aliquod crimen damnoſum Reipublicæ accuſatur, & tunc accuſatio obligat, ſi adſunt teſtes, quibus dictũ poteſt ſufficienter probari, ita D. Thom. *b* Alexander de Ales Theologi, & Canoniſtæ communiter, At doctiſſimus Soto *c* aduertit, quod in hoc caſu ſufficit, quod denunciet de delinquente, & quod nemo tenetur accuſare, & in hoc ſequitur opinionẽ Angeli, ait etiam, quod D. Thom. cõtrarium minimè tenet, quando enim dicit obligationem eſſe accuſandi verbum (*accuſare*) ſecundum amplam ſignificationem conſiderat, quæ in ſua latitudine nõ ſolum accuſationem, ſed etiam denunciationem amplectitur. Quo attento neceſſario debemus dicere, quod vnuſquiſque tenetur vel accuſare, vel denũciare delinquentem in Rempublicam, immo tale poteſt eſſe crimen, & adeo nociuum Reipublicæ, quod abſolute obligaret accuſatorem.

b D. Th. 2.2.q. 66. Alex. 3 pa. q. 42. memb. 1. Theolo. in 4. d. 39. Cano. in ca. nouit. de iudi.
c Sot. de teg. ſecre. mẽb. 2. q. 5. con. 3. p. 64. co. 2

Alio autem modo conſideratur accuſatio, quando vnus alterum accuſat propter iniuriam ſibi illatam, quo caſu nullus propter iniuriam ſibi factam tenetur accuſare, licet non ſit illicitũ id facere, prout dictum eſt articulo primo huius quæſtionis.

Et pro maiori declaratione eſt aduertendũ, qđ ſola tria vitia poſſunt in accuſatione contingere, quæ in iure vocantur, calũnia, præuaricatio, & tergiuerſatio. Pro quorũ intellectu ſunt hi termini explicandi. Calumnia eſt accuſare aliquem falſo ex propoſito, & ſcienter. Præuaricatio eſt abſcondere crimina vera ſceleratos homines fouẽdo. Tergiuerſatio eſt propoſita accuſatione, ab ipſa deſiſtere, prout explicat D. Th. de quibus ſtatim art. ſequen.

D. Tho. 2.2.q. 68. ar. 8.

ARTICVLVS V.

Vtrum calumniatores, præuaricatores, & tergiuerſatores peccent in accuſando mortaliter.

RESpondeo dicẽdo primo, quod qui falsò ex propoſito accuſant, peccant mortaliter, ſicut ille, qui falsò teſtificatur, & tenentur ad omnia dãna quæ ex tali accuſatione accuſato proueniunt, & etiã peccat mortaliter accuſans delinquentẽ, quẽ ſecreto ſcit tale peccatum cõmiſiſſe, crimen enim, quod probari non poteſt, falsò impoſitum cẽſetur, & qui tale crimen accuſat, exponit ſuam famã periculo, cũ pro falſario, & calumniatore, non probato crimine, poſſit iudicari, & exponit ſe periculo incurrendi pęnam talionis, & licet ſe non tali pęnæ exponat, ſiquidem non eſt in vſũ prout ait Soto *d* exponit ſe alij multis, quæ calumniatorib. imponuntur: dixi (ex propoſito) quia quando cum bona fide accuſat aliquem de aliquo crimine, quod putabat commiſiſſe, calumniator minime debet nuncupari, licet ex dicta accuſatione damni cauſati ad reſtitutionem teneatur.

d Soto de tegen. ſec. mẽb. 2 q. 5. con. 6. iux. fin.

Quantum ad præuaricatores dico ſecũdo quod duobus modis contingit præuaricatio. Primo quãdo quis in exteriori accuſat reum, ſed in interiori fauet purgationes ſatis friuolas acceptando. Secundo aũt modo quãdo ſubticet crimina grauia, quæ contra accuſatũ proponi poterant, & alia leuia, & parui momenti inculcat, qui hoc modo iudiciũ pręuaricantur, non eſt dubium, quod in laqueum incidant diaboli, prout colligitur ex traditis a Soto *e* & Nauarro. Quantum vero ad tergiuerſatores dico tertio, quod accuſator faciens pactum relinquendi accuſationem alicuius criminis grauis cum dãno Reipublicæ, aut tertij, peccat mortaliter, ſiquidem facit contra id, quod nullis cauſis ſuadentibus in iure *f* eſt præceptum. Dixi (cum damno reipublicæ, aut proximi) nam ſi talis conuentio ſine damno Reipublicæ aut proximi aut ſine ſcandalo fiat, non video, cur de peccato mortali arguantur, cum prohibitio dicti iuris principaliter reſpiciat damnum Reipublicæ, aut proximi, & ſcandalũ vitare intendat, prout affirmat *g* Nauarrus, qui addit, ſemper eſſe peccatũ dictam facere cõuentionem cum præiudicio graui, & mẽdacio pernicioſo, vt ait D. Th. *h* & etiam erit peccatum, quando ab accuſatione deſiſtitur etiam iniuſta, accepto aliquo dono, ſed in his nolo amplius immorari, ne moleſtus ſim lectori, & vt ad alia in praxi regularium magis frequentia accedamus.

e Soto vbi ſup. Na. c. 25. n. 107
f l. trãſigere C. de tranſact.
g Na. in man. c. 25. nu. 32.
h D. Tho. 2. 2. q. 60. ar. 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrum iudex inferior poſſit reſcindere accuſationes coram ſe factas.

RESpondeo dicendo, quod quicunque iudex etiam inferior reſcindere poteſt accuſationes, quas non iuridice propoſitas inuenerit, ſicut enim à principio potuit eas non admittere, ſic poſtea poteſt eas omnino caſſare, immo ex officio ad hoc teneri certum eſt, accuſationem tamen iuſtam, ad

recompenſandum iniuriam tertio illatam propoſitam, minime reſcindere poteſt, cum ius naturale, Diuinum, Canonicum, & Ciuile alienum ius ab inuito Domino auferri minime permittant. Dixi (ad recompenſandā iniuriam tertio illatam) poteſt.n. iudex ſuperior accuſationes ſolum in boni cōmune tendentes reſcindere, ſiquidē poteſt iuſtis cauſis id ſuadentib. in ſuis legibus diſpenſare, adeo quod poteſt in aliquo caſu particulari accuſationes in dānum alicuius particularis reſcindere, cū ſecundum ius princeps poſſit in non magnū alicuius particularis dānum priuilegium alicui concedere. Aduertendum tamen, quod iudex inferior non poteſt hoc abſolute facere, ſed vtendo epicheya, intelligens rigorem iuris in hoc caſu minimè eſſe ſequendum, prætuidens quod ſi tali accuſationi ſilentium non imponant, magnum inde dānum bono cōmuni euenturum, perturbata Republica, propter emmiñētiam perſonæ accuſatæ, prout aduertit Caiet. *a* quē ſequitur Aragon, quod ſummè debent notare prælati regulares, quādo accuſantur aliqui patres graues, ex quorū accuſatione inquietudo maximè aliena à religionibus oritur, præſertim quia in ipſis puniendis, iumēdiſq. ſupplicijs, dignitati perſonæ aliquid a iure deferri ſolet, prout in iure *b* notatur, & in omnibus arbitrarijs oportet aliquando iudicem ſe habere gratioſum, vt etiam in iure *c* notatur.

a Cai. 2.2.q.66 a.13. vbi Ara.

b c. Beatius 45. d.c. fi. de trāſa.

c ca. cōſuluit de offi. dele. 2. ca. 7. per totum.

ARTICVLVS VII.

Vtrum laici, et Eccleſiaſtici poſsint monachos accuſare.

RESpondeo dicendo, legibus eſſe cautum à Laicis clericos accuſari minime poſſe, & ſicut diuerſæ familiç religioſus alium religioſum accuſare non poteſt, ſic neq; laici, neq; ſeculares, monachos accuſatione deferre poſſunt, eiuſdem.n. fori debent eſſe accuſator & accuſatus, cum accuſator ad pęnā talionis, niſi approbationem præſtiterit, teneatur vt in ſacris *d* Canonib. cōtinetur, quę quidē pęna a monachorum iudice in clericos, vel laicos non probantes infligi minime poteſt, quod fallit, ſi laici, vel clerici accuſando ſuā, ſuorūq; iniuriā proſequuntur, vt decernit Speculator. *e* Excluduntur quoque ab accuſando calumniatores, quiq; alias falſo iudicio dixiſſe cōuicti fuerint. quinimo detractores, aut infideles, vt in ſacris *f* Canonib. diffinitur, qui licet de accuſatione Epiſcoporum loquantur, generaliter tamen idem in alijs procedere tenent Archidiaconus, *g* & Hugo idque probatur, quiſquis enim vt maledicus condemnatus eſt, efficitur infamis, vt notat Panormitanus. *h*

d c. 2. q. 3. p. tot.

e Specu. titu de reo circa finē.

f 3. q. 4. fore per totū c. detractio.

k Archi. et Hugo in d c. detractores.

h Pan in c. cum te de sē. et re iu.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum accuſator deficiens in probatione talionis pœna ſit plectendus.

REſpondeo dicendo, quod qui falſo accuſat, & non probat, quod cōtra accuſatum propoſuit, talionis pęna mulctatur, prout dicitur in iure, *i* & reſol uunt Soto, & Couarruuias, qui dicunt, quod hæc lex talionis non eſt in vſu, niſi tantum reſpectu teſtis falſum iurantis in cauſa criminali, vt in quadam lege, *k* Tauri ordinatur. Vnde circa illam pęnam inferendam, debet obſeruari conſuetudo, & leges Regni, & prouinciarum. Et in caſibus, in quibus debet obſeruari hæc rigoroſa lex, pœna talionis non eſt obſeruanda, ſecundum quod ipſa imponitur, ſed proportionabiliter.

i c. calū. 2. 2. q. 3 & c. qui nō pb. ver. li. 1 mul. l. quaſitū. ff. de abolit. Soto. vbi ſu. concl. 6. Cou. l. 1. var. ca. 9. p. 587. c. 1.

k l. fin. Tauri.

Pro cuius rei explicatione eſt notandum, quod medium in virtute aliquando ſumitur ſecundū rē; aliquādo vero ſecundū proportionē: ſecundū rem, eſt illud, quod realiter eſt medium in illa virtute, vt contingit in iuſtitia, quç reddit, quod ſuum eſt vnicuique, & hoc eſt medium, ad quod reſpicit ipſa virtus diſtributiua, dādo decem pro decem. Aliud medium eſt ſecundum proportionem, quod contingit, quando hoc medium reſpicit perſonas, & alias perſonas, quod medium reſpiciunt aliæ virtutes. Non enim poſſumus in virtute temperātię ponere medium reale, & indiuiſibile, ſed debemus neceſſario ipſum commenſurare proportionabiliter reſpectu ſubiecti, circa quod ipſa virtus exercetur. Quo ſuppoſito, dico quod non debet imponi accuſatori falſo pœna talionis, quæ ſecundū rem accuſato debebat imponi, ſi enim plebeius intulit iniuriā Regi, nō ſufficit, quod Rex iniuriet ipſum plebeium, nec è contra: Debet igitur pęna talionis commenſurari ſecundum qualitates accuſatoris, & accuſati, iuxta doctrinam Ariſtotelis.

QVAESTIO VIII.

De correctione fratrum, quantum ad correctionem fraternam, in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam ſeptem quæruntur.

1 *QVo iure ad correctionē fraternā teneamur.*
2 *Vtrū correct. fraterna obliget oī tpe. et loco.*
3 *Vtrum exiſtentes in peccato mortali teneātur corrigere fratrem.*
4 *Vtrum correctio fraterna ſit neceſſario coram duobus teſtibus exhibenda.*
5 *Vtrum correctio fraterna in aliquo caſu obliget cum periculo vitæ*
6 *Vtrum prælati teneātur cū periculo vitæ fraternaliter ſubditos corrigere, quos ſciunt deliquiſſe.*
7 *Vtrum teneamur ante accuſationē, aut denunciationem corrigere fratrem delinquentem.*

ARTICVLVS I.

Quo iure ad correctionem fraternam teneamur.

REſpondeo dicendo, quod iure naturali, & diuino, & poſitiuo oēs obligantur corrigere fratres, quos vident eos peccantes. Hęc eſt omnium ſnīa, & nō ſolum tenentur corrigere peccata futura, ſed ēt præterita, quod præceptū obligat ad correctionē cuiuſcunq; peccati mortalis, cū eius finis ſit ſalus ſpiritualis proximi, quę quocunq. peccato mortali deperditur, & attento quod peccato veniali charitas minime deperditur, ſalus ſpiritualis proximi minime impeditur per ipſum, per cōſequens ceſſat hoc charitatiuum præceptū, quod tamen intelligendū eſt, niſi ipſum peccatum veniale diſponat ad peccatum mortale, ratione enim huius periculi, correctio cadit ſub præcepto. Hæc concluſio eſt Soti, quem ſequitur *l* Nauarrus.

l Na. in c. inter cetera p. 3. c. 56

ARTICVLVS II.

Vtrum correctio fraterna omni tempore, & loco obliget.

REſpondeo dicendo, quod correctio fraterna non obligat in oī loco, & tēpore, ſed ſolum

quan-

quando ſaluti ſpirituali proximi conuenit: cum enim hoc præceptum ſit affirmatiuum, nō obligat ſemper, & pro ſemper, ſed ſolum in illo tempore, & loco, in quo poteſt fieri correctio, ita vt ſpiritualiter proficiat correctio. Vnde vt debitè fiat, ſex cir cunſtantiæ requiruntur. Tres ſe habent ex parte corrigentis, aliæ tres ex parte correctionem recipientis, quas refert *a* Gerſon. Prima, quod habeat cognitionem peccati. Secunda quod cum ſpiritu lenitatis fiat. Tertia, quod fiat loco & tempore op portuno. Aliæ tres ex parte correcti ſunt. Prima, quod eius peccatum ſit mortale, aut veniale diſpo nens ad mortale. Secunda, quod ſit in eo ſpes emē dæ. Tertia, quod non expectetur aliud tempus op portunum. At oportet prius explicare primas tres conditiones, & de alijs tribus ſecundo loco collo catis verba faciemus. Circa primam conditionem ex parte corrigentis aduertit *b* Adria. quod ad hoc vt aliquis ſit obligatus ad corrigēdum, neceſſe eſt, quod habeat cognitionē peccati etiam incerti probabilem, quod tamen tantum procedit, quando ex omiſſione talis admonitionis poteſt graue damnū corrigendo ſuccedere. At quando huiuſmodi peri culum non timetur, non eſt neceſſarium facere hu iuſmodi denunciationem exiſtenti ſolum probabi li cognitione peccati propter pœnam, quę ex tali admonitione correcto ſuperueniet, ratione cuius iracundia contra admonentem potius commouebi tur, quam emendabitur.

a Gerſo. tracta. 14. de correct.

b Adrian. ibi. 4. de correct.

Circa ſecundam conditionem, lenitatis, quę ſpi ritum præ ſe fert, aduertendum, quod hęc condi tio maxime eſt neceſſaria, præſertim cum inferior corrigit ſuperiorē, veluti ſi ſubditus vellet corrige re ſuum prælatum, in occulto enim hęc admonitio debet fieri, aggrauando crimen cum debita reuerē tia, & potentibus id efficere patribus qualificatis, & ætate, & religione antiquis, ſignum maximę pręſumptionis eſt, ſi id Neophytus, aut non tam annoſus in religione vellet efficere, vt poſt D. Tho. tenet Aragon. *c*

c Ara. 2. 2. q. 33 a. 4. p. 806. co. 1.

Circa tertiam conditionem, quæ eſt commoditas, debet conſiderari, quod exiſtentibus perſonis magis idoneis ad hoc munus correctionis peragēdū, minus idoneus ad id minimè tenetur, ſi magis idonei ipſum munus ſubire non recuſant, ſi enim id efficere nolunt, minus idonei, ad id inte optimo obligantur, prout omnes poſt D. Tho. *d* affirmant. Vnde illud, quod diximus de ſubdito reſpectu ſui prælati, ſcilicet quod tenetur ipſum, vt decet, humi liter admonere, debet intelligi, quādo alij maioris authoritatis non inueniuntur, qui velint correctionem fraternam peragere. Explicatis igitur his con ditionibus, quæ ſe tenent ex parte corrigentis, reliquum eſt, vt ad explicationem aliarum trium, quæ tenent ſe ex parte correcti, deueniamus.

d Omn. poſt D. Th. 2. 2. q. 33. art. 2.

Quantum ad primam, quod ſcilicet materia cor rectionis debet eſſe peccatum mortale, aut veniale in quo poſſit eſſe periculum ad mortale, iam ſema nei ſupra ſatis explicata.

Quantum ad ſecundam, quod ſcilicet ſit ſpes emendæ, notandum eſt, quod ille, qui veriſimiliter credit ſua correctione nullum damnum allaturum licet dubitet de ſpirituali profectu, obligatur tamē ad eam exhibendam. Hæc doctrina eſt contra Caietan. *e* quam poſt Adrian. tenet Soto, & eſt ſenten tia D. Chryſ. licet enim dubitetur de emenda alicu ius, ſicut non eſt licitum pro illo deſinere orare, ſimiliter non eſt licitum ceſſare a correctione ipſius cum vnum, & alterum ſit quoddā ſpirituale ſubſidium, verum eſt tamen, quod qui dubitat, an corre ctio bono communi præiudicet, ad id minime obligabitur. Ex quo colligitur, quod ſi ſubditus certo

e Caie. v. corre. frat. Adri. in 4. de corre. fratris a. 3. Soto de teg. ſecr. mē. 2. q. 13 con. 4. d. Chryſ. ho. 44. ſuper 1. epiſt. ad Corin.

ſcit, correctione prælatum potius iraſci quam ſpiri tualiter proficere, ita vt iracundia commoto, tota monaſterij communitas inquietudinem maximā pateretur, nullatenus ad eum corrigendum aſtringe tur, prout D. Thom. *f* explicat, & fatetur. Et conſe quenter etiam infertur, quod dubitans, an corre ctione proficiet, ſpiritualiter fratrem ſuum corrige re minime tenebitur, cū in hoc caſu particularis finis, ſcilicet, emenda proximi, deficiat. Summo autē opere notandum venit, quod quando peccatum commiſſum in damnum reipublicæ, aut tertij redundat, velut ſi quis pararet inſidias ad occidendū proximum, obligat lex charitatis ceteros facere aliquem potentem tale facinus impedire, inde nul lo malo inſidiatori perueniente, immo maximo cō modo ſpirituali ipſi inde ſecuto, ſi corrigi voluerit, Vt licet ſit certus, quod correctio nihil proficiet, in ſtat nihilominus obligatio corrigendi cum ex ea ip ſe correctus ſatis videat ſuam machinam malitioſam fruſtrari: immo in hoc caſu obligat denunciatio, ſi teſtes ad id cōprobandum poſſunt ſuppedita ri, cum bonum cōmune, & proximi ſit ſemper præ oculis habendum: quod bonum commune, & ſpiritualis profectus nos vrget, vt poſtpoſita quacūq; proximi corrigendi conturbatione, & inde ſecuta infirmitate, ad corrigendū ſpiritualiter fratrem ac cedamus: nam bonum animæ omnib. alijs præpon derare certum eſt.

f D. Th. 2. 2. q. 33 art. 1. ad 3.

Quantum ad tertiam conditionem, ſcilicet, qd expectetur aliud tēpus opportunius, eſt notādum quod ſi ex dilatione correctionis nullum aliud ſequatur damnum, quam perſeuerantia delinquētis in peccato, vſque dum ab aliquo corrigatur, bene poteſt correctio in aliud tempus opportunius dila tari, præſertim ſi præſumatur, quod in hoc caſu cō uertetur peccator cum maiori cautela, cum iam cō gnouerit eius fragile figmentum in ſuis malis mo ribus perſiſtens, prout tenet Aragon. *g*

g Arag. 2. 2. q. 33. 7. 2. p. 799. con. 1. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum exiſtens in peccato mortali teneatur corrigere fratrem.

RESpondeo dicendo, quod ſi exiſtens in peccato poteſt corrigendo fratrem ipſum ſanare ſpiritualiter, poteſt, & debet in tali caſu correctionem preſtare, cum poſſit in peccato exiſtens præſtare factum idoneum ad huiuſmodi profectū. Ita D. Th. *h* At ſi ratione ipſius peccati ſcit, correctionem eſſe fruſtratoriam nullatenus ad corrigendum obligabitur, ſi ipſe fuerit vir particularis, neq. tenetur cō uerti ad Dominum, vt ſic ipſum ſpiritualiter corri gat ſicut prodigus nō tenetur perquirere diuitias ab eo paupere prodigo diſſipatas, ad commodius ſubueniendū, etiam ſi grauis ſubueniendi neceſſitas exiſtat. Ita cum cōmuni ſentit Ludouicus Lopez. *i* Dixi (ſi eſt homo particularis) nam ſi ſit prælatus, & ſuperior, & conſtet ex ſua bona vita, ſubditos ſpiritualiter profectum iri, ad hunc effectū neceſſario tenebitur Ita Soto, *k* & Aragon. Quæ tamen dicta ex ſententia doctiſſimorū virorum locū minime habent in his, qui alicuius præcepti decalogi habent inuincibilem ignorantiam veluti ſi quis ignoraret ſimplicem fornicationem eſſe peccatū: quicunque enim, licet priuata perſona, ad corrigen dum eum aſtringetur, licet intelligat ſpiritualiter minime profecturum, nō enim poteſt ſine iſta igno rantia contingere ſine aliqua magna Dei irreuerē tia, & ſine graui Reipublicę Chriſtianæ damno, vt tenet *l* Aragon.

h D. Tho. 2. 2. q. 33. a. 5.

i Lopez. in ſuo inſtruc. conſc. 1 p. 16. cap. 125.

K Soto de teg. ſecr. mē. 2. q. 3 Arag. vbi ſup. nu. 44.

l Arago. 2. 2. q. 33. ar. 2.

Digitized by Google

ARTICVLVS IV.

Vtrum, vt proficiat correctio fraterna, ſit coram duobus teſtibus exhibenda.

a *Ma. 5.*

b *c.a. ſi peccaue. 22. q. 1.*

RESpondeo dicendo, quod ſi proximus non fuerit correctione emendatus ſecreto, ſi ipſa correctio profutura coram vno vel duobus teſtibus exiſtimatur, coram ipſis intimari poteſt, & debet, ſicut Chriſtus Dominus *a* ordinauit; quod procedit, etiã ſi dicti teſtes delicti ſint ignari, & ſit notorium ſolum corrigenti, cum Euangelium iſtam formam denunciationis præſcribens de peccato ſecreto loquatur dicens, *Si peccauerit in te frater tuus*, quod vt explicat D. Augu. *b* ſignificat, ſi contigerit fratrẽ tuũ peccare ita, vt tu peccati ſolus ſis conſcius. Neque obſtat, qđ hoc modo infamabitur delinquẽs, ſpiritualis enim ſalus bono temporali famæ debet præferri, quã ſpiritualẽ ſalutẽ Chriſtus Dominus intendit præcipiẽs dictã correctionem coram vno vel duobus teſtib. peragi, vt ſic confuſus peccator, & de delicto ſuo conuictus, ad vitam meliorem reſurgat. Hæc eſt communis omnium opinio, quam poſt alios tenet *c* Corduba, Bãnes, Petrus a Nauarra. Aduertant tamen charitatiui Chriſtiani, quod non ſolum vna vice, ſed etiã alijs iteratis vicibus tenentur dictam admonitionem præſtare, cum gutta cauet lapidem, antequam ad manifeſtandũ dictum coram dictis teſtibus accedãt, quę quod ſint, arbitrio boni viri relinquitur, vt Doctores ſuperius allegati affirmant. Verum eſt tamen, quod ſi certo ſciatur iteratas correctiones nõ profecturas, ſtatim dicti teſtes ſunt adhibendi, maius enim malũ eſt, quod peccator per ſpatium temporis in ſtatu peccati mortalis inſordeſcat, quam malum infamiæ, quod ex manifeſtatione dicti peccati coram duobus, aut tribus pati continget. Aduertant deinde, q; ſi ẽt ſciatur, quod proximus dictis admonitionib. coram teſtibus peractis non emendabitur, immo erit obſtinatior, & ad alia peiora peccata proſiliet, ſi de eo coram prælato denunciet, melius erit tunc tacere, ipſumque Deo, qui ex lapidib. poteſt ſuſcitare filios Iſrael, commendare. Verum eſt tamen, quod Panormitanus *d* tenet, quod etiam in hoc caſu manifeſtandũ erit tale peccatum, quod ego libẽter reciperem in caſu, quo dictum peccatum eſt Reipublicæ, aut alicui cõmunitati præiudiciale, aut eſt ſimplex fornicatio ſecreta cõtinuata ab aliquo religioſo, quæ poteſt pro tempore ſcandalum generare ad notitiam multorum deueniendo, prout aſſerit *e* Aragon. Aduertant inſuper, quod deficiẽtibus teſtibus idoneis, coram quibus debet fieri correctio, coram prę́lato delinquẽtis debet fieri admonitio dicta, ſi intelligatur profutura, attento quod vulnus fratris aliter minimẽ poteſt curari, & tunc non erunt teſtes idonei, quando timetur, quod ſecretum minime ſeruabunt, ſed in hoc ſint cauti ipſi corrigentes, ſemper enim quoad fieri poteſt, debet fieri correctio coram teſtibus ſi magis intelligatur proficere coram ipſis facta, quã ea, quæ coram prælato: cum illa, quæ coram teſtibus efficitur, ſit medium ad ſalutem ſpiritualem proximi indagandã, cum magis velint ſubditi coram teſtibus, quam coram prælatis, etiam vt patribus, eorum crimina reuelari. At ſi intelligatur, quod correctio coram prę́lato habita magis proficiet, & homo ſit ſpectatæ virtutis, & prudentiæ, & quod viſcerib. charitatis ſuſcipiet delinquentem, & quod in negotio piè, & prudenter ſe habebit, licitum eſt ad ipſum prætermiſſis teſtibus recurrere; nam his circunſtantijs concurrentibus, videtur hoc ſuauiſſimum, & faciliimum medium magis, quam adhibitionem teſtium eligendum. His tamen non concurrentibus omnibus diſſuadeo, ne ad prælatos etiam vt patres accedant, cum aliquando hi qui erant ſubditi, & cõuerſando videbantur benigni & manſueti, poſtea autem prælati volunt magis videri iudices rigoroſi, quam patres viſceribus charitatis zeloſi.

c *Cord. ĩ annot. ad Soto. mẽbr. 2. q. 4. Bannes. 2. 2. q. 33. ar. 8. ad 1. Na. de reſti. l. 2. c. 4. n. 261.*

d *Panor. in c. nouit. de cad.*

e *Arag. 2. 2. q. 33. ar. 8. p. 12.*

ARTICVLVS V.

Vtrum correctio fraterna in aliquo caſu obliget cum periculo vitæ.

RESpondeo dicendo, quod qui intelligit fratrẽ in peccato mortali vitam finiturũ, niſi ab eo fraternaliter corrigatur, cum periculo vitæ tenetur illud charitatiuum medium interponere, ſiquidẽ Dominus noſter Ieſus Chriſtus animam ſuam pro ouibus ſuis poſuit. Quod intelligitur, quando videmus fratrem in articulo mortis, & ſcimus ipſum ſpiritualiter moriturum, Ita tenet Corduba *f* contra Sotũ, quod eſt adeo verum, vt dicat Naua. *g* ſequens Adrianũ, quod vnuſquiſque obligatur ſuũ corrigere proximum cum periculo vitæ, quando videt eum in periculo mortis cõſtitutum, & æternaliter moriturũ etiãſi eius peccatum ab ignorantia affectata, aut fragilitate oriatur, dũmodo tamẽ a malitia non procedat, ad modũ, quo quis tenetur ſuccurrere infanti, quẽ ſine Baptiſmo videt ab hac vita diſcedere. Hoc.n. poſtulat charitas, quæ obligat poſtponere vitam corporalem propter vitam proximi ſpiritualẽ in extrema neceſſitate exiſtentis. Quod eſt ſequendum, licet Soto teneat, qđ non tenetur quis cum periculo vitæ vitam ſpiritualem dicti [illegible] procurare.

f *Cordub. ſuper Soto de regend. ſecr. mẽb. 2. q. 2 conſ. 6.*

g *Nau. c. 24. in man. nu. 23.*

Verũ eſt tamen, quod ſupra dicta non habent locum in neceſſitate non extrema, nemo enim in graui neceſſitate tenetur hæc cum tanto periculo præſtare, cum in nõ extrema neceſſitate remaneat tempus, quo alijs modis bonũ ſpirituale proximi poſſit prouideri. Vnde in alijs caſib. vltra extremã neceſſitatẽ ſolum peccabunt venialiter hæc opera miſericordię nõ præſtantes, vt affirmat Corduba, *h* peccabunt tamen mortaliter, etiam in nõ extrema neceſſitate, hæc nõ præſtantes, ſi ex negatione huiuſmodi correctionis, proximũ in mortali peccato moriturum præuiderent, quod intelligendum modo graue detrimẽtum famæ, & vitæ ex præſtatione huius correctionis ſibi non proueniat, cum hoc ſit pręceptum obligans ex charitate, & etiam in graui neceſſitate nõ debemus ad ipſũ cũ tãto periculo aſtringere corrigẽtes, prout affirmat Soto. *i*

h *Cord. vbi ſu.*

i *Soto vbi ſup.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum prę́lati teneantur cum periculo vitæ corrigere fraternaliter ſubditos, quos ſciunt deliquiſſe.

RESpondeo dicendo, quod ſecundũ opinionem doctorũ affirmantiũ, prę́latos nõ ſolũ ex lege charitatis, ſed ẽt ex lege iuſtitię teneri fraternaliter corrigere ſuos ſubditos; etiam ſi eorũ peccata non procedãt ex ignorãtia, clarũ eſt, quod dicti prælati tenẽtur cũ periculo vitæ huic obligationi correſpõdere, ita tenet Soto, *k* qui addit, quod ex eo, quod prælatus eſt obligatus corrigere ratione ſui officij ſuos ſubditos, eſt etiam aſtrictus ſub peccato mortali in tempore opportuno expurgare ſuã rẽpublicam a conſuetudine etiã leuiter iurandi, & ipſum abſtrahere ab alijs conſuetudinibus committendi peccata etiam venialia, Nam peccata venialia, qu

k *Soto vbi ſup. memb. 2. q. 1. c. 6. & q. 3. cap. 3.*

frequen-

Digitized by Google

frequenter cõmittuntur in republica, etiamſi notabile damnum ſingularib. perſonis non cauſent, ipſi tamen reipublicæ, & bono communi afferunt nocumentũ non paruum; deluſtratur enim reſpublica his malis aſſueſacta, & ne deluſtretur, iudex ex officio ad eã ab his purgandã aſtringitur. Quod ſi verum eſt, heu prælatis in iſthæc exequenda, negligentibus. Ad noſtri igitur articuli reſolutionem deuenientes dico, quod cũ ſecundum Caiet. *a* teneantur prælati corrigere ſuos ſubditos fraternaliter ex charitate, & non ex iuſtitia, cũ in correctione fraterna non ſe habeãt, vt prælati, ſed vt priuatæ perſonæ, clarũ eſt, non eſſe ipſos ad eã præſtandã cũ periculo mortis, aut alio graui, aſtringẽdos.

a Caiet. 2. 2. q. 33. art. 2. et ibi Arag.

ARTICVLVS VII.

Vtrum teneantur ante accuſationem, aut denunciationem corrigere fratrem delinquentem.

RESpondeo dicendo, quod ſi is, qui accuſat, poteſt probare id, quod intendit accuſando, non eſt ante accuſationem præmittenda correctio fraterna, ſiue bonum particulare, ſiue bonum cõmune accuſator præ ſe ferat: quod intelligitur, ſi aliter bono particulari, aut bono cõmuni prouideri non poteſt. Ita Sylueſt. *b* & Caiet. & ſecundum hoc debent intelligi tradita a Nauarro & a Driedone, ſi enim alio modo poteſt fieri ſatisfactio, & bonũ cõmune prouideri, non boni particularis aut communis intuitu, ſed odio, & animo inordinato, cenſetur interpoſita accuſatio. Immo addit *c* Corduba quod dam, quod mihi ſatis probabile videtur, quid etiã ſi bonum particulare, aut cõmune adſit, nõ eſt proponenda accuſatio antequã correctio fraterna pręcedat, vt hoc modo bono ſpirituali proximi melius & ſuauius medeatur, quod ante mentis oculos habendum eſſe ſemper charitas vrget nos. Si vero ex accuſatione, nihil aliud quam correctio delinquẽtis intenditur ab accuſante, tenetur ipſe accuſans præmittere fraternam admonitionem, ſi.n. ad eam minimè teneri fateantur, contra charitatẽ aliquid moliri neceſſario affirmare debemus: quæ omnia media ad ſalutẽ ſpiritualem proximi tentanda proclamat. Et ius Canonicũ ex Euangelio docet hanc veritatẽ, præcipiens ne pęna excommunicationis, niſi contumax feriatur. Hęc ſententia eſt *d* Duran. & Cordubæ, quẽ ſequitur Petrus a Nauar. qui addit, quod non condemnatur, ſine dicta correctione accuſantem ad reſtitutionem famę reſpectu dictæ accuſationis amiſſæ, & ad ſatisfactionem omniũ damnorum faciendã, ſi peccatum accuſari eſt peccatum commiſſum contra accuſantem, difficiliter enim poteſt grauatus, & iniuria cõmotus ſuper granari, ad correctionẽ fraternam faciendã, nullũ cõmodum ex accuſatione reportare intendens. Cetera autem, quæ pertinent ad viſitationem videbuntur in tertio tomo in quæſtione de viſitatione.

b Syl. v. accuſa. q. 3. Caiet. 2. 2. q. 33. ar. 7. Na. c. 8. n. 30. Drie. de libe. Chri. c. 10.

c Cordu. de teg. ſecre. mẽb. 2. q. 5

d Duran. in 4. d. 19. Cordu. in addit. ad Sot. de teg. ſecr. mẽbr. 2. q. 5. conſil. 4. Nau. li. 2. de reſti. c. 4. nu. 255.

QVAESTIO IX.

De correctione fratrum, quoad teſtes ſingulares, in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem ſex quæruntur

1 *QVando dicantur teſtes ſingulares.*
2 *An ſi duo, vel tres, unus poſt alterũ ſucceſſiuè viderint per foramen, per quod ſimul videre non poterant aliquem delinquẽtem, ſint teſtes ſingulares, an conteſtes.*

3 *Vtrum teſtes dicantur ſingulares, quando in facto principaliter conueniunt.*
4 *An per teſtes ſingulares aliquis ſit cõdẽnãdus.*
5 *Vtrum in aliquibus caſibus teſtes ſingulares faciant fidem.*
6 *Vtrum propter teſtes ſingulares poſſit aliquis incarcerari aut torqueri.*

ARTICVLVS I.

Quando dicantur teſtes ſingulares.

REſpondeo dicendo, quod teſtes dici poſſunt ſingulares in decẽ prædicamentis. Primo in prędicamento ſubſtantiæ, vt cũ vnus deponit de Paulo, alius de Franciſco, vnus lapide fuiſſe occiſum, alter ferro, ita Baldus. *e* Secundo dicuntur ſingulares in prædicamẽto quantitatis, vt cũ vnus deponit de decem, alius de quinque, ſunt.n. quoad decẽ ſingulares, quoad quinque vero concordes, iuxta quandam legem. *f* Tertio dicuntur ſingulares in prædicamẽto qualitatis, vt cum vnus deponit de vino albo, alius de ſrubeo, vel vnus dicit furem nocte deprehenſum, alter interdiu, iuxta quandam legem: *g* vel vnus pure alter ſub conditione teſtificatur, vt in quadam *h* Decretali continetur. Quarto dicuntur ſingulares etiam in prædicamento vbi, vel loci, vt ſi vnus deponat ſub ſchino, alter ſub pino, vt patet de falſo teſtimonio Suſannæ impoſito apud Danielem, *i* & tradit Alexander.

e Bal. in l. teſ iũ col. 5. nu. 14. C. de teſti.

f l. diẽ prof. §. ſi plures ff. de arb.

g l. furẽ. ff. ad l. Cor. de ſicariis. h c. cũ ioan. de fide inſtrum.

i Dan. 3. Alex. con. 116. poſtea vol. 1.

Pro cuius rei explicatione nota, quod quando factum, ſuper quo teſtes deponunt, non eſt iterabile, tunc ſi teſtes in loco varij ſint illa loci diuerſitas inducet contrarietatem, vel impoſſibilitatẽ, quia quando vnum falſum proponitur, & ad illud probandum de diuerſo loco deponitur, falſum deponi neceſſe eſt. Verba ſunt Baldi. *k* Secus ſecundum eũ ſi factum eſt iterabile, vt conceſſio, tunc loci diuerſitas nõ reddit eos contrarios, ſed ſingulares, & ſingularitas teſtiũ diuidit teſtimonium, & lacerat illud, quia omne diuiſum laceratum eſt, & ideo non probant, vt in iure habetur. *l* Quinto dicuntur ſingulares in prædicamento temporis, vel quando, vt potè quando vnus teſtis deponit factum eſſe Kal. Maij alter Iunij, illa enim diuerſitas in tempore viciat dicta teſtium, vt argumento iuris reſoluit Bartolus. *m* Sexto dicuntur ſingulares in prædicamẽto relationis, vt ſi vnus deponit, quod pater occiderit Ioannem, alius vero, quod filius, vt aliquibus legibus colligitur. *n*

k Bal. conſ. 35. punib. infr. col. 1. vol. 3.

l l. teſtiũ. C. de teſt. b. los carmũ. §. ſi. eo tit.

m c. nihilo. 22. q. 9. Bar. in l. nõ ſolum. §. ſed & prob. ff. de non. oper. nuncia.

Septimo dicuntur ſingulares in prædicamento Situs, vt ſi vnus dicat, rẽ eſſe ſitam in iuriſdictione Salmantina, alter in iuriſdictione Granatenſi: vel ſi vnus dicit ſitam eſſe prope, alter vero lõge, vt in iure *o* habetur. Octauo dicuntur ſingulares in prædicamento, Agere, & Pati, vt quando vnus dicit, quod pars voluit agere, alius, quod egit; nam ſunt ſingulares, cũ aliud ſit agere, aliud vero agere velle, vt dicitur in iure: *p* vel vnus dicit Caium feciſſe homicidium, alter dicit tuliſſe opem alter dicit mãdaſſe, alter conſuluiſſe, argumento eorum, quæ in iure notantur. *q*

n l. poſt mortẽ. ff. de adopt. l. 2. e nod. C. ad Macedon. §. inſula inſt. de rerũ. diuiſ.

o l. Aemilius. ff. rem rat. hibe.

p l. ſæpe. ff. de verb. ſignif.

Nono dicuntur ſingulares in prædicamẽto Habere, vt quando vnus dicit talẽ habere rem ad proprium vſum, alter ad communem; vel vnus dicit, qđ poſſidebat pro domino, alter pro creditore. *r* Decimo dicuntur ſingulares in ſenſu, vt ſi vnus deponat audiuiſſe talem confitentem, ſe habuiſſe decem aureos mutuo, alter dicit, ſe audiuiſſe narrantem: hi enim non plene probant, ſed quoddam faciunt indicium. Ita Baldus, *ſ* & Alexander.

q l. hoc legatũ, ff. de le. 3.

r l. Titia. ff. ſolut. mat.

ſ Bald. ex l. in cautio. q. 8. C. de non nu. pecu. Alex. conſ. 144 q onia abunde col. 1. conclu. 2.

Digitized by Google

Vndecimo dicuntur teſtes ſingulares in verbis vt ſi vnus dicit teſtatorem talem hæredē inſtituiſſe, alter vero dicit eundē dixiſſe, ſit hæres, & his verbis vſum. Ita Alexander, vbi ſic dicit, quod ſi ſit neceſſe probari verba formalia oportet, quod in verbis teſtes conueniant, alias ſunt ſingulares, vt tenent *a* Socinus, & Cornelius: verū eſt tamen, quod non curatur de verbis, ſi ſit inter partes contentio, prout tenet Antonius, quem ſequitur Cornelius. Sed de hoc infra in quæſtione de variatione teſtium.

a Socin. conſil. 333. in accuſ. vo. 2. Co. conſil. 313. col. 2. vo. 1.

ARTICVLVS II.

An ſi duo, vel tres per vnum foramen, per quod ſimul videre non poterant, ſed tātum vnus poſt alterum viderunt quempiam committentem aliquod delictum, an (vnquam) huiuſmodi homines ſucceſſiuè videntes tale quid, & de eo teſtificantes, ſint cenſendi teſtes ſingulares, an conteſtes, & propterea plene probantes.

RESpondeo dicendo, non eſſe teſtes ſingulares, ſed conteſtes, & plenè probantes, cum intra breuiſſimum temporis ſpatium idem delictum cōtinuatum viderint, ac propterea de vno, & eodem actu numero teſtificentur: neque enim hic præſumitur pluralitas actuum, neque temporis diuerſitas, ſed potius vnus numero actus, & vna temporis coniunctio. Ita ſcribunt communiter multi inſignes, & antiqui Iuriſconſulti, *b* Iacobus Burriganus, Iacobus de Arena, Cynus, Salicetus, Baldus, & alij cū docent prædicto modo poſſe probari adulterium, quod ēt ait Gloſſa, *c* & Antonius de Butrio, Geminianus, & alij, qui hoc communiter ſequuntur.

b DD. et Bal. in l. teſt. C. de teſt. c glo in c. nihil. verſi ſimu q. 3. & 6. Anton. de Butr. in ca. cum oportet de accu. n. 12. in d. c. nihilom.

Neque obſtat, ſi dicatur prędictos teſtes dicēdos eſſe ſingulares ex diuerſitate temporis; quia dum vnus videt, alius non videt. Reſpondetur. n. quod ex quo viderunt eundem actum, & in continenti vnus poſt alium, ſimul vidiſſe dicūtur, neq; ſingulares ſunt. Ita præ cæteris notat Iacobus de Arena, *d* & Cynus, & eodē modo poſſumus ad alia reſpōdere, ſi quæ fortaſſis obijciantur, adeo hoc eſt verū ſi actus eſt cōtinuabilis, & aliqui vidēt diuerſis horis, ipſi teſtes ſunt conteſtes; v. g. eadem nocte viſus eſt Clericus in concubinæ lectu ab vno teſte in principio noctis, ab altero media nocte, vel ad auroram, hi enim etiam præſumuntur conteſtes, quia non præſumitur pluralitas actuum, ſed continuitas; Ita Caietanus *e* dicens, quod propter ſingulares teſtes inuenitur fulminata ſententia, multorū Patrum in peccatis religioſorū. Quod ex eo reputabat tolerabile, licet non ſit ſecundum rigorem iuris, quià non tam proceditur inter religioſos ad puniendum, quam ad ſalutem animæ. Et cætera multa ſunt crimina præcipuè religioſorū, quę probari nō poſſunt, niſi per teſtes ſingulares, vt eſt ſolicitatio in actu ſacramentalis confeſſionis ad actū carnis, fornicatio extra conuentū in pręſentia ſocij, ingreſſus in domos prohibitas. Quod probatur, nam ēt de iure ſecularis non valet vnū teſtē contra clericum, & Monachū in cauſa criminali, prout in iure probatur: *f* neq; in accuſatorem, niſi ſuā, aut ſuorum iniuria accuſet, tamen vbi alij teſtes non ſunt, aut eſſe non poſſunt, vt eſt populus, vbi vnus eſt tantum clericus, Laici ſunt idonei teſtes, quoniā, vt veritas habeatur, cū aliter haberi nequeat, cōcedendum eſt, quod alias nō concederetur, q̄d videlicet

d Arena. et Cynus in d. l. teſtiū n. 5. verſ. ſed contra videtur.

e Caieta. 2. 2. q. 70. ar. 2.

f c. de cauſ. 10. de teſti.

recedatur à regulis cōmunibus; nam data oppoſito fierent clerici, ſoli habitantes, criminoſiſſimi, atque ēt religioſi promiſſa ſibi impunitate. Verum eſt tamen, quod in his, & ſimilibus, quando receditur a regula cōmuni, maior eſt adhibenda prudentia circa perſonam, & opinionem, tam delinquentis, quam teſtium conſiderandam, & quod ſi duo conteſtes probant, & conueniunt, ſingulares, vt probent, plures neceſſe eſt eſſe, ita Quando *g*

g Quando in 4. d. 18. & 19. pa. 778. & 779.

ARTICVLVS III.

Vtrum teſtes dicantur ſingulares, quando in facto principali conueniunt.

RESpondeo dicendo, quod teſtes non ſunt ſingulares, immo ſunt conteſtes, & conformes, quādo in facto principali, in quo negotij ſubſtantia præcipue conſiſtit, concordant per eadem vel æquiualentia verba, quamuis in alijs minus præcipuis circunſtantijs diſcordent. Cum in Iure dicatur, *h* quod nihil obſtat narrandi diuerſitas, vbi eadē dicuntur, & argumento aliquorum Iurium comprobatur, in quibus id notat Salicetus. Et hanc ſententiam non obſcure affirmat Diuus Thomas, *i* qui ait, *k* *Si vero ſit diſcordia teſtimonii in aliquib. circūſtantiis non pertinētib. ad ſubſtantiā facti, & ci talis diſcordia non præiudicat teſtimonio, quia homines nō conſueuerunt circa talia multū ſolicitari, vnde faci. è a memoria elabuntur.* Hactenus D. Thomas, quē per omnia ſequitur Soto. *l* Idem tenent Gloſſa, *m* Alexāder, & alij, quos refert, & ſequitur Antonius Gabriel, quibus adde Geminianum, & hoc fatetur Royas. Immo vſque adeo verum eſt diſcordantiā in minimis quibuſdā non nocere, vt hæc interdum teſtimonium reddant validius & ita ait D. Thom. dicēs. *Quinimo aliqua diſcordia in teſtib. ſ. in circunſtantiis nō pertinentib. ad ſubſtantia facti, facit teſtimoniū credibilius, vt Chryſoſtom. affirmat ſup Matthæu, quia ſi in oib. concordarent, ēt in minimis videretur ex condicto eundē ſermonem referre, quod tamen prudentiæ iudicum relinquitur decernendum.* Hactenus D. Tho. & id ipſum amplectitur Soto *n* & probat quadā lex Iuris Ciuilis *o* ibi *Verū vnum eundemque ſermonem præmeditatum attulerunt.*

h L. qui ſenten. C. de pœnis, l. quicunque C. de hære.

i D. Tho. 2. 2. q. 70. a. 2. ad 2.

k Sot. l. 1. de iuſti. & iuq. 7. a. 2. ad 1.

l Gl. in cap. 1. de conne. commu. Gabriel. l. 1. cōmu. concl. ti. de teſt. concl. 2. nu. 64. ver. & propter ea refert. Gem. in d. c. nihilo. c. 3. q. 6. Royas ſingula. n. 8. et ſeq. & in tracta. de hære. 7. p. aſſer. 6. n. 127. cu ſeq.

n Soto l. 5. de iuſtiti. 7. a. 2. ad 1.

o l. 3. de teſti.

ARTICVLVS IV.

An per teſtes ſingulares aliquis ſit condemnandus.

RESpondeo dicendo, quod hæc quæſtio partim eſt difficilis, partim vero facilis, quantū ad hoc, quod per teſtes ſingulares nemo eſt condemnandus pęna ordinaria, & quantum ad hoc, quod nec etiam eſt condemnandus, etiam ſi infamia cū teſte ſingulari adiungatur, certum eſt. In quo tamen difficultas verſatur, cum teſtes ſingulares ſint in dictis, conueniunt tamen in ſubſtantia rei ſeu in effectu, verum arbitrio iudicis relinquatur.

Ex quo apertius intelligatur, obſeruandum eſt multiplicē eſſe ſingularitatem. Quædā eſt obſtatiua, alia vero eſt cumulatiua, ſeu adminiculatiua; tertia eſt diuerſificatiua. Ita Bald. *p* & copioſius, & ceteris apertius Aymon, Crauetta, & Albericus, quo loco refert plures alias ſingularitatis ſpecies, de quibus iam in articulo primo huius quæſtionis ſatis dictum eſt: ſed nunc pro reſolutione noſtri propoſiti aliam accipe diuiſionem.

Obſtatiua eſt, quādo ex dictis teſtium naſcitur

p Bal. in c. licet cām. n. 15. de pba. et in l. teſtiū n. 9. C. de teſt. et nu. 4 Crauet. in trac. de antiq. tēpo. p. 4. n. 57. Alber. in c. qm̄ de hære. q. 16. n. 38

repu-

repugnantia, aut cōtrarietas, vt cum vnus affirmat, alter verò negat, quo caſu dictum vnius aut infringit, aut non probat. Cumulatiua eſt, quando dictū vnius coadiuuat dictum alterius, vt cū vnus depoſuit de facto, alter verò de fama, ſeu vnus de viſu, alter verò de auditu, & vt probat Crauetta, hæc ſemiplenam facit probationem. Vltima eſt diuerſificatiua, ex qua naſcitur diuerſitas rei in ſubſtantia, vt cum vnus teſtis dicit vno loco, & tempore, quid factum, alius verò alio loco, & tempore: quo caſu dictum vnius non infringit dictum alterius, immo coadiuuat, & corroborat. Quo ſuppoſito reſoluendum eſt, quod quæritur in articulo quęſtionis per ſequentes concluſiones. Sit ergo

Prima concluſio. Per teſtes ſingulares nemo eſt condemnandus pœna ordinaria, nec etiam ſi infamia cum teſte ſingulari adiungatur; quod cōmuni voto receptum eſt, & procedit, non ſolum, quando teſtes ſunt ſingulares ſingularitate obſtatiua, tūc enim nulla eſt difficultas, ſed ēt quando ſunt teſtes ſingularitate cumulatiua. Hanc ſententiam profitetur Ioannes *a* Andreas. Conradus, Brunus, Palatius, Rubeus, Simancas, Iulius Clarus, Boccius, *b* Marſilius, Pariſius. Deniq. vt numeroſas aliorum allegationes omittam, hæc ſententia eſt Angelici Doctoris D. Thomę, quem ſequitur Soto qui affert pulchram rationem, quare teſti ſingulari nō credatur, in quolibet crimine, cum reus ſit vitę ſuę poſſeſſor, & bonorum, & melior ſit conditio poſſidentis, ideo & actoris affirmatio non putatur ſufficiens ad pellendum illum à ſua poſſeſſione.

a Andrea in c. ut offi inſi. ver. certum eſt aūt de hæreticis li. 6 Bru. de hær. l. 4. c. 9. Palac. Rub. in aleg. de hæreſi. §. 12. Siman. de inſ. cath. tit. 51. n. 3. & t. 94 nu. 61. Clar. in prac. cri. § fi. qu. 53. ver. dixi ēt.

b Socius deciſ. 342. pariſ. conſ. 2. lib. 4. Mar. cōſ. 109. D. Th. 2. 2. q. 70. art. 2. Soto li. 5. de inſ. q. 7. art. 2.

Secunda concluſio. Si cum teſte ſingulari adſit fama de crimine, quamuis legitimè ſit probata, nō propterea condemnabitur reus. Ita ferè omnes pręcitati. Quod probatur, nam in criminalibus ex pluribus imperfectis probationibus non cōſurgit vna integra, & perfecta probatio, vt colligitur ex Gloſſa *c* quam probant Antonius de Butrio, Marſilius; & Iulius Clarus. Quę concluſio eſt vera quoad pęnam ordinariam imponendam, non autem quoad purgationem inducendam, vel aliam pęnitentiam iniungendam. Ita tradit Repertorium *d* inquiſitorum.

c Gl. in c. veniēs el. 1. verſi. illor. Marſ. in prac. de prob. Clarus in prac. cri. q. 63. verſ. tu ſcis.

d Reperto. Inquiſi. verſ. teſtes. §. an in cā hæreſi.

Pro cuius clariori explicatione eſt notandum, quod bifariam poteſt quis contra ſe habere plures teſtes ſingulares. Primo cum duo, vel plures deponunt de diuerſis delictis; item quia de diuerſis locis atque temporibus, vt quia verbi cauſa, vnus dicit ſe vidiſſe Petrum prima die Maij committere tale delictum, alius verò dicit ſe vidiſſe committere aliud die prima Auguſti. Secundo poteſt quis habere contra ſe duos, vel plures teſtes ſingulares de eodem, aut de eiſdem delictis deponentes, diſcordāt tamen in loco, & tēpore, vt ſi duo, vel plures teſtes omni exceptione maiores ita ſe habeant, vt vnus verbi cauſa dicat ſe vidiſſe Franciſcum tali in platea, nudiuſtertius, alius verò dicat, quod nudius tertius vidit in ſcholis committere idem met delictum.

Primum membrum diuiſionis, neceſſe eſt enucleare. Pro quo aduertendum eſt, quod multorum eſt ſententia ad probandum aliquid in genere, ſufficere teſtes ſingulares, vt v. g. in exemplo poſito, ſi agatur in genere de probando, an Franciſcus faceret tale delictum, ſatis enim eſſet, ait dicta ſentētia, ſi per teſtes ſingulares de diuerſis delictis, & de diuerſis locis, & temporib. prolatis conuincatur, tunc enim probatum erit in genere, Franciſcum eſſe delinquentem. Ita Iacobus *e* Butrigarius, Salicetus Baldus, Anania Alexāder, & alij, quos refert Iulius Clarus, Locatus, & Campegius ad Zanchinum. Et hanc opinionem probant multi Iuriſperiti, Philippus Porcius, *f* & fatetur communem Antonius Gomes, & Albertinus, vbi affirmat hanc opinionē forſan in praxi eſſe ſequendam.

e Butrig. & I. Arrian. et Salicet. in l. quicunq. C. de hæret. Bal. in l. act. de prolati. Anania c. 1. de proba. n. 7. Ale. conſ. 141. l. 1. et con. 92. l. 1. Cla. in prac. crim. q. 55. ver. dixit ēt Locatus in ope. iudi. teſtis n. 19. Campe. de hær. c. 13. ver. ſingulares.

f Porcius com. opinio. reg. 34. ver. cōtrariam opinione. Gom. l. 3. var. c. 12. n. 12. Albertinus c. quoniā. de hæret. l. 3. nu. 51. et 52. Penna in directo. inquiſitorum 3. p. comm. 221. pa. 617. co. 2.

At contra prædictam opinionem fortiſſimis rationibus inuehitur Penna in additionibus ad Directorium Inquiſitorum Emerici dicens, teſtibus ſingularibus prędicto modo neminem probari eſſe delinquentem in genere, etiam in cauſa hęreſis. Primum enim vix intelligi poteſt, quid ſit hominem aliquem eſſe delinquentem in genere: nam & ratio & modus loquendi impugnant hanc ipſam eorū ſententiam, genus enim quid confuſum eſt, incertum, commune, & indeterminabile, & vbi quid in genere probatur, nullum ad certum indiuiduū demonſtratur. Rurſus nemo delicto pōt condemnari, niſi duobus legitimis teſtib. ſit conuictus: at qui de pluribus differentibus articulis per teſtes ſingulares conuincitur, non conuincitur legitimis teſtibus. Hanc ſententiam profitentur etiam inſignes Iuriſperiti, Salicetus, *g* Conradus, Brunus, Simancas, & Rojas, cui omnino aſcribendum cenſeo, cū ſit verior, & tutior. In cuius confirmationem volo in præſentia adducere verba doctiſſimi Archidiaconi, *h* qui ait, *Vbi tractatur de probando aliquos actus ex quibus conſtat multiplicatio alicuius rei, non ſufficiunt teſtes ſingulares. Vnde ſi volo probare talem religioſum feciſſe miraculum, & per vnum teſtem probo, quod ſanauit vnum Claudum, & per alium teſtē probo, quod illuminauit cæcum iſti teſtes non probāt,* ita probat Archidiaconus, *i* & Vincentius, & Antonius de Butrio.

g Sal. in l. teſtis. n. 16. C. de teſt. Brun. l. 4. de hære. ca. 9. Siman. de inſti. Catho. ti. 64. n. 69. cum ſeqq. Roias de hær. 2. p. aſſer. 6. nu. 142.

h Alex. cō. 204.

i Archi. in c. nec mirum 26. q. 2. et Vincent. in c. venerabilis de teſtib. Anto. de Butrio in c. cum oportet de accu.

Nunc autem reſtat diluendam eſſe quandā magni momenti difficultatem, an videlicet is plenè conuincatur de aliquo crimine, qui duos, aut plures habet teſtes legitimos, & omni exceptione maiores de eodem, aut de eiſdem criminib. deponentes, loco tamen, & tempore diuerſos. Albertinus, *k* Conradus, Butrius, & Simancas ſecum Salicetū aſſerunt delictum remanere plenè, & perfectè probatum: ſi quis verbi cauſa conuincatur Salmanticæ commiſiſſe quoddam adulterium, & Romę aliud perpetraſſe. Pro qua opinione affert Simancas rationes non vulgares, tum quia diuerſitas teſtium in alijs, quam in ſubſtantia, non abrogat fidem eorum; tum quia perinde facit adulter, qui in varijs locis, & temporib. idem repetijt adulterium, ac fur qui id, quod rapuit, & furatus eſt, ſingulis teſtibus oſtendit: tum quia abſurdum eſſet, quod criminoſus quidam coram ſingulis hominib. totius populi committeret tale crimen, & tamen vniuerſorum teſtimonijs conuinci non poſſet, quod nemo ſanæ mentis probat. Hęc pro ſimili caſu adducit Simancas, citatq. Diuum Thomam *l* & Bartolum pro ſua parte, horumq; potiſſimum fundamentum eſt, locum, & tempus externa eſſe, neque pluriſicare, aut variare ſubſtantiam facti.

k Alber. tra. de cognoſ. aſſer. q. 34. n. 12. Brunus l. 4. de hære. c. 9. Simanc. de inſ. cath. ti. 64. n. 75 & 76. Sal. in l. teſtium C. de teſtibus. nu. 16.

l D. Tho. 2. 2. q. 76. ar. 1. ad 2.

Sed non debuit Simancas pro ſua parte Doctorem Angelicum allegare, cum ipſe in loco ab eo allegato contrarium prorſus ſentiat. Ait enim. *Ad ſecundum dicendum, quod diſcordia teſtium in aliquib. principalib. circunſtantijs, quæ variant ſubſtantiam facti (puta in tempore, vel in loco, vel perſonis, de quibus principaliter agitur) aufert efficaciam teſtimonij quia ſi diſcordant in talib. videntur ſingulares eſſe in ſuis teſtimonijs, & de diuerſis loqui, puta ſi vnus dicat hoc factum fuiſſe tali tempore vel loco; alius vero alio tempore, vel loco, non videntur de eodem facto loqui.* Hęc Diuus Thomas, cum quo idem ſentiunt Caietanus, *m* & Soto. Et ſētio cum Diuo Thoma teſtes loco, & tempore diſcordes, quamuis de eodē delicto, vel delictis deponant, ſingulares eſſe, adeoque non plenè probare neq. ex talium dictis ad pęnam

m Caie. apud D. Th. vbi ſup. So. l. 5. de iuſti. q. 7. ar. 1. ad 1.

cri-

Digitized by Google

criminis ordinariam imponendam ullo modo eſſe accedendum. Et hanc ueritatem uidetur probare Leo *a* Papa, de hac enim re ita ſentiens, & diſſerēs ita ſancinit: *Nec eorum uoces tanquam plurium admittūtur, quos quidem temporum diuerſitas ſimul interfuiſſe prohibuit. Hæc Leo Papa.* Ex quibus infertur, periculoſum eſſe ad uoces talium teſtiū ſingularium quempiam condemnare, & Suſannæ exemplum apud Danielem *b* ſatis oſtendit eiuam ſingulares eſſe cenſendos, nec propterea plenam fidem eis eſſe adhibendā, & ita ēt cognouerunt Rojas, *c* & Penna, & probatur hæc ſententia ſequentibus, rationibus, quibus his, quę pro contraria parte adducuntur, ſatisfacit. Primo quia ex pluribus diuerſis nunquam conſurgit unum integrale, prout dicitur in iure. *d* Secundo quia probationes in ſua ſpecie imperfectæ, in criminalib. ad plenam probationem non coniunguntur, prout fatentur cum communi Simancas, *e* & Roias. Tertio quia in concilio *f* Bitterenſi ita ſcriptum eſt; *Ad nullius vero condemnationem procedatis ſine confeſſione propria, vel probationibus dilucidis, et apertis, ſatius enim eſe relinquere facinus impunitum, quam innocentem cōdemnare.* Idem paulo poſt ſancivit Concilium *g* Narbonenſe in hæc uerba. *Ad nullius uero condemnationem ſine lucidis, et apertis teſtimonii probationibus, uel confeſſione propria procedatis ſatius eſt enim facinus impunitum relinquere quam innocentē dānare.* Hęc ibi. Denique hanc ſententiam ſequuntur uiri inſignes, Caietanus, *h* & Soto aſſerentes, quod tametſi inter religioſos, qui iam ſunt mortui Mūdo, ob dicta plurium teſtium ſingularium, facinoroſi poſſint condemnari, propter animæ ſalutem, & fauorem regularis obſeruantiæ, in delictis tamen atrocioribus, ubi ad grauiora ſupplicia proceditur, id locum non habet: & idem uoluit Ioannes *i* Roias: & quādo per teſtes ſingulares condemnantur, pęna ordinaria minimè plecti debent, prout clarè ſentit, Soto.

a c. Nihilomi. 3. q. 9.

b Dan. 13.

c Roias de hær. aſſer. 6. nu. 145. Penna indirec. inquiſi. 3.

d l. Sanci. §. ſi quis aūt. C. de dona. l. uſura. C. de uſuris.

e Siman. i Enchi. uiol. relig. ti. 34. nu. 4. Roias. 3. de hæret pag. 2. aſſer. 6. n. 147.

f Conc. Bit. ter. c. 11.

g Conc. Narb. c. 23.

h Caie. vbi ſup. in artic. 2. Soto vbi ſu. ar. 2. ad 2.

i Roias de hær. 2. pa. aſſer. 6. n. 146. et ſeq.

ARTICVLVS V.

Vtrum in aliquibus caſibus teſtes ſingulares faciant fidem.

RESpondeo dicendo, quod in multis caſibus teſtes ſingulares faciunt fidem. Primo quando teſtificantur de pluribus actibus habentib. unam originem, & vnam cauſam, tunc illa origo probatur per teſtes ſingulares: uel quādo ex dictis teſtiū non reſultat, niſi unum factum, quod deducitur, ut ſi deponit me iuriſdictionem exercuiſſe in cauſa Titij, alter in cauſa Martini, ſinguli enim de iuriſdictione deponunt. Ita Baldus; *k* uel ſi unus dicit me poſſidere, quia uidet congeſſiſſe me frumentū, & alter uinum, hi enim prubant poſſeſſionem; uel ſi unus deponat, quod Titius uoluit inuadere Caſtrū, alius dicit uoluiſſe occupare, alius capere, hi. n. probant delictum, ut ait Innocētius. *l* Item ſi quis dicat talem feciſſe conceſſionem in tali cauſa, & alius in alia cauſa, nam hi licet ſint ſingulares probant conceſſionem in genere, & ita iudicatum fuiſſe in magno quodam Concilio, teſtatur Rebuffus, *m* at in hoc caſu ego talem probationem delicti in genere non omnino reciperem, niſi in cauſis regularium, prout dictum eſt in articulis ſuperioribus, cum eorum punitio ad emendam tantum ordinetur, & obedientiæ Superiorum ſint aſtricti, ita ut mortui mundo dicantur. Tertio etiam ſufficiunt teſtes ſingulares, quādo negotium, & factum eſſet unū, & connexum, ut ſi quis uellet probare, quem eſſe irregularem, eo quod poſt excommunicationē celebrauerit, & vnus dicat audiſſe, *Gloria in excelſis Deo* alter uero *Agnus Dei*, tunc enim probatū erit factum argumento *n* cuiuſdam legis, & tenent expreſſè Baldus, & Felinus.

K Bal. in c. licet 2. in fi. de teſt. et margar. verſo ſtu q. 31.

l Inno. c. quali. 2. compen. de accuſat.

m Rebuffus de reprob. et ſalua. teſt. nu. 146 in fin.

n l. ob crimen. §. 3. ff. de teſtibus.

ARTICVLVS VI.

Vtrum propter teſtes ſingulares poſſit aliquis incarcerari, aut torqueri.

REſpondeo dicendo, quod licet carcer in religionibus ſit pęna delicti, cum incarcerati priuentur uoce actiua, & paſſiua, prout infra in quæſtione de correctione fratrum quoad carcerem dicetur; poſſunt iudices regularium per teſtimoniū teſtium ſingularium ita induci in credulitatem, utpote quia teſtes ſunt bonæ uitæ, & famę uiri, ut illis credere oporteat, prout tenet Paulus de Caſtro, *o* & Bartolus ait, quod iudex poteſt non credere teſtibus, ēt ſi ſint conteſtes, pariter ſi conteſtes non ſint, moueri poteſt ex quibuſdam cauſis ad credendum, prout tenet Socinus *p* dicens, quod omnis uirtus probationis arbitrio iudicis ponderatur, & diiudicatur, an ſit ſufficiens, uel non, argumēto cuiuſdam Legis, *q* & tradit plene Hippolitus, & ſic poteſt iudicare iudex regularis per teſtes ſingulares monachum ſatis remanere conuictum delinquentem in genere, ut propterea iure optimo ſit in carcerem recludendus, & uoce actiua, & paſſiua, priuandus. Et cum ex dictis talium teſtium probatorum, & idoneorum magna, & urgentia naſcātur indicia aduerſus illum, qui unum, & idem, aut plura, & eadem delicta diuerſis locis, & temporib. dicitur perpetrare, torquendus erit, etſi nihil fateatur quia hoc caſu non uidetur ſufficienter purgaſſe indicia, aliqua igitur pęna arbitraria erit puniendus. Hoc uerиſſimum, & certiſſimum eſt, ubi tantū duo adſunt teſtes ſingulares, ſi autē plures, quam duo teſtificantur, grauis fortaſſe eſt difficultas. In qua multorum ſententia eſt, quod cum teſtes ſingulares ad eundem finem tendunt, & plures ſint, & fide digni, ita ut iudicem adducant ad indubitatam fidem, non debet iudex multum curare de ſingularitate, ſed ex eorum dictis poterit iudicare, & pœnam ordinariam imponere. Ita in caſu hæreſis tenet Simancas, *r* quod ipſum inſignes Iuris Conſulti profitentur, Caçialupus, Franciſcus Brunus, Socinus, Hippolytus, Marſilius, & Tiraquel, quam opinionem, ut ex ſuperioribus patet, ego non omnino amplector, cum in hoc etiam caſu pœna extraordinaria ſufficere uideatur iuxta menſurā credulitatis, quam dicti teſtes ſingulares poſſunt in iudicium animis generare, & ſiue teneamus, quod per eos poteſt imponi pęna ordinaria, ſiue extraordinaria, quod nullus negat: ex eo tamen colligitur, quomodo iure optimo poſſunt incarcerari, & torqueri monachi ſingularibus tantum teſtibus omni exceptione dignis conuicti.

o Caſtren. in l. admonen. col. 7. ff. de iure iur. et in l. Lucius, ff. de his qui notat infamia. vbi Bart.

p Soc. conſ. 37. viſo vol. 3.

q l. 3. §. tū magis ff. de teſtib. Hippoly. ſing. 114. vulgat.

r Siman. de inſ. cath. tit. 64. nu. 77. Cacia. in repet. l. admonen. ff. de iurand. co. 39. verſic. patet ſigit ar Bruno in trac. de indic. et tortur. p. 1. q. 2. n. 6. Socci. conſ. 262. l. 2. Hippolyt. ſing. 144. et in l. 1. §. ad q. ff. de q. Tiraq. de pæ. temper. aut remi. cau. 41. n. 161.

QVAESTIO X.

De correctione fraterna, quoad teſtium variationem, in tres articulos diuiſa.

Circa quam tria quæruntur.

1 *VTrum credendum ſit teſti varianti.*
2 *Quando dicatur teſtis variare.*
3 *Vtrum teſtis varius poſſit torqueri.*

AR-

ARTICVLVS I.

Vtrum credendum ſit teſti varianti.

REſpondeo dicendo, quod teſti variãti ab his, quæ prius in iudicio dixerat, nõ creditur. Ita Innocẽtius, *a* Bartolus, & Baldus, Alexander affirmãs cõmunem deciſionẽ Neapolitanã, Bald. Ruinus, & Decius & ſi contrarius ſit in eadem depoſitione, clarum eſt, qd non ſtatur tali dicto, immo ſe iurat in totum, tanquam falſum, vt habetur in iure, *b* & eſt communis opinio. Si vero ſit contrarius in alia depoſitione eiuſdem cauſæ, tunc ait Bartolus, *c* idem eſſe dicendum, quod ipſum tenet Fulgoſius, quia ex quo in ſecundo hoc dicto apparet, quod teſtis eſt falſus, & per iurus, lex præſumit idem de prima examinatione, Sed Abbas *d* tenet contrariũ, ſcilicet, qd immo ſtetur primo dicto, quem ſequuntur Innocentius, Ioannes Andreas, Imola, & recẽtiores, & poſt Baldum tenet Alciatus, *e* Et ſuadetur optima ratione, quia talis teſtis ſubornatus præſumitur à parte, & ſic ſequitur, quod primum dictum eſt verius, alias eſſet in poteſtate teſtis annullare dictum ſuum, & tollere ius quæſitum parti. Et eandem opinionem tenet Aretinus, quando pars, pro qua teſtis ſemel præſens depoſuit, oppoſuiſſe reputaretur, ſecus ſi nihil oppoſuiſſet,

Verum eſt tamen, quod illud primum dictũ debilitatur, quia talis teſtis non dicitur maior omni exceptione: & propterea dicit *f* Cardinalis, quod ad dictum talis teſtis non poſſet deferri iuramentũ in ſupplementum probationis, quem ſequuntur Felinus, & Albertinus.

a Innoc. in c. inã. 2 col. 2. de teſt. Bar. in l. eos ff. de fal. Bal. vel geſ ſa. co. 2. C. de re. iud. Ale. in l. 2. n. 13. C. de edẽ. & conſ. 19. co. 2 vol 4. dec. in no ms 242. col. pen. Ruinus conſ. 75 n. 8. l. 1. Decius conſ. 189. col. 6.

b l. licet cãm de proba. l. eos ff. de falſis.

c Bar. in d. l. eos Ful. in l. ius fal ſa. ff. de teſt.

d Abbas in c. cũ in tua de teſtib. et ibi, DD.

e Alcia. de præſum. 29. n. 6. et 7

f Card. in c. veniens col. 2. in fi. de teſtib. Fel. & Alci. vbi ſup. Alber. in c. 1. de hæret. l 6. q. 16. n. 72. cum ſeqq.

ARTICVLVS II.

Quando dicatur teſtis variare.

REſpondeo dicendo, teſtem non dici varium, ſi continuo ſe corrigat, allegando cãm erroris, & correctionis iudici. Ita Bartolus, *g* quem ſequitur, & refert Aretinus declarans procedere in variatione, in additione, in ſuppletione. Variare autẽ dicitur, quando dimiſſus à iudice vult mutare, & mutat ſententiam, vt ait Ferminianus *h* poſt Baldũ qui ait, quod poſtquam teſtes depoſuerunt, debet uerato eis legi dictum eorum, vt per electionẽ depoſitio compellatur, & tollatur error. Quam ſententiam ſequitur Felinus. *i* At Bocius credit opinionem Bartoli eſſe veriorem ſimpliciter, ſcilicet quod dum teſtis examinatur, & poſt, ante dimiſſionem, non ſit licita variatio, niſi iuxta modum per eum traditum, & ideo ait, quod quando teſtis in continenti ſe corrigit, non ſtatur correctioni ſimpliciter, ſed debet iudex attendere modum correctionis, & ſic loquitur, & in ipſo actu, & poſt antequam fuerit dimiſſus, & iudex debet diligenter attendere modum, & cauſam correctionis & niſi cognoſcat, eum poſſe incontinenti ſe corrigere, incidit in ſuſpicionem, & vacillationem, argumento cuiuſdam Legis *K* & ſic dicit, quod incõtinẽti ſe corrigere dicitur, quando nondum exiuit a conſpectu iudicis, & ante quam alloquutus fuerit partẽ, niſi aliud velit qualitas perſonæ Et nemini dubium eſt, quin incontinenti dicitur immo multo magis dum teſtis examinatur, & ita videtur loqui quædam Decretalis. *l* Vide optime Aretinum, *m* qui diſputando, an Bartolus ibi bene loquatur, inquit, communiter ſolet dici admitti correctionem, quouſq; non tranſiuit tempus, quo potuit loqui cum parte, & tunc ſine dubio ſecundum communem debet allegari cauſa correctionis, alias et varius eſt puniendus, vt patet in iure: *n* quod idem voluit Alciatus *o* addens, quod debet allegare iuſtam cauſam, vt ſi allegaret obliuionem in tempore, quia illa eſt magis veriſimilis, ſi vero obliuio non eſſet veriſimilis, tunc ſecus eſt dicendum, vt ait Baldus, *p* ſicut etiam teſtis deponẽs ſuper non veroſimili, non probat, niſi aſſignet etiã non interrogatus rationem, prout colligitur ex iure *q* & tradit Antonius, & Aretinus.

g Bart. in l. eos col. 11. ff. de fal. verſ. ſi tẽ oppono Aret. in cap. per tuas, co. 2. e. xtra de teſtibus

h Ferm. ver. teſtium reperio. verſic. 9. & 10. Bal. in l. ſi c. plus valet. quod agitur Fel. in c. per tuas col. pen. de teſt.

i Bocius in pra. crim. ti. de tortu teſt. p. 144. co. 2. nu. 24.

k l. in teſta. ff. de teſt.

l c. prate. de teſt. agnoſ.

m Aret. in d. l. qua quid aſtrin gen. ff. de verb. obl. col. 11.

n l. eos ff de falſis.

o Alci. reg. 2. de præſu. pr. ſu. 29.

p Bal. in l. preſbyt C. de epiſ. & cleri.

q c. ſuper hæc de ren. & ibi Antonius, Aret. in c. 3. loco co. ver. pro quo facit de probati.

ARTICVLVS III.

Vtrum teſtis varians poſſit torqueri.

REſpondeo dicendo, quod teſtis varius in ſuis depoſitionibus non facit fidem, niſi firmet dictum ſuum in tortura, ita ſtatuat praxis, vt ait Boccius *r* & idem dicendum eſt etiam in clericis, quod ſcilicet clericus teſtis vacillans, vel ſuſpectus, quod veritatem dicere recuſat, poſſit torqueri. Et hæc eſt communis opinio canoniſtarum teſte Follerio, *ſ* magis enim peccat Clericus celans veritatem, quã Laicus, quod ſecundum ius canonicum, corrigens ius ciuile, eſt tenendum contra Bartolum, prout reſoluit Iulius Clarus: *t* & id ipſum debet dici de monacho teſtificante, & in dictis vacillante. Aduertendum tamen, quod poſſunt ſupradicti torqueri à ſuo iudice, Laicus a iudice Laico, Eccleſiaſticus a iudice Eccleſiaſtico, Regularis a iudice regulari, à quo interrogatur. Notandum eſt, quod teſtis, qui, cum dixit extra iudicium, deinde in iudicio deponit contrarium eius, quod extraiudicialiter dixerat poteſt ex hoc etiam torqueri; Ita tenent communiter omnes, vt teſtatur Alexander *u* quẽ refert Turzan. Ait etiam Alexander, *x* quod in hoc omnes conueniunt, & ita practicari teſtatur Boccius, *y* & in hoc caſu ſtandum eſt ſecundæ depoſitioni factæ in iudicio, prout cum communi, contra Bartolum dicentem ſtandum eſſe primo dicto, reſoluit Couarruuias *z* Menchaca, & Iulius Clarus.

r Bocãti de tortur. teſtium n. 2. 1. in fin.

ſ Foller. in pra. cri. f. 127. n. 47.

t Clarus in pra. cri. §. fi. q. 25. n. 5.

u Alex. conſ. 63 circa. fi. l. 1. cõſ. Turzan. in ſua coll. commun. opin. & 134.

x Alex. cõſ. 25. in fi. l. 5.

y Boccius ſu. nu. 41. in fi.

z Cou. l. 2. var. c. 13. n. 7. Menchac. controuerſ. vſu frequen. ca. 31. nu. 4. Iulius Clarus in pra. crim. §. fi. q. 12. num. 11.

QVAESTIO XI.

De correctione Fratrum, quantum ad perſonas potentes teſtificare, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Vtrum monachi poſſint eſſe teſtes in cauſis ciuilibus, & criminalibus ſuorum monaſteriorum.*

2 *Vtrum monachi ad teſtimonium ferendum compelli poſſint.*

3 *Vtrum in cauſis criminalibus moniales poſſint eſſe teſtes contra alias moniales.*

4 *Vtrum, vt teſtificentur monachi, et moniales, ſit neceſſaria licentia prælatorum.*

5 *Vtrum laici contra clericum, et monachum poſſint eſſe teſtes.*

AR-

Digitized by Google

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi poſſint eſſe teſtes in cauſis Ciuilibus, & Criminalibus monaſteriorum.

Reſpondeo dicendo, contingere aliquando ſeculares, aut Eccleſiaſticos ciuiliter, aut criminaliter conqueri de regularib. dicentes ipſis eſſe debitores & ipſis ad monaſteria accedentib. non mediocrẽ iniuriam contuliſſe, ratione cuius prælati regulares ſæpius ad deciſionem cauſæ propoſitæ accedunt. Videndum igitur eſt, prout proponitur in titulo quæſtionis, vtrum monachi in his caſib. teſtes eſſe poſſint. Et videtur, quod non, quia ſecundum communem, quam tradunt *a* Doctores, & contra ſe poſt alios Antonius Gomez, & Simancas, teſtes domeſtici ad teſtificandum ſunt repellendi. Et in quadam Lege *b* partiarum declaratur, quod domeſtici, & familiares, ſeu de domo dicuntur ſeruus, colonus, libertus, aſcriptitius, mercenarius famulus, & vt breuius dicam, familiares dicuntur, qui viuunt (vt cum noſtris loquar) ad vnum panem, & ad vnum vinum, vt dicitur in quadam Authentica, *c* tales ſint, qui viuunt in communi: qua ratione attenta, videtur, quod monachi nẽ poſſint eſſe teſtes in cauſis monaſteriorum, nec pro fratribus in cauſis fratrum ciuilibus aut criminalibus poſſunt teſtificari.

a Doct. in c. licet. ris de teſtib. Anto. Go. l. 3. vari. c. 12. n. 15. Simanc. de inſt. Cath. ti. 64. n. 46. & ſeq.
b L. 18. ti. 16. p. 3.
c Auth. de mon. §. cogitandum.

Sed hoc non obſtante non reprobantur, ſi deponant pro monachio etiam ſui monaſterij, vt ait quę dam Gloſſa *d* aliquantulum tamen minor fides illa betur eis pro qualitate amicitiæ, & fraternitatis, vt ait alia Gloſſa, *e* quam ſequitur Lanfrancus: & ſic Canonici, & monachi de his, quæ in capitulo fiunt, deponere poſſunt, quoniam per alios facilè probari non poſſunt, & habetur in iure, *f* & tradit Alexander, & idem aſſerit ex identitate rationis in Collegijs, ſeu burſarijs Collegiorum, vnde pręſtatio continua alimẽtorum poteſt probari per burſarios & cohabitantes in eadem domo, quia non ſolent vocari ad hoc teſtes, vt conſuluit Corneus: *g* idem dicendum eſt, quando volunt probari ea quę fiunt domi, ut expreſſe voluit quædam Lex *h* ibi. *Quoniam non facilè quæ domi geruntur, per alienos probari poſſunt.* Vnde illi, qui ſunt de conuentu, ſuper profeſſione illius, qui repellitur a conuentu, ſecundum Panormitanum *i* poſſunt teſtificare, quia cum ſit cauſa monaſterij, non dicuntur teſtificari in cauſa propria. Propter quod Syluester ait, quod prælati Ordinis Minorum poſſunt in hoc caſu experiri in iudicio.

d Gl. in rubr. de off. deleg.
e Gl. an §. cogitãdũ in ver. teſtis in Auth. de monachis co. 1. Lãfrancus in ver. teſt. depoſitiones col. 29.
f c. veniens 2. in fi. de teſtib. Alex. conſi. 151. repetitus col. 2. vol. 5.
g Corn. conſ. 13. circa conſil. 2. vol. 1.
h l conſen. ſup. §. ſeruus & §. ſ. pladijs C. de rep.
i Pan. in c. nuper de teſtib. Sylu. teſtis n. 1. verſi. nono familia.
K Habetur in comp. dicti ordinis.

Ex quo colligo, non eſſe priuilegium magnum, quod conceditur ab Vrbano IV. *K* Ordini Ciſtertienſium, in quo conceditur, *quod in cauſis proprijs monaſteriorum dicti Ordinis, ſiue ciuilib. ſiue criminalibus, ne ius eorum depereat, liceat monachorum teſtimonijs vti, eaque tanquam iuridica recipienda eſſe.* Quod ipſum conceſſit Iulius II. congregationi Mõns Oliueti, Eugenius Quartus congregationi S. Iuſtinæ, ubi hoc extendit ad conuerſos, & commiſſos dictæ congregationis, & Leo X. congregationi Camaldulenſium extendit etiam ad nouitios. Hęc oĩa iure communi, ut patet ex dictis, unde conceſſa in cauſa enim communitatis collegiati admittuntur ad teſtimonium ferendum, quoniam facilè, quæ domi geruntur, per alienos probari poſſunt.

Circa quam conceſſionem videtur dicendum, quod etiam quando damnum, uel lucrũ uenit ipſis de monaſterio poſſint ipſi monachi de monaſterio teſtificari, ait. n. *in cauſis proprijs, ſiue ciuilibus, ſiue criminalibus*, quæ uerba cum ſint generalia, uidentur habere locum etiam in cauſis, in quib. ipſis de monaſterio damnum, uel lucrũ obueniret: & ſi hoc eſſet abſolute, & generaliter tenendum, certè magnum tunc foret priuilegium, contra ea, quæ communiter notant Doctores *l* dicentes, quod quãdo dãnũ, uel lucrũ uenit ipſis de capitulo, uel collegio applicandum, aut burſarijs, tunc etiam propter inopiam probationis non recipientur. Imputari enim eiſdem debet, cur non uocauerunt teſtes aliquos, qui deponerent; quod ego certè non admitto, nunquam enim præſumitur, Papam concedere priuilegium contra terminos iuris, quando eius verba, & mens poſſunt in alio caſu, qui non ſit contrarius, facile verificari; in dubio enim principis mens ſemper præſumitur eſſe talis, qualis de iure eſſe debet, vt notarunt Baldus, *m* & Alexãder, & Iaſon. Vnde ſupradictum priuilegium debet intelligi de cauſis ciuilibus, aut criminalibus ſecretis ipſorum monaſteriorum, quando enim cauſa ſecreta ſunt expediendæ, vt v. g. electio, tum quia poſſet fieri præiudicium vocando aliquos teſtes de capitulo, illi enĩ ſi lucrum, vel damnum ſentirent, ad teſtimonium ferendum ſunt admittendi, prout tradunt Felinus *n* Alexander, & Socinus, qui dicit tunc demum hos admittendos, quando non fuerunt in culpa in non adhibendo alios idoneos teſtes, ſecus in illis caſib. in quibus poterant teſtes vocari, quod ipſum tenet Rebuffus, *o* & hoc videntur innuere illa verba dicti priuilegij ibi, *Ne ius eorum depereat.*

l DD. in ca. ſuper de teſtibus.
m Bald. in l. ex facto. in princ. not. 4. & ibi. Alex. ff. de vulgari Iaſ. in l. bene, nu. 35. ff. de legibus.
n Fel. in ca. veniens col. pen. de teſtib. Ale. conſ. 77. in cã col. vl. 7. vol. Soc. con. 17. ſuprads. c. 2. vol. 1.
o Rebuff. de repro. & ſaluan. teſti. n. 60. in fi.

Ex quibus concluditur, quod monachi ſunt admittendi ad teſtimonium ferendum in cauſis Ciuilibus, & Criminalibus ſecretis monaſteriorum, ad quarum comprobationem nõ poſſunt vocari teſtes qui non ſunt de monaſterio, etianſi ex expeditione ipſarum cauſarum damnum, vel commodum ipſis de monaſterio eſſet applicandum, ne propter inopiam probationis ius eorum pereatat in cauſis ipſorum monaſteriorum, quę per extraneos poſſũt probari, no debent admitti propter ſupradicta, & ſi propter inopiam probationis ius eorum pereat, ſibi fratres imputent, qui, cum poſſent conuocare teſtes extraneos, minimè eos vocauerunt. Et ſic videmus quod quando Conuentus aliquod ius in aliquem confert, de quo fit inſtrumentum, etiamſi adſint omnes monachi conuentuales ſono campanæ vocati, ad firmitatem tamen ipſius negotij, teſtes extranei vocantur.

Secundo eſt aduertendum, quod licet hoc priuilegium cõcedat, quod liceat monachis teſtimonijs vti in dictis cauſis, hoc tamen non habet locum in monachis, qui pro monaſterijs fuerint actores, vel reſponſales, vt in iure habetur, quod ius non infringit prædictum priuilegium, ſicut non tollit, quod iure communi cautum eſt, vt ex dictis ſatis patet. Et aduertendum, quod Eugenius Quartus, *cõceſſit Abbati S. Pauli extra muros vrbis ordinis S. Benedicti, & Conuentui ipſius monaſterij fratrum ſuorũ teſtimonijs in proprijs cauſis vti ſiue ciuilem, ſiue criminalem quæſtionem contineant, ne pro defectu teſtium ius eorum valeat deperire.*

Ita conceſſit Eugenius Quartus anno Domini milleſimo quingenteſimo, quadrageſimo ſecundo, ſeptimo kalendas Iunij, Pontificatus ſui anno duo decimo prout refertur in libro priuilegiorum congregationis Sancti Benedicti Portugalliæ, impreſſo Romæ ex typographia I... & Pauli Didiani, anno Domini milleſimo, quingenteſimo octogeſimo nono. *p*

p Fol. 80. eiuſdẽ libri.

†

AR-

ARTICVLVS II.

Vtrum monachi ad teſtimonium ferendum compelli poſſint.

RESpondeo dicendo, quod de iure ciuili indiſtincte teſtes compelli debent ad teſtifica. dum, cum officium teſtis ſit publicum in genere, ne taceatur veritas, quæ res eſt ſacratiſſima, & Reipublicæ maximè neceſſaria, prout allegando aliqua iura concludunt Baldus, *a* & Panormitanus; de iure vero canonico compelluntur in ciuilibus in criminalib. vero, niſi timore, odio, vel gratia ſe ſubtrahant, & in caſibus exceptis, & alijs, arbitrarium eſt, an compelli in ciuilibus debeant, prout dicitur in aliquib. decretalibus, *b* Quod eſt valde notandum, quia vtrumque ius in ſuo debet ſeruari foro, v. tradunt doctores, *c* tamen quando veritas aliter haberi non poteſt, in vtroque foro compelli poſſunt, niſi in cauſis ſanguinis, in quibus non compelluntur clerici, vel monachi, neque illi generaliter, qui volunt, vt dicunt Doctores, *d* promoueri: & iuxta ſupradicta debet intelligi quædam conceſſio Iulij II. congregationis Montis Oliueti, qua conceditur, vt ipſi monachi ad teſtimonium ferendum compelli non poſſint. Quod ipſum conceſſit Honorius III. Carthuſienſibus, & Leo X. congregationi Camaldulenſium, hæ enim conceſſiones debent intelligi, quod non poſſunt compelli dicti monachi, vt teſtimonium ferant in cauſis ciuilibus, nec criminalib. niſi quando veritas aliter haberi non poteſt. Nam ſi veritas aliter haberi non poteſt, non eſt dubium, quod compelli poſſunt. Et ita Pius II. congregationis Montis Oliueti illud priuilegium illis limitauit, niſi aliter veritas haberi nō poſſit, & tunc ait, quod debēt ferre teſtimonium in ſuis monaſterijs. Vnde ait Collector *e* compendij Ordinis Ciſtercij, quod hæc limitatio Pij II. tanquam omni iuri conſona, in omnib. ad teſtimonium perhibendum priuilegiatis, intelligenda eſt, vt priuilegio non obſtante, quando aliter veritas haberi non poteſt, cōpelli poſſint vt optimè poſt Innocentium diſtinxit Panormitanus. *f* Quod ipſum ait Nauarrus referens alios, eo enim caſu, cum implicat peccatum, nulla lex, aut priuilegium, aut Princeps eos excuſare poteſt, argumento aliquorum Iurium. Arbitror tamen in cauſa ſanguinis minimè eſſe compellendos, etiam ſi veritas aliter probari non poſſit. Ex his colligitur, quomodo Prælati Regulares, tum ratione Iuris Ciuilis *g* & Canonici tum ratione obedientiæ, cui ſe monachi aſtrinxerunt, poſſunt compellere monachos ad teſtificandum, tam in cauſis ciuilibus, quam criminalibus aliorum fratrum in cauſis criminalib. eorū, ſi pœna ſanguinis minimè imponatur, & cum aliter veritas non poſſit probari, niſi per eos, qui in ipſis monaſterijs exiſtunt, in quibus ea, de quibus eſt teſtificandum, tantum ſciuntur, & percipiuntur, vt articulo primo clarius videbitis explicatum.

a Bal. et Pan. in Ru. de teſtibus cogen.

b c. cū ſuper ca. delictorū de teſtib. cogen.

c DD. in Cle. diſpendioſ. de iud.

d Doct. in c. delictorum de teſtib. cogen.

e Collect. comp. Ciſter. ti. teſtis §. 2.

f Pan. c. 1. nu. 2 de teſt. cogen.

g ca. fide præſt. ſcrip. c. Iul. ca ſi domi. 11. q. 3.

ARTICVLVS III.

Vtrum in cauſis criminalibus moniales poſſint eſſe teſtes contra alias moniales.

RESpondeo dicendo, quod de iure Canonico *h* mulieres non poſſunt eſſe teſtes idonei in criminalib. in quo iure id tradit diffusè Gloſſa, & diffuſius more ſolito Andreas à Tiraquello, qui ait neminem de hoc dubitare, præter Philippum *i* Decium immo ēt ſecundum opinionem aliquorum, de iure ciuili in criminalibus nō poſſunt eſſe teſtes idonei, prout tradit Marāta, *K* & ſic videtur, quod in criminalibus non poſſunt eſſe teſtes moniales cōtra alias moniales. Sed contrarium, hoc non obſtante, eſt tenendum, nam peius eſt, & magis contra Canones Sanctorum Patrum, quod laici admittātur; & videtur, quod mulieres laicæ etiam de Iure Canonico in criminalibus admittuntur in teſtes, quando aliter veritas haberi non poteſt, prout tradit Ioānes Andreas, *l* delicta autem monialium non niſi per moniales poſſunt probari. Eſt tamen aduertendum, quod in illis caſibus, in quibus de iure mulieres admittuntur ad teſtimoniū, minus fidei eis adhiberi debet, quam viris vt optimè probat quidam textus *m* & hoc expreſsè voluit Speculator, quem ſequuntur Baldus, & Salicetus, Abbas, & latiſſimè Tiraquellus. Imò ait Decius *n* quod duę mulieres non ſufficienter probarent, vt ex dicto earum poſſet quis condemnari, ſed ſi plures eſſent numero, ſuppleretur defectum, quod comprobat Maranta aliquibus additis. At hoc non admitterem in monialibus, licet enim ſint mulieres, ſunt tamen religioſæ timentes Deum, & ita duæ ſufficienter probarent, ſi omni alia exceptione maiores fuerint inuentæ.

h c. mulierē 33. q. 7 vbi glo. Tiraq. in tract. de l. connubi. le. 9. num. 49.

i Dec. in l. feminæ col. 5. ver. 16 de reg. iuris.

k Maran. de ordin. iudi. p. 4. nu. 43.

l Andreas i addi. ad ſpecul. de teſt. §. 1. ver. itē quod eſt mulier Ale. conſ. 64. vt ſub themate in princ. li. 1. idem cōſ. 29. animaduerſi. co. 4. l. 2.

m l. in q ff. ad l. iu. maieſt. ſpecu. tit. de teſtib. §. poſtquā ver. porro Bal. et Sal. in l. vlt. ff. de fide inſt. itē Bal. cōſ. 415. quis melius in duob. locis l. 4. Abb. in c. forus verb. ſig. & conſ. 252. quidā in ægritu. col. 2. l. 1. Tiraq. vbi ſup. num. 57.

n Dec. in l. feminæ n. 35. de reg. iu. Maran. vbi ſup. num. 45.

ARTICVLVS IV.

Vtrum vt teſtificentur monachi, & moniales, ſit neceſſaria licentia Prælatorum.

RESpondeo dicendo, quod ſecundum ius commune Canonicus Regularis poteſt a teſtimonio repelli, non enim ſecundum ipſum Ius *o* poſsūt poſtulare, quia ſpirituales viri non debent mundanis rebus inuolui, prout ait quædam Decretalis, *p* & quia non habent velle, neque nolle, ſolum enim reſidet in ſuperiori, & hoc idem eſt dicendum de monacho, & alio religioſo, vt conſuetudine, & opinione eſt receptum, teſte Alberto Maleta. *q* Idem concludunt in fratribus Minoribus, & in alijs mendicantibus, cum ſint mortui mūdo, & ſic debet intelligi, quod circa hoc determinat Ius Canonicum. *r* Cum licentia tamen ſuorum ſuperiorum conuentualium bene poſſunt eſſe teſtes, prout dicitur in Iure, *ſ* & tradit Nepotis de Monte Albano. Et confirmatur, nam ad hoc, vt Clericus ſuum teſtimonium iuſte poſſet proferre, neceſſaria eſt ſui iudicis Eccleſiaſtici facultas, vt ſeruari de conſuetudine affirmat Franciſcus Marc. *t* quod iuri conſentaneum eſt, quia neque in cauſa ciuili clericus teſtificari poteſt, niſi dicta facultas præceſſerit: tamen ſi de facto ſine licentia deponat, eius teſtimonium non vitiatur, prout tenet quædam Gloſſa, *u* quod ipſum in religioſis aſſerendum eſſe affirmat alia Gloſſa. Aduertendum tamen, quod Abbas *x* tenet, quod non tantum Epiſcopus, ſed etiam alius Prælatus inferiori poteſt dictam licentiam concedere. Quod verum ſenſit Salzedo *y* in ciuilibus controuerſijs, non autem in cauſis criminalibus ad tutelam, & defenſionem rei accuſati, quia tūc ab Epiſcopo, vel eius Vicario Generali maturo iudicio, & præuia cauſæ cognitione, concedenda eſt, non uero ab inferioribus Iudicibus, qui cauſarum criminalium non habent cognitionem, & ait Salzedo, quod hoc iure viuitur. Vnde aduertant prælati conuentuales, quando ab ipſis petitur prædicta licentia à ſuis ſubditis, quod cum eorum iuriſdictio non ſit quaſi Epiſcopalis, ſicut

o c. Mona. 16. q. 1. c. 2. ne poſtuland.

p c. magnopere ne Cleric. l. monachi.

q Malet de teſtib. ver. Vlterius videndū. de n per de teſtib.

r c. 1. in ſi. de iuramen. cal. Nepotis de Monte in trac. de teſti. nu. 61.

ſ Franc. marc. dec. 77. n. 4.

t Glo. vbi Abb. & oēs in c. 1. de iura. cal.

u Gl. in auth. de monach. § cogi. colat. 9.

x Abb. in d. c. 1.

y Salze. in pra. crim. c. 98.

Digitized by Google

ſicut eſt iuriſdictio prouincialium, in rigore non poſſunt concedere dictam licentiam ſuis ſubditis in cauſis criminalib. ad defenſionem rei,& ſi apud eos conſuetudo eſt in contrarium ſcientibus Prouincialibus,eo tempore bene eam poſſunt indulgere, cum ex authoritate Prouincialium ſtante dicta conſuetudine id faciant,ac tenentur ſummopere aduertere,quanta prudentia, & conſilio eã ſunt daturi, præcipuè quia etiamſi religioſi faciant proteſtationem iuridicam, ſi ex eorum teſtimonio ſequatur alicuius mors, aut enormis effuſio ſanguinis,aut membrorum mutilatio,remaneant irregulares prout in noſtra Summa *a* cum Couarruuia,et communi teneo. Vnde iudex Eccleſiaſticus,aut regularis in cauſa criminali non debet concedere licentiam ad teſtificandum contra aliquem reum,& ſi de facto eam præſtiterint, ipſis obtemperandum non eſt, prout tenent Gofredus, *b* & Innocentius.

a *in noſtra Sũma toto, c.119. p.463.col.1.*
b *Gofre. in Sũ. ti. de teſtib. cog. Inno. in c. dilec. eodem. titu.*

ARTICVLVS V.

Vtrum laici contra clericum, vel monachum poſſint eſſe teſtes.

RESpondeo dicendo, quod bene licet arguere de clericis ad monachos in hac materia, & ſicut certum eſt,quod laicus non poteſt in criminalib. ferre teſtimonium contra clericum prout dicitur in iure *c* Ita non poteſt contra monachum, Quod tamen ſecundum Abbatem *d* limitatur,niſi delictũ, de quo clericus accuſatur, eſſet cõmiſſum in loco,in quo nõ eſſent clerici. At Felinus *e* credit, quod difficilè iſta limitatio obtinet, Iaſon *f* tamen credit & ſequitur limitationem Abbatis dicendo, ꝙ quando eſſemus in vno oppido,in quo non reperitur,niſi vnus clericus,tunc quia neq. actu, neq. habitu delictum poteſt probari per alios clericos, laici ſunt idonei teſtes in ſubſidium. At Bernardus *g* Diaz de Lugo ait,quod ſi opinio Abbatis, non ſeruaretur,eſſet dare cauſam vel anſam presbyteris vt ſecurè,& impunitè committerent delicta,etiam præſentibus laicis,ideo ait credere,opinionem Abbatis ſeruari poſſe,habita prudenti conſideratione, per iudicem qualitatis perſonæ clerici delinquentis,& teſtium,& delicti perpetrati, & an ille clericus alias ſit inuiſus,aut gratus oppidanis illius loci;& prædictam ſententiam, ſimpliciter referendo Abbatem,ſequitur Hippolytus *h* multa in propoſito adducens, ſcilicet, quod vt veritas inueniatur, quando ipſa aliter haberi non poteſt,conceditur illud,quod alias non concederetur,& propter id receditur a regulis iuris communis. Et ad particularia deſcendendo,non procedit ius *i* ſupradictum in laicis integræ & bonæ famæ, in quibus ceſſat communis ſuſpicio, vt tenet Andreas Siculus, *k* quem ſequitur Alciatus dicens, hoc eſſe diligenter notandum. Aduertendum tamen primo eſt,quod laici non admittuntur ad plenam probationẽ contra clericos,ſed ad indicium faciendum,nam ut ſaltem clerici ſubijciantur torturæ,bene admittuntur argumento eorum,quæ notant Gloſſa, *l* & Bartolus. tñ procedit,quando agitur de crimine criminaliter,ſecus ſi agatur ciuiliter ſecundum Abbatem, *m* & Hoſtienſem,quos ſequitur Maranta. Vnde quando opponuntur crimina contra clericos, aut monachos teſtificantes,ad repellendum eos à teſtimonio,tunc contra ipſos poſſunt admitti teſtes laici,cum talis cauſa ſit ciuilis,non autem criminalis, quia agitur de crimine per viam exceptionis, & nõ ad pœnam ordinariam, ſed ad repellendum teſtimonium,prout argumento *n* aliquorum iurium probat Abbas,& communis.

c *c. de cetero de teſtib. c. teſtim. 11. q. 1.*
d *Abb. in d. c. de cetero.*
e *Fel. in d. c. de cetero.*
f *Iaſ. in l. fin. in fi. C. de his qui. vt indignis.*
g *Lugo in ſua pract. crimi. ca. 118. nu. 2.*
h *Hippol. in l. dec. col. 2. ff. de quæſt.*
i *d. c. de cetero.*
k *Siculus in c. cũ non ab homine de iud. et ibi. Alcia. nu. 92.*
l *a l. 5. & 56. no. Gl. & Bart. ff. de adul. l. quæro in pri. ff. de adult.*
m *Abbas. & Hoſt. in d. c. de cetero. Marãt. de ordin. iudici. p. 4. nu. 48. clar. in pract. crim. § fi. q. 24.*

Aduertendum inſuper,quod vbicunque ex delicto agitur, vt quis puniatur non pœna ordinaria introducta pro illo delicto, ſed vt priuetur aliquo officio,vel beneficio,vel adminiſtratione, vel dignitate,illa cauſa dicitur ciuilis, & non criminalis,licet agatur ex delicto. In hoc enim caſu non agitur ad vindictam publicam,vt quis puniatur pęna cõdigni,vt tenet textus, *o* vbi Abbas, Felinus,& Ioannes de Anania idem Abbas,& Philippus Corneus, adeo quod in tali cauſa tanquã ciuili poteſt interuenire procurator,vt dicũt Doctores *p* allegati. Vnde ſequitur, quod quando Prælati religionum inquirunt de delicto,& volunt ipſum punire non pęna ordinaria,ſed vt priuetur delinquens à dignitate,quam habet,quod hoc caſu poſſunt contra ipsũ admitti laici teſtes. Quod intelligendum eſt,niſi ſtatutum religionis,aut Papæ imponerent aliam pœnam præter pęnam priuationis,nam in hoc caſu dicitur cauſa criminalis,& non ciuilis,ex quo illa eſt pœna ordinaria prædicti delicti ſecundum Antonium de Butrio, *q* Abbatem,& Felinum. Aduertẽdum etiam eſt a Prælatis regularibus, quod cum monachi non ita ſint laicis inuiſi, & ingrati, ſicut ſunt clerici ſeculares,quod non eodem modo ſunt repellendi laici à teſtimonio contra monachos in cauſa criminali, ſicut repelluntur, quando contra clericos teſtificantur, cum in his ceſſet ratio vehementis ſuſpicionis,quod ex dictis in ſuperiorib. ſatis patet,quæ ſecundum iſtam prudentialem, & arbitrariam limitationem ſunt gloſſanda.

n *c. ſuper his de accu. c. cũ dilec. de ordi. cogni. c. ſuper eo. el 1. & c. teſtimoniũ, et ibi Abb. de teſtib.*
o *cap. ſuper his, vbi Abb. Fel. & Anan. de accuſ. idẽ in c. tuæ de procura. Corneus conſ. 19 el 2. circa fi. vol. 3*
p *Doct. vbi ſu. alleg.*
q *But. & Abbas in c. 4. ſuper his col. 2. in fin. Fel. in Rubr. de iud.*

Aduertant deinde,quod licet regulares iudices non poſſint compellere per excommunicationem laicos ad ferẽdum teſtimonium in cauſa criminali cõtra monachos in caſu,quo ipſi poſſint eſſe teſtes, poſſunt tamen eos per iudicem Eccleſiaſticum,aut ſecularem compellere ad teſtimonium,& cum ſint iudices habentes iuriſdictionem ordinariam, poſſunt ab eis petere iuramentum. Cum enim contra ſuos ſubditos,ratione dictę iuriſdictionis, poſſint fulminare proceſſus, vſque ad ſententiam diffinitiuam contra eos procedendo, hoc efficere minimè poſſunt abſque facultate ſumendi iuramentum à laicis,cum nullus iudex ſine teſtibus iuridicè,& legitime facientibus fidem, poſſint condemnare delinquentem,& cui conceditur aliquid, conceduntur etiam omnia,quæ ſunt neceſſaria ad ipſius executionem,vt eſt iure receptum.

QVAESTIO XIII.

De correctione fratrum, quantum ad torturam teſtibus dandam, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 *VTrum teſtes ſint torquendi, vt ueritatem iudicent,*
2 *Vtrum, quando teſtes ſunt torquendi, debeat eis dari copia indiciorum, & proceſſus.*
3 *Vtrum tortura purget defectum teſtium.*
4 *Vtrum omnes teſtes, qui delicto interfuerunt, ſint torquendi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum teſtis torqueri poſſit, vt veritatem indicet.

RESpondeo dicendo,quod ſic. Nam ille, cui commiſſa eſt aliqua cauſa, inquirere poteſt omnia ad illam neceſſaria, & ſine quibus

Digitized by Google

bus illa non poteſt expediri, prout dicitur in iure, *a* Et planum eſt, quod ad habēdam veritatem deber iudex omnia facere, quæ huic muneri prodeſſe poſſunt, vt dicitur in multis iuribus, *b* quæ veritas ab inuito, & ſuſpecto aliter haberi non poteſt, niſi per torturam.

a c.præter de off. deleg. l. 2. ff. de iuriſd. omn. iud.
b c.quoniam de probation. c.quē quā 4. q. 2. c. iudicam. 30. q. 5.

ARTICVLVS II.

Vtrum, quando teſtes ſunt torquendi, debeat eis dari copia indiciorum, & proceſſus.

RESpondeo dicendo, quod non. Ita tenet Bartolus, *c* cui nemo cōtra dicit, & Boſſius *d* ait, quod ita vidit in practica ſeruari: & certe ſi aliter fieret, deſtruerentur mille proceſſus, talis enim tortura, vt plurimū fit ſuper inquiſitione generali ad indagationem veritatis, cuius quidem generalis inquiſitionis non datur copia parti, neque teſtib. & ita obſeruat conſuetudo, vt ait Antonius de Camera: *e* bene tamen verum eſt, quod ſi teſtis ſit torquēdus propter cauſam, quæ aliunde, quàm ex proceſſu oritur, puta, quod ſit ſeruus, vel infamis, vel huiuſmodi, vtique ſuper hoc eſt diſputandum, & cognoſcendum, dato illi etiam termino ad dicendum, ſi quid in contrarium habet ad torturam eui tandā, vt dicit Boſſius, *f* quod ita ſeruat totus mundus. At Iulius Clarus ī ſua practica criminali dicit, quod nunquā tale vidit ſeruari. Nam iudices ſemper faciunt torqueri teſtes, abſq. vlla diſputatione, quod quidem tutius eſt propter periculum ſubornationis, quod admitto in iudicibus timoratis, qui timoratè procedunt ad torturam.

c Bar. in l. vnus §. iudex. n. 1. de q.
d Boſ. tit. de tortu. teſt. n. 38. & ſeq.
e Camer. de q. memb. 2 n. 52.
f Boſſ. in tit. de man. ad hom. poſt. n. 30.

ARTICVLVS III.

Vtrum tortura purget defectum teſtium.

RESpondeo dicendo, quod licet teſtes ſint inhabiles, quando tamen admittuntur, ſi torqueātur, tortura purgat eorum defectum, adeo vt fidem faciant contra reum, licet alias ſine tortura nō probarent. Exemplum autem poni poteſt in teſte, qui ſit infamis, talis enim ſiue ſit infamis īfamia iuris, ſiue infamia facti, nūquam probat, niſi cum tortura. Et hæc eſt communis opinio, vt tradit Boſſius *g* ſubdens, quod teſtis crimine notatus, etiamſi non ſit vilis perſona, non admittitur ſine tortura, ſicut etiam non admittitur ſine iuramēto. Ita Marſilius. *h* Quam opinionem tenet Iulius Clarus: nam licet quoad ſeipſum ſit reus, tamen dum deponit cōtra alium, fungitur officio teſtis, & ſic nō eſt ei adhibēda fides, niſi cum iuramento, & ſufficit, quod iuramentum interueniat, ſiue antequam ponatur ad torturam, ſiue etiam ſi iurat præſente ipſo, contra quē deponit, prout tradit Boerius. *i* Et licet aliqui dicant, quod non facit fidem dictum complicis in crimine, niſi ſit confirmatum cum tortura, hoc tamen iudiciorum vſus non admittit, vt tradit Simācas. *k* Aduertendum tamen, quod ſi vilis perſona teſtificetur in cauſa criminali, probat cōtra reū ſine tortura ſecundum communem, quam probat Rolandus, *l* alij verò contrarium opinantur, Iulius tamen Clarus ait hoc eſſe relinquendum arbitrio boni iudicis, qui iuxta qualitatē perſonarum; & facti arbitrari debent, an talis teſtis torqueri debeat, an non, ſed in omnem caſum huiuſmodi teſtibus nunquam adhiberetur tanta fides, ſicut alijs.

g Boſſ. in tit. de tort. teſt.
h Marſ. in prac. crim. §. dilig. n. 62. Iul. Clar in prac. crim. §. fi. q. 21. n. 10.
i Boer. dec. 319. poſt n. 4.
k Siman de hære. c. 26. n. 6.
l Roland. conſil. 34. n. 61. li. 1.

ARTICVLVS IV.

Vtrum omnes teſtes, qui delicto interfuerunt ſint torquendi.

RESpondeo dicendo, quod torquentur teſtes, qui delicto interfuerunt, ſi tamen dicunt neminem vidiſſe, aut cognouiſſe, ex hoc reddunt ſe ſuſpectos, tanquam quod veritatem celare velint. Ita in iure *m* probatur; non poſſet hoc caſu tamen iudex omnes eos, qui interfuerūt, torquere, ſed tantum duos, vel tres ſecundum communiter Doctores, vt ait Boſſius. *n* At Iulius *o* Clarus dicit, hoc non ſeruari in practica, immo relinquendū eſſe arbitrio boni iudicis. Vtrum omnes, vel duo debeāt torqueri. Aduertant tamē Prælati regulares, quod in tormentis inferendis ſuis ſubditis non ſint carnifices, non enim eſt in vſu religionum aliud tormentū, niſi flagellatio, & panis, & aquæ ieiunia, alia autē, quæ in alijs tribunalibus ſunt in vſu, abſit quod in religionibus propter reuerentiam clericatus, & habitus regularis admittantur. Et quādo cōtigerit quod neceſſe ſit quæſtioni torturæ apponere moniales, recordentur fragilitatis femineæ, propter quam fragilitatem à mulieribus incipiendam eſſe tormentorum quæſtionem aſſerit Guandines, *p* Decius, & Ioannes Lupi, & probat quædam partitarū lex, quæ opinio in fragilitate feminei ſexus ſuas mittit radices, feminatū enim imbecillitas efficiet, vt leuioribus tormētis veritas citius indagetur, quę ſi viris inferrentur, minimè eos facerent confeſſioni ſuccumbere: nec teſtes poſſunt, niſi vna vice torqueri, & ad hoc præcedentibus aliquibus indicus ſufficientibus ad quæſtionem, prout tradit Brunus *q* poſt Baldum.

m L. vnus. §. iudex. ff. de q.
n Boſſ. in prac. tit. de tortu. teſtium nu. 10. in fin.
o Iul. Clar. vbi ſu. n. 8.
p Guand. in tract. de malefic. cap. de q. col. 3. Dec. in l. 2. ff. de regu. iur. Lupus in rub. de dona. §. 4. n. 74. c. 12. tit. pen p 7.
q Brun. in trac. de tortura ar. 6. col. 3. v. dixit ēt Bar. Bal. conſi. 385. vol. 5.

QVAESTIO XIII.

De correctione fratrum, quoad numerum teſtium in ſex articulos diuiſa

Circa quam quæſtionem ſex quæruntur.

1 *QVæ probationes requirantur in cauſis criminalibus.*
2 *Vtrum pro crimine clam commiſſo admittātur leuiores probationes.*
3 *Vtrum ſemel malus ſemper præſumatur malus, ad hoc, vt contra eum minor ſufficiat probatio.*
4 *Quomodo teſtes ſint examinandi.*
5 *Vtrum ſola ſcriptura priuata faciat plenam probationem.*
6 *Vtrum denūciator faciat numerum cū alio teſte.*

ARTICVLVS I.

Quæ probationes requirantur in cauſis criminalibus.

RESpondeo dicendo, quod probationes in cauſis criminalibus debent eſſe luce meridiana clariores, vt dicitur in iure, *r* quod dum loquitur de coniunctione teſtiū addit, *idoneorum*, dum verò de coniunctione inſtrumentorum, addit, *apertiſſimorum*, & dū loquitur de coniūctione indiciorū, addit, *indubitatorū ac luce meridiana clariorū*, qđ ius, licet ciuile, iā eſt canonizatū p ſacros

r l. ſciāt. cuncti. C. de probat.

Digitized by Google

Canones, *a* & ratio eſt, quia vbi maius eſt periculū, ibi cautius eſt agendum, vt dicitur in iure, *b* quod non ſolùm eſt verum, vbi tractatur de magno periculo, verbi gratia, de vita hominis, ſed etiam vbi agitur de minima pœna corporali, quia cenſetur maior qualibet cauſa ciuili, argumento cuiuſdam legis. *c* Adeo hoc eſt verum, quod licet in ore duorū, vel trium ſtet omne verbum iuxta dictū Saluatoris noſtri, & duo, vel tres teſtes, conteſtes, & omni exceptione maiores ſufficiant, prout dicitur in iure, *d* ad damnationem tamē aliquorum requiritur numerus maior, quia Epiſcopus Cardinalis non damnatur, niſi ſeptuaginta duobus teſtibus, vt diffinitur in iure Canonico. *e*

Sexaginta duobus teſtibus damnatur Diaconus Cardinalis, ſubdiaconi verò, & inferiores Cardinales damnantur viginti quatuor. *f* Quod tamen ſpecialiter habet locum in Epiſcopis, & alijs clericis Eccleſiæ Romanæ triplici ratione, quam ponit D. Thomas; *g* cōtra quoſcūque vero alios, etiam Epiſcopos, ſufficit ad condemnationem teſtimonium duorum, vt dicitur in iure, *h* & non eſt, cū ad condemnationem Prælatorum regularium pluſquam duos teſtes requiramus; cum omnes, licet ſint ſupremi, quoad iuriſdictionem Epiſcopis tantū æquiparentur. Bene tamen verū eſt, quod inquirentes de delictis ipſis imputatis, cautè procedere debent in teſtium examine, cū ipſi ſint poſiti, ſicut ſcopus ad ſagittam, propter quam cauſam non condēnarem ego eos ad pœnam ordinariam, propter duos tātum teſtes, niſi cauſa, & circūſtantia facti, & perſonæ aliud poſtularet. Supradictis non obſtat, quod per hoc videtur derogatum ius diuinum, quod ſcilicet, in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum, nam hæc regula debet intelligi, quod ſcilicet ad minus in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum, non tamen tollit ius diuinum, vt plures teſtes aliquando requirantur, prout ſubiungunt Abbas, *i* Bartolus, & Fortunius Gracianus, de vltimo fine iuris Canonici, & Ciuilis.

a 11. q. vlt. cap. ſciant cuncti.
b l. qui ſent. C. de pœnis. 5. q. 6. notat in c. veniens extra de teſtib.
b l. 1. §. ſed ſi quis ff. ad carbo.
c l. ita ſeuior ff. de pœnis.
d l. vbi n. ff. de proba. c. ſi teſtis. §. item n. 4. q. 3.
e 11. q. 4. c. præſu. praſoy. Car.
f 11. q. 4. ca. præſu. & ſeq.
g D. Tho. 2. 2. q. 70.
h 11. q. 5. per totum.
i Abb. in ca. cū eſſes d. teſta. Bartol. in l. omnes popul. ff. de iuriſd. omn. iud. Fort. Grac. de vlt. fi. nu. 247.

ARTICVLVS II.

Vtrum pro crimine clam commiſſo admittantur leniores probationes.

RESpondeo dicendo, quod licet in his, quæ ſolent clam fieri, ſufficiāt leniores probationes, Prout probatur in iure *k* & notat Bartolus, at in cauſis criminalibus ſemper requirūtur duo teſtes omni exceptione digni, & ideo non ſufficit, quod producantur inhabiles eo prætextu, quod delictum ſit clā factum. Atin cauſa hæreſis etiam clādeſtinæ, ſpecialiter admittuntur inhabiles, vt puta participes, vel excommunicati, vt dicitur in iure. Et comprobatur ſupradicta opinio in quadam Decretali, in qua licet ſtuprum ſoleat fieri clam, & ideo difficulter probetur, prout dicitur in iure, non tamen admittūtur domeſtici. Nec obſtāt adducta ab Alexādro, *l* nam prout reſpōdet Alciatus, *m* domeſtici ibi admittuntur quoad faciendum iudicium, non quoad probationem, vt tenet Gloſſa *n* communiter recepta, & tenent Abbas, & Imola, & Doctores communiter. Et in criminibus regularium, quæ occultè committuntur, etiam domeſtici admittuntur ad probationem faciendam; cum ab alijs commodè non poſſint probari, quod ab ijs, quæ tradūt Doctores, non eſt alienum: nam quando agitur de delictis, quæ occultè committuntur, ac ob id ſunt difficilis probationis, tunc ſufficiunt violentæ præſumptiones etiam ad condemnādum, vt in ſpecie ſentit Paulus de Caſtro, *o* quam opinionem tenet Hyppolytus, & receptam à Doctorib. aſſerunt Carrerius, & Corraſius, & eam ſeruare Curiam aſſerit Caſſaneus, & latè Maſcardus, & tradunt etiam Aymō, & Deciſio Rotæ. Quibus adde *p* Hoſtienſem dicentem, quod in his, quæ in occulto committuntur & certa probatio haberi non poteſt, indicia probabilia, & vrgentes præſumptiones habentur pro ſufficienti probatione.

Denique omnium receptiſſima eſt opinio, quod in his, quæ ſnapte natura difficulter probari poſſūt probatio ſufficit per coniecturas, vel probationes, quæ in aliis cauſis non cenſentur ſufficientes proſit allegādo multos, & multa reſoluit doctiſſimus Luſitanus Barboſa. *q* Non tamen dictæ coniecturæ ad pœnam ordinariam imponendam ſufficient.

k l. non omne §. a barbaris ff. de re milit. cap. veniens el 2. & c. licet ex quadam et c. præterea extra de teſtibus Bar in l. de pupi lo. § ſiquis ipſi pratori. ff. de noui oper. nunc.
l Alc. conſ. 150. vol. 5.
m Alciat. d. præſum. ea. reg. 1 q. q. 39. nu. 10. & 11.
n Gl. in l. fin. C. de accuſat. Abbas, Imo. et Decio. in cap. 1. de confeſſ.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſemel malus ſemper præſumatur malus.

RESpondeo dicendo, quod qui fuit malus, etiā nunc præſumitur malus, prout in regula *r* iuris probatur, de qua latè per Hippolytum. Ex qua infert Salicetus, *s* quod vbi plures fuerunt in rixa, & reperitur vnus vulneratus, poterit Iudex peruenire ad torturam contra illum, qui alias ſimile delictum commiſerit quam opinionem ſequuntur recentiores. *t* Quæ tamen regula habet locum, & intelligitur in eodem genere mali, vel illi ſimili, vt tradit Alciatus. *u* Verum eſt tamen, quod qui eſt malus in vno, habet cōtra ſe non modicam opinionem, quod ſit malus in aliis, propter magnā connexionem, quam habēt vitia inter ſe: & ſic in quodā Canone, *x* ex vna ſpecie delicti paterni præſumitur filii laboraturi. Hoc tamen nō procedit, quādo aliquis ſtetiſſet probus, & abſtinens ab alio, vel ab illo delicto per aliquod tempus, ſaltē per triennium magnam agendo pœnitentiam, puta quia ingreditur religionem, iuxta ea, quæ in iure *y* notantur, & tradunt Angelus, & Salicetus; nec etiā procedit in delictis, quæ per naturam, ſeu ætatem alterantur, licet enim iuuenis fuerit libidinoſus, non præſumitur idem vitium in ſene, vt cum Bartolo, & Felino reſoluit Alciatus. *z*

Prædicta autem regula, Quod ſemel malus ſemper præſumitur malus, intelligitur reſpectu futurorum, quia qui fecerat alias delictū, præſumitur ſimile in futurum facturus, ſed reſpectu præſentis iſta præſumptio non facit probationem, ſed ſuſpicionē tantum. Vnde colligitur, quod ſi monachus condēnatur, quia furtum quoddam commiſit, non propterea præſumitur cetera commiſiſſe, prout tenet Innocentius, *a* Abbas, Imola, Ioannes de Anania, & latè Felinus: bonus autē ſemper præſumitur bonus etiam nunc, vt dicitur in iure. *b* quia de trāſacta vita addiſcimus, quid de ſequēti conuerſione præſumamus, argumēto cuiuſdam textus, *c* & tradit Felinus. Quæ omnia ſunt notanda pro ſolutione cauſarum regularium, quādo ad præſumptiones recurrere oportet.

ARTICVLVS IV.

Quomodo teſtes ſunt examinandi.

RESpondeo dicendo, quod teſtis debet eſſe omni exceptione maior; illi autē ſunt omni exceptione maiores, quæ nulla legitima exceptione reijci poſſunt,

o Paul. de Caſt. conſ. 299 col. pe. ad med. l. 2. Hippol. in Rubr. de prob. num. 138 Carre. de homi in prin nu. 105. pag. 62. Coraſ. in l. 2. lect. 2. nu. 7. ff. ſolut. matr. Caſſa. in conſuetudinib. Burgūdia Rubr. 1. §. 2. gl. el apreuen. num. 59. p. 102. Maſcar. de probat. 3. par. con. 1124. nu. 8. & con. 122. nu. 16. Aimo. cōſ. 178. nu. 8. Rot. deciſ. 113. nu. 2. p. nouiſſi.
p Hoſt. in Sū. tit. de filijs presbyt. n. 1. in fin.
q Barbat. in l. 2. in prin. n. 80. ff. ſolut. matr.
r Reg. ſemel malus de reg. iur. lib. 6. Hippo. ſingul. 74.
s Sal. in l. ſi vlt. col. 1. de q.
t Moderni in l. 1. in pract. vlt. col ff. de q.
u Alciat. de præſum. reg. 2. præſump. 7. num. 2.
x c. ſi gens Anglorū 56. diſt.
y § hinc autem nobis in Auth. de monachis. vbi Ang. Sali. in l. fi. §. ſi fideiuſſor. ff. qui ſatiſdare cogāt.
z Alc. vbi ſup. num. 3.
a Innoc. Abb. Imo. Anania Fel. in c. fraternitas de hæret.
b c. mandata de præſump.
c l. non omnis §. a barbaris. ff. de re milit. Fel. in c. cum in iure in prin. de offic. deleg. & in fin. 4. col. 1. de probat.

poſſunt, prout aſſerit Panormitanus. *a* Et vnus teſtis cum confeſſione facta ſuper conſtantia actus, licet obiter, nihilominus probat, ex quadam Decretali, *b* vbi Panormitanus, & alibi Bartolus. Aduertendum etiam quod ſi duo teſtes, quorum quidam pro reo ſtat, alter verò pro actore, ſemper maior fides adhibēda eſt ei, qui rei cauſam tuetur, niſi perſona pro actore faciens, aliqua magna dignitate, authoritate, vel probitate eluceret, vt proponitur à Soto. *c* Et teſtes contra reum adducti id tantum probant, quod aduerſus eum in iudicium affertur, & nullo pacto vim habent contra eum, qui eodem crimine aſtringeretur, vt dicitur in iure, *d* & tradit Panormitanus. Præterea eſt aduertendum, quod magna cura in examinandis teſtibus eſt adhibēda, delata enim crimina per ſuas circunſtantias in diuerſos articulos diſtinguenda ſunt. Quę circunſtātiæ his verſibus notantur.

a Panor. in c. 1. de teſtib. & in c. 1. de conſang. & affin.
b c. ſi. de ſucceſ. ab inteſtat. vbi Panorm. nu. 15. Bar. in l. admonēdi. ff. de iureiur.
c Sot. l. 5 de iuſti. q. 7. ar. 3.
d l. denūciaſſe ff. de adul. Pan. in c. ſignificaſt. de adul.

Quis, cui, cur, quomodo, quando, vbi, quibus auxilijs, aut ſocijs.

Scimus enim ex locorum varietate, frequētius teſtium mendacium eſſe compertum, vt etiam ex diuerſa loci ratione, vt in Daniel *e* legimus. Excutiant igitur iudices diligenter, an teſtis nimis prōptè reſpondeat, ſignum eſt enim, quod conuentione inter ſe facta teſtimonium ferendum ſe contulerunt; quod ſi nimis eſt perplexus, conſcientia deterreri, non minimum eſt iudicium. Illuſtremus hoc exēplo, vt melius intelligatur, ſi enim quiſpiā de carnium eſu ad cauſam dicendam cogeretur, proferretque eius maleficij teſtes in articulos, debet huiuſmodi delatio deſumi hoc pacto. Quo die hoc crimē ſit commiſſum, cum quo loco eius rei actio ſit, tertio vtrū ſolus, an cum alijs carnes ederit, deinde quo loco ipſi teſtes manebant, vt huiuſmodi crimen perſpicerent; quinto cuius eſſent generis illæ carnes, quę edebantur, & de hoc debent examinationes deſcribi, N. teſtis vocatus, & medio iuramento examinatus ſuper proceſſu, & tota cauſa, & primo interrogatus reſpondit.

e Dan.

ARTICVLVS V.

Vtrum ſola ſcriptura priuata faciat plenam probationem.

RESpondeo dicendo, quod ſi quis in aliqua, verbi cauſa, epiſtola confiteatur ſuum delictum, ſola illa ſcriptura priuata, ſine alijs teſtibus, ſufficit ad plenam probationem, dummodo in iudicio recognoſcatur ab ſcriptore reo, prout tradit Rebuffus, *f* & notāt Couarruuias, Auendanous, & Auiles, hoc tanquam clarum præſupponentes, ſolùm enim quærunt, vtrum habeat executionem paratā. Quinimmo aiūt, quod ſcriptura habetur pro recognita ob contumaciam rei nolentis reſpondere, & recuſantis competere per quēdam textum, *g* quē ad hoc commendat Couarruuias, Auendannus, & Didacus Perez. Quod verum eſſe intelligunt, dummodo ad cognitionem faciendam perſonalis citatio pręcederet, niſi dolo, & fraude reus effugeret citationem, & lantaret; tunc enim ſufficiunt edicta conſueta. At ſi reus in iudicio compareret, & negaret ſcripturam à ſe ſcriptam, & actor teſtibus careret, quibus veritatem probare poſſet tunc actor à iudice petere debebit, quod reum compellat ad ſimilē ſcripturam manu propria ſcribendam, vel prodat aliam ſcripturam à reo ſcriptam, & ſubſcriptā vt ex ea comparatione literarum poſſet fieri recognitio iuxta quandam Authenticā, *h* per quā ita tenēt Baldus, Hyppolytus, & Gregorius Lopez. Et poſtquam reus eā ſcripſerint, aut prolāta fuerit alia ſcriptura ipſius, iudex debet eligere ſcribentes peritos in arte, & ſub iuramento eos aſtringere ad deponendum ſuper comparatione. Aduertendum tamen, quod huiuſmodi comparatio nō inducit plenam probationem, ſed ſemiplenam, vt poſt alios reſoluit Couarruuias, *i* & Paz. Et tunc actor petere debet, quod iuramētum eo deferatur in ſupplemētum probationis iuxta quendam textum, & tradit Paz, *k* qui licet agat tantùm in cauſa ciuili, idem omnino aſſerendum eſt in cauſis criminalibus; verbi gratia, quando reus in ſcriptura priuata ſuum confitetur delictum, vel ſcribit peccata aliorum, ratione quorum ipſi infamentur, & apud iudices ad recompenſationem per viam denunciationis, vel accuſationis accedunt.

f Rebuf. in tra. & chirog. & ſchedul. recog. n. 44 Cou. lib 2. varia. c. 21. n. 4. Auenda. in cap. præto. 2. p. c. 3. n. 1. verſ. aliquam tamē. Auiles in c. præto. c. 10. in gloſ. ver. excu. n. 33.
g c. ſi. de confeſ. Cou. l. 2. var. c. 11. nu. 4. in fin. Auen. in c. prato. 2. p. c. 30. n. 4. Perez. in l. 4. ti. 8. lib. 3. ord. col. 1090.
h Auth. de inſtr. caut. & fid. §. ſi quis igitur Hippol. in Rubr. de prob. Lopez. in l. 129. ti. 18. p. 3.
i Cou. pract. qq. cap. 26. num. 6. Paz. allegādus.
k Paz. in pract. cri. 4. p. to. 1 c. 1. an 25. vſq. ad n. 31.

ARTICVLVS VI.

Vtrum denunciator faciat numerum cum alio teſte.

RESpondeo dicendo, quod cum accuſator teneatur adducere teſtes idoneos in ipſum accuſatum, & eius delictum probare, clarum eſt, quod ipſe in iudicio non valet pro teſte. At loquendo de denunciante, vtrum in denunciatione valeat pro teſte, magis dubitatur. Aragon *l* enim tenet, quod non. At contrariam opinionem tenent Soto, *m* Simancas, & Nauarrus, & Bannes, quod probant ex Euangelio, vbi denunciaturus iubetur pręhabuiſſe vnum, aut duos, teſtes, vt cum vno ipſe faciēs alium haberentur duo, & cum duobus tres. Et certè ego non video, cur iuridice loquendo, denunciator à teſtificando repellatur, ſi ipſe denunciator prius fraternaliter reum correxerit, hoc enim faciens indicat, non maleuolo animo denūciationem intimaſſe, cum correctionem videns non profeciſſe, ad denunciationem procedat, vt hac via poſſit denunciatio ſpiritualiter proficere.

l Arag. 2. 2. qu. 33. art. 6. verſ. ſed eſt aliud du.
m Soto. de ſecr. memb. 2. q. 4. p. 42. col 2. & l. 5. de iuſti. q. 6. ar. 2. con. 4. Simā. de inſtit cath. n. 5. Nau. in Rub. de iudi. n 19. in fi. Bannes. 2. 2. q. 33. ar. 8 5. ver. 3.

QVAESTIO XIV.

De correctione fratrum quoad teſtium interrogationes, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 *VTrum teſtes neceſſario debeant interrogari à iudice.*
2 *Vtrum perſona notarii adſcribenda dicta teſtium ad apices iuris pertineat.*
3 *Quomodo ſaluanda ſit conſuetudo aliquarū religionum, in quibus per ſeipſos iudices regulares ſcribunt ea, quæ à teſtibus dicuntur, non adhibito notario ordinis.*
4 *Vtrum teſtis poſſit deponere dictum ſuum in ſcriptis poſt iuramentum, taliter quod ipſe ſcribat ſuum dictum.*
5 *Vtrum in cauſis ordinis ſint a iudice teſtes neceſſario inquirendi.*
6 *Vtrum teſtes ſint interrogandi de loco, tempore, et cauſa ſui dicti.*
7 *Vtrum teſtes poſſint interrogari de occultis.*
8 *Vtrum teſtes, vt valeant, ſint ſub iuramento interrogandi.*

Digitized by Google

ARTICVLVS I.

Vtrum teſtes neceſſario debeant interrogari à iudice.

Reſpondeo dicendo, quod ſecundum ius, iuramenta teſtibus deferre, interrogare, atque examinare, officium ipſius iudicis eſt, non autem Notarij, niſi à iudice notario demandetur, prout ordinat quædam lex, *a* vbi notant Gloſſa, Angelus, Baldus, Bellamera, Abbas, & Lanfrancus, omnes enim concludunt, quod iudex impeditus hoc notario committere poſſit per quādam Authenticam, *b* & id ipſum tenet Alexander. Verum eſt tamen, quod iudex non poteſt propria manu ſcribere dicta teſtium, ſed à Notario debent literis mandari, aut ab ipſis teſtibus, ſi ſciant ſcribere, vt dicetur articulis ſequentibus.

ARTICVLVS II.

Vtrum perſona Notarij ad ſcribenda dicta teſtium ad apices iuris pertineat.

Reſpondeo dicendo, cōcluſionem eſſe indubitabilē, qd in iudicio, ſiue ordinario, hoc eſt in illo, in quo de apicib. iuris curatur, ſiue extraordinario, hoc eſt ſūmario, in quo ſola veritate inſpecta proceditur, & iuris apices non requiruntur, vt ſententia dicatur aliqua, & habeat fundamentū requiritur, quod in tali iudicio interueniat perſona publica Notarij, Tabellionis, ſeu Scribæ, qui acta ſcribat, vel eo deficiente interueniant duo teſtes idonei, qui vniuerſa iudicij acta conſcribant. Hoc expreſsè determinatum eſt in iure, *c* dicente, *Statuimus, vt tam in ordinario iudicio, quàm in extraordinario iudex ſemper adhibeat, aut publicam (ſi poteſt habere) perſonam, aut duos teſtes idoneos, qui vniuerſa iudicij acta conſcribant.* Adeo hoc eſt verum, vt licet ſecūdum ius *d* ſemper pro ſententia præſumatur, attamen ſi iudex procedat in aliqua cauſa ſiue ordinaria, ſiue ſummaria, non ſeruato ordine proceſſus, aut non adhibendo Notarium, aut non fulminando ante duos teſtes acta proceſſus, non ſtat præſumptio pro ſententia ab eo lata, & nullius valoris eſſe reputabitur, vt probatur in multis iuribus, & tenet Gloſſa. *e*

Quod inſuper confirmatur ex quadam Clementina, *f* in qua traditur modus, qui debet haberi in cauſis, in quibus de apicibus iuris non curatur, quę in multis eius partibus mentionem facit actorum proceſſus, quæ at, ſi deficiat, iudicatum nullius eſſe valoris, vel momenti, vt patet ex cōtextu dictæ Clementinæ, ibi, *actis tamen continuo ſcribēda*, & ibi, *ad exhibēda oīa acta, & monumēta*, & ibi, *probatione, & aliis actitatis*, & ibi in verſiculo, *quo omnia*, vbi dicit, quod iſta ſunt ſeruanda etiam in illis caſibus, in quibus ſimpliciter, & de plano, & ſine figura iudicij procedit, ſicut pceditur in cauſis regulariū.

Corroboratur hoc præterea cōmuni Doctorū *g* reſolutione dicentium, quod ſententia lata, ſine eo, quod cōſtet de proceſſu, eſt ipſo iure nulla. Ita tenet quædā Gloſſa, & Innocentius, & Ægidius, Alexan. & Caſſiodorus affirmans poſt Alexandrū hāc eſſe commuoem, quod etiam amplectitur Vantius in ſuo tractatu de nullitatibus, adeo hoc eſt verū, vt iudex, ad quē appellatur cognita proceſſus nullitate, non poteſt reformare ſententiam reformando proceſſum, ſed debet ſtatim pronunciare ipſam ſententiam nullius eſſe valoris, & momenti, vt tenet Abbas, *h* poſt alios per quandam Decretalem, quam ad hoc commendat Baldus, & tradunt Alexander, & Decius.

a l. hac conſultiſſima. §. ſiquis aut. de teſta. & ibi gl. v. depoſitiones & Ang. C. de teſti. gl. in l. iubem. C. de liber. cau. Bal. in l. qui teſ. C. de teſtib. Belamera dec. 18. Abb. in c. quomā contra poſt n. 35. § ibi. Lanfr. in fin. q. 10. de proba. idē Abbas in ca. cū Bar. de re iudi.
b Auth. de defenſorib. ciuit. Alexā. in l. hac conſultiſſima. §. ſiquis autem C. de teſta. & cōſ. 70. n. 13. lib. 3.
c c. quoniam cōtra. de probat.
d l. 2. C. de off. ci ui. iudi. col. vir bonus. ff. iudicatū ſol. c. bona de elec. c. in præſentia de renunc.
e Authen. de his qui ing. ad appel. c. ſi illud col lat. ſ. argn. cap. cū olim. de priuil. c. ſicut de re iudi. gl. in c. quoniam contra de prob.
f Clem. ſæpe de verborum ſignific.
g DD. in c. quoniam contra de proba. vbi gl. ſ. & Innoc. et alij circ. ſi. & in ca. eum in iure de off. deleg. Aegidius cōſ. 89. Alc. conſ. 22. l. 2. Caſio. tit. qualiter, & a quo poſſit, & debeat nullitas probari & ti. nullitat. ex defectu proceſſus nu. 14. de . 1. an 2. de praſū. Sar. ſuper regulas de trien. q. 33. Vā. de nullit.

Confirmatur hoc præterea; nam partes, quibus hoc competit, non poſſunt talem ſententiā approbare, quia quando proceſſus, & ordo eſt ſubſtātialis, à partibus aliquo modo admitti, vel remitti poteſt; & illud dicitur ſubſtātiale alicuius rei, ſine quo illa res eſſe nō poteſt, ſicut non poteſt eſſe vēditio, & emptio ſine pretio, vt dicitur in iure, *i* eodē modo de ſententia ſine proceſſu ſuo ſubſtantiali conſtare nō poteſt, vt formaliter arguit Bartolus, *k* & tenet expreſsè Baldus. Et ratio huius doctrinæ in prōptu adeſt, eſt enim in iure firmatum, ad vnlit atē publicam pertinere proceſſum in cauſis ciuilibus, ſiue criminalibus, ſiue publicis adeſſe ſecundum Cardinalem, *l* quod ius publicum etiam conſentientibus partibus minime poſſunt iudices in aliquo derogare, vt traditur in iure *m* & tenet Alexander, inferior enim contra legem ſuperioris diſpenſare nō poteſt, vt poſt alios tradit Capicius, *n* & Crauetta.

Denique notita ſententia confirmatur ex præfatione dictæ Decretalis, vbi Innocentius III. in Concilio Generali ſtatuere volens, vt acta proceſſus in iudicio tam ordinario, quàm extraordinario fiāt à iudice adhibēdo ſemper Notarium, aut duos viros idoneos, qui fideliter vniuerſa iudicii acta conſcribant, rationem huius aſſignat dicens, *quoniā contra falſam aſſertionem iniqui iudicis innocēs litigator quādoque non poteſt veram negationem probare*, clare iis his verbis innuēs, quod cōuenit acta proceſſus per notarium, vel per duos viros idoneos à iudice adhibitos conſcribi; ne detur anſa iudicibus iniquis ſecundum eorum depraauatum libitum acta conſcribere, vt innocens puniatur. Sicut enim magis præſumitur pro notario, etiam teſte negante id dixiſſe, prout dicit Speculator, *o* Abbas, Felinus, & Alexāder, ita magis præſumetur pro iudice ſcribente contra miſerum teſtem, & partem, negantes talia dixiſſe, & ſic corrueret veritas in tribunalib. contra ius naturale, diuinum, & humanum, fraudib. & dolis obuians; ex quibus conſtat conſcribi acta proceſſus non à iudice, ſed à Notario in præſentia iudicis, nō eſſe quid de apicibus iuris, ſed quid pertinens ad eſſentialia.

Ex quibus colligitur, non videri iuridice agere quoſdam iudices regulares, qui non ſolūm non ſinunt iuramenta à teſtibus eos examinātes in cauſis regularium, ſed eorum depoſitiones propria manus ſcribunt, dicentes ſcribi à Notarijs religioſorū, qui alio nomine Secretarij nuncupantur, pertinere ad apices iuris, & non vbi proceditur de plano, & ſi ne figura iudicij, ſic vt proceditur in cauſis regularium, ſufficere acta proceſſus, & dicta teſtiū à iudice propria manu ſcribi. Hoc enim eſt expreſsè contra ea, quæ ordinantur in capite, *quoniam contra de probationib.* vt patet ex eius præfatione & litera, ibi, *iudicio extraordinario*, iūcta gloſſa ibi; extraordinarium enim iudicium eſt illud, in quo proceditur non ſeruatis iuris apicibus, ſed ſummariè, & de plano. Et aduertendum præfatam Decretalem habere locum etiam, quando proceditur per viam inquiſitionis, ſicut proceditur inter regulares, vt tenet Gloſſa *p* communiter recepta, quod eſt iudicium extraordinarium, vt teſtatur Ripa *q* & ex multis probat Decius, argumentis contrariorum ſatisfaciens.

h Abb. in 3. & 4. not. in c. cū dilec. per ipſum de empt. & vend. Bald. in l. 2. not. 14. de empt. & vend. Ale. conſ. 79. verſ. eſt verū l. 2. Dec. cōſ. 484.
i §. pretium inſti. de empt. l. ſta. ff. eo. tit.
K Bart. in l. prolatā. col. 2. ver. dico. C. de ſent. & interlocu. omn. iudic. Bal. ibi col. 1. verſ. item. præmitto.
l Cardin. in d. Cle. ſæpe q. 12. de ver. ſignific.
m l. forma. C. de off. præfect. præt. Alex. conſ. 36 in fin. lib. 2.
n Cap deciſ. 46. in fin. Crauet. conſ. 182. col. 2. in princ.
o d. c. quoniam contra Spec. de teſte. §. 1. verſ. de teſte. Abb. & Felinc. eū can ſam 1. in fi. ſup. de teſti. Ale. con ſil. 74. col. vlt. vol. 1.
p Gl. in d. c. quoniam contra.
q Rip. nu. 54. in rubr. extra de iu dic. & Dec. ibi lect. 1. n. 7.

ARTI-

ARTICVLVS III.

Quomodo ſaluanda ſit conſuetudo aliquarum religionum, in quibus per ſeipſos iudices regulares ſcribunt ea, quæ à teſtibus dicuntur, non adhibito notario ordinis.

RESPONDEO dicendo, conſuetudinem eſſe aliquarum religionum quam in noſtra Minorũ video apud graues, & doctos obſeruari, dicendo. n. ex officio per viam inquiſitionis procedunt, interrogant teſtes, & eorum dicta, & reſpõſa ipſimet propria manu ſcribunt, ſine eo quod notariũ, & ſecretarium ad id aſſumant. Quam conſuetudinem ex duobus exiſtimo poſſe ſaluari.

Primo ex eo, quod fratres videntes ſuos iudices regulares procedere magis ad correctionem, quã ad vindictam, ius ipſis competens ex præfata Decretali *a* renunciarunt, vt ſubditi, & ſubiecti ſuis prælatus per votum ſolemne obedientiæ, reſpectu cuius in multis iuri ſuo renunciaſſe ſentiũt, voluerunt patres, & præfato iuri, de quo in præſentiarum nolle vti potuerunt, nam ſecundum ſententiam doctiſſimorum virorum, deciſio præfatæ decretalis nõ procedit in caſu, quo inter partes ſit pactũ, vel conuentio, ne acta iudicialia in cauſis magnę quantitatis ſcribantur, iuxta formam in ea præſcriptam, & iudici poteſtatem faciunt procedendi abſq. ea, prout tenet Abbas, *b* Imola, Felinus, Pariſ. Berous & Alexand. Pro qua ſententia facit, nam pręfata decretalis emanaſſe videtur in fauorem, & vtilitatem priuatorum nempe litigantium, vt contra falſam iudicis aſſertionem poſſent ſemper negatiuam facile probare, ac proinde poterunt illi per conſenſum huic fauori renunciare iuxta triuiſſimam regulam iuris, *c* qua cuilibet iuri ſuo renunciare permittitur.

a c. quoniam cõtra de probat.

b Abb. num. 2. Imo. n. 15. Fel. n. 3. Pariſ. n. 19. in d. c. quoniam contra Ale in l. ſciendum. n. 15. ff. de verb. oblig.

c l. penult. C. de pact. c. ad Apoſtolicã. de reg.

Nec obſtat ſi obijcias, ex huiuſmodi pacto & conuentione, & conſenſu delinquẽdi occaſionem præſtari iudici falſum aſſerenti, quod tamen Pontifex hic vitare intendit, & inde conuentio hæc vti illicita contra legem valere non debet, iuxta ſacros Canones. *d* Reſpondetur enim, verius eſſe, ſecundum Doctores communiter, Pontificem in pręfata decretali principalius intendere litigantium fauorem, vt ſi velint, habeant facilem modum probandi ex ſcriptura negatiua; quæ antea non ſine difficultate probabatur, & ſicut ante hanc conſtitutionem, quo tempore acta non ſcribebantur, & iudici circa proceſſum credebatur, non erat iniuſta lex, quę ſcriptura non egebat, ſic hodie poſt dictam conſtitutionem, quæ litigantium laboribus prouidet, non erit iniqua conuentio, per quam ad illud ius antiquum regreſſus fit à litigantibus, proinde ac ſi præfata conſtitutio minimè emanaſſet.

d c. ex parte de conſuet.

Aduertendum tamen, quod quamuis Abbas, *e* Decius, Niconicius, & Carnacenus, reſoluant ex huiuſmodi conuentione, & partium conſenſu, per quem a partibus data eſt facultas iudici, vt ſine ſcriptis cauſam expediat, & quod neceſſario ſequatur, præfatos paciſcentes, & conſentientes voluiſſe, vt ipſius iudicis ſimplici aſſertioni credatur, nihilominus tamen oppoſitum verius eſt, immo eidem non eſſe credendum, ſed aliunde probanda eſſe iudicij acta, vel ex teſtibus, vel ex partium confeſſione aſſerunt poſt alios Alex. *f* & Felinus, affirmans ita communiter teneri, tũ quia eiuſmodi conuentio, & cõſenſus, & ſcripturæ renunciatio, eſt quid odioſum, & ſtricti iuris, & inde neceſſario reſtringi debet. Tũ etiam quia ſi cũ iudicio aduertas, quo præfata conſtitutio induxiſſe videtur. Primum acta omnia eſſe ſcribenda; Alterum verò, non eſſe iudici credẽdum circa proceſſum, niſi quatenus ex actis conſtiterit, ac ſublata actorum ſcriptura, ex illa partium conuentione adhuc durat alterum vinculum, ſcilicet, ne credatur iudici, quoties enim alicui duo competunt remedia, vno renũciato, alterum remanet, prout definitum eſt in iure. *g*

e Abb. n. 3. Deci. nu. 7. Nicon. n. 204. Carn. n. 26. in d. ca. quoniam contra.

f Ale. vbi ſup. nu. 23. Fel. d. c. quoniã. contra nu. 3.

Nec Decij *h* conſideratio contrariam opinionę iuuat, nempe ex partium conuentione regreſſum fieri in ius antiquum, quo attento, ante præfatam decretalem *i* iudici credebatur. Id enim falſum eſt, vt conſtat ex alia Decretali *k* à Pariſio ponderata.

g §. affinitatis inſt. de nupt. l. ſi domus. ff. de ſeruit. vrban. prędio.

h Dec. d. nu. 7.

i d. c. quoniam contra.

k c. cum à nobis 28. de teſt. Pariſ. ib. n. 22.

Nec ſatisfacit illorum diſtinctio, qui differentiã conſtituunt inter acta ordinatoria iudicij, qualia ſunt comparatio, contumacia, præſentatio teſtium, & ſimilia, & inter acta deciſoria, & ſubſtantialia iudicij in libello, in ſcriptis, & in litis conteſtatione, & in eo quod ſententia in ſcriptis feratur, vt ſcilicet in illis obtineat contraria opinio, vt ſcilicet, iudici credatur, quia in eis non agitur de tanto pręiudicio, in his verò procedat noſtra opinio, quia in hac ſpecie longè maius præiudiciũ vertitur, ita Abbas, & communis ſecundum Pariſium, & Ferretũ. Hoc tamen refellitur, quia verius eſt etiam in ordinatorijs iudicijs nunquam ſimplicis iudicis dicto ſtãdum eſſe, ſiquidem in illo fundatur totius cauſæ deciſio, & inde ſi acta illa falſa conſtiterint, graue damnum alteri ex litigantibus inferri poterit, qui forſan neque citatus, nec cõtumax fuit, cuius oppoſitum iudex affirmat, ac proinde et non eſſe credendum, affirmant Romanus, *m* & Felinus.

l Abb. in d. cap. quoniã contra n. 3. Pariſ. n. 13. Ferret. nu. 8.

m Rom. in l. ſciẽdum n. 63. ff. de verb. oblig. Fel. in d. c. quoniam contra nu. 3.

n Abb. num. 3. Imo n. 15. Fel. n 1. Bero. n. 21. Pariſ n. 14. Ferret. n. 6. in d. ca. quoniã contra.

Secunda via, hæc praxis regulariũ poteſt defendi ex eo, quod inter regulares de cauſis minimis ſępe agitur: Et præfata decretalis in cauſis exiguis & minimis locum non habet, in his enim ſine ſcriptura ſtandum eſt ſimplici iudicis aſſertioni, vt in ſpecie docuerunt Abbas, *n* Imola, Felinus, Berous, & eſt communis ſecundum Pariſium, & Ferretũ. Pro qua interpretatione facit, nam iure noſtro in his exiguis regulariter non ita ſeruatur rigor formæ, & iuris ſolemnitas, argumẽto eorum, quæ in iure *o* notantur. Item quia in his modicis ſimplici Nuntij aſſertioni creditur, vt dicitur in iure *p* iuncta ſua gloſſa, ergo à fortiori debet credi ſimplici iudicis aſſertioni, argumento eorum, quæ in eodem iure *q* notantur, & ita ſecurè tenendum eſt, quamuis contrarium defendat Decius, *r* & poſt eum Niconicius.

o l. leuia. ff. de accuſ. c. terrulas 11. q. 2. Corſet. in tra. de minimis Tiraq. in trac. de iuuic in reb. exiguis habend.

p c. parati iuncta gloſ. v. ſuus Nuntius inf. de appel.

q Auth. multo magis. C. de ſacroſan.

r Dec. n. 7. d. ca. quoniam cõtra.

s d. ca. quoniam contra.

Nec huic communi opinioni obſtat generalitas præfatæ decretalis, *s* ibi, *vniuerſa iudicij acta*, ex quo qui totum dicit, nihil excludit, vt dicitur in iure. *t* Nam reſpõdeo, verba hæc vniuerſalia reſtringenda eſſe de habilitate, vt intelligantur in cauſis habilibus ad ſcribendum argumẽto eorum, quę in iure *u* notantur. Quales non ſunt cauſæ modicæ quantitatis, ſiquidem in eis credendum non eſt, voluiſſe Principem acta conſcribi, quia in ea ſpecie vltra temporis dilationem ſequerentur expenſæ excedentes valorem, & æſtimationem principalis, contra quandam iuris regulam *x* de qua per Pinelum.

t c. ſi Romanor. 11. d.

u l. vt gradatim in prin. ff. de muner. & honorib.

x l. mediterraneo C. de anno et tribus. l. 12. Pin. in l. 2. C. de reſcind. vend. 1. p. c. 1. nu. 28.

Quod ſi adhuc inſtetur ex particula *Semper*, pręfatæ Decretalis, *y* quæ ad omnem cauſam referenda eſt, iuxta in iure *z* notata. Facile reſpondetur, ſi aduertas, eiuſmodi exigua, & minima, ſecundũ prudentium opinionem, conſiderari & regulariter haberi, ac ſi non eſſent, vt notatur in iure, *a* & poſt Diuum Thomam tradit Nauarrus, ſecũdum enim

y cap. quoniam contra.

z c. 1. de in integ. reſt. l. 1. ff. ſolut. mat.

a Nau. in prælu. 9. nu. 12. & ca. 17. nu. 2.

Doctores, paruitas rei in quauis materia excuſari ſolet. Vnde dictio illa *Semper*, conſiderari debet in illis caſibus duntaxat, in quibus ſcriptura, ſecūdū rectam rationem boni viri arbitrio, locum habere debet. Quod ipſum colligo ex pręfata decretali, nō enim dicit in vniuerſis cauſis acta ſcribenda eſſe, ſed vniuerſa acta ſcribenda eſſe, quaſi velit in illis cauſis, in quibus ſcriptura neceſſaria eſt, præfatam decretalem locum habere.

Nec ſupradictis obſtat, rationem in ea decretali præſcriptam habere locum in cauſis minimis, ſicut & in arduis, nam vt aduertunt Pariſius, *a* & Mantuanus, in exiguis non eſt veroſimile, neque præſumendum iudicem, pro quo ius *b* præſumit, falſum aliquid aſſeuerare. Quod ſi inſtas minima ſępe in iure *c* conſiderari, facile reſpondeo, illud verum eſſe eo caſu, quo plane conſtat, aliquem præiudicari in aliquo, aut damno affici, ſecus tamen eſt in noſtra ſpecie, in qua non ita contingit, ſiquidem in cauſis modicis diuerſa militat ratio, & proinde præſumitur in eis nolle alicui præiudicare, aut calumniam. Quæ autem cauſæ modicæ dicantur arbitrio iudicis relinquitur, ex traditis per Menochiū, *d* diuerſas circa hoc referentem opiniones: & ex traditis per Auiles, *e* & Gregorium Lopez. Ex quibus patet, quomodo præfata iudicum regularium praxis, qui ad acta proceſſus cōficienda non adhibent notarios, poſſit ſuſtineri, & defendi. Quomodo autem ipſi poſſint creare notarios regulares ad huiuſmodi cauſas, & ad intimandas literas Apoſtolicas, in tertio tomo, in q̄ſtione de notarijs dicetur.

a *Pariſ. et Mā. in d. c. quoniam contra.*
b *c. ex pręſentia de renun.*
c *l. ſi proprietarius. ff. de dam. infect. l. in maioribus.*
d *Menoc. de arbitris caſu 72. nu. 3.*
e *Auil. in cap. prat. c. 36. §. ſūmaria n. 6. Gregor. in l. 41. tit. 2. p. 3.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum teſtis poſſit deponere dictum ſuum in ſcriptis poſt iuramentum taliter, quod ipſe ſcribat ſuum.

Reſpondeo dicendo, quod Bartolus *f* tenet, quod teſtis poteſt ſcribere dictum ſuum, & ſic reſpondere in ſcriptis, & per ſcripturam, & addito Abbatis dicit, quod communiter ſeruatur opinio Bartoli Venetijs. Contrariam tamen opinionem, immo quod teſtis non poſſit in ſcriptis reſpōdere, tenet expreſſè Ioannes Andreas, *g* quem ſequitur Abbas, & Salicetus, & ante eos tenuit Speculator, Felinus, & Couarruuias.

Pro reſolutione, dico primo, quod ſi loquamur in cauſis criminalibus, nunc cum teſtis poteſt deponere in ſcriptis, etiam ſi legeret ſcripturam, quia cū in cauſis criminalibus probationes debeant eſſe luce meridiana clariores, in ſcriptis autem non declaratur animus teſtis, ſicut decet. Nam (vt ait D. Hieronymus) vox viua habet, neſcio quid energiæ: & propterea argumento eiuſdem Authenticæ *h* cōſulunt Doctores, vt iudices in cauſis criminalibus examinent teſtes per ſeipſos, & hoc tenet Abbas, *i* & Couarruuias, quia, vt ait quidam textus, *k* plurimum quoq. in excutienda veritate, etiam vox ipſa, & cognitoris ſubtilis diligentia affert. Nam ex ſermone, & ex eo, qua quis conſtantia, qua trepidatione quid diceret, vel cuius ęſtimationis quis in ciuitate ſua eſt, quędam ad illuminandam veritatem per lucem emergunt. Ex quib. verbis certò colligitur, teſtem non poſſe deponere in ſcriptis, ſed viua voce, & ſi poterit fieri, iudex p ſeipſum examinare debet, & non committere alicui examinationem, videat quomodo, qua moderatione, & quo animo teſtis deponat, de quo agit Nelus. *l* Ex quibus colligitur, non iuridice procedere aliquos iudices regulares, qui in cauſis criminalibus mandant teſtib. vt in ſcriptis ſua dicta deponant. Infertur etiā conſuetudinem aliquorum iudicum regulariū, qui in inquiſitione, & viſitatione ſua generali ſuorū conuentuum præcipiunt ſubditis, vt ea, de quibus denuntiant, etiam in cauſis criminalibus ſcribant, & propria manu ſuſcribant, non eſſe (inquam) dictā conſuetudinem iuri conformem, cum dicta denūtiatorum, ſi iuramento firmentur, teſtimonia ſint contra reum efficacia, prout quæſtione præcedenti diximus.

f *Bar. in l. Theopōpus. ff. de Docto prin. nu. 12. Addit. Abb. in c. de teſt. & cap. teſtib.*
g *And. c. de teſtam. Bald. in l. iuſiuran. C. de teſtib. Spec. 3. p. ti. de teſte §. nunc tract. n. 17. Cou. li. 2. varia. c. 13. nu. 6.*
h *authen. apud eloquent. C. de fideiuſſor. & ibi Doct.*
i *Abb. in ta. cū cauſam. nu. 12. de teſt. Cou. l. 2. varia. c. 13. nu. 11.*
k *l. de minore §. tormenta. ff. de qq.*
l *Nelus de teſtib. n. 90. vol. 2. tract.*

Dico ſecundo, quod ſi loquamur in cauſis ciuilibus magnæ quantitatis, vel qualitatis, tales cauſæ, quoad ſolennitates, & modum procedendi, æquiparantur cauſis criminalibus. Nam quando tractatur de omnib. bonis, vel maioris partis bonorum, dicitur tractari de vita hominis, & idem eſt, quādo tractatur de honore hominis: nam melius eſt bonū nomen, quam diuitiæ multæ, propter quod etiam tunc requiritur, quod iudex examinet teſtē, & non ſufficit, quod dicat teſtis in ſcriptis licet bene verū ſit, quod tunc legeret ſcripturam, & à iudice interrogatur ſuper ſcriptura, & reſponderet ad interrogationem taliter, quod iudex intelligeret illam ſcripturam eſſe veram, bene valeret tunc dictū in ſcripturis, & in hoc caſu intelligerem doctrinam Bartoli. Et ſi aliquis diceret, quod tunc etiam valeret tale dictum in criminalibus, concedo quidem, ſed maior declaratio requireretur in his, quam in iſtis cauſis merè ciuilibus licet magnæ quantitatis, & qualitatis ſint.

Dico tertio, quod ſi loquamur in cauſis ciuilib. minimis & parui præiudicij, tunc crederem valere tale dictum in ſcriptis, maximè ſi talis eſt conſuetudo, & ſic fit multoties inter ſcribas, & curiales, vt aſſerit Cantera *m* affirmans, ita iuridicè practicari in conſilio ſupremo Regni Nauarræ, vnde nō ſunt condemnandi prælati regulares, qui audientes minima in viſitationibus conuentuum, ea teſtibus & denunciatoribus ſcribi manu propria præcipiunt, & de his amplius in articulo ſequenti.

m *Cante. inq. crim. cap. 2. de pro. per teſtes nu. 8. pag. 150. col. 1.*

ARTICVLVS V.

Vtrum in cauſis arduis ſint à iudice teſtes neceſſario inquirendi.

Reſpondeo dicendo, quod in cauſis ciuilib. & criminalibus teſtes debent à iudice præſentialiter interrogari, & examinari, & nullo modo hoc examen eorum ſecretarijs, & ſcribis committere, prout in iure *n* eſt definitum, & tradunt Doctores, Bernardus Diaz, Salzedo, Auendanus, Segura Olanus, Iulius Clarus, Auiles, Azeuedo, & Gregorius Lopez. Multæ enim falſitates ex tali commiſſione oriri videntur, perniciofa certè talis commiſſio ab omnibus reputatur, & iudices id facere conſueti ſunt grauiter puniendi, cum ex informationib. ſiniſtrè, & non ſecundum Deum ſumptis malum iudicium neceſſariò ſequatur. Nam iudex ſecundum probata, & allegata debet iudicare, prout in hunc modum nobis ſcriptum reliquit Simācas, *o* ſcribæ ipſi potius quàm ipſi iudices iudicāt, quia cauſarū vincula diſſoluunt, neq; enim iudices aliud facere poſſunt, quam fidem eorum ſequi. quæ apud iſtos probata fuerint cōtractuum teſtamentorū, & actorum omnium robur ex fide ſcribarum pendet.

Aliqui tamen à Doctoribus caſus enumerantur, in quibus interrogationes, & examen teſtium ſcribis committi conſueuit, inter quas præcipuum eſt impedimentum ex parte iudicis, eos minimè potentis inquirere, quia verbi gratia, magnis & arduis negotijs eſt occupatus, & ex parte teſtium non potentium ad præſentiam iudicis ad

n *Tex. & gl. in c. 2. de iud. l. 6. gl. in Cle. de of. de leg. Authen. apud eloquētiſſimū et ibi DD. C. de fid. inſtr. li. 26. & 27. tit. 16. p. 3. l. 28 tit. 6. l. 3. recopil. Ber. reg. 717. et ibi Salz. Auē. in c. 17. pratorū 2. p. Segura in direc. iudic. 2. p. c. 2. n. 19. fol. 9. Olan. in authē. v. iudex n. 60. fo. 195. Clar. in prac. §. fi. q. 26. Auiles in c. 37. pratore gl. parſi. Azeue. in l. 18. ti. 6. l. 2. reco. num. 1. & 2. Grego. in dictis leg. Partis.*
o *Simanc. de repud. c. 23. n. 3. pag. 411.*

teſtifi-

teſtificandum accedere. Aliud eſt, quando res, ſuper qua agitur, leuiſſima iudicatur, prout Felinus, *a* & Auiles poſt alios affirmarunt.

Quando autem iudex ſcribæ examinationem, & receptionem teſtium commiſerit, neceſſarium eſt, vt id ſcriptura conſtet, nam ſi ſine ſcriptura talis cõmiſſio fuerit data, quidquid virtute eius fuerit factum, pro nullo reputatur, prout affirmat Mattheus de Afflictis *b* Menochius Auiles, Paz, Grammaticus, & Gratianus: dicto enim ſcribæ minime debet fides adhiberi, etiam ſi affirmet, ſibi talem commiſſionem fuiſſe factam, prout cum communi, poſt Hoſtienſem, Ioannem Andream, & alios, cõſuluit Alexander, *c* & Gregorius Lopez, contra Bartolum affirmat. Et ſine dicta commiſſione in ſcriptis data, nõ potuit ſcriba recipere depoſitiones, & ſumere iuramentum ab ipſis teſtibus, prout tenet quędam Gloſſa *d* Baldus, & Bonifacius: adeo hoc eſt verum, vt eorum dicta nullam faciant in iudicio fidem, etiam ſi ſint examinata a ſcriba, cui in ſcriptis facta eſt commiſſio, ſi cauſa, ſuper quam teſtificati ſunt, ſit grauis, requiritur enim, quod in tali examine præſentia iudicis non deficiat, vt poſt alios tenet Gregorius *e* Lopez.

a Auil. in c. 37. prater gl. per ſi. per totum opuſ. Felin. in c. cum cauſam n. 36. de teſt. Auen. in ca. 17. præterũ n. 3. p. 2. Paz. ĩ prac. 1. p. to. 18. ſpe. f. 67. n. 100.

b Affl. dec. 317. Menoch. conſ. 100. n. 43. Aui. vbi ſu. n. 18. & ſeq. Paz. in d. 3. te. 4. p. cũ n. 4. f. 55. col. 2. ad fin. Gram. conſ. 67. nu. 34. Gra. reg. 260. nu. 6.

c Alex cõſ. 104. colum. 4. vol. 5. Abb. in c. quoniã contra de prob. Greg. nu. 17. tit. 16. gl. in fi. p. 3. contra Bart. in Auth. de teſt. §. & quoniam.

d Gl. in l. ſi per nũcupationẽ C. de teſt. vbi Bal. §. ſi quis aũt Boniſ. in pere. v. prob. f. 293. col. 3. v. iud.

e Greg. in l. 22. ti. 11. p. 3. gl. 4.

Ex quibus infertur non iuridice procedere prælatos regulares, ſuis ſecretarijs teſtium receptionem, & examinationem delegantes, non ſolum in rebus leuib. in quibus talis delegatio poteſt fieri, ſed etiam in reb. grauibus, pro quibus fulminandis, & examinandis experientia, ſagacitas, & induſtria integerrimi iudicis deſideratur.

Infertur ſecundo, ipſos toto cœlo videri aberrare, qui conſuetudinem allegantes, has delegationes ſæpius in cauſis maximi momenti dictis ſecretarijs committunt. Cum hæc conſuetudo, quia ſatis perniciosa, magis corruptela, quam conſuetudo ſit iudicanda, & propterea minime ſeruanda, prout tenet quædam Gloſſa, *f* quam approbant Hyppolytus, Felinus, Roias, & Paz. Nec valet allegare, quod examinatio teſtium coram iudice ad apices iuris pertinet, quib. iudices regulares minimè ſunt aſtricti, nã reſpondetur, id ad apices iuris non pertinere: Cum ad indagandam, & extorquendam veritatem maxime conducat.

f Gl. in c. teſtes 3. q. 9. Hippoly. ĩ l. de minore §. plurimũ quoque n. 9. ff. de q. Fel. in c. 1. ũ cau. 1. n. 22. de teſ. Royã. ſingu. 205. Paz. in prac. 1. to. 5. p. c. 3. §. 1. n. 10. f. 234.

Infertur tertio eos, etiam maxime errare committendo ſecretarijs prædictam receptionem, & examen, ſine ſpeciali commiſſione in ſcriptis ſuperiori facta, acta enim proceſſus, ab his præfata commiſſione facta, nullius ex ſupradictis erit valoris, & momenti, & iuramentum ab eis ſcriptum nullam fidẽ in iudicio faciet, cum a iudice non competenti ſumptum fuiſſe conſtet.

ARTICVLVS VI.

Vtrum teſtes ſint interrogandi de loco, tempore, & cauſa ſui dicti.

Reſpondeo dicendo, quod quando in inquiſitione eſt deducta qualitas loci, & temporis, non ſufficit, quod teſtis dicat tale delictum fuiſſe commiſſum in genere, quia per hoc non probatur tempus inquiſitionis, & locus: & ſi diceretur aliud tempus, non poſſet ſequi condemnatio, ſed debet dicere teſtis contenta in inquiſitione eſſe vera, vel vidiſſe fieri maleficium loco, & tempore, de quib. in inquiſitione. Ita Bartolus, *g* qui vult amplius, quod licet dicat contenta in capitulo eſſe vera, ſi tamen poſtea interrogatur de ratione, vt dicat quod vidit fieri homicidium non addendo locum, & tempus, non ſufficit; quam opinionem ſequitur Aretinus *h* Item caueat teſtis, vel reus, ſi interrogetur, an quid viderit noctis tempore, ne temere reſpondeat vidiſſe nulla addita ratione, quia nocte non videmus, niſi Luna luceat, vel lumen accẽſum ſit, vnde redderetur ſuſpectus, vt tenet quędam Gloſſa. *i* vbi notant Baldus, et Doctores, immo etiã quando Luna lucet, non eſt ita clarum, ſicut de die, quod patet ex multis iurib. *k* & tenet Gloſſa; habet. n. Luna radios lugubres, Sol verò claros. Et aduertendum, quod ſi teſtis deponat ſuper non veriſimili, non probat, niſi aſſignet etiam non interrogatus rationem ſui dicti, vt probatur in iure, *l* & notant Antonius, & Aretinus, de quo tamen in ſuperioribus *m* dictum eſt.

g Bart. in l. 1. ff. de Aleat. et in l. Labeo. ff. de ſuppellect. le.

h Are. in l. ſerui elect. 9. 1. ff de legat.

i Gl. in l. ſi cum exceptione. & ibi. Bal. & Doct. in §. ſi ff. qđ metus cauſ. in l. ſi minorẽ, C. de tranſa.

K Gl. in §. ſi noſtra aũt cõſtitutio inſt. de le. 1 v. lucubrationes.

l c. ſup hoc de renun. & ibi. Anten. Aret. in ca. tertio loco col. 4. verſi. ca. pre quo facit, de probat.

m q. 1. art. 4.

ARTICVLVS VII.

Vtrum teſtes poſſint interrogari de occultis.

Reſpondeo dicẽdo, quod teſtis legitimè interrogatus a iudice compellente, obligatur dicere veritatem, ſi. n. ipſi iudici in hoc non obediat, iuſtitię executionem impediet, quod ſecundum ius minime eſt permiſſum. Verum tamen eſt, quod ſi iudex interroget de delicto occulto nulla infamia pręcedente, poteſt teſtis reſpondere, ſe nihil ſcire, intelligendo mente, ſe nihil ſcire, quod reuelare teneatur. Ita poſt alios *n* Nauarrus, cuius opinionem libẽter amplector; licet contrarium teneat Sepulueda, quam tamen Sepuluedę opinionem non omnino tenerem caſu, quo ex non manifeſtatione veritatis graue alijs præiudicium generaretur, quod multum damni ex infamia rei ſecuta excederet, ſi. n. damnum infamię maioris eſſet valoris, licitum eſt teſti non reuelare delinquentem occultum, etiam ſi ſit legitimè interrogatus, vt idem Nauarrus affirmat. Dixi (legitimè interrogatus) ſi. n. non legitimè interrogatur, nulla obligatione ad dicendam veritatem aſtringitur.

n Nau. in mã. c. 25. nu. 43. Sepul. de rat. dete. gen. teſt. ca. 13.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum teſtes, ſi ualeant, ſint ſub iuramento interrogandi.

Reſpondeo dicendo, quod dum teſtes interrogantur a iudicibus, vt eorum dictum valeat, debent ab eis ſumere iuramentum, teſtis. n. qui non iurat, minime valet, vt dicitur in iure, *o* quod intelligitur, etiam ſi ſit Cardinalis, vt ait quædam Gloſſa *p* communiter recepta, etiam ſi ſint mille teſtes, vt reſoluit Dominicus *q* Auguſtinus de Ancona, & Felinus dicentes eſſe hanc doctrinã ſtupendam, & incognitam, quam dicit ſingularem Hippolitus, & ſic debet teſtis iurare ſuper Euangelijs, neque alicui teſti, quantumcunque religioſo, creditur, niſi iurato, niſi ſit Epiſcopus, vel ſacerdos, qui non iurat ſuper libro, ſed ſuper pectore ſuo, vt dicitur in iure, *r* & notat Panormitanus. *ſ* Aduertendum etiam, quod præcipere ſubdito in virtute Spiritus ſancti, non eſt in virtute iuramentum a ſubdito ſumere, cum illa virtus Spiritus ſancti obedientiam, quam ſubditus Spiritui ſancto promittit, deſignet: & ſic nihil aliud eſt dicere, præcipio ſub obedientia, & in virtute Spiritus ſancti, quam dicere prælatum præcipio ſub obedientia, quam Spiritui ſancto, & mihi promiſiſti. Ex quibus conuincitur maleſacere aliquos Prælatos regulares, qui non ſumunt iuramentum a teſtibus, quando ſuper aliqui-

o c. nuper nobis de teſtib.

p Gloſ. in c. cum eſſemus v. fratrum de priuil.

q Domin. in c. multis per tex. ibi 44.

r Anco. de poteſ. Eccl. q. 25. ar. ſi. Fel. in c. nõ conſtitus nu. 16. de reſcr. Hipp. ſingul. 124. circa finem.

ſ c. ſi. de iuram. calum. Pano. in c. ius de teſt.

Digitized by Google

aliquibus teſtificantur, ſed tantum ipſis ſub obedientia præcipiunt, vt dicant veritatem, nam ſecundum rigorem eorum depoſitiones minimè valent.

Nec valet dicere, quod ita conſuetudine receptũ eſt in aliquibus religionibus, conſuetudo enim in præiudicium boni communis minimè conſuetudo, ſed corruptela eſt appellanda, iuxta quæ in iure *a* notantur, bonum enim commune in veritate indaganda, & ſcienda conſeruatur, reuelata enim veritate, innocens liberatur, delinquens autem iuxta menſuram delicti caſtigatur, quæ veritas per iuramentum a teſtibus extorquetur. Et aduertendum, quod teſtes ſolum debent teſtificari ſuper iuratis, & non ſuper alijs, ſi enim ſuper alijs teſtificarentur, eorum dictum minime valeret, vt argumento cuiuſdam Decretalis *b* tenet Syluester, & poſt alios tradit Grammaticus. Aduertendum inſuper, quod teſtis etiamſi non ſit iuratus aliquã facit coniecturam vt tenet Angelus. *c*

a c. fi. de conſue. c. 1. & 2. eodem li. 6. l. 1. C. de cõſuet.

b c. de teſt. ex com. teſtib. Syl. v. teſtib. n. 6. in ſt. Grã. dec. 180. n. 80.

c Angel. in l. iudices C. de fide inſtrum.

QVAESTIO XV.

De correctione fratrum quoad veritatem teſtibus proferendam, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 V*Trum teſtis præſumatur dicere verum.*
2 *Qua pœna falſi teſtes ſunt puniendi.*

ARTICVLVS I.

An præſumatur teſtis dicere verum.

REſpondeo dicendo, quod in dubio non præſumitur teſtem ignoranter depoſuiſſe falſum, Nam teſtis præſumitur propter iuramentum deponere conſiderate, & de eo, quod eſt certus, vt argumẽto cuiuſdam Decretalis *d* notat Alexander. Secundo quia dicens aliquid falſum, committit contra ius diuinum, & naturale, nam ignorantia non excuſat a dolo, vt per Angelum, *e* Salicetum, & Bartolũ Veronenſem, quia in his, in quib. debet præcedere diligentia, præſumitur ſcientia, & dolus illius, qui debebat diligenter inquirere, neq; admittitur excuſatio ignorantiæ, vt dicit quædam Gloſſa, *f* quam ſequitur Ioãnes de Anania, vt præſumitur in ruſtico ſecundum Alciatum: fallit tamen in bonæ æſtimationis viro, & magnæ probitatis, qui præſumitur potius depoſuiſſe falſum per errorem, vt ait *g* Veronẽſis, & ſic iſtud multum conſiſtit in arbitrio iudicis, qui habebit arbitrari, nunquid iſte doloſè depoſuerit, & quam fidem debet adhiberi eius teſtimonio argumento eorum, quæ in iure *h* traduntur, & reſoluit Barbacia: facit etiam, quia licet falſum non committatur ſine dolo, eſt tamen in arbitrio iudicis, qua alia pœna eum iudex puniet iuxta quandam Gloſſam, *i* quam ſequitur Alciatus.

d c. ex reſcripto extra de iurein. Alex. in Rub. de iurein. col. pen.

e Angel. in l. plag. C. ad leg. Falc. Salic. in l. Senatus C. de his qui ſibi teſt. Veron. conſ. 21. col. 3.

f Gl. in c. falſariorũ vbi Anania, col. pen. extra de crim. fal. Alcia. de præſu. regu. 2. præſum. 31. n. 4.

g Veronen. vbi ſup. col. penult.

h c. Literis, ver. quanquã vero ſimiliter de præſump. Barb. cõſ. 6. 54. col. vol. 4.

i Cle. in c. & ſeverior ex quib. cauſis Alciat. in l. 1. §. ſed ſi mihi Pamph. de verb. ſignifi.

ARTICVLVS II.

Qua pœna falſi teſtes ſunt puniendi.

REſpondeo dicendo, quod quamuis in accuſatione abolita ſit, & antiquata talionis pœna, in teſtibus tamen eam adhuc habere locum teſtatur Baldus, Corſetus, Iaſon, Alexander, Guido Papa, Caſſaneus, Socinus, quos refert, & ſequitur Couarruuias. *k* Et in quadam lege Taurina expreſſe eſt cautum, in qua id tradit Antonius Gomez. Et in cauſa hæreſis reſcriptum habent inquiſitores a Leone X directum Adriano Cardinali generali Inquiſitori Hiſpaniæ, datum Romæ apud D. Petrum die decima quarta Decembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno ſexto, vt teſtes falſi in illo ſancto tribunali tradantur brachio ſeculari. Id autem obſeruandũ eſt quod tradit Panormitanus, *l* falſum ſcilicet teſtem in forma iudicij deponentem coram legitimo iudice eſſe puniẽdum, tametſi eius dictum non valeret, & quia verbi gratia non iurauit, vel ob alias cauſas. Idem tenet Bartolus, *m* Salicetus, Palacius Rubeus, & Iulius Clarus, dicentes hanc opinionem eſſe communem. Ratio vero illa eſt, quia in præcitato loco vtitur Salicetus, quia falſus teſtis, in quantum in ſe fuit, iam nocere curauit, immo vero & delictũ conſumauit, quod ſi ob aliquem defectum eius dictum non valuit, aut non nocuit, præter eius intentionem fuit.

Aduertendum tamen, quod multis modis ſpectata perſonarum, & delicti qualitate in puniendis falſis teſtibus pœna augeri, aut contra minui poteſt, ſed illa minuendi pœnam ſatis idonea cauſa cenſetur, cum quis ſponte ad confitendum crimen accedit, & errati veniam poſtulat, prout latè probat Tiraquellus. *n* Et cum falſo in iudicio teſtificari ſit peccatum maximæ malitiæ, oportet, ut acrius puniatur, quam ſolet puniri delictum, ſuper quo falſo fuit depoſitum. Et ſic licet hæreticus admittatur ad pœnitentiam, antequam curiæ ſeculari tradatur, falſo tamen imponens alicui hæreſim hoc et minime eſt concedendum, non enim ipſi eſt parcendum pœnitere volenti, prout tenet Iacobus de Aretio. *o* Cynus, Baldus, Ioannes Andreas, Antonius de Butrio, Marianus Socinus, & alij Canoniſtæ, quos ſequitur doctiſſimus Simancas. Reliqua vide infra in quæſtione *p* de correctione criminis falſi.

k Cou. in c. quãuis pact. 1. p. §. 7. nu. 6. l. Tau. 43. vbi Gom.

l Pan. in c. 1. in ex. de crim. falſ.

m Bart. in l. ſi quis legatum ff. ad l. Cor. de fal. Salic. & DD. in l. 1. C. de ſepul. viol. Rubr. in l. 83. Tau. Cla. in §. falſum, verſ. ſcias in pract. crim.

n Tiraq. de pœn. tẽp. cau. 30.

o Are. in l. vlt. C. de accu. Bal. et alij in c. excõ. el 2. extra de hære. Siman de inſtit. cath. ti. 64. nu. 24.

p Infra hoc to. q. 31.

QVAESTIO XVI.

De correctione fratrum, quoad teſtium detectionem, & oppugnationem, in quatuor articulos diuiſa

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 A*N teſtes ſint reo detegendi.*
2 *Vtrum licitum ſit opponere aliquid cõtra teſtes.*
3 *Ex quibus cauſis oriatur inimicitia capitalis ad euacuationem teſtium.*
4 *Vtrum vera, aut falſa opponentes teſtibus, mortaliter peccent.*

ARTICVLVS I.

An teſtes ſint reo detegendi.

REſpondeo dicendo, quod hodie præualuit conſuetudo, & hoc iure vtitur in cauſa fidei, quæ omnium eſt maxima, & grauiſ-

grauiſſima, vt nomina teſtium, & denunciatorum nullo modo reis edenda ſint, & ſi eorum publicatio fiat, & copia depoſitionum eis detur, quia graue periculum ex ea te euenire ſolet teſtibus, & vniuerſis cauſis fidei, cum pauci inuenirentur, qui aduerſus hæreticos teſtimoniũ perhibere vellent. Quamobrem cõſtitutione Innocentij Quarti, quę incipit, *Cum negotium Fidei*, & alia Pij Quarti quę incipit, *Cum ſicut*, prohibetur, ne dicta nomina teſtium reis ipſis vllo pacto publicentur, vt tradunt, & referunt Directorium *a* Inquiſitorum, vbi Quintilianus Mãdoſius, & Simancas, Rojas, & Aualos reuocans in dubium, nunquid ex eadem cauſa periculi, in qua ius contra hæreſim fundatur, in alijs criminib. præterquam in hæreſi, poſſint iudices accuſatis negare teſtium nomina; & quidem fatetur, in ceteris quibuſcumque criminibus regulariter dicta nomina teſtium reis accuſatis edenda eſſe, vt teſtes refutare poſſint, & innocentiam ſuam oſtendere. Et hoc docent Simancas, *b* Salzedo, Abbas, Anania, & alij multi, quos refert, & ſequitur Petrus Cenetus. Sed aduertit, quod Ioannes Martinez *c* de Olam in antinomijs aſſerit, quod ex conſuetudine Hiſpaniæ in cauſis Syndicatus, Magiſtratuum, & militarium ordinum, ſcilicet, S. Ioannis Baptiſtæ, & S. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ in habitus ſuſceptione, & in Collegiorum ingreſſu, & in Eccleſiaſticis obtinendis beneficijs, cum de oppoſiturum nobilitate, ac qualitatibus inquiſitio fit, non publicantur teſtes. Quam conſuetudinem multis defendit rationibus Ioannes *d* Rodin. eamque Segura de Aualos validam eſſe reſpondet, in quantum ſingularium iudicum perſonas reſpicit, & rei iudiciarię iniquã adminiſtrationem, in quibus nimirum ſi iudices non facta teſtium publicatione puniantur, non tamen ei videtur iuſta dicta conſuetudo, quando non ſolum perſonam ad militiam, ſiue Eccleſiaſticam dignitatem aſcendere cupientem, verum etiam totius generis, & poſteritatis claritatem, vel maculatam nobilitatem, vel ignobilitatem reſpiceret. Nam, vt ait, quo iure, quaue ratione fundari poteſt, vt alicuius pręclariſſimum genus, nulla forſan ignobilitate Agarenorum, Iudeorumq. macula fœdatum, perpetuo diffamaretur, hac præſertim ætate, in qua maleuoli quidam inuidi ſunt homines, quorum miniſterio Sathan ipſe vtitur ad homines nobiliſſimos, & claris genitos parentibus diffamandum, qui cum primum compertum habent ſuarum teſtificationũ publicationem eſſe ſubticendam, linguas ſuas ſicut ſerpentes acuunt, audacius diffamant, audaciuſque falſa teſtificantur aduerſus nobiles; hi enim vt plurimum ab alijs inuidia vexantur, & calumnijs affliguntur, & ſunt poſiti tanquam ſignum ad ſagittam, quorum progenies inimici eorum, vt inuidi plebeij ab antiquo ita dijudicare præſumunt, vt ab Adam velint ducere originem, non vt veluti antiquiorem, ſed vt alicuius falſi nominis, vel cognominis ſumpta occaſione calumniæ aliquid producant. Ex quibus, & alijs doctiſſimus, & piiſſimus Segura *e* lariſſimè, & pulchre hãc defendit opinionem. Quæ mihi ſemper verior apparuit, & nemo mortalium, qui domus ſuæ ſtatum, & dignitatem augere contendit, ſe credat a ſimili calumnia tutum, vt huius ſententiæ contrarias velit aſſumere partes. Nam pleroſque vidimus, qui in ſe nimirum multum confidebant, & generis ſui claritatem illæſam, & intactam eſſe putabant, quam poſt modum calumniantium inſidijs periclitantem perſpeximus.

a *Direct. inquiſit. §. nomina verò nunc videndum vbi Mandoſi. in add. litera B Siman. de inſt. cath. ti. 64. n. 27. & in Ench. tit. 3. nu. 13. Royas ſin. 140. verſ. d. quando Auales in directo iud. 2. p. c. 1. n. 11. et 16. vbi ex nu. 17.*

b *Siman. d. tit. 64. n. 29. Salz. in prac. crim. c. 118. litt. D. pa. 439. Abbas in c. olim. n. 8. de accuſ. Anan. in c. qualiter. et quã do el. 2. §. debet igitur n. 4. de accũ. Cenetus collect. 6. p. 298.*

c *Olan. in anti. lite. T. n. 16.*

d *Rod. de Magi. Prin. §. ſed etiam per legitimos tramites a nu. 147. vſq. ad nu. 102. Aualos vbi ſu. c. 14. nu. 18*

e *Seg. de Aualos vbi ſup. 4. c n. 20.*

Nec prædictis obſtat præcipuum, & principale fundamentum contrariæ opinionis, quod ſcilicet teſtes deterrerentur, ſi hæc opinio ſeruaretur, & ita de cetero veritatem propalare recuſabunt propter periculum, quod ab inquiſitis eis ſequi poteſt. Reſpondetur enim, quod teſtium nomina (ſi expedire viſum fuerit) occultari poſſunt, dicta autem eo in caſu ſolummodo publicari, & in quo defectus conſiſtat, vt errori, aut falſitati occurratur; vel etiam reſpondetur Regijs ſanctionibus diſpoſitum eſſe in cauſis nobilitatis, & exemptionis, quam dicimus (*hidalguiam*) Hiſpanè quod teſtes vocentur ad Regia prætoria, vt examinentur ab vno ex ipſis iudicibus, vt referunt Couarruuias, *f* & Azeuedo, & in eo caſu teſtium nomina, eorumque depoſitiones publicantur, & tamen ex eo periculum, damnum, terrorem, aut alia huiuſmodi imminere teſtib. nunquam audiuimus, quamuis deponãt aduerſus reũ, vt quid ergo in cauſis regularium trepidamus: vbi non eſt timor, vt nomina teſtium, vel ſaltem eorũ depoſitiones non publicabuntur, vt ipſis malum aliquod ſequatur; ſed vt hinc inde viſis rationib. & depoſitionibus eorundem veritas eluceſcat, præſertim quia periculum, quod teſtibus euenire poteſt ab inquiſitis, longè leuius eſt audacia, quam ex ſubticendis dictis & nominibus eorum prædicti teſtes ſumere ſolent ad falsè, confusè, temerèque deponendum. Et ſic concludo dicens, quod in cauſis ſyndicatus magiſtratuum, ſeu inquiſitionibus, & viſitationibus, quæ aduerſus iudices, & eorum miniſtros fiunt, & quę fiunt aduerſus iudices regulares nomina teſtium & eorum dicta ſunt publicanda, quod ex dictis maximè comprobatur, et ex his, quę poſt Seguram, & alios tradunt Auiles, & *g* Azeuedo. Vnde in ordinationibus Toletanis noſtrę Sacræ Religionis ſtatutum eſt, vt in cauſis grauibus nomina teſtium publicentur, quo ipſi rei a graui iniuria ſe opponendo aliquid contra teſtes, poſſint liberare.

f *Coua. li. 2. variar. c. 13. n. 10. Azeu. li. 3. nou. comp. ti. 6. l. 28. n. 2.*

g *Auil. in c. 4. ſynd. Glo. 1. ex n. 9. Azeu. li. 3. nouę com. tit. 7. l. 13. ex princip.*

ARTICVLVS II.

Vtrum licitum ſit opponere aliquid contra teſtes.

RESpondeo dicendo, id licitum eſſe, dummodo ea, quæ opponuntur, cum veritate proponantur, prout tradit Diuus *h* Thomas, & inter cauſas, quæ ſolent opponi, ea pręcipua reputatur, quę inimicitia capitalis nuncupatur. Quæ oppoſitio etiam in cauſa fidei locum habet, capitales enim inimici in ea minime debent eſſe teſtes, prout tradit Emericus, *i* diffinitur in Concilio Bitterenſi, & Narbonenſi, in quibus ſic dicitur. *Illis autem exceptionibus fidem teſtium euacuantibus in totum, quæ non ex zelo iuſtitiæ, ſed de malignitatis fomite procedere videamur, vt ſunt conſpirationes, & inimicitiæ capitales.* Et hoc in multis iuribus probatur, & tradit Gundiſaluus. Et aduertendum, quod præſumitur hodie inimicus, qui olim fuit inimicus, vt probatur in quadam lege, *k* vbi notat Baldus: & propterea infert Aretinus, *l* quod cum aliquis litigat contra alium, ex quo præſumitur inimicus, non poterit contra eum dicere teſtimonium etiam lite finita, quia præſumitur inimicus durare, vel inimicitia. At communis opinio videtur aliter ſentire per quandam Authenticam, *m* videlicet quod illud reſideat in arbitrio iudicis, qui ex qualitate negotij, & perſonarum arbitrabitur, nunquid iſti ſeruent adhuc inimicitiam. Vt per Antonium de Butrio, & recentiores in dicta *n* Authentica: quod etiam non procedit, quando inimicus eſſet reconciliatus, quod probat tantum lex pro contraria

h *D. Tho. 1. 2. q. 11.*

i *Emer. in direct. inqu. 3. p. q. 97. pag. 607.*

k *c. repellãtur, & ca. meminimus & ca. cũ oportet de accuſ. & c. ſi teſt. 3. q. 3 Gundiſal. de hær. q. 13. n. 13.*

l. *l in ipſius vbi Bal. C. fam. herciſcun.*

m *Aret. in c. ſ. de iudic.*

n *§. ſi vero odioſum in Auth. de teſti.*

parte

patte allegata, niſi modico tempore reconciliatio præceſſiſſet, vt ex aliquibus iuribus probat Alciatus. *a*

a Alcia. reg. 2. præſumpt. præſumpt. 11.

ARTICVLVS III.

Ex quibus cauſis oritur inimicitia capitalis ad teſtium euacuationem.

RESpondeo dicẽdo, quod cauſæ, ex quibus inimicitiæ capitales oriuntur, quomodo cognoſci poſſint egregiè tradidit Eymericus. *b* Ceterum cum ea res ſit magni põderis, & momenti, vt lectorib. planè ſatisfaciam, viſum eſt mihi, nec indecens nec inutile referre hic ex varijs locis, & iuriſperitorum reſponſis cauſas, ex quibus iuſtè credatur, capitales inimicitias oriri, vt cum cognitæ fuerint, teſtificantium dicta repellant.

b Eymeri. in direct. in q. n. 118. vbi ſup.

Sunt, qui dicant, iudicantium arbitrio eſſe relinquendum diffinire, quæ inimicitiæ dicantur capitales, propterea quod a iure communi nominatim cauſæ proſcriptæ non ſint: ita Felinus, *c* Marianus, Socinus, & Grammaticus, quos alij recentiores ſequuntur. Verum ne de nouo arbitrari oporteat, & ne in arbitrando propter humanam fragilitatem in rebus grauibus iudices decipiantur, tutius erit in hac re aliorum arbitrium ſequi, quanquam non diffitear hanc facultatem non eſſe iudici denegandam, cum poſſint occurrere caſus, ex quibus oriantur inimicitiæ, quos alij nondum præuiderunt.

c Fel. in c. cum oporteat de acc. Socin. in c. repellantur. nu. 13. Grammat. cõſ. 57 num. 9.

In Hiſpanicis legib. ſeptipartitis nominatim traduntur cauſæ plurimæ, ob quas vnus in alterum iure dicere teſtimonium prohibeatur. Nam in quadam partitarum Lege *d* dicitur, prohibemus, ne quiſquam qui magnam gerit cum altero inimicitiam, contra illum in aliqua cauſa poſſit eſſe teſtis, vt ſi inimicitia ſit contracta ob conſanguineos occiſos, aut quia teſtis conatur occidere eum, contra quem vult teſtificari, vel accuſant eum de delicto, quod ſi fuiſſet probatum, ſequeretur vel mors, vel membri abſciſſio, vel exilium vel priuatio dignitatis, aut aliqua infamia, nam ob ſingulas ex cauſis prædictis non poteſt vnus contra alterum eſſe teſtis durante inimicitia. Hæc in dicta lege partitarum.

d l. 22. p. 3. ti. 16.

Prima ergo cauſa inimicitiæ oritur contra eum, qui occidit conſanguineum meum, vel dedit operam, vt interficeretur. Ita Socinus *e* allegans Bartolum, & alios, vnde non videtur, quod poſſit teſtificari religioſus contra alium religioſum, cuius fratrem occidit, vel aliquod magnum malum intulit eius conſanguineo, cum ipſe conſanguineus ſit aliquid ipſius.

e Socci. in c. repellantur. n. 14. de accuſ.

f Glo. in l. licet ff. de recep. arb. verſ. capitalis. Alex. conſ. 14. li. 3. Gram. cõſ. 57. n. 8.

Secunda eſt, quæ oritur ex ſolis minis de occidendo, prout tenet quædam Gloſſa, *f* & Alexander, & Grammaticus. Quod tunc procedit ſecundum Baldum, *g* quando is qui minatur, aut eſt potens ad id faciendũ, quod minatur, aut eſt ſolitus minas ſuas executioni mandare, iuxta notata per Doctores, *h* quos refert, & ſequitur Marſilius. Vnde infero, quod ſi Monialis minaretur occidere veneno aliã monialem, non poteſt monialis minata contra ipſam teſtificari, cum hoc poſſit dicta monialis efficere, licet non ſit ſolita tale quid executioni mandare, & talia verba ex ſua natura in animo femineo odium capitale excitant. Verum eſt tamen, quod in iudicis animo non ſufficientia indicia debent ingerere ad procedendum contra eam, ſi illa monialis minata ex aliquo accidente incognito ab hac vita diſcedat. Solent enim mulieres dicta verba faciliter proferre, quorum ſtatim obliuiſcuntur, quia enim facilitate dicuntur, a memoria ſtatim elabuntur, quod ex alijs circumſtantijs temporis, & loci, & perſonæ cordatus iudex poteſt inueſtigare, ſicut quidam iudices regulares in quibuſdam huiuſmodi minis, a quadam moniali ira repentina & facilitate contra ſuam prælatam prolatis, de facto iudicauerunt.

g Bal. in l. metũ. ff. quod met. cau.

h DD. in l. 1. C. vnde vi. & in. l. vt vim ff. de iuſtit. & iur. Marſil. in d. §. præterea.

i Bar. in l. 4. §. fi. ff. de alim. legat. gloſ. in l. 3. §. capitales ff. de recep. arbit. Abbas in c. accedẽs vt lit. non cõteſ. & in c. repellantur, n. 4. de accu. Zabarel. in c. cũ oporteat. nu. 12. de accuſ.

Tertia cauſa eſt, quando quis aliquem accuſauit de aliquo crimine ex quo graue damnum reo poterat obuenire. Ita Bartolus *i* poſt quaſdam Gloſſas, Speculator, Grammaticus, & Zabarella.

K Ana. & alij in c. cũ p Man connella de accuſ. gl. Bar. in l. 3. ff. de teſt. ſpec. ti. de teſti. § 1. in pri. Gram. conſ. 46. n. 4. & ſeq.

Quarta cauſa eſt, quando depoſuit in criminali cauſa contra reum. Ita Ioannes de Anania, *K* Socinus, & alij, faciunt tradita per Gloſſam, & Bartolum, & Doctores, & per Speculatorem, & Grammaticum.

l Fel. in d. c. repellantur nu. 3. Gram. vbi ſup. num. 1. & 2.

Quinta cauſa, ex qua oritur capitalis inimicitia, eſt, ex eo, quod aliquis eum, qui modo contra ſe teſtificatur, aliquando in vinculis detinuit, prout tradit Felinus, *l* Grammaticus. Hæc autem inimicitia ſemper duratura præſumitur, niſi contrarium probetur, vt docuit Baldus. *m*

m Bal. in l. non ignorabit. de ex hiben. reis.

n Bal. in c. venien circa ſi. de iurciurã. d. in l. procuratorib. C. de procur. Marſil. in l. 1. §. præterea ff. de qu. Grammat. coſ. 6. n. 36.

Sexto oritur capitalis inimicitia ex ſola iniuriarum prolatione, prout tenuit Baldus, *n* quem ſequuntur Iaſon, & Marſilius, & Thomas Grammaticus, verbi gratia, ſi quis appellaret monachum ebrium, apoſtatam a ſua religione, cauillatorem, falſarium, atque, vt vno verbo dicam, verbum improperioſum dicat. Verba autem improperij ſunt, ſi quis ſiue in genere, ſiue in ſpecie delictum commiſſum, licet commiſſum non ſit, alicui imp... rat, vt notat Bartolus, *o* Baldus, & communiter Doctores, Faber, Aretinus, Ioannes de Platea, & alij.

o Bart. Bal. & Docto. in l. 3. ff. de libe. & poſth. Are. Platea, & alij in l. 2. inſt. de iniur.

Sed in hac materia aduertunt Doctores, quod conſiderare oportet perſonas, inter quas conuitia ſunt prolata; perſonæ enim viles & infames, quem admodum parum curant de honore, ita quoq. facile ad faciendas iniurias prorumpunt, quorum etiam facillimè obliuiſcuntur, & mox reconciliantur: at hoc in religioſis non procedit, cum licet ſint minimi in ſua religione, ex decentia, & honorificentia ſtatus ipſorum contrarium præſumitur, & vt experientia docet, religioſi maximè ſentiunt quodcunque improperium, quod contra ipſos ab alijs fratribus infertur, cum totis viribus ad bonũ nomen habendum anhelent. Ait Bartolus, *p* quod iniuria ſit alicui dicendo ei, mentiris, & idem ſentit Grammaticus, *q* quando alicui dicitur, tu es ſpurius.

p Bar. ĩ l. ſi quis extraneus ff. de acq. hære.

q Grãm. deci. 17. in c. magnif. carol.

r §. item is inſ. de accuſ. vbi gl. verſ. pup. & in §. inimicitiæ verſic. ſi capitales inſt. de excuſ. tu. Bal. in l. Anth. §. dãt. remiſ. ff. de excuſ. tut.

Septimo oritur iniuria capitalis, ſi quis alteri mouet quæſtionem ſtatus, videlicet eum eſſe Plebeiũ, aut ex genere Iudæorum, aut Saracenorum originem trahentem iuxta tradita in iure, *r* & in ſimili tradit Accurſius, & tenet Baldus.

ſ Fel. in c. quoties de teſt. n. 5. Pan. in c. 1. n. 3. de iud.

t Anan. in c. cũ oporteat. de accuſ. lib 6. Alex. conſ. 99. li. 1. l. 32. tit. 16. p. 3. c. ita cum quis de reſt. ſpol. c. accedens el. 2. vt lit. non conteſt. Anan. ubi ſu. n. 6.

Octauo oritur inimicitia capitalis, cum mouet quis alicui quæſtionem de prælatione obtenta, & ipſi iam confirmata. Probatur, quia oritur huiuſmodi inimicitia, cum quis mouet alicui quæſtionem de omnibus bonis, aut de aliqua parte bonorum, & prælatio obtenta aliqua pars eſt bonorum. Ita Felinus, *ſ* Panormitanus, Ioannes de Anania, & Alexander, & comprobat Partitarum lex. Et confirmatur, nam inimicitia capitalis naſcitur de ſpoliatione, aut perditione alicuius magnæ rei tantum, vt argumento aliquorum iurium *t* tenet Ioannes de Anania.

Nono oritur inimicitia capitalis, cum quis offen-

Digitized by Google

offendit in perſona, cum inhoneſto modo aliquis corporalem iniuriam pertulit, vt ſi cui pugnus, aut alapa ſit inflicta, aut fuſtibus ſit pulſatus, ſeu arundine, quod genus iniuriæ magnam opinione hominum affert iniuriam, & dedecus, vt argumento aliquorum iurium *a* tradit Antonius Gomez. Idem ſentiendum eſt, quotieſcumque quis alterum in facie vulnerauit, præſertim ſi turpis in vultu remaneat cicatrix; ita tenet Alexander, *b* quem ſequitur Marſilius.

a §. 2. inſt. de iniu. Ant. Gomez. li. 3. varia. c. 6. num. 1.

b Alexā. conſ. 99. li. 1. Marſ. in l. 1. §. præterea de quaſt.

Decimo non poſſunt eſſe teſtes in criminalibus, qui dudum fuerunt inimici, ſi recenter ſunt reconciliati, vt probatur in iure, *c* cuius verba ſunt: accuſatores, & teſtes eſſe non poſſunt, qui ant *heſternam diem, aut nudius tertius inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, vel læſi ſe vlciſci velint*, per quod ius hoc poſt alios tenet Alciatus, *d* & Antonius Gomez.

c c. 1. c. accuſ. 3. q. 5.

d Alcia. reg. 2. præſumpt. 11. Ant. Gom. tomo 3. var. c. 22. nu. 14.

Vndecimo, ab inimico capitali deſcendens præſumitur etiam inimicus, & ideo a teſtimonio repellitur, vt probatur in iure *e* & notant Baldus, & communiter Doctores, quos ſequitur Antonius Gomez, eadem ratione collaterales vſque ad quartum gradum, reputantur inimici, vt argumento cuiuſdam textus *f* tenet Baldus, & Marſilius, & Felinus, *g* quod ſi ego contraxi inimicitiam cum aliquo de tali familia præſumitur, quod omnes de dicta familia ſunt mihi inimici vſque ad quartum gradum incluſiè, & hanc opinionem tenent Angelus, *h* Alexander, & Grammaticus.

e l. Athleta. §. d. it. remiſſ. ff. de excuſ. vbi Bal. & cō. An. Gomez vbi ſup.

f l. lex cornelia §. 1. ff. de iniur. Bal. in d. §. dat remi. Marſil. in l. 1. §. præterea nu. 130 ff. de quaſt.

g Fel. in d. c. repell. n. 4. uer. itē adde.

h Angel. conſil. 248. Imol. conſ. 24. li. 2. Grammat. conſ. 13.

Duodecimo præſumūtur inimici, qui cum meis inimicis commorantur, & propterea a teſtimonio merito repelluntur, vt colligitur ex iure, *i* vbi notant Geminianus, & alij. Hinc amicus inimici mei non admittetur ad me accuſandum, neque ad teſtimonium contra me ferendum, præſertim ſi meo cum inimico maxima ſit coniunctus amicitia. Et id ipſum eſt dicendum de eo, qui fecit (vt noſtri loquuntur) parēdelam, ſeu confœderationem *K* cum inimico meo capitali, vt voluit Baldus, cum quo tranſeunt omnes multa in propoſito accumulantes. Et idem habet locum in eo, qui contraxit inimicitiam cum meis amicis, is enim inimicus meus rectè dicitur, vt late, & verè probat Thomas *l* Grammaticus, & Iaſon.

i c. accuſ. 3. q. 5. ubi Gemin. & alii & in c. repell. & in c. cum oporteant de accuſat.

K Bal. in l. ſi liberi C. de inoffi. teſt.

l Gram. conſ. 24. nu. 6. vol. 2. Iaſ. in l. liberi C. de inoff. teſt.

Decimo tertio non inepte quis dicit eos eſſe inimicos cenſendos, & propterea fortaſſis a teſtimonio repellendos, qui ſunt de aliqua familia, ſeu factione alteri familiæ, & factioni contraria, quales ſunt Guelphi, & Gebellini in tota Italia, & in ſingulis ciuitatibus ferè eſt vna familia potens, & nobilis alteri contraria. Vnde horum teſtimonium mutuo contra ſe non eſſet fortè facilè admittendum, Ita Baldus, *m* quem ſequitur Ioannes Royas. Verum in hac parte multo iudicio opus eſt.

m Bal. in l. un. C. de rapt. Vir. Roias con. 200. num. 8.

Nam ſi teſtes ſpectatæ eſſent virtutis, & probitatis, etiam in his prædictis talis ſuſpicio ſiniſtra ceſſaret, quamuis in alijs multum eſſet conſideranda. Solent enim ſæpe homines ex huiuſmodi familijs, & factionibus vehementer inter ſe inimici eſſe, in alijs vero iam penitus iſta ceſſant, quamuis inimicitia interceſſerit. Ita Doctiſſimus Penna, *n* At hæc in religioſis intelligo minimè habere locum, cum enim in præſumptione fundentur, non debemus præſumere factiones, quæ inter aliquos ipſorum verſantur in ambitionibus, & prætenſionibus fundatas, ita eſſe ſanguinolentas, vt inimicitias capitales generare dicamus: licet enim aliqui ipſorum ſuis partibus, & factionibus ita firmiter adhęreant, ſicut nobiles, qui veſcuntur in croceis ſuis, ſunt deuincti, habitus tamen regularis, eorumque profeſſio, ſacramentorum frequentatio, præſumptionem in contrarium vertunt, & licet de facto propter obicem, quem ponunt Spiritus ſancti gratiæ dictas partes, & factiones per praua media ſuſtentent, ex regularis vitæ tamen præſumptione exiſtimo eos a tali macula purgari.

n in direct. inquiſit. 3. p. com. 68. p. 610.

Pro maiori autem prædictorum explicatione notare oportet, quod ſuperiora locum habent etiā ſi inimicitia contracta eſſet culpa eius, cōtra quem deponitur, vt ſcribunt, Doctores, *o* & poſt alios tradit Antonius Gomez.

o DD. in c. pe. de accuſ. Anto. Gom. lib. 3. uaria. c. 12. nu. 14. uerſ. quod etiam extende.

Item locum habent, quoties ſubeſt cauſa inimicitiæ, vnde veriſimiliter oriri poſſit, quamuis teſtis dicat, & aſſerat ſe non eſſe inimicum, prout tradit Innocentius, *p* Bartolus, Abbas, Antonius Gomez, & Grammaticus.

p Inn. in c. cum A §. 1. de ſen. et re iud. Bar. in l. 1. de his quibus ut indign. Abb. in c. repell. in de accuſ. Anto. Go. ubi ſup. Gram. uoto. 24. n. 1.

Aduertendum eſt, ſupradicta biſariam poſſe limitari, Primo quando reconciliatio inter amicos interceſſiſſet antiqua, & bene fundata, quando autem interceſſiſſe dicatur, arbitrio ius dicentis relinquitur, nam tunc cum ceſſet inimicitię cauſa, ceſſat etiam ratio, ob quam repelli teſtes debeant, vt argumento aliquorum iurium *q* notat Bartolus, & communiter Doctores.

q L. 3. §. fin. & ſeq. ff. de adim. leg. ubi Bart. & commu. DD.

Rurſus non procedunt, quoties inimicitia eſſet dolo procurata & fraude, eo enim progreſſa eſt humana audacia, vt ſæpe homines cum intelligerent in aliquo graui delicto aliquem poſſe contra eos teſtificari, fraudulenter prius quęſita cauſa, cum eo rixantur, eique ſponte iniuriam inferunt, vt poſtea eum a teſtimonio repellere poſſint, & ita liberantur a crimine, quod reuera commiſerunt; nam hoc caſu non debet talibus ſua fraus patrocinari, ideoque talis offenſus poterit admitti in teſtem contra offenſorem. Ita Bartolus, *r* quem ſequitur Antonius Gomez, quæ opinio mihi probatiſſima eſt, ſed quomodo dolus hic poſſit ſufficienter probari, mihi difficile apparet, & ſic hoc iudicis arbitrio exiſtimo relinquendum, In ſuperioribus enim cauſis, & in alijs, ex quibus inimicitia capitalis oriri ſolet, multum eſt conſideranda perſonarum qualitas, ſæpe enim contingit, vt illa cauſa, quæ ſufficiens eſt ad producendam inimicitiam capitalem inter aliquos, in alijs non ſufficiet. Contra verò ſunt multi ita ſuapte natura ingenio iniquo, & maleuoli, vt leui cauſa ingentes concipiant in animo iras aduerſus alios, quos cum non poſſint, aut non audeant palam offendere, etiam moliūtur aduerſus eos omnia iniquitatum genera, quorum aliqui ſunt in cōmunitatibus, quos interdum alterius facilitas abſque vlla alia cauſa in inimicitiam concitat, quæ quamuis non omnino repellant teſtes, tamen diminuuntur, prout aduertit Doctiſſimus, & prudentiſſimus, & piſſimus Penna. *s*

r Bar. in l. 1. §. cum quis ff. de q. Gomez. 3. tom. var. c. 12. n. 14.

ſ Penna 3. p. direct. inquiſit. cō. 117. p. 610. col. 3. in fin.

ARTICVLVS IV.

Vtrum vera, & falſa opponentes teſtibus mortaliter peccent.

RESpondeo dicendo, quod opponens teſti veritatem dicenti aliquod crimen publicū, aut manifeſtum, non peccat, hoc enim caſu nullam illi irrogat infamiam, quod intelligitur, dummodo reus iuſtè defendatur, ſi n. iniuſtè defenditur, vltra peccatum iniuſtitię ab eo commiſſum peccat etiam contra charitatem opponendo publice patratū peccatum, & aduerte, quod reus indiciatus vno ſolo teſte de aliquo crimine, poteſt opponere teſti crimē ſecretum, ratione cuius eius teſtimoniū inualidatur: cum hic reus iuſtè ſe defendat, prout

tenet

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi poſsint eſſe teſtes in cauſis Ciuilibus, & Criminalibus monaſteriorum.

REſponden dicendo, contingere aliquando ſeculares, aut Eccleſiaſt eos ciuiliter, aut criminaliter conqueri de regularib. dicentes ipſis eſſe debitores & ipſis ad monaſteria accedentib. non mediocrẽ iniuriam contuliſſe, ratione cuius prælati regulares ſæpius ad deciſionem cauſæ propoſitæ accedunt. Videndum igitur eſt, prout proponitur in titulo quæſtionis, vtrum monachi in his caſib. teſtes eſſe poſſint. Et videtur, quod non, quia ſecundum communem, quam tradunt *a* Doctores, & copioſé poſt alios Antonius Gomez, & Simancas, teſtes domeſtici ad teſtificandum ſunt repellendi. Et in quadam Lege *b* partitarum declaratur, quod domeſtici, & familiares, ſeu de domo dicuntur ſeruus, colonus, libertus, aſcriptitius, mercenarius famulus, & vt breuius dicam, familiares dicuntur, qui viuunt (vt cum noſtris loquar) ad vnum panem, & ad vnum vinum, vt dicitur in quadam Authentica, *c* tales ſunt, qui viuunt in communi: qua ratione attenta, videtur, quod monachi nõ poſſint eſſe teſtes in cauſis monaſteriorum, nec pro fratribus in cauſis fratrum ciuilibus aut criminalibus poſſunt teſtificari.

a Doct. in c. literis de teſtib. Anto. Go. l. 3. vari. c. 12. n. 15. Sim. de inſt. Cath. ti. 64. n. 46. & ſeq.
b l. 18. ti. 16. p. 3.
c Auth. de mon. §. cogitandum.

Sed hoc non obſtante non reprobantur, ſi deponant pro monacho etiam ſui monaſterij, vt ait quędam Gloſſa *d* aliquantulum tamen minor fides habetur eis pro qualitate amicitiæ, & fraternitatis, vt ait alia Gloſſa, *e* quam ſequitur Lanfrancus: & ſic Canonici, & monachi de his, quæ in capitulo ſiunt, deponere poſſunt, quoniam per alios facilè probari non poſſunt, & habetur in iure, *f* & tradit Alexander, & idem aſſerit ex identitate rationis in Collegijs, ſeu burſarijs Collegiorum, vnde præſtatio continua alimẽtorum poteſt probari per burſarios & cohabitantes in eadem domo, quia non ſolent vocari ad hoc teſtes, ut conſuluit Corneus: *g* idem dicendum eſt, quando uolunt probari ea quę fiunt domi, ut expreſſe uoluit quædam Lex *h* ibi. *Quoniam non facilè quæ domi geruntur, per alienos probari poſſunt.* Vnde illi, qui ſunt de conuentu, ſuper poſſeſſione illius, qui repellitur a conuentu, ſecundum Panormitanum *i* poſſunt teſtificare, quia cum ſit cauſa monaſterij, non dicuntur teſtificari in cauſa propria. Propter quod Sylueſter ait, quod prælati Ordinis Minorum poſſunt in hoc caſu experiri in Iudicio.

d Gl. in rubr. de off. deleg.
e Gl. in §. cogitãdũ in ver. teſtis in Auth. de monachis co. 1. Lãfrancus in ver. teſt. depoſitiones col. 29.
f c. veniens 2. in fi. de teſtib. Ale. conſ. 151. repetitus col. 2. vol. 5.
g Corn. conſ. 113. circa conſil. 2. vol. 1.
h l conſen. ſup. §. ſeruus & §. ſ. pladijs C. de rep.
i Pan in c. nuper de teſtib. Syl. tit. teſtis n. 1. verſi. nono familia.

Ex quo colligo, non eſſe priuilegium magnum, quod conceditur ab Vrbano IV. *K* Ordini Ciſtertienſium, in quo conceditur, *quod in cauſis proprijs monaſteriorum dicti Ordinis, ſiue ciuilib. ſiue criminalibus, ne ius eorum depereat, liceat monachorum teſtimonijs vti, eaque tanquam iuridica recipienda eſſe.* Quod ipſum conceſſit Iulius II. congregationi Mõtis Oliueti, Eugenius Quartus congregationi S. Iuſtinæ, ubi hoc extendit ad conuerſos, & commiſſos dictæ congregationis, & Leo X. congregationi Camaldulenſium extendit etiam ad nouitios. Hęc oĩa iure communi, ut patet ex dictis, unde conceſſa in cauſa enim communitatis collegiati admittuntur ad teſtimonium ferendum, quoniam facilè, quæ domi geruntur, per alienos probari poſſunt.

K Habetur in comp. dicti ordinis.

Circa quam conceſſionem uidetur dicendum, quod etiam quando damnum, uel lucrũ uenit ipſis de monaſterio poſſunt ipſi monachi de monaſterio teſtificari, ait n. *in cauſis proprijs, ſiue ciuilibus, ſiue criminalibus*, quæ uerba cum ſint generalia, uidentur habere locum etiam in cauſis, in quib. ipſis de monaſterio damnum, uel lucrũ obueniret: & ſi hoc eſſet abſolute, & generaliter tenendum, certè magnum tunc foret priuilegium, contra ea, quæ communiter notant Doctores *l* dicentes, quod quãdo dãnũ, uel lucrũ uenit ipſis de capitulo, uel collegio applicandum, aut burſarijs, tunc etiam propter inopiam probationis non recipientur. Imputari enim eiſdem debet, cur non uocauerint teſtes aliquos, qui deponerent; quod ego certè non admitto, nunquam enim præſumitur, Papam concedere priuilegium contra terminos iuris, quando eius verba, & mens poſſunt in alio caſu, qui non ſit contrarius, facile verificari; in dubio enim principis mens ſemper præſumitur eſſe talis, qualis de iure eſſe debet, vt notarunt Baldus, *m* & Alexãder, & Iaſon. Vnde ſupradictum priuilegium debet intelligi de cauſis ciuilibus, aut criminalibus ſecretis ipſorum monaſteriorum, quando enim cauſæ ſecretæ ſunt expediendæ, vt v. g. electio, tum quia poſſet fieri præiudicium vocando aliquos teſtes de capitulo, illi etiã ſi lucrum, vel damnum ſentirent, ad teſtimonium ferendum ſunt admittendi, prout tradunt Felinus *n* Alexander, & Socinus, qui dicit tunc demum hos admittendos, quando non fuerunt in culpa in non adhibendo alios idoneos teſtes, ſecus in illis caſib. in quibus poterant teſtes vocari, quod ipſum tenet Rebuffus, *o* & hoc videntur innuere illa verba dicti priuilegij ibi, *Ne ius eorum depereat.*

l DD. in ca. ſuper de teſtibus.
m Bald. in l. ex facto. in princ. not. 4. & ibi. Alex. ff. de vulgari Iaſ. in l. bene, nu. 35. ff. de legibus.
n Fel. in ca. veniens col. pen. de teſtib. Ale. conſ. 77. in cã col. vl. 7. vol. Soc. con. 17. ſupradi. c. 2. vol. 1.
o Rebuff. de repro. & ſaluan. teſti. n. 60. in fi.

Ex quibus concluditur, quod monachi ſunt admittendi ad teſtimonium ferendum in cauſis Ciuilibus, & Criminalibus ſecretis monaſteriorum, ad quarum comprobationem nõ poſſunt vocari teſtes qui non ſunt de monaſterio, etiamſi ex expeditione ipſarum cauſarum damnum, vel commodum ipſis de monaſterio eſſet applicandum, ne propter inopiam probationis ius eorum pereat: at in cauſis ipſorum monaſteriorum, quę per extraneos poſsũt probari, nõ debent admitti propter ſupradicta, & ſi propter inopiam probationis ius eorum pereat, ſibi fratres imputent, qui, cum poſſent conuocare teſtes extraneos, minimè eos vocauerunt. Et ſic videmus quod quando Conuentus aliquod ius in aliquem confert, de quo fit inſtrumentum, etiamſi adſint omnes monachi conuentuales ſono campanæ vocati, ad firmitatem tamen ipſius negotij, teſtes extranei vocantur.

Secundo eſt aduertendum, quod licet hoc priuilegium cõcedat, quod liceat monachis teſtimonijs vti in dictis cauſis, hoc tamen non habet locum in monachis, qui pro monaſterijs fuerint actores, vel reſponſales, vt in iure habetur, quod ius non infringit prædictum priuilegium, ſicut non tollit, quod iure communi cautum eſt, vt ex dictis ſatis patet. Et aduertendum, quod Eugenius Quartus, *cõceſſit Abbati S. Pauli extra muros vrbis ordinis S. Benedicti, & Conuentuum ipſius monaſterij fratrum ſuorũ teſtimonijs in proprijs cauſis vti ſiue ciuilem, ſiue criminalem quæſtionem contineant, ne pro defectu teſtium ius eorum valeat deperire.*

Ita conceſſit Eugenius Quartus anno Domini milleſimo quingenteſimo, quadrageſimo ſecundo, ſeptimo kalendas Iunij, Pontificatus ſui anno duodecimo prout refertur in libro priuilegiorum congregationis Sancti Benedicti Portugalliæ, impreſſo Romæ ex typographia Iuli, & Pauli Didianis, anno Domini milleſimo, quingenteſimo octogeſimo nono. *p*

p Fol. 80. eiuſdẽ libri.

†

AR-

ARTICVLVS II.

Vtrum monachi ad teſtimonium ferendum compelli poſſint.

REſpondeo dicendo, quod de iure ciuili indiſtincte teſtes compelli debent ad teſtificandum, cum officium teſtis ſit publicum in genere, ne taceatur veritas, quæ res eſt ſacratiſſima, & Reipublicæ maximè neceſſaria, prout allegando aliqua iura concludunt Baldus, *a* & Panormitanus; de iure vero canonico compelluntur in ciuilibus in criminalib. vero, niſi timore, odio, vel gratia ſe ſubtrahant, & in caſibus exceptis, & alijs, arbitrarium eſt, an compelli in ciuilibus debeant, prout dicitur in aliquib. decretalibus, *b* Quod eſt valde notandum, quia vtrumque ius in ſuo debet ſeruari foro, vt tradunt doctores, *c* tamen quando veritas aliter haberi non poteſt, in vtroque foro compelli poſſunt, niſi in cauſis ſanguinis, in quibus non compelluntur clerici, vel monachi, neque illi generaliter, qui volunt, vt dicunt Doctores, *d* promoueri: & iuxta ſupradicta debet intelligi quædam conceſſio Iulij III. congregationis Montis Oliueti, qua conceditur, vt ipſi monachi ad teſtimonium ferendum compelli non poſſint. Quod ipſum conceſſit Honorius III. Carthuſienſibus, & Leo X. congregationi Camaldulenſium, hæ enim conceſſiones debent intelligi, quod non poſſunt compelli dicti monachi, vt teſtimonium ferant in cauſis ciuilibus, nec criminalib. niſi quando veritas aliter haberi non poteſt. Nam ſi veritas aliter haberi non poteſt, non eſt dubium, quod compelli poſſunt. Et ita Pius II. congregationis Montis Oliueti illud priuilegium illis limitauit, niſi aliter veritas haberi nõ poſſit, & tunc ait, quod debẽt ferre teſtimonium in ſuis monaſterijs. Vnde ait Collector *e* compendij Ordinis Ciſtercij, quod hæc limitatio Pij II. tanquam omni iuri conſona, in omnib. ad teſtimonium perhibendum priuilegiatis, intelligenda eſt, vt priuilegio non obſtante, quando aliter veritas haberi non poteſt, cõpelli poſſint vt optimè poſt Innocentium diſtinxit Panormitanus. *f* Quod ipſum ait Nauarrus referens alios, eo enim caſu, cum implicat peccatum, nulla lex, aut priuilegium, aut Princeps eos excuſare poteſt, argumento aliquotum Iurium. Arbitror tamen in cauſa ſanguinis minimè eſſe compellendos, etiam ſi veritas aliter probari non poſſit. Ex his colligitur, quomodo Prçlati Regulares, tum ratione Iuris Ciuilis *g* & Canonici tum ratione obedientiæ, cui ſe monachi aſtrinxerunt, poſſunt compellere monachos ad teſtificandum, tam in cauſis ciuilibus, quam criminalibus aliorum fratrum in cauſis criminalib. eorũ, ſi pœna ſanguinis minimè imponatur, & cum aliter veritas non poſſit probari, niſi per eos, qui in ipſis monaſterijs exiſtunt, in quibus ea, de quibus eſt teſtificandum, tantum ſciuntur, & percipiuntur, ꝙ articulo primo clarius videbitis explicatum.

a Bal. et Pan. in Ru. de teſtibus cogen.
b c. cũ ſuper ca. delictorũ de teſtib. cogen.
c DD. in Cle. diſpendioſ. de iud.
d Doct. in c. delictorum de teſtib. cogen.
e Collect. comp. Ciſter. ti. teſtis §. 2.
f Pan. c. 1. nu. 2 de teſt. cogen.
g ca. fide pract. ſcrip. c. Iul. ca. ſi domi. 11. q. 3.

ARTICVLVS III.

Vtrum in cauſis criminalibus moniales poſſint eſſe teſtes contra alias moniales.

REſpondeo dicendo, quod de Iure Canonico *h* mulieres non poſſunt eſſe teſtes idonei in criminalib. in quo iure id tradit diffusè Gloſſa, & diffuſius more ſolito Andreas à Tiraquello, qui ait neminem de hoc dubitare, prçter Philippum *i* Decium immo & ſecundum opinionem aliquotum, de iure ciuili in criminalibus nõ poſſunt eſſe teſtes idonei, prout tradit Marãta, *k* & ſic videtur, quod in criminalibus non poſſunt eſſe teſtes moniales cõtra alias moniales. Sed contrarium, hoc non obſtante, eſt tenendum, nam peius eſt, & magis contra Canones Sanctorum Patrum, quod laici admittãtur; & videtur, quod mulieres laicæ etiam de Iure Canonico in criminalibus admittuntur in teſtes, quando aliter veritas haberi non poteſt, prout tradit Ioãnes Andreas, *l* delicta autem monialium non niſi per moniales poſſunt probari. Eſt tamen aduertendum, quod in illis caſibus, in quibus de iure mulieres admittuntur ad teſtimoniũ, minus fidei eis adhiberi debet, quam viris vt optime probat quidam textus *m* & hoc expreſsè voluit Speculator, quem ſequuntur Baldus, & Salicetus, Abbas, & latiſſimè Tiraquellus. Imò ait Decius *n* quod duç mulieres non ſufficienter probarent, vt ex dicto earum poſſet quis condemnari, ſed ſi plures eſſent numero, ſupplerent defectum, quod comprobat Maranta aliquibus additis. At hoc non admitteretur in monialibus, licet enim ſint mulieres, ſunt tamen religioſæ timentes Deum, & ita duæ ſufficienter probarent, ſi omni alia exceptione maiores fuerunt inuentæ.

h c. mulierẽ 33, q. 7 vbi glo. Tiraq. in tract. de l. connubi. le. 9. num. 49.
i Dec. in l. femina col. 5. ver. 16 de reg. iuris.
k Maran. de ordin. iudi. p. 4. nu. 43.
l Andreas i addi. ad ſpecul. de teſt. §. 1. ver. itẽ quod eſt mulier Ale. conſ. 64. vt ſub themate in princ. li. 1 idem cõſ. 29. ammaduerſi. co. 4. l. 2.
m l. in q ſſ ad l. iu. maieſt. ſpecu. tit. de teſtib. §. poſtquã ver. porro Bal. et Sal. in l. vlti. ff. de fide inſt. idẽ Bal. cõſ. 415. quis melius in duob. locis l. 4. Abb. in c. forus verb. ſig. & conſ 252. quidã in ægritu. col. 2. l. 1. Tiraq. vbi ſup. num. 57.
n Dec. in l. femina n. 35. & reg. iu. Maran. vbi ſup. num. 45.

ARTICVLVS IV.

Vtrum vt teſtificentur monachi, & moniales, ſit neceſſaria licentia Prælatorum.

REſpondeo dicendo, quod ſecundum ius commune Canonicus Regularis poteſt à teſtimonio repelli, non enim ſecundum ipſum Ius *o* potuit poſtulare, quia ſpirituales viri non debent mundanis rebus inuolui, prout ait quædam Decretalis, *p* & quia non habent velle, neque nolle, ſolum enim tendet in ſuperiori, & hoc idem eſt dicendum de monacho, & alio religioſo, vt conſuetudine, & opinione eſt receptum, teſte Alberto Maleta. *q* Idem concludunt in fratribus Minoribus, & in alijs mendicantibus, cum ſint mortui mũdo, & ſic debet intelligi, quod circa hoc determinat Ius Canonicum. *r* Cum licentia tamen ſuorum ſuperiorum conuentualium bene poſſunt eſſe teſtes, prout dicitur in Iure, *ſ* & tradit Nepotis de Monte Albano. Et confirmatur, nam ad hoc, vt Clericus ſuum teſtimonium iuſte poſſet proferre, neceſſaria eſt ſui iudicis Eccleſiaſtici facultas, vt ſeruari de conſuetudine affirmat Franciſcus Marc. *t* quod iuri conſentaneum eſt, quia neque in cauſa ciuili clericus teſtificari poteſt niſi dicta facultas prçceſſerit: tamen ſi de facto ſine licentia deponat, eius teſtimonium non vitiatur, prout tenet quædam Gloſſa, *u* quod ipſum in religioſis aſſerendum eſſe affirmat alia Gloſſa. Aduertendum tamen, quod Abbas *x* tenet, quod non tantum Epiſcopus, ſed etiam alius Prælatus inferiori poteſt dictam licentiam concedere. Quod verum ſentit Salzedo *y* in ciuilibus controuerſiis, non autem in cauſis criminalibus ad tutelam, & defenſionem rei accuſati, quia tũc ab Epiſcopo, vel eius Vicario Generali maturo iudicio, & prçuia cauſæ cognitione, concedenda eſt, non vero ab inferioribus Iudicibus, qui cauſarum criminalium non habent cognitionem, & ait Salzedo, quod hoc iure vtimur. Vnde aduertant prælati conuentuales, quando ab ipſis petitur prædicta licentia à ſuis ſubditis, quod cum eorum iuriſdictio non ſit quaſi Epiſcopalis,

o c. Monach. 16. q. 1. c. 2. de poſtuland.
p c. magnopere ne Cleric. l. monachi.
q Malet de teſtib. ver. Vlterius videndũ. de nuper de teſtib.
r c. 1. an ſi de iuramen. cal. Nepotis de Monte in trac. de teſti. nu 61.
ſ Franc. marc. dec. 77. n. 4.
t Glo. vbi Abb. & oẽs in c. 1. de iura. cal.
u Gl. in auth. de monach. §. cogitat. 9.
x Abb. in d. c. 1.
y Salze. in pra. crim. c. 98.

Digitized by Google

ſiem eſt iuriſdictio prouincialium, in rigore non poſſunt concedere dictam licentiam ſuis ſubditis in cauſis criminalib. ad defenſionem rei,& ſi apud eos conſuetudo eſt in contrarium ſcientibus Prouincialibus,eo tempore bene eam poſſunt indulgere, cum ex authoritate Prouincialium ſtante dicta conſuetudine id faciant,ac tenentur ſummopere aduertere,quanta prudentia, & conſilio eã ſunt daturi, præcipuè quia etiamſi religioſi faciant proteſtationem iuridicam, ſi ex eorum teſtimonio ſequatur alicuius mors, aut enormis effuſio ſanguinis,aut membrorum mutilatio,remaneant irregulares prout in noſtra Summa *a* cum Couarruuia,et communi teneo. Vnde iudex Eccleſiaſticus,aut regularis in cauſa criminali non debet concedere licentiam ad teſtificandum contra aliquem reum,& ſi de facto eam præſtiterint, ipſis obtemperandum non eſt, prout tenent Gofredus, *b* & Innocentius.

a in noſtra Sũma toto, c.119. p.463.col.1.
b Gofre.in Sũ. ti.de teſtib.cog. Inno.in c.dilec. eodem.titu.

ARTICVLVS V.

Vtrum laici contra clericum,vel monachum poſſint eſſe teſtes.

Reſpondeo dicendo, quod bene licet arguere de clericis ad monachos in hac materia, & ſicut certum eſt,quod laicus non poteſt in criminalib. ferre teſtimonium contra clericum prout dicitur in iure: *c* Ita non poteſt contra monachum, Quod tamen ſecundum Abbatem *d* limitatur,niſi delictũ, de quo clericus accuſatur, eſſet cõmiſſum in loco,in quo nõ eſſent clerici.At Felinus *e* credit, quod difficilè iſta limitatio obtinet,Iaſon *f* tamen credit & ſequitur limitationem Abbatis dicendo, ꝙ quando eſſemus in vno oppido,in quo non reperitur,niſi vnus clericus,tunc quia neq. actu,neque habitu delictum poteſt probari per alios clericos, laici ſunt idonei teſtes in ſubſidium. At Bernardus *g* Diaz de Lugo ait,quod ſi opinio Abbatis, non ſeruaretur,eſſet dare cauſam vel anſam presbyteris vt securè,& impunitè committerent delicta,etiam præſentibus laicis,ideo ait credere,opinionem Abbatis ſeruari poſſe,habita prudenti conſideratione, per iudicem qualitatis perſonæ clerici delinquentis,& teſtium,& delicti perpetrati, & an ille clericus alias ſit inuiſus,aut gratus oppidanis illius loci;& prædictam ſententiam, ſimpliciter referendo Abbatem,ſequitur Hippolytus *h* multa in propoſito adducens, ſcilicet, quod vt veritas inueniatur, quando ipſa aliter haberi non poteſt,conceditur illud,quod alias non concederetur,& propter id receditur a regulis iuris communis.Et ad particularia deſcendendo,non procedit ius *i* ſupradictum in laicis integræ & bonæ famæ, in quibus ceſſat communis ſuſpicio, vt tenet Andreas Siculus, *k* quem ſequitur Alciatus dicens, hoc eſſe diligenter notandum. Aduertendum tamen primo eſt,quod laici non admittuntur ad plenam probationẽ contra clericos,ſed ad indicium faciendum,nam ut ſaltem clerici ſubijciantur torturæ,bene admittuntur argumento eorum,quæ notant Gloſſa, *l* & Bartolus.Itẽ procedit,quando agitur de crimine criminaliter,ſecus ſi agatur ciuiliter ſecundum Abbatem, *m* & Hoſtienſem,quos ſequitur Maranta. Vnde quando opponuntur crimina contra clericos, aut monachos teſtificantes,ad repellendum eos à teſtimonio,tunc contra ipſos poſſunt admitti teſtes laici,cum talis cauſa ſit ciuilis,non autem criminalis, quia agitur de crimine per viam exceptionis, & nõ ad pœnam ordinariam, ſed ad repellendum teſtimonium,prout argumento *n* aliquorum iurium probat Abbas,& communis,

c c.de cetero de teſtib. c.teſtim. 11.q.1.
d Abb.in d.c.de cetero.
e Fel.in d.c de cetero.
f Iaſ.in l.fin. in fi.C. de his qui. vt indignis.
g Lugo in ſua pract.crimi.ca. 118.nu.2.
h Hippol. in l. dec. col.2. ff.de quæſt.
i d.c.de cetero.
k Siculus in c. cũ non ab homine de iud et ibi. Alcia. nu.92.
l a l.5.& 56. no.Gl.& Bart. ff.de adul. l.quæro in ,ni. ff.de adult.
m Abbas. & Hoſt. in d.c de cetero. Marãt. de ordin. iudici. p.4 nu.48.clar. in pract. crim. § fi.q.24.

Aduertendum inſuper,quod vbicunque ex delicto agitur, vt quis puniatur non pœna ordinaria introducta pro illo delicto, ſed vt priuetur aliquo officio,vel beneficio,vel adminiſtratione, vel dignitate,illa cauſa dicitur ciuilis, & non criminalis,licet agatur ex delicto.In hoc enim caſu non agitur ad vindictam publicam,vt quis puniatur pęna cõdigni,vt tenet textus,*o* vbi Abbas, Felinus,& Ioannes de Anania:idem Abbas,& Philippus Corneus, adeo quod in tali cauſa tanquã ciuili poteſt interuenire procurator,vt dicũt Doctores *p* allegati. Vnde ſequitur, quod quando Prælati religionum inquirunt de delicto,& volunt ipſum punire non pęna ordinaria,ſed vt priuetur delinquens à dignitate,quam habet,quod hoc caſu poſſunt contra ipſũ admitti laici teſtes.Quod intelligendum eſt,niſi ſtatutum religionis,aut Papæ imponerent aliam pœnam præter pęnam priuationis,nam in hoc caſu dicitur cauſa criminalis,& non ciuilis,ex quo illa eſt pœna ordinaria prædicti delicti ſecundum Antonium de Butrio,*q* Abbatem,& Felinum.Aduertẽdum etiam eſt a Prælatis regularibus, quod cum monachi non ita ſint laicis inuiſi, & ingrati, ſicut ſunt clerici ſeculares,quod non eodem modo ſunt repellendi laici à teſtimonio contra monachos in cauſa criminali, ſicut repelluntur, quando contra clericos teſtificantur, cum in his ceſſet ratio vehementis ſuſpicionis,quod ex dictis in ſuperiorib. ſatis patet,quæ ſecundum iſtam prudentialem, & arbitrariam limitationem ſunt gloſſanda.

n c.ſuper his de accu.c.cũ dilec. de ordi.cogni.c. ſuper eo.el 1.& c.teſtimoniũ,et ibi Abb. de teſtib.
o cap.ſuper his, vbi Abb. Fel. & Anan.de accuſ.idẽ in c.tuæ de procura.Corneus conſ.19 el a.circa fi.vol.3
p Doct. vbi ſu. alleg.
q But.& Abbas in c.2.ſuper his col.2. in fin. Fel.in Rubr.de iud.

Aduertant deinde,quod licet regulares iudices non poſſint compellere per excommunicationem laicos ad ferẽdum teſtimonium in cauſa criminali cõtra monachos in caſu,quo ipſi poſſint eſſe teſtes, poſſunt tamen eos per iudicem Eccleſiaſticum,aut ſecularem compellere ad teſtimonium,& cum ſint iudices habentes iuriſdictionem ordinariam, poſſunt ab eis petere iuramentum. Cum enim contra ſuos ſubditos,ratione dictę iuriſdictionis, poſſint fulminare proceſſus, vſque ad ſententiam diffinitiuam contra eos procedendo, hoc efficere minimè poſſunt abſque facultate ſumendi iuramentum à laicis,cum nullus iudex ſine teſtibus iuridicè,& legitime facientibus fidem,poſſint condemnare delinquentem,& cui conceditur aliquid, conceduntur etiam omnia,quæ ſunt neceſſaria ad ipſius executionem,vt eſt iure receptum,

QVAESTIO XIII.

De correctione fratrum, quantum ad torturam teſtibus dandam, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 *Vtrum teſtes ſint torquendi,vt ueritatem indicent,*
2 *Vtrum,quando teſtes ſunt torquendi, debeat eis dari copia indiciorum,& proceſſus.*
3 *Vtrum tortura purget defectum teſtium.*
4 *Vtrum omnes teſtes,qui delicto interfuerant, ſint torquendi,*

ARTICVLVS I.

Vtrum teſtis torqueri poſſit, vt veritatem indicet.

Reſpondeo dicendo,quod ſic. Nam ille, cui commiſſa eſt aliqua cauſa, inquirere poteſt omnia ad illam neceſſaria, & ſine quibus

bus illa non poteſt expediri, prout dicitur in iure, *a* Et planum eſt, quod ad habēdam veritatem debet iudex omnia facere, quæ huic muneri prodeſſe poſſunt, vt dicitur in multis iuribus, *b* quæ veritas ab inuito, & ſuſpecto aliter haberi non poteſt, niſi per torturam.

a c.præter de off. deleg. l. 2. ff. de iuriſd. omn. iud.
b c. quoniam de probation. c. quē quā 4. q. 2. c. iudicam. 30. q. 5.

ARTICVLVS II.

Vtrum, quando teſtes ſunt torquendi, debeat eis dari copia indiciorum, & proceſſus.

RESpondeo dicendo, quod non. Ita tenet Bartolus, *c* cui nemo cōtra dicit, & Boſſius *d* ait, quod ita vidit in practica ſeruari: & certe ſi aliter fieret, deſtruerentur mille proceſſus, talis enim tortura, vt plurimū fit ſuper inquiſitione generali ad indagationem veritatis, cuius quidem generalis inquiſitionis non datur copia parti, neque teſtib. & ita obſeruat conſuetudo, vt ait Antonius de Camera: *e* bene tamen verum eſt, quod ſi teſtis ſit torquēdus propter cauſam, quæ aliunde, quàm ex proceſſu oritur, puta, quod ſit ſeruus, vel infamis, vel huiuſmodi, vtique ſuper hoc eſt diſputandum, & cognoſcendum, dato illi etiam termino ad dicendum, ſi quid in contrarium habet ad torturam euitandā, vt dicit Boſſius, *f* quod ita ſeruat totus mundus. At Iulius Clarus ī ſua practica criminali dicit, quod nunquā tale vidit ſeruari. Nam iudices ſemper faciunt torqueri teſtes, abſq. vlla diſputatione, quod quidem tutius eſt propter periculum ſubornationis, quod admitto in iudicibus timoratis, qui timoratè procedunt ad torturam.

c Bar. in l. vnus § iudex. n. 1. de q.
d Boſ. tit. de tortu. teſt. n. 38. & ſeq.
e Camer. de q. memb. 2 n. 52.
f Boſſ. in tit. de man. ad hom. poſt. n. 30.

ARTICVLVS III.

Vtrum tortura purget defectum teſtium.

RESpondeo dicendo, quod licet teſtes ſint inhabiles, quando tamen admittuntur, ſi torqueātur, tortura purgat eorum defectum, adeo vt fidem faciant contra reum, licet alias ſine tortura nō probarent. Exemplum autem poni poteſt in teſte, qui ſit infamis, talis enim ſiue ſit infamis īfamia iuris, ſiue infamia facti, nūquam probat, niſi cum tortura. Et hæc eſt communis opinio, vt tradit Boſſius *g* ſubdens, quod teſtis crimine notatus, etiamſi non ſit vilis perſona, non admittitur ſine tortura, ſicut etiam non admittitur ſine iuramēto. Ita Marſilius. *h* Quam opinionem tenet Iulius Clarus: nam licet quoad ſeipſum ſit reus, tamen dum deponit cōtra alium, fungitur officio teſtis, & ſic nō eſt ei adhibēda fides, niſi cum iuramento, & ſufficit, quod iuramentum interueniat, ſiue antequam ponatur ad torturam, ſiue etiam ſi iurat præſente ipſo, contra quē deponit, prout tradit Boerius. *i* Et licet aliqui dicant, quod non facit fidem dictum complicis in crimine, niſi ſit confirmatum cum tortura, hoc tamen iudiciorum vſus non admittit, vt tradit Simāncas. *k* Aduertendum tamen, quod ſi vilis perſona teſtificetur in cauſa criminali, probat cōtra reū ſine tortura ſecundum communem, quam probat Rolandus, *l* alij verò contrarium opinantur, Iulius tamen Clarus ait hoc eſſe relinquendum arbitrio boni iudicis, qui iuxta qualitatē perſonarum; & facti arbitrari debent, an talis teſtis torqueri debeat, an non, ſed in omnem caſum huiuſmodi teſtibus nunquam adhiberetur tanta fides, ſicut alijs.

g Boſſ. in tit. de tort. teſt.
h Marſ. in pra. crim. § dilig. n. 62. Iul. Clar in prat. crim. § fi. q. 21. n. 10.
i Boer. dec. 319. poſt n. 4.
k Siman. de hęre. c. 26. n. 6.
l Roland. conſil. 34. n. 61. li. 1.

ARTICVLVS IV.

Vtrum omnes teſtes, qui delicto interfuerunt ſint torquendi.

RESpondeo dicendo, quod torquentur teſtes, qui delicto interfuerunt, ſi tamen dicunt neminem vidiſſe, aut cognouiſſe, ex hoc reddunt ſe ſuſpectos, tanquam quod veritatem celare velint. Ita in iure *m* probatur; non poſſet hoc caſu tamen iudex omnes eos, qui interfuerūt, torquere, ſed tantum duos, vel tres ſecundum communiter Doctores, vt ait Boſſius. *n* At Iulius *o* Clarus dicit, hoc non ſeruari in practica, immo relinquendū eſſe arbitrio boni iudicis. Vtrum omnes, vel duo debeāt torqueri. Aduertant tamē Prælati regulares, quod in tormentis inferendis ſuis ſubditis non ſint carnifices, non enim eſt in vſu religionum aliud tormentū, niſi flagellatio, & panis, & aquæ ieiunia, alia autē, quæ in alijs tribunalibus ſunt in vſu, abſit quod in religionibus propter reuerentiam clericatus, & habitus regularis admittantur. Et quādo cōtigerit quod neceſſe ſit quæſtioni torturæ apponere moniales, recordentur fragilitatis femineæ, propter quam fragilitatem à mulieribus incipiendam eſſe tormentorum quæſtionem aſſerit Guandines, *p* Decius, & Ioannes Lupi, & probat quædam partitarū lex, quæ opinio in fragilitate feminei ſexus ſuas mittit radices, feminarū enim imbecillitas efficiet, vt leuioribus tormētis veritas citius indagetur, quę ſi viris inferrentur, minimè eos facerent confeſſioni ſuccumbere: nec teſtes poſſunt, niſi vna vice torqueri, & ad hoc pręcedentibus aliquibus indicijs ſufficientibus ad quæſtionem, prout tradit Brunus *q* poſt Baldum.

m L. vnus. § iudex. ff. de q.
n Boſſ. in prac. tit. de tortu. teſtium nu. 10. in fin.
o Iul. Clar. vbi ſu. n. 8.
p Guand. in tract. de malefic. cap. de q. col. 3. Dec. in l. 2. ff. de regu. iur. Lupus in rub. de dona. § 4. n. 74. c. 12. tit. pen p 7.
q Brun. in trac. de tortura ar. 6. col. 3. v. dixit ēt Bar. Bal. conſi. 385. vol. 5.

QVAESTIO XIII.

De correctione fratrum, quoad numerum teſtium in ſex articulos diuiſa

Circa quam quæſtionem ſex quæruntur.

1 *QVæ probationes requirantur in cauſis criminalibus.*
2 *Vtrum pro crimine clam commiſſo admittātur leuiores probationes.*
3 *Vtrum ſemel malus ſemper præſumatur malus, ad hoc, vt contra eum minor ſufficiat probatio.*
4 *Quomodo teſtes ſint examinandi.*
5 *Vtrum ſola ſcriptura priuata faciat plenam probationem.*
6 *Vtrum denūciator faciat numerum cū alio teſte.*

ARTICVLVS I.

Quæ probationes requirantur in cauſis criminalibus.

r l. ſciāt. cuncti. C. de probat.

RESpondeo dicendo, quod probationes in cauſis criminalibus debent eſſe luce meridiana clariores, vt dicitur in iure, *r* quod dum loquitur de cōiunctione teſtiū addit, *idoneorum*, dum verò de coniunctione inſtrumentorum, addit, *apertiſſimorum*, & dū loquitur de cōiūctione indiciorū, addit, *indubitatorū ac luce meridiana clariorū*, qđ ius, licet ciuile, iā eſt canonizatū p ſacros

Digitized by Google

Canones, *a* & ratio eſt, quia vbi maius eſt periculū, ibi cautius eſt agendum, vt dicitur in iure, *b* quod non ſolùm eſt verum, vbi tractatur de magno periculo, verbi gratia, de vita hominis, ſed etiam vbi agitur de minima pęna corporali, quia cenſetur maior qualibet cauſa ciuili, argumento cuiuſdam legis. *c* Adeo hoc eſt verum, quod licet in ore duorū, vel trium ſtet omne verbum iuxta dictū Saluatoris noſtri, & duo, vel tres teſtes, conteſtes, & omni exceptione maiores ſufficiant, prout dicitur in iure, *d* ad damnationem tamē aliquorum requiritur numerus maior, quia Epiſcopus Cardinalis non damnatur, niſi ſeptuaginta duobus teſtibus, vt diffinitur in iure Canonico. *e*

Sexaginta duobus teſtibus damnatur Diaconus Cardinalis, ſubdiaconi verò, & inferiores Cardinales damnantur viginti quatuor. *f* Quod tamen ſpecialiter habet locum in Epiſcopis, & alijs clericis Eccleſiæ Romanæ triplici ratione, quam ponit D. Thomas; *g* cōtra quoſcūque vero alios, etiam Epiſcopos, ſufficit ad condemnationem teſtimonium duorum, vt dicitur in iure, *h* & non eſt, cū ad condemnationem Pręlatorum regularium pluſquam duos teſtes requiramus: cum omnes, licet ſint ſupremi, quoad iuriſdictionem Epiſcopis tantū ęquiparentur. Bene tamen verū eſt, quod inquirentes de delictis ipſis imputatis, cautè procedere debent in teſtium examine, cū ipſi ſint poſiti, ſicut ſcopus ad ſagittam, propter quam cauſam non condēnarem ego eos ad pęnam ordinariam, propter duos tātum teſtes, niſi cauſa, & circūſtantia facti, & perſonæ aliud poſtularet. Supradictis non obſtat, qđ per hoc videtur derogatum ius diuinum, quod ſcilicet, in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum, nam hęc regula debet intelligi, quod ſcilicet ad minus in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum, non tamen tollit ius diuinum, vt plures teſtes aliquando requirantur, prout ſubiungunt Abbas, *i* Bartolus, & Fortunius Gracianus, de vltimo fine iuris Canonici, & Ciuilis.

a 11. q. vlt. cap. *ſciant cuncti. l. qui ſent. C. de pęnis. 5. q. 6. notat in c. veniens extra de teſtib.*
b *l. 1. §. ſed ſi quis ff. ad carbo.*
c *l. ita ſenior ff. de pęnis.*
d *l. vbi n. ff. de proba. c. ſi teſtis. §. item n. 4. q. 3.*
e 11. q. 4. c. *prę ſu. praſo. Car.*
f 11. q. 4. *ca. prę ſu. & ſeq.*
g D. *Tho. 2. 2. q. 70.*
h 11. *q. 5. per totum.*
i *Abb. in ca. cū eſſet d. teſta. Barto. in l. omnes popul. ff. de iuriſd. omn. iud. Fort. Grac. de vlt. fi. nu. 247.*

ARTICVLVS II.

Vtrum pro crimine clam commiſſo admittantur leuiores probationes.

Reſpondeo dicendo, quod licet in his, quæ ſolent clam fieri, ſufficiāt leuiores probationes, Prout ꝓbatur in iure *k* & notat Bartolus, at in cauſis criminalibus ſemper requirūtur duo teſtes omni exceptione digni, & ideo non ſufficit, quod producantur inhabiles eo prætextu, quod delictum ſit clā factum. At in cauſa hæreſis etiam clādeſtinæ, ſpecialiter admittuntur inhabiles, vt puta participes, vel excommunicati, vt dicitur in iure. Et comprobatur ſupradicta opinio in quadam Decretali, in qua licet ſtuprum ſoleat fieri clam, & ideo difficulter probetur, prout dicitur in iure, non tamen admittūtur domeſtici. Nec obſtāt adducta ab Alexādro, *l* nam prout reſpōdet Alciatus, *m* domeſtici ibi admittuntur quoad faciendum iudicium, non quoad probationem, vt tenet Gloſſa *n* cōmuniter recepta, & tenent Abbas, & Imola, & Doctores communiter. Et in criminibus regularium, quæ occultè committuntur, etiam domeſtici admittuntur ad probationem faciendam; cum ab alijs commodè non poſſint probari, quod ab ijs, quæ tradūt Doctores, non eſt alienum: nam quando agitur de delictis, quæ occultè committuntur, ac ob id ſunt difficilis probationis, tunc ſufficiunt violentæ pręſumptiones etiam ad condemnādum, vt in ſpecie ſentit Paulus de Caſtro, *o* quam opinionem tenet Hyppolytus, & receptam à Doctorib. aſſerunt Carrerius, & Corraſius, & eam ſeruare Curiam aſſerit Caſſaneus, & latè Maſcardus, & tradunt etiam Aymō, & Decilio Rotæ. Quibus adde *p* Hoſtienſem dicentem, quod in his, quæ in occulto committuntur & certa probatio haberi non poteſt, indicia probabilia, & vrgentes præſumptiones habentur pro ſufficienti probatione.

Denique omnium receptiſſima eſt opinio, quod in his, quę ſuapte natura difficulter probari poſsūt probatio ſufficit per coniecturas, vel probationes, quæ in alijs cauſis non cenſentur ſufficientes probā ſit allegādo multos, & multa reſoluit doctiſſimus Luſitanus Barboſa. *q* Non tamen dictæ coniecturæ ad pęnam ordinariam imponendam ſufficient.

k *l. non omne §. a barbaris ff. de re milit. cap. veniens el 2. & c. licet ex quadam et c. præterea extra de teſtibus Bar in l. de pupi lo. § ſiquis ipſi pratori. ff. de noui oper. nunc.*
l *Alę. conſ. 150. vol. 5.*
m *Alciat. d. prę ſum. ca. reg. 1 q. q. 39. nu. 10. & 11.*
n *Gl. in l. fin. C. de accuſat. Abbas. Imo. et Do Elo. in cap. 1. de confeſſ.*
o Paul. de Caſt. conſ. 299 col. pe. ad med. l. 2. Hippol. in Rubr. de prob. num. 138 Carre. de homic in prin nu. 105. pag. 62. Coraſ. in l. 2. lect. 2. nu. 7. ff. ſolut. matr. Caſſa. in conſue tudinib. Burgūdia Rubr. 1. §. 2 gl. el apreuen. num. 59. p. 102. Maſcar. de probat. 3. par. con. 1124. nu. 8. & con. 122. nu. 16. Aimo. cōſ. 178. nu. 8. Rot. deciſ. 113. nu. 2. p. nouiſſi.
p *Hoſt. in Sū. tit. de filijs presbyt. n. 1. in fin.*
q *Barbat. in l. 2. in prin. n. 80. ff. ſolut. matr.*

ARTICVLVS III.

Vtrum ſemel malus ſemper præſumatur malus.

Reſpondeo dicendo, quod qui fuit malus, etiā nunc præſumitur malus, prout in regula *r* iuris probatur, de qua latè per Hippolytum. Ex qua infert Salicetus, *s* quod vbi plures fuerunt in rixa, & reperitur vnus vulneratus, poterit Iudex peruenire ad torturam contra illum, qui alias ſimile delictum commiſerit quam opinionem ſequuntur recentiores. *t* Quæ tamen regula habet locum, & intelligitur in eodem genere mali, vel illi ſimili, vt tradit Alciatus. *u* Verum eſt tamen, quod qui eſt malus in vno, habet cōtra ſe non modicam opinionem, quod ſit malus in alijs, propter magnā connexionem, quam habēt vitia inter ſe: & ſic in quodā Canone, *x* ex vna ſpecie delicti paterni præſumitur filii laboraturi. Hoc tamen nō procedit, quādo aliquis ſtetiſſet probus, & abſtinens ab alio, vel ab illo delicto per aliquod tempus, ſaltē per triennium magnam agendo pęnitentiam, puta quia ingreditur religionem, iuxta ea, quæ in iure *y* notantur, & tradunt Angelus, & Salicetus; nec etiā procedit in delictis, quæ per naturam, ſeu ætatem alterantur, licet enim iuuenis fuerit libidinoſus, non præſumitur idem vitium in ſene, vt cum Bartolo, & Felino reſoluit Alciatus. *z*

Prædicta autem regula, Quod ſemel malus ſemper præſumitur malus, intelligitur reſpectu futurorum, quia qui fecerat alias delictū, præſumitur ſimile in futurum facturus, ſed reſpectu pſentis iſta præſumptio non facit probationem, ſed ſuſpicionē tantum. Vnde colligitur, quod ſi monachus condēnatur, quia furtum quoddam commiſit, non propterea præſumitur cetera commiſiſſe, prout tenet Innocentius, *a* Abbas, Imola, Ioannes de Anania, & latè Felinus: bonus autē ſemper præſumitur bonus etiam nunc, vt dicitur in iure. *b* quia de trāſacta victa addiſcimus, quid de ſequēti conuerſione præſumamus, argumēto cuiuſdam textus, *c* & tradit Felinus. Quæ omnia ſunt notanda pro ſolutione cauſarum regularium, quādo ad pręſumptiones recurrere oportet.

r *Reg. ſemel malus de reg. iur. lib. 6. Hippo. ſingul. 74.*
s *Sal. in l. ſi vlt. col. 1. de q.*
t *Moderni in l. 1. in pract. vlt. col ff. de q.*
u *Alciat. de pręſum. reg. 2. præſump. 7. num. 2.*
x *c. ſi gens Anglorū 56. diſt.*
y *§. hinc autem nobis in Auth. de monachis. vbi Ang. Sali. in l. fi. §. ſi fideiuſſor. ff. qui ſatiſdare cogat.*
z *Alc. vbi ſup. num. 3.*
a *Innoc. Abb. Imo. Anania Fel. in c. fraternitas de heret.*
b *c. mandata de pręſump.*
c *l. non omnis §. a barbaris. ff. de re milit. Fel. in c. cum in iure in prin. de offic. deleg. & in fin. 4. col. 1. de probat.*

ARTICVLVS IV.

Quomodo teſtes ſunt examinandi.

Reſpondeo dicendo, quod teſtis debet eſſe oī exceptione maior; illi autē ſunt omni exceptione maiores, q nulla legitima exceptione reijci

poſſunt,

poſſunt, prout aſſerit Panormitanus. *a* Et vnus teſtis cum confeſſione facta ſuper conſtantia actus, hicet obiter, nihilominus probat, ex quadam Decretali, *b* vbi Panormitanus, & alibi Bartolus. Aduertendum etiam quod ſi duo teſtes, quorum quidam pro reo ſtat, alter verò pro actore, ſemper maior fides adhibéda eſt ei, qui rei cauſam tuetur, niſi perſona pro actore faciens; aliqua magna dignitate, authoritate, vel probitate eluceret, vt proponitur à Soto. *c* Et teſtes contra reum adducti id tantum probant, quod aduerſus eum in iudicium affertur, & nullo pacto vim habent contra eum, qui eodem crimine aſtringeretur, vt dicitur in iure, *d* & tradit Panormitanus. Prætereà eſt aduertendum, quod magna cura in examinandis teſtibus eſt adhibéda, delata enim crimina per ſuas circunſtantias in diuerſos articulos diſtinguenda ſunt. Quę circunſtátiæ his verſibus notantur.

a Panor. in c. 1. de teſtib. & in c. 1. de conſangui. & affin.
b c. ſi. de ſucceſ. ab inteſtat. vbi Panorm. nu. 15. Bar. in l. admonédi. ff. de iureiur.
c Sot. l. 5 de iuſti. q. 7. ar. 3.
d l. denúciaſſe ff. de adul. Pan. in c. ſignificaſt. de adul.

Quis, cui, cur, quomodo, quando, vbi, quibus auxilijs, aut ſocijs.

Scimus enim ex locorum varietate, frequêtius teſtium mendacium eſſe compertum, vt etiam ex diuerſa loci ratione, vt in Daniel*e* legimus. Excutiant igitur iudices diligenter, an teſtis nimis prôptè reſpondeat, ſignum eſt enim, quod conuentione inter ſe facta teſtimonium ferendum ſe contulerunt; quod ſi nimis eſt perplexus, conſcientia deterreri, non minimum eſt iudicium. Illuſtremus hoc exéplo, vt melius intelligatur, ſi enim quiſpiá de carnium eſu ad cauſam dicendam cogeretur, proferretque eius maleficij teſtes in articulos, debet huiuſmodi delatio deſumi hoc pacto. Quo die hoc crimê ſit commiſſum, cum quo loco eius rei actio ſit, tertio vtrú ſolus, an cum alijs carnes ederit, deinde quo loco ipſi teſtes manebant, vt huiuſmodi crimen perſpicerent; quinto cuius eſſent generis illæ carnes, quę edebantur, & de hoc debent examinationes deſcribi, N. teſtis vocatus, & medio iuramento examinatus ſuper proceſſu, & tota cauſa, & primo interrogatus reſpondit.

e Dan.

ARTICVLVS V.

Utrum ſola ſcriptura priuata faciat plenam probationem.

RESpondeo dicendo, quod ſi quis in aliqua, verbi cauſa, epiſtola confiteatur ſuum delictum, ſola illa ſcriptura priuata, ſine alijs teſtibus, ſufficit ad plenam probationem, dummodo in iudicio recognoſcatur ab ſcriptore reo, prout tradit Rebuffus, *f* & notát Couarruuias, Auendannus, & Auiles, hoc tanquam clarum præſupponentes, ſolùm enim quærunt, vtrum habeat executionem paratá. Quinimmo aiût, quod ſcriptura habetur pro recognita ob contumaciam rei nolentis reſpondere, & recuſantis competere per quédam textum, *g* qué ad hoc commendat Couarruuias, Auendannus, & Didacus Perez. Quod verum eſſe intelligunt, dummodo ad cognitionem faciendam perſonalis citatio pręcederet, niſi dolo, & fraude reus effugeret citationem, & latitaret; tunc enim ſufficiunt edicta conſueta. At ſi reus in iudicio compareret, & negaret ſcripturam à ſe ſcriptam, & actor teſtibus careret, quibus veritatem probare poſſet tunc actor à iudice petere debebit, quod reum compellat ad ſimilé ſcripturam manu propria ſcribendam, vel prodat aliam ſcripturam à reo ſcriptam, & ſubſcriptá vt ex ea comparatione literatum poſſet fieri recognitio iuxta quandam Authenticá, *h* per quá ita teneti Baldus, Hyppolytus, & Gregorius Lopez. Et poſtquam reus eá ſcripſerint, aut prolata fuerit alia ſcriptura ipſius, iudex debet eligere ſcribentes peritos in arte, & ſub iuramento eos aſtringere ad deponendum ſuper comparatione. Aduertendum tamen, quod huiuſmodi comparatio nô inducit plenam probationem, ſed ſemiplenam, vt poſt alios reſoluunt Cuoarruuias, *i* & Paz. Et tunc actor petere debet, quod iuraméntum eo deferatur in ſupplemêtum probationis iuxta quendam textum, & tradit Paz, *k* qui licet agat tantùm in cauſa ciuili, idem omnino aſſerendum eſt in cauſis criminalibus: verbi gratia, quando reus in ſcriptura priuata ſuum confitetur delictum, vel ſcribit peccata aliorum, ratione quorum ipſi infamentur, & apud iudices ad recompenſationem per viam denunciationis, vel accuſationis accedunt.

f Rebuf. in tra. & chirog. & ſchedul. recog. n. 44 Cou. lib. 2. varia. c. 21. n. 4. Auenda. in cap. prato. 2. p. c. 3. n. 1. verſ. aliquam tamé. Auiles in c. prato. c. 10. in gloſ. ver. excu. n. 33.
g c. ſi. de confeſ. Cou. l. 2. var. c. 21. nu. 4. in fin. Auen. in c. prato. 2. p. c. 30. n. 4. Perez. in l. 4. ti. 8. lib. 3. ord. col. 1090.
h Auth. de inſtr. caut. & fid. §. ſi quis igitur. Hippol. in Rubr. de prob. Lopez. in l. 129. ti. 18. p. 3.
i Cou. pract. qq. cap. 26. num. 6. Paz. allegádus.
k Paz. in pract. cri. 4. p. 10. 1 c. 1. a n. 25. vſq. ad n. 31.

ARTICVLVS VI.

Vtrum denunciator faciat numerum cum alio teſte.

RESpondeo dicendo, quod cum accuſator teneatur adducere teſtes idoneos in ipſum accuſatum, & eius delictum probare, clarum eſt, quod ipſe in iudicio non valet pro teſte. At loquendo de denunciante, vtrum in denunciatione valeat pro teſte, magis dubitatur. Aragon *l* enim tenet, quod non. At contrariam opinionem tenent Soto, *m* Simaneas, & Nauarrus, & Bannes, quod probant ex Euangelio, vbi denunciaturus iubetur pręhabuiſſe vnum, aut duos, teſtes, vt cum vno ipſe faciés aliuni haberentur duo, & cum duobus tres. Et certè ego non video, cur iuridice loquendo, denunciator à teſtificando repellatur, ſi ipſe denunciator prius fraternaliter reum correxerit, hoc enim faciens indicat, non maleuolo animo denúciationem intimaſſe, cum correctionem videns non profeciſſe, ad denunciationem procedat, vt hac via poſſit denunciatio ſpiritualiter proficere.

l Arag. 2. 2. qu. 33. art. 6. verſ. ſed eſt aliud du.
m Soto. de ſecr. memb. 2. q. 4. p. 4 a. col 2. & l. 5. de iuſti. q. 6. ar. 2. con. 4. Simá. de inſtit cath. n. 5. Nau. in Rub. de iudi. n 19. in fi. Bannes. 2. 2. q. 33. ar. 85. ver. 3.

QVAESTIO XIV.

De correctione fratrum quoad teſtium interrogationes, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 *VTrum teſtes neceſſario debeant interrogari à iudice.*
2 *Vtrum perſona notarii adſcribenda dicta teſtium ad apices iuris pertineat.*
3 *Quomodo ſaluanda ſit conſuetudo aliquarũ religionum, in quibus per ſeipſos iudices regulares ſcribunt ea, quæ à teſtibus dicuntur, non adhibito notario ordinis.*
4 *Vtrum teſtis poſſit deponere dictum ſuum in ſcriptis poſt iuramentum, taliter quod ipſe ſcribat ſuum dictum.*
5 *Vtrum in cauſis ordinis ſint à iudice teſtes neceſſario inquirendi.*
6 *Vtrum teſtes ſint interrogandi de loco, tempore, et cauſa ſui dicti.*
7 *Vtrum teſtes poſſint interrogari de occultis.*
8 *Vtrum teſtes, vt valeant, ſint ſub iuramento interrogandi.*

Digitized by Google

ARTICVLVS I.

Vtrum teſtes neceſſario debeant interrogari à iudice.

Reſpondeo dicendo, quod ſecundum ius, iuramenta teſtibus deferre, interrogare, atque examinare, officium ipſius iudicis eſt, non autem Notarij, niſi à iudice notario demandetur, prout ordinat quædam lex, *a* vbi notant Gloſſa, Angelus, Baldus, Bellamera, Abbas, & Lanfrancus, omnes enim concludunt, quod iudex impeditus hoc notario committere poſſit per quãdam Authenticam, *b* & id ipſum tenet Alexander. Verum eſt tamen, quod iudex non poteſt propria manu ſcribere dicta teſtium, ſed à Notario debent literis mandari, aut ab ipſis teſtibus, ſi ſciant ſcribere, vt dicetur articulis ſequentibus.

ARTICVLVS II.

Vtrum perſona Notarij ad ſcribenda dicta teſtium ad apices iuris pertineat.

Reſpondeo dicendo, cõcluſionem eſſe indubitabilẽ, qd in iudicio, ſiue ordinario, hoc eſt in illo, in quo de apicibus iuris curatur, ſiue extraordinario, hoc eſt ſũmario, in quo ſola veritate inſpecta proceditur, & iuris apices non requiruntur, vt ſententia dicatur aliqua, & habeat fundamentũ requiritur, quod in tali iudicio interueniat perſona publica Notarij, Tabellionis, ſeu Scribæ, qui acta ſcribat, vel eo deficiente interueniant duo teſtes idonei, qui vniuerſa iudicij acta conſcribant. Hoc expreſsè determinatum eſt in iure, *c* dicente, *Statuimus, vt tam in ordinario iudicio, quàm in extraordinario iudex ſemper adhibeat, aut publicam (ſi poteſt habere) perſonam, aut duos teſtes idoneos, qui vniuerſa iudicij acta conſcribant.* Adeo hoc eſt verum, vt licet ſecũdum ius *d* ſemper pro ſententia præſumatur, attamen ſi iudex procedat in aliqua cauſa ſine ordinaria, ſiue ſummaria, non ſeruato ordine proceſſus, aut non adhibendo Notarium, aut non fulminando ante duos teſtes acta proceſſus, non ſtat præſumptio pro ſententia ab eo lata, & nullius valoris eſſe reputabitur, vt probatur in multis iuribus, & tenet Gloſſa. *e*

Quod inſuper confirmatur ex quadam Clementina, *f* in qua traditur modus, qui debet haberi in cauſis, in quibus de apicibus iuris non curatur, quę in multis eius partibus mentionem facit actorum proceſſus, quæ ait, ſi deficiãt, iudicatum nullius eſſe valoris, vel momenti, vt patet ex cõtextu dictæ Clementinæ, ibi, *actis tamen continuo ſcribẽdis*, & ibi, *ad exhibẽda oĩa acta, & monumẽta*, & ibi, *probatione, & aliis actitatis*, & ibi in verſiculo, *quo omnia*, vbi dicit, quod iſta ſunt ſeruanda etiam in illis caſibus, in quibus ſimpliciter, & de plano, & ſine figura iudicij proceditur, ſicut pceditur in cauſis regulariũ.

Corroboratur hoc præterea cõmuni Doctorũ *g* reſolutione dicentium, quod ſententia lata, ſine eo, quod cõſtet de proceſſu, eſt ipſo iure nulla. Ita tenet quædã Gloſſa, & Innocentius, & Ægidius, Alexan. & Caſſiodorus affirmans poſt Alexandrũ hãc eſſe communem, quod etiam amplectitur Vannius in ſuo tractatu de nullitatibus, adeo hoc eſt verũ, vt iudex, ad quẽ appellatur cognita proceſſus nullitate, non poteſt reformare ſententiam reformando proceſſum, ſed debet ſtatim pronunciare ipſam ſententiam nullius eſſe valoris, & momenti, vt tenet Abbas, *h* poſt alios per quandam Decretalem, quam ad hoc commendat Baldus, & tradunt Alexander, & Decius.

Confirmatur hoc præterea; nam partes, quibus hoc competit, non poſſunt talem ſententiã approbare, quia quando proceſſus, & ordo eſt ſubſtãtialis, à partibus aliquo modo admitti, vel remitti poteſt; & illud dicitur ſubſtãtiale alicuius rei, ſine quo illa res eſſe nõ poteſt, ſicut non poteſt eſſe vẽditio, & emptio ſine pretio, vt dicitur in iure, *i* & eodẽ modo ſententia ſine proceſſu ſuo ſubſtantiali conſtare nõ poteſt, vt formaliter arguit Bartolus, *k* & tenet expreſsè Baldus. Et ratio huius doctrinæ in promptu adeſt, eſt enim in iure firmatum, ad vtilitatẽ publicam pertinere proceſſum in cauſis ciuilibus, ſiue criminalibus, ſiue publicis adeſſe ſecundum Cardinalem, *l* quod ius publicum etiam conſentientibus partibus minime poſſunt iudices in aliquo derogare, vt traditur in iure *m* & tenet Alexander, in ferior enim contra legem ſuperioris diſpenſare nõ poteſt, vt poſt alios tradit Capicius, *n* & Crauetta.

Denique noſtra ſententia confirmatur ex præfatione dictæ Decretalis, vbi Innocentius III. in Concilio Generali ſtatuere volens, vt acta proceſſus in iudicio tam ordinario, quàm extraordinario fiãt à iudice adhibẽdo ſemper Notarium, aut duos viros idoneos, qui fideliter vniuerſa iudicis acta conſcribant, rationem huius aſſignat dicens, *quoniã contra falſam aſſertionem iniqui iudicis innocẽs litigator quãdoque non poteſt veram negationem probare*, clarè in his verbis innuẽs; quod cõuenit acta proceſſus per notarium, vel per duos viros idoneos à iudice adhibitos conſcribi; ne detur anſa iudicibus iniquis ſecundum eorum deprauatum libitum acta conſcribere, vt innocens puniatur. Sicut enim magis præſumitur pro notario, etiam teſte negante id dixiſſe, prout dicit Speculator, *o* Abbas, Felinus, & Alexãder, ita magis præſumetur pro iudice ſcribente contra miſerum teſtem, & partem, negantes talia dixiſſe, & ſic corrueret veritas in tribunalib. contra ius naturale, diuinum, & humanum, fraudib. & dolis obuians; ex quibus conſtat conſcribi acta proceſſus non à iudice, ſed à Notario in præſentia iudicis, non eſſe quid de apicibus iuris, ſed quid pertinens ad eſſentialia.

Ex quibus colligitur, non videri iuridice agere quoſdam iudices regulares, qui non ſolùm non ſumunt iuramenta à teſtibus eos examinãtes in cauſis regularium, ſed eorum depoſitiones propria manus ſcribunt, dicentes ſcribi à Notarijs religionũ, qui alio nomine Secretarij nuncupantur, pertinere ad apices iuris, & non vbi proceditur de plano, & ſine figura iudicij, ſic vt proceditur in cauſis regularium, ſufficere acta proceſſus, & dicta teſtiũ à iudice propria manu ſcribi. Hoc enim eſt expreſsè contra ea, quæ ordinantur in capite, *quoniam contra de probationib.* vt patet ex eius præfatione & litera, ibi, *iudicio extraordinario*, iũcta gloſſa ibi; extraordinarium enim iudicium eſt illud, in quo proceditur non ſeruatis iuris apicibus, ſed ſummariè, & de plano. Et aduertendum præfatam Decretalem habere locum etiam, quando proceditur per viam inquiſitionis, ſicut proceditur inter regulares, vt tenet Gloſſa *p* communiter recepta, quod eſt iudicium extraordinarium, vt teſtatur Ripa *q* & ex multis probat Decius, argumentis contrariorum ſatisfaciens.

a l. hac conſultiſſima. §. ſiquis aut. de teſta. & ibi gl. v. depoſitiones & Ang. C. de teſti. glan l. inbem. C. de liber. cau. Bal. in l. qui teſ. C. de teſtib. Belamera dec. 18. Abb. in c. quoniã contra poſt n. 35. § ibi. Lanfran fin. q. to. de proba. idẽ Abbas in ca. cũ Bar. de re iudi.
b Auth. de defenſorib. ciuit. Alexã. in l. hac conſultiſſima. §. ſiquis autem C. de teſta. & cõſ. 70. n. 13 lib 3.
c c. quoniam cõtra de probat.
d l. 2. C. de offi. ci. iudi. col. vir bonus. ff iudicatũ ſol. c. bona de elec. c. in præſentia de renunc.
e Authen. de his qui ing. ad appel. c. ſi illud col lat. 5. argu. cap. cũ olim. de priuil. c. ſicut de re iudi. gl. in c. quoniam contra de prob.
f Clem. ſæpe. de verborum ſignific.
g DD. in c. quoniam contra de proba. vbi gl. 5. & Innoc. et aly eire. ſi. & in ca. cum in iure de off. deleg. Aegidius cõſ. 89. Ale. conſ. 22. 2. Caſio. tr. qualiter, & a quo poſſit, & debeat nullitas probari & tr. nullitat. ex defectu proceſſus nu. 14. de. t. in 2. de praeſũ. Sar. ſuper regulas de triem. q. 33. Vã. de nullit.

h Abb. in 3. & 4. not. in c. cũ di lec. per ipſum de empt. & vend. Bald. in l. 2. not. 14. de empt. & vend. Ale. conſ. 79. verſ. eſt verũ l. 2. Dec. cõſ. 484.
i §. pretium inſti. de empt. & ſ. tia. ff. eo. tit.
k Bart. in l. pro luca. col. 2. ver. dico. C. de ſent. & interlocu. omn. iudic. Bal. ibi col. 1. verſ. item. præmitto.
l Cardin. in d. Cle. ſæpe q. 12. de ver. ſignific.
m l forma. C. de off. præfect. pret. Alex conſ. 36 in fin. lib. 2.
n Cap deciſ. 46. in fin. Crauet. conſ. 182. col. 2. in princ.
o d. c. quoniam contra Specu. de teſte. §. 1. verſ. de teſte. Abb. & Felin. c. cũ tam ſam t. in ſi. ſup. de teſti. Ale. conſil. 74. col. vlt. vol. 1.
p Gl. in d. c. quoniam contra.
q Rip. nu. 54. in rubr. extra de iudic. & Dec. ibi lect. 1. n. 7.

ARTI.

Digitized by Google

ARTICVLVS III.

Quomodo ſaluanda ſit conſuetudo aliquarum religionum, in quibus per ſeipſos iudices regulares ſcribunt ea, quæ à teſtibus dicuntur, non adhibito notario ordinis.

RESpondeo dicendo, conſuetudinem eſſe aliquarum religionum quam in noſtra Minorũ video apud graues, & doctos obſeruari, dicendo.n. ex officio per viam inquiſitionis procedunt, interrogant teſtes, & eorum dicta, & reſpõſa ipſimet propria manu ſcribunt, ſine eo quod notarium, & ſecretarium ad id aſſumant. Quam conſuetudinem ex duobus exiſtimo poſſe ſaluari.

Primo ex eo, quod fratres videntes ſuos iudices regulares procedere magis ad correctionem, quã ad vindictam, ius ipſis competens ex præfata Decretali *a* renunciarunt, vt ſubdite, & ſubiecti ſuis prælatus per votum ſolemne obedientiæ, reſpectu cuius in multis iuri ſuo renunciaſſe ſentiũt, vniuerſi patres, & præfato iuri, de quo in præſentiarum nolle vti potuerunt, nam ſecundum ſententiam doctiſſimorum virorum, deciſio præfatæ decretalis nõ procedit in caſu, quo inter partes ſit pactũ, vel conuentio, ne acta iudicialia in cauſis magnę quantitatis ſcribantur, iuxta formam in ea præſcriptam, & iudici poteſtatem faciunt procedendi abſq. ea, prout tenet Abbas, *b* Imola, Felinus, Pariſ. Berous & Alexand. Pro qua ſententia facit, nam pręfata decretalis emanaſſe videtur in fauorem, & vtilitatem priuatorum nempe litigantium, vt contra falſam iudicis aſſertionem poſſent ſemper negatiuam facile probare, ac proinde poterunt illi per conſenſum huic fauori renunciare iuxta vulgatiſſimam regulam iuris, *c* qua cuilibet iuri ſuo renunciare permittitur.

a c. quoniam cõtra de probat.

b Abb. num. 2. Imol. n. 15. Fel. n. 3. Pariſ. n. 19. in d. c. quoniam contra Ale in l. ſciendum. n. 15. ff. de verb. oblig.
c l. penult. C. de pact. c. ad Apoſtolicã. de reg.

Nec obſtat ſi obijcias, ex huiuſmodi pacto & conuentione, & conſenſu delinquẽdi occaſionem præſtari iudici falſum aſſerenti, quod tamen Pontifex hic vitare intendit, & inde conuentio hæc vti illicita contra legem valere non debet, iuxta ſacros Canones. *d* Reſpondetur enim, verius eſſe, ſecundum Doctores communiter, Pontificem in pręfata decretali principalius intendere litigantium fauorem, vt ſi velint, habeant facilem modum probandi ex ſcriptura negatiua; quæ antea non ſine difficultate probabatur, & ſicut ante hanc conſtitutionem, quo tempore acta non ſcribebantur, & iudici circa proceſſum credebatur, non erat iniuſta lex, quę ſcriptura non egebat, ſic hodie poſt dictam conſtitutionem, quæ litigantium laboribus prouidet, non erit iniqua conuentio, per quam ad illud ius antiquum regreſſus fit à litigantibus, proinde ac ſi præfata conſtitutio minimè emanaſſet.

d c. ex parte de conſuet.

Aduertendum tamen, quod quamuis Abbas, *e* Decius, Niconicius, & Carnacenus, reſoluant ex huiuſmodi conuentione, & partium conſenſu, per quem a partibus data eſt facultas iudici, vt ſine ſcripus cauſam expediat, & quod neceſſario ſequatur, præfatos paciſcentes, & conſentientes voluiſſe, vt ipſius iudicis ſimplici aſſertioni credatur, nihilominus tamen oppoſitum verius eſt, immo eidem non eſſe credendum, ſed aliunde probanda eſſe iudicij acta, vel ex teſtibus, vel ex partium confeſſione aſſeruntque poſt alios Alex. *f* & Felinus, affirmans ita communiter teneri, tũ quia eiuſmodi conuentio, & cõſenſus, & ſcripturæ renunciatio, eſt quid odioſum, & ſtricti iuris, & inde neceſſario reſtringi debet. Tũ etiam quia ſi cũ iudicio aduertas, quo præfata conſtitutio induxiſſe videtur. Primum acta omnia eſſe ſcribenda; Alterum vero, non eſſe iudici credẽdum circa proceſſum, niſi quatenus ex actis conſtiterit, ac ſoblata actorum ſcriptura, ex illa partium conuentione adhuc durat alterum vinculum, ſcilicet, ne credatur iudici, quoties enim alicui duo competunt remedia, vno renũciato, alterum remanet, prout definitum eſt in iure. *g*

e Abb. n. 3. Decius n. 7. Nicen. n. 104. Carn. n. 36. in d. ca. quoniam contra.

f Alc. vbi ſup. nu. 23. Fel. d. c. quoniã contra nu. 3.

Nec Decij *h* conſideratio contrariam opinionẽ iuuat, nempe ex partium conuentione regreſſum fieri in ius antiquum, quo attento, ante præfatam decretalem *i* iudici credebatur. Id enim falſum eſt, vt conſtat ex alia Decretali *k* à Pariſio ponderata.

g §. affinitatis inſt. de nupt. l. ſi domus. ff. de ſeruit. vrban. prędio.
h Dec. d. nu. 7.
i d. c. quoniam contra.
k c. cum à nobis 28. de teſt. Pariſ. ib. n. 22.

l Nec ſatisfacit illorum diſtinctio, qui differentiã conſtituunt inter acta ordinatoria iudicij, qualia ſunt comparatio, contumacia, præſentatio teſtium, & ſimilia, & inter acta deciſoria, & ſubſtantialia iudicij in libello, in ſcriptis, & in litis conteſtatione, & in eo quod ſententia in ſcriptis feratur, vt ſcilicet in illis obtineat contraria opinio, vt ſcilicet, iudici credatur, quia in eis non agitur de tanto pręiudicio, in his verò procedat noſtra opinio, quia in hac ſpecie longè maius præiudiciũ vertitur, ita Abbas, & communis ſecundum Pariſium, & Ferretũ. Hoc tamen refellitur, quia verius eſt etiam in ordinatorijs iudicijs nunquam ſimplicis iudicis dicto ſtãdum eſſe, ſiquidem in illo fundatur totius cauſæ deciſio, & inde ſi acta illa falſa conſtiterint, graue damnum alteri ex litigantibus inferri poterit, qui forſan neque citatus, nec cõtumax fuit, cuius oppoſitum iudex affirmat, ac proinde ei non eſſe credendum, affirmant Romanus, *m* & Felinus.

l Abb. in d. cap. quoniã contra n. 3. Pariſ. n. 13. Ferret. nu. 8.
m Rom. in l. ſciẽdum n. 63. ff. de verb. oblig. Fel. in d. c. quoniam contra nu. 3.

Secunda via, hæc praxis regulariũ poteſt defendi ex eo, quod inter regulares de cauſis minimis ſępe agitur: Et præfata decretalis in cauſis exiguis & minimis locum non habet, in his enim ſine ſcriptura ſtandum eſt ſimplici iudicis aſſertioni, vt in ſpecie docuerunt Abbas, *n* Imola. Felinus, Berous, & eſt communis ſecundum Pariſium, & Ferretũ. Pro qua interpretatione facit, nam iure noſtro in his exiguis regulariter non ita ſeruatur rigor formæ, & iuris ſolemnitas, argumẽto eorum, quæ in iure *o* notantur. Item quia in his modicis ſimplici Nuntij aſſertioni creditur, vt dicitur in iure *p* iuncta ſua gloſſa, ergo à fortiori debet credi ſimplici iudicis aſſertioni, argumento eorum, quæ in eodem iure *q* notantur, & ita ſecurè tenendum eſt, quamuis contrarium defendat Decius, *r* & poſt eum Niconicius.

n Abb. num. 3. Imo n. 15. Fel. n. 1. Bero. n. 21. Pariſ n. 14. Ferret. n. 6. in d. ca. quoniã contra.
o l. leuia. ff. de accuſ. c. terrulas 11. q. 2. Corſet. in tra. de minimis Tiraq. in trac. de maic in reb. exiguis habend.
p c. parati iuncta gloſ. v. ſuus Nuntius inf. de appel.
q Auth. multo magis. C. de ſacroſan.
r Dec. n. 7. d. ca. quoniam cõtra.

Nec huic communi opinioni obſtat generalitas præfatæ decretalis, *s* ibi, *vniuerſa iudicij acta*, ex quo qui totum dicit, nihil excludit, vt dicitur in iure. *t* Nam reſpõdeo, verba hæc vniuerſalia reſtringenda eſſe de habilitate, vt intelligantur in cauſis habilibus ad ſcribendum argumẽto eorum, quę in iure *u* notantur. Quales non ſunt cauſæ modicæ quantitatis, ſiquidem in eis credendum non eſt, voluiſſe Principem acta conſcribi, quia in ea ſpecie vltra temporis dilationem ſequerentur expenſæ excedentes valorem, & æſtimationem principalis, contra quandam iuris regulam *x* de qua per Pinelum.

s d. ca. quoniam contra.
t c. ſi Romanor. 21. d.
u l. vt gradatim in prin. ff. de muner. & honorib.
x l. mediterraneo C. de anno et tribus. l. 12. Pin. in l. 2. C. de reſcind. vend. 1. p. c. 1. nu. 28.

Quod ſi adhuc inſtetur ex particula *Semper*, pręfatæ Decretalis, *y* quæ ad omnem cauſam referenda eſt, iuxta in iure *z* notata. Facile reſpondetur, ſi aduertas, eiuſmodi exigua, & minima, ſecundũ prudentum opinionem, conſiderari & regulariter haberi, ac ſi non eſſent, vt notatur in iure, *a* & poſt Diuum Thomam tradit Nauarrus, ſecũdum enim Docto-

y cap. quoniam contra.
z c. 1. de ĩ integ. reſt. l. 1. ff. ſolut. mat.
a Nau. in prælu. 9. nu. 12. & ca. 17. nu. 2.

Doctores, paruitas rei in quauis materia excuſari ſolet. Vnde dictio illa *Semper*, conſiderari debet in illis caſibus dumtaxat, in quibus ſcriptura, ſecūdū rectam rationem boni viri arbitrio, locum habere debet. Quod ipſum colligo ex præfata decretali, nō enim dicit in vniuerſis cauſis acta ſcribenda eſſe, ſed vniuerſa acta ſcribenda eſſe, quaſi velit in illis cauſis, in quibus ſcriptura neceſſaria eſt, præfatam decretalem locum habere.

Nec ſupradictis obſtat, rationem in ea decretali præſcriptam habere locum in cauſis minimis, ſicut & in arduis, nam vt aduertunt Pariſius, *a* & Mantuanus, in exiguis non eſt veroſimile, neque præſumendum iudicem, pro quo ius *b* præſumit, falſum aliquid aſſeuerare. Quod ſi inſtas minima ſæpe in iure *c* conſiderari, facile reſpondeo, illud verum eſſe eo caſu, quo plane conſtat, aliquem præiudicari in aliquo, aut damno affici, ſecus tamen eſt in noſtra ſpecie, in qua non ita contingit, ſi quidem in cauſis modicis diuerſa militat ratio, & pro iudice præſumitur in eis nolle alicui præiudicare, aut calumniam. Quæ autem cauſæ modicæ dicantur arbitrio iudicis relinquitur, ex traditis per Menochiū, *d* diuerſas circa hoc referentem opiniones: & ex traditis per Auiles, *e* & Gregorium Lopez. Ex quibus patet, quomodo præfata iudicum regularium praxis, qui ad acta proceſſus cōficienda non adhibent notarios, poſſit ſuſtineri, & defendi. Quomodo autem ipſi poſſint creare notarios regulares ad huiuſmodi cauſas, & ad inmandas literas Apoſtolicas, in tertio tomo, in q̄ſtione de notarijs dicetur.

a *Pariſ. et Mā. in d. c. quoniam contra.*
b *c. ex præſentia de renun.*
c *l. ſi proprietarius. ff. de dam. infect. l. in maioribus.*
d *Menoc. de arbitris casu 72. nu. 3.*
e *Auil. in cap. præt. c. 36. §. ſūmaria n. 6. Gregor. in l. 41. tit. 2. p. 3.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum teſtis poſſit deponere dictum ſuum in ſcriptis poſt iuramentum taliter, quod ipſe ſcribat ſuum.

RESpondeo dicendo, quod Bartolus *f* tenet, quod teſtis poteſt ſcribere dictum ſuum, & ſic reſpondere in ſcriptis, & per ſcripturam, & additio Abbatis dicit, quod communiter ſeruatur opinio Bartoli Venetijs. Contrariam tamen opinionem, immo quod teſtis non poſſit in ſcriptis reſpōdere, tenet expreſsè Ioannes Andreas, *g* quem ſequitur Abbas, & Salicetus, & ante eos tenuit Speculator, Felinus, & Couarruuias.

Pro reſolutione, dico primo, quod ſi loquamur in cauſis criminalibus, nunc cum teſtis poteſt deponere in ſcriptis, etiam ſi legeret ſcripturam, quia cū in cauſis criminalibus probationes debeant eſſe luce meridiana clariores, in ſcriptis autem non declaratur animus teſtis, ſicut decet. Nam (vt ait D. Hieronymus) vox viua habet, neſcio quid energiæ: & propterea argumento cuiuſdam Authenticæ *h* cōſulunt Doctores, vt iudices in cauſis criminalibus examinent teſtes per ſeipſos, & hoc tenet Abbas, *i* & Couarruuias, quia, vt ait quidam textus, *k* plurimum quoq. in excutienda veritate, etiam vox ipſa, & cognitoris ſubtilis diligentia affert. Nam ex ſermone, & ex eo, qua quis conſtantia, qua trepidatione quid diceret, vel cuius æſtimationis quis in ciuitate ſua eſt, quæ dam ad illuminandam veritatem per lucem emergunt. Ex quib. verbis certò colligitur, teſtem non poſſe deponere in ſcriptis, ſed viua voce, & ſi poterit fieri, iudex p ſeipſum examinare debet, & non committere alicui examinationem, videat quomodo, qua moderatione, & quo animo teſtis deponat, de quo agit Nelus. *l* Ex quibus colligitur, non iuridicè procedere aliquos iudices regulares, qui in cauſis criminalibus mandant teſtib. vt in ſcriptis ſua dicta deponant. Infertur etiā conſuetudinem aliquorum iudicum regulariū, qui in inquiſitione, & viſitatione ſua generali ſuorū conuentuum præcipiunt ſubditis, vt ea, de quibus denuntiant, etiam in cauſis criminalibus ſcribant, & propria manu ſuſcribant, non eſſe (inquam) dictā conſuetudinem iuri conformem, cum dicta denūtiatorum, ſi iuramento firmentur, teſtimonia ſint contra reum efficacia, prout quæſtione præcedenti diximus.

f *Bar. in l. Theopōpus. ff. de Docto prin. nu. 12. Addit. Abb. in c. de teſt. & cap. teſtib.*
g *And. c. de teſtam. Bald. in l. iuſiuran. C. de teſtib. Spec. 3. p. ti. de teſte §. nunc tract. n. 17. Cou. li. 2. varia. c. 13. nu. 6.*
h *authen. apud eloquent. C. de fideiuſſor & ibi Doc.*
i *Abb. in ca. cū cauſam. nu. 12. de teſt. Cou. l. 2. varia. c. 13. nu. 11.*
k *l. de minore §. tormenta. ff. de qq.*
l *Nelus de teſtib. n. 90. vol. 2. tract.*

Dico ſecundo, quod ſi loquamur in cauſis ciuilibus magnæ quantitatis, vel qualitatis, tales cauſæ, quoad ſolennitates, & modum procedendi, æquiparantur cauſis criminalibus. Nam quando tractatur de omnib. bonis, vel maioris partis bonorum, dicitur tractari de vita hominis, & idem eſt, quādo tractatur de honore hominis: nam melius eſt bonū nomen, quam diuitiæ multæ, propter quod etiam tunc requiritur, quod iudex examinet teſtē, & non ſufficit, quod dicat teſtis in ſcriptis licet bene verū ſit, quod tunc legeret ſcripturam, & à iudice interrogatur ſuper ſcriptura, & reſponderet ad interrogationem taliter, quod iudex intelligeret illam ſcripturam eſſe veram, bene valeret tunc dictū in ſcripturis, & in hoc caſu intelligerem doctrinam Bartoli. Et ſi aliquis diceret, quod tunc etiam valeret tale dictum in criminalibus, concedo quidem, ſed maior declaratio requireretur in his, quam in iſtis cauſis merè ciuilibus licet magnæ quantitatis, & qualitatis ſint.

Dico tertio, quod ſi loquamur in cauſis ciuilib. minimis & parui præiudicij, tunc crederem valere tale dictum in ſcriptis, maximè ſi talis eſt conſuetudo, & ſic fit multoties inter ſcribas, & curiales, vt aſſerit Canteta *m* affirmans, ita iuridicè practicari in conſilio ſupremo Regni Nauarræ, vnde nō ſunt condemnandi prælati regulares, qui audientes minima in viſitationibus conuentuum, ea teſtibus & denunciatoribus ſcribi manu propria præcipiunt, & de his amplius in articulo ſequenti.

m *Cante. inq. crim. cap. 2. de pro. per teſtes nu. 8. pag. 150. col. 1.*

ARTICVLVS V.

Vtrum in cauſis arduis ſint à iudice teſtes neceſſario inquirendi.

RESpondeo dicendo, quod in cauſis ciuilib. & criminalibus teſtes debent à iudice præſentialiter interrogari, & examinari, & nullo modo hoc examen eorum ſecretarijs, & ſcribis committere, prout in iure *n* eſt definitum, & tradunt Doctores, Bernardus Diaz, Salzedo, Auendanus, Segura Olanus, Iulius Clarus, Auiles, Azeuedo, & Gregorius Lopez. Multæ enim falſitates ex tali commiſſione oriuntur, perniciosa certè talis commiſſio ab omnibus reputatur, & iudices id facere conſueti ſunt grauiter puniendi, cum ex informationib. ſiniſtrè, & non ſecundum Deum ſumptis malum iudicium neceſſariò ſequatur. Nam iudex ſecundum probata, & allegata debet iudicare, prout in hunc modum nobis ſcriptum reliquit Simācas, o ſcribæ ipſi potius quàm ipſi iudices iudicāt, quia cauſarū vincula diſſoluunt, neq; enim iudices aliud facere poſſunt, quam fidem eorum ſequi, quæ apud iſtos probata fuerint, cōtractuum teſtamentorū, & actorum omnium robur ex fide ſcribarum pendet.

Aliqui tamen à Doctoribus caſus enumerantur, in quibus interrogationes, & examen teſtium ſcribis committi conſueuit, inter quas præcipuum eſt impedimentum ex parte iudicis, eos minimè potentis inquirere, quia verbi gratia, magnis & arduis negotijs eſt occupatus, & ex parte teſtium non potentium ad præſentiam iudicis ad teſtifi-

n *Tex. & gl. in c. 2. de iud. l. 6. gl. in Cle. de of. de leg. Authen. apud eloquētiſſimū et ibi DD. C. de fid. inſtr. li. 26. & 27. nu. 16. p. 3. l. 28 tit. 6. l. 3. recopil. Ber. reg. 717. et ibi Salz. Auē. in c. 17. pretorū 2. p. Segura in direc. iudic. 2. p. c. 2. n. 19. fol. 9. Olan. in authē. v. iudex n. 60. fo. 195. Clar. in prac. §. fi. q. 26. Auiles in c. 37. pratore gl. perfi. Azeue. in l. 18. ti. 6. l. 2. reco. num. 1. & 2. Grego. in dictis leg. Partis.*
o *Simanc. de repub. c. 23. n. 3. pag. 411.*

Digitized by Google

teſtificandum accedere. Aliud eſt, quando res, ſuper qua agitur, leuiſſima iudicatur, prout Felinus, *a* & Auiles poſt alios affirmarunt.

Quando autem iudex ſcribæ examinationem, & receptionem teſtium commiſerit, neceſſarium eſt, vt id ſcriptura conſtet, nam ſi ſine ſcriptura talis cõmiſſio fuerit data, quidquid virtute eius fuerit factum, pro nullo reputatur, prout affirmat Mattheus de Afflictis *b* Menochius Auiles, Paz, Grammaticus, & Gratianus: dicto enim ſcribæ minime debet fides adhiberi, etiam ſi affirmet, ſibi talem commiſſionem fuiſſe factam, prout cum communi, poſt Hoſtienſem, Ioannem Andream, & alios, cõſuluit Alexander, *c* & Gregorius Lopez, contra Bartolum affirmat. Et ſine dicta commiſſione in ſcriptis data, nõ potuit ſcriba recipere depoſitiones, & ſumere iuramentum ab ipſis teſtibus, prout tenet quędam Gloſſa *d* Baldus, & Bonifacius: adeo hoc eſt verum, vt eorum dicta nullam faciant in iudicio fidem, etiam ſi ſint examinata a ſcriba, cui in ſcriptis facta eſt commiſſio, ſi cauſa, ſuper quam teſtificati ſunt, ſit grauis, requiritur enim, quod in tali examine præſentia iudicis non deficiat, vt poſt alios tenet Gregorius *e* Lopez.

Ex quibus infertur non iuridice procedere prælatos regulares, ſuis ſecretarijs teſtium receptionem, & examinationem delegantes, non ſolum in rebus leuib. in quibus talis delegatio poteſt fieri, ſed etiam in reb. grauibus, pro quibus fulminandis, & examinandis experientia, ſagacitas, & induſtria integerrimi iudicis deſideratur.

Infertur ſecundo, ipſos toto cœlo videri aberrare, qui conſuetudinem allegantes, has delegationes ſæpius in cauſis maximi momenti dictis ſecretarijs committunt. Cum hæc conſuetudo, quia ſatis perniciosa, magis corruptela, quam conſuetudo ſit iudicanda, & propterea minime ſeruanda, prout tenet quædam Gloſſa, *f* quam approbant Hyppolytus, Felinus, Roias, & Paz. Nec valet allegare, quod examinatio teſtium coram iudice ad apices iuris pertinet, quib. iudices regulares minimè ſunt aſtricti, nã reſpondetur, id ad apices iuris non pertinere: Cum ad indagandam, & extorquendam veritatem maxime conducat.

Infertur tertio eos, etiam maxime errare committendo ſecretarijs prædictam receptionem, & examen, ſine ſpeciali commiſſione in ſcriptis ſuper eo facta, acta enim proceſſus, ab his præfata commiſſione facta, nullius ex ſupradictis erit valoris, & momenti, & iuramentum ab eis ſceptum nullam fidẽ in iudicio faciet, cum a iudice non competenti ſumptum fuiſſe conſtet.

a Auil. in c. 37. præter gl. per ſi. per idem ... Felin. in c. cum cauſam n. 36. de teſt. Auen. in ca. 17. prætorũ n. 3. p. 2. Paz ĩ prac. 1. p. to. 18. ſpe. f. 67. n. 100.

b Affl. dec. 317. Menoch. conſ. 100. n. 43. Auil. vbi ſu. n. 18. & ſeq. Paz in d. 3. to. 4. p. cũ n. 4. f. 55. col. 2. ad fin. Gram. conſ. 67. nu. 34. Gra. reg. 260. nu. 6.

c Alex cõſ. 104. colum. 4. vol. 5. Abb. in c. quoniã contra de prob. Greg. nu. 17. tit. 16. gl. in fi. p. 3. contra Bart. in Auth. de teſt. §. & quoniam.

d Gl. in l. ſi per nũcupationẽ C. de teſt. vbi Bal. §. ſi quis aũt Boniſ. in pere. v. prob. f. 293. col. 3. v. iud.

e Greg. in l. 22. ti. 11. p. 3. gl. 4.

f Gl. in c. teſtes 3. q. 9. Hippoly. ĩ l. de minore §. plurimũ quoque n. 9. ff. de q. Fel. in c. cũ cau. 1. n. 22. de teſ. Royã. ſingu. 105. Paz in prac. 1. to. 5. p. c. 3. §. 1. n. 10. f. 234.

ARTICVLVS VI.

Vtrum teſtes ſint interrogandi de loco, tempore, & cauſa ſui dicti.

RESpondeo dicendo, quod quando in inquiſitione eſt deducta qualitas loci, & temporis, non ſufficit, quod teſtis dicat tale delictum fuiſſe commiſſum in genere, quia per hoc non probatur tempus inquiſitionis, & locus: & ſi diceretur aliud tempus, non poſſet ſequi condemnatio, ſed debet dicere teſtis contenta in inquiſitione eſſe vera, vel vidiſſe fieri maleficium loco, & tempore, de quib. in inquiſitione. Ita Bartolus, *g* qui vult amplius, quod licet dicat contenta in capitulo eſſe vera, ſi tamen poſtea interrogatur de ratione, vt dicat quod vidit fieri homicidium non addendo locum, & tempus, non ſufficit; quam opinionem ſequitur Aretinus *h* licẽ caueat teſtis, vel reus, ſi interrogetur, an quid viderit noctis tempore, ne temere reſpondeat vidiſſe nulla addita ratione, quia nocte non videmus, niſi Luna luceat, vel lumen accẽſum ſit, vnde redderetur ſuſpectus, vt tenet quędam Gloſſa. *i* vbi notant Baldus, et Doctores, immo etiã quando Luna lucet, non eſt ita clarum, ſicut de die, quod patet ex multis iurib. *k* & tenet Gloſſa; habet. n. Luna radios lugubres, Sol verò claros. Et aduertendum, quod ſi teſtis deponat ſuper non veriſimili, non probat, niſi aſſignet etiam non interrogatus rationem ſui dicti, vt probatur in iure. *l* & notant Antonius, & Aretinus, de quo iam in ſuperioribus *m* dictum eſt.

g Bart. in l. 1. ff. de Aleat. et in l. labeo. ff. de ſuppellect. lo.

h Are. in l. ſerui electi. §. 1. ff de legat.

i Gl. in l. ſi cum exceptione. & ibi. Bal. & Docto. in §. ſi ff. qd metus cauſ. in l. ſi minorẽ, C. de tranſa.

K Gl. in §. ſi noſtra aũt cõſtitutio inſt. dele. ĩ v. lucubrationes.

l c. ſup hoc de renun. & ibi. Anton. Aret. in ca. tertio loco col. 4. verſi. ea. pro quo facit, de probat.

m q. 1. art. 4.

ARTICVLVS VII.

Vtrum teſtes poſſint interrogari de occultis.

RESpondeo dicẽdo, quod teſtis legitimè interrogatus a iudice compellente, obligatur dicere veritatem, ſi. n. ipſi iudici in hoc non obediat, iuſtitię executionem impediet, quod ſecundum ius minime eſt permiſſum. Verum tamen eſt, quod ſi iudex interroget de delicto occulto nulla infamia pręcedente, poteſt teſtis reſpondere, ſe nihil ſcire, intelligendo mente, ſe nihil ſcire, quod reuelare teneatur. Ita poſt alios *n* Nauarrus, cuius opinionem libẽter amplectoř; licet contrarium teneat Sepulueda, quam tamen Sepuluedę opinionem non omnino tenerem caſu, quo ex non manifeſtatione veritatis graue alijs præiudicium generaretur, quod multum damni ex infamia rei ſecuta excederet, ſi. n. damnum infamię maioris eſſet valoris, licitum eſt teſti non reuelare delinquentem occultum, etiam ſi ſit legitimè interrogatus, vt idem Nauarrus affirmat. Dixi (legitimè interrogatus) ſi. n. non legitimè interrogatur, nulla obligatione ad dicendam veritatem aſtringitur.

n Nau. in mã. c. 25. nu. 43. Sepul. de rat. dete. gen. teſt. ca. 13.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum teſtes, ſi valeant, ſint ſub iuramento interrogandi.

RESpondeo dicendo, quod dum teſtes interrogantur a iudicibus, vt eorum dictum valeat, debent ab eis ſumere iuramentum, teſtis. n. qui non iurat, minime valet, vt dicitur in iure, *o* quod intelligitur, etiam ſi ſit Cardinalis, vt ait quædam Gloſſa *p* communiter recepta, etiam ſi ſint mille teſtes, vt reſoluit Dominicus *q* Auguſtinus de Ancona, & Felinus dicentes eſſe hanc doctrinã ſtupendam, & incognitam, quam dicit ſingularem Hippolitus, & ſic debet teſtis iurare ſuper Euangelijs, neque alicui teſti, quantumcunque religioſo, creditur, niſi iurato, niſi ſit Epiſcopus, vel ſacerdos, qui non iurat ſuper libro, ſed ſuper pectore ſuo, put dicitur in iure, *r* & notat Panormitanus. *ſ* Aduertendum etiam, quod præcipere ſubdito in virtute Spiritus ſancti, non eſt in virtute iuramentum a ſubdito ſumere, cum illa virtus Spiritus ſancti obedientiam, quam ſubditus Spiritui ſancto promittit, deſignet: & ſic nihil aliud eſt dicere, præcipio ſub obedientia, & in virtute Spiritus ſancti, quam dicere prælatum præcipio ſub obedientia, quam Spiritui ſancto, & mihi promiſiſti. Ex quibus conuincitur maleſacere aliquos Prælatos regulares, qui non ſumunt iuramentum a teſtibus, quando ſuper

aliqui-

o c. nuper nobis de teſtib.

p Gloſ. in c. cum eſſemus v. fratrum de priuil.

q Domin. in c. multis per tex. ibi 44.

r Anco. de poteſ. Eccl. q. 25. ar. ſi. Fel. in c. nõ conſtitus nu. 16. de reſcr. Hipp. ſingul. 124. circa finem.

ſ c. ſi. de iuram. calum. Pano. in c. iuſde teſt.

aliquibus teſtificantur, ſed tantum ipſis ſub obedientia præcipiunt, vt dicant veritatem, nam ſecundum rigorem eorum depoſitiones minimè valent.

Nec valet dicere, quod ita conſuetudine receptũ eſt in aliquibus religionibus, conſuetudo enim in præiudicium boni communis minimè conſuetudo, ſed corruptela eſt appellanda, iuxta quæ in iure *a* notantur, bonum enim commune in veritate indaganda, & ſcienda conſeruatur, reuelata enim veritate, innocens liberatur, delinquens autem iuxta menſuram delicti caſtigatur, quæ veritas per iuramentum a teſtibus extorquetur. Et aduertendum, quod teſtes ſolum debent teſtificari ſuper iuratis, & non ſuper alijs, ſi enim ſuper alijs teſtificarentur, eorum dictum minimè valeret, vt argumento cuiuſdam Decretalis *b* tenet Syluester, & poſt alios tradit Grammaticus. Aduertendum inſuper, quod teſtis etiamſi non ſit iuratus aliquã facit coniecturam vt tenet Angelus. *c*

a *c. ſi. de conſuet. c. 1. & 2. eodem li. 6. l. 1. C. de cõſuet.*

b *c. de teſt. ex com. teſtib. Sylv. v. teſtib. n. 6. in p. Grã. dec. 180. n. 80.*

c *Angel. in l. iudices C. de fide inſtrum.*

QVAESTIO XV.

De correctione fratrum quoad veritatem teſtibus proferendam, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem due quæruntur.

1 V*Trum teſtis præſumatur dicere verum.*
2 *Qua pœna falſi teſtes ſunt puniendi.*

ARTICVLVS I.

An præſumatur teſtis dicere verum.

REſpondeo dicendo, quod in dubio non præſumitur teſtem ignoranter depoſuiſſe falſum, Nam teſtis præſumitur propter iuramentum deponere conſiderate, & de eo, quod eſt certus, vt argumento cuiuſdam Decretalis *d* notat Alexander. Secundo quia dicens aliquid falſum, committit contra ius diuinum, & naturale, nam ignorantia non excuſat a dolo, vt per Angelum, *e* Saliceum, & Bartolũ Veronenſem, quia in his, in quib. debet præcedere diligentia, præſumitur ſcientia, & dolus illius, qui debebat diligenter inquirere: neq; admittitur excuſatio ignorantiæ, vt dicit quædam Gloſſa, *f* quam ſequitur Ioãnes de Anania, vt præſumitur in ruſtico ſecundum Alciatum: fallit tamen in bonæ æſtimationis viro, & magnæ probitatis, qui præſumitur potius depoſuiſſe falſum per errorem, vt ait *g* Veronẽſis, & ſic illud multum conſiſtit in arbitrio iudicis, qui habebit arbitrari, nunquid iſte doloſè depoſuerit, & quam fidem debet adhiberi eius teſtimonio argumento eorum, quæ in iure *h* traduntur, & reſoluit Barbacia: facit etiam, quia licet falſum non committatur ſine dolo, eſt tamen in arbitrio iudicis, qua alia pœna eum iudex puniet iuxta quandam Gloſſam, *i* quam ſequitur Alciatus.

d *c. ex reſcripto extra de iureiu. Alex. in Rub. de iureiu. col. pen.*

e *Angel. in l. plag. C. ad leg. Falc. Salic. in l. Senatus C. de his qui ſibi teſt. Veron. conſ. 21. col. 3.*

f *Gl. in c. falſariorũ vbi Anania, col. pen. extra de crim. fal. Alcia. de præſu. regu. 2. præſum. 31. n. 4.*

g *Veronen. vbi ſup. col. penult.*

h *c. Literis, ver. quanquã vero ſimilius de præſump. Barb. cõſ. 6. 54. col. vol. 4.*

i *Cle. in c. & ſeverior ex quib. cauſis Alciat. in l. 1. §. ſed ſi mihi Pamph. de verb. ſignif.*

ARTICVLVS II.

Qua pœna falſi teſtes ſunt puniendi.

REſpondeo dicendo, quod quamuis in accuſatione abolita ſit, & antiquata talionis pœna, in teſtibus tamen eam adhuc habere locum teſtatur Baldus, Corſetus, Iaſon, Alexander, Guido Papa, Caſſaneus, Socinus, quos refert, & ſequitur Couaruuias. *k* Et in quadam lege Taurina expreſſe eſt cautum, in qua id tradit Antonius Gomez. Et in cauſa hæreſis reſcriptum habent inquiſitores a Leone X directum Adriano Cardinali generali Inquiſitori Hiſpaniæ, datum Romæ apud D. Petrum die decima quarta Decembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno ſexto, vt teſtes falſi in illo ſancto tribunali tradatur brachio ſeculari. Id autem obſeruandũ eſt quod tradit Panormitanus, *l* falſum ſcilicet teſtem in forma iudicij deponentem coram legitimo iudice eſſe puniẽdum, tametſi eius dictum non valeret, & quia verbi gratia non iurauit, vel ob alias cauſas. Idem tenet Bartolus, *m* Salicetus, Palacius Rubeus, & Iulius Clarus, dicentes hanc opinionem eſſe communem. Ratio vero illa eſt, quia in præcitato loco vtitur Salicetus, quia falſus teſtis, in quantum in ſe fuit, iam nocere curauit, immo vero & delictũ conſumauit, quod ſi ob aliquem defectum eius dictum non valuit, aut non nocuit, præter eius intentionem fuit.

Aduertendum tamen, quod multis modis ſpectata perſonarum, & delicti qualitate in puniendis falſis teſtibus pœna augeri, aut contra minui poteſt, ſed illa minuendi pœnam ſatis idonea cauſa cenſetur, cum quis ſponte ad confitendum crimen accedit, & errati veniam poſtulat, prout latè probat Tiraquellus. *n* Et cum falſu in iudicio teſtificari ſit peccatum maximæ malitiæ, oportet, ut actus puniatur, quam ſolet puniri delictum, ſuper quo falſo fuit depoſitum. Et ſic licet hæreticus admittatur ad pœnitentiam, antequam curiæ ſeculari tradatur, falſo tamen imponens alicui hæreſim hoc ei minime eſt concedendum, non enim ipſi eſt parcendum pœnitere volenti, prout tenet Iacobus de Aretio. *o* Cynus, Baldus Ioannes Andreas, Antonius de Butrio, Marianus Socinus, & alij Canoniſtæ, quos ſequitur doctiſſimus Simancas. Reliqua vide infra in quæſtione *p* de correctione criminis falſi.

k *Cou. in c. quãuis pact. 1. p. §. 7. nu. 6. l. Tau. 43. vbi Gom.*

l *Pan. in c. 1. extr. de crim. falſ.*

m *Bart. in l. ſi. quis legatum ff. ad l. Cor. de fal. Salic. & DD. in l. 1. C. de ſepul. viol. Rubr. in l. 83. Tau. Cla. in §. falſum, verſ. ſcis in pract. crim.*

n *Tiraq. de pœnis. temp. cau. 30.*

o *Are. in l. vlt. C. de accu. Bal. et alij in c. excõ. el 2. extra de hære. Simanc in inſti. cath. ti. 64. nu. 24.*

p *Infra hoc to. q. 31.*

QVAESTIO XVI.

De correctione fratrum, quoad teſtium detectionem, & oppugnationem, in quatuor articulos diuiſa

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 A*N teſtes ſint reo detegendi.*
2 *Vtrum licitum ſit opponere aliquid cõtra teſtes.*
3 *Ex quibus cauſis oriatur inimicitia capitalis ad euacuationem teſtium.*
4 *Vtrum vera, aut falſa opponentes teſtibus, mortaliter peccent.*

ARTICVLVS I.

An teſtes ſint reo detegendi.

REſpondeo dicendo, quod hodie præualuit conſuetudo, & hoc iure vtitur in cauſa fidei, quæ omnium eſt maxima, & grauiſ-

grauiſſima, vt nomina teſtium, & denunciatorum nullo modo reis edenda ſint, & ſi eorum publicatio fiat, & copia depoſitionum eis detur, quia graue periculum ex ea re euenire ſolet teſtibus, & vniuerſis cauſis fidei, cum pauci inuenirentur, qui aduerſus hæreticos teſtimoniũ perhibere vellent. Quamobrem cõſtitutione Innocentij Quarti, quę incipit, *Cum negotium Fidei*, & alia Pij Quarti quę incipit, *Cum ſicut*, prohibetur, ne dicta nomina teſtium reis ipſis vllo pacto publicentur, vt tradunt, & referunt Directorium *a* Inquiſitorum, vbi Quintilianus Mãdoſius, & Simancas, Rojas, & Aualos reuocans in dubium, nunquid ex eadem cauſa periculi, in qua ius contra hæreſim fundatur, in alijs criminib. præterquam in hæreſi, poſſint iudices accuſatis negare teſtium nomina; & quidem fatetur, in ceteris quibuſcumque criminibus regulariter dicta nomina teſtium reis accuſatis edenda eſſe, vt teſtes refutare poſſint, & innocentiam ſuam oſtendere. Et hoc docent Simancas, *b* Salzedo, Abbas, Anania, & alij multi, quos refert, & ſequitur Petrus Cenetus. Sed aduertit, quod Ioannes Martinez *c* de Olam in antinomijs aſſerit, quod ex conſuetudine Hiſpaniæ in cauſis Syndicatus, Magiſtratuum, & militarium ordinum, ſcilicet, S. Ioannis Baptiſtæ, & S. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ in habitus ſuſceptione, & in Collegiorum ingreſſu, & in Eccleſiaſticis obtinendis beneficijs, cum de oppoſitorum nobilitate, ac qualitatibus inquiſitio fit, non publicantur teſtes, Quam conſuetudinem multis defendit rationibus Ioannes *d* Rodin. eamque Segura de Aualos validam eſſe reſpondet, in quantum ſingularium iudicum perſonas reſpicit, & rei iudiciarię iniquã adminiſtrationem, in quibus nimirum ſi iudices non facta teſtium publicatione puniantur, non tamen ei videtur iuſta dicta conſuetudo, quando non ſolum perſonam ad militiam, ſiue Eccleſiaſticam dignitatem aſcendere cupientem, verum etiam totius generis, & poſteritatis claritatem, vel maculatam nobilitatem, vel ignobilitatem reſpiceret. Nam, vt ait, quo iure, quaue ratione fundari poteſt, vt alicuius pręclariſſimum genus, nulla forſan ignobilitate Agarenorum, Iudæorumq. macula fœdatum, perpetuo diffamaretur, hac præſertim ætate, in qua male uoli quidam inuidi ſunt homines, quorum miniſterio Sathan ipſe vtitur ad homines nobiliſſimos, & claris genitos parentibus diffamandum, qui cum primum compertum habent ſuarum teſtificationũ publicationem eſſe ſubijciendam, linguas ſuas ſicut ſerpentes acuunt, audacius diffamant, audaciuſque falſa teſtificantur aduerſus nobiles; hi enim vt plurimum ab alijs inuidia vexantur, & calumnijs afficiuntur, & ſunt poſiti tanquam ſignum ad ſagittam, quorum progenies inimici eorum, vt inuidi plebeij ab antiquo ita dijudicare præſumunt, vt ab Adam velint ducere originem, non vt veluti antiquiorem, ſed vt alicuius falſi nominis, vel cognominis ſumpta occaſione calumniæ aliquid producant. Ex quibus, & alijs doctiſſimis, & piiſſimus Segura *e* latiſſimè, & pulchre hãc defendit opinionem. Quæ mihi ſemper verior apparuit, & nemo mortalium, qui domus ſuæ ſtatum, & dignitatem augere contendit, ſe credat a ſimili calumnia tutum, vt huius ſententiæ contrarias velit aſſumere partes. Nam pleroſque vidimus, qui in ſe nimirum multum confidebant, & generis ſui claritatem illæſam, & intactam eſſe putabant, quam poſt modum calumniantium inſidijs periclitantem perſpeximus.

a *Direct. inquiſit. §. nomina ver. nunc videndum vbi Mandoſ. in add. litera B Siman. de inſt. cath. ti. 64. n. 27. & in Ench. tit. 3. nu. 13. Royas ſin. 140. verſ. d. quando Auales in directo iud. 2. p. c. 1. n. 11. et 16. vbi ex nu. 17.*

b *Siman. d. tit. 64. n. 29. Salz. in prac. crim. c. 118. litt. D. pa. 439. Abbas inc. olim. n. 8. de accuſ. Anan. in ca. qualiter. et quãdo el. 2. §. debet igitur n. 4. de acc. Cenetus collect. 6. p. 298.*

c *Olan. in anti. lite. T. n. 16.*

d *Rod. de Magi. Prin. §. ſed etiam per legitimos tramites a nu. 147. vſq. ad nu. 102. Aualos vbi ſu. c. 14. nu. 18*

e *Seg. de Aualos vbi ſup. 4. c n. 20.*

Nec prædictis obſtat præcipuum, & principale fundamentum contrariæ opinionis, quod ſcilicet teſtes deterrerentur, ſi hæc opinio ſeruaretur, & ita de cetero veritatem propalare recuſabunt propter periculum, quod ab inquiſitis eis ſequi poteſt. Reſpondetur enim, quod teſtium nomina (ſi expedire viſum fuerit) occultari poſſunt, dicta autem eo in caſu ſolummodo publicari, & in quo defectus conſiſtat, vt errori, aut falſitati occurratur; vel etiam reſpondetur Regijs ſanctionibus diſpoſitum eſſe in cauſis nobilitatis, & exemptionis, quam dicimus (*hidalguiam*) Hiſpanè quod teſtes vocentur ad Regia prætoria, vt examinentur ab vno ex ipſis iudicibus, vt referunt Couarruuias, *f* & Azeuedo, & in eo caſu teſtium nomina, eorumque depoſitiones publicantur, & tamen ex eo periculum, damnum, terrorem, aut alia huiuſmodi imminere teſtib. nunquam audiuimus, quamuis deponãt aduerſus reũ, vt quid ergo in cauſis regularium trepidamus: vbi non eſt timor, vt nomina teſtium, uel ſaltem eorũ depoſitiones non publicabuntur, vt ipſis malum aliquod ſequatur; ſed vt hinc inde viſis rationib. & depoſitionibus eorundem veritas eluceſcat, præſertim quia periculum, quod teſtibus euenire poteſt ab inquiſitis, longè leuius eſt audacia, quam ex ſubticendis dictis & nominibus eorum prædicti teſtes ſumere ſolent ad falsè, confusè, temerèque deponendum. Et ſic concludo dicens, quod in cauſis ſyndicatus magiſtratuum, ſeu inquiſitionibus, & viſitationibus, quæ aduerſus iudices, & eorum miniſtros fiunt, & quę fiunt aduerſus iudices regulares nomina teſtium & eorum dicta ſunt publicanda, quod ex dictis maximè comprobatur, et ex his, quę poſt Seguram, & alios tradunt Auiles, & *g* Azeuedo. Vnde in ordinationibus Toletanis noſtrę Sacræ Religionis ſtatutum eſt, vt in cauſis grauibus nomina teſtium publicentur, quo ipſi rei a graui iniuria ſe opponendo aliquid contra teſtes, poſſint liberare.

f *Coua. li. 2. variar. c. 13. n. 10. Azeu. li. 3. nou. comp. ti. 6. l. 18. n. 2.*

g *Auil. in c. 4. ſynd. Glo. 1. ex n. 9. Azeu. li. 3. nouę com. tit. 7. l. 13. ex princip.*

ARTICVLVS II.

Vtrum licitum ſit opponere aliquid contra teſtes.

RESpondeo dicendo, id licitum eſſe, dummodo ea, quæ opponuntur, cum veritate proponantur prout tradit Diuus *h* Thomas, & inter cauſas, quæ ſolent opponi, ea præcipua reputatur, quę inimicitia capitalis nuncupatur. Quæ oppoſitio etiam in cauſa fidei locum habet, capitales enim inimici in ea minime debent eſſe teſtes, prout tradit Emericus, *i* diffinitur in Concilio Bitterenſi, & Narbonenſi, in quibus ſic dicitur. *Illis autem exceptionibus fidem teſtium euacuantibus in totum, quæ non ex zelo iuſtitiæ ſed de malignitatis fomite procedere videantur, vt ſunt conſpirationes, & inimicitiæ capitales.* Et hoc in multis iuribus probatur, & tradit Gundiſaluus. Et aduertendum, quod præſumitur hodie inimicus, qui olim fuit inimicus, vt probatur in quadam lege, *k* vbi notat Baldus: & propterea infert Aretinus, *l* quod cum aliquis litigat contra alium, ex quo præſumitur inimicus, non poterit contra eum dicere teſtimonium etiam lite finita, quia præſumitur inimicus durare, vel inimicitia. At communis opinio videtur aliter ſentire per quandam Authenticam, *m* videlicet quod illud relinquat in arbitrio iudicis, qui ex qualitate negotij, & perſonarum arbitrabitur, nunquid iſti ſeruent adhuc inimicitiam. Vt per Antonium de Butrio, & recentiores in dicta *n* Authentica: quod etiam non procedit, quando inimicus eſſet reconciliatus, quod probat tantum lex pro contraria

parte

h *D. Tho. 2. 2. q. 1 1.*

i *Emer. in directo. inqu. 3. p. q. 97. pag. 607.*

k *c. repellãtur, & ca. meminimus & ca. cũ oportet de accuſ. & c. ſi teſt. 3. q. 3 Gundiſal. de hær. q. 13. n. 13.*

l *l. in ipſius vbi Bal. C. fam. hercìſcun.*

m *Aret. in c. ſ. de iudic.*

n *§. ſi vero odioſum in Auth. de teſti.*

Digitized by Google

parte allegata, niſi modico tempore reconciliatio præceſſiſſet, vt ex aliquibus iuribus probat Alciatus. *a*

a Alcia. reg. 2. præſumpt. præſumpt. 11.

ARTICVLVS III.

Ex quibus cauſis oritur inimicitia capitalis ad teſtium euacuationem.

RESpondeo dicẽdo, quod cauſæ, ex quibus inimicitiæ capitales oriuntur, quomodo cognoſci poſſint egregiè tradidit Eymericus. *b* Ceterum cum ea res ſit magni pũderis, & momenti, vt lectorib. planè ſatisfaciam, viſum eſt mihi, nec indecens nec inutile referre hic ex varijs locis, & iuriſperitorum reſponſis cauſas, ex quibus iuſtè credatur, capitales inimicitias oriri, vt cum cognitæ fuerint, teſtificantium dicta repellant.

b Eymeri. in direct. in q. n. 118. vbi ſup.

Sunt, qui dicant, iudicantium arbitrio eſſe relinquendum diffinire, quæ inimicitiæ dicantur capitales, propterea quod a iure communi nominatim cauſæ proſcriptæ non ſint: ita Felinus, *c* Marianus, Socinus, & Grammaticus, quos alij recentiores ſequuntur. Verum ne de nouo arbitrari oporteat, & ne in arbitrando propter humanam fragilitatem in rebus grauibus iudices decipiantur, tutius erit in hac re aliorum arbitrium ſequi, quanquam non diffiteat hanc facultatem non eſſe iudici denegandam, cum poſſint occurrere caſus, ex quibus oriantur inimicitiæ, quos alij nondum præuiderunt.

c Fel. in c. cum oporteat de acc. Socc. in c. repellantur. nu. 13. Grammat. cõſ. 57 num. 9.

In Hiſpanicis legib. ſeptipartitis nominatim traduntur cauſæ plurimæ, ob quas vnus in alterum iure dicere teſtimonium prohibeatur. Nam in quadam partitarum Lege *d* dicitur, prohibemus, ne quiſquam qui magnam gerit cum altero inimicitiam, contra illum in aliqua cauſa poſſit eſſe teſtis, vt ſi inimicitia ſit contracta ob conſanguineos occiſos, aut quia teſtis conatur occidere eum, contra quem vult teſtificari, vel accuſant eum de delicto, quod ſi fuiſſet probatum, ſequeretur vel mors, vel membri abſciſſio, vel exilium vel priuatio dignitatis, aut aliqua infamia, nam ob ſingulas ex cauſis prædictis non poteſt vnus contra alterum eſſe teſtis durante inimicitia. Hæc in dicta lege partitarum.

d l. 22. p. 3. ti. 16.

Prima ergo cauſa inimicitiæ oritur contra eum, qui occidit conſanguineum meum, vel dedit operam, vt interficeretur. Ita Socinus *e* allegans Bartolum, & alios, vnde non videtur, quod poſſit teſtificari religioſus contra alium religioſum, cuius frater occidit, vel aliquod magnum malum intulit eius conſanguineo, cum ipſe conſanguineus ſit aliquid ipſius.

e Socci. in c. repellantur. n. 14. de accuſ.

Secunda eſt, quæ oritur ex ſolis minis de occidendo, prout tenet quædam Gloſſa, *f* & Alexander, & Grammaticus. Quod tunc procedit ſecundum Baldum, *g* quando is qui minatur, aut eſt potens ad id faciendũ, quod minatur, aut eſt ſolitus minas ſuas executioni mandare, iuxta notata per Doctores, *h* quos refert, & ſequitur Marſilius. Vnde infero, quod ſi Monialis minaretur occidere veneno aliã monialem, non poteſt monialis minata contra ipſam teſtificari, cum hoc poſſit dicta monialis efficere, licet non ſit ſolita tale quid executioni mandare, & talia verba ex ſua natura in animo femineo odium capitale excitant. Verum eſt tamen, quod in iudicis animo non ſufficientia indicia debent ingerere ad procedendum contra eam, ſi illa monialis minata ex aliquo accidente incognito ab hac vita diſcedat. Solent enim mulieres dicta verba facilitèr proferre, quorum ſtatim obliuiſcuntur, quæ enim facilitate dicuntur, a memoria ſtatim elabuntur, quod ex alijs circunſtantijs temporis, & loci, & perſonæ cordatus iudex poteſt inueſtigare, ſicut quidam iudices regulares in quibuſdam huiuſmodi minis, a quadam moniali ita repentina & facilitate contra ſuam prælatam prolatis, de facto iudicauerunt.

f Glo. in l. licet ff. de recep. arb. verſ. capitalis. Alex. conſ. 14. li. 3. Gram. cõſ. 57. n. 8.

g Bal. in l. metũ. ff. quod met. cau.

h DD. in l. 1. C. vnde vi. & in. l. vt vim ff. de iuſtit. & iur. Marſil. in d. §. præterea.

i Bar. in l. 4. §. ſi. ff. de alim. legat. glo. in l. 3. §. capitales ff. de recep. arbit. Abbas in c. accedẽs vt lit. non cõteſ. & in c. repellantur, n. 4. de accu. Zabarel. in c. cũ oporteat. nu. 12. de accuſ.

Tertia cauſa eſt, quando quis aliquem accuſauit de aliquo crimine ex quo graue damnum reo poterat obuenire. Ita Bartolus *i* poſt quaſdam Gloſſas, Speculator, Grammaticus, & Zabarella.

Quarta cauſa eſt, quando depoſuit in criminali cauſa contra reum. Ita Ioannes de Anania, *k* Socinus, & alij, faciunt tradita per Gloſſam, & Bartolum, & Doctores, & per Speculatorem, & Grammaticum.

k Ana. & alij in c. cũ p̃ Manconella de accuſ. gl. Bar. in l. 3. ff. de teſt. ſpec. ti. de teſti. § 1. in pri. Gram. conſ. 46. n. 4. & ſeq.

Quinta cauſa, ex qua oritur capitalis inimicitia, eſt, ex eo, quod aliquis eum, qui modo contra ſe teſtificatur, aliquando in vinculis detinuit, prout tradit Felinus, *l* Grammaticus. Hæc autem inimicitia ſemper duratura præſumitur, niſi contrarium probetur, vt docuit Baldus. *m*

l Fel. in d. c. repellantur nu. 3. Gram. vbi ſup. num. 1. & 2.

m Bal. in l. non ignorabit. de exhiben. reis.

Sexto oritur capitalis inimicitia ex ſola iniuriarum prolatione, prout tenuit Baldus, *n* quem ſequuntur Iaſon, & Marſilius, & Thomas Grammaticus, verbi gratia, ſi quis appellauit monachum ebrium, apoſtatam a ſua religione, cauillatorem, falſarium, atque, vt vno verbo dicam, verbum improperioſum dicat. Verba autem improperij ſunt, ſi quis ſiue in genere, ſiue in ſpecie delictum commiſſum, licet commiſſum non ſit, alicui improperat, vt notat Bartolus, *o* Baldus, & communiter Doctores, Faber, Aretinus, Ioannes de Platea, & alij.

n Bal. in c. veniens circa ſi. de iureiurã. d. in l. procuratorib. C. de procur. Marſil. in l. 1. §. præterea ff. de qu. Gramm. at. cõſ. 6. n. 36.

o Bart. Bal. & Docto. in l. 3. ff. de libe. & poſth. Are. Platea, & alij in l. 2. inſt. de iniur.

Sed in hac materia aduertunt Doctores, quod conſiderare oportet perſonas, inter quas contumeliæ ſunt prolatæ, perſonæ enim viles & infames, quemadmodum parum curant de honore, ita quoq. facile ad faciendas iniurias prorumpunt, quarum etiam facilimè obliuiſcuntur, & mox reconciliantur: at hoc in religioſis non procedit, cum licet ſint minimi in ſua religione, ex decentia, & honorificentia ſtatus ipſorum contrarium præſumitur, & vt experientia docet, religioſi maximè ſentiunt quodcunque improperium, quod contra ipſos ab alijs fratribus infertur, cum totis viribus ad bonũ nomen habendum anhelent. Ait Bartolus, *p* quod iniuria ſit alicui dicendo ei, mentiris, & idem ſentit Grammaticus, *q* quando alicui dicitur, tu es ſpurius.

p Bar. ĩ l. ſi quis extraneus ff. de acq. hære.

q Grãm. deci. 17. in c. magnif. carol.

Septimo oritur iniuria capitalis, ſiquis alteri mouet quæſtionem ſtatus, videlicet eum eſſe Plebeũ, aut ex genere Iudæorum, aut Saracenorum originem trahentem iuxta tradita in iure, *r* & in ſimili tradit Accurſus, & tenet Baldus,

r §. item ſi inſ. de accuſ. vbi gl. verſ. pop. & in §. inimicitię uerſic. ſi capitales inſt. de excuſ. tu. to. Bal. in l. Auth. §. dãt. remiſ. ff. de excu. tut.

Octauo oritur inimicitia capitalis, cum mouet quis alicui quæſtionem de prælatione obtenta, & ipſi iam confirmata. Probatur, quia oritur huiuſmodi inimicitia, cum quis mouet alicui quæſtionem de omnibus bonis, aut de aliqua parte bonorum, & prælatio obtenta aliqua pars eſt bonorum. Ita Felinus, *ſ* Panormitanus, Ioannes de Anania, & Alexander, & comprobat Partitarum lex. Et confirmatur, nam inimicitia capitalis naſcitur deſpoliatione, aut perditione alicuius magnæ rei tantum, vt argumento aliquorum iurium *t* tenet Ioannes de Anania.

ſ Fel. in c. quoties de teſt. n. 5. Pan. in c. 1. n. 3. de iud.

t Anan. in c. cũ oporteat. de accuſ. lib 6. Alex. conſ. 99. li. 1. l. 32. tit. 16. p. 3. c. ita cum quis de reſti. ſpol. c. accedens el. 2. vt lit. non conteſt. Anan. vbi ſu. n. 6.

Nono oritur inimicitia capitalis, cum quis offen-

offendit in perſona, cum inhoneſto modo aliquis corporalem iniuriam pertulit, vt ſi cui pugnus, aut alapa ſit inflicta, aut fuſtibus ſit pulſatus, ſeu arundine, quod genus iniuriæ magnam opinione hominum affert iniuriam, & dedecus, vt argumento aliquorum iurium *a* tradit Antonius Gomez. Idem ſentiendum eſt, quotieſcumque quis alterum in facie vulnerauit, præſertim ſi turpis in vultu remaneat cicatrix; ita tenet Alexander, *b* quem ſequitur Marſilius.

Decimo non poſſunt eſſe teſtes in criminalibus, qui dudum fuerunt inimici, ſi recenter ſunt reconciliati, vt probatur in iure, *c* cuius verba ſunt: accuſatores, & teſtes eſſe non poſſunt, qui aut *heſternam diem, aut nudius tertius inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, vel læſi ſe vlciſci velint*, per quod tus hoc poſt alios tenet Alciatus, *d* & Antonius Gomez.

Vndecimo, ab inimico capitali deſcendens præſumitur etiam inimicus, & ideo a teſtimonio repellitur, vt probatur in iure *e* & notant Baldus, & communiter Doctores, quos ſequitur Antonius Gomez, eadem ratione collaterales vſque ad quartum gradum, reputantur inimici, vt argumento cuiuſdam textus *f* tenet Baldus, & Marſilius, & Felinus, *g* quod ſi ego contraxi inimicitiam cum aliquo de tali familia præſumitur, quod omnes de dicta familia ſunt mihi inimici vſque ad quartum gradum incluſiue, & hanc opinionem tenent Angelus, *h* Alexander, & Grammaticus,

Duodecimo præſumūtur inimici, qui cum meis inimicis commorantur, & propterea a teſtimonio merito repelluntur, vt colligitur ex iure, *i* vbi notant Geminianus, & alij. Hinc amicus inimici mei non admittetur ad me accuſandum, neque ad teſtimonium contra me ferendum, præſertim ſi meo cum inimico maxima ſit coniunctus amicitia. Et id ipſum eſt dicendum de eo, qui fecit (vt noſtri loquuntur) parēntelam, ſeu confœderationem *K* cum inimico meo capitali, vt voluit Baldus, cum quo tranſeunt omnes multa in propoſito accumulantes. Et idem habet locum in eo, qui contraxit inimicitiam cum meis amicis, is enim inimicus meus rectè dicitur, vt latè, & verè probat Thomas *l* Grammaticus, & Iaſon,

Decimo tertio non inepte quis dicit eos eſſe inimicos cenſendos, & propterea fortaſſis a teſtimonio repellendos, qui ſunt de aliqua familia, ſeu factione alteri familiæ, & factioni contraria, quales ſunt Guelphi, & Gebellini in tota Italia, & in ſingulis ciuitatibus ferè eſt vna familia potens, & nobilis alteri contraria. Vnde horum teſtimonium mutuo contra ſe non eſſet fortè facilè admittendum, Ita Baldus, *m* quem ſequitur Ioannes Royas. Verum in hac parte multo iudicio opus eſt.

Nam ſi teſtes ſpectatæ eſſent virtutis, & probitatis, etiam in his prædictis talis ſuſpicio ſiniſtra ceſſaret, quamuis in alijs multum eſſet conſideranda. Solent enim ſæpe homines ex huiuſmodi familijs, & factionibus vehementer inter ſe inimici eſſe, in alijs vero tam penitus iſta ceſſant, quamuis inimicitia interceſſerit. Ita Doctiſſimus Penna, *n* At hæc in religioſis intelligo minimè habere locum, cum enim in præſumptione fundentur, non debemus præſumere factiones, quæ inter aliquos ipſorum verſantur in ambitionibus, & prætenſionibus fundatas, ita eſſe ſanguinolentas, vt inimicitias capitales generare dicamus: licet enim aliqui ipſorum ſuis partibus, & factionibus ita firmiter adhereant, ſicut nobiles, qui veſcuntur in croceis ſuis, ſunt deuincti, habitus tamen regularis, eorumque profeſſio, ſacramentorum frequentatio, præſumptionem in contrarium vertunt, & licet de facto propter obicem, quem ponunt Spiritus ſancti gratiæ dictas partes, & factiones per praua media ſuſtentent, ex regularis vitæ tamen præſumptione exiſtimo eos a tali macula purgari.

a §. 2. *inſt. de iniu. Ant. Gomez, li. 3. varia. c. 6. num.* 1.
b *Alexā. conſ.* 99. *li.* 1. *Marſ. in l.* 1. §. *præterea de quæſt.*
c *c.* 1. *c. accuſ.* 3. *q.* 5.
d *Alcia. reg.* 2. *præſumpt.* 11. *Ant. Gom. tomo* 3. *var. c.* 22. *nu.* 14.
e *l. Athleta.* §. *dat. remiſ. ff. de excuſ. vbi Bal. & cō. An. Gomez vbi ſup.*
f *l. lex cornelia* §. 1. *ff. de iniur. Bal. in d.* §. *dat remi. Marſil. in l.* 1. §. *præterea nu.* 130 *ff. de quæſt.*
g *Fel. in d. c. repell. n.* 4. *uer. itē adde.*
h *Angel. conſil.* 248. *Imol. conſ.* 24. *li.* 2. *Grammat. conſ.* 13.
i *c. accuſ.* 3. *q.* 5. *vbi Gemin. & alii & in c. repell. & in c. cum oporteant de accuſat.*
K *Bal. in l. ſi liberi C. de inoffi. teſt.*
l *Gram. conſ.* 24. *nu.* 6. *vol.* 2. *Iaſ. in l. liberi C. de inoff. teſt.*
m *Bal. in l. un. C. de rapt. Vir. Roias con.* 200. *num.* 8.
n *in direct. inquiſit.* 3. *p. com.* 68. *p.* 610.

Pro maiori autem prædictorum explicatione notare oportet, quod ſuperiora locum habent etiā ſi inimicitia contracta eſſet culpa eius, cōtra quem deponitur, vt ſcribunt, Doctores, *o* & poſt alios tradit Antonius Gomez.

Item locum habent, quoties ſubeſt cauſa inimicitiæ, vnde veriſimiliter oriri poſſit, quamuis teſtis dicat, & aſſerat ſe non eſſe inimicum, prout tradit Innocentius, *p* Bartolus, Abbas, Antonius Gomez, & Grammaticus,

Aduertendum eſt, ſupradicta biſariam poſſe limitari, Primo quando reconciliatio inter amicos interceſſiſſet antiqua, & bene fundata, quando autem interceſſiſſe dicatur, arbitrio ius dicentis relinquitur, nam tunc cum ceſſet inimicitiæ cauſa, ceſſat etiam ratio, ob quam repelli teſtes debeant, vt argumento aliquorum iurium *q* notat Bartolus, & communiter Doctores.

Rurſus non procedunt, quoties inimicitia eſſet dolo procurata & fraude, eo enim progreſſa eſt humana audacia, vt ſæpe homines cum intelligerent in aliquo graui delicto aliquem poſſe contra eos teſtificari, fraudulenter prius quęſita cauſa, cum eo rixantur, eique ſponte iniuriam inferunt, vt poſtea eum a teſtimonio repellere poſſint, & ita liberantur a crimine, quod temera commiſerunt; nam hoc caſu non debet talibus ſua fraus patrocinari, ideoque talis offenſus poterit admitti in teſtem contra offenſorem. Ita Bartolus, *r* quem ſequitur Antonius Gomez, quæ opinio mihi probatiſſima eſt, ſed quomodo dolus hic poſſit ſufficienter probari, mihi difficile apparet, & ſic hoc iudicis arbitrio exiſtimo relinquendum, In ſuperioribus enim cauſis, & in alijs, ex quibus inimicitia capitalis oriri ſolet, multum eſt conſideranda perſonarum qualitas, ſæpe enim contingit, vt illa cauſa, quæ ſufficiens eſt ad producendam inimicitiam capitalem inter aliquos, in alijs non ſufficiet. Contra verò ſunt multi ita ſuapte natura ingenio iniquo, & maleuoli, vt leui cauſa ingentes concipiant in animo iras aduerſus alios, quos cum non poſſint, aut non audeant palam offendere, etiam moliūtur aduerſus eos omnia iniquitatum genera, quorum aliqui ſunt in cōmunitatibus, quos interdum alterius facilitas abſque vlla alia cauſa in inimicitiam concitat, quæ quamuis non omnino repellant teſtes, tamen diminuuntur, prout aduertit Doctiſſimus, & prudentiſſimus, & pijſſimus Penna. *ſ*

o *DD. in c. pe. de accuſ. Anto. Gom. lib.* 3. *uaria. c.* 12. *nu.* 14. *uerſ. quod etiam extende.*
p *Inn. in c. cum A.* §. 1. *de ſen. et re iud. Bar. in l.* 1. *de his quibus ut indign. Abb. in c. repellan. de accuſ. Anto. Go. ubi ſup. Gram. uoto.* 24. *n.* 1.
q *L.* 3. §. *fin. & ſeq. ff. de adim. leg. ub: Bart. & commu. DD.*
r *Bar. in l.* 1. §. *cum quis ff. de q. Gomez.* 3. *tom. var. c.* 12. *n.* 14.
ſ *Penna* 3. *p. direct. inquiſit. cō.* 117. *p.* 610. *col.* 1. *in fin.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum vera, & falſa opponentes teſtibus mortaliter peccent.

RESpondeo dicendo, quod opponens teſti veritatem dicenti aliquod crimen publicū, aut manifeſtum, non peccat, hoc enim caſu nullam illi irrogat infamiam, quod intelligitur, dummodo reus iuſtè defendatur, ſi. n. iniuſtè defenditur, vltra peccatum iniuſtitię ab eo commiſſum peccat etiam contra charitatem opponendo publice patratū peccatum, & aduerte, quod reus indiciatus vno ſolo teſte de aliquo crimine, poteſt opponere teſti crimē ſecretum, ratione cuius eius teſtimoniū inualidatur: cum hic reus iuſtè ſe defendat, prout

tenet

Digitized by Google

a Sot. lib. 2. de iuſt. q. 7. art. 3.

tenet Doctiſſimus Soto. *a* Quę doctrina vt ſit vera, aliquibus limitationibus debet moderari.

Prima eſt, quod reuelatio huius criminis ſit neceſſaria ad purgationem ſui criminis. Secunda, quod infamia ſequuta ex manifeſtatione criminis ſecreti proportionetur aliquo modo damno, quod ex tali manifeſtatione reſultat. Non.n.ſecundum charitatem faciet manifeſtans aliquod crimen magnum ſecretum ad euadendum leuem infamiam, & pœnam, quæ crimini, de quo eſt vno teſte indiciatus, correſpõdet. Tertia eſt, quod ſi teſtis ſponte ad iurandum accedit, facilius eius ſecretum delictum poteſt propalari, quam ſi a iudice conſtrictus ad deponendum vocaretur. Opponentes autem teſtibus crimina falſa, peccatum committunt, etiã ſi opponantur ex parte rei legitimè ſe defendentis. Nam etſi licitum ſit reo veris exceptionibus contra teſtes ſe defendere, dummodo ſuam tantum prætẽdat defenſionem, iuxta tradita a Caietano. *b* Corduba, Soto, & Petro a Nauarra, cauillationibus tamen, & falſis allegationibus ſuam protegere infamiam, infamia eſt maxima.

b Caiet. 2.2. q. 95. ar. 8. Cor. li. 1. q q. q. 38. dub. 1. Soto, lib. 1. de iuſt. q. 1. art. 8. Nauar. lib. 2. de reſt. c. 3. n. 349.

QVAESTIO XVII.

De correctione fratrum, quantum ad carcerem eorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 *QVid ſit carcer.*
2 *Quis ſit carceris inuentor.*
3 *Vtrum carcer poſſit eſſe teter & obſcurus.*
4 *Vtrum religioſi poſſint incarcerari ſine informatione ſummaria.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit carcer.

c Bal. in c. 1. §. denuq. in ti. qua ſit cauſ. benefic. amitten.
d l. incredibile C. de pœnis.
e Bart. in l. aut damna. §. ſolent ff de pœn. Fel. in cap. qualiter. & quando el 1. §. fi. extra de accu. Gem. in c. quã uis ad reoru de pœn. l. 6. Ful. conſ. 44.
f c. nouimus §. fi. de verb. ſig.

RESpondeo dicendo, quod carcer eſt mala manſio, adeo quod morti ęquiparatur ſecundum Baldum, *c* & inuentus eſt ad cuſtodiam, & non ad pœnam, vt probatur in iure, *d*, quod etiam ordo tituli demonſtrat, quia primò agit de cuſtodia, & exhibitione reorum, poſtea de pęnis, licet ſecus ſit de iure canonico, vt ait Bar. *e* & latè tradit Felinus, & rationem diuerſitatis ponit Geminianus, & Fulgoſius, quia ius canonicum ad correctionem delinquentis magis, quam ad vindictam ſumẽdam intendit, & carceri emancipatus ad pœnitentiam agendam, & ad propoſitum mutandi vitam maximè prouocatur. Vnde dicitur in iure Canonico. *f* *Pro illo vero falſario ſcelerato, ad quem mandatum noſtrum capi feciſti, hoc tibi duximus conſulendum, vt in perpetuum carcerem ad agendam pęnitentiam ipſum includas, pane doloris, et anguſtia aqua ſuſtentandum, vt commiſſa defleat, & flenda vlterius committat.* Hæc in dicta decretali.

ARTICVLVS II.

Quis ſit carceris inuentor.

g Cicer. li. 2. in Catil. idem in Verrem.

RESpondeo dicẽdo cum Cicerone *g* vindicem neſariorum ac manifeſtorum ſcelerum maiores noſtros carcerem eſſe voluiſſe. Quod & tradit Cælius Rodiginus *h* Titus Liuius *i* affirmat Ancum Marcium ingenti incremento reb. auctis, cum in tanta multitudine hominum facinora clandeſtina fierent, carcerem ad terrorem increſcentis audaciæ media vrbe eminentem foro ædificaſſe. Et ſecundum Alexandrum *K* de Alexandro, & alios, prout refert Aules, Rex Tarquinus ſuperbus primus omnium vincula pro carceratis inuenit: contra clericos autem primus, qui carcerem & vincula adinuenit, fuit Papa Eugenius ſecundus, prout affirmat Duarenus. *l*

h Rodig. li. 17. antiq.
i Liuius libr. 1. ab vrbe condi. decad. 1.
K Alex. de Alexan. gen. dier. c. 1. p. 2. Aules in c. 8. prat. gloſ. priſion.
l Duaren. de ſacris Eccl. miniſtr. lib. 1. c. 4. in princ.

At ab antiquiori tempore vſum carcerum in mũdo inualuiſſe conſtat ex illo, quod in libro Geneſis *m* nobis prima veritas narrat, in Aegypto ſcilicet Ioſeph vẽditum fuiſſe carceri mancipatum. Et Alexander *n* de Alexandro, & eius ſcholiator Tiraquellus, & Rhodiginus, & Tallada referunt apud Perſas, & Theſſalonicos, & Siracuſanos, Meſſenies, Athenienſes, Carthaginẽſes, Cyprios, & alias nationes carceres fuiſſe.

m Geneſ. 4.
n Alex. ab Alex. vbi ſu. et ibi Tiraq. Tallad. de carcer. c. 1. p. 21.

Immo a Deo optimo maximo ab origine mundi carcerem fuiſſe deputatum conſtat ex eo, quod Lucifer protectus eſt in terram, et angeli eius miſſi sũt, iuxta Eſaiæ *o* vaticinium, & aliud Zachariæ *p* dicẽtis; Tu quoque in ſanguine teſtamenti eduxiſti remotos de lacu, in quo non erat aqua.

o Eſai. 14.
p Zach. 9.

ARTICVLVS III.

Vtrum carcer poſſit eſſe atrox, & obſcurus.

q Pariſ. conſ. 22 a nu. 148 lib. 4. Baldus. in cõm. ad l. 12. tab. l. 46.
r L. 1. C. de cuſt. reor.

RESpondeo dicendo, quod illud in primis generatim eſt dicendum, quod cum carcer ad cuſtodiam præcipuè, non ad pœnam datus ſit, vt tradit Pariſius, *q* & egregiè Balduinus, debet carcer huiuſmodi eſſe, vt cuſtodiantur, & non vt pereant incarcerati. Humaniſſimus enim ille Conſtantius Imperator ſua lege *r* conſtituit carceres tales eſſe debere, vt præter cuſtodiam nihil habeant.

s Card. in Cle. 1. q. 7. de pœnit.
ſ Folerius in proc. crim. verſ. vel incarceratus n. 2. & 3.
t L. 1. C. de cuſtod. reor.
u Corn. conſil. 325. n. 4. li. 4.
x Put. de ſynd. ver. carc. Foler. vbi ſu. n. 8. Bal. in l. 2. in fi. C. de exhib. reis. Tiraqu. de pœnis cau. 31. n. 11.
y d. l. 1. et l. diuus. ff. de cuſto. reor. An. in l. ſi bona fides ff. de rei vẽd. Tiraq. de nob. c. 2. n. 34.

Quocirca cenſuit Cardinalis *s* prælatos irregulares, & homicidas reddi, ſi tetro carcere claudant clericum, vel alium delinquentem, quem ſequutus eſt Folerius *ſ* ſubijciens intimas tenebras carceratos pati non debere. Quocirca ſi noctis tempore ad tutiorem cuſtodiam in obſcuro carcere claudantur, orta die educi debent, vt in quadam Lege *t* continetur. Hinc reſpondet Corneus *u* carcerem ſubterraneum eſſe non debere: an autem catenis, aliiſque vinculis ligari debeant, a iudicis arbitrio pẽdere, vt in ſpecie reſoluunt Paris de Puteo, *x* Foler. & ante eos Baldus, quem ſequutus eſt Tiraqu. Prudens ergo iudex diligenter perſonæ conditionem, & delicti qualitatem perpendat, ſi fuerit perſona vilis, & iudici ſuſpecta, carcerari etiam adhibitis vinculis poterit; ſi vero fuerit perſona nobilis, & crimen eſt leue, ſeu non atrox, poterit honeſtiori loco ſub cuſtodia detineri, iuxta quandam Legem, *y* per quam ita tradunt Angelus, & Tiraquellus. Si vero delictum fuerit atrox, ſed de eo adhuc non fuerit conuictus, tunc in carcere cuſtodietur etiam ſine vinculis, niſi habeat illum ſuſpectum, vel carcer eſſet parum tutus. Si vero crimen fuerit atrox; & de eo conuictus, tunc non ſolum in carcere, ſed etiam in vinculis, & compedibus conijci poterit reus. Ita tenet Baldus. *z* Ex quibus clare colligitur, quomodo ſe debeant habere prælati regulares in religionibus circa ſuos ſubditos propter delicta incarceratos. Si enim fuit patrata graues, non debent eos ita duro carcere cuſtodire,

z Bal. in l. 2. in fin. C. de cuſto. reor. C.

ſicut

ſicut alios inferiores claſſis religioſos, niſi qualitas criminis cum alijs circunſtantijs aliter faciendum perſuaſerit. Et cum in religionibus carceres non ſolum ordinentur ad cuſtodiam, ſed etiam ad afflictionem corporis, vt quia ſæpius Prælati Regulares intendunt ſola carceris pœna punire delictum, tunc poteſt dari aſperior iuxta exceſſus menſuram perſonæque qualitatem, vtilis namque in monachis (quos à membrorũ mutilatione ſacri canones effecerunt immunes) carceris pœna cẽſetur, & qua afflictione præterita purgantur vitia, præſentia impediunt fieri, futura ſæpius poſt liberationem ſui memoria vitari ſolent. Et propter hanc cauſam poſſunt iudices regulares, & Eccleſiaſtici reos de graui crimine delatos prohibere, nè cum aliquo loquãtur, & ita practicari per iudices peritos, & expertos teſtatur Antonius *a* Gumez, quem ſequitur Iulius Clarus, & propter eandem non eſt alienum à iure, in religionibus maiori clauſura, & obſcuriori detineri monachos delinquentes, quam detinentur in carceribus ſecularibus fures, & latrones.

a Ant. Gom. c. 9 delict. n. 6 in fi. Clarus in prac. cri. §. fi. q. 46 in princ.

ARTICVLVS IV.

Vtrum religioſi poſsint incarcerari ſine informatione ſummaria.

RESpondeo dicendo, quod clericorũ capturam iuſtum eſt, quod præcedat informatio ſũmaria delictorum, cum in alijs delinquentib. id etiam requiratur. Eſt enim clericorum incarceratio maturo conſilio facienda, quæ in atrocibus criminibus aliquam honoris iacturam parit, & ſic non eſt facienda ſine cauſæ cognitione, vt notat Ioannes Andreas, *b* nec informatione leui capiendi ſunt, ſeu incarcerandi clerici, cum ſola relaxatione à carcere nequeant per iudices reſtitui ad famæ integritatẽ, quia vt plurimum homines in captura facta magis capti cum culpã, quam iudicis leuitatem adeſſe cõſiderant: in liberatione verò non innocentiam rei, ſed iudicis in inquirẽdo deſidiam, aut in admiſſione precum, ſeu munerum facilitatem interueniſſe, ſæpius audiunt reclamare. Quo fit, vt apud iudices Eccleſiaſticos, idem ferè operari ſolet, q̃d quis pro crimine aliquo incarceretur, ſicut ſi damnetur præcipuè cum præter id, quod ex iniuſta captura, non leuis clerico irrogatur iniuria, quę tanto eſt grauior, quãto captus maiori erat inſignitus honore, crimenq. ſibi impoſitum grauius. Quod in captura monachorum magis patet, cum vltra clericatus gradũ ſint religioſi, quo incarcerati habitu monachali priuantur, & ipſo iure ſecundum ſtatuta aliquarum religionum voce actiua, & paſſiua ſpoliantur, ideoque ſummaria informatio præcedere debet. Et vnum inter alia exhortor Iudices Regulares, vt non leuiter teſtes examinent in hoc ſummario iudicio, ſed omnia ſuſcitentur ab eis plenè, & ſcribi faciant per notarium, quia cum in ſummaria hac informatione teſtes maiori gaudeant libertate, facilius, & liberius ea, quę norint, explanabũt, quam poſtquam licuit fautoribus rei illos alloqui, ſeu corrumpere, quod ipſum aduerſarij rei facere intentabunt.

b Andr. in cap. ſi clericus de ſent. exc. lib. 6.

Ex his colligo non eſſe religioſos in carcerem conijciendos, niſi aduerſus eos duo, aut tres teſtes conteſtes dixerint teſtimonium, quia accuſatio cõtra ipſos non eſt recipienda, niſi cum duobus, aut tribus teſtibus, prout ait Paulus. *c* Denique in religioſorum captura maximo conſilio opus eſt. Vnde apud Inquiſitores, ſi reus delatus inſignis fuerit authoritatis, videlicet nobilis, literis conſpicuus, vel religione condecoratus, etiamſi ſufficiens præceſſerit informatio, non eſt ad capturam deueniendum, niſi ſupremus Inquiſitionis Senatus prius cõſulatur, quę forma præſcripta eſt Inquiſitorib. Hiſpaniæ, Matritij, inſtructione Anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo primo, capite quinto, in hæc verba. *Si inquiſitores de captura conceſſerint, iubeantq. eam fieri, ſicut decreuerant, quod ſi negotium fuerit magni momenti propter perſonas inſignes, uel ob alias cauſas prius quam ſuum decretũ executioni mandent, Senatum conſulãt, vbi vero ſuffragia non fuerint conformia, res ad Senatũ remittatur, vt his prouideat, quod fieri conuenit.* Hęc dicta inſtructio. Et ſi veriſimiliter fuga rei timeatur, licet concedant Doctores communiter clericum poſſe deprehendi, cum ſæpe numero perpenſa qualitate criminis, & delinquentis, & attentis alijs circunſtantijs, plurimum circa capturam, presbyterorum deferendum ſit iudicis arbitrio: ego vero circa capturam monachorum non plurimum illis deferre ſine magna præuia conſultatione, cum iudices Regulares de more religionum poſſint monachos delinquentes recludere in aliqua ſecura cellula, domo pœnitentiæ vocata, in qua licet recludantur, & detineantur, non tamen habitu regulari exuuntur, nec voce actiua, & paſſiua priuantur. Quoties vero religioſorum crimina talia ſunt, vt carcere digni iudicentur, cauere debent omni ſolicitudine Iudices Regulares, vt carceres ſint bonis, & optimis miniſtris commendati, qui ſecretè, atque diligenter circa illorum capturam intendant, & illos captos cuſtodiant; longè enim magis officit delictorum correctioni religioſum errate capturã, quam Laicorum.

c Paul. 1 ad Ti. cap. 5. & ibi D. Th. c. accuſ. 2. q. 2.

Nam pręter id quod ſine ea crimina, vt expedit, puniri non poſſunt, temporibus iſtis infelicibus ipſi a carcere effugientes dolis, & interceſſionibus fraudulentis facile obtinent contra ſuos Regulares Iudices inhibitiones, quia non modo aliquoties criminis impunitatem conſequuntur, ſed ſummam ſuſcipiunt audaciam coram iudice, quidudũ illos capi præceperat, deambulandi non minoris frontis tranquillitate, quam ceteri bonis moribus imbuti ſolent incedere, vltra quod per aliquot temporis ſpatia vagati ſunt apoſtatæ, & excommunicati, in qua excommunicatione maxima delicta contra Deum, & Eccleſiam, & ſuam regulam, in nihilo ſcrupulizantes, committunt.

QVAESTIO XVIII.

De correctione fratrum, quoad citationem reorum, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *VTrum generalis regulariũ poſſit priuare monachos officijs viſitandi, & procurandi ſine citatione propter delictum graue ab ipſis commiſſum notoriè.*

2 *Vtrum, quando citatur religioſus, vt compareat, debeat ſeruari ſtylus, & ritus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ.*

3 *Vtrum valeat proceſſus factus per viam Inquiſitionis etiamſi nulla interueniat partis citatio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum generalis regularium poſſit priuare monachos officijs uiſitandi, et procurandi, ſine citatione propter delictum graue ab ipſis commiſſum notoriè.

RESpondeo dicendo, quod citatio de iure cõmuni non requiritur erga eum, qui non poteſt actui contradicere, vt in aliquibus iuribus *a* probatur, & tradit Curtius Iunior; vel quando certum eſt parti nullam competere defenſionẽ vt ait Pariſ. *b* dicens, quod in hoc caſu ceſſat ius diuinum, & naturale, prohibẽtia, ne incitatus, aliquis puniatur, prout voluit Paulus *c* Eleazarius, & fuit de mente Antonij de Buttio, ſed monachus Abbati contradicere non põt, ſi velit eum ab officijs remouere, & priuare, vt in iure *d* probatur, vbi Abbas hoc ratione comprobat. Quod procedit, ẽt ſi prælatus promiſerit non reuocare, ſecundum Abbatem *e* ergo in remouone huiuſmodi nulla requiritur penitus citatio de iure. Pro quo põdero verba textus in capitulo, *Ad monaſterium §. talis, de ſtatu monachorum*, ſed cum oportuerit amouere, ſine contradictione aliqua reuocetur.

Probatur etiam arguendo ab abſurdo, quod in iure *f* magni eſt momenti. Nam ſi diceremus citationem requiri in amonitione monachorum ab officijs, plura ſequerentur abſurda, videlicet quod monachi contradicere poſſent, litigare poſſent, vagari poſſent, contra ſententiam Innocentij, *g* conſequenter poſſent ſe ipſos voluntati Abbatis imprudenter opponere, & ſic fri. eſcere, immo ceſſaret obedientia, ac ſuprema Abbatis poteſtas contra id, quod in Iure *h* proclamatur.

Hæc opinio procedit, quando delicta commiſſa per monachum notoria ſunt, aut ex eius literis miſſiuis probantur, & monachus nullam habet, neq; habere poteſt defenſionem, ſitq. inexcuſabilis, tũc .n. iuxta veriorem opinionem citatio non requiritur, quo caſu procedunt tradita per Innocentium, *i* Hoſtienſem, Ioannem Andream, Oldradum, & per alios relatos a Grãmatico. Quod ſi hęc non occurrent iuxta veriorem, & magis communẽ opinionem, ẽt in notorio crimine, citatio requiretur, iuxta quandam Gloſſam, *K* quam ſequitur Innocentius, Speculator, & alij, quos referunt, & ſequũtur Felinus, & Aretinus, qui hanc veriorem, & probabiliorem affirmant opinionem, ſcilicet, quod citatio requiritur. Et certe in caſu, quo non poſſet ſe defendere, nullum pręiudicium generatur ipſi monacho, ſi inauditus condemnetur, & ab officio remoueatur, cum ex ta r pręlatione ab onere, et grauamine pręlationis liberetur, & tollantur impedimẽta, quib. auocabatur, reuocabatur, & amouebatur ab ſtudijs, oratione, & contẽplatione diuinorũ. Inter quę impedimenta, pręcipuum eſt ſolicitudo, præſertim circa temporalia, cum turbentur erga plura non aduertentes vnum eſſe neceſſarium. Præterea ipſi monachi ſunt mortui Mundo, & enixè curare debent, vt ſoli Deo ſeruiant, & vacent, atque illorum prælatis obediant, qui illorum capita, & patres ſunt, & non ſecus ac membra capiti obediãt iuxta tradita in iure: *l* per hęc, & alia fundamenta hanc tenet partem Quintilianus Mandoſius. *m*

Sed contra eãm eſt argumentum Nam citatio eſt de iure naturali ad defenſam inuenta, vt tenet Baldus, *n* & de iure diuino, vt patet ex illo Geneſis. *o Adam vbi es?* at contra iura naturalia Princeps venire non põt, nec contra ius diuinũ, vt probatur in Iure, *p* vbi id tenet Baldus, & tradunt Doctores & reſoluit Quintilianus Mandoſius. Reſpõdetur, quod licet iura naturalia, & diuina immutabilia ſint, firma, & omnino ſeruanda, tamen non in omni caſu obſeruantur iuxta quandam Gloſſam *q* Vnde talia poſſunt limitari, interpretari, & ad vnũ caſum magis, quam ad alium aptari. Quantum autẽ ad ius diuinum videmus de iure diuino obligare correctionem fraternam, quę tamen non obligat, quãdo ceſſat correctionis cauſa, prout dictum eſt.

a l. 1. ff. de fidei. c. liber. l. recuſari in prin. ff. ad Treb. Cur. iur. conſ. 175 n. 13. et conſi. 498. ad fine.
b Pari. con. 101 col. 16 lib. 1.
c Ele. zar. i cl. paſtoralis de re. iu. Bu. in c. olim eodem tit.
d c. ad monaſterium §. talis de ſtatu mo. et Abbas col. 2. n. 11.
e Abbas vbi ſ. n. 11. idẽ Abb. in c. præterea de tranſac.
f l. nã abſurdũ ff. de bonis liberta.
g Inn. in c. cum olim ꝓpter ver. mona. hic d pri. h c. nullam. 28. q. 2.
i Inn. in c. ex inſinuatione de ap. Hoſ. et An. in ca. quanto de transla. prælat. Oldr. conſ. 293. in prin. Gram. deci 63. nu. 55.
k Gl. in ve. dicẽda in c. cũ dilectis filijs de pur. can. Inn. i c. tua eo. tit. Spec. tit. de notorio crimine §. 1. verſi. ſciaſ. Fel. in ca. cũ olim co. 7. & 9. de re iud. Aret. col. 183. co. 8
l c. cũ ad mona. §. Abbas vero de ſtatu monac.
m Mand. cau. 56.
n Bal. in l. cum fratern. 8. C. de his, qui vt indigni.
o Geneſ. 3.
p l. 12. tabula, vbi Bald. no. 2. C. legati hæredi §. ſed naturalia inſti. de iure naturali DD. in l. 1. ff. de conſ. ti. prin. Mand. in c. 1. de conſt. nu. 35.
q Gl. in d. §. ſed natur. in prin.

ARTICVLVS II.

Vtrum, quando citatur religioſus, vt compareat, debeat ſeruari ſtilus, & ritus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ.

RESpondeo dicendo, videri partem affirmatiuã eſſe ſequendam, argumento eorum, quæ in ſacris Canonib. *r* ex Diuo Ambroſio notãtur, qui in omnibus Sanctam Romanam Eccleſiam, vt magiſtrum ſequi profitetur. At hoc non obſtante dicendũ eſt, quod citatio debet fieri iuxta antiquiſſimũ ſtilum, & inueteratam conſuetudinem, quæ in aliquib. religionib. ſolet fieri per literas ſecretarij Abbatis generalis, aut prouincialis ab ipſo Abbate ſubſcriptas, ipſi reo dirigi ſolitas, & in ipſius manib. dari conſuetas, cum omnib. alijs circunſtantijs, quib. vocatur, & in his, quæ ſpectat ad litis, ſeu iudicij formam, & ordinem, conſuetudo attenditur, vt aiunt Bartolus, *ſ* & Baldus. Et quod conſuetudo citationi, illiuſq. ſolemnitati formam dare poſſit, cõcludit Salicetus *t* & Alexander. Immo voluit Baldus, *u* hoc eſſe verum, niſi aliter conſuetudo inducere poſſet, quod citatio non requiratur.

Nec obſtant in contrarium adducta, loquuntur enim, quando agimus de aliquibus concernentib. ipſam Curiam Romanam, vt eſt materia literarũ Apoſtolicarum, de qua in quadam Clementina, *x* immo quod particulares conſuetudines attendantur vltra ſupra dicta, docet quædam Decretalis, *y* immo videtur, quod ſi contra conſuetudinem prędictam veniſſet dictus Abbas, peccaſſet, ex traditis in iure, *z* & notatis ab Speculatore.

r c. ſi Romanorũ in prin. 19. q. 1. in ſi. c. 112. c. dãnamus prope finẽ de ſumma Trinita.
ſ Bar. in l. teſtiũ §. teſtis ff de teſtib. Bal. in l. 2. in prin. C. quẽadmodũ teſt. aperi.
t Sal. in Auth. ſiquis in aliquo n. 4. C. de eden. Alex. conſi. 65. nu. 10. lib. 1.
u Bal. in d. Auth. ſiquis in aliquo nu. 14.
x Cle. quã graui de cri. falſi.
y ca. cũ olim de conſue.
z c. cũ his rebus 11. diſt. Specul. de aduoca. §. de exordijs an. 32.

ARTICVLVS III.

Vtrum ualeat proceſſus factus per uiam inquiſitionis, etiamſi nulla interueniat partis citatio.

RESpondeo dicẽdo, quod valet proceſſus factus per viam inquiſitionis, etiamſi nulla interueniat partis citatio, prout voluit Innocentius, *a* dicens hoc ſeruare totum mundum, quem ſequitur Baldus. Idem uoluit Anania, & de informatione generali tractat Iulius Clarus. *ſ* uerum eſt tamen, quod ſententia erit nulla, ſi antequam citetur, ut reſpondeat, fuerit prolata, quod in religionibus, in quibus, ut plurimum proceditur per uiam inquiſitionis, uideo obſeruari.

a Inn. in c. bona r. i. n. 5. de ele. Bald. in l. edita. n. 301. C. de eden. & in l. ea quidẽ. C. de legibus. Anania in ca. qualiter & quando. 2. §. debet nu. 9. de ac. Cla. li. 5. §. ſi q. 5. verſi. poterit. Itaq. iudex & q. 50. ver. Item quia proceſſum fuiſſet.

QVAESTIO XIX.

De correctione fratrum, quantum ad interrogationes reorum, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem vndecim quæruntur.

1 *QVuomodo iudices regulares debeant a reis veritatem extorquere.*

2 Vtrum

2 *Vtrum reus iuridicè interrogatus à iudice cōpetenti ſtatim cū ab eo interr   tur, teneatur reſpondere, & ad veritatē confitendam poſſit aſtringi*
3. *Quomodo dicitur iudex rec. è procedere, vt reū iuridicè poſſit interrogare.*
4 *Vtrum reus legitimè interrogatus poſſit verbis æquiuocis celare veritatem*
5 *Vtrum reus legitim interrogatus ta endo habeatur pro confeſſo.*
6 *Vtrum reus cui defertur iuramentum, poſſit verbis æquiuocis celare veri atem.*
7 *Vtrum reus in rebus paru momenti interrogatus iuridice, peccet mortaliter non manifeſtando veritatem.*
8 *Vtrum reus indiciatus de vno crimine, poſſit de alio interrogari.*
9 *Vtrum reus negans delictum, teneatur ipſum confiteri, poſt ſententiam contra ipſum prolatam.*
10 *Vtru reus poſſit de complicibus interrogari.*
11 *Vtrum poſſit dari iuramentum reo, quando a iudice interrogatur.*

ARTICVLVS I.

Quomodo iudices regulares debent à reis veritatem extorqueri.

Reſpondeo dicendo, quod in his, quæ ad praxim, & interrogandi reos modū ſpectant, nihil iure diffinitū eſt, ſed prudētię iudicis relinquitur, ideoq. nulla certa regula in hoc conſtitui pōt. Vnde aliqua digna conſideratione ſunt aduertenda. Et in primis monendi ſunt iudices, vt reos captos, dum de criminibus interrogant, humanè, & benignè tractēt, quod ſæpe numero ad veritatem patefaciendam mirè conducit, ne illos ſeuero vultu, & proteruis oculis perterrefaciant, neue iniurioſis verbis, aut contumelioſis in eos irrumpant: eſt enim hoc à Chriſtiana religione alienum, & à religionis fraternitate deuiu, meminerint ipſos homines eſſe, & ſimilia crimina, vel fortè maiora cōmittere poſſe, niſi Dei omnipotentis gratia, & auxilio iuuarentur. Deinde caueant, ne interrogationib. faciendis moleſti ſint ea interrogantes, quæ inutilia ſunt, ſed ea duntaxat quę faciunt ad rem, ſed ſi reus confiteri cæperit, minimè illum interrumpant, ſed attentè, & libenter audiant, niſi inutilia confiteatur.

In generali ſunt interrogandi, & deinde paulatim ad ſpeciem procedendum eſt, nullam ſingularem delicti circunſtantiam exprimendo, cetera vero iudicis arbitrio committuntur, nam aliquando expedit ad minima, & particularia deſcendere, vt reus conuincatur, & crimen, quod perpetrauit, de rectum eſſe intelligat. Et hunc ordinem præſcribere videtur iuris *a* Conſultus in hęc uerba, *Quæ quæſtionē habiturus eſt, non debet ſpecialiter interrogare an Lucius Titius homicidium fecerit, ſed generaliter quis id fecerit, alterum enim magis ſuggerentis, quam requirentis videtur.* Deniq; iudex debet eſſe ſubtilis inueſtigator, ut commendat quidam iuris conſultus, *b* interrogando pro inueſtiganda ueritate de circunſtantijs ēt remotis, fingendo ſe uelle facere, quod non uult, ut uideat, quem actum faciat reus, qui examinatur, & qualiter ſe gerat argumento facti Salomonis, *c* qui dixit. Afferte gladium fingens uelle puerum diuidere, quę appellatur ſubtilis diligētia cognitionis, ut aduertit Bart. *d* & ſic iudex pro maleficio inueniendo pōt facere experientiam, dando aquam calidam ad bibēdum reo, qui culpabatur de furto ficuum, ut illas euomat. Debet

a l. 1. §. ut cauſa ff. de q.
b l. de minore §. 1. ff. de q.
c Haber. in ta. afferte extra de præſum.
d Bar. in d. §. 1.

etiam attendere ad coniecturas uéroſimiles, quæ coniecturæ capiuntur ex qualitate facti, & conditione perſonarum. *e* In quibus oportet conſiderare, cuius conditionis quis fuerit à ſua natura, quia eum talem eſſe pręſumimus, qualem n. uitam, & habitum quis duxerit, talis eſſe præſumitur, ut in multis legibus *f* probatur, quia ex mala conuerſatione quis efficitur criminoſus. *g* Et penſatis actibus præcedentibus, & ſequentibus de aliquo, præſumimus bonum, *h* uel malum, & præſumptiones bonæ aliquando recipiunt probationem in contrarium, quia factum plerumque prudentiſſimos fallit. Sunt autem indicia, & argumenta multiplicia, & uariantur ex uarietate factorum, quod iudicis relinquitur arbitrio, et ſemper fit interpretatio in partem magis æquam, & benignam iuxta aliquas ciuiles leges. *i*

e l. virum de donat. inter virū l. fi. C. de act. & obl.
f l. itē apud, §. ſi quis virginē, de iniu. l. quidam in ſuo de cond. inſtit.
g l. pedius §. pedius de æds. edi.
h l. non oēs § à barbaris de re milit.
i l. 1. ff. de iuris & facti igno. l. ſanctio de pœnis l. interpr. de pœ.

ARTICVLVS II.

Vtrum reus iuridice interrogatus a iudice competente ſtatim, cum ab eo interrogatur, teneatur reſpondere, et ad veritatem conſequendam poſſit aſtringi.

Reſpondeo dicendo, quod reus iuridicè interrogatus a iudice competente ſtatim cum ab eo interrogatur, tenetur reſpondere, & ad ueritatem confitēdam poteſt aſtringi ita, ut nullo modo poſſit a iudice petere, ut ſibi dilatio aliqua, uel tempus ad deliberandum conferatur, cum de facto proprio interrogatur. Ita Baldus. *k* quam opinionem teſtatur Auguſtinus ad Angelum c. mmunem, & Conradus, & eam totius orbis conſuetudo recipit, ut fatetur Salicetus. & eam tenet Paulus de Caſtro quicquid in contrarium dicat Alexander, *l* licet D. Thomas, *m* Caietanus, & Nauarrus teneant, quod prius deſideratur, quod probatio infamię, & indiciorum, & ſemiplenæ probationis in proceſſu contineatur, de eaque reus certior factus ſit, ut ſciat tunc iudici eſſe obtemperandum.

At conſuetudo, quę ſæpenumero integerrima iura deſtruit, opinionem in contrariam recipit, qua ſcilicet reus interrogetur, & examinetur ante datas defenſiones, & indiciorum copiam. Et ita quotidie practicatur, ut docet Folerius, *n* & practica Ludouici, & Iulius Clarus dicens, quod ſtante hac cōſuetudine generali malefacit iudex, qui aliter obſeruaret. Quæ fortaſſis conſuetudo iuuari poteſt apud Hiſpanos ex quadam lege *o* partitarum, ubi eam ad hoc notat Gregorius Lopez affirmās ſub dubio tamen fortè, quod ſtante illa regia conſtitutione iudex iuſtus interrogare poteſt non data copia inquiſitionis. Et Salzedo *p* dicit, quod ſibi ſemper ſummè placuit ea fortaſſis practica qua Eccleſiaſtici, & ſeculares iudices Deum timentes uti ſolent, ut ante confeſſionem receptam minimè pręcipiant informationis copiam dari, ſed tantum tabellioni uel notario pręcipiunt, quod teſtium depoſitiones abſque eorum nominib. coram reo legat, ut inde cōpertum habeat, quid contra ipſum probatum ſit, et ueritatem fateatur, quod iudices regulares in cauſis regularīū ſeruare oportet, cū in his de bono, & ęquo ſecundum ęquitatem procedere teneantur.

k Bal. in l. fal. nu. 2. ff. de acq. her. Au. ad Angel. in tract. malef. ver. conſueuerunt dicti inquiſiti, et confitētes nu. 6. Conra. in pr. f. 280. nu. 2. Sal. in Auth. offertur n. 6. de litis conteſ. vbi Caſt. n. 5. et 11.
l Ale. in l. 1. n. 6 ff. de eden.
m D. Tho. 2. 2. q. 96. ar. 2 et ibi Cai. Nau. c. 25. nu. 56.
n Fol. in pra. cr. f. 165. n. 9. prac. Lud. f. 14. n. 18 Clarus lib. 5. recept. ſen. §. fin q. 45. ver. ſed quid
o l. 4. ti. 29. par. 7. & ibi gl. magna in fi. verb.
p Salz. in pr. cr. c. 128. ver. copia indiciorum.

ARTICVLVS III.

Quando dicatur iudex rectè procedere, vt reum iuridicè poſſit interrogare.

Reſpondeo dicendo, quod dicetur iudex ad confeſſionem exigendam à reo rectè proce-

dere, quando contra reſi accuſatio eſt, & eſt vnus teſtis occultus, omni exceptione maior, aut vnum indicium, vel plura illi teſti æquiparantia, vt videtur ſentire Bartolus *a*, vel quod reus infamia laboret. Nam licet Gregorius Lopez *b* ſcribat, quod quando non adeſt ſemiplena probatio, vel indicia, ex quibus non poſſit imponi tortura, vel ſaltem incuti timor ipſi, etiamſi adeſſet infamia, reus interrogari non poſſit, & ideo admonet iudices, ne de occultis criminibus interrogent: nam cum reũ contra iuris ordinem, pœnis afficere intendunt, proprias animas damnant, Deumque optimum maximum offendunt, Contrarium tamen tenet Salzedo, *c* qui in hunc modum probat. Nam ſi iudex, cum reus infamia laborat, vel contra ipſum obiecti criminis indicia vrgent, iuſte procedit, vt in iure continetur, *d* ergo reus ſecluſa morte tenetur reſpondere, neq. ſemiplena probatio, neq. illa vrgentiſſima indicia, quæ requirit Gregorius, deſiderantur, vt ad id compelli poſſit. Quando vero crimen occultum fuerit, piaculum eſſet, & longè a pietate Christiana reum interrogare. Quod ſummè notandum eſt, aliqui.n. ſunt imperitiſſimi, & impij iudices in hoc paſſim errantes, qui iuris ordine prætermiſſo de occultis criminibus interrogant.

a Bar. in l. fi. n. 7. ff. de q.
b Lopez in l. 4. n. 26. pag. 7.
c Salzedo ĩ pra. cr. 1. c. 126. ver. quod aũt dicatur crimen occultum.
d c. qualiter & quando, 1. & 2. ea. ſuper his de accuſ.

ARTICVLVS IV.

Vtrum reus legitimè interrogatus poſſit verbis æquiuocis celare veritatem.

RESpondeo dicendo, quod hoc præcipuè memoriæ commendandum cenſeo, quod licet communis opinio teneat, quod reus interrogatus legitimè tenetur veritatem patefacere, hoc tamen procedit in cauſis ciuilibus, & criminalibus, in quibus pœna ſanguinis non timetur, nec non in omnibus ſpiritualibus controuerſijs, At vero in cauſis capitalibus, & vbi de graui dedecore agitur, naturali æquitate dictante, aſſerendũ eſſe cenſeo, poſſe reũ ſalua conſcientia veritatem ipſam, abſque mendacio verborum artificio contegere comparatum quidem eſt hominibus à natura, vt ſe defendant, & a mortis facib. incolumen vitam reddant. Hinc leges oriuntur, quibus inuaſorem cum moderamine inculpatæ tutelæ occidere licet. Ab hac naturali æquitate proficiſcitur ius aliena surripiẽdi, extrema famis neceſſitate ad id compellente. Similiter proficiſcitur illa poteſtas, qua ſeruo, vitandę ſeruitutis gratia (quę mors naturalis eſt) permittitur a Domino fugere; fortior igitur ratio iure naturali radicata ſuadet, vt reus abſque criminis nota veritatem, quæ probari non põt, vt vitam tueatur, celare poſſit. Deinde neruoſa, & vrgentiſſima ratione præcedens doctrina fulcitur. Nam ſi conſanguineus ad teſtimonium ferendum compelli nõ pot, quando ingens aliquod diſpendium timetur, vt dicitur in quadam lege, *e* nullus quidem abſque infamia negare põt, hoc non magis licere ei, qui mortem, vel infamiæ labem eſt paſſurus. Neq. his refragatur, ꝙ iudex iuſtè interrogat, nam ſimiliter reſpondetur, quod reus iuſtè veritatem celat, & vterq. ſuo iure vtitur. Hoc illuſtratur exemplo, iure enim compertum eſt, licere iudici pręcipere damnato ad pęnam vltimi ſupplicij, ne fugiat à carcere, ipſe verò obtemperare non tenetur. Dominus ſimiliter iubet iuſtè ſeruum ſuum, ne fugiat, ipſe autem fugiendo ſe à ſeruitute liberare poteſt. Ita in terminis huius propoſitæ diſputationis tenet Petrus a Nauarra, *f* quem ſequuntur Salzedo, & Aragon. Quod maximè debent notare regulares quando vocantur ad confeſſiones delinquentium audiendas tempore, quo quæſtionib. opponi debent ratione criminum, ex quibus ſequi poteſt pœna ſanguinis, aut grauis dedecoris, vt ipſos inſtruant, quomodo ſua delicta propalare teneantur, aut occultare poſſint celando veritatem, ſine aliquo mendacio. Notare debent etiam aliqui religioſi grauiſſimis delictis notati, non tamen plenè probatis, vt ſe non prodant, etiamſi à ſuis prælatis interrogati iuridicè præcipiantur dicere veritatem, poſſunt enim ipſam verborum inuolucro celare, vt ex dictis patet.

e l. 4. ff. de leg.
f Nau. de reſt. li. 2. c. 4. n. 142. Salzed. in pra. crim. cap. 126. Aragon. 2. 2.

ARTICVLVS V.

Vtrum reus legitimè interrogatus, non reſpondendo, habeatur pro confeſſo.

RESpondeo dicẽdo, quod reus legitimè interrogatus nolens reſpondere, poteſt compelli à iudice competente dicere veritatem, qui ſi pertinaciter nolit, pro confeſſo indicatur, vt affirmat Rodericus Xuarez, *g* dicens ita in Hiſpania in cauſa ſatis graui fuiſſe iudicatum, & ita fuiſſe practicatum tradit Iulius Clarus, qui ait, quod ita tenetur reſpondere, vt non poſſit a iudice petere dilationem ad deliberandum, vt affirmat Salzedo. *h* Verum eſt tamen, quod poteſt petere copiam proceſſus, vt videat, qua obligatione ad reſpondendum teneatur, prout dictum eſt ſupra hac quæſtione articulo tertio.

g Xuarez in l. 4. ti. de las iuras memb. 2. prin. Clar. l. 5. recep. ſen. §. fin. q. 4. §. verſ. ſed pone.
h Salze. vbi ſu. c. 126 pa. 28.

Aduertendum tamẽ, quod reus, aut teſtes dubitantes, vtrum legitimè inquirantur, & interrogentur, debet confeſſor iudicare in fauorem rei, ſcilicet quod non legitime interrogatur, quod principaliter conceditur in crimine graui peius enim eſſet reo tũc imponi pęnam grauem in caſu dubio propter eius confeſſionem, quam non reſpondere iuridicè interroganti, vt aduertit doctiſſimus Soto. *i* Quam doctrinam debent plurimum notare cõfeſſores regulares, qui vt plurimum reos confitẽtur, ne ipſos intrepide obligent ad reſpondendum veritatem, cum iudices vt plurimum non iuridice eos inquirant, nolendo ipſis proceſſum contra eos fulminatum oſtendere. Et cum ſa pius oporteat, quod reus non petat manifeſtationem proceſſus, ex hac enim petitione aliquid mali contra ipſum iudex autũnabitur, & tormentis extra ordinarijs eum vexabit. Quibus attentis in dicto dubio, & perplexitate cõſulant, vt proceſſus manifeſtatio non petatur, niſi id tempus, & circunſtantiæ ſummè poſtulauerint, quod arbitrio prudentis, & ſapientis confeſſarij eſt relinquendum, qui ſi certo ſciat iudicem eſſe rectum, & in cauſa ſecundum iuris ordinem proceſſurum, neque ex petitione proceſſus aliquid contra reum moliturum, debet præcipere delinquenti viſo proceſſu veritatem patefacere, ipſi ſignificans ad eam dicendam ſub pœna peccati mortalis obligari.

i Sot. de teg. ſecr. memb. 2. q. 8. p. 62. co. 1.

ARTICVLVS VI.

Vtrum reus, cui defertur iuramentum, poſſit verbis æquiuocis celare veritatem.

RESpõdeo dicendo, quod reus iuramento interrogatus obligatur ad reſpondẽdũ ſecũdũ iudicis mentẽ iuridicè interrogantis, iurãs.n. contra ipſius intentionem mortaliter peccabit, prout tenent D. Thomas, *k* Caietanus, & Soto,

k D. Th. 2. 2. q. 87. art. 7. ad. 4. et ibi Cai. et So. l. 5. de iuſt. q. 1. art. 7.

Quod

Quod ipſum eſt dicendum reſpondendo cum æquiuoco iuramēto, quod verbis diſſimulatorijs artificioſè formatur, ſumendo enim iuridice a reo licitè iuramentum, non eſt licitum vti verbis amphibologicis, ſed ſimpliciter veritatem confiteri, prout ait Soto, *a* niſi i caſu, de quo ſupra articulo quarto. Si enim verba, quibus reus reſpondet, ſecundū vſum ordinatium loquendi nō admittunt ſenſum verum ſecundum intentionem iudicis, mendaciū in tali caſu committeretur, quod omni iure illicitū eſt, prout tenent Soto, *b* & Corduba. Dixi (iudicis iuridicè interrogantis) nam ſi iuridicè non interrogetur, minimè reus tenetur ipſi reſpondere, etiamſi vt prælatus ipſi, ſub pęna excommunicationis maioris incurrenda, & in virtute Spiritus ſancti, id pręcipiat, prout affirmat Aragon. *c* & tunc non iuridicè interrogatur reus, quando à non ſuo iudice inquiritur, uel ſi à ſuo iudice interrogatur, eius tamē iuriſdictio ſuſpenſa eſt. Dixi niſi in caſu, de quo ſupra articulo quarto. In hoc enim caſu ego vtendo verbis amphibologicis puto cum Nauarra, & alijs reum non mentiri, ex rationibus adductis in dicto articulo: non enim in eo caſu tenetur ſecundum mentem iudicis reſpondere.

a Sot. vbi ſup.

b Sot. li. 5. de iu. c. 6. ar. 2. con. 7. p. 443. Cord. de caſi. q. 65.

c Arrag. 2. 2. q. 33. ar. 8.

ARTICVLVS VII.

Vtrum reus in rebus parui momenti interrogatus peccet non manifeſtando veritatem.

RESpondeo dicendo, quod ſi reus, aut teſtis fuerit à ſuo iudice interrogatus in reb. parui momenti, non peccat mortaliter celando veritatem. Quod procedit, etiamſi iudex ſit prælatus regularis, & in virtute Spiritus ſancti ſubdito præcipiat, vt ipſam veritatem manifeſtet, is enim non obediēdo in hoc caſu minimè mortaliter peccabit, cū prælati regulares in rebus minimis minimè præceptū obedientiæ poſſint imponere. Et ſi ſubditus dubitat, an ſint res minimæ conſiderationis, obligabit tunc dicta obedientia, niſi ex ea aliquod graue dānum proximo ſequatur, quodque ſæpe ex reb. minimis religioſis ſolet contingere. Ita Aragon. *d* quod eſt limitandum, niſi iuramento confirmetur, tunc enim mortaliter peccabit, cum quodcunq. iuramētum etiam in re parua cum mendacio ſit peccatum mortale. Ita tenet Soto, *e* & Nau. Verum eſt tamē, quod ſi ſubditus a prælato fuerit interrogatus, etiā cum iuramento, ſi intrauit in quamdam domum, ſi talis ingreſſus innocenter, & ſine aliquo ſiniſtro fine factus fuit, & ſcit prælatum ex confeſſione ipſius occaſionem ſumpturum ad ipſum ſubditum puniendum, non tenetur eo tempore ueritatem propalare. Ita colligitur ex traditis per Soto, *f* licet enim negare videatur prima facie veritatem, & confirmare mendacium iuramēto, quod eſt intrinſecè malum, non tamen re vera ipſam negat, cum reſpondeat ſecundum intentionem iudicis ipſum interrogantis, qui præſumitur regulatus iurib. inquirere de ingreſſu peccaminoſo, & malo fine patrato, ſicut ei fuerat ab alijs ſubditis, aut ſecularibus viſitatum.

d Arag. 2. 2. q. 69. ar. 2. p. 504.

e Soto de te. ſec. memb. 2. qu. 7. con. 7. Na. in c. inter ver. Coro. 55. nu. 254.

f Sot. vbi ſu. cō. 3. pag. 62. col. 1. & 2.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum reus indiciatus de vno crimine poſſit de alio interrogari.

RESpondeo dicendo, quod reus conuictus de vno crimine non poteſt de alijs inquiri, niſi cōtra ipſum reſpectu aliorū ſint indicia equiualentia ſemiplenæ probationi. Ita Soto, *g* Nauarrus, & Alcocer. Verum tamē eſt, quod reus conuictus de vno delicto poteſt interrogari, vtrum alia eiuſdem ſpeciei commiſerit: vnde confeſſus commiſiſſe furtum, poteſt interrogari, an alia commiſerit. Quod ait Nauarrus *h* eſſe intelligendum, quando iſte per infamiam, aut indicia clamoroſa creditur alia commiſiſſe. Vnde ſi famoſus latro confeſſus eſt quoddam crimen, poteſt de alijs interrogari: at ſi ſolum de vno furto eſt infamatus, & nulla contra eum eſt præſumptio, quod alia commiſerit, non poteſt interrogari, vtrum alia perpetrauerit.

Quæſt. Canonic. & Reg. tom. 1.

g Sot. li. 5 de iu. q. 6. arti. 2. poſt med. & de teg. ec. vbi ſu. Na. in c. 25 nu. 36. Alc. in ſum. ma. c. 26.

h Na. in Ru. c. t. de iud. nu. 61

ARTICVLVS IX.

Vtrum reus negans delictum teneatur ipſum confiteri, ſi nihilominus data eſt contra eum ſententia grauis.

RESpondeo dicendo, quod ſi reus legitimè interrogatus negauerit delictum à ſe cōmiſſum qua negatione non obſtante ſententia grauis contra ipſum lata fuit, licet negando veritatem peccauerit mortaliter, non eſt obligatus poſt condemnationem ipſam pateſacere, niſi ex negatione graue damnum alicui parti reſultet. Hanc opinionem tenet Nauarrus, *i* & Segura de Aualos, quæ ſequenda eſt, licet contrarium ſine ſolido fundamento tenuerit Medina, qui intrepidè, & abſolutè affirmat, quod non confitendo delictum non debet à confeſſore abſolui propter iniuriam illatam iudici, negando enim delictum, arguit ipſum de iniuſtitia, quaſi innocentem condemnauerit. Quæ ratio nullius eſt momenti, licet enim reus ſit innocens, nō amittit iudex ſuum honorem innocentem condemnando, ſi procedit ad talem condemnationem ſecundum allegata, & probata, quod poteſt ſecundum iura facere, prout infra dicetur.

i Na. c. 25. nu. 38. Segn. in di rect. 1. p. p c. 17. nu. 36. Med. in ſum. f. 78. pa. 1.

ARTICVLVS X.

Vtrum reus poſſit interrogari de complicibus.

RESpondeo dicendo, obligari reos aliquando ſuū delictum propalantes declarare, quot in eo cōmittendo complices habuerint, ſi a iudice competente ſuper hoc fuerint interrogati. Quod tamen intelligendum eſt, dummodo credant ipſos eſſe paratos ad ſimilia patranda delicta, continuando vitia cum maximo reipublicæ, aut particularium diſpendio; dummodo etiam credant quod non debēt emendari, etiamſi fraternaliter corrigantur, vt ſæpe contingit in latronibus, & in falſificatorib. monetæ, & in hæreticis, & in lamijs, oportet enim, vt hęc malorum turba iudici manifeſtetur, etiamſi de his inquiſitio minime fiat, vt reſoluit Nauarrus. *k* Vnde tenentur confeſſarij monere, & exhortari reos: vt dictos complices declarent, vt docet Soto, *l* quod ſi nolint obedire, tanquam impœnitentes minimè ſunt abſoluendi, vt aiunt Nauarrus, *m* & Alcocer. Quod tamen intelligendum eſt, dummodo iudex inquirendo, & interrogando iuridicè procedat, ſi enim prætermiſſo iuris ordine procedat, nec ſe, neque alios tenentur reuelare.

K Na. in c. inter ver. Coro. 6.

l Sot. de teg. ſec. memb. 2. q. 6. p. 17.

m Na. c. 18. n. 58. Alcoce. vbi ſu. fo. 86.

Notandū tamen eſt, quod non pōt iudex interrogare de complicib. niſi in caſibus à iure permiſſis nec debet inquirere de aliquo cōplice i particulari dicendo reis, reuelate, utrū N. & N. fuerint uobiſcū

E 3 in

in delicto participes, ſed debet inquirere in generali, indicate mihi complices. Obligati ſunt etiam iudices declarare reis, quomodo, & in quibus caſibus tenentur complices manifeſtare, aut dare ipſis licentiam ad deliberandum conſulendo doctos cõfeſſores, quomodo id facere debeant, ne incidant in laqueum diaboli. Quia licentia negata affirmat

a Na. vbi ſup.

Nauarrus *a* ſe non audere liberare ipſos iudices à peccato mortali, præſertim ſi hoc faciant ſibi perſuadentes, iuſtum eſſe quacunque via delicta reuelare, & vt apud homines habeantur in opinione iudicum maximo rigore procedentium, conſtringentium diuerſis vijs reos ad complicum reuelationem, contra quos nec infamia, nec indicia ſufficientia adſunt. Immo addit etiam idem Nauarrus, quod minus eos liberaret à damnatione æterna, quando tormentis conſtringunt reos ad dictorum conſortium reuelationem, ſeu manifeſtationẽ nulla infamia, aut indicijs contra complices præcedentibus, niſi delictum confeſſum ab ipſis talis eſſet naturæ, & conditionis, vt minimè ſine complicibus poſſit perpetrari, vt eſt peccatum Sodomiæ, & peccatum adulterij, & alia huius peſſimæ farinæ.

Licitum eſt etiam iudici interrogare de complicibus, licet nec ſint infamati, neque indiciati, ſi inquirat non ad vindictam, ſed ad correctionem, nõ vt iudex, ſed vt pater procedat, prout affirmat Corduba. *b*

b Cor. ſup. Sot. de reg. ſecre. 95. conſi. 7.

Aduertant tamen ſubditi, ne ex hac doctrina intrepidè occaſionem aſſumant reuelandi ſuis prælatis, vt patribus ea, quæ vt iudicibus ipſis minimè ſecundum ius poterant reuelare, cum ipſis nec conſtet, nec facile poſſit conſtare, vt partes proceſſuros.

Vnde confeſſores vigilent ſuper hoc ſibi diffidẽtes, ad alios prudentes recurrentes, antequam obligent reos complices declarare, & ſi aliqua via poſſunt ab hac obligatione reos eximere, libenter id faciant, ſi verò nullum ſubter fugium inuenerint, curent docere eos quomodo, & quos complices teneantur reuelare, ne alios reuelent præter eos, quos neceſſitas publica, & particularis obligat manifeſtare.

ARTICVLVS XI.

Vtrum poſſit dari iuramentum reo, quando a iudice interrogatur.

RESpondeo dicendo, quod loquendo de iuramento aſſertorio de re præſenti, & futura, quando ab actore reo offertur, quod à Doctoribus voluntarium appellatur, in vtriuſque partis libertate eſt poſitum, vt aſſumatur, necne. At verò loquẽdo de iuramento neceſſario, quando ſcilicet à iudice reo, vel actori offertur, de quo per Hoſtienſem,

c Hoſti. in ſum. ti. iuretur. dd. in c. debitores c. 5. & in c. veniens et in c. ſi. de iure iurand.

c & Doctores, hoc iuramentum, ad veritatem extorquendã à legitimo iudice, aliẽnũ à lege non eſt. Ita D. Tho. *d* Hoc autem hac ratione fieri debet.

d D. Th. 2. 2. q. 69.

Primò ad partium poſtulationem iuſiurandum offerri nec poteſt, nec debet, nam & ſi de clericis hoc aſſeruerit Bernardus *e* Diaz de Lugo, in monachis id non minori cura cauendum eſt. At ſi iudex proprio conſilio id ad manifeſtationem veritatis valere iudicat, offerendum eſt, vt ſentit Panormitanus.

e Bern. Diaz. i pra. cri. c. 168.

f At non in omnibus paſſim dandum eſt, ſed in his tantum, quorum crimen, aut inchoatam, ſemiplenamque probationem, aut expreſſa indicia habet, aut infamiam, quemadmodum ex D. *g* Thoma docet Bernardus *h* Diaz, qui addit aliud omni religione, ac cura obſeruandum, nempe *ſola indicia, ſiue*

f Pan. in c. cum ſuper de conſ.
g D. Th. vbi ſu.
h Bern. Diaz. vbi ſup.

infamiam, non ſatis eſſe, vt iudex de crimine iuſiurãdum tribuat, ne periurij virus ſerpat, aut occulti criminis detectio habeatur. Idem etiam aut totait, *errant apertiſſimè temerarij quidam iudices, qui ſtatim poſt capturam nullo facto perſonarum diſcrimine a captis omnib. delinquentib. iuramentum exigunt, cum ſæpius leuia quædam indicia cũm præſtiterint capturæ.* Hæc ille. Sed quid agendum, cum timetur de periurio, vtrum debeat tunc iuſiurandum deferri? Ad quod reſpondetur, quod ſi iuris ordine flagitatur, id detur; licet profectò quando aut publici boni, aut tertiæ perſonæ incommodo conſulitur, nec tale iuſiurandum Iudex prætermittere põt, vt ait Panormitanus. *i* Quod ſi neq; tertiæ perſonæ, neque boni ratio id ſuadet, dubitandum non eſt, id eſſe iniuſtum, & homicidio pernicioſius, vt aſſerit Cardinalis. *k* Cum autem fuerint euidentia indicia, aut idoneis teſtibus probari crimen admiſſum poteſt, non tantum ius, ſed ratio ſuadet, vt qui in ſuſpicionem probabilem apud iudicem venerit de periurio, ad iurandum, neque cogatur, neque vlla ratione permittatur, ſi enim literas nulla prælati venia monachum ſcripſiſſe, aut nummos in cellula clam ſeruaſſe prælatus teſtibus ſiue rei euidentia cognouerit, & monachus de his à prælato interrogatus aſſeueranter neget, non erit pium de hac re monacho iuſiurandum offerre, cum probabili ſuſpicione ſciat eũ periurium admiſſurum, quę omnia habentur a Panormitano, *l* neque ab his diuerſa aſſerenda ſunt, quando iuſiurandum teſtibus offertur.

i Panor. in cẽ cle. de cohabc. cle rico. & mul.
K Card. in Cle. vnit. de iureiu.
l Pano. in 2. fin. de iureiu.

Summopere debent curare iudices, vt ſi reus vinculis conſtrictus, aut carcere demiſſus fuerit, nunquam interrogationes adhibeantur ei, niſi a carcere educto, vinculiſque ſoluto, omnem enim vim, atque metum a reorum confeſſione abeſſe iura decernunt, & ſecretariis cauſę debet dicere in proceſſu. N. carcere, ſolutuſque vinculis liber atque in ſua poteſtate poſitus, vocatus fuit, & medio iuramento, & cetera. Quod & in cauſis regularium obſeruandum exiſtimo, cum libertas ad teſtificandum non ad apices iuris, ſed ad ſubſtantialia ipſius ſpectet.

QVAESTIO XX.

De correctione fratrum, quoad torturam, in decem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem decem quæruntur.

1 *QVid, & quot ſint tormentorum genera.*
2 *Quid præcedendum antequam ad torturã deueniatur.*
3 *Quibus ex cauſis, & indicijs ad torturam eſt deueniendum.*
4 *Vtrum iudex teneatur dare reo copiã indiciorũ cũ certo termino, antequã ponatur ad torturã*
5 *Vtrum danda ſit copia indiciorum, etiã ſi reus eam non petat.*
6 *Vtrum non data copia indiciorũ, ſi reus ponatur ad torturã, ſit nullum dictum rei in tortura, & an ex tali dicto, et cõfeſſione debeat puniri*
7 *Vtrum clerici, & monachi poſſint torqueri.*
8 *Vtrum prælati regulares poſſint uerberare, quendã ſibi ſubditũ per laicũ familiarẽ monaſterij deferentem habitum tertij ordinis minorum.*
9 *Vtrum tormenta repeti poſſint.*

10 *Vtrum*

Digitized by Google

10 *Vtrum liceat alicui metu tormentorum crimẽ, quod non commiſit fateri.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quot ſint, tormentorum genere.

REſpondeo dicendo, non eſſe iure cautũ, quot tormentorum genera eſſe debeãt, ideoq. arbitraria ſunt, poteſtq. iudex id tormenti genus imponere, quod ſibi ad veritatem exprimendam commodius videatur iuxta qualitatem perſonarum & iudiciorum, dummodo id caueat diligenter, ne inſolita tormentorum genera adhibeat, ſed ea tantum, quæ vſu iudicantium prudẽter recepta ſunt, vt pulchre & vere more ſuo explicat Antonius *a* Gomez: funis, vt vulgo dicitur, chordæ tormentum hodie biq. frequens eſt, a quo non eſt recedendum. Non tamen defuerunt, qui plura excogitauerunt tormentorũ genera, vt Marſilius, *b* qui quatuordecim excogitauit, addiditque ſe alia inueniſſe, vt ſomni ſubtractionem, quam laudat Paulus Grillandus, *c* quorum multos torquendi modos commemorat Locatus. Ceterum vt ingenuè dicam, quod ſentio, hæc tractatio de nouis tormentis excogitandis, carnificũ potius eſt, & crudelium, quam iuris Conſultorum, & Theologorum, & aliena prorſus a pietate, qua cauſæ religioſorum debent tractari, ideoque hæc omitto, vt ad id, quod oportet, deueniamus.

a *Gom. l.3. va. c.13. nu.5.*

b *Marſ. in l.2. ff. de q. in p.*

c *Grillã. de qq. q.2. loc. in opere iudic. verb. tortura. nu.*88.

ARTICVLVS II.

Quid præcedendum antequam ad torturam deueniatur.

REſpondeo dicendo, quod ad torturam non eſt accedendum, priuſquam de delicto conſtet: tortura enim non tam adhibetur ad inueſtigandũ factum, quam ad habendã veritatem ex ore ipſiuſmet delinquentis, cum factum, quod dicitur eſſe cõmiſſum, diffitetur, ita recte Franciſcus *d* Brunus, quem ſequitur Clarus, & ceteri communiter: & de delicto conſtare dicitur, cum adeſt ſemiplena probatio, vel ſufficiens indicium ad torquendum.

Notandum primò, quod ſi delictum aliter, quã per torturam probari poteſt, ad torturam accedere non debemus, quoniam regulariter nõ deuenitur ad torturam, niſi in defectũ probationis, eſt enim tortura ſubſidium quoddam extremum ad inueniendam veritatem, quamuis hodie de ſanguinariorũ quorundam iudicum cõſuetudine facile, nõ expectatis alijs probationibus ad torturam potius accedatur, in quo grauiſſime erratur, vt tenent Angelus *e* Boerius, & Marſilius affirmans, hanc eſſe communem, quã ceteri Canoniſtæ ore vno fatentur, & Panormitanus. Ex quo infertur, quod in delictis manifeſtis nõ habet locũ tortura, ſed in occultis, cum occulta delicta ſint difficilis probationis, ideoq; facilius in occultis, quã in manifeſtis quæſtio vſurpatur, quod concludens eſſe cõmune multis illuſtrat exẽplis Franciſcus Brunus. *f* Notãdum eſt ſecũdo, quod ante quam ad torturam deueniatur, indicia debent præcedere: hanc teſtatur communem Clarus. *g* Et indicia, ex quibus torqueri poteſt, probata eſſe debẽt, vt verè tradit Marſilius: *h* eſtq; communis concluſio, quod quolibet indicium, ſeu adminiculum, ad minus per duos teſtes eſt probandum, prout tenet Bartolus *i* & probat pleniſſimè Iulius Clarus. Notandum tertio, quod indicia, ex quibus reus torqueri poteſt, debent eſſe legitima, & a iure approbata, vel ſaltem cõmuni voto a magnis Doctoribus recepta. Nam ex leuib. indicijs ad torturam minimè eſt deueniendum. Vbi ergo præcedentes regulę fuerint obſeruatæ, ad torturam eſt deueniendum.

d *Brun. de ind. & tort. p.2. q.5 Clau. i pra. cri. §. fi. q.64. ve. debet aũt iudex.*

e *Ang. in l. fin. n.4. C. de queſtio. Boeri. deci. 163. n.1. Mar. in l.1. in frã.7. ff. de q̃ſtio. Pan. in c. cũ in cõtẽ. q.2. de reg. iur.*

f *Brun. de indi. & tort. 2. p. q.8 num.2.*

g *Clar. vbi ſu. q.64. ve. dic ẽt.*

h *Marſ. i pra. cri. §. diligen. et Cla. §. idẽ ff. de quaſ.*

i *Bar. in l. fin. n.7. ff. de quaſt. Cla. vbi ſup. q.*

ARTICVLVS III.

Quibus ex cauſis, & indicijs ad torturam eſt deueniendum.

REſpondeo dicendo, quod vt titulus quæſtionis magis eluceſcat, aliquas regulas pro clara reſolutione proponere decreui.

Prima ſit. Per variationem delinquẽtis ſumitur indicium ad torturam. Aduerte tamen, quod iſta ſola variatio, ſeu vacillatio non facit indicium ad torturam, vt tenet cõmunis, teſte Carrerio, *k* aſſerente ſolam variationem, aut mendacium, vt pallorem, turbationem, trepidationem, & id genus alia, quæ coram iudice fiunt, non facere indicium ad torturam, ſed quandam ſuſpicionem, cum hoc ſit remotum indicium, vt tenent Marſilius, *l* & Grammaticus, vnde vltra variationem ſequentia debent concurrere. Primo quod varietas, ſeu mendacium cõmittatur circa ſubſtantiam delicti, de quo quæritur, vt tradit Paris *m* de Puteo, quẽ ſequitur Carrerius, quos refert Iulius Clarus, & ait Penna *n* in Directorio Inquiſitorum, hanc opinionem tenere Eymericum, dum ait, quod negans id, quod principaliter inquiritur, quæſtionandus eſt. Quare variatio circa alias circunſtãtias extrinſecas, & remotas delicti, nullo modo eſt indicium ſufficiens, ſeu cauſa ad infligendam torturam, & hanc ſentẽtiam ſic explicatam appellat cõmunem Puteus, *o* Quamobrem ſola variatio, aut turbatio, aut pallor, niſi præceſſerit infamia, quod id crimen torquendus commiſerit, non ſufficiunt ad torturam: nam verecundia, timor, periculi magnitudo, rei nouitas, iudicum authoritas, ira, dolor, recordatio futuræ infamiæ, & ceteræ animæ perturbationes, ita rationem impediunt, & perturbant, vt ſæpe ſapientiſſimi, & prudentiſſimi viri aliena loquãtur, quod potius in religioſis, quam in alijs contingit, cum ipſi, propter eminentiam ſtatus, maiori verecundia concitentur, videntes aliquid contra ipſos indecẽs ſuo ſtatui proponi.

Secunda regula eſt, ſi quis reperiatur de delicto diffamatus, & ſit contra eum vnus teſtis, poteſt poni ad quæſtionem de tortura: probatur, ſola fama, quãdoque, & vnus teſtis aliquando faciunt indiciũ ad torturam, planè ambæ ſimul iunctæ pleniſſimũ facient indicium. Hoc ſatis aperte innuit quadam Decretalis, *p* & probatur a Doctoribus communiter, & efficaciter, Antonius Gomez, ergo ſi quis alicuius delicti vnico teſte fuerit conuictus, ſimulque fuerit exorta fama de hoc delicto contra eum, iſq; coram iudice neget delictum, proculdubio ex dicto illius teſtis, & fama rapi poterit ad quæſtionẽ, tam in cauſis ciuilibus, quam in criminalibus, prout cum communi tenet Antonius Gomez, *q* & idẽ teſtatur Zabarella.

Tertia regula eſt. Fama de delicto commiſſo cõtra aliquem orta, iũcta cum alijs grauibus indicijs ſufficit, vt quis torqueatur. N. commiſiſſe tale delictum. Ita Grammaticus, *r* & hanc ſententiam teſtantur eſſe cõmunem Clarus, & Carrerius. Et nota, quod licet aliqui dixerint, ſe nunquã reperiſſe,

k *Carre. i pra. cri. n.119. ve.5 indi ium.*

l *Mar. in pra. cri. § diligẽter, & cõſ.51. Gra. deciſ.34. incip. in præſent.*

m *Puteo de ſyn. ve. tort. Carer. in pra. cri. n.119 et 120. Clar. in prac. cri. §. fi. q. 21. v. mẽdaciũ.*

n *Pẽna in dire. inquiſit. 3. p. cõ. 90. p.595. co.1. n.1. impre. Venetiana.*

o *Puteus i repa. c. ſi q̃n n.186.*

p *c. præterea de teſti. dd. in l. de minore. §. tormenta vbi glo. Bar. & cõiter. ff. de quaſ. Ant. Gom. li.4. vari. c.13. n.7. & 10 Carrer. ĩ prac. cri. nu. 110. & nu.111.*

q *Anto. Go. li. 4. vari. c.12. n. 5. circa fi. Zab. con. 9. in facto Domini. Caye. num.7.*

r *Gra. conſ.57. n.8 l.2. Clar. in pra. cri. §. fin q. 21. ver. ſola fa. Carrer. in pra. cri. verſ. 2. indicium. n.111.*

quod

Digitized by Google

quod Clericus poſſit torqueri, niſi ſit infamatus quãuis alia concurrant indicia, quod cõmuni inſignium Doctorum voto receptum eſt, quos refert, & ſequitur Bernardus Diaz a de Lugo, quod ipſũ probat latiſſimè Carrerius. Attamen Panormitanus, b Alciatus, & Simancas contrarium tenent, a quibus recedo, ad mitiorẽ, & benigniorem partem accedendo, præcipue in cauſis Regularium, & ſi opinio Panormitani, & Alciati ſequenda eſſet, hoc eſſet in cauſa fidei, in qua aſſerit Penna c eſſe admittendam, at omnis tunc reum eſſe torquendum.

Quarta regula eſt, ex vehementibus, aut violentis indicijs, torqueri aliquis poteſt abſque infamia, vel teſtib. Hæc ſententia eſt communis, quam probat Bartoli doctrina, d quẽ ſequitur Marcus Antonius Blanco. Probatur, Nam vnicum tantum indicium vehemens, ſeu violentũ, propinquũ tamen, & cum crimine coniunctum, ſufficiens facit indicium ad torturam.

Quinta regula eſt, ſola fama, vel infamia vehemens eſt ſufficiens ad torturam, vt allegando multos, quos ſequitur, tenet Duẽnas: e & fama vehemens erit, ſi à dignis perſonis orta erit, ſi frequens ſit, ſi ob id quis amicos, fratres conuentuales, & viros probos ſcandalizauit, & quãdo reus fuerit malæ opinionis, & famæ, & malæ vitæ, & malis moribus præditus, prout tradũt Gandinus, & alij, quos refert, & ſequitur Duennas. f

Sexta regula eſt, quãdo ſimul cum fama adeſſet fuga delinquentis, is torqueri poteſt, vt poſt alios reſoluit Antonius Gomez, g & pulchrè docet Carrerius.

Septima regula eſt, ex fama orta cõtra aliquem, quam primum fuit delictum cõmiſſum, ad torturam poteſt deueniri, quando alia concurrunt adminicula, aliæque coniecturæ veroſimiles præceſſiſſent, quod prudentis Iudicis arbitrio relinquendum eſt.

Octaua regula, ſocius criminis non facit indiciũ ad torturam, quamuis quale quale indicium inde oriatur, ita tenent Boerius, h & Grammaticus cũ alijs. Si tamen duo ſocij criminis aduerſus aliquẽ deponant, & is neget, torqueri poterit, & vt tradũt Boerius, i & Iulius Clarus, qui quærit, & diſputat, an Confeſſio facta coram Iudice incompetenti ſufficiat ad torturam.

a Bern. Diaz. in prac. crim. c. 127. & re. 125. in 3. ſubtilitat.
b Pan. in c. gra uiſ. ac ſi. n. 6. Alciat. in c. 1. de cohort. n. 43. Simanc. de Iuſt Catho. ti. 65. n. 48.
c Penna in di rec. inquiſi. 3. p. com. 110. pag. 598. col. 1.
d Bar. in l. fi. n. 6. ff. de q. Blan. in trac. de Indicijs in 6. prami. n. 39. cũ multis ſeqq. ex n. 178.
e Duen in reg. 301. in c. fama in Crimi. in 1. limi.
f Duen. vbi ſu. in 3. limit.
g Gom. l. 3. va. c. 13. n. 10. Car. in prac. cri. nu. 112. ver. tertiũ indicium.
h Boer. dec. 319 Gram. deci. 28
i Boer. deci. 319 Cla. in pra. cri. §. fin. q. 21. ver. ſed pone.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Iudex teneatur dare reo copiam indiciorum cum certo termino, antequam ponatur ad torturam.

RESpondeo dicendo, quod Iudex tenetur dare copiam indiciorum ipſi reo, cum certo termino ad ſe purgandum, antequam detur talis copia, non eſt procedendum contra ipſum ad torturam, neque ad aliam ſententiam, & hoc tenet quædam gloſſa, K & eſt opinio Bartoli, quam poſt alios ſequuntur Maranta, & Antonius Gomez, & non ſolum indicia ſunt danda reo, verum etiam ſunt danda nomina teſtium, vt aliqui dicere non formidarunt, de quo iam in ſuperioribus, cum egimus de teſtibus, late diximus. Quod procedit, etiam ſi Iudex procedat ex mero officio, vt aduertunt Auguſtinus l in additionibus ad Angelum, & Carrerius, qui ait ita practicari. Extenditur etiam ſi inquiſitus fuerit malæ vitæ, & famæ, nam etiam tunc ei eſſent danda indicia: & ratio eſt, quia non poteſt ſe ſine indicijs defendere, & non datis indicijs tolletetur defenſio, quæ eſt de iure naturali, & cum in tortura tractetur de vita hominis quantumcunque ſit malus homo, non debet ei tolli defenſio, quæ eſt de iure naturali, m Verum eſt tamen, quod ſi conſtaret, etiam ſi non daretur copia indiciorum, quod non haberet reus aliquam excuſationem, tunc bene crederem, quod talis copia non debeat dari, præcipue quando Iudex viderit hominem eſſe malæ famæ, & quod eſt notum, & euidens contra eum, & præſumitur, quod petit copiam indiciorum ad dilationem tantum tormentorum,

Aduertendum tamen, quod etiam ſi in tribunali ſanctæ Inquiſitionis detur reo aduocatus, vt videat, an indicia ſint ſufficientia ad torturã, ne reus indefenſus videri poſſit, prout tradit author repertorij inquiſitorum: In religionibus vbi non datur aduocatus Regularibus ad ſe defendendum, Prælati Regularium ſimul debent eſſe Iudices, & aduocati, & videre, an indicia ſint ſufficientia ad torturam, & debẽt dare eorum exemplar, & copiam, & tempus opportunum ad ea diluenda, & ad ſuã innocentiam comprobandam. Hoc enim, & naturalia, & humana iura fieri iubent, & Iuris conſulti vno ore fatentur, & tradũt, pro vt videre eſt apud Antonium Gomez. n

k Gl. v. viros ĩ l. cuſtodias. ff. d publ. iudic. Ba. ĩ l. vnius. § ſus ff. de q. Marã. in praxi p. 6. v. indiciũ triſariam partitur Gom. de deli. c. 13. nu. 21.
l Auguſ. in addi. ad Ange. v. fama publica, n. 37. & 38. Carrer. in pra. § circa ſecũdum. q. 12. fol. 90.
m Ant. repert. inqui. n. aduocatus §. ſed an aduocati & in v. tortura §. ſed an aduocatus.
n Ant. Gomez. lib. 3. variar. c. 13. nu. 21.

ARTICVLVS V.

Vtrum danda ſit copia indiciorum, etiamſi reus eam non petat.

RESpondeo dicendo, circa hoc duas contrarias verſari opiniones. Prima eſt, quod Iudex nõ tenetur dare copiam indiciorum reo non petente. Et hanc opinionem dicit communem Aegydius Boſſius. o Alia eſt opinio, quod etiam ſi nõ petatur a parte, Iudex ex officio tenetur dare copiam indiciorum. Hanc tenet Bartolus, p quam in practica ſeruari affirmat Carrerius. Pro quarum opinionũ cõcordia notat Hyppolitus, q quod aut reus eſt homo idiota, mulier, vel pupillus, vel alias veriſimiliter ignorans iura, & neſciens ſuam facere defenſionem, & tunc Iudex, reo etiam non petente, tenetur dare copiam indiciorum. Quod ego intelligerem, niſi in caſu, quod talis reus haberet doctũ pro ſua parte aduocatum, ſi autẽ ipſe haberet aduocatum, deberet petere, & cum eo ſe excuſaret Iudex, niſi videret, quod aduocatus nõ rectè ſuum exequitur munus de eo dolum ſentiens, vel latam culpã aut ignorantiam, nam hoc caſu tenetur Iudex etiã eo non petente dare copiam indiciorum. Aut eſt homo illiteratus, & qui veroſimiliter ſcit, talem copiã eſſe poſtulandam, & tunc non tenetur Iudex eo non petente talem indiciorum copiam manifeſtare. Et hæc concordia videtur admittenda, præſertim cũ pro parte affirmatiua, ſcilicet, quod Iudex abſolute teneatur dare copiam indiciorum etiam parte non petente, faciat, quod reus non poteſt renunciare ſecundũ aliquos ius defenſionis in cauſa criminali, quam concordiam in cauſis Regularium ſeruandam iudico, cum in his ſit ſimul Iudex, & aduocatus, Prælatus Regularis.

o Boſſius ĩ pra. de ind. nu. 79.
p Bar. in l. 1. §. fi. nu. 3. ff. de q. Carr. in praxi. §. circa ſecundum nu. 7.
q Hippol. ĩ praxi. §. nunc.

ARTI.

ARTICVLVS VI.

Vtrum non data copia indiciorum, ſi reus ponatur ad torturam, ſit nullum dictum rei in tortura, & an ex tali dicto, & confeſſione debeat puniri.

REſpondeo dicendo, certum eſſe ex traditis ab Antonio Gomez *a* quod confeſſio extraiudicialis, ſi reus poſtea poſitus in tormẽto confiteatur delictum, non ſufficit, vt reus diffinitiue condemnetur, niſi poſtea ſequatur ratificatio, nam generaliter Ius diſponit, confeſſionem factam in tormentis poſtea extra tormenta ratificandam, quia confeſſio extra iudicialis iam fuit ſuum effectum operata, vt ſcilicet ex ea reus torqueri poſſit, & ſic non debet alium effectum operari, vt. ſ. non requiratur ratificatio. Denique confeſſio in tormentis facta eſt nulla, niſi poſt tormẽtum ratificetur. Quod autem eſt in hac materia difficile iuxta titulum quæſtionis, Vtrum confeſſio facta in tormentis poſtea ratificata valeat, non data reo copia indiciorum: ſi Iudex nõ dat talem copiam, eſt nullum quidquid fit, & non valet tale dictum ipſius rei, quod tenet Angelus *b* allegans ad hoc quandam Decretalem & idem videtur dicendum, quãdo Iudex tenetur dare copiam ſine eo, quod petatur, nam tunc videtur eſſe nullum quidquid eſt actum, nam contra talem modum procedendi eſt quædam Decretalis *c* expreſſa, & cum fiat lege reſiſtente, non eſt, quod valeat, quod fit, argumento *d* eorum, quæ in Iure notantur. Et quoad punitionem Iudicis, vide Bartolum, *e* & Alexandrum, & qua pęna puniatur, vide Baldum, & Hippolytum.

In caſibus vero, in quibus Iudex non tenetur dare reo non petente copiam indiciorum, ſi non petit, certè tunc valet, quidquid fit, quod ex dictis veriſſimum reputatur. Nec dicãt Iudices Regulares. dare copiam indiciorum eſſe de apicibus iuris, quibus ipſi in cauſis Regularium minime aſtringuntur, prout dictum eſt in ſuperioribus, *f* contrarium enim probatur in dicta Decretali, ibi, *& exponẽda ſunt illa capitula, de quib. fuerit inquirendũ, vt facultatẽ habeat defendendi ſeipſum*. Ex quibus verbis colligitur, quod negatio indiciorum, & capitulorũ eſt negatio cuiuſdam rei, quæ ad ſubſtantialia, & eſſentialia Iudicij ſpectat, prout patet ex dictis in ſuperioribus, *g* & ſic dicta negatio non pertinet ad apices Iuris, quibus Iudices Regulares minime aſtringuntur. Neque obſtat, quod in finalib. verbis dictæ Decretalis dicatur: *Hunc tamen ordinẽ cõtra perſonas Regulares non credimus, vſquequaque ſeruandũ, quæ (cum cauſa requirit) facilius, & liberius a ſuis poſſint adminiſtrationibus amoueri.* Reſpõdetur. n. quod illa verba, vſquequaque, declarant nobis velle Innocentium Tertium, quod non omnia cõtenta in dicta Decretali poſſint præmitti in cauſis Regularium, ſed tantum ea, quæ ad dilationem Iudicij ſpectant, & quæ ſunt ſolennitates tantum Iuris, vt ſunt dilationes, & exceptiones, non autem ea, quę ad ſubſtantialia Iuris pertinent, cuiuſmodi eſt manifeſtatio indiciorum, quæ ad defenſionem rei eſt maxime neceſſaria.

a *Ant. Go. li. 3. var. n. 8. ver. 2.*

b *Ang. de mal. ve. fama publ. ver. Itẽ. auer n. 37. ca. qualiter. & quãdo de accuſ.*

c *d. ca. qualiter, & quand. el. 2.*

d *L. pacta quæ. cõtra C. de pac. c. qui cõtra iura. de reg. iur.*

e *Bart. in l. 4. §. hoc aũt indiciũ & § in eũ quid quid. ff. de dam. infec. & ibi Alex. Bar. in Ru. de pę. Iud. Hippol. in pract. §. expedit. nu.* 87.

f *ſup. q.*

g *ſup. q. 2. ar. 1.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum clerici, & monachi poſſint torqueri

REſpondeo dicendo, quod Ioannes Andreas *h* affirmat Clericos, & monachos poſſe in quæſtionibus poni, quia accuſatores, & teſtes Epiſcoporum torquentur. Alij dicunt nullum Clericum torqueri poſſe, licet poſſit pro crimine verberari argumento cuiuſdam Canonis, *i* leuiter tamen, ita vt nũ ad ſanguinis vindictam, nã de Clericis vilibus vel ſuſpectis, licita eſt tortura ex cauſa, dummodo ſit moderata. Et dicit Abbas *k* nunquã reperiri Clericos torquendos, niſi ſint infames, vt erat quidam Belial, & ait, quod debent quæſtiones moderari, quia in foro Eccleſiaſtico non debent fieri tormenta, quæ fiunt in foro ſeculari, ſcilicet cum ſubijciuntur equuleis, virgulis, fidiculis, & alijs ſeuerioribus. Sed virgis ſubijci poterunt, argumẽto cuiuſdam Canonis, *l* dummodo torquendi ſeruentur incolumes, vt in quadam lege *m* continetur, & hoc in religionibus ſeruatur.

h *And. in c. cũ in cõtẽplatione de reg. iu. nouel.*

i *c. cũ beatus 45 d. ca. ne clerici vel monac. c. in Archiepiſcopatu. de rapt.*

k *Abb. in ca. 1. ext. depoſit.*

l *c. 1. & fi. 13. q. 5*

m *l. 2. ff. d quib.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Prælatus Regularis poſſit verberare quendam ſibi ſubditum per Laicum familiarem monaſterij, deferentem habitum tertij ordinis minorum.

REſpondeo dicendo, quod Alexander Sextus cõceſſit, quod *non obſtante Capitulo Vniuerſitatis de ſententia excommunicationis prælati noſtri poſſint percutere per alium (cauſa correctionis) & non cogantur cum perſona propria, etiamſi neceſſitas non vrgeat.* Ita habetur in libro, Monumẽta Ordinũ, *n* in prima, & ſecunda impreſſione. Et Leo X. conceſſit idem, quod Alexander Sextus, & adhuc clarius. *ſcilicet vt quando aliquem fratrem cauſa correctionis, vel abſolutionis oportet verberare, poſſint prælati Ordinis minorũ de obſeruantia, & eorum Commiſſarij manu ſecularij, vel alicuius alterius fratris, ſubditi, eũ verberare, ſeu diſciplinare, nõ obſtãte Capitulo Vniuerſitatis de ſententia excõmunicationis.* Ita habetur in ſupplemento *o* Ordinis. Quæ priuilegia ſolum intendũt ſtatuere, quod correctio poſſit fieri a Prælatis per alium abſolute, etiam ſi non vrgeat aliqua neceſſitas id faciendi per aliũ, modo ipſe ſit frater ſibi ſubditus, vt exprimit Alexander, cuius priuilegiũ videtur aliqua ex parte maius priuilegio Leonis, ita quod ampliat dictum capitulũ *Vniuerſitatis* ad hoc, vt corrigere poſſit per alium, etiam ſi neceſſitas non vrgeret, nõ tamen ampliat ad hoc, vt corrigere poſſit per laicum, etiamſi neceſſitas vrgeret, & ſic dictum capitulum *Vniuerſitatis*, quod habet Abbates, & alios pręlatos inferiores Epiſcopis poſſe quidẽ cauſa correctionis verberare ſuos ſubditos per alium, modo ille ſit Clericus, vel monachus, debet ampliari, etiam ſi neceſſitas non vrgeret, at per laicum minimè ipſam verberationẽ fieri poſſe, prout explicat Nauarrus. *p* Ex quibus infertur reſponſio ad id, quod in titulo quæſtionis eſt propoſitum, quod etiam vrgẽte neceſſitate non poteſt pręductus Pręlatus ſibi ſubditum verberare per dictum Laicum familiarẽ monaſterij. In Gallia autẽ conſuetudo eſt, per Laicos.

n *In 1. impr. fo. 70. cõce. 175. et in 2. f. 99. conc. 359.*

o *Supp. fe. 939. conceſ. 292.*

p *Na. l. 5. conc. tit. de ſent. exc. conſ. 28.*

Clericos

Clericos verberari, & ideo Prælati, & verberantes non incidunt in excommunicationem. Verum eſt tamen, quod error male intelligendi priuilegia prędicta poſſet excuſare Prælatum, qui per alium ſupradictum ſubditum verberaret, ſi ex illorũ malo intellectu, bona fide credidiſſet pręfatũ capitulũ, *Vniuerſitatis*, ampliatum eſſe per dicta priuilegia, etiam ſi non eſſet conſuetudo in contrarium: nam qui bona fide facit aliquid contra ius poſitiuum male intellectum, excuſatur a pęna, immo etiam a culpa, prout affirmat idem Nauarrus. *a*

a Nau. vbi ſup.

Aduertendum etiam circa ſupradicta, quod dictam caſtigationem, & verberationẽ ſemper dixi debere eſſe moderatam, quæ moderatio arbitrio Iudicis relinquitur, prout tradit Menochius, *b* & per coniecturas poteſt iudicari, an moderatus caſtigationis modus exceſſus fuerit ex traditis a Signorolo Homodeo, *c* tunc attribuuntur eſſe moderatæ caſtigationes, & torturæ datæ Religioſis, quando fuerint in Religione conſuetæ, vt ſunt cõſuetę diſciplinæ funium. Vnde ſi in manibus, aut in pedibus caſtigentur, videntur excedere modum, vnde ait Soto, *d* quod nemini poteſt in dubium venire, Prælatos poſſe ſubditos etiam Sacerdotes flagellis cedere modo conſueto, vt patet in aliquib. ſacris Canonibus. *e* An vero vili arrepto fuſte poſſint eos verberare, neſcio an liceat, quia cum modus nõ ſit conſuetus, nimium apparet tam caſtigatio, quam iniurioſa læſio, vt ait Soto. Vnde videtur nõ poſſe dictos Prælatos, ſine pęna excommunicationis torquere ſibi ſubditos guttis feruentibus pinguedinis ſuper dorſum eorum diſtillatis, cum hic modus nõ ſit conſuetus in Religionibus, & male ego ſemper audiui de quodam Prælato, qui hoc inſulito vſus fuerat tormento.

b Menoch. l. 2. de arbitris Cen. 4. caſ. 364. n. 13
c Homod. conſ. 63. n. 2. & n. 2. nu. 6. & 7.
d Sot. lib. 5. de iuſt. q. 2. a. 2.
e Diſtin. 45. per totum.

ARTICVLVS IX.

Vtrum tormenta repeti poſſint.

RESpondeo dicendo, vſu compertum eſſe non ſemel, tãtam eſſe delinquentium in tormentis conſtantiam, vt ſæpe, & acriter affecti cruciatibus nihil fateri velint. Exempla ſunt apud Valerium Maximum *f* de Alexandro ſeruo Fanij, & de Philippo ſeruo Fuluij Flacci, de Zenone, de Theodio, & Leena, qui, & ſi maximis cruciatibus affecti, cõpelli tamen non potuerunt, vt perpetratum facinus faterentur. Quo circa recte dixit Vlpianus, *g* pleroſque ita tormenta cõtemnere, vt exprimi ab eis veritas nullo modo poſſit. Propter quod dubitari nõ ſemel contingit, an ſępius tormenta repetẽda ſint. Baldus *h* docuit, hoc eſſe in arbitrio iudicis poſitum, quando repetẽdę ſunt quæſtiones, & cruciatus, neq; aliter ſentit Paris *i* de Puteo, & clarius Marſilius. Erit ergo diligens Iudex, & obſeruare poterit, quod a noſtris frequentiori calculo ſcriptũ eſt, ſi noua indicia non ſuperuenerunt, ſemel tortum torqueri amplius non debere, quod intelligitur, quando vt conuenit, vel acriter tortus fuit, ſecus ſi leuiter, quia tũc repeti tortura poteſt. Ita Baldus, *k* & Marſilius ſubdit poſſe etiã repeti, quando indicia ſunt multum vrgentia, & is admodum cõſtans torquendus. Et idem affirmarũt Curcius *l* Iunior, Socinus Senior, & Boerius. Si vero noua indicia ſuperuenerint, tunc tormenta repeti poſſunt, quando iſta noua indicia ſunt primis fortiora, vt cõcludit Marſilius, *m* & tradit Menochius. At prælatos Regulares non decet ea etiam in religione conſueta tormenta, & flagellationes repetere, niſi grauiſſimo id ſuadente delicto, & vehementibus, ac multo fortioribus primis id poſtulantibus indicijs, cum eorum punitiones magis ad medicinam, quam ad vindictam proponantur, & primis appoſitis torturis, præſumitur Religioſus ad pœnitentiam conuerſus, cum vexatio det intellectum.

f Valer. l. 8. c. 4
g Vlp. l. 1. §. fidẽ ff. de q.
h Bal. in l. 2. C. quod met. cau.
i Paris de Syndi. p. 5. Marſi. in l. q.
k Bal. i l. 2. C. quorũ appel. nõ recip. Mar. i l. repet. n. 5. q. n. 7
l Curcius conſ. 60. col. 8. Socin. Sen. cõſ. 54. l. 2. Boerius q. 62. n. 910.
m Marſ. i d. c. repe. nu 8. & in pra. §. quoniã n. 9. Menoch. l. 2 de arbit. cõce. 3 caſu. 272.

ARTICVLVS X.

Vtrum liceat alicui metu tormentorum crimen de ſe falſum fateri.

RESpondeo dicendo, duas circa hoc inueniri cõtrarias opiniones. Prima eſt affirmatiua, ipſum confitentem mortaliter peccare, ſicut peccat, qui alteri falſum teſtimonium impingit, prout notant Archidiaconus, *n* Abbas, & alij, quos refert Syluester, & Caietanus. Sed contrariam opinionem tenet D. Thomas, *o* quæ probatur in hunc modum. Ita enim liberum arbitrium habet homo ſuper famam, ac ſuper pecuniam, aliaſq; res exteriores, & temporales, cum fama & honor vſui hominũ ſubſint, & ita multis rationibus adductis probat elegãter Soto, *p* non eſſe mortale crimen, aliquẽ vi tormentorum, aut ob fugiendam mortem, propriam perdere famam; quæ opinio vera eſt in ea ſpecie, quã ipſe proponit, nempe vbi iſthæc falſi criminis impoſitio directè operatur cõfitentis occiſionem, vel membri mutilationem, quod neque ipſe Soto negat. At non procedit, vbi ex hac famę perditione alteri, non tantum ipſi confitenti damnum notabile imminet, ſicut doctiſſimus explicat Nauarrus *q* & erit idem ſecundum Couarruuiam, *r* quotieſcunque ipſi ſibi quis imponit abſurdiſſima, nefandaq; flagitia, quæ aures exhorreſcunt, tunc enim famæ adeo prodigus vix excuſabitur a crimine mortali quod norat *ſ* Soto, idcirco in crimine hæreſis multis rationibus non obtinebit opinio D. Tho. Primo quia ille, qui ſibi falſo crimen hęreſis imponit, eius poſteritati, & ſanguini maximè nocet, & ſuæ famę eſt maximè prodigus, cum antea eſſet homo optimi nominis. Quod a fortiori procedet, quando nõ ſolum ſe infamat, ſuum ſanguinem falſo maculat, ſed eius delicti cõplices falſo declarat, qui ſunt, ſicut ipſe, innocentes. Aduertendum tamen, quod in regularibus cauſis ſupradicta doctrina poteſt etiam verificari, vt ſi Religioſus grauis & optima fama præditus, qui in ſua Religione vt exemplar ſanctitatis habebatur, ſibi aliquod grauiſſimũ peccatum metu tormentorũ imponeret, vix enim ego hunc a peccato liberarem. Vide quid de Eleazaro vno de primatib. ſcribarum, viro ætate prouecto, & vultu decoro, qui compellebatur carnem porcinam manducare, & ad ſupplicium præibat nolens eam manducare, commemorat Scriptura *t* dicens, *Hi autẽ, qui aſtabant, iniqua miſeratione commoti propter antiquã viri amicitiam, tollentes eum ſecrete, rogabant afferri carnes, quib. veſci ei licebat, vt ſimularetur mãducaſſe, ſicut Rex imperauerat, de ſacrificij carnibus vt hoc facto a morte liberaretur, & propter veterẽ viri amicitiã hanc cum eo faciebant humanitatẽ. At ille cogitare cœpit ætatis, ac ſenectutis ſuæ eminentiã dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiẽ, atq; a puero optimæ cõuerſationis actus, & ſecundum ſancta, & a Deo condita legis conſtituta, reſpondit cito dicens, præmitti ſe velle in infernũ. non enim ætati noſtræ dignum eſt, inquit. fingere vt multi adoleſcentes arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum tranſiſſe ad vitam alienigenarum, & ipſi propter meam ſimulationẽ, & propter modicum corruptibilis vitæ tẽpus decipiantur, & per hoc maculã, atque execrationem meæ ſenectuti conquiram.* Ita habetur in ſecundo Machabæorum.

n Arch. in c. nõ eſt 21. q. Abb. i c. ex parte de ſepu. Syl. n. de tracta. q. 3. Caie. in ſum in eodẽ v. 2. 2. q. 73. ar. 2.
o D. Th. 2. 2. q. 129. a. 1.
p Soc. de rat. tegen. mẽb. 1. q. 3.
q Na. in c. inter verba 11. q. 3. cõceſ. 6. corol. 44.
r Cou. l. 1. vari. c. 2. nu. 8.
ſ Sot. l. 4. de iuſt. q. 2. a. vlt.
t 2. Machab. 6

QVAE.

Digitized by Google

QVAESTIO XXI.

De correctione fratrum, quoad purgationem canonicam, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *VTrum religioſis ſolum infamatis ſit canonica purgatio indicenda.*

2 *Quis ſit effectus purgationis canonicæ.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſis ſolum infamatis ſit canonica purgatio indicenda.

REſpondeo dicendo, quod ſicut ſacri Canones, & Sanctiones delinquentibus (quorũ crimina probari poterant) pœnas ſtatuerunt, ſic illis, contra quos de crimine infamiæ, aut graue ſcãdalum, aut vehemens ſuſpicio ſurgebat, purgationem Canonicam inducendam decreuerunt, prout Hoſtienſis *a* annotauit. Quod adeo in vſu erat, vt multi Summi Pontifices de grauiorib. criminibus diffamati, quamuis a nemine iudicari poſſent, ad remouendum tamen ſubditorum ſcandalum, ſolenniter ſe purgare dedignati non ſunt, Sic Damaſus, Paſchalis primus, Simachus publicè purgati ſunt, Gregorius Septimus coram Henrico quarto. Pelagius primus coram Narſete, expurgati publicè fuerunt. Quod in annalibus Romanorum Pontificum videri poteſt apud Platinam, *b* & apud Campenſem, & Brunum, de quo optime agit Iacobus Septimacenſis.

a *Hoſtiẽ. tit. de purgatio. Canoni. §. 1.*

b *Platina Cãpẽſis l. 6. Hier. Eccl c. 17. Bru. l. 4. de hære. ca. 11. ſeptima cenſis de cath. inſt. c. 54.*

Aduertere tamen debẽt Iudices, quod ſi infamia ſit ſimplex, & abſque ſcandalo, & originem habuit a maleuolis procurantibus, purgatio Canonica non indicitur, vt in Iure *c* probatur, & concludit Aretinus, cuius cõcluſionem ſequitur Decius. Si vero infamia a maleuolis hoc non procurantib. procedit, purgatio poteſt indici ſecundum Aretinum. At Bernardus Diaz *d* de Lugo dicit, hoc eſſe relinquendum in poteſtate ſuperioris. Circa quod debent Iudices maximè aduertere, nam infamia ſæpe fallax eſt ſecundũ Panormitanũ: *e* cum iuxta ſententiam D. Bernardi *f* ſæpe fallatur humana ſuſpicio. Accidit namque ſæpiſſimè, quod temerarij quidam homines ab oĩ pietate, & religione Chriſtiana alieni, ex leuibus coniecturis, ſeu ſignis, grauia quidem, & enormia ſcelera ſuſpicati, ac aſſerere audent in magnum ſuarum animarum, ac alieni honoris, & famæ diſpẽdium. Eſt prĉterea aliud ſceleratiſſimum hominum genus, quorum (ad virtutis exterminium) Sathan ſæpe vtitur miniſterio, qui virtuti inuident, atque inſidiantur, quando in claris viris illam inueniunt, & quaſi eius ſplendore excæcati, dum ſuis noctuarum oculis mederi deberent, virtutis lucem potius obnubilant, falſorum criminum puluerem, ac nebulam ſpargendo, dumque bonorum hominum ſplendorem obtenebrãt, illos ſuæ veræ, ac apertæ nequitiæ quaſi iam pares feciſſe lætantur. Vulgus autem reliquum ignobile rumorum auditor libens, ac concitator, & conſeruator ſtrenuus non modo ſimilia credit, ſed multiplicat. Vnde ſæpius, quos imitari deberet, ac venerari, necdum contemnit, ſed proſequitur, ipſique inſenſati vitam illorum exiſtimant inſaniam, & finem illorum ſine honore. Hĉc igitur Dĉmonum, & prauorum hominum intellecta verſutia, quam ſæpius experiri contingit, curare debent ſemper Iudices prudentes, vt deprauatæ alicuius (in reliquis maxime rei, probi viri) famæ originem quætant ac inueſtigent, ne, velut ille infelix præfectus Pilatus, populi clamoribus permoti innocentem virum carceribus affligant, aut pĉnis afficiant. Si enim innocẽtis viri ſanguis a priuato homine quodãmodo prouocato effuſus clamare ſolet ad Deũ, quid num etiam innocentis hominis honor ipſo ſanguine pretioſior contra incautum, & temerariũ Iudicem, qui poteſtate diuina abutens, quos tueri debebat, viros innocentes lædi omnibus horis clamabit? Hæc omnia nobis reliquit ſcripta doctiſſimus, & pijſſimus ille Præſul Bernardus *g* Diaz de Lugo. Quæ ideo in hoc loco adduxi, vt ea prĉ oculis habeant Iudices Regulares, cum a falſis fratribus alij fratres, & Religioſi infamijs non vulgaribus notentur, quorum ipſi debent eſſe protectores inquiſitione diligenti, & paternali prĉmiſſa, qui aduertere debent, quod licet infamia ſit orta a maleuolis, ſi eſt ſcandaloſa, & poteſt ſedari, tunc licet ſit comprehendendus infamatus, indicẽda eſt purgatio, vt concludit Abbas *h* ſic intelligendo Gloſſam in quadam Decretali.

c *c. cũ in Iuuẽtute. §. nos aũt de purga. Cano. Aret. in c. at ſi cler. de iudi. & ibi Deci. col. 6. ver. 2. conc.*

d *Diaz. pra. ca. 143. nu. 9.*

e *Pano. in ca. cũ inſuper in fi. de confeſſ.*

f *Bern. epiſto. de perfect. vita.*

g *Diaz. de Lugo. vbi ſup.*

h *Abb. i c. qualiter, et quan. el 2. de acc. pen. co.*

ARTICVLVS II.

Quis ſit effectus purgationis Canonicæ.

REſpondeo dicendo, quod ſiquis ſuam purgationem rite perfecerit, Iudex ſine mora debet illum declarare innocentem, & ab infamia criminis abſoluere, & reſtituere ipſum in priſtinum ſtatum, vt in Iure *i* ordinatur. Si vero in purgatione defecerit, ſi fuerit accuſatus, punitur tanquam conuictus, iuxta ſacros Canones. *K* Si vero præceſſerit inquiſitio, aut denunciatio, pœna erit arbitraria ſecundum Gofredum; *l* Hoſtienſem, & Panormitanum. Similiter ſi nullus dictorum modorum agendi præceſſiſſet, ſed ſolum propter infamiã purgatio fuit indita, punitur extraordinarie, vt decidit quædam Decretalis *m* ſic intelligenda, & cum iudex in hoc caſu procedat ex præſumptione, debet multum temperare ſententiam, vt ipſi in Iure *n* cõmendatur, & tradit Syluester, & Iacobus Septimacenſis dicit ita communiter teneri.

i *c. ex tuarũ de pur. canon.*

K *c. de hoc de ſimo. c. inſinuatũ et c. cũ P. de acc.*

l *Gof. Hoſt. Pa. in ca. decedente de accuſ.*

m *c. ſignificaſti de adult.*

n *ca. afferte de præſump. Syl. v. purg. Cano. ſi. Septima cenſ. i cath. inſtit. cap. 57 nu. 7.*

Aduertendum tamen, quod prædicta opinio, videlicet quod accuſatus punitur tanquam conuictus, ſi defecerit in purgatione, licet in Clericis locum habeat, in Religioſis autem eam minime gẽtium admitterem. Nam licet contra talem adſit præſumptio probabilis orta ex infamia, & trãſeat in uiolentam prĉſumptionem, cum reus deficit in purgando iuxta Canonica, *o* & ciuilia Iura, violenta tamen præſumptio non ſufficit ad imponendam pĉnam ordinariam delicti, & ita credo, quod Religioſus hoc caſu tantum pĉna arbitraria debet puniri à ſuo Prælato.

o *cap. afferte de præſum. Landicia de rei vend.*

QVAE-

Digitized by Google

QVAESTIO XXII.

De correctione fratrum; quantum ad ſententiam definitiuam proferendam in Generali, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur octo.

1 Q*Vomodo debeant ſe habere iudices in iuſta ſententia ferenda.*

2 *Quō iudices regulares debent ſe iuribus regulare in ſententijs ferendis moderando pœnas.*

3 *Quomodo iudices regulares, deficiente diffinitione iuris, debeant finaliter cauſas ſuas determinare moderando pœnas.*

4 *Quomodo debent ſe habere iudices in pœnis arbitrarijs imponendis.*

5 *Vtrū indiciati de aliquo crimine poſſint puniri.*

6 *Vtrum propter infamiam poſſit, quis puniri.*

7 *Vtrum Generales, & Prouinciales, poſſint punire delinquentem monachum ſine conſilio patrum prouinciæ.*

8 *Vtrum cōmiſſarius, cū plenitudine poteſtatis a generali inſtitutus, proferens iniuſtā ſnīam, poſſit impediri a prouinciali eam exequi.*

ARTICVLVS I.

Quomodo debent ſe habere Iudices in iuſta ſententia ferenda.

RESpondeo dicēdo, quod cum actus iuſtitiæ, authoritaſq; iudicandi ſit quædam poteſtas delegata a Deo hominib. qua ratione appellātur miniſtri Dei in terris, vt ſacri Canones proclamant, *a* eorumque iudiciū cenſetur prodire de vultu Dei, vt ijdē ſacri Canones *b* nos docent, proinde diſcreti Iudices pro virib. debent eū imitari, & præ oculis ſemper habere, quia vbi Chriſtus nō eſt fundamentū, nullius boni operis ſupereſt ædificiū, ſecundū veritatē, & ſacros Canones *c* in ipſa fundatos, cui præſtantiſſimo fundamento coaptantur duo lapides angulares, Veritas nēpe, & Aequitas, quos quilibet Iudex exactiſſimè cuſtodire, & ſubſequi tenetur, vt tradit Bal. *d* & potiſſimum veritatē, quæ tanquam iuſtitiæ mater in omnibus primatum tenet, & a quocunq; colenda eſt, vt dicitur in Iure; *e* & Iſidorus de ſummo bono exclamat dicens, *O quā magna eſt vis veritatis, quæ omnia ingenia, & aſtutias, & calliditates ſuperat, quæ contra facta, ſimulataq; figmenta ſe ipſa defendit, quæ poſt Deū colenda eſt*, immo ipſe Deus dicit, Ego *f* ſum via, veritas, & vita. Præterea hoc ſuffulti fundamento, circa criminū animaduerſionē non inanis gloriæ cupidi ſeueritate vtantur, nec iniuſta miſericordia moti leuiorē pęnā, quā ipſa delicta depoſcunt, infligant; quia ſeueritas aut clementia gloria affectanda non eſt, ſed perpenſo iudicio, pro vt vnaquæque res expoſtulauerit ſtatuenda, ſunt dijudicanda, iuxta quendam textū *g* ſingularem. In cauſis vero leuioribus faciliores ad gratiā, clementiamque proniores exiſtant, nam pudor in leuibus delictis pro pęna imponi poteſt, iuxta quandam gloſſam. *h* In grauioribus autem ſeueritatem legum adhuc cum temperamento ſubſequantur, vt docet quędā lex, *i* & ita ſe debent habere in adminiſtranda in criminalib. iuſtitia, vt nec rigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta. Sunt namque nonnulli, vt ait Gregorius *K* in Moralibus, ita diſtricti, vt etiam omnem manſuetudinem benignitatis amittant, & ſunt nonnulli ita māſueti, vt perdant diſtricti Iuris regimen, & idem Gregorius *l* ait, omnis, qui iuſte iudicat, ſtateram in manu geſtat, in vtraque penſa iuſtitiam & miſericordiam portat, ſed per iuſtitiam reddit peccati ſententiam per miſericordiam peccati temperat pœnam, vt iuſto libramine quædam per æquitatem corrigat, quædam vero per miſericordiam indulgeat. Vide, quid circa hoc ſcripſerunt Patres Concilij Tridentini *m* iudices Eccleſiaſticos alloquentes.

a c. non ſolū, & cap. qui malus 21. q.
b c. vt noſtrū in in prin. de appe.
c c. cū Pau. 1. q. 1
d Bal. in ca. qm̄ cōtra de proba.
e c. quæritur 24 q. 8.
f Ioan. c. 4.
g l. reſpiciendū, ff. de pœnis.
h Glo. c. ſi quis. 2. q. 8.
i L. pedib. § 1 de incē. ruin. & nauf.
K Gre. in mora. li. 19 p. 4. ca. 23.
l c. omnis. 45 d.
m Trid. ſeſ. 13. de refor. c. 1.

Ex quibus videtur, non conuenire aliquem ſtatim pro vno delicto punire, cum potius ſit expectandus, & corripiendus iuxta quendam textum, *n* præſertim loquendo de Clericorū, & monachorū correctione, quæ non realis, ſed verbalis, id eſt non verberibus, ſed verbis fieri debet, vt admonent ſacri Canones. *o* Vnde Epiſcopus, & Prælatus Regularis, qui quærit timeri potius verberibus, quam verbis, ab officio eſt deponendus, vt dicitur in Iure. *p* & notat Bertachinus, ſed non adeo beneuoli videri appetant, vt cunctis indulgeāt, nimia enim indulgentia datur iterata occaſio flagitia cōmittendi; neque eſt miſericors, qui vitijs nutriēdis paret, vt ſancti Patres *q* nobis ſcriptum reliquerunt. Vnde Gregorius in expoſitione Pſalmi. *Lætabitur iuſtus*, aſſeruit dicens eſſe peſtē Reipublicæ, qui reos cum rigore non corrigit.

n c. pleriq. 6. d.
o c. 1. 2. et 3. d. 45
p c. epiſ. eadē d. Berta. in tra. de Epiſ. 3 p. l. 4 nu. 25.
q ca. de his lo. d. d. ca. qui vitijs 23 q. 3.

Aduertant iudices, quod æquitas non a Capite vel imaginatione eſſe debet, ſed a Iure regulata, vt docent Baldus, *r* Romanus, & Molineus. Denique ad hoc vnum aduertant, quod non ad punitionē, & vindictam principaliter intendere debēt, ſed ad emendam & maiorum correctionem, quam nunc clementia, & pietate, nunc ſeueritate, & rigore, atque alijs, & alijs medijs conſequi curabunt, quia & plectendo, & ignoſcendo hoc ſolum bene agitur, vt vita hominum corrigatur, atque Iudicis officium eſt peccatoris ſaluti prouidere magis, quam pœnam exigere, vt docet Ananias. *ſ*

r Bal. in rub. de conſ. pecu. Rub. conſ. 149. Mol. in cōſue. pari. n. 11. de matere. fedal. § 41. nu. 86.
ſ Ananias.

ARTICVLVS II.

Quomodo Iudices Regulares debent ſe iuribus regulare in ſententijs ferendis moderando pœnas.

RESpondeo dicendo, quod proprium, & peculiare munus Prælatorum eſt, ſubditorū crimina, & ſcelera punire, eorumque vitia redarguere, & quod ab eis ſumme cauendū eſt, ne monachi criminoſi ſint, & inhoneſtam vitam agant, vel prauis, & corruptis ſint moribus, vt in ſimili caſu præcipitur Ordinarijs in Sacro Sancto Concilio Tridentino. *t* Quæ enim ibi Epiſcopis dicuntur, eadem omnia (exceptis his, quæ non coaptantur ſtatui Regularium,) Prælatis Regularibus dicta intelliguntur, cum ipſi ex munere ſibi commiſſo eandem habeant circa ſuos ſubditos Apoſtolicę ſollicitudinis commiſſionem. Aduertere tamen debent, quid Sacrorum Canonum cenſura ſtatuat, & quomodo pœnas iuxta illorum Decreta irrogare debent conſiderantes, quod Epiſcopi iurant ſeruare Canones, & ſi eos ex contemptu tranſgrediuntur,

t Tri. ſeſ. 14. in proe. de refor. et ſeſ. 6. c. 3. de ref.

diuntur, periuri reputantur, vt tradunt Panormitanus, *a* & Felinus, & licèt ipſi quando ad monaſterium Generalatus vel Prouincialatus aſſumuntur, non iurant expreſsè Canones ſeruare, obligantur tamen ratione aſſumptæ iuriſdictionis ſecundũ ſacros Canones illam exercere, & ita ſi contemptis Canonibus alia non iuridica gradiuntur via, à culpa mortali minimè ſunt immunes. Quãdo autem aliqua cauſa ſubeſt ex his, quas Doctores ſcribunt, propter quas pęnæ de iure ciuili etiam ordinariæ moderari poſſunt, non dubitandum eſt iudices Eccleſiaſticos, aut regulares poſſe etiam canonicas pęnas moderari, dummodo hoc faciant in ipſa ſententia iuxta ea, quæ ſcribunt Innocentius, *b* Tiraquellus, Clarus, & Menochius. Quam ſane Moderationẽ inferiores iudices facere poſſunt, licèt nonnulli hoc ſuperioribus iudicibus tantùm concedãt, quaſi ſolis ſuperioribus æquitate vti liceat, ac quaſi inferiores ſuperiorum recta iudicia imitari nõ debeant. Huiuſmodi ſanè moderationis æquitas non eſt contra legem, neque ſacras conſtitutiones, ſed illis conformis. Vnde nulla ratio excogitari poteſt, ratione cuius inferioribus iudicibus ſit interdicta, vt probat Salzedo. *c* Aduertãt tamẽ iudices, quod quando ex cauſa receſſerint à pęnis a iure ſtatutis, debent cauſam exprimere, hoc enim regulariter, & vniuerſaliter procedit, non ſolum in hoc caſu, ſed & in alijs, cum ex cauſa iudex à iure communi recedit, debet enim eã cauſam aſcribere, vt probat quædam lex, quam ad hoc allegat Lucas *d* de Penna, & ſequuntur Abbas, & Felinus, quod intelligendum eſt procedere ad ipſius iudicis excuſationem, non autem ad ſententiæ firmitatem, nam ſi ſine cauſa facit, lex ſupplet id, quod deeſt, & quod non ſit neceſſarium ad ſententiæ validitatẽ, quod ipſa cauſa exprimatur, aſſerunt *e* Bartolus, Felinus, & Menochius, & *f* Iulius Clarus aiunt, quod dato cauſa ſit exprimenda, ſufficit, quod iudex in ipſa ſententia aſſeueret, quod iuſtis, & rationabilibus cauſis animum ſuum mouentibus id fecerit, abſque eo, quod in ipſa ſententia cauſam iſtam exprimat, quam opinionem dicunt eſſe cõmunem prædicti iuris patres.

a Pan. c. cũ non liceat col. 1. de reſcript. Fel. in c. ego de iureiu.

b Innoc. c. qualiter, & quando el 2. de accu. col. 1. Tiraq. in tra. de pœn. in præf. nu. 16. Clar. li. 5. recep. ſen. §. fi. q. 8. verſ. v'te rius quæro. Menoc. de arb. iud. lib. 1. q. 96.

c Salzed. in pr. cri. can. c. 144. verſ. moderari fol. 477.

d Lucas de Pęna in l. 1. col. 1. in fin. C. de his qui non comple. ſtip. ſacer. l. 10. Abb. in c. ſi cũ col. 2. vbi Fel. col. 9. de re iud.

e Bar. in l. relegatorũ, §. ad tẽpus in fi. ff. de re iud. Fel. in d. c. ſicut col. 10.

f Men. contra illuſt. c. 14. n. 5. Clarus vbi ſup. verſ. vlterius quæro.

ARTICVLVS III.

Quomodo iudices regulares, deficiente diffinitione iuris, debeant finaliter ſuas cauſas determinare moderando pænas.

RESpondeo dicendo, debere aduertere iudices regulares, quod ſi nulla reperitur à iure pęna deſcripta, tunc ad ordinationes generales, aut Prouinciales recurrendum eſt. Solent namque boni prælati, aut ius commune ſupplendo, delictis pluribus ſpecialem pœnam imponere ordinationibus generalibus, aut Prouincialibus, aut idem ius adiuuando, quando ſic expedit pœnam à iure impoſitam aggrauare, quod licite facere poſſunt, vt lariſſimè per Henricum de Bottis. *g* Quandò verò defuerint ordinationes generales, aut prouinciales, aut alienarum prouinciarum ſtatuta, ad aliarum religionum ordinationes recurrere debent, potius quàm proprio duci ſenſu, vel arbitrio, niſi qualitas temporis, locorum, vel perſonarum aliud ſuadeat, ſi enim vnius Doctoris, quantumuis remotis partibus ſcribentis, opinionem ſequi laudabile iudicatur, quantò magis prouinciæ, aut alterius religionis ſtatuta, vbi tot ſana ſolent intereſſe conſilia?

g Bottis in tra. de ſynodo Epiſc. 3. p. 1. concl. 13.

Iure autem Pontificio deficiente, deficientibus etiam conſtitutionibus generalibus, prouincialibus etiam aliarũ prouinciarum, & religionum, ad ius commune oportet recurrere, quãdo in Regnis Romanorum Imperatorum antiquæ ſanctiones rationis ſolùm, non verò legum ſibi vindicant authoritatem, debent enim iudices regulares per eas regi, non quod lex ſic dicit, ſed quia ratio, qua lex vtitur, ſic vult, prout voluerunt Baldus, *h* Cumanus, & Decius. Et cum ius Regni dicatur ius ciuile, & commune, prout aſſerit Segura, *i* & in quadã lege ordinamentorum decernitur, adeo quod ſunt præferendæ ab ipſis iudicibus legibus Imperialibus ſecundum Villadiego, *K* quem refert Ioannes Lupus. Ad ipſas leges regni etiam recurrere oportet, eius rationem, & mentem legi naturali conformem cauſis regularium applicantes.

Debent etiam prælati regulares iudicare ſecundum conſuetudines legitimas, quæ quidem etiam in pęnalibus conſiderandæ ſunt, vbi non eſt pęna decreta, ſed arbitrio iudicis relicta, vt placuit Gloſſe, & tradunt latè Imola, *l* & Abbas, & Decius, & Tiraquellus. Dixi, (conſuetudines legitimas) à prauis enim conſuetudinibus à negligentibus, & zelo iuſtitiæ carentibus iudicibus introductis debent fugere, quorum quædam, quę grauia ſunt, leuiter punire ſolent, quaſi iam Sacrorum Canonũ, & rectè inſtitutorum diſciplina quauis conſuetudine abrogata ſit. Vidi enim ego aliquando quendã religioſum conuictum de quadam nimia amicitia (quæ deprauato nomine dicitur deuotio) cum quadam moniali, quod peccatum grauiſſimis pęnis, & conſtitutionibus Apoſtolicis, & ſtatutis regularib. punitur, & quidam iudex volens ipſum ab his pęnis liberare, aſſerebat ipſum minime eſſe talibus plectendũ, eo quod conſuetudine dictæ pęnæ erãt exterminatæ. Cui ego certè, ſi eſſem pręſens, reſpõderem; exterminauit eas aper de Sylua, & ſingularis ferus, qui depaſtus eſt obſeruantiam regularẽ. Heu quomodo tepiditas, & remiſſio Modernorũ, ſeu potius imperitorum iudicum ſanctum illum antiquorum Patrum zelum, quo plura ſtatuerint, ad refrænandos religioſorum exceſſus, & eorum mores reformandos, abrogauit? O aduertant Patres Ordinum, quod non ſunt patres ſibimetipſis, ſed patres ipſis ordinibus. Et ſi ſibimetipſis ſunt patres, non dicantur Patres Ordinum, ſed ſui ipſorũ patres, cũ quærant, quæ ſua ſunt, non quæ Chriſti. Sint diligentes in extirpandis ſubditorum vitijs regendo eos, ſi opus fuerit, virga ferrea: facile enim totius religionis diuinitus inſpiratus Ordo, & obſeruantia confunditur, ſi prælatorum ignauia, ſeu negligentia eius gladius hebetatur.

h Bal. in l. iudices C. de ſẽ. Cuman. conſil. 14. Dec. in l. ſeniũ C. qui teſtam. facer. poſſunt.

i Segu. in l. coheredi. § cum ſi lia. nu. 10. ff. de vulgar. & pupil. l. 5. tit. 4. lib. ord.

k Villad. in c. conſtitutus de reſt. in integr. Lup. in repet. rub. de donat inter virũ fol. 1. col. 1 in fi.

l Dec. in cap. de cauſis de offic. deleg. vbi Imol. et Abb. & Tiraq. in tract. de pœn. in præfat. nu. 14.

ARTICVLVS IV.

Quomodo debent ſe habere Iudices in pœnis arbitrarijs imponendis.

RESpondeo dicendo, quod licet arbitrio Iudicis ſępe committatur pęnam arbitrariam delinquentibus imponere, quando à Iure non eſt ſtatuta iuxta ea, quæ in Iure *m* notantur, eorum tamẽ arbitrium à Iure regulandum eſt, vt eleganter ſcribunt Baldus, *n* & Romanus. Vnde æquitas commendata in Concilio *o* Tridentino, & in cauſis regularium, nõ à capite, & imaginaria eſſe debet, ſed vt ſecundum ius & ſecundum Canones, & rationem naturalem procedant, debent attendere ad Doctrinã Innocentij, dicentis eſſe procedendũ de ſimilib. ad ſimilia, & multa doctè, & piè ſcribit cir-

m l. hodie n. de pœnis l. 1. §. expilatores ver. idcirco. ff. de effra. et expilato.

n Bal. in rubr. C. de cõſt. pecu. Rom. conſ. 149. ti. 1. §. 24. n. 86.

o Trid. ſeſſ. 13. c. 1. de refor.

p Inno. in c. qualiter el 2. col. 1. fin. verſ. itẽ de nota accuſ. Anton. Gom. lib. 3. var. c. 6. nu 7. Diaz. in prac. c. 147 nu. 2.

F ca

ca ea Antonius Gomez: & Bernardus Diaz de Lugo ait, quod in arbitrandis huiuſmodi pœnis diſcretus iudex plura debet conſiderare, videlicet delinquentis conditionem, & an ſoleat delicta ſæpe perpetrare, an caſu acciderit; vilis, an honeſta ſit perſona; doctus, an indoctus; ſacerdos, an alterius ordinis, lubens an coactus; laceſſitus, vel non, deliquerit; & an fuerit ſcãdalum ortum ex delicto, vel non; attendere præterea debet qualitatem loci delicti, grauiùs enim iudicatur delictum in regno, vel loco illo, quàm aliud, in foro Eccleſiæ, aut in loco deſerto, priuata via, ſiue domo; delicti inſuper diuturnitatem, ſeu grauitatem, ac irrogatæ iniuriæ modum, & atrocitatem, ac damni dati magnitudinẽ examinare conueniet, perſonæ inſuper offenſæ qualitates nimium ponderandæ ſunt, quæ augere, vel minuere ſolent quodcunque facinus, videlicet an vilis fuerit perſona offenſa, vel aliqua dignitate præditus, qualis cõditionis, an poteſtate, & authoritate ſuperior. Nec indecens præterea erit temporis commiſſi criminis habere rationem, ſacris videlicet, an feſtiuis diebus.

ARTICVLVS V.

Vtrum indiciati de aliquo crimine poſſint puniri.

RESpondeo dicendo, quod indicium eſt notabile ſignum alicuius dicti, rei, vel facti, quod ſubijcitur neceſſitati probandi, Ita Panormitanus: *a* quoddam autem eſt plenum, quoddam verò ſemiplenum. Plenum eſt rei coniecturatio per ſigna efficacia, quibus animus in aliquo, tanquam in vero quieſcit, nihil præterea requirens: ita Baldus. *b* Semiplenum eſt coniectura quædam, quam ipſe præſumptionem appellat, acrius crimina vrgens ad aſſentiendum. Alij autem addunt quoddam eſſe indicium leue, quod id eſt, cui frequenter veritatem contingit adeſſe, quod ad probationem nonnullã conducit. Indicia verò grauia appellantur, propterea quod veritatem adiunctam habent, & veritati præſumptione iuris æquantur, argumento cuiuſdã Legis. *c* Aduertendum inſuper, quod plenum indicium vocatur à Doctoribus, violentum. Nam vt ait Panormitanus *d*, argumẽto aliquarum legum, ex coniecturis poteſt dici euidens probatio: ſemiplenum autem probabile, & vehemens appellant. Denique quæ ſint indicia plena, & ſemiplena, arbitrio iudicis relinquitur, qui excuſſis rationibus, perſonarum, loci, temporis, conditionis, &c. id ſequetur, quod & iuſto magis conſentiat, & lenitati propenſius cõueniat, Ita Panormitanus, Bartolus, *e* & Caietanus. Aduertendum etiam, quod indicia duobus ſaltem teſtibus iure iurando præſtito communiri neceſſe eſt. Ita Bartolus. *f* Et ex indicijs, & coniecturis præcipuis euidens probatio exiſtimari poteſt, non vt pœna inferatur, qua ingenti incommodo condemnatus afficiatur, vt eſt ad perpetuũ carcerem damnatio, nec enim ſufficiunt ad pœnam ordinariam inferendam, etiam ſi ſint vrgentia, iuxta quandam Gloſſam *g* communiter receptam.

a *Panor. in cap. tua de coha. cleric. & mulier.*
b *Bal. i l. ea quidem, C. de accu.*
c *l. metum. ff. de dolo.*
d *Pan. in c. cum contingat. de reſcrip. nu. 3. l. licet, ff. de leg. 1. l. ſciant cuncti. C. de probat.*
e *Pan. in c. cum in contemplat. de reg. iur. Bar. in l. fin. ff. de q. Caie 2. 2. q. 69.*
f *Bar. in d. l. fin.*
g *Gl. in c. ſi. §. porro vt lite. nõ conteſt.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum propter infamiam poſſit quis puniri.

RESpondeo dicendo, quod infamia eſt exiſtimationis apud probos viros facta commaculatio vel vt ait Panormitanus, *h* eſt communis locutio ex veriſimilibus cõiecturis. Dixi (ex veriſimilibus) quia aliàs propriè non eſt fama, ſaltem quoad iuris effectum, ſed ſunt vanæ voces populi, appellanturque rumor, id eſt, particularis inſinuatio ex ſuſpicione ſola, & incerto authore exorta: vt autem ſit fama, requiritur, quod à pluribus diſſeminetur, nõ autem ſatis erunt duo vel tres, vt optimè ſentiunt Gloſſa, *i* Doctores, & Bartolus: Et infamia erit vehemens, cum hi, qui eiuſmodi rei cognitionem habere poſſunt, id peruulgant.

Exemplo hoc illuſtratur, ſi Epiſcopus cum clericis degens infamia laboret, eius probatio ex potiori illorum numero pendet, potiorem autem numerũ intelligo omittendo pueros, & mulieres includendo graues viros, atque probos. Deinde id, quod infamiæ notam inducit non vnica tantùm vice, ſed pluſquam trina neceſſe eſt, eueniat. Et nunquã infamia quis notatur, ſi ab inimicis, facinoroſiſque hominibus id rumoris diſſeminetur, aut ab his, qui aliqua infamia, aut vilitate notantur, ſed viri deſiderantur graues, quique longè à calumnijs abhorrere iudicentur. Quod inter regulares magno ſtudio eſt curandum, quorum in eo cura omnis verſetur; vt probos viros, præclariſq; moribus honeſtatos ſuis linguis peſſimis, quoquo pacto obſcurent.

Pro cuius rei maiori explicatione ſciendum eſt infamiam dupliciter conſiderari. Quædam enim eſt iuris, alia facti. Prima quidem naſcitur ex facto, ſententiaque, de qua iure *k* cauetur, & notatur per Innocentium; & is, qui tali labe aſpergitur, nulla eſt fide dignus, & hac infamia notati ſunt fratres, qui ex ſuæ profeſſionis gradu deiecti, mancipati carceri, voce actiua (vt aiunt) & paſſiua deſtituti ſunt, vel qui vt maledici, & detractores condemnati ſunt. Ita Hoſtienſis, *l* & eſt valde notabile, hi enim omnes ad teſtimonium ferendum, aut accuſandum nullatenus idonei cenſentur. Cuius quidẽ ratio eſt, quod ſicut Imperator auferens alicui inſignia, aut in exilium mittens, infamem eum reddit, vt traditur in Iure *m*, multo id magis de ſupradictis intelligendum eſt. Sunt etiam infames, qui de periurij crimine iure fuerint condẽnati, vt dicitur in Iure, *n* non ſi ſententia eſſet ab arbitro iuxta quandam Legem. *o* Infamia autem facti ex quolibet crimine capitali contrahitur, vt decernunt Sacri Canones *p* & ſi perſeuerant, ſine dubio à teſtimonio ferendo ſunt repellendi præter quã ſi emẽdẽtur. Eadem quoque ratione repellitur, qui aliàs a teſtimonio fuit repulſus, vt qui criminoſus fuit, vel apud bonos viros criminis labe, & infamia *q* maculatur. Quibus profectò etiam hi annumerandi ſunt, qui à religione, aut eiecti, aut ipſi ſua ſponte aufugerunt, quæ infamia duobus teſtibus debet probari, vt erudite Gofredus *r*, & Ioãnes Andreas, ſecuti quandam Gloſſam, aduerterunt. Ratum eſt autem, & conſtans, quod infamia vrgente, & inquiſitione inſtituta, ſi certi nihil reperitur, reus abſoluendus non eſt, niſi Canonica purgatione indicta. Aequũ eſt enim, vt is, qui prudentiæ luce abiecta, prauoque ordine progrediẽs exiſtimationi ſuæ labem intulit, eiuſdem decorem ad aliorum offenſionem tolerandam purgatione ſuſcepta reſtituere cogatur, quemadmodum habetur in titulo de purgatione canonica, quæ quidem non ſolum ex infamia poteſt conſtitui, verum etiam cum graue offendiculum vehemenſque ſuſpicio fuerit a ſuo vitio orta.

h *Pan in c. veſtra. nu. 12. de cohabit. cler.*
i *Gl. & DD. in c. inquiſitionis. et in c. cũ oporteat de accuſ. Bar in l. de minore, §. tormenta de q.*
K *l. quid ergo §. ex cõpromiſſo & ſeqq. ff. de his qui nota. infam. Innocen. in c. qualiter, et quãdo de accuſ.*
l *Hoſ. in ſum. tit. de maleſ.*
m *Vt traditur ff. de his qui notantur infa.*
n *c. cũ dilectus in fin de ord. cognit.*
o *l. qui ergo. ff. de his qui notã. infam.*
p *c. infamis. 6. q. 1.*
q *c. teſtimoniũ de teſtibus.*
r *Gofr. & And. ex gl. in c. Inquiſitionis. §. quaſiuiſti de accuſ.*

AR-

ARTICVLVS VII.

Vtrum Generales, & prouinciales poſſint punire delinquentem monachum, ſine conſilio patrum Prouinciæ.

RESpondeo dicendo, quod ad reſolutionem propoſitæ quæſtionis indagandam videre oportet, quid ſacri canones circa hoc Epiſcopis concedant in punitione clericorum delinquentium. Et aduertendum, quod conceditur Epiſcopis ampliſſima poteſtas, & iuriſdictio viſitandi, corrigendi, & emendandi clericos omnes ſuæ diœceſis, etiam capitulares Cathedralium & omnium Eccleſiarum, non obſtantibus exemptionibus, conſuetudinibus, ſententijs iuramento munitis, & concordijs in contrarium, ita decernitur in Concilio Tridentino. *a* Pro cuius rei explicatione oportet præmittere in Concilio Carthaginenſi *b* quarto diffiniri, quod nullus Epiſcopus vllam cauſam audiat ſine ſuorū clericorum præſentia, alioquin ſententia ſit irrita, & quamuis illud Concilium fuerit Prouinciale, ferè id ipſum fuit ſtabilitum in quadam Decretali, *c* nempè quod Epiſcopus minimè ſententiam interdicti proferat, vel clericos ſuſpendat, ſine iudicio capituli, quo loco Gloſſa *d* conſenſum capituli expoſcit, allegans in ſuam ſententiam quandam Decretalem. *e* Quod confirmatur ex congeſtis a Felino. Quæ opinio ſeruanda eſt, quando de grauiori, & ſeuera pœna imponenda tractatur, prout tradūt Ioannes Andreas *f*, Antonius de Butrio, Dominicus, & Oldradus. Vnde veteres Canones *g* ſolūm conſiderantes, & præcipientes Conſilium Capituli in ſupplicio clericis inſerendo loquuntur in leuibus criminibus, in his enim Conſilium Capituli ab Epiſcopis tantùm requirendum eſt. Itaque, vt colligitur ex Doctoribus communiter, prout tradit Salzedo, *h* eſt, quod conſiderata criminum qualitate, iure requirentia conſilium, de conſenſu ſunt intelligenda, ſi ardua, & grauia ſunt, ſi verò cauſa leuis, & parui momenti fuerit, vel non admodū grauis, ſufficit conſilium abſque conſenſu requiri, & ſic iudices in eo caſu, quo tenentur petere conſiliū, non tenentur ipſum ſequi: at caſu, quo tenentur petere conſenſum, ipſum vtique tenentur ſequi, prout iā diximus latè in primo Tomo. *i* Et ita Bonifacius IX. conceſſit *miniſtro generali ordinis Prædicatorum, vt ipſe, & alij præſidentes dicti ordinis in correctionibus fratrum eiuſdem ordinis, iuris ordine poſtpoſito, ſecundum conſuetudines approbatas, & inſtituta ordinis antedicti, procedere liberè, & licitè poſſint, & valeant.* Ita habetur in ſupplemento Ordinis. K In qua conceſſione, quantum ad noſtrum propoſitum, notanda ſunt illa verba *ſecundum conſuetudines approbata*, conſuetudo enim approbata eſt in religionibus, vt nulla res grauis definiatur ſine conſilio ad minus eorum, qui in cauſis regularium ſunt verſati. Et Pius V. *l* Anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto ſtatuit, vt non capitulo expectato per ſolum Priorem Generalem fratrum damnatio, & ad triremes relegatio poſſit fieri perpetuò, vel ad tempus, dūmodo hęc omnia faciat de conſilio Seniorum, quæ iuxta ſupradictam diſtinctionem ſunt accipienda.

a *Tri. ſeſ. 6. c. 4. de refor.*
b *cap. nullus Epiſc. 11. q. 7.*
c *ca. 1. de excæ. prælat.*
d *Gl. in d. c. 1.*
e *ca. quaſiui de his, quæ fiunt à mai. par. Fel. in c. irrefragabili col. 2. de offic. ord.*
f *And. But. Ab. & Dominicus in c. 1. de hæret. l. 6. Old. cō. 151.*
g *c. 3. de cōſuet. li. 6. c. nou. & c. quā de his quæ fiunt à Prel. gl. in verſ. per capitulum in d. c. irrefragabilis.*
h *Salzed. in pr. crim. c. 3. pag. 9. col. 2.*
i *1. tom. q. 20 de Apoſtat. & excuſ. à religio.*
K *In ſupplemē. fol. 126. conceſ. 545.*
l *Habet. in compen. D. Hier. ſi. condemnare.*

ARTICVLVS VIII.

Contingit, quod generalis, aut Commiſſarius generalis delegat aliquam cauſam alicui patri, qui procedens authoritate ſibi commiſſa profert in illa cauſa ſententiam euidenter iniuſtam, & vult illam exequi, pro cuius executione facit mandatum prouinciali rei delinquentis, aut eius guardiano, vt dictam ſententiam exequatur, prouincialis autem, & guardianus videntes ſententiam iniquam, denegant uelle illam exequi, quæritur quid iuris.

RESpondeo dicendo, quod Maranta *m* in ſimili caſu rem iſtam diſputat, & pro vtraque parte varia argumenta, & rationes proponit. Et pro reſolutione multipliciter caſum diſtinguit, ſed breuitatis cauſa procedendo prout in religioſorum cauſis ſolet contingere eſt notandum, quod ſi delegatus procedit iudicialiter ſecūdum commiſſionem, quæ in cauſis regularium datur, tunc procedendo in forma iudicij, & vult exequi, ſi executio eſt reparabilis, quia poteſt per appellationē reuocari; v. g. ſi ſumus in cauſa ciuili, vel alia executione pecuniaria, aut priuatione officij, aut dignitatis, & tunc aut ſententia fuit lata contra legem, & ſtatuta religionis, & ſic eſt euidenter iniuſta, vel eſt aliter ipſo iure nulla. Nam quando ſententia eſt iniuſta notoriè, & contra legem, dicitur continere nullitatem, vt habetur per Abbatem, *n* & Felinum, & iſto caſu poſſunt Prouincialis, & Guardianus reſiſtere ipſi delegato volenti procedere, quia cenſetur de facto procedere, non de iure, cum ſententia nulla nō mereatur de iure executionem, vt tenet Dynus, *o* quem ſequitur Bartolus, vbi ait, quod nihil addit ad ea, quæ ibi dixit Dynus. Aut ſententia eſt nulla contra ius litigatoris, ex qua iniuſtitia non poteſt oriri nullitas, quia valet, ſed eſt iniuſta, & tunc ſi tranſit in rem iudicatam, vel non fuit ab ea appellatum, debet mandari executioni, & non poteſt aliquo modo reſiſti, & imputatur ei, qui non appellauit. Ita ſecundum Abbatem ibi diffinitur in quadā Decretali, *p* Vbi eſt caſus, quod delegatus poteſt mandare Ordinario, vt ſuam ſententiam exequatur, & tenetur illam exequi ordinarius, etiā ſi ſciat illam eſſe iniuſtam, & id ipſum probatur in alia Decretali, *q* vbi delegatus Papæ poteſt mandare ordinario, vt exequatur & poteſt ipſe delegatus reſiſtentem compellere per cenſuram Eccleſiaſticā. Et ita procedunt omnia iura, quæ dicunt eſſe obediendum præcepto ſuperioris, ſiue iuſto, ſiue iniuſto, dummodo non ſit ipſo iure nullum, vel nō contineat notoriam iniuſtitiam. Fateor tamen, quod ſi ſententia nondum tranſiſſet in rem iudicatam, & delegatus committeret ordinario ſententiam exequendam, poſſet ordinarius ſciens eam iniuſtam, inſtare apud delegatum precibus, vt eam non exequatur, ſed principi reſcribat ſecundum terminum cuiuſdam Decretalis, *r* vbi Innocentius, & Abbas.

Aut dubium eſt, an ſententia ſit iuſta, an iniuſta, & tunc obediendum eſt iudici, cuius authoritati in hoc non poteſt reſiſti, quia habet præſumptionem pro ſe. Ita Dynus. *ſ* Si verò à tali ſententia fuerit appellatum, tunc pendente appellatione non poteſt iudex à quo exequi, & ſi exequeretur, poſſet impunè ſibi reſiſti, iuxta vulgaria iura, *t* & tenent Innocentius, Abbas, & Felinus. Et ratio eſt, quia poſt appellationem iudex à quo efficitur incompetens, ex quo negotium deuoluitur ad ſuperiorem, & ſibi tanquam incompetenti impunè non paretur, iuxta alia vulgaria etiam iura, *u* & ita tenent Baldus, & Oldradus, quod habet locum in religionibus, vbi appellatio habet effectum ſuſpenſiuum.

Supradicta autem ſunt tenenda; nā licet per delegationem cenſeatur ablata iuriſdictio ordinario, vt non poſſit procedere in illa cauſa alteri cōmiſſa non

m *Maran. poſt tract. de ordi. iud. diſput. 1.*
n *Abb. & Fel. in c. inter cætera de re iudic.*
o *Dynus in c. quod quis de re. iur. lib. 6. Bart. in l. vt vim col. 7. ff. de iuſt. & iur.*
p *cap. paſtor §. quia vero de off. deleg.*
q *c. ſignificaſti in ſi. de off. dele.*
r *c. ſi quando de reſcr. vbi Inno. & Abb. col. 2. in fin*
ſ *Dyn. in d. c. quod quis.*
t *l. quoniam Iudices C. de appell. Inno. Abb. & Fel. in ca. ſi quando de offic. deleg.*
u *l. 1. ff. de iuriſ. omn. iud. c. 2. de conſt. l. 6. Bal. in l. ad dictos C. de Epiſ. audien. Oldr. conſ. 20.*

non tamen cenſetur abdicata poteſtas ordinario, vt non poſſit defendere ſubditum à violentia ſibi inferenda à priuato, prout tradit Felinus *a* iuridicè fundatus, nam ſuppoſito caſu, quo poſſit reſiſti delegato, remanet delegatus, vt priuatus, non vt iudex, & ſic meritò ſibi vt priuato reſiſtetur per modum cuiuſdam defenſionis, quia contra ius exequitur delegatus, quod non cenſetur ſibi mandatum per Principem, immo potius contrarium, vt in Iure *b* probatur, ſicut in ſimili videmus. Nam quando aliquis Laicus iniuſtè opprimitur ab aliqua perſona Eccleſiaſtica, poteſt implorare auxilium iudicis ſecularis, vt per modum cuiuſdam defenſionis ſibi aſſiſtat citando per edictum perſonam Eccleſiaſticam, ſi ſua putauerit intereſſe, & ſic poterit reſtituere Laicum contra perſonam Eccleſiaſticam in poſſeſſionem, qua fuerat ſpoliatus, non obſtante quod illa perſona Eccleſiaſtica non ſit ſibi ſubiecta, vt plenè habetur per Matthæum *c* de Afflictis. Nec dicendum eſt abſolutè, quod authoritas iudicis facit licitum, nam hoc procedit ſolùm, quando interponitur ſecundum ius, & iuris ordine ſeruato, aliàs nihil operatur authoritas iudicis ſecundum Abbatem. *d* Neque etiam obſtat, quod proditum eſt generale remedium appellationis, & ita etiam ſi ſit ſententia notoriè nulla, & iniuſta, non poteſt ordinarius reſiſtere in faciem delegati volentis exequi eam, cùm poſſit vti remedio appellationis, nã hoc remedium inuentum eſt ad reparandum grauamen illatum per iudicem, vt iudicem, ſecus ſi iudex procedit, vt priuatus extra officium ſibi commiſſum, vel exequendo ſententiam nullam, vel notoriè iniuſtam, vel poſt appellationem, quia tunc per modum defenſionis ſibi reſiſtitur, ſicut cuilibet priuato.

a *Feli. in c. quãta de ſent. excõ. l. illicitas. ff. de offic. præſi.*
b *c. cum æterni de re iud. l. 6.*
c *Afflict. dec. 2. et 24. cõſ. Neapolit.*
d *Abb. in c. conſultatio. co. 2. de iur. pat.*

QVAESTIO XXIII.

De correctione fratrum, quantum ad arbitrariam pœnam, & ad pœnam carceris ipſis imponendam pro delictis, in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem ſeptem quæruntur.

1 *VTrum pœna arbitraria poſſit extendi vſque ad pœnam mortis.*
2 *Vtrum prælati debeant eſſe faciles ad incarcerandum.*
3 *Vtrum ad incarcerandũ monachos delinquentes fugientes poſſit à prælatis regularibus inuocari auxilium ſeculare.*
4 *Vtrum religioſi poſſint ad carcerem perpetuũ damnari.*
5 *Vtrum condemnatio alicuius ad perpetuum carcerem cum aſſignatione quatuor vnciarũ panis pro cibo, & totidem aquæ pro potu ſingulis diebus, ſit condemnatio ad vltimũ ſupplicium, ita vt ſi ſic condemnatus moriatur cenſendus ſit condemnans irregularis.*
6 *Vtrum religioſus legitimè ad carcerem perpetuum à ſuo ſuperiore damnatus, & in eo incluſus, poſſit abſque peccato fugere.*
7 *Vtrum detruſio in monaſterio ſit magna pœna, & fratribus pro delictis ſit imponenda.*

ARTICVLVS I.

Vtrum pœna arbitraria poſſit extendi vſque ad pęnam mortis.

RESpondeo dicendo, quod in multis delictis nõ correſpõdet in iure pęna ſignata, & ordinaria, ſed pęna quædam arbitraria, quæ poteſt extendi vſque ad pęnam mortis incluſiuè, prout doctè ſuo more tradit Marantia, *e* qui hãc quæſtionem tractans duas opiniones refert contrarias, primam affirmatiuã, ſecundam negatiuam, & vtriuſque opinionis argumenta proponit, putans vtramque probabilem, vtramque defendit, ſed vt ex eius mente colligere licet, magis videtur inclinare in partem negatiuã ſecundum doctrinam Bal. *f* dicentis, quod iudex in arbitrarijs debet eligere mitiorem pœnam, & certè hæc opinio tanquam benignior eſt amplectenda, iuxta ea, quæ in Iure *g* notantur, præcipuè in foro Eccleſiaſtico, aut regulari, vbi pęna ſanguinis, & mortis correſpondet pęnæ expulſionis à religione, & alij pęnæ ſimili. Et ſic licet in his tribunalibus nemo poſſit condẽnari ad pęnam mortis, poteſt tamen condemnari ad pęnas grauiſſimas, ſcilicet degradationis, depoſitionis realis, aut verbalis, & deiectionis ab ordine, & ſpoliationis habitus regularis. In quibus tribunalibus ſemper iudices debent in pœnas mitiores inclinari, quando eorum arbitrio committuntur. Quod tamen eſt limitandum, dummodo delictum non ſit ita graue attentis circunſtantijs, quod mereatur grauiſſimam pœnam; exemplum eſt in religioſo, qui dedit alapam in medio ciuitatis guardiano ſuo, aut vicario conuentus, aut prouinciæ diffinitori, quæ iniuria attenta circunſtantia reſpectu qualitatis perſonæ læſæ cenſetur atrociſſima. In hoc enim caſu iudex poteſt imponere pęnam eiectionis ab ordine, ſicut iudex ſecularis poteſt imponere pęnã mortis danti alapam officiali publico, prout tradunt Bal. *h* Ioann. de Anan. & Felin. Et ita debet intelligi dictum Baldi *i* dicentis, quod poteſt procedere ad ſupplicium hoc, ſi hoc deſiderat criminis magnitudo, & ita intelligit Maran. At Foler. in additionibus ait, quod dictum Baldi hodie nõ procedit, nam etiamſi intuitu officij, in quantum ipſum exercet, impingatur illi alapa, non debet condemnari reus vſque ad pœnam mortis incluſiuè, ſed ratione circunſtantiæ pęna duplicata. Vnde videtur quod ratione huius iniuriæ non poteſt monachus habitu priuari. Aduerte tamen, quod quando in ſimilibus delictis eſſet conſuetudo, aut lex, quod non imponatur priuationis habitus, ſed minor pœna, tunc iudex non poteſt imponere pęnam priuationis habitus, ſed tenetur ſequi pęnam conſuetam, & lege taxatam, & tunc ceſſat arbitraria, vt ſunt iura ſingula, vbi notant Doctores, & tenẽt Baldus *K* Felinus, & *l* Abbas, quod ſi iudex excedat pęnam ſolitam, dicitur grauare partem, & poteſt appellare, & tenetur in ſyndicatu. Quod confirmatur ex dicto Baldi *m* aſſerentis, quod quoties ſtylus infringitur, non valet, quod agitur.

e *Marant. de ordi. iudi. 2. p. 4. in princ. nu. 59. cum ſeqq.*
f *Bal. in l. quicũque, col. 4. C. de ſeruis fugit.*
g *l. præſes & in l. de interpretat. ff. de pœnis.*
h *Bal. in c. 1. §. iniuria in prin. de pace iuram. firm. Ana. in c. Inquiſitio. in fi. de accuſ. Fel. in c. ex literis col. pen. verſic. prima declaratio de conſt.*
i *Bald in l. 1. in fi. C. de his, qui latrocin. Marant. vbi ſu. 71.*
K *Bal. in l. quicunque col. 4. verſ. ſcias tamẽ de ſeruis fugi. Fel. in c. de cauſis col 1. de offic. deleg.*
l *Abb. in c. Inquiſitio col. fin. de accuſa.*
m *Bal. in l. de quib. 7. col. verſ. item quæritur. ff. de legib.*
n *Lugo in praxi crim. c. 23.*

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati debeant eſſe faciles ad incarcerandum.

RESpondeo dicendo, quod multi regulares prælati carceris pœnam pro criminis punitione irrogant, prout annotauit Bernardus Diaz de Lugo, *n* quam vtique praxim libens approbarem, niſi ex ea facilitas ad reos incarcerandum oriretur. Ex quo etiam id deterius contingere ſolet, vt ex quibuſuis probationibus prælati ducti, detentionem

tionem in carceribus in pęnam delicti temerè irrogeni, quæ vtique pœna non minima eſt.

Et ſic ipſos prælatos admoneo, ne facilè, ac temerè monachos capere, & in carcerem, & in vincula mittere iubeant, non enim ipſa captura debet fieri ſine proceſſu, ſaltem informatiuo iuxta tradita à Bernardo, *a* Diaz de Lugo, & Rodericū Suarez, Boſſium, & Antonium Gomez. Caueant igitur, ne ſeueritatis gloriam affectantes ad reorum capturā illico prorumpant, quia captura eſt iniuria irreparabilis, vt docent Iaſon, *b* & Suarez. Et quia plerūque contingere ſolet, quod incarcerando monachos ſola delicti ſuſpicione, aut præſumptione, aut etiam ſemiplena probatione præcedente, innocentes, & ſine culpa aliqua poſtea reperiuntur, & etiā ſi prælatorum ſentētia abſolutoria à carceribus, & delicti pęna liberentur, iniuria, ſeu infamia, quę captura ipſa contrahitur, nequaquam deletur in totum. Vnde mea ſententia eſt, quod vbi delinquentis monachi fuga non timetur, neque vllatenus ſuſpicatur, niſi plena delicti probatione præcedente, ad aliquem monachum incarcerandum minimè procedant, ſi verò timetur, in domo diſciplinæ ſecurè detineatur. Quod cōprobari videtur ex Concilio Tridentino, *c* vbi in criminalibus, ex incontinentia procedentibus, & alijs atrocibus vbi fuga timetur, ne iudicium eludatur, poteſt Epiſcopus, facta ſummaria in formatione, ad capturam procedere, ſecus autem videtur fuga ceſſante.

a Lug. vbi ſup. c.114. & 116. Suar. de fideiuſ. dand. in cauſ. cri. verſ. pract. iuridica eſt Boſ. tit. de c. in prin. Ant. Gom. l.3. var. c.9. de captur. reorum.

b Iaſ. in lege ſi non obtulerit, nu.24. de re iudic. Suar. in l. 2. lib. de los gouiernos. qu. 4. col.1.

c Tri. ſeſ.6. ca. 25. circa mediū de refor.

Ex quibus infertur, quod diſcreti iudices non debent eſſe faciles ad capturam. Vnde ſi delinquētem iniuſtè in carcerem, & in vincula coniecerint, vltra reatum peccati, quod committunt, damnū, & iniuriam incarcerato compenſare tenentur, vt aſſerit Nauarrus *d* allegando ad hoc aliqua iura, & vltra ſupradictas pœnas non liberi erunt à ſententia Canonis, *Si quis ſuadente*, prout facilè colligi poteſt ex Doctorib. *e* & ex Nauarro, præſertim in leuibus delictis, vbi neque fuga timetur, & corporalis pœna imponenda non eſt. Et ſic ſunt maximè condemnandi prælati, & alij iudices, qui facili negotio ad capturam monachorum procedentes faciunt, vt ipſi rei miſeri inquiſiti, vt & citius poſſint à carcere, & vinculis liberari, delicta, quæ fortè nūquam commiſerunt, confiteantur perpetraſſe in maximum famæ improperium, & diſpendium, qui nimia aſperitate, & diuturna carceris detentione eos ita premunt, vt quaſi inuitos ad id confitendū inducāt, cum adhuc ipſi Diabolo ſi adeſſet in iudicio, non eſſet neganda defenſio, vt Rota *f* in multis deciſionibus notat.

d Nau. in manu. c.15. l.1. c. de priua. carceris cap. ſane. 24. q.5. verſ. fin.

e DD. in cap. ſi clericos de ſent. excomm. lib.6. Nau. c.27. nu. 85.

f Rota in nouis dec.364. nu. 3. & deciſi. 201. de prec.

ARTICVLVS III.

Vtrum ad incarcerandum monachos delinquentes fugientes poſſit inuocari auxilium ſeculare.

RESpondeo dicendo, quod ſæpe priuilegium conceditur Epiſcopis, vt ad executionem alicuius rei grauis illis commiſſæ, poſſint inuocare auxilium ſeculare, quod ſeculares iudices difficillimè, & ægrè ferunt officium ſuum poſtulatum impartiri, quod tamen ad ipſorum petitionem omnino præſtare tenentur, prout latè diximus in primo tomo, *g* quæſtione octaua.

g 1. tom. qq. Reg. q.8. ar.14.

ARTICVLVS IV.

Vtrum religioſi poſſint ad carcerem perpetuum damnari.

RESpondeo dicendo, quod hæc perpetua carceris pęna capitalis eſt ſecundum Bald. *h* quem refert Felinus, quæ de iure Ciuili in pœnam irrogari non poteſt, niſi ſeruo, vt allegando multa tradit Menochius; *i* ex iure tamē Pontificio ſecus eſt, & licèt Iulius Clarus *K* dicat, quod Laicus ad perpetuum carcerem condemnari non poteſt, quādo Laicus propter delictum effectus eſt de Iure Eccleſiaſtico; ipſum tamē improbat Aualos *l* dicēs, quod loquitur ſine ratione, & ipſum tenet Bernardus Diaz de Lugo, inquit enim, non video, ſi pœna perpetui carceris ſit condigna delicto, quare Laico non irrogabitur, cum clericus illo dignior eam ſubire teneatur. Et aduerte, quod ſi pœna carceris perpetui ab Eccleſiaſticis iudicibus imponatur, vbi delictorum grauium exigit cuſtodia, tali pęna perpetua longè leuius cenſerentur punita Laicorum delicta naturali morte, quàm clericorum perpetuo carcere. Nam (vt Cardinalis *m* ſcribit) lōgè minor pœna eſt ſtatim mori, quàm diu affligi ſine ſalutis ſpe. Sed in religionibus hæc nō militant, ſunt enim in his carceres communiter loquendo non ita rigoroſi, & religioſi cuſtodes ita charitatiui, nimia inordinata charitate æſtuantes, prauo zelo iuſtitiæ inflammati; ipſis omnia neceſſaria ſuppeditant, ita vt videantur conſtitui magis in cuſtodia delicijs affluenti, quàm in carcere pęnoſo, & rigoroſo, magis in domo conuerſationis cum alijs religioſis à cuſtodibus introductis, quàm in domo pęnitentiæ, & orationis. Vnde licet Innocentius *n* æquipararet pœnam carceris perpetui pęnæ damnationis in metallum Iuris Ciuilis, & ſic ſecundum eum videtur imponenda in caſibus, quibus Iure Ciuili quis punitur tali pœna; In religionibus tamen cum carceres ſint non immanes, & cuſtodes charitatiui fratres, hæc locum minimè habere exiſtimo, & ſic credo, quod religioſi committentes delictum, cui in ſeculo correſpondet pœna damnationis in metallū, aut pęna mortis, poſſunt carceri perpetuo mancipari, & ſic intelligitur, quod Philippus Decius *o* concludit loquendo de clericis ex ſententia Aretini, *p* quod quamuis pęna mortis imponatur de Iure Ciuili, non tamen debet imponi Iure Canonico, pęna perpetui carceris, exceptis caſibus, in quibus expreſſe cauetur de pęna carceris, vt in quibuſdam Decretalibus continetur. *q*

h Bal. in l. reos in prin col.1. de accuſ. Feli. in c. qualiter & quādo el 2. §. ad corrigendos col. 4. de accuſ.

i Men. de iudicibus arbit. q. 89.

K Clarus in prac. q.7. nu.4.

l Aual. in direct. Iud. c.13. t. par.7. Diaz in pal. c.129. nu.4.

m Card in cap. cum non ab homi. de iud.

n Inno. in cap. qualiter el 2. de accuſa. col. pen.

o Dec. in c. cum non ab homine de iud. col.6.

p Aret. in cap. clerici. de excuſ. prælat.

q c. pen. & fin. de haret.

ARTICVLVS V.

Vtrum condemnatio alicuius ad perpetuam carcerem, cum aſſignatione quatuor vnciarum panis pro cibo, & totidem aquæ pro potu ſingulis diebus, ſit condemnatio ad vltimum ſupplicium ita, vt ſi ſic condemnatus moriatur, cenſendus ſit condemnans irregularis.

RESpondeo dicendo, quod hæc quæſtio non videtur Iuris Conſulti, ſed medici, vel alterius experti indicare, an poſſit quis viuere diu pane quatuor vnciarum, & aqua totidem iuxta illud, quod medicorum proprium eſt, permittant medici, tractent fabrilia fabri, relatū à D. Hieronymo in prologo Bibliorum, & ſuppoſito, quod poſſit dānatus ad carcerem perpetuum vitam agere longam prędicto ſolo cibo, & potu vtendo, ſaltem attenta conditione ſuæ perſonæ, vt Paulus Eremita, & alij multi patres referuntur vixiſſe, certum eſt taxationem eius, & damnationē ad talem vitam agendā,

non eſſe vltimum ſupplicium, neque propriè, neq; largè, argumento cuiuſdam Legis. *a* Et licet huiuſmodi victus nō ſit ſufficiens ad ſuſtentandum diu damnatum, taxationem illam minimè reputandã eſſe ſentio vltimum ſupplicium. Verum tamen eſt, quod damnare aliquē, vt nihil plus in die edat, & bibat eſt in effectu dãnare illum vltimo ſupplicio, & ad vltimum ſuppliciũ, quia nihil refert, quod de æquè pollentibus fiat, iuxta Leges, *b* & ſacros Canones, & tenet Panormitanus communiter receptus dicens. Aduerte tamen, quod vbi quis facit aliqua delicta, ita quod debita pęnitentia ſit imponenda, non tamen per hoc tantum debet vita attenuari, quod veroſimiliter citiùs moriatur. Vnde notat Ioãnes de Lignano, quod carcer iſtis deputandus non debet eſſe nimis arctus, vt certè inter paucos dies ſimiliter moriatur. Vnde tales officiales ſic in dicto carcere includentes efficiuntur irregulares morte ſecuta, & pro hoc vide Decretalem *c* ſingularem ibi. *Quod eſt pane doloris, & aqua anguſtiæ ſuſtentandus.* Vbi notandũ eſt verbum (*ſuſtentandus*) non enim dicit, illico conſumendus eſt. Item dicit ibi, *quod mors debet eſſe ſolatium, vita tormentũ*, & vult, quod viuat, & vitam ducat in iugi pœnitẽtia. Vnde ait, *caueant ſibi prælati noſtri temporis, qui aliquãdo ponũt in cauea, & neceſſaria ſubtrahunt, adeo quod mors eſt veriſimiliter cito conſecuta, ſiue ſubſecuta.* Hęc ibi. Quibus concordat Decius *d* in ea Decretali ſic ſcribens. *Poſtremo notandum, quod Abbas dicit circa penitentiam, quæ taliter imponi debet, ne quis veroſimiliter in breui moriatur, vel quoad qualitatẽ carceris, vel quoad vitæ neceſſaria, aliàs ſecuta morte Prælatus erit irregularis.* Et concordat Alciatus, *e* & ante eos Felinus in hæc verba. *Circa pœnam eorum, qui includunt carcerem mortalem, ponit ſic Abbas; ego verò allego Baldum in lege de pecoribus in fine ff. ad legem Aquiliam, vbi cõſulit, quod ſi quis moriatur in carcere, Epiſcopus nõ fit irregularis, quia eius actus nõ eſt immediatè cauſa mortis; niſi poſuiſſet in loco arcto, qui careret ſufficienti aere, vel ex paucitate cibi conſumptus periret*, & ad hoc allegat quandam legem, *f* vbi necare dicitur, qui nõ aluit, & quendam Canonem *g* dicentẽ, Paſce fame eſurientem, ſi non paviſti, occidiſti, & in confirmationem allego Ioannem Andream *h* dicentẽ. *Caueant mali Prælati, quia carceratis vita relinquitur, licet cum miſeria & ideo ſi moriantur ex nimia miſeria, incurritur irregularitas*, & ſequitur ibi Anania, *i* & tradit Segura de Aualos. Nec ignorãtia eos in hac parte excuſat, eſt enim ignorantia eius, quod oportuit per eos ſciri, quæ non excuſat, vt prædicant iura, *K* quamuis excuſare poſſit iudicium Medicorũ, dicentium dictum victum ſufficere ad ipſius incarcerati diuturnam ſuſtentationem.

a *L. qui vltimo ſupplicio ff. de pœnis.*

b *L. ſi ff. mandat. c. licet ex quadam de teſt. Pan. in c. cũ nõ ab homine nu. 31. de iud.*

c *c. Nouimus de verb. ſign.*

d *Dec. in d. c. nouimus.*

e *Alciat. in d. c. nouimus & Fel.*

f *l. necare ff. de liber. agnoſcẽd.*

g *c. paſce fame eſurientẽ. 86. d.*

h *And. in c. 1. de Apoſt.*

i *Anan. in cap. qualiter 3. col. de accuſ. Aual. in direct. iudic. Eccleſ. c. 13. 1. p. nu. 7.*

K *1. q. 4. §. notandum c. ignorantia, de reg. iur. lib. 6.*

ARTICVLVS VI.

An religioſus legitimè ad carcerem perpetuum à ſuo ſuperiore damnatus, & in eo incluſus, poſſit abſque peccato fugere.

RESpondeo dicendo, quod laicus, & clericus ſecularis licitè fugere poſſunt à carcere nulla violentia cuſtodibus facta, etiam ante quàm eis illa pœna ſtatuatur per ſententiam, prout reſoluit Caietanus *l* tenens, quod in carcerem iuſtè coniectus poteſt fugere, licèt inde aliquid damni per accidens cuſtodibus euenturum ſit, modo eis non inferatur vis. Et idem Caietanus *m* concludit, poſſe fugere etiam rumpendo vincula, limando compedes, & effringendo carcerem. Ait inſuper idem Caietanus *n* poſſe à vinculis liberos, modo ſint cuſtodes, vt publicæ iuſtitiæ officiales, adiuuare coniectos in carceres ad fugiendum, etiam præbendo inſtrumenta in id conuenientia. Attamen religioſus à ſuo Prælato in carcerem ſui monaſterij coniectus non poteſt licitè fugere ab eo, etiam ante condemnationem, tum quia non poteſt exire iuſtè à monaſterio ſine iuſta licentia, tum quia tenetur manere in ea parte monaſterij, in qua eum Prælatus iuſtè præceperit manere, argumento ſacrorum Canonum, *o* & ſic à fortiori tenetur religioſus legitimè à ſuo Prælato ad carcerem perpetuum damnatus in foro conſcientiæ ſubire iſtam pœnam. Nam licet nemo teneatur in foro conſcientiæ ad ſoluendam, vel ſubeundam pœnam, quæ excedit intereſſe, antequam condemnetur, iuxta quandam Gloſſam *p* communiter receptam, poſt condemnationem tamen tenetur ſecundum Diuum Thomã *q* communiter receptum, non ſolum quando condemnatur ad dandum, ſed etiam quando condemnatur ad patiendum, vt videtur ibi ſentire Caietanus, *r* dum ponit exempla, de pœnis mortis, mutilationis, &c. Ad quas ait delinquentes non teneri, donec condemnentur, ſignificando teneri poſt condemnationem. Et ita vtetque ſentit teneri damnatum in foro conſcientiæ ad patiendam mortem, carcerem, exilium, & conſequenter à fortiori tenetur iſte regularis ratione iſta, & propter votum obedientiæ ab eo emiſſum, propter quod tenetur ſuo Prælato obedire ſecundum regulam pręcipienti, & ſic dictus religioſus obligatur coram Deo, ſiue in conſcientia, ſi fugit à carcere perpetuo, iterum in ipſum redire, niſi Papa, aut eius generalis aliquo iuſto remedio illi ſubuenerint. Verum tamen eſt, quod non eſt excommunicatus eo ſolo, quod ſine habitu ſui ordinis venit, & incedit, quia per eandem ſententiam, quia fuit damnatus ad carcerem perpetuum, ſiue etiam denudatus habitu ordinis, & iuſſus indui, & indutus clericali, aut ſeculari tunica, per eandem poteſt ſine habitu incedere, & non tenetur, neque iuſtè poteſt illum deferre, cum teneatur etiam pati pęnam illam dãnationis habitus religioſi, & delationis alterius habitus.

Dixi in titulo quæſtionis (legitimè ad carcerem perpetuum damnatus) quia ſecus eſt, ſi illegitimè ſit dãnatus, pęna enim iniuſta illata non eſt in foro conſcientiæ ſubeunda, vt colligitur ex Innocentio, *ſ* ab omnibus recepto per pulchram rationem D. Thomæ, *t* niſi ad id ſcandalum aliquod magnum, quod ex non paritione ſequeretur, damnatum adigeret, vt D. Thomas adiunxit, & rectè quidem, argumento aliquorum Canonũ, *u* tradit Nauarrus *x* addens, quod idem erit dicendum, cùm pœna eſt quidem iuſta, ſed executio iniuſta, vt cũ quis iuſtè damnatur ad carcerem perpetuũ, vel tẽporarium, ſed cuſtos carceris ſuo proprio motu, vel alterius iuſſu iniuſtè illi ſubtrahit cibum, veſtitũ, vel ignẽ, vel locum neceſſarium ad vitæ ſuſtentationem, vt qui nuper (ait Nauarrus) cuidã regulari ſolas quintas panis cum aqua in dies ſingulos miniſtrabat, & qui alij media hyeme in loco frigidiſſimo ſolam tunicam permittebat nocte, ac die ignẽ denegans, & qui in loco ſubterraneo humidiſſimo abſque ſtragulo humi dormire cogebat, & qui alia ſimilia parum religioſè, & Chriſtianè, & multum crudeliter faciunt; ex quibus probabiliter creditur mortem conſecuturam, qui & conſulentes, & mandantes eis non ſolùm peccant mortaliter, & incidunt in irregularitatem, ſi mors inde ſequatur, ſecundum Panormitanum *y* cõmuniter receptum, ſed

l *Cai. 2. 2. q. 69. ar. 4. ad 1.*

m *Cai. vbi ſup. in reſp. ad 3. & 4.*

n *Caiet. ibi in reſp. ad 5.*

o *c. quorundam c. ſi religioſus de elect. lib. 6.*

p *Glo. in c. fraternitas. 12. q. 2.*

q *D. Th. 2. 2. q. 62. art. 3.*

r *Caiet. ſuper D. Thom. in d. art. 2.*

ſ *Innoc. in c. quæ plerique de immunit. Eccleſ.*

t *D. Tho. 2. 2. q. 62. art. 3.*

u *c. ſcandala de*

x *Nau. in c. ſtatuimus. 19. q. 3. num. 64.*

y *Pan. in c. cũ ab homine. nu. 31. de iud.*

ſed etiam nomen cuiuſdam inclementiæ, & crudelitatis ſibi faciunt, iuxta ea, quæ de clementia, & crudelitate tradit D. Thom. *a* & vide etiam circa ſupradicta Salzedo. *b*

a D. Th. 2. 2. q. 157. & q. 158.
b Salzed. in pract. cri. Can. c. 137. v. pena perpetui carceris p. 455.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum detruſio in monaſterium ſit magna pœna, & fratribus pro delictis ſit imponenda.

RESpondeo dicendo, quod detentio, & detruſio in monaſterium, magna pœna putatur, & quando datur, & imponitur alicui clerico, ratione grauis criminis applicatur, vt per Bartulum, *c* Salicetum, & Guidonem Papam.

c Bar. in l. leuia ff. de acc. Sal. in l. 1. C. de requir. reis. Guid. Pap. in dec. delfin q. 429.

Pro quorum explicatione aduertit Petrus Gregorius, *d* quod potiſſima Eccleſiaſticarum perſonarum habentium iuriſdictionem cura in eo verſatur vt omnibus modis, quibus fieri poſſit, intendãt delinquentes à ſcelere reuocare, & pertinaces ſeu contumaces in iter, à quo aberrauerunt, reducere, mortemque naturalem nunquam infligunt, expectantes vt aliquando reſipiſcant. Proinde monaſteriorum, & carcerum perpetuorum, pœnam adinuenerunt, vel vſurparunt expectantes, ſi has inter moras viuendi incluſos peccaſſe pœniteret, referunt eos ad monaſteria ſolitaria ſemota ab omnium hominum ſecularium ſocietate, & ab his quæ mentem à Dei contemplatione auocare poſſunt, vt in quodã Canone *e* notatur, ſicut & monachi nomen ſolitarium, triſteuè ſignificat, in alio Canone notatur. *f* Nam vitæ auſteritas, quæ olim in monaſteriis eſſe ſolebat, facile ibi addictos retrahere poterat ad vitam meliorem, propter quod regulare olim erat, vt Epiſcopus aſſignaret clerico, quem depoſuiſſet monaſterium, vbi ſua peccata lugeret, & amplius delinquendi ſummoueretur occaſio: ſolebantque vel in quinquennium, vel ſeptennium ibi recludi, vt patet ex iure; *g* iure quoque ciuili hæc pœna incluſionis monaſterij recepta eſt, vt ex pœna adulteræ conſtat in quadam Authentica. Ex *h* quibus patet, quod hæc non efficiebant niſi delicto aliquo graui, vt ex iuribus allegatis ſatis patet: licet tamen hæc quoad ſeculares locum habeant, quoad regulares tamen non ita procedunt, quia cum habitationes eorum ſint monaſteria, poſſunt in ipſis recludi etiam pro delictis non grauibus, ſi enim pro delictis grauibus tantum ſecularibus pœna intruſionis in monaſterio imponitur, hoc ideo, eſt, quia extra monaſteria viuunt, & inter ſeculares ſeculariter conuerſantur.

d Greg. ſyntag. iur. p. 3. c. 32.
e c. calumnioſo. 2. q. 9.
f ca. placuit 16. q. 1. c. ſi cupis eo dem.
g c. ſicut dignũ, §. clericos de homicidio.
h Auth. ſed hodie ad legem Iuliam de adul. §. ſi vero.

QVAESTIO XXIV.

De correctione fratrum, quoad monaſterij relegationem, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *VTrum religioſi poſſint propter eorum delicta mitti in exilium.*

2 *Vtrum monaſterium, vel monachus commiſit delictum debeat ipſi ſuppeditare alimenta, quando in aliud relegatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſi poſſint propter eorum delicta mitti in exilium.

REſpondeo dicendo, certum eſſe Eccleſiaſticos iudices poſſe clericis imponere pœnam exilij, vt ex multis ſacris Canonib. notatur, *i* & tradunt communiter Doctores.

i c. 1. de calu. & in c. pen. de pœn. et in ca. ſi qui. 3. qu. 4. & in c. cũ beatus 45. di. D in c. cũ nõ ab hoie de iua.

Quod ipſum conceſſum eſt iudicibus regulariũ reſpectu regularium delinquentium, cum eandem habeant, quantum ad puniendum, & corrigẽdum, poteſtatem, quam habent Epiſcopi circa ſuos diœceſanos: & ſic vbi pœna certa non eſt impoſita à iure, & delictum, quod ab his eſt puniendum in monachis, videtur quodammodo cohærere alicui loco, prudenter ſe gerant iudices regulares, ſi delinquentibus monachis pœnam inferant exilij, ſicut enim occaſio delinquendi facile præcipitat etiam eos, qui aliquam virtutis curam habere ſolent: ſic eadem occaſione ſublata, facilius eſt à difficillima, & aſperrima vitiorum ſemita, ad amœniſſimã virtutis viam reuocari, quod bene comprobat Diuus Iſidorus, quem refert Gratianus, *K* valet (inquit ille) interdum conuerſis pro ſalute animæ ſuæ mutatio loci, plerũque enim, dum mutatur locus, mutatur mentis effectus. Congruum eſt enim, & inde etiam corporaliter euelli, vbi quiſque illecebris deſeruiuit, nam locus, vbi quiſque prauus vixerit, in aſpectu mentis apponit, quod ſæpe ibi cogitauit, vel geſſit. Iudex aũt religioſum in exilium mittẽs, ex iuſta cauſa poterit ipſum ab exilio reuocare. Cũ Epiſcopus, vel eius Vicarius mittens aliquem clericũ in exiliũ, poſſit iuſta cauſa interueniente ipſum ab exilio reuocare. Quod in regulares aliud diſponant ſecundum Præpoſitũ, *l* & Baldum, & Iaſonẽ, & quod notat Beroardus Diaz de Lugo, quod eius additionator Salzedo ibi aliquibus confirmat. Dixi (niſi conſtitutiones regulares aliud diſponãt) In aliquibus enim religionibus Prouinciales, & Diffinitores; ſententiam ab ipſis datam cõtra aliquem religioſum, non poſſunt in ea poſtea diſpenſare, niſi ad id generalis licentia accedat. Aduertendum tamen quod interdum euenit, vt religioſus à dignitate obtẽta, & poſſeſſa deponatur, & in monaſterium quoddam ſolitariũ trãsferatur, vbi agat pœnitẽtiã. Quod eſt conſonum conſuetudini Sanctorum Patrum, antiquis enim illis, ac venerabilibus Patrib. qui futuræ vniuerſalis Eccleſiæ ſtatui, nec dũ claritate, atque ſanctimonia vitæ, ſed piis ſanctionibus conſulerunt, non minus fuit curæ delinquentium pœnas decernere, quam eorũ futuræ emendæ prouidere, non ſatis ſuo animatum zelo mirabile eſſe cenſentes, ſi facinoroſis inflicta pœna (quæ aliis & ſimilia perpetrandi metum ingeſſit) ipſiſmet admiſſa deplorandi non præſtaret opportunitatẽ, ac proinde poſt depoſitionis pœnam, quod depoſitus ad agendam pœnitentiam in monaſterium aliquod detruderetur, ordinauerunt, vt ſic eos monachorũ integritas, ac venuſtas cõfunderẽt, & vitæ auſterioris ad amplectendum voluntariè pro ſuis exceſſibus pœnitentiam ſuaderet æquitas (quæ dum verior eſt in aliis, prolapſos magis ſubleuet, quam improperet) ad agnitionem culpæ, & ſpem veniæ commoueret. Vnde antiquis illis temporibus Epiſcopus aſſignabat clerico, quem deponebat, monaſterium, vbi peccata lugeret, & illa vlterius nõ committeret, ut in iure *m* probatur, de quo lã in

K c. valet 8. di.
l Prepoſ. in c. in primis 2. qu. 1. Bal. per ibi in c. excom. de reſcr. Bal. & Iaſ. ĩ l. ſi pacto quo pœna, C. de pact. Lugo in pract. crim. c. 135. ĩ fi. Sal. ibi v. reuocari.
m c. ſacerdos 81 diſt.

Digitized by Google

in articulo finali quæſtionis præcedentis dictum eſt. Quod licet iam non ita ſit in vſu, cum monaſteria à iuriſdictione Epiſcoporum ſint exempta, debet tamen eſſe in vſu apud Prælatos regulares, quibus monaſteria ſunt ſubiecta, vt fratres delinquentes correcti in aliqua monaſteria ſolitaria amica mætoribus mittantur, vt ibi ſuorum delictorum parem pœna luant, & vitæ præteritæ fletu lachrymis, & gemitibus inenarrabilibus peccata deplorent.

ARTICVLVS II.

Utrum monaſterium, ubi monachus commiſit delictum, debeat ipſi ſuppeditare alimenta, quando in aliud relegatur.

RESpondeo dicendo, quod monaſterium, vbi monachus commiſit delictum, debet præſtare illi alimēta, ſi in aliud relegatur, & ibi detrudatur, aut ſi quid habet de ſuo prouideat ei de ipſo. Ita Abbas. *a* At ego in hoc diſtinctione vtendum cenſeo, quod ſi ipſe monachus facit profeſſionem in ordine capaci bonorum in communi, quod monaſterium, ad quod hæreditas monachi delinquentis peruenit, debet ipſum alere: ſi autem nullam hæreditatem ex ipſo monacho alicui monaſterio peruenit, tenebitur præſtare Abbas illius monaſterij cuius ipſe ſubditus erat, vbi commiſit delictum, & in hoc caſu vera eſt opinio Abbatis. In religione autē fratrum Minorum regularis obſeruantiæ cum in ea ſummam paupertatem profiteatur, & neque in communi, neque in particulari aliquid habeāt monaſteria, & fratres, vſu receptum eſt, vt monaſterium, in quod mittitur ad pœnitentiam agendam, ei neceſſaria miniſtret.

a Abb. in c. vlt. de reg.

QVAESTIO XXV.

De correctione fratrum, quoad relegationem ad triremes, & expulſionem ab ordine, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *VTrū religioſi poſſint ad triremes relegari.*
2 *Utrum deceat prælatum regularem ad triremes ſuos ſubditos relegare.*
3 *Quomodo expulſi ab ordine ſint recipiendi.*

ARTICVLVS I.

Utrum religioſi poſſint ad triremes relegari.

RESpondeo dicendo, quod in iure *b* prohibetur Abbas caſtigare clericos, vel monachos, ſicut cōuerſos, puniēdo eos per laicos, etiam cauſa regularis diſciplinę, & nemo gaudens priuilegio Canonis, *Si quis ſuadente*, poteſt verberibus puniri, niſi modis à iure expreſſis, de quibus non eſt damnatio ad triremes, cum etiam depoſitus verbaliter eo gaudeat, donec realiter degradetur iuxta contextum cuiuſdam Decret. *c* iuncta Gloſſ. ibi, & damnati ad triremes non videtur exuti priuilegio, ergo nemo præter Papam poteſt eos ad triremes damnare, ſolus enim Papa poteſt diſpenſare, ne ferientes clericum incidant in pœnam Canonis, *Si quis ſuadente.* Vnde Summi Pontifices conceſſerunt Prælatis religionum, vt hoc poſſint facere, & hoc poſſūt facere, prout iam dixi in noſtra confeſſorum Summa in tractatu Ordinis *d* iudicialis. Et tandem Pius Quintus anno Domini 1567. Pontificatus ſui anno ſecūdo, 21. die Decembris, ad perpetuam rei memoriam, *Conſiderans quod prior generalis ordinis D. Hieronymi in Hiſpaniarum partibus per conſtitutiones dicti ordinis habet omnimodam, & ordinariam poteſtatem, quam ipſum capitulum generale tempore, quo celebratur, habet, ipſi priori generali conceſſit facultatem relegandi, & condemnandi fratres ſuos delinquentes ad triremes perpetuò, vel ad tēpus, nec non habitu priuandis, et ipſum habitum extrahendi, & auferendi per ſe, vel per ſuos miniſtros, dum tamen hæc omnia faciat de conſilio fratrum deputatorum monaſterij Sancti Bartholomæi.* De cuius conceſſionis intelligentia iam in primo tomo *e* cum egimus de apoſtatis, aliqua diximus.

b c. vniuerſitatis de ſent. excō. lib. 6.

c ca. degradatio iūcta gl. de excep. de ſent. lib. 6.

d In ord. iud. c. 12. nu. 13 iuxta me.

e 1. to. q. 20.

ARTICVLVS II.

Utrum deceat Prælatos regulares ad triremes ſuos ſubditos relegare.

RESpondeo dicēdo, quod licet monachorum ſit, non ſolum regularibus obtemperare inſtitutis, verùm etiam Pontificiis ſanctionibus ſubſequi, eorum tamen crimina & delicta ſecretè, non palam corrigi, & emendari debent, ne Chriſtianis offendiculum præbeatur. Igitur pœnæ illæ, quæ vi Canonum conſtitutæ in monachos ſunt, ad regulæ normam moderandæ ſunt, & redigendæ, alioquin quorſum religionum regulæ conſtitutæ eſſent? Habetur hoc clarè in ſacris Canonibus; *f* triremium autem pœna, quæ in facinoroſos videtur locum obtinuiſſe, niſi grauiſſimum maximique offendiculi eſſet ſcelus, aduerſus monachos adhibenda nō eſt. Hinc doctiſſimus & Chriſtianiſſimus Bernar. Diaz de Lugo in ipſa practica criminali canonica, huiuſmodi ſupplicium deplorat multis efficaciſſimis, & prudentiſſimis rationibus vſus, in hęc verba prorūpens. *Quis merito non iudicabit indecens ſacerdotib. Dei, quibus maior dignitas eſt collata, quam Angelis, quantumcunque facinoroſis, tam perpetuò, quàm temporali huic infami punitionis generi tradi, vbi tāta eſt ſceleratorum hominum copia tantus ſqualor, tātus denique omnium ærumnarum atque immunditiarum aceruus eſt? Satius namque vltimo ſupplicio eſſet, vt ferirentur aliqua animi pietate quàm in triremibus vitam agendo, vbi non ſolùm de præteritis nō eſt ſperandus dolor, ſed duriores mores ibidem acquiſituros, & cum illis morituros veroſimilius timeri poteſt.* Et ſic ait piiſſimus, & doctiſſimus Nauarrus *g* ſatis videri alienum à Charitate fraternitatis, & paternitatis inter regulares habendę ſimul, & conſuetudine Diui Auguſtini, Benedicti, Bernardi, Dominici, Franciſci, & aliorum regularium inſtitutorum, huiuſmodi pęnam infligere, cum ſola eiectione à religione videantur fuiſſe contenti. Hæc Nauarrus. Nec ego ad tempus fratrem ad triremes conſulerem relegari, cùm indecens ſit huiuſmodi relegatos veſtibus regularib. poſtea incedere.

f ca. ſcripturis, 66. de c. ſacerdotibus, 11. q. 1.

g Nau. in c. mullam. 18. qu. 1. in fi. c.

ARTICVLVS III.

Quomodo expulſi ab ordine ſint recipiendi.

VIde quæ habes in 1. tomo, in quæſtione *h* de apoſtatis.

h Sup. q. 20.

QVAE-

Digitized by Google

QVAESTIO XXVI.

De correctione fratrum, quoad priuationem officiorum, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *VTrum prælati religioſorum poſſint ſubditos ab officijs ſuſpendere, & deponere ipſis non citatis.*

2 *Propter quod crimen poſſit aliquis religioſus ſua prælatione priuari, & non inhabilitari ad aliam.*

3 *Vtrum in ordine Ciſtertij viſitatores poſſint extra capitulum ſuſpendere conſiliarios euſdem ordinis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælati religioſorum poſſint ſubditos ab officijs deponere, & ſuſpendere, ipſis non citatis.

a DD. & Panor. in c. cū ſpecials, & ī ca. q̄a de app. & in ca. qualiter, & quā do el 2. de accu.

b Fed. cōſ. 105.

c c. quali. et quā do, c. cū ſpecials de accuſ. & c. ꝑ tuas de ſimo.

d Sylu. v. citatio. nu. 4.

REſpondeo dicendo, quod ſic, iuxta notata per Doctores, & *a* maximè per Panormitanum, & ita habet eorum conſuetudo, vel regula neque eſt in eis ſeruandus ordo iuris vſquequaque, id eſt, ad vnguem, & ſecundum Henricum de Gandauo in quodam quodlibeto, religioſis non licet appellare, vel reſiſtere prælatis, quandiu procedunt ſecundum conſtitutiones, vel ſecundum ius commune, vel ſecundum conſtitutiones ſuas. Et Federicus de Senis *b* dicit, quod valent conſuetudines, per quas ſine ordine iuris etiam ex leuib. cauſis religioſi ex ſuis locis, & adminiſtrationibus amouentur, & ad hoc allegat aliquot Decretalia. *c* Addit tamen doctiſſimus Sylueſter, *d* quod pęna expulſionis, priuationis, & remotionis quandoque procedit à crimine patrato ipſam pænam habente ipſo facto, & tunc probato crimine non eſt neceſſaria partis citatio, & in hoc caſu habet verum opinio Federici. Aut originem habet à contumacia, vel inobedientia, & tunc ait vt locus ſit pænæ, neceſſaria eſt citatio. Quibus ego addo, quod ſi habet originē à crimine, cui reſpondet pæna arbitraria, neceſſaria eſt citatio partis, id eſt, monitio, & licet iura in pęnalibus, cum agitur ad pęnam incurrendam, ſecūdum Ioannem Andream, *e* & Panormitanum, requirant trinam citationem, at hęc ſolennitas, quæ de apicibus iuris eſt, non debet inter religioſos ſeruari, cum procedant ipſis non ſeruatis: at vnica monitio non de apicibus iuris, ſed de ſubſtantia iuris eſt cenſenda, & ideo nullo modo ab ipſis Pręlatis relinquenda, & iuxta hæc ſunt intelligenda, quæ ſupradicta ſunt.

e And. in ca. ex tua de cler. non reſid. & Pan. in c. fin. de vita & honeſt. c. er.

ARTICVLVS II.

Propter quod crimen poſſit aliquis religioſus ſua priuari prelatione, & inhabilitari ad alienam.

f ca. inēr ū 16. q. 7. Ab. ī c. ſua de pęnis, et idē Ab. ī c. 1. n. 3. de iud. Reb. ī pract. benef. 31. pag. ď mo do amitt. benef.

REſpondeo dicendo, quod meritò quidem Iura canonica ſanxere facinoroſos, atque improbos clericos beneficiis priuandos fore, vt probis viris concedantur, qui qua decet vitę puritate miniſtrēt. Vnum tamen aduertere debent iudices, quod beneficio non debet priuari clericus, niſi ſit crimen graue, iuxta quendam Canonem, *f* quem ad hoc dicit notabilem Abbas, & tradit Rebuffus allegans ad hoc ſatis bonam Decretalem, & ſic non poteſt quis priuari pręlatione apud regulares, niſi aliquod delictum commiſerit graue qualificatum, vt tale per ius, aut per conſtitutiones regulares. Et licet pęna priuationis à beneficio non poſſit imponi à iudice, niſi exprimatur à iure, iuxta quandam Gloſſam *g* quam reputant ſingularem Abbas, & tradit latè Tiraquellus.

g Gl & Ab. ī c. ſi. de iurepat. & ī c. cū nos de off. Tirag. in l. ſi un quā C. ď reuoc. don. verb. reuertatur, n. 206.

Poteſt tamen Regularis à ſua pręlatione priuari per ſententiam iudicis, propter aliquod delictum, quod licet non ſit expreſſum in iure tali pęna eſſe puniendum, eſt tamen adeo graue in religione, vt arbitrio bonorum, & grauium religioſorum tali pęnę ſit ſubdendus. Primò quia Prælationes in religione non ſunt beneficia collata ad modum beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ ſunt perpetua, & ex ſe irreuocabilia. Secundo, quia beneficia Eccleſiaſtica ſunt ſtipendia bonorum Eccleſiæ, & non decet priuari eos, qui vt boni miniſtri habent ius quæſitum, niſi probetur non eſſe bonos miniſtros: at pręlationes regulares non ſunt beneficia Eccleſiaſtica, immo poſſunt cōparari beneficiis, annualibus ad nutum amouibilibus, quia vt plurimū ſunt temporalia, tum etiam quia religioſi non habent velle, neque nolle, & ſic cauſa legitima debet interuenire, vt priuentur, non tamen tanta eſſe debet, quanta eſt neceſſaria, vt clericus, qui habet velle, & nolle à ſuo beneficio expellatur. Et propter has cauſas Innocentius *h* III. aſſignans formam procedēdi in cauſis Eccleſiaſticis addit.

h c. qualiter & quando el 2. de accuſ.

Ex quibus verbis non poteſt ſumi argumentū, quod dignior ſit cętus clericorum, quàm monachorum prout ex dictis verbis ibi Gloſſa *i* malè colligit, non enim monachi faciliùs poſſunt remoueri à ſuis adminiſtrationibus, ex eo quod dignior ſit cętus clericorum, ſed quia in eorum adminiſtrationibus, & in eis militant rationes, quę in Eccleſiaſticis beneficiis, & in clericis ſecularibus minimè locum habent, cum beneficia Eccleſiaſtica ſint perpetua, pręlationes autem, & adminiſtrationes regulares ſint temporarię, & quia religioſi per profeſſionem iuri ſuo renunciant propter Deum.

i Gl. ī d. c. qualiter, in ver. facilius.

ARTICVLVS III.

Vtrum in ordine Ciſtertij viſitatores poſſint, extra capitulum, ſuſpendere conſiliarios einſdem ordinis.

IN religione quadam ſunt quędam officia ad regimen illius conuenientia, inter quę vnum pręcipuum eſt officium Conſiliarii, cuius officium, & munus eſt, quod ſit ſuperioris illius religionis conſiliarius, cum quo, & cum aliis eiuſdem claſſis conſulit cauſas graues religionis, & pręcipuè ſunt iudices delegati in capitulo generali deputati ad vidēdas, & examinandas ſententias, quas ipſi generales & viſitatores protulerunt, ſed ipſi conſiliarii non poſſunt cauſam creare, neque proceſſum fulminare, ſed iuxta allegata, & probata ante ipſum generalē, aut viſitatores iudicare. Verum tamen eſt, quod ſi aliquis ſe grauatum nimis ſentiret; poſſet recurrere ad ipſos, non per viam appellationis, ſed per viam ſimplicis querelę, quę habet effectum tantùm deuolutiuum, non autem ſuſpenſiuum.

Eſt etiam in eadem religione quędam conſtitutio facta in ipſa, quod viſitatores non poſſunt priuare

uare

Digitized by Google

uare Prælatos, Abbates, ſed ſolùm eos ſuſpendere remittendo priuationem, ſi fuerit neceſſarium, ad capitulum, & Conſiliarios, licet poſſint priuare quemcunque ab officio monaſterij ab ipſis viſitati, manifeſtando Prælato ipſius priuationis cauſam, quæ conſtitutio fuit extracta ex alia conſtitutione, & priuilegio conceſſo à Clemente IV. ipſimet Religioni. Quæritur modo vtrum dicti Ordinis Viſitatores, non obſtante dicta conſtitutione, aut priuilegio, poſſint priuare aliquem Conſiliarium culpis, & delictis id petentibus, non remittendo eam priuationem capitulo, caſu, quo ſit neceſſariũ, vt breuiter puniatur, ne offenſus potens reclamet, antequam puniatur, & maiori tunc pœna inſtante tanta parte, negligentiam Prælatorum accuſante, afficiatur.

Reſpondeo dicendo, quod reſolutio iſtius dubij pendet ab intelligentia conſtitutionis dicti Ordinis, quæ cum ſit extracta ex cõſtitutione Apoſtolica Clementis IIII. data anno Domini milleſimo ducenteſimo, ſexageſimo quinto, quæ incipit. *Paruus fons, qui creuit in fluuium*, quæ continetur in libro priuilegiorum eiuſdem Ordinis, *a* debet intelligi iuxta terminos dictæ cõſtitutionis Apoſtolicæ, cum lex facta extracta ab alia lege iuxta terminos eius debeat explicari, vt traditur in Authentica quadam, & tradit poſt alios Nauarrus. *b* Videamus igitur conſtitutionem Apoſtolicam, cuius tenor ſequitur. *Ceterum vt circa depoſitiones Abbatũ via malitiis pręcludatur, ſtatuimus, vt quicunque Abbatem aliquem depoſuerit, cauſam depoſitionis et proceſſum habitum circa ipſam per literas ſuo, & Abbatum, qui depoſitioni etiam interfuerunt, ſigillis ſignatas in ſequenti capitulo generali, nullo etiam requirente, vel proclamante inſinuare, ac exprimere teneatur, dicti etiam Abbates ſi præſentes fuerint, proceſſum depoſitionis eiuſdem, & an de conſilio eorum ſic fuerit proceſſum, exponant, & tunc generale capitulum, vtrum depoſitio iuſta; an iniuſta fuerit iudicabit. Quod ſi prædicti Abbates præſentes non fuerint, hoc ipſum per ſuas patentes literas generali capitulo explicite teſtentur, & omnes prædicti ſupra ſuas conſcientias hoc facere teneantur. Et vt ab Abbatibus prædicti Ordinis ſubtrahatur materia delinquendi, neque ipſi conqueri valeant per eorum Patres Abbates ſe indebitè fore grauatos, ſtatuimus & ordinamus, quod pater Abbas ſubiectum ſibi Abbatem deponere debeat pro cauſis duntaxat inferius annotatis, videlicet pro hæreſi, pro ſimonia manifeſta, pro immunditia carnali, pro lapidatione ſui monaſterij enormiter alienando, vel diſſipando, pro furto, homicidio, graui ſacrilegio, ſolemni periurio, pro conſpiratione, & ſi falſarius fuerit literarum Summi Põtificis vel Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium principum, Epiſcoporum, vel Abbatum ordinis ſupradicti. Et ſi contra communia ſtatuta ipſius ordinis priuilegia impetrauerit, vel retinuerit, aut vti præſumpſerit impetratis. In alijs autem caſib. ſuperius non expreſſis iniũgat ei Pater Abbas, vel Viſitator, vt veniam petat in ſequenti Capitulo generali ad arbitrium ipſius capituli per depoſitionem vel aliter puniendus.* Hęc Clemens Quartus in dicta conſtitutione.

Circa quam primò eſt notandum, quod partim eſt odioſa, & partim fauorabilis: eſt odioſa ſubditis in quantum præcluditur via malitiis fratrum, & cauillationibus in viſitando defectus Pręlatorum: eſt fauorabilis Abbatibus, in quantum nõ poſſunt, niſi in capitulo priuari, vt conſtat ex eius verbis ibi, *Vt circa depoſitiones Abbatum via malitia præcludatur* & magis fuit facta in ſubditorum odium, quàm in fauorem Abbatum, cum Summus Pontifex ſumpta occaſione ex cauillationibus ſuprapoſitus hanc tulit conſtitutionem. Quod autem magis ſit in odium ſubditorum, quam in fauorem Prælatorum, inſuper probatur, quia ſtatim, ne Prælati intumeſcant cum imperio, & auſteritate imperantes, addit Summus Pontifex. Et vt ab Abbatibus prædicti ordinis ſubtrahatur materia delinquendi, videntes eos non poſſe priuari, niſi in capitulo, enumerat delicta propter quæ non obſtante prædicta ordinatione poſſunt extra capitulum priuari. Quæ delicta ſunt illa, quæ ipſi Abbates ſecundum curſum ordinarium poſſunt aliquando committere.

Ex quibus colligi videtur, quod hæc conſtitutio magis eſt odioſa, quàm fauorabilis, nam quãdo aliqua conſtitutio partim eſt odioſa, partim verò fauorabilis, ſi minus principaliter eſt facta in fauorem, & magis principaliter in odium, odioſa eſt cenſenda, argumento eorum, quæ traduntur in quadam lege, *c* & quæ notantur à Dominico, & Franco.

Secundò notandum eſt, quod lex odioſa debet reſtringi, prout in multis iuris locis continetur. *d* In quibus probatur, quod Senatus Conſultum Macedonianum, quod fauet filiis familias eorum contractus irritando in odium fœneratorum eſt odioſum, & per conſequens reſtringendum, prout aduertit Nauarrus *e* probans, quod Bullæ Pii IV. & Pij V. loquentes contra confidentias in beneficiis Eccleſiaſtis, debent reſtringi, ſiquidem principaliter fuerunt latæ ad excludendum, & diminuendũ dolos, & fraudes, quæ ex dictis illicitis confidentiis oriebantur. Vnde ſequitur, quod cùm conſtitutio Clementis IIII. fuerit principaliter facta in odium calumniarum ſubditorum circa ſuos Prælatos, debent tanquam odioſa reſtringi, & intelligi ſolùm in caſu, in quo loquitur. Vnde cum ſolum loquatur de Abbatibus, non debet ad Conſiliarios extendi. Quod aliquibus rationibus comprobatur. Prima ſumitur ex natura, & præeminentia horum officiorũ: Abbatiæ enim regulares ſunt dignitates, cum dignitas Eccleſiaſtica ſecundum Panormitanum *f* ſit habere iuriſdictionem in foro contentioſo, excõmunicando ſuſpendendo, & abſoluendo, & ſufficit, quod poſſit eſſe perpetua, etiam ſi de facto ſit temporalis. In iure enim illud quod poteſt eſſe perpetuum, perpetuum cenſetur, vt ait Cardinalis, *g* & tradit Gloſſa ſingularis. Propter quod in ordinibus Mendicantibus Miniſtri, Priores, Guardiani, & Prouinciales, cenſentur habere dignitatem, & à fortiori eam cenſentur habere Abbates ordinis Ciſtertii, de quibus hic agimus, hi enim habent iuriſdictionem magis qualificatam, quàm Prouinciales Mendicantium, hi enim vltra quod habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem circa ſuos ſubditos, habent etiam baculum, & mitram, & in eorum diſtrictu exercent Pontificalia, & poſſunt ſuos ſubditos ordinibus minoribus initiare, & aliqui eorum habent poteſtatem ſacrorum Ordinum conferendi, quod priuilegium ſi per Concilium Tridentinũ non tolleretur, ad omnes Abbates ordinis per communicationem extenderetur, prout ego explicaui in primo tomo, tum etiam quia dicti Abbates non ſolùm poſſunt eſſe perpetui, ſed de facto erant perpetui, & licet non benedicantur, omnia priuilegia benedictorum illis communicantur, quę dignitas, & præeminentia minimè in conſiliariis reperiuntur. Qui nec etiam perſonatibus Eccleſiarum Cathedralium poſſunt comparari, qui ſecundum Archidiaconum *h* habent pręeminentiam in Eccleſia ſine iuriſdictione, vt habere ſtallum in choro, & in capitulo, & in electionibus, & in proceſſionibus, & in dandis ſuffragiis. Quę omnia non habent Patres Conſiliarii, qui licet habeant pręeminentiã, &

locum

a *Priuil. 41.*

b *Nau. in extrauag. de dat. & promiſ. no. 3. nu. 7 in fi.*

c *l. quæritur. ff. de ſtat. hom. Domin. & Fran. in c. ſciãt cũcti de elect. li. 6.*

d *l. exceptionẽ. ff. de cõd. indebit. l. 1. ff. ad Mac.*

e *Nau. li. 1. cõſ. tit. de cõſt. conſ. 3. nu. 1.*

f *Pan. in cap. de multa de præ.*

g *Car. in Cle. 2. de reſcr. gl. v. perpetua in c. cler. de cohab. cle. & mulie.*

h *Archid. in c. 5. de conſue. li. 6.*

Digitized by Google

locum in communitatibus, congregationibus, & capitulis, & licet habeant votũ deciſiuum in proceſſibus examinandis, & iudicandis, non tamen habent votum electiuum, nec paſſiuum. Vnde cum multo minor ſit eorum præeminentia, quam dignitas Abbatiatus, non debemus extendere conſtitutionem Clementis Quarti loquendo de Abbatibus ad dictos Conſiliarios.

Secundò probatur ex ratione ipſius conſtitutionis Clementis Quarti, ibi, *vt circa depoſitiones Abbatum via malitiis præcludatur*, quæ ratio non militat in Conſiliariis, ſi quidem Abbates nõ ſolùm habent poteſtatem iuriſdictionis, ſed etiam poteſtatem dominatiuam, & poteſtatem temporalem œconomicam, qua prouident neceſſitatibus ſibi commiſſi gregis, quæ poteſtates reddunt ipſos Abbates odioſos, cum ſubditi diſcoli, & ſe ipſos amantes ſæpius conquerãtur his poteſtatibus grauari, licet de facto nullo grauamine afficiantur. Vnde ſacri Canones maiorem numerum teſtium, & magis qualificatorũ requirunt quando agitur de cauſis prælatorũ, quã quãdo contra fratres inferioris notæ procedunt, prout ſupra eſt explicatum, quod ideo fuit a Sanctis patribus ordinatũ, quia contra ipſos magis, quàm contra alios fratres ipſi monachi æmulantur. At omnia hæc ceſſant in Conſiliariis, ſolũ enim examinant, & iudicant proceſſus, & licet aliquando ex ſententiis ab eis contra aliquos latis odioſi efficiantur, ab hoc tamen odio facillimo negotio purgantur omnem culpam in generalem, & Viſitatores reiicientes, dicentes ita eſſe rigoroſè proceſſus p ipſos fulminatos, & ſubſtantiatos, vt nõ poſſint aliter eos iudicare, immo ipſos miſericordia, & benignitate vſos fuiſſe affirmant. Nec his obſtat, quod tempore huius conſtitutionis Clemẽtis Quarti adhuc in ordine non erant creati Conſiliarii, qui ſi eſſent creati, illud, quod definierat Clemẽs Quartus de Abbatibus, ad Conſiliarios extenderet, ſiquidem cauſam Abbatum iudicant & quoad hoc ſunt illis ſuperiores. Nam reſpondetur, quod maiorem præeminentiam habent Viſitatores generales, quã Conſiliarii, & erant creati tempore Clementis Quarti, vt patet ex eius conſtitutione ſępius de ipſis mentionem faciente. Et Clemens IV. ſuam conſtitutionem ad ipſos non extendit. Et quod præeminentia viſitatorum ſit maior quàm præeminentia Conſiliariorum, patet. Nam viſitatores habentes iuriſdictionem delegatam, fulminant & efficiunt proceſſus, ad quorum executionem pęnam excommunicationis imponunt, & habent durante viſitatione locum prælatorum, & ea finita habent titulum Viſitatorum Generalium, & vt tales præcipit quædam diffinitio, vt ad Capitulum, etiam ſi non ſint Abbates, nec procuratores, vadant. Præterea conſtitutio ordinis extracta, & deſumpta a dicta cõſtitutione Clementis Quarti ordinantis, quod Abbates non poſſunt deponi, niſi in Capitulo facta fuit tempore, quo erant iam Conſiliarii, & de ipſis nihil egit, & ſic remanent in diſpenſatione iuris cõmunis. Neque obſtat dicere, quòd ſolũ per dictas conſtitutiones licitum eſt Viſitatoribus Generalib. priuare officiales monaſteriorum, conferendo hoc cum Abbatibus, & Conſiliarii non ſunt officiales monaſteriorum ſed ordinis, & ideo ab ordine debent iudicari. Nam reſpondetur, quod nulla eſt cõſtitutio, qua præcipiatur ipſos ab ordine debere iudicari, & ſic de peccato minimè argui poſſunt. Verum tamen eſt, quod ad ſententiam ferendam contra huiuſmodi viros, tenebantur prædicti Viſitatores Generales conſulere viros graues & in cauſis Regularium expertos, argumento eorum, quæ in ſacro Concilio *a* Tridentino notantur.

a Tri. ſeſ. 25. de reſor. c. 6.

QVAESTIO XXVII.

De Correctione fratrum, quantum ad pœnam inceſtus cum filiabus ſpiritualibus commiſſi, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *QVa pæna ſunt puniendi ſacerdotes Regulares inceſtum cum filiabus confeſſionis committentes.*

2 *Vtrum Regulares ſolicitantes feminam extra confeſſionis actum poſſint puniri ab eorum prælatis.*

3 *Vtrum ſacerdotes in actu, vel iuxta actum confeſſionis procurantes ad peccatum nefandum, comprehendantur in hac conſtitutione Pij Quarti.*

ARTICVLVS I.

Qua pęna ſunt puniendi Sacerdotes Regulares inceſtum cum filiabus confeſſionum committentes.

REſpondeo dicendo, quod ſi in actu vel iuxta actum confeſſionis alliciant ad peccandum filias ſpirituales confeſſionum, clarum eſt, ipſas filias ſpirituales non poſſe abſolui à confeſſariis quantumcunque priuilegiatis, donec dominis Inquiſitoribus hoc delictum patefaciant, prout patet ex quodam Breui Pauli IV. cuius tenorem ſupra in 1. tomo quæſt. 59. adduximus art. 4. & de hoc non eſt nobis quæſtio, cum ſit eius deciſio manifeſta. Quæſtio igitur nobis eſt, qua pęna ſunt puniendi illi, qui extra actum confeſſionis alliciunt ad peccandum, aut peccant cum ſupradictis filiis, ſpiritualibus, quarum confeſſiones audierunt; Ad quod reſpondetur, quod ſi eorum delictum fuerit probatum, ſunt deponendi. Hoc probatur ex quodam Canone *b* dicente. *Si quis ſacerdos cum filiab. ſpiritualibus fornicatur, graue delictum committit: & qui malum exemplum dant hominibus, ab omni officio deponuntur, & peregrinando duodecim annos pænitere debent, & tandem ad monaſterium vadant, vbi per totum vitæ tempus Deo ſeruiant.* Ita diſponitur in dicto Canone, & tradunt Abbas, Anania, Felinus, & Decius. Et licet ille textus videatur loqui de filia ſpirituali ſimpliciter, aduertit Bernardus Diaz de Lugo, *d* quod idem eſt, ſi fornicatur cum ea, quæ propter ſacramentum pænitentiæ fuit filia ſpiritualis effecta; vt probatur in capitulo præcedenti proximo dicto Canoni, quod dicit omnes, quos in pœnitentia accipimus, ita filii noſtri ſunt, vt in baptiſmate ſuſcepti, & ſubdit, quod qui hoc ſcelus perpetrauerit nõ ſolum dignitatis honorem amittit, verùm etiam vſque ad exitum vitæ ſuæ iugi pęnitentiæ ſe ſubdat. Denique aliqua adducens affirmat Bernardus Diaz de Lugo, clericũ de hoc delicto conuictum indiſtinctè eſſe puniendum, immo & tempeſtate hac carceri alicui per aliquot, & non per paucos annos mancipandum. Oportet enim, inquit doctiſſimus, & Chriſtianiſſimus ille Præſul, quod in his diebus, in quibus peccatis noſtris id promerentibus, admirabile hoc ſacramentum pœnitentiæ, ſpiritualium omnium infirmitatum ſingularis, & vnica medicina, ab hæreticis impugnari, atque auerti curatur, ſacerdotes in hoc de-

b c. ſiquis ſacerdos. 30. d.
c Abb. in c. vlt. de pu. c. Anan. in c. cũ dilectus de accuſ. Fel. in ca. at ſi clerici n. 15 de Iudic.
d Lugo in ſua pract. cri. ca. 28. nu. 1.
e c. oẽs. 30. q. 1.
f Lugo. vbi ſup.

delinquentes grauiter puniantur, ne ex eorum delictis auſus præſtetur hæreticis, ne frigeſcente charitate, ac timore Dei, occaſio detur maritis, ac patribus vxores, ac filias ab hoc ſacramento retrahendi, & vt raniùs ad illud accedant procurando. Et ſic ſanctiſſimè, & prudentiſſimè Inquiſitores hæreticæ prauitatis illos, quos in actu, vel iuxta actum confeſſionis reperiunt allicere mulieres ad peccãdum, ſecretò puniuntur, non permittentes eos in publico theatro cum aliis pœnitentiandis condemnari, & vt ſuſpectos de hæreſi declarari, iuxta dictam *a* Pauli IV. conſtitutionem, cuius tenorem ſupra in primo tomo retulimus. *a 1 to. q. 59. ar. 4*

ARTICVLVS II.

Vtrum Regulares, ſolicitantes feminas extra actum confeſſionis, poſſint puniri ab eorum prælatis.

Reſpondeo dicendo, hoc iam in articulo ſuperiori fuiſſe præſuppoſitum, tradendo pœnam, quæ ipſis à Prælatis eſt imponenda. Et nunc ex propoſito de hoc latiùs agendo dico, quod conſtitutio Pauli Quarti ſolùm loquitur de his ſacerdotibus, qui pœnitentes mulieres ad actus inhoneſtos, dum earum audiunt confeſſiones, alliciunt, & prouocãt ſeu allicere, vel prouocare tentant, non habet locũ in his, qui poſt actum confeſſionis trãſactum, poſtquam, ad ſua habitacula mulieres reuertuntur, ipſas viſitando, alliciunt ad peccandum. Nam tunc Inquiſitores de his minime poſſunt cognoſcere, prout affirmat doctiſſimus Nauarrus. *b* Et ratio huius eſt, nam dicta conſtitutio ſolùm loquitur de his, qui in actu, vel iuxta actum confeſſionis poſt crimen committunt, maculantes, quantum ex ſua parte eſt, actum à Deo Optimo Maximo inſtitutũ, & ordinatum ad animas purificandas, ratione cuius ſuſpecti de hæreſi inte optimo reputantur. Quę præſumptio ceſſat in his, qui multo poſt tranſactũ dictum actum id intendunt, & procurant, in eo enim innuunt, nolle ipſum actum ſuis ſcęlibus fędare, & per conſequens eum ſanctum à Deo ordinatum, & inſtitutum prædicant. Puniuntur ergo iſti ab ordinariis cum pęna ſupra poſita ſacris Canonibus confirmata. *b Nau. li. 5. cõſ. 11. de hær. cõſ. 1.*

ARTICVLVS III.

Vtrum ſacerdotes in actu, vel iuxta actum confeſſionis prouocantes ad peccatum nefandum, comprehendantur in hac conſtitutione Pauli IV.

Reſpondeo dicendo, quod conſtitutio Pauli Quarti habet locum in his etiam, qui in actu vel iuxta actum confeſſionis ſolicitant ad peccatũ nefandum aliquos adoleſcentes, licet enim dicta conſtitutio loquatur de confeſſoribus feminas allicientibus ad carnaliter peccandum, vt patet ex eius contextu, ibi, *mulieres videlicet pœnitentes ad actus inhoneſtos, dum earum audiunt confeſſiones alliciendo, & prouocando, &c.* & ibi, *grauiorum peccatorum mole eas onerando*. Attamen ratio, & mens ipſius conſtitutionis ad hũc noſtrum caſum ſe etiam extendit, cum illi, qui hoc inſtituit ſacramentum, ſcilicet domino Deo, & ſaluatori noſtro Ieſu Chriſto faciant iniuriam, & eum etiam de illis verificentur verba dictę conſtitutionis, ibi, *Nos in animum inducere nequeuntes, quod qui de fide catholica rectè ſentiunt ſacramentis ab Eccleſia Dei inſtitutis abutantur, aut iniuriam faciant &c.* Qua ratione attenta tanquam contra ſuſpectos de hæreſi concedit Summus Pontifex, vt contra eos procedatur. Præterea vltra quod ratio dictæ conſtitutionis, & eius verba huic parti fauent, fauet etiam, quod multo grauius eſt hoc peccatum, quàm ſolicitatio ad actus inhoneſtos cum mulieribus, cum hoc vltimum ſit peccatum carnis ſecundum naturam, aliud autem ſit peccatum Sodomiæ contra naturam.

Neque obſtat, quod conſtitutio tãtum loquatur, de ſolicitatione ad actus impudicos circa mulieres; nam loquitur de his, quæ communiter eueniunt, non excludens propter hoc alia, quæ raro contingũt ſed ſunt eiuſdem generis, immo grauiori & maiori macula, quantum ex ſe efficiunt hoc reconciliationis, renouationis, & puritatis ſacramentum.

QVAESTIO XXVIII.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam confeſſariis Regularibus ſine iuriſdictione confeſſiones audientibus, & ſine ordine ſacerdotali celebrantibus, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *Quâ pęna puniantur ſacerdotes Regulares audientes confeſſiones ſine iuriſdictione actuali.*

2 *Qua pœna debet puniri ille, qui non eſt ſacerdos, & celebrat.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniantur ſacerdotes Regulares audientes confeſſiones, ſine iuriſdictione actuali.

Reſpondeo dicendo, quod vt hęc quęſtio reſoluatur, diſtinctione opus eſt, aut enim hi audiunt ſecularium confeſſiones cũ approbatione Epiſcopi diœceſani, ſine licentia ſuorum ſuperiorum, aut ipſas audiunt contra ipſorum expreſſam voluntatem, aut eas audiũt ſine licentia diœceſani, & ſuorũ ſuperiorũ ſimul. Si enim audiunt confeſſiones cum approbatione Ordinarij ſine licentia ſuorum ſuperiorum, licet ſecũdum aliquos valeant confeſſiones, prout ego latè trado in additionib. *c* ad Bullã Cruciatæ, Prælati tamen poſſunt eos pęna arbitraria pro modo culpæ caſtigare, vt patet ex traditis per Sotũ. *d* Et à fortiori poſſunt ab ipſis puniri, ſi contra eorũ expreſſam voluntatem ſe confeſſionibus audiendis immiſcere pręſumpſerint. In hoc enim caſu maior culpa innenitur, pręſertim ſi Pręlati eorum confeſſiones irritas eſſe declarauerint, etiam virtute iuriſdictionis ipſis à diœceſanis communicatę factas. *c In additio. ad Bullã. §. 9. n. 6. & 7. a fol. 64.* *d Soto i 4. d. 18. q. 4. art. 3.*

Quod poſſe facere virtute priuilegii prælatis ordinis Prędicatorũ ad inſtantiam Patris fratris Stephani Vſuſmaris, dicti Ordinis Generalis, à Iulio III. conceſſi, Romę decimo ſeptimo Kalen. Ianuarii anno Domini milleſimo, quingenteſimo, quinquageſimo quinto, non eſt dubium, prout in dictis additionibus ad explicationem Cruciatę latè dixi: in hoc enim caſu maior culpa inuenitur. Si enim delicti

delicti grauitas ex circunſtantijs debeat conſiderari, vt iura vulgaria nos admonẽt, in hoc circunſtantiç grauiores inueniuntur. Prima eſt inobedientiæ peccatum in re graui; ſecunda, nullitas confeſſionum, cui poteſt alia addi quod nullus Regularis etiam approbatus ab Ordinario ſine licẽtia ſuorum ſuperiorum præſentatus poteſt abſoluere a reſeruatis, cum priuilegia Regularia concedentia Confeſſarijs Regularibus poteſtatem ad abſoluendum a reſeruatis Epiſcopis, aut ſedi Apoſtolicę tantum, de his Confeſſarijs loquantur, qui a ſuis Prælatis coram Ordinarijs præſentatur, & ab ipſis approbationem conſequuntur, & ipſi fortè a reſeruatis abſoluerunt.

Reſtat autem modo videre, qua pœna puniãtur ſacerdotes ſimplices, qui confeſſiones ſecularium audierunt. Et vt pœnam huic delicto correſpondentem ex ſacris Canonibus poſſim indagare, inuenio, quod Vrbanus *a* Papa II. in ſimili materia nobis quendam Canonem ſcriptum reliquit dicens. *Placuit, vt deinceps nulli ſacerdotum liceat quemlibet commiſſum, alteri ſacerdoti ad pęnitentiã ſuſcipere ſine eius conſenſu, cui prius ſe commiſit, niſi pro ignorantia illius cui pęnitens prius confeſſus eſt. Qui vero contra hæc ſtatuta facere tentauerit, gradus ſui periculo ſubiacebit*, qui Canõ noſtrum dubium clare diluit, in eo enim agitur de ſimplici ſacerdote, cui cum licentia illius, cui erat pœnitens commiſſus, poterat ante Concilium Tridentinum ipſe pęnitens confiteri, & ait, quod talis ſacerdos ſimplex ſine dicta licentia, & actuali iuriſdictione audiens pęnitentem, poſuit ſe periculo ſuſpenſionis a gradu ſacerdotij, quẽ receperat. In quo innuitur, quod abſolutè non ſuſpendatur, ſed quod commiſit delictum dignum ſuſpenſione, & ſuſpenſionis periculo ſe expoſuit. Quare conſtanter affirmo, quod ſi ſacerdos Regularis ſimile cõmiſerit delictum admittẽdo aliquos ad pęnitentiã ſine licentia Ordinarij, cui oues ſunt commiſſæ, & ſuorum ſuperiorum debet, iuxta prædictum Canonem ſuſpendi, ſaltem a gradu, & poteſtate, & iuriſdictione habituali, quam in ſacerdotio recepit, ita, vt nunquam dicta poteſtas, & iuriſdictio habitualis in actum redigatur, actualem iuriſdictionem recipiendo ad confeſſiones auriculares audiendas, niſi ipſe tantam egerit pęnitentiam, vt ad ipſum gradum reſtitui mereatur. Si enim ſimplici ſacerdoti laico ſupradicta pœna ab Vrbano Papa II. fuit conſtituta, cur hanc quã appoſuimus, debemus in ſimplici ſacerdote Regulari denegare? qui non ſolum ſacrilegium commiſit audiens confeſſiones ſine iuriſdictione actuali, ſed etiam contra Regularia ſui Ordinis ſtatuta egit, ſine licentia ſuorum ſuperiorum, hoc tantum munus ſibi propria authoritate vendicando. Et ſi tempore Vrbani hoc delictum ita puniebatur, in quo non ita rigoroſè cum confeſſarijs agebatur, ſiquidem cum licentia ſolum Parochi poterant ſimplices confeſſores confeſſiones ſuorum parochianorum audire, quare debemus trepidare ipſos modo ſupradictæ pęnæ ſubiacere, cum omnib. ſit compertum ab Ordinarijs, ſcilicet ab Epiſcopis debere neceſſario approbari. Dixi (ſaltem a gradu, & poteſtate, & iuriſdictione habituali) quam dicti ſacri Canonis Vrbani II. veſtigijs inhærẽdo, videtur, quod etiam a Miſſa per aliquod tempus ſuſpendi poteſt, ait enim gradus ſui periculo ſubiacebit, qui abſolutè videtur loqui non ſolum de gradu iuriſdictionis habitualis, quam in ſacerdotio recepit, ſed etiam de gradu ſacerdotij, quem ad conſecrandum Chriſti Domini corpus in conſecratione, & ordinatione ab eodem Chriſto Domino accepit.

a ca. placuit de pen. diſt. 6.

ARTICVLVS II.

Qua pœna debet puniri ille, qui non eſt ſacerdos, & celebrat.

Reſpondeo dicendo, quod ſicut contra parricidam non fuit aliqua pœna ſtatuta in legib. Solonis, & Romuli, & in legibus duodecim tabularum, quia nunquam tale quid in animum humanum venire poſſe fuit præmeditatum, prout refert Cicero pro Ruſcio Amerino, Plutarchus in vita Romuli, prout poſt alios conſiderat Couarruuias; *b* ſic contra huiuſmodi celebrantes non inueniuntur in Iure Canonico aliqua pęna ſpecialis ſtatuta, quia tantum nefas non fuit a Pontificibus præcogitatum. Vnde ait Bernardus *c* Diaz de Lugo, & eius additionatur Salzedo pęna arbitraria hoc delictum eſſe puniendum, Abbas *d* vero pœnam falſi imponendam eſſe indicat, quæ pęna ſecundum Baldum, *e* & alios, quos refert Boerius, etiam contra, eum qui fingit ſe ſacerdotem, proponitur, cum reuera non ſit. Eſt enim adeo execrabile vſurpare officium & dignitatem ſacerdotalem, quod legitur in libro Paralip. *f* Oſiam Regem Iuda, quia obtulit ſuper altare, fuiſſe a Deo grauiter punitum. Et in Leuitico *g* legitur, non eſſe licitum leuitis vaſa ſanctuarij tangere, ſed tantum ſacerdotibus. Et Rex Balthaſar, quia bibit per vaſa ſacra templi, fuit ſtatim iuſto Dei iudicio vita, & regno priuatus, vt legitur apud Danielem; & Oza, quia extendit manus ad ſuſtentandum arcam Domini minantem ruinam, ſtatim cecidit mortuus, vt in libro Regum narratur. *h* Ex his colligitur quam deteſtabile & horrendum crimen ſit ſanctiſſimum Euchariſtię ſacramentum manibus polluns & prophanis tangere, & ſacrilega mente recipere celebrando, vt bene conſiderat aliqua adducendo Blaſius. *i* Et Gregorius XIII. hoc crimen conſiderans; tanquam hæreſim ſapiens, officio Inquiſitionis ſanctiſſimæ puniẽdum commiſit, vt ex tenore ſequentis conſtitutionis colligitur.

Gregorius Papa XIII. ad perpetuã rei memoriam, officij noſtri partes ſedulo præſtare tenemur, vt dubia, quæ varijs doctorum opinionib. hinc inde diuerſa ſentientib. agitantur, ea ad iuriſdictionem ſanctiſſimi officij Inquiſitionis hæreticæ prauitatis pertinent, noſtræ declarationis oraculo (prout ratio ipſa ſuadere videtur) dilucidentur, vt nulla cuiquam dubitandi occaſio in poſterum relinquatur; ad aures noſtras ſiquidem nuper peruenit, multos eſſe qui dubitent, an cõtra eos qui in ſacro presbyteratus ordine non conſtituti, miſſas celebrare, confeſſiones audire, ac abſolutionem impartiri, ac ſi fuerint per officium ſanctiſſimæ inquiſitionis hæreticæ prauitatis in Hiſpaniarum regnis inſtitutum, & illius inquiſitores procedendũ vel etiã animaduertendum ſit, ac his qui talia patrauerint, per inquiſitores prædictos puniri debeant. Nam etſi multorum ſententia affirmetur, prædictũ delictũ ab inquiſitorib. plectendum eſſe hiſce præſertim temporib. quib. hæretici temere audent proferre, vel ſeculares eorum ſacramentorũ miniſtros eſſe poſſe, non deſunt tamen hi, qui contrariæ adhærent opinioni, vnde plerumq. per eorundem regnorum inquiſitores diuerſa feruntur in hmõdi cauſis ſuffragia. Nos vtiq. (vt omnis difficultas dubitatioq. tollatur) animaduertentes eos, qui presbyteratus ordine, nõ ſint inſigniti, et ſe in adminiſtrandis dictis ſacramentis ingerũt, facto catholicæ veritati impugnare, quæ ſolos presbyteros, miniſtros eorũdem ſacramẽtorum cõſtituendo, illos duntaxat quib. eadem munera cõgruere exiſtimauit, cõmitti voluit eorũ, qui in presbyteratus ordine nõ conſtituti miſſas celebrat,

b *Cou. in Cle. ſi furioſus. in initio 2. p. n. 12. de hom.*

c *Ber. in pract. crim. ca. 12. vbi Salzedo.*

d *Abbas in c. 1. de cler. non ord. miniſt.*

e *Bald. in l. qui ſub prætextu. C. de ſacroſ. eccl. Boer. deciſ. 71. num. 9.*

f *Paralip. li. 2. c. 6.*

g *Num. 18. Dan. 5. c.*

h *2. Reg. 6.*

i *Blaſ. lib. 8. de ſacroſan. eccleſ. priu. c. 5. ſ. 34.*

ac confeſſiones audiunt) vt præfertur, cognitionem, et punitionem etiam ad inquiſitionis officium, & inquiſitores antedictos pertinere, ita huiuſmodi delicti ratione aduerſus eos inquirere procedere, ac culpabiles repertos punire, officium, & inquiſitores prædicti, valeant apoſtolica authoritate præſentium tenore perpetuo declaramus, & diffinimus, & ita ab omnibus & ſingulis ordinarijs, et delegatis iudicib. ſublata eis, & eorũ cuilibet, quauis aliqua iudicandi, et interpretandi facilitate, iudicari ac definiri debere, irritum quoque & inanem, ſi ſecus a quoquam quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Non obſtantib. conſtitutionib. & ordinationib. Apoſtolicis, necnon iurib. municipalibus, legib. regnorum prædictorum pragmaticiſque ſanctionib. ac ſtatutis, & conſuetudinibus ciuitatum et locorum quorumcunque dictorum regnorum etiam iuramẽto confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis. priuilegijs quoque, indultis, & literis Apoſtolicis forſan per nos ac quoſcumque alios Romanos Pontifices, prædeceſſores noſtros ſub quibuſuis verborum formis, & inſolitis clauſulis, irritantibuſq. & alijs decretis, etiã motu proprio, et ex certa ſcientia, ſeu de Apoſtolicę poteſtatis plenitudine, vel ad ſupplicationem Regum, Ducum, & aliorum principum conceſſis, & confirmatis, quibus omnib. illorum tenores pręſentibus, pro expreſſis habẽtes illis in ſuo robore permanſuris, hac vice dũtaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, ceteriſq. contrarijs quibuſcunque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub annulo piſcatoris, die ſexto Auguſti milleſimo quingenteſimo, ſeptuageſimo quarto anno a natiuitate Domini, Pontificatus noſtri anno tertio.

a *Tit. 32. f. 319.*

Hæc conſtitutio habetur in libro *a* Inquiſitionis Hiſpaniæ, ex quo deſumpſi, & vidi ſob ſigillo authentico. Qua conſtitutione attenta, non poſſunt prælati regulares modo punire eos, qui ſacerdotio non inſigniti miſſam celebrauerint, & confeſſiones audierint, pœnitentibus abſolutionem impartientes. Circa quod aduertendum, tantum eſſe caſum Inquiſitionis ſanctæ commiſſum, quando ille, qui ſacro presbyteratus ordine non eſt inſignitus, confeſſiones audit, & ſimul abſolutionem impartitur; non autem qui ſolum audit confeſſiones, quod ſatis ſignificant illa verba, *et confeſſiones audire, ac abſolutionem impartiri.* Illa enim coniunctio, ac, ſignificare hoc non eſt dubium. Et ratione probatur: ſi enim audit confeſſiones, non impartiendo abſolutionem, nullum confert ſacramentum, & ſic facto catholicam veritatem nõ impugnat, ille enim facto eam impugnat, qui, cum presbyteratus ordine non ſit inſignitus, ſe in adminiſtrandis ſacramentis ingerit, vt patet ex hac conſtitutione.

Secundo eſt notandum, illum, qui ordine ſacro presbyteratus eſt inſignitus, non cõmittere crimen hæreticæ prauitatis inquiſitioni ſubiectũ, ſi ſine iuriſdictione actuali fideliũ audiat cõfeſſiones, eos a peccatis mortalib. abſoluẽs. In hac. n. conſtitutione ſolũ cõmittitur ſanctiſſimæ Inquiſitioni caſtigatio criminis illius, q audit cõfeſſiones, & abſoluit, ſine eo, quod ſit ſacro presbyteratus ordine inſignitus. Quod inſuper probatur, nã vt hoc crimen ſanctiſſimæ Inquiſitioni cõmittatur, occaſio ſumitur ex hæreſi, quæ hiſce præſertim tpibus ab hæreticis profertur, ſ. quod ſecolares eorum ſacramentorum, ſ. Eucharitiæ, & Pœnitentiæ, miniſtri eſſe poſſunt quam hęreſim illi, qui ſacro presbyteratus ordine nõ ſunt inſigniti, facto tenent in adminiſtrando præfatum ſacramentũ ſe ingerendu. Vnde religioſi audientes fidelium confeſſiones, & eos abſoluẽtes ſine actuali iuriſdictione, cum habituali tantum in ordine ſacerdotali collata, poſſunt a ſuis Pręlatis puniri, prout in articulo ſuperiori dictum eſt.

QVÆSTIO XXIX.

De correctione fratrum, quoad crimen ſodomiæ, & adulterij, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur tria.

1 *Qvomodo vitium ſodomia ſit abominabile et fugiendum.*

2 *Quibus cenſuris, & pęnis Sodomita afficiantur et a quibus iudicibus iudicentur.*

3 *Vtrum monachus ſit puniendus propter fornicationem commiſſam cum muliere maritata.*

ARTICVLVS I.

Vtrum vitium ſodomiæ ſit abominabile & puniendum.

RESpondeo dicendo, hoc vitium abominabile eſſe, vt oſtendit quædam lex, *b* quæ erubeſcens de hac re verba facere, adeo obſcurè loquitur, vt vix intelligi poſſit, & deinde deſcendens ad pęnam huic crimini condignam, his verbis ſeueriſſimis vtitur. *Iubemus inſurgere leges, armariq. iura gladio vltori, vt exquiſitis pęnis ſubdantur infames, qui ſunt, & qui futuri ſunt rei.* Deinde hoc oſtẽdunt verba Bartoli ibidem dicentis, ꝙ illa lex non cũſueuit legi, quia de ea loqui nõ eſt honeſtum, & eſt luxuria ferina, non humana ſecundum Philoſophũ, *c* quẽ allegat, et in hoc approbat Diuus Thomas, et in hoc peccato deordinatur ordinatio Dei, & naturæ, & ſic dicitur in ſacris Canonib. *d* quod ſocietas, quæ cum Deo eſſe nobis debet, violabitur, cum natura, cuius ipſa eſt author, libidinis peruerſitate polluitur, & adeo eſt abominabile, vt etiam apud gentes eſſet deteſtabile. Et ait Auguſt. in ſermonib. de Sodoma, & Gomorrha, eſt illa turpitudo, quam immunditiam Apoſtolus vocat dicens, quod ab immunditia & miſeria Angeli fugiunt, & Dæmones ipſi oculos claudunt. Dicit etiam D. Auguſt. quod adeo hoc ſcelus abominabile eſt, vt Sanctus Ioſephus poſthabito honore domus, & amore ſanguinis, ſuos fratres incuſare non timuerit. De hoc peſſimo crimine aliqua flagella nobis ſacræ literę *e* teſtãtur. Item ſecundum Auguſtinum, vxor Loth cõuerſa fuit in ſtatuam ſalis, quia Sodomitis non procurauit reſiſtere, & ſubdit, quod principium tanti criminis illis Ciuitatib quæ igne Dei conſumptæ ſũt, ortum eſt a mulieribus, & homines poſt modum ipſæ docuerunt. Vnde clamant contra eas dicens. O mulieres luxuriæ matres, nonne ſufficiebat vobis primum hominem decepiſſe.

b *l. uir. C. de adult.*

c *Ariſ. 2. Eth. D. Tho. in 4. d. 16. ar. 4. poſt medium.*

d *Ca. adult. & ca. flagitia. 32. q. 7.*

e *Gen. 18. et 37.*

ARTICVLVS II.

Quibus cenſuris, & pęnis ſodomitæ afficiantur, & a quibus Iudicibus iudicentur.

RESpondeo dicendo, quod Sodomita occultus non remanet irregularis, nec ſuſpenſus in ordinibus obtentis, & ſic celebrando non remanet irregularis, vt poſt Aretinum defendit Nauarrus. *f* Verum tamen eſt, quòd communis opinio, quam defendit Couartuuias. *g* & Iulius Clarus, contrarium tenet, quam minimè admitto, cum nullus in iure reperiatur locus, qui hanc irregularitatem inducat. Dixi, Sodomita occultus, ſi enim eſt publicus

& no-

f *Nau. c. 27. n. 249.*

g *Cou. in Cle. ſi furioſus p. 1. c. 1. n. 6. Cla. in prac. cri. §. ſodomia. verſ. item clericus.*

& notorius irregularis remanet. Et ratio eſt, notatus enim de crimine enormi, & depoſitione digno, ſi eſt notorium, irregularis remanet, prout reſoluit Nauarrus *a* cum tale crimen ſit depoſitione dignũ, ſiquidem eſt adeo enorme, vt nefandum ab omnibus dicatur, vt tradunt Barbatia, *b* Alexander de Neuo, Decius, & Marſilius.

a *Nau. in c. 25. n. 73. & 77. & c. 27. nu. 248.*

b *Barb. conſil. 64. li. 1. Alex. de Neuo conſi. 90. Marſi. cõſ. 28.*

c *c. eis in conſt. Pontifi. inter cõſtit. Pij V. conſt. 28. p. 587.*

Circa quod crimen quædam eſt conſtitutio *c* Pij V. data tertio Calendas Septembris. Pontificatus ſui anno tertio, quæ incipit. *Horrendum illud ſcelus, etc.* ibi, *Ceterum ne tanti flagitij contagium impunitatis ſpe quæ maxima peccandi illecebra eſt ſidẽtius inualeſcat; clericos huius nefarij criminis reos grauius vlciſcendos deliberauimus, vt qui animæ interitum non horreſcunt, hos certe deterreat ciuilium legum vindex gladius ſecularis. Itaque quod nos iam in ipſo Pontificatus noſtri principio hac de re decreuimus, plenius nunc, fortiusq. perſequi intendentes, omnes, & quoſcũque presbyteros, et alios clericos ſeculares, & regulares cuiuſcunq. gradus, & dignitatis tam dirum nefas exercentes, omni priuilegio clericali, omnique officio, & dignitate, & beneficio eccleſiaſtico præſentis canonis authoritate priuamus. Itaq. per iudicẽ Eccleſiaſticum degradati, poteſtati ſtatim ſeculari tradẽtur, qui de eis illud idem capiat ſupplicium, quod in laicos hoc in exercitio deuolutos legitimis reperitur ſanctionib. conſtitutum.* Hæc Pius V. in dicta conſtitutione.

d *Nau. in c. 27. nu. 248.*

Circa quam conſtitutionem notat Nauarrus, *d* non inducere illam ſupradictas pœnas quoad laicos, quia nihil agit de illis.

Notat ſecundo, quod neque quoad clericos ſi teneamus pœnas eius ipſo iure non incurri, quod tamen teneri non poteſt propter illa verba: *Præſentis Canonis authoritate priuamus*, quæ cum ſint præſentis temporis, inducunt ipſo iure pœnam, prout traditur in iure, *e* & reſoluit Felinus iũcta Gloſſa communiter recepta.

e *c. excommunicamus de hæret. Fel. in c. Rodulph. nu. 28. & melius. nu. 3. de reſcrip. gl. vnic. in pœnis, de reg. iu. lib. 6.*

Notat tertio non includere illam quemcunque clericum ſodomitam, ſed ſolum exercentem, quod verbum dixit mihi ſanctiſſimum dominũ noſtrum Gregorium XIII. de induſtria, poſuiſſe Nau. aliqua in confirmationem huius dicti adducens.

At Salzedo, in additionibus ad practicam criminalem canonicam Bernardi Diaz de Lugo, contra Nauarrum inſurgit, dicens eandem pœnam eſſe imponendam clerico, aut regulari hoc crimen committenti, licet non continuanti, & exercenti. Quod probat ex alia Pij V. conſtitutione data anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto, anno primo ſui Pontificatus, quæ incipit: *Cum primum Apoſtolicum officium diuina nobis diſpoſitione commiſſum, &c.* Cuius conſtitutionis fecit mentionem Pius V. in ſua ſecunda, cuius tenorem ſupra retulimus: in qua prima conſtitutione non facit mentionem dicti verbi, *exercentes*, ſed ſolum vtitur verbis, *ſi quis perpetrauerit*, quib. innuit, dictas pœnas perpetrantes tale delictum comprehendere, licet illud cõtinuando minime exerceant. At miror valde, quod hic adeo doctus vir quodam tam fragili argumẽto in hanc ſententiam tam ductam venerit, deuiando ab opinione tam pia Naua. ab ipſo tam docte probata, & authoritate Gregorij XIII. confirmata, præſertim cum eius argumento facillimo negotio poſſit reſponderi, ſcilicet, quod leges poſteriores limitant & declarant priores: & ſic ſecunda conſtitutio vtendo dicto verbo, exercentes, declarat primam cõſtitutionem, quæ ſolum vſa fuit verbo, perpetrauit. Nec mirum eſt etiam, quod in hac ſecunda conſtitutione verbo, exercentes, Summus Pontifex vtatur, cum pœnæ appoſitæ contra ſodomitas in ea maiores multo ſint, quam in prima conſtitutione appoſita, vt patet ex eius verbis, ibi: *Itaque quod nos in ipſo Pontificatus noſtri principio hac de re decreuimus, nunc plenius, fortiuſque proſequi intendentes, &c.* intelligit enim Sũmus Pontifex tã graues pœnas non contra quemcunq. hoc crimẽ perpetrantem fragilitate humana eſſe infligendas, ſed tantum contra continuatione vitioſa exercentes.

Aduertendum eſt etiam circa prædictam conſtitutionem, quod videtur temperando, ne comprehẽdat omnem exercentem crimen contra naturam, quæ comprehendit omnem pollutionem extraordinariam ſecundum D. Thomam, *f* nec exercentẽ omnem actum ſodomiticum, qui comprehendit omnem pollutionem habitam cum alio, vel cũ alia extra vas ordinarium, ſecundum eundem D. Thomam, ſed ſolum habentem copulam, ſodomiticã, argumento cuiuſdam decretalis, *g* quæ habet non conſumari copulam, niſi intra vas naturale ſemen effundatur, & alterius Canonis, *h* dicentis ex tali pollutione non gigni affinitatem. Ex quibus videtur colligere Nauarrus, *i* quod etiã in hoc caſu, vt huiuſmodi pœnæ locum habeant, requiritur vt conſummatio huius nefandi criminis fiat in vaſe extraordinario, alioquin non comprehendent ipſum exercentem pœnæ prædictæ conſtitutionis. Notandum eſt etiam circa prædictam conſtitutionem, an ſicut eſt recepta in foro exteriori, ita ea in foro interiori ſit recepta, ad quam ait Nauarrus *K* reſpondere non eſt Iuriſconſulti, argumento cuiuſdam legis. *l* Ego non poſſum mihi perſuadere, quod obliget in foro conſcientiæ, cum leges pœnales rigoroſæ ſecundum ea, quæ in dicto primo tomo diximus, ſint ita mitigandæ, vt eas in tantum in foro exteriori obligare dicamus. Ex quo infertur, quod licet ipſo iure ſint depoſiti dictum peccatum exercentes, vt patet ex dicta conſtitutione, & tenet Nauarrus, in foro tamen conſcientiæ non debent cenſeri depoſiti, nam cum depoſitio ſit grauior pœna, quam irregularitas, non eſt credendum Summum Pontificem animarum ſalutis maximẽ zelatorem ipſas in foro conſcientiæ reſpectu tam rigoroſæ pœnæ illaqueare voluiſſe, qua autem pœna ſit puniendus hoc delictum committens, vide ea quæ in primo tomo diximus. *m*

f *D. Thom. 2. 2. q. 144. ar. 11.*

g *ca. fi. de ſponſ.*

h *cap. extraord. 35. q. 2.*

i *Nau. vbi ſup.*

K *Nau. vbi ſu.*

l *l. vt reſponſũ. C. de tranſact.*

m *t. 10. q. 30. ar. 18. p. 315.*

ARTICVLVS III.

Quomodo monachus ſit puniendus propter fornicationem commiſſam cum muliere maritata.

RESpondeo dicendo, quod in Hiſpaniarũ Regnis eſt quædam ordinatio *n* facta à Rege Ferdinando, & à Domina Regina Eliſabet, Hiſpali, anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo primo, & alia pragmatica facta Cordubæ eodem anno decimo octauo die Auguſti, & alia ſimilis facta, in Hiſpali, anno Domini, milleſimo quingenteſimo ſecundo, qua dr. *Pero declaramos que ninguna muger caſada pueda dezirſe manceba de clerigo, frayle, ni caſado, ſaluo ſiẽdo ſoltera y tenida por el clerigo por mãceba publica, y que la tal muger caſada no puede ſer demẽdada en juyzio ni fuera del ſalno ſi ſu marido la quiſiere acuſar.* Quæ determinatio deciſioni iuris cõis eſt cõſona, prout in quadã lege *o* cõnetur, vbi habetur, qđ licet acceſſus ad meretricẽ non ſit punibilis, fallit tñ in meretrice nupta, eam, quippe poterit vir eius de adulterio accuſare, adulterium.n. non cadit ſub legibus ſimpliciter loquentibus de acceſſu, & delicto carnali mulierum ſecundũ Ioãnem *p* Andreã, cuius ſententiã extollit Andreas Siculus, Antonius Gomez, & alij relati per Ioannem Matienco; verũ eſt tamen, quod concubina Clerici etiam coniugata, ſi modo publica

n *in l. regali. lib. 8. tit. 19. de los amancebados. l. 2.*

o *l. ſi vxor. ver. ſed in ea. de adulterijs noua recopila.*

p *Ioan. And. li. 5. tit. 8. de ſucceſ. lib. 8. gloſ. 2.*

Digitized by Google

fuerit, pro modo culpæ ab eccleſiaſticis iudicib. eſt punienda, vt ſtatutum eſt in Concilio Tridentino, a & ita ex legib. ſupradictis tenet, & reſoluit cum alijs Azeuedo, b quod ſi clericus talem mulierem coniugatam publicè vt concubinam ſuam teneat in domo ſua, contra ipſam procedi poteſt, prout tenet Bernardus Diaz c de Lugo, & Salzedo, eius additionator dictum Concilium ad hoc conſiderat, & ait d Azeuedo, quod iudices Eccleſiaſtici quotidie id faciunt, vt per eundem Bernardum Diaz, e ſed non ſine magno eorum periculo, nam viſum eſt iã maritos id ſciuiſſe, & eas de adulterio accuſaſſe, & ideo ait, debent ab his abſtinere, vel ſaltem cum maximo ſecreto, & cautela id facere, ne fortè maritus ſciat, & accuſet eam de adulterio, vel eam occidat, prout conſulit faciendum Auendannus f Ex his infertur deciſio, & reſolutio ad id, quod in articulo quæſtionis propoſitum fuit definiendũ, quod. ſ. Iudices regulares nulla lege prohibentur contra regulares adulteros procedere, leges. n. Iuriſconſultorũ Imperiales, & regales nullo modo prælatos regulares ligant, niſi in quantum lege Diuina, aut naturali ad eorum obſeruationem obligantur, prout in 1. tomo, g cum Theologis dictũ eſt, tum etiam, quia negotia religionum ſine ſtrepitu, & figura iudicij, ſola veritate inſpecta peraguntur, Vbi iudices ſunt prælati regulares. Notarij ſunt ipſarum religionum regulares, quorum proceſſus ita ſecretè fiũt, vt nullis niſi principalioribus patrib. ſint manifeſti, & iudex regularis poteſt præcipere notario ſuo ſubdito, vt nomen adulteræ ſileatur, & tantum referatur, & comprobetur ipſum religioſum cum quadam muliere cõiugata adulterium commiſiſſe, ex cuius proceſſus fulminatione nihil poſſet ſumere maritus adulteræ, vt eam in iudicio accuſaret. Et ita ex mente eorum, quæ tradunt Doctores ſuperius citati iudices regulares poſſunt, & tenentur contra monachos adulterium committentes procedere, examinando veritatem ea prouidentia et ſecreto, quod in tam graui negocio requiritur, ita vt huiuſmodi proceſſu fulminato maritus ad mulierem accuſandã, aut occidendam minimè irritetur, & delinquẽs pro modo culpæ puniatur. Vnde miror, qua ratione iudices regulares in aliquib. partib. contra religioſos adulteros criminaliter per viam inquiſitionis ſecreto ſumendo teſtes ſeculares procedere nolunt, cum id ipſis nulla lege Canonica prohibeatur, neque ex tali inquiſitione ad modum explicatum facta aliquid mali adulteræ futurum timeatur, & ex impunitate huius delicti poſſunt religioſi ſui inſtituti obliti coniugatas magis quam ſolutas adamare.

a Trid. ſeſſ. 24. c. 8. de refor.
b Azeued. lib. 8. noua comp. ti. 15. de los amancebados in l. 2. n. 2. & 3.
c Ber. Diaz in pract. cri. cano. c. 79. et ibi Salzedo ver. concubina clerici.
d Azeuedo ubi ſupra.
e Lugo vbi ſup. c. 85. nu. 6.
f Auenda. vbi ſupra.
g 1. Tomo, q. 8.

QVAESTIO XXX.

De correctione fratrum, quoad pœnam ſacrilegij cum monialibus imponendam, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *QVa pęna debeant puniri committentes ſacrilegium cum monialibus, & ipſa moniales conſentientes.*

2 *Vtrum filij monialium, et ſacerdotũ ſint ſacrilegi.*

ARTICVLVS I.

Qua pęna debeant puniri committẽtes ſacrilegium cum monialibus, & ipſæ moniales conſentientes,

RESpondeo dicendo, quod obſeruantia Caſtitatis quid annexum eſt ſtatui monialium Veſtales enim, quæ dijs virginitatem vouerant, ſi deprehendebantur in aliquo peccato contra virginitatem, virgis cędebantur ferè vſque ad necem, deinde viuas defodi lege ſancitum fuit, vt memoriæ protulit Pomponius Lętus de ſacerdotibus Romanorum, vbi de Veſtalib. agit Plutarchus, h & multa de ſupplicijs harum Veſtalium lectu non indigna Liuius, i & alij hiſtorici ſcribunt, immo tanta in his religio obſeruabatur, quod Minutia Veſtalis virgo propter mundiorem iuſto cultum libidinis fuit ſuſpecta, viuaq; defoſſa, vt refert Liuius. K Vnde nõ mirum, ſi monialis hodie huius criminis rea à ſuo monaſterio ſit extrahẽda, & in alio recludẽda, vt diligentius ſeruetur, ne forte deinceps in tale ſcelus incidat iuxta ea, quæ in iure l notantur. Is autem, qui dictam monialem corruperit, licet vnum tantum commiſerit peccatum, hoc tamen vnum varias habet deformitates, qua ratione peccatum ſit grauius, hoc. n. facinus perpetrans ſponſam Chriſti corrumpit, & committit tria peccata, ſacrilegium, adulterium, & inceſtum, quoad accuſationem, quia de his omnibus poteſt accuſari, vt per gloſſam notabilem, quã ſequitur Abbas, m cuius pœna eſt, vt deponatur ab officio, & beneficio per textum iuncta gloſſa ibi, tradunt Anania, n Bermondus Choneronius, Couarruuias, Didacus Perez, & Menochius. Si vero fuerit laicus corrumpens virginem in foro Canonico, propter hoc crimen excommunicatur, vt in eodem iure o continetur, & in lege paruitatum recipitur. In foro vero ſeculari laicus, qui crimen hoc perpetrauerit, pęna vltimi ſupplicij eſt plectendus, bonaque ſua monaſterio ſunt adiudicanda, prout tradit Bermondus in loco ſuperius allegato. Mediolani vero legibus, & Papiæ ſtatutis, qui grauiſſimũ hoc crimen perpetrauerint pęna mortis puniũtur, vt refert Menochius. p Quod ipſum etiam eſt ſtatutum priuatis conſtitutionibus, et ſtatutis Italię, vt referunt Hippolytus, q & Iulius Clarus. Ex pœnis autem relatis colligere poſſunt iudices regulares, qua pœna debent affici moniales hoc tantum delictum perpetrantes, & religioſi cum ipſis coeuntes.

h Plut. prouer. 36.
i Liuius li. 4. et 8. decad. 2. & Diony. Alicar. li. 8. et 9. Plinius mior li. 4. epiſ.
k Liuius lib. 8. decad. 1.
l Auth. de ſanctiſ. epi. §. pen. collat. 9. c. ſi quis rapuerit. 27. q. 2.
m Gl. in c. virginib. 7. q. 1. Abb. in ca. at ſi, clerici de iud. n. 3. et in c. pen. no. 3. de purg. cano.
n c. ſi quis epiſ. 29. q. 1. Ana. cõſil. 1. col. 2. Bermon. ti. de publ. concu. in rub. de ſacrileg. pa. 67. Cou. in Clem. ſi furioſus omnino a. p. nu. 8. de homicidio. Perez in l. 5. tit. 15. lib. 8. ord. Menoch. de arb. lib. 2. cẽt. 4 caſu. 60. n. 57.
o d. c. ſi quis epiſ.
lib. 6. tit. 78. p. 1.
p Menoc. vbi ſu. caſu. 384.
q Hipp. in l. vn. nu. 4. & ſeq. de rap. uir. Clar. in pract. §. forn. uer. cũ monialis.

ARTICVLVS II.

Vtrum filij monialium, et ſacerdotum ſint ſacrilegi.

REſpondeo dicendo, quod reſolutio propoſiti dubij ex reſolutione alterius, ſcilicet an filij presbyterorum ſint ſacrilegi, ſatis clara remanet.

Pro explicatione autem ſupradicti dubij eſt notandum, quoſdam tenere presbyterum cum ſoluta coeuntem, ſimplicem tantum committere fornicationem. Quam opinionem dicunt communem Iulius Clarus, & Paleotus, r & Decius. At quod committat adulterium, vel inceſtum, tenet Nauarrus, ſ tenentes autem hanc cum Nauarro, & eius ſequacibus opinionem fundantur in quodam Canone t diffiniente, quod nullum facere ſubdiaconum præſumant Epiſcopi, niſi qui ſe caſtè victurum promittat, & in alio Canone diffiniente u quod clericus, qui poſt dictam promiſſionem habuerit concubinam, committit ſacrilegium, vbi id notat Archidiaconus, & pro hoc eſt gloſſa in pragmatica ſanctione dicens, quod talis clericus, etiam cum ſoluta & corrupta, committit adulterium, & ſacrilegium, quæ

r Cla. li. 5. ſen. §. forn. & §. inceſ. verſ. ſed num quid Paleot. de no. & ſpu. c. 16. n. 13. Dec. in c. at ſi clerici de iu dic. n. 37.
ſ Nau. c. 16. n. 2.
t c. de ys. 28. diſ. vbi Archid.
u Gl. in pragm. ſanct. ver. carcere tit. de concubi na. 2. to. f. 192.

Digitized by Google

quæ difficultas in hoc cōſiſtit, an illa promiſſio, de qua in præfato Canone, habeat vim voti, ſi enim habet prædictam vim, eſt videndū, quam obligationem de ſui natura includat, & omnes Doctores faciunt differentiam inter votum, quod fit per ingreſſum religionis, & votū, quod fit per ſuſceptionem ordinis ſacri, ſcilicet quod in voto, quod fit per ingredientem religionem, eſt continentia eſſentialiter annexa, per quam profeſſionem homo totaliter renunciat ſeculo; ſed per votum, quod fit per ſuſceptionem Ordinis ſacri, non eſt continentia ita eſſentialiter annexa, ſed poteſt manere ſolennitas ipſius ordinis ſine dicta continentia. Ita inter alios reſoluunt Sylueſter, *a* & Soto poſt antiquos. Si ergo continentia non eſt eſſentialiter annexa voto, quod fit ex ſuſceptione ordinis, videtur quod faciendo contra continentiam, non fiat eſſentialiter contra votum, & ſic non committitur adulterium, nec ſacrilegium, ſed ſimplex fornicatio.

a Syl. v. votum. 4. q. 5. Sot. de iu. li. 5. q. 6. art. 1. & 2.

At huic contrariorum rationi reſpōdetur, quod licet non ſit ita eſſentialiter annexa, non poteſt negari, quod in ſacri ordinis ſuſceptione voueatur implicite ſolemniter caſtitas, & per conſequens facientem contra prædictum votum committere adulterium, & ſacrilegium. Quod autem in ſacri ordinis receptione fiat votum implicitum caſtitatis, luculenter ex multis Pontificum Decretis, & ſanctorum patrum authoritatibus tradit doctiſſimus pater frater Michael a Medina, *b* inter quæ allegat Concilium Toletanum ſecundū ſub Antalarico principe Gothorum, quod Concilū diſponit, vt ſacris initiandi caſtitatem promittant. Quo conſtituto ait ipſummet Concilium, cauendum tamen eſt his (ſcilicet ſacris initiatis) ne quando ſponſionis immemores ad terrenas nuptias, aut abortiuos concubitus vltra recurrant, quod ſi fortè fecerint, vt ſacrilegij rei, ab Eccleſia habeãtur extranei. Hæc Concilium. Quam conſtitutionem vniuerſa hodie Latina Eccleſia religioſè colit, & eam, cum ſubdiaconos ordinat, quaſi ordinis fundamentum ſupponit, vt ex Romano Pontificali cõſtat, in quo Epiſcopus ordinans ita promouẽdos ad ſubdiaconatum affatur *Fratres dilectiſſimi ad ſacrū ſubdiaconatus ordinem promouendi iterū, atque iterum conſiderare debetis attentè, quod onus appetitis, hactenus liberi eſtis, liceteq; vobis ad ſecularia vota tranſire; quod ſi hunc ordinẽ ſuſceperitis, amplius non licebit a propoſito reſilire, ſed Deo, cui ſeruire regnare eſt, perpetuo famulari, et caſtitatẽ illo fauente ſeruare oportebit, atq; in Eccleſia Dei ſemper eſſe mancipatos, proinde dū tẽpus eſt, cogitate, et ſi in ſancto propoſito perſeuerare placet in nomine Domini huc accedite, quibus placet accedere.* Hactenus Epiſcopus ordinator. Qui ſanè cum ſubdiaconos teneri ad caſtitatẽ doceat, neq; tempore ordinationis eandẽ caſtitatẽ illis imperet, nec ab illis votū repoſcat, apertè proditur etiam iam votū caſtitatis ſupponere ex ipſa Eccleſiaſtica conſtitutione ordini ſubdiaconatus adiunctum, ita neque cum ordinẽ ſuſcipiat ipſam nō minus, quàm verbis caſtitatem voueat. Exigebant quidem priùs, vt ex multis Conciliorū, & Pontificum locis relatis à Medina proditur, votum verbis præconceptis, & explicitis, quod fortaſſe tūc tenue erat noua, neq; ſatis vſu iā obtenta, poſtea vero verba omitti cœperunt, quod ſatis ad profeſſionẽ videretur ipſa ordinis ſacri ſuſceptio, cùm æqualiter res, & verba promittẽtes obſtringãt, qui.n. per diẽ, & annū integrū in religione permiſit, aut profeſſorum habitum ſpontaneum accepit, non minus profeſſus cenſetur, quã is, qui verbis præcõceptis profeſſionem teſtatus eſt, id autem votum implicitum Pontifices appellant. *c* Ex dictis ſatis patet, quod ij

b Medi. ſacro. hominū contin. lib. 3. c. 1. & 3.

c ca. quod votū

frangunt votum ſolenne caſtitatis, fornicando, cōmittunt ſacrilegium: ex quibus ſatis etiam apparet, quod filij habiti a monachis, aut monialibus poſt votū caſtitatis in profeſſione admiſſum, ſunt ſacrilegi, & in odium filiorum progenitorum pœna ſacrilegorum filiorum plectuntur, prout Sixtus V. in ſua rigoroſa conſtitutione contra ſacrilegos edita ſatis ſignificauit.

de voto, et voti redemp. l. 6. cap. periculoſo de ſtatu regul. lib. 6.

QVÆSTIO XXXI.

De correctione fratrum, quoad punitionem calumniatorum, & maledicorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 *QVa pœna puniatur calumniator.*
2 *Vtrum mittens literas ad ſuum prælatū ſuo ſigillo clauſas, de aliquibus criminibus cōtra aliquos eum certiorem faciens, ſit puniẽdus tanquam calumniator, ipſa crimina non probando.*
3 *Qua pœna maledicus ſit puniendus.*
4 *Qua ſit pœna puniendus monachus ſeditioſus, & ſeminans diſcordias inter fratres.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniatur calumniator.

REſpondeo dicendo, quod Soto *d* ait, pœnam contra calumniatores diuino iure *e* probari, quod eleganter ipſe de more explicat. Ariſtoteles *f* verò aſſerit, in bene inſtituta republica grauiter calumniatores eſſe puniendos, quoniã non populares in iudicium vocare conſueuerunt, ſed nobiles. Vnde Demoſthenes, in oratione contra Ariſtogitum, calumniatores appellat ipſos quoque veluti viperinam habentes naturam puniendos eſſe, & vſque ad radices penitus eſſe extirpandum hoc genus hominum calumniatorum, velut hoſtium naturæ prudenter admoneat. Erat quidẽ olim lex Mnmmia contra calumniatores inuenta, vt ait Cicero pro Sexto Roſcio, ne liceret in iudicio legibus aut maieſtate poſtulari abuti ad quæſtum, & libidinem, & ita accuſare, vel id obijcere, quod planum facere non modo non poſſis, verum ne coneris. Sunt quidem calumniatores ſeueriſſimis pœnis plectendi, & ideo non immerito Ageſilaus ſeuerius calumniantes, quàm fures perſequebatur, quod annotauit doctiſſimus Nicolaus, Antonius *g* Crauetta. Apud Romanos vero aliquando calumniatores ab vrbe eijciebantur, vt author eſt Cornelius Tacitus. *h* Et lex antiqua *i* Viſigotorum aduerſus calumniatores talionis pœnam ſtatuit, vt qui accuſauit innocentem, talionis pœnam ſuſcipiat, quam pateretur accuſatus, ſi de crimine fuiſſet conuictus. Ex lege vero Charundiæ, in calumnia deprehenſi myrtho coronati per vrbem circunferebantur. Erat ſanè apud eos ignominioſa pœna myrtho coronari, vt refert Diodorus Siculus, *K* cum Iulius Cæſar puniret ſeditionem iuxta Placẽtiam ab exercitu ſuo commiſſam, & cum inter ſeditioſos quidam, qui nihil peccaſſe, ductus ad eum fuiſſet, Cæſar ductorem, qui illum accuſauit, eius loco interfici mandauit, vt refert Appius Alexander. *l* Et in huius tanti criminis deteſtationem non vulgariter conducit, quod legitur in libro Heſther, *m* Aman calumniatorem laqueo

d Sot. lib. 5. de iuſt. q. 5 art. 4.
e Exod 20. Deut 20
f Ariſt. lib. 8. fol. c. 5.
g Cra. 3 annot. ad oclau.
h Tacitus l. 5. annalium.
i l. 5. tit. de iu. furt. l. 7. vbi ſig.
K Sicul lib. 12. Biblioth.
l Alex. lib. 2. de bello ciuili.
m Heſther. 8.

fuiſſe ſuſpenſum ob eam cauſam, quia Mardochęū innocentem ſuſpendi calumnioſè totis viribus intendebat. Iure autem Canonico antiquo talionis pœna plectitur dictus calumniator: & in Concilio Arelatenſi *a* diſponitur eos, qui falſa fratribus obiecisse conuicti fuerint, placuit vſque ad exitum non communicare, ſicut magna ſynodus ante conſtituit, niſi digna ſatisfactione pœnituerint, & in quadam Decretali decernitur, *b* quod clericus calumnioſus accuſator priuetur officio, & verberatus publicè in exilium mittatur. At vt aduertunt ibi Antonius, & Abbas, hoc ideo ibi fuit deciſum, quia pœna, qua erat puniendus accuſatus, non erat proportionabilis accuſatori, ſi enim eſſet proportionabilis, talionis pœna plecteretur. Verum eſt tamen, quod hodie talionis pœna antiquata eſt, & ſic calumniator iudicis arbitrio punitur, iuxta Baldum, *c* Abbatem, Hippolitum, Boſium, Couarruuias, et Alciatum. Vnde cum pęna calumniatoris arbitrio iudicis ſit imponenda, varias pœnas vtriuſque iuris Doctores excogitarunt, de quib. per Menochium, *d* & Gregorium Lopez. Aduertāt iudices, quod ſi aliquis calumniator plura obijciat crimina, quæ non probat, ſi aliquid eorum probet, nō eſt plectendus, niſi minus, prout tenet quædam Gloſſa *e* qui aduertere debent, ne in practica errent, quod in ordine procedendi ſententia abſolutoria condemnati debet præcedere, & poſtea ſucceſſiuè, non diuertendo ad alia, accuſator de calumnia condemnandus eſt. Ita communiter receptum eſt, vt fatetur Salicetus, *f* & receptiſſima practica eſt, quod iudex, prius quā accuſatori terminum ſtatuat, vt ſe defendat, alleget, & probet cauſas, propter quas non debeat de calumnia condemnari, quando vero nihil allegauerit, & probauerit, eadem ſententia debet condēnari. Ita Bartolus, *g* ſi verò iudex non ſtatuto dicto termino accuſatorem condemnauerit, in ſyndicatu tenetur, & condignis pœnis eſt plectendus, prout ſcribit Angelus, *h* quem refert, & ſequitur Iulius Clarus. Ex his ſatis patet, quomodo iudices regulares ſe debent habere cum fratribus calumniatoribus, ipſorum enim arbitrio eorum commiſſa eſt pęna, qui qualitatem calumniæ, & perſonæ calumniatæ, & calumniatoris, & nocumentum paci, & tranquillitati religioni prouenientis debeat maximè attendere.

a Arel. c. 24.

b c. 1. de cal.

c Bal. in l. Athletas. §. calumniatorē 6. ff. de his qui notā infam. Abbas i c. 1. in fi. vbi Fel. nu. 3 de contum. Hipp. in l. qōnis modūn. 32. ff. de q. Boſſius i trac. de delic. ti. de accu. nu. 17. & tit. de calum. nu. 8. Cou. li. 1 maria. c. 9. n. 1. Alciatus li. 9. parerg. tur. c.

d Menoch. de arbit. q. 2. cen. 4. caſu 322. Greg. in li. 15. tit. p. 7 uer. tal. malicia & in l. 7. et in l. fin. tit. 17. p. 3.

e Glo. in d. c. 1. uer. aſſerent. de elect. lib. 6.

f Sal. in l. 1. nu. 31. de calum.

g Bart in d. l. Athletas. §. calum. nu. 6. ff. de his, qui notan.

h Ang. in trac. malef. uer. et ad querelam, n. 7. Clarus lib. 5. recep. ſent. §. fin. q. 62. v. ſed quaro.

ARTICVLVS II.

Vtrum mittens literas ad ſuum prælatum, ſuo ſigillo clauſas, de aliquib. criminibus contra aliquos eum certiorem faciens, ſit puniendus tanquam calumniator ipſa crimina non probando.

RESpondeo dicendo, quod ad hāc quæſtionem decidendam eſt aduertendum, illum dici calumniatorem, qui falſa crimina proponit, vt notatur in iure, *i* & tradunt Doctores, & ne Cicero contra Saluſtium inquit, ſed eſt quędam calumnia, quā vnuſquiſque noſtrum tacente animo ſuo fert, de eo, qui falſum crimen bonis obiectat. Laurentius *k* Valla, calumniari, inquit nihil aliud eſſe, quam cauillari, cuius opinionem falſam eſſe cenſet Alciatus. *l* Sed hæc de nomine tractent Grammatici. Nos autem in altiori claſſe militantes dicimus, quod ille calumniator eo ipſo, quod propoſitam accuſationem non probat, præſumitur calumniator. Hoc patet ex dictis in ſuperiori articulo, & tenet quædam Gloſſa, *m* quam communiter receptā teſtatur Iulius Clarus, & Menochius. & multa cōgerit Maſcardus. Et calumniator dicitur, qui ſimul tantum calumnioſè accuſauit ex ſententia Rippę, *n* vnde cum mittens literas in epiſtola miſſiua non accuſauerit, minimè calumniatoris pęna debet puniri, etiamſi in ea aliqua falſa ſcripſerit, cum ea fuerint ſcripta ad ſuum prælatum ſecreto ſuo ſigillo obſignata, & neque etiam ipſe dixerit per viam denunciationis iuridicæ, denunciatio enim iuridica eſt, quando aliquis inquiſitus in inquiſitione generali, aut ſpeciali ſub obedientia, vt propalet veritatem punibilem denunciat Petrum verbi gratia talia commiſiſſe. At talis epiſtolam mittens tātum extraiudicialiter aſſerit Petrum talia commiſiſſe, quæ extraiudicialis aſſertio non facit fidem, vt aliquis per eam puniatur, vnde etiam ſi non probet, non debet puniri pęna calumniatoris, cum re vera iuridicè loquendo neminem fuerit calumniatus. Nec etiam debet puniri pęna infamatoris, cum tenera nullius famam maculauerit, ſiquidem vt ſupponitur epiſtula ſuit ſecreto miſſa, & tantum fuit informatiua intendens per eam ſuum prælatum informare, vt cautè procedat, & cognoſcat oues paſcendas, & corrigendas. Verum tamen eſt, quod ſi eam epiſtolam ſcripſit animo iniuriandi ſine cauſa, ſiue verum dixerit, ſiue falſum, videtur teneri actione iniuriarum vt in ſimili tenent multi allegati per Bernardum *o* Diaz de Lugo, quam opinionem dixit communem Curcius *p* Iunior. At Salzedo eius additionator ait, quod ſi delictum, quod detegitur, reipublicæ expedit, vt detegatur, nulli pœnæ locus eſt: ſi vero non expedit reipublicæ, tunc qui crimen reuelat, vel defectum obijcit, pro modo culpæ eſt animaduertendus, & dicit hanc opinionem eſſe Bartoli, *q* quam poſt alios ſequitur Iulius Clarus. At Couarruuias *r* ait iniuriarum actione illum liberum non eſſe, qui in iudicio, vel extra iudicium propriæ vindictæ cauſa conuicium aliquod alicui dixerit, non vt ei, vel reipublicę conſulat, licet verum crimen obijciat, & reipublicæ manifeſtum fieri interſit. Denique idem ſequuntur Placa *ſ* & Didacus Perez, qui expreſſè reprehendit Gregorium Lopez, & hæc opinio in controuerſijs forenſibus eſt recepta, & merito vt anſa obijciēdi crimina iniquo animo omnino tollatur, & aduertit Salzedo, *t* expedientiſſimum eſſe iure Pontificio ſupra dictam communem opinionem non eſſe admittendam, cum eo iure minime excuſetur, qui iniurioſa verba in alium protulerit, licet vera ſint, cum prius charitatis monitio debeat præcedere, ita Doctores communi ſenſu receptum referunt Alexander de Neuo, *u* & Iulius Clarus, quę doctrina celebris eſt, & in tribunalibus Eccleſiaſticis, & regularibus maximè notanda At in noſtro caſu hęc locum non habent, cum & epiſtola non ſit ſcripta animo iniuriādi, ſiquidem, vt ſupponitur, ad prælatum ſigillo obſignata eſt miſſa, & a ſecreti naturalis limite minimè receſſerit, immo prælatus, ad quem fuit miſſa, poteſt agere actione iniuriarū contra epiſtolam aperientem & publicantē, cum ipſi ex huiuſmodi apertione maxima iniuria irrogetur, & munus prælationis detrimentum patiatur: propter timorem enim ſimilis apertionis, & publicationis multi ab ſcribendis, & mittendis literis ad ſuos prælatos retrahentur, quarum ſcriptio, & miſſio aliquando in maximam religionis vtilitatem neceſſaria eſt, vt per eas informētur prælati de his, quæ neceſſario, vt ſuum munus rectè exequantur, ſcire debent.

i l. Si quem. §. notandū. 3. q. 3. l. 1. §. 1. ff. ad ſenatuſcōſu. Turpillia.

k Valla li. 6. elegant. c. 50.

l Alcia. li. 4. de uerb. ſign.

m Gl. in c. 2. calum. de calum. Clarus li. 5. recep. ſen. §. fin. q. 62. ver. dixi ſu. Menoc. de arb. li. 2. c. n. 4. caſu. 31. nu 4. Maſ. a de prob. uol. 1. concl. 25.

n Rip. in c. 1. n. 96. de ad.

o Lug. in prac. c. 66. n. 9.

p Curt. Iun in l. fi. nu. 30. ff. quēquſq; iuris.

q Bar. in l. eum qui innocentē in fer. ff. de iu. Cla. lib. 3. recep. ſen. §. iniuriam uer. item quaro.

r Cou. li. 1. uar. c. 11. n. 6.

ſ Placa de deli. c. 1. nu. 7. Perez in rub. ti. 9 li. 8. ordinamen. uer. aut delictum.

t Sal. vbi ſu. in fi. lit. B.

u Neuo conſi. 82. n. 5 in fi. Clarus lib. 5. recepta. §. iniuriam. verſ. itē quaro in fi.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS III.

Qua pęna maledicus puniatur.

RESpondeo dicendo, quod Bernardus Diaz de Lugo *a* tenet, maledicum condemnari ad petitionem iniuriati, ad hoc, vt præſentia iudicis, & bonorum hominum, dicat, ſe mentitum fuiſſe, cũ ita cautum ſit, & ſeruari ſoleat in Laicis, iuxta quã dam legem *b* huius regni. At opinionem contrariã tenuit Boerius *c* in clericis, & ſacerdotibus, quam ſequitur Perez, & Placa, & Padilla, qui omnes authorem prædictum reprehendunt, & merito in ea ſententia, quia clericus ob tale crimen habet à iure Canonico pœnam ſtatutam, vt veniam ab aduerſario petere cogatur, vt habetur in iure, *d* igitur illa pęna clericus à ſuis prælatis puniri debet, non enim oportet, vt ex alienis tribunalibus extraordinarias, & crudeles nimis pęnas reportent. Quin etiam ſententiam non mediocriter adiuuat, quia ſi cui nobiles non tenẽtur palinodiam recantare, vt determinatum eſt in quadam ordinamentorum lege, *e* pari ratione neque religioſus, neque ſacris ordinibus inſignitus. Nam priuilegium militis ſecularis ad militem cœleſtis militiæ extenditur, iuxta quandam gloſſam, *f* quam poſt alios communiter receptam dicit Couarruuias, & eſſet ſanè iniquum, quod milites ſecularis militiæ hoc priuilegio fruerentur, non vero miles cœleſtis militiæ, cum non ſolum huius dignitas illius dignitatem ſuperet, verũ regalem quoque ſupereminet, vt ſacri Canones *g* inſinuant, & quanta differentia eſt inter Solem, & Lunam, tanta eſt, aut certe maior inter imperiũ, & ſacerdotium, vt dicitur in iure; *h* & Salzedo *i* ait, ſemper in controuerſijs forenſibus receptam vidiſſe hanc opinionem, & primum omnium eam Salmanticæ publicè legendo ſequutum fuiſſe inſignẽ eius præceptorem Doctorem Guttierez Diaz de Sandoual, & Nogerol ſacrorum Canonum in ea Academia profeſſorem primarium. Vnde videtur concludendum, quod maledicus ſacerdos non eſt obligandus palinodiam recantare, etiamſi contra alios crimina falſa protulerit. Nec obſtat, quod cõtra aliquos ſacris ordinibus inſignitos, & in dignitatibus conſtitutos, talia protulerit ſcribendo, ita vt eorum honor aliquod detrimẽtum patiatur, niſi ſe mentitum eſſe fateatur. Nam reſpõdetur, quod honor ſacerdotum magis conſiſtit in patiendo propter Deum, quàm indictam palinodiam petendo per actionem iniuriarũ, immo eorum decus, & honor in proponendo dictam actionem maxime deluſtratur, ad modum ſecularium in eorum cauſis procedẽdo, & famam fratrum ſuorum ſacerdotũ deturbando, enixè eorum palinodiam procurãdo, præcipuè ſi ſunt religioſi, cum ipſi reliquerint propter Deum omnia, & mũdo mortui à ſacris Canonibus iudicentur, quod argumento eorum, q̃ ſcribunt Iulius Clarus, *k* & Ioãnes Martinez de Olano confirmatur. Verum eſt tamen, quod ſi fuerit conuictus eſſe notabiliter maledicum, & his rebus aſſuefactũ, crediderim ego, quod iudex ex officio poterit obligare ipſum, etiam ſi ſit clericus, aut religioſus, vt dicat ſe fuiſſe mentitum, nec enim iudex vt pius ſit iniurianti, crudelis debet eſſe iniuriatis, & reipublicæ, quæ his, & alijs ſimilib. deturbatur, & religioni, quæ non ſolum his inquietatur, ſed etiam maxime deluſtratur, cum alias ſi in ſola petitione veniæ condemnarentur, ſemper maleuoli crederẽt, & beneuoli ſuſpicarentur, illum dixiſſe verum, niſi eum retractantem & palinodiam recantantem audirent. Quod a fortiori procedit, ſi fuerit locutus contra prælatos, quorum honor eſt non ſolũ ipſorum, ſed totius communitatis, & congregationis ipſis commiſſæ. Vnde iudices in hoc caſu debent procedere conſiderantes qualitatibus perſonæ, & eorum, quæ ſunt dicta, & loco, & tempore, quæ omnia arbitrio iudicum relinquuntur. Nec obſtat, quod ſacerdotes maledici ſecũdum ius *l* Canonicum pęna palinodiæ minimè plectantur. Nam reſpondetur illud procedere regulariter loquẽdo, at non prohibet ius, vt hac afficiantur pęna illi qui aſſueſcunt ſimilia dicere. Quod principaliter locũ habet in religioſis, cum ex linguis maledicis religionis paci, & tranquillitati proueniat non modicum detrimentum, & ipſi religioſi prælatis ſubijciantur in his, quæ ad obſeruantiam regularẽ concurrunt, quæ obſeruantia regularis in pace, & tranquillitate religioſorum, conſiſtit, quæ pax, & ſocietas per maledicos ſæpius tollitur. Vnde oportet, vt in virga ferrea regantur, vt caſtigatione intellectum conſequantur, dicente Scriptura quod *vexatio dat intellectum*.

a Lugo vbi ſup.
b l. 2. tit. 3. l. 4. fol. 50.
c Boerius conſ. 4. nu. 40. Perez in l. 1. ti. l. 1. ordi. & in lib. 3. de maledict. tit. 8. li. 8. ordi. Placa de delict. l. 1. c. 1. n. 21. Padilla in l. quamuis n. 9. C. de iur. & fact. igno.
d c. clericus maledicus, 46. diſt.
e l. 2. tit. 10. lib. 8. ord.
f Gl. in l. miles. ff de re iudi. Couar. l. 2. variar. c. 1. nu. 9.
g c. duo ſũt quippe 96 diſt.
h c. ſolite de maio. & obed.
i Sal. vbi ſup.
k Clarus l. 5. ac cep. ſent. § iniuria verſ. itẽ condemnatus Olanus in concor. antino. iur. cõ. & Regij. lit. L. nu. 9
l d. cap. clericus maledicus.

ARTICVLVS IV.

Qua pęna ſit puniendus Monachus ſeditioſus, & ſeminans diſcordias.

RESpondeo dicendo, clericum diſcordias ſeminantem iudicis arbitrio eſſe puniendũ, prout in Sacris Canonibus *m* eſt determinatũ, iudex autem iuſtus pro qualitate perſonæ, & exceſſus ſeditionis pœnam arbitrabitur ſeditionis enim delictum graue eſt admodum, prout aduertit Menochius, *n* & clericus maledicus degradatur: neque vnquam abſq. ſatisfactione ad officium reuocatur vt dictũ eſt in articulo ſuperiori, & eo magis eius maledicentia eſt coercenda, quod excitat ſeditionem in Eccleſijs, & clauſtris, vbi pax, & quies ſummopere debet obſeruari iuxta ea, quæ in quadam lege *o* dicuntur, & ſcribit Conradus primus, qui ſtudus probat ob loci, & temporis qualitatem, conditionemque in ſeditioſos eſſe grauius, vel leuius animaduertendum, ſicut ipſemet Conradus *p* oſtẽdit, propter euentum pęnam eſſe augendam, vel minuendam, & grauior eſſe creditur illa ſeditio, quæ aduerſus maiores ſuos, & Magiſtratus committitur, vt ſcribit Brunus. *q* Nam & qui eorum iuriſdictionem, & poteſtatem perturbat & impedit, grauiter punitur, *r* vt ſupradictus Menochius affirmat.

m c. ſi quis monachus 90. diſt.
n Menoch. de arb. cent. 4. caſu 266. nu. 4.
o l. denunciamus. C. de ijs, qui ad Eccl confugiunt Conra. in tract. de ſeditio. l. 5. c. 7.
p Conr. vbi ſu. c. 8.
q Brun l. 5. ca. 11 ad fi.
r Meno. l. 5. de arb. cent. 5. caſu. 437.

QVAESTIO XXXII.

De correctione fratrum, quoad pęnam imponendam falſarijs, in duos articu los diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur,

1 Q*Vomodo falſarii ſunt puniendi.*
2 *Qua pęna puniantur falſos teſtes ſolicitantes.*

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS I.

Quomodo falſarij ſunt puniendi.

RESpondeo dicendo, iuxta ſacros Canones, quod presbyteri, aut diaconi dicentes falſum teſtimonium, ab officij honore depoſiti, in monaſterium detruduntur. Ita cenſuit Concilium Agathenſe, prout tradit Gratianus, *a* & Præpoſitus hoc intelligit verum, quãdo clericus eſt de hoc crimine directè accuſatus, & conuictus, vel in iure confeſſus; ſecus autem ſi nõ conſtat de illo via directa, ſed incidenter, videlicet quando contra clericum in teſtem productum probatur exceptio falſitatis, quia tunc non debet deponi, nec etiam propter hoc infamari, ſed tantum a teſtimonio repelli. Vide Hoſtienſem *b* hoc crimẽ falſi teſtimonij inter crimina capitalia, quæ inducunt depoſitionẽ commemorantem: & hoc procedit ſiue in ciuili cauſa, ſiue in criminali clericus dicat falſum teſtimoniũ, ſecundum Turrecrematam, & alios, quos refert Bernardus Diaz de Lugo *c* dicens maximè eſſe cõſiderandam qualitatem cauſæ, in qua clericus falſum teſtimonium dixit, grauius enim eſt puniendus clericus, ſi damnum ſuit ſecutum ex eius teſtimonio, quam ſi non ſuit ſecutum, conſiderata qualitate damni, vel iniuriæ illius, contra quem depoſuit, grauius eſt etiam puniendus clericus, qui in cã criminali falſum protulit teſtimonium, quã qui in cauſa ciuili. In his prætetea prouincijs, in quibus ex lege, & conſtitutione earum imponi debet teſti falſum deponenti eadem pœna, quæ imponeretur accuſato, ſi verum eſſe deletum, de quo impetitur, de quo eſt lex *d* hoc conſtituens in his Hiſpaniarũ partib. quæ iuri communi conſona eſt, iuxta aliam eiuſdem iuris legem, *e* & tradit Hippolytus; multum debent iudices Eccleſiaſtici procurare; quod grauius, quam alibi, vbi non viget huiuſmodi lex, hoc delictum puniatur, cum videant tam grauiter puniri laicos in ſimilibus. Hæc doctiſſimus Bernardus Diaz *f* de Lugo, quod aduertere debent iudices regulares circa ſuos ſubditos de hoc crimine conuictos. Aduertant tamẽ iudices Eccleſiaſtici, et regulares, quod dicta pœna imponi non debet, quãdo falſitas ſine dolo fuerit commiſſa, nempe per errorem, cum falſitas formaliter loquendo ſine dolo minime committatur, prout in iure *g* Ciuili, & Canonico probatur, & affirmat Socinus Iunior hanc eſſe communem opinionem. Aduertant inſuper, quod pœna ſupradicta ordinaria imponenda eſt, quando iudicio ordinario, & mediante accuſatione proceditur, ſecus ſi per viam inquiſitionis procedatur, quia tunc arbitraria pœna eſt infligenda, iuxta quandam Gloſſam, *h* quam communiter receptam tradunt Couarruuias, & Menochius.

Aduertant denique, quod minime eſt locus pœnæ ordinariæ, quando clericus, vel religioſus falsũ teſtimonium dixit, non interpoſito iuramento, prout tenet Baldus, *i* Angelus, Robertus Marania, quod puto verius, licet contrarium Iulius Clarus atteſtetur, *k* non enim teſtimonium eſt tunc ita qualificatum, vt pœna ordinaria veniat neceſſario puniendum.

a cap. Epiſcopus 50 diſt. vbi propoſitus.

b Hoſt. in ſumma de accuſa. §. quis ſit effectus perſ. & gratia exempli.

c Lugo in pra. c. 93.

d l. 43. Tan.

e l. 1. § præterea vbi Hip ff ad l. Iuliam. de ſica.

f Lugo vbi ſup.

g l. nec ex ampliſ. l. ſi quis de curio. ff. de fal. tradũt oẽs in c. Io. de ſid. inſ. So ci. conſ. 39. nu. 33. l. 2.

h Gloſ. in l. nullum. C. de teſti. Coua in c. quamis pactũ. 1. p. §. 7. 12. q. 5. Men. l. 2. de arbit. cen. 4. q. 36.

i Bal. conſ. 106. col. 7. Ang. conſ. 194. col. 2. in fin. Maran. in Spe cul. aduoca. 1. p. c. 1 n. 21.

k Clarus l. 5. rec. §. falſum v. ſcis.

ARTICVLVS II.

Qua pœna puniantur falſos teſtes ſolicitantes.

RESpondeo dicendo, quod in atrociſſimis delictis, vt eſt falſum teſtimonium in iudicio, & ſolicitare mulierem in confeſſione, punitur conatus, licet non ſequatur effectus, maximè ſi deuentum ſit ad actum facto proximum, quo caſu perinde puniri debet, ac ſi delictum eſſet conſummatum, vt per plura cõcludit Grammaticus, & ſic eadem pœna puniuntur ſolicitantes mulieres in actu confeſſionis proximo, ſicut in ipſo actu, vnde ſolicitantes alios ad falſum teſtimonium ferendũ, eadem pœna puniuntur, ac punirentur, ſi ipſum falſum teſtimonium propter eorum ſolicitationẽ deferrent.

QVAESTIO XXXIII.

De correctione fratrum, quoad crimen læſæ Maieſtatis diuinæ, & humanæ, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 *QVa pœna puniantur religioſi (quod abſit) hæreticantes.*

2 *Qua pœna afficiantur crimen læſæ Maieſtatis committentes.*

3 *Qua pœna puniendi extrahentes delinquentes a manibus iuſtitiæ.*

4 *Qua pœna ſit puniendus monachus de rege maledicens.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniantur religioſi (quod abſit) hæreticantes.

DE hoc articulo vide infra in quæſtione de hæretica prauitate.

ARTICVLVS II.

Qua pœna afficiantur crimen læſæ Maieſtatis committentes.

RESpondeo dicendo, quod crimen læſæ Maieſtatis committentes vltimo ſupplicio afficiũtur, & eorum habitacula aratro exarantur, & ſale deinde aſperguntur iuxta ea, quæ tradit Ioannes Parladorus, *m* & ſanè de perduellis ædibus diruendis iure aperto cautũ legimus, vt ex legibus *n* partitarum conſtat. Et huius ratio redditur in quadã Decretali *o* his verbis. *Sint habitationes eius deſerta, & vt non ſit, qui eas inhabitet deſur cuncta ædificia eius in ruinam, & vt perpetua nota infamiæ perpetua ruina teſtetur, nullo tempore reparentur.* De aratro vero inducendo, quamis nõ ſit iure cautum, hoc tamẽ ductum eſt a ciuitatum euerſione, exemplo illius, quod in quadã lege *p* legimus. Nec hoc a ratione deuiat, ſicut enim in vrbibus condendis aratro locus definiebatur, vt inquit quidam iuris Conſultus *q* dicens, vrbs ab vrbe appellata eſt, vrbare

m Parlad. l. 2. quoti. qq. c. 21.

n Lib. 6. tit. 13. & in l. fi. tit. 19. & in l. 6. tit. 27. p. 2.

o cap. Fœlicis de pœn. lib. 6.

p l. ſi vſusfruct. ff. quibus modis vſusfruct.

q l. pupil. §. vrbs ff. de verb. ſign.

bare eſt aratro diffinire. Et Varro ait, vrbem vocari curuaturam aratri, quo in vrbe condenda adhibe ri ſolet: ita in illius ruinam, depopulationemq. eodem inſtrumento vti conueniens erat, cũ nihil ſit tam naturale, quam vnamquanque rem per quaſcunque cauſas naſcitur per eaſdem diſſolui, atque de hac aratri inductione in euertendis vrbib. tradit luculenter Cælius Rodiginus. *a* Atque de ſale aſpergendo non erit in promptu cauſam inuenire, id enim neque iure communi, nec Regio ſcriptum legimus. Vnde ergo hunc ritum effluxiſſe arbitror, nõ quidem ex annalibus, fabulis circulatorijs ſiue nugis, ſed ex ſacris profecto libris: legimus in libro Iudicum, *b* Abimelech vrbem Sichem, propterea quod a ſuo imperio defecerat, funditus diruiſſe, & habitatoribus interfectis ſale aſperſiſſe. Et huius facti fuiſſe credo cauſam ex eo, quod aratrum rerum fere omnium ingenium ad generandũ ſemper eſt procliue, ſalis contra natura effecta eſt, ac non tantum ad non generandum, quam ad erodendũ, conſumendũq. prompta. Ex quibus patet, quibus pęnis crimen læſæ Maieſtatis puniatur, & ratio huius punitionis eſt propter prædicta in prõptu. Quę pęnæ licet non poſſint regularibus accommodari, aliæ pęnæ loco earum ſunt imponendæ, ita, vt vltimum ſupplicium illis dando ſit qualificatum per brachium ſeculare exequendum, cui ipſi poſt degradationem ſunt tradendi.

a Rodigin. l. 14. lect. antiquarũ c. 5.

b Iud. c. 9.

ARTICVLVS III.

Qua pœna ſunt puniendi extrahentes delinquentes a manibus iuſtitię.

RESpondeo dicendo, quod imperatores Archadius, & *c* Honorius deſcripſerunt, quod ſi pro immanitate criminis addictos ſupplicio monachi, vel clerici eripuerint, eorum crimen vindicetur, quod ſi tanta fuerit monachorum, clericorumque audacia, vt in huiuſmodi iniuria potẽter reſiſtant, vel ſe defendant, ad Principem referatur, vt eius authoritate ſecurius caſtigentur. Ex qua lege Gloſſa *d* ibi obſeruat, iudicem laicum poſſe eo caſu in monachos, & clericos animaduertere, & ita dicũt aliqui, quod iudices ſeculares poſſunt Eccleſiaſticos, ita condemnare, & ex eorum patrimonio, & bonis exigere propter delictum hoc. Ita tenet Ioannes Garcia. *e* Sed hanc legem, addictos, eſſe hodie correctam, vt verius, & receptius tenet Gloſſa, *f* & affirmãt Albericus, Angelus, Salicetus, & Fulgoſ. Et probatur, nam leges ſeculares Eccleſiaſticis contrarias, etiam in cauſis publicis, & communibus in re mere temporali, & pecuniaria, abrogatas eſſe tradunt poſt alios Boerius, *g* Nauarrus, Palacius, Gaſpar Stephanus, ergo a fortiori erit abrogata lex *addictos*, ab Imperatoribus ſecularibus lata, cum agat de crimine per monachos, & clericos commiſſo, in quo in perſonas Eccleſiaſticas fullior eſſet laicorum incapacitas. Neque hoc crimen debet a pręlatis regularibus pęna rigoroſa puniri, licet enim aliquando monachi in hoc excedant: at dictus exceſſus non prouenit ex contemptu ſecularis poteſtatis, nec Regiæ Maieſtatis, ſed ex nimia eorum non bene fundata charitate, quæ in hoc caſu, ſicut in alijs operis multitudinem peccatorum.

c l. addictos. C. de epiſc. audien.

d Gloſ. in d. l. addictos. v. vẽdicare. & v. vindicetur.

e Garcia de nobil. glo. 9. n. 10.

f Gl. in v. vendicetur. Alb. Ange. Salic. et Fulgoſ. nu 3. in d. l. addictos.

g Boer. conſ. 31. vol. 1. Nauar. c. 17. nu. 201. et c. 23. n. 120. Palat. in Theolog. contract. l. 2. ca. 2. Stepha. de de ſen. immu. pag. 108.

ARTICVLVS IV.

Qua pęna ſit puniendus Monachus de Rege maledicens.

RESpondeo dicendo, quod Imperatores Theodoſius, Archadius, *h* Honorius, Ruſino pręfecto prætorio reſcripſerunt dicentes, ſi quis modeſtiæ neſcius, & pudoris ignarus improbo, petulantique maledicto nomina noſtra crediderit laceſſenda, ac turbulentus obtrectator temporum noſtrorum fuerit, eum pęnæ nolumus ſubiugari, neque durum aliquid, neque aſperum volumus ſuſtinere, quoniam ſi is ex leuitate proceſſerit, contẽnendum eſt, ſi ex inſania, miſeratione digniſſimũ: ſi ab iniuria, remittendũ. Vnde integris omnib. ad noſtrã ſcientiam referatur, vt ex perſonis hominum dicta penſemus, & vtru prætermitti, an exquiri debeãt, cẽſeamus. Et in quadam partitarũ lege, *i* quaſi ſimilem cõſtitutionem continueri videmus. Atin nouę Compilationis lege, *k* ſequentia proponuntur.

h l. 1. C. ſi quis Imperator. maledixerit.

i l. fin. tit. 2. p. 3.

K l. 3. tit. 4. l. 8. recopila.

Porque algunos malos hombres no temiẽdo à Dios, y oluidando la lealtad, a que ſon tenidos a ſu Señor, y Rey natural, y a ſus Reynos, donde ſon naturales ſe atreuen con malicia a blaſphemar, y dezir palabras injurioſas y feas contra nos. Y nos querẽdos refrenar, y contraſtar eſta oſadia, ordenamos que qualeſquier, que las tales coſas y blaſphemias dixeren contra nos otros, o contra qualquier de nos, y contra la Reyna, o contra nueſtro eſtado real, o contra el Principe, o Infantes nueſtros hijos y contra qualeſquier dellos que ſi fuere hombre de mayor guiſa, y ſtado, que ſea luego preſo por la juſticia donde eſto acaeſciere, y nos lo embien preſo donde quier que ſeamos, para que le mandemos dar la pena, que entendieremos que merece. Y ſi fuere hombre de ciudad, o villa, de qualquier ley, eſtado o cõdicion que ſea, ſi hijos ouiere de benedicion, que pierda la mitad de ſus bienes, para la nueſtra camara, y la otra mitad, que ſea para ſus hijos, y ſi hijos no uuiere, que pierda toda todos ſus bienes, las dos partes para la nueſtra camara, y la otra tercia parte para el acuſador, y de eſtos bienes que aſſi ſe perdierẽ, ſe entiendan ſacadas las deudas, y ſacando el dote, y arras de ſu muger, y ſi el que aſſi blaſphemare fuere Conde, o rico hombre, o cauallero, o eſcudero o otro hombre de gran guiſa, que la nueſtra juſticia del lugar donde eſto acaeſciere haga peſquiſa ſobre ello, y nos embie a hazer relaciõ dello, porque nos lo mãdemos caſtigar.

Y otro ſi rogamos, y mandamos a los Prelados de nueſtros Reynos, que ſi algũ fraile o clerigo, o Ermitano, o otro religioſo dixere alguna coſa de las ſobredichas, que lo prendan, y nos lo embien preſto a recado.

Circa quod notandum eſt primo, quod pœnæ ſupradictæ non ſunt imponendæ, niſi illis, qui improbo, petulantique, & maledico animo verba cõtra Maieſtatem realem protulerint, prout lege *l* dictorum Imperatorum ſatis patet. Vbi gloſſa declarat dicta verba improbo, petulantique, idest, ſuperbo, & inflato. Si enim dicuntur ex quadam leuitate, & inconſideratione, non eſt locus dictis pęnis, Aiunt enim dicti Imperatores, quoniam ſi id ex leuitate proceſſerit, contemnendum eſt, ſi ex inſania, miſeratione digniſſimum, ſi ab iniuria, remittendum. Vnde cum dicti Imperatores in hoc delinquentes ad ſe remittendos decreuerint eo tantum caſu, quo ex iniuria, petulantique animo maledixerint Imperatori, debemus neceſſario intelligere rigorem dictæ legis compilationis in hoc tantum caſu locum habere. Cum eandem ſaltem, ne dicam maiorem benignitatẽ in Regibus Ioanne I. & Henrico III. Caſtellanis, ipſius legis conditoribus, pręſumere

l d. l. vbi gloſ. v. petulanti.

ſumere teneamur, quàm in Theodoſio, Archadio, & Honorio, antiquæ illius legis promulgatoribus. Vnde tenentur religioſi conſiderare, quo animo dicta verba contra Regem proferantur, animum petulantem, & ſuperbum experientur, ſi maledicẽtes ab eis fuerint reprehenſi, & fraterna correctione moniti, & nihilominus in verbis ſuperbis, & inflatis perſeuerauerint: & è contra animum ſyncerum, & leuitate motum indicabunt, ſi ſtatim quod fuerint correpti ad ſe reuerſi, talia dixiſſe pœnituerint.

Notandum eſt ſecundo, quod ſi cõtigerit, quod frater maledicus contra Regiam Maieſtatẽ à Prælatis ſuæ religionis fuerit iudicandus iuxta qualitatem pœnæ in dicta lege nouæ Compilationis appoſitæ, debet iſte delinquens pœna arbitraria puniri, in qua pœna arbitraria imponenda circunſtantiarum debet ratio haberi, quæ in pœnis arbitrarijs infligendis à doctis, & prudentibus iudicibus conſiderantur. Religioſus autem, qui in huiuſmodi delicto fuerit deprehenſus, priuandus erit voce actiua, & paſſiua, & in aliquod monaſterium relegandus, & ſi fuerit prælatus, a ſua Prælatione remouẽdus, ſiquidem non habet alia bona, quibus poſſit priuari.

QVAESTIO XXXIV.

De correctione fratrum, quantum ad pœnam homicidij imponendam, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur quatuor.

1 *Qua pœna ſunt puniendi religioſi homicidæ.*
2 *Qua pœna ſint puniendi ſubditi, qui manus violentas in prælatos ſuos iniiciunt.*
3 *Si in aliqua religione ſtatuatur, ut qui vulnerauerit fratrem tali pœna puniatur, quomodo huiuſmodi ſtatutum ſit intelligendum.*
4 *Qua pœna ſint puniendi venefici.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna ſunt puniendi Religioſi homicidæ.

REſpondeo dicendo, quod homicidium inter grauiora, & horribiliora crimina cõputatur, vt notat Abbas, *a* ideo clericus homicida eſt deponendus, vt ex quodã Canone *b* patet, quod eſt ex Canonibus Apoſtolorum. Quod cõiter intelligitur in quocunq; homicidio per clericum facto, præcepto, cõſilio, lingua, exhortatione, vt notat quædam Gloſſa *c*, & poſt depoſitionem detrudẽdus in monaſterium, vt probatur in iure *d*, & tenet Anania, & multos allegando Bernardus Diaz de Lugo, qui aduertit, quod licet in iure diſponatur, quod clericus, qui conſilio tantũ homicidium perpetrauit, eadem depoſitionis puniatur pœna, qua & occidentes actu puniuntur: tamẽ nemo dubitat, in retruſione, non ita diuturna pœna puniendum eſſe conſilium præbẽtem, ſicut verè occidentem. Intelligenda eſt etiam ſupradicta pœna, quando iniuſtè, & voluntariè eſt homicidium commiſſum, prout tradit Hoſtienſis. *e* Præterea clericus homicida priuandus eſt beneficio, quod habet cũ homicida nõ ſit priuatus ipſo iure beneficio, prout

a *Abb. in c. cum contingat col. 6. de foro cõp. c. quæſitum de tẽpor. ordin.*
b *ca. presb. 81. diſt.*
c *Gl. in c. ſicut dignum de homicid. in §. clericos. v. verſi.*
d *c. cum non ab homine iuncto cap. tua de pœn. Anan. in c. 1. col. 3. n. de presb. qui filios occid. Lug. in ſua pra. c. 94. tit. homic. num. 1.*
e *Hoſt. in Sũ. de homic. §. qua pœna. verſic. & hoc intellige.*

tenet communis ſecundum Nauarrum, *f* Alciatũ & Couarruuias.

Ex his poſſumus indagare, qua pœna ſint plectẽdi religioſi hoc crimen committentes occidendo alium religioſum, præcipuè ſuum Prælatũ, qui non dicentur ſimpliciter homicidæ, ſed fratricidæ, & parricidæ, concludit enim Abbas *g* poſt Petrum de Ancharrano, quod clerici parricidium committentes, vel alias homicidium enorme perpetrantes, vt ſi Epiſcopum occiderent, deberent deponi, & tradi ſtatim Curiæ ſeculari non expectata incorrigibilitate. Et Alciatus *h* ait opinionem iſtã ſæpiſſimè in practica fuiſſe receptam, eamq; communem eſſe fatetur Ludouicus Corraſius, *i* & Couarruuias, qui Couarruuias ſequutus Bernardũ Diaz de Lugo contrariam opinionem amplectitur, quã appellat cõem Petrus Placa, *K* cui ſuffragatur q̃dam Decretalis, *l* quæ in principio docet in omni crimine quantumcunque graui ſecularem iudicẽ non poſſe clericos punire, eos tamen eſſe deponendos, & ſi incorrigibiles fuerint, ſeculari brachio eſſe tradendos. Ecce Romani Pontificis aptiſſimum teſtimonium, ex quo manifeſtè cõſtat, quod etiam ob crimen enorme, niſi acceſſerit pertinacia, & incorrigibilitas, traditio fieri non debet, & hanc opinionem, vt veriorem, & magis conſentaneam pietati Chriſtianæ teſtatur Nauarrus, *m* contrariorũ rationibus reſpondens. Verum eſt tamen, quod in praxi contraria opinio in his Hiſpaniarum partibus fuit ſecuta in caſu quorundam religioſorum, qui prouincialem ſuum ſuffocauerunt, & comprehenſi à quodam Archiepiſcopo Hiſpalenſi Sanctę Romanæ Eccleſiæ Cardinale authoritate Pauli III. eos maxima de[illegible]eratione præhabita depoſitos & degradatos tradidit brachio ſeculari, à quo fuerunt condemnati, vt furca ſuſpenderẽtur, & de facto fuerunt ſuſpenſi. Sed hoc contigit, quia prælatus cõuentualis, & dicti fratres contra prædictũ Prouincialẽ conſpirauerunt, & cum maximo ſcandalo ipſum occiderũt. At dicta Bulla Pauli III. maximè facit pro opinione Bernardi Diaz de Lugo, ſecuta à Couarruuias, in eo. n. breui Pauli III. dicto Archiepiſcopo, & ipſis aſſociatis virtualiter concedit Paulus III. facultatem ad hoc, ut ipſi fratres vltimo afficiantur ſupplicio. Ait enim, quod ipſe, neque ei aſſociati incurrant aliquam pœnam Eccleſiaſticam, & cenſuram, etiam ſi ad vltimum ſupplicium ſit deueniẽdum. Et inſuper ait Paulus III. in eodem Breui. *Volumuſque, vt ſi locus ſit degradationi, & traditioni Curię ſeculari, tu vel Catholicus Antiſtes per te eligendus cum duobus alijs Epiſcopis, & vſque ad degradationem procedere valeatis.* Ecce quò in dictis verbis conceſſit Paulus III. vt ſi atrocitas delicti appareret, morti dicti parricidæ traderentur. Ex quo colligitur, in iure cõi contrariũ eſſe verius, vt ſcilicet, licet ſit crimen atrox, minimè gẽtium delinquentem poſſunt prælati regulares tradere brachio ſeculari, ſi enim iure cõi id poſſent non expectata incorrigibilitate, & in hoc caſu à ſortiori poſſent, cum hoc fuerit horrendum delictũ, & ſi inultum remaneret, vt oportebat, regimen religionum detrimentum pateretur, quam profeſſores in virga ferrea neceſſe eſt aliquando regere, & metu alicuius ſimilis criminis Prouinciales, & Prælati conuentuales ab hoc unico remedio abſtinerent. Et ſic dicit Paulus III. in dicta Bulla, *Ne ſic tam horrendum facinus impunitum remaneat, alia ſimilia & deteriora perpetranda inuitentur.* Et ſic conceſſit Pius IV. ordini ſancti Hieronymi, ut ad triremes poſſint fratres relegari, qui commiſerint delictum, cui in ſæculo pœna mortis correſpõdet, prout in 1. tomo latè diximus.

f *Nau. in man. c. 27. nu. 249. & in c. quando exc. cep. 9. de reſcr. Alc. in d. c. cum non ab homine nu. 6. de iud. Clemen. ſi furioſus 2. p. §. 3. num. 6.*
g *Abb. in c. at ſi clerici in princip. de iud. col. pen.*
h *Alcia. in d. c. cum non ab homine, nu. 22.*
i *Corr. in prac. cri. fol. 240. nu. 5. Cou. l. 2. vari. c. 10. nu. 7.*
K *Placa libr. de delict. c. 23. nu. 43.*
l *d. ca. cum non ab homine.*
m *Nau. tit. de priu conſ. 17.*

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS II.

Qua pęna ſint puniendi ſubditi, qui manus violentas in prælatos ſuos iniiciunt.

RESpondeo dicendo, quod vbicunq. prelati à ſubditis fuerint inuenti, ſiue in communitate, ſiue extra communitatem debent tueri. Vnde ſecundum Titum Liuium. *a* & Bodinum, & alios reſpublica pro ſecuritate magiſtratuum deponebat, quod caput eius, q tribuno plebis, aut iudici detraheret, Deo Ioui ſacrificaretur, & ſecundū Iuriſconſultum *b* Arrium Menādrum, qui manus intulit præpoſito, capite puniendus eſt, quod dictū notant Baldus, *c* Iaſon, Felinus, Puteus, Follerius, Aufles, Placa, qui declarant, quę ſit pęna capitalis, qui defendunt milites manus violentas in ſuum iudicem iniicientes, aut alapam correctori ſuo dantes capite eſſe puniendos, qui enim ipſos offendit principem offendit, prout tradunt Franciſcus Lucanus, *d* Conradus, Aufles, Lucas de Penna, & Caſſaneus.

Quod confirmatur ex Ariſtotile *e* dicēte, ſi quis magiſtratum gerens percuſſerit quempiam, non decet eum repercuti, & ſi quiſpiam eum, qui magiſtratum gerit, percuſſerit, is non ſolum repercutiendus eſt, verum etiam ſupplicio afficiendus. Atrocitas autem huius delicti conſideratur, quando correctori, & eius vicem gerēti, libellos infamatorios, & alia ſigna iniuriæ, & contumeliæ publicè imponunt, prout ordinatur in quadam lege *f* Partitę, & tradit Placa.

Ex his quæ dicta ſunt circa pęnas debitas contra percutientes correctores & magiſtratus in ſecularibus, licet indagare qua pœna ſint afficiendi in religionibus, qui priorem aut ſuperiorem guardianum, aut vicarium percuſſerint. Si enim percuſſio eſt enormis, videtur quod poſſunt à religione eijci, cum huic delicto in mundo pęna capitalis correſpondeat, qui enim offendit vicarium Epiſcopi, dicitur offendere ipſum Epiſcopū, vt dicitur in iure, *g* & qui offendit viceregem, eadem pœna punitur, qua, qui offendit Regem, caſtigatur, quod idem de offendente Nuntium iudicis, tradit Gregorius Lopez. *h* At ego licet ſupradicta pęna plectendos eſſe affirmem eos, qui priores, aut Guardianos grauiter percuſſerint nunquam tamē potui ſubſcribere ſententiæ eijciendi à religione monachum, eo quod percuſſerit grauiter vicarium conuentus. Primo quia nō tantus honor debetur vicario, ſicut principali, ſed debetur illi honor, in quātum repreſentat principalem, prout tradunt Alexander, *i* Iaſon, Decius, Conradus, Eueradus, Oroſcus. Secundo quia non debet fieri argumentū de vicem tenent. b. correctorum, & vicarijs Epiſcoporū, ad vicarios guardianorum, vicem enim tenentes correctorum fulminant proceſſus, proferunt ſententiam. & iuriſdictionem habent amplam, ſecundum quod iure eſt ſtabilitum, vicarij etiam Epiſcoporum ſunt iudices veri, & habent dignitatem, & obtinent ampliſſimā iuriſdictionem, vt ex ſacris Canonibus *k* patet. At vicarij Guardianorum non eam habent iuriſdictionem, neque habent dignitatem, neque poſſunt excommunicare, & nullam omnino in ipſis inuenio iuriſdictionem, niſi quando propter longam abſentiam guardianorum, vt præſidentes à patre Prouinciali conſtituuntur, vnde ſicut eis non debetur tantus honor, ſicut debetur Guardianis, ita hi, qui manus in eos iniiciunt, non merentur tantam pœnam quanta correſpondet his, qui manus violentas in guardianos iniiciunt, quod confirmatur, non enim committit proditionem, qui offendit locum tenentem, ſicut qui offendit præſidentem quarundam ciuitatū iuxta quandam recompilationis legem. *l*

Neque ego puto eiici poſſe à religione monachum, qui diffinitorem eius prouinciæ grauiter percuſſerit, licet enim, qui percutiunt iudices collaterales regum, & eorum conſiliarios pęna capitali puniantur, vt colligitur ex iure, *m* & tradunt Gregorius Lopez, Boetius, Gigas, & ſingulariter Andreas de Iſernia, Capicius, Didacus, Perez, Bartholomæus, Philippus, & Caſtanens, attamen diffinitores non concludunt negotia in religionibus, vt cōſiliarij regum in ſuis tribunalibus, conſiliarij enim regum cum ſigillo regali, & in nomine regis multa præcipiunt, & cauſas decidunt pro tribunali ſedentes, at diffinitores non habent ſigillū generalis, aut prouincialis, vt cauſas diffiniant, ſed ſolum aſſiſtūt in conſultationibus habentes in his votum conſultiuum, & deciſiuum reſpectu e rum cauſarū, quæ ſecundum conſtitutiones religionum ſiue eorum voto decidi non poſſunt, & ideo iura loquentia de regis conſiliarijs, quo ad ſubiectam materiam, ad diffinitores ordinum minimè ſunt extendenda. Verum eſt tamen, quod grauiori pœna ſubiici debent fratres illis aliquam iniuriam irrogantes propter reuerentiam ipſis debitam ratione præeminentiæ, quam a conſtitutionibus habent, quod arbitrio iudicis eſt relinquendum.

ARTICVLVS III.

Si in aliqua religione ſtatuatur, vt qui vulnerauerit fratrem, tali pęna puniatur, quomodo huiuſmodi ſtatutum ſit intelligendum.

REſpondeo dicendo, quod tale ſtatutum nō intelligitur de modica ſciſſura, argumēto cuiuſdam legis, *n* & probatur ex dicto Baldi *o* aſſerentis, quod modicum vulnus nullum habet in ſe delictum, facit, quod tradit Panormitanus *p* dicens, quod ſtatutum pœnale loquens de ſanguinis effuſione, non habet locum in modica vel minima; & ſic videmus quod pro modica re non datur in integrum reſtitutio, vt dicitur in quadam lege, *q* nec in locatione modica res attenditur, vt in alia lege *r* continetur, nec pro modico fit reſciſſio contractus, vt tenet Baldus, *s* nec modica res vitiat contractum, quod multis alijs exemplis probat Albertus Brunus Aſtenſis, *t* quod maximè debent prælati regulares notare, ne circa ea, quæ ſunt leuia, nimis rigoroſi extendantur, aliquibus breuibus à ſede Apoſtolica emanatis implicati, quorum occaſione religioſi ignari aliquando ſcrupulis agitatur ſuper rebus nimis ſcrupulizantes, & communitatem conturbantes, licet enim Summi Pontifices in his generaliter loquantur, ſunt tamen rationabiliter limitandi, vt eorum pęnales conſtitutiones in minimis frangentes minimè comprehendant, non enim mihi poſſum perſuadere quod guardianus admittens feminas deuotiſſimas intra clauſtrum monaſterij ſtatim ad ianuam, vt alias partes poſſint intueri in pęnas conſtitutionis Pij Quinti maximè plectentis feminas intra dicta clauſtra admittentes incidant, non enim credendum eſt Pontificem Maximum pietate plenum, & prudentia in deſiniendo proptectum portātem in ſcrutinio pectoris ſui omnia iura velle

a Liui. li. 3. Bodin lib. 3. de repub. cap. 5. pag. 264. in fin.
b l. omne delictum. ff. de re militari.
c Bal. in c. a. 1. § iniuria in princ. de Pace iur. fir. Iaſ. in l. qui iuriſdict. col. 1. ff. de iuriſd. omn. iud. Felin c. ex litteris n. 22. & 23. de conſt. Put. de ſyndic. v. pęn. c. 20. n. 2. fol. 165. Marāt. de ord. iud. 1. d. nu. 53. Follerin pract. 7. p. n. 6. pag. 385. Aufl. c. 20. præſtorum gl. remediando in fi. Placa de delictis li. 1. c. 6. nu. 3. pag. 43.
d Luca in tra. de fiſco in rubr. de crimin. laſæ Maie. nu. 10. Conra. in templo iud. l. 10. ca. 11. § 4. nu. 11. Aufl. in c. 1. prætorū gl. ſierra n. 4. Penna in l. oēs ſtationary. C. de cohortalis lib. 12. col. 2. Caſſad. de gloria mūdi. 7. p conſideratione. 10. poſt medium.
e Ariſto. lib. 5. ethic. c. 5.
f lib. 6. tit. 9. p. 7. Placa vbi ſu. c. 3. pa. 39.
g l. oſſa. ff. de relig. & ſu. fun.
h Greg. l. 131. 1. p. 2. gl. 5.
i Alex. in l. ſed ſi. §. ſēp. in prin. ff. de inius vocā. vbi Iaſ. num. 6. Dec. in cu. ſant è col. 1. de of. dele. Con. in tēp. iudi cū l. 1. c. 6. §. 1. n. 14. Euer. in lo cis v. ac tanquā ſeu reſpectiuus. 9. 612. Oroz. in l. Tolet. col. 590.
k Tu. de vicario Epiſc.

l l. 2. tit. 22. lib. 8. recop.
m l. quiſquā. C. ad le. Iul. Maie. Greg. l. 1. v. ade la 7. tados. tit. 2. p. Boer. in tra. de ſeditio. p. 7. n. 36. Gig. de leſa Maie. l. q. 14. n. 14. Iſer. in ti. qua ſint regalia v. bona commit tentis. cri. laſæ Maieſt. Capic. deciſ. 130. n. 11. Perez in l. 39. tit. 19. gl. matar al alcalde. l. 8. ordinamento p. 389. col. 1. Philip. an trac. de los conſetcros diſ. 7. priu. 8. fol. 50. n. 4. et 5. Caſſa. de glor. mundi. 7. par. conſ. 13.

n l. 1. §. ſciendū. ff. ſi p. diū. C. de adilit. edict. q. 3.
o Bal. in l ſi p ç
p Pan. in c. propoſuiſti de conſe. Ecc. vel alt. c. pro illorum in fi. de ſen. excom.
q l. ſcio ff. de in integ. reſtit.
r l. ſi quis conductionis. C. locat.
s Bal. in authē. qui rem 2. nota. 4. de ſacr. Eccl.
t Aſten. de ſta. ar. 9. a num 99. vſque ad n. 115.

Digitized by Google

velle tam rigoroſis pęnis affici, niſi delictum committentem. Hunc autem guardianum in hoc minimè delinquentem puto delictum minime commiſiſſe,& de ſimilib. ſimile erit iudicium, quod ad multa notandum eſt.

ARTICVLVS IV.

Qua pęna ſint puniendi venefici.

RESpondeo dicēdo, quod clericus, qui veneno quempiam occidit, præter quam quod in pęnam homicidij (de qua ſupra articulo ſuperiori) incidit, quia verò grauius delinquit, quā ſimplex homicida, dignè poſt depoſitionem grauiori detruſione, & longiori puniendus eſt, plus eſt enim hominem veneno necare, quam gladio, vt in quadā lege *a* cōtinetur. Vnde dicit Baldus, *b* quod qui veneno occidit, dicitur proditoriè occidere, & vt cōmunem allegādo aliquos ſequitur Bernardus Diaz de Lugo *c* qui credit, quod propter execrabile delictum, quod clericus, qui venenū emit, vt daret alicui, tamen parauit, & per eum non ſtetit eadem pęna puniatur, ac ſi dediſſet, quod eius additionator Salzedo *d* intelligit, cum quia ad actum proximū acceſſit, & quia venenum propinauit, ſed venenatus adhibitis medicamentis mortem effugit: tunc enim pęna ordinaria eſt puniendus, prout explicat Couarruuias, *e* non vero quando tentat aliquem veneno occidere, & eadem causa venenum emit, ſed non propinauit, quia fortè pęnituit, aut fuit impeditus, tunc enim pęna extraordinaria iudicis arbitrio eſt plectendus. Vnde illa regula, quod conatus ad effectum minime productus non punitur, intelligenda eſt de conatu remoto, vt is non puniatur pęna ordinaria criminis, ſed extraordinaria: eſt tamen notandū, quod ſiue ſit conatus propinquus, ſiue remotus, ſi ad effectum minimè producitur, non punitur cenſuris Eccleſiaſticis.

a *l.1.C.de maleſic.& math.*
b *Bal.in l.nemo.C.de ſum Trinit.*
c *Lugo in prax. c.95.*
d *Salz.ad d.c. 95.v.ac ſi dediſſet.*
e *Cou.in Clem. ſi furioſus 2.p. relect.n.11.*

Aduertendum eſt circa hoc, quod Sixtus V. Romæ incarnationis Dominicæ anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo quarto Kal. Decembris Pontificatus ſui anno quarto edidit quandā conſtitutionē, in qua diffiniuit. *Aduerſus quaſcunq. perſonas ſeculares. Eccleſiaſticas, & quorumcunq. ordinum regulares, qui veneneſis medicamentis potionibus, vel alijs modis abortus matur, ſiue immaturi animati, ſiue inanimati fętus eiectionem procurauerint, vel venena, aut potiones, ne mulieres concipiant, propinauerint, vel conſilium praſtiterint, deponendi, et degradandi ſunt a iudicibus Eccleſiaſticis, ac curia ſeculari poſtea tradendi, vt capitalem pęnam patiantur, & ipſo facto excommunicauit, reſeruando abſolutionem ſedi Apoſtolica.*

Circa quam conſtitutionem eſt notandū, quod Gregor. XIV. an. Dñi milleſimo quingēteſimo nonageſimo primo pridie Kalen. Iulij Pōtificatus ſui anno primo conſtitutionem Sixti V. in hunc modū moderatur, ita vt dicta excōmunicatio ſibi, & ſucceſſoribus ſuis reſeruata quilibet confeſſor approbatus ab ordinario, & ad hoc deputatus poſſit ab ea in foro conſcientię tantum abſoluere, in foro vero exteriori innuit Sūmus Pōtifex in dictis verbis, *in foro conſcientia tantum*, qđ non valebit talis abſolutio, & per cōſequens ad Summū Pontificē, cui per Sixtum V. reſeruata eſt, in foro exteriori pręfata abſolutio pertinebit. Verum eſt tamen, qđ prælati regulares per eorum priuilegia in foro exteriori poſſunt ſuos monachos, & moniales de hoc crimine conuictos abſoluere: licet enim priuilegia regularium, quoad hoc fuerint per Sixtū Quintum reuocata, & per Gregor. XIV. non fuerint reualidata (prout in primo tomo diximus) & per conſequens videatur ipſos prælatos non poſſe in foro exteriori à præfata abſoluere excōmunicatione, nunc autem cum ſanctiſſimus Dominus noſter Clemēs, VIII. anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſeptimo Pontificatus ſui anno ſexto, ex certa ſcientia confirmauerit priuilegia fratrum minorum de obſeruantia, monialiumque S. Claræ, necnon de pęnitentia nuncupatorū ordinibus per Summos Pontifices conceſſa in Bulla, quæ incipit, *Paſtoralis officij*: data ad inſtantiam Patris fratris Ioannis Baptiſtæ Moles, Commiſſarij Generalis in Romana Curia vltramontanæ familiæ prędicti ordinis de obſeruantia dicens.

Nos igitur, qui omnium votis, praſertimq. illorū, qui ſub ſuaui religionis iugo diuinis laudib. & Chriſtiana religionis augmento incumbentiū perſonarū tranquillitati, & cōmoditati conſulunt libēter annuimus, eaq. fauoribus proſequimur opportunis huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, quacunque pręmiſſa, ac oīa, & ſingula alia priuilegia, immunitates exēptiones, libertates, prarogatiuas, fauores, conſeruatorias, declarationes, facultates, diſpenſationes gratias, cōceſſiones, indulgentias, & indulta ſpiritualia, & tēporalia, etiam per modū communicationis, & extēſionis inter ſe, & cū alijs ordinib. mendicantibus, & nō mēdicantibus, eiſdē fratrum Minorū regularis obſeruātia, et S. Clara, & de pęnitentia tertio ordinib. etiā in congregatione ſub triū votorum ſubſtantialiū profeſſione, et eorum ſuperiorū ordinis minorū regularis obſeruantia huiuſmodi obedientia degentibus, ipſorūque ſuperiorū fratrib. monialibus, ſororib. ac vtriuſque ſexus, etiam ſingularibus perſonis necnō monaſterijs domib. Eccleſijs, & locis quibuſcunq. in genere, et in ſpecie, etiā per ſolum ſignaturam, etiā viuę vocis oraculo, vt pręfertur, aut alias per eoſdē Romanos Pontifices pradeceſſores noſtros, ac nos, & ſedē pręd. ſtam ſub quacunq. forma, & expreſſione verborū cōceſſa, ac etiam iteratis vicib. approbata, necnon omnibus, et ſingulis in eis forſan cōtētis clauſulis decretis, & declarationibus quibuſcunq. ac ſingulas deſuper etiam plurib. vicibus confectas literas, & in eis contenta, & inde ſequuta quacunq. illorum omniū tenores et formas, datas effectas, & decreta in illis appoſita, ac ſi de verbo ad verbū infererentur, et in his eſſent inſerta praſentib. pro ſufficienter expreſſis habētes dicta authoritate Apoſtolica tenore praſentiū ex certa ſcientia in his omnibus, quibus decretis Concilij Tridentini nō aduerſentur, ſaluis etiam decretis a nobis in fauorē fratrum reformatorum conceſſis, approbamus et confirmamus, ac innouamus perpetuaque roboris firmitatē obtinere, & firmiter obſeruari. Hæc Clemens Octauus, cuius literas vidi ſub ſigillo authentico. Ex quibus colligo per eas eſſe reualidata priuilegia à Sixto Quinto reuocata.

Quod probatur ex tenore dictarum literarum, cum in his confirmentur priuilegia minorum ex certa ſcientia. Pro qua probatione nota ſecundum Doctores, *f* communiter, quod cōfirmatio eſt duplex. Prima eſt in forma communi, ſecunda eſt ex certa ſcientia, hæc autem confirmatio ex certa ſciētia inter alia vnum operatur, ſcilicet, quod validat inualidum, & reuocatum, & habet vim innouationis, vt in iure *g* notatur. Probatur pręterea ex dictis literis ſanctiſſimi Domini noſtri, ibi, in quibus decretis Concilij, & ibi, ſaluis etiam decretis, excipiēdo enim decreta, in quibus aliqua priuilegia reuocantur, innuit clare reualidare, & innouare priuilegia alijs conſtitutionibus reuocata.

f *DD. in cap. ex frequentib. de inſti. & in cap. qua diuerſitate de conceſſione prab. & in tit. de confirma. vtili. vel inutili.*
g *c. 1. de tranſac. c. quoties de pactis.*

Aduertendum inſuper, quod Gregorius XIII. in præfata moderatione diffinit, quod quoad

pęnas

Digitized by Google

pænas procurantiũ aborſum fœtus inanimati, aut exhibentium mulieribus, vel ſumentium venena ſterilitatis, aut quocunque modo conſiliũ, aut auxilium, eis dantium in prædicta conſtitutione contentas reduxit ad terminos iuris communis, & ſacrorum Canonum, & Concilij Tridenini diſpoſitionem, ac ſi ipſa conſtitutio in huiuſmodi parte nunquam emanaſſet, vnde modo, qui deformat embrionem inanimatum, non eſt irregularis, vt in ſacris Canonibus *a* determinatur, nec eſt irregularis, qui propinat mulieri, aut viro potum, quo eis generandi facultas impediatur, vt in eodem iure *b* probatur. Nec qui prægnantem abortiri facit, antequam fœtus anima rationabili animetur vt probant Canones. *c*

a c. ſicut literarũ de hom. c. q̃d vero c. Moyſes 2. q. 2.
b c. ſi aliquis de homic.
c c. ſicut ex tuorũ de homicid.

Secundo eſt notandum, quod Concilium Tridentinum non concedit licentiam Epiſcopis ad diſpenſandum in irregularitate, procedente ex datione potus venenoſi, quo creatura animata abortitur, cum hoc ſit pluſquam homicidiũ voluntariũ ſcilicet, homicidium calificatum. Vnde ſi aliquis huiuſmodi potum propinauerit, quo fœtus formatus, & animatus de facto perijt, non poteſt Epiſcopus in eius irregularitate diſpenſare, neque prouinciales ordinum mendicantiũ poſſunt cũ ſuis ſubditis in hoc diſpenſare, virtute cuiuſdam breuis a Martino V. Benedictinis conceſſi, licet enim conceſſerit prælatis prædicti ordinis, vt poſſint diſpenſare in irregularitate procedente ex homicidio voluntario dummodo ſit occultum, (prout in primo tom. *e* late dictum eſt) at in hoc caſu non poſſunt diſpenſare, quia in priuilegio Martini V. conceditur prædictis prælatis facultas ad diſpenſandum in homicidio voluntario occulto, & ille, qui habet facultatem ad diſpenſandum in homicidio voluntario, non habet facultatem ad diſpẽſandum in homicidio calificato, cuiuſmodi eſt occidere cum veneno creaturam animatam ipſi tollendo vitam tẽporalem, & vitam æternam, quam in Chriſto regenerata, ſi naſceretur, poterat adipiſci prout in ſimili tenet Nauarrus. *f*

d Con. Tri. ſeſ. 24. c. 6. de refo.
e 1. to. q. 24. 19.
f Nau. l. 5. cõ. 4 de homi. conſ. 4.

Vltimo eſt notandum circa dictam conſtitutionem, quod ſolũ moderatur a Gregorio XIV. quoad gladium eccleſiaſticæ diſciplinæ, id eſt, quoad cenſuras poſitas contra procurantes aborſum fœtus inanimati, aut exhibentes mulieribus, vel ſumentes venena ſterilitatis, aut quocunque alio modo auxilium, vel conſilium ad id dãtes, vt patet clare ex litera eiuſdem breuis, non vero moderantor alia in ipſa conſtitutione contenta contra procurãtes aborſum fœtus animati, aut fauorem, aut auxilium, & conſilium ad id dantes, vt patet ex verbis eiuſdem conſtitutionis Gregorij XIV. ibi. *Nõ obſtantib. eadem prædeceſſoris noſtri conſtitutione quã quo ad reliqua omnia præter contenta in hac noſtra conſtitutione, in ſuo robore omnino permanere volumus.* Ex quibus ſequitur, quod procurantes huiuſmodi aborſum, ſi ſequatur effectus, ſi clerici ſunt a iudicibus eccleſiaſticis degradandi, & curiæ ſeculari tradendi, quantum enim ad hoc nõ video conſtitutionem Sixti Quinti per Gregorium XIV. neque per alium Summum Pontificem reuocatam.

QVAESTIO XXXV.

De correctione fratrum quoad pœnam imponendam dilapidatoribus bonorum monaſterij, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *QVa pœna puniatur dilapidator bonorum monaſterij.*
2 *Vtrum monachi poſſint conſpirare contra Abbatem bona monaſterij lapidantem.*

ARTICVLVS I.

RESpondeo dicendo, quod quæ ſit imponẽda pœnæ Monachis dilapidatoribus bonorum monaſterij, dilucide ex clericorum vindicta manifeſtari poteſt, nam clericus decoctor ex beneficij iure ipſiuſq; adminiſtratione dijciuntur infamiæ que nota inuritur in perpetuum, vt colligit Archidiaconus, *g* & tradunt Anto. & Abb. Vnde huiuſmodi Monachi decoctores omni debent dignitate ſpoliari, omni adminiſtratione in perpetuum priuari, atque ad infamiæ notam carceri mancipari, hoc autem ordine debent iudices procedere in punitione huiuſmodi delicti, primo ſuſpitione vigente, vel infamia prouulgata debet ipſius, vel infamiæ, vel ſuſpicionis proceſſus (vt aiũt) inſtitui. In quo ſane conficiendo ſummarie, nullaque ſcriptura eſt progrediendum, ne reus id ſciens cauſæ veritatem labefactare quoquo pacto conetur, vt bene adnotauit Iacobus de Belon *h* quem ſequitur Panorm. Cumque de infamia, vel ſuſpicione tametſi leui cõſtat ex adminiſtratione remouebitur. Poſt hac de decoctionis veritate aliũ cõſcribere proceſſum iudex debet in quo de bonorum decoctione conuincatur, pœna etiam ſupra dicta punietur, vt ex eiſdem authoribus habetur aſſentiturque Bernard. Diaz de Lugo. *i* In quo crimine duo ſummopere animaduertenda cenſeo. Primum quod propter ſolam ſuſpicionem, ab adminiſtratione is, contra quem fit inquiſitio, remoueri poteſt, ſecundum quod ad huius criminis declarationem quilibet auditur accuſans, licet in primo ſint admittendi quorum dare agitur, ita Hoſt. *k* & Antonius. Hæc autem omnia iudicis arbitrio pro rerum, perſonarum, criminumque ratione tẽperanda eſſe ſentit Panorm. *l*

g Arch. in c. vbis & in c. vlterã. 12. q. 2. An. in c. venerabilis de of. deleg. & ĩ c. licet Hely. de ſimo. Abb. d. c. venerabili.
h Iacob. de Bel. in Auth. vt iudſine quo ſuffra. §. neceſſitate Pano. ind. c. venerabili. n. 8. in fi.
i Lug. ĩ ſua practi. c. 71.
k Hoſt et An. ĩ d. c. licet Hel.
l Pan. in d. c licet Helij.

ARTICVLVS II.

Vtrum Monachi poſſint conſpirare contra Abbatem bona Monaſterij dilapidantem.

REſpondeo dicendo, quod Archidiaconus, *m* Petrus de Ancharano, & Philippus Francus quærunt an Monachi, qui videntes ſuum monaſterium in temporalibus labi ex dilapidatione Abbatis, iurauerunt ſimul ſe iuuare, & defendere poſſe tam contra Abbatem quam contra aliam quamcunque perſonam monaſterium deſtruente, dicantur coniuratores a iure reprobati, vbi concludunt, quod ſi ex cauſa de præſenti & communi contra prælatum & ſuperiorem, & quia iam dilapidabat & male tractabat perſonas, & bona

m Arc. Anch. Franc. in c. cõſ. de uer. ſign.

monaſterij, quod poſſet fieri prædicta conuentio. Sed ſi contra ſuperiorē nihil apparet de præſenti iniuſtū, vel præſumptum, quod nunc non licet ſubdito coniurare, vel conſpirare contra prælatū, cum hę conuentiones alliciant ſubditos ad peccandum & ad iurgia, quæ licet per ſe non ſint mala, tamen quia malū ex his ſequi poteſt, reprobantur a iure, *a* & tenet Lucas de Penna, Alexander de Iſernia, Cardinalis Alexandrinus, Doctores, & Bartolus, Baldus, & tradit Nicolaus Boerius.

a c. & ſi Chriſtus de iur. iur. Luc. de Pena. ī l. magiſtros col. vlt. de profe. & medi. Iſer. et Alex. de pace. iur. fir. § cōuenticu. dd. in l. per iniquū, C. de iuriſ. omn. iud. Bar. ī l. ſi ff. de colleg. illic Bald. conſ. 130. Boer. i tra. de ſedi. prop. n. 8

QVAESTIO XXXVI.

De correctione fratrum quoad pœnam imponendam reuelantibus ſecreta ſacramentalia, aut naturalia, in articulos quatuor diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 *QVa pęna puniatur confeſſor peccata confeſſa detegendo.*
2 *Qua pœna puniātur religioſi aperiētes literas obſignatas, eaſq. aduerſario mittētes oſtendentes.*
3 *Qua pœna debent puniri religioſi ſecreta ordinis intra, & extra ordinem reuelantes.*
4 *Vt. ū excuſentur a pęnis aperiētes literas obſignatas eas aduerſarijs ad eorū defenſionē oſtēdētes*

ARTICVLVS I.

Qua pęna puniatur confeſſor peccata confeſſa detegendo.

RESpondeo dicendo, quod ſacerdoti, qui ſibi peccata confeſſa ſingula detegit verbis, vel ſignis inuito confeſſo, aut non permitte e, imponitur grauis pœna in quadam Decretali. *b* Quibus pęnis punitur is, qui reuelat confeſſionem, cuius eſt tantum interpres, & is, qui caſu tantum audiuit, & is, qui latēter abditus peccata auſcultauit, & ea manifeſtauit, & is, qui dimidiam delictorum confeſſionem cum audiſſet, abſolutionis beneficium minime contulit, vt tenent Sylueſter, *c* Antoninus, *d* & Soto Extraordinarijs autem pęnis afficiūtur illi, qui dicūt, talis habet peccata, a quibus eum abſoluere non potui, vel audiui eum & non abſolui, hic enim vt cōfeſſionis detector puniēdus eſt, ita Antoninus. Pœna autē dictæ Decretalis cōprehendit eos, qui ſingula peccata manifeſtant, non aūt illos, qui vniuerſam confeſſionē in generali nullo in ſpeciali reuelato peccato ſidapetiunt Aduertēdum tamen, quod Bernardus Diaz de Lugo *e* addit dicens, quod ſacerdoti famę bonę & honeſtæ vitæ dicenti, ſe habuiſſe veniam pœnitentis ad manifeſtandā confeſſionem credi debet cum actus veniæ ſecreto fieri ſoleat, & nullo interueniente teſte ad hoc ſaltem, vt trāſferat onus probandi in aſſerentē ſine venia ſe manifeſtaſſe, Hæc ille referēs Lappū. *f* De quo crimine nullam poſſe dari certam Doctrinam, & rationē aſſerit, ſed potius qualitas confeſſoris, & pęnitentis coniecturā augebit, aut minuet. Conſtituta vero ordinaria in eum pęna eſt, vt omni munere, ac dignitate ſpoliatus in arctū cœnobium ad agendam perpetuam pęnitentiam detrudatur, vt in dicta Decretali continetur, de quo videndi ſunt Nauarrus, *g* Gregorius Lopez, & Salzedo, & Couarruuias, & Antonius Gabriel.

b c. oīs vtriuſq; ſexus de pen. & remiſ.

c Syl. v. cōfeſſio D. Ant. 3. p. tit. 17. c. 22. § 1. & 11. Soto de te. ē. ſecr. mem. 3.
d Ant. vbi ſup.
e Lugo in prac. c. 109. nu. 4.

f Lap. alleg. 94.
g Na. in c. Sacerdos. n. 120. Greg. Lop. in l. 35. ti. 4. p. 1. ve. encarcelad. Salze. in c. 109. ve. detrudatur Co. in 4. p. 2. ca. 8. § 12. n. 10. Gal 1 con. opi. § com. 3. de teſt.

ARTICVLVS II.

Qua pęna puniantur religioſi aperientes literas obſignatas, eaſque aduerſario mittentis oſtendentes.

REſpondeo dicendo, quod aperiēs obſignatas literas, & aduerſario mittētis oſtendens incidit in pęnam falſi. Ita Bartolus, *h* quem ſequitur Panormitanus, & alij, quos refert, & ſequitur Iaſon. Clericus vero hoc faciens deponendus eſt. Ita ſentit Romanus *i* hoc fundamēto motus, quod de iure canonico pœna falſi eſt depoſitio in clerico, vt cōſtat ex Iure. *k* At Bern. Diaz de Lugo *l* hanc refellit opinionē, cū illud ius nō imponat pęnā depoſitionis clerico pro qualibet falſitate, ſed quādo vtitur falſis literis Papę, & in ſui patrocinium allegat Hoſtienſem. Vnde non debet extendi deciſio illius iuris ad hoc delictū, & conſequenter credit pœnā huius criminis arbitrio iudicis eſſe relinquēdam conſiderato nocumento, quod ex apertione dictarum literarum mittenti, & alijs euenit. Cōſiderando etiā hoc crimen eſſe grauiſſimum. fraudulenter enim ambulat, vt inquit Sapiens *m* dicens, *et qui reuelat ſecreta, & ambulat fraudulenter, et dilatat labia ſua, ne commiſcearis.*

h Bart. in l. qui teſt. a. ad l. Corn. de falſ. Pa. in c. cū ol m el 2. de legi. Iaſ. in § pęnalis. n. 26. inſt. ac. ae.
i Ro. cōſ. 65. circa fin.
k c. ad falſariorū de cri. falſ.
l Lugo in ſua pra. c. 105. n. 2.
m Pro. 20.

Aduertenda eſt tamen doctrina Bartoli in hoc caſu diſtinguentis, vt iudices ſciant diſtinguere inter lepram, & lepram, & arbitrari pęnam huic delicto correſpondentem. Ait enim Bartolus, *n* quod aut quis aperuit literas, vt aduerſario mittētis oſtēderet, & is (ait) incidit in pęnam falſi, allegat autē ad hoc quendā textum *o* ſi vero aperuit, vt ipſe eas legeret, alijs autem non oſtenderet, putat Bartolus nō puniri pęna falſi, ſed extraordinaria pœna talionis argumento cuiuſdam Decretalis, *p* Et hoc ipſum tenet Romanus, *q* & Alciatus. Quod ſi quis non reſtituit literas ei, cum reddere mādatū ſuſceperit, ſed illas alteri pandit, non tamen aduerſario mittendas, tenet Bartolus, *r* quod iſte incidit in pęnam falſi. Item qui literas alicuius aperiret, & diuulgaret ad alterius iniuria actione iniuriarū tenetur, vt voluit Gondiſaluus de Villadiego ſubdens, quod non dicitur literas aperire, qui clauſuram earum detraxit, ſi aliter eas non aperiat nec legat, pro quo dicit eſſe textum *ſ* notabilem, & ibi Bartolum. Qui autem literas alteri ſcriptas lacerat vel cōburit, crimine falſi tenetur, vt voluit Abbas *t* Remouens autem ſigillum de literis alicuius tenetur de falſo, vt tenet Baldus, *u* Bertachinus. Ex his autem poſſunt prælati regulares indagare, qua pœna ſint afficiendi religioſi hoc delictum committentes.

n Bar. vbi ſup. gl. 1. § is qui depoſita ff. ad leg Cor. de fal.
o c. cū olim magiſter. de off. del.
p Ro. p. cōſ. 367. Alcia. in ſuo cōſil. habito. poſt. tra. de duelo. 54
q Bar. in l. Ter. ve. venio. ad 2. ff. ad municip. a.
r Villadiego in tract. de leg. 3. p. q. 1. nu. 4.
ſ l. ſi quis id graue, § in tabu. ff. ad Syla.
t Ab. in c. cū olim. de of. dele.
u Bal. in l. Paulus. ff. de fal. Bertha. in tra. de epiſc. 1. p. v. vlterius quęr. n. 336

ARTICVLVS III.

Qua pœna debent puniri religioſi ſecreta ordinis intra, & extra ordinem reuelantes.

REſpondeo dicendo, quod reuelare ſecreta grauiſſima, crimen omni æuo iudicatum fuit. Referūt apud Aethnicos Siſyphum illū ob id, qđ deorum arcana hominibus patefecit, apud inferos eam pęnam ſuſtinere, nempe vt ingens ſaxum ad montis cacumē deferat, à quo proijciat, & iterum ſtatim repetat, & in huiuſmodi labore perpetuo aſſiduus ſit, vt author eſt Seruius. *x* Sic Tarquinus Romanorū Rex Marcum Tullium Decemuirū, cum librum ſecreta cultuum ſacrorū cōtinentem cuſtodiæ ſuæ commiſſum corruptus Petronio

x Seruius ad Vir. li. 6. En.

Sabi-

Sabino deſcribendũ dediſſet culeo inſutũ in mare abijci iuſſit, prout teſtis eſt Valerius Maximus. *a*

a Vale. Max. l. 1. ti. de cul. deorũ
b Bal. in d. c. de teſtib. & in tit. de pac. cõſtant.
v credẽtia. Cepolla. con. cri. cõſi. 30. nu. 29.
c Salz. in pr. c. 103. iux. fi.

Ex quibus infertur, quod ciuitatis Conſiliarius ſiue decurio, qui ſecreta detegunt cum ratione iuramenti, & officij tacere debuit, ab officio, & dignitate amoueri debet, prout tenet Baldus, *b* quẽ ſequitur Cepola, & alij, quos refert Villadiego, circa quod multa congerit Quintilianus Mandoſius. Ex quibus aſſeuerandum ſenſit Salzedo *c* Canonicos qui capituli ſui ſecreta reuelãt, ſi iuramento ab eis præſtito de non reuelando contrauenerint, pœnis ſacrorũ canonũ contra periuros clericos ſancitis eſſe plectendos, ſi vero nullũ præſtiterint iuramentum, pœna arbitraria. Quod a fortiori aſſerendum eſt in definitoribus, qui ſecreta definitorij contra obedientiam ibi præſidentis pandunt, & a fortiori aſſerendũ eſt, illos maximis pœnis eſſe afficiendos, qui eadem ſecreta, aut alia, quæ intra clauſtra in ſecreto inter religioſos fiunt ſecularibus patefaciunt contra quos in religionibus bene ordinatis pœnæ rigoroſæ ordinantur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum excuſentur à pœnis aperientes literes obſignatas eas aduerſarijs ad eorum defenſionem oſtendentes.

d Salz. d. c. 103 iuxta fin.
e Maiol. l. intra de irre. l. 5. c. 35

RESpondeo dicendo, quod videntur excuſari clerici, & regulares a pęnis ſupra poſitis, ſi ad propriam vitam, vel alterius tuendam crimen hoc cõmiſerint. At Salzedo *d* cenſet verius, non licere literas aperire, & aduerſarijs oſtendere, falſum committendo, non enim ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona, alioquin eſſet licitum periurium, & falſum cõmittere ad propriam vitam defendẽdã quod nullus author affirmat. Ita ſcribit Simõ Maiolus. *e* Illud vero negari nõ poteſt, licere huic literas has deferenti eas nõ tradere eis, quibus mittũtur, & alijs licitis modis cõtendere, ne eis aliquod malũ ſibi contingat. Quod ſi hoc tranſgreſſus fuerit, quia qualẽ qualẽ habeat excuſationẽ, minime ordinaria criminis pęna plecteretur, ſed benignior iudicis arbitrio imponenda erit iuxta qualitatem nocumenti. Ex quo infero, quod ſi dictæ literæ ſolutis earum ſignaculis a regularibus in tribunalibus ſecularibus, aut Eccleſiaſticis ad defenſionem aliquorum religioſorum oſtendantur, & legantur, & omnibus, quid in eis contineatur, patefiat, non ſunt liberi ab aliqua pęna dictas epiſtolas publicãtes, & oſtendentes, etiamſi ex earum publicatione multorum infamia apud dicta tribunalia attenuetur: ſeruare enim ſecretũ de iure naturali eſt, quod ad propellendam infamiã non eſt frangendũ, præcipuè quia licet infamia aliquorũ ex publicatione literarũ ex vna parte minuatur, ex alijs augetur, cũ ipſa tribunalia, in quibus aſſiſtunt viri grauiſſimi, accipiant male de religioſis videntes, eos talia ſcribere, & alios eoſdẽ claſſis fratres ea ſecreta reuelare, in maximũ religionis ſuæ detrimentũ proprio religionis decori, & honori ſuũ particulare intereſſe anteponentes. Quod forte magis ipſi aggrauabunt conſiderantes, tales religioſos a religione elõgaſſe fugientes, & in ſolitudine non manere ſoli Deo placentes, ſed poſt deſideria ſua ambulantes, & deſideria carnis perficientes.

QVAESTIO XXXVII.

De correctione fratrum quantum ad pœnam ebrietati imponendam, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *VTrum ebrietas ſit a religioſis aliena.*
2 *Quomodo ſit ꝓbãda ebrietas, vt caſtigetur*

ARTICVLVS I.

Vtrum ebrietas ſit a religioſis aliena.

f Prou. 20.
g Ad Ephe. 5.
h Accur. in l. qui a c. 6 tẽperantia. ff. ad l. Iul. de vi.
i 1. ad Cor. 6.
k D. Aug. ſermo. de ebriet. in fin.
l Greg. 31. mor. D. Tho. 2. 2. q. 148. ar. 6
m Tiraq. de ret. bl. c. 31. n.
n 11. ome.

REſpondeo dicendo, quod Salomon in Prouerbijs *f* bibendi aſſiduitatem deteſtatur dicens. Luxurioſa res vinum & tumultuoſa ebrietas, quicunque his delectatur, non erit ſapiens. Vnde ait D. Paulus, *g* Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria, venter enim mero eſtuans, vt ait Accurſius, *h* facile ſpumat in libidinẽ. Et idem Paulus dicit. *i* Neque fornicarij, neque idolis ſeruientes; neque molles neque maſculorum concubitores, neque auari, neque adulteri, neque ebrioſi regnum Dei poſſidebunt. Ex quo loco clare colligitur, ebrietatis delictum, cum inter tam grauia crimina connumeretur, eſſe deteſtandum, & D. Auguſtinus, *k* & Iſidorus, & Baſilius multa contra ebrietatem dicunt, & rationem hebetari ex immoderato potu poſt D. Gregorium *l* probat Diuus Thomas, & multa tam de vtilitate, quam de incõmodis vna longa manu ſcribit Andreas Tiraquellus. *m* Immo apud Gentiles, vitium ebrietatis deteſtabatur. Homerus *n* enim eleganter ſcribit potum maxime noxium eſſe, vt ex Ouidio conſtat, dum ait.

Vina parant animos Veneri.
In vinum confertur plerumque culpa,
Quod ſi loqui poſſet, ſe defenderet.

o c. ſi. 35. diſt.
p c. a crapula de vi. & hon. cleri.
q c. non oportet. & c. nulli clerico & in c. cleri. 44 diſ. & in ca. cleri. de vit. & ho. cler.

Vnde quia ebrietas omnium vitiorum fomes, ac nutrix eſt, ideo placuit Agatenſis *o* Concilij Venerandis patribus, vt clericus, de quo fuiſſe ebrium conſtiterit, aut triginta dierum ſpatio a cõmunione remoueatur, aut corporali ſupplicio ſubdatur. Quæ pęnæ ſic fuerunt diſiunctiuè ſcriptæ, vt diſcretus iudex, quem huic vino deditũ animaduertet, & quod a communione priuatur parui pendere videret, corporali potius officio caſtiget. Et Innocentius III. *p* in Concilio Generali Lateranenſi diſpoſuit, clericum a crapula, & ebrietate nõ abſtinentem, & à ſuperiori cõmonitum, ſi non ſatiſfaceret ab officio, & beneficio ſuſpendendũ. Vnde vt clerici ab hoc vino cauerent, eorumq. honeſtati conſuleretur, antiqua illa concilia tabernarum etiã ingreſſum illis inhibuerant, niſi peregrinationis, vel itineris neceſſitate cõpulſis, vt in Concilio Laodicenſi, *q* & in Sexta Synodo Generali, & in Cõcilio Carthaginenſi Tertio, & in Concilio Generali ſub Innocentio III. celebrato conſtat.

Ex quibus conſtat, quam deteſtãdum ſit hoc vitium in religioſis, quorum nomen præ ſe fert maiorem honeſtatem, qua pęna ſint puniendi huic vitio aſſuefacti, & ad imitationem pęnę, qua clerici ebrietati dediti a ſacris Canonibus plectuntur ſunt illi ẽt caſtigandi nõ ſeparando eos a cõmunione ſolum, cum hãc pęnam tales viles, quorũ Deus venter eſt, parui pendant, ſed verberibus & carcere cum pane, & aqua ſunt mancipandi, ſiquidem non poſſunt aliter corporaliter puniri.

Et cum ſpecialiter alia pęna determinatur in

religionibus pleƈtendos eſſe,ad eam poſſint prælati regulares recurrere, ipſam aggrauando,aut minuendo conſiderata frequentatione vitij,& perſonarum qualitate,& videntium ſcandalo.

ARTICVLVS II.

Quomodo ſit probanda ebrietas,ut caſtigetur.

RESpondeo dicendo, quod ebrietas probatione difficilis eſt ex Innocentij *a* ſententia, vt tradunt Baldus,& Decius. Vnde tatis eſt indicijs, & præſumptionibus probari,eo quod nullo corporis ſenſu poteſt apprehendi,ſed oculis mentis,id eſt ratione.

Ex quo ſequitur, quod ſi religioſus aliũ religioſum ebrium vidiſſe teſtatur,nihil ſane probat, niſi probabiles rationes ſui teſtimonij oſtendat,vt teſti non creditur,niſi rationem redderet, etiam nõ interrogatus.Ita Antonius,*b* Abbas,Felinus,& Rippa.Solet tamen ebrietas ex aſpectu probari, vt tenet Lucas de Penna,*c* & tradit Maſcardus,& patet ex Iure. *d* Solet etiam probari ex multiloquio, & inordinato, & ex ambulatione in circuitu.

a c. cũ cãm de teſta.Bal. in ca. a crapula. n.1. de vi. & hon.cler. Dec.c.11.nu.1.
b Ant. Abb.& Fel.in c. cũ cauſã Rip.in l.6 vnquã nu.8. C.de reuoc.don.
c Penn.in l.1.n.7.C. de erogat. mil. Maſ.de proba.vol.2.concl. 574.
d c Eccleſ.principes.35.diſt.

QVAESTIO XXXVIII.

De correƈtione fratrum, quoad pœnam imponendam ludentibus fratribus,in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *VTrum religioſis licitum ſit ludere ad aleas,*
2 *Qua pœna puniãtur religioſi aleis ludẽtes,*
3 *Vtrum lucrata in ludis a religioſis ſint ipſis, an monaſterijs reſtituenda*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſis licitum ſit ludere ad aleas.

REſpondeo dicendo, quod ſi Calepino credimus, alea ludus tabulæ eſt omnis ludus in veritate fortunæ conſiſtens, Vnde aleator dicitur,qui ſæpe alea ludit,ludere autem ad aleas, & taxillos clericis prohibitum eſt,vt traditur in iure.*e* Quod maxime prohibitũ videtur propter multa crimina, quæ in talibus ludis perpetrari ſolent, quorum ſexdecim refert Hoſtienſis *f* & Florentinus dicentes, quod quot ſunt puncta in taxillis, tot ſunt ſcelera in ludo,& ponit viginti vnum peccata, quæ in illo interueniũt, quæ oĩa tranſcripſit Petrus de Rauena.*g* Et ſit Conciliũ *h* Tridentinũ prohibet Eccleſiaſticis ludere,& lex quædam partitarum contrarium honeſtati clericorum reputat dicens,*Otro ſi no deuen jugar dados,ni tablas,ni pelota,ni rejuelo, ni otros juegos ſemejentes, preque ni aun de ſalir de ſu aſſoſſegamiento,ni parar ſe a verlos ni a tenerſe con los que juegã.* Propter quã cauſã vere ſcribit Soto,*K* quod ſacerdotib. vix citra mortale peccatũ vti licet ludis vetitis, ac præſertim religioſis,& præſulib. quia ludus illis, non qua ratione ſecularib. ſed quia contra eorũ eſt paupertatẽ, eſt prohibitus.Poſſunt tamen clerici, vel monachi ſine vlla culpa etiam veniali chartis luſorijs ludere ob honeſtã cauſã puta ad excitandum,vel recreãdum ſocium ea re indigentem,dummodo nõ frangant aliquam legem ad mortale peccatum obligãtem,prout tenet Bernardus Diaz *l* de Lugo,quem ſequitur Nauarrus.

e c clerici.de vita & hon. cler.
f Hoſt. in ſum. ti.de exce. prel. §.cleric. Flo. p. ti. 1. c.23. § 6. col.1.2.& 3.
g Rau. in ſuo Alpha v.ludus.
h Tri. ſeſſ. 22.c. 1. de ref. et ſeſſ. 24. de ref.c.22.
i l.57.tit. 5. p.5.
k Soto l.4. de iuſti.q.5.ar.2.
l Lugo in pra. 6.70.a.2. Na. in ca. ſi quando 52. de reſcr.

ARTICVLVS II.

Qua pœna puniantur religioſi aleis ludentes.

REſpondeo dicendo, quod Menochius *m* aliqua de hac materia tradit, & de Iure *n* ciuili ſtatuta erat pœna, quod ſi clericus poſt monitionẽ prælati aleæ indulgeret per triennium proprio munere ſuſpẽdendus erat, & hoc in quadam lege partitarum approbatur. Quæ quidem pœna cum iure canonico approbata non reperiatur. Eccleſiaſtici, & regulares iudices eã clericis, & monachis infligere non debent; ſed eas pœnas, quæ ſacris Canonibus ſunt approbatæ. Pœna autem canonica publici aleatoris eſt,vt repellatur ab obtinendo beneficio,etiamſi nunquam fuerit monitus, vt,deſiſtat à ludo,vt argumento cuiuſdam Decretalis *o* tenet Gloſſa. Vnde affirmat Abbas, quod collatio facta tali,eſt nulla,niſi de hoc conſtabat,tanquam facta vili,& indigno, & ſi hoc non conſtabat, quia erat occultus,debet irritari. Quæ vltima verba Abbati *p* diſplicent. Nam ſi hæc eſt pœna aleatoris publici, quomodo occultus aleator illa debet puniri? Vnde beneficio obtento non priuatur propter ludum ſecundum eum, ſed mitiori pœna pleƈti debet, ſcilicet arbitraria. Si autem monitus nõ ſe correxerit, tunc poteſt beneficio priuari ſecundum eum. At Bernardus Diaz de Lugo *q* dicit hunc ſimiliter pœna arbitraria eſſe dãnandum, peccatum enim variari ſolet ex circunſtantijs concurrentibus, quæ ad aggrauandam,vel minuendam pœnam animũ iudicis inclinabunt; ideoque arbitrari eos oportebit,quanta ſit conſuetudo ludentis, & quæ quantitas pretij,& quæ qualitas perſonæ, qualiſve exempli pernicies, & an in hoc delinquentes occaſione ludi diuina deſeruerint officia, quibus intereſſe tenebantur,conſiderent. Præterea quidam ludi arƈtiori pœna caſtigantur a legibus ciuilibus, nam iuxta earum pœnas talia arbitramenta fieri debẽt, ludus enim taxillorum maiori pœna afficitur, vt patet ex additione ad Didacum Perez. *r* Et ſimiliter iudices regularium debent ſententiam arbitrariam ferre contra luſores fratres iuxta qualitatem deliƈti aduertentes, quod debent fratres puniri, etiam ſi non ludãt,dummodo ſint participes prout tradunt Cynus,*ſ* & Baldus, qui eleganter ſcribunt, quod ſi ſtatuta pœna ludenti imponatur, eadem ludi participes mulƈtandi ſunt. Quam opinionem ſequutus fuit Angelus,& Fulgoſius affirmat, quod ſi quis iurauit non ludere,& dat alteri pecuniam,vt ſuo nomine ludat, a periurio minime excuſatur. Quam opinionẽ ſequitur Auguſt *t* ad Angelũ, quod plurimum notãt, dum aſſerit Salzedo.

m Menoc.li.2 de arb.c.9.cen. 44.caſ.499.n.3
n c. inter dicimus Auth.de Sectis epiſ. a.5. li.57. tit.5.p.2.
o ca.inter dileƈtos de exceſ. p̃lat.iuncta gl.in c.clerici de vit. et ho. v.ad aleas
p Abbas in d. c.inter dilec.
q Lugo in pr. c.70.de aleat.
r Addi. Perez. in l.37. titu.19. lib.8.ordin.
ſ Bal.in Aut.interdicimus C. de Epiſ.& cler. ibi Ang.et Ful.
t Aug.& Ang. in trac.male.in prite Maledoga de maledati, nu.11.Salze.in ad. ad c.70.i fi.

ARTICVLVS III.

Vtrum lucrata in ludis a religioſis ſint ipſis, an monaſterijs reſtituenda.

REſpondeo dicendo, hoc eſſe apud omnes certiſſimũ,quod qui in ludo perdit aliquid, cuius non habet dominium,neq; adminiſtrationem,qui id lucratur,ad reſtitutionem obligatur vero Domino iuxta tradita a Diuo Thoma, *u* Soto, & Nauarro. Vnde quidquid a religioſis in ludo lucratur, debet reſtitui monaſterijs, quorum ſunt religioſi, quia propter votum paupertatis nihil ſibi poſſunt acquirere, tum quia quidquid acquirit monachus, acquirit monaſterio. Addo autem

u D.Th.2.2.q. 62.a.5.Soto l.4 de iuſt. q.7.a.2. Na.c.27.n.18. et 19.

hoc

Digitized by Google

hoc eſt verum, vt etiam ſi religioſi licentiam habeant ad certam quantitatem donandam, non poſſunt in ludo dictam perdere quantitatẽ, & ſic qui eam fuit lucratus, monaſterio reſtituere tenetur. Quod probatur, religioſi enim non habent poteſtatem ad transferendum dominiũ, nec eius vſum cõtra voluntatem tacitam, aut expreſſam ſuorum prælatorum.

Neque obſtat, quod illis facta fuerit facultas ad dictam donationem, non enim credendum eſt, prę̃latos obſeruantiæ regulares maxime zelatores licẽtiam ſuis ſubditis velle concedere, vt ludendo huiuſmodi faciant alienationes, quæ eorum ſtatui, maximè contrariantur. Hanc opinionem dicit frater Ludouicus *a* a Lopez non tenuiſſe Alcocer ſed certe fallitur, Alcocer enim noſtram clare amplectitur ſententiam. Quæ eſt tenenda contra Medinam, *b* qui nullo fundamento adducto tenet contra eam. Quod maiori ratione procedit in fratrib. minoribus, quorum prælati non habent facultatẽ ad aliquid extra religionem alienandum. Nec etiã ſyndici Apoſtolici pro ipſis deputati hanc habent facultatem, niſi talis alienatio in vtilitatem fiat religionis, alienatio autem facta in ludo nõ ſolũ non eſt vtilis, imo maxime inutilis, & religioni nociua.

a Lopez. in sũ. 2.p.c.33.p.248. in 1.impr. Alcocer de Ludo.ca. 12.& 54. Me. 3 ſua inſtr. f.173
b Med. in ſua inſtruc. f.17.

QVAESTIO XXXIX.

De correctione fratrum quoad pœnam furibus imponendam, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *Qua pœna ſint puniendi religioſi furtum committentes*
2 *Vtrum furantes calices, & patenas a locis religioſis ſint excommunicati.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna ſint puniendi religioſi fures.

Reſpondeo dicendo, quod quidam modernus Ioannes Trullo *c* nimis rigide, religioſe tamen cum furibus ſe gerit. Ait enim, quod eſt graue crimen in religione peccatum furti & vt incorrigibilis eſt tractandus, ita quoq; fur in religione eſt puniendus.

c Truel. 2. de cano. reg. c.23. nu.9.

Quod ſi contra obijcias (ait) qua ratione propter furtũ, quo duntaxat damnũ eſt tẽporale, abijciendus ſit frater, propter quem Chriſtus mortem pertulit: Reſpõdet primo, quòd fures in religione non ſolum rebus temporalibus, ſed etiã ſpiritualibus nocent, deinde & ſanctam congregationem conturbant, bonumque aliorum ſpiritualeimpediunt. Eſt quoq; & alia ratio in ipſorũ furũ vtilitatem, vt cum expulſos ſe intueantur, confuſione, tribulationeq; percuſſi ad cor reuertantur. Quapropter (ait) propter ipſorũ, illorumq; ſpirituale bonũ, tãquam iuſta huiuſmodi pęna eis infligetur. Hęc prædictus author. Quod ego ſequenti ratione confirmo. Nam cum res religioſorum ſæpe ſæpius perdantur, & a ſecularibus rapiantur, aliqui cum ipſo cõmorantes in ipſum inculpatum dicẽt ſecũ furẽ inhabitare, & propterea non eſſe mirum, ſi omnia ipſius conuentus deficiãt, quod ipſi infamato erit quædam perpetua crux, & tormentum. Vnde ipſi vt quietius viuat, melius eſt, vt eijciatur, quã quod inter fratres commutetur: ſed hæ rationes non vtique conuincunt, vt huic miſero tam rigoroſam pęnam iniJciamus, ſed ſecundũ ius alia iuxta qualitatem latrocinij leuior eſt adhibenda, pręcipue cum ſecundum ſacros canones nullus a religione eijci poſſit, niſi eius incorrigibilitas de iure, aut de facto probetur, præcipuè etiam cum ſecũdum priuilegia religionum prout dictum eſt ſupra in primo tomo, *d* pęna eiectionis a religione in ordinib. correſpondeat deficiente incorrigibilitate delicto, quod in mundo pœna vltimi ſupplicij afficitur, & non cuicunq. furto hoc vltimum ſupplicium correſpondeat, pęna enim furti eſt fuſtigatio, vel exiliũ, vel aliud arbitrio iudicis, nõ tñ occiſio, vel mutilatio, vt in quadã Authẽtica continetur. *e* Quod verũ eſt, ſi eſt ſimplex fur, ſecus ſi cum armis, aut violenter aggreditur in domibus, in itinere, & in mari, vel ſi palam ſurripit, quia tũc ſuſpenduntur argumento cuiuſdam Legis. *f* Vnde ego non reciperem ſupradictã opinionem Ioannis de Trullo, niſi quãdo (quod abſit) religioſus eſſet famoſus latro, graſſator, aut ita continuaret furari, vt eius incorrigibilitas in hoc eſſet omnibus nota, vel ex alijs furtis factis, vel ex conditione perſonæ, quod arbitrio prudẽtis iudicis relinquendũ puto; licet.n. priuilegia regularũ concedant eorũ prælatis, vt pro delicto, quod in ſeculo mortis pęnã meretur, pęna priuationis habitus infligatur, non tñ dicta priuilegia ipſos iudices arctant, vt non poſſint aliã minorẽ pęnã imponere, quãdo circũſtantiæ concurrentes id poſtulant, & bonum cõmune religionũ efflagitat, propter quod omnes leges ſerũtur, immo & priuilegia impetrantur, non.n. in eorum impetratione attenditur particularis delinquentium vtilitas tẽporalis, & pax, & tranquillitas, ſi hæc enim attenderentur, innumeras oporteret leges ordinari, & priuilegia procurari, cum huiuſmodi hominũ conditiu diuerſiſſima commoda particularia ante oculos ſemper habeat, & cum ipſi irrationabiliter aliquando viuant, irrationabilia aliquando erunt.

d 1.10.q.20.
e Aut. ſed nouo iur. C. de ſer. fu.
f l. capitaliũ. §. graſſatores, & §. famoſos, ff. de pęnis.

ARTICVLVS II.

Vtrum furantes calices, & patenas ſint excommunicati.

Reſpondeo dicendo, quod qui furatur calices, patenas, & huiuſmodi ſacra, non eſt excommunicatus ſecũdum Panormitanum, *g* niſi cum furto ſimul effregit portas Eccleſiæ, vel armentaria, aut feneſtras. Ita Syluester, *h* & hoc probatur in quadã Decretali *i* quæ habet excõmunicatos eſſe ſacrilegos, qui effringunt, & ſpoliãt Eccleſias. Quæ Decretalis non excommunicat, ſed ſupponit eſſe excõmunicatos, ſi quidem iubet denunciari eos, vt tales argumento alterius Decretalis. *k* Ad incurrẽdam autem hãc excommunicationẽ duo requiruntur, ſcilicet perfringere, & rapere, ſiue furari, & ob id effringens crucem, ſacrarium, aut perpetrãs alia ſimilia nefaria ſcelera, ſi non furatur, non incurrit eam, prout poſt Panormitanum tenent Antonius, *l* & Caietanus. Per Eccleſiam autem intelliguntur, monaſteria, hoſpitalia, & reliqua pia ædificia authoritate Epiſcopi ad id ſacrata, & non alia ſecũdum Panormitanum *m* argumẽto cuiuſdam Decretalis; is autem dicitur effringere Eccleſiã, qui effringit, vel effodit parietem, aut frãgit fores, diruit ſeras, & qui impellendo, vel quocunq; alio medio violento ingreſſum ſibi parat, prout tenet Syluester *n* non autem, qui reſerat eas claue, ſiue eam ſurripuerit, vel extorſerit, ſiue non, iuxta communem, quã ſequitur Nauarrus. *o*

g [illegible]
h Syl. [illegible] *nu 7.*
i C. [illegible] *ſent. excom.*
k c. paſtoralis. §. verum de appe.
l Antonius 3. p. ti.24. c. 11 Caiet. in sũ. caſ. 21.
m Pan. in [illegible] *queſtus c. ad hæc de relig. domib.*
n Syl. excõm. 7. caſu 8.
o Nau. in ma. c.17. nu.94.

QVAESTIO XL.

De correctione fratrum quoad pœnam imponendam iudicibus regularibus negligentibus, & imperitis, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur quatuor.

1 *QVa pœna puniatur iudex negligens in caſtigando delicta.*
2 *An Iudex male iudicans imperitia puniatur.*
3 *Quomodo cognoſcentur iudices male iudicare ex dolo, vel ex leui culpa procedere.*
4 *Quæ pœna ſit imponenda prælato, cuius culpa effectum eſt, vt ſubditus ſine ſacramento pœnitentia deceſſerit.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniatur iudex negligens in caſtigando delicta.

REſpondeo dicendo, videri, quod nullo modo poſſit procedi ad pœnam priuationis, etiam ſi iudex ſit in caſtigando remiſſus, ſententia enim priuationis non poteſt imponi, niſi in caſibus a iure expreſſis. Ita probari videtur in iure, vbi notat *a* Gloſſa, & tradunt Iaſon, & Decius; & negligentia iudicis minime pœna priuationis caſtigatur.

a Gl. vbi Doct. in l. 2. & ibi. Ia. n. 12. de iur. patro. Dec. in c. 2. n. 15. de off. dele.

Sed pro contraria parte facit, quod iudex ita facit rem ſuam negligendo, & denegando facere iuſtitiam, ſicut faciendo iniuſtitiam, vt tenet quædam Gloſſa *b* allegando aliqua iura, & tenet Iaſon poſt Baldum dicens, quod vidit damnatum quendam iudicem, qui accuſationem ſibi porrectam accepit, ſed noluit examinare teſtes productos. Et ſic tenet, & notat Decius per textum ibi. Quod propter negligentiam magnam, & non paruam poteſt iudex priuari officio ſuo. Et confirmatur, nam propter negligentiam Epiſcopus poteſt licite deponi, prout notat Ioannes de Anania. *c* Faciunt tradita per Panormitanũ, & eadem pœna punitur rector negligẽs, qua ipſe delinquens, vt dicitur in iure. *d* Et prælati merito de negligentia arguuntur, & puniuntur, eorum enim negligentia cadit in magnum detrimẽtum ſubditorum, vt Canones *e* facit nos docẽt, negligentia enim correctionis perdit diſciplinam in ſubditis, vt experientia indicat, & ipſe *f* Canonicum affirmat. Vnde rectores negligentes multam nutriunt peſtilentiam, dum diſſimulant adhibere diſciplinam, & medicinam. Quod ex ſacris Canonibus *g* ſatis probatur. Et merito pro vno pede illius beſtiæ depingitur illa negligentia, quæ fouet crimina; negligens enim dupliciter peccat, cum non ſolum ipſe delinquat, ſed alios foueat ad delinquendum, vt ait D. Thomas, *h* & licet ſupradicta nõ adducat alia allegãdo tenet Aegydius Boſſius: *i* quod ſi iudex fuerit negligẽs in adminiſtratione iuſtitiæ cũ dolo, & fraude poteſt ab officio licitẽ amoueri; ſi autẽ eius negligentia ex ſimplicitate animi proceſſerit, tunc nõ eſt condemnandus in priuatione officij, ſed in alia pœna mittitur ad arbitrium prudentis iudicis. Et per hoc reſpondetur ad argumẽtum in principio adductum, negãdo, quod in iure non apponatur pœna priuationis iudicibus negligentibus, ſi talis negligentia dolo fuerit comitata prout patet ex ſuperioribus, & iuxta hęc debẽt explicari tradita in Sacris Canonibus *k* & tradita à Iaſone allegante Ioannem Andream, & Geminianum tenentes, quod rex, vel dux, vel comes negligentes poſſunt a regno, & ab alijs dignitatibus priuari, & ad hoc aliqua iura *l* allegant. Superiora autẽ a fortiori procedent in cauſis regularium, cum religioſorum prælationes ſint manuales, & ſic facilius amoueri poſſint quã beneficia Eccleſiaſtica quæ ex ſua natura non ſunt beneficia manualia, ſed perpetua, prout in ſuperioribus dictum eſt; tũ egimus de correctione fratrum quantum ad pœnam priuationis officiorum. Iudices igitur regulares ad priuationem alicuius prælati negligentis accedentes, tenentur eius negligentiæ originem indagare, ſi enim ex dolo procedit, & cum dolo ſociatur, poſſunt ipſum a prælatione, & ab adminiſtratione amouere, ſi eius autem inuenerint negligentiam abſque dolo, non poſſunt ipſum a ſuo officio priuare, quod ex dictis patet.

b Gl. in c. excõicamus in v. neglexerit de hær. teſt. vbi Iaſ. i 4 no in l. argẽtarius, § fin. ff. de add.
c Anan. in c. excõicamus in fi. col. de hær. Pan. in c. cũ dilectus de accuſ.
d l. 1. ĩ fi. l Chriſtianiſſimus. C. de pagan.
e c. ſi Papa 40 d.
f c. iuſtũ. 23. q.
g ca. infeſtor u. 86. d. c. ſed illud 45. diſt.
h D. Th. 2. 2. q. 54. ar. fi.
i Boſſius in prac. cri. ti. de off. corrup. 292. nu. 36.
k can. quidquid 1. q. 1. c. placuit, vniuerſo cõcilio 21. p. 3. Iaſ. in l. eũ qui res, C. de procurat.
l c. grãdi, et ibi. glo. i c. regis de ſupple. negl. l. ſi. quis v pp negli. C. de off. præfec. præto. gl in c. cũ ad monaſt. §. ſi. v neglig. & ibi Abb. de ſta. mo.

ARTICVLVS II.

An iudex male iudicans ex imperitia puniatur.

REſpondeo dicendo, quod iudex male iudicãs ex imperitia tenetur ad pœnã arbitrariam, vt conſtat ex aliquibus Iuribus *m* Et ſi eſt lata culpa, poteſt ſibi æquum videri, vt teneatur in vera litis æſtimatione, quia æquiparantur dolo, vt dicunt vulgaria iura, ſed ſi non ſit lata, quia licet malẽ iudicauerit, tantæ erunt pro eo opiniones in illo articulo, vt a lata culpa illum excuſarent, immo ab omni culpa ita, vt ad nihilum teneatur: non tenetur, ad tantã pœnã, prout tenet Baldus *n* & Doctores communiter, dicit communem Homodeus. Qui conſiderat modum puniendi culpam, at ſit lata, leuis, & leuiſſima, & vult, quod pro leui, & leuiſſima, criminaliter non puniatur, licet Baldus *o* ſentiat, quod pro ludi, puniatur criminaliter, pro lata autẽ habet illud pro abſoluto. Denique dico, quod iudex male iudicãs ex imperitia puniri debet pœna arbitraria, prout dicitur in quadam Lege, *p* & notat Baldus, adeo quod etiam ſi condemnaret ex ignorantia, & imperitia ad mortem, debet pœna arbitraria caſtigari, vt docent Faber *q* & Angelus, & Boetius: ſecus tamen eſt dicendum, quando imperitia eſt iuncta cum dolo, & fraude, iudex enim dolo innocentẽ ad mortem cõdemnando eadem pœna puniẽdus eſt iuxta ea quę tradit Boſſius. *r* Et in his, & in alijs aduertant iudices ad illud, quod nobis ſcriptum reliquit Baldus *ſ* dicens, quod iuſtius peccamus in abſoluendo, quam in cõdemnando. Ex quibus maniſeſte apparet, quomodo regulares prælati debent ſe habere cum iudicibus male iudicantibus ex negligentia culpabili cum dolo, vel ſine dolo, & ex imperitia, ſed quia hęc non eſt facilẽ intelligere, niſi cognito, an ipſi iudices taliter procedant, ideo ſequens proponitur articulus.

m inſtit. de obli. quæ ex delic. naſcun. in pr. l. ſi. ff. de extrao. cogn. in princ.
n Bal. in l. mancipia, C. de ſer. fugi. dd. in l. fin. C. de pœnis Iud. cap. male iud. Homo. in trac. ſyn. charta. 89.
o Bal. ĩ §. iudices de pac. in. ſir.
p dic. l. fin. & Bal. vbi ſup.
q Faber. et Ange. in §. 1. inſti. de oblig. quæ ex quaſi delic. Boerius q. 163. n. 12
r Boſſius i prac. cri. tit. de off. corrup. iudicis pecunia, p. 591. n. 22
ſ Bal. conſ. 115. in fin. vol. 5.

ARTICVLVS III.

Quomodo cognoſcetur iudices male iudicantes ex dolo, aut ex leui culpa procedere.

REſpondeo dicẽdo, quod vt hoc intelligamus, & clare reſoluamus, eſt intelligendum, quid ſit dolus, & fraus, latior culpa, leuis, leuior, leuiſſima.

Pro quo aduertendũ, quod Bartolus *t* de Saxoferrato in tractatu de teſtibus dicit, quoſdam affirmare, dolum eſſe genus, fraudem autem eſſe ſpeciem:

t Bar. de teſt. n. 206. qui habetur 4. 10. diuer. 50. dec. tract.

ciem: committitur enim dolus re, vel cõſilio, fraus verò re tantum, & in hoc videntur Doctores magis inclinare, & huic ſententiæ, ait, quod videtur aſſentire D. Thomas dicens, quod dolus committitur ſiue per verba, ſiue per facta, fraus vero per facta tantum, cuius teſtimonio ſtandum eſt.

At pro explicatione primo eſt aduertendũ, quod interdum fraus ſumitur pro ſpecie diſtincta à dolo Nam ad dolum requiritur, quod fiat contra aliquã perſonam, vt patet ex eius diffinitione; eſt enim omnis calliditas, fallacia, machinatio, ad decipiendum, fallendũvè alterum adhibita, quæ diffinitio in hunc modum explicatur, ſcilicet quod ſit calliditas in tacendo, fallacia in mẽtiẽdo, machinatio in arte verborum; fraus autem committitur, etiamſi non ſit contra perſonam, ſed contra legis præcepta principaliter fit, ſed quandoque contra perſonam. Ex quibus patet, quod dolus ſit genus, fraus autẽ ſpecies, loquendo propriè, & in ſuo rigore. Verum eſt tamen, quod iura quandoq. his vocabulis abutuntur, ſumendo dolum pro fraude, & fraudem pro dolo. Ex his patet, quando iudices ex dolo, & fraude ſunt in puniendo delicta negligentes, aut ignorantes: erunt enim ex dolo, & fraude negligentes, quando callidè tacent nolentes reſpondere querelis ab aliquibus propoſitis, aut in aliquibus mẽdacio, aut arte verborum diſſimulando, vt appareant hominib. zelantes virtutem, & iuſtitiam, cum ipſius ſint diſſipatores, quod ex proceſſu ab eis habito ſatis patebit, & ex his, quæ contra ipſos fulminantur, qui cum dolo præſumuntur procedere, quando formam ſacrorum canonum, & conſtitutionũ ordinem tranſgrediũtur: quo dolo & fraude contra eos probatis legitime ab eorum adminiſtrationibus poſſunt amoueri.

Latior autem culpa eſt dolus præſumptus, & ſic differt à dolo, ſicut manifeſtum à præſumpto. Ille autem dolus dicitur manifeſtus, de quo ita claræ præſumptiones habentur, quod iudex in claram, & perfectam fidem deducitur. Quando autẽ præſumptiones ita claræ non ſunt, aliquæ tamen apparentiæ inueniuntur, dolus præſumptus dicitur, qui idẽ eſt, quod culpa latior, qui quidem dolus nõ ſufficit ſi agatur in cauſa criminali ad hoc, vt reus pęna ordinaria puniatur, quoniam probationes tunc requiruntur, quę ſint luce clariores, prout conſtat ex traditis per Bartolum. *a* Ex quib. patet, quod ſi inueniatur iudices fuiſſe remiſſos in caſtigando, & in procedendo non circumſpectè, ſi hoc tantum ex præſumptionibus habeatur reſultantibus ex eius dictis, & factis, quæ dicta, & facta poſſunt etiam in bonam partem retorqueri, non debent per hoc ab officijs amoueri, etiamſi arbitrio prudentũ in his dicendis, aut faciendis latiorem culpam commiſerunt præbendo occaſionem, vt de his poſſit aliqua fraus, & dolus non ſolum ſuſpicari, ſed etiam præſumi.

a Bart. in l. quod verum in 3. & 4. co. & ſe. ff. de poſ. & ibi. Apoſtil. ver. culpa.

Lata culpa eſt, deuiatio indeliberata ab ea prudentia, quæ ineſt communiter omnibus, qui ſunt eiuſdem conditionis, & profeſſionis, ideo autem dicitur deuiatio generaliter, vt comprehendat deuiationem, ſiue faciendo, ſiue omittendo. Dicitur (indeliberata) ad differentiam doli, qui ex deliberatione manifeſta, vel præſumpta committitur. Dixi (quę ideſt communiter omnibus) ad differentiã culpę leuis, leuioris, & leuiſſimæ, vt inferius patebit. Dixi (quę ſunt eiuſdẽ conditionis, & profeſſionis) quia, vt ait Iuris Cõſultus Paulus *b* latæ culpę finis eſt non intelligere, quod omnes intelligũt, & vt alius Iuris Cõſultus Vlpianus ait, lata culpa eſt, negligentia nimia non intelligere, quod omnes intelligũt. Declaratur exemplo: Conductor nullum nimis, & pręmaturè onerauit, vnde mortuus eſt, lata culpa eſt, probatur, homines enim, qui talis animalis miniſterio vtuntur, non ſunt ſoliti onerare pullos ante dictum tempus. Alijs exemplis hoc declarat, & illuſtrat Bartolus *c* de Saxo Ferrato, Bartolus, & Alexander. Et prelatis, qui in caſtigando delict latam culpam commiſiſſe fuerint conuicti, non priuatione officiorum ſunt caſtigandi, latam autem culpam commiſiſſe credentur, quando deſinunt facere ea, quæ alij prudentes, docti, & experti iudices facere in ſimili cauſa conſueuerunt, ſi ex alijs dolus non præſumatur.

b Lata culpa. 223. ff. de verb. ſign.

c Bar. Saxo Ferrato vbi ſ. n. 113 & 114. Bart. in l. quod Nerua. 3. col. ff depoſi. et 16. Apoſtil. Alex. ver. cul. Alex. in l. itẽ quærit in prin. ff. pro ſocio.

Leuis culpa diuerſimode conſideratur. Aliter enim ſumitur in rebus alienis, ſeu alijs debitis, aliter in rebus communibus incidenter, aliter in communibus ex conuentione. Primo modo leuis culpa eſt deuiatio indeliberata ab ea prudẽtia, quę ineſt diligentibus hominibus, qui ſunt eiuſdem conditionis. Et ſic Paulus *d* Iuris Conſultus cum dixiſſet in pignoratitia actione venire & dolum, & culpam ſubiunxit hęc verba. *Ea igitur, quæ diligens pater familias ſuis reb præſtare ſolet, à creditore cogitur,* ſecundo ex rebus communibus communione incidenti culpa leuis ſic diffinitur, ſcilicet, quod ſit deuiatio indeliberata ab ea diligentia, quam in ſuo tempore, ſeu in illo tẽpore ſuis rebus adhibet. Paulus. n. Iuris Conſultus *e* in titulo familiæ herciſcũdæ ſic ait. *Non tamen talem diligentiam præſtare debet hæres, qualem diligens pater familias quoniam per ſuam partem cauſam habet gerẽdi, ta enim. n. diligentia præſtare debet, qualem in ſuis rebus.* Circa vero res communes ex conuẽtione culpa leuis ſic diffinitur, ſcilicet, quod culpa leuis ſit deuiatio indeliberata ab ea diligentia, quam ante contractum in rebus ſuis adhibere ſolebat. Dixi (in rebus ſuis) nã in rebus alienis culpa leuis æſtimatur, ſi deuiat ab ea diligentia, vel prudentia, quę ineſt omnibus diligentibus eiuſdem conditionis, & profeſſionis. Leuior culpa eſt deuiatio deliberata ab ea prudentia, quæ ineſt diligentib. hominibus, qui ſunt eiuſdem conditionis, & profeſſionis. Leuiſſima verò eſt deuiatio indeliberata ab ea prudentia, quę ineſt diligentioribus hominibus, & diligentiſſimis, qui ſunt eiuſdem conditionis, & profeſſionis. Et ſic Caius *f* Iuris Conſultus in titulo de actionibus, & obligationibus loquens de Commodatario ſic ait.

d l. ea igitur. ff. de pigno. act.

e l. hæres. §. non tantum doſũ. ff. fa. herciſ.

f l. 1. de act. & oblig.

Quod exactiſſimam diligentiam præſtare cõpellitur cuſtodiendæ rei, neq. ſufficit, eum eam diligentiã adhibere quã in ſuis adhibet, ſi alius diligenter potuerit cuſtodire. Ex quibus infertur deciſio cuiuſdam caſus, qui in facti contingentia accidit. Quidã pręlatus intelligens ſuum ſubditum de quodam crimine graui vehementer indiciatum, ſed non plene probatum communicauit cum alio ſuę religionis pręlato ſatis in cauſis regularium experto, quomodo ad capturam rei ſe habere deberet, qui reſpondit, quod crimine non plene probato non poſſet ipſum carceri mancipare, cum carcer in religione nõ ſolum ſit cuſtodia, ſed etiam pœna. Propter quod, & alia, quę conſulendo libros Doctorum didicerat, noluit reum vincire in carcere, propter quod obſequium ſe pręſtare Deo, & religioni aſſerebat, ipſum enim in carcerando ſuſpicio, quę inter ſeculares inundauerat, radices mitteret, ita vt euidẽtia delicti, & delinquentis nomen ſortiretur. Accuſatus fuit dictus prelatus de nimia negligentia, quidam aſſerebant, officio ſuo eſſe priuandum, tanquam infidelem, & non prudentem.

Alij autem pęna arbitraria puniendum eſſe cõtendebant. Ego autem ex dictis dico, quod in rigore loquendo viſis ab eo allegatis non debuit priuari, cum ipſe, licet culpam commiſerit aliquam

à do-

à dolo,& fraude ſit immunis,& vbi non eſt dolus, & fraus, ſed tantum quædam indeliberata deuiatio ab eo, quod ipſe tenebatur ratione officij facere,non debet tam rigoroſa pęna irrogari. Vnde ipſum prælatum ſyndicantes attente allegata,& probata debent conſiderare, & non inuento dolo claro,& manifeſto ad priuationem dignitatis minime procedāt. Inuento autem dolo,aut fraude pręſumptis,& latiori, lata,leui,& leuiſſima culpa ad pœnam arbitrariam accedant, in cuius iudicio magis ad pietatem quam ad rigorem debet animū ſuum applicare.

ARTICVLVS IV.

Quæ pœna ſit imponenda prælato,cuius culpa effectum eſt,vt ſubditus deceſſerit ſine ſacramento pœnitentiæ.

Reſpondeo dicendo,quod pro tali culpa generaliter eſt nulla pęna(quod meminerim) ipſo iure,niſi amiſſionis gratiæ gratum facientis, ſi culpa peruenit ad gradum,quo eſſet mortalis. Per ſententiam autem imponitur pęna arbitraria iuxta
a Deu.25.& c. non afferamus 24.q.1.c.qua de offic.Arch.
quantitatem culpæ ſecundum illud: *a* iuxta menſuram delicti ſit,& plagarum modus,& iuxta iura, quæ ad negligentiam puniendam citat quædam gloſſa celebris.

QVAESTIO XLI.

De correctione fratrum, quoad reprehenſionem ipſis propter delicta,cum ſententia legitur,dandam; in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *Vtrum arguere ſubditos delinquentes ſit licitum prælatis.*

2 *Vtrum prælati poſſint contumeliari ſubditos delinquentes.*

3 *Qua pœna puniantur prælati in dicendis verbis contumelioſis excedentes.*

ARTICVLVS I.

Vtrum arguere ſubditos delinquentes ſit licitum prælatis.

Reſpondeo dicendo,proprium pręlatorū eſſe arguere ſubditos de peccatis ab ipſis cōmiſſis,ſi quidem in mundo, loco Dei conſtituti ſunt, de quo apud Ioannē *b* habetur,quod arguant mundū de peccato. Et
b Ioan.16.
c ad Tim.ca.2.
D.Paulus ad Timotheum *c* ſcribens, quomodo ſe cū eis Diœceſanis habere debet ait, argue, obſecra, increpa. Quod nos docuerunt patres Concilij Tridentini *d* in Spiritu ſancto congregati dicētes, *quod prælati in cōmiſſis ſibi Eccleſiis eo libentius reſiaeāt, quo facilius,& commodius ſibi ſubditos regere,& in vita,ac morū honeſtate continere potuerint. Illos primum eos admonendos cenſet,vt ſe paſtores,nō percuſſores eſſe meminerint,atq; ita præeſſe ſibi ſubditis oportere,vt non in eis dominētur,ſed illos tanquā filios et fratres diligant:elaborentq; vt hortando,& monēdo ab illicitis deterreant,ne vbi deliquerint, debitis eos pœnis coercere cogantur,quib.tamen,ſi quid per humanam fragilitatem peccare contigerit,illa Apoſtoli eſt ab eis ſeruanda præceptio,vt illos arguant,obſecrent,increpent in omni bonitate,& patientia,cum ſæpe plus erga corrigendos agat beneuolētia,quam auſteritas,plus exhortatio, quā comminatio,plus charitas,quam poteſtas. Si aūt ob delicti grauitatem Virga opus fuerit,tunc cum manſuetudine rigor, cū miſericordia iudicium,cum lenitate ſeueritas adhibēda eſt,vt ſine aſperitate diſciplina populo ſalutaris,ac neceſſaria conſeruetur,& qui correcti fuerint emendentur,aut ſi reſipiſcere noluerint,cæteri ſalubri eos animaduerſionis exēplo a vitijs deterreantur.cū ſit diligentis,& pij ſimul paſtoris morbis ouium leuia primū adhibere fomenta,poſt vbi morbi grauitas ita poſtulet,ad acriora, & grauiora remedia deſcendere; ſin aūt ne ea quidē proficiāt illis ſubmouēdis, cæteras ſaltē oues a contagionis periculo liberare.* Hęc Concilium Trid. Vide, quid circa hoc moneat D. Aug. *e* ait enim. *Corripiantur itaq; a prępoſitis ſuis ſubditi correctionib.de charitate venientibus pro culparū diuerſitate diuerſis,vel minorib.vel amplioribus.quia ipſa quadam natio nominatur,quam facit Epiſcopale iudiciū,qua pęna in Eccleſia nulla maior pōt (ſi Deus voluerit) in correctionem ſaluberrimam cedere, atq; proficere. Neq.enim ſcimus, quid contingat ſequenti die,aut ante finem vitæ huius,de aliquo tali deſperandum eſt,aut contradici Deo poteſt,ne reſipiſcat,et det pęnitentiam,et accepto ſacrificio ſpiritus contribulati cordiſq.cōtriti a reatu quamuis iuſtæ damnationis abſoluat damnatum,quem ipſe non damnat. Paſtoris tamen neceſſitas habet,ne per plures ſerpant dira contagia,ſeparare ab ouib.ſanis morbidam ab illo, cui nihil eſt impoſſibile,ipſa forſitan ſeparatione ſanandam. Neſcientes.n.quis pertineat ad prædeſtinatorū numerum ſic affici debemus charitatis affectu,vt omnes velimus ſaluos fieri.* Hęc D. Auguſt. Quæ omnia prælati debent alta mente recolere, vt in arguēdis ſubditorum exceſſibus ab hac doctrina, & ab his documentis minimè recedant, & cum ſubditi audiunt,& acceptant condemnatoriam ſententiam, ita blandis verbis debent eorum corrigere culpas, vt ipſa ſententia eis ad ſalutem animæ proficiat.
d Tri.ſeſ.13.c.1.de refor.
e 24.q.3.c.corripiant.

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati poſſint contumeliari ſubditos delinquentes.

Reſpondeo dicendo,videri peccatum mortale, & non inueniri in viris perfectis, qui tamen conuitia,vel contumelias aliquando dicunt, ſicut patet de Apoſtolo,qui ad Galata *f* ſcribens ait. *O inſenſati Galatæ,*& Dominus noſter Ieſus Chriſtus *g* dixit diſcipulis ſuis. *O ſtulti,& tardi corde ad credendum.* Vnde cum Dominus,& eius ſancti hoc ſine peccato,immo cum maximo merito dixerint, à Prælatis reprehendentib. ſuorum ſubditorū vitia poſſunt ēt dici,& ſic ait D. Thomas, *h* qd ſicut licitum eſt verberare,vel in reb.damnificare cauſa diſciplinæ,ita etiam & cauſa diſciplinæ poteſt aliquis alteri,quem debet corrigere,verbum aliquod conuitioſum dicere,& hoc modo,ait,Dominus diſcipulos vocauit ſtultos,& Apoſtolus Galatas inſēſatos,tamen ſicut dicit Diuus Auguſtinus in libro de ſermone Domini in mōte,raro,& ex magna neceſſitate obiurgationes ſunt adhibendæ,in quibus nō nobis,ſed,vt Domino ſeruiatur,inſtamus. Hæc Diuus Thomas. Circa quæ verba aduertit Caietanus *i* quod contumeliæ, quas pręlati obiurgando proferre poſſunt,eas licet,vt materiā vitijs aſſumāt,& in litera dicatur,quod raro,& ex magna neceſſitate dicere debeant,minus tamē videtur,quod nūquam niſi Spiritu ſancto ſuggerente dicatur, quoniam
f Ad Gal.3.
g Luc. vlt.c.
h 2.2.q.72.art.2.ad 2.
i In d.ar.2.

Digitized by Google

niam repræſentatur ſubditis, quod non ex charitate, ſed ex paſſione procedant, fiuntque deteriores non ſuſcipiendo diſciplinam leuiuſq. verbera, quã contumelioſa verba ſuſcipiunt: Vnde Tullius in libro tertio de officijs ait, omnibus animaduerſio, & caſtigatio contumelia vacare debet. Et aduertit Nauarrus, *a* quod vt abſque peccato fiat, etiam ꝓpter correctionem oportet, vt ſolum ſignificetur vitium, cuius correctio prætenditur, & non alia vitia iam caſtigata, emendata, & ab hominibus oblita, quod aliqui prælati minus prudentes non aduertunt, quod aduertere maximè debuiſſent.

a In man. c. 18. pro. c.

ARTICVLVS III.

Qua pœna puniantur prælati in dicendis uerbis contumelioſis excedentes.

Reſpondeo dicendo, quod licet prælati in reprehenſionibus, & obiurgationibus aliquando excedant: non tamen ſunt aliqua pœna afficiendi, ſolum enim ſunt reuerenter monendi, & in ſecreto, ne ex ea publica facta admonitione aliqua occaſio eos parui faciendi à ſubditis aſſumatur. Debẽt enim ſuperiores prælati aliquos veniales defectus prælatorum ſubditorum ſubleuare, ne inde deterius aliquid contingat, ſi enim ſubleuant defectus ſubditorum, cur prælatorum culpiolas diſſimulare non tenebuntur, cum ipſi portent pondus diei, & æſtus, & occaſione diſcolorum ſubditorum aliquãdo contingat eos aberrare in obiurgationibus dandis, & in alijs remedijs adhibendis nimio odio defectus odiendo, & ſic ordinatur in quadam partitarum lege. *b* Quod, ſi miniſtri iuſtitiæ occaſione cõmoti in faciendo, vel dicendo iuſtitiæ, & vrbanitatis limites exceſſerint, non propterea debent puniri, nec ad ſatisfaciendum compelli: cuius ordinationis prudentiſſimæ aſſignat lex rationem dicens. *Ca apenas ſe puede guardar & que ha de gouernar compaña e de caſtigarla, que no faga, o que no diga a las vegadas alguna coſa a de mas*, & de hoc vidẽdus eſt author politicæ. *c*

b l. 48. ti. 5. par. 3.

c Poli. li. 1. c. 13 num. 128.

QVAESTIO XLII.

De correctione fratrum quantum ad facultatem a ſententia appellandi.

d 1. to q. 29.

Reſpondeo dicendo, quod hęc quęſtio multa continet, quę iam in primo Tomo *d* dicta remanent. Nunc autẽm addendum eſt, quod Clemens Octauus anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo, die vigeſima ſecunda Auguſti Pontificatus ſui anno primo. Priuilegia Alexandri Quarti, & Pij Secundi, & Innocentij Octaui, aliorumq. Romanorum Pontificũ quibus prohibetur, ne perſonę Regulares Ordinis Ciſtercienſis poſſint à ſuis ſuperioribus ad quaſcũque perſonas appellare, niſi a Capitulo generali ad ſedem Apoſtolicam tantum approbauit, ordinauit que ſub pęnis in eiſdem priuilegijs contentis, ne perſonę regulares dictę congregationis poſſint à ſuis ſuperioribus ad quaſcunque perſonas appellare, niſi tantum ad dictę congregationis generalem, & ab ipſo ad capitulum intermedium, & ab iſto ad capitulum generale, & ab ipſo ad ſedem Apoſtolicam tantum. Ac inſuper eiſdem perſonis prohibetur, ne res religionis manifeſtent, ac etiam ne ſuorũ prçlatorum, aut perſonarum cõgregationis aliqua crimina aut quęrelas obijciant coram perſonis ſecularibus. Ita habetur in libro priuilegiorũ congregationis ſanctę Marię de Alcobatia Ciſtercienſis ordinis Regnorum Portugallię, impreſſo Venetijs anno Domini milleſimo quingenteſimo tertio in fine eiuſdem libri.

QVAESTIO XLIII.

De correctione fratrum quoad criminis condemnationem in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur ſex.

1 *Vtrum qui apud iudicem intercedit, vt pœna per legem ſtatuta remittatur, teneatur ad reſtitutionem.*
2 *Vtrũ liceat pricipi cõcedere remiſſionẽ delicti futuri*
3 *Vtrum ſi pater monachus interficiatur remiſſio pertineat ad filium, an ad monaſterium.*
4 *Vtrum ſemel in ſyndicatu abſolutus poſſit amplius conueniri.*
5 *Vtrum liceat iudicibus remittere pęnas delictis à legibus impoſitas.*
6 *Vtrum valeat confeſſio rei facta coram Iudice promittente reo impunitatem ad effectum, vt poſſit eum pœna ordinaria caſtigare aut remittere eius delictum teneatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ille, qui apud iudicem intercedit vt pœna per legem ſtatuta remittatur, teneatur ad reſtitutionem.

Reſpondeo dicendo, quod de hac quęſtione agit elegãter Caſtro, *e* vt clarius ꝓcedamos, per quaſdam concluſiones illi ſatisfaciam.

e Caſtro li. 2. de legib. pœn. c. 13.

Prima cõcluſio. Nullus põt apud iudicem intercedere, vt delinquenti tota pęna per legem conſtituta remittatur, niſi forte pro illo roget a quo offenſus eſt, non vt impunitus euadat, ſed vt hac ratione oſtendat charitatem, quam ad illum habet, vel vt erubeſcat eſſe inimicus. Hanc concluſionẽ probat doctiſſimus Caſtro ex multis dictis Diui Auguſtini. Et prima pars probatur ratione, non enim licet rogare iudicem, vt faciat, quod iure facere non poteſt: at remittere pęnam totam ab homine ſcelerato à lege ſtatutam iudici non licet, quia non eſſet miſericordia, ſed relaxatio, & inde omnibus malis daretur occaſio, vt ſpe plenę remiſſionis per intercesſores obtinendę quęcunq. ſcelera committere auderẽt. Vnde D. Gregorius in ſuis moralib. ait, quos ſimilis actus ſociat cõcordi pertinacia, etiam defenſio peruerſa conſtipat, vt de facinorib. ſuis altera ſe inuicem defenſione tueantur, ſibi enim quiſq. metuit, dum admoneri, vel corrigi alterum cernit, & idcirco contra corripientium verba vnanimiter inſurgit, quia ſe in altero protegit. Hęc Gregorius. Secunda pars concluſionis probatur, ſ. quod ex fonte charitatis procedere poteſt, vt quis roget totam pęnam a lege ſtatutam remitti homini ſcelerato, verbi gratia cum quis pro inimico a quo lęſus eſt orat, ne pęna vlla illi irrogetur, quia ex animo, & gratia dimittit offenſam contra ſe factam, & inſuper orat iudicem, vt Reipublicę offenſam illi remittat, hic enim ſic intercedens non ſolum non peccat, ſed magno apud iudicem dignus eſt pręmio, quia hoc faciẽs impleuit ſimul, & pręceptũ, & Conſiliũ Dei dicen-

Digitized by Google

dicentis, diligite inimicos veſtros, & benefacite ijs, qui oderunt vos, & ſic qui ex charitate impunitatẽ inimici ſui petit à iudice, non ideo peccatum impunitum eſſe orat, quia ſibi placet, ſed vt bonitate ſua vincat malitiam alterius, & benefaciendo illi cogat illum ad pœnitentiam peccati, quod illum offendit.

Secunda concluſio. Quando merito ſperatur de emendatione hominis, qui aliquod crimen commiſit, licite poteſt, qui hanc ſpem habet, pro illo apud iudicem intercedere, vt mitiori pęna, quam à lege ſtatuta eſt, puniatur, præſertim ſi pœna per legem ſtatuta ſit vltimi ſupplicij.

Probatur concluſio. Quilibet homo poteſt à iudice iuſte petere, vt faciat, quod iuſte facere poteſt, iudex autem poteſt ex aliquibus iuſtis cauſis pęnã legis minuere, prout inferius dicetur, ergo dum tales cauſæ adſunt, quilibet poteſt apud iudicem intercedere, vt legis rigorem temperet. Quod autem iudex poſſit pœnam à lege ſtatutam ex iuſta cauſa remittere, minues iuriſperiti *a* fatentur, & probant pro ſua parte allegantes aliquas leges, & infra articulo quinto dicetur.

a l. quid ergo §. pœna grauior. ff. de his qui notant. in fami.

Non me latet tamen Imperatores, *b* Honorium & Archadium, poſtquam graues pœnas ſtatuerũt contra illos, qui coniurationem contra principem fecerint, aut dederint, addiderunt, iubemus etiam eos notabiles viros eſſe ſine venia, qui pro talibus vnquam apud nos interuenire tentauerint, quæ pęna intercesſoribus prædictis communicata peccatum mortale videtur deſignare, & ſic iniuſte interceſſores intercedendo agere. Ad hoc reſpondetur, quod prædictæ leges procedunt in foro exteriori, quæ fundantur in præſumptione, quę habetur contra illos, qui intercedunt pro notatis crimine leſæ Maieſtatis: at nos loquimur in foro conſcientiæ inſpecta ſola veritate charitatiuæ ſecũdum Deum interceſſionis.

b l. quiſque cum militib. C. ad l. Iul. Maieſt.

Tertia concluſio. Quando reus aliquis emendationem recuſat, & ſic eſt induratus in peccato, quod commiſit ita vt de illius correctione merito deſperetur, non licet orare pro eo, etiamſi ſit mortis pœna plectendus. Hæc concluſio ſequitur ex præcedenti, nam ſi hac ratione ſola licet pro reis rogare, vt illi corrigantur, ergo quando merito de illorum correctione deſperatur, non licebit pro illis orare. Præterea non licet iudici talibus reis parcere, ergo interceſſori minimè licebit pro talibus orare, Conſequentia eſt nota, nam rogans pro alio eiuſdem eſt conditionis, & meriti, cuius eſt ille, qui precib. eius motus aliquid facit, quia qui rogat, potentior eſt ceteris paribus, quam qui conſulit, vt in quodã Canone *c* probatur. Qui enim tali obſtinato peccatori parceret, non miſericors, ſed potius crudelis diceretur, Eccleſia enim Chriſti ſponſi ſui lenitatẽ imitari cupiens etiamſi circa ſceleratos multos viros manſuetudinem ſuam oſtendat, circa illos tamen, de quorum emendatione deſperat, ſeueritatẽ exercet: & ob hanc cauſam hæreticum relapſum iudicio ſeculari tradit ab illo damnandum, ſentiens illum indignum, cui amplius venia concedatur, propterea quod de eius emendatione deſperat, Deus etiamſi pijſſimus ſit, & ſæpe peccata hominũ diſſimulet propter pęnitentiam, non tamen vult, vt rogemus illum pro his, qui in peccato perſiſtunt & emendari nolunt. Vult quidem Deus orari pro peccatoribus, vt ipſe dignetur ipſis pęnitẽtiam inſpirare, & ad illam agendam iuuare, non tamen vult Deus rogari, vt illis non pœnitentibus, & in peccato perſiſtentibus parcat. Nullus ergo pro aliquo intercedere debet, vt venia illi concedatur, quem Eccleſia venia indignum eſſe iudicat, & pro quo Deus non vult orari, nam qui eo caſu Deum oraret, iniuriam illi faceret, putans illum tã remiſſum, vt peccatoribus obſtinatis indulgere, & mala impunita relinquere velit.

c c. facientis 86 diſt.

Quarta concluſio. Nullus licite poteſt pro reis intercedere, vt illis venia concedatur, quando ex veniæ conceſſione proximo damnũ infertur, qui enim veram vni vult exhibere pietatem, oportet vt illam ſine alterius iniuria impendat ita, vt non ſit vni miſericors, & alteri crudelis. Nam vt ait Apoſtolus. *Non ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona*, & in quadam Decretali *d* ſequentia habentur verba, *Qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur*. Aduertendũ tamen, quod de interceſſione dixi, tunc ſolum eſſe intelligendum, quando iudex non remiſiſſet pęnã, niſi fuiſſet ab interceſſore attractus, & allectus, nam ſi iudex fuiſſet abſque alterius precibus facturus, quamuis interceſſor pro huiuſmodi pęnæ remiſſione rogans peccaret, non tamen obligatur ad illius damnum reſtituendum, quia tunc ipſe non eſt occaſio ipſius damni. Ita Caſtro hoc multis Auguſtini authoritatibus comprobans. Ex his colligere oportet, regulares quomodo ſe habere debent, quando pro delinquentib. apud iudices intercedunt. Caueant, ne procurando ipſos à pęna corporali, aut ciuili ſua interceſſione liberare, in laqueum incidant diaboli, & ſint in ſcandalũ delinquentium, qui ex ſperata remiſſione ſe totos ſuis concupiſcentijs, & deſiderijs tradent, ſint etiam in ſcandalum multis, qui delictorum videntes impunitatem ad alia deteriora ſcelera manus ſuę deprauatæ voluntatis extendent. Colligere etiam poſſunt, quod pro alijs religioſis delinquentibus licitum eſt intercedere, vt pęna delicti debita ipſis minuatur, cum communiter loquendo de eorum correctione ſperetur.

d §. vl. de iniu. & dam. dat.

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat Principi concedere remiſſionem delicti futuri.

RESpõdeo dicendo, id iuſta cauſa intercedente licere, id eſt, poſſe diſpenſare, & ſtatuere, ne qui illud fecerit, puniatur, pro illo, aut illo peccato etiam poſt illud ſtatutum commiſſo. Deus enim optimus, & maximus per varias ſcripturæ litteras *e* promittit veniam peccatoribus, ſi vere pœnituerint. Neque ex hoc dat ſcandalum ille, qui miſericordia motus veniam aliqua de cauſa promittit; nec enim is præbet ſcandalum vtens præclariſſimę miſericordię virtute, ſed abutens actu virtutis illius ſibi accipit ſcandalum. Apud Mattheum *f* enim vetatur quidem ſcandalum dari, ſed non fieri aliquid bene, ex quo alius male accipit illud iuxta D. Thomam *g* receptum.

e Ezech. 18. & 33.

f Mat. 18.

g D. Th. 2. 2. q. 43. ar. 2.

Neque obſtat, quod reſcriptum concedens veniã peccati futuri non valet, vt ait Salicetus, *h* nam illud intelligitur de reſcripto ſine iuſta cauſa concedente veniam futuri delicti, non aũt de reſcripto quod iuſta cauſa id fieret, qualia ſunt multa edicta, quę proponuntur promittẽtia impunitatẽ his, qui deliquerint, ſi complices ſuos denunciauerint. Deniq; noſtrũ aſſertum probatur nam facultas abſoluendi plenariè, commutandi, & diſpenſandi cõponendi de incertis male acquiſitis, extenditur ad peccata commiſſa poſt conceſſionẽ dictę facultatis prout defendit Nauarrus, *i* nec per hoc datur materia delinquendi directe, aut indirecte, nam licet detur occaſio in genere, negatur tamen quod datur inordinate, & minus recte, licet male accipiatur,

h Sal. in l. caſtitat. C. ad l. Iuliã de adul.

i Na. de indul. not. 34. nu. 4.

Digitized by Google

tur, negatur etiam, quod detur tanta, quanta ſufficeret ad tollendam iuſtitiam legis, vel conceſſionis vel ad reſtringendam eam, ne ad id extendatur, ſicut neq; occaſio peccandi ex lege diuina de condonando peccato pœnitenti à pluribus deſumpta tollit bonitatem peccatum condonantis.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſi pater monachus interficiatur, remiſſio pertineat ad filium, an ad monaſterium.

Reſpondeo dicendo, quod de iniuria facta defuncto competit proſecutio omnibus hæredibus, vt probant iura, *a* & lex conſiderat tale ius tanquam hæreditarium, ex quo voluit pacem haberi ab hærede, & ſic de vero hærede, non autem de filio, qui non ſit hæres, voluit hoc Bartolus *b* dicens, quod ſtatutum conſiderat hæredem, qui repræſentat perſonam in totum.

Neq; obſtat, quod filius abſtinens ab hęreditate poteſt facere pacem ſecundum Bartolum *c* Nam ad hoc reſpondetur, quod talis ē repręſentat perſonam teſtatoris de voluntate ipſius, licet deinde abſtineat ab hęreditate, & quoad hunc effectum ſatis eſt ſemel repræſentaſſe argumento cuiuſdam legis *d* pręſertim cum adhuc repręſentet defunctum ſaltem nudo nomine, quod ſatis eſt argumento cuiuſdam legis *e* quod notat Iaſon. Vnde ſi pater monachus interficiatur remiſſio ſpectat ad monaſteriū, non ad filium, vt eſt magis communis opinio, quā tenent Federicus, *f* Abbas, & moderni, & probat Romanus dicens ſe ita conſuluiſſe, ſi monaſterium eſt hęres dicti patris, & quia per profeſſionem ſe & ſua tranſtulit pater in monaſterium.

a l. 1. §. ſi forte, ff. de iniur. l. 4. §. ſi ad plures, ff. de ſepul. viol.
b Bar. in l. 2. §. cero. ff. de verb. oblig.
c Bar. in l. ſi filius qui pater in pi. ff. de vul.
d l. ſi quis hære. C. de inſt. & ſubſt.
e l. 4. §. non ſolū ver. ceterū ff. de leg. præſ. Iaſon. in l. cum filio i 2. q. Barto. ff. de leg. 1.
f Federi. de Senis conſ. 25. quidam monachus Ab. et Moderni in c. in preſentia de prob. Roma conſil. 450. ſtatutū veteris.

ARTICVLVS IV.

Vtrum ſemel in ſyndicatu abſolutus poſſit amplius conueniri.

Reſpondeo dicendo, quod in qoadam lege *g* videtur probari, quod ſemel abſolutus non debet amplius moleſtari, niſi ratione ignorantiæ, & præuaricationis, de quo late agit Baldus. *h* Et licet dubium ſit, an abſolutoria data in crimine, quia nō probatam pariat exceptionem rei iudicatæ de eodem crimine, ſi accuſetur, vt in quadam lege *i* cōtinetur, & tenet Bartolus; tamen in cauſa ſyndicatus putat Paris de Puteo k eſſe ſpeciale quod non poſſit vlterius moleſtari, niſi iſte volens de nouo accuſare, aut denunciare fuiſſet ignarus, vel abſens per notata in quadam lege. *l* Ex quo infero male procedere iudices regulares, qui viſitantes, & ſyndicantes prouincias ſibi commiſſas ſine alia cauſa ad id impellente admittunt denunciationes maleuolorum, & diſcolorum fratrum aliquorum delictorum, quorum iudicium ex defectu plenæ probationis tranſit in rem iudicatam. Nec valet dicere, quod ad id agendum concitantur, quia teſtes propter metum iudicum, qui partes rei agebant, patefacere veritatem minime ſunt auſi. Nam hæc cauſa mihi inſufficiens eſt, cum difficillime poſſit probari, & non oportet contra metas iuris procedēdo accuſationem, aut denunciationem delicti, quod tranſiuit, iam in rem iudicatam, iterum cognoſcere niſi cauſa propter quam proceditur, prius verificetur eſſe verā per teſtes idoneos, & omni exceptione maiores, alioquin vnicuique eſſet licitum hoc dicere, & contra rem iudicatam ad libitum agere, pro qua ſemper eſt præſumptio, niſi contrarium probetur.

g l. ſicut. §. a dē de accuſa.
h Bal. in l. ſi qs homicidij eo. ti. & in l. ex morte a d l. aquiliā.
i l. 2. §. hoc de nouo c. Ba. in l. Iu. de condi. & demon l. denunciare, §. quid tamen de adul.
K Puteo de ſyn. §. officialis iuncto offi. nu. 2.
l d. l. ſi cui. §. eiuſdem.

ARTICVLVS V.

Vtrum liceat iudicibus remittere pœnas delictis à legibus impoſitas.

Reſpondeo dicendo, quod iudex tranſgrediens legem per ipſum, aut per ſuos anteceſſores factam nulla cauſa rationabili interueniente peccat. Dixi (nulla cauſa rationabili interueniente) ca. n. data pōt diſpenſare in ipſa lege, vt aſſerit Caietanus. *m* Ex quo infero, quod non poteſt iudex remittere ſine iuſta cauſa pœnam delinquenti appoſitā, aut pęnam prędictam in aliam diſpenſare, etiamſi p. rs lęſa cōſentiat: immo addit Caietanus, *n* quod etiamſi ſit princeps, erit reus omnium delictorum, quæ ipſe delinquens poſtea ratione dictæ remiſſionis commiſerit, quod etiam tenet Nauarrus, *o* & ſequitur Aragon, & eſt expreſſa D. Gregorij ſentētia relata à Gratiano, *p* verum eſt tamen, quod poſſunt iudices ſuperiores legum latores, immo & inferiores augere, & diminuere pęnā à legibus impoſitam, prout probatur in iure, *q* & reſoluit Couarruuias, ſed hoc intelligitur iuſta ad id cauſa ſuadente, vt notat Accurſius *r* & erit iuſta cauſa, quando probatur delinquentem ignorantem deliquiſſe, aut quando probatur ipſum, aut eius progenitores de religione eſſe ſatis bene meritos, prout in ſimili affirmat Nau. *ſ* dicens, quod poteſt iudex diminuere pœnam legis non ſolum propter ſeruitia facta ab ipſo delinquente in fauorem reipublicæ, ſed ēt propter ſuorum progenitorum merita.

m Cai. ver. iudex.
n Cai. vbi ſup.
o In man. c. 21 Ara. 2. 2. q 60. ar. 5. c. 103.
p c. ſummoperè 11. q. 3.
q l. quid ergo §. pœna grauior. ff. de his qui notan. inf. Couar.
r Accur. in l. lemor. ff. de his qui not.
ſ in rub. de iudic. nu. 99.

Ex dictis in facti contingentia cuidam religioſę pęna eius delicto debita minuta fuit, attento, quod nullus aduerſus eam aderat accuſator, & quod cōtra eam non erant indicia euidentia, & quod duobus tantum teſtibus ſecretus eius delictum erat ꝓbatum per viam inquiſitionis, attento etiam quod ſi pęna ordinaria puniretur, ipſa ſecreto delinquēs infamia etiam apud regiam Maieſtatem notaretur & quod ex dicta publicitate diſcordię, & diſſenſiones, orirentur inter aliquos nobiles non minimæ, attento deniq; quod complices ſui delicti deſcendebant a Gente nobili, de republica, & de ſua religione bene meriti, attento etiam quod dicta mala, & alia cum quadam pęna arbitraria ſecreta impediebātur, propter quod ita affirmauerūt viri doctiſſimi fore procedendum, quod ex quadam celebri doctrina Caietani *t* comprobatur qui ait quod poteſt iudex inferior rumpere, & reſcindere accuſationes, quas apud ſe habet ētſi ad ſatisfactionem partis læſæ ordinentur præuidens, quod ſi non reſcindatur, maius damnum reipublicę quam vtilitas ipſi bono cōmuni ex earum proſequutione poteſt euenire, velut ſi ex punitione accuſati (quia uir eſt grauiſſimus) maximè reſpublica perturbaretur quam opinionem ſequitur Aragō. *u* Ex qua doctrina hoc conficio argumentum, ſi enim eſt licitum contra ius reſcindere accuſationem in prętudiciūm partis accuſantis à fortiori licitū erit in præfato caſu pęnam legis minuere nulla parte læſa reclamante tot cauſis, & meritis id poſtulantibus.

t 2. 2. q. 68. ar. 3
u Ara. vbi ſu.

ARTICVLVS VI.

Vtrum valeat confeſſio rei facta coram iudice promittente reo impunitatem ad effectum, vt poſſit eum pęna ordinaria caſtigare, aut remittere eius delictum teneatur.

Re-

Digitized by Google

RESpondeo dicendo, aliquando ſolere iudices promittere fallaciter impunitatem delinquẽtibus, ſi ſua peccata confiteantur, vt eorum ore cõuicti poſſint eos criminaliter damnare, & aliqui Iuriſconſulti hanc rationabilem approbãt cautelam dicentes, licitum eſſe decipientem decipere iuxta illud Græcum Prouerbium relatum a Cermenato, *a Prudens actus documento ceteris eſſe poteſt, quam non ſit inutile, nonnunquam creticare cum creticantibus*, nam qui paratus alios circumuenire fraudibus nullo iure conqueri poteſt, ſi aliquando ipſe quoque circumueniatur ab alijs, quod eſt dicere: *A vn traydor dos aleuoſos*. Et ita habemus illud carmen.

Fallere fallentẽ, ſuſpicor eſſe piũ, & illud Virgilij *b Dolus, an virtus quis in hoſte requirat.*

Et in confirmationem huius ſententiæ adducũt Felinus *c* Decius, Grammaticus, Placa, & Decianus, quoddam exemplum Alexandri Tertij Papę, qui in ſecreto ſibi confitenti per ſimoniam Epiſcoparum fuiſſe adeptum huius delicti impunitatem promiſit, ſi hoc publice confiteretur, quem confeſſum ſtatim ab Epiſcopatu depoſuit. Et hanc opinionem tenuerũt Cinus, Dominicus, *d* & communem dixerunt Puteus, Couarruuias, Olanus, & alij relati per Menochium.

Sed ſic abſolute hanc opinionem amplectentes vt deuiantes a veritate prædicante mendacium eſſe intrinſece malum, poſſunt condemnari. Et ita tenent expreſſe contra eam plurimi grauiſſimi Doctores affirmantes, non poſſe iudicem condemnare delinquentem ex confeſſione ſibi in occulto propalata, quam reuelauit ipſe reus propter impunitatem ſibi a iudice promiſſam: quæ opinio generaliter fuit Ioannis de Imola, *e* & eam tenet Hippolitus de Marſilijs, quam communis ſchola Doctorum horum Regnorum ſequitur, & poſt alios dicit veriorem Couarruuias, & prædicat veriſſimam Placa, & eam tenent expreſſe Remigius, Petrinus Bellus Emanuel, Suarez, & alij relati ab Azeuedo, & Deciano, quæ opinio ſequentibus rationibus probatur.

Primo, quia talis confeſſio non fuit ſpontanea, ſed fraude & dolo extorta, &, vt ait quidam Imperator, *f* res eſt iniuſta, quem a iudice decipi. Quod confirmatur, nam videmus in iure condemnari, vt ſtupratorem eum, qui promiſſis fallacibus aliquã virginem corrupit prout tradit Decianus *g* confirmatur deinde: Remedium enim torturæ permiſſũ eſt, non tamen mendacijs, & perſuaſionibus doloſis eſt reo inferendum.

Probatur ſecundo: nam ſicut nõ fuit obligatoria iudicis promiſſio, quia ad ſolum principem pertinet delictorum impunitas, ita per conſequens nihil valet, neque aliquo modo obligat id, quod ex tali promiſſione reſultat. Quod confirmatur ex quadã Partitarũ lege *h* ſequentia verba dicente. *Tu fulano di lo que ſabes y no temas que no te farã ninguna coſa ſi no derecho* Quib. verbis ſatis voluit ſignificare lex prędicta, quod iudex non debet promittere reo impunitatem, quando ipſi pręcipit, vt confiteatur delictum, ſed tantum debet dicere, quod ſecũdum ius iudicabitur. & ait Albericus, *i* quod iudex promittens alicui impunitatem, ſi poſtea ipſum punit, quoddam proditionis genus committit.

Ad argumenta autem contrariæ partis reſpõdetur, quod etiamſi Reipublicæ conueniat, quod delicta puniantur, & ad hoc exequendum iudicis vti ſimulationibus, & verbis aſtutis ſit neceſſariũ, hoc tamen modo licito fieri debet, & a iure approbato non autem fallacijs, & fraudulentis promiſſionibus, prout ait Imperator *k* Iuſtinianus, & aduertũt in propoſito Redin, Petrus Bellus, & Couarruuias quia vt ait *l* Baldus: *Qui vadit plane, uadit ſane*. Qd colligit ex textu ibi dicente. *Rectam viam dirigere, non eam quæ eſt ex circuitibus.*

a Cer. in Rap. c. 32. q. 397.
b Virg. lib. 1. Æneid.
c Fel. in c. aſſerte, no. 1. ad finẽ de præſ. & in c. accedens. 2. ut lit. non cõt. Gram. q. 3. poſt deci. n. 5. Pla. de delict. l. 1. c. 37. n. 3. Dec. t. to. crim. l. 2. c. 15. num. 6.
d Cinus in l. præſenti. C. de his qui ad Ec. cõfugiunt. Dominicus in c. a. nos in quem quam 2. qu. 1. Puteus de Synd. ver. ſolus cõductus f. 209 & v. tortura. n. 1. verſ. minitee. nim. f. 319. Co. li. 1. var. c. 3. n. 19. Olã. in antinomijs. v. reum pa. 124. nu. 24. Menoc. li. 1. de arbitr. q. 81.
e Imola in l. is qui reus nu. 29. ff. de pub. iud. et conſil. 109. Hip. in l. 1. §. quæſtio fidẽ ff. de quæ. Cou. vbi ſ. Pla. vbi ſu. n. 5. 6. & 7. Rem. in e ſumm. eccl. fall. 26. n. 87. in fine Bel. de re mil. 9. p. t. vn. n. 10. Suar. t. 1. com. opin. v. iudex vt veritatem p. 301. col. 2. Azeu. in l. 3. ti. 3. li. 1. recollec. n. 14. Decian. vbi ſ. n. 6. & 7.
f l. 1. in fi. ff. de his, qui ve. iã ætatis impetr.
g Decia. 2. t. crim. li. 6. c. 7. nu. 7.
h l. 3. ti. 30. p. 7. ver. vt fulano.
i l. 1. §. perſuadere. ff. ſolu. rup.
k Inſt. in præ. inſt. vbi Red. n. 55. f. 74. Bel. de re mil. 9. p. titu. vn. nu. 10. Cou. vbi ſu. nu. 16.
l Bal. in l. non ſolum. § ann. 2. ff. de excu. tutor.

Nec obſtat dicere, quod Rex Salomon *m* vſus fuit ſimulatione, quando duæ illę mulieres ſuper infante contendebant, in ea enim ſimulatione nullum mendacium, neque dolum inuenies, ſed tantũ quandam ſimulationem, & fictionẽ, qua vſus etiã fuit pater eius Dauid mutando faciem coram Abimelech, & Iehu Rex Iſraęl cum Sacerdotibus Bel Baal, vt lib. 4. *n* Regum legitur, in qua fictione, & ſimulatione nullum prorſus mendacium inuenitur & ideo ſumma illa veritas Chriſtus Dominus ea vſus fuit cum diſcipulis euntib. in Caſtellum *o* de Emaus fingendo ſe longius abire.

m 3. Reg. 3.
n Reg. c. 21. Re. 20.
o Luc.

Addendum tamen eſt, quod ſi ultra confeſſionẽ iudicialem rei ab eo etiam reuocatam, concurrunt indicia urgentia, & præſumptiones, bene quidem ſecundum uiros doctos poteſt iudex in eo caſu reo pœnam ordinariam imponere, licet iudex ut reum ad confitendum alliceret, impunitatem promiſerit, ut poſt alios tenẽt Couarruuias *p* Vitius, & Azeuedo, & ſibi imputet, dicunt, reus, quod ſuum delictum confeſſione propalauerit. At ego huic opinioni minime poſſum adhærere. Nam in criminalibus, ut quis pęna ordinaria puniatur, probationes luce meridiana clariores eſſe debent, non. n. indicia, & pręſumptiones tantam fidem faciunt, ut ad pœnam ordinariam ratione earum quiſquis poſſit condemnari. Confeſſio autem rei per dolum, & mendacem promiſſionem extorta non debet eſſe tantæ efficaciæ, ut patet ex ſuperioribus, ut ipſi iudici fallenti propter indicia, & præſumptiones tã pręiudiciales licentia tribuatur.

p Cou. vbi ſup.

QVAESTIO XLIII.

De correctione fratrum quoad criminis acceptam pęnam impoſitam delinquentibus in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *VTrum reus condemnatus ad pœnam teneatur ipſam ſubire.*
2 *Vtrum condemnatus ad auſteram abſtinentiam teneatur eam ſubire pęnam.*

ARTICVLVS I.

Vtrum reus condemnatus ad pœnam teneatur ipſam ſubire.

RESpondeo dicẽdo, quod tranſgreſſor legis pęnalis poſt ſententiã iuſtã cõtra ipſũ latam, & ab ipſo acceptam ſub pęna peccati mortalis, tenetur ſubire ipſã pęnã adeo, ꝙ ſi fuerit ad mortẽ condẽnatus, ad locũ ſupplicij ire tenetur, & aſcendere furcã, qua eſt ſuſpendendus. Verum tamen, quod non tenetur ad eas actiones ſubeũdas, quę a miniſtris iuſtitię commodius fieri poſſunt. Vnde condẽnatus ad bibẽdũ uenenũ, ſolum tenetur os aperire, prout tenet Victoria, *q* cuius opinionem ſequuntur Soto, & Aragon contra Caietanum. Quæ opinio eſt tenenda, etiamſi Petrus à Nauarra ab ea diſcedat, non aduertens ad fundamentum ſuprapoſitũ. Dixi in concluſione (poſt ſententiam iuſtam) ante enim condem-

q Vict. de 9. n. 30.

demnationem iudicis tranſgreſſos legum pœnaliũ non tenentur ſubire actiones in actione,& paſſione cõſiſtentes, leges enim humanæ, vt ſint iuſtæ debent eſſe tolerabiles, vt aſſirmat D. Thomas, *a* & non vult Deus, vt leges ita difficiles, fiant, qđ ſint in ſcandalum ſubditorum, prout allegando multos tradit Corduba. *b*

a 2.2.q.9.ar.3.

b lib.3.q.36.

ARTICVLVS II.

Vtrum condemnatus ad auſteram abſtinentiam teneatur hanc ſubire penam.

RESpondeo dicendo, quod condemnato ad auſteram abſtinentiam cibi,& potus, vt ſic paulatim moriatur, miniſtri iuſtitiæ non poſſunt ipſi miniſtrare niſi tantum in ſentẽtia permiſſum, ſuppoſito quod ipſa ſententia ſit iuſta. Hæc eſt cõmunis omnium. Ex quibus infertur, non eſſe liberos a culpa cuſtodes poſitos a prælatis regularibus ad cuſtodiendos fratres incarceratos,& cõdemnatos ad abſtinẽtiam panis,& aquæ, ſi plus victus,& potus, quam in ſentẽtia præcipitur, illis miniſtrauerint, cum enim ſint iuſtitiæ miniſtri, fidelitatem ſeruare ſunt adſtricti; & ſi hoc non faciunt moti pietate, quam habent erga fratrem particularem, moueantur pietate erga bonum commune religionis, quæ non habet facultatem ad vltimo ſupplicio fratres condemnandum,& ſi hac non vtatur pęna, remanebunt delicta impunita & tota ex hoc obſeruãtia regularis deſtruetur. Miſerẽtur etiam aliorum religioſorum, qui ad triremes condẽnantur propter religioſorum nimiã,& non bene ordinatam charitatem, qua alios in carcere conſtitutos fouent eis in abundantia omnia ſubminiſtrantes, ita vt locus carceris, cum ſit locus pœnitentiæ fiat delitiarum, & iucundæ conuerſationis habitaculum, qui ſi in religionis carcere cum auſteritate, & rigore debito tractarentur, ad triremes minime relegarentur; in quo ſœtoſo, horrendo & infami loco inter homines beſtiales cõuerſantes, beſtialiter viuunt,& qui veſcebantur in Sacramẽtorum croceis, illud ſterquilinium amplexãtur. Hanc igitur pietatem indiſcretam longe faciant a ſe cuſtodes religioſi. Sint executores liberales ſententiæ exequendę, ſummũ enim genus pietatis eſt in hac re eſſe crudelem. Verum tamen eſt, quod alij, qui non ſunt cuſtodes, poſſunt eis ſupradicta ſubminiſtrare in abundantia, niſi ipſis religioſis condemnatis ſi ſub obedientia præceptum impoſitum, ne plus cibi, aut potus ſumant ad nutrimentum. In hoc enim caſu, ſuppoſito quod præceptum ſit iuſtum,& obliget, peccarent dicta cibaria adminiſtrando, ſicut peccarent cuſtodes,& alij religioſi dãtes incarceratis religioſis aliqua inſtrumenta, vt a carcere in quo iuſtẽ detinentur, poſſint euadere, cũ ipſi ratione præcepti nõ poſſint a dicto loco remoueri ſine licẽtia pręlatorum regularium, qui eos in eo cõſtituerunt, prout ſupra dictũ eſt, cum de carcere nobis fuit ſermo.

Hæc ſufficiãt; alia autem reperies in noſtra ſumma Confeſſorum in tractatu de ordine iudiciali.

QVAESTIO XLIV.

De decimis quantum ad obligationem eas ſoluendi a Regularibus, in octauo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 *QVid ſit decima et primitia.*
2 *Quo iure debeantur decimæ.*
3 *Vtrum Summus Pontifex poſſit concedere exemptionem a decimis,*
4 *Vtrum religioſi ſint a decimis exempti.*
5 *Vtrum moniales & earum bona ſint a decimis exempta.*
6 *Quomodo Regulares huic renunciant priuilegio.*
7 *Vtrum priuilegium conceſſum monaſterio, vt poſſit recipere decimas alicuius parochiæ, extendatur ad noualia.*
8 *Vtrum religioſi confeſſarij teneantur facere fidelibus conſcientiam de decimis.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit decima, & primitia.

RESpondeo dicendo, quod decima iuridicè loquendo ſecundum Hoſtienſem *c* eſt omnium bonorum mobilium licitè quæſitorũ pars decima Deo dicata diuina conſtitutione debita. Quod ex multis iuribus cõprobatur, intellige autem Deo dicatas eſſe, ideſt, miniſtris Dei. Et decima tripliciter conſideratur. Prima vocatur decima prædialis, ſcilicet, eorũ quæ proueniunt ex prædijs, vt ſunt vinum, bladũ, fructus, arborũ,& huiuſmodi, & perſonalis, id eſt, eorũ, quæ proueniunt ex opere perſonali, vt ex mercatione, artificio, ſcientia,& venatione,& mixta, quæ partim ex prædijs, partim ex opere perſonali proueniunt, vt ſunt animalia, quæ paſcuntur in prædijs,& humano opere nutriuntur vt fœtus, & fructus eorum. Primitia autẽ eſt prima pars frugum, ſiuè fructuum Domino offerenda:& intellige (prima) ideſt, dignitate præcipua & (domino) ideſt, diuino cultui, quia primitiæ offerebãtur per domum oblationis, prout tradit D Thom. *d* Non autem dicuntur primitiæ pluraliter pro varietate fructuum.

c *Hoſt. in Summa. v. decima.*

d 2.2.q.86.

ARTICVLVS II.

Quo iure debeantur decimæ.

RESpondeo dicendo, quod decimæ debẽtur de iure diuino, prout tradit Rebuffus, *e* & hoc in recognitionem vniuerſalis dominij diuini, hęc eſt enim principalis cauſa introductionis decimarum ſoluendarum ſacerdotibus Deo ſeruientibus, inficiari enim ſanæ mentis vir nõ poſſet, vt inquit Rebuf. *f* quod Deus omnium ſit Dominus,& vniuerſalis,& ideo vt illum talem recognoſcamus ipſe ſibi has decimas retinuit. Principes vero tributa in ſignum ſpecialis dominij. Alias rationes vide apud Rebuffum *g* vide Diuum Thomam de hoc agentem.

e *De dec. q. 1. cũ ſeq. Cou. li. 1. variar. c. 17. Conc. Trid. ſeſ. 25. ca. 12. de refo.*

f *Vbi ſup. q. 2.*

g *Vbi ſupra. D. Th. 2.2. q. 87. et 2. quodlib. a. 7.*

ARTICVLVS III.

Vtrum Summus Pontifex poſſit concedere exemptionem a decimis.

RESpondeo dicendo, quod licet decimæ debeantur de iure diuino, prout explicat Diuus Thomas: *h* poteſt tamen Summus Pontifex aliquo modo cum laico diſpenſare ad aliquot dies, & annos decimas ſuas retinendi, aut alterius parochiani decimas percipiendi, non authoritate propria, & nomine ipſius laici, ſed authoritate Papæ, & noie

h 2.2.q.87.a.1.

velle tam rigoroſis pęnis affici, niſi delictum committentem. Hunc autem guardianum in hoc minime deficientem pro delicto minime commiſiſſe, & de ſimil. b. ſimile erit iudicium, quod ad multa notandum eſt.

ARTICVLVS IV.

Qua pęna ſint puniendi venefici.

RESpondeo dicẽdo, quod clericus, qui veneno quempiam occidit, præter quam quod in pęnam homicidij (de qua ſupra articulo ſuperiori) incidit, quia verò grauius delinquit, quã ſimplex homicida, dignè poſt depoſitionem grauiori detruſione, & longiori puniendus eſt, plus eſt enim hominem veneno necare, quàm gladio, vt in quadã lege *a* cõtinetur. Vnde dicit Baldus, *b* quod qui veneno occidit, dicitur proditoriè occidere, & vt cõmunem allegãdo aliquos ſequitur Bernardus Diaz de Lugo *c* qui credit, quod propter execrabile delictum, quod clericus, qui venenũ emit, vt daret alicui, tamen parauit, & per eum non ſtetit eadem pęna puniatur, ac ſi dediſſet, quod eius additionator Salzedo *d* intelligit, cum quia ad actum proximũ acceſſit, & quia venenum propinauit, ſed venenatus adhibitis medicamentis mortem effugit: tunc enim pęna ordinaria eſt puniendus, prout explicat Couarruuias, *e* non vero quando tentat aliquem veneno occidere, & eadem cauſa venenum emit, ſed non propinauit, quia fortè pęnituit, aut fuit impeditus, tunc enim pęna extraordinaria iudicis arbitrio eſt plectendus. Vnde illa regula, quod conatus ad effectum minime productus non punitur, intelligenda eſt de conatu remoto, vt is non puniatur pęna ordinaria criminis, ſed extraordinaria: eſt tamen notandũ, quod ſiue ſit conatus propinquus, ſiue remotus, ſi ad effectum minimè producitur, non punitur cenſuris Eccleſiaſticis.

a l. 1. C. de maleſic. & math.
b *Bal. in l nemo. C. de ſum Trinit.*
c *Luge in pra. c. 95.*
d *Salz. ad d. c. 95. v. ac ſi dediſſet.*
e *Cou. in Clem. ſi furioſus 2. p. relect. n. 11.*

Aduertendum eſt circa hoc, quod Sixtus V. Romæ incarnationis Dominicæ anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo quarto Kal. nd. Decembris Pontificatus ſui anno quarto edidit quandã conſtitutionẽ, in qua diffiniuit. *Aduerſus quaſcunq perſonas ſeculares. Eccleſiaſticas, & quorumcunq. ordinum regulares, qui veneniſis medicamentis potionibus, vel alijs modis abortus maturi, ſiue immaturi animati, ſiue inanimati fętus eiectionem procurauerint, vel venena, aut potiones, ne mulieres concipiant, propinauerint, vel conſilium præſtiterint, deponendi, et degradandi ſunt a iudicibus Eccleſiaſticis, ac curia ſeculari poſtea tradendi, vt capitalem pęnam patiantur, & ipſo facto excommunicauit, reſeruando abſolutionem ſedi Apoſtolicæ.*

Circa quam conſtitutionem eſt notandũ, quod Gregor. XIV. an. Dñi milleſimo quingẽteſimo nonageſimo primo pridie Kalen. Iulij Põtificatus ſui anno primo conſtitutionem Sixti V. in hunc modũ moderatur, ita vt dicta excõmunicatio ſibi, & ſucceſſoribus ſuis reſeruata quilibet confeſſor approbatus ab ordinario, & ad hoc deputatus poſſit ab ea in foro conſcientię tantum abſoluere, in foro vero exteriori innuit Sũmus Põtifex in dictis verbis, *in foro conſcientiæ tantum*, qd non valebit talis abſolutio, & per cõſequens ad Summũ Pontificẽ, cui per Sixtum V. reſeruata eſt, in foro exteriori pręfata abſolutio pertinebit. Verum eſt tamen, qd prælati regulares per eorum priuilegia in foro exteriori poſſunt ſuos monachos, & moniales de hoc crimine conuictos abſoluere: licet enim priuilegia regularium, quoad hoc fuerint per Sixtũ Quintum reuocata, & per Gregor. XIV. non fuerint reualidata (prout in primo tomo diximus) & per conſequens videatur ipſos prælatos non poſſe in foro exteriori à præfata abſoluere excõmunicatione, nunc autem cum ſanctiſſimus Dominus noſter Clemẽs, VIII. anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſeptimo Pontificatus ſui anno ſexto, ex certa ſcientia confirmauerit priuilegia fratrum minorum de obſeruantia, monialiumque S. Claræ, nec non de pęnitentia nuncupatorũ ordinibus per Summos Pontifices conceſſa in Bulla, quæ incipit, *Paſtoralis officij*: data ad inſtantiam Patris fratris Ioannis Baptiſtæ Moles, Commiſſarij Generalis in Romana Curia vltramontanæ familiæ pędicti ordinis de obſeruantia dicens.

Nos igitur, qui omnium votis, præſertimq. illorũ, qui ſub ſuaui religionis iugo diuinis laudib. & Chriſtianæ religionis augmento incumbentiũ perſonarũ tranquillitati, & cõmoditati conſulunt libẽter annuimus, eaq. fauoribus proſequimur opportunis huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, quæcunque pręmiſſa, ac oĩa, & ſingula alia priuilegia, immunitates exẽptiones, libertates, prærogatiuas, fauores, conſeruatorias, declarationes, facultates, diſpenſationes gratias, cõceſſiones, indulgentias, & indulta ſpiritualia, & tẽporalia, etiam per modũ communicationis, & extẽſionis inter ſe, & cũ alijs ordinib. mendicantibus, & nõ mẽdicantibus, eiſdẽ fratrum Minorũ regularis obſeruãtia, et S. Claræ, & de pęnitentia tertio ordinib. etiã in congregatione ſub triũ votorum ſubſtantialiũ profeſſione, et eorum ſuperiorũ ordinis minorũ regularis obſeruantia huiuſmodi obedientia degentibus, ipſorũque ſuperiorũ fratrib. monialibus, ſororib. ac vtriuſque ſexus, etiam ſingularibus perſonis necnõ monaſterijs, domib. Eccleſijs, & locis quibuſcunq. in genere, et in ſpecie, etiã per ſolum ſignaturam, etiã viuę vocis oraculo, vt pręfertur, aut alias per eoſdẽ Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ac nos, & ſedẽ pręfatã etiam ſub quacunq. forma, & expreſſione verborũ cõceſſa, ac etiam iteratis vicib. approbata, necnon omnibus, et ſingulis in eis forſan cõtẽtis clauſulis decretis, & declarationibus quibuſcunq. ac ſingulas deſuper etiam plurib. vicibus confectas literas, & in eis contenta, & inde ſequuta quæcunq. illorum omniũ tenores, et formas, datas effectus, & decreta in illis appoſita, ac ſi de verbo ad verbũ inſererentur, et in his eſſent inſerta præſentib. pro ſufficienter expreſſis habẽtes dicta authoritate Apoſtolica tenore præſentiũ ex certa ſcientia in his omnibus, quibus decretis Concilij Tridentini nõ aduerſentur, ſaluis etiam decretis a nobis in fauorẽ fratrum reformatorum conceſſis, approbamus et confirmamus, ac innouamus perpetuaque roboris firmitatẽ obtinere, & firmiter obſeruari. Hæc Clemens Octauus, cuius literas vidi ſub ſigillo authentico. Ex quibus colligo per eas eſſe reualidata priuilegia à Sixto Quinto reuocata.

Quod probatur ex tenore dictarum literarum, cum in his confirmentur priuilegia minorum ex certa ſcientia. Pro qua probatione nota ſecundum Doctores, *f* communiter, quod cõfirmatio eſt duplex. Prima eſt in forma communi, ſecunda eſt ex certa ſcientia, hæc autem confirmatio ex certa ſciẽtia inter alia vnum operatur, ſcilicet, quod validat inualidum, & reuocatum, & habet vim innouationis, vt in iure *g* notatur. Probatur pręterea ex dictis literis ſanctiſſimi Domini noſtri, ibi, in quibus decretis Concilij, & ibi, ſaluis etiam decretis, excipiẽdo enim decreta, in quibus aliqua priuilegia reuocantur, innuit clare reualidare, & innouare priuilegia alijs conſtitutionibus reuocata.

f DD. in cap. ex frequentib. de inſti. & in cap. quæ diuerſitatẽ de conceſſione præb. & in tit. de confirma. vtili. vel inutili.
g *c. 1. de tranſac. c. quoties de pactis.*

Aduertendum inſuper, quod Gregorius XIII. in præfata moderatione diffinit, quod quoad

pęnas

Digitized by Google

pænas procurantiũ aborſum fętus inanimati, aut exhibentium mulieribus, vel ſumentium venena ſterilitatis, aut quocunque modo conſiliũ, aut auxilium, eis dantium in prædicta conſtitutione contentas reduxit ad terminos iuris communis, & ſacrorum Canonum, & Concilij Tridentini diſpoſitionem, ac ſi ipſa conſtitutio in huiuſmodi parte nunquam emanaſſet, vnde modo, qui deformat embrionem inanimatum, non eſt irregularis, vt in ſacris Canonibus *a* determinatur, nec eſt irregularis, qui propinat mulieri, aut viro potum, quo eis generandi facultas impediatur, vt in eodem iure *b* probatur. Nec qui prægnantem abortiri facit, antequam fętus anima rationabili animetur vt probant Canones. *c*

a *c. ſicut literarũ de hom. c. quod vero c. Moyſes 2.q.2.*
b *c. ſi aliquis de homic.*
c *c. ſicut ex tuorũ de homicid.*
d *Con. Tri. ſeſ. 14. c. 6. de refo.*

Secundo eſt notandum, quod Concilium Tridentinum non concedit licentiam Epiſcopis ad diſpenſandum in irregularitate, procedente ex datione potus venenoſi, quo creatura animata abortitur, cum hoc ſit pluſquam homicidiũ voluntariũ ſcilicet, homicidium caliſicatum. Vnde ſi aliquis huiuſmodi potum propinauerit, quo fętus formatus, & animatus de facto perijt, non poteſt Epiſcopus in eius irregularitate diſpenſare, neque prouinciales ordinum mendicantiũ poſſunt cũ ſuis ſubditis in hoc diſpenſare, virtute cuiuſdam breuis a Martino V. Benedictinis conceſſi, licet enim conceſſerit prælatis prædicti ordinis, vt poſſint diſpenſare in irregularitate procedente ex homicidio voluntario dummodo ſit occultum, (prout in primo tom. *e* late dictum eſt) at in hoc caſu non poſſunt diſpenſare, quia in priuilegio Martini V. conceditur prædictis pręlatis facultas ad diſpenſandum in homicidio voluntario occulto, & ille, qui habet facultatem ad diſpenſandum in homicidio voluntario, non habet facultatem ad diſpẽſandum in homicidio caliſicato, cuiuſmodi eſt occidere cum veneno creaturam animatam ipſi tollendo vitam tẽporalem, & vitam æternam, quam in Chriſto regenerata, ſi naſceretur, poterat adipiſci prout in ſimili tenet Nauarrus. *f*

e *1. to. q. 24. 19.*
f *Nau. l. 5. cõ. 4 de homi. conſ. 4.*

Vltimo eſt notandum circa dictam conſtitutionem, quod ſolũ moderatur a Gregorio XIV. quoad gladium eccleſiaſticæ diſciplinæ, id eſt, quoad cenſuras poſitas contra procurantes aborſum fœtus inanimati, aut exhibentes mulieribus, vel ſumentes venena ſterilitatis, aut quocunque alio modo auxilium, vel conſilium ad id dãtes, vt patet clare ex litera eiuſdem breuis, non vero moderantur alia in ipſa conſtitutione contenta contra procurãtes aborſum fętus animati, aut fauorem, aut auxilium, & conſilium ad id dantes, vt patet ex verbis eiuſdem conſtitutionis Gregorij XIV. ibi. *Nõ obſtantib. eadem prædeceſſoris noſtri conſtitutione quã quo ad reliqua omnia præter contenta in hac noſtra conſtitutione, in ſuo robore omnino permanere volumus.* Ex quibus ſequitur, quod procurantes huiuſmodi aborſum, ſi ſequatur effectus, ſi clerici ſunt a iudicibus eccleſiaſticis degradandi, & curiæ ſeculari tradendi, quantum enim ad hoc nõ video conſtitutionem Sixti Quinti per Gregorium XIV. neque per alium Summum Pontificem reuocatam.

QVAESTIO XXXV.

De correctione fratrum quoad pœnam imponenda in dilapidatoribus bonorum monaſterij, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *QVa pœna puniatur dilapidator bonorum monaſterij.*
2 *Vtrum monachi poſſint conſpirare contra Abbatem bona monaſterij lapidantem.*

ARTICVLVS I.

REſpondeo dicendo, quod quæ ſit imponẽda pęnæ Monachis dilapidatoribus bonorum monaſterij, dilucide ex clericorum vindicta manifeſtari poteſt, nam clericus decoctor ex beneficij iure ipſiuſq; adminiſtratione dijciuntur infamia que nota inuritur in perpetuum, vt colligit Archidiaconus, *g* & tradunt Anto. & Abb. Vnde huiuſmodi Monachi decoctores omni debent dignitate ſpoliari, omni adminiſtratione in perpetuum priuari, atque ad infamiæ notam carceri mancipari, hoc autem ordine debent iudices procedere in punitione huiuſmodi delicti, primo ſuſpitione vrgente, vel infamia prouulgata debet ipſius, vel infamiæ, vel ſuſpicionis proceſſus (vt aiũt) inſtitui. In quo ſane conficiendo ſummarie, nullaque ſcriptura eſt progrediendum, ne reus id ſciens cauſæ veritatem labefactare quoquo pacto conetur, vt bene adnotauit Iacobus de Belon *h* quem ſequitur Panorm. Cumque de infamia, vel ſuſpicione tametſi leui cõſtat ex adminiſtratione remouebitur. Poſt hac de decoctionis veritate aliun cõſcribere proceſſum iudex debet in quo de bonorum decoctione conuincatur, pęna etiam ſupra dicta punietur, vt ex eiſdem authoribus habetur aſſentiturque Bernard. Diaz de Lugo. *i* In quo crimine duo ſummopere animaduertenda cenſeu. Primum quod propter ſolam ſuſpicionem, ab adminiſtratione is, contra quem fit inquiſitio, remoueri poteſt, ſecundum quod ad huius criminis declarationem quilibet auditur accuſans, licet in primo ſint admittendi quorum date agitur, ita Hoſt. *k* & Antonius. Hæc autem omnia iudicis arbitrio proretum, perſonatum, criminumque ratione tẽperanda eſſe ſentit Panorm. *l*

g *Arch. in c. v. bis & in c. vlterã. 12. q. 2. An. in c. venerabilis de of. deleg. & i c. ſilet Hely. de ſimo. Abb. d. c. venerabili.*
h *Iacob. de Bel. in Auth. vt iud. ſine quo ſuffra. §. neceſſitate Pano. iud. c. venerabili. n. 8. in fi.*
i *Lug. i ſua practi. c. 71.*
k *Hoſt et An. i d. c. licet Hel.*
l *Pan. in d. c licet Hely.*

ARTICVLVS II.

Vtrum Monachi poſſint conſpirare contra Abbatem bona Monaſterij dilapidantem.

REſpondeo dicendo, quod Archidiaconus, *m* Petrus de Ancharano, & Philippus Francus quærunt an Monachi, qui videntes ſuum monaſterium in temporalibus labi ex dilapidatione Abbatis, iurauerunt ſimul ſe iuuare, & defendere poſſe tam contra Abbatem quam contra aliam quamcunque perſonam monaſterium deſtruente, dicantur coniuratores a iure reprobati, vbi concludunt, quod ſi ex cauſa de præſenti & communi contra prælatum & ſuperiorem, & quia iam dilapidabat & male tractabat perſonas, & bona mona-

m *Arc. Anch. Franc. in c. cõſ. de uer. ſign.*

monaſterij, quod poſſet fieri prædicta conuentio, Sed ſi contra ſuperiorẽ nihil apparet de præſenti iniuſtũ, vel præſumptum, quod tunc non licet ſubdito conturare, vel conſpirare contra prælatũ, cum hę conuentiones alliciant ſubditos ad peccandum & ad iurgia, quæ licet per ſe non ſint mala, tamen quia malũ ex his ſequi poteſt reprobantur a iure, *a* & tenet Lucas de Penna, Alexander de Iſernia, Cardinalis Alexandrinus, Doctores, & Bartolus, Baldus, & tradit Nicolaus Boerius.

a c. & ſi Chriſtus de iur. iur. Luc. de Pena. ĩ l. magiſtros col. vlt. de profe. & medi. Iſer. et Alex. de pace iur. fir. §. conuenticu. add. in l. per iniquũ, C. de iuriſ. omn. iud. Bar. ĩ l. ſi ff. de colleg. illic Bald. conſ. 130. Boer. ĩ tra. de ſeds. prop. n. 8

QVAESTIO XXXVI.

De correctione fratrum quoad pœnam imponendam reuelantibus ſecreta ſacramentalia, aut naturalia, in articulos quatuor diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 *QVa pęna puniatur confeſſor peccata confeſſa detegendo.*
2 *Qua pœna puniātur religioſi aperiẽtes literas obſignatas, eaſq. aduerſario mittẽtes oſtendentes.*
3 *Qua pœna debent puniri religioſi ſecreta ordinis intra, & extra ordinem reuelantes.*
4 *Vt. ũ excuſentur a pęnis aperiẽtes literas obſignatas eas aduerſarijs ad eorũ defenſionẽ oſtẽdẽtes*

ARTICVLVS I.

Qua pęna puniatur confeſſor peccata confeſſa detegendo.

RESpondeo dicendo, quod ſacerdoti, qui ſibi peccata confeſſa ſingula detegit verbis, vel ſignis inuito confeſſo, aut non permittẽte, imponitur grauis pœna in quadam Decretali. *b* Quibus pęnis punitur is, qui reuelat confeſſionem, cuius eſt tantum interpres, & is, qui caſu tantum audiuit, & is, qui latẽter abditus peccata auſcultauit, & ea manifeſtauit, & is, qui dimidiam delictorum confeſſionem cum audiſſet, abſolutionis beneficium minime contulit, vt tenent Syluester, *c* Antoninus, *d* & Soto Extraordinarijs autem pęnis afficiũtur illi, qui dicũt, talis habet peccata, a quibus eum abſoluere non potui, vel audiui eum & non abſolui, hic enim vt cõfeſſionis detector puniẽdus eſt, ita Antoninus. Pœna autẽ dictæ Decretalis cõprehendit eos, qui ſingula peccata manifeſtant, non aũt illos, qui vniuerſam confeſſionẽ in generali nullo in ſpeciali reuelato peccato adaperiunt Aduertẽdum tamen, quod Bernardus Diaz de Lugo *e* addit dicens, quod ſacerdoti famę bonę & honeſtæ vitæ dicenti, ſe habuiſſe veniam pœnitentis ad manifeſtandã confeſſionem credi debet cum actus veniæ ſecreto fieri ſoleat, & nullo interuentente teſte ad hoc ſaltem, vt trãsferat onus probandi in aſſerentẽ ſine venia ſe manifeſtaſſe, Hæc ille referẽs Lappũ. *f* De quo crimine nullam poſſe dari certam Doctrinam, & rationẽ aſſerit, ſed potius qualitas confeſſoris, & pęnitentis coniecturã augebit, aut minuet. Conſtituta vero ordinaria in eum pęna eſt, vt omni munere, ac dignitate ſpoliatus in arctũ cœnobium ad agendam perpetuam pęnitentiam detrudatur, vt in dicta Decretali continetur, de quo videndi ſunt Nauarrus, *g* Gregorius Lopez, & Salzedo, & Couarruuias, & Antonius Gabriel,

b c. oĩs vtriuſq; ſexus de pen. & remiſ.

c Syl. v. cõfeſſio D. Ant. 3. p. tit. 17. c. 22. §. 1. & 11. Soto de te. ẽ. ſecr. mem. 3.
d Ant. vbi ſup.
e Lugo in prac. c. 109. nu. 4.

f Lap. alleg. 94.
g Na. in c. Sacerdos. n. 120. Greg. Lop. in l. 35. ti. 4. p. 1. ve. encarcelad. Salze. in c. 109. ve. detrudatur Co. in 4. p. 2. ca. 8. §. 12. n. 10. Gab. ti con. opi. §. com. 1. de teſt.

ARTICVLVS II.

Qua pęna puniantur religioſi aperientes literas obſignatas, eaſque aduerſario mittentis oſtendentes.

RESpondeo dicendo, quod aperiẽs obſignatas literas, & aduerſario mittẽtis oſtendens incidit in pęnam falſi, Ita Bartolus, *h* quem ſequitur Panormitanus, & alij, quos refert, & ſequitur Iaſon: Clericus vero hoc faciens deponendus eſt. Ita ſentit Romanus *i* hoc fundamẽto motus, quod de iure canonico pœna falſi eſt depoſitio in clerico, vt cõſtat ex iure. *k* At Bern. Diaz de Lugo *l* hanc refellit opinionẽ, cũ illud ius nõ imponat pęnã depoſitionis clerici pro qualibet falſitate, ſed quãdo vtitur falſis literis Papę, & in ſuũ patrocinium allegat Hoſtienſem. Vnde non debet extendi deciſio illius iuris ad hoc delictũ; & conſequenter credit pœnã huius criminis arbitrio iudicis eſſe relinquẽdam conſiderato nocumento, quod ex apertione dictarum literarum mittenti, & alijs euenit. Cõſiderando etiã hoc crimen eſſe grauiſſimum, fraudulenter enim ambulat, vt inquit Sapiens *m* dicens, *et, qui reuelat ſecreta, & ambulat fraudulenter, et dilatat labia ſua, ne commiſcearis.*

h Bart. in l. qui teſta. ad l. Corn. de falſ. Pa. in c. cũ ol m el 2. de legi. Iaſ. in §. pœnalis. n. 26. inſt. ac ac.
i Ro. cõſ. 65. circa fin.
k c. ad falſariorũ de cri. falſ.
l Lugo in ſua pra. c. 105. n. 2.
m Pro. 20.

Aduertenda eſt tamen doctrina Bartoli in hoc caſu diſtinguentis, vt iudices ſciant diſtinguere inter lepram, & lepram, & arbitrari pęnam huic delicto correſpondentem. Ait enim Bartolus *n* quod ait quis aperuit literas, vt aduerſario mittẽtis oſtẽderet, & is (ait) incidit in pęnam falſi, allegat autẽ ad hoc quendã textum *o* ſi vero aperuit, vt ipſe eas legeret, alijs autem non oſtenderet, putat Bartolus nõ puniri pęna falſi, ſed extraordinaria pœna talionis argumento cuiuſdam Decretalis, *p* Et hoc ipſum tenet Romanus, *q* & Alciatus. Quod ſi quis non reſtituit literas ei, cum reddere mãdatũ ſuſceperit, ſed illas alteri pandit, non tamen aduerſario mittendas, tenet Bartolus, *r* quod iſte incidit in pęnam falſi. Item qui literas alicuius aperiret, & diuulgaret ad alterius iniuria actione iniuriarũ tenetur, vt voluit Gondiſaluus de Villadiego ſubdens, quod non dicitur literas aperire, qui clauſuram earum detrahit, ſi aliter eas non aperiat nec legat, pro quo dicit eſſe textum *ſ* notabilem, & ibi Bartolum. Qui autem literas alteri ſcriptas lacerat vel cõburit, crimine falſi tenetur, vt voluit Abbas *t* Remouens autem ſigillum de literis alicuius tenetur de falſo, vt tenet Baldus, *u* Bertachinus. Ex his autem poſſunt prælati regulares indagare, qua pœna ſint afficiendi religioſi hoc delictum committentes.

n Bar. vbi ſup. gl. 1. §. is qui depoſita ff. ad leg Cor. de fal.
o c. cũ olim magiſter. de off. del.
p Ro. p. cõſ. 367. Alcia. in ſuo cõſil. habito. poſt. tra. de duelo. 54
q Bar. in l. Tit. ve. vemo. ad 2. ff. ad municipa.
r Villadiego in tract. de leg. 3. p. q. 1. nu. 4.
ſ l. ſi quis id graue, §. in tabu. ff. ad Syla.
t Ab. in c. cũ olim. de of. dele.
u Bal. in l. Paulus. ff. de fal. Bertha. in tra. de epiſc. 1. p. v. vlterius quęr. n. 336

ARTICVLVS III.

Qua pœna debent puniri religioſi ſecreta ordinis intra, & extra ordinem reuelantes.

RESpondeo dicendo, quod reuelare ſecreta grauiſſima, crimen omni æuo iudicatum fuit. Referũt apud Aethinicos Siſyphum illũ ob id, qđ deorum arcana hominibus patefecit, apud inferos eam pęnam ſuſtinere, nempe vt ingens ſaxum ad montis cacumẽ deferat, à quo proijciat, & iterum ſtatim repetat, & in huiuſmodi labore perpetuo aſſiduus ſit, vt author eſt Seruius. *x* Sic Tarquinus Romanorũ Rex Marcum Tullium Decemuirũ, cum librum ſecreta cultuum ſacrorũ cõtinentem cuſtodiæ ſuæ commiſſum corruptus Petronio

Sabi-

x Seruius ad Vir. li. 6. En.

Digitized by Google

Sabino deſcribendũ dediſſet culeo inſutũ in mare abijci iuſſit, prout teſtis eſt Valerius Maximus. *a*

a Vale. Max. l. 1. ti. de cul. deorũ
b Bal. in d. c. de teſtib. & in tit. de pac. cõſtant. v credẽtia. Cepolla. con. cri. cõſi. 30. nu. 29.
c Salz. in pr. c. 103. iux. fi.

Ex quibus infertur, quod ciuitatis Conſiliarius ſiue decurio, qui ſecreta detegunt cum ratione iuramenti, & officij tacere debuit, ab officio, & dignitate amoueri debet, prout tenet Baldus, *b* quẽ ſequitur Cepola, & alij, quos refert Villadiego, circa quod multa congerit Quintilianus Mandoſius. Ex quibus aſſeuerandum ſentit Salzedo *c* Canonicos qui capituli ſui ſecreta reuelãt, ſi iuramento ab eis præſtito de non reuelando contrauenerint, pœnis ſacrorũ canonũ contra periuros clericos ſancitis eſſe plectendos, ſi vero nullũ præſtiterint iuramentum, pœna arbitraria. Quod a fortiori aſſerendum eſt in definitoribus, qui ſecreta definitorij contra obedientiam ibi præſidentis pandunt, & a fortiori aſſerendũ eſt, illos maximis pœnis eſſe afficiendos, qui eadem ſecreta, aut alia, quæ intra clauſtra in ſecreto inter religioſos fiunt ſecularibus patefaciunt contra quos in religionibus bene ordinatis pœnæ rigoroſæ ordinantur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum excuſentur à pœnis aperientes literes obſignatas eas aduerſarijs ad eorum defenſionem oſtendentes.

d Salz. d. c. 103 iuxta fin.
e Maiol. l. intra de irre. l. 5. c. 35

Reſpondeo dicendo, quod videntur excuſari clerici, & regulares a pœnis ſupra poſitis, ſi ad propriam vitam, vel alterius tuendam crimen hoc cõmiſerint. At Salzedo *d* cenſet verius, non licere literas aperire, & aduerſarijs oſtendere, falſum committendo, non enim ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona, alioquin eſſet licitum periurium, & falſum cõmittere ad propriam vitam defendẽdã quod nullus author affirmat. Ita ſcribit Simõ Maiolus. *e* Illud vero negari nõ poteſt, licere huic literas has deferenti eas nõ tradere eis, quibus mittũtur, & alijs licitis modis cõtendere, ne eis aliquod malũ ſibi contingat. Quod ſi hoc tranſgreſſus fuerit, quia qualẽ qualẽ habeat excuſationẽ, minime ordinaria criminis pœna plecteretur, ſed benignior iudicis arbitrio imponenda erit iuxta qualitatem nocumenti. Ex quo infero, quod ſi dictæ literæ ſolutis earum ſignaculis a regularibus in tribunalibus ſecularibus, aut Eccleſiaſticis ad defenſionem aliquorum religioſorum oſtendantur, & legantur, & omnibus, quid in eis contineatur, patefiat, non ſunt liberi ab aliqua pœna dictas epiſtolas publicãtes, & oſtendentes, etiamſi ex earum publicatione multorum infamia apud dicta tribunalia attenuetur: ſeruare enim ſecretũ de iure naturali eſt, quod ad propellendam infamiã non eſt frangendũ, præcipuè quia licet infamia aliquorũ ex publicatione literarũ ex vna parte minuatur, ex alijs augetur, cũ ipſa tribunalia, in quibus aſſiſtunt viri grauiſſimi, accipiant male de religioſis videntes, eos talia ſcribere, & alios eiuſdẽ claſſis fratres ea ſecreta reuelare, in maximũ religionis ſuæ detrimentũ proprio religionis decori, & honori ſuũ particulare intereſſe anteponentes. Quod forte magis ipſi aggrauabunt conſiderantes, tales religioſos a religione elõgaſſe fugientes, & in ſolitudine non manere ſoli Deo placentes, ſed poſt deſideria ſua ambulantes, & deſideria carnis perficientes.

QVAESTIO XXXVII.

De correctione fratrum quantum ad pœnam ebrietati imponendam, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *Vtrum ebrietas ſit a religioſis aliena.*
2 *Quomodo ſit pbãda ebrietas, vt caſtigetur*

ARTICVLVS I.

Vtrum ebrietas ſit a religioſis aliena.

Reſpondeo dicendo, quod Salomon in Prouerbijs *f* bibendi aſſiduitatem deteſtatur dicens. Luxurioſa res vinum & tumultuoſa ebrietas, quicunque his delectatur, non erit ſapiens. Vnde ait D. Paulus. *g* Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria, venter enim mero eſtuans, vt ait Accurſius, *h* facile ſpumat in libidinẽ. Et idem Paulus dicit. *i* Neque fornicarij, neque idolis ſeruientes; neque molles neque maſculorum concubitores, neque auari, neque adulteri, neque ebrioſi regnum Dei poſſidebunt. Ex quo loco clare colligitur, ebrietatis delictum, cum inter tam grauia crimina connumeretur, eſſe deteſtandum, & D. Auguſtinus, *k* & Iſidorus, & Baſilius multa contra ebrietatem dicunt, & rationem hebetari ex immoderato potu poſt D. Gregorium *l* probat Diuus Thomas, & multa tam de vtilitate, quam de incõmodis vna longa manu ſcribit Andreas Tiraquellus. *m* Immo apud Gentiles, vitium ebrietatis deteſtabatur. Homerus *n* enim eleganter ſcribit potum maxime noxium eſſe, vt ex Ouidio conſtat, dum ait.

f Prou. 20.
g Ad Eph. 5.
h Accur. in l. quæ acui [illegible] tẽperantia [illegible] ad l. iul. [illegible]
i Ad Cal. [illegible]
k D. Aug. ſermo. de ebriet. in fin
l Greg. 31. mor. D. Tho. 2. 2. q. 148. ar. 6
m Tiraq. de re [illegible] l. c. 31. n. [illegible]
n [illegible] ome.

Vina parant animos Veneri.
In vinum confertur plerumque culpa,
Quod ſi loqui poſſet, ſe defenderet.

Vnde quia ebrietas omnium vitiorum fomes, ac nutrix eſt, ideo placuit Agatenſis *o* Concilij Venerandis patribus, vt clericus, de quo fuiſſe ebrium conſtiterit, aut triginta dierum ſpatio a cõmunione remoueatur, aut corporali ſupplicio ſubdatur. Quæ pœnæ ſic fuerunt diſiunctiuè ſcriptæ, vt diſcretus iudex, quem huic vitio deditũ animaduertet, & quod a communione priuatur parui pendere videret, corporali potius officio caſtiget. Et Innocentius III *p* in Concilio Generali Lateranenſi diſpoſuit, clericum a crapula, & ebrietate nõ abſtinentem, & à ſuperiori cõmonitum, ſi non ſatiſfaceret ab officio, & beneficio ſuſpendendũ. Vnde vt clerici ab hoc vino cauerent, eorumq. honeſtati conſuleretur, antiqua illa concilia tabernarum etiã ingreſſum illis inhibuerunt, niſi peregrinationis, vel itineris neceſſitate cõpulſis, vt in Concilio Laodicenſi, *q* & in Sexta Synodo Generali, & in Cõcilio Carthaginenſi Tertio, & in Concilio Generali ſub Innocentio III. celebrato conſtat.

o c. ſi. 35. diſt.
p c. crapula de vi. & hon. cleri.
q c. non oportet. & c. nulli clerico & in c. cleri. 44 diſ. & in ca. cleri de vit. & ho. cler.

Ex quibus conſtat, quam deteſtãdum ſit hoc vitium in religioſis, quorum nomen præ ſe fert maiorem honeſtatem, qua pœna ſint puniendi huic vitio aſſuefacti. & ad imitationem pœnę, qua clerici ebrietati dediti a ſacris Canonibus plectuntur ſunt illi ẽt caſtigandi nõ ſeparando eos a cõmunione ſolum, cum hãc pœnam tales viles, quorũ Deus venter eſt, parui pendant, ſed verberibus & carcere cum pane, & aqua ſunt mancipandi, ſiquidem non poſſunt aliter corporaliter puniri.

Et cum ſpecialiter alia pœna determinatur in

religionibus ple- [?]endos eſſe, ad eam poſſunt prælati regulares recurrere, ipſam agg[r]auando, aut minuendo conſiderata frequentatione vitij, & perſonarum qualitate, & videntium ſcandalo.

ARTICVLVS II.

Quomodo ſit probanda ebrietas, ut caſtigetur.

RESpondeo dicendo, quod ebrietas probatione difficilis eſt ex Innocentij *a* ſententia, vt tradunt Baldus, & Decius. Vnde ſatis eſt indicijs, & præſumptionibus probari, eo quod nullo corporis ſenſu poteſt apprehendi, ſed oculis mentis, ideſt ratione.

Ex quo ſequitur, quod ſi religioſus aliū religioſum ebrium vidiſſe teſtatur, nihil ſane probat, niſi probabiles rationes ſui teſtimonij oſtendat, vt teſti non creditur, niſi rationem redderet, etiam nō interrogatus. Ita Antonius, *b* Abbas, Felinus, & Rippa. Solet tamen ebrietas ex aſpectu probari, vt tenet Lucas de Penna, *c* & tradit Maſcardus, & patet ex Iure. *d* Solet etiam probari ex multiloquio, & inordinato, & ex ambulatione in circuitu.

a c. cū cām de teſta. Bal. in ca. a crapula. n. 1. de vi. & hon. cler. Dec. c. 11. nu. 1.
b Ant. Abb. & Fel. in c. cū cauſā Rip. in l. 6 vnquā nu. 8. C. de reuoc. don.
c Penn. in l. 1. n. 7. C. de erogat. mil. Maſ. de pba. vol. 2. conjl. 574.
d c. Eccleſ. princeps. 35. diſt.

QVÆSTIO XXXVIII.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam ludentibus fratribus, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *VTrum religioſis licitum ſit ludere ad aleas,*
2 *Qua pæna puniātur religioſi aleis ludētes,*
3 *Vtrum lucrata in ludis a religioſis, ſint ipſis, an monaſterijs reſtituenda.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſis licitum ſit ludere ad aleas.

REſpondeo dicendo, quod ſi Calepino credimus, alea ludus tabulæ eſt omnis ludus in veritate fortunæ conſiſtens. Vnde aleator dicitur, qui ſæpe alea ludit, ludere autem ad aleas, & taxillos clericis prohibitum eſt, vt traditur in iure. *e* Quod maxime prohibitū videtur propter multa crimina, quæ in talibus ludis perpetrari ſolent, quorum ſexdecim refert Hoſtienſis *f* & Florentinus dicentes, quod quot ſunt puncta in taxillis, tot ſunt ſcelera in ludo, & ponit viginti vnum peccata, quæ in illo interueniūt, quæ oīa tranſcripſit Petrus de Rauena. *g* Et ſit Conciliū *h* Tridentinū prohibet Eccleſiaſticis ludere, & lex quædam partitarum contrarium honeſtati clericorum reputat dicens, *Otro ſi no deuen jugar dados, ni tablas, ni pelota, ni rejuelo, ni otros juegos ſimejentes, preque ni aun de ſalir de ſu aſſoſſegamiento, ni parar ſe a verlos ni a tenerſe con los que juegā.* Propter quā cauſā vere ſcribit Soto, *k* quod ſacerdotib. vix citra mortale peccatū vti licet ludis vetitis, ac præſertim religioſis, & præſulib. quia ludus illis, non qua ratione ſecularib. ſed quia contra eorū eſt paupertatē, eſt prohibitus. Poſſunt tamen clerici, vel monachi ſine vlla culpa etiam veniali chartis luſorijs ludere ob honeſtā cauſā puta ad excitandum, vel recreādum ſocium ea re indigentem, dummodo nō frangant aliquam legem ad mortale peccatum obligātem, prout tenet Bernardus Diaz *l* de Lugo, quem ſequitur Nauarrus.

e c. clerici. de vita & hon. cler.
f Hoſt. in ſum. ti. de exce. pręl. §. cleric. Flo. p. ti. 1. c. 23. § 6. col. 1. 2. & 3.
g Rau. in ſuo Alpha v. ludus.
h Tri. ſeſ. 22. c. 1. de ref. et ſeſſ. 24. de ref. c. 22.
i l. 57. tit. 5. p. 5.
k Soto l. 4. de iuſti. q. 5. ar. 2.
l Lugo in pra. 6. 70. n. 2. Na. in ca. ſi quando n. 52. de reſcr.

ARTICVLVS II.

Qua pœna puniantur religioſi aleis ludentes.

REſpondeo dicendo, quod Menochius *m* aliqua de hac materia tradit, & de Iure *n* ciuili ſtatuta erat pœna, quod ſi clericus poſt monitionē prælati aleæ indulgeret per triennium proprio munere ſuſpēdendus erat, & hoc in quadam lege partitarum approbatur. Quæ quidem pœna cum iure canonico approbata non reperiatur. Eccleſiaſtici, & regulares iudices eā clericis, & monachis infligere non debent: ſed eas pœnas, quæ ſacris Canonibus ſunt approbatæ. Pœna autem canonica publici aleatoris eſt, vt repellatur ab obtinendo beneficio, etiamſi nunquam fuerit monitus, vt, deſiſtat à ludo, vt argumento cuiuſdam Decretalis *o* tenet Gloſſa. Vnde affirmat Abbas, quod collatio facta tali, eſt nulla, niſi de hoc conſtabat, tanquam facta vili, & indigno, & ſi hoc non conſtabat, quia erat occultus, debet irritari. Quæ vltima verba Abbati *p* diſplicent. Nam ſi hęc eſt pœna aleatoris publici, quomodo occultus aleator illa debet puniri? Vnde beneficio obtento non priuatur propter ludum ſecundum eum, ſed minori pœna plecti debet, ſcilicet arbitraria. Si autem monitus nō ſe correxerit, tunc poteſt beneficio priuari ſecundum eum. At Bernardus Diaz de Lugo *q* dicit hunc ſimiliter pœna arbitraria eſſe dānandum, peccatum enim variari ſolet ex circunſtantijs concurrentibus, quæ ad aggrauandam, vel minuendam pœnam animū iudicis inclinabunt; ideoque arbitrari eos oportebit, quanta ſit conſuetudo ludentis, & quæ quantitas pretij, & quæ qualitas perſonæ, qualiſve exempli pernicies, & an in hoc delinquentes occaſione ludi diuina deſeruerint officia, quibus intereſſe tenebantur, conſiderent. Præterea quidam ludi arctiori pœna caſtigantur a legibus ciuilibus, nam iuxta earum pœnas talia arbitramenta fieri debēt, ludus enim taxillorum maiori pœna afficitur, vt patet ex additione ad Didacum Perez. *r* Et ſimiliter iudices regularium debent ſententiam arbitrariam ferre contra luſores fratres iuxta qualitatem delicti aduertentes, quod debent fratres puniri, etiam ſi non ludāt, dummodo ſint participes prout tradunt Cynus, *ſ* & Baldus, qui eleganter ſcribunt, quod ſi ſtatuta pœna ludenti imponatur, eadem ludi participes mulctandi ſunt. Quam opinionem ſequuntus ſunt Angelus, & Fulgoſius affirmat, quod ſi quis iurauit non ludere, & dat alteri pecuniam, vt ſuo nomine ludat, a periurio minime excuſatur. Quam opinionē ſequitur Auguſt *t* ad Angelū, quod plurimum notāt, dum aſſerit Salzedo.

m Menoc. li. 2 de arb. c. 9. cen. 44. caſ. 499. n. 3
n c. inter dictimus Auth. de Sectis epiſ. a. 5. li. 57. tit. 5. p. 2.
o ca. inter dilectos de exceſ. p̄lat. iuncta gl. in c. clerici de vit. et ho. v. ad aleas
p Abbas in d. c. inter dilec.
q Lugo in pr. c. 70. de aleat.
r Addi. Perez. in l. 37. titu. 19. lib. 8. ordin.
ſ Bal. in Aut. interdicimus C. de Epiſ. & cler. ibi Ang. et Ful.
t Aug. & Ang. in trac. male. in prite Matedoga de maledicti, nu. 11. Salze. in ad. ad c. 70. a ſi.

ARTICVLVS III.

Vtrum lucrata in ludis a religioſis ſint ipſis, an monaſterijs reſtituenda.

REſpondeo dicendo, hoc eſſe apud omnes certiſſimū, quod qui in ludo perdit aliquid, cuius non habet dominium, neq; adminiſtrationem, qui id lucratur, ad reſtitutionem obligatur vero Domino iuxta tradita a Diuo Thoma, *u* Soto, & Nauarro. Vnde quidquid a religioſis in ludo lucratur, debet reſtitui monaſterijs, quorum ſunt religioſi, quia propter votum paupertatis nihil ſibi poſſunt acquirere, tum quia quidquid acquirit monachus, acquirit monaſterio. Addo autem

u D. Th. 2. 2. q. 62. a. 5. Soto l. 4 de iuſt. q. 7. a. 2. Na. c. 27. n. 18. et 19.

hoc

hoc eſt verum, vt etiam ſi religioſi licentiam habeant ad certam quantitatem donandam, non poſſunt in ludo dictam perdere quantitatẽ, & ſic qui eam fuit lucratus, monaſterio reſtituere tenetur. Quod probatur, religioſi enim non habent poteſtatem ad transferendum dominiũ, nec eius vſum cõtra voluntatem tacitam, aut expreſſam ſuorum prælatorum.

Neque obſtat, quod illis facta fuerit facultas ad dictam donationem, non enim credendum eſt, prælatos obſeruantiæ regulares maxime zelatores licẽtiam ſuis ſubditis velle concedere, vt ludendo huiuſmodi faciant alienationes, quæ eorum ſtatui, maximè contrarientur. Hanc opinionem dicit frater Ludouicus *a* a Lopez non tenuiſſe Alcocer ſed certe fallitur, Alcocer enim noſtram clare amplectitur ſententiam. Quæ eſt tenenda contra Medinam, *b* qui nullo fundamento adducto tenet contra eam. Quod maiori ratione procedit in fratrib. minoribus, quorum prælati non habent facultatẽ ad aliquid extra religionem alienandum. Nec etiã ſyndici Apoſtolici pro ipſis deputati hanc habent facultatem, niſi talis alienatio in vtilitatem fiat religionis, alienatio autem facta in ludo nõ ſolũ non eſt vtilis, imo maxime inutilis, & religioni nociua.

a Lopez. in ſũ. 2.p.c.33.p.248. in 1 impr. Alcocer de Ludo.ca. 11.& 54. Me. I ſua inſtr. f.173
b Med. in ſua inſtruc.f.17.

QVAESTIO XXXIX.

De correctione fratrum quoad pœnam furibus imponendam, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 QVa pœna ſint puniendi religioſi furtum committentes

2 *Vtrum furantes calices, & patenas a locis religioſis ſint excommunicati.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna ſint puniendi religioſi fures.

RESpondeo dicendo, quod quidam modernus Ioannes Trullo *c* nimis rigide, religioſe tamen cum furibus ſe gerit. Ait enim, quod eſt graue crimen in religione peccatum furti & vt incorrigibilis eſt tractandus, ita quoq; fur in religione eſt puniendus.

c Trurel. 2. de cano. reg. c.23. nu.9.

Quod ſi contra obijcias (ait) qua ratione propter furtũ, quo duntaxat damnũ eſt tẽporale, abijciendus ſit frater, propter quem Chriſtus mortem pertulit: Reſpõdet primo, quòd fures in religione non ſolum rebus temporalibus, ſed etiã ſpiritualibus nocent, deinde & ſanctam congregationem conturbant, bonumque aliorum ſpirituale impediunt. Eſt quoq; & alia ratio in ipſorũ furũ vtilitatem, vt cum expulſos ſe intueantur, confuſione, tribulationeq; percuſſi ad cor reuertantur. Quapropter (ait) propter ipſorũ, illorumq; ſpirituale bonũ, tãquã inita huiuſmodi pęna eis infligetur. Hęc prædictus author. Quod ego ſequenti ratione confirmo. Nam cum res religioſorum ſæpe ſæpius perdantur, & a ſecularibus rapiantur, aliqui cum ipſo cõmorantes in ipſum inculpatum dicẽt ſecũ furẽ inhabitare, & propterea non eſſe mirum, ſi omnia ipſius conuentus deficiãt, quod ipſi infamato erit quædam perpetua crux, & tormentum. Vnde ipſi vt quietius viuat, melius eſt, vt eijciatur, quã quod inter fratres commoretur: ſed hæ rationes non vtique conuincunt, vt huic miſero tam rigoroſam pęnam iniciamus, ſed ſecundũ ius alia iuxta qualitatem latrocinij leuior eſt adhibenda, pręcipue cum ſecundum ſacros canones nullus a religione eijci poſſit, niſi eius incorrigibilitas de iure, aut de facto probetur, præcipuè etiam cum ſecũdum priuilegia religionum prout dictum eſt ſupra in primo tomo, *d* pęna eiectionis a religione in ordinib. correſpondeat deficiente incorrigibilitate delicto, quod in mundo pœna vltimi ſupplicij afficitur, & non cuicunq. furto hoc vltimum ſupplicium correſpondeat, pęna enim furti eſt fuſtigatio, vel exiliũ vel aliud arbitrio iudicis, nõ tñ occiſio, vel mutilatio, vt in quadã Authẽtica continetur. *e* Quod verũ eſt, ſi eſt ſimplex fur, ſecus ſi cum armis, aut violenter aggreditur in domibus, in itinere, & in mari, vel ſi palam ſurripit, quia tũc ſuſpenduntur argumento cuiuſdam Legis. *f* Vnde ego non reciperem ſupradictã opinionem Ioannis de Trullo, niſi quãdo (quod abſit) religioſus eſſet famoſus latro, graſſatur, aut ita continuaret furari, vt eius incorrigibilitas in hoc eſſet omnibus nota, vel ex alijs furtis factis, vel ex conditione perſonæ, quod arbitrio prudẽtis iudicis relinquendũ puto; licet.n. priuilegia regularĩũ concedant eorũ prælatis, vt pro delicto, quod in ſeculo mortis pęnã merentur, pęna priuationis habitus infligatur, non tñ dicta priuilegia ipſos iudices arctant, vt non poſſint aliã minorẽ pęnã imponere, quãdo circũſtantiæ concurrentes id poſtulant, & bonum cõmune religionis efflagitat, propter quod omnes leges ſerũtur, immo & priuilegia impetrantur, non.n. in eorum impetratione attenditur particularis delinquentium vtilitas tẽporalis, & pax, & tranquillitas, ſi hæc enim attenderentur, innumeras oporteret leges ordinari, & priuilegia procurari, cum huiuſmodi hominu conditio diuerſiſſima commoda particularia ante oculos ſemper habeat, & cum ipſi irrationabiliter aliquando viuant, irrationabilia aliquando erunt.

d 1.to.q.20.
e Aut. ſed nouo iur. C. de ſer. fu.
f l. capitalũ §. graſſatores, & §. famoſos, ff. de pęnis.

ARTICVLVS II.

Vtrum furantes calices, & patenas ſint excommunicati.

REſpondeo dicendo, quod qui furatur calices, patenas, & huiuſmodi ſacra, non eſt excommunicatus ſecũdum Panormitanum, *g* niſi cum furto ſimul effregit portas Eccleſiæ, vel armentaria, aut feneſtras. Ita Syluester, *h* & hoc probatur in quadã Decretali *i* quæ habet excõmunicatos eſſe ſacrilegos, qui effringunt, & ſpoliãt Eccleſias. Quæ Decretalis non excommunicat, ſed ſupponit eſſe excõmunicatos, ſi quidem iubet denunciari eos, vt tales argumento alterius Decretalis. *k* Ad incurrẽdam autem hãc excommunicationẽ duo requiruntur, ſcilicet perfringere, & rapere, ſiue furari, & ub id effringens crucem, ſacrarium, aut perpetrãs alia ſimilia nefaria ſcelera, ſi non furatur, non incurrit eam, prout poſt Panormitanum tenent Antonius, *l* & Caietanus. Per Eccleſiam autem intelligũtur, monaſteria, hoſpitalia, & reliqua pia ædificia authoritate Epiſcopi ad id ſacrata, & non alia ſecũdũ Panormitanum *m* argumẽto cuiuſdam Decretalis; is autem dicitur effringere Eccleſiã, qui effringit, vel effodit parietem, aut frãgit fores, diruit ſeras, & qui impellendo, vel quocunq; alio medio violento ingreſſum ſibi parat, prout tenet Syluester *n*. non autem, qui reſerat eas claue, ſiue eam ſurripuerit, vel extorſerit, ſiue non, iuxta communem, quã ſequitur Nauarrus. *o*

g P. [illegible] de ſur.
h Sylu. [illegible] nu 7.
i C. [illegible] ſent. excom.
k c paſtoralis §. verum de appe.
l Antonius 2. p. ti.24. c. 11. Caiet. in ſũ. caſ. 25.
m Pan. in c. cõqueſtus c. au [illegible] de relig. domib.
n Syl. excõm. 7, caſu 8.
o Nauar. in ma. c.17. nu.94.

ciem: committitur enim dolus re, vel cõſilio, fraus verò re tantum, & in hoc videntur Doctores magis inclinare, & huic ſententiæ, ait, quod videtur aſſentire D. Thomas dicens, quod dolus committitur ſiue per verba, ſiue per facta, fraus vero per facta tantum, cuius teſtimonio ſtandum eſt.

At pro explicatione primo eſt aduertendũ, quod interdum fraus ſumitur pro ſpecie diſtincta à dolo Nam ad dolum requiritur, quod fiat contra aliquã perſonam, vt patet ex eius diffinitione; eſt enim omnis calliditas, fallacia, machinatio, ad decipiendum, fallendũve alterum adhibita, quæ diffinitio in hunc modum explicatur, ſcilicet quod ſit calliditas in tacendo, fallacia in mentiẽdo, machinatio in arte verborum; fraus autem committitur, etiamſi non ſit contra perſonam, ſed contra legis præcepta principaliter ſit, ſed quandoque contra perſonam. Ex quibus patet, quod dolus ſit genus, ſi ans autẽ ſpecies, loquendo propriè, & in ſuo rigore. Verum eſt tamen, quod iura quandoq; his vocabulis abutuntur, ſumendo dolum pro fraude, & fraudem pro dolo. Ex his patet, quando iudices ex dolo, & fraude ſunt in puniendo delicta negligentes, aut ignorantes: erunt enim ex dolo, & fraude negligentes, quando callidè tacent nolentes reſpondere quære lis ab aliquibus propoſitis, aut in aliquibus mẽdacio, aut arte verborum diſſimulando, vt appareant hominib. zelantes virtutem, & iuſtitiam, cum ipſius ſint diſſipatores, quod ex proceſſu ab eis habito ſatis patebit, & ex his, quæ contra ipſos fulminãtur, qui cum dolo præſumuntur procedere, quando formam ſacrorum canonum, & conſtitutionũ ordinem tranſgrediũtur: quo dolo & fraude contra eos probatis legitime ab eorum adminiſtrationibus poſſunt amoueri.

Lauior autem culpa eſt dolus præſumptus, & ſic differt à dolo, ſicut manifeſtum à præſumpto. Ille autem dolus dicitur manifeſtus, de quo ita claræ præſumptiones habentur, quod iudex in clatam, & perfectam fidem deducitur. Quando autẽ præſumptiones ita claræ non ſunt, aliquæ tamen apparentiæ inueniuntur, dolus præſumptus dicitur, qui idẽ eſt, quod culpa lauior, qui quidem dolus nõ ſufficit ſi agatur in cauſa criminali ad hoc, vt reus pœna ordinaria puniatur, quoniam probationes tunc requiruntur, quæ ſint luce clariores, prout conſtat ex traditis per Bartolum. *a* Ex quib. patet, quod ſi inueniatur iudices fuiſſe remiſſos in caſtigando, & in procedendo non circumſpectè, ſi hoc tantum ex præſumptionibus habeatur reſultantibus ex eius dictis, & factis, quæ dicta, & facta poſſunt etiam in bonam partem retorqueri, non debent per hoc ab officijs amoueri, etiamſi arbitrio prudentiũ in his dicendis, aut faciendis latiorem culpam commiſerunt præbendo occaſionem, vt de his poſſit aliqua fraus, & dolus non ſolum ſuſpicari, ſed etiam præſumi.

a Bart. in l. quod verum in 3. & 4. co. & ſe. ff de poſ. & ibi. Apoſtil. ver. culpa.

Lata culpa eſt, deuiatio indeliberata ab ea prudentia, quæ ineſt communiter omnibus, qui ſunt eiuſdem conditionis, & profeſſionis, ideo autem dicitur deuiatio generaliter, vt comprehendat deuiationem, ſiue faciendo, ſiue omittendo. Dicitur (indeliberata) ad differentiam doli, qui ex deliberatione manifeſta, vel præſumpta committitur. Dixi (quę ideſt communiter omnibus) ad differentiã culpę leuis, leuioris, & leuiſſimæ, vt inferius patebit. Dixi (quę ſunt eiuſdẽ conditionis, & profeſſionis) quia, vt ait Iuris Cõſultus Paulus *b* latæ culpę finis eſt non intelligere, quod omnes intelligũt, & vt alius Iuris Cõſultus Vlpianus ait, lata culpa eſt, negligentia nimia non intelligere, quod omnes intelligunt. Declaratur exemplo: Conductor nullum nimis, & præmaturè onerauit, vnde mortuus eſt, lata culpa eſt, probatur, homines enim, qui talis animalis miniſterio vtuntur, non ſunt ſoliti onerare pullos ante dictum tempus. Alijs exemplis hoc declarat, & illuſtrat Bartolus *c* de Saxo Ferrato, Bartolus, & Alexander. Et prelatis, qui in caſtigando delicti latam culpam commiſiſſe fuerint conuicti, non priuatione officiorum ſunt caſtigandi, latam autem culpam commiſiſſe credentur, quando deſinunt facere ea, quæ alij prudentes, docti, & experti iudices facere in ſimili cauſa conſueuerunt, ſi ex alijs dolus non præſumatur.

b Latæ culpæ. 223. ff. de verb. ſign.

c Bar. Saxo Ferrata vbi ſ. n. 113 & 114. Bart. in l. quod Nerua. 3. col. ff depoſi. et 16. Apoſtil. Alex. ver. cul. Alex. in l. itẽ quærit in prin. ff. pro ſocio.

Leuis culpa diuerſimode conſideratur. Aliter enim ſumitur in rebus alienis, ſeu alijs debitis, aliter in rebus communibus incidenter, aliter in communibus ex conuentione. Primo modo leuis culpa eſt deuiatio indeliberata ab ea prudẽtia, quę ineſt diligentibus hominibus, qui ſunt eiuſdem conditionis. Et ſic Paulus *d* Iuris Conſultus cum dixiſſet in pignoratitia actione venire & dolum, & culpam ſubiunxit hęc verba. *Ea igitur, quæ diligens pater familias ſuis reb præſtare ſolet, à creditore exigitur*, ſecundo ex rebus communibus communione incidenti culpa leuis ſic diffinitur, ſcilicet, quod ſit deuiatio indeliberata ab ea diligentia, quam in ſuo tempore, ſeu in illo tẽpore ſuis rebus adhibet. Paulus. n. Iuris Conſultus *e* in titulo familiæ herciſcũdæ ſic ait. *Non tamen talem diligentiam præſtare debet heres, qualem diligens pater familias quoniam per ſuam partem cauſam habet gerẽdi, ita tamen diligentia præſtare debet, qualem in ſuis rebus.* Circa vero res communes ex conuẽtione culpa leuis ſic diffinitur, ſcilicet, quod culpa leuis ſit deuiatio indeliberata ab ea diligentia, quam ante contractum in rebus ſuis adhibere ſolebat. Dixi (in rebus ſuis) nã in rebus alienis culpa leuis æſtimatur, ſi deuiat ab ea diligentia, vel prudentia, quę ineſt omnibus diligentibus eiuſdem conditionis, & profeſſionis. Leuior culpa eſt deuiatio deliberata ab ea prudentia, quæ ineſt diligentib. hominibus, qui ſunt eiuſdem conditionis, & profeſſionis. Leuiſſima verò eſt deuiatio indeliberata ab ea prudentia, quę ineſt diligentioribus hominibus, & diligentiſſimis, qui ſunt eiuſdem conditionis, & profeſſionis. Et ſic Caius *f* Iuris Conſultus in titulo de actionibus, & obligationibus loquens de Commodatario ſic ait.

d l. ea igitur. ff. de pigna. act.

e l. heres. §. non tantum dotũ. ff. fa. herciſ.

f l. 1. de act. & oblig.

Quod exactiſſimam diligentiam præſtare cõpellitur cuſtodiendæ rei, neq; ſufficit, eum eam diligentiã adhibere quã in ſuis adhibet, ſi alius diligentior poterit cuſtodire. Ex quibus infertur deciſio cuiuſdam caſus, qui in facti contingentia accidit. Quidã prælatus intelligens ſuum ſubditum de quodam crimine graui vehementer indiciatum, ſed non plene probatum communicauit cum alio ſuę religionis prælato ſatis in cauſis regularium experto, quomodo ad capturam rei ſe habere deberet, qui reſpondit, quod crimine non plene probato non poſſet ipſum carceri mancipare, cum carcer in religione nũ ſolum ſit cuſtodia, ſed etiam pœna. Propter quod, & alia, quę conſulendo libros Doctorum didicerat, noluit reum vincire in carcere, propter quod obſequium ſe pręſtare Deo, & religioni aſſerebat, ipſum enim in carcerando ſuſpicio, quę inter ſeculares inundauerat, radices mitteret, ita vt euidentia delicti, & delinquentis nomen ſortiretur. Accuſatus fuit dictus prælatus de nimia negligentia, quidam aſſerebant, officio ſuo eſſe priuandum, tanquam infidelem, & non prudentem.

Alij autem pęna arbitraria puniendum eſſe cõtendebant. Ego autem ex dictis dico, quod in rigore loquendo viſis ab eo allegatis non debuit priuari, cum ipſe, licet culpam commiſerit aliquam à do-

à dolo, & fraude ſit immunis, & vbi non eſt dolus, & fraus, ſed tantum quædam indeliberata deuiatio ab eo, quod ipſe tenebatur ratione officij facere, non debet tam rigoroſa pœna irrogari. Vnde ipſum prælatum ſyndicantes attente allegata, & probata debent conſiderare, & non inuento dolo claro, & manifeſto ad priuationem dignitatis minime procedãt. Inuento autem dolo, aut fraude præſumptis, & latiori, lata, leui, & leuiſſima culpa ad pœnam arbitrariam accedant, in cuius iudicio magis ad pietatem quam ad rigorem debet animũ ſuum applicare.

ARTICVLVS IV.

Quæ pœna ſit imponenda prælato, cuius culpa effectum eſt, vt ſubditus deceſſerit ſine ſacramento pœnitentiæ.

RESpondeo dicendo, quod pro tali culpa generaliter eſt nulla pœna (quod meminerim) ipſo iure, niſi amiſſionis gratiæ gratum facientis, ſi culpa peruenit ad gradum, quo eſſet mortalis. Per ſententiam autem imponitur pœna arbitraria iuxta quantitatem culpæ ſecundum illud: *a* iuxta menſuram delicti ſit, & plagarum modus, & iuxta iura, quæ ad negligentiam puniendam citat quædam gloſſa celebris.

a Deu. 25. & c. non afferamus 24. q. 1. c. quæ de offic. Arch.

QVAESTIO XLI.

De correctione fratrum, quoad reprehenſionem ipſis propter delicta, cum ſententia legitur, dandam; in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *VTrum arguere ſubditos delinquentes ſit licitum prælatis.*
2 *Vtrum prælati poſſint contumeliari ſubditos delinquentes.*
3 *Qua pœna puniantur prælati in dicendis verbis contumelioſis excedentes.*

ARTICVLVS I.

Vtrum arguere ſubditos delinquentes ſit licitum prælatis.

RESpondeo dicendo, proprium prælatorũ eſſe arguere ſubditos de peccatis ab ipſis cõmiſſis, ſi quidem in mundo, loco Dei conſtituti ſunt, de quo apud Ioannẽ *b* habetur, quod arguant mundũ de peccato. Et D. Paulus ad Timotheum *c* ſcribens, quomodo ſe cũ eis Diœceſanis habere debet ait, argue, obſecra, increpa. Quod nos docuerunt patres Concilij Tridentini *d* in Spiritu ſancto congregati dicẽtes, *quod prælati in cõmiſſis ſibi Eccleſiis eo libentius reſideãt, quo facilius, & commodius ſibi ſubditos regere, & in vita, ac morũ honeſtate continere potuerint. Illos primum eos admonendos cenſet, vt ſe paſtores, nõ percuſſores eſſe meminerint, atq; ita præeſſe ſibi ſubditis oportere, vt non in eis dominẽtur, ſed illos tanquã filios et fratres diligant: elaborentq; vt hortando, & monẽdo ab illicitis deterreant, ne vbi deliquerint, debitis eos pœnis coercere cogantur, quib. tamen, ſi quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apoſtoli eſt ab eis ſeruanda præceptio, vt illos arguant, obſecrent, increpent in omni bonitate, & patientia, cum ſæpe plus erga corrigendos agat beneuolẽtia, quam auſteritas, plus exhortatio, quã comminatio, plus charitas, quam poteſtas. Si aũt ob delicti grauitatem Virga opus fuerit, tunc cum manſuetudine rigor, cũ miſericordia iudicium, cum lenitate ſeueritas adhibẽda eſt, vt ſine aſperitate diſciplina populo ſalutaris, ac neceſſaria conſeruetur, & qui correcti fuerint emendentur, aut ſi reſipiſcere noluerint, cæteri ſalubri in eos animaduerſionis exẽplo a vitijs deterreantur cũ ſit diligentis, & pij ſimul paſtoris morbis ouium leuia primũ adhibere fomenta, poſt vbi morbi grauitas ita poſtulet, ad acriora, & grauiora remedia deſcendere; ſin aũt ne ea quidẽ proficiãt illis ſubmouẽdis, cæteras ſaltẽ oues a contagionis periculo liberare.* Hæc Concilium Trid. Vide, quid circa hoc moneat D. Auguſt. *e* ait enim. *Corripiantur itaq; a præpoſitis ſuis ſubditi correctionib. de charitate venientibus pro culparũ diuerſitate diuerſis, vel minorib. vel amplioribus. quia ipſa quadam ratio nominatur, quam facit Epiſcopale iudiciũ, qua pœna in Eccleſia nulla maior põt (ſi Deus voluerit) in correctionem ſaluberrimam cedere, atq; proficere. Neq; enim ſcimus, quid contingat ſequenti die, aut ante finem vitæ huius, de aliquo talis deſperandum eſt, aut contradici Deo poteſt, ne reſipiſcat, et det pœnitentiam, et accepto ſacrificio ſpiritus contribulati cordiſq. cõtriti à reatu quamuis iuſtæ damnationis abſoluat damnatum, quem ipſe non damnat. Paſtoris tamen neceſſitas habet, ne per plures ſerpant dira contagia, ſeparare ab ouib. ſanis morbidam ab illo, cui nihil eſt impoſſibile, ipſa forſitan ſeparatione ſanandam. Neſcientes n. quis pertineat ad prædeſtinatorũ numerum ſic affici debemus charitatis affectu, vt omnes velimus ſaluos fieri.* Hæc D. Auguſt. Quæ omnia prælati debent alta mente recolere, vt in arguẽdis ſubditorum exceſſibus ab hac doctrina, & ab his documentis minimè recedant, & cum ſubditi audiunt, & acceptant condemnatoriam ſententiam, ita blandis verbis debent eorum corrigere culpas, vt ipſa ſententia eis ad ſalutem animæ proficiat.

b Ioan. 16.
c ad Tim. ca. 2.
d Tri. ſeſ. 13. c. 1. de refor.
e 24. q. 3. c. corripiant.

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati poſſint contumeliari ſubditos delinquentes.

RESpondeo dicendo, videri peccatum mortale, & non inueniri in viris perfectis, qui tamen conuitia, vel contumelias aliquando dicunt, ſicut patet de Apoſtolo, qui ad Galatas *f* ſcribens ait. *O inſenſati Galatæ*, & Dominus noſter Ieſus Chriſtus *g* dixit diſcipulis ſuis. *O ſtulti, & tardi corde ad credendum*. Vnde cum Dominus, & eius ſancti hoc ſine peccato, immo cum maximo merito dixerint, à Prælatis reprehendentib. ſuorum ſubditorũ vitia poſſunt ẽt dici, & ſic ait D. Thomas, *h* qđ ſicut licitum eſt verberare, vel in reb. damnificare cauſa diſciplinæ, ita etiam & cauſa diſciplinæ poteſt aliquis alteri, quem debet corrigere, verbum aliquod conuitioſum dicere, & hoc modo, ait, Dominus diſcipulos vocauit ſtultos, & Apoſtolus Galatas inſẽſatos, tamen ſicut dicit Diuus Auguſtinus in libro de ſermone Domini in mõte, raro, & ex magna neceſſitate obiurgationes ſunt adhibendæ, in quibus nõ nobis, ſed, vt Domino ſeruiatur, inſtamus. Hæc Diuus Thomas. Circa quæ verba aduertit Caietanus *i* quod contumeliæ, quas prælati obiurgando proferre poſſunt, eas licet, vt materiã virtutis aſſumãt, & in litera dicatur, q raro, & ex magna neceſſitate dicere debeant, tutius tamẽ videtur, quod nũquam niſi Spiritu ſancto ſuggerente dicatur, quoniam

f Ad Gal. 3.
g Luc. vlt. c.
h 2. 2. q. 72. art. 2. ad 2.
i In d. ar. 2.

niam repræſentatur ſubditis, quod non ex charitate, ſed ex paſſione procedant, ſicutque deteriores non ſuſcipiendo diſciplinam leuiſq. verbera, quã contumelioſa verba ſuſcipiunt: Vnde Tullius in libro tertio de officijs ait, omnibus animaduerſio, & caſtigatio contumelia vacare debet. Et aduertit Nauarrus, *a* quod vt abſque peccato fiat, etiam ꝓpter correctionem oportet, vt ſolum ſignificetur vitium, cuius correctio prætenditur, & non alia vitia iam caſtigata, emendata, & ab hominibus oblita, quod aliqui prælati minus prudentes non aduertunt, quod aduertere maximè debuiſſent.

a In man. c. 18. nu. 10.

ARTICVLVS III.

Qua pœna puniantur prælati in dicendis uerbis contumelioſis excedentes.

RESpondeo dicendo, quod licet prælati in reprehenſionibus, & obiurgationibus aliquando excedant: non tamen ſunt aliqua pœna afficiendi, ſolum enim ſunt reuerenter monendi, & in ſecreto, ne ex ea publica facta admonitione aliqua occaſio eos parui faciendi à ſubditis aſſumatur. Debẽt enim ſuperiores prælati aliquos veniales defectus prælatorum ſubditorum ſubleuare, ne inde deterius aliquid contingat, ſi enim ſubleuant defectus ſubditorum, cur prelatorum culpiolas diſſimulare non tenebuntur, cum ipſi portent pondus diei, & æſtus, & occaſione diſcolorum ſubditorum aliquãdo contingat eos aberrare in obiurgationibus dandis, & in alijs remedijs adhibendis nimio odio defectus odiendo, & ſic ordinatur in quadam partitarum lege. *b* Quod, ſi miniſtri iuſtitiæ occaſione cõmoti in faciendo, vel dicendo iuſtitiæ, & vi bonitatis limites exceſſerint, non propterea debent puniri, nec ad ſatisfaciendum compelli: cuius ordinationis prudentiſſimæ aſſignat lex rationem dicens. *Ca apenas ſe puede guardar & que ha de gouernar compaña e de caſtigarla, que no faga, o que no diga a las vegadas alguna coſa a de mas*, & de hoc vidẽdus eſt author politicæ. *c*

b l. 48. ti. 5. par. 1.

c Poli. li. 1. c. 13 num. 128.

QVAESTIO XLII.

De correctione fratrum quantum ad facultatem a ſententia appellandi.

d 1. to q. 29.

RESpondeo dicendo, quod hęc quęſtio multa continet, quę iam in primo Tomo *d* dicta remanent. Nunc autẽm addendum eſt, quod Clemens Octauus anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo, die vigeſima ſecunda Auguſti Pontificatus ſui anno primo. Priuilegia Alexandri Quarti, & Pij Secundi, & Innocentij Octaui, aliorumq. Romanorum Pontificũ quibus prohibetur, ne perſonę Regulares Ordinis Ciſtercienſis poſſint à ſuis ſuperioribus ad quaſcũque perſonas appellare, niſi a Capitulo generali ad ſedem Apoſtolicam tantum approbauit, ordinauit que ſub pęnis in eiſdem priuilegijs contentis, ne perſonę regulares dictę congregationis poſſint à ſuis ſuperioribus ad quaſcunque perſonas appellare, niſi tantum ad dictę congregationis generalem, & ab ipſo ad capitulum intermedium, & ab iſto ad capitulum generale, & ab ipſo ad ſedem Apoſtolicam tantum. Ac inſuper eiſdem perſonis prohibetur, ne res religionis manifeſtent, ac etiam ne ſuorũ pręlatorum, aut perſonarum cõgregationis aliqua crimina aut quęrelas obijciant coram perſonis ſecularibus. Ita habetur in libro priuilegiorũ congregationis ſanctę Marię de Alcobatia Ciſtercienſis ordinis Regnorum Portugallię, impreſſo Venetijs anno Domini milleſimo quingenteſimo tertio in fine eiuſdem libri.

QVAESTIO XLIII.

De correctione fratrum quoad criminis condemnationem in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur ſex.

1 *VTrum qui apud iudicem intercedit, vt pœna per legem ſtatuta remittatur, teneatur ad reſtitutionem.*
2 *Vtrũ liceat principi cõcedere remiſſionẽ delicti futuri*
3 *Vtrum ſi pater monachus interficiatur remiſſio pertineat ad filium, an ad monaſterium.*
4 *Vtrum ſemel in ſyndicatu abſolutus poſſit amplius conueniri.*
5 *Vtrum liceat iudicibus remittere pęnas delictis à legibus impoſitas.*
6 *Vtrum valeat confeſſio rei facta coram Iudice promittente reo impunitatem ad effectum, vt poſſit eum pœna ordinaria caſtigare aut remittere eius delictum teneatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ille, qui apud iudicem intercedit vt pœna per legem ſtatuta remittatur, teneatur ad reſtitutionem.

RESpondeo dicendo, quod de hac quęſtione agit elegãter Caſtro, *e* vt clarius ꝓcedamus, per quaſdam concluſiones illi ſatisfaciam. Prima cõcluſio. Nullus põt apud iudicem intercedere, vt delinquenti tota pęna per legem conſtituta remittatur, niſi forte pro illo roget a quo offenſus eſt, non vt impunitus euadat, ſed vt hac ratione oſtendat charitatem, quam ad illum habet, vel vt erubeſcat eſſe inimicus. Hanc concluſionẽ probat doctiſſimus Caſtro ex multis dictis Diui Auguſtini. Et prima pars probatur ratione, non enim licet rogare iudicem, vt faciat, quod iure facere non poteſt: at remittere pęnam totam ab homine ſcelerato à lege ſtatutam iudici non licet, quia non eſſet miſericordia, ſed relaxatio, & inde omnibus malis daretur occaſio, vt ſpe plenę remiſſionis per intercеſſores obtinendę quęcunq. ſcelera committere auderẽt. Vnde D. Gregorius in ſuis moralib. ait, quos ſimilis actus ſociat cõcordi pertinacia, etiam defenſio peruerſa conſtipat, vt de facinorib. ſuis altera ſe inuicem defenſione tueantur, ſibi enim quiſq. meminit, dum admoneri, vel corrigi alterum cernit, & idcirco contra corripientium verba vnanimiter inſurgit, quia ſe in altero protegit. Hęc Gregorius. Secunda pars concluſionis probatur, ſ. quod ex fonte charitatis procedere poteſt, vt quis roget totam pęnam a lege ſtatutam remitti homini ſcelerato, verbi gratia cum quis pro inimico a quo lęſus eſt orat, ne pęna vlla illi irrogetur, quia ex animo, & gratia dimiſit offenſam contra ſe factam, & inſuper orat iudicem, vt Reipublicę offenſam illi remittat, hic enim ſic intercedens non ſolum non peccat, ſed magno apud iudicem dignus eſt pręmio, quia hoc faciẽs impleuit ſimul, & pręceptũ, & Conſiliũ Dei dicen-

e Caſtro li. 2. de legib. pœn. c. 13.

dicentis, diligite inimicos veſtros, & benefacite ijs, qui oderunt vos, & ſic qui ex charitate impunitatē inimici ſui petit a iudice, non ideo peccatum impunitum eſſe orat, quia ſibi placet, ſed vt bonitate ſua vincat malitiam alterius, & benefaciendo illi cogat illum ad pœnitentiam peccati, quod illum offendit.

Secunda concluſio. Quando merito ſperatur de emendatione hominis, qui aliquod crimen commiſit, licite poteſt, qui hanc ſpem habet, pro illo apud iudicem intercedere, vt mitiori pęna, quam à lege ſtatuta eſt, puniatur, præſertim ſi pœna per legem ſtatuta ſit vltimi ſupplicij.

Probatur concluſio. Quilibet homo poteſt à iudice iuſte petere, vt faciat, quod iuſte facere poteſt, iudex autem poteſt ex aliquibus iuſtis cauſis pęnā legis minuere, prout inferius dicetur, ergo dum tales cauſæ adſint, quilibet poteſt apud iudicem interdicere, vt legis rigorem temperet. Quod autem iudex poſſit pœnam à lege ſtatutam ex iuſta cauſa
a l. quid ergo §. pœna grauior. ff. de his qui notan' in fami.
remittere, omnes iuriſperiti *a* fatentur, & probant pro ſua parte allegantes aliquas leges, & infra articulo quinto dicetur.

Non me latet tamen Imperatores, *b* Honorium & Archadium, poſtquam graues pœnas ſtatuerūt contra illos, qui coniurationem contra principem fecerint, aut dederint, addiderunt, iubemus etiam eos notabiles viros eſſe ſine venia, qui pro talibus vnquam apud nos interuenire tentauerint, quæ pęna interceſſoribus prædictis communicata peccatum mortale videtur deſignare, & ſic iniuſtè interceſſores intercedendo agere. Ad hoc reſpondetur, quod prædictæ leges procedunt in foro exteriori, quæ fundantur in præſumptione, quę habetur contra illos, qui intercedunt pro notans crimine læſæ Maieſtatis: at nos loquimur in foro conſcientiæ inſpecta ſola veritate charitatiuæ ſecūdum Deum interceſſionis.

b l. quiſque cum militib. C. ad l. Iul. Maieſt.

Tertia concluſio. Quando reus aliquis emendationem recuſat, & ſic eſt induratus in peccato, q̄d commiſit ita vt de illius correctione merito deſperetur, non licet orare pro eo, etiamſi ſit mortis pœna plectendus. Hæc concluſio ſequitur ex præcedenti, nam ſi hac ratione ſola licet pro reis rogare, vt illi corrigantur, ergo quando merito de illorum correctione deſperatur, non licebit pro illis orare. Præterea non licet iudici talibus reis parcere, ergo interceſſori minimè licebit pro talibus orare. Conſequentia eſt nota, nam rogans pro alio eiuſdem eſt conditionis, & meriti, cuius eſt ille, qui precib. eius motus aliquid facit, quia qui rogat, potentior eſt ceteris paribus, quam qui conſulit, vt in quodā
c c. facientis 86 diſt.
Canone *c* probatur. Qui enim tali obſtinato peccatori parceret, non miſericors, ſed potius crudelis diceretur, Eccleſia enim Chriſti ſponſi ſui lenitatē imitari cupiens etiamſi circa ſceleratos multos viros manſuetudinem ſuam oſtendat, circa illos tamen, de quorum emendatione deſperat, ſeueritatē exercet: & ob hanc cauſam hęreticum relapſum iudicio ſeculari tradit ab illo damnandum, ſentiens illum indignum, cui amplius venia concedatur, propterea quod de eius emendatione deſperat, Deus etiamſi pijſſimus ſit, & ſæpe peccata hominū diſſimulet propter pęnitentiam, non tamen vult, vt rogemus illum pro his, qui in peccato perſiſtunt & emendari nolunt. Vult quidem Deus orari pro peccatoribus, vt ipſe dignetur ipſis pęnitētiam inſpirare, & ad illam agendam iuuare, non tamen vult Deus rogari, vt illis non pœnitentibus, & in peccato perſiſtentibus parcat. Nullus ergo pro aliquo intercedere debet, vt venia illi concedatur, quem Eccleſia venia indignum eſſe iudicat, & pro quo Deus non vult orari, nam qui eo caſu Deum oraret, iniuriam illi faceret, putans illum tā remiſſum, vt peccatoribus obſtinatis indulgere, & mala impunita relinquere velit.

Quarta concluſio. Nullus licite poteſt pro reis intercedere, vt illis venia concedatur, quando ex veniæ conceſſione proximo damnū inferatur, qui enim veram vni vult exhibere pietatem, oportet vt illam ſine alterius iniuria impendat ita, vt non ſit vni miſericors, & alteri crudelis. Nam vt ait Apoſtolus. *Non ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona*, & in quadam Decretali *d* ſequentia habentur verba. *Qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur.* Aduertendū tamen, quod de interceſſione dixi, tunc ſolum eſſe intelligendum, quando iudex non remiſiſſet pęnā, niſi fuiſſet ab interceſſore attractus, & allectus, nam ſi iudex fuiſſet abſque alterius precibus facturus, quamuis interceſſor pro huiuſmodi pęnæ remiſſione rogans peccaret, non tamen obligatur ad illius damnum reſtituendum, quia tunc ipſe non eſt occaſio ipſius damni. Ita Caſtro hoc multis Auguſtini authoritatibus comprobans. Ex his colligere oportet, regulares quomodo ſe habere debent, quando pro delinquentib. apud iudices intercedunt. Caueant, ne procurando ipſos à pęna corporali, aut ciuili ſua interceſſione liberare, in laqueum incidant diaboli, & ſint in ſcandalū delinquentium, qui ex ſperata remiſſione ſe totos ſuis concupiſcentijs, & deſiderijs tradent, ſint etiam in ſcandalum multis, qui delictorum videntes impunitatem ad alia deteriora ſcelera manus ſuę deprauatæ voluntatis extendent. Colligere etiam poſſunt, quod pro alijs religioſis delinquentibus licitum eſt intercedere, vt pęna delicto debita ipſis minuatur, cum communiter loquendo de eorum correctione ſperetur.

d §. vl. de iniu. & dam. dat.

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat Principi concedere remiſſionem delicti futuri.

RESpōdeo dicendo, id iuſta cauſa intercedente licere, id eſt, poſſe diſpenſare, & ſtatuere, ne qui illud fecerit, puniatur, pro illo, aut illo peccato etiam poſt illud ſtatutum commiſſo. Deus enim optimus, & maximus per varias ſcripturæ literas *e*
e Ezech. 18. & 33.
promittit veniam peccatoribus, ſi vere pęnituerint. Neque ex hoc dat ſcandalum ille, qui miſericordia motus veniam aliqua de cauſa promittit; nō enim is præbet ſcandalum vtens præclariſſimę miſericordię virtute, ſed abutens actu virtutis illius ſibi accipit ſcandalum. Apud Mattheum *f* enim vetatur quidem ſcandalum dari, ſed non fieri aliquid
f Mat. 18.
bene, ex quo alius male accipit illud iuxta D. Thomam *g* receptum.

g D. Th. 2. 2. q. 43. ar. 2.

Neque obſtat, quod reſcriptum concedens veniā peccati futuri non valet, vt ait Salicetus, *h* nam illud intelligitur de reſcripto ſine iuſta cauſa concedente veniam futuri delicti, non aūt de reſcripto quod iuſta cauſa id fieret, qualia ſunt multa edicta, quę proponuntur promittētia impunitatē his, qui deliquerint, ſi complices ſuos denunciauerint. Deniq; noſtrū aſſertum probatur nam facultas abſoluendi plenariè, commutandi, & diſpenſandi cōponendi de incertis male acquiſitis, extenditur ad peccata commiſſa poſt conceſſionē dictę facultatis prout defendit Nauarrus, *i* nec per hoc datur materia delinquendi directè, aut indirectè, nam licet detur occaſio in genere, negatur tamen quod datur inordinate, & minus rectè, licet male accipiatur,

h Sal. in l. caſtra. C. ad l. Iuliā de adul.

i Na. de indul. not. 34. nu. 4.

Digitized by Google

tur, negatur etiam, quod detur ianta, quanta ſuffi- ceret ad tollendam iuſtitiam legis, vel conceſſionis vel ad reſtringendam eam, ne ad id extendatur, ſicut neq; occaſio peccandi ex lege diuina de condonando peccato pęnitenti à pluribus deſumpta tollit bonitatem peccatum condonantis.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſi pater monachus interficiatur, remiſſio pertineat ad filium, an ad monaſterium.

RESpondeo dicendo, quod de iniuria facta defuncto competit proſecutio omnibus hæredibus, vt probant iura, *a* & lex conſiderat tale ius tanquam hæreditarium, ex quo voluit pacem haberi ab hærede, & ſic de vero hærede, non autem de filio, qui non ſit hæres, voluit hoc Bartolus *b* dicens, quod ſtatutum conſiderat hæredem, qui repræſentat perſonam in totum.

Neq; obſtat, quod filius abſtinens ab hęreditate poteſt facere pacem ſecundum Bartolum *c* Nam ad hoc reſpondetur, quod talis ēt repręſentat perſonam teſtatoris de voluntate ipſius, licet deinde abſtineat ab hęreditate, & quoad hunc effectum ſatis eſt ſemel repræſentaſſe argumento cuiuſdam legis *d* pręſertim cum adhuc repręſentet defunctum ſaltem nudo nomine, quod ſatis eſt argumento cuiuſdam legis *e* quod notat Iaſon. Vnde ſi pater monachus interficiatur remiſſio ſpectat ad monaſteriū, non ad filium, vt eſt magis communis opinio, quā tenent Federicus, *f* Abbas, & moderni, & probat Romanus dicens ſe ita conſuluiſſe, ſi monaſterium eſt hęres dicti patris, & quia per profeſſionem ſe & ſua tranſtulit pater in monaſterium.

a l.1.§.ſi forte, ff. de iniur. l.4. §. ſi ad plures, ff. de ſepul. viol.
b Bar. in l.2.§. coro. ff. de verb. oblig.
c Bar. in l.ſi filius qui pater in ſi. ff. de vul.
d l.ſi quis hære. C. de inſt. & ſubſt.
e l.4.§. non ſolū ver. ceterū ff. de leg. præſ. Iaſon. in l. cum filio i 2.q. Barto. ff. de leg.1.
f Federi. de Senis conſ. 25. quidam monachus Ab. et Moderni in c. in præſētia de prob. Roma. conſil. 450. ſtatutū veteris.

ARTICVLVS IV.

Vtrum ſemel in ſyndicatu abſolutus poſſit amplius conueniri.

RESpondeo dicendo, quod in quadam lege *g* videtur probari, quod ſemel abſolutus non debet amplius moleſtari, niſi ratione ignorantiæ, & præuaricationis, de quo late agit Baldus. *h* Et licet dubium ſit, an abſolutoria data in crimine, quia nō probatam pariat exceptionem rei iudicatæ de eodem crimine, ſi accuſetur, vt in quadam lege *i* cōtinetur, & tenet Bartolus; tamen in cauſa ſyndicatus putat Paris de Puteo *k* eſſe ſpeciale quod non poſſit vlterius moleſtari, niſi iſte volens de nouo accuſare, aut denunciare fuiſſet ignarus, vel abſens per notata in quadam lege. *l* Ex quo infero male procedere iudices regulares, qui viſitantes, & ſyndicantes prouincias ſibi commiſſas ſine alia cauſa ad id impellente admittunt denunciationes maleuolorum, & diſcolorum fratrum aliquorum delictorum, quorum iudicium ex defectu plenæ probationis tranſit in rem iudicatam. Nec valet dicere, quod ad id agendum concitantur, quia teſtes propter metum iudicum, qui partes rei agebant, patefacere veritatem minime ſunt auſi. Nam hæc cauſa mihi inſufficiens eſt, cum difficillime poſſit probari, & non oportet contra metas iuris procedēdo accuſationem, aut denunciationem delicti, quod tranſiit, iam in rem iudicatam, iterum cognoſcere niſi cauſa propter quam proceditur, prius verificetur eſſe verā per teſtes idoneos, & omni exceptione maiores, alioquin vnicuique eſſet licitum hoc dicere, & contra rem iudicatam ad libitum agere.

g l. ſicut. §. ſidē de accuſa.
h Bal. in l. ſi quis homicidij eo. ti. & in l. ex morte a d l. aquiliā.
i l.2.§. hoc de nouo c. Ba. in l. Iu. de condi. & demon l. denunciare, §. quid tamen de adul.
K Puteo de ſyn. §. officialis iuncto offi. nu. 2.
l d. l. ſi cui. §. eiuſdem.

pro qua ſemper eſt præſumptio, niſi contrarium probetur.

ARTICVLVS V.

Vtrum liceat iudicibus remittere pœnas delictis à legibus impoſitas.

RESpondeo dicendo, quod iudex tranſgrediens legem per ipſum, aut per ſuos anteceſſores factam nulla cauſa rationabili interueniente peccat. Dixi (nulla cauſa rationabili interueniente) ea. n. data pōt diſpenſare in ipſa lege, vt aſſerit Caietanus. *m* Ex quo infero, quod non poteſt iudex remittere ſine iuſta cauſa pœnam delinquenti appoſitā, aut pęnam prędictam in aliam diſpenſare, etiamſi pars lęſa cōſenuat: immo addit Caietanus, *n* quod etiamſi ſit princeps, erit reus omnium delictorum, quæ ipſe delinquens poſtea ratione dictæ remiſſionis commiſerit, quod etiam tenet Nauarrus, *o* & ſequitur Aragon, & eſt expreſſa D. Gregorij ſententia relata à Gratiano, *p* verum eſt tamen, quod poſſunt iudices ſuperiores legum latores, immo & inferiores augere, & diminuere pęnā à legibus impoſitam, prout probatur in iure, *q* & reſoluit Couarruuias, ſed hoc intelligitur iuſta ad id cauſa ſuadente, vt notat Accurſius *r* & erit iuſta cauſa, quando probatur delinquentem ignorantem deliquiſſe, aut quando probatur ipſum, aut eius progenitores de religione eſſe ſatis bene meritos, prout in ſimili affirmat Nau. *ſ* dicens, quod poteſt iudex diminuere pœnam legis non ſolum propter ſeruitia facta ab ipſo delinquente in fauorem reipublicæ, ſed ēt propter ſuorum progenitorum merita.

Ex dictis in facti contingentia cuidam religioſę pęna eius delicto debita minuta fuit, attento, quod nullus aduerſus eam aderat accuſator, & quod cōtra eam non erant indicia euidentia, & quod duobus tantum teſtibus ſecretis eius delictum erat ꝓbatum per viam inquiſitionis, attento etiam quod ſi pęna ordinaria puniretur, ipſa ſecreto delinquēs infamia etiam apud regiam Maieſtatem notaretur & quod ex dicta publicitate diſcordię, & diſſenſiones, orirentur inter aliquos nobiles non minimæ, attento deniq; quod complices ſui delicti deſcendebant a Gente nobili, de republica, & de ſua religione bene meriti, attento etiam quod dicta mala, & alia cum quadam pęna arbitraria ſecreta impediebātur, propter quod ita affirmauerūt viri doctiſſimi fore procedendum, quod ex quadam celebri doctrina Caietani *t* comprobatur qui ait quod poteſt iudex inferior rumpere, & reſcindere accuſationes, quas apud ſe habet ēt ſi ad ſatisfactionem partis læſæ ordinentur præuidens, quod ſi non reſcindatur, maius damnum reipublicę quam vtilitas ipſi bono cōmuni ex earum proſequutione poteſt euenire, velut ſi ex punitione accuſati (quia uir eſt grauiſſimus) maximė reſpublica perturbaretur quam opinionem ſequitur Aragō. *u* Ex qua doctrina hoc conficio argumentum, ſi enim eſt licitum contra ius reſcindere accuſationem in pręiudiciūm partis accuſantis à fortiori licitū erit in præfato caſu pęnam legis minuere nulla parte læſa reclamante tot cauſis, & meritis id poſtulantibus.

m Cai. ver. iudex.
n Cai. vbi ſup.
o In man. c. 21 Ara. 2.2. q 60. ar. 5. c. 103.
p c. ſummopere 11. q. 3.
q l. quid ergo §. pœna grauior. ff. de his qui notan. inf. Couar.
r Accur. in l. lemor. ff. de his qui not.
ſ in rub. de iudic. nu. 99.
t 2.2. q. 68. ar. 3
u Ara. vbi ſu.

ARTICVLVS VI.

Vtrum valeat confeſſio rei facta coram iudice promittente reo impunitatem ad effectum, vt poſſit eum pęna ordinaria caſtigare, aut remittere eius delictum teneatur.

Re-

demnationem iudicis tranſgreſſos legum pœnaliũ non tenentur ſubire actiones in actione,& paſſione cõſiſtentes, leges enim humanæ, vt ſint iuſtæ debent eſſe tolerabiles,vt affirmat D. Thomas, *a* & non vult Deus, vt leges ita difficiles, fiant,qđ ſint in ſcandalum ſubditorum, prout allegando multos tradit Corduba.*b*

a 2.2.q.9.ar.3.

b lib.3.q.36.

ARTICVLVS II.

Vtrum condemnatus ad auſteram abſtinentiam teneatur hanc ſubire pęnam.

REſpondeo dicendo,quod condemnato ad auſteram abſtinentiam cibi,& potus,vt ſic paulatim moriatur, miniſtri iuſtitiæ non poſſunt ipſi miniſtrare niſi tantum in ſentẽtia permiſſum,ſuppoſito quod ipſa ſententia ſit iuſta. Hæc eſt cõmunis omnium.Ex quibus infertur,non eſſe liberos a culpa cuſtodes poſitos a prælatis regularibus ad cuſtodiendos fratres incarceratos,& cõdemnatos ad abſtinẽtiam panis,& aquæ,ſi plus victus,& potus, quam in ſentẽtia præcipitur, illis miniſtrauerint, cum enim ſint iuſtitiæ miniſtri,fidelitatem ſeruare ſunt adſtricti; & ſi hoc non faciunt moti pietate, quam habent erga fratrem particularem,moueantur pietate erga bonum commune religionis, quæ non habet facultatem ad vltimo ſupplicio fratres condemnandum.& ſi hac non vtatur pęna,remanebunt delicta impunita & tota ex hoc obſeruãtia regularis deſtruetur. Miſerẽtur etiam aliorum religioſorum, qui ad triremes condẽnantur propter religioſorum nimiã,& non bene ordinatam charitatem, qua alios in carcere conſtitutos fouent eis in abundantia omnia ſubminiſtrantes,ita vt locus carceris,cum ſit locus pœnitentiæ fiat deliciarum, & iucundæ conuerſationis habitaculum, qui ſi in religionis carcere cum auſteritate, & rigore debito tractarentur,ad triremes minime relegarentur, in quo fœtoſo,horrendo & infami loco inter homines beſtiales cõuerſantes, beſtialiter viuunt,& qui veſcebantur in Sacramẽtorum croceis, illud ſterquilinium amplexãtur. Hanc igitur pietatem indiſcretam longe faciant a ſe cuſtodes religioſi. Sint executores liberales ſententiæ exequendę,ſummũ enim genus pietatis eſt in hac re eſſe crudelem. Verum tamen eſt, quod alij, qui non ſunt cuſtodes, poſſunt eis ſupradicta ſubminiſtrare in abundantia,niſi ipſis religioſis condemnatis ſit ſub obedientia præceptum impoſitum,ne plus cibi, aut potus ſumant ad nutrimentum.In hoc enim caſu,ſuppoſito quod præceptum ſit iuſtum,& obliget,peccarent dicta cibaria adminiſtrando, ſicut peccarent cuſtodes,& alij religioſi dãtes incarceratis religioſis aliqua inſtrumenta, vt a carcere in quo iuſtè detinentur, poſſint euadere, cũ ipſi ratione præcepti nõ poſſint a dicto loco remoueri ſine licẽtia pręlatorum regularũ, qui eos in eo cõſtituerunt, prout ſupra dictũ eſt,cum de carcere nobis fuit ſermo.

Hæc ſufficiãt;alia autem reperies in noſtra ſumma Confeſſorum in tractatu de ordine iudiciali.

QVAESTIO XLIV.

De decimis quantum ad obligationem eas ſoluendi a Regularibus, in octauo articulos diuiſa.

Circa quam quaſtionem octo quæruntur.

1 *QVid ſit decima et primitia.*

2 *Quo iure debeantur decimæ.*

3 *Vtrum Summus Pontifex poſſit concedere exemptionem a decimis,*

4 *Vtrum religioſi ſint a decimis exempti.*

5 *Vtrum moniales & earum bona ſint a decimis exempta.*

6 *Quomodo Regulares huic renunciant priuilegio.*

7 *Vtrum priuilegium conceſſum monaſterio,vt poſſit recipere decimas alicuius parochiæ,extendatur ad noualia.*

8 *Vtrum religioſi confeſſarij teneantur facere fidelibus conſcientiam de decimis.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit decima, & primitia.

REſpondeo dicendo,quod decima iuridicè loquendo ſecundum Hoſtienſem *c* eſt omnium bonorum mobilium licitè quæſitorũ pars decima Deo dicata diuina conſtitutione debita. Quod ex multis iuribus cõprobatur, intellige autem Deo dicatas eſſe, ideſt,miniſtris Dei.Et decima tripliciter conſideratur.Prima vocatur decima prædialis,ſcilicet,eorũ quæ proueniunt ex prædijs,vt ſunt vinum,bladũ,fructus,arborũ,& huiuſmodi, & perſonalis,id eſt,eorũ,quæ proueniunt ex opere perſonali, vt ex mercatione,artificio,ſcientia,& venatione,& mixta, quæ partim ex prædijs,partim ex opere perſonali proueniunt, vt ſunt animalia, quæ paſcuntur in prædijs,& humano opere nutriuntur vt fœtus, & fructus eorum. Primitia autẽ eſt prima pars frugum,ſiuè fructuum Domino offerenda:& intellige (prima) ideſt,dignitate præcipua & (domino) ideſt, diuino cultui,quia primitiæ offerebãtur per domum oblationis,prout tradit D Thom. *d* Non autem dicuntur primitiæ pluraliter pro varietate fructuum.

c Hoſt.in Summa. v. decima.

d 2.2.q.86.

ARTICVLVS II.

Quo iure debeantur decimæ.

REſpondeo dicendo, quod decimæ debẽtur de iure diuino,prout tradit Rebuffus,*e* & hoc in recognitionem vniuerſalis dominij diuini, hęc eſt enim principalis cauſa introductionis decimarum ſoluendarum ſacerdotibus Deo ſeruientibus,inficiari enim ſanæ mentis vir nõ poſſet,vt inquit Rebuf.*f* quod Deus omnium ſit Dominus,& vniuerſalis,& ideo vt illum talem recognoſcamus ipſe ſibi has decimas retinuit. Principes vero tributa in ſignum ſpecialis dominij. Alias rationes vide apud Rebuffum *g* vide Diuum Thomam de hoc agentem.

e De dec.q.1.cũ ſeq.Cou.li.1.variar.c.17.Conc. Trid.ſeſ.25.ca. 12.de refo.

f Vbi ſup.q.2.

g Vbi ſupra.|D. Th.2.2.q.87.et 2.quodlib. a.7.

ARTICVLVS III.

Vtrum Summus Pontifex poſſit concedere exemptionem a decimis.

REſpondeo dicendo, quod licet decimæ debeantur de iure diuino, prout explicat Diuus Thomas:*h* poteſt tamen Summus Pontifex aliquo modo cum laico diſpenſare ad aliquot dies, & annos decimas ſuas retinendi, aut alterius parochiani decimas percipiendi, non authoritate propria, & nomine ipſius laici, ſed authoritate Papæ, & noie

h 2.2.q.87.a.1.

Digitized by Google

ipſius Summi Põtificis. Nam certum eſt, quod bona clericorum, & Eccleſiarum ſunt bona pauperũ & circa pauperes presbyteri, & ſacerdotes poſsũt, & debent decimas diuidere, & ex decimis eos alimentare, vt in ſacris Canonibus *a* probantur. Et cũ Papa ſit vniuerſalis Eccleſiæ Epiſcopus, ac totius Chriſtianitatis, & vniuerſalis Rector, ac Adminiſtrator omnium beneficiorũ, & decimarum, vt dicunt ſacri Canones, *b* non immerito videns Summus Pontifex aliquos ſeculares pauperes, & indigentes, & ex laboribus manuum ſuarũ ſe non poſſe ſuſtẽtare, ipſis concedit poſſe ſuas decimas retinere, immo, & alienas percipere. Sicut.n. Epiſcopus ſimilibus pauperib. ex eleemoſyna poteſt concedere pro ſuſtentatione eorum ſuas decimas, & eas poſſunt retinere, & ſine peccato Epiſcopo non dare, ita hoc poteſt facere Epiſcopus Epiſcoporũ, hoc enim caſu neque iſte laicus videtur detinere, nec aliena ſuo nomine percipere, ſi a Papa ei concedantur, ſed nomine Papę, qui enim per alterum facit, per ſeipſum facere videtur. Et hoc modo intelligit Ioãnes Lupus Decretalem quandam *c* de hoc loquentem. Quod eſt ſummè notandum, nũ enim aliqui *d* poſſunt percipere, quomodo ius percipiendi decimas, & eas retinendi poſſit per Papã laicis concedi, cum decimæ ſacerdotibus competant propter miniſterium altaris, & ſpiritualiũ, quia ſeminãtibus ſpiritualia, temporalia debentur, quorum exhibitio ordinatur propter miniſterium ſpiritualium, quę ab alijs quam a clericis miniſtrari nequeunt: & ſic hoc ius ſpirituale eſt, quod laicis videtur minime poſſe competere ſecundum Diuum Thomam *e* iuxta tradita a Couarruuia. At his facillimo negotio reſpondetur, quod cum presbyteri dictas decimas percipientes debeant ex his alere pauperes, Summus Pontifex illud, quod debebãt, & tenebantur efficere, opere compleuit, ita, vt laicus pauper poſſit pro ſua ſuſtẽtatione Decimas retinere, immo & alienas percipere authoritate Apoſtolica ipſis conceſſa. Ex quibus infertur vera intelligentia ad priuilegia Papæ Regibus Hiſpaniarũ conceſſa. Habet enim Rex Hiſpaniæ priuilegium Papæ, quo poteſt percipere tertias decimarum, & ſelectum quendã ex ſingulis oppidis ſibi decimas ſoluentem, qui excuſatur ſoluere parocho, habet & ſubſidium. Ex ſimili priuilegio quidam nobiles in Caſtella, Bœtic, Nauarra, & in principatu Cataloniæ habent exemptionem a ſoluẽdis decimis ex proprijs bonis. Alij autem laici ex fundo perpetuo exigunt decimas ab alijs cum onere, vt aſſignata portione ſuſtentẽt miniſtros Eccleſiæ, quod Pontifex his conceſſit ante prohibitionem Concil. Lateranenſis: *f* cauſa autem cur Summus Pontifex conceſſit his laicis decimas, fuit, quia Rex, & hi nobiles ſumptib. & labore ſuo, ac ſuorum eripuerũt ex tyrãnide Maurorũ eas partes Hiſpaniæ, quas Rex Rodericus amiſerat, & cõceſſit ipſis, vt nomine ipſius Papæ eas retinerent, & perciperent, vt pauperes rerum temporalium, quia maiorem eorũ partem in defenſionẽ Fidei & dilatationẽ Regnorũ, quæ ſubijciebantur Eccleſiæ Romanæ, conſumpſerunt, & ſic conceſſit Regibus Hiſpaniarum ſupradicta videns eos pauperes, & eorum patrimonium Regale, quaſi conſumptum in defenſionem ſupradictam. Pertinet igitur laicis in caſibus prædictis receptio Decimarum in eleemoſynam ipſis iam manu Pontificia largitam, & non ratione alicuius iuris ſpiritualis per ipſa priuilegia Apoſtolica conceſſi.

a C. a in Canonibus & in c. canonib. 16. q. 1.
b c. ſuſpectos 6. q. 5. c. vlt. pericul. ũ. §. ceterum de elec. lib. 6.
c c. a nobis de decimis, Lup. de liber. Eccl. 1. p. q. 3. nu. 6.
d Relati ab Alber. a Boſato in trac. de ſtatutis, q. 2. nu 5.
e D. Th. 2. 2. q. 87. a. 3. & quodl. 2. a. 8. Cou. c. 17. n. 5. in prin.
f c. cũ Apoſtolica de decimis.

In alia etiam iuridica ratione ſupradicta priuilegia fundantur, non enim alienum eſt a Iure Laicos poſſe præſcribere ius ſpirituale capiendi Decimas, licet enim Concil. Lateranenſe ſub Innocẽtio IV. Laicos fecerit Decimarum incapaces in poſterum, prout tradit doctiſſimus Couarruuias. *g* poſſunt tamen ex titulo per tanti temporis lapſum retinere exemptionem, ne ipſi alieni ſoluere Decimas teneantur, ſed fructus ſuorum propriorum agrorũ faciant integre ſuos, ita tenet Baldus, *h* quia hoc multo minus eſt, quam accipere Decimas ab alijs, & expreſſo iure non prohibetur iuxta Couarruuiã *i* & Nauarrum in oratione allegatione iuris facta Romæ in gratiam nobilium Calatauę, quos probat præſcriptione legitima exemptos eſſe etiã a Decimis ſuorum agrorum quæ præſcriptio completa fuit ante Concilium *k* Lateranẽſe, debãtur.n. Laicis iuſta de cauſa in fundum perpetuũ, prout tradit D. Thomas: *l* faciunt quę ipſe alibi dicit *m* Couarruuias, *n* & Beluga referunt Vrbanum, & Gregorium dediſſe Laicis ius accipiendi Decimas ab alijs. Et Rebuffus *o* dicit, quod poteſt Papa Laicũ facere capacem iuris ſpiritualis, vt eligat Prælatos Eccleſiaſticos, aut excommunicet. Quod cõfirmatur, nam Abbatiſſa ex priuilegio Papæ in Monaſterio Burgẽſi *de las Huelgas* habet quendam vſum Clauium, prouidet beneficia deſignat Cõfeſſarios pro Monialibus, & ſecularibus ſibi ſubditis abſq; Epiſcopi cõfirmatione, prout tenet Syluester *p* cũ Panormitano, Soto, & Victoria, cum tamen Iure Eccleſiaſtico femina ſit incapax iuriſdictionis ſpiritualis, vt aiunt prędicti, & teſtatur Nauarrus, *q* Turrecremata, & Couarruuias. Vnde in Regno *r* Granatę cõceſſum eſt Regi Catholico Ferdinãdo priuilegium Decimas percipiendi ab alijs, prout tradit Couarruuias, *ſ* quia non eſt alienũ a Laicis poſſe authoritate Apoſtolica habere titulum Iuris ſpiritualis, & hoc iam eſt vnum ex Iuribus Regalibus Franciæ, vt refert Couarruuias *t* & de his Laicorum nobilium Decimis non cognoſcit Epiſcopus, ſed Laicus Iudex, prout idẽ Couarruuias aſſerit. Et his colligitur, qua rõne, & quo iure potuit Pius V. Regi II. Philippo in his Hiſpaniarũ partibus concedere ſubſidium, quod vocant, *eſcuſado*, idelt, vt præcipuus, quem in ſingulis beneficijs elegerit, ſoluat Regi Decimas, hoc enim ipſi Regi potuit Summus Pontifex concedere, cum non ſit alienum a Laicis Ius ſpirituale poſſe habere.

Colligitur etiam, qua ratione ſimile ſubſidiũ, & ius colligendi Decimas, atque Primitias ex terris, quæ olim fuerant Sarracenorũ, Conceſſerit Clemens Septimus Carolo V. Imperatori, prout refert Ioannes Diaconus Cardinalis fuiſſe conceſſum anno milleſimo quingenteſimo, vigeſimo quarto, & alij Summi Põtifices, Alexãder Sextus, Gregorius Septimus, & Vrbanus Secundus conceſſerunt Regi Aragonũ, & eius ſucceſſoribus ſimile ius, prout in archiuo Barchinonæ, & Cęſar Auguſti continetur, & tradit Marineus Siculus *u* & Zurita, & refert tenores priuilegiorũ Beluga, *x* quod ius interdũ Rex traſfert in alios viros bene meritos, põt.n. Papa Laicum capacem facere iuris ſpiritualis, vt decimatum, ex priuilegio, cui æquiparatur immemorabilis conſuetudo, quam in dubio quis præſumere poteſt ſe bono titulo nempe ex priuilegio Pontificis cepiſſe poſſeſſionem, & bona fide continuaſſe, prout probant Angelus, *y* & Rebuffus. *z*

g Cou. li. 1. var. c. 17. nu. 4
h Bald. 1. p. præſcrip. 5. p. princ. q. 7. nu 21.
i Cou. vbi ſu. n. 16
k c. cũ Apoſtolica de decimis.
l Tho. 2. 2. q. 87 a. 3. Idẽ q. 100. a. 4. ad 3.
m Cou. vbi ſu.
n Belug. i Ru. de Decimis. n. 53.
o Rebu. de deci. q. 13. nu. 100.
p Ver. Abbatiſſa. §. 3. Soto i 4. d. 10 q. 1. a. 4. Victo. de pote. Eccle. 2. p. q. 2.
q Nau. c. 27. n. 6 Turre. l. 5. ſum. Ecc. c 96. cõ. 10 Cou. in c. al. ma. 1. p. §. 11. nu. 2.
r Cou. p. qq. c. 35 nu. 2.
ſ li. 1. v. c. 9. 17. n. 8. veg. fact.
t d. c. 35.
u Mari. in vit. reg Petr. pr. 10. 43. col 2. Zuri. Chro. c 32. i fi.
x Bel. Ru. 13 de decim. §. tracte mus an. 29. f. 71
y Ang. v. deci. ver. utrũ laicus
z Reb. de De. n. 70

ARTI-

ARTICVLVS IV.

Vtrum religioſi ſint a decimis exempti.

RESpondeo dicendo, ex dictis nemini eſſe dubiũ, Religioſos poſſe priuilegio Apoſtolico eximi ab obligatione ſolutionis Decimarum, cũ ipſi ſint perſonæ Eccleſiaſticæ & profeſſionem paupertatis emiſerint, & diuinis laudibus continuo aſſiſtãt. Quod autem in dubio verſatur, eſt, vtrum ſint immunes de facto ab earum præſtatione. Et vt aliqua iura concordentur, aliqua tempora circa hoc ſunt conſideranda, cum ex diſtinctione temporum concordia iurium dimanet.

Primum tempus eſt, quando vt plurimum Religioſi erant Laici, pro vt patet ex iure *a* & tradit Hoſtienſis, & ideo Decimas perſoluebant, tanquã laici, quia paſcebantur cibo ſpirituali a Clericis, & Sacerdotibus, ideo illis Decimas debebant, vt patet ex iuribus ab Hoſtienſi allegatis.

Secundum tempus, vt ait Rebuffus, *b* fuit Gregorij Papę, pro vt inuenitur in integra in Rubrica de Decimis, licet non ſit in Decretalibus impreſſis, vbi ſic cenſuit. Statuimus, vt monaſterium ex ſuis prędijs nullo modo cogatur ſoluere Decimas, qđ ſi legitimæ dandæ ſunt Orphanis, & peregrinis, indignum eſt, vt ab eis exigantur, qui propter, cuius ſunt Decimæ pauperes efficiuntur. Nã ſi pauperes Domini ſunt, hęreditas eius pauperibus eroganda eſt, illis videlicet, qui pro illius amore, quæ poſſidere poterant, dimittunt, cumque nudi poteſtati alterius ſe ſubdunt: & ſic nullo modo ſoluebant tunc Decimas Religioſi de ſuis prædijs. Verũ quia hoc erat damnoſum Eccleſijs Parochialibus, quia omnes, & ſinguli Monaſterijs paſſim bona donabãt, ob id tertium ſuccedit tempus.

a *c. alia 16. q. 1. Hoſt. in c. dudũ conſ. 2. de deci.*

b *Rebuf. infra allegan.*

Tertium tempus fuit Cõcilij Magũtini, in quo ſtatuit Papa Paſchalis, vt Religioſi cõmuniter viuentes Decimas de ſuis laboribus, ſeu nutrimẽtis non ſoluerẽt, vt ex quibuſdam iuribus *c* conſtat, nã per hoc conſulebatur Religioſis Sacerdotibus, qui diuinis, & contẽplationi vacabant, Monachis etiam Laicis, qui ſuis laboribus hæc prædia colebant, ne forte in Monaſterijs eſſent otioſi. Ita refertur in quadam Decretali & hoc iuſta ratione ſtatutum fuit, & priuilegium illis conceſſum, id enim temporis non poterant eſſe in graue detrimentum Eccleſijs Parochialibus, quia ipſi multa prędia proprijs manibus non poterant colere, & rara erant Monaſteria, ſed quia poſtea cæperunt augeri, ideo aliud tempus fuit decretum.

c *c. conqueſti et c. ſeq. 16. q. 1.*

d *ca. ex parte el 1. de decim.*

Quartum tempus fuit, quando Religiones cæperunt creſcere, licet olim rarę eſſent, vt patet ex Iure *e* ideo grauare Eccleſias ſolebant, ob id Adrianus Papa, cuius decretalẽ non habemus, vt teſtantur Hoſtienſis, & Cardinalis ſolis Ciſtercienſibus, Hoſpitalarijs, & Hieroſolymitanis, & Tẽplarijs, tanquã feruentiorib. ad deuotionẽ, & ad Dei ſeruitiũ indulſit, vt Decimas laborum ſuorũ prædiorũ ſuorum, quæ proprijs manib. vel ſumptibus colunt, ſoluere nõ tenerentur, vt patet ex Iure. *f* Et quidam intelligebant de laborib. id eſt, de nouelibus, in quib. valde laborabatur. At Papa deponit intelligi indultum debere non tantum de nouelibus, ſed etiam de prędijs, quę proprijs manibus a Religioſis prædictis coluntur, quia ſi tantũ de nouelibus intelligere voluit Papa, hoc expreſſiſſet.

e *ca. ſuggeſtum de decim.*

f *ca. ex parte el 1. de decim.*

g Alijs vero Religioſis id temporis cõceſſum fuit, vt de nouelibus ſuis, quę proprijs manib. & ſumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium ſuorum, id eſt, de animalibus, quæ nutriũt, vt ait quædam Gloſſa, *h* & de hortis ſuis Decimas non perſoluant, id eſt, de hortis, quos colunt ad proprios vſus, rationes autem huius ſtatuti tradit late Socinus. *i* Fuit etiam ſtatutũ, vt patet in integra in hæc verba, *vt nullus Abbas Decimas, & Primitias, & reliqua, quæ ſecundum ſtatuta Canonica ad Epiſcopos pertinent, retineat ſine authoritate Romani Pontificis, ſeu Epiſcopali, in cuius Dięceſi habitant, authoritate Apoſtolica confirmamus.*

g *c. ad audientiã de decimis.*

h *Gl. in v. aïali bus in Clc. 1. de decim ii.*

i *Soc. conſ. 268. vol. 2.*

Quintum vero tempus eſt Generalis Cõcilij, in quo detractum eſt priuilegium Ciſtercienſibus, & Hieroſolymitanis de laboribus quoad poſſeſſiones acquiſitas poſt Conciliũ Generale, videlicet vt ipſi de eis teneantur Decimas ſoluere, etiam nouelium, vt patet ex iure. *k* Et hoc in ſtatutum fuit, quia vidit Concilium, quod multas acquirebant poſſeſſiones, & ob id poterat eſſe enorme diſpendium Eccleſijs Parochialibus, & ſic priuilegiũ reſtrictum eſt ad poſſeſſiones, quas tempore Concilij Generalis habebant, & hoc debebant probare Religioſi, quia qui ſe fundat in tẽpore, hoc debet probare argumento cuiuſdam iuris, & tradit late Rebuffus. *l*

k *c. nuper de deci. li. 6. c. 1. in ſi. de ver. ſign. l. 6.*

l *Rebuff. in tra. nominat. q. 14.*

De nouelibus etiam ipſi habẽt ſimile priuilegiũ cũ alijs ſcilicet, quod non ſoluant, ſi nouale ſit proprium, & ſuis manibus redactum ad culturã fuerit, & quod de illo nouali ante Eccleſia nullum, aut modicum emolumẽtum recipiebat. *m* Et ſic ſecundũ hoc tempus poteſt ſtatui regula quoad Ciſtercienſes, & Hieroſolymitanos, vt non ſoluãt de laboribus Decimas, quod intelligendũ eſt, de prędijs, in quibus proprijs laborabant manibus, vel ſuis ſumptibus colere faciebant dando pecuniam ijs, qui hæc colũt, vt ait Gloſſa *n* quędam, & tradit Socinus, item ipſi, & alij Religioſi habent priuilegium, vt de nouelibus Decimas nõ ſoluant, videlicet ſi ipſi propria nouelia habent, & illa in fertilitatem inducant proprijs laboribus, nec de hortis eorum. Hic eſt ſtatus Regularium, quantũ ad Decimas ſecundum priuilegia inſerta in corpore Iuris, prout conſtat ex traditis a Rebuffo. *o*

m *c. Cõmiſſum de deci. ca. quod per nouale de verb. ſign.*

n *Gl. v. ex colẽdos in Clc. 1. de deci. Soc. conſil. 93. vol. 3.*

o *Rebuf. vbi ſu.*

Reſtat modo videre, quid ipſis Regularibus ſit conceſſum ſecundum priuilegia inſerta extra corpus Iuris, ideo ad aliud ſextum tempus deuenire oportet.

Sextum, & vltimum tẽpus eſt, quo ampliſſima priuilegia Ordinibus fuerũt conceſſa. Et inter alia primo conceſſit Clemens IV. Fratribus Minorib. *vt de hortis, & virgultis ſuis nulli Decimã teneatur exhibere, & diſtricte inhibuit, ne quis ab eis de præmiſſis aliquid exigere, aut extorquere præſumat.* ita habetur in libro Monumẽta *p* Ordinũ. Et Sixtus IV. vt habetur in eodẽ libro *q* extendens hãc conceſſionem ſic ait, *indultum vero eiuſdem Clementis Papæ prædeceſſoris de Decimis non ſoluendis, ad quę cunq. bona dictorũ Fratrũ, & quaſcunque Decimas, etiã quas vulgus Papales appellat, & Apoſtolica Sedes pro Chriſti fidei defenſione, aut alijs imminentib. perſæpe neceſſitatib. indicit, & quæcunque alia onera Motu proprio, & ex certa ſciẽtia extendimus, decernentes ipſos fratres Minores etiãſi per quoſcunque exemptos, & Mendicantes ſolui mandarentur cum quib. vis derogatorijs, et fortiorib. clauſulis ad illa. ũ ſolutionẽ non teneri, & ab illarũ ſolutione ceſſando, cenſuras, & pęnas aliquas non incurrere, niſi præſentib. (non per generales aut alias clauſulas ſpecialem mentionem importantes) ſit alias derogatũ ſpecifice earum de verbo ad verbum inſerto tenore.*

p *in 1. imp. f. 58 & in 2. fo. 141. con. eſ. 334.*

q *in 1. imp. f. 60 et in 2. fo. 143. conceſ. 347.*

a in 2. p. f. 269 conc. 396. & f. 185. conc. 450. b in 1. imp. f. 96 & in 2. fo. 197. conceſ. 424. c in 1. impr. fol. 240. conc. 579.

Et idem habetur in Mari *a* magno Carmalitarum, & additur in eodem Mari *b* magno, quod neque de datijs, neque de pedagijs, etiam ſi per Principes, vel alios Dominos temporales imponantur, aliquid ſoluere teneantur, & idem habetur in Mari *c* magno Prædicatorum.

Aduertendum pro D. Hieronymi Monachis in his Regnis Hiſpaniarum, quod Martinus. V. P. S. anno ſeptimo duodecimo Kalendas Iunij, ne futuris temporibus ambigeretur, an Monaſterium B. Mariæ de Guadalupe eſſet ex quatuor primis Monaſterijs fundatis quibus Gregorius XI. exemptionem dedit a ſolutione Decimarum, ampliſſimam exemptionem à Decimis his verbis facit eidẽ Monaſterio, & pſonis B. Mariæ de Guadalupe. *Quod de cetero (inquit) de quibuſcunq. bonis mobilibus, & immobilibus poſſeſſionibus, & prædijs, quæ in præſentiarum poſſidetis, & in futurũ præſtante Deo iuſtis titulis poteritis adipiſci, etiamſi ea ab alijs conducatis, dũ tamen illa veſtris manib. ſeu ſumptibus excolatis, ſeu pro ſuſtẽtatione veſtra excoli faciatis, necnon de pratis herbis, & paſcuis, & nutrimentis animaliũ, & pecorũ veſtrorũ, ac paſtorũ eorumdem Decimas quibuſuis Eccleſijs, locis, ſeu perſonis ſoluere minime teneamini, neq. ad id a quocũq. cõpelli, aut coarctari, ſed huiuſmodi Decimas, quas a paſtoribus animaliũ & pecorũ prædictorũ hactenus percipere, petere, & habere, illaſq. in veſtros, & eiuſdem monaſterij vſus, & vtilitatẽ conuertere, ſicut prius, libere licite valeatis authoritate Apoſtolica harum ſerie cõcedimus*, diſtrictius inhibentes dilectis filijs, &c. ponũtur oẽs clauſulæ, & derogationes opportunæ, & neceſſariæ. Et ſimilẽ conceſſionẽ fecit Paulus III. dicto Monaſterio, anno Dominini 1531. Pontificatus ſui anno 1. ſexto nonis Maij. Et ampliſſime extendit idem Paulus III. anno Domini milleſimo quingenteſimo, trigeſimo ſexto pridie nonas Iunij, pro vt refertur in compendio *d* huius ſacræ Religionis, in quo etiam refertur quædam celebris declaratio Pauli III. ab eo data anno Domini milleſimo quingẽteſimo quadrageſimo quinto, Pontificatus ſui anno XI. die octaua Maij. Cuius tenorem non refero, cum omnia ſupra indulta comprehendantur in quodã Indulto Sixti V. Summis Pontificis anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo nono, Pontificatus ſui anno quarto die vigeſima quinta Martij ad inſtantiam inuictiſſimi, & Catholici Regis noſtri Philippi fundatoris Regij Monaſterij S. Laurentij. *perſonas, poſſeſſiones, res, bona quacunque mobilia, & immobilia, redditus annuos eiuſdem Monaſterij tam iam eis collata ab ipſo Catholico Rege Philippo, quam ab eo, vel a quocunque alio illi conferenda vel ab ipſo monaſterio empta aut de cetero emenda cuiuſcunq. quãtitatis aut qualitatis exiſtant a ſolutione quarumcunque decimarum perſonalium perpetuo exemit, & liberauit, & quia lis erat ſuper bona empta cum Epiſcopo, & Capitulo Placentino, quia in priuilegijs Ordinis Capitulum nuper de Decimis Concilij Lateranenſis non erat derogatũ, illud denuo, & in perpetuũ cũ extinctione litis derogauit cum omnib. Clauſulis debitis, & opportunis & quibuſcunq. alijs in contrarium facientib non obſtantibus*: aſſignauitque iudices ad obſeruationem harum ſuarum literarum Epiſcopum Segobienſem; & cauſarum Curiæ Cameræ Apoſtolicæ Generalem auditorem, & Archidiaconum Eccleſiæ Toletanæ, ita refertur in eodem Compendio. *e*

d in cõpend. D. Hier. tit. Deci. exemptio. §. 12. & §. 15. & 16.

e in cõp. vbi ſu.

Sed dices, hoc, & alia priuilegia tantum eſſe cõceſſa Monaſterijs particularibus, non autem toti Ordini. Huic obiectioni reſpondeo, quod poſt prædicta Indulta a ſede Apoſtolica emanata fuit conceſſum à Pio IV. & à Pio V. & a Sixto V. Pontificatus ſui anno 5. qui fecerint extenſionem priuilegiorum vnius Monaſterij ad ſingula dicti Ordinis Monaſteria tam virorum, quam mulierũ, quibus in ſpecie conceſſa non ſunt, & in quibus aliæ cauſæ conceſſionum, & indultorum prædictorum alias, quam vt præfertur, ſuberant, prout late in primo tomo *f* diximus. Vnde cum conceſſio quoad exemptionem Decimarum fuerit conceſſa anno quarto Pontificatus Sixti V. non eſt dubium, quod extendatur ad alia einſdem Ordinis Monaſteria, cum extenſio ſupradicta Sixti V. fuerit facta Pontificatus eiuſdem Sanctiſſimi Patris anno V. *Deueniendo autẽ ad priuilegia Societati Ieſu conceſſa, aduertendũ eſt, quod de domibus ac collegijs, & eorum prædijs, & hortis, alijſq. locis, quæ iuxta eorum inſtitutũ habere poſſunt, aut de eis, quæ pro eiſdẽ emendis ipſis pro tempore legari, aut donari contigerit, & deniq. de alijs bonis per Societatẽ eiuſq. Collegia poſſeſſis, & obtentis non tenentur ſoluere aliquam decimã etiam Papalem, ſeu canonicam portionem exhibere, nec ad præſtationem, procurationem aut exactionẽ, collectarũ, vel prouiſionum quarumcunque nec ad id etiã per literas Apoſtolicas cõpelli niſi eiuſmodi literæ de hoc indulto de verbo ad verbũ, ac de Societate fecerint mentionem. Quod ſi per ſedem Apoſtol. cũ ex pijs legatis diſpoſitis, vel relictis aliqua pars alteri piæ vel non piæ cauſæ ſit conceſſa, aut cõcedatur legata Societati, & relicta, aut alias in fauorẽ Societatis perſonarũ diſpoſita fuerit, ſub his conceſſionib. nõ cõprehendantur, niſi de ipſa Societate, & de hoc indulto, & Pontificis voluntate ſpecifica fiat mentio in eiſdẽ, & non per clauſulas generales idẽ importãtes.* Ita conceſſit Paulus III. prout refertur in Cõpendio *g* Societatis, in quo ẽt Cõpendio refertur, quod ea, quæ dicta ſunt cum ſpecifica mentione domuũ probationis, confirmauit Pius IV. exemptionẽ pro potiori cautela concedendo a *Quibuſuis decimis, etiam Papalib. prædialibus, perſonalibus, quartis, medietatibus, & alijs fructuum partibus, ſubſidijs etiã charitatiuis, & alijs ordinarijs oneribus etiam pro expeditione contra infideles, defenſioneque patriæ, ac alias quomodolibet etiam ad Imperatorũ ac inferiorum Principem inſtantiam impoſitis. Et quamuis in ipſa impoſitione caueatur, quod nulla prorſus exẽptio cuiquam aduerſus illa ſuffragetur.* Idemque per omnia cõfirmauit Gregorius XIII. derogatus quoad diſpoſitionẽ capituli *ſuper* de decimis. Pro Carthuſienſibus *h* autem aduertendũ eſt, quod prout refertur in cõpendio ordinis Ciſtercienſis, (in quo nonnulla alia priuilegia recitantur, Ioannes Vigeſimus ſecundus *illis conceſſit, quod etiã de terris, & poſſeſſionib. domorum alijs ad colendum traditis poſſunt percipere, & habere decimas, quas coloni ſoluere alijs tenentur, etiam ſi aliæ Eccleſiæ, vel perſonæ in poſſeſſione, vel quaſi eas a colonis exigendi fuerint.*

f 1. to. p. 45. a. 9.

g Cõp. Socie. v. exẽp. §. 4. et 5.

h Cõp. Ciſterc. ver. deci. §. 4.

Pro Fratribus autẽ S. Ioannis Hieroſolymitani, eſt notandũ, quod Lucius Tertius, & Bonifacius Octauus præceperunt vniuerſis Eccleſiarũ Prælatis, *quatenus eorum ſubditis authoritate Apoſtolica inhiberent, ne a fratribus Hoſpitalis S. Ioannis in eorũ Epiſcopatib. commorantibus, de noualibus, ſeu alijs terris, quas proprijs manibus, aut ſumptib. excolunt, vel per ſuos arrendatarios, aut alios quoſcunque cultores ad tẽpus, & non in perpetuũ excoli faciunt, vel de animaliũ nutrimentis, ſeu aliorum in ſuis territorijs naſcentiũ, vel de hortis, virgultis, & de piſcationib. ſuis decimas exigere aliquatenus præſumant, contradictores per cenſuras Eccleſiaſticas appellatione poſtpoſita cõpeſcendo nõ obſtãte longa præſcriptione, ſeu potius violẽtia ſuper dictis exactionibus eiſdẽ fratribus irrogata.* Ita refertur, vt Authenticum a

Colle-

Digitized by Google

a *In cōp. mēdic. in decimæ. §. 17*
b *Hab. li. 1. c. 4 fo. 11. huius ordinis.*

Coll. Ctore a priuilegiorū ordinis Mēdicantiū. Pro ordine aūt militari D. Iacobi eſt ſequēs priuilegiū.

Clemēs Papa Septimus, ad perpetuā rei memoriā. Sedis Apoſtolica copioſa benignitas vſq. per Ro. Pōtifices pro Militiarū quarūlibet, ac perſonarū in illis ſub ſuaui Religionis iugo altiſſimo famulatui ſelici, & proſpero ſtatu conceſ. & per eaſdē perſonas pro mdo ordinata dicūtur, præſertim cū ad Catholicorū principū vota intercedunt ſui muniminis adminiculū libēter impartitur, vt eo firmius illibata perſiſtāt, quo fuerint ſuo præſidio ſtabilita. Sane pro parte chariſſimi in Chriſto filij noſtri Caroli Romanorū Imperatoris ſēper Auguſti, & Hiſpaniarū Regis Catholici qui ēt militia S. Iacobi de Spata ſub regula S. Auguſt. Regnis Hiſpaniarū fundata perpetuus adminiſtrator per ſedē Apoſtol. deputatus exiſtit, nobis nuper exhibita petitio cōtinebat, quod felicis recordat. Alex. III. Lucius III. Grego. IX. Innocē IV. Alexander ēt IV. & Vrbanus ſi- militer IV. Martinus V. Eugenius IV. Sixtus etiam IV. Innocent. VIII. Rom. Pontifices prædeceſſores noſtri, dictæ militiæ ac illius pro tēpore exiſtentib. magiſtris, Prioribus, & fratrib. vt de decimis perſonalib. & nutrimētis animaliū ſuorum ſiue de ipſis animalib. ac laboribus, & noualibus ſuis, quos proprijs manib. vel ſumptibus excolerent, conuentib. dicta militia (a quibus quarta, vel tertia nullatenus exigeretur cū integritate) perſoluerent, Salua in noualib. & laboribus moderatione Concil. Generalis, conceſſerunt, ipſiq. Magiſtri, Priores, & fratres deſuper & alias pro ipſius militiæ ſalubri ſtatu, & felici directione plura ſtatuta ordinationes & ſtabilimēta eandē militiā ac illius perſonas, res, & bona cōcernentia ediderūt, ac illa authoritate Apoſtolica approbari, & cōfirmari obtinuerunt, prout in Apoſtolicis, & patentibus literis deſuper cō fectis plenius dicitur cōtineri. Quare pro parte præfati Caroli Imperatoris, & adminiſtratoris aſſerētis cōceſſionē prædicta in viridi obſeruātia exiſtere, nobis fuit humiliter ſupplicatū, vt cōceſſionū ac ſtatuta ordinationib. & ſtabilimētis prædictis pro illorū ſubſiſtentia firmioris robur Apoſtolica cōfirmationis adijcere, & alias in præmiſſis opportune prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur ipſius militiæ felicē, & proſperū ſucceſſū paterno zelātes affectu, necnō literarū prædictarū tenores præſentib. pro expreſſis habentes, huiuſmodi ſupplicationib. inclinati cōceſſiones, quatenus ſint in vſu, & viridi obſeruātia, vt præfertur, necnō ſtatuta ordinationū ſtabilimēta huiuſmodi, vt præfertur, confirmata quatenus alias, quā dicta militia Priores Fratres & perſonas non cōcernāt, & licita, & honeſta, ac ſacris Canonib. cōtraria nō exiſtāt authoritate Apoſtolica tenore præſentiū approbamus, & cōfirmamus, ſupplentes oēs, & ſingulos iuris, & facti defectus ſi qui forſan in ipſis ſtatuto, ordinationib. ſtabilimētis interuenerint, & tā conceſſionē, quā ſtatuta, ordinationes, & ſtabilimēta, vt præfertur cōfirmata huiuſmodi perpetuæ firmitatis robur ob inere ac eiſdem Magiſtro, Prioribus & fratrib. & perſonis ſuffragari, & per oēs dictorū Regnorū perſonas, ēt ſi Patriarchali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, aut quauis alia dignitate præfulgeat. Nō obſtantib. quibuſuis litib. contra conceſſionē & ſtatutorū ordinationes, & ſtabilimentorū prædictorū tenorē, corā quibus ex iudicib. ordinarijs, vel delegatis, ēt cauſarū palatij Apoſto. Auditorib. in Ro. Curia vel extra eā quolibet introductis, & in quibuſuis inſtantijs pendentiū, quatenus ſtatū ac noīa & cognomina iudicū, & colligantiū eiſdē pendentib. haberi volumus pro expreſſis, inuiolabiliter obſeruari, ipſoſq. priores, fratres, & perſonas prædictas, aut quoſuis alios cōtra cōceſſionū ac ſtatutorū ordinationes, & ſtabilimentorū cōfirmatorū tenorē huiuſmodi, nullo vnquā tpe moleſtari debere, aut poſſe irritū quoq. & inane quidquid contra ea cōtigerit attentari decernimus. Quo circa venerabilib. Fratrib. Caſtellamaris, & Marroquitanū, in ciuitate Hiſpalenſiū cōmorantiū, Epiſcopis, ac dilecto filio Abbati S. Claudij extra muros, Legionū, per præſentes cōmittimus & mādamus, quatenus ipſi, vel duo, aut vnus eorū per ſe, vel aliū ſeu alios præſentes literas, & in eis cōtenta quæcunq. vbi, & quādo opus fuerit & quoties pro parte ipſius Caroli Imperatoris moderni. & pro tēpore exiſtētis Magiſtri, ſeu adminiſtratoris, ac prioris, & fratrū dictæ militiæ ſuper fuerint requiſiti, eis in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentiū, faciāt authoritate noſtra conceſſionū & ſtatuta ordinationū & ſtabilimēta huiuſmodi firmiter obſeruari, nō permittentiū eos deſuper a quocunq. quolibet indebite moleſtari cōtradictores & moleſtatores quoslibet, & rebelles per cēſuras Eccleſiaſticas & pœnas ēt pecuniarias eorū arbitrio moderantiū & applicantiū, ac alia opportuna iuris remedia, appellatione poſtpoſita cōpeſcēdo necnō legitimis ſuper his habēdis ſeruatis proceſſib. cēſuras, & pœnas ipſas quoties opus fuerit aggrauādo inuocato ēt adhoc ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis, nō obſtantib. præmiſſis ac conſtitutionib. & ordinationib. Apoſtolicis ceteriſq. cōtrarijs quibuſcunq. aut ſi aliquib. cōmuniter, vel diuiſim a dicta ſit ſede indultū quod interdici, ſuſpēdi, vel excōmunicari non poſſint per literas Apoſtolicas, nō facientes plenā, & expreſſā ac de verbo ad verbū de indulto huiuſmodi mentionē. Datū in ciuitate noſtra Bononienſi ſub annulo piſcatoris, die 3. Martij milleſimo quingenteſimo, trigeſimo tertio, Pōtifi. noſtri Anno decimo. Bloſius.

Circa quarū conceſſionū intelligentiā eſt aduertendū, prout refert Collector c ordinis Ciſtercienſis, quod licet ſupradicta, quoad exēptionē decimarū religionis conceſſa, ampla ſunt, & plus ſatis ſufficere videātur, cū ſpecifica, & expreſſam Concilij Lateranēſis, in capitulo *Nuper* de decimis, derogationē contineant, iudices tamē Parochialibus nimiū fouere volentes diuerſimodè eas reſtringūt, & interpretātur, aſſerentes priuilegia ſupradicta licet expreſſe, & generaliſſimè de quibuſuis terris, quæ quocunq. modo, & qualitercunq. excolūtur, loquantur (ēt ſi ex eis aliquis perceperit) eſſe perſonalia, & perſonas nō egredi, ita quod reſoluantur, quando proprijs manibus, vel ſumptibus excolantur, vel ſaltē ſi per colonos, vel arrendatarios excolantur, quod tunc monachi integrā decimā percipere non poſſunt, nec etiā integra parocho ſolui, ſed quod ex cōmuni aceruo prius detrahi debet reditus monaſterio ſoluendus, & ex reſiduo decima pars parocho ſoluatur, vt verba generalia aliquid operari videātur, niſi alias per quadraginta annos monachi ex eis integrā decimam percepiſſent, quia tūc priuilegiū tribuiſſe dicitur titulū præſcriptionis quāuis dubium ex doctrina Baldi, d niſi derogatū fuiſſe conſtet. Quod etiā ex diuerſis rotæ deciſionibus, & cōmuni iudiciorū ſtylo colligitur. Alij dicunt quod & ſi priuilegiū Gregorij XIII. Societati conceſſum clarè loquatur, & expreſſe deroget capitulū, *Nuper* de decimis, illud tamen non procedere in omnib. generaliter, vbi dānoſum nimis eſſe incipit, iuxta textum in capitulo, *Suggeſtum* de decimis pſertim in fundis, & terris, titulo emptionis acquiſitis, ēt ſi proprijs manibus excolātur. Vnde merito exclamare licet (ait prædictus collector) tui ſunt cœli, Domine, & tua eſt terra, reſpice de cœlo, & viſita vineā iſtam, quā tibi. hæc dictus author.

c *Collect. comp. Ciſtercienſ. tit. decima.*

d *Bal. in c. li. et cauſam n. 3. de prob. & in c. cū olim de præſcri.*

At oportet contra has opiniones aliqua adducere, vt Deo fauente aliquid dicamus, qua vinea hæc fundata a dextera Domini tota augeatur.

Apoſtolicam, vel eius Legatos, ſeu Nuntios, aut quoſcunq alios quauis authoritate fulgentes, pro fidei tuitione, ſeu expeditione contra Turcas, vel reparatione Terræ Sanctæ, aut quauis alia vrgētiſſima cā impoſitis, ēt prætextu quarūuis cenſurarū, & pœnarum Eccleſiaſticarū in literis exactioni huiuſmodi appoſitarum, cogi aut compelli nequeāt. Et hoc voluit diſtrictè obſeruari ſub pœna excommunicationis, quam contra facientes ipſo facto incurrant, & a qua nō niſi per Romanum Pōtificem pro tempore exiſtētē abſolui poſſint. Ac decreuit irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquā quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Hęc Leo X. Et Clemens VII. approbans, & innouans hanc, & alias Leonis X. conceſſiones. *Inſuper ſtatuit, & ordinauit quod perpetuis futuris temporib. Abbatiſſæ, & moniales, monaſteria Sanctæ Claræ, & annunciationis, & conceptionis, ac tertiæ regulæ S. Franciſci terras, & poſſeſſiones tam per alienos, quam per proprios colonos, & donatos, ac familiares monaſteriorum ſuorū coli, & cultiuari facientes, & ad earum ſuſtentationes redditus ſufficientes non habentes de fructib. in alijs excreſcentib. rectorib. parochialium Eccleſiarum, infra quarum limites poſſeſſiones ipſæ cōſiſtunt, aut quibuſuis alijs perſonis cuiuſcunq. dignitatis gradus, ſtatus, ordinis, vel conditionis fuerint, decimas, aut primitias ſoluere minime teneantur, neq. ad ia a quocunq. quauis authoritate cogi, & compelli poſſint,* Super quo dat iudices. Ita refertur, ut authenticum à Collectore *a* priuilegiorum mendicantium.

a *Collector Mēdicā. ti. decima. §. 15.*

Pro quorum priuilegiorum explicatione notandum eſt, prout ait Paulus, *b* per Bonifacium Octauum fuiſſe declaratum, quod monaſteria monialiū & aliorum religioſorum, quorum reditus, & prouentus ſunt adeo tenues, & exiles, quod illis ſuſtentari non poſſunt, ſed pro habenda vitæ ſuæ ſuſtentatione habent publicè mendicare, non tenentur ad abſolutionem decimæ papalis, & hanc declarationem etiam refert, & ſequitur Gaſpar *c* & ait Bartholomæus Velēcinus, quod fuit ſatis æqua illa deciſio, quia agris noſtris ſitientibus alios irrigare non debemus, prout dicitur in quadam Lege. *d*

b *Pau. Cle. ſi beneficiorum de decimis.*
c *Gaſp. ti de ſēt. excom. conſ. 9. Velen. de charitatis ſubſi. q. 78. num. 1.*
d *l. præſes. C. de ſeruit.*

ARTICVLVS VI.

Quomodo regulares huic renunciant priuilegio.

RESpondeo dicendo, quod ſolus Papa poteſt eximere aliquos à decimarū ſolutione, non. n. Laicus Princeps hoc concedere poteſt, prout latè tradit Rebuffus, *e* quod concedit religionibus, & non particulares. & ideo licet, qui habent priuilegium non ſoluendi decimas, vel qui legitimè præſcripſerunt, ſi eas ſoluerint, renunciaſſe priuilegio cenſeri debeant, prout dicitur in Iure, *f* etiamſi ſemel ſoluerint argumento cuiuſdam Decretalis, *g* niſi cum proteſtatione ſoluiſſent iuxta ſententiam Bartoli, & in decimis hoc tenet Rebuffus. At *h* cum hoc priuilegium regularibus conceſſum reſpectu decimarum ſit indultum religioni datum, ſi ex negligentia, omiſſione, aut ignorantia regulares ſic exempti non fuerint vſi ſuo priuilegio, aut ex commiſſione commiſerunt aliquos actus contrarios, non præiudicant huic tuti ex priuilegio obtento: tum quia eſt indultum toti religioni, tum ex quodam priuilegio relato à Claudio in compēdio Societatis, *i* niſi labatur legitimum tempus præſcriptionis, de quo in quæſtione de præſcriptione dicemus. Et aduertendum, quod aliquando exempti à ſolutione decimarum præbent gratis aliquas portiones Eccleſiis parrochialib. ad onera illarum releuanda authoritate Epiſcopali. Hac ratione dicit Petrus Gregorius *k* ſequutur Carthuſienſes, & Ciſtercienſes, qui decimas referuant, congruam portionem curioni conſtituere ad iura Epiſcopalia, & alia onera ſubeunda iuxta tradita in quadam decretali. *l* Attenta ampla priuilegiorum regulariū conceſſione, iuxta tradita in articulo ſuperiori, ego nō inuenio, quo iure poſſint ad ſupradicta compelli, cum etiam decimam papalem ſoluere minimè teneantur, neque aliquod donum ſubire. Quod confirmatur, nam conceſſio decimarum amplè intelligitur, maximè vbi additur ſignum vniuerſale cū clauſula geminata, & prægnante, licèt nulla fiet mētio de poſſeſſione aliorum, prout colligitur ex traditis à Couarruuias *m* & in dictis priuilegijs non ſolum apponuntur ſigna generalia, ſed verba geminata apponuntur.

e *Rebuf. in tra. de decimis. q. 5. num. 28. & 29.*
f *ca. accedentes ca. ſi de terra de decimis.*
g *c. cū acceſſerit in fine de conſtitutioni.*
h *Rebuf. de decimis. q. 13. nu. 113.*
i *Comp. Societatis ver. priui. §. 2. & 9.*
k *Pet. Greg. li. 1 Synt. iur. 1. p. c. 24. in fi.*
l *c. 2. §. vbi aūt & §. religioſus de decim. li. 6.*
m *Couar. lib. 1. var. c. 17. n. 14.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum priuilegium conceſſum monaſterio, vt poſſit recipere decimas alicuius parochiæ, extendatur ad noualia.

RESpondeo dicendo, quod non, quia exemptus in vna re non eſt in alia exemptus, & quod non eſt, nō videtur conceſſum, ſed nō erant in tēpore priuilegij noualia, ergo non fuerunt cōceſſa. Et confirmatur, nam priuilegium etiam eſt reſtringendum, quatenus concernit præiudicium tertij, prout dicitur in Iure, *n* & ad futura priuilegia non extēditur, vt eſt clarum in Iure, *o* niſi in ipſo priuilegio fiat ad futura prorogatio. Et cōfirmatur, nā licet priuilegia, Papæ, & beneficia, ſint latiſſimè interpretanda, vt dicitur in Iure, *p* hoc eſt verum quatenus præiudicant concedenti, ſicut ſi præiudicant alicui tertio, vt poſt Panormitanum, & alios tenet Iaſon, *q* & eſt ſummę ęquitatis, vt parrochia veteribus decimis, eas nihilominus habeat nouales, vt dicunt Ioannes Andreas, *r* & Ancharranus, & ita poſt Ancharranum hanc opinionem firmat Fortunius Garcia, *ſ* & multis confirmat Rebuffus.

n *ca. cū olim de verb. ſig.*
o *c. ſi de præſcr.*
p *c. cum dilecti de dona.*
q *Ia. in l. benef. ff. de conſt. princ.*
r *And. et Anc. in c. cū contingat*
ſ *Fortun. in l. Gal. §. & quid ſi tantū to 6. & ſeq. de li. et poſthu. Rebu. de decimis. q. 14. a n. 29.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum religioſi confeſſarij teneantur facere fidelibus conſcientiam de decimis.

RESpondeo dicendo, quo Gregorius IX. *mandauit diſtrictè fratrib. Prædicatoribus, & Minoribus ne talia præferant quæ audientes, à decimarū, ſeu aliarum rerū Eccleſiis debitarum ſolutione retrahant, vel alias animas corrūpant, aut eſtū in ſermonib. ſuis, vel alibi proponere præſumant. immo verò, & opere informēt, & eoſdē, vt ad ſolutionē prædictorū propria voluntatis animo ſint intenti,* vt habetur in quadā decretali, *t* At in Clementina *u* quadā excōmunicantur religioſi, qui cōcionātur, vel alias dicunt aliquid ad auertendos audiētes a ſoluendis decimis debitis Eccleſijs: & ad incurrendā hanc excōicanonem tria ſecundum Caietanum *x* requirūtur, ſ. quod ſit religioſus, quod habeat intentionem auertendi, & quod decimę debeantur Eccleſię, cui addit Nauarrus *y* quartam, vt audientes ſint, qui eas debeant, vt palam colligitur ex eodem contextu addēs, quod nullus religioſus excluditur ab hac excommunicatione, ſiue ſit mendicans, ſiue nō, ut aduertit quędā Gloſſa, *z*, & quod nulla religioſa,

t *ca. diſcretioni veſtræ de accu. lib. 6.*
u *Cle. cupien. de pœnit.*
x *Caie. in ſum. de excō. caſu 56*
y *Nau. in c. 25. num. 145.*
z *Gl. in ..is religioſis in d. Cle.*

&

Digitized by Google

& nullus Laicus, neque clericus ſecularis comprehendantur in ea.

Inſuper in eadem Clementina excommunicantur religioſi, qui de induſtria nullum conſcientiæ ſcrupulum incutiunt in confeſſione pœnitentibus de ſolutione decimarum, & poſtea nõ expiata hac negligentia cum commode poſſint, præſumpſerint concionari. Quam clementinam explicat Nauarrus. *a*

a *Nau vbi ſup. num.* 146.

Circa quod aduertendum eſt, Eugenium IV. conceſſiſſe, quod fratres omittentes facere conſciẽtiam de decimis, ſi non fuerint requiſiti à Parochialibus, non cadunt in excommunicationem, & quod vbi eſt conſuetudo, quod detur pro decima de viginti, vel triginta, aut quadraginta vnum, id intelligatur pro ſolutione decimarum; & quod vbi non eſt conſuetudo decimandi, inducant fratres ad decimandum, & ſi noluerint, non propterea denegẽt abſolutionem, niſi ſacerdos proprius reclamaret. Ita habetur in ſupplemento ordinis. *b*

b *In ſupplemen. f.* 26. *conſi.* 82.

Aduertendum etiam, quod Leo X. in Concilio Lateranenſi *conceſſit, quod fratres confeſſores teneãtur hortari, & admonere & ſub onere conſcientiarũ ſuarum, illos, quorum confeſſiones pro tempore audierint, cuiuſcunq. ſtatus, & conditionis fuerint, ad ſoluendum decimas, ſiue aliam bonorum, ſiue fructuum quotam in locis, in quib. decimæ ipſæ, aut ſimilia ſolui conſueuerunt, ipſiſq. etiam illas ſoluere recuſantibus, abſolutionem denegare teneatur.* Ita habetur in ſupplemento. *c*

c *Sup. f.* 26. *conceſ.* 82.

Ex dictis collige primo quoad fratres Minores, & alios eorum priuilegiorum communicantes, iã excommunicationem dictæ Clementinæ eſſe ſublatam. Si dicti fratres non fuerint requiſiti à Parochialibus, & hoc intelligo, quando ſunt requiſiti in prima Dominica, Quarta, & vltima Quadrageſimæ, & in feſtis Aſcenſionis, Pentecoſtes, Natiuitatis S. Ioannis Baptiſtæ, Aſſumptionis, & Natiuitatis B. Mariæ Virginis. Nam etiamſi in alijs feſtiuitatib. requirantur, non incidunt in dictam excommunicationem, prout patet ex dicta Clementina, & tradit Syluester, *d* & Franciſcus à Platea, & iuxta hoc debent intelligi verba conceſſionis Eugenij IV. ibi, *Si non fuerint requiſiti a parochialibus*, non enim debent intelligi, quod quoties fuerint requiſiti, incidant in excommunicationem, ſed quoties fuerint requiſiti ſecundum diſpoſitionem dictæ Clementinæ, quæ tantum admittit requiſitionem in feſtiuitatibus ſupradictis, immo nõ ſolum eſt neceſſarium, vt requirantur in dictis feſtiuitatib. ſed quod requirantur, quando prędicabunt, nam ſi actualiter non prædicant, non in fraudem, ſed ex alia cauſa, non incidunt, cauſa autem, & incommoditas prædicandi, arbitrio boni viri eſt relinquenda. In quantum autem Summi Pontifices Eugenius IV. & Leo X. præcipiunt confeſſoribus regularibus, vt non abſoluant nolẽtes ſoluere decimas, hoc intelligendum cenſeo iuxta determinationem Concilij Tridentini, *e* ſi ter admoniti fuerint excommunicati, & noluerint ſoluere, prout explicat Petrus à Nauarra, *f* & ſic ille, qui iuſſus a ſuis cõfeſſoribus, ſemel, iterum, atque iterum ſoluere, ſi ſoluat, poteſt non obſtãte dicta Eugenij, & Leonis prohibitione abſolui. dicta enim prohibitio in hoc caſu minime locum habet, ſicut non habet in ſimili Concilij Tridentini prohibitione. Quæ autem pertinent ad charitatiuum ſubſidium, vide infra in tertio tomo.

d *Sylu. in excom.* 9. *nu.* 89. *Platea de excom.* § 18.

e *Conc. Tri. ſeſ.* 25. *de ref. c.* 12.

f *Nau. lib.* 4. *de reſt. c.* 4. *num.* 8.

QVAESTIO XLV.

De definitoribus, in decem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem decem quæruntur.

1 *Quare ſint definitores in religionibus.*

2 *Vtrum Generales, & Prouinciales ſine cõſilio definitorum poſſint ferre ſententiam contra aliquem fratrem.*

3 *Quis ordo in ſuffragijs dandis à definitorib. debet ſeruari.*

4 *Si definitores cupientes obedire Generalib. aut prouincialibus, ſe à dicendo abſtineant, eo quod gratius illis futurum putarent, ſe ſilere, quã loqui, an venia digni ſint.*

5 *Quando Generales, aut Prouinciales affirmãt, ſe habere iuſtas, & validas cauſas aliquid faciendi, quæ tamen alijs ignotæ eſſent, an definitores, & prouinciales, reſponſuri debeant eorum propoſitioni acquieſcere.*

6 *Quid faciẽt definitores ſẽtiẽtes ſuperiores minime ẽt ipſis contradicentib. ſuiam mutaturos.*

7 *Quid facient definitores ſentientes ſuperiores ipſis contradicentibus magis fore irritandos.*

8 *Quando res proponuntur definitorib. decidenda quæ partes illarum eſſe debent.*

9 *Vtrum liceat definitori non accedere ad definitorium, quando a prælatis indictum eſt.*

10 *An debeant definitores ſubſcribere ſententiæ latæ a prælato, quam in definitorio non approbauerunt.*

ARTICVLVS I.

Quare ſint definitores in religionibus.

Reſpondeo dicẽdo, de hoc non poſſe generale ius aſſignari, cum vnaquęq; religio abũdet ſenſu ſuo. Nam veteres Senatores à primis vſq. naſcentis Reipublicę Romanæ initijs Romuli, Numæ, & aliorum Regum tempore eam authoritatem obtinuerunt, vt nihil, quod paulo maioris eſſet momenti, illis inconſultis gereretur, adeo, vt cum Tarquinius præter Senatus authoritatem quędam decernere inſtituiſſet, tum deinum amiſſo Regio nomine tyrannus appellaretur, prout refert Feneſtella *g* poſtea conſtante Republica, quanta eiuſdem Ordinis eſſet dignitas, & ſplendor, notum ẽ, tum ex his, quę à Gręcis, & a Latinis authorib. & pręſertim à Cicerone frequenter commemoratur, vt videre eſt apud Ciceronem pro Aulo Cluentio, & in Varronem in Prouincialib. Conſularib. & in Philippicis, & alibi: tũ ex eo, quod Cyneas Pyrrhi Regis legatus, ad Pyrrhum ex legatione reuerſus plenius adhuc admiratione ei dixit, non ſe Romæ, ſicut in ceteris ciuitatib. Senatum vidiſſe ſed cõſiliũ quoddam, & conſeſſum magnificentiſſimorũ Regum, prout ait Plutarchus in Pyrrhum: Amplius verò mutato reipublicę ſtatu, atq ad Cęſares translato, legimus tamen Senatorum Ordo in ea exiſtimatione permanſit, vt nullus ſine Senatorũ cõſilio in Senatũ vnquã admitteretur, nullus ciuis niſi his approbantib. pęna graui afficeretur, prout refert Dionyſius in Neruam, omniaq. ad eorum ſententiam deferrentur, quos Auguſtus ſedentes nominatim ſalutabat, prout ait Suetonius *h* in Auguſto: & Tyberius ſe venerari, atq. oĩa illis deberi profitebatur, prout idẽ Suetonius ſcribit, *i* ita vt ab illis primis tẽporib. cũ regio dominatu Romę teneretur, tantum apud eoſdem Imperatores valuerunt authoritate, vt Archadius, & Honorius *k* quemlibet Sena-

g *Feneſtela de magiſt. Rom.*

h *Suetoni. Aug. c.* 53.

i *Sueton. in Tyber. c.* 29.

k *l. quiſquis. C. ad l. Iul.*

Senatorem corporis ſui partem eſſe cenſuerit, & alius imperator, *a* ſe cum ceteris eiuſdem Senatorij Ordinis numerandum eſſe edixerit, & hoc non alia ratione, niſi quia ad conſiliationes, & deciſiones, quę a ſuis ſubditis oriebantur, ipſi pro bono reipublicæ tanquam coadiutores ipſorum Imperatorum interpoſiti erant, quod etiam in Eccleſiæ Romanæ regimine videmus inuiolabiliter obſeruari, vbi Sommo Pontifici tot Cardinales ſunt cõiūcti ad conſulendas cum eis res ad totam vniuerſalem Eccleſiam pertinentes. Et ſic hũc Ordinem ſequutæ ſunt omnes religiones. habent enim ſuos ſuperiores, cum quibuſdam probatis religioſis aſſiſtentes, qui vocantur definitores, vocantur etiam conſiliarij, qui in religionibus eliguntur cum Generali, aut Prouinciali, & in aliquibus religionib. habent votum electiuum, ipſis enim in modum compromiſſi Guardianorum committitur electio, habent etiam deciſiuum votum, ſcilicet, ad decidendum res graues, quę ad capitula, & cõgregationes intermedias deferuntur, ad quod votum ferendũ ſunt deſtinati ex commiſſione ipſis facta per conſtitutiones, & definitores regulares, quos in his tenentur ſuperiores Generales, & Prouinciales conſulere, & eorum ſententiam petere, & ſequi, ipſiq; tenentur hęc omnia fideliter prestare. Vnde Diuus Gregorius *b* Nazianzenus, hoc ordine, ait, cuncta à Deo creata contineri, vt vnuſquiſq. aſſignatum ſibi officium omni ex parte amplectatur: & D. Baſilius docet, *c* nullo pacto negligentes eſſe oportere eos, qui Deo placere cupiunt in his cognoſcendis, & pręſtandis, quę officij eorum ſunt, fideliter enim aiunt eos Deo ſeruire, qui illa, quæ conditioni eorum congrua ſunt, faciunt libenter, viciſſimq; longè illos aberrare, qui conditionis ſuæ functiones contemnunt, neque bonam in eis fidem oſtendũt, prout ait Theophilactus. *d*

a l. ius Senatorũ C. de dignit.

b Nazian. in moder. in diſp. ſermo poſt prin.
c Baſil. in Mora. Reg. 9.

d Theophi. in epiſt. ad Ro. c. 12

ARTICVLVS II.

Vtrum generales, & prouinciales ſine conſilio Definitorum, poſſint ferre ſententiam contra aliquem fratrem.

RESpondeo dicendo, quod in religionibus, vbi Definitores habent votum deciſiuum ad res graues decidendas, non poſſunt pręlati ſuperiores ſententiam aliquam grauem contra delinquẽtem monachum ferre ſine conſenſu Definitorum, & ſẽtentia ab eis lata ſine maioris partis conſenſu nullius eſt valoris, & momenti. Si autem tantum habent votum conſultiuum pro forma non requiſitum, ſi ab eis conſilium petatur, & non ſequatur, ſententia proculdubio iniuſta erit, at iure irrita non erit. Aliud eſt enim actum dici poſſe iniuſtum, & aliud nullum, ſicut ſententia alia eſt iniuſta, & alia nulla, & teſtamentum aliud eſt iniuſtum, & aliud nullum, & excommunicatio alia eſt iniqua alia nulla, prout tradit Couarruuias; *e* ſiquidem nullum id dici ſolet, quod eſt aduerſus formam ſubſtantialẽ legis; iniuſtum, quod in alijs rebus peccat, iuxta notata à Doctoribus, *f* & Abbate, & Nauarro. Aſſerendum igitur eſt attento iure communi, ſecluſo aliquo priuilegio Apoſtolico, aut conſtitutione regulari authoritate Apoſtolica facta, prælatos regulares poſſe neglectis Definitorum conſilijs (vbi ſolum habent votum conſultiuum) ſe culpabiles in foro interiori Deo reddere, verum non ideo pœnæ vlli exteriori ſubijciendos eſſe, quaſi actum nullũ efficiẽtes. Dixi (ſecluſo aliquo indulto Apoſtolico)

e Co. in c. alma mater. 1. p. §. 7. nu. 5. de ſen. excom. lib. 6.
f Bal & Iaſ. in l. non dubiũ nu. 22. C. de leg. 6. Ab. cõſ. 66. c. 2. Na. in man. ca. 27. nu. 13.

nam Pius Quintus, prout refertur im Compẽdio *g* priuilegiorum Ordinis Diui Hieronymi, concedẽs quod Prior Generalis poſſit eiicere ab ordine delinquentem, prout ſupradictum eſt in Primo Tomo *h*, addit, dummodo hoc fiat de conſilio fratrum ſeniorum, quę verba videntur inducere conditionem, & formam ſubſtantialem, & ſic clare innuunt, quod patres virtute illius priuilegij eiicientes aliquem ab ordine, non ſolum tenentur conſilium dictorum fratrum petere, & audire, ſed etiam ſequi, alias eorum ſententia erit nulla. Immo dico, quod in quocunq. iure, ſi omnino non petatur conſilium ab eis, ſententia nulla erit, cum hęc conſiliorum petitio inter graues ſolemnitates cenſeatur, quę ſi negligatur, actus erit nullus, & inualidus, argumento eorum, quę nos quidam iuris *i* conſulti docent, & vt annotauit Scala, *K* actus redditur nullus, quando conſilium negligitur ſapientum. Quod procedere exiſtimat Burſatus *l* cum a lege pro forma conſilium requiritur, vel datur alicui auctoritas, quam antea non habebat.

g Cõp. D. Hie. v. co dẽnare.
h 1. to. q. 20.
i l. non alıter ff. de vſur. & hab. l. Nepos proculo ff. de verb. ſign.
K Scala de cõſ. ſapien. li. 1. c. 27. & de contract. & vlt. volunt. c. 11.
l Burſa. in cõ. 90

ARTICVLVS III.

Quis ordo in ſuffragijs dandis à definitoribus debet ſeruari.

REſpondeo dicendo, quod ab his, quę ſolent fieri in Conciſtoriali Senatu a correctore, debemus hanc politicam practicam indagare. Qui ſecutus ea, quę in iure *m* ciuili determinantur iuxta tradita à Baldo, & a Matthæo de Afflictis, a Præpoſito, & Cæpola, a Iaſone, Platea, Caſſaneo, Romano, Grãmatico, Piſa, Auiles, Auendanno, & Gregorio Lopez, ordinare debet rector vt antiquior à dextris eius ſedens ſuum dicat ſuffragium, & ſtatim alius antiquior ad ſiniſtrã collocatus ſuffragetur, & ſic procedens vſque ad vltimum, quid vnuſquiſq. ſentiat, & velit, ſcrutetur, quod & in definitorio religionum, & in diſcretorio patrum cũ aliquid conſulitur, ſeruari video. Ratio. n. id poſtulat, vt dignioribus, & antiquioribus honor debitus, & præeminentia deferatur. At licet hęc ratio conuincat, quod tamen ſuffragia non ſecreto, ſed publicè dantur a nouioribus, & minus antiquis incipiendũ eſſe exiſtimo, nam ſi antiquioribus, & dignioribus incipitur, fortè nouiores verebuntur contrariam ſententiam proferre, & ſuum ſuffragium liberè proferre formidabũt. Et hac ratione in Senatu, & Parlamẽto Gallię, & in Senatu Neapolitano, & in Rota, & in conſilijs Regularibus Luſitaniæ, & Hiſpaniarum, a iunioribus Senatoribus incipiunt ſuffragia demandari, prout tradunt Afflictus *n* Lyra, Gama, Piſa, & Caſſaneus, & Diodorus *o* narrat, quod quando populus ad aliquid determinandum congregabantur, particulares populi ſuffragabantur prius, & poſtea magiſtratus, ne particulares timentes Magiſtratuum auctoritatem, minus liberè, quam oportet, ſuam ſententiam proferrent. Quod ſequenti ratione confirmatur, ſæpè enim euenire poteſt, vt ille, qui prius ſuam dicit ſententiã, quia antiquior, & præeminentior ab alijs iunioribus inuideatur, ratione cuius inuidiæ ab eorum ſentẽtia liceat bona, & bene fundata recedent. Vnde in noſtris ordinationibus generalibus Toletanis *p* de nouitiorum votis ſic habetur.

Inhibemus. n. ne magiſter nouitiorũ, Guardianus vel Vicarius conuẽntus ſint primi, qui ſuffragẽtur, ne ante ſuffragiorum petitionem illi nouitiũ vel laudẽt, vel vituperent, ſed omnino ſileant, donec omnes ſecũdum Deum, quod cenſuerint libere dixerint.

m l. 1. C. de conſulib. l. 12. l. 2. §. ſeruius aũt Sulpit. ff. de orig. iu. l fi. C. de tyro. li. 12. c. 1. de contr. feudi. inter pares termino vbi Bal. & Afflic. idẽ dec. Nea li. 1. Præpoſitus in c. epp. 17. d. Cęp. in tract. de duce mili. clin. in 33. prim. ætat. Iaſo. in l. g. Gallus in prin. n. 57. ff. de lib. et poſth. Platea in d. l. 1. C. de conſulib. 1 prin. & n. . Caſſan. de glo. mũd. 2. p. cõſi. 17. col. 2. in med. & ipſi Roma. ſin. 81. gr'a. dec. 64. nu. 32. Piſ. in Curia li. 2. c. 4. & ibi Azen. Auiles in c 34. pręto. gl. 1. in prin. Auẽd. in c. 19. præt. n. 14. col 4. Gre. in l. 7. gl. 2. ti. 1. p. 6
n Affli. in deci. 1. Neapo. Lyra ſuper Exo c. 27 in gl. ver. Nec in iudicio. Gama deci. Luſi. 1. nu. 11. Piſa in curi. li. 2. ca. 1. & ibi. Aze. n. 10. Caſſa. de gloria mũdi 1. p. conſi. 17.
o Dio. li. 38.
p Ord. Tolet. 1. c. receptione nouitiorum. §. de nouitiorũ votis.

ARTI-

ARTICVLVS IV.

Si definitores cupientes obedire generalib. aut prouincialibus ſe à dicendo abſtineant, eo quod gratius illis futurum cauſarent, eos ſilere, quam loqui, an venia digni ſint.

RESpondeo dicendo, quod hæc quæſtio tripliciter poteſt proponi. Primo cum exiſtimatur optari generaliter à dictis prælatis, vt qui in definitorio, aut diſcretorio ſunt, conſentaneè eorum voluntati reſpondeant, & ſi ſecus ſentiant, ſileant potius, quam diuerſa ab eis loquantur: ſecundus eſt, quando aliqui ſibi perſuaſerant, à ſe ipſis ſpecialiter, optari ſilentium. Tertius eſt, cum nominatim prælati aliquibus ſilentium certo tempore, aut certo in negotio indixiſſent.

Quantum ad primum ſenſum huius quæſtionis dicitur, quod iuxta Iuriſconſultos *a* iudicandũ eſt ſecundum ea, quę foris parent, non ſecundum ea, quæ occulta ſunt, & mente retinentur, alioquin ſi liceret inferioribus tales ſibi notiones de prælatis ſuis, quando eis aliquid præcipiunt, formare, actũ eſſet de obedientia: nam diceret vnuſquiſq. alium ſenſum, quam verba prælati indicant, tacitè ſibi innotuiſſe. Et quamuis de clara ſuorum prælatorum mente, eaque minimè mutata conſtaret, adhuc tamen non licet bonis definitoribus, & patribus, ſi eam pro ſua conſcientiæ publicæ cauſæ repugnantem ſentirent, aliter quam fides, & officium poſtulat, ſe gerere, ideoque loco ſuo minimè conticeſcere, ſed & clare, & ſincerè ſententiam ſuam proferre.

a l. illicitas, l. veritas. ff. de offic. præſident. l. cogitationis, ff. de pænis.

Nam ſi obijcias illum, cui voluntas ſuperioris innotuit, obedientiæ legi teneri ei adhærere. Huic obiectioni facilis eſt ſolutio, diuerſam ſcilicet eſſe conditionem ſubditi, & conſiliarij, ſiquidem ſubditi eſt ſuperiori ſuo (generaliter loquendo) in illis rebus, in quibus ſubditus eſt, ac iuxta rationem dominij, quo tenetur, ſimpliciter obedire, iuxta doctrinam Diui Thomæ. *b* At conſiliarij, & definitoris natura, & munus poſtulat, vt rem diſcutiat, & examinet, & quod vtilius videatur in medium afferat.

b D. Th. 2. 2. q. 104. ar. 5.

Quantum verò ad ſecundum ſenſum, quando ſcilicet dicti patres ſibi in animum induxiſſent ab ipſis particulariter ſilentium optari, videndum in primis eſſet, vnde illis hæc orta fuerit ſuſpicio, an ratione negotij, quod geritur, an ratione ſuarum perſonarum, quæ parum eis gratæ ſunt, an ex alijs extrinſecus aduenientibus cauſis, quę quoniam ſæpe inanes, futileſque deprehenduntur, ideo vt plurimum contemnendæ videntur, præterquam quod verendum maxime eſſet, ne ex eorum taciturnitate in publica cauſa alijs ſcandalum præberetur, præſertim ſi nullam afferrent ſilentij ſui cauſam, & non põt probabiliter ſcire Generales, aut Prouinciales nolle, ipſos fratres libere loqui ea, quæ communi bono expediunt, & cauendũ eſt, ne ſalſa obedientiæ ſpecie iſti ſeducantur. Nam cũ obedientiæ laus non in his tantum, quę commodũ afferũt, ſed in his, quę diſplicent, atque oneri ſunt, exequendis maximè declaretur, prout ait D. Thomas, *c* cauẽdũ eſt, ne aliqui ſilentij portum, vt tantum ſtudioſè affectantes eo ſe obedientiæ prętextu recipere profiteãtur, quo proprij commodi ſtudium eos perduxit. Quantum ad tertium ſenſum, quando aliquibus definitoribus à dictis prælatis ſilentium eſſet indictum, & hoc caſu dicimus illorum iuſſionem non ſolum iuſtam tacendi excuſationem, ſed etiam omnimodam acquieſcendi neceſſitatem, ac proinde debitæ obedientiæ meritum afferre, quod tamẽ vix vnquam, niſi iuſta, & maxima ex cauſa contingere exiſtimandum eſt.

c D. Tho. 2. 2. q. 104. ar. 2. ad 2.

Ex his ſequitur, quod quando res eſt talis, quod definitores eã non probent, eligentes tacere, & aſſurgentes cũ capitis inclinatione vnico actu duplicem deformitatẽ includunt, iuxta doctrinã D. Th. *d* alteram omiſſionis, dum tacent quando loquẽdi tempus eſt, & debitum bonũ prætermittunt, iuxta eundem D. Th. *e* & iuxta illud Iacobi: ſcienti bonũ & non facienti peccatum eſt illi: alteram commiſſionis, quatenus per actum exteriorem aſſurgendi, & caput inclinandi, id affirmare cenſentur, quod verum non eſt. Ait enim D. Auguſtin. *f* vterq; eſt reus, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit, quia ille prodeſſe non vult, & iſte nocere deſiderat, & D. Chryſoſt. *g* ait, non ſolum ille proditor eſt veritatis, qui transgrediens veritatem palã pro veritate mendacium loquitur, ſed ẽt ille, qui non liberè veritatem defendit, quam libere defendere conuenit. Et confirmatur, nam quicunque conuocantur ad definitorium, vel diſcretorium, vt cõſentiant, vel contradicant, ſi præſentes ſint, & taceant, habentur pro expreſsè conſentientibus, etiam in malè geſtis, & ideo inuoluuntur eodem peccato & pęna, iuxta Innocentium, *h* & Abbatem, & Iaſonem, cum ex debito officij teneantur, quando sũt acceſſiti, ſuum ſuffragium dare ex Abbate, *i* & Gondiſalno.

d D. Th. 1. 2. q. 72. art. 3.

e D. Th. 1. 2. q. 79. art. 3.

f c. quiſquis. 11. q. 3.

g c. nolite timere. 11. q. 3.

h Inn. & Abb. & c. 1. n. 13. de his quę fiunt a ma io. Iaſ. in l. quia. nu. 89. ff. ſo. ma.

i Abb. vbi ſu. n. 9. Gondi. q. 5. n. 15. cum ſeq.

Neq. obſtat regula *k* iuris, expreſſa nocent, non expreſſa non nocent. Nam reſpondeo, illam in definitorijs, Senatibus, & diſcretorijs ad res deliberandas conuocatis locum minimè habere, iuxta Innocentium, *l* Abbatem, & Felinum, & in noſtro caſu non ſolum taciturnitas interuenit, ſed illud ſignum inclinationis capitis, quod imperatiuè, & directiuè expreſſit mentis ſenſum iuxta tradita à Caietano. *m* Et licet replicetur, illud ſignum eſſe æquiuocum, & poſſe ſignificare, quod ipſe definitor exit, quaſi dicens, egredior à definitorio, quia in conſilium veſtrũ non intrabit anima mea. Huic obiectioni reſpondeo, ſignis, & verbis eum ſenſum tribui debere, quem ex condicto quodam communiter omnes admiſerunt, ideoque illi ſtandum eſſe iuxta vulgata iura, *n* & communiter nunquam definitores, & Conſiliarij quaſi contradicere volẽtes cum huiuſmodi capitis inclinatione egrediuntur ſine eo, quod aliquod aliud ſignum ſuæ contradictionis oſtendant.

k l. expreſſa. ff. de reg. iur. l. nõ̃ nunquam. ff. de condi. & demõ.

l Inn. & Abb. ſ c. veſt. & de loc. in fi. Fel. in c. nõ eſſe de præſump. 18.

m Caiet. 2. 2. q. 100. ar. 1.

n l. labeo. ff. de ſuppellect. leg. l. librorum. §. quod tamen Caſius. ff. de lega. 3.

Neque excuſandi ſunt dicti Definitores, & Cõſiliarij dicentes vereri, quod contradicendo Prælati contriſtabuntur, & ſe illis moleſtos eſſe ægrè ferre. Nam reſpondeo, nolle me abſolute illos ad contradicendum obligare, ſed medium, quo contradicendo ſuauius procedant, oſtendere. Vnde ſi aliqua ratione res ipſorum verborum lenitate temperari poſſit, integrè tamen & illæſa veritate, id omni conatu debent procurare: ſiquidem ſatis conſtat, eandem rem ſalua iuſtitia mollius, aut durius, gratius, aut moleſtius pro loquẽtis ingenio, & dexteritate proponi poſſe. Vt enim in communi ſocietate mutuis congreſſibus humaniter, iucundeque cum alijs, quatenus decet, conuerſari virtutis opus eſt, quæ affabilitas vocatur à Diuo Thoma, *o* & à Diuo Antonino, & ab Ariſtotele; quę tamen ſic conſideranda eſt, vt ſi quis in omnibus ſtudeat ad delectationem loqui, hic modum in delectando tranſgrediens peccet per exceſſum, & in turpe adulationis vitium prolabatur, vt ipſemet Diuus Thomas ſcribit, *p* qui autem aliorum opt-

o D. Th. 2. 2. q. 114. ar. 1. & 2. ad 1. Anto. 2. p. ti. 10. c. 2. Ariſt. 2. Ethic. c. 7. & libro 4. c. 63.

p D. Th. 2. 2. q. 115. ar. 1. & 2.

opinionibus ſine neceſſitate conatur reſiſtere, hic ſe moleſtum, & quodammodo litigioſum reddit, quod virtuti repugnare ſolet, vt idem met D. Thomas teſtatur. *a* Vnde in publicis conſultationib. ſapientis erit incolumi ſemper, inuiolataque veritate curare vt cetera deinde maiori, qua fieri poterit reuerentia, atq. verborũ lenitate exponãtur: quando autem nulla ſermonis dexteritate, aut dicendi humilitate poſſet hic ſcopus ſuperari, & quæ à dictis patribus dicenda ſunt, putarentur ipſis patrib. iniucunda, & odioſa, publicæ autem rei maximè ſalutaria, tunc planè ego non video, quomodo poſſint, aut debeant definitores à dicenda libere ſentẽtia ſuperſedere, atq. illud prætermittere, quod ſibi conſcientia dictat, & veritati cenſent eſſe conſentaneum, cum, vt dici ſolet, ſcandalum potius ſit prætermittendum, quam veritas deſerenda. Vnde Samuel *b* cum Rex Saul multa indigna perpetraret, non dubitauit verba ea proferre quæ ſciebat Sauli maximam moleſtiam allatura. Quod idem de Nathan Propheta legimus, *c* qui Regem Dauid admonere non deſtitit, & admiſſi operis veritatem ipſi ante oculos ponere, ne officio ſuo deeſſet, quamuis ingentem animi dolorem Regi ea ex re illatũ iri non ignoraret. Et è contrario Herodes impius, qui Herodiadis filiam *d* noluit contriſtari, perpetuis incendijs apud inferos torquetur. Hoc autem clarius ex his, quę infra in quinto articulo dicentur agendo de libertate, qua prædicti patres debent in veritate dicenda pollere, patebit.

a D.Th.2.2.q. 118.ar.1.& 2.
b 2.Reg.15.
c Cap.12.
d Math.6.

ARTICVLVS V.

Quando Generales, aut Prouinciales affirmant, ſe habere iuſtas, & validas cauſas aliquid faciendi quæ tamen alijs ignotæ eſſent, an Definitores, et Prouinciales reſponſuri debeant eorum propoſitioni acquieſcere.

RESpondeo dicendo, à Conſiliarijs non plus requiri debere, quam vt ad rem propoſitam pro modo propoſitionis reſpondeant, hoc eſt, ad generalia generatim, ad particularia particulatim, Principis enim ſenſus, & ſi quid occultius parat exquirere, illicitum, & anceps dici ſolet. Etenim ſi ad humanas actiones perficiendas certo iudicio, atque electione opus eſt, iuxta Diuum Thomam, *e* ad eaſque tum conſtituendas, tum diiudicandas ipſa accidentia negotij tantum momenti habere ſolent, iuxta eundem D. Thomam *f* ſequentem Ariſtotelicam doctrinã, ita vt ex eorum veritate ſtatus, atit plurimũ immutetur, ac deliberatio, ſi quę accipienda ſit, inde potiſſimũ pendere ſoleat, quis audebit de arduo negotio circunſtantijs omnibus ſpoliato, & tanquam corpore membris lacerato, certum ſibi conſilium, conſtanſq. iudicium polliceri; Sed tamen quia interdum dura nimis ad pręlatorum interrogationem reſponſio videri poſſet, ſi dicant Definitores, ſe nihil habere, quod ad rem ſibi non cognitam reſpondeant, & tacitè ægrè ferre videantur, ſecum non omnia arcana negotij conferri: quod cauendum valde exiſtimo, cum pręlatorum authoritati honorificis verbis ſemper ſit ſeruiendum, Propterea cenſeo eos, niſi quid melius eis pro negotij conditione tunc occurrat, ſaltem debere generalia illa, quæ ad rem pertinere poſſunt, pro ſua prudentia prælatus ipſis conſideranda proponere, a ceteris verò, quæ ſibi non liquent, tanquam à re dubia, abſtinere quidem, deſiderium tamen, quo tenentur oſtendere, & pręlatorum ſuſ-

e D.Th.2.2.q. 91.arti.1.& 2.
f D.Th.1.2.q. 7.Ariſt.lib.2.

ſui, & muneri ſuo alias commodius, ſi tempus pateretur, ſatisfaciendi, hac enim prudenti moderatione, quę medium quoddam iter tenet inter præfatam contumeliam prælatorum, & turpe obſequiũ, Definitores, & patres ipſi tuto officiũ ſuum explere videntur, & ita multos clariſſimos viros conſilia ſua temperaſſe legimus, prout apud Cornelium Tacitum *g* videre eſt.

g Tacit.li.4.c. 7.

ARTICVLVS VI

Definitores, & patres ſibi perſuaſum habent Generalem, aut Prouincialẽ, in animo ſtatuiſſe, quod velint facere, eoſq. ſententiam minimè mutaturos in aliqua electione, aut negotio peragendo, & ideo ſe diſſentiendo nihil profecturos, an tacendo ſint excuſati.

RESpondeo dicendo, quod ſi concedatur firmiam omnino ipſorum prælatorum mentẽ eſſe adhuc, non ideo Definitores & patres ipſi cum ad ſententiam proferendam rogantur, ab ea ſincere proferenda excuſantur.

Notum ſiquidem eſt in actionibus humanis, aliud eſſe executionem finis, qui in operis conſummatione conſiſtit, quemadmodum conſilium non eſt de fine, ſed de his, quæ ſunt ad finem, iuxta doctrinã D. Thomæ. *h* Quando igitur aſſumitur quiſpiam ad aliquod officium, ad media tantum adhibenda tenetur, quę ſunt propria illius officij, & ab eo præſtari poſſunt, non ad finem aſſequendum, qui aliunde pendet: ſic Medicus ſtipendio conductus, ad aliud non tenetur, quam bene mederi, quãuis ſanitas non ſequatur, & magiſter ad aptè dicendum, licet auditores non proficiant iuxta Ariſtotelem, *i* & Ciceronem: Sic ergo cum Definitorum, & patrum officium ſit conſulere, pręſertim quando id conſultores ſunt rogati, ad eos non pertinet vlterius ratiocinari, an id conſilium ſit exequendum, cum diuerſum ſit, & finis hic (ſi tantum habeat votum conſultiuum) in illorum non ſit poteſtate, ſiquidem miniſtri eſt tantum velle conari, & laborare, Dei autem perficere. Nam prout Nicolaus *k* Papa ad Michaelem Imperatorem ſcribit, debet ſedes Apoſtolica facere, quod ſuum eſt, neq. faſtidire laborem, Deo autem, cuius eſt bene cæpta perficere, laboris effectum relinquere.

h D.Th.1.2.q. 14.ar.2.
i Ariſt.1.et c.1. Cicer.li.1.de inuen.in princ.
K Epiſtol.9.ad Michaelẽ Imper.10.3.Decre.

Adeo ſupradicta ſunt vera, vt ſi Definitores, & patres exiſtiment Prælatos exquirere eorum ſentẽtias, cærimoniæ potius, vt dici ſolet, quam conſilij cauſa, nullatenus a munere ſuo diſcedere debere, quod eſt omni in re fidem, atque officium præſtare, atque quod in reliquis rebus ſolent, ſic & hoc loco, quod conſcientia eis dictat, apertè profiteri, idque duplici pręcipuè ratione: altera, vt ita dicamus, intrinſeca, altera extrinſeca. Intrinſeca eſt, nam cum Definitores ex munere ſibi impoſito teneantur reipublicæ vtilitati atque religionis commodo conſulere, & definitorium ad conſulendi munus ſalubriter exercendum fuerit deſtinatum, propterea quandocunque aliquid ibi proponitur, quod detrimentum religioni poſſit afferre, quomodocunque proponatur ſeu ſerio, ſeu ioco, ſeu vere, ſeu ficte, res ipſa, locus, officium, & religionis neceſſitas Definitores compellunt ad conſilium fidele, ſalubreque præſtandum, Altera eſt ſcandalum, quod in conſilio imaginario dando alijs præberetur. Nam ſicut ſi quis vſuram ficte peteret, & alter ficte illam ſolueret, atque de pecunijs iſtis datis, & petitis inſtrumentum fieret, graue crimen committeret ob ſcandalũ quod ex huiuſmodi inſtru-

inſtrumento vſurpatio illis ſaltem præberentur, quibus ea inter contrahêtes colluſio, & ſimulatio noxa non eſſet. Sic quamuis prælati fictè conſilium petant, & definitores fictè illud præbeant, quia tamê actus ille publicus eſt, & in definitorio ad res graues deliberandas inſtituto geritur, nû poſſunt, qui talia agunt, à ſcandali culpa excuſari, quandoquidem ſciût omnes qui ibi adſunt, Definitores aſtringi ad vera conſilia danda. Vnde cum ſecus videant fieri, neceſſe eſt eoſdem offenſionem non leuem intus in animis pati, quod ſic vetera inſtituta, ac diſciplinam videant parui fieri.

Pro maiori autem prædictorû, & eorum, quæ dicenda ſunt, explicatione, oportet, ut videamus, qđ virtus libertatis in huiuſmodi Senatibus, & conſultationibus etiam ab ethnicis authoribus ſummis laudibus celebrata eſt, vt patet apud Plutarchum a & Valerium Maximum, b & Plinium, fuit êt à Sanctis Patribus ſummis laudibus elata. Et ſic ſanctiſſimi Martyres Stephanus, Laurentius, Sebaſtianus Vincentius, Cyprianus, & huiuſmodi alij innumeri hanc ipſam loquendi libertatem profuſi ſanguinis, glorioſæque mortis ſigillo conſecrarût: & multorum exempla non deſunt qui quamuis munere non eſſent aſtricti, hanc tamen libertatem, cum oporteret, ſtrenuè exercuerunt. Nam & Dauidem cum Saule, c Nathan cum Dauide, d Eliam cum Achab, & e Ochozia, Danielem f cum Nabuchodonoſor g Moyſen cum Pharaone, h Eſaiam, & Zachariam cum principib. Iſrael. Deniq. & Paulum coram Felice, Feſto, & Agrippa, vt in actib. i Apoſtolorum legitur, nam libertatem exhibuiſſe nouimus, de qua etiam apud Pſalmiſtam habemus dicentem, Loquebar de teſtimonijs tuis in conſpectu Regum, & non confundebar.

a Plut. de diſcrimi. adulac et in li. de Apophteg. Lacone.
b Valer. Max. li.6.c.2. Plin. li. 3. epiſt.9.
c 1. Reg.24.
d 2 Reg.11.
e 3. Reg.21.
f Dan.4.
g Exod.10.
h Eſai.1. Zac. 1.
i Actor. 24. 25.26.

Ad hanc verò libertatem exercêdam exigi multa ſolent, quorum nonnulla, & in aliarum virtutû vſu requiruntur. Primum eſt, vt rei, loci, temporis, ac perſonarum, quibuſcum agitur, ratio habeatur. Nam cum opportunitas in omnibus rebus potiſſimum prodeſſe ſoleat, tum verò ad libertatis huius fructum conſequendum occaſio in primis animaduertenda eſt, quę niſi ſuo loco acceſſerit, huius libertatis vtilitas facilè perire ſolet. Modus prętereà ſi quis in re adhibêdus eſt, in hac præcipuè, de qua loquimur, libertate retinendus erit, vt pro rerû varietate, quę tractantur, libertatis etiam velut gradus quidam obſeruêtur, cum modo vehementiorem, modo placidiorem, ſiue remiſſiorem eam adhiberi oporteat. quod etiam in perſonis definitorum, vel diſcretorum, vel conſiliariorum in cauſis regularium, qui hac libertate vſuri ſunt, ſeruandû eſſe cenſeo, cum non eadem libertatis alacritas in religioſo iuuene, ac in ſene, & diu in conſultationibus verſato in prçſentia aliorum ſeniorum, & maximè in conſultationibus huiuſmodi verſatorû decere videatur. Porrò his cunctis commune eſſe debebit, vt quacunque de re coram Prçlatis Generalibus, aut Prouincialib. agatur, omnis a verbis aſperitas, à voce contentio, & clamor a vultu, atq. à cetero corporis habitu, iræ, vel alterius perturbationis ſuſpicio prorſus remoueatur, & nihil arroganter, nihilque proteruè, nihilque ad oſtentationem proferatur iuxta ea, quę tradit Quintilianus. K Et quoniam loquendi fiduciam conſcientia ipſa, atque innocentia maximè excitare ſolet, proderit multum, vt illa eo magis apud alios valeat, ſi is, qui dicturus eſt veritatem, exiſtimationem ſibi antea comparauerit, ne eo tantum tempore, aut loco, qui tunc ſe offert, ſed quandocunque res poſtulat, liberè loqui aſſueuerit ita, vt eam ſibi apud alios opinionem vitæ ſuæ probitate conquiſierit, ſe ad publicæ rei commodum, & dignitatem actiones ſuas præcipuè dirigere, & referre. Quod & Quintilianus l quamuis Ethnicus ſenſit, cum ſcripſit libertatem loquendi ab eo potius exercendâ, cuius mens vitijs omnibus erit libera, eundemq. facilius perſuaſurum, quia dicit ſæpius vera, & honeſta.

K Quint. li.11 cap.12.
l Quin. li.12. c.1.

Sed & illud obſeruandum, vt ſi ſuſpicio ſit, eam dicendi libertatem ſuperioribus eſſe moleſtam poſſe, curet ipſe definitor, aut diſcretor, ſic illam dicendo temperare, non quidem vt obſcuriore, aut ſubmiſſiore voce vtatur, nam (ut inquit Seneca m) qui dicere niſi clam non vult, penè non dicit, ſed ut ſicut Medici amara pharmaca melle ſolent oblinire, ſic orationis acrimonia, quam dicendi libertas parit, uerborum dexteritate, ac ſuauitate, erga prælatos liniatur, exemploq; Euangelico, oleum uino miſceatur, ac uirgæ emendationis dulcedo mannę adiungatur, prout ait D. Gregorius n Ita elegâter, ac doctè doctiſſimus Cardinalis Paleotus, o de ſacri conſiſtorij conſultationibus agens.

m Senec. lib.2. de ira. c.29.
n Gre.20. Mo. c.8. c. diſciplina 45. diſt.
o Placet. p.5. q. 1.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ſi ſuſpicarentur definitores & dicti patres prælatis ipſis diſſentiêtib. magis ob firmâdum, aut potius irritandum, quam ſententiam ſuam debeant comprimere.

RESpondeo dicendo, quod ſicut correctionem fraternam tunc intermittendam Doctores aiunt, quando timetur, ne ob illam frater fiat deterior, iuxta tradita à D. Thoma, p & Syluestro, eo modo uiſum eſt aliquibus, quod ſi ſuſpicarentur definitores, & conſiliatii prædicti eorum conſiliû potius obfuturum, quam profuturû, prudenter facerent, ſi conſilium illud aut intermittant, aut in tempus opportunius differant, cum ſcriptum ſit. q Noli arguere deriſorem, ne oderit te. At hi toto cęlo aberrant. Nam correctio duplex eſt, quædam quę prouenit ex charitate quę fraterna appellatur, & hæc tunc exercêda eſt, cum profutura ſperatur, de qua in pręſenti non agimus. Altera, quę ex actu iuſtitię proficiſcitur, quę cum publici boni ratione exerceatur, non eſt omittenda, etiamſi nulla futurę emendationis ſpes proponatur, ſunt enim alia bona, quæ ex tali correctione ſequuntur, iuxta D. Thom. r Vnde cum in noſtro caſu conſilium hoc, & ſuffragium, quod a definitoribus, & patrib præbetur, ad actum potius iuſtitię pertineat, non uidetur pręteremittendum eſſe, licet etiam nullus emendationis fructus eſſet expectandus. Pręterea caſus noſter non pertinet ad correctionis materiam: loquimur. n. de definitorib. & patrib. qui lege iuſtitię coguntur ad ſuos prçlatos accedere, cum ab eis acceſſuntur in definitorium, quo caſu ipſorum definitorum uox non eſt proprie correctio, ſed reſponſio ad interrogata, & actus obedientię, atq. perſolutio debita facta prçlatis, qui hoc iure ſuo petunt ab ipſis. Vnde non poſſunt definitores pro fide ſua illud eis ulla ratione denegare.

p D. Th. 2.2. q. 33. ar.6. Sylu. correctio nu.4.
q Prouer.9.
r D. Th. vbi ſu.

Neque obſtat, quod cum obligatio, qua aſtringuntur definitores ad dandum ſuffragium ſuum, ſit propter actum uirtutis exercendę, uirtus aût requirat media debito fini congruentia, & ideo quâdo ſuffragium, & conſiliû, quod dandum eſt, finê impediret, uelut cû prçlati ex eo ſuffragio potius eſſent ab eo, quod optatur, auertendi, quâ perſuadêdi, uidetur tunc ceſſare ea obligatio, argumento eorû, quę tradit D. Thomas. ſ Nâ huic obiectioni reſpondetur, q in ipſis ſuffragijs prçſtâdis aliud eſt

ſ D. Th. 2.2. q. 23. ar.6. ad 2. et 3

offi-

officium, aliud eſt finis ad officium, tenentur Definitores, quod in eorum eſt poteſtate, idq; eſt fidele conſiliũ, & ſuffragium dare, ad finem autem nó aſtringuntur, qui eſt illũ perſuadere, quia ab eis hoc non pendet, prætérquã quod definitorum, & conſiliariorum conſulendo, & ſuffragando finis eſt quidẽ prodeſſe ſuis prçlatis, & hoc ad religionis augmentum, & boni publici vtilitatẽ, & ideo quamdiu interpellet hçc ratio communis boni iuuandi, non debent à ſuo munere ceſſare, neq; hunc tanquam præcipuum finem vllo pacto deſerere.

Aduertendum tamen, quod ſi Definitores ex cõiecturis non obſcuris omnino ſuſpicarentur ipſiare nitentibus bonum publicum religionis, ob prælatorum pertinaciam, eo magis perturbatum iri, ſũt, qui exiſtimant, ipſos partes culpæ non eſſe arguendos, qui ne publicum bonum in maiorem ruinam labatur, ſilentium amplectũtur, quando omnes aliæ loquendi rationes ad iuuandum interclusæ videntur. Nam cum ex officio ſibi iniuncto teneãtur, ſi maiorem nequeunt reipublicæ vtilitatem promouere, ſaltem maiora damna auertere, ſatis munus ſuum illi præſtare videntur, qui ſiue tacendo, ſiue loquendo, prout magis expedire iudicauerint, id aſſequantur. Verum quoniam magna hinc deſerẽdi officij occaſio ſuboriri poſſet, ſæpeque inanes ſunt hæ ſuſpiciones, & potius humanæ imbecillitatis commenta, ideo cenſerem niſi perſpicua admodum, & indubitata hæc futura pernicies oſtẽderet ipſos definitores à recta ſui ratione, tanquam à regia iuſtitiæ via, nunquam diſcedere debere.

ARTICVLVS VIII.

Quando res proponuntur Definitoribus decidendç, quæ partes illorum eſſe debent.

RESpondeo dicendo, quod ſicut in rebus ſpeculatiuis eſt ſcientia iuxta D. Thom. *a* quæ indicat intellectum alicui rei pèr certas, & probatas cauſas firmiſſimè adhærere, iuxta D. Tho. *b* & Ariſtotelem, cuius contrarium eſt in ſcientia, ſeu praua, quam vocant diſpoſitionis ignorantia, quæ nõ quidem eſt priuatio omnis cognitionis, ſed errorem infert, iuxta eundem D. Th. *c* Et ſicut eſt medium quoddam inter iſta duo extrema, quod lantiſſimè patet, & variis nominibus appellatur, prout mens magis in vnum extremum, quàm in alterum inclinat, ſic in practicis de actionibus, de quibus deliberandum eſt, ſunt ſententiæ hominum tanquam extremæ, eçdemque firmæ, & ſtabiles, vel aliquid omnino faciendum, vel nequaquam faciendum eſſe. Et eſt ſtatus medius, qui item varius eſt, & multiplex, & varia etiam obtinet nomina, prout intellectus practicus variis nominibus refertur ad extrema. Aliquando enim non veniunt in mentem rationes, ſed occurrunt teſtimonia hominum, & hæc eſt fides humana, cuius licet nonnunquã tanta ſit vis, vt nulli dubitationi locum relinquat: attamen ſunt huiuſmodi teſtimonia magna ex parte incerta, & quibus poteſt ſubeſſe falsũ, immo ex ſui natura sũt velut rationes probabiles, quibus alii plus, alii minus tribuunt, ex quo illud ſequitur vt alii credant rem eſſe veram, alii dubitẽt, alii omnino diſſentiãt: aliquando mens ipſa acriter tendit in alteram partem. Sed quia rationes, quib. commouẽtur, nõ ſunt ita firmæ, vt omnino conuincatur, timet, quod pars contraria ſit vera, & hçc eſt opinio iuxta D. Th. *d* aliquando licet rationes, & argumẽta ex altera parte extent, occurrit tamen ex altera ratio aliqua leuis, quam diſſoluere intellectus nequit, teneturque mens ipſa veluti laqueis quibuſdam irretita, quib. nullo modo ſe poteſt explicare, & hic eſt ſcrupulus. Et tandem aliquando rationes æquales vtrinq; ſe offerunt, ita vt animus non magis in vnam, quã in alteram inclinet partem, & tunc oritur propriè dubitatio, ad cuius tamen ſubſtantiam ſicut non id ſemper neceſſario requiritur, vt æquales omnino tanquam in ſtatera hinc inde vrgeant rationes, (nã poterit eſſe maxima, maior, & minor dubitatio) ſic neque cuiuſlibet contradicentis ſentẽtia rem ſemper dubiam reddit, nam alia multa expendenda ſunt, vt dubia res dicatur, immo vbi communis extat Doctorum opinio, res amplius dubia dici nõ ſolet, prout tradit Puteus *e* in ſuis deciſionibus.

a D. Th. 1. 2. q. 54. ar. 2.
b D. Th. 2. 2. q. 2. a. 4. Ar. 1. Poſterior. c. 12. & 6. Eth. c. 2.
c D. Tho. 1. 2. q. 76. ar. 2.
d D. Th. 2. 2. q. 2. ar. 1.
e Pute. dec. 233 n. 3. 3. p.

Quibus propoſitis, vt quæſitũ in titulo quæſtionis clariùs diſſoluatur, cauſas huius ambiguitatis, & perplexitatis in medium adducere oportet. Nam ſçpè oritur ex ignoratione rerum, de quibus deliberandum eſt, quod caput, cum late pateat, & quædam ſint, quç omnino ſcire ad Definitorũ ſpectat, vt ſunt ordinationes Generales, & prouinciales, ſuæ religionis, quædam etiam, quæ ignorare iuſta ſit excuſatio, velut quid diſponant iura circa caſum extraordinarium, & rurſus quçdam ſunt, quç definitores ſecum debent meditari, antequam ad definitorium accedant, quçdam verò, quç cum aliis viris prudentibus, multarumque rerum vſu peritis communicare debẽt, antequam ipſi in definitorio ſenſum ſuum pronuncient, velut quãdo agitur de re graui maximis circũſtantiis pro vtraq; parte vallata propter rationes in definitorio pro vtraq; parte adductas, reſpectu quorum multa prudentiã, & conſideratione opus eſt, ſi propter çqualitatem rationum adductarum hçc dubitatio emergit, poterit tunc Definitor rationes ipſas cum aliis prudentibus, & doctis conferre, vt tanquam in libræ lancib. impoſitas conſiderent, quç lãx alteram deprimat, ſingulas circumſtantias accuratè ſecum recẽſendo, atque ex his plurib. ſiue honeſtis, ſiue vtilibus, ſeu fini accommodatis eã partem deligere, in qua aut maior honeſtas, aut vtilitas, ſiue rerum conuenientia indicaretur: & debet maximè conſiderare, an ex mentis perturbatione dubitatio hçc oriatur. Nam tunc maximè neceſſarium eſt, vt ipſi Patres compoſito, & tranquillo animo ad dicendam ſententiam accedant, cum abſurdum ſit eos, qui difficultates propoſitas, ac controuerſiarum fluctus ſedare debent, eo ipſo tempore maxime anxios, ac curarum çſtibus laborantes deprehendi.

ARTICVLVS IX.

Vtrum liceat definitori non accedere ad definitorium, quando à Prælatis indictum eſt.

RESpondeo dicendo, quod iuxta ſacros Canones duplex forum tradi ſolet, alterum quod fori, alterum quod poli appellatur. In priori non inuenio aliquam conſtitutionem Regularem aliquam pœnam propter eius abſentiam impingentem: inuenio tamen obedientiç prçceptum ipſum obligare, ratione cuius poterit propter tranſgreſſionem à Prçlato arbitraria pçna puniri, niſi legitimè excuſetur. Si verò de foro poli loquamur, in quo culpç accuratiſſimè examinantur, & pro modo cõmiſſionis, aut omiſſionis ſingulç expenduntur, proculdubio affirmandum eſt, Definitorem abſentiç ſuç in Definitorio, quando uocatur, rationẽ Deo reddere debere, ac pçnã, niſi cauſa aliqua iuſta, ac legitima

detentus fuerit, ab illo omnino ſubeundam eſſe, ſiquidem etiã hæc illius ſit vocatio, hoc munus, hæc obligatio, vt ſuum Prælatum vocantem ſequatur, vt illis aſſiſtat, ac publicas res tueatur. Et cõfirmatur, quia ſicut in corpore humano miro ordine mẽbra omnia fuerunt diſtributa, & ſua cuiq; functio aſſignata, oculis vt videant, manibus vt palpent, pedibus vt gradiantur, & vnum quodque eorum cũ ſuo miniſterio fungitur, alus etiã membris totum, ne detrimentum patiantur iuxta D. Chryſoſt. *a* alioquin ſi proprium ſuum officium intermittat, aut naturalem locum tranſgrediatur, vitium cõtrahit, & totum corpus læditur: Sic in corpore myſtico Religionis, vbi omnia peruertuntur, aut locus in acie deſeritur, tunc culpa incurritur, aut damnum bono publico infertur iuxta eiuſdem D. Chryſoſt. *b* ſententiam. Vnde ſæpius apud ſacras literas eũ repetitum ſcimus, vt vnuſquiſque impleat vocationem ſuam.

a Chryſ. ĩ oper. imperf. hom. 35. ĩ c. 20. ſup. Ma.

b Chryſ. ĩ epiſt. ad Eph. c. 4. ho. 11.

c Ad Ro. 12. 1. ad Cor. 12.

ARTICVLVS X.

An debeant definitores ſubſcribere ſententiæ latæ à Prælato, quam in Definitorio non approbauerunt.

RESpondeo dicendo, quod Definitores, & conſiliarii habent in religionibus votum non ſolum conſultiuum, ſed etiam deciſiuum, & ſic quando ad cauſas decidendas vocãtur, quaſi eorum authoritas ſit neceſſaria, vocantur, cum conſtitutionibus Regularibus authoritate Apoſtolica factis votum deciſiuum hoc includat, vnde non tenẽtur ſubſcribere, niſi id, quod deciſiuè ſecundum eorum conſcientiam determinant, verum eſt, quod conſenuẽte maiori parte poteſt Definitor diſſentiens propria manu dictam ſententiam, & conſultationem ſubſcribere, tunc enim non poteſt non id ſequi, qđ à pluribus probatum fuiſſe videt, quamuis ipſe cum aliis contradixerit, vt notatur in Iure, *d* & tradit Abbas, nam ille, qui diſſentit, tunc quando firmat, & ſubſcribit priorem ſententiam, tanquam minus probabilem deponere exiſtimatur, atque intellectum ſuum cum humilitate captiuat, vt frequentiori ſententiæ tanquam prudentiori adhæreat, argumento cuiuſdam legis. *e* Sic de Lacedæmoniis legitur apud Plutarchum, *f* qui poſtquam res armata erat à Conſilio, non amplius diſputabant, immo & iidem, qui antea repugnabãt, poſtea Decretum defendebant. Vnde in annalibus religionis Sancti Dominici, vt in hiſtoria generali eiuſdem ſancti continetur, in Capitulo Generali Londini habito anno Domini milleſimo, ducenteſimo, ſexageſimo tertio, vbi glorioſus Sanctus Thomas de Aquino tanquam definitor Prouinciæ Romæ adfuit, conſtitutum fuiſſe, vt quando aliquid à parte maiori Definitorum aduerſus aliquorum ſententiam decretum eſt, is, qui in contraria ſententia fuiſſet, nunquam proprium ſuffragium cuique vlla occaſione, aut tempore manifeſtare auderet. Ex quã conſtitutione colligitur, ipſos dictæ ſententiæ ſubſcripſiſſe, ſi enim non ſubſcripſit, iam notum erat ipſum contradixiſſe. Et ſic in noſtra Religione video obſeruari.

d l. maior ad minorẽ pel c. 1. de his, quæ fiunt a maio. Abb. in c. ex par. de cõc. præb. n. 3. & in c. poſtulaſti. n. 14 eo. tit.

e l. ſi patres de arbit.

f Plut. de Lycurg. li. 2. c. 62.

QVAESTIO XLVI.

De diſpenſationibus, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem vndecim quæruntur.

1 *QVid & quotuplex ſit diſpenſatio.*

2 *Vtrum ſit diſpenſatio, idem quod priuilegium declaratio, & Epicheia.*

3 *Quomodo Epicheia ſit vtendum.*

4 *Vtrum prælati debeant concedere facile diſpenſationes.*

5 *Vtrum petens diſpenſationem ſine cauſa, & ea vtens peccet.*

6 *Vtrum ſubreptitia ſit diſpenſatio innixa dolo, & fraude.*

7 *Vtrũ ſi Papa, aut eius delegatus conceſſam à ſe diſpenſationis gratiã committat ordinario, vt verificata narratiua, diſpenſet, finiatur talis delegatio morte Papæ delegantis.*

8 *Vtrũ diſpenſatio à Papa facta monacho ad teſtandũ expiret morte concedentis re integra.*

9 *Quib. prælatis, ſiue Eccleſiaſticis, ſiue regularib. reſpectu ſuorum ſubditorum competat de iure communi diſpenſandi authoritas, tam circa præcepta, quam circa vota in minutis, & frequenter occurrentibus neceſſitatibus.*

10 *Vtrum, quando prælatus mandat fieri aliquid contra præceptũ regulæ, cenſeatur diſpẽſare.*

11 *Vtrum diſpenſatio ſit ſtrictè interpretanda.*

ARTICVLVS I.

Quid & quotuplex ſit diſpenſatio.

RESpondeo dicendo, quod diſpẽſator ab eo deriuatur, quod diſpenſare, id eſt, diſtribuere, diſpendia domus, ſeu victui diſtribuendo præeſt, ſecundum ea, quæ in primo tomo *g* latè diximus, agendo de Prælatis quo ad poteſtatẽ ad diſpenſandum: & ſecundum D. *h* Tho. Sotum, & Nauarrum, diſpenſatio eſt iuris cõmunis relaxatio, cum cognitione cauſæ ab eo, qui habet poteſtatem ad diſpenſandum. Diſpenſationũ alia eſt tacita; quando verbi gratia Papa indigno, vel inhabili ſcienter prouidet, vel inhabilem, vel indignum ad beneficium, officium, vel aliud admittit, ſeu promouet, quæ tacita diſpenſatio expreſſæ æquipollet, & plenè operatur, vt ait quædã Gloſſa, *i* quam ſequuntur Innocentius, & Antonius de Butrio, Bartolus, & Imola. Vnde ſi Papa aſſumat ad dignitatem homicidam, Apoſtatam ſeu indignũ ſcienter, cum eo diſpenſare videtur, & hanc opinionẽ vt magis cõem amplectuntur Iaſon, & *k* Felin.

Aduertendum tamen, quod tacita diſpenſatio Epiſcoporum, aut aliorum prælatorum inferiorum parum, aut nihil operatur, vt ait Baldus, *l* & Epiſcopi, cæterique Prælati nunquam videntur tacitè diſpenſare, etiam ſi excommunicatum, aut indignũ ad ſacros Ordines ſcienter promoueãnt, vt etiam ſenſiſſe videtur Innocentius, *m* Ioannes de Anania, Imola, & Antonius de Butrio ponentes differẽtiam inter modum diſpenſandi Papæ, & aliorum Prælatorum inferiorum, nam in diſpenſationibus, quas concedunt Ordinarii Inferiores, requiritur cauſa, ſecus in Papa, in quo cauſa præſumitur, & in diſpenſationibus, & indulgentiis ab eo emanantis liberalitas eſt pro cauſa, vt tradunt Butrius, *n* Imola, Felinus, & Præpoſitus.

Expreſſa diſpenſatio dicitur, quando adſunt verba in ſupplicatione videlicet, *diſpẽſare dignemini*, vel in

g 1. To. 9.

h D. Th. 2. 2. q. 99. art. 4. & q. 88. ar. 10. Sot. lib. 1. de iuſ. q. 7. a. 7. Naua. in prælu. manu. præl. 9 manu. prælu. 6 nu. 15.

i Gl. ĩ c. qui ĩ a- lijs quod. ſi. In- no. Butr. ĩ c. ve- nien. de filij- Pret. Bart. in quidã cõ ſulebã in 2. not. vbi Imola ff. de re- dic.

k Iaſ. ĩ l. Barba- rius nu. 14 ff. de of. Præf. Fel. c. præterea col. et ſeq. de teſtib. cogendis.

l Bal. in add. ad ſpec. ti. de diſpenſ. tio. ver. nunqu. ſuperior.

m Inn. ĩ c. cũm per de of. deleg. Anan. & Imo. ĩ c. ſignificauit de of. ar. But. in proœ. Dec. co. n Butri. et Imo. col. 13. Fe. in c. Fallen ĩ c. 1. de cõſt. prin. in c. venerabile, qui filij ſint legit. mi.

in literis appoſitum eſt verbum, *Diſpenſamus*, iuxta ea, quæ in ſacris Canonibus dicuntur: *a* vel quando apponitur verbum, *Permittimus*, vt ex eiſdem ſacris Canonibus *b* colligitur.

Et aduertendum, quod diſpenſationum tria ſunt genera. Prima eſt diſpenſatio legis: ſecunda hominis: tertia mixta, quando ſcilicet lex concedit, vt homo diſpenſare poſſit.

a *c. at ſi clerici. §. de adul. de iud. c. de multa ī fi. de præb.*

b *cap. literas de filijs preſb. c. un. de ata. & qual. lib. 6.*

ARTICVLVS II.

Vtrum ſit idem diſpenſatio, quod priuilegium, declaratio, & Epicheia.

RESpondeo dicendo, quod diſpenſatio à priuilegio differt, & inter alia in hoc differt. Nam priuilegium ſine cauſa conceditur, ſiue concedi conſueuit; diſpenſatio vero cum cauſa, qua exiſtēte falſa diſpenſatio corruit. Ita Abbas, *c* & Decius. Pręterea diſpenſatio ad partis petitionem conceditur, non autem priuilegium, & ratio eſt, quia ſoluere, & relaxare non debet ſuperior ius, niſi ex parte petente inſtante, & ſupplicante, prout dicitur in Iure, *d* & tra ſit Quintilianus Mandoſius.

c *Abb. ī c. quia circa co. 2. de cō ſāg. Dec. conſ.* 681. *cum cauſa pen. col.*

d *l. 4. §. hoc. aūt iudicium.*

Quomodo autem differunt diſpenſatio, & declaratio ex dicendis patebit. Nam declarare eſt in iure, diſpēſare verò circa ius; ius enim interpretatur, quiſquis illud explicat, vt oſtendat apertè, an ius illud id, de quo agitur, includ it, necne. Lex namque illa naturalis, *Non occides*, per humanas leges ſępiſſimè explicatur in hunc modum, vt conſtet per eā homicidiū ad defenſionem cōmiſſum minimè prohiberi. Naturalis enim ratio dictat defenſionē omnibus eſſe permiſſam. Diſpenſat verò circa ius, qui data legis obligatione ab ea priuatim aliquē eximit ſecundum enim D. Th. *e* lex ponitur reſpiciēdo ad id, quod eſt, vt in pluribus bonum. Sed quia contingit, huiuſmodi in aliquo caſu nō eſſe bonum, oportuit per aliquem determinari in illo particulari caſu, legem nō eſſe ſeruandam, & hoc eſt anthore D. Tho. propriè diſpenſare in lege. Cuius rei proponitur exemplum in quadam Decretali, *f* iuxta ea, quę tradit D. Tho. *g* Iure enim humano nobiles, & literati duo beneficia curam animarum habentia obtinere prohibentur: at Romanus Pontifex aliquem nobilem, aut literatum ab hac iuris humani prohibitione eximere poteſt. Ita explicant Turrecremata, *h* Almain, Ambroſius, Catherinus, Soto, & Couarruuias. Aliud exemplum quotidianum accipiat lector. Nam licet Sacri Canones ſæpiùs comprehendāt in ſuis deciſionibus Regulares, particulari tamē priuilegio eximunt Regulares, pręcipuè Mendicātes. Vt autem poſſimus penetrare, quę ſit differentia inter diſpenſationem, & epicheiam, aduertendum eſt, quod epicheia eſt idem, quod ęquitas, quæ eſt iuſtitia dulcore miſericordię temperata, penſatis omnibus circunſtantiis, cuius officium, ſeu proprius actus eſt in caſibus ſpecialibus diſcedere à verbis legis generalis, ſeruata tamē legis intentione; attentis omnibus circunſtantiis. Itaque epicheia eſt, qua prætermiſſo verborum legis rigore præfertur, quod recta ratio poſcit, & quod legislator in tali caſu præeligere debuiſſet: de his enim, quæ vt plurimum accidunt, feruntur leges pro bono communi, quarum obſeruantia in quibuſdā caſibus, & circunſtantiis manifeſtè bono communi pernicioſa foret; quod enim pro certo fine inſtitutum eſt, non debet contra illum finem militare. Quare ipſum ſalubriori conſilio eſt pro tunc relinquendum, aliàs potiùs præuaricator legis, quā obſeruator eſſet cenſendus, iuxta regulam iuris, is committit in legem, qui verba legis amplectens cōtra legis nititur voluntatem: huiuſmodi virtus appellatur epicheia, ſeu æquitas iuris, de qua intelligitur illud commune dictum. Ipſæ leges cupiunt, vt iure regantur. Exempli gratia, ſi lege, vel Iudicis ſententia cautum eſt, gladium depoſitum reſtitui hoc, vel illo tempore, & quis eum in furia repeteret, tunc locum habet epicheia, eaque in legis, vel ſententię executione vtendum eſt, epicheia igitur habet medium inter ius, & inter rigorem ipſius Iuris, vel legis. Nam ius, vel lex eſt iuſta ordinatio generalis ad bonum cōmune, vt ait D. Th. *i* rigor autem Iuris, vel legis eſt exceſſus, ſiue auſteritas Iuris aliquoties ad terrorem ſcriptis: ideo in foro conſcientiæ, & contentioſo quilibet etiam iudex æquitatem ſemper debet habere præ oculis, iuxta ea, quæ nos iuris Conſulti docuerunt, K ſupradicta colliguntur ex traditis à D. Thom. *l* & Angeſt. in ſuis moralibus. Ex dictis colligitur differentia inter diſpenſationem, & epicheiam, quod epicheia eſt declarare legem in tali caſu locum non habere, diſpenſare verò eſt quempiam ſubditorum à lege excipere, conceſſa illi licentia, & facultate, ſine qua legi eſſet obnoxius. Patet ergo diſcrimen, quod epicheia non eſt ſubditum per licentiam eximere caſu, quo teneretur, ſed esplicare, quod in illo caſu non tenebitur, diſpenſatio autem eſt licentiam concedere. Quare epicheia non ſolùm prælatis, verùm ſubditis competit, diſpenſatio verò tantùm Prælatis. Ita Soto. *m*

e D. *Th.* 2. 2. *q.* 88. *ar.* 10.

f *ca. de mult. de præb.*

g *D. Th. quodli.* 9. *a.* 15.

h *Turrecre. de Eccle. Hierar. li.* 3. *cap.* 55. *Almain. de poteſ. Eccl. c.* 13. *Catheri. cōtra Caie. lib.* 2. *fere ad fi. Soto. lib* 1. *de iuſt. q.* 7. *arti.* 3. *Cou. de ſpōſ. c.* 6 §. 9. *n.* 2.

i *D. Tho.* 1. 2. *q.* 90.

K *l. quod ſi eph. ff. q. certo loco.*

l *D. Th.* 2. 2 *q.* 129. *ar.* 11. *Angeſt. in mor. c. ar*

m *So. li.* 1. *de iuſti. q.* 6. *art.* 3. *p.* 70. *col.* 2.

ARTICVLVS III.

Quomodo epicheia ſit utendum.

RESpondeo dicendo, quod præſens articulus proponitur ad indagandum, quomodo vtēdum ſit virtute epicheia, quæ maximè neceſſaria eſt ad regimen Regularium, & ad tranquillitatem Religioſorum, qui aliquando literales tantùm exiſtentes maximis ſcrupulis ſuccumbunt, pro quo aliquæ regulæ ſunt conſtituendæ.

Prima regula eſt, quod inter duram, & benignā ſententiam, ſeu declarationem pręcepti diuini, & humani, benigna interpretatio eſt ſemper faciēda, & acceptanda in dubiis ceteris paribus. Hæc ſentētia communis eſt, & ratio eſt, quia pręcepta Dei, & Eccleſiæ non fiunt, neque intendunt tollere omnem ſpiritualem dulcedinem, qualis certè tollitur, quando nimis ſcrupuloſè, & timidè præcepta interpretantur, & nota, quod non dicimus benignā opinionem, ſed benignam declarationem, nam ſecurior opinio tenenda eſt, & ſequenda.

Secūda regula eſt, quod neque Deus, neque Eccleſia intendit ſuis præceptis nos obligare ad vix poſſibile, & nimis difficile in ſe, quia moraliter, & ciuiliter ſecundū iura impoſſibile eſt, quod vix niſi cum magno detrimēto fieri poteſt, ad quod nemo regulariter obligatur, alioquin quomodo ſaluabitur illud, Iugum meū ſuaue eſt, & onus meū leue; neque Deus eſſet homine benignior, ſed durior, qđ abſit. Alia ratio, & melior eſt, quia piè credendum eſt neq; Deū in lege gratiæ velle, neq; Eccleſiā imponere nobis iugū vix poſſibile, & difficillimū, ſaltē, ſub pęna peccati mortalis; neque enim Deus, vt homo, quęrit occaſionem ad calumniandum, cū Sapientiæ primo capite legatur, *Sentite de Deo in bonitate.* Ita Angeſt. *n* in ſuis Moralibus, exēplicans de motu ſenſualitatis ſubito inſurgēte, ad quē refręnādū eſt tenuiſſima facultas volūtatis, & valde tenuis

n *Angeſt. ī moralı. c.* 6. & 10.

deliberatio,& modica poſſibilitas, quamuis ſit abſolutè poſſibilis refrænatio aliqua. Similiter exemplificatur de medio iuſtitię, aliarumque Virtutum, ſcilicet de æqualitate punctuali, quam ſeruare eſt nimis difficile,& vix poſſibile in omnibus, ideo ad eam non tenemur, ſed intra latitudinem quandam groſſo modo æſtimatam, ſecundum Scotum,& cōmuniter Doctores ex ſecundo, & quarto Ethicorū hoc probantes. Aduertendum tamen eſt maximè circa hanc regulam, ne quis facilè iudicet eſſe maximam difficultatem, vbi non eſt, quia in hoc caſu poteſt quis facilè decipi, maximè in ſua cauſa, dum non conſtat apertè de tali maxima difficultate, propter quod in dubiis ſter iudicio ſapientium, prout aduertit Doctiſſimus Gerſon, *a* qui late proſequitur hanc regulam.

a *Gerſ. de Vita ſpirituali, l. le. 6.*

Aduertendum eſt etiam, quod aliqua ſunt difficillima, ad quæ iure naturali,& diuino, & humano tenemur etiam cum periculo mortis,& cum rerum & honoris iactura, de quibus per doctiſſimum Soto. *b* Nō poſſum enim in his immorari, cum hoc ad meum inſtitutum in hoc articulo nō pertineat, & nolo inculcare materias, ſed breuitate propoſitas reſoluere.

b *Sot. 4. ſecr. mē br. 2. q. 2. conc. 6.*

Tertia regula eſt, quod neque Deus, neque Eccleſia intendit ſuis præceptis aliquem obligare ſic quod ea implēdo ſit, vel appareat fatuus, aut quod bona tollatur vrbanitas, aut conuictus honeſtus cū aliis hominibus, neque conſulit nænias, nec vt ſic ſe hēathomo, vt aliis ridiculoſus ſit, ſaltem apud viros bonos,& diſcretos. Quod patet à ſimili de votis ex diuino præcepto Deo reddendis, quæ tamen ſi ſtulta ſint, nullus obligatur implere, ſecundum Doctores cōiter, quia Pſalmo trigeſimo dicitur, *Odiſti obſeruantes vanitatem, et* Eccleſiaſtici quinto, *Diſplicet Deo infidelis, et ſtulta promiſſio,*& omnia madata eius iuſtitia,& iudicium. Hanc opinionem tenēt Gloſſa, *c* Innocentius,& Sylu. Et neque Deus, neque Eccleſia intendit aliquem obligare ad aliquid cum ſcandalo inde probabiliter imminēte, aut vnde probabiliter imminet graue malum ſaltem ſpirituale, quia quod propter Charitatem ſit,& inſtituitur, non debet contra charitatem militare. Sed hic etiā opus eſt magna prudentia, ne quis decipiatur, putans eſſe probabile,& grande malum, & ſcandalum, quod non eſt, ideo ſecundum iudicium prudētium debet menſurari iſta tertia,& ſecunda regula. Nam ad deponendum licitè,& rationabiliter conſcientiam dubiam & ſcrupulum, opus eſt Doctorū, & prudentium, bonorumque virorum, præſertim ſuperiorum conſilio, & imperio humilis ſubiectio, vt aiunt Florent. *d* & Gerſon, vt ſcilicet qui habet conſcientiam inquietam, dubiam, vel ſcrupuloſam deponendam, captiuet,& ſubiciat ſuum intellectū non ſolum obedientiæ,& iudicio ſuperiorum, ſed & ſapientum,& bonorum virorum, quantumcunque ſibi aliud videatur,& ſic ſecundum conſilium, & ſententiam ipſorum formata conſcientia, quod licitè agit, poteſt licitè agere, idque rectè æſtimari. Et ratio eſt, quia in his, quæ rationabiliter agimus, ſaltem non peccamus illis acquieſcēdo, etiamſi ſic inuincibiliter erremus,& operemur, quia excuſamur per ignorantiam inuincibilem,& inſuper meremur per humilitatem. Nam cum nos nobiſmetipſis non ſufficimus, rationabiliter confugimus ad ſapientes,& eos ſequimur, hic enim eſt ordo Hierarchicus à Deo inſtitutus in Eccleſia, vt Minores illuminētur per ſuperiores, ſicut ſit inter Angelos, ſecundum D. Dionyſium, & Gloſſam ordinariam Gregorii ſuper illud *e* Iob, *Boues arabant, & aſinæ paſcebantur iuxta illos,*& ideo in prouerbiis *f* dicitur. *Ne innitaris prudentia tua, & ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos propoſuerunt Patres tui.* Et apud Thobiā, *g* dicitur, *Conſilium ſemper a ſapiente perquire.* Vnde Doctiſſimus Gerſon *h* quoddam ſingulare proponit documentum dicens, Crede ſapientiorum,& bonorum iudicio,& contra communes eorū ſententias non leuiter agere, nec ſibi ſcrupulos anxios,& timidos formare, hoc pręcipuè neceſſarium eſt Religioſis reſpectu ſuorum ſuperiorum,& ignaris diuinarum legum,& iunioribus. Vnde etiam referunt Florentinus, *i* & Gerſon, quod cum quidam diſcipulus B. Bernardi non poſſet deponere ſcrupulos ſuos, propter quod non audebat accedere ad celebrandum, dixit ei B. Bernardus, *Vade frater, & in fide tua celebra,* obediuit ille ſimpliciter,& omnis eius ſcrupulus perpetuo receſſit.

c *Gl. Inn. ca. nouerit de ſēt. exc. Syl. tit. de elect. 1. q. 4.*

d *Flor. 1. p. tit. ti. 3. ca. 10. & 11. Gerſ. 5. p. d. rem. cōtra puſill. Alphab. 69 lit. q et i tract. de diuerſis Diabo. tent. Alph. 70 li. q.*

e *Iob. 1.*

f *Prou. 3. & 22.*

g *Thobiæ 4.*

h *Gerſon. de vita ſpirituali li. 3 p. le. 4.*

i *Flor. vbi ſu. 2. p. ſum. Alphab. 37 li. 5.*

Quod ſi quis ſcrupuloſus dicat, vtinā talis eſſet meus Prælatus, qualis erat D. Bernardus, crederem faciliter imperanti, acquieſcerem conſulenti. Nunc autem cum mei ſuperioris paruam conſcientiā cōſpicio, non audeo meam conſcientiā ſuę fidei committere. Huic obiectioni reſpondit Gerſon, Quiſquis ita dicis,& ſapis, erras, & deſipis, debes enim illi obedire, non vt homini, ſed vt Deo iubenti, cuius vices ipſe gerit, iuxta illud Lucæ *K* *Qui vos audit, me audit,* quod intellige, dummodo Prælatus non iubeat contra Deum,& hoc probabiliter conſtet.

K *Lucæ 10.*

Quarta regula eſt, quod in dubiis, vita, ſenſuſq; communis virorum bonorum ſumi debet in exemplum,& regulam viuendi, quia præſumuntur habere rectum iudicium, ſicut habent rectum affectum,& ad hoc facit D. Hiero. *l* ad Ruſticum, & quæ Ariſtoteles Princeps Philoſophorum tradit.

l *16. q. 1. c. ſic viue. Ariſt. 2. Eth.*

Quinta regula eſt, quod in his, quæ ſunt mala, quia prohibita, iure tantùm humano excuſat conſuetudo præſcripta, aut legitima, quia tollit legem, & etiam eſt legum interpres, prout iam diximus latiùs in primo tomo. *m*

m *1. to. q. 12.*

Sexta regula eſt, quod in quolibet caſu prætermittens facere, quod lex imponit, excuſari poteſt à peccato, ſaltem mortali, quamuis nō ſemper à veniali, ſi hoc facit bono animo virtute Epichenę, ſine contemptu, ratione alicuius periculi, aut neceſſitatis, ſeu circunſtantię conſideratę, putans ſe non peccare mortaliter, paratus nullo modo facere, ſi putaret eſſe mortale. Ita Florentinus & Sylu. *n* & Caie. quæ regula eſt valde notanda, quia rationabilis, pia,& fructuoſa timoratis.

n *Flor. & Sylu. vbi ſup. Caie. in ſum. tit. ieiuniū & ti. contentus, et ti. pceptum et tit. detractio.*

Notandæ etiam ſunt regulæ ſuprapoſitæ, quas quia notabiles in materia diſpenſationum ſub titulo quæſtionis de diſpenſationibus collocaui.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Prælati debeant concedere facilè diſpenſationes.

RESpondeo dicendo, hoc eſſe notiſſimum, quod non poſſunt Pręlati in legibus diſpenſare, ſine iuſta cauſa id poſtulante. Si enim non licet Papę leges Eccleſię ſine rationabili cauſa omnino derogare, ergo neq; ita paſſim ſine cauſa in eis diſpenſare. Probatur noſtrum intentum dupliciter. Primo ex quadam regula iuris, qua dicitur, cum quid vna via prohibetur, id alia non admittitur, idem autem ſequitur effectus ex tali diſpenſatione, qui ex legis derogatione, vt conſtat, quia ſi paſſim cum omnibus petentibus diſpenſaretur, iam nullus eſſet legis effectus,& iam fruſtra lex eſſet lata. Quid enim prodeſt prohibuiſſe Bigamos à ſacerdotio, & homicidas, ſi omnes illi, qui volūt, per diſpenſationē promouētur,& habiles fiunt, lex enim lata eſt, nō vt ſine licentia nō fieret, ſed vt ita nō fieret. Nā & legū natu-

natura eſt, vt regulariter, & in plurimum lex obſeruetur, diſpenſatio autem raro, & in cauſis particularibus, & ex iuſta cauſa fiat. Eſt enim diſpenſatio, quaſi quędam legis interpretatio, & relaxatio in caſibus, quos Legislator præuidere non potuit. Vnde conſtat, peruerſam eſſe licentiam earum diſpenſationum, per quas oppoſitum ſit, vt videlicet lex raro ſeruetur, diſpenſatio verò ſine rationabili cauſa regulariter, vel vt plurimum ſit ad libitum. Ita D. Thom. *a* Panormitanus, Syluester, & Victoria, & Doctores communiter, qui Victoria addit, quod aliqua lex poſſet eſſe in Eccleſia, & forte nunc eſt, & aliquæ ſunt purè humanæ, in quibus expediret, vt nunquam diſpenſaretur, quia ſunt tam neceſſariæ ad Chriſtianæ Religionis obſeruantiã, quod ſi aliquando diſpenſatio videatur rationabilis circa aliquem, multo tamen vtilior eſſet Eccleſiæ eius legis inuiolabilis obſeruatio, quã vt aperiatur ianua ad tot diſpẽſationes. Et hac de cauſa Gerſon, & aliqui grauiſſimi Doctores laudant ſtatutum Carthuſienſium, qui in ſua carnium abſtinentia nullã permittunt diſpenſationem, non obſtante quacunque neceſſitate, aut periculo mortis, nẽpe ne, ſi ſemel inciperet diſpenſari, latius ſe extenderet diſpenſatio, quam legis obſeruatio. Similiter dicendũ eſt in aliquibus legibus Eccleſiaſticis, & Regularibus, in quibus ſanctius eſſet numquam diſpenſare, quàm illarum rigorem flectere per diſpenſationem, etiã ex rationabili cauſa faciendam. Nam minus malũ eſſet detrimento particulari aliquando perueniens etiam in vita hominis ex rigoroſa legis obſeruãtia ſine vlla diſpenſatione, quàm per diſpenſationem viam aperire ad infirmãdas leges valde neceſſarias ad religionis conſeruationem.

a D.Tho.1.2.q. 96.ar.5. Pan.in c.nõ dẽt de cenſãg.et affin. Sylu. ti. Papa.caſu 10. Vict.ꝗ poteſt. Eccle.propoſ.7.et 8

Per hoc tamen nõ negamus aliquem caſum forte poſſe contingere, vel ſemel in mille annis, quando videlicet magnum ſcandalum ſequeretur, niſi fieret diſpenſatio, tunc enim meritò poſſet diſpenſari, dummodo hoc eſſet lege cautũ, ne id de cetero arbitrio relinqueretur humano, ſemper enim in quocunque caſu præferendum eſt bonum commune priuato, id quod in diſpenſando maximè attendendum eſt; minus quoque malum priuatum maiori communi poſtponendum cenſet D. Tho. *b* & communiter Doctores cum eo. Quæ omnia notanda ſunt à Regularibus, à quibus multa ſalubriter ordinantur in quibus ſi facilè diſpenſant, Regularis obſeruantia claudicabit. Qui debent conſiderare, quod licet aliquis caſus particularis poſtulet diſpenſationem adeo vt videatur irrationabile in eo non diſpenſare, oportet in eo talem diſpenſationẽ minimè concedi propter bonum commune Religionis, quod præferendum eſt, ne relaxationi cãcellus aliquis aperiatur, quo aperto religionis obſeruãtia in dies patitur detrimentum.

b D.Tho.1.2.q. 97.art.4.q.100. art.8.& 2.2.q. 88.ar.12.

ARTICVLVS V.

Vtrum petens diſpenſationem ſine cauſa, & ea vtens, peccet.

RESpondeo dicendo, quod non ſolùm peccat cõcedens diſpenſationem ſine cauſa, ſed etiam ea vtens, & impetrans. Probatur, non ſolùm enim conſentit, ſed etiam cooperatur peccato concedentis, immo & eſt cauſa iniuſtæ diſpenſationis, contra id, quod dicitur ad Romanos. *c* Item probatur, quia alijs iniuriam facit, dum per talem diſpẽſationem ſe eximit à lege ſine cauſa iuſta, ſicut ſi Rex exigens tributum à ciuitatibus non ſolùm ipſe peccaret, ſi eximeret aliquos ſine cauſa, ſed etiam ipſi exempti partem oneris non ſubeuntes. Vnde quod Panormitanus, *d* & alii Doctores dicunt, quod ſcilicet diſpenſatus in iure humano, etiam ſine cauſa, eſt tutus in conſcientia, ſolum eſt verum ad hunc ſenſum, quod ſcilicet factum puta matrimonium in gradu prohibito celebratum per illam diſpenſationem tenet, & quod non peccat contra illam legem, à qua per diſpenſationem liberatus, vel exemptus eſt, cum quo ſtat, quod peccat contra aliud ius diuinum aut naturale, & etiam vtens tali diſpenſatione, vt dictum eſt.

c Ad Rom.1.

d Pan.& alij in c.nõ eſt de voto.

Sed quis eorum grauius peccet, dubitatur? Ad quod dico, quod ſecundum grauitatem ſcandali, aliorumque malorum, quæ inde ſequuntur, iudicãdum erit, regulariter tamen grauius peccat concedens. Et aduertendum, quod cum communiter loquendo diſpenſationes in Religione non fiant in præiudicium tertii, cum fiant ad non ieiunandum ad non ſequẽdum totum chorum, & ad alia, comedendum carnes in tempore prohibito ſecundum conſtitutiones Religionum, venialiter tantum peccabunt ipſi diſpenſati, niſi ſcandalum faceret illud mortale. Dixi, ſecundum Conſtitutiones Regulares, nam diſpenſatio facta ab inferioribus a Papa ſine cauſa in ieiuniis, & abſtinentiis ab Eccleſia pręceptis, irrita eſt, & inanis: cum omnibus ſupradictis concordant Caietanus, *e* Victoria, Nauarrus, Soto, & Turrecr. Aduertendum tamen, quod attento quod aliqui religioſi obligantur ad præcepta Regulæ ratione voti, quod in profeſſione emiſerunt: de quibus, vt aliqui putãt, ſunt Fratres Minores, ideo diſpenſatio ſuper regulæ præceptis debet regulari ſecundum diſpenſationem votorum, prout tenet Gloſſa *f* quædam, & eſt opinio Caietani, Nauarri, Couarruuias, & Soto. Vnde cum Papa non poſſit diſpenſare ad libitum in votis ſine aliqua cauſa id poſtulante, non ſunt ſecuri Fratres Minores, & alii Religioſi, qui vtuntur diſpenſationibus in Regulæ præceptis, & ab ipſis voto acceptatis ſine iuſta cauſa impetratis. Quod eſt ſummè notandum ne aliqui a Sede Apoſtolica Bulleta conſequantur, quibus ab obſeruatione præceptorum Regulæ eximantur, qui ſi ſine iuſta cauſa ea ſunt conſecuti, in conſcientia minimè ſunt ſecuri: nec iuſta cauſa ad diſpenſandum eſt eorum relaxatio, cum difficultas procedens ex habitu vitioſo ipſius diſpenſati, non ſit iuſta cauſa ad diſpenſandum, prout iam in primo tomo dictum eſt.

e Caie.2.2.q.97 ar.4. Victoria de ptãte Eccleſiæ prepo.15. Na.in ſum. c.23.n.43. et c.12.n.76. Se. t.li. de iuſt.q. et ar.vl. Turrecr. ĩ Decr.d.11.c.cõſequẽs & diſ.89 q.4.c.domus.

f Gl.ĩ c.nõ eſt ꝗ vot. Caieta.ĩ sũ. v.diſpẽſare Na. 12.n.76. Cou.in 4.p. §.9. Soto.li. 1.ꝗ iuſ.q.1.a.vl.

ARTICVLVS VI.

Vtrum ſubreptitia ſit diſpenſatio innixa dolo, & fraude.

RESpondeo dicendo, quod cum nemo debeat ex ſua iniquitate commodum reportare, iuxta ea, quæ Ius *g* Canonicum, & Ciuile nos docẽt, non dẽt frauduloſus gratiã obtinere ex ſuo dolo, infertur, quod diſpenſatio Papæ, per quam ſua Sãctitas Religioſum Ordinis Mendicantium, vel alterius Ordinis trãsfert ad Canonicos Regulares, eò quod habitu ſui Ordinis omiſſo Apoſtata factus incedebat, ſubreptitia, & penitus inutilis eſt, ſi habitum ille ſuum in finem tantum omiſit, vt per hoc Papæ moueret clementiam, & hanc fraudem minimè, dixerit, argumẽto aliquorum Iurium, *h* & eorum, quæ ibi notantur, ſupra dicta corroborantur: pro quo facit ſingulare dictum D. Aug. *i* ad Aureliũ. Non eſt danda via ſeruis Domini, vt facilius putent eligi ad aliquid melius, ſi fuerint deteriores: & ſic in Concilio Tri. *K* ſtatuitur, ne diſpenſetur in

g cap.1.de poſ. Præl.l.itaq; ful. loſſ.de furtis.

h c.poſtulaſti 5. de reſcrip.

i c.lege.16.q.1.

K Cõc. Tri.ſeſ. 24.de ref.c.5.

matrimonio ſcienter contracto in gradu prohibito, ſi contrahentes illud cõſumare auſi ſunt. Quod ea, vt credo, ratione fuit ſtatutum, quia multi matrimonium conſumabant, quo facilius cum eis diſpenſaretur. Vnde huiuſmodi diſpenſationes cum dolo impetratæ, in foro conſcientiæ inutiles erunt, in foro vero exteriori inutiles etiam erunt, quatenus fraus, & dolus in iudicio poteſt probari, ſiquidem omnes de non exiſtentibus, & de non apparentibus idem iudicamus iuxta traditam iure. *a*

a l. duo sũt Titij ff. de teſ. ĩ c. ſacerdos de off. ord.

Pro maiori autem ſupradictorum explicatione nota, quamcunque expreſſionem falſi mouentis Principem ad gratiam concedendam nocere, non autem quamlibet taciturnitatem veri idem facientis, ſed ſolum eam, qua tacetur verum, quod iura iubent exprimi, ſecundum Rotæ *b* deciſionem in nouellis, & Bellameram, & Felinum, & Nauarrũ, qui in confirmationem ſententiæ ſuprà poſitæ, de Monacho loquentis, dicit, quod ſciens Principem concedere aliquam gratiam, in remedium neceſſarium obuiandi alicui delicto, admittit illud, vt illã impetret, & petit eam, quia contingit eum ſic delinquere non facta mentione finis, cur deliquit, nõ ſolum videtur tacere verum, ſed etiam æquipollẽter exprimere falſum, ſcilicet quod non deliquit eo animo, vt ei fieret illa gratia. Qua de re ait Nauarrus, *poſſumus exemplum in capitulo ſi quando, de reſcriptis exceptione quarta de Monacho monito à Bãchario quod Papa non concederet ei gratiam ad regulam laxiorem, niſi nouerit eum habitu dimiſſo apoſtataſſe, qui dimiſſo eo viuit vel altero die ſe repræſentat Banchario, qui informet Papam de eius Apoſtaſia, vt moueatur ad concedendum ei illam gratiam, ſi enim licet expreſſe non exprimat falſum, tacitè tamen ſic ſubintelligendo, quod non dimiſit habitum, vt impetraret illam, ſed ob alias cauſas quibus multi temerè dimittunt.* Hæc Nauarrus.

b Rot. Dec. 32. de reſc. Bellam. dec. 689. Feli. in c. Poſtulaſti co. 4. de reſcr. Na. ĩ c. 12. n. 86

ARTICVLVS VII.

Vtrum ſi Papa, aut eius Delegatus conceſſam à ſe diſpenſationis gratiam committat Ordinario, vt verificata narratiua diſpenſet, finiatur talis delegatio morte Papæ concedentis.

RESpondeo dicendo, ſæpius contingere, prout fieri iubet Concilium Tridentinum *c* quod Papa, aut eius Delegatus conceſſam à ſe diſpenſationis gratiam cõmittat Ordinario, vt verificata narratiua diſpenſet. Quod etiam contingit in Religionibus, cum Fratres, & Moniales multas à Papa, vel à Nuntio Apoſtolico diſpenſationes obtineant, quarum narratiuas committunt Prælatis Regularibus, quibus verificatis dicitur, quod diſpenſet, vt comedant carnes, vt Monaſteria egrediantur, &c. Quæ diſpenſationes morte Papæ, & Nuntii Apoſtolici, minimè expirant, prout tenent Maiolus *d* Tabien. Armilla & Antonius Gabriel, & Sylu. Qui omnes citantes Federicum intelligunt, quamuis dicti Prælati nondum diſpenſauerint, aut nec dũ gratiam acceperint, quia ea diſpenſatio, quantum eſt ex parte Papæ, & Nuntii Apoſtolici, tam plenè facta eſt in gratiam, & fauorem petentis, Prælatis vero potius mandatur executio gratiæ iam factę huic priuato, quàm delegata commiſſio, & ſic Prælato non committitur ſubſtantia cauſæ, & an expediat, quaſi iudici delegato, ſed an exter, quædam facta præterit conditio, qua extante iniuſti eſſent Prælati, ſi non diſpenſarent, executio verò gratiæ iam facta non expirat morte concedentis, iuxta tradita à Couarruuia, Hieronymo, Paulo, & Mandoſio. *e* Neque obſtat quædam Decretalis, *f* nam reſpondetur, quod ibi ea gratia fuit facta, ſi in vita eiuſdem Papæ vacaret prabendam communi, quam ipſe iure ordinario poterat conferre. At in propoſito hæc ſingularis diſpenſationis gratia iam à Papa facta eſt, & huic priuato, & hoc eſt tenendum.

c Cõc. Tr. ſeſ. 22 de ref. c. 5.

d Maiol. li. 5. de irreg. c. 11. nu. 6. Tab. v. gratia §. 5. Armil. §. 1. Gab. to. 2. tit. de præ. col. 1. §. 25. Syl. v. gratia §. 2.

e Co. ĩ pract. qq. c. 11. n. 22. col. 3 Paul. in pr. Cancel. fol. 57. verſic. 2. Mãd tit. de diſpenſ. n. 4.

f ca ſi cui de pb. li. 6.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum diſpenſatio à Papa facta Monacho ad teſtandum expiret morte concedentis re integra.

RESpondeo dicendo, quod hæc difficultas reſoluitur à Doctoribus ponentibus exemplum in Epiſcopo, cui ſimilis licentia conceditur, vtrum ſcilicet expiret talis licentia, & diſpenſatio re integra morte ipſius Papæ: & reſpondent quod non, quod ex aliquibus iuribus *g* probant, quę iura loquũtur de diſpenſatione facta in fauorem Epiſcopi cõtra ius commune, & nihilominus expirat re integra morte concedentis, quando ſunt facta ſub nomine dignitatis, vel ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ. Quod eſt tenendum, licet contrarium teneat Socinus Iunior, *h* contra quem faciunt ea, quę in propoſito cumulat Nauarr. optimè multis defendens, quod licentia eligendi Confeſſorem ſiue à Papa, ſiue ab Epiſcopo, ſiue à Parrocho, ſiue à quolibet alio Ordinario, qui eam concedere poteſt conceſſa, non finitur morte concedentis. Aliud eſt. n. iudiciũ de mandato, de faciendo aliquid aliud de gratia, vel facultate cuipiam facta. Et contra Socinum facit, quod cũ Archidiacono, & Ioanne Andrea tradunt Alexander, *i* & Decius ſcilicet quod gratia Papæ antequam fiat Scriptura, aut Bulla de ea non expirat, licet Papa moriatur, & tamen certum eſt, quod tunc res eſt integra. Neque enim debet quis vti facultate ad teſtandum, antequam imbulletur, Opinionem Archidiaconi refert, & ſequitur Rota, *K* eſtque communis opinio, vt profitetur Molina eam eſſe veram, & procedere intelligens, quando gratia quid perfectum continet: ſecus autem quando datur ad aliquid faciendum, tunc enim morte concedentis literis non expeditis expirat ſecũdum alios, quos ipſe refert. Quare licet facultas Papæ conceſſa Epiſcopo ad teſtandum, eo quod continet quid faciendum, literis non expeditis morte concedentis expiret, ipſis tamen confectis minimè expirabit. Vlterius contra Socinum facit, quod tradit Rota *l* in antiquis, ſcilicet quod gratia facta Epiſcopo in præiudicium concedentis non eſt ambitioſa, ſed eſt extendenda, quo fit vt facultas hęc teſtandi cum reſpectu Summi Pontificis eam concedentis ſit gratia, & in ipſius tantùm pręiudicium, quia ad ſe pertinent bona Epiſcoporum defunctorum quę appellantur ſpolia, non ſit odioſa, ſed benigna, & fauorabilis argumento cuiuſdam legis, *m* ideo eſt extẽdenda, & ampliãda. Sed hęc ratio minimè facit pro nobis, ſi loquamur de Monacho, cui conceſſa eſt facultas teſtandi, licet enim Sũmus Põtifex ſit omnium bonorum Eccleſiaſticorũ, & Regularium legitimus diſpenſator, cum dictorum bonorum dominium ad Eccleſiam pertineat Romanam, vt infra tertio tomo in quęſtione de paupertate dicemus; etiam hęc bona regulariũ à ſede Apoſtolica ſunt monaſteriis applicata, cũ quidquid acquirit monachus, acquirat monaſterio, *n* & ſic ipſũ monaſteriũ iã habet ius quęſitũ, cui fit pręiudiciũ per

g c. ſi ſup gratia de off. & poteſt. iud. deleg. li. 6. c. ſi gratioſe de reſcr. li. 6.

h Soc. iun. conſ. 89. nu. 34. lib. 1. Na. ĩ c. Placuit de pęn. d. 6. n. 161

i Alex. cõſ. 107. n. 4. vol 7. Dec. cõſ. 407. nu. 17.

K Rota in antiquis de reſc. dec. 87. nu. 1. & 2. Mol. de primog. Hiſp. li. 1. c. 7. n. 63.

l Rota deci. 33. tt. 13. fol. 47.

m l. beneficiũ ff. de conſti. princ.

n cũ ad monaſteriũ de ſtatu monacho.

per dictam licentiam teſtandi. Vnde vt defendamus hanc partem contra Socinum, ad alias rationes ſupra poſitas recurrere oportet.

Nec ſupradictis obſtat, quod hæc facultas, & licentia teſtandi videatur mandatum, & per conſequẽs re integra morte mandantis expiret. Nam reſpondetur, quod non eſt mandatum, neque reſcriptum ad lites, ſed gratia facta, & facultas conceſſa monacho. Ita reſpondet Sarmiento *a* & Nauarrus contra Socinum diſputantes.

Ex quo infertur, iubileum literis Apoſtolicis expeditum durare, etiam ſi antequam publicetur, Papa ipſum concedens moriatur, cum ſit gratia facta populo Chriſtiano, & gratia facta morte concedentis minimè expirat.

a Sarm. de redd. Ecc. 4. p. c. 3. nu. 2. fo. 210. Nau. de redd. Eccl. q. 3. monitione 8. fo. 288.

ARTICVLVS IX.

Quibus prælatis, ſiue Eccleſiaſticis, ſiue regularibus reſpectu ſuorum ſubditorum competat de iure communi diſpenſandi authoritas, tam circa præcepta, quàm circa vota in minutis, & frequenter occurrentibus neceſſitatibus.

RESpondeo dicendo, quod in huiuſmodi neceſſitatibus non oportet Papam adire pro diſpenſatione, immo nec Epiſcopum vbi commodè haberi non poteſt, ſed in his caſibus ex iuſta cauſa curatus, & regularium prælati inferiores vt ſunt conuentuum Priores, & Guardiani diſpenſare valent. Hæc facultas non eſt alicuius Romani Pontificis particularis conceſſio, ſed eis competit de iure communi, iuſta ad id cauſa intercedente, prout docet D. Thomas. *b*

b D. Th. 1. 2. q. 97. art. 7.

Sed dices; quod quanquã hoc ſit verum in præceptis legis Eccleſiaſticæ, ſecus tamen videtur dicendum in votis, cum vota ius diuinum concernant. At reſpondetur; quod D. Thomas, *c* & Soto inquiunt, diſpenſationem voti intelligendam eſſe ad modum diſpenſationis legis, lex enim reſpicit, ad quod in pluribus bonum eſt: ſed quia contingit in aliquo caſu, hoc non eſſe bonum, oportuit per ſuperiorem determinari legem non eſſe ſeruandã in illo caſu particulari, & hoc proprie eſt diſpenſare in lege: ſimili modo qui vouet quodam modo ſibi ſtatuit legem, qua obligatur ad aliquid, quod eſt ſecundum ſe, & vt in pluribus bonum: poteſt tamen contingere, quod in aliquo caſu ſit vel ſimpliciter malum, vel inutile, vel maioris boni impeditiuum, quod eſt contra conditionem eius, quod cadit ſub voto, & ideo neceſſe eſt, quod determinetur, votum in tali caſu non eſſe ſeruandum, & tũc eſt diſpenſatio voti, quæ conſiſtit in poteſtate Eccleſiæ: & ita ait D. Thomas, *d* quod inferiores prælati poſſunt diſpenſare in votis, quæ communiter fiunt, & frequenti indigent diſpenſatione, ſicut ſunt vota peregrinationum, ieiuniorum, & aliorũ huiuſmodi. Vota verò maiora, putà continentiæ, peregrinationis terræ ſanctæ, Summo Pontifici reſeruantur. Hæc D. Thomas & id ipſum tenet Soto, *e* & tradit poſt alios Nauarrus. Et quidem nullum ſcio iuris Canonici Decretum hanc ſententiam expreſſe probans, arbitror tamen eam eſſe veram ex præſumpta Summi Pontificis voluntate, quæ rationabiliter præſumitur, eo quod hæ neceſſitates ſunt minutæ, & iugum Domini ſuaue eſt, & onus leue.

c D. Th. 2. 2. q. 88. ar. 10. Soto. lib. 7. de iuſt. q. 4. art. 1.

d D. Th. 2. 2. q. 88. ar. 12. ad 3.

e Sot. lib. 7. de iuſt. q. 4. art. 3. Nau. in man. c. 21. num. 1. & 2.

ARTICVLVS X.

Vtrum, quando prælatus mandat fieri aliquid contra præceptum regulæ, cenſeatur diſpenſare.

RESpondeo dicendo, quod articulus quæſtionis debet intelligi de prælato potente diſpenſare, de alijs autem prælatis, qui nullam ad id habent facultatem, minimè venit amplianda.

Pro cuius reſolutione aduerte, quod Caietanus *f* ipſam proponit, & doctè ſuo more reſoluit dicẽs, quod ſi prælatus expreſſe non diſpenſat aliqua iuſta cauſa eum mouente, non eſt obligatus ei obedire ſubditus, non enim tenentur ſubditi obedire prælatis, niſi in his, quæ ſecundum regulam, nõ autem in his, quæ contra regulam ſunt, immo neque in his, quæ ſunt ſupra regulam, quæ explicitè, aut implicitè non reducuntur ad obſeruantiam regularem, minimè tenentur obedientiam præſtare. At ſi prælatus expreſſè diſpenſat in regulæ præcepto, tenetur tunc ſubditus ei obedire. Punctus autem difficultatis conſiſtit, quid teneatur facere ſubditus, quando prælatus aliquid concedit, quod ſine tranſgreſſione præcepti minimè fieri poteſt, vtrum in eo caſu cenſeatur diſpenſare. Reſpõdetur, quod ſi ſubditus videt, iuſtam adeſſe cauſam ad diſpenſandum, præſumere poteſt prælatum in eo caſu diſpenſare, ſiquidem non debet præſumi, ipſum contra animam ſuam aliquid præcipere, argumento cuiuſdam legis *g* & notat Angelus. At ſi ſubditus clarè videt nullam ad diſpenſandũ cauſam adeſſe, tenetur aduertere prælati præceptum ipſi impoſitum eſſe contra regulam, & minimè executioni poſſe mandari, niſi iuſta interueniente cauſa diſpenſet.

f Caiet. 2. 2 q. 104. ar. 4. ad 3.

g l. 2. ff. de iuriſ. omni. iud. Ang. ver. diſpenſ. §. 112.

ARTICVLVS XI.

Vtrum diſpenſatio ſit ſtrictè interpretanda.

RESpondeo dicendo, quod diſpenſatio contra ius commune eſt ſtrictiſſimè interpretanda, prout argumento aliquorum iurium *h* reſoluunt Innocentius, Ioannes Andreas, Antonius de Butrio, Panormitanus, & Imola, & alij quos refert, & ſequitur Iaſon, non tamen ita ſtrictè interpretandã eſt, vt à proprietate ſermonis ſit recedendum, ſecundum Calderinum, *i* & Decium, & late interpretatur, cum habet expreſſam ipſa diſpenſatio extenſionem ipſa ratio poſtulans, prout tradunt Decius, & Minandus. Et etiã latè interpretatur, quando eſt gratioſa, prout tradunt Decius, *K* & Minandus. Pariter etiam latè interpretatur, cũ eſt in corpore iuris incluſa, iuxta Decium, & Felinum. Denique non interpretatur ſtrictè, vt non veniant expreſſa etiam tacita, item & acceſſoria, quæ ex præcedentibus, & ſubſequentibus colliguntur, iuxta Pariſium, *l* quando qualitas perſonæ ſuaderet talem interpretationem, & quando aliter conſtaret de mente concedentis.

h cap. 2. de filiis presb. lib. 6. Innoc. in c. dudum de elec. nu. 18. Iaſ. in l. ſi ita ſcriptũ nu. 8. de lib. & poſth. & in l. re cõiunct. n. 178. de leg. 3.

i Cald. conſ. 2. de aſſin. & cõſ. Dec. in c. ſane n. 12. de priuil.

K Dec. in cap. At ſi clerici. §. de adul. de iud. num. 88. Minand. in conſt. in aliquibus. 3. nu. 61.

l Dec. vbi ſup. num. 91. 95. & 97. Minand. vbi ſup. nu. 61.

QVAESTIO XLVII.

De regularibus, quoad donandi poteſtatem, in ſexdecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem ſexdecim quæruntur.

1 *QVid ſit donatio.*

2 *Vtrũ donatio omnium bonorũ præſentiũ, & fu-*

& futurorum facta alicui monaſterio valeat.

3 *Vtrum religioſi poſſint aliquid donare.*

4 *Vtrum fratres Minores poſſint donationes extra ordinem, & intra ordinem facere.*

5 *Vtrum oblata in altari ante ingreſſum monaſterij cenſeantur monaſterio donata.*

6 *Vtrum vaſa argentea donata ante mortem monaſterio ab aliquo Canonico, poſſint repeti ab Eccleſia.*

7 *Vtrum data ad negotiandum ab aliquo priori regulari, poſſint quo ad augumentum à donatario retineri.*

8 *Vtrum valeat donatio facta Nouitio ante ingreſſum religionis.*

9 *Vtrum præfata donatio valeat iurata.*

10 *Vtrum dictum decretum Concilij habeat locum in donationibus cauſa mortis.*

11 *Vtrum nouitij facta profeſſione irrita exiſtente, ſit etiam irrita ipſa donatio.*

12 *Vtrum donatio nouitij morte ipſius ante profeſſionem accedente reuocetur.*

13 *Vtrum renunciatio facta à nouitio poſt decimum ſextum ætatis ſuæ annum valeat, etiãſi non fiat cum forma prædicti decreti.*

14 *Vtrum dicta donatio poſſit fieri à nouitio ſine licentia Epiſcopi, cum licentia ſolũ ſuperioris.*

15 *Vtrum moniales poſſint dare aliquid ſecularibus cum cenſu certæ annuæ quantitatis ſibi ſoluendæ in vita ſua.*

16 *Vtrum decretum Concilij Tridentini, quantũ ad donationes nouitiorum, habeat locum in nouitijs ſocietatis Ieſu.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit donatio.

RESpondeo dicendo, quod donatio ſimpliciter, & abſolutè ſecundum Magiſtrum Sententiarum, *a* & D. Thom. eſt datio liberalis, ſiue irredibilis, id eſt recompenſationẽ non intendens, vel eſt rei licitæ nullo iure cogente mera liberalitate facta collatio, prout tradunt Doctores, & eſt duplex, ſcilicet inter viuos, & cauſa mortis. Donatio inter viuos eſt, quando rem, quam dono, malo habere eum, cui dono, quàm me, vt colligitur ex iure, *b* ſicut donatio cauſa mortis eſt, quando rem, quam dono, malo me habere, quàm illum, cui dono, ſed magis illum, quàm hæredem, vt in eodem iure notatur; & donatio inter viuos eſt irreuocabilis, donatio verò cauſa mortis reuocabilis eſt.

a *Magiſter, & D. Tho. in 2. d. 18. art. 2.*

b *l. 5. in prin. ff. de donat.*

c *Molin. de primog. Hiſpan. lib. 2 c. 10. per totum.*

d *Bar. in l. fin. num. 123. C. de poſt. vbi Purpu. num. 242. Ant. Gom. l. 69. Tauri. nu. 6.*

e *Duen. reg. 219. limit. 2. Cou. in rub. de teſt. nu. 6. 2. p. fol. 4.*

f *Dec. cõſ. 468. nu. 3. et 4.*

g *Tiraq. priu. 100.*

ARTICVLVS II.

Vtrum donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum facta alicui Monaſterio valeat.

RESpondeo dicẽdo, quod donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum non valet, prout tradit Molina: *c* at donatio omnium bonorũ præſentium, & futurorum facta Eccleſiæ, vel pio loco valet, & tenet fauore ipſius Eccleſiæ, & pij loci. Ita tenet Bartolus: *d* hanc opinionem dicunt cõmunem Purpuratus, & Antonius Gomez alios allegans. Dicunt etiam communem plures alios allegans Duennas, *e* & Couarruuias eam ſequẽs dicens, Non deeſt, qui ab hac celeberrima omnium aſſertione diſcedat. At Decius *f* affirmat, ab ea non eſſe recedendum, & idem affirmat in donatione facta hoſpitali. Eandem opinionem dicit cõmunem, plures allegans pro & contra latè examinans, & eã ſequens Tiraquellus *g* in priuilegijs cauſæ piæ, vbi eam intelligit, quando donationis effectus principaliter dirigitur in piam cauſam, quia ſit Eccleſiæ, vel piæ cauſæ. Secus è conuerſo ſi quis donauit Titio omnia bona ſua præſentia, & futura cum onere, vt teneatur facere eleemoſynas monaſterio, quia tunc non valet, ſecundum Panormitanũ, *h* quem ſequitur Gutierrez dicens, quod ſupradicta opinio non reuocatur per legẽ Tauri, *i* qua ſtatuitur, quod donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum non valet, quia lex non potuit infringere, nec tollere libertatem Eccleſiaſticam, ſubdit tamen Antonius Gomez, *K* quem ſequitur Aerarium communium opinionum, quod in hoc caſu pia cauſa tenebitur alere donantem. Et idem dicit Abbas *l* optime probans communem ſupradictam authoritatibus ſacræ Scripturæ, & latè agit, an hoc caſu monaſterium teneatur ad debita donatoris, & reſoluit quod ſic.

h *Pan. conſ. 48. col. 2. ſi l. 2 Guti. 1. p. de iur. cõfir. c. 11. nu. 7.*

i *l. 9. Tauri. l. 8. tit. 10. lib. 5. nou. recop.*

k *Ant. Gom. vbi ſup. Aerarium com. opi. lit. D. nu. 167.*

l *Abb. conſ. 102. n. 2. co. 2. vol. 2.*

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſi poſſint aliquid donare.

RESpondeo dicendo, quod anno Domini milleſimo quingenteſimo, nonageſimo nono, decimo tertio Kalendas Iulij Sanctiſſimus Dominus noſter Papa Clemens octauus quandam edidit cõſtitutionem, prohibendo regularibus vtriuſque ſexus numerum largitionem, cuius literam in hoc tomo non refero, quia eam nolo ex profeſſo declarare, ſolùm tamen quædam pro aliquibus fratribus ſcrupuloſis in mediũ adducere, operæpretiũ eſſe duxi. Primo igitur eſt aduertendum, quod in dicta cõſtitutione ſolùm prohibentur donationes gratioſæ, ad quas faciendas nulla quis neque antidorali obligatione tenetur, & ſic non prohibentur in ea donationes remuneratoriæ, donatio enim remuneratoria videtur eſſe merces laboris eximij, & non liberalis conceſſio, iuxta aliqua iura, *m* vbi notatur, quod ingratitudo meritorum cũ demeritis cõpenſatur, prout in ſimili notant Bartolus, & Abbas. *n* Et tantæ potentiæ eſt remunerationis cauſa, vt princeps poſſit dominiũ rei ſuæ alicui auferre, vt eam alicui benemerito tribuat, aliquid etiã auferendo à ſe ipſo principe, vel à ciuitate, vt notat Bartolus, *o* & notant Baldus, & Romanus; faciunt tradita per Decium, qui concludit etiam, quod ex cauſa remunerationis poſſit quis de feudo alicui cõceſſo inueſtiri, & propter remuneratione multa conceduntur, vt determinant Decius, *p* Ruinus, & Grammaticus, nõ enim credendum eſt ſummum Pontificem voluiſſe tollere remunerationem, quæ de iure naturali eſt. Et in ſacris literis maximè commendatur, vnde religioſi, & religioſæ poſſunt per viã remunerationis aliqua etiã extra ordinẽ donare, dummodo hoc fiat ſui prælati licentia obtenta, ſicut ante dictam conſtitutionem ipſis erat licitũ. Et confirmatur, ſolùm enim in ea prohibentur donationes, per quas matrimonium Eccleſiæ diſſipatur, at per donationes remuneratorias patrimoniũ monaſteriorum minimè deperditur, immo potius augetur, cũ ſeculares videntes religioſorum remunerationem, multa ad eorum neceſſitates ſubeundas impendant, quibus ipſi maximè egent, propter maximam enim monaſteriorum paupertatẽ prælati ipſis ſuccurrere, vt vellent, minimè poſsũt. Vnde infertur, quod cũ licentia prælatorum poſſunt ſubditi huiuſmodi facere remunerationes, ſicut ante faciebant conſtitutionibus regularibus ſeruatis. Aduertant tamen ſubditi, quod nõ poſſunt facere huiuſmodi remunerationes illis, qui prælaturas, & officia in ordine ipſis procurauerunt, & procurare poſ-

m *l. Aquil. regulus l. ſi pater. §. ſi albqua à latrunculis. ff. de donatio.*

n *Bar. in l. ſi ſtipulatus. §. ſi tibi nupſero. & in l. diuortio. ff. de ver. obl. Abb. cõſ. 30. col. vlt. in 5. & vlt. matin. vol. 2.*

o *Bar. in præ. ff. l. ſi priuatur. ff. qui, & à quibus Bal. in l. reſcri. C. de precio imper. offer. Ro. conſil. 26. & conſil. 310. Decius conſil. 280. vol. 3. & conſ. 390. col. 6. nu. 10.*

p *Dec. conſil. 499. nu. 24. & 25. Ruin. conſ. 117. col. 3. vol. 3. Grammat. conſil. 8. col. 2. & conſil. 160. etiam. col. 2.*

poſſunt: hæ enim remunerationes ob hunc finem factæ, vt ſpeciem ſimoniæ præſe habentes, à iure communi anathematizantur, & ita in conſtitutione prohibentur. Quod iuxta terminos iuris cõmunis debet explicari, prout tradit doctiſſimus Nauarrus, *a* aliam ſimilem conſtitutionem Greg. XIII. declarans, dicens, quod in ea non prohibentur data, & promiſſa, quæ licet fiant ad procuranda officia, non tamen principaliter, ſed minus principaliter ad hunc finem tenditur per ipſa. Et ſic non condemnarem ego religioſos, qui pro beneficijs ipſis collatis in aſſecutione officiorũ ordinis aliqua munuſcula conferunt, non principaliter propter eorũ aſſecutionem, & vt ſibi in alijs procurandis ſe gratos exhibeant, ſed vt ſe beneficiorum memores, vt decet, demonſtrent, hoc enim non ſimoniacum, immo potiùs laudabile in ſacra pagina, & in ſacris Canonibus reputatur. Summè autem eſt notandum, quod in foro exteriori non reputatur ſimoniacus ſubditus, qui parua munuſcula prælatis offert, vt patet ex quadam Alexandri III. Decretali, *b* cuius tenorem in hoc loco proponere decreui, ex eius enim contextu colligent prudentes religioſi, in quibus muneribus ſimonia poſſit præſumi. Ait enim Alexander III.

a *Nau. in extrau. de dat. et premiſſ.*

b *c. et ſi de ſimonia.*

In hoc itaque Presbyter Cardinalis Apoſtolicæ ſedis legatus pro electione tua pallium tibi traderet ad partes illas acceſſit, & frater tuus eius præſciens neceſſitatem ei equum vnum te ignorante tranſmiſit, quoniam per mare veniens, nullas aut paucas ſecum equitaturas adduxit, te nullo modo timere oportet, cũ in accipiendis, vel dandis muneribus tria ſint maximè attendenda, perſona ſcilicet dantis & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donationis tempus, qualitas perſonarum vt à quo, & cui videlicet, an à paupere diuiti, vel e conuerſo, ſiue à diuite locupleti datum fuerit æſtimatio muneris, & donationis tempus, ſi magni, vel minoris pretij res data exiſtat, & an inſtante neceſſitate ſua, an alio tẽpore conferatur. Ponderanda enim ſunt prædicta omnia verba, & muneribus regularium accõmodanda, licet enim dantes, & recipientes prælati paupertatem profiteantur. Differentia tamen inter eos pro qualitate perſonarum eſt conſtituenda, ne eos de ſimonia propter aliqua munera inter eos facta præcipitanter ſuſpectos iudicemus. Et aduertendum, quod ſemper locutus ſum de munuſculis, nolo enim vt ex meis dictis aliquid ſiniſtrum contingat in dandis his muneribus, quę ſi dentur, & recipiantur, religionis color optimus obſcurabitur, quod S. D. N. omnino euellere in præfata conſtitutione conatur.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres minores poſſint donationes extra ordinem, & intra ordinem facere.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus III. ſtatuit, & conceſſit in declaratione regulæ, quæ incipit. Exijt, qui ſeminat, &c. *Quod de rebus mobilibus, vel parum valentibus, liceat fratribus minoribus pietatis, ſeu deuotionis intuitu, vel alia honeſta, & rationabili cauſa, obtenta ſuper hoc prius ſuperiorum ſuorum licentia, iuxta quod inter fratres in generali, vel prouincialibus capitulis (tam de ipſis rebus vilibus ſeu parum valentibus, & earum valore, quã etiam de præfata licentia, ſcilicet à quibus, & qualiter ſit habenda) extiterit ordinatum intra, & extra ordinem,* alijs elargiri. Ita habetur in monumẽtis *c* ordinum. Et Leo X. ſupradictam conceſſionẽ ampliando conceſſit, *quod non ſolum generales & prouinciales, & cuſtodes in ſuis capitulis, ſed etiam ipſi, ac eorum Generales commiſſarij extra capitula poſſint arbitrari, quæ res debeant viles, ac parum valoris reputari ad hoc, vt res huiuſmodi poſſint dari intra, et extra ordinẽ, et ſuis ſubditis ad dandũ, & accipiendum, licentiã concedere, prout eis ſecundum Deum videbitur expedire.* Ita habetur in ſupplemento. *d*

c *In 1. imp. fol. 5 tract. 2. & in 2. imp. tract. 2. fol. 10.*

d *In ſuppl. fol. 59. conc. 175.*

Et aduertẽdum, quod in capitulo generali Medinenſi facta eſt circa prædicta ſequens determinatio. *Item quod fratres nullo modo ſecundum intentionem regulæ, aut declarationis ſummorum Pontificum poſſint dare aliqua, quantumcunque vilia alijs, ſiue fratribus, ſiue ſecularibus nec recipere alia ſine licentia ſuorum prælatorum.* Ita habetur in monumentis *e* ordinum.

e *In 1. imp. fol. 128. trac. 3. & in 2. fol. 246. in 2 tract.*

Circa quas cõceſſiones eſt aduertendum, quod quatuor conditiones requiruntur; vt fratres minores tuta conſcientia poſſint donare.

Prima quod ſit res vilis, & parui valoris, ſecundum quod in capitulis generalibus, vel prouincialibus, vel extra à Generali, prouincialibus, & cuſtodibus, eorumque commiſſarijs determinatum, & ordinatum fuerit.

Secunda, quod de prædictorum ſuperiorum licentia fiat. Vnde guardiani ex vi ſui officij nõ poſſunt illam dare, niſi à prædictis prælatis, vel de cõſuetudine fuerit conceſſum, ſicut hodie eo ipſo, quo guardiani inſtituuntur, conceſſum eis eſſe videtur, non enim pro minimis ad ſuperiores tenentur fratres recurrere, quando ipſorum copia non eſt. Et licet ſine præfata licentia valeant fratres adinuicem res aliquas, vt libros, veſtes, & alia ſimilia inter ipſos accommodare, rem tamen aliquam donare, aut recipere inter ſe inuicem non poſſunt, vt communiter regulæ expoſitores aiunt, niſi ſuorum prælatorum adſit licentia. Pro minimis verò, & ſæpe neceſſarijs, ſecundum Vgonem, & Piſanum, vt pro calamo, &c. licentiam ſufficit generalem habere, & etiam ſufficit licentia interpretatiua, hoc eſt, quando prælati id ſciunt, & liberaliter permittunt, alias ſi de contraria voluntate præſumeretur, non poſſunt ſecundum aliquos: at hi à ratione videntur deuiare, cum talis contraria voluntas ſit irrationabilis, cui non tenentur religioſi ſe ſubijcere; quando autem ſit irrationabilis voluntas, non eſt ſubditorum iudicare, ſed eorum tantum, qui ſine ſiniſtra affectione regularia inſtituta intelligunt.

Tertia conditio, quod res donanda ſit mobilis, ex immobilibus enim, puta de horto, domo, &c. nec palmum fratres donare poſſunt, & ſi de facto dederint, donatio eſt nulla, & ipſi actum proprietatis committunt, cum hæc ſemper, quoad proprietatẽ, apud dantem ſint, aut ſint Eccleſię Romanę. *f*

f *In Cle exiuit, de paradiſo.*

Quarta conditio, quod res donanda non ſit pecunia, cum illius vſus nobis ſit interdictus, nec Papa illum in ſuum Dominiũ recipit. Vnde niſi per ipſum dantem, vel eius authoritate, eius donatio fieri poteſt, & ſic neq; fratres poſſunt retinere partẽ legatæ eis pecuniæ ad preces hæredum, cum nõ ſint eius Domini, immo vt Salmanticę fuit cõcluſum, nec per ſyndicũ Papæ id fieri põt, quia licet in bulla ſyndicatus contineatur, quod ſyndicus poteſtatẽ habeat remittendi, refutandi, &c. hoc tamen intelligitur, quando id in fratrum vtilitatem fit. Vnde quãdo id in vtilitatem fratrum vergeret, putà ad euitanda litigia, vel diuturnas ſolutiones, tũc bene poſſunt. Quod cõfirmatur ex his, quæ in primo tomo *g* latè diximus: & ſicut ipſi fratres nõ poſſunt alijs donare, ita etiam neque aliquid ipſi poſſunt accipere ſine prælatorum ſuorum licentia, à quocunque potente donare, vt ait Gerſon, & Vgo, & Serena conſcientia, *h* & licet aliqui fratres poteſtatem habeant ad donandum aliquid fratribus, ille tamen frater, cui res donanda eſt, non poteſt illam accipere abſque prælatorum licentia, niſi

g *Tom. q. 27. art. 7.*

h *Serena conſcientia. q. 81.*

fuerit

fuerit ſpecificata prælato perſona fratris, cui donãda res eſt, ſicut frater non poteſt à ſeculari potenti donare aliquid recipere; ad recipiendum tamẽ puto ſufficere voluntatem præſumptam, quæ præſumitur, quando id, quod donatur, ipſi fratri eſſet neceſſarium, & ſuo ſtatui & regulæ conſentaneum.

ARTICVLVS V.

Tempore, quo mulier in monialem recipitur (vt eſt conſuetudo in Italia) vadit ad altare publicum, & ibi offert certam quantitatem pecuniæ dicendo hæc verba, Ego dono hanc pecuniam præſentem in remiſſionem meorum peccatorum: vel dono iſtam pecuniam Deo, & B. Mariæ Virgini. Demum hæc monialis intra annum probationis redit ad ſeculum, & in primo monaſterio profitetur, & profeſſa poſtmodum tranſit legitimè ad aliud monaſterium, an dicta monialis poſſit repetere prædictã pecuniã à primo monaſterio?

a Ang. de Peruſio in trac. de mutat. ſtatus eccle. c. 1. quæſt. 5. nu. 5.
b l. perfect. C. de dona.

HVic difficultati reſpondet Angelus de Peruſio, *a* quod non, quia talis donatio fuit pura, & ſimplex, nullam habens in ſe conditionem, & modum, & ideo tanquam donatio perfecta, nõ reuocatur, ſecundum ius, *b* & ſi dicatur, quod illa donatio videtur facta ob certam cauſam finalem videlicet, quia recipiebatur vt monialis in monaſterio, & ſic ceſſante cauſa finali iuris, & hominis, poſt tranſlationem alij monaſterio debet id donũ pertinere. Reſpondetur, quod ooon debemus dicere hanc cauſam eſſe finalem, vitiaretur enim tunc receptio in munialẽ, eo quod eſſet tunc ſymoniaca, iuxta ſacros Canones. *c* Neque obſtat, quod Cnncilium Tridentinum *d* annullat quamcunque donationem non ſecuta profeſſione. Nam reſpondetur, quod annullat tantum donationes factas à nouitio poſt ingreſſum in monaſterium: at hæc donatio fuit facta, vt ſupponitur ante ingreſſum, vt aliqui dicunt, de quo infra. Præterea Concilium, vt ego ſuſpicor, tantum annullat donationes, & renunciationes factas ſecularibus, aut ipſis fratribus, aut monaſterio, non reuocat & annullat donationes oblatas Deo, & B. Mariæ in remiſſionem peccatorum, prout hæc donatio fuit facta.

c c. de ſimonia de reg.
d Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 19.

ARTICVLVS VI.

Quidam Canonicus donauit quædam vaſa argentea cuidam monaſterio, in quo elegit ſepulturam duos annos, antequam moreretur, quæritur, an prædictum monaſterium poſſit ſe defendere ab Eccleſia illius Canonici *illa ſibi repetere volente, virtute extrauagantis Pij V. editæ anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo ſuper ſpolijs.*

REſpondeo dicendo, quod iure optimo poteſt prædictum monaſterium retinere ſibi vaſa prædicta. Primò quia prædicta extrauagans nõ diſponit de quibuslibet bonis, vel vaſis beneficiatorum, ſed tantum de deſtinatis ad vſum & cultum diuinum, vt expreſsè habent eius verba, & ex argumẽto, & quæſtione propoſitis non colligitur, quod prædicta vaſa erant ad vſum diuinum deſtinata. Secundo quia prædicta extrauagans non diſponit de omnibus ad vſum, & cultum diuinum deſtinatis, ſed tantum de illis, quæ tempore obitus beneficiatij inueniuntur relicta ex teſtamento, vel ab inteſtato, & prædicta vaſa, de quibus eſt quæſtio, etiamſi fuiſſent ad vſum, & cultum diuinũ deſtinata, non fuerunt relicta ex teſtamento, vel ab inteſtato tẽpore obitus, quia vt in caſu proponitur, fuerunt donata ipſi monaſterio duobus annis ante obitum, & ita non habet locum in his extrauagans, quæ inducit nouum ius, vt colligitur ex eius verbis ibi. *Statuimus, & decernimus,* & notat Nauarrus, *e* & ideo non eſt extendenda ad ea, quæ non comprehenduntur in ea, ſed debent remanere ſub iure antiquo, à quo nõ eſt recedendum, niſi quatenus videbitur receſſum à iure nouo, argumẽto eorum, quæ in quadã lege notantur *f*: & ita per hæc, & alia hanc opinionem tenet Nauarrus. *g*

e Nau. in comment. de ſpolijs ſuper c. non liceat. 12. q. 2. §. 3. nu. 3.
f l. præcipimus C. de appell.
g Nau. l. 2. cõſ. tit. de donat. conſ. 4.

ARTICVLVS VII.

Prior regularis quædam bona ſua regularia Titio nepoti ad negotiandum contulit, & dum in extremis ageret, dictorum bonorum à Titio rationem reddi iuſſit, vt ex illis quinquaginta vni, & centum alteri traderentur; quo facto prior mortuus eſt. Vnde dubitatur, an Titius tuta conſcientia dictorum bonorum reſiduum retinere poſsit ex præſumpta voluntate.

REſpondeo dicẽdo primo, quod dicta bona patrimonialia non erant dicti prioris regularis, quoniam religioſus per profeſſionem dominium omnium bonorum patrimonialium perdit, quæ ante profeſſionem habebat, & capacitatem habendi dominium illorum, & aliorum in tota vita ſua, ita quod omnia, quæ ante profeſſionem habebat, per illam fuerunt facta monaſterij, vel religionis & omnia, quæ poſtea ſiue donatione, ſiue ſucceſſione, ſiue alia quacunque induſtria ſua quærit, acquirit monaſterio, vel ordini, ſeu religioni, quam profeſſus eſt, antequam prior efficeretur, & ea quæ poſtea acquiſiuit, acquiſiuit ipſi prioratui, prout latè probat Nauarrus. *h*

h Nau. in c. nõ dicatis. 12. q. 1. Auth. ingreſ. C. de ſacroſ. eccl. e. in præf. de prob.

Dico ſecundo, quod præfatus prior licet poſt profeſſionem nullius rei temporalis dominiũ, nec poſſeſſionem ſuo nomine potuiſſet habere: potuit tamen habere adminiſtrationem, & facultatem diſponendi de fructibus prioratus, & omnium bonorum, quæ quoquomodo quæſiuit, & ad ſuam, & ſuorum decentem ſuſtentationem, & ad largiẽdum pauperibus, & alijs operibus pijs, & remuneratorijs. Ex quibus liquido infertur potuiſſe præfatum priorem donare Titio in intuitu paupertatis, pietatis, vel remunerationis, ſi quæ interueniſſet, reliquum, quod remanſit penès eum poſt rationem redditam eorum, quæ in ſocietatem dederat ei prædictus prior, vel ſaltem tantum, quantum dicta paupertas, pietas, vel remuneratio exigebat.

Dico tertio, quod præfatus prior per dicta verba quibus dixit, vt de præfato reliquo quinquaginta daret vni, & centum alteri, nihil de alijs expreſſe diſponens, præſumitur voluiſſe alia donare Titio, nam ęgrotabat, & diſpoſuit de duabus partibus illorũ, quæ Titius tenebat, & nõ apparet alia ratio, quam donationis, nam cur tacuiſſet de alijs partibus, niſi quia voluit, vt illę manerẽt cum Tino, niſi moreretur. At hæc donatio eſt donatio cauſa mortis, cũ fuerit facta in extremis, & licet religioſus habẽs beneficiũ regulare, vel ſeculare, poſſit donare intuitu paupertatis, pietatis, vel remunerationis inter viuos, nõ tamẽ põt per vltimã voluntatẽ, neq; per donationẽ cauſa mortis, quæ quoad hæc æquiparatur, cõſanguinitas autẽ, vel ſocietas exercendi negotiationem parum prodeſt Domino, quia non

eſt

Digitized by Google

eſt iuſta cauſa, vt religioſus quà beneficiarius poſſit donare alicui de redditibus ſui beneficij, vel alijs alia ratione quęſitus. Vnde ſequitur, quod præfatus Titius de rigore iuris non poteſt retinere illã partem bonorũ, quę remanſit penes eum propter verba præfata, cùm minimè poſſit prior cauſa mortis donare, tamen conſulendum eſt, vt aliquam bonã compoſitionem procuret facere cum eo, qui ſucceſſit in prioratu, ad quem iure pertinet. Ita doctiſſimus Nauarrus conſuluit. a

a Nau. li. 3. cõſ. conſil. 6. tit. de donat.

ARTICVLVS VIII.

An donatio, ſeu renunciatio bonorum ſuorum facta occaſione futuri ingreſſus in religionem ab eo, qui nondum religionem ingreſſus eſt, neque habitum ſuſcepit cum pacto, quod in omnem euentum, in quem dictus donator ante profeſſionem à monaſterio exiret, dicta donatio eſſet nullius momenti, ſit valida non ſeruata forma Concilij Tridentini.

RESpondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum ſequens ordinat decretum in hunc modum. b *Nulla quoque renunciatio, aut obligatio ante facta etiam cum iuramento, vel in fauorem cuiuſcunque cauſa pia valeat, niſi cum licentia Epiſcopi, ſiue eius vicarij fiat intra duos menſes proximos ante profeſſionem, ac non aliàs intelligatur effectum ſuum ſortiri, niſi ſecuta profeſſione, aliter verò facta, etiamſi cum huius fauoris expreſſa renunciatione, etiam iurata ſit irrita, & nullius effectus.* Hæc Concil. Cuius determinationis Decretum nõ extenditur ad caſum tituli quæſtionis, & ſic quod dicta donatio ſit valida nõ ſeruata Tridentini forma. Probatur primò, quia non refert, quid de æquipollentibus fiat, argumento aliquarum legum, c & videntur æquipollentia donare intra duos menſes ante profeſſionem cum licentia Epiſcopi, ſiue vicarij, & donare ante ingreſſum monaſterij cum pacto, vt non valeat donatio in vllo caſu, quo ingreſſus, vel ingreſſa exierit de monaſterio, quod intrauit. d Secundò probatur nam regula iuris eſt, quod plus continet in ſe minus, ſed plus videtur prodeſſe ingreſſuro monaſterium, quod donatio non valeat in aliquo caſu, quo ipſe egrediatur de monaſterio, quàm quod non valeat, niſi quando fuerit facta intra duos menſes ante profeſſionẽ de licentia vicarij, quia facta poſteriori modo, nullo modo videtur reuocari poſſe, in priori verò ſic, quando exierit per diſpenſationem. His argumentis, & alijs Nauarrus e argum pro parte affirmatiua; partem verò negatiuam libenter amplectens tenet dictum decretum extendi ad caſum propoſitum, ſcilicet non ſolùm ad donationes factas à nouitijs, ante duos menſes ante profeſſionem, ſed etiam ad donationes factas ante ingreſſum religionis, quod expreſsè ipſe tenet, f cõtra quem facit primò, quia Concilium loquitur de nouitijs ingreſſis. Nam cũ capite decimoquinto agat de nouitijs ingreſſis religionem, ſtatim capite decimoſexto, in quo præſens Decretum continetur etiam de ipſis, de eiſdẽ agere eſt credendum, quod relatiuum, quoque poſitum in dicto decreto ſatis denotat.

b Cõc. Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 16.

c l. ſi. ff manda. licet ex quadã de teſti.

d c. plus cõtinet, de reg. iur. l. 6.

e Nau. li. 3. cõſ. ti. de dõ. cõſ. 86.

f Nau. vbi ſup. conſ. 87.

Quod etiam probatur, nam dictum capitulum ſub titulo de regularibus collocatur, & lex ex rubrica ſub qua ſituatur, explicatur, vt probat in generali Molina, g cum Gloſſa, Baldo, & Alexandro, & ita intelligendum eſt decretum Concilij de regularibus. Et hoc ita ſtatuit Concilium Tridentinum, ne aliàs regulares compellerent nouitium donare intempeſtiuè, & ob id nouitius profitetur inuitus non audens recedere, quia iam donaſſet bona, & ita iudicatum eſt in prætorijs, & notat Conarruuias, h & Conſulti Doctor Moya, Solis, & Pinciæ Valdes, & alij hanc tenuerunt opinionem, vt accepi à quodam viro docto. Et hanc opinionem tenet Menochius, i quæ videtur tenenda, licet eam non teneat Nauar. k & Gutierr. dubitat de ea, & ita declarauerunt Domini Cardinales reformæ vigeſima ſecunda die Octobris, anno Domini milleſimo, quingenteſimo ſexageſimo tertio, vt refert Paraſcius. l

g Moli. lib. 1. de primog. cap. 12. nu. 13.

h Con 'n c. quã uis pactũ 1. p. §. 3. nu. 7.

i Menoch. de arbi. cent. 5. caſu 336.

K Nau. vbi ſu. Guti. in c. quãuis pactũ verſi. nuptus tradebatur nu. 2. p. 402.

l In ſuo compẽ priuil.

Sed contra prædicta duo proponuntur argumẽta. Primum eſt, grauius eſt ingreſſuro monaſteriũ facere donationem ante ingreſſum & ſuſceptũ habitum, quàm poſtea, partim quia perdit facultatẽ donandi alij, poſtquam ſuſcepit habitum, partim quia parentes, vel cognati volentes quærere bona ingreſſuri, vel ingreſſuræ monaſterium, faciliùs poſſunt conſequi ſuum propoſitum perſuadendo pueris, & puellis ante ingreſſum, vt donent ſua bona ſibi, & alijs, quibus vellent, quàm poſtquam ingreſſi ſunt monaſterium, vel ſuſceperint habitum, eo quod ſunt iuniores, & minùs ſapiunt, & plus ſubijciuntur parentibus, vel tutoribus, & plus habẽt timoris reuerentialis, vt palam eſt: è contra poſt ſuſceptum habitum ſunt liberaliores, & prudentiores, & ſapientiores, & minùs timoris reuerentialis habent, & habent conſultores religioſos, quæ vt perſonæ ſpirituales, & vt à mundanis ſeparatę præſumuntur rectiùs eius conſulturę. Reſpõdetur hoc argumentum eſſe topicum, at nõ conuincere, quia hoc Decretum loquitur de his, qui poſtquam religionem ſunt ingreſſi, faciunt aliquam donationẽ. Vnde cum ſit annullatiuus actus, nõ eſt extẽdenda ad alium caſum, licet habeat eandem donationẽ.

Sed contra hoc arguitur, quod lex exhorbitans, & pœnalis extenditur ad alium caſum, ad quem ſi non extenderetur, fruſtraretur, argumento quorũdam iurium. m iuncta ſua Gloſſa, quæ communis, & recepta ſententia eſt à n Dominico, & Franco, & à citatis per eos: & ſi præfatum Decretum Concil. Trid. non extenderetur ad hunc caſum, paſſim fruſtraretur, & maximè extenderetur, quando donatura eſt nobilis & paruula, & donauit parentibus, & cognatis, quarum authoritas apud eam eſt magna, & donauit facta expreſſa mentione de ingreſſu monaſterij & quod ille ingreſſus præconceptus mouet eam ad faciendum illam, quia huiuſmodi puellæ faciliùs perſuaderi poſſet ad donanda ſua bona ſuis parentibus, cognatis, vel amicis, antequam ingrederetur, quàm poſt ingreſſum.

m ca. ſi ciuitas de ſen. exc. li. 6. & c. 2. de vſur. eodem lib. ad iunct. gloſ. v. teſtamẽta facta.

n Domin. & Franc. in c. 1. de tẽp. ord. li. 6.

o c. nou. de iud. lib. 1 [illegible] tit. 1 l. 4. conſil.

Reſpondetur tamẽ huic neruoſæ rationi, quod hęc extenſio non poteſt admitti, cum ſit contrarius communi, & legum correctio minimè præſumatur. Nam ſiquid ante ingreſſum religionis (etiam ſi de illo precogitabat) fecit iuratam renunciationẽ, talis renunciatio valet iure communi, argumento aliquorũ iurium, o quia tunc perſona, & bona ſunt laicalia, de quibus Eccleſia non diſponit, prout tenet Antonius Gabriel, p & Menchaca. Et ſimiliter non derogat Concilium Tridentinum. Dixi etiam ſi de illo præcogitabat, nã fortiùs valet donatio, & renunciatio, ſi in ea fiat mentio de intentione intrandi religionem, prout tenẽt Couarruuias, q Gutierrez, Menochius, & Molina, ex doctrina Bartoli, & ſi fiat renunciatio, aut teſtamentũ paulo ante ingreſſum, præſumitur præcogitaſſe, vt tenent Conarruuias,

p Ant. Gab. 1. to. cõm. opin. v. Monachus. Mencha. li. 3. contra illud. c. tot. num. 2.

q Conar. in c. 2. num. 4. de teſt. Gutierr. in cap. quãuis pactum v. nuptus nu. 2. Menoch. de arbit. caſu 436. Molin. li. 2. de primog. cap. 9. n. 46. et 49.

uarruuias, & Molina cum Baldo, & Fulgoſio. At licet huic forti argumēto ita communiter ſatisfiat, mihi tamen omnino nō ſatisfacit, nam licet nouitius ante ingreſſum religionis ſit laicus & bona eius per conſequēs ſint laicalia, Papa tamē, & Eccleſia habet poteſtatem ſuper bona laicalia in ordine ad finem ſupernaturalem, vt cum communi reſoluit doctiſſimus Nauarrus a & ita potuit Concilium Tridentinum irritare donationem nouitij factam ante ingreſſum religionis in ordine ad finem quendam ſpiritualē, vt ſcilicet, talis nouitius paupertate coactus profiteatur religionem, quàm minimè voueret, ſi donatio ab eo facta non valeret, & cenſendum videtur Conciliū ſecundum eius mentem hoc ipſum decreuiſſe, cùm prout dictum eſt, ratio Concilij magis militet in hoc caſu, quam caſu, quo nouitius poſt ſuſceptum religionis habitum ante duos menſes proximos profeſſioni præfatā fecit donationem, & lex rigoroſa correctoria, & exhorbitans ad caſum, in quo verſatur, magis eius ratio, extendatur, præcipue ſi non data tali extenſione fruſtratoria redderetur. Quod confirmatur, nam bona nouitij etiam poſt ingreſſum in religionem ſunt laicalia, & de his, vt de bonis merè laicalibus, ſoluuntur decimæ, & aliæ exactiones, & Concilium de facto ſuper his ſuam exerceret poteſtatem eorum irritans donationem, ſi ante dictos duos mēſes proximos profeſſioni celebretur. Nec obſtat, quod hoc decretum ſub rubrica de regularibus collocetur, & nouitij ante ſuſceptum habitum ſint abſolutè ſeculares, nam in hoc decreto non ſolùm agitur de religioſis, & nouitijs, ſed etiā de his, qui religionem intrare volūt, b agitur enim de puellis, quæ habitum ſuſcipere volunt, vt ipſum non ſuſcipiant, niſi priùs earum libertas ab ordinario exploretur.

a *Nau. in c. nouit. notab. 3. nu. 96. de iudic.*

b *Seſſ. 25. de reg. c. 17.*

ARTICVLVS IX.

Quomodo talis donatio, etiam iurata non valeat.

RESpondeo dicendo, quod lex ciuilis non potuit annullare tale iuramentū, & prohibere, ne fieret talis donatio iurata, prout defendit doctiſſimus Fortunius Garcia. c Quod probat primo ea ratione confirmata per Panormitanum, d quia ſcilicet iuramento Deo homo obligatur, & ob id ius ciuile, quod eſt infimum, circa talem obligationem non poteſt diſponere, quod ſi verum eſt, id etiam verum erit, quod ius ciuile ſtatuere non poſſet, vt iuramentum non valeat; vel ne ſit obſeruandum, ex eo enim, quod quis naturaliter Deo obligatur, valet. Secundo probatur ex quadā lege e Cæſarea, in qua Imperator ait, ſe eſſe nolle authorem periurij, & ideo dicit iuramentum obſeruandum.

Tertio probatur, nam iuramentū eſt quid Eccleſiaſticum, & ſpirituale, cuius cognitio ad Sedem Apoſtolicā, & ad iudices Eccleſiaſticos ſpectat, vt notatur in iure. f Sed ſtatuta laicorum ſuper ſpiritualibus ſunt nulla, vt nos ſacri Canones, g docēt, igitur tale ſtatutum cum ſit de re non ſubiecta imperio, erit nullum. Et hanc opinionem tenet Paulus de Caſtro, h adeo quod quamuis ſtatutum, vel lex ciuilis ſtatueret de iuramento iuſta, & rationabili cauſa, non propterea valeret, quia iuramentū eſt quid ſpirituale, ſuper quo facultas diſponendi deficit, licet contrarium teneat Gloſſa, & alij, quos refert, & refutat Fortunius, i dicens opinionē Pauli Caſtrenſis tenere Hoſtienſem, k & Ioannem de Imola, & Ioannem Andreā, & Abbatem affirmātes, iuramentum eſſe quid ſpirituale, & ideo leges omnes editas ab Imperatoribus de iuramentis nō ſeruandis fore nullas, niſi ſit iuramentum contra bonos mores, & nutriat peccatū, de quo latè vide Alexādrum, & modernos allegatos per Fortuniū, hoc aliquibus confirmando cōcludentem primo, quod ius ciuile in caſu, quo ex ſe licitum eſt iuramentum, poteſt præcipere, ne obſeruetur, neque ad id licentiā concedere, quod ſi fecerit, non habet vim legis. Aut inſuper, quod ſi quis ſentit hanc propoſitionem abſolutè prolatam nullam, alia via progrediatur dicendo, quod leges punientes periuria iuſtæ ſunt, & in hoc habent iuriſdictionem, licet iuramentum ſit quid ſpirituale. Sicut enim ius Canonicum l ad ſalutem animarum præcipit obſeruari iuramentum; ita Imperator poteſt præcipere ad conſeruationem ſubditorum, cùm maxime humanæ fidei nihil tam conueniens ſit, quàm obſeruatio promiſſorum, prout dicitur in iure, m & hoc conformat cum lege æterna, naturali, vt dicitur in quadam Decretali, n igitur nihil impedit, quin tales leges valeant. Quam ſententiam multa explicando iure proſequitur idem Fortunius o reſoluēs, quod aut iuramentum eſt licitum ipſa natura, vt iuramentum de occidendo aliquem, item contra bonos mores, vel inhoneſtum: & tunc, prout ius naturale oſtendit, iuramentum non eſt ſeruandū, non enim Deus rebus illicitis vult coli, ideo à iure ciuili, & canonico annullantur, neque ſunt nulla talia iuramenta, ſed declarantur nulla eſſe ipſa natura, prout patet ex ſacris Canonibus; p aut iuramentū eſt tale, de cuius iuſtitia dubitatur, ita quod ſubtili quadam ratione neceſſe eſt declarare, an valeat, nec ne, tunc eius declaratio pertinet ad Eccleſiam Romanam, vt patet ex quadam Decretali, q quæ declaratio nō poteſt pertinere ad ius ciuile, ſi tamen ius ciuile idem confirmat, quod ius Canonicū diſponit, bene valet. Ex his patet reſponſio ad id, quod in titulo quæſtionis dicendum propoſuimus, ſcilicet, quod de iuſtitia iuramenti facti in confirmationem dictarum donationum, & renunciationum, maximè dubitatur, cùm ſæpe poſſent moueri nouitij ad dictas donationes faciendas, & eas iuramento confirmandas, vt vinculo iuramenti ligati non ſolùm in foro exteriori, ſed etiam in foro cōſcientiæ ad eas obſeruandas ſub pœna periurij tenerentur, & ſic inuiti cogerentur profiteri, & ne nota periurij afficerentur, Ideo Eccleſia Romana his fraudibus obuians tales renunciationes etiam iuratas irritat, & nullas eſſe determinat, ita quod ex eis neque obligatio ciuilis, neque naturalis aliqua oriatur.

c *Fort. ad vlt. fin. iur. cā. & ciuil. à nu. 32*
d *Pan. in c. cū cont. de iure iurand.*
e *l. 2. c. 5. aduer. vendit.*
f *In c. nouit. de iud. c. cū ſit general. de foro compet.*
g *c. Eccleſia S. Maria de conſtit. & in c. fi. de rebus Eccl.*
h *Caſtro in Auth. ſacram. pub. col. pen. & in l. ſi quis pro eo de fideiuſſor.*
i *Fort. vbi ſup. nu. 323.*
k *Hoſtien. in c. quāto de iur. Imol. in 3. nō. q. 6. Andr. & Abbas in c. tua. el 1. de decim.*
l *c. ſi vero. & c. ſi aebitores, & c. cū contingat. de iure iur.*
m *l. 1. ff. de pact.*
n *c. et ſi Chriſt. de iure iur.*
o *Fo. vbi ſup. nu. 327.*
p *vſque ad nu. 377.*
q *c. quēadmodū de iure iur. reg. nō eſt. obligar de re. iur. cū ibi notatis c. per venerabilē. de elect.*

ARTICVLVS X.

Vtrum dictum Decretum Concilij habeat locum in donationibus cauſa mortis.

RESpondeo dicendo, quod Cōcilium ſolùm loquitur de donationibus, & renunciationibus quæ fiunt inter viuos, nō tamen de donationibus, quæ fiunt in teſtamento, vel cauſa mortis. Neque obſtat dictio, *nulla*, poſita in dicto Concilio, quæ propter ſuam generalitatem omnē videtur excludere donationē, tam inter viuos quàm donationē cauſa mortis, & ſic quod nulla earū valet, niſi fuerit ſeruata forma noſtri Decreti. Nam reſpōdetur, quod natura termini excluſiui, & reſtrictiui ſolùm excludit omnia repugnātia termino, cui adiūgitur, & includit, quidquid prædicto termino nō repugnat, volo dicere, quod dictio excluſiua, *nulla* poſita in dicto Conc. includit omnē donationē repugnantē inten-

intentione dicti Decreti, vt ſunt donationes irreuocabiles, quæ poſſunt neceſſitate nouitium ad profiten dum, videntem ſuam egeſtatem, & paupertatem: huiuſmodi eſt etiam donatio conditionalis, de qua ſupra articulo octauo, verbi gratia, quando nouitius donat reuocabiliter, ſi non profiteatur: hæc enim conditio poteſt eſſe occaſio, vt non profiteatur, vt ita ipſa ſuum effectum non ſortiatur. At non includit donationes abſolutè, & ex natura ſua reuocabiles, cuiuſmodi ſunt donationes cauſa mortis, hæc enim, exiſtens nouitius in religione, & ab ipſa per habitus dimiſſionem egreſſus, poteſt reuocari, vt colligitur ex late traditis a Gutierrez. *a* cuius opinionem, vt veriſſimam recipio, licet Nauarrus *b* cõtrarium tenere videatur. Nec contra hoc obſtat, quod ſi valeret talis donatio, aliquod damnum nouitio ſequi poteſt, ſi ſtatim facta donatione donatarius in poſſeſſionem rei donatæ mitteretur, qui in ea poteſt ſe defendere, ſicut alij non legitimè poſſidentes multifariam, multiſq; modis in ſua poſſeſſione defenduntur, vt colligitur ex iure. *c*

a Gutier. in ca. quamuis pactũ f. 151.
b Nau. l. 3. cõſ. tit. de no. conſ. 7.
c §. retinendæ verſic. & quia inſt. de interd.

Nam reſpondetur, quod nullo modo conſentiat nouitius, vt in poſſeſſionem mittatur. Præterea dato quod mittatur, vt ab ea expellatur, facile eſt remedium, & de facilibus, & leuibus non eſt tãta adhibenda conſideratio, prout tradunt Baldus *d* & alij, quos refert, & ſequitur Felinus.

d Bal. in l. 1. ff. de lib. & poſth.

ARTICVLVS XI.

Vtrum nouitij facta profeſſione irrita exiſtente, ſit etiam irrita ipſa donatio.

RESpondeo dicendo, quod nouitius emittens profeſſionem ante ætatem legitimam, ſi fecit bonorum ſuorum donationem iuxta formã Concilij Tridentini, ſi intra quintum annum profeſſione facta reclamauerit, ſicut irritatur profeſſio, vt ordinat Tridentinum, *e* ita etiam irritatur ipſo iure renunciatio & donatio. At e contrario ſi intra dictum quinquennium non reclamauerit, ſicut ex eodem Concilio contra profeſſionem non poteſt reclamari, ita etiam donatio aſſumit vires irreuocabilitatis. Ita reſoluit Spino *f* allegando opiniones contrarias, quę circa hunc punctum inter Doctores ante Concilium verſabantur, & ſic eſt gloſſandum prædictum Tridentini Decretum, in quantum ait quod non ſecuta profeſſione donatio a nouitio facta nullum effectum ſortiatur, quod. ſ. intelligatur, in caſu, quo ipſa profeſſio fuerit facta, ſed vt inualida fuerit iudicata; idem eſt enim aliquid non fieri, & illegitimè fieri, prout patet in iure, *g* & tradit Iaſon.

e Conc. Trid. ſeſſ. 25. de regu. c. 19.
f Spin. in Spe. teſtam. glo. 12. deleg. monaſt. n. 60.
g c. religioſo. 20. §. fin. de ſen. excom. lib. 4. §. cond. ff. de re iud. cap. 1. de ſent. & re iud. Iaſon in Auth. ingre. n. 41. C. Epiſ. et Cler.

ARTICVLVS XII.

Vtrum donatio nouitij morte ipſius ante profeſſionem accidente reuocetur.

RESpondeo dicendo, quod donatio facta a nouitio iuxta formam Concilij Tridentini, effectũ minimè ſortitur, niſi ſecuta ipſius nouitij profeſſione, & ratio huius Decreti fuit, ne donatio a nouitio facta, ſi non eſſet reuocabilis, ipſum a libertate, quæ ad profitendum eſt neceſſaria, retardaret. Qua ratione attenta dubium eſt maximum, vtrum deciſio Concilij locum habeat, non ſolum quando profeſſio non ſequitur ex eo, quod nouitius dimittit habitum, aut a religione expellitur, ſed quando morte præuentus nõ profitetur: & videtur, quod in hoc caſu locum non habeat, intentio enim Concilij in eo ceſſat, cum ipſe nouitius non remaneat in mundo, & de eo minimè poſſit verificari, quod inuitus cogetur profiteri, & coactè profeſſus malus monachus euadet. At pro contraria parte habemus quandam illuſtriſſimorum Cardinalium declarationem, quam refert Pater Paraſſeius in ſuo Minimorum Albeolo priuilegiorum, quæ determinat, *Quod ſi nouitius ante profeſſionem moriatur, donatio non ipſi, cui facta eſt, ſed ſuccedentib. ex teſtamẽto, vel ab inteſtato pertineat.* Cui declarationi licet nõ teneamur adhibere firmam fidem, cum de ea literas Authenticas minimè habeamus: non tamẽ poſſumus negare eſſe iuridicam, & iuri maximè conſonam debere cenſeri: licet enim Concilium ſe in prædicta ratione fundauerit, quæ, vt ſupponitur, ceſſat in hoc caſu, non tamen debemus concedere, quod voluit a nouitio auferre poteſtatem teſtandi pro anima ſua, ſi ante profeſſionem ab hac vita diſcederet, facta iam donatione, ſi quidem in eo ſtatu moriens, non ita pro anima ſua ſatisfacere poſſet, ſicut ſi religioſus factus, & in religione longæuus pro ſuis peccatis per multa bona opera Deo optimo maximo ſatisfaceret. Præterea ipſe moriẽs iam donatarij non habebat neceſſitatem, ratione cuius ipſi fortè donauit, vt poſtea viuens pauper, & in religione neceſſitatibus repletus a donatario in neceſſitatibus & infirmitatibus prouideretur. Qua ratione etiam attenta ait Concilium, quod profeſſione non ſecuta minimè renunciatio habeat effectum. Quæ verba, cum ſint generalia propter rationes ſuperius allegatas, debent intelligi non ſolum quãdo ipſe nouitius dimittit habitum, aut expellitur a religione ante profeſſionem, ſed etiam quando morte præuentus profeſſionem non emittit. Ex quib. ſequitur, quod in hoc caſu res donata ſuccedentibus ex teſtamento, vel ab inteſtato proueniat: bona. n. nouitiorum morientium intra annum probationis, non ipſi monaſterio, ſed ſuccedentib. ex teſtamento, vel ab inteſtato adiudicantur, vt conſtat ex traditis per Philippum Decium, *h* & Barbatiam, quos refert, & ſequitur Quintilianus Mandoſius.

h Dec. in ca. in præſen. de prob. nu. 73. q. 9. Barbat. in Clem. 1. nu. 20 ver. exiſtis de deciſ. Mand. in tra. caſu annal. nu. 16. caſu 35. & n. 65. caſu 96.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum renunciatio facta a nouitio poſt decimum ſextum ætatis ſuæ annum valeat, etiamſi non fiat cum forma prædicti Decreti.

RESpondeo dicendo, quod deciſio prædicti decreti habet locum non ſolum in donatione facta a nouitio ante decimum ſextum ætatis ſuę annum, ſed etiam poſt decimum ſextum ætatis ſuæ annum completum, cum ratio, & mens dicti Decreti ita militet in vno caſu, ſicut in alio. Hæc ſententia eſt contra Menochium. *i* Sed contra faciunt verba prædicti Decreti ibi. *Nulla quoque renunciatio*, Cum enim in capite præcedenti dixerit Concilium, quod in quacunque religione non fiat profeſſio ante decimum ſextum ætatis annum completum, ſtatim in capitulo ſequenti continuatiue loquendo ait, *Nulla quoque renunciatio*, quod relatiuum (*quoque*) refert hanc deciſionem ad præcedentem: & ſic videtur diffinire, quod ſolum illa donatio ſit irrita, ſi non fiat cum ſolemnitate ibi præſcripta, ſed etiam facta a nouitio, qui nondum annum decimum ſextum compleuerit. At donatio facta a nouitio iam ætate prouecto, videtur, quod remaneat in diſpoſitione iuris cõmunis

i Men. de arb. caſu 436. nu. 8.

antiqui, & ſic quod valeat. At huic argumento apparenti reſpondetur, quod continuatio per dictū textum inculcata ſolum hoc voluit deſignare, quod ſicut profeſſio nouitij eſt nulla, ſi decimum ſextum annum completum non habeat, & ſine ſolemnitate capituli praecedentis, ita etiam donatio eſt nulla ſine ſolemnitate in hoc Decreto requiſita ſiue fiat a nouitio ante decimum ſextum, ſiue poſt decimum ſextum annum.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum dicta donatio poſſit fieri a nouitio, ſine licentia Epiſcopi, cum licentia ſolum ſuperioris.

a Nau. in conſtituimus 19. q. 1. num. 90.

RESpondeo dicendo, quod pro parte affirmatiua videtur facere id, quod reſoluit Nauarrus *a* explicans aliqua iura, videlicet, quod ad ingrediendum monaſteria monialiū ſubiecta praelatis regularibus, ſufficit ipſorum Praelatorum licentia, ad ingrediendū autem monaſteria monialium Epiſcopis, aut ſedi Apoſtolicae immediate ſubiecta ſufficit licentia Epiſcopi: & ita in noſtro propoſito videtur moralizandum: quod ſi loquamur de nouitijs exiſtentibus in monaſterijs Papae, aut Epiſcopis ſubiectis, ſufficit licentia Epiſcopi, vt donatio, et renunciatio ab eis fieri poſſit, & vt ſeruetur forma Concilij Tridentini. *b* Si vero loquamur de nouitijs ſumentibus habitum in religionibus immediate ſubiectis praelatis regularibus, licentia ipſorum ſolum videtur ſufficere ad dictam donationem, & renunciationem faciendam.

b Trid. ſeſſ. 25. de reg. c. 15. & 19.

Sed his non obſtantibus contrarium eſt dicendum, videlicet quod non valet talis renunciatio, niſi licentia Epiſcopi, aut eius vicarij intercedat. Quod patet ex dicto capite decimo ſexto Concilij Tridentini, in quo dicitur. *Nulla quoq. renunciatio, aut obligatio antea facta etiam cum iuramento, vel in fauorem cuiuſcunq. cauſa pia valeat niſi cum licentia Epiſcopi ſiue eius vicarij.* Notandum eſt, n. illud verbum (quoque) quod dicit relationem ad capitulum praecedens, in quo agitur de quibuſcunque nouitijs ſumentibus habitum in quacunque religione, & monaſterio, ſiue ſubiecto Sedi Apoſtolicae, ſiue quibuſcunque regularibus praelatis, quorum omnium renunciationes, & donationes vult Concilium, vt cum licentia Epiſcopi factae valeat, & aliter factae irritae, & nullae exiſtant.

c Trid. d. c. 5.

Neque obſtat ratio dubitandi in principio propoſita. Nam reſpondetur, quod Concilium *c* Tridentinum ad ingreſſum in monaſteria monialiū, licentiam Epiſcopi, aut ſuperioris requirit. Quae verba (*aut ſuperioris*) appoſita fuerunt a Concilio ad denotādum quo reſpectu monaſteriorū, & monialium, quae ſunt ſubiecta praelatis regularib. ſufficit licentia dictorū prelatorum; ad donationē quorumcunq. nouitiorum, & nouitiarum validitatē requirit Concilium, non facultatē ſuperiorum, ſed Epiſcopi, aut eius vicarij. Et diuerſa eſt ratio monialiū profeſſarum, & nouitiorum, ſeu nouitiarum. Nam moniales profeſſae iam irreuocabiliter ſunt ſubiectae praelatis regularibus, & ideo non mirum ſi ad ingrediendum in earum monaſteria ſufficiat licētia ſuperioris ipſarū. At nouitij, & nouitiae non ſunt ita ſubiecti praelatis regularibus, non. n. ſunt religioſi ante profeſſionē, & ideo nō mirū ſi donationes ab ipſis factae, cum licentia Epi fieri debeant neceſſario. Quod ideo factū eſt, quia licet laeſio enormiſſima arguat dolū, prout dicitur in iure, *d* & licet in eo, qui deſerit omnia propter Chriſtum, non praeſumatur dolus, vt dicunt Couaruuias, Tellus, & Gutierrez ſequentes Decium, & Aimon, At quia nouitius poteſt ad ſeculum redire, ideo fraus poterat praeſumi ſecundum Couarruuias, *f* & ideo neceſſaria fuit licentia Epiſcopi licentia. n. iudicis tollit dolum, & fraudem praeſumptam, vt dicitur in iure *g* & tradit Menochius: & vt omnino dolus tollatur, voluit Concilium, vt etiam iurata, & cum renunciatione huius decreti, nō valeat, vt reſoluit Menochius, *h* Royas, *i* Gutierrez, Marcus Antonius, & Spino.

d l. ſi ſuperſtiti, C. de dolo.

e Cou. in c. quāuis pactū t. p. §. 2 n. 5. vbi Gutie. in v. nuptus tradebatur n. 2. p. 1403. Tell. in l. 6. Tau. n. 53.

f Cou. vbi ſup. §. 4 nu. 3. cum mult.

g l. vl. ff. de eo, quod met. cauſ. Menoc. de recu. poſſeſ. reme. 1. num. 366.

h Meno. de arbit. li. 2. cent. 5. caſu 436. nu. 7. & 8.

i Royas in epiſ. ſucce. c. 6. n. 29. cum ſeq. Gutie. vbi ſu. Anton. Gau. lib. 3. inſt. ti. 1. de regu. n. 75. Spino in ſue cu. ſeſta. gl. 13. num. 50.

ARTICVLVS XV.

Vtrum moniales poſſint dare aliquid ſecularibus, cum cenſu certa annua quantitatis ſibi ſoluendae in vita ſua.

RESpondeo dicendo, quod ſi dominium eius, quod obtinuit monialis, acquiſitum fuit conuentui, non poteſt ipſa monialis, alicui perſonae conferre, vt ea pecunia emat cenſum, & ſibi certa quantitas quotannis ſoluatur in vita ſua, qua finita ipſum cenſum apud ſecularem remaneat. Qd eſt adeo verum, vt neq. generalis, neq. prouincialis ſine conuentu, nec conuentus ſine licentia generalis, aut prouincialis, id efficere poſſunt: & ratio eſt quia haec ſumma iam in ipſius conuentus proprietatem, & dominium tranſijt, & ſine ipſius beneplacito non poteſt alienari; ſi. n. alienetur, in graue ipſius conuentus cederet praeiudicium, vt Doctores communiter cum Syluestro *k* affirmant. Poſſunt tamen dicti praelati generales, & prouinciales licentiam concedere ſubdito, ſine licentia ſui conuentus, vt aliquas poſſit facere donationes remuneratorias, ex remunerationibus enim fratrum vtilitas etiam conuentui maxima accreſcit: & ratio naturalis dictat, vt benefacientibus remuneratio tribuatur, prout docet Diuus Thomas. *l* At ſi dominium rei in cenſum conſtituendae non fuerit in conuentum tranſlatum, tunc dicta monialis cum licentia praelati poteſt ordinare, vt dictum cenſum cum annuo reditu ad vitam ipſius conſtituatur, & morte ſecuta apud ſecularem ipſum permaneat; tunc autem dicetur dominium in conuentum minime fuiſſe translatum, quando ſecularis rem cenſu conſtituendam ipſi moniali dederit, vt ita ipſum, cui vellet, relinqueret.

K Syl. v. alie. q. 6. 8. 9. 12. & 13.

l D. Thom. q. 16. ar. 5.

m Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 2.

Sed contra hoc obſtat Concilium *m* Tridentinum, in quo decernitur, quod non liceat deinceps ſuperioribus bona ſtabilia alicui regulari concedere etiam ad vſum fructum, vel vſum & adminiſtrationem, ſeu commendam.

Reſpondeo, quod ego non inuenio rationem ſufficientem, qua modo poſſim defendere, attento hoc Decreto, reditus annuales, quos ipſas moniales in Hiſpania cernimus habere: dicere autē hoc Decretum non eſſe receptum, non ſoluit argumentum, cum licet non ſit receptum, ſacri tamen *n* Canones proclamant, regulares nihil proprij poſſe habere, ex hac tamen parte eas poſſe protegere, nō aſſerendo dico, quod ſcilicet ipſae non ſunt obligatae ad ſupradictorum iurium, quantum adhoc, obſeruationem, cum non prouideantur a ſuis praelatis in victu, & veſtitu (vt decet) in ſuis religionis, & veris neceſſitatibus, prout in caſu ſimili defendit doctiſſimus Nau. *o* Dixi (religioſis & veris neceſſitatibus) non. n. poſſunt dictos reditus habere, etiam cum licentia Praelatorum, ad neceſſitates fictas, & munera deuotis (vt communiter dicuntur) conferēda, ſed de hoc latius in quaeſtione de paupertate.

n c. cum p. 1. q. c. 2. cum ad monaſt. d. datur regula.

o Nau. in c. nul. 19. q. 2. a n. 25. vſq. ad n. 35.

ARTI-

ARTICVLVS XVI.

Vtrum Decretum Concilij Tridentini, quantum ad donationes nouitiorum habeat locum in nouitijs Societatis Ieſu.

a *Conc. Trid. ſeſſ. 25. de reg. c.16.*

RESpondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum a non habet locum in religione Societatis Ieſu, vbi multis menſibus, aut annis ante profeſſionem donatio facta valet. Ita fertur fuiſſe declaratum a congregatione Cardinaliũ, & habetur in quadã deciſione Peruſina. b Et vt accepi a quodam grauiſſimo huius inſtituti religioſo, Doctor Solis cum eſſet in cauſa controuerſa iudex, ita pronunciauit, poſt emiſſam bis ad ipſum cauſam a Senatu Regio ad quem fuit ſupplicatum, & hanc ſententiam conſuluerunt doctiſſimi Theologi, & Iuriſperiti. Quod probant ex dicto Concilio Tridentino c ibi. *Per hęc tamen Sancta Synodus nõ intendit aliquid innouare aut prohibere quin religio clericorũ Societatis Ieſu, iuxta pium eorum inſtitutum a Sede Sancta Apoſtolica approbatũ Domino, & eius Eccleſiæ inſeruire poſſit.* Quæ clauſula ad omnia contenta non ſolum in capitulo, cui apponitur, ſed etiam quoad alia poſita in alijs capitulis eiuſdẽ Seſſionis referri debent, ita quod in nullo pijs inſtitutis eiuſdẽ Societatis a Sede Apoſtolica approbatis voluit Conciliũ contrauenire. Quod patet ex verbis, *Per hec tamẽ*. Quę verba in numero plurali relata, non ſolum referuntur ad Decretum immediate præcedens. ſ. quod finito anno probationis ad profeſſionem admittantur, ſed ad alia Decreta. ſ. quod valeat profeſſio poſt annum nouitiatus expletum, & quod nulla renunciato facta a nouitio valet, niſi ſeruata forma eiuſdem Concilij. Referuntur etiam (vt etiam innuunt alia verba, ibi; *Domino, aut eius Eccleſiæ inſeruire poſſit*) ad alia Decreta de paupertatis d voto integerrimè ſeruando, & de modo in electione e ſeruãdo. Quæ in nihilo inſtitutiones huius ſacræ religionis innouant. Quod inſuper probatur ex notatis in iure, f vbi notant communiter Doctores, quod clauſula poſita inter vnum capitulũ, ad aliud tantum refertur, ſed poſita, inter plura capitula, vel ante omnia vel poſt omnia ad omnia refertur. Vnde cum dicta clauſula apponatur inter plura capitula ad omnia quæ concernunt Societatis inſtituta, eſt neceſſario referenda, & quantum ad noſtrum propoſitũ in admiſſis ad vota tria ſimplicia in Societate, ceſſat ratio dicti Decreti; de qua per Gregor. g Lopez, ne. ſ. occaſione dictæ donationis, & renunciationis nouitius diſcedere queat. Nã qui dicta tria vota ſimplicia in Societate emiſerũt, ſunt vere religioſi & nequeunt ſponte diſcedere, ſi enim ſponte recedant, Apoſtatæ, & excõmunicati per Bullas Pij V. & Gregorij XIII. iudicantur.

b *dec.71.a.16.*

c *Trid. ſeſſ. 25. c.16. de reg.*

d *c. 2. eiuſdem ſeſſ. 25.*

e *c. 6. eiuſdem ſeſſ. 25.*

f *l. 3. §. filius. ff. de lib. & poſthum.*

g *Greg. Lopez in l. 3. glo. 2. tit. 7. par. 1.*

QVAESTIO XLVIII.

De dotibus monialium, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 VTrum prælatæ, & moniales, cõmittant ſimoniam in dotib. pro nouitijs recipiendis.

2 *Vtrum quãdo monaſterium eſt, locuples, vt poſſit perſonas, quæ recipiuntur alere, ſimoniacum ſit pretium, id eſt, dotem exigere.*

3 *Vtrum prælati monialium poſſint taxare dotem.*

4 *Vtrum ipſi prælati poſſint taxare aliquam particularẽ dotẽ ſine conſenſu monialiũ et monaſterij.*

5 *Vtrũ dos ante profeſſionẽ monialiũ poſſit recipi.*

6 *Vtrum monaſteria monialium, immodicas dotes pro ingreſſu monialium recipientia, cũ pura conſcientia poſſint retinere.*

7 *Vtrum Abbatiſſa poſſit recipere certam pecuniæ quantitatem, donec conuentui dos promiſſa pro nouitia ſoluatur.*

8 *Vtrum illa quæ ingreſſa monaſterium conuenit cũ illo, quod loco dotis habeat hæreditatem, quæ ei cõtingebat poſt mortem matris, & profeſſa eſt, ſit verè religioſa, ſi ante ingreſſum religionis matris petenti ſuam legitimam renunciauit. Et vtrum cum licentia ſui prælati poſſit eſſe extra monaſterium, vt ibi alatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Prælatæ, & moniales committant ſimoniam in dotibus pro nouitijs recipiendis.

RESpondeo dicẽdo, quod doctiſſimus, & pijſſimus Nauarrus, h hãc proponit quęſtionẽ, ſcilicet an peccent Abbatiſſæ, aut aliæ quouis nomine monaſterijs præfectę, ſuos reditus ita prodigè extendentes, vt moniales denuo admittere omnino recuſent, niſi tantis dotibus onuſtas, & tantis expenſis factis, quantæ ſufficerent abundè illis per totam vitam alendis, & tamen nec admiſſis pridem monialibus, neque his, quæ denuo admittuntur, vel ſolas veſtes conferunt, immo nec frequenter medicinas: & ait doctiſſimus vir eas peccare. Quod quidem primo probat ex iure Canonico i antiquo, & nouo Concilij Tridentini præcipiente, ne plures moniales admittantur in monaſteria, quam ex eorum redditibus abſque penuria earum ſuſtentari poſſint: quod præfatæ nullo modo exequũtur, cum nullas indotatas accipiunt ex reditibus monaſteriorum alendas. Deinde quia præfata concilia præſcribunt, ne plures accipiant, quam ali poſſint ex proprijs reditibus, at illæ multo plures accipiũt, ſi habeant dotes.

h *Nau. de redit. eccleſ. monit. 64.*

i *in c. periculoſo, §. ſane de ſtatu regu. Conc. Triden. ſeſſ. 25. de reg c. 5.*

Secundo quia vehementer abſonũ apparet, monaſteria monialium vniuſcuiuſdam ciuitatis viginti millium aureorũ reditibus annuis, & eo amplius perfrui, & tamen ob hos reditus adeo copioſos nullam monialem admitti, nec ab his ſuſtentari, niſi pro dote, ſupellectilibus, & expenſis alijs ſecũ afferat, vt multi referunt, octingẽtos, qui ſufficerẽt haud dubiè ad emendũ cenſũ in ſingulos annos ad vitã earum; immo licet eam ſummam tantũ deferret, quæ ſufficere poſſet emendis octoginta aureis, vel ſeptuaginta, in ſingulos annos ad vitã ſatis eſſent, & ad alimenta, & ad veſtes, & etiam ad medicinas, & ita nõ ingreditur expenſis monaſterij, ſed ſuis proprijs. Poſtremo quod mens Conciliorum ea eſt, ne plures moniales indotatæ, nec dotatæ in monaſteria cooptentur, quam ex reditib. monaſteriorum ali poſſint. Et quod in his monaſterijs, in quibus iam admiſſæ hunc numerum excedũt, nullo modo admittantur aliæ, donec, vel eouſque decreſcat numerus earum, vel creſcant reditus, vt illi numero alendo, & amplius ſufficiant, id quod aliquorum Prælatorum pręſcripto in monaſterijs aliquot iam ſeruatur poſt Concilij Tridentini definitionem; Et in Carthuſiẽſibus Cęnobijs ſeruari pręcipitur ſtatuto ſtrictiſſimo, quod mire exaggerat Dionyſius k Carthuſienſis.

k *Carth. de ſimo. lib. 1. ar. 16.*

Dubitatio tamẽ vehemẽs ſuboritur hinc, poſſint

ne præfectæ monialium alias admittere ſufficiēter dotatas, poſtea quam expletus ſit numerus earum, quæ poſſunt ali ex annuis redditib. monaſteriorū.

Pro parte.n. affirmatiua pugnat vſus, id.n. crebro fieri, cunctis eſt perſpicuum, & conſuetudo eſt optima legum interpres, vt dicit ius. *a* Ex altera vero pugnant iura *b* ſupra allegata, immo ſimoniacū eſſe innuitur in iure. *c* Et in quadam Vrbani V. extrauagāti, vt pulchrè ſatis deducit Dionyſius *d* Carthuſianus, aſſeuerans, firmiter a labe ſimoniæ non excuſari, licet nihil aſſumatur pro ingreſſu religionis, nec pro monachiſmo, ſed tantum ſuſtentationis gratia, nec excuſari ab hoc monaſterij paupertate. Et ad hæc omnia comprobanda vehementer vrget extrauagans Vrbani V. quam retulit præfatus Dionyſius Carthuſianus. *e*

a c. dilectus de conſuetu.
b d.c. pericu ot d.ca. 3. Concil. Trid.
c ex. quo. de ſimonia.
d Carth. lib. 1. & 2. de ſimonia.
e Dyony. li. 1. de ſimon. ar. 7. & li. 2. a. 2.

Pro reſolutione autem huius difficultatis Dico primo, expedite quidem, ne plures aſſumātur, cum id iura cenſeant multo melius, & quod ampliſſimę dotes, quas aliquæ exhibent in cauſa ſunt, vt quædam, quæ aptæ non ſunt, ingrediantur monaſteria, Vnde fit, vt maiorem in ſpiritualibus faciant iacturam, quam reportent commoditatem in temporalibus. Quod ſatis demonſtrat Dionyſius. *f* Difficile etiam factu eſt hoc ab omni ſimoniæ labe excuſare. Ita melius, quam nullus alius author *g* ille ſuadet.

f Dyonyſ. in d. art. 7.
g Dyon. lib. 1. & 2. de ſimo.

Dico ſecundo, quod licet hoc dicamus melius, non tamen malum oppoſitum condemnamus, credimuſque poſſe præfectas monaſteriorum, ſine vlla culpa, aliquas ad religiones anhelantes, et aptas, ſufficienter dotatas admittere, etiam vbi ſit expletus numerus earum, quæ ali poſſunt ex reditib. monaſterij, dum tamen ab omni ſimonia caueant moniales, quæ ſolent aliquid pro ſuffragijs accipere. Primo quia id aſſeuerauit D. Thomas *h* a Caietano expoſitus. Deinde quia nunquam (vt credimus) vel difficile in Hiſpanijs Dionyſij approbabitur ſententia, vbi quam plures filias ſuas in monaſteria deſerunt, non tam religionis gratia, quam ne cogantur nuptui tradere inferioris ordinis hominib. Rurſus quia etiam D. Thomas tenuit licere recipere virgines dotatas in monaſterijs, in quib. non ſufficerent omnibus, ſi reciperentur ſine dote.

h D. Tho. vbi Caiet. 2. 2. q. 100. ar. 3. ad 4.

Ita autem tempore D. Thomæ id erat cautum, *i* quod modo innouat Concilium Tridentinum, *k* ne admitterentur feminæ plures in monaſterio, quam ali poſſent. Vnde ius tam antiquum, quam nouum exponendum apparet, ne recipiantur indotatę, vel cum expenſis monaſterij. Illa aūt ſimonia, quæ interuenire ſolet, ſubterfugi poſſit quibuſdam obſeruationibus adhibitis, quamuis difficulter, vt Dionyſius *l* aſtruit. Vnde patres noſtri Ordinis, huius rei pro vtraque parte videntes difficultatem, petierunt ab Innocentio Octauo, qui fuit poſt Vrbanum V. vt moniales ab huiuſmodi anguſtijs liberaret. Qui Pontifex declarauit *Quod moniales, quia neſciunt diſcernere inter intētionē primariā quę cāt ſimoniā & ſecūdā intentionē, quæ ipſa non accuſat, nunquā incurrūt ſimoniā niſi in duobus caſib. Primus eſt quando paciſcūtur de aliquo dādo, vel ſoluēdo pro ingreſſu, & quando recipiūt inhabiles ob ſpē habendi aliquid quia tunc illa eſt principalis intentio.* Ita hr̄ in libro Monumenta *m* Ordinum, & Supplemēto; & quia reſpectu dictarum limitationum maximos adhuc moniales patiebantur ſcrupulos, petierunt noſtræ religionis prælati ampliorem circa prędicta conceſſionem a Clemente VII. qui conceſſit, *Quod moniales, ſeu religioſæ exiſtētes ſub obediētia miniſtri generalis ordinis Minorū, nullā incurrāt ſimoniam ex pactionib. et conuentionib. quas faciūt in receptione intrantium ordinem ipſarū, ſuper dotib. recipiendarum pro congruenti & ſufficienti ſuſtētatione earum,* Ita habetur in Compendio *n* Priuilegiorū Mendicantiū. Quæ verba ibi. *Pro cōgruenti, & ſufficienti ſuſtentatione earū appoſita ſunt.* Nā paciſcūtur Moniales aliquando ingentem dotē excedentem ſufficientē & congruentem monialis recipiendæ ſuſtentationē, quia eſt ipſa recipienda ex genere vili fortè maculato habens originē, quas moniales ego in hoc caſu à labe ſimoniæ minime liberarem. Illud enim tanquam certum eſt tenendū, quod ex pacto aliquid recipere vltra id, quod eſt neceſſarium ſuſtentationi monialis, iudicio cordatorū cēſetur eſſe ſimoniacum. Nam ex pacto nihil aliud poſſunt recipere, præter illud, quod alendæ moniali ſit neceſſarium eo quod ei monaſterium tribuere minimè poteſt, prout notat Nauarrus. *o*

i d. c. periculo.
k d. c. 3. §. 25.
l Dion. li. 1. ar. 7. & li. 2. ar. 2.
m In 2. impr. conceſ. in Supple. f. 99. cōceſ. 363.
n Cōpen. mēd. tit. moniales. §. vlt.
o Na. vbi ſup. nu. 3.

Circa prædictam Clementis VII. cōceſſionem, eſt notandum, non eſſe alienam à diuina Theologia, nec a ſacris Canonibus, licet enim pro profeſſione non liceat pretiū, aut exigere aut offerre, cū religionis ingreſſus, & profeſſio ſit res ſpiritualis: attamen vbi monaſteriū eſt tenue, neque ad tantū numerum monialiū nutriendū ſufficiens, nulla eſt ſimonia aliquid pro victu, & veſtitu recipere. Exēplum qualecunque poſſemus ponere in matrimonio, pro illo namque quatenus eſt ſacramentū, nihil poteſt vir ab vxore recipere, poteſt tamen id admittere ad ſuſtentāda eius onera, prout patet in iure: *p* ex hoc etiā fit conſequens nec eſſe ſimoniā, ſi illa inter moniales libentius ſuſcipiatur, quæ ex ſua deuotione largas eleemoſynas monaſterio fuerit elargita, ſicut econtra licitum eſt monialibus, temporalia impendendo beneficia, ſeculares ad deuotionem allicere, vt ſanctimonialem habitū induant, tametſi non poſſint pretium dare, vt tale capeſſant religionis inſtitutum. Ita Soto *q* & ante eū Guliel. Rodeanus, clarius prædicto exemplo dotes pro ſuſtentatione, & oneribus monialium recipiendarum, a ſimoniæ labe defendendo.

p L. pro onerib. C. de iure dots.
q Soto lib. 9. de iuſtitia q. 8. ar. fin. iuxta fi. Guliel. Rodeanus de ſimon. c. 12. nu. 4. & 5.

ARTICVLVS II.

Vtrum quando monaſterium eſt locuples, vt poſſit perſonas, quæ recipiuntur, alere, ſimoniacum ſit pretium, id eſt, dotem exigere.

RESpondeo dicendo, videri eſſe ſimoniacum, nam videtur, quod nō alia ratione huiuſmodi exactio fit, quam propter monialium alimenta, & ita vbi aliunde ſuppetunt, apparet pretium pro ingreſſu religionis exigi. Quod quidem argumentum Doctores omnes ſere canonici iuris, vt videre eſt apud Syluestrum *r* in partem cogit affirmatiuam. At doctiſſimus Soto *s* contrariam ſecutus partem ait, opulentiam monaſterij nihil prorſus facere, vt quæ in paupere non erat ſimonia in diuite monaſterio ſimonia cenſeatur. Et ratio eſt patentiſſima, nam ſimonia ſpeciem ſortitur ex obiecto, nempe quia ſpirituale, ſcilicet profeſſio ipſa, vēditur pro re temporali, ſi autem illud cauetur, & pecunia nō niſi pro victu recipitur, etiā ſi monaſteriū illo ſubdito nullatenus egeat, poterit quidē eſſe peccatum auaritiæ, non tamē ſimoniæ: ſed hoc tantū ait eſſe fatendū, quod tunc pręſumitur ſimonia, nā ſi victus eſt abūdans, præſumitur pecuniā recipi pro ingreſſu, prout optimè cōuincit Sylueſter, *t* Quocirca ait Soto monaſteria ditiſſima, quæ pauperes recipere abſque pretio renuunt, eoq. ingēti, profecto citra ſcādalum facere id nō poſſunt, maxime tunc, quando videntur pecuniam recipere, nō pro ſuſtentatione, ſed alijs cauſis, nēpe quia puella nō

r Syl. ver. ſimo. §. 15.
s Soto lib. 9. de iuſt. q. 6. ar. fin. iux. fi.
t Sylu. vbi ſup.

Digitized by Google

eſt tam bono ſanguine orta, aut eſt alia notata infamia, aut deformitate. Hæc.n. pretio in conuentu æſtimare, vix ſine ſimoniæ labe elui: poteſt atq. hoc demum ſi conuentus, vt ſuam amplitudinem, & magnificentiam clariorem reddat, auctiora exigunt pretia.

ARTICVLVS III.

Vtrum prælati monialium poſſint taxare dotes.

Reſpondeo dicendo, quod cum dotes conſtituantur maritandis matrimonio carnali pro onerib. matrimonij: ita conſtituendis maritãdis virginib. matrimonio ſpirituali cum Chriſto Domino ſponſo in profeſſione regulari conſtituuntur. & paciſcuntur, dotes pro oneribus monialis. Vnde videndum eſt, vtrum dotes pro maritandis matrimonio carnali, poſſint a Principibus ſecularibus taxari: inde enim indagabimus, quid dicendum ſit de dotibus pro matrimonio ſpirituali aſſignatis. Pro cuius rei explicatione aduertere oportet, quod Hippolytus a Marſilijs *a* ſcribit, legẽ a Laicis ſancitam qua prohibentur parentes dare filiabus dotem certam, atque taxatam quantitatem excedentem, nullã eſſe ex eo, quod impediat libertatẽ matrimonij; quod ait Couarruuias, *b* ſe non credere, nullam.n. pœnam prædicta lex contrahenti matrimonium iniungit, neque prohibet contrahi coniugia: ſed ad reipublicæ vtilitatem parentibus occurrit, qui ſtudio trahendi filias in coniuges maritis genere, & nomine, atq. diuitijs ſublimiorib. maria (qđ aiunt) & montes aureos promittunt. Hinc inuictiſſimus Cæſar Carolus Hiſpaniarum Rex anno Milleſimo quingenteſimo, trigeſimo quarto, in Cõcilijs Madriti) habitis, lege lata definiuit, quãta in his regnis eſſet filiab. aſſignanda dos a parentib. cui deciſioni plurimum cõuenit, quod notat Felinus, *c* & Curtius ſenior: ſic & a Venetis ſtatutum eſt, ne quantumuis diues Patricius vltra ſex millia ducatorum aureorum dotis nomine filiæ auſit dare, vt refert Poſtellus. *d* Iſtas vero leges, quæ de dotibus conſtituendis præſcribunt mediocrẽ quantitatem, vtiles eſſe tradit Ariſtoteles, *e* & in Hiſpania a Gothis latas fuiſſe hac de re conſtat in foro *f* iudiciali, præſertim a Receſuindo Gotthorum Rege. Et ita factũ eſt ſtatutum Romæ de taxatione dotium, quod refert Matthæus in Scholijs ad conſtitutiones Pontificales Pij V. Pontificis Maximi. Qui Summus Pontifex ſequentem Conſtitutionem *g* in confirmationem dicti decreti edidit dicens.

a *Hippol. ſingu. 589.*

b *Cou. de ſp. 2. p. 3. fol. 293. c.*

c *Fel. in c. Eccl. ſanctæ Mariæ n. 58 de cõſ. Curt. ſen. cõſ. 27. nu. 28.*

d *Poſtel. lib. de magiſt. Athenienſ c. 33.*

e *Ariſt. lib. 2. polit. c. 7.*

f *Lib. 3. tit.*

g *Habet. in cõſtit. Pontifi. Pij V. conſt. 14. fol. 152.*

Pius Papa V. Motu proprio, &c. *Quoniam nos pluries iuſtis cauſis moti cohortati ſumus dilectos filios noſtros conſeruatores cameræ almæ vrbis, & populi Romani, vt vellent in modũ publici ſtatuti moderari, ac limitare quantitatem, vſq. ad quam in futurum aſcendere poſſent dotes mulierib. in ipſa vrbe inter Romanos, ſeu inter eos & exteros, alioſq. ſupra ſcriptos conſtituenda, ac danda, ipſiuſq. propterea in diuerſis eorum etiam publicis conſilijs negotio tractato prius curam faciendi moderationem, & limitationem prædictam, illamq. cum pœnis, capitulis, & clauſulis opportunis in ſcriptis redigendam conſeruatorib. & a ijs ſuperius deſcriptis demandauerint, & præ inſerta ſcriptura ſic vt ſupra exemplata eſt in eodem publico cõſilio lecta, & mature diſcuſſa fuerit per ipſum Conſiliũ approbata, et in modum publici ſtatuti publicata. Nos cupientes, vt inuiolabiliter obſeruetur, motu ſimili ſtatutum ipſum ſubſcriptum, prout iacet cum omnib. ſupraſcriptis ordinationib. in omnib. et per omnia etiam Apoſtolica authoritate ex certa noſtra ſcientia perpetuo laudamus, approbamus, et confirmamus, etc.*

Ecce quomodo ad vtilitatem publicam pertinet, vt dotes pro maritandis taxentur, & ideo ptãs ſecularis hoc potuit efficere. Videamus igitur, vtrũ idem dicendum ſit de dotib. pro maritandis virginibus ſpiritualiter aſſignandis; & dicendũ eſt, quod prælati ipſarum monialium eas moderari, & taxare iure optimo poſſunt, cum hoc ad publicam ipſarum monialium vtilitatem pertineat, ne augmẽtata dotium quantitate aliquæ aptæ, & habiles ab ingreſſu religionis retrahantur, & aliæ inhabiles, & minus aptæ ad religionem, propter exceſſiuas dotes, cum maximo ipſius religionis detrimento recipiantur. Hoc etiam oportet, & eſt neceſſarium ab ipſis fieri, Nam cum dictæ dotes pro ſuſtentatione monialium aſſignentur, alias ſimonia cõmittetur, ſi pro profeſſione religionis offerantur, maximè neceſſarium eſt, vt fiat lex, & ſtatutum, quo ipſę dotes taxentur, ita vt ſolum pro ſuſtentatione congruẽti recipiantur, iuxta Sacros Canones, & conceſſiones Apoſtolicas, de quib. in ſuperiori articulo fecimus mentionem: immo tenentur prælati ipſam legem facere ne ignarę moniales in petendis exceſſiuis dotib. ſimoniæ labe inuoluantur, & ſcandalum inferant ſecularibus, & ita vſu receptum eſt, in religionibus dotibus taxationem apponere.

ARTICVLVS IV.

Vtrum ipſi prælati poſſint taxare aliquam particularem dotem, ſine conſenſu monialium, & monaſterij.

Reſpondeo dicendo, quod ipſi prælati poſſunt edere legem ipſarum dotium taxatiuam, iuxta congruam vniuſcuiuſq. monialis ſuſtentationem, & ſicut dotes pro maritandis carnaliter cõſtituuntur, & taxantur, non debent taxari dotes, pro virginibus ſpiritualiter cum Chriſto Domino deſponſandis. Dotes.n. pro maritandis carnaliter debent conſtitui pro modo facultatum, & dignitatis natalium viri, ac mulieris. ita vt dos menſuram nõ ſumat a quantitate legitimæ, quia tunc certa eſſet, ſed menſuram recipit a qualitate viri, & vxoris, atque ita minus legitima conſtitui poteſt, iuxta quaſdam Leges, *h* & ne fluctuent aliqui in his taxationib. inter varias Doctorum ſententias nauigantes, regionum conſuetudinib. multum vitium referendum eſſe cenſeo, ita vt illa videatur ſufficiens dos, quæ conſtituitur ſecundum morem regionis, vt tradunt Corneus, *i* & egregiè Socinus ſenior, Pariſius, & Rolandus. Quæ omnia arbitrio prudẽtũ, & expertorum relinquuntur. Debẽt igitur taxari dotes, pro virginib. ſpiritualiter deſponſandis non ſecundum facultates monaſteriorum, & nobilitatem, & ignobilitatem ipſarum virginum, ſed ſecundum congruam ipſarum ſuſtentationem, quæ arbitrio boni viri relinquenda eſt, nec de hoc poteſt fieri lex vniuerſalis, ſed in vna quaq. Prouincia ſecundum valorem earum rerum, quæ pro ſuſtentatione, & alimentis requiruntur, facienda eſt taxa ſpecialis, Minor.n. dos requiritur in Regno Galliciæ, vbi ea minori precio æſtimantur, quam in oppido Madriti, & alio ſimili populoſo loco, vbi ea multo carius venduntur, & maior dos requiritur pro anu, quam pro iuuencula, cum ad ſuſtentationem anus, plura requirantur. Deniq. hæc taxa, vt ſit iuſta, & prudentialis ſecundum loca, & tempora, & perſonas debet pręſignari: quam debent prælati monialib. publicare, vt ipſæ moniales ſciant, quo debeant in his recipiendis incedere, ne crimine ſimoniæ afficiantur, petẽtes multo plus dotis a Nouitia volẽ-

h *L. cũ poſt. §. gener. ff. de iure dot. l. ſi filia de leg. 3.*

i *Corn. conſ. 3. n. 3. li. 3. So ſen. conſ. 59. nu. 30. li. 4. Pariſius cõſil. 62 col. vl. li. 2. Rolan. 86. n. 16. li. 1.*

Digitized by Google

ti ingredi religionem, quam conceſſiones Apoſtolicæ permittunt paciſci, & poſtulari.

Ex his infero, quod non tenentur dicti prælati facere legem generalem, immo iniquè agent ipſam generalem conſtituentes, prout dictum eſt: tenentur ergo illam facere ſecundum loca, & tempora, & perſonas. Neque vt illa valeat, neceſſe eſt, vt publicetur, ſicut ad validitatem legum neceſſe eſt publicatio earum, ſecundum iuris ſolennitatem, prout dictum eſt in primo tomo, ſed eſt neceſſaria earũ publicatio, vt ipſa, vt lege coerciua aſtringãtur, ita vt ab ea ſine nota peccati, & ſimonia non poſſint reſilire moniales. Vnde ſi prælati in occulto inſcijs monialibus, & earum prioriſſis, aut Abbatiſſis aliquam taxauerint, & limitauerint dotem particularem, propter aliquas cauſas ad id ipſos mouẽtes, talem taxam valere puto, dummodo taxata dos ꝓ ſuſtentanda moniali ſufficiens reputetur. Fateor.n. ipſos prę̃latos in tali diminutione dotis ſine conſenſu monialium a tramite ordinatio receſſiſſe, cum nunquam dos particularis diminuatur, & in aliquo deficiat, niſi conſenſus prioriſſæ, aut Abbatiſſæ ad minus interueniat. At hic prælatorum defectus in hoc caſu non eſt ſufficiens cauſa, vt taxa ab ipſis facta illegitima, & iniuſta iudicetur, ſi ſecundum conceſſiones Apoſtolicas ipſa ſecundum ſe conſiderata ſit legitima, & pro congruenti ſuſtentatione monialis ſit ſatis.

Neq; his obſtat, quod prælati regulares non poſſunt remittere, quod monaſterijs monialium debetur, ſine conſenſu ipſarum monialium iuxta ea, quę tradunt Doctores agentes de alienatione rerum Eccleſiaſticarum, & ſic videtur, prælatos regulares remittere non poſſe partem dotis promiſſæ, & per ſcripturam debitæ, ſine conſenſu earundem monialium. Nam reſpondetur hoc argumentum habere locum, quando ipſi prælati vellent remittere id, quod ipſis monialibus debetur ratione alicuius vẽditionis, locationis, & teſtamenti. Cum enim monaſterium in his habeat ius quæſitum, non poteſt tale ius auferri ab ipſo ſine conſenſu monialium, quod omnes velint nolint tenẽtur fateri, aut illud, quod debetur monaſterio ratione dotis promiſſæ, poteſt ex parte remitti a prę̃latis regularibus, etiam contradicentibus monialib. dummodo dos diminuta pro cõgrua monialis receptæ ſuſtentatione ſufficiat, tunc enim monaſterio nulla iniuria irrogatur, cum ipſi illud ſuppeditetur, quod ſecundum conſtitutiones Apoſtolicas illis recipere permittitur iuxta ea, quæ in articulo ſecundo explicauimus.

Querela autem monialium in hoc caſu ſi proponatur, arguit, proh dolor, ipſas ea, quę ad earum ſtatum concernunt, penitus ignorare, quia conſuetudo petendi, & paciſcendi dotes pro monialibus, ita inualuit, vt in earum poſtulatione, & pacto in nihilo ſcrupulentur. Ita paciſcentes ſuper dotib. pro religionis ingreſſu, ſicut paciſcũtur pro aliqua quacunque re monaſterij, pro altera appreciata commutanda: & ſic in initio quando dotes peti conſueuerunt, talis reclamatio monialium in hoc caſu ſcãdalum maximum cauſarẽt: at modo non ſolum nõ generat, immo a viris doctis, & in religione benemeritis approbatam vidi in facti contingentia, quã ego quoque aliquando admiſi, cum ipſi prę̃lati inſcijs monialibus eam in occulto facientes a via ordinaria diſcedant; via.n. extraordinaria in regimine turbationem in communitatibus ingerit. At ſi talis querela de iniuſtitia dictæ taxæ in abſcondito factæ proponatur, dicendo prælatos ad id ſine conſenſu monialium minime poteſtatem habere, legitimis ad id cauſis ſuadẽtibus, talis querela minimè locum habere debet, ſi per eã nihil monaſterijs detrahatur, quod ad congruam monialis recipiendæ ſuſtentationem eſt neceſſarium, quod ipſi prælati poteſtatem habentes ſuper temporalibus, & ſpiritualib. monialium vigilanter aduertere tenentur, ne ipſis monialibus in temporalibus aliqua fraus inferatur, & ne, quod magis oportet in ſpiritualibus aberrent, peccatum ſimoniæ committentes.

ARTICVLVS V.

Vtrum dos ante profeſſionem monialiũ poſſit recipi.

RESpondeo, quod Concilium Tridentinũ *a libertati profitendi in religionib. maximè inuigilans decernit, ne quid ante profeſſionem excepto uictu, et veſtitu Nouitij, vel nouitiæ illius temporis, quo in probatione eſt quocunq. prætextu a parentib. vel propinquis, aut curatorib. eius monaſterio aliquid ex bonis eiuſdem tribuatur, ne hac occaſione diſcedere nequeat, quod totã vel maiorem partem ſubſtantiæ ſuæ monaſterium poſſideat, ne facile, ſi deceſſerit, id recuperare poſſit, quin potius præcipit Sancta Synodus ſub anathematis pœna dantibus, & recipientibus ne hoc vllo modo fiat, & vt abundantius ante profeſſionẽ omnia reſtituantur, quæ ſua erant. quod vt recte fiat Epiſcopus etiam per cẽſuras Eccleſiaſticas, ſi opus fuerit, compellat.* Hæc Concilium. a *Trid. ſeſſ. 25. de regu. c. 16.*

Circa quod decretum eſt notandum, quod non incurrunt excommunicationem parentes, & curatores Nouitij, aut nouitiæ, qui ante profeſſionem aliquid mutuant, aut commodant monaſterio, recipiendo a dicto monaſterio pignora, aut ſufficientem fideiuſſionem, ita, quod ſi Nouitij nolent profiteri, facilè datum, & acceptum poſſit recuperari: mutuum.n. & commodatum actus eſt liberalitatis, quem a Concilio tolli minimè puto, ipſius Cõcilij ratione ceſſante, mens.n. Concilij (vt cõſtat ex eius verbis ibi, *ex bonis eiuſdem tribuatur*, & ibi *ne facile ſi deceſſerit id recuperare poſſit*) eſt, ne a traditione rerum ſuarum ipſi monaſterio facta profitendi coactè ſumant occaſionem.

Ex quo colligitur, quod non prohibet Conciliũ dictum mutuum, neq. commodatum, quod ratione pignoris, aut fideiuſſoris facile poteſt recuperare. Nec in hoc caſum committitur ſimonia, cõmodatum.n. & mutuum ſæpè gratia gratitudinis fiũt: & ſicut non committit ſimoniam, qui commodat Epiſcopo, principaliter vt ei morem gerat, & ipſi benefaciat, gratiam ſi ex hoc ſeruitio intelligat, ſe apud ipſum gratiam conſecuturum, vt latè tradit Nau. *b* ſic non incurrit excommunicationem, qui b *Naua. c. 25. n. 100.*
aliquid commodat monaſterio, vt ipſi morẽ gerat, & ipſi bene faciat, licet intelligat, & certo credat, quod ex collatis beneficijs obligatur ad bene tractãdum, & admittendum eius filium, aut cognatum ad habitum regularem. Ex quibus colligitur, quod prælatus, aut prælata recipientes dictum commodatum, & mutuum prędicto modo, nullatenus propter hoc anathemate innodabuntur.

Neq. his obſtant verba Concilij, ibi. *Quicumq. prætextu*, quæ verba generalia videntur quamcunque donationem, & munus excludere quocunque modo, ſiue ratione mutui, aut commodati pręcipiãtur. Nam reſpondetur, quod verba generalia dent reſtringi, & limitari ſecundum mentem legis, cui apponuntur; & ita hęc verba generalia (*quocunque prætextu*) debent gloſſari, vt intelligantur de prętextu ficto, quo mens legis poſſit fruſtrari. ſ. quando aliquid datur ratione mutui, aut commodati ſine pignore ſufficiẽti, aut fideiuſſore, ita, vt poſſit difficulter mutuatum, aut commodatum repeti, propter quod ne paupertate opprimatur, quis profeſſionẽ emittere cogatur.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS VI.

Vtrum monaſteria monialium, immodicas dotes pro ingreſſu monialium recipientia, cum pura conſcientia poſſint retinere.

RESPONDEO dicendo; quod licet in ſuperioribus dixerimus, dotes pro maritandis carnaliter aſſimilari dotibus pro maritandis ſpiritualiter promiſſis, in hoc tamen parificari minime puto. Nam vt viri doctiſſimi affirmant recipientes dotes exceſſiuas, quando carnaliter maritantur, in foro conſcientiæ minime exceſſum reſtituere obligantur, antequam repetatur, quod ſi petatur, in cõſcientia reſtituere tenentur, prout reſoluit doctiſſimus Corduba. *a* At monaſteria exceſſiuas dotes recipiẽtia, ipſarum dotium exceſſum reſtituere tenẽtur, cum ſecũdum Sacros Canones, & conceſſiones Apoſtolicas pro ſuſtentatione ſufficiente monialis dotatæ tantum licitæ iudicentur, prout laté dictum eſt in ſuperioribus, & exceſſus in his ſimoniacus reputetur. Quod probatur, nam ille, qui cum pacto expreſſo vendidit ingreſſum religionis, ad reſtitutionem obligatur illius, quod ſimoniacé recepit, prout tradunt Panormitanus, *b* & Caietanus, quod notabile dicit Angles. Videant autem moniales, & prælatæ earum, qua facultate exceſſiuas dotes recipiãt, cum limitatæ, & taxatæ ipſis concedantur; ipſarum enim exceſſum reſtituere tenentur, niſi ipſe exceſſus ipſis liberaliter, ſine aliquo expreſſo, tacito, aut præſumpto pacto, gratia gratitudinis, aut eleemoſinæ, concedatur, tunc enim, cum ceſſet ſimonia, & eius præſumptio, etiam reſtitutio ceſſabit.

a Cordub. de caſibus conſc. q. 1.

b Pan in c. vlt. de ſimon. Caie. in ſumma ver. excom. caſu 27. Angles in florib. 2. in q. quis a reſtit. ſit li. ar. 2. dub. 5.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Abbatiſſa poſſit recipere certam pecuniæ quantitatem, donec conuentui dos promiſſa pro nouitia profitente ſoluatur.

RESPONDEO dicendo, ſæpe poſſe contingere, vt dos promiſſa pro nouitia religionem ingreſſa non poſſit ſolui, & ne eius differatur profeſſio, obligatus ſoluere dotem promittit ſe quotannis, vſq. ad eius ſolutionem, daturum v. g. quinquaginta aureos, quæritur modo, vtrum Abbatiſſa, & conuentus hanc promiſſionem acceptare, & præfatam quantitatem quotannis bona conſcientia recipere poſſint.

Pro huius difficultatis reſolutione, arguendo de dote promiſſa pro matrimonio carnali, ad dotem promiſſam pro matrimonio ſpirituali, adeſt nobis quædam Decretalis *c* ex cuius intellectu noſtræ quæſtionis vera pendet deciſio, in qua Innocentius Tertius ait generum, ad fructus poſſeſſionum quæ ſibi a ſocero ſunt pro numerata dote pignore obligatæ, computandos in ſortem principalem, nõ eſſe compellendum, cum frequenter dotis fructus non ſufficiant ad onera matrimonij ſupportanda. Circa quam decretalem quærunt Doctores, quid dicendum ſit, vbi dote promiſſa, & eius ſolutione dilata, maritus cũ promiſſione dotis paciſcitur vltra ſortem certam quantitatem quotannis ſibi ſoluendam interim, dum non fuerit ſoluta dos. Nam quidam cenſent pactionem hanc illicitam eſſe, neque in hac ſpecie eſſe admittendam deciſionem præfatæ decretalis, cum nihil de fructib. pignorũ ideſt de re incerta vltra ſortem recipiendis tractetur, & ideo ſecus ſit reſpondendum vbi certa quantitas in pactum vltra ſortem deducta fuerit: huius opinionis ſunt Ioannes *d* Andreas, Cardinalis, Ioãnes de Lignano, & Ambroſius Euignate, quã eſſe communem allegãdo alios teſtatur Couarruuias. At contrariam ſententiam veriorem eſſe aſſerit Couarruuias, quod ſcilicet ab initio contractus intereſſe veriſimile in pactũ deduci poſſit, & ita tenuit Calderinus *e* Ancharanus, Abbas, & Baldus nouellus, & hanc dicit etiam communem Couarruuias. quã probant ex ratione decidendi præfatæ decretalis, in qua fructus pignoris dati pro dote ſoluenda non eſt in ſortem computandus, cum intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis æquale ſit fructibus ipſius rei datæ in pignus veriſimiliter, licet non exacte. Intereſſe autem damni emergentis id communiter appellatur, quod creditori ſecutum fuerit ea ratione, quia dos ſoluta ab initio non fuerit, & ob id damnum patrimonij, & rerum paſſus fuerit, coactus equidẽ ſub vſuris, licitis, aut annuis reditibus pecuniã quærere, ad ea onera ſubleuanda, quæ ex dotali pecunia poſſẽt cõmode tolerari. lucri verò ceſſantis intereſſe illud eſt, quod ipſe creditor poſſet inſpecta ſolita induſtria, & ipſius prouinciæ qualitate, & cõditione ex pecunia dotali ſtatim ſoluta acquirere, prout aſſerunt Doctores ſuperius citati dicentes, ex ea ratione decidendi inferri, dictam decretalem non tantum obſeruandam eſſe in genero erga ſocerum, ſed etiam in quocunq. extraneo, cui dos promiſſa fuerit, nec hoc eſſe ſpeciale priuilegium dotis, cum a ratione intereſſe id procedat, quæ quidem ratio efficax eſt, vt aliquid vltra ſortem iuſte recipi a creditore poſſit.

d Andreas Cardin. de leg. in 14. Cou. l. 3. var. c. 1. nu. 3.

e Calde. Anch. & Abb. in d. c. ſalub. Bal. nouellus de dote 7. par. priuil. 3.

At hanc rationem decidendi ad præfatam decretalem minime admitit Doctiſſimus Sotus, *f* cũ hæc ratio ſit generalis in omnibus contractibus factis inter perſonas, quæ poſſunt agere de lucro ceſſante, & de dãno emergente, & decretalis aliquid tribuit genero in fauorem matrimonij, vt patet ex eius verbis, ibi, *cũ frequenter dotis fructus non ſufficiũt ad onera matrimonij ſupportãda.* Et ait Sotus, quod Doctores ſuperius allegati nullatenus intellexerunt decidẽdi rationẽ ſuperius allegatã, & quid nã eſſet onera matrimonij ſuſtinere, non enim eſt, vt ipſimet putant ſolum alere vxorẽ, & familiã, ſed eſt eã alere ſeruata dote, tenetur enim maritus de integra dote vxori, & quia præter dotem tenetur illam alere, etiamſi non ſit negotiator, recipit iure fructus pignoris, dũ ſoluitur dos, quia præſumitur quod aliquid illa dote emeret, vnde illa ſalua vxorium onus ferret, & ideo quẽ iã lex *g* docet, quod quando pater alit filiam non poteſt gener recipere fructus pignoris, quod autem maritus teneatur alere vxorem ſalua dote, colligitur claré ex multis legibus, *h* definientibus rempublicam docere dotes feminarum eſſe ſaluas. Qua ratione decidendi Soti attenta, videtur quod Abbatiſſa præfata nõ poſſit recipere dictam quantitatem, nec talem facere pactionem; licet enim teneatur alere monialem, & onera huius matrimonij ſpiritualis ſupportare, nõ tamen tenetur dotem ſaluam, & incolumem ſeruare, & receptio præfatæ quantitatis per dictam decretalem eſt licita, quia datur pro alimẽtis, integra ſemper, & illæſa ipſa dote permanẽte. Et licet ipſarum monialium ſuperiores ſub grauibus pœnis ſuis literis præcipiant, vt dotes datæ pro monialibus profitentibus conſeruentur, emendo ex eis aliqua immobilia, quorum fructibus ipſæ moniales alantur, & onera earum ſupportentur, hoc tamen raro executioni punctualiter, & rigoroſe mãdatur, cum

f Sot. lib. 6. de iuſtit. c. 1. ar.

g l. pater. ff. de dolo mali & met. excep.

h l. reipub. l. plerumq. l. res in dotem, ff. de iu. dot.

ita

ita ſint monialium monaſteria onuſta debitis, vt omnes dotes antequam ſoluantur, creditoribus debeantur. Et licet hoc eueniat per accidens contra id, quod a ſuperioribus eſt ordinatũ, & ex natura rei ſecundum bonum regimen debet fieri, nõ propterea iudicare debemus omnino prædictum contractum eſſe licitum, tum quia licet eueniat per accidens, id tamen ſæpiſſimè contingit, & vt melius dicam ſemper, tum etiam quia, vt iudicemus aliquid eſſe peccatum, non debemus recurrere ad id, quod ſecundum bonum regimen debuit fieri, ſed ad id, quod vt plurimum fit, vnde cum cõmuniter dotes pro monialibus datæ ſtatim conſumãtur, debita creditoribus ſoluẽdo, & ſic ipſæ, & illæ ſaluæ non permaneant, non poſſumus, atento intellectu Doctiſſimi Soti, talem pactionem Abbatiſſæ ex dicta decretali ita confirmare, vt nihil ſcrupuli remaneat, quibus ſic pręſanis, vt meam ſententiã poſſim in hac parte interponere, eam aliquibus cõcluſionibus præcludendam cenſui.

Prima concluſio, licet ratio decidendi allata a Doctiſſimo Soto ſit vera ad pręfatam decretalem, non tamen ratio decidendi communis allata a Couarruuias, & ab alijs canoniſtis, in ſe poteſt inficiari, inquantum ait, quod ratione damni emergẽtis poteſt de certa quadam quãtitate paciſci, ipſi damno proportionata hæc enim conuentio in omnib. contractibus admittitur, & vt licita ab omnibus iuſtificatur, & in omnibus perſonis cuiuſcunq. conditionis paciſcentibus locum habet, cum omnes iure optimo poſſint damnum ipſis imminens euitare dũmodo in euitando metas iuris naturalis diuini, & humani non tranſgrediantur, verũ eſt tamen quod ratio deſumpta ex intereſſe lucri ceſſantis, nõ ita eſt vniuerſalis, cum ſolum in mercatoribus, & negociatoribus certis adhibitis limitationibus admittatur, & in monaſteriis facientibus aliquem cõtractum, in conſiderationẽ non debet venire cum ipſis ſit de iure prohibitum negociari, & præfata decretalis, ſi in intereſſe lucri ceſſantis ſuã fundaret deciſionem, ſolum ſecundum Sotum haberet locum in his, quorum eſt pecuniam negotiando tractare, quod ab Eccleſiaſticis, & regularibus debet eſſe maxime alienum, nã Eccleſiæ mos, & conſuetudo eſt non exigere vſuras, neque vnde licitè poſſent, & ſic dicitur in quodam decreto, *a* abſit vt Eccleſia cum augmento recipiat, quod de terrenis rebus videtur admittere, & lucra damnis quærere,

a c. fraternitas 12. q. 2.

Secunda concluſio, ſi attendamus ad rationem deſumptam ex damno emergente, præfata decretalis videtur, quod poſſit habere locum in noſtro caſu, & quod Abbatiſſa poſſit paciſci de certa quãtitate, donec monaſterio dos ſoluatur dummodo ipſa quantitas non excedat in aliquo damnum, quod ex dilata ſolutione conuentui euenit de facto, vt verbi gratia ſi cum ipſa dote deberet emere cenſum, aut redimere alium ſuper poſſeſſionibus conuentus impoſitum. Hanc opinionem in ſimili tenet expreſsè Medina *b* in ſua cõfeſſorum inſtructione. Dixi dummodo ipſa quantitas nõ excedat in aliquo damnum, quod ex dilata ſolutione conuentui euenit de facto, nã ſi excedat in aliquo, iam Abbatiſſa, & conuentus non poſſunt a labe vſuræ omnino excuſari, & vt ab ſpecie ipſius omnino excuſentur, duobus modis hoc fieri poteſt, primo vt domino cenſus debiti a conuentu ſoluatur quantitas ſoluta ſolum quotannis, nõ ab ipſo cõuentu, ſed ab illo, qui dotem ſoluere tenetur, vſque dum ipſa dos conuentui ſoluatur, ſecundo quod cenſus aliquis conſtituatur ſuper re aliqua immobili debentis dotem, cum quo cenſu correſpõdere debet monaſterio, donec dos integra reddatur. Nec obſtat, quod hic non interuenit pecuniæ numeratio ante Notarium, propter quod ipſe cenſus ſecundũ conſtitutionem Pij V. non valet, nam hæc conditio de numerata pecunia ad validitatem cenſus iam non eſt in vſu, prout ego in noſtra explicatione cruciatæ declarando conſtitutionem Pii V. loquentem de cenſibus, manifeſtaui. Dixi conſtituatur ſuper aliqua re immobili, ſi enim non conſtituitur ſuper re immobili, erit cenſus perſonalis, a ſacris canonibus condemnatus.

b Med. lib. 5. c. 26. de ſuis cenſ. fol. 147.

Tertia cõcluſio, in monaſterijs, in quibus dotes ſtatim conſumuntur, non conſtituendo cenſus, aut eos redimendo, ſed tantum ſoluendo debita contracta, aut contrahenda, talis pactio non eſt admittenda, quia in his, vt ſupponitur, non agitur de aliquo damno euitando, quod ex dilatione ſolutionis debet contingere. Denique prælati tales pactiones minimè debent admittere, ne de peccato vſuræ, aut ſaltem auaritiæ a maleuolis monaſteria monialium arguantur. Et quando id permiſerint ratione damni certi emergentis, magna conſideratione opus eſt,

ARTICVLVS VIII.

Vtrum illa, quę ingreſſa monaſterium conuenit cum illo, quod loco dotis habeat hæreditatem, quæ ei contingebat poſt mortem matris, et profeſſa eſt, ſit vere religioſa, ſi ante ingreſſum religionis matre petente ſuam legitimam renunciauit, & vtrum licentia ſui prælati poſſit eſſe extra monaſterium, vt ibi alatur.

RESpondeo dicendo, quòd hæc eſt verè religioſa, nec obſtat, quod conuentus ſit ab ea deceptus & etiam a matre, promittentibus, & aſſerentibus matri in bonis ſucceſſuram, quo dolo deceptus conuentus admiſit eam ad profeſſionem, & deceptus nõ videatur cõſentire, argumento cuiuſdã legis, *c* nam hæc deceptio, & dolus non faciunt profeſſionẽ nullam, tum quia vera eſt profeſſio eius, qui circumuentus ab Abbate. vt bona eius quærerentur monaſterio, profeſſus fuit in illo, licet bona eius non debeantur monaſterio, vt ſacri Canones *d* determinant, tum quia matrimonium contractũ per errorem fortunæ, vel qualitatis valet, ſi non erratur in perſona, iuxta eoſdẽ *e* ſacros canones, per quos, & alia id affirmat communis Doctorũ opinio, & tradit Nauarrus, Verum tamẽ eſt, quod probabiliter dici poteſt, quod licet profeſſio tenuerit, conuentus tamen poſſet denegare illi alimenta, donec detrahantur illi bona in dotem ſeu alimenta promiſſa, ſicut etiam dolus ex parte prælati vel conuentus efficit, ne monaſterium debeat habere bona ingreſſi, licet ipſius profeſſio valeat, prout dicitur in Iure, *f* ita è contrario dolus ingredientis dicitur efficere, ne monaſterium teneatur illum alere, licet profeſſio teneat. Tum quia maritus, cui promiſſa eſt dos, non tenetur vxorem accipere, & alere, donec actu ei ſoluatur, immo & acceptã poteſt expellere, vt Panormitanus *g* poſt alios annotauit, & copioſiſſime tradit Ioannes Lupus.

c l. ſi per errorem. ff. de iuriſd. omn. iudic.
d c. conſtit. 20. q. 1
e c. 1. §. *ſicut ergo* 26. q. 1. *communis in* 4. *diſt.* 30. *Na. in ma. c.* 22. *nu.* 32.
f d. c. conſtit.
g Panorm. per tex. ibi in c. per veſtras nu. 4. *de do. inter vir. & vxo. & ibi Lupus fol.* 133. *a ver. ex his.*

Nec hæc cauſa ſufficit vt prælatus poſſit dare licentiam dictę moniali, vt ſit in domo matris, nulla infirmitate id ſecundum ſacros canones poſtulãte cum ipſa alimenta poſſint iuridicè peti ab ipſa matre, vt intra clauſuram ipſa monialis alatur, vt colligitur

ligitur

Igitur ex traditis a Nauarro *a* Quæ alimenta licet in iudicio minimè ipſi moniali adiudicentur, non poſſunt efficere vt propterea a monaſterio ipſi moniali concedatur egreſſus; monaſterium enim ipſam, vt vere membrum ſui corporis, tenetur ſuſtentare, & neceſſariis prouidere.

a Nauar. li. 2. conſ. tit. de regu lar. conſil. 10.

QVAESTIO XLIX.

De Eccleſijs regularibus, quantum ad ædificia, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem vndecim quæruntur.

1 *VTrum prioribus conuentualibus incũbat in eorum conuentibus ædificia erigere.*

2 *An ſit melius, et Deo acceptius fundare Eccleſiam collegiatam regularem mendicantium, quã collegiatam ſecularem, ceteris paribus.*

3 *Vtrum regulares poſſint ædificare ſine licentia ordinarij.*

4 *Vtrũ poſſit mutari Eccleſia, & monaſterium de uno loco in alium ſine licentia Papæ, & diœceſani.*

5 *Vtrum Eccleſiæ, & monaſteria poſſint ædificari alijs Eccleſiis fratrum uicina.*

6 *Vtrum Deo dicatæ Eccleſiæ, et monaſteria perpetua eſſe debeant, ita ut ad profanos uſus non poſsint transferri.*

7 *Vtrum monaſteriũ deſertũ a fratribus, minoribus ptineat ad fratres, an ad eius fundatoré.*

8 *Vtrum priuilegium, quod conceditur religioni ædificandi monaſterij ſine licẽtia ordinarij, ex non uſu per decennium amittatur.*

9 *Vtrum ſint excõicati regulares qui ſine licẽtia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt.*

10 *Quõ ſit intelligendum præceptum impoſitum religioſis ex reditibus monaſterij ædificandi, cum ad pinguiorem peruenerit fortunam.*

11 *Vtrum unaquæque prouincia in ordine minorũ teneatur habere aliquas Eccleſias, et monaſteria recollecta.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prioribus, conuentualibus incumbat in eorum conuentibus ædificia eligere.

RESpondeo, quod loquendo de correctoribus ciuitatũ ait Conradus *b* in iure fundatus, maximè ipſos debere ſtudere circa ornamentum ciuitatis, reparando ædificia, & alia de nouo erigendo. Et Demoſthenes *c* maximè laudat ſuæ ætatis gubernatores, eo quod in erigendis & reficiendis ædificiis fuerunt opere ſoliciti, unde bene certè dicebant antiqui, *d* quod bona propria reipublicæ, & eius reditus ad minus tertia eorum pars, in publicis ædificijs debent conſumi. Quæ omnia iure regio partitarum *e* ad hoc negotium ſunt applicata. Ex quibus ſatis colligunt, curam & ſolicitudinem, quam debent habere priores conuentuales in reficiendis ſuis cõuentibus, & ſi opus fuerit aliquid de nouo ædificandi, eorum officio, & muneri eſſe maximè annexam: & ad eam, ſi facultates monaſteriorum ſuppetant, ſine detrimento alimentorum religioſorum, omnino teneri. Dixi ſine detrimento alimentorum religioſorum, quia ad eos in ſuis neceſſitatibus prouiden-

b Conrad. in curial. breu. li. 3. c. 9. § 1. pag. 33. n. 14. l. præſcrip. de oper. publicis. C. et l. ſi quis poſt. C. de ædif. priuat.
c Demoſthen orat. de repu. ordin. & aduerſus Ariſtocra.
d l. ne ſplendidiſsime. C de oper. public. & l fi. C. de vectigal.
e l 20. tit. fin. par. 3. l. 10. tit. 28. ead par.

dis præcipuè ſunt obligati, ne nimia paupertate, & neceſſitate compulſi, contra paupertatem aliquid moliantur.

Aduertunt tamen quod non debent ædificia de nouo conſtruere, quãdo antiqua reparatione indigent. Quod Iuriſconſultus Caliſtratus, *f* & imperator Leo, *g* loquendo de correctoribus ciuitatum, ordinauerunt. Et Imperator Conſtantinus, & alij multi, prout referuntur in Codice *h* Theodoſiano, id ipſum correctoribus imperauerunt, dicentes. *Prouinciales iudiciales commoneri præcipimus, ut nihil ſe noui operis ordinare ante debere cognoſcant, quã ea compleuerint, quæ a prædeceſſoribus inchoata ſunt exceptis duntaxat templorum ædificationibus, & id ipſum conſuluit Plinius i Imperatori Traiano dicens, per hoc enim conſequemur, ut ſpeciosiſſima facies ciuitatis oriatur, atque etiam ut ipſa ciuitas amplietur, nec ulla ædificia tollantur, ſed quæ ſunt vetuſtate ſublapſa reparentur*, & hac ratione non debent priores conuentuales eodem tempore multa ædificia noua incipere, cum periculo ea non perficiendi præcipuè ſi ædificia antiqua reparatione indigent, nec putare debent alienum eſſe ab eorum reputatione, & honore ædificia ab aliis cœpta, & antiqua perficere, & renouare; cum maior honor perficere, quam incipere, reputetur, prout dicitur in quadam lege *k* ibi, *cum ex hoc plurimum laudis acquirat, ſi ea culta perfecta reddiderit, quæ vetuſta ſunt, & inſtaurationem requirunt quæque ab aliis initiata & imperfecta reſederant*. Aduertant inſuper priores conuentuales, quã deliberationem ædificia ſuis conuentibus neceſſaria incipere debeant, mente enim reuoluere tenentur, utrum reditibus, & eleemoſynis ſuo præſulatus tempore ea perficere poſſint, poteſt enim euenire, ut eorum ſucceſſores ea continuare minime velint, quia ipſis non placent, vel quia in aliis rebus reditus, & eleemoſynas potius expendi conuenientiſſimum eſſe exiſtimant. Vnde in religionibus bene ordinatis deberet fieri ſtatutum, ut nullum ædificium de nouo a prioribus conuentualibus erigatur, ſine conſenſu prouincialis, aut ſaltem ſine conſenſu diſcretorum communitatis, quod iuris ciuilis deciſioni conſonum eſſe patet, & legibus iuris conſultorum *l*, & imperatorum eſt diſpoſitũ & prohibitum, ne de reditibus reipublicæ, & communitatis, aliquod ædificium publicum conſtruatur, quod & tradunt Conradus, Platea, Antonius Gomez, & alij, quam eandem licentiam, & conſenſum ad euellendum ædificium aliquod magnum, & ipſum deſtruendum neceſſariam eſſe exiſtimãt, vidi enim ego aliquando quoddam ædificium a priore funditus euerti, nõ ſine maximo aliquorum dolore, cum eſſet bonum, & ſatis firmum, quod poſtea a ſuis ſucceſſoribus minimè potuit erigi.

f l. opus de oper. publi.
g l. inter vrbẽ & l nemo & l. ſi quando & l. fi. C. de operib. publi.
h libr. 15. C. Theodoſ. tit. 1.
i Plinius l. 10. epiſtol. 1 fin. C. de oper. public.
K l. quod principis ibi, aut ſenatus iuſſu. ff. de aqua plu. arcẽ l quominus. §. publico. ff. de fluminibus.
l l. ſeruitutes §. publico. ff de ſeruitutib. l. 2. §. ſiquis a principe ff. ne quid in loco publico l opus nouum & l ex operib. ff. de operib. publicis ad intra et l. nemo. C. eod. Conrad. in curialib. breuia. l. 1. cap. 9. §. 1. par. 14 nu. 19. Platea in l quã niam C. de ſenatorib. Anto. Gome. in l 46. Tauri. nu. 15.

ARTICVLVS II.

An ſit melius, & Deo acceptius fundare in Eccleſiam collegiatam regularem mendicantium, quam collegiatam ſecularem ceteris paribus.

REſpondeo dicendo, quòd doctiſſimus Nauarrus *m* hanc proponit quæſtionẽ, & reſpondet acceptius Deo eſſe fundare in hoc caſu Eccleſiam regularem, Primo quia ſtatus religionis eſt melior, quam ſtatus ſecularis, quia eſt in via perfectionis, prout tradit *n* D. Thom. cuius orationes cum meliores ſunt Deo magis acceptæ. Secundo, quia ſtatus mendicantium non tantum orationibus

m Nau lib 3. conſ. tit. de re. conſ. 12.
n D. Tho. 26. q. 84. & 182.

ſed

ſed confeſſionibus, prædicationibus, lectionibus, exemplis magis ędificant, & proſunt Eccleſię, quę plura bona magis adiuuant eum, qui tale ædificium, & Eccleſiam conſtruxit. Tertio quia ſtatus paupertatis, & votum magis Deo placet, quem ſtatum ipſe Chriſtus in ſe ſuſcepit, & prædicauit, & Apoſtoli eum ſequuti ſunt dicentes ipſi apud Matthæũ, *a Ecce nos reliquimus oia, & ſequuti ſumus te.* Quanto magis Deo placet, qui voto ſe obligat, quam alij, qui ſine voto idem faciunt; ceteris paribus, vt tradit D. Thomas. *b*

a *Matt. 19.*

b *D. Tho. 2. 2. q. 88. ar. 6.*

Ex quibus patet, melius eſſe ceteris paribus, fundare, ædificare, dotare Eccleſiam collegiatam regularem, præſertim mendicantium, quàm collegiatã ſecularẽ. Dixi ſemper (*ceteris paribus*) nã ſi multo maiorẽ impenſam requirit fundatio, & ædificatio Eccleſiæ collegiatæ cum aſſignatione redituũ ſufficientiũ canonicis ſecularibus eã cultoribus, quã fundatio, & ædificatio Eccleſiæ regularis mendicãtium, ſine aſſignatione redituum ſufficientium monachis alendis; tunc enim ſit diſparitas, alia via eſt progrediendum, quod ſcilicet Deo acceptius videatur fundare Eccleſiam ſecularem, cum maior quãtitas ſacrificij Deo optimo maximo offeratur.

ARTICVLVS III.

Vtrum regulares poſſint ædificare ſine licentia ordinarij.

c *ca. cum ex eo de exceſſi prælat.*

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius *c* VIII. prohibuit, *ne aliqui ordinum prædicatorũ, vel minorum, aliorumq. mendicantium quibuſcunq ſuper hoc priuilegijs munitis exiſtant, quæ ipſis cõtra tenorẽ huiuſmodi conſtitutionis nullatenus volnit ſuffragari in aliqua ciuitate, caſtro, villa, ſeu loco quocunq. ad habitandũ domos, vel loca quæcunq. de nouo recipere, vel recepta mutare, vel ea vẽditionis, permutationis, donationis, aut cuiuſuis alienationis titulo quocunq. modo in alios transferre præſumãt, abſq. ſedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali plenam, & expreſſam faciente de prohibitione huiuſmodi mentionem, & ſi ſecus egerit irritum decreuit.*

At Iulius II. *conceſſit fratrib. minoribus quod ſi a Principe, Duce, Marchione, aut Comite vt aliquã domũ dicti ordinis ædificent, requiſiti fuerint domũ huiuſmodi pro vſu & habitatione perpetua fratrũ dicti ordinis regularis obſeruãtiæ cõſtruere, & ædificare, ac locũ pro huiuſmodi cõſtructione recipere poſſint, & valeant.* Ita habetur in libro, monumẽta *d* ordinum. Attamen in hoc priuilegio non fuerit expreſsè reuocata conſtitutio Bonifacij VIII. primo cum ſit inſerta in corpore iuris, non cenſetur in aliquo priuilegio reuocata, niſi de eo fiat mentio ſpecialis. Secundo, quia eadẽmet conſtitutio ordinat, vt in nullo priuilegio cenſeatur reuocata, niſi de ea fiat mẽtio ſpecialis. Ideo ſupplicatum fuit ab eodem Iulio II. vt ſua ſanctitas dignaretur dictã conſtitutionem derogare, & ſic, prout continetur in eodem libro, *e* & in ſupplemento, approbauit conceſſionẽ prædictã ſupplendo aliquos defectus, qui in eius relatione interuenerant. Ac voluit, ac decreuit, quod literæ prędictæ valeant, & prædictis fratribus ſuffragẽtur, nõ obſtante cõſtitutione Bonifacij VIII. in contrariũ faciente, ceteriſq. contrariis quibuſcunque.

d *In 1. impr. f. 143. & in 2. fo. 126. cõceſ. 278.*

e *In 2. imp. fol. 211. cõceſ. 515. & in ſu. fo. 71. conc. 218.*

Et idẽ Iulius II. *cõceſſit fratrib. ordinis Minorũ vt domos ſeu Eccleſias, loca, & oratoria quæcunque pro eorũ perpetuis vſu, & habitatione poſſint cõſtruere, & ædificare, ſeu cõſtrui, & ædificari facere, abſq. alia deſuper ſuſcipienda noua cõceſſione Apoſtolica. Et quod ordinis pdicti cõſeruatores, quoties opus fuerit, eidẽ ordini minorũ, ac illius perſonis in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtãt. Ac ne prælati Eccleſiaſtici quicunq. cuiuſcunq. dignitatis exiſtãt, in aliquo damnificare, moleſtare, perturbare, ac inquietare vllatenus audeant, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pęna inhibere poſſit.* Ita habetur in ſupplemento. *f* Circa quam conceſſionem notat Collector priuilegiorum mendicantium, quod ea concedit, quod prædicti fratres poſſint ædificare loca, ſeu conuentus vbique, ſeu ædificata recipere, abſq. aliqua licentia, etiam ordinario, aut aliquo prælato Eccleſiaſtico contradicente, & quod ita fuit practicatum contra Archiepiſcopum Hiſpalenſem.

f *Supp. f. cõceſ. 27.*

Aduertendum tamen eſt, quod hodie abſque licentia ordinarij diœceſis illius, noua loca recipi non poſſunt iuxta Concilij Tridentini *g* diſpoſitionem, vbi habetur, quod neq. de cetero ſimilia loca, ſcilicet mendicantium, erigantur ſine Epiſcopi, in cuius diœceſi conſtituenda ſunt, licentia prius obtenta. Circa quod nota, quod nunc ſufficit licentia Diœceſanorum, abſque alia Summi Pontificis per prius requiſita authoritate. Nam licet Tridentinum non reuocet decretalem *h* hanc licentiam requirentem, & ſic ſecundũ ius talis facultas etiam modo requiratur. Conſiderandum tamẽ eſt dictũ Conciliũ reſpectu huius licentiæ noſtra regularia, priuilegia minimè annullare, & per cõſequens voluiſſe ea in ſuo robore permanere, & ſic quo licentia Summi Pontificis non eſt neceſſaria, cum abſq. ipſa per dicta priuilegia poſſint recipi.

g *Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 3.*

h *ca. 1. de exce. prælat. lib. 6.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum poſſit mutari Eccleſia, & monaſterium de uno loco in alium, ſine licentia Papæ, & diœceſani.

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius VIII. in conſtitutione, *i* in ſuperiori articulo relata, ſine licentia Sedis Apoſtolicæ fieri inhibuit, prout patet ex verbis dictæ cõſtitutionis ibi, *vel recepta mutare.* Nec Conc. Triden. inuenio hanc conſtitutionem, quo ad hoc reuocaſſe, ſolum enim ait, quod nec de cetero ſimilia loca erigantur ſinę Epiſcopi in cuius dięceſi erigenda ſunt, licentia prius obtẽta, & nullam mentionem faciens de locorum mutatione voluit, vt illud remaneret in diſpoſitione iuris cõmunis, nam caſum omiſſum, in diſpoſitione iuris communis remanere certũ eſt, ad minus licẽtia Epiſcopi neceſſaria eſt ex iure cõmuni, vt monaſterium ad alium locum trãsferri poſſit, ex Decreto Syluestri Papæ, ſic decernente. *Si quis vult ſuũ monaſteriũ ad meliorãdum in alium locum ponere, fiat cum conſilio Epiſc. pi, & fratrũ ſuorũ & dimittat presbyterũ in priori loco ad miniſteria Eccleſiæ.* Ita hr̃ in libro Decretorũ, & tradit Marcus *K* Antonius Cuccus. At inuenio, qđ Sixtus V. Pontifex Maximus anno Dñi, milleſimo, quingenteſimo octogeſimo ſeptimo. 7. Kalen. Decẽbris Põtificatus ſui anno tertio, *cõceſſit quod Abbas generalis cõgregationis S. Benedicti regnorũ Portugalliæ qui pro tẽpore fuerit cũ conſilio, & aſſenſu capituli Generalis, monaſteria dicta congregationis, quæ in locis incommodis, & minus populoſis reperiuntur ad cõmodiora loca vbi monachorum doctrina, & vita exẽplo populo Chriſtiano magis vtilis futura ſit, & fructuoſa, propria authoritate ordinariorũ locorũ, vel cuiuſuis alterius licẽtia minime requiſita, cũ eorũ monachis, & ſupellectilib. paramentis, & ornamentis aliiſq. reb. neceſſarijs transferre, & mutare, ac ſeu fructus redditus, & prouentus eorundẽ monaſteriorum, ſeu cuiuslibet eorũ, vel illorũ partẽ generalis, & capituli*

i *cap. cum ex eo de exceſ. præl.*

K *cap. ſi quis vult. 16. q. vlt. Cuc. l. 2. inſtit. maior. lib. 6. de Epiſc. n. 51.*

præd-

Digitized by Google

prædictorum arbitrio, alij, ſeu alijs eiuſdē cōgregatio nis monaſterijs magis indigentib. perpetuo, vel ad tēpus, etiam renitentibus Abbatib. monaſteriorū eorūdem, et quibuſuis alijs perſonis applicare, et aſſignare, proviſo tamen, quod animarū cura perſonarū ſecularium incumbens Abbatibus, & conuentib. monaſteriorū transferendorum huiuſmodi in Eccleſiis eorū nullatenus negligatur: ſed p monachos dictæ cōgregationis regulares, vel presbyteros ſeculares idoneos, et ab ordinarijs approbatos laudabiliter exerceatur libere et licitè valeāt, plenā, & liberā Apoſtolica authoritate eorūdē tenore præſentiū licentiā cōcedimus & facultatem. Non obſtantib. &c. Hoc priuilegiū magnum eſt, & multum notandum, quod vidi ſub ſigillo authētico in libro priuilegiorū cōgregationis S. Benedicti Regni Portugalliç, impreſſo Romę ex typographia Tit. & Pauli de Diauis, anno Domini milleſimo, quingēteſimo, octogeſimo nono.

ARTICVLVS V.

Vtrum Eccleſiæ, & monaſteria poſſint ædificari alijs Eccleſiis fratrum vicina.

RESpondeo dicendo, quod Clemens IV. *prohibuit fratrib. ordinis prædicatorū, & pœnitētię Ieſu Chriſti, & Carmelitarū, ad S. Aug. & monialib. S. Claræ, aliorūq. ordinū in paupertate fundatarum ac omnib. mulierib. prædictorū ordinū, aut aliorū quorumcunq ne aliquod monaſteriū, Eccleſiā, aut oratoriū ædificare, ſeu conſtruere præſumāt infra ſpatiū trecentarum cannarū ab Eccleſiis fratrū minorum menſurandarū per aerem vt vbi alias rectè mēſurari loci diſpoſitio nō permittit. Nulli quoq. ſeculari, ſeu religioſo cuiuſcunq. profeſſionis voluit licere Eccleſiā, vel monaſterium vel oratorium iā ædificatum in aliquē trāsferre de ordinib. memoratis infra ſpatium prædictarum trecentarū Cannarū. Et quālibet iſtarū Cannarū voluit octo palmorū longitudinem continere non obſtante varia locorū conſuetudine, ſiue priuilegijs, & literis quibuſcūq. a Sede Apoſtolica ſub quacunq. verborum forma conceſſis, ſeu etiam concedendis quæ de præſentibus, ſpecialem, & expreſſam non fecerint mentionem.*

Prætera ſtatuit, vt quidquid contra huiuſmodi ordinationis, vel inhibitionis tenorem ex nunc inantea ædificatum fuerit, dirnatur. Ita in libro a monumenta ordinum habetur.

a In 1. impr. fo. 31. et in 2. f. 30. conc. 28.

Et Iulius II. declarauit *quod coarctatio. ſeu reductio trecentarū cannarū ad centum quadraginta cō*tra fratrū priuilegiū prædictorū facta per Clemētem IV. *nō dēt nocere fratribus minoribus. Nec priuilegiorum cōcitationem in damnum. ſed in fauorem prædictorū fratrū minorū eſſe conceſſā. Ac pro potiori cautela prædictū priuilegiū Clementis trecentarū Cannarū, & inde ſequuta quæ unq. prædictis fratrib. minoribus confirmauit, & approbauit & quatenus opus eſſet prædictarū trecentarū Canarū priuilegiū authoritate Apoſtolica eiſdē fratribus minorib. de nouo conceſſit.* Ita habetur in eodē libro b monumenta ordinis, & ſupplemēto. Quo priuilegio per communicationem modò poſſunt vti alij mēdicantes, ſ. Prædicatores, & Carmelitæ, in fauorem quorum Clemens IV. c & Sixtus IV. d prohibuit, vt habetur in ordinū monumentis, *vt non ſolum fratres mendicātes, verum ēt alij quicunq. religioſi, vel Eccleſiaſtica perſona vtriuſq. ſexus, prope domos fratrū ordinis de Monte Carmelo nouas Eccleſias, & loca conſtruere, vel alias de nouo recipere, & habere poſſint, infra ſpatiū cētū quadraginta Cannarū p ae*rem menſurandarum, *vbi alias per terram commode menſurari non poſſent. Nam cum in priuilegiis minorum ſpatium trecentarum Cannarum concedatur ipſis minoribus, non eſt, cur per communicationē Prædicatoribus, & Carmelitis, & alijs communicātibus in priuilegiis, non concedatur.*

b In 2. imp. fol. 231. eodē 355. et in ſup. fo. 73. conc. 222.

c In 1. imp fol. 30. & in 2. fol. 31. c inc. 29. & in 1. imp. fo. 89. & in fol. 172. conc. 403.

d In 1. imp. fol. 100. & in 2. fo. 114. conc. 437.

Et aduertendū, quod nulla ædificia intra vnum milliare ab Abbatijs, & eius locis, ſub excōmunicationis pœna erigi poſſunt. Ita conceſſit Vrbanus IV. ordini Ciſtercienſi, prout in huius ordinis compendio refertur, verbo, ædificare. §. finali. Et Innocentius IV. Statuit, vt infra dimidiam leucā a terminis poſſeſſionum Carthuſienſiū nulli religioſo liceat quodlibet ædificium conſtruere, vel poſſeſſiones acquirere. Ita refertur in compendio, e mendicantium.

e Comp. mēd. ti. ædificare in fine

ARTICVLVS VI.

Vtrum Deo dicatæ Eccleſiæ, & monaſteria perpetua eſſe debeant, ita vt ad profanos vſus non poſſint transferri.

RESpondeo dicendo quod Eccleſia, & monaſteria ſemel Deo dicata, ſęcularia habitacula fieri non poſſunt, iuxta ordinatum in Concilio Calcedonenſi, f & eſt regula Iuris, prout tradit Lappus, regulariter enim mutatio ſtatus Eccleſiæ eſt prohibita in iure. g Vnde locus religioſis de iure hoc modo reformatur, vt ſi deficiant religioſi alicuius monaſterij ſumantur religioſi aliorum monaſteriorum eiuſdem ordinis, quibus deficientibus, deueniendum eſt ad regulares alterius ordinis, & in defectum omnium regularium, monaſteriū ad ſecularitatem reducendum erit, in illoque Clerici ſeculares ordinari debebunt. Iuxta ea, quæ tradit Ioannes Andreas h & Abbas. Et ſic quando monaſterium de licentia Papæ, aut ordinarij adhibito conſilio fratrum ad aliud locum transfertur, additur clauſula proviſo, quod ad profanos vſus nō redigatur, quam additionē iuxta ſupradicta conformem eſſe iuri teſtatur Quintilianus Mandoſius. i Et ipſa Eccleſia exempta tranſlata non perdit exemptionem, quam prius habebat, vt per Francum, k ſicut ſi ciuitas deſtruatur, & alij ciues ſubrogētur, illi ciues gaudebunt priuilegijs datis prioribus ciuib. illius ciuitatis, vt per Bertradum, l quē ſequitur Rebuffus. Vnde colligitur, quārum indulgeat Leo X. cōcedēs, qđ *adueniente caſu neceſſitatis, Eccleſię tā fratrū minorū quā monialiū S. Claræ obſeruātię poſſint transferri, et mutari de vno loco ad aliū, et locus prioris Eccleſiæ reduci ad vſus humanos ſecundū cōmoditatē dictorū locorū, & monaſteriorū. dummodo materia ædificiorū ponatur in alia Eccleſia.* Ita habetur in ſupplemento, m aduertendum tñ pro prędictorum maiori explicatione, quod Eccleſia ſecularis facile regularis efficitur, etiā aothoritate Epiſcopi, prout ſentit Lappus; n tamē ſiue Epiſcopus, ſiue Papa id concedant, addēdā ēſt clauſula, ſcilicet ſine præiudicio clericorum, ſiue Beneficiatorum dictæ Eccleſiæ ſecularis, vel æque proviſo alibi clericis, ſeu Beneficiatis dictæ ſecularis Eccleſię, prout colligitur ex iure, & tradit quædā gloſſa, & Petrus de Peruſio, & hac ratione in priuilegiu Leonis X. ſuperius allegati, in quo agebatur de tranſlatione vnius Eccleſię regularis in aliam, ne cura animarū negligeretur, additur; *proviſo tamen quod animarū cura perſonarū ſecularū incūbens Abbatib. & conuentib. monaſteriorū transferendorū huiuſmodi in Eccleſiis eorū nullatenus negligatur.* Ex his infert̄ intellectus ad quoddā priuilegiū Sixti IV. Qu. con-

f cap. quæ ſemel 19. q. 3. Lapp. al leg. 68.

g c. 2. de ſup. neglig. prael.

h Ioan. And. & Abb. circa medii in cap. inter quatuor de relig. domi.

i Mandoſ. de ſigna grā. ti. tranſlationes f. 110. pag. 2. col.

k Fran. in c. cū perſona in fi. de priu. lib. 6.

l Ber. conſ. 162. multa n. 16. l. 2. in nona impreſ. Rebuf. ſuper cōceſ. de reg. ad p. monaſt. ver. cōceſſa, & ver. & Peru.

m Sup. f. 92. conceſ. 276.

n Lapp. allega. 44. an fratres poſt nu 4. c. pen. de Eccleſ. ædif. Apoſtolica de don. gl. in c. poſſeſſor in ver. monacho. de reb. Eccl. non alien. Peruſ. de muta. ſtatus Eccl. poſt prin. nu. 2. verſ. vnde dicebat gl.

firmans

firmans conceſſionem factã fratribus ordinis Carmelitarũ, qua dicitur, quod ſi aliqui *Chriſti fideles aliqua loca ad ſe ſpectantia quæ feudalia, ſeu cẽſualia nõ exiſtãt, eis cõtulerint, liceat eis de cõſẽſu Diœceſanorũ illa recipere ac in eorũ ſingulis Eccleſiã, aut oratoriũ cũ campanulis cõſtruere, & ibi diuina officia celebrare; extendit Sixtus dictã conceſſionẽ ad quæcunq; loca, domos & Eccleſiã etiam parochialem, non obſtante cõſtitutione Bonifacij octaui prohibẽte, ne cuiuſuis ordinũ mendicantium fratres noua loca ad habitandum, recipiant, vel recepta mutare præſumant ſine ſedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali*, prout latius in monimentis *a* ordinum cõtinetur: dicta enim conceſſio, in quantum attinet ad Eccleſias parochiales, debet iuxta ſupradicta explicari, ita vt id fiat ſine præiudicio clericorum, ſiue beneficiatorũ dictarum Eccleſiarum, & animarum curæ ipſi Eccleſiæ ſeculari annexarum: vnde ſi concedatur ipſis fratribus aliqua Eccleſia, quæ ſit feudalis, ſeu cẽſualis, non poſſunt eam obtinere cum præiudicio tertij, niſi fundum, aut cenſus ſoluatur, non enim poteſt Summus Pontifex concedere priuilegium cum præiudicio magno tertij.

a in 1. imp. fol. 104. & in 2. f. 187. conc. 481.

ARTICVLVS VII.

Vtrum monaſterium deſertum à fratrib. minorib. pertineat ad ipſos fratres, an ad eius fundatorem, cui à patre prouinciali, et capitulo ius patronatus monaſterij conceſſum eſt.

Reſpondeo dicendo, quod reſolutio huius quæſtionis, magna ex parte pendet ex validitate tituli iuris patronatus conceſſi à dicto patre, & capitulo, quem titulum ratione donationis factæ tenentur ſucceſſores ipſius prouincialis conſeruare. Nam Prælatus ſucceſſor ex prædeceſſoris contractu tenetur, vt colligitur ex iure, & tradũt Abbas, *b* Baldus, Cardinalis, Abbas, & Decius: adeo quod Summus Pontifex ex contractu ſui prædeceſſoris tenetur, vt tenet Cynus, *c* Baldus, & Caſtrẽſis, Romanus, Oldradus, Iaſon, & Ruynus, & ſaltẽ ex vrbanitate, & æquitate, & clementia, mandat Dominus Papa, vt adimpleantur ea, ad quæ prędeceſſor ſe obligauerat, prout allegando aliqua iura tenet Abbas. *d* Facit etiam pro hac parte, nã donatio remuneratoria videtur eſſe merces laboris eximij, & non liberalis conceſſio, iuxta legem *e* quandam notabilem, vbi Doctores communiter, & nos latè diximus ſupra in quæſtione de donationibus *f* Regularium. Tertio facit etiã pro hac parte. Tria enim ſunt, quorum quodlibet ſufficit ad quęrẽdum ius patronatus, nempe traditio fundi, ædificatio, & donatio iuxta illud ſenarium cuiuſdam Gloſſ. *g* communiter receptę, *patronũ faciunt dos, ędificatio, fundus*, & de traditione fundi caſus expreſſi *h* in iure inueniuntur. Tradunt Panormitanus, & omnes in rubrica de iure patronatus, & *i* Rochus de Curte qui pro fundatore allegant etiam aliqua, ſufficit. n. quod alius, vel alij conſtruant, & dotent Eccleſiã, ad hoc, vt tradens fundum efficiatur patronus, vt poſt alios probat prędictus Rochus: immo & per capitula generalia ſacri ordinis Minorum, vt videre eſt in ſecundo capitulo habito Toloſæ anno Domini milleſimo, quingenteſimo, decimo quarto, vigeſima tertia die Maij. & anno milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo ſecundo declaratum eſt, vt ille habeatur in ordine pro fundatore, qui dedit fundum ad ædificandum monaſterium, vel maiorem partem conuentus ędificat, vel qui in grandi quantitate dotat.

b Abb. n. 2. in c. dilec. filio de foro compet. Bal. Card. & Abb. in c. 1. nu. 1. vbi Dec. not. 2. de probat.
c Bal. c. vn. & Caſtren. in l. diſgua vox C. de leg. & in l. vlt. C. de tranſact.
d c. alt eris iuncta gl. in princ.
e l. Aquil regulus & in l. ſi pater. §. ſi aliqua a latrunculis. ff. de donat.
f Supra hoc tomo.
g gl. in c. piamẽtis 36. q. 7.
h c. Abb. item 6. 16. q. 1.
i Rochus vbi ſu. q. 2.

Quarto probatur. Nam fundanti Eccleſiã prælatus, & eius ſucceſſor poteſt apponere aliquas conditiones honeſtas, in fauorem, & gratitudinem, & vtilitatem fundatoris, adeo quod poteſt imponere annuum cẽſum exoluendum, prout notat Archidiaconus *k* communiter receptus, & poſt Panormitanum, & communem aſſerũt Rochus, Paulus de Sitare, & Lambertinus, declarantes verbum *honorificum*, & verbũ, *vtile*, poſita in definitione de iure patronatus. At ſuppoſitus ſuperior dicti Cõuentus, non qualeſcunque, ſed prouinciales cum toto definitorio conceſſerunt dictum ius patronatus, non in gratiam, & fauorem qualiſcunque hominis, ſed fundatoris, qui fundationem dicti monaſterij, quoad Eccleſiam, dormitoria, officinas, & hortos, & alia ſuis expenſis maxime donatione fecit; ergo ſeruandum eſt fundatori, & eius ſucceſſoribus ius patronatus ſecundum prędictam conceſſionem, adeo quidem, vt procuratio cõtrarij, a fratribus ordinis dicti monaſterij facta, videatur ingrati animi ſignum, erga virum tam beneficum, & religionis maxime deuotum, & videtur eſſe irreuerentia erga dictum prouincialem, & definitores, qui tanquam teſtes oculati beneficij impenſi dictũ ius patronatus conceſſerunt, a quibus debent eſſe dicti religioſi maxime alieni, cum non ſolum, & in ſacris literis, ſed etiam in prophanis ingratitudo deteſtetur, Mantuanus enim ait.

k Archid. in c. eleuterius 18. q. 2. & in c. præterea de iure patronat. Rochus Sitare Lamb. de iure patr.

Nil magis auertit cęlum a Telluris amore,
Quam ſcelus ingratæ mentis, quæ corde maligno
Muneris authorem nullo dignatur honore.

At pro cõtraria parte facit quędam Nicolai III. Decretalis, *l* quæ declarans regulam fratrũ minorum, loquens de locis, & domibus pro habitatione fratrum factis, & Eccleſiis ipſorum, determinationẽ huiuſmodi facit: *Loca vera ſeu domos pro habitatione fratrum a ſingulari perſona, vel Collegio, vel ab ipſis fratrib. ex integro ędificanda, ſeu etiam offerẽda, ſi talia de voluntate offerẽtis fratres inhabitare cõtigerit perſeuerante tantũ voluntate concedentis inhabitẽt, ac illa liberè præter Eccleſiã, & oratoria ad Eccleſiã deſtinata, et cæmeteriũ, quã tã ad pręſentia quã ad futura in ius, & proprietatẽ noſtrã & prędictæ Romanæ Eccleſię plenã, et authoritate Eccleſiæ recipimus mutata cõcedẽtis voluntate ac ipſis fratrib. patefacta dumtaxat in quorũ locorũ directo ſeu proprietate nihil nobis, vel pręfatæ Romanæ Eccleſię, retinemus oĩno, niſi ea ſpecialiter de noſtro, ſeu ipſius Romanę Eccleſię recipiãtur aſſẽſu, et ſi in eiſdẽ locis reſeruauerit dñiũ ſibi in concedẽdo cõcedẽs pręter inhabitationẽ fratrũ, tale dominiũ in ius Eccleſiæ ſupradictæ nõ tranſeat, ſed potius plenè liberum maneat concedentis* Hæc Nicolaus III. Ex quib. tria colliguntur. Primum eſt, quod dormitoria, officinæ, & habitatio fratrũ, quæ includunt in ſe hortum, & eius circuitum, non ſunt Romanæ Eccleſiæ, ſiquidem Summus Pontifex expreſſe ait, ea in proprietate, & dominio, Romanæ Eccleſiæ minimè recipere. Nec dominium iſtorum locorum eſt apud ipſos fratres minores, ſiquidem in eorũ regula *m* continetur, quod non habeant domũ, nec aliquam rẽ, immo præcipit noſter Seraphicus pater, vt ſint tamquã peregrini, & aduenæ in hoc ſeculo, & vt talibus præcipit Nicolaus III, in dicta Decretali, vt recognoſcant eſſe peregrinos, & aduenas, & perſeuerante tantum voluntate concedentis ipſius domus in ipſa inhabitent; diſcentes imitari filium hominis, qui nõ habebat, vbi caput ſuum reclinaret, & ſic non poſſunt dicti fratres diruere dormitoria, officinas, neque hortum prædicti monaſterij, & ad vſus humanos conuertere: licet enim Leo X. *n* conceſſerit, quod adueniente caſu neceſſitatis Eccleſiæ tam fratrum minorum, quam monialiũ Sanctæ

l c. exijt, qui ſeminat. de verb. ſignif.
m in Regu. fra. minor. c. 6.
n Habes in ſup. fol. 92. cõc. 277.

Digitized by Google

ctæ Claræ obſeruātiæ poſſint transferri,& mutari de vno loco ad alium,& locus prioris Eccleſiæ reduci ad vſus humanos ſecundum commoditatem dictorum locorum,& monaſteriorum, dummodo materia ædificiorum ponatur in Eccleſia alia, hoc tamen priuilegium nō intelligitur in monaſterijs fundatis ab aliquo particulari, cuius habet ius patronatus,Pontifex enim per ſuum priuilegium nemini iniuriam præſumitur irrogare, ſed ſolum ibi ipſis fratribus, & monialibus fuit indultum,vt poſſint facere dictam mutationem, & loca deſerta reducere,ad vſus humanos, quod ſine authoritate Apoſtolica minimè fieri poterat, prout latè probatum eſt in ſuperioribus; dicta autem cōceſſio facta à prouinciali,& definitorio in capitulo congregatis,clarè teſtificatur, dictum fundatorem titulum fundatoris habere,& per conſequens habere dominium prędicti ædificij. & de eo pro ſuo libito poſſe optimo iure diſponere. Verum eſt tamen,quod ſi prędictum monaſterium de nouo fundatum eſt ita coniunctum cum monaſterio antiquo,vt intra cannas trecentas contineatur,non poteſt dictus fundator tale Monaſterium antiquum alijs religioſis cōcedere,prout ſupra ſecundum conſtitutiones, & priuilegia Apoſtolica latè diximus.

Quantum autem ad Eccleſias,& capellas ipſius diſtinctione eſt reſpondendum:ſi enim fundator ſibi ipſarum dominium reſeruauit,quod de dormitorio,& alijs habitationibus ſupra dictum eſt,de ipſis quoque dicere oportet,at ſi non reſeruauit ſibi expreſſe dominium,ad Eccleſiā pertinet Romanam, prout determinat Nicolaus III. *a* Quod autē magnam præſefert difficultatem,eſt,vtrum dictus prouincialis,& definitores,ſine authoritate Apoſtolica potuerint concedere dictum ius patronatus ſucceſſoribus ipſius fundatoris , non reſeruato dominio Eccleſię,& capellarum ab ipſo primo fundatore. Et videtur quod non,cum.n.Eccleſia cum capellis ipſius ſit Eccleſię Romanę,nullam ad eam concedendam,cum eius capellis,ipſi patres habēt authoritatem,nulla ad id authoritate Apoſtolica accedēte:patres enim ipſi,cum ſint fratres minores, nullā rem neque in communi,neq. in particulari habentes,extra ordinē propria authoritate nihil poſſunt alienare,prout reſoluit doctiſſimus Corduba *b* ſcribens ſuper regulam fratrum minorum:debuit igitur dicta donatio per ſyndicum fratrum minorum fieri:licet enim aliqui dubitauerint, an ſyndici habeant poteſtatē,vti Papę veri œconomi,ad aliquid extra ordinem donandum,concedunt tamen facultatem ad id ſibi à ſede Apoſtolica eſſe conceſſam, quando talis donatio in vtilitatem religionis cedit, prout reſoluit idē Corduba. *c* Hęc autem donatio fuit facta,vt patet,in ipſius religionis vtilitatem,ex conceſſione enim iuris patronatus huic ſucceſſori fundatoris magnum ipſi religioni commodū conſurgit. Ex hoc enim alij ad fundandum Eccleſias, & Monaſteria inuitantur, & hac ratione ſacroſanctū *d* Conc.Tri.ibi, *Quod ſi ius patronatus Laicorū fuerit*,ordinat ſecundum doctiſſimorum virorū ſētentiam,vt Eccleſiaſtici habentes aliquod ius patronatus ad præſentandum in aliquibus beneficijs,teneantur digniorem pręſentare: at Laici habentes ſimile patronatus ius,ſolum ad pręſentationem digni aſtringuntur,quod nulla alia de cauſa creditur fuiſſe deciſum, niſi vt Laici de ſuis proprijs bonis Eccleſias ditātes,hoc priuilegio ad alia maiora munera Eccleſiæ conferenda prouocarentur.Quare ſi meum in hoc aliquid momenti eſt Conſiliū, ſecundum ea,quæ mihi proponuntur,niſi alia pro parte contraria allegantur,dico quod prouinciales , & definitores Eccleſię Romanę verè filij,& pedib.ip

a ca.exiit,qui ſeminat de verbo ſig.

b Cord.ſup.reg. fra. minor.c.6. col.1.

c Cord.vbi ſup.

d Conc.24.c.2. de reform.

ſius ſubiecti,ipſius Eccleſiæ veſtigia immitātes, dotationem ſupra dictam licet inualidam, authoritate conſentus,& ipſorum , & ſyndici Apoſtolici, confirment,ſe fundatori tanto beneficio maxime addictos,oſtendentes:hoc enim facere poſſunt, prout in ſimili caſu notat Panormitanus *e* ,& latè cōfirmat Rochus de Curte , & per hoc reſpondetur ad ea,quę in principio articuli quæſtionis fuerunt propoſita decidenda.

e Pan in c.cur de iure patr. Rochus vbi ſup v. pro eo quod de conſenſu a n.7.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum priuilegium, quod conceditur religioni ædificandi monaſterij ſine licentia ordinarij , ex non vſu per decennium amittatur.

RESpondeo dicendo,quādam eſſe opinionem, quod quando facultas faciendi totaliter ē poſita in arbitrio priuilegiati , non amittitur ex non vſu decennij,prout tenet quędā Gloſſa, *f* & ipſam ſequuntur alij,quos refert Horatius Mandoſius *g* At Abbas *h* contrariam partem amplectitur: Boſſius *i* aūt diſtinguendo alia via incedit dicendo,q̄d aut arbitrium,ſeu libera facultas priuilegiato conceſſa refertur ad priuilegium,vt ſi dicatur,concedimus priuilegium ædificandi,ſi volueris,vel ad libitum voluntatis tuę,tunc enim priuilegium ex non vſu decennij amittitur:aut priuilegium ędificandi refertur ad tempus,vt ſi dictum eſſet, concedimus tibi priuilegium ædificandi monaſteria , quandocunque volueris,tunc(ait)priuilegium perpetuum intelligitur. Quæ diſtinctio ſatis placet eidem Horatio *k* Mādoſio,pręterquam in eo,quod ipſe ſupponit,verba illa ad libitum voluntatis tuę,ad priuilegium tantum,non etiam ad tempus referri, quæ tamen potius ad tempus, & fortè ad vtrumque referri debet,vt exponatur,ſi tibi libuerit,& quando tibi libuerit;& ita ſecundum opinionem Mandoſij dictum priuilegium per nō vſum decennij minimè amittitur,pręſertim ſi per illud decenniū nulla domus fuit ſibi ab aliqua ciuitate,oppido,aut perſona oblata,quę ab eis poſſet congruè ędificari iuxta ea,quę late dicta ſunt in primo tomo. *l*

f Gl.in c.vt priuilegiū de priu. Mandoſ.de priuilegijs ad inſtar Gl.15.n.14

g Mā.de priu. ad inſtar Gl.15 nu.14.

h Abb.in d.c.vt priuilegia nu.4.

i Boſ.in prac.de princi. & eius priuil.

k Man.ubi ſu.

l 1.To q.26.ar 6.& 7.

ARTICVLVS IX.

Quo caſu ſint excommunicati mendicantes,qui ſine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt , & mutant , & alienant hactenus recepta.

RESpondeo dicendo , quod excommunicantur mendicantes,qui ſine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt,& mutant,vel alienāt hactenus recepta,prout dicitur in iure, *m* quod ēt habet locum in feminis, licet quæſtio ſit, an ipſæ ſint mendicantes.

Pro explicatione aūt dicti iuris nota, quod quo ad caſum propoſitū,dicitur de nouo fieri quādo fit poſt ipſam decretalem editam,& ſi domus corruerint,tamen ſolum continue remanet in dominio ipſorum mendicantium,licet ipſis de nouo ędificare,nec incurrunt excōicationem,ſecus ſi locus non dirutus deſierit eſſe de ipſorū dominio, & habitatione,& poſtea nouo iure acquirant illud, quia tūc incurrunt in pœnā:& per hoc dici poſſet de conuētibus antiquis in Anglia,Gallia,& in alijs partibus hęreticorum,de quib.fratres minores expulſi ſunt qui quidē cōuentus nūc inhabitari poſſunt per fratres

m c.cū ex eo de exceſſi prælati. 6.Cle.cupientes de pœnis.

tres prędictos ſine metu excommunicationis, quia nunquam dicti conuentus deſierunt eſſe de vſu ipſorum fratrum tenentium eos à ſede Apoſtolica, quæ ſaltem de iure eſt domina ipſorum, prout notatur in eodem iure. *a* Nota etiam, quod dicta excommunicatio non comprehendit eos, qui mutant in eodem loco eadem monaſteria, verbi gratia, exiſtentia in valle mutant in colle propter ſanitatem: ita in ſimili caſu fuiſſe determinatum Bononię referunt Geminianus, & Baptiſta de Salis. *b* Sed pone, quod religioſi cuiuſdam ordinis mendicantiū habebant locum contiguum muro ciuitatis, ciues vt facerent viam, per quam poſſent ire circum circa muros ciuitatis, deſtruxerunt partem, & dederunt fratribus aliquas domos ex alio latere, inter quas erat quoddam flumen diuidens conuentum ab illis domibus, & dederunt eis licentiam faciēdi pontem ſuper flumē, per quem poſſent ire ad illas domos. Quęritur, an poſſint? Hanc quæſtionem format Lappus *c* & arguit, quod non, cum in iure *d* prohibeatur acquirere nouas domos ad habitandū. Contrarium determinat tamen Geminianus, *e* quia talis acquiſitio, & poſt acquiſitionē ędificatio eſt de actib. iam permiſſis, argumento cuiuſdam legis: *f* ſiti ergo iuri antiquo oportet ſtare, niſi quatenus ei derogatur per Ius nouum, *g* quod immutatum in duobus tantum caſibus eſt, ſcilicet in acquiſitione habitationis in loco de nouo, & in mutatione, & translatione, ſed caſus noſter in nullo illorū includitur, ergo. Et pro hac parte facit quia ille, qui eſt prohibitus acquirere nouum Ius in re, non dicitur venire contra prohibitionem, ſi poſt prohibitionem augmentet priſtinum Ius, ante prohibitionem, vt eſt quidam caſus; *h* ſic in propoſito augmētant iſti primum ius, vnde debet iudicari additamētum noui iuris naturæ prioris iuris. Et per prędicta poteſt teneri, quod augmentantes datas, & Gabellas, per hoc non dicuntur noua pedagia ponere Ita Baptiſta de Salis *i* ad hoc aliqua iura allegans, & pro omnibus prædictis faciunt, quę poſt Paulum ſcribit Franciſcus de Platea. *K* quod illud verbum de nouo poſitum in dicta Clementina, & in aliis iuribus, non intelligitur nouum, quod fuit, & poſtea deſiit eſſe, & iterum renouatur; ſolum autem intelligitur in hoc loco nouum, quando quæritur nouo titulo; quando autem domui antiquæ aliquod fit augmentum, licet nouum quid addatur, nouus tamen titulus minimè applicatur.

a c. exiit q̃ ſeminat de ver. ſig.

b Baptiſta de Salis in ſum. ti. exco. 1. exco. 44

c Lappus,

d ca. cũ exeõ.

e Gemin. in d. c. cum excom.

f l. ab ea p ff. de prob.

g d. c. cum ex e.

h c fi. in 2. reſp. de conce. prabē. lib. 6.

i Bap. de Salis i ſum. tit. exc. 44. Cle. vni de ſup. negli. pral. c. conſulit de Iudæis cap. prohibemus de cenſibus.

K Platea de exco. §. 11. de reli gio. Mendi.

ARTICVLVS X.

Prælatus præcipit quibuſdam fratribus, vt cū peruenirent ad pinguiorem fortunam, tenerētur dimidium redituum, ſiue fructuum conuertere in ædificationem, vel immobilium emptionē. Quæritur primo, ad quid obligentur? Secundo quæritur, quando ipſi fratres iudicandi ſint perueniſſe ad pinguiorem fortunam.

RESpondeo dicēdo, quoad primam quęſtionē, quod cenſura, ſiue pręceptum illud Prælati ponit dictis fratribus obligationem illam, quam verba ſonant, nempè cum venerint ad pinguiorem fortunam, dimidium fructuum impendant ędificationi, vel immobilium emptioni, quia in dubio non eſt recedendum à verbis diſpoſitionis, iuxta ea, quę in iure *l* notantur. Quantum vero ad ſecundū dubium reſpondetur, tunc prędictos fratres iudicandos eſſe perueniſſe ad pinguiorem fortunam, quando peruenerint ad eum ſtatum, in quo poterunt ſe honeſte ſuſtentare de bonis ſuis, quia debitorem peruenire ad pinguiorem fortunam idem eſt, quod peruenire ad ſtatum, in quo deducto eo, quod indiget ad ſe decenter ſuſtentandum poteſt ſoluere, vt colligitur ex iure *m* vbi Iaſon bis, vel ter æquiparat venire quem ad pinguiorem fortunam, & poſſe ſoluere deducto, quo egeat; tūc autem quis dicitur habere tātū, vt poſſit ſoluere, deductone egeat quando habet tantum, quod poſſit ſoluere, retēto eo, quod ſufficiaret ad commodè, & honeſtè uiuēdum vt ait *n* Gloſſa memorabilis, quam ſequitur Philippus Decius. Honeſta verò, & commoda ſuſtentatio debet conſiderari ſecundum qualitatem ipſorum Religioſorū, locorum, & temporū, argumento eorum, quæ tradunt Baldus, *o* & Alexāder,

l l. non aliter ff. de leg. 3. cap. tua de ſponſa.

m l. inter eos l. miles. ff. de reb. iudi. l. D. & l. in condemnatione ff. de reg. iur. §. & ſi quis inſ. de acti.

n gl. in d. l. in cōdēnato Deci. in d. l. D. nu. 7.

o Bal. in l. 2. in princ. ff. ſol. mat. & ibi Alex. in l. ſi maritus in fi. ff. ſolu. mat.

ARTICVLVS XI.

Vtrum vnaquæque Prouincia in Ordine minorum teneatur habere aliquas Eccleſias, & monaſteria recollecta.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc habemus quoddam Breue Pij V. quod ſub ſigillo Authentico vidi, cuius tenorem hic referam.

Ad perpetuam rei memoriam. Iniunctum nobis deſuper Apoſtolicæ ſeruitutis officium crebrò nos admonet & inducit, vt perſonis quibuslibet Regularib. vigilantiæ noſtræ partes efficacius exhibentes, eos in inſtituto ſuorū Regularium cādore ſalubriter manuteneamus. Accepimus ſanè nuper, quod in Ordine S. Franciſci de Obſeruantia nonnulla ſunt domus & loca Recollecta nuncupata, in quib. dicti Ordinis fratres arctiorem, quam in ceteris, uitam degunt. ac propterea eidem Ordini commodum, & opportunum eſſe cenſētes, vt in ſingulis dicti Ordinis Prouinciis duæ domus et loca Recollecta huiuſmodi exiſtant, authoritate Apoſtolica tenore præſentiū perpetuo decernimus atq. ſtatuimus, qd in qualibet prouincia dicti ordinis duæ ad minus domus, et loca Recollecta eſſe debeāt & præfata monaſteria Recollecta nullatenus ab huiuſmodi recollectione ſeparari poſſint, & Frates in illis degentes, ētſi velint, niſi de generalis Miniſtri ipſius ordinis, ve Prouincialis & Diſcretorū conuētus dictorū locorū Recollectorum pro tēpore exiſtentiū cōſilio, ad alia loca non Recollecta transferri nequeāt, niſi eiſdē ſuperiorib. vt aliter fiat, viſum fuerit expedire. Decernentes præſentes literas nullo vnquam tempore de ſurreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, vel quopiā alio defectu, notari, vel impugnari, aut inualidari: nullatenus poſſe. minuſq. ſub quibuſuis ſimiliū, vel diſſimilium gratiarum: reuocationib. ſuſpenſionib. limitationib. aut aliis contrariis diſpoſitionib. comprehendi nullatenus poſſe, ſicq ab omnib. cenſeri, & ita per quoſcunq. iudices & commiſſarios quauis authoritate fulgentes, ſublata eis, & eorū cuilibet quauis aliter iudicandi, et interpretandi facultate, iudicari debere, irritum quoq & inane quidquid ſecus ſuper his a quocunq. quauis authoritate ſcienter, aut ignoranter contigerit attentari, & nihilominus pro maiori præmiſſorum occaſione venerabili fratri Epiſcopo Conchenſi & dictis filijs carum curiæ Cameræ Apoſtolicæ generali auditori, ac Officiali Toletanēſi per præſentes cōmittimus, et mādamus, quatenus ipſi vel duo, aut vnus eorū per ſe vel alium, ſeu alios præſentes literas et in eis contenta, quacunq. ſolēniter publicantes faciant illas ab omnib. quos illa concernūt, inuiolabiliter obſeruari, non permittētes aliquid contra præmiſſa quomodolibet innouari, cōtradictores quoſlibet, et rebelles per eaſdem pœnas, aliaq. opportuna Iuris, & facti remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, non obſtantib. &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo piſcatoris die 9. Martii

anno

anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo nono, Pontificatus noſtri anno quarto.

Ceſ Glorierius.

Crica quam conceſſionem aduertendum eſt, ipſam in noſtra Religione ſeruari, video enim in aliquibus Prouincijs pluſquam duo Monaſteria Recollecta eſſe conſtituta. Immo in conſtitutionib. generalibus Tuletanis *a* præcipitur, vt in omnib. prouincijs ad minus tria loca pro recollectis habeantur.

a *Conſt. Tol. fo.* 89.

QVAESTIO L.

De immunitate Eccleſiarum Regularium in quinque articulos diuiſa.

Circa quam queruntur quinque.

1 *Vtrum immunitas Eccleſiarum a iure diuino an poſitiuo ſit conſtituta.*

2 *Quibus pœnis afficiantur infringentes Eccleſias Regulares.*

3 *Vtrum iudices ſeculares poſſint eijcere a monaſterijs delinquentes.*

4 *An clerici, & monachi gaudeant immunitate Eccleſiæ.*

5 *Vtrum Religioſi tradentes detentum monaſterio, qui gaudet immunitate Eccleſiæ, ſint irregulares, ſi iudex frangens fidem illis datam reducendi ipſum monaſterium, delinquentem laqueo ſuſpenderit.*

ARTICVLVS I.

Vtrum immunitas Eccleſiarum a iure diuino, an a iure poſitiuo ſit inſtituta.

Reſpondeo dicendo, circa propoſitam quæſtionem duas contrarias opiniones inueniri. Prima eſt Ioannis Ignei, *b* & Remigij de Goni, Petri Pechij, Queſada, Anaſtaſij Germonij, & aliorum, quos refert Tiberius Decianus.

At contrariam opinionem tenent expreſſe Couarruuias, *c* Tiberius Decianus, & Farinacius. Pro qua dico non poſſe negari à iure diuino immunitatem Eccleſiarum originem habuiſſe, propter quod à ſacris Canonibus fuit inſtituta, & ſub grauibus pœnis ab iure obſeruari debere, fuit præceptum. Prima pars huius Concluſionis, quod ſcilicet a iure diuino habuit originem, Probatur primo ex eo, qđ templa Deo ædificata in maxima voluit Deus optimus Maximus vt haberentur reuerentia, iuxta illud libri *d* Regum, ſanctificaui domum hanc, quā ædificaſti, vt coleretur nomen meum ibi in ſempiternum, & erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus. Et Dominus noſter Ieſus Chriſtus *e* templum domum ſuam appellat. Et quędam partitarum lex *f* cum R. gibus loquens ait. *Amar y hõrar y guardar deuen aun a las Igleſias manteniẽdolas en ſu derecho, que muy vſada coſa es, que los lugares de conſagran el cuerpo de nueſtro Señor Ieſu Chriſto, que ſean amados, y honrados y guardados.* Et altare, ſecundum Anaſtaſium Germonium, figuram Chriſti ſignificat.

Secundo probatur, nam in lege Moſaica altare Dei, vt in Exodo legitur, habebat immunitatem, & à templo, & tabernaculo nullus delinquẽs

b *Igneus in l. 1. in pri. n. 26. cum ſe. ff. ad Sylla. Remig. intra. de immu Eccleſia in prin. num. 5. Pech. in trac. de Arreſt. c. 6. n. 5. Queſa. ca. 1. diuerſ. 99. n. 2. Anaſt. de ſacr immuni. l. 3. c. 16. nu. 3. & ſeqq. p. 252. Deci. 2. to. cri. c. 25. n. 2. in prin.*
c *Cou. l. 2. var. c. 20. Decia. vbi ſup.*
d 3. *Re. c. 9.*
e *Mat. c. 12. et c. 23.*
f *l. ſi. tit. 10. p. 2.*
g *Germon. de ſacrorum immū. pa. 131. nu. 11.*
h *Exod. c. 21. et 3. Ro. 1.*

vt puniretur extrahebatur. Et ſic Adonias filius maior Dauidis timens Salomonem Regem abijt in tabernaculum Domini. Et in libro Numerorum *i* præcipit dominus filijs Iſrael, quando tranſgreſſi fueritis Iordanem in terram Chanaan, decernite, quæ vrbes eſſe debeant in præſidia fugitiuorum, qui nolentes ſanguinem fuderint, &c. de ipſis autem vrbibus, quæ ad fugitiuorum ſubſidia ſeparātur, tres erunt trans Iordanem, & tres in terra Chanaan. Et in Deuteronomio *K* dicitur, ſeparate vrbes fugitiuorum, vt confugiat ad eas quicunq. animā percuſſerit neſcius, vt poſſit euadere iram proximi, qui vltor eſt ſanguinis, cum ad vnam harum confugerit ciuitatem. Quod in libro *l* Regum cōmendatur. Tertio probatur; gentiles enim lumine quodam naturali etiam loca refugij delinquentib. ſignauerunt. Hi enim, qui ab Hercule originem habebant, cum reſpectu tyrannidis ab Hercule patratæ odio haberentur, Athenis locum quendam præſidij ſtatuerunt, in quo a ſuis inimicis ſe protegere poſſent. Qui locus ab alio Aſylus fuit appellatus, prout refert Statius. *m* Ad cuius loci habitationem Romanus populus incipiens fundere Romā alium inter capitolium, & Palatium in ſacro nemore ædificauit, prout refert Pineda in ſua Monarchia. *n* Aedificatumq. eſt ad hoc templum Apollinis, & nomine Deæ Iunonis celebratur, & templū Iulij Cęſari dedicatum, & domus Lucillæ matronæ Romanæ, quę omnia templa, & domus Romani ad refugium delinquentium conſignauerāt, vt patet ex traditis in quadam Vlpiani iuris conſulti lege. *o* Templum etiam Dianæ in Epheſo dicatum hanc ipſam habebat immunitatem, ſecundum Tullium. *p* & Iuſtinum, dicatum etiam Deæ Ceteri hoc priuilegium habebat. Adeo quod Gręci templa ſua Aſylos vocabant, de quibus Seruius, *q* Titus Liuius, Strabo, Diuus Auguſtinus, & alij, quos referunt, Proſper Farinacius, *r* Menochius, & Decianus meminerunt. Quod immunitates tēplis Deorum, & Dearum conceſſas, & in populo Romano ab Imperatoribus Romanis toleratas, & donatas voluit omnino Imperator Tiberius Cęſar è medio tollere. Solum enim voluit, vt in Ciuitate Pergami templo Eſculapij hęc immunitas illęſa maneret, prout referunt Suetonius, *ſ* & Cornelius Tacitus. Denique non eſt dubium gentiles aras, & templa reuerentię, honoris, & immunitatis habuiſſe, vt in his delinquentes protegerentur, quæ atq; miſericordię ignoti Dei nuncupabantur, vt legitur apud D. Paulum, *t* Platum Gerſonem, Pauſaniam Ciceronem, Iuſtinum, & Couarruuiam. Ex quibus omnib. ſequitur, gentiles ſolo lumine naturali doctos, hunc honoris tēplis, & aris Deorū tribuiſſe, quod argumentum eſt magnum ad probandū a iure diuino hunc honorem, & reuerentiam tēplis Dei dicatum originem habuiſſe, tanquam quid a Deo optimo maximo authore ipſius naturę hominibus inſpiratum. Qua ratione a ſacris Canonibus, & varijs Concilijs fuit hęc immunitas Eccleſiarum pręcepta. Et Archiepiſcopus Florentinus *u* referens vitam D. Syluestri Papę, affirmat inter alia a Conſtātino Imperatore poſt baptiſmum conceſſa, immunitatem Eccleſię etiam indulſiſſe, ita vt nemo in Eccleſia recluſus inuitus ab ea extrahi poſſit. Et Ioā. Viſquis *x* Doctor Iuriſta affirmat a quodam Imperatore Romano fuiſſe pręfatam immunitatē conceſſam. Quod & in Decreto *y* videmus approbatum. Quod, vt ex ſuperioribus ſatis colligitur, vere & proprie conceſſum minimè poterit appellari. Conceſſio enim eſt illud, quod eſt proprium alteri donare, Imperatores autem cum hanc immunitatem minimè ut propriā poſſiderent, eam Eccleſijs

i *Nu. c. 35.*
k *Deu. c. 20.*
l 3. *Reg. 1. & 2. & 3.*
m *Statius li. 2. Thebaidos.*
n *Pined. in Monarch l. 4. ca 6. §. 3 f. 240.*
o *l. 2. §. hiſtamē tēporib⁹ s. ff. de orig. iuris,*
p *Tul. l. 3. Ve. Iuſtin. l. 27.*
q *Serui. l. 7. ane id. Liuius ab vrbe condi. le. 36. Au. de ciu. Dei c. 34. Vlp. in l. 17 §. apud Labeonem. ff. de adil. edict.*
r *Far. 1. t. crim. ti. & de carce. et carcera. q. 28. n. Men. de pſum. li. 5. præſ. 10 nu. 2. Deci. vbi ſup. 2. t. cri. li. 6. c. 25 num. 4.*
ſ *Suet. c. 17. Tacitus annalium l. 3.*
t *Pau. act. 17. Plat. in Moſtelaria act. 5. ſcē. 1. Gerſon trac. 6 ſuper magi. Pauſa. l. 1. in at. Cicero. in act. in Verrem iuſ. l. 1. 8. Cou. l. 2. va. c. 20. n. 2.*
u *Floren. §. 2. 2. p. hiſto.*
x *Viſquis in tra. de immuni. Eccleſiar.*
y *c. Sācta Rom. Eccl. 15. diſtin.*

vt propriam indulgere minimè valebãt. Vocari igitur propriè debet quędam recognitio Eccleſijs debita, quę olim in teſtamento veteri, & in gentilitate magna habuit priuilegia. Et ſic debet intelligi illud, quod in lege Veſogottorum cauetur in hunc modum. Sed etiamſi contigerit eum (homicidam ſcilicet) ad altare ſanctum fortaſſe confugere, non quidem præſumat eum abſq. conſulto ſacerdote perſecutor eius abſtrahere, conſulto tamen ſacerdote, atque reddito ſacramento ſecundum ſceleratum publica mortis pęna non condemnandum, ſacerdos cum ſua intentione ab altari repellat, & extra chorum proijciat: cui ab Eccleſia nõ alias morti feras inferat pœnas, ſed in poteſtatem parentum, & eorum, quorum propinquus occiſus fuerit, contradendum eſt, vt excepto mortis periculo quidquid de eo facere voluerint, licentiam habeant. Ita habetur in præfata antiquiſſima Veſogottorum lege prout refert Anaſtaſius Germonius. *a* Et decretis ſummorum Põtificum obſeruari inuiolabiliter præfata immunitas mandatur, & in Concilio Tridentino *b* præcipitur tandem iuxta præfata decreta ab omnibus cuſtodiri. Et Greg. XIV. in quodam ſuo motu proprio, cuius tenorem inferius referremus, eam totis viribus commendauit. Cum autem hęc ſit obſeruantia ad mores concernens, ſuis limitibus pręcludi neceſſe eſt, ita vt iudices ſeculares nimis rigorem ſpeculantes eam intrepidè infringere non audeant. Et Eccleſiaſtici, & regulares zelũ huius immunitatis affectantes per fas, & per nefas delinquentes, & facinoroſos in Eccleſia Dei cuſtodire, & defendere non præſumant. Aliqui enim iudices ſeculares immunitatem Eccleſiaſticam infringentes ſe defendunt, dicẽtes clericos, & monachos aliquando vi, & armis eam protegere, & in caſibus non permiſſis delinquentes in eorum Eccleſijs, & monaſterijs recluſos, & abſconditos cuſtodire, non conſiderantes Deum optimum maximũ offendere, cum eius Eccleſia protector iuſtitiæ, & non iniuſtitiæ eſſe debeat, vt dicitur in quadam Decretali, *c* non enim domus Dei ſpelunca latronum eſt, vt apud Hieremiam, *d* Matthæum, Lucam, & Marcum ſcriptum legimus. Et in quodam decreto à Gratiano eſt deſumptum. Et ideo Gregorius Decimus quartus, ad reprimendam audaciam iudicũ clericorum, & monachorum, quandam circa hoc edidit conſtitutionem, cuius tenorem in articulo tertio huius quæſtionis referemus

a Germon. ſacr. immunit. l. 2. c. 16. nu. 4.
b Conc. Tri. ſe. 25. de refor. ca. 29.
c c. de alie. feu.
d Hierem. 17. Matt. 21. Lu. 19. Marc. 11.

ARTICVLVS II.

Quibus pœnis afficiantur infringentes Eccleſias regulares.

RESpondeo dicendo, ꝙ Clemens Quartus inhibuit, *vt nullus Eccleſias, aut loca Fratrum Minorum auſu temerario præſumat infringere, aut in illis damnabilem violentiam exercere, & voluit, quod illi, qui ſecus facere præſumpſerint, ipſo facto ſentẽtiam excommunicationis incurrãt, a qua nõ poſſint abſolui, niſi per Sedem Apoſtolicã, aut per conſeruatores ab ea eidem ordini deputatos.* Ita habetur in libro *e* Monumenta Ordinum.

Circa quam conceſſionem eſt aduertendum, qđ Iure antiquo *f* erant excõmunicati ſacrilegi infringentes, & ſpoliantes Eccleſias, nam prędictum ius non excommunicat, ſed præſupponit eſſe excommunicatos, ſiquidem iubet denunciari eos, vt tales argumento eorum, quę in Iure *g* notantur, Iure autem antiquo effringere Eccleſias dicebatur, qui effringit, vel effodit parietem, aut frangit fores, diruit ſeras, & qui impellendo, vel quouis alio modo violento ingreſſum ſibi parat, prout aſſerit Syluester, *h* non autem qui reſerat eas claue, ſiue eam ſurripuerit, vel extorſerit, ſiue nõ, iuxta ſentẽtiam omnium, prout ait Nauarrus *i* Vnde cum noſtrũ priuilegium fuerit ortum ad iuris antiqui ſimilitudinem, in eius excommunicationem incidiſſe credo eos, qui effregerint, vel effoderint parietem, aut fregerint fores, diruerint ſeras, & qui impellendo, vel alio quouis modo violento ingreſſum in Eccleſias, & Monaſteria ſibi parauerint. Et licet ſecundum dictum ius antiquum *k* duo requirerentur ad incurrendam excommunicationem Papę reſeruatam in eo latam ſcilicet perfringere, & rapere, ſeu furari, prout tradunt Panormitanus, *l* Diuus Antoninus, & Caietanus, dicẽtes quod ob id, qui effringit crucem, ſacrarium, aut perpetrat alia ſimilia nefaria ſcelera, & non furatur, non incurrit in dictam excommunicationis pœnam; noſtrum tamen priuilegium plus vltra concedit, ait enim, qđ ad incurrendam cenſuram in ipſo poſitam ſufficit, quod effingat Eccleſias, & monaſteria, aut illis damnabilem violentiam exerceat, etſi nihil furetur.

e 2. imp. f. 105. conc. 226.
f ca. conqueſtus de ſent. excom.
g ca. paſtoralis §. verum de appell.
h Syl. excõmunicatio ſeptima caſu. 8.
i Na. c. 27. n. 94
K ea. cõqueſtus.
l Pan. in c. fi. de fur. Ant. 3. p. ti. 24 c. 21. Cai. in ſum. v. exc. c. 2.

Notanda etiam ſunt verba dicti priuilegij ibi, *Aut illis damnabilem violentiã exercere*, nam non ſufficit, quod fiat violentia, ſed eſt neceſſarium, qđ ſit de facto damnabilis. Vnde ſi aliquis vi impellẽdo ira commotus, intret monaſterium, ſi rediẽs ad cor regrediatur nulla damnabili violentia ſequuta, non eſt, quod hac cenſura feriatur.

Secundo eſt notandum circa dictam conceſſionem, quod Epiſcopus, aut alius Eccleſiaſticus prælatus, qui ędificauerũt dicta monaſteria, ſi reſeruauerunt ſibi ius hoſpitij in eis frangendo fores, vt expellant occupantes iniuſtè, vim vi repellant, non incurrunt in dictam excommunicationem, prout tenet Innocentius, *m* licet. n. in defenſionem ſuæ poſſeſſionis vim vi repelleret, vt ſacri canones determinant, *n* ſecundum quod priuilegia interpretari debent: ſic iudices Aragoniæ dum infringunt portas Eccleſię, & monaſteriorum, ab excommunicatione excuſantur, quia nõ infringunt propria authoritate, & pręſumptuoſè, ſed extendunt ſe ad res inanimatas inter illis per forum, & conſuetudinem dato, vt conſtruerent in manifeſto, prout tenent docti Theologi, & iuris periti apud Aragoniam, & Valentiam, iudex enim, qui habet iuriſdictionem in perſonas, aut in res inanimatas (id eſt in ſcripturas) habet ex cõſequenti in res impedientes ipſum, prout tenent Ancharranus, *o* Antonius, & Abbas.

m Inn. in c. 1. de immuni. Eccle.
n ca. eum olim de reſti. ſpol.

Pro huius rei intelligentia vidẽdus eſt forus Aragoniæ, & Molinus, & confirmatur, quia quando principale permittitur, iure conceduntur ex conſequenti media præparatoria, & ea, ſine quibus finis principalis haberi non poteſt. Hæc autem manifeſtatio fit varijs modis in Aragonia, primo a poſſe perſonæ priuatæ, hanc facit quilibet iudex, dũ N. conqueritur, ꝙ N. tenet illius filium, ſeruum, aut vaſſallum, et hic detinetur in manifeſtatione, ſi opponens non oſtendat de iure ſuo; ſecundo à poſſe Iudicis Eccleſiaſtici, ſi reus dicat ſe exemptũ, aut eſſe laicum, aut Eccleſiaſticum, & nihil probet, ponitur. n. tunc reus in libertate, ſi renunciet beneficio manifeſtationis. Tertio a poſſe Iudicis ſecularis & liberatur reus à vinculis iudicis etiã Regni, examinaturq; cauſa eius, idq; fit ſolum per iuſtitiam Arago. & non per Proregẽ, vel alium Iudicẽ, vt in legib. *p* fori Arago. continetur; & tenet Molin.

Ex dictis infertur, quod iudices effringẽtes portas Eccleſię, & Monaſteriorũ, vt videãt, an ibi ſint delinquentes, quos quęrũt, non incurrũt in aliquã

o Anch. Ant. et Abb. in c. 1. col. 1. de immu. Eccle. Inn. Arag. de manife. perſ. f. 108. v. appellitus manifeſtatio. f. 25. col. 3.
p for. vn de manif. f. 178. repe. fol 208. col. 3. Mol. v. manifeſtatio. col. 2.

excom-

Digitized by Google

excommunicationem; cum enim habeant ius adquærendum, an ſint ibi delinquentes, habent etiã ius, ad omnia, quæ huiuſmodi inquiſitionem impediunt. Dixi (inquiſitionem) non autem deprehenſionem, non enim habent ius ad deprehendendũ delinquentes, antequam declaretur eos ab Eccleſia extrahi poſſe, prout infra dicetur.

a Soto in 4.d.22. q.2.ar.2. verſ. hoc conſtitutis. b d.c. conqueſtus

Tertio eſt notandum, quod Soto *a* tenet occultum effractorem Eccleſiarum venire excommunicandum, quia nullo iure exprimitur eſſe excõmunicatum: & ait, quod ius *b* excommunicans effractorem huiuſmodi, videtur tantum loqui de publico effractore. At communis opinio contrarium tenet, & ſic noſtrum priuilegium etiam de occulto effractore, aut violentiam damnabilem in monaſterijs occulte faciente, intelligendum eſſe arbitror.

c Supp.lſ.61.cõceſ.186.

Quarto, & vltimo circa dictum priuilegium eſt notandũ, quod abſolutio dictæ excõicationis reſeruatur Papæ, aut Conſeruatori dictæ Religionis, prout in eo ait Clemens IV. At Leo Decimus, prout continetur in Ordinis ſupplemento *c* cõceſſit, quod *infringentes, vel aliquam violentiã in Eccleſijs, & locis Fratrũ Minorũ facientes ab excommunicatione, propter hoc incurſa poſſint a Prælatis dicti Ordinis in foro conſcientiæ abſolui, licet antea non poterãt huiuſmodi delinquentes abſolui, niſi a Papa, vel a conſeruatore dicti Ordinis.* At aduerte, quod hoc tantũ concedit in foro conſcientiæ, per quod clarè cõcluditur, quod in foro exteriori poſſunt dicti delinquẽtes declarari eſſe excommunicatos, & alijs pœnis pro qualitate culpæ affici, cum dicta abſolutio tantum in foro conſcientiæ eis ſit permiſſa, & per cõſequens ſi poſt dictam abſolutionem in foro conſcientię celebrauerint, ipſos incurriſſe in foro exteriori irregularitatem, apertum eſſe conſtat.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudices ſeculares poſſint eijcere a monaſterijs delinquentes.

RESpondeo dicendo, quod in ſacris Canonibus immunitas Eccleſiarum maximè commendatur, ita vt conſuetudo contra Eccleſiaſticam immunitatem, vel ei onerosa non valeat iuxta eoſdem ſacros Canones, *d* in quibus id notant Abbas, & communiter Doctores, & in legibus partitarum, & ordinamenti continetur, & tradunt Bartolus, & Tiraquellus, & Antonius Gomez, & licet conſuetudo admittatur, quando eſt parum præiudicialis Eccleſijs, vel Eccleſiaſticis perſonis, quando tamen eſt multum præiudicialis, minimè admittenda erit; & tunc erit plurimum præiudicialis, quando Clerici efficiuntur timidiores propter talem conſuetudinem, & laici efficiuntur audaciores, & quando cõſuetudo inducit, quod Clerici impediantur facere ea, quæ a iure communi ſibi conceſſa ſunt, quod arbitrio boni viri relinquendum eſt, prout cum alijs reſoluit Humada, *e* affirmans, hoc procedere, ẽtſi conſuetudo ſit immemorialis. Vnde ſecundũ Syluestrum *f* non læditur Eccleſiaſtica libertas, quãdo aliquod particolare priuilegium conceſſum Monaſterijs frangitur, potuit.n. conſuetudine quadraginta annorũ introduci, vt quarta funeralium Eccleſię Cathedrali, aut Parochiali à Religioſis cõtra eorũ priuilegia ſoluatur, prout clarè inuit Conc. *g* Trid. & ſic Monaſteria prædicta immunitate gaudere debẽt, vt ex ſuperiori articulo ſatis patet: & eſt aduertendũ, quod inter alias Conſtitutiones contra Bannitos à varijs Sũmis Pontificib. factas, Sixtus V. fecit vnã pro Regno Neapolitano, anno Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo quinto, quæ incipit, *alias felicis recordationis*, &c. In qua inter cetera concedebatur Officialib. Regijs, vt cauſa cõquiſitionis vel infeſtationis Bannitorũ, Eccleſias, Monaſteria cellas ſeu loca Religioſorũ Eccleſiaſticarũ perſonarũ ingredi, ipſoſq. Bannitos, & delinquẽtes aliquo modo ibi occupatos, ſiue receptos inde extrahere, & ſi opus eſſet, ipſas ẽt perſonas Eccleſiaſticas, & Religioſas capere, & carceribus Eccleſiaſticis duntaxat mancipare poſſent. Verum quia hęc, & alia ſimilia in ea contenta nõ modicum Eccleſiaſticam tangebant immunitatem, multaq. inde videbãtur in dies oriri ſcandala, ac non paucę ipſorum Religioſorum infeſtationes, & perturbationes euenire.

d c.1. de conſuetu. & ibi Abb. c. nouit. c. graue de ſẽ. exc. c. cum ſam de re iud. l. 2. ti. 9. p. 1. & l. 2. ti. 3. l. 1. ord. l. 3. ti. 3. l. 1. noua cõpen. Tira. de retra. l. 1. §. 30. gl. 1. n. 9. Anto. Gõ. to. 3 var. c. 1. n. 53.

e Huma. i ſcholiis ad gl. p. in l. 3. ti. 2. p. 1. gl. 6. num 3.

f Sy. v. immunitas, nu. 2. & 4.

g Trid. ſeſ. 25. de refor. c. 13.

Proinde Gregorius XIV. anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo primo in conſtitutione ſua *cum alias nonnulli*, &c. pro immunitate Eccleſiaſtica ſeruanda, mediſq. ſupradictis obuiando, ſupradictam Sixti V. conſtitutionem moderando ſtatuit dicens.

Cum alias nonnulli prædeceſſores noſtri, & præſertim felicis recordationis Sixtus Papa Quintus, nec non Pius etiam Quintus &c.

Hac itaq. noſtra perpetuo valitura cõſtitutione omnia, & quæcunq. priuilegia et indulta et gratias tam per prædictũ Sixtum ac Pium Quintũ, quam alios quoſcunq. noſtros prædeceſſores, aut noſmetipſos, ſeuẽ que Apoſtolicã, eiuſve legatos ſemper aban ẽdis ſeu extrahendis ab Eccleſijs, Monaſterijs ſacellis domibus Regularib. locisue ſacris, aut Religioſis, aliiſq. in caſib. a iure permiſſis hominib. certorum tunc expreſſorum vel non expreſſorũ criminũ reis, aut fraudulentis decoctorib. etiam in odium certorũ delictorum, & pro bono, ac pace, atq. quiete publica, & ex cauſis grauiſſimis, ac neceſſarijs, & æquipollentibus caſib. in his re expreſſis atq. ex paritate, identitate, aut maioritate rationis extenſis perpetuo, vel ad certum nondum elapſi temporis ſeu ad vitam alicuius Principis, aut beneplacitum, ſiu aliàs quomodolibet conceſſa ẽt iteratis aut multiplicatis vicibus approbata, et innouata ac vſu recepta literaſq. Apoſtolicas ſub plumbo, aut in forma Breuis, ſeu aliàs quomodocunq. deſuper confectas, quarum tenores hic haberi volumus pro expreſſis ac de verbo ad verbum inſertis, ſublata penitus omni differentia. Ita ad vitam tantum formam reducimus, & moderamus, vt Laicis ad Eccleſias, locaq. ſacra, & Religioſa prædicta confugientib. ſi fuerint publici latrones, viarumq. graſſatores, qui itinera frequentata, vel publicas ſtratas obſident, ac viatores ex inſidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorũ, quiue homicidia, aut mutilationes membrorum in ipſis Eccleſiis, earumve cæmeterijs committere non verentur, aut qui proditoriè proximum ſuum occiderint, aut Aſſaſſini, vel hæreſis, aut læſæ Maieſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis rei, immunitas Eccleſiaſtica non ſuffragetur, ſed vniuerſis, & ſingulis venerabilibus fratrib. noſtris Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ceteriſq. Eccleſiarum, & monaſteriorum Prælatis, tam ſecularib. quam cuiuſuis ordinis regularibus directe præcipiendo mãdamus & præcipimus, vt laicos in caſibus prædictis delinquentes ad eorum Eccleſias, monaſteria, domus, & alia loca ſupradicta ſacra, ſeu religioſa reſpectiue cõfugientes, & in eis ſe recipientes, atq. morantes, qui prædicta delicta eorum ve aliquod iudicio ſuo cõmiſiſſe videbunt, quando a Curia ſeculari fuerint requiſiti, & quilibet eorum fuerit requiſitus, miniſtris, & officialibus curiæ ſecularis abſque irregularitatis nota, aut alicuius cẽſuræ Eccleſiaſticæ incurſu tradi, & cõſignari curent, et faciant, et quilibet eorũ curet, et curare faciat. Ne autem Curiæ ſecularis prædictæ Miniſtri facultate illos per ſe, et propria authoritate

extrahēdi,et adducēdi ſibi olim,ut praefertur,attributa,et per praeſentes reuocata abutātur volumus,dicta que authoritate decernimus,et declaramus. vt curia ſecularis eiuſq. iudices.& officiales ab eccleſiis.monaſterijs locisq.ſacris praedictis laicū aliquē,vt praefertur delinquētē in nullo ex caſib.ſupradictis ſine expreſſa licentia epiſcopi vel eius officialis et cum interuentu perſona Eccleſiaſtica ab eo aut oritatē habentis ad quos ſolos & non ad alios Epiſcopis inferiores,ētſi alias ordinarij ſint aut nullius diaceſis.aut cōſeruatores ab hac ſede Apoſtolica ſpecialiter,vel generaliter deputati praedictam licentia dandi facultas pertineat occurrente aūt caſu in loco exēpto,& nullius diaceſis tunc ad Epiſcopum vicinorē deuoluatur hac cognitio,& non ad alios capere extrahere,aut incarcerare non poſſint niſi ea caſu.quo ipſe Epiſcopus,& dicta perſona Eccleſiaſtica requiſita illos in delictis ſuperius expreſſis culpabiles tradere aut captura,et carcerationi interuenire,et aſſiſtere recuſauerint, tūcq. reuerentia Eccleſiaſtica,& locis ſacris debita memores praedictos delinquentes minori,quoad fieri poterit ſcandalo et tumultu extrahere curent, quodq. delinquentes laici praedicti poſtquā,vt praefertur,ab Eccleſiis,lociſue ſacris extracti,& capti fuerint ad carceres curia Eccleſiaſtica reponi,et inibi tuto,& firmo carcere,ac opportuna cuſtodia data illis,ſi opus fuerit per curiā ſecularē detinere debeāt, nec inde extrahi, curiaeq ſeculari praedicta cōſignari, nec tradi poſſint, niſi cognito prius per Epiſcopum.ſeu ab eo deputatū, an ipſi vere crimina ſuperius expreſſa commiſerint, tuncq.demum de mandato Epiſcopi per iudicē Eccleſiaſticum curia ſeculari,quacunq.appellatione poſtpoſita,conſignentur. De crimine vero haereſis cognitio ad forum Eccleſiaſticum tota pertineat,nec in ea curia ſecularis ſe quoquomodo intromittat, ſicut ēt prohibemus,ne contra Eccleſiaſticas perſonas ſeculares,vel cuiuſuis ordinis,vel militiae ēt S. Ioann. Hieroſolymitani,regulares quoquomodo,ēt vigore praedictorum priuilegiorum,indultorum, aut conceſſionum (quae oia ad terminos iuris cōmunis per praeſentes reducimus)procedant,aut ſe intromittat,illi.ſiue ab Eccleſiis,monaſterijs,domib.locisq ſacris.aut religioſis ēt in caſib.in hac conſtitutione expreſſis,extrahere, abducere,capere,carcerare,aut cognoſcere de criminib.ad forum Eccleſiaſticum pertinentib. alias quā de iure,& per priuilegia eiſdē ordinib. aut militiis conceſſa permittitur,quomodolibet praeſumant. Quod ſi quis quacunq.dignitate praeditus praemiſſorū quidqui attētare cōtra hanc conſtitutionē praeſumpſerit, ipſo facto cenſuras,qua contra libertatis Eccleſiae violatores ſunt promulgata,incurrāt. Non obſtantib.praemiſſis,tā Sixti,& Pii V.quam aliorum quorumcūq. praedeceſſorum noſtrorum literis Apoſtolicis, priuilegiis, indultis,etc. Dat. Romae in Monte Quirinali, anno Incarnationis Dominicae milleſimo,quingēteſimo nonageſ.pri. Nono Kal.Iunis P. N.anno primo.

Circa quam cōſtitutionē aduertit Capucinus, *a* quod religioſi ſint cauti,ne amplius ſinant malefactores in ſuis locis,vel Eccleſijs a miniſtris iuſtitiae, ſecundū diſpoſitionem Bullae Sixti V.capi;quia ſic expreſſe facerent cōtra praedicta Gregorij cōſtitutionē,& ſe poenis irregularitatis, & alijs cenſuris exponerent: Et ne ēt permittant, malefactorem in ſuis Eccleſijs,& locis capi ē miniſtris iuſtitiae, niſi particulatē afferant Epiſcopi,ſiue eius officialis licentiam contra particularem illū malefactorē, cū interuētu pſonę Eccleſiaſticę,vt in Bulla habetur.

a Capuc.ī.n.ſcholiis ad cōpendiū Mend.ti. Eccl. fratrum. f.309

Et aduertant ēt, quod non ſunt obligati illum malefactorem cuſtodire, nec illi cibum non miniſtrare,cum iam excommunicatio a Sixto V. ſuper hoc lata,per hanc Gregorij conſtitutionem ſit ſublata: ſed in omnibus alijs ad ſupradictae Bullę verba bene aduertant,ſi errare, & puniri pęnis in ea contentis nolint,quod puto aduertēdum in regno Neapolitano: pro quo dicta cōſtitutio Sixti v.facta ē.

Circa q̃ conſtitutionem eſt aduertendum, ꝙ in eo,ꝙ determinat malefactorem in Eccleſijs, & locis religioſis capi à miniſtris iuſtitiae non poſſe, niſi particularem afferant Epiſcopi , aut eius officialis licentiam contra particularem illum malefactorē, conformem eſſe iuri communi , in quo reſoluunt communiter Doctores,quod iudex competens ad cognoſcendum ,an debeat delinquens immunitate gaudere,erit Eccleſiaſticus , prout tradunt Conarruuias,*b* & Remigius,& ita dicit ſeruari in practica in noſtra Hiſpania Iulius Clarus.

b Cou.li.2.var. ca.20.nu. 17 in pri.& l.pra. qq. ca 33.nu.1.Clarus in pra. cri. l.5.q.39.nu.21.

Verum eſt tamen,quod non quicunq. iudex Eccleſiaſticus modo hanc licentiam concedere pōt, niſi tantum Epiſcopus dioeceſis,aut eius officialis, & in hoc innouat haec conſtitutio,ꝗ Doctores aſſerebant,dicentes quemcunq.iudicem Eccleſiaſticū illius dioeceſis hanc poſſe cauſam examinare, & iudicare. In eo aūt,quod determinat cōſtitutio,quod delinquentes non reponantur in carcere ſeculari, ſed in carcere curię Eccleſiaſticę, quid nouum ſtatuere videtur, ipſi.n.delinquentes extracti carceri ſeculari mancipabātur,& ignominioſè ad Eccleſiā remittebantur, & ideo commendabant Doctores dicentes,quod iudicato,quod delinquens ſit remittendus ad Eccleſiam;non debet remitti ignominioſè,praeſertim ſi ſit Clericus. Ita Boerius, *c* & Iulius Clarus alias videretur corporaliter puniri remiſſus & excommunicationem incurrere iudex,ſi ignominioſè clericum remitteret ſecundum Auendanū.*d* Quib.de cauſis dicebant,quod iudex ſecularis nunquam ab Eccleſia debet delinquentem extrahere, niſi cogitet,& conſideret,an delictum ſit de priuātib.immunitate,& ante probatū ſit;quod ſi dubium eſt,faciet delinquentem in Eccleſia cuſtodiri, & compeditari,ne iterum fugiat,nam hoc de iure facere pōt ſecundum Remigium,*e* quem ſequitur Iulius Clarus. Qua authoritate iudices ſeculares abutentes occaſionem dederunt Gregorio Quarto decimo,vt ipſi delinquentes ab Eccleſijs,& monaſterijs extracti,non in carcere ſeculari, ſed in Eccleſiaſtico reponerētur,ne iudicato ipſos immunitate Eccleſiaſtica gaudere,ad Eccleſiā,& monaſteria cum ignominia remitterētur. Quod ſępius contingebat, aliqui.n.iudices timore Domini minimè cōtēti, ita ſunt inſolētes,vt ipſos in carcere detētos,vt iā eos iudices cōpetētes puniant, neq.hoc eſt mirum, cū aliqui Eccleſiā Dei contēnentes,quando ponūt cuſtodias Eccleſiis delinquentes detinent,& ipſis delinquentib.alimenta iubeant denegari ſecundū remigiū,*f* & Conarruuiā,qui grauiſſimè errant,cum id faciant cōtra ius,prout dicti iuriſperiti affirmāt.

c Boer.dec.303 num.13.Clarus vbi ſu.36 n 48
d Auen.de muneribus rijs nu.15.
e Remi.ubi ſup. Clar.vbi ſup.n. 21.
f Remi.vbi ſup. q.6.et 7.Co. ubi ſup.c.20.nu.17.

Circa eandem conſtitutionem eſt etiam aduertendum,quod ſecundum eam poſſunt iudices ſeculares cum licentia Epiſcopi,aut eius officialis,extrahere ab Eccleſia delinquentem. Quare ſi ſine tali licentia ipſum extrahere voluerint,res deuoluitur ad id,quod de iure antiquo erat determinatū,ſecūdum quod delinquens poteſt ſe defendere ſine pęna a iudice ſeculari,ſi videat,quod ipſum extrahit iniuſte ab Eccleſia. Ita Antonius Gomez *g* dicens, quod hunc iniuſte condemnatum ad extrahēdum poſſunt Clerici defendere,& eripere de manib.iuſtitiae,ſecundum Archidiaconum,& Albericum, & Bernardū Diaz de Lugo,quos, & alios ad hoc allegat nouiſſime Ponce de Leon Mexia.*h* Quod verū intelligit Azeuedo,*i* quoneſcunq.conſtaret iniuſtè extrahit ab Eccleſia,vel condemnatum fore, eſſetq. periculum in mora: ſecus tamen alias , tunc enim licet poteſtati iniuſtè exequenti reſiſtere, quoties mani-

g Anto.Gomez l.3.var.c.3.nu. 21.in fine.
h Mexia in apparatu l de Toledo.n.11.fund. 2.par.nu.24.
i Azeuedo in l. 3.ti.2. li.1.compil.nu.27.

Digitized by Google

manifeſtum eſt iniuſte procedere, vel damnum eſt irreparabile, ſecundū Doctores, maxime Oroſcum *a* nam alias dum res eſt in dubio, minime reſiſtendum eſt iudici ſeculari, præſertim per Eccleſiaſticos, quibus iam arma ad hoc conceſſa ſunt, ſcilicet excommunicationes, & cenſuræ, non vero enſes & gladij, vt habetur in Concil. Tridentino *b* & in quadam regali lege nouæ compilationis.

a *Oroſcus in l. vt vim. nu. 16. col. 21. ff. de iuſ. & iure.*
b *Tri. 29 ſeſ. c. 3. de ref. l. 6. ti. 4. l. 1. nouæ cōpi.*

Aduertendum denique circa prædictam cōſtitutionem, quod accepi a quodam grauiſſimo, & ſatis Docto meo condiſcipulo, in regnis Portugalliæ regio auditore, eam in ipſis regnis minime fuiſſe receptam, cum ex defenſione delinquētium ab Eccleſia extractorum, gladius ſecularis vires ſæpius poſſet amittere: an autem in Hiſpanijs ſit recepta, nolo iudicare, ſolum enim iudico eam eſſe maximè rationi cōformem, cū tam iudicibus ſecularib. quam Eccleſiaſticis, quam immunitati Eccleſiaſticæ medium quoddam proponat, quo omnia pacifice in republica peragantur.

ARTICVLVS IV.

An clerici, & monachi gaudeant immunitate Eccleſiæ.

RESpondeo dicendo, quod Abbas *c* tenet per multa fundamenta, quod nō, quem ſequitur Bern. Diaz de Lugo, cum hac limitatione tamen, vt non procedat, quando clericus ab Eccleſia extractus, poſt degradationem eſt ſeculari curiæ tradendus; nam tunc dicit, quod poſt degradationē, & verbalem in ſententia traditionem curiæ ſeculari ad Eccleſiam reſtituatur, quam limitationem non admittit Couarruuias *d* vrgenti ratione, nam quando crimina committuntur, quæ degradatione, & traditione curiæ ſeculari digna ſunt, propter eorum enormitatem, & immunitatem, gaudere non debent delinquentes immunitate Eccleſiarū, & ſic non erunt reducendi ad Eccleſiam. Quam ſententiam ſequitur Salzedo *e* Ex quo infertur, quod clericus, aut religioſus Sodomita ſi per proprium motum Pij V. tradantur curiæ ſeculari, non gaudebunt Eccleſiæ immunitate, & hodie indiſtincte ſeruatur in practica opinio Abbatis, prout teſtatur Iulius Clarus. *f* Quod eſt tenendum, licet contrariū tenuerit Menchaca. *g* Vtrum autem Laici Sodomiam committentes gaudeant immunitate Eccleſiæ, ſi ad ipſam confugiant, Couarruuias *h* partem amplectitur negatiuam, affirmans non debere gaudere immunitate eccleſiaſtica: ipſum ſequitur Auendannus *i* dicēs in grauiſſimis delictis fugiēs ad Eccleſiam non debere gaudere eius immunitate; in hoc tamen ait Iulius Clarus *k* ſtandum eſſe cōſuetudini. Quod attinet ad religioſos, aduertendū, quod Baptiſta *l* de Salis in ſua sūma aſſerit, quod religioſis non valet immunitas Eccleſiæ, quia raro aut nunquam exeunt clauſtrum monaſterij. Nam ſecundum regulam eorum, & iure communi poſſunt per eorum ſuperiores in monaſterio arceri, verberari, & incarcerari, & ſi opus eſt de monaſterio expelli, & in alijs monaſterijs arctioribus intrudi, prout in Iure *m* videmus definitum.

c *Abb. in c. inter alia de imm. eccle. Bern. in practi. c. 115.*
d *Cou. li. 2. var. c. 20. nu. 16.*
e *Salz. in prac. crim. c. 115.*
f *Clar. in pract. cri. §. fi. q. 36. n. 16.*
g *Mēc. de reſ. §. 22. p. 3. n 54.*
h *Cou. vbi ſup. c. 29. n. 8. & 9.*
i *Auē. de excep. mā. de pr. 1. p. c. 229.*
k *Clarus. di. q. 30. nu. 12.*
l *Salis in sū. tit. immunitas. 2. f. 77. p. 2. c. 1.*
m *c. vniuerſitatis. de ſen. exco.*

ARTICVLVS V.

Vtrum, ſi Iudex ſecuritatem dederit religioſis, vt ei tradant in eorum monaſterio detentum, & ipſum reducet, ſi immunitate Eccleſiaſtica gaudet, efficiātur irregulares tales religioſi, ſi fidem iudex non ſeruauerit, & laqueo delinquentem ſuſpenderit

RESpondeo dicendo, quod reſolutio huius quæſtionis ex parte pendet ex reſolutione eius, de qua agunt Doctores, an ſcilicet iudex teneatur ſecuritatis fidem ſeruare, & remittere ad monaſterium delinquētem. Et Antonius Gomez *n* inquit, quod ſi delictum, quod ille perpetrauerit, erat tale, quod non priuabat eum immunitate, remittendus eſt eccleſiæ, & fides ſeruanda, & hanc ibi dicit tenere Doctores, & cōmuniter teſtatur Couarruuias, *o* ſecus ſi delictum priuabat eum immunitate quia non tenebatur illum remittere.

n *Ant. Go. l. 3. var. c. 12. nu. 8.*
o *Cou. li. 1. va. c. 2. nu. 16.*

Et hoc confirmatur, nam etiam iudex tenetur fidem ſeruare, quam dedit delinquenti, eum non offendendi, ſi confiteretur delictum, in cōſcientia enim tenetur iudex fidē promiſſam ſeruare ſecundum Hieronymū Cuchalon, *p* & Nauarrū, quod intelligitur, ſi non tenebatur confiteri, & ſic dolo fuit attractus ad confitendū: at ſi tenebatur confiteri, non dicerem ego teneri talem fidem ſeruare: immo potius dicerem, iudicē talem fidem dando peccauiſſe mortaliter, ſi animū habuit illam adimplendi, cum habuiſſet animum faciēdi illud, quod ſecundum ius, & ſibi ratione officij erat illicitum, non caſtigando delinquentem prout ſecūdum Sacros Canones ſibi erat conceſſum, & ſecundum hanc Doctrinam exiſtimo intelligenda tradita a Iulio Claro, *q* Couarruuia, & Azenedo. His ſic prælibatis, ad id, quod in principio queſtionis propoſuimus deueniendo, reſpōdeo, quod ſi iudex tenebatur extractum ab eccleſia reducere, quia delictū ipſum nō priuabat immunitate eccleſiaſtica, & fidem non ſeruauit, & laqueo ſuſpendit delinquentem, non liberarem ego dictos religioſos, ſaltem, in foro exteriori ab irregularitate, licet enim iudex ipſis de reducendo fidem præſtiterit, communiter tamen iudices ipſi eam nunquam ſeruant, & non poteſt negari, ipſos religioſos culpam non leuem cōmiſiſſe, & rei illicitæ operam dediſſe, priuando ipſum delinquentē eccleſia, cuius immunitate iure gaudebat, & a fortiori remanebunt irregulares ipſum delinquentem tradendo in eo caſu, quo ipsū ad Eccleſiā iudex remittere minime tenebatur, cū enim deberent ſcire hoc caſu minime ipſis fore fidem ſeruādam, neſcio quo iure ab hac grauiſſima traditionis culpa poſſimus eximere, & per conſequens nec etiam ab irregularitate ex hoc facto ſequuta, præſertim cum habuerint facile proteſtationis iuridicæ remedium, qua ab ea nota poſſent euadere. Dixi (*in foro exteriori*) tanta enim eſſe poſſet iudicis fama bonitatis, & veritatis, & tanta eorum religioſorum ſimplicitas, vt eos a culpa in hoc facto liberarem, & per conſequens ab irregularitate ratione culpæ contractæ, præcipue ſi conſuluerūt in eo loco ſapientiores, ſunt immunes.

p *Cuchal. i addit. ad Deciū i l. ea natu. eaml. n. 7. lite. B. ff. de reg. iur. Nau. in c. 25. nu. 22.*
q *Clarus i pra. cri. li. 1. §. fi. q. 55. Coua d. c. 2. Azeu. l. 1. noua cōpil. tit. 2. in l. 3. p. 26 ca. 2. & p. 27. c. 1.*

QVAESTIO LI.

De electione per ſcrutinium, in quindecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quindecim quæruntur.

1 *QVid, & quatuplex ſit electio.*
2 *Vtrum, in electione per ſcrutinium, ſcrutatores debeant eſſe tres.*
3 *Ad quid obligātur ſcrutatores in electione faciēda*

Quo-

4 *Quomodo ſint danda ſuffragia in electionibus per ſcrutinium.*
5 *Vtrum tantum ordine ſacro inſigniti habeant vocem actiuam in electionibus.*
6 *Vtrum vota abſentium poſſint ſuppleri.*
7 *Vtrum poſſit ſuffragium ſemel datum reuocari, aut electio per ſcrutinium reiterari.*
8 *Vtrum conueniens ſit fieri electionem per ſcrutinium aut ſortes.*
9 *Vtrũ vacat electio alicuius, ſi ſcriba ſine aliqua fraude, et malitia, ſchedula ſuffragii publicauit*
10 *Vtrum electio debeat eſſe libera.*
11 *Vtrum coarctatio electionis ad quatuor, aut quinque poſſit iuridice fieri.*
12 *Vtrũ conſuetudo valeat a ſeptem annis, & octo inducta in quadã religione, vt tantum prudentiores, re, & ætate habeant vocem in capitulo, & admittatur in electionibus ſuperiorum.*
13 *Vtrũ illius votum, qui miſit in vrnam ſchedulã albam ſit inter vota electorum cõmorandum.*
14 *Vtrum ſtatim collatis eligentium ſuffragiis ſit electio publicanda.*
15 *Vtrum electio poſſit fieri in nocte.*

ARTICVLVS I.

Quid, & Quotuplex ſit Electio.

a D.Th.2.2.q.13.Ariſ.2.ethi.

RESpondeo dicendo, quod D. Thomas *a* ſequens Ariſtotelem definit electionẽ dicens, quod eſt multorum placentium in ordine ad finem vnius præcepti, ſed ſecundum Hoſtienſem, & Ioannem Andrã aliter definitur, ſcilicet quod ſit idoneæ perſonæ ad dignitatem, vel fraternam ſocietatem ſeruata forma canonica facta vocatio. Et electio eſt triplex. Prima eſt per modum ſcrutinij; ſecunda per modum compromiſſi: tertia per modum communis inſpirationis, de quibus Innocentius Papa *b* ait in hunc modum. *Statuimus, vt cum electio fuerit celebranda præſentibus omnibus, qui volunt, & debent, & poſſunt commode intereſſe, aſſumantur de collegio fide digni qui ſecreto, & ſigillatim vota cunctorum diligenter examinent, & exquirant, & in ſcriptis redacta mox publicentur in communi, nullo prorſus appellationis obſtaculo interiecto, vt is collatione habita eligatur, in qua omnes, vel maior pars, & ſanior capituli conſentit, vel ſaltem poteſtas eligendi aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Eccleſiæ viduatæ prouiderent, de paſtore; aliter electio facta non valet, niſi forte cõmuniter eſſet ab omnib. quaſi per inſpirationem abſque vitio celebrata.* Hæc Innocentius, & tradit Petrus Gregorius. *c*

b c. quia propter de elect.

c Petr. Gre. Syntag. iur. 2. p. ca. 12. nu. 19.

ARTICVLVS II.

Vtrum in electione per ſcrutinium ſcrutatores debeant eſſe tres.

RESpondeo, quod ſcrutatores debent eſſe tres de collegio, prout definit Innocentius *d* numerus trium ſcrutatorũ deſideratur, quia is numerus magis perfectus creditur, & fraudem excludit, faciliuſque concordes fiunt, cum facile duo diſcordes eſſe poſſint, ac vix ſit, quin duo ex tribus inter ſe conſentiant. Quare creditur electionis ſubſtantiã hũc numerum exigere, prout tradunt Hoſtienſis, *e* Abbas, & Petrus Biaxius; ſi vero collegium non ita ſit numeroſum, vt tres ſcrutatores conſtituere poſſit, puta quia totum collegium in tribus tantũ conſiſtat, vel duobus, non erit hæc forma ſeruãda, cum ſcrutari non poſſit, ſed quomodocunque electio fiat, tenebit, prout tenent Abbas, *f* & Ioannes Andræas, idem Abbas, Cratetta, Biaxius, & Rolandus, neque opus eſt in hoc caſu, vt electores cõpellantur procedere vi cõpromiſſi, quicquid Hoſtienſis *g* fuerit opinatus, quem merito ceteri nõ ſequũtur: ſi vero vnus tantum ex collegio inueniatur, ſatis eſt, quod iſtum exprimat cõſenſum proprium eligendo, nec exigitur, vt coram teſtibus conſenſum ſuum exprimat, & poſtea eligat, electio eniq; publicet, iuxta Innocentium, *h* & Ioannem Andræã, & Petrum Biaxium.

d Innoc. in d.c. quia propter.
e Hoſt. in ſũ. tit. de elec. §. qualiter facienda ſit v. colleg. Abb. in d.c. Quia ꝓpter Biaxiu. de elec. c.24. p.1.3.
f Andr. & Abb. in d.c. Quia ꝓpter idẽ coſ.25. col.2.l.2. Crau. conſil.12.col.2. Biax. vbi ſup. Ro. conſ.43.n.37.li.2.
g Hoſt. vbi ſu.
h Inno. in d.ca. quia ꝓpter Ioã. Andr. in reg. in toto in Mercu. Biax. vbi ſu.3. p.c.23.

ARTICVLVS III

Ad quid obligantur ſcrutatores in electione facienda.

RESpondeo dicendo, quod ſcrutatores non prius ſcrutari debent incipere, quam duplici iureiurando ſe obſtrinxerint in manibus præſulis collegij altero quidem, quod ſcrutinij cauſa præſtant, altero quod alijs ex collegio commune eſt, cum & ipſi ex collegio ſint: priori quidem bonam in ſcrutando, ſinceramque fidem, & ſecretam, altero probabilitatem, & integritatem in eligendo pollicentur, prout tradit Petrus a Biaxio. *i* Quibus ſic peractis ſcrutatores ſingulorũ ex collegio propoſito eis prius iureiurando, & in religionibus obedientiæ vota ſecreto ſeorſum ordine ſuo exquirẽt iuxta ea quæ in iure *k* decernuntur, & in noſtra religione minorũ de obſeruantia fit per ſchedulas ſecretas, iuxta conſtitutionem, & Bullã Sixti V. de qua infra, *l* niſi enim ſecreto res agerentur, metuendum eſt, ne aliqui formidoloſi libertate ſua inferẽdo votũ ob potentiorũ metum vti non auderent, aut ne quis ab aliquo ſeductus in diuerſam partem a mẽte ſua diſtraheretur, iuxta Innocentiũ, *m* & Ioannẽ Andræam, Abbatẽ, & Biaxium. Aduerte tamẽ, qđ in grauiſſimis negotijs ſcrutatoribus teſtes adhiberi poſſunt, quo res citra omnem ſuſpicionem procedat, iuxta Innocentium, *n* & Abbatem.

i Biaxius de clerio p.3.c.24.
k d.c. quia ꝓpt.
l Infi. art.

In primis tamen ſe inuicem ſcrutabuntur, antequam ex collegio vllum, excepto eo, qui ceteris omnibus dignior fuerit, ſcrutari incipiant, ne aliarum ſententiarum conſcij ex illis ſuas ſumant, & informent, iuxta Innocẽtium, *o* Abbatem, & Biaxium: at hoc non eſt neceſſarium fieri, vbi ſumuntur ſuffragia per ſchedulas ſecretas obſignatas, ſicut in electionibus noſtræ religionis. Quod ſi ſcrutinium eadem die, aut altera abſolui non poterit, ob magnum numerum forte eligentium poterit altera die, atque etiam alijs diebus cõtinuatis negotium perfici, ac multo magis ad actus naturæ neceſſarios diuertere eos licebit, puta ad reficiẽdũ corpus cibo, aliave neceſſaria; vno autem, aut altero ex ſcrutatoribus deficiente, puta morte, aut aduerſa valetudine, alter loco eius ſubrogandus erit, iuxta Innocentium, Ioannem Andræam, Abbatem, & Biaxium, & tradit Marcus Antonius Cuccus.

m Inn. Andr. et Abb. ĩ d.c. quia ꝓpter Biax. vbi ſup.3.p.c.25.
n Inn. & Abb. vbi ſup. Biax. vbi ſup.c.26.
o Innoc. Abb. Andr. & Biax. vbi ſu q.26 Cuccus l.4. inſtit. maior. tit. de elec. n. 204. uſque ad nu.213.

ARTICVLVS IV.

Quomodo ſint danda ſuffragia in electionibus per ſcrutinium.

RESpondeo dicendo, quod ſuffragiorum ferendorũ hæc ſimiliſve erit forma, videlicet, eligo talem,

Digitized by Google

a *Andr. in d. c. quia ꝓpter Syl-ueſt. v. ele. 2. §. 1. v. 6. quæritur*
b *c. 2. de ele. l. 6.*

talem, ſeu nomino talem, ſeu conſentio in talem iuxta Ioannem Andræam, *a* & Sylueſtrum, & ipſa ſuffragia pura, certaq. in eligendo eſſe debent, non ſub condinione incerta, & ambigua, nec ſub diſiunctiua, inania. n. hæc eſſent, & nõ modo ceterorum vim non impedirent, ſed etiam accreſcerent voces illorum, qui non purè conſenſerint alijs. iuxta quandam Decretalem. *b* Quo circa ſi quatuor ex duodecim canonicis huiuſmodi ſuffragia protulerint, eligendi poteſtas ſic in reliquis octo reſidebit, vt quod ipſi, eorũvè pars maior ſtatuerit, & electio ab ipſis facta perinde valeat, ac ſi quatuor illi ex collegio nõ eſſent, idq. confeſtim, & ſimul, atq. talem ſententiã ſcrutatoribus ediderunt, non expectato electionis fine, & euentu, iuxta quandã Gloſſam. *c* Caueat igitur qui recte vult ſuffragium ferre, ne eligat hoc modo, videlicet. Eligo quẽ N. elegerit, nã eſſet incerta; neque hoc modo, Eligo Petrum, aut Andræam, eſſet enim alternatiua: neque hoc modo, Eligo Petrum, ſi diſceſſerit a Fratribus ſuis, vel ſi cõuerſatus fuerit cum talibus, aliave condirione appoſita. Nam creditur talem cõditionem illam vitiare, quæ inſit ex natura actus, puta, Eligo Petrum ad Epiſcopatum, ſi vacat, & hæc videtur verior ſententia, quã alia Decij, *d* prout probat Cuqus, nõ enim minus dicitur ſeruata forma, aut actus purè & ſimpliciter factus, ſi exprimatur id, quod etiam non expreſſum ſuapte natura ineſt. Et confirmatur, quia conditio de præſenti non eſt conditio propriè, prout notatur in Iure. *e* Quapropter hæc electio valet, Eligo Petrum, ſi præſidenti in capitulo placuerit, cum hæc conditio tacite intelligatur, prout tenet Cuqus contra Ripam cõtrarium ſentientem, dicens non valere iſtam electionem ad beneficium, ſi Papæ placuerit.

c *gl. pe. in d. c. 2*
d *Dec. 7 l. actus legitimi de reg. iur. Cuqus li. 4. maior. inſti. de elect. nu. 219.*
e *d l. actus legi.*

ARTICVLVS V.

Vtrum ordine ſacro inſigniti habeant uocem actiuam in electionibus.

RESpondeo dicendo, quod nemo in Cathedralib. collegiatis, ſecularibus, vel regularibus eccleſijs ſuffragiorum ius habet, quamuis hoc ius ab omnibus collegis conceſſum ei fuerit, niſi in ſubdiaconatus ordinem ſaltem ſit receptus, iuxta quandam Clementinã, *f* neq; expectandus eſt, & ab electione ſuperſedendũ, & ſi ordines accipere ſit paratus intra tẽpus a Iure electioni celebrandæ præfixum, ſed electionem feſtinare poſſunt, iuxta quandam Gloſſam, *g* vbi Bonifacius Vitalinus, Imola, & alij, *h* quemadmodum neque expectare eũ tenentur impuberem, qui intra electionis tẽpora ad pubertatem peruẽturus eſt, neque excõmunicatum, qui abſolutionẽ eſt impetraturus, neque tyronem, id eſt nouitium, dicentẽ ſe velle profiteri, neq abſentem volentem intra tẽpus reuerti, iuxta dictam Gloſſam, *h* & Imolã; vacatio enim diuturna ferenda non eſt, vbi electio accelerari põt iuxta Sacros Canones *i* Si tamen mora eſſet modica futura, neque damnum viſum Eccleſiæ allatura, & malignitate quadã potius illos excludendi, & quadã aſtutia, vel dolũ potius, ne eũ eligerent, quem ipſi vellent, quã eccleſiaſticæ rei bene gerendæ ſtudio ſic feſtinaſſent, ne abſentes venirent, non eſſet ipſis abſentibus ad tẽpus conquirendi locus, argumento eorum, quæ in ſacris Canonibus *k* notantur.

f *Cle. vt hi qui de æta. et quali.*
g *gloſ. in d. Cle. vt hi qui v. cõc. circa med. vbi Vitalinus. n. 26 Imol. nu. 23.*
h *Gl. & Imola vbi ſup.*
i *c. ne pro. de effectu. de ele. c. obliꝗ ad fi. de appel.*
k *c. cum dilecti de dolo, & contu. Gloſ. in c. cupiens v. impedi. circa fi. de ele. l. 6*

Aduerte tamen, quod ſi ad ſacros ordines ante vigeſimum ſecundum annum perperam ſit quis receptus, ad ſuffragia ferẽda æq; admittetur, ſicut alij legitime ordinati, quia nõ tam ordo ſacer, quã ius religionis hoc ius tribuere creditur, iuxta Abbatem, *l* Petrum Biaxium, & M. Antoniũ Cuccum: & ius antiquum non prohibet ab electione remoueri eos, qui Octodecim annorum ætatem attigerint. Quod probatur, nam in quadam Clementina *m* ordinatur, vt qui decimum octauum annũ attigerit, ad ſubdiaconatus gradum poſſit aſcendere, & per conſequens hac ætate poterant eſſe electores, & habiles alias, & ius Concil. Tridentini *n* licet innouet antiquum dictæ Clemẽtinæ, quod ſcilicet non poſſint præſtare ſuffragiũ, niſi ſint ordinibus ſacris inſigniti, non tamen vult, quod ipſi ſacris præficiendi, qui ſunt ad ſuffragium admittendi, attingant vigeſimum ſecundum ætatis annum, quam ætatem requirit Concilium Trident. vt ſacris initientur. Denique Concilium Tridentinũ non determinat, quod qui vigeſimum annum attigerint, tantum vocẽ habeant, ſed ſolum determinat, quod ſint ſacris ordinib. initiati, & ſic ſufficit, quod poſtquam attigerint annũ Decimum Octauum, initiẽtur, vt dictum ſuffragium poſſint dare. Verum eſt tamẽ, quod licet ex prædicto capite nõ prohibẽatur a vocibus dandis, ex aliquo capite vtique prohibentur, ſi ſcienter ante ætatem ſunt ad ſacros ordines promoti, cum in hoc caſu ſint ipſo iure ſuſpenſi, prout *o* infra declarabimus, & taliter ſuſpenſi eligere non poſſint, ſublata tamen ſuſpenſione ego non inuenio, cur a ſuffragando ſint abſtrahendi.

l *Abb. in ca. pro illorũ. c. 2. de ꝓb. Biaxi in c. 17. p. 1. de ele. Cuqus l. 4. maior. inſt. ti. 1. de lec. n. 74*
m *Cle. 2. de æta. & qual.*
n *Con. Tri. ſeſ. 22. c. 4. de refo.*
o *infra 3. tom.*

Et aduertendum, quod ſi quis electionis tempore idoneus reperiatur, quia vacationis præpoſitiuę tẽpore aliquid patiebatur aduerſum, vt quia erat excommunicatus, aut Nouitius, vel ſacris nũdum ordinatus, nihil oberit, quin eligere, vt quicunque alius idoneus poſſit, iuxta quandam Gloſſam, *p* Butrium, Vitalinum, Imolam, & Decium.

p *Gl. But Vita. & Imola. in d. Cle. vt inſuper v. conſt. Dec. cõſil. 214. col. 1. c. quod ſicut in fi. & c. cũ inter vniuerſi. de ele. c. dudũ 1. ante fi. de electio. li. 7.*

Sed quoad regulares ſolet dubitari. Primum vtrũ illa verba, *vel a regulari Eccleſia*, poſita in Cõcilio Trident. *q* intelligantur de monaſterijs Mendicantium, & aliarum religionum ſub regulari diſciplina viuentium. Secundum eſt, quid intelligitur per dicta verba, *Non habeant vocẽ in huiuſmodi Eccleſijs*, vtrum ſcilicet intelligantur de voce in in vniuerſali, vt ſcilicet in nullo negotio capitulari vocem habeant, an vero intelligantur limitate, vt ſcilicet in ſolis electionibus canonicis eam vocem non habeant, in alijs autem negotijs capitularibus ea minime priuentur; Et reſpondetur, quod atten to literali Concilij contextu, videtur, quod ſupradicta verba non intelligantur de religioſis Mendicantium ordinum, illa enim verba, vel a regulari Eccleſia, ſolũ in Eccleſijs Canonicorum regularium verificantur, quæ vocantur proprie Eccleſiæ prout ait quidam Canon. *r* & in hoc a domibus religioſorum differunt, quæ monaſteria, pia loca, vel religioſa vocantur, vt ait Paulus de Caſtro, *ſ* & hæc eſt vna differentia inter canonicos regulares, & monachos inter multas alias, quæ colliguntur per Doctores. *t* Et confirmatur ex quadam Decretali ibi. *In Eccleſijs quoque regularibus, vel monaſterijs hi non ſunt tacite* profeſſi, quæ Decretalis innuit differentiã inter Eccleſias regulares, & monaſteria. Vnde cum Concilium loquatur in Eccleſijs regularibus edens quandam legem pœnalem, & correctoriam voce actiua priuantem eos, qui ordine ſacro non ſunt inſigniti ad monaſteria, & pia loca, & religioſa, in quibus non loquitur, minimè debet extendi.

q *conc. vbi ſup.*
r *c. nullus 19. q. 3*
ſ *Caſtr. i Auth. ingre. in princ. C. de ſacroſ. Ec.*
t *DD. in rubri. et in l. quod Dei timor. C. de ſtatu mon.*
u *c. a. ex eo quod §. in eccl. de electio. lib. 6.*

Quod ſecundo probatur ex verbis dicti Concilij paulo inferius ibi. *Ac quælibet beneficia in dictis*

Eccle-

Eccleſiis obtinent. Nam cum talia ſint ſubiecta, qua lia demonſtrant prædicata, cum hæc verba vltima non poſſint habere locum in monaſterijs, ſequitur quod principium capituli in eiſdem non loquitur, ſed in alijs Eccleſijs, in quibus reperiūtur dignitates, officia, præbendæ, & alia beneficia, & verbum Concilij ibi, *Regular. Eccleſia*, tantum habebit locum in Eccleſijs canonicorum regularium.

Tertio probatur, nam certū eſt, quod ordini canonicorum regularium per ſe competit, quod ſint clerici, religioni autem monachorum non per ſe competit, vt ſint clerici, vt docet Diuus Thomas, *a* & colligitur ex quodam canone, & ita in principio monachi non erant clerici, vt inquit quædā Gloſſa, *b* Abbas, Innocentius, Calderinus, & probant Archidiaconus, Cardinalis Florentinus, & Syluester; monachus enim non præſupponit clericatū, nec ſufficientiam, & idoneitatem ad ordines, vt inquit quidam textus iuncta ſua Gloſſa: *c* ideo omni no Laico poteſt conferri monachatus, vt inquir Abbas. *d* Ex quibus veriſimiliter colligitur, quod Concilium Trident. non prohibuit religioſis, vt voce actiua non gauderent, niſi ordine Sacro fuerint inſigniti, & licet in multis æquiparentur Canonici regulares, & monachi, quia regula monachorum non eſt ſeiuncta a Sanctorum monachorū conſortio, vt multis iuribus *e* iunctis ſuis Gloſſis probatur, & tradunt Abbas, & Iaſon, & Petrus de Ruberto inter conſilia Federici, & Oldradus. At in hac materia correctoria, & pœnali non eſt cur verba Concilij loquentia in Eccleſijs canonicorū regularium extendantur ad monaſteria monachorū. Ita firmauit Doctiſſimus Doctor Didacus a Vera Sacrorū Canonū, Salmanticæ Academiæ digniſſimus Primarius. Ego autē eandē ſententiam volo confirmare amplius, nam cum in dicto Concil. Trident. Decreto innouatur Clementina, *vt hi de ætate, & qualitate*, ad dictā clementinā eſt nobis recurrendum, ex intellectu enim ipſius, intellectus prædicti Decretali deriuatur: ait enim, *vt hi qui diuinis in Cathedralibus, vel collegiatis ſecularib. vel regularibus Eccleſiis ſunt mancipati officijs, vel mācipabuntur in poſterum, ad ſuſcipiendos Sacros ordines propenſius inducantur, ſtatuimus, vt nullus de cetero in huiuſmodi Eccleſiis vocem in capitulo habeat, etiamſi hoc ſibi ab aliis libere concedatur, niſi ſaltem in ſubdiaconatus ordine fuerit conſtitutus, illi vero, qui dignitates, perſonatus, officia, vel præbendas, quibus certi ordines ſunt annexi pacifice nūc obtinent in eiſdem, vel obtinuerint in futurum, niſi (iuſto impedimento ceſſante) ad huiuſmodi ordines ſe promoueri fecerint infra annum, ex tunc donec ad eos promoti fuerint, nullo modo vocem in capitulo habeant earundem.* Hæc in dicta Clementina innouata per Concilium.

Et vt clarius hoc fiat, & noſtra inductio efficacius probet noſtrum intentum, vt ego poſſum colligere ex mente huius Clementinæ eſt, quod aliqui diuinis mancipabantur officijs in prædictis Eccleſijs, & quia expectabant aliqua bona temporalia magni valoris, nolebant ſacris initiari, vt ſic eſſent liberi ad contrahendum matrimonium, & quidam eorum cum hac libertate reditus magnos Eccleſiaſticos in dictis Eccleſijs habebant, quibus volens Summus Pontifex obuiare, definiuit primo, vt diuinis mancipati officijs non haberent vocem in capitulo, niſi qui ſaltem ſubdiaconatus ordine fuerint inſigniti: & ſecundo definiuit, vt qui haberent in dictis Eccleſijs dignitates, perſonatus, officia, atque præbendas, quibus ordines ſacri ſunt annexi, vt explicat Concilium Tridentinum, *f* intra annum his initientur, alias vocem in capitulo minime habeant, ordine enim ſacro inſigniti ad contrahendum matrimonium non poterunt aſpirare, & diuinis officijs cantando Epiſtolam, & Euangelium irreuocabiliter erunt mancipati. Quæ omnia ceſſant in regularibus ordinum Mendicantium, & aliarum religionum, qui profeſſi minime poſſunt contrahere matrimonium.

Quod amplius cōfirmatur ex eodem Concilio Tridentino, vbi ait, *quod Epiſcopi in dictis Eccleſiis cogant ipſos ſacris initiatos ordinib. vt diebus ſtatutis dictos ordines per ſe ipſos exerceant, ac cetera omnia officia, quæ debent in cultu diuino, præſtent ſub eiſdem, & aliis grauiorib. pœnis.* Ex quibus verbis ſatis colligitur, quod non loquitur Conciliū de profeſſis in ordinibus Mendicantibus, ſed de his, qui præficiuntur in Eccleſijs regularibus Epiſcopis ſubiectis, vt eſt Metropolis Pamplonæ, & Eccleſia Dominæ noſtræ del Pilar de Saragoza. Et confirmatur ex eadem Clementina, & Concilio ibi. *In Eccleſia regulari diuinis mancipatus officiis*, ſi enim voluiſſet loqui de profeſſis in ordinibus Mendicantibus, & in alijs non Mendicantibus, diceret, in Eccleſia regulari, vel monaſterio diuinis mancipatus officijs, & profeſſus; ſicut videmus dixiſſe in electionis materia Bonifacium Octauū, *g* ait enim, *in Eccleſiis quoque regularibus, vel monaſteriis hi, qui non ſunt tacite, vel expreſſe profeſſi, non debent cum profeſſis, vel conuerſi Laici cū clericis, electionibus intereſſe.* Denique confirmatur, nam in ordinibus Mendicantibus, & in alijs ordinibus ſtatuitur, vt recenter profeſſi non initientur ſacris vſque ad quartum, aut quintum poſt profeſſionem annum, vt hi in humilitate radicati creſcāt de virtute in virtutem.

Et in ordinationibus Toletanis *h* Generalibus Noſtræ Sacræ Religionis ordinatum eſt in hunc modum.

Nemo poteſt aſcendere ad ſubdiaconatus ordinē ante vigeſimum ſecundum ætatis annū, & niſi poſt tres annos in religione expletos ad Diaconatus ante vigeſimum tertiū, & ante quartum annum in monachatu conſumptum, ad presbyteratus ante vigeſimum quintum & ante quintum annum in vita regulari perfectum. Quæ inſtituta non eſt credendū Summum Pontificem voluiſſe in aliquo infirmare, tollendo vocem ſecundum ius profeſſis in dictis religionibus, vt ipſi propenſius ad ſuſcipiendos ſacros ordines inducantur.

Et in ordine Militari Diui Iacobi eſt quædam conſtitutio, quæ in hunc modum loquitur.

Mandamos que ningun religioſo pueda ſer ordenado de Epiſtola haſta que ya paſſado dos años deſpues que recibio el habito, y tres para ſer ordenado de Euāgelio, y para ſer ordenado de Miſſa ayan de paſſar quatro años, y los nueſtros Priores lo guarden aſſi y no conſientan coſa en contrario, habetur in eſtablecimientis *i* huius ordinis.

Ex quibus colligitur intellectus ad ordinationē generalem noſtræ Sacræ Religionis, vbi agendo de Guardianorum electione ait, *in Guardiani electione omnes Sacerdotes, & clerici in Sacris ordinibus k conſtituti habentes duos profeſſionis annos cōpletos poterunt ſuffragari.* Hæc n. conſtitutio nō eſt extracta ex Concil. Tridentino, ſed eſt conſtitutio ordinis conformis tamen Concilio ſupradicto, & hac ratione poterunt prælati in ea ex cauſa iuſta diſpenſare. Iuſta autem cauſa erit, quando repertus fuerit aliquis iuuenis in religione, qui propter aliquā cauſā licet ſeptimū annū profeſſionis habeat, non

a D. Th. 2. 2. q. 189. a 8. ad 2. c. c. generaliter ī prin. 16. q. 1.
b glo. v. Abb. in ca. diac. 93. di. Inn. i c. 1. et ibi Abb. n. 2. de iſt. Cbld n. 9. in c. 1 de in. iur. et i c. 1 n. 7. ne cler. vel monāt. Archi. in c. manda. 19. q. 3. Car. S Siſti. i c. null. eadē c. et q. in q. 5. Flo. in 3. p. ti. 16. c. 4. §. 1. Syl. v. religi. 4 q. 8.
c Gl. in ca. lego. v. inſtru. 16. q. 1
d Abb. in c. officij. col. 3. de ele.
e c. præſens clericus 20. q. 3. in fi. iunctā gl. fi. i c. 2. de poſtu. gl. fi. in c. cū in magiſt. de ele. & c. quod Dei timorem v. laxio. de ſta. mo. Abb. in c. 2. de ſup. negl. præl. Iaſō in Authē. n. 24. C. de Sacroſ. Rubr. cōſi. 25. Oldr. conſil. 222.
f Tri. ſeſ. 21. c. 4
g c. ex eo quod §. in Eccle. de elect. li. 6.
h Ordo Tole. c. 1. de recepi. Nouitiorum.
i Eſtablecimē. ordi. titu. 12. de los Priores, &, fo. 98.
K Ordin. Tole. c. 7. de elect. tit. de Guardi.

non potuit ſactis initiari, non poterunt tamen diſpenſare cum cõuerſis Laicis, vt poſſint ſuffragari in Guardianorum electione; nõ ſolum enim in dictis Conſtitutionibus Generalibus id prohibetur, ſed etiam in iure communi *a* ibi, *neque conuerſi Laici cum clericis, electionibus intereſſe.* Super quo iure non poſſunt diſpenſare dicti prælati. Verum eſt tamen, quod in noſtra religione in partibus Italiæ adhuc habent vocẽ, ſiquidem Guardiani creãtur, & vt diſcreti ad capitulum Generale, vel Prouinciale mittũtur regulæ noſtræ particulari priuilegio muniti. Et ait Boniſacius *b* de Vitalinis, qđ vbi eſt dare aliquos deputatos ad diuina officia, ſicut ſunt laici cõuerſi in Eccleſijs præcipue regularibus, tunc ſtatur iuri antiquo, vt tales non repellãtur a voce capitulari, ex eo quod non ſint in ſacris, dummodo tamen alias haberent vocem ex priuilegio, ſtatuto, vel fundatione, vel cõſuetudine, vt notat Gloſſa *c* quædam; hæc, & alia adducit Boniſacius de Vitalinis.

a *d.c. ex eo quod §. in Eccleſia.*

b *Boniſ. de Vitalin. Cle. de ætat. & qual. c. vt hi, qui.*

Quantum vero ad ſecundum reſpondetur, quod dato, quod in monaſterijs priuẽtur voce actiua, nõ tamen priuantur ea in vniuerſali, in multis enim negotijs particularibus, licet nõ ſint ſacris inſigniti, vocem habent in noſtra religione Minorum, vt in nouitiorum receptione, &c.

c *gl. in c. ex eo. de elect. li. 6.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum vota abſentium poſſint ſuppleri.

RESpondeo dicendo, quod poteſt quis per procuratorem abſens legitime impeditus votum ſuum dare, iſtique impedimenti cauſam ſaltem iureiurando affirmando iuxta id, quod dicitur in iure *d* neque hoc eſt per Concilium Tridentinum *e* reuocatum, vbi dicitur. Neque in poſterum liceat Prouinciales, aut Abbates Priores, aut alios quoſcunque titulares ad effectum electionis faciendæ cõſtituere, aut voces, & ſuffragia abſentem ſupplere. Nam reſpõdetur, quod illuſtriſſimi domini Cardinales declarauerunt, non perinde tolli, quin ſi ex inſtitutis alicuius religionis liceat ſuperioribus abſentibus, & legitimè impeditis mittere ad Capitulum Generale aliquem fratrem, qui tanquam eorum procurator ſuo loco, & nomine det vocem in electione, id etiam tunc liberè, & licitè facere poſſunt eodem prorſus modo, quo antea fiebat, Ita refert fuiſſe reſpõſum ab illuſtriſſimis dominis Cardinalibus anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo octauo die Auguſti reuerendiſſimus Pater Paraſſellus in libro priuilegiorum Minorum, Concilium enim ſolum tollit conſuetudinem quãdam antiquam, qua in aliquibus religionibus præſidentes in capitolo, Vota abſentium, propria authoritate ſupplebant, dicendo, hic loco talis Prouincialis ſubſtituatur, & hic loco alterius ad effectũ electionis faciendæ, quod in magnum religionis vertebatur detrimentum, cum hoc modo electiones nõ ſecundum Deum fieri contingeret.

d *c. quia propter §. illud ante de elect.*

e *Cõc. Tri. ſeſ. 25. de regu. c. 9.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum poſſit ſuffragium ſemel datum reuocari, aut electio per ſcrutinium recitari.

RESpondeo dicendo, quod licet quis votum ſcrutatoribus aperiat, & cupiat alium potius eligere, dum res adhuc integra ſit, hoc facere licebit alium potius eligendo. Sed hoc debet fieri quãdiu ſcrutatores nõdum electoribus ſeſe permiſcuerint, ſed ab alijs ſeiuncti officio ſuo obeundo incumbunt. Atque poſtquam ſunt ſuffragia permixta, quamuis nõ ſicut ſcrutatores, recitare inceperint, ſera certe eſſet voti, & ſuffragij mutatio: nec audiendus eſt, qui alium priore omiſſo eligere vellet, iuxta Gloſſam, *f* Ioannem Andream, Abbatẽ, & Biaxium, quin etiam ſi publicato ſcrutinio deprehendatur eum, qui a toto collegio, vel maiori parte electus ſint, eligi nõ debuiſſe propter aliquã notam vel vitium (vt quia forte naturalis) illegitimè eum promouere impediretur, aut quia haberẽt aliud impedimentum, non eſt interdictum eis adhuc ſcrutinium repetere aliumque eligere, qui nihil vitij patiatur, vt poſt Ioãnem Andream, & Innocentium tenet Hoſtienſis, *g* & Biaxius. Nec ex hoc quaſi indignum elegerint poteſtate eligendi, ea vice priuari, aut priuandi ſunt, cum electionem non perfecerint, & generaliter quandocunq. electio nulla redderetur iã facta, ſemper licere eſt eã denuo repetere, iuxta Abbatem, *h* & tradit Marcus Antonius Cuccus.

f *gl. & Andre. Abb. in c. vnico v. occul. vt ec. l. benef. Biax. 3. p. de ele. c. 37. n. 1*

g *Hoſt. in ſum. tit. de ele. § qualiter. v. nullus prorſus Biax. vbi ſu. c. 3.*

h *Ab. vbi ſupr. Cuqus l. 4. in ſti. de ele. nu. 146.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum conueniens ſit fieri electionem per ſcrutinium, an per ſortes.

RESpondeo dicendo, quod hic modus dandi ſuffragia per vota ſecreta certior multo, atque tutior negotijs ipſis conſuli videtur, ſiquidem electores cum ſciant ſuffragia ſua non manifeſtanda, liberius agunt, neq. amplius mouentur, nec minis terrentur, non odium, nõ ſimultatem cuiuſquam expaueſcunt: ſic inimicitijs, ne oriantur; non enim vindicta aduerſus illum excogitatur, quem nõ cõſtat aduerſariũ fuiſſe: ſic aditus, & ad ambitus, & largitiones occluditur, atque in ſumma cũ velut remotis arbitris iſta agantur, altercationes quoque tumultę, quę ex ſuffragijs voce prolatis ſubſequi ſolent omnino præſcinduntur. Et ſic in Concil. Tridentino *i* habetur, *vt in electione Abbatũ. Generalium, Præpoſitorum & aliorũ quorumcumq. vtriuſque ſexus, per vota ſecreta fiat electio, ita vt ſingulorũ eligentiũ nomina nunquã publicentur.* Vnde generalis hodie videtur eſſe totius orbis cõſuetudo, vt nõ ſolum apud regulares, & capitula Eccleſiarũ, ſed etiam apud alios Senatus, ſiue Collegia nõ niſi ſecretis ſuffragijs id, quod proponitur, definitur. Vnde Sixtus V. in Bulla, *& cum omnis cura,* data Romæ apud D. Marcum die vigeſima nona Iulij, anno Domini milleſimo quingẽteſimo, octogeſimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno 3. ordinauit circa Fratres Minores de obſeruantia, *Vt electiones ſuperiorũ, aut officialium per ipſos fratres faciende ſemper fiant per ſchedulas obſignatas, ita vt ſuffragia ſeu vota ac ipſorũ eligentiũ nomina oĩno ſint ſecreta & occulta, & nunquã publicentur, ac peracto ſcrutinio ſchedula, & omnia huiuſmodi ſcripta coram omnibus vocalibus illico comburantur.*

i *Seſ. 25. de reg. ca. 6.*

Circa quam conſtitutionem aduertendum eſt, primo, quod loquitur de electionibus ſuperiorum, & officialium, & non de electionibus ſuperiorum, & Abbatiſſarum, & officialium monaſteriorũ ſub Generali Minorum de Obſeruantia Militantium, in quo habetur nolle Sixtum V. per dictam conſtitutionem obligare, vt electiones monialium per has ſchedulas fiant; & ſic vult, quod electiones earum remaneant in diſpoſitione iuris cõmunis Cõ-

cilij

a Tridẽ. ſeſ. 25. de reg. c. 7. cilii Tridentini, *a* quod loquens de electione Abbatiſſæ, & Prioriſſæ, & quocunq; alio nomine prælatę, vel propoſitæ, decernit, *quod ſi qui electioni præeſt Epiſcopus ſiue alius ſuperior ìta ſtra monaſterii non ingrediatur, ſed ante cancellorum feneſtellã vota ſingulorum audiat, vel recipiat.* Vnde electio monialium facta non per ſchedulas obſignatas erit valida: ſicut etiam erunt validæ electiones factę in alijs ordinibus, licet per ſchedulas obſignatas non fiant, dummodo per vota ſecreta peragantur, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Nam dicta conſtitutio ſolum pro ordine Minorum regularis Obſeruantiæ ordinata eſt, & electiones in ipſo factas ſine dicta ſolemnitate irritas eſſe decernit, declarans ex nunc irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quocunque quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Notandum eſt ſecundo, non ſolum electiones ſuperiorum debere fieri per dictas ſchedulas obſignatas, ſed etiam officialium quorumcũque, & ſic obligat Sixtus V. vt electiones diſcretorum, qui nomine prouinciæ, aut conuentus mittuntur ad Capitulum Generale, aut Prouinciale, fiant per dictas ſchedulas obſignatas. At in quadam congregatione facta a patribus noſtri ordinis in conuentu P. N. F. a Victoria Prouinciæ Cantabrienſis, ordinatũ eſt, vt electio diſcretorũ per ſortes fieret, & hunc modum ſuffragandi nõ voce populi, ſed tacita alia ratione, velut ſorte: etiã antiquiſſimis temporibus obſeruatum ex ſacris literis deprehendimus. Cum Samuel diuina admonitione applicuit omnes Tribus Iſrael, & cecidit ſors ſuper Tribũ Beniamin;
b 1. Reg. 10. & ita Rex Saul Iſraelitico populo conſtitutus fuit, vt Regum primo *b* narrat hiſtoria Et Matthias in
c Act. 1. Apoſtolorum Chorum ſorte pariter cooptatus, vt in Actibus *c* Apoſtolorũ accidiſſe legimus, & apud varias nationes obſeruatum ſcimus, quod ſuffragia occulta in republica magis eſſe conſueuerint. Sed in primis apud Romanos Veſpaſiani Imperatoris tẽpore hoc idem declaratum legimus. Nã cum hæc altercatio de ratione ferendi ſuffragij occaſione cuiuſdam legationis in Senatu accidiſſet, obtinuit Marcelli ſententia, vt ſecundum vetera exempla, quæ ſortem legationibus poſuerant, eo quoq; tempore idem retineretur, & res non nominatim, ſed vrna decerneretur, ne ambitioni, aut inimicitijs lo-
d Tacit. lib. 20. annalium. cus relinqueretur, vt Cornelius *d* Tacitus refert. Conſtitutio autem ſupradicta Cantabrienſis non fuit vſque hodie in noſtra religione recepta; Primo propter maximas anguſtias, quas in eius obſeruatione perſpexerunt patres ordinis experti poſſe accidere: tum quia ad eius validitatem propter dictam Sixti V. conſtitutionem neceſſaria eſt Sedis Apoſtolicæ confirmatio, quam non conſtat Summum Pontificem conceſſiſſe, immo de facto non cõceſſit, & ſic ordinatum fuit anno Domini milleſimo ſexcenteſimo, in Capitulo generali celebrato in cõuentu de Aracæli, vt nulli in cõuentibus diſcreti eligerentur ad capitulum prouinciale.

ARTICVLVS IX

Vtrum valeat electio alicuius, ſi ſcriba ſine aliqua fraude, & malitia, ſchedulam ſuffragij publicauerit.

f Tri. ſeſ. 25. c. 6 REſpondeo dicendo, quod ſtante Concilio Tridentino, *f* valet electio cuiuſdam, etiam ſi ſcriba ſine vlla fraude, & malitia mõſtrauerit ſchedulam cõtinentem nomen, pro quo quidem ſuffragabatur. Primo quia defectus clandeſtinus vnius de capitulo nõ debet nocere capitulo ignoranti, neque actum ab eo alias legitimè facto. Secundo quia alioquin ſequeretur, quod vnuſquiſque electorum poſſet pro ſuo arbitrio electionẽ reddere nullam, ſi cõueniret illud eidem, poſſet enim dicere ſocio ſuo clam, pro quo ſuffragaretur, & electione facta dicere, quod nũ fuiſſet ſecreto ſuffragatus. Tertio, quod intentio Cõcilij fuit ſtatuere, quod capitula facerẽt electiones ſecreto in hoc ſenſu, id eſt, quod nõ permittant fieri aliquid, ex quo publicari poſſent nomina eligentium, & ſi tale quid permiſerint, & factum fuerit, electio nõ valeat Fuit idem intẽtio eius, vt nullus capitularium manifeſtet ſuũ ſuffragium alijs publicè, neque ſecreto, & quod ſi manifeſtaret publicè, & capitulum id permitteret, non valeret electio. Si autem ſecreto alicui manifeſtaretur, caſtigaretur ille, & ſi illa manifeſtatio eſſet, vel præſumeretur fuiſſe cauſa, cur talis electio facta eſſet, caſſaretur illa, alias non, ne in ſua poteſtate eſſet caſſare publicando ſe manifeſtaſſe ſuum ſuffragium, vel ratificare id tacendo, prout tradit Nauarrus. *g*

Aduertendum tamen, quod hic loquimur de electione per ſcrutinium, hanc enim per vota ſecreta fieri oportet, non autem de electione per compromiſſum, quam per vota ſecreta fieri non eſt neceſſe. *g Na. li. 1. cõſ. 11. de ele. cõſ. 9.*

ARTICVLVS X.

Vtrum electio debeat eſſe libera.

REſpondeo dicendo, quod electio facta metu eſt ipſo iure nulla per textum, *h* ab aliquibus ſingulatim repetitum, adeo quod omnis metus etiã reuerentialis in foro conſcientiæ facit electionem nullam, iuxta tradita a doctiſſimo Nauarro, *i* qui in quodam Conſilio proponit quẽdam caſum de monialibus, de quo infra erit nobis ſermo. Vnde recte Pius V. in Bulla quæ incipit *Paſtoralis officij, &c.* pro fratribus Minoribus Regularis Obſeruantiæ, data Romæ apud Sanctum Petrum die vigeſima octaua Maij anno Domini milleſimo quingẽteſimo ſeptuageſimo primo, Pontificatus ſui anno ſexto, inter alia decreuit, *Quod prouincialium miniſtrorum electio libere per vota ſecreta fiat, ita vt Cõmiſſarius Generalis vel qui electioni præſidet ſi formam prædictam tranſgredi, ſeu electores quominus libere eligant, quouis modo impedire conuictus fuerit, officio priuatus exiſtat.* Circa quam cõſtitutionem eſt aduertẽdum, quod eius pœna poſita præſidenti in capitulo, in electione Prouincialis tãtum locum habet. Nam ſi alius, qui non fuerit Prouincialis, eligitur libere, licet electio ſit irrita, nõ tamen præſidens in tali electione impediens electionis libertatem, officio priuatus exiſtet: quod facili negotio probatur, ſiquidem hæc cõſtitutio pœnalis eſt, & non habet locum niſi in caſu, in quo loquitur. Vnde cum loquatur in electione prouincialis, nõ eſt, cur eam ad electionem aliorum prælatorũ, & prępoſitorum extendamus.

h c. vbi periculũ §. cæterũ de elect. li. 6.
i Na. c. 17. n. 29 & c. 22. nu. 51. & li. 1. conſ. 11. de elec. co. fin. 5.

Secundo eſt aduertendum circa illa verba, *Priuatus exiſtat*, quod ante ſentẽtiam latam minime talis præſidens ſuo officio priuatur. Quod patet primo ex verbis dictæ cõſtitutionis ibi, *Conuictus fuerit*, nõ enim vult Summus Pontifex, vt ipſo facto ſit priuatus antequam cõuincatur. Secundo quia illud verbum, *Exiſtat*, eſt verbum ſubiũcti, modi, quod denotat imperium, & ſic vult Summus Pontifex, vt ipſe poſtquam conuictus fuit, exiſtat

priuatus

Digitized by Google

priuatus à iudicibus, qui eum de tali delicto conuicerunt, quod ex traditis latè à Nauarro,*a* & Corduba,& communi,ſatis patet.

a Nau.in man. c.24.nu.63. & 66.Cor.li.1.qq. q.36.

ARTICVLVS XI.

Vtrum coarctatio electionis ad quatuor, aut quinque poſſit iuridicè fieri.

b Cõſt.Tol.c.7. de elect. in fin.

RESpondeo dicendo, quod in conſtitutionibus *b* Generalibus noſtræ ſacræ religionis decernitur in hunc modũ. *Quod nulla electio poſſit coarctari, & ſi fuerit coarctata, ſit irrita, & nulla.* Quod ideo ſtatutum fuit, quia talis electio libertate debita caret. Vnde ſi præſidens capituli prouincialis, electionem prouincialis ſine authoritate Apoſtolica, vel legati à latere coarctauerit, non ſolùm electio erit nulla, ſed officio priuatus exiſtet, prout dictum eſt articulo ſuperiori. At ſi coarctauerit ad tres aut quatuor electionem Guardiani, aut alterius officialis, irrita erit electio, at ipſe officio ſuo minimè priuatus exiſtit, iuxta dicta in articulo ſuperiori.

Notandum eſt tamen, quod non eſt coarctare electionem, facere in certa religione ſtatutum, vt in quadam prouincia vnius nationis ſolùm tres in prælatos eligantur, non enim deſinit eſſe libera electio, quæ ad certum genus hominum reſtringitur. Videmus enim electionem Papę liberam eſſe, quę tantùm ad Cardinales reſtringitur; & videmus etiam in aliquibus religionibus coarctari electionem Deſinitorum ad eos tantùm, qui ſunt de corpore Capituli. Neque obſtat, quod in electione debeat plena adeſſe libertas, multis enim modis poteſt libertas reſtringi, ita vt remaneat tanta, quanta eſt neceſſaria, vt electio valeat. Quod probatur; ad contrahendum enim matrimonium etiam libertas maximè neceſſaria eſt, ipſa tamen libertas poteſt iure optimo ita reſtringi, vt nihilominus libertas ad contrahendum neceſſaria remaneat, vt notat Panormitanus. *c*

c Pan. in c.cum terra & in c.licet nu.12.de electio.

Nec dictum ſtatutũ contingit eligere indignos, ſi enim non poſſunt illius nationis digni reperiri, ad aliarum nationum dignos neceſſarium eſt continuò recurrere, cùm nunquam ſit licitum eligere indignum, vt poſt D. Thomam *d* tradit Nauarrus, & Soto, dicentes, quod ſtatutum fundationis beneficij, vt conferatur alicui diſcendenti a progenie fundatoris, nullo idoneo in ea progenie inuento, poteſt aliquis extraneus in eo licitè prouideri. Dixi (*Quæ ad certum genus hominum reſtringitur*) nam ſi reſtringatur ad certas perſonas, ego eam electionem in iudicando, & conſulendo irritam iudicarẽ, cum in quadam *e* Decretali, libertas ad electionem requiratur, ſuper qua Abbas aduertit, quod conſuetudine non poteſt introduci, quo minus electio libera fiat, ſecus ſi reſtringat electores ad certum collegium, vel certum genus perſonarum, ſicut dicimus in matrimonio, in quo requiritur plena libertas, & tamen reſtrictum fuit ad certum genus perſonarum, id eſt, fideles. Quod etiam notat doctiſſimus Syluest. *f* & tenet etiam Couarruuias. *g* Vnde teneo, quod electio prouincialis, aut cuiuſcunque alterius prælati reſtricta nõ ad certum genus perſonarum, ſed ad tres, aut quatuor perſonas particulares minimè canonica, & valida debet reputari, cum ſit contra ſacros Canones, ſuper quibus inferior à Papa authoritate propria non poteſt diſpenſare, iuxta ea, quæ in iure *h* traduntur. Nam per coarctationem ad tres, aut quatuor perſonas, libertas in eligendo coarctatur, & bono publico, & bono regimini non ita prouidetur, ſicut prouidetur, quando ad certum genus perſonarum reſtringitur, vt prudentiores, & experientia exercitati in rebus ad talia munera aſſumantur, ſicut aſſumuntur Definitores tantùm ex vocalibus corporis capituli, tum quia experientia ſunt regulariter loquendo dotati, tum etiam quia ſi extra corpus capituli eſſent, licet eligerentur, propter eorum abſentiam non poſſunt expediri in capitulo ea, quæ ab ipſis neceſſariò erant definienda, quod in maximum religionis nocumentum redundaret, immo ex reſtrictione ad tres, aut quatuor particulares maxima damna religioni euenirent, cum inuitis fratribus præfatus poſſit ipſis aſſignari, quem ſi non amant, quomodo reuerebuntur? & ita in noſtra religione vidi ego, me præſente tres Guardianorum electiones declarari irritas, & nullas, eo quod ſimili modo fuerunt coarctatæ. Et hanc opinionem ait Couarruuias *i* tenuiſſe Fortunium Garciam, Decium, & doctiſſimum, ac in omni ſcientia verſatiſſimum Bartholomæum Philippum Luſitanum, à qua minimè recedo, immo ad ipſam toto corde accedo, miratus quomodo Generales in aliquibus religionibus faciunt huiuſmodi coarctiones, per quas libertas in eligendo tantopere reſtringitur, licet enim minimè comprehendat eos conſtitutio Pij V. facta, & data pro Minoribus Obſeruantiæ, cum Priuilegia, & non conſtitutiones communicentur inter religiones, comprehendit tamen eos ius commune, quod libertatem in eligẽdo requiritur. Vnde exiſtimo, quod ſi electores facta huiuſmodi coarctatione ad electionem procedant, & eligant alium à nominatis à prælato generali, electio vtiq; valebit, ſi fuerit dignus, non enim ipſi electores à iure eligendi priuabũtur. Nec cõtra eos facit quædam Decretalis, *k* qua ipſi in ſimili caſu ab eligendo priuantur. Reſpondetur enim, quod ibi priuantur electores ab eligendo, quia poſtulationem cuiuſdam caſſatam à Papa innouare denuo procurauerunt, & de facto hunc ſentẽtia indignum declaratum elegerunt: at in propoſito electores eligendo alium à nominatis à Generali, non elegerunt aliquem nominatim indignum iudicatum ab ipſo Generali, ſed excluſum non in particulari, ſed in generali, quam fecit ipſe Generalis dicendo, quod ſolùm ex tribus ab ipſo nominatis electio fiat, & ſi alius eligatur, electio ſit irrita & nulla.

d Th. 2.2.q.63. art.2. Nau de ora. miſſal. 34. nu.3. Soto li.3. de iuſt.ar.2.col.3.

e c.cũ terra de elect. vbi Abb.

f Sylue.tit. electio.1.§.nu.26.

g Cou de ſponſ. 2.p.c.3, §.6.nu. 8.9.

h cap.quod ſuper his de maior.& obed.

i Cou. vbi ſup.

k c.gratũ de poſtul.prelat.

ARTICVLVS XI.

In capitulis quarundam religionum ſolet regalis Maieſtas mittere virum grauem eccleſiaſticum, qui ſuo nomine aſsiſtat cum commiſsione Nuncij Apoſtolici, ut poſsit alterare aliqua, quæ in dictis religionibus alteratione indigent, & ut poſsit excludere aliquos religioſos, ne in præfatis capitulis eligantur in prælatos.

Circa quem caſum aliqua quæruntur.

PRimum eſt, vtrum præfatus præſidens poſſit priuare voce actiua, & paſſiua aliquos religioſos ſine demeritis, & ſine eo quod ipſis intimetur, quod contra ipſos eſt probatum, vt ſe defendere poſſint: videtur enim durum, quod ſola ſiniſtra informatione aliquorum ambitioſorum, priuentur principaliores religioſi à ſupradictis ſuffragijs.

Secundum, vtrum capitulares præfatarum religioſorum obedire cenſuris & mãdatis præfati præſidentis teneantur, ſi ipſis clariſſimè & euidentiſſimè conſtat, prædictum præſidentem iniuriam illis irrogare, procedendo ordine iuris, de quo ſuperius non ſeruato.

Tertium, vtrum electiones, factæ priuatis, non ſeruato ordine iuris, prædictis regularibus ſint validæ, & per conſequens, vtrum virtute talium electionum electi, rite electi cenſeantur.

Quartum dato quod maior pars capituli nolit præfato præſidenti obedire propter eius in procedendo iniuſtitiam, vtrum poſſit procedere ad electionẽ prælati cum minori parte ipſius capituli. Et an electus à maiori parte, ſine conſenſu præfati præſidis, ſit verè electus.

Ad primum dubium reſpondetur, quod præfatus præſidens non poteſt priuare dictos religioſos voce paſſiua, ſine eo, quod prius citentur, & ipſis detur copia eorum, quę contra ipſos ſunt fulminata, vt ſe poſſint defendere. Quod licet ſecundum apices iuris non debeat fieri, at ſine figura iudicij procedendo de plano ſola veritate inſpecta, non poteſt, non executioni mandari, exemplo Dei optimi maximi, qui manifeſtò delicta cognoſcẽda eſſe prius nos docuit, *a* ne forte falſis rumoribus, aut maleuolis delationibus innocens condemnetur. Nec Summus Pontifex *b* vult aliquem condemnari ſine eo, quod prius audiatur, nec inquit contra inauditam partem aliquid poſſumus definire, quæ concluſio cum ſit notiſſima, non eſt neceſſarium, vt pluribus comprobetur. Ex quo ſequitur quod præfati præſidis commiſſio, etiam ſi concedat poteſtatem, vt poſſit voce actiua, & paſſiua prędictos religioſos priuare, debet explicari, & intelligi iuris ordine ſeruato, in eo quod ad ſubſtãtiã ipſius iuris ſpectat, quæ ſubſtantia iuris in eo præcipuè conſiſtit, vt nemo ſine eo, quod audiatur, cõdemnetur, non enim poteſt præſumi principem eccleſiaſticã, aut ſecularem ſummam habentem poteſtatẽ velle ea vti cum alterius ruina, & iniuria, vt iura *c* proclamant, ne inde iniuriarum naſcatur occaſio, vnde iura naſcuntur, vt eadem iura *d* prædicant. Quod adeo verum eſt, vt etiam ſi commiſſio eſſet Papalis, & præſidenti committeret arbitrio præfatorum religioſorum priuationem, aut ad libitum id ipſi diſponendum traderetur, talis tamen ampla commiſſio ſeruato ſubſtantiali iuris eſſet explicanda, ita vt ille, ad quem ſpectat, deberet neceſſariò citari, & audiri, vt argumento cuiuſdam legis *e* cõmunis tenet opinio. Ratio autem fundamentalis prędictorum eſt, quia citatio partis, vt ſe defendat, antequam condemnetur ad ius pertinet naturale, quod ius per quaſcunque clauſulas ampliſſimas ipſius commiſſionis minimè poteſt tolli, & per conſequens licet commiſſio contineret, vt poſſet præſidẽs priuare dictos religioſos omiſſo ordine iuris, non excluditur ordo citandi partẽ, & manifeſtandi, quod contra ipſam eſt fulminatum. Similis námque clauſula minimè id, quod eſt de iure naturali, excludit: excluderet enim defenſionem, quæ à iure naturali maximè commendatur, iuxta quandam Gloſſam *f* celebrem communiter receptam, vt cõſtat ex traditis a Menochio, Boerio, & Rebuffo.

a *c. Deus omnipotens 2. q. 1. & in c. porro de diuor.*

b *cap. 1. de cau. poſ. & propri.*

c *l. 2. § ſi quid à principe. ff. ne quid in loc. pub.*

d *l. Meminerint. C. vnde vi.*

e *l. ſi quando C. de inoffic. teſt.*

f *Glo. in cle. ſæpe de verb. ſig. Menoc. de arbi. li. 1. q. 17. nu. 8. Beroi. in q. fam. 23. nu. 6. Rebuf. ad leg. Gallic. tit. de ſent. execut. art. 9. Glo. 2. nu. 31.*

Ad ſecundum reſpondeo, quod mandata cõtra nõ citatum, & inauditum ſunt iniuſta, & nulla, vt patet ex dictis, & per conſequens minimè illis tenentur obedire, vt patet ex quadam Decretali, *g* ibi; *iuris namque ratio poſtulat, vt in eorum præiudicium nihil ordinemus, cum neque citati ſint, neq; conuicti, neque per contumaciam ſe abſentent*, quod quantum ad forum interius planum videtur, nã, vt inquit Calixtus Papa Epiſtola prima ad Benedictum, relatus à Gratiano, *h iniuſtum iudicium, et definitio iniuſta, regio metu, aut iuſſu cuiuſcunque Epiſcopi, aut potentis à iudicibus ordinata, vel acta, non valeat*. At quantum ad forum exterius ſi per excommunicationes procederetur, maior difficultas videtur adeſſe ſecundum ea, quæ ſacri Canones nobis admonent, dicentes ſententiam paſtoris iuſtam, vel iniuſtam eſſe timendam. Sed adhuc dico, quod reſpectu ipſius fori exterioris, ſi ipſa mandata ſunt iniuſta, & nulla, vt ſupponitur, nec etiã in foro exteriori ligabitur, quia ſententia nulla, ſententia non eſt, vt dicitur in iure, *i* & tali ſententia condemnatus pro condemnato minimè eſt habẽdus, vt etiam in iure *K* dicitur, immo etiam ſententia excommunicationis nulla in foro exteriori minimè obligat, vt reſoluunt cõmuniter Canoniſtæ, *l* & tradunt latè Gutierrez, & referunt Theologi Soto, & Corduba. Quod intelligitur, dummodo euidenter de nullitate conſtet, ita vt ſine ſcandalo poſſit præfatæ excommunicationis ſententiæ non obediri, ſi enim ex inobedientia ſcãdalum aliquod oriri poteſt, neceſſariò euitari debet, vt ex doctrina prędictorum patrum ſatis colligitur. Denique ceſſante ſcandalo communitatis, in qua præfatus prę ſidens ſub excommunicatione aliqua præcipit iniuſta, de qua iniuſtitia apud omnes cõſtat, poſſunt dictæ communitatis religioſi eius iniuſtis mandatis, non ſolùm in foro conſcientię, ſed etiam in foro exteriori, non obtemperare.

g *c. inter quatuor de maio. & obedien.*

h *c. iniuſtũ. 11. q. 3.*

i *c. 1. de re iu.*

K *l. §. eodem, de iudica.*

l *Canoniſtæ. in c. 1. 2. q. 3. Gu. in q. Can. c. 4. Sot. in 4. d. 22. q. 1. art. 3. Cord. l. 1. qq. q. 43.*

Ad tertium dubium reſpondetur, quod electio facta, excluſis iniuſtè dictis patribus, poteſt irritari, & annullari à iudice, ſi petatur à præfatis patribus, vt eius nullitas declaretur, quæ antequam à ſuperiori iudice irritetur, & vt nulla declaretur, vt valida debet haberi, & iudicari, & virtute eius electus, vt verus prælatus debet obediri, vt colligitur ex traditis à Doctoribus *m* explicantibus quaſdam in ſimili caſu decretales.

m *DD. in cap. quod ſicut. 28. et in c. bonæ memo. 26. de elect.*

Ad tertium reſpondetur, quod ſuppoſita reſponſione ad primum, & ſecundum dubium, attento quod factum per præfatum præſidentem eſt nullum, & quod nulla eſt obligatio obtemperandi ipſi, poteſt maior pars capituli ad electionem procedere, etiam ſi aliqui ipſiuſmet congregationis contradicant, ſufficit enim, quod ipſi ſint vocati, & congregati: qui ſi nolunt pro ſuo libito ſuffragari, non impeditur aliorum electio, vt colligitur ex iure, *n* vbi Doctores.

n *d. c. quod ſicut.*

ARTICVLVS XII.

Vtrum conſuetudo valeat à ſeptem annis, & octo inducta in religione, ut tantùm prudentiores, & ætate prouectiores habeant uocem in capitulo, & admittantur in electionibus ſuperiorum.

RESpondeo dicendo, quod non eſt bona conſuetudo, nec valida ad hunc effectum, vt tãquam lex iuſta liget ſubditos præfatæ cõgregationis, aut enim eſt contra ius canonicum, aut præter illud: ſi eſt cõtra illud, oportet, quod ſit rationabilis, & prę ſcripta ſpatio quadraginta annorum, iuxta ea, quæ dicuntur in iure. *o* Conſuetudo autem præfata, eſto ſit rationabilis, nõ eſt continuata per quadraginta annos, ſed tantùm per ſeptem, vel octo annos, vt ſupponitur, ergo, nõ eſt valida ad præfatũ effectũ. Neque etiam ſi eſt præter ius, quia vt conſuetudo

o *c. ſi. de conſu.*

etiam

etiam præter ius valeat in rebus Eccleſiaſticis, & iure pontificio, requiritur, vt ſit cōtinuata per decē annos, vt concludit Panormitanus *a* communiter receptus, & Nauarrus inclinat in eam partem, quæ habet illam eſſe contra ius commune canonicum, quandoquidem iure communi Canonico, omnis religioſus profeſſus tria vota eſſentialia in illa religione, per ſedem Apoſtolicam approbata, ſimul ac profeſſus eſt, videtur habere votum in capitulo in electionibus Prælatorum, iuxta ſacros Canones, *b* Eſt etiam contra conſuetudinem omnium religionum antiquarum, ab antiquis patribus inuentarū, à Sede Apoſtolica approbatarum, vt colligitur ex traditis à Petro Biaxio, *c* & conſuetudo habet vim legis. *d*

a Panor. in d.c. fin. nu. 2. de conſuet. Nau. lib. 1. conſi. tit. de conſuet. conſi. 2.

b c. ex eo. §. 1. de ele. lib. 6.

c Biax. de ele. 1. p. c. 2.

d cap. conſuet. diſt. 1.

Ex quo colligitur, quod conſuetudo, de qua in titulo quæſtionis, non eſt bona, ſiquidem per eam electio coarctatur. Neque inducit rationem bonitatis ex eo, quod docet, vt prudentiorum, & eruditorum, & maturorum ſuffragia pluris æſtimentur, quam aliorum, nam ex alia parte includit ratione malitiæ, ſcilicet quod erunt pauciores ſuffragatores, & facilius ſubornabuntur, quàm plures; & vtile eſt, vt multi ſint conſultores, & habentes vocem in capitulis. Vnde & leges & plebiſcita Romanorum, in quibus condendis maiores cum minoribus occurrebant, firmiores iudicabantur, prout nobis ſacri *e* Canones ſcriptum reliquerunt. Et experientia docuit in omnibus per orbem diſperſis Academijs electiones gymnaſtarum, & prælatorum factas ab omnibus auditoribus, meliores eſſe, quàm factas à paucis, & ſic dicit Nauarrus *f*, quod ſecurius eſſet omnes profeſſos habere vocem in capitulo, quàm ſolum quoſdam maiores, quo alijs ſuperbiendi & alijs inuidendi, & omnibus diſſidendi occaſio non parua datur.

e c. plebiſcita et cap. lex 2. diſt.

f Nau. vbi ſup.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum votum illius, qui miſit in vrnam ſchedulam albam, ſit inter vota electorum connumerandum.

Reſpondeo dicendo, quod qui præfatam ſchedulam albam miſit in vrnam, non videtur computandus præfati ordinis, quia ſuæ voci videtur renunciare. Primo quia quando electores conueniunt ad eligendum, & aliqui eorum exeunt ex loco electionis, non computantur in numero electorum, iuxta ſacros Canones, *g* quod Panormitanus ibi multum commendat, tum quia quædam Gloſſa notabilis determinat, eum, qui renūciat ſuo voto, non eſſe magis de numero electorum, quàm ſit abſens, vel vocatus, vel nolens venire, quàm in hoc expreſsè approbat ibi Bonifacius. *h*

g c. quod nobis de ele. vbi Pan.

h Boni. in d. c. quod nobis.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum ſtatim collatis eligentium ſuffragijs ſit electio publicanda.

Reſpondeo dicendo, quod poſtquam collata inter ſe fuerint eligentium vota, & conſtiterit, in quem ſit conſenſum, & ille, qui ſuffragia colligit, aliuſue authoritatem eius à iure, vel conſuetudine habens inter ſe contulerit, & diſcuſſerit, iuxta tradita ab Speculatore, *i* & alijs, quos refert Biaxius, tūc nomine collegij vniuerſi protinus ante quam alij negotio ſeſe immiſceant, eliget eum, in quem fuerit conſenſum, & electionem ipſam ore pronuntiabit, prout tradunt Ioannes *k* Andreas, Abbas, & Biaxius; hoc enim eſt præcipuum in electione præceptum, vt ab vno tantùm, non à ſingulis fiat, ac pronunciet electio, quia non ſingulorū, ſed vniuerſi collegij actus eſt electio, quod collegium vnius tātùm perſonam refert; quare & electionem vnam eſſe congruit, & ab vno pronunciatam, iuxta Francum, *l* & Biaxium; quem vnum ſi Capitulum eligere voluerit, ſatisfuerit maiorem partem capituli in eum conſentire, ſi ſit ex eodem collegio, ſi vero ſit extraneus, non ſufficit ſecundum ius commune maiorem partem collegij eum poſtulare, niſi omnes penitus nemine diſcrepante in eum conſenſerint, prout tradunt Abbas, *m* & Biaxius, de quo infra dicemus. Dixi (protinus ante quam alij negotio ſe immiſceant) quod non tam punctualiter eſt intelligendum, ita, vt ſi ad alios actus extraneos diuertatur, electio ſit vitioſa, & irrita ipſo iure, prout tradit Marc. Anto. *n* Cuccus, aliqua pro hac communi allegans.

i Spec. ti. de ele. 3. p. c. 33. nu. 3.

k Andre. Abbas in c. in Geneſi et in c. eccl. extra de elect. Biaxi 3. p. c. 34.

l Franc. in c. ſicut de elec. li. 6. Biax. vbi ſup.

m Abbas in c. cum Bintonēſi. c. 2. extra de elec. Biaxius 3. p. c. 18. & c. 31.

n Cuccus lib. 4. maior inſt. tit. de elec. nu. 271.

Verum eſt tamen, quod ſi eligentium dolo non fuerit pronunciata, quia pœnitiut fortè eos elegiſſe nominatum, non erit ipſo iure nulla, ſed ita demū ſi ex ignauia, aut ignorantia electorum hoc fuerit cauſatum. Immo etiā is, qui ſuffragia collegij, aut monaſterij conſecutus eſt, electionemq; expectat, ſi eam videat in ſui fraudem procraſtinari, poterit compellere, vt electionem pronunciet adito prelato, cui ea authoritas comperit, iuxta quandā Gloſſam, *o* & doctores communiter, eo videlicet Prælato, cui conferendæ electionis ius ſpectat, quamuis alioquin electi Ordinarius ille prælatus nō ſit, vt tenent Ioannes Andreas, *p* Abbas, & Biaxius: à publicatione vero ſcrutinij, vt publicatio impediatur, indubitatum eſt appellari non poſſe, cum hic actus publicationis nullam admittat dilationem, iuxta ea, quæ in iure traduntur, in quo iure *q* id tradunt Doctores, & Petrus Biaxius.

o Gloſ. in c. compel. et ibi Doct. de elec.

p Andr. in d. c. publicat. Abbas in ca. ſolite de reſtit. ſpol. Biaxius 3. p. c. 34. nu. 4.

q c. Quia prop. de elect. l. 6. vbi DD. Biaxi. 3. p. c. 29.

Aduertendum eſt tamen pro maiori explicatione, quod Gregorius nonus declarauit, quod publicato ſcrutinio non poſſunt variare, qui ſuffragati ſunt, & quod compelli poſſunt ad eligendum eū, qui debet eligi ſecundum ſuffragia publicata, & certum eſt, quod non poteſt fieri ſine magno temporis interuallo, vt petatur à ſuperiori compulſio eligentium, & detur illa ab eo, & fiat eius intimatio, ergo neceſſariò eſt tenendum, quod electio facta poſt moram interpoſitam per malitiam, vel dolum eligentium, vel aliam cauſam, ſine fraude electi, valet; & ita limitationem hanc pulchrè tenet Panormitanus, *r* Biaxius, & Nauarrus.

r Pan. in d. c. publicato & in c. cū peti. de elect. Biax. de elec. 3. p. c. 34. num. 2. Nau. l. 1. conſi.

ARTICVLVS XV.

Vtrum electio poſſit fieri in nocte.

Reſpondeo dicendo, quod ſi loquamur de electione, quę ſit per ſchedulas ſecretas, non poteſt fieri poſt tenebras, nam commodè hoc fieri nō poteſt ſine lumine artificiali, pluſquam electio, in qua ſeruanda eſt forma Capituli, *Quia propter, de electione*, quæ nocte fieri non poterat, ſecundum Panormitanum, *ſ* quem ſequitur Felinus, & idem videtur tenere communis opinio de omnibus actibus iudicialibus. Quod intelligitur, niſi neceſſitas aliqua vrgeret, vt notāt Doctores, *t* & tenet Abbas. Quo tamen caſu non ſine tribus luminaribus celebranda erit, ne clam facta dici poſſit, prout tradūt Ripa, & M. Antonius Cuccus. *u* Vnde quando aliquo caſu non poſſunt Prælati regulares facere electionē niſi noctu, quia videlicet per totū diē nō po-

ſ Pan. in c. 1. vt cler. bene. Fel. in ca. conſuluit de offi. deleg.

t DD. in d. c. propter. §. fin. Abbas in c. 1. de cland. ſponſ.

u Rep. lib. 2. reſ. c. 1. nu. 4. Cuccus lib. 4. inſtit. maior. tit. de elect. nu. 25.

Digitized by Google

teſt finiri electio, debent tria petere luminaria, vt in dandis ſuffragijs, & in ipſis ferendis nullum vitium contingere poſſit.

Sed ſi loquamur de electione, quæ non fit per vota ſecreta dando ſchedulas, ego non condemnarem ipſam, etiam ſi nocte fieret. Nam omnia, quæ ſpecialiter non prohibentur fieri nocte, poſſunt quocunque tempore fieri, & omnis contractus, & omnis vltima voluntas poteſt fieri nocte, vt poſt alios tradunt Felinus, *a* & Decius, & collatio beneficij nocte facta valet, vt tradit Panormitanus, immo & electio, in qua non eſt ſeruanda forma capituli, *Quia propter*, vt ipſemet Panormitanus *b* ibidem ait; & ſic electio, quæ fit per viam cõpromiſſi, nocte peragi poteſt. Vnde cum definitores in noſtra religione Minorum eligant Guardianos, vt compromiſſarij, nullo iure prohibentur eos nocte eligere.

a *Feli. & Dec. in ca. conſuluit de offic. deleg. vbi Decius.*
b *Pan. in c. 1. de ele. bene.*

QVAESTIO LII.

De electione Prælatorum Generalium, & Prouincialium, in quindecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quindecim quæruntur.

1 *Vtrum ſit dicenda Miſſa antequam eligantur prælati.*

2 *Quomodo miniſter Generalis in ordine Minorum de obſeruantia ſit eligendus.*

3 *Vtrum Generales Canonicè electi ſtatim confirmati cenſeantur.*

4 *Quomodo in ordine Minorum eligatur vicarius Generalis.*

5 *Quomodo ſit eligendus Commiſſarius Generalis in ordine minorum.*

6 *Quomodo ſint eligendi Miniſtri Prouinciales in ordine Minorum.*

7 *Vtrũ prouinciales ordinis Minorũ neceſſariò ſint eligendi de corpore capituli, & an poſſint eligi Patres aliarum Prouinciarum.*

8 *Vtrũ Papa poſſit diſpẽſare, vt Clerici ſeculares poſſint eſse Abbates in Abbatijs Regularib.*

9 *Vtrum cõueniens ſit, vt eligantur Prælati alterius ordinis.*

10 *An legatus poſſit diſpenſare, vt profeſsus in vna religione eligatur in alia in prælatum Prouincialem.*

11 *Vtrum valeat electio Prouincialis cum fraude electi, alio habente maiorem partem votorũ.*

12 *Vtrum ille, cui nõ deſunt viginti quinque dies ad complementum ſex annorum, poſtquam reliquit Prouincialatum, poſſit eligi in Prouincialem.*

13 *Vtrum mortuo Prouinciali teneantur ipſi, ad quos ſpectat electio, alium cõſtituere idoneũ.*

14 *Vtrum ante ſepulturam Prouincialis debeat fieri Vicarij Prouincialis electio.*

15 *Vtrum ſtante ſtatuto aliquarum prouinciarũ, quod Vicarij, & præſidentes conuentuum non poſſint eligi diſcreti ad capitulum prouinciale, viſitator prouinciæ cum plenitudine poteſtatis poſſit diſpenſare, vt eligantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ſit dicenda Miſſa, antequam eligantur prælati.

Reſpondeo dicendo, quod gentiles Romani, prout ſcribit Aulus Gellius, *c* priuſquam Senatum ingrederentur, immolari beſtiam, auſpicarique tenebantur, preces enim ad Deum ex philoſophorum ſententia neceſſarias eſſe arbitrabantur, prout tradit Vulaterranus *d*, & Piſis, & eius additionator Azeuedo, & Luſitanus, Bartholomæus Philippus. Et D. Plato cõſulit, prout ſcribit Marſilius Ficinus in argumento dialogi Platonis, qui inſcribitur Theagi, voluntatem Dei precibus exorandam, quaſi illinc iſta diſcantur, & Dei prudentia per medios ſpiritus ſæpe hominibus agendorũ oracula pandat. Quod & Dauid feciſſe narrant Diuinę literæ, & in quodam pſalmo *e* dicitur, leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxiliũ mihi. Et in *f* alio, anima noſtra ſicut paſſer de laqueo venãtium erepta eſt, & nos liberati ſumus, adiutorium noſtrum in nomine Domini: vnde nobilis Iudith, *g* animo forti, & generoſo genti ſui generis improperabat, eo quod ſuis viribus miſericordia imbecillis in fide limitabant, quos redarguit dicens, qui eſtis vos, qui tempus miſerationi Domini, & in arbitrium veſtrum diẽ conſtituitis ei? Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam prouocet, ſed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Et Dionyſius Areopagita, prout refert Marſilius *h*, Ficinus ait, quod iubente Deo angeli dirigunt principes in vijs ſuis, vt in eis ambulent, & antequam Apoſtoli *i* Euangelium prædicarent, repleti ſunt omnes Spiritu Sancto, & cœperunt loqui, & ſic in primo concilio *k* ab ipſis celebrato, à Spiritu Sancto fuerunt illuminati, & docti: determinantes, viſum eſt Spiritui Sancto & nobis; omnis *l* enim ſapientia à Domino Deo eſt, eius *m* enim eſt Conſilium, & æquitas, eius eſt prudentia, per *n* ipſum Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt, vnde Salomon à Deo optimo maximo ſapientiam ad gubernandum precabatur dicens *o*, mitte illam de cęlis ſanctis tuis, & à ſede magnitudinis tuæ, vt mecum ſit, & mecum laboret, & ſciam, quod acceptum ſit apud te. Et ſic videmus, quod antequam electores ad eligendum accedant, debet pręcedere Miſſæ celebratio cũ Spiritus ſancti inuocatione, cui Miſſæ omnes electores intereſſe congruit, & quamuis olim fortè ſacrificium Miſſæ præcedere neceſſarium non eſſet, de more tamen ſeruari hoc certum eſt, in eo non ſolũ Miſſæ auditionem, ſed etiam ſacrę Euchariſtiæ cõmunionem exigi, iuxta Concilium Baſilienſe, in electione Epiſcoporum, & Abbatũ refert Petrus Biaxius *p*, dicens eorum omiſſionem electionem vitiare. Et peracta Miſſa ad locum deſignatum electioni debent accedere vocales, vt ipſemet Biaxius *q* teſtatur, poſt hæc, vt tollatur omnis cauſa, ob quam electio euerti poſſet, Præſidens in Capitulo, omnes ab excommunicatione abſoluat, & propter hanc cauſam Sixtus IV. anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, ſeptuageſimo, quinto Nonas Decembris, *conceſſit, & in perpetuum indulſit capitulis generalibus Ordinis Sancti Hieronymi, vel inter capitulum, & capitulum Prioribus Generalibus, quod poſſint ſupplere quoſcunque defectus ex cõmiſſione, præteritione, tranſgreſſione,*

con-

c *Gellius li. 11. noctiũ Attica. c. 7.*
d *Volat. in commentarijs vrban. lib. 23. tit. de ſupp. ca. Piſ. & eius additiona. in curia li. 1. cap. 4. Phi. in tract. de conſil. diſcurſu. 11. §. 6. fol. 76.*
e *Pſal. 24.*
f *Pſal. 123.*
g *Iudith. 8.*
h *Mar. vbi ſu.*
i *Act. 2.*
k *Act. 15.*
l *Eccleſ. c. 1.*
m *Prou. c. 8.*
n *Prou. c. 8.*
o *Sapien. 9. 1. Paralip. 2. & 3. Reg. 3.*
p *Biaxius de elect. 3. p. 22. requiſ. & c. 15.*
q *Biax. vbi ſu.*

contemptu, aut negligentia iuris, vel ſtatutorum ordinis qualitercumque in electionibus tam Prioris Generalis, quàm aliorum Priorum interuenientes, contrarijs quibuſcunque non obſtantibus. Ita habetur in cõpendio *a* dicti ordinis. Hoc (inquam) conceſſum fuit propter multa, quæ poſſunt occurrere electionem infirmantia.

a Cõp. tit. elect. Prior. §.4.

Et aduerte, quod licet Præſidens ante inchoatã electionem Capituli vellet, vt eligendi poteſtas ad Capitulum pleno iure omnino redeat, ſi quando cõtingat, electionem, quam celebraturi ſunt, nullam, & irritam declarari aliquo eorum vitio, vel defectu aut iuris, aut facti ignorantia, aliternè, quã proteſtationem pro repetita haberi vult, nihil tamen valet prædicta proteſtatio; vt ad ipſum capitulum deuoluatur electio, prout innuit Biaxius, *b* quem ſequitur Cucus.

b Biax. vbi ſup. is in fin. Cuc. li. 4. inſtit. maior is. de elect. num. 190.

ARTICVLVS II.

Quomodo Miniſter generalis in ordine Minorum de obſeruantia ſit eligendus.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus IV. conceſſit & declarauit, *vt cum electio generalis Miniſtri fuerit celebranda, cuſtodes vniuſcuiuſque Prouincia vnum ex ſeipſis conſtituant, vt ei voces ſuas committant ipſumque ad locum, vbi electio eadem tunc fuerit celebranda tranſmittant, iſque, qui ſic ab ipſis cuſtodibus conſtitutus extiterit, vnam vocẽ duntaxat pro ſe, & omnibus eis habeat, & intelligatur habere, ac pro vna voce tantummodo admittatur ab alijs.* Ita habetur in libro Monumenta *c* Ordinis. At poſtea reformato Ordine Leo X. in Bulla vnionis ſtatuit, *quod electio generalis miniſtri totius Ordinis minorum fieri debeat à ſolis miniſtris Prouincialibus, & cuſtodibus reformatis, tam Ciſmõtanis, quam vltramontanis in Capitulo generali dicti Ordinis in feſto Pentecoſtes, in loco quem generalis miniſter cum Capitulo generali proximè præcedenti duxerit aſſignandum ad quod capitulum, omnes miniſtri, & cuſtodes ſiue vocales tam Ciſmontani, quàm vltramontani venire teneantur. Et ne caput ſuis mẽbris deforme appareat, voluit, & ordinauit, quod nullus frater poſſit eligi in miniſtrum Generalem, niſi vitam diſcat reformatam, & pro reformato à Communitate reformatorum habeatur; in præfata etiam electione miniſtri Generalis voluit, quod nullus penitus vocẽ habeat, niſi reformatus, & pro reformato à congregatione reformatorũ habeatur.* Ita in ſupplemento *d* habetur. Idem Leo X. ordinauit, quod, *miniſter generalis eligatur alternatim de fratrib. Ciſmontanis, & vltramontanis, qui tantùm per ſex annos durare poſſit. Ita quod ſi miniſter generalis per ſex annos de Ciſmontanis fratribus electus fuerit, ſequentibus ſex annis de vltramontanis fratribus eligi debeat. Qui modus alternatis vicibus in perpetuum à fratribus prædictis obſeruetur.* Ita habetur in eodẽ ſupplemẽto. *e* Inſuper idẽ Leo X. in Bulla minoris ſtatuit, *quod officiũ Miniſtri Generalis poſſit durare per ſex annos, quibus ſex annis expletis, ipſo facto ſit abſolutus a generalatus officio, & pro tali ab omnib. habeatur.* Ita habetur in eodem ſupplemento. *f*

c In 1. imp. fol. 31. & in 2. fol. 32. conc. 32.

d Fol. 29. cõceſ. 93. & 94.

e Supple. fol. 29. conc. 93. & 94.

f Supp. fol. 29. conceſſ. 93.

Circa quas conceſſiones, & declarationes primò eſt notandum, quod Pius V. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo, Pontificatus ſui anno ſexto, in Bulla, quæ incipit. *Paſtoralis officij* ordinauit, quod, *fratres Minores Regularis obſeruãtia in generalem miniſtrum, et reliquos ſuperiores ſolùm eligant, qui Regulam B. P. N. Franciſci bene obſeruare, & qui in ciboro, victu, & veſtitu, quantũ officij neceſſitas conceſſerit, cum alijs ſe conformare ſoleant, ac debeant, ſuper quo Barchinonenſes conſtitutiones harum ſerie innouat. Ordinauit item, vt officium generalis miniſtri octo annos duret, Commiſſarij, et procuratoris generalis, ac prouincialis quatuor.* Quod idem confirmauit Gregor. XIII. in Bulla, quæ incipit, *Cum vniuerſi Chriſti fideles*, data Romæ anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo tertio, Pontificatus ſui anno ſecundo.

Nunc autem iuxta conceſſionem Sixti V. idem ſupradictum ſpatium ſex annorum, pro Generalibus, & trium pro Commiſſarijs Generalibus, Prouincialibus, & alijs obſeruatur.

Secundo eſt aduertendũ circa vltimam Leonis X. Conceſſionem, quod miniſter Generalis per ſex annos, & prouinciales per tres tantùm in officio durarent. Quibus annis expletis, ipſo facto ait, quod eſſent ab officio abſoluti, & pro talibus ab omnibus haberentur. Notat addinonator Capucinus, quod quamuis adhuc in ſuo robore eſſet hæc Conſtitutio, non eſſe putandum videtur, vt cũ ibi dicitur, vt illis annis expletis, ipſo facto ab officio ſint abſoluti, ſic præcisè ſit intelligendum, quin poſſint per menſem, & per menſes in tali officio prolongari, vel breuiari ſecundum quod Capitula Generalia, vel Prouincialia accelerantur, vel protrahuntur, iuxta declarationem quandam factam in ſtatutis Ordinis, circa aliam Iulij II. declarationem. Nam Collector *g* priuilegiorum Mendicantium refert, quod circa officiorum ordinis durationem, fuerunt nonnulla ſtatuta in Capitulo Generali celebrato in Conuentu Labalis prouinciæ Turoniæ, anno Domini milleſimo quingẽteſimo tertio. Inter quorũ ſtatuta quoddam ſic proponitur.

g Collect. tit. officia ord. §.2.

Ordinat, et ſtatuit generale Capitulum, quod omnia, & ſingula officia regiminis trium ordinum B. P. N. Franciſci de cætero ſint triennalia. Si autem aliquis guardianus, ſeu Abbatiſſa poſtquam ſuum triennium in aliquo Conuentu finiret, in altero eligatur, vel poſtuletur, ibidem poterit præfici, & confirmari, ſed non poterit vltra triennium in eodem cõuentu in officio continuare. Non intelligitur autem ita præcisè huiuſmodi triennium, quin poſſit per menſem, & per menſes prolongari, vel abbreuiari, ſecundum quod capitula prouincialia accelerantur, vel protrahuntur. Ita continetur in Monumentis *h* ordinum. Ait tamen additionator Capucinus ſibi tutiùs videri, vt ſuccedente caſu, antequàm ad finem talis triennij deueniretur, Generali mittatur, vt quid faciendũ ſit, determinet. Et ſi tractatur de prolongatione Miniſtri Generalis propter aliquã cauſam ſuperuenientem, ad Sedem Apoſtolicam recurrendũ eſt, ſicut recurſum fuit anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono, in quo debebat celebrari in vigilia Pentecoſtes Capitulum Generale noſtræ ſacræ Religionis, & finiebatur officium Generalatus Reuerendiſſimi Patris noſtri fratris Bonauenturæ de Calatagirona, qui poſtquam fuit creatus à Sanctiſſimo Domino noſtro Clemente VIII. Patriarcha Conſtantinopolitanus, videns ipſum præclarè ſe geſſiſſe in compoſitione Regnorum Hiſpaniarum, & Galliæ, ad Regem Galliæ eum miſit, vt eandem compoſitionem, & pacẽ initam confirmaret, & alia negotia Eccleſiam Romanam cõcernentia perageret: propter quod fuit eius Miniſteriatus officium prolongatum, & propter eandem rationem, fuit etiam prolongatum officium Commiſſariatus Generalis Reuerendiſſimi Patris noſtri Fratris Matthæi de Burgos, nunc iam Epiſcopi Pamplonenſis à Chriſtianiſſimo Rege noſtro Philippo III. præſentati.

h Fol. 229. tracta. 3. et f. 248. tract. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum generales Canonicæ electi ſtatim confirmati cenſeantur.

RESpondeo dicẽdo, quod Clemens IV. conceſſit, vel ſtatuit, vt *Generalis miniſter ordinis minorum, ſtatim poſtquam electus ſecundum Regulã, & conſtitutiones fuerit, eo ipſo verus eiuſdem ordinis generalis miniſter effectus curam animarum fratrũ ipſius ordinis plenam habeat, & libere gerat, ipſoſque fratres authoritate propria ligare, ac abſoluere, nec non in ordine agere valeat, quæ ipſe miniſter, et definitores ad hoc electi iuxta conſtitutiones ordinis, eidẽ ordini, & fratribus ſecundũ Deum viderit expedire,* prout habetur in Monumentis ordinum.

Ex quo priuilegio clarè colligitur, prout notat Collector priuilegiorum Mendicantium, quod ſtatim vt electus eſt Generalis, à Sede Apoſtolica cõfirmatur, alioquin nõ haberet ſupradictam adminiſtrationem.

Quod magnum priuilegium eſt, nam ſecundũ Ius cõmune electus ad regimen cuiuſcunque Eccleſiæ, aut Religionis, ſi adminiſtrationi dignitatis antè cõfirmationem ſe ingerit, tanquam Prælatus, vel Procurator, aut œconomus, aut alio nouo quæſito colore in ſpiritualibus, vel temporalibus, per ſe, vel per alium, in toto, vel in parte, ipſo facto priuatur omni Iure, quod per electionem in ipſa dignitate habebat, prout dicitur in Iure. Et licet verũ ſit, quod quando confirmatio eſt petenda à Papa, & electus eſt valde remotus, ſcilicet vltra Italiam, tali caſu ante Cõfirmationem adminiſtrare poteſt in ſpiritualibus, & temporalibus; excepto, quod nullam alienationẽ facere poteſt, vt decernit quædam Decretalis; Hoc tamen intelligitur, quando non fuerit in mora petendæ Confirmationis, nam aliàs nihil poteſt fac. re. Et idẽ eſt, quando electus fuerit citra montes exiſtente cura vltra montes, prout tenet Hoſtienſis, & ſentit Ioannes Andreas. Vnde in noſtra Religione D.P.N. Frãciſci ſiue Generalis eligatur in partibus citramontanis, ſiuè in partibus vltramontanis præſente Papa, cum primũ pronunciatur electus, confirmatur re ipſa à Papa, à quo debebat neceſſariò fieri talis confirmatio. Nã quando electus eſt exemptus, confirmatio eius debet peti à Papa, vel ab eius legato a latere, vt definitum eſt in Iure, quod eſt verũ, ſi talis exemptus ſubſit immediatè Papæ, prout ſubeſt dictus Generalis, ſecus ſi habebat alium prælatum mediũ, cui ſubſit, ſicut habent Prouinciales ipſum Generalẽ, à quo, vel ab eius viſitatoribus cum plenitudine poteſtatis confirmatur. Quod etiã priuilegiũ conceſſum eſt Generali reformatori Ordinis Ciſtercienſis, *Nam capitulum Generale huius ſacræ congregationis, ſecundum ſuas definitiones, & ſtatuta reformatorem Generalem elegit, qui ſtatim ac concorditer electus eſt, abſque alia cõfirmatione, authoritate Apoſtolica in ſpiritualibus, & temporalibus officio ſuo fungi poteſt,* prout conceſſit Eugenius IV. & refertur, in compendio Ciſtercienſis ordinis.

Quod etiam priuilegium habet Generalis Præpoſitus ſocietatis Ieſu, prout in compendio huius ſacræ Religionis refertur. Dicitur enim ibi. *Præpoſitus Generalis, cum primum electus eſt, iuxta ſocietatis Conſtitutionem, eo ipſo ſit verus ipſius Religionis Præpoſitus, cum libera, & omnimoda adminiſtratione omnium, quæ ad felix regimen, & proſperam directionem ſocietatis pertinent, poteſtque plenam exercere iuriſdictionem in omnes ſub eius obedientia degentes, vbicunque cõmorantes etiam exemptes, etiã quaſcunque facultates habentes,* vt conceſſit Paulus III. Per priuilegium vero Eremitarum S. Auguſtini, *eo ipſo, quod electioni de ſe factæ conſentit, authoritate Apoſtolica confirmatus intelligendus eſt, & libere adminiſtrare, et exercere poteſt, quæ ad ſuum officium pertinent quamuis ratione, ſubditorum reiecta ſibi ratione dicti officij, quæ ab eius præceptis admonitionibus, ordinationibus, mãdatis, & Decretis, Regulari diſciplina eorundem quomodolibet interponi, continget,* prout refertur in ſupplemento Ordinis.

ARTICVLVS III.

Quomodo in ordine minorum eligatur Vicarius Generalis.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus ſtatuit, & ordinauit, ac diſtrictè inhibuit *fratribus minoribus, ne mortuo miniſtro generali poſſint eligere, vel conſtituere aliquem fratrem in Vicarium ordinis, abſque Romani Pontificis, & Protectoris ordinis eiuſdem licentia ſpeciali per ipſius Romani Pontificis literas patentes concedenda, facientes plenam & expreſſam de ſtatuto, & ordinatione, & prohibitione huiuſmodi mentionem.* Ita habetur in Monumentis *a* Ordinum. Nunc autem, vt conſtat ex ordinationibus generalibus Toletanis, *b* non eſt neceſſarium recurrere ad Papam: ſed conuocatis patribus, pro vt ibi proponitur, ad electionem Vicarij Generalis poteſt deueniri.

a *In 1. imp. fol. 31. & in 2. fol. 32. conceſ. 33.*
b *Ord. Tolet. c. 7. de elect. p. 69. 70. & 71.*

ARTICVLVS IV.

Quomodo ſit eligendus Commiſſarius generalis in ordine minorum.

RESpondeo dicendo, quod ex dictis in primo *c* tomo ſatis colligitur, quid reſpondendum ſit ad titulum articuli Quæſtionis. In eo enim loco latè egimus per vnam integram Quæſtionem de Cõmiſſario Generali noſtræ ſacræ religionis.

c 1. To. q. 51.

ARTICVLVS V.

Quomodo ſint eligendi miniſtri Prouinciales in ordine minorum.

RESpondeo dicendo, quantum ad ordinem B. P.N. Franciſci, quod nihil in Regula Seraphici P. diſponitur de electione Minorum Prouincialium, atque adeo non ſatis conſtat, quæ forma fuerit obſeruata in naſcentis Ordinis primordijs. Nã quamuis ſecundum Iuris diſpoſitionem eſſent inſtituendi per electionem Canonicam ſuorum ſubditorum; tamẽ vti creditur authoritate Apoſtolica in Capitulo generali inſtituebantur Miniſtri Prouinciales, vt conſtat ex hiſtorijs factũ fuiſſe in Capitulo celebrato Aſſyſijs per Seraphicum Patrem, anno Domini milleſimo, ducenteſimo, decimo ſeptimo. At Clemens Quintus in Concilio Viennenſi declarando Regulam fratrum Minorũ, *Statuit, & ordinauit, quod electio miniſtri Prouincialis pertineat ad capitulum Prouinciale, quam idem capitulum de ſequenti, quo fuerit congregatum, facere teneatur. Et ſimiliter ſtatuit, quod huiuſmodi electionis Confirmatio pertineat ad miniſtrum Generalem, et quod ad electionem huiuſmodi, et formam ſcrutinij procedatur, & votis in diuerſa diuiſis, ſi electiones*

plures

plures in diſcordia celebrari contingat, illa, quæ à maiori parte Capituli numero (nulla Zeli, vel meriti collatione, ſeu conſideratione habita) fuerit celebrata, exceptione ſeu contradictione quacunque alterius partis non obſtante, per dictum Generalem miniſtrum de conſilio diſcretorum Ordinis (prius tamen eius officio prout ſpectat ad ipſum diligenti examinatione præmiſſa) confirmetur, vel etiam infirmetur, prout eis ſecundum Deum viſum fuerit expedire: & ſi fuerit infirmata, ad capitulum Prouinciale electio huiuſmodi reuertatur; ceterum ſi capitulum memoratum aut prædicta miniſtrum eligere prætermittat, ex tunc miniſtri Prouincialis prouiſio ad Generalem miniſtrum liberè deuoluatur. Ita habetur in quadam Clementina, *a* & refertur in Monumentis ordinum.

a Clem. exiit d paradiſo de ver. ſig. Mon. fol. 15 tract. 3. & f. 16. tract. 2.

Circa quam Conſtitutionem multa ſunt aduertenda. Et primò quod ſecundum Regulam Patris noſtri Franciſci electio Prouincialis pertinet ad capitulum Prouinciale, ſicut electio Abbatũ, & Priorum Regularium, & Priorum Conuentualium ad eorum, ſecundum Ius, pertinet Conuentum, iuxta ea, quæ in iure *b* notantur, & tradit Nauarrus.

b Cap. fin. 16. q. vl. c. 1. de ele. c. cũ dilectus de cõſuet. ca. nobis de iure Patr. Nau. in c. nullam. 18. q. 2. nu. 2.

Nam cum in Regula P. N. Franciſci nihil expreſsè de electione prouincialium agatur, ad Ius commune in tali electione recurrendum eſt, cum caſus omiſſus remaneat in diſpoſitione iuris communis.

Notandum eſt etiam circa illa verba ibi (*nulla zeli, vel meriti collatione habita*) quod eligendo fratrem indignum in Prouincialẽ, electio deuoluitur ad ſuperiorem, vt eam poſſit, ſi voluerit, infirmare, electio enim indigni facta non valet, prout patet ex tradiris à Couarruuia, *c* & ab Aragon; at non deuoluitur, quando eligunt dignum digniori prætermiſſo, talis enim electio ſecundum ius commune non poteſt irritari, definit enim ipſum ius *d* electionem, præſentationem, collationem, & prouiſionem factam digno, relicto digniori, nõ poſſe etiam per appellationem irritari.

c Cou. in reg. peccat. 2. p. §. 7. nu. 13. Arago. 2. 2. q. 73. ar. 3.
d Ca. à nobis 19 de elect. c. graue nimis 19. de pb.

Ex quibus infertur, quod illa verba, *nulla zeli, vel meriti collatione, ſeu conſideratione habita*, non ſignificant ipſos fratres indignum aliquem elegiſſe, ſed tantùm ſignificant in electione minimè merita electi contuliſſe, & ideo remittit Clemẽs Quintus ipſam electionem ad Miniſtrum Generalem, vt ipſe videat, an tum in negligentia huius ſcrutationis defecerint, an etiam in electione indigni peccauerint: quæ cum ſit magna res, de conſilio Diſcretorum ordinis hanc cauſam decidendam præcipit; an ſcilicet electio ſit infirmanda, vel potius confirmanda, qui aduertere debent, quod ſi eligatur dignus prætermiſſo digniori, non debent talem electionem infirmare. Neque contra hoc obſtat Concilium *e* Trid. definiens, *quod beneficia Eccleſiaſtica præſertim curam animarum habentia perſonis dignis conferantur, aliter enim facta collatio, & prouiſio omnino irritetur.* Nam reſpondetur, quod Concilium loquitur de collatione facta indigno, non autem de collatione facta digno relicto digniori: hác enim non iubet Concilium irritari.

e Cõc. Trid. ſeſ. 7. c. 3. de ref.

¶ Sed his obſtat quoddam Breue Pij Quinti, de collatione Parochialium Eccleſiarum, datum anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo ſexto, in quo determinat, *quod ſi electio fiat digni relicto digniori, poterit dignior ad ſuperiorem per viam appellationis recurrere, qui ſi per examen digniorem inuenerit prætermiſſum, poterit ipſam electionem caſſare.* Nam reſpondetur Pium Quintum in eo Motu proprio tantùm de prouiſione Eccleſiarum Parochialium verba facere, Quod ius cum ſit exorbitans à regulis Iuris communis, non eſt, cur ipſum ad prælationes regulares extendamus, in quib. prouidendis, ſi appellationes admitterentur, de religionibus eſſet actum, propter quod etiam a ſententiis Prælatorum Regulariũ contra ſubditos delinquentes datis, non permittunt Priuilegia Apoſtolica dictos ſubditos appellare.

Denique electo digno in Prouincialem relicto digniori, non eſt talis electio irritanda. Non diffiteor tamen, ipſos fratres electores relicto digniori in ea electione peccare, prout argumento eorum, quæ præcipiuntur in Concilio Tridentino, *f* traduntur à Doctoribus. Debẽt enim electores aduertere, ſi tamen abſque culpa eſſe velint, digniorem ſemper inter concurrentes in Prælatum eligere debere, qui ſcientia, moribus, vita, & exemplo, & merito valeat magis prodeſſe, quam ambitioſè obeſſe gregi omni poſtpoſito amore, odio, rancore, vel prece. Ex iis enim, quæ tradunt Diuus Thomas, *g* & Soto, elicitur, quod in foro conſcientiæ oportet eligere digniorem, & non ſufficit eligere dignum, de quo etiam agunt Caietanus, *h* & Nauarrus.

f Cõc. Trid. ſeſ. 24. de ref. c. 16.
g Th. 2. 2. q. 69. a. 2. Soto li. 3. de iuſt. q. 6.
h Caie. in ſũ. v. elec. et i vẽtac. 12 q. 4. Nau. i c. ſacerdos. §. q. aũt de pœn. d. 6. n. 4.

Aduertant etiam electores, quod indignum eligendo, non ſolum electio ſecundum ius eſt nulla, immo indubitanter tenere debent ſe omnium peccatorum, ab eo ſic indigno electo in Prælatura illa commiſſorum, eſſe participaturos, a qua participatione liberet me Dominus. Quod ſacra Synodus *i* Tridentina approbare videtur, dum omnes habentes aliquod ius in electionibus, & promotionibus faciendis hortando, & monendo ait, *vt in primis meminerint, nihil ſe ad Dei gloriam, & populorum ſalutem ſalubrius facere poſſe, quam ſi bonos Paſtores, & Eccleſiæ gubernandæ idoneos promoueri ſtudeant, eoſque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis vtiles ipſi iudicauerint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium ſuggeſtionibus, ſed eorum exigentibus meritis præfici diligenter curauerint.* Hæc Concilium. Quod idem dicendum eſt de illis, qui per viam prouiſionis, electionis Compromiſſariæ eligunt Guardianos, & prælatos conuentuales in Religionibus, vt in Ordine noſtro Prouinciales, & Definitores ſimul congregati eligunt Guardianos: ipſi enim ſub pœna peccati mortalis digniores tenentur eligere.

i Trid. ſeſ. 24. c. 1. de ref.

Notandum eſt etiam circa dictam Clementinã, in quantum ait, quod Miniſter Generalis de conſilio diſcretorum debet dictum Prouincialem confirmare, quod multa dicenda eſſent circa Prælatorum confirmationem, ſed de his latius infra. Pro nunc aduertendũ, quod Collector *K* priuilegiorũ Mendicantium ait, quod celebrans Capitulum, & Definitores faciunt hanc confirmationem Prouincialis, tanquam Commiſſarij miniſtri Generalis, at ait, quod tenentur prius facere examinationem, ſicut etiam in alio Iure Prælatis præcipi videmus, & propterea dicit, quod ipſe neſcit, quomodo aliter poſſet fieri iuridicè. *l*

K Collect. tit. electio. §. 3.
l Ca. fi. de elect. l. 6.

Sed cum videamus in electionib. Prouincialiũ ſtatim nõ præmiſſo dicto examine fieri huiuſmodi confirmationem, etiam apud viros doctos, nõ eſt, cur hanc praxim, vt minus iuridicã cõdemnemus, Neque obſtant verba dictæ Clementinæ ibi, *Dummodo tamen ex officio, prout ſpectat ad ipſũ, diligenti examinatione præmiſſa.* Nã reſpondetur, quod licet prædicta verba videantur conditionem apponere, qua non ſeruata, actus eſt nullus, ipſa tamen conditio modificatur ex dictione *(prout)* quæ non conditionem, ſed cauſam inducit, & ſic idem ſignificat, quod, quia, vt probat lattiſſimè Grammaticus. *m* Et ſic voluit dicere Summus Pontifex in prędictis verbis, dummodo tamẽ ex officio, quia ſpectat ad ipſũ diligenti examinatione pręmiſſa videat Generalis,

m Grã. dec. 59. nu. 21. et ſeq.

aut

aut Præſidens an ſit talis electio confirmanda, an infirmanda, qui ſi videtur Prouincialem electum eſſe dignũ, non eſt, cur dicta electio ex ſola prætermiſſione examinis irritetur præcipuè in cauſis Regularibus, vbi de bono, & equo, poſtpoſitis apicib. iuris omnia explicantur.

D.c.ſi.de electio.lib.6.

Neque ius *a* in contrarium allegatum a Collectore contra nos facit, vbi enim loquitur Pontifex de electione non in concordia celebrata, vbi nimirum quod celebrata confirmatio irrita ſit, & inanis at hic loquimur de confirmatione electionis factæ in concordia, in qua præſumitur electum fuiſſe digniorem.

Præterea dato, quod dicta ſolemnitas examinis deberet præcedere, vt confirmatio valeret, debuit conſiderare Collector, quod Sixtus IV. anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, ſeptuageſimo quinto Pontificatus ſui anno quinto, nonis Decembris conceſſit Generali Ordinis D. Hieronymi, prout relatum eſt in ſuperioribus *b* quod poſſit ſupplere authoritate Apoſtolica hunc, & alios ſimiles defectus, & de facto ſupplent prætermiſſo prædicto examine videntes electum dignum indicari.

b Sup.

Vltimo eſt notandum circa verba dictæ Clementinæ ibi, *Ceterum ſi capitulum memoratum dte prædicta miniſtrum eligere prætermittat, ex tunc miniſtri Prouincialis prouiſio ad Generalem miniſtrum libere deuoluatur.*

Notandum eſt, inquam, quod Clementina solũ loquitur de Miniſtri Prouinciali in Capitulo eligẽdo. Vnde virtute huius Decreti Miniſtri Prouinciales in electione Guardiani, aut Prioris Conuentualis, non eligente Conuentu intra vnum diem naturalem, Guardiani, aut Priores Conuentuales prouiſionem ad ſe aſſumere non poſſunt; cum enim hæc Clementina loquatur de Prouinciali in capitulo Prouinciali eligendo, neſcio, qui ad Guardianum in Conuentuali Capitulo eligendum extendatur, cũ diuerſa ſit vtriuſque electionis ratio. Nam dilatio electionis prouincialis maximum nocumentum toti Prouinciæ congregatæ cauſaret: at non eſt idem in Conuentuali Capitulo Guardianum eligente, licet enim ex dilatione prouiſionis Guardianatus Monaſterium, vt viduatum, aliquot incommoda patiatur, non tamen tantæ ſunt conſiderationis præcipuè in noſtra Religione Minorum de obſeruantia, in qua electio Guardianorum pertinet ad Conuentum, aut ad Definitorium, iuxta conſtitutiones Generales N. Sacræ Religionis, quod beneplacito Prouincialis relinquitur, & ſic non eligente Conuẽtu per vnum diem naturalem poteſt electio, ad Definitorem deuolui. Vnde infertur, quod vt præſcriptus ordo dictæ Clementinæ in electione Guardianorum, & Abbatiſſarum obſeruetur, oportet, vt fiat ordinatio Generalis, qua id ipſum ſtatuatur, quam poſſe facere Religiones non dubito, ſicut enim noſtra Religio compromittit in Prouincialem, & Definitores, vt ipſi compromiſſarii poſſint in Definitorio eligere Guardianos: ita etiam noſtra, & aliæ religiones poſſunt compromittere in Prouincialẽ, & in eius authoritatem habentem, vt ſi per vnum diẽ non elegerint fratres, & Moniales, Guardianũ, & Abbatiſſam, ad ipſum prouiſio deuoluatur, præſertim cum hæc ordinatio Religioni maximè accommodata cenſeatur; & ita ordinatum eſt in Conſtitutionibus Generalibus Toletanis *c* noſtræ ſacræ Religionis in hũc modum: *Si tamen electores in varia placita diuiſi in vnius diei ſpatio nõ elegerint, Præſidens capituli poterit ſecundum iuris communis diſpoſitionem quem voluerit ſecundum Deum eligere, etiã ſi electio ſit miniſtri Prouincialis, et idem ſtatuimus eſſe faciẽdum in caſu in quo electores elegerint ſcienter indignum.* Hæc ordinatio. Illa autem verba, *etiã Prouincialis*, ſatis indicant ordinationem definire in electione Guardianorum, & Abbatiſſarum idem velle faciendum, ita poteſt fieri virtute dictæ ordinationis, non autẽ virtute prędictę Clementinę.

c Ord. Tol. c. 7. ti. de dec. f. 34.

Ex quibus infertur validas eſſe, & iuridicas conſtitutiones aliquarum Religionum, in quibus definitur, quod ſi in electione Priorum, ſeptẽ, aut octo ſcrutinia peragantur, & ſi in iis omnibus minimè fratres concordauerint, prouiſio Prioris ad Prouincialem, & Patres Prouinciæ deuoluatur. Hęc enim Conſtitutio cum ſit facta, & approbata in Capitulo Generali, ad id peragendum plenum ius iuridicè dare poteſt, cum per eam tota Prouincia in vnum congregata in eiuſmodi euentu in Prouincialem, & dictos patres compromittat, & ipſi tanquam compromiſſarii ad huiuſmodi electionem deſignentur. Notandum eſt tamen, quod in electione diſcretorum ad capitulum prouinciale in noſtra ſacra religione, etiam ſi fratres conuentuales per vnum diem naturalem minimè concordẽt, non deuoluitur ad pręſidentem in capitulo conuẽtuali prouiſio talis diſcreti, ipſe enim diſcretor non titur à conuentu vt procurator, qui ſi non conſtituatur, videtur conuentus ſuo iuri renunciare, & ita vidi ego in facti contingentia, pręſidente Reuerendiſſimo patre noſtro Patre Mathęo de Burgos, in prouinciali capitulo prouinciæ Sancti Iacobi determinari.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prouinciales ordinis minorum neceſſariò ſint eligendi de corpore capituli, & an poſſint eligi patres aliarum prouinciarum.

RESpondeo dicendo, quod hic articulus habet duas partes decidendas. Prima eſt, vtrum prouincialis eligendus debeat eſſe de corpore capituli. Et reſpondetur negatiuè, prout in noſtra religione vſus iam recepit, nam de tota prouincia poteſt eligi quamuis non ſit vocalis, nullus enim habens partes requiſitas à voto paſſiuo generalis, & prouincialis excluditur. Altera autem pars maiorem habet difficultatem, & reſpondetur etiam negatiuè: non enim patres generales poſſunt cogere prouinciam ad eligendum in prouincialem fratrem alterius prouinciæ, niſi tota prouincia neminè diſcrepante conſentiat. Ad eligendum enim extraneum, non ſufficit maiorem partem collegij eum petiuſſe, niſi omnes penitus nemine diſcrepante in eum cõſenſerint, prout tradunt Abbas, *d* Biaxius: vnde ad id faciẽdum authoritas totius definitorii opus eſt, prout ordinatum fuit, & authoritate apoſtolica cõfirmatum in ordinationibus generalibus factis in capitulo generali celebrato Romę, anno Domini milleſimo, ſexageſimo, in hunc modum: *Miniſtri prouinciales in poſterum non eligantur ex alienis prouinciis, niſi magna & vrgente neceſſitate, et ex conſenſu totius definitorii.*

d Abb. i c. cum Biton. col. 2. extra de elec. Bi. 1. 3. p. de elect. c. 8 & c. 13.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Papa poſſit diſpenſare, vt clerici ſeculares poſſint eſſe Abbates in Abbatiis regularibus.

RESpondeo dicendo, certum eſſe, quod ſic, quia aliquę Abbatię canonicorũ regularium ſolent

con-

concedi à Summo Pontifice aliquando in commẽdam clericis ſecularibus, adeo vt ſit inter doctores altercatio, vtrum huiuſmodi Abbas commendatarius habeat vocem actiuam in actibus gerendis in capitulis ſuis, ſiue actus conſiſtant in electionibus, adminiſtratione que domus, eiuſque ſubſtantiæ, ſiue menſæ capitularis, ſiue competant tantùm canonicis vt ſingulis, ſiue in vniuerſum, quamuis ſit diſtincta menſa capitularis à bonis menſæ Abbatis. Et Alfonſus de Hojeda *a* hanc diſputat pro vtraq; parte quæſtionem, & tandem concludit, quod Abbas commendatarius perpetuus poteſt omnia illa exercere, quæ poteſt proprietarius, in cuius locum ſubrogatur, cùm ſit factus caput capituli, ſine quo geſta firmitatem minimè obtinent, & ſic in iure *b* dicit probari.

Secundo facit pro hac parte, nam Abbas commendatarius in commenda ſibi data ad vitam, habet ius in ea ad vitam, ac tutelam, vt colligitur ex iure *c* & traditur in pragmaticis ſanctionibus Gallicanis, & tradit Rebuffus, & ideo commendatarius poteſt præſentare, ſicut & alius, qui titulũ habet, quia fructus recipit, vt inquit Archidiaconus: *d* præſentatio autem eſt in fructu, vt dicitur in iure *e*, & tenet quædam gloſſa, *f* ergo clarè ſequitur, quod Abbas commendatarius poteſt.

Tertio probatur, quia certum eſt, quod nullum negotium monachi ſeu canonici regulares poſſunt facere, ſine conſenſu prælati, vt inquit quædam gloſſa, & in prorſus indiſtincto non poſſunt conuenire, ſeu conueniri, ſaltem in arduis, vt inquit Panormitanus: *g* igitur in electione alicuius canonici, vel alterius rei, cùm ſit cauſa ardua, debet eſſe in præſentia Abbatis proprii, quamuis ſit commendatarius, vt talis electio fiat ſine ſcandalo, & rectè, vt inquit Innoc. *h* & tradit Ioannes Lupus.

Quarto facit pro hac parte, quia prædictus Abbas commendatarius prælatus eſt, qui quidem tanquam bonus paſtor interuenire debet in omnibus locis, vbi lupi perfidia interuenire ſine eo poterit, nam ſi talis prælatus non admitteretur in actib. capitularibus, tam circa adminiſtrationé perſonarũ, quam rerum in electionibus canonicorum, & ceterarum perſonarum, ſequerentur eccleſiæ plura incommoda, quæ quidem præſente prælato, qui dignior eſt dignitate, & voce, cum ſit datus pro capite, ceteri verò pro membris ceſſarent, & de nihilo ſeruiret prædicta commenda reſpectu eius vtilitatis, ergo clarè ſequitur, quod ei, cui officium Abbatiale eſt commiſſum, conceſſum fuiſſe cenſetur omne illud, quod competit, & dependet ex officij contemplatione argumento eorum, quæ in iure tradũtur. *i* Itaque cum Abbas ſit caput, canonici mẽbra, vt dicitur in iure, *k* membra autem non debent à capite diſſolui, ſine quo naturaliter nihil conferre poſſunt, argumento eorum, quæ in iure traduntur *l*, in quo etiam continetur, quod factum à membris tantùm nullum eſt.

Vltimo pro hac parte facit, quia negari non pót, quin Abbas commendatarius ſit Abbas, quamuis nõ ſit profeſſus ordinem D. Auguſtini, & quamuis non ſit presbyter, prout requiritur à Iure *m*, nã Papa poteſt facere, quod ſit verus Abbas, cum hoc ſit de iure poſitiuo, contra quod maximè in beneficialibus liberè agere poteſt, vt in iure probatur, *n* & ſic Romanus Pontifex fecit eum verè prælatũ, nec voluit eſſe acephalũ, & ſine prælato tanto tempore capitulum prædictæ Abbatiæ argumento eorũ, quæ ex iure colligũtur, *o* Sed id nõ conuenit, vt. ſ. clerici ſeculares Eccleſiis regularibus præficiantur. Ideo circa hoc prouiſum fuit per Conc. Tri. vt in his neceſſariò profiterétur, put articulo ſequẽti dicetur.

a Hojedã benef. ĩ cõparib. 1. p. c. 24 a n. 97. vſq; ad n. 105.
b c. cũ nõ liceat de reſ.
c c. dudũ el 2. de elect. gl. ĩ prag. ſanct. rub. de pacif. poſ. ver. tit. amp. 5. n. 37. & ĩ prax. bene. ru. de repro. viuen. impetrat. n. 46.
d Archid. in c. nemo deinceps de elect. li. 6.
e c. cõſultationi de iur. patr. gl. ĩ c. olim ꝺ maior. & obed.
f gl. ĩ ca. edoceri de reſcr. & in c. cauſã q̃ ae iud.
g Pan. ĩ c. edoceri nu. 10. & cõs ſnia & in d. c. cauſam quæ.
h Inn. in c. ſicut de ele. Lupus in tra. de bene. vacant. i curia. §. 9. co. 2.
i l. 2. ff. ꝺ iuriſd. om. iud. c. prudẽtiã § ſexto notabis ꝺ of. dele.
k c. quãto c. noue de his q̃ fiũt a prælat.
m ca. ad noſtrũ de elect. li. 6.
n Clẽ. 1 de li. pẽdent.
o cap. quãuis de cle. li. 6.

ARTICVLVS IX.

Vtrum conueniens ſit, quod eligantur prælati alterius ordinis.

RESpondeo dicendo, quod vt patet ex dictis in articulo ſuperiori, ſine authoritate Apoſtolica id fieri nequit, nunc autem quæritur, vtrũ conueniens ſit talis electio. Ad quod dico certũ eſſe, quod quælibet Eccleſiæ congregatio ſuum debet habere prælatum, & magiſtrum, qui ex ipſius Eccleſiæ gremio aſſumi debet, prout dicitur in iure: immo *p* ſi ſuperior, ad quem deuoluta eſt poteſtas, prouideat de alio, qui non ſit de gremio, fratribus diſſentientib. nulla erit prouiſio, prout dicit Innoc. *q* fit enim per hoc fratribus iniuria, quando inter eos reperitur dignus, & non recipitur, immo non conuenit rationi, vt homines diſpares profeſſione in vnum ſocientur, vt dicitur in quadam Clementina. *r* Neque enim debet quis præfici Eccleſiæ regulari, niſi ſit in regula inſtructus, vt ſacri Canones *ſ* determinant. Nam quo modo poterit magiſter ad regulam coercere, ſi ipſe non ſit inſtructus in ea, vt Doctores *t* notant, ideo debet multo tempore in monaſterio diſcere, vt poſt modum doceat, vt ait quidam Canon. *u* Vnde reſignationes monaſteriorum monialium quanticunque valoris, debent admitti, & prouideri de perſonis monialium illorum, vel alterius monaſterij: magis autem conuenit de perſona eiuſdem monaſterij ipſum monaſterium prouideri, argumento eorum, quæ communiter notant Doctores. *x* Vnde definit Concilium Tridentinum *y* in hunc modum.

Primum quidem confidit ſanctiſſimum Romanum Pontificem pro ſua pietate, & prudentia curaturum, quantum hæc tempora ferre poſſe viderit, vt iis, quæ tunc commendata reperiuntur, et quæ ſuos conuentus habent, regulares perſonæ eiuſdẽ ordinis expreſſe profeſſæ & quæ gregi præire, & praeeſſe poſſint, præficiantur. Quæ verò in poſterum vacabunt, non niſi regularib. ſpectatæ virtutis, & ſanctitatis cõferãtur, quo ad ea verò monaſteria, quæ capita ſunt, ac primates ordinũ, ſiue Abbatiæ, ſiue prioratus filiæ illorũ capitũ nuncupãtur, teneãtur illi qui in præſenti ea in cõmẽda obtinẽt, niſi ſit eis de regulari ſucceſſore prouiſum, intra ſex mẽſes religionẽ illorũ ordinũ propriam ſolenniter profiteri, aut iis credere, aliàs cõmenda prædicta ipſo iure vacare cenſeantur. Hæc Concilium. Ex quo colligitur velle neceſſariò, vt præficiendi in monaſteriis, eiuſdẽ ordinis ſint profeſſi. Et confirmantur ſupradicta: nam beneficia Eccleſiaſtica ſecundum ſacros Canones, & leges ciuiles dãda ſunt naturalibus regni, vt probant Azeuedo, *z* & Rebuffus, & regula Cancellariæ hoc ſtatuit, quæ licet loquatur de beneficiis curatis, habet etiam locum in beneficiis ſimplicibus, vt vltra Gomezium, *a* & Rebuffum probant Carolus Graſſalis, & Didacus Perez, & Couarruuias. Naturalis autẽ ille dicitur, qui in regno natus eſt, vel ſaltem in eo domiciliũ contraxit, & inſuper per decẽniũ in eo vixit, & habitauit, vt habetur in quadam lege *b* nouæ compilationis, & tunc dicitur domicilium contraxiſſe, ſi matrimonium contraxit in regno, vt in alia lege *c* partitarũ habetur, quæ omnia applicata ad noſtrum propoſitum ipſum confirmant, & declarant, confirmant, quia in eo, quod beneficia Eccleſiaſtica danda eſſe naturalibus determinatur, colligitur ſimiliter prælationes regulares filiis naturalibus eius religionis, in qua prælati præficiuntur, eſſe adiudicandas; declarant, etiam ſicut non ſolùm illi dicuntur naturales, qui in regno, cuius naturalitatem prætendunt, nati ſunt, ſed ẽt illi, qui ibi conſtituerunt domicilium, aut matrimonium contraxerunt, ita etiam

illi

p c. ne pro defectu ĩ ſi. de elec.
q Inn. in d. c. ne p defect. ĩ gl. vltima
r Cle. 1 de ele.
ſ c. cũ ſi de ele.
t Doct. ĩ c. quanto de off. ord.
u c. Sic viue. & ſeq. 16. q. 1.
x In c. ſuitus c. obitũ. 61. diſt. c. cũ inter canonicos iũcta glo. & Doct. de ele.
y Trid. ſe. 25. de reg. c. 21.
z Azeuedo in l. 15. & 25. ti. 3. l. 3. nouæ cõpil. Rebuff. ĩ praxi. benefi. in reg. quod quis intelligat idonia gl. 1. pag. 158.
a Gom. reg. 19. cancell. q. 1. corol. 7. Rebu. vbi ſu. p. 579 ĩ prin. Graſ. lib. 2. reg. Frã. nre 3. col. 2. ĩ fi. Cou. ĩ pra. q. 35. n. 57.
b l. 19 ti. 3. noue comp.
c l. 32. ti. 2. p. 3.

Digitized by Google

illi dicentur filij religionis ad eius prælationes obtinendas capaces,qui ex vna prouincia ad aliam eiuſdem religionis ſe trauſtulerunt,& in ea fuerunt incorporati,& etiam illi, qui in quadam religione fuerunt geniti, & nutriti, & ad aliam ſe tranſtnlerunt,& matrimonium ſpirituale pet nouam profeſſionem in eadem contraxerunt,hi enim capaces ſunt prælationum ipſius religionis,& ita concluditur,extraneos,id eſt,alterius religionis alumnos nõ decere,neque poſſe aſſumi ad prælationes illius religionis, vbi non ſunt profeſſi, niſi id authoritate Apoſtolica concedatur, conſuetudine enim introduci poteſt,vt etiam ex certo alio gremio eligẽdus aſſumatur, prout tradunt Doctores, *a* & a fortiori Pontificis maximi diplomate hoc poteſt concedi, iuxta ſacros Canones, *b* id tamen ſine cauſa concedere non ſolet. Vnde ſi nullus ibi idoneus inueniatur,ex alia religione idoneum aſſumendum concedit,& ſi idoneus reperitur, non dignior aliunde exquiritur, vt ait quædam gloſſa, *c* & probatur in quadam Clem.& tradit Marc.Antonius Cuccus.

a *Doct.e.cu dilect. vbi glo.& Doct. de cõſuet.*
b *Abbatem de ver.ſign.*
c *Glo.ĩ c.ĩ nom. dom.§.ligat v. ex gremio, diſ. 23. Cle. 1.de elect.Cu.li.4.maior.inſt.tit.1.de elect.n.28.& n.* 149.

ARTICVLVS X.

An legatus poſſit diſpenſare,ut profeſſus in una religione, eligatur in alia in prælatum prouincialem.

RESpondeo dicendo, quod Innocẽtius *d* tenet partem negatiuam. Contrarium tamen ſentiunt Abbas, *e* Collector,& Speculator, habent enim regulæ religionum à Sede Apoſtolica approbatatum profeſſionis ſubſtantiam, vt patet in iure. *f* Neque obſtãt, quæ ab Innocentio in contrarium adducuntur,quorum precipuum argumentum eſt quædam Decretalis, *g* electio enim in ea fuit damnata,tanquam facta de homine inexperto, & nullius religionis profeſſo:verum tamen eſt,quod hæc communis ſententia fallit, quando aliquis laxioris regulæ in prælatum à legato eligitur,ne ſua vita laxiori monaſterij obſeruantiam relaxet,in hoc enim caſu non poteſt legatus diſpenſare, cum electus in prælatum monaſterio debeat præſidere, vt reformet,& obſeruantiam regularem conſeruet. Ita tenet quædam Gloſſa, *h* quam ſequitur Dominicus, & Gambarus.

d *Inn.ĩ c.officij de elec.p tex.ibi*
e *Abb.& Collec.ĩ d.c.off.Specu.ti.de of.legati §.cõſequẽter verſ.legatus.*
f *c.cũ ad mon.de ſtatu monach.*
g *d.c.officij.*

h *Gl.& Dominicus ĩ c.cũ ſingulas de præbẽ.lib.6.Gãbar.de auth.legati à latere li.8.à n.7.*

ARTICVLVS XI.

Utrum ſit irrita electio prouincialis facta à generali,& ſcrutatoribus,qui machinati ſunt,ne ſcrutatores dicerent uerè,quod ſuffragia habuit is, in quo maior pars conſenſit, ſed tribuerunt maiorem partem alteri,qui fraude electus fuit.

RESpondeo dicendo,quod grauiſſimè peccauerunt ſcrutatores,& generalis, & quod electio coram Deo nihil valuit, & digni ſunt prædicti ſundatores magna pœna,quia in re grauiſſima falſarii fuerunt. Vnde Concilium *i* generale ſtatuit,vt poteſtate priuarentur, qui contra formam ibi decretam electionem celebrarent, etiam ſine vlla fraude;quanto igitur magis debent puniri, qui cum tã graui fraude id fecerunt, & quia pœna huius magni delicti non eſt iure communi determinata, iudicis competentis arbitrio relinquitur,niſi conſtitutionibus regularibus fuerit determinata, argumento eorum,quæ in iure K notantur,& hanc opinionem tenet Nauarrus. *l*

i *c.quia propter de elect.*

K *l.1.ff.de iure delib.c.ĩ cauſis de off.del.*
l *Na.li.1.cõſ.7.tit.de elect.*

ARTICVLVS XII.

In religione minorum regularis obſeruantiæ cauetur conſtitutione Apoſtolica, quod non fiat prouincialis ille,qui antea fuit prouincialis,niſi duabus hebdomadibus tranſactis,quæ ſunt ſex anni; quæritur, an poſsit eligi in prouincialem, cui etiam non deſunt viginti quinque dies ad dictorum ſex annorum complementum.

RESpondeo dicendo, quod tacito quodã totius ordinis conſenſu receptum fuit ſtatutum reuerendiſſimi Patris Nuleli Generalis miniſtri, quo cantum eſt,vt qui ſemel fuiſſet prouincialis,nõ poſſit ad idẽ prouincialatus miniſterium eligi, niſi trãſacto ſexennio.Per ſexennium autem ſecũdum ordinis ſtatuta;& conſuetudinem, non intelligebatur tempus completum ſex annorum,ſed tempus modicum inter duas electiones miniſtrorum prouincialium.Itaque prouincialis,qui fuiſſet in ſuo munere functus, poterat iterum eligi, ſi alii duo prouinciales eſſent electi,& à ſuo officio abſoluti,quãuis inter iſtos duos prouinciales non eſſet completum ſex annorum tempus.Nam olim triennarium in noſtro ordine non ſumebatur,niſi pro tempore, quod erat de capitulo,in quo prouincialis eligebatur, vſque ad capitulum,in quo à ſuo officio abſoluebatur,quamuis illud tempus eſſet modicum, & paucum,vt cõſtat ex conſtitutionibus Molonianis, *m* vel Salmantinis. At Pius V.in bulla,quę incipit, *paſtoralis*,publicata in capitulo generali Romano celebrato anno Domini milleſimo,quingẽteſimo, ſeptuageſimo primo,inter alia ſtatuit, *vt prouincialis poſtquam iam fuiſſet ſuo officio functus, non poſſit iterum ad id munus eligi,niſi poſt octo annos:* hoc autem ſtatutum reformauit Gregorius Tertius decimus in Bulla ſecunda,quæ incipit, *conſueuit*, publicata in capitulo generali Pariſienſi, in quo ſtatuit, *vt prouinciales noſtri ordinis nõ poſſint iterum ad id muneris eligi,niſi poſt duas electiones.* Ego autẽ exiſtimo per duas electiones debere intelligi tempus duarum electionum, qualecumque illud ſit, quia cum iſta conſtitutio ſit facta pro ordine minorum, intelligenda videtur ſecundum conſtitutiones ipſiuſmet ordinis, quia iura ſunt concordanda iuribus,quantum ſuſtinere valeant. Cum ergo in conſtitutionibus Molonianis, ſeu Salmantinis conſtitutum ſit, vt miniſter prouincialis ſuo functus officio iterum non eligatur, niſi poſtquam alii duo prouinciales functionem huiuſmodi ſubierint, inde ſequitur, quod per duplum tempus non ſit intelligendum,niſi tempus duarum electionum;idque confirmatur ex Extrauaganti prima eiuſdem Gregorij XIII.quæ incipit, *cenſuit*, in qua expreſsè dicit, quod per duplum temporis intelligatur ſecũdum ordinis ſtatuta tempus duarum electionum, vt patet ex tenore dictę conſtitutionis Gregorianę, ibi, *& quod diſponebatur, de officio generalis miniſtri,quod per octo annos duraret,commiſſarij verò,et procuratoris generalis, nec non prouincialis per quatuor,ipſique ſemel officio functi ad idem eligi non poſſe,niſi poſt ſexdecim annos &c. Nos ad ſtatutorum generalium dicti ordinis ſeriem, & formam reducimus,quibus dicitur expreſſè,quod officia ſemel exercẽtes ab eis,quæ geſſerunt, per duplũ tẽporis vacare debent,ita vt duæ electiones celebrentur, antequam ad eadem officia iterum eligantur.* Hęc Gregor. XIII. & habentur in breui ipſius, quod incipit, *conſueuit Romanus Pontifex*, dato Romæ apud D. Marcum,

m *c.8.de miniſtre prouinc.§.miniſtri prouinciales ſuo offi.*

Digitized by Google

cum die octaua Septembris, anno Domini milleſimo, quingenteſimo ſeptuageſimo tertio, Pontificatus ſui anno ſecundo. Vnde cum generales ordinis determinent, prout dictum eſt in ſuperioribus, *a* Electiones iſtas duas non debere continuari per ſex annos integros neceſſario, ſed debere conſiderari, ſecundum quod capitula abbreuiantur, vel accelerantur, ſequitur neceſſario dicẽdum, dictas electiones duas, de quibus in conſtitutione Gregorij XIII. ſecundum hanc computationem debere conſiderari.

a Sup. hęc q. artic. 2.

Pro ſupradictis facit id, quod reſoluit doctiſſimus Nauarrus *b* tenens, quod ſi in aliqua religione caueatur, quod nemo ad dignitates promoueatur, niſi qui literis duodecim annis operam dedit, ſcilicet, octo ante ingreſſum, & quatuor poſt ingreſſum religionis ſtudiis & aliis operibus, quæ ſtudia concernunt, ſcilicet, concionando, & aliis huiuſmodi inſtiterit, quod ſi aliquis antequam religionem ingrederetur ſeptem circiter annis interpollatis ſtuduerit, & poſt illius ingreſſum quinque præfatis negotiis inſtando, cum nondum per vigintiquinque dies duodecim annos compleuiſſet, & fuerit electus in aliquam Abbatiam bona fide, ad minus in foro conſcientiæ, poſſit talem Abbatiam acceptare. Nam dictum ſtatutum Papale probabiliter poteſt credi, quod non habet locum in defectu paruo, & minimo. Nam regulariter licet conſtituo loquens generaliter, & minimum includere videatur, iuxta ea, quæ in iore *c* notantur, fallit tamen, q\~n ratio, quæ militat in magno, non militat in minimo, vt annotauit Panormitanus, *d* & ſunt iura expreſſa hoc probantia. Vnde in iſto caſu parũ, & nihil videntur æquiparari, vt notat Baldus: *e* & ideo ſtatutum, quod imponit pœnam pro vulnere, non habet locum in leui vulnuſculo, vt notat Bartolus, *f* & ita prædictus electus, & electores probabiliter credere potuerunt, quod in caſu poſito defectus ille minimus viginti circiter dierũ nõ erat attendendus, reſpectu temporis magni ſex annorũ: tum ẽt quia D. Tho. cõiter receptus tenet, quod ẽt lex de non furando, quæ de ſe obligat ad mortale, non obligat furem paruæ rei ad peccatum mortale, dixi ad minus (in foro conſcientiæ) quia conſtitutio, de qua Nauarrus, duodecim annos requirebat impletos, & hoc non obſtante tenet ipſe ad minus in foro conſcientiæ, idem eſſe dicendum, etiam ſi vigintiquinque dies dictis duodecim annis pro ſuo complemento defuerint. Nos autem loquimur de conſtitutione Gregoriana, quæ ſex annos completos expreſsè non requirit, ſed duas tantum electiones ſecundum ſtatuta ordinis, prout dictum eſt in ſuperioribus, & ita in foro exteriori in noſtro caſu opinionẽ prædictam ſequendã eſſe arbitror.

b Na. li. 1. cõſ. tit. de ætat. & qualit. conſ. 7.

c c. 1. de appe. c. ſi proponẽte de ſcrip.

d Pan. in d. c. 2. & ſi quæſtionis de ſimonia cap. terrulas 12. q. 2

e Baldus in authen. præterea C. unde vi.

f Bar. in l. prædium C. de adilitio edicto.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum mortuo prouinciali teneantur ipſi, ad quos ſpectat electio, alium conſtituere idoneum.

RESpondeo dicendo, quod mortuo, aut depoſito prouinciali, ſtatim tenentur ij, ad quos pertinet electio, alium ſibi eligere vicarium, qui ſit idoneus, & ſi eligatur non idoneus, factum tenet, at peccant electores, niſi eligatur indignus, electio enim indigni nulla reputatur in iure, ſicut enim nõ videtur ſatisfacere muneri ſuo Epiſcopus, qui conſtituit vicarium generalem, qui non ſit idoneus, cũ eius vices debeat gerere, prout in iure, *g* determinatur: ita non videntur ſatisfacere muneri ſuo electores eligentes non idoneum vicarium prouincialẽ, cum ſuccedat in omnibus, quæ geſturus erat ipſe prouincialis argumento eorum, quæ in quadam lege notantur *h*: & ſicut vicarius idoneus debet conſtitui loco Epiſcopi, & peccat conſtituens vicarium indignum, & etiam ille, qui eum ſuſcipit, conſtitutio tamen ipſius vicarij tenet ipſo iure, modo ſit clericus in minoribus conſtitutus, & facta ab eo, vel coram eo, tanquam coram vero vicario valent iuxta ea, quæ in iure notantur, & tradit Nauarrus. *i* Ita dicendum eſt in noſtro propoſito valere conſtitutionem vicarij prouincialis non idonei, & facta ab eo, & coram eo, eſſe valida, licet promotores peccauerint.

g c. quoniam, in pleriſque c. īter cætera de offi. ordinarij.

h l. idem iuris ff. ad l. Aquili. c. nõ eſt putanda 1. q. 1.

i Na li. 1. conſ. ti. de offi. Vicar. conſ. vn.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum ante ſepulturam prouincialis debeat fieri uicarij prouincialis electio.

RESpondeo dicendo, quod electio fieri non poteſt ante ſepulturã ſuperioris, prout in iure, *K* ordinatur, in quo gloſſa ait, quod ſi aliter fieret, nihil valet, & ita tenent doctores cõiter, quod electio in Eccleſia collegiata, ſeu regulari Epiſcopi, vel præpoſiti, diaconi, Archipresbyteri, atque Abbatis, Abbatiſſæ, prioris, & prioriſſæ, aut quocũque alio nomine eligendi ſint, non prius fieri congruit, quam illius cadauer, cuius morte dignitas, vel adminiſtratio poſt tertiam diem vacat, ſit ſepultum, prout tradunt Abbas, *l* Alexander Cardinalis, & Ripa. Nonnulli tamen vſo non eſſe receptũ hoc arbitrantur, vt ait *m* Duarenus. Et certè accidunt quoque tempora, & circumſtantiæ, quibus omnis cunctatio abiicienda eſt, & ſtatim vita functo prælato ad electionem veniendum non expectata eius ſepultura, vt cum principum literas aliamque conceſſionem metuunt, quæ legitimam electionem, & iuſtam impedire poſſint, prout tradit Petrus Biaxius, *n* & poſſunt regulares ad electionem accelerandam iuuari ex quadam conceſſione facta à Clemente Quarto quæ habetur in monumentis ordinis, in qua conceditur, *o quod in electionibus generalis, aut prouincialis miniſtrorum ordinis minorũ fratribus qui debẽt electionem celebrare, tempus ſuper hoc à iure ſtatutum non currat, nec ipſi in hac parte iuris huiuſmodi regulis coarctentur.* Ex quo priuilegio ſequens conficio pro noſtra opinione argumentũ, licet enim in Eccleſiis Cathedralibus, & regularibus, ceſſante impedimento legitimo, teneantur electores intra tres menſes eligere, alioquin deuoluitur electio ad ſuperiorem proximum, & ſi ipſi intra dictum terminum non elegerint, deuoluitur ad alium ſuperiorem, & ſic vſque ad Papam, prout in iure *p* determinatum videmus, & ſicut tenentur electores electionem electo pręſentare, & petere conſenſum eius intra octo dies, poſtquam cõmode potuerint, alioquin negligẽtes excludũtur à proſecutione proceſſus, & ſunt ſuſpenſi per tres annos ab omnibus beneficiis ipſius Eccleſię, vt etiam alia decretalis *q* definit, electus vero tenetur conſentire intra mẽſem a pręſentatione, alias priuatus eſt iure electionis, niſi forte ea ſit electi conditio, quod non poſſit conſentire abſq; licentia ſuperioris, quo caſu tenetur ipſe, aut electores licentiam petere cum ea celeritate, quã ſuperioris abſentia patitur, & ſi non habeatur, ex tunc ad electionẽ ipſam procedant: licet in quã hęc circa electores de iure communi procedant, ea tamen quo ad regulares mendicantes, & qui eorum fruũtur priuilegiis, modificata videmus per dictũ priuilegiũ Clementis IV. Vt ſcilicet huiuſmodi tempora minimè pro regularium electionibus

K capite bonæ memoriæ el 2. de elec. vbi glo.

l Abb. in d. c. a bonæ memoriæ Card. in c. nullus 2. diſt. 79. Alex. firm. in. tra. de epiſ. 1. p. q. 3. Rip. li. 2. reſponſ. c. 13. n. 4.

m Duar. de beneficijs Eccl. li. 6. c. 1.

n Biax. de ele. 3. p. c. 2. & c 12

o in 1. imp fol. 56. & in 2. fol. 139. cõceſ. 308

p c. ne pro defectu de elect.

q c cupien. §. ceterũ de elect. lib. 6.

currant,

ARTICVLVS I.

Quomodo guardiani, & priores conuentuales ſint eligendi.

REſpondeo dicendo, quod iure communi a electio Abbatum, & priorum regularium pertinet ad conuentum, & conformiter iuri communi ſtatuit Gregorius XI. pro ordine D. Hieronym. in Bulla erectionis eiuſdem ordinis dicens, *Volumus quod ſingulis huiuſmodi monaſterijs conſtructis ſinguli præſint priores, à ſuis conuentibus modo canonico eligendi, & eorum officium duret per triennium duntaxat, quo elapſo alij idonei, vel ipſi denuo in eodem conuentu eligantur.* Ita habetur in compendio b priuilegiorum ordinis Diui Hieronymi. In ordine autem Ciſtercienſi ſecundum regularia ipſius inſtituta, & definitiones præficiuntur, prout conceſſit Eugenius IIII. *Pro monaſterio tamen B. Mariæ de Laureto, in ciuitate Salmantina erecto, necnon S. Bernardi Complutenſi Toletanæ diœceſis, capitulo generali, vel ſi vacare contigerit extra illud, generali reformatori cum ordinis conſiliarijs commiſſum eſt, Abbates ita eligere, vt ſi oporteat in aliud triennium immediatè ſequens reeligi poſſint, qui nulla alia confirmatione ſequuta adminiſtrationis munus exequuntur.* Prout conceſſerunt Greg. XIII. Idibus Februarij apud Sanctum Petrum Pontificatus ſui anno vltimo, & Sixtus Quintus nono Kalendas Nouembris anno Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo ſeptimo Pontificatus ſui anno tertio, & pro ordine minorum Clemens IV. *Statuit, vt guardiani, qui ſecundum ſtatuta ordinis fratrum minorum aliter, quam per electionem inſtituuntur, poſt ipſam inſtitutionem, ſeu prouiſionem de ipſis factam, curam animarum ſibi ſubditarum habeant, ipſoſq. ligare, atque abſoluere poſſint*, iuxta ipſius ordinis inſtituta. Ita habetur in monumentis d ordinum, & ſimilem conceſſionem inueni fuiſſe factam prioribus conuentualibus fratrum ordinis Carmelitarum, vt habetur in ſuo mari magno. e Et ſic in noſtra religione fratrum minorum de obſeruantia, electio guardianorum extra capitulum, pertinet ad definitores, vel ad conuentum, in capitulo vero pertinet ad definitores in eo congregatos, vt ordinatum eſt in ordinationibus generalibus Toletanis, & Nauar. f ait hunc eſſe conuenientiſſimum modum electionis, quod ſcilicet guardiani, priores, vel Abbates conuentuales non eligantur à ſuis conuentibus, ſed a congregationibus prouincialibus, ſeu generalibus, vel a generali, vel a ſuis aſſiſtentibus in capitulo generali deputatis, habita prius ſecreta informatione iuſta perſonarum ad id aptarum, vt ita euitetur rixæ, & æmulationes inter fratres, & ipſorum conuentum, & alia damna ſpiritualia, quæ ex ſubornatione fratrum ſæpius oriuntur.

a *c. ſin. 16. q. vl. c. 2. de ele. ca. cum dilec. de conſ. c. in nobis de iure patro. Nau. in c. nullam. nu. 2.*

b *Tit. de elect. priorum. §. 1.*

c *Compen. Ciſtercien. ti. Abbas. §. 1. & 6.*

d *In 1. imp. fol. 56. & in 2. fol. 139. conc. 309.*

e *Habetur in monumen. in 2. imp. f. 182. conſ. 446.*

f *Nau. vbi ſup. nu. 3. in fin.*

ARTICVLVS II.

Vtrum definitores, & conſiliarij teneantur eligere digniores in priores, & guardianos.

REſpondeo dicendo, quod in diſtribuendis honoribus æqualitas debet ſeruari, quæ vt amicitiæ author eſt ſecundum Platonem, ita inæqualitas diſcordiarum, & ſeditionum cauſa. Nec vero æqualitatem accipimus, vt æqualia omnibus omnia ideſt, doctis, & indoctis, iunioribus, & ſenioribus ſtultis, ac ſapientibus, robuſtis, ac debilibus reddenda ſint, ſed vt vnicuiq. pro dignitate ſua diſtribuatur. Quod quidem iuſtitiæ munus eſt, quam Ariſtoteles g communium bonorum diſtributiuam vocat, ea eſt qua honoris præmia, & pœnæ ſecundum æqualitatem proportionum, honoris, præmiorum, dignitatis, & meritorum, pœnæ item, & delictorum diſtribuuntur: alioquin inæqualibus æqualia erunt inæqualia, vt idem Plato ait. Et vt ſummum ius in ſummam iniuriam vertitur, ita ſumma æqualitas ſumma fit inæqualitas, atque ex hoc fonte iuſtitiæ manant leges h quib. ſancitur in deferendis honoribus ordinem adhibendum eſſe, & rationem dignitatis perſonarum habendam, vt ſcil. cei, non alijs, quam dignis conferantur, & inter plures ijs, qui ſunt digniores, quod ex ijs, quæ diximus ſupra i loquendo de prouincialium electione late patet.

g *Ariſt. 5. 6. eth. c. 2. & 3.*

h *l. hono. ff. de honoribus. l. vt gradatim. ff. de muner. & ho. l. & honor. l. cum qui. C. de Decur. li. 10.*

i *Sup. q. præced. ar. 5.*

ARTICVLVS III.

Vtrum teneantur definitores, & conſiliarij detegere in definitorio crimina, aut impedimenta, quæ obſtant promouendis in prælatos.

REſpondeo dicendo, quod hoc negotium quod in definitorio agitur, cum tractatus fit de diſferendis prælatijs, ſi aliqua delicta, & defectus eligendis opponantur, non pertinet ad fraternam admonitionem, quæ ſecreto facienda eſt, ad correctionem proximi, de qua apud Matthæum, k & de qua diſputat D. Thomas. Non etiam pertinet ad iudicialem actionem, quia iuris proprij hic non eſt proſecutio, vt in iure l definitur: non item ad accuſationem, quia hic non intenditur vindicta legis, de qua poſt D. Thom. m agit Syl. ſed ſpectat ad canonicam denunciationem cum exerceatur ad damnum euitandum, quod ex vitioſa prouiſione, & electione ſequi poſſet, de qua agunt Albericus, n & Soto. Quare cum quærimus, qua ratione debeant ſe definitores prudenter gerere in prælatiarum, & officiorum diſtributionibus, vt muneri ſuo ſatisfaciant: Reſpondetur illud primum, & vniuerſale ſpectandum: vt nulla praua affectione, aut ſimultate ducti, ſed communis tantum vtilitatis ſtudio, ſanctoq. zelo permoti in his ſe habeant, ea prudentia, & dexteritate, quæ tantorum Patrum muneri conueniat. Quare vt rem non quidem præciſe, ſed qua commodiori licet ratione proſequamur; Dico primo, quod ſi ea, quæ obſtant promouendis, occulta ſunt crimina, quæ licet ipſis tantum, & paucis forte alijs domeſticis ſolo exemplo nocere poſſunt, religioni tamen detrimentum ſua natura non afferunt, tunc charitatis, ac iuſtitiæ officium expoſcere videtur, vt non eo in loco coram alijs, ſed priuatim per ſecretam admonitionem cum eo agatur, iuxta D. Th. o niſi fortè vſus adeo in his eſſet inueteratus, vt admonitione iam ſæpius repetita nulla emendationis ſpes illius eſſet ſpectanda. Verum tamen eſt, quod cum hic agatur, de eo, qui iam nominatus eſt in definitorio, cuius electio non patitur longiorem moram, aut locum concedat priuatæ admonitioni, propterea ex ſententia Sanctorum affirmari poſſe videtur, ſi crimina non adeo ſint vera, & quæ probari poſſint, ſed & ita grauia, vt legitimè à prælatis debeat arceri; tunc ne alias ille, qui indignus, & inhabilis eſt in prælatum promoueatur cum ſuæ religionis detrimento debere, & teneri ipſos definitores, & conſiliarios in definitorio ea, quamuis ſint alijs occulta, denunciare, ſi alia via non adſit ad damnum publicum, quod inſtat vitandum, prout tradit Na. p cum talis denunciatio fiat prælato, & patribus in definitorio, qui eo in loco non vt iudices, ſed vt patres, & paſtores ſecreto ſunt delibera-

k *Math. 18. Tho. 2. 2. q. 33.*

l *l. nihil. ff. de actio. §. 1. inſ. de actio.*

m *Tho. 2. 2. q. 68. art. 1. Sylu. v. accuſatio. in princ.*

n *Alber. in c. noui. n. 17. ff. de iu. Soto de ratione tegendi ſecret. memb. 2. q. 7.*

o *Th. 2. 2. q. 33. ar. 6.*

tuti, quid melius, & vtilius erit iuxta D. Antonini, *a* & D. Thomæ doctrinam, quæ ratio in aliis criminibus, ex quibus publicum detrimentum emanare poſſet, idem obſeruari poſtulat, quandoquidem talia crimina tanquam hoſtes; qui moribus inſidiantur, & diſciplinam regularem labefactare contendunt procul arcenda ſunt: cuius rei exemplum nõ alienum legimus in actibus *b* Apoſtolorum, quando filius ſororis Pauli inſidias ſecretas, & coniurationem pluſquam quadraginta virorũ contra Paulum ad Tribunum detulit, qui ſapienter admodũ, & periculo prouidit, & Paulum ab inſidiis liberauit. Non nego tamen tam graues, & varias poſſe in huiuſmodi caſibus circonſtantias concurrere, vt vix quicquam abſolutè, ac perpetuo definiri poſſit, iuxta Gabrielem, & *c* D. Thomam. Vnde conſulendum potius cenſeo, vt quando caſus acciderit, omnia maturè, & ſapienter circũſpiciantur, & charitate duce, quæ cuncta vtiliter dirigit, & publicæ vtilitati, & proximi famæ quoad eius fieri poterit, conſulatur, iuxta D. Thomam, & ea, quæ doctiſſimus Cardinalis Paleotus *d* latè tradit.

a *Ant. 2. p. ti. 9. c. 6. §. 4. v. item quæritur. D. Tho. quolibet. 11. art. 13.*

b *Act. c. 23.*

c *Gab. ſu. Cã. lec. 74. Thom. vbi ſup.*

d *Paleot. de ſacri conſiſtorij. conſult. 4. p. q. 2.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum definitores, & conſiliarij per id, quod de aliquo ſciunt in confeſſione ſacramentali, poſſint ipſi ſuffragium in electione denegare.

RESpondeo dicendo, quod doctiſſimus Nauarrus *e* ait, quod ſiquis per confeſſionem ſacramẽtalem ſolùm ſciret, aliquem eſſe malum virum, quamuis per omnes alias vias eum haberet, & coleret, vt optimum, ocurrente tamen prælati electione, in ea nec deberet, nec poſſet illi ſuffragari, propter illam ſcientiam in confeſſione acquiſitã, cùm ſciat ipſe talem indignum eſſe. Ex quo infert, illũ, qui eligit indignum, quem ſola confeſſione ſacramentali talem eſſe nouerat, incurrere pęnam ſuſpẽſionis, quæ contra indignos eligentes lata eſt in iure, *f* cum talis pęna eligenti ſcienter indignum proponatur, & hic ſciens indignum elegerit: & confirmatur, nam ſi ſecreto nouerat indignum, incurret dictam pęnam, eligendo, cum in cenſuram ſuſpenſionis ſolo facto occulto incurratur, nec alia executio exterior requiratur, ergo per hanc ſecretam ſcientiam etiam incurret. Probat deinde Nauarrus ſuam ſententiam, nam licet ſit illa recepta opinio, quæ habet ſecundum allegata, & probata iudicandum eſſe, & non ſecundum propriam ſciẽtiam, vt ex iure Canonico *g* & Ciuili ſatis conſtat, ſcientia tamen priuata multum iuuat iudicem quo diligentius rationem perſcrutetur, ſecundum omnes: & ſcientiam, quam quis habet in confeſſione, vt confeſſarius, multum luminis in aliis rebus gerendis præbet. Vltimo ſuam ſententiam confirmat Nauarrus, nam ſecundum omnes iuſtè quis poſſet electoribus diſſuadere alicuius in prælatum electionem, ob ſolam per confeſſionem de ipſo ſcitam malitiam, modo ita rem gereret, vt nullo modo peccatũ ipſius vlli proderet. At ego huius piiſſimi, & doctiſſimi viri nunquam potui doctrinæ adhærere, licet enim ſit ſpeculatiuè vera (quod ego diffiteor) practicè tamen eam ſequendam minimè exiſtimo. Primo quia vti hac ſcientia in confeſſione ſacramentali adepta ad gubernãdum, & ad res exteriores prudenter gerendum vertitur in maximum ſacramenti pęnitentiæ detrimentum, retraherentur enim in caſu propoſito religioſi delinquẽtes à confeſſionibus auricularibus faciendis cũ patribus doctis, & grauibus, ſcientibus, ac potentibus ipſis ſalubriter mederi, intelligentes ipſos poſtea poſſe fieri definitores, aut conſiliarios, aut prælatos, & ex eorum confeſſione poſſe occaſionem ſumere, vt ipſis ſuffragia in electionibus denegentur, cũ autem hoc ſacramentum ſit Reipublicæ Chriſtianæ maximè neceſſarium, & natura ſua ſit duriſſimũ, niſi diuina gratia molliatur, non debemus zelatores animarum aliquam opinionem admittere quæ ipsũ durius reddat. Neq; ordo charitatis patitur, vt propter bonũ in temporalibus regimen, malũ in ſpiritualibus permittatur. Et ſic exiſtimo prælatos, & definitores, & cõſiliarios minimè peccare ſuffragium dando iis, quos in foro pœnitentiali ſciũt eſſe indignos, nam licet Eccleſiis male de miniſtris prouideatur, hæc tamen prouiſio mala non ita nocet Eccleſiæ vniuerſali, ſicut nocebit odium, quod ex negatione ſuffragiorum propter dictam ſcientiam ad ſacramentũ pœnitentiæ aucupabitur. Et miror valde doctiſſimum, & piiſſimũ Nauarrũ ſacros Canones maximè zelantem cõtra Adrianũ, & alios tenuiſſe dictos Prælatũ, & Definitores ſuffragium dantes illi, quẽ in foro pœnitentiali ſciunt indignum, in ſuſpenſionis cenſuram proſiluiſſe, cũ ſcienter indignum elegerint, quæ pœna contra ſcienter eligentes indignum ſecretè, & occultè etiã proponatur, *h* nam debuit conſiderare Summum Pontificem dicti iuris Legiſlatorem, ſigilli confeſſionis maximè zelatorem, cõtra eligentes ſcienter indignos ſcientia ſolùm in confeſſione habita, dictam pœnam minimè ſtatuere voluiſſe. Neque cõtrariũ credẽdum eſt de ipſius ſũma erga hoc ſacramentum Pœnitentiæ pietate. Et licet dicat Nauarrus, quod confeſſarius ex illo, quod in confeſſione audiuit, ſcientiam humanam acquiſiuit, hoc vtique ego libenter concedo, ſed dico dictam ſcientiam in odium delinquentis, vt ei aliquid mali temporalis contingat, non debere retorqueri, cum in fauorem ſuum eius peccata confeſſario fuerint reuelata, quæ pęnitens reuelare minimè tenebatur, pręuidens ipſum confeſſarium ex tali reuelatione poſſe ſumere occaſionem; vt ei aliquid mali temporalis obueniret, quod ipſemet Nauarrus fatetur.

e *Na. in c. ſacerdos de pęn. d. 6. n. 147. cum ſequen.*

f *c. Cum in cũctis §. fi. de el.*

g *c. paſtoralis. §. quia vero de off. deleg. c. in auce. 3. q. 7. l. illicitas §. veritas ff. de of. præſidis*

h *In d. c. cum in cunct. §. fi.*

Neque ego poſſum percipere, quomodo prælati & definitores, poſſunt iudicare ex confeſſione ſacramentali præcedenti aliquem eſſe actualiter indignum, cum dicat ſumma veritas apud Ioãnem *i* quod duodecim horæ ſunt diei, & licet in prima hora quidem in peccato perſeuerauerint, ſicut perſeuerabant Iudæi, de quibus prima veritas loquebatur, in tertia tamen, aut ſexta, aut nona hora poſſunt, & debent credere ipſum ad Deum fuiſſe conuerſum, & per conſequens eius indignitatem apud Deum, qui nouit corda hominum, & apud quem ſua peccata reuelauit fuiſſe purgatam.

i *Ioan. cap. 11.*

Et licet dicant prædicti patres, quod audierũt eius confeſſionem, & propter eius impœnitens cor abſolutionem ipſi negauiſſe. Ad hoc ſimiliter, reſpõdeo, quod licet coram ipſis graui fuerit corde, apud alios tamen confeſſarios lumine ſupernaturali ſuperfuſus, & diuina gratia emollitus gemitib. inenarrabilibus peccata ſua deplorauit, & miſericordiam implorauit diuinam. Ex his concludo, quod ego non condemnarem ad peccatum mortale, neque ad pœnam ſuſpenſionis eligentes ſciẽter indignum, ſi talem indignitatem ex ſola confeſſione ſacramentali perceperint: immo dico, quod minimè conſulerem prælatis, & definitoribus, & conſiliariis, vt tali ſcientia in electionibus vtantur, propter rationes ſuperius allegatas: immo meos ipſos patres cõſcriptos propter Deum optimum maximũ deprecor, & ſummis precibus obſecrare non deſino.

Digitized by Google

deſino, de tali ſcientia ad regimen religionis vtantur, non enim hoc ſacramentum inſtitutum eſt à Chriſto Domino, vt ex ſciẽtia acquiſita per ipſum regimẽ communitatis inſtituatur, ſed vt animab. cõtagione peccati maculatis, virtute ipſius medeatur: & timeo, ne ex vſu huiuſmodi ſcientiæ, ad prouidenda ordinis officia, maxima ſacrilegia quotidie committantur.

ARTICVLVS V.

Vtrum repulſus à prælatione propter aliquod impedimentum ægritudinis, poſsit à prælatis, et definitorib. relegi, antequam probetur ipſam ægritudinem ceſſare.

RESpondeo dicendo, quod præſumitur, qui olim aliqua ægritudine laborauit, etiam hodie ſit morboſus. Ita Gloſſa *a* quędam, quam ſequuntur communiter Doctores.

a *Glo. in c. cum inter de elect. ibi Doct.*

Ex quo inferunt, quod ſiquis repulſus fuit ab electione, quia verbi gratia eſt inhabilis propter infirmitatem, ſi tractu temporis ad aliam Eccleſiam eligatur, præſumitur adhuc eodem morbo laborare, niſi conualeſcentia probetur, prout tradunt Barbatia *b* Alexander, & Stephanus Bertrandus.

b *Barb. in c. ſi. col. pen. de ſucc. ab inteſt. Alex. conſ. 10. col. 11. & ſeq. li. 6. Bertran. cõſ. 48. ex profeſſo. col. 9. n. 24 et 25.*

Aduertendum tamen, hoc nõ procedere in quacũque infirmitate, ſed tantum in morbo naturali, et durabili, vt tenent Innocentius, *c* Cardinalis, & Ancharanus, quos poſt antiquos ſequitur doctiſſimus Alciatus.

c *Inn. & Card. in d. c. communit. Anchar. 7. q. 11. c. 1. Alcia. reg. 2. præſump. 29.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum Guardiani, et priores electi per dictos patres ſint ſtatim confirmati.

RESpondeo dicendo, quod Guardiani electi per prouincialem, & Definitores in Ordine Minorum, ſtatim poſt electionem habent liberam poteſtatem in temporalibus, & ſpiritualib. in conuentibus, in quib. ſunt deſtinati, vt patet ex priuilegio Clementis IV. in primo articulo huius quæſtionis allegato, ex cuius argumento ſatis colligitur, ipſos ſtatim confirmatos remanere, alioquin minime talem poteſtatem poſſent exercere, vt notũ eſt in iure, *d* & Benedictus XIII. Põficatus ſui anno quarto, nonis Martij, conuentui B. Marię de la Ciſſa ordinis D. Hieronymi conceſſi. *Quod quãdocunq. Prioratus eiuſdem Monaſterij vacauerit et aliquẽ Priorem ritè elegi contigerit, electus ipſe etiã ante electionis huiuſmodi confirmationẽ, regimen curam, et adminiſtrationem eiuſdẽ monaſterij in ſpiritualib. & temporalibus, exercere, necnon de fructib. reditib. prouentibus, & obuentionibus vniuerſis ipſius monaſterij ordinare, & diſponere, prout veri Priores, qui pro tẽpore fuerunt (alienatione tñ bonorũ quorumlibet immobiliũ & pretioſorum mobiliũ eiuſdẽ monaſterij penitus interdicta) libere & licitè valeant, dummodo infra tempus legitimũ confirmatio electionis huiuſmodi fiat*. Hoc priuilegium refertur in compendio *e* Priuilegiorum Diui Hieronymi. Quod iam in omnibus ordinis monaſterijs eſt cõmunicatum per conceſſionem Pij IV. expeditũ à Pio V. de qua in 1. tom. *f* fecimus mentionem.

d *c. auaritiæ de elect. lib. 6.*

e *Tit. electus prior. §. 1.*

f *In 1. tom. q. 53.*

Quando autem conuentualium Abbatum ordinaria, vel extraordinaria electio, illiuſq. confirmatio facienda ſit in ordine Ciſtercienſi, ex huius ſacræ religionis definitionibus, & conſtitutionibus authoritate Apoſtolica factis conſtat, vt Collector *g* priuilegiorum huius congregationis ait.

g *Tit. elec. §. 2.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum diſpenſatus ad duo beneficia poſsit eligi in Abbatem.

RESpondeo dicendo, quod diſpenſatus ad duo beneficia eſt eligibilis in Abbatem, & valet eius electio, etiam tunc dicitur quis ineligibilis, quãdo habet plures dignitates, perſonatus, vel beneficia curata tempore electionis, vt definit quędã Decretalis, *h* quæ loquitur de duab. Eccleſiis parochialibus, & eſt odioſa, & ideo non extendenda ad habentes alia beneficia ibidem non expreſſa, argumento cuiuſdam Decretalis, *i* in qua notat Cardinalis quod non efficitur quis ineligibilis, licet habeat plures præbendas, vel alia beneficia nõ curata, & ita conſuluit Ancharanus. *k* Et confirmatur, nam Abbatia nõ venit appellatione dignitatis, vel beneficiorum, vt ait quædam Gloſſ, *l* quia in primo gradu collocatur, ſicut Epiſcopus, & de Abbatijs pronunciatur in Conſiſtorio Principis, ſicut de Epiſcopatibus, vt aſſerit Lappus, & *m* Oldradus *n* ait de conſuetudine ſeruari, quod Abbates retinẽt beneficia priora vſque ad benedictionem, ergo electio de illis facta valet, & hoc vult dicere quidam Canon *o* definiens, ſi Abbas fuerit electus, & Abbatis loco permanere decreuit, clericatus nullatenus permittatur habere militiam. Vnde religioſus obtinens duo beneficia non curata potuit eligi in Abbatem, & eius electio fuit valida, & per conſequens cum ſui ſuperioris licentia potuit cõſentire electioni de ſe factæ, & per illum cõſenſum præſtitum non vacant priora beneficia ante adminiſtrationem, & adeptam Abbatiæ pacificam poſſeſſionem: prout reſoluit Rebuffus. *p*

h *c. dudum de elect.*

i *Clem. cum iã duarũ de præbẽ. vbi Card. 3. oppoſit.*

k *Anchar. cõſ. 59. col. 1.*

l *Glo. in c. 2. de præb. lib. 6.*

m *Lap. allega. 74.*

n *Old. conſ. 14. col. 2.*

o *c. presbyt. 16. q. 1.*

p *Rebuff. reſp. 10. religioſus diſpenſatus.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum omnia monaſteria virorum, valorem ducentor. flor. aur. communi æſtimatione excedentia poſsint prouideri per electionem.

RESpondeo dicendo, quod hic articulus proponitur eo, quod Iulius Papa III. inter alias regulas Cãcellarię hanc propoſuit, in qua reſeruauit generaliter oẽs Eccleſias Patriarchales, Prouinciales, Archiepiſcopales, necnon oĩa monaſteria virorum, valorem ducent. flor. aur. excedentia cõmuni æſtimatione, & voluit, quod exceſſus huiuſmodi in literis exprimatur. Circa quam regulã maximè fuit dubitatum, an deciſio hic poſita intelligatur de monaſterijs indiſtinctè, an tantum de ſolitis commendari, & duæ diuerſæ opiniones referuntur. Prima, quod loquitur de monaſterijs indiſtinctè, cũ hæc regula vniuerſaliter loquatur; at contrariam opinionem veriorem exiſtimo, ſcilicet, quod loquatur de monaſterijs ſolitis cõmendari, & communis ſtylus totius orbis eſt, quod monaſteria non ſolita commendari non habentur pro reſeruatis, & Princeps, ſeu Papa non cenſetur diſponere, ſeu reſcribere aliter, quam ſit conſuetũ, prout dicitur in iure. *q* Inſuper regula ſupradicta quantum ad hoc erat deſtructiua infinitorum Canonũ, & contra iura: merito igitur in quantum fieri poteſt, eſt reſtringẽda, & poteſt verificari in monaſterijs, vel deſtitutis, prout loquitur Gloſſa *r* allegãs ad hoc aliqua iura, vel de monaſterijs trãslatis ad ſeculares, de quibus fit mentio in quadã Decretali, *ſ* vel de commẽdari ſolitis, & hęc monaſteria

q *l. fin. C. de fideiuſſori. in fin.*

r *Gl. in ca. olim, el 1. de reſt. ſpo.*

s *ca. inter quatuor de reli. do.*

O 2 dicun-

dicuntur monaſteria reſeruata, conſiſtorialia, quia de eis cõſiſtorialiter prouideri ſolet per viam ſchedulæ, prout tradit Stephanus. *a* Si quis autem primæ opinioni inhærens, eadem voluerit monaſteria omnia, quæcunque ſint, quæ tamen valorem ducẽtorum floren. aur. excedant, reſeruata eſſe, cõtraria cõſuetudine, de qua ſupra, reſpõderi poterit, quod illa ex alia ratione vigeat, ab aliaque cauſa ortum habuerit, quæ forſitan eſt propter priuilegia conceſſa diuerſis religionum ordinibus, vt poſſint procedere ad electionem, non obſtantibus quibuſcunque reſeruationibus, ac regulis Cãcellariæ Apoſtolicæ, & reſeruatorijs editis, & pro tempore edẽdis, ſub quibuſcunq; formis, &c. Superuenerunt poſtea iſtæ generales reſeruationes, quas facile eſt cõcludere ſpecialia huiuſmodi priuilegia notoria non tollere, Generalis enim prouiſio nõ refertur ad ſpecialiter prouiſa, vt eſt vulgatum in iure, *b* & quaſi in terminis noſtris, quod reſeruatio generalis non tollat ſpecialia priuilegia, concludit Geminianus *c* & ſecundum hanc opinionem ſequeretur, quod monaſteria excedentia valorem ducentorum flor. aur. ſine ſolita commendari, ſiue non ſint conſiſtorialia, ſiue quibus ſpecialia priuilegia aduerſus reſeruatorias regulas conceſſa non fuerunt reſeruata cenſentur, & ſub dicta regula cadunt, prout reſoluit Quintilianus Mandoſius. *d*

a Stepha. in tra. vt ſignatura v. eſt rarus caſus. fol. 165. à tergo in 1. impreſ.

b l. cohære. §. qui patrẽ. ff. de vulg. l. Sticus nutric. in princ. ff. de alimen. lega.

c Gem. conſ. 30. quod primum nub. 1.

d Man. de reg. Canc. re. 2. reſeruat. q. 3.

ARTICVLVS IX.

Quid ſi Papa, aut ſtatutum mandat communitati, vt eligat Prælatum cum aliquorum conſilio, ex quibus vnum nolunt eligere, an requirendum ſit eius conſilium.

RESpondeo dicendo, non eſſe neceſſarium requiri eius conſilium. Ita quædam Gloſſa, *e* quia conſentiendo poſtea electioni, ſatis videtur præſtare conſilium, & ſi ante electionem conſentiret, ceſſanda eſſet electio propter vitium ambitionis, argumento eorum, quæ in iure *f* notantur, & licet Ioannes Andreas dicat hoc eſſe probabile; attamen tutius ait eſſe, requirere etiam huius cõſiliũ, vt mandati formæ ſatisfiat, quia eius conſilio forte eligent meliorem, ſufficit autem, prout ait Syluester, *g* quod conſilium petatur in genere, ſcilicet, de quo vos conſulitis, &c. Si vero petatur in ſpecie de perſona ſua, debet reſpondere, aliorum conſilio relinquo; at ſecundum Hoſtienſem hoc eſſet ambitioſum, vnde poteſt cum bona conſcientia dicere. non eligatis me, quia non ſum dignus, & ſic poteſt eligi, & ſi eligatur, poterit conſentire, quod autem debeat iſtius requiri conſilium, ſaltem in genere, communiter tenetur per Doctores, vt ait Panorm. *h*

e Gloſ. in c. cum veteri. de elect.

f c. poſt petitam de elect.

g Syl. v. conſil. nu. 10.

h Pan. in d. c. cũ in veteri.

Dubium autem eſt, ſi Papa aut ſtatutum mãdaſſet de conſilio, & aſſenſu, an poſſent eligere vnum eorum? Hoſtienſis *i* ait, quod ſic, quia ſatis eſt qđ ex tribus electis duo conſentiant, modo tertius non contemnatur, vt patet in arbitris, & iudicibus ſimpliciter electis, in quibus valet ſententia maioris partis, vt dicitur in iure, *k* & Syluester addit, notat ſingulariter hoc dictum, quod vbi eliguntur ſimpliciter plures ad eligendũ, vel conſentiẽdũ, vel ad aliqđ officium extra iudiciũ exercendum, valet quicqđ facit maior pars, modo nõ cõtemnatur minor, i. modo vocetur ad dictũ conſilium, & ad conſentiendum, ſecundum Panormitanum. *l* Verum eſt tamen, quod ſi Papa, aut ſtatutum mandet eligi prælatum cũ conſilio, & aſſenſu concordi illorum trium, nullus eorum poſſet eligi ſecundum Hoſtienſem, & Panormitanum, *m* quia nullus cõſentire poteſt in ſeipſo, & idem eſſet, ſi mandaſſet cum conſilio, & aſſenſu tertij, quia oportet eũ ante electionem conſentire, & tunc ambitionis vitio notaretur. Ex ijs infert Syluester, quod ſi ſtatuto caueatur, ne mulier alienet ſine conſenſu duorum agnatorum, ſi alienet vni de cõſenſu alterius, tenet alienatio, & ſtatuto ſatisfactum eſt, quia is, qui emit, videtur conſentire, & ſtatuti formæ ſatisfacere. & idẽ eſt, ſi ſtatuto caueatur, ne filius litiget ſine conſenſu patris, & pater litigat cum eo. Vnde in religionibus, vbi electio prælatorum conuentualium fit de conſilio, & aſſenſu definitorum, ſi aliquis ex definitoribus in prælatum vult à definitorio eligi, cum neceſſario debeat conſuli, & conſentire, debet talis definitor egredi a definitorio, & poſtea electus ſufficit, quod conſentiat.

i Hoſtienſ. in c. cum in veteri.

k Sylu. l. duo ex trib. ff. de re iudicata.

l Panor. in d. ca. cum in veteri.

m Hoſt. et Panor. vbi ſup.

ARTICVLVS X.

Quidam pater grauis in quadam prouincia fuit vocatus ad definitorium cum quinq. alijs ſuffragatorib. ad quandam electionẽ faciendam, quorum tres poſtquam fuerunt congregati in vnũ, ipſum Definitorem elegerunt, qui Definitor noluit ſuũ ſuffragium præſtare, etiamſi ad hoc fuit compulſus à ſuo prouinciali, dicebat enim ſex eſſe electores, & ipſo renunciante ſuum ſuffragiũ, quinque tantùm remãſiſſe, quorum tres erat maior pars, à quibus ipſe erat electus, & ſic petebat à prouinciali dictæ electionis confirmationem, quam noluit dare. Quæritur primo, an valuerit talis electio, & an prouincialis eam teneatur confirmare? Secundo an dictus prouincialis compellendo ipſum ad ſuffragium præſtandum, & nolendo confirmare eius electionem, rectè proceſſerit; Tertio an dictus pater ſine licentia ſuperioris ad ſuperiorem confugiens, per viam appellationis, aut ſimplicis querelæ, apoſtata ſit iudicandus prætendens, quod declaretur inualida ſecunda electio facta ab alijs electoribus, & prouinciali.

REſpondeo dicendo, quod prima electio facta de querelante non valuit, & ſecunda facta ab ipſo Patre Prouinciali, & ab alijs canonica eſt iudicanda. Dictus enim Prouincialis ſecundum ius in omnibus proceſſit, licet enim dictus pater ad ſuperiorem appellauerit, eius tamen appellatio nõ fuit à Patre Prouinciali acceptata, quia friuola, iura enim prohibent appellationem friuolam acceptari, prout tradunt Io. Andr. *n* Inn. & Hoſtienſis, & illa dicitur friuola appellatio, quæ ſine legitima cã interponitur, vt quando quis appellat, vbi non eſt grauatus inutilè, & ſic idẽ eſt dicere friuolã appellationem, quod vanam, & inanem, & ſine iuſta cã interpoſitam, quæ nullum poterit ſortiri iuris effectum, vt declarat Geminianus, *o* & in tantũ lex odio habuit huiuſmodi friuolas appellationes, qđ non ſolum introduxit pœnas contra appellantes, verum etiam cẽſetur fieri iniuria iudici a quo, quã do friuolè appellatur, ideoq; poterit iudex agere actione iniuriarũ, vt ait quædam Gloſſa *p* ſingularis, quã ſequuntur Geminianus, & Felinus, aliã gloſſam expreſſam allegantes, propter quod dictus prouincialis non ſolũ bene functus eſt officio ſuo non

n And. Inno. et Hoſt. in c. vt debitus de appell. poſt Gl. in c. paſtor. de off. dele.

o Gem. in ca. cũ appellatio col. 2. verſ. quæro quid importet de appel. lib. 6.

p Gl. in l. ſi glo. ſi. quando prouocare non eſt nece. Gem. vbi ſu. col. 2. Fel. ĩ c. 2. col. 1. de appel. gl. 2. in c. ſi quis præpoſterus. aiſt. 50.

acce-

acceptando dictam appellationem, immo poteſt conqueri de dicto fratre appellante, cum ab eo ſine cauſa appellauerit.

Et quod appellatio fuerit friuola probatur; Prouincialis enim ſecundū ius processit nō acceptando renunciationem ſuffragij dicti patris, & ad aliā electionem procedendo poſt terminos datos dicto patri ad ſuffragandum, & quod pater prouincialis rectè proceſſerit non acceptando dicti ſuffragij renunciationem: Probatur, quia dictus pater ſine iuſta cauſa nō poterat renunciare, ſicut enim electores vocati ad electionem non poſſunt ſe excuſare ad non accedendum ſine iuſta cauſa, vt probat quædam Gloſſa *a* communiter recepta: ita prędictus pater præſens iam electioni non potuit ſuo ſuffragio renunciare cum nulla iuſta cauſa ad id interuenerit.

a Glo. in c.cum nobis olim in v. reuoca. de elect. li.6.

Neq. obſtat, quod in iure *b* habetur, quod ſcilicet vnuſquiſque poteſt iuri ſuo renunciare, & ita potuit dictus pater renonciare iuri ſuo ſuffragium non præſtando, illud enim intelligitur, quādo talis renunciatio ſolum fit in præiudicium ipſius renunciantis, non autem quando fit in præiudicium alterius, & boni communis, prout in noſtro caſu cōtingit. Si enim vnuſquiſq. ſine legitima cauſa, & propria authoritate poſſet iuri ſuo dandi ſuffragium renunciare, omnes in capitulo cōgregati poſſent hoc facere, & electiones impedirentur, contra bonum commune, quod ſine electionibus in religionibus factis ſecundum ſtatuta regularia non poteſt conſeruari, & non potuit prouincialis non obligare prædictum patrem ad ſuffragandum, & eius viſa contumacia non potuit non ad aliam electionem procedere, dilationes enim in electionibus, præcipuè poſtquam in vnum ſunt congregati vocales, pernicioſiſſimę reputantur.

b l. ſi quis non conſcribendo C. de pactis.

Ex quo infertur, quod potuit dictus prouincialis compellere hunc patrem ad ſuffragandum, & ſuffragij renunciatione minimè annuere, immo dico, quod ad hoc tenebatur, & ſi aliter faceret, ſuū non exequeretur munus, & vt delinquēs in hoc poſſet per ſuos ſuperiores caſtigari, videretur enim fauere huic patri non iuridice procedenti.

Neque obſtat, quod allegatur ex parte ipſius patris, electionem ſcilicet pro ſe factam eſſe, cum tria ſuffragia habuerit, quæ eſt pars maior, renunciato enim ipſius ſuffragio, tantum duo ſuffragatores remanebant. Nam reſpondeo minimè ipſum ſuo ſuffragio renunciare potuiſſe, vt patet ex dictis.

Neque etiam obſtat, ſi dicatur, hanc eſſe electionem compromiſſariorum: Prouincia enim cōpromittit iuxta ſtatuta generalia in definitores ad hęc, & alia peragenda, qui ſecundum ius *c* poſſunt vnum ex ipſis eligere, in quo iure confirmatur electiu facta ex tribus de ſeptem compromiſſarijs de vno ipſorum, ſi ille electioni conſentiat, quia ſcilicet, vt dicit Gloſſa ibi, tūc ſua perſona computatur inter eligentes. Ad hoc enim reſpondeo, quod hic pater deficit ſcrutando ſcrutinio: ſi enim poſtquam tres pro ipſo ſuffragati ſunt, ipſe pro ſe etiam ſuffragaretur, electioni de ſe factæ cōſentiendo, eius electio neceſſario deberet à Patre Prouinciali confirmari: hoc enim probat dictū ius, quod pro ipſo allegatur, & eſt communis ſententia Doctorum ſuper eo ſcribentium: at ipſe renuncians iuri ſuo ſuffragandi, & per renunciationem electio de ſe facta non fuit perfecta, potuit enim pro alio ſuffragari. Nec valet dicere, quod renunciando ſuo ſuffragio, videtur virtualiter in ſe ipſum conſentire, cum ex tali renūciatione electionem pro ſe factam procurauerit confirmari. Nam reſpondetur, quod renunciatio ſuffragij non eſt realiter in ſe ipſum conſentire, immo eſt realiter pro nemine ſuffragari, & ipſe tenebatur pro ſeipſo conſentire expreſſe ſuffragando, ſi volebat electionem pro ſe fieri, & ex ijs reſpondetur ad primum, & ſecundum, quod propoſuimus dicendum.

c c.cum in iure extra de elect.

Ad tertium autem reſpondeo dicendo, quod ipſe pater ſine licentia prouincialis ad alium ſuperiorem accedens, fugitiuus erit iudicandus, iuxta ea, quæ definiuntur in Cōcilio Tridentino *d* ius antiquum confirmante.

d Con.Tri.ſeſ. 25.de reg.c.4.c. ad noſtram de appel.

Neq. obſtant tradita a Nauarro *e* dicente, quod frater grauatus a ſuo prælato poteſt ſine eius licentia a monaſterio recedere, & ad ſuperiorem accedere, per viam appellationis, vel ſimplicis querelæ. Nam hæc doctrina intelligitur, quando ad ſuperiorem accedit propter immoderatam correctionem ipſius prælati, prout tenet Baldus. *f* quem ipſemet Nauarrus allegat, ait enim quod Abbate nimis ſæuiente in monachos, eis licet fugere de monaſterio & hæc eadem referuntur a Nauarro *g* in ſuis conſilijs. Vnde non expedit ſubditis fugere a monaſterio prætextu qualis qualis grauaminis, ſed quādo prælati nimis ſæuiunt in ipſos tyrannicè procedentes, & hoc voluit dicere Bannes *h* contrariam opinionem contra Nauarrum amplectens, dicens ſubditum fugientem a prælato ad ſuperiorem ratione alicuius grauaminis, fugitiuum eſſe iudicandum. Non enim, vt dicitur in iure, *i* remedium appellationis ideo inuentum eſt, vt alicui a religionis, & Ordinis Obſeruantia exorbitandi debeat ſua nequitia patrocinium exhibere, & dictus pater non fuit grauatus a dicto Prouinciali, cum ipſe iuridice proceſſerit ad aliā electionem accedēdo, & electionem ſecundam confirmando, & ſuam appellationem minime admittēdo, vt ex dictis ſatis patet. Verum eſt tamen quod ab hoc peccato poſſumus, vt decet, ipſum patrem liberare, ſi ad ſuperiorem acceſſit ſecutus ſententiam Doctorum ſibi hoc eſſe licitum affirmantium, propter alias facti circunſtātias, quæ in caſu interuenerint: hoc colore enim ad ſuperiorem accedens, non eſt tam graui pœna feriendus, præcipuè ſi eſt perſona grauis, de cuius religione animus fugiendi non poteſt ſuſpicari, argumento eorum, quę in iure *K* notantur.

e Na.in c.non dicatis.

f Bal in d.c.ad noſtram.

g Na.l.2.conſ. de appel.conſ.4. num.4.

h Bannes. 2.2. q.12. art.2.p. 667.

i d.c.ad noſtrā.

k in d.c.ad noſtram de appel.

ARTICVLVS XI.

Vtrum collegium poſſit conſtitui in vno ad electionem alicuius prælati faciendam.

RESpondeo dicendo, quod licet nullum collegium Eccleſiaſticum poſſit conſtitui in vno, quia de iure Ciuili *l* requiruntur ſaltem tres; de iure vero Canonico *m* requiruntur ſaltem duo, conſtitutum tamen ſemel in multis poteſt totū ius collegij venire ad vnum, & conſeruari in illo, vt eſt caſus expreſſus in iure *n* & tenet Gloſſa ſolemnis communiter recepta, & declarata per Panormitanum, adeo quidem, vt ſi omnes Cardinales exirēt de conclaui, poſtea quam ad eligendum Papam in eo conuenerunt, excepto vno, ille ſolus poſſet eligere Papam, vt aſſerit Gloſſa *o* memorabilis, quam communi et receptam affirmat Martinus Laudunenſis, quem ſequitur Petrus a Biaxio. Verum eſt tamen quod is vnus, in quē reſidet ius collegij, non poſſet eligere ſeipſum, vt dicitur in iure. *p* Vnde quando vocantur diſcreti ad capitulū ad electionē Generalis, aut Prouincialis, poſito quod omnes exiſtentes in capitulo iudicentur inhabiles, excepto vno, ius capituli ad hunc ſolum deberet deuolui,

l Neratius ff. de verb. ſig.

m [illegible] 1.de elect.

n l.ſicut.§.ſi ff. quod cuiuſcu. vniuer. Gl in c. grauī u maiorē partem de poſt. pręla. Pan. in c. 1.de elect.

o Gl. in cle. ne Romani §.porro v.oēs de elec. Laudunen. de Cardin col.22. Biax.de elect.1. p.c.2 n.4.

p c.per tuas de iure patr.

qui tamē ſemetipſum eligere minimè poſſet: quod ſi ius capituli ad duos eſſet deuolutum, poſſet aliquem extraneum eligere in prælatum, non tamen poſſet eligere alterum de ipſis, quia maior pars, cū non ſint, niſi duo, non poterit vnus alteri eorū ſuffragari, quod requiritur ad valorem electionis, iuxta ea, quæ in iure notātur. *a* Verum eſt tamen, qđ ſi electio ſiat per viam compromiſſi, electus cōſentiendo ſuæ electioni, videtur numerum ſuffragij augere, argumento cuiuſdam Decretalis. *b*

a c. quia propter de elect.
b ea. ſi compromiſ. de elect. lib. 6.

ARTICVLVS XII.

Vtrum valeat electio facta ab uno nomine, ſeu uice omnium compromiſſorum præſentibus, & conſentientibus ipſis.

c Inno. & D. in c. in ean. de elec.

RESpondeo dicendo, quod Innocentius, *c* & Doctores cōiter dicunt, quod non valet compromiſſum factum ab vno, ſeu vice omnium, alijs præſentibus, & non contradicentibus, quia res, ratione cuius fuerunt creati compromiſſarij, cū non ſit leuis, ſed magni momēti, debent ſigillatim oēs inquiri, & expreſſe conſentire, & Sylueſter *d* ait, *hoc dictum nota, & tene in omni re ardua expedienda per vniuerſitatem, quia in re onerosa, & graui, taciturnitas non habetur pro cōſenſu, vt tenet Panormitanus, e ex quib.* (ait Sylueſter) *poteſt ſumi ſingularis limitatio ad dictum Innocentij f notanter aſſirmātis, quod ſi in capitulo tractatur aliquod illicitū, & dānabile tenētur illi neceſſario cōtradicere, alias habentur pro conſentientibus, & ita inuoluuntur in peccato, & pœna peccati cum alijs expreſſe cōſentientibus, vt ſcilicet illud dictum procedat quoad obuiandum peccato, ne ſub velamine taciturnitatis peccatū nutriatur, at non quoad validitatem actus.* Ex quib. colligitur reſolutio ad id, quod in titulo quæſtionis fuit propoſitum decidendum, quod ſcilicet valet electio facta ab vno, ſeu vice omnium compromiſſariorum præſentibus, & conſentientibus expreſſe in eo omnibus alijs compromiſſarijs, & ſic definitores, & Patres Prouinciarū, & qui in religionibus ſunt conſtituti, vt compromiſſarij, ad eligendum, poſſunt conſentire, vt vnus in nomine ipſorum electionem officij prouidendi faciat, & electio ipſius vice omnium valida, & conſtans iudicabitur, etiā ſi eligat ſemetipſum, dummodo talis officij ſit capax, & dummodo ab alijs committatur ipſi, vt ſemetipſum poſſit nominare. Si enim ipſi talis facultas non eſt cōceſſa, minimè ſemetipſum primo, & immediate eligere poteſt, nemo enim ſecundum Apoſtolum *g* aſſumere debet ſibi honorem, id eſt, prælaturam: ſed qui vocatur à Deo, tanquā Aarō. Pro quo aduerte, quod dupliciter quis prælaturā aſſumit, ſcilicet inchoatiue ſe primo, & immediatè eligendo, & faciendo prælatum. Secundo completiue ſcilicet conſentiendo electiō de ſe factæ, vt in ſcrutinio, vel quaſi factæ, vt in compromiſſo, vt quando ſuum ſuffragium facit numerum cū alijs ſuffragatoribus, prout dictum eſt ſupra in articulo decimo, & primum eſt illicitum, ſecundum verò minime, ſi conſentiat bono fine, ſcilicet ad obediendum Spiritui Sancto, vel ad ſubueniendum Eccleſiæ, prout colligitur ex traditis à Panormitano. *h*

d Sylu. tit. elect. nu. 15.
e Panor. in d. e. in cauſ.
f Inno. in c. 1. de his quæ fiunt à maiori par.
g Ad Heb. 5. c.
h Pan. in c. cum iure & §. ſequē ti, de ele.

ARTICVLVS XIII.

Capitulum cuiuſdam monaſterij per ſuos compromiſſarios elegit, verbi gratia, Franciſcum, quam electionem noluit confirmare is, ad quem ſpectat, propterea pro parte capituli appellatum fuit ad ſedem Apoſtolicam: Quæritur, an debeant conſtitui iudices compromiſſarij, qui de cauſa electionis huiuſmodi cognoſcant.

RESpondeo dicendo. Primo quod non debēt neceſſario conſtitui iudices commiſſarij, ſiue delegati, qui de cōtētis in quæſtione in partibus cognoſcāt, tū quia nullo iure id cauetur, & quia ſacris Canon. *i* cōſtat, quod cōfirmator electionis nō tenetur cōſtituere cōmiſſarios, & delegatos ad decidēdæ quæſtionis cauſā, ſed quod poteſt per ſe illā decidere agēdo p ſe, vel aliū ad partium inſtantiam, vel ex ſuo officio acta neceſſaria: veruntamen deberet de honeſtate id facere, conſtituendo ſcilicet dictos commiſſarios, quia omnis iuriſdictio, & omne imperium iure proprio ſunt delegabilia, iuxta Gloſſam quandam communiter receptam, & iudex habens ius confirmandi, & infirmandi electionem, poteſt, & debet cognoſcere de contentis in dubio per ſe, vel per alium, ad inſtantiam partium, vel ex ſuo officio: tum quia poteſt, & debet ex officio procedere, & inquirere de iis, quæ pertinent ad vtilitatem publicam, vt determinant iura, *k* quæ ad hoc citant Bar. & Ripā cū alijs communiter: & conſtat hanc, de qua loquimur, electionis confirmationem ad vtilitatem publicam ſpectare, idō quia expreſsè hoc determinat Innocentius Tertius *l*, cuius Gloſſa recepta ait, ab eo determinatum iudicem ad confirmationem electionis, poſſe ex officio etiā ea, quæ ſunt facti, ſupplere. Et paulo inferius ait, etiam ſi nihil obiiciatur electo, ille, qui confirmat electionem, debet inquirere de modo electionis, an ſit facta canonicè, & de perſona etiam electi, an ſit idonea, vt ſacri Canones *m* nos inſtruūt. Et idem Innocētius Tertius in cauſa poſtulationis ſuppleuit, & Gloſſa ipſius ait, quod iudex poteſt ſupplere non ſolum ea, quæ ſunt iuris, ſed etiam quæ ſunt facti, ſpectantia ad publicam vtilitatem, & ſic poterit Papa in hoc caſu ex ſuo officio per ſe, vel per ſuos Commiſſarios facere omnia, quæ opportuna fuerint ad ſciendā veritatem de perſona electi, & electorum, & forma eligendi habita, & ſeruata per capitulū, & compromiſſarios eius. Vnde idem Innocentius *n* Tertius alibi ait, quod iudex ſuperior, ad quē appellatum eſt ſuper electionis confirmatione, potiſſimo debet facere, quæ cōueniunt, ne gregi diu deſit cura paſtoralis, & ſic poterit facere miniſter generalis, ſi ad eum fuerit appellatum, & per conſequēs poteſt compellere capitulum, & compromiſſarios eius, & notarios ad edēda ſibi omnia coram eis facta, quæ ad huius cauſæ inſtantiam, & breuem expeditionem pertinent, nam etiam reus cogitur edere inſtrumenta ſua fiſco actori ratione publicæ vtilitatis, vt notant Bartolus, *o* & omnes, vt tenet Panormitanus, Felinus, & Nauarrus.

Nec poſſunt excuſari ab editione præfata capitulum, & præfati compromiſſarij, & Notarij eorū, eo quod conſenſerunt, vt vota eorum manerent ſecreta. Nam reſpondetur, quod nō licet ſuffragatoribus cōuenire, vt electio maneat ſecreta, vt notat Panormitanus, cum pactum priuatorum iuri publico

i nihil. e. ap ſo e. poſt pers de ele. e. vl. de eo. ut.
k l. congruit ff. de of. præ. leg. ſi quis hoc genus C. de Epiſc. & cler. Bar. in l. 5. § hoc autem in. dict. ff. de dāno infecto. oppoſ. 12. vbi Ripa & aly
l Innoc. in c. nobis de elect. vbi gl. verſ. ex officio.
m cap. vener. de el. c. priuſquam 28. di.
n cap. bonæ memoriæ de poſt. vbi gl. ver. curauimus alleg. ea. oblata de appel.
o Barto. in l. ne quiſquam. ff. de edit. Panor. in c. 1. de præb. vbi Fel. Nau. lib. 1. conſ. 2.

blico præiudicare non poſſit, vt dicitur in iure, *a* & hoc pacto ſuffragatorum nō poterit fieri, vt maneat ſecretum, quod Reipublicæ intereſt, vt pandatur, tum quia quoties natura rei probabilis eſt talis, quod non poteſt probari, niſi per paucas, & certas perſonas, illæ tenentur teſtificari, etiamſi ſint priuilegiatæ ad non teſtificandum, ſecundum Hoſtienſem *b* cōmuniter receptum, & etiāſi eſſent inhabiles, ſecundum Antonium de Butrio, & Imolam, quos ſequitur Decius, & probatur in iure. Cum ergo vota ſecreto præſtita coram compromiſſarijs, & Notario ſuapte natura ſint talia, quæ non poſſunt aliter probari, quam per acta coram ipſis, poterunt compelli ad edenda illa, impoſſibile eſt n. ſcire, an compromiſſarij præfati ſeruauerint formam eligendi ſibi a capitulo commiſſam, niſi habita notitia de ſuffragijs, ſiue votis, quæ ſigillatim alij dederunt alijs, quorum ipſi tenebantur eligere illum, in quem maior pars capituli conſentiret, quod an ſeruauerint, ſciri non poteſt, niſi facta fide de numero votorum, quæ fuerunt data illis, qui aliqua ſuffragia habuerunt.

a *Paſtor. in ca. Quia propter c. ſin. de elect. ca. ſi diligenti de foro compet. l. ius publicum. ff. de pactis.*

b *Hoſtien. in c. 1. de teſtib. cogen.*

c *Butrius & Immola in c. 3. loco de prob. Decius in c. 2. eodē tit. nu. 31. l. conſen. C. de repudijs.*

QVAESTIO LIV.

De electione Abbatiſſarum, & Prioriſſarum, in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem ſeptem quæruntur.

1 *Vtrum electio Abbatiſſarum pertineat ad conuentum.*

2 *An clauſula de conſenſu medietatis conuentus requirat moniales collegialiter congregatas, an vt ſingulæ conſentiant.*

3 *An monialis corrupta poſſit eligi in Abbatiſſam.*

4 *Vtrum valeat electio monialium, quando ex ſexdecim nouem vni ſuffragauerunt, & ſeptē alteri octies: & dicente ſuperiore ſe non electurum niſi eam, quæ duas votorum partes haberet, oēs ſimul vni ſuffragauerunt, quæ antea nullum habuerat votum, & a ſuperiore fuit electa.*

5 *Vtrum Abbatiſſæ præſentatæ per patronum in ordine S. Claræ poſſint eſſe perpetuæ.*

6 *Vtrum collegium oblatarum teneatur eligere præſidentem triennalem.*

7 *Vtrum electa Abbatiſſa ſtatim ſit confirmanda.*

ARTICVLVS I.

Vtrum electio Abbatiſſarum pertineat ad conuentum.

Reſpondeo dicēdo, quod Nicolaus V. ſtatuit, & ordinauit, quod electiones *Abbatiſſarum, ſeu magiſtrarū monialium, quæ a maiori parte earum numero dumtaxat facta fuerint ſint, et cenſeantur canonicæ, ac quò ad ipſorum monaſteriorū, ſeu domorū moniales aut ſorores ordinem ipſum profeſſas, etiamq. per triennium, vel circiter in prædictis monaſterijs moram traxerint ſpectent, & pertineant.* Ita habetur in Monumentis ordinis. Et in ordine Ciſtercienſi ſecundū ordinis ſtatuta eligendæ proponuntur, & ab ipſis monialibus eliguntur, ab ijſdemque ſuperioribus confirmantur. Ita habetur in Compendio e Ciſtercienſi, nec hoc a Concilio Tridentino ſ mutatum, præcipitur enim in eo, *vt electiones monialium per vota ſecreta fiant, ita vt ſingularum eligentium nomina nunquam publicentur, & qui electioni præerit Epiſcopus ſiue alius ſuperior, clauſtra monaſterij non ingrediatur ſed ante cancellorū feneſtellam vota ſingularū audiat, vel accipiat, in reliquis ſeruentur ſingulorū ordinum vel monaſteriorum cōſtitutiones.* Ex quibus verbis ſatis conſtat quod electio Abbatiſſarum, & Prioriſſarum ad conuentum pertineat, ſiquidem iubetur vota ſingularum monialium audiri. Et licet propter electionem a conuentu factam iurgia &, inquietudo maxima oriantur inter moniales, et non habitent vnanimes in domo, voluerunt tamen Summi Pontifices, quod & Concilium Tridentinū confirmauit, vt electio ſemper ad ipſas pertineret, licet pro electione Guardianorum, & Priorum aliter ſtatuerint, prout patet ex dictis in quæſtione ſuperiori, & hoc femineæ fragilitati compatientes; ipſæ enim moniales ſi a capitulis Generalibus, aut Prouincialibus ſuas Abbatiſſas, & prioriſſas haberent, nulla forte earum ipſis eſſet grata, & maiori inquietudini ſpirituali ſuccūberent. Ex quibus infertur, quod non debet dari noua prouiſio, & confirmatio moniali dicēti ſe eſſe electam a monialibus, niſi dicat ſe eſſe electam per maiorem partem conuentus, potuerunt enim duæ, vel tres moniales eligiſſe, & narratiua eſſet vera, iuxta quædam iura *g* vulgaria. Vnde talis noua prouiſio, vel confirmatio illi cōceditur addita clauſula, videlicet de conſenſu medietatis conuentus, ita Quintilianus Mandoſius. *h*

d *In c. impr. f. 48. & 2 fol. 43. 48.*

e *in. Abbatiſſa. 6. 1.*

f *Concil. Trid. ſeſſ. 25. de regul. c. 6. & 7.*

g *l. vbi numerus. ff. de teſti. l. inter illam in fi. ff. de verb. ſign. c. pluri. locutio de regu. iur. lib. 6.*

h *Mand. de ſignat. grat. ti. noua prouiſiones fo. 58. p. 1. col. 1. verſic. oratriti narranti.*

ARTICVLVS II.

Prouidentur monaſteria monialium de perſona monialis illius, vel alterius monaſterij, & ſemper apponitur clauſula, ſcilicet de conſenſu medietatis conuentus, circa quam clauſulam quæritur, an conſenſus huius præſtari debeat collegialiter cōgregatis monialibus, an verò ſufficiat, vt ſingulæ conſentiant.

Reſpondeo dicendo, quòd debent collegialiter congregari ad huiuſmodi conſenſum præſtandum, conſenſus n. hic ſpectat ad illas, tanquam ad corpus communitatis, ſeu collegij, prout *i* notant communiter Doctores, non autem ad ſingulas, vt ex iure, *k* colligitur, & hanc diſtinctionē, an aliquid ſpectet ad plures tanquam corpus, an tāquam ad ſingulos, facit Federic. *l* vnde Prouinciales, & Definitores in religionib. in quib. congregat aliqua prouident, & officiales inſtituunt, non ſufficit, quod ſinguli ſua ſuffragia ad Prouincialem mittant, ſed debent in vnum cōgregari, non enim ipſi ſunt ſuffragatores, vt ſinguli ſeparati, ſed vt congregati vnum corpus communitatis efficientes.

Quod vero ad dictam clauſulam, ſcilicet de conſenſu medietatis conuentus, dubitatur, quid ſi ſint centum moniales, an ſufficiat conſenſus quinquaginta, an potius requirant conſenſus maioris partis, & breuiter puto, quod ſufficiat medietatem conſentire, licet enim reſcripta, & aliæ diſpoſitiones declarationem a iure communi recipiant, iuxta vulgaria iura, *m* & tradit Baldus. his *n* autem quādo ſumus in conſenſu præſtando per vniuerſitatem, ſeu collegium, vel corpus aliquod requiritur quod maior pars conſentiat, hic tamen puto ſufficere medietatem monialium conſentire, cum habeamus literam claram, quæ dicit de conſenſu medietatis, non autem de conſenſu maioris partis vel de conuentus

con-

i *l. ſuum. 6. ſi. et ibi DD. ff. de pactis.*

k *l. per fundū. ff. de ſeru. ruſtic. præd.*

l *Feder. conſil. 65. in fine ſeu ipſi quæſtionis in 4 dub.*

m *l. reſcripta l. neq. dānoſam. C. de prec. Imper. offer. l. ſi quādo in prin. C. de inoffi. teſt. cum. car. quæ de reſcr. Bal. in l. bonorū. C. qui admitti.*

n *l. quod maior pars. ff. ad municipa.*

Digitized by Google

conſenſu ſimpliciter, Vnde non indigemus Gloſſa, neque eſt locus alicui declarationi, in claris enim non eſt opus coniecturis, vt dicunt Iura, *a* & notat Baldus; & ſicut regula illa qd ſufficit maior pars vniuerſitatis, ſeu collegij, fallit, quando de mente diſponentis cõſtat, quod vult omnium cõſenſum. iuxta tradita in iure. *b* & notata à Baldo; ita ſimiliter, cum hic cauetur. quod medietas ſufficiat, maior pars minimè deſideratur, vt tradit Quintilianus Mandoſius. *e*

a l. ille aut ille l. non eſt alter ff. ac leg. 3. Bald in l. vnica. §. ſi aut ad deficien. C de caducis tollend.
b Cap. vbi periculum. § ijdem quoque cardinales iuncta gloſſ. in verſi. ſingulis in fine de elect. lib. 6. Bal. in c. non poteſt de re iudicat.

ARTICVLVS III.

Vtrum monialis corrupta poſſit eligi in Abbatiſſam.

RESpondeo dicendo, quod monialis corrupta abſque diſpenſatione non poteſt eſſe Abbatiſſa, vt Sacri Canones *d* definiunt, & tradũt Doctores, & capella Toloſana, & Lappus; & cum hac moniali in hoc caſu ſolus Papa poteſt diſpẽſare, prout alios allegans reſoluit Quintilianus *e* Mandoſius, addens quod diſpenſatio huiuſmodi conceditur, niſi pro magna cauſa, & in confirmationem huius ſententiæ aliqua allegat, ideo autem ordinatur, vt Abbatiſſa ſit virgo, quia aliter non poſſet eſſe hortatrix virginitatis, quæ ratio militat etiã in viduis, quæ poſt viduitatem aliquam profeſſam profeſſæ ſunt religionem, vt aduertit Gloſſa *f* communiter recepta.

c Mand. de ſig. grat. in reſig. ſeu renunc. fol. 54. col. 1.
d c ſi quis omnẽ §. volumus pec. c. vricem. 1. q. 7. ca iuuẽculas. & c. finali cum ibi notat. 20. q. 1. gl. in c. quõ ver. eligat 51 q. 1. gl. in Clem. fin. §. ſtatuimus ver. rationabilis & ibi Cardin. n. 4. & q. 10. & ſeq. de ſtatu mona. Cap pel. Tol. dec. 295. Lapp alleg. 61. poſt prin. & poſ. num. 5.
e Mãdo. de ſig. grat. in diſpenſatio pro corrup. ad Abbatiſſatum.
f Gl. in c. quõ ve. eligant. 11. q. 1.

ARTICVLVS IV.

Ex ſexdecim monialibus habentibus votum in electione Abbatiſſæ, nouem ſuffragatæ ſunt uni, et ſeptem alteri, & ſuperior, qui aderat, volebat ut duæ partes ſuffragantium conuenirẽt in una, et fecit eas oẽs facere electionẽ ſperans, quod aliquæ ex ſuffragantibus uni, alteri accederent, quo duas partes haberet, & cum noluiſſent illæ ſua ſuffragia mutare, minatus eſt eis quod niſi duæ partes conſentirẽt in vnam, ille eſſet uocaturus aliam monialem alterius monaſterij, quo metu compulſæ omnes conuenerunt in vnam tertiam, quæ nullum antea ſuffragium habuerat, quæ confirmata à ſuperiori rexit multo tempore monaſterium, ſed nondum triennio. Quæritur, an electa primò a nouem, quæ maiorem partem capituli conſtituebant, ſit aliquod ius repetendi Abbatiam?

REſpondeo dicendo, non poſſe negari præfatũ ſuperiorem peccaſſe, nolendo acceptare electam à maiori parte, præſertim cùm toties eligeretur ab illa iuxta ea, quæ in Iure notantur, *g* imò & cogendo eas de vocando aliã, niſi conuenirent duę partes, ſuum peccatum aggrauauit, & probabiliter teneri poteſt, præfatam electionem poſteriorem fuiſſe nullam, cum electio facta metu, nulla cẽſeatur, prout ſupra iam eſt declaratum.

g c. idem nitatibus. de el. li. 6.

Neque obſtat, quod monialis primo electa nouẽ ſuffragiis, ceſſerit iuri ſuo illi per electionem quæſitu, nam ſicut electio fuit nulla, quia metu facta, ẽt eadem ratione debet dici propter eundem metum ceſſionem nullam fuiſſe, verum eſt tamen, quod in foro exteriori difficile obtinebit, ſi ipſa non appellauit à mandato ſuperioris, & ſi ipſa fuit rogata, vt deſiſteret à ſuo iure, & quod potius fuit rogata, quã metu territa, & ſi ſecundo electa magno tempore manſit in poſſeſſione pacifica, & habita pro bona, & iuridica ab ipſamet primo electa, prout aduertit Nauarrus *h* dicens in foro conſcientiæ, ſecũdo electam in Abbatiſſam nullum verum Abbatiſſatus minimè obtinuiſſe, cum metus reuerentialis patris in foro conſcientiæ efficiat profeſſionem religionis filij nullam, vt colligitur ex quadam Decretali, *i* iuncta Gloſſa ibi communiter recepta.

h Nau. li. 1. cõſ. tit. de elec. cõſ. 5.
i tex. iuncta glo. verſ. patrum in c. præſẽs. 20. q. 1.

ARTICVLVS V.

Papa creauit ius patronatus ſuper quodam monialium monaſterio in fauorem Franciſci, qui per ſeptuaginta annos præſentauit Abbatiſſam, & inſtitutio fuit perpetua, nunc verò iterum, & iterum præſentata patrono, & tam ipſo quam monaſterio inſtitutionem perpetuam deſiderãte, inſurgunt aliqui dicentes inſtitutionem debere eſſe triennalem, quia ſic apud religionem Sanctæ Claræ receptum eſt, vt dictum eſt in primo articulo. Quæritur vtrum debeat eſſe perpetua, an triennalis?

REſpondeo dicendo patrono, & monaſterio volentibus, vt Abbatiſſa præfata per patronum præſentata confirmetur pro perpetua, ſiue triennali temporis præfinitione, clarum & manifeſtum ius eis poſſeſſorij competere, quia ab annis ſeptuaginta ſunt, vt præſupponitur, in hac poſſeſſione, quod ſufficit, iuxta cuiuſdam Gloſſæ *K* Doctrinam; & ita nullatenus permittere debent, vt agatur, & litigetur ſuper petitorio, & proprietate iuris, donec poſſeſſorium finiatur, & reponatur in pacifica, & tranquilla poſſeſſione iuris præſentandi & prætẽdendi confirmationem perpetuam, prout tenet Nauarrus, *l* & licet prædictus patronus non fuerit in poſſeſſione præſentãdi ab hinc ſeptuaginta annis, habet tamen ius præſentãdi prædicto modo, ita vt ſic præſentata remaneat perpetua Abbat. & non per ſolum triennium, nam in cauſa proprietatis, & petitorij, ius eſt præfato patrono, & monaſterio iure communi attento; tum quia pars aduerſa cognoſcit iure ſpeciali Pontifici Maximi competere dicto patrono ius præſentandi prædictam Abbatiſſam, & conſtat iure communi Abbatũ, & Abbatiſſarum, & aliorum prælatorũ, & prælatarum, & omnium aliorum beneficiorum inſtitutiones, præſentationes, ad dignitates, & beneficia debere eſſe perpetua: ita quod ſine culpa graui nõ poſſint ab eis deponi, iuxta cuiuſdam canonis *m* definitionem. Vnde Bulla Gregorij XIII. & Syxti V. definientes Abbates, & Abbatiſſas, & Guardianos debere eſſe triennales, & non perpetuas, debent explicari de Abbatibus, & Abbatiſſis, creatis per electionem, non autem de Abbatibus, & Abbatiſſis creatis per præſentationem, præcipuè ſi patrono, & monaſterio eſt acquiſitum ius præſentandi Abbates, & Abbatiſſas perpetuas. Præterea iure antiquo inſtitutio, & confirmatio erat perpetua, & per conſequens in caſu proprio debet etiam eſſe perpetua. Nam reditio ad ius priſtinum, & antiquum eſt fauorabilis, vt dicunt iura dilatata per Iaſonem, *n* & Felinum, & per conſequens hæc præſentatio faueri debet.

K Glo. in Cle. 1. de cauſ. poſ.
l Nau. lib. 2. cõſ. ti de cau. poſſ. & proprie.
m c. ſatis peruerſum 56. diſt.

Neque obſtant verba generalia dictarum conſtitutionũ dicentiũ, quod Abbatiſſæ quorumcunq; monaſteriorum curæ commiſſarum ad ſummum triennales ſint, & verba ipſarum conſtitutionum, ibi non obſtantibus dicti ordinis Minorum iuramen-

n c. ab exordio. 35 diſt. l. ſi vnius. §. pactus ne peteret ff. de pactis ubi Iaſ. Fel. in c. cum omnes de conſtit.

mento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis alia firmitate roboratis, ſtatutis, vel conſuetudinibus; dictæ enim clauſulæ generales non extenduntur ad monaſteria, ex quorum fundatione habẽtes ius patronatus ſolebant Abbatiſſas perpetuas præſentare, cum ex fundatione ipſi Patroni, & monaſteria ius patronatus quæſitum haberent, & nunquam Papa per clauſulas Generales iuri quæſito præſumatur præiudicare, prout in primo tomo *a* late dictum eſt.

a 1.tom.q.6.

ARTICVLVS VI.

Vtrum collegium oblatarum teneatur eligere Præſidentem triennalem, an poſsit eligi perpetua, ſicut antiquitus eligebatur.

RESpondeo dicendo, quod licet Summi Pontifices ordinauerint, vt Abbatiſſæ ſint triennales, prout in articulo ſuperiori ſatis dictum eſt, ipſæ tamen conſtitutiones nũ habent locum, niſi in monialibus verè religioſis tria vota eſſentialia ſecundum regulam a ſede Apoſtolica approbatam profitentib. Et probatur; nam Gregorius XIII. vir erat Canonum peritiſſimus, & licet in ſua conſtitutione multas moniales diuerſorum ordinum expreſſiſſet, nullas tamen expreſſit earum, quæ licet collegialiter viuant, non ſunt religioſæ, cum regulam approbatam a Sede Apoſtolica minimè ſint profeſſæ, cuiuſmodi ſunt oblatæ.

Et confirmatur. Nam conſtitutio canonica ſtatuens aliqua noua, & a Iure communi exorbitantia de Sanctimonialibus, & feminis religioſis, ſolũ eſt intelligenda de veris religioſis, & non de alijs quantumcunq; religioſè, & collegialiter viuant, niſi expreſsè ad illas ſe extendat, vt eſt caſus notabilis, & memorabilis in Iure. *b* At Gregorius XIII. tulit legem de electione Abbatiſſarum, & præpoſitarum, normam, & diſciplinam regularem ſeruantium, & non extendit ad alias expreſsè, ergo non eſt intelligendus de illis.

b c. indemnitatib. § pe. de ele.

ARTICVLVS VII.

Vtrum electa Abbatiſſa ſtatim ſit confirmanda.

RESpondeo dicendo, quod ſicut hodie iuxta formam Concilij Tridentini *c* electio Abbatiſſarum, aut Prioriſſarum fit per ſcrutinium; ita olim erat ſtatutum, vt ea per ſcrutinium celebraretur, & ſic facta nihil poteſt opponi, quod cõfirmationem electę, aut benedictionem differat; Si tamen illa ex trib. partibus duas partes conuentus pro ſe habuerit: Verumtamen eſt, quod poſtquam cõfirmata & benedicta fuerit, poſſeſſionemq; adminiſtrationis ſuæ adepta fuerit, poterit accuſari, aut denunciari, vt dignitate priuetur, atque maiori quidem parte, ſed non tamen duas ex tribus partes explente celebrata fuerit electio, non prius confirmanda erit, quam ſuperior Prælatus ex officio ſuper obiectis plenè ſine ſtrepitu, & figura Iudicij inquiſierit, qui Prælatus poterit, ſi res exigat, electionem irritare. Sed interim tamen quod nõ irritauerit in ſpiritualibus, & temporalibus liberè poterit adminiſtrare. Sic tamen vt rerum monaſterij nihil omnino alienet, neq. vllam inter moniales quoquo modo recipiat, iuxta quandam Decretalem. *d* Qua propter ſi cupiant moniales tam electionem celebrare, in-

c Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 7.

d c. indemnitatib. §. porro de ele. l. 6.

quam duæ partes conſentiant, ne ipſius cõfirmatio propter obiecta differri poſſit, poterunt quidem, quamuis iam publicato ſcrutinio, & electione celebrata illæ, quæ alteri eligendæ ſuffragatæ fuerunt, priuſquam ad extraneos actus diuertant, illi accedere, quæ a maiori parte optata fuerit, vt ſic duas partes collegij ex trib. colligant, iuxta dictam Decretalem.

Quod ſi ad electionem monialium ex compromiſſo ventum fuerit, quamuis minor pars conuentus ei ſe opponat, denunciando, accuſando, vel appellando, non tamen differtur confirmatio, aut benedictio. ſed poſt cõfirmationem, & poſſeſſionem tributam, licebit electam accuſare, aut denunciare, quemadmodum ſupra docuimus, cum per ſcrutinium a duab. partibus fuerit celebrata electio. Si autem maior pars conuentus huiuſmodi electioni ex compromiſſo factę oppoſuerit, aut appellauerit, differtur quidem confirmatio, aut infirmatio, quãdiu fuerit cognitum; interim tamen electæ liberè miniſtrare conceditur; niſi oppone̲ntium numerus extiterit duplo maior, nam tũc electa nequaquam adminiſtrabit, ſed litis euentum exoptabit, prout Marcus Antonius Cuccus *e* vt receptum affirmauit, & probat decretalis ſuperius allegata.

e Cuccus l. 4. maiorum inſti. ti. 1. de ele. & n. 291. & ſeq. ad n. 198.

QVAESTIO LV.

De obligatione acceptandi prælationes, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum electus teneatur electionem de ſe factam acceptare.*

2 *Vtrum religioſi electi ad aliquam prælationem extra ordinem ſuum poſſint aſſentiri tali electioni.*

ARTICVLVS I.

Vtrum electus teneatur electionem de ſe factam acceptare.

RESpondeo dicendo, quod Geminianus *f* refert Archidiaconum tenentem, quod tenetur conſentire ſubditus electioni de ſe factæ, alias peccaret mortaliter, ſi putet ſe dignum ad prælaturam, argumento cuiuſdã Canonis, *g* quod Ioannes Andreas, putat verum, quando non eſt æquè idoneus, per quem poſſit illi monaſterio conſuli. Richardus *h* autẽ dicit, quod in tribus caſibus tenetur conſentire ſub pœna peccati mortalis. Primo quando a ſuperiori per obedientiam cogitur argumento cuiuſdã Decretalis. *i* Secundo, quando ſecundum iudiciũ ſuæ conſciẽtię videtur ſibi veriſimiliter, quod non eſt, qui velit, & poſſit ſalutem animarum procurare, quã ipſe poſſet, & ex hoc videt probabiliter monaſterio notabile imminere diſpendium, & periculum niſi conſentiat, iuxta Sacros Canones. *K* Tertio, quando per viam illicitam refugit, puta abſcondendo ſe, niſi ex ſpeciali Spiritus Sancti inſtinctu. Si autem neque per obedientiam cogitur, nec imminet probabile periculum monaſterio, ſi refugit per viam licitam propter pigritiam, peccat venialiter, ſi aũt propter humilitatem reputãs ſe indignum, meretur, prout concludit D. Thomas, *l* qui ait, quod qui electus eſt canonicè, ſi intẽdit aliquid tẽporale, puta hono-

f Gemin. in ca. ſi cle. de elec. lib. 6.

g c. in ſcripturis 8. q. 1.

h Richar. quolib. 3. q. 21.

i c. niſi cum pridem de reg.

K d. c. in ſcripturis & c. olim. 8. q. 2.

l D. Tho. quolib. 5. art. 22. & art. 23.

rem

tem, diuitias, & excutere ſe a iugo religionis & huiuſmodi, melius faceret diſſentiendo, cum eius intentio ſit praua, ſed ſi intendit profectum Eccleſię, eius intentio eſt bona. Vnde dicit D. Auguſtinus *a* quod in actione non eſt amandus honor, in hac vita, ſiue potentia, ſed opus ipſum, ſi rectè atq. viriliter fit, vt valeat ad ſubditorũ ſalutem, & hoc ſubdit, aut, illud Diui Pauli. *b* Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat, ſed ad hoc requiritur maxima idoneitas, quia, ſecundum Diuum Gregorium in paſtoralibus tantum actionem populi debet actio tranſcendere præſulis, quantum diſtare ſolet a grege vita paſtoris, ad quod humana fragilitas ſecundum proprias vires non ſufficit, iuxta illud Pauli, *c* & ad hæc quis tam idoneus? ſed tamen ex auxilio gratiæ diuinæ homines idonei, & ſufficientes redduntur, ſicut poſtmodum ibidem ſubdit Paulus. Idoneos nos fecit miniſtros, noui teſtamenti. Poteſt ergo quis laudabiliter, conſiderans proprium defectum, ex humilitate officium Prælationis recuſare, ſicut Hieremias *d* dixit Puer ego ſum, ecce neſcio loqui. Poteſt etiam laudabiliter conſentire ex charitate fraterna, vt ſalutem proximorum procuret, ſicut Iſaias *e* dicit, Ecce ego, mitte me. Sed ſicut D. Gregorius dixit *in Paſtoralibus, in vtroque eſt ſubtiliter intuendum, quia & is, qui recuſauit, plenè non reſtitit; & is, qui mitti voluit, ante ſe per altaris calculum purgatum vidit, ne aut non purgatus adire quiſq. ſacra miſteria audeat, aut quem ſuperna gratia elegit, ſub humilitatis ſpecie ſupernæ diſpoſitioni contradicat; quia ergo valdè difficile eſt purgatum ſe quemlibet poſſe cognoſcere, Prælationis officium potius declinatur non tamen pertinaciter, cum ad ſuſcipiendum hoc ſuperna voluntas agnoſcitur.* Hæc D. Gregorius.

a Augu. lib. 19. de ciuit. Dei.
b 1. ad Timo. 3. c.
c 2. Cor. 3. c.
d Hiere. 1. c.
e Iſai. c.

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſi electi ad aliquam Prælatiam extra ordinem ſuum, poſſint aſſentiri tali electioni.

RESpondeo dicẽdo, quod ex electionibus, poſtulationibus, prouiſionibus, & vocationib. ex ordine Mendicantium quocunq. ad aliquam extra adminiſtrationem ſui ordinis Prælaturam in diſcordiam ſactam, nullum ius electo queri voluit Bonifacius *f* VIII. neq. poſſe electum poſtulatum, vel prouiſum, alioue modo vocatum tali vocationi conſentire etiam miniſtri, aut magiſtri, vel Prioris accedente licentia, vel conſenſu. Alij vero non Mendicantes cuiuſcunq. cõditionis, vel ſtatus ſint vocationib. ad Prælationes quaslibet ad ſe factas a minori parte numero aſſentire prohibentur, taleſq vocationes valere. Quam Bonifacij conſtitutionẽ de diſcordia, & numero inferiori, quæ in facto, non in fictione, vel iuris effectu verſatur, intelligendam eſſe Clemens *g* V. declarauit: quare nihil prodeſt huiuſmodi mendicanti electo, & ſi illos, qui electioni, vel alij vocationi reſtiterunt, excõmunicatos, ſuſpenſos, irregulares, vel poteſtate eligendi ea vice priuatos probè perſuadens ſibi concordibus ſuffragijs ſe petitum eſſe, quia illorum aduerſantium voces in dignitate ſua eo in loco haberi debeant, ac ſi omnino ex collegio non eſſent, hęc .n. fictio quamuis illorum iuri non repugnans repudiatur, et ſolum factum merum attenditur, quia etiam dictũ fuit, quod ſi Epiſcopus quiſpiã ex ipſis Mendicantibus ad aliũ Epiſcopatum, vel Archiepiſcopatũ eligeretur, eadem conſtitutione Bonifacij ſeruata electione fieri oporteret, cum nõ poſſet ex non Mendicantibus ordine dici, quamuis ad Epiſcopalem dignitatem ſit aſſumptus, iuxta quandam Gloſſam, *h* quam Doctores ſequuntur.

f c. quorũdam de elect. li. 6.
g Clemẽs c. quocirca. eo. tit.
h Gl. in d. cap. quorundã ver. mẽdicantium. ubi add. et DD.

Item nonnulli ſcripſerunt alios non Mendicantes religioſos prędicta conſtitutione Bonifacij prohibente ad Prælaturas admitti, vbi a minori parte ſunt electi, arceri non ſolum, ſi ad extraneas pręfecturas, ſed & ſi illæ proprij ordinis præfecturæ eſſent, iuxta quandam Gloſſam, *i* quamuis multi alterius ſententiæ fuiſſe videantur, nempè Anchatranus, *k* Ioãnes Monachus, Oldradus, & Decius. Sed longe probabilior eſt contraria opinio, quæ probatur ex verbis generalib. in dicta conſtitutione poſitis, neque enim ſine myſterio, cum prius de Mendicantibus loqueretur, diſtinxit inter præfecturas ſui ordinis, ſed loquens de alijs non Mendicãtibus non ſolum non diſtinxit Bonifacius, ſed & verbo generali vſus eſt, quod vtroſq; complecti ex recta proprietate loquẽdi poteſt, prout aduertit Marcus Antonius Cucens. *l*

i gl. in d. Clem. Quocirca ver. quilibet.
k Anch. & monach. in d. c. quorundam Oldr. conſ. 103. in c. q. eſt Dec. conſ. 523. col. 1.
l Cucens l. 4. inſt. maior. tit. de elect. n. 264.

Aduertẽdum autem, quod ſi religioſus electioni de ſe factæ ad prælaturam extra ſuũ monaſteriũ, vel Eccleſiam non petita, & obtenta licentia cõſenſerit, conſenſus non valet, & electio ipſa virib. euacuatur; huiuſmodi aũt licentiam dare poſſunt religioſorũ Prælati, verbis generalib. in dicta conſtitutione poſitis, prout in iure definitur; *m* nullus enim monachorum, ſeu regularium perſonarum ad quãcunque dignitatem, ſeu officium extra clauſtra abſq; generalis reformatoris licentia, ſeu ſedis Apoſtolicæ electioni, ſeu prouiſioni de ſe facta conſentire, neq; ad aliam admitti poteſt, & ſi quid ſecus factum fuerit, irritum ſit, & inane, prout conceſſit Alexander III. fratrib. minorib vt cõtinetur in monumentis *n* ordinũ, prohibens, vt *nulli Fratres ordinis Minorum, ſi eos in Epiſcopos eligi, et poſtulari cõtigerit electioni, ſeu poſtulationi de ſe facta audeant conſentire, neq. aliquis Archiepſ, ſeu quicunq. alius Prælatus, vel Legatus ſedis Apoſtolicę, niſi fuerit Cardinalis, dictos fratres, niſi de licentia, & aſſenſu Generalis, et Prouincialiũ miniſtrorũ, aut ſedis Apoſtolicæ ſpeciali mãdato ad Epatũ uel alias dignitates aſſumere, uel ordinare præſumat, et decreuit irritũ, et inane, quidquid ſecus a quocunq. contigerit attẽtari.*

m c. ſi relig. de ele. li. 6.
n in 1. impr. f. 23. & in 2. fol. 25. conce.

Pro quo aduerte, quod per conceſſionem Eugenij IV. *o* factam congregationi montis Oliueti ex S. Iuſtina, ideo in virtute obedientiæ, & ſub maledictionis æternæ pęna inhibetur religioſis, & quod electus, niſi intra tres dies deſtiterint, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat, a qua niſi præuia ſatisfactione debita abſolui non poſſit.

o Habetur in comp. Ciſter. ti. elec. § 3.

Notandum ſecũdo, quod ſi ſuperior iuſtam cãm dedit, quare nolit dare prædictã licentiam, videtur dicendum non poſſe compelli, quia ad hoc fuit conceſſum hoc priuilegium prohibitorium acceptãdi, quod ita debet intelligi, vt aliquid contra ius commune operetur, prout tradit Collector *p* compendij Ciſtercienſis. At mihi contrarium videtur aſſerendum, prout in ſimili tenet quædam Gloſſa *q* pręcipuè ſi ad dictam Prælatiam extra ordinem pro bono publico religioſus eligatur, & in proprijs terminis hanc opinionem alia Gloſſa *r* amplectitur.

p Collect. in d. compen. § 3.
q Gl. in c. nullus n. feratur de iure Patrona.
r Gl. in c. ſi religioſus uer. obtẽta. de ele. l. 6.

Neque obſtat, quod tunc priuilegium nihil operabitur, nam reſpondetur iuxta ea, quæ in Primo *ſ* tomo latè diximus, quod ſ. ſatis eſt, vt priuilegia aliquid operentur, quod magis timeantur, & quod ratione pęnarum in ipſis appoſitarum ius cõe magis ſeruetur, vt contingit in priuilegio hic appoſito, in quo pęna excommunicationis apponitur, & eodem modo puto explicandum priuilegium cõceſſum a Gregorio XIII. Superiorib. Societatis, prout in eodem huius religionis Compendio *t* cõtinetur,

ſ 1. tom. q. 12.
t Comp. Soci. ver. exemp. 3.

con-

Digitized by Google

conceſſit.n. ne perſona ſocietatis ad aliquod aliud exercitum munus, vel officium, etiam Sanctæ Inquiſitionis etiam aliorum defectum, a quocunq. quamis Eccleſiaſtica, vel ſeculari dignitate ſeu authoritate fulgente, etiam ſi Cardinalis, vel Patriarcha, Synodus, communitas, ac capitulum fuerit, abſq. expreſſo ſui ſuperioris conſenſu, & mandato, adigi, vel cogi poſſint

Aduertendum denique quod prædicti Prælati, nõ poſſunt concedere licentiam pro futura electione, quam fieri contingeret, vt in quadam Clementina *a* determinatur, & tenet Syluester.

a *Clem. cum conce. de elect. Syl. ele. 1. n. 20.*

QVAESTIO LVI.

De pœnis eorum, qui per ambitionem el gi procurant in tres articulos d uiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 IN *quas pœnas incidant ſubornantes in electionibus regularium.*

2 *Vtrum procurantes officia, per perſonas extra ordinem, aliquam pœnam incurrant.*

3 *An ſcribentes, aut recipientes dictas literas incidant in pœnam.*

ARTICVLVS I.

In quas pœnas incidunt ſubornantes in electionibus regularium.

RESpondeo dicẽdo, quod Pius Quintus in bulla, quæ incipit paſtoralis officij, data Romę apud ſanctum Petrum, die vigeſima octaua Maij, anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo 1. Pontificatus eiuſdẽ anno 6. inter alia ordinauit, *vt qui in electionibus, vel ante eas per ſex menſes pro ſe, vel pro alio ſubornauerit, excommunicationis ſententia ipſo facto incurrat, a qua niſi a Romano Pontifice pro tempore exiſtenti, præterquam in mortis articulo, abſolui non poſſit, ac voce actiua & paſſiua perpetuo careat; ſubornatus verò, vel alius etiam, pro quo ſubornatio fiat, qui ſubornantem non detulerit, eandem pœnam incurrere cenſeatur.*

At Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit conſueuit Romanus Pontifex, data Romæ apud D. Marcum, die octaua Septembris, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo tertio, Pontificatus ſui anno primo, ſupradictam conceſſionem Pij V. in duobus moderauit. Primo quod etiam miniſter generalis; & commiſſarius Generalis, quãdo de ipſis non eſt ſubornatum, poſſint abſoluere ab hac excommunicatione; ſecundo quod qui ſubornatus, vel alius, pro quo ſubornatio fit, qui ſubornantem non detulerit, in dictam excommunicationem non incidat.

Circa quas conſtitutiones primò eſt notandum, quod ſubornatio eſt ſuaſio, qua ſuadetur verũ, vel falſum, in bonũ, vel in malum finem, vt tradit Cardinalis, *b* & conſtat ex ſignificatione verbi, & ea firmiſſima ratione, quod illa, in qua ſuadetur verum in bonũ finem, eſt bona; illa verò, in qua ſuadetur falſum, vel verum in malum finem, eſt mala; ſiquidem admonere teſtes, vt reminiſcantur, quid, aut quomodo illa facta, vel dicta fuerũt; vt vera teſtẽtur, vel falſa taceant, vel dicant eſſe falſa, bonũ eſt, & quotidie de viris iuſtis iuſtè litigantibus fieri conſueuit, admonere autem contrarium, eſt malũ, iuxta ea, quæ in iure *c* notantur. Suadere naque electoribus virtutes veras, quibus eligendi ornãtur, & vitia vera nota, quibus notantur, vt dignus indigno, & dignior minus digno præferatur, eſt ſanctum; & è cõtrario ſuadere virtutes falſas, & diſſuadere vitia nota, quo indignus digno, & minus dignus digniori præferatur, eſt malum, argumẽto cuiuſdam Decretalis: *d* tum quia intereſt reipublicæ, vt digniores ad publica munera eligantur, vt dicitur in eodem iure, *e* atq. conſequenter, vt electores, & promiſſores nouerint virtutes veras, & vitia vera, & nota eligendorum, vt poſſint eligere dignos, & remittere indignos.

b *Car. in Clemen. 2. de teſti. notabil. 2.*

c *22. cauſa per totam.*

d *ca. nihil de electi.*

e *d. c. nihil & c. ſi eodem tit.*

Ex quibus patet, quod iſta Extrauagãs Pij V. & Gregorij XIII. nõ debet intelligi de ſubornatione bona, ſed de ſubornatione mala, qua ambiuntur officia pecunia, & alijs donis, qui enim talia agunt, debent ab officijs remoueri, ait enim Bartolus, *f* quod qui dat pecuniam, vt habeat officium, habet animum indebitè lucrandi impunè; & Angelus *g* dicit contra quoſdam iudices, qui vendunt iuſtitiam, & Innocentes auare puniunt, & nocẽtes abſoluunt, & emerunt officia. Vnde in quadã lege *h* dicitur, quod officia debent conferri inuitis, quintimmo poteſt extrahi à domo propria aliquis, vt ſit officialis, vt ex alia lege *i* colligitur. Præterea noſtra ſententia probatur ex ijs, quæ tradit Nauarrus, *K* explicando aliam Pij Quinti Extrauagantem confidentiam in beneficijs damnãtem, ait enim, quod dicta extrauagans non de confidentia bona, ſed de confidentia mala debet interpretari.

f *Bar. in l. procu. de muril. li. 11.*

g *Angelus in tit. de iudic. ſine quo quo ſuffrag. §. cogitandum.*

h *l. ff. quod quiſque iuris.*

i *l. ex omnib de decurionib. lib. 10.*

K *Nau. in mã. c. 23. nu. 209.*

Nec ſupradictis obſtat, quod ſubornare eſt clã ornare, & inſtruere, & ita includere videtur bonũ, & malum ornatum, & inſtructionem, & per conſequẽs, qui vetat ſubornationem, videtur vetare tam bonam, quam malam; quia lex generaliter loquẽs generaliter debet intelligi. Nam reſpondetur, quod lex generaliter loquens generaliter debet intelligi, limitanda eſt tamen per alias leges ſpeciales diſponentes contrarium de aliqua materia ipſius, vt lex de non occidendo, quæ eſt generalis ad omne animal, intelligenda eſt tamen de animali rationali, vt ait Auguſtinus, *l* quem ſequitur D. Thomas: & lex ſtricta de non occidendo hominem, reſtringenda eſt ad occiſionem hominis authoritate priuata, ſine authoritate iuſta, iuxta ea, quæ in iure *m* notantur.

l *Aug. lib. 1. de ciui. Dei ca. 20. D. Tho. 2. 2. q. 64 ar. 1.*

m *c. cum miniſter. 73. q 6. ca. 7. de homicid. lib. 6.*

Circa eandem conſtitutionem eſt notandum, quod ſubornatores remanent priuati voce actiua, & paſſiua, vt in eadem conſtitutione continetur. Priuatus vero voce actiua eſt priuatus iure dãdi vocem capitulariter, & collegialiter, vt tradunt poſt quãdam Gloſſam *n* Cardinalis, & Bonifacius, priuatus verò voce paſſiua eſt priuatus iure petendi vocem datã de ſeipſo a capitulo conuentu, vel collegio, quoad ea, quæ ſunt ipſi honori, & præeminẽtiæ, quamuis non iure petẽdi ea, quæ ſibi ſunt oneri, & pœnæ, vt ſatis prædicti Doctores exprimunt.

n *glo. v. inhibi. in Cle. 1 de re. vbi Card. et Bonifacius, in Cle. is qui de ætat. & qual.*

Ex quibus infertur intellectus ad quoddam cuiuſdam congregationis ſtatutum authoritate Apoſtolica confirmatum, cuius tenorem in præſentiarum referam.

Ceterum quia ex mutuo collegio collegialiũ nõnulla oriuntur in electionib. incõmoda, propter quod huiuſmodi electiones indebitè præter ius, & æquũ celebrãtur. Nos volẽtes huiuſmodi diſpendio remedio obuiare, præſentes cõſtitutionis tenore ſtatuimus, & ordinamus, quod nullus collegialium in electionib. tractandis, vel faciendis quempiã alium precibus, subornationib. ſiue alio quouis quæſito colore ad præſtandũ ſuffragium, ſiue votũ alicui opponenti alliciat. Nec ſuper huiuſmodi ſuffragio præſtito vel præſtãdo collegiali, vel oppoſitori, aut cuipiam alteri perſonæ votũ ſuum

Digitized by Google

ſuum aperiat. ſiue referat. Quod ſi quiſpiā huic noſtræ conſtitutioni contrauenerit, ſententiam excommunicationis incurrat, & ipſo facto tota portione collegij, cum veſtibus, & diſtributionib. per vnum annum priuatus exiſtat, ita quod deinceps quidquid ex ipſo collegio, vel præbenda perceperit, reſtitutioni ſubiaceat. Et inſuper volumus hanc noſtram conſtitutionem ligare, & locum habere in foro conſcientiæ. Et hanc noſtram conſtitutionem ad electionem rectoris in dicto collegio faciendam extendi volumus, & mādamus. Hęc dicta conſtitutio.

Quæ conſtitutio iuxta ſuperius notata debet explicari: non enim Legiſlator intendit per ſuam legem aliquem vltra finem, quem intendit, ligare, quia actus agentium non operatur vltra eorum intentionem, prout dicitur in Iure, *a* at intentio, & finis, propter quem Legiſlator prædictam legem tulit, fuit ne electores, & prouiſores officiorum corrumperentur, & propter fauores indignus digno, vel minus dignus digniori præferatur, & ſic collegium incommoda non modica pateretur, vt conſtat ex verbis prœmij præfatæ conſtitutionis, ibi, *quia ex mutuo colloquio collegialium nonnulla oriuntur in electionibus incommoda, &c.* Quæ verba, cum ſint proęmialia, inducunt cauſam finalem, iuxta ea, quæ notantur in Iure *b* & tradunt Bartolus, Baldus, Angelus, et Imola: nā ex verbis proęmij colligitur mēs diſponentis, ſecundum Panormitanum *c* ſicut ex præfationibus contrahentium intentio indagatur, vt in iure, *d* notatur. Et ex præfationibus ſtatutorum probatur mens ſtatuentium, ſecundum Bartolum: ad proęmium enim ſemper recurrimus, quod diſponentis voluntatem coniciamus, vt etiam ex Iure *f* colligitur, & notat Bartolus cum communi. At hic finis, ob quem factum fuit præfatum ſtatutum, ceſſat, quando ex mutuo colloquio non ſequuntur prædicta incommoda, & electiones non deſinunt fieri ſecundum ius, & ęquum, & ſic non prohibetur in eo mutuum colloquium, quo poſito pręդictæ electiones rectè & iuridicè fiunt.

a l. in aqua. ff. de acq. rer. domin. c. ſi. de pb.

b l. ſi. ff. de har. inſt. Bar. nu. 6. & Ang. et Imo. nu. 4.

c Pano. in c. aduerſus nu. 2. de immu. Eccl.

d l. Titia. §. idē reſpondit. ff. de ver. oblig.

e Bar. in l. ambitioſa. col. pen. de decr. ab ord.

f l. 1. et in prin. et ibi Bar. ff. ad ſenatus conſul. Macedon.

g ca. pęna cum ibi notatis de pęn. diſt. 1.

Præterea hoc ſtatutum eſt ſatis pœnale, quo voluit ſtatuens obligare etiam in foro conſcientiæ, quod magis eius rigorem oſtendit, ergo eſt valde reſtringendum, iuxta notata in iure. *g* Vnde cum loquatur de ſubornationibus, debet intelligi de ſubornationibus malis, non autem de ſubornationibus bonis, iuxta ea, quæ in ſuperioribus latè adduximus; bona enim ſubornatio, de qua in ſuperioribus, non prohibetur in præfato ſtatuto, hæc enim ad benè eligendum ordinatur, oportet enim vt magis dignus eligatur, quod effici minimè poteſt ſine eo, quod prius de oppoſitorum, & concurrentium qualitatibus tractetur, & diſcutiatur.

Nec obſtat, quod hoc ſtatutum generaliter loquitur, & ad bonam, & malam ſubornationem eſſe extendendum. Reſpondetur enim, quod lex generalis ad omnia ſpecificata per ipſius verba debet extendi. At hoc ſtatutum debet limitari per leges ſpeciales diſponentes contrarium in aliqua prædictorum ſpecificatorum. Lex enim de non occidendo limitatur tantum ad occiſionem animalis rationalis, vt ait Auguſtinus, pro vt dictum eſt in ſuperioribus.

h gl. in l. fugitiui. C. de ſeruis fugiti. Affl dec. 244. col. 2. Bar. in l. ſed & reprobari in princ. de excu. tut. Aret. & Iaſ. in l. quacunque. qui admitti.

Nec obſtāt verba dicti ſtatuti ibi, *ſiue alio quouis quęſito colore*, nam reſpondetur, quod adiectiuum *alio* eſt repetitiuum rerum ſimilium præcedētium, vt ait quędam Gloſſa *h* communiter recepta, & tradunt Afflictus, Bartolus, Aretinus, & Iaſon; vnde præfata verba debent intelligi etiam de ſubornatione mala apparenter bona, hoc enim ſignificant illa verba *quęſito colore*. Ideò penſata bona apparentia, vt ſi præcedentibus aſſimiletur, non autē de ſubornatione bona ſatis ad bonam electionem concernenti.

Circa eandem Gregorij XIII. Conſtitutionem, tertiò eſt notandum, quod quantum ad excommunicationem, non eſt dubium inter Doctores, quod incurratur ipſo facto propter crimen ſubornationis occultum, ante latam ſententiam, quod ipſum dicunt aliqui, de pœna priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, vt patet ex iis, quę tradit Corduba, *i* & hoc ſatis probatur de priuatione vocis actiuæ, & paſſiuæ ex eadem conſtitutione ibi, *perpetuo careat*, iuncta communi doctrina tradita a Nauarro: *K* verū eſt tamen, quod doctiſſimus Soto *l* tenet, priuationem vocis actiuæ & paſſiuę non incurri ipſo facto, ſed poſt latam ſententiam, ait enim *de legib. autem pęnalibus noſtræ Vniuerſitatis, quibus præſentatores, & ambitiatores ſeu ſubornatores ipſo facto priuantur voce eligendi ſemper arbitratus ſum non obligare in conſcientia ad pęnam illam ante condemnationē, niſi illū, qui de ea re infamia laborans, dum iuridice interrogatur, veritatem negat nam de hoc perinde hac in parte cenſerem, ac ſi eſſet condemnatus, atq; idem ſentio de alijs electorib. in eccleſiis, et in collegiis, & præter rationē ſupra declaratas eſt hic alia particularis, quod alioquin vix vlla tuta eſſet electio, quod pernicioſiſſimum eſſet Reipublicę.* Hæc Soto. A cuius opinione non omnino recedit Corduba; *m* ſecundum quam verba noſtræ conſtitutionis ibi, *perpetuo careat*: gloſſanda ſunt, vt intelligātur in foro exteriori, in foro autem conſcientiæ generaliter minimè accipi debent, niſi taliter delinquens de delicto fuerit diffamatus & iuridicè interrogatus negauerit veritatem.

i Cord. li. 1. q. 35. p. 176. col. 1. et q. 36. in prin.

K Nau. ca. 27. num. 12.

l Sot. lib. 1. de iuſt. q. 6. art. 6. p. 60. col. 1.

m Cord. vbi ſupra.

ARTICVLVS II.

Vtrum procurantes officia per perſonas extra ordinem aliquam pœnam incurrant.

Reſpondeo dicendo, quod Pius Quintus, in bulla articulo ſuperiori allegata, ait in hunc modum. *Qui autem ad officium obtinendum, quorūuis fauorem extra religionem procurauerit vltra prędictas pęnas per menſem carceri mancipetur.* Pœnæ autem, de quib. hic mentio fit ſunt excommunicatio ipſo facto, & priuatio vocis actiuę, & paſſiuæ de quibus articulo ſupra proximo, et Gregorius XIII. in bulla, quæ incipit, *ad tollendam autem ambiguitatem*, data Romæ die vigeſima nona Aprilis, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo quinto, Pontificatus ſui anno ſeptimo, prædictam conſtitutionem, quantum ad hoc, confirmās in hæc verba prorumpit.

Ad ea autē, quæ in prædictis prædeceſſoris noſtri literis contra recurrentes ad ſecularium, & reliquarum extra dictū ordinem perſonarum fauores ad aliquod officium in ordine habendū ſtatuta ſunt aliquid addendum cenſuimus. Nam dum aliquę extra dictū ordinē perſonæ, pro alicuo fratre officium quodpiam, vel per ſe ipſos, vel per nuncios ſuos literas petebant, negare dictos fratres conſueuere ſe nullo modo dictas perſonas ad prædicta ſollicitaſſe idem quoq; dictæ perſonæ facere ſolitæ erant, negantes ſe a dictis fuiſſe fratrib. ſollicitatos ad tale pro eis faciendum officium; ſicq. ad eorum correctionē, qui contra prędeceſſoris noſtri ordinationē faciebāt, procedi nullo modo poterāt. Vnde ut huic malo obuiā cōuenienti eatur remedio, ſtatuimus, & decernimus, qđ is frater, pro quo ſecularis aliquis

cuiuſ-

cuiuſcunq; gradus, aut conditionis fuerit, & quæcunque alia extra dictũ ordinem perſona rogauerit, & petierit, verbo, literiſve, aut nūtijs, ſeu alias quomodocunque per ſe vel per alios, vt aliquod illi officium in ordine dicto tueatur, ipſo facto actiua paſſiuaq; voce priuatus ſit, ad oĩaq; ordinis officia inhabilis habeatur, niſi legitime cõſtiterit, aliquẽ ex malitia rogatores huiuſmodi ſubornaſſe, vt illi, pro quo rogauerũt, aut ſcriberẽt, occaſione huius noſtri inſtituti, nocerẽt, & præiudicarẽt, aut pro eo, quod amicos ſuos extra ordinẽ fratres prædicti ſolicitare conſueuerãt ad aliquod ordinis officiũ eorũ fauore aſſequendũ, maiori vtuntur de cetero diligẽtia, ad eos hortãdos, et rogãdos, ne vllũ pro ipſis officiũ petãt, aut ad aliquod pro illis habẽdũ officiũ ſuũ interponant fauorẽ. Hæc Gregor. XIII. & Pius V. pro ordine minorũ regularis obſeruantiæ, in quo ordine receptã video huiuſmodi Pij V. conſtitutionẽ, vt patet ex quadã conſtitutione generali a Toletana, quæ habet in hunc modũ.

a Conſt. Tri.ti. de coriopti. c. 5. §. de fauore ſecularium.

Apoſtolica conſtitutione cautũ eſt, vt recurrentes ad ſeculares, ad impetrãdos fauores pro obtinẽdis officijs ſint ipſo facto priuati voce actiua & paſſiua, & oĩbus officijs ordinis, ẽt ſi ipſi ſpecialiter negauerint, & ſeculares affirmauerint non eſſe ab eiſdẽ fratrib. ſolicitatos, dummodo de malitia non conſtiterit. Hęc ordinatio. Circa quam aduertendum eſt, quod etiam ſupradicti ſunt excommunicati, vt in dictis conſtitutionibus continetur.

Pro ordine aũt prædicatorũ extant duę cõſtitutiones Gregorij XIII. & ſanctiſſimi D.N. Clemen. VIII. quorũ tenores ſequũtur. Gregor. *Papa XIII. ad futurã rei memoriã. Cum nihil magis religioſorũ ſtatum perturbet, quam fauorum, & ſuffragiorum ſecularium inuncupatio, & conquiſitio, quib. ſuperiorũ æqua mens, quæ pro meritis ſuorum vniuſq; ſubditorum tribui ađt, peruertatur.* Nos *malũ hoc ab ordine fratrum prædicatorum, cuius proſperũ regimẽ, & incrementũ, ad eccleſiæ ſanctæ vtilitatẽ, ſinceris exoptamus affectib. pro noſtra paſtorali ſolicitudine propellere ſummopere cupiẽtes, dilectis filijs magiſtro generali, ac prouincialib. & reliquis eiuſdem ordinis prælatis, nunc, & pro tẽpore exiſtentib. per Apoſtolica ſcripta, & in virtute ſanctæ obediẽtiæ præcipimus, & mandamus, ne ad inſtantiã, & requiſitionẽ quarumcunq; perſonarũ, tam laicarum, quã Eccleſiaſticarũ, extra ſupradictũ ordinem conſtitutarũ ẽt Cardinalatus honore, ac quacunq. ſeculari dignitate, & excellentia ẽt Ducali, & regali, & imperiali fulgentiũ, cuius dicti ordinis religioſo vllã gratiã cõcedere, vel pęnas aliquas remittere audeãt, ſeu pſumãt quin immo quoſcunq. eiuſdẽ ordinis fratres & religioſos, qui cõtra decreta ſuarũ conſtitutionũ, hac via, et ijs medijs per mẽdicatos fauores, & ſuffragia aliqua ſibi procurauerint, ad alia, & ſimilia, & ẽt maiora in eodẽ ordine cõſequẽda, apoſtolica authoritate, tenore præſentiũ, inhabilitamus, ac inhabiles perpetuo fore, & eſſe, neq. per quoſcunq. niſi per ſedẽ apoſtolicã, rehabilitari, aut cũ ipſis deſuper diſpẽſari poſſe, ſicq per quoſcunq. iudices ordinarios, & delegatos, ẽt cauſarũ palatij apoſtolici auditores, ac S.R.E. Cardinales ſublata eis, & eorũ cuilibet, quauis aliter iudicãdi, & interpretãdi facultate authoritate, iudicari, & definiri debere, irritũ quoq. & inane quicquid contra præmiſſa aliquib. conceſſum fuerit aut ſuper ijs a quoquã contigerit attentari authoritate, & tenore prædictis decernimus & declaramus. Non obſtantib. conſtitutionib. & ordinationib. Apoſtolicis, ac dicti ordinis, ẽt iuramẽto, & confirmatione apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, & ſtatutis, & cõſuetudinib. priuilegijs quoq. indultis, & literis Apoſtolicis quõlibet conceſſis, confirmatis, & innouatis (quibus oĩbus eorum tenore, ac ſi de verbo ad verbum, inſererentur, præſentibus pro ſufficienter expreſſis, habentes, ad earundem præſentiũ effectũ ſpecialiter, & expreſſe derogamus) ceteriſq. contrarijs quibuſcunq;. Volumus autem quod præſentium trãſumptis, ẽt impreſſis manu alicuius publici Notarij ſubſcriptis, & ſigillo dicti magiſtri generalis obſignatis, eadẽ vbique fides adhibeatur, quæ ipſis originalib. literis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ, Dat. Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo piſcatoris, die primo Iunij M D.LXXX. Pontificatus noſtri anno nono.*

Clemens Papa VIII. ad perpetuã rei memoriam.

R*Eligioſos viros, ſicut honorũ gradus, cum ad eos aſſumũtur, obediẽter ſuſcipere, ſuſceptoſq. humiliter adminiſtrare oportet ſic ad eos mendicatis ſecularĩũ præſertim perſonarũ ſtudiis, aditũ ſibi patefacere minime conuenit. Cũ itaq fe. rec. record. Gregor. Pa. XIII. prædeceſſor noſter per ſuas in forma breuis literas die 1. Iunii 1580. Pontificatus ſui anno nono datas,* Magiſtro generali, *ac Prouincialib. et reliquis ordinis fratrũ prædicatorũ prælatis tunc, & pro tẽpore exiſtentib. in virtute ſanctæ obedientiæ mandauerit, ne ad inſtantiã. & requiſitionem, quarumcunq; perſonarũ, tam laicarũ, quam eccleſiaſticarũ, extra ſupra dictũ ordinẽ, conſtitutarum, ẽt Cardinalatus honore, ac quacunq; ſeculari dignitate, et excellentia ẽt ducali, regali, et imperiali fulgentiũ cuius dicti ordinis religioſo vllã gratiã concedere pęnas aliquas remittere auderẽt. Quinimo quoſcunq. dicti ordinis fratres, & religioſos, qui cõtra decreta ſuarũ conſtitutionũ hac via, & iis mediis per conquiſitos fauores, & ſuffragia aliquid ſibi procurauerint ad talia, et ſimilia, ac ẽt maiora in eodẽ ordine cõſequenda, perpetuo inhabiles ẽt declarauerit, prout latius in eiſdẽ literis cõtinetur. Cũq. vt accepimus, a nõnullis ambigatur, an ſub gratiarũ vocabulo gradus, honores dignitates officia, & munia ordinis præfati cõprehendãtur, Nos ordinis prædicti quieti, ac religioſorũ illius ſaluti opportunius conſulere, aliaſq in præmiſſis prouidere volẽtes, ac literarũ præfatarũ, necnõ decreti capituli generalis eiuſdẽ ordinis in executionẽ earundẽ literarũ facti, quod incipit. Quamobrẽ ſingulos noſtri ordinis prælatos admonemus, veriores ac certos tenores præſentib. pro expreſſis, ac ad verbũ inſertis habẽtes, motu proprio, ex certaq. noſtra ſcientia ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, literas, ac decretũ huiuſmodi, ac in eis contẽta quacunq. Apoſtolica authoritate tenore præſentiũ perpetuo cõfirmamus, & approbamus, ac illis perpetuæ & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus, omneſq. & ſingulos tam iuris, quã facti, & alios defectus ſi in eis interuenerint, ſupplemus. Et nihilominus præfatã Gregorii, de gratiis, vt præfertur per vendicatos fauores minimè concedendis, prohibitionẽ ad quoſcunq. gradus, honores, dignitates, officia adminiſtrationes, functiones, prælaturas eiuſdẽ ordinis, perpetuo extẽdimus, & extẽdi debere decernimus. Et propterea dilectis magiſtro generali, prouincialib. & aliis prælatis ac ſuperiorib. eiuſdẽ ordinis, ne poſt hac aliquod præmiſſorũ, cuiquã ad inſtantiã, ſeu requiſitionẽ, vel contemplationẽ perſonarũ ſuperius expreſſarũ quarumcunq. quouis modo cõcedere. Religioſis vero, ac fratrib. eiuſdẽ ordinis, quibuſcunq. non ſolũ in præmiſſis oĩbus ſecularium fauorẽ minime procurare, ſed nec etiam ſponte oblatum, aut ab eis minime procuratũ recipere, & ſimiliter ne ad hunc effectũ munera aliqua ſecularib. impendere, vel exhibere audeant, vel præſumant, authoritate Apoſtolica tenore præſentiũ, in virtute ſanctæ obediẽtiæ, ac ſub eiſdẽ pęnis, in dictis Gregorii literis contẽtis, præcipimus & expreſſe interdicimus, et prohibemus eiſdẽ authoritate, & tenore ſtatuentes, quod omnes, & ſinguli in præmiſſis delinquẽtes, nulla alia monitione præcedẽte, & abſq. proceſſu deſuper habendo*

ſententias, & pœnas præmiſſas irremiſſibiliter eo ipſo incurrant, quodq. ad illos ſententias, & pœnas dãnabiliter incurriſſe legitime probandum, & omnino conuincendum oĩa præmiſſarum perſonarũ inſtantia, fauores, & preces ẽt oretenus porrecta plenã indubiã, & ſufficientẽ in iudicio, & extra fidẽ faciãt, ne ad id probationis alterius adminiculũ requiratur, ſicq. ab oĩbus eiuſdem ordinis ſuperioribus, prælatis, & perſonis, ac alijs iudicib. ordinarijs, & delegatis ſublata eis, & eorũ cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate vbiq. iudicari, & definiri, atque interpretari debere, ac irritũ, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquã quauis authoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, perpetuo decernimus, & ſtatuimus Non obſtantib. conſtitutionib. & ordinationib. Apoſtolicis, dictiq. ordinis ſtatutis, & conſuetudinib. ẽt iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ac oĩbus illis quæ dictus Gregorius prædeceſſor in præfatis literis voluit non obſtare, cæteriſq. contrarijs quibuſcunque Volumus aũt vt præſentes literæ in quibuſcunq. capitulis, tam generalib. quam prouincialib. & conuentualib. vt ad ſingulorũ notitiã facilius deueniant, publicentur, & inter ſtatuta, & ordinationes ipſius ordinis perpetuo obſeruãda deſcribãtur, earũq. exẽplis ẽt impreſſis manu ſecretarij, & ſigillo magiſtri generalis, vel manu alicuius Notarij publici & ſigillo alterius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, munitis, eadẽ, quæ præſentibus fides vbiq. adhiberi debeat. Datum Romæ, apud S. Petrum ſub annulo piſcatoris die 23. Maij, 1592. Pontificatus noſtri an. 1.

M. Veſtrius Barbianus.

Quæ conſtitutiones in ſacro ordine Prædicatorum receptæ ſunt, vt a patribus huius ſacræ religionis accepi.

Circa prædictas aũt cõſtitutiones, tam pro ordine minorum, quam pro ordine prędicatorũ, dubitatur primo, an iſtarũ religionũ profeſſi impetrantes literas cuiuſdam Dñi, ad quoſdam electores, vt eis fauerent, & poſtea pęnitẽtia ducti, non vſi fuerint dictis literis, incidant in pęnas earũ? Ad quod reſpondetur, quod non, cum legislator non intẽdit ligare per ſuam legẽ aliter vltra finẽ, quẽ intendit, quia actus agentiũ non operantur vltra eorũ intentionem, vt eſt notum in iure *a*: at intentio & finis, in quẽ Pontifices prædictã legem tulerunt, fuit, ne electores, & prouiſores eorũ officiorum corrumperentur, & per fauores indignus digno, vel minus dignus digniori præferretur: at hic finis ceſſat penitus in noſtro caſu, ergo lex quo ad illũ ceſſabit, cũ ceſſante cauſa ceſſet effectus, vt dicitur in iure *b*: tũ quia (vt ait quidã canon *c*) ne putemus, in verbis ſcripturarum eſſe Euangelium, ſed in ſenſu, nõ in ſuperficie, ſed in medulla, nõ in ſermonum folijs, ſed in radice rationis. Et confirmatur ex quadã decretali *d* dicente, quod is cõmittit in legẽ, qui verba legis amplectẽs cõtra legis nititur voluntatẽ, & voluntas illic capitur, vt ſignificat actũ voluntatis, & nõ potentiã volendi, & ſic accepta idẽ, quod finis, ſignificat, vt declarat D. Th. *e* ergo verba legis ſecundũ finem ipſius ſunt interpretanda, tum quia verba cũ effectu ſunt intelligẽda, vt dicitur in iure, *f* & ita verba dictarũ extrauagantiũ, ibi, *procurauerunt fauorem*, intelligenda ſunt de procurante fauorẽ cum effectu, quod non fecit hic, de quo agimus, cum non fuerit vſus dictis literis in ſui fauorẽ obtentis, tum quia videtur eſſe caſus, in quodã canone, *g* in quo expreſſe noſtra ſententia definitur ¹¹. *Qui voluit ſtatuere, & ſtatuit ſed ſtatutũ nõ habuit effectũ, non incidit in pœnã edicti*, quia ſ. prohibitus eſt ſtatuere, ergo neq; iſti volentes ibi fauere, & impetrantes literas, quæ ſibi fauerent, ſi nullum effectum dictę literæ habuerunt, non incidũt in pęnã legis, quia pęna legis humanæ poſita contra facientem aliquid, non habet locum, niſi illud perficiatur, vt in aliquibus decretalibus *h* probatur. Verum eſt tamen, quod ſi dictas literas impetrauerunt, & eas miſerunt, at non peruenerunt ad manus electorũ, maior eſt dubitatio, an ſcilicet in dictas pęnas inciderint: videtur enim, quod incidant, de facto. n. literas impetrauerunt, & miſerũt, quod in dictis conſtitutionib. continetur, & etiam ſi non peruenerint, videtur, quod celebrando remaneant irregulares, cum ſecundũ dictam conſtitionem mittentes dictas literas remaneant excommunicati. At cõtrarium eſt tenendum extra dictis a Nauarro, *i* qui tenet, quod fratres prohibiti ſub excõmunicationis pœna ipſo facto incurrenda, ne ſcribant literas ad moniales, non remanent excõmunicati, licet eas ſcripſerint, dum tamẽ ad dictas moniales non peruenerint, quia verba ſunt intelligenda cum effectu etiã extrinſeco; quem intendit legislator, vel alius diſponens, de cuius mente, vel intentione conſtat expreſſe, vel tacite, quod ex quadam lege *k* cõprobatur, quæ habet promittentem inuenire latronẽ, non ſatisfacere, niſi eum capiat, & iudici exhibeat. Licet. n. verbum *(inuenire)* propriè non ſignificet capere inuentum, ex mente tamen, & intentione ſtatuentium, præſumitur id voluiſſe ſignificare; licet ergo verba dictarum conſtitutionum, ibi. *Fauorẽ extra religionẽ procurauerit*, propriè non requirant, vt literæ fauentes ad electores perueniãt, præſumitur tamen legislatorem id voluiſſe, quia non noceret miſſio literarũ, niſi peruenirent ad quẽ mitterentur, & ita arbitror prædictos religioſos peccaſſe quidẽ dictas literas mittẽtes, ſed in excõmunicationem, & alias pęnas minimè incidiſſe, niſi præfatæ literæ perueniſsẽt, ad quẽ mittebantur. Vnde infertur ipſos mittentes literas minimè cenſeri excõmunicatos niſi ex eo tempore quo literæ acceptæ fuerunt, vnde ſi ante acceptationẽ earum ſacrum celebrauerunt, eos minime irregulares iudicatẽ, cum vſque ad acceptationem dictarum literarum, in excõmunicationem prędictã minime inciderint, niſi dicamus, quod acceptatio retrotrahitur ad tẽpus miſſionis literarum, quæ retrotractio licet in alijs ſecundum iura locum habeat, in pęnalibus tamen locũ habere non ſentio.

a l. in aliis. ff. de acquir. rer. do. c. fi. de praſc.

b l. adigere. §. quãuis. ff. de iure patro

c c. Marcb. 1. q. 1

d c. vlt. de re iu.

e Tho. 1. 2. q. 8. a. 2. in corp. ar.

f ca. hac verba de pœn. d. 1.

g d. c. hac ver.

h c. cũ in cũctis. § fi. de elec. & c. per eod. tit.

i Na. l. 5. cõſ. ti. de ſen. exc. conſ. 60. pa. 628.

k l. ſi balſatorã C. de fideiu.

Secundo dubitatur an ignorantes dictas pęnas, incidant in eas. Ad quod reſpondeo, quod in foro exteriori minime ab ipſis liberabuntur, cum dictæ extrauagãtes ſint receptæ, & in dictis religionibus publicatę, in foro aũt conſcientiæ ob ignorantiam ipſi erunt immunes per ea, quæ tradit Nauarrus. *l*

Tertio dubitatur an prædictæ extrauagantes habeant locũ in monialibus dictos fauores impetrantibus. Reſpondeo, quod non, nullum enim verbũ de monialibus, & ſororibus in ipſis inuenio, licet enim maſculinum in conceſſionibus principũ cõprehendat femininum, in legibus tamen pœnalib. minimè hunc fragilem ſexum cõprehendere affirmant viri docti, vt patet ex traditis a Tiraquello. *m* Et ſic Iuſtinianus *n* Imperator de feminis loquens ait, mitiorem cum eis debere eſſe ſententiam, quos pro infirmitate ſexus minus auſuras eſſe cõfidimus.

l Nau. in man. c. 28. nu. 56.

m Tir. in trac. conſã. §. 1. gl. 9. nu. 189. & 200.

n l. quiſquis. §. ad filias. C. ad l. Iul. maieſt.

ARTICVLVS III.

Verum perſonæ aliæ ſcribentes, aut recipientes dictas literas incidant in pęnam.

RESpondeo dicendo, quod pro ordine minorũ, & prædictorum, nihil circa hoc in dictis extrauagantibus inuenio decíſum, pro ordine tamen

D. Hie-

D. Hieronymi iuuenio, quod Inno. VIII. anno Domini 1480. Pōtificatus ſui anno 5. nonis Iunij, ad inſtantiam admodum reuerendi Patris Gundiſalui de Toros, tunc prioris generalis ordinis, ſuas literas Apoſtolicas expediuit, & ordinauit, *quod de cetero perpetuis futuris temporibus occurrente vacatione prioratus quorumlibet monaſteriorum ordinis vbilibet exiſtentiū, nullus cuiuſcunq. ſtatus gradus, ordinis, vel conditionis exiſtat, & quacunque dignitate Eccleſiaſtica, vel mundana præfulgeat (illis, ad quos electio prioris generalis, & aliorū priorū pertineret, contigerit duntaxat exceptis) de electionibus prioris, & priorum monaſteriorū eorundē pro tēpore vacantiū ſe intromittere, & vt magis vnus quam alius eligatur in priorē ordinis, vel cuiuſcunq. monaſterii vacantis directè, vel indirectè, publicè, vel occultè, operari, vel perſuadere, vel alias fauere ſeu inter Electores zizaniā & diſcordiā ſeminare, et illos ad illā inducere, aut hortari præſumat, ſub excōmunicationis latæ ſniæ pœna, quā ipſo facto incurrāt, & præter illā ſi Eccleſiaſtici fuerint ēt beneficiorū Eccleſiaſticorū, quæ tūc obtinet, cū Cura, vel ſine Cura, qualiacūq. forēt priuationis & inhabilitationis ad illa, et alia in poſterū obtinēda, ita authoritate Apoſt. ſtabiliuit & ordinauit, ac ſtatutū, et ordinationē huiuſmodi perpetuo ſeruari mandauit.* Ita refertur in compendio *a* priuilegiorum dicti Ordinis. In quo etiam refertur, quod idem Innocentius anno Domini 1492. Pontificatus ſui anno octauo Sexto kalendas Aprilis, hoc indultum declarauit, quod fratres dicti Ordinis etiam non electores ſuper electionibus pro tempore faciendis aliquam diligentiam adhibentes, ſententiam prædicti indulti non incurrant, nec literæ prædictæ ipſos fratres, ſed extraneos duntaxat, quoad hoc, comprehendant: & quod extranei, qui prædictas pœnas incurrint [illegible] eiſdem cenſuris, & pœnis, ab alio, quam a Romano Pontifice, vel Priorē Generali ordinis, abſolui nequeant, prætetquam in mortis articulo cōtrarijs quibuſcunque non obſtantibus.

a *Habe. in cōp. D. Hie. Ita electus. Brio. § et 4*

QVAESTIO LVII.

De eleemoſyna, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 *VTrum monaſteria ad eleemoſynas largiendas teneantur.*
2 *Vtrum aliquando religioſus particularis poſſit dare eleemoſynam.*
3 *Vtrum religioſus magis teneatur ſubuenire patri ſuo naturali neceſſitatē patienti, & requirenti, quā obedire prælato ſuo contrarium imperanti.*
4 *Vtrū religioſus teneatur obedire prælato præcipienti, ne parentibus egentibus ſuccurat, etiam ſecūdum modum ſuæ profeſſionis.*
5 *Vtrum commendatarii ordinum militiarum teneantur de reditibus commendatarum eleemoſynam præſtare.*
6 *Vtrum fratres minores conuentuales poſſint impedire obſeruantibus ne eleemoſynas petant.*
7 *Vtrum Concil. Trident. abolens quæstores eleemoſynarum, comprehendat mendicantes religioſos, pro ſuorum conuentuum ſuſtentatione eleemoſynas quæſtuantes.*
8 *Vtrum Curati poſſint impedire, ne in Eccleſiis fratrum a fidelibus fratribus aliquid offeratur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Monaſteria ad eleemoſynas largiendas teneantur.

RESpondeo dicendo, Monaſteria præcepto eleemoſynarū eſſe obnoxia: nam & religionis ſcopus eſt charitas in Deū, & proximum. Hoc aūt eleemoſynarum præceptum docetur a D. Tho. *b* ex quo Soto *c* ſtatuit concluſionem, Epiſcopos arctiſſime teneri, atque perſtringi eleemoſynarū præcepto, & quod de Epiſcopis dixerat, id ēr ſuo gradu intelligendū eſſe ait de Monaſterijs religioſorum, in quibus prouentus redundant. Quæ aūt ratio tenenda ſit in erogādo eleemoſynas in pauperes a religioſis paupertatē profeſſis, ſapienter docuit D. Baſilius *d* Magnus in regulis breuiorib. dicens, Eos, qui aliūde ad nos accedunt, ac mendicantes aliquid petunt, quomodo dimittemus? & nunquid arbitratu ſuo quiſque panē, aut aliud quiduis illis debet tribuere? an vero vnicuipiā munus hoc conueniat delegari? Reſpondet, cū Dominus affirmans dixerit apud Matthæū, *e* non eſſe bonum ſumere panē filiorum, & mittere canib. & tamen illud etiam approbauerit, nam & catuli edunt de micis, quæ cadunt de menſa Dominorū ſuorum, cui diſpenſandi munus aſſignatum eſt, is illud diligenti habita animaduerſione exequi debet; qui vero præter illius ſententiam aliquid facit, is tanquam euerſor diſciplinæ acriter obiurgandus eſt, idque eo vſque quod ineri ſuum locum diſcat, cū Apoſtolus *f* dixerit, vnuſquiſque in quo vocatus eſt, fratres, in hoc permaneat apud Deum. Ruſſus idem Baſilius *g* eandem rem magis enucleans perſtrinxit, quærens, nunquid ex cōtrarius quoque indigentibus impertiēdum ſit de ijs, ex communi penus diſtribui inter fratres debeant? Reſpondet, *cū apud Matthæum* h *Dominus dixerit non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael et non eſt bonum ſumere panem filiorū, & mittere catellis, nequaquam neceſſe eſt ea, quæ in eorum vſus attributa ſunt, qui conſecrati ſunt Deo, temere ita in quouis impendi, ſi verbis fieri poſſit quod a muliere, quæ de fide laudatur, dictum eſt, videlicet etiā Domine, nam & catuli edunt de micis quæ cadunt, de Menſa Dominorum ſuorum, oppoſitum ſit in arbitrio diſpenſatoris adhibita eorum ſententia qui ſecundum ipſum in familia ceteris præſtātiores, vt ex eo, quod abundat, Sol oriatur ſuper bonos, & malos.* Hæc Baſilius.

b *D. Th. 2. 2. q. 32. ar. 5.*
c *Soto lib. 10. de iuſt. q. 4. ar. 4.*
d *Baſ. in regu. interro. 100.*
e *Matth. 15.*
f 1. *Ad Cor. c. 8*
g *Baſi. vbi ſup. interrog. 502.*
h *Matth. 15.*

ARTICVLVS II.

Vtrum aliquando Religioſus particularis poſſit dare eleemoſynam.

REſpondeo dicendo, quod quando Monachi licentia ſuorum ſuperiorum peregrinantur, vel ſunt in ſcholis longe a Monaſterio, poſſunt facere eleemoſynas, quas alij honeſti peregrini, & ſcholares communiter faciūt, vt argumēto aliquorum iurium *i* tradit Syluester. Secundo poſſunt facere elemoſynam etiam contra ſuorum ſuperiorū prohibitionem in extrema neceſſitate: cū tunc omnia ſint communia, immo tenentur eam facere, vt tenet Richardus; *K* immo & ī neceſſitate magna, quando ad ſuperiorem recurſus haberi nō poteſt,

i *Syl. v. eleemoſyn. n. 7.*
k *Rich. in d. 15 gl. in ca. non dicatis 12. q. 1.*

a Panor.in ca ſi quis de furtis, gl.in d.c. nō dicatis.

vt tenet Panormitanus *a* & quædam Gloſſa;& ratio eſt, quia hic adeſt præſumpta ſuperiorum voluntas, & generaliter poteſt quicunque religioſus de voluntate expreſſa, vel præſumpta, quia habet adminiſtrationem a ſuperioribus commiſſam, facere eleemoſynas, quod tenet D.Thomas, *b* dicens, *Regulares, ſi habent diſpenſationem a Prælato cōmiſſam poſſunt eleemoſynam facere de rebus Monaſterii, prout ſibi ipſis eſt commiſſum, ſi vero non habēt, diſpenſationem, quia nihil proprium habent, tunc nō poſſunt facere eleemoſynam ſine licentia Abbatis, vel expreſſe habita, vel probabiliter præſumpta*, Hæc D.Thomas.

b Tho.2.2.q.32 ar.8.& 1.

c Nau. id. c.nō dicatis.n.8.et 9

Ex quo infert Nauarrus *c* primo, quod etiā habens officium Sacriſtæ,& Camerarij, Cantoris, Organiſtæ, vel aliud ſimile, cui non eſt facultas diſpēſandi, non poteſt quidquam de bonis Monaſterij ſibi accipere,& eleemoſynam dare, quia tale officiū non importat neceſſitatem impendendi per prædicta, quod videtur fallere, cum ei aſſignatur ſalariū, quo rem diligentius agat, quia tunc tacite ei videtur dari licentia in ſuos, vel in pios vſus diſpendēdi, cum alioquin fruſtra ei daretur, quod in dubio non eſt præſumendum: ſin autem non daretur ſalarium, nihil poſſet accipere de communi, quia omnis opera regularis eſt debita Monaſterio, cui ſe cum ſuis omnibus per profeſſionem dedit, vt probant Iura.*d*

d c. in præſētia de probationib. auth. igreſſi C. de ſacroſ.Eccle. e Trid. ſeſſ. 26, de reg.c.2.

Sed dubitatur, vtrum hodie poſt Cōcilium Tridentinum *e* ſit licitum Prælatis talem adminiſtrationem committere ad impendendum? & reſpondetur, quod ſic, quia illud nihil aliud eſt, quam cōſtitutio quædam procuratores ad adminiſtrādum cum obligatione reddendi iuſtam rationem de percepto,& impenſo, quod nō intendit prohibere Cōcilium, tum quia Capitula,& Conuentus, qui ſuis impenſis colunt vineas,& agros, ſeminando in illis non poſſent ſatis fideliter, & faciliter id facere, ſi non haberent laicos Conuerſos in id ſufficientes niſi mittendo ad illa fratres aliquos, induſtrios,& fideles, qui eorum nomine regerent impendendo, & recipiendo neceſſaria,& vtilia, quamuis melius eſſet, ſi pari, vel quaſi pari cura impenſa,& fidelitate per alium ſecularem id facerent.

Ex ſupradictis infertur ſecūdo, quod religioſus ſimplex, faciens eleemoſynam de rebus communitatis, ſine licentia expreſſa, vel præſumpta ſui Prælati, peccat mortaliter, & recipiens eleemoſynam eam tenetur reſtituere, cum ſit facta de re aliena inuito Domino. Dixi (expreſſa, vel præſumpta) præſumpta autem inuenietur licentia, quando alij religioſi ſimplices faciūt aliquas eleemoſynas paruas ſcientibus ſuis Prælatis, & non contradicentib. & conſuetudine eſt receptum, nam mulier ſine authoritate viri non poteſt eleemoſynam facere, at in regione, vbi receptum eſt vxores eleemoſynam panis,& vini facere, non arguūtur de peccato, ſi eas ſine authoritate viri largiantur, iuxta ea, quæ poſt Antoninū,& alios tradit Nauarrus. *f* Quod adeo verum eſt, vt etiam ſi prælatus dicat regularibus, ne eleemoſynas largiantur, non tamen per hoc ipſis præcipere videtur, ne eleemoſynas moderatas, & conſuetas conferant; at ſi expreſſe has ēt prohibeat Prælatus, tenetur ſubditus cū humilitate obedire. Aduertant tamen Regulares, quod in largiēdis eleemoſynis conſuetis non debent ſcrupulis ſtimulari, vbi enim charitas viget, non poteſt eſſe in hoc peccatum mortale, *& charitas*, vt dicit diuina Scriptura, *operit multitudinem peccatorum, & non agit perperam*, vt ait D.Paulus *g*

f Nau in man. c.17. 153.

g Pauls.1..Corin.c.13.

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſus magis teneatur ſubuenire patri naturali neceſſitatem patienti, & requirenti, quam obedire Prælato ſuo contrarium imperanti.

RESpondeo dicendo, quod hæc quæſtio habet veritatem inter Doctores, Richardus, n. tenet, quod religioſi magis tenētur patri naturali, quam Prælato in his, quæ pertinent ad neceſſitatē illius præcepti de honorandis parētib. & ſic tenentur de iure naturali, & diuino hoc præceptū adimplere, à quo nulla profeſſio abſoluit, quia conſilia obſeruātur, vt perfectius præcepta impleātur, hoc idem tenet Henricus de Gandauo, *h* ſcilicet quod tenetur ad neceſſitatem vitæ parentum, cum præceptum de honorandis parentibus ſit de per ſe, at obligatio voti religionis eſt de per accidens, & quod eſt de per ſe, non poteſt diſſolui per illud, quod eſt de per accidēs, in alijs autē, in quibus non obligantur ex dicto præcepto, dicit, quod magis tenentur Patri ſpirituali obedire, quam carnali. Alexander vero ait, quod ea, quæ poteſt religioſus facere ſine detrimento regularis ordinis, ſolummodo tenetur patri exhibere, ſcilicet orare, cōſulere, honorare, ad alia autem, ſicut eſt ſubuenire eius neceſſitatibus, cū nihil habeat, nō tenetur, & ſic videtur tenere, quod potius Prælato ſit obediēdum. At Petrus Lenauderius *i* tenet prout (inquit) colligitur ex Nicolao de Lira *k* ſuper Matthæum, quod aut pater erat in tali neceſſitate, antequam filius religionem ingrederetur, & ſic dicit, quod magis tenetur patri in tali neceſſitate ſubuenire, quā Prælato præcipienti contrarium, & ratio eſt, quia actio ex contractu, vel quaſi contractu cōtra aliquem competens non extinguitur per religionis ingreſſum, aut ſi extinguitur, (volunt quidam Doctores, quia monachus pro mortuo habetur,) tamen ſecundū eos ex edicto de capitis diminutione reſtituitur, iuxta tradita in Iure, *l* vnde dicunt Doctores, quod poſt ingreſſum religionis poterit ex actione, vel obligatione, qua prius tenebatur conueniri, ſed per Abbatem, vel Syndicum reſpondebit, vt in Iure *m* probatur, & notant Doctores, ergo multo fortius ex obligatione præcepti Diuini. Et confirmatur, nam etiam de Iure *n* poſitiuo tantum, tenetur filius patri, quod pater poteſt eum vendere pro neceſſitate famis, tenetur etiam ad alimenta, etiam ſi pater ſit relegatus propter inceſtas nuptias, vt in alio Iure *o* poſitiuo continetur, ergo non debet priuari iure ſuo ſine cauſa, argumento aliquorum Iurium; *p* immo videtur, qđ ſi ex ingreſſu ſit inhabilis ad ſubueniendum patri, quod Monaſterio tenetur, quia ſecundū aliquos Monaſteriū eſt loco hæredis, & filij ingredientis, & lex *q* dicit, quod hæredes licet extranei, tenentur præſtare alimenta. Quorum opinio quātum ad hoc mihi omnino non placet, cum Monaſterium abſolute non ſuccedat loco filij, vt nos alibi cum doctiſſimo Emanuele Acoſta annotauimus. Aut pater non erat in tali neceſſitate, quod filius ei teneatur ſubuenire, ſed poſt ingreſſum in eā deuenit, quo caſu non poterit ei ſubuenire contradicente imperio Prælati, quia tam eſt ei obligatus per votum,& ſic Deo,& ſic maiori vinculo ligatur a Prælato, quam patri, quia præceptum, de obſeruantia voti eſt de prima tabula, præceptum vero de vero

h Henr. quod.6 q.28.

i Lenauderius de prius. Docto. 4.p.q. 60.n. 92. k Lira ſuper Matth.

l L. tutela § iniuriarū. ff. de di. m Authē. caſa quæ cū monach. C. de Epi. et cle. Auth. de ſanct. Epi. § pendere. n l. 2. C. de patre qui filium. o l filia C. de patria poteſta. Authē. de inceſtis, & nephan. nup. p e ſatis peruerſū 56 d. cap. vl. 19. q. vlt. q l. ſi quis a liberis & ſiē reſcripti. ff. d lib. agn.

honore

Digitized by Google

honore parentum eſt de ſecunda tabula. Item primum eſt negatiuum, ſecūdum vero affirmatiuum, ergo magis aſtringit. Præterea Deo ſemel dicata non poſſunt cōtra voluntatem ipſius vſurpari: præterea religioſus abdicauit ſe, & ſua, & ſuū propriū velle, ergo non aſtringitur, niſi ei, in cuius manu ſuum velle collocauit, quia inanis eſt actio, quam excludit inopia creditoris, vt dicitur in iure.*a*

a L. nam is ff. de dolo.

Neque obſtat, quod præceptum Diuinum erat ante ingreſſum, quia licet eſſet, non tamen erat obligatio, cum.n. ſit præceptum affirmatiuum, non obligat, niſi pro loco, & tempore; & ideo cum non eſſet tūc obligatus, non poterit teneri poſtea, iuxta quādam Iuris regulam *b* exemplo hoc declaratur, ſicut ſi filius diſpēſaſſet bona pauperibus, patre nō indigente, non poterit repetere, ſi pater poſtea ad neceſſitatem veniret. Ad ea autem, quæ poteſt exhibere licentia prælati obtenta, aduertat ea ſibi per miſſa ſine detrimento regularis obſeruātiæ, quam promiſit, & hanc opinionem tenet Nauarrus *c* in eius confirmationem Pariſienſes allegādo; at mihi ſemper viſum fuit durum filium obligari ad relinquendam obedientiam debitam Prælato ex eo ſolum, quod reliquit parentes in neceſſitate oppreſſos, ſi neceſſitas nō erat extrema, & hoc videtur de mente D. Thomæ, & grauium Doctorum; cōcedo enim, quod religioſus remanet obligatus ad ſuos parentes ſuſtentandos, & quod peccauit ad religionem confugiens, relinquendo eos in neceſſitate poſitos: attamen ſuppoſito quod in ea profeſſionem emiſit, & ipſi religioni ſemetipſum obligauit, non debemus ipſum aſtringere ad deſerendum modū ſuæ profeſſionis ad neceſſitates parentum ſubleuādas, dicitur enim in quadam Iuris *d* Ciuilis lege, quod ille, qui debet centū duobus, antiquiori creditori prius ſoluere tenetur: at ſi antiquiori prætermiſſo nouiori ſoluit, licet peccauerit ſoluendo, non competit antiquiori rei vendicatio. Eodem modo videtur in noſtro caſu Theologizandū, quod ille, qui habeat parentes neceſſitate oppreſſos, licet male fecerit religionem profitendo parentes ipſos in ea neceſſitate relinquendo: at nullo iure parentib. debitum ſoluere tenetur, cum ſe ipſum, & ſua, voto ſolenni religioni tradiderit. Dixi (ſi eorum neceſſitas nō erat, nec eſt extrema) ſi enim neceſſitas extrema eſt, obligatur filius religioſus ſuccurrere parentibus in ea exiſtentibus omnibus modis poſſibilibus, etiam ſi obedientiam ſui Prælati deſerat, dūmodo eam prius humiliter, vt decet, petat, prout tenent Caietanus, *e* Nauarrus, Corduba, & Medina; ſicut.n. in extrema neceſſitate legum obligatio ceſſat; ita obedientiæ quoque præceptum ceſſare neceſſe eſt. Verum eſt tamen, quod tenetur filius religioſus facere omnia poſſibilia, vt cum ſui ſtatus conſeruatione parentum neceſſitatibus ſuccurrat, quando articulo ſequenti magis explicabitur.

b c. factū eſt legitime de regu. iur. lib. 6.

c Nau. in man. c. 14. nu. 14.

d L. quoties. C. de rei vend.

e Caieta. 2. 2. q. 101. a. 4. Na. c. 14. n. 14. Cord. ſup. reg. B. Frā. ca. 2. q. 6. Med. in ſum. lib. 1. ca. 14. §. 14.

licite recipiendo: at Prælatus licentiam ad id faciēdum minimè vult cōferre, vtrum in hoc caſu Prælato obedire teneatur? Corduba *f* ſequens Adrianum opinatur, quod nō obligatur religioſus in hoc caſu Prælato ſuo obedire, & quod petita licentia, & non obtenta poteſt a Clauſtro egredi, nec propterea vt Apoſtata eſt iudicandus, dūmodo egreſſus a Monaſterio nihil contra ſui ſtatus obſeruantiam petendo eleemoſynam efficiat: fundamentū autem ſatis peregrinæ huius opinionis eſt, quia nō tenetur religioſus obedire in ijs, quæ contra ius militant diuinum, quod præcipit filium patri ſuccurrere, nihil contra ſuum ſtatum agendo.

f Cord. ſup reg. D. Fran c. 2. q. 9. Adr. q. 1 a. 3. in reſpōſio ad 7

Sed hęc opinio vltra quod eſt periculoſa, & multis ſcandalis plena, cum aliqui in obedientia parū radicati, in ea opinione fundati, poſſint pręcipitio ſe colidere, videtur omnino a veritatis tramite aberrare, non enim poteſt, neque tenetur ſubditus ſuccurrere parentibus, etiam maxime egentibus, niſi obſeruantiam ſui ſtatus præ oculis habens, vt tenet D. Thomas *g* communiter receptus, religioſus enim pro mortuo reputatur, qui non habet velle, & inter obſeruantias regulares præcipuum locum obtinet obedientiæ præceptum, & Clauſuræ Monaſticæ rigor, contra quæ, vt patet ex dictis in articulo ſuperiori, minime poteſt ſuis parentibus ſubuenire, neque, obediendo in hoc Prælato, cōtra legem Diuinam aliquid molitur, lex enim Diuina de ſuccurrendo parentibus, neminem obligat, niſi ſecundum ſui ſtatus metas, multum enim differt præceptum de ſubueniendis parentibus egentibus a præcepto de honore debito illis imponendo, & a præcepto obligante ad orandum pro ipſis, cōtra hæc enim duo poſtrema præcepta non poteſt Prælatus aliquid filio præcipere faciendum; alioquin quid intrinſece malum eius contineret pręceptū, cui obedire ſubditus minime tenetur; contra tamē primum præceptum poteſt aliquid Prælatus mandare, prohibēdo ſubdito egreſſum a Clauſtro, & ne eleemoſynam pro parentum neceſſitatibus petat, hoc enim non eſt euidenter malum immo ſæpius ad cōſeruationem religionis ſpectat, cum ex talib. egreſſibus, & eleemoſynæ petitione maxima ſæpe occaſio diſtractionis fratribus oriatur ita, vt ſæpe titulo charitatis relaxatio, & tranſgreſſio regulæ introducatur. Quare tenetur ſubditus magis in hoc caſu obedire, quam ſuorum parentum neceſſitatibus ſubuenire, & hanc opinionem tenet euidenter D. Thomas, *h* quem Medina *i* in ſua inſtructione amplectitur.

g D. Th. 2. 2 q. 101. ar. 4. & ibi Caiet.

Ex quibus reſoluitur quædam quæſtio, vtrū ſcilicet Prælati poſſint ad religionem recipere eos, qui parentes relinquunt neceſſitate oppreſſos, de qua infra erit nobis ſermo; nolo enim materias cōfundere aliena ab eis ipſis inculcando, vt clarius difficultates reſoluantur.

h Tho. d. art. 4. Med. l. inſtr. c. 14. & §. 14.

i Infra hoc to. 3

ARTICVLVS IV.

Vtrum religioſus teneatur obedire Prælato præcipienti, ne parentibus egentibus ſuccurrat, etiam ſecundum modum ſuæ profeſſionis.

RESpondeo dicendo, quod titulus quæſtionis petit, vtrum religioſus habens ſuos parentes penuria oppreſſos, & ſcit eis poſſe ſuccurrere extra Clauſtra egrediens eleemoſynam petendo, aut aliquid ratione prædicationis, aut alterius miniſterij

ARTICVLVS V.

Vtrum commendatarij ordinum militiarum teneantur de reditibus commendatarum eleemoſynam præſtare.

RESpondeo dicendo, quod doctiſſimus Dominus Martinus de Ayala, in quodam cōpēdiolo *k* ordinis Militaris D. Iacobi, quod in ſermone Hiſpano pro dicto ordine edidit, in hæc verba prorūpit dicēs. *Ay otra coſa en que ay mucho deſcuydo en*

k In comp. f 9.

a *In 1. impreſ. fo.65.& in 2.f. 149.conce.365.*

Ita habetur in libro Monumenta a ordinum, & Sixtus IV. in alio priuilegio dato pro Carmelitis ait, *quod prohibentes ipſis fieri eleemoſynas, ſint ipſo facto excommunicati, & quod cōtra tales poſſunt Rectores ordinum Mendicantium, & Auditor Cameræ Apoſtolicæ, ac Inquiſitores hæreticæ prauitatis ſicut cōtra hæreticos procedere:* Ita habetur in libro monumenta Ordinum, b quod ipſum conceſſit idem Sixtus IV. fratribus Auguſtinienſibus, niſi quod Inquiſitores ſolum poſſunt procedere contra tales, vt habetur in eodem libro. c Et Leo X. conceſſit quod contra inobedientes poſſint procedere Eccleſiarū Prælati vſque ad inuocationem brachii ſecularis, prout habetur in ſupplemento. d

b *In 1. impr.fo. 99. & in 2.fol. 183.conce.448.*
c *In 2.imp.f.183 conceſ.448.*
d *Supp.fol.147. conc.142.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum curati poſſint impedire, ne in Eccleſiis fratrum a fidelibus fratribus aliquid offeratur.

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius IX. conceſſit fratribus Prædicatorib. id ipſum, quod conceſſum eſt a ſuis prædeceſſoribus circa eleemoſynas petendas, & inſuper prohibuit, *omnibus vtriuſque ſexus aſſerere, ipſos religioſos non eſſe in ſtatu perfectionis, & non eſſe licitum ipſis de eleemoſynis viuere, quodq. quæſtuantes nomine ipſorum falsò, tanquam falſarij capiantur ab Ordinariis, & cōdemnentur. Et ſimiliter prohibuit, quod nullus illis prohibeat in ſuis Eccleſiis celebrare, & oblationes in Miſſis, vel aliis ad altare ipſorum prouenientes recipere, & conuertere in ſuos uſus, iuxta morem ſui ordinis, & quod ipſo facto ſunt excommunicati omnes contra facientes, non abſoluendi, niſi ſedi Apoſtolicæ perſonaliter ſe præſentent.* Ita habetur in ſupplemento. e

e *Supp.f.14.cōteſ.51.*

Circa quam conceſſionē ibi, *in ſuis eccleſiis,* iuncto ibi, *oblationes in miſſis,* eſt aduertendum, quod aliqui literę maximè adhærentes non prohibēt in Eccleſijs fratrum oblationes offerri, impediunt tamen in via, quando oblationes ad dictas eccleſias afferuntur, ne ipſæ ad eccleſias perueniant, & hoc nimis literali prætextu dicunt, ſe non eſſe priuilegiorum violatores, &, vt audiui, ita à quodam iudice eccleſiaſtico fuit contra fratres iudicatum, qui non aduertunt priuilegia etiam indirectè violari minimè deberi, prout definiuit Honorius f III. in quadam decretali, & eo modo ea indirectè violari patet.

f *Ca. quando de priuil.*

QVAESTIO LVIII.

De Epiſcopis, & Epiſcopatu, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 VTrum religioſi poſſint acceptare Epiſcopatum, ſine licentia ſui prælati.
2 *An religioſi appetentes Epiſcopatum peccent.*
3 *An monachus factus Epiſcopus ſit ſolutus a legibus monachatus.*
4 *An monachus Epiſcopus factus priuilegiis religionis priuetur.*
5 *Vtrum prouiſio Abbatiæ ordinis vnius, ſit valida à ſede Apoſtolica Epiſcopo collata, nulla mentione facta illum ante Epiſcopatum eſſe monachum alterius religionis.*
6 *Vtrum bona quæ monachus ante Epiſcopatum quæſiuit, pertineant ad monaſterium.*
7 *Vtrum monachus factus Epiſcopus, aut Cardinalis acquirat hæreditatem ſibi e clara[?] monaſterio.*
8 *Vtrum Epiſcopi religioſi, & alii beneficiarii regulares, tam libere poſſint impendere de reditibus ſuis, quam alii beneficiarii ſeculares.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſi poſſint acceptare Epiſcopatum ſine licentia ſui Prælati.

RESpondeo dicendo, quod Monachiſmus ſolus non eſt impedimentum, quo minus quis gradum Epiſcopalem conſcendat, nec numeratur inter ea, à quibus immunis eſſe debet, qui in Epiſcopatum ordinatur, quę in Concilio Tolet. Quarto collecta ſunt, & referuntur a Gratiano. g Solum tamen dubitatur, vtrum ſine licentia ſuorū Prælatorum poſſint Epiſcopatum acceptare? Et reſpondetur quod non, iure enim communi h non poteſt regularis conſentire electioni de ſe factæ extra ſuum Monaſterium, ſine ſuperioris conſenſu, prout iam diximus ſupra, i & vltra ibi dicta aduertendum eſt primo, quod poterit conſentire ſolus Prælatus ſine Capitulo, vel Conuentu, vt patet ex iure; K & ſic poterunt Generalis, & Prouincialis dare dictam licentiam, ſine conſenſu ſuperioris, & conuentus, vbi frater electus eſt ſubditus.

g *c. ſi in aliquo 51.diſt.*
h *c. ſi religioſ. de ele.lib 6.*
i *Supp.54.d.c. de elect.*
K *c. quia quorūdā de elect.li.6.*

Secundo aduertendum eſt, quod nullus religioſus ordinis poteſt conſentire, etiam de ſui ſuperioris licentia, electioni, ſeu alij vocationi de ſe in diſcordia factæ, ad aliquam Prælaturam extra ordinē ſuum, prout traditur in Iure, cuius Decretalis rationem reddit ibi legiſlator per verba omni religioſo ſemper præ oculis habēda. *Quia quorundam oculos ſic vitium ambitionis excæcat, quod quaſi ſuæ profeſſionis immemores, qui contemptis honorib. abiectis diuitijs, ſpretiſq delicijs arbitrium proprium ſubiugarunt alterius ditioni, retro reſpiciunt, ad aratrum manu miſſa, dum præcipitanter irruunt in litigiorum anfractus, & cauſarum ſtrepitus ſe inuoluunt, & extra adminiſtrationes proprij ordinis ſolum Prælaturas con cendere moliuntur.* Hæc ibi.

Aduertendum tertio, quod in Societate Ieſu profeſſus, aut coadiutor formatus, ex ſpeciali voto ſimplici renunciat iuri acceptandi electionem dignitatis ſecularis, etiam Epiſcopalis, & huiuſmodi votum valere tradunt Caietanus l & Sotus, cum Diuo Thoma: regularis enim non tenetur appetere Epiſcopatum, prout affirmant Simachus m Papa, & Bonifacius Octauus, & Clemens V. & Cardinalis affirmat peccare regularem, qui appetit Epiſcopatum, de quo articulo ſequenti, verum eſt tamen, quod ſi Pontifex, aut ſuus Prælatus obligent ipſos acceptare, ad id tenentur, prout ordinauit Paulus III. in Bulla n data pro Societate Ieſu, ī qua approbat Societatem in ſuis conſtitutionibus, nec Generalis Societatis poteſt acceptare ſibi dignitatem, ſine conſenſu Societatis, prout refert Henriquez. o

l *Cai.cū D.Th. 2.2.q.185.ar.2. ad 3. Soto li.10. de iuſt.q.2.ar.2 ad 3.*
m *cap. nullus.1. q.1. c. quorūdā de elect.li.6 Cl. 1.de electio. vbi Card.q.7.*
n *Bulla Pauli IV.§.4. & 4°.*
o *Henri.li.5.de indul.cap.27.n. 2.lit.M.*

ARTICVLVS II.

An religioſi appetentes Epiſcopatum peccent.

RESpondeo dicendo, quod hanc quæſtionem tangunt Petrus de Ancharrano, p & Cardinalis, & videtur prima fronte, quod religioſus non pec-

p *Anch.in Cl. 1 pleriſq. poſt pri. & ibi Card. in 4.co.ver.7. quero de ele.*

a Paulus,

peccat mortaliter appetens Epiſcopatum,cum dicat Paulus,*a* Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat:contrariam tamen opinionem amplectuntur ſupradicti Patres,quia religio eſt bonū quodammodo incommutabile, & ſic religioſus appetens Epiſcopatum,iam vult illud bonum religionis pro alio commutare. Ad authoritatem autem Diui Pauli reſpondent,quod ſcilicet Epiſcopatus ē quidem bonum opus,ſed deſiderium eius eſt prauum,& ideo dicit Ancharranus, quod Rolandus, qui capam Regis deſiderat, bonum quidem opus deſiderat, ſed non ſequitur, quod deſiderium ſuū ſit æquum;vel aliter ſoluit Archidiaconus, *b* quod bonum,& æquum eſt deſiderare Epiſcopatum, quando non eſt dubium per hunc ad martyrij gloriam peruenire. Videantur circa hoc Doctores *c* & Guillelmus. At ego non poſſum ad peccatum mortale condemnare religioſos Epiſcopatum deſiderantes,immo in ipſis poteſt eſſe actus meritorius ſi bono fine ipſum appetant.

b Archid.in c. qui Epiſ.8.q.1.
c D.in cap.Ante omnia 40.diſt. Guillel detu.& iniuſt.c.7 nu.6,

Neque obſtat quod religio ſit bonum incommutabile;nam reſpondetur eſſe bonum incommutabile pro bono temporali, comparatione enim illius omne aurum pretioſum arena eſt exigua, dignitas autem Epiſcopalis ſecundum ſuam naturam eſt perfectior religionis ſtatu,ita vt religioſus poſſit cōpelli a ſuo Prælato Epiſcopatum acceptare,iuxta tradita à Diuo Thoma,*d* & Soto,& iuxta hęc ſunt explicanda tradita à Diuo Bonauentura.*e* Qui ita le ſentit de fratribus Minoribus Epiſcopatum deſiderantibus,cum in eorum regula ipſis præcipiatur ne ab hac exeant religione,

d Th.2.2.q.185 art.2.ad 3. Soto 10.de iuſ.q.5.a. 2.ad 3.
e Bon.ſuper reg. fra. Mi. c.2.in 2.p.3.parti,ca,

ARTICVLVS III.

Vtrum monachus factus Epiſcopus ſit ſolutus a legibus monachatus.

Reſpondeo dicendo , quod monachus factus Epiſcopus eſt ſolutus à regula monaſtica,quatenus eſt cōtraria dignitati Epiſcopali; at quatenus cum ipſa compatitur,minimè ſolutus dicendus eſt & ideo in quodam Canone *f* dicitur,non eſſe ſolutum totaliter,ſed tantum à iugo regulæ monaſticę, quod Gloſſa ibi declarat, ſcilicet *quod ſit ſolutus ab obedientia quam fecit Abbati, abſoluitur etiam ab obedientia ſua,cum ſit factus de filio pater, itē à Monachali regula in ieiuniis,vigiliis, & modo cantādi; ſilentio enim non poteſt tunc vacare,cum debeat habere tubam præconis. Item poteſt ſibi facere commatres,quod prius non licuit,exemplo Gregorii,qui prius monachus factus , poſtea autem cum eſſet diaconus Cardinalis,compater Mauritii Imperatoris factus eſt.*Hæc Gloſſa:eſt tamen ſolutus ab alijs, quæ repugnant ſtatui Epiſcopali.Vnde quæſita poſt Epiſcopatum adeptum, quęrit non monaſterio, ſed Eccleſiæ Epiſcopali,prout cum communi tradit Rebuffus,*g* & infra dicetur articulo ſeptimo.

f c.ſtatū.18.q.1.

g Rebu.reſp.14.

Ex quibus infertur,quod monachus factus Epiſcopus non eſt liber à delatione habitus regularis, neq; a tribus votis eſſentialibus,vt argumento capitulo eiuſdam Decretalis *h* tradit Couarruuias, *i* qui defendit contra Syluestrum , quod non erit excommunicatus habitū religionis dimittens,& exteriorem Epiſcopalem tunicam aſſumens,non eſt enim in aliquo Canone excōmunicatio indicta monacho qui prætextu epiſcopalis dignitatis dimiſſo habitu monachorum aſſumit albam illam , & candidam

h c.Cleri.officia de vit.& honeſ. cleric.
i Cou.in c.1.nu. 18.de teſ.Syl.v. religio.7. q. 11.

veſtem,quæ ab Epiſcopis exterius defertur tametſi male faciat monachus Epiſcopus dimiſſo habitu ea viens;qui etiam reſoluit,quod ab ijs, quæ ſubſtantialia vota ſunt, non eſt exemptus monachus per Epiſcopalem dignitatem,quod in quadam lege partitarum videtur approbatum,vbi Doctiſſimus Greg.Lopez *K* id ſuo claro ſtylo pertractat,

K l.26.ti.7.p.1, vbi Gre,Lopez.

ARTICVLVS IV,

Vtrum monachus Epiſcopus factus priuilegijs religionis priuetur,

Reſpondeo dicēdo,videri quod ſic, priuilegia enim conceſſa religioni,intuitu ipſius religionis conceduntur,& cum Epiſcopus iam a religione receſſerit,ceſſante cauſa debet etiam priuilegium ceſſare,argumento eorum,quæ in Iure *l* notantur.

l l.tria.§ uſuras ff.de legatis. 2. gl.in c.ita Deus in v. ceſſauerit 25.q.2.Ro.conſ. 180.n.7.Decius in c.acceſſiſſ.nu. 15.de cēſib.

Neq, obſtat,quod monachus factus Epiſcopus non deſinit eſſe monachus,quia id intelligitur quātum ad continentiam,& vota eſſentialia, prout dictum eſt in articulo ſuperiori,non autem quantum ad alias obſeruantias regulares , prout ibi diximus iuxta tradita à Diuo Thoma,*m* & ab Horatio Mādoſio.Qua ratione ſtatuit Sixtus,IV.*ut ſi aliqui fratres Minores,aut Prædicatores obtinuerint habilitatione ad habenda beneficia Eccleſiaſtica,& ſtatuta terim,vel poſtquam ea habuerint,valeant reſidere in domibus dicti ordinis,& ibidem cameras, ac vocem actiuam,& paſſiuam in capitulis generalibus habere & priuilegiis dictorum fratrum, & ordinum gaudere,quod iſti tales poſtquam aliquod beneficium pacifice adepti fuerint,aut pro capellanis in aliquibus Eccleſijs deſeruire cæperint,conceſſionibus prædictis nequeat gaudere, aut aliis conſimilibus ordinum conuentibus,niſi de prælatorum conſenſu.* Et idē ſtatuit de promotis ad Cathedrales,ac alias dignitates Eccleſiaſticas,ita habetur in libro Monumenta *n* ordinum,

m Th.2.2.q.185 ar.3. M and.de pri.ad inſta.gl. 3.nu. 11.

n in 1.imp f.66 & ſi 2.f.145.49 ceſſ.365.

ARTICVLVS V.

Monachus fuit factus Epiſcopus, & poſtea eidem per ſedem apoſtolicam collata fuit Abbatia alterius ordinis,non facta mentione , quod a principio erat monachus , antequam ad Epiſcopatum admitteretur.Quæritur,an talis prouiſio ſit ualida, nec ne.

Reſpondeo dicendo,hanc quæſtionem pro vtraq.parte ventilare Rebuffum,*o* qui in parte negatiuam,ſ.inualidam eſſe talē prouiſionem,videtur inclinare; nam in monachis quodlibet beneficium eſt incompatibile ad aliud,vt dicitur in Iure,*p* immo niſi primū dimittat,eo ipſo efficitur inelegibilis,& ab vtroque penitus expelli debet, vt ibidem dicitur; ergo multo fortius epiſcopatus erat ei incompatibilis cum Abbatia,argumēto eorum,quę in Iure *q* notantur, & tradit Ioānes Andræas : & ſic non valuit collatio Abbatię huic monacho Epiſcopo,nec prouiſio etiam à Papa, nō facta ei mentione de monachatu. Et confirmatur, nam licet Papa,ſi ex certa ſcientia conferat videatur diſpenſare argumento aliquorum iurium, *r* tamen hic non interuenit ſcientia Papæ,quia monachatū non expreſſit in prouiſione, quod ſi Papa ſciuiſſet illum monachum,non dediſſet ei Abbatiam cum

o Reb.lib.teſ.12 f.27.
p cū ſing.de pb. li.6.
q Cle.quia reg. in ſi.de ſup.neg. pre. Andreas in re.qua a iure de reg.iur.lib.6.in mercul.
r l.Barbac. Philippus ff.de offic. præto l qui aant de re iud.

eum epiſcopatu, cum regulares pauperes eſſe debeant, & ſic non debent habere plura beneficia. Et quod qualitas monachatus ſit exprimenda, patet, quia difficilior fuiſſet Papa ad concedendum religioſo, quam ſeculari. Hoc ergo debuit exprimi, iuxta Doctrinam Felini, Panormitani, *a* & omnium Doctorum.

a c. poſtulaſti de reſcrip. vbi Fel. col. 4. Pan. & alii in c. ſuper literis de reſcrip.

Nec obſtat, quod ſit epiſcopus ipſe promiſſus, licet. n. ſit epiſcopus, verè tamen eſt monachus, vt iā in ſuperioribus articulis diximus; nec in hoc monachus eſt deterioris cōditionis, quam ſecularis, quia ſi ſecularis haberet qualitatem aliquam, vtpote illegitimitatem, illam exprimere deberet, vt plene concludit Felinus, *b* ergo & monachus illam qualitatem exprimere debet, & maximè in pluralitate beneficiorum, quæ ipſis maximè eſt damnoſa, cum diſſolutionis, ac vacationis contineat materiā, *c* quę prę ceteris eſt auferenda à religioſis: vnde Rebuſus prouiſionem factam de Abbatia monacho epiſcopo effecto, non expreſſa qualitate monachatus, ſubreptitiam, & nullam affirmat.

b Fel. in c. in noſtra de reſcrip.

c c. Cum teneamur de præben.

ARTICVLVS VI.

Vtrum bona, quæ monachus ante Epiſcopatum quæſiuit, pertineant ad monaſterium.

RESpondeo dicendo, quod is, qui a monaſterio in Epiſcopatum tranſit, bona ante tranſitum quęſita, monaſterio verè acquiſiuit; illa autem, quę poſtea habuerit etiam ex induſtria perſonę, Epiſcopali Eccleſiæ acquiſiuit, prout dicitur in iure, *d* & tradunt Ioannes Andreas, & communiter Doctores, & Couarruuias. Quod adeo verum eſt, *vt fratres ordinis Pręedicatorū promoti, vel aſſumpti ad Epiſcopatus, vel alias prælaturas, ſi prius recipiāt munus cōſecrationis, quā reſignent ordini libros, et alia, quæ habent tēpore ſuæ promotionis, eo ipſo ſunt ab executione Pontificalis miniſterii ſuſpenſi.* Ita Clemens IV. in priuilegio quod incipit, prudētia cōceſſit, prout aſſerit D. Antoninus. *e* Vnde Alex. IV. *præcepit in virtute ſanctæ obedientiæ fratrib. Minorib. promotis vel promouendis ad dignitates Epiſcopales, vel alias vt libros, & alia quæ ipſos promotionis ſuæ tempore habuiſſe, vel habere conſtiterit, ſubmota qualibet dilatione, reſignet Generali, vel Prouincialib. miniſtris, niſi forſitan prædicti ordinis Prælati vſum huiuſmodi rerum illis ad tempus conceſſerint de gratia ſpeciali.* Ita habetur in libro Monumenta ordinum. *f*

d c. Statutū. 18. qu. 1. Andreas Abbas et DD. in c. 1. de teſt. vbi Coua. nu. 20.

e D. Antoni. de ſuſpen. c. 4. n. 20

f In 2. imp. f. 24 & in 2. f. 24. cōceſ. 12.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Monachus factus Epiſcopus, aut Cardinalis, acquirat hæreditatem ſibi delatam monaſterio.

RESpondeo dicendo, quod in quodā Canone *g* definitur, quod Monachus factus Epiſcopus pōt adire hęreditatem paternam ſibi delatā, quam acquiret Epiſcopatui, nō primo monaſterio, & ſic illa ſpes ſuccedendi, quę ſecundum ſacros Canones *h* ſequitur perſonā monachi, ſequitur ipſum factum Epiſcopum. An aūt hoc habeat locum in fratrib. Minoribus regularis obſeruantiæ, vt frater Minor factus Epiſcopus, vel ad aliam religionem legitimè tranſlatus, ſuccedat ab inteſtato parentibus, & aliis cognatis: reſpondet Bartolus, *i* quod aut iſte liberatur ab ordine authoritate Romani Pontificis, & in hoc caſu putat, quod iura ſuccedēdi recuperet, argumento cuiuſdam Iuris, *k* & idem putat, ſi alias legitimè ab aliquo Archiepiſcopo, vel ab alio Prælato promoueretur ad aliquam dignitatem; per hanc enim conceſſionem beneficij, intelligit eum ad omnia reſtitutum, eiuſdem Iuris, *l* & alterius argumento, cum ius ſuccedendi reperiat eum nunc in eo ſtatu, in quo erat ante ingreſſum: & ita determinaſſe quendam virum doctum teſtatur Baptiſta Salis *m* ſi vero reperiretur alius modus licitus, quam ex dicta conceſſione beneficij vel dignitatis, per quam à dicto ordine abſolueretur, tunc ius ſuccedendi non recuperat, vt patet ex iuribus eiſdem, quæ in ſimili caſu prędictam faciāt diſtinctionem, hoc autem poteſt contingere, ſi aliquis frater Minor propter eius demerita ab ordine abſolueretur, & ei permittatur, vt tranſeat ad aliā religionem, quod eo caſu ei licet, non alias, vt patet per multa priuilegia Pontificum, & in hoc caſu non putat Baptiſta de Salis eum recuperare ius ſuccedendi per iura ſupradicta, illa enim abſolutio magis eſt ad pœnam, quam ad præmium, de quo diffuſè, apud Panormitanum *n* videre poteris. Quod verum intelligerem, niſi virtute dictæ licentiæ in alia religione bonorum capaci recipiatur, & profiteatur in hoc enim caſu cum iam legitimè ſit in dicta religione receptus, & profeſſus, recuperabit ius ſuccedendi, ſicut habent omnes ipſius religionis alumni.

g cap. Statutum 18. q. 1

h Notatur ob Inn. in c. in præſen. de pro.

i Bar. in tra. minor. l. 4.

k l. 1. C. de ſēt. paſſis.

l in d. l. 1. & in l. 1. §. quæ mortis. ff. ad Tert.

m Bap. Salis in ſum. ti. relig. 34

n Pan. in cap. in præſentia de probat.

Ex his dictis infertur, quod bona prouenientia fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſt aſſumptam dignitatem, pertinent Eccleſię, ad quam fuerint aſſumpti. Neque hoc eſt mirum, quia illa dignitas ſuperueniens non liberat fratres Minores à continentia, ſeu à voto paupertatis, ſecundum quandam Gloſſam *o* notabilem, nec etiam à declaratione habitus, prout dictum eſt ſupra: immo etiā ſi efficiantur Cardinales, adhuc non poſſunt ſuccedere, & ſunt obligati ſupradictis, ſecundum Baldū *p* quæ omnia vt mente tenenda commendat Mathesilanus, *q* & tradit Vvaldenſis Peruſinus.

o Gl. in c. 3. 16. q. 1.

p Bal in Auth. licentiam. C. de epi. & cleri.

q Matheſila. d. teſtib. n. 41. Vualdus. de ſucce. ab inteſt. q. 1. n. 15.

Et quantum ad honorem, & præeminentiam Cardinalatus, ſupponendum eſt tanquam certum quod monachus, vel Canonicus regularis pōt fieri Cardinalis, ſecundum Baldum, *r* qui tenet, quod non abſoluitur à ſubſtantialibus regulæ, quem ſequitur Martinus Laudenſis, *ſ* immo admodum eleganter affirmat Baldus, *t* quod religioſus factus Cardinalis non poteſt condere teſtamentum, licet retineat iura ſuccedendi, quod ſumme notandum dixit Andreas Barbacia, *u* qui cum Angelo Peruſino *x* tenet, quod ex teſtamento nimus ſolemni monachus, licet ſit Cardinalis, capere non pōt, vt hæres. Et idem Baldus *y* ait, quod Cardinalis regularis teſtari non poteſt, niſi de licentia Papæ, vt docte tradit Bertachinus, *z* & ſequitur Hieronymus Manfredus. Caueant religioſi, ne dignitatem Cardinalatus procurent ad acquirendam libertatem, & ambitionis honorem, ſed tantum propter Deum, & maiorem vtilitatem Eccleſiæ imponendam, alias ſunt fractores voti quod in profeſſione præſtiterunt. Ita Gondiſaluus, *a* & tenentur deferre habitum ſuę religionis, propter nullam enim dignitatem religioſus dimittit habitum ſuæ religionis, niſi per Papatum, & ſequitur Hieronymus Manfredus. *b*

r Bal. in Auth. licentiā de epiſ. & cle.

ſ Lauden. intra de Card. q. 58. et & 59.

t Bal. vbi ſu.

u Barba. de prę ſtan. Car. 1. p. q. infr.

x Peruſ. in l. diſcret. C. qui teſt. face. poſ.

y Bal. in d. Aut. licentiam.

z Bert. de epi. 4. p. in §. ſupereſt. n. 6. l. 2. Manf. de Card. q. 132.

a Gondiſa. de poteſt. Eccl. q. 9. n 44. in fin.

b Manf. vbi ſu. q. 252. & 253.

Digitized by Google

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Epiſcopi religioſi, & alij beneficiarij regulares, tam libere poſſint impendere de redditibus ſuis quam alij epiſcopi, et beneficiarij ſeculares.

RESpondeo dicendo, quod ſic, iuxta determinationem Cardinalis Florentini *a* cui nemo vnquam contradixit, cum tamen certum ſit eos non eſſe dominos illorum, neque capaces dominij alicuius rei, propter ſolẽne votum paupertatis, quod per profeſſionem emiſerunt: cuius rei fundamẽtum non eſt, quod ſint illorum domini, non enim ſunt domini, & ſi ſunt, non debent cenſeri domini integrè, & abſolutè vt plurimi laici; ſed ſunt reſtricti, & obligati ad omnis dandi ſuperflua pauperib. aut tales, quales poſſent religioſi profeſſi, & cum dicuntur domini in iure, intelligitur de dominio reſtricto, & non de omnino libero. Verum igitur fundamentum ſecundum Nauarrum *b* eſt, quia vt beneficiarij ſeculares, ita & beneficiarij regulares ſolum ſunt procuratores, & œconomi, & diſpenſatores ad erogandum pauperibus, deſumpto ſibi ante omnia eo, quod ad ſtatum ſuum decet: quod quidem officium ita bene, fideliterq. regularis praſtare poteſt, ſicut & ſecularis: item quia regularis etiam verum titulum canonicum, & Eccleſiaſticum habet, vt clericus ſecularis, prout ait Nauarrus, *c* & ſic eandem poteſtatem, quam habent ſeculares diſponendi de ſuorum titularium beneficiorum, & commẽdatarum prouentibus, habent etiam regulares de ſuorum beneficiorum titularium, & commendatorum reddtibus.

a Fl. in Cl. 3. §. ſed & talis de vi. & hon. cler. & in Cle. 7. col. pen. de reſ.

b Na. de reddi. Eccl. q. 2. n. 15.

c Nau. vbi ſup. q. 1. nu. 81.

QVAESTIO LIX.

De excommunicatione, quantum ad poteſtatem excommunicandi religioſos, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quaeſtionem octo quaeruntur.

1 *VTrum Generales, & Prouinciales poſſint excommunicare ſuos ſubditos.*

2 *Vtrum ſententia excommunicationis poſſit ferri a praelatis diebus feriatis.*

3 *Vtrum praelati regulares, excommunicantes ſuos ſubditos ſine ſcriptura, incidant in pœnam iuris.*

4 *Vtrum praelati regulares pro omnibus poſſint ſubditos excommunicare.*

5 *Vtrũ religioſi poſſint excõmunicari ab ordinarijs.*

6 *Vtrum valeat excommunicatio contra regulares, dictis priuilegijs ignoratis.*

7 *Vtrum adhoc vt religioſi excommunicentur, ſit neceſſarium, quod nominatim exprimantur.*

8 *Vtrum famuli fratrum poſſint ab Epiſcopo excommunicari.*

ARTICVLVS I.

Vtrum generales, & prouinciales poſſint excommunicare ſuos ſubditos.

REſpondeo dicendo, quod in religione exempta, generalis, & prouinciales ſunt ordinarij paſtores regularium, cũ iuriſdictione in vtroq. foro, non tantum ex priuilegio, ſed & ex iure communi, quam poſſunt, & delegare, prout tradunt Syluester, *d* Armilla, Soto, & Couarruuias. Et licet vt feratur ab aliquo cenſura, eiuſdem ſentẽtiam ferentis territorium eſſe debet, vt conſtat ex ſacris Canonib. *e* eſt enim neceſſarium, quod ſententię ferantur à iudice pro tribunali ſedente, vt concludit quędam Gloſſa, *f* pro tribunali vero ſedere, contentioſamq. iuriſdictionem exercere in aliena dięceſi iudices non poſſunt, vt probatur in Iure, *g* ferre autem cenſuras ad cõtentioſam pertinet iuriſdictionem: Ab hac tamen regula excipiuntur Abbates, praepoſiti, guardiani, priores, prouinciales, & generales monachorum, ac fratrum & in ſumma vniuerſi, qui iuriſdictionem ſine territorio habent, nam hi in alieno iuriſdictionem exercent, atque idcirco excommunicare poſſunt, vt de arbitro habetur in Iure, *h* nam ex quo iuriſdictio ipſis in alterius territorio conceditur, & vſum conceſſum eiſdem dicendum eſt, argumento aliquorũ Iurium. *i*

d Syl. excom. 2. ver. 5. Armi. in ſumma c. 29. Soto in 4. diſt. 22. q. 2. art. 1. con. 1. Cou. pract. qq. c. 11. nu. 5.

e ca. noui. de off. del. c. 19. q. 2. c. fi. de conſtit. lib. 6.

f Gl. 1 c. induciae §. iudice. v. cõſidente. 3. q. 3.

g l. fin. ff. de off. praefe. vrbis.

h l. ſi cũ aedes. §. ſi arbiter. ff. de arbitr.

i l. ad legatum, & l. ad rẽ mob. ff. de proc. le. cui iuriſ. ff. de iuriſ. omn. iudic.

Nec contra facit ſi dicatur, quod cum in ſuis monaſterijs iuriſdictionem exerceant, videntur non in territorio alieno ferre ſententiam. Nam reſpondetur, quod monaſteria ſunt in epiſcopi territorio, vt in iure *K* probatur, ac propterea in alieno territorio eam exercent.

K c. cum epiſ. de offi. ord. l. 6.

Hinc primo infertur, quod extra monaſteria, & ſuas Eccleſias iuriſdictio ab his poteſt exerceri quãuis honeſtius faciunt, ſi in ſuis locis eam exerceant, & ſi iuriſdictionem cum territorio haberet nemo dubitat in quacunquę partę territorij eam iuriſdictionẽ exercere valere, prout tradit Abbas. *l*

Secundo infertur, quod ſi ingrediatur Epiſcopus in aliqua proceſſione in monaſteria exempta in ſuo territorio exiſtentia, debet Epiſcopus praecedere pręlatũ illius monaſterij, etiamſi ſit prouincialis, aut generalis, cum Epiſcopus ſit in ſuo territorio, & hac ratione ſacri Canones determinauerunt, quod non ſolum licentia Papae, ſed etiam Epiſcopi ad ędificationem monaſterij eſt neceſſaria, cum in ſuo territorio monaſterium debeat aedificari, de quo in ſuperioribus latè diximus. *m*

l Abbas in c. cũ contingat. n. 32. concl. fi. ver. haec dicta mihi ex toto no. placent. de for. compet.

m Sub hoc to. q. 49.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſententia excommunicationis poſſit ferri a praelatis regularibus diebus feriatis.

REſpondeo dicendo, quod cum cauſa cognita ſententiae Eccleſiaſticae cenſura feratur, vt dicitur in Iure, *n* & feriata die cauſae cognoſci nequeant vt etiam in Iure *o* definitur, ideo feriata die excommunicari nequit. Verum eſt tamen, quod ſi feratur diebus feriatis ſententia excommunicationis, valebit: & hanc ſententiam ſequuntur Speculator, *p* & alij, quos refert Quintilianus Mandoſius: Item eodem tempore cenſura lata in eum valebit, qui in Eccleſia, dum diuina celebrantur, obſtrepit, atque admonitus non quieſcit argumento cuiuſdam decretalis; *q* huius enim contumacia notoria eſt, ac propterea cognitione non eget, vt ſentit Marianus Socinus. *r* Vnde praelati regulares poſſunt etiam die feriato excommunicare ſubditum rebellem, poſſunt etiam proponere excommunicationem generalem contra tales aliquid prohibitum facientes, & ipſi poſſunt eadem die inducere excommunicationem contra eorum praecepta aliquid perpetrantes. Ita dixit Federicus de Senis, *ſ* etenim in his caſibus nulla cauſae cognitio requiritur, nec diuinus cultus impeditur, & etiam noctu poſſunt tales excommunicationes ipſo facto ferri.

n c. ſacro. de ſẽt. exc. li. 6. c. nemo 2. q. 1.

o l. actus de ferijs c. fi. ex eod.

p Abb. in c. fi. n. 13. de ferijs. mãdoſ. com. in com n. 1. 13. ferijs nõ obſtan. nu. 23.

q ca. vemens, de ſent. excom.

r Soc. in c. perpẽdimus, n. 74. de ſent. excom.

ſ Fed. de ſen. cõ. 2. n. 3. ver. item ſiquis quotcunq. die.

Licet enim aliæ ſententiæ latæ noctu ſint, verum in cenſuris contrarium dicendum eſt, cum ſententia excommunicationis ſine cauſæ Inquiſitione aliquando ferri contingat, prout dictum eſt: ita concludit Bartholomæus Vgolinus. *a*

a Vgolin. de cēſur. eccl. tabul. 1 c. 27. §. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum prælati regulares, excommunicantes ſuos ſubditos ſine ſcriptura, incidant in pœnam iuris.

REſpondeo dicendo, quod excommunicatio eſt nulla, ſi epiſcopus, aut prælatus eam ferens nō ſeruat neceſſariam iuris formam, quę requirit monitionem aliquam iuris, aut iudicis, vt ſi poſt eam fuerit inobediens, & contumax, & Eccleſiam non audierit, excommunicatus ſit, vt poſt alios tradit Nauarrus: *b* alię autem ſolemnitates, ſi omittātur non annullant excommunicationis ſententiam, vt quod præcedat trina monitio, iuxta tradita ab eodem Nauarro, *c* & Couarruuia, aut vna cum interuallo dierum ſecluſo caſu neceſſitatis. Debet etiam cauſa excommunicationis, & ſentētia ſcribi, prout tradunt Nauarrus, *d* Couarruuias, & Petrus de Soto, alias excommunicans ſine ſcriptura ſaltem priuata (niſi cauſa iuſta excuſet) manet ab ingreſſu Eccleſię ſuſpenſus per menſem, niſi ſit epiſcopus, qui non includitur ſub generali ſuſpenſione, & interdicto, niſi exprimatur, prout tradit Nauarrus: *e* & requiritur etiam, vt detur ſcripturæ exemplar intra menſem, ſi id a iudice requiſierit. At prælati regulares non his in omnibus regulis aſtringuntur. Leo enim X. conceſſit quod *prælati ordinis Minorū regularis obſeruantiæ, cum aliquem fratrem propter apoſtaſiam vel aliam cauſam, excommunicant in capitulo fratrum, vel in communitate, non tenentur proferre ſententiam in ſcriptis, prout in iure ſub pœna ſuſpenſionis præcipitur proferentibus:* ita habetur in ſupplemento ordinis, & tradunt Gabriel, *f* Sylueſter, Panormitanus, & Lappus. Imo, ait Nauarrus, *g* ſatis erit id licere per conſtitutiones, quando ſunt confirmatæ a Papa.

b Nau. in c. 27. nu. 9.

c Na. vbi ſ. Co. in c. alma ma. 1 p. §. 9. n. 7.

d Na vbi ſ. n. 8 Cou. vbi ſu. n. 7 Soto ti. de elect. lect. 3.

e Na. vbi ſu. n. 161.

f Sup. f. 93. cōc. 291. Gabriel in 4. d. 18. q. 2. c. 9. Sylu. v. excō. 1. §. 14. Pan. et aly in c. cū de ſpeci. de appel. Lap. alle. 73.

g Na vbi ſu. c. 27. nu. 8.

Et aduertendum quod in quadam Conſtitutione *h* generali noſtrę religionis *Præcipitur, ut nullus noſtræ religionis prælatus inferat ſententiā excōmunicationis per modū ordinationis, vel ſtatuti ad præcauēda delicta, vt ē prohibitus ingreſſus in cellas, ſeu in aliquas ſecularīu domos, et id genus alia, niſi ī ſcriptis, et prædicta excommunicatio aliter lata præſenti conſtitutione nulla eſſe decernitur, & declaratur.*

h Conſti. Tol. c. 6. de corre. delinquen. ti. de pœna excom.

Circa quam ordinationem primo aduertēdum eſt, quod ipſa non intelligitur de excommunicatione lata à prælatis per modum præcepti, vt quādo aliquibus fratribus particularibus pręcipiūt in particulari prælati, nec certas domus ingrediantur, & quod quando vadunt extra ciuitatem ad prędicādum, ne per mediam ciuitatē pertranſeant, & alia ſimilia, & hoc voluit dicere Leo X. non enim ipſe conceſſit vniuerſaliter, vt nullam ſentētiam excōmunicationis non teneantur prelati in ſcriptis proferre, ſed tantum illam, quę per modum pręcepti fulminatur contra aliquem fratrem particularē, vt patet ex verbis ipſius ibi, cū aliquem fratrem excōmunicationem aūt per modum ſtatuti, & ordinationis, tenentur (iuxta terminos iuris, & dictę cōſtitutionis Toletanę) in ſcriptis proferre; illa autem erit excōmunicatio per modum ſtatuti, quę apponitur omnibus prouincię, aut alicuius cōmunitatis conuentualis fratrib. permanenter, & non ad certum tēpus, ſi enim ad certum tempus apponatur, per modum præcepti proferri cenſebitur. Et ita in ordinationibus Prouinciæ ſancti Iacobi regularis obſeruantiæ fratrum minorum, cuius filius indignus ego ſum in hunc modum ſtatuitur.

Porque los mandamientos de los ſuperiores cō mas diligentia ſe guarden y ninguno pretenda ignorācia ordenamos que quando alguna coſa ſe mandare per obediencia, o exconmunion ſe ponga el tal mandamiēto en la puerta del refectorio por la puerta de dentro firmado del ſuperior cuyo fuere el mandato, e lo que aſſi no eſtuuiero ſcripto queremos que no obligue in conſciencia ſiendo mandato pueſto a toda la communidad, y que aya de que dar permanente ſin limitacion de tiempo: mas quando ſe puſiere en particular a algū religioſo queremos que obligue y lo miſmo quādo ſe puſiere a toda la communidad con tiempo determinado aunque no ſe ponga en ſcripto. Notāda ſunt illa verba *en conſciencia*, nam in foro exteriori talis obediētia etiam ſine ſcriptis valebit, ita vt tranſgrediens eam a prælatis puniri poſſit.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Prælati regulares pro omnibus poſſint ſubditos excommunicare.

REſpondeo dicēdo, quod Concilium Tridentinum *i* ſtatuit, quod quanuis excommunicationis gladius neruus ſit Eccleſiaſticę diſciplinę, & ad continendos in officio populos valde ſalutaris, ſobriè tamen, magnaq. circunſpectione exercēdus eſt, cum experientia doceat, ſi temere, aut leuib. ex rebus, incutiatur, magis contemni, quam formidari, & pernitiem potius parare, quam ſalutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmiſſis ad finem reuelationis (vt aiunt) aut pro deperditis, ſeu ſubtractis rebus referri ſolent, a nemine prorſus, præterquam ab Epiſcopo decernentur, & tunc non alias, quam ex re non vulgari, cauſaque diligenter, ac magna maturitate per Epiſcopum examinata, quæ eius animū moueat, &c. Quo decreto attento conſiderent Prælati regulares, & diligenter attendant, cum ſint iudices, & ſimul ſuorum ſubditorum patres, ne eos excommunicationis vinculo præcipitanter temere feriāt, ita vt illud, quod ordinatum eſt in eorum ſalutem, eis ruinæ præbeat ſcandalum. Et ita Ordinatio K generalis noſtræ ſacræ religionis Prælatos noſtros hortatur, vt non inferatur excommunicatio temere, aut leuibus ex rebus, ſed ſobriè, & magna circūſpectione, & addit.

i Tri. ſeſ. 25. c. de reform. v.

k ordin. gener. Tole. c. 6. corre. delinq. tit. de pœna excom f. 48.

Cum tamen idem concilium dicat excommunicationes latas ad finem reuelationis, pro deperditis, ſeu ſubtractis rebus, a ſolis Epiſcopis imponi debere, præcipimus, vt Guardiani, cum non habeant iuriſdictionem Epiſcopalem, non poſſint excommunicare tribus ſupradictis caſibus, videlicet ad finem reuelationis in iudicio, & pro deperditis, aut pro ſupradictis reb. nam in his tribus caſibus, ad maiores noſtræ religionis Prælatos ſolum Iuriſdictionem Epiſcopalem habentes, pertinet excommunicationem ferre.

ARTICVLVS V.

Vtrum religioſi poſſint excommunicari ab ordinarijs.

REſpondeo dicendo, quod ſi ordinarius procedat per cenſuras contra perſonas regulares, vt per excommunicationem, aut ſuſpenſionem, aut imponat interdictum in Eccleſia

Re-

Digitized by Google

Regulati, quamuis ignoret id exemptionis priuilegium, cenſura eſt *ipſo* Iure nulla, & ſine effectu, & in nullo foro ſeruanda, vt poſt alios tradunt Couarruuias, *a* Driedo, & Corduba, exemptio enim religionis eſt notoria populo, & ordinarijs, iuxta ea, quæ in Iure notantur, & tradit Romanus. Vnde Martinus Quintus, pro maiori fratrum quiete conceſſit fratribus Minoribus, *quod ordinarii, & Prælati a is, ſiue quæuis alia perſona generaliter, vel ſpecialiter: aut communiter, aut diuiſim: non poſſunt quauis authoritate excommunicationis ſuſpenſionis, & interdicti ſententias promulgare.* Ita habetur in libro Monumenta *c* ordinum, & in ſupplemēto ſub nomine Eugenij IV. Immo Clemēs IV. conceſſit *fratrib. Minorib. ne ab aliquo legato, niſi de latere ſedis Apoſtolicæ miſſo, vel delegato, aut ſubdelegato authoritate literarum ſedis prædictæ poſſunt excommunicari, ſuſpendi, vel interdici niſi literæ ipſæ plenam, & expreſſam de ordine præfato, & indulto huiuſmodi facerent mentionem*: ita habetur in eodem Libro *d* monumenta ordinum, & in ſupplemento. Neq. etiam milites, & perſonæ ordinum militarū, vt milites Diui Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauę, & D. Ioannis Baptiſtæ, poſſint ab ordinarijs excommunicari, ſuſpendi, aut interdici, vt in eorum priuilegiis latius continetur.

a Cou. in ca. al. mater. 1. p. §. 7. n. 5. Direct. li. 2 de liber. Chriſt. c. 8. p. 68. Cor. l. 3. q. q. 43 co. 3.
b c. ex par el. 2. de priu. Ro. cōſi. 369. nu. 10.
c In 2. p. f. 262. conc. 681. & in ſupp. f. 10. cōceſ. 240.
d In 1. imp. fol. 29. et in 2. imp. f. 26. conc. 23. et in ſup. f. 3. cō. 1.

Circa quas conceſſiones eſt aduertendum primo, quod ad quamcunq. cauſam feratur excommunicatio, etiam contra ipſum priuilegium exemptionis, erit nulla, quia iuriſdictio, ad quā pertinet poteſtas ligandi cenſuris deficit ordinario contra exemptos. Et ſic ſtatuit Sixtus IV. *ne locorum diæceſani, vel alii ordinarii, uel alii quicunq. in perſonas aut loca fratrum Minorum contra priuilegium exēptionis ſibi quamcunq. iuriſdictionem, aut ſuperioritatem vendicare præſumant. Ac diſtricte inhibuit, ne quiſpiam abſq. ſedis Apoſtolicæ ſpeciali conceſſione, aut authoritate in perſonas, domos, & loca dicti ordinis Minorum (vt pote prorſus exemptas) aliquas cēſuras, vel ſententias, ſpecialiter, vel generaliter promulgare audeat* Ita habetur in libro Monumenta *e* ordinum. Et idem Sixtus IV. conceſſit fratribus Carmelitis copioſam exemptionem, dicēs in ſumma, *quod nullus ordinarius, ſeu legatus quauis authoritate, vtens, quamcunq ſuperioritatem ſuper prædictos fratres ſibi vendicare præſumat. Neq. aliquis abſq. ſpeciali commiſſione ſedis Apoſtolicæ faciente mentionem de verbo ad verbum de huiuſmodi indulto, valeat promulgare aliquas ſententias excommunicationis, ſeu alias cenſuras ſuper eoſdem; & voluit quod proceſſus facti contra fratres præfatos, pro infectis habeantur, etiam ſi eorum exemptio (vt pote notoria) non fuerit allegata.* Ita habetur in libro *f* monumenta ordinum.

e In 1. imp. fol. 60. & in 2. fol. 144. con. 347.
f In 1. impr. fol. 99. & in 2. 183 con. 449. &c.

Secundo notandum eſt, quod milites profeſſi ordinum militiarum, licet non poſſint ab ordinarijs excommunicari, vt ſingulares perſonę, ſi tamē ipſi induant officia publica, & ſint Correctores ciuitatum, & in aliquo exempto, & iuriſdictionē Epiſcoporum contra tenorem ſuorum Canonum perturbent, conijciendo in carcerem clericos, & preſbyteros, poſſunt ipſi ordinarii eos, tunc vt contra perſonas publicas procedere primo declarando eſſe eos excommunicatos a Canone. Secundo eos interdicendo, & ceſſationem a diuinis propter eorum inſulta apponendo, & eos etiam excommunicando caſu, quo ratione delicti ab ipſis commiſſi nulla à Iure feratur excommunicatio, priuilegia enim ipſis conceſſa, ne poſſint interdici, aut excommunicari, intelligenda ſunt de ipſis, vt ſunt milites & ſingulares perſonæ ipſarum militiarum profeſſæ, non autem vt ſunt Rectores, & Magiſtratus; ſi enim his pro Rectoribus, & Magiſtratibus conſtitutis gladius Eccleſiaſticus deficeret, nec ordinarij ab eorum vexationibus poſſent liberari, quod minimè eſt aſſerendum; & probatur ex definitione Cæleſtini III. in ſimili caſu, ſimili modo in quadā Decretali *g* reſpondemus, quod ex dicendis infra clarius *h* patebit.

g ca. cū capella. de priu.
h Infra hoc te. q. 59. ar. 13.

Tertio eſt aduertendum in eos religioſos, qui priuilegium habent, ne a quocunq; poſſint excommunicari, ſuſpendi, vel interdici pro vlla cauſa, vel in alio loco Ordinarij, quantum ad iſta, ſuam iuriſdictionem exercere non poſſunt, vbicunq fuerint, niſi illi monachi mitterentur ad prioratus ſubiectos ordinarijs, quia, tunc licet vtrobique ſint monachi, Ordinarij quo ad prædicta etiam illos iudicant, quandiu ibi manent, iuxta quandam Decretalem. *i*

i ca. volentes de priu. li. 6.

ARTICVLVS VI.

Vtrum valeat excommunicatio contra regulares, dictis priuilegijs ignoratis.

Reſpondeo dicendo, quod Richardus *k* tenet ordinarios non poſſe excommunicare regulares, ſi ante ſententiam in ſuam defenſionem allegant priuilegium: quod intellige, ſi ſint parati oſtendere: ſi verò illud non allegant, nihilominus ēt excommunicatio non valet, ſi ipſum priuilegium eſt publicatum: ſi verò non ſit publicatum, etiam excommunicatio non valet, ſi ipſum priuilegium ſit notum iudici, argumento cuiuſdam Decretalis *l* iuncta ſua Gloſſa: ſi autem non eſt iudici notum, neque priuilegiatus fuit in longo libertatis tenore tunc ſententia tenet, argumento eiuſdem decretalis; quod intelligit Syluester, *m* niſi in priuilegio eſſet clauſula irritans, quia tunc non valeret ſentētia: ſi vero priuilegiatus allegat priuilegium non publicatum, neque iudici notum, neque fuit in lōgo libertatis tenore, & iudici petenti priuilegium ſibi oſtendi non vult illud oſtendere, nec clauſulā continentem ſuam libertatem, tenebit excommunicatio ſi feratur contra eum, iuxta quandam Decretalem *n* neque per oſtenſionem priuilegij ſequentem iudicabitur excommunicationem fuiſſe nullam, vel eſſe reuocandam, & iuxta hęc ſunt intelligenda priuilegia in ſuperioribus allegata.

k Richar. in 4. d. 18.
l c. ſi duob. de appella.
m Syl. de verb. exemptio. nu. 9.
n c. cum perſona de priu. li. 6.

Ex quibus infertur, quod ordinarij non poſſunt excommunicare fratres Mendicantes, cum eorum exemptio ab ipſis ordinarijs ſit publica, & notoria.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ad hoc, vt religioſi excommunicentur, ſit neceſſarium, quod nominatim exprimatur.

Reſpondeo dicendo, quod Nicolaus V. *Noluit fratres ligari aliqua cenſura excōmunicationis ſuſpēſionis, aut interdicti, iuris, vel hominis, niſi nominatim fiat mētio. Nec ſufficit, ſi dicatur in ſētētia generaliter ut perinde ualeat ac ſi eſſēt expreſſe nominati.* Habetur hęc declaratio Pōtificis ī cæremoniali, ſeu Pōtificali ī Bibliotheca Vaticana, vt habetur in cōpendio *o* Societatis Ieſu. Quod priuilegiū notādum eſt, ſi enim aliquæ Paulinę ab aliquo Legato a latere publicentur, pœnam excōmunicationis impo-

o Ti. excom. §.

imponentes,minimè cenſuræ ibi appoſitæ religioſos cõprehendent,niſi de ipſis religioſis in eis ſpecialis fiat expreſſio.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum famuli fratrum poſſint ab Epiſcopis excommunicari.

CIrca hunc articulum vide ea, quæ infra dicemus in quæſtione agente de famulis fratrum.

QVAESTIO LX.

De excommunicationibus iuris, quas perſonæ regulares incurrunt, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *QVid ſit excommunicatio à iure.*
2 *In quas cenſuras incurrant religioſi ipſo facto à iure.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit excommunicatio à iure.

REſpondeo dicendo, quod duplex eſt excommunicatio, generalis, & ſpecialis, vt dicitur in ſacris Canonibus, *a* generalis autem rurſus duplex, ſcilicet lata à iure, & lata ab homine, lata à iure eſt, qua generaliter Canon, conſtitutio, aut ſtatutum excommunicat eum, qui illud, aut illud fecerit, aut non fecerit, vt in iiſdem ſacris Canonibus continetur. *b* Lata ab homine eſt, quam iudex generaliter fert in illum, qui illud, aut illud fecerit, vel non fecerit: inter quas duas magnũ verſatur diſcrimen, nam lata ab homine moritur mortuo homine, vel ablato ab officio eo, qui eam tulit, iuxta Gloſſam *c* ſolennem, quam Hoſtienſis, Panormitanus, & Felinus ſequuntur, idemque tradit Antoninus, pro quibus argumentum cuiuſdam textus *d* optimè facit. Moritur, inquam, quoad eos, qui eam non incurrunt, antequam ille moreretur, aut priuaretur, ſecundum Panor. & communem. At lata à iure minimè, vt definit quædam Decretalis. *e* Vnde excommunicationes, & aliæ cenſuræ latæ in mandatis viſitationum, quando monaſteria viſitãtur, aut aliquid præcipitur fratribus à ſuis prælatis, quæ non ſunt ſtatuta, ſed mandata generalia, aut ſpecialia, non ſunt cenſuræ à iure latæ, & ſic cum quæſtione præcedenti de prælatis egerimus potentibus excommunicare, & per conſequẽs de excommunicationibus latis ab homine verba fecerimus, in hac quæſtione de excommunicationibus latis à iure cõtra perſonas eccleſiaſticas operæ pretium eſt agere.

a c. à nobis 1. de ſent. exc. c. cõſt. eo tit. lib. 6.

b c. 2. de conſt. lib. 6. cle. 1. §. vtrum de hær.

c Glo. in d. c. à nobis vbi Hoſtienſ. Pan. & Fel. Anton. 3. p. tit. 24. c. 74.

d l. ſi ff de pœnis.

e c. ſi de off. deleg.

ARTICVLVS II.

In quas cenſuras incurrant religioſi ipſo facto à iure.

REſpondeo dicendo, multas eſſe cenſuras, & excommunicationes, quę in ſacris Canonibus religioſis imponuntur, quarum aliquas in pręſentiarum adducamus.

Prima eſt, qua excõmunicantur regulares Minores, qui interdicti generalis tempore in ſuas Eccleſias fratres, ſororeſve tertij Ordinis recipiunt. Hæc excommunicatio habetur in quadam Clementina, *f* de qua infra quæſtione de interdicto erit nobis ſermo.

f Clẽ. 3. de ſent. excomm.

Secunda eſt, qua excommunicantur ipſo facto religioſi, qui nõ ſeruant interdictum, vel ceſſationem à diuinis, quam ſeruat Eccleſia cathedralis, vel matrix, vel parochialis populi. Ita habetur in quadam Clementina. *g* In confirmationem huius Clementinæ Concilium Tridentinũ *h* ſtatuit, quod cenſuræ, & interdicta, necdum à Sede Apoſtolica manantia, ſed etiam ab ordinarijs promulgata, mandante Epiſcopo, à regularibus in eorum Eccleſijs publicentur, atque ſeruentur.

g Clẽ. 1. de ſen. excom.

h Trid. ſeſſ. 25. de reg. c. 12.

Pro explicatione autem prædictæ Clementinæ aliqua notat Nauarrus. *i*

i Nau. c. 27. nu. 146.

Primò quod non incidunt in hanc excommunicationem laici, neque clerici, ſed ſolùm religioſi, ſiue ſint Mendicantes, ſiue non Mendicantes, ſi ſciunt ipſum interdictum ſeruari.

Secundò, quod non habet locum in interdicto, vel ceſſatione ſpeciali, ſed ſolum in generali.

Tertiò, quod habet locum etiam in interdicto, vel ceſſatione inualida, ſiue nulla ratione præcedentis appellationis.

Quartò, quod non ſatis eſt, illud ſeruari à nonnullis Canonicis, ſi portionarij, vel alij capellani non ſeruant illud, & celebrant publicè.

Quintò, quod quando non eſt in oppido Eccleſia Cathedralis, neque matrix, & ſunt multæ parochiales diuiſæ, neceſſè eſt ab omnibus eam ſeruari ad huius excommunicationis incurſionem, quamuis parochialis, intra cuius fines ſitum eſt monaſterium obſeruet.

Sextò, quod quamuis religioſi teneantur obſeruare quod matrix obſeruat, etiamſi nullum ſit, nõ tamen ſunt immunes ab obſeruatione validi, licet à matrice non obſeruetur, immo incurrunt nõ ſeruando pœnas per alios Canones appoſitas. Septimò, quod hoc habet locum in omnibus interdictis, & ceſſationibus generalibus poſitis à iure, vel ab homine quacunque authoritate.

Tertia excommunicatio ponitur in alia Clemẽtina, *K* contra monachos decimas ſibi appropriantes. Circa quam eſt notandum primò, quod nullus religioſus incurrit in eam eo ſolo, quod nõ ſoluit, niſi appropriet, vſurpet, aut prohibeat, vel nõ permittat, vt ait Gloſſa communiter recepta in eadem Clement. Notandum eſt etiam, quod non incurrunt in dictam excommunicationem, qui hoc faciunt credentes, eas pertinere ad ſua beneficia per priuilegium, vel pręſcriptionem, quia Clementina loquitur contra præſumentes non ſoluere, de quo ſupra in quæſtione de Decimis iam egimus.

K Clem. 1. de Decimis.

Quarta excõmunicatio proponitur in alia Clement. *l* qua excommunicantur religioſi ſimplices, qui petunt aulas Principum, animo nocendi ſuis prælatis, aut monaſterijs, quod procedit, etiamſi proficiſcantur cum facultate ſuperiorum, vt ibi notat Gloſſa *m* communiter recepta.

l Clem. ne in agro. §. quia vere de ſtatu. monach.

m Gloſ. in d. §. quia vero v. ipſo facto.

Quinta ponitur in dicta Clementina, qua excõmunicantur monachi, qui ſine facultate Abbatis habent arma intra clauſtra monaſteriorum.

Circa quam eſt notandũ primò, quod non incurrunt in eã canonici regulares, neque qui habẽt lapides, & baculos, quia per ſe hæc nõ ſunt bellica, incurrũt tamen, qui habent caſſides, thoraces, & alia arma defenſiua, quæ ex ſe ſũt talia. Nõ incurrit tamẽ in hãc excõicationem, qui per negligẽtiã, ignorantiã iuris, vel obliuionẽ ſine praua intẽtione oſtẽdẽdi, habet huiuſmodi arma, et in cubiculo, prout

a *Caie. caſu 63. v. excom.*

Caietanus *a* ait, neque qui habet ad reſiſtendum ſuo Abbati, quem probabiliter timet in eum inuaſurum, neque qui habet arma in alio monaſterio, neque qui foris venit cum illis monaſterium, niſi in eodem ſeruaret, vt gloſſa *b* in eadem Clementina affirmat.

b *Glo. in d. Clē. v. tenentes.*

Sexta excommunicatio ponitur in alia Clementina, *c* contra omnes religioſos Mendicantes, qui accipiunt nouas domos, vel noua loca ad habitationem, aut commutant, aut alienant acquiſita ante Concilium Lugdunenſe, aliquo titulo, de cuius explicatione vide, quæ ſupra *d* latè diximus.

c *Clem. cupientes de pæn. c.*

d *Super hoc to. q. 49.*

Septima excommunicatio fulminatur in eadem Clementina contra religioſos, qui concionantur, vel alias dicunt aliquid auertendo audientes à ſoluendis Decimis debitis Eccleſiis, de qua ſupra diximus, cum egimus de decimis.

Octaua excommunicatio decernitur, in eadem Clementina cōtra religioſos, qui de induſtria nullum conſcientię ſcrupulum incutiunt in confeſſionibus pęnitentibus de ſolutione decimarum, & poſtea non expiata hac negligentia, cùm commodè poſſent, præſumpſerunt cōcionari, circa quas duas excommunicationes vide, quæ ſupra diximus in quæſtione de Decimis. *e*

e *Sup. hoc to. q.*

Nona excommunicatio eſt cōtra religioſos, qui quempiam inducunt, vt ſepulturā apud ſe eligat, vel mutet. Ita habetur in quadam Clementina, *f* de qua excommunicatione ioſta in tertio tomo, in quæſtione de ſepulturis agemus.

f *Clem. 1. de priuileg.*

Decima excōmunicatio reſeruata Summo Pontifici, ponitur in quadam Clementina, *g* contra religioſos, qui extremam vnctionem, Euchariſtiamve laicis, clericiſve, licentia ab ipſorum parochis ſpecialiter non habita, adminiſtrant, aut matrimonium ſolenniter benedicunt, aut abſoluunt excōmunicatos a iure, ſtatutove, vel Synodorum ſententijs, ſine priuilegio iuridico.

Pro cuius explicatione nota primò, quod ſub nomine ſolenois benedictionis comprehenditur omnis ſolennitas, quę obſeruatur iuxta ritum religionis, ſiue fiat benedictio ſolennis, ſiue dicatur ſpecialis Miſſa pro contrahentibus, vt ex iure *h* colligitur.

h *c. 1. de ſpon.*

Secundo nota, quod hæc Clementina, vt in ea notat Gloſſa communiter recepta, non habet locū in religioſo præfecto Eccleſiæ Parochiali, quoad non ſuos Parochianos.

Tertiò nota, quod habet locum in quocunque religioſo religionis approbatæ, nam ſi eſt religionis non approbatæ, minimè in eo locum habet, quia cùm hæc conſtitutio ſit pœnalis, ſtrictè eſt intelligenda; & a fortiori idem videtur dicendum in nouitio, nam licet in fauorabilibus religioſus reputetur, vt gaudeat priuilegio Canonis, non tamen in odioſis religioſus cenſetur, quod puto tenendum, licet contrarium non aduertens ad hanc doctrinam teneat Baptiſta de Salis *i* in ſua Summa.

i *Salis in Sum. v. abſolut. fol. 1. col. 1.*

Quarto nota, quod hæc Clementina non habet locum in religioſo miniſtrante Euchariſtiam religioſo alterius ordinis. Nam textus facit mentionem de laicis, & clericis, appellatione autem clericorum in materia odioſa, & ſtricta, vt in noſtro caſu, non veniunt religioſi, vt notat Panormitanus dicens *k* vltra quod in ſtricta ſignificatione, ſeu materia odioſa appellatione clericorum non comprehendūtur Epiſcopi, quod ex quadā probat Decretali, *l* & idem dicit in alijs clericis exiſtentibus in dignitate, vt in Canonicis Eccleſiarum Cathedralium.

k *Pan. in Ru. de vit. & honeſtate cleric.*

l *c. periculoſum de ſen. exc. li. 6.*

Et ratio eſt, quia in eis eſt qualitas ſuper alios, quæ non reperitur in ſimplicibus, argumento cuiuſdam Decretalis, *l* quæ ad multa facit. Et confirmatur, nam etiam appellatione monachorum non venit Abbas, ſecundum Panormitanum *m*, licet Abbas ſit monachus, quia Abbas habet qualitatē ſuper alios monachos. Ex quo infertur, quod ſtatutum, quod punit ſcholarem deferentem arma, vel aliud facientem, non comprehendit eius Rectorem, licet ſit ſcholaris, ſecus in materia fauorabili. Vnde ſtatuta religionum punientia monachos, eo quod egredientes à ciuitate, in qua habent monaſteria, per eandem circundant ciuitatem, non comprehendunt ipſorum monaſteriorum Prælatos: niſi de eis particularis fiat recordatio.

l *c. ſtatutum de elect. lib. 6.*

m *Panor. in c. ſi. de ſim.*

Quinto nota, quod religioſi conuerſi miniſtrantes hæc ſacramenta incidunt in hanc pœnam, negari enim non poteſt, quod dicti conuerſi ſint religioſi. Neque obſtat verbum (*miniſtrare*) poſitum in dicto Decreto, & quod illi non adminiſtrant, ſed abutuntur.

Nam reſpondetur, quod etiam religioſi habentes ordinem ſacrum presbyteratus adminiſtrantes huiuſmodi ſacramenta, ſine licentia parrochi, dicuntur his abuti; quia faciunt contra prohibitionē Summi Pontificis. Præterea illud verbum (*miniſtrare*) accipitur ſecundum vſum communem loquendi, ſcilicet, pro exhibere, vel dare, quia aliàs ludibrio hæc Clementina eſſet, ſi ſolùm comprehenderet eos, qui ſecundum ſacros Canones poſſunt adminiſtrare huiuſmodi ſacramenta.

Sexto nota, quod ſupradicta Clementina loquitur in omnibus religioſis exemptis, & non exemptis, cùm de omnibus religioſis loquatur, argumēto cuiuſdam Canonis, *n* quod eſt tutius, & in dubio tenendum.

n *c. Rom. 19. d.*

Neque obſtat, quod allegatur à contrarijs, tenentibus hanc Clementinam ſolùm loqui de religioſis exemptis, cùm ponatur ſub Rubrica, quę loquitur de priuilegiatis, nam ad hoc reſpondetur cum quadam Gloſſa *o* dicente, quod plerùmque generalior eſt textus, quàm Rubrica, quod aliquibus comprobatur exemplis.

o *Glo. in Auth. de inceſtis nuptijs.*

Septimo nota, quod vt religioſus non incurrat in pœnam huius Clementinæ, ſufficit, quod dicat ſibi parrochianus, quod habet licētiam à parocho, vt ſibi dicta ſacramenta adminiſtret. Debet enim credere, ipſum ſibi dicere veritatem, quia nemo præſumitur eſſe immemor propriæ ſalutis, vt quidam Canon *p* affirmat. Pro quo facit doctrina cuiuſdam Gloſſæ *q* dicentis, quod cum quæritur de animæ periculo, de alicuius conſcientia creditur eius iuramento, non ſolùm in foro pœnitentiali, verùm etiam in foro iudiciali, quando aliter non poteſt probari, quod in quadam Decretali *r* videtur definiri, vbi eius Gloſſa ibi notat. Et confirmatur, quia in hoc caſu credendo parochiano, non miniſtrat præſumptuosè, & pęna iſtius Clementinæ contra præſumentes proponitur. Vnde religioſus ignorans pęnam, de qua hic, & aliàs homo ſanctæ vitæ miniſtrans Euchariſtiam ſine licentia, presbyteri parochialis, non incidit in hanc pœnā, cùm verbum (*præſumant*) in dicta Clementina appoſitum denotet dolum, & temeritatem miniſtrantis, & licet ignorantia iuris regulariter non excuſet, tamen quando ex probabilibus coniecturis perpenditur, quod quis ignorauerit, excuſatur, ſecundum ea, quæ in iure *ſ* notantur. Item ſicut miles armatæ militiæ excuſatur ab ignorantia iuris iuxta quandam legē, *t* ita & hunc poſſumus excuſare, præcipuè in foro pęnitētiali, in quo credendū eſt aſſerenti ſe ignorauiſſe, & id ipſum exiſtimo

p *c. ſanc. 1. q. 7.*

q *Glo. in c. ſignificaſti. 2. de homi.*

r *c. præſente teſtib.*

ſ *c. 2. de cōſt. l. 6.*

t *l. 1. C. de iu. & fact.*

in

Digitized by Google

in foro iudiciali, quando ex probabilibus coniectu ris liquet, quod nō facit præſumptuosè, immo aliqua probabili ratione ductus: quia tamen forte aliqui in ſinceritate ſpiritus minimè ambulantes contradicerent dicentes, quod eo ipſo eſt præſumptio contra ipſum, quod fecit contra hanc Clementinam, tutius eſt, vt ſtatim abſolutio excommunicationis petatur, ne celebrando de irregularitate arguatur.

Octauo nota, quod vt non incurrat in huiuſmodi Clementinæ pœnā; ſufficit licentia Vicarij, qui gerit curam ordinariam parochiæ illius Eccleſiæ, & eſt ab Epiſcopo conſtitutus, vt tenet Gloſſa in eadem Clementina. Ex quo infertur, quod ſi non habet curam ordinariam, ſed eſt ſibi cura Eccleſiæ paruo tempore commiſſa, quod non poteſt dare licentiam, niſi in ſpeciali hoc ſibi ſit commiſſum, & ait Baptiſta de Salis *a* ſe ſuper hoc vidiſſe magnū ſcandalum in quadam prouincia ſuſcitari.

a Salis in ſummati. abſolu. 1. ſ. 5. col. 2. in fin.
b Clem. vn. de conſan. & affi.

Vndecima excommunicatio eſt cuiuſdam Clementinæ *b* contra religioſos, religioſaſque profeſſas, qui quæue matrimonium contrahunt, de qua infra in quæſtione de Matrimonio dicetur.

Duodecima excommunicatio eſt cōtra religioſos fauentes mulieribus, quæ habitum Biguinarū ſumpſerunt, & ad eum ſumendum inducentes, vt dicitur in quadam Clementina. *c*

c c. 1. de relig. domi.

Decimatertia excommunicatio eſt contra religioſos profeſſos, qui habitum temerariè dimittunt. Ita continetur in quadam Decretali, *d* de quo vide infra, hoc tomo, in quæſtione de habitu regularium.

d c. 2. ne clerici vel monac. li. 6.

Decimaquarta excommunicatio eſt contra religioſos, qui ad loca vbi publicè literarum ſtudia exercentur, non habita licentia, proficiſcuntur, vt in eadem Decretali *e* decernitur, de quo infra tertio tomo, in quæſtione de regularibus ſtudentibus dicetur.

e d. c. 2.

Decimaquinta excommunicatio eſt contra religioſos, qui extra clauſtrum, leges, Phyſicamque audiunt, vt in quadam Decretali *f* determinatur, de qua in dicta quæſtione agemus.

f c. fi. ne clerici vel monaci.

Decimaſexta excommunicatio eſt contra religioſos Mendicantes Eccleſiarumque parochos, ſi pacem inter ipſos factam violant. Ita habetur in quadam Extrauaganti. *g*

g Extrauag. de treug. & pace.

Decimaſeptima excommunicatio eſt contra religioſos Mendicantes, qui ad aliquem monaſticū ordinem, ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia, ſe transferunt, prçterquam ad Carthuſienſes; & contra religioſos Mendicantes ipſos recipientes. Ita habetur in quadam Extrauaganti Martini IV. de regularibus.

Decimaoctaua excommunicatio eſt contra religioſos, & religioſas, qui excepto victu, & veſtitu aliquid recipiunt à nouitijs, dum ſunt in probatione; vel à paréntibus, vel à propinquis, aut curatoribus, vt in Concilio *h* Tridentino continetur, quod iam ſupra *i* explicauimus latè in quæſtione de dotibus monialium.

h Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 16.
i Sup. hoc to. q.

Decimanona excommunicatio eſt reſeruata Papæ contra prælatos, & religioſos introducentes, & admittētes mulieres in monaſteria virorum, prout continetur in Extrauagantibus Pij V. & Gregorij XIII. de qua latè egimus in noſtra Explicatione Cruciatæ, & in primo Tomo Quæſtionum Regularium; & Canonicarum.

Vigeſima excommunicatio eſt contra prælatos, & prælatas, religioſos, & religioſas, introducentes, & admittentes viros, aut mulieres intra clauſtra monialium, prout in Bulla Gregorij XIII. refertur de qua in dictis locis egimus.

Vigeſimaprima excōmunicatio eſt lata à Pio V. contra omnes Abbatiſſas, & moniales exeuntes à monaſterijs, quacumque de cauſa, etiam infirmitatis, excepta magni incendij, vel ægritudinis lepræ, vel epidemiæ probatæ literis ſuperioris, & Epiſcopi, circa quam iam in Primo Tomo *K* multa diximus.

K 1. to. q. 46.

Vigeſimaſecunda excommunicatio eſt in eos, qui bona Eccleſiaſtica quæcunque alienāt, vel pactum, per quod ipſorum dominium transfertur, faciunt, & in ipſos, qui ipſa alienata recipiunt, illamque alienationem nullius momenti eſſe voluit. Ita habetur in quadam Extrauagante, & *l* ſupra Primo Tomo *m* in Quæſtione de alienatione rerum Eccleſiaſticarum latè diximus.

l Extrau. viā ambitioſè.
m 1. to. q. 50.

Vigeſima tertia excommunicatio eſt, quam Sixtus IV. ſtatuit ipſo facto contra fratres, & ſorores Tertij Ordinis collegialiter viuentes, qui poſt factam profeſſionem, & emiſſionem trium votorum ſubſtantialium in manibus ſui miniſtri, vel miniſtræ matrimonium contrahunt, ſeu ante contractum cōſummant, aut religionem ipſam dimittunt ad ſecularem vitam euntes, & tale matrimonium eſt nullum nec poſſunt abſolui, niſi habitu reaſſumpto ſuam profeſſionem collegialiter viuentes obſeruēt; à ſuis ſuperioribus abſolui meruerint. Habetur in extrauaganti, quæ incipit, *Ad Chriſti Vicarij Præſidentis*, relata à Collectore *n* Priuilegiorum Mendicantium.

n Collector. tit. excom. ſ. 13.

Vigeſima quarta excommunicatio eſt, quam decreuit idem Sixtus IV. dicens, quod excommunicationem incurrant fratres Minores, & Prædicatores recipientes, ſiue admittentes ad priuilegia, & immunitates ordinum ſuorum quoſcunque laicos vtriuſque ſexus, prætextu Tertij Ordinis, ſeu alterius modi, niſi geſtauerint habitum prædicti Tertij Ordinis ſolitum, & profeſſionem emiſerint ſolitam, & in aliqua domo, ſeu congregatione dictorum fratrum, vel ſororum vitam duxerint in communi, non obſtantibus quibuſcunque literis Apoſtolicis. Habetur in Bulla quæ incipit, *Deteſtanda nonnullorum ambitio*, & refertur ab eodem priuilegiorum Collectore. *o*

o Collect. vbi ſup. ſ. 14.
p Cord. vbi ſup. Collec.

Circa quam Sixti IV. Bullam aduertit Corduba, *p* in Additionibus ad Compendium, quod hæc Bulla videtur iam per non vſum, aut per oppoſitam conſuetudinem omnino derogata, & nihil valere, ſicut & multæ aliæ huiuſmodi Bullæ ſtatuta, leges, & conſtitutiones per diſſuetudinem non valent, vt educitur ex Gerſone, *q* & Caietano; & ideo plures alias extrauagantes minimè referam, ne lectoribus ſim faſtidioſus inculcando, quæ ad ſcrupulos mouendos poſſunt incitare.

q Ger. 3. de vi. ſpirit. lect. 5. & 6. & Caiet. in ſum. v. excom. c. 8.

QVAESTIO LXI.

De excommunicatione, quantum ad euitandum excommunicatos, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *Vtrum liceat religioſis cum excommunicatis communicare.*

2 *Vtrum liceat communicare, cum publicè excommunicatis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum liceat religioſis cum excommunicatis communicare.

REſpondeo dicendo, quod Greg.IX. conceſſit *Fratribus Minoribus euntibus ad partes infidelium, ſeu ibidem exiſtentibus, vt in terris illis ſit licitum eis communicare cum excommunicatis in his, quæ ad ſalutem pertinent animarum.* Ita habetur in libro Monumenta *a* Ordinum. Et Clemens IV.conceſſit *Fratribus Minoribus, vt in terris excõmunicatorum liberè commorari poſſint, & ab eis tunc & quando per eorum terras ipſos tranſire contigerit, neceſſaria vitæ depoſcere,* prout in eodem libro *b* continetur. Quæ conceſſiones parum deſeruiunt, niſi ad pacandos ſcrupuloſorum animos: certum eſt enim, quod propter ſalutem animæ poſſumus ſecundum ius *c* commune cum excommunicatis communicare, quamuis interponantur nonnulla alia verba, vt commodiùs intentum perſuadeatur, quod ſolùm Gregorij IX.conceſſio indulgebat. Certum eſt etiam, quod non incurrit excommunicationem, qui participat cũ excommunicato propter magnam neceſſitatem propriam, vel excommunicati, vt quia alterius eleemoſyna eget, vt in quodam Canone *d* determinatur.

a *in* 1.*impr.fol.* 20.*& in* 2. *fol.* 22.*conc.*3.

b *In* 1.*imp.fol.* 56.*& in* 2.*fol.* 140. *conc.*317. *cc.reſponſ.&c. cum voluntate de ſen.*

d *c.quoniã multos* 11.*q.*3.

Ex quibus infertur, catholicos Galliæ, aut Germaniæ, aliorumque regnorum, qui cum hæreticis manifeſtis, & palã ſe hæreticos aſſerentibus, in eorũ prouincijs participant in externo conuictu, non peccare, & excuſari propter neceſſitatem, & propter conſuetudinem, quæ dicitur optima legũ interpres, quæ conſuetudo cum ſciatur, & toleretur à ſummis Pontificibus qui propter eorum multitudinem non audent procedere cõtra eos, excuſat catholicos illa vtentes, vt tenet Nauarrus. *e*

e *Nau.in man. c.*4.*n.*6.*& c.*27 *nu.*35.

Vnde infertur intellectus ad conceſſionem Eugenij IV.qui conceſſit, *Quod ſi tempore noſtro contigerit (quod abſit) ſchiſma, poſſint fratres Minores participare cum ſchiſmaticis, neque teneãtur fratres recedere a ſuis locis. Et quod quotieſcunque dixerint orationem, Deus omnium fidelium, &c. pro vero Papa habeant centum dies indulgentiæ.* Ita habetur in Ordinis Supplemento. *f* Hæc enim conceſſio, quantum ad primam eius partem, ius continet cõmune, cum ſecundum ipſum liceat cum excommunicatis, ſchiſmaticis, propter neceſſitatem communicare, iuxta ſuperiùs allegata.

f *Fol.*93.*conc.* 291.

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat excommunicare cum publicis excommunicatis.

REſpondeo dicendo, qood Eugenius IV. *Conceſſit fratribus Minoribus obſeruãtibus, quod non teneantur euitare excommunicatos, niſi nominatim ſint à iudice denunciati, & euitentur, & a clero, & populo, & ſic quod non teneantur euitare excommunicatos niſi quando in communi euitantur, et quod idem ſit de interdicto, & de obſeruatione cuiuſlibet cenſuræ Eccleſiaſticæ.* Ita habetur in libro Monumenta *g* Ordinis, & in Supplemento.

g *In* 1.*imp. fol.* 61.*& in* 2.*fol.* 64.*conc.*75.*& in ſupp. fol.*95. *conc.*312.

Aduertendum autem, quod hodie tam per conſtitutionem Concilij Conſtantienſis, quæ magis recepta eſt, quàm Baſilieñſis, vt refert Couarruuias, *h* nullos tenemur vitare excommunicatos, niſi in duobus caſibus. Primus eſt, ſi ſint nominatim denunciati, & excommunicati. Secundus caſus eſt, ſi percuſſores clerici ſint adeo notorij per operis euidentiam, vt factum nequeat aliqua tergiuerſatione celari, atque nulla valeat excuſatione excuſari, prout poſt Decium *i* tradit Sotus, & vt receptum tradit Nauarrus, & author Catechiſmi.

h *Cou.in c. Alma mat.*1.*p.*§.2.*num.*9. *ver. ſuper eſt.*

i *Dec.in c.nobis nu.*21. *de exce. Soto in* 4.*d.*22.*q.*1.*ar.*4. *Nau. c.*9.*art num.*6.*& c.*26.*nu.*26.*& c.*7.*nu.*35.

Pro cuius caſus explicatione notandũ eſt, quod notorium dupliciter conſideratur. Primum enim eſt iuris, ſecundum facti: iuris dicitur, quando percuſſio fuit facta occultè, & ſecretè, tamen deductũ eſt delictum in foro contentioſo, & lata eſt ſuper eum ſententia excommunicationis, vel quia ipſemet percuſſor confeſſus eſt delictum, vel quia erat conuictus: & talis percuſſor dicitur publicus notorietate iuris, & per conſequens eſt euitandus. Notorietas verò facti dicitur illa, cuius pcuſſio eſt adeo manifeſta, vt nulla poſſit tergiuerſatione celari, ſcilicet, probabiliter, quando ita eſt deprehenſus quis in crimine, vel ita delictum patens eſt certum omnibus, quod nõ eſt locus inficiationi, vt quia publicè quis tenet concubinam, vel eius delictum eſt notorium maiori parti ciuitatis, vel villæ, oppidi, collegij, vel viciniæ. Ita Nauarrus *K* poſt Panormitanum. Vnde ipſemet Nauar. *l* conſuluit, religioſum eſſe publicè excommunicatum cenſendum, & ita vitandum, qui coram maiori parte cõuentus clericum à ſede expulit, vel brachio violenter extraxit. Vnde licet ego viderem fratrem percutere coram me clericum, non tamen teneor illum euitare, donec publicè ſit notorium ad modum ſupradictum.

K *Nau. ca.*15.*nu.*55. *Pan. in d.c. veſtra.*

l *Nau.l.*5.*conſ. tit.de ſen.exco. conſil.*40.

Nolo autem in hac materia excõmunicationis ampliùs immorari, multa enim, cum ſit materia generalis, videbit lector in his tractatibus, & vt ea facilius poſſit indagare, ad indices copioſos: quos Deo duce in medium adduximus, & adducemus, recurrat. Et in particulari ad tractatum copioſum, & ſatis elaboratum doctiſſimi Ioannis Bannes de Frechilla, Primarij ſacrorum Canonum profeſſoris in hac Salmanticenſi vniverſitate, quondam ſtudioſiſſimi condiſcipuli, in quo tractatu multa ſcitu digna de excommunicatione, & cenſuris eccleſiaſticis edidit.

QVAESTIO LXII.

De exemptione religioſorum à tribunalibus ſecularibus, in viginti articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur viginti.

1 *QVid, & quotuplex ſit exemptio.*

2 *Quo iure ſint exempti eccleſiaſtici, & regulares & eorum bona.*

3 *Vtrũ iudices ſeculares poſſint ſequeſtrare, propria authoritate, triticum commendatorum ordinum militiarum, in tempore maximæ neceſſitatis.*

4 *An reditus temporales eccleſiarum, & monaſteriorum poſſint exigi contra debitores laicos coram iudice eccleſiaſtico.*

5 *Vtrum religioſi pro cauſa ciuili poſſint conueniri coram iudice eccleſiaſtico, aut ſeculari.*

6 *Vtrum monachus poſſit capi à iudice ſeculari, aut eccleſiaſtico pro debito ciuili, ſi poſt debitum monaſterium ingrediatur.*

7 *Vtrum prælati eccleſiaſtici poſſint habere iuriſdictionem temporalem exemptam dominis ſecularibus.*

8 *Vtrum conueniens ſit Epiſcopos, & Abbates aliquorum monaſteriorum habere iuriſdictionem temporalem actualem exemptam.*

9 Vtrum

Digitized by Google

9 *Vtrum Abbates monaſteriorum habentium iuriſdictionem temporalem, poſſint condemnare vaſſallum ad pœnam ſanguinis.*

10 *Vtrum monaſterium ſuccedens in feudo, & maioricatu, poſſit conueniri coram domino feudi.*

11 *Vtrum quando eccleſia, aut monaſterium litigat cum laico ſuper bonis temporalibus, poſſit conuenire laicum coram iudice eccleſiaſtico, aut coram ſeculari.*

12 *Vtrum pro publicatione teſtamenti, in quo monaſterium eſt inſtitutum, poſſit iudex ſecularis citare prælatum monaſterij.*

13 *Vtrum commendatarij ordinum Militiarũ poſſint conueniri coram iudice ſeculari.*

14 *Quando iudices ſeculares poſſint inhiberi à cognitione cauſarum horum militum.*

15 *Vtrum cõmendatarij ordinum Militiarum occidentes clericum gaudeant priuilegio fori.*

16 *Vtrum commendatarij ordinum Militiarum, pragmaticas regales frangentes, poſſint condemnari à iudice ſeculari.*

17 *Vtrum milites ordinum Militiarum exterorum regnorum poſſint conueniri, extra ſuas prouincias, coram iudice ſeculari.*

18 *Vtrum confratres ordinis D. Ioannis portantes Tau, gaudeant priuilegio fori.*

19 *Vtrum Corrector ciuitatis poſsit compellere, vt prædicetur in feſtiuitatibus principalibus in aliqua Eccleſia, renitente, & contradicente vicario generali.*

20 *An Eremitæ ſint exẽpti à iuriſdictione ſeculari.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex ſit exemptio.

RESpondeo dicendo, quod exemptio importat libertatem, ſiue ſit à poteſtate ſeculari, ſiue à poteſtate eccleſiaſtica, & ſic exemptio, de qua loquimur, eſt quędam liberatio à poteſtate ordinarij inferioris à Papa ſtante ſubiectione immediata ad Romanũ Pontificem, exẽptus autem eſt, qui exemptione potitur, ſiue qui nõ ſubeſt iuriſdictioni ordinarij, prout notatur in Iure, *a* cũ ſolus Papa, vel legatus à latere poſſit cognoſcere de cauſis contra exemptum, & non alij legati, vt decernit Ius. *b* Vt de definiũt ſacri Canones, *c* quod eximere eſt propriũ Sedis Apoſtolicæ: & tradit Ioannes Andræas, tradit etiam, & declarat Quintilianus Mandoſius.

a *c. cũ perſona de prop. li. 6.*
b *c. poſt tranſlatio. de off. deleg.*
c *c. frater. 16. q. 1. cap. nunc vero 16. q. 3.*

Quædam autẽ exemptio eſt perſonalis, qua eximuntur perſonæ à quocunque iudice ſeculari, vel Eccleſiaſtico; ita vt à nullo legato etiam ſedis Apoſtolicæ, vel iudice delegato, iudicari, excommunicari, interdici, vel ſuſpendi poſſit. Quædam vero localis, quæ fit loco, id eſt eccleſiæ, vel monaſterio: quædam verò eſt vniuerſalis, qua ſcilicet eccleſia, vel perſona cum vniuerſitate iuris ſpectat ad Papam, ita vt Metropolitanus, & diœceſanus nihil iuris habeat in exempta. Quædam verò particularis, qua eximitur in parte, videlicet tantum in certis caſibus, vt ſi fortè aliqua eccleſia quantũ ad hoc eſt exempta, vt nullus Epiſcopus, vel Archiepiſcopus poſſit in ea diuina ſuſpendere, ſicut in ſua diœceſi, & aliàs ei exhibeat reuerentiam, & honorem. Ita quædã gloſſa. *d* Denique exemptio poteſt conſiderari quoad perſonas, & quoad Eccleſias, & quoad res Eccleſiaſticas, & regulares, quę ad dominium ſedis Apoſtolicæ pertinent: quæ materia licet ſit quotidiana, non tractatur à iuriſperitis, niſi breuiter, & ſparſim in varijs locis, & in his parũ, & non vt decet, vt ait Marianus Socinus. *e*

d *Gloſſ. in cle. attendẽtes de ſtat. monach.*
e *Soc. in c. recepimus nu. 12. de priuil.*

ARTICVLVS II.

Quo iure ſint exempti eccleſiaſtici, & regulares, & eorum bona à iuriſdictione ſeculari.

RESpondeo dicendo, doctrinam eſſe manifeſtã multis Conciliorum, & Pontificum Decretis *f* confirmatam, non licere ſecularibus Iudicibus de perſonis, aut de rebus clericorum iudicare: immo, & Iura Cæſarea hoc decernunt, & de hoc nemo vnquam dubitauit. Controuerſia autem Doctorum conſiſtit in hoc, an exemptio clericorũ, & Regularium a poteſtate ſeculari ſit Iuris diuini, neque vnquam licuiſſe Principibus ſecularibus in eos, & in eorum bona temporalem iuriſdictionem exercere. Et partem affirmatiuam tenet quædam Gloſſa, *g* & eam ſequuti ſunt multi, quos refert, & ſequitur. Menchaca aſſerens communem eſſe ſententiam; eandem confirmant Alfonſus Azeuedo, Reginal. & Perez. Qui omnes fere affirmant verè hanc ſententiam multo receptiorem eſſe, quorum fundamenta præcipua ſunt illud Pſalmi *h*, Nolite tangere Chriſtos meos: & illud Mat. *i* filij ergo liberi ſunt. Et ſacri Canones *K* hoc iuri diuino tribuunt, & referunt teſtimonium Imperatoris Conſtantini id ipſum profitentis. Et vltra argumenta ab hac communi opinione adducta, illud etiã adduci poteſt, quod in primitiua Eccleſia non ſolùm clerici, ſed Chriſtiani omnes ab Eccleſia iudicabãtur, vt conſtat ex authoritate D. Pauli *l*, & in ſacris Canonibus refertur, vbi notant Gloſſa, & Præpoſitus, & notat Abbas: tandem & cõmunem adiuuat, quod clerici ratione ordinis clericalis conſecrantur, & religioſi ratione profeſſionis Deo dicantur. Vnde quemadmodum aliæ res ſacratæ materiam, & formam aliàs habentes temporalem, ratione conſecrationis inter ſpiritualia connumerantur, & a poteſtate ſeculari eximuntur, ſic videtur de clericis, & religioſis dicendum, & huc pertinet, quod ſcribit Nauarrus. *m*

f *c. diligenti. de for. cõp. c. at ſi cleric. de iu. c. 1. cum ſe. 11. q. 1. Aut ſtatuimus de ep. & cler.*
g *Glo. v. & diſcuſſi in c. ſi Imperator 96. d. Menoc. de ſuc. creat. § 22. nu. 58. Azeue. li. 1. noua cõpila. tit. 3. li. 6. Reginal. de vtili. eccl. li. 1. poſt princip. Perez. lib. 3. or. tit. 1. lib. 2. ver. quero.*
h *Pſal. 140.*
i *Mat. 17.*
k *d. c. Imperator & c. continua. 11. q. 1. ca. quanquam de vſur. lib. 6.*
l *1. ad Cor. 6. c. relatũ 11. q. 1. Abb. in c. qualiter n. 7. de Iud.*
m *Nau. in cap. nouit. not. 6. nu. 6. de iudic.*

Sed contrariam opinionem, ſcilicet quod clerici, & monachi eximantur a poteſtate ſeculari legibus humanis, tenuerunt viri grauiſſimi, quos refert, & ſequitur Couarruuias *n*, & ex Theologis D. Thom. Medina, Victoria, qui diligenter huius opinionis fundamenta congerunt, & illud vnum ſufficere arbitramur, quod nulla ſit hodie lex diuina obligans, niſi naturalis, & ſuper naturalis Euangelica; lex autem ſcripta veteris teſtamenti iudicialis, & cęrimonialis, per paſſionem Chriſti domini extincta eſt, vt videre licet apud D. Paulum, *o* & in aliquibus ſacris Canonibus, & explicant Diuus Thomas, & Soto, & Couarruuias. At verò neque lege naturali hæc exemptio pręcepta videri poteſt, quia non eſt de primis principijs, quæ Diuus Thomas *p* communea conceptiones appellat per ſe notas, neque eſt concluſio de primis principijs proxima immediatè ab ipſis collecta, nemo enim niſi in lege humana definiret, ita in lege naturæ ſacerdotes a ſeculari iuriſdictione eſſe exemptos. Nec inſuper huiuſmodi exemptio eſt de lege Euangelica, quæ vt ait Diuus Thomas *q* nulla alia præcepta continet, niſi naturalia, ſeu moralia, quæ ad fidei articulos, & ſacramenta pertinent, inter quæ huiuſmodi exemptio non reperitur, nec locus aliquis, vnde fideliter colligatur. Illud enim Matthæi eo pertinet, vt Chriſtus Dominus, qui ſecundum diuinam, & humanã generationẽ Regis erat filius, ex

n *Cou. l. pra. qq. c. 31. num. 1. D. Tho. in Pau. ad Rom. 13. Medin. de reſt. q. 5. in Prin. Victoria d. poteſt. ciui. nu. 2.*
o *Pau. ad Heb. 7. c. trãſlato de conſt. & in cap. vnic. de purif. poſt D. Tho. 1. 2. q. 104. art. 3. & 2. 2. q. 83. ar. 1. Soto lib. 2. de iuſt. q. 5. ar. c. 4. Cou. var. reſol. l. 1. c. 17. nu. 2.*
p *Th. 1. 2. q. 44. art. 3. 4. 5.*
q *Tho. 1. 2. q. 108. art. 2.*

Q 3 legibus,

legibus humanis, & conſuetudine Regnum temporalium, oſtendere volebat ſe immunem eſſe a tributis. De reliquis autem ſacerdotibus, & Eccleſiaſticis, locus ille non intelligitur in hoc ſenſu, vt ibidem ſacri authores notant. Illud etiam in confirmationem huius ſententię facit, quod ſi in lege diuina fuiſſent exempti, Catholici Imperatores poſt tot annos de illis non iudicaſſent, vt conſtat ex toto titulo de ſacroſanctis Eccleſijs, & ex toto titulo de Epiſcopis, & Clericis: nec ſummi Pontifices, quibus illi erant obſequentiſſimi, hoc paterentur, nec priuilegia Imperatorum pro hac exemptione adducerent, pro vt adducit D. Gregorius. *a* Nec rurſus Catholici Pontifices ab Imperatoribus hác exemptionem poſtulaſſent, vt colligitur ex quadã Authentica *b*: fundamenta verò prioris ſententiæ optimè diluunt Medina *c* & Victoria.

a Cap. de perſona. 11. q. 1.

b *Auth. vt cleric. apud propriot. epi co. 96.*

c *Medina & Victoria vbi ſu.*

Pro quorum reſolutione notandum eſt primò, clericos, vt nonnulli aiunt, dupliciter poſſe conſiderari, vel quatenus clerici ſunt, id eſt, miniſtri diuinorum, vel quatenus Reipublicæ ciues. Primo modo legibus diuinis à poteſtate ſeculari ſunt exẽpti: poſteriori verò eiſdem ſubijciuntur, ſicque Doctores prædicti has contrarias opiniones componunt, quo pacto aliqui affirmant omnes Chriſtianos, quatenus tales ſunt, hoc eſt in his, quæ ad fidem & catholicam religionem pertinent, ab Eccleſia, lege Diuina eſſe iudicandos; quatenus verò ciues, & membra Reipublicæ ſecularis, à poteſtate ſeculari. Ita colligitur ex Turrecremata, *d* & ex traditis à Nauarro.

d *Turre. in c cũ ad verũ nu. 96. d. Nau. d. n. 6.*

Sed licet hæc diſtinctio bonum habeat ſenſum, in quo defendi poterit, quæſtionem tamen nimis inuoluit, & innuit exemptionem hanc perſonarũ eſſe, non rerum, aut cauſarum, quæ legibus diuinis competit, atque ideo melius dicendum videtur, in Clericis, & in Eccleſiaſticis duas bonorum ſpecies reperiri. Alia enim ſunt bona ſpiritualia ſupernaturalia per eſſentiam, per cauſam, per effectũ, & per connexionem, omneſq; cauſæ, & controuerſiæ ad ras pertinentes, prout docent D. Tho. *e* & omnes Theologi. Alia ſunt exterioris ordinis, vt vita, fama, & diuitiæ. Bona autem ſpiritualia, & quæ pertinent ad Diuina myſteria, & eorum cognitio, ſiue in eccleſiaſticis, & clericis, & regularibus, ſiue in laicis conſiderantur, lege diuina à iudice ſeculari eximuntur, & eccleſiaſtico reſeruntur, vt quidam Canones *f* expreſſe dicunt: & hæ poteſtates per ſuos fines, & obiecta diſtinguũtur. Vnde neceſſario omnia ſpiritualia, quæ in finem ſupernaturalem immediatè ordinantur, eccleſiaſticæ ſubſunt poteſtati, vt bene probat Victoria, *g* & Albertus Pigius: Bona autem temporalia ſiue etiã in eccleſiaſticis, ſiue in laicis conſiderentur per ſe, & ex natura rei poteſtati ſeculari ſubſunt, vt conſtat ex dictis in ſuperiori præludio, & patet ex eo, quia bonorum natura ex qualitate poſſeſſoris non mutantur, vt in ſimili ait *h*. Diximus autem ſiue in clericis, ſiue in laicis, quia exemptio hæc, quę competit clericis iure diuino, rerum, & cauſarum eſt, non verò perſonarum, licet autem hęc bona temporalia Eccleſiarum, & clericorum natura ſua poteſtati ſeculari ſubdantur, poterit tamen Eccleſia omni Imperatorum priuilegio ceſſante clericorum cauſas criminales, & ciuiles ad prædicta bona temporalia pertinentes eccleſiaſtico iudicio reſeruare. Cùm enim a Chriſto Domino Petro, & ſucceſſoribus ſpiritualis poteſtas data ſit, quæ nihil aliud eſt, quam facultas à Chriſto Domino Eccleſiæ generaliter conceſſa: & immediatè ſupernaturalia primo principaliter reſpiciens, vt colligitur ex Ioãne Gerſone, *i* & Nauarro, & tota hęc poteſtas ad vitam ſpiritualem, & æternam beatitudinem ordinatur, quemadmodum poteſtas naturalis, & cuiuſuis hominis mandatum ad ea trahuntur, quæ ad aliud mandatum explicandum neceſſaria ſunt, & opportuna, vt colligitur ex iure *K*, ſic poteſtas hæc ſupernaturalis omnia illa comprehendit, quæ ad gubernationem Reipublicæ in ſpiritualibus Eccleſiæ neceſſaria videbuntur, & ideo in finem ſupernaturalẽ iure ſuo de temporalibus diſponit, Reges ſuos aliquando priuat, vt patet in iure, *l* ſeculares leges ſpirituali ſaluti ſubditorum pernicioſas abrogat, vt dicitur in quadam Decretali, *m* cauſas alias temporales ab Eccleſiaſticis iudicibus definiri iubet, vt iubetur in alia Decretali *n* & obſeruat poſt alios Victoria, *o* Nauar. Soto, Simãcas, & Couarruuias, & eadem de cauſa, & eadem poteſtate iuſtiſſimis de cauſis Eccleſia clericos, & eorum bona temporalia Eccleſiaſticò iudicio reſeruauit. Et huius exẽptionis plures rationes ex Sacris Canonibus colliguntur. Prima, ne miniſtri Eccleſiæ, quos Deo, & diuinis vacare conuenit, per poteſtatem ſecularem aliquando à diuinis miniſterijs auertantur, & prophanis muneribus obſtringantur. Et hęc ratio colligitur ex D. Paulo *p* & ex aliquibus ſacris Canonibus. Secunda, ne ſacerdotalis Maieſtas, quam maximè venerari oportet, inter laicorum cœtus quodammodo vileſcat, & nimia conſuetudine parui fiat. Hæc ex alio colligitur Canone. *q* Tertia ratio eſt ne Clerici, qui animarum parentes ſunt, & magiſtri, à filijs, & diſcipulis iudicentur, vt ex alijs canonibus ſatis *r* patet.

i *Gerſon de poteſt. Eccl. cen. 1. Nau. in d. c. nouit. notab. 3. nu. 87.*

K *Cap. prat. de offic. dele.*

l *Cap. grãde de ſuppl. neglig. Prel. li. 6.*

m *Cap. vlt. de praſcript.*

n *Cap. prudẽtia de donat. inter vir. & vxor.*

o *Victor. relec. 1. de poteſt. Eccleſ. 1. p. cap. 7. Nau. d. notat. 3. nu. 83. Sot. de iuſt. lib. 4. q. 4. ar. 1. Sim. de cathol. inſt. c. 44. Cou. in reg. peccat. 2. p. §. 1. nu. 1. 2. Ad Cor. 2. cap 1. & 2.*

p *Cap. eſto ſubditus 95. diſt.*

Ex quibus colligitur reſolutio ad id, quod in principio quæſtionis propoſuimus ventilandũ, & ſic dicimus, quod religioſi, cum inter perſonas Eccleſiaſticas computentur, in iure diuino à iuriſdictione ſeculari ſunt exempti: bona autem temporalia Monaſteriorum natura ſua poteſtati ſeculari ſubijciuntur, ſed Sede Apoſtolica ſic diſponẽte, ea omnia à poteſtate ſeculari exemit, cũ ipſi Monachi, ſicut clerici, in ſortem Domini ſint vocati, iuxta Sacros Canones, *ſ* & tradit D. Chryſoſtomus, & deciſio Pedemontana, & hac ratione multis generalium Conciliorum, & antiquiorum Pontificum Decretis in primordijs religionum ipſi monachi Epiſcopis fuerunt ſubiecti, & à ſeculari iuriſdictione diſgregati, vt per multos Sacros Canones *t* notant Hugo, & Præpoſitus, dum aiunt, quod ſi monachus in figuram iudicij conueniat coram Epiſcopo iure communi conueniendus eſt, ſin autem extra iudicij figuram. & ſecundum regulam, corã ſuo Abbate: eandem ſententiam protulerunt multi alij, quos refert, & ſequitur Paulus Fuſcus, *u* adeo quod viri grauiſſimi tenuerunt, quod non ſunt iure communi, ſed tantum ratione priuilegij exempti à iuriſdictione Epiſcoporum, de quo infra erit nobis ſermo.

q *Ca. ſi quis dubitet & c. denique 96. d.*

r *Cap. duo ſunt 12. q. 1. Chri. in Pal. ad Rom. 3. deciſ. Pedemont. 30. nu. 1.*

ſ *Cap. eccl. cap. quia v. 1. q. 5. c. menael. 1. c. cog. 8. q. c. 2. non ſemel eadem. q. c. depe. v. ſi quis contra 12. q. 1. vbi glo. 2.*

t *Hugo & Præpoſitus. n. 9 glo. 1. in c. 1. nu. 28. q. 2.*

u *Fuſcus de viſi. lib. 2. cap. 17. nu. 10.*

ARTICVLVS II.

Vtrum iudices ſeculares poſſint ſequeſtrare propria authoritate triticum Commendatorum Ordinum militiarum tempore maxima neceſſitatis.

RESpondeo dicendo, quod Commendatarij Ordinum militiarum habent ſuos proprios iudices, qui ſunt eorum ſuperiores, & ſic ſunt exempti à quibuſcunq; alijs iudicibus in cauſis Ciuilib. & criminalibus, & ideo videtur eorum triticum Decimarum, & prouentuum ſuorum pręceptoriarum

rum non poſſe à iudicibus ſecularibus ſequeſtrari, ſed cum tẽpore neceſſitatis priuilegia maxima frãgantur, immo obligatio multorum præceptorum túc locũ non habeat, videtur in hoc caſu contrariũ dicendum, & pro hac parte facit quædam nouę cõlationis lex *a* dum dicit, *y porque por experiencia ſe ha viſto que las perſonas, que tienen el dicho pan poniendoſe taſſa lo eſconden y encubren y nolo quieren vender, de que reſulta auer falta, mandamos a los Corregidores, y Gouernadores, y alcaldes, y otras qualeſquier Iuſticias, y juezes cada vno en ſu juriſdiction, que entendiendo por los regiſtros que ſe han hecho, y por las otras vias y maneras que conuengan los que tienen el dicho pan para lo poder vender, comando ſi les pareciere conſigno para eſto dos regidores, y otras dos perſonas del lugar hagan repartimento por las perſonas de qualquier qualidad, eſtado, o cõdicion, preeminencia, o dignidad que ſean, anſi clerigos y perſonas Eccleſiaſticas, como Comendadores; etc. y les manden y apremien a que lo vendan ſegun les fuere por ellos repartido y que las perſonas a quien ſe repartiere ſean obligados a lo vender luego a las perſonas, que lo quiſieren comprar.*

a L.1.tit.25.li. 5.noua comp.

Et attenta hac lege, quę iuſtiſſima profecto videtur tempore neceſſitatis imminentis, ne Reſpublica fame pereat, cum niſi ſubueniatur huic neceſſitati, redundaret etiam in damnum Eccleſiæ, videtur, inquam, quod poſſint Iudices ſeculares compellere dictos Commendatarios relicto ſibi tritico neceſſario pro alimonia, & ſuſtentatione ſuarũ familiarum, reliquum, quod habent, egentibus vendant pretio taxato per dictam legem, vnde ſi cogere licitè poſſunt, prout tradit Mexia *b* ergo & ſequeſtrare triticum poſſunt, aliàs enim illuſoria, & fruſtratoria coactio eſſet, cum poſſent, qui cogendi ſunt, abſcondere triticum, aliiſque cautelis vti.

b Mexia de tax. pan.nu.64.f.21. & 22.

c Gut.li.1.prac. qq.q.13.n.3.

At Gutierrez *c* hanc opinionem quoad Eccleſiaſticos cum grano ſalis (vt ita dicam) amplectitur dicens, poſſe rectores ſeculares dictum triticum ſequeſtrare, dummodo in procedendo, & exequẽdo obſeruent ad vnguem formam traditam, atque præſcriptam in dicta lege Regia ſuperiùs allegata, & ad hoc ſeruanda ſunt ſequentia, quæ ex dicta lege colliguntur. Primum, quod ſit, atque immineat neceſſitas, & magna indigentia tritici. Secundũ quod habita ratione ſumptus familiæ ſuæ, & cæterarum perſonarum, quibus prouidere ipſi Commendatarii teneantur, veluti pauperum, parentum, & aliorum conſanguineorum egentium, & hoſpitum, arbitrentur ipſi iudices, quod quantumcunque fuerit iuſtum, relinquatur ipſis Clericis potiùs plusquam minùs neceſſarium, ne aliàs poſtea ipſi Commendatarii cogantur maximo ſuo ſumptu comparare, quod poſtea ſibi defuerit, cùm id habeant ex ſuis Eccleſiaſticis redditibus.

Tertium, quod ſibi offeratur verè, & realiter pretium iuſtum taxatum ab eadem Regia Pragmatica.

Quartum, quod antequam ab eis triticum auferatur, ipſis dictum pretium offeratur. His enim ſeruatis, minimè ipſis Commendatariis fit iniuria manifeſta, ratione cuius poſſint creare conſeruatorem ad ſuæ exemptionis defenſionem, neque Rectores ſic facientes incidunt in excommunicationem Bullæ cœnæ latam contra illos, qui iuriſdictiones, ſeu fructus, redditus, & prouentus ad Eccleſiaſticas perſonas ratione monaſteriorum, & aliorũ beneficiorum Eccleſiaſticorum per eos obtentorum pertinẽtes, vſurpant, vel ſurripiũt, ſeu qualibis occaſione, vel cauſa ſine Romani Pontificis expreſſa licentia ſequeſtrant: ſeruatis enim ſuperiùs notatis non fit contra tenorem dictæ Bullæ, non enim dictum triticum occupant, & vſurpant propria authoritate, ſed authoritate legis naturalis id in hoc caſu permittentis. Si autem non ſeruantes ſupra dicta dictũ triticum intrepidè ſequeſtrant, incidunt in dictam cenſuram, & vt excommunicati poſſunt per iudicem Eccleſiaſticum declarari, ſicut affirmat Gutierrez, ſe in caſu contingenti vidiſſe, & negotium per viam violentiæ fuiſſe delatum ad Regiam Cancellariam Pintianam, poſtea tamen remiſſum fuit ad iudicem Eccleſiaſticum, & hoc iure optimo poteſt conſeruator ſeruare.

ARTICVLVS IV.

An redditus temporales Eccleſiarum, & Monaſteriorum poſſint exigi contra debitores Laicos coram iudice Eccleſiaſtico.

RESpondeo dicendo, quod in quadam nouæ cõpilationis lege *d* cauetur, *Que las Igleſias, y monaſterios, Clerigos, y Capellanos del Rey, que tuuierẽ priuilegios de los Reyes de mercede, alimoſnas, o dineros, a de otros derechos*, quę non poſſunt ſuper eis, & ab his dependentibus conuenire Laicos receptores, Regios conductores, & alios collectores coram iudicibus Eccleſiaſticis, ſed coram iudicibus ſecularibus Regiis ſub pæna amiſſionis ſic conceſſorum. Quod etiam ad literam cauetur in alia nouæ compilationis lege, *e* quas leges validas eſſe, nec Sacris Canonibus contrarias teſtantur Menchac. *f* Laſſarte de Mol. & Gutierrez: & nimirum quia hi reditus fuerunt dati dictis piis locis ſub conditione, quod eorum petitio apud iudicem ſecularem proponeretur, & non fuerunt dicta bona facta ſpiritualia. Vnde ſi Eccleſiaſticæ capellaniæ, monaſterium, vel Hoſpitale ſint fundata ex redditibus temporalibus; cum conſenſu, & authoritate Epiſcopi, ordinarii loci, vel poſtea confirmata; Eccleſiæ Capellanus, & œconomus dictæ Eccleſiæ, Monaſterii, vel Hoſpitalis poteſt conuenire laicos prædictos annuos reditus ſoluere debentes coram iudice Eccleſiaſtico, prout in terminis tenet Azeuedo *g* dictæ enim nouæ compilationis leges ſolùm loquuntur in gratia, & donatione à Rege prædictis locis piis, & clericis factis, tunc enim bona illa non amittunt ſuam propriam naturam temporalitatis, ita vt in alteram diuerſam tranſeat. Præterea cum gratia illa facta ſit à Rege, merito vt ab eo lege lata auferri poteſt, ſi eius iuriſdictio ſuper illam concernens illudatur.

d L.1.tit.1.li.4. noua comp.

e L.10.ti.7.lib. nouæ compil.

f Meno. de ſucce.crea.§.26.n. 66. Laſſarte de Mol.de decim. vend.c.18.n.9. Gutier.li.4.practi.q.27.

g Aze.in d.l.1.

Nec obſtat, quod actor ſequi debeat forum rei, nam hoc procedit in temporalibus, non autem in ſpiritualibus, aut ſaltem ſpiritualib. annexis, cuiuſmodi ſunt dicti reditus, ſuper quibus authoritate Epiſcopi, aut ordinarii fuit fundata Capella, Hoſpitale, vel monaſterium, ſunt enim prædicta bona tẽporalia, in ſpiritualia, vel ſpiritualibus annexa commutata, vel transfuſa: immo ait Gutierrez *h* idẽ eſſe dicẽdum in annuis redditibus poſtea de nouo emptis in locum aliorum, qui fuerunt redempti, cum in eorum locum ſubrogentur, ac proinde debeant ſapere eorum naturam, ſubrogatus enim ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur.

h Gut. vbi ſup.

Verum eſt tamen, quod ſi monaſterio dicti reditus debeantur, & debitores nolint ſoluere irrogando iniuriam ipſi Monaſterio, poſſunt coram iudice conſeruatore conueniri, prout latè in primo tomo *i* remanet dictum.

i t.10 q.65.

ART.

ARTICVLVS V.

Vtrum Religioſi pro cauſa ciuili poſſint conueniri coram iudice eccleſiaſtico, aut ſeculari.

RESpondeo dicendo, quod ſi religioſus de crimine extra clauſtra commiſſo, vel intra, vbi ab alio qui ſubditus nō ſit eiuſdem Abbatis, fuerit accuſandus, ſecundum opinionem aliquorum doctiſſimorum virorum, Epiſcopus adeundus eſt iure cōmuni, licet ſecundum priuilegia aliter dici debeat, vt ſupra iam remanet declaratum. At hi omnes vno ore fatentur, quod ſi cauſa ciuilis fuerit controuerſa, monachum neque conuenire, neque conueniri poſſe coram Epiſcopo, quia Abbatis quaſi ſeruus, aut filius familias poteſtati ſubeſt, tum etiam quia proprium nihil habet, & quaſi mortuus ſeculo reputatur, vt tradunt iura *a* & faciunt tradita per Petrum de Vualdis, Couarruuias, & Menchaca, & ita monachum neque ciuiliter agere, nec conueniri poſſe reſoluunt quædam gloſſæ, *b* Speculator, & Capella Tholoſana: verum ſi monachus cauſa ſtudij de licentia Abbatis abſens ſit, vel in curia, vel in aliquo quouis ad negotia monaſterij miſſus fuerit, poterit tanquam procurator nomine monaſterii cōueniri, quoniam dum eum mittit, omnia ei concedere cenſetur, quæ ad illud negotium commodè peragēdum fuerint neceſſaria, ex regula cuiuſdam Decretalis *c* & quemadmodum filius familias eiſdem cauſis agit, & cōuenitur, ſic etiam monachus poteſt conueniri, argumento *d* cuiuſdam legis, vbi notāt Gloſſa, & Bartolus, & tenet Baldus cum Doctoribus communiter, Bologninus, & Horatius Lucius & hæc eſt abſque dubio vera, & recepta ſententia, intelligenda tamen, ſi tria ſimul concurrant, ſcilicet licentia Abbatis, contractus, aut debitum moderatum, iuxta negotii qualitatem boni viri arbitrio, ita vt in tanto mandato monaſterii videatur comprehendi. Item ſi Abbas & monaſterium longè abſint, nec poſſint commodè conueniri; cū enim ex tacito mandato nomine monaſterii cōueniatur, ſi aliquod ex ſupradictis tribus deficiat, nec agere poſſunt, nec conueniri ciuiliter, cōueniendi autem ſunt in hoc caſu coram iudice eccleſiaſtico, cum enim conueniantur ex actione quadam perſonali nata ex obligatione perſonali ab ipſis inita, nil mirum ſi conueniri debeant coram iudice eccleſiaſtico, tāquam perſonæ eccleſiaſticæ obligatæ. Quod verò attinet ad Abbates, & Monaſteria, nulli dubiū fuit ab Epiſcopis iure communi debere iudicari, vt aliqua iura *e* ſatis innunt: quod ea ratione oſtenditur, quia cùm à ſuis Monachis iudicari nō poſſint; argumento aliquorum Canonum *f* oportebat, vt ab Epiſcopis iudicarentur, nec expectaretur Romani Pontificis iudicium. Quod ſi Monaſterium ſimiliter conueniatur proculdubio neque iure communi, neque iure ſpeciali Abbas iudex eſſe poteſt, vt vnanimi conſenſu ſupradicti authores volunt: & idem erit de aliis vniuerſitatum, aut collegiorum Rectoribus dicēdum, quia cum collegia ſua defendere teneantur, vt dicitur in iure, *g* & ipſi quaſi partes ad iudicium vocentur, fieri non poteſt, vt ipſi ſimul ſint iudices, & actores, vel rei.

a Ca. nulla c. nō dicatis. 12. q. 1. Auth. C. de ſacr. ecc. Vual. de can. epiſ. q. 14. n. 9. Cou. i c. 1. n. 2 de t. ſ. Mench. creat. §. 20. nu. 150.

b Gl. v. aut Monachū i c. ſuper. 11. q. 1. gl. in l. 2. v. nā poſſunt. ff. de in ius voc. ſpecul. de ſta. mo nach. prin. Capel. Toloſ. q. 25.

c Cap. præterea de off. deleg.

d l. ſi lōgius 28. § fi. ff. de iud. vbi gl. & Bar. in ſi. Bal. i auth. habita n. 24. C. ne fil. pro patre & ibi Bolo. n. 254. Hora. de priui. ſcholariū priui. 74.

e Ca. ad monaſteria. c. Abbates i pri. 18. q. 2.

f c. Oues. 2. q. 7. & c. oues. 6. q. 1.

g Ca. edoceri de ſacram.

Neque ſupradictis obſtat priuilegium Clementis IV. dicentis, quod fratres Minores neque ratione delicti, neque ratione contractus, ſeu rei, de qua contra ipſos fratres ageretur, poſſint coram locorum Ordinariis conueniri, neque illi quoad hoc ſuam in ipſos iuriſdictionem exercere decernens irritum, & inane quicquid ſecus factum, vel attētatum fuerit, vt in libro Monumenta *h* ordinum cōtinetur. Quàm conceſſionem Sixtus *i* IV. confirmauit, & latè in marimagno Carmelitarum K & prędicatorum *l* & Auguſtinienſium *m* habetur. Nam reſpondetur, quod ſupradicta priuilegia, & ſimilia Regularibus conceſſa ſunt fortè limitanda, vt procedant, quando adſunt iudices Regulares, corā quibus ipſi monachi, pro debitis Ciuilibus poſſint conueniri: at vbi ſunt tales iudices, quia lōgiſſimè abſunt, & ad eos non poſſunt creditores ſine maximo eorū incommodo adire, ego intelligo prędicta priuilegia locum minimè habere poſſe, non enim priuilegia cum magno tertij nocumento conceduntur, neque cenſentur concedi. An autem monachi poſſint conueniri coram iudice ſeculari, latiùs infra hac quæſtione dicetur.

h in 1. impr. fo. 59. & in f. 142. conc. 312.

i In 1. impr. f. 60 & in 2. fo. 144. conc. 347.

K In 2. impr. f. 161. cōce. 384. f. 187. cōceſ. 479

l in 2. impr. fol. 239. cōceſ. 570.

m in 2. imp. fol. 148. conc. 620.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Monachus poſſit capi à iudice ſeculari, aut eccleſiaſtico, pro debito ciuili, ſi poſt debitum monaſterium ingrediatur.

RESpondeo dicendo, quod monachus non poteſt ob debitum ciuile capi, nec incarcerari, authore Baldo, *n* & tenēt Abbas, & Suarez, illud tamen notādum, quod ſi quis in fraudem creditorum ingrediatur monaſteriū, non eſt recipiendus ad monachatum, quoniam non ducitur bono ſpiritu, ſed vt defraudet creditores, & otio indulgeat, vt docent Innocentius, *o* & Abbas. Si tamen ingrediatur Monaſterium in fraudē, ait prędictus Abbas, quod ipſum Monaſteriū ſatisfacere debet creditoribus, quatenus ex bonis monachi ad ſe peruenit, argumēto aliquorum iurium, *p* & tradit Baldus tractans, an ſint deducendæ expenſæ neceſſariæ ad alendū monachum. Hęc procedunt quando debitor ingreditur religionem, antequam creditor illum capiat, vel executionem aduerſus illū faciat, non ſi poſt hæc ingrediatur monaſterium. Idem dicendum eſt de clericis, qui poſt capturam ſuſcipiūt ordines ſacros, vt ait idem Abbas, quia ſi cum eſſet laicus, creditor illum in carcerem coniecíſſet, vel in ſeruitium accepiſſet, fiat clericus, clericatus videtur in fraudem ſuſceptus, nec clerico prodeſt priuilegium clericale, & poteſt conueniri coram iudice ſeculari. Ita liquet ex diſtinctione Ioannis *q* Andreæ, & Abbatis, & ex aliis, quos refert & ſequitur Baeca. Hæc de iure communi inuenio decreta. At ſecūdum conſtitutionem Sixti V. de qua infra de nouitiorum receptione dicemus, quæ prohibet nouitios ad religionem recipi antequam de eorum vita, & moribus fiat exacta inquiſitio, & an aliquibus debitis ſint obnoxii, &c. quibus non diſcuſſis, profeſſio nullius eſt momenti, & valoris, quæ ſi non valet, certum eſt, quod apud ſuos iudices poſſunt præfati nouitii de prædicto debito ciuili conueniri.

n Bal. i Aut. ca. quæ ſit cū monach. co. 2. n. 3. ve. 4. l. cōſiderandū C. de epiſ. & cl. Abb. i c. cū 1. eſt ā n. 77. de rem. Suar. i cap. 2. de loſ. gouernos q. 5. co. 6. ve. idē dicēd. de mona.

o Inn. i c. vn. d obl. ad ratio. et ibi Abb. c. o. pen. v. tertia fiat.

p c. ſi qua 19. q. 2. Bal. in Auth. quæ ſit cū mon. col. 2. nu. 3. v. 4. C. de epi. & cle.

q Andreas & Abb. in c. 1. de depoſ. Baeca, de inope debito. c. 17. n. 22.

ARTICVLVS VII.

Vtrum prælati Eccleſiaſtici poſſint habere iuriſdictionem temporalem exemptam à ſuperioribus ſecularibus.

RESpondeo dicēdo, circa præſentis articuli quęſtionem duas opiniones ſatis diuerſas inter Doctores inueniri: prima eſt, quod poteſtas eccleſiaſti-

cleſiaſtica non ſe extendit ad iuriſdictionem temporalem, niſi in quantum ipſa temporalis iuriſdictio eſt ad ſpiritualem neceſſaria, aut eam concernit. Et hanc opinionem tenuerunt gloſſator *a* decreti, & Baldus vocans eam maximam legiſtarũ, Maranta, Aufretius, deciſio Pedemontana, Duarenus Naua. Couarruuias, Soto, Alfonſus Guerrero, Gregorius Lopez, Franciſcus de Vargaz, Antonius Gomez, Montaluus, Auiles, Menchaca, Turrecremata, & alii, quos prædicti doctores referunt.

At contrariam opinionem, quod ſcilicet poteſtas temporalis reſideat etiam in Papa, & in Eccleſia, & ab ea medio ordine, & diſpoſitione diuina in Imperatores, Reges, & Principes, & alias poteſtates ſeculares deriuetur, tenent viri grauiſſimi; quam vt magis ſecuram, & communem amplectuntur. Pro cuius opinionis reſolutione diſtinctio quædam eſt præmittenda, aut enim attendimus ad ius Diuinũ, aut ad ius poſitiuum. Si ad ius poſitiuum, conſideranda ſunt tempora, & ſic concordanda iura. Duo enim tempora debent conſiderari. Vnum ante aduentum Chriſti Domini. Alterum verò poſt eius aduentum, qua diſtinctione præmiſſa per concluſiones, vt clarius procedatur, erit hæc ſatis diffuſa quæſtio præſtringenda.

Prima concluſio. Conſiderando tempus, in quo nondum Chriſtus Dominus in carne humana in mundum venerat, cum adhuc Pontificatus Petri non fuerit inſtitutus, & poteſtas eius imperii ab eo nõ poterat deriuari. Notoria tamen erat illa Hieremiæ prophetia *b* de Chriſto Domino loquẽs, dicẽs *ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & Regna, vt euellas, & diſſipes, & ædifices, et plantes*, quæ poteſtas ſecundum iuris Pontificii peritos, *c* & Theologos etiam ad temporalem iuriſdictionem extendi ſemper intellexerunt, quam Chriſtus Dominus ſuo Vicario reliquit. Et etiã Samuel *d* vſus eſt gladio materiali contra Regem Agag, & Elias *e* contra Prophetas Baal, & id ipſum legitur de Heliſeo, *f* & in Deuteronomio *g* legitur, *ſi difficile & ambiguũ apud te iudiciũ eſſe perſpexeris inter ſanguinẽ, & ſanguinem, cauſam, & cauſam, lepram & leprã, & iudicium inter portas videris verba variari, venies ad ſacerdotes leuitici generis & ad iudicẽ, qui fuerit illo tempore*. Quę authoritas non ſolum loquitur de difficultatibus pertinentibus ad ſpiritualia, ſed etiam ad temporalia, prout explicant Abbas, *h* & Anaſtaſ. Germonius, & Noe obtulit holocauſtum Domino, & ædificauit altare, quod erat miniſteriũ ſacerdotale, Et ſimul fuit Rex, & poteſtatem exercuit temporalem eccleſiaſticam. Et Melchiſedec fuit ſimul ſacerdos, & Rex. Et Moyſes fuit etiam ſacerdos, & Rex in Iſrael, in ciuilibus, & criminalib. & cæremonialibus legis conſtitutus, vt colligunt ex ſacra ſcriptura *i* Innocentius, Antonius de Butrio, latè Belluga, Ioannes Garcia. D. Hieronymus, D. Gregorius, Pineda Anaſtaſius Germonius, Marcus Antonius de Camos, & alii.

Et prout refertur in libro K Regũ, Samuel fuit Propheta ſimul, & ſacerdos, & iudex in temporalibus: nam Dominus ad ipſum dixit, non abiecerunt te, ſed me ne regnem ſuper eos. Denique non poteſt negari ſacerdotes in lege veteri iuriſdictionem temporalem habuiſſe. Quod conſitetur Sotus dicens, ſacerdotium illud non illum gradum ſpiritualitatis annexum habere, quem noſtrum.

Secunda concluſio, poſt Chriſti Domini aduentum poſtquam Chriſtus Dominus tradidit claues regni cœlorum D. Petro, ſecundum D. Matth. *l* cũ quo Pontificatu D. Petrus, & eius ſucceſſores acceperunt duo imperia, & duos gladios, ſpiritualem

a *Gl. ĩ c. quoniã v. diſcreuit. 10. d. Bal. ĩ proœm. dig. n 8. Marãta de or. iu. 3. p. n. 30. v. quæ pot. Aufr. in Cle. 1. n. 23. de offi. or. dec. P. ã dec. 10 n. 4. v. 2. Duar. li. de ſacr. Eccl. miniſt. c 4. Na. in c. nouit n. 30. de iud. Conſ. rc. pec. §. 9. n. 7. & in c. 1. pra. nu. 2. Sot. de iu. & iu. li. 4 q. 4. a. 1. & 2. Guer. i ſpecu. princ. c. 16. Gre. in l. 2. ti 13. co. 8 in pr. poſtu. præterea pag. 2. vargaz in reſpõ. de epi. iuriſd. cõfir. 10. Gomez in l. 40. taur. nu. 3. Montal. in rep. 11. v. arm. in prin. f. 10. col. 3. Mecha. lib. 10. cõtr. illuſt. c. 20 n. 2. f. 7. Turre. in c. cũ ad v. 4. 95. d.*

b *Hier. c. 1.*

c *Doct. i c. 6. de maior. & ob. c. 2. de re iud extraua. vnã ſanctã de ma. & obed. Theolo. ſup d. 41.*

d *1. Reg. 15.*

e *3. Reg. 18.*

f *4. Reg. 4.*

g *Deut. c. 27.*

h *Abb. ĩ c. per vener. § rõ. nu. 38. qui filij ſint legit. Ger. li. 3. de immu. c. 3. n. 64.*

i *N. 27. Deu. 18 Inn. in c. per vener. Butr. in ca. licet ex ſuſce. de for. cõp. Bellug. de ſpe. pr. Rubr. 11. §. videdum nu. 1. vſq; ad 4. Graſ. de nob. gl. 9. n. 17. D. Hie. ad Pau. Gre. 19 mor. c. 13.*

i *In fi. & 2.*

K *Reg. 8.*

l *Matt. c. vl. & c. 16.*

vnum, & alterũ temporalem, ad iuriſdictionẽ temporalem tantùm in habitu, & potentia receperunt, non tamen in actu: vſus enim, & exercitium iuriſdictionis temporalis translatus eſt ab Eccleſia in Imperatores, & Reges, vt ad eius beneplacitum, & in eius vtilitatem hoc gladio vterẽtur. Et huic doctrinæ conſonat illud, quod Chriſtus *m* Dominus ſuis diſcipulis dixit, *quãdo miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calciamentis, nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt. Nihil. Dixit ergo eis: ſed nunc qui habet ſacculum, tollat ſimiliter & peram, & qui nõ habet, vendat tunicam ſuam, et emat gladium, At illi dixerunt. Domine ecce duo gladij hic. At ille dixit ſatis eſt*. Ex quibus verbis videtur Chriſtũ Dominũ non reiecisse ab Apoſtolis gladium temporalem tanquã quid impertinens, immo ipſum illis conceſſiſſe per illa verba *ſatis eſt*, vt poſt Abbatem tradit Ioannes Garcia. Vnde Chriſtus, *n* Dominus nõ dixit Petro, proijce à te gladium, ſed conuerte gladium tuum in vaginam, ex quibus verbis colligitur, gladiũ materialẽ eſſe Diui Petri, & eſſe in manu Petri, & per conſequens in poteſtate Eccleſiæ; verbum enim (*tuum*) proprietatem deſignat, vt aduertit Frater Angelus in ſua Bibliotheca *o* & Anaſtaſius Germonius; non tamen voluit Chriſtus Dominus, vt eius ſacerdotes, & Pontifices regimen ſpirituale habituri in exercitio temporalis iuriſdictionis occuparentur, & quod gubernatio temporalis ab ſpirituali penderet, ſed vt hæc ad Imperatores, Reges & Dominos tẽporales deuoluerentur, qui vt præſidentes pro eo ab omnibus temporalibus obedirentur, prout Fr. Antonius Camos, *p* in ſua Microcoſmia declarat: quod inſuper confirmatur ex verbis dictis a Domino *q* Petro, *paſce oues meas*, non generaliter loquitur. Et non limitauit ſuum præceptum ad paſtum tantum ſpiritualem. Vnde videmus in coronationib. Imperatorum, coronationes ab Eccleſia ipſos recipere, Pontifice gladium euaginatum illis tradente dicendo, *accipe gladium deſuper Beati Petri corpore ſumptum*, & Pontifex dat Imperatori diadema, ſceptrũ, & pomũ aureũ. Et Papa, vt Papa conſecratur, & vt Rex coronatur, ad quod certiores facit Reges, & ipſos inuitat, prout tradunt Aufretius, *r* & Petrus Gregorius, & omnes pedes eius oſculantur profunda humilitate, reuerentiæ, & hiperduliæ adoratione, quæ Summo Pontifici ſolet exhiberi, prout Ioſephus, Stephanus, *ſ* & Anaſtaſius Germonius teſtantur.

Etetiamſi Gregorius Quintus in Alemanos electionẽ, Imperij tranſtulerit, ſibi tamen, & ſedi Apoſtolicæ confirmationem reſeruauit, prout tradunt Polidorus *t* Virgilius, & Petrus Gregorius. Immo aſſerit idem Petrus Gregorius aliquando Imperiũ à Pontificibus Imperatoribus in feudum fuiſſe conceſſum cum iuramento, vt ſedi Apoſtolicæ in fidelitate, fauore, auxilio, & defenſione minimè deficerent.

Facit etiam pro hac parte illud, quod legitur in Actibus *u* Apoſtolorum, Diuum Petrum Chriſti Domini Vicarium iudicialiter condemnaſſe Ananiam, & vxorem eius Saphiram, eo quod cum mendacio aliqua ſubripuiſſent. Et Chriſtus Dominus, vt Rex *x* & Imperator eiecit de templo ementes, & vendentes, ipſos ſeueriter, & cum rigore flagellando, ita vt non legatur in Euangelio aliam ſimilem correctionem feciſſe. Et etiam vſus *y* fuit iuriſdictione temporali mulierem adulteram abſoluendo, cum nullus aduerſus eam accuſator inueniretur. Et certè ſi attentè contempletur. Innocentius *z* Tertius ſatis indicat hanc noſtram opinionẽ, & eam ſatis etiam inſinuat Auguſtinus *a* dicens, & vna potentia, & ineffabilis gratia Saluatoris:

m *Luc. 22.*

n *Abb. ĩ ca. nouit. de iu. nu. 12. Garc de nob. gl. 9. nn. 20 & 35. f. 126. vel ſexta concl.*

o *Mar. 26.*

p *in medi. poſt literarũ inuẽto res de don. Conſtant. Germ. de ſac. immu li. 3. ca. 13. nu. 18. in med. pa. 217.*

q *3. p. Dial. 4. p. 44. n. 1. in fi.*

r *Ioan. 21.*

ſ *Aufr. ĩ Cle. 1. n. 55. de off. ord. Greg. de ſyntag. iur. 1. p. li. 6. n 6*

t *Steph. ĩ era. de ado. ped. c. 7 per tot. Ger. de ſacr. immu. li. 3. c. 13 nu. 68. & ſeq. d. 224.*

u *Polyd. lib. 4. de inuẽt. Grego. vbi ſup.*

x *Act. 5.*

y *Ioan. 8.*

z *Cap. per venera. qui filij ſint legit.*

a *Aug. in ſerm. Petr. & Paul. inc. fer. & lit.*

qui

quis plebeium piſcatorem Apoſtolorum facile crederet Principem, & Regibus, obſiſtere, Reges ſanctificare; Regnis omnibus imperare, mundum refrænare legibus Dæmonem calcare pedibus, iubere virtutibus, cœlum hominibus aperire cum velit claudere cum placeret, & conuerſis donare, negare peruerſis, merita mundi cognoſcere, culpas, & crimina hominibus relaxare? Quid verò eſt regnis omnibus imperare, mundum refrænare legibus, niſi habere iuriſdictionem temporalem, homines facinoroſos caſtigando, quam Vlpianus *a* iuris conſultus merum Imperium appellauit? Quid eſt caſtigare, niſi vltimum ſupplicium inferre? prout idē Vlpianus, & Marcus *b* Venuleus iuriſconſulti definierunt; vnde non ſine cauſa Tertullianus *c* Summum Pontificem Regem ſeculi appellauit, vnde etiam baculum Epiſcopis datū ſignificat, & huius poteſtatis, & dignitatis ſymbolum eſt, prout in quodam decreto *d* inſinuatur, & tradit Petrus Gregorius, quod baculum a Summo Pontifice cum poteſtate iuriſdictionis recipiunt, prout tradunt Diuus Tho. *e* D. Bonauentura, Som, Lælius Iordanus, probans etiam ex epiſtola Leonis X. ad Michaelē Patriarcham Conſtantinopolitanum externam iuriſdictionem profluere à Summo Pontifice in Epiſcopos, ſicut in iudices à Rege, quod ipſum Ioānes Blaſius *f* confirmat. Et ipſe Papa baculum non portat, quia non ab homine, ſed à Deo ſuam habet poteſtatem.

His accedit, quod tradit Abbas, *g* dicens, in grauibus, & arduis negotiis, & in magnis difficultatibus Chriſtianitati ſcandalum cauſantibus, poteſt Papa contra laicos vti præfata poteſtate temporali; & poteſt eadem poteſtate iuſta interueniēte cauſa, propter meliùs Eccleſiæ ſpirituale regimen, Regna ab vna gente in aliam transferre; quam ſententiam ſequūtur Nauarrus, & Auiles, de facto Zacharias *h* Childericum regno Galliæ priuauit. Et Rex *i* Dominus Sanctius fuit priuatus regno Portugalliæ & eius loco Dominus Alfonſus Tertius fuit à Sede Apoſtolica ſubſtitutus. Et Innocentius Tertius anno Domini milleſimo ducēteſimo quarto, coronam Regni Aragoniæ Domino Petru ſecundo donauit, prout tradit Curita *K* & Iulius II. poſſeſſores Regni Nauarræ regno ſpoliauit, ipſumque Regibus Catholicis Ferdinando, & Elizabet contulit, quibus etiam Alexander Quintus conceſſit anno Domini milleſimo quadringēteſimo nonageſimo tertio, vt poſſint prouincias Regnorum Indiarum occidentalium occupare, prout Franciſcus de Vargas, *l* & Anaſtaſius Germonius nobis ſcriptum reliquerunt.

Et his temporibus felicis recordationis Pius V. Papa conceſſit cuicunque principi Chriſtiano, vt regnum Anglicum cōtra Elizabeth Stuardam ipſum poſſidentem poſſit reprehendere, & armis oppugnare. Cum ipſa ſit hæretica, & Sedi Apoſtolicæ cum pertinacia rebellis, prout tradit Sanderus *m* Denique multa ſunt exempla, quibus de facto probatur, Pontificem Maximum poteſtate temporali in grauibus negotiis fuiſſe vſum in ordine ad ſpirituale Eccleſiæ regimen. At poteſtate temporali licet polleat in habitu, non exequitur in actu, & ſic tempore Domini Alfonſi Regis XI. Archiepiſcopo Compoſtellano legato non fuit permiſſum à Papa, vt cognoſceret de controuerſiis ciuilibus inter Regem, & eius Regnum, vt conſtat ex chronica *n* Domini præfati Alfonſi, habent enim Reges tribunalia iuſtitiæ ad præfatas lites dirimendas, quorum iudicio, & ſententiæ ſe voluntariè & ſponrè ſubdunt, prout in iuribus *o* notatur, & tradit Nauarrus.

a L.3.ff.de iuriſ.om.iud.
b L. reſpiciēdū §.fin.de pœn.l.12.eo.ti.l.11.ff. de offi.procōſul.
c Tert.lib.1.ad vxorem.
d Ca.diſt.45.di Greg. Synt.iur. 2.p.lib.15.col. 2.n.38.
e D.Th.2.ſent. d.vl.D.Bona.ī 4.d.18.& ib a. 12.Sot.in 4.d.2 q.1.a.2.& 3.et 4.Lal.de maio. Epiſto.cauſ.ad Pap.de fer.ca.7. n.21.& 26.
f Blaſ.de ſac. Eccl.priu li.2.c.12 f.58.& c.15 et 16.ſeq.
g Abb.i ca.nouit.n.13.de iud. Na.ibi.no.n.3.& 99.Auiles i c.20.u vſu n.1
h c.alius.16.q.4
i c.grādi de ſuppl.neg.præl.
K Curita in annali.1.p.c.51.f. 90.
l Vargas tractac. de epiſ.iuriſ.conſtr.10.Germ.ubi ſup.
m Sāder.de origi.& pze.ſchiſ. Angelu.li.1.
n Chron.c.17.
o l.eſt receptum ff.de iur.om.iu.

Contra prefatam tamen opinionem, quod ſcilicet in Eccleſia iuriſdictiones ſpiritualis, & temporalis reſideant, ſpiritualis in actu, temporalis autem in potentia, & in habitu, nō deſunt aliqua argumēta, quæ non reſidere in ea poteſtatem temporalem probare videntur.

Primum argumentum eſt illud Pauli, *p non eſt poteſtas niſi à Deo,* & illud prouerbiorum, *per me Reges regnant.* In quibus authoritatibus videtur probari poteſtatem temporalem in Reges, & magiſtratus ſeculares a Deo deriuari, & ab eccleſia minime dari. Reſpondetur concedendo poteſtatem ſecularem à Domino Deo in principes ſeculares dimanare, tanquam à cauſa non immediatè, ſed mediante deriuatione Eccleſiæ, & Papæ Chriſti Domini Vicarii, tanquam à cauſa ſecunda, & inſtrumentali, in cuius poteſtate Regni cœleſtis, & terreni imperialis ſunt claues, prout conſtat ex quodam decreto. *q*

Secundum argumētum deſumitur ex illo, quod habetur apud Mathæum, *reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt* Dei *Deo.* Reſpondetur in præfatis verbis non detrahi aliquid iuriſdictioni temporali Papæ, tantum enim in ea, quæ iuſtitia legalis commendatur, qua vnicuique quod ſuum eſt tribuitur, ſicut D. Paulus, *r* etiam commendauit, & præcepit dicens, *reddite omnibus debita cui tributū, tributum, cui vectigal, vectigal, cui honorem, honorem, cui timorem, timorem.* Ita explicat Auguſtinus de triumpho *ſ* de poteſtate Eccleſiæ ſcribens; cui Anaſtaſius Germonius aſſentit.

Tertium argumentū eſt ex illo Pauli, *omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* Nā reſpondetur, vt ſuper illum locum aduertit D. Chryſoſtomus, multiplex poteſtatis eſt genus. Et cuique in ſuo ordine debet obediri, filius enim debet obedire patri, mulier marito, cuius correctori, corrector principi, vnde non locutus Paulus fuit ſolum de ciuili poteſtate, ſed de alia quacunque ſecundum ſignificationem & proprietatem verbi, *poteſtas,* quæ in magiſtratu ſignificat Imperium, & in patre patriā poteſtatem, & in Domino reſpectum ſeruitutis ad ſeruum, prout explicauit Paulus iuriſcōſultus. *t*

Quartum argumentum eſt illud, quod dixit Dominus apud *u* Ioannem, *regnum meum non eſt de hoc mundo,* quod confirmat Hymnus Eccleſiæ, Hoſtis Herodes impiè Chriſtū venire quid times? Nō eripit mortalia, qui regna dat cæleſtia. Ex quibus verbis videtur colligi Eccleſiam benignam, & mitem eſſe aduerſus contumaces, & rebelles, non enim eos gladio materiali, ſed ſpirituali punit, quæ ſpiritualis poteſtas gladius ferri excommunicationis à Proſpero *x* Aquitánico, Lucano, & Papino nūcupatur, prout referunt Cuiacius, & Anaſtaſius Germonius.

Reſpondetur concedendo Chriſtum Dominum non veniſſe ad regnandum temporaliter in actu, neque ad habendam iuriſdictionem temporalem in actu, ſed ad redimendum genus humanum, & vt peccatores ſaluos faceret, prout dicunt D. Auguſtinus *y* & D. Chryſoſtomus, ex hoc tamen non probatur, ipſum non habuiſſe talem poteſtatem in habitu, & potentia, & ab eius vicario, & Eccleſia in Imperatores, & Reges, & Principes temporales, tā quam ab inſtrumento diuino deriuari, ſecundum canoniſtarum opinionem, quam vt receptiorē amplectuntur multi allegati ab Alfonſo de Caſtro, *z* à Turrecremata, à Palacio Rubio, & multi alii allegati a Franciſco de Vargas, & a Lælio Iordane, & ab Anaſtaſio Germonio.

Poſſumus etiam dicere iuriſdictionem temporalem reſidere in principibus & Regibus, at in Pa-

pa

Na. ſc.nouit. ex nota. n.73. & in.
p Ad Rom.13. Prou.8,
q ca. Oēs 22.di. Math.22.
r Ad Rom.13.
ſ Triūph.de poteſt.Eccl.q.1 a. 8.ad 1.Germ.de ſacr.immu.li.3. c.13.nu.72.Ad Rom.13.
t l. poteſtatis. 215 ff.de verb. ſign.
u Ioan.18.
x Proſp.in c. Eccl. aute.24.q.3. Cuiac vlt.de obſeru.li.21.c.30. Germ.de ſac immu.c.13.pa.217 n.12.
y Aug et Chriſ. ſup.d.c.181.
z Caſt.de iu.hæret.punit.li.2.c. 23.co.2. Turrecrem.in c.cū ad verū co.6.69.d, Rubeus de obſēt.Regni. Na. 2.pa.§.6. Varg. Cōcilijs ſtatus Hiſ.& orat ad P.Piū IV.ītra. de autho.Ponti. cōpr.1c. Lælius maior. ep.cauſ. ad Papā defer. c.8 nu.37.Ger. li.3.de ſacr.immu c.13.n 21. & ſeq.&c.certo tum ca.

Digitized by Google

pa per modum excellentiorem, & nobiliorẽ, quàm in illis videlicet ad illorum confirmationem, diſpoſitionem, & coertionem, in regibus autem, & principibus ad executionem & adminiſtrationẽ, prout dicunt, Aufrerius, *a* Conradus, D. Auguſtinus, Camillus Borrel, & Florentinus.

a Aufr. ĩ Cle. 1 n. 38. i fi. & nu. 54. de of. ordin. Conr. i tẽplo iu. c. li. 1. ca. 1. §. 2. n. 13. D. Aug. on expoſ. quarũ dã qq. Apoſt. Pau. ad Ro propoſ. 72. Camil. ĩ add. ad Belu. de ſpec. li. E. fo 16. pri. rub. 6. ver à celeſ. vſq. ad fin. Flor. ĩ ſũ. 2. p. ĩ rub. de ſt. tu ſũ morũ Põt. a. ca. vn. verſ. Sonos, ĩ ſi. & v. priuil. & ibi gl. v. ĩ ciuit. de pace cõſt. in feu.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum conueniens ſit Epiſcopos, & Abbates aliquorum monaſteriorum habere iuriſdictionem temporalem actualem exemptam.

RESpondeo dicendo, habere præfatos prælatos iuriſdictiones temporales ratione votorũ, quibus ſe principes obligauerunt Deo optimo Maximo, & B. Virgini, illas concedere, & de facto vota adimplentes illas conceſſerunt. Cum enim eſſent in maximo prælij conflictu conſtituti, & alijs maximis periculis attriti, intelligentes miraculoſè ab his eſſe ereptos, & interceſſione alicuius ſancti adiutos, quædam oppida, Caſtella, & iuriſdictiones parta victoria Deo optimo maximo, & ſanctis dedicauerunt. Alij autem prælati habent præfatas iuriſdictiones in feudum à regibus, & ſicut Vaſſalli, & ſubditi tenentur feudum præſtare, & obligationibus, & conditionibus, & tributis reſpondere, vt conſtat ex iure. *b*

b Theod. li. 2. c. 30. Duar. li. 1. d̃ ſacr. eccl. miniſ. c. 4. pag. 1540.

Aduertendũ tamen eſt, eos præfatas iuriſdictiones actu exercere, non vt ſacerdotes, ſed vt Domini temporales; ſicut enim poſſunt dictas villas, & caſtella conceſſione principum retinere, ſimiliter poſſunt etiam iuriſdictionem ipſis annexam poſſidere, prout Theodoretus, *b* & Duarenus affirmant. Cuius iuriſdictionis occupatio, non ita debet eos inuadere, vt ſui proprij inſtituti, & miniſterij, quod eſt ſpiritualibus vacare, obliuiſcantur, prout aduertit Soto. *c*

c So li. 10. d̃ iuſ. q. 4. a. 5. pa. 905. col. 2. in medio.

Vtrum autem poſſint eſſe vice Reges, aut præſides alicuius principis, controuertitur; nam Abbas, *d* & alij plures, quos refert Petrus Cenetus, affirmãt, nullum Eccleſiaſticum, neque regularem hęc munera poſſe habere. Quod debet intelligi, ſi per ſemetipſos hæc munera exercere velint, at per alios miniſtros iuriſdictionem ipſis in generali commẽdantes eam habere minimè prohibetur. Et ſic Cardinalis Adrianus Epiſcopus de Tortoſa fuit horũ Regnorum gubernator, anno Domini, 1520. tempore Caroli V. Imperatoris. Et Cardinalis Granuela fuit vice Rex Neapolitanus, prout narrat Illeſcas. *e*

d Abb. i c. a. ſed neq. n. 7. & i c. ſeq. p tex. ibi ne cle. vel mon. Cene. ĩ collec. ad decr. c. 61. nu. 4.

e Illeſc. hiſt. põt. 2. p. lib. 6. ĩ vita. Leo. X. §. 10. f. 226.

Iudices tamen ab Epiſcopis, Abbatibus, monaſterijs, & ab alijs perſonis eccleſiaſticis conſtituendis, vt in eorum villis, Caſtellis, & oppidis iuriſdictionem temporalem exerceant, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, tam in prima, quã in ſecunda inſtantia, neceſſariò debeant laici, prout aduertit Gregorius *f* Lopez. Ipſi tamen prælati, & iudices per eos conſtituti non debent exercendo iuriſdictionem temporalem per cenſuras, & pœnas ſpirituales procedere, ſed ſicut iudices dominorum temporalium, ſe habere. Nec debent hac iuriſdictione vti cum notarijs Apoſtolicis, ſed cum notarijs regalibus laicis, & approbatis, ſicut in quadam horum Regnorum lege *g* ordinatur, & Archiepiſcopus Florentinus, Hoſtienſis, Azeuedo, & Segura aſſerunt.

f Greg. Lopez. ĩ l. 48. v. en lo ſẽporal. ti. 6. p. 1.

g l. 8. ti. 3. li. 1. reco. Flor. 3. p. tit. 24. c. 15. præm. & ĩ fi. Hoſ. ĩ c. dilect. de off. or. Azeu. ĩ l. 4. n. 3. ĩ ſi. ti. 7. li. 2. rec. Segu. ĩ dict. iud. 1. p. c. 1. n. 3.

Debent inſuper præfati iudices leges regnorum obſeruare, & ſecundum ea iudicare, & ſe conſuetudinibus legitimis adminiſtrando iuſtitiam conformare, vt conſtat ex traditis per Iacobum de Belouiſo, *h* & Conradum.

h Belou ĩ prac. iud. rub d̃ quin. 195. Cõr. ĩ tẽpl. iud. li. 2. c. 7. §. 3. n. 54.

Tenentur etiam appellationes cauſarum Imperialium recipere, iuſtis id cauſis ſuadentibus, non tamen iudices, ad quos fit appellatio; debent eſſe ipſi prælati Eccleſiaſtici, aut regulares, ſed rex, aut eius Conſilium regale, aut alij iudices ſeculares, quibus earum cauſarum cognitio de iure competit: litigantes enim in hoc caſu ſubditi ſint iuriſdictionis regalis, ſuprema enim iuriſdictio reſeruata, & radicata in regibus remanſit, à quibus ipſa dono, aut alio feudi titulo eſt accepta. Et ita colligitur ex iure, *i* & tradunt Doctores. Innocẽtius, Baldus, Felinus, & alios referens Guillelmus Benedictus, deciſio Pedemontana, Carolus de Graſſalis, aiens, quod licet Eccleſia ſit mater Imperij, eo tamen caſu, quo tenet feudum à rege, cenſentur circa hoc vaſalli; ait inſuper, quod ratione feudi tenetur, homagium præſtare, & ſequitur Azeuedo, Auendannus, Couarruuias, & Didacus Perez, dicens ita practicari.

i c fi. ne cler. vel mon. doc. ĩ c. Roma. §. dẽt de appel. li. 6. Bal ĩ c. ſolitæ ĩ princ. de mai. & obe. Benedic ĩ c. Rain. v. & vxo. in 2. à n. 25. f. 80. de teſ. dec. 20. Ped nu. 6. Graſſalis li. 2. reg. Franc. c. 15 iur. 11. & 12. pa. 80. ĩ par. ni. Azeue ĩ l. 1. ti. 4 n. 54. lib. 6. rec. Auẽd. ĩ c. 5. prat n. 2. Cou. ĩ c. 4. prac n. 2. Perez l. 5. ti. 4. li. 1 ord. col. 156. ad fi.

Aduertendum etiam ſequi clarè ex dictis, notarios præfatorum iudicium nihil iuris pro ſuo miniſterio recipere poſſe, quàm illud, quod legibus regalibus eſt taxatum, & debent iudices ipſi pro tempore limitato prouideri, & ſindicari, ſicut ſindicantur iudices regales, prout conſtat ex quadam recõpilationis lege *K* & tradunt Didacus Perez, & Queſada.

K Perez ĩ l. 7. ti. 15. lib. 8. ord. pag. 319. co. 2 in pri. Queſad. ca. 29. diuerſ. q. ad fi. verſ. ſicut aũt

Denique ex dictis clarè ſequitur bona confiſcata ab Epiſcopis in ſuis villis, & oppidis, contra clericos, aut laicos, propter crimen proditionis in regiam maieſtatem, aut propter alia delicta, Regi debere applicari, ſicut etiam debent applicare Abbates, Monaſteria, & alij Domini temporales, prout tradũnt Guido *l* Papa, Boerius, Puteos, Auendannus, Salzedo, & Petrus Gregorius: nullus enim vaſallorum Dominus habens iuriſdictionem temporalem, ſine licentia, & priuilegio particulari, poteſt bona tali modo confiſcata ſibi applicare, vt ex iure conſtat, & tradunt Guido *m* Papa, & alij.

l Guid. dec. 76. et 34. Boer. dec. 264. n. 5. Put. de ſynd. ĩ prĩ. de exceſ. Baron. n. 10 & ſeq. f. 85. Auẽ. ĩ ca. 2. p̃torũ n. 6. et ĩ c. 18. n. 2. Salz. in prac. c. 114. lit. F. pa. 385. co. 1. Greg. d̃ ſynt. iur. 3. p. l. 31. c. 31. n. 9. in medio.

m l. Prohibitũ C. de iur. fiſci. li. 10. l. vn. C. ne ſi. iuſſ. prin. cer. iu. li. Cõſ. Guido. vbi ſup.

His ergo & alijs limitationibus præcincti Abbates, & Monaſteria non prohibentur iuriſdictiones habere temporales, & vaſallos, in illoſque ſuam poteſtatem actualiter exercere. Nec his obſtat Apoſtolorum, & priſcorum præſulum exemplum, qui huiuſmodi faſtus præ nimia ſua humilitate abigebant. Nam reſpõdetur, quod ſi omnes Epiſcopi, & Eccleſiæ prælati eſſent, vel ſicut D. Petrus, vel ſicut Auguſtinus, aut Martinus, aut Nicolaus, vt ſua ſanctitate poſſent à Chriſtiano populo beneuolẽtiam captare, forſan non eſſet opus Eccleſię, eiuſmodi ſubſidijs temporalibus fulciri. Sed tamen quia tam numeroſam multitudinem epiſcoporum, ac ſacerdotum, quam eſt Eccleſiæ neceſſaria, illa religione pollere, non eſt poſſibile, conſultum alio modo eſt, vt exiſtimatio Eccleſiæ conſeruetur, & ſint, qui quodammodo ad virtutum, literarumque culturam horum reſpectu animentur: ita reſpondet Soto, *n* cuius ſolutio ſatis concludit in noſtro caſu idem dicendum, cum religionis fauor propter frigeſcentem charitatem, non ita inualeat, vt non ſit neceſſarius ad ſuſtentationem, & reuerentiam religionibus debitam impediri diuitijs, opibus, & præfata iuriſdictione fulciri.

n Sot. de iuſt. li. 10. q. 4. ar. 5.

Sed contra replicatur, experimento enim compertum eſt huiuſmodi ſeculares Epiſcoporum, & Abbatum poſſeſſiones, & iuriſdictiones, multa attuliſſe incommoda, videlicet non ſolum bella, & eorũ defenſionem, ſed etiam hæreſum turbas, & rebel-

lionum

lionum inſultus aduerſus Eccleſiam Germaniæ, atque Angliæ, in hac cauſa etiam ponitur turbatarũ rerum, quod neque principes ſeculares ferre æquo animo poterant Epiſcoporum potentatus, neque vulgus monaſteriorum diuitias immo; & religiones ipſas inde plurimum labefactatas videmus, ꝙ immodicis diuitiis abundant. Sed reſpondetur, ꝙ humanis moribus non poteſt vlla, vel ratio, vel prudentia ita prouidenter mederi, quin temporum iniquitas omnia corrumpat. Negari enim non poteſt, quin Eccleſiarum diuitiæ multa ſpiritualibus reb. pericula conflent: ſed fortè maiora crearet paupertas: niſi (quod impoſſibile eſt) ſacerdotes, & populi omnes eſſent ſancti. Experimur enim vbi Epiſcopi pauperes ſunt, in nullo haberi pretio: & mendicantes ſacerdotes, præter eos, qui intra clauſtra nutriuntur, vilipendio haberi: & ſic omnia Eccleſiaſtica peſſundari. Quo circa vt argumento reſpondeamus, principum ſecularium ambitio, & inextinguibilis ſitis, qui Eccleſiaſticis ſua bona ſemper inuident, quibuſque eos ſpoliare armis, & technis cupiunt, licet cauſa fuerit, vt Eccleſiaſticum ſtatũ contenderint demoliri: nullum eſt argumentum, quod Eccleſiam non deceat eiuſmodi facultatibus pollere. Tametſi diffitendum non ſit, quin exceſſus in hoc, ſicut in omnibus aliis rebus, accidere poſſit; videlicet vt nimium, pluſque iuſto locupletentur Eccleſiæ, & monaſteria. Et confirmatur, nam cum reges cuncta per ſe gubernare nequeant, ſed neceſſe habeant ducibus, Comitibus, atque aliis potentaribus partem iuriſdictionis committere, dum tamen ſemper penes eos ſuprema poteſtas reſideat, non eſt cur Eccleſiaſtici antiſtites, & monaſteriorum prælati ab huiuſmodi functione abigantur. Sanè cùm ipſos, ſi eorum ſtatum ſpectes, credendum eſt tum iuſtius, & æquius, tum etiam mitius, & maiori beneuolentia ſubditorum lites, & cauſas aut compoſituros, aut iudicaturos, maiorique ex charitate vitia vindicaturos. Hac enim confidentia freti antiqui reges huiuſmodi iuriſdictiones illis committebant, nempe quia fortè certò ſperabant, vt tanquã patres filios eſſent ſubditos tractaturi. Accedit quod D. Auguſtinus *a* ad Bonifacium Comitem ſcribens egregiè laudat Conſtantini religionem, quod Eccleſiam Romanam diuitiis, & iuriſdictione temporali locupletarit, idemque latius in quadam ſuper Ioannem *b* homilia proſequitur. Et Melchiades *c* Papa eiuſmodi factum plurimum commendat, nempè quod ſedem Imperialem relinqueret, & Beato Petro, ſuiſque ſucceſſoribus profuturam concederet.

QVÆSTIO IX.

Vtrum Abbates monaſteriorum habentium iuriſdictionem temporalem poſsint condemnare vaſallum ad pœnam ſanguinis.

RESpondeo dicendo, quod ſi Epiſcopus, aut Abbas, aut prior, aut quicunque alius prælatus habentes in vaſallos iuriſdictionem temporalem, quam per ſe ipſos non poſſunt exercere, ſecularibus delegauerint in generali, vel in particulari, contra aliquem delinquentem. Non remanent irregulares præfati præſules delegati ab ipſis aliquem ad pœnam mortis, & ſanguinem condemnauerint, vt patet ex traditis per Ripam, *d* Couarruuiam, & Azeuedo. Et licet Philippus Francus neget, poſſe prçlatum Eccleſiaſticum cauſam criminalem in particulari delegare, at ſecundum communiorem opinionem poſſe, & debere illud facere, non eſt dubium, vt tradunt Doctores, *e* & reſoluunt Couarruuias, Auiles, Salzedo, Azeuedo, & Humada, ait enim gloſſa, principes non debere in prouinciis, & regnis ſuis conſentire malos, & delinquentes impunitos remanere, vt ait quædam gloſſa, *f* allegando ad hoc aliqua iura. Et hic eſt caſus ſpecialis, in quo poteſt aliquis exequi, & punire aliquem delinquentem per tertiam perſonam quod per ſemetipſum minimè valet, prout ait quædam gloſſa, *g* contra quandam iuris regulam decidẽtem poteſt quis per alium, quod poteſt facere per ſeipſum. Et ſic contigerit appellari à iudice ſeculari ad ipſum prælatũ delegantem, non poteſt ipſe delegans de hac cauſa cognoſcere, ſed ad alium iudicem ſecularem ipſam remittere debet, vt alia gloſſa *h* communiter recepta affirmat. Et ad maiorem cautelam in Archiepiſcopatu Cæſar Auguſtæ, & in aliis Epiſcopatibus dicunt ipſos reuerendiſſimos prçlatos habentes vaſſallos obtinere à ſede Apoſtolica facultatem, vt per ſuos delegatos iuriſdictionem temporalem exercere poſſint.

a *Augu. ep. 50. ad Boni. Comitem.*

b *Homil. 6.*

c 12. *q. 1. c. futuram.*

d *Ripa in c. 2. nu. 46. & 47. de iud. Cou. in Cle. ſi furioſus 2. p. §* 1 *nu. 8. de hom. Azeu. in add. ad Curiã Piſã. l. 2. ca. 21. nu. 1.*

e *Doct. in c. vl. ne cler. vel monac. lib. 6. Cou. vbi ſup. nu. 8. Auiles in c. 20. præt. gl. vſurpã nu. 11. immed. Salze. ĩ addit. ad* Ber. *Dias. in pract. c. 99. ver. truncationes p. 147. lite. Azeu vbi ſup. fol. 83. pag. 2.*

Aduertendum tamen Philippum Francum *i* tenere, poſſe Papam diſpenſare cum Eccleſiaſticis, & regularibus prælatis habentibus vaſallos, vt ſine timore irregularitatis poſſint per ſemetipſos ferre ſẽtentiam ſanguinis, & in pœnis eius iuſtitiam exercere, nullum enim dubium eſt irregularitatem, ſaltem quæ ex actu licito contrahitur, de iure eſſe poſitiuo, ſuper quod habet Summus Pontifex plenariam authoritatem, prout Abbas K concludit.

ARTICVLVS X.

Vtrum monaſterium ſuccedens in feudo, et maioratu poſsint conueniri coram Domino.

RESpondeo dicendo, hanc quæſtionem minimè poſſe decidi, ſine eo quod prius videamus, quo modo monaſterium poſſit ſuccedere in feudo. Et reſolutio eſt in promptu, capax eſſe talis ſucceſſionis, quando eſt onus feudi compatibile cum ſtatu monachali, prout iam in primo tomo *l* diximus, & erit compatibile cum fuerit onus reale, aut perſonale, quod per ſubſtitutum poſſit impendi, prout reſoluũt Lucas *m* de Pena, Tiraquellus, Cacheranus, Iulius Clarus, & Menochius. Quo ſuppoſito reſpõdetur ad id, quod propoſuimus in titulo quçſtionis quantum ad feudum, quod in cauſa feudali ciuili, tam ſuper proprietate, quàm ſuper poſſeſſione Dominus feudi poteſt cognoſcere inter vaſallos laicos aut clericos, aut monachos, quam ſententiam magis communis amplectitur opinio, vt tradunt Doctores, *n* & Baldus cum aliis relatis à Maranta, & Antonio Gomez, Humada, & Petro Ceneto. Cuius ſententiæ ratio eſt, quia per inueſtituram cum Domino contraxerunt, & omni proprio, & conſequenti contractu feudi ſe obligauerunt. Hoc tamẽ minimè eſt admittendum in cauſa criminali, aut ciuili, à delicto procedenti. Hæc enim debet remitti ad iudicem regularem ipſius monaſterii, vt tradunt Innocentius; *o* & alii, præcipue Villa Iacobi. Quæ autem ſit cauſa feudalis pro præfatæ iuriſdictionis competentia, an ſola illa præciſè, quæ agit de lege, & natura feudi, aut quando de ipſo quocũque modo agetur, traditur, poteſt per Doctores ſuperiùs allegatos videri, præcipue apud Aufr. *p*

Quantũ autem ad cauſam maioratus, ſi litigetur ſuper eius poſſeſſione, & reus ſit clericus, aut religioſus, videtur, quod Conſiliũ regale poſſit de hac

cauſa

Humada in ſchol. ad Gre. Lopez ĩ l. 52. ti. 6. p. 1.

f *Gloſ. in c. cleri. v. iudicẽ ne cle. vel mon. c. rex debet. 28. q. 5. li. 1. par. 2.*

g *Gloſ. v. poſſint in c. fi. ne cle. vel mona. lib. 6.*

h *Gl. v. vterque in fi. in extrau. 1. de maior. & obe.*

i *Franc. in c. fi. ne cle. uel mon. lib. 6. Cõrad. in tẽplo. iud. lib. 2. c. §. 3. de ſoli. & of. epiſ. nu. 28. fol. 165.*

K *Abbas in c. cler. nu. 13. ne cler. vel mon.*

l 1. *to. q. 38.*

m *Lucas de P. ĩ l. fi. co. 2. cũ multis ſeq. C. d exa. tribu. li. 10. Tiraq. in tract. ceſſante cauſa in prin. nu. 46. v. benef. Cachera. in deciſ. Pedem. 27. nu. 4. cũ ſeq. Clarus. li. 4. Sen. § feudũ. q. 78. Men. Conſ. 54. in cõtr. vol. 1.*

n *Doc. in c. ceterũ de iud. Bal. ĩ c. imp. de proh. feu. alim. Maran. de ord. iud. 4. par. diſt. 11. nu. 49. Ant. Go. 3. to. ca. 10. n. 7. Hum. ſup. Gre. in l. 57 gl. 2. nu. 1. tit. 6. p. 1. Cene. in collect. ad decr. c. 57. p. 53. nu. 5.*

o *Inn. in c. non minus nu. 4. de immun. eccle. Villa Iac. ĩ ara. comm. opin. lit. C. nu. 74.*

p *Aufr. in tra. de pote. ſec. ſuper eccl. perſ. reg. 2. nu. 2. verſi. ſed non credo.*

cauſa cognoſcere, cui priuatiue harum cauſarum cognitio competit, prout in legibus *a* huius regni definitur: quod primo probatur ex eo quod cauſæ maioratus, & cauſæ feudales habent in multis maximam ſimilitudinem, vt patet ex traditis per Baldum *b* & Molinam: ſecundo, quia cauſa maioratus bonum concernit publicum, nobilitas enim maioratibus, & cauſatur, & conſeruatur; cuius cognitio, ſi ad iudicem Eccleſiaſticum, aut regalem deuolueretur ſuper tantam ipſius aliquod incommodum huic bono communi poſſet cõtingere, contrarium tamen tenet Bobadilla *c* fuiſſe iudicatum in termi nis per dominos auditores Conſilij regalis, quod ſcilicet monachus poſſit ſuper tenutam maioratus conuentus iuriſdictionem ſecularem declinare: licet.n. prefata feudi doctrina ſit vera ad trahendum clericum, & monachum ad forum ſeculare, non tamen eſt ad propoſitum, vt ipſos ſuper tenuta maioratus a ſuo foro extrahamus, in multis enim differt feudum a maioratu in Hiſpania, vt ex doctoribus ſuperius allegatis conſtat, & Mieres *d* doctè ſcribit.

a *l.9. & 10. ti. 7. lib. 1. reco.*

b *Bal. in l. cum antiquiorib. nu. 6.*

c *Boba. li. 2. de la politica. 18. n. 157. f. 1068.*

d *Mieres de maiora. inue. f. 3.*

ARTICVLVS XI.

Vtrum, quando Eccleſia, aut monaſterium litigat cum laico ſuper rebus temporalibus, poſsit conuenire laicum coram iudice Eccleſiaſtico, an coram ſeculari.

RESpondeo dicendo, in omnibus cauſis temporalib. in quibus, Eccleſia, aut monaſterium actor fuerit, & aliquid a perſona laica petierit, debet ipſam conuenire coram iudice ſeculari: licet enim in cauſis ſpiritualibus Eccleſia trahat laicum ante iudicem Eccleſiaſticum, vt latè tradit Gregorius Lopez. *e* at in cauſis temporalibus ſecularis iudex cõpetens erit, niſi laicus deſtruxerit Eccleſiam aut monaſterium, aut aliquod in eis ſacrilegium commiſerit, tunc.n. coram iudice Eccleſiaſtico poteſt conueniri, prout in iure *f* notatur, & tradunt Rolandus, & Lapus. Aduertendum tamen, quod quando monaſterium petit a laico aliquid apud iudicem ſecularem poteſt ipſe laicus monaſterium reconuenire coram eodem iudice, ſecundum communem, & magis vſitatam opinionem, quam tradit quædam gloſſa, *g* quam ſequuntur Ioannes Andreas, & Ioannes de Imola, Felinus, & Decius, & alij relati per Auendannum, & Cenetum: a qua opinione tanquam magis vſitata non eſſe recedendum teſtatur Decius. *h* Quod limitandum eſt, vt non procedat, quando reconuentio fit ſuper cauſa criminali etiam ciuiliter tantum intentata, ſecundum Speculatorem, *i* & Baldum, dicentem hoc nõ poſſe fieri etiam per viam exceptionis. Et hæc eſt cõmunis opinio, contra quandam gloſſam *K* aſſerentem poſſe reconueniri clericum, & monaſterium, coram laico in cauſa ciuiliter intentata, quæ communiter ſecundum Philippum Deciũ reprobatur: limitatur etiam, vt non procedat, quando reconuẽtio fuerit ſuper cauſa ſpirituali, aut ſpirituali annexa, vt tradunt Baldus, *l* Abbas, Felinus, & Speculator; neq; talis vt clericus poſſit propterea incarcerari, neque ſit a malitia laici cauſata, quod contingere poteſt, quando laicus procurat, vt a monacho coram iudice conueniatur, vt ipſe coram eodem iudice ipſum monachum reconueniat, intelligens talem iudicem ſibi fore maximè fauorabilem prout poſt alios tradit Felinus. *m*

e *l. 56. & ibi Greg. tit. 6. p. 1.*

f *c. ſi cler. laicũ c. cũ ſit generale. & c. conqueſtus de for. com pet. Roland. cõſ. 24. n. 1.*

g *Gl. ſu. ſuis in c. 6.*

h *Deciſ. ubi ſu. num. 32.*

i *Spec. ti. de recontue. §. nunc di camus. ver. ſed pone cler. Bal. in c. 1. de cõtrouer. apud pares ter. in vſibus feud.*

K *Gl. in d. c. at cle. vbi Decius. n. 30.*

l *Bal. Abb Fel. in d. c. at ſi cle. de in d. ca. Spec. ind. c. cum dicamus ver. ſed pone cler.*

m *Fel. in d. c. at ſi cler. n. 9.*

ARTICVLVS XII.

Vtrum pro publicatione teſtamenti, in quo monaſterium eſt inſtitutum, poſsit iudex ſecularis citare prælatum monaſterij.

RESpondeo dicendo, quod pro publicatione teſtamenti, in quo monaſterium a laico hęres inſtituitur, poteſt iudex laicus citare prælatũ monaſterij; ad hoc enim munus peragendum iudex ſecularis ſolum eſt competens, non autem iudex Eccleſiaſticus, prout determinat ius *n* commune. & regale, & tradunt Bartolus, & alij relati Con. Burgos de Paz, Matienco, & Gutierrez. At hæc citatio eſt conditionalis, ſi verbi gratia monaſterium vult ſe opponere, aut contradicere teſtamento, & vt ſuam voluntatem patefaciat, prout aſſerit Baldus. *o* Et ratio huius ſententiæ eſt in promptu, natura enim cauſæ, & hęreditas iacens, perſonam laici defuncti repræſentans, poſcit teſtamentum coram iudice laico aperiatur, cum ipſe ſit proprius laici iudex. Quod procedit ſiue ipſum monaſterium, ſiue legatarij publicationem teſtamenti expoſtulent: ſemper enim ante iudicem ſecularem pręfata lis debet ventilari, prout reſoluit Aufrerius. *p*

n *Gl. in c. ſi hæred. de teſt. l. 1. 5. tit. 4. li. 5.*

o *Bal. in l. teſt. n. 5. C. de teſt.*

p *Aufr. in cle. 1. de offi. ordin. reg. 2. n. 9. ver. 9. fallit.*

ARTICVLVS XIII.

Vtrum commẽdatarij ordinum militiarum poſsint conueniri coram iudice ſeculari.

RESpondeo dicendo, commendatarios ordinum militiarum D. Iacobi, Calatranæ, & Alcantaræ & D. Ioannis, in cauſis ciuilib. & in his, in quib. deliquerint reſpectu officiorum ſecularium rectorum, & correctorum, ducum, procuratorum comitiorum, aut aliorum, quæ ab ipſis adminiſtrantur, & in delictis grauib. ratione quorum, ſecundum ius, priuilegium fori amittunt, poſſunt cõueniri apud iudicem ſecularem. Lex *q* enim nouæ recompilationis ordinat, quod præfati commendatarij poſſint præfata officia exercere, & ſicut alij mere ſeculares apud iudicem ſecularem conueniri, prout etiam aduertit Azeuedo. Verum tamen eſt commendatarios D. Ioannis non poſſe eſſe correctores, neq. rectores, neq. comitiorum procuratores, prout infra dicetur.

Pro cuius articuli deciſione aduertãt iudices ſeculares, quod commendatarij ordinũ militiarum D. Iacobi, Calatranæ, & Alcantaræ, in eorum territorio delinquentes, debent contra eos procedere vſquequo ſint per conſiliũ regale, aut tribunal chãcilleriæ inhibiti, licet enim Saliceius *r* affirmauerit eos ſtatim, vt conſtat de priuilegio exemptionis, eſſe ad ſuos iudices remittẽdos, quod videtur innuere Auiles, *ſ* etiã ſi a nemine talis remiſſio petatur, at non ita practicatur, cum nonnulli horum commendatariorum occaſione ſuorum priuilegiorum & exemptionũ licentiores, quam decet, reddantur ita vt cõtra miniſtros iuſtitiæ, & alias perſonas publice controuerſias mouere audeant, vt autẽ maximè eorum conſtringantur facta, iuridicè informatione delictorum poſſunt ipſos apprehendere, & in carcerem intrudere, & ſecundum grauitatẽ negotij eos cuſtodibus cuſtodire. Et licet contra prælatos iudices ſeculares cenſuræ proponantur, reſpõdeant appellãdo, & prouiſiones ordinarias adducẽdo, vt abſoluantur, & intermiſſo proceſſu ad Con-

q *l. 14. ti. 5. lib. 3. recepi Aze. in addi. ad Curia. piſan. li. 2. ſua decuria, ca. 21.*

r *Salic in l. 1. ſi. C. de exhib. reis.*

ſ *Auiles in ca. 27. præto. gl. requiſitan. n. 1 in med.*

K ſilium

Digitized by Google

ſilium regale,aut ad cuſtiam detineant ipſos incar-
ceratos,vſque quo ſibi quid agere debeant,reſpon
deatur. Pro quo explicando notandum eſt,quod
tempore Comitis de Oſorno cum eſſet præſes Con
ſilij ordinum in his Hiſpaniarum partib. facta eſt
quædam concordia,vt milites ordinis D.Iacobi nō
vterentur immunitate ipſius ordinis, nec in foro
Eccleſiaſtico in delicto proditionis, & in alijs deli-

a Greg. in l. 1. tit. 8. p. 1. v. milites ad fi. Azeu. in l. 14. n. 4. tit. 5. li. 3. reco.
b Bar. in l. ſemper. §. quibuſdam. ff. de iur. immuni.

ctis grauibus:at vt aſſerunt Gregorius Lopez, *a* &
Azeuedo contra eum ex parte ordinis fuit reclama
tum,cum ſine eius aſſenſu fuerit facta, & ſic non
ſeruatur. Et Bartolus, *b* Alexander, & idem Barto-
lus,Baldus,Ioannes Andreas,& alij relati a Bellu-
ga,Couarruuia,Azeuedo,Humada,Laſarte,& Gi-
ronda, affirmant dictos milites eſſe ſeculares, &
magis laicis, quam religioſis aſſimilari, licet enim
Martinus V. eos exemerit a iuriſdictione ordina-
ria Eccleſiaſtica,& ſeculari; hoc,vt ait Gregorius
Lopez, propter authoritatem Innocentij, & alio-
rum euenit,quantum ad iuriſdictionem Eccleſia-
ſticam & in præiudicium ipſius concedentis, non
tamen in præiudicium iuriſdictionis principis ſecu
laris,quibus erant ſubiecti,præſertim cum ipſi com
mendatarij militiarum habeant proprium, quod
habere non ſolebant, vt poſt Ioannem Andream

c Greg. in l. 13. in fi. ti. 23. p. 1.

aſſerit Gregorius *c* Lopez,& contrahant matrimo-
nium iam ex diſpenſatione Papæ Pauli III. & per
conſequens non ſunt liberi,& religioni cum ſuis v-
xoribus ſubijciantur,immo ſicut ſerui. Ita coniuga
ti huiuſmodi non poſſunt eſſe religioſi, vere enim
religioſi ſunt illi,qui tria vota eſſentialia emittunt.
Adeo ſuæ opinioni prædicti authores adhærent vt
conſtanter affirment,quod licet milites Diui Ioan-
nis non poſſint ducere vxorem,non poſſunt tamen

d Fel. & ca. cū plan. & c. ſeq.

verè & propriè religioſi nuncupari. At Felinus, *d*
Caſſaneus,& alij affirmant milites D.Ioannis verè
religioſos eſſe,quod quędam horum regnorum lex
videtur ſatis confirmare,cum tria vota eſſentialia
ſecundum regulam approbatam in manu prælati

e Statu. de hoſpit. Hieroſol. c. 1.

emittant,vt ex ſtatutis *e* huius ordinis patet, vnde
Alexander III. & Innocentius III. eos fratres ap-
pellant:licet enim portent arma prohibita mona-
chis,& clericis,portant tamen ea ſecundum ſuam
profeſſionem in defenſionem fidei cōtra Mauros,
ad exemplum Machabæorum. Denique quantum
ad commendatarios aliarum militiarum, non de-
ſunt authores,qui eos religioſos militares appellāt

f To. 1. q. 2. a. 6.
g Monter. in pract. 5. f. 110.

prout in primo tomo *f* ſatis diximus. Et authorita-
ti bullarum Apoſtolicarum eis conceſſarum inhæ-
rendo,non poſſumus non liberare eos a iuriſdictio
ne ſeculari,& propter conſenſum principis tacitè,
aut expreſſè,ita videmus communiter teneri,& re-
fert Monterroſo *g* eſſe quandam ſchedulam rega-
lem datam curijs anno Domini milleſimo quingē-
teſimo vigeſimo ſeptimo,vt cauſæ criminales com
mēdatariorum D.Iacobi apud iudicem ſecularem

h Bobadil. 2. de la polit. c. 19. num. 12.

minimè excutiantur:Quod in praxi verſatur in his
Hiſpaniarum regnis, prout affirmat Bobadilla, *h*
eſt conſiliarios regios remittere milites horum or-
dinum & eorum cauſas ſuis iudicib. conſeruatori-
bus,declarando nullam vim inferre excommunicā
do iudices ſeculares,nec ipſos iudices ſeculares ali-
quam vim inferre non recipiendo appellationem
vſquequo inhibeantur, etiam ſi agatur de grauib.
delictis. Iuſtitia autem,& conſilium Aragoniæ pau
cis abhinc annis intentauit cognoſcere contra quē
dam militem horum ordinum, eo quod de quodā
crimine Aſſaſſinatus erat conuictus, ſed tandem
non obnuit:fuit.n.ad Concilium ordinis remiſſus
vt de præfato delicto cognoſceret,in his autem die
bus quidam commendatarius horum ordinum
propter peccatum nefandum fuit condemnatus
ad mortem a quodam iudice ſeculari, & tandem
fuit concrematus.

Eodem autem modo proceditur contra milites
ordinis D.Ioannis,ſi in aliquo inuenti fuerint deli-
cto,qui cum promittant tria vota eſſentialia,prout
dictum eſt,magis communiter religioſi reputantur
& ſic habent maiores exemptiones, & priuilegia

i Auend. in ca. 2. pra. nu. 11. ad fin.

apoſtolica,vt poſt alios tradunt Auendannus, *i* Di
dacus Perez, Caſſaneus, & poſt Ioannem Mona-
chum,& Doctores,Felinum, & Barbatiam, reſol-
uunt Azeuedo,& Tiberius Decianus,quæ priuile-
gia ipſis indulgent licentiam ad nominandum con
ſeruatores, qui ea obſeruari inuiolabiliter faciant,
et vt de eorum delictis cognoſcant eorum priores
in ſua ſacra aſſemblea. Vnde infertur fuiſſe decep-

k Pet. Grego. ſyntag. iur. 3. p. li. 49. c. 1. n. 14.

tum Petrum *k* Gregorium dicentem,quod de de-
lictis ab horum ordinum militibus patratis ſi ſint
digni morte,aut non defenduntur a ſuis iudicibus,
aut ad iudices ſeculares remittuntur, vt ab ipſis pu
niantur. Et ad hoc probandum quædam huius or-

l Statutū eſt in tit. 18. c. 5. et 6.

dinis ſtabilimenta *l* proponit. Hoc.n. ſtabilimento-
rum ſtatutum non loquitur in fratribus militibus
dicti ordinis,& religionis,ſed in alijs ſecularibus,
& præcepit fratribus,vt nullo modo faueant delin
quentibus,neque debitoribus,ſed ipſos relinquant
vt contra eos iuſtitia ſecularis procedat.

ARTICVLVS XIV.

*Quando iudices ſeculares poſſint inhiberi a cogni-
tione cauſarum horum militum.*

RESpondeo dicendo, quod non poſſunt præfati
iudices ſeculares a cognitione cauſarum ho-
rum militum inhiberi, vſque quo eos eſſe profeſſos
legitimè,& verè conſtet,& quod in triremibus re-
ligionis exercitia neceſſaria peregerint, aut in con-
uentibus reſederint ad priuilegijs ſui ordinis fruen
dum,non enim ſufficit deferre ipſius religionis ha
bitum,vt reputentur profeſſi, & vt tales ad ſuos iu

m Bal. in l. non ignor. nu. 18.

dices remittantur,ſecundum quandā Baldi *m* do-
ctrinam dicentis quod ſi magiſter militū petat ad
ſe remitti militem, videtur quod requiratur vera,
& concludēs probatio,& quod appareat, quod eſt
deſcriptus in numero & matricula militari, quod
probat ex quadam lege *n* ſic definiēte ſuper quam
ait gloſſa,quod non inuentus in matricula pro pri-

n Paz. in prac. 7. to. 1. p. c. 6.
o c. ſi iudex de ſent. excom.

uato habetur. Et ex traditis a Paz *o* poſt Palanum,
Rubeum,& a Placa Duenna, & Felin. confirma-
tur;non.n. ſufficit,quod clericus poſſeſſionem hēat
clericatus,vt priuilegio fori vti poſſit, ſed requiri-
tur inſuper,vt tituli clericatus legitimè probentur,
vt colligitur ex iure, & tradunt Baldus, Boetius
Grāmaticus & Afflict. Ripa, & Capella Toloſana.

p Bobad. lib. 2. de la pol. c. 19. num. 17.

Et ita affirmat Bobadilla *p* anno, Domini milleſi-
mo quingenteſimo nonageſimo fuiſſe declaratum
per Cōſiliū regale per duas prouiſiones in eius prę
ſentia Dominum Hieronymum Cortes, fratrem
Marchionis del Valle,ordinis Alcantaræ, non de-
bere priuilegio exemptionis ſui ordinis gaudere,
cum apud Conſilium ordinum, vt ad iudicem con
ſeruatorem ſui ordinis remitteretur,& a iuſtitia ſe
culari minimè in carcere detineretur : ratio autem
harum prouiſionum fuit,quia ipſe licet habitum
geſtaret,in ſuo ordine profeſſionem non emiſerat.

Nec his obſtat opinio Iaſonis & aliorum, quo-
rum infra mentionē agemus, qui loquendo de mo
nachis,ait iudicem ſecularē de eius delicto cōmiſ-
ſo in anno nouitiatus minimè poſſe cognoſcere,

nam

nam in hoc diuerſa multo ratio verſatur, miles enim ordinis militaris in ſeculo commoratur, monachus autem nouitius in obſeruantia regulari monachatus intra clauſtra regularia, aut extra ea cum licentia prælati conuerſatur, & licet vſque ad profeſſionem vota nõ emittat, cum habitu tamen monachali nominatus progrediens expreſſam tamen demonſtrationem profitendi oſtendit. Et idipſum videtur dicendum, quando dictus miles militaris ordinis delinquit, quando actualiter profeſſionem emittit, cum tunc clarè ſuam profitendi voluntatem ante omnium oculos proponat. Dubitatio autem hæc tollitur ex quodam Decreto *a* Concilij Tridentini, cum enim propter extraordinarias controuerſias ex competentia iuriſdictionis ortas, aliqua mala non parui momenti inſurgerent, patres dicti Concilij definierunt in quibus caſibus ante profeſſionem præfati milites poſſunt ſua immunitate gaudere, dicentes non debere ea gaudere, exceptis tamen ijs, qui prædictis locis, aut militijs actu ſeruiunt, & intra eorum ſepta, ac domus reſident, ſubque eorum obedientia viuunt, ſiue ijs, qui legitimè & ſecundum regulam earum militiarum profeſſionem fecerint, de qua ordinario conſtare debeat, non obſtantibus priuilegijs quibuſcunque etiam religionis ſancti Ioannis Hieroſolymitani, & aliarum militiarum. Ex quibus colligitur, quod licet tacita profeſſio per geſtationem habitus per annum, & diem præſumatur in alijs religioſis monachalibus, vt ſacri Canones determinat, & nos infra *b* explicabimus, in his tamen religioſis talis præſumptio non admittitur, nec per ſolam habitus militaris aſſumptionem videntur vota ſolemnizare, etiamſi voluntatem non dimittendi eum firmiter habeant, tacita enim profeſſio ſecundum mentem Concilij in monachis reſidentibus intra clauſtra monaſterij, exercitatis in actibus profeſſi, tantum ſecundum mentem Concilij eſt admittenda, non autem in his militibus, qui in ſeculo ambulantes cum habitu ſuæ religionis, in actibus profeſſi minimè exercentur.

a Seſſ. 24. c. 11. de refor.

b Infra 2. to. c l. 3. §. ſed vtrũ. ff. de mino.

ARTICVLVS XV.

Vtrum commendatarij ordinum militiarum occidentes clericum gaudeant priuilegio fori.

RESpondeo dicendo, inter alios caſus, in quib. milites ordinum militiarum poſſunt conueniri coram iudice ſeculari, & poſſunt ad ſuos ſuperiores non remitti, eſt ſi aliquem clericum occidant, priuilegiatus n. contra pariter priuilegiatum ſuo priuilegio nõ gaudet, prout dicitur in iure *c* clericus n. miles cæleſtis vocatur in iure *d* & tradunt Euerardus, & Didacus Perez, & per conſequens perdit priuilegium, & cingulum militiæ, & remanet merè ſecularis occidendo ipſum clericum, & poteſt conueniri coram iudice ſeculari, ex his quæ tradunt Innocentius, *e* & Abbas per textum ibi, & tradit Puteus, & conducunt tradita per Boerium.

Quod procedit non obſtante, quod poſt mortem præfati clerici ipſe commendatarius profeſſionem fecit, licet enim ſit excommunicatus, & valeat eius profeſſio, iuxta tradita in iure, *f* & adducta a Felino, & Couarruuia, non tamen per hoc eximitur a iuriſdictione ſeculari. Quod magis ſine dubio procedit reſpectu condemnationis pœnæ pecuniariæ. Quod in proprijs terminis fuit determinatum anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo tertio. Per prouiſionem executorialem quorundam iudicum ſecularium, contra Ferdinandum Sanchez de Munon, militem habitus Chriſti, propter mortem licentiati Martini de Acoſta clerici, quæ executorialis ſententia fuit confirmata poſt longum ſtudium, & examen per Conſilium Regale, die vigeſima nona Februarij, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo nono, & ſic cõfirmata fuit ſtatim executioni mandata prout aſſerit Bobadilla. *f*

d c. Chriſtianis & ibi glo. v. caleſt. 11. q. 1. & in c. reprehenſi. 23. q. 4. Euera. in loco leg. de mil. caleſti. ad terreſtrem Perez. in l. 1. tit. 1. li. 4. ord. col. 1322. verſic. Alex. 2. e Inn. & Ab. in c. 2. de pœn. et remiſ. v. & aduerte Puteus de ſynd. in prin. c. de exer. mili. n. 8. f. 89. l. 1. C. v. bi ſenator. vel clariſ. Boerius dec. 109. de occidente clari. an gaudet eccleſiæ immunit.

f ca. cum illorũ vbi Abb. nu. 4. de ſen. exc. et ibi Fel. Couarr. in c. alma mater. 1. p. §. 1 num. 6. & n. 4. 2. p. c. 9. in princ. n. 6.

f Bobad. li. 2. de la politic. ca. 19. f. 1144. n. 24.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum commendatarij ordinum Militiarum pragmaticas regales frangentes poſſint condemnari a iudice ſeculari.

RESpondeo dicendo, Correctores minimè debere inhiberi a cognitione pœnæ pecuniariæ quam tenentur ipſi commendatarij impendere, eo quod pragmaticam aliquam regalem fregerunt, velut ſi taxam panis in pragmatica contentam violauerunt. Cum n. pœna pecuniaria pragmaticæ ſit ipſo iure incurſa, per iudicem ſecularem poſſunt compelli ad eius ſolutionem. Et ita fuit determinatum per Concilium regale contra duos commendatarios, vnum D. Ioannis, alterum Calatrauæ qui quandam pragmaticam regalem non obſeruauerunt, & licet iuriſdictionem regalem declinare intentauerint, tandem a iuriſdictione regali fuerint condemnati. Et certè illuſoria eſſet pœna pragmaticarum propter bonum publicum impoſita, ſi eius executio, & ſolutio ad iudicem eccleſiaſticum neceſſariò pertineret, incongruit enim iudicium ſuper eadem cauſa diuidi, vnde cum iudicium ſeculare præfatam pœnam appoſuerit, idem iudicium ſeculare eam, an ſolui debeat, poteſt, & debet cognoſcere. Quod exemplo comprobatur, & declaratur, videmus enim Iudicem ſecularem poſſe cognoſcere incidenter de cauſa ſpirituali.

At contrariam opinionem in violatione pragmaticarum tenet Ioannes de Platea, *g* Palacius, Rubeus, Couarr. Sarmiento, Iulius Clarus, Gutie. Salzedo, & Azeuedo. ſ. quod pœna non poteſt peti a clericis, neq; ab iſtis militibus coram iudice ſeculari, quæ in immunitate eccleſiaſtica, & in exemptione horum militum fundatur, quam cum teneantur pro viribus defendere, ab hac opinione non eſſe recedendum exiſtimo, nec enim conuenit, quod iudices ſeculares in prædictis ſe intromittant, cum hoc expreſsè non ſit in iure permiſſum, prout reſoluit Salzedo. *h* At iudex eccleſiaſticus contra clericum, & iudex conſeruator contra commendatarios ordinum Militiarum tenetur dictam pœnam legalem a pragmatica impoſitam exequi prout tenet Iulius *i* Clarus.

Aduertendum tamen, non eſſe iudicem conſeruatorem pro cauſis dictorum militum, niſi illum, qui a Conſilio regali ordinum fuerit nominatus, prout conſtat ex traditis per Baldum. *k* Verum eſt tamen, praxim in contrarium ſe habere, milites enim ipſi virtute ſuarum bullarum iudicem eligunt conſeruatorem, nemine replicante, prout affirmat Bobadilla. *l*

g Pla. in §. item lex Iul. col. 4. inſtit. de publ iud. Rubeus in repe. ca. per veſtr. §. 44. 2. not. Coua. in ca. 33. pract. n. 72. Sarm. lib. 7. ſelect. interpr. c. 13. n. 2. Clar. in prac. §. fin q. 36 n. 20. Gutie. lib. 1. pract. q. 3. nu. 11. & q. 12. num. 26. & 27. Salz. in prac. c. 55. lit. A. p. 167. verſ. pro quo ẽt Aze in l. 1. n. 3. ti. 6. li. 6. recopil.

h Sal. vbi ſu. c. 55 p 202. verſ. ex quib.

i Clar. vbi ſup.

K Bal. in l. 1. ff de pen iuẽ in l. officialis. C. de Epiſcop.

l Boba. li. 2. d la polit. c. 19. nu. 26. fol. 1144.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum milites ordinum Militiarum exterorum regnorum poſſint conuenire extra ſuas prouincias coram iudice ſeculari.

RESpondeo dicendo, quod ſicut in Hiſpania multi ſunt ordines Militares, ita & in alijs regnis; in Regno enim Galliæ eſt ordo Sãcti Michaelis, in regno Luſitaniæ eſt ordo Chriſti; in Regno Valentino eſt ordo Monteſa, & Sancti Lazari. Et affirmant Caſſaneus, *a* Nauarrus, & Belluga, hos etiam eſſe vere religioſos, a iuriſdictione ſeculari exemptos, qui auctores aliarum religionum Militiarum diuerſarum nationum narrant. Et quando caſus occurrerit, poſſunt eorum indulta, & priuilegia examinari, quæ ſi ſunt localia ſuis prouincijs in quibus præfatæ religiones ſunt inſtitutæ, clarum eſt extra illas illis frui non poſſe tam in cauſis ciuilibus. Et ſic coram iudicibus ordinarijs locorum, in quibus contraxerint, aut delinquerint, conueniri poterunt, iuxta deciſionem Innocentij *b* Quarti, de qua optimè per Couarruuiam.

a Caſſan. in ca t.tl.9.p.con.8.9. et 10. Nau.conſil.3.vol.3.

b ca.1.de priu. li.6. Coua. in c. 11.pract. n.5.et ſeq. Conc. Trid. ſeſſ.7. de refor. c.14.

Vnde aduertendum eſt, dictos ordines Militares exterrorum Regnorum, in his Hiſpaniarum Regnis non habere exemptionem a tributis, neque a decimis, neque alio quocunque ipſorum ordinũ gaudent priuilegio. Et ſic præfati milites ad decimas, & contributiones in his regnis ſunt condemnati, eo quod eorum indulta quantum ad hoc ſine aliquo dubio localia ſunt, & extra ſuos limites extendenda non ſunt, prout tradit Felinus; *c* & conſtat ex iure. Cum enim in alijs Regnis a Regibus eorum fuerint inſtituti, non poteſt exemptio a iudice ſeculari in his Regnis ipſis conceſſa, in alijs extraneis Regnis cum præiudicio iuriſdictionis regalis locum habere.

c Felin c.cum ordinem n.4.de reſcrip. d c.1.et c.ſane et c.porro.eodem tit.

Circa quem articulum dubitatur, vtrum ſi miles ordinis Militaris extranei in his Regnis delictum commiſerit, ratione cuius eius bona fuerunt ſequeſtrata, & tranſacto anno fatali, pars, cuius intereſt, executionem in illis peteret, propter condemnationem pecuniariam factam contra dictum militem. Dubitatur, inquam, vtrum præfata ſententia condemnatoria poſſit executioni mandari, non obſtante declinatoria iuriſdictionis intra aonu m fatalem, & miſſione literarum, & cenſurarum a ſuo iudice conſeruatore, aut protectore. Et reſpondetur quod ſtante, lege *d* huius regni ſic diſponente. *Que paſſado el anno fatal, no ſe auiendo dentro del praſentado, ne prendido el tal accuſado, ſe execute luego la ſentencia en las penas de dineros, o de bienes aſſi en las que ſe applican ala Camara, como en las que ſe applican a la parte, y no pueda quanto a ellas ſer oydo aunque paſſado el dicho anno ſe praſente ala carcel.* Debent dicta executioni mandari in bonis præfati militis, ſpecialiter ſi eius iudex conſeruator literas, & cenſuras extra dictas expediret, & ab alio extraneo regno, & etiam quia in cauſis criminalibus rebellis, & contumax non debet audiri, niſi præſentetur, colligitur ex iure, *e* & tradit Abbas, & quia declinatoria fori intra terminum nouem dierum opponi debet, poſt concluſa edicta præconia, quibus tranſactis non admittitur vt in quadam nouæ compilationis lege *f* ordinatur. Et confirmatur, declinatoria enim debet opponi per ipſum delinquentem præſentialiter comparentem ante iudicem ipſum citantem & de cauſa cognoſcentem, vt ex quadam lege *g* colligitur ibi. Venire debent ſaltem priuilegium allegatum.

d l ſi.tit. 10.li. 4.recep.

e c.cum nulla de reſcrip. c.ex parte de appellat. c. olim de excep. Abbas in c.dilectus de reſcript.
f l.1.ti.5. lib.4. recopila.
g l.ſi quis ex aliena ff. de iud.

Neç excuſaretur allegando legem *h* partitarum religioſos excipere, vt ſcilicet, non ſint oblati, ſuũ exemptionis priuilegium allegare, præſata enim lex intelligitur, vt ex ea clarè conſtat, de clericis, aut monachis, vt patet ex eius verbis ibi, *O de otros religioſos.* Verbũ enim *alius* repetit ſimilia, vt dicitur in iure, *i* & ſic loquitur de religioſis ſimilibus clericis, & monachis: præterea verbum *religioſus* debet in ſignificato potiori ſumi, ſecundum regulam *k* iuris, dicentem analogum per ſe ſumptum pro potiori ſignificato ſumi, ſcilicet pro religioſis D. Franciſci, Sancti Dominici, & alijs ſimilibus. Quod confirmatur ex verbis eius legis Partitarũ ibi, *Otros religioſos, que eſtan ſo poder de otro ſu majoral ſin cuyo mandado no pueden yr a otra parte, &c.* Ex quibus verbis colligitur de fratribus intra clauſtra monaſteriorum degentib. verba facere, & ad milites ordinum Militiarum minimè poſſunt applicari non enim viuũt intra clauſtra monaſteriorũ nec impediuntur quo velint ire, etiam ſi licentiã ſuorum ſuperiorum non habeant, pro quo facit, ſub iudice enim eſt, vtrum præſati ſint vere, & abſolutè religioſi. Hũc intellectum ad dictam legem aſſignat Gregorius Lopez, pro quo facit argumentum cuiuſdam legis, *l* mendis traditis a Baldo.

h l.2.ti. 7.p.3

i l.fugitiui C.de ſeruis fugit. §. item pupilli inſtitut de rerum diuiſ.
K l.quærit.ff.de ſtat. homin.l.1. §.qui in perpetuum.ff.ſi ag.uectig. uel emphy.

Nec obſtat, quod citatio non valet quando citatus eſt exemptus, adeo quod exẽptus citatus a non ſuo iudice non tenetur comparere ad priuilegium allegandum. Reſpondetur enim, quod quando delinquens eſt clericus monachus, aut religioſus notorie exemptus, cuiuſmodi ſunt fratres Mendicantes, non tenetur neceſſario comparere ad priuilegium allegandum: quando autem dubitatur de exemptione, vt in dictarum militiarum militibus in ſeculo degentibus contingit, communis eſt reſolutio, teneri citatum comparere ante iudicem citãtem ad priuilegium allegandum, quo non comparente, proceſſus contra eum fulminatus valet.

l Gregor.in l. 2. ti.7.p.3.v.otros religioſos. l.2.ff. de in ius vocã. & ibi gl. v.non poſ ũt teter Bal. de ſtat. v.compar.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum fratres ordinis Diui Ioannis portantes mediam Crucem albam, dictam Tan, gaudeant priuilegio fori.

RESpondeo dicendo, hos reputari; vt mere ſeculares, viuunt enim ſine regula, & cum ſuis bonis, & vxorem ducunt, & per conſequens non gaudent priuilegio fori, neque a tributis ſunt exẽpti; poſſunt.n. ſecundũ Azeuedo *m* habere officia regalia, hi enim non ſeruiunt; neque in conuentibus aſſiſtunt, neque in hoſpitalibus dicti ordinis, vt ordini oblati cõmorantur, ita tenet Bobadilla *n*

m Azeu in l.1. ti.14. li.6. recep.

n Bobad.li.2.de la politica c.18. nu.232.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum Corrector ciuitatis poſſit compellere, vt prædicetur in feſtiuitatibus principalibus in aliqua Eccleſia, renitente, et contradicente vicario generali.

RESpondeo dicendo, quod quando per prælatos clericos, aut religioſos intentatur aliquid, aut ſit contra decreta, & ordinata in Concilio Tridentino; Tunc ſupremum regale Conſilium præcipit, vt prouiſiones regales pro eius executione, & obſeruantia edantur. Et per ſchedulam regalem Regis Philippi II. datã apud Madritum mẽſe Iulij

anno

Digitized by Google

anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quarto, vt videre eſt in libro Concilij Tridentini edito eo anno Salmanticæ, commẽdatur Epiſcopis, & prælatis eius publicatio, & vt ipſum obſeruent, & exequantur, & Correctoribus præcipitur, vt ad id ſuum fauorem & auxilium impartiantur. Quod eſt conforme Bullæ Pij. V. editæ ſuper confirmatione æcumenici huius generalis Concilij, quæ incipit, *Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri Ieſu Christi, &c.* data Romæ anno Incarnationis Dominicę milleſimo quingenteſimo ſexageſimo tertio, ſeptimo Kal. Februarij, Põtificatus ſui anno quinto, in qua dicit. *Mandamus autẽ in virtute ſancta obedientia, & ſub pœnis a ſacris Canonibus conſtitutis, alijsq. grauior.bus etiam priuationis arbitrio noſtro infligendis, & vniuerſis, & ſingulis venerabilib. fratrib noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis, & alijs, quibuſuis Eccleſiarũ prælatis, cuiuscũque ſtatus gradus, ordinis, et dignitatis ſint, etiamſi Cardinalatus honore præfulgeãt, vt eadem decreta, & ſtatuta in Eccleſijs ſuis ciuitatib. as, & diœceſibus, in iudicio, & extra iudicium diligenter obſeruent, & a ſubditis quiſque ſuis ad quos quomodolibet pertinet, inuiolabiliter faciant obſeruari etc. Inuocato etiam, ſi opus fuerit, brachij ſecularis auxilio. Ipſum vero chariſſimum filium noſtrum Imperatorẽ electũ ceteroſque Reges, Reſpublic.as. ac Principes, Christianos monemus et per viſcera miſericordię Domini noſtri Ieſu Christi obteſtamur, vt qua pietate concilio per oratores ſuos affuerunt, eadem pietate, ac pari ſtudio diuini honoris, & populorum ſuorum ſalutis cauſa, pro ſedis quoq. Apoſtolica, ac ſacra Synodi reuerẽtia, ad eiuſdem Concilij exequenda, et obſeruanda decreta prælatis, cum opus fuerit, auxilio, & fauore ſuo adſint, &c.*

a *Conc. Trid. ſeſſ. 24. de refor. c. 4.*

Ex quibus infertur, quod cum in Cõcilio *a* Tridentino decernatur, vt ſaltem omnibus diebus Dominicis, & ſolemnibus feſtis populo prædicetur, poſſunt correctores ciuitatum facere, etiam renitente Vicario generali, vt Euangelium publicè in quadã feſtiuitate in Eccleſia prædicetur. Quod ait Bobadilla *b* ſibi in ciuitate Soriæ contigiſſe: cum enim eſſet illius ciuitatis Corrector, contra Vicariũ ipſius ciuitatis fecit Euangelium prædicari in die Epiphaniæ, etiam ſi conſuetudo eſſet in contrariũ, cuius mandatum ait fuiſſe a Domino Frãciſco Tello de Sandoual Epiſcopo Oſmæ approbatum (qui Reuerendiſſimus præſul præcepit, vt ſemper in illo die prædicaretur) cum Principes ſeculares ſint protectores, & ſacrorum Canonum executores.

b *Bobad. lib. 2. de la politica c. 18. f. 1082. nu. 194.*

c *Aufr. in trac. de pote. ſecula. ſup. eccl. perſon. reg. 2. num. 31. verſ. 211.*

d *Auth. quo o-por. Epiſc. in prin. c. boni Principis 69. d. c. tribut. 23. q. 8. ca. Principes &c. a miniſtrato-res. 23. q. 5. l. fi. C. de ſum. Trinit. et fid. cath. Aufr. vbi ſu. n. 10.*

e *Abb. in c. non ab homine. n. 6. de iudic. & alij quos refert Conar. c. 10. pr n. 2. Paz. in pr. io. 2. Palud. 2 nu. 94. et proę. n. 2.*

f *Conc. ſeſſ 25. c. 3. de refor.*

Quod protectorũ, & executorum munus, reſpectu Concilij Baſilienſis, affirmat Stephanus *c* Aufrerius, Reges Francorum, & eorum parlamentum, & alios magiſtratus ſeculares agere; cum Reges & Principes Chriſtiani ad executionem, & complementum Decretorum & ordinationum Apoſtolicarum ſint deputati; & ad eorum tuitionem, & defenſionem aſtringantur, vt in iure, *d* dicitur, & tradit idem Aufrerius. Nec ſupradictis obſtat, quod magiſtratus ſeculares auxilium tantum & fauorem tenentur impendere, quando petitur a iudice eccleſiaſtico, in præſentiarum autem auxilium minimè ab eo petitur, immo eo renitente tribuitur: nam reſpõdetur, quod auxilium brachij ſecularis contra laicos, vt vltimum remedium, non debet imponi poſt cenſuras Eccleſiaſticas, vt multi authores *e* tãquam communem opinionem tenuerunt; cenſuræ enim tanquam vltimum remedium ſunt apponendæ. Quod ita diſpoſuit Concilium Tridentinum, *f* cum cenſuris eccleſiaſticis maxima reuerentia debeatur. Præterea in præſenti caſu non ſe intromittunt iudices ſeculares auxilium ſuum impartiendo, tanquam vltimum, & extraordinarium remedium, ſeu ordinarium ipſis a Papa in præfata Bulla commeodatum.

Aduertendum tamen, quod inſtante, & præcipiente Correctore, poteſt in hoc caſu frater Minor prædicare, etiam contradicente Vicario foraneo ciuitatis, in qua debet fieri prædicatio, nam in eorum regula tantum ipſis præcipitur, vt contradicente Epiſcopo non prædicent, at in hoc caſu Epiſcopus non contradixit, immo poſtea factum approbauit, contradixit tamen vicarius foraneus, qui Epiſcopus non eſt, neq. habet iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem delegatam.

ARTICVLVS XX.

An Eremitæ ſint exempti à iuriſdictione ſeculari.

RESpondeo dicendo, reſolutionem huius quæſtionis non poſſe ita adamuſſim explicari, ſine eo quod cognoſcatur, vtrum Eremitæ ſint verè religioſi, aut perſonæ Eccleſiaſticæ, de qua quæſtione infra in materia de religione agemus: pro nunc autem ad propoſitum in titulo quæſtionis reſpondeo. Dico primo eremitas ordinem ſacrum non habentes, nec profitentes ordinem aliquem religioſum, nec habentes ſuperiorem, potentes habere proprium, & ducere vxorem, qui ſolum nominari poſſunt pœnitentes, non gaudent priuilegio fori. Præcipuè cum horum multi, ſecundum Cardinalem Zabarelam *g* pernicioſe viuant & in multis eorum grauia crimina ſint reperta.

g *Zabar. in Clemen. 2. q. 12. de praben. inde D. Hieron. Epiſt. 42. c. 10.*

Dico ſecundo, Eremitas vitam religioſam profitentes, ſuperiorem habentes, & in approbato ordine viuendi per Summum Pontificem, aut per Epiſcopum, & non poſſunt habere proprium inter perſonas Eccleſiaſticas connumerantur, & priuilegio fori fruuntur, ita vt ante iudicem ſecularem minimè poſſint conueniri. Et per hæc duo dicta concordantur duæ circa hoc contrariæ opiniones. Prima eſt, non eſſe perſonas eccleſiaſticas, quam eſſe magis iuridicam teſtatur Stephanus Aufrerius, *h* ſed contrariam ait idem author eſſe magis piam, & per eam iudicari debere. Quæ concordia colligitur ex Gregorio Lopez, diſtinguente inter Eremitas profeſſos, & non profeſſos, & habentes proprium.

h *Aufre. in tracta. de pot. ſecula. reg. 2. num. 37. verſ. 4. extende.*

i *Grego in l. 17. tit. 1. p. 6. Eremitam.*

ARTICVLVS XXI.

Vtrum Eccleſia, ſeu monaſterium ſuccedens iure ſucceſſionis, vel legati laico iam conuento coram iudice ſeculari, poſſit conueniri ante ipſum iudicem ſecularem.

k *Bal. cõſ 207. col. 2. Caſtrenſ. in l. hæres abſẽs ff. de iu. Alex. in addit. ad Bart. in Auth. & conſequenter n. 19. C. de ſin. Barb. con. 1. volum. 3. Imo. in l. ſi hominem. ff. de fideiuſ. Ca. in l. 2. n. 175. ff. de pac. inter empt.*

RESpondeo dicendo, quod clarius Eccleſia, ſeu monaſterium ſuccedens iure ſucceſſionis, vel legati laico iam conuento coram iudice ſeculari, tunc litem ipſam inchoatam cum defuncto coram illo iudice finire, peragereq. tenetur, vbi iudiciũ eſt captum, ſecundum Baldum, *k* Paulum Caſtrenſem, Alexandrum, Barbaciam, Imolam, Cagnolũ & eſt communis opinio, prout defendit Rogerius & magis communem, & veram eſſe ait Boerius qui ait eam in practica ſeruari.

l *Roger. in l. 1. n. 71. ff. de iudi. Boer. deciſ. 69. n. 32. 34.*

Digitized by Google

In contrariam verò partem, videlicet quod inſtantia cœpta cum defuncto laico non tranſeat in clericum, & monaſterium hæredem, ſic quod lis cœpta cum ipſo laico, denuo inchoanda ſit coram iudice eccleſiaſtico, tenent Ioannes Andreas, *a* & Angelus titubanter, Antonius, Abbas, Felinus, & Decius, dicentes ita in actu practico obſeruari, &, vt expreſsè meminit Matania, iſta eſt magis cōmunis opinio, qui vt aſſerit Baptiſta Regnauſo, in tractatu communium opinionū, loquitur ex ſeipſo, ſuoq; capite, addit que inſuper ſecūdum hanc opinionem ita pani c. nic, immo relaxatis cenſuris, habentiſq. iuris, ita ſuperiori anno per iudicem ſecularem ciuitatis Aquilæ, in cauſa non leuis momenti, iudicari vidiſſe: quam tamen tanquam iniquam, & in nube fundatam reiicit cum Boerio, *b* quam ſibi ſemper placuiſſe affirmat, & iam in cōſulendo, quam in iudicando ſemper tanquam veriorem, æquiorem, & communiorem iudicat. quam multos allegando ſequitur, & tuetur *c* Conarruui s. & ita in facti contingentia iudicatum religioſè quippe extitit anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo nono, in regia Aprutina audientia, in cauſa mihi vertente, & trutinata, atque diſcuſſa hinc inde per aduocatos ſagaciſſimos, & expertiſſimos, & intelligentiſſimos, & ſic iſta victoria, & ſententia in præſenti negotio obtenta extitit non abſque maximo certamine, nam vbi cœptum eſt iudicium, ibi finiri debet, vt in iure *d* probatur, & ponit hoc pro regula Bertachinus, eſto quod alterius conditio, qui iudicium inchoauerat, fieri non deberet deterior ex perſona hæredis, vt ex iure *e* colligitur: dicitur autem cœptum iudicium ipſum ante litis conteſtationem, vt teſtatur Guido *f* Papa, & Felinus, quinimo etiam per ſolam citationem, vel mandatum cū clauſula, ſi te ſenſeris, cenſetur iudicium cœptum, immo lis quo ad actorē introducitur, etiam litteris non expeditis, prout tradit Gomezius, *g* & Peregrinus. Aduertendum tamen ſolam mandati productionem non facere, neque inducere aliquo modo litem, ſecundum Antonium Auguſtinum, *h* Peregrinum, & Viuium.

Pro cuius opinionis maiori claritate notandum eſt, quod ſi quis aliquem conuenerit coram aliquo iudice, non poterit denuum coram alio iudice de eadem re eum conuenire, vt dicitur in iure. *i* Quod procedit, etiamſi citatus coram primo iudice non comparuerit, nam adhuc coram alio non poterit conueniri ſuper eadem cauſa, ſuper qua iam fuerat coram alio conuentus, ita Lucas de Pena. *K* Quod procedit vbi ex prima citatione coram primo iudice effectus aliquis fuerit conſecutus, vt quia actor poſitus fuerit in poſſeſſione bonorum debitoris, & contumacis, tunc enim reus coram alio iudice trahi non poterit: quod ſi ex ea ratione nullus fuerit effectus ſecutus, poterit reus coram alio iudice conuentri; ita Bartolus, *l* & Felinus: neque ille reus contumax conuentus alibi poterit litis pendētiam allegare, prout tradit Bartolus, *m* nam quamuis citatio miſſa executioni cauſet litis pendētiam, vt ait Felinus, *n* quia tamen reus citatus coram primo iudice non comparuit, & ibi fuit contumax, ſi demū conueniatur alibi non audietur ea litis dependentia. Quare ſi in vna ciuitate adſint plures iudices, ſi quis fuerit conuentus coram vno iudice, & ibi fuerit contumax, ſi demum coram alio vocetur, cogetur ibi ſe defendere, cum coram alio non comparuerit.

a *And. in reg. qui in ius de re. iur. lib. 6. Bald. in c. in praeſ. de prob. Ange. in l. item ex cōtrac. ff. de iudi. Ant. Abb. Felin. & Dec. in ca. quia de iud. Marā. de ord. iud. 5. p. n. 13. Bapt. trac. comm. opin. 1. t. loco t. uniu. eccleſ. acon. c. 4. f. 94. c. 2.*
b *Boer. d. deci. 69. nu. 49.*
c *Con. pra. q. 6. n. 2. & ſeq.*
d *l. ubi captum eſt iudic. & ibi DD. ff. de iudi. Berth. in ſuo repert. in uer. iud. 1.*
e *l. 2. §. ex his ff de verb. obl.*
f *Guid. Pap. de ciſ. 421. Fel. in ca. ſuper qq. col. 11. de off. deleg.*
g *Gom. in reg. 70. Peregr. dec. 90.*
h *Aug. dec. 3. & 117. Pereg. dec. 88. Viuius opin. 108.*
i *l. vbi capt. ff. de iudic.*
K *Luc. de Pena in l. fi. uer. 5. quaeritur de re milit. l. 12.*
l *Bar. in d. l. vbi captum Fel. in c. ex tenore. in q. n. 5. de reſcrip.*
m *Bar. in l. 1. de ſepulch. uiol.*
n *Fel. in c. caeterum uer. obſtat ſecūdo de reſcr.*

QVAESTIO LXIII.

De exemptione regularium, quoad ordinarios, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quaeruntur vndecim.

1 *VTrum iure communi regulares ſint ab Epiſcoporum iuriſdictione exempti.*
2 *Vtrum Papa poſſit eximere regulares ab Epiſcoporum legibus.*
3 *Vtrum per priuilegia ſint monachi, & regulares exempti a poteſtate ordinariorum.*
4 *Vtrum exēpti a Papa a iuriſdictione cuiuslibet ordinarij cenſeantur exempti a legibus Papæ.*
5 *Vtrum moniales ſint exemptæ a iuriſdictione ordinariorum.*
6 *Vtrum ſententia ordinariorum contra regulares ſit nulla.*
7 *Quibus modis poſſint ſe defendere regulares ab ordinarijs.*
8 *Vtrum tollatur priuilegiū exemptionis quod continet, vt ad eius reuocationem fiat de eo mētio ſpecialis, ſi tantū in cōi de de eo fiat mentio.*
9 *An per exemptionem ab ordinarijs liberētur exempti a reuerentia debita Epiſcopo.*
10 *Vtrū regulares poſſint huic exēptiom renūciare.*
11 *In quibus caſibus exempti ſubduntur ordinarijs.*

ARTICVLVS I.

Vtrum iure communi regulares ſint ab Epiſcoporum iuriſdictione exempti.

REſpondeo dicendo, quod olim omnes monachi erant ſubiecti Epiſcopo, intra cuius diœceſim erat ſitum monaſterium, prout ex multis ſacris *n* Canonibus, & Concilijs patet. Qua ratione tradunt viri docti, quod ſi nunc prælatus exemptus ſubiiciat in aliquo caſu monachum ſuum Epiſcopo, poteſt Epiſcopus illum abſoluere, & diſpenſare cum illo: Et eo tempore Epiſcopus in diœceſi ſua erat quaſi generalis, & admittebat ad profeſſionem in monaſterijs, vt conſtat ex Concilio Arauſicano, *o* & tradit Burchardus; creabat Abbatem monaſterio, & ex cauſa deponebat illum, vt tradit Concilium Tiburtinum *p* Vbi tamen Papa Gregorius eximit ab Epiſcopis regulares, electionem Abbatis, committit monaſterio, vt tradit Nauarrus *q*; Denique prima inſtitutio monachorum nihil Epiſcoporum iuriſdictioni detrahebat, vt conſtat ex traditis per Marſilium. *r* At modo videtur attento iure communi, quod reſpectu monachorum tota poteſtas ſit apud Abbatem, vt definit Pelagius Papa *ſ* ſecundum quem Canonem videtur, quod non ſolum tribuenda eſt Abbati ſecundum ſacros Canones iuriſdictio, quo ad regularia, ſed etiam quoad externa, cum abſolutè dicat Papa, quod tota poteſtas ad Abbatem pertineat, & ſic quod clerici regulares, ſeu monachi indiſtinctè coram ſuo Abbate ſint conueniendi, vel accuſandi, præterquam de grauiſſimis criminibus depoſitione dignis. Probat Gloſſa *t*, quam ſequitur Vincentius, Anchariarius, & Imola, & Abbas ſibi parum conſtās, laté Ioannes de Lignano, teſtatur communem Romanus, & Boerius, qui authores mouentur vltra ſupradicta per quandam Decretalem *u* & alia iura, in quibus probatur Abbates aliquando ſuos monachos iudicaſſe.

Sed tamen communis hæc ſententia nullum habet ſolidum iuris fundamentum, nec eius authores autho-

n *ea quia uer. 16. q. 1. Pan. cū Inn. in c. porrectū de reg. Con. Tolet. IV. c. 50. & Tolet. III. c. Conc. Calcedo c. 4. & Aurel. 1. c. 11. c. monaſteria, 10. q. 5. Syl. v. relig. 3. §. 1.*
o *c. Arauſic. c. 6. c. uiduitatis. 27. q. 1. Burch. 7. p. ſui dec. c. 6.*
p *c. ſi quis Abba. 18. q. 2.*
q *Nau in c. nullam nu. 3.*
r *Marſ de redit. eccl. 1. p. ca. 17.*
ſ *c. nullam 18. q. 1.*
t *Glo. in c. quod de off. ord. et ibi Vinc. & Anc. nu. 6. Ime. n. 12. Fel. in c. paſtoralis. Abb. in c. cū cōtingat nu. 28. uer. & infr. §. eodem Io. de Lig. in Cl. ne in agro. de ſtat. monac. Roma. conſi. 375. n. 2. Boe. deciſ. 271. nu. 4.*
u *ca. ſicut. el 2. de ſimon.*

authoritatibus in contrarium adductis ſatisfaciunt atque ideo reſoluendum eſt, attento iure cõmuni nullum eſſe in hac re conſtituendum diſcrimen inter clericos ſeculares, & regulares. Quam ſententiã, vltra authoritates in principio adductas, origo & fundamentum monachorum aperte confirmat qui ſoli, & ab hominum conſortio ſeparati vitam agere cœperunt, & ipſum nomen induerat, poſtea vero cœperunt ſub vno Abbate in cœnobijs ſe congregare, adhuc tamen ab omni conſuetudine ſecularium remoti, ita vt neque liceret eis publice docere, neque prædicare, neque monaſterij clauſtra exire, vel ſecularibus immiſcere, niſi data neceſſitate graui, & ob id monachorum nomen retinent, vt colligitur ex varijs Canonib. *a* & obſeruat Marſilius, at neque ſinguli monachi dum ſinguli viuebant, neque plures in vno monaſterio collecti potuerunt ordinarium ſibi iudicem conſtituere, aut Epiſcopũ ſua iuriſdictione priuare iuxta regulã iuris *b* tritiſſimam; igitur iure cõmuni Epiſcopis ſubſunt. Confirmatur hoc fundamentum ex eo, quia cum iure communi tota poteſtas ordinaria in ſua diœceſi ad Epiſcopum pertineat, iuxta quandã Decretalem, *c* & communem omnium, non debet ab illis auferri, & inferioribus contra ius concedi, niſi lege aliqua ſit expreſſum, iuxta quandã iuris regulã, *d* vbi notat Decius, & docet Bartolus, & Iaſon. Conſtat autem nullam eſſe legem Canonicã, quæ ſecundum iuris regulam totam Abbatibus iuriſdictionem tribuat, & Epiſcopis adimat, ergo iuriſdictio hæc ad Abbates pertinere non poteſt iure cõmuni, niſi hoc aliquo ex trib. principijs proueniat; ſcilicet, vel ex eo quod Rectores ſunt illius Collegij, vel ex eo, quia a Summo Pontifice approbationem habent, vel aliqua lege fuerit conceſſa iuriſdictio. Sed non poteſt prouenire à primo, quia priuati homines iuriſdictioné, quæ eſt publica poteſtas, non tribuũt. Neq. a ſecundo quoniam approbatio Sedis Apoſtolicæ illã poteſtatem de ſe tribuit; quæ ad gubernationem monaſterij, & regulæ obſeruantiam ſunt neceſſaria. Neq. ex tertio. quia nulla lex talem Abbatibus iuriſdictionem tribuit. Nã illud Pelagij Decretum ſuperius allegatũ ſolũ probat, monachos eſſe in poteſtate Abbatis in his quę pertinent ad obſeruantiam regulæ, & gubernationem ordinis, vt ex Decreto conſtat ibi, *Ad diuinum cultus reuerentiã, & vtilitatem monaſterij*. Ad iura autẽ probantia aliquando Abbates in monachos excommunicationis ſententiam protuliſſe, Reſpõdetur iure ſpeciali ipſius iuriſdictionem acquiſiuiſſe.

a c.1. & c. monachus & c. placuit. & cap interdicimus. 16. q.1.
b priuatorũ. ff. de iuriſd. omn. iudic.
c cap 1. de offic. ord.
d l.1. vbi Deci. de reg. iur. Bartho. in l. quotus, ff ſi quis cau. Iaſo. in l.2. nu 33. ff. ſi cuis inius vocat.

ARTICVLVS II.

Vtrum Papa poſſit eximere regulares ab Epiſcoporum legibus.

Reſpondeo dicendo, quod poteſt Sũmus Pontifex regulares omnes facere omnino liberos ab Epiſcoporum lege diœceſana.

Pro huius concluſionis explicatione, nota quod duplex eſt lex Epiſcopi. Prima diœceſana. Secunda iuriſdictionis, iuxta quãdam Decretalẽ, *e* vbi Gloſſa explicat, quid vtrique legi conueniat, & Panormitanus *f* poſt Innocentium de eo agit. Omnes vero regulares liberos eſſe a lege diœceſana, in ſacris Canonibus *g* ſatis probatur, non tamẽ omnes ſunt exempti a iuribus legis iuriſdictionis per iura, quæ citat gloſſa *h* quadam, & tradunt Panormitanus poſt Innocentium, Lancelotus, Conradus, & doctorius; niſi expreſſo Principis priuilegio eximantur; vt poſt Doctores cõmuniter tradit Palacius, *i* Rubeus & Syluester.

e ca. dilectus filius. de off. ord. vbi gl. v. de ſta.
f Pan nu 4 poſt Inno in 1. n. 2. de ſtat. reg.
g c. quam ſit ini(?)cta gloſ. 18. q. 2. & in c. inter ceſera 10. q. 5. vbi gl. 1.
h Gl. mag. in d. c. dilectus Pan. vbi ſup. Conra. in tẽp. omn. iud. l. 2. c. 5. § 4. n. 4. Boer. ca. · nu. 3. de reb. eccl. & conſt. 24. n. 13. lib. 1.
i Pala. in c. per veſtras. no. 2. ſ. 1. n. 43. Sylu. v. exemptio. n. 5.

Solus autem Papa poteſt eximere vniuerſaliter a iuriſdictione Epiſcoporum, pront ait Gratianus, *k* & hoc iure poſſe vti teſtantur Gregorius Papa, & alij Pontifices. Epiſcopus vero oues ſuas tantũ eximere poteſt a parochis probatis, iuxta quandam Gloſſã, *l* & legatus a latere a iuriſdictione proprij Epiſcopi, vt tradit Marianus Soccinus, *m* at non poteſt eximere generaliter Neque in hoc fit iniuria Epiſcopis, vt quidam falſo putant prout colligitur ex Cardinali: *n* Pontifex enim ſecundum ſuæ poteſtatis plenitudinẽ, vt caſus ſibi grauiores reſeruat aut ſpeciali priuilegio concedit, ita perſonas quaſdã ſibi immediate ſubijcit, & illorum cauſas priuatiuè reſeruat iudicio ſuo, & ſic ſibi ſubijcere, & reſeruare poteſt quoſdam regulares, præſertim ex ordine Mendicantium, eo quod ſibi ſint arctius ſubiecti, & illorum eſt generalis pater, et religionum omnium confirmator, hos ita eximit, vt inhibeat Epiſcopos, & ordinarios, priuetque eos vſu iuriſdictionis, quam alias Pontifex conſtitutione in illos deriuabat. quod facit perpetuo quodam exemptionis honore pertinet enim ad honorem, & fauorem hęc exemptio, vt ait Baldus, *o* velut nobiles titulo honorato a tributis eximuntur: facit etenim hic Princeps per priuilegium, quod cum ſit in fauorem religionis ęquale iuri communi, & in bonum animarum eſt ample interpretandum; ſi enim priuilegium priuatis conceſſum licet laté interpretari, quatenus verba patiuntur; multo magis quod toti religioni datur, ſicut priuilegium exemptionis regularium eſſe ample extendendum affirmant Doctores, prout tradit Henriquez. *p*

k c. decima. 16. q. 1 Greg. l. 2. epiſt. 46. c. frat. noſter 16. q. 1. Turrecr. l. 2. Sũma Eccl. c. 52. col. 5. ver. 8.
l Glan c. 1. ar. 16. q. 1.
m Soc in c recipim. nu. 13. de priuil.
n Card. in d. c. 2. recipimus in princ.
o Bal. in trac. de except ca. 1. & 2.

Obijciũt quidam vulgatam regulam, priuilegiũ ita eſſe accipiendum, vt ſit abſque graui præiudicio tertij, & præſertim ordinarij, quod ſi parum pręiudicatur iuriſdictioni Epiſcoporum, ſatis eſſet damnum compenſari, vtilitate allata Eccleſię per regulares exẽptos, prout reſoluit Baldus, *q* quem ſequitur Turrecrem. at quia nimis creuit monaſteriorũ, & regularium numerus videtur magnum præiudicium ordinarijs inferri. Quibus primo reſpõdetur, quod ea reſtrictio non habet locum, quando conſtat de mente Pontificis, qui ordinarijs in eo iure præiudicare poteſt, cum id in eos deriuet, & ita intendit, quando alias inutile & fruſtratorium eſſet priuilegium, quod non poteſt operari ſine præiudicio etiam graui aliorum, iura *r* enim reputant inconueniens, vt priuilegium, & conceſſio Principis ſit fruſtra, & ſine effectu, & tradit Romanus Ripa, & Rebuffus; atque ita Papa derogat iuri communi, quod notum eſt, quamuis expreſsé nõ addat clauſulam derogatoriam, ſed non valet priuilegiũ vt neminẽ recognoſcat, neque ipſam Papam, cum iure diuino oporteat omnes ſubijci Papæ Vicario Chriſti, vt tradunt Diuus Thomas, *ſ* & Caietanus; & ita expreſſe tenent Ioannes Andreas, Panormitanus, & alij relati per Mandoſium, & Caſtaldũ. Vnde colligitur, quod ob præiudicium alterius adhibenda eſt reſtrictio quando non conſtat de Pontificis intentione, quia in dubio non præſumitur ſententia Pontificis, vt velit tollere ius quæſitum alterius, atque ita dicta regula intelligitur de alio, quam expreſſo conſenſu Papæ, ſufficienter ſcitum, vt conſtat ex multis relatis per Gomeſium, *t* & Rebuffum, quæ regula etiam procedit maximé ſi poſterius priuilegium tollat ius quæſitũ in illis rebus, quæ non tam plené ſubdũtur liberæ voluntati Pontificis, ex traditis per Pinelum: *u* at iuriſdictio ſpiritualis Epiſcoporum deriuatur, & pendet a

p Henr. l. 7. de indul. c. 24 n. 4.
q Bal. de exem. 12. nu. 19. Turrecr. l. 2. ſumma eccl ca. 5. col. 5. verſ. 8. plenitu.
r ca. in his de priu. c. 1.
ſ D Tho. 2. 2. q. 286. ar. 5.
t Gom. reg. de non tol. cn. iv. quaſit. q. 1. col. vlt.
u Pinel. ł Rub. de reſcinden. vend. 1. p. ca. 2. per totum.

Pontifice, & ſimiliter ius ſpirituale ad percipiẽdum quorum decimarum. Quidam putant Papam in pœnam iſtam priuaſſe Epiſcopos a iuriſdictione, eo quod regularibus, quos fauore proſequi debuiſsẽt, cum ſibi ſint dati coadiutores, & nullus præter illos melius, & præſtantius ſacramenta fidelibus adminiſtrat, erant infeſti; ipſi enim non ſolum in ea adminiſtratione ſacramentorum, ſed etiam in prædicatione præcipuis clericis ſecularibus ſe gerunt per ſuas diœceſes conſulendo, & conſolando Epiſcoporum omnes, peragentes adminiſtrationem Chriſti Domini, & Apoſtolorum, qui per ciuitates, & Caſtella perambulabant, prout aiunt D. Thom. *a* Turrecremata, & Caietanus, & Soto: aliqui autem Epiſcopi reddentes malum pro bono grauia damna religioſis intulerunt. Primo quia Epiſcopi regulares exẽptos (quorum ſolus Pontifex erat iudex) trahebant inuitos ad inferiora, & aliena tribunalia. Secundò ex laicorum, & clericorum inuidia, & calumnia ſe pro arbitrio ingerebant in regularium cauſas. Tertiò, quia inexperti inſtituti regularis turbabant regularem diſciplinam, pacem, & quietem prælatorum, quos officiis aut monaſteriis, ſine cauſa priuabant, atque ita poteſtatem, & priuilegium à Papa denuatum meruerant Epiſcopi illis abutentes amittere, vt conſtat ex traditis per Clementem *b* V. in Concilio Viennenſi, quæ iura innouat Alexander IIII. vt patet in Monumentis Ordinum, qui numerat viginti quatuor grauamina, Aluarus Pelagius *c* de planctu Eccleſiæ numerat varios abuſus ex Hoſtienſi alios congerente Oldradus, & Frias. At non opus eſt ad pœnalem ſententiam priuationis confugere, nam ea ſubiectio regularium non ordinabatur præciſè in vtilitatem, & fauorem Epiſcoporum, ſed in bonum ſubditorum, atque ita potuit, & voluit Pontifex pro iure ſupremæ iuriſdictionis à Chriſto datæ, & eximere, & ſibi ſoli ſubiicere, & ſuis legatis à latere perſonas regulares, prout explicant D. Thomas *d* Turrecremata, & Soto. Et hoc fuiſſe expediens oſtendit experientia antiqua à tẽpore B. Gregorij Papæ primi, vt in quodam Canone *e* refertur, eo quod illis vtilius eſt plenè poſt Papam qui religionis eſt generalis, ſubdi prælatis ſolum generalibus, tanquam Papæ delegatis, quam ſi manerent ſimul cumulatiuè ſubiecti Epiſcopis ſecularibus, vt ſic efficacius erudiantur in ſchola perfectionis, & quieti, & tranquillitati religionis conſulatur, & liberius Deo, & proprię perfectioni, ac ſaluti animarum vacetur.

a Tho. contra impr. relig. c. 4. Turrec. in cap. placuit 16. q. 1. nu. 3. 16. & 18. Caiet. 2. 2. q. 188. artic. 4. ad 3. cum D. Tho. ad 3. & 5. Soto in 4. d. 18. q. 4. ar. 3. col. 3.

b Cle. 1. de exceſ. præl. Cle. 2. de cenſi. c. nimis iniqua c. nimis, prauâ de exceſ. præl. Mon. ord. in 2. impr. conſ. 497.

c Pel. de Pl. Eccl. l. 2. c. 20. Old. conſ. 125. Frias de viſi. 1. p. q. 10. nu 2. caſ. 5. 40. & 57.

d Tho. contra impug. reli c. 4. col. pen. & in 4. d. 17 q. 3. Turrec. in c. placuit. 16. q. 1. ad 8. nu. 12. So. in 4. d. 18. q. 4. ar. 3. ad 1.

e c. frater 16. q. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum per priuilegia ſint monachi, & regulares exempti a poteſtate ordinariorum.

RESpondeo dicendo, quod hodie fere omnia monaſteria propriis, priuanſque religionum priuilegijs ab diœceſano. um Epiſcoporum iuriſdictione ſubtracta ſunt, recipiunt tamen monachi ab Epiſcopo Chriſma, oleum, conſecrationis altarium & ordinationem, & ordinem pſallendi, & monaſteria transferre non poſſunt, etiam vtilitatis cauſa, in conſulto Epiſcopo, iuxta ea, quæ tradit Gloſſa *f* communiter recepta, & Marcus Antonius Cucus; licet enim iure communi omnes tam clerici, quam regulares ſubiecti eſſent Epiſcopis, procedẽte tamẽ tem pore priuilegia multa regularibus ſunt conceſſa, quibus ab ordinariorum iuriſdictione ſunt exempti, vt recte monent Mãdoſius, *g* D. Antoninus, Panormitanus, Marianus Socinus, quorum priuilegiorum aliqua iam adduximus in materia excommunicationis, & in præſentiarum aliqua adducemus.

f Gl. & ſcrib. in c. dilectus de offic. ord. Cucus l. 2. maior. inſ. tit. 6. de Epiſc. cap. 68 cum ſeq.

g Mand. ſ. de ſig. gratia n. exẽptio Auto. 3. p. tit. 16. cap. 9. §. 2. Pan. in c. nimis el 2. n. ..... Soc. .. num. 52. de priu.

Et Clemens IV. exemit fratres in multis à iuriſdictione, & ſubiectione prælatorum Eccleſiæ: *Primò conceſſit, per literas Apoſtolicæ Sedis, aut Legatorum ipſius conueniri à quorum minimè valeant fratres Minores regularis obſeruantiæ.*

Secundò, quia ad pecuniam colligendam cogi non poſſunt inuiti etiam per literas Sedis Apoſtolicæ de cetero impetrandas.

Tertiò quod nullus prædictorum fratrũ teneatur correctionis, ſeu viſitationis, vel Inquiſitionis officiũ monaſterijs, vel Eccleſiis, ſeu quibuſcunque perſonis impendere, vel ad cognitiones cauſarum ſeu citationes partium, & denuntiationes ſententiarum interdicti, & excommunicationis procedere.

Quarto quod non teneantur recipere curã Monialiũ, ſeu religioſarum, quarũlibetve perſonarum, per quaſcũque literas Apoſtolicas, niſi de hoc indulto, & ordine prædicto expreſſam fecerint mentionẽ. Ita habetur in libro *h* Monumenta ordinũ, cui quarto indulto iam vidimus per ordinem eſſe renũtiatum, tria autem prius poſita, in ſuo hodie ſunt robore.

h In 1. imp. fol. 57. & in 2. fol. 140. conc. 321.

Item idem Clemens conceſſit inſuper, *quod nullus Archiepiſcopus, vel Epiſcopus nulluſq; alius Prælatus Eccleſiaſticus valeat cõpellere fratres Minores ad portandũ ſeu deferendũ literas, uel exequendũ aut denunciandũ ſententias contra Principes ſeculares, cõitates populos ſeu alios quoſcunque benefactores eorundem fratrum. Ac etiam quod nullus delegatus, uel ordinarius Iudex poſſit eoſdẽ fratres compellere ad faciendum citationes uel cõmiſſiones recipiendas, ſiue ut ſint in aliquibus caſibus aſſeſſores ſiue ad lites, & controuerſias cõtingentes in cauſis, quæ coram ipſis tractantur, ſine Sedis Apoſtolicæ ſpeciali mandato vel licentia expreſſam facientẽ de huiuſmodi indulto mentionẽ. Nec quiſquã eorũ teneatur parere, vel intendere ſuper his monitionibus ſeu mãdatis aut iuſſionibus eorundẽ aut facere, aut implere, q̃d in hac parte duxerint iniungendum.* Ita hr̃ in dicto libro, Monumenta *i* ordinum. Denique idem Clemens IV. *exemit eoſdem fratres, ita quod non obſtante conſtitutione Innocentij IV. non teneantur, etiam ratione delicti, contractus, ſeu rei de qua agitur locorum ordinarijs ſubiacere, decernens irritum & inane, quicquid ſecus attentari contigerit*, vt in eodem libro, Monumenta *k* ordinum continetur.

i in 1. imp. fol. 57. & in 2. fol. 141. conc. 325.

Nicolaus Quartus conceſſit exemptionem totalem ordini minorũ decernens *ordinem prædictũ, & fratres eiuſdem Sedi Apoſtolicę ſubiacere. Ac Eccleſias oratoria, & domus, loca, libros, utẽſilia, et alia mobilia & immobilia (quorũ vſum hñt fratres prædicti) in ius, & proprietatem Sedis Apoſtolicæ ſuſcepit.* Ita habetur in libro Monumenta, ordinũ, & Benedictus Vndecimus exemit ordinem fratrum Minorum, ſicut fecerat Nicolaus Quartus, *& addidit, quod neque etiam ratione delicti commiſſi, uel initi contractus, aut rei poſitæ, uel ſitæ, ſeu exiſtentis extra loca eorundem fratrum exempta poſſint corã ordinarijs, uel alijs Prælatis Eccleſiaſticis moleſtari, ſeu quomodolibet conueniri, non obſtante cõſtitutione Innocentij IV. in contrarium faciente.* Ita in ſupra dicto Libro *m* continetur.

k in 1. imp. fol. 59. & in 2. fol. 142. conc. 342.

l in 1. imp. f. 18 & in 2. f. 112. conc. 243.

Et Bonifacius Octauus confirmauit litteras prædeceſſorum ſuorum ſuper exemptione prædicta, *& de nouo exemit fratres Minores præfatos, & illorũ ordinẽ ab omnium, & ſingulorũ quorumlibet Prælatorũ, & perſonarũ Eccleſiaſticarũ omnimoda poteſtate ac iuriſdictione decernẽs præfatos fratres, & ordinẽ eorundẽ immediatè Sedi Apoſtolicæ tantummodo, & Romano Pontifici ſubiacere.* Ita habetur in libro

m in 1. imp. fol. 24. & in 2. fol. 180. conc. 231.

monumenta ordinum.

a *In 1. imp. fol. 32. & in 2. fol. 32. conceſ. 34.*

Item Martinus Quintus approbauit litteras Bonifacij Octaui, qui edidit ampliſſimam exemptionem ordini fratrum Prædicatorum, & ab ea dependentibus, ſub ſequentibus verbis, *Veſtigijs nonnullorũ prædeceſſorũ noſtrorũ inhærentes, ordinẽ ipſum, ac Magiſtrũ Generalẽ, & Priores, & Patres prædictos nec non & quaſcunque ſorores ac domos, Monaſteria & Hoſpitalia quæcunque ſub cura, & regimine fratrũ Prædicatorũ fuerint, & eorũ Rectores, et gubernatores cũ omnibus ſuis iuribus, & pertinentijs, quæ in præſentiarum obtinent & in futurũ (dante Domino) iuſtis modis poterunt adipiſci, ab omni iuriſdictione, dominio et ſubiectione, & poteſtate quorumlibet ordinariorum & Prælatorum ac perſonarum Eccleſiaſticarum, necnon à ſolutione cuiuſcunque collectæ, pedagij, aut cuiuſcunque alterius Generalis exactionis de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, & de certa ſcientia prorſus eximimus, & totaliter liberamus, illa in ius, & proprietatẽ Beati Petri, & Sedis Apoſtolicæ & ſub eorũ ſpeciali, & immediata proteſtatione ſuſcipimus, decernẽtes ordinẽ, Magiſtrũ, priores, fratres, & ſorores, qui nũc ſũt, & erunt pro tẽpore domus, monaſteria, loca & Hoſpitalia ſupradicta eorumque Rectores, & gubernatores cum omnibus iuribus, & pertinẽtijs huiuſmodi ſolũ immediatè Sedi Apoſtolicæ ſubiacere. Ita quod ordinarij, & prælati huiuſmodi ſiue quæuis alia perſona generaliter vel ſpecialiter, aut cõiter, vel diuiſim, non poſſint quauis authoritate excõicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententias promulgare, aut alias etiam ratione delicti, ſeu contractus, vel res de qua agitur, vbicunque committatur delictũ ineatur contractus, aut res ipſa conſiſtat poteſtatem ſeu iuriſdictionem aliquam quomodolibet exercere.* Ita habetur in monumentis *b* ordinum, & ſub nomine Eugenij Quarti, in ſupplemento.

b *In 2. impr. f. 262. conc. 683. & in ſupplem. f. 80. conc 681.*

c *in 1. imp. fol. 47. conc. 50. & in ſup. f. 87. cõc. 250.*

d *in 1. imp. fol. 60. & in 2. fol. 144. conc. 217.*

Hanc fratrum exemptionem confirmauerunt Nicolaus Quintus, prout habetur in ordinum Monumentis *c*, & in ſupplemẽto, & Sixtus Quartus, prout in libris Monumenta *d* ordinũ exprimitur qui pro ordine Prædicatorum copioſam edidit exemptionem ad inſtar exemptionis datæ fratribus Carmelitis, & Minoribus per ipſum, vt in eodem Libro *e* refertur.

e *in 1. impr. fo. 238. conc. 560. & 564. vſque ad conc. 570. et in 2. imp. f. 112 & in 2. f. 196. conc. 489.*

Innumera autem aliarũ religionum poſſem in præſentiarum adducere: at quia omnes fere in priuilegiis communicant, ideo operæ pretium eſſe duxi illa omnia in præſentiarum minime recenſere cum potius faſtidium, quam Doctrinã parere planè videantur. Vnum tamen non ſubticebo, quod Paulus Quartus, anno Domini milleſimo quingẽteſimo quadrageſimo, & quadrageſimo nono, amplè ſupradicta conceſſit Societati Ieſu, vt in Compendio Societatis *f* continetur. *In quo ẽt refertur eos, qui in ſocietatem admiſſi biennio probationis peracto tria vota ſubſtãtialia, tametſi ſimplicia emiſerint, aut in futurum emittent, a quorũuis ordinariorum, & Delegatorũ, ſeu aliorũ iudicũ iuriſdictione omnino exẽptos eſſe*, prout habetur in conſtitutione Gregorij XIII. de qua in primo Tom. *g* fecimus mẽtionẽ; & per priuilegiũ conceſſũ ordini Sancti Ioannis Hieroſolymitani eximuntur religioſi Mẽdicantes, & alij eorum priuilegiorum gaudentes ampliſſime a quacumque iuriſdictione, & à quacumque collecta, ſeu contributione, ratione perſonarum, vel rerum etiam ad refectionem põtium, fontium, furnorum, mororum, ſeu Eccleſiarum, etiam ſi eatenus per abuſum, ſeu alterius priuilegium, vel negligentiam, etiam per longiſſimum tẽpus taliter obſeruatum non fuiſſet, prout cõceſſit, Clemens VII. & habetur in compendio *h* Societatis, per quæ, & alia ſimilia priuilegia religionibus cõceſſa clarè innuitur exemptionem regularium ab ordinariis pleniſſimam eſſe, vt probat Syluester *i*, quod ipſum aſſerunt Angelus, & Tabien. & D. Antoninus, & poſt alios tradit Parif. & Natta; & tantæ eſt magna hæc exemptio, vt non oporteat exprimere ordinarios excludi primariæ, iuxta tradita a Couarruuias *K* & à Tiraquello. Et aduertendum, quod cum exemptio regularium ſignificetur per ſignum vniuerſale, quo excluditur iuriſdictio quorumcumque ordinariorum, oportet ſcire quid nomine ordinariorum intelligatur. Et dicitur, quod ordinarius dicitur Epiſcopus, Abbas ſecularis exemptus, Archiepiſcopus, dum viſitat ſuffraganeos, eſt etiam eorum ordinarius Legatus, vel Nuntius Apoſtolicus eſt ordinarius extraordinariè: omnes tamen in priuilegio exemptionis vocantur ordinarij, prout tradunt Decius *l*, Soccinus & Valle; & talis exemptio extenditur tam ad præſentes ordinarios, quam ad futuros, ſicut quando conceditur exemptio reſpectu bonorum extenditur ad futura, & noualia, nec oportet ſingulos ordinarios expreſſe, & ſpecialiter excludi. Aduertendum etiam, quod in prędictis priuilegiis ſępe Papa ait, quod recipit regulares in ſuam protectionem, per quæ verba facilè ducit exemptionem à iuriſdictione, ac poteſtate ordinarij, prout videmus in appellante ad Papam, vel ad Sedem Apoſtolicã, quo caſu omnium ordinariorum ligantur manus, prout Decretales *m*, quædam definiunt, & tradit Francus.

f *Compen. Societ. uer. exemptio. §.*

g *in 1. tom. q.*

h *comp. ſociet. ver. exẽptio. §.*

i *Syl. uer. exemptio. n. 1. & §. 4. Ang. Tabiẽ. & Anton. ubi ſu. Pa conſi. 22. nu. 5. li. 4. Nat. conſ. 257. nu. 1. li. 2.*

K *Coua. pract. qq. c. 24. nu. 3. Tiraq. de retr. tit. 1. §. 1. glo. 7. nu. 27.*

l *Dec. conceſs. 113. nu. 4. Soc. conc. 299. nu. 6. li. 2. Vall. conſi. 5. nu. 36. et 40. lib. 1. & conſil. 1. nu. 1. c. libr. 4. per c. 2. de conſtit. lib. 6.*

m *c. ſolicitu. c. dilecti c. ad audientiã de app. Franc. c. ut debitus co. 2. co. ti.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum exempti a Papa, à iuriſdictione cuiuslibet ordinarij, cenſeantur exempti à Legatis Papæ.

Reſpondeo dicendũ, quod non ſint exempti a Legatis Papæ, prout traditur in Iure *n*, & notat Ioannes Andreas, quem ſequitur Ludouicus Romanus. At ſecundum priuilegium Clementis Quinti, hoc limitatur tantum in legato de latere Sedis Apoſtolicæ miſſo: *prohibuit enim Clemẽs IV. ne fratres Minores ab aliquo legato (niſi de latere ſedis Apoſtolicæ miſſo) vel delegato, aut ſub delegato authoritate litterarum Apoſtolicarum excommunicari, ſuſpendi, aut interdici poſſint, niſi litteræ ipſæ plenam, et expreſſam de prędicto ordine, & indulto huiuſmodi facerent mentionem.* Ita habetur in ſupplemento. *o*

n *ca. ſi Abbatẽ de ele. 16. Andreas in cap. 1. poſt princ. ver. ergo cum legatus liges eos Romanus ſingul. 107. gl. magna in cap. quoad tranſ. de off. leg.*

o *fol. 3. conc. 1.*

Et ad huncmodum eſt intelligendum priuilegiũ Sixti IIII, conceſſum fratribus Carmelitis, quo copioſam exemptionẽ illis conceſſit, dicens in ſumma, *quod nullus ordinarius, ſeu Legatus quauis authoritate vtens, quãcunque ſuperioritatẽ ſuper prædictos fratres ſibi vendicare præſumat.* Ita habetur in libro Monumenta *p* ordinum, hoc enim priuilegiũ intelligendum eſt de ſimplici Legato Sedis Apoſtolicæ, non tamen de Legato à latere; & ſimiliter ſũt intelligenda alia priuilegia concedentia regularibus exemptionem a Legatis Sedis Apoſtolicæ.

p *in 1. impr. fo. 99. & in 2. fol. 283. conc. 449. 185. con. 446.*

ARTICVLVS V.

Vtrum moniales ſint exemptæ à iuriſdictione ordinariorum.

Reſpondeo dicendũ, quod non loquimur de monialibus Epiſcopis ſubiectis, has enim

nulla

nulla eſt dubitatio minimè ab ipſis Epiſcopis eſſe exemptas, loquimur autem de monialibus ſuperioribus regularibus ſubiectis per conſtitutiones Apoſtolicas, quibus ipſæ dictis prælatis ſubdũtur, ratione iuriſdictionis ordinariæ ipſis conceſſæ, prout in primo Tomo *a* dictum eſt. Et Eugenius Quartus *exemit ordinem S. Claræ, Abbatiſſas, conuentus, moniales, monaſteria, & loca eiuſdem ordinis cũ omnibus iurib. & pertinentijs, ac bonis mobilibus, & immobilibus quibuſcunq. ab omni iuriſdictione, ac dominio & poteſtate quorũcunq. legatorũ & Prælatorũ Eccleſiaſticorũ cũ maximis clauſulis, et nõ obſtãtib. Et ſimiliter exemit a preſtatione, ſeu ſolutione decimarũ collectarũ, taliarũ ſubſidiorũ, & angariarum, ac quarũlibet aliarũ exactionũ.* Ita hr̃ in libro Monumenta *b* ordinũ, & in ſupplemento, & hæc veritas patet per ea, quæ dicta ſunt in primo tomo, *c* vbi probauimus moniales, & earũ monaſteria, & perſonas communicationem habere omnium priuilegiorum, fratrum, monaſteriorũ, & perſonas eorũ. Vnde cum religioſi, & eorum monaſteria, & perſonæ ſint exempta, clare ſequitur etiam moniales, & monaſteria eſſe etiam exempta.

a in 1. tom.
b *in 2. imp. fol. 41. conceſ. 46. et in ſup. f. 86. conceſ. 147.*
c *in 1. to. q.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum ſententiæ ordinariorum contra regulares ſint nullæ.

RESpondeo dicendo, quod inter effectus, quos exemptio regularium operatur, eſt quod ita inhibeantur ordinarij ab eorũ cauſis, vt ſi de facto tentent procedere in iudicio, vel extra ſeſe immiſcere contra perſonas regulares, aut contra res monaſterij, in quauis cauſa ciuili, & ſpirituali &c. proceſſus ſententiæ, & inde ſequuta ſunt ipſo iure nulla, & irrita, de defectu iuriſdictionis, prout tradunt Federicus, *d* & Calderinus, & cõſtat ex priuilegijs allegatis ſupra articulo tertio, quorũ priuilegiorũ verba, ſi attente legantur, nullitatem huius ſententiæ ſatis indicant, cum in eis irritentur acta per ipſos ordinarios, iuxta Doctrinam eiuſdem Decretalis, *e* & tradit Mãdoſius, & Antonius Gabriel, Quę irritatio contingit, etiam ſi iudex ſit ignorans, cum geſtum ſit ab eo, quaſi à perſona priuata, & ſententia a non Iudice ſit nulla, nullumque præiudicium, nullumq. effectum operatur, argumento eorum, quæ in Iure *f* communiter notãtur. Quare ſi priuilegio religionis notorio in iudicium producto, iudex non obſtante tali priuilegio protulit ſententiam, non tranſit talis ſententia in rem iudicatam, prout reſoluit Paulus *g* de Caſtro, nec debet mãdari executioni, prout idem Paulus affirmat. Nec hoc eſt negandum, ſi Epiſcopus iubeat exẽpro ſoluere debitum, niſi in cauſa mercedum, id eſt, ſoluendi operarijs ſtipendium, & miſerabilium perſonarũ, iuxta determinationem Concilij Tridentini *h* ius antiquum innouãtis, & tradũt Couartuuias, Didacus Perez, & Nauarrus.

d *Federic. conſ. 14. n. 4. in q. 2. Cald. cõſ. 13. de iudic.*
e *cap. dilecto. v. auſ. vbi gl. de elect. Mandoſ. in reg. cancell. reg. 7. de reſcr. n. 2. Anto. Gab. to. 2. commun. opi. lib. 6. tit. de clauſ. conc. 3. nu. 56. 70. 73.*
f *l. priuatorum. C. de iuriſd. ea. at ſit clerici. in princ. de iudic.*
g *Pau. conſ. 342 nu. 2. li. 1.*
h *Trid ſeſ. 7. de reform. ca. 14. Couar. prac. qq. c. 6. et 7. Perez. l. 2. tit. 1. lib. 3. ordin. v. pobres & l. 14. ti. 2. eo. lib. Nauar. in Man. c. 25. nu. 13.*

ARTICVLVS VII.

Quibus modis ſe poſſint defendere regulares ab ordinarijs.

REſponden dicẽdo, quod exemptus dupliciter ſe defendit ab ordinarijs. Primo per declinatoriam, exhibendo in iudicio priuilegium, tenentur enim regulares tradere tranſcripta articulorũ, de quibus fuerit Controuerſia, & ſi ad exẽptionem ſolum allegant ſolam præſcriptionẽ, de hoc debẽt facere fidem, & ſi allegant vtrumque, ſi priuilegiũ ad plenum non ſufficit, ſed tantum cauſam præbeant præſcribendi, tenentur præſcriptionem probare, & probatione pendente in ſua præſcriptione minimè turbari debent. Et ſi non allegant, neque exhibeant ſaltem tale priuilegium, quod cauſam præbeat præſcribendi, Diœceſani poſſunt vti iure ſuo prout in iure *i* Canonico determinatur. Oſtendere autem & ad legẽdum integraliter priuilegiũ debent regulares in loco congruo, & ſecuro intra terminum competentem ordinariorum, vel delegatorum ipſorum arbitrio moderãdum, vt in eodẽ Iure *k* probatur. Pendente autem lite ſuper validitate priuilegij, ſeu an fuerit conceſſum, an non, nõ debet quis priuari ſua poſſeſſione, vel quaſi poſſeſſione, etiamſi poſſeſſio ſit contra ius, prout tenet Panormitanus, *l* allegans ad id quandam Decretalem, & tenent Doctores communiter, ex quo colligitur, quam fauorabile ſit priuilegium.

i *c. cum perſonæ de priu. li. 6.*
k *d. c. cum perſonæ.*
l *Panormi. in c. 1 vt lite pendẽ. cum perſonæ. §. quod ſi talc.*

Secunda via, qua ſe poſſunt ab ordinarijs defendere regulares, eſt, quod ſi ipſi ordinarij agant de iure priuilegij producti, & eo reprobato ferant ſententiam, talis ſententia minimè valet, cũ Papa ſibi interpretationẽ priuilegii reſeruauerit, vbi de ea dubitatur, prout tradit Collector *m* compendij Societatis dicens, *Priuilegiorũ Societatis per Paulum Tertium vſq. ad decimũ quintũ Kalendas Nouembris, anno Dni milleſimo quingenteſimo, quadrageſimo nono, conceſſorũ interpretationẽ reſeruauit Sedi Apoſtolicæ. quia vero inhibitũ eſt omnib. Prelatis, ne preſumãt interpretari priuilegia regularib. cõceſſa, ſiue clara ſint, quæ interpretatione nõ indigẽt, ſiue dubia contineant, prout cõceſſit Clemens IV. Prædicatorib ac Minoribus, vt patet ex libro priuilegiorum S. Auguſtini.* Hæc Collector. Qui etiam refert, quod quoties dubium fuerit in intellectu priuilegiorum Societatis, ſuper iuriſperitos, & alios iudices in fauorem Societatis fiat interpretatio, prout conceſſit Alexander VI. Cõgregationi Benedictinorum Valliſoleti, ſub datis Romæ Kalẽdis Aprilis anno Domini milleſimo quingenteſimo primo Põtificatus ſui anno octano.

m *Collect. compen. tit. priuilegium. §. 1. & 4.*

Et in fauorem regularium iure optimo fuit conceſſum, ne ſcilicet Prælati Eccleſiaſtici poſſint eorum priuilegia interpretari, quia in dubium, an iuriſdictio contra regulares pertineat ad Epiſcopum, & ad iudices Eccleſiaſticos, non poſſunt ipſi cognoſcere de cauſa, ne ſint iudices in cauſa propria, iuxta quandam Legem, *n* nam quando Epiſcopus cum ſubditis litigat, habet in eo tantum caſu ſuſpẽſam iuriſdictionem, & Papa ſua ſignatura ſolet durante lite eximire ſubditum, iuxta Caſſiadorum *o* & Lancelotum. Vnde durante lite debent tueri regularis in poſſeſſione ſua, quando exemptio eſt notoria, iuxta tradita ab Innocentio. *p* Ex quibus infertur, quod regulares, quando priuilegium nõ eſt notorium in titulo, & poſſeſſione tenentur ipſi exhibere illud, iuxta quandã Decretalẽ *q* ſuperius allegatam, quam de priuilegio hominis priuati exponunt ibi Monachus *r* Dominicus, & Peruſinus, & alii allegati per Didacum Perez, & Maranta. Verũ eſt tamen, quod non tenentur adhibere dictum priuilegium ſponte, ſed moniti, prout tenent communiter Doctores *s* Etſi religioſus oſtẽdat cũ poſſeſſione titulũ ſaltem coloratũ, non eſt durante lite ſpoliandus priuilegij exemptionis, immo nec ipſa poſſeſſione, per quandã legẽ, *t* licet alter appellet, prout probatur in quandam Decretalẽ, *u* vbi Geminian. Peruſinus, & omnes: nec per hoc releuatur ab

n *l. qui iuriſdictio. ff de iuriſd. omn. iud.*
o *Caſſiado. deciſ. 6. de priuil. cancel. de aucten. 2. p. 4. nu. 4.*
p *Innoc. in c. ex publicos. nu. 3. ver. ſed ſi dicas de verb. ſignif.*
q *d. c. cum perſonæ de priu. li. 6.*
r *Monach. 5. Domin. & Peruſ n. 4. in d. ca. cum perſonę. Perez. in l. 1. tit. 2. lib. ordi. gloſ. 1. q. 6. Marant. ae ord. iud. 6. p. memb. 1. n. 39.*
s *D D. in d. c. cũ perſona v. requiſiti.*
t *l. cum qui. ff. de tuetur.*
u *d. c. cũ perſonæ. §. ſi vero Geminia. ibi in fine & Peruſ. nu. 3.*

ab onere probandi exemptionem, & ſatis eſt ſine poſſeſſione probare verum, & legitimum titulum quia hic tribuit plenum ius in proprietate, & quadam poſſeſſione, quod habet vim aliam in viro priuato, quamuis hic ſit alias ſubditus eiuſdẽ Epiſcopi, prout tradũt Molina *a* Couarruuias, Balbus, & Menchaca, quamuis ipſe alio loco dubitauerit. Dixi, quando priuilegium non eſt notorium, nam quando priuilegium eſt notoriũ, vt eſt priuilegium exemptionis Mendicantium, qui iam diu tolerati ſunt priuilegio exemptionis, non tenentur ipſi regulares tale priuilegium oſtendere, neque ipſam exemptionem probare vt conſtat ex Doctoribus in ſuperioribus allegatis, & tradit Syluester *b* Ex quibus infertur primo, quod regulares nõ poſſunt ab ordinarijs excommunicari, prout iam in ſuperioribus *c* dictum eſt, & probatum, cum ipſi ſint ab eorum iuriſdictione exempti, adeo hoc eſt verum, vt quidam affirmẽt, quod ſi regularis exemptus percuſſerit clericum ſecularem extra clauſtra in diœceſi Epiſcopi, non poteſt Epiſcopus ipſe ipſum denunciare excommunicatum. Pro quo facit, quod poteſtas Epiſcopis conceſſa ad declarandum excommunicatos in ſuos tantum videtur ſubditos extenſa, vt colligitur ex quadam Clemẽtina. *d* Sed concludendo, dico, quod in regulari non ſubdito Epiſcopo obſeruetur diſpoſitio Concilij Tridentini, *e* vbi dicitur, quod regularis non ſubditus Epiſcopo, qui intra clauſtra monaſterii degit, & extra ea ita notoriè deliquerit, vt populo ſcãdalo ſit, Epiſcopo inſtante a ſuo ſuperiore intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuerè puniatur, ac de punitione Epiſcopum certiorem faciat, ſin minus a ſuo ſuperiore officio priuetur, & delinquẽs ad Epiſcopo puniri poſſit. Hæc Concilium. Non poteſt autem hoc caſu Epiſcopus commode ipſum punire regularem, niſi per cenſuras contra ipſum procedat.

Secundo infertur, quod regularis notoriè exemptus citatus ab ordinario, vt compareat in iudicio, non tenetur coram ipſo comparere. Hæc enim citatio etiam abſque ope exceptionis eſt ipſo iure irrita, cum ſit a iudice non competente, & contra notorium priuilegium; iuxta reſoluta per Monachum, *f* Dominicum, & Peruſinũ, & alios relatos per Didacum Perez & Marantã. Aduertant tamen regulares exemptos citatos debere comparere, & allegare priuilegium, proponendo declinatoriam fori, & hoc facto recedant, prout tradit Socinus *g* docens praxim proponendi. Aduertant etiã, quod interdum tenentur comparere, vt ſi in citatione exprimatur cauſa, quæ fundat iuriſdictionem ordinarii, vt tradit Couarruuias. *h*

Tertio infertur, quod ordinarius nec per ſe, nec per alios poteſt procedere ad capturam religioſi, iuxta quandam Gloſam *i* communiter receptam, ſecundum Imolam, & Nattam, quod adeo verum eſt, vt non poſſit procedere ad capturam Nouitii, niſi ob delictum in ſeculo factum præſumatur in fraudem intraſſe in religionem, ſi autem capiat ipſum religioſum, aut Nouitiũ extra caſum ſupradictum, aut manus iniiciat in eum, incidit in excõmunicationem, prout a contrario ſenſu colligunt Doctores, *k* nam ſi Epiſcopus excedit modum in captura clerici ſui ſubditi, etiam incurrit in excommunicationem, prout cum communi tenet Nauarrus, *l* quod ad eum ordinarium, qui capit exemptũ extendit Gloſſa ſuperius allegata. Aduerte tamen, quod non incurrit excommunicationem ordinarius capiẽs regulares in caſu permiſſo, verbi gratia ſi in graui delicto timeatur de fuga, tunc enim capiens exemptum, vt ipſum remittat ad ſuum iudicem, non incidit in excommunicationem. Ita tenẽt

a *Molin l.2. de primo. c. 6. n. 51. & 52. Couar. in reg. poſſeſſor. 2. p. §. 9. n. 1. Bal. 1. p. mẽb. 3. pag. 93. Mencha. cõtro. illuſt. ca. 87. n. 9. & 12.*

b *Sylu. tit. exẽptio. §. 8.*

c *ſupra q.*

d *Clem. 2. §. fi. de pœnis.*

e *Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 14.*

f *Monach. nu. 1. Dom. & Peruſ. n. 4. in d. c. cũ perſona. Perez in l. 1. tit. 2. l. 3. ordi. gl. 1. q. 6. Mar. de ordin. iudic. 6. par. memb. 1. n. 39.*

g *Soc. in c. ſi clericus n. 8. de foro comp.*

h *Cou. in reg. poſſeſ. 2. p. §. 10. nu. 9.*

i *Gl. in Clem. 1. §. nonnullis de exc. prælat. vbi Imola num. 4. Nat. conſ. 257. nu. 7.*

k *DD. in ca. ſi cleric. de ſen. excom. l. 6.*

l *Nau. c. 25. n. 83.*

Panormitanus, *m* & Felinus, & conſonat Conciliũ Tridentinũ, remittere autem tenetur intra viginti horas, vt tenet quædã Gloſſa, *n* & tradit poſt alios Didacus Perez, ſicut contingit, quando clericus capitur a iudice Laico, quando timetur de eius fuga, vt ipſum remittat ad ſuum iudicem Eccleſiaſticũ, non incurrit in excommunicationem, prout poſt alios tradit Nauarrus, *o* & Perez, ſicut etiam non incurrit in excommunicationem iudex ſecularis procedendo ad capturam clerici, aut exempti inuocante eius auxilium Prælato Eccleſiaſtico vel regulari, vt tenent communiter Doctores, *p* ſicut etiam non incurritur excommunicatio capiendo fugitiuum Apoſtatam, aut extra monaſterium delinquentem, iuxta terminos Concilii Tridentini. *q*

Quarto infertur, quod regulares non poſſunt viſitari ab ordinariis, licet enim ſecundum ius commune *r* Epiſcopus habeat ius circa viſitationẽ regularium cum iure exigendi procurationes ab ipſis viſitatis iuxta tenorem ſacrorũ Canonum *s* prout tradit Menochius, & hoc ratione iuriſdictionis ordinariæ, & cauſa correctionis; at in exemptos per priuilegia ſuperius allegata iam non habet iuriſdictionis vſum. Quare eos non viſitat, niſi Prælatus regularis, Pro quo ſatis eſt priuilegium excẽptionis ratione cuius priuilegii non tenentur ſoluere procurationes, niſi ad id a Sede Apoſtolica ſpecialiter compellantur, prout dictum eſt in ſuperioribus *t*

Quinto infertur, quod ſi Papa per ſpeciale reſcriptum mandet ordinario viſitare, & corrigere clericos, vt iubet Concilium Tridentinum, *u* non extẽditur talis commiſſio ad clericos exemptos, iuxta Sacros Canones, *x* & Doctores communiter, & ſi committat viſitatori etiã perſonas exemptas, vt regulares, aut moniales, non procedat eo caſu authoritate propria ordinaria, ſed delegata, ſine qua nihil poteſt in exemptos, ſicut in Concilio Tridentino *y* dicitur, quod vniuerſitates immediatè Sũmi Pontificis protectioni, & viſitationi ſubiectas curabit ſua Beatitudo per eius delegatos ſalubiter viſitari, & reformari. Et ſic in eodem Concilio *z* dicitur, quod monaſteria Sanctimonialium Sedi Apoſtolicæ immediate ſubiecta ab Epiſcopis, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis gubernentur, non obſtantibus quibuſcunque, & ſic intelligitur illud Concilii Tridentini, *a* vbi dicitur, quod curent ordinarii, vt Hoſpitalia quæcunque a ſuis adminiſtratoribus quocunque illi nomine cenſeantur, etiam quomodolibet exempta, fideliter, & diligenter gubernentur; quantum enim ad Hoſpitalia exempta debent ipſi cenſeri non ordinarii, ſed ita a Sede Apoſtolica delegati, & in hoc innititur quædam celebris Clementina. *b* Vnde colligitur, quod priuilegium Martini V. cuius tenorem ſupra *c* retulimus, quantum ad Hoſpitalia, quæ ſub regimine ordinis fratrum Prædicatorum fuerint pro tempore conſtituta, non ſub eorum regimine, ſed ſub ordinariorum cura, & viſitatione ſunt.

m *Pan. in c. fin. n. 11. de refor. cum per & Feli. n. 7. in c. 2. §. illum de verb. ſign. Trid. ſeſſ. 25. de refo. c. 6.*

n *Gl. in c. cum non ab homine de iudic. Perez in l. 17. tit. 17. l. 2. ordi. gl. 1.*

o *Nau. c. 17. n. 79. Pere. in l. 15. ti. 3. l. ord.*

p *DD. in ca. 1. de off. ord.*

q *Trid. ſeſſ. 6. c. 3. & ſeſſ. 25. c. 14.*

r *cap. in ſing. de ſtat. Monac. c. viſitandi & c. ſeq. 13. q. 2.*

s *c. Sopita & c. cum olim. & c. venerab. de cõſti. Menoc. cõſ. 297. nu. 12. l. 1.*

t *In 1. q. huius tom.*

u *Trid. ſeſſ. 6. de refor. c. 3. & ſeſſ. 24. c. 3.*

x *c. grau. de off. ord. Fel. in c. licet. n. 1. eo. tit.*

y *Trid. ſeſſ. 25. c. 2. de refor. in fi.*

z *Seſ. 25. de reg. c. 9.*

a *Trid. ſeſ. 7. de refor. c. 15.*

b *Clem. cũ contingat. de relig. domibus.*

c *Supra hac q. art. 3.*

ARTICVLVS VIII.

Papa conceſſit priuilegium monaſterio regularium, vt non teneantur ad procurationem legatorum, etiamſi in literis eorum dicatur, vt tam non exẽpti quam exempti teneantur, niſi de indulto cõceſſo monaſterio fiat mentio de verbo ad verbũ.

Deinde Papa conceſſit legato, vt poſſit exigere procurationẽ a quibuſcunq. perſonis etiã exemptis, quanquã talia habeant priuilegia, quod de

eis

eis fiat mentio de verbo ad verbum, quæ voluit in iſtis literis haberi pro expreſsis, quæritur, an per has literas illud priuilegium reuocetur.

a *ca. veniens de reſcri. c. in ſumma 25. q. 2.*

RESpondeo dicēdo, quod videtur hæc quęſtio valde dubia, vt refert Panormitanus *a* & dicitur Federicum tenuiſſe quod non, quia de priuilegio debet fieri mentio ad hoc, vt ei derogetur, vt Sacri Canones determinant. Nec ſufficit mentio Generalis, ſequitur ſpecifica, vt dicitur in eiſdem Canonibus. *b* Et ſi diceremus oppoſitum, primum priuilegium eſſet inutile, cum Papa ſemper concedat pleniſſimis literas Legatis. At poſtmodum idem Federicus mutauit ſententiam cōtrarium tenendo, quia per verba generalia pleniſſimè reuocantur omnia priuilegia ſtatuta, & conſuetudines, iuxta Doctrinam cuiuſdam Clementinę. *c* Item ſi diceremus contrarium, inde rectè minueretur poteſtas Papæ, quia cum priuilegia in facto conſiſtāt & Papa non habeat omniū memoriam, impoſſibile foret, quod de omnib. huiuſmodi priuilegiis faceret mentionem de verbo ad verbum. Vnde ſatis eſt, quod appareat de ſua intentione remouere violenta talia priuilegia. Concludo ergo, quod tam in hac materia, quam in alia, debemus ſemper conſiderare primi, & ſecundi priuilegii tenorem, & ſecūdum eorum vim iudicare, vel pro priuilegio, vel procuratione, ſicut in materia teſtamentorum, quātum ad eorum reuocationem debemus ſimiliter conſiderare. Hæc Panormitanus. Cui concordat Cardinalis *d* dicēs, *quod ſi in ſecūdo priuilegio eſt aliqua ſpecialis expreſſio per quā aperte colligitur mens diſponentis hoc ſufficit ad reuocandum priorem diſpoſitionem, etiā ſi in primo diceretur, quod oporteat exprimi nomen talis ſancti, et huiuſmodi, et refert Bartolum dicentem e quod ſi teſtator dicit non obſtante quocunque alio teſtamento, etiamſi in eo ſint verba derogatoria, talis expreſſio dicitur ſpecialis, et ſufficit ad reuocandum.* Hæc Cardinalis.

b *c. 2. de dol. & contum.*

c *Clem. dudum de ſepul.*

d *Card. in Clemen. 1. de ſepul.*

e *Bartol. in l. ſi quis in princ. ff. de leg. 3.*

ARTICVLVS IX.

Vtrum per exemptionem ab ordinarijs liberentur exempti a reuerentia Epiſcopi debita.

RESpondeo dicendo, quod ſi exemptio fuit obtenta a Papa, & ſit plena exemptio, non tenebuntur ad ius reuerentiale Epiſc. In aliquibus tamen caſibus, prout tradit Felinus *f* poſt Abbatem, & tradit poſt alios Mandoſius, non liberantur ab ipſius debita reuerentia, ſicut non abdicatur reuerentia Epiſcopo debita, vbi exemptio plena non eſt. Et vbi Epiſcopus eximit aliquam Eccleſiam ab eius iuriſdictione.

f *Fel. poſt Abbatem in ca. cū interim 3. de re iudic. Mandoſ. de ſignat. gratię tit. de exēp. ab Epiſ. f. 121. p. 2. c. 2.*

ARTICVLVS X.

Vtrum regulares poſsint huic exemptioni renunciare.

RESpondeo dicendo, quod cum Papa in Bullis exemptionum regularium nō ſolum dicat ſuſcipere eos ſub eius, & ſedis Apoſtolicæ protectione, quod non ſufficit, vt cenſeatur eos eximere a iuriſdictione ordinaria, prout tradit Corneus, *g* ſed addit, & immediate nobis ſubijcimus, nemini dubium eſt, quod Pontifex ſe conſtituit immediatum ſuperiorem, iudicemque ordinarium, quaſi eſſet Epiſcopus diœceſanus; quo dato, non licet regularibus ſine licentia Papæ huic priuilegio in honorem ſtatus dato renunciare iuxta cuiuſdam Decretalis *h* doctrinā, ſicut clericus, ſine proprii Epiſcopi licentia non poteſt ſe alieno Epiſcopo ſubijcere, & eius iuriſdictionem prorogare, vt ſacri Canones *i* definiunt, quia ex conſequenti nocet iuri, ac fauori proprii Epiſcopi. Quod adeo verū eſt, vt neque regularis in vna cauſa poſſit renunciare etiam indirectè exemptioni, quia cauſa eſt indiuiſibilis in ſuum, ſimulque Prælati proprii præiudicium, prout tenet Socinus, *k* & tradit allegans multos Didacus Perez, & Mādoſius. Nec valet tacita renūciatio, qua permittit, vt ordinarius faciat proceſſum, ferat ſententiam, & eam executioni mandet. Dum vero quædam iura innuunt oppoſitum, intelliguntur quoad profeſſionem, & in caſu particulari, vbi interuenit conſenſus capituli, vel dic concedendo, quod ipſe regularis, tacitè videtur renunciare non producendo priuilegium; attamē talis renunciatio in quantum præiudicat iuri competenti Papæ, irrita eſt. Vnde ſi ex negligentia regulares patiantur ſubijci, poſſunt tamen ſe tunc tueri ex iure, quod competit Papæ, quia contra Papam non præſcribitur, niſi centum annis, prout tradit Panormitanus, *l* & extollit Felinus. Vnde infertur, quod licet Prælati regulares conſentiāt Epiſcopis, vt in ſuis Eccleſiis exemptis conuocent proceſſiones, celebrent diuina, & Miſſas publicas, & ordines conferant, non per hoc videntur priuilegio ſuo renunciare, quia non poteſt Epiſcopus, aut alius Pręlatus in Eccleſia exempta inuito Pręlato, & regularibus conuocare preceſſiones, celebrare ordines, aut publicas Miſſas, aut alia diuina celebrare, prout Leo Decimus Camaldulenſibus conceſſit, & refertur in compendio Ciſtercienſi, *m* & non poſſunt renunciare iuri competenti Sedi Apoſtolicæ, cui eorum monaſteria ſunt immediate ſubiecta.

g *Corneus cōſ. 343 in princ. et nu. 3. lib. 1.*

h *c. cum tempore, §. ſi. de arbi.*

i *ca. ſignificaſti de foro compet.*

K *Soc. in d. c. ſignif. n. 42.*

l *Panor. in c. ad audientiā n. 12.*

m *Comp. Ciſt. ver. diui. §. 4.*

ARTICVLVS XI.

In quibus caſibus ſubdantur ordinarijs.

RESpondeo dicendo, quod ſecundum ius commune omnes exempti ſubſunt etiam Epiſcopis in certis caſibus. Primus quando exēptus eſſet notoriè excommunicatus vel a iure, vel ab homine nam tunc poteſt per ordinarium denunciari, & mandari, vt euitetur, ita diſputando tenuit Stephanus Prouincialis, & hoc tenet Andreas, *n* & Dominicus, tenet etiam Imola.

Secundus, quod Epiſcopus poteſt præfigere terminum exempto delinquenti, infra quē debeat ſe præſentare ſuo iudici prout tradit Dominicus. *o*

Tertius ponitur in quadam Decretali, vbi dicitur *ſiqui vere fuerint, qui a lege diœceſana iuriſdictionis exempti ſoli ſubiacent ſedis Apoſtolicæ poteſtati, nihilominus in his, quæ ſunt contra hæreticos instituta Epiſcoporum ſubeant iudicium*, *p* & eis in *hac parte tanquam a Sede Apoſtolica delegatis, non obſtantib. libertatis priuilegijs obſequantur.* Hęc in dicta Decretali, de quo infra hoc tomo latius agemus.

Quartus ponitur in alia Decretali *q*

Quintus in quadam Clementina, *r* de quo ſupra egimus, & in ſimilibus non oportet quærere; vtrum legatus a latere poſſit exemptos cōpellere, quia

n *Stephan. per pręced. 12. diſt. & ca. cum contingit de reſcr. Andr. & Domin. in ca. 1. de priui. lib. 6.*

o *Domin. in c. quamuis. §. inferiores de elec. li. 6.*

p *c. ad abolendam. §. fin. de hære.*

q *c. 1. de priu. li. 6.*

r *Clem. quia cōtingit de relig. domibus.*

Digitized by Google

quia ſi Epiſcopus id poteſt, quanto magis legatus à latere, vt tradit Gambarus. *a*

Et aduertendum, quod Sacra Synodus Tridētina multis regulares Epiſcopis ſubijcit. Primò quantum ad miniſterium prædicationis, quę a regularibus non poteſt exerceri in Eccleſijs, quę ſuorum ordinum non ſunt ſine licentia Epiſcopi, vt in Cōcilio Tridentino *b* continetur: ſecundo quantum ad correctionem religioſi extra clauſtra delinquētis, prout in eodem Concilio *c* continetur. Tertio *d* circa viſitationem beneficiorum curatorum, quæ ſunt monaſterijs annexa, debent enim ab ordinarijs viſitari. Quartò *e* quantum ad exemptos extra monaſterium degentes in ciuilibus cauſis mercedum, & miſerabilium perſonarum. Quinto *f* quod religioſus ſit ſuſpenſus ad libitum ordinarij, ſi ſpōſos, ſine illorum Parochi licentia, matrimonio copulauerit. Sexto, *g* quod ad Synodum oēs exempti qui aliàs ceſſante exemptione intereſſe deberent, nec capitulis generalibus ſubduntur, accedere teneantur. Septimo, *h* quod nullus ſecularis, ſiue regularis in Eccleſijs ſuorum ordinum contradicente Epiſcopo prædicare præſumat.

Octauo *i* quod qui regularis ſine mandato ſuperioris in ſcriptis obtento repertus fuerit, ab ordinarijs locorum tanquam deſertor ſui inſtituti puniatur. Nono, *k* quod monialis non poſſit exire a monaſterio niſi iuſta cauſa ab Epiſcopo approbanda. Decimo *l* circa viſitationem parrochiarum, & perſonarum ipſarū, etiamſi ſint monaſterijs annexa; perſonæ.n. tam regulares, quam ſeculares huiuſmodi curam exercentes ſubſunt immediatè in his, quę ad dictam curam, & ſacramentorum adminiſtrationem pertinent iuriſdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopi, in cuius diœceſi ſunt ſita. De quo iam in primo tomo latè dictum eſt. Vndecimo *m* conceditur Epiſcopis, vt per cenſuras poſſint procedere cōtra regulares dantes, aut recipientes aliquid pro ingreſſu nouitij. Duodecimo *n* circa pręcedentia regularium in publicis proceſſionibus alia multa loca poſſem referre, quibus ſtatuitur regulares in aliquibus eſſe ſubiectos Epiſcopis, ſed de iis in iſtis tribus tomis poterit lector videre, & percipere, quid ſentiam.

a Gamb. l. 8. de auth le. a latere §. de pote. lega. ī regul. in prin.
b ſeſ. 5 de ref. c. 2.
c Tri. ſe 6. de refor. c. 3. et ſe. 25 de re. c. 14.
d ſe. 7 de refor. c. 7.
e ind. ſeſ. c. 14.
f ſe. 24. de mat. c. 1. ver. quod ſi quis paro.
g ſe. 24. de ref. c. 4. ver. nullus.
h ſe. 25. de regu. c. 4.
k ſeſ. 25. de reg. c. 5.
l ſeſ. 25. de reg. c. 11.
m Seſſ. 25. de regu. c. 16.
n Seſſ. 25. de regu. c. 16. in fin.

QVAESTIO LXIV.

De exemptione religioſorum reſpectu obedientiæ ſuis prælatis, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1. *Vtrum Epiſcopus propria authoritate poſſit ſibi aſſumere ſocium regularem.*
2. *Vtrum ordinarij debeant examinare reſcriptū exemptionis alicui regulari conceſſum.*
3. *Quib. priuantur religioſi ab obedientia exēpti.*
4. *Vtrum religioſi regum capellani ſint a iuriſdictione ſuorum prælatorum exempti.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Epiſcopus propria authoritate poſſit ſibi aſſumere ſocium regularem.

Reſpondeo dicendo, quod Epiſcopus ex monaſterio, & ex regularibus eiuſdem ordinis, præſertim non exemptis, poteſt inuito prælato monaſterii ſibi aſſumere ſocium, & cubicularium iuxta quandam gloſſam, *o* vbi Archidiaconus Præpoſitus, Dominus, & Lambertinus ſicut Epiſcopus de ſuis Canonicis etiam regularib. (qua les ſunt Cæſar auguſtę, & Pamphilonæ) poteſt duos ſuo ſeruitio deputare. Quidam tamen negāt poſſe Epiſcopum compellere eos, qui generali priuilegio ſunt exempti, prout affirmat Gambarus. *p* & ſecutus, ēt dicit Syluester, quia neq. Papa ſolet aſſumere ſibi ſocium inuito prælato, prout ait D. Greg. *q* Verum eſt tamen quod prælatus ex magna cauſa, v.g. pro authoritate monaſterii aut religionis, poteſt talem ſociū eiuſdē religionis Epiſcopo deputare, immo & principi ſeculari, ſeu magnati, vt poſt alios tradunt Hoſtienſis, *r* & Aluarus Pelagius, dicentes hoc ex magna cauſa fieri debere, propter periculum religioſi extra clauſtra degētis, prout tradunt Decius, *ſ* & Nauarrus.

Sed quibuſdam regularibus conceſſit Pontifex ſpeciale priuilegium, vt non compellantur dare ſocium. Et ſic ait Claudius in compēdio *t* priuilegiorum ſocietatis Gregoriū XIII. conceſſiſſe, *Qđ nullus ex religioſis ſub obedientia ſocietatis degentib. a quib. vis, quacumq. Eccleſiaſtica, vel ſeculari digni-tate ſeu authoritate fulgentibus etiamſi Cardinales ſint, vel Patriarchæ ſynodi cōmunitates capitula, aut officij hæreticæ prauitatis inquiſitores, cōmiſſarii, vel iudices, tam ipſius officii quam ordinarii, vel delegati ad quoduis munus, officiū, vel exercitium, ōi in defectū alterum, abſq. expreſſo ſui ſuperioris conſenſu, atq. ēt mandato, adigi, vel cogi pōt*, quod eſt conſentaneum iuri cōi, iuxta tradita in quadam Clementina *u* & ab Hippolyto Riminaldo. Et Leo Decimus ſtatuit, *Quod nullus frater ordinis minorum obſeruantiæ obtinere poſſit aliquam exemptionē aut indultum Apoſtolicum, ſub quauis forma et expreſſione verborum, niſi generalium, aut commiſſariorum ſuorum, in Romana curia exiſtētium ad hoc expreſſus accedat conſenſus, quod ſi illam impetrauerit, illa nullatenus illi ſuffragentur, vt illorum obtentu a prælatorum iuriſdictione, & regulari diſciplina exēptus cenſeatur.* Ita habetur in ordinis ſupplemento. *x* & idem Leo Decimus ſtatuit, *quod nullus prælatus aut Sedis Apoſtolicæ Nuntius, aut Legatus, niſi eſſet de latere legatus, aliquem ex profeſſorib. ordinis minorū ad ſecum morandum, vel pro ſuis negotiis promouendum, abſq generalis, ſeu prouincialium petita & obtenta licentia, & in ſcriptis habita, aſſumere poſſit, ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ mandato de præſentibus ſpecialem mentionem faciente ſuper quo penit cenſuras.* Ita habetur in eodem ſupplemento. *y*

Circa quas conceſſiones notandum eſt ex traditis per Abbatē *z* quod ſi quis regularis a Sede Apoſtolica modo impetrauerit exemptionem ſub efficaciſſimis derogatoriis, & efficaciſſimis clauſulis, etiamſi non ſit impetrata, & obtenta licentia dictorum ſuperiorum, motu proprio, & ex certa ſciētia conceſſa, talis exemptio illi ſuffragabitur. Non.n. Leo Decimus potuit manus ſucceſſorum ſuorū alligare. Ita vt tale pręſcriptum minimè valeat ſine prędicta licentia obtenta. Vnde alia Leonis X. cōceſſio, quę prohibet, *ne aliquis frater minor cuiuſcūque conditionis, & gradus exiſtat vigore cuiuſcūq. reſcripti apoſtolici, ſub quauis uerborum forma, et cū quibuſuis derogatoriis, & efficaciſſimis clauſulis quomodolibet emanati, exemptus a iuriſdictione, ſuorum prælatorum in aliquo cenſeatur niſi prius cōmiſſarius dicti ordinis in Romana curia reſidētis ad hoc expreſſus, et in ſcriptis accedat aſſenſus, decernēs irritū, & inane quidquid ſecus a quocunq. quauis authoritate, ſciēter, uel ignorāter cōtigerit attētari.* Ita habetur in eodem ſupplemento. *a* Hęc enim cōceſſio debet

o Gloſ. in d. c. cū paſt. 2. c. 7. v. ut quidā ubi Arc. præpoſitus, & Dominicus in prin. ac Dom. in c. religioſi ſ ī fine de cler. li. 6. Lomb. de iure pat ar. 19. in q. 6. prin. in p. l. 1 n. 21.
p Gam de of le. li. 2. c. 21 n. 152. Syl v. obed §. 6 in fi.
q Greg. c. 1. in p. 85. diſ. & ibi gl.
r Hoſt. in ſū. de maiori. & ob. §. ad quid. nu. 7. Pelagius de planctu Ecc. c. 69. p. 179. col. 4.
ſ Decr. in c. decerni nu. 73. do ind. Na. in c ſtatuimus nu. 15.
t Compē. ſociet. exemp. §. 3.
u Clem. 1. § ad hæc. v. ad clauſtrum de ſtatu. mon. Rimi. cōſ. 341 nu. 36. li. 3
x Sup. cr ſol. 5. conc. 53.
y Sup. f. 15 cōſ. conc. 53.
z Ab. in ca. veniens de reſc.
a Sup. f. 15 cōc. 59.

intelligi de reſcripto,& indulto emanato, vſq. ad tempus datæ huius priuilegij, vt conſtat ex eius verbis ibi,emanati,non autem de reſcripto exemptionis poſtea per eundem Leonem X.aut eius ſucceſſores emanando,tales enim clauſulas poterit cõtinere,vt non obſtante ſupradicto validum cenſeatur, cum Leo Decimus manus ſucceſſorum ſuorũ minimè potuerit alligare, quod ordinarij debent examinare.

ARTICVLVS II.

Vtrum ordinarij debeant examinare reſcriptum exemptionis alicui regulari conceſſum.

REſpondeo dicendo,quod Iulius Secundus cõmiſit vniuerſis prælatis,& alijs perſonis in dignitate conſtitutis,vt requiſiti, a prælatis ordinis minorum,& commiſſarijs Romanæ curiæ aut alijs fratribus,adhoc per eoſdem deputatis examinent quaſcumq.literas Apoſtolicas, quas fratres dicti ordinis ſuper exemptionib.habitus mutationib.omiſſionib.& alijs extorſionib.impetratas repererint, & quod cās per eoſdem fratres in illis allegata adiudicent,& ſi verat non repererint,eas reuocent, & annullent,ac eiſdem fratrib.minimè ſuffragari debere declarent. Ac quod prædictis fratrib.ad ordinem canonicorum regularium tranſlatis,ſeu vt ſeculares incedentibus ne in ciuitatibus,oppidis,vel locis,vbi domus dicti ordinis fuerint,permaneant,inhibeant: vel ſi in eis manere voluerint, vt ad ordinem,ſeu familiam,cuius habitum temere reliquerint,redeant. Ita habetur in ordinis ſupplemento. *a*

a Sup.f.13.cõſi.50.

b Tri.ſeſ.55.de refor.c.5.

Circa quam conceſſionem notandum eſt,quod Concilium Tridentinum *b* modo illam maximè confirmat,ait enim,*quod diſpenſationes quacumque authoritate concedendæ ſi extra Romanam Curiam committendæ erunt,committantur ordinarijs illorũ, qui eas impetrauerint,ea vero,quæ gratioſe conceduntur,ſuum non ſortiantur effectum niſi prius ab eiſdẽ, tanquam delegatis Apoſtolicis ſummariè tantum, et extraiudicialiter cognoſcantur, expreſſas preces ſubreptionis,vel obreptionis vitio non ſubiacere.*

Secundo eſt notandum,quod non poſſunt ordinarij compellere fratres Minores ad canonicos regulares tranſlatos,iuſtis cauſis id petentib. nec vt ſeculares incedentes,eiſdem cauſis poſtulantibus, ne in oppidis,vel locis,vbi domus dicti ordinis fuerint,permaneãt,conceſſio enim Iulij Secũdi tantũ loquitur in his,qui temerè habitum prædicti ordinis dimiſerint,vt patet ex eius verbis,ibi,*Cuius habitum temerè reliquerint*,ideſt,qui reliquerint habitum diſpenſatione Apoſtolica falſis allegationibus obtenta,aut alias non ſeruato ordine iuris.

ARTICVLVS III.

Quibus priuantur religioſi ab obedientia exempti.

REſpondeo dicendo,quod obedientia debita à ſubditis prælatis regularibus maximè cõmẽdatur.Eſt enim maxima differentia inter obedientiam debitam a ſubditis principibus ſecularibus,& prçlatis Eccleſiaſticis,& illam,quę debetur prælatis regularibus, prout poſt quandam notabilem gloſſam *c* notant Caietanus, & Nauarrus,& ita licet obedientia debita principibus ſecularibus, & Eccleſiaſticis poſſit præſcribi, monachus tamen obedientiam ſuo prçlato promiſſam nullo temporis ſpatio præſcribere valet,vt notat Abbas,*d* & tenet Gregorius Lopez.Vnde licet Summi Pontifices,iuſtis ad id cauſis ſuadentibus,regulares ab ordinis obedientia exemerint,eos tamen in aliquibus onerauerunt.Nã Clemens IV.prohibuit,*ne aliquis frater minor exemptus ab obedientia ordinis poſſit contra ſtatuta religionis morari in domib. fratrum dicti ordinis,aut in eorum officijs ſe immiſcere,vel intromittere.* Ita habetur in ordinis ſupplemento.*e* Et Sixtus Quartus,conceſſit,ſeu ſtatuit,*vt nullus profeſſus ordinis Carmelitarum beneficia ſecularia, ſeu et regularia quorumuis Romanorum Pontificũ, aut Sedis Apoſtolicæ,vel legatorum eius conceſſione,vel indulto,quouis modo in titulum, vel commẽdam pro tempore obtinentium,aut quæ futuris temporib. pro tempore obtinebunt,ẽt ſi illa ſimpliciter, vel alio quouis modo dimiſerint,in capitulis generalib.vel prouincialibus,aut congregationib.ſeu negotijs, officijs, & alijs adminiſtrationib.dicti ordinis (niſi generalis pro tempore conſenſu interueniente)quomodolibet admittantur,ſub excommunicationis pœna quã admiſſi,& admittentes ipſo facto incurrant*,pro vt habetur in ordinum monumentis.*f* Quod etiam Calixtus III.*g* idem Calixtus *h* Quartus ordini minorum conceſſerat,vt in eodem libro continetur.

c gl.in pericul.li.6.Cai.2.2.q.80.art.12.Na.c.72.nu.78.

d Abb.per tex.ibi in c.ſicut de reg.Greg. Lop.il.13.ti.14.p.7.

e Sup.f.75.conceſ.224.

f in 1.imp.f.188 cõc.482.

g In 1.im.f.92.& in 2.fo.175.conc.410.

h in 1.imp.f.66 & in 2.fo.149.conc.366.

ARTICVLVS IV.

Vtrum religioſorum capellani ſint a iuriſdictione ſuorum prælatorum exempti.

REſpondeo dicendo,quod aliqua reſcripta, & indulta fuerunt obtenta à Sede Apoſtolica,quibus capellani aliquorum principum a iuriſdictione ſuorum prçlatorum erant exempti,ſicut contingebat in capellanis Ducis Burgundiæ,prout refertur in quadam Decretali *i* modo tamen hoc, & alia ſimilia priuilegia per Concilium Tridẽtinum K ſunt ſublata,quia priuilegia,& exẽptiones, quæ varijs titulis pleriſque conceduntur, perturbationem Epiſcoporum iuriſdictione excitant,& exemptis occaſionem laxioris vitæ prębere dignoſcuntur.Qua ratione Greg XI.ſtatuit,& ordinauit, *qđ omnes,et ſinguli religioſi quorumcũq. ordinum,etiã mendicantium,Sedis Apoſtolicæ capellani, perinde eorum ſuperiorib.& ipſorum correctionib. in omnib. & per omnia ſint ſubiecti,ac ſi prædicti capellani nõ eſſent,non obſtantib.exemptionib. & alijs quibuſcunque priuilegijs in contrarium facientibus.* Ita habetur in monumentis ordinum, *l* in quibus etiam continetur Bonifacium *m* nonum id ipſum ſtatuiſſe,& ordinaſſe pro religioſis,quorumcũq. ordinũ. Et Nicolaus V.conceſſit *miniſtro generali pro tempore exiſtenti,quod omnes,et ſingulos fratres,ſiue in monaſterijs monialium,ſiue in alijs domibus,conuentibus eremitorijs,& locis dicti ordinis commorãtes, etiam ab obedientia,viſitatione,& correctione dicti miniſtri per ſpecialia ſedis indulta ſe exemptos eſſe (præter regulæ, & ſtatutorum dicti ordinis formã) prætendentes,non obſtantib. quibuſcunq. priuilegijs, exemptionib.indultis,& literis Apoſtolicis,eis,eorũque monaſterijs ſiue domibus,conuentib.locis præfatis,& eremitorijs per ſedem Apoſtolicam in genere vel in ſpecie conceſſis de quib.in ipſis literis habenda eſſet mentio ſpecialis poſſit iuxta conſtitutiones, & regularia conſtituta antiqua dictis ordinis corrigere viſitare,punire,& emendare ac in criminib.grauioribus,ſi res ipſa exegerit (cum moderamine tamen) torturæ ſubiicere poſſit,et valeat dictus miniſter generalis.* Ita habetur in libro monumenta *n* ordinum, & in ſupplemento.

i c.cum capel.de priuil.

k Conſeſſ.24.de refor.c.11.

l in 1.imp.f.37 et in 2.f.35.cõc.39.

m in 1.imp.fo.126.con.563.

n in 2.im.f.47.conc.500.& in ſupp.fo.87.con.250.

Circa quam conceſſionẽ eſt notãdũ, quod dicta

corte-

Digitized by Google

correctio,& viſitatio virtute eius debet fieri ſecundum antiqua ordinis inſtituta, nã poſſet ordo poſt eorum exemptionem alia noua nimis rigoroſa edere inſtituta, quibus Papa non concedit poſſe prędictos exemptos puniri, ne tyrannidi locus præbeatur,& ideo talia ſtatuta ordo minimé facere põt.

QVAESTIO LXV.

De exemptione religioſorum, quoad tributa & exactiones, in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quęruntur ſex.

1 QVid ſit tributum,& quotuplex.
2 *Vtrum regulares ſint exempti à quocunq; vectigali,& munere.*
3 *Vtrum fratres mendicantes poſſidentes contra inſtituta ſui ordinis munus, & exactiones præſtare debeant.*
4 *Vtrum fratres Hieroſolymitani, de Malta nuncupati, ſint exempti a tributis,& muneribus*
5 *Vtrum fratres tertij ordinis B. Franciſci ſint exempti a gabellis,& collectis.*
6 *In quas pœnas icidãt prædicta onera imponẽtes*

ARTICVLVS I.

Quid ſit tributum,& quotuplex.

REſpondeo dicẽdo, quod tributũ in genere exactionem publicam importat, ſicut importat gabella, pẽſio, cenſus, pedagium, guidagiũ, vectigal, tallia, collecta, præſtantia, angaria, perangria, munus,& alcauala. Tributum aũt in ſpecie eſt cenſus, qui pręſtatur de proprio ſoli principi, vel communitati, ſic dictum eo quod militibus publicæ expeditioni vacantib. tribuebatur: penſio vero dicitur à pendo, quod eſt pondero, vel ſoluo, ſiue à penſõ, verbo frequentatiuo, quod eſt frequenter pendo: cenſus autem eſt quædam penſio, quę de prouentib. ſoluitur, vt dicitur in iure. *a* Vectigal dicitur ſecundum interpretationem, quod pro rebus vectis ſoluitur, & videtur idem quod guidagium, quod ſecundum Ber. *b* eſt illud quod datur pro ducatu per terram alicuius, vt ſecurius vadant, & hoc etiam dicitur Teloneum a *Telos* Gręce, quod eſt lanné vectigal,& alicubi vulgariter gabella, vel duana, quorũ vocabulorum vulgarium rationem aſſignare nõ eſt facile, igitur vectigal, guidagiũ,& gabella, ac duana ſunt idem: tallia verò, pręſtantia, impoſitio, & collecta ſunt idem, & quodlibet eorum eſt ſumma, quam princeps, vel communitas exigit à ſubditis proportionabiliter ad totam ſubſtantiam cuiuſcumque: angaria vero,& perangaria eſt iniuſta compulſio, vel coactio ab (*ango*) quod eſt affligo, & excrucio: perangaria vero in quibuſcunq. conſiſtit, quia dictio (per) auget. Vnde cum ſecundum aliquos angaria ſit quoddam onus perſonale: cuiuſmodi eſt omne, quod põt labore corporali expleri, ſine rerũ detrimento, iuxta quãdam legem *c* perangaria nõ dicitur limitata: munus aliquando dicitur pro dono, aliquando pro officio, vel honore, aliquãdo vero ſumitur pro eo, quod neceſſario ſubimus lege, vel imperio, iuxta aliam legẽ. *d* Alcauala deriuatur ſecundum aliquos a nomine Hebraico, apud Hæbræos enim nomen (gabala) tantundem ſignificat, quantum receptio, vt interpretatur Neuizanus: *e* fortaſſis igitur Iudæis, quorum mos erat huiuſmodi vectigalia conducendi, quorumq. opera Reges in horum munerum exactione vti ſolebant, prout cõmemoratur in Chronica Regis Alfonſi II. hoc nomen ſua lingua impoſuere, ita appellãtes quaſi eſſet alia gabella, id eſt, alia nouaq. muneris acceptio impoſita primo à prædicto Rege Alfonſo, vt patet ex ipſius Chronica. *f* Ita tradit Ioannes Parladorius, *g* & circa hoc tributum *Alcauala* vide Humadam. *h*

a ca. quæſitum. 1. q. 3.
b Ber in gl. c. ſuper quibuſdam de verbo. ſign.
c l. 2. ff. de mu. & honor.
d l. munus. ff de verb ſign.
e Neuiz. in ex Pici Mirãdula eccl. in Syl. nuj. l. 5. nu. 33.
f Chro. Alf. d. c. 262. cum ſeq.
g Parla. li. 1. rerũ quotediana. c. 3. n. 21. 22. & 23.
h Humada in Scholijs p ad l. 51. tt. 6. p. 1. gl. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares ſint exempti à quocunque vectigali,& munere.

REſpondeo dicendo, quod ex his, quæ in ſuperioribus *i* dicta ſunt, ſcilicet Eccleſiaſticos a iuriſdictione ſeculari, & Eccleſiaſtica eſſe exemptos, facile colligemus, nec principes ſeculares, nec prælatos Eccleſiaſticos illis aliquam poſſe imponere collectam. Quod ex his, quæ tradit doctiſſimus Couarruuias *k* maxime confirmatur. Et, quantum ad impoſitiones principum ſecularium, tenent viri docti, quod libertas Eccleſiarum, ſacerdotum, & clericorum ad hoc, quod non debeant ſoluere gabellam de fructibus,& reditibus Eccleſiarum, & beneficiorum ſuorum, eſt de iure diuino. Quod dicunt, aperte probatur in Numerorum *l* libro, & quam plures libertates in ædificatione templi ipſe Rex Salomon obtinuit a Deo, prout Regum *m* hiſtoria narrat,& ipſe Dominus Deus ait. *n* Mea eſt. n. omnis terra, in qua diſpoſuit, vt Eccleſię,& ſacerdotes eſſent liberi ab omni poteſtate ſecularium. Et ita Pharao, *o* licet tyrannus, iuſſit priuilegium ſuorum ſacerdotũ obſeruari, quãdo Ioſeph emit totam terram Aegypti, pręter terram ſacerdotum. Et apud Eſdram *p* legimus, quod Rex Artaxerſes ſtatuit in dominio ſuo, vt ſacerdotes Dei eſſent immunes in perſonis,& bonis; dicitur. n. ibi, *vobis quoq. notum facimus de vniuerſis ſacerdotibus, & Leuitis,& cantoribus,& ianitorib. Nathineis, et miniſtris domus Dei huius, vt vectigal, tributum,& annonã nõ habeatis poteſtatẽ imponendi ſuper eos*, quam doctrinam diuinam obſeruari cupientes Sũmi Pontifices aliqua Decreta inſuper addiderunt, quę congerit Ioannes Lupus *q* qui infert Papam contra hanc exemptionem non poſſe ſimpliciter venire,& diſpenſare, iuxta ea, quę in ſacris Canonibus traduntur. *r*

Et volentes Summi Pontifices Regularibus ſub regularis vitę iugo militantibus maiores fauores impertiri, multis priuilegijs eos a quacumque publica exactione exemerunt, magnas cenſuras contra imponentes ipſis aliqua tributa fulminantes, vt patet ex alijs priuilegijs relatis ſupra in quęſtione de exemptione regularium, quoad principes ſeculares. Nunc autem pro maiori ſupradictorum comprobatione, aliqua indulta in pręſentiarum adducam.

Primò Alex. IV. ſtatuit, *vt imponentes fratribus minorib. angarias, vel alias impoſitiones, ſeu exactiones, aut alia ſimilia, ſint ipſo facto excommunicati, et quod ſi contumaces fuerint non deſiſtendo ab huiuſmodi, a ſolo Papa valeant abſolui.* Ita habetur in libro monumenta *ſ* ordinum.

Secundo Eugenius IV. *exemit ordinem ſanctæ Claræ, Abbatiſſas, conuẽtus, moniales, monaſteria, et loca eiuſdẽ ordinis cum omnib. iurib. & pertinentijs, ac bonis mobilibus,& immobilibus quibuſcunque ab*

i Sup. hoc to. q.
k Coua. pra. qq. c. 31.
l Nu. 3. et 8. ca.
m 3. Reg. c. 8. et 9.
n Exod. 19.
o Geneſ. 47.
p 1. Eſd. c. 7.
q Lupus de poſ. Eccl. q. 2.
r c. literas de reſti. ſp. & ibi gl. cap. nobis & ibi gl. de decimis.
ſ in 2. imp. fol. 260. con. 656.

omni iuriſdictione, ac domine, & poteſtate quorūcunque legatorum, & prælatorum Eccleſiaſticorum cum omnib. clauſulis, & obſtantiis, ac ſimiliter eximit à præſtatione, ſeu ſolutione decimarum collectarū, talliarum, ſubſidiorum, angrariarū, et quarūlibet aliarum exactionum. Ita habetur in libro monumenta ordinum *a* & in ſupplemento.

a *In 2.imp f.41 conce. 46.ſup.f. 85.conce.248.*

Per priuilegium item congregationis Sancti Saluatoris definitu eſt, *ne quis Rex, princeps, duces, marchiones, Barones, milites, nobiles, laici, cōmunitates, vniuerſitates, magiſtratus, Rectores, & officiales ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & Diœceſum quarūcunq. monaſterijs, ſeu reb. ſeu perſonis audeant, vel præſumant gabellas, tallias, dacia, collectas, ēt pro pōtium refectionib. aut eorum reparationibus, aliave onera, ſeu grauamina inferre, indicere, vel imponere aut inducta, vel impoſita exigere, ſub excōmunicationis, et maledictionis æternæ pœnis, quas niſi præſentiū habita notitia prorſus deſtiterint, ipſo facto incurrāt.* Simileq. priuilegium habetur conceſſum Camaldulenſibus, prout refert Claudius *b* & Pius V. exemit collegia, & monaſteria mendicantium à cōtributione pro ſeminarijs, quæ ab Epiſcopis eximuntur, iuxta Decretum Concilij Tridentini. *c*

b *Claudius in comp.Societ.tit. exemp.§.8.*
c *Con.ſe.28.ca. 18.*

Et Paulus IV. Conceſſit, *quod de domib. ac collegiis, & eorum prædiis, hortis, aliiſq. locis, quæ perſonæ ſocietatis iuxta earum inſtitutum, habere poſſunt, aut de iis, quæ pro iiſdem emendis ipſis pro tempore legari, aut donari contigerit, & deniq de aliis bonis per ſocietatem, eiuſq. collegia poſſeſſis, & obtentis, non tenentur ſoluere aliquam decimam, etiam Papalē, ſeu canonicam portionem exhibere, neq. ad prælationem procurationem, aut exactionem collectarum, vel pro viſionum quarumcunq. neque ad id etiam per literas Apoſtolicas compelli, niſi huiuſmodi literæ de hoc indulto de verbo ad verbum, ac de ſocietate fecerint mentionem; quod ſi per ſedem Apoſtolicam ex piis legatis, diſpoſitis, vel relictis aliqua pars alteri piæ, vel non piæ cauſæ ſit conceſſa, aut concedetur perſonæ ſocietatis, & eius bona ſeu illis legata, vel relicta, aut alias in ipſius ſocietatis fauorem diſpoſita, ſub his cōceſſionibus non comprehendantur, niſi de perſonis ſocietatis, & de hoc indulto, & de Pontificis voluntate ſpecifica fiat mentio in eiſdem, & non per clauſulas generales idem importantes, et hanc conceſſionē, quā ſpecifica mentione domum probationis confirmauit Pius IV. exemptionem, quā pro potiori cautela concedendo à quibus vis decimis, etiam Papalibus, prædialibus, perſonalibus quartis medietatibus, et aliis fructuum partibus, ſubſidiis, etiam charitatiuis, & aliis ordinariis oneribus, etiam pro expeditione contra infideles, defenſione patriæ, ac alias quomodolibet, etiam ad imperatorum, & inferiorum Principum impoſitis, & quamuis in ipſa impoſitione caueatur, quod nulla prorſus exemptio cuiquam aduerſus illa ſuffragetur.* Idemque per omnia confirmauit Gregorius XIII. derogans quoad hoc diſpoſitionem capituli nuper de decimis. Ita refert Claudius *d* in compendio ſocietatis.

d *Comp.ſoc.tit. exemp. §.4.et 5*

Ex quibus omnibus infertur, quod monachi, & conuerſi non tenentur ad collectas, & gabellas laicorum ſoluendas, prout tenet Baldus. *e* & communiter Doctores, & tenet Bartolus, *f* niſi de facto grauarentur, prout conſuluit Ancharranus, & tradit Iulius Ferretus: & notandum, quod priuilegium ab oneribus ſoluendis eximens, non de onerib. diſcurſis, ſed de futuris intelligi oportet, & quāuis ēt præterita expreſſiſſet, illa tamen non continebuntur, quæ executionem ſortitæ iam fuerint, prout Geminianus *g* ait.

e *Bald.& Doc. in l.placet.C.de Epi. & cler. & in l.2.C.de Epi. et cler.*
f *Bar.in l.ſēper ff. de immunit. Eccle. Ferre.in trac.de gabellis & vectigal.nu. 594.*
g *Gemini.con ceſ.19.li.6.*

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres mendicantes, poſſidentes contra inſtituta ſui ordinis munus, & exactiones præſtare debeant.

RESpondeo dicendo, quod Petrus Ancharranus *h* hanc proponens quæſtionem pro vtraq; parte arguit, & tandem concludit, quod tenentur ad onera, quæ ab Eccleſiaſticis ſunt præſtāda, quia iſta onera, & ſimilia, quæ inducuntur Eccleſiaſticis ſunt proportionabiliter diuidenda pro modo facultatum, vt dicitur in ſacris Canonibus, *i* & cum iſta onera indicantur poſſeſſorib. priuilegium aliquod excuſare non poteſt poſſeſſorem, argumento cuiuſdam Decretalis. *k* Et pro hac parte ait ipſe, quod eſt caſus expreſſus, *l* vbi poſſidentes bona Eccleſiæ, vel capellas contra ſui ordinis inſtituta, amittunt ſui ordinis priuilegium, & tenētur ſubire cum alijs ſimilem in legibus diſciplinam, cum agant in fraudem regulæ, & hāc opinionem ſequuntur Porpa, *m* & Bertachinus.

h *Anch.cō.186*
i *ca.peruenit de imm.Eccl.*
k *c.peruenit de imm.Eccl.*
l *c.recolentes de ſtat. monacho.*
m *Parpa. in l. Placet.C.de ſacroſan.Ecc. Bertach.de Gabell. & vectig.7.4. prin.nu.23.*

Sed cum priuilegia in ſuperioribus articulis appoſita vniuerſaliter loquantur, eorum tenore accuratè attento, minimè ad ea munera teneri exiſtimo, etiamſi poſſeſſiones poſſideant contra ſui ordinis inſtituta, cum poſt ipſam inſtitutionem, iuſtis id ſuadentibus cauſis, Apoſtolica authoritate eis ipſas poſſeſſiones habere permittatur.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres Hieroſolymitani, quos vulgo appellant de Malta ſint exempti à tributis, & muneribus.

RESpondeo dicēdo, ipſos videri habere immunitatem, quia pro Chriſtiana fide continuo militant, & ideo cum ſint hac religioſa ſolicitudine impliciti, ſuper præſtationibus munerum non debent aliter vexari. Secundo facit, nam ipſi ſunt vere religioſi, cum in manu prælati tria ſubſtantialia vota emittant. Denique his rationibus moderni *n* tenent, quod gaudent immunitate collectarum, eo ſaluo, quod ſi militiā ipſam aſſumpſiſſent in fraudem, vt ſint immunes à muneribus, tunc ſecus eſſet dicendum, argumento quorundam legum. *o*

n *Moder.7rep. c.decim.16.q.1*
o *l.quædā ignominia.C.de decurionibus l.ſub prætex.C.de ſacroſanct.Eccl.*

Ex aduerſo tamen adducunt primò, quod Maltenſes propria patrimonia retinent, atque etiam alia aliquando pignora ab ipſa religione acquirūt, & ideo ſuper his bonis immunitatem conſequi non debent.

Secundò facit, nam decimæ debentur Domino ad inſtar tributi, & alterius poteſtatis præuiſæ à lege, & dicuntur *p* tributa egentium animarum, & ita monachi de proprijs prædijs decimas ſoluunt, ſicut alij, prout dicitur in iure. *q* Si igitur decimæ debentur, non reſpectu qualitatis perſonæ, nec prædij, & dantur ad ſimilitudinem tributi, ſuper quos omnes tenentur, nec clericus ſuper eo priuilegium habere poteſt, ita dicendum videtur etiam in iſto caſu, quod tenentur pro collectis impoſitis ſuper patrimonio, pro quibus etiam Summus Pontifex non excuſatur, iuxta quendam textum, *r* & ibi gloſſa: his, & alijs rationibus hanc partem tenet Aegydius *ſ* Tomati.

p *c.decima 16. q.1.*
q *c.conuenitus. 16.q.1.*
r *l fi.§. patrim. ff.de muneribus & ibi glo.*
ſ *Tomati & collect.§.ſi quiſpiā in hac claſſe exhibeat. à nu.4. qui tract.eſt īter diuerſos Docto. tra.to.12.1.p.f. 181.*

Sed licet hæc de iure communi vera videantur, attenta tamen confirmatione priuilegiorum dicti ordinis data à Sixto V. Romæ, ſub anno Domini,

mil-

milleſimo quingēteſimo octogeſimo ſeptimo, indictione decima quinta, die vero decima octaua menſis Auguſti, Pontificatus ſui anno tertio, aliter eſt dicendum, *nam Pontifex ſub grauibus pœnis temporalibus, & ſpiritualib. precepit ordinariis, & aliis ne fratres ſancti Ioannis Hieroſolymitani, & religioſos, vaſſa los colonos, & ſeruitores, & in eorum obſequiis, & dicti hoſpitalis be eficus, & quomodolibet nuncupatis exiſtentes etiam presbyteros curam animarum exercentes, ipſorumq. animalia, prædia, domos, molēdina, & bona quacunq. prout ſuper ſolutione, & exactione decimarum, cenſuum, iurium, ēt ſynodalium, & canonicarum portionum, ſeu charitatiui ſubſidii, aut iucundi aduentus ſeu quartæ, et aliorum quorumcunq. onerum, vel alias quomodolibet cōtra præinſertarum literarum apoſtolicarum formā, & tenorem moleſtare, perturbare, & inquietare, vel grauare, aut p. miſſorum occaſione actuari, quam coram nobis in iudicium trahere, vel aliquid aliud in præiudicium dictorum inſtantium, & aliorum prædictorū, ac præinſertarum, & præſentiū concept ū innouare aut attentare, ne. ſe præinſertare effectus, & executioni quomodolibet opponere.* Hęc, & alia Sixtus V. cuius bullam vidi ſub ſigillo authentico.

ARTICVLVS V.

Vtrum fratres tertii ordinis B. Franciſci ſint exempti a gabellis, & collectis.

RESpondeo dicendo, quod fratres, quos vulgus appellat fratres regulæ tertij ordinis, nullam habent immunitatem: ſed vt laici tenentur ad gabellarum ſolutionem, pro vt tenet Bartolus *a* quia non ſunt religioſi, neque renunciant proprio, & habent vxores, & non habent ordinem clericalem, prout tenet Corneus, *b* & Anchatranus dicit, quod fratres iſti de pœnitentia, qui dicuntur tertij ordinis, neque in perſonis, neque in bonis, gaudent priuilegio religioſorum. Et hanc opinionem ſequitur Angelus *c* dicens, quod ſi forte promiſiſſent obedientiam in fraudem, per hoc non erunt exempti a iuriſdictione iudicis ſecularis, & grauari poſſunt per laicos talijs, & collectis: quod etiam argumento aliquorum iurium tenet Baldus. *d*

a Bar. in l. ſemp § quibuſdā. ff. d *iure immun.*
b *Corneus cōſil. 205. vol. 1. Anch. in* Cle. cū ex eo de ſen. exc.
c *Ang. cōſ. 218*
d *Bal. conſ. 272 vol. 1.*

Sed hæc, quæ breuiter dicunt Doctores de hac materia loquentes oportet inueſtigando veritatem accuratius enucleare, in eo enim, quod ipſi dicunt, hos fratres non eſſe perſonas Eccleſiaſticas videntur à veritate aberrare. Nam prout probat late Ioānes Capiſtranus, noſtrę religionis minorum de obſeruantia meritiſſimus pater, in tractatu de excommunicatione, qui tractatus habetur in tomo decimoquarto tractatuum diuerſorum Doctorum, cōtrarium eſt dicendum, miratur enim ibi quendam Laurentium famoſum Doctorem aſſeruiſſe, tales perſonas Eccleſiaſticas non cenſeri, quia non habent poteſtatem ſui corporis, cum habeant vxores, non aduertens, quod per identitatem ſuæ rationis, neque clerici coniugati quantumcunque viuāt clericaliter, & incedant in habitu, & tonſura, non erūt perſonæ Eccleſiaſticæ, quod tamen cum reuerentia noſcitur eſſe falſum, vt patet ex iure. *e* Neque prędictus Doctor, ait Capiſtranus, nomen proprium tertij ordinis reperit.

e *c. vnico de clerico coniug. li. 6*

Pro cuius rei intelligentia nota, quid dicat Nicolaus IV. in deſcriptione præmii, & ſalutatione regulæ prædictorum fratrum, in hunc enim modum ſcribit.

Nicolaus Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis, fratrib. & dilectis Chriſti filiabus, ſororib. de

Quæſt. Canon. & Reg. tom. I I.

pœnitentia tam præſentib. quam futuris, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem, ſupra montem catholicæ fidei, quam populis gentium, qui ambulant in terris, & diſcipulorū Chriſti deuoti igne charitatis æſtuans verbo ſolicitæ prædicationis edocuit, quā Romana ſeruat & tenet Eccleſia, ſolidū Chriſtianæ Religionis poſitum fundamentum noſcitur &c. et infra; atq. glorioſus Chriſti confeſſor B. Frāciſcus huius ordinis inſtitutor, &c. Ex quib. colligitur, quod non ſunt tertiarij locuſtæ, neque anomali, vel acephali, vt aſſerebat prædictus Doctor, ſed fratres ſub regula Eccleſiaſtica militantes, & ſic Clemens eos fratres & ſorores de tertio ordine vocat, quem B. Franciſcus inſtituit, qui fratres de pęnitentia nuncupantur, vt patet ex eius Clementina, *f* ſic etiam eos nominat Ioannes Vigeſimus ſecundus in extrauaganti quę incipit. *Ad perpetuam rei memoriam Sancta Romana Eccleſia, &c.* quę extrauagans non in odiū prędictorum fratrum, ſed in odiū illorum Hęreticorū, qui *Fratricelli de la opinione* vulgo nū. upantur, & quorundam aliorum, quia ab eiuſdem Papę Ioannis Vigeſimi 2. & ſacroſanctę Romanæ Eccleſiæ obedientia deuiarunt noſcitur emanaſſe. Et ait prędictus pater Capiſtranus, ſe proprijs oculis vidiſſe deſcriptos prędictos fratres, & ſorores de pœnitentia, in quam pluribus priuilegijs in fauorem eorundem à pluribus Summis Pontificibus emanans, vt à Martino V. ab Eu. IV. ab Alexand. IV. Cœleſt. V. & Petrus de Vvald. *g* hanc defendit opinionē, multis eam confirmans, inferens inde, quod de ijs, quæ legantur fratribus, vel Conuentui tertij ordinis B. Fran. debetur canonica quarta Epiſcopo, cum illud ſit collegium Eccleſiaſticum reſpectu dicti ordinis, & de ijs, quę legantur conuentui Eccleſiaſtico canonica portio Epiſcopo debetur, qui in hoc reprobat Federicum *h* contrariū tenentem, & ait Petrus de Vvaldis Balduin, & Angelum de Peruſio tenuiſſe fratres, & ſorores de pœnitentia perſonas eſſe Eccleſiaſticas: Quam opinionem ait ipſe, quod ſemp. tenuit, & teneret, & tenebit, niſi per Sacroſanctam matrem Eccleſiam aliud in poſterum decidatur. Quam opinionem tenuit etiam Stephanus Aufrerius *i* dicens, quod fratres tertij ordinis ſunt de poteſtate Eccleſię, & ſubſunt Epiſcopis, quod ait ita eſſe hodie deciſum per extrauagantem Sixti Quarti, quę incipit, *ſancta Romana.* In qua refertur, quam plurimi peritiſſimi Doctores ita tenuerunt, quod tamen ipſe intelligit in illis fratrib. de tertia regula, qui receperunt habitum authoritate ſuperioris, vt ſint perpetuo Deo dicati, niſi habitum in fraudem aſſumpſiſſent, vt notat Bartolus K & hāc opinionem tenet etiam Syluester *l* dicēs, quod iſti ſunt adſtricti ordini perpetuo, vt egredi non poſſint. Vnde videntur cenſeri perſonę Eccleſiaſticæ, quia ſunt deputati perpetuo ad vſum piū, & nulli poſt ſuæ Regulę profeſſionem licet ad ſeculum redire, ſed ad arctiorem tranſire Religionem, & ait Sylue. quod hęc quęſtio ceſſat ex priuilegio Eugenij Tertij quod incipit Nimis, in quo mandat Epiſcopis, & Pręlatis, ne permittant eos in grauaminibus ciuitatum, & communitatum à Laicis vexari, niſi haberent bona alijs obligata. Et Innocentius III. dedit eis priuilegium exemptionis, quod incipit, *Ne per ſecularis.*

f *Cl. cū ex eo. de ſent. excom.*
g *P. val. de canonica. Epiſ. & c. pero.*
h *Fede. cō. 141.*
i *Aufrer. de poteſt. ſecul. ſuper eccl. perſo. reg. 2 nu. 39.*
K *Bar. in l. 1. de pœnis.*
l *Syl. v. Ecc. 1. iuxta finem.*

Sed hanc opinionem aliquibus rationibus volo confirmare, vt omnibus ſit notum, eam non ſolum ſecundum priuilegia allegata eſſe tenendam, ſed etiam ſecundum iuris communis metas eſſe amplectendam.

Digitized by Google

Primo igitur probatur,quod perſonę annexę ordini per ſedem Apoſtolicam confirmaio dicuntur Eccleſiaſticę,& Religioſę, & gaudent priuilegijs Eccleſiaſticarum perſonarum, vt ſacri Canones *a* determinant:ſed fratres,& ſorores tertij ordinis B. Franciſci ſunt huiuſmodi,ergo.

a c.fin.extra de relig.domib.ca. vn.eo.tit.lib.6.

Secundo probatur,omnes cōuerſi dicuntur perſonæ Eccleſiaſticę, & Deo deuoti, vt in quodam Canone *b* iuncta ſua gloſſa probatur:ſed ſorores,& fratres tertij ordinis ſunt Deo deuoti, & ad ſ͡ecum conuerſi,& mutant habitum,& ſtatum, ac traditā ſibi regulam obſeruant, ergo inter perſonas eccleſiaſticas numerati gaudere debent priuilegio Eccleſiaſticæ libertatis. Quod confirmatur;nam profitēs in manibus Epiſcopi aliquam regulam approbatā, & remanens in domo ſua authoritate, & licentia Epiſcopi, efficitur perſona Eccleſiaſtica, & gaudet priuilegio clericali,vt probat quędam gloſſa,*c* & notant Archidiaconus,& Innocentius. Hoc autem conceſſit Papa Nicolaus IV. in regula prælibata Miniſtris tertii ordinis.

b c.duo ſunt.17. q.4. iuncta ſua glo.

c Gl.in c.in ſin. extra qui clerici,vel vouentes Archi.in cap.ſi v.27.q.2.Inno. in c.porrectum de regular.

Tertiò,& vltimò probatur:illud,quod de aliquibus participat,cenſetur eſſe de natura illius extremi,cui magis aſſimilatur,vt dicitur in iure; ſed dato,quod dicti fratres tertii ordinis non ſint religioſi putè ſecundum ſtrictam ſignificationem Regularium,quorum eſt tria vota aſſentialia ſolēniter ꝓfiteri,neq. ſint omnes clerici ſecundum verum ſignificatum clericatus , ad quem requiritur characteris impreſſio,neque etiam ſint putè laici ſecundum laicalem extremitatem. cum mutent habitū, & ſtatum,& faciant profeſtionem,& ſeruēt ea,quę in eorum regula continentur, ergo accedere debēt ad naturam ſtatus,cui magis aſſimilantur; ſed pater, quod magis aſſimilantur religioſis, quam ſecularibus,tam in apparentia,quam in exiſtentia , ergo.Dixi(tam in apparentia)propter honeſtum habitum,quem def runt de humili panno,in pretio, & colore non prorſus albo,vel nigro, vt in eorum regula præcipitur. Dixi(in exiſteotia) propter profeſſionem,quam faciunt promittendo abſtinentiā, tam ab ſpectaculis vitiis,delitiis, & vanitatibus huius ſeculi,quam ex ieiunio a cibis, & potibus,ab eſu carnium,& huiuſmodi, prout in eorum Regula continetur,ergo gaudere debent etiam ſimiliter priuilegio clericorum,& religioſorum,quia dignū eſt,vt qui ſimilem cum aliis vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam, iuxta quādam Decretalem *d* vbi gloſſa dicit,quod id,quod aggregatur alii,ipſius naturam imitari debet,vt in quodam canone *e* habetur. Ex quibus infertur,quod ipſi tertiarii in ſuis domibus viuentes cum vxorib. iuxta prædicta,inter perſonas eccleſiaſticas conoumerabantur,& per conſequens eis collectas,& exactiones à principibus ſecularibus minimè imponi poterant.

d c.recolentes de ſta.mon.vbi gl. vlt.

e c.tēporis qualit.16.q.1.ca.t. extra ne ſede uacant.

At poſtea Leo Decimus in Concilio Lateranēſi diſtinxit,*dicens,& ſtatuens,quod fratres, & ſorores tertii ordinis in propriis domibus habitantes valeāt ſepulturam eligere,vbi voluerint. Et quod die paſchatis tantū Euchariſtiā,necnon extremam unctionē,cęteraq. eccleſiaſtica ſacramenta(Pœnitentia ſacramēto duntaxat excepto)a proprio ſacerdote parrochiali recipere debeant. Et uoluit,quod ad onera, quæ laicis incumbunt perferēda,teneātur,ac quod in foro ſeculari coram iudicib.ſecularib.conueniri poſſint. Et inſuper decreuit,quod prædicti tertiarii in propriis domib. habitantes nullatenus admittantur tēpore interdicti ad audienda diuina in Eccleſiis ordinum, quorū ſūt tertiarii,ſi cauſam dederint interdicto,vel cauſam ipsā nutriant,ſeu foueant,aut dantib.auxilium,conſilium vel fauorem quomodolibet præſtiterint,* ita habetur i ordinis ſupplemēto. *f Statuit inſuper quod tertiarii collegialiter viuentes,ſeu cum clauſtralib. habitantes,aut mulieres g uirginalē,ſeu cęlibem.aut caſtam vidualē vitā ducentes.expreſſo voto,et ſub dicto habitu.gaudere debeant priuilegiis,quib. fratres ordinis,cuius tertia regula habitum geſtant,potiūtur,& gaudent.* Ita habetur in eodem ſupplemento . Ex quibus ſatisfactum remanet quæſtioni in articulo quæſtionis propoſitæ,

f Suppl.con 68.f.6.

g Supplem.fol. 26.conc.87.

ARTICVLVS VI.

In quas pænas incidant prædicta onera imponentes,& exigentes à regularibus.

RESpondeo dicendo,quod *non licet prædicta onera inferre,indicere vel imponere, nec licet ī dicta,vel impoſita exigere,alias imponētes,et exigentes in excōmunicationem ipſo facto incurrūt,niſi præſentis priuilegii habita notitia,& moniti protinus deſtiterint a ſupradicta moleſtia inferēda.* Prout cōceſſum eſt congregationi canonicorum Saluatoris, & Camaldulenſibus,vt refert Claudius in Compendio *h* ſocietatis,& refert etiam Collector *i* priuilegiorum ordinis Ciſtercienſis; & ſi contumax poſt admonitionem perſeueret , à ſolo Papa poteſt abſolui ab excommunicatione,per priuilegium factum Minoribus,de quo in monumentis *K* ordinum habetur,

h Comp.ſoci.ti. exemptio. §.8.

i Comp.Ciſter. ti.exemp. §.6.

K In 2 imp.fol. 260. conc.956.

Aduertendum eſt primo pro explicatione quod *prædicta excommunicatio extēditur nō ſolum ad laicos,etiam nobiles Barones, Marchiones.duces,ſed et ad Principes,Reges,et deinde ad cōmunitates,uniuerſitates,magiſtratus rectores,et officiales ciuitatū,terrarum,caſtrorū,& diœceſum quorumcunque ,* prout Leo X. Camaldulenſibus conceſſit, & refertur in dicto Societatis compendio.

Aduertendum ſecundo,quod Pootifex mandat *omnibus,et ſingulis iudicib & Epiſcopis, atque Archiepiſcopis,in quorum diœceſibus ſunt hæ perſonæ regulares,& bona illorum,& Patriarchis atq. nūtiis, vt illorum regularium bona ab omnib. defendant ēt per cenſuras eccleſiaſticas,et appellatione poſtpoſita, non obſtantibus literis,ēt Apoſtolicis non facientibus expreſſam mētionē de hoc indulto,ac de uerbo ad verbum ,* prout conceſſum eſt congregationi Montis Oliueti,& fertur in Compendio *l* Ciſtercienſi.

Aduertendum tertio, quod Epiſcopi imponētes regularibus exactiones, pro pontium reparatione, & aliis,caſu,quo eas ſecundum ſacros Canones imponunt licitè eccleſiaſticis,non frangunt immunitatem eccleſiaſticam, oon enim fit contra immunitatem eccleſiaſticam,quando fit contra regularium priuilegia,ſed cum aliquid contra libertatem vniuerſalis eccleſię molitur,prout tradit Syluester *m* communiter receptus.

l Comp. Ciſterti.exempt. §.8.

m Syl.v.immunitas.

QVAESTIO LXVI.

De exemptione regularium a charitatiuo ſubſidio,& a contributione pro ſeminariis,in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *VTrum monaſteria exempta ad charitatiuum ſuſidium teneantur.*

2 *Vtrum Eccleſiæ,& Capellæ annexæ monaſteriis teneantur ſoluere charitatiuum ſubſidium.*

3 *Vtrū monaſteria exēpta teneātur cōtribuere pro ſe*

Digitized by Google

ſeminario puerorũ educãdorũ, & adocendorũ.
4 *Vtrum collecta, & ſubuentiones, quæ debentur ex priuilegio Eccleſiis regularib. ſi illæ redigãtur in ſtatũ ſecularem, debeantur, & è cõtra, &c.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monaſteria exempta ad charitatiuum ſubſidium teneantur.

RESpondeo dicendo, maximam eſſe concertationem, vtrum monaſteria exempta teneantur ad charitatiuum ſubſidium, de qua quæſtione controuertitur per Panormitanum, *a* & Innocentium, & de ea aliqua allegando agit Remigius de Gonny, qui concludit minimè ad id eſſe obligata. Et cum recurrentes ad opiniones litigia fulminare conſueſcant, quæ ab ſtrepitu regulari aliena eſſe debent, ideo Gregorius XI Pontificatus ſui anno 4. Idibus Octobris, inter alias gratias, quas ordini D. Hieronymi in Hiſpania conceſſit. *Exemptum fecit eum a ſolutione ſubſidij ita, vt neque legatis, ſiue Nuntijs Apoſtolicæ ſedis, aut locorum Metropolitanorum ſiue Diœceſanorũ procurationes aliquas, vel iura alia aut ſubſidia, quocunque nomine nuncupata, Monaria, aut fratres minimè ſoluere teneantur. Prohibuitque, ne aliquis a dictis ordinis fratribus ratione præmiſſorũ Decimas procurationib. aut iura, ſiue ſubſidia huiuſmodi exigere, vel extorquere præſumat, ſub pęna excõmunicationis.* Inſuper Eugen. IV anno Domini 1443. Pontificatus ſui anno 13.16. kalendas Decembris, ad perpetuam rei memoriã, *Priori, & fratrib. B. Mariæ de Guadalupe, conceſſit, & indulſit, ac auctoritate Apoſtolica voluit, quod monaſterium prædictum ac illius fratres in dicto monaſterio pro tempore degentes, & quæcunque alia torũ bona, & loca ad ipſum monaſterium ſpectantia a taleis, ſubſidijs, & impoſitionib. alijſq. exactionibus quibuſcunque per Regem Caſtellæ, ac Legionis, & illius officiales, & pro quauis cauſa Apoſtolica, vel alia auctoritate Regali, ſeu Pontificali in dictis Regnis clero, ſeu ordinibus, ac monaſterijs, & illorũ bonis quibuſcunque, & quibuſcunque imponendis, vel exigendis libera, & immunia prorſus eſſe debeant, & eadem auctoritate Apoſtolica fratres eorumq. bona ad ipſũ monaſterium ſpectantia mobilia, & immobilia ſub B. Petri, ac ſedis Apoſtolicæ protectione immediate in perpetuum ſuſcepit. Decreuitq. inſuper, quicquid contra tenorem exemptionis huiuſmodi quomodo libet attentari, aut promulgari contigerit irritum, & inane fore, non obſtantibus contrarijs quibuſcunque.* Ita refertur in compendio *b* priuilegiorum dicti ordinis.

a Pan. in c. dile. de offi. ord. Inn. ſc. 1. de ſta. re. Gonn. in tra. de char. ſubſid. q. 1

b Cõpe. ord. D. Hier. ſi ſubſidiũ

Inſuper Leo X. Clem. VII. Pau. III. Pius IV. & Pius V. prout refertur in Bulla Sixti V. quæ incipit, *& ſi ex iuſta Paſtoralis officij &c.* Data Romæ anno Domini 1587. indictione decimaquinta, die vero decima octaua menſis Auguſti, Pontificatus ſui anno tertio, *inter alia priuilegia, & indulta dilectis filijs Magiſtro, & conuentui, Hoſpitalis S. Ioãnis Hieroſolymitani a ſede Apoſtolica conceſſa, eundẽ & pro tempore exiſtentem Magiſtrum, Baiuliuos, Caſtellanum empoſte, Priores præceptores, Milites aliaſq. perſonas Hoſpitalis huiuſmodi necnon eorum ſubditos, vaſallos, colenos & ſeruitores, ac alios in eorum obſequijs, & dicti hoſpitalis beneficijs quomodolibet nuncupatis exiſtentes, etiam presbyteros curam animarum exercentes, quamdiu illam exercent, & in illorum obſequijs forent, illorumq. animalia, prædia domos, molendina, & bona quæcunque, quæ obtinent, atque in poſterum obtinerent, & poſſiderent a ſolutione, & exactione Decimarum, ceſſuum iurium, etiam ſynodalium, & Canonicarum portionum, ſeu charitatiui ſubſidij, aut ſecundi aduentus, ſeu quarta, aut alias quomodolibet, aut aliorum quorumcunque onerum ſub certis modis, & forma exemerunt, & liberauerunt, prout in diuerſis ipſorum prædeceſſorum deſuper confectis literis plenius continetur,* quã conceſſionem Sixtus V. ex certa ſcientia, & de mera ſua liberalitate, & Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine confirmauit, quam ego ſub ſigillo Authentico vidi. De hoc tamen latius in tertio tomo dicemus, in quo de Tributis agemus.

ARTICVLVS II.

Vtrum Eccleſiæ, & Capellæ annexæ dictis Monaſterijs, teneantur ſoluere charitatiuum ſubſidium.

RESpondeo dicẽdo, quod Ioãnes Andreas *c* ait, quod dicta Monaſteria ratione Eccleſiarum, & Capellarum ita ad charitatiuum ſubſidium tenentur, ſicut alij, & ibi in Apoſtilla allegatur Bartolus, & hanc opinionem tenet Valentinus, pro qua allegat textum, vt ipſe putat expreſſum, in quadã Clementina, *d* vbi patet, quod religioſi tenentur ſoluere onera, & iura Epiſcopalia, niſi ſe tueri valeret ſpeciali priuilegio proprio, vel conſuetudine, ac etiam dictam Clementinam eſſe intelligendã quando monaſteria nolunt ſoluere Epiſcopo charitatiuum ſubſidium, pro Eccleſijs Monaſterio ſubiectis, quæ Eccleſiæ antequã eſſent Monaſterijs ſubiectæ, ſoluebant, & ſoluere tenebantur charitatiuũ ſubſidium, & alia iura Epiſcopalia, Eccleſiæ enim ſupradictę cẽtentur ſubiectæ Monaſterijs cum ſuo onere, argumento cuiuſdam Decretalis, *e* & ſine præiudicio Epiſcopi, vt in alia decernitur Decretali, *f* & quod ita intelligi debeat dicta Clementina indicat textus ibi, *Neque iura Epiſcopalia, alia præſtari pro ipſis, antequam ad eos peruenirent ſoliſta, &c.* Pro quibus rectè intuẽti eſt caſus propriè in alia Decretali, *g* vbi Papa vult, quod Abbas Mõtis Caſſini pro Eccleſijs, & Capellis Monaſterio ſuo ſubiectis teneatur Epiſcopo Aſſiaſtino ſoluere ſubſidium charitatiuum, quod tamen intelligẽdũ eſt de Eccleſijs, & Capellis habentibus populum, vel ſi nõ habent populum, ſunt tamen Eccleſię, & Capellæ ſeculares, alias enim ſi ſunt regulares, ita demum tenebuntur ad charitatiuum ſubſidium, ſi monachi ibi reſiderẽt, ſimpliciter, vt Monachi, nõ vt congregatio, nam ſi eſſent ibi, vt cõgregatio, nõ eſſet pro eis ſoluendum charitatiuum ſubſidium, cum et tales ſint exempti ab Epiſcopo quoad legẽ Diœceſanã, ſicut Monaſteria, Remigius de Gõny *h* dicit, hoc non habere locum, quãdo monaſteria ſunt exempta, tam in capite, quam in mẽbris. Denique Raphael Cumanus *i* hanc propoſitã mouẽs quæſtionem tenet, quod Eccleſiæ parochiales vnitę, & incorporatæ Religioni, & Monaſterio ad Charitatiuum tenentur ſubſidium, quia iure cõmuni *k* Capellæ, & parochiæ ſubſũt Epiſcopis & ordinarijs, id eſt iuriſdictioni Diœceſanę, & facit ad hoc quia talia priuilegia, quæ derogant iuri ordinatiorum, ſtrictè ſunt interpretanda, vt decernit ius, *l* & quantum poſſunt ad iuris cõſonantiã ſunt reducẽda, vt etiã ius determinat. *m* Hoc enim fallit, quando ex priuilegio, aut ex conſuetudine aliud habeatur.

c And. in c. conquerẽt. de of. or.
d v. ſuſtinemus q. 20. Valẽtinus d. cha. ſubſ. q. 29 d Clem. 1. & 2. de cenſibus.
e c. paſtoralis de Decim.
f c. quid monaſteriũ de re. do.
g c. cõquerente de offic. ord.
h Gõny. de cha. ſubſi. q. 22. n. 6.
i Cum. cẽſ. 100
k c. ſi quis Epi. 16. q. 5. c. oẽs baſilicæ de qui & cauſ. c. monaſteria. 17. q. 2. c. cõquerẽ. c. dilectus de offi. ord.
l c. ex tuarũ d vſu palli.
m c. dele. d of. o

beatur, nã tunc dictæ Eccleſiæ, quæ ſunt vnitę ad monaſterium dictis oneribus grauari debent, ſecũdum eundem doctiſſimum Cumanum. Ego autẽ inueni, prout dictum eſt ſupra quæſtione præcedenti, *a* quandam conceſſionem Pij IV. confirmatam per Gregorium XIII, qua eximitur Societas Ieſu, a ſubſidiis charitatiuis, qua conceſſione, & indulto fruuntur ordines mendicantes, & alij, qui communicant in priuilegijs, pro vt in primo tomo *b* latè diximus. Inueni etiam aliam conceſſionem Fratribus S. Ioannis Hieroſolymitani, a Leone Decimo, & & Clemente Septimo, & Paulo Tertio, & Pio IV. & Pio V. & a Sixto V. eximentem dictam religionem, & eius fratres a dicta contributione ſubſidij charitatiui, cuius tenorem in articulo præcedenti huius quæſtionis retulimus. Et ſic accepi ſubſidiũ in his Hiſpaniarum partibus fuiſſe petitum de reditibus annalibus relictis cum onere Miſſarũ Monaſterijs fratrum minorum, at per executorialem ſententiam Conſilij regalis fratres eſſe liberos a tali contributione fuiſſe iudicatum, mihi ſignificauit quidam noſtræ religionis meritiſſimus pater, in his ſatis doctus, & in quæſtionibus regularibus ſatis verſatus. Quæ ſententia vltra quod potuit in dictis priuilegijs fundari, ex alio capite habet non minus efficax fundamentum, cum ipſi annui reditus ſecundum modum viuendi fratrum Minorũ, in iudicio peti non poſſint, tanquam quid propriũ religioſis, quæ neque in communi, neque in particulari aliquid proprium habere poteſt, vnde in generalibus conſtitutionibus Toletanis præcipitur ſub obedientia prælatis, vt dictos annuos reditus publicè renuncient, & proteſtentur ipſos, non vt quid de iuſtitia debitum, ſed vt eleemoſyna ab eis fore petendos, pro vt infra tertio tomo latè dicemus, & de conceſſionibus factis Catholicis Hiſpaniarum Regibus a Sede Apoſtolica, latum habebimus ſermonem.

a Sup. q. præc.
b 1. Tom. 14.

ARTICVLVS III

Vtrum Monaſteria exempta teneantur cõtribuere pro ſeminario puerorum educandorum, et edocendorum.

RESpondeo dicendo, Concilium *c* Trident decreuiſſe collegiũ, & ſeminarium puerorum in ſingulis cathedralibus Eccleſijs ab Epiſcopis eſſe inſtituendum, ad cuius fabricam, & puerorum ſuſtentationem ait, *quod Epiſcopi ex fructibus integris menſæ Epiſcopalis, & Capitulis, & quarumcunq. dignitatum, perſonatuum, officiorum, præbendarũ, portionum, Abbatiarum, & prioratuum cuiuſcunq. ordinis, etiam regularis, aut qualitatis, aut conditionis fuerint, & hoſpitalium, quæ dantur in titulum, vel adminiſtrationem, iuxta conſtitutionem Concilij Vienenſis, quæ incipit, quia contingit, & beneficiorũ quorumcunq; etiam regularium, etiãſi iuris patronatus cuiuſcunq. fuerint, etiamſi exempta, etiãſi nullius diœceſi, vel alijs Eccleſijs, & monaſterijs, & hoſpitalibus, & alijs quibuſcunq. locis pijs, etiam exemptis annexa, & ex fabricis Eccleſiarum & aliorum locorum, etiam ex quibuſcunque alijs eccleſiaſticis reditibus, ſeu prouentibus, etiam aliorũ collegiorũ, in quibus tamen ſeminaria diſcentium, vel docentiũ ad commune Eccleſiæ bonum promouendum actu nõ habentur, præterquam ratione redituum, qui ſuperflui eſſent vltra conuenientem ipſorum ſeminariorũ ſuſtentationẽ, ſeu corporum, vel confraternitatum, quæ in nonnullis locis ſcholæ appellantur, & omnium monaſteriorum non tamen mendicantium, etiam ex decimis quacumque ratione ad laicos, ex quib. ſubſidia eccleſiaſtica ſolui ſolent et militum cuiuſcunq. militię, aut ordinis pertinentibus (fratribus S. Ioannis Hieroſolymitani duntaxat exceptis) partem aliquam, vel portionem detrahant.* Hæc Concilium.

c Cõc. Tri. ſeſſ. 23. de ref. c. 18.

Circa quod decretum notanda eſt illa dictio *dũtaxat*, quæ explicatur per affirmatiuam, cui adiungitur & negatiua aliarum, nam vt omnes logici docent, illa propoſitio. Petrus duntaxat currit, exponitur per illa. Petrus currit, & nullus alius a Petro currit, prout & in iure *d* notant ſcribentes. Vnde verba huius decreti ibi *fratribus S. Ioannis Hieroſolimitani duntaxat exceptis*, debent exponi logice, & iuridice hoc modo, fratres S. Ioannis Hieroſolimitani ſunt exempti a contributione pro ſeminario, & nullus alius ordinum militiarum a prædictis fratribus ab hoc onere liberatur.

d c. Eccleſia Sutrina de cauſ. poſſ. & propr. l. Gallus §. & quid ſi tantũ. ff. de libe. & poſt.

ARTICVLVS IV.

Vtrum collectæ, et ſubuentiones, quæ habentur ex priuilegio Eccleſijs regularibus, ſi illæ redigantur in ſtatum ſecularem, debeantur, et è contra, vtrum in hoc caſu exemptio a ſubuentionibus, et exactionibus ipſis conceſſa perdatur.

RESpondeo dicendo, quod, vt propoſitæ quæſtioni ſatisfiat, diſtingui oportet, primo quod quando ex fundatione res, vel priuilegia data ſunt Eccleſijs regularibus, intuitu pietatis, & neceſſitatis, quod in hoc caſu illa debẽt apud eas remanere etiãſi ſeculares fiant, vt argumento aliquorũ iuriũ *e* tenent communiter Doctores. Et docet Peruſinus. Quãdo vero priuilegiũ, vel collecta, vel ſubuẽtiones impoſita fuerunt propter ſtrictiorem vitam ſeu reformationẽ, tunc reformatione ceſſante non debentur dictæ ſubuentiones; quod probatur ex iure *f* diſponente, quod neceſſitatem patientes ceſſante neceſſitate beneficijs renunciare coguntur, quę eis miſerationis intuitu, ſic religioſè viuẽtes cũ a religione ceſſauerint priuilegijs exuuntur, quæ religioſa meruit conuerſatio. Vides textũ expreſſum, quod ſubuentiones impoſitæ durante reformatione ceſſant ceſſante religione. Confirmatur deinde argumento cuiuſdam decretalis, *g* vbi dicit Summus Pontifex, ſi relictis originalibus ordinis initijs ad communia volueritis aliorũ monaſteriorum iura diuertere, oportebit vos iure cõmuni cenſeri, quia dignum eſt, vt qui ſimul cum alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam. In qua decretali ait Panormitanus *h* quod *quando priuilegium certo ordini eſt tributum propter certitudinem vitæ, perditur priuilegium, ſi non ſeruatur regula inſtituta*. Ex quibus ſequitur primo, quod non debentur ſubuentiones Eccleſijs regularibus datæ propter religionem, ſi ipſæ in ſtatum ſecularem redigantur. Secũdo ſequitur, quod exemptio ab exactionibus ipſis ex priuilegio cõceſſa etiam deperditur, ſi talis exemptio intuitu, reformationis, & religionis ſunt conceſſa.

e c. Eleuterius, 18. q. 2. ca. ſi ſemel. 19. q. 3. Peruſ. i tra. de mutat. ſtatus Eccleſiæ. c. 3. q. 1.
f c. ſi. 2. q. 1.
g cap. recolentes de ſtat. mona.
h Pan. in d. c. recolentes 2. not.

Nec poteſt allegari, quod dictæ ſubuentiones ſunt iã debitæ, cum ſolui conſueuerint, nam reſpõdetur, quod erant debitæ intuitu religionis, ſicut ſubuẽtiones imponũtur obediẽtiarijs, & nõ alijs, iuxta ſacros Canones, *i* & qui voluerit dicere eſſe debitas ex alia cauſa, opus eſt, vt hoc probet, præut

i c. pen. in fin. de ſtat. monac.

alle-

allegando aliqua iura *a* reſoluit Rebuffus:

a l.2.ff. de prob. l.actor.eo.ti.Rebuſ.conſ.105.

Pro complemento autem totius materiæ præcedentis, operæ pretium eſſe duxi tenorem cuiuſdã Bullæ Pij V. referre pro mendicãtibus promulgatæ, quam ſub ſigillo authentico vidi.

Exemptiones ab exactionibus, datijs, Gabellis, Pedagijs, vectigalibus, &c. Vtriuſq; ſexus religioſis perſonis ordinũ mendicantiũ conceſſæ per Sanctiſſimum in Chriſto P. & D. N. P. Pium diuina prouidentia PP. V.

Romę apud Antonium Blandum impreſſorem Cameralem anno Domini 1456. Pius Papa V.

Ad perpetuã rei memoriã. *Dum ad uberes, quos, ſacri mẽdicantiũ ordines in agro dominico quotidie faciunt fructus, attente reſpicimus, & attẽte cõſiderationis indagine perſcrutamur ipſorũ religionis ſinceritatẽ, & voluntariæ paupertatis habitum in quibus ſub humilitatis ſpiritu deuotũ. Altiſſimo præſtãt famulatũ dignũ, quin potius debitum reputamus, vt vt illis ea liberaliter cõcedamus, per quæ ſemotis quibuſdã grauaminib. promptiores, eiuſdẽ altiſſimi inhæreant ſeruitijs. Hinc eſt, quod nos volẽtes eoſdẽ mẽdicantiũ ordines, et dilectos filios eorũ fratres, & monachos, cæteraſq. perſonas, ac etiã moniales quaslibet eiuſdem ordinis ſub illorũ cura degentes ſpecialibus fauorib. & gratijs proſequi. Motu proprio, non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa noſtra ſcientia, ac de plenitudine poteſtatis, quod ex nunc deinceps perpetuis futuris temporib. omnes, & ſinguli mendicantiũ ordinum huiuſmodi fratres monachi, & dilectæ filiæ in Chriſto moniales, ſeu ſorores ac aliæ vtriuſq. ſexus perſonæ regulares vbilibet per totũ Chriſtianũ orbẽ diffuſi, & conſtituti illorũq. monaſteria, Cęnobia, domus, conuentus, Eccleſiæ, capellæ, oratoria, & alia loca, etiam vnita, ac mẽbra, & depẽdentia, necnõ terræ cultæ, & incultæ, poſſeſſiones prædia, agri, & alia oĩa, & ſingula mobilia, & immobilia, ac ſe mouentia, & vbilibet, ac in quibuſcũq. rebus conſiſtentia bona, necnon eorũ in dictis bonis laboratores, Coloni arrendatarij, locatarij & effectuarij, negotiorũq. geſtores vniuerſi quõlibet nuncupati, nunc & pro tẽpore exiſtentes, in perpetuũ ab omnib. & ſingulis exactionib. tam urbanis, quam ruſticis, necnon datijs, Gabellis, pedagijs, uectigalibus, collectis, impoſitionib. & onerib. ordinarijs, et extraordinarijs, ac tã realib. quam perſonalib. meris et mixtis, etiã ſubſidio triennali, & augmento ac ſecularib. equorũ taxis, militumq. Hoſpitijs, ac alijs quibuſcunq. nominibus nuncupatis, quauis authoritate, quomodolibet impoſitis, & imponendis, & quæ laicis, ac alijs quibuſuis quomodolibet imponi conſueuerunt, & in futurũ imponentur, ac ratione quarumcũque mercium, & rerum cuiuſcunque generis, vel qualitatis exiſtant, tam per mare, & aquã dulcem, quam per terrã vndecunq. & quomodocunque pro tempore delatarũ, necnon animalium quorumcunq. mortuorum, & viuorum, & quæ alias quomodolibet, & ex quauis cauſa, ac ſuper quibuſcunq. rebus tã in Alma vrbe noſtra quã extra eam vbilibet locorum exiguntur, et in futurũ exigentur, necnon a contributionib. & ſolutionib. in illis faciendis ac tã pro victu & veſtitu, quã quocunq. alio vſu ſuo tantũ, ac tam emẽdo quam vendendo, & alias quomodolibet negotiando, necnon ẽt a ſolutione quadrantis pro ſingulis libris carniũ de animalib. quæ nunc, & pro tempore ex armentis occidi contigerit, necnon etiã quæ in ſuis ædib. prædijs, & poſſeſſionib. priuatim detinẽt & nutriũt, ac a contributione ſumptuum & expenſarũ, quæ aliquando pro pontibus, vijs aquaeductibus, muris, mœnijs, alijs machinis ſtruendis, & reparandis ſeu reficiendis, ac ciuitatũ, terrarum, & locorũ quorũcunq. fortificationib. necnon etiam alias in omnib. & per omnia, ac tam in dicta vrbe, quam extra eã vbilibet penitus, & oĩno liberi, immunes, & exẽpti. ac libera, & exempta, liberaq. immunia & exẽpta ſunt, & eſſe cenſeantur, ac pro talibus teneãtur, & reputẽtur. Quodq. terræ agri, poſſeſſiones, et loca aratiua, vt præfertur in illis, quæ aliquãdo pro paſcuis animaliũ ad certũ tempus reſeruantur nullatenus vnquam cõprehendantur, nec cõprehendi cenſeantur ac etiã monaſteria, Cęnobia, aliaq. omnia regularia loca prædicta pro quorumcunq; militum, tã equitum, quã peditum hoſpitiis. quemadmodũ magno cũ noſtro dolore huc vſq. in pleriſq. locis factũ comperimus, nequaquam aſſignẽtur, neq. aſſignari debeat. Et inſuper quod fructus, reditus prouentus, introitus, & alia quæcunq. bona monaſteriorum, Cænobiorũ, & aliorũ locorũ regularũ præfatorũ ab aliis, quam a Syndicis, & procuratoribus religioſis, fratrib. monachis, & monialib. aliiſque perſonis præfatis exigi, illaque duntaxat in beneficium loci, vel ſuſtentationem ipſorum religioſorum, fratrũ, & monialium expendi, nec per alios quoſcunq. quouis nomine cenſeantur, nec in aliũ, quã præmiſſum vſum conuerti, ſeu expendi poſſint, neque debeant, niſi de cõſenſu ſuperiorum illius loci cui data, vel conſignata, aut donata fuerint, ſeu ad quẽ aliàs ſpectabũt, nec ẽt ſoli tutores, aut curatores, ſeu protectores, & alio nomine ſanctẽſis, aut alias nuncupati de eiſdẽ bonis vllo modo diſponere poſſint. Quodq. id ipſum etiam de eleemoſynis, oblationibus, & quibuſcunq. aliis donatiuis intelligi, aut obſeruari debeat, Apoſtolica authoritate tenore præſentiũ perpetuo ſtatuimus, ordinamus, volumus & declaramus, necnõ fratres, monachos, moniales ac alias regulares perſonas eorũq. monaſteria, cœnobia, cõuentus, Eccleſias, capellas, oratoria, & alia loca, ac terras, poſſeſſiones, prædia, agros, & bona, necnon laboratores colonos, arrendatarios locatorios, effectuarios, ac geſtores, prædicta, vt præfertur, libera, immunia, & exẽpta eiuſdẽ authoritate, & tenore facimus, ac fore, & eſſe decernimus: mandantes propterea dilectis filiis modernis, & pro tẽpore exiſtentib. Cameræ Apoſtolicæ camerario. præſidentib. et clericis, ac Cõmiſſariis agentib. & officialib. quibuſcunq vt omnibus, et ſingulis tam virorũ, quam mulierum monaſteriis mẽdicantium ordinũ huiuſmodi exiſtentib. ſub ditione noſtra tẽporali immediate, uel immediate conſtitutis, tantum ſalis, quãtũ pro eorũ vſu ſufficeret ſingulis annis, omni dilatione ceſſante, & contradictione remota, contribuere, & aſſignare, ac cõtribui, & aſſignari facere debeãt realiter, & cũ effectu diſtrictius, etiã in virtute Sanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ, ac excommunicationis maioris latæ ſententiæ, ac duorũ milliũ ducatorũ auri de Camera pro vna baſilicæ S. Petri de vrbe, & pro altera medietatis monaſteriis & locis præfatis, quæ moleſtari, ſeu perturbari contigerit, irremiſſibiliter applicandorũ, pœnis eo ipſo ſi, & quoties cõtra factũ fuerit incurrendis, inhibentes eã illis quã dilectis filiis legatis, vicelegatis, gubernatorib. poteſtatib. datiorũ gabellorum, onerũ, & aliorũ præmiſſorum exactorib. conductorib. & apparitoribus, necnõ quibuſuis cõmunitatib. & vniuerſitatib. illarumq. officialibus, & perſonis, aliiſq. quibuſcunq. ad quos ſpectat in futurũ, quatenus præmiſſa omnia, & ſingula inuiolabiliter, & perpetuo obſeruẽt, ac ab omnib. obſeruari faciãt, neq. fratres monachos, moniales et alias religioſas perſonas, alioſq ſupradictos ſuper præmiſſis quomodolibet moleſtẽt, & perturbẽt, nec permittant per quoſcunq. quomodolibet moleſtari, ſeu perturbari, &c.* Et ponit maximas, & amplas derogationes, *data Romæ apud S. Petrum, ſub annulo piſcatoris, die 29. Iulii anno Dom. 1566. P. N. Anno 1.*

QVAE-

QVAESTIO LXVII.

De famulis, & familiaribus monaſteriorum in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quaeruntur quatuor.

1 *VTrum famuli & familiares religioſorum gaudeant ipſorũ religioſorum priuilegiis.*
2 *Vtrũ famuli fratrũ poſſint ſepeliri in monaſteriis ipſorũ fratrũ, ſine eo, quod ibi eligant ſepulturã.*
3 *Vtrum famuli fratrum poſſint ab ordinariis excommunicari.*
4 *Quas indulgentias lucrantur ſeruitores fratrum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum famuli, & familiares religioſorum gaudeant ipſorum religioſorum priuilegiis.

REſpondeo dicendo, quod attento ſolo iure cõmuni priuilegium alicui conceſſum pro ſe extenditur ẽt ad miniſtros, ſine quib. illud ſtare non põt, argumento cuiuſdã legis, *a* vbi id notat Bart. & tenet ẽt Bal. & ait Oldrad. *b* quod pauperũ appellatione veniũt ẽt ij, qui pauperibus ſeruire ſolent, itaq; pauperibus dicitur erogatũ, quod ſeruitoribus pauperũ datum eſt argumento eorum, quae tradit Bald. *c* & tradit etiã Benincaſius, propter quod Alexander IV. conceſſit fratribus ordinis Carmelitarum facultatem miniſtrandi Eccleſiaſtica Sacramenta familiarib. ſuis, ac tradendi eos ſepulturae Eccleſiaſticae, cum deceſſerint, pro vt habetur in Monumentis *d* ordinum. Et ſimiliter Clemens IV. conceſſit fratrib. Minoribus, vt ijs, qui in eorũ morantur obſequijs, cuncta libere miniſtrare poſſint Eccleſiaſtica Sacramenta, & ipſos, cum deceſſerint, in ſuis monaſterijs ſepelire, vt in eodem Libro *e* continetur. Et Gregorius XI. fecit conſimilem conceſſionem per eadem verba familiaribus fratrum ordinis Praedicatorum, ſicut Clemens IV. fecerat familiarib. fratrum Minorum, prout in eodem Libro *f* refertur, quod quantum ad adminiſtrationem Sacramẽtorum iure communi Clementinarum *g* iam conceſſum erat, dicitur enim ibi, ſanè religioſis illis, quibus eſt a Sede Apoſtolica conceſſum, vt familiaribus ſuis domeſticis, aut pro operibus in Hoſpitalibus ſuis degentibus Sacramenta poſſint Eccleſiaſtica miniſtrare, nullũ ex praemiſſis volumus quoad hoc praeiudicium generari, nõ enim voluit Clemens, quod Sacramenta illis ſine Parochi licentia miniſtrantes in excommunicationem incurrerent. Vnde illa Benedictinorum de obſeruantia Hiſpaniae conceſſio facta a Nicolao Franco Apoſtolicae Sedis Nuntio, & oratore cũ poteſtate legati de latere a praelata Sede deputato in regnis Caſtellae, & Legionis, & Aragoniç, *quod ſi quis intra ſepta monaſteriorũ infirmati fuerint, extremã vnctionẽ ipſis Monachi dare poſſint, Apoſtolica authoritate libere, & licite Parochialis presbyteri, vel alterius cuiuſcũque Epiſcopi, vel ſuperiaris licẽtia vel aſſenſu nullatenus requiſitis*, prout in cõp. Mendicantiu *h* continetur. Hoc (inquã) priuilegiũ ſi intelligatur de ijs, qui infirmãtur intra ſepta monaſteriorũ, & ſunt in actuali ſeruitio ſtatũ; non priuilegium, ſed ius cõmune eſt, cum in iure cõmuni approbetur. Explicari ergo debet, vt aliquid vltra ius cõmune operetur, de ijs, qui neq. ſunt famuli, neq; familiares intra ſepta tamen monaſteriorũ infirmari, & curari contingit, pro quib. tamen non recurrendũ eſt ad Parochos, vt eis Sacramentum Euchariſtię poſſint miniſtrare. Notandum eſt tamen, quod confeſſiones ipſorum famulorum, & familiarium non poſſunt audire, niſi religioſi confeſſores ab ordinario approbati, iuxta formam Concilii Tridentini. *i*

Qui autem dicantur famuli, & familiares, & cõmenſales controuertitur. Et pro explicatione recurrendum eſt ad quandam Gloſſam *k* quę in ſumma dicit, quod large familiares dicuntur, qui cohabitant cum aliquo, vt colligitur ex aliquibus Decretalibus, *l* in quarũ vna dicit Gloſſa, quod familiares appellãtur cõſanguinei, colonus, adſcriptitius, mercenarius, filius in poteſtate, libertus, ſeruus, & omnes habitantes in domo, & familiares domeſtici intelliguntur omnes, qui in expenſis alicuius cõmenſales continue exiſtunt, etiamſi aliquando abeſſe pro eius negotijs gerendis cõtingat, vt in quadam Decretali *m* continetur, ij autem nõ ſunt illi, qui ſeruiunt particularibus fratribus, ex eorũ libito ſolum aſſumpti, ſed illi, qui ſeruiunt ex authoritate Praelatorum, aut officialium cõuentuum toti cõmunitati, aut alicui patri particulari, ſicut ſunt illi, qui ex auctoritate Praelatorum ſeruiunt aliquibus Magiſtris in Theologia in religionibus ſecundum earum conſuetudinem a Praelatis viſam, & approbatã. Aduertendũ tamen, quod licet ſint famuli illi, qui actualiter inſeruiunt monaſterijs, nõ tamen actualiter inſeruientes aſſumpti in fraudem legis, vt priuilegijs ſupradictis gaudeant, frui debent praedictis priuilegijs, vt ait quaedam Gloſſa *n* communiter recepta.

a l. adminiſtrãtes i prin. & ibi Bar. ff. de excuſ. tut. Bal. ĩ auth. habita col. 1. C. ne filius pro pa.
b Oldr. conſ. 11
c Bal. ĩ l. domus n. 4 C. de Ep. et Cler. Benincaſius de paup. & in priui. q. 7, nu. 27.
d in 1. im. f. 85. & in 2. fo. 168. conc. 391.
e in 1. im. f. 56. & in 2. fo. 140. conc. 311.
f in 2. im. f. 150 conc. 316.
g Clem. relig. §. ſi. de princ.
h com. mẽdi. ti. extrema vnct.
i Tri. ſeſ. 23. de ref. c. 15.
k Gla. in 3. q. 5.
l c. inſinuant de of. dele. & c. cũ liteteris de teſt. vbi glo.
m c. fin. de ver. ſign. li. 6.
n Gla. in c. licet vob. ve. domeſ. de priuil.

ARTICVLVS II.

Vtrum famuli fratrum poſſint ſepeliri in monaſterijs ipſorum fratrum, ſine eo quod ibi eligant ſepulturam.

REſpondeo dicendo, quod ſecundum ius commune in eorum parochia debẽt ſepeliri, aut in Sepulchro maiorum, niſi alibi ſepulturam elegerint, prout late in tertio tomo in quaeſtione de ſepulturis Deo duce dicemus. Sed attentis priuilegijs Alexandri IV. & Clemẽtis IV. in ſuperiori articulo allegatis, etiamſi nõ eligant ſepulturã, poſſunt in monaſterijs ipſorum fratrum, etiam Parocho recuſante, ſepeliri, alias priuilegiũ ad nihilum deſeruiret. Immo Iulius II. fratrib. ordinis Minorũ conceſſit, *quod famuli domorũ ſui ordinis, necnõ ceteri eiuſdẽ ordinis habitum portantes, & in articulo mortis in dictis domib. ſepulturã eligentes, omnibus, & ſingulis priuilegiis ordinis Minorum huiuſmodi quomodolibet cõceſſis gaudere libere, et licite valeãt.* Ita habetur in ordinis ſupplemẽto *o* quę verba ibi, *& in articulo mortis in dictis domib. ſepulturã eligẽtes* non ſunt referenda, niſi ad eos tantũ, qui habitum ordinis portant; nõ autem ad famulos domorum, hi enim, etiamſi non eligãt ſepulturam in dictis domibus, cum gaudeãt priuilegijs ordinis Minorum, poſſunt etiam tempore interdicti, & ceſſationis a diuinis ſepeliri in Eccleſijs fratrum, ea ſolennitate, qua ſepeliuntur fratres.

o Suppl. f. 8. concеſ. 22.

ARTICVLVS III.

Vtrum famuli fratrum poſſint ab ordinariis excommunicari.

REſpõdeo dicẽdo, quod Leo X. ſtatuit *quod procuratores, & negotiorũ geſtores, ac operarij fratrũ ſeruitijs cõſiſtentes ſententijs excõicationis promulgatis illaqueati ſint, & eſſe cẽſeantur ſi illis causã dederint, ac dãtib. cõſiliũ, auxiliũ vel fauorẽ praeſtiterint.* Ita habetur in ſupplem. *p* In qua cõceſſione clare

p ſuppl. f. 26. cõ.

innui

innuitur excõmunicationes ordinariorũ eos minime poſſe comprehendere, niſi ipſius cauſam dederint, fauorẽ, auxiliumve impertierint. Quod Alexãder IV. conceſſit in hunc modum, confirmans literas Honorij, & Innocẽtij prædeceſſorum ſuorum, quibus authoritate Apoſtolica interdixerunt, *vt nemini liceat, ſine mandato ſpeciali Roman. Põtificis, fratres Hoſpitalis S. Ioãnis Hieroſolymitani, vel ſeruientes eis, clericos, ſiue laicos, donec in ſeruitio domus fuerint excommunicationi, & interdicto ſubiacere, & ſi qua ſententia in Prælatos aliter lata fuerit, & eam irritam eſſe, & inanem cenſuit.* Ita refert Collector *a* compendij priuilegiorum Mendicantiũ. At hoc priuilegiũ iam hodie per Conciliũ Trident. *b* eſt maxime limitatum, non enim habet locum in quibuſcunque ſeruitoribus, & famulis, ſed in his tantum, qui prædictis monaſterijs, & militijs actu ſeruiunt, & intra eorũ ſepta, ac domus reſident, ſubq; eorum obedientia viuunt, ſiue ijs, qui legitime, & ſecundum regulam earundẽ militiarum profeſſionem fecerunt, de qua ordinario conſtare debeat, non obſtantibus priuilegiis quibuſcunque, etiam religionis S. Ioannis Hieroſolymitani, & aliarum militiarum.

a Collect. ti. familiares ſeu famuli fratrum. § 11.
b Tri ſeſ. 25. de refo. c. 15.

Vtrum autem famuli fratrum, & eorum familiares poſſint pro tempore interdicti, & ceſſationis a diuinis intereſſe diuinis, & Eccleſiaſtica recipere ſacramenta in Eccleſijs ipſorum fratrum, in queſt. de interdicto, & ceſſatione a diuinis inferius diſputabimus.

ARTICVLVS IV.

Quas indulgentias lucrentur ſeruitores fratrum.

RESpondeo dicendo, quod illi, qui ſunt in ſeruitio fratrum Minorum, & ſororum S. Claræ, habent indulgentiam plenariam in morte, ac ſemel in vita de reſeruatis. Ita habetur in libro Monumenta ordinum. *c* Et Sixtus IV. conceſſit, quod ſeruitores fratrum, & ſeruitrices monialium S. Claræ, poſſint promereri omnes indulgentias ſtationũ Romæ: & portiunculæ conceſſas fratribus Minoribus, dicendo quinquies Pater noſter, & totidem Aue Maria, cũ Gloria Patri in Eccleſijs prædictorũ fratrũ, & Monialium. Ita habetur in eodem libro. *d*

c in 2. impr. fol. 66. conc. 96.
d in 1. impr. fo. 66. conceſ. 114.

Aduertendum tamen; quod in regnis, vbi Bulla Cruciatæ promulgatur, neceſſe eſt, vt dicti famuli, & familiares Bullam habeant Cruciatæ, vt has indulgentias poſſint promereri, prout ego late declaro in explicatione Cruciatę.

QVAESTIO LXVIII.

De feſtiuitatibus, & de ſanctis nouo Kalendario additis, in decem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur decem.

1 *VTrum feſtum Corporis Chriſti poſſit a quibuſcunq; celebrari in Dominica infra octauam huius feſtiuitatis.*
2 *Vtrum feſtum nominis Ieſu poſſit cum proprio officio a religioſis celebrari.*
3 *Vtrum feſtum D. Bonauenturæ ordinis Minorũ, cum officio Doctorum ſit celebrandum.*
4 *Vtrum feſtum S. Didaci ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.*
5 *Vtrum feſtum S. Antonij de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.*
6 *Vtrum feſtum Sancti Franciſci de Paula fundatoris ordinis Minimorũ ſit ab oĩb. celebrãdũ.*
7 *Vtrum feſtum Sancti Placidi, & ſociorum eius ſit ab omnibus celebrandum.*
8 *Vtrum omnes teneantur celebrare feſtum Sancti* Nicolai *Tolentini.*
9 *Vtrum feſtum Sancti Petri Martyris ſit ab omnibus celebrandum.*
10 *Vtrum feſtum Sancti* Iacynthi *ſit ab omnibus celebrandum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum feſtum corporis Chriſti poſſit a quibuſcunque celebrari in Dominica infra octauam huius feſtiuitatis.

RESpondeo dicendo, circa hoc haberi quandã Gregorij XIII. conſtitutionẽ, cuius tenorẽ in præſentiarũ fideliter adducã. *Grego. XIII. ad perpetuam rei memoriã. Cum interdũ contingat, Romanũ Pontificẽ aliquas conceſſiones, & gratias elargiri, quas poſtmodũ experientia rerũ magiſtra docet in alterius præiudiciũ reſultare, mirũ nemini videri debet, ſi tandẽ præiudicio cognito gratia ipſa ſic cõceſſa in melius reformẽtur, prout & populi deuotio expoſcit, ac rerũ, & tẽporũ qualitate penſata conſpicitur, in Domino ſalubriter expedire. Dudũ ſiquidẽ felicis recor. Pio PP. V. prædeceſſori noſtro, pro parte dilecti filij Ioannis Gallo ordinis Prædicatorũ, & Theologiæ profeſſoris expoſitũ fuit, quod licet in omnib. fere conuentib. prouinciæ Hiſpaniæ ordinis prædicti ſolẽniter fieri conſueuiſſet proceſſio Sanctiſſimi Sacramẽti Corporis Chriſti die Dominica infra octauã illius feſtiuitatis, idq; ab imemoriali cõſuetudine, propterea quod dicti ordinis religio, vtpote a B. Thoma de Aquino docta peculiarẽ ſemper geſſerat deuotionẽ erga Sanctiſſimã Euchariſtiã vnde cũ magno apparatu, & frequentia populi eadẽ feſtiuitas a fratrib. ordinis huiuſmodi celebrari ſolebat; nihilominus ante aliquot annos aliqui alij partiũ illarũ religioſi, præſertim in ciuitate Salmatina, oſtendebant die, & hora feſtiuitatẽ, ſeu proceſſionẽ huiuſmodi celebrare, populũ ad ſe trahentes, & ornamẽta quæ ipſis fratrib. ordinis huiuſmodi cõcedi ſolebãt cõquirẽtes, vnde & populi deuotio minuebatur, & aliquando viri timorati videntes religioſos pro huiuſmodi reb. inter ſe cõtẽdere, offendebãtur, eiuſdẽ Ioãnis ſupplicationib. inclinatus eidẽ ordinis Prædicatorũ, vt ĩ oĩb. et ſingulis ciuitatib. terris oppidis, & locis tã dicta prouincia, quã extra, & alibi vbilibet, in quib. ab immemoriali cõſuetudine fratres dicti ordinis proceſſionẽ huiuſmodi dicta die Dominica infra octauã eiuſdẽ Corporis Chriſti ſolẽniter celebrare ſoliti fuerant, iiſdẽ fratrib ordinis Prædicatorũ dũtaxat eadẽ die Dominica ſolẽniter proceſſionẽ eiuſdẽ Corporis Chriſti celebrare liceret, ita vt nulli alij ſuper eo illos impedire, ſeu eodẽ tẽpore, vel die eandẽ proceſſionẽ facere poſſent, & deberent. perpetuo cõceſſit, & indulſit, ac alijs prædictis deſuper diſtrictius inhibuit, aliaq. fecit, prout in dictis literis plenius cõtinetur. Nos tamẽ attendẽtes, id ſine diuini cultus diminutione eſſe aliquãdo poſſe ita oẽs ad vnã & eandẽ Eccleſiã duntaxat cõfluentes in ea cõmode recipi ſicq. proceſſioni huiuſmodi intereſſe nequeant, præter id qđ inibi ſæpe contingit, vt propter populi frequentiã ſic confluentẽ varia ſcãdala, et iurgia oriantur, & populus ipſe ſpiritualis venerationis ſacramẽti huiuſmodi multiplici fructu priuetur. Req. propterea diutius diſcuſſa honeſtũ eſſe cẽſemus literis prædictis modũ aliquẽ præbere, illarũ cõtinentiã, & tenorẽ, ac ſi de verbo ad verbũ præſentib. inſerta forẽt pro plene, & ſufficiẽter expreſſis habẽtes, motu proprio, nõ ad alicuius nobis ſuper hoc oblatã petitionis inſtantiã, ſed ex mera deliberatione, & certa ſciẽtia*

noſtris

Digitized by Google

noſtris vniuerſis, & ſingulis clero & clericis,ac perſonis Eccleſiaſticis tā ſecularib.quam quorūuis ordinū religionum & militiarū,regularib. vt literis Pii prædeceſſoris noſtri huiuſmodi nō obſtantib. li eat ipſis tā die ipſa Dominica infra octauā Corporis Chriſti, quā aliis totius octauæ prædictæ dieb. proceſſiones ſuas celebrare.neq. ſuper eo tā ab ordinis Prædicatorū huiuſmodi.quā aliis quibuſcunq perſonis, ōt prædictorū,aut quarūuis aliarū literarū , priuilegiorū vel conceſſionū prætextu, ſeu alias quomodolibet moleſtari,inquietari,vel perturbari neq. ēt aliquib.cenſuris, vel pœnis ēt Eccleſiaſticis innodari .ſeu il as incurrere poſſint tenore præſentiū concedimus,& permittimus.Et nihilominus pro potiori præmiſſorū cautela literas Pii prædeceſſoris huiuſmodi harū ſerie penitus & oīno. quoad effectum prohibitionis celebrandi proceſſiones huiuſmodi,caſſamus,irritamus,& annullamus,viribuſq.& effectu euacuamus,& tanquā tales minime attendi,vel uſaē fratrib. Prædicatorū ſuffragari poſſe volumus. diſtrictius inhibentes iiſdē fratribus ordinis Prædicatorum,& quibuſcunq aliis perſonis,cuiuſcunq. dignitatis,ſtatus, gradus,ordinis,vel cōditionis fuerint, in virtute ſanctæ obediētiæ,ac ſub excōmunicationis maioris latæ ſententiæ, necnon ſuſpenſionis,interdicti.aliiſq. arbitrio noſtro moderandis infligendis, vel imponēdis pœnis,ne contra præſentiū literarū tenorē venire aut ſuperſcriptos, vel quoſcunq. alios.quorū intereſt,vel intereſſe poterit.quolibet in futurū , quo minus præmiſſa libere fieri poſſint per ſe vel per alium,ſeu alios publice vel occulte,directe,vel indirecte tacite,vel expreſſe, quouis quæſito colore,vel ingenio impedire audeant,vel præſumāt decernentes quoq. præſentes literas nullo vnquā tēpore de ſurreptionis,uel obreptionis vitio,aut intētionis noſtræ , vel quopiā alio defectu ēt ex eo , quod intereſſe habentes vocati nō fuerint,notari,impugnari.inualidari ad terminos iuris reduci nullatenus poſſe minuſq ſub quibuſuis ſimiliū,vel diſſimiliū gratiarū reuocationib cōprehendi:,ſed ſēper ab illis exceptas & quoties illæ emanabūt , toties in priſtinū ſtatū reſtitu ta, & de nouo conceſſa eſſe ſicq.ab oīb.cenſeri, & ita per quoſcunq iudices, & cōmiſſarios quauis authoritate fulgentes,ēt cauſarū palatii Apoſtolici auditores, ac S.R.E.Cardinales.ſubla a eis.et eorū cuilibet qua uis aliter iudicandi facultate,iudicari debere, irritū quoq.& inane.ſi ſecus ſuper his a quocunq quauis authoritate ſcienter,vel ignoranter contigerit attentari.Et nihilominus vniuerſis,& ſingulis venerabilibus fratrib. noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis , & Epiſcopis,ac dilectis filiis, ceteris locorum ordinariis, necnō illorū,& eorū Vicariis ſeu officialib.in ſpiritualib.& cuilibet ipſorū inſolidū,motu ſimili per præſentes cōmittimus,& mandamus,quatenus ipſi,vel duo aut vnus,per ſe,vel aliū,ſeu alios,præſentes literas,et in eis cōtenta quæcunq. vbi, & quādo opus fuerit,ac quoties pro parte alicuius,ſeu aliquorū,& quorūcunque in primiſſis intereſſe habētis ſeu habentiū fuerint requiſiti.ſolēniter publicari eiſq in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtētes,faciant præmiſſa oīa,et ſingula ab oīb.quos illa concernunt,inuiolabiliter obſeruari , ac prædictos intereſſe habentes illis pacifice frui,& gaudere,non permittentes eos deſuper per prædictos fratres ordinis Prædicatorū, vel eorum conſeruatores,iudices,defenſores, ſeu protectores,aut quoſcūque alios,quauis authoritate, quomodolibet,indebitè, moleſtari: cōtradictores quoſlibet,& rebelles per ſententias,cēſuras pœnas,aliaq.opportuna iuris, & facti remedia:appellatione poſtpoſita,compeſcē do,legitimiſq. ſuper his habitis ſeruatis proceſſib. ſententias, cenſuras, & pœnas ipſas iteratis vicib. aggrauando, inuocato ēt ad hoc.ſi opus fuerit,auxilio,brachii ſecularis,non obſtantibus,&c. Data Romæ apud S.Petrum,ſub annulo piſcatoris,die vndecima Martii. Anno Domini milleſimo quingenteſimo , ſeptuageſimo tertio,Pontificatus noſtri Anno primo.

ARTICVLVS II.

Vtrum feſtum nominis Ieſu poſſit cum proprio officio a religioſis celebrari.

RESpondeo dicendo , quod circa hoc habemus modo Bullam S.D.N.Clementis VIII. cuius tenorem in præſentiarum referam , ex cuius relatione,quid quæſito in articulo quæſtionis reſpondendum ſit,omnibus patebit.

Clemens PP. VIII ad perpetuā rei memoriā,ſanctiſſimi nominis Ieſu,in quo omne genu flectitur,cæleſtium,terreſtriū. & infernorum venerationi augenda deuoto animi affectu, vt par eſt,intendentes; his , quæ a prædeceſſorib noſtris Romanis Pontificib.pro eiuſdē ſanctiſſimi nominis officii recitatione conceſſa ſunt,libenter Apoſtolici muniminis firmitatē adiicimus, cū præſertim piorum principum vota id expoſcunt,& alias in Domino ſalubriter cōſpicimus expedire. Aliæ ſiquidē a felicis recordat. Clemente Papa Septimo prædeceſſore noſtro emanarunt literæ tenoris ſequētis. Videlicet,Clemens PP.VII ad perpetuā rei memoriam,Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti Dei patris vnigeniti, qui de ſummitate cælorū ad infima mundi pro generis humani redemptione deſcēdere,& humanam carnē aſſumere non abnuit, vices (licet immeriti)gerentes in terris,ſanctiſſimū nomē eius,in quo omne genu cæleſtium,terreſtriū,& infernorum flectitur,& preces noſtras effundi,ac nos ſaluos fieri oportet & per quod ſeculū eſt conuerſum ac Apoſtoli, atq; ſancti miraculis claruerunt,celebriter venerari cupiētes,ſacræ religioni deditos,qui ſingulis mūdi vanitatib. ſpretis ad ipſi Chriſto deſeruiēdum ſe dicarunt, & alios Chriſti fideles ad id quibuſdā allectiuis munerib. indulgentiis videlicet & remiſſionibus inuitamus , vt exinde reddamur diuinæ gratiæ aptiores. Sane ſicut exhibita nobis nuper pro parte dilecti filii Bonauenturæ Dubiū, ordinis fratrū Minorum profeſſoris petitio continebat,quod licet felicis recordat. Sixtus PP.IV. prædeceſſor noſter officiū de ſanctiſſimo nomine Ieſu deſuper quendā Bernardinum de Buſtis fratrem dicti ordinis dū in humanis ageret cōpoſitum authoritate Apoſtolica approbauerit,& cōfirmauerit:tamen illud aut aliquod feſtum de ipſo benedicto nomine in Eccleſia militante non celebratur.Quare pro parte ipſius Bonauenturæ de generalis ſui ordinis licentia nobis hūc humiliter ſupplicatū,quod ipſum officium in toto ordine fratrū minorum et ſororum S Claræ celebrari poſſit,& debeat decernere de benignitate Apoſtolica dignaremur.Nos igitur ipſius ſanctiſſimi nominis uenerationem (prout par eſt) augeri ſinceris deſideriis affectantes,huiuſmodi ſupplicationi inclinati , quod de cetero in toto ordine fratrū Minorum , & ſororū S. Claræ huiuſmodi ſingulis annis die quarta decima menſis Ianuarii,feſtum , & officium prædictum duplex minus,& ſolēne de ipſo ſanctiſſimo nomine Ieſu celebrari debeat, Apoſtolica authoritate tenore præſentium perpetuo ſtatuimus,& ordinamus. Et vt Chriſti fideles eo libentius ad dicti officii celebrationem accedant, quo ex hoc maiora dona ſpiritualia adipiſci poſſe cognouerint,de ipſius Domini noſtri Ieſu Chriſti miſericordia,ac beatorum Petri,& Pauli Apoſtolorum eius authoritate confiſi, tam officium ipſum celebrantib quam qui illius recitationi, & decantationi interfuerint, ac quinquies orationem Dominicā , &

to-

Digitized by Google

toties ſalutationem angelicam pro felici ſtatu Romani Pontificis, & S. R. E. aduerſus Mahometicam, & Lutheranam perfidiam, ac vniuerſali principum & aliorum fidelium pace deuotè recitauerint, ſimiles indulgentias, & peccatorũ remiſſiones, quæ prædictis Chriſti fidelibus in officio Corporis Chriſti, & per illius octauam in Eccleſiis, in quibus celebratur, intereſſentibus conceſſa ſunt, cõcedimus, & elargimur. Nõ obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ceteriſq; contrarijs quibuſcunque præſentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Et quia difficile foret præſentes ad ſingula loca prædicti ordinis deferre, volumus & eadem authoritate Apoſtolica decernimus, quod præſentium tranſumptis manu alicuius notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides vbique adhibeatur quæ eiſdem præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Bononiæ, ſub annulo piſcatoris, die 25. Februarij, anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo. Pontificatus noſtri anno ſeptimo. Cum autẽ etiã nuper officiũ proprium de eodem ſanctiſſimo nomine Ieſu noſtra in cõgregatione ſacrorum rituum, & per dilectum filium noſtrum Cæſarem tituli ſanctorum Nerei, & Achilei presbyterum Cardinalem Baronium, examinatum, & emendatum extiterit. Nos venerationẽ eiuſdem Sanctiſſimi nominis quotidie magis augeri, ac pijs Chriſtianæ pro Chriſto filiæ Mariæ Romanorum Imperatricis electæ id humiliter expoſcentis votis benignè annuere cupientes, per inſertas Clementis VII. literas ac indulgentias, ac alia in eis contenta, necnon officium prædictum ſanctiſſimi nominis Ieſu, vt præfertur, emendatum Apoſtolica authoritate tenore præſentium perpetuò cõfirmamus, & approbamus, illiſq; confirmationis Apoſtolicæ robur adijcimus, ac officium prædictum ſic emendatum, & confirmatum, diẽ, quo feſtum prædictum celebratur per fratres ordinis Minorum, & ſorores omnes eidem ordini ſubiectas libere, & licitè celebrari poſſe concedimus & indulgemus. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac omnibus illis, quæ prædictus Clemens prædeceſſor in ſuis literis voluit non obſtare. Ceteriſque contrarijs quibuſcunque &c. Dat. Romæ apud S. Petrum ſub annulo piſcatoris, die ſecunda Aprilis, milleſimo quingenteſimo nonageſimo octauo, P. N. Anno ſeptimo.

M. Veſtrius Barbianus.

Circa quam conceſſionem eſt notãdum, quod non ſolùm directè conceditur monialibus S. Claræ ſub obedientia fratrum Minorum viuentib. ſed ẽt monialib. conceptionis, & quibuſcunque alijs fratrib. Minorib. ſubiectis. Vnde infertur, quod moniales illius illuſtriſſimi, & religioſiſſimi conuentus Diui Ioannis Baptiſtæ, ordinis militaris eiuſdem Diui Ioannis, fundati in mea patria de Eſtremoz, in Regno Portugalliæ ab ſereniſſimo Principe Domino Ludouico Emanuelis Regis Portugalliæ filio, hæ inquam dominæ, & illuſtriſſimæ, & religioſiſſimæ moniales poſſunt recitare hoc officiũ, & hanc celebrare feſtiuitatẽ, non per cõicationem priuilegiorũ ordinis Minorũ, ſed quia ipſis directè, & immediatè hoc conceditur priuilegium, cum ipſæ per breue quoddã Apoſtolicum in fundatione ipſius monaſterij ſubiectæ ſint gubernationi, & obedientiæ fratrum Minorum de obſeruantia, & hoc priuilegium monialibus huic ordini ſubiectis indulgeatur, vt patet ex verbis Bullæ ibi, *eidem ordini ſubiectas*.

Notandũ eſt inſuper, quod hac conceſſione frui poſſunt fratres, & ſorores ordinum Mendicantiũ, & alij, & aliæ, qui, vel quæ eorum gaudent priuilegiis, iuxta ea, quæ in primo tomo, in quæſtione de communicatione priuilegiorum, latè diximus.

Notandum denique eſt, quod cum monaſteriũ Annunciationis B. Virginis ciuitatis Salmanticenſis, aliàs vulgo S. Vrſulæ nuncupatum, gaudeat omnibus, & ſingulis gratiis, indultis, priuilegiis monaſteriis, & monialib. etiam S. Franciſci regularis obſeruantiæ, ſub quibuſcunque verborum formis per Romanos Pontifices conceſſis, vt patet ex quodam viuæ vocis oraculo facto S. Crucis in Hieruſalem, S. R. E. C. de Quinnones dato Romę apud Campũ Martium, ſub anno à Natiuit. Dom. 1536. indictione nona, die vero 20. menſis Mart. Pont. Pauli III. quod vidi ſub ſigillo authentico; Videtur inquam, quod poteſt præfatum religioſum, & illuſtre ſatis monaſterium vti præfata conceſſione, & ſic officiũ nominis Ieſu ſolenniter celebrare poſſunt, ſicut celebrant moniales generali de obſeruantia fratrum minorum ſubiectæ.

Nec obſtat, quod in hoc priuilegio tantum concedantur præfatis monialibus indulta conceſſa, & non indulgeantur concedenda, cuiuſmodi eſt priuilegium pro hac feſtiuitate nominis Ieſu. Nã reſpondetur, quod cum in eo concedantur præfato monaſterio priuilegia indulta monialibus S. Franciſci, conſequens eſt debere hac cõceſſione gaudere, cũ moniales S. Claræ, & Conceptionis, quæ ſunt S. Franciſci, gaudeant priuilegijs conceſſis, & concedendis ordinibus Mendicantium, prout Sixtus IV. & Leo X. indulſerunt, ſecundum quod in Monumentis *a* ordinum, & in Compendio *b* continetur.

a *In 1. imp. fol 66 & in 2. fol. 148 conc. 262.*

b *Comp. Mendican. ti. cõmunic priui. §. 18*

ARTICVLVS III.

Vtrum feſtum D. Bonauenturæ ordinis Minorum, nomine Doctoris Eccleſiæ ſit celebrandum.

Reſpondeo dicendo, quod Sixtus V. in Bulla, quæ incipit, *Vniuerſis venerabilibus fratribus noſtris, &c.* mira de hoc ſancto exempla cõmemorans dicit, *Quod ab ipſo Põtificatus ſui initio Deo (vt piè credit) inſpirante cõſtanter propoſuit ſancti huius Doctoris nomen, & merita glorioſa apud omnes pro viribus celebrare, fidelium que erga eum venerationẽ augere, et amplificare. Sanè ad id quoque non mediocriter excitatum ſe eſſe dicit exemplo ſanctæ memoriæ Pij P. V. prædeceſſoris ſui de Chriſtiana republica optimè meriti, & quem vt parentem adhuc reueretur, & colit. Is enim religioſa pietate, & ſingulari deuotione permotus, qua afficiebatur erga S. Thomã de Aquino ordinis ſui decus, & Eccleſiæ Catholicæ ornamentum, cupiens eodem modo eundẽ ſanctum ob eius præſtantiſſima in Eccleſiã Catholicam merita congruis honoribus exornare præter alia hoc iuſſit, atque decreuit, vt illius feſtus dies quotannis duplicis officij ritu ad inſtar ſanctorum quatuor Eccleſiæ Doctorum perpetuò celebraretur. Quod & S. Bonauenturæ Doctori eximio tribus debere æquum profectò exiſtimauit, cũ tam multa inter eos virtutis, ſanctitatis, doctrinæ, & meritorum coniunctio, & ſimilitudo intercedat. Quibus, & alijs propoſitis, conſtitutione quadam perpetuò valitura doctrinam ipſius Bonauenturæ a prædeceſſoribus ſuis Clemente IV. & Sixto IV. laudatã in Concilio Lugdunenſi maximè ſpectatam, in Florentino etiam ad res difficiles explicandas adhibitam grauiſſimorum virorum authoritate teſtificatam, & commendatam, & eximio Eccleſiæ Doctore dignam ipſe quoque Summus Pontifex plurimum in Domino laudauit, & commendauit, ac literas eiuſdem Sixti IV. quas pro expreſſis hoc loco haberi voluit, excepta eius ordinatione de feſto die S. Bonauenturæ ſecunda Dominica Iulij celebrando, harum authoritate approbauit, & innouauit. Ipſum Bonauenturam iure ſanctorum Doctorum conſortio ab eodem Sixto Quarto aſcriptum, & connumeratum authoritate Apoſtolica tenore præſentium inter præcipuos,*

& primarios, qui Theologica facultatis magiſterio excelluerunt, habendū, ac enumerandū eſſe decreuit, & declarauit, atq. ob eam cām ſperās in Domino huius Seraphici Doctoris lucubrationes ad doctrinā, & deuotionē, quam in clero populoq Chriſtiano magnopere lucere, & ardere cupit maximo adiumento fore, illius libros, cōmentarios, opuſcula, opera denique omnia, prout extra noſtra typographia Vaticana, cum emendatiſſima imuntur, ut aliorum Eccleſia Doctorum, qui eximij ſunt, non modo priuatim, ſed publicè in gymnaſiis, Academijs, ſcholis, collegijs, lectionibus, diſputationib interpretationib concionib ſermonibus, omnibuſq. alijs eccleſiaſticis ſtudijs, chriſtianiſq. exercitationib citari, proferri, atq. cum res poſtulauit adhiberi voluit, & decreuit. Et nihilominus, ut ſapientiſſimi huius Doctoris glorioſa recordatio, ſi non pro ipſius dignitate, aut ſaltē pro humana tenuitate, ob ingentia illius merita ardentiori ſtudio recolantur, felicis recordationis prædeceſſorum ſuorum Boniſacij Papa VIII. qui de ſanctis quatuor Doctorib. et Pij Papa V. qui de prædicto S. Tho. eodem prædeceſſorum exēplo adductus præcepit, ut eiuſdem S. Bonauētura dies feſtus in omnibus Chriſtiani orbis partibus ſub duplici officio a cunctis perſonis Eccleſiaſticis ſecularib. et quorumuis ordinum regularib. tam publice, quam priuatim pridie idus Iulij (non obſtante prædicta Sixti Quarti ordinatione, de ſecunda Dominica dicti menſis) celebrari, atque in kalendarijs cum Doctoris nomine, & feſti duplicis additione deſcribi, & imprimi debeat: ēt ſi in nouiſſimis Breuiarij, & Miſſalis Romani reformationib. aliter diſpoſitum fuerit, nec ſecus, atque à ſe ordinatum eſt, per quoſcunque quauis authoritate prædictos cenſeri, aut interpretari poſſe decreuit. Et mandat ipſe Summus Pontifex per Apoſtolica ſcripta, ut præſentes literas, & in eis contenta quæcunque in ſuis quilibet Prouincijs, ciuitatib. Eccleſiis, & diœceſibus ſolenniter publicentur, & ab omnib. perſonis Eccleſiaſticis ſecularibus, & quarumuis ordinū regularibus, ubique locorum, & gentium inuiolatè perpetuo obſeruari procurent. Dat. Romæ apud Baſilicam Sanctorum XII. Apoſtolorum, anno Incarnat. Domin. 1587. pridie idus Mart. Pont. noſtri anno 3.

ARTICVLVS IV.

Vtrum feſtum S. Didaci confeſſoris ordinis Minorum ſit ab omnibus celebrandum.

Reſpondeo dicendo, quod circa hoc habemus quandam Bullam Clementis VIII. cuius tenorem in præſentiarum libuit proponere.

Clemens Papa Octauus ad perpetuam rei memoriam, quæ ad Sanctorum venerationem augendā pertinent, ea libenter concedimus prout fidelium deuotio poſtulat ac alias in Domino conſpicimus expedire; alias ſiquidem felicis recordationis Sixtus Papa V. prædeceſſor noſter, motu proprio conceſſit, & indulſit, quod omnes, & ſinguli profeſſores ordinis fratrum Minorum S. Franciſci, ac moniales, & ſorores, tam S. Claræ & Conceptionis, quàm Tertiariæ in congregatione ſub obedientia eorumdem fratrum Minorum de obſeruantia viuentes, in ſuis quiſque videlicet Eccleſiis, in quibuſcunque mundi partib. exiſtentib. feſtum S. Didaci cònfeſſoris, die 12. Nouemb. ſub duplici officio in Regnis verò Hiſpaniarum etiam illius octauam, quemadmodum feſta aliorum dicti ordinis Sanctorū, celebrare poſſint, prout in eiuſdem Sixti prædeceſſoris in forma breuis ſub die 16. Nouembris, anno Domini 1588. expeditis literis plenius continetur. Cum autem, pro parte dilecti filij commiſſarij generalis curiæ eiuſdem ordinis, ēt extra Hiſpaniā ubiq. locorū exiſtentes eundem S. Didacū ſingulari deuotionis affectu proſequantur, eorumq. deuotioni, ac ſpirituali conſolationi plurimū ſatiſfieri poſſet ſi eis quoq. feſtum prædictū cū octaua celebrandi facultas concedatur. Quare nobis nomine dicti Commiſſarij generalis, humiliter ſupplicatū fuit, ut in præmiſſis, ac aliis infraſcriptis opportunè prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur eorūdē religioſorū, ac aliorū Chriſti fideliū erga ipſum B. Didacū deuotioni, quantum cum Domino poſſumus, benignè annuere volentes, ac literarū Sixti prædeceſſoris prædictarū tenore præſentib pro expreſſis habentes, huiuſmodi ſupplicationib. inclinati, omnib. & ſingulis eiuſdem ordinis profeſſoribus necnon monialib. & ſororib. tam S. Claræ, & Cōceptionis, quàm Tertiariis in congregatione ſub obedientia eorundem fratrum Minorū de obſeruātia viuentib. extra Regna Hiſpaniarū, in quibuſcūque mundi partib exiſtentib. vt eorū ſingulis feſtū prædictū S. Didaci, ac ēt illius octauā, quemadmodū feſta aliorum eiuſdem ordinis ſanctorū celebrare valeāt, authoritate Apoſtolica tenore præſentiū concedimus, & indulgemus. Præterea cū ab eodem Sixto prædeceſſore noſtro ordinatū fuerit, ut in vniuerſis orbis Eccleſiis feſtum eiuſdem S. Didaci celebraretur, ſed qua celebritate celebrandū ſit, non fuerit declaratum, nos earundē tenore præſentiū decernimus, & declaramus in vniuerſis orbis terrarū Eccleſiis, ac ab omnib. tam ſecularib. quàm quorumuis ordinū, & inſtitutorū regularib. ac aliis Eccleſiaſticis perſonis vtriuſq. ſexus, feſtū prædictū S. Didaci ſub ritu ſemiduplici, in ciuitate verò, ac diœceſi Hiſpalenſi, vnde prædictus S. Didacus ortus eſt, necnon in ciuitate, & diœceſi Toletana in qua illius corpus requieſcit, ſub duplici ritu eſſe celebrandum. Præterea ad eorundem fidelium deuotionem non modo conſeruandam, ſed in dies magis augēdam, de omnipotentis Dei miſericordia ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorū, eius authoritate confiſi, omnibus vtriuſque ſexus Chriſti fidelib. qui vere pœnitentes, & confeſſi, ac ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento refecti, aliquam prædicti ordinis vtriuſq. ſexus Eccleſiam die feſto prædicti S. Didaci à primis veſperis uſq. ad occaſum ſolis eiuſdem diei, deuotè viſitauerint, & ibi pro Chriſtianorum Principū concordia, hæreſum extirpatione, ac ſanctæ matris Eccleſiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariā omniū peccatorum ſuorum indulgentiam, et remiſſionem miſericorditer in Domino concedimus, & largimur; non obſtantibus, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo piſcatoris, die vigeſimaſexta Martij, anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo octauo. Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

ARTICVLVS V.

Vtrum feſtum Sancti Antonij de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.

Reſpondeo dicendo, quod Gregorius IX. *Præcepit Eccleſiarum prælatis, quatenus deuotionem fidelium ad deuotionem Sancti Antonij de Padua excitantes, feſtiuitatem ipſius idibus Iunijs annis ſingulis celebrent, & faciant ſolenniter celebrari.* Ita habetur in Monumentis a ordinum. Et Sixtus Quintus in Bulla, *Immenſa diuina ſapientiæ altitudo, &c. præcepit & mandauit vt eiuſdem Beati Antonii de Padua nuncupati, confeſſoris glorioſi dies feſtus idibus Iunii, quo die ex hoc collachrimabili ſeculo ad cæleſtem patriam abiit, ſolenniter peragatur, ac ſub duplici minori, & proprio officio, atque, vbi propria non erunt de communi Confeſſorum non* a In 1. ipr. f. 117. & i 2. f. 20. cōc. 491.

Ponti-

Digitized by Google

Pontificum, poſt hac perpetuis futuris temporibus in omnibus vniuerſi orbis Eccleſiis ritè celebretur, & in Kalendario ſub duplicis feſti adiectione inſcribatur; ſic bi verò dies ſupradictus ex fidelium deuotione ſeu conſuetudine aut præcepto, ſeu indulto Apoſtolico maiori obſeruantia etiamſi duplicis maioris in die feſti, & duplicis minoris per octauam, vt apud eiuſdem ordinis S. Franciſci celebrari conſueuerit, id omnino ibidem retineatur Præcipit autem omnibus, & ſingulis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ceteriſque Eccleſiarum prælatis, aut quorumcunque regulariũ, locorum, & ordinum ſuperiorib. quatenus in ſuis quiſque Eccleſiis, prouinciis, ciuitatibus, & diœceſibus, ac regularibus locis præſentes literas ſolenniter publicari, & ab omnibus Eccleſiaſticis perſonis, tam ſecularibus, quàm quorumuis ordinum regularibus ſecundũ ritum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ officium perſoluentibus omnino obſeruari faciant, etſi in Breuiarij, & Miſſalis reformationibus nuper editis præfata ſolennitas appoſita non fuerit, &c. Datum Romæ apud Sãctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octuageſimo quinto, decimonono kalend. Februarij, P.S. Anno primo.

ARTICVLVS VI.

Vtrum feſtum Sancti Franciſci de Paula, fundatoris ordinis Minimorum, ſit ab omnibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus Quintus, prout continetur in eius bullatio, circa quæſitũ in titulo quæſtionis, quandam edidit bullam, quæ incipit, *In cæleſti throno, qui ſedet Rex, &c.* Data Romæ apud S. Marcum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octuageſimo quioto, Pontificatus ſui anno ptimo. *Qua perpetua conſtitutione mandauit, vt eiuſdem Beati Franciſci de Paula confeſſoris glorioſi dies feſtus, qui quarto nonas Aprilis peragitur, duplici poſthac, & proprio, et vbi propria non erunt, de communi Confeſſorum non Pontificum, officio per cunctas totius Chriſtiani orbis Eccleſias quotannis celebretur, & in Kalendario cum duplicis feſti adiectione inſcribatur, præcipitque omnib. Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ceteriſque Eccleſiarum prælatis in vniuerſo terrarum orbe conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſiis, prouinciis, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolemniter promulgari, & ab omnibus eccleſiaſticis perſonis ſecularibus, & quorumcunque ordinum regularibus omnino obſeruari, &c.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum feſtum Sancti Placidi, ordinis D. Benedicti, & ſociorum eius martyrum, ſit ab omnibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod D. Placidus, & eius ſocij ſub regula Sancti Benedicti ſe Deo dicarunt, & in monaſterio apud Meſſanam ciuitatem per ipſum Placidum in paterno fundo extructo famulatum Deo exhibuerunt, & his temporibus Sixtus Quintus, in Bulla, quæ incipit *Dominus omnipotens, qui ſuauiter cuncta diſponit*, quæ continetur in eius Bullario, & fuit data Romę apud Sanctum Petrũ anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo, Idibus Nouẽbris, Pontificatus ſui anno quarto. *In qua inquam præcepit, vt eorum ſanctorum martyrum Placidi, & ſociorum dies feſtus, quo ipſi bono, & legitimo certamine pro Chriſti gloria abſoluto, curſu cõſummato, fide ſeruata, nobiliſſima martyrij corona decorati ad cæleſtẽ patriam migrauerunt, nimirum tertio nonas Octobris, in omnibus Chriſtiani orbis partibus ſub officio ſimplici: in Maſſanenſi verò ciuitate, diœceſi, & prouincia duplici; & præterea alter dies feſtus inuentionis eorundem, pridie nonas Auguſti, in Eccleſia Sancti Ioannis Baptiſtæ Maſſanenſis duntaxat, ſub duplici pariter officio à cunctis perſonis Eccleſiaſticis, ſecularibus ac quorumuis ordinum regularibus de communi plurimorum martyrum, vbi proprium deerit, perpetuò celebretur.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum omnes teneantur celebrare feſtum Sancti Nicolai Tolentini, ordinis Eremitarum Diui Auguſtini.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V. io Bulla, quæ incipit, *Sancta Romana vniuerſalis Eccleſia.* Data Romæ apud S. Petrum anno Incatnationis Dominicę milleſimo quingenteſimo octogeſimo quinto, decimo Kalendas Ianuarii, Põtificatus ſui anno primo, *Præcepit, & mandauit, vt eiuſdem Beati Nicolai confeſſoris glorioſi dies feſtus quarto idus Septembris agatur, duplicique poſt hac, & proprio, & vbi propria non erunt, de communi Cõfeſſorum non Pontificum, officio per cunctas Chriſtiani orbis Eccleſias ſingulis annis, perpetuis futuris tẽporibus celebretur, & in kalendario Romano cum duplicis feſti adiectione inſcribatur: ſicubi verò feſtus Beati Nicolai dies ſupradictus ex fidelium deuotione, ſeu conſuetudine, præcepto, aut indulto Apoſtolico, maiori aliqua celebrari conſueuerit obſeruantia, ea omnino ibidem retineatur: mandantes omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ceteriſque Eccleſiarum prælatis in toto orbe terrarum conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſiis, prouinciis, ciuitatib. & diœceſibus præſentes literas ſolenniter publicari, et ab Eccleſiaſticis perſonis ſecularibus, & quorumuis ordinum regularibus omnino ſeruari, quamuis in vltimis Breuiarij, & Miſſalis reformationibus annotatio huius ſolennitatis poſita non fuerit.*

ARTICVLVS IX.

Vtrum feſtum Sancti Petri martyris, ordinis Prędicatorum, debeat ab omnibus celebrari.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V. prout refertur in eius Bullario, in Bulla, quæ incipit, *Inuictorum Chriſti militum numerus*, Data Romæ apud Sanctum Petrum anno Incatnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſexto, tertio idus Aprilis, Pontificatus ſui anno primo, *Perpetua ſua conſtitutione mandauit, vt Sancti Petri martyris, ordinis Prædicatorum, dies feſtus tertio kalendas Maij per omnes totius orbis terrarũ Eccleſias duplici officio de communi vnius martyris, vbi proprium deeſt, celebretur, ac decei mi, vt in kalendario ad eum diem Sancti Petri martyris, cum ſpecificatione ordinis Prædicatorum, ac duplici aſcribatur. Et præcepit omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ceteriſque Eccleſiarum prælatis in vniuerſo terrarum orbe conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſiis, prouinciis, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolenniter publicari, et ab omnibus eccleſiaſticis perſonis ſecularibus & quorumuis ordinum regularibus omnino obſeruari.*

omni iuriſdictione,ac domine, & poteſtate quorūcunque legatorum,& prælatorum Eccleſiaſticorum *eum omnib.clauſulis,& obſlantiis, ac ſimiliter exemit a præſtatione ,ſeu ſolutione decimarum collectarū,talliarum,ſubſidiorum ,angrariarū,et quarūlibet aliarum exactionum.* Ita habetur in libro monumenta ordinum *a* & in ſupplemento.

a *In 2.imp f.41 conce. 46.ſup.f. 85.conce.248.*

Per priuilegium item congregationis Sancti Saluatoris definitu eſt,*ne quis Rex,princeps,duces,marchiones, Barones,milites,nobiles,laici, cōmunitates, vniuerſitates,magiſtratus, Rectores,& officiales ciuitatum,terrarum,caſtrorum,& Diœceſum quarūcunq.monaſteriis,ſeu reb.ſeu perſonis audeant , vel præſumant gabellas,tallias,datia,collectas,ēt pro pōtium refectionib.aut eorum reparationibus , aliave onera,ſeu grauamina inferre,indicere,vel imponere aut indicta .vel impoſita exigere,ſub excōmunicationis,et maledictionis æterna pænis ,quas niſi præſentiū habita notitia prorſus deſtiterint,ipſo facto incurrāt.* Similq.priuilegium habetur conceſſum Camaldulenſibus,prout refert Claudius *b* & Pius V.exemit collegia,& monaſteria mendicantium a cōtributione pro ſeminariis,quæ ab Epiſcopis eximuntur,iuxta Decretum Concilij Tridentini. *c*

b *Claudius in comp.Societ.tit. exemp.§.8.*

c *Con.ſe.28.ca. 18.*

Et Paulus IV.Conceſſit,*quod de domib. ac collegiis,& eorum prædiis,hortis,aliiſq.locis,quæ perſonæ ſocietatis iuxta earum inſtitutum ,habere poſſunt,aut de iis,quæ pro iiſdem emendis ipſis pro tempore legari,aut donari contigerit,& deniq.de aliis bonis per ſocietatem,eiuſq.collegia poſseſſis, & obtentis,non teneantur ſoluere aliquam decimam, etiam Papalē.ſeu canonicam portionem exhibere,neq.ad prælationem procurationem,aut exactionem collectarum, vel proviſionum quarumcunq.neque ad id etiam per literas Apoſtolicas compelli,niſi huiuſmodi literæ de hoc indulto de verbo ad verbum , ac de ſocietate fecerint mentionem ; quod ſi per ſedem Apoſtolicam ex piis legatis,diſpoſitis,vel relictis aliqua pars alteri piæ, vel non piæ cauſæ ſit conceſſa,aut concedetur perſonæ ſocietatis,& eius bona ſeu illis legata,vel relicta,aut alias in ipſius ſocietatis fauorem diſpoſita ,ſub his cōceſſionibus non comprehendantur,niſi de perſonis ſocietatis,& de hoc indulto, & de Pontificis voluntate ſpecifica fiat mentio in eiſdem , & non per clauſulas generales idem importante ,et hanc conceſſionē,quæ ſpecifica mentione domum probationis confirmauit Pius IV.exemptionem,quæ pro potiori cautela concedendo a quibus vis decimis,etiam Papalibus, prædialibus,perſonalibus quartis medietatibus,et aliis fructuum partibus ,ſubſidiis,etiam charitatiuis,& aliis ordinariis oneribus,etiam pro expeditione contra infideles,defenſione patriæ,ac alias quomodolibet,etiam ad imperatorum, & inferiorum Principum impoſitis , & quamuis in ipſa impoſitione caueatur, quod nulla prorſus exemptio cuiquam aduerſus illa ſuffragetur.* Idemque per omnia confirmauit Gregorius XIII. derogans quoad hoc diſpoſitionem capituli nuper de decimis. Ita refert Claudius *d* in compendio ſocietatis.

d *Comp.ſoc.tit. exemp.§.4.et 5*

Ex quibus omnibus infertur,quod monachi,& conuerſi non tenentur ad collectas,& gabellas laicorum ſoluendas,prout tenet Baldus,*e* & communiter Doctores,& tenet Bartolus,*f* niſi de facto grauarentur, prout conſuluit Ancharranus, & tradit Iulius Ferretus; & notandum , quod priuilegium ab oneribus ſoluendis eximens,non de onerib. diſcuſſis,ſed de futuris intelligi oportet , & quāuis ēt præterita expreſſiſſet,illa tamen non continebuntur, quæ executionem ſortitæ iam fuerint , prout Geminianus *g* ait.

e *Bald.& Doc. in l.placet.C.de Epi. & cler.& in l.2.C.de Epi. et cler.*

f *Bar.in l.sēper ff.de immunit. Eccle. Ferre.in trac.de gabellis & vectigal.nu. 594.*

g *Geminia.conceſ.19.li.6.*

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres mendicantes,poſsidentes contra inſtituta ſui ordinis ,munus , & exactiones præſtare debeant.

Reſpondeo dicendo , quod Petrus Ancharranus *h* hanc proponens quęſtionem pro vtraq; parte arguit,& tandem concludit, quod tenentur ad onera,quæ ab Eccleſiaſticis ſunt præſtāda,quia iſta onera,& ſimilia,quę inducuntur Eccleſiaſticis ſunt proportionabiliter diuidenda pro modo facultatum,vt dicitur in ſacris Canonibus,*i* & cum iſta onera indicantur poſſeſſorib. priuilegium aliquod excuſare non poteſt poſſeſſorem,argumento cuiuſdam Decretalis. *k* Et pro hac parte ait ipſe, quod eſt caſus expreſſus,*l* vbi poſſidentes bona Eccleſię, vel capellas contra ſui ordinis inſtituta, amittunt ſui ordinis priuilegium,& tenētur ſubire cum aliis ſimilem in legibus diſciplinam,cum agatur in ſua dem regulæ, & hāc opinionem ſequuntur Parpa, *m* & Beriachinus.

h *Anch.cō.186*

i *ca.peruenit de imm.Eccl.*

k *c.peruenit de imm.Eccl.*

l *c.recolentes de ſtat. monacho.*

Sed cum priuilegia in ſuperioribus articulis appoſita vniuerſaliter loquantur,eorum tenore accuratè attento , minimè ad ea munera teneri exiſtimo,etiamſi poſſeſſiones poſſideant contra ſui ordinis inſtituta,cum poſt ipſam inſtitutionem , iuſtis id ſuadentibus cauſis, Apoſtolica authoritate eis ipſas poſſeſſiones habere permittatur.

m *Parpa. in l. Placet.C .de ſacroſan.Ecc.Bertach.de Gabell. & vectig.7.4a. prin.nu.23.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres Hieroſolymitani,quos uulgo appellant de Malta ſint exempti à tributis, & muneribus.

Reſpondeo dicēdo, ipſos videri habere immunitatem,quia pro Chriſtiana fide continuo militant,& ideo cum ſint hac religioſa ſolicitudine impliciti , ſuper præſtationibus munerum non debent aliter vexari.Secundo facit, nam ipſi ſunt vere religioſi,cum in manu prælati tria ſubſtantialia vota emittant.Denique his rationibus moderni *n* tenent,quod gaudent immunitate collectarum, eo ſaluo, quod ſi militiā ipſam aſſumpſiſſent in fauorem,vt ſint immunes a muneribus, tunc ſecus eſſet dicendum,argumento quorundam legum. *o*

n *Moder.ī rep. c.decim.16.q.1*

o *l.quadā ignominia.C.de decurionibus l.ſub prætex.C.de ſacroſanct.Eccl.*

Ex aduerſo tamen adducunt primò, quod Maltenſes propria patrimonia retinent , atque etiam alia aliquando pignora ab ipſa religione acquirūt, & ideo ſuper his bonis immunitatem conſequi non debent.

Secundò facit,nam decimæ debentur Domino ad inſtar tributi,& alterius poteſtatis præmiſę à lege,& dicuntur *p* tributa egenorum animarum, & ita monachi de propriis prędiis decimas ſoluunt, ſicut alii, prout dicitur in iure. *q* Si igitur decimæ debentur,non reſpectu qualitatis perſonæ,nec prędii,& dantur ad ſimilitudinem tributi,ſuper quos omnes tenentur,nec clericus ſuper eo priuilegium habere poteſt, ita dicendum videtur etiam in iſto caſu,quod tenentur pro collectis impoſitis ſuper patrimonio , pro quibus etiam Summus Pontifex non excuſatur,iuxta quendam textum,*r* & ibi gloſſa:his,& aliis rationibus hanc partem tenet Aegydius *ſ* Toman.

p *c.decima 16. q.1.*

q *c.conuentus. 16.q.1.*

r *l.ſi.§. patrim. ff.de muneribus & ibi glo.*

ſ *Tomati ī col lect.§.ſi quiſpiā in hac claſſe exhibeat. a nu.4. qui trac.eſt īter d uerſos Docto. tra.to.12.1.p.f. 181.*

Sed licet hæc de iure communi vera videantur, attenta tamen confirmatione priuilegiorum dicti ordinis data a Sixto V.Romæ, ſub anno Domini,

mil-

Digitized by Google

milleſimo quingẽteſimo octogeſimo ſeptimo, indictione decima quinta, die vero decima octaua menſis Auguſti, Pontificatus ſui anno tertio, aliter eſt dicendum, *nam Pontifex ſub grauibus pœnis tẽporalibus, & ſpiritualib. præcepit ordinariis, & aliis ne fratres ſancti Ioannis Hieroſolymitani, & religioſos, vaſſa los colonos, & ſeruitores, & in eorum obſequiis, & dicti hoſpitalis beneficiis, & quomodolibet nuncupatis exiſtentes etiam presbyteros curam animarum exercentes, ipſorumq. animalia, prædia, domos, molẽdina, & bona quæcunq. prout ſuper ſolutione, & exactione decimarum, cenſuum, iurium, et ſynodalium, & canonicarum portionum, ſeu charitatiui ſubſidii, aut iucundi aduentus ſeu quartæ, et aliorum quorumcunq. onerum, vel alias quomodolibet cõtra præinſertarum literarum apoſtolicarum formã, & tenorem moleſtare, perturbare, & inquietare, vel grauare, aut p̃ amiſſorum occaſione actuari, quam coram nobis in iudicium trahere, vel aliquid aliud in præiudicium dictorum inſtantium, & aliorum prædictorũ, ac præinſertarum, & præſentiũ conceptũ innouare aut attentare, nec ſe præinſertare effectus, & executioni quomodolibet opponere.* Hęc, & alia Sixtus V. cuius bullam vidi ſub ſigillo autheotico.

ARTICVLVS V.

Vtrum fratres tertii ordinis B. Franciſci ſint exempti a gabellis, & collectis.

RESpondeo dicendo, quod fratres, quos vulgus appellat fratres regulæ tertij ordinis, nullam habent immunitatem: ſed vt laici tenentur ad gabellarum ſolutionem, pro vt tenet Bartolus *a* quia non ſunt religioſi, neque renunciant proprio, & habent vxores, & non habent ordinem clericalem, prout tenet Corneus, *b* & Ancharranus dicit, quod fratres iſti de pœnitentia, qui dicuntur tertij ordinis, neque in perſonis, neque in bonis, gaudent priuilegio religioſorum. Et hanc opinionem ſequitur Angelus *c* dicens, quod ſi forte promiſiſſent obedientiam in fraudẽm, per hoc non erunt exempti a iuriſdictione iudicis ſecularis, & grauari poſſunt per laicos talijs, & collectis: quod etiam argumento aliquorum iurium tenet Baldus. *d*

a Bar. in l. ſemp. §. quibuſdã. ff. de iure immun.
b Corneus cõſil. 205. vol. 1. Anch. in Cle. cũ ex eo de ſen. exc.
c Ang. cõſ. 218
d Bal. conſ. 272 vol. 1.

Sed hæc, quæ breuiter dicunt Doctores de hac materia loquentes oportet inueſtigando veritatem accuratius enucleare, in eo enim, quod ipſi dicunt, hos fratres non eſſe perſonas Eccleſiaſticas videntur à veritate aberrare. Nam prout probat late Ioãnes Capiſtranus, noſtrę religionis minorum de obſeruantia meritiſſimus pater, in tractatu de excommunicatione, qui tractatus habetur in tomo decimoquarto tractatuum diuerſorum Doctorum, cõtrarium eſt dicendum, miratur enim ibi quendam Laurentium famoſum Doctorem aſſeruiſſe, tales perſonas Eccleſiaſticas non cenſeri, quia non habent poteſtatem ſui corporis, cum habeant vxores, non aduertens, quod per identitatem ſuæ rationis, neque clerici coniugati quantumcunque viuãt clericaliter, & incedant in habitu, & tonſura, non erũt perſonæ Eccleſiaſticæ, quod tamen cum reuerentia noſcitur eſſe falſum, vt patet ex iure. *e* Neque prędictus Doctor, ait Capiſtranus, nomen proprium tertij ordinis reperit.

e c. vnico de clerico coniug. li. 6

Pro cuius rei intelligentia nota, quid dicat Nicolaus IV. in deſcriptione præmii, & ſalutatione regulæ prædictorum fratrum, in hunc enim modum ſcribit.

Nicolaus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis, fratrib. & dilectis Chriſti filiabus, ſororib. de Quæſt. Canon. & Reg. tom. II. *pœnitentia tam præſentib. quam futuris, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem, ſupra montem catholicæ fidei, quam populis gentium, qui ambulant in terris, & diſcipulorũ Chriſti deuotis igne charitatis aſſiduans verbo ſolicitæ prædicationis edocuit, quã Romana ſeruat & tenet Eccleſia. ſolidũ Chriſtianæ Religionis poſitum fundamentum noſcitur &c. et infra; atque glorioſus Chriſti confeſſor B. Frãciſcus huius ordinis inſtitutor, &c.* Ex quib. colligitur, quod non ſunt tertiarij locuſta, neque anomali, vel acephali, vt aſſerebat prædictus Doctor, ſed fratres ſub regula Eccleſiaſtica militantes, & ſic Clemens eos fratres & ſorores de tertio ordine vocat, quem B. Franciſcus inſtituit, qui fratres de pœnitentia nuncupantur, vt patet ex eius Clementina, *f* ſic etiam eos nominat Ioannes Vigeſimus ſecundus in extrauaganti quę incipit. *Ad perpetuam rei memoriam Sancta Romana Eccleſia, &c.* quę extrauagans non in odiũ prędictorum fratrum, ſed in odiũ illorum Hęreticorũ, qui *Fratricelli de la opinione* vulgo nũcupantur, & quorundam aliorum, quia ab eiuſdem Papę Ioannis Vigeſimi 2. & ſacroſanctę Romanæ Eccleſiæ obedientia deuiarunt noſcitur emanaſſe. Et ait prędictus pater Capiſtranus, ſe proprijs oculis vidiſſe deſcriptos prędictos fratres, & ſorores de pœnitentia, in quam pluribus priuilegijs in fauorem eorundem à pluribus Summis Pontificibus emanatis, vt à Martino V. ab Eu. IV. ab Alexand. IV. Cœleſt. V. & Petrus de Vvald. *g* hanc defendit opinionẽ, multis eam confirmans, inferens inde, quod de ijs, quæ legantur fratribus, vel Conuentui tertij ordinis B. Fran. debetur canonica quarta Epiſcopo, cum illud ſit collegium Eccleſiaſticum reſpectu dicti ordinis, & de ijs, quę legantur conuentui Eccleſiaſtico canonica portio Epiſcopo debetur, qui in hoc reprobat Federicum *h* contrariũ tenentem, & ait Petrus de Vvaldis Balduin, & Angelum de Perūſio tenuiſſe fratres, & ſorores de pœnitentia perſonas eſſe Eccleſiaſticas: Quam opinionem ait ipſe, quod ſemper tenuit, & teneret, & tenebit, niſi per Sacroſanctam matrem Eccleſiam aliud in poſterum decidatur. Quam opinionem tenuit etiam Stephanus Aufrerius *i* dicens, quod fratres tertij ordinis ſunt de poteſtate Eccleſię, & ſubſunt Epiſcopis, quod ait ita eſſe hodie deciſum per extrauagantem Sixti Quarti, quę incipit, *ſancta Romana.* In qua refertur, quod quam plurimi peritiſſimi Doctores ita tenuerunt, quod tamen ipſe intelligit in illis fratrib. de tertia regula, qui receperunt habitum authoritate ſuperioris, vt ſint perpetuo Deo dicati, niſi habitum in fraudem aſſumpſiſſent, vt notat Bartolus *K* & hãc opinionem tenet etiam Sylueſter *l* dicẽs, quod iſti ſunt adſtricti ordini perpetuo, vt egredi non poſſint. Vnde videntur cenſeri perſonę Eccleſiaſticæ, quia ſunt deputati perpetuo ad vſum piũ, & nulli poſt ſuæ Regulę profeſſionem licet ad ſeculum redire, ſed ad arctiorem tranſire Religionem, & ait Sylue. quod hęc quęſtio ceſſat ex priuilegio Eugenij Tertij quod incipit Nimis, in quo mandat Epiſcopis, & Pręlatis, ne permittant eos in grauaminibus ciuitatum, & communitatum à Laicis vexari, niſi haberent bona alijs obligata. Et Innocentius III. dedit eis priuilegium exemptionis, quod incipit, *Ne per ſecularis.*

f Cle. cũ ex eo de ſen. excom.
g P. Val. de canonica. Epiſ. & c. pero.
h Fede. cõ. 141.
i Aufrer. de poteſt. ſecul. ſuper eccl. perſo. reg. 2 nu. 39.
K Bar. in l. 1. de panis.
l Syl. v. Ecc. 1. iuxta finem.

Sed hanc opinionem aliquibus rationibus volo confirmare, vt omnibus ſit notum, eam non ſolum ſecundum priuilegia allegata eſſe tenendam, ſed etiam ſecundum iuris communis metas eſſe amplectendam.

Primo igitur probatur,quod perſonę annexę ordini per ſedem Apoſtolicam confirmato dicuntur Eccleſiaſticę,& Religioſę, & gaudent priuilegijs Eccleſiaſticarum perſonarum, vt ſacri Canones *a* determinant:ſed fratres,& ſorores tertij ordinis B. Franciſci ſunt huiuſmodi,ergo.

a *c.fin.extra de relig.domib.ca. vn.eo.tit.lib.6.*

Secundo probatur,omnes cõuerſi dicuntur perſonæ Eccleſiaſticę, & Deo deuoti, vt in quodam Canone *b* iuncta ſua gloſſa probatur:ſed ſorores,& fratres tertij ordinis ſunt Deo deuoti, & ad Deum conuerſi,& mutant habitum,& ſtatum, ac tractã ſibi regulam obſeruant, ergo inter perſonas eccleſiaſticas numerati gaudere debent priuilegio Eccleſiaſticæ libertatis. Quod confirmatur;nam profitẽs in manibus Epiſcopi aliquam regulam approbatã, & remanens in domo ſua authoritate, & licentia Epiſcopi, efficitur perſona Eccleſiaſtica, & gaudet priuilegio clericali,vt probat quędam gloſſa,*c* & notant Archidiaconus,& Innocentius. Hoc autem conceſſit Papa Nicolaus IV. in regula prælibata Miniſtris tertij ordinis.

b *c.duo ſunt.17. q.4. iuncta ſua glo.*

c *Gl.in c.in ſin. extra qui cleri. ci,vel vouentes Archi.in cap.ſi v.27.q.1.Inno. in c.porrectum de regular.*

Tertiò,& vltimò probatur:illud,quod de aliquibus participat,cenſetur eſſe de natura illius extremi,cui magis aſſimilatur,vt dicitur in iure; ſed dato,quod dicti fratres tertij ordinis non ſint religioſi putè ſecundum ſtrictam ſignificationem Regularium,quorum eſt tria vota aſſentialia ſolẽniter profiteri,neq. ſint omnes clerici ſecundum verum ſignificatum clericatus , ad quem requiritur characteris impreſſio,neque etiam ſint putè laici ſecundum laicalem extremitatem, cum mutent habitũ, & ſtatum,& faciant profeſſionem,& ſeruẽt ea,quę in eorum regula continentur, ergo accedere debẽt ad naturam ſtatus,cui magis aſſimilantur; ſed patet, quod magis aſſimilantur religioſis, quam ſecularibus,tam in apparentia,quam in exiſtentia , ergo. Dixi (tam in apparentia) propter honeſtum habitum,quem deferunt de humili panno,in pretio, & colore non prorſus albo,vel nigro, vt in eorum regula præcipitur. Dixi (in exiſtentia) propter profeſſionem,quam faciunt promittendo abſtinentiã, tam ab ſpectaculis vitijs,delitijs, & vanitatibus huius ſeculi,quam ex ieiunio a cibis, & potibus,ab eſu carnium,& huiuſmodi, prout in eorum Regula continetur,ergo gaudere debent etiam ſimiliter priuilegio clericorum,& religioſorum,quia dignũ eſt,vt qui ſimilem cum aliis vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam, iuxta quãdam Decretalem *d* vbi gloſſa dicit,quod id,quod aggregatur alij,ipſius naturam imitari debet,vt in quodam canone *e* habetur. Ex quibus infertur,quod ipſi tertiarij in ſuis domibus viuentes cum vxorib. iuxta prædicta,inter perſonas eccleſiaſticas connumerabantur,& per conſequens eis collectas,& exactiones à principibus ſecularibus minimè imponi poterant.

d *c.recolentes de ſta.mon.vbi gl. vlt.*

e *c.tẽporis qualit.16.q.1.ca.1. extra ne ſede uacant.*

At poſtea Leo Decimus in Concilio Lateranẽſi diſtinxit,*dicens,& ſtatuens,quod fratres, & ſorores tertii ordinis in propriis domibus habitantes valeãt ſepulturam eligere,vbi voluerint. Et quod die paſchatis tamũ Eucharistiã,necnon extremam unctionẽ,cæteraq.eccleſiaſtica ſacramenta (Pœnitentiæ ſacramẽto duntaxat excepto) a proprio ſacerdote parrocchiali recipere debeant. Et voluit,quod ad onera, quæ laicis incubunt perferẽda,teneãtur,ac quod in foro ſeculari coram iudicib.ſecularib.conueniri poſſint. Et inſuper decreuit,quod prædicti tertiarii in propriis domib. habitantes nullatenus admittantur tẽpore interdicti ad audienda diuina in Eccleſiis ordinum,quorũ ſũt tertiarii,ſi cauſam dederint interdicto,vel cauſam ipſã nutriant,ſeu foueant,aut dantib.auxilium,conſilium vel fauorem quomodolibet præſtiterint*, ita habetur i ordinis ſupplemẽto. *f Statuit inſuper quod tertiarii collegialiter viuentes,ſeu cum clauſtralib. habitantes,aut mulieres g virginalẽ,ſeu cœlibem.aut caſtam vidualẽ vitã ducentes,expreſſo voto,et ſub dicto habitu,gaudere debeant priuilegiis,quib. fratres ordinis,cuius tertia regula habitum geſtant,potiũtur,& gaudent.* Ita habetur in eodem ſupplemento . Ex quibus ſatisfactum remanet quæſtioni in articulo quæſtionis propoſitæ.

f *Suppl.con 68.f.6.*

g *Supplem.fol. 26.conce.87.*

ARTICVLVS VI.

In quas pœnas incidant prædicta onera imponentes,& exigentes à regularibus.

RESpondeo dicendo,quod *non licet prædicta onera inferre,indicere vel imponere, nec licet ĩdicta,vel impoſita exigere,alias imponẽtes,et exigentes in excõmunicationem ipſo facto incurrũt,niſi præſentis priuilegii habita notitia,& moniti protinus deſtiterint a ſupradicta moleſtia inferẽda*. Prout cõceſſum eſt congregationi canonicorum Saluatoris, & Camaldulenſibus,vt refert Claudius in Compendio *h* ſocietatis,& refert etiam Collector *i* priuilegiorum ordinis Ciſtercienſis; & ſi contumax poſt admonitionem perſeuerer , à ſolo Papa poteſt abſolui ab excommunicatione,per priuilegium factum Minoribus,de quo in monumentis *K* ordinum habetur.

h *Comp. ſoci.ti. exemptio. §.8.*

i *Comp.Ciſter. ti.exemp. §.6.*

K *In 1 imp.fol. 260. conc.956.*

Aduertendum eſt primo pro explicatione quod *prædicta excommunicatio extẽditur nõ ſolum ad laicos,etiam nobiles Barones, Marchiones,duces,ſed et ad Principes, Reges,et deinde ad cõmunitates,uniuerſitates,magiſtratus rectores,et officiales ciuitatũ,terrarum,caſtrorũ,& diœceſum quorumcunque* , prout Leo X.Camaldulenſibus conceſſit, & refertur in dicto Societatis compendio.

Aduertendum ſecundo,quod Pontifex mandat *omnibus,et ſingulis iudicib & Epiſcopis, atque Archiepiſcopis,in quorum diœceſibus ſunt hæ perſonæ regulares,& bona illorum,& Patriarchis atq. nũtijs, vt illorum regularium bona ab omnib. defendant et per cenſuras eccleſiaſticas,et appel.atione poſtpoſita, non obſtantibus literis,et Apoſtolicis non facientibus expreſſam mẽtionẽ de hoc indulto,ac de uerbo ad verbum* , prout conceſſum eſt congregationi Montis Oliuen,& fertur in Compendio *l* Ciſtercienſi.

Aduertendum tertio, quod Epiſcopi imponẽtes regularibus exactiones, pro pontium reparatione, & aliis,caſu,quo eas ſecundum ſacros Canones imponunt licitè eccleſiaſticis,non frangunt immunitatem eccleſiaſticam, non enim fit contra immunitatem eccleſiaſticam,quando fit contra regularium priuilegia,ſed cum aliquid contra libertatem vniuerſalis eccleſię molitur,prout tradit Sylueſter *m* communiter receptus.

l *Comp. Ciſter. ti.exempt. §.8.*

m *Syl.v.immunitas.*

QVAESTIO LXVI.

De exemptione regularium a charitatiuo ſubſidio,& a contributione pro ſeminariis,in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 V*Trum monaſteria exempta ad charitatiuum ſuſidium teneantur.*

2 *Vtrum Eccleſiæ,& Capellæ annexæ monaſteriis teneantur ſoluere charitatiuum ſubſidium.*

3 *Vtrũ monaſteria exẽpta teneãtur cõtribuere pro*

ſe

ſeminario puerorũ educãdorũ, & adocendorũ.

4 *Vtrum collecta, & ſubuentiones, quæ debentur ex priuilegio Eccleſiis regularib. ſi illæ redigãtur in ſtatũ ſecularem, debeantur, & ecõtra, &c.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monaſteria exempta ad charitatiuum ſubſidium teneantur.

RESpondeo dicendo, maximam eſſe concertationem, vtrum monaſteria exempta teneantur ad charitatiuum ſubſidium, de qua quæſtione controuertitur per Panormitanum, *a* & Innocentium, & de ea aliqua allegando agit Remigius de Gonny, qui concludit minimè ad id eſſe obligata. Et cum recurrentes ad opiniones litigia fulminare conſueſcant, quæ ab ſtrepitu regulari aliena eſſe debent, ideo Gregorius XI Pontificatus ſui anno 4. Idibus Octobris, inter alias gratias, quas ordini D. Hieronymi in Hiſpania conceſſit. *Exemptum fecit eum a ſolutione ſubſidij ita, vt neque legatis, ſiue Nuntijs Apoſtolicæ ſedis, aut locorum Metropolitanorum ſiue Diœceſanorũ procurationes aliquas, vel iura alia aut ſubſidia, quocunque nomine nuncupata, Monaſteria, aut fratres minime ſoluere teneantur. Prohibuitque, ne aliquis a dicti ordinis fratribus ratione præmiſſorũ Decimas procurationib. aut iura, ſiue ſubſidia huiuſmodi exigere, vel extorquere præſumat, ſub pœna excõmunicationis.* Inſuper Eugen. IV. anno Domini 1443. Pontificatus ſui anno 13. 16. kalendas Decembris, ad perpetuam rei memoriã, *Priori, & fratrib. B. Mariæ de Guadalupe, conceſſit, & indulſit, ac auctoritate Apoſtolica voluit, quod monaſterium prædictum ac illius fratres in dicto monaſterio pro tempore degentes, & quæcunque alia eorũ bona, & loca ad ipſum monaſteriũ ſpectantia a taleis, ſubſidijs, & impoſitionib. alijſq. exactionibus quibuſcunque per Regem Caſtellæ ac Legionis, & illius officiales, & pro quauis cauſa Apoſtolica, vel alia authoritate Regali, ſeu Pontificali in dictis Regnis clero, ſeu ordinibus, ac monaſterijs, & illorũ bonis quibuſcunque, & quibuſcunque imponendis, vel exigendis libera, & immunia prorſus eſſe debeant, & eadem authoritate Apoſtolica fratres eorumq. bona ad ipſũ monaſterium ſpectantia mobilia, & immobilia ſub B. Petri, ac ſedis Apoſtolicæ protectione immediatè in perpetuum ſuſcepit. Decreuitq; inſuper, quicquid contra tenorem exemptionis huiuſmodi quomodo libet attentari, aut promulgari contigerit irritum, & inane fore, non obſtantibus contrarijs quibuſcunque.* Ita refertur in compendio *b* priuilegiorum dicti ordinis.

a *Pan. in c. dile. de offi. ord. Inn. ic. 1. de ſta. re. Gonn. in tra. de char. ſubſid. q. 1*

b *Cõpe. ord. D. Hie. ti ſubſidiũ*

Inſuper Leo X. Clem. VII. Pau. III. Pius IV & Pius V. prout refertur in Bulla Sixti V. quæ incipit, *& ſi ex iuſta Paſtoralis officij &c.* Data Romæ anno Domini 1587. indictione decima quinta, die vero decima octaua menſis Auguſti, Pontificatus ſui anno tertio, *inter alia priuilegia, & indulta dilectis filijs Magiſtro, & conuentui, Hoſpitalis S. Ioãnis Hieroſolymitani a ſede Apoſtolica conceſſa, eundẽ & pro tempore exiſtentem Magiſtrum, Baiuliuos, Caſtellanum empoſte, Priores præceptores, Milites aliaſq. perſonas Hoſpitalis huiuſmodi necnon eorum ſubditos, vaſſallos, colonos & ſeruitores, ac alios in eorum obſequijs, & dicti hoſpitalis beneficijs quomodo libet nuncupatis exiſtentes, etiam presbyteros curam animarum exercentes, quamdiu illam exercent, & in illorum obſequijs forent, illorumq. animalia, prædia domos, molendina, & bona quæcunque, quæ obtinent, atque in poſterum obtinerent, & poſſiderent a ſolutione, & exactione Decimarum, cẽſuum iurium, etiam ſynodalium, & Canonicarum portionum, ſeu charitatiui ſubſidij, aut iucundi aduentus, ſeu quartæ, aut aliàs quomodolibet, aut aliorum quorumcunque onerum ſub certis modis, & forma exemerunt, & liberauerunt, prout in diuerſis ipſorum prædeceſſorum deſuper confectis literis plenius continetur,* quã conceſſionem Sixtus V. ex certa ſcientia, & de mera ſua liberalitate, & Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine confirmauit, quam ego ſub ſigillo Authentico vidi. De hoc tamen latius in tertio tomo dicemus, in quo de Tributis agemus.

ARTICVLVS II.

Vtrum Eccleſiæ, & Capellæ annexæ dictis Monaſterijs, teneantur ſoluere charitatiuum ſubſidium.

REſpondeo dicẽdo, quod Ioãnes Andræas *c* ait, quod dicta Monaſteria ratione Eccleſiarum, & Capellarum ita ad charitatiuum ſubſidium tenentur, ſicut alij, & ibi in Apoſtilla allegatur Bartolus, & hanc opinionem tenet Valentius, pro qua allegat textum, vt ipſe putat expreſſum, in quadã Clementina, *d* vbi patet, quod religioſi tenentur ſoluere onera, & iura Epiſcopalia, niſi ſe tueri valeãt ſpeciali priuilegio proprio, vel conſuetudine, ait enim dictam Clementinam eſſe intelligendã quando monaſteria nolunt ſoluere Epiſcopo charitatiuum ſubſidium, pro Eccleſijs Monaſterio ſubiectis, quæ Eccleſiæ antequã eſſent Monaſterijs ſubiectæ, ſoluebant, & ſoluere tenebantur charitatiuũ ſubſidium, & alia iura Epiſcopalia, Eccleſiæ enim ſupradictę cẽſentur ſubiectæ Monaſterijs cum ſuo onere, argumento cuiuſdam Decretalis, *e* & ſine præiudicio Epiſcopi, vt in alia decernitur Decretali, *f* & quod ita intelligi debeat dicta Clementina indicat textus ibi, *Neque iura Epiſcopalia, & alia præſtari pro ipſis, antequam ad eos perueniſſent ſolita, &c.* Pro quibus rectè intuẽti eſt caſus propterea alia Decretali, *g* vbi Papa vult, quod Abbas Mõtis Caſſini pro Eccleſijs, & Capellis Monaſterio ſuo ſubiectis teneatur Epiſcopo Aſſiaſſino ſoluere ſubſidium charitatiuum, quod tamen intelligẽdũ eſt de Eccleſijs, & Capellis habentibus populum, vel ſi nõ habent populum, ſunt tamen Eccleſię, & Capellæ ſeculares, alias enim ſi ſunt regulares, ita demum tenebuntur ad charitatiuum ſubſidium, ſi monachi ibi reſiderẽt, ſimpliciter, vt Monachi, nõ vt congregatio, nam ſi eſſent ibi, vt cõgregatio, nõ eſſet pro eis ſoluendum charitatiuum ſubſidium, cum et tales ſint exempti ab Epiſcopo quoad legẽ Diœceſanã, ſicut Monaſteria, Remigius de Gõny *h* dicit, hoc non habere locum, quãdo monaſteria ſunt exempta, tam in capite, quam in mẽbris. Denique Raphael Cumanus *i* hanc propoſitã mouẽs quæſtionem tenet, quod Eccleſiæ parochiales vnitę, & incorporatæ Religioni, & Monaſterio ad Charitatiuum tenentur ſubſidium, quia iure cõmuni *k* Capellæ, & parochiæ ſubsũt Epiſcopis & ordinarijs, id eſt iuriſdictioni Diœceſanę, & facit ad hoc quia talia priuilegia, quæ derogant iuri ordinariorum, ſtrictè ſunt interpretanda, vt decernit ius, *l* & quantum poſſunt ad iura cõſonantiã ſunt reducẽda, vt etiã ius determinat. *m* Hoc enim fallit, quando ex priuilegio, aut ex conſuetudine aliud iubeatur.

c *And. in c. con querẽt. de of or.* *i v. ſuſtinemus q. 20. Valẽtinus* d *et.a ſubſ. q. 29* d *Clem. 1. & 2. de cenſibus.*

e *c. paſtoralis de Decim.*

f *c. quid monaſteriũ de re. ao.*

g *c. cõquerente de offic. ord.*

h *Gõny. de cha. ſubſi. q. 22. n. 6.*

i *Cum. cõſ. 100*

k *c. ſi quis Epi. 16. q. 5. c. oẽs baſilicæ de qui & cauſ. c. monaſteria. 17. q. 2. c. cõquerẽ. c. dilectus de offi. ord.*

l *c. ex tuarũ de vſu. pallij.*

m *c. dele. de of. o*

beatur, nã tunc dictæ Eccleſiæ, quæ ſunt vnitę ad monaſterium dictis oneribus grauari debent, ſecũdum eundem doctiſſimum Cumanum. Ego autẽ inueni, prout dictum eſt ſupra quæſtione præcedenti, *a* quandam conceſſionem Pij IV. confirmatam per Gregorium XIII, qua eximitur Societas Ieſu, a ſubditis charitatiuis. qua conceſſione, & indulto fruuntur ordines mendicantes, & alij, qui communicant in priuilegijs, pro vt in primo tomo *b* latè diximus. Inueni etiam aliam conceſſionem Fratribus S. Ioannis Hieroſolymitani, a Leone Decimo, & & Clemente Septimo, & Paulo Tertio, & Pio IV. & Pio V. & a Sixto V. eximentem dictam religionem, & eius fratres a dicta contributione ſubſidij charitatiui, cuius tenorem in articulo præcedenti huius quæſtionis retulimus. Et ſic accepi ſubſidiũ in his Hiſpaniarum partibus fuiſſe petitum de redditibus annalibus relictis cum onere Miſſarũ Monaſterijs fratrum minorum, at per executorialem ſententiam Conſilij regalis fratres eſſe liberos a tali contributione fuiſſe iudicatum, mihi ſignificauit quidam noſtræ religionis meritiſſimus pater, in his ſatis doctus, & in quæſtionibus regularibus ſatis verſatus. Quæ ſententia vltra quod potuit in dictis priuilegijs fundari, ex alio capite habet non minus efficax fundamentum, cum ipſi annui reditus ſecundum modum viuendi fratrum Minorũ, in iudicio peti non poſſint, tanquam quid proprium religionis, quæ neque in communi, neque in particulari aliquid proprium habere poteſt, vnde in generalibus conſtitutionibus Toletanis præcipitur ſub obedientia prælatis, vt dictos annuos reditus publice renuncient, & proteſtentur ipſis, non vt quid de iuſtitia debitum, ſed vt eleemoſyna ab eis fore petendos, pro vt infra tertio tomo latè dicemus, & de conceſſionibus factis Catholicis Hiſpaniarum Regibus a Sede Apoſtolica, latum habebimus ſermonem.

a Sup. q. præſt.
b 1. Tim. 14.

ARTICVLVS III

Vtrum Monaſteria exempta teneantur cõtribuere pro ſeminario puerorum educandorum, et edocendorum.

c Cõc. Tri. ſeſſ. 23. de ref. c. 18.

RESpondeo dicendo, Concilium *c* Trident decreuiſſe collegiũ, & ſeminarium puerorum in ſingulis cathedralibus Eccleſijs ab Epiſcopis eſſe inſtituendum, ad cuius fabricam, & puerorum ſuſtẽtationem ait, *quod Epiſcopi ex fructibus integris menſæ Epiſcopalis, & Capitulis, & quarumcunq. dignitatum, perſonatuum, officiorum, præbendarũ, portionum, Abbatiarum, & prioratuum cuiuſcunq. ordinis, etiam regularis, aut qualitatis, aut conditionis fuerint, & hoſpitalium, quæ dantur in titulum, vel adminiſtrationem, iuxta conſtitutionem Concilij Vienenſis, quæ incipit, quia contingit, & beneficiorũ quorumcunq; etiam regularium, etiãſi iuris patronatus cuiuſcunq. fuerint, etiamſi exempta, etiãſi nullius diœceſi, vel alijs Eccleſijs, & monaſterijs, & hoſpitalibus, & alijs quibuſcunq. locis pijs, etiam exemptis annexa, & ex fabricis Eccleſiarum & aliorum locorum, etiam ex quibuſcunque alijs eccleſiaſticis reditibus, ſeu prouentibus, etiam aliorũ collegioſorũ, in quibus tamen ſeminaria diſcentium, vel docentiũ ad commune Eccleſiæ bonum promouendum actu nõ habentur, præterquam ratione reditum, qui ſuperflui eſſent vltra conuenientem ipſorum ſeminariorũ ſuſtentationẽ, ſeu corporum, vel confraternitatum, quæ in nonnullis locis ſcholæ appellantur, & omnium monaſteriorum non tamen mendicantium, et a ex decimis quacunque ratione ad laicos, ex quib. ſubſidia eccleſiaſtica ſolui ſolent, et militis cuiuſcunq. militiæ, aut ordinis pertinentibus (fratribus S. Ioannis Hieroſolymitanis duntaxat exceptis) partem aliquam, vel portionem detrahant.* Hæc Concilium.

Circa quod decretum notanda eſt illa dictio *dũtaxat*, quæ explicatur per affirmatiuam, cui adiungitur & negatiua aliorum, nam vt omnes logici docent, illa propoſitio. Petrus duntaxat currit, exponitur per illa. Petrus currit, & nullus alius a Petro currit, prout & in iure *d* notant ſcribentes. Vnde verba huius decreti ibi *fratribus S. Ioannis Hieroſolimitanis duntaxat exceptis*, debent exponi logicè, & iuridice hoc modo, fratres S. Ioannis Hieroſolimitani ſunt exempti a contributione pro ſeminario, & nullus alius ordinum militiarum a prædictis fratribus ab hoc onere liberatur.

d c. Eccleſia Sutrina de cauſ. poſſ. & propr. l. Gallus §. & quid ſi tantũ. ff. de lib. & poſt.

ARTICVLVS IV.

Vtrum collectæ, et ſubuentiones, quæ habentur ex priuilegio Eccleſiis regularibus, ſi illæ redigantur in ſtatum ſecularem, debeantur, et è contra, vtrum in hoc caſu exemptio a ſubuentionibus, et exactionibus ipſis conceſſa perdatur.

RESpondeo dicendo, quod, vt propoſitæ quæſtioni ſatisfiat, diſtingui oportet, primo quod quando ex fundatione res, vel priuilegia data ſunt Eccleſiis regularibus, intuitu pietatis, & neceſſitatis, quod in hoc caſu illa debẽt apud eas remanere etiãſi ſeculares fiant, vt argumento aliquorũ iuriũ *e* tenent communiter Doctores. Et docet Peruſinus. Quãdo vero priuilegiũ, vel collecta, vel ſubuẽtiones impoſita fuerunt propter ſtrictiorem vitam ſeu reformationẽ, tunc reformatione ceſſante non debentur dictæ ſubuentiones; quod probatur ex iure *f* definiente, quod neceſſitatem patientes ceſſante neceſſitate beneficijs renunciare coguntur, quę eis miſerationis includit intuitus, ſic religioſè viuẽtes cũ a religione ceſſauerint priuilegijs exuuntur, quæ religioſa meruit conuerſatio. Vides textũ expreſſum, quod ſubuentiones impoſitæ durante reformatione ceſſant ceſſante religione. Confirmatur deinde argumento cuiuſdam decretalis, *g* vbi dicit Summus Pontifex, ſi relictis originalibus ordinis initijs ad communia volueritis aliorũ monaſteriorum iura diuertere, oportebit vos iure cõmuni cenſeri, quia dignum eſt, vt qui ſimul cum alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſeruant in legibus diſciplinam. In qua decretali ait Panormitanus *h* quod *quando priuilegium certo ordini eſt tributum propter certitudinem vitæ, perditur priuilegium, ſi non ſeruatur regula inſtituta*. Ex quibus ſequitur primo, quod non debentur ſubuentiones Eccleſiis regularibus datæ propter religionem, ſi ipſæ in ſtatum ſecularem redigantur. Secũdo ſequitur, quod exemptio ab exactionibus ipſis ex priuilegio cõceſſa etiam deperditur, ſi talis exemptio intuitu, reformationis, & religionis fuit conceſſa.

e c. Eleuterius, 18. q. 2. ca. ſi ſemel. 19. q. 3. Peruſ. i tra. de mutat. ſtatus Eccleſia. c. 3. q. 1.
f c. ſi. 2. q. 1.
g cap. recolentes de ſtat. mona.
h Pan. in d. c. recolentes 2. not.

Nec poteſt allegari, quod dictæ ſubuentiones ſunt iã debitæ, cum ſolui conſueuerint, nam reſpõdetur, quod erant debitæ intuitu religionis, ſicut ſubuẽtiones imponũtur obedientiarijs, & nõ alijs, iuxta ſacros Canones, *i* & qui voluerit dicere eſſe debitas ex alia cauſa, opus eſt, vt hoc probet, prius

i c. pen. in fin. de ſtat. monac.

alle-

a l.2.ff. de prob. l.actor.eo.ti. Rebuf.conſ.105.

allegando aliqua iura a reſoluit Rebuffus:

Pro complemento autem totius materiæ præcedentis, operæ pretium eſſe duxi tenorem cuiuſdã Bullæ Pij V. referre pro mendicãtibus promulgatæ, quam ſub ſigillo autheotico vidi.

Exemptiones ab exactionibus, datijs, Gabellis, Pedagijs, vectigalibus, &c. Vtriuſq; ſexus religioſis perſonis ordinũ mendicantiũ conceſſæ per Sanctiſſimum in Chriſto P. & D. N. P. Pium diuina prouidentia PP. V.

Romę apud Antonium Blandum impreſſorem Cameralem anno Domini 1456. Pius Papa V.

Ad perpetuã rei memoriã. Dum ad uberes, quos, ſacri mẽdicantiũ ordines in agro dominico quotidie faciunt fructus, attente reſpicimus, & attẽte cõſiderationis indagine perſcrutamur ipſorũ religionis ſinceritatẽ, & voluntariæ paupertatis habitum in quibus ſub humilitatis ſpiritu deuotũ. Altiſſimo præſtãt famulatũ dignũ, quin potius debitum reputamus, vt vt illis ea liberaliter cocedamus, per quæ ſemotis quibuſdã grauaminib. promptiores, eiuſdẽ altiſſimi inhæreant ſeruitijs. Hinc eſt, quod nos volẽtes eoſdẽ mẽdicantiũ ordines, ec dilectos filios eorũ fratres, & monachos, ceteraſq. perſonas, ac etiã moniales quaslibet eiuſdem ordinis ſub illorũ cura degentes ſpecialibus fauorib. & gratijs proſequi. Motu proprio, non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa noſtra ſcientia, ac de plenitudine poteſtatis, quod ex nunc deinceps perpetuis futuris temporib. omnes, & ſinguli mendicantiũ ordinum huiuſmodi fratres monachi, & dilectæ filiæ in Chriſto moniales, ſeu ſorores ac aliæ vtriuſq. ſexus perſonæ regulares vbilibet per totũ Chriſtianũ orbẽ diffuſi, & conſtituti illorũq. monaſteria, Cęnobia, domus, conuentus, Eccleſiæ, capellæ, oratoria, & alia loca, etiam vnita, ac mẽbra, & depẽdentia, necnõ terræ cultæ, & incultæ, poſſeſſiones prædia, agri, & alia oĩa, & ſingula mobilia, & immobilia, ac ſe mouentia, & vbilibet, ac in quibuſcũq. rebus conſiſtentia bona, necnon eorũ in dictis bonis laboratores, Coloni arrendatarij, locatarij & effectuarij, negotiorũq. geſtores vniuerſi quolibet nuncupati, nunc & pro tẽpore exiſtentes, in perpetuũ ab omnib. & ſingulis exactionib. tam urbanis, quam ruſticis, necnon datijs, Gabellis, pedagijs, uectigalibus, collectis, impoſitionib. & onerib. ordinarijs, et extraordinarijs, ac tã realib. quam perſonalib. meris et mixtis, etiã ſubſidio triennali, & augmento ac ſecularib. equorũ taxis, militumq. Hoſpitijs, ac alijs quibuſcunq. nominibus nuncupatis, quauis authoritate, quomodolibet impoſitis, & imponendis, & quæ laicis, ac alijs quibuſuis quomodolibet imponi conſueuerunt, & in futurũ imponentur, ac ratione quarumcũque mercium, & rerum cuiuſcunque generis, vel qualitatis exiſtant, tam per mare, & aquã dulcem, quam per terrã undecunq. & quomodocunque pro tempore delatarũ, necnon animalium quorumcunq. mortuorum, & viuorum, & quæ alias quomodolibet, & ex quauis cauſa, ac ſuper quibuſcunq. rebus tã in Alma vrbe noſtra quã extra eam vbilibet locorum exiguntur, et in futurũ exigentur, necnon a contributionib. & ſolutionib. in illis faciendis ac tã pro victu & veſtitu, quã quocunq. alio vſu ſuo tantũ, ac tam emẽdo quam vendendo, & alias quomodolibet negotiando, necnon ẽt a ſolutione quadrantes pro ſingulis libris carnũ de animalib. quæ nunc, & pro tempore ex armentis occidi contigerit, necnon etiã quæ in ſuis ædib. prædijs, & poſſeſſionib. priuatim detinẽt & nutriũt, ac a contributione ſumptuum & expenſarũ, quæ aliquando pro pontibus, vijs aquæductibus, muris, mœnijs, alijs machinis ſtruendis, & reparandis ſeu reficiendis, ac ciuitatũ, terrarum, & locorũ quorũcunq. fortificationib. necnon etiam alias in omnib. & per omnia, ac tam in dicta vrbe, quam extra eã vbilibet penitus, & oĩno liberi, immunes, & exẽpti. ac libera. & exempta, liberaq. immunia & exẽpta ſunt, & eſſe cenſeantur, ac pro talibus teneãtur, & reputẽtur. Quodq. terræ, agri, poſſeſſiones, et loca aratiua, vt præfertur in illis, quæ aliquãdo pro paſcuis animaliũ ad certũ tempus reſeruantur nullatenus vnquam cõprehendantur, nec cõprehendi cenſeantur ac etiã monaſteria, Cęnobia, aliaq. omnia regularia loca prædicta pro quorumcunq; militum, tã equitum, quã peditum hoſpitiis, quemadmodũ magno cũ noſtro dolore huc vſq. in pleriſq. locis factũ comperi» ut, nequaquam aſſignẽtur, neq. aſſignari debeat. Et inſuper quod fructus, reditus prouentus, introitus, & alia quæcunq. bona monaſteriorum, Cænobiorũ, & aliorũ locorũ regularium præfatorũ ab aliis, quam a Syndicis, & procuratoribus religioſis, fratrib. monachis, & monialib. aliiſque perſonis præfatis exigi, illaque duntaxat in beneficium loci, vel ſuſtentationem ipſorum religioſorum, fratrũ, & monialium expendi, nec per alios quoſcunq. quouis nomine cenſeantur, nec in aliũ, quã præmiſſum vſum conuerti, ſeu expendi poſſint, neque debeant, niſi de cõſenſu ſuperiorum illius loci cui data, vel conſignata, aut donata fuerint, ſeu ad quẽ alias ſpectabũt, nec ẽt ſoli tutores, aut curatores, ſeu protectores, & alio nomine ſancteſii, aut alias nuncupati de eiſdẽ bonis vllo modo diſponere poſſint. Quodq. id ipſum etiam de eleemoſynis, oblationibus, & quibuſcunq. aliis donatiuis intelligi, aut obſeruari debeat, Apoſtolica authoritate tenore præſentiũ perpetuo ſtatuimus, ordinamus, volumus & declaramus, necnõ fratres, monachos, moniales ac alias regulares perſonas eorũq. monaſteria, cęnobia, cõuentus, Eccleſias, capellas, oratoria, & alia loca, ac terras, poſſeſſiones, prædia, agros, & bona, necnon laboratores colonos, arrendatarios locatorios, affectuarios, ac geſtores, prædicta, vt præfertur, libera, immunia, & exẽpta eiuſdẽ authoritate, & tenore facimus, ac fore, & eſſe decernimus: mandantes propterea dilectis filiis modernis, & pro tẽpore exiſtentib. Cameræ Apoſtolicæ camerario, præſidentib. et clericis, ac Cõmiſſariis agentib. & officialib. quibuſcunq vt omnibus, et ſingulis tam virorũ, quam mulierum monaſteriis mẽdicantium ordinũ huiuſmodi exiſtentib. ſub ditione noſtra tẽporali imediate, uel immediate conſtitutis, tantum ſal, qua·iũ pro eorũ vſu ſufficeret ſingulis annis, or d ilatione ceſſante, & contradictione remota, contribuere, & aſſignare, ac cõtribui, & aſſignari facere debeãt realiter, & cũ effectu diſtrictius, etiã in virtute Sanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ, ac excommunicationis maioris latæ ſententiæ, ac duorũ milliũ ducatorũ auri de Camera pro vna baſilicæ S. Petri de vrbe, & pro altera medietatis monaſteriis & locis præfatis, quæ moleſtari, ſeu perturbari contigerit, irremiſſibiliter applicandorũ, pœnis eo ipſo ſi, & quoties cõtra factũ fuerit incurrendis inhibentes tã illis quã dilectis filiis legatis, vicelegatis, gubernatorib. poteſtatib. datiorũ gabellorum, onerũ, & aliorũ præmiſſorum exactorib. conductorib. & apparitoribus, necnõ quibuſuis cõmunitatib. & vniuerſitatib. illarumq. officialibus, & perſonis, aliiſq. quibuſcunq. ad quos ſpectat in futurũ, quatenus præmiſſa omnia, & ſingula ĩuiolabiliter, & perpetuo obſeruẽt, ac ab omnib. obſeruari faciãt, neq. fratres monachos, moniales et alias religioſas perſonas, alioſq. ſupradictos ſuper præmiſſis quomodolibet moleſtẽt, & perturbẽt, nec permittant per quoſcunq. quomodolibet moleſtari, ſeu perturbari, &c. Et ponit maximas, & amplas derogationes, data Romæ apud S. Petrum, ſub annulo piſcatoris, die 29. Iulii anno Dom. 1566. P. N. Anno 1.

QVAE-

QVAESTIO LXVII.

De famulis, & familiaribus monaſteriorum in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *VTrum famuli & familiares religioſorum gaudeant ipſorũ religioſorum priuilegiis.*
2 *Vtrũ famuli fratrũ poſſint ſepeliri in monaſteriis ipſorũ fratrũ, ſine eo, quod ibi eligant ſepulturã.*
3 *Vtrum famuli fratrum poſſint ab ordinariis excommunicari.*
4 *Quas indulgentias lucrantur ſeruitores fratrum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum famuli, & familiares religioſorum gaudeant ipſorum religioſorum priuilegiis.

REſpondeo dicendo, quod attento ſolo iure cõmuni priuilegium alicui conceſſum pro ſe extenditur ẽt ad miniſtros, ſine quib. illud ſtare non põt, argumento cõtrario l. legis, *a* vbi id not. et Bart. & tenet ẽt Bal. & ait Oldrad. *b* quod pauperũ appellatione veniũt ẽt ij, qui pauperibus ſeruire ſolent, itaq; pauperibus dicitur erogatũ, quod ſeruitoribus pauperũ datum eſt argumento eorum, quæ tradit Bald. *c* & tradit etiã Benincatius, propter quod Alexander IV. conceſſit fratribus ordinis Carmelitarum facultatem miniſtrandi Eccleſiaſtica Sacramenta familiarib. ſuis, ac tradendi eos ſepulturæ Eccleſiaſticæ, cum deceſſerint, prout habetur in Monumentis *d* ordinum. Et ſimiliter Clemens IV. conceſſit fratrib. Minoribus, vt ijs, qui in eorũ morantur obſequijs, cuncta libere miniſtrare poſſint Eccleſiaſtica Sacramenta, & ipſos, cum deceſſerint, in ſuis monaſterijs ſepelire, vt in eodem Libro *e* continetur. Et Gregorius XI. fecit conſimilem conceſſionem per eadem verba familiaribus fratrum ordinis Prædicatorum, ſicut Clemens IV. fecerat familiarib. fratrum Minorum, prout in eodem Libro *f* refertur, quod quantum ad adminiſtrationem Sacramẽtorum iure communi Clementina tum *g* iam conceſſum erat. dicitur enim ibi, ſanè religioſis illis, quibus eſt a Sede Apoſtolica conceſſum, vt familiaribus ſuis domeſticis, aut pro operibus in Hoſpitalibus ſuis degentibus Sacramenta poſſint Eccleſiaſtica miniſtrare, nullũ ex præmiſſis volumus quoad hoc præiudicium generali, nõ enim volunt Clemens, quod Sacramenta illis ſine Parochi licentia miniſtrantes in excommunicationem incurrerent. Vnde illa Benedictinorum de obſeruantia Hiſpaniæ conceſſio facta à Nicolao Franco Apoſtolicæ Sedis Nuntio, & oratore cũ poteſtate legati de latere a præfata Sede deputato in regnis Caſtellæ, & Legionis, & Aragoniæ, *quod ſi qui intra ſepta monaſteriorũ infirmati fuerint, extremã vnctionẽ ipſis Monachi dare poſſint, Apoſtolica authoritate libere, & licite Parochialis presbyteri, vel alterius cuiuſcũque Epiſcopi, vel ſuperioris licẽtia vel aſſenſu nullatenus requiſitis.* prout in cõp. Mendicantiũ *h* continetur. Hoc (inquã) priuilegiũ ſi intelligatur de ijs, qui infirmãtur intra ſepta monaſteriorũ, & ſunt in actuali ſeruitio fratrũ; non priuilegium, ſed ius cõmune eſt, cum in iure cõmuni approbetur. Explicari ergo debet, vt aliquid vltra ius cõmune operetur, de ijs, qui neq. ſunt famuli, neq; familiares, intra ſepta tamen monaſteriorũ infirmari, & curari contingit, pro quib. tamen non recurrendũ eſt ad Parochos, vt eis Sacramentum Euchariſtiæ poſſint miniſtrare. Notandum eſt tamen, quod confeſſiones ipſorum famulorum, & familiarium non poſſunt audire, niſi religioſi confeſſores ab ordinario approbati, iuxta formam Concilii Tridentini. *i*

a l. adminiſtrãtes ĩ prin. & ibi Bar. ff. de excuſ. tut. Bal. ĩ auth. habita col. 1. C. ne filius pro pa.
b Oldr. conſ. 11
c Bal. ĩ l. domus n. 4 C. de Ep. et Cler. Benincatius de paup. & in prim. q. 7, nu. 27.
d in 1. im. f. 85. & in 2. fo. 168. conc. 391.
e in 1. im. f. 56. & in 2. fo. 140. conc. 311.
f in 2. im. f. 150 conc. 316.
g Clem. relig. §. fi. de princ.
h com. mẽdi. ti. extrema vnct.
i Tri. ſeſ. 23. de ref c. 15.

Qui autem dicantur famuli, & familiares, & cõmenſales controuertitur. Et pro explicatione recurrendum eſt ad quandam Gloſſam *k* quæ in ſumma dicit, quod large familiares dicuntur, qui cohabitant cum aliquo, vt colligitur ex aliquibus Decretalibus, *l* in quarũ vna dicit Gloſſa, quod familiares appellãtur cõſanguinei, colonus, adſcriptitius, mercenarius, filius in poteſtate, libertus, ſeruus, & omnes habitantes in domo, & familiares domeſtici intelliguntur omnes, qui in expenſis alicuius cõmenſales continue exiſtunt, etiamſi aliquando abeſſe pro eius negotijs gerendis cõtingat, vt in quadam Decretali *m* continetur, ij autem nõ ſunt illi, qui ſeruiunt particularibus fratribus, ex eorũ libito ſolum aſſumpti, ſed illi, qui ſeruiunt ex authoritate Prælatorum, aut officialium cõuentuum toti cõmunitati, aut alicui patri particulari, ſicut ſunt illi, qui ex auctoritate Prælatorum ſeruiunt aliquibus Magiſtris in Theologia in religionibus ſecundum earum conſuetudinem a Prælatis viſam, & approbatã. Aduertendũ tamen, quod licet ſint famuli illi, qui actualiter inſeruiunt monaſterijs, nõ tamen actualiter inſeruientes aſſumpti in fraudem legis, vt priuilegijs ſupradictis gaudeant, ſint debent prædictis priuilegijs, vt ait quædam Gloſſa *n* communiter recepta.

k Glo. in 3. q. 5
l c. inſinuant de of. dele. & cauſi teris de teſt. vbi glo.
m c. fin. de ver. ſign. li. 6.
n Glo. in c. licet vob. ve. domeſ. de priuil.

ARTICVLVS II.

Vtrum famuli fratrum poſſint ſepeliri in monaſteriis ipſorum fratrum, ſine eo quod ibi eligant ſepulturam.

REſpondeo dicendo, quod ſecundum ius commune in eorum parochia debẽt ſepeliri, aut in Sepulchro maiorum, niſi alibi ſepulturam elegerint, prout late in tertio tomo in quæſtione de ſepulturis Deo duce dicemus. Sed attentis priuilegijs Alexandri IV. & Clemẽtis IV. in ſuperiori articulo allegatis, etiamſi nõ eligant ſepulturã, poſſunt in monaſterijs ipſorum fratrum, etiam Parocho recuſante, ſepeliri, alias priuilegiũ ad nihilum deſeruiret. Immo Iulius II. fratrib. ordinis Minorũ conceſſit, *quod famuli domorũ ſui ordinis, necnõ ceteri eiuſdẽ ordinis habitum portantes, & in articulo mortis in dictis domib. ſepulturã eligentes, omnibus, & ſingulis priuilegiis ordinis Minorum huiuſmodi quomodolibet cõceſſis gaudere libere, et licite valeãt.* Ita habetur in ordinis ſupplemẽto *o* quæ verba ibi, *& in articulo mortis in dictis domib. ſepulturã eligẽtes* non ſunt referenda, niſi ad eos tantũ, qui habitum ordinis portant; nõ autem ad famulos domorum, hi enim, etiamſi non eligãt ſepulturam in dictis domibus, cum gaudeãt priuilegijs ordinis Minorum, poſſunt etiam tempore interdicti, & ceſſationis a diuinis ſepeliri in Eccleſijs fratrum, ea ſolemnitate, qua ſepeliuntur fratres.

o Suppl. f. 8. con ceſ. 22.

ARTICVLVS III.

Vtrum famuli fratrum poſſint ab ordinariis excommunicari.

REſpõdeo dicẽdo, quod Leo X. ſtatuit *quod procuratores, & negotiorũ geſtores, ac operarii fratrũ ſeruitiis cõſiſtentes ſententiis excõicationis promulgatis illaqueati ſint, & eſſe cẽſeantur ſi illis causã dederint, ac dãtib. cõſiliũ, auxiliũ vel fauorẽ præſtiterint.* Ita habetur in ſupplem. *p* In qua cõceſſione clare

p ſuppl. f. 26. cõ.

innui

innuitur excõmunicationes ordinariorũ eos minime poſſe comprehendere, niſi ipſius cauſam dederint, fauorẽ, auxiliumve impertierint. Quod Alexãder IV. conceſſit in hunc modum, confirmans literas Honorij, & Innocẽtij prædeceſſorum ſuorum, quibus authoritate Apoſtolica interdixerunt, *vt nemini liceat, ſine mandato ſpeciali Romani Põtificis, fratres Hoſpitalis S. Ioãnis Hieroſolymitani, vel ſeruientes eis, clericos, ſiue laicos, donec in ſeruitio domus fuerint excommunicationi, & interdicto ſubiacere, & ſi qua ſententia in Prælatos aliter lata fuerit, & eam irritam eſſe, & inanem cenſuit.* Ita refert Collector *a* compendij priuilegiorum Mendicantiũ. At hoc priuilegiũ iam hodie per Conciliũ Trident. *b* eſt maxime limitatum, non enim habet locum in quibuſcunque ſeruitoribus, & famulis, ſed in his tantum, qui prædictis monaſterijs, & militijs actu ſeruiunt, & intra eorũ ſepta, ac domus reſident, ſubq; eorum obedientia viuunt, ſiue ijs, qui legitime, & ſecundum regulam earundẽ militiarum profeſſionem fecerunt, de qua ordinario conſtare debeat, non obſtantibus priuilegiis quibuſcunque, etiam religionis S. Ioannis Hieroſolymitani, & aliarum militiarum.

a *Collect. ti. familiares ſeu famuli fratrum. § 11.*
b *Tri ſeſ. 25. de refo. c. 15.*

Vtrum autem famuli fratrum, & eorum familiares poſſint pro tempore interdicti, & ceſſationis a diuinis intereſſe diuinis, & Eccleſiaſtica recipere ſacramenta in Eccleſijs ipſorum fratrum, in queſt. de interdicto, & ceſſatione a diuinis inferius diſputabimus.

ARTICVLVS IV.

Quas indulgentias lucrentur ſeruitores fratrum.

RESpondeo dicendo, quod illi, qui ſunt in ſeruitio fratrum Minorum, & ſororum S. Claræ, habent indulgentiam plenariam in morte, ac ſemel in vita de reſeruatis. Ita habetur in libro Monumenta ordinum. *c* Et Sixtus IV. conceſſit, quod ſeruitores fratrum, & ſeruitrices monialium S. Claræ, poſſint promereri omnes indulgentias ſtationũ Romæ: & portiunculæ conceſſas fratribus Minoribus, dicendo quinquies Pater noſter, & totidem Aue Maria, cũ Gloria Patri in Eccleſijs prędictorũ fratrũ, & Monialium. Ita habetur in eodem libro. *d*

c *in 2. impr. fol. 66. conc. 96.*
d *in 1. impr. fo. 66. conceſ. 114.*

Aduertendum tamen; quod in regnis, vbi Bulla Cruciatæ promulgatur, neceſſe eſt, vt dicti famuli, & familiares Bullam habeant Cruciatæ, vt has indulgentias poſſint promereri, prout ego late declaro in explicatione Cruciatę.

QVAESTIO LXVIII.

De feſtiuitatibus, & de ſanctis nouo Kalendario additis, in decem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur decem.

1 *VTrum feſtum Corporis Chriſti poſſit a quibuſcunq; celebrari in Dominica infra octauam huius feſtiuitatis.*
2 *Vtrum feſtum nominis Ieſu poſſit cum proprio officio a religioſis celebrari.*
3 *Vtrum feſtum D. Bonauenturæ ordinis Minorũ, cum officio Doctorum ſit celebrandum.*
4 *Vtrum feſtum S. Didaci ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.*
5 *Vtrum feſtum S. Antonij de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.*
6 *Vtrum feſtum Sancti Franciſci de Paula fundatoris ordinis Minimorũ ſit ab oĩb. celebrãdũ.*
7 *Vtrum feſtum Sancti Placidi, & ſociorum eius ſit ab omnibus celebrandum.*
8 *Vtrum omnes teneantur celebrare feſtum Sancti Nicolai Tolentini.*
9 *Vtrum feſtum Sancti Petri Martyris ſit ab omnibus celebrandum.*
10 *Vtrum feſtum Sancti Iacynthi ſit ab omnibus celebrandum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum feſtum corporis Chriſti poſſit a quibuſcunque celebrari in Dominica infra octauam huius feſtiuitatis.

RESpondeo dicendo, circa hoc haberi quandã Gregorij XIII. conſtitutionẽ, cuius tenorẽ in præſentiarũ fideliter adducã. *Grego. XIII. ad perpetuam rei memoriã. Cum interdũ contingat, Romanũ Pontificẽ aliquas conceſſiones, & gratias elargiri, quas poſtmodũ experientia rerũ magiſtra docet in alterius præiudiciũ reſultare, mirũ nemini videri debet, ſi tandẽ præiudicio cognito gratia ipſa ſic cõceſſa in melius reformẽtur, prout & populi deuotio expoſcit, ac rerũ, & tẽporũ qualitate penſata conſpicitur, in Domino ſalubriter expedire. Dudũ ſiquidẽ felicis recor. Pio PP. V. prædeceſſori noſtro, pro parte dilecti filij Ioannis Gallo ordinis Prædicatorũ, & Theologiæ profeſſoris expoſitũ fuit, quod licet in omnib. fere conuentib. prouinciæ Hiſpaniæ ordinis prædicti ſolẽniter fieri conſueuiſſet proceſſio Sanctiſſimi Sacramẽti Corporis Chriſti die Dominica infra octauã illius feſtiuitatis, idq; ab imemoriali cõſuetudine, propterea quod dicti ordinis religio, vtpote a B. Thoma de Aquino docta peculiarẽ ſemper geſſerat deuotionẽ erga Sanctiſſimã Euchariſtiã. vnde cũ magno apparatu, & frequentia populi eadẽ feſtiuitas a fratrib. ordinis huiuſmodi celebrari ſolebat; nihilominus ante aliquot annos aliqui alij partiũ illarũ religioſi, præſertim in ciuitate Salmatina, cõtendebant die, & hora feſtiuitatẽ, ſeu proceſſionẽ huiuſmodi celebrare, populũ ad ſe trahentes, & ornamẽta quæ ipſis fratrib. ordinis huiuſmodi cõcedi ſolebãt cõquirẽtes, vnde & populi deuotio minuebatur, & aliquando viri timorati vidẽtes religioſos pro huiuſmodi reb. inter ſe cõtẽdere, offendebãtur, eiuſdẽ Ioãnis ſupplicationib. inclinatus eiſdẽ ordinis Prędicatorũ, vt i oĩb. et ſingulis ciuitatib. terris oppidis, & locis tã dictæ prouinciæ, quã extra, & alibi vbilibet, in quib. ab immemoriali cõſuetudine fratres dicti ordinis proceſſionẽ huiuſmodi dicta die Dominica infra octauã eiuſdẽ Corporis Chriſti ſolẽniter celebrare ſoliti fuerant, iiſdẽ fratrib. ordinis Prædicatorũ dũtaxat eadẽ die Dominica ſolẽniter proceſſionẽ eiuſdẽ Corporis Chriſti celebrare liceret, ita vt nulli alij ſuper eo illos impedire, ſeu eodẽ tẽpore, vel die eandẽ proceſſionẽ facere poſſent, & deberent, perpetuo cõceſſit, & indulſit, ac alijs prædictis deſuper diſtrictius inhibuit, aliaq. fecit, prout in dictis literis plenius cõtinetur. Nos tamẽ attendẽtes, id ſine diuini cultus diminutione eſſe aliquãdo poſſe tã oẽs ad vnã & eandẽ Eccleſiã duntaxat cõfluentes in ea cõmodè recipi ſicq. proceſſioni huiuſmodi intereſſe nequeant, præter id qđ inibi ſæpe contingit, vt propter populi frequentiã ſic confluentẽ varia ſcãdala, et iurgia oriantur, & populus ipſe ſpiritualis venerationis ſacramẽti huiuſmodi multiplici fructu priuetur. Req. propterea diutius diſcuſſa honeſtũ eſſe cẽſemus literis prædictis modũ aliquẽ præbere, illarũ cõtinentiã, & tenorẽ, ac ſi de verbo ad verbũ præſentib. inſerta forẽt pro plene, & ſufficiẽter expreſſis habẽtes, motu proprio, nõ ad alicuius nobis ſuper hoc oblatã petitionis inſtantiã, ſed ex mera deliberatione, & certa ſciẽtia*

noſtris

Digitized by Google

noſtris vniuerſis, & ſingulis clero & clericis, ac perſonis Eccleſiaſticis tā ſecularib. quam quorūuis ordinū religionum & militarū, regularib. vt literis Pii prædeceſſoris noſtri huiuſmodi nō obſtantib. in eat ipſis tā die ipſa Dominica infra octauā Corporis Chriſti, quā aliis totius octauæ prædictæ dieb. proceſſiones ſuas celebrare, neq. ſuper eo tā ab ordinis Prædicatorū huiuſmodi. quā aliis quibuſcunq perſonis, ēt prædictorū, aut quarūuis aliarū literarū, priuilegiorū vel conceſſionū prætextu, ſeu alias quomodolibet moleſtari, inquietari, vel perturbari neq. ēt aliquib. cenſuris, vel pœnis ēt Eccleſiaſticis innodari, ſeu il as incurrere poſſint tenore præſentiū concedimus, & permittimus. Et nihilominus pro potiori præmiſſorū cautela literas Pii prædeceſſoris huiuſmodi harū ſerie penitus & oīno, quoad effectum prohibitionis celebrandi proceſſiones huiuſmodi, caſſamus, irritamus, & annullamus, viribuſq. & effectu euacuamus, & tanquā tales minime attendi, vel iiſdē fratrib. Prædicatorū ſuffragari poſſe volumus, diſtrictius inhibentes iiſdē fratribus ordinis Prædicatorum, & quibuſcunq aliis perſonis, cuiuſcunq. dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel cōditionis fuerint, in virtute ſanctæ obediētiæ, ac ſub excōmunicationis maioris latæ ſententiæ, necnon ſuſpenſionis, interdicti, aliiſq. arbitrio noſtro moderandis infligendis, vel imponēdis pœnis, ne contra præſentiū literarū tenorē venire aut ſuperſcriptos, vel quoſcunq. alios, quorū intereſt, vel intereſſe poterit. quolibet in futurū, quo minus præmiſſa libere fieri poſſint per ſe vel per alium, ſeu alios publice vel occulte, directe, vel indirecte tacite, vel expreſſe, quouis quæſito colore, vel ingenio impedire audeant, vel præſumāt decernentes quoq. præſentes literas nullo vnquā tēpore de ſurreptionis, vel obreptionis vitio, aut intētionis noſtræ, vel quopiā alio defectu ēt ex eo, quod intereſſe habentes vocati nō fuerint, notari, impugnari, inualidari ad terminos iuris reduci nullatenus poſſe minuſq ſub quibuſuis ſimiliū, vel diſſimiliū gratiarū reuocationib cōprehendi, ſed ſēper ab illis exceptas & quoties illæ emanabūt, toties in priſtinū ſtatū reſtitutas, & de nouo conceſſa eſſe ſicq. ab oīb. cenſeri, & ita per quoſcunq iudices, & cōmiſſarios quauis authoritate fulgentes, ēt cauſarū palatii Apoſtolici auditores, ac S. R. E. Cardinales. ſublata eis, et eorū cuilibet quauis aliter iudicandi facultate, iudicari debere, irritū quoq. & inane, ſi ſecus ſuper his a quocunq quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Et nihilominus vniuerſis, & ſingulis venerabilibus fratrib. noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ac dilectis filiis, ceteris locorum ordinariis, necnō illorū, & eorū Vicariis ſeu officialib. in ſpiritualib. & cuilibet ipſorū inſolidū, motu ſimili per præſentes cōmittimus, & mandamus, quatenus ipſi, vel duo aut vnus, per ſe, vel aliū, ſeu alios, præſentes literas, et in eis cōtenta quæcunq. vbi, & quādo opus fuerit, ac quoties pro parte alicuius, ſeu aliquorū, & quorūcunque in primiſſis intereſſe habētis ſeu habentiū fuerint requiſiti. ſolēniter publicari eiſq in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtētes, faciant præmiſſa oīa, et ſingula ab o.b. quos illa concernunt, inuiolabiliter obſeruari, ac prædictos intereſſe habentes illis pacifice frui, & gaudere, non permittentes eos deſuper per prædictos fratres ordinis Prædicatorū, vel eorum conſeruatores, iudices, defenſores, ſeu protectores, aut quoſcūque alios, quauis authoritate, quomodolibet, indebitè, moleſtari: cōtradictores quoslibet, & rebelles per ſententias, cēſuras pœnas, aliaq. oppertuna iuris, & facti remedia: appellatione poſtpoſita, compeſcē do, legitimiſq. ſuper his habitis ſeruatis proceſſib. ſententias, cenſuras, & pœnas ipſas iteratis vicib. aggrauando, inuocato ēt ad hoc ſi opus fuerit, auxilio, brachii ſecularis, non obſtantibus, &c. Data Romæ apud S. Petrum, ſub annulo piſcatoris, die vndecima Martii. Anno Domini milleſimo quingenteſimo, ſeptuageſimo tertio, Pontificatus noſtri Anno primo.

ARTICVLVS II.

Vtrum feſtum nominis Ieſu poſſit cum proprio officio a religioſis celebrari.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc habemus modo Bullam S.D.N. Clementis VIII. cuius tenorem in præſentiarum referam, ex cuius relatione, quid quæſito in articulo quæſtionis reſpondendum ſit, omnibus patebit.

Clemens PP. VIII ad perpetuā rei memoriā, ſanctiſſimi nominis Ieſu, in quo omne genu flectitur, celeſtium, terreſtriū, & infernorum venerationi augenda deuoto animi affectu, vt par eſt, intendentes; his, quæ a prædeceſſorib noſtris Romanis Pontificib. pro eiuſdē ſanctiſſimi nominis officii recitatione conceſſa ſunt, libenter Apoſtolici muniminis firmitatē adiicimus, cū præſertim piorum principum vota id expoſcunt, & alias in Domino ſalubriter cōſpicimus expedire. Aliæ ſiquidē a felicis recordat. Clemente Papa Septimo prædeceſſore noſtro emanarunt literæ tenoris ſequētis. Videlicet, Clemens PP. VII ad perpetuā rei memoriam, Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti Dei patris vnigeniti, qui de ſummitate cœlorū ad infima mundi pro generis humani redemptione deſcādere, & humanam carnē aſſumere non abnuit. vices (licet immeriti) gerentes in terris, ſanctiſſimū nomē eius, in quo omne genu celeſtium, terreſtriū, & infernorum flectitur, & preces noſtras effundi, ac nos ſaluos fieri oportet & per quod ſeculū eſt conuerſum ac Apoſtoli, a iiq; ſancti miraculis clarnerunt, celebriter venerari cupiētes, ſacræ religioni deditos, qui ſingulis mūdi vanitatib ſpretis ad ipſi Chriſto deſeruiēdum ſe dicarunt, & alios Chriſti fideles ad id quibuſdā allectiuis munerib. indulgentiis videlicet & remiſſionibus inuitamus, vt exinde reddamur diuinæ gratiæ aptiores. Sane ſicut exhibita nobis nuper pro parte dilecti filii Bonauenturæ Dubiū, ordinis fratrū Minorum profeſſoris petitio continebat, quod licet felicis recordat. Sixtus PP. IV. prædeceſſor noſter officiū de ſanctiſſimo nomine Ieſu deſuper quendā Bernardinum de Buſtis fratrem dicti ordinis dū in humanis ageret cōpoſitum authoritate Apoſtolica approbauerit, & cōfirmauerit: tamen illud aut aliquod feſtum de ipſo benedicto nomine in Eccleſia militante non celebratur. Quare pro parte ipſius Bonauenturæ de generalis ſui ordinis licentia nobis huic humiliter ſupplicatū, quod ipſum officium in toto ordine fratrū minorum et ſororum S. Claræ celebrari poſſit, & debeat decernere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur ipſius ſanctiſſimi nominis uenerationem (prout par eſt) augeri ſinceris deſideriis affectantes, huiuſmodi ſupplicationi inclinati, quod de cetero in toto ordine fratrū Minorum, & ſororū S. Claræ huiuſmodi ſingulis annis die quarta decima menſis Ianuarii, feſtum, & officium prædictum duplex minus, & ſolēne de ipſo ſanctiſſimo nomine Ieſu celebrari debeat, Apoſtolica authoritate tenore præſentium perpetuo ſtatuimus, & ordinamus. Et vt Chriſti fideles eo libentius ad dicti officii celebrationem accedant, quo ex hoc maiora dona ſpiritualia adipiſci poſſe cognouerint, de ipſius Domini noſtri Ieſu Chriſti miſericordia, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius authoritate confiſi, tam officium ipſum celebrantib quam qui illius recitationi, & decantationi interfuerint, ac quinquies orationem Dominicā, &

10-

toties ſalutationem angelicam pro felici ſtatu Romani Pontificis, & S. R. E. aduerſus Mahometicam, & Lutheranam perfidiam, ac vniuerſali principum & aliorum fidelium pace deuotè recitauerint, ſimiles indulgentias, & peccatorū remiſſiones, quæ prædictis Chriſti fidelibus in officio Corporis Chriſti, & per illius octauam in Eccleſiis, in quibus celebratur, intereſſentibus conceſſa ſunt, cōcedimus, & elargimur. Nō obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ceteriſq; contrariis quibuſcunque præſentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Et quia difficile foret præſentes ad ſingula loca prædicti ordinis deferre, volumus & eadem authoritate Apoſtolica decernimus, quod præſentium tranſſumptis manu alicuius notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides vbique adhibeatur quæ eiſdem præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Bononiæ, ſub annulo piſcatoris, die 25. Februarij, anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo. Pontificatus noſtri anno ſeptimo. Cum autē etiā *nuper officiū proprium de eodem ſanctiſſimo nomine Ieſu noſtra in cōgregatione ſacrorum rituum, & per dilectum filium noſtrum Cæſarem tituli ſanctorum Nerei, & Achilei presbyterum Cardinalem Baronium, examinatum, & emendatum extiterit. Nos venerationē eiuſdem Sanctiſſimi nominis quotidie magis augeri, ac pijs Chriſtianæ pro Chriſto filiæ Mariæ Romanorum Imperatricis electæ id humiliter expoſcentis votis benignè annuere cupientes, per inſertas Clementis VII. literas ac indulgentias, ac alia in eis contenta, necnon officium prædictum ſanctiſſimi nominis Ieſu, vt præfertur, emendatum Apoſtolica authoritate tenore præſentium perpetuò cōfirmamus, & approbamus, illiſq; confirmationis Apoſtolicæ robur adijcimus, ac officium prædictum ſic emendatum, & confirmatum; die, quo feſtum prædictum celebratur per fratres ordinis Minorum, & ſorores omnes eidem ordini ſubiectas libere, & licitè celebrari poſſe concedimus & indulgemus. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac omnibus illis, quæ prædictus Clemens prædeceſſor in ſuis literis voluit non obſtare. Ceteriſque contrarijs quibuſcunque &c. Dat. Romæ apud S. Petrum ſub annulo piſcatoris, die ſecunda Aprilis, milleſimo quingenteſimo nonageſimo octauo, P. N. Anno ſeptimo.*

M. Veſtrius Barbianus.

Circa quam conceſſionem eſt notādum, quod non ſolùm directè conceditur monialibus S. Claræ ſub obedientia fratrum Minorum viuentib. ſed ēt monialib. conceptionis, & quibuſcunque alijs fratrib. Minorib. ſubiectis. Vnde infertur, quod moniales illius illuſtriſſimi, & religioſiſſimi conuentus Diui Ioannis Baptiſtæ, ordinis militaris eiuſdem Diui Ioannis, fundati in mea patria de Eſtremoz, in Regno Portugalliæ ab ſereniſſimo Principe Domino Ludouico Emanuelis Regis Portugalliæ filio, hæ inquam dominæ, & illuſtriſſimæ, & religioſiſſimæ moniales poſſunt recitare hoc officiū, & hanc celebrare feſtiuitatē, non per cōicationem priuilegiorū ordinis Minorū, ſed quia ipſis directè, & immediatè hoc conceditur priuilegium, cum ipſæ per breue quoddā Apoſtolicum in fundatione ipſius monaſterii ſubiectæ ſint gubernationi, & obedientiæ fratrum Minorum de obſeruantia, & hoc priuilegium monialibus huic ordini ſubiectis indulgeatur, vt patet ex verbis Bullæ ibi, *eidem ordini ſubiectas*.

Notandū eſt inſuper, quod hac conceſſione frui poſſunt fratres, & ſorores ordinum Mendicantiū, & alij, & aliæ, qui, vel quæ eorum gaudent priuilegiis, iuxta ea, quæ in primo tomo, in quæſtione de communicatione priuilegiorum, latè diximus.

Notandum denique eſt, quod cum monaſteriū Annunciationis B. Virginis ciuitatis Salmanticenſis, aliàs vulgo S. Vrſulæ nuncupatum, gaudeat omnibus, & ſingulis gratiis, indultis, priuilegiis monaſteriis, & monialib. etiam S. Franciſci regularis obſeruantiæ, ſub quibuſcunque verborum formis per Romanos Pontifices conceſſis, vt patet ex quodam viuæ vocis oraculo facto S. Crucis in Hieruſalem, S. R. E. C. de Quinnones dato Romę apud Campū Martium, ſub anno à Natiuit. Dom. 1536. indictione nona, die vero 20. menſis Mart. Pont. Pauli III. quod vidi ſub ſigillo authentico; Videtur inquam, quod poteſt præſatum religioſum, & illuſtre ſatis monaſterium vti præfata conceſſione, & ſic officiū nominis Ieſu ſolenniter celebrare poſſunt, ſicut celebrant moniales generali de obſeruantia fratrum minorum ſubiectæ.

Nec obſtat, quod in hoc priuilegio tantum concedantur præfatis monialibus indulta conceſſa, & non indulgeantur concedenda, cuiuſmodi eſt priuilegium pro hac feſtiuitate nominis Ieſu. Nā reſpondetur, quod cum in eo concedantur præfato monaſterio priuilegia indulta monialibus S. Franciſci, conſequens eſt debere hac cōceſſione gaudere, cū moniales S. Claræ, & Conceptionis, quæ ſunt S. Franciſci, gaudeant priuilegijs conceſſis, & concedendis ordinibus Mendicantium, prout Sixtus IV. & Leo X. indulſerunt, ſecundum quod in Monumentis *a* ordinum, & in Compendio *b* continetur.

a *In 1. imp. fol. 66 & in 2. fol. 148 conc. 262.*
b *Comp. Medican. ti. commun. priui. §. 18*

ARTICVLVS III.

Vtrum feſtum D. Bonauenturæ ordinis Minorum, nomine Doctoris Eccleſiæ ſit celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V. in Bulla, quæ incipit, *Vniuerſis venerabilibus fratribus noſtris, &c.* mira de hoc ſancto exempla cōmemorans dicit, *Quod ab ipſo Pōtificatus ſui initio Deo (vt piè credit) inſpirante cōſtanter propoſuit ſancti huius Doctoris nomen, & merita glorioſa apud omnes pro viribus celebrare, fideliumque erga eum venerationē augere, et amplificare. Sanè ad id quoque non mediocriter excitatum ſe eſſe dicit exemplo ſanctæ memoriæ Pij P. V. prædeceſſoris ſui de Chriſtiana republica optimè meriti, & quem vt parentem adhuc veneretur, & colit. Is enim religioſa pietate, & ſingulari deuotione permotus, qua afficiebatur erga S. Thomā de Aquino ordinis ſui decus, & Eccleſiæ Catholicæ ornamentum, cupiens eodem modo eundē ſanctum ob eius præſtantiſſima in Eccleſiā Catholicam merita congruis honoribus exornare præter alia hoc iuſſit, atque decreuit, vt illius feſtus dies quotannis duplicis officij ritu ad inſtar ſanctorum quatuor Eccleſiæ Doctorum perpetuò celebraretur. Quod & S. Bonauenturæ Doctori eximio tribui debere æquum profectò exiſtimauit, cū tam multa inter eos virtutis, ſanctitatis, doctrinæ, & meritorum coniunctio, & ſimilitudo intercedat. Quibus, & alijs propoſitis, conſtitutione quadam perpetuò valitura doctrinam ipſius Bonauenturæ à prædeceſſoribus ſuis Clemente IV. & Sixto IV. laudatā in Concilio Lugdunenſi maximè ſpectatam, in Florentino etiam ad res difficiles explicandas adhibitam grauiſſimorum virorum authoritate teſtificatam, & commendatam, & eximio Eccleſiæ Doctore dignam ipſe quoque Summus Pontifex plurimum in Domino laudauit, & commendauit, ac literas eiuſdem Sixti IV. quas pro expreſſis hoc loco haberi voluit, excepta eius ordinatione de feſto die S. Bonauenturæ ſecunda Dominica Iulij celebrando harum authoritate approbauit, & innouauit. Ipſum Bonauenturam iure ſanctorum Doctorum conſortio ab eodem Sixto Quarto aſcriptum, & connumeratum authoritate Apoſtolica tenore præſentium inter præcipuos,*

Pontificum, poſt hac perpetuis futuris temporibus in omnibus vniuerſi orbis Eccleſiis ritè celebretur, & in Kalendario ſub duplicis feſti adiectione inſcribatur; ſic bi verò dies ſupradictus ex fidelium deuotione ſeu conſuetudine aut precepto, ſeu indulto Apoſtolico maiori obſeruantia etiamſi duplicis maioris in die feſti, & duplicis minoris per octauam, vt apud eiuſdem ordinis S. Franciſci celebrari conſueuerit, id omnino ibidem retineatur Precipit autem omnibus, & ſingulis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ceteriſque Eccleſiarum prælatis, aut quorumcunque regulariũ, locorum, & ordinum ſuperiorib. quatenus in ſuis quiſque Eccleſiis, prouinciis, ciuitatibus, & diœceſibus, ac regularibus locis præſentes literas ſolenniter publicari, & ab omnibus Eccleſiaſticis perſonis, tam ſecularibus, quam quorumuis ordinum regularibus ſecundũ ritum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ officium perſoluentibus omnino obſeruari faciant, etſi in Breuiarij, & Miſſalis reformationibus nuper editis præfata ſolennitas appoſita non fuerit, &c. Datum Romæ apud Sãctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octuageſimo quinto, decimonono kalend. Februarij, P.S. Anno primo.

ARTICVLVS VI.

Vtrum feſtum Sancti Franciſci de Paula, fundatoris ordinis Minimorum, ſit ab omnibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus Quintus, prout continetur in eius bullario, circa quæſitũ in titulo quæſtionis, quandam edidit bullam, quæ incipit, *In cæleſti throno, qui ſedet Rex, &c.* Data Romæ apud S. Marcum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octuageſimo quinto, Pontificatus ſui anno primo. *Qua perpetua conſtitutione mandauit, vt eiuſdem Beati Franciſci de Paula confeſſoris glorioſi dies feſtus, qui quarto nonas Aprilis peragitur, duplici poſthac, & proprio, et vbi propria non erunt, de communi Confeſſorum non Pontificum, officio per cunctas totius Chriſtiani orbis Eccleſias quotannis celebretur, & in Kalendario cum duplicis feſti adiectione inſcribatur, præcipitque omnib. Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ceteriſque Eccleſiarum prælatis in vniuerſo terrarum orbe conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſiis, prouinciis, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolenniter promulgari, & ab omnibus eccleſiaſticis perſonis ſecularibus, & quorumcunque ordinum regularibus omnino obſeruari, &c.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum feſtum Sancti Placidi, ordinis D. Benedicti, & ſociorum eius martyrum, ſit ab omnibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod D. Placidus, & eius ſocij ſub regula Sancti Benedicti ſe Deo dicarunt, & in monaſterio apud Meſſanam ciuitatem per ipſum Placidum in paterno fundo extructo famulatum Deo exhibuerunt, & his temporibus Sixtus Quintus, in Bulla, quæ incipit *Dominus omnipotens, qui ſuauiter cuncta diſponit*, quæ continetur in eius Bullario, & fuit data Romę apud Sanctum Petrũ anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo, Idibus Nouẽbris, Pontificatus ſui anno quarto. *In qua inquam præcepit, vt eorum ſanctorum martyrum Placidi, & ſociorum dies feſtus, quo ipſi bono, & legitimo certamine pro Chriſti gloria abſoluto, curſu cõſummato, fide ſeruata, nobiliſſima martyrij corona decorati ad cæleſtẽ patriam migrauerunt, nimirum tertio nonas Octobris, in omnibus Chriſtiani orbis partibus ſub officio ſimplici: in Maſſanenſi verò ciuitate, diœceſi, & prouincia duplici; & præterea alter dies feſtus inuentionis eorundem, pridie nonas Auguſti, in Eccleſia Sancti Ioannis Baptiſtæ Maſſanenſis duntaxat, ſub duplici pariter officio à cunctis perſonis Eccleſiaſticis, ſecularibus ac quorumuis ordinum regularibus de communi plurimorum martyrum, vbi proprium deerit, perpetuò celebretur.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum omnes teneantur celebrare feſtum Sancti Nicolai Tolentini, ordinis Eremitarum Diui Auguſtini.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V. in Bulla, quæ incipit, *Sancta Romana vniuerſalis Eccleſia.* Data Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicę milleſimo quingenteſimo octogeſimo quinto, decimo Kalendas Ianuarii, Põtificatus ſui anno primo, *Præcepit, & mandauit, vt eiuſdem Beati Nicolai confeſſoris glorioſi dies feſtus quarto idus Septembris agatur, duplicique poſt hac, & proprio, & vbi propria non erunt, de communi Cõfeſſorum non Pontificum, officio per cunctas Chriſtiani orbis Eccleſias ſingulis annis, perpetuis futuris tẽporibus celebretur, & in kalendario Romano cum duplicis feſti adiectione inſcribatur: ſicubi verò feſtus Beati Nicolai dies ſupradictus ex fidelium deuotione, ſeu conſuetudine, præcepto, aut indulto Apoſtolico, maiori aliqua celebrari conſueuerit obſeruantia, ea omnino ibidem retineatur: mandantes omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ceteriſque Eccleſiarum prælatis in toto orbe terrarum conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſiis, prouinciis, ciuitatib. & diœceſibus præſentes literas ſolenniter publicari, et ab Eccleſiaſticis perſonis ſecularibus, & quorumuis ordinum regularibus omnino ſeruari, quamuis in vltimis Breuiarij, & Miſſalis reformationibus annotatio huius ſolennitatis poſita non fuerit.*

ARTICVLVS IX.

Vtrum feſtum Sancti Petri martyris, ordinis Prędicatorum, debeat ab omnibus celebrari.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V. prout refertur in eius Bullario, in Bulla, quæ incipit, *Inuictorum Chriſti militum numerus*, Data Romæ apud Sanctum Petrum anno Iocarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſexto, tertio idus Aprilis, Pontificatus ſui anno primo, *Perpetua ſua conſtitutione mandauit, vt Sancti Petri martyris, ordinis Prædicatorum, dies feſtus tertio kalendas Maij per omnes totius orbis terrarũ Eccleſias duplici officio de communi vnius martyris, vbi proprium deeſt, celebretur, ac decreuit, vt in kalendario ad eum diem Sancti Petri martyris, cum ſpecificatione ordinis Prædicatorum, ac duplici aſcribatur. Et præcepit omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ceteriſque Eccleſiarum prælatis in vniuerſo terrarum orbe conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſiis, prouinciis, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolenniter publicari, et ab omnibus eccleſiaſticis perſonis ſecularibus & quorumuis ordinum regularibus omnino obſeruari.*

ARTICVLVS X.

Vtrum feſtum D. Hyacinthi ſit à fidelibus, & regularibus celebrandum.

Reſpondeo dicendo, quod S. D. N. Clemens Octauus, Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo nonageſimo quarto, xv. kalend. Maij, Pontificatus ſui anno tertio, edidit Bullam canonizationis Sancti Hyacinthi Poloni, ordinis fratrum Prædicatorum, definiens eſſe ſanctum, ac ſanctorũ catalogo aſcribendum, *Et præcepit, vt ab vniuerſali Eccleſia quolibet anno in die xvi. Auguſti feſtum ipſius, & officium, ſicut pro vno Confeſſore non Pontifice, ad formam in Rubricis Romani Breuiarij præſcriptã, deuotè, & ſolẽniter celebretur. Inſuper auctoritate Apoſtolica verè penitentib. & confeſſis quotãnis ſingulis eodem die feſto ad ſepulturam, in qua eius corpus requieſcit, deuotè acceſſerint, necnon Eccleſias, & altaria in ipſius honerem inſtructa deuotè viſitauerint, eaſdem indulgentias & peccatorum remiſſiones conceſſit, & elargitus fuit; quemadmodum conceſſit & elargitur, quæ cœteris dicti ordinis monaſterijs & Eccleſiis in diebus feſtis eiuſdem ordinis ſanctorum, iam conceſſa ſunt.*

Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod indulgentia iuxta hanc conceſſionem, & communicationem priuilegiorum pro hac feſtiuitate conceſſa eſt indulgentia plenaria. Cum Sixtus V. Põtifex Maximus pro feſtiuitatibus ordinis Minorũ indulgentiam plenariam conceſſerit, prout infra hoc tomo, *a* in materia de indulgentiis, ſatis diximus, & conſtat Iulium Secundum ordini Prędicatorũ conceſſiſſe pro ſuis ſanctis conceſſa, & concedenda pro ſanctis ordinis Minorum, etiamſi ſint in maiori numero, prout refertur in Supplemento *b* ordinis, & diximus latè in Primo Tomo, in quæſtione *c* de priuilegiorum communicatione.

a *Infra qu. 87. ar. 75.*

b *In ſuppl. f. 74 cõc. 222. & f. 1. conc. 263.*

q1. tom. q.

QVAESTIO LXIX.

De feſtiuitatibus ſanctorum ordinum, quoad eorum obſeruantiam, & ſolennitatem, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1. *Quomodo feſtum Patris noſtri S. Franciſci ſit celebrandum.*
2. *Vtrum, & quomodo ſit celebranda feſtiuitas Stigmatum Patris noſtri S. Franciſci.*
3. *Quomodo fratres Minores poſſint celebrare feſta aliquorum ſanctorum ſui ordinis.*
4. *Vtrum Moniales poſſint celebrare feſta ſui ordinis.*
5. *An feſta ſanctorum, & alia feſtiuitates in religionibus celebrari conſueta ante breuiarium reformatum, debeant modo celebrari.*

ARTICVLVS I.

Quomodo feſtum Patris noſtri S. Franciſci ſit celebrandum.

Reſpondeo dicendo, quod Gregorius X. aſcripſit B. P. N. Franciſcum catalogo ſanctorũ maxima cum ſolennitate, *ac præcepit omnibus eccleſiarum prælatis, vt quarto Non. Octobris celebrent, & celebrandum denuncient populis eiuſdem ſancti feſtiuitatem*, ita refertur in monumentis ordinum. *d*

Et Sixtus IV. cõceſſit, *vniuerſis, & ſingulis Chriſti fidelibus verè pęnitentibus, & confeſſis, glorioſi confeſſoris S. Franciſci feſtiuitatem (quam perpetuis futuris temporibus celebrandum eſſe, & vt feſtũ duplex a Chriſtianis celebrari, ab omnique opere ſeruili abſtineri, & ſub obſeruantia, et præcepto cõprehẽdi voluit) celebrantibus annuatim decem annos, & totidem quadragenas de iniunctis eis pęnitentiis relaxando*. Ita habetur in monumentis ordinum. *e*

d *In 1. ip. f. 19. & in 2. f. 22. cõce. 2.*

e *In 1. ĩp. f. 46. et ĩ 2. f. 130. cõceſ. 291.*

Circa quam conceſſionem duo ſunt notanda, primum eſt quod Sixtus IV. præcepit, vt in feſto P. N. Franciſci ab omni opere ſeruili abſtineatur, quod in aliquibus dięceſibus in his Hiſpaniarum partibus ſeruari vidi, & audiui: at in aliis minimè, propterea quod celebratur quarta die octobris, quo tempore vindemia vinearum fit, & tempus viget fideles, vt fiat, ne pluuia ſuperueniente (vt aliquando ſolent) perdantur vuæ.

Secundum eſt, quantum ad indulgentiam huic conceſſam, nunc amplior multo conceſſa eſt à Sixto V. qui dicebatur Felix Perretus, parentibus nõ faſtu, & rerum copia, ſed virtute, & pietate locupletiſſimis, apud oppidũ Montalt, dięceſis Ripanę, Marchionatus Anconatenſis, in Italia oriundus. Primis ab annis D. P. N. Franciſci Minorum Patriarchæ inſtitutum ſequutus, ſummus Theologus, poſtea generalis Miniſter ordinis euaſit, inquiſitoris munus ad profligandas hæreſes ſtrenuè geſſit, maleuolis hominum inſidiis imperterritus, quamobrẽ Pio Quinto Pontifici chariſſimus inter illuſtriſſimos Cardinales euectus eſt, in quorum comitiis ſolennibus, decimoquarto poſt Gregorij XIII. obitum die communi omnium voce Deo Eccleſiæ ſuæ proſpiciente Pontifex Optimus Maximus LXV. natus annos eligitur, Sixti Quarti ſui ordinis Pontificis memoria pulſus, Sixtus V. appellari voluit, & kalend. Maij Romæ coronatur anno Domini 1575. qui recognoſcens habere D. P. N. F. patrem, ipſum, & ſui ordinis ſanctos voluit in eorum feſtiuitatibus indulgentiam conſequi plenariam, prout infra *f* latiùs dicemus.

f *Infra hoc to.*

ARTICVLVS II.

Quomodo ſit celebranda feſtiuitas Stigmatum Patris Noſtri Franciſci.

Reſpondeo dicendo, quod Gregorius IX. edidit quandam Bullam ad perpetuam rei memoriam in commendationem, & laudem ſacrarum ſtigmatum Seraphici Patris noſtri Frãciſci, vbi acriter reprehendit quendam Epiſcopum dubitantem de huiuſmodi ſtigmatibus. Ita habetur in libro monumenta ordinum. *g*

Et Alexander IV. edidit quandam ſolenniſſimã Bullam ad perpetuam rei memoriam, in exaltationem, & laudem ſtigmatum B. P. Franciſci, proferens multa teſtimonia fidelium perſonarum, qui viderunt, & palpauerunt huiuſmodi ſacra ſtigmata: & inſuper addens proprium teſtimonium, vt in eodem libro *h* continetur.

g *In 1. ip. fo. 11. & ĩ 2 f. 96. conce. 209.*

h *In 1. imp. f. 12. & in 2. f. 96. cõce. 207.*

Et idem Alexander commendauit, & eximijs laudibus exaltauit montem Aluernę, vbi præfata ſtigmata fuerunt diuinitus impreſſa B. Franciſco, ac in virtute ſanctæ obedientiæ mandauit prælatis Fratrum minorum, ne conuentum illic ædificatum relinquerent, vel deſtrui permitterent, ſed quod ibi aliquos fratres ſtatuant, qui debitum

tum Domino reddant famulatum:ita in eodem libro *a* continetur.

a In 1. impr. fo. 22. & i 2. f. 24. conc. 10.

Idem Alexander ſcripſit vniuerſis Chriſti fidelibus literas patentes in commendationem ſtigmatũ prædictorum, vbi poſuit ſeqnentia verba. *Grãde et ſingulare miraculum, quo B. Frãciſcum ipſe ſanctorũ ſplendor, & gloria Dominus Ieſus Chriſtus mirabiliter decorauit, vobis felicis recordationis Gregorius Papa Nonus prædeceſſor noſter clara ſua inſinuatione literarum expreſſit, videlicet quod idẽ ſanctus, cum adhuc ſpatiũ præſentis vitæ recurreret, & poſtquã illud feliciter conſummauit, in manibus, latere, ac pedib. ſpecie ſtigmatũ diuinitus extitit inſignitus, cum igitur tam inſignis amoris ſignum, quod vtique ante obitũ eius patuit, & nobis et tunc notũ fuit, cũ in eodẽ prædeceſſore in minori adhuc officio conſtituto, ab oĩbus Chriſticolis credi firmiter cupiamus, deuotionẽ veſtram rogamus, & hortamur in Domino Ieſu Chriſto, in remiſſionẽ vobis peccaminum iniungendo, quatenus ab aſſertione contrarij (quæ non niſi ex cordis malignitate procederet) aurẽ, et mentem penitus auertatis, reddentes vobis eundem ſanctũ digna veneratione propitiũ apud Deum, vt adiuti precibus eius, et meritis, felicitatis æternæ poſſitis participium obtinere*: ita habetur in eodem libro. *b* In quo etiã continetur excommunicatio Papæ reſeruata cõtra eos, qui in Regno Caſtellæ, & Legionis de Imagine B. Franciſci ſtigmata ſacra aboleuerint, ſeu abolere fecerint, & qui prædictum ſanctum præfata ſtigmata nullatenus habuiſſe affirmauerint cuiuſcunque ordinis, & conditionis exiſtant. Et decreuit inſuper, quod ſi fortè tales fuerint Doctores in Theologia, ſeu in quacunque alia facultate, aut poteſtatem audiendi confeſſiones habentes, incurrant priuationem prædictorum officiorum.

b In 1. impr. f. 16. & i 2. f. 29. conc. 23.
c In 1. impr. fo. 26. & i 2. f. 27. conc. 18.

Et Nicolaus *d* IV. prædictorum Pontificum literas approbauit, ꝓpter id quod authoritate Apoſtolica feſto duplici hæc feſtiuitas ſtigmatum à fratribus, & Monialibus ordinis Minorum celebratur, adeo quod fratres in hac feſtiuitate, & in die B. P. N. Frãciſci poſſunt, & in miſſa dicere præfationem propriam, quæ de ſacris ſtigmatibus hunc diuum ſuperexaltat, prout conceſſit Sixtus VI. & continetur in monumentis *e* ordinum, & in ſupplemento, quam ego vidi ſub ſigillo authentico.

d In 1. impr. f. 11. & i 2. f. 15. conc. 205.
e In 1. impr. fo. 63. et i 2. f. 200 cõce. 386. & in ſuppl. f. 100. conceſ. 404.

Et pro complemento Sixtus IV. *cum eſſet informatus, quod aliqui nõ obſtante ſua prohibitione cum cenſuris, de qua in libro Monumenta f ordinum, depingebant ſanctam Catharinam de Senis cũ ſtigmatibus, proprijs inhærentes affectibus, mandatis prædictis non obediebant, præhabitis conſilio, & aſſenſu, & matura deliberatione cum ſancta Romana Eccleſiæ Cardinalibus ſtatuit, & ordinauit, quod nullius ſancti, aut ſanctæ, Beati, aut Beatæ figura aliqua cũ dictis ſtigmatibus depingi poſſit quouis modo, quo æſtimari poſſit, vel credi illum, vel illam huiuſmodi ſtigmata habuiſſe, & excepta imagine B. Franciſci quem multipliciter conſtat ſtigmata à Chriſto recepiſſe, atque etiam prohibuit, ne aliquis in prædicationibus ad populum, vel aliàs ſcriptura, aut verbo aſſerere, aut affirmare præſumat aliquem ſanctum, vel ſanctã, Beatum, aut Beatam huiuſmodi ſtigmata habuiſſe*, & ſuper his imponit grauiſſimas Cenſuras, & pœnas, quas incurrunt diuerſimodè facientes contra permiſſa, ſuper quibus etiam dat conſeruatores omnes Eccleſiaſticos Prælatos, & alios in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutos. Ita habetur in Monumentis *g* ordinum. In quo etiam *h* continetur, quòd licet præfatæ cenſuræ ad tempus ſint ſuſpenſæ, nullatenus tamen eſſe reuocatas, immo in ſuo robore permanere.

f In 1. impr. fo. 33. & i 2 f. 50. conceſ. 54.
g In 2. impr. fo. 217. conc 20.
h In 1. impr. fo. 140. & in 2. fo. 124. conc. 271.

ARTICVLVS III.

Quomodo fratres Minores poſſint celebrare feſta aliquorum ſanctorum ſui ordinis.

RESpondeo dicendo, *quod Sixtus IV. conceſſit, quod fratres Minores poſſint vbique ſolenniter, & publicè feſtum quinque Martyrum ſui ordinis, qui apud Maroquium paſſi ſunt, Berardi, Petri, Adiuti, Accurſii, & Otthonis in officio duplici maiori die decima ſexta Ianuarij celebrare.* Ita habetur in Monumentis *i* ordinum.

i In 1. imp. f. 63 & i 2. f. 67. cõc. 294.

Et Leo X. *conceſſit fratribus Minoribus, & Monialibus ſanctæ Claræ, vt in eccleſiis Monaſteriorũ ſuorum duntaxat poſſint libere & iuſtè celebrare publice ac ſolenniter officium de Beatis martyribus, Daniele, Angelo, Samuele, Romulo, Leone, Nicolao, Hugolino, fratribus dicti ordinis, qui pro Chriſti nomine mortem ſubire libenter, & martyrij palmam in Sarracenorum partibus conſequi meruerunt, cum officio duplici maiori, in die determinanda à Generali Capitulo, atque etiam in letanijs, & alijs diuinis officijs, prout de alijs ſanctis per Sedem Apoſtolicam canonizatis memoriam facere, & quod ſimiliter propriam legendam eorum in choro cantare poſſint.* Ita habetur in ſupplemento. K

K In ſupp. f. 19 conc. 60.

Et idem Leo Decimus conceſſit, *quod fratres minores obſeruantiæ poſſint celebrare feſta ſanctorum, in quorum honore eccleſiæ locorum ſuorum ſunt dedicatæ, ſub ritu duplicis maioris, etiamſi ſecundum ordinarium eſſent de ſe ſimplicia.* Ita habetur in ſupplemento. *l*

l Supp. f. 62. cõceſ. 192.

ARTICVLVS IV.

Quomodo moniales poſſint celebrare feſta ſui ordinis.

RESpondeo dicendo, quod Leo X. *Conceſſit monialibus ſanctæ Claræ ſub cura, & regimine fratrum obſeruantiæ exiſtẽtibus, quod feſta B. Agnetis, & vndecim millium virginum perpetuis futuris tẽporibus ſub ritu duplicis maioris celebrare licitè, & liberè poſſint, & valeant.* Ita habetur in ſupplemento. *m* Quod ex dicendis in articulo ſequenti latius patebit.

m Supp. f. 24. n. 134.

ARTICVLVS V.

An feſta ſanctorum, & alia feſtiuitates, quæ in religionibus celebrabantur, ante breuiarium reformatum, debeant modo inſeri in eodem kalendario, & ſecundum eius formam, ac modum recitari.

RESpondeo dicendo, quod ſolutio huius dubij ſatis perſpicua, & nota eſt de ſanctis poſitis in quæſtione præcedenti, & de aliis, qui iam ſunt inſerti in breuiario Romano reformato. Et ſatis perſpicua, & nota eſt loquendo de aliis ſanctis; nã Rubrica prima breuiarij Romani ait, officium fit duplex in feſtis, in quibus in Kalendario apponitur vox *duplex*, & in feſtis ſanctorum, qui apud quaſdam religiones conſueuerunt ſolenniter celebrari, cum eorum octauis conſuetis, & officiis proprijs à ſede Apoſtolica approbatis, aut ex eius Sedis Apoſtolicæ authoritate receptis, aut recipiendis, ſeruata forma huius breuiarij; alioquin de communi, etiamſi prædicta feſta in Kalendario Romano nõ ſint appoſita. Et eadem verba repetiit in fine Rubricæ ſecundæ de feſto ſemiduplici. Quibus verbis quinque clarè & manifeſtè iudicantur. Primum eſt eccleſiam non ſolùm præbere facultatem

Digitized by Google

prædictis congregationibus propria ſanctorum feſta celebrandi, verùm & id præcipere: patet hoc ex ipſis Rubricæ verbis, in qua eodem verborum nomine præcipitur feſta in Kalendario appoſita, ac propria cuiuſcunque Congregationis recitari, officium enim (inquit) ſit duplex in feſtis, in quibus in Kalendario apponitur vox *duplex*, & in feſtis ſanctorũ, qui apud quaſdam religiones conſueuerint ſolenniter celebrari.

Secundum quod ex prædictis verbis colligitur, eſt poſſe in religionibus recitari officia propria de his ſanctis, etiam ſi hæc officia à Sede Apoſtolica non ſint approbata, dummodo digna ſint vt approbentur, vel religio eis vtatur animo ea à Sede Apoſtolica confirmandi. Quod patet ex illis verbis ibi, *cum eorum officiis propriis ſedis Apoſtolicæ authoritate receptis, aut recipiendis*. Quod ſi iſta feſta propriis officiis non gaudeant, recitanda ſunt de communi, vt conſtat ex illis verbis ibi *alioquin de communi*. Ex quibus venit intelligenda quædam clauſula repetita in bullis in quæſtione præcedẽti allegata, in qua præcipitur, vt recitẽt de propriis ſanctorum, & vbi defuerint officia propria, retinent de cõmuni. Intelligenda enim eſt de propriis approbatis, vel approbandis à Sede Apoſtolica.

Tertium, quod colligitur, eſt, quod tam in officio proprio, quàm in communi ſeruanda eſt forma à breuiario Romano præcepta, quod indicant illa verba, ibi, *ſeruata tamen forma huius breuiarii Romani*, forma autem breuiarii Romani nihil aliud eſt, quàm quod ſeruetur modus in officio Diuino recitando in Rubricis aſſignatus. Nempe vt ſi feſtum ſit duplex, officium, verbi gratia Matutinum, habeat lectiones, & poſt quamlibet reſponſoria apponantur, antiphona ante pſalmos, & poſt illos integra repetatur, & alia, quæ in dictis Rubricis reperiuntur.

Quartum, quod denique colligitur ex dictis verbis, eſt, illa procedere de feſtis propriis cuiuſcunque congregationis, quæ apud illos conſueuerunt celebrari, etiamſi in Kalendario breuiarii Romani appoſita non ſint, vt ex ipſo verborum contextu patet. Vnde manifeſte infertur, quod, quamuis Eccleſia non vellet laudabilem religionum propria ſanctorum officia recitandi conſuetudinem de medio tollere, vult tamen omnes religiones, & congregationes formam ac modum breuiarii Romani in recitandis officiis ſeruare. Ex quo conſequẽter etiam infertur, quod eſt maximè pro religionibus conſiderandum, aliud eſſe in recitatione officii ſanctorum numerum, de quibus officium fieri debeat, aliud verò formam, quæ in tali perſoluendo officio ſeruari debet, quare liberum erit ordinum prælatis ſecũdum veterem conſuetudinem aliqua feſta celebrare, de eis diuinas laudes recitando, vt apud Carmelitas de B. Virgine, quod à breuiario Romano minimè eſt ſublatum, ſolùm enim in eo præcipitur, vt ea ſecundum formam eius celebrentur, quod ex Rubricis ſuperioribus ſatis patet.

Nec obſtat quod à Pontificibus poſt editum breuiarium tantùm conceſſa eſt à ſede Apoſtolica recitatio Sanctorum ordinum; nam reſpondetur reſcripta Pontificum exponi debere iuxta iuris communis regulas, vt ex eodem iure *a* patet, & ſic debet dicta conceſſio interpretari ſecundum ipſas Rubricas, quæ ſunt ius commune; præterea quod in gratiam alicuius conceditur, non debet in eius odium retorqueri, vt dicitur in iure; *b* vnde cum dicta conceſſio fuerit facta in fauorem Sanctorum ordinis, non eſt, cur quis credere debeat à dicto ordine eſſe ablatam facultatem recitandi de aliis ſanctis, de quibus recitare conſueuerat: præterea Cardinales deſignati ad celebrandum feſtiuitates, de quib. facta fuit prædicta conceſſio, non limitauerunt ipſas taliter, vt negarent ipſas religiones poſſe celebrare de ſanctis conſuetis in ipſis celebrari, & quando quid in aliqua diſpoſitione, ſeu conſtitutione aliquibus de cauſis omittitur, de eo iudicandum eſt ſecũdum regulas iuris communis; ius autem commune in noſtro propoſito ſunt Rubricæ ipſius Breuiarii. Hæc ita determinata ſunt in illa illuſtri Academia Complutenſi communi Doctorum calculo, ac ſubſcriptione propria, vt vera, & certa, anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo confirmata ſunt. ſubſcripſerunt enim huic ſententiæ Dominus Doctor Franciſcus Martinez primarius Cathedræ Theologiæ, & nunc meritiſſimus Canarienſis Epiſcopus; ac doctiſſimus Pater Vazquez Societatis Ieſu; & ex Canoniſtis Doctor Salzedo in prima Canonum Cathedra regẽs, ac Doctor Felicianus Decretorum Cathedraticus, & alii plurimi, prout refert doctiſſimus, & religioſiſſimus pater Thomas de Ieſu *c*, Miniſter Prouincialis Prouinciæ Caſtellæ Diſcalceatorum Carmelitarum, in expoſitione Regulæ ipſorum Patrum. Ex quib. concluditur, quod feſta, de quibus hodie ſecundũ ius commune prædictarum Robricarum, ſecluſo quocunque priuilegio poſt dictas Rubricas impetrato, non ſolùm ſunt feſtiuitates ſanctorum ipſarum religionum, ſed etiam ſunt feſtiuitates, de quibus in dictis religionibus officium recitari conſueuit. Vnde infertur, quod priuilegium Leonis X. quo cõceſſit fratribus minoribus, & Monialibus, & Sororibus in partibus vltramontanis, vt poſſint celebrare feſta Angeli cuſtodis, & Angeli Raphaelis, in diebus, in quibus per ſua Capitula prouincialia reſpectiuè ordinatum fuerit, prout continetur in ſupplemento. *d* Hoc (inquam) priuilegium non eſt reuocatum in Prouinciis, in quibus ratione ipſius vſus receperat, vt de iis feſtiuitatibus celebraretur, cum ratione dicti vſus fundari in ipſo priuilegio dictæ feſtiuitates eſſent propriæ.

a ca. cũ cãm de reſcri.

b c. quæ in gratiã de reg. iu. li. 6.

c Th. de Ieſu in expo. reg. carm. 2. p. dub. 2.

d Suppl. f. 61. cõceſſ. 192.

QVAESTIO LXX.

De obſeruatione feſtorum, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum religioſi teneantur obſeruare feſta ab Epiſcopis præcepta.*

2 *Vtrum laici in monaſteriis religioſorum ratione pietatis poſſint in diebus feſtiuis laborare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſi teneantur obſeruare feſta ab Epiſcopis præcepta.

REſpondeo dicendo, quod Eugenius IV. conceſſit, *Monachis S. Bened. cõgregationis Hiſpaniæ, quod in ſuis monaſteriis non teneantur ſeruare, ſiue colere alias feſtiuitates, niſi illas pcipuè, quæ per vniuerſalem Eccleſiã obſeruãtur, alias licitè vacare laboribus, & conſuetis exercitiis, vel occurrentibus poſſunt, niſi cõmuniter ab omnibus, ſecundũ cõſuetudinem locorum, vbi monaſteria ſita fuerint,* vel

vel ſuperiorũ obſeruetur, quibus ſine ſcandalo in huiuſmodi laboribus faciendis contrauenire non poſſit. Ita habetur in compendio *a* mendicantium, & idẽ refertur in compendio Ciſtercienſi, & cum hoc cõcordat Tridentinum *b* dicens. *Dies etiam feſti, quos in Diœceſi ſua ſeruandos idem Epiſcopus præceperit, ab exemptis omnibus etiam regularibus ſeruentur*, quod iuri conſonum eſſe patet, regimen enim Monaſteriorum, quoad celebrationem feſtorum, ad Epiſcopum pertinere videtur, argumẽto aliquorum Canonum. *c*

a *Comp. mendicantium tit. feſtiuitas. §. vlt. comp. ciſter. tit. feſtiuitas feſtorum.*

b *Trid. ſeſſ. de reg. c. 12.*

c *c. de his d. 13. & 9. q. 3. c. per ſingulas & 16. q. 1. c. qui vere & 61. d. c. obitum.*

Aduertendum tamen, quod feſta per populum votata non tenentur Regulares obſeruare; licèt enim in fauorabilibus appellatione populi veniãt etiam Monachi, in odioſis tamen eos minimè comprehendi exiſtimo, præſertim, quia votum de obſeruatione alicuius feſtiuitatis cenſetur cum doctiſſimis Theologis eſſe perſonale, & ſic perſonas ipſum emittentes ſolummodo comprehendere, a quibus tamen, vt in noſtra ſumma confeſſorũ dixi, recedit doctiſſimus Nauarrus *d*, affirmans dictum votum non perſonale, ſed reale dici debere, & ad populum ratione contractus tranſire: vtcũque tamen ſit, feſta, quæ ratione voti obſeruantur, licet ab Epiſcopo dictum votum confirmetur, non ſunt vota ab Epiſcopo præcepta, quæ Regulares tenentur ſeruare per dictum Concilij Decretum, cum ſint feſta votata, quæ licet ab Epiſcopo ſint confirmata, ipſa confirmatio nihil illis addit, per quod ſuam originalem denominationem ammittant, & aliam præcepti induant conditionem. Verum eſt tamen, quod ratione ſcandali, tenebuntur dicti religioſi obſeruare feſta votata à populo, vbi ſint. Vnde Eugenius in conceſſione ſuperius allegata, ſicut non exemit regulares ab obſeruatione feſtorum, quæ mandato ſuperioris obſeruari præcipiuntur, ita non eximit Regulares a dicta obſeruatione feſtorum, quæ communiter ab omnibus ſecundum conſuetudinem locorum, vbi monaſteria ſita fuerint, obſeruantur.

d *Nau. cap. 12. In man. nu. 89.*

ARTICVLVS II.

Vtrum laici in monaſterijs religioſorum ratione pietatis poſſint in diebus feſtiuis laborare.

Reſpondeo dicendo, quod non omnia, quæ poſſunt fieri gratia neceſſitatis, poſſunt fieri ratione pietatis, nam propter neceſſitatem omnia opera tam ſeruilia, quam nõ ſeruilia, exerceri poſſunt, ſed non omnia permittuntur cauſa pietatis, ſi pietatem intelligimus virtutem illam, qua patriã, & parentes veneramur, ſicut acceperunt Tullius *e*, & Auguſtinus, nec ſi pietatem pro miſericordia accipiamus. Etenim quamuis opera, quę ex natura ſua ad miſericordiam pertinẽt (vt veſtire nudum, alere pauperem) in omnibus diebus feſtis poſſint licite fieri, iuxta quandam gloſſam *f* communiter receptam, alia tamen opera ſeruilia, quę ex ſola intentione operantis ad miſericordiam diriguntur, fieri nequeunt. Quamobrem qui ſub miſericordię, & pietatis prætextu, abſque alia vrgente neceſſitate, in diebus feſtiuis ædificant, vel reficiunt pontes, ſternunt vias, tota errant via, vt tradit Caietanus *g* cõmoniter receptus, & peccant contra præceptum obſeruationis feſtorum, a qua obligatione non eximuntur regulares, cum (nullum quod viderim) illis ſit priuilegium conceſſum, quo in diebus feſtiuis poſſint in opere ſuorum monaſteriorũ operibus ſeruilibus ſeculares, & ipſi religioſi occupari, qua propter, vt id licitè facere, aut permittere poſſint, petere licẽtiam ab Epiſcopis, & ordinarijs tenentur, qui ad hæc, & alia minima diſpenſanda habent conſuetudine authoritatẽ, ſine dicta enim licentia laborantes, & prælati permitẽtes laborare in dictis diebus, peccato ſunt irretiti, niſi aliqua neceſſitate præſente, aut eminente excuſentur. Qua ratione in prouincia S. Iacobi regularis obſeruantiæ P. N. Franciſci (cuius ego indignus ſum filius) ordinatione prouinciali decretum eſt, ne prælati, aut pręſidentes permittant in ſuis domibus in diebus feſtiuis opera ſeruilia facere.

e *Tul. 3. re. ad Herona. Aug.*

f *Gloſ. in c. fi. de ferijs.*

g *Caiet. 2. 2. q. 122. ar. 4. col. 4.*

Aduertendum tamen quod Eugenius IV. ait, quod ſeculares laborantes in feſtis ſanctæ Crucis, & ſancti Michaelis Septembris, & ſanctorum Innocentium, & Sancti Syluestri, ſe nolle quod peccent mortaliter, niſi venerint in Dominica, ita habetur in Monumentis *h* ordinum, & in ſupplemẽto, & tradit Nauarrus.

h *In 1. imp. fol. 61. & in 2. fol. 164. conceſſ. 83. & in ſupp. fol. 395. Nauar. in mã. c. 14. n. 15.*

QVAESTIO LXXI.

De Feudo, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum monaſteria feudalia bona habere poſſint.*

2 *Vtrum milites Hieroſolymitani ſint capaces feudi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monaſteria feudalia bona habere poſſint.

Vide quæ diximus in primo tomo *i* per quæ quæſtionis articulo ſatis reſpondetur.

i *Tom. 1. qq. reg. q. 28. art. 3.*

ARTICVLVS II.

Vtrum milites Hieroſolymitani ſint capaces feudorum.

Reſpondeo dicendo, quod Curtius ſenior conſuluit pro parte affirmatiua, quia nõ depoſuerunt arma, immo Deo inſeruierũt in militia cõtra infideles, ideo Abbas *k* ait, quod hi milites ſunt propriè religioſi, & idẽ appellat ipſos quaſi religioſos, ergo, cum non deſinant eſſe milites, poterunt ſuccedere. Contrariam opinionem tenent viri docti, quæ verior reputatur iure communi attento, quod ſcilicet non ſunt feudi capaces. Pro qua opinione probanda pręmitto, milites Hieroſolymitanos eſſe religioſos, & perſonas eccleſiaſticas, ſecundum quandam gloſſam. *m* Quod probatur etiam in libro ſuarum conſtitutionum, cuius titulus eſt *Stabilimenta ſacri ordinis D. Ioannis Baptiſtæ Hieroſolymitani*, præſertim in proęmio, & in alijs quã plurimis capitulis, in quibus religioſi nuncupãtur. Immo dico, quod ſunt religioſi militares, quia profitentur tria vota eſſentialia, & ſic tanquam clerici ſunt feudi incapaces: immo hac ratione probatur, quia iure *n* pontificio eis interdicitur muliebris cõſuetudo, & pro hoc eſt pulchra deciſio Capellæ *o* Toloſanæ. Et in ſpecie noſtri caſus in libro conſtitutionum *p* dicti ordinis cauetur, quod alicui dictorum fratrum non liceat aliquo modo ſe homagio, confederatione, aut iuramento aſtringere alicui perſonæ, ſine ſui Magiſtri licentia. Et in eiſdem conſti-

K *Abb. in rub. de reg.*

l *Idẽ in c. quãuis de decim.*

m *Gloſſ. in cap. quiſquis. 17. q. 4. & in cap. ex parte de dec.*

n *Cap. vxoratas in fin. de cõuerſ. coniug.*

o *Toloſ. q. 448.*

p *Cap. 12. ti. de fratri. & c. 25. tit. de inhibit. & pœna.*

Digitized by Google

conſtitutionibus *a* eis inhibetur, ne ſe implicent bellis Chriſtianorum: ergo non poſſunt ſuccedere in feudo, cuius occaſione præſtatur iuramentum. Et hanc opinionem quamplurimi ſequuntur, præcipuè Alexander *b*, & deciſio Pedemontana, quos refert, & ſequitur Guerinus Piſonis.

a c. 28. qualiter iuram. debeat vaſſall. feud. cũ duobus ſeqq.

b *Alex. conſil. 303. deciſ. pedẽ. 27 nu. 18. Guerin. in feud. vſibus §. quæro an milites Hieroſ.*

Sed licèt hæc vera ſunt de iure communi, at ſi hæc ſacra religio habet communicationem priuilegiorum Celeſtinorũ, & congregationis S. Georgij in Algala, ſunt (licet ſint religioſi) capaces feudorũ, iuxta ea, quæ in primo tomo *c* latè diximus. Verum eſt, tamen, quod ſine licentia ſui magiſtri non poſſunt tali feudo ſe obligare iuramento præſtito, nec hoc eſt mirum, cum ſine licentia ſuorum prælatorum non poſſint religioſi ſe ſeruitio alicuius principis emancipare, prout ſupra hoc tomo *d* ſecundo dictum eſt.

c *l. 1. tom. q. 28.*

d *Sup. hoc 2. to. q. 61.*

Sed vt ſupradicta clariora fiant, videamus quid ſit feudum, pro quo nota, quòd feudum eſt conceſſio rei immobilis facta pro homagio, prout colligitur ex iure. *e* Hæc definitio colligitur ex traditis ab Hoſtienſi, & Azone in ſuis ſummis dicentibus quod eſt beneficium alicuius rei inueſtitura interueniente ſic conceſſæ, ſeu datæ alij, vt dominium penes cõcedentem remaneat, cuius occaſione recipientes, & ſucceſſor eius concedente domino ad id ſeruitium, de quo, & vſque quo conuenit, aut feudi natura requirit, tenetur directo domino, vtile autem ad feudatarium tranſit, argumento eorũ, quæ in iure *f* de emphyteuta notantur. De natura autẽ huius contractus eſt, quòd dominus retineat ſibi directum dominium, ac proprietatẽ, vt in libro *g* feudorum notatur. Secundò quod vtile dominiũ tranſeat in vaſſallũ, quod patet, quia vaſſallus poteſt quaſi vendicare, vt in eodem libro *h* definitur, & conſequenter eſt quaſi dominus, aliàs non vendicaret ſecundum ius *i*. Tertiò, quod dominus habeat ciuilem poſſeſſionem, & vaſſallus naturalẽ, quia vaſſallus appellatur vſufructuarius, qui naturaliter poſſidet, argumento iuris K.

e *Cap. ex diligẽti extra de ſim.*

f *L. vn. ff. ſi ager. vectig. pet. §. qui me.*

g *Lib. feudum vit in quibus cau. feud. amit. tar. camc.*

h *Lib. feud. tit. de inueſtit. de re alien. fact. c. vnic.*

i *L. quintus ff. de aur. & arg. legat.*

K *L. naturaliter. ff. de acq. poſſ.*

Quartò quod conſiſtat in rebus immobilibus. Quintò quod ſi vaſſallus domino conſtitutum ſeruitium non præſtiterit, à feudo repellitur. Sextò quod ſine domini voluntate feudum alienare non poteſt. Septimò quod feudatario regulariter fit in perpetuum. Octauo quod dominus habeat mittere vaſſallum in poſſeſſionem. Alias conditiones feudi ponit eleganter more ſolito laborioſus, & doctus Syluester *l* in ſua ſumma. Ex quibus patet, quod quando feudum datur, vt inde præſtetur ſeruitium reale, non eſt propriè feudum, ſed contractus innominatus, ſecundum Cinum *m*, ſicut dicit Baldus, *n* quod in quibuſdam partibus Lombardiæ pro feudis Eccleſiæ ſoluitur par Caponum, vel ſpatula porci, & huiuſmodi, & ſecundum eum hoc modo feudum ſumptum æquiparatur emphyteuſi, ſimiliter ſi eſſet quid emptum, non habet naturam feudi, ſecundum Baldum, *o* ſed quando imponitur onus perſonale, vt ire ad parlamentum Regis, & huiuſmodi, & abeſt venditio, tunc proprie eſt feudum, & lege feudorum regulatur. Vtrumque autem horum feudorum prohibentur habere milites D. Ioannis, ſine licentia ſui magiſtri, non enim ſine ipſa poſſunt ad aliquod ſeruitium perſonale, aut reale obligari, vt ex conſtitutionibus huius ſacri ordinis ſatis patet.

l *Syl. v. feudum nu. 1. & 2.*

m *Cynus in authẽt. ingreſſi C. de ſacroſ. eccleſ.*

n *Bal. in lib. de conſuet. feud.*

o *Bal. vbi ſup. & in cap. 1. de feud. & in le. qui ſecundo.*

QVAESTIO LXXII.

De profeſſione fidei, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum prælati regulares, & prædicatores fidem profiteri teneantur.*

2 *Vtrum promotio Doctorum, & aliorum cuiuſcunque artis, & facultatis profeſſorum, cum profeſſione fidei ſit præſtanda.*

3 *An religioſus adeptus prælationem, non faciẽs profeſſionem ignoranter ſit tutus in conſcientia.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælati regulares, & prædicatores fidem profiteri teneantur.

REſpondeo dicendo, quod Pius IV. anno incarnationis dominicæ milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quarto, idibus Nouembris, pontificatus ſui anno quinto, in Bulla, quæ incipit *iniunctum nobis*, quæ habetur in conſtitutionibus *p* pontificalibus Pij IV. determinat, *quod iuxta Conc. Trid. q diſpoſitionem omnes quotquot deinceps Cathedralibus, & ſuperioribus eccleſijs præfici, vel quibus de illarum dignitatibus, Canonicatibus, & alijs quibuſcunque beneficijs eccleſiaſticis curam animarum habentibus prouideri continget, publicam orthodoxæ fidei profeſſionem facere, ſeque in Romanæ eccleſiæ obedientia permanſuras ſpondere, & iurare teneantur. Voluit etiam per quoſcunque, quibus de monaſterijs, conuentibus, domibus, & alijs quibuſcunque locis regularium, quorumcunque ordinum, etiam militiarum quocunque nomine, vel titulo prouidebitur idem ſeruari.* Et ſufficit, vt hi prælati regulares eam profeſſionem faciant intra duos menſes ab adepta poſſeſſione ſuæ præfecturæ, idẽ concilium exprimit, & tradit Nauarrus. *r*

p *Conſt. Ponti. 30. fol. 48 t.*

q *Cõc. Tri. ſeſſ. 24. de ref. c. 12.*

r *Nau. l. 1. conſ. tit. de ſũ. Trin. conſ. 1. & lib. 2. conſi. tit. de iure iuran. conſ. 10.*

Quantum verò attinet ad prædicatores Regulares in noſtra religione per literas noſtri reuerendiſſimi Commiſſarij Generalis in his Hiſpaniarũ partibus de mandato noſtri illuſtriſſimi Protectoris S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, fuerunt ſuſpenſi omnes lectores, & prædicatores ab officio prædicationis, vſque dum fidem catholicam fuerunt ſolenniter profeſſi.

ARTICVLVS II.

Vtrum promotio Doctorum, & aliorum cuiuſcunque artis & facultatis profeſſorum cum profeſſione fidei ſit præſtanda.

REſpondeo dicendo, quod idem Pius IV. apud ſanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo quarto, Idibus Nouembris, Pontificatus ſui anno quinto, in Bulla *ſ* quæ incipit, *In ſacroſancta B. Petri*, motu proprio, & ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis decreuit, *q deinceps nullus Doctor, magiſter, Regẽs, vel alius cuiuſcũq; artis et facultatis pfeſſor, ſiue Clericus, ſiue Laicus, ſiue ſecularis, vel cuiuſuis ordinis regularis ſit i quibuſuis ſtudiorũ generaliũ vniuerſitatib. aut Gymnaſijs publicis, aut alibi ordinariã vel*

ſ *Hab. in conſt. Pontif. Pij IV. conſti. 28.*

vel extraordinariam electoris, cathedram aſſequi, vel iam obtentam retinere, ſeu alias Theologiã, Canonicam, vel Ciuilẽ cenſuram, Medicinam, Philoſophiã, Grãmaticam, vel alias liberales artes, in quibuſcunq; ciuitatib. terris, oppidis, ac locis, etiã in Eccleſiis, monaſterijs, aut conuentibus regularium quorũcunq; publice, vel priuatim quo quomodo profiteri, ſeu lectiones aliquas in facultatibus huiuſmodi habere, vel exercere. Neq; Doctores ipſi, aut vniuerſitatum, ſeu gymnaſiorũ eorundem Rectores, cancellarij vel alij ſuperiores; ſed neq; ẽt Palatini comites, aut alij particulares ſuperiores; facultatũ eruditos viros ad eoſdẽ gradus promouendi ẽt à nobis, & Apoſtolica ſede, vel alias vndiq; habentes, Scholares, tã laicos, quàm clericos, & cuiuſuis ordinis regulares, vel alios quoſcunque, quantalibet eruditione præditos, ad vllum in eiſdem facultatibus ſuſcipiendũ recipere, & admittere, neq; doctores magiſtri, et Scholares ad electionem alicuius in rectorẽ, vel cancellariũ vniuerſitatis, aut gymnaſii procedere, Nec ipſi ſcholares, vel alij quantumlibet docti, & alioquin habiles gradus huiuſmodi, vel eorum aliquem palam, vel priuatim recipere valeant; niſi Doctores videlicet, & regentes, magiſtri, & alij profeſſores, iam ad Cathedrales, & lecturas recepti, in Italia intra ſex menſes à die publicationis præſentiũ cõputandos; reliqui verò ad cathedras, & alias lecturas ibidem in poſterũ aſſumendi ante eorũ receptionẽ in rectoris, vel aliorũ ſuperiorũ; eligendi autẽ in rectores, vel cancellarios, ante illorum electionẽ, vel ſaltẽ ad miſſionẽ, in ordinarij loci, vel eius in ſpiritualibus vicarij. Ac promouendi ſcholares, & alij præfati, ante illorum promotionem, in eiuſdem ordinarij, ſeu eius vicarij, aut dictorum, aliorumq; promouentium manibus, præuio etiam proceſſu, vel habita informatione, quãtum eis ſufficere videbitur, ſuper religione fideq; Catholica rectorũ, cancellariorum doctorũ, lectorum, & promouendorum eorundẽ per ipſos locorum ordinarios, vel eorum vicarios rite facta, præcedente eandem catholicam fidem verbis iuxta formã infraſcriptæ tenorẽ conceptis, palam, & ſolemniter profiteri teneãtur, & deſuper inſtrumentum publicum confici, ac de proceſſu ſeu informatione, & fidei profeſſione in priuilegio Doctoratus, vel alterius gradus huiuſmodi ſpecialis, ac de verbo, ad verbũ mentio, & relatio fieri debeant, authoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuò ſtatuit, & ordinauit, &c. Et quo ad antiſtites ponit obedientiã, & cõtrauenientes ingreſſu Eccleſiæ eos punit: quo ad inferiores verò ponit excommunicationẽ latæ ſententiæ, & priuationem omniũ, & ſingularum dignitatum, beneficiorũ, & officiorũ, & feudorum Eccleſiaſticorum, per eos quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis, ad illa, & alia in poſterum obtinenda, eo ipſo per contrafacientes incurrenda, ac quaſcunq; receptiones, promotiones, electiones, & admiſſiones, abſq; proceſſu, certaque de religione, & fide catholica notitia, ac dicta fidei profeſſione (vt præfertur) præcedente, pro tẽpore factas nullas, inualidas, nulliuſque roboris, ac momenti eſſe, neque cuiquã in iudicio, vel extra ſuffragari poſſe, ſicq; p quoſcunque iudices, & commiſſarios, quauis authoritate fulgentes, ſublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretãdi facultate, & authoritate. Hæc dicuntur in præfata conſtitutione.

Circa quã conſtitutionẽ eſt notandũ, quod in ea proponitur excõicatio latæ ſniæ, quæ ipſo facto incurritur, iuxta annotata per Alexandrũ, *a* & per Felinũ, & proponuntur ẽt aliæ ſublata facultate aliter interpretãdi, & iudicãdi, & hic eſt ſtylus curiæ, vt cõcludũt Ruin. *b* & Pariſius. Vnde ſequitur, qđ ſi aliquis aliter iudicauerit, eius iudicium eſſe inualidũ, ac temerarium. Appoſitũ eſt ẽt in eadẽ conſtitutione decretũ irritãs, cuius natura eſt operari nullitatẽ actus in cõtrariũ faciẽdi, iuxta Gloſsã, *c* Imolã, Oldradũ, & Geminianũ, & induci nullitatẽ ipſo iure, vt probat q̃dã Decretalis *d* & voluit Rui.

a *Alex. in addi. ad Bart. in l. Imperator. ff. de iure fiſci. Feli. in c. Rodulphus nu. 14. de reſcr.*

b *Ruin. cõſ. 67. poſt nu. 9. vol 6. Pariſ. conſ. poſt nu. 133. & cõſ. 38. nu. 7. vol. 4.*

Ex prædictis colligitur, prælatos regulares, & ab eis ad doctoratũ regentiũ promotos diu poſt publicationẽ dictæ cõſtitutionis cõtrauenientes canoni præmiſſo, excõicatos eſſe ipſo iure, ac ipſo facto, & priuatos quibuſcũq; dignitatib. & officijs, ẽt generalatu, ſeu Abbatiſſali dignitate fuiſſe, & eſſe & inhabiles effectos reſpectiue, promotioneſq; hmõi irritas, ac inualidas fuiſſe, & eſſe, vt in dicta cõſtitutione continetur, fauorem publicum, & animarũ, ac honorẽ Dei, & fidei aſſertionẽ concernente, & ſic vt conſtitutio fauorabilis, & ampliãda, & incõcuſsè ſeruãda iudicari debet, iuxta quandam legẽ, *e* propter publicam vtilitatẽ multa ſtatui poſſunt cõtra iuris regulas. Hinc videmus Reges tõne publicæ vtilitatis reuocare priuilegia ẽt ciuitatib. vel alijs, per ſe, vel prædeceſſores conceſſa, prout tradit Ludouicus Carrenus, *f* animæ item, ac fidei, & religionis fauor idẽ, & multo magis operari debet, & etiã vt oẽs ligent ex traditis in iure, *g* & notatis per Ioannem Andreã, *h* & Abbatẽ; & Ioannes Andreas ait, quod conſtitutio licet odioſa, quia pęnalis, tamẽ fauorabilis eſt, quãdo in fauorẽ animę inducta eſt, & ideo ipſius pœna potius eſt dilatanda, quàm reſtringenda, iuxta quandã Gloſſam *i* communiter receptã, ſecundũ Socinũ. Neque his obſtat, quod generales, & prælati regulares non habent notitiã dictæ conſtitutionis, vnde ſecundum iura *K* ligari nõ poſſunt. Nam reſpõdetur primò, quod hæc conſtitutio eſt irritatoria, quæ ignorãtes ligat, iuxta ſacros Canones, *l* & tradit Quintilianus Mandoſius; ſecundò reſpondetur, quod hæc cõſtitutio inter alias conſtitutiones etiam poſt Concilij Tridentini Decreta inſerta eſt, & eſt notata, iuxta ſacros Canones, *m* & tradita à Baldo, & Romano, præterea generales, & prælati regulares debent in his, quæ fidẽ, & religionẽ reſpiciunt, ac ſuam gubernationẽ, officium, & regimen, & adminiſtrationẽ diligẽtiſſimè ſe informare de oĩbus Decretis, & conſtitutionibus, & reformationibus, quæ in diem à Sede Apoſtolica emanabunt, alioquin ignorãtia nõ excuſaret eos, vt ijdem Sacri Canones in ſimili caſu determinant, & tradunt Lapus, *n* Paulus Caſtrenſis, & Pariſius, & licet decretũ irritãs in cõſtitutione præmiſſa oppoſitũ operaretur ante publicationẽ, prout cenſuerunt Paulus de *o* Eleazar, & Enricus Boic, & voluerunt Antonius de Butrio, Imola, Felinus Caccialupus, & alij quos refert Mandoſius. Idẽ tũ Sũmus Pontifex ad tollendum omne dubiũ, & ne quis prętextu ignorãtię, vel alio ſe excuſare poſſet, adijcit tẽpus, & terminũ conſtituit in ſua cõſtitutione, qui præteriri nõ põt dicẽs, *ne autẽ publicationis quiſpiam præſentiũ ignorantiã prætendere, vel excuſationem allegare poſſit, ſed ipſa perueniat ad omnem notitiã aliquantulũ volumus, & mandamus, quod eadẽ præſentes in Baſilica principis apoſtolorum de vrbe, & cancellariæ, noſtræ valuis, ac acie campi Floræ per aliquem ex curſoribus noſtris affixæ, copia illarũ ibi dimiſſa, omnes in Italia intra tres, extra verò illam exiſtentes intra ſex menſes proximos ab ea die affixionis computandos, perinde arctent, ac ſi illis perſonaliter intimatæ fuiſſent.* Vnde cum conſtet de publicatione, ſi conſtat de termino iam lapſo, non eſt dubiũ, niſi quod contra venientes huic conſtitutioni incidant in pęnas ab ipſa appoſitas, niſi defendantur, quod talis conſtitutio apud ipſos minimè fuerit recepta, & per nõ receptionem legitimam, ſuam amiſiſſe vim, ſicut alia ſimilia decreta non recepta eã amiſerunt.

c *glo. ĩ Cle. 1. v. nullatenus & ibidẽ Imo. nu. 20. de ſeq. poſt Oldr. conſ. 319. col. vlt. ver. ibi ſi prælatus. Gẽ. in c. ſi Roma. §. ſent. num. 4. de app. lib. 6.*

d *c. pœna de præbend. li 6. Ruin. conſ. 70. vol. 5.*

e *l. ſi quis ĩ gratiã verſ. is quoque ad ſilanianum.*

f *Carrerius in praxi. crim. caſu 7. nu. 60. cũ ſeq.*

g *Andreas in c. ſignif. ver. iuriſdictioni, & ibi Abb. col. 7. de foro comp.*

h *Andr. in c. ex tenore. col. 2. dic ergo q. filij ſint legitimi.*

i *glo in l. omnes dies ve. Apoſtolicæ in fi. C. de ferijs Soc. conſ. 191. col. vlt. nu. 7. lib. 2.*

K *l. vlt. ff. de decreto ab ordine faci. l. ſi ignorans. ff. locati.*

l *c. 1. ver. adijcebatur de conceſ præb. Mãd. conſil. 57. nu. 9.*

m *c. paſtor. de fide inſtr. Bart. in l. 2. poſt prin. C. quando prou. non eſt neceſſe Rom. conſ. 179. nu. 2.*

n *Lapus allegatio. 51. n. 17. Caſtr. in l. 1. §. nõ autẽ nu. 4. ff. de exercita.*

o *Eleazar in præmio. Cle. Boic. in c. 2. de conſtitutio. vbi Butrius cap. 4. Imol. col. 2. fallen. 2. Fel. col. vltim. limit. 4. Mand. vbi ſu.*

A R-

ARTICVLVS III.

An religioſus, qui adeptus eſt prælationem, & per ignorantiam, per inaduertentiam non fecit profeſſionem fidei, quam mandat fieri Concilium Tridentinum, ſit tutus in foro conſcientiæ.

RESpondeo dicendo, hunc religioſum non peccaſſe coram Deo; & ſic in foro conſcientiæ à pœnis dictæ conſtitutionis eſſe immunem, eum ignorantia, incogitantia, & inaduertentia excuſent eum ab illis, per notata à D. Thoma, *a* & Canoniſtis, tum quia lex pœnalis etiam ſi pœnam ipſo iure contineat, non ligat in conſcientia ante ſententiam criminis declaratoriam, iuxta quandã Gloſſam *b* communiter receptam: tum quia qui bona fide tranſgreditur legem humanam, putans ſe habere iuſtã cauſam tranſgrediendi, non peccat mortaliter, vt poſt alios tradit Nauarrus, *c* & hic bona fide tranſgreſſus fuit dictam legem, illam de facto ignorando: & à fortiori etiam ſi eam ſciret; ſi tamẽ intellexit ipſum minime comprehenderet, cum fidem profeſſus fuerit ſolenniter, quando fuit inſtitutus prædicator: nam lex humana male intellecta non ligat in foro conſcientiæ, iuxta Innocentiũ *d*, quem cum alijs ad id refert Felinus *e*. Quare ait Nauarrus, *f* quod hic religioſus taceat hanc negligentiam coram hominibus, & gaudeat corã Deo ſe iam quando fuit inſtitutus prædicator profeſſionem fidei feciſſe, & expulſis ſcrupulis tranquillo pectore ſuum officium, & munus exerceat, ad laudem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

a Th. 1. 2. q. 98. ar. 5. et 6. Canoniſtæ in c. ignorantia de reg. iu. li. 6. & in c. turba. §. notandum. 1. q. 4.
b glo. in c. fraternitas. 12. q. 2.
c Nau. in man. c. 27. nu. 43.
d Inno. in c. perpetua de ſimo.
e Fel. in c. ſi. n. 7. de re iud.
f Nau. li. 1. conſil. tit. de ſum. Trin. conſ. 3.

QVÆSTIO LXXIII.

De ordinum generalibus, quoad poteſtatem reformandi, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 QVam poteſtatem habeant generales ordinũ.
2 *Vtrum generales teneantur monaſteria, & eorum ſubditos reformare.*
3 *Vtrum generales debeant reformare ad regulã, quam profeſſi ſint, præſcriptum.*
4 *Quomodo debeant ſe prælati habere in reformatione.*

ARTICVLVS I.

Quam poteſtatem habent generales ordinum.

RESpondeo dicendo, quod ſi per ſingularia deſcenderemus, plurima nobis de hac materia eſſent dicenda, de ijs ſcilicet, quæ concernunt ad miniſterium generalatus, ſed omnia, quæ potui nimio labore inueſtigare, in his tomis per ſuas materias reſolutur, præcipue in primo tomo, in quo per multas quæſtiones de Abbatibus late agimus. In hoc autem articulo ad generalia tantùm me conuertẽdo dico, quod Sixtus IV. *Conceſſit, quod generales Carmelitarum adminiſtrent, & exerceant ea quæ ad ſuum officium generalatus pertinent, reiecta quauis profeſſorum ſui ordinis, & aliorum ſibi ratione dicti officij ſubditorum appellatione, quæ ab eius præceptis, monitionibus, ordinationibus, et mandatis, ac decretis regulari diſciplinæ quomodolibet interponi contigerit.* Ita habetur in monumentis ordinum, *g* & Paulus III. *Conceſſit quod præpoſitus generalis ſocietatis cum primum electus eſt iuxta ſocietatis conſtitutiones, eo ipſo ſit verus ipſius religionis præpoſitus, cum libera, & omnimoda cura, & adminiſtratione omnium, quæ ad fœlix regimen, & proſperam directionem ſocietatis pertinent, Poteſtque plenam exercere iuriſdictionem in omnes ſub eius obedientia degentes, vbicumque commorantes, etiam exemptos, etiam quaſcumque facultates habentes.* Ita refertur in compendio *h* Societatis.

g In 1. imp. fol. 99. & in 2. fol. 101. conc. 446.
h Cõp. ſociet. v. generalis. §. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum generales teneantur monaſteria, & eorum ſubditos reformare.

RESpondeo dicendo, quod Concilium Conſtantienſe, *ſtatuit quod generalis fratrum minorũ poſſit, & debeat conuentus ſuos ſibi ſubditos ad ſtatũ ſtrictæ obſeruantiæ conſonum, iuxta declarationes, & ſtatuta ſedis Apoſtolicæ, & ordinis reducere, tollendo quaſcunque ſuperfluitates, ſiue ſint in rebus mobilibus, quantum fieri poterit bono modo habito ſemper conſilio maiorum, et diſcretorum ſibi obedientiũ, ac eligendo (ſi opus fuerit) aliquas perſonas, quæ ipſas ſuperfluitates authoritate dicti Cõcilij vendant, atque commutent, aut alias in operibus conuentuum conuertant*, ita habetur in monumentis ordinis. *i* Et Eugenius IV. *Conceſſit, vt generalis poſſit tollere ſuperflua à conuentibus ſibi ſubiectis, ac in alijs conuentibus reponere, aut commutare*, ita habetur in eodem libro. *k* Et idem Eugenius, *diſtrictè præcipiendo mandauit prouincialibus, & alijs fratribus ordinis minorum regularis obſeruantiæ, quatenus generalibus dicti ordinis pro tempore exiſtentibus (appellatione, & contradictione qualibet remota) in omnibus, & ſingulis licitis, & honeſtis reg. lam, & ſtatum, ac ordinem ipſorum obſeruantiæ necnon officiũ eorundem generalium quomodolibet cõcernentibus; quæ ipſi generales pro tempore duxerint ordinanda, ſeu illis iniunxerint, illa efficaciter ſtudeant adimplere.* Ita in ipſomet libro continetur. *l*

i In 1. impr. fol. 26. & in 2. fol. 110. conc. 12.
k In 1. imp. fol. 261. conc. 676.
l In 1. impr. fol. 47.

Et pro ordine Ciſtercienſi ordinauit Eugenius III. *quod in omnibus monaſterijs Ciſtercienſis ordinis regula B. Benedicti perpetuis temporibus obſeruari debet, nemini que licere præter ſimplicem, & communem intelligentiam, alium quemlibet ſenſum inducere.* Ita habetur in huius facri ordinis cõpendio. *m* Et Martinus V. & Eugenius IV. prout in eodem Compendio *n* refertur, ordinauerũt, *quod generalis reformator, et capitulum generale ordinis Ciſtercienſis pro directione, ac ſubditarum animarum ſalute, ſtabilitateq; monaſteriorum ſalutis regulæ ſubſtantialibus, quaſcumque in ſpiritualibus, & temporalibus circa regulam ipſam, & eius obſeruantias occurrentes ambiguitates, obſcuritates, et dubia declarandi, dilucidandi, interpretãdi, & diſpenſandi ſtatutaque, & ordinationes ſeu eiuſdẽ definitiones, ẽt interpretandi mutandi, variandi, tollendi, renocãdi, caſſandi, & alterandi, necnon noua addendi, condendi, & faciendi, plenam, & liberam authoritate Apoſtolica authorsatem habẽt.* Cũ itaque tenocatũ eſſet in dubium qualis mens, & intentio fuiſſet B. Benedicti in regula condenda, & ob id ſcrupuloſitates quàm plurium animis inſurgerent, ideo Eug. IV. generali reformatione conceſſit, *vt cum Conſilio capituli poſſit libere, & licitè interpretari, modificare, declarare, & exponere quæcũque eius dubia, ſeruatis tamen in omnibus rectâ conſcientia, & ſano intellectu, nam diſſolutio ex talibus inde ſequeretur, in quibus, & in alijs his cõcernẽtibus attendendũ eſt*, prout ait Eugenius IV. *o vt obſeruãtia, & vſus ordinis in omnibus monaſterijs vniformes ſint, & cõcordes.*

m Cõp. Ciſter. tit. refor. §. 2.
n ti. conſt. §. 1.
o In eod. ti. conſtitutio. §. 6.

Circa quæ priuilegia notat collector ordinis Ciſtercienſis in dicto copendio, ex ipſis cõſtare quædam eſſe regulæ ſubſtãtialia, & quædã eſſe ordinis

ſub-

ſubſtantialia. Regulæ ſubſtãtialia ſunt tria vota, ad quæ quilibet religioſus ſubſtãtialiter obligatur, de quibus agunt D. Tho. *a* Panormitanus, & Canoniſtarum cõis, ſed de minus ſubſtantialibus, id eſt de accidentalibus regulæ, per quæ veluti per gradus ad illius perfectionem intendere monachi debent, latè tradit Nau. *b* & de his deberi intelligi conceſſio Eugenij IV. ſuperius re lata, vt ſcilicet reformator generalis, cum capituli conſilio, poſſit cum reuocatur in dubium, qualis fuerit intentio B. Benedicti, interpretari, modificari, declarare, & exponere quæcunque dubia circa accidentalia regulæ, ſeruatis tamen recta conſcientia, & ſano intellectu illius, ne ad diſſolutionem regulæ deueniatur. Ordinis autem ſubſtantialia ſunt ea, quibus vt talis ipſe ordo reputatur, & ab alijs ordinibus diſtinguitur, vt habitus, & cærimoniæ peculiares, quæ tãquam ſubſtantialia illius notabiliter mutari, caſſari, nec circa illa aliqua ſtatui, neque ordinari per præfata priuilegia poſſunt, licet id, quoad modum viuendi, conſuetudineſque ipſius ordinis, concedatur, quia aliàs, per id ordo ipſe abrogaretur. Aduertendum tamen, quod vt omnia ordinatè fiãt, ſicut generales, & prouinciales tenẽtur pro poſſe familias ipſis commiſſas reformare. Ita Leo X. *Statuit, & in virtute ſanctæ obediẽtiæ præcepit, quod de cetero nulla alia reformationes in ordine fratrũ minorum introducantur, aut fiant, abſque miniſtri generalis, aut prouincialiũ miniſtrorum reformatorum in ſuis prouincijs reſpectiuè expreſſo conſenſu, ita tamẽ vt dictæ reformationes miniſtro generali, & prouincialibus reformatis per omnia iuxta regulam ſubijciãtur*, ita habetur in ſupplemento, *c* non tamẽ per hoc tollitur, vt ipſæ reformationes authoritate Apoſtolica ſine prædictorum miniſtrorũ aſſenſu fieri poſſint, nã Gregorius tertius decimus, anno Domini milleſimo quingẽteſimo, ſeptuageſimo octauo, in conſtitutione nonageſima prima, quæ incipit, *Ad hoc nos Deus, &c.* confirmauit, & de nouo regulam, & regimen fratrum diſcalciatorum congregationis, ſiue prouinciæ S. Ioſephi in regnis Hiſpaniarum ordinis minorum S. Franciſci de obſeruãtia, ac ſub pœna excõicationis latæ ſententiæ inhibuit ſuperioribus, & prælatis ipſorum fratrũ de obſeruantia, ne eos circa eorũ viuendi modum moleſtare, aut in eis aliquod innouare præſumant, propter quod ipſi reformati à fratribus laxioris vitæ dedins bulliſtæ ſint vocati, vt vtentes ad eorum libertatẽ, & exemptione bullis, & priuilegijs Papalibus, vt in eis etiam verificetur illud Pauli dicentis, *qui piè volunt viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur*: qua propter Leo X. concordiæ fratrum maximè amator, eorum reformationem deſiderans in bulla vnionis, *præcepit firmiter, & mandauit ſub pœna excõicationis latæ ſententiæ ipſo facto incurrẽda, & à qua nullus, præterquam in mortis articulo niſi à ſede Apoſtolica abſolui valeat, ne quis frater S. Franciſci appellet alium fratrem euſdem ordinis malitioſè, irriſoriè aut improperioſe, priuilegiatum, Collectaneum Bulliſtam, Amadeiſtam, Clarenũ, de Euangelio, ſeu de Capuccio ſeu Bigolũ, aut alio quouis nomine irriſorie, aut improperioſo, uel quod pro improperioſo, à parĩetibus habeatur. Et ſimiliter præcepit tam clericis, quam laicis, ne fratres huiuſmodi aut eorum fautores præfatis nominibus irriſoriè, ſeu malitioſe appellent, ſed omnes fratres ipſius ordinis minorum S. Franciſci à ſe ipſis, & ab omnibus alijs appellentur, & nominentur*. Ita habetur in ordinis ſupplemento. *d* Cuius mandati Apoſtolici cenſuram, licet prout tradit collector priuilegiorũ mendicantium fuerit ſublata, non poſſumus tamen negare Leonem X. reformationem religioſorum maximè affectaſſe; de alijs autẽ bullis, quas habẽt prouincia S. Ioſeph, & prouincia S. Pauli, pro eorũ reformatione, dicemus Deo duce in tertio tomo in quæſtione de reformatione religionum.

a D. Tho. 2. 2. q. 186. art. 6. & 7. Pan. & cõis in rub. de regu. & in c. eccleſia de conſtit.

b Nau. in comment. de regu. à num. 9.

c Sup. fo. 30. conceſſ. 101.

d Sup. or. fo. 30. conc. 99.

ARTICVLVS III.

Vtrum regulares debeant reformari ad regulæ, quam profeſſi ſunt, præſcriptum.

RESpondeo dicendo, quod Concilium *e* Tridẽtinum decreuit, *vt omnes regulares tam viri, quam mulieres ad regulæ, quam profeſſi ſunt præſcriptum vitam inſtituant, & componant, atque in primis, quæ ad ſuæ profeſſionis perfectionem, vt obedientiæ paupertatis, & Caſtitatis, ac ſi quæ alia alicuius regulæ, & ordinis peculiaria vota, & præcepta, ad eorum reſpectiuè eſſentiam, nec non ad communem vitam; victum, & veſtitum conſeruanda pertinent fideliter obſeruent, omniſque cura, & diligentia à ſuperioribus adhibeatur, tam in capitulis generalibus, & prouincialibus, quam in eorũ viſitationibus, quæ ſuis tẽporibus facere non prætermittant, vt ab illis nõ recedatur cum compertum ſit ab eis non poſſe ea, quæ ab ſubſtantiã regularis vitæ pertinent relaxari; ſi enim illa quæ sũt baſes, & fundamẽta totius regularis diſciplinæ exactè non fuerint conſeruata, totum corruat ædificium neceſſe eſt*. Ex qua decretali colligitur, quod religioſi debent & tenentur modo reformare ſe ipſos, ſecundum præſcriptum regulę, quam profeſſi ſunt, ad cuius decreti obſeruationem exactam reuocat idem Concilium *f* Tridentinum omnia priuilegia in contrarium à ſede Apoſtolica impetrata. Quod videtur creditu difficile, non enim præſumitur Papam, vel Concilium, cuius ipſe eſt caput, velle vnico verbo delere tot diſpoſitiones à ſede Apoſtolica emanatas, in ſe maximè vtiles, & neceſſarias iuſtas, & vſu comprobatas, vt in ſimili Summus Pontifex *g* & quidã Imperator dixerunt. Præterea ſequeretur, deſtructio omnium reformationum elaboratarum ordinis S. Benedicti, S. Bernardi, & D. Hieronymi, in quibus magno conatu inductum eſt, ne præfecti ſint perpetui, ſed tantùm triennales, & ne ſoli pro ſolo ſuo arbitrio gubernent monaſteria, & prioratus, nec fructus eorum impendant, ſed cum Conſilio, & conſenſu aliquorum, quos alibi Conſiliarios, alibi diſcretos, alibi definitores appellant. Conſtat enim ſecundum originarium ſtatutum regularium præfectos debere eſſe perpetuos, & totam adminiſtrationem ad eos debere pertinere. Cõſequeretur item deſtructio bonæ partis reformationum ordinum militiarum, ſecundum quas alia pertinent ad magiſtros, alia ad capitula illorum, alia ad cõmendatarios maiores, alia ad minores, alia ad priores & conuentus eorum, quæ ſecundum præſcriptum originarium regularum ſancti Auguſtini, S. Benedicti, vel Bernardi, quas ipſi profitentur, nullatenus illi peculiaria eſſe deberent.

e Concil. Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 1.

f Seſſ. 25. de re. c. 22.

g c. Eccle. [illegible] ſtra de elect. [illegible] quado. C. de i[illegible] of. teſt.

Vnde neceſſariò debemus concludere mentem Concilij non fuiſſe decernere, vt ſtatus religionũ reducantur ad primam omni modo formam, præſertim iure communi, vel authoritate Papæ relaxatam, vel mutatam, ſed ſolùm ad eam, quę habet, vt tria ſubſtantialia vota ſeruentur, & vt nullus ſimplex regularis habeat quidquam proprij, quo ad dominium, nec quo ad vſum, aliter quam regula permittit, vt ex tenore tam capitis primi, quàm ſecundi dicti Concilij ſatis colligitur. Primum enim

caput

caput ſolùm habet in ſumma, vt religioſi tria ſubſtantialia vota obſeruent, & alia ad commuuem vitam, victum, veſtitum conſeruanda, pertinentia. Secundum verò caput totũ tendit ad hoc, vt nullus ſimplex religioſus habeat quidquam peculiare, aliter, quàm regula permittit, vt ex eodem conſtat; & quantũ ad hoc præcipit Concilium, vt omnes regulares vitam ſuam componant ad præſcriptum regulæ, quam promiſerunt, ita explicat Nauarrus, *a* qui quo ad hoc affirmat derogare Concilium priuilegia in contrarium: immo ait idem Nauarrus *b* quod verba Concilij ibi, *omnes regulares vitam ſuam inſtituant, & componant*, ſignificare videntur prius eſſe inſtituendam, & componendã vitam à prælatis, quàm teneantur ſeruare. Et id ipſum videntur ſignificare illa verba ibi, *omnis cura, & diligentia à ſuperioribus adhibeatur*; non enim pertinet inſtituere, & componere ad ſingulos, ſed ad prelatos, & conuerſos, ſiue capitula, iuxta determinata in ſacris canonibus, *c* & ita videtur, quod ſingulares excuſantur à peccato, donec dicta inſtitutio fiat à prælatis. Vnde ſecundum Nauarrum videtur culpa non obſeruandi prædicta à ſubditis in prælatorum ignauiam, & negligentiam retorqueri: ad quod ipſi tenentur magnopere aduertere ſuam maximam in hoc obligationem conſiderantes, tenentur enim ſubditos ſuos prouidere de victu, & veſtitu ſufficienti, & de alijs ad humanam vitam neceſſarijs, ſecũdum qualitatem temporis, & conditionem perſonarum, ne ex defectu panis quotidiani, & eorum, quæ ſunt præciſè neceſſaria, ſubditi contra eorum ſtatum, & regulam, quam profeſſi ſunt, ea procurare cogantur, redeundo ad vomitum ſecularibus ſe negotijs implicando, & ſecularium amicitiam, & conuerſationem captando, vt hoc modo eorũ neceſſitatibus ſuccurratur. Et ſi dixerint prælati non eſſe ſufficientes eleemoſynas aut reditus, vt omnibus, vt tenentur, ſubueniatur, huic tanto religionum malo ſatis ſuccurrit ſacroſancta Synodus *d* Tridentina Spiritu ſancto inſpirata, decernens *in prædictis autem monaſterijs, & domibus tam virorum, quàm mulierum bona immobilia poſſidentibus, vel non poſſidentibus, is tantùm numerus conſtituatur, ac in poſterum conſeruetur, qui vel ex reditibus proprijs monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſinis commodè poſſint ſuſtentari*. Hæc Concilium. Pro cuius maiori obſeruatione in noſtra ſacra religione minorum de obſeruantia, in congregatione generali Toletana *e* conſtitutio eſt facta, in qua id prælatis præcipitur, vt exequatur.

a *Nau. in c. nullã 18. q. 2. nu. 2.*
b *Nau. vbi ſu. nu. 32.*
c *c. cum omnes de conſti. cum gl. & c. anno.*
d *Conc. Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 3.*
e *Conſtit. Tol.*

ARTICVLVS IV.

Quomodo debeant prælati ſe habere in hac reformatione.

RESpondeo dicendo, quod, prout ex dictis in ſuperioribus patet, peccant ſuperiores negligentes inſtituere, & componere ſiue reformare, & magis contrauenientes reformare volentibus, & etiã ſingulares impedientes ea, quia cõtraueniunt menti, & verbis concilij, quod eſt peccatum, vt patet, & ex iure *f* ſatis colligitur, & non videntur teneri ſuperiores ad reducendam eandẽ omnino formam, quæ in principio à regularibus obſeruabatur, tunc enim nulla veſtis, nullus liber, nullus calceus, nulla deniq; aliqua res erat particularis, vt colligitur ex viginti, & amplius locis regulæ D. Aug. notatis à Ioãne Gerſone, *g* ſeu ab alio quiſquis fuerit eius author, at nunc etiam quique reformatiſſimi monachorum habent non ſolùm prædicta peculiaria, ſed etiam cellas, & ſellas, calames, lectos, & id genus alia, & ſatis facere videntur, qui ſuos ordines reformarent ad præſcriptum eorum, qui à ſapientibus ſatis cenſentur reformati, argumento illius, quod in Prouerbiorũ *h* libro habetur, *qui nimis emungit, elicit ſanguinem*, quod ſingulare dictum in libro decretorum *i* reponitur. Vnde videtur, quod, cum ex cauſis cunctis religionis communibus prædicta peculiaria omnibus permittantur, iuſte poſſet alicui ordini, monaſterio, vel alicui perſonæ ſingulari aliquid aliud permitti ex particularibus cauſis in eis concurrentibus, quia à potentiori cauſa potentior producitur effectus, vt dicit Ius *K*, & ſic ſi monaſterij, aut prouinciæ ſplendor, & conſuetudo antiqua, quæ ſine ſcandalo multorum non poſſet vna vice eradicari, requireret, vt aliquot alia peculiaria relinquerentur, poſſent vtique illa relinqui ſine ſacrorum canonum violatione. In quod facit reſponſum illud ſapientiſſimi, prudẽtiſſimiq; Cardinalis Caietani, ad prouincialem prouinciæ Luſitaniæ huius ſacræ religionis, ipſum ſuper reformatione dicti ordinis in eo regno conſulentem: ſcripſit enim ille prudentiſſimus præſul verbis ſatis breuibus, & compendioſis, ſed dignis tanto, & ſapienti viro. *Cogè intrare mare per fluuium*, ſignificans paulatim, & ſuauiter ſi fieri poſſet, & non vno impetu, & ex abrupto vltimam reformationem eſſe inducendam, vt multa, & grandia, & grauia ſcandala, quæ ex hoc ſolent conſequi euitentur. Ita doctiſſimus Nauarrus. *l* Nec enim decet regulares, & Eccleſiaſticos ita virga ferrea regere, vt eorum defectus apud ſeculares manifeſtentur: duos ſecundum cor ſuum video à Deo fuiſſe datos ſuperiores ſuper populum Iudaicum, vnum ſcilicet mitiſſimum, & patientiſſimum Moyſen, alterum Regem Dauid, qui de ſe ipſo loquens ait, *m Memento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius*, ad regimen enim, & reformationem hominum ſumma patientia, & manſuetudine eſt procedendum, & ideo de Chriſto Domino redemptore, & reformatore generis humani prædixit Iſaias. *n* Non clamabit, nec accipiet perſonam, nec audietur vox eius foris, Calamum caſſatum non conteret, & lignum fumigans non extinguet. Significans in his verbis ſummã Chriſti Domini in hac reformatione manſuetudinem. Cuius tamen ſeueritas audita fuit cõtra genimina viperarum ſacerdotes, & phariſæos, templum Dei facientes ſpeluncam latronum, & ſuis vitiis, & perfidia tenaciter adhærentes, alios ad ſe trahentes, quos aſſumpto ſui rigoris funiculo eiecit de templo, eiiciendo ementes, & vendentes eorum nomine, & authoritate negotiãtes, quo exemplo prælati in ſuis reformationibus obeundis aliquando manſuetudine debent procedere, aliquando media via, ſcilicet, manſuetudine, & rigore mixtim incedere oportet, aliquando verò contra pertinaces, & potentes, ac reformationem impedientes virga ferrea procedere tenentur, ſumendo nũc vultum hominis, nunc bouis, nunc aquilæ, nunc Leonis quod his verbis ſignificauit Dauid dicẽs *o Poſuiſti homines ſuper capita noſtra*, innuẽs nobis, quod hominum regimen, & reformatio nõ eſt onus tantùm humerorum, iuxta illud Iſaiæ, dabo clauem Dauid ſuper humerum eius, ſed omnis, quod multa etiam capita ad portandum requirit, cum autem Dauid vnum ſolùm haberet caput, ſicut ceteri alij homines, ſequitur euidenter, quod in præſentiarum fuerit locutus de alijs capitibus, quæ ad portandum, & dirigendum, & gubernandum homines requiruntur, ſcilicet conſilium multorum

f *c. qui peccat. 23. q. 4.*
g *Gerſon cõtra cano. proprie. 1. par. nu. 25.*
h *Prou. 30.*
i *ca. denique 4. diſt.*
K *ca. 1. & 2. cũ eis notat. de conſt. pr. vti. vel inutil.*
l *Nau. in c. nullam nu. 33. 34.*
m *Pſal. 131.*
n *Iſai. 42.*
o *Pſal. 65.*
Eſai. 9.

ip

Digitized by Google

ipſi principi aſſiſtentium, quos diuina gratia cõcomitetur: ſicut.n. vt dixit diuinus Plato, oues nõ cuſtodiuntur, & gubernantur ab alijs ouibus, ſed ab animali, quod ſit aliquid pluſquam animal ſcilicet homo, ita homo non poteſt cuſtodiri, & gubernari ab alio homine, ſed ab aliquo homine, qui ſit pluſquã homo, & ſit per cõſequens homo diuinus

QVAESTIO LXXIV.

De gradibus Scholaſticis regularibus præſtandis, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *VTrum monachi poſſint ad gradum Doctoratus promoueri.*

2 *Vtrum fratres minores regularis obſeruantiæ poſſint gradus Scholaſticos recipere.*

3 *Vtrum religioſi recipientes gradus ſcholaſticos ſine licẽtia ſuorũ prelatorũ, maneãt graduati*

4 *Vtrum prælati ſocietatis Ieſu poſſint gradus Scolaribus conferre.*

5 *Vtrum graduati per dictos prelatos gaudeant priuilegijs graduatorum in vniuerſitatibus.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi poſſint ad gradum doctoratus promoueri.

REſpondeo dicendo, quod is, qui ante clericatum iuri Ciuili operam dedit, poſt clericatũ ad Doctoratus gradum, eodem iure promoueri poteſt, eaque ratione presbyter beneficiatus ad Doctoratus gradum iure ciuili poteſt promoueri, abſq. alicuius pœnæ metu, prout tradunt Nauarrus, & *a* Salzedo; & quod magis eſt, monachis hoc etiam eſt permiſſum, ita notanter ſcribit Calderinus *b* quem refert & ſequitur Nauarrus vnde merito reprobandus eſt Rebuffus *c* ſcribens titulum doctoratus in Theologia aut in iure Canonico, nõ deberi, neq. tribui de ſtylo curiæ religioſis; contrarium enim verius eſt, nempe, quia magiſter ſacri Palatii ſemper eſt Dominicanus doctoratu, & magiſterio inſignitus, vnde a tota curia Magiſter appellatur. Verum eſt tamen, quod opinio Rebuffi poteſt intelligi, quando ipſi religioſi gradui ſe ingerunt, tunc enim non debent doctorari, prout notatur in iure, *d* cum licentia autem prælati bene poſſunt, vt ſacri Canones *e* ſatis innuunt & tradunt Innocentius, & Panormitanus, per ſtudium enim, & ſcientiam necdũ eſt vtilior proprio monaſterio, ſed etiam toti Eccleſiæ vniuerſali, vt dicitur in iure, *f* & plus proficit in legendo Doctor, quã ſimpliciter curatus in ſacramentis miniſtrandis, prout in eodem iure *g* aſſeritur, de quo per gloſſam in pragmaticis ſanctionibus, & tradit Petrus Lenanderius in ſuo tractatu de priuilegiis Doctorũ.

Propter quod cum gradus ſcholaſtici monachatui minime repugnent, ſi cum licentia prælatorũ cõferantur, *Bonifacius IX. cõceſsit Magiſtro generali ordinis Prædicatorũ pro tempore exiſtẽti quod in quolibet capitulo generali dicti ordinis pro tempore celebrãdo, vni ex fratrib. dicti ordinis in Theologiæ facultate prouecto huiuſmodi per generalẽ, & definitores dicti capituli, vel aliquos Magiſtros ad hoc aſſumẽdos, diligẽti examinatione ſufficiẽs, & idoneus inuentus fuerit, magiſterij honorem, & docendi licẽ-*

a *Nau. cõſ. 2. ti. ne cler. vel uenient. Salze. in pract. ca. 59. iuxta finem.*
b *Cal. conſ. 2. de magiſt. Nau. in c. non dicatis, n. 33.*
c *Rebuff. tit. diſpenſa. cum irreg. n. 27.*
d *c. monac. 16. q. 1. & c. inno. u.s. q. 7.*
e *c. ſic viue. 19. q. 1. & c. ſi cleric. & ca. doctos Hoſt. in ſum. ti. de Magiſtro. §. qualis eſſe debeat Panor. in ca. de multa do prabend. idem conc. 89.*
f *c. ex eo. de elec. lib. 6.*
g *d. c. ex co. glo. in pract. ſanct. tit. de collat. §. item placuit. in reg. Lenander. de priuil. Doct. q. 30. 1. par.*

tiam ſeruatis conditionib. Viennenſis Cõcilij, et alijs ſolennitatibus in talib. conſuetis, auctoritate Apoſtolica elargiri poſſit, ſibiq. vt infra dictum ordinẽ, & extra omnib. gratijs, priuilegijs, libertatib. & indulgẽtijs, tã a Sede Apoſtolica, quam ab ordine prędictis fratrib. eiuſdem ordinis in eadẽ Theologia Pariſienſi Magiſtratib. conceſſit, perinde vti, & gaudere valeat, ac ſi in Pariſienſi ſtudio huiuſmodi magiſteriũ recepiſſet. Ita habetur in ſupplemento. *h* b *Supp. fol. 117. conc. 426.*

Et Innocentius VIII. cõceſſit eiſdem fratrib. ordinis Prædicatorum, vt quia propter magnas expẽſas, quæ in ſuſcipiẽdis gradib. in vniuerſitate Salmantina fiunt, fratres prædictæ congregationis gradus huiuſmodi ibidem ſuſcipere commodè non poſſunt, quod regens, & in eius abſentia, prior domus S. Stephani Salmantinæ dictæ congregationis poſſunt conferre quoſcunq. gradus fratribus eiuſdem congregationis per eandem congregationem expoſitis, & admiſſis per capitulum, vel Magiſtrum generalem dicti ordinis, dumodo ſic graduati peregerint curſus ſuos. Ita habetur in Monumentis ordinum. *i* i *In 2. impr. fol. 15. conc. 194*

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres Minores regularis obſeruantiæ poſſint gradus ſcholaſticos recipere.

REſpondeo dicendo, quod *Martinus V. pręcepit in virtute ſanctæ obediẽtiæ vniuerſis cancellarijs rectoribus, decanis, Magiſtris, & Doctoribus ſtudiorum ac vniuerſitatib eorundem vbiq. cõſiſtẽtium, ne fratrib. Minorib. ſeu alicui eorum gradum & honorẽ, ac inſignia magiſterii cõferre pręſumãt, niſi curſum per conſtitutiones Apoſtolicas et ordinis præfati inſtituta perfecerint, et alias ad dictũ gradũ obtinẽdũ idonei exiſtãt. Et decreuit, atq. ſtatuit, qđ quilibet ex Magiſtris, aut Doctorib. qui alias (quã p̄ dictũ eſt) gradus, et inſignia alicui fratrũ prędictorũ impendere pręſũpſerit, gradu, & honore magiſterii careat, atq. a lecturis, & alijs actibus, & gratiis magiſtralib. ipſo facto ſit perpetuò priuatus, et ad eadẽ de cetero inhabilis exiſtat. Voluit inſuper, quod eiſdẽ pęnis ſubiectus ſit quicũq. qui pręter rigorẽ huiuſmodi gradũ, & inſignia prædicta ſuſcipere p̄ſumpſerit.* Ita habetur in ordinum Monumentis, k Et idem K *in 2. imp. fol. 35. conc. 40.*
Martinus V. vt refertur in eodẽ libro, *l ordinauit* l *in 2. imp. f. 35. conc. 4.*
quod ſi aliqui ex fratribus prędictis bacchalaureatũ pro huiuſmodi gradu magiſterii aſſequẽdo, cõtra cõſtitutiones Apoſtolicas & inſtituta p̄dicta, fuerint adepti, & illius prætextu libros ſentẽtiarũ publice et actualiter legãt, a lectura huiuſmodi ſub pęnis prędictis penitus, et omnino ceſſent: alias ab eorum ſuperioribus per cenſuram eccleſiaſticam arceantur.

Et idẽ Martinus V. vt refertur in eodẽ libro, *m* m *in 2. impr. f. 29. conc. 43.*
Statuit, et decreuit, quod quicũq. fratres ordinis Minorũ promoti fuerint ad magiſterii gradũ in Theologia, extra vniuerſitates (ab ipſo ordine p̄ generalia capitula) ad hoc ſpecialiter electas, et abſq. eo qđ ante perfecerint debitos ſuos curſus, & ſniãs legerint in vniuerſitatib approbatis, & actus legitimos & cetera exercitia ſcholaſtica fecerint prout legere, & facere teneãtur de cõſuetudine, vel de iure in hmõi rito magiſtrãdi ſciẽtia minime de cetero gaudere poſſint beneficiis, honorib. gratiis, priuilegiis exẽptionib. et indulgẽtiis, tã in dicto ordine, q̃ extra, magiſterio in Theologia Apoſtolica, vel quauis alia auctoritate cõceſſis, et quib. Magiſtri huiuſmodi vti, et gaudere cõſueuerũt. Ac ẽt mãdauit generali, & prouincialibus miniſtris, cuſtodib. & guardianis, et eorũ vices gerẽtibus, ac generalib. ac prouincialib. capitulis quibuſcunq. prædicti ordinis: ſub pęna excommunicationis quatenus has literas (quantũ vnumquemq. cõcernunt) obſeruent.

obſeruent, & faciant inuiolabiliter obſeruari. Nõ obſtantibus quibuſcunque in contrarium facientibus.

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſi recipientes gradus ſcholaſticos ſine licentia ſuorum prælatorum maneant graduati.

RESpondeo dicendo, quod *Innocentius VIII. ſtatuit, quod nullus frater ordinis prædicatorũ reformatorum, ſeu de obſeruantia prouincia, aut congregationis Hiſpaniæ, Magiſterij, ſeu alium quẽcunq. gradum in ſacra Theologia (niſi aliud per capitulum dictæ congregationis expoſitus fuerit) aſſumere quo quomodo præſumat. Et quod ſi aliter promoti fuerint, pro non promotis habeantur, & ad huiuſmodi gradus inhabiles ſint & eſſe cenſeantur.* Ita habetur in Monumentis *a* ordinum.

a in 1. imp. f. 75 conc. 194.

Circa hanc, & ſuprapoſitas conceſſiones, eſt notandũ primo hanc habere locum, etiamſi perfecerint curſus ſuos, ac ſententias legerint in vniuerſitatibus approbatis, & actus legitimos, & exercitia cetera ſcholaſtica fecerint, prout legere, & facere tenentur de conſuetudine, vel de iure in huiuſmodi; nam pœnam hanc inſtituit Innocentius contra illos qui per capitulum dictæ congregationis expoſiti non fuerint, ſine eo quod de prædictis aliis faciat mentionem, ſicut fecit Martinus V. in ſuo decreto, de quo in articulo ſuperiori.

Notandum eſt ſecundo, quod pœnæ, de quibus in hac conceſſione, ponuntur cõtra præſumentes, per quod videtur, quod religioſi huiuſmodi aſſumẽtes gradus, ſine dicta capituli expoſitione, ante notitiam huius conceſſionis, vel poſt eam per obliuionem illius, aut incogitantiam, aut animi ſimplicitatem, non incurrunt pœnas contra eos impoſitas in ea, quia lex imponens pœnam præſumenti facere aliquid, non includit facientem per obliuionem incogitantiam, vel ſimplicitatem, ſine dolo; iuxta doctrinam ſingularem Cardinalem *b* communiter receptam, & per Nauarrum ad multa ſimilia applicatam.

b Cardi. Cle 1. q. 39. de priuil. Nauar. in c. ac cepta oppoſ. 8. de reſtit. ſpol.

Notandum eſt denique, quod pœnæ, de quibus in hac conceſſione, fuerunt impoſitæ pro fratribus reformatis prædicti ordinis, vnde ad alios fratres talem reformationem non ſectantes minimè ſunt extendendæ, cum pœnas reſtringi debere clament vbique iura. Nec in hoc habet locum virtus communicationis priuilegiorum. Communicatio enim priuilegiorum inter religiones iuxta earum inſtituta debet conſiderari, non enim pœnæ, quę apponuntur in conceſſionib. factis pro reformatis pro eorum reformatione conſeruanda, ad fratres non reformatos extendi debent, cum reformatis maximè conueniant, non reformatis vero diſconuenire credantur.

ARTICVLVS IV.

Vtrum prælati Societatis Ieſu poſſint gradus ſcholaribus conferre.

RESpondeo dicendo, quod *Scholares collegiorũ Societatis exiſtentiũ in vniuerſitatib. alicuius ſtudij generalis degẽtes ſi præuio rigoroſo, & publico examine in eiſdẽ vniuerſitatib. reperti fuerint idonei & rectores vniuerſitatũ eos gratis promouere recuſauerint, in prædictis collegijs à prępoſito generali, vel de eius licentia à quouis ex inferiorib. præpoſitis, vel rectorib. huiuſmodi collegiorum cum duob. vel tribus Doctorib. ſeu Magiſtris per eoſdem eligẽdis, promoueri poſſũt ad Baccalaureatus, & Magiſterij, Licentiaturę, ac Doctoratus gradus. Ita cõceſſit Iulius III. Idẽq. ſcholares collegiorũ exiſtẽtiũ extra vniuerſitates, abſoluto ſuorũ ſtudiorum curſu & rigoroſo examine præcedente ꝓpoſito generali, vel de eius licentia à quouis ex præpoſitis, vel rectoribus huiuſmodi collegiorum cum duob. vel trib. Doctoribus, vel Magiſtris per eoſdẽ eligendis, ad prædictos gradus poſſunt promoueri.* Ita conceſſiſſe Iuliũ III. religionis Societatis refert Claudius, *c* qui addit, quod nomine ſcholarium in his conceſſionibus intelliguntur ſcholares, qui ſunt de ſocietate.

c Claud. in Cõpen. Societ. tit. gradus §. 1. & 2.

Refert etiam idem Claudius, *d Quod præpoſitus generalis per ſe, vel aliquẽ ex prępoſitis, vel rectoribus collegiorũ Societatis, tã in vniuerſitatib. ſtudiorũ generaliũ, quam extra illas exiſtentiũ, in quib. ordinaria ſtudiorũ artium liberaliũ, & Theologiæ lectiones habebũtur, cuiuſq. ordinarij peragũtur, Societatis ſcholares, et pauperes externos, q. dictas lectiones frequẽtauerint, & ẽt diuites, ſi vniuerſitatũ officiales eos promouere recuſauerint, cũ p examinatores Societatis idonei ſint inuẽti, ſolutis tñ per diuites ſuis iurib. vniuerſitatib. collegijs Societatis, & in alijs extra vniuerſitates exiſtentib. quoſlibet alios ſcholares, qui ſub eorundẽ collegiorũ obedientia, directione vel diſciplina ſtuduerint ad ꝑdictos gradus, ac alias in reliquis, iuxta tenorẽ literarum Iulij III. promouere poſſint.* Ita refertur in dicto Compendio Societatis Pium Quartum Societati conceſſiſſe.

d Clau. vbi ſup. §. 3.

Et Gregorius Tertius decimus, prout refertur in eodem Societatis compendio, *e Conceſſit, quod poſſit præpoſitus generalis prædictos gradus, prout dictum eſt, conferre per præfectum ſtudiorum cuiuslibet collegij Societatis, in quo artium, vel Theologiæ facultates pro tempore legantur.*

e Compẽ. Socie. vbi ſu. §. 3.

Circa quas conceſſiones notat earũ collector Claudius, *f* quod facultates promouendi, de quibus in ſuperioribus, quoad perſonas Societatis, reſeruãtur præpoſito generali; quoad externos vero conceduntur prouincialibus per ſe, vel per rectores, aut ſtudiorum præfectos exercendæ, nam Rectoribus, & Cancellarijs vniuerſitatum, quoad externos, manet ſua facultas.

f Claud. in d. Compen. Socie. tit. grad. in fin.

ARTICVLVS V.

Vtrum graduati per dictos prælatos gaudeant priuilegijs graduatorum in vniuerſitatibus.

RESpondeo dicendo, quod Iulius III. & Pius IV. cõceſſerũt, prout refert Claudius, *g Quod quicunq. per perſonas ipſius Societatis modo ꝑdicto promoti fuerint, gaudere poſſint omnib. priuilegijs, et prærogatiuis, quib. gaudẽt qui in vniuerſitatib. rigoroſo examine præuio ac illas iuxta inibi obſeruari ſolitos, & requiſitos vſus promouentur.*

g Claud. in Cõpen. Societ. tit. gradus, §. 5.

Vnde *Pius Quintus eidẽ Societati cõceſſit, quod quicunq. ſcholaſtici in eius collegijs Philoſophię, aut Theologiæ auditores fuerint, in quauis vniuerſitate ad gradus admitti poſſũt, & curſũ quos in ꝑdictis collegijs cõfecerint, rõ habeatur, ita ut ſi examine ſufficiẽtes inuẽti fuerint, nõ minus ad periformiter, ac ſi in vniuerſitatib. ipſi ſtuduiſſẽt ad gradus quoſcũq. admitti poſſint, et debeãt.* Hęc Pius V. Quod rationi maximè conſonũ eſt, nã ſi graduati in collegijs priuilegijs vniuerſitatũ potiuntur, neceſſariũ eſt, vt ad gradus admittãtur, cũ curſibus in collegijs peractis & cũ ſufficienti examine inuẽti fuerint, ſicut cum ſcholaſticis vniuerſitatum fieri contingit.

Digitized by Google

Et aduertendum, quod diſtrictius inhibetur rectoribus vniuerſitatum, & alijs quibuſcunque ſub excommunicationis infligendæ pęna, ne collegiorum Societatis rectores, aut ſcholares in præmiſſis per Pium V. conceſſis, quouis quæſito colore moleſtare audeant, prout refert Claudius *a* Pium Quintum conceſſiſſe.

a *Clau. vbi ſup. tit. ſchol. a §. 3.*

QVAESTIO LXXV.

De grangijs monaſteriorum, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum in grangijs Monaſteriorum poſſint fieri oratoria, in quibus diuina officia celebrẽtur, ſine licentia ordinarij.*

2 *Vtrum grangiæ monaſteriorum gaudeãt immunitate ipſorum monaſteriorum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum in grangijs monaſteriorum poſſint fieri oratoria, in quibus diuina officia celebrentur, ſine licentia ordinarij.

REſpondeo dicendo, quod *Alexander VI. cõceſſit ordini Ciſtercienſi, vt poſsint in eo grangias conſtituere, inibiq. Eccleſias, Capellas, & Oratoria, in quibus officia diuina celebrari poſsint, ſine loci ordinarij, vel diœceſani, ſeu alterius cuiuſcũque licentia ædificare, vbi vaſſallorum, colonorum, incolarum ibidẽ commorantium confeſsiones audiri, & eiſdem pęnitentiam ſalutarem iniungi, Eucharistiamq. & alia ſacramenta, ſine parochiæ præiudicio, per monaſteriorum Abbates, & ſuos monachos ad id deputatos miniſtrari liberè, & licitè valeant*, Ita habetur in Compendio *b* Ciſtercienſi. In quo etiam Compendio *c* refertur. *Quod ſub altari portatili in caſtris, & fortalitijs aliqua iuſta de cauſa, ſeu tempore belli, Miſſam, & alia diuina officia celebrare conceſsit Vrbanus V. Ciſtercienſib. & quod in grangijs, domibus, cellarijs, alijſq. locis congruentibus, & honeſtis, & etiam in præſentia perſonarũ ordinis, poſsis celebrari ſub altari portatili. Conceſsit idem Vrbanus V. Carthuſienſibus*, & in libro *d* ſuorũ priuilegiorum cõtinetur. *Quod Nicolaus Nuntius in Hiſpaniam Apoſtolicus a Sixto, ad infermarias extendit congregationis Sancti Benedicti Hiſpanarum, vt illius compendium refert.*

b *Compen. Ciſterc. tit. grangia. §. 1.*
c *Compendio Ciſt. tit. Altaria. §. 2. et 3.*
d *Fol. 15.*

Circa quas conceſſiones eſt notãdum, quod his videtur obſtare Concilium Tridentinum, *e* poſt illud enim Decretum non licet celebrare Miſſas extra Eccleſias, vel oratoria ad diuinum tantum cultum ab ordinarijs deſignanda, & viſitanda, dedicata, & per conſequens videtur, quod in grangijs non poſſunt monachi habere oratoria, vbi Miſſæ celebrẽtur ſine eo, quod dicta oratoria ſunt ab ordinarijs ad id viſitata, & deputata. Nam reſpondetur primo, quod ibi ſolum præcipit Conciliũ Epiſcopis, vt non ſinant celebrari Miſſas in domibus priuatis, & quod regulares nõ poſſunt in hoc caſu ſe defendere priuilegijs à Sede Apoſtolica conceſſis. At ſi ipſi regulares habeant prædicta oratoria extra Eccleſiam, in quibus celebrant, ſi Epiſcopi non inſtent contra ipſos, optimo iure poſſunt dictis oratorijs frui, prout latius in primo Tomo *f* remanet explicatum. Quibus nunc addo, Concilium ſolum velle tollere, vt in domibus priuatis non erigantur oratoria ſine licentia, & approbatione ordinarij, in quibus poſſit ſacrificium Miſſæ celebrari. At non videtur tollere, quod in grangijs monaſteriorum erigantur oratoria pro celebratione diuinorum, ſicut eriguntur in infirmerijs monaſteriorum, cum ibidem ſint a parochijs longe ſeparati, vbi non poſſunt diuina commodè audire, & cum capellæ ibi erectæ ad celebrandum ab ordinarijs, ipſorum monaſteriorum viſitẽtur, & hoc videtur innuere Concilium dicens: *Quod non permittant Epiſcopi, vt Miſſæ celebrentur oĩno extra Eccleſiam.* Quod verbum (oĩno) nõ videtur reijcere Capellas, & oratoria, & altaria portatilia, quę in infermerijs monaſteriorum ædificantur; neque ea quæ in grangijs monachorum efficiuntur ad diuina peragenda; in his enim locis non videntur celebrari diuina omnino extra Eccleſiam; cum prout tradũt communiter Doctores, *g* nomine Eccleſiæ etiam monaſteria comprehendantur. Nam prout explicat Innocentius IV. in declaratione regulæ fratrum Minorum, nomine monaſterij, clauſtrũ, domus, & officinæ interiores comprehenduntur, vt habetur in Monumentis *h* ordinum.

e *Trid. ſeſſ. 22. de obſer. & celeb. miſſ.*
f *1. tom. q. 43. art. 5.*
g *Doctor. in rubri. de reb. Eccl. non alien.*
h *In 1. impr. f. 3. & in 2. fol. 4. tract. 2.*

Vnde cum nomine Eccleſiæ veniant etiam monaſteria, non abſurdè aliquis nõ opinabitur nomine Eccleſiæ etiam interiora ipſius monaſterij comprehendi, & per conſequens cum Concilium Tridentinũ mandet Epiſcopis, vt prohibeant celebrari omnino extra Eccleſiam, non prohibet celebrari ipſa in interioribus monaſteriorum ad celebranda diuina deputatis, cum talia interiora ſicut nomine monaſterij veniunt, ita etiam nomine Eccleſiæ, iuxta ſuperius citata comprehendantur, quod quãtum ad grangias ex dicendis in articulo ſequenti comprobatur.

Secundo eſt notandum, quod ſecularium confeſſiones non poſſunt audire monachi à dictis prę latis deputati, niſi iuxta formam Concilij *i* Tridentini ſint coram ordinarijs præſentati, & ab ipſis approbati, prout late in primo Tomo *K* declaratum eſt.

i *Concil. Trid. 25. de refor. c. 15.*
K *1. to. q. 59.*

Tertio notandum eſt, quod in dictis grangijs poſſunt adminiſtrare colonis, & alijs de quibus in prædicta conceſſione, ſacramentum Euchariſtiæ etiam die Paſchatis per communicationem cuiuſdam priuilegij facti monaſterio B. Mariæ de Guadalupe. *Antonius. n. Cardinalis & Pęnitentiarius Pauli Tertij, Pontificatus eiuſdẽ anno primo, decimo tertio Kalendas Februarij de eiuſdẽ Pontificis ſpeciali mandato, viuæ vocis oraculo ſuper hoc ei facto authoritate Pontificis indulſit, & conceſsit, quod omnes fratres presbyteri prædicti monaſterij B. Mariæ de Guadalupe, tã intra, quã extra illius Capellis oratorijs, grãgijs, et locis alijs eiuſdem monaſterij (non cõtradicente priore, aut in eius abſentia, aut ſede vacãte, vicario) poſsint adminiſtrare ſacramentum Euchariſtiæ etiam in die Paſchatis ſubditis eiuſdem monaſterij, vel ab eo dependentib. & alijs illa confluẽtibus vtriuſque ſexus diœceſanorum locorum, curatorum, aut rectorum ad hoc licentia minime requiſita, & ſic pręcepto Eccleſiæ ſatisfaciant. Non obſtantibus contrarijs quibuſcunque.* Ita refertur in Compendio *l* priuilegiorum D. Hieronymi.

Nec obſtat, quod hoc priuilegium ſit tantum conceſſum prædicto monaſterio particulariter, & per conſequens non debet communicari alijs ordinibus, cum ea quæ ſunt communia vnius religionis alijs religionibus communicantur, non autem ea, quæ ſunt vnius monaſterij particularia. Nam reſpondetur, prout late probauimus in 1. Tomo, *m* quod priuilegia facta vni monaſterio

l *Compend. D. Hiero. tit. Euchari. ſacramẽtum. §. 6.*
m *1. tom. q. 15. art. 9.*

dicti ordinis Diui Hieronymi, iam ex conceſſione Pii Quarti, & Pii Quinti facta ſunt omnibus monaſteriis communia.

Vltimo notandum eſt circa verba prędictę conceſſionis ibi, *ſine parochiæ præiudicio*, quod Sixtus Quartus, prout habetur in Monumentis *a* Ordinum, declarauit, quod parochialium Eccleſiarum præiudicium, quod debent fratres Carmelitæ, ac fratres Minores, & alij Mendicantes euitare, cum ipſis præcipitur euitandum celebrando, & prædicando in domibus ſuis, vel extra, aut etiam in plateis communibus, intelligendum eſt ſolum de decimis, & primitijs, quæ a laicis ſolent clericis exhiberi. Et vult dicere Sixtus Quartus, quod dummodo in Eccleſijs parochialibus non ſequatur præiudicium, quoad exactionem decimarum, & primitiarum, poſſunt prædicti fratres ſuperius conceſſa facere.

In 1. impr. fo. 102. & in 2. f. 185. cōceſ. 455.

ARTICVLVS II.

Vtrum grangiæ monaſteriorum gaudeant immunitate ipſorum monaſteriorum.

RESpondeo dicendo, quod non ſolum Eccleſia conſecrata eccleſiaſtica gaudet immunitate, ſed etiam non conſecrata auctoritate Epiſcopi fundata, vt dicitur in iure, *b* etiā ſi talis Eccleſia ſit interdicta. Quod idem dicendum eſt de hoſpitalib. & oratoriis priuatis auctoritate Epiſcopi fundatis, iuxta ea, quæ in ſacris Canibus *c* notantur. Et per conſequens monaſteria, cum omnia non ſolum auctoritate Epiſcopi, ſed etiam Papæ fundentur, prout in hoc Tomo *d* dictum eſt. Vnde cum monaſteriorum grangiæ nōn ſint fundatæ auctoritate ordinarij, non videtur loquendo ſecundum ius ipſas in aliquo immunitate monaſteriorum gaudere. At ex priuilegio Apoſtolico eam immunitatem habere certum eſt, nam Eugenius Quartus prout refertur in Compendio *e* ordinis Ciſter. *Conceſſit, quod grangiæ monaſteriorū Ciſterciēſium ſicut Eccleſiarum atria prauorum hominū incurſu & violentia libera, & quieta debent eſſe, ita vt nemo in eis hominē capere, ſpolium, aut ruinā exercere præſumat in virtute Spiritus ſancti inhibendo ſtatuit.* Ex quo priuilegio ſatis colligitur, q nō debemus iudicare de grāgijs horum monaſteriorum ſicut de domib. priuatis, in quibus Concilium Tridentinum altari portatili, vel in capellis prohibet diuina celebrari prout articulo ſuperiori diximus, domus enim priuatæ non gaudent prædicta immunitate, qua grangias gaudere videmus virtute huius priuilegii, & per conſequens opinio, quam in prędicto articulo tenuimus, hac ratione maxime corroborat. Et aduerte, quod Leo X. cōceſſit, quod infringentes, vel aliquam violentiam in Eccleſiis, vel locis fratrum facientes, ſint excommunicati, ita quod huiuſmodi delinquentes nō poſſint abſolui, niſi a Papa, vel a conſeruatoribus dicti ordinis prout continetur in ordinis Suppl. *f* Quæ conceſſio etiā grangiis aliarum religionum poteſt communicari, cum non ſolum ſiat Eccleſijs fratrum Minorum, ſed etiam locis ipſorum fratrum, grāgiæ autem monaſteriorum loca fratrum reputantur, & per conſequens aliquam violentiam ipſis facientes pęnā ſupradictæ conceſſionis incurrere videntur, & iudices conſeruatores contra ipſos procedere poſſunt.

b l. omnia priuileg. C. de Epiſc. & cleri.
c c. ſi. de ædif.
d Sup. hoc to. q. 49.
e Compend. Ciſter. tit. gran. §. 2.
f Suppl. fol. 61. conc. 189.

De grangijs, & de vſu ipſarum vide infra tertio Tomo, in quæſtione de priuilegiis.

QVAESTIO LXXVI.

De habitu regulari, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 QValis debeat eſſe habitus regularis.
2 *Vtrum profeſſi in ordinibus militarib. habitum ſui ordinis teneantur deferre.*
3 *Vtrum religioſus curatus in Eccleſia ſeculari poſſit uti habitu clericorum retento proprio ſub chlamyde.*
4 *Vtrum una religio poſſit portare habitum conſimilem habitui alterius religionis.*
5 *Vtrum fratres Minores peccent portando habitum a capillo ſolutum.*
6 *Vtrum religioſi poſsint dimittere habitum ſine timore alicuius cenſuræ.*
7 *Vtrum ſecularis utens ueſte religioſa uirorum, ac mulierum, cauſa ludi peccet mortaliter.*
8 *Vtrum contradicentibus parochis poſsint fideles in habitu Minorum ſepeliri.*
9 *Quis debeat dare habitū ad ſepeliendū fideles.*
10 *Vtrum decedentib. cum habitu religioſorum Mendicantiū indulgentia aliqua concedatur.*
11 *Quæ indulgentiæ conceduntur oſculantib. habitum religioſorum.*

ARTICVLVS I.

Qualis debeat eſſe habitus regularis.

RESpondeo dicendo, quod inter leges, quę monaſterijs, & regularibus fere omnibus communes ſunt, illa eſt de formula viuendi, ne lineis induſijs veſtiantur, prout dicitur in iure, *g* veſtitu decenti vtantur, qui qualis ſit, docent Diuus Auguſtinus, *h* Diuus Ambroſius, Diuus Gregorius Nazianzenus, Diuus Hieronymus, Diuus Chriſoſtomus, & Diuus Athanaſius. Et quali habito debeant incedere, eorum regulæ illis terminum præfigunt. Et pro religioſis Societatis conceſſit Iulius Tertius, quod *Sacerdos Societatis, quoad habitum pertinet honeſtorum ſacerdotum cōmunem, & approbatū vſum ſequantur.* Ita habetur in Compendio *i* Societatis, & cum in noſtra religione Minorum inter ipſos fratres orta controuerſia ſuper qualitatem habitus, ad eam ſedandam edidit Ioannes Vigeſimus ſecundus quandā extrauagantem, *K* cuius tenorem in præſentiarum referam: ipſe enim Summus Pontifex de conſilio Cardinalium dictam controuerſiam de medio fratrum tollere debens, circa illa verba regulæ ipſorum fratrum, *fratres omnes veſtimentis vilibus induantur*, ordinauit, quod forma habitus, & veſtimentorum, quoad colorem panni, & vilitatem arbitrio ſuorum Prælatorum relinqueretur, & vt omnē tolleret controuerſię aditū, determinauit, vt fratres prædicti ordinis, qui ſtrictos, curtos & difformes habitus ad ipſius generalis mandatum, & aliorū de dicta cōmunitate habitus corā ipſo, & fratribus Cardinalibus, & aliis in Romana curia detulerunt vel deferūt coram ipſo comparerent, vt in Domino exhortarentur. *Quibus exhortatis, in virtute Sanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pęna per Apoſtolica ſcripta mandauit, quatenus ad mandatum generalis deponant, quos deferunt habitus, & alij, iuxta eiuſdē generalis arbitriū determinatio.*

g c. cum ad monaſteriū de ſtatu monacho.
h Aug. epiſtol. 199. Ambro. de inſtit. virg. & epiſ. 36. & 1. de virg. Nazian. in exerci. ad virgi. Hierony. in Hilariū Chriſoſt. in hom. 69. in 2. Matth. Atha. de virg.
i Compend. Societa. tit. hab.
K Extrauagā. quoſdā de verbor. ſignif.

Digitized by Google

nationem, ſeu iudicium, induatur: ipſiq. generali in omnibus iſtis, & alijs et per omnia, ſecundum Beati Franciſci regulam, & prædeceſſorum ſuorũ declarationes, conceſſiones, & commiſſiones in ipſis declarationibus comprehenſas, & contentas in præſentib. humiliter obediant, pareant, & intendant: non obſtãtibus quibuſcunq. priuilegijs, indulgẽtiis, literis libertationis, immunitatib. vel exemptionibus eis, vel alicui ipſorum a Clemente Quarto conceſſis, vel appellationib. ab eis, vel ipſorum aliquo ad Sedem Apoſtolicam interiectis, quæ in quantum poteſt derogat, & præſentibus viribus euacuat, dicens, religio namque perimitur, ſi a meritoria ſibditi obediẽtia ſubtrahatur; magna quidem paupertas ſed maior integritas, bonum maximum eſt obediẽtia ſi cuſtodiatur illęſa. Nam prima reb. ſecunda carni, tertia vero mẽti dominatur, & alios, quos velut effrænes, & liberos ditioni alterius humilis iugo propriæ voluntatis aſtringit. Ad hãc igitur fratres prędicti, nõ inuiti, ſed ſponte ſedeant, hãc velint, & approbent, hãc magis deſiderijs concupiſcant illudq. votis ſanctorum ingeminẽt. oſculetur me oſculo oris ſui, charitatis vtiq. & dilectionis, religionis eius obediẽtia ſancta purificãtium melioraſunt vbera tua, præceptorũ ſiquidẽ, & conſiliorum quadã nutrientia vino, vnguentis optimos, bona famæ fragantia ſuauitatis odorem. Hæc Ioannes vigeſimus ſecundus in dicta extrauagãti.

Circa quam primo eſt notandum, quod illa verba, *ſub excommunicationis pęna*, comminationem non ſententiam excommunicationis ipſo facto inducunt, niſi aliter conſtaret de mente ipſius proferentis, prout ibi probat Gloſſa communiter recepta, & licet non inducant excommunicationem, inducunt tamen peccatum mortale, quod patet ex verbis ipſius extrauagãtis ibi, *in virtute ſanctę obedientia*, vbi notat ipſa Gloſſa, quod hæc verba, contra tranſgreſſores dura ſint.

Vnde infertur, quod habitus, qui communiter deferuntur a fratribus Minoribus obſeruãtiæ, ſunt ſecundum regulam B. P. N. Franciſci, ſecũdum declarationes Apoſtolicas, cum in ipſis induãtur fratres Minores, ſic Capitulis generalibus determinantibus, nec alijs magis curtis, & ſtrictis, & vilioris pãni, contra dictas conſtitutiones ab illis non poſſunt ſubditi vti. Vnde hæc ignorantes aliqui toto cęlo aberrant, dicentes, & publice prædicantes prædictos habitus non eſſe conformes regulæ B. P. N. Franciſci, & ipſos portantes a Beato P. N. Franciſco, vt filios minimè recognoſci: loquuntur enim contra determinationem Ioannis XXII. qui hoc arbitrio prælatorum reliquit, qui in Comitijs Generalibus hos habitus, veſtes viles ſecundum regulam eſſe declarauerunt, & ita contra ipſos contrarium dicentes, & prædicantes, velut contra ignorãtes procedere poſſunt dicti fratres, & ſi in ſuo errore perſiſtant, tanquam contra erroneè loquẽtes poſſunt incedere.

Secundo eſt notandum, quod in dicta conſtitutione, & extrauaganti, ſolum derogat Ioannes Vigeſimus ſecundus priuilegia in contrarium conceſſa ipſis fratribus, ante datam dictæ extrauagantis, & non derogat priuilegia pro tempore concedenda. Cum par in parem non habeat auctoritatem; vnde generalis non poteſt modo contra fratres prouinciarum reformatarum deferentes habitus curtos, & ſtrictos, & viliores multo procedere; cum ad huiuſmodi habitus deferendos a Sede Apoſtolica poſt Ioannem Vigeſimum ſecũdum varia conſecuti ſint priuilegia, niſi ipſi fratres reformati deuient in habitibus, & veſtimentis a priuilegijs ipſis conceſſis. Attendant tamen, quod vt per illa priuilegia huic extrauaganti derogari dicatur, neceſſarium eſt, vt in ipſis de ipſa extrauaganti fiat mentio ſpecialis, in generali enim reuocatione nõ cenſetur reuocata conſtitutio ſpecialis, quæ in corpore iuris inſerta eſt, prout nos latè diximus in primo tomo. *a* a 1.10.q.8.

ARTICVLVS II.

Vtrum profeſſi in ordinibus militaribus habitum ſui ordinis teneantur deferre.

RESpondeo dicendo, quod in ſtablecimẽtis ordinis militaris Diui Iacobi de la Spata, iuxta regulam huius ſacræ religionis, quædam ordinata fuerunt *b* Toleti, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo, & Matriti, anno Domini milleſimo quingẽteſimo, quinquageſimo primo; & iterum Toleti, anno Domini milleſimo, quingẽteſimo, ſexageſimo, & iterum Matriti, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, decimo quinto, quorum tenorem hic apponere decreuimus. b *Tit. 6. del habito y veſtidos. f. 63. c. 3. 4. et 5.*

Las perſonas de la orden ſegun nueſtra regula pueden traer veſtiduras blãcas prietas y pardas, à prouidencia del maeſtre, y coloradas, y moradas, ſegũ los ſtablicimẽtos. Lo qual mãdamos que aſſi ſe guarde y cũpla y el que lo contrario hiziere pierda las dichas ropas las quales ſean dadas a pobres, y encargamos a los nueſtros capellanos, y procurador fiſcal que lo denũcien, para que lo executen eſtrechamẽte, y prohibimos que de aqui adelãte no ſe de licẽtia alguna, para que ſe vſe lo cõtrario deſte ſtablecimiẽto, ſino fuere eſtãdo en la guerra, o en caſamiento de Principe, o hijos proprios, o en alguna fieſta, o regozijo que por nueſtro mandado ſe hiziere ſob las dichas penas.

Mandamos que los caualleros tẽgan y trayan cõſigo la regla pues cõformarse a ella ſon obligados a viuir y los mãtos cõ que ſe hã de enterrar, y que los nueſtros viſitadores tomen juramẽto al cauallero que ſe viſitare ſi la regla y manto que trae en la viſita es ſuyo, y ſino fuere no le viſite haſta que lo cõdenamos le mas en veynte ducados para obras pias y en los dichos mãtos aya cõformidad y ſeã de paño o eſtameña o de ynode telilla que ſe trasluza, y ſeã cerrados, y llegẽ al ſuello por delãte y por detras arraſtrẽ haſta una tercia de vara alomenos, y los cabeçones no ſean mayores que de una pulgada, y el que de otra manera lo traxiere aya perdido el manto, y el fiſcal ſe le puede tomar.

No eſta bien a los religioſos dexar las ſeñales de ſu orden, por ende ſtablecemos, y ordenamos que todos los nueſtros caualleros trayan ſobre ſi ſeñales de nueſtra orden, o alomenos que en el landel, o ſaquel, o ſobreuiſta que traxeren, trayan las armas de la dicha orden, y el que lo contrario hiziere que paſſe por penitencia ſegun nueſtra prouidencia.

In quibus ſtablecimentis c etiam determinatur, quas veſtes debeant portare fratres huius ſacri ordinis Diuini officijs mãcipati. Videantur etiam ſtabilimenta aliarum militiarum: longum enim eſſet earum habitus, & ſingula in pręſentiarum referre. c c. 6. 7. & 8.

Vnde Sixtus Quintus Põtifex Maximus Romę apud D. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octuageſimo octauo, quinto Idus Ianuarij Põtificatus ſui anno quarto in Bulla quæ incipit, *cum ſacroſanctã Dei Eccleſiã* cuius tenor habetur in eiuſdem ſanctiſſimi Domini Bullario, *d* ſtatuit *clericos vel milites beneficia, vel pẽſiones obtinẽtes, teneri deferre habitũ, & tõſurã, & in contrauenientes graues pęnas minatur*, & in alia conſtitutione quæ incipit, *paſtoralis eſt curę noſtræ*, quæ in eodem Bullario *e* continetur, declarat quem habitum debeant portare dicens. d *Bullar. Sixti Quinti 2. part. pag. 164.* e 2. par. 167.

Ac deinde de militib. ac militiarũ canonicè inſtitutarũ, q̃ Romanæ curiæ officialibus, qui iuxta pſatã

noſtram conſtitutionē in militari habitu incedere te nentur, vt veſtibus communib. cum inſignijs tamen Crucis aut Numiſmatis ſua militia proprijs vti va leant, hac ratione ipſius cōſtitutionis præcepto planè ſatisfacere cēſeātur pariter indulgemus. Eos vero cle ricos, aut milites, quib. penſiones aut fructus donare aut prædia Eccleſiaſtica, ac quamcunq. ſummā reſer vata, aut reſeruari conceſſa ſunt, vel poſt hac reſerua būtur, nō aliter ad gerendū huiuſmodi habitū teneri volumus niſi poſt quā penſionis fructus, et alia præſta ta cū effectu exigere, aut percipere cœperint, vel per eos ſteterit quominus exigant, vel percipiant.

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſus præcipuè curatus in Eccleſia ſecu lari, ad ſe conformandum cum alijs vti poſſit habitu clericorum ad extra, retento proprio ſub chlamide.

RESpondeo dicendo, quod Gloſſa *a* in quadā Clementina affirmat talē eſſe apoſtatā, quod videtur hodie approbatum per eandem Clementi nam, & ſequitur Ioannes Andreas, *b* qui dicit qd Monachus aſſumptus ad curam Eccleſiæ ſecularis nō abſoluitur ab habitu monachali deſerendo, cū illud non ſit contrarium Eccleſiæ ſeculari, ſiquidē non habet particularem habitum pro clericis ſuis, licet debeat eſſe tallaris, iuxta Sacros Canones, *c* & certi colores veſtium, vt virides, rubei, & huiuſ modi, ſunt ipſis prohibiti, iuxta eoſdē Canones, *d* & hoc etiam tenet Archidiaconus: *e* quod ergo di cit Gloſſa *f* quædam tales poſſe habitū mutare ex terius, licet ex toto non debeant, dicit Archidiaco nus eſſe verum, quando alias ſcandalū eſſet, ſi non mutarent; & Geminianus ait, quod ob ſcandalū vi tandū licet monacho aſſumpto ad curā in aliquo ſe conformare habitui clericorū ſecularium. Si au tem huiuſmodi monachi vtantur habitu ſecularū clericorum, vt non appareant monachi, de hoc eru beſcentes, vel vt non agnoſcantur propter vanitatē ſecundū Archidiaconū, *g* non euadūt mortale pec catum; & excōmunicationis cenſuram. Quod con firmatur ex Decreto Concilij Tridentini, *h* quo or dinatur *vt nulli regulari detur licentia occulte ferē di habitum ſuæ religionis*. Verū eſt tamen, quod li cet religioſo ex cauſa rationabili habitum tranſfor mare, vel ſe occultare, prout tenent omnes, teſte Sylueſtro. *i*

a Glo. in Clem. quōniā de vit. & honeſt. cler.
b Andr. in nouel. ſuper reg. cā pitū eſt in c. propter multa. & in nouel. ſup. ca. quod Dei timo rem de ſtatu monac.
c c. non licet 23. diſt.
d cap. clerici de vit. & honeſ. clericorum.
e Archid. cap. S. Moniales 23. diſt.
f Gloſ 16. q. 7. in nouel.
g Clem. Deus quī. de vita, & honeſt. cler.
h Tridnt. ſeſſ. 25. de regul. ca. 29.
i Sylueſt. v. habitus n. 5. & v. excommunicatio. 8. excomm. 24. not. & fere per totum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum vna religio poſſit portare habitum conſimilem habitui alterius religionis.

RESpondeo dicendo, quod *Innocētius IV. prohibuit vt nullus, qui non ſit de religione fratrū Minorum habitum dictorum fratrum, aut ita conſimilem, quod propter eum frater Minor credi poſſit deferre præſumat abſq. mandato ſpeciali Sedis Apoſtolicæ, et mandauit Eccleſiarum Prælatis quatenus ſinguli eorum in ſuis ciuitatibus & Diœceſibus illos qui præfatū habitū vel ei conſimilē deferre præſumpſerint, cogant ad deponendum ipſum, cū a fratribus prædictis fuerint requiſiti monitione præmiſſa*. Ita habetur in Monumentis *K* ordinum, in quo etiā libro *l* continetur Clementem IV. idipſum eiſdem fratribus Minoribus conceſſiſſe.

Et Cœleſtinus V. ſuæ congregationi conceſſit, prout refertur in Compendio *m* Ciſterčienſi, *quod nullus ſimilē habitū, niſi huius religionis monachus ſit, deferre audeat, alias per cēſuras Eccleſiaſticas ab ordinario ad illius depoſitionē appellatione poſtpoſita compelli poteſt, quod ipſe ordinarius requiſitus ſub ſuſpenſionis pœna ipſo facto incurrenda exequi tenetur.*

K in 1. impr. f. 19. & in 2. fol. 103. conc. 216.
l in 1. impreſ. f. 58. & in 2. fol. 14. conc. 333.
m Compen. Ciſter. v. habitus. §. 2.

Circa quod eſt notandum, quod circa formam habitus congregationis *Ioannis de Dios* approbati a Pio V. in anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primò, a Sacra congregatione Illuſtriſſimorum Cardinalium anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo, fuit interpoſitum Decretum, vt nō deberent portare capucium acutum, ſed rotundum, & a Sixto V. eodem anno fuit conceſſa inuocatio brachij ſecularis cōtra eos prædictam formam nolentes ſeruare. Et Grego. XIV. anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo primo, idipſum præcipiebat, vt ab habitu Capucino diſtinguerentur. Ita refert Capucinus in additionibus ad compendium mendicantium, & pro hoc fuit quædam executoria obtenta a Patribus obſeruantiæ apud conſilium ſupremum, cuius tenor ſequitur.

En la Villa de Madrid a diez y ſeys dias del mes de Iunio de mil y quientos, y nouenta y quatro años los Señores del Cōſejo de ſu Mageſtad auiēdo viſto el pleyto que es entre el Comiſſario General de la ordin de S. Franciſco de la vna parte, y los hermanos de Anton Martin, de la otra ſobre la forma y manera, en que los dichos hermanos de Anton Martin hā de traer ſus habitos y veſtiduras, dixeron que mādauan y mandaron que los dichos hermanos de Anton Martin de aqui adelāte en el traer del dicho ſu habito y veſtiduras guarden y cūplan lo que por Bulla de Pio V. en eſte pleyto por ſu parte p̄ſentada ſe les permite, y cōforme a ella puedā traer de largo que les cubra las rodillas, y no mas, y el capote y demas veſtiduras que encima del truxeren ſea del miſmo largo y no mas, y que no trayan ſombreros pardos, y que las juſticias cada vno en ſu iuriſdicion lo hagan aſsi complir, y executar y para ello ſe de prouiſion en forma.

Cum autem ex parte dictorum fratrum de Anton Martin, alias *de Iuan de Dios* fuiſſet replicatū per viam ſupplicationis, ſupremi ſenatus iudices aliam ſententiam executoriam pronunciauerunt in hunc modum.

En la Villa de Madrid a ocho dias del mes de Octubre de mil y quiētos, y nouenta y quatro años los Señores del Conſejo de ſu Mageſtad, auiēdo viſto el pleyto que es entre el Comiſſario General de la orden de S. Franciſco de la vna parte, y los hermanos de Anton Martin de la otra ſobre las veſtiduras que hā de traer, dixeron que cōfirmauan, y cōfirmaron el auto por los dichos Señores dado y pronūciado en diez y ſeys dias del mes de Iunio deſte año, por el qual mandarō que los dichos hermanos de Anton Martin, de aqui adelāte en el traer de las dichas veſtiduras guarden y cūplan lo que por la Bulla de Pio V. en eſte dicho pleyto por ſu parte preſentada ſe les permite traer y cōforme a ella el ſcapulario que ſe los permite trayan ſea del largo que los cubra las rodillas, y no mas y el capote y no mas, y que no trayan ſōbreros pardos, y las juſticias cada vna en ſu iuriſdicion lo hizieſſen aſsi cuplir, y executar ſegū mas largo en el dicho auto ſe contiene ſin embargo de las ſupplicationes de las dichas partes del interpueſtas cō q̄ el dicho capote, o veſtidura que de baxo del dicho eſcapulario hā de traer ſea por lo menos vna tercia de vara alta de ſuelo, y cō ſuſe lo dicho el dicho auto ſea lleuado a pura, y deuida execucion con effecto, y en grado de reuiſta.

Denique ad petitionem partis agentis pro ordine fratrum Minorum, fuit data finalis executoria decimo nono die Octobris, anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo quarto, vt hęc oīa executioni mādarentur, quā ſententiā firmauerūt.

Licen-

Licentiatus Rodericus Vazquez. Arce præſes Conſily Regalis.
Licentiatus Petrus Nuñes de Boorques.
Licentiatus Teiada.
Doctor Dominus Alfonſus Agreda.
Licentiatus Inoioſa.

Et finaliter concluditur. Yo Pedro de çapata del Marmol, eſcriuano della camara del Rey nueſtro Señor, la fize eſcriuir por mendado con acuerdo de los del Conſeio regiſtrada. Ieorge de Olaal de Vergara Canciller.

Ierge de Olaal de Vergara.

ARTICVLVS V.

Vtrum fratres Minores peccent portando habitum a capillo ſolutum.

RESpondeo dicendo, quod ſemper in noſtra religione audiui, & vidi fratres obſeruantes aſſerere, aliquam culpam eſſe capillum ſolutum ab habitu ſine cauſa portare; & pro culpa apud viros religionem zelantes reputatur, quaſi capillum cũ habitu ſutum ſit de eſſentia habitus regularis. At cum illa ſit certiſſima regula, quod vbi non eſt præceptum, peccatum non datur, cum peccatum ſit legis tranſgreſſio; ignoro, qua ratione dicti fratres Obſeruantiam maximè zelantes ſuam opinionem fundare potuerunt. Vnde fateor religioſum quidem eſſe portare habitum cum capillo ſutum, ſecũdum conſuetudinem laudabilem noſtræ Sacræ religionis, vt diſtinguatur ab habitu nouitiorum ſacerdotum, quem cum capillo ſoluto portare ſolent in multis Hiſpaniæ in prouincijs; at eſſe peccatum diffiteor, ipſum habitum cum capillo ſoluto inducere, & deferre.

ARTICVLVS VI.

Vtrum religioſi poſſint dimittere habitum ſine timore alicuius cenſuræ.

a *vt periculoſæ monachi vel vouent. lib. 6.*

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius *a* VIII. vt periculoſa religioſis vagandi materia ſubtrahatur, diſtinctius inhibuit, *ne de cætero aliquis quocunq. religionem tacite, vel expreſſè profeſſus, in ſcholis, vel alibi temere habitum ſua religionis dimittat. Nec accedat ad quæcumq. ſtudia literarum, niſi a ſuo prælato cum conſilio ſui conuentus, vel maioris partis eiuſdem ſibi eundi ad ſtudium licentia primitus ſit conceſſa. Si quis autem horum violator extiterit excommunicationis ſententiam volumus ipſo facto incurrere. Doctores ſiue Magiſtri, qui religioſos habitu ſuo dimiſſo leges, vel phyſicam audientes, ſcienter docere, aut in ſcholis ſuis præſumpſerint retinere, ſimili eo ipſo ſint ſententia innodati.*

b *c. vidua & c. fin.*

Circa quam decretalem eſt primo notandum, inter Doctores eſſe controuerſum, an ſecundum eam ſit excommunicatus monachus, qui non dormit cum habitu? Petrus de Anchartano, & Canones *b* ſacri generaliter loquentes, ſentiunt quod ſic. Ioannes Andreas dicit, quod ipſe non putat ſecundum ſacrorum canonum mẽtem, quod monachus in cella ſua dimittens habitum, vel dum balneum intrat in occulto, vel iacet ſine habitu, ligetur præfata excommunicatione, ſed tunc quando exhibet ſe conſpectibus hominum ſine habitu, in habitu laicali, vel clerici ſecularis ſine iuſta cauſa: tunc enim ligatur, alias ait pauci reperirentur non ligati. Pro hoc facit prœmium, ſeu ratio, de qua in principio dictæ Decretalis, ibi, *vt periculoſa facultas euagandi ſubtrahatur*, &c. quæ ratio ceſſat in caſibus ſupra dictis, & certum eſt in iure rationem reſtringere deciſionem, neque ait verbum poſitum in canone eſt ſic amarè ſumendum, vt non ſit intermiſſio naturalis, argumento eorum, quæ in iure *c* notantur. Geminianus *d* addit ad rationem Ioannis Andreæ dicens, quod in his caſib. ceſſat ratio Decretalis, quæ intendit monachorum vagationib. ratione deſumpta ex quadam *e* Clementina, quæ imponit pœnam clericis publicè veſtem prohibitam ferentib. quaſi occulta mutatio, licet ſit illicita, non tali pœna puniatur, & hanc ſententiam ſequitur Franciſcus de Platea *f* quam videtur tenere Nauarrus *g* dicens, quod non incurritur excommunicatio ob ſolam dimiſſionem, ſi religioſus non alium habitum clericalem, vel laicalem induat. Et licet Antoninus *h* teneat contrarium, ego tamen eius opinioni minime adhæreo, ſed cum Ioanne Andrea eius nixus fundamento omnino teneo, licet enim Antonius dicat, quod iura pro contraria parte allegata loquuntur de clericis ſecularibus, a quibus ad regulares minimè fieri debet extenſio, cum non ita ſtrictam vitam profiteantur ſicut religioſi, & ideo nil mirũ ſi propter publicam dimiſſionem habitus clericalis, & aſſumptionem publicam habitus laicalis puniantur, non autem propter occultam; ipſi tamen reſpondeo nõ poſſe negari dictam Clementinam *i* de regularibus etiam facere mentionem, vt patet ex eius ratione, & prœmio patet etiam ex illis verbis *ceteri vero ſacerdotes, & religioſi quilibet.*

c *l. cum pater §. dulciſſimis. ff. de leg. 2.*
d *Gemin. in d. c. vt periculoſa.*
e *Cle. 2. de vit. & honeſt. cler. §. dignitatem.*
f *Platea in trac. de excõ. §. 9. de religio q. 1. item re habitũ ſua religio. dimiſ. n. 4.*
g *Naua. c. 27. n. 132.*
h *Anton. 3. trac. de excom. c. 54. num. 4.*
i *d. Clem. 2. & c. fine ornatu 21. q. 4.*

Secundo notandum eſt, quod non incurrunt religioſi dictam cenſuram ob honeſtam dimiſſionẽ; qualis eſt quæ fit iuſta de cauſa, vt voluit quædam Gloſſa *k* communiter recepta. Nec etiam incurrũt ob quamlibet dimiſſionem temerariam, quia quælibet dimiſſio habitus abſque rationabili cauſa eſt talis, cum neceſſario vti debeat religioſus ſuo habitu in omni loco, ſaltem de honeſtate, iuxta Antoninum *l* ita aliquos Sacros Canones explicantem, & quælibet talis non eſt peccatum mortale, cum dimiſſio ad currendum, vel iaculandum lapidem nõ ſit talis, iuxta Paludanum. *m* Nec incurrunt etiam in dictam excommunicationem ob quamlibet dimiſſionem habitus mortiferam quia nõ incurrunt ob dimiſſionem, vt expeditius fornicationi monachus indulgeat, prout tenet Sylueſter, *n* credens rectè illud, quod Paludanus *o* prima facie huic contrarium dicit, intelligi debere de eo, qui relinquit habitum vt diſſimulatus ad fornicandum vadat. Nec etiam incurrunt ob ſolam dimiſſionem, ſi non accipit alium, nec etiam ob acceptionem alterius adeo exiguo ſpatio, vt vix ſit notabile iudicio boni viri, vt ſi dicatur reliquiſſe ſiue relinquat illũ intra monaſterium, ſiue extra in aliquo hoſpitio, vel extra, vt qui relinquit hilari aliqua leuitate, vel ob latum feſtum primæ miſſæ vel alterius rei ſimilis, ſecũdum Cardinalem. *p* Nec etiam incurrunt, qui dimittunt omnino, gerant tamen occultum iuxta quandam Gloſſam *q* ſingularem: verum eſt tamẽ, quod oppoſitum tenet Panormitanus, *r* cuius opinio videtur vera cum ideo occultant, vt non appareant tales familiaribus, opinio verò Gloſſæ procedit, cum non adeo occultat, quin familiares cognoſcant eum eſſe religioſum, vt optimè monuit Caietanus: *ſ* incurrũt ergo dictam excommunicationem ob ſolam dimiſſionem, quæ fit ad vtendum alio ad ſcelus aliquod mortiferum, aut in tantũ tempus, aut ob talem cauſam, & rationẽ, quod iudicio boni viri dicatur dimiſiſſe habitum, vt probat Sylueſter. *t* Et incurrunt etiam quando dimittunt habitum etiam ad accipieu-

k *Glo. in ca. ſi quis ex cler. de vit. & honeſt. cle.*
l *Anton. 2 p. tit. 24. ca. 53.*
m *Palu. in 4. d. 18. q. 3. a. 10.*
n *Sylu. ver. excom. 6. caſu 2. no. 2.*
o *Palu. vbi ſu.*
p *Cardin. in C. e. 2. de vit. et honeſt. cle q. 3.*
q *Gl. in d. Cle. 2. v. extrinſe.*
r *Panor. in ca. Dent qui an de vit. & hon. cler.*
ſ *Ca. e. 11. excõ. caſu 61.*
t *Syl. vbi ſup.*

piendum alium alterius religionis, quamuis imme diatè ſumant illum, vt voluerũt Syluester, & Caie tanus, *a* licet Lappus, *b* & Dominicus oppoſitum teneant, a quib. recedit Nauarrus, *c* putans eos ſu prædictam Decretalem a ſuo proprio ſenſu detor quere; eorum tamen opinionem puto verã, quãdo aſſumunt habitum alterius religionis ad profiten dũ in ea, hoc. n. caſu ceſſat ratio prædictæ Decreta lis, prout innuit Roſela. *d* Et aduertendum, quod eſt conſuetudo canonicis ſimplicib. regularibus in Hiſpania, qui communiter geſtant paruum habi tum ſuper ſagulis veste talari obiectis, qui ſic ſecun dum conſuetudinem incedentes vere ſuæ religio nis habitum portant Dix *ſimplices* quia ordinum militarium, quales ſunt D. Iacob., & Roncesuallis, deferunt alia inſignia in veſtimentis exterioribus, quibus internoſcuntur pro religioſis.

a Syl. excom 9. caſu 25. q. 6. Caie. vbi ſu.
b Lap. allegat. 24. Dom. in d. c. 2.
c Nau. c. 27. n. 131.
d Roſela v. excommunic. excom 16.

Ex his infertur, quomodo ſit intelligenda con ceſſio facta Ciſtercienſi congregationi ab Innocen tio VIII. *e qua monachi dicta congregationis habitũ ſecundum eius antiqua ſtatuta ordinatum tã intra, quam extra monaſteria, debent in virtute Sanctæ obedientiæ & ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna deferre, a qua niſi a Romano Pontifice, præter quã in mortis articulo, abſolui nequeunt. Non obſtan tib. quibuſcunq. indultis ac priuilegijs in contrarium obtentis*. Hæc. n. conceſſio debet explicari iuxta prædicta, ita vt non per quamcunq. habitus dimiſ ſionem hæc excommunicatio incurratur, ſed per il lam, per quam virtute dictæ Decretalis incurritur.

e Compen. Ciſterc. tit. habitus. §. 1.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ſecularis utens Veſte religioſa uirorum aut mulierum cauſa ludi peccet mortaliter.

RESpondeo dicẽdo, quod non, ſi ex leuitate, & ſine irriſione, vel turpitudine fiat, quia aliter eſſet nimis durum hoc ad peccatum mortale condemnare, neque aliquo iure hoc eſt probabile, ſi autem hoc fiat cauſa ludibrij, vel vituperij, dicit Gloſſa *f* quæ quædam eſſe prohibitum vti habitu monachali, vel alio religioſo, & q faciens graui ter punitur, vt in quadã Authentica *g* continetur, & ſic videtur peccatum mortale: immo ſi non fiat hac de cauſa, ſed tamen in rei veritate fiat cũ ludi brio, vt defertur laſciuè, vel apparẽter, vt vulgo di citur *en maſcara*, videtur omnino mortale, quia eſt magna irriſio Dei in ſanctis ſuis: ſimiliter cum eo vtuntur mimi, & histriones exercendo vitupero ſa, iuxta quandam legem; *h* ita Syluester, *i* quem ſe quitur Corduba in additionibus ad compendium.

f Gl. in ea cum decoranda de vit. & honeſt.
g Auth. de ſanctiſsimi epiſco. collat. 9.
h l. minime. C. de epiſc. audi.
i Syluest. v. habitus n. 5. & v. excommun. 24. not. 3. fere per totum Corduban addit. ad compen. tit. habitus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum contradicentibus Parochis poſſint fideles in habitu fratrum Minorum ſepeliri.

REſpondeo dicendo, q *Sixtus IV. authoritate Apoſtolica perpetuo indulſit omnib. & ſingulis vtriuſq. ſexus perſonis, in habitu fratrum Mino rum ſepeliri volentib. quod id eis liceat, ſine tamen a liquo alterius præiudicio, diſtrictius inhibens curatis, et rectorib. Eccleſiarum, ſub excõmunicationis pœna, quam canonica monitione præmiſſa contra facientes incurrant, et a qua per alium, quam per Romanum Pontificẽ, & in mortis articulo duntaxat abſolui non poſſint, ne taliter ſepeliri volentib. quouis modo im pedimentum afferant, ſed permittãt illos patenter ad Eccleſias, & locũ ſepulturæ in habitu huiuſmodi de ferri, iure pa rochialium Eccleſiarum, & cuiuslibet alterius in omnibus ſemper ſaluo*, ita habetur in ſup plemento. *k*

k Supp. fo. 88. conceſſ. 251.

Adeo hoc voluit idem Sixtus obſeruari, vt decre uerit, *quod illi qui ordinauerint, quod eorum corpora cum habitu fratrum Minorum ſepeliantur, ne ex il lorum corporum delatione ad alia loca ordini, et fra trib. prædictis iniuria irrogentur, tales apud fratres huiuſmodi eſſe ſepeliendos, etiamſi alibi elegiſſent ſe pulturam, niſi fiat de licentia, & aſſenſu fratrum do mus loci in quo tales deceſſerint*, ita habetur in ordi num Monumentis. *l* In quo etiam libro *m* contine tur idipſum Sixtum Quartum, fratrib. Carmelitis conceſſiſſe, addendo quod contradictores ſint ex communicati. At hæc conceſſio reuocata eſt per Leonem Decimum, qui in Concilio Lateranenſi ſtatuit, quod volentes ſepeliri in habitu fratrum, ſi non ſunt perſonæ in clauſtro, ſeu in eorum domi bus degentes, ſed in proprijs domibus habitantes, in eorum vltima voluntate ſibi alibi libere poſſint eligere ſepulturam, ita habetur in ſupplemento. *n*

l In 1. impr. f. 60. & in 2. fol. 144. conc. 350.
m In 2. impr. f. 182. conce. 444.
n Suppl. f. 26. conceſ. 77.

ARTICVLVS IX.

Quis debeat dare habitum ad ſepelien dum fideles.

REſpondeo dicendo, q *Sixtus Quartus in Bul la aurea ſtatuit, quod habitus fratrũ Minorũ & Prædicatorum non poſſit dari ijs, qui cum eo elege rint ſepeliri niſi per Guardianum ordinis Minorũ, aut per Priorem domus ordinis Prædicatorũ loci, in quo talis deceder e contigerit, vel per ſuperiorẽ præla tum dictorũ ordinum, aut per alium, cui illi duxerint committendum, et non per aliũ quauis authoritate, vel prælatione fulgentem exhiberi debere. Ac ſtatuit quod illorum ſic indutorum cadauera diſcoperta nullo pallio, vel tegumento ſuper impoſito, cum habitu hu iuſmodi ad ſepulturam deferri poſſint. Non obſtante ordinariorum locorum, etiam ſub cenſuris prohibitio ne, & ordinatione qualibet in contrarium edita*. Ita habetur in ordinum monumentis. *o*

o In 1. impr. f. 65. et in 2. fol. 149. conce. 362.

ARTICVLVS X.

Vtrum decedentibus cum habitu religioſorum mendicantium indulgentia aliqua concedatur.

REſpondeo dicendo, *quod viri, & feminæ defe rentes Zonam fratrum D. Auguſtini, datã ab aliquo prælato eiuſdem ordinis ad hunc finem lucra ri poſſunt indulgentias eiſdem fratribus conceſſas*, ita habetur in ſupplemento. *p* quam indulgentiam, modo conſequuntur ſi ſe aſcribi fecerint confratres, prout dictum eſt in primo tomo. *q*

p Suppl. f. 122. conceſſ. 566.
q 1. tom. q 1 collect. tun. cõmunicatio priu. §. vl. & tit. indulgentia quo ad ſeculares. 4. §. 23.

Et Adrianus Sextus poſt Leonem X. *decedentib. in habitu ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis, aut ſcapu larium dicti ordinis de manu alicuius illius prælati, etiam abſq. alicuius voti emiſſione, ſuſcipientib. & deferentib. in regnis Caſtellæ Legionis, & Granatæ conſiſtentibus, conceſſit omnes, & ſingulas indulgen tias, & peccatorum remiſſiones fratrib. prædictorum iis conceſſas*, prout late tradit Collectorr mendi cantium priuilegiorum.

r In 2. impr. f. 260. conc. 58.
ſ In 2. impr f. 260 tom 66. et

Et Clemens IV. conceſſit *morientib. cum habitu fratrum Minorum, & qui cum eo elegerint ſepeliri, remiſſionẽ tertiæ partis omnium bonorum delictorum*, prout habetur in ordinis Monumentis, *ſ* in quib. e tiam habetur Nicolaum *t* Tertium, & Vrbanum *u* Quintum id ampliori gratia confirmaſſe. At *Leo*

t Suppl. f. 108. conceſ. 447.
u In ſuppl. fol. 109. conc. 458. & in monum. prel. f. 71. conceſ. 183.

Decimus

Digitized by Google

Decimus informatus de prędictis conceſſionib. circa habitum fratrũ Minorum, confirmauit eas, ac de nouo conceſſit, & ad hmõdi gratias ſuam portionem addidit concedens, quod morientes in dicto habitu conſequãtur indulgentiam plenariam. Ita habetur in ſupplemento, *a* in quo etiam Libro *b* continetur, quod idem Leo Decimus confirmauit conceſſiones ſupradictas, & addidit, *quod tã morientes et ſepeliendi in dicto habitu quam morientes et ſepeliendi in habitu ſororum tertiæ regulæ eiuſdẽ Sancti Franciſci, ſub obedientia miniſtrorum Generalis, et Prouincialium degentiũ conſequãtur indulgentiam plenariam cũm peccatorum ſuorum.* In quo etiam libro *c* cõtinetur, *quod Leo X. declarauit ſufficere habitum prædictum petere, ac ſuper ſe vſq. ad mortem habere, ac in eo ſepeliri, etiamſi ante mortem non induatur.*

a *In ſuppl. f. 6. conceſ. 18.*
b *f. 62. conceſ. 183.*
c *In ſuppl. fol. 60. conceſ. 183.*

Et aduertendum, quod in his omnibus conceſſionibus non iubetur, quod petentes ipſum habitum, vt in ipſo ſepeliantur, eſt neceſſarium vt dent eleemoſynam pro induendo religioſum, cuius erat habitus ad effectum conſequẽdi indulgentiam plenariam in ipſis conceſſam. Vnde ignorantes aliqui dicunt hoc eſſe neceſſarium, immo videtur dicendum, quod ſi ad conſecutionem indulgentiæ ſupradictę talis cõditio apponeretur, ipſa indulgentia eſſet reuocata per conſtitutionem Pij V. de qua infra in quęſtione de indulgentijs conceſſis propter opera pietatis, in qua conſtitutione ipſe Pius V. reuocauit omnes indulgentias conceſſas, ratione quarum aliqua eleemoſyna petitur.

ARTICVLVS XI.

Quæ indulgentiæ concedantur oſculantibus habitum religioſorum.

Reſpondeo dicẽdo, *quod Ioannes vigeſimus tertius omnib. Chriſti fidelib. oſculantib. habitum ordinis Sancti Dominici, ſeu fratrum ordinis Prædicatorum quinq. annos, & totidem quadragenas de iniunctis pœnitentijs relaxauit,* prout habetur in ſupplemento. *d* Et Collector *e* priuilegiorum ait, qđ iſta indulgentia numerata per dies, ſunt duo millia, & ſeptuaginta quinq; dies: qui etiam ait, quod tantundem lucrantur oſculantes habitum fratrum Minorum, & aliorum Mendicantium, ratione cõmunicationis priuilegiorum, in quo debent fratres Minores notare maximè deuotionem populi erga noſtram Sacram religionem Minorum, licet. n. hęc cõceſſio illis immediate non fuerit facta, ſed fratrib. ordinis Prædicatorum, tanta eſt populi Chriſtiani deuotio erga habitũ fratrum Minorum, vt ipſum potius oſculentur, quam habitum fratrum ordinis Prædicatorum, quaſi ipſi habitui fratrum Minorum ſolummodo hæc indulgentia fuerit conceſſa.

d *Suppl. f. 95. cõceſſ. 307.*
e *collect. priu. tit. ve indulgentius quoad ſeculares. 6. §. 9.*

QVAESTIO LXXVII.

De hæreditatibus in communi regularibus delatis, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Vtrum hęreditas monacho relicta immediatè acquiratur monaſterio.*

2 *Vtrũ monachus poſſit exhæredari a patre ex cauſa ingratitudinis commiſſę ante ingreſſum religionis.*

3 *Vtrum valeat ſtatutum quod filia ingrediens religionem non ſuccedat patri.*

4 *Vtrum ſubſtitutio facta ſub hac conditione, ſi ſine liberis deceſſerit, cenſeatur euanuiſſe per ingreſſum religionis.*

5 *Vtrum ſi ſubſtitutus ſine liberis moriatur, hæres inſtitutus excludatur per ingreſſum religionis inſtitut.*

6 *Vtrum monachus ſuccedat ab inteſtato patri tã quam ſuus hæres.*

7 *Vtrum præferendum ſit monaſteriũ monachorũ monaſterio monialium ipſis duob. inſtitutis.*

8 *Vtrum hæreditas nouitij morientis ab inteſtato debeatur monaſterio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum hæreditas monacho relicta immediatè acquiratur monaſterio.

Reſpondeo dicendo, quod vtriuſq; iuris interpretes circa reſolutionem huius quæſiti variant. Nam iuris Pontificij interpretes dicũt, probabiliorem eſſe opinionem hæreditatem monacho relictam immediatè monaſterio acquiri, neq; fore neceſſariam monachi aditionem. Ita affirmant Abbas, *f* Imola, & ceteri, & communẽ eſſe hanc ſententiam Canoniſtarum teſtatur Rippa, quib. accedũt Ruinus, & Socinus Senior, qui huic ſubſcripſit opinioni; & dato, quod neceſſaria omnino ſit monachi aditio, monacho tamẽ recuſanti adire monaſterium, etiam illo reluctante, adire poteſt, vt rectius affirmat Bartolus, *g* & Socinus Senior latè tuetur hanc eſſe veram opinionem, quib. ſubſcribit Iaſon. Nam licet monaſterium ſcripti hæredis nomẽ proprium non obtineat, legis tamẽ interpretatione habet quod idem operatur, prout ait Menochius. *h*

f *Ab. Imol. & alij in c. in præſentia de probationibus.*
g *Bar. in d. l. 1. vbi Soc. nu. 22.*
h *Menoch. de adipiſc. poſſ. rẽ. 4. n. 294.*

Ex quib. infertur, quod licet ſit diuerſitas opinionum, prout conſtat ex Ioanne Andrea *i* poſt Speculatorẽ, & a Baldo, Bartolo, Angelo, & Imola; Communior tamẽ ſententia eſt, quod monaſterium poſſit adire inſcio, & inuito monacho, immo & ſi delata eſſet hęreditas ſuorum aſcendentium monacho, ea non adita, neq. repudiata moreretur, transmittere eam ad monaſterium beneficio *legis vnicæ codice de ijs, qui ante apertas tabulas,* quia monaſterium quoad hoc, loco filij habetur, & idem a fortiori eſt dicendum in hæreditate extraneorum, ſecundum Imolam, *k* & communiter Doctores. Vnde quoad acquirendam hęreditatem monachus ęquiparatur filio, vel ſeruo, ſecundum quod vtilius eſt monaſterio, & ſic ſi delata eſt hæreditas monacho, poteſt illam monachus adire cum conſenſu Abbatis, ſicut in ſeruo ſecundum ius fieri repetimus; non autem ſolus monachus adire poteſt, cum non habeat velle, neque nolle, ſi autem Abbate iubente nollet monachus adire, tunc ſolus Abbas adire poteſt, etiam eo inuito, & in hoc æquiparatur filio, vt poſt Bartolum, *l* & alios reſoluit Maranta.

i *Specu. tit. de ſtatu mona. §. 1. ver. 8.*
k *Imola. & Doct. in d. ca. in præſenti.*
l *Bart. in l. 1. col. 4.*

ARTICVLVS II.

Vtrum monachus poſſit exhæredari a patre ex cauſa ingratitudinis commiſſæ ante profeſſionem.

Reſpondeo dicendo, quod non poteſt exhæredari a patre ex cauſa ingratitudinis cõmiſſæ ante profeſſionem; & hoc argumento cuiuſdam Canonis. *m* Ob cuius deciſionem in monachorum cauſa dicitur Gratianus ſuſpectus ab Alciato, *n* qui

m *c. non liceat 19. q. 3.*
n *Alc. li. 4. parergon. c. 23.*

ait,

ait, quod Gratianus cum eſſet monachus, vt patet ex iure, *a* teſtatur in eo vitio ingratitudinis, uninino deleri, de quo videndi ſunt ſubtilis Emanuel Acoſta, *b* Tiraquellus, & Couarruuias, qui licet liberent Gratianum a ſuſpicione in monachorum cauſa notatum ab Alciato, & a Balduino, tenent tamẽ, quod per ingreſſum religionis talis ingratitudo minimè tollatur, vt in quadam lege *c* expreſsè determinatur.

a c. Anaſt. 19. diſt.
b Acoſt. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum 3 p. a n. 195. Tira. de priu. pia cauſa pri. 30. Cou. in c. Raimun. n. 20. de teſtamen.
c l. Deo nobis, §. 1. C. de epiſc. & cler.
d l. 49. Tau.
e Lupus in d. l. 49. iuxta ſi.
f Cou. vbi ſup.

Ex qua reſolutione infert intellectum ad legem *d* regiam Taurinam, quæ permittit patri exhæredare filium matrimonium contrahentem abſque eius conſenſu, vt habeat locum, etiamſi filia contracto matrimonio ante copulam religionem fuerit profeſſa, quod ipſum fateri a comprobatum fuiſſe in regio prætorio teſtatur Ioannes Lupus. *e* Verum eſt tamen, quod hæc opinio habet locum, quando ingratitudo, propter quam filius debuit exhæredari, concernebat perſonam patris, velut ſi filius cecidertt patrem, non autem ſi directè reſpiciat ſolum ipſum filium, prout cum Baldo tenet idem Couarruuias, *f* qui omnino videndus eſt pro defenſione Gratiani.

ARTICVLVS III.

Vtrum valeat ſtatutum, quod filia ingrediens religionem non ſuccedat patri.

RESpondeo dicendo, quod ſententia Bartoli *g* eſt, quod aut ſtatutum diſponit de ingrediẽte per hæc verba, ingrediens monaſterium, vel ſi quis intraret monaſterium, ſit priuatus iure ſuccedendi vel non ſuccedat; & tunc valet ſtatutum, quaſi non diſponat circa monachum, ſed circa laicum: nam laicus eſt ille, qui ingreditur monaſterium, ſicut viuens moritur. Aut ſtatutum diſponit de iam ingreſſo, per hæc verba, ſi quis ingreſſus fuerit monaſterium; tunc non valet ſtatutum, quia non poteſt monachis auferri ius, hoc enim eſſet contra libertatem Eccleſiæ.

g Bar. in l. fin. C. de pactis.

Sed videtur, quod hæc diſtinctio ſit verbalis, & ex ea ſequitur, quod pater poſſit exhæredare filium ſi ingrederetur monaſterium, quod eſt etiam contra leges Imperiales. *h* Vnde valde dubitat de hac opinione Ioannes Campecius, *i* de qua videndi sũt Doctores, *k* & pulchrum Conſilium Pauli de Caſtro. Et adde quod Fulgoſius tenet contra Bartolum, hoc nixus fundamento, qualitas enim iuncta verbo intelligitur ſecundum tempus verbi, & ſtatutum dicit, quod ingrediens, cui antequam ingrederetur, non erat quæſita hæreditas, vnde ſequitur qđ verba ſtatuti referuntur ad ingredientem poſt ingreſſum, & ſic includunt perſonam eccleſiaſticam. Item non poteſt negari, quod tale ſtatutum non ſit impeditiuum futuræ ingreſſionis, & ſic contra libertatem eccleſiæ, & per conſequens inualidum, iuxta ſacros Canones, *l* prout notat Campecius.

h l. Deo nobis ver. omnimodo, C. de epiſc. et cler.
i Campec. in tract. de ſtatutis. q. 12.
k Docto. in l. ſtipulatio hoc modo concepta ff. de verb. ob. Caſtr. cõſ. 335.
l c. ſi. de immunit. eccle. Campeg. vbi ſup.

ARTICVLVS IV.

Vtrum ſubſtitutio facta ſub hac conditione, ſi ſine liberis deceſſerit, cenſeatur euanuiſſe per ingreſſum religionis.

RESpondeo dicendo, quod, vt huic difficultati ſatisfiat, oportet titulum quæſtionis explicare & ſic explicatur, & ſimul proponitur caſus. Verbi gratia, Franciſcus inſtitutis eius filijs hæredibus vniuerſalibus, altero eorum deficiente ſine liberis, ſubſtituit Paulum, contigit mortuo patre alterum dictorum filiorum, poſtquam profeſſus fuit ordinem Carmelitarum, decedere ſine liberis, quæritur an ſubſtitutionis conditio euanuerit, vel defecerit.

Pro reſolutione huius difficultatis diſtinguendum eſt, quod aut expreſsè apparet de mente teſtatoris, voluiſſe monaſterium excludere, apponendo conditionem, ſi ſine liberis deceſſerit legitimis, & naturalibus, & ex vero, & legitimo matrimonio procreatis, vel ſine liberis ex corpore ſuo procreatis, in hoc enim caſu exiſtimo, quod non admittatur monaſterium, ſed ſubſtitutus, cum teſtatoris voluntas ſemper attendi debeat, vt dicitur in iure. *m* Quod adeo verum eſt, vt etiam ſi diſpoſitio reddatur inutilis, a voluntate teſtatoris minimè eſt recedẽdum, vt notant Doctores, *n* & tradit Iaſon. Ex præfatis autem verbis neceſſariò infertur, quod cogitauerit de excluſione monaſterij, quia dato, quod monaſterium loco filij habeatur reſpectu eius, qui ingreditur, non tamen dicitur natus ex corpore ſuo, ſed a lege per fictionem introductus, quo fit vt talis eius teſtatoris mens præſumatur, qualis ſecundum rectum ſermonem procedere poteſt, vt notat Baldus, *o* Curtius iunior, & Belon.

m §. diſponat in authen. de nuptiis l. cũ Verũ. C. de fideicommiſ.
n Docto. in l. ſi quia a filio in princ. ff. de le. 3. Iaſ. in l. verbis ciuilib. ff. de vulg. et pupil.
o Bac. in l. ſi. n. 2 ff. ad Trebel. Cur. conſil. 57. habita col. 4. Belon. conſ. 53. nu. 6.

Aut non conſtat de expreſſa mente teſtatoris, quod monaſterium voluerit excludere, quia verbi gratia ſimpliciter locutus eſt teſtator, ſi ſine liberis deceſſerit, & tunc legis interpretatio locum habet, vt dicitur in quadam authentica, *o* vbi ſi inſtitutioni, aut ſubſtitutioni alicui factæ conditio apponatur, ſi ſine liberis deceſſerit, ingreſſuſq. is fuerit monaſterium, huiuſmodi conditio inualida eſt, & pro non ſcripta habetur, cuius rationem aſſignat Bartolus, *p* quia ſi talis conditio apponeretur, retraherentur homines a vita contemplatiua, qui timentes ne ſine liberis deceſſerint, eorum bona virtute ſubſtitutionis in aliam perſonam transferrentur, ad matrimonium contrahendum potius, & ſic ad vitam actiuam, quam ad religionem, & vitam contemplatiuam animum applicarent, vt videntur diſtinguere Decius, *q* & Doctores communiter. Quod tamẽ locum habet, vbi extraneus fuerit ſubſtitutus, ſecus ſi filius, nam cum filius ſubſtituitur, ipſe expellere cenſetur monaſterium. Cum illum, & ratio naturalis, et paterna pietas ſucceſſionem paternam conferuent, vt aliquarum legum *r* argumento aduertit Iaſon. Et certe ratio id videtur poſtulare, nam a cõmuniter accidentibus, & ex coniecturata mente teſtatoris velle bona ad filios potius, quam ad Eccleſiam peruenire præſumitur, cum iure naturali inſpecto ad parentum ſucceſſionem filij vocentur, vt pulchre notat Oldradus. *ſ* Aduertendum tamen, quod prædicta deciſio habet locum, quando talis filius profitetur in religione capaci bonorum, ſecus ſi profiteatur in monaſterio incapaci, prout ſunt monaſteria Patris noſtri Franciſci de obſeruantia, quæ ſunt bonorum incapacia, iuxta regulam a fratribus profeſſam, & iuxta ſacros Canones *t* in Concilio Tridentino confirmatos. In hoc enim caſu monaſterium non excludit ſubſtitutum. Et licet deciſio Pedemontana *u* idem dicat eſſe aſſerendum in monaſterijs ordinum mendicantium, ego tamen in contrarium teneo, cum prædicta monaſteria iam authoritate ſedis Apoſtolicæ a Concilio Tridẽtino approbata poſſint in communi bona immobilia poſſidere, & ſic hæreditatem recipere, & retinere, iuxta ea, quæ infra dicentur.

o §. ſed & hoc præſenti in auth. de epiſc. & cler. auth. niſi rogati, C. ad Treb.
p Bart. in l. ſi ita quis ff. i cus, ff. de le. 2.
q Decius in c. in præſentia & ibi Doct. de probat.
r l. ſcripto. ff. unde liberi l. filio. ff. de lib. et poſth. Iaſ. conſil. 202. vol. 2.
ſ Oldra. conſ. 94. n. 8.
t c. exiit qui ſeminat. de verb. ſig. Cle. Exiuit de paradiſo eo. ti. Concil. Trid. ſeſſ. 25. de regu. c. 3.
u Deciſ. Pedemon. 126.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS V.

Vtrum hæres ſubſtitutus, ſi ſine liberis moriatur, inſtitutus hæres, excludatur, ſi hæres inſtitutus ingrediatur monaſterium in articulo mortis.

RESpondeo dicendo, quod Angelus, *a* & Socinus voluerunt, quod matrimonium in articulo mortis contractum non operetur legitimationem filiorum naturalium, quod etiam voluerunt Decius, *b* & Panſius, qui poſt Abbatem tenet, idem eſſe dicendum in ingreſſu religionis, vt in articulo mortis factus non operetur excluſionem ſubſtituti licet monaſterium ſoleat excludere ſubſtitutum, vt in iure *c* probatur, quod in vtraq; ſpecie fraus ſubſtituto fieri videtur, cum eo tempore & matrimonium, & religionis ingreſſus non ſine ſuſpicione fraudis in dànum ſubſtituti fiât, eo inquam tempore, quo magis finiri, quam incipere nouus ſtatus ſolet, & ideo facile eſt in eo tempore fraudem præſumere, argumento cuiuſdam legis. *d* Et licet Dominus Franciſcus a Sarmiento *e* teneat, quod matrimonium in articulo mortis cõtractum operatur legitimationem filiorum, defendit tamẽ, quod ingreſſus religionis in dicto mortis articulo non excludit ſubſtitutum: nam licet monaſterium loco filij habeatur, vt probatur in iure, *f* negari tamen non poteſt, hanc interpretationem potius iure conſtituto pietatis & religionis fauore inductam eſſe quam ex vi verborum & ideo non ita latè hoc interpretandum eſt, vt fraudis ſuſpicio, ſeu potius veritas non tollat hoc priuilegium. Pro qua parte inducitur quædam decretalis, *g* vbi licet ingreſſus religionis, & votum in articulo mortis valeat, tamẽ ſi in eadem infirmitate decedat, non fit præiudiciũ in ipſis, in quib. libere diſponere poterat; at ſubſtituti ius non leue eſt, ideo maxime curari debet, ne temere a ſucceſſione fraude forſan adhibita excludatur ſubſtitutus Et ita verius eſt per ingreſſum religionis in ea infirmitate, qua quis decedit, ſubſtituto non fieri præiudicium, etiamſi aliter de fraude non conſtet, quia ſuſpecta eſt adeo ſera deuotio, quæ alteri damnum inferat, vt ait decretalis ſuperius allegata: nam etiam poſſet hæres facta reſtitutione fideicommiſſarij religionem deuotiſſime ingredi, remota omni ſuſpicione fraudis, quia nec dum ab ipſa fraude religioſi debent eſſe remoti, nec pietatis cauſa aliud exigit, cauſis enim pijs debitores ita ſumus, dum alijs iniuſtitia non fiat, vt dicitur in iure *h* & omnis interpretatio facienda eſt, ne de facili fraus fieri poſſit. Et ita hanc opinionẽ tenet Sarmiento. *i*

a *Ang. & Soc. in l. ſed eſt quæſitum ff. de libe. & poſthum.*
b *Dec. in ca. in præſentia n. 56. de proba. Pariſ. conſ. 13. n. 56. et 57. v. 1.*
c *c. 1. in præſen. de probat.*
d *l. filia mea emancipata & ægra. ff. ſol. matrim.*
e *Sarmien. li. 6. ſelec. c. 6. n. 6.*
f *d. c. in præſen.*
g *c. de his de ſepult.*
h *c. ex tenore de for. comp. c. nuper. de dona. inter vir.*
i *Sarmien. 2. tom. ſelect. lib. 7. c. 2. num. 7.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum monachus ſuccedat ab inteſtato patri tanquam ſuus hæres.

REſpondeo dicendo, quod licet monachus liberetur a patria poteſtate, quia tranſit in poteſtatem Abbatis, vt notat quædã Gloſſa, *K* nihilominus ipſe ſuccedit ab inteſtato patri, vt ſuus hæres. Et in huius rei confirmationem allegat gloſſa quandã iuris communis legem. *l* At hoc dictum gloſſæ non omnino probatur a Mathæo Matheſilano, *m* credit enim ipſe, quod ſiue efficiatur filius monachus, ipſe nõ liberatur a patria poteſtate, ſiue e contra pater efficiatur monachus filius non efficiatur ſui iuris, ſed potius remanet in poteſtate patris monachi, non enim inuenitur in iure definitum filium per ingreſſum religionis a patria poteſtate ſolui, & ita tenent Speculator, *n* & Iacobus de Butrio, qui mouentur eo potiſſimum fundamento, quod ſcilicet nullo iure cautum eſt de ingrediente monaſterium, quod patiatur aliquam capitis diminutionem, nam licet monachus dicatur eſſe ſeruus vel eſſe in poteſtate Abbatis; illa poteſtas, vel ſeruitus eſt ſpiritualis, quia nulla libertas eſt maior quã ſeruire Deo, & ideo talis poteſtas, vel ſeruitus ſpiritualis nõ debet ſoluere patriam poteſtatem, quæ eſt cauſa iuris temporalis, pro quo prædicti authores aliqua iura allegant, & cum eis conſentit Matheſilanus. *o*

At nihilominus dictum gloſſæ, ſcilicet quod per ingreſſum cuiuſcumque religionis approbatæ ſoluatur patria poteſtas, cum ingreſſus in poteſtatem Abbatis, vel alterius ſuperioris tranſeat, argomento aliquorum iurium, aſſerit doctiſſimus Pinelus *p* eſſe veram, & ab ea in practica non eſſe recedendũ eo quod ſit communis, & eam ſequitur Aſcanius Clemens. *q* Et confirmatur hæc opinio, olim enim idem erat de Virginibus Veſtalibus, quæ ſtatim ac per Pontificem captæ erant, liberabantur a patria poteſtate, vt ait Aulus Gellius; *r* immo non ſolum ſi filius ipſe ingrediatur religionem, ſoluitur patria poteſtas, ſed etiam ſi pater, quo caſu filius ab eius liberatur poteſtate, prout tenet Bartolus *ſ* & additio ad Mateſil. notat dicens filium patris monachi poſſe teſtari, quod facere non poſſet, ſi a patria poteſtate eſſet ſolutus, licet tamen per ingreſſum religionis patria poteſtas ſoluatur, cum ingreſſus in alterius tranſeat poteſtatem, ingreſſus tamen ipſe iura ſuorum hæredum retinet, & tantum ſuus ſuccedit & ſic nullam patitur capitis diminutionem, quod colligunt ex iure, *t* & tradit Tiraquellus, qd debuerunt aduertere Doctores ſuperius allegati, ne a communi opinione gloſſæ diſcederent.

K *glo. in l. ſi ex cã §. Papin. ff. de min.*
l *l. ſi. § hoc niſi, C. de epiſc. & cler.*
m *Matheſi de ſucceſ. ab inteſtat ar. 1. n. 17.*
n *Spec. tit. de tuto. §. ſin aũt tutor uer. ſed quære qritur But. in auth. ſi qua mulier. C. de ſacroſanct. eccleſ.*
o *d. l. fin. §. hoc niſi de epiſc. & cler. auth. de monachis §. 1. et §. cogitauimus col. 1. Matheſi. de ſucceſ. ab inteſtato in princ. nu. 7.*
p *gl. in l. ex cã §. pen. v. Papin. ff. de minor. c. in decorum de ætat. & qualit. Pinel. in l. 1. 1. p. de bon. mater. nu. 46.*
q *Aſcan. de patria poteſt. c. vl. nu. 67.*
r *Gel. li. 1. c. 12.*
ſ *Bar in l. patre furioſo. ff. de ijs qui ſunt ſui vel alien. addit. ad Mateſil. ſingulari. 19 nota qd ſent. n. 221.*
t *l. Deo nobis §. 1. C. de epi. & cler. Tira. de vtroq. retract. §. 1. gl. 8. n. 19. & in l. ſi vnq̃ ver. ſuſceperit filios, nu. 42. C. de reuoc. donat.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum præferendum ſit monaſterium monachorum monaſterio monialium, ipſis duobus inſtitutis.

REſpondeo dicendo, quod quando duæ piæ cauſæ ſunt inſtitutæ, inſtitutio pauperioris loci præualebit, ex ſententia Angeli. *u* Quocirca duobus monaſterijs inſtitutis vno monialium altero monachorum, monaſterium monialium eſt præferendum. Ita Baldus *x* & Decius, & alij, quos refert, & ſequitur Menochius. Vnde infertur quod ſi monaſterio virorum, & monaſterio monialium aliqua relinquantur in teſtamento legata, deficientibus bonis ad ea omnia ſoluenda, monaſterium monialium eſt præferendum, tanquam magis pium, quod tamen intelligendum puto regulariter loquẽdo, nam ſi monaſterium monialium eſt ditiſſimũ, monaſteriũ vero monachorum eſt pauperrimum, exiſtimo præferendum eſſe monaſterium monachorum, præcipuè ſi in eo obſeruantia regularis maximè vigeat.

u *Ang. in auth. de eccl. tit.*
x *Bald in l. in multis in fin. ff. de ſtat ho. & in l. cũ multa. C. de bonis quæ liberis Dec. in ca. in præſen de probat. Menoc. de adipiſc. poſſ. re. 4. num. 788.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum hæreditas nouitij morientis ab inteſtato debeatur monaſterio.

REſpondeo dicendo, quod nouitio morienti intra annũ probationis nõ ſuccedit ab inteſtato

mona-

monaſterium, in quo eſt nouitius, ſed venientes ab inteſtato, ſi in mundo decederet, ſuccedunt. In hãc opinionem inclinat Ioannes de Imola, *a* & eam tenent Abbas, Iaſon, & Gregorius Lopez, & hæc opinio eſt tenenda, licet Decius *b* dicat magis communem opinionem eſſe, quod ſuccedat monaſterium.

a Imol. i. c. quia ingredientibus. col. 3. de teſta. Ab. in c. in præſen. de prob. Iaſ. in auth. ſi qua muli. ad ſi. C. de ſacroſ. eccl. Gregor. in l. 17. ti. 1. p. 2 n. entrando.
b Dec. in d. c. in præſen. nu 55.

QVAESTIO LXXVIII.

De ſucceſſione hæreditatum reſpectu religionum particularium, in 14. articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuordecim.

1 V*Trum fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſsit deferri hæreditas.*
2 *Vtrum prædictis fratribus minoribus æſtimatio hæreditatis ſaltem debeatur.*
3 *Vtrum ſit nullum teſtamentum, vbi instituti ſunt fratres minores regularis obſeruantiæ, nulla facta ſubſtitutione.*
4 *Vtrum fratres minores poſsint inſtitui hæredes cũ clauſula poſita, quod pro eorum neceſsitatib. vendatur hæreditas, & in eas cõuertatur.*
5 *Vtrum inſtitui poſsit hæres Eccleſia B. Franciſci de Obſeruantia.*
6 *Vtrum fratres ordinis prædicatorum poſsint ſuccedere ab inteſtato.*
7 *Vtrum Eremitæ ſancti Auguſtini poſsint ſuccedere ab inteſtato.*
8 *Vtrum monachi S. Bened. et Ciſtercienſes poſsint ſuccedere ab inteſtato.*
9 *Vtrum canonici regulares poſsint ſuccedere ab inteſtato.*
10 *Vtrum conuerſi ſuccedant ab inteſtato.*
11 *Vtrum moniales ſuccedant ab inteſtato.*
12 *Vtrũ monaſteriũ poſsit in maioricatu ſuccedere.*
13 *Vtrũ monaſteriũ ſuccedat in maioricatu, in quo arma et nomen inſtitutoris debent conſeruari.*
14 *Vtrũ monialis faciens pleniſsimam renunciationem videatur renunciare ius ad maioratum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſsit deferri hæreditas.

RESpondeo dicendo, quod Clemens *c* V. explicans regulam P. N. Franciſci ait, quod *fratres minores obſeruantiæ nullatenus ſunt capaces ſucceſſionũ hæreditatum, ac etiam quod non licet eiſdem fratribus valorem talium hæreditatum, vel tãtam earum partem, quaſi ſub modo, & forma legati dimitti ſibi facere (quod præſumi poſſit hoc in fauorem fieri) vel ſic dimiſſa recipere, quin potius iſta ſic fieri ab ipſis fratribus ſimpliciter prohibuit*. Vnde conceſſiones *d* Clementis IV. et Sixti IV. concedentes, vt poſſint ſuccedere parentibus, non de fratribus minoribus de obſeruantia, ſed de fratribus conuentualibus ſunt accipienda.

Circa quam determinationem eſt primo notandum, quod licet fratres minores non ſint capaces hæreditatum, & relictorum in teſtamentis vt patet ex dicta Clementina, & tradit Bartolus. *e* Attamen eis conſulitur duplici remedio ſecundum communiter Doctores. Primo enim eis conſulitur iudicis officio, poteſt namque iudex ex ſuo mero officio, nemine etiam ad hoc agente, compellere vel illũ qui ad hoc tenetur ex teſtamento; vel alias, vt relicta monaſterio, vel fratrib. minoribus adimpleat, & ſoluat; hoc tenet Speculator, *f* Bartolus, Ioannes Andreas, & Baldus, quorum fundamentum eſt, quia intereſt reipublicæ, ne ſua quis re malè vtatur, vt dicitur in iure, *g* nam ſi commodum rei priuatæ prouidetur, vt probant iura, *h* a fortiori circa vltimas voluntates defunctorum eſt prouidendum, de quo optimè per Andream Barbaciam, *i* & ratio eſt, quia ſi ita cautum non eſſet accideret non nunquam, quod pium propoſitum defunctorum, improba fraudãtium callidate celaretur, vt ait quidam textus *k* notabilis, & certe magna pietas eſt, voluntatem illius adimplere, qui nec ſe iuuare, nec iam loqui poteſt, & fratribus minoribus, & alijs pauperibus non valentibus agere in iudicio ſic officio iudicis ſubuenire poteſt.

Altero etiam modo, & remedio poteſt ipſis conſuli, & eſt, quod cuilibet populo competit actio, & quilibet a populo poteſt agere, vt relicta ad pias cauſas (puta monaſterio, hoſpitali, fratribus, pauperib. & ſimilibus) adimpleantur, per illum, qui grauatus eſt a teſtatore, vel alias ad hoc tenetur, vt probant iura, *l* & tenet Ludouicus Romanus, & Angelus de Peruſio tenet etiam Bartolus, & cõfirmatur ex traditis a Barbacia. Prædicta autem fuerunt practicata, vt ait Collector *m* priuilegiorum ordinum mendicantium in compendio in ciuitate Barbaſtri Regni Aragoniæ, vbi ab vniuerſitate eiuſdem ciuitatis fuit conſtitutus quidam procurator, ſeu ſyndicus ad agendum pro legatis relictis monaſterio B. Franciſci, anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo primo, quo tempore erat aduocatus dicti monaſterij quidam inſignis vtriuſq; iuris Doctor, nomine Leonardus de ſancto Angelo, qui ſupra ſcripta fundauit, & exequi fecit.

Vltimum remedium eſt, quod ſyndicus poteſt petere nomine Papæ prædicta legata, hoc enim eſt licitum fratribus potentibus vti ſyndico ad prædicta, dummodo hoc fiat cum alijs debitis circunſtantijs, prout latè tradit Corduba *n* in expoſitione regulæ B. P. N. Franciſci, & in articulo ſequenti declarabitur. Quid autem dicendum ſit circa hæreditatem ipſis delatam, ex dicendis in articulis ſequentibus patebit.

c Cle. exiui de paradiſo. de v. ſign.
d Habetur in li. monum. in 1. impr. f. 64. et in 2. f. 147. conceſ. 357. & iterũ in 1. impr. f. 65. & in 2. f. 146. cõc. 356. & iterum f. 22. in 1. impr. et in 2. fol. 106. conceſſ. 228.
e Bart. in l. nequicquam, §. cũ igitur de verb. ſign. & in l. 1. col. 4. de leg. 1.
f Spec. ti. de inſtr. e. ti. §. nũc vero ali. qua Bart. in d. l. ne quicq̃ Andr. in c. ſi hæredes extra de teſt. 1. Bal. in l. nulli. C. de epiſ. & cler.
g §. ſed hoc tempore inſt. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris.
h l. ſiquis, C. de bonis proſ.
i Bar. in rub de teſt. col. 25. et in c. tua nobis, col. 26. de teſt.
K d. l. nulli, C. de epiſc. & cler.
l Auth. de eccl. tit. §. ſi aũt coll. 9. l. nulli. C. de epiſ. et cle. Rom. in auth. ſimile, C. ad l. fal. Ange. in d §. ſin autem Bar. in d. l. ſi quidquã Bar. in ca. nos quidẽ, c. 16. de teſtam.
m Collect. ti. hæreditas iuxta finem.
n Cordub. ſup. reg. ca. 4 q. 16.

ARTICVLVS II.

Vtrum prædictis fratribus minoribus æſtimatio hæreditatis ſaltem debeatur.

REſpondeo dicendo, Bartolũ *o* tenere ipſis deberi æſtimationem ab adeuntibus hæreditatem ſoluendam. Cuius fundamentum eſt, nam in iure cauetur, quod quando quis non poteſt capere rem ſibi relictam, propter qualitatem perſonæ ſuæ, abſque ſuo delicto, tunc tenetur hæres ad æſtimationem, prout dicitur in iure, *p* idemque dicendum putat, quando fratres minores inſtituuntur hæredes cum clauſula, quod ſi teſtamentũ non valet iure teſtamenti, valeat iure codicilli, & omni modo, quo valere poteſt, quoniam prædicta verba hoc important de iure, vt inſtitutione irrita, videantur rogati per fideicommiſſum ij, ad quos hæreditas deuenerit, reſtituere inſtitutis, vt in multis legibus probatur, niſi tamen, inquit ipſe Bartolus, valor hæreditatem talium non ſit tantus, neq. tanta

conita

o Bar. in trac. minoritarum d. 1. c. 2. d. 2. c. 1.
p l. apud Iul. §. ſi. cũ l. ſequen ff. de le. 3.
q l. eam, quã, C. de fideicom l. ex teſt. & ibi notat. ff. de vul. & pupillari.

Digitized by Google

eorum pars, quod præſumi poſſit in fraudem eſſe paupertatis ſummæ ab ipſis fratrib. promiſſæ, hoc eſt, quod quantitas non ſit tanta, quod magis theſaurizationem, quam pro imminentibus neceſſitatibus prouiſionem ſapiat, tunc cum ipſi fratres ſint omnis iuris, & voto, & profeſſione ſua incapaces, nō propria authoritate, ſed authoritate ſyndici Romanæ Eccleſiæ procuratoris, vel authoritate Epiſcopi æſtimationem illam repetere poſſunt.

At quibuſdam alijs noſtræ regulæ profeſſorib. videtur, hanc æſtimationem fratribus minime deberi. Neq; per eos vt debitam poſſe recipi, fundatis in clauſula Clementinæ, *a* *Exiuit*, in qua dicitur fratres ſucceſſionū, quæ ex natura ſua indifferēter ad pecuniā, & etiam ad alia mobilia, & immobilia ſe extendunt conſiderata ſui puritate voti nullatenus ſunt capaces. Nota illam particulam (*nullatenus*) ſi enim vniuerſalium ſucceſſionū nullo modo fratres capaces ſunt, ergo neque æſtimationis eorundem, nam vnus modus recipiendi ſucceſſionem eſt eius ęſtimationem recipere argumento cuiuſdam legis, *b* vnde ſi fratres talium hæreditatum ſucceſſionem recipere non poſſunt, ergo nec ad eā dandam tenebūtur hæredes, vel ij, ad quos hæreditas deuenerit, & hoc mihi tutius videtur, & verius. Nam dictiones iſtæ, (*penitus, nullatenus, nullo modo*) excludūt omnē diſpenſationē, vt notat quædam gloſſa, *c* & importāt nullius modis, & ſine aliqua diſtinctione, vt alia gloſſa *d* determinat, & hoc in ſequenti articulo declarabitur.

a Cle. exiuit de verb.ſigni.

b l. Domus, §. conſitetur. ff. de leg. 3.

c gl. ī Cle. vt ſi de ata. & qual. v. nullo modo.

d gl. in v. omni modo in l. ſi cū excep. §. quatenus. ff. quod metus cauſa.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſit nullum teſtamentum, vbi inſtituti ſunt fratres minores regularis obſeruantiæ nulla facta ſubſtitutione.

RESpondeo dicendo, quod ſi fratres minores inſtituuntur hæredes, & nullum habent ſubſtitutum, vel cohæredem, teſtamentum eſt nullum, & hæreditas pertinet ad venientes, ab inteſtato, argumento eorum, quæ in iure *e* notātur. Si vero fratres inſtituti habeant ſubſtitutum, vel cohęredē, tūc teſtamentum poteſt valere, ſubſtituto adeunte hæreditatem, ad quem pertinet, vel adeunte cohærede, cui conceſſit portio relicta fratribus, vbi ſubſtitutus non eſt, vt probatur in quadam lege, *f* & dictā hæreditatē poteſt ſubſtitutus, vel cohęres in foro conſcientiæ retinere, ſecundū opinionem multorū niſi per officiū iudicis petatur, iuxta dicta in artic. primo huius quæſtionis. Ex prædictis infertur, quod per fideicōmmiſſum vniuerſale fratribus minoribus dicta hęreditas relinqui nō poteſt, vt in quadā Clementina *g* probatur & ratio eſt, quia fideicommiſſarius vniuerſalis eſt hæres in effectu, vt dicunt leges: *h* quod probatur, quia ſpurius, qui non eſt capax inſtitutionis etiam in vniuerſali ſubſtitui non poteſt, vt notat Bartolus. *i* Verum eſt tamen, quod ipſis fratribus poteſt relinqui aliquod fideicommiſſum particulare, quod ſyndicus petere poteſt, vt fratrum neceſſitatibus ſubuenias, quod non habet locum in hæreditatem, licet enim hæres totam hæreditatē vendat, vel diſſipet, ſemper manet hæres, vt dicitur in iure, *k* hoc enim eſt ius vniuerſale conſiſtens in quodam iure intellectuali, quod poſtquam eſt radicatum, non poteſt euelli, vt etiam in iure *l* definitur, & non poteſt illud ius intellectuale conuerti in aliquod materiale, & per conſequēs fratres minores non poſſunt illud retinere, quod non procedit in ſingularibus relictis, prout ait eleganter Baldus, *m* quem ſequitur Angelus de Gamelionibus.

e l. Si metallū, & ibi Bar. ff. de his, qui notatur infamia.

f l. 1. §. ī primis & §. his itaque C. de caduc. tol.

g Cle. exiuit de para. §. quia ego de ver. ſignifi.

h l. qui quadraginta. ff. ad Trebel. l. cū filius. ff. quod cū eo.

i Bar. l. is, qui ff. de vul. & pupi. v. ex predic. ſatis patet.

k l ſed ſi lege §. quod ait, ff. de petit. hæredita. l. l. & ſi ſine. §. quod Papini. ff. de minorib.

m Bal. in d. authē. ingre. C. de ſacroſ. eccl. Gamel. in trac. de teſt. glo. 11.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres minores poſſint inſtitui hæredes cum clauſula appoſita, quod pro eorum neceſſitatibus vendatur, & in eas conuertatur.

RESpondeo dicendo, certum eſſe ex ſupradictis in ſuperiorib. articulis, fratres minores non poſſe inſtitui hęredes, adeo quod per ſyndicū, neque per Rempublicam ex officio iudicis dictæ hæreditatis æſtimatio peti poſſit, quod enim dicimus peti poſſe, intelligimus ſemper de ſingularib. relictis non de hæreditate, quæ continet quoddā ius vniuerſale, prout in tertio articulo dictum eſt. Nunc autem quærimus, vtrū fratres minores poſſint inſtitui hæredes cum clauſula appoſita, quod pro eorum neceſſitatibus vendatur dicta hæreditas, & in eas conuertatur, & Bartolus *n* reſpondet, quod talis diſpoſitio defuncti, licet nō teneat quo ad inſtitutionem hæredum, & habeatur pro non ſcripta cum talis inſtitutionis fratres minores ſint penitus incapaces, tenet tamen, & validum eſt teſtamentum quo ad cauſam piam, ibi appoſitam, vt ſcilicet hæreditas vendatur, & conuertatur in vtilitatē fratrum, neque obſtat, quod non eſt perſona, in qua ius, & nomen hæredis cadat cum perſona, vt diximus; ipſorum fratrum pro non ſcripta habeatur, & ſic teſtamentum videtur non valere, & pro non ſcripto eſſe, ſicut quādo inſtituitur hęres, qui iam eſt mortuus: nam reſpōdetur, quod in pijs cauſis ſufficit, quod hæreditas ad piam cauſam relinquatur, vt puta ſit generaliter pro Redemptione captiuorum, pro Eccleſijs conſtruendis pro alimentis pauperum, & ſimilibus, de quib. in quadā lege habetur: *o* conſtat autem fratres minores in ſumma eſſe paupertate, ergo ad veritatem teſtamenti ſufficit, quod ſit appoſita pia cauſa, ſcilicet pro eorum neceſſitatibus, licet fratrū ſubducatur perſona, & pro non ſcripta habeatur, neque eſt verum, quod non ſubeſt perſona, quæ hæreditatem adeat, quia perſonā repræſentabit Epiſcopus, vel reſpublica, & pro hoc facit quædam authentica, vbi ſi quis inſtituit hæredem aliquem ſanctum, cuius Eccleſia non reperitur in illa ciuitate, neque in eius territorio, dabitur hæreditas Eccleſiæ illius ciuitatis, vbi teſtator habet domicilium, & ſic licet Eccleſia illius ſancti inſtituta non adſit, teſtamentum tamen cum ſit ad piā cauſam, ſubſiſtit, & valet, & de neceſſitate, intelligitur facta inſtitutio in memoriam, & reuerentiam dicti ſancti, hoc eſt vt in honorem ipſius hæreditas expendatur, & Epiſcopus capiat hæreditatem.

n Bar. ī tra. mino. l. 1. d. 5. c. 2.

o l. ſi quis ad decli. C. de epi. & cler.

Neque obſtat, quod obijcit Baldus, *p* quod ſcilicet hæreditas eſt ius vniuerſale, cuius minores fratres incapaces ſunt, & ſic destructo principali ipſa, ſcilicet hæreditatis inſtitutio, deſtruitur & acceſſorium, ſcilicet cauſa edicta, quod hæreditas vendatur, & conuertatur in neceſſitates fratrum. Nā reſpondetur, quod licet verum ſit, quod teſtamentū ſit nullum quoad primum caput de hæredis inſtitutione, cū inſtituti ſint incapaces, valet tamen teſtamentum ex ſecundo capite, ſcilicet quia relicta eſt hæreditas ad piam cauſam, & ipſa pia cauſa ſuſtinet vicem hęredis: vt prędicta iura probant.

p Bal. in authē. ingreſ. C. de ſacroſ. nu. 50.

Neque eſt verũ, quod deſtructo antecedenti deſtruatur, & conſequens, quia hoc eſt verum, quando vnum eſſet ad ſubſtantiandum, ſeu qualificandum alterum, ſed in caſu neutrum eſt ad ſubſtantiandum alterum, quando verbi gratia teſtator omiſſo primo capite inſtitutionis hæredis, in perſonam fratrum diſpoſuiſſet de ſecundo, ſcilicet relin quo hæreditatem meam, vt vendatur, & conuertatur in neceſſitates fratrum minorum, valida eſſet diſpoſitio, vt in iure *a* notatur, ergo nõ eſt verum, quod irrito teſtamento quoad inſtitutionem hæredis, ſit etiam irritum quoad venditionem hæreditatis conuertendæ ad piam cauſam, quia ex pia cauſa, quæ ſuſtinet vim hæredis, validum eſt teſtamentum. Vnde concludit ipſe Bartolus, quod vbi cauſa pia eſt expreſſa voce, vel ſcripto, vel ſaltem nutu certo ipſius teſtatoris (quę neceſſario requirũtur, vt iura volũt) ſufficit ad validandum teſtamẽtum alias inualidum ex inſtitutione fratrũ, illo tamen ceſetur intellecto (vt ſupra dictum eſt) quod quantitas nõ ſit tam magna, quod videtur in fraudem facta paupertatis, ſed quod tantum ſit ad ſublenandas fratrum neceſſitates præſentes, vel eminentes, quia alias ſaperet theſaurizationem. Si autem fratres non inſtituerentur hæredes, ſed alter qui debeat hæreditatem ipſam vẽdere, & eius pretium in fratrum neceſſitates expendere, hoc nullo videtur iure fratribus prohibitum eſſe, quare licitẽ hoc poterunt acceptare (modo quantitas nõ ſit immoderata) ex quo non ſuccedunt in aliquo iure defuncti.

a d. l. ſiquis ad declinandum.

ARTICVLVS V.

Vtrum inſtitui poſſit hæres Eccleſia, B. Franciſci.

RESpondeo dicendo, quod Bartolus in ſuo tractatu minoritarum tenet, quod ſic, cuius fundamentum eſt, quia Eccleſia realiter eſt capax, & omne tẽplum factum eſt huiuſmodi, vt probatur in iure, *b* ſed Eccleſia fratrum minorum eſt de iure, & proprietate Eccleſiæ Romanæ, vt dicitur in quadam Clementina, *c* ergo hæreditas illi relicta valet tanquam relicta capaci, neque aliqua conſtitutio dicit contrarium.

b l. 1. C. de ſacr. eccle. ann. ff. de an. leg.
c Cle. exiuit. de ver. ſign.
d Bal. in rubr. ſacroſ. eccl.

Sed Baldus *d* teſtatur hãc opinionẽ eſſe falſam, quod ſic oſtendit, nam aut ſumimus Eccleſiã materialiter pro ædificio, & in illo caſu non eſt ſufficiens medium ad acquirendum eccleſiæ Romanę eiuſ acquiſitione, quia eſt medium inanimatum, quod quidem nec velle, neq. capere poteſt, aut ſumitur eccleſia perſonaliter, & ſignificatiue, & tunc ſignificat quid abſtractum a genere ab ipſa ſpecie, id eſt collegium fratrũ minorum, quia eccleſia, & collegium idem ſunt, vt notat Baldus, *e* quod non poteſt acquirere eccleſiæ Romanę, quia cum debeat acquirere immediato organo, & organum ſit inhabile, impeditur acquiſitio, vt dicitur in iure.

Et confirmatur, nã quando teſtator inſtituit hæredem eccleſiam fratrum minorũ, noluit inſtituere eccleſiam Romanam, ipſe enim voluit inſtituere eccleſiã fratrum minorũ: ergo ſi teſtator hoc intellexit, & voluit, clarè ſequitur, quod non valet talis inſtitutio, argumẽto cuiuſdã legis. *f* Et confirmatur, nam facilè eſſet aperta via fraudibus, & fieret fraus de nomine ad nomen, contra aliqua iura. *g* ſed omnis fraus eſt prohibita de iure naturali, & quidquid ratione fraudis prohibetur de ſimilibus, ad ſimilia extenditur, argumento aliquarum legũ. *h* Et confirmatur ſecundo, nã inſtitutio non valet in perſona vera, id eſt in ipſis fratribus, ergo neque valet in perſona ficta, id eſt in ipſa Eccleſia, argumento alterius legis. *i* Sed hæ rationes Baldi non me omnino conuincunt ad recedendum a iudicata Bartoli ſententia, fateor enim Eccleſiam materialiter ſumptam nec velle, neque capere poſſe hæreditatem, fateor etiam ipſam Eccleſiam perſonaliter ſumptam, id eſt collegium fratrum minorũ, eſſe organum inhabile ad acquirendum Eccleſiæ Romanæ; attamen non poteſt negari, quod ſyndicus Apoſtolicus fratrum minorum, & ipſius Eccl. nomine Papæ conſtitutus, eſt medium habile ad acquirendum Papæ, cuius ipſe eſt ſindicus, & procurator, & per hoc reſpondetur ad primum Baldi argumentum; fateor etiam teſtatorem noluiſſe inſtituere Papam immediate inſtituendo Eccleſiam fratrũ minorum, inſtituit enim Eccleſiam ipſam in quantũ a Papa eſt fratribus minoribus pro eorum vſu cõmodata, & pro ipſorum vſu deſtinata, taliter quod ſi a dictis fratribus prædictus vſus tolleretur, dante ſede Apoſtolica dictam eccleſiã alijs religioſis, iam loco pio hæreditas caduca redderetur, ne intẽtio teſtatoris fraudaretur, denique inſtituendo eccleſiam fratrum minorum idem eſt, quod ſi inſtitueretur Papa ſub conditione, vt tanquam fideicõmiſſarius eccleſiæ ipſi prouideret de fabrica, & de alijs ad eam conſeruandã neceſſarijs, & ſi a fratribus talis eccleſia fuerit ablata ante hæreditatẽ acceptatam ipſa hæreditas caduca reddatur, & venientibus ab inteſtato deferatur, & per hoc reſpõdetur ad primam Baldi confirmationem. Ad ſecundam autem cõfirmationem reſpondetur, quod non ex hoc quod eccleſia ſit perſona ficta, inſtitutio irritatur, tunc enim per perſonam fictam talis irritatio contingit, quando repręſentat perſonam veram inhabilem ad huiuſmodi inſtitutionem, at in propoſito eccleſia fratrum minorum nõ repræſentat fratres Minores ad dictam inſtitutionem inhabiles, ſed ipſam ſedem Apoſtolicam huius inſtitutionis Capacem. Hæc de fratrib. Minoribus attento iure communi ſunt aſſerenda, ſi tamen ex priuilegio Apoſtolico efficiuntur capaces, eius tenor, & verba ſunt attendenda, & de eo ſecundum eius tenorem eſt iudicandum, vt iura *k* proclamant.

e Bal. in rub. de ſacroſ. eccl.
f l. 1. §. ceterum ff. de acq. poſſ. l. quique gerimus de acq. re. dom. l. pdis ff. de ſeru. ru. præd. l. nõ dubio. C. de teſt.
g Auth. de nuptiis. §. optimè. l. ſi. per pr. quod met. cau.
h l. 1. & l. ſi. ff. ſi quis ſ fraud. pat.
i l. filio quẽ pater. ff. de lib. & poſth.
k c. porro de priui. c. recipimus, c. cũ ſ latare & c. peſtis. eod. tit.

ARTICVLVS VI.

Vtrum fratres ordinis prædicatorum poſſint ſuccedere ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod vt ſatisfaciamus huic difficultati præmittẽdus eſt modus profitendi fratrum ordinis prædicatorum, *qui talis eſt. Ego N. facio profeſſionem, & promitto obedientiã Deo, & B. Mariæ, & B. Dominico, & tibi patri Magiſtro ordinis prædicatorum, & ſucceſſorib. tuis ſecundum regulam D. Auguſtini, & conſtitutiones fratrũ prædicatorum, & quod ero obediens tibi, tuiſq. ſucceſſoribus, vſque ad mortẽ.* Vnde cũ hi religioſi profitcã tur ſecundum regulam D. Auguſtini de eis iudicãdum eſt tanquã de non mendicantibus, *l* cũ regula D. Auguſt. permittat habere bona in cõmuni, vt patet ex iure, *l* attamen quia ſecundum conſtitutiones iuratas, & a ſede Apoſtolica confirmatas, ſunt mendicantes, vt patet ex iure, *m* aliter videtur dicendum. Et ita Specula. *n* tenet, quod ipſi poſſunt, ſuccedere, non vt bona, & hæreditates poſſideant, ſed vt vendant, & cum hac ſententia tranſeunt cõmuniter ſcribentes, *o* At Federic. *p* de Senis tenet, quod ſunt incapaces nedum ad retinendum, ſed etiam

l c. non dicatis, 12. q. 1.
m c. vn. de reli. domibus.
n Specul. de ſta. mo §. 1. verſ. 3. & verſ. 4.
o Do. in d. c. v.
p Fede. cõſ. 11. fratres prædic. tit. de ſta. mon.

Digitized by Google

etiam ad acqoirendũ, ſubdẽs ipſe Federicus, quod ſi fuerit eis relictum legatum ad longum tempus, non valebit, quia per indirectum videtur eis ſubla ta incerta mendicitas, & idẽ in effectu tenet Bal. *a*

Aduertentium tamen quod, prout refert Guilel mus Redoanus, *b* hodie fratres prędicatores ex priuilegio Sixti IV. ſub data apud S. Petrum anno incarnationis Dominicæ 1465. kalendis Iunij Põ tificatus ſui anno qoarto, poſſunt bona ſtabilia poſ ſidere, & retinere perpetuo, & non ex hoc deſinũt eſſe mendicantes, vt per ſcribentes, *c* maxime per Dominicum, & Francum, Ego autem inuenio in monumentis ordinum *d* Clemẽtem IV cõceſſiſſe, *quod fratres ordinis Prædicatorum & Minorũ poſſunt libere ſuccedere in bonis temporalibus, in quibus ſuccederent in ſeculo exiſtentes, ac bonorum ipſorum poſſeſſionem apprehendere, & vendere libere bona ipſa, eorumque pretium in vtilitatem ſuam conuertere, prout prælatis dictorum ordinum melius viſum fuerit expedire.*

a Bal. ĩ Auth. ſi quamulier C. de ſacroſ. eccl. in 3. col.
b Redoã. de ſpolij eccl. q. 8. n. 46
c Doc. Domi. et Frãc. in c 1. de relig. dom. li. 6.
d in 1 imp. f. 64 & in 2. fo. 147. conc. 357.

Quę conceſſio quoad fratres Minores regularis obſeruantiæ non habet locum, ſed tantum quoad fratres Minores conuentuales, fratres enim Mino res regularis obſeruantiæ, vt patet ex dictis in articulis ſuperioribus, ſunt hæreditatum incapaces adeo vt decreuerit, & prohibuerit Alexander IV. ne fratres obſeruantes, tranſeuntes ad conuentuales ſuccedere propinquis valeant vllo modo, prout in dicto Libro Monomenta *e* continetur. Quoad fratres vero Prædicatores recepta eſt ratione collegiorum, quæ in hac ſacra religione habentur, quæ viros præclariſſimos literis, & ſanctitate Eccleſiæ peperit, & quotidie parit. Et circa hoc videantur huius ſacræ religionis conſtitutiones, authoritate Apoſtolica confirmatæ, quę circa ſucceſſionem hę reditatum diſponunt,

e in 2. imp. fol. 136. cont. 302.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Eremitæ S. Auguſtini poſſint ſuccedere ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod de huiuſmodi religioſis non eſt aliqua dubitatio, quoniam licet ipſi propter ſuas conſtitutiones ſint mẽ dicantes, priuilegio tamen Alexandri IV. poſſunt non ſolum acquirere, ſed etiã retinere quæcunq; bona mobilia, & immobilia, quæ potuiſſent acquirere, & retinere, ſi in ſeculo remanſiſſent, exceptis bonis feudalibus. Quod intellige in communi, in particulari enim non poſſunt, & ſi qua eſt conſuetudo in contrarium, corruptela eſt, quæ per prælatum tolerari non poteſt, ſine periculo animæ, vt per Doctores communiter patet prout refert Guilelmus Redoanus *f* qui affirmat ſimilę priuilegiũ habere fratres Carmelitas.

f Redoa. de ſpolijs eccle q. 8. a num. 11.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum monachi Benedictini, & Ciſtercienſes ſuccedant ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod *quæcunq. bona parẽtũ, vel aliunde ratione ſucceſſionis, vel alio iuſto titulo profeſſis Monachis obuenientia poteſt monaſteriũ, in quo profeſſi ſunt, licite petere, & licite retinere perinde ac ſi in ſeculo remanſiſſent.* Ita conceſſit Innocẽtius IV. Ciſtercienſibus, & fuit a Pio II. confirmatum. *At quæcunq. hæreditates, et fideicommiſſa, & legata quomodocunque de iure monachis, ſeu Monaſterijs delata, per mediam perſonã nomine ordinis exigi, adiri, & retineri poſſunt*, prout conceſſit Pius II. Congregationi Montis Oliueti, & Iulius Secundus, & Eugenius IV. Congregationi S. Iuſtinæ, vt in compendio S. Benedicti Hiſpaniæ continetur. Et etiam bona, quæ monachis ante profeſſionem competebant, Monaſterio ſuo acquiruntur, prout in dictis conceſſionibus reperitur. Et Leo X. Camaldulenſibus, & Clemens IV. Carthuſienſibus prout in Compendio, *g* Ciſtercienſi refertur.

g Cõp. Ciſter. tit. hæred. §. 1.

ARTICVLVS IX.

Vtrum canonici regulares poſſint ſuccedere ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod regulares non mẽdicãtes, vt ſunt regulariter omnes monachi, & oẽs Canonici regulares, licet non poſſint habere bona in particulari, prout infra in tertio tomo *h* dicetur, poſſunt tamen in bonis tẽporalibus ſuccedere, ac ſi non reliquiſſent mundum, prout probatur in iure, & tradit Angelus de Peruſio. Quod licet regulariter ſit verũ, fallit tamen in bonis fęudalib. in quib. religioſi nõ ſuccedunt, prout colligitur ex iure, *i* & tradit Bal. *k* At Celeſtinus V. ſuæ congregationi conceſſit, *vt bona ẽi feudalia recipere, ac licite retinere poſſit. Et licet eccleſiaſtica ſint eidẽ donari, vel relinqui poſſunt, dummodo onera, ad quæ donator, ſeu teſtator illorum occaſione tenebatur, vel ab eo impoſita, ſuſcipiat. Et ſi ad certũ numerum generationum, vel nominationũ conceſſa fuerint, congregatio per viginti annos pro qualibet generatione illa tenere poterit, quæ tametſi inueſtitura de illis vt ſolet nõ fiat non propterea cadunt in cõmiſſum*, prout conceſſum eſt cõgregationi S. Georgij in Algala, vt in Compendio *l* Societatis, & in Compendio Ciſtercienſi continetur iuri autem communi non refragatur monachos in feudo ſuccedere, quando ſeruitiũ, ſi quod imminet per monaſterium, vel per alium, præſtari poteſt, vt tenet Decius, *m* etiamſi reſtitutioni ſint obnoxia, quia tunc monaſterium vſumfructũ vita monachi durante habebit, prout tenet Abbas. *n* Nec etiam attento iure cõmuni poſſunt regulares ſuccedere in alijs bonis, quę de ſui natura non poſſunt pertinere niſi ad hęredes ſanguinis, Vt Regnum, ducatus & ſimilia, in his enim non ſuccedit Monaſterium, cum in ipſum non tranſeat ius ſanguinis, quod ita ſeruari de facto tenet Speculator; *o* at non videmus, quod monaſteria in vita Monialium de facto retineant maioratus, in quos ipſæ moniales ſuccedunt. Sed ſi extra ius ſanguinis teneri potuiſſent, tũc Monaſteriũ ſuccederet, vt per Cynum, *p* Ioannem Andræam, & alios, qui ponũt, quid ſi monachus ante ingreſſum religionis fuerit ſtipulatus rẽ emphyteuticam pro ſe, & ſuis filijs, nunquid poſt profeſſionem ad Dominũ reuertetur? Vel remanebit apud Monaſterium? Speculator videtur tenere, quod non remanet apud Monaſteriũ, maxime cum hodie apponantur pacta, vt non traſferatur in potẽtiorem ſeu duriorẽ cauſam, vt per Bartolum, *q* cum qua opinione tranſit Petrus de Valdis Peruſinus. At mihi contrarium verius videtur, quod ſcilicet remaneat apud Monaſteriũ bonorũ

h In 3. to. in q. de paupert.
i 19 q. ſi. in ſi. l. Deo nobis de Epiſco. & cler. Ang. conſ. 1.
k ſi cler. ſi feu. fuerit cõtro. in vſibus feudo. et ibi Bal.
l Cõp. ſociet. tit. bona. § 6. et Cõpe. Ciſter. tit. bona. § 2.
m Dec. in ca. in præſen. n. 74. de probat.
n Abb. in d. ca. in præſentia.
o Spec. ti. de ſta. mo. § 2. ver. 11
p Cyn. ĩ Auth. ingre. And. et alij ĩ d. c. ĩ præſẽ.
q Bar. ĩ d. Aut. ingreſ. Val in tract. de ſucceſ. ab inteſt. 2. p. q. 1 nu. 2.

capax pro vita ipſius paciſcentis, nec obſtant ſupra dicta pacta, quod ſcilicet non transferatur in potentiorem, ſeu duriorem cauſam. Illa enim pacta loquuntur de translatione per alienationem, non autem per ſucceſſionem, vt in ſimili caſu explicat Syluester *a* dicens, quod ſucceſſio non eſt alienatio.

a Syl. tit. emphyteuſis nu. 27.

Et aduertendum quod Monachi Ciſtercienſes non poſſunt poſſidere villas, fidelitates, differentias, iuſticiarios, tributarios, Eccleſias, & alia, ſed ſi ea acquiſierint debent vendere vel cum alijs bonis commutare, aut ſi non poſſunt aliter alienare, faciant ex his eleemoſynam, aut abijciant, prout in quadam decretali *b* determinatur, vbi notant gloſſa, & Doctores. Hoc autem videmus iam diplomate Pontificio immutatum, ordo enim D. Benedicti, & Diui Bernardi habent hodie iuriſdictionem temporalem ſuper vaſſallos. Vtrum autem religiones poſſint in maioricatu ſuccedere, diſputabitur.

b c. recolẽtes de ſta. mon. vbi gl. & doct.

ARTICVLVS X.

Vtrum conuerſi ſuccedant ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod ſi ipſi remanent in ſeculo, neque profitentur aliquam regulam religionis approbatæ, ſuccedunt eorum cõſanguinei, ac ſi non eſſent oblati, ſi vero non remanent in ſeculo, & profitentur aliquam religionem approbatam, tunc ſi monaſteria ſunt capacia, ipſa monaſteria ſuccedunt, ſi vero non ſunt capacia, ad conſanguineos defertur hæreditas. Hæc colliguntur ex notatis per gloſſam *c* & per Baldum, Imolã, & communiter Doctores, vnde loquendo de conuerſis profeſſis in ordine, B. P. Franciſci, qui vocantur legos, certum eſt, quod ipſis ab inteſtato, & ex teſtamento minime ſuccedunt.

c Gl. & doc. ĩ c. ut lex cõtinẽtur 27. q. 1. Bal. in l. generaliter, C. de ſacroſ. Eccl. & in Aut. ĩgr. C. eod. tit. Imol. in c. 2. de teſt.

ARTICVLVS XI.

Vtrum Moniales ſuccedant ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod aut ipſæ profitentur regulam S. Benedicti, vel S. Auguſt. vel aliam regulam, quæ concedit habere proprium in communi, & tunc idem dicendũ eſt de ipſis, quod diximus de religioſis profeſſis regulã, quæ cõcedit habere bona in cõmuni. Aut loquimur de his, quæ profitentur regulã mendicantium, de quibus attẽto iure cõmuni maius dubiũ eſt. Nam Guillelmus dicit, *d* quod ſunt in ſtatu non mendicantium. Abbas dicit, quod ſorores Prædicatorum, & Minorũ ſunt mendicantes, pro quo allegat bonam decretalẽ, *e* & licet habeant priuilegium, quod poſſint habere proprium, quod dicit ſe vidiſſe, & legiſſe, tamẽ per illud non tolluntur alia, quę requiruntur in ordine mendicantium, & propterea ait, quod ſorores S. Claræ, & prædicatorum comprehenduntur ſub capitulo, *non ſolum* de regularib. libro ſexto, & ita dicit de facto conſuluiſſe, quod & videtur ſenſiſſe Ioannes Andræas *f* de quo per Lappũ. Quidquid tamen ſit quoad monaſteriũ, ſiue profiteantur regulam prædicatorum, ſiue non mendicantium, ex quo habent priuilegium, vt poſſint habere poſſeſſiones, & alia bona in communi, in his vendicant etiam ſibi locum, quæ dicta ſunt de viris religioſis non mendicantibus, per rationẽ appoſitam in quadam decretali, *g* de ipſis Monialibus loquente, ne ſcilicet occaſione quæſtus habeant vagari, quam vagationem iura *h* abhorrent, non ſolum in feminis religioſis, ſed etiam in feminis ſecularibus. Ab his tamen excipiuntur ſorores vocatæ Collectaneę S. Claræ, quæ neque in particulari, neque in communi aliquid proprium habere poſſunt.

d Guillelmus cle. vt profeſſores de reg.

e c. pars, & c. ſane de ſtat. mon.

f Andr. ĩd. cle. Lapp. alleg. 4.

g c. periculo. de ſta. mon. ĩ prin.

h c. mulieres de in lib. 6.

ARTICVLVS XII.

Vtrum monaſterium poſſit in maioricatu ſuccedere.

RESpondeo dicendo, circa hunc articulum, quædam eſſe certa, aliqua autẽ ſub dubio verſari.

Primo certum eſt, commendatarios religionum militiarum profeſſos, qui vxores ducere poſſunt, eſſe veros Dominos eorum, quæ acquirunt, prout cum eis ſecundum eorum conſtitutiones eſt diſpẽſatum, quare capaces ſunt eiuſmodi maioricatuũ, in his ſuccedunt antiqua Hiſpaniarum conſuetudine, perinde ac ſi commendatarij non eſſent, & eſto quod in maioricatus inſtitutione appoſita ſit clauſula, quod religioſus non poſſit in eo ſuccedere, nõ propterea huiuſmodi commendatarij ab eo excluduntur, quoniam non cenſentur comprehenſi in nomine religioſorum ſimpliciter, cũ ſimpliciter non ſint religioſi, ſed religioſi militares, prout primo *i* tomo ſatis probauimus.

i 1. To. q. 1. a. 6.

Secundo certum eſt monaſteria virorum B. Patris Franciſci regularis obſeruantiæ, & alia religionum monaſteria, quæ non poſſunt habere bona in communi, minime poſſe in maioricatu ſuccedere, propter eorum incapacitatem, ſicut neque ipſa monaſteria, neque alicui loco ipſorum ſuccedere poſſunt in quibuſcunq. bonis, ſed deuoluetur ad alios hæredes ab inteſtato hereditas, & maioricatus ad vlterius vocatum deuoluitur, ac ſi religioſus reſpectu cuius talis hæreditas, & maioricatus ipſis monaſterijs competebat, niſi incapacitas obſtaret, vita deceſſiſſet, aut natus non fuiſſet. Hæc eſt cõmunis Doctorum ſentẽtia, quam ſequitur Molina *k* qui enim incapax eſt ſucceſſionis, pro mortuo naturaliter reputatur, vt dicitur in iure. *l*

k Moli. de pri. c. 13. n. 69.

l l. 1. §. ſed ſi patruus. ff. de coniũg. cũ emanci. liber.

Tertio certum eſt, religioſum, ſi nondum profeſſionem emiſit, ſuccedere in maioricatu, quicunque eis maioricatus ſit, cum ipſe nullo iure ſit huiuſmodi ſucceſſionis incapax.

Quarto certum eſt, quod religioſi, quorum monaſteria capacia ſunt ſucceſſionis, ſi maioricatus non habet iuriſdictionem, ac dignitatem annexã, ſuccedere præfata monaſteria ratione religioſorũ prędictorum in maioricatibus, recipereque commoditatem totam ex illis, interim dum tales religioſi vixerint; his vero naturaliter mortuis, trãſire maioricatus vlterius ad eos vocatos, & minime ſuccedere monaſterium. Hoc dictum habet duas partes, quas probare oportet. Prima pars probatur quoniã huiuſmodi monaſteria ſunt capacia ratione ſuorum religioſorum profeſſorum ſucceſſionis bonorum, nec eſt vlla ſufficiens ratio: cur non etiã capacia ſint ſucceſſionis in pręfatis maioricatibus. Hanc partem affirmat communis doctorum ſententia, quam inter alios referunt, & ſequuntur Antonius *m* Gomez, Gregorius Lopez, Gama, & Molina, affirmantq. Gama, & Molina ita pronunciatum fuiſſe in Luſitania, & Caſtella.

m Ant. Ga. in l. 40. Taur. n. 66. Greg. in l. 2. tit. 15. p. 2. ſiẽdo hõbre para ello. gama dec. 6. Molin. vbi ſup. 95.

Neque obſtat præſumptio cõtraria inſtitutoris maioratus, qui in bonum, & memoriam ſuæ familiæ præſumendus eſt inſtituiſſe eum maioratum

&

Digitized by Google

& vt arma,& inſignia deferret,quæ locum non habent, quando ſuccedit monaſterium, neque cenſendum eſt inſtitutorem id velle, aut intendiſſe; nam reſpondetur,quod hæc ratio locum haberet, & magnam ingereret difficultatem,ſi maioricatus perpetuo apud monaſterium remaneret, at morte naturali religioſi profeſſi ad primo vocatum reuertitur,qui arma,& inſignia deferret. Et ſi prædicta ratio haberet efficaciam,ſequeretur,quod perpetuo amēs,& furioſus a natiuitate,non poſſet ſuccedere in eo maioricatu,cum inſignia,& arma deferre non poſſet, at contrarium communiter tenetur, quod ſcilicet amens etiam a natiuitate, & perpetua amentia laborans poſſit ſuccedere in maioricatu eiuſque iuriſdictionem, vt poſt alios tenent Molina, *a* Antonius Gomez, & Gregorius Lopez.

a Moli. li. 1. de primog. c. 13. n. 22. Anto. Gom. in l. 40. Tau. n. 69. Gre. vbi ſu.

Neque obſtat,cenſendum eſſe,inſtitutorem nolle monaſterium ſuccedere in maiorato, nam reſpondetur neminem obligari etiam in foro conſcientiæ ſub pœna peccati mortalis ad id, quod, ſi princeps interrogatus fuiſſet,præcepiſſet. Primo, nam ſicut non peccat quis in his, quæ eſſet facturus,ſi tentaretur,ſed in his,quæ actu facit, ita non obligat ſuperior per ea, quæ præciperet, ſi animo aduerteret, aut ei aliqua occaſio daretur, ſed per ea,quæ actu præcipit, & omnino incertum eſt, vtrum præciperet,an non, quis enim hoc ei reuelauit, aut qua certa ratione id colligi poteſt, prout contra Nauarrum *b* probat Suarez,ita in propoſito eſt dicendum ex verbis inſtitutoris nullo modo patere,quod monaſterium non poſſit in maioratu ſuccedere,& ſicut in præcepti obligatione ad mentem præcipientis deſcendere non debemus dicendo,quod ſi animaduerteret, alias iuſſiſſet, ita in ſucceſſione maioratus ad mentem præſumptam inſtitutoris non eſt deueniendum dicendo, quod ſi præcogitaſſet, nollet ſuum maioratum ad monaſterium deuolui: de hoc enim reuelationem non habemus, neque id ex aliqua certa ratione colligi poteſt, & verius maioratus, quod tanti momenti eſt,a monaſterijs auferatur, non ad incerta,ſed ad certa recurrere debemus.

b Na. ī man. c. 2. n. 10. Suar. 3. p. q. 8. a. 3. ſeſ. 7.

Neque obſtat,quod intentio iubentis ita volentis præcipere ſufficit,vt quis teneatur,iuxta ea quę in iure c notantur, & a Felino traduntur, nam reſpondetur hoc procedere, quando intentio præcipientis colligitur ex eius verbis claris, vel obſcuris ſatis id ſignificantibus,vt conſtat ex traditis a Nauarro *d* at non colligitur ex verbis claris,neque ex obſcuris inſtitutoris maioratus voluiſſe,& intendiſſe ipſum inſtitutorem,vt nullo modo monaſterium in maioratu ſuccederet,præcipue non ſuccedendo in perpetuum,ſed tantum pro vita religioſi,aut religioſę,ratione cuius talis ſucceſſio contingit, prout inferius latius explicabitur.

c c. intelligētia ver. ſig. c. rogo. 11 q. 3. c. dilectiſſimi 12. q. 1. Cl. 1. de teſt. iūc. gl. et notata per Feli. ī c. nā de cōſ. d Na. ī man. c. 23. nu. 39.

Secunda pars præſtitdicti, quod ſcilicet mortuo eo religioſo tranſeat maioratus ad vlterius vocatum facilè probatur,quoniam ſucceſſio in maioratu eſt ex vocatione primi inſtitutoris, qui noluit monaſterium in perpetuum ſuccedere, nec vocati ad maioratum accipiunt ipſum ab vltimo poſſeſſore,ſed a primo inſtitutore,quare religioſus ille ſua profeſſione ceteris vocatis pręiudicare non potuit, vt eo mortuo non ſuccedat, qui ſuccederet, ſi ipſe ſimiliter in ſeculo moraretur.

Quinto certum eſt,quod quando ex prima inſtitutione excluderetur religioſus a ſucceſſione,in eo maiorato,vt plerunque fit,tunc tali religioſo profeſſionem emittente tráſiret maioratus ad vlterius vocatum,neque ſuccederet monaſterium. Hoc aſſertum ita eſt notum,vt probatione non indigeat, primus enim inſtitutor eam legem potuit apponere bonis ita vinculatis, quæ laus congrua eſt fini, ad quem maioratus ſolet inſtitui, quod tamen intelligendum eſt, niſi maioratus fundetur ex tertio, & quinto bonorū ipſius inſtitutoris, in hoc enim caſu filij ipſius inſtitutoris, etiam religioſi non poterunt excludi cum melioratio prædictorum bonorum non poſſit a teſtatore niſi filijs applicari, prout in legibus *e* horum regnorum continetur, contra quas non potuit ipſe fundator aliquid innouare.

e Gl. i c. ſcripſit nobis c. 27. q. 2. Moli. vbi ſup. n. 80. Ant Go. in l. 40. Tau n. 66. Greg. in l. 2 tit. 15. p. 2. v. ſiē do home par. e'. f Moli. vbi ſup. Ant. Go. i l. 40. Tau. nu. 66. g Auēd. in l. 4. Tau gl. 4. n. 39 h l. 1. §. generaliter ff. de leg. p̄ſtā. l. vī de ingenuis ſ de orb. i Gl. in l. omnē diffinitio. ff. de reg. iur.

Quod autem in dubio verſatur eſt, vtrum in maioratu habente iuriſdictionem adiunctā ſuccedat monaſterium. Circa quod duas inuenio opiniones contrarias. Prima eſt quod monaſterium non ſuccedat in maioratu annexam habente aliquam dignitatem,aut iuriſdictionem. Pro qua opinione aliqua fundamenta proponūt Molina *f* & Antonius Gomez. At pro contraria parte ſecundum contrariam opinionem fundando multa,& efficacia fundamenta proponit Velaſcus de Auendano, *g* quæ mihi verior multo videtur, quia ſequentibus rationibus comprobatur.

Primo quia concluſio iuridica admittens religioſos, & religioſas ad ſucceſſionem maioratus generaliter loquitur, & per conſequens generaliter ſine aliqua diſtinctione,iuxta vulgaria iura *h* debet intelligi,quod confirmatur: monaſterium enim habet in ſuum fauorem regulam iuris maioratū ipſi applicantem, a qua non eſt recedendum ſine expreſſa,& clara limitatione, iuxta doctrinam cuiuſdam Gloſſæ *i* fundatæ in quadā Decretali, *k* vbi nulla in hoc caſu exceptio reperitur,cuius decretalis verba expendit Rochus, & notat Bartolus, & a regula non eſſe temere recedendū, & pronunciandū pro eo,qui pro ſe habet præfatam regulam,inquit Baldus, *l* & late comprobat Tiraquellus, & Tiberius Decianus.

k c. quoniā ī fi. de conſuetio leproſorū Rochus de iur. pat. v. honorifico a 6. n. 94. Bar. in repetitione legis ex quacūq col. 1. ff. ſi q. is in ius vocatus non ierit. l Bal. ī l. ſi tutor inſi. C. de periculo tutor. Tira. de retract. linagier §. 1. gl. 9 n. 209. Dec. reſpō. 204. n. 5. l. 1. & reſp. 1. n. 25. v. 2 n. Cl. in c. ſi de iur. pat. Iaſ. in l. cū quidā n. 16. ff. de lib. et poſt. Tiraq. ī l. ſi vnquā v. reuertatur n. 206. & n. 208

Secundo probatur,priuare enim monaſterium maioratu, in quo ſecundum ius debet ſuccedere, eſt pœna, quæ non pōt irrogari, niſi in caſib. a iure expreſſis,iuxta quandam Gloſſam *m* communiter receptam,cū alijs adductis a Iaſone, & Tiraquello eleganter ſubdentem ſucceſſionum priuationes ſolum per opiniones Doctorum. fieri non debere: ſed per expreſſas & claras iurium determinationes,iuxta doctrinam quarūdam legum, *n* & ita in hoc caſu non debet induci priuatio huius maioratus,præcipue contra monaſterium,quorum perſonæ debent ſemper faueri ſecūdum ius, *o* & ea,quæ tradunt Matthæus de Afflictis, & Tiraquellus, & ſecūdum idem ius prout tradit Baldus, *p* & Menochius hoc a fortiori habet locū in monaſterio monialium,quæ ratione ſexus feminei magis fauorabiles cenſentur.

m ... n l. ex part. ff. de prob. l. cū dicas de [illegible] ſenore. o l. ſunt perſonæ ff. de relig. et ſū. Affl. dec. 23. co. fi. Tira de priu. piæ cauſ. pri 148 p Bal. in l. ī [illegible] t i inſi ff. de ſ. ſ. bon. Meno de præſūp li. 4 præſump. 125 nu [illegible] q c. v. d [illegible] r Bal. ī a. c. vn. n. 1. & in au. h. niſi rogati n. 5 C. ad Treb. vbi Sal. n. fi. Sylu. conſ. 3 n. 15. 52 & 60 Iul. Cla. lib. 5 recep. ſe. §. feu. q. 78 n. 1. Menoc de [illegible] li. 2. c. 131. n. 8. & 10. 510. n. 13 li. 6. ſc. a [illegible] n 20 [illegible] 6. n. 1. [illegible] 210. co. fi.

Tertio probatur noſtra ſententia, nam etiamſi regulariter fratres, & moniales non ſuccedunt in feudo prout dicitur in *q* iure,hoc tamen limitatur, quando ſeruitium non eſt perſonale, & poteſt per ſubſtitutum præſtari, in hoc enim caſu monaſterium ſuccedit in feudo, etiamſi habeat annexam dignitatem vaſſallorum,& iuriſdictionis prout tenent Baldus, *r* & Salicetus, & referunt communem Sylueſter, & alij, quos referunt, & ſequuntur Iulius Clarus,& Menochius & in terminis monialium Sanctæ Claræ, quod eatenus monaſterium debeat gaudere feudo, & eius commoditate,eſt indubitata concluſio,quæ ſecundum Capinum *ſ* contradictorem non habet,quem ſequuntur Gama,& Euerardus,qui contrarijs fundamentis eleganter ſatisfacit,& dicit ab hac opinione nō eſſe recendum, neq; in iudicando, neque in con-

ſulendo, & ante eum id ipſum tenet Alexander, *a* qui ex communi reſoluit, quod in caſibus, in qoibus poteſt ſeruitium prçſtari per ſubſtitutum, ſeudum trāſit ad monaſterium: quod etiam colligitur ex relatis ab Auendanno. *b* Pro quo eſt quçdā optima Decretalis *c* in qua id notat Francus, & Abbas, quod monaſterium monialiū ſuccedit in feudo, quamois neceſſe ſit, qood pro eo præſtetur homagium fidelitatis: poteſt enim illud præſtare Abbatiſſa, & per conſequens multo melius poterit habere maioratum vaſallorum, & iuriſdictionis, ſiquidem eam iuriſdictionem per ſuos miniſtrus poteſt exercere.

Et ſecundum præfatam diſtinctionē debet intelligi, & explicari quçdam partitarum *d* lex prohibens, quod in feudis nō ſuccedāt feminæ religioſi, & clerici, prædicta enim lex loquitur de feudo ſeruitium perſonale requirente, & tale, quod per ſubſtitutum præſtari nō poteſt, quod ex ea ſatis patet. *Porque lo dio a ſu padre en aquella manera que ſu padre lo auia de ſeruir por el*, & ibi, *de manera que aun pudieſſe ſeruir el feudo y lo pudieſſe auer*, & ibi *que no pudieſſe ſeruir per razon de las ordenes que viuieſſe* Et etiamſi hæc lex nō id tam clare exprimeret, ſufficit, quod partitarū leges ſemper iuxta terminos iuris communis debent explicari exceptis caſibus in quibus velle corrigere ius commune ſatis conſtat, vt patet ex alia lege *e* partitarum, vbi id notat Gregorius Lopez, & optimè Conarruuias, quod etiā tenent Palacius, Rubeus, Xuares, Segura, Mōtaluus, quos refert, & ſequitur Burgos de Paz.

Quarto, & vltimo probatur prædicta ſententia, nam monaſteria virorum, & mulierum vaſallorū, & iuriſdictionum ſunt capacia. vt probator in quadam Decretali, *f* ibi *ad clauſtrū monaſterij venientes*, & ibi *præſertim cū dictum Caſtrū ad ius, & proprietatem ſui monaſterii pertineret*, & idem eſt alia Decretalis. *g* vbi Abbas de B..niſac pro ſe, & conuentu ſuo proponens locum de Roſellis eſſe prædicti monaſterij iure Dominij vel quaſi Quod ēt patet ex quadā lege *h* recompilationis, vbi cauetur, *que los conſejos y iuſticias no occupen la iuriſdicion ciuil, que los tales monaſterios tienen*. Quod ex alijs horum regnorum legibus *i* ſatis patet. Quod etiam conſtat ex Chronica Regis Domini Ioannis primi, K anni ſecundi, nā ibi narratur, quod ad ſupplicationē Abbatū, & Abbatiſſarū horum regnorū fuerunt monaſterij oīa Caſtra iuriſdictiones vſurpata reſtituta, quç ſi prçfata monaſteria habere nō valerent, minime reſtituerentur. Qood ſatis innuit alia Decretalis, *l* & leges partitarum per locum ab ſpeciali in quantū prohibent fratribus ordinis Ciſtercienſis, quod non habeant Caſtra, nec iuriſdictiones, ſi volunt priuilegijs cōceſſis gaudere, & in dicta lege partitarum ita habetur. *Otro ſi tuuo por bien la ſancta Igleſia, que ſi algun monaſterio de otra orden qualquier ſi cābiaſſen a la orden de Ciſtel, è ouieſſen villas e caſtillos, y las otras coſas ſobredichas que ſon defendidas a eſta orden que las vendieſſen y las cambiaſſen por heredades llanas, à viuieſſen en aquella probreza que ellos viuen.* Pōderandum. n. eſt illud verbū, *è ouieſſen*, nam habere dicitur, quod de iure auferri non poteſt, vt dicitur in iure, *m* & notat Bartolus, quem ſequitur Tiberius Deciaoos. Pro quo facit, qood monaſtria poſſidentia bona in communi ea infeudare poſſint, vt in iure *n* eſt definitū, ſi igitur infeudare poſſunt, ergo capacia ſunt iuriſdictionis, cum Dominus feudi eam habeat, quando inter ſuos vaſſallos, & feudatarios lis orta eſt, vt dicitur in iure *o* & tradunt Federicus, & communiter Doctores teſte Iulio Claro. Et videmus experiētia in his Hiſpaniarum partibus multa monaſteria poſſiedere, villas, & Caſtra, cum iuriſdictione. Quod procedit ſecundum ius, & non ſecundum aliquod particulare priuilegium, vt argumento cuiuſdam legis *p* tenet Molina. Et vt hçc pars magis pateat, & clariſſimis fundamentis maneat roborata operæ pretium erit argumentis contrariorum reſpondere.

a *Alex. conſ.19 nu.8.lib.5.*
b *Auen.in l.40. Tau.gl.3.n.47.*
c *c.1. §.verū de ſta.reg.li.6.vbi Frāc.n.2.Abb. in ca.nimis col. 1. de iur. iuran.*
d *l.6.ti.28.p.4.*
e *l.9.ti.13.p.6. vbi Greg.in gl. 36.idē Gr.ī l.6. ti 1.p.1.u. toma. fuero, C.lib.1. var c.14.nu.5. Burg.de Paz.ī l.1.Tau.n.573 cum.ſeq.*
f *c.cū dilec. de ord.cogn.*
g *c.Abb ſane d ſen.et reg.iu.l.6*
h *l.4.ti.3.lib.1. recop.*
i *l.tit.3.li.1 or. & in li.7.tit.6. li.1.recep.*
k *Chron. ca.8.*
l *c.volētes de ſta. mo.l.27.ti.7.p.1*
m *l.oēs. §.1.ff. de reg.iu.l.rō.ī princ.ff. de act. empt. vbi Bar. Dec.reſponſ.48 n.12 et reſpōſ.1 n.293. lib.1.*
n *c.1. de his qui feudū dare poſ.*
o *c. imperialia, §.1.de proh.feu. alien.Fede.in c. ceterū de iudi. Clar.li 1.recep. ſen. §. feud.q. 90.nu.3.& 6.*
p *l. in teſta.l.1. C.de teſt.milit. Mol.l.2.de pri. Hiſp.c.2.n.24.*

Ad Argumenta.

PRimo arguitur ex textu, & Gloſſa *q* ibi approbata in quadam partitarum lege, & communi Doctorum opinione dicentium, monaſteria non poſſe in Regnis ſuccedere, & ducatum, & Marchionatum minimè obtinere, & per conſequens non poſſe poſſidere maioratum habentem annexā iuriſdictionem.

Reſpondetur prædictum textum concluſionem præfatam minime probare, non enim loquitur in Regina proprietatia, ſed in Thietherga, quæ fuerat Regis vxor, & nō eſt mirandum, quod intrando religionē titulum Reginæ perderet, ſiquidem iam vxor Regis non poterat nuncupari, ita expendit Burgos de Pax, *r* & ita Gloſſa præſati textus argumentum illius ſophiſticum appellat, oon enim loquitur in Regina, ſed in vxore Regis, quæ eo ipſo quod volebat exire a copula maritali ceſſabat Regia dignitas, & lex partitarū probat, quod propoſuimus, loquendo. n. in Regno ait, quod ſucceſſurus in eo, debet eſſe homo ad ſuccedendū in eo aptus, debet enim intelligi reſpectu defectuum naturalium, vt ſcilicet non ſit furioſus, minor ætate, vt ex alia partitarum lege probatur, & declarat Baldus. Vnde præfata verba legis partitarum, ibi. *Siendo home para ello*, non poſſunt referri ad monachum, cum nullū ſit ius definieos, quod ingrediēs monaſterium non eſt idoneus, vt poſſit eſſe Rex, prout aduertit Speculator *t* tenens, quod de iure ordinario ſucceſſionem Regni, Ducatus, Marchionatus, & Comitatus, primogenito monacho, & eius monaſterio deſertur, licet oon ſeruetur de facto, quod referunt Auendanoo, *u* Gama, & Iacobus de Franchis.

Præterea, licet præfata iura de facto probarent monachum in Regno Ducatu, Marchionatu, & comitatu minime poſſe ſuccedere, proot ait Speculator, ſolum deberent in Regno, Ducatu, & Marchionatu, & comitatu locum habere, in his enim ſolum loquitur Gloſſa, & alij ſuperius relati, & cōſulint Euerardus, *x* & teouerunt Franciſcus Curtius Iunior, & poſt eum, & alios Tiraquellus. Quod idem videtur tenere Maruous Freccius *y* dicens, quod monachus faudatarius ingrediēs monaſterium habet fructus feudi durante eius vita, ſi ſit feudum, Ducatus, Marchionatus, vel Comitatus, quem refert Auendannus *z*, & ratio huius eſt, Rex enim habet onera, & miniſteria perſonalia, vt eſt viſitare ſua regna, conuocare ad comitia, ire ad Bella, de quibus, & alijs in legib. partitarum, *a* fit mentio, & eſſe Regem, dignitas eſt ſuprema, a quo omnes dignitates temporales procedunt, ſecundum *b* Bartolum, Ioannem de Platea, & Cattaneum, & propter hanc rationem Regem non debere eſſe monachum ſcribit *c* Baldus, quæ eadem ratio militat in Ducatu, Marchionatu, Comitatu, & Baronia, hæc enim ſunt dignitates Regales, vt inquit quædam Gloſſa: *d* & tradit Boerius,

& me

q *Gio.in c.ſcripſit, 27.ca.l.2. tit.15.p.2.*
r *Paz in præm. leg.Tau.nu 11 ſl.3.eius d.ti.et p.Bald.in auth. hoc amplius n.1 C. de fideicom.*
t *Spe.ti. de ſta. mo.q.10.n.15.*
u *Auēd.ī l.40. Tau.gl.4.n.45 Gām.in d.deci. 6.n.3. Iacob.de Frāc.de his qui feu.da.poſ.n.62*
x *Euerat. ī d.cōſil.220.pa. pen. Curt. Iun. cōſi. 60.col.9.v.2.reſpōdemus & cō. 65.col.3. Tira. de nobi.c.26.n. 3.& 4.*
y *Freci. de feu. li.3. differē.31.*
z *Avēd.vbi ſu. nu.46.*
a *l.7.ti.1.p.1.l. 2.& 4.tit.15. ead.par.*
b *Bar. & Plat. ī l.1.C.de dign. lib.12.Caſſa de glor.mūdi.p.5. cōſiderat. 137.*
c *Bal.in c.cū in magiſtratū, n. 1.de elec.& cōſ. 175.d.5.n.3.l.2.*
d *Glo. ī c. ſi quis vero v.Cetū de pace tenēd. & iur.fir. Boer. de auct.ma.cōſilii 107.*

Digitized by Google

& merito quidem regales appellantur, cum a ſolo Rege creentur, & dicuntur feuda titulata, vt dicitur in iure, *a* vbi tradit Iſerna, & Afflictus. Præterea præfatæ dignitates, munera, & miniſteria habẽt, quę per ſubſtitutos fieri minime poſſunt, vt regere exercitus, ſeruire Regi, & ipſum ſociare, vt elegãter probat quędã lex partitarũ, *b* vbi Gregorius Lopez, & latius quam alij hunc ſpecificant, & declarant Garſias a Loaiſa, Marinus Frecius, & ante eos, Ferdinandus Mexia, & Caſſaneus. Vnde non eſt mirandum, ꝙ tales dignitates ad monaſteria non tranſeant, cum ſint ita perſonales, vt induſtriã perſonę requirant, neque poſſint tranſmitti, vt in terminis reſoluit Baldus, *c* & optimè Suarez diſtinguens inter dignitates regales, & inferiores. Hoc autem ceſſat in primogenijs, quæ dignitates has ſupremas annexas non habent, ſed tantum habent vaſſallos, & iuriſdictionem, cuius iuriſdictionis ſeruitium, & miniſterium non eſt perſonale, & p ſubſtitutos poteſt exerceri, vt aduertit Auendannus. *d* Præterea primogenium ex ſe ſolo non eſt titulus, neque dignitas, niſi titulum, & dignitatem habeat annexam, vt Auendãnus *e* bene declarat, ante cum Burgos de Paz & Molina.

Neque obſtant allegata ab eodem Molina, & Burgos de Paz probãtib. maioratum cũ iuriſdictione eſſe dignitatem, loquuntur enim de dignitate impropriè, & largo modo ſecundum Molineum *f* in conſultationib. Pariſienſibus, quod ipſum intellexit Molina ipſe, dicens, quod talis dignitas nõ eſt ad publicas dignitates trahenda, quia non pro vera dignitate, ſed pro quadã plena poteſtate ſeculari in vaſſallos accipitur vt declarat Afflictus. *g* Deniq. vbicunq. dicitur, habentem iuriſdictionem habere dignitatem, intelligendum eſt de minori, & quæ nulli de ſupremis dignitatibus ducatus, comitatus, & Marchionatus comparari poteſt, ita Alciatus, *h* & Suarez, qui inquit, quod villa, & Caſtra cum iuriſdictione non ſunt comparanda ducatui, vt optimè conſuluit Euerardus, *i* & Iacobinus de Franchis tenet.

Neque obſtat alia Decretalis *K* quam Molina pro ſua parte allegat dicens in ea probari, monaſterium iuriſdictionem habere non poſſe, reſpondetur enim contrarium ſecundum ius eſſe verum, ꝑut ſatis in ſuperioribus demonſtratum eſt, neq. dicta decretalis concluſionem Molinæ probat, & dato caſu quod eam probaret, de iuriſdictione criminali intelligi deberet ad effectum exercendi eã per ſuas proprias perſonas, non verò ad effectum exercendi eam per ſuos ſubſtitutos, vt expreſſe in alia Decretali *l* probatur, ibi cum iuriſdictionẽ obtinent temporalem, debent, & poſſunt metu irregularitatis ceſſante cauſa ſanguinis alijs delegare, vbi Dominicus & alij ibidem tradunt, *m* & ad hoc eſt optima lex recompilationis deponens, eccleſiaſticos habentes iuriſdictiones temporales his per perſonas ſeculares vti debere, in qua lege id tradit Azeuedo, *n* & idem ſeruari in Regno Franciæ teſtatur Rebu. pro quo facit etiam, quod quamuis cura animarum non poſſit cadere in mulieribus, quo ad exercitium actuale, ius tamen curæ poteſt competere monaſterio monialium, vt ea cura viro capaci committatur, ita determinauit Rota, referunt, & ſequitur Felinus *o* & Natta, quod autem Eccleſiæ & monaſteria habeant ciuitates, & villas, cum poteſtate vtriuſq. gladij probat efficaciter Frater Dominicus de Soto. *p*

Neque obſtat fundamẽtum ſextum adductum a Molina *q* argumento ex veroſimili mente fundatoris, qui ſi interrogatus fuiſſet, an vellet ad ſuum

a *ca. 1. de feu. March. vbi Iſer Alber. & Affl. no. 1. et idẽ n. 7. in c. 1. quis dicatur dux.*

b *l. 11. ti. 1. p. 2. vbi Gar. Lodi. in colle. Cõc. in notis ad Con. Tol. 8. p. 455. Mexia. li. 1. c. 75. Caſſ. vbi ſu. 5. par. conſ. 46.*

c *Bal. in d. cõſi. 275. Suar. in l. quoniã in priorib. C. de inoffi. teſt. limi. 11. n. 4*

d *Auen. vbi ſ. gl. 4. nu. 46.*

e *Auen. vbi ſ. nu. 45. Paz in proem. leg. Taur. n. 89. Mol. li. 1. c. 13. nu. 6.*

f *Molinus in conſue. Pari. li. 1. §. 8. gl. n. 20.*

g *Affl. in c. quis dicatur dux, n. 51. v. 2. accipitur.*

h *Alc. in tract. de ſign. certa. c. 32. v. fi. 11. Su. vbi ſu. 1 2. lim. nu. 4.*

i *Euerar. conſi. 210. competen. Frãchis de his qui feudũ dari poſ. nu. 6.*

K *c. 1. ne cleric. vel mona.*

l *c. fi. ne cler. uel monac. li. 6. ubi Domin. 4.*

m *l. 8. ti. 3. li. 1. recop.*

n *Azeued. in d. l. 8.*

o *Fel. in c. dile. n. 1. de maio. & obe. Nata conſ. 433. nu. 11.*

p *Sot. l. 1. de iu. q. 4. 2. 5.*

q *Moli. vbi ſ.*

maioratum monaſterium admitti, veroſimiliter reſponderet quod non, quod argumentum à veroſimili valet in iure, *r* & hanc ſolam rationem putat Molina ad deciſionem quæſtionis ſufficere. Nam reſpondetur ex his, quę in ſuperioribus diximus, & ex hoc argumento colligitur, quam inefficacia fundamenta habeat opinio Molinę, ſiquidem in tam vaga generalitate principaliter figit pedem, quod certe argumentum ſi aliquam haberet vim ſine dubio concluderet in nullo maioratu monaſterium poſſe ſuccedere, omnes enim maioratuum fundatores eos inſtituunt ad conſeruationem ſui nominis, & familiæ, quæ ratio ad coniecturandam volũtatem fundatorum maiorem habet efficaciam, quã habere iuriſdictionem. Vnde cum ipſemet Molina *ſ* confiteatur, quod in maioratibus non habentib. annexam iuriſdictionem, non obſtante voluntate coniecturata fundatoris, monaſterium ſuccedit, nõ debuiſſet in hac ratione figere pedem, quæ coniectura voluntatis nihil addere uidetur. Ex quib. cõcludit Lappus *t* errare eos, qui dicunt monaſteria in hoc caſu non habere uoluntatem teſtatoris, cum hoc non ſit uerum, monachi enim, & monaſteriũ habent uoluntatem legis *u* ipſis capacitatem ad habendum bona in communi concedentis, cum qua præſumitur teſtatorem uoluiſſe ſe conformare, argumento eorum, quæ in iure *x* notantur, & notãt Bartolus, & Socinus, & in terminis maioratus, late ornat Iaſon.

Neque etiam obſtat aliud Molinę fundamentũ quod ſcilicet per ſucceſſionem monaſterij ceſſat conſeruatio familię, & nomen fundatorum ceſſat, & extinguitur, hoc enim fundamentum eundem patitur defectum, quem ſuperius patiebatur, ſiquidem ut manet reſolutum reſpectu maioratus iuriſdictionis nihil particulare continet, cum hæc militat in maiorato, in quo iuriſdictio non eſt annexa, ĩ quo ſuccedere monachum, & monaſteriũ ipſemet Molina agnoſcit, & ita nihil urget pro ſua opinione, & pręterea ceſſat ex traditis per Lappum *y* ultra quem efficaciſſimè reſpondetur, non ceſſare conſeruationem nominis, & familiæ pro uita religioſi, ratione cuius monaſterium in maioratu ſuccedit, cum monachus non perdat iura ſanguinis, nec deſinat eſſe de genere, & familia, ut probatur in aliquib. iurib. *z* & poſt Lappum, Abbatẽ, et alios tenent Tiraquellus, & Guillermus Benedictus, & quod in uita monachi familiæ dignitas cõſeruetur, tradunt in terminis Cephalus, *a* & Boerius, ſi n. maioratus apud monaſterium perpetuo remaneret, concluderet argumentum, et uerè poſſet dici, ꝙ nomen, & familia fundatoris ſupprimeretur. Et ita hac rõne attenta uerum eſt, ꝙ communiter dicitur Monachum, et monaſterium iure ſanguinis bona patrimonialia minimè trahere, ſi enim iure ſanguinis ſuccederet monaſterium, patrimonium perpetuo ceſſaret, et conſanguinei ad ipſum nullum ius amplius allegare poſſent, prout aduertit Tiraquellus. *b* At quando monaſterium & monachus pro uita ſua petunt maioricatum, non perditur memoria, mortuo enim monacho deuoluitur maioratus ad conſanguineos familię, ut tradit Boerius *c* diſtinguens caſum, in quo bona iure proprietatis, & perpetuo prætenduntur a monaſterio, & temporaliter pro uita ipſius monachi, quod Emanuel *d* Acoſta ſubtilis Luſitanus ſatis expendit: non enim dicitur amiſſum, quod non durat amiſſum, ſed ad propriam naturam reuertitur, ut in iure dicitur ponderat Angelus, quem ſequũtur Iaſon et Ripa, et in terminis maioratuum allegando quandam legem ita iudicatum fuiſſe in ſenatu Portugallię aſſe-

rit

r *l. ti §. Lucius. ff. delib. et poſthum.*

ſ *Moli. vbi ſup.*

t *Lappus alleg. 101.*

u *Deo nobis §. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ.*

x *l. ſi auo. ff. de acq. hær. Bar. et Socin. in l. heredes mei. §. cum ita ff. ad Treb. Iaſ. con. 215. co. 7. & 8. l. 1.*

y *Lappus alleg. 102. n. 15. v. Nõ obſtat 3. ratio.*

z *c. 18. q. 1. c. fi. 19. q. 5. Tiraq. de nobi. c. 26 n. 8. Bened. in ca. Ray. de teſt. v. & vxorem nomine Adelaſia mel. 1. n. 209. et 210.*

a *Ceph. conſ. 53 n. 97. et 98. Boerius c. in præſentia nu. 554. de prob.*

b *Tiraq. de retrac. lmag. §. 1. glo. 18. n. 19. & 20.*

c *Boerius d. nu. 554.*

d *Coſta in ca. ſi pater 1. pa. v. ſi abſq. liber. n. 66*

Digitized by Google

rit Gama, & ita eſſe intelligendum Conſilium *a* Decij allegatum per Molinam. *b*

Nec minus obſtat aliud argumentum adductũ à Molina, *c* ſcilicet quod cum monachus mortuus ſit mundo, pro mortuo habendus eſt, ita quod monaſterium ex eius perſona ſuccedere non poſſit. Hoc enim argumentũ eundem, quem præcedẽtia, patitur defectum, non.n. aliquid particulare contra maioratum iuriſdictionis concludit, immo habet vim in quocunq. alio maioratu carente iuriſdictione, in quo põt ſuccedere monaſteriũ: præterea æquiparatio mortis naturalis, & ciuilis ſolum in caſibus a iure expreſſis procedit, prout tenet quædã Gloſſa, *d* quam ſequuntur Gregorius Lopez, & Mẽchaca. Dicere autem profeſſionem pro morte ciuili reputari, non procedit in monaſterijs bonorum capacib. prout Bartolus *e* tenet, neq. religioſi, & religioſæ profeſſione ſua perdunt nobilitatem, niſi tãtum reſpectu Dei, & aliorum religioſorum, quoad mundum.n. & ſucceſſiones, ipſa notabilitas manet cum eis. Quod ita fuiſſe iudicatum in rota teſtatur Romanus *f* & ante eum ita tenuit Baldus, & poſt eos Felinũ, & alios optimè Tiraquellus, De cius autẽ, & Ludouicus Cinnus, quos Molina pro ſua parte allegauit, contra ipſum expreſsè loquuntur, cum teneant, quod niſi monaſteriũ expreſſe excludatur, admittatur ad ſucceſſionem fideicõmiſſi relicti familię pro vita ipſius monachi, vt ait Lappus, *g* ingrediens.n. religionem ſtatũ mutat in melius, & ad maiorem dignitatem aſcendit, quod procedit ẽt quoad ſucceſſiones, vt dixit Innocentius, *h* tenens ſucceſſiones delatas monachis melius capere monaſterium, q̃ cepiſſet monachus, ſi in ſeculo manſiſſet, ꝙ aperte dicit Gloſſa *i* affirmans, quod per ingreſſum religionis purgatur ingratitudo per monachum ante ingreſſum commiſſa, quod proſequuntur latè Ripa *k* Palatius, Rubens, & nouiſſime Fuluius Pacianus. Nec obſtat aliud vltimum argumentum, quod. ſ. in ſimili maioratu religioſi, & religioſę non ſuccedunt, vt experientia cõpertũ eſt, huic enim argumento multipliciter reſpondet Euerardus, *l* pręſertim quod huius experientiæ, & conſuetudinis non conſtat, neque requiſitis a iure probatur, de quibus per Alexandrum, *m* Molineũ, & Gregorium Lopez, & dato quod aliqua ſit conſuetudo, ea in ſucceſſionibus habentibus annexam dignitatem Regis, ducis, Marchionis, aut comitis tantum locum habebit, non autem in maioratu, q ſolum iuriſdictionẽ habet. & ita fuit iudicatum in ſenatu Pinciano, in fauorẽ monaſterij *de las Huelgas* Valliſoleti ciuitatis, in maioratu oppidi de Villagarcia, & aliorũ oppidorum cum ſuis iuriſdictionibus, qui morte Ludouici Quixada vacauit, cuius caſus maximam dubitationem includebat, cũ monaſterium prędictum ſit ordinis Ciſtertij, contra quem ordinem aderat quędam Decretalis III. & quędam lex Partiarum, quę ſententia prolata in dicto ſenatu maximę conſiderationis eſt ad noſtrã ſententiã confirmandam, argumento eorum, quæ in iure notantur, & tradunt Afflictus, & Gama.

a dec. con 259. nu. 2.
b Mol. in d. 7. fund.
c Mol. 18. fun. n 93. & 94.
d gl. ĩ c. placuit 16. q. . & in c. ſuſcepiũ de reſ. v. morte Greg. in l. 1. n. 8. p. 4 gl. 1. Mench. li. 2. vſu freq. ca. 27. nu. 15.
e Bar. in l. cum pater §. hæreditate ff. de leg. 2
f Rom. ſing. 37 Bal. in c. ĩ magiſtratu in medio. e elec. Tira. de nobi. ca. 26 n. 5. ĩñ ſeqq.
g Lappus de alleg. 101. nu. 7.
h Inn. in ca. in præſentia de probat.
i gl. in c ſtatutum 18 q. 1. v. legitimus c. nõ liceat 19. q fin.
K Rip. in l ſi. n. 225. C. de reno. donat. Rubens in l. 49. Taur. n. 12. Pacianus de proba. li. 2. c. 28 nu. 5.
l Euerar. conſi. 210. verſ nõ obſtat ſi dicatur col. pen.
m Ale. conſ. 45 n 5. & cõ 173. vo 6. Molin. in conſuet. Par. 1. pa. §. 1. gl. 4. n. 12. Greg. in l. 5 n. 2. p. 5.

ARTICVLVS XIII

Vtrum in maioratu habente iuriſdictionem, cum onere in ſua fundatione appoſito, ut ſucceſſores uocentur nomine fundatoris, & eius arma portent, poſſit ſuccedere monaſterium.

RESpondeo dicendo, quod ad excluſionem monaſterij a maioratu eſt neceſſaria expreſſa, & clara voluntas fundatoris per verba clara, & manifeſta ipſum excludere volentis vt notat Molineus *n* & poſt eum Gomecius, & alij, Velazquez de Auendanno. portare autem arma, & habere nomen, & pronomen fundatoris, non eſt quid incompatibile religioſis, & monialibus, ſiquidem poſt profeſſionem retinent, & conſeruant nomen, nobilitatem & agnationem, nec deſinũt eſſe de familia, ut ſupra articulo ſuperiori ſatis monſtratum eſt: quãtum autem, ad nomen, & pronumen ſatis conſtat, non eſſe incompatibilia cum ſtatu religioſo, religioſus enim poteſt vocari nomine fundatoris, & pronomen ipſius aſſumere, quantum autem ad arma etiam eſt clarum, cum ſucceſſores non debeant ipſa ſuper humerum, aut ſuper collum port re, ſed vti tantum illis, & ſufficit ea conſeruare in domibus, Eccleſijs, capellis, & alijs ædificijs ipſius maioratus, in quib. fundator ea poſuit, aut ponere mandauit, iuxta quandam legem *o* ibi, *quarũ imagines non videre fixas, aut repulſas videre, ſatis eſt lugubre:* aut apponendo ea de nouo in ædificijs erectis, & in ornamentis domus, & in ſigillis. & non eſt neceſſarium præfata ædificia erigere, ornamenta domus, & ſigilla de nouo facere, vt in ipſis arma depingantur aut ſculpantur ſolum.n. ſufficit dictis armis vti, quando neceſſitas id petierit, nam in ſimilibus caſib. non exigitur actus, ſed aptitudo, vt dicit quidam textus, *p* per quem tenet Baldus ex erectione furcarum retineri quaſi poſſeſſionẽ iuriſdictionis, & ſi in eis retroactis temporib. nemo vnquam fuerit ſuſpẽſus, quod ipſum ait Bertachinus, *q* pro quo etiam eſt alius textus, *r* & facit quod de legibus loquentibus de Hermafroditis notant Decius, Felinus, & alij, quos refert, & ſequitur Burgos de Paz. *ſ* Præterea religioſi ſi facerent, vt arma in ſigillo quodam ad ſuum vſum ſculpantur, quod ſufficit ex his, quę aduertit Corneus *t* dicens, quod mulieres nuptæ, quæ vtuntur armis virorum in annulis ſuis eas deferendo, vel in ſigillo ſigillando literas cum eis, dicantur de domo virorum.

Et dato quod monaſterium velit ſuccedere ratione feminæ religioſæ, ſi contra hoc reſpondeatur, fundatorem maioratus voluiſſe conſeruare agnationem. & familiam ex eo, quod præcepit inſculpi arma, & portari, & nomẽ. & pronomẽ ſuum conſeruari. Reſpondetur, quod fundator non dixit expreſſe, velle in maioratu conſeruari agnationẽ, & familiam, quod erat neceſſarium exprimere, vt diceretur ipſum eam cõſeruare voluiſſe, prout optime aduertit Corneus, *u* Gratus, & Pariſius, *x* & a multis relatus Peregrinus. Quod procedit, ẽtſi vocati ſint filij maſculi, & deſcendentes per lineam maſculinam, ex eodem Pariſio, & poſt eum Cephalus, quos ſequitur Mantica, & latiſſimè poſt alios multos Simon de Prętis: quod pręcipue procedit, quando expreſſe non excluſerit feminas, prout poſt Baldum, Alexandrum, & Aymon, tenent Molina, *y* et Mantica, quod ẽt maxime procedit in maioratu fundato a femina, in maioratu enim a femina inſtituto femina non cenſetur excluſa, etiamſi fundator vtatur verbis maſculini ſexus, aut quæ ad maſculinos referri ſolent, ita tenent Ancharranus, *z* & ſequuntur plures, quos refert, & ſequitur Molina ſequuntur ẽt Mieres, Gutierrez, Velazquez de Auendanno etiamſi maioratus fundatus ſit a viro, & vxore ſimul, pur ex Baldo, Socino, & Boerio tenet Molina. *a* Nec portatio armorum, & ſculpi ea in ſigillis, & in alijs arguunt, velle fundatorem cõſeruari agnationẽ, & familiam, & feminas excludere, vt aduertit Corneus, *b* & poſt alios Molina dicens in primogenijs Hiſpaniæ ita eſſe in vſu

n Mol. ad Alex. in conſi. 121. n. 3. lib. 3. Velazquez de Auẽ. ĩ l. 40. Taur. glo. 4. nu. 43.
o l. qua tutores, C. de adminiſt. tuto.
p l. arborib. 6. nã & ſi agrũ. ff de vſufru. & ibi Bal.
q Berta de gabel. 1. p nu. 37.
r l. Atilicinus ff. de ſerui. urbanor. prædior.
ſ Burg. de Paz ĩ l Taur. n. 156
t Corn. conſ. 16. nu. 7. verſi. vr. qua prout l 4.
u Corneus in l. 1. C. de cond. inſertis n. 20. Gr. conſ. 3 n. 18 li. 3. Pariſ. conſil. 41. n. 83. li 3. et Perig. de fideicõmiſ. ar. 28. n. 39.
x Pariſ cõſ. 40. n. 43. & conſil. 86. n. 30. l. 2. cepha. conſi. 124. n. 41. l. 2. Mã. de come. li. 6. ti. 15. nu. 4. & 5. Simon de contrac. li. 5. ſolut. 15. n. 155.
y Mol. li. 3. c. 5 nu. 50. Mãtic. vbi ſu. num. 9.
z Anc. cõſ. 339. col. 5. Mol. i d. c. 5 n. 74. Mieres p. 2. q. 6 nu. 68. Gu. cõſ 13 n. 20. Auend. in d. l. 40. Taur. gl. 9. nu 57.
a Mol. vbi ſu. ĩ ver. ſed quãuis
b Cor. conſ 26. n. 4. vol. 1. Moli. 2. c. 14. nu. 8. et in d. li. 3. c. 5. n. fi. Garcia de nobili in ꝓfa. n. 41. Auen. in l. 40. gl. 9. nu. 27.

&

& Molinã ſequitur Ioãnes Garcia, & melius tradit Velaſquez de Auendanno, qui refert Burgos de Paz in proœmio legũ Tauri. Quod vt iuridicũ ita in ſenatu Pinciano fuit, pronũciatum pro dicto monaſterio *de las Huelgas*. Et pro maioratu Arias de Mexia in fauorem monaſterij Matris Dei ciuitatis Salmanticenſis, in quib. maioratibus idem grauamen portandi arma, & conſeruandi nomen, & pronomen fundatoris erat appoſitum.

Superiora autem maximè confirmantur, ſi vſus & conſuetudo in ſimilibus maioribus cum præfatis clauſulis inſtitutis inpleuit ſuccedere monaſteria, conſuetudo enim hæc maximæ eſt conſiderationis: per eam enim præfata fundatio interpretanda eſt ex iuribus notatis per Romanum, Rolandũ *a* Aymon, & Francum, & in terminis maioratus tenet Molina. *b* Et vt ſimilis vſus, & conſuetudo interpretatiua inducatur, non eſt neceſſarium probari longi temporis præſcriptionem, ſed ſufficit ita fuiſſe obſeruatum, ex Paulo, *c* Alexandro, Burſato, & Deciano.

a *Rol. cõſ.* 81 *n.* 123. *li.* 4. *Aymõ. conſi.* 101. *nu.* 3. *Franc. dec.* 56. *nu.* 6. & 10.
b *Mol. li.* 2. *c.* 6. *nu.* 58.
c *Pau. conſ.* 437 *vo.* 1. *Ale. conſ.* 107 *n.* 19. *lib.* 2. *Bur. cõſ.* 190. *n.* 19 *vol.* 2. *Deci. reſſ.* 46. *n.* 134. *li.* 2.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum monialis renuncians ſuam legitimam, & quamcumque ſucceſſionem quomodocumq. illi obuenturam, ex quacunq. parte, videatur renunciare maioratum, ſi ei obueniret, ita vt monaſterium non habeat in eo ius ſuccedendi.

RESpondeo dicendo, non obſtante dicta renunciatione habere religioſam, & eius monaſterium ius ad petendum maioratum. Quod probatur ex natura ipſius vinculi, & maioratus, cũ enim ſit vinculum, & maioratus, nulla ipſius in renũciatione præfata mentio fit quod, vt in tali renunciatione includantur, neceſſariũ omnino erat. Primo quia dicta renunciatio fit per viam contractus nulla ipſius maioratus facta mentione, & quod verbis non exprimitur, omiſſum intelligendum eſt, iuxta quandam legem, *d* & in terminis contractuum id, quod actum eſt, ſolum ſequimur, vt dicitur in iure. *e* Et a verbis contractus non eſſe recedendum optimè probat Baldus *f* dicens, quod id, quod inſtrumentum non cantat, neque ego cantabo: Quod cõfirmatur, nam renunciationes ſunt ſtricti iuris, & talis naturæ, vt non comprehendant, niſi id tantũ, quod exprimunt, ita Calderinus *g* & tenent Bartolus, Baldus, & alij, quos ſequitur Curtius Iunior, qui per quendam textum tenet, renunciationẽ eſſe ſtrictè intelligẽdam, & quam primum aliquid operata eſt, reſtringi debet, vt minus præiudicet, quam refert & ſequitur Peregrinus, & ab eo non relatus Mieres, & optimè Decianus. Ex quo procedit, qđ generalis renunciatio hæreditatis futuræ legitimã illius, qui renunciauit, non comprehẽdit, vt probatur in iure, *h* & poſt Xuarez, Celſum, & alios tenet Gutierrez. Quibus omnibus ſuffragatur, quod notat Angelus *i* dicens, quod ſi filius renunciauit ſucceſſioni paternæ, & maternæ, non prohibetur ſuccedere fratribus, etiamſi nulla alia bona poſſideat, quam paterna, ea ratione, quia renunciationes ſunt ſtrictè interpretandæ, quam ſententiam ſequuntur Romanus, *k* vbi latè Mandoſius, & Aretinus.

Quod a fortiori locum habet, ſi præfata monialis renuncians tempore renunciationis maioratum ignorabat ſibi poſſe obuenire, quia ius, quo quis ſibi cõpetere ignorabat, non põt videri renunciaſſe, argumento eorum, quæ in iure notantur de *l* quib. per Peregrinum. Et hoc caſu præſumitur ignorantia, cum ignorantia teſtamenti, & fideicõmiſſi præſumatur, niſi probetur ſcientia, vt notat poſt Bartolum, Baldus, *m* quem ſequitur Crotus, Socinus, & latè Ioſeph Ludouicus. & Michael Graſ. vnde cũ in fideicommiſſo, & teſtamento patris ignorantia præſumatur, à fortiori in maioratu præſumetur quãdo à triauis, vel ab alijs ſuperioris gradus fuerit fundatus, vt poſt Ioannem Andræam, & Angelum tradunt Decius *n* & Decianus. Et licet verum ſit, hos Doctores loqui in fideicommiſſis, id ipſum in maioratu dicendum eſt, cum de vno ad aliud argumentari liceat, prout aduertunt Pinellus, *o* & Molina.

d *l. quidquid aſtringen. ff. de verb. obl.*
e *l. ſemper in ſtipulation. ff. de reg. iur. l. ſicut ab initio. C. de act. & obl.*
f *Bal. in l. venerabilẽ de elect. nu.* 15.
g *Cal. ti. de p̃b. conſ.* 5. *c. ſup hoc de renun. Curt. conſi* 101. *p cõſi.* 23. *n.* 1. *l. ſeruitus. ff. de ſer. vr. præd. Pereg. de fidei commiſ. q.* 28. *n.* 25. *Mieres de maior.* 1. *q.* 38. *n.* 4. *Deci. reſp.* 19. *n.* 46. *li.* 3. & *reſp.* 3. *nu.* 121. *lib.* 11.
h *l. ſi quando §. illud & §. generaliter. C. de inof. teſt. l.* 5. *ti.* 8. *p.* 6. *Gut. de iur. confir.* 1. *p. c.* 19. *num.* 1.
i *Ang. conſ.* 52.
k *Ro. conſi.* 168 *de.* 1. *vbi late mãdoſ. v. perſ. Ar. conſi.* 165. *nu.* 5. *ver. & ipſa cõcl.*
l *l. nõ eſt ferendus. ff. de tranſ. l. mater decedẽs ff. de inoſ. teſta. Pereg. vbi ſup. cap.* 20.
m *Bal. in l. eius qui §. ſi ſtipulatus ff ſi vir. pet. Ludou. in Dec. Peruſ.* 19 *n* 20. *Gra. ti. ſen. § ſidec q.* 94. *nu.* 1.
n *Dec conſ.* 495 *nu.* 20. *v poſtremo Dec. i d reſ.* 3. *n.* 119. *et reſp.* 52. *n.* 10. *li.* 1.
o *Pinellus in l.* 1. *C. de bõ. mater p.* 3. *n.* 100. *Mol. de prim. li.* 1. *c.* 7. *nu.* 9.

Secundo probatur concluſio, quia renunciatio generalis fideicommiſſi intelligitur de puris, non verò de conditionalibus, & dependentibus à futuro euẽtu, vt dicitur in Iure. *p* & notant Bartolus, & Ripa. Cuius ſententiæ ratio eſt, quia nõ pertinet ad commiſſariũ, antequã conditio exiſtat, aut dies veniat, vt optimè probat quidam textus *q* ibi. Quod ſi quis velit habere non põt, id repudiare non valet, vt bene aduertunt Paulus *r* & Baldus, & latè Corneus. Et monialis renuncians renunciando ius quod ad dictũ maioratũ habebat, renũciabat quid ſibi conditionaliter competens, in defectum omnium illorũ, qui ipſam in præfata ſucceſſione præcedebant, ita quod tempore renunciationis nullũ ius de præſenti, neque in ſpe haberet, cum illud dicatur in ſpe haberi, quod eſt in potentia de præſenti, & non aliter, vt notatur ex iure, & tenet Bartolus, *ſ* quem poſt Corneum ſequitur Decianus.

Tertio probatur, Doctores enim omnes, tam Vltramontani, quam Ciſmõtani argnũt de feudo ad maioratum, vt ſunt Paulus Caſtrenſis, Socinus, & Pariſius, & ex noſtratibus Couarruuias, Simancas, Antonius Gomez, Pinellus, quos omnes refert, & ſequitur Molina, *t* & in renunciatione bonorum licet ampliſſima, & per verba ampliſſima, & generaliſſima facta, non comprehenduntur, feudum, aut feuda, ad quod renuncians habebat, vel poterat habere ius, niſi de ipſis expreſſa mentio fieret prout tenent Gloſſa *u* Baldus, Alborotus, & alij, & notat Bartolus, Baldus, Angelus, & Doctores, & latè Decius, & in terminis filiæ renunciantis, quod non excludatur à bonis feudalib. ex Alboroto, Pariſio, & Gama, tenet Couarruuias, *x* & ab eo nõ relatus latiſſime Tiraquellus, pro quo facit, quod ipſemet Tiraquellus *y* tenet, dicendo in generali bonorum alienatione, obligatione, & hypotheca, lege, vel ſtatuto non comprehendi bona feudalia, per quendã textum cum alijs, de quibus per Antonium *z* Theſau. quod cum habeat locum in feudis, eadem ratione habere debet locum in maioratibus, prout affirmat Palacius Rubeus. *a* Pro quo etiam facit, qđ egregiè ſcripſit Baldus, *b* dicens, quod ſi filia renũciauit feudo paterno, & deinde feudum mortuo patre pertineat ad fratres, & poſtea decedat illorũ vnus, certe filia, quæ renunciauit, poteſt venire ad illius feudi ſucceſſionem per mortem fratris, quã Doctrinam poſt Doctores, Baldum, Alexandrum, & Iaſonem tenent Tiraquellus, & *c* Iulius Clarus, ergo idem dicendum eſt in noſtro caſu, quod ſcilicet huiuſmodi renunciatio non ſe extendat vltra iura in eo nominata.

Præterea noſtra ſententia ex eo maximè vires accipit, ſi præfatam monialem non conſtat vidiſſe aut legiſſe ſcripturam fundationis, aut habuiſſe notitiã illius, quod in ipſa continebatur, quod erat maximè neceſſarium, vt iura optima ſatis nobis inſinuant. Et ita fuiſſe iudicatum in ſupremo ſenatu teſtantur Padilla, & Gutierrez.

p *l. ſi ita ſcriptũ §. ſi ſub cõditis ff. de le.* 2. *l. ſi colon. ff. de v. obl.*
q *l. quod põt §. quod quis ff. de reg. iur.*
r *Paulus et Bar. n.* 6. *in l.* 1. *C. de pact. Corn. cõſil.* 102. *col* 1. *vo.* 4.
ſ *l. non ſolũ. §. ſi libertus. ff. de excuſ. tuto. Bal. in l. pactum, C. de coll. q.* 13. *Deci. d. reſpon.* 3. *nu.* 123. & 124. *lit.* 1.
t *Moli. de primog. c.* 7. *n.* 1.
u *gl Bal & Alboro. in c. ſi quis miles ti. cõſ. feu. Bar. Bal. Ang. in l. itẽ vidẽdũ, §. ſi. de pet. hær. Dec. conſi.* 268. *nu.* 11.
x *Co. in c. quãuis p.* 2. *p. §.* 3. *n.* 6. *Tiraq. de retract. linag glo.* 3. *num.* 9.
y *Tir. vbi ſu. à n.* 1. *cum ſeq.*
z *Ant. Theſ. dec.* 163 *nu.* 2.
a *Rubeus in ca. per veſtras præm. §. n.* 3. & 4.
b *Bal. in l.* 41. *ff. de rer. diu.*
c *Tiraq de primo. q.* 68. *Clar. in §. feu. q.* 77. *v. ſed pone.*

Et

Et licet præfatæ leges in tranſactionib. loquantur idem in quolibet contractu gratuito, & lucratiuo eſt aſſerendum, vt tenēt Gloſſa, *a* Bartolus, Baldus, & Angelus. Et optimè Pariſius, & Syluanus. Et loquendo in diuiſionibus fideicommiſſorum, quod niſi viſis, & lectis verbis teſtamenti non valeant, idem dixerunt Bartolus, & alij relati a Gutierrez, *b* Deciano, & Peregrino. Quod multo maiori ratione habet locū in noſtro caſu, cum præſupponamus fundationem maioratus eſſe antiquam, & renunciaus ſit minor ætate. Minoribus autem, & literarū imperitis, veluti mulieribus, & ruſticis præiumpta fideicommiſſi renunciatio non obſtat, ita Baldus, *c* & Alexander, & Franciſcus Becius.

a Gl. & DD. ī d. l. de his Pari. conſ. 24. n. 12 1 li. 2. Syln. conſ. 49. num. 59.

b Gu. vbi ſ. Decia. reſpon. 3. n. 120. li. 1. pereg. de fideicom. ar. 28. n. 14.

c Bal. cōſ. 44. co. fin. l. 3. Becius conſi. 114. n. 14

QVAESTIO LXXIX.

Quomodo regulares ad ſecundam religionem tranſeuntes ſuccedant, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum fratres Minorū regularis obſeruantiæ meliorati a parentib. in tertio, & quinto habeant ius ad talem meliorationem, ſi poſtea fiant capaces facti Epiſcopi, aut tranſeūtes ad religionem bonorum capacem.*

2 *Vtrum cum monacho tranſlato tranſeant quoque bona ipſius, vel quæſita per eum.*

ARTICVLVS I.

Pater meliorauit filium in tertio, et quinto, qui tūc temporis erat profeſſus ordinis Minorū Diui Franciſci de obſeruantia, is in vita patris in ordinem B. Benedicti tranſiuit, vel factus fuit Epiſcopus, vel aliter capax, quæritur an tranſeat melioratio, & legitima, in qua fuit inſtitutus, ad ſecundum monaſterium.

RESpondeo dicēdo, quod Gregorius *d* Lopez tenet partem affirmatiuam, quod ſi ad ſecundum monaſterium pertineat melioratio, & legitima, ſatis eſt enim, qđ tempore mortis teſtatoris hæres ſit capax, in illo enim tempore illi hæreditas defertur, & ſitas ex eo tempore conſideratur. Et idem videtur dicendū vt ait Gregorius Lopez, ſi ante religionis ingreſſū erat hæres inſtitutus, & ante aditam hæreditatem, & monaſterium ingreſſus, & profeſſus, & deinde a regula abſolutus fuit per Papam, vel Epiſcopus fuit effectus, & citat Fabrum, *e* & remittit ſe ad dicta per eum, qui reſpondit, quod cum religioſi S. Franciſci capaces non ſint, delatam hæreditatem tacitè videntur renunciare.

d Gre. in l. 22. ti. 1. p. 6. gl. 1. v. barenetia.

e Fab. in §. in extraneis de heredum qualit. & diff.

Quid vero ſi Franciſcanus hic hereditatem, vel fideicommiſſū ſibi delatū poſt profeſſionem adire non poterat, quia monachus effectus erat, ſed poſtea hæreditate iacente non adita ab eo, qui illum ſequebatur in gradu alium ordinem tranſiuit, cui in communi propriū habere licebat, vel Epiſcopus effectus eſt, num ad ipſum monaſteriū, vel ad ipsū Epiſcopum factū hereditas, vel fideicommiſſū pertineat, Tiraquellus *f* refert hanc queſtionem a Federico de Senis fuiſſe ventilatam, qui multis in vtramq. partem adductis, tandem concludit hūc ſequentē in gradu eſſe præferendū, cum iam illi à tempore mortis defuncti, & ius ſuccedendi quæſitum & delatū fuit prīori illo tanquam incapace poſtpoſito, & Federicum ſequitur Ludouicus Romanus. *g* Quod magis ſine dubio procedit in primogenijs Hiſpaniarū, & anniuerſarijs, & alijs diſpoſitionib. in quibus ſtatim mortuo poſſeſſore in ſequentem gradum tranſit ipſo iure poſſeſſio, ex quadam lege *h* Tauri.

f Tiraq. de retrac. lig. §. 1. gl. 9. n. 103. Feder. conſi. 26.

g Ro. conſ. 298. circa declarat.

h l. 45. taur.

ARTICVLVS II.

An cum monacho tranſlato tranſeant quoq. bona ipſius, vel quæſita per eum.

REſpondeo dicendo, quod monacho profeſſo validè in vno monaſterio tranſeūte ad aliud voluntariè, & licitè, & validè omnia bona eius, quæ poſt profeſſionem ipſam primam, vſq. ad ſecundā quæſiuit, & etiam ea, quæ habebat tempore illius primæ profeſſionis, remanebunt monaſterio priori, ſiue bona, quæ habuit ante profeſſionem donaſſet expreſſè priori monaſterio, ſiue tacitè in conſequentiam ſuæ perſonæ: quęſita vero poſt ſecundā profeſſionem erunt ſecundi monaſterij, ſecundum Petrum de Peruſio relatum per Panormitanum, *i* & Cardinalem. Dixi profeſſo, quia de nouitio dicēdum eſt, prout diximus ſupra. *k* Dixi validè, quia inualidè profitens pro nouitio habetur, nihil enim, & inutile in iure *l* æquiparantur. Dixi voluntariè, quia ſi fuit tranſlatus in pœnam ad agendam pęnitentiam in aliquod monaſterium, in eo dabūtur ei neceſſaria de fructibus bonorum, quæ attulit ad primum monaſterium, iuxta quendam textū *m* iuncta ſua Gloſſa. Dixi licitè, quia tranſiens illicitè tanquam fugitiuus, ſemper omnia quærit priori monaſterio, vt in quodam Canone *n* probatur, & diximus late in primo tomo. Dixi etiam ea, quæ habebat, ſecutus Petrū de Peruſio à quo aliquantulū in hoc recedunt Cardinalis, *o* & Panormitanus & alij quos refert, & ſequitur Soci. dicentes, quod quando iuſtis de cauſis, & cū licentia ſui prelati trāſit monachus ad aliud monaſteriū tūc vſus fructus ſit ſecundi monaſterij. At opinio Petri de Peruſio eſt æquior, & fundatior, & magis in iure fundata per iura *p* ab eo allegata, tū quia hęc videtur cōmunis receptio, quam etiam videtur habuiſſe Iaſon, *q* tum quia nihil obſtat ratio illa adducta in contrarium, ne ſit oneroſus ſecundo monaſterio, quia imputetur ei, & tranſeunti, cum voluntariè tranſeat, & recipiatur, iuxta iuris regulam, quod ſcienti, & conſentienti non fit iniuria. Et opinio Calderini, & Panormitani poteſt ſaluari in eo, qui coactè ob neceſſitatem, vel vtilitatem publicam, aut valde magnam priuatam authoritate legitima trāſiret, quoad hoc tantum, vt liberet fructum eorum, dum viueret, & ibi maneret, dominio Priori monaſterio reſeruato. Et cum his conſentiunt Marcus Antonius Cucus, *r* & Menochius.

i Pan. & Car. ī c. quod ad te de cler. coniug.

k ſup. q. 75 art. fin.

l c. 2. de tranſ. prælat.

m tex. cum glo. in ca. lapſis 26. q. 6.

n c. Abba. 18. q. 2. 1 eo. 20. de apoſtatis.

o Car. conſ. 25. col. 1. tit. de reg. Soc. conſi. 52. n. 18. l. 4.

p c. 18. q. 1. c. ingreſ. 7. C. de Sacro. Sanc. Eccl. in præſenti. de prob.

q Iaſon ī d. Auth. ingreſ. n. 12.

Ex quibus ait Nauarrus, *ſ* iuſtè quidem reſpondiſſe Monialem authoritate Papæ tranſlatam voluntariè ad ſuam inſtantiam de vno monaſterio ad aliud non delaturam ſecum dotem, nec bona poſt profeſſionem eius illi quæſita. Addit tamen, quod ſi Papa aliud iuberet, & non ſubeſſet cauſa ſupplicandi, parendū eſt ei, iuxta notata in Sacris Canonibus, *t* De quo videndi ſunt Couarruuias, *u* & Rebufus, qui addit; quod ſi in aliquibus Prouincijs contrarium legibus municipalibus ſeruatur, id vtique ſeruandum eſt, ſi leges iuſtę, & validæ ſint.

Aduerte ēi, quod licet religioſus iuſtè trāſeat ad aliam religionem non poteſt aliquid ſecum tranſ-

furæ

r Cucus li. 3. inſti. maior. ti. de reg. n. 135. Meno. de arb. cent. 5. caſu 436 nu. 20.

ſ Na. in tō. 4. de reg. 24.

t c. in mem. 19. d. c. cū ita per mundū 9. q. 3.

u Cou. in c. 1. de teſt. iuxta ſi. Rebuf. in proœm. Regia conſi. gl. 5. num. 21.

Digitized by Google

ferre, niſi quod expreſſe, vel tacitè Sedes Apoſtolica ordinauerit, vel iam ordinatū, & ſtatutū habet, quia beneficia Principum, & eorum canonum, & legum, immo, & priuilegiorū intelligenda ſunt abſq. præiudicio tertij non expreſſo in beneficio per reſolutiones probatas, & expreſſas in iure, a vnde neq. ipſas veſtes ſecum deferre poterat niſi quod Sedes Apoſtolica faciēdo facultates transeundi per ſe uel per ſuos Sacros Canones, vel legitima licentia ſuperiorum tacitè videtur concedere, vt illas deferat, cum conceſſo vno, concedatur omnia, ſine quibus id fieri nequit, iuxta quaſdam leges, b per quas, id tenet Aretinus, & nō poteſt commodè tranſire, neq. tranſire nudus. Ex quib. infertur quod poteſt ſecum deferre ſcripta, quæ inutilia eſſent ſui priori religioni, & alia, quorum delationem probabiliter crederet præfato, non ſuo fore ingratum reliqua vero minime, niſi relictis originalib. vel eorum copijs per quas fieret tranſlatio eorum, eſſet religioni damnoſa. Ita Nauarrus. c

a c. ſuper de offi. dele l. 3. §. ſi qd a principe. ff. ne quid. i loco pub. fiat.
b l. pen. ff. de vſufr. l. quæcunq. §. ſi ei. ff. de inſt. act. Are. in c. de teſtib. col. 3. de teſt.
c Na. li. 3. conſ. ti. de reg. conſil. 56. Na. in c. ſtatuimus. nu. 24.

QVAESTIO LXXX.

Quomodo regularibus ſuccedatur, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quomodo regularibus mendicantibus ſuccedatur.*
2 *Quomodo ſuccedatur ab inteſtato regularib. non mendicantibus.*

ARTICVLVS I.

Quomodo regularibus Mendicantibus ſuccedatur.

Reſpondeo dicendo, quod vt huic difficultati ſatisfaciamus aliqua dicta ſunt proponenda. Primum eſt, quod in fratribus Minoribus regularis obſeruantiæ non eſt aliqua difficultas, quia eis ſucceditur per conſanguineos, qui ſuccederent, ſi nunquam intraſſent religionem, & in ſeculo morerentur, vt probatur in iure, d & tradunt communiter Doctores. Et aduertendum, quod dicti cōſanguinei eis ſuccedunt, ſtatim facta profeſſione nō expectata aliter morte naturali, per notata in Iure, e & ratio horum eſt, quia religio S. Franciſci de obſeruantia in communi, & in particulari eſt incapax bonorum.

d Cle. exiui de verb. ſig. DD. in Authen. ingreſ. C. de ſacro. Ec.
e notata in cap. Beneficium. de reg. iur. lib. 6.

Secundum dictum eſt, loquendo de fratrib. ordinis Prædicatorum, & de alijs, qui poſſunt habere bona in communi, applicabuntur monaſterio ea, quæ ipſe profeſſus habuerit, non autem ad conſanguineos ab inteſtato deuoluentur.

Pro horum explicatione eſt notandum, quod ingredienti monaſterium, & in eo profitēti, ſiue fecerit teſtamentum, ſiue non fecerit, ſi profiteatur in ordine Minorū de obſeruantia, in quo nihil in cōmuni, neq. in particuli haberi pōt, vbi mors iſta ciuilis idem operatur, quod mors naturalis, ſtatim poſt profeſſionem ſuccedi ur ipſi religioſo, prout dictum eſt in ſuperioribus, & traditur in Iure, f ſed quando profeſſio, & mors iſta ciuilis non operatur omnem dictum effectum, puta quia fit in religionibus, quæ poſſunt habere bona in cōmuni vt pōt habere ordo Prædicatorū, tum quia mors iſta ciuilis nō operatur omnem effectū, quem operatur mors naturalis, tūc ſuccedentes religioſo ex teſtamento, vel ab inteſtato debent expectare mortem naturalem ipſius profeſſi. Interim enim, quod naturaliter non moritur, diſpoſitio, quam fecit in teſtamento, vel quæ facienda eſſet ab inteſtato, erit in ſuſpenſo niſi in teſtamento aliter de tempore determinaſſet ipſe religioſus, vt tradunt communiter Doctores, & ex dicendis in arti. ſeq. magis declarabitur.

f l. Deo nobis, C. de ſacroſan. Eccl.

ARTICVLVS II.

Quomodo ſuccedatur ab inteſtato regularibus non Mendicantibus.

Reſpondeo dicendo, quod monacho nondum profeſſo tacitè, vel expreſſe decedenti in monaſterio cuiuſcūq. religionis ab inteſtato, ſuccedūt conſanguinei venientes ab inteſtato, quod in Iure g probatur, & tenet Baldus, & hoc procedit, non ſolum ſi ſimpliciter fuiſſet ingreſſus non facta mētione de ſuis bonis, ſed etiamſi ſe obtuliſſet cum bonis vel ſe, & bona obtuliſſet, prout tenet Petrus de Peruſio, h quia videtur ſub quadam tacita conditione obtuliſſe, ſcilicet ſi ſequatur profeſſio, alias ſi longè ante obtuliſſet, non ſuccederent venientes ab inteſtato, quia in dubio videtur obtuliſſe non contemplatione ingreſſus, & profeſſionis, ſecundū ipſum Petrum de Peruſio: neque hoc reuocatum eſt, per Concilium Tridentinū i irritans quamcunque donationem, & renunciationem factam per Nouitium, etiam in fauorem ipſius monaſterii nō ſequuta profeſſione, illud enim Decretum intelligitur, prout iam nos explicauimus ſupra hoc tomo K de donationibus, & renunciationibus factis poſt ingreſſum, non autem de renunciationib. factis in ſeculo etiam in fauorem monaſterii, multo ante ingreſſum ipſius monaſterii.

g c. cū ſimus de reg. c. bene. eod tit. li. 6. Bald. in Auth. ingre. C. de Sacroſ. Eccl.
h Peru. in c. am præſentia de probat.
i Trid. ſe. 26. de reg. c. 6.
K ſupra hoc t. q.

Aduertendum tamen cum Vuald. l quod ſi ingrediēs obtuliſſet expreſſe dicta bona monaſterio, tempore ingreſſus declarando, velle ſe apud monaſterium bona prædicta remanere, etiamſi ibi non profiteatur, remanebunt quidem, etiamſi profeſſio non ſequatur, licet enim ipſe ingrediens, quādo in ipſo ingreſſu offert bona, videatur, & præſumatur obtuliſſe ſub tacita conditione, hæc tamen tacita conditio per expreſſam contrariam fuit ſublata.

l Vual. ſucce ab inteſta. 2. p. q. 1. nu. 10.

Si autem ingrediens monaſterium decedat facta profeſſione ſolenni, liberis non extantibus, monaſterio, quod ingreditur, res eius competunt, vt dicitur in Iure, m ſed ſi habeat liberos, & antequā inter eos de rebus ſuis diſponat monaſterium intrat, licet eis poſtea inter eos diuidere illas res legitima portione nulli diminuta, vt in eodem iure probatur.

m Auth. ſi qua mulier C. de epiſ. & cler.

Ex quibus verbis colligitur, bona profitentis religionem ipſo iure ab inteſtato quæri monaſterio, non extantibus liberis, quod eſt verum, non ſolum quoad dominium, ſed etiam quoad poſſeſſionem, ſecundum Innocentium, n & communiter Doctores, & licet præfatum ius vtatur verbo pluralis numeri, ibi, *ſed ſi habeat liberos*, habet etiam locum, etiamſi vnicum filium habeat, non enim eſt ſine liberis, qui vnicum habet filium, vt dicitur in Iure, o & diſpoſitio pœnalis loquens de multis in vno verificatur, vt dicitur in Iure, p in quo id notant Bartolus, & Iaſon dicentes, quod ſtatutum puniēs producentem falſos teſtes, includit etiam vnicum tantum teſtem producentem.

n Inn. & DD. ibi Dec. n. 568 in c. in præſe. de prob.
o l. non eſt ſine liber. ff. de v. ſi.
p l. 2. §. ſed ſi vnus ff. de lo. ra. vbi Bar. et Iaſ.
q Iaſ. in d. auth. ſi qua mulier. nu 9.
r Na. in 2 comm. de reg. n. 46

Notādum eſt etiam, quod prædictum ius habet locum in liberis legitimatis, vt ait Iaſon, q immo affirmat Nauarrus r habere locum in filiis naturalib. tan-

ait, quod Gratianus cum eſſet monachus, vt patet ex ittte, *a* teſtatur in eo vitio ingratitudinis, omnino deleri, de quo videndi ſunt ſubtilis Emanuel Acoſta. *b* Tiraquellus, & Couarruuias, qui licet liberent Gratianum a ſuſpicione in monachorum cauſa notatum ab Alciato, & a Balduino, tenent tamē, quod per ingreſſum religionis talis ingratitudo minimè tollatur, vt in quadam lege *c* expreſsè determinatur.

Ex qua reſolutione infert intellectum ad legem *d* regiam Taurinam, quæ permittit patri exhæredare filium matrimonium contrahentem abſque eius conſenſu, vt habeat locum, etiamſi filia contracto matrimonio ante copulam religionem fuerit profeſſa, quod ipſum ſentent a comprobatum fuiſſe in regio prætorio teſtatur Ioannes Lupus. *e* Verum eſt tamen, quod hæc opinio habet locum, quando ingratitudo, propter quam filius debuit exhæredari, concernebat perſonam patris, velut ſi filius cecidit patrem, non autem ſi directè reſpiciat ſolum ipſum filium, prout cum Baldo tenet idem Couarruuias, *f* qui omnino videndus eſt pro defenſione Gratiani.

a *c. Anaſt. 19. diſt.*
b *Acoſt. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum 3 p. a n. 195. Tira. de priu. pia cauſa pri. 30. Cou. in c. Rainun n. 20. de teſtamen.*
c *l. Deo nobis, §. 1. C. de epiſc. & cler.*
d *l. 49. Tau.*
e *Lupus in d. l. 49. iuxta fi.*
f *Con. vbi ſup.*

ARTICVLVS III.

Vtrum valeat ſtatutum, quod filia ingrediens religionem non ſuccedat patri.

Reſpondeo dicendo, quod ſententia Bartoli *g* eſt, quod aut ſtatutum diſponit de ingrediēte per hæc verba, ingrediens monaſterium. vel ſi quis intraret monaſterium, ſit priuatus iure ſuccedendi vel non ſuccedat; & tunc valet ſtatutum, quaſi non diſponat circa monachum, ſed circa laicum: nam laicus eſt ille, qui ingreditur monaſterium, ſicut viuens moritur. Aut ſtatutum diſponit de iam ingreſſo, per hæc verba, ſi quis ingreſſus fuerit monaſterium; tunc non valet ſtatutum. quia non poteſt monachis auferri ius, hoc enim eſſet contra libertatem Eccleſiæ.

Sed videtur, quod hæc diſtinctio ſit verbalis, & ex ea ſequitur, quod pater poſſit exhæredare filium ſi ingrederetur monaſterium, quod eſt etiam contra leges Imperiales. *h* Vnde valde dubitat de hac opinione Ioannes Campecius, *i* de qua videndi sūt Doctores, *k* & pulchrum Conſilium Pauli de Caſtro. Et adde quod Fulgoſius tenet contra Bartolum, hoc nixus fundamento, qualitas enim iuncta verbo intelligitur ſecundum tempus verbi, & ſtatutum dicit, quod ingrediens, cui antequam ingrederetur, non erat quæſita hæreditas, vnde ſequitur qđ verba ſtatuti referuntur ad ingredientem poſt ingreſſum, & ſic includunt perſonam eccleſiaſticam. Item non poteſt negari, quod tale ſtatutum non ſit impeditiuum futuri ingreſſionis, & ſic contra libertatem eccleſiæ, & per conſequens inualidum, iuxta ſacros Canones, *l* prout notat Campecius.

g *Bar. in l. fin. C. de pactis.*
h *l. Deo nobis ver. omni modo, C. de epiſc. et cler.*
i *Campec. in tract. de ſtatutis. q. 12.*
k *Docto. in l. ſtipulatio hoc modo concepta ff. de verb. ob. Caſtr. cōſ. 335.*
l *c. ſi. de immunit. eccle. Campeg. vbi ſup.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum ſubſtitutio facta ſub hac conditione, ſi ſine liberis deceſſerit, cenſeatur euanuiſse per ingreſſum religionis.

Reſpondeo dicendo, quod, vt huic difficultati ſatisfiat, oportet titulum quæſtionis explicare & ſic explicatur, & ſimul proponitur caſus. Verbi gratia, Franciſcus inſtitutis eius filijs hæredibus vniuerſalibus, altero eorum deficiente ſine liberis, ſubſtituit Paulum, contigit mortuo patre alterum dictorum filiorum, poſtquam profeſſus fuit ordinem Carmelitarum, decedere ſine liberis, quæritur an ſubſtitutionis conditio euanuerit, vel defecerit.

Pro reſolutione huius difficultatis diſtinguendum eſt, quod aut expreſsè apparet de mente teſtatoris, voluiſſe monaſterium excludere, apponendo conditionem, ſi ſine liberis deceſſerit legitimis, & naturalibus, & ex vero, & legitimo matrimonio procreatis, vel ſine liberis ex corpore ſuo procreatis, in hoc enim caſu exiſtimo, quod non admittatur monaſterium, ſed ſubſtitutus, cum teſtatoris voluntas ſemper attendi debeat, vt dicitur in iure. *m* Quod adeo verum eſt, vt etiam ſi diſpoſitio reddatur inutilis, a voluntate teſtatoris minimè eſt recedēdum, vt notant Doctores, *n* & tradit Iaſon. Ex præfatis autem verbis neceſſariò infertur, quod cogitauerit de excluſione monaſterij, quia dato, quod monaſterium loco filij habeatur reſpectu eius, qui ingreditur, non tamen dicitur natus ex corpore ſuo, ſed a lege per fictionem introductus, quo fit vt talis eius teſtatoris mens præſumatur, qualis ſecundum rectum ſermonem procedere poteſt, vt notat Baldus, *o* Curtius iunior, & Belon.

Aut non conſtat de expreſſa mente teſtatoris, quod monaſterium voluerit excludere, quia verbi gratia ſimpliciter locutus eſt teſtator, ſi ſine liberis deceſſerit, & tunc legis interpretatio locum habet, vt dicitur in quadam authentica, *o* vbi ſi inſtitutioni, aut ſubſtitutioni alicui factæ conditio apponatur, ſi ſine liberis deceſſerit, ingreſſuſq. is fuerit monaſterium, huiuſmodi conditio inualida eſt, & pro non ſcripta habetur, cuius rationem aſſignat Bartolus, *p* quia ſi talis conditio apponeretur, retraherentur homines a vita contemplatiua, qui timentes ne ſine liberis deceſſerint, eorum bona virtute ſubſtitutionis in alteram perſonam transferrentur, ad matrimonium contrahendum potius, & ſic ad vitam actiuam, quam ad religionem, & vitam contemplatiuam animum applicarent, vt videntur diſtinguere Decius, *q* & Doctores communiter. Quod tamē locum habet, vbi extraneus fuerit ſubſtitutus, ſecus ſi filius, nam cum filius ſubſtituitur, ipſe expellere cenſetur monaſterium. Cum illum, & ratio naturalis, et paterna pietas ſucceſſionem paternam conſeruent, vt aliquarum legum *r* argumento aduertit Iaſon. Et certe ratio id videtur poſtulare, nam a cōmuniter accidentibus, & ex coniectura ta mente teſtatoris velle bona ad filios potius, quam ad Eccleſiam peruenire præſumitur, cum iure naturali inſpecto ad parentum ſucceſſionem filij vocentur, vt pulchrè notat Oldradus. *ſ* Aduertendum tamen, quod prædicta deciſio habet locum, quando talis filius profitetur in religione capaci bonorum, ſecus ſi profiteatur in monaſterio incapaci, prout ſunt monaſteria Patris noſtri Franciſci de obſeruantia, quæ ſunt bonorum incapacia, iuxta regulam a fratribus profeſſam, & iuxta ſacros Canones *t* in Concilio Tridentino confirmatos. In hoc enim caſu monaſterium non excludit ſubſtitutum. Et licet deciſio Pedemontana *u* idem dicat eſſe aſſerendum in monaſterijs ordinum mendicantium, ego tamen in contrarium teneo, cum prædicta monaſteria iam authoritate ſedis Apoſtolicæ a Concilio Tridētino approbata poſſint in communi bona immobilia poſſidere, & ſic hæreditatem recipere, & retinere, iuxta ea, quæ infra dicentur.

m *§. diſponat in authen. de nuptiis l. cū Vtrū. C. de fideicommiſ.*
n *Docto. in l. ſi quia a filio in princ. ff. de le. 3. Iaſ. in l. verbis ciuilib. ff. de vulg. et pupil.*
o *Bac. in l. ſi. n. 2 ff. ad Trebel. Cur. conſil. 57. habita col. 4. Belon. conſ. 53. nu. 6.*
o *§. ſed & hoc præſenti in auth. de epiſc. & cler. auth. niſi rogari, C. ad Treb.*
p *Bart. in l. ſi ita quis ff. ſi cui, ff. de le. 2.*
q *Decius in c. in præſentia & ibi Doct. de probat.*
r *l. ſcripto. ff. unde liberi l. filio. ff. de lib. et poſth. Iaſ. conſil. 202. vol. 2.*
ſ *Oldra. conſ. 94. n 8.*
t *c. exiit qui ſeminat. de verb. ſig. Cle. Exiuit de paradiſo eo. ti. Concil. Trid. ſeſſ 25. de regu. c 3.*
u *Deciſ. Pedemon. 126.*

Digitized by Google

ARTICVLVS V.

Vtrum hæres ſubſtitutus, ſi ſine liberis moriatur, inſtitutus hæres, excludatur, ſi hæres inſtitutus ingrediatur monaſterium in articulo mortis.

RESpondeo dicendo, quod Angelus, *a* & Socinus voluerunt, quod matrimonium in articulo mortis contractum non operetur legitimationem filiorum naturalium, quod etiam voluerunt Decius, *b* & Pariſius, qui poſt Abbatem tenet, idem eſſe dicendum in ingreſſu religionis, vt in articulo mortis factus non operetur excluſionem ſubſtituti licet monaſterium ſoleat excludere ſubſtitutum, vt in iure *c* probatur, quod in vtraq; ſpecie fraus ſubſtituto fieri videtur, cum eo tempore & matrimonium, & religionis ingreſſus non ſine ſuſpicione fraudis in dànum ſubſtituti fiât, eo inquam tempore, quo magis finiri, quam incipere nouus ſtatus ſolet, & ideo facile eſt in eo tempore fraudem præſumere, argumento cuiuſdam legis. *d* Et licet Dominus Franciſcus a Sarmiento *e* teneat, quod matrimonium in articulo mortis cõtractum operatur legitimationem filiorum, defendit tamẽ, quod ingreſſus religionis in dicto mortis articulo non excludit ſubſtitutum: nam licet monaſterium loco filij habeatur, vt probatur in iure, *f* negari tamen non poteſt, hanc interpretationem potius iure conſtituto pietatis & religionis fauore inductam eſſe quam ex vi verborum & ideo non ita latè hoc interpretandum eſt, vt fraudis ſuſpicio, ſeu potius veritas non tollat hoc priuilegium. Pro qua parte inducitur quædam decretalis, *g* vbi licet ingreſſus religionis, & votum in articulo mortis valeat, tamẽ ſi in eadem infirmitate decedat, non fit præiudiciũ in ipſis, in quib. libere diſponere poterat; at ſubſtituti ius non leue eſt, ideo maxime curari debet, ne temere a ſucceſſione fraude forſan adhibita excludatur ſubſtitutus. Et ita verius eſt per ingreſſum religionis in ea infirmitate, qua quis decedit, ſubſtituto non fieri præiudicium, etiamſi aliter de fraude non conſtet, quia ſuſpecta eſt adeo ſera deuotio, quæ alteri damnum inferat, vt ait decretalis ſuperius allegata: nam etiam poſſet hæres facta reſtitutione fideicommiſſario religionem deuotiſſime ingredi, remota omni ſuſpicione fraudis, quia nec dum ab ipſa fraude religioſi debent eſſe remoti, nec pietatis cauſa aliud exigit, cauſis enim pijs debitores ita ſumus, dum alijs iniuria non fiat, vt dicitur in iure, *h* & omnis interpretatio facienda eſt, ne de facili fraus fieri poſſit. Et ita hanc opinionẽ tenet Sarmiento. *i*

a Ang. & Soc. in l. ſed eſt quæſitum ff. de libe. & poſthum.
b Dec. in ca. in præſentia n. 56. de proba. Pariſ. conſ. 13. n. 56. et 57. v. 1.
c c. 1. in præſen. de probat.
d l. filia mea emancipata & ægra. ff. ſol. matrim.
e Sarmien. li. 6. ſelec. c. 6. n. 6.
f d. c. in præſen.
g c. de his de ſepult.
h c. ex tenore de for. comp. c. nuper. de dona. inter vir.
i Sarmien. 2. tom. ſelect. lib. 7. c. 2. num. 7.

ARTICVLVS VI.

Vtrum monachus ſuccedat ab inteſtato patri tanquam ſuus hæres.

REſpondeo dicendo, quod licet monachus liberetur a patria poteſtate, quia tranſit in poteſtatem Abbatis, vt notat quædã Gloſſa, *K* nihilominus ipſe ſuccedit ab inteſtato patri, vt ſuus hæres. Et in huius rei confirmationem allegat gloſſa quandã iuris communis legem. *l* At hoc dictum gloſſæ non omnino probatur a Matthæo Matheſilano, *m* credit enim ipſe, quod ſiue efficiatur filius monachus, ipſe nõ liberatur a patria poteſtate, ſiue e contra pater efficiatur monachus filius non efficiatur ſui iuris, ſed potius remanet in poteſtate patris monachi, non enim inuenitur in iure definitum filium per ingreſſum religionis a patria poteſtate ſolui, & ita tenent Speculator, *n* & Iacobus de Butrio, qui mouentur eo potiſſimum fundamento, quod ſcilicet nullo iure cautum eſt de ingrediente monaſterium, quod patiatur aliquam capitis diminutionem, nam licet monachus dicatur eſſe ſeruus vel eſſe in poteſtate Abbatis; illa poteſtas, vel ſeruitus eſt ſpiritualis, quia nulla libertas eſt maior quã ſeruire Deo, & ideo talis poteſtas, vel ſeruitus ſpiritualis nõ debet ſoluere patriam poteſtatem, quæ eſt cauſa iuris temporalis, pro quo prædicti authores aliqua iura allegant, & cum eis conſentit Matheſilanus. *o*

At nihilominus dictum gloſſæ, ſcilicet quod per ingreſſum cuiuſcumque religionis approbatæ ſoluatur patria poteſtas, cum ingreſſus in poteſtatem Abbatis, vel alterius ſuperioris tranſeat, argumento aliquorum iurium, aſſerit doctiſſimus Pinelus *p* eſſe veram, & ab ea in practica non eſſe recedendũ eo quod ſit communis, & eam ſequitur Aſcanius Clemens. *q* Et confirmatur hæc opinio, olim enim idem erat de Virginibus Veſtalibus, quæ ſtatim ac per Pontificem captæ erant, liberabantur a patria poteſtate, vt ait Aulus Gellius; *r* immo non ſolum ſi filius ipſe ingrediatur religionem, ſoluitur patria poteſtas, ſed etiam ſi pater, quo caſu filius ab eius liberatur poteſtate, prout tenet Bartolus *ſ* & additio ad Mateſil. notat dicens filium patris monachi poſſe teſtari, quod facere non poſſet, ſi a patria poteſtate eſſet ſolutus, licet tamen per ingreſſum religionis patria poteſtas ſoluatur, cum ingreſſus in alterius tranſeat poteſtatem, ingreſſus tamen ipſe iura ſuorum hæredum retinet, & tantum ſuus ſuccedit & ſic nullam patitur capitis diminutionem, quod colligitur ex iure, *t* & tradit Tiraquellus, qđ debuerunt aduertere Doctores ſuperius allegati, ne a communi opinione gloſſæ diſcederent.

K glo. in l. ſi ex cã §. Papin. ff. de min.
l l. ſi. § hoc niſi, C. de epiſc. & cler.
m Matheſi de ſucceſ. ab inteſtat. ar. 1. n. 17.
n Spec. tit. de tuto. §. fin aũt tutor uer. ſed quære q̃ritur But. in auth. ſi qua mulier. C. de ſacroſanct. eccleſ.
o d. l. fin. §. hoc niſi de epiſc. & cler. auth. de monachis §. 1. et §. cogitandũ col. 1. Matheſi. de ſucceſ ab inteſtato in princ. nu. 7.
p gl. in l. ex cã, §. pen. v. Papin. ff. de minor. c. in decorum de ætat. & qualit. Pinel. in l. 1. 1. p. de bon. mater. nu. 46.
q Aſcan. de patria poteſt. c. vl. nu. 67.
r Gel. li. 1. c. 12.
ſ Bar. in l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel al. iu. addit. ad Mateſil ſingulari. 19 nota qđ ſent. n. 221.
t l. Deo nobis §. 1. C. de epi. & cler. Tira. de vtroq. retract. §. 1. gl. 8. n. 19. & in l. ſi vnq̃ ver. ſuſceperit filios, nu. 42. C. de reuoc. donat.

ARTICVLVS VII.

Vtrum præferendum ſit monaſterium monachorum monaſterio monialium, ipſis duobus inſtitutis.

REſpondeo dicendo, quod quando duæ piæ cauſæ ſunt inſtitutę, inſtitutio pauperioris loci præualebit, ex ſententia Angeli. *u* Quo circa duobus monaſterijs inſtitutis vno monialium altero monachorum, monaſterium monialium eſt præferendum. Ita Baldus *x* & Decius, & alij, quos refert, & ſequitur Menochius. Vnde infertur quod ſi monaſterio virorum, & monaſterio monialium aliqua relinquantur in teſtamento legata, deficientibus bonis ad ea omnia ſoluenda, monaſterium monialium eſt præferendum, tanquam magis pium, quod tamen intelligendum puto regulariter loquẽdo, nam ſi monaſterium monialium eſt ditiſſimũ, monaſteriũ vero monachorum eſt pauperrimum, exiſtimo præferendum eſſe monaſterium monachorum, pręcipuè ſi in eo obſeruantia regularis maximè vigeat.

u Ang. in auth. de eccl. tit.
x Bald in l. in multis in fin. ff. de ſtat ho. & in l. cũ multa. C. de bonis quæ liberis Dec. in ca. in præſen de probat. Menoc. de adipiſc. poſſ. re. 4. num. 788.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum hæreditas nouitij morientis ab inteſtato debeatur monaſterio.

REſpondeo dicendo, quod nouitio morienti intra annũ probationis nõ ſuccedit ab inteſtato mona-

monaſterium, in quo eſt nouitius, ſed venientes ab inteſtato, ſi in mundo decederet, ſuccedunt. In hãc opinionem inclinat Ioannes de Imola, *a* & eam tenent Abbas, Iaſon, & Gregorius Lopez, & hæc opinio eſt tenenda, licet Decius *b* dicat magis communem opinionem eſſe, quod ſuccedat monaſterium.

a Imol. in c. quia ingredientibus. col. 3. de teſta. Ab. in c. in præſen. de prob. Iaſ. in auth. ſi qua mulier. ad ſ. C. de ſacroſ. eccl. Gregor. in l. 17. tit. 1. p. 2. n. entrando.
b Decius d. c. in præſen. nu. 55.

QVAESTIO LXXVIII.

De ſucceſſione hæreditatum reſpectu religionum particularium, in 14. articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuordecim.

1 *Vtrum fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſſit deferri hæreditas.*
2 *Vtrum prædictis fratribus minoribus æſtimatio hæreditatis ſaltem debeatur.*
3 *Vtrum ſit nullum teſtamentum, vbi inſtituti ſunt fratres minores regularis obſeruantiæ, nulla facta ſubſtitutione.*
4 *Vtrum fratres minores poſſint inſtitui hæredes cũ clauſula poſita, quod pro eorum neceſſitatib. vendatur hæreditas, & in eas cõuertatur.*
5 *Vtrum inſtitui poſſit hæres Eccleſia B. Franciſci de Obſeruantia.*
6 *Vtrum fratres ordinis prædicatorum poſſint ſuccedere ab inteſtato.*
7 *Vtrum Eremitæ ſancti Auguſtini poſſint ſuccedere ab inteſtato.*
8 *Vtrum monachi S. Bened. et Ciſterecienſes poſſint ſuccedere ab inteſtato.*
9 *Vtrum canonici regulares poſſint ſuccedere ab inteſtato.*
10 *Vtrum conuerſi ſuccedant ab inteſtato.*
11 *Vtrum moniales ſuccedant ab inteſtato.*
12 *Vtrũ monaſterium poſſit in maioricatu ſuccedere.*
13 *Vtrũ monaſteriũ ſuccedat in maioricatu, in quo arma et nomen inſtitutoris debent conſeruari.*
14 *Vtrũ monialis faciens pleniſſimam renunciationem videatur renunciare ius ad maioratum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſſit deferri hæreditas.

RESpondeo dicendo, quod Clemens *c* V. explicans regulam P. N. Franciſci ait, quod *fratres minores obſeruantiæ nullatenus ſunt capaces ſucceſſionũ hæreditatum, ac etiam quod non licet eiſdem fratribus valorem talium hæreditatum, vel tãtam earum partem, quaſi ſub modo, & forma legati dimitti ſibi facere (quod præſumi poſſit hoc in fauorem fieri) vel ſic dimiſſa recipere, quin potius iſta ſic fieri ab ipſis fratribus ſimpliciter prohibuit*. Vnde conceſſiones *d* Clementis IV. et Sixti IV. concedentes, vt poſſint ſuccedere parentibus, non de fratribus minorib. de obſeruantia, ſed de fratribus conuentualibus ſunt accipienda.

Circa quam determinationem eſt primo notandum, quod licet fratres minores non ſint capaces hæreditatum, & relictorum in teſtamentis vt patet ex dicta Clementina, & tradit Bartolus. *e* Attamen eis conſulitur duplici remedio ſecundum communiter Doctores. Primo enim eis conſulitur iudicis officio, poteſt namque iudex ex ſuo mero officio, nemine etiam ad hoc agente, compellere vel illũ qui ad hoc tenetur ex teſtamento; vel alias, vt relicta monaſterio, vel fratrib. minoribus adimpleat, & ſoluat; hoc tenet Speculator, *f* Bartolus, Ioannes Andreas, & Baldus, quorum fundamentum eſt, quia intereſt reipublicæ, ne ſua quis re malè vtatur, vt dicitur in iure, *g* nam ſi commodum rei priuatæ prouidetur, vt probant iura, *h* a fortiori circa vltimas voluntates defunctorum eſt prouidendum, de quo optimè per Andream Barbatiam, *i* & ratio eſt, quia ſi ita cautum non eſſet accideret nonnunquam, quod pium propoſitum defunctorum, improba fraudantium calliditate celaretur, vt ait quidam textus *k* notabilis, & certe magna pietas eſt, voluntatem illius adimplere, qui nec ſe iuuare, nec iam loqui poteſt, & fratribus minoribus, & alijs pauperibus non valentibus agere in iudicio ſic officio iudicis ſubuenire poteſt.

Altero etiam modo, & remedio poteſt ipſis conſuli, & eſt, quod cuilibet populo competit actio, & quilibet a populo poteſt agere, vt relicta ad pias cauſas (puta monaſterio, hoſpitali, fratribus, pauperib. & ſimilibus) adimpleantur, per illum, qui grauatus eſt a teſtatore, vel alias ad hoc tenetur, vt probant iura, *l* & tenet Ludouicus Romanus, & Angelus de Perusio tenet etiam Bartolus, & cõfirmatur ex traditis a Barbacia. Prædicta autem fuerunt practicata, vt ait Collector *m* priuilegiorum ordinum mendicantium in compendio in ciuitate Barbaſti Regni Aragoniæ, vbi ab vniuerſitate eiuſdem ciuitatis fuit conſtitutus quidam procurator, ſeu ſyndicus ad agendum pro legatis relictis monaſterio B. Franciſci, anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo primo, quo tempore erat aduocatus dicti monaſterij quidam inſignis vtriuſq; iuris Doctor, nomine Leonardus de ſancto Angelo, qui ſupra ſcripta fundauit, & exequi fecit.

Vltimum remedium eſt, quod ſyndicus poteſt petere nomine Papæ prædicta legata, hoc enim eſt licitum fratribus potentibus vti ſyndico ad prædicta, dummodo hoc fiat cum alijs debitis circunſtantijs, prout latè tradit Corduba *n* in expoſitione regulæ B. P. N. Franciſci, & in articulo ſequenti declarabitur. Quid autem dicendum ſit circa hæreditatem ipſis delatam, ex dicendis in articulis ſequentibus patebit.

c Cle. exiui de paradiſo. de v. ſign.
d Habetur in li. monum. in 1. impr. f. 64. et in 2. f. 147. conceſ. 357. & iterũ in 1. impr. f. 65. & in 2. f. 146. cõc. 356. & iterum f. 22. in 1. impr. et in 2. fol. 106. conceſſ. 228.
e Bart. in l. ne quicquam, ſ. cũ igitur de verb. ſign. & in l. 1. col. 4. de leg. 1.
f Spec. ti. de inſtr. e. n. ſ. nũc vero aliqua Bart. in d. c. a ne quicq̃ Andr. in c. ſi hæredes extra de teſt. I. Bal. in l. nulli. C. de epiſ. & cler.
g ſ. ſed hoc tempore inſt. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris.
h l. ſi quis, C. de bonis proſ.
i Bar. in rub de teſt. col. 25. et in c. tua nobis, col. 26. de teſt.
K d. l. nulli, C. de epiſc. & cler.
l Auth. de eccl. tit. ſ. ſi aũt coll. 9. l. nulli. C. de epiſ. et cle. Rom. in auth. ſimile, C. ad l. fal. Ange. in d ſ. ſin autem Bar. in d. l. ſi quidquã Bar. in ca. nos quidẽ, c. 16. de teſtam.
m Collect. ti. hæreditas iuxta finem.
n Cordub. ſup. reg. ca. 4 q. 16.

ARTICVLVS II.

Vtrum prædictis fratribus minoribus æſtimatio hæreditatis ſaltem debeatur.

RESpondeo dicendo, Bartolũ *o* tenere ipſis deberi æſtimationem ab adeuntibus hæreditatem ſoluendam. Cuius fundamentum eſt, nam in iure cauetur, quod quando quis non poteſt capere rem ſibi relictam, propter qualitatem perſonæ ſuæ, abſque ſuo delicto, tunc tenetur hæres ad æſtimationem, prout dicitur in iure, *p* idemque dicendum putat, quando fratres minores inſtituuntur hæredes cum clauſula, quod ſi teſtamentũ non valet iure teſtamenti, valeat iure codicilli, & omni modo, quo valere poteſt, quoniam prædicta verba hoc important de iure, vt inſtitutione irrita, videantur rogati per fideicommiſſum ij, ad quos hæreditas deuenerit, reſtituere inſtitutis, vt in multis legibus *q* probatur, niſi tamen, inquit ipſe Bartolus, valor hæreditatum talium non ſit tantus, neq. tanta

o Bar. in trac. minoritarum d. 1. c. a. d. 2. c. 1.
p l. apud Iul. ſ. ſi. cũ l. ſequen ff. de le. 3.
q l. eam, quã, C. de fideicom. l. ex teſt. & ibi notat. ff. de vul. & pupillari.

contra

eorum pars, quod præſumi poſſit in fraudem eſſe paupertatis ſummæ ab ipſis fratrib. promiſſæ, hoc eſt, quod quantitas non ſit tanta, quod magis theſaurizationem, quam pro imminentibus neceſſitatibus prouiſionem ſapiat, tunc cum ipſi fratres ſint omnis iuris, & voto, & profeſſione ſua incapaces, nō propria authoritate, ſed authoritate ſyndici Romanæ Eccleſiæ procuratoris, vel authoritate Epiſcopi æſtimationem illam repetere poſſunt.

At quibuſdam alijs noſtræ regulæ profeſſorib. videtur, hanc æſtimationem fratribus minime deberi. Neq; per eos vt debitam poſſe recipi, fundatis in clauſula Clementinæ, a *Exiuit*, in qua dicitur fratres ſucceſſionū, quæ ex natura ſua indifferēter ad pecuniā, & etiam ad alia mobilia, & immobilia ſe extendunt conſiderata ſui puritate voti nullatenus ſint capaces. Nota illam particulam (*nullatenus*) ſi enim vniuerſalium ſucceſſionū nullo modo fratres capaces ſunt, ergo neque æſtimationis earundem, nam vnus modus recipiendi ſucceſſionem eſt eius æſtimationem recipere argumento eiuſdem legis, b vnde ſi fratres talium hæreditatum ſucceſſionem recipere non poſſunt, ergo nec ad eā dandam tenebūtur hæredes, vel ij, ad quos hæreditas deuenerit, & hoc mihi tutius videtur, & verius. Nam dictiones iſtæ, (*penitus, nullatenus, nullo modo*) excludūt omnē diſpenſationē, vt notat quædam gloſſa, c & importāt nullius modis, & ſine aliqua diſtinctione, vt alia gloſſa d determinat, & hoc in ſequenti articulo declarabitur.

a *Cle. exiuit de verb. ſign. &*

b *l. Domus, §. conſitetur. ff. de leg. 3.*

c *gl. ī Cle. vt ſi de æta. & qual. v. nullo modo.*
d *gl. in v. omni modo in l. ſi cū excep. §. quatenus. ff. quod metus cauſa.*

ARTICVLVS III.

Vtrum ſit nullum teſtamentum, vbi inſtituti ſunt fratres minores regularis obſeruantiæ nulla facta ſubſtitutione.

Reſpondeo dicendo, quod ſi fratres minores inſtituuntur hæredes, & nullum habent ſubſtitutum, vel cohæredem, teſtamentum eſt nullum, & hæreditas pertinet ad venientes, ab inteſtato, argumento eorum, quæ in iure e notātur. Si vero fratres inſtituti habeant ſubſtitutum, vel cohęredē, tūc teſtamentum poteſt valere, ſubſtituto adeunte hæreditatem, ad quem pertinet, vel adeunte cohærede, cui conceſſit portio relicta fratribus, vbi ſubſtitutus non eſt, vt probatur in quadam lege, f & dictā hæreditatē poteſt ſubſtitutus, vel cohęres in foro conſcientiæ retinere, ſecundū opinionem multorū niſi per officiū iudicis petatur, iuxta dicta in artic. primo huius quæſtionis. Ex prædictis īfertur, quod per fideicōmiſſum vniuerſale fratribus minoribus dicta hęreditas relinqui nō poteſt, vt in quadā Clementina g probatur & ratio eſt, quia fideicommiſſarius vniuerſalis eſt hæres in effectu, vt dicunt leges: h quod probatur, quia ſpurius, qui non eſt capax inſtitutionis etiam in vniuerſali ſubſtitui non poteſt, vt notat Bartolus. i Verum eſt tamen, quod ipſis fratribus poteſt relinqui aliquod fideicommiſſum particulare, quod ſyndicus petere poteſt, vt fratrum neceſſitatibus ſubueniat, quod non habet locum in hæreditatem, licet enim hæres totam hæreditatē vendat, vel diſſipet, ſemper manet hæres, vt dicitur in iure, k hoc enim eſt ius vniuerſale conſiſtens in quodam iure intellectuali, quod poſt quam eſt radicatum, non poteſt euelli, vt etiam in iure l definitur, & non poteſt illud ius intellectuale conuerti in aliquod materiale, & per conſequēs fratres minores non poſſunt illud retinere, quod

e *l. Si metallū, & ibi Bar. ff. de iis, qui notātur infamia.*
f *l. 1. §. ī primis & §. his itaque C. de caduc. tol.*
g *Cle. exiuit de para. §. quia ego de ver. ſignif.*
h *l. qui quadraginta. ff. ad Trebel. l. cū filius. ff. quod cū eo.*
i *Bar. d. l. is, qui ff. de vul. & pupi. v. ex prædic. ſa ctis patet.*
k *l. ſed ſi lege §. quod aut. ff. de petit. hæredit.*
l *l. & ſi ſine. §. quod Papinia. ff. de minorib.*

non procedit in ſingularibus relictis, prout ait eleganter Baldus, m quem ſequitur Angelus de Gambilionibus.

m *Bal. in d. authē. ingre. C. de ſacroſ. eccl. Gamel. in trac. de teſt. glo. 11.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres minores poſſint inſtitui hæredes cum clauſula appoſita, quod pro eorum neceſſitatibus vendatur, & in eas conuertatur.

Reſpondeo dicendo, certum eſſe ex ſupradictis in ſuperiorib. articulis, fratres minores non poſſe inſtitui hęredes, adeo quod per ſyndicū, neque per Rempublicam ex officio iudicis dictæ hæreditatis æſtimatio peti poſſit, quod enim diximus peti poſſe, intelligimus ſemper de ſingularib. relictis non de hæreditate, quæ continet quoddā ius vniuerſale, prout in tertio articulo dictum eſt. Nunc autem quærimus, vtrū fratres minores poſſint inſtitui hæredes cum clauſula appoſita, quod pro eorum neceſſitatibus vendatur dicta hæreditas, & in eas conuertatur, & Bartolus n reſpondet, quod talis diſpoſitio defuncti, licet nō teneat quo ad inſtitutionem hæredum, & habeatur pro non ſcripta cum talis inſtitutionis fratres minores ſint penitus incapaces, tenet tamen, & validum eſt teſtamentum quo ad cauſam piam, ibi appoſitam, vt ſcilicet hæreditas vendatur, & conuertatur in vtilitatē fratrum, neque obſtat, quod non eſt perſona, in qua ius, & nomen hæredis cadat cum perſona, vt diximus; ipſorum fratrum pro non ſcripta habeatur, & ſic teſtamentum videtur non valere, & pro non ſcripto eſſe, ſicut quādo inſtituitur hęres, qui iam eſt mortuus: nam reſpōdetur, quod in pijs cauſis ſufficit, quod hæreditas ad piam cauſam relinquatur, vt puta ſit generaliter pro Redemptione captiuorum, pro Eccleſijs conſtruendis pro alimentis pauperum, & ſimilibus, de quib. in quadā lege habetur: o conſtat autem fratres minores in ſumma eſſe paupertate, ergo ad veritatem teſtamenti ſufficit, quod ſit appoſita pia cauſa, ſcilicet pro eorum neceſſitatibus, licet fratrū ſubducatur perſona, & pro non ſcripta habeatur, neque eſt verum, quod non ſubeſt perſona, quæ hæreditatem adeat, quia perſonā repræſentabit Epiſcopus, vel reſpublica, & pro hoc facit quædam authentica, vbi ſi quis inſtituit hæredem aliquem ſanctum, cuius Eccleſia non reperitur in illa ciuitate, neque in eius territorio, dabitur hæreditas Eccleſiæ illius ciuitatis, vbi teſtator habet domicilium, & ſic licet Eccleſia illius ſancti inſtituta non adſit, teſtamentum tamen cum ſit ad piā cauſam, ſubſiſtit, & valet, & de neceſſitate, intelligitur facta inſtitutio in memoriam, & reuerentiam dicti ſancti, hoc eſt vt in honorem ipſius hæreditas expendatur, & Epiſcopus capiat hæreditatem.

n *Bar. ī tra. minor. 1. d. 5. c. 2.*

o *l. ſi quis ad de cli. C. de epi. & cler.*

Neque obſtat, quod obijcit Baldus, p quod ſcilicet hæreditas eſt ius vniuerſale, cuius minores fratres incapaces ſunt, & ſic deſtructo principali ipſa, ſcilicet hæreditatis inſtitutio, deſtituitur & acceſſoriū, ſcilicet cauſa edicta, quod hæreditas vendatur, & conuertatur in neceſſitates fratrum. Nā reſpondetur, quod licet verum ſit, quod teſtamentū ſit nullum quoad primum caput de hæredis inſtitutione, cū inſtitui ſint incapaces, valet tamen teſtamentum ex ſecundo capite, ſcilicet quia relicta eſt hæreditas ad piam cauſam, & ipſa pia cauſa ſuſtinet vicem hęredis: vt prędicta iura probant.

p *Bal. in authē. ingreſ. C. de ſacroſ. nu. 50.*

Digitized by Google

Neque eſt verũ, quod deſtructo antecedenti deſtruatur, & conſequens, quia hoc eſt verum, quando vnum eſſet ad ſubſtantiandum, ſeu qualificandum alterum, ſed in caſu neutrum eſt ad ſubſtantiandum alterum, quando verbi gratia teſtator omiſſo primo capite inſtitutionis hæredis, in perſonam fratrum diſpoſuiſſet de ſecundo, ſcilicet relinquo hæreditatem meam, vt vendatur, & conuertatur in neceſſitates fratrum minorum, valida eſſet diſpoſitio, vt in iure *a* notatur, ergo nõ eſt verum, quod irrito teſtamento quoad inſtitutionem hæredis, ſit etiam irritum quoad venditionem hæreditatis conuertendæ ad piam cauſam, quia ex pia cauſa, quæ ſuſtinet vim hæredis, validum eſt teſtamentum. Vnde concludit ipſe Bartolus, quod vbi cauſa pia eſt expreſſa voce, vel ſcripto, vel ſaltem nutu certo ipſius teſtatoris (quę neceſſario requirũtur, vt ita volũt) ſufficit ad validandum teſtamẽtum alias inualidum ex inſtitutione fratrũ, illo tamen ceſſetur intellectu (vt ſupra dictum eſt) quod quantitas nõ ſit tam magna, quod videtur in fraudem facta paupertatis, ſed quod tantum ſit ad ſubleuandas fratrum neceſſitates præſentes, vel emmentes, quia alias ſaperet theſaurizationem. Si autem fratres non inſtituerentur hæredes, ſed alter qui debeat hæreditatem ipſam vẽdere, & eius pretium in fratrum neceſſitates expendere, hoc nullo videtur iure fratribus prohibitum eſſe, quare benè hoc poterunt acceptare (modo quantitas nõ ſit immoderata) ex quo non ſuccedunt in aliquo iure defuncti.

a d. l. ſiquis ad declinandum.

ARTICVLVS V.

Vtrum inſtitui poſſit hæres Eccleſia, B. Franciſci.

RESpondeo dicendo, quod Bartolus in ſuo tractatu minoritatum tenet, quod ſic, cuius fundamentum eſt, quia Eccleſia realiter eſt capax, & omne tẽplum ſacrum eſt huiuſmodi, vt probatur in iure, *b* ſed Eccleſia fratrum minorum eſt de iure, & proprietate Eccleſiæ Romanæ, vt dicitur in quadam Clementina, *c* ergo hæreditas illi relicta valet tanquam relicta capaci, neque aliqua conſtitutio dicit contrarium.

Sed Baldus *d* teſtatur hãc opinionẽ eſſe falſam, quod ſic oſtendit, nam aut ſumimus Eccleſiã materialiter pro ædificio, & in illo caſu non eſt ſufficiens medium ad acquirendum eccleſiæ Romanę ciuili acquiſitione, quia eſt medium inanimatum, quod quidem nec velle, neq. capere poteſt, aut ſumitur eccleſia perſonaliter, & ſignificatiue, & tunc ſignificat quid abſtractum a genere ab ipſa ſpecie, id eſt collegium fratrũ minorum, quia eccleſia, & collegium idem ſunt, vt notat Baldus, *e* quod non poteſt acquirere eccleſiæ Romanę, quia cum debeat acquirere immediato organo, & organum ſit inhabile, impeditur acquiſitio, vt dicitur in iure.

Et confirmatur, nã quando teſtator inſtituit hæredem eccleſiam fratrum minorũ, noluit inſtituere eccleſiam Romanam, ipſe enim voluit inſtituere eccleſiã fratrum minorũ: ergo ſi teſtator hoc intellexit, & voluit, clarè ſequitur, quod non valet talis inſtitutio, argumẽto cuiuſdã legis. *f* Et confirmatur, nam facilè eſſet aperta via fraudibus, & fieret fraus de nomine ad nomen, contra aliqua iura. *g* ſed omnis fraus eſt prohibita de iure naturali, & quidquid ratione fraudis prohibetur de ſimilibus, ad ſimilia extenditur, argumento aliquarum legũ. *h* Et confirmatur ſecundo, nã inſtitutio non valet in perſona vera, id eſt in ipſis fratribus, ergo neque valet in perſona ficta, id eſt in ipſa Eccleſia, argumento alterius legis. *i* Sed hæ rationes Baldi non me omnino conuincunt ad recedendum a iuridica Bartoli ſententia, fateor enim Eccleſiam materialiter ſumptam nec velle, neque capere poſſe hæreditatem, fateor etiam ipſam Eccleſiam perſonaliter ſumptam, id eſt collegium fratrum minorũ, eſſe organum inhabile ad acquirendum Eccleſiæ Romanæ; attamen non poteſt negari, quod ſyndicus Apoſtolicus fratrum minorum, & ipſius Eccl. nomine Papæ conſtitutus, eſt medium habile ad acquirendum Papæ, cuius ipſe eſt ſindicus, & procurator, & per hoc reſpondetur ad primum Baldi argumentum; fateor etiam teſtatorem noluiſſe inſtituere Papam immediate inſtituendo Eccleſiam fratrũ minorum, inſtituit tamen Eccleſiam ipſam in quantũ a Papa eſt fratribus minoribus pro eorum vſu cõmodata, & pro ipſorum vſu deſtinata, taliter quod ſi a dictis fratribus prædictus vſus tolleretur, daretur ſede Apoſtolica dictam eccleſiã alijs religioſis, aut loco pio hæreditas caduca redderetur, ne intẽtio teſtatoris fraudaretur, denique inſtituendo eccleſiam fratrum minorum idem eſt, quod ſi inſtitueretur Papa ſub conditione, vt tanquam fideicõmiſſarius eccleſiæ ipſi prouideret de fabrica, & de alijs ad eam conſeruandã neceſſarijs, & ſi a fratribus talis eccleſia fuerit ablata ante hæreditatẽ acceptatam ipſa hęreditas caduca reddatur, & venientibus ab inteſtato deferatur, & per hoc reſpõdetur ad primam Baldi confirmationem. Ad ſecundam autem cõfirmationem reſpondetur, quod non ex hoc quod eccleſia ſit perſona ficta, inſtitutio irritatur, tunc enim per perſonam fictam talis irritatio contingit, quando repręſentat perſonam veram inhabilem ad huiuſmodi inſtitutionem, at in propoſito eccleſia fratrum minorum nõ repræſentat fratres Minores ad dictam inſtitutionem inhabiles, ſed ipſam ſedem Apoſtolicam huius inſtitutionis Capacem. Hæc de fratrib. Minoribus attento iure communi ſunt aſſerenda, ſi tamen ex priuilegio Apoſtolico efficiuntur capaces, eius tenor, & verba ſunt attendenda, & de eo ſecundum eius tenorem eſt iudicandum, vt iura *k* proclamant.

b l. 1. C. de ſacr. eccle. ann. ff. de an. leg.
c Cle. exiuit. de ver. ſign.
d Bal. in rubr. ſacroſ. eccl.
e Bal. in rub. de ſacroſ. eccl.
f l. 1. §. ceterum ff. de acqi. poſſ. l. quęque gerimus de acq. re. dom. l. pdi ff. de ſeru. ru. præd. l. nõ dubio. C. de teſt.
g Auth. de nuptus. §. optimè. l. ſi. per pri. quod met. cau.
h l. 1. & l. ſi. ff. ſi quis i frau. pat.
i l. filio quẽ pater. ff. de lib. & poſth.
k c. porro de priui. c. recipimus, c. cũ ſ lãtare & c. peſtis. eod. tit.

ARTICVLVS VI.

Vtrum fratres ordinis prædicatorum poſſint ſuccedere ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod vt ſatisfaciamus huic difficultati præmittẽdus eſt modus profitendi fratrum ordinis prædicatorum, *qui talis eſt. Ego N. facio profeſſionem, & promitto obedientiã Deo, & B. Mariæ, & B. Dominico, & tibi patri Magiſtro ordinis prædicatorum, & ſucceſſorib. tuis ſecundum regulam D. Auguſtini, & conſtitutiones fratrũ prædicatorum, & ero obediens tibi, tuiſq. ſucceſſoribus, vſque ad mortẽ.* Vnde cũ hi religioſi profiteãtur ſecundum regulam D. Auguſtini de eis iudicãdum eſt tanquã de non mendicantibus, *l* cũ regula D. Auguſt. permittat habere bona in cõmuni, vt patet ex iure, *l* attamen quia ſecundum conſtitutiones iratas, & a ſede Apoſtolica confirmatas, ſunt mendicantes, vt patet ex iure, *m* aliter videtur dicendum. Et ita Specula. *n* tenet, quod ipſi poſſunt, ſuccedere, non vt bona, & hæreditates poſſideant, ſed vt vendant, & cum hac ſententia tranſeunt cõmuniter ſcribentes, *o* At Federic. *p* de Senis tenet, quod ſunt incapaces nedum ad retinendum, ſed

l c. non dicatis. 12. q. 1.
m c. vn. de reli. domibus.
n Spec. ti. de ſta. mo §. 1. verſ. 3. & verſ. 4.
o Do. in d. c. v.
p Fede. cõſ. 11. fratres prædic. tit. de ſta. mon.

etiam

Digitized by Google

etiam ad acquirendũ, ſubdēs ipſe Federicus, quod ſi fuerit eis relictum legatum ad longum tempus, non valebit, quia per indirectum videtur eis ſubla ta incerta mendicitas, & idē in effectu tenet Bal. *a*

a Bal. *ĩ Auth. ſi quamulier C. de ſacroſ. eccl. in 3. col.*

Aduertentum tamen quod, prout refert Guilelmus Redoanus, *b* hodie fratres prędicatores ex priuilegio Sixti IV. ſub data apud S. Petrum anno incarnationis Dominicæ 1465. kalendis Iunij Pō tificatus ſui anno quarto, poſſunt bona ſtabilia poſſidere, & tennere perpetuo, & non ex hoc deſinūt eſſe mendicantes, vt per ſcribentes, *c* maxime per Dominicum, & Francum, Ego autem inuenio in monumentis ordinum *d* Clemētem IV cōceſſiſſe, *quod fratres ordinis Prædicatorum & Minorũ poſſunt libere ſuccedere in bonis temporalibus, in quibus ſuccederent in ſeculo exiſtentes, ac bonorum ipſorum poſſeſſionem apprehendere, & vendere libere bona ipſa, eorumque pretium in vtilitatem ſuam conuertere, prout prælatis dictorum ordinum melius viſum fuerit expedire.*

b *Redoā. de ſpolijs eccl. q. 8. n. 46*
c *Doc. Doms. et Frāc. in c. 1. de relig. dom. li. 6.*
d *in 1. imp. f. 64 & in 2. fo. 147. conc. 357.*

Quę conceſſio quoad fratres Minores regularis obſeruantiæ non habet locum, ſed tantum quoad fratres Minores conuentuales, fratres enim Minores regularis obſeruantiæ, vt patet ex dictis in articulis ſuperioribus, ſunt hæreditatum incapaces adeo vt decreuerit, & prohibuerit Alexander IV. nę fratres obſeruantes, tranſeuntes ad conuentuales ſuccedere propinquis valeant vllo modo, prout in dicto Libro Monumenta *e* continetur. Quoad fratres vero Prædicatores recepta eſt ratione collegiorum, quæ in hac ſacra religione habentur, quæ viros præclariſſimos literis, & ſanctitate Eccleſiæ peperit, & quotidie parit. Et circa hoc videantur huius ſacræ religionis conſtitutiones, authoritate Apoſtolica confirmatæ, quę circa ſucceſſionem hęreditatum diſponunt,

e *in 2. imp. fol. 136. conc. 302.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum Eremitæ S. Auguſtini poſſint ſuccedere ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod de huiuſmodi religioſis non eſt aliqua dubitatio, quoniam licet ipſi propter ſuas conſtitutiones ſint mēdicantes, priuilegio tamen Alexandri IV. poſſunt non ſolum acquirerē, ſed etiā retinere quæcunq; bona mobilia, & immobilia, quæ potoiſſent acquirere, & retinere, ſi in ſeculo remanſiſſent, exceptis bonis feudalibus. Quod intellige in communi, in particulari enim non poſſunt, & ſi qua eſt conſuetudo in contrarium, corruptela eſt, quæ per prælatum tolerari non poteſt, ſine periculo animæ, vt per Doctores communiter patet prout refert Guilelmus Redoanus *f* qui affirmat ſimilę priuilegiũ habere fratres Carmelitas,

f *Redoa. de ſpolijs eccle. q. 8. a num. 11.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum monachi Benedictini, & Ciſtercienſes ſuccedant ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod *quæcunq. bona parētũ, vel aliunde ratione ſucceſſionis, vel alio iuſto titulo profeſſis Monachis obuenientia poteſt monaſteriũ, in quo profeſſi ſunt, licite petere, & licite retinere perinde ac ſi in ſeculo remanſiſſent.* Ita conceſſit Innocētius IV. Ciſtercienſibus, & fuit a Pio II. confirmatum. *At quæcunq. hæreditates, et fideicommiſſa, & legata quomodocunque de iure monachis, ſeu Monaſterijs delata, per mediam perſonā nomine ordinis exigi, adiri, & retineri poſſunt,* prout conceſſit Pius II. Congregationi Montis Oliueti, & Iulius Secundus, & Eugenius IV. Congregationi S. Iuſtinæ, vt in compendio S. Benedicti Hiſpaniæ continetur. Et etiam bona, quæ monachis ante profeſſionem competebant, Monaſterio ſuo acquiruntur, prout in dictis conceſſionibus reperitur. Et Leo X. Camaldulenſibus, & Clemens IV. Carthuſienſibus prout in Compendio, *g* Ciſtercienſi refertur,

g *Cōp. Ciſter. tit. hæred. §. 1.*

ARTICVLVS IX.

Vtrum canonici regulares poſſint ſuccedere ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod regulares non mēdicātes, vt ſunt regulariter omnes monachi, & oēs Canonici regulares, licet non poſſint habere bona in particulari, prout infra in tertio tomo *h* dicetur, poſſunt tamen in bonis tēporalibus ſuccedere, ac ſi non reliquiſſent mundum, prout probatur in iure, & tradit Angelus de Peruſio. Quod licet regulariter ſit verũ, fallit tamen in bonis fęudalib. in quib. religioſi nũ ſuccedunt, prout colligitur ex iure, *i* & tradit Bal. *k* At Celeſtinus V. ſuæ congregationi conceſſit, *vt bona ēt feudalia recipere, ac licite retinere poſſit. Et licet eccleſiaſtica ſint eidē donari, vel relinqui poſſunt, dummodo onera, ad quæ donator, ſeu teſtator illorum occaſionę tenebatur, vel ab eo impoſita, ſuſcipiat. Et ſi ad certũ numerum generationum, vel nominationũ conceſſa fuerint, congregatio per viginti annos pro qualibet generatione illa tenere poterit, quæ tametſi inueſtituræ de illis vt ſolet nō fiāt non propterea cadunt in cōmiſſum,* prout conceſſum eſt cōgregationi S. Georgij in Algala, vt in Compendio *l* Societatis, & in Compendio Ciſtercienſi continetur iuri autem commum non refragatur monachos in feodo ſuccedere, quando ſeruitiũ, ſi quod imminet per monaſterium, vel per alium, præſtari poteſt, vt tenet Decius, *m* etiamſi reſtitutioni ſint obnoxia, quia tunc monaſterium vſumfructũ vita monachi durante habebit, prout tenet Abbas. *n* Nec etiam attento iure cōmuni poſſunt regulares ſuccedere in alijs bonis, quę de ſui natura non poſſunt pertinere niſi ad hęredes ſanguinis, Vt Regnum, ducatus & ſimilia, in his enim non ſuccedit Monaſterium, cum in ipſum non tranſeat ius ſanguinis, quod ita ſeruari de facto tenet Speculator; *o* at non videmus, quod monaſteria in vita Monialium de facto retinent maioratus, in quos ipſæ moniales ſuccedunt. Sed ſi extra ius ſanguinis teneri potuiſſent, tũc Monaſteriũ ſuccederet, vt per Cynum, *p* Ioannem Andræam, & alios, qui ponũt, quid ſi monachus ante ingreſſum religionis fuerit ſtipulatus rē emphyteuticam pro ſe, & ſuis filijs, nunquid poſt profeſſionem ad Dominũ reuertetur? Vel remanebit apud Monaſterium? Speculator videtur tenere, quod non remanet apud Monaſteriũ, maxime cum hodie apponantur pacta, vt non trasferatur in potētiorem ſeu duriorē cauſam, vt per Bartolum, *q* cum qua opinione tranſit Petrus de Vualdis Peruſinus. At mihi contrarium verius videtur, quod ſcilicet remaneat apud Monaſteriũ bonorũ

h *In 3. to. in q. de paupert.*
i *19 q. ſi. in ſi. l. Deo nobis de Epiſco. & cler. Ang. conſ. 1.*
k *c. ſi cler. ſi feu. fuerit cōtro. in vſibus feudo. et ibi Bal.*
l *Cōp. ſociet. tit. bona. § 6. et Cōpe. Ciſter. tit. bona. § 2.*
m *Dec. in ca. in præſen. n. 74. de probat.*
n *Abb. in d. ca. in præſentia.*
o *Spec. ti. de ſta. mo. §. 2. ver. 11*
p *Cyn. ĩ Auth. ingre. And. et alij ĩ d. c. ĩ præſē.*
q *Bar. ĩ d. Aut. ingreſ. Vual in tract. de ſucceſ. ab inteſt. 2. p. q. 1. nu. 2.*

capax pro vita ipſius paciſcentis, nec obſtant ſupra dicta pacta, quod ſcilicet non transferatur in potentiorem, ſeu duriorem cauſam. Illa enim pacta loquuntur de translatione per alienationem, non autem per ſucceſſionem, vt in ſimili caſu explicat Syluester *a* dicens, quod ſucceſſio non eſt alienatio.

a Syl. tit. emphyteuſis nu. 27.

Et aduertendum quod Monachi Ciſtercienſes non poſſunt poſſidere villas, fidelitates, differenas, iuſticiarios, tributarios, Eccleſias, & alia, ſed ſi ea acquiſierint debent vendere vel cum alijs bonis commutare, aut ſi non poſſunt aliter alienare, faciant ex his eleemoſynam, aut abijciant, prout in quadam decretali *b* determinatur, vbi notant gloſſa, & Doctores. Hoc autem videmus iam diplomate Pontificio immutatum, ordo enim D. Benedicti, & Diui Bernardi habent hodie iuriſdictionem temporalem ſuper vaſſallus. Vtrum autem religiones poſſint in maioricatu ſuccedere, diſputabitur.

b c. recolentes de ſta. mon. vbi gl. & doct.

ARTICVLVS X.

Vtrum conuerſi ſuccedant ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod ſi ipſi remanent in ſeculo, neque profitentur aliquam regulam religionis approbatæ, ſuccedunt eorum cõſanguineis, ac ſi non eſſent oblati, ſi vero non remanent in ſeculo, & profitentur aliquam religionem approbatam, tunc ſi monaſteria ſunt capacia, ipſa monaſteria ſuccedunt, ſi vero non ſunt capacia, ad conſanguineos defertur hæreditas. Hæc colliguntur ex notatis per gloſſam *c* & per Baldum, Imolã, & communiter Doctores, vnde loquendo de conuerſis profeſſis in ordine. B. P. Franciſci, qui vocantur legos, certum eſt, quod ipſis ab inteſtato, & ex teſtamento minime ſuccedunt.

c Gl. & doc. ĩ c. ut lex cõtinetur 27. q. 1. Bal. in l. generaliter, C. de ſacroſ. Eccl. & in Aut. ĩgr. C. eod. tit. Imol. in c. 2. de teſt.

ARTICVLVS XI.

Vtrum Moniales ſuccedant ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod aut ipſæ profitentur regulam S. Benedicti, vel S. Auguſt. vel aliam regulam, quæ concedit habere proprium in communi, & tunc idem dicendũ eſt de ipſis, quod diximus de religioſis profeſſis regulã, quæ cõcedit habere bona in cõmuni. Aut loquimur de his, quæ profitentur regulã mendicantium, de quibus attẽto iure cõmuni manis dubiũ eſt. Nam Guillelmus dicit, *d* quod ſunt in ſtatu non mendicantium. Abbas dicit, quod ſorores Prædicatorum, & Minorũ ſunt mendicantes, pro quo allegat bonam decretalẽ, *e* & licet habeant priuilegium, quod poſſint habere proprium, quod dicit ſe vidiſſe, & legiſſe, tamẽ per illud non tolluntur alia, quę requiruntur in ordine mendicantium, & propterea ait, quod ſorores S. Claræ, & prædicatorum comprehenduntur ſub capitulo, *non ſolum* de regularib. libro ſexto, & ita dicit de facto conſuluiſſe, quod & videtur ſenſiſſe Ioannes Andræas *f* de quo per Lappũ. Quidquid tamen ſit quoad monaſteriũ, ſiue profiteantur regulam prædicatorum, ſiue non mendicantium, ex quo habent priuilegium, vt poſſint habere poſſeſſiones, & alia bona in communi, in his vendicant etiam ſibi locum, quæ dicta ſunt de viris religioſis non mendicantibus, per rationẽ appoſitam in quadam decretali, *g* de ipſis Monialibus loquente, ne ſcilicet occaſione quæſtus habeant vagari, quam vagationem iura *h* abhorrent, non ſolum in feminis religioſis, ſed etiam in feminis ſecularibus. Ab his tamen excipiuntur ſorores vocatæ Collectaneę S. Claræ, quæ neque in particulari, neque in communi aliquid proprium habere poſſunt.

d Guillelmus cle. vt profeſſores de reg.

e c. pars, & c. ſane de ſtat. mon.

f Andr. ĩd. cle. Lapp. alleg. 4.

g c. periculoſo de ſta. mon. ĩ prin.

h c. mulieres de in lib. 6.

ARTICVLVS XII.

Vtrum monaſterium poſſit in maioricatu ſuccedere.

RESpondeo dicendo, circa hunc articulum, quædam eſſe certa, aliqua autẽ ſub dubio verſari.

Primo certum eſt, commendatarios religionum militiarum profeſſos, qui vxores ducere poſſunt, eſſe veros Dominos eorum, quæ acquirunt, prout cum eis ſecundum eorum conſtitutiones eſt diſpẽſatum, quare capaces ſunt eiuſmodi maioricatuũ, in his ſuccedunt antiqua Hiſpaniarum conſuetudine, perinde ac ſi commendatarij non eſſent, & eſto quod in maioricatus inſtitutione appoſita ſit clauſula, quod religioſus non poſſit in eo ſuccedere, nõ propterea huiuſmodi commendatarij ab eo excluduntur, quoniam non cenſentur comprehenſi in nomine religioſorum ſimpliciter, cũ ſimpliciter non ſint religioſi, ſed religioſi militares, prout primo *i* tomo ſatis probauimus.

i 1. To. q. 1. a. 6.

Secundo certum eſt monaſteria virorum B. Patris Franciſci regularis obſeruantiæ, & alia religionum monaſteria, quæ non poſſunt habere bona in communi, minime poſſe in maioricatu ſuccedere, propter eorum incapacitatem, ſicut neque ipſa monaſteria, neque alicui loco ipſorum ſuccedere poſſunt in quibuſcunq. bonis, ſed deuoluetur ad alios hæredes ab inteſtato hęreditas, & maioricatus ad vlterius vocatum deuoluitur, ac ſi religioſus reſpectu cuius talis hæreditas, & maioricatus ipſis monaſterijs competebat, niſi incapacitas obſtaret, vita deceſſiſſet, aut natus non fuiſſet. Hæc eſt cõmunis Doctorum ſentẽtia, quam ſequitur Molina *k* qui enim incapax eſt ſucceſſionis, pro mortuo naturaliter reputatur, vt dicitur in iure. *l*

k Moli. de pri. c. 13. n. 69.

l l. 1. §. ſed ſi patruus. ff. de coniũg. tu emanci. liber.

Tertio certum eſt, religioſum, ſi nondum profeſſionem emiſit, ſuccedere in maioricatu, quicunque eis maioricatus ſit, cum ipſe nullo iure ſit huiuſmodi ſucceſſionis incapax.

Quarto certum eſt, quod religioſi, quorum monaſteria capacia ſunt ſucceſſionis, ſi maioricatus non habet iuriſdictionem, ac dignitatem annexã, ſuccedere præfata monaſteria ratione religioſorũ prędictorum in maioricatibus, recipereque commoditatem totam ex illis, interim dum tales religioſi vixerint; his vero naturaliter mortuis, trãſire maioricatus vlterius ad eos vocatos, & minime ſuccedere monaſterium. Hoc dictum habet duas partes, quas probare oportet. Prima pars probatur quoniã huiuſmodi monaſteria ſunt capacia ratione ſuorum religioſorum profeſſorum ſucceſſionis bonorum, nec eſt vlla ſufficiens ratio cur non etiã capacia ſint ſucceſſionis in prędictis maioricatibus. Hanc partem affirmat communis doctorum ſententia, quam inter alios referunt, & ſequuntur Antonius *m* Gomez, Gregorius Lopez, Gama, & Molina, affirmantq. Gama, & Molina ita pronunciatum fuiſſe in Luſitania, & Caſtella.

m Ant. Go. in l. 40. Taur. n. 66. Greg. in l. 2. tit. 15. p. 2. ſiẽdo hõbre para ello. gama dec. 6. Molin. vbi ſup. 95.

Neque obſtat præſumptio cõtraria inſtitutoris maioratus, qui in bonum, & memoriam ſuæ familiæ præſumendus eſt inſtituiſſe eum maioratum

&

& vt arma, & inſignia deferret, quæ locum non habent, quando ſuccedit monaſterium, neque cenſendum eſt inſtitutorem id velle, aut intendiſſe; nam reſpondetur, quod hæc ratio locum haberet, & magnam ingereret difficultatem, ſi maioricatus perpetuo apud monaſterium remaneret, at morte naturali religioſi profeſſi ad primo vocatum reuertitur, qui arma, & inſignia deferret. Et ſi prædicta ratio haberet efficaciam, ſequeretur, quod perpetuo amẽs, & furioſus a natiuitate, non poſſet ſuccedere in eo maioricatu, cum inſignia, & arma deferre non poſſet, at contrarium communiter tenetur, quod ſcilicet amens etiam a natiuitate, & perpetua amentia laborans poſſit ſuccedere in maioricatu eiuſque iuriſdictionem, vt poſt alios tenent Molina, *a* Antonius Gomez, & Gregorius Lopez.

Neque obſtat, cenſendum eſſe, inſtitutorem nolle monaſterium ſuccedere in maioratu, nam reſpondetur neminem obligari etiam in foro conſcientiæ ſub pœna peccati mortalis ad id, quod, ſi princeps interrogatus fuiſſet, præcepiſſet. Primo, nam ſicut non peccat quis in his, quæ eſſet facturus, ſi tentaretur, ſed in his, quæ actu facit, ita non obligat ſuperior per ea, quæ præciperet, ſi animo aduerteret, aut ei aliqua occaſio daretur, ſed per ea, quæ actu præcipit, & omnino incertum eſt, vtrum præciperet, an non, quis enim hoc ei reuelauit, aut qua certa ratione id colligi poteſt, prout contra Nauarrum *b* probat Suarez, ita in propoſito eſt dicendum ex verbis inſtitutoris nullo modo patere, quod monaſterium non poſſit in maioratu ſuccedere, & ſicut in præcepti obligatione ad mentem præcipientis deſcendere non debemus dicendo, quod ſi animaduerteret, alias iuſſiſſet, ita in ſucceſſione maioratus ad mentem præſumptam inſtitutoris non eſt deueniendum dicendo, quod ſi præcogitaſſet, nollet ſuum maioratum ad monaſterium deuolui: de hoc enim reuelationem non habemus, neque id ex aliqua certa ratione colligi poteſt, & vt ius maioratus, quod tanti momenti eſt, a monaſterijs auferatur, non ad incerta, ſed ad certa recurrere debemus.

Neque obſtat, quod intentio iubentis ita volentis præcipere ſufficit, vt quis teneatur, iuxta ea quæ in *c* notantur, & a Felino traduntur, nam reſpondetur hoc procedere, quando intentio præcipientis colligitur ex eius verbis claris, vel obſcuris ſatis id ſignificantibus, vt conſtat ex traditis a Nauarro: *d* at non colligitur ex verbis claris, neque ex obſcuris inſtitutoris maioratus voluiſſe, & intendiſſe ipſum inſtitutorem, vt nullo modo monaſterium in maioratu ſuccederet, præcipue non ſuccedendo in perpetuum, ſed tantum pro vita religioſi, aut religioſæ, ratione cuius talis ſucceſſio contingit, prout inferius latius explicabitur.

Secunda pars præfati dicti, quod ſcilicet mortuo eo religioſo tranſeat maioratus ad vlterius vocatum facilè probatur, quoniam ſucceſſio in maioratu eſt ex vocatione primi inſtitutoris, qui noluit monaſterium in perpetuum ſuccedere, nec vocati ad maioratum accipiunt ipſum ab vltimo poſſeſſore, ſed a primo inſtitutore, quare religioſus ille ſua profeſſione ceteris vocatis præiudicare non potuit, vt eo mortuo non ſuccedat, qui ſuccederet, ſi ipſe ſimiliter in ſeculo moraretur.

Quinto certum eſt, quod quando ex prima inſtitutione excluderetur religioſus a ſucceſſione, in eo maioratu, vt plerumque fit, tunc tali religioſo profeſſionem emittente tráſiret maioratus ad vlterius vocatum, neque ſuccederet monaſterium. Hoc aſſertum ita eſt notum, vt probatione non indigeat,

a Moli. li. 1. de primog. c. 13. n. 22. Anto. Gom. in l. 40. Tau. n. 69. Gre. vbi ſu.

b Na. in man. c. 23. n. 10. Suar. 3. p. 4. 8. a. 3. ſeſ. 7.

c c. intelligẽtia ver. ſig. c. rogo. 11. q. 3. c. dilectiſ ſimi 12. q. 1. Cl. 1. de teſt. ſũc. gl. et notata per Fe li. in c. nã de cõſ. d Na. in man. c. 23. nu. 39.

e Gl. in c. ſcripſit nobis c. 27. q. 2. Moli. vbi ſup. n. 80. Ant Go. in l. 40. Tau n. 66. Greg. in l. 2

primus enim inſtitutor eam legem potuit apponere bonis ita vincularis, quæ ſatis congrua eſt fini, ad quem maioratus ſolet inſtitui, quod tamen intelligendum eſt, niſi maioratus fundetur ex tertio, & quinto bonorũ ipſius inſtitutoris, in hoc. n. caſu filij ipſius inſtitutoris, etiam religioſi non poterunt excludi cum melioratio prædictorum bonorum non poſſit a teſtatore niſi filijs applicari, prout in legibus *e* horum regnorum continetur, contra quas non potuit ipſe fondator aliquid innouare.

Quod autem in dubio verſatur eſt, vtrum in maioratu habente iuriſdictionem adiunctã ſuccedat monaſterium. Circa quod duas inuenio opiniones contrarias. Prima eſt quod monaſterium non ſuccedat in maioratu annexam habente aliquam dignitatem, aut iuriſdictionem. Pro qua opinione aliqua fundamenta proponũt Molina *f* & Antonius Gomez. At pro contraria parte ſecundum contrariam opinionem fundando multa, & efficacia fundamenta proponit Velaſcus de Auendaño, *g* quæ mihi verior multo videtur, quæ ſequentibus rationibus comprobatur.

Primo quia concluſio iuridica admittens religioſos, & religioſas ad ſucceſſionem maioratus generaliter loquitur, & per conſequens generaliter ſine aliqua diſtinctione, iuxta vulgaria iura *h* debet intelligi, quod confirmatur: monaſterium enim habet in ſuum fauorem regulam iuris maioratũ ipſi applicantem, a qua non eſt recedendum ſine expreſſa, & clara limitatione, iuxta doctrinam cuiuſdam Gloſſæ *i* fundatæ in quadã Decretali, *k* vbi nulla in hoc caſu exceptio reperitur, cuius decretalis verba expendit Rochus, & notat Bartolus, & a regula non eſſe temere recedendũ, & pronunciandũ pro eo, qui pro ſe habet præfatam regulam, inquit Baldus, *l* & laté comprobat Tiraquellus, & Tiberius Decianus.

Secundo probatur, priuare enim monaſterium maioratu, in quo ſecundum ius debet ſuccedere, eſt pœna, quæ non põt irrogari, niſi in caſib. a iure expreſſis, iuxta quandam Gloſſam *m* communiter receptam, cũ alijs adductis a Iaſone, & Tiraquello eleganter ſubdentem ſucceſſionum priuationes ſolum per opiniones Doctorum, fieri non debere: ſed per expreſſas & claras iurium determinationes, iuxta doctrinam quarũdam legum, *n* & ita in hoc caſu non debet induci priuatio huius maioratus, præcipue contra monaſterium, quorum perſonæ debent ſemper faueri ſecũdum ius, *o* & ea, quæ tradunt Matthæus de Afflictis, & Tiraquellus, & ſecũdum idem ius prout tradit Baldus, *p* & Menochius hoc a fortiori habet locũ in monaſterio monialium, quæ ratione ſexus fœminei magis fauorabiles cenſentur.

Tertio probatur noſtra ſententia, nam etiamſi regulariter fratres, & moniales non ſuccedant in feudo prout dicitur in *q* iure, hoc tamen limitatur, quando ſeruitium non eſt perſonale, & poteſt per ſubſtitutum præſtari, in hoc enim caſu monaſterium ſuccedit in feudo, etiamſi habeat annexam dignitatem vaſſallorum, & iuriſdictionis prout tenent Baldus, *r* & Salicetus, & tenentur communem Syluanus, & alij, quos referunt, & ſequuntur Iulius Clarus, & Menochius & in terminis monialium Sanctæ Claræ, quod earum monaſterium debeat gaudere feudo, & eius commoditate, eſt indubitata concluſio, quæ ſecundum Capitium *s* contradictorem non habet, quem ſequuntur Gama, & Euerardus, qui contrarijs fundamentis eleganter ſatisfacit, & dicit ab hac opinione nõ eſſe recedendum, neq; in iudicando, neque in con-

tit. 15. p. 2. v. ſe do home par. e. f Moli. vbi ſup. Ant. Go. il. 40. Tau. nu. 66. g Auẽd. in l. 4. Tau. gl. 4. n. 29 h l. 1. § generaliter ff de leg. p. ſtã. l. nã de [illegible] guim s de eb. i Gl. in l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. k c. quoniã in fi. de conſuet. o lepro ſorũ Rochus de iur. pat. v. honorifico a 6. n. 94. Bar in repetitione legis ex quacũq col. 1. ff. ſi quis in ius vocatus non ierit. l Bal. in l. ſi tutor in fi. C. de periculo tutor Tira. de retract. lina gier § 1. gl. o n. 209. Dec. reſ. õ. 204. n. 5. l 1. & reſp 1. n. 25. v. 2 m Cl. in c. fi de iur. pat. Iaſ. in l. ſi quidã n 16. ff. de lib. et poſt. Tiraq. in l. ſi vnquã v. reuertatur n. 206. & n. 208

n l. ex part. ff de prob. l. cũ dicas de n. ut. fenore. o l. ſunt perſonæ ff. de relig. et ſũ. Affl. dec. 23. co. fi. Tira de priu. pie cau [illegible] 148 p Bal [illegible] q c. v. d mu. naſ. r Bal. in a. c. vn. n 1. & [illegible] ſ [illegible] C. ad Treb [illegible] Sali. [illegible] conſ. 3 n. 15. [illegible] 60 [illegible] lib 5 recep. [illegible] ff. feu. q [illegible] Menoc de [illegible] li. 2. cent. [illegible] 131. n. 8. & [illegible] 519. n [illegible] [illegible] n 20 [illegible] 6. n. 1. [illegible] 210. co. ſi. [illegible]

ſulendo, & ante eum id ipſum tenet Alexander, *a* qui ex communi reſoluit, quod in caſibus, in quibus poteſt ſeruitium præſtari per ſubſtitutum, feudum träſit ad monaſterium: quod etiam colligitur ex relatis ab Auendanno. *b* Pro quo eſt quędã optima Decretalis *c* in qua id notat Franciſ, & Abbas, quod monaſterium monialiũ ſuccedit in feudo, quamuis neceſſe ſit, quod pro eo præſtetur homagium fidelitatis: poteſt enim illud præſtare Abbatiſſa, & per conſequens multo melius poterit habere maioratum vaſſallorum, & iuriſdictionis, ſiquidem eam iuriſdictionem per ſuos miniſtros poteſt exercere.

a Alex. conſ. 19 nu. 8. lib. 5.

b *Auen. in l. 40. Tau. gl. 3. n. 47.*
c *c. 1. §. verũ de ſta. reg. li. 6. vbi Frãc. n. 2. Abb. in ca. nimis col. 1. de iur. iuran.*

Et ſecundum præſatam diſtinctionẽ debet intelligi, & explicari quędam partitarum *d* lex prohibens, quod in feudis nõ ſuccedãt feminæ religioſi, & clerici, prædicta enim lex loquitur de feudo ſeruitium perſonale requirente, & tale, quod per ſubſtitutum præſtari nõ poteſt, quod ex ea ſatis patet. *Porque lo dio a ſu padre en aquella manera que ſu padre lo auia de ſeruir por el*, & ibi, *de manera que aun pudieſſe ſeruir el feudo y lo pudieſſe auer*. & ibi. *que no pudieſſe ſeruir per razon de las ordenes que viuieſſe*. Et etiamſi hæc lex nõ id iam clare exprimeret, ſufficit, quod partitarũ leges ſemper iuxta terminos iuris communis debent explicari exceptis caſibus in quibus velle corrigere ius commune ſatis conſtat, vt patet ex alia lege *e* partitarum, vbi id notat Gregorius Lopez, & optimè Couarruuias, quod etiã tenent Palacius, Rubeus, Xuares, Segura, Mõtaluus, quos refert, & ſequitur Burgos de Paz.

d *l. 6. ti. 28. p. 4.*

e *l. 9. ti. 13. p. 6. vbi Greg. in gl. 36. idẽ Gr. ĩ l. 6. ti 1. p. 1. u. toma. fuero*, C. *lib. 1. var. c. 14. nu. 5. Burg. de Paz. ĩ l. 1. Tau. n. 573 cum. ſeq.*

Quarto, & vltimo probatur prædicta ſententia, nam monaſteria virorum, & mulierum vaſallorũ, & iuriſdictionum ſunt capacia. vt probatur in quadam Decretali, *f* ibi *ad clauſtrũ monaſterij venientes*, & ibi *præſertim cũ dictum Caſtrũ ad ius, & proprietatem ſui monaſterij pertineret*, & idem eſt alia Decretalis, *g* vbi Abbas de Bonifac pro te, & conuentu ſuo proponens locum de Roſellis eſſe prædicti monaſterij iure Dominij vel quaſi. Quod etiam patet ex quadã lege *h* recompilationis, vbi cauetur, *que los conſejos y iuſticias no occupen la iuriſdicion ciuil, que los tales monaſterios tienen*. Quod ex alijs horum regnorum legibus *i* ſatis patet. Quod etiam conſtat ex Chronica Regis Domini Ioannis primi, *k* anni ſecundi, nã ibi narratur, quod ad ſupplicationẽ Abbatũ, & Abbatiſſarũ horum regnorũ fuerunt monaſterij oia Caſtra iuriſdictiones vſurpata reſtituta, quę ſi pręfata monaſteria habere nõ valerent, minime reſtituerentur. Quod ſatis innuit alia Decretalis, *l* & leges partitarum per locum ab ſpeciali in quantũ prohibent fratribus ordinis Ciſterciensis, quod non habeant Caſtra, nec iuriſdictiones, ſi volunt priuilegijs cõceſſis gaudere, & in dicta lege partitarum ita habetur. *Otro ſi tuuo por bien la ſancta Igleſia, que ſi algun monaſterio de otra orden qualquier ſi cãbiaſſen a la orden de Ciſtel, è ouieſſen villas e caſtillos, y las otras coſas ſobredichas que ſon defendidas a eſta orden que las vendieſſen y las cambiaſſen por heredades llanas, à viuieſſen en aquella probrez, a que ellos viuen*. Põderandum. n. eſt illud verbũ, *è ouieſſen*, nam habere dicitur, quod de iure auferri non poteſt, vt dicitur in iure, *m* & notat Bartolus, quem ſequitur Tiberius Decianus. Pro quo facit, quod monaſtria poſſidentia bona in communi ea infeudare poſſint, vt in iure *n* eſt definitũ, ſi igitur infeudare poſſunt, ergo capacia ſunt iuriſdictionis, cum Dominus feudi eam habeat, quando inter ſuos vaſſallos, & feudatarios lis orta eſt, vt dicitur in iure *o* & tradunt Federicus, & communiter Doctores teſte Iulio Claro. Et videmus experientia in his Hiſpaniarum partibus multa monaſteria poſſiedere, villas, & Caſtra, cum iuriſdictione. Quod procedit ſecundum ius, & non ſecundum aliquod particulare priuilegium, vt argumento cuiuſdam legis *p* tenet Molina. Et vt hęc pars magis pateat, & clariſſimis fundamentis maneat roborata operæ pretium erit argumentis contrariorum reſpondere.

f c. cũ dilec. de ord. cogn.
g *c. Abb ſane d ſen. et reg. in l. 6*
h *l. 4. ti. 3. lib. 1. recop.*
i *l. tit. 3 li. 1 or. & in li. 7. tit. 6. li. 1. recop.*
k *Chron. ca. 8.*

l *c. nolẽtes de ſta. mo. l. 27. ti. 7. p. 1*

m *l. oẽs. §. 1. ff. de reg. iu. l. rõ. ĩ princ. ff. de act. empt. vbi Bar. Dec. reſponſ. 48 n. 12 et reſpõſ. 1 n. 293. lib. 1.*
n *c. 1. de his qui feudũ dare poſ.*
o *c. imperialia, §. 1. de proh. feu. alien. Fede. in c. ceterũ de iudi. Clar li 1. recep. ſen. §. feud. q. 90. nu. 3. & 6.*

p *l. in teſta. l. 1. C. de teſt. milit. Moli. l. 2. de pri. Hiſp. c. 2. n. 24.*

Ad Argumenta.

PRimo arguitur ex textu, & Gloſſa *q* ibi approbata in quadam partitarum lege, & communi Doctorum opinione dicentium, monaſteria non poſſe in Regnis ſuccedere, & ducatum, & Marchionatum minimè obtinere, & per conſeqnens non poſſe poſſidere maioratum habentem annexã iuriſdictionem.

q *Gio. in c. ſcripſit, 27. ca. l. 1. tit. 15. p. 2.*

Reſpondetur prædictum textum concluſionem præfatam minime probare, non enim loquitur in Regina proprietaria, ſed in Thietherga, quæ fuerat Regis vxor, & nõ eſt mirandum, quod intrando religionẽ titulum Reginæ perderet, ſiquidem iam vxor Regis non poterat nuncupari, ita expendit Burgos de Pax, *r* & ita Gloſſa præfati textus argumentum illius ſophiſticum appellat, non enim loquitur in Regina, ſed in vxore Regis, quæ eo ipſo quod volebat exire a copula maritali ceſſabat Regia dignitas, & lex partitarũ probat, quod propoſuimus, loquendo. n. in Regno ait, quod ſucceſſurus in eo, debet eſſe homo ad ſuccedendũ in eo aptus, debet enim intelligi reſpectu defectuum naturalium, vt ſcilicet non ſit furioſus, minor ætate, vt ex alia partitarum lege probatur, & declarat Baldus. Vnde præfata verba legis partitarum, ibi. *Siendo home para ello*, non poſſunt referri ad monachum, cum nullũ ſit ius definiens, quod ingrediẽs monaſterium non eſt idoneus, vt poſſit eſſe Rex, prout aduertit Speculator *t* tenens, quod de iure ordinario ſucceſſionem Regni, Ducatus. Marchionatus, & Comitatus, primogenito monacho, & eius monaſterio defertur, licet non ſeruetur de facto, quod referunt Auendanno, *u* Gama, & Iacobus de Franchis.

r *Paz in præm. leg. Tau. nu. 11*
ſ *l. 3. eius d. ti. et*
p. *Bald. in auth. hoc amplius n. 1 C. de fideicom.*
t *Spe. ti. de ſta. mo. q. 10. n. 15.*
u *Auẽd. ĩ l. 40. Tau. gl. 4. n. 45 Gãm. in d. deci. 6. n. 3. Iacob. de Frãc. de his qui feu. da. poſ. n. 62*
x *Euerat. ĩ d. cõſil. 220. pa. pen. Curt. Iun. cõſ. 60. col. 9. v. 2. reſpõdemus & cõ. 65. col. 3. Tira. de nobi. c. 26. n. 3. & 4.*

Præterea, licet præfata iura de facto probarent monachum in Regno Ducatu, Marchionatu, & comitatu minime poſſe ſuccedere, prout ait Speculator, ſolum deberent in Regno, Ducatu, & Marchionatu, & comitatu locum habere, in his enim ſolum loquitur Gloſſa, & alij ſuperius relati, & cõſulum Euerardus, *x* & tenuerunt Franciſcus Curtius Iunior, & poſt eum, & alios Tiraquelus. Quod idem videtur tenere Martinus Frecius *y* dicens, quod monachus feudatarius ingrediẽs monaſterium habet fructus feudi durante eius vita, ſi ſit feudum, Ducatus, Marchionatus, vel Comitatus, quem refert Auendannus *z*, & ratio huius eſt, Rex enim habet onera, & miniſteria perſonalia, vt eſt viſitare ſua regna, conuocare ad comitia, ire ad Bella, de quibus, & alijs in legib. partitarum, *a* fit mentio, & eſſe Regem, dignitas eſt ſuprema, a quo omnes dignitates temporales procedunt, ſecundum *b* Bartolum, Ioannem de Platea, & Caſſaneum, & propter hanc rationem Regem non debere eſſe monachum ſcribit *c* Baldus, quæ eadem ratio militat in Ducatu, Marchionatu, Comitatu, & Baronia, hæc enim ſunt dignitates Regales, vt inquit quædam Gloſſa: *d* & tradit Boerius, & me

y *Freci. de feu. li. 3. differẽ. 31.*
z *Auẽd. vbi ſu. nu. 46.*
a *l. 7. ti. 1. p. 1. l. 2. & 4. tit. 15. ead. par.*
b *Bar. & Plat. i l. 1. C. de dign. lib. 12. Caſſa de glor. mũdi. p. 5. cõſiderat. 137.*
c *Bal. in c. cũ in magiſtratũ, n. 5. de elec. & cõſ. 175. d. 5. n. 3. l. 2.*
d *Glo. i c. ſi quis vero v. Cetũ de pace tenẽd. & iur. fir. Boer. de auct. ara. cõſilio 107.*

Digitized by Google

& merito quidem regales appellantur, cum a ſolo Rege creentur, & dicuntur feuda nullata, vt dicitur in iure, *a* vbi tradit Iſerna, & Afflictus. Præterea præfatæ dignitates, munera, & miniſteria habēt, quę per ſubſtitutos fieri minime poſſunt, vt regere exercitus, ſeruire Regi, & ipſum ſociare, vt elegāter probat quędā lex partitarū, *b* vbi Gregorius Lopez, & latius quam alij hoc ſpecificant, & declarant Garſias a Loaiſa, Marinus Frecius, & ante eos, Ferdinandus Mexia, & Caſſaneus. Vnde non eſt mirandum, ꝙ tales dignitates ad monaſteria non tranſeant, cum ſint ita perſonales, vt induſtriā perſonę requirant, neque poſſint tranſmitti, vt in terminis reſoluit Baldus, *c* & optimè Suarez diſtinguens inter dignitates regales, & inferiores. Hoc autem ceſſat in primogenijs, quæ dignitates has ſupremas annexas non habent, ſed tantum habent vaſſallos, & iuriſdictionem, cuius iuriſdictionis ſeruitium, & miniſterium non eſt perſonale, & p ſubſtitutos poteſt exerceri, vt aduertit Auendannus. *d* Præterea primogenium ex ſe ſolo non eſt titulus, neque dignitas, niſi titulum, & dignitatem habeat annexam, vt Auendānus *e* bene declarat, ante cum Burgos de Paz & Molina.

Neque obſtant allegata ab eodem Molina, & Burgos de Paz probātib. maioratum cū iuriſdictione eſſe dignitatem, loquuntur enim de dignitate impropriè, & largo modo ſecundum Molineum *f* in conſultationib. Pariſienſibus, quod ipſum intellexit Molina ipſe, dicens, quod talis dignitas nō eſt ad publicas dignitates trahenda, quia non pro vera dignitate, ſed pro quadā plena poteſtate ſeculari in vaſſallos accipitur vt declarat Afflictus. *g* Deniq. vbicunq. dicitur, habentem iuriſdictionem habere dignitatem, intelligendum eſt de minori, & quæ nulli de ſupremis dignitatibus ducatus, comitatus, & Marchionatus comparari poteſt, ita Alciatus, *h* & Suarez, qui inquit, quod villa, & Caſtra cum iuriſdictione non ſunt comparanda ducatui, vt optimè conſuluit Euerardus, *i* & Iacobinus de Franchis tenet.

Neque obſtat alia Decretalis *K* quam Molina pro ſua parte allegat dicens in ea probari, monaſterium iuriſdictionem habere non poſſe, reſpondetur enim contrarium ſecundum ius eſſe verum, prout ſatis in ſuperioribus demonſtratum eſt, neq. dicta decretalis concluſionem Molinæ probat, & dato caſu quod eam probaret, de iuriſdictione criminali intelligi deberet ad effectum exercendi eā per ſuas proprias perſonas, non verò ad effectum exercendi eam per ſuos ſubſtitutos, vt expreſſe in alia Decretali *l* probatur, ibi cum iuriſdictionē obtinent temporalem, debent, & poſſunt metu irregularitatis ceſſante cauſa ſanguinis alijs delegare, vbi Dominicus & alij ibidem tradunt, *m* & ad hoc eſt optima lex recompilationis deponens, eccleſiaſticos habentes iuriſdictiones temporales his per perſonas ſeculares vti debere, in qua lege id tradit Azeuedo, *n* & idem ſeruari in Regno Franciæ teſtatur Rebu. pro quo facit etiam, quod quamuis cura animarum non poſſit cadere in mulieribus, quo ad exercitium actuale, ius tamen curæ poteſt competere monaſterio monialium, vt ea cura vitocapaci committatur, ita determinauit Rota, referunt, & ſequitur Felinus *o* & Natta, quod autem Eccleſiæ & monaſteria habeant ciuitates, & villas, cum poteſtate vtriuſq. gladij probat efficaciter Frater Dominicus de Soto. *p*

Neque obſtat fundamētum ſextum adductum a Molina *q* argumento ex veroſimili mente fundatoris, qui ſi interrogatus fuiſſet, an vellet ad ſuum

a ca. 1. de feu. March. vbi Iſer. Alber. & Affl. no 1. et idē n. 7. in c. 1. quis dicatur dux.

b *l. 11. ti. 1. p. a. vbi Gar. Lodi. in colle. Cōc. in notis ad Con. Tol. 8. p 455. Mexia. li. 1. c. 75. Caſſ. vbi ſu. 5. par. conſ. 46.*

c *Bal. in d. cōſi. 275. Suar. in l. quoniā in priorib. C. de inoffi. teſt. limi. 11. n. 4*

d *Auen. vbi ſ. gl. 4. nu. 46.*

e *Auen. vbi ſ. nu. 45. Paz in proem. leg. Taur. n. 89. Mol. li. 1. c. 13. nu. 6.*

f *Molinus in conſue. Pari. li. 1. §. 8. gl. n. 20.*

g *Affl. in c. quis dicatur dux, n. 11. v. a. accipitur.*

h *Alc. in tract. de ſign. certa. c. 32. v. fi. 11. Su. vbi ſu. 12. lim. nu. 4.*

i *Euerar. conſi. 210. competen. Frāchis de his quis feudū dari poſ. nu. 6.*

K *c. 1. ne cleric. vel mona.*

l *c. fi. ne cler. uel monac. li. 6. ubi Domin. 4.*

m *l. 8. ti. 3. li. 1. recop.*

n *Azeued. in d. l. 8.*

o *Fel. in c. dile. n. 1. de maio. & obe. Nata. conſ. 433. nu. 11.*

p *Sot. l. 1. de iu. q. 4. 2. 5.*

q *Moli. vbi ſ.*

maioratum monaſterium admitti, veroſimiliter reſponderet quod non, quod argumentum à veroſimili valet in iure, *r* & hanc ſolam rationem putat Molina ad decitionem quæſtionis ſufficere. Nam reſpondetur ex his, quę in ſuperioribus diximus, & ex hoc argumento colligitur, quam inefficacia fundamenta habeat opinio Molinę, ſiquidem in tam vaga generalitate principaliter figit pedem, quod certe argumentum ſi aliquam haberet vim ſine dubio concluderet in nullo maioratu monaſterium poſſe ſuccedere, omnes enim maioratuum fundatores eos inſtituunt ad conſeruationem ſui nominis, & familiæ, quæ ratio ad coniecturandam voluntatem fundatorum maiorem habet efficaciam, quā habere iuriſdictionem. Vnde cum ipſemet Molina *ſ* confiteatur, quod in maioratibus non habentib. annexam iuriſdictionem, non obſtante voluntate coniecturata fundatoris, monaſterium ſuccedit, nō debuiſſet in hac ratione figere pedem, quæ coniectura voluntatis nihil addere uidetur. Ex quib. cōcludit Lappus *t* errare eos, qui dicunt monaſteria in hoc caſu non habere uoluntatem teſtatoris, cum hoc non ſit uerum, monachi enim, & monaſteriū habent uoluntatem legis *u* ipſis capacitatem ad habendum bona in communi concedentis, cum qua præſumitur teſtatorem uoluiſſe ſe conformare, argumento eorum, quæ in iure *x* notantur, & notāt Bartolus, & Socinus, & in terminis maioratus, late ornat Iaſon.

Neque etiam obſtat aliud Molinę fundamentū quod ſcilicet per ſucceſſionem monaſterij ceſſat conſeruatio familię, & nomen fundatorum ceſſat, & extinguitur, hoc enim fundamentum eundem patitur defectum, quem ſuperius patiebatur, ſiquidem ut manet reſolutum reſpectu maioratus iuriſdictionis nihil particulare continet, cum hæc militat in maioratu, in quo iuriſdictio non eſt annexa, ī quo ſuccedere monachum, & monaſteriū ipſemet Molina agnoſcit, & ita nihil urget pro ſua opinione, & prętera ceſſat ex traditis per Lappum *y* ultra quem efficaciſſimè reſpondetur, non ceſſare conſeruationem nominis, & familiæ pro uita religioſi, ratione cuius monaſterium in maioratu ſuccedit, cum monachus non perdat iura ſanguinis, nec deſinat eſſe de genere, & familia, ut probatur in aliquib. iurib. *z* & poſt Lappum, Abbatē, et alios tenent Tiraquellus, & Guillermus Benedictus, & quod in uita monachi familiæ dignitas cōſeruetur, tradunt in terminis Cephalus, *a* & Boerius, ſi. n. maioratus apud monaſterium perpetuo remaneret, concluderet argumentum, et uerè poſſet dici, ꝙ nomen, & familia fundatoris ſupprimeretur. Et ita hac rōne attenta uerum eſt, ꝙ communiter dicitur Monachum, et monaſterium iure ſanguinis bona patrimonialia minimè trahere, ſi enim iure ſanguinis ſuccederet monaſterium, patrimonium perpetuo ceſſaret, et conſanguinei ad ipſum nullum ius amplius allegare poſſent, prout aduertit Tiraquellus. *b* At quando monaſterium & monachus pro uita ſua petunt maioricatum, non perditur memoria, mortuo enim monacho deuoluitur maioratus ad conſanguineos familię, ut tradit Boerius *c* diſtinguens caſum, in quo bona iure proprietatis, & perpetuo prætenduntur a monaſterio, & temporaliter pro uita ipſius monachi, quod Emanuel *d* Acoſta ſubtilis Luſitanus ſatis expendit: non enim dicitur amiſſum, quod non durat amiſſum, ſed ad propriam naturam reuertitur, ut in iure dicitur ponderat Angelus, quem ſequūtur Iaſon et Ripa, et in terminis maioratuum allegando quandam legem ita iudicatum fuiſſe in ſenatu Portugallię aſſe

rit

r *l. ti §. Lucius. ff. delib. et poſthum.*

ſ *Moli. vbi ſup.*

t *Lappus alleg. 101.*

u *Deo nobis §. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ.*

x *l. ſi auo. ff. de acq. her. Bar. et Socin. in l. hæredes mei. §. cum ita ff. ad Treb. Iaſ. con. 115. co. 7. & 8. l. 1.*

y *Lappus alleg. 102. n. 15. v. Nō obſtat 3. ratio.*

z *c. 18. q. 1. c. ſi. 19. q 5. Tiraq. de nobi. c. 26 n. 8. Bened. in ca. Ray. de teſt. v. & vxorem nomine Adelaſia mel. 1. n. 209. et 210.*

a *Ceph. conſ. 53 n. 97. et 98. Boerius c. in præſentia nu. 554. de prob.*

b *Tiraq. de retrac. linag. §. 1. glo. 18. n. 19. & 20.*

c *Boerius d. nu. 554.*

d *Coſta in ca. ſi pater 1. pa. v. ſi abſq. liber. n. 66*

rit Gama, & ita eſſe intelligendum Conſilium *a* Decij allegatum per Molinam. *b*

Nec minus obſtat aliud argumentum adductũ à Molina, *c* ſcilicet quod cum monachus mortuus ſit mundo, pro mortuo habendus eſt, ita quod monaſterium ex eius perſona ſuccedere non poſſit. Hoc enim argumentũ eundem, quem præcedẽtia, patiuntur defectum, non.n. aliquid particulare contra maioratum iuriſdictionis concludit, immo habet vim in quocunq. alio maioratu carente iuriſdictione, in quo põt ſuccedere monaſteriũ: præterea æquiparatio mortis naturalis, & ciuilis ſolum in caſibus a iure expreſſis procedit, prout tenet quædã Gloſſa, *d* quam ſequuntur Gregorius Lopez, & Mẽchaca. Dicere autem profeſſionem pro morte ciuili reputari, non procedit in monaſterijs honorum capacib. prout Bartolus *e* tenet, neq. religioſi, & religioſæ profeſſione ſua perdunt nobilitatem, niſi tãtum reſpectu Dei, & aliorum religioſorum, quoad mundum.n. & ſucceſſiones, ipſa nobilitas manet cum eis. Quod ita fuiſſe iudicatum in rota teſtatur Romanus *f* & ante eum ita tenuit Baldus, & poſt eos Felinũ, & alios optimẽ Tiraquellus, Decius autẽ, & Ludouicus Cinnus, quos Molina pro ſua parte allegauit, contra ipſum expreſſè loquuntur, cum teneant, quod niſi monaſteriũ expreſſe excludatur, admittatur ad ſucceſſionem fideicõmiſſi relicti familię pro vita ipſius monachi, vt ait Lappus, *g* ingrediens.n. religionem ſtatũ mutat in melius, & ad maiorem dignitatem aſcendit, quod procedit ẽt quoad ſucceſſiones, vt dixit Innocentius, *h* tenens ſucceſſiones delatas monachis melius capere monaſterium, q̃ cepiſſet monachus, ſi in ſeculo manſiſſet, ꝙ aperte dicit Gloſſa *i* affirmans, quod per ingreſſum religionis purgatur ingratitudo per monachum ante ingreſſum commiſſa, quod proſequuntur latè Ripa *K* Palatius, Rubeus, & nouiſſime Fuluius Pacianus. Nec obſtat aliud vltimum argumentum, quod.ſ.in ſimili maioratu religioſi, & religioſę non ſuccedunt, vt experientia cõpertũ eſt, huic enim argumento multipliciter reſpondet Euerardus, *l* præſertim quod huius experientiæ, & conſuetudinis non conſtat, neque requiſitis a iure probatur, de quibus per Alexandrum. *m* Molineũ, & Gregorium Lopez. & dato quod aliqua ſit conſuetudo, ea in ſucceſſionibus habentibus annexam dignitatem Regis, ducis, Marchionis, aut comitis tantum locum habebit, non autem in maioratu, q ſolum iuriſdictionẽ habet, & ita fuit iudicatum in ſenatu Pinciano, in fauorẽ monaſterij *de las Huelgas* Valliſolen ciuitatis, in maioratu oppidi de Villagarcia, & aliorũ oppidorum cum ſuis iuriſdictionibus, qui morte Ludouici Quixada vacauit, cuius caſus maximam dubitationem includebat, cũ monaſterium prędictum ſit ordinis Ciſtertij, contra quem ordinem aderat quędam Decretalis III. & quędam lex Partitarum, quę ſententia prolata in dicto ſenatu maximę conſiderationis eſt ad noſtrã ſententiã confirmandam, argumento eorum, quæ in iure notantur, & tradunt Afflictus, & Gama.

a *dec. con 259. nu. 2.*
b *Mol. in d. 7. fund.*
c *Mol. 18. fun. n 93. & 94.*
d *gl. ĩ c. placuit 16. q. & in c. ſuſceptũ de reſ. v. morte Greg. in l. 1 n. 8. p. 4 gl. 1. Menoch. li. 2. vſu freq. ca. 27. nu. 15.*
e *Bar. in l. cum pater §. hæredi tare ff. de leg. 2*
f *Rom. ſing. 37 Bal. in c. ĩ magiſtratũ in medio. e elec. Tira. de nobi. ca. 26 n. 5. cũ ſeqq.*
g *Lappus de al leg. 101. nu. 7.*
h *Inn. in ca. in præſentia de probat.*
i *gl. in c. Statutum 18 q. 1. v. regimus c. nõ liceat 19. q fin.*
K *Rip. in l ſi n. 225. C. de reno. donat. Rubeus in l. 49. Tau. n. 12. Pacianus in proba. li. 2. c. 28 nu. 5.*
l *Euerar. conſ. 210. verſ nõ obſtat ſi dicatur col. pen.*
m *Ale. conſ. 45 n 5. & cõ 173. vo 6. Molinæ in conſuet. Par. t. pa. §. 1. gl. 4. n. 12. Greg. in l. 5 n. 2. p. 5.*

ARTICVLVS XIII

Vtrum in maioratu habente iuriſdictionem, cum onere in ſua fundatione appoſito, ut ſucceſſores uocentur nomine fundatoris, & eius arma portent, poſſit ſuccedere monaſterium.

RESpondeo dicendo, quod ad excluſionem monaſterij a maioratu eſt neceſſaria expreſſa, & clara voluntas fundatoris per verba clara, & manifeſta ipſum excludere volentis vt notat Molineus *n* & poſt eum Gomecius, & alij, Velazquez de Auendanno. portare autem arma, & habere nomen, & pronomen fundatoris, non eſt quid incompatibile religioſis, & monialibus, ſiquidem poſt profeſſionem retinent, & conſeruant nomen, nobilitatem & agnationem, nec deſinũt eſſe de familia, ut ſupra articulo ſuperiori ſatis monſtratum eſt: quãtum autem, ad nomen, & pronomen ſatis conſtat, non eſſe incompatibilia cum ſtatu religioſo, religioſis enim poteſt vocari nomine fundatoris, & pronomen ipſius aſſumere, quantum autem ad arma etiam eſt clarum, cum ſucceſſores non debeant ipſa ſuper humerum, aut ſuper collum portare, ſed vti tantum illis, & ſufficit ea conſeruare in domibus, Eccleſijs, capellis, & alijs ædificijs ipſius maioratus, in quib. fundator ea poſuit, aut ponere mandauit, iuxta quandam legem *o* ibi, *quarũ imagines non videre fixas, aut repulſas videre, ſatis eſt lugubre:* aut apponendo ea de nouo in ædificijs erectis, & in ornamentis domus, & in ſigillis. & non eſt neceſſarium præfata ædificia erigere, ornamenta domus, & ſigilla de nouo facere, vt in ipſis arma depingantur aut ſculpantur ſolum.n. ſufficit dictis armis vti, quando neceſſitas id petierit, nam in ſimilibus caſib. non exigitur actus, ſed aptitudo, vt dicit quidam textus *p* per quem tenet Baldus ex erectione furcarum retineri quaſi poſſeſſionẽ iuriſdictionis, & ſi in eis retroactis temporib. nemo vnquam fuerit ſuſpẽſus, quod ipſum aut Bertachinus, *q* propterea etiam eſt alius textus, *r* & facit quod de legibus loquentibus de Hermafroditis notant Decius, Felinus, & alij, quos refert, & ſequitur Burgos de Paz. *ſ* Præterea religioſi ſi facerent, vt arma in ſigillo quodam ad ſuum vſum ſculpantur, quod ſufficit ex his, quę aduertit Corneus *t* dicens, quod mulieres nuptæ, quæ vtuntur armis virorum in annulis ſuis eas deferendo, vel in ſigillo ſigillando literas cum eis, dicantur de domo virorum.

Et dato quod monaſterium velit ſuccedere ratione feminæ religioſæ, ſi contra hoc reſpondetur, fundatorem maioratus voluiſſe conſeruare agnationem, & familiam ex eo, quod præcepit inſculpi arma, & portari, & nomẽ & pronomẽ ſuum conſeruari. Reſpondetur, quod fundator non dixit expreſſe, velle in maioratu conſeruari agnationẽ, & familiam, quod erat neceſſarium exprimere, vt dicatur ipſum eam cõſeruare voluiſſe, prout optime aduertũt Corneus, *u* Gratus, & Parriſius, *x* & a multis relatus Peregrinus. Quod procedit, ẽtſi vocati ſint filij maſculi. & deſcendentes per lineam maſculinam, *y* ex eodem Pariſio, & poſt eum Cephalus, quos ſequitur Mantica, & latiſſimè poſt alios multos Simon de Prętis: quod pręcipuẽ procedit, quando expreſſe non excluſerit feminas, prout poſt Baldum, Alexandrum. & Aymon, tenent Molina, *y* et Mantica, quod ẽt maxime procedit in maioratu fundato a femina, in maioratu enim a femina inſtituto femina non cenſetur excluſa, etiamſi fundator vtatur verbis maſculini ſexus, aut quæ ad maſculinos referri ſolent, ita tenent Anchartanus, *z* & ſequuntur plures, quos refert, & ſequitur Molina ſequuntur ẽt Mieres, Gutierrez, Velazquez de Auendanno etiamſi maioratus fundatus ſit a viro, & vxore ſimul, put ex Baldo, Socino, & Boerio tenet Molina. *a* Nec portatio armorum, & ſculpi ea in ſigillis, & in alijs arguunt, velle fundatorem cõſeruari agnationẽ, & familiam, & feminas excludere, vt aduertit Corneus, *b* & poſt alios Molina dicens in primogenijs Hiſpaniæ ita eſſe in vſu

&

n *Mol. ad Ale. in conſi. 121. n. 3. lib. 3. Velazquez de Auẽ. ĩ l. 40. T aur. glo. 4. nu. 43.*
o *l. qua tutores, C. de adminiſt. tuto.*
p *l. arborib. §. nã & ſi agrũ. ff de vſufru. & ibi Bal.*
q *Berta de gabel. 1. p nu. 37.*
r *l. Attilicinus ff. de ſeru. urbanor. prædior.*
ſ *Burg. de Paz. ĩ l Taur. n. 156*
t *Corn. conſ. 26 nu. 7. verſi. vr. quæ prout l. 4.*
u *Corneus in l. 1. C. de cond. ĩſertis n. 20. Gr. conſ. 3. n. 18 li. 3. Pariſ. conſil. 41. n. 83. li 3. et Perig de fidei cõmiſ. ar. 28. n. 39.*
x *Pariſ cõſ. 40. n. 43. & conſil. 86. n. 30. l. 2. cepha. conſi. 124. n. 41. l. 2. Mã. de conie. li. 6. ti. 15. nu. 4. & 5. Simon de prae. li. 5. ſolut. 15. n. 155.*
y *Mol. li. 3. c. 5 nu. 50. Mãtic. vbi ſu. num. 9.*
z *Anc. cõſ. 339. col. 5. Mol. e d. c. 5 n. 74. Mieres p. 2. q. 6 nu. 68. Gut. cõſ 13 n. 20. Auend. in d. l. 40. Taur. gl. 9. nu 57.*
a *Mol. vbi ſu. ĩ ver. ſed quãuis*
b *Cor. conſ. 26. n. 4. vol. 1. Moli. 2. c. 14. nu. 8. et in d. li. 3. c. 5. n. fi. Garcia de nobili in præfa. n 41. Auen. in l. 40. gl. 9. nu. 27.*

& Molinā ſequitur Ioānes Garcia, & melius ita dit Velaſquez de Auendanno, qui refert Burgos de Paz in procemio legū Tauri. Quod vt iuridicū ita in ſenatu Pinciano fuit, pronūciatum pro dicto monaſterio *de las Huelgas*. Et pro maioratu Arias de Mexia in fauorem monaſterij Matris Dei ciuitatis Salmanticenſis, in quib. maioratibus idem grauamen portandi arma, & conſeruandi nomen, & pronomen fundatoris erat appoſitum.

Superiora autem maximè confirmantur, ſi vſus & conſuetudo in ſimilibus maioribus cum præfatis clauſulis inſtitutis impleuit ſuccedere monaſteria, conſuetudo enim hæc maximæ eſt conſiderationis: per eam enim præfata fundatio interpretanda eſt ex iuribus notatis per Romanum, Rolandū *a* Aymon, & Francum, & in terminis maioratus tenet Molina. *b* Et vt ſimilis vſus, & conſuetudo interpretatiua inducatur, non eſt neceſſarium probari longi temporis præſcriptionem, ſed ſufficit ita fuiſſe obſeruatum, ex Paulo, *c* Alexandro, Burſato, & Deciano.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum monialis renuncians ſuam legitimam, & quamcumque ſucceſſionem quomodocumq. illi obuenturam, ex quacunq. parte, videatur renunciare maioratum, ſi ei obueniret, ita vt monaſterium non habeat in eo ius ſuccedendi.

Reſpondeo dicendo, non obſtante dicta renunciatione habere religioſam, & eius monaſterium ius ad petendum maioratum. Quod probatur ex natura ipſius vinculi, & maioratus, cū enim ſit vinculum, & maioratus, nulla ipſius in renūciatione præſata mentio fit quod, vt in tali renunciatione includantur, neceſſariū omnino erat. Primo quia dicta renunciatio fit per viam contractus nulla ipſius maioratus facta mentione, & quod verbis non exprimitur, omiſſum intelligendum eſt, iuxta quandam legem, *d* & in terminis contractuum id, quod actum eſt, ſolum ſequimur, vt dicitur in iure. *e* Et a verbis contractus non eſſe recedendum optimè probat Baldus *f* dicens, quod id, quod inſtrumentum non cantat, neque ego cantabo: Quod cōfirmatur, nam renunciationes ſunt ſtricti iuris, & talis naturæ, vt non comprehendant, niſi id tantū, quod exprimunt, ita Calderinus *g* & tenent Bartolus, Baldus, & alij, quos ſequitur Curtius Iunior, qui per quendam textum tenet, renunciationē eſſe ſtrictè intelligēdam, & quam primum aliquid operata eſt, reſtringi debet, vt minus præiudicet, quam refert & ſequitur Peregrinus, & ab eo non relatus Mieres, & optimè Decianus. Ex quo procedit, q̄d generalis renunciatio hæreditatis futuræ legitimā illius, qui renunciauit, non comprehēdit, vt probatur in iure, *h* & poſt Xuarez, Celſum, & alios tenet Gutierrez. Quibus omnibus ſuffragatur, quod notat Angelus *i* dicens, quod ſi filius renunciauit ſucceſſioni paternæ, & maternæ, non prohibetur ſuccedere fratribus, etiamſi nulla alia bona poſſideat, quam paterna, ea ratione, quia renuntiationes ſunt ſtrictè interpretandæ, quam ſententiam ſequuntur Romanus, *k* vbi late Mandoſius, & Aretinus.

Quod a fortiori locum habet, ſi præfata monialis renuncians tempore renuntiationis maioratum ignorabat ſibi poſſe obuenire, quia ius, quo quis ſibi cōpetere ignorabat, non pōt videri renunciaſſe, argumento eorum, quæ in iure notantur de *l* quib. per Peregrinum. Et hoc caſu præſumitur ignorantia, cum ignorantia teſtamenti, & fideicōmiſſi præſumatur, niſi probetur ſcientia, vt notat poſt Bartolum, Baldus, *m* quem ſequitur Crotus, Socinus, & latè Ioſeph Ludouicus. & Michael Graſ. vnde cū in fideicommiſſo, & teſtamento patris ignorantia præſumatur, à fortiori in maioratu præſumetur quādo à tranſuerſalis, vel ab alijs ſuperioris gradus fuerit fundatus, vt poſt Ioannem Andream, & Angelum tradunt Decius *n* & Decianus. Et licet verum ſit, hos Doctores loqui in fideicommiſſis, id ipſum in maioratu dicendum eſt, cum de vno ad aliud argumentari liceat, prout aduertunt Pinellus, *o* & Molina.

Secundo probatur concluſio, quia renonciatio generalis fideicommiſſi intelligitur de puris, non verò de conditionalibus, & dependentibus à futuro euētu, vt dicitur in Iure. *p* & notant Bartolus, & Ripa. Cuius ſententiæ ratio eſt, quia nō pertinet ad commiſſariū, antequā conditio exiſtat, aut dies veniat, vt optimè probat quidam textus *q* ibi. Quod ſi quis velit habere non pōt, id repudiare non valet, vt bene aduertunt Paulus *r* & Baldus, & latè Corneus. Et monialis renuncians renunciando ius quod ad dictū maioratū habebat, renūciabat quid ſibi conditionaliter competens, in defectum omnium illorū, qui ipſam in præfata ſucceſſione præcedebant, ita quod tempore renunciationis nullū ius de præſenti, neque in ſpe haberet, cum illud dicatur in ſpe haberi, quod eſt in potentia de præſenti, & non aliter, vt notatur ex iure, & tenet Bartolus, *ſ* quem poſt Corneum ſequitur Decianus.

Tertio probatur, Doctores enim omnes, iam Vltramontani, quam Ciſmōtani arguūt de feudo ad maioratum, vt ſunt Paulus Caſtrenſis, Socinus, & Pariſius, & ex noſtratibus Couarruuias, Simancas, Antonius Gomez, Pinellus, quos omnes refert, & ſequitur Molina, *t* & in renunciatione bonorum licet ampliſſima, & per verba ampliſſima, & generaliſſima facta, non comprehenduntur, feudum, aut feuda, ad quod renuncians habebat, vel poterat habere ius, niſi de ipſis expreſſa mentio fieret prout tenent Gloſſa *u* Baldus, Alborotus, & alij, & notat Bartolus, Baldus, Angelus, & Doctores, & latè Decius, & in terminis filiæ renunciantis, quod non excludatur à bonis feudalib. ex Alboroto, Pariſio, & Gama, tenet Couarruuias, *x* & ab eo nō relatus Iaſſime Tiraquellus, pro quo facit, quod ipſemet Tiraquellus *y* tenet, dicendo in generali bonorum alienatione, obligatione, & hypotheca, lege, vel ſtatuto non comprehendi bona feudalia, per quendā textum cum alijs, de quibus per Antonium *z* Theſau. quod cum habeat locum in feudis, eadem ratione habere debet locum in maioratibus, prout affirmat Palacius Rubeus. *a* Pro quo etiam facit, q̄d egregiè ſcripſit Baldus, *b* dicens, quod ſi filia renūciauit feudo paterno, & deinde feudum mortuo parte pertineat ad fratres, & poſtea decedat illorū vnus, certè filia, quæ renunciauit, poteſt venire ad illius feudi ſucceſſionem per mortem fratris, quā Doctrinam poſt Doctores, Baldum, Alexandrum, & Iaſonem tenent Tiraquellus, & *c* Iulius Clarus, ergo idem dicendum eſt in noſtro caſu, quod ſcilicet huiuſmodi renunciatio non ſe extendat vltra iura in eo nominata.

Præterea noſtra ſententia ex eo maximè vires accipit, ſi præfatam monialem non conſtat vidiſſe aut legiſſe ſcripturam fundationis, aut habuiſſe notitiā illius, quod in ipſa continebatur, quod erat maximè neceſſarium, vt iura optima ſatis nobis inſinuant. Et ita fuiſſe iudicatum in ſupremo ſenatu teſtantur Padilla, & Gutierrez.

a *Rol. cōſ. 81 n. 123. li. 4. Aymō. conſi. 101. nu. 3. Franc. dec. 56. nu. 6. & 10.*
b *Mol. li. 2. c. 6. nu. 58.*
c *Pau. conſ. 437 vo. 1. Ale. conſ. 107 n. 19. lib. 2. Bur. cōſ. 190. n. 19 vol. 2. Deci. reſſ. 46. n. 134. l. 2.*
d *l. quidquid aſtringen. ff. de verb. obl.*
e *l. ſemper in ſtipulation. ff. de re. iur. l. ſicut ab initio. C. de act. & obl.*
f *Bal. in l. venerabilē de elect. nu. 15.*
g *Cal. ti. de pb. conſ. 5. c. ſup hoc de renun. Curt. conſi 101. p cōſi. 23. n. 1. l. ſeruitus. ff. de ſer. vr. præd. Pereg. de pact commiſ. q. 28. n. 25. Mieres de maior. 1. q. 38. n. 4. Deci. reſp. 19. n. 46. li. 3. & reſp. 3. nu. 121. lib. 1.*
h *l. ſi quando §. illud & §. generaliter. C. de inof. teſt. l. 5. ti. 8. p. 6. Gut. de iur. confir. 1. p. c. 19. num. 1.*
i *Ang. conſ. 52.*
k *Ro. conſi. 168 lo. 1. ubi late mā doſ. v. perſ. Ar. conſi. 165. nu. 5. ver. p iſta cōcl.*
l *l. nō eſt ferendus. ff. de tranſ. l. mater decedēs ff. de inof. teſta. Pereg. vbi ſup. cap. 20.*
m *Bal. in l. eius qui § ſi ſtipulatus ff ſi ver. pet. Ludou. in Dec. Peruſ. 19 n 20. Gra. ti. ſen. § fidei q. 94. nu. 1.*
n *Dec conſ. 495 nu. 20. v poſtremo Dec. d reſ. 3. n. 119. et reſp. 52. n. 10. li. 1.*
o *Pinellus in l. 1. C. de bō. mater p. 3. n. 100. Moli. de prim. li. 1. c. 7. nu. 9.*
p *l ſi ita ſcriptū §. ſi ſub cōditis ff. de le. 2. l. ſi colon. ff. de v. obl.*
q *l. quod pōt §. quod quis ff. de reg. iur.*
r *Paulus et Bar. n. 6. in l. 1. C. de pact. Corn. cōſil. 102. col 1. vo. 4.*
ſ *l. non ſolū. § ſi libertus. ff. de ex cuſ. tuto. Bal. in l. pactum, C. de coll. q. 13. Deci. d. reſpon. 3. nu. 123. & 124. nu. 1.*
t *Moli. de primog. c. 7. n. 1.*
u *gl Bal & Alboro. in c. ſi quis miles ti. cōſ. feu. Bar. Bal. Ang. in l. itē videndū, §. fi. de pet. hær. Dec. conſi. 268. nu. 11.*
x *Co. in c. quāuis p. 2. p. § 3. n. 6. Tiraq. de retract. linag glo. 3. num. 9.*
y *Tir. vbi ſu. à n. 1. cum ſeq.*
z *Ant. Thoſ. de ci. 163 nu. 2.*
a *Rubeus in ca. per veſtr. 1 proem. § n. 3. & 4.*
b *Bal. in l. 41. ff. de rer. diu.*
c *Tiraq de primo. q. 68. Clar. in §. feu. q. 77. v. ſed pone.*

Et

ferre, niſi quod expreſſe, vel tacitè Sedes Apoſtolica ordinauerit, vel iam ordinatũ, & ſtatutũ habet, quia beneficia Principum, & eorum canonum, & legum, immo, & priuilegiorũ intelligenda ſunt abſq. præiudicio tertij non expreſſo in beneficio per reſolutiones probatas, & expreſſas in iure, a vnde neq. ipſas veſtes ſecum deferre poterat niſi quod Sedes Apoſtolica faciẽdo facultates tranſeundi per ſe uel per ſuos Sacros Canones, vel legitima licentia ſuperiorum tacitè videtur concedere, vt illas deferat, cum conceſſo uno, concedatur omnia ſine quibus id fieri nequit, iuxta quaſdam leges, b per quas, id tenet Aretinus, & nõ poteſt commodè tranſire, neq. tranſire nudus. Ex quib. infertur quod poteſt ſecum deferre ſcripta, quæ inutilia eſſent ſuæ priori religioni, & alia, quorum delationem probabiliter crederet præfato, non ſuo fore ingratum reliqua vero minimè, niſi relictis originalib. vel eorum copijs per quas fieret tranſlatio eorum, eſſet religioni damnoſa. Ita Nauarrus. c

a c. ſuper de offi. dele l. 3. § ſi q̃d a principe. ff. ne quid. i loco pub. fiat.
b l. pen. ff. de vſufr. l. quecunq. § ſi ei. ff. de inſt. act. Are. in c. de teſtib. col. 3. de teſt.
c Na. li. 3. conſ. ti de reg. conſil. 56. Na. in c. ſtatum. nu. 24.

QVAESTIO LXXX.

Quomodo regularibus ſuccedatur, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *QVomodo regularibus mendicantibus ſuccedatur.*
2 *Quomodo ſuccedatur ab inteſtato regularib. non mendicantibus.*

ARTICVLVS I.

Quomodo regularibus Mendicantibus ſuccedatur.

REſpondeo dicendo, quod vt huic difficultati ſatisfaciamus aliqua dicta ſunt proponenda. Primum eſt, quod in fratribus Minoribus regularis obſeruantiæ non eſt aliqua difficultas, quia eis ſuccedittur per conſanguineos, qui ſuccederent, ſi nunquam intraſſent religionem, & in ſeculo morarentur, vt probatur in iure, d & tradunt communiter Doctores. Et aduertendum, quod dicti cõſanguinei eis ſuccedunt, ſtatim facta profeſſione nõ expectata aliter morte naturali, per notata in iure, e & ratio horum eſt, quia religio S. Franciſci de obſeruantia in communi, & in particulari eſt incapax bonorum.

d Cle. exiui de verb. ſig. DD. in Authen. ingreſ. C. de ſacro. Ec.
e notata in cap. Beneficium. de reg. iur. lib. 6.

Secundum dictum eſt, loquendo de fratrib. ordinis Prædicatorum, & de alijs, qui poſſunt habere bona in communi, applicabuntur monaſterio ea, quæ ipſe profeſſus habuerit, non autem ad conſanguineos ab inteſtato deuoluentur.

Pro horum explicatione eſt notandum, quod ingredienti monaſterium, & in eo profitẽti, ſiue fecerit teſtamentum, ſiue non fecerit, ſi profiteatur ĩ ordine Minorũ de obſeruantia, in quo nihil in cõmuni, neq. in particuli haberi põt, vbi mors iſta ciuilis idem operatur, quod mors naturalis, ſtatim post profeſſionem ſuccedit ur ipſi religioſo, prout dictum eſt in ſuperioribus, & traditur in Iure. f ſed quando profeſſio, & mors iſta ciuilis non operatur omnem dictum effectum, puta quia fit in religionibus, quæ poſſunt habere bona in cõmuni vt põt habere ordo Prædicatorũ, tum quia mors iſta ciuilis nõ operatur omnem effectũ, quem operatur mors naturalis, tũc ſuccedentes religioſo ex teſtamento, vel ab inteſtato debent expectare mortem naturalem ipſius profeſſi. Interim enim, quod naturaliter non moritur, diſpoſitio, quam fecit in teſtamento, vel quæ facienda eſſet ab inteſtato, erit in ſuſpenſo niſi in teſtamento aliter de tempore determinaſſet ipſe religioſus, vt tradunt communiter Doctores, & ex dicendis in arti. ſeq. magis declarabitur.

f l. Deo nobis, C. de ſacroſan. Eccl.

ARTICVLVS II.

Quomodo ſuccedatur ab inteſtato regularibus non Mendicantibus.

REſpondeo dicendo, quod monacho nondum profeſſo tacitè, vel expreſſe decedenti in monaſterio cuiuſcũq. religionis ab inteſtato, ſuccedũt conſanguinei venientes ab inteſtato, quod in Iure g probatur, & tenet Baldus, & hoc procedit, non ſolum ſi ſimpliciter fuiſſet ingreſſus non facta mẽtione de ſuis bonis, ſed etiamſi ſe obtuliſſet cum bonis vel ſe, & bona obtuliſſet, prout tenet Petrus de Peruſio, h quia videtur ſub quadam tacita conditione obtuliſſe, ſcilicet ſi ſequatur profeſſio, alias ſi longè ante obtuliſſet, non ſuccederent venientes ab inteſtato, quia in dubio videtur obtuliſſe non contemplatione ingreſſus, & profeſſionis, ſecundũ ipſum Petrum de Peruſio: neque hoc reuocatum eſt, per Concilium Tridentinũ i irritans quamcunque donationem, & renunciationem factam per Nouitium, etiam in fauorem ipſius monaſterij nõ ſequuta profeſſione, illud enim Decretum intelligitur, prout iam nos explicauimus ſupra hoc tomo K de donationibus, & renunciationibus factis poſt ingreſſum, non autem de renunciationib. factis in ſeculo etiam in fauorem monaſterij, multo ante ingreſſum ipſius monaſterij.

g c. cũ ſimus de reg. c. bene. eod tit. li. 6. Bald. in Auth. ingre. C. de Sacroſ. Eccl.
h Peru. in c. a. in præſentia de pbat.
i Trid. ſe. 26. de reg. c. 6.
K ſupra hoc t. q.

Aduertendum tamen cum Vvald. l quod ſi ingrediẽs obtuliſſet expreſſe dicta bona monaſterio, tempore ingreſſus declarando, velle ſe apud monaſterium bona prædicta remanere, etiamſi ibi non profiteatur, remanebunt quidem, etiamſi profeſſio non ſequatur, licet enim ipſe ingrediens, quãdo in ipſo ingreſſu offert bona, videatur, & præſumatur obtuliſſe ſub tacita conditione, hæc tamen tacita conditio per expreſſam contrariam fuit ſublata.

l Vval. ſucce ab inteſta. 2. p. q. 1. nu. 10.

Si autem ingrediens monaſterium decedat facta profeſſione ſolenni, liberis non extantibus, monaſterio, quod ingreditur, res eius competunt, vt dicitur in Iure, m ſed ſi habeat liberos, & antequã inter eos de rebus ſuis diſponat monaſterium intrat, licet eis poſtea inter eos diuidere illas res legitima portione nulli diminuta, vt in eodem iure probatur.

m Auth. ſi qua mulier C. de epiſ. & cler.

Ex quibus verbis colligitur, bona profitentis religionem ipſo iure ab inteſtato quæri monaſterio, non extantibus liberis, quod eſt verum, non ſolum quoad dominium, ſed etiam quoad poſſeſſionem, ſecundum Innocentium, n & communiter Doctores, & licet præfatum ius vtatur verbo pluralis, numeri, ibi, *ſed ſi habeat liberos*, habet etiam locum, etiamſi vnicum filium habeat, non enim eſt ſine liberis, qui vnicum habet filium, vt dicitur in Iure, o & diſpoſitio pœnalis loquens de multis in vno verificatur, vt dicitur in Iure, p in quo id notant Bartolus, & Iaſon dicentes, quod ſtatutum puniẽs producentem falſos teſtes, includit etiam vnicum tantum teſtem producentem.

n Inn. & DD. vbi Dec. n. 568 in c. in præſẽ. de preb.
o l. non eſt ſine liber. ff. de v. ſi.
p l. 2. § ſed ſi vnus ff. de [illegible] vbi Bar. et Iaſ.
q Iaſ. in d. auth. ſi qua mulier. nu 9.

Notãdum eſt etiam, quod prædictum ius habet locum in liberis legitimatis, vt ait Iaſon, q immo affirmat Nauarrus r habere locum in filijs naturalib. tan-

r Na. in 2. commẽ. de reg. n. 46

tantum, quando deficiunt legitimi in his prouincijs, in quibus ſuccedunt deficientibus legitimis ex teſtamento, & ab inteſtato, perinde ac legitimi, vt in Regno Nauarræ, vbi enim eſt eadem ratio, idē ius videtur ſeruandum, & in omnibus prouincijs pro alimentis, ſi non habeant, vnde ſe alāt, aliquid eis debet ſeruari habita conſeruatione legis, *ſi quis à liberis, verſiculo competentes iudices. ff. de liberis agnoſcendis*, prout tenet Vvaldus. *a*

a *Vval. vbi ſu. nu. 12.*

Ponderandum eſt etiam dictam Authenticam, & ius loqui de perſona habente liberos, & non de habente parētes, propter quod Gloſſa *b* communiter recepta tenuit, non eſſe locum prædictæ Authēticę in ea perſona religioſa, quę non habet liberos, licet haberet parentes, ſignificando eos nihil petere de bonis filij, quod etiam exprimit Peruſinus. *c* Sed verius, & æquius eſt, eſſe quidem locum prædictæ Authenticæ, & poſſe parentes petere, ſi voluerint eas, quæ ſibi debentur, legitimas, prout notat Bartolus *d* per textum ibi, & Iaſon, quam opinionem, vt æquiorem amplectitur Nauarrus.

b *Gl. ī d. Auth. ſi qua mul. v. libe.*

c *Peru. in rubr. de teſtam. n. 66*

d *Bar. in l filius C. de inof. teſt. n. 18. & ibi Iaſ. co. 2. Na. vbi ſ.*

Notandum inſuper illud verbum, *moriatur*, dictę Authenticę, per quod, & per ſequentia ſignificatur, non poſſe filium petere legitimam ſibi debitā in bonis patris facti religioſi, etiam poſt profeſſionem, donec pater moriatur. Quę concluſio iuri Cæſareo conformior videtur, quam contraria, quam quia æquior, & ſatis probata in iure Pontificio cum verſetur circa Eccleſiaſtica, tenet, vt egregiè docet Couarruuias, *e* quicquid maxima turba Doctorum controuertat, vt affirmat Nauarrus. At ego a communi iure Cæſareo magis conformi non recedo, licet enim contraria ſit æquior filio, in hac materia magis eſt attendendus fauor monaſterij, in quo pater habitat, & fecit profeſſionem.

e *Couar. in c. 2. de teſt. Na. vbi ſup. num. 48.*

Pro complemento autem vltimo eſt notandum quod in capitulis Generalibus factis in ordine D. Hieron. in anno Domini milleſimo, quingēteſimo decimo, & in anno Domini 1513. & in anno Domini milleſimo, quingenteſimo, decimo 6 *ſtatutū fuit ne monaſteria ordinis ſuccedant in bonis fratrib. profeſſis prouenientib. ab inteſtato, ut plenius habetur inter Extrauagantes, quod f Paulus III. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo octauo, Pontificatus ſui anno quarto, approbauit, et confirmauit, ſuppleuitque omnes, & ſingulos defectus, ſi qui forſan interuenerint tam iuris, quam facti, donec capitulū Generale eiuſdem ordinis illud duxerit reuocandum, vel limitandum, vel alterandum, ſicut a ia eiuſdem ordinis ſtatuta limitare, reuocar, renouare, alterare, & iterū condere, liberè, & licitè poteſt.* Ita habetur in compendio *g* ordinis D. Hieronymi, & videantur ſtatuta religionum, per quæ in aliquib. multis, quæ de iure communi, & de priuilegijs particularibus ipſis in ſucceſſionibus hæreditatum conceduntur, renunciant, vt videantur magis amare perſonas ſua monaſteria ingredientes, quam eorum bona temporalia, & iura, quę ipſis aliquando poſſunt competere.

f *Ti. 954.*

g *Comp ord. D. Hie. ti. ſuccedere in bonis §. 1.*

QVAESTIO LXXXI.

De hæretica prauitate, quantum ad eius Inquiſitores, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *VTrū Inquiſitores hæreticæ prauitatis poſſint procedere contra religioſos exemptos.*

2 *Vtrū fratres ordinis Prædicatorū poſſint eſſe Inquiſitores cōtra fratres ordinis minorū, & è cōtra.*

3 *Vtrum religioſi grauius ſint puniendi propter hæreſim, quam alij.*

4 *Vtrum Inquiſitores poſſint abſoluere ſacramentaliter ab hæreſi.*

5 *Vtrum religioſi Inquiſitores poſſint in aliquo ab eorum prælatis limitari.*

6 *Vtrum Inquiſitores poſſint procedere cōtra eos, qui dicunt peccata confeſſa confeſſoribus ordinum Mendicantium iterum parochis eſſe confitēda.*

7 *Vtrum religioſi poſſint creari notarij ab Inquiſitoribus.*

8 *Vtrum Inquiſitores plenariam indulgentiam conſequantur in vita, & in morte.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Inquiſitores hæreticæ prauitatis poſſint procedere contra religioſos exemptos in cauſa hæreſis.

REſpondeo dicendo, quod Sixtus IV. *omnes fratres ordinis Carmelitarū ab omni iuriſdictione, dominio, & poteſtate Inquiſitorum hæreticæ prauitatis prorſus, & omnimode exemit, ac perpetuo liberauit, ita quod huiuſmodi Inquiſitores, etiā ſi ſint ordinum Mendicātium, quauis occaſione, vel cauſa contra perſonas dicti ordinis nullatenus inquirere, procedere aut iuriſdictionem aliquam in eoſdem exercere quoquo modo valeant, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quam quilibet contra faciēs eo ipſo incurrat. Et voluit quod ſolum teneantur corā Romano Pontifice, aut ſui ordinis protectore, vel cameræ Apoſtolicæ generali auditore in cauſis fidei, aut officium Inquiſitorum concernentibus reſpondere. Ac decreuit irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his quidquā quauis authoritate etiam Apoſtolica, ſciēter, vel ignoranter contigerit attentari*, vt habetur in Monumētis *h* ordinis, & Innocent. VIII. vt in eodem libro *i* continetur. *Vniuerſis & ſingulis Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis Prædicatorum, & aliorum quorumcūque ordinum, tam Mendicantium, quam non Mendicātium profeſſoribus, & clericis ſecularibus in vniuerſum prohibuit, ne prætextu cuiuſcumque poteſtatis, & facultatis eis attributæ, ſeu attribuendæ ſuper inquiſitione huiuſmodi quantumcumque ampliſſime cōtra quempiā ordinis Minorum profeſſorem procedere, & inquirere, aut officium ſuū exercere quoquomodo præſumant. Et quod ſi forte præſumpſerint aliques ex dictis fratribus Minoribus capere, ſeu carceribus mancipare, debeant remittere fratres ipſos ſic captos infra triduū (poſtquā de præſentibus literis notitiam qualitercūque habuerint, aut requiſiti fuerint) ad ipſorū ſic captorū & detectorum ſuperiores per eos illos ipſos & ſine mora, per iuris formam, & regularia inſtituta, debitis pœnis puniendos, ſuper quibus dat conſeruatores omnes Eccleſiarū prælatos imponēdo graues pœnas in contrariū qualitercunque facientibus.* Quā conceſſionē Leo *K* Decimus cōfirmauit, & dat cōſeruatores pro eius omnimoda obſeruatione. Et vt ipſa obſeruetur Clem. VII. ipſis inquiſitoribus ſub excommunicationis ſententia, & officiorū ſuorum priuatione inhibuit, ne de dictis fratribus etiā ratione criminis hæreſis quomodolibet ſe intromittere præſumant, vt refertur in Compendio *l* Mendicantium.

h *In 1. imp. f. 132. & in 2. fo. 196. conc. 489.*

i *n 1. imp. f. 57. & 2. f. 52. conc. 60.*

K *Supp. f. 21. conc. 64. & fol. 20. & conc. 63.*

l *Com. Mendi. tit. inquiſitores hæreticæ praui. §. 1.*

At è contrario Alexander Quartus, reſcripto quodam incipiente. *Ne commiſſa nobis*, Dato anno Domini milleſimo, ducenteſimo, ſexageſimo, ſtatuit vt indiſtinctè Inquiſitores contra quoslibet religioſos, & exemptos procederent, id ipſum alij tenuerunt.

Ve-

Digitized by Google

Verum cum varietas confuſionem pariat, quã in tam graui negotio oporiet longe abeſſe,& cum ex prædictis regularium immunitatibus manifeſta quoque,in fide pericula ſequerentur, poſteriores Pontifices valde ſalubriter omnes religioſos; etiam alios exemptos ſicut olim Inquiſitoribus hęreticę prauitatis ſubiecerunt, vt Clemens VII. reſcripto incipiente, *Cum ſicut*, relato in bullario literarum Apoſtolicarum pro officio Sanctæ Inquiſitionis in fine directorij Inquiſitorum Eymerici. Et Pius IV.in reſcripto incipiente, *Paſtoris æterni* quod etiam continetur in dicto bullario in fine directorij ſupradicti, ordinauit, vt Inquiſitores poſſint in hac cauſa procedere contra quoslibet religioſos,& exemptos, dummodo à ſuis ſuperioribus non fuerint præuenti. Vnde conſequitur,non obſcure poſſe religioſos contra fidem delinquentes, ſi eorum ſuperiores iudicium, & cauſam præoccupant ab eiſdem ſuis ſuperioribus iudicari. Nihilominus tamen ait Penna, a *quod quoad hanc partem extrauagans Pij IV. non videtur recepta,& licet aliquando fuerit recepta, nunc ſancti tribunalis ſtylus, & conſuetudo contrarium obſeruat, nulli enim ſuperiores audent ſuos ſubditos religioſos in hac cauſa iudicare, ac punire, ſed protinus ad ſanctum officium deferunt, & aliud agentes ſaltem in Hiſpania puniuntur.*

a *Penna 3.p.directo inquiſ.comm.77.p.557*

*Aduertendum tamen, quod tametſi Inquiſitores contra quoſcunque religioſos etiam exemptos procedere poſſint, nihilominus tamen certi quidam ſunt religioſi,contra quos ob prærogatiuam dignitatis nõ facile debent priuati Inquiſitores procedere, ſed fore cum eiſdem obſeruanda cenſerem, quæ cum Epiſcopis obſeruantur,iuxta terminos iuris,*b *vbi generaliter prohibetur, ne Inquiſitores contra Epiſcopos procedant, & generaliter cauſæ omnes grauiores etiam hæreſis contra prælatos Sedi Apoſtolicæ reſeruentur, vt decreuit Concilium* Tridentinum. c *Et Pius V. Romæ ſanciuit in extrauaganti incipiente Romanus Pontifex. Data anno Domini 1563. vt ſcilicet reuerendiſſimi Cardinales Inquiſitores generales in vniuerſa Republica Chriſtiana procedere poſſent contra Epiſcopos, & quoslibet alios prælatos de quibus ibi, eoſque moneant, citent, & requirant vt intra certũ terminum coram ipſis perſonaliter compareant. Idque præcipitur ſub grauioribus pœnis in dicta extrauaganti. Vnde miniſtri ordinum regulares, Magiſtri generales ordinum Militiarum debent tractari, vt contra ipſos non procedatur, ante quam generales Inquiſitores cauſa cognita decernant quid facto opus ſit.* Hæc Penna. d

b *c. inquiſi. de hæret.li.6.*

c *Conceſ.24. de format.c.5.*

d *Pẽna vbi ſu.*

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres ordinis Prædicatorum poſſint eſſe Inquiſitores contra fratres ordinis minorum, & è contra.

Reſpondeo dicendo, quod Sixtus IV. ſtatuit, *fratres inquiſitores ordinis Prædicatorum, in fratres Minores, & è contra fratres Minores, in fratres ordinis Prædicatorum quoſcunque officio Inquiſitionis huiuſmodi fungi, illudque exercere nullatenus poſſint, abſque Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali, & de præſentibus literis ſpecificam, & expreſſam faciente mentionem.* Ita habetur in Monumentis e Ordinum, in Hiſpanijs autem hoc priuilegiũ non eſt in vſu, cum fratres ordinum Prædicatorũ, & Minorum non ſint Inquiſitores.

e *In 1.imp.fol. 66. & in 2.fol. 149.cõceſ.366.*

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſi grauius ſint puniendi, & torquendi propter hæreſim,quam alij ſeculares.

Reſpondeo dicendo,quod Alexander IV. in reſcripto quodam dato Anagnię ſeptimo Kalen. Maij Pontificatus ſui anno ſexto, *Ordinauit, quod Hoſpitalarij, & Templarij, ac quilibet Regulares hæreſim committentes ſuo priuentur officio, ad quod nunquam reſtituantur, ſine Sedis Apoſtolicæ ſpeciali indulto.*

Verum eſt tamen, quod ob periculum excommunicationis, ſi grauius torquerẽtur, & læderentur,& ob dignitatem ipſam,qua decorãtur,leuiùs, & miniùs torqueri debent, niſi delicti indicia acriorem torturam infligendam ſuadeant. Illud tamen addit Simanchas *f*, monachos nõ debere torqueri à tortore laico, niſi fortè clerici, aut monachi non poſſint inueniri, qui id facere velint, vel ſciant.

f *Simanch. de inſti. cath. tit. 65.nu.59.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum Inquiſitores poſſint abſoluere ſacramentaliter ab hæreſi.

Reſpondeo dicendo, quod patres, qui ſanctæ Inquiſitionis officium exercent, cum ſint delegati à Principe, ſic ſunt iudices in vtroque foro, & poſſunt ex communi conſenſu ex graui cauſa committere alteri confeſſario abſolutionem in foro conſcientiæ,reſpectu criminis hæreſis,niſi inſtitutione, & ſupremi iudicis mandato prohibeãtur, quæ prohibitio erit iuri conſona, prout tradit Henriquez *g* dicens, quod non poteſt vnus ſine altero à caſibus ſanctæ Inquiſitioni reſeruatis abſoluere, aut committere abſolutionem, quia iuriſdictio eſt in toto conſenſu,prout tradit Simancas *h*,& habetur in Enchiridio *i* violatæ religionis,& in Epiſtola *K* ad Epiſcopum Traſcath. in India,& in iudiciali *l* Inquiſitorum,& in Directorio *m* Inquiſitorum, & ſic poteſt vnus Inquiſitorum, aut Epiſcopus comprehendere reum, non tamen damnare ad pęnam etiam temporalem ſine alijs. Ita Simancas. *n* Declaratur hæc praxis exẽplo. Indictio enim tota eſt toti capitulo,prout tradit Syluester. *o*

Verum eſt tamen, quod quidam dicunt vnum Inquiſitorem,quia ordinarius eſt, præſertim dum ſolus viſitat, poſſe audire confeſſionem, & ab hæreſi abſoluere facta abiuratione, aut cõmittere ex cauſa alteri confeſſario circa perſonam longè diſtantem,& impeditam accedere ad Inquiſitorem, vt verbi gratia, monialis, pro quo multos citant Simancas, *p* Carrerius, Couarruuias,& Decanus Segobienſis,& Archiepiſcopus Blanco in Confeſſionali Compoſtellano,& pro hoc faciunt ea, quæ latè explicantes Concilium Tridentinum diximus cum doctiſſimo Corduba,& alijs in Primo Tomo *q* harum Quæſtionum Canonicarum, & Regularium.

g *Henriq. li.3. de pœn.c.7.n.4.*
h *Simanc. de inſt. cathol. c.3. nu.8.*
i *Ench.5. nu.4.*
k *In Epiſt. ad Epiſcop.*
l *Ind. Inquiſ. v. abſoluere. num.7.*
m *Direct. Inquiſi.3. par. poſt forma 2.moni.*
n *Simanc. vbi ſup.c.3. in fi.& c.16.nu.4.& c. 34.nu.23.*
o *Syluest. verſ. confeſſer.1.§.4. ad fin.*
p *Simanch. de inſt. cath. c.3. nu.8.Carrer.de hæret. num.72. Couarr. in cap. alma mater 2. p.§.11.nu.3. & in reg. peccatũ. p.2. prin. nu.7. in fi. Decan. Segob. de hæret.q. 12. Blanco in confeſſ. Compoſt. fol.98.*
q *in 1. Tom.q*

ARTICVLVS V.

Vtrum religioſi Inquiſitores poſſint in aliquo ab eorum prælatis limitari.

Reſpõdeo dicendo, *Clemẽtem IV. ſtatuiſſe quod Inquiſitores ordinum Prædicatorũ & Minorũ omni humano timore depoſito intrepidè procedãt*

 contra

contra hæreticam prauitatem, iiſdemque non tenētur obedire prælatis ſuorum ordinum præcipientibus, vt ad tempus, vel quoad certos articulos, vel quoad certas perſonas eidem negotio ſuperſedeant, non obſtantibus, quibuſcunque priuilegiis, & cenſuris. Ita refertur à Penna, *a* & ad hoc refert *b* etiam Gregorij Papæ Bullam, cuius tenor eſt huiuſmodi.

a Penna in directo. inquiſ. 2. cōmen. 23. p. 136. col. 1. & 2.
b Pēna vbi ſup. pag. 137. col. 2.

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam Rei memoriam. Negotia catholica fidei per noſmetipſos promouere, & per alios promoueri facere, prout ad id tenemur, plenis deſideriis affectantes, vniuerſis, & ſingulis Prædicatorum, & Minorum ordinū fratribus, Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis vbilibet conſtitutis præſentibus, & futuris facultatē concedimus veniendi liberè ad Romanam Curiam, in eaque morandi cum vno ſocio ſui ordinis, non obtenta, vel petita licentia quorumcunque ſuorum ſuperiorum, ſeu prælatorum, & huiuſmodi ſocium mutandi, & aliū de ſua prouincia aſſumendi, & ſecum tenendi, quoties fuerit opportunū non obſtantib. quibuſcunq; prohibitionibus, ſeu cōſtitutionibus eorūdē prælatorum, ſeu capitulorū generalium, vel prouincialium ordinū prædictorum, quorumcunque tenorū exiſtans contrariis plenam licentiam tenore præſentiū impartimur. Ipſos autem Inquiſitores hortamur, vt ſe facere expediri de dicta curia, quam citò poterunt bona fide procurent, & ad partes in quibus eis cōmiſſum eſt Inquiſitionis officium ad illud exequendū ſolicitè nō differāt remeare. Datū Auinione octauo idus Februarij Pontificatus Domini Papæ anno tertio. Et licet Clemens *c* IV. & Sixtus IV. *d* cōceſſerint generalibus ordinum Prædicatorū, & Minorum, *vt poſſint contra ſuorum ordinum fratres, ad officiū Inquiſitionis promotos, in aliquib. contrauenire.* Hæc tamen priuilegia in vſu non ſunt, tantū enim video in praxi ſupra appoſita reſcripta ſeruari.

c Habet. in lib. Monu. ordin. in 1. imp. fol. 57. & in 2. fol. 141. cōceſ. 326.
d Lib. Mon. in 1. imp. fol. 141. & in 2. fol. 149. conceſ. 36.

Notandum tamen, quod *Nullus ex religioſis ſub obedientia Societatis degentibus à quibuſuis à quacūque Eccleſiaſtica vel ſeculari dignitate ſeu authoritate fulgentibus, etiam ſi Cardinales ſint, vel Patriarchæ, Synodi, communitates, capitula, aut officij hæreticæ prauitatis Inquiſitores, ac Commiſſarij, vel iudices, tam ipſius officij, quàm ordinarij, vel delegati, ad quoduis munus, officium, vel exercitium, etiā in defectum aliorum, abſque expreſſo ſui ſuperioris conſenſu, ac etiam mandato adigi, vel cogi poteſt.* Ita Gregorium XIII. conceſſiſſe refertur in Compendio *e* Priuilegiorum Societatis.

e Cōp. Socie. ti. exemptio. §. 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Inquiſitores poſſint procedere contra eos, qui dicunt peccata confeſſoribus ordinum Mendicantium confeſſa, iterum Parrochis eſſe confitenda.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus IV. ſtatuit, *Quod Inquiſitores hæreticæ prauitatis quicunque fuerint habeant facultatem procedendi contra eos, qui aſſeruerint, quod confeſſi fratribus Mendicantium ordinum, teneantur confiteri eadem peccata rectoribus parochialium Eccleſiarum.* Ita habetur in libro *f* Monumenta ordinum. Ratio autem huius conceſſionis eſt, quia cum dicti religioſi habeant actualem iuriſdictionem ad abſoluendum, iuxta Decreta Canonica, ipſis commiſſam ſecundum fidem, quantum eſt ex parte ſua, valet eorum abſolutio, cui facto talia aſſerentes contraueniunt: hoc enim dicendo, virtualiter aſſerunt habentes actualem iuriſdictionem ad abſoluendum, non poſſe abſoluere.

f In 1. imp. fol. 61. & in 2. fol. 114. cōceſ. 353.

ARTICVLVS VII.

Vtrum religioſi poſſint ab Inquiſitoribus creari notarij.

RESpondeo dicendo, quod quodam Pij IV. reſcripto incipienti, *Paſtoralis officij cura.* Dato Romæ apud Sanctum Petrum, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo primo, ſexto Kalend. Septembris, quod refertur in Bullario literarum Apoſtolicarum, collocato in fine Directorij Inquiſitorum Eymerici, cautū eſt, vt Inquiſitores, & eorum Commiſſarij, in quibuſuis fidei cauſis, cum viderint expedire, authoritate Apoſtolica poſſint vnum, vel plures etiam clericos ſeculares, vel quorumuis ordinum regulares in notarios eligere, aſſumere, aut creare.

Circa quam conceſſionem aduertendum eſt cū doctiſſimo Penna *g*, non propterea religioſum, aut clericum notarium creari, quod ab Inquiſitoribus iuſſus ſit officij ſacri acta conſcribere, ſed vt cuncta valida ſint coram alio notario hunc religioſum notarium creare oportet, teſtibus adhibitis, tradito ſibi de more calamo, & attramento, additoque ſolenni iureiurando, & verbis conſuetis, *Eſto Notarius, & fidelis.* Adde Campegium, *h* & Locatū: quæ omnia conſona ſunt traditis ab Hoſtienſi, *i* & Ioanne Andrea dicētibus, acta iudicij per publicā perſonam, hoc eſt, per notarium eſſe ſcribenda, ſiue eis ſit laicus, ſiue religioſus cuiuſcunq; ordinis.

g Penna in directo Inquiſit. 3 comme. 67. p. 50.
h Cāpeg. apud Azeu qui c. 9. ver. adde rurſus locat in ope. iudi. v. notarius nu 4. & 5.
i Hoſtienſ. & And. in c. quoniam contra de probat.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Inquiſitores plenariam indulgentiam conſequantur in vita, & in morte.

RESpondeo dicendo, quod Vrbanus IV. in Bulla, quæ incipit. *Præ cunctis,* loquens cum inquiſitoribus in hæc verba prorumpit, *Vobis autem pro huiuſmodi negotio laborantibus illam peccatorum veniam indulgemus, quæ ſuccurrentibus terræ Sanctæ in generali Concilio conceſſa eſt.* Ita refert Eymericus, *k* Quæ autem in dicto Concilio ſuccurrentibus terræ Sanctæ eſt conceſſa, patet ex iure, *l* & in parte deciſa notat Hoſtienſis in Lectura. In quo de ſuccurrentibus terræ Sanctæ ita habetur.

K Eymeri. in directi. inquiſ. 3. q. 130. p. 679.
l c. ad liberādū extra d Iud. et Sarracen.

Nos autem de omnipotentis Dei miſericordia, & Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli authoritate confiſi, & ex illa, quam nobis licet indignis contulit Deus ligandi, atque abſoluendi poteſtatem, omnibus, qui laborem iſtum in propriis perſonis ſubierint, & expenſis, plenam ſuorum peccaminum, de quibus fuerint veraciter corde contriti, et ore confeſſi, veniam indulgemus, & in retributionē iuſtorum ſalutis æternæ pollicemur augumentum. Eis vero qui nō in perſonis propriis illuc acceſſerint, ſed in ſuis duntaxat expenſis iuxta facultatem & qualitatem ſuā viros idoneos deſtinauerint: Et illis ſimiliter, qui licet in alienis expēſis, in propriis tamē perſonis acceſſerint, plenam ſuorum concedimus veniam peccatorū. Huiuſmodi quoque remiſſionis volumus, & concedimus eſſe participes iuxta qualitatē ſubſidij, & deuotionis affectum omnes, qui ad ſubuentionem ipſius terræ Sanctæ de bonis ſuis congruè miniſtrabunt, aut circa prædicta conſilium, & auxiliū impenderint opportunū, omnib. etiam piè proficiſcentibus in hoc opere cōmuni Sancta, & Vniuerſalis Synodus orationum, et beneficiorum ſuorum ſuffragium impartitur, vt eis dignè proficiant ad ſalutē. Dat. Lateran. decimonono Kalen. Ianuarij, Pontificatus noſtri anno octauo.

Quod

Quod verò attinet ad indulgentiam ſemel in vita, quam Inquiſitores conſequuntur, dubitum eſt: an intelligatur tantum ſemel in vita tota, an verò in ſingulis actibus perfectis, qui contra hæreticos in fauorem, & laudem fidei celebrantur. Et Repertorium *a* Inquiſitorum in quolibet actu hac frui indulgentia teſtatur. Cui ſententię ſubſcribit Penna, *b* & idem dicendum putat de indulgentia triũ annorum, quæ cõceditur auxiliantibus officio ſanctæ Inquiſitionis, & Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis in fauorem Fidei, illi enim non tantum ſemel in vita, ſed in quolibet actu perfecto, & ab alio diuerſo, quo Inquiſitoribus pręſtãt huiuſmodi auxilium, trium annorum indulgentiam cõſequuntur.

a *Repertor. inquiſit. v. indulgentia § atẽ inquiſitores.*
b *Penna 3. p. direct. inquiſitor. commem. 179. pag. 676. col. 2.*

Quod autem Inquiſitores habeant indulgentiã plenariam in vita, & in morte, patet ex literis Apoſtolicis Vrbani IV. vbi præmiſſo de indulgentia, quæ confertur Inquiſitoribus prędictis, & quæ ſocijs, & fratribus ſui ordinis, & notarijs, & quę omnibus, qui perſonaliter aſtiterint in fidei negotio Inquiſitori: & qui præſtiterint ex animo auxilium, conſilium, & fauorem, de omnibus enim generaliter ſic ſequitur. *Et qui ex eis in proſequutione huiuſmodi negotij fortè deceſſerint, eis peccatorum omnium, de quibus corde contriti, & ore confeſſi fuerint, plenam veniam indulgemus.* Ita refert Eymericus, *c* & tradunt etiam Repertorium Inquiſitorum, & Ioannes Tabien. & Rojas.

Addit etiam Penna, quod quæ de indulgentijs conceſſis Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis tradit copioſè Emericus, continentur apertè in quodam reſcripto Alexandri IV. incipienti, *Firmiſsimè teneat* (quod ait vidiſſe Authenticum in bibliotheca Illuſtriſſimi Cardinalis Felicis Perreti de Montalto, qui poſtea fuit creatus Papa Sixtus V.) allatum ex Aſſyſio, ex Archiuo conuentus ordinis Minorum.

c *Eymeric. in director. Inqui. 3. p. q. 128. pag. 679. col. 1. & 2. Repert. Inquiſit. v. indulg. §. Item inquiſitores Tabien. in ſumma v. inquiſitor. §. 36. in fin. Roias de hæret. 24. num. 412.*

QVAESTIO LXXXII.

De hæretica prauitate, quantum ad prohibitionem legendi libros hæreticorum, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum omnes generaliter incurrant excommunicationẽ legendo libros prohibitos.*

2 *Vtrum religioſus abiuratus de leui ſit inhabilis ad gradus, & dignitates.*

3 *Vtrum Epiſcopi, & prelati regulares poſſint dare licentiam viris doctis, ut legant libros hæreticorum ad eos refutandos.*

ARTICVLVS I.

Vtrum omnes generaliter incurrant excommunicationem legendo libros prohibitos.

REſpondeo dicendo, quod *Paulus IV. anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo octauo, Pontificatus ſui anno quarto, omnibus, & ſingulis presbyteris tam ſecularibus, quam quorumuis etiam exemptorum ordinũ regularibus in Regnis Hiſpaniarum exiſtentibus, auditioni confeſſionum Chriſti fidelium deputatis, & deputandis, in virtute ſanctæ obedientiæ iniunxit, & ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ diſtrictè præcepit, à qua non poſſint abſolui niſi à Papa, aut à generali inquiſitore præter quã in mortis articulo, vt in actu confeſſionis diligenter interrogent pœnitentes, vtrum habeant, vel legant libros hæreticos aut damnatos per inquiſitorem, vel imprimant, vel imprimi faciant, aut venales teneant, vel de eis aliquam notitiam habeant ſeu aliquos in præmiſſis culpabiles ſciant, quos ſi aliquod horum reuelauerint, nullatenus abſoluant, niſi prius ea ſancto officio ipſi pœnitentes reuelauerint, & reuocat omnia in contrarium.* Ita habetur in Archiuo Inquiſitionis maioris Oliſiponenſi ciuitatis, à quo hoc, & alia extraxi.

Circa quam conceſſionẽ eſt ſummè ponderandum illud verbum, *nullatenus*, hæ enim dictiones, *penitus, nullatenus, nullo modo*, inducunt nullitatẽ actus. Idemque operatur quod clauſula irritatiua, prout tenẽt Iaſon, *d* & Socinus; & quando lex, vel ſtatutum aliquid prohibet fieri, niſi certo modo præuio inducit formam, & dato quod non procedat annullando, attamen actus factus non ſeruata forma eſt nullus, vt poſt alios tenet Leonardus *e* inter conſilia feudalia Bruni. Vnde ſequitur, quod abſolutio collata non ſeruata forma huius conſtitutionis erit nulla, verum eſt tamẽ, quod legentes libros prohibitos nihil ex profeſſo de religione tractantes, eis de prohibitione non conſtando, ſi probabiliter ignorant prædictam prohibitionem, non incurrunt in excommunicationem prædictam, neque in excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini, nam prout reſoluit Nauarrus, *f* triplex eſt ignorantia affectata, craſſa ſiue ſupina, & iuſta: affectata ſiue optata eſt, qua quis ignorat id, quod ſcire tenetur, quia non vult ſcire, quo liberius abſque ſuæ conſcientiæ contradictione, vel alia de cauſa peccet, iuxta illud Pſalmi *g*, *noluit intelligere, vt bene ageret*, quę adeo non excuſat, aut minuit peccatum, vt etiam augeat ob circũſtantiam mali deſiderij. Craſſa verò ſiue ſupina eſt, qua quis ignorat id quod communiter omnes ſui ordinis ſciunt, quod contingit per culpam latam, quæ excuſat à tanto, ſed non à toto; iuſta verò, quæ a Theologis inuincibilis, & à Canoniſtis probabilis appellatur, eſt, qua quis ignorat, quod non oportet eum ſcire, vt patet in iure, *h* & qua communiter homines eiuſdem ordinis adhibita debita diligentia ignorant, iuxta Diuum *i* Thomam, qualis eſt eius, qui petit conſilium à viris habitis pro præditis ſcientia, & conſcientia in id ſufficienti, qui falsò illi conſuluunt, argumento eorum, quæ traduntur in iure *k*, & notant Alexander, & Diuus Antoninus, & hæc omnino excuſat, quando eſt cauſa actus. Hi tamẽ, qui eam prohibitionem ſciunt, vel ſcire debent, incurrunt illam, neque excuſantur, eo quod expediunt eis ad aliquam artẽ exercendam, quia oportet obedire ſuperioribus. Nec debent à ſimplici ſacerdote abſolui, etiam ſi eos comburant, & ſancto Officio Inquiſitionis reddant, cum abſolutio huiuſmodi excommunicationis ſit Papæ reſeruata, per Bullam ſuperius citatam, & per Bullam Cœnę Domini. Ita Nauarrus. *l*

d *Iaſon. in l. fin. nu. 25 & 26. ff. de ferijs. Soc. conſil. 21. nu. 4. col. 1.*
e *Leonard. conſil. 214. n. 483.*
f *Nauar. in c. 23. nu. 45.*
g *Pſal. 68. relatum. in c. ideo 37. d.*
h *1. q. 4. §. notandum eſt.*
i *D Tho. 1. 2. q. 76. art. 6.*
K *cap. capell. iuncta gl. 3. de fer. Alex conſ. 1. col. 4. vol. 2. Anton. 1. p. tit. 3. q. 10. §. 10.*
l *Nau. li. 1. cõſtit. de conſtit. conſil. 1. q. 35. nu. 2.*

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſus grauis, qui fuit denunciatus apud ſanctum Officium, quod in iuuentute ſua legerat quendam librum ſuſpectum, & poſt multa abiurauit de leui ſuſpicione. Quæritur, vtrum de iure communi hæc abiuratio de leui reddat eum inhabilem ad gradus, & dignitates ſuæ religionis.

REſpondeo dicendo, quod abiurare ſecundum ſignificationem, qua Canones omnes vtun-

tur, eſt recedere ab aliqua re cum iuramento de non redeundo ad illam, & ſic ſumitur in multis iuribus, *a* & cõſequenter abiuratio hæreſeos propriè eſt receſſio ab hæreſi cum iuramento de non redeundo ad illam, & certè loquendo de abiuratione, quam cogitur facere hæreticus pœnitens hæreſeos à ſe admiſſæ iam confeſſæ, vel probatæ, vt miſericordiam conſequatur, & ne ad mortem tradatur, de qua in pluribus Canonibus agitur. *b* Et hoc priori modo abiurans remanet inhabilis ad beneficia, & officia, donec fiat habilis, non enim poteſt habere aliquod beneficium, neque publicum officium, vt in iure *c* ordinatur, neque habere aliqua bona, vt etiam in iure *d* decernitur, per quod id aſfirmat Felinus: *e* Neque ei prodeſt, quod abiurauit, quoniam licet per abiurationem excuſetur, ne tradatur poteſtati ſeculari puniendus, non tamen mundatur ab inhabilitate, quia fuit factus inhabilis ad beneficia, vel officia per hæreſim abiuratam, quia illa non tollitur per pœnitentiam, prout probat latè Felinus, *f* qui regulam illam, quod infidelitas præcedens non nocet conuerſo ad obtinenda beneficia, limitat non procedere in hæreſi, ſeu hæretico conuerſo.

a c. ad hæc, & c. audita. de reſti. ſpolia. & c. ſuper hoc de renunc. & in c. ad abolendã de hære. & in c. inter de purgat. Can.
b cap. 1. q. 7. & ego Berẽgarius de conſecr. d. 2. & in c. ad abolendã. §. præſenti de hæret.
c c. §. 2. hæretici de hæret. li. 6.
d c. vrgentis de hæret. & c. cum ſecundũ eod. tit.
e Fel. in c. cum non liceat.
f Felin in c. eã de reſcrip. nu. 1. ver. ſuſi deſtat.

Loquendo autem de altera abiuratione, qua ſuſpectus de hæreſi purgat ſe, & monſtrat innocentem, iuxta formam à iudice decretam, *g* per quam non receditur ab hæreſi incurſa, nec ponitur vlla pœnitentia de hæreſi, quæ non fuit confeſſa ſed ab ea; quæ minus bene fecit, vel dixit, ex quibus illa ſuſpicio proceſſit per hunc modum, nulla talis inhabilitas incurritur, cum nulla hæreſis ſit confeſſa, vel probata immo per abiurationem eſt omnis ſuſpicio ſublata, & declaratur eſſe fidelis, & Catholicus. Purgatio enim Canonica, per quam quis ab hæreſi, vel alio crimine ſe purgat, eſt ſecundum Raymundum, & Gofredum, & alios cõmuniter, de obiecto crimine innocentię oſtenſio, vt ex ſacris Canonibus *h* ſatis conſtat. Itaque purgare ſe de crimine, eſt per iuramentum, vel per aliquid à iudice Decretum oſtendere innocentem, & qui ſe canonicè purgauit iuxta formam ſibi præſcriptam, abſoluitur, & habetur pro innocente, & pro tali, qui non commiſit crimen, cuius fuit accuſatus, & abiuratio de leui, immo & de vehementi eſt quædam purgatio Canonica, vt ait quædam Decretalis, *i* & per conſequens abſolutus per abiurationem de leui eſt habendus pro tali, qui non commiſit crimẽ, cuius fuit accuſatus, & conſequenter pro tali, cui non nocet crimen ſibi impoſitum, neque per conſequens nulla inhabilitas, quæ ex eo naſci poteſt.

g c. ad abolẽdã. §. qui vero & c. accuſatus in princ. de hæret. lib. 6.
h c. ex tuarũ & c. inter de purg. Cano. & c. ad abolendã. §. qui vero de hæret.
i c. accuſat. in prin. de hæret. lib 6.

Et confirmatur, nam purganti ſe per abiurationem, etiam ob tam grandem ſuſpicionem, propter quam fuit indita ei purgatio cum decimaquarta manu ſui ordinis debet reſtitui beneficium, vt eſt caſus in iure *k* determinatus, & non alia ratione, quàm quia abſolutus de crimine ſibi obiecto, & per abiurationem habetur pro innocente, & digno beneficio, quo erat dignus, antequam accuſaretur.

k cap. inter de pur. canon.

Denique noſtra concluſio probatur, quia nullus eſt textus, neque Gloſſa, neque Doctor, qui dicat, quod abſolutus per abiurationem de leui, immo neque per abiurationem de vehemẽti maneat inhabilis ad aliquid, ad quod ante accuſationem fuit habilis, niſi iudex, qui indixit abiurationem, vel purgationem, impoſuiſſet illi aliquam pœnam pęnitentialem propter ea, quæ fecit, vel dixit, ex quibus orta fuit contra eum ſuſpicio, quod ſola illa ratione dicere omiſerunt, quia contrarium erat clarum, cum abſolutus à crimine habeatur pro innocente, argumento eorum, quæ in iure *l* notantur, & dicto religioſo, vt proponitur, non fuit adiecta vna pęnitentia pęnalis, per quam remaneret inhabilis, prout proponitur, ergo poteſt eligi, perinde ac ſi nunquam fuiſſet accuſatus, prout conſuluit Nauarrus. *m*

l c. in his de accu. cũ ibi notat.
m Nau. lib. 5. conſ tit. de hæret. conſ. 5.

ARTICVLVS III.

Vtrum Epiſcopi, & prælati regulares poſsint dare licentiam viris doctis, vt legant libros hæreticorum ad eorum errores confutandos.

RESpondeo dicendo, inferiorem à Papa, niſi ex eius ſpeciali delegatione licentiam præfatam concedere non poſſe, prout tenet Nauarrus *n*, inferior enim non poteſt legẽ ſuperioris tollere, prout eſt clarum in iure. *o* Verum eſt tamen, *Quod præpoſitus generalis Societatis conſiderate cum delectu, & re conſultata cum ſuis aſſiſtentibus, poteſt concedere religioſis Societatis facultatem legendi libros hæreticos, & alios prohibitos ad pugnandum. Et poſſunt dicti religioſi vti libris non hæreticis, licet habeant annotationes, & ſcholia auctorum hæreticorum, aut auctores ipſi mali ſint. ſi libri non ſint editi ad ſtabiliendam dogmata hæretica, dũmodo nomen auctoris, ſi ſit hæreticus, aut in indice prohibitus; et ſi quid inter legendum impium occurrerit, deleatur.* Ita poſt Pium V. conceſſit Gregorius XIII. prout habetur in Compendio *p* Societatis.

n Nau. li. 1. cõſil. tit. de conſti. conſil. 1. q. 36.
o ca. inferio. de maio. & obed. ciem. ne Romani de elect.
p Cõp. Societ. ei. lib. §. 1. & 2

Conceſſa item eſt à Gregorio XIII. religioſis Societatis, qui à ſuperiori deputati fuerint, facultas emendandi libros eorũ, qui ad eos, vel in ſcholis, vel extra illas recurrere ſolent, quando auctores pij ſunt, ſed habent praua ſcholia, vel annotationes, aut quando auctores, aut impreſſores ſunt impij, non tamen libri, aut cũ auctores ſunt Ethnici, ſed habent ſcholia, annotationes, vel quid huiuſmodi, propter quod prohibiti ſunt, donec purgentur, dummodo errores, & nomina malorũ authorum, vel impreſſorum deleãtur. Conceſſit item Gregorius XIII. *Quod prælati, & ſuperiores ſocietatis nõ ſolũ religioſos ſocietatis, quos in collegijs, aut domibus haberent. ſed etiam ſi ſcholaſticorũ ad noſtras ſcholas confluentiũ libros Ethnicorum authorũ propter ſcholia, annotationes, cõmentaria, aut impreſſorum cum indice prohibito: ſi ad id à propoſito generali per ſe ipſum, vel per alios deputati forẽt emẽdare, & ſcholaſticis prædictis vtẽdos relinquere poſſint deletis tamẽ erroribus, et nominibus authorum prohibitorum. Poſſunt dicti religioſi in libris ſuis mandare executioni ea, quæ in catalogo, et decreto ſancta Romana, & vniuerſalis inquiſitionis præcipiuntur, ad effectũ, vt illis retineri poſſint. Omnes prædicta facultates quæ à Pio V. & à Greg. XIII. viuæ vocis oraculo, & quæcunq; alia ſuper hmõi libris habendis, legendis, aut corrigendis, vſq; ad diẽ octauũ Ianua. anni Domini milleſimi, quingẽteſimi, ſeptuageſimi quinti, ſocietati conceſſa ſunt, approbantur, & cõfirmantur, omneſq; defectus ſi qui forſan in eis interuenerint, ſupplentur, & facultates ipſa, quatenus opus ſit, de nouo cõceduntur, vt in dictis literis latius continetur. Non obſtantibus bullis in cœna Domini legis cõſuetis, ceteriſq; contrarijs quibuſcunque. Nullus enim ſocietatis facultates cẽſeri reuocatas per bullã cænæ Domini conceſſit Greg. XIII. decimooctauo die Martij anno Domini milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo quarto*, prout aſſerit Coll. *q* priuilegiorum ſocietatis.

q Colle. priuil. ſociet. tit. bulla cœnæ §. 2. Idem tit. li. prohibit. §. 2.

Aduertendũ autem circa prædicta, prout aduertit Collector. *r* pręfatus, quod ſoli prouinciales poſſunt has facultates cõcedere, niſi ipſi iudicarent cã facultatẽ alicui præpoſito, aut rectori magnæ alicuius domus, aut collegij, aut alicui idoneæ perſonæ eſſe accõmodandam, primã autẽ conceſſionem Grego-

r Collect. in d. tit. libri prohibiti. §. 2.

Digitized by Google

Gregorij XIII. ſoli generali reſeruatur, in his autem partibus Hiſpaniarum dubito, an cõceſſiones hæ modo valeant. Cum ſanctiſſimæ inquiſitionis tribunal habeat talia priuilegia, quibus fortè omnia iſta ſunt abrogata. Et in bullis cęnæ, quæ modo publicantur, videtur, quòd omnes facultates ſuſpendantur.

QVAESTIO LXXXIII.

De hæreſi, quantum ad bonorum confiſcationem, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quærun tur duo.

1 *VTrum bona hæreticorum confiſcentur.*
2 *Vtrum ſint excommunicati confiſcantes libros fratrum minorum regularis obſeruantiæ.*

ARTICVLVS I.

Vtrum bona hæreticorum confiſcentur.

a Penna in direct. inquiſ. 3. p. cõmen. 158. per totum.

b Burſa. conſil. 43. num. 43. v quæ cum ex ſupradictis.

REſpondeo dicendo, quod multa de confiſcatione bonorum hęreticorum tradit luculẽter Penna *a*, quam plures conſtitutiones, & extrauagantes, & ſummorũ Pontificum decreta referens, circa hoc quomodo ſcilicet debeant confiſcari, opiniones etiam multorum iuriſperitorum refert. Ait enim Rolandus à Valle, quod bona hæreticorum confiſcata ad Dominum temporalem ſpectant, Franciſcus autem *b* Burſatus hanc controuerſiam ita concludit dicendo primo, quod vbi adſunt decreta in ſpecie conceſſa alicui ciuitati circa dicta bona diſponẽtia, illa ſunt omnino & inuiolabiliter obſeruanda, omiſſa omni alia iuris, & conſtitutionum diſpoſitione, quod ſi nulla talia decreta particularia reperiantur, tunc particularis loci conſuetudo attendenda eſt, & iuxta eam bona confiſcata ſunt applicanda, & diuidenda, ſin autem nulla, vel priuata decreta, vel conſuetudo extiterit, tunc in terris Eccleſiæ Romanæ ſub certis dimidium bonorum confiſcatorum curiæ Romanæ, altera verò officio Inquiſitionis applicanda eſt: in alijs verò terris imperij reſpectu Italiæ obſeruanda eſt conſtitutio Innocentij, Alexandri IV. & Clementis IV. de triplici bonorum diuiſione: ſed in locis extra Italiam, in quibus neque decreta particularia, neque conſuetudines locales habentur, ius canonicum eſt ſeruandum, ſicut à Rolando à Valle *c* ſcriptum eſt. Hæc eſt Burſati ſententia, ſed in his non oportet plus immorari, ſolùm dico in Hiſpania rectè bona damnatorum de hæreſi applicari fiſco regio, vt teſtatur, & explicat Couarruuias *d*, & iuſte poſſe applicari affirmat author repertorij Inquiſitorum *e*, cum Rex Catholicus in Hiſpania abundè prouideat inquiſitoribus omnes expenſas præbendo.

c Valle. conſ. 8. lib. 3. con.

d Cou. lib. 2. varia r. c. 9 nu. 12.

e Repertor. inquiſi v. diuiſio. bonorũ cir. fin.

f Caſt. lib. 3. de leg. pen. c. 10. et lib. 2. c. 6. de iuſti hæret punit.

g Conrad de contract. q. 7. nu. 2. Victor. in relec. de Indi. Vaſqu. lib. ſucceſſ. in pract. nu 97. v. ſi minimũ eſt lib. 1. de inſt. 16. art. 6. Siman. de inſtit. hæret. tit. 6. nu.

Aduertendum tamen, quod quamuis ſit opinio aliquorum, quod ante ſententiam condemnatoriam, & denuntiationem obligentur hæretici ad reſtituenda omnia bona fiſco, prout poſt Panormitanum, & alios tenaciter multorum argumentorum pondere nititur perſuadere Alfonſus de Caſtro. *f* Contrariam tamen ſententiam vt veriorẽ, benigniorem, & tutiorem tenent viri doctiſſimi, dum aſſerunt, neminem obligatum eſſe ad pęnam in ſeipſum exequendam, etiam in cauſa hæreſis, quam tenent Conradus, *g* Victoria, Ferdinandus Vaſquius Soto, & Simancas, leges enim, quibus obligantur ſubditi (vt ſcripſit Iſidorus *h*) ad parendum illis, poſſibiles eſſe debent, & ſubditorum moribus congruentes. Neminem autem futurum credo, niſi Alfonſum, qui facile dicat, legem obligantem in foro conſciẽtiæ, ad pœnam omniũ bonorum in ſeipſum exequendam poſſibilem eſſe, & ſubditorum moribus congruentem.

h c. erit autem lex 4. diſt.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſint excommunicati confiſcantes libros fratrum Minorum Regularis obſeruantiæ.

i Septimac. lib. 5. var. inſt. tit. 9. nu. 58.

K Cle. nolentes de hæreticis.

l Ouand. in 4. d. 13. propoſ. 33. corol. 3.

m c. exijt qui ſemi de verb. ſig. lib. 4.

REſpondeo dicendo, quod Calderinus, quẽ ſequitur Didacus *i* Septimacẽſis affirmat, quod licet bona Eccleſiæ non ſint propter hæreſim confiſcanda, alioquin publicantes, ſeu confiſcantes incurrerent excommunicationem, à qua non poſſunt abſolui ante ſatisfactionem, niſi in articulo mortis, prout dicitur in quadam Clemẽtina, *k* hoc tamen non habet locum in eo, qui confiſcat libros monachi Franciſcani Regularis obſeruantiæ; quia ipſi libri non ſunt Monaſterij, quod nihil propriũ habet. Hanc tamen ſententiam ſic indiſtinctè prolatam refellit frater Frãciſcus Ouando *l*, aitenim ſalua Romani Pontificis declaratione, circa illam Clementinam, quod cum res, quibus fratres Minores vtuntur ad vnum de duobus dominis pertineant, vel ad dantem, ſi dominium ſibi reſeruauit, vel ad Eccleſiam Romanam, ſi dans à ſe dominiũ abdicauit, aut donando nihil explicuit, vt declarat Nicolaus *m* Papa, ante confiſcationem talium librorum, ſi probetur donantem ſibi retinuiſſe dominium, ei ſunt reſtituendi, ſicut alia bona aliena, ſi non ſibi retinuit, cum talia bona ſint Eccleſiæ Romanæ, non poſſunt in ſecularem fiſcum deuenire, ſed ipſius Romanæ Eccleſiæ permanent Romani Pontificis arbitrio diſponend[illegible] ſuius diſpoſitio, ſi non habeatur noua, iuxt[illegible] communem, & antiquam diſpoſitionem eſt, quod manente dominio Sedi Apoſtolicæ vſus illorũ à Prælatis diſpenſetur. Nec obſtabit, quin reſtituantur vero domino reſeruanti ſibi dominium quod in ordine Minorum fiunt conſtitutiones contra fratres ea conditione recipientes libros, quia præſumitur talis dominij reſeruatio fieri in fraudem, procurarique à fratribus, vt eis liceat liberius ſine prælatorum licẽtia, & aſſenſu alieno nomine de illis diſponere. Nam reſpondetur, quod licet frater minor pœnã dicti ſtatuti incurrat, ſi à parte rei verum ſit reſeruaſſe donantem ſibi dominium, verus dominus illorum permanſit. Vnde colligitur, quod confiſcãs libros prædictos, quorum dominium ſibi dantes reſeruauerunt, ſi dantes ſunt laici, nihil Eccleſiaſticum fiſcus regius confiſcaret, & ſic non incideret in pœnam dictæ Clementinæ: at ſi ſunt ipſius Eccleſiæ Romanæ, confiſcando illos, & applicando Regi, ſicut applicantur alia bona hæreticorũ, tunc quid Eccleſiaſticum cõfiſcaret, & per conſequens in pœnam dictæ Clementinæ incurreret.

De homicidio vide, quæ diximus in primo tomo quæſtione de Abbatibus, quoad poteſtatem diſpenſandi, & in hoc ſecundo tomo in quæſtione de Correctione fratrum, quoad pœnam homicidij imponendam.

QVAESTIO LXXXIV.

De Hoſpitalibus Regularium, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum hoſpitalia in titulum poſſint cõferri.*
2 *Quid circa hoſpitalia regularia iura definiant.*
3 *Vtrum hoſpitale poſſit committi per legatum religioſo, iuxta Clementinam, quia contingit.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Hoſpitalia in titulum poſſint conferri.

REſpondeo dicendo, Hoſpitalia in titulum poſſe conferri, vt ab vniuerſis Doctoribus *a* atteſtatur, de quo agit Rebuffus: *b* poteſt tamen hoſpitale duobus modis in titulum conferri, aut ratione fundationis, aut quando ad eius regimen quis aſſumitur à Clerico per viam electionis. Item tunc dicitur conferri in titulum, ſicut beneficium, quando ibi eſt campanile cum campana, quę publicè pulſatur ad congregandos homines, vt diuino inter ſint officio, vel ſi ibidem ſit altare fixũ, & conſecratum, & ibidem paſſim celebrentur Miſſæ, tunc enim vere beneficij appellatione continetur, alioquin enim dicitur locus pius, & Religioſus; quod ſi Regularis ſit iuxta definitionem beneficij Regularis, fatẽdum erit ſubire etiam leges beneficij Regularis, maximè verò quoad incõſtantem, mutabilemque naturam beneficij regularis.

a Doct. in Clemen. quia cõtingit de relig. dõ.
b Rebuff. in tract. nominat. q. 15. nu. 13. & de pacif. poſſeſſ. nu. 11.

ARTICVLVS II.

Quid circa hoſpitalia Regularia definiant iura.

REſpondeo dicendo, Hoſpitalarios Regulares quinque in rebus liberos eſſe, nec in dicta Clementina fuiſſe comprehenſos, videlicet in Supplicatione ordinariorum, etiã quoad exempta, & quod non conferantur Hoſpitalia in beneficium, in iuramento præſtando, in inuentario conficiendo, & in ratione reddẽda, vt gloſſa *c* exponit, idem enim ſignificat verbum textus, *præmiſſa*. Dixit etiam Hoſpitalia militiarum, ordinum ſcilicet Sancti Ioannis Hieroſolymitani, Sanctæ Mariæ Theutonicorum, Calatrauenſium, & ſimilium. Dixit etiam aut Religioſorum, aut aliorum, quoniam iuxta gloſſam *d* ſunt quædam Religiones ſuper Hoſpitalitatem fundatæ, vt Cruciferorum, vel quamuis ad hoc non ſint fundatæ, habent tamen Hoſpitalia.

c Glo. in Clem. quia contingit de relig. domi.
d Glo. in d. Clẽ.

Notandum eſt illud, quod traditur à Rebuffo, *e* ſcilicet aduerſus Cõmendatarios. Hoſpitalitas (inquit) debita non ſeruatur, ſed tota annihilatur, nam quoties quiſque Commendatarius hoſpitalem ſe exhibeat, aliorum ſit iudicium, quæ tamen plurimum eſt commendata, vt gloſſa, *f* & Doctores ſcribunt, hodie quidem cõmendatarij tantum abſunt ab hac hoſpitalitate, vt quæ poſſunt, à pauperibus eripiant: vnde quia hoſpitalitas deceſſit, ſucceſſit indictio fiſci, Decimarum, & aliorum onerum præſtatio, vt in ſacris Canonibus *g* habetur, *hoc tollit fiſcus, quod non accipit Chriſtus.*

e Rebuff. in praxi. tit. de commen. nu. 15.
f Gloſ. & DD. in c. de monac. de praben.
g cap. maiores. 6 q. 7.

Notandum eſt etiam rigoroſum preceptum dictæ Clementinæ in dicto paragrapho, *præmiſſam*, quo hoſpitalarijs Regularibus diſtrictè iniũgitur, & in virtute ſanctæ obedientiæ mandatur, videlicet vt in ſuis hoſpitalibus ſecundum ſuorum ordinum inſtituta, & antiquas obſeruantias prouideãt pauperibus, & hoſpitalitatem debitam in illis tenere procurent, ad quod per ſuperiores eorum arcta diſtrictione coguntur ſtatutis, aut cõſuetudinibus, quibuslibet non obſtantibus in præmiſſis.

Notanda ſunt etiam Decreta Concilij Tridentini ad hoſpitalium gubernationem condita. Primum habetur ſeſſ. 7. capite quinto decimo, de Regularibus; quod habet, *curent ordinarij, vt hoſpitalia quæcunque à ſuis adminiſtratoribus quocunque illi nomine cenſeantur, etiam quomodolibet exemptis, fideliter, & diligenter gubernentur, memores conſtitutionis Concilij Viennenſis, quæ incipit formam ſeruata, Quam quidem cõſtitutionem eadem ſancta Synodus innouandam, duxit, & innouat cum derogationibus in ea contentis.*

Secundum Decretum habetur ſeſſion. vigeſima quinta, capite octauo, vbi poſt commendatam, admonitamque Hoſpitalitatem omnib. hoſpitalarijs tam ſecularibus, quàm Regularibus, quibus in commendam, adminiſtrationem, aut quemcunq; titulum, etiam per vnionem, hoſpitalia conceſſa ſunt, *præcipit omnino, vt impoſitum illis onus, officiumve adminiſtrent, atque hoſpitalitatem, quam debent ex fructibus ad id deputatis actu exerceant, iuxta conſtitutionem Concilij Viennenſis, quæ incipit, Quia contingit.* Deinde præcipit, *quod in defectum pauperum fructus hoſpitalium in alium pium vſum inſtitutioni proximiorem, ac pro loco, & tempore vtiliorem conuertantur ad arbitrium ordinarij cum duobus de Capitulo. Eaque omnia ſub grauibus pœnis præcipiuntur omnibus, & ſingulis hoſpitalium adminiſtratoribus cuiuſcunque ordinis, & religionis, & dignitatis fuerint, ijs duntaxat Regularibus exceptis, qui illis Regularibus ſubijciuntur, vbi viget obſeruantia Regularis.* Additur etiam maximarum exemptionum, conſuetudinum etiam immemorabilium, ſeu priuilegiorum, aut indultorum derogatio. Vnde Prælati regulares debent curare, vt in hoſpitalitate non is habeatur delectus perſonarum, aut diuites potiſſimum inuitentur, qui cũ fœnore reddant, quod acceperunt. Sed cum Regularium perſonarum domus nemini quantum per facultates licuerit clauſas eſſe deceat, profectò illis maximè patere debent, qui Dei voce, Sanctorum Patrum cohortationibus, & exemplis Sacrorum Conciliorum præcepto, & authoritate nobis commendati ſunt. Qua in re ne vlla fraus fieri poſſit, ineatur aliqua ratio Prælato Regulari probanda, quæ ei conſtare poſſit, in quas perſonas fructus illi erogati fuerint: Quos autem comperit Prælatus, vel inique diſtribuendo, vel in ſuorum commodum conuertendo, vel inutilibus, & ſuperuacaneis ſumptibus faciendis malè in adminiſtratione verſari, eos pro modo culpæ puniat, & ad reſtitutionem legitimè compellat, & ab officio etiam, ſi ei videbitur, amoueat.

ARTICVLVS III.

Vtrum hoſpitale poſſit committi per legatum religioſo, iuxta Clementinam, quia contingit.

RESPONDEO dicendo, quod iure communi non poteſt. Hanc opinionem tenet Cardinalis: *a* fallit tamen hoc, quando hoſpitale habet Eccleſiã curatam annexam, prout Cardinalis *b* tenet. Fallit ſecundò, quando hoſpitale eſſet ſolitum gubernari per Regulares, vt multa hoſpitalia, quæ ſunt de menſa Monaſteriorum, tunc enim ſicut Abbas poteſt vnum ex ſuis Religioſis pręficere, ita & legatus à latere. Ita tenet Lappus. *c* Fallit tertio, quando religio eſt fundata in hoſpitalitate, vt tenet Lappus. *d* Fallit quartò generaliter, vbicunq; neceſſitas hoſpitalis, & pauperum id ſuadet, quoniam etiã Epiſcopus hoc caſu poteſt monachum à monaſterio auocare à clauſtro, vt tenet Rotę *e* deciſio, & tenet Gambarus. Plura de hoſpitalarijs vide apud Concilium Colonienſe *f* ſub Hermano Quinto Archiepiſcopo. Et Concilium Colonienſe ſub Adolpho Tertio Archiepiſcopo, in forma viſitandi hoſpitalitatẽ monaſteriorum.

a *Car. 1 Cle. 2. q. 23. de preb. et in Cle. v. §. vt aut. q. 1. de relig. domi.*
b *Car. vbi ſup.*
c *Lappus in tract. hoſpi. col. 4.*
d *Lapp. vbi ſup.*
e *Rota dec. 274. in antiquis Gãbar. de auth. legat. de latere. li. 8. n. 44.*
f *Cõc. Colon. p. 37. ca. 7.*

QVAESTIO LXXXV.

De indulgentijs in communi, quoad ſuam quidditatem, & diuiſionem, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Quid ſit indulgentia eccleſiaſtica.*
2 *Quotuplex ſit indulgentia.*
3 *Quid ſit indulgentia plenaria.*
4 *A quo cœperit iubileus, & quid ſit.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit indulgentia Eccleſiaſtica.

RESPONDEO dicendo, quod indulgentia abſolutè ſumpta eſt remiſſio iuriſdictionalis pœnæ temporalis, pro peccatis actualibus Deo debitæ facta à prælato Eccleſiæ, de communi Eccleſiæ theſauro. Hæc definitio declaratur primò per ſingulas eius particulas, & poſtea breuiter probatur. Dicitur ergo, quod *indulgentia eſt remiſſio* in quo notatur, quod præfatæ remiſſioni, ſeu abſolutioni pœnarum eſt annexa communicatio, ſeu diſpenſatio theſauri Eccleſiæ ad faciendam ſolutionem, ſeu ſatisfactionem pœnarum, & ideo alii Doctores etiam dicunt, quod indulgentia eſſentialiter eſt abſolutio pœnarum, vt ſic homo maneat liber, & abſolutus à debito pœnarum: ex quo iã ſic ſunt ei remiſſæ, condonatæ, aut relaxatæ propter prædictam ſolutionem, ſeu ſatisfactionem pœnarum factam de theſauro Eccleſiæ ſibi per indulgentiam communicato, ſeu diſpenſato.

Dicitur *iuriſdictionalis*, quia conceſſio indulgentiæ eſt actus iuriſdictionis eccleſiaſticæ, & nõ actus ordinis, & in hoc differt ab abſolutione ſacramentali culpæ, vel pęnæ, quæ non ſolum eſt actus iuriſdictionis ſacramentalis, ſed etiam ordinis ſacerdotalis.

Dicitur *pęna*, quia per indulgentiam non remittitur culpa, ſed tantum pęna.

Dicitur *temporalis*, quia reatus pęnæ ęternę non tollitur per indulgentias, ſicut nec culpa.

Dicitur *pro peccatis actualibus*, quia indulgentia nõn tollit pęnas debitas, aut conſequentes peccato originali.

Dicitur *Deo debita*, id eſt, quæ in ſacramento eſt iniuncta, aut quæ debet iniungi tam in foro Dei, quàm in foro Eccleſiæ; nam indulgentia ad forum ſacramentale, ſeu pęnitentiale aliquo modo pertinet, & per hoc excluduntur pęnæ debitæ in foro contentioſo, ſeu exteriori. Dicitur facta à prælato, ad differentiam remiſſionis pęnæ, quæ fit in foro ſecreto virtute contritionis, aut ſacramentalis abſolutionis, talis enim remiſſio pęnæ non eſt, nec dicitur indulgentia Eccleſiaſtica proprie loquendo, de qua modo agimus, ſed ſolùm illa, quæ fit à prælato, vel ab eius authoritatem, vel commiſſionem habente.

Dicitur *de communi theſauro Eccleſiæ* ad differẽtiam communicationum bonorum, quæ fiunt à prælatis religionum recipientibus aliquos ad confraternitatem, ſeu communicationem bonorum ſpiritualium ſuorum ſubditorum, talis enim communicatio nec eſt, nec dicitur indulgentia Eccleſiaſtica, quia neque eſt remiſſio, neque eſt actus iuriſdictionis, prout latè probauimus in primo *g* tomo quæſtionum regularium.

g *t. 1. q. 34.*

Sic explicata diffinitione ſtatim accedendũ erat ad eius probationem, ſed quia ex propoſito non eſt noſter tractatus de indulgentiis, ideo nolo eam in præſentiarum authoritatibus ſacræ ſcripturæ, & conciliorum comprobare, legat lector Doctiſſimũ Cordubam, *h* qui ſuo more rem latiſſimè, & doctiſſimè explicat.

h *Cor. li. 5. q. 4. 3. per totam.*

ARTICVLVS II.

Quotuplex ſit indulgentia.

RESPONDEO dicendo, quod triplex eſt indulgẽtia. In primo enim modo ſumitur abſolutè, aut ſimpliciter, quæ dicitur per modũ iuriſdictionis, quæ definita eſt in articulo ſuperiori. Secũdo modo ſumitur indulgentia per modum participationis, quã quis poteſt recipere ad communicationem bonorum alicuius perſonæ, ſeu communitatis, aut congregationis, de qua in primo tomo latè egimus, & de ea agit Corduba. *i* Tertio modo ſumitur indulgentia pro indulgentia per modum ſuffragij, quæ tantùm conceditur animabus purgatorij. Cuius indulgentiæ quatuor definitiones affert Corduba, *K* quarum quarta eſt, quod indulgentia per modum ſuffragij eſt diſpenſatio, ſeu communicatio theſauri indulgentiarum authoritatiuè facta per prælatum Eccleſiæ pendens, quoad ſuum fructum, ſeu effectum remiſſionis penarum à ſola liberali, & gratuita Dei acceptatione. Oportet autem hanc definitionem explicare, vt omnibus ſit nota. Dicitur, quod *eſt diſpenſatio, vel communicatio theſauri indulgentiarum*. Nam indulgentia per modum ſuffragij eſſentialiter non eſt remiſſio, neque abſolutio pęnarum, cum non ſit actus iuriſdictionis, in quo differt ab indulgentia propriè, & abſolutè ſumpta, quæ eſt per modum iudiciarię poteſtatis, & eſt actus iuriſdictionis, vnde eius natura, & eſſentia ſtat principaliter in abſolutione, ſeu remiſſione pęnarum. Dicitur *authoritatiuè facta per*

i *Cord. li. 5. q. in dulg. q. 42. ar. 5.*
K *Cord. vbi ſupra. q. 15.*

prala-

prælatum Eccleſiæ, quia talis communicatio theſauri indulgentiarum, quæ fit in indulgentia per modum ſuffragij, neceſſariò debet fieri ab habente authoritatem ſuper communem theſaurum indulgẽtiarum, ad ipſum communicãdum per viam indulgentiæ hoiuſmodi. Ex quo ſequitur, quod remiſſiò pœnarum, quæ habetur per ſacramenta, per contritionem, aut per quæcunque merita de cõgruo, aut per ſatisfactiones aliorum, aut per communicationem bonorum quorumcunque, non ſunt vllo modo indulgentiæ per modum ſuragii, nec alio modo.

Dicitur *pendens quoad fructum*, &c. à ſola liberali, & gratuita Dei acceptatione, quæ particula ita explicatur, ſcilicet quod Deus ſtante lege non neceſſariò quoad totum ſuum fructum ex iuſtitia legis acceptat ſemper prædictam communicationẽ theſauri pro eo, cui conceditur, ſed partim ex ioſtitia legis, partim ex liberalitate, & gratia, ſicut & omnia alia ſuffragia pro defunctis, & omnia alia merita de congruo. Nam ex iuſtitia legis certum eſt quod acceptantur, & valent aliquid coram Deo pro eo, pro quo fiunt, quoad quantitatem autem fructus, & quando, & quomodo talis fructus concedatur, id pendet ex gratia, & liberalitate; ita quod licet certò, & infallibiliter Deus liberaliter acceptet ſupradictam communicationem theſauri pro eo, cui conceditur indulgentia, ſicut & alia ſuffragia Eccleſiæ, non tamen abſoluit ſemper infallibiliter illum à tanto debito pœnarum, ſed aliquando in parte, prout ſibi placuerit, & viſum fuerit decens ſuę miſericordiæ, & liberalitati attenta dignitate, aut meritis eius, pro quo debet accep[…].

Quod ergo ſit de indulgentiæ eſſentia per modum ſuffragij hæc particula, ſic declaratur, & probatur, quia omne ſuffragium eccleſiaſticum, omniſque ſatisfactio quomodocunque, & pro quocunque, maximè ſi fiat pro alio, habet apud Deum ſuũ valorem, ſperaturque eius acceptatio non quidem neceſſario, & infallabiliter per ſolam viam iuſtitiæ legalis, ſed ſimul, & præcipuè, vt declaratũ eſt per viam gratiæ, & miſericordiæ liberalis; indulgentia autem per modum ſuffragii eſt de numero ſuffragiorum Eccleſię pro alijs factorum, ergo ipſius valor, et acceptatio quoad quantitatem fructus ſperatur à Deo per viam liberalitatis; conſequentia eſt bona, & minor probatur ex ipſo nomine. Nam eo ipſo quod eſt indulgẽtia, eſt communicatio theſauri ſatisfactorii, & eo ipſo quod talis indulgentia & communicatio eſt, aut fit per modum ſuffragii, conſtat, quod ingreditur numerum ſuffragiorum Eccleſiæ quoad ſuam vim, ſeu valorem ſatisfactoriũ, ad quod facit id quod tradit D. Bonauentura *a* dicens, quod indulgentiæ defunctorum ſunt de nobiliſſimis ſuffragiis Eccleſiæ, & cum eo in hoc concordant communiter Doctores. Quod autem hæc ſuffragia valeant per viam liberalitatis acceptantis Dei, probatur. Nullibi enim legitur, quod Deus promiſerit acceptaturum ſatisfactoria ſuffragia quoad totum ſuum fructum pro alio quocunque, ſed fieri ſuaſit, & iuſſit in ſpe ſuæ miſericordię, & liberalitatis. Et confirmatur, nam ratio ſuffragii propriè ſumpti in vſu eccleſiaſtico hoc quidẽ innuit, nam tunc tantùm propriè fit ſuffragium, ſeu auxiliũ alicui ſuper aliqua re, quando eſt ſic agẽs, quod exiſtens in tali diſpoſitione nihil omnino roris habet apud ſuum conditorem, ſeu iudicem, aut Dominum, cui debitor eſt, vt per ſe, vel per alium per viam iuſtitiæ poſſit pro ſuo debito ſatisfacere, aut ſe liberare aliquid agendo, ſed ſolùm poteſt ex liberalitate, & miſericordia acceptare volentis adiuuari per alium, & tale auxilium huic impenſum ab aliquo dicitur plenam propriamque rationem auxilii Eccleſiaſtici habere, alioquin non poſſet dici omnino indigens auxilio ſuffragantis, & miſericordia, & liberalitate acceptantis Dei, ſi aliquo modo per viam iuſtitiæ ſtante lege per ſe, vel per alium aliquid agendo poſſet liberari à debito pœnarum. Et cum his videntur concordare D. Thomas *b* & Richardus dicentes, quod imperare per modum ſuffragij innititur liberalitati eius, qui oratur, & ad idem videntur communiter Doctores *c*, præter Durãdum, qui videtur aliquo modo diſſonare. Et hoc modo ſunt intelligenda tradita per Caietanum *d*, & à Gabriele, & Nauarro, & plenius infra dicetur in quæſtione de indulgentiis per modum ſuffragii.

a Bonauẽ. ĩ 4. d. 20.

b D. Th. in 4. d. 45. q. 6. ar. 2. Richa. ead. d. vl. q. 3.

c DD. d. a. & Dur. q. 1.

d Cai. quolibet. 2. & ĩ tra. de indi. q. 5. & c. 5. in alio trac. Gabri. can. lect. 57. & ſuple. cius in d. diſt. 45. q. 3. a. 1. not. 2. Na. de indulg. no. 19. & 22. & 23. & ſe.

ARTICVLVS III.

Quid ſit indulgentia plenaria.

RESpondeo dicendo, quod quamuis olim aliud eſſet indulgentia plenaria, plenior, & pleniſſima, & iubileus. Nunc autem ex ſtylo curię, quãtũ attinet ad rationem indulgentiæ, hæc omnia idem ſunt. Quæ veritas patet ex his, quæ Doctores antiqui, & moderni diuerſimodè ſunt locuti de his, vt patet ex Paludano *e*, & ſupplemento Gabrielis, & Adriano, & communiter Doctoribus. Et innuitur ex extrauaganti Bonifacii VIII. *f*. Doctores autem maxime variant, quæ dicatur indulgẽtia plenaria, plenior, & pleniſſima, cuius rei quinque opiniones refert Corduba: *g* & tandem ait, quod quoad rationem indulgentiæ, quæ eſt remiſſio pœnarum pro peccatis, idem eſt indulgentia plenaria, plenior & pleniſſima, & hãc opinionem amplectitur Sotus *h* quam etiam ſequitur Medina, & quod illa forma concedendi indulgẽtiam plenariam, pleniorem & pleniſſimam potius valeat ad tollẽdum ſcrupulos, qui ex varietate opinionum prædictarum oriri poſſunt, quàm ad differentiam aliquam earum indulgentiarum denotandam; quia omnia important remiſſionem omnium pœnarum omnium peccatorũ mortalium, & venialium, tam de iniunctis, quam de non iniunctis, tam de conceſſis, quàm de non conceſſis, quomodocunque; & hoc habet veritatem, quando ſic abſolutè ſine vlla limitatione concedantur de iniunctis, aut de confeſſis, quia de illis tantùm intelligitur talis indulgentia etiam pleniſſima, aut iubileus ſic limitate conceſſus, quamuis iubileus raro cum limitatione aliqua, ſed abſolute fere ſæpius conceditur.

Diximus quod quoad rationem indulgẽtię prędicta omnia ſint idem, quia quoad aliud videtur iubileus aliquid aliud importare, nam quando ſimul cum indulgentia plenaria abſolute conceſſa cõcedit etiam Papa, quod quis poſſit abſolui ſacramentaliter de omnibus caſibus, excommunicationibus, & peccatis, tunc ſolet dici iubileus, & non aliter, vt ait Ioannes de Anania *i*, quem ſequitur Florentinus, ſupplemẽtum Gabrielis, & Syluester. Et ratio huius eſt, quia ſic habet ſtylus curiæ Romanæ, cui ſtandum eſt, & ſic habetur in multis literis papalibus his temporibus modernis conceſſis. Similiter habet ſtylus curię, & conſuetudo optima legum, & conceſſionum interpres, quod quando Papa concedit, quod quis poſſit abſolui plenariè, ſacramentaliter concedit etiam indulgentiam plenariam poſſe concedi.

Sed contra prædicta videtur facere, nam in aliquibus

e Pal in 4. d. 20 q. vlt. ſup. Gabr. in 4. d. 45. q. 3. a. 1. not. 3. & 4. Adr. in mat. de indulg.

f c. antiquorũ de pœn. & rem.

g Cord. lib. 1. de ind. q. 11 art. 1.

h Sot. in 4. d. 21. q. 2. ar. 1. Med. de ind.

i Ana. ĩ trac. de ind. Flo. 3. p. 21. 10 c. 3. §. 36. ſu. Gabr. ĩ 4. d. 45. q. 1. ar. 1. no. 1. & 3. & ar. 2. conc. 9. & Syl. tit. ind. q. 10. p. 1.

quibus bullis conceduntur vltra indulgentiam plenariam tot dies, vel quadragenæ de indulgentia. Nam ſi indulgentia plenaria omnem pęnam remittit, vt quid vltra tot dies vel quadragenæ conceduntur?

Pro explicatione huius difficultatis videndū eſt, quid ſignificēt hæc omnia, *carena*, *quadragena*, *ſeptena*, quæ ponuntur in iure Canonico, & etiam in bullis, *carena* vt patet ex iure Canonico, *a* vbi *carena* dicitur tempus quadraginta dierum in pane, & aqua cum ſeptem ſequentibus annis, & ſic ſecundum Gloſſam *b* in dicto loco dicit, quod *carena* eſt vocabulum Longobardorum ſic dictum à carenna hominum, quia acturi illam pęnitentiam, quaſi ſolitarii ſecludebantur à populis, vt in Numeris *c* legitur de Maria ſorore Aaron, & hæc pęnitentia regulariter infligebatur pro quolibet mortali, vt dicitur in Decretis, *d* & de hac pęna, quæ dicitur *carena*, fit mentio in Decretis, *e* videtur, quod Carena complectitur quadragenam dierum, & Septenam annorum, vt patet in literis papalibus, vbi conceditur Carena indulgentiæ, tūc enim per talem indulgentiam conceditur tempus quadraginta dierum, & ſeptem annorum pęnitentiæ.

a ca. accuſat. de accuſ. c. accepiſti, de ſpōſ. duorum.
b gl. in d. c. accuſat. 11.
c Nu. 22. c.
d 33. c. hoc ipſū.
e Diſt. 50. ca. in capite.

De quadragena verò, & ſeptena etiā dico, quod aliquando ſunt nomina pęnæ, aliquando nomina indulgentiæ, prout notat Iacobus *f* Cardinalis, & Clemens Papa primus primò inſtituit quadragenā, per quam ſignificatur tempus pęnitentiæ quadraginta dierum; & ſeptenam, per quam ſignificatur tempus pęnitentiæ ſeptem annorum. Nam ſtatuit, quod peccatores pro mortali excluderentur ab Eccleſiis, & pęnitentiam agebāt nudo capite aſperſo cinere per illos quadraginta dies, & deinde iniūgebatur eis pęnitentia ſeptenalis per ſacerdotem; & Innocentius Primus iniungebat pro vno mortali ſeptenariam modo certo peragendam, quæ dicebatur ſeptena, aut ſeptenaria Innocentii, & ſic patet, quo modo quadragena, & ſeptenna, ſunt nomina pęnarum, ſunt autem nomina indulgentiarum in literis papalibus, quando conceditur quadragena indulgentiæ, id eſt, quadraginta dierum, & ſeptena, id eſt, ſeptem anni indulgentiæ, vt tenet Paludanus. *g* His ſuppoſitis reſpondetur ad argumentum ſuprapoſitum. Primò quod ideo poſt indulgētiam plenariam illa limitata conceduntur, vt ſi cauſa indulgentiæ inſufficiens fuerit ad indulgentiam plenariam, ſaltem lucretur illos dies, vel quadragenas, is cui talis Bulla conceditur.

f Iaco. Card. in ſuo tra. de ĩdul.
g Palu. ĩ 4. d. 20. q. 4. ar. 2. con. 4.

ARTICVLVS IV.

A quo cęperit iubileus, & quid ſit.

Reſpondeo dicendo, quod iubileus creditur incepiſſe à tempore Bonifacij Octaui circa annum Domini milleſimum trecenteſimum vt habetur in quadam extrauaganti, *h* & dicitur iubileus à *Iobel* Hebraicè, quod Latinè eſt initium, inde iubileus, id eſt, initians, quia in lege veteri in illo anno iubilei incipiebant libertates poſſeſſionum, & ſeruitutum, & remiſſiones offenſarum, omniaque redibant ad ſuum priſtinum ſtatum, vt in Leuitico habetur *i* & ideo tunc fiebat magnum gaudiū, & iubilus libertorum à ſeruitutibus antiquis; vel potius dic quod *Iobel* Hebraicè eſt idem, quod buccina Latinè, quia tempore iubilei Hebræi clangebāt buccinis, vt legitur in eodem Leuitici loco, & habetur in interpretationibus Bibliæ emendatis. Inde etiam per analogiam à prædictis, & per etymologiam Latinam poteſt etiam iubileus dici à iubilo, quia per iubileum homini ſpiritualiter renouato, & ad gratiam baptiſmalem reducto eſt gaudiū magnum conſcientię, & cordis, & oris iubilatio, & gratiarum actio, laudumque perſonatio ſecundum illud Pſalmi. *k* *Buccinate in Neomenia tuba, in inſigni die ſolennitatis veſtræ*, & huic videtur fauere quædam Extrauagans. *l* Alexandrinus *m* autem, & Turrecremata aiunt, iubileum idem eſſe, quod remiſſiuum. Nauarrus *n* autem ſequutus Marcum Antonium, & Euſebium, ait vocem illam *Iobel* ſignificare quinquagenarium, idemque valere vocē illam iubileum, de illa voce *Iobel* à latinis deductā, qui Nauarrus *o* per aliquot notabilia non ſolū originem huius vocis iubilei, ſed etiam differentiam iubilei veteris, & nouæ legis deſignat.

h Extrauagā. antiquorū de pęni. & remi. Flo. 1. p. ti. 10. c. 3. §. 6. & 7.
i Leuit. 25.
k Pſal. 8.
l Extra. vnigenitus de pęn. & rem.
m Alex. ĩ sū. de pęn. d. 7. Turre.
n Na. in tra. de iubil. no. 1. nu. 3.
o Na. vbi ſu. n. 2. 3. & 4.

QVAESTIO LXXXVI.

De poteſtate concedendi indulgentias, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum prælati religionum poſsint concedere indulgentias.*

2 *Vtrum ex priuilegio poſsint prælati religionum indulgentias concedere.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælati religionum poſsint concedere indulgentias.

Reſpondeo dicendo, quod Summus Pontifex poteſt concedere indulgentias, vt in iure *p* notum eſt. Item Concilium, Patriarchæ, & primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, poſſunt concedere indulgentias, vt in ſacris Canonibus ſatis definitur, & tradunt Soto, *q* Sylueſter, Corduba, Angles, Ouando, Cannedo, & Corduba: *r* Cardinales verò ſi non ſunt prælati, & etiam Patriarchæ, aut primates non poſſunt de iure cōmuni concedere indulgentias, bene tamen ex priuilegio, ſeu ex commiſſione generali, vel ex conſuetudine, prout tradit Corduba, *ſ* cōſuetudo enim dat iuriſdictionem, vt tradit Couarruuias, & alius: inferiores autem à Papa, vt Epiſcopi non poſſunt concedere niſi taxatè, & limitatè, limitatio autem facta ipſis circa indulgentias procedit etiam ſecundum ius in ipſis religionum prælatis habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem.

p c. vnigenitus de pęn. & rem.
q c. q ãūt, & c. noſtro de ſen. ex com. Sot. ĩ 4. d. 21. q. 1. a. 4. Syl. v. indulg. n. 11. Ang. ĩ 4. 2. p. q. d. indul. a. 3. ſ p co. 1. fo. 24. Ouando in 4. d. 18. prap. 38. Cānedo tra. 9. de indul. ca. 3. pag. 299. Cord. li. 5. qq. q. 12.

Sed vt hæc clariora reddantur, dico primo, quod prælati inferiores Epiſcopis, id eſt, prælati, qui non habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, quales ſunt curati, priores, guardiani, & ceteri prælati locales non habent ex officio vllam poteſtatem ordinariam iure diuino conceſſam ad concedendas indulgentias, nam poteſtas huiuſmodi pertinet præciſè ad dignitatem, & iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem, vt apertè conſtat ex iure *t* in quo dicitur, quod Abbates concedendo indulgentias extendunt manus ad ea, quæ ſunt dignitatis Epiſcopalis.

r Cor. vbi ſupr. propoſ. 4. aub. 1. circa finem q.
ſ Cou. in reg. poſſeſ. 2. p. q. 3. n. 1.
t c. accedētib. de exceſſ. præla.

Secundo dico, quòd loquendo de prælatis religionum habentibus iuriſdictionem Epiſcopalem, quales ſunt generales, & prouinciales, eos habere authoritatem ordinariam iure diuino conceſſam ad largiendas indulgentias, licet enim Corduba, *u*

u Cor. vbi ſup. propo. 9. Medi. de indu. diſpo. 6. c. 29.

teneat

teneat partem negatiuam, partem tamen affirmatiuam tenet frater Michael a Medina, & vt probatiſſimam amplectitur, à qua ſententia cum ſit pia, nolo recedere, eo præſertim quod in religionum tutelã, & patrocinium excogitata ſit; fundamenta autẽ huius opinionis ſunt. Nam prædicti præfecti ſunt verè, & propriè, prælati (vt idem Medina dicit) iure diuino conſtituti, vt iam in primo tomo tetigimus *a* & habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalẽ, immo ampliorem, quàm Epiſcopi, quia non ſolùm poſſunt communicare, ſed applicare bona ſubditorum, vt in eodem primo tomo *b* ſatis probauimus, ergo iure diuino habent facultatem concedendi indulgẽtias, ſicut poteſtas iuriſdictionis Epiſcopalis, qua præditi ſuor religionum maiores, & ideo ſicut Epiſcopus dicitur ſponſus ſuæ Eccleſiæ, ſic generales, & prouinciales iure optimo ſuarum religionũ, & religioſorum ſponſi nuncupantur. Neque obſtat Decretalis *c* in contrarium adducta. Ibi enim reprehenduntur Abbates dantes indulgentias, non quidem exẽpti regulares, ſed Abbates ſubditi Epiſcopis cognoſcentes de cauſis matrimonialibus, & beneficiarijs, & ſi erãt Abbates exempti (quod ego non admitto) erant quidem præfecti locales nõ habẽres iuriſdictionem Epiſcopalem; ſi verò dicamus loqui de Abbatibus exemptis habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, reprehenduntur, quia forſan concedebant indulgentias non ſolùm ſuis ſubditis, ſed etiam ſecularibus, & religioſis ſub aliorum iuriſdictione militantibus.

a 1. To. q. 17. ar. 9.
b 1. to. queſt. 34.
c d. c. accedenti

Nec obſtat conſuetudo in contrarium, qua docemur, prædictos prælatos nunquam ex officio conceſſiſſe huiuſmodi indulgentias. Nam reſpondetur, quod hæc conſuetudo tollit vſum, non tamen poteſtatem, contra ius enim diuinum (quo di imus huiuſmodi poteſtatem conceſſam) nulla eſt præſcriptio, & ideo ſi dicti prælati attentaſſent concedere, ſicut Epiſcopi, attenta ſupradicta probabili opinione, teneret factum, vt ait Medina.

ARTICVLVS II.

Vtrum ex priuilegio poſſint prælati regulares indulgentias concedere.

RESpondeo dicendo, quod *Leo Decimus cõceſſit, quod omnes prouinciales fratrum minorum regularis obſeruantiæ acta viſitatione ordinaria in conuentibus ſuæ prouinciæ habeant facultatem concedendi indulgentiam plenariam omnibus fratribus cuiuslibet conuentus ſic viſitati, & idem de monialibus Sanctæ Claræ, & tertiarijs in congregatione viuentibus.* Ita habetur in ſupplemento *d* ordinis.

Et Gregorius XIII. viua vocis oraculo conceſſit, vt poſſint viſitatores ſocietatis Ieſu in ſingulis collegijs, & ſocietatis locis abſoluta viſitatione, concedere religioſis ſocietatis benedictionem, & indulgentiam plenariam, & hoc in perpetuum. Ita habetur in Cõpendio *e* ſocietatis.

Item Alexander IV. conceſſit vt fratres minores in quibuſcunque Eccleſijs, vel locis eos prædicare contigerit, poſſint dare ſuis adiutoribus indulgẽtiam quadraginta dierum. Ita habetur in libro monumenta *f* ordinum.

Item Martinus V. conceſſit generali miniſtro poſſe dare de toto ordine ſuffragia indulgentiarũ, & orationum, & beneficiorum ſpiritualiũ quibuſcunque perſonis deuotis, & benefactoribus noſtri ordinis. Quæ cõceſſio, prout in primo tomo *g* notauimus, nõ eſt priuilegium, ſed ius cõmune, quia eo ipſo, quod aliquis eſt alicuius congregationis prælatus, habet authoritatem diſpenſatiuam cõmunium bonorum ipſorum de congregatione, prout reſoluit Corduba *h*

d Sup. f. 91. cõc. 285.
e Compen. ſoc. ti. viſi.
f In 2. imp. fol. 60. conc. 654.
g 1. To. q. 34.
h Cor. li. 5. qq. q. 7.

QVÆSTIO LXXXVII.

De indulgentijs plenarijs, & à fidelibus in feſtiuitatibus lucrandis à Religioſis, in 12. articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 *VTrum in die receptionis habitus, & in die profeſſionis conſequantur religioſi indulgentiam plenariam.*

2 *Vtrum religioſi, & religioſæ in diebus, in quibus communicant, indulgentiam plenariam conſequantur.*

3 *Vtrum religioſi recitando coronam Domini Ieſu Chriſti, & coronam Beatæ Virginis, indulgentiam plenariam conſequantur.*

4 *Vtrum promiſſa Conceptionis B. Mariæ, & pro eius feſto indulgentia plenaria concedatur.*

5 *Vtrum ſit indulgentia plenaria pro feſtiuitatibus ordinis minorum.*

6 *Vtrum in feſto Portunculæ indulgentia plenaria concedatur.*

7 *Vtrum religioſi poſſint lucrari indulgentiam plenariam, dicendo quinquies pater noſter, cum totidem Aue Maria.*

8 *Vtrum monachi Carthuſienſes indulgentiam ſimilem conſequantur.*

9 *Vtrum religioſis in articulo mortis indulgentia plenaria concedatur.*

10 *Vtrum hæc indulgentia in articulo mortis poſſit concedi à Laico.*

11 *Vtrum Lethargicus & phreneticus, vel amens poſt electionem confeſſarij, poſſit plenariè abſolui per huiuſmodi indulgentiam.*

12 *Vtrum pro ſalutatione angelica, quando pulſatur campana, aliqua indulgentia concedatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum in die receptionis habitus, & in die profeſſionis, conſequantur religioſi indulgentiam plenariam.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus IV. *conceſſit, quod in receptione habitus cuiuslibet fratrum ordinum S. Franciſci, ſit indulgentia plenaria recipienti, & ſimiliter in die obitus.* Ita habetur in libro monumenta *i* ordinum, & in ſupplemento. Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod illa verba, *in receptione habitus* poſſunt duobus modis accipi. Primò quando recipitur habitus probationis, alio modo quando recipitur habitus profeſſionis, & in hac conceſſione conceditur indulgentia plenaria in die, in qua recipitur habitus probationis, vt clarè ſonat litera priuilegij, & ex alio priuilegio Iulij II. Facto Minimis clariùs colligitur, conceſſit enim, *quod omnes perſonæ quæ recipiuntur, in ordine minimorum in earum ingreſſu, & morte plenariam omnium ſuorum peccatorum veniam & indulgentiam conſequantur.* Ita refertur in compendio *K* ſocietatis.

Pro die autem receptionis habitus in profeſſione, notandum eſt, quod attribuitur D. Thomæ *l* opinio quædam ſingularis, quod is, qui profitetur aliquam religionem, proinde ſibi quærit indulgentiam ple-

i In 1. impſ. fo. 63. & in 2. fo. 67. conceſ. 104. & in ſu. fo. 95. conc. 320.
K Compen. ſocier. tit. in. ſ. 4.
l Thom. 2. 2. q. 189. ar. 3. ad 3

Digitized by Google

plenariam, ac qui ſuum corpus ſubſidio terræ Sanctæ deuouet. Multi poſteriores, inter quos Felinus [a *Fel. in c. noſtro de pœn. & rem. ſo. 4.*] *a* hanc tenuerũt opinionem, ſed videamus, vtrum D. Thom. huius fuerit opinionis, pro quo eius verba ſunt ponderanda, & ſunt hæc.

Rationabiliter autem dici poteſt, quod etiã per ingreſſum religionis aliquis conſequatur remiſſionẽ omnium peccatorum, ſi enim aliquib. eleemoſynis factis homo põt ſtatim ſatisfacere de peccatis ſuis, ſecundũ [b *Dan. 4.*] *illud Danielis,* b *peccata tua eleemoſynis redime, multo magis in ſatisfactione pro omnib. peccatis ſufficit, quod aliquis totaliter diuinis obſequiis mancipetur p religionis ingreſſum quæ excedit oẽ genus ſatisfa-* [c *33 q. 2 ca. admonere.*] *ctionis, & publica pœnitentia, vt in Decretis* c *habetur ſicut ẽt holocauſtum excedit ſacrificiũ, vt D. Gre-* [d *Greg. in ho. 10. in Ezech.*] *gorius* d *inquit, vnde legitur in Vitis Patrum, quod eandem gratiam conſequuntur religionem intrantes quam conſequuntur Baptizati.* Hactenus, D. Th. qui in illis verbis, *eleemoſynis factis,* & in illis, *ſicut holocauſtũ, &c.* Palam ſignificat ſe de remiſſione merito proprio nitente, & non de indulgentia de meritis alienis hauſta, agere. Et adde, quod gratia Baptiſmalis, cui, ſecundum aliquos, æquat gratia profeſſionis, non eſt indulgentia, vt palam eſt, quia non datur ſine ſacramento Baptiſmi, tametſi memoranda eſt illa virtus magna profeſſionis, quam vir ille Doctiſſimus ſimul cum communi voto peregrinationis in terram Sãctam facto præponat. Denique non eſt ita certum loquendo ſecundum meritum, & vim ipſius profeſſionis, ipſam indulgentiam plenariam profitenti communicari. Vnde dicunt communiter omnes, quod per dictam cõceſſionem Sixti IV. conſequuntur nouitij in die profeſſionis Indulgentiam plenariam, at ego dictam conceſſionẽ etiam ad diem ſuſceptionis habitus in religione, cũ quis ingreditur religionem ad eam probãdam, puto extendendam, cum verba dictę conceſſionis Sixti IV hanc interpretationem patiantur, & verba cõceſſionis Iulij II. factæ minimis id ſatis indicẽt, vtcumque tamen ſit, quod nouitius profitens hãc In-
[e *Cuc. li. 3. mai. inſt. tit. 2. de reg. n. 49. & 50.*] dulgentiã cõſequatur, tenet M. Antonius Cuccus, *e* adducens authoritatem D Bern. *f* dicentis. *Religio amatores ſuos Angelis ſimiles, hominib. diſſimi-* [f *Ber. in li. de præcep. & diſ. c. 4.*] *les facit, diuinamq. in hoĩe imaginem reformat, cõfigurans nos Chriſto inſtar baptiſmi, & propius Deo euehens,* & hãc opinionẽ tenet Angelus, *g* nõ enim [g *Ang. v. rel. n. 46.*] ad certam peccati ſatisfactionẽ tenetur is, qui totũ tempus ſuo cõditori dicat, vt dicitur in Decretis. *h* [h *c. qs aliquando videat §. non ergo eſt neceſ. d. 4.*]

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſi, & religioſæ in diebus, in quibus communicant, indulgentiam plenariam conſequantur.

RESpondeo dicendo, quod *Innocentius Octauus conceſſit, vt fratres minores celebrãtes in diebus Dominicis, & ſolennitatib. domini, & B. Mariæ, & ſanctorum ordinis minorũ, habeant indulgentiã plenariam.* Ita habetur in monumentis *i* ordinũ, & in [i *In 2. ĩpr. f. 69. cõc. 148. & ĩ ſu. f. 99. cõc. 361.*] ſupplemento, *& idẽ Innocentius VIII. conceſſit, vt moniales communicantes habeant indulgentiã plenariam.* Ita habetur in monumentis K ordinum, [K *In 2. ĩpr. f. 69 conc. 150.*] *& Leo X. conceſſit ſororib. ſeu ancillis B. Mariæ, et monialibus S. Claræ, vt quoties ſacram ſumpſerint communionẽ, ea die conſequi valeant indulgentiã.* Ita habetur in ſupplemẽto. *l* Ex quibus colligitur primo [l *In ſup. f. 43. cõce. 27. & fo. 42. conc. 133.*] quod cum religioſi ordinis minorum, & omnes ordinum mendicantium, qui gaudeãt priuilegijs monialium S. Claræ, prout in primo tomo *m* ſatis pro- [m *1. To q.*] bauimus, quod quoteſcunque communicauerint ipſi fratres, & religioſi, & religioſæ, etiã ordinũ non mendicantiũ, conſequũtur indulgentiam plenariã, ſi ordinum mendicantium priuilegiis fruuntur.

Secundò ſequitur, quod cum confratres chordigeri B. P. N. Franciſci fruantur omnibus indulgentiis fratrib. minoribus conceſſis, hoc magno, & ſalutifero indulto etiam gaudebũt, quod ipſum de cõfratribus corrigiatis D. Auguſtini dicendum exiſtimo, cum ipſorum fratrum Auguſtinienſium indulgentiæ ipſis communicẽtur, prout in primo tomo *n* ſatis probauimus. [n *1. To. q. 58.*]

Et pro complemento aduertẽdum, *quod fratres ordinum mendicantiũ pœnitentes, et confeſſi, celebrãtes, vel ſacramentũ Euchariſtiæ deuotè ſuſcipientes in ſingulis tam D. N. Ieſu Chriſti, quam eiuſdẽ matris Mariæ feſtiuitatib. necnon S. Luciæ, S. Alberti, Sanctorũ quadraginta Martyrũ, S. Mariæ Magdalenæ, Sanctorũ Petri, & Pauli feſtiuitatib. plenariam oĩum ſuorum peccatorum indulgentiã, & remiſſionẽ conſequuntur.* Ita conceſſum eſt perpetuo à Gregorio XIII. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo nono, octauo idus Auguſti, Archiconfraternitati Confalonis de Vrbe, prout refertur in compendio fratrum D. Hieronymi. *o* Ad- [o *Cõp. D. Hieroni. Idulg. §. 19.*] uertendum ẽt, quod prout conſtat ex cõpendio ſocietatis Indico, & refert Veracruz in ſuo cõpendio priuilegiorum manuſcripto, *Greg. XIII. Conceſſit, quod quãdo ad acquiſitionẽ indulgentiæ plenariæ, vel iubilei requiſita eſt cõfeſſio, et Euchariſtia, ſi tamen per ætatẽ, vel per aliud legitimũ impedimentum non poſſunt confiteri, vel cõicare, indulgentiam conſequũtur, & qui inculpabiliter non receperunt, ſi poſt ſublato impedimento perfecerunt, quæ præſcribuntur, indulgentiam conſequantur, etiam ſi dies conſtitutus præterierit.* Hæc eſt magna conceſſio.

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſi recitando coronam Domini Ieſu Chriſti, & coronam B. Mariæ, indulgentiam plenariam conſequantur.

RESpondeo dicendo, quod *Iulius II. conceſſit, vt fratres minores obſeruãtiæ toties, quoties coronam Virginis Mariæ, præmittendo ante quaslibet decem Aue Maria, Vnum pater noſter, dixerint, lucrentur indulgentiam plenariam, addendo tamen vnum Aue Maria pro ipſo Domino Papa.* Ita habetur in ſupplemento. *p* [p *Sup. f. 92. con 273.*]

Et Leo Decimus conceſſit, quod ſorores S. Claræ, & tertij ordinis de pœnitẽtia nũcupatæ in congregatione cõmorantes, et ſub cura fratrũ minorũ obſeruãtiæ degẽtes toties, quoties coronã Virginis Mariæ dixerint lucrẽtur plenariã indulgẽtiã. Ita habetur in ordinis ſupplemento, *q* in quo etiam continetur, *ipſum* [q *Sup. f. 62.*] *Leonẽ X idẽ conceſſiſſe ſororib. ſeu ancillis ordinis B. Mariæ, vt dicẽdo coronas Domini Ieſu, & B. Mariæ Virginis cõſequãtur plenariã indulgẽtiã ſuorũ peccatorũ, et declarauit, quod hoc quidem licet minus clarè cõceſſerat ipſe Leo X. monialib. S. Claræ, Et in ſpeciali pro corona Saluatoris notãdũ eſt quod fratres minores dicendo coronã Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti in memoriã annorũ vitæ Chriſti, lucrentur cõſimilẽ indulgentiã plenariam, ſicut pro corona* r *B. Mariæ Virginis.* Ita hr̃ in ſupplemento ordinis. *ſ* [r *conc. 172. et f. 43. con. 34.*] [ſ *Sup. f. 92. conc. 274.*]

Pro quarum conceſſionum explicatione eſt notandum, quod corona D. N. Ieſu Chriſti continet triginta tria *Pater noſter,* & totidẽ *Aue Maria,* in honorem annorum vitæ Chriſti eiuſdem: corona vero B. Mariæ Virginis dicitur ab aliquibus continere ſexaginta tria, *Aue Maria,* & de decẽ in decem

Digitized by Google

cem vnum *Pater noſter*. Ita habetur in literis Leonis ſuperius allegati, ſed vt alij dicunt, & melius cōtinet ſeptuaginta duo *Aue Maria*, in memoriam ſeptuaginta duorum annorum, quos Beata Virgo in hoc ſeculo creditur vixiſſe, & ita ponitur in alijs literis eiuſdem Leonis in ſupplemento *a* ordinis contento.

a *Sup. f. 61. cōc. 204.*

Et eſt ſummè aduertendum pro infirmis, *quod Leo Decimus conceſſit, vt fratres infirmi, ac ſenes in decrepita ætate conſtituti dicendo vnum pſalmū, vel hymnum Virginis, vel Domini noſtri, lucrentur indulgentias conceſſas dicentibus coronas Ieſu Chriſti Domini, & Matris ſuæ, quod huiuſmodi perſonæ non poſſunt ſemper hoc dicere*. Ita habetur in eodem ſupplemento. *b Et idem Leo Decimus cōceſſit monialibus S. Claræ ſub cura fratrum minorum obſeruantiæ exiſtentibus, ac per conſequens eiſdem fratribus, quod dicendo canticum graduum lucrentur indulgentiam, quam lucrantur dicendo coronam Virginis Mariæ, ſcilicet indulgentiam plenariam*. Ita habetur in compendio priuilegiorum mendicātium. *c* In quo aduertit collector, quod hęc conceſſio nō eſt aliàs impreſſa, eo quod poſt priuilegiorum impreſſionem fuit obtenta, ſeu ad partes Hiſpaniæ adducta, nihilominus tamen pro indubitata haberi poteſt, cum habeatur in regiſtro commiſſariorū Curiæ Romanæ, ac inde ſit fideliter extracta.

b *Sup. f. 90. cōc. 181.*

c *Cōp. mēd. ti. ī-dul. plen. quoad fratres. §. 19.*

Et eſt notandum, *quod Clem. VII. anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo nono, conceſſit viuæ vocis oraculo omnibus fratribus Camaldulenſib. oblatis, & nouitijs, qui viſitauerint ad hunc, vel aliū effectum quamlibet Eccleſiam, aut oratorium eremitorij, vel alterius loci ipſis fratribus tunc, & in futurum ſubiecto, recitando ſemel Pſalmum* Exaudiat te Dominus, *vel ter* Pater noſter, *& ter* Aue Maria, *rogando pro felici ſtatu ſuæ ſanctitatis, dum viueret, et poſt mortē pro ſua animæ ſalute, omnes indulgentias, quæ à ſede Apoſtolica in generali, aut in particulari, aut quouis alio modo ad illud vſque tempus erant cōceſſæ, & quæ in poſterum erant concedendæ ſub quauis forma verborum tam Eccleſijs intra Romā conſiſtentibus, quàm extra, & in omnibus mundi partib. fabricatis, ita, & eo modo, ac ſi in ſpecie prædicti Eremitæ in propria perſona ſtatutis temporibus Eccleſias, & loca illa viſitaſſent. Inſuper ſiquis eorum legitimo impedimento impeditus, vt prædictas eorum Eccleſias, aut oratoria viſitare nō poſſint, tunc ſufficiat, vt dicant dictum pſalmum*, exaudiat, *vel ter* Pater noſter, *& totidem* Aue Maria, *quocunque in loco ſe inuenerint, & ſi quis omnino ea dicere non poſſet, ſufficit illud dicere ſola mente, & intentione. Et inſuper conſequuntur oēs indulgentias, & peccatorū remiſſiones, quas conſequerentur, ſi recitarēt Roſariū pro cōſequendis indulgentijs dicto Roſario à* B. *Dominico inſtituto conceſſis*, cuius viuæ vocis oraculi conceſſionis authenticum teſtimonium datur à Laurētio Epiſcopo Præneſtinenſi, ac S.R.E. Cardinali, & ipſorum Camaldulenſium tunc protectore. Et Capucinus *d* ait ſe vidiſſe Romæ, in ſuo Capucinorum monaſterio, vulgari ſermone hanc conceſſionē impreſſam. Et notat idem Capucinus quod hæc copioſiſsima indulgentia, qua Capucini ſpecialiter participant, per communicationem priuilegiorum, gratiarum, & indulgentiarum omnium ordinum mendicantium, & non mendicantium, ipſis factam per Paulum IV. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo, & ea gaudent etiam omnes alij mēdicantes, ratione communicationis factæ à Sixto V. anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo.

d *Capu. ti. īdul. ple. quoad 2. p. 5*

ARTICVLVS IV.

Vtrum pro Miſſa Conceptionis V. Mariæ, & pro eius feſto indulgentia plenaria concedatur.

REſpondeo dicēdo, quod *toties, quoties fratres minores de obſeruantia dicunt miſſam Conceptionis V. Mariæ, ac imēdiunt orare pro ſua ſanctitate, & vniuerſali Eccleſia, habeant indulgentiam plenariam*. Ita refertur conceſſum in compendio *e* mendicantium. Et idem Leo X. ampliat ſupradictā indulgentiam pro fratribus eiuſdem ordinis audiētibus præfatā Miſſam Conceptionis, ac etiam pro monialibus S. Claræ in congregatione viuentibus: ſimiliter audientibus prædictam Miſſam. Ita habetur in eodem Compendio. *f*

e *Cōp. mēd. tit. īdul. plen. quoad fratres. §. 17.*

Et Sixtus V. Romæ apud D. Petrum die decima octaua Octobris, 1586. Pontificatus ſui anno ſecundo in Bulla expoſitum nobis pro parte dilecti filij fratris Franciſci Gonzagæ miniſtri generalis ordinis fratrū minorum de obſeruantia quod cum plurima monialium monaſteria Conceptionis B. V. Mariæ in orbe Chriſtiano ædificata reperiantur, quorum moniales ſub regula præfati ordinis, ac guberno, et adminiſtratione illius ſuperiorum degunt ipſeque indulgentiam plenariam, & omnium peccatorum remiſſionem viſitantibus Eccleſias dicti ordinis vbique gentium conſiſtentes in ſingulis feſtiuitatibus ſanctorum eiuſdem ordinis perpetuo conceſſerit, cupiatque indulgentiam præfatam etiam quoad viſitantes eccleſias monaſteriorum monialium eiuſdem Conceptionis B. Mariæ vbiq. terrarum nunc, & pro tempore exiſtentiū, per ipſum, et etiam perpetuò extendi, et ampliari: ipſe Sūmus Pontifex *libenter annuens ſupplicatis, dictā indulgentiam et deſuper in forma breuis vel ſub plūbo expeditarum literarum tenorem præſentibus pro expreſſis, & inſertis habens, omnibus, & ſingulis dictorum monaſteriorum monialibus nunc, & pro tempore exiſtentibus, ac omnibus, & ſingulis alijs vtriuſq. ſexus Chriſti fidelibus vere pœnitentib. & confeſſis, qui ſingulas, ſeu quamlibet Eccleſiarum monaſteriorum monialium huiuſmodi in feſto Conceptionis eiuſdem B. Mariæ a primis veſperis vſque ad occaſum ſolis eiuſdem feſti annis ſingulis deuotè viſitauerint, & inibi pro pace inter Chriſtianos principes obſeruanda, ac S. matris Eccleſiæ exaltatione, hæreſumque extirpatione, pias ad Deum preces fuderint, ſi eo die ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum ſumpſerint, dictam indulgentiam plenariam, & omniū ſuorum peccatorum remiſſiones quo ad eos omnes Apoſtolica authoritate tenore præſentium extendit, & ampliauit, ſeu illis de nouo etiam perpetuo illis omnibus concedit, et elargitur; non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis ac præſertim de indulgentijs ad inſtar non concedendis, ceteriſque contrarijs quibuſcunque.*

f *Cōp. vbi ſu. §. 18.*
Habet in Bullario Sixti V. in par. cōce. 42. pag. 136.

g *In 2. impr. f. 260. cōc. 659. et ī ſup. f. 109. cōc. 457.*

ARTICVLVS V.

Vtrum ſit indulgentia plenaria pro feſtiuitatibus ordinis Minorum.

REſpondeo dicendo, quod multa poſſem antiqua priuilegia in medium adducere, quibus probatur, à Summis Pontificibus plures indulgentias pro his feſtiuitatibus eſſe conceſſas. Gregorius *g* enim X. Nicolaus III. *h* Martinus V. *i* Nicolaus IV. *k* Ioannes Vigeſimus ſecundus, Vrbanus V. *l* Sixtus IV. *m* Iulius II. *n* multa conceſſerunt, quæ ſumma indulgētiarum ordinis fratrum minorom à diuerſis Summis Pontificibus conceſſarum eſt, & aſſe-

h *In 2. impr. f. 260. conc. 66.*
i *In 2. īpr. f. 60. & in ſu. f. 108. conc. 453.*
k *In ſup. f. 108. conce. 446.*
l *In 1. imp. 24. & ī 2. f. 108. cōce. 221. & ī ſu. f. 108 con. 436.*
m *In ſup. f. 109 con. 458.*
n *In 2. īp. f. 148 cōce. 359. & in ſu. f. 109. cō. 461.*

Digitized by Google

in 1. impr. f. 43. & in 2. f. 127. conceſſ. 284.

a Collec. in cōp. mend. tit. indul. quoad ſeculares. 1. §. 19.

aſſerit frater pater Ioannes de Argumanes, prouincialis quondam prouinciæ S. Iacobi, ſe vidiſſe in authenticis literis, quæ literę, vt ait Collector *a* mēdicantium, habentur in archiuo Conuentus Salmantini, cuius tenor ſequitur. *Viſitātes Eccleſias fratrū minorum in feſtiuitatib. Domini noſtri, & Dominę noſtræ, B. Ioannis Baptiſtæ, Apoſtolorū, Beatiq. Frāciſci, omniumq. ſanctorum ordinis minorum, habent conceſſionem quarumlibet prædictarum feſtiuitatū mille trecentorum quadraginta annorum quadringētarumque quadraginta, et ſex quadrageſimarum, atque triginta, & vnius diei*, ita continetur in monumentis *b* ordinum. Aduertit etiam Collector dictorum priuilegiorum, quod in alia ſumma extracta ex libro intitulato, firmamentum trium ordinum, habetur ſubſequenti modo.

b In 2. impr. f. 71. conceſ. 180.

Summa indulgentiarum feſtiuitatum Domini noſtri Ieſu Chriſti, eiuſq. ſanctiſſimæ Matris, ac etiā Patris noſtri Franciſci, et ſanctorum ordinis, aſcendit ad annos quingentos, quadraginta & octo, et dies ducentos ſexaginta. Ita habetur in libro monumenta ordinum.

Multa etiam poſſem referre, quæ conceduntur viſitantibus Eccleſias fratrum prędicatorum, in anniuerſarijs dedicationis earū, & in natiuitate Virginis Mariæ, & in purificatione B. Mariæ, & Aſſumptione eiuſdem Virginis, & in feſto B. Patris Dominici, & in feſto S. Petri Martyris, & in feſto S. Thom. de Aquino, & in feſto S. Vincentij confeſſoris, & feſto S. Catherinæ de Senis. Quæ indulgentiæ, ſi conſulas originalia, *c* prout patet ex traditis per collectorem priuilegiorum mendicantium, vix annos mille indulgentiarum pertingunt.

c Collect. ti. indulg. quoad ſeculares. 1. conc. viſitātib. eccleſias ordin. Prędica.

Multa etiam poſſem referre, quæ conceduntur viſitantibus Eccleſias fratrum Auguſtinienſium; in præcipuis feſtiuitatibus, ſed omnia hæc ad ſummum continent mille centum annos, & mille & cētum quadragenas, vt conſtat ex traditis ab eodem Collectore, *d* quæ cum ſint conceſſæ fidelib. ſi porrexerunt manus adiutrices, ſunt a Pio V. reuocatæ, prout infra latè dicemus.

d Collect. pri. mend. tit. indul. quoad ſeculares. §. de gratijs conceſ. viſitan. eccl. in præcipuis feſtiuitatib.

Plurimas etiam cōceſſiones poſſem in medium adducere, quibus viſitantib. Eccleſias fratrum Carmelitarum in præcipuis feſtiuitatibus multa conceduntur, quæ poſſunt videri in quadam bulla Sixti IV. quæ in ſupplemento *e* ordinis habetur, & ab eodem Collectore referuntur. Sed quia omnes dictæ indulgentiæ reſpectu temporis præſentis ſunt limitatæ, in quo ampliores fidelibus pro gloria Dei, & Eccleſiæ poteſtate ſunt conceſſæ, ideo eas ſilentio prætertire duxi, vt alias ampliores in medium adducerem.

e Suppl. f. 107. & f. 170. conce. 485. & f. 111. Collec. vbi ſup. §. ſequuntur indul. conceſſa viſitātib. eccleſias fratrum Carmelitarum.

Et primo pro feſtiuitatib. ſanctorum ordinis P. N. Franciſci eſt modo conceſſa a Sixto V. Pontifice Maximo indulgentia plenaria, vt patet ex bulla, cuius tenor ſequitur.

Sixtus Papa V. vniuerſis Chriſti fidelib. præſentes literas inſpecturis ſalutē, & Apoſtolicam benedictionem, cum a primæua inſtitutione regulæ B. Franciſci tam hoc illius, & ſanctorum Antonij de Padua, Ludouici Epiſcopi, & confeſſoris, Bonau. & Bernar. necnon D. Claræ aliorumque eiuſdem ordinis ſequaciū, ſanctitatem, & miraculorum multitudinem, quam etiam ob multorum ipſius religionis, Summorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum merita ingens vbique Chriſti fidelium multitudo ſingulorum erga quēcunq dictorum ſanctorum gerat deuotionis effectum. Nos vt ipſorum fidelium deuotio huiuſmodi non conſeruetur ſed in dies magis augeatur, animarum ſaluti vberius conſulatur, precib. etiam dilecti filij Clementis Bontadoſij ordinis fratrum minorum conuentualiū magiſtri generalis ſuper hoc nob. s humiliter porrectis inclinati, tam omnib. & ſingulis dicti ordinis minorum conuentualium, Capuccinorum, et de obſeruantia nuncupatorum fratrib. & monialib. quam ceteris vtriuſq. ſexus Chriſti fidelib. qui verè pęnitentes, et confeſſi ac ſanctiſſima communione refecti diebus feſtis, ſanctorum Franciſci, Antonij de Padua, Bonauētura, Ludouici Epī & confeſſoris, ac Bernardini prædictorum, eorundem fratrū minorūm conuentualiū, Capuccinorū, et de obſeruantia, Necnon die feſtiuitatis S. Claræ, monialiū dicti ordinis monaſteriorum vbilibet conſtitutorum Eccleſias, tam electas, quam eligendas, vel earū aliquam a primis veſperis, vſq. ad occaſum ſolis eorundē dierum ſingulis annis deuotè viſitauerint, et ibi pro Chriſtianorum Principum concordia, hæreſum extirpatione, & S. Matris Eccleſiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, quo die prædictorū id egerint, plenariam omniū peccatorū ſuorum indulgentiam, et remiſſionem miſericorditer in Domino concedimus, et largimur præſentib. perpetuis, futuris temporib. valituris, non obſtantib. conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ceteriſq. contrarijs quibuſcunque datum Romę apud S. Marcum die vigeſima octaua Septembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo quinto, Pontificatus noſtri anno primo.

Circa quam bullam eſt primo notandum, quod eandem omnino conceſſionem cum prædicta forma conceſſit Sixtus V. pro D. Didaco cōfeſſore, vt patet ex Bulla Canonizationis huius ſancti, *dicens, quod authoritate Apoſtolica omnib. verè pœnitentibus, & confeſſis, qui ſingulis annis eo die feſto Eccleſiam oppidi Complutenſis Toletanæ diœceſis, vbi corpus huius sācti requieſcit, nec nō altaria, & eccleſias, quæ in eius honorē conſtructæ erūt, deuote viſitauerint, eaſdē indulgentias priuilegia et gratias cōcedit, & elargitur, quæ dicti ordinis Sanctorū eccleſijs conceſſæ ſunt.* Ita habetur in bulla *f* Canonizationis huius ſancti, data Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1588. Sexto Non. Iulij Pontificatus eiuſdem Sixti V. anno 4.

f Habet ī Bulla Sixti V. 2. p. bulla 14. f. 79.

Scdo eſt notandum, quod hæc indulgentia pro ſanctis ordinis minorum cōicatur etiam ſanctis ordinis Prædicatorum, quod probatur, *Nam Iulius II. conceſſit, quod omnib. quæ conceſſa ſunt in feſtiuitatib. Sāctorū ordinis Prædicatorū, oīa illa in feſtiuitatib. Sanctorū ordinis Minorū, quamuis ſint in maiori numero, quam feſta Prædicatorū, conceſſa ſint, et eſſe intelligātur*, prout habetur in Monumentis *g* ordinū, & in ſupplemēto, & ſicut iſta cōceſſio reſpectu Sanctorū ordinis Minorū fuit facta per priuilegiorum cōicationem, ita etiam contra eadem cenſetur cōmunicata Sāctis ordinum Prædicatorum reſpectu Sanctorum ordinis Minorum, cum poſt Iulium Secundum, fratres ordinis Prędicatorum confirmationem cum communicatione priuilegiorum de nouo conceſſa a Sede Apoſtolica ſint adepti.

g In 2. impr. f. 128. conce. 533. et in ſuppl. f. 74. conceſ. 222.

Sed dices, quod in dicta conceſſione Iulij Secundi, ſolum communicantur Sanctis ordinis Minorū ea, quæ erant conceſſa Sanctis ordinis Prædicatorum, & per conſequens videtur, quod hæc indulgētia non ſit communis vtriuſq; ordinis ſanctis, virtute dictę conceſſionis, cum dicta conceſſio non extendatur ad concedenda, ſed ad iam conceſſa. Nam reſpondetur, quod Leo X. poſt Iulium Secundum conceſſit ordini fratrum Prædicatorum conceſſa: & concedenda ordini fratrum Minorum, prout late in primo tomo *h* dictum eſt, & per conſequens hęc indulgentia conceſſa pro feſtis ordinis Minorum, communicatur etiam Sanctis ordinis Prædicatorum.

h In 1. tom. q. 55. ar. 1.

Tertio eſt notandum, quod vt hęc indulgentia lucretur, ſufficit quod in feſtiuitatibus horum Sanctorum

Digitized by Google

ctorum viſitantur Eccleſiæ ordinis Minorum. At in feſto Sanctæ Claræ, vt indulgentia lucretur, neceſſe eſt, vt Eccleſiæ monaſteriorum monialium viſitentur. Quod ſatis innuunt verba Bullæ ſupradictæ, *Necnon die feſtiuitatis Sanctæ Claræ monialiũ dicti ordinis monaſteriorũ vbilibet conſtitutorũ Eccleſias, iam erectas, &c.* Vult enim dicere Summus Pontifex, quod non ſolùm viſitãtibus Eccleſias fratrum Minorum conceditur indulgentia plenaria, ſed etiam viſitantibus Eccleſias monalium in die feſtiuitatis Sanctæ Claræ.

Quartò eſt, notandum quod moniales Sanctæ Claræ, in feſtiuitatibus dictorum Sanctorum verè pœnitentes, & confeſſæ, & ſanctiſſima communione refectæ, viſitando Eccleſiam Sanctæ Claræ conſequuntur indulgentiam plenariam, vt patet ex tenore Breuis ſuperius allegati ibi. *Vel earum aliquã*, quæ verba denotant ſufficere, quod viſitent aliquã Eccleſiam fratrum, vel prædictarum ſororum. Probatur deinde ex cõceſſione Sixti Quarti, quia ipſis monialibus conceduntur omnia conceſſa, & concedenda fratribus ordinum Prædicatorum, & Minorum, de quo in primo tomo *a* latè diximus, & eadẽ conceſſione pari modo gaudeot moniales Conceptionis, non ſolùm in feſto Conceptionis, vt ſupra dictum eſt, ſed etiam in prędictis feſtiuitatibus, ex conceſſione Leonis X. quam in primo tomo retulimus.

a 1. *tom. q.* 55.

Quintò eſt notandum circa verba eiuſdem conceſſionis ibi, *A primis Veſperis vſque ad occaſum Solis*, non enim hæc clauſula ita explicanda eſt, vt dicamus in ea tantum concedi, vt ab occaſu Solis vſque ad occaſum Solis alterius diei indulgentia lucretur iuxta intellectum Abbatis, *b* ſed à Veſperis, id eſt, à ſero vnius diei ad occaſum alterius, prout explicat Couarruuias. *e*

b *Abb. in c. 1 de ferijs.*
c *Con. l. 4. var. c. 19. to. 2. poſt. n. 9.*

Pro alijs autem feſtiuitatibus habemus etiam à Gregorio XIII. *Indulgentiam plenariam conceſſam confraternitati Sanctiſſimæ Trinitatis de Vrbe pęnitentibus, & contritis, qui nomen Ieſu in mortis articulo nominauerunt, eorumque Eccleſias viſitantibus in die Sanctiſſimæ Trinitatis, & Natiuitatis, Aſſũptionis, Purificationis, & Viſitationis B. Mariæ, conceſſit etiam confraternitati Corporis Christi de Vrbe in Damaſo viſitando altare, vbi fuerit Sacramentũ Euchariſtiæ in feſto Corporis Christi, vel infra eius octauam, & inibi deuotè pro ſtatu Eccleſiæ orãtibus indulgentiam plenariam*: Ita refertur à Capucino.

ARTICVLVS VI.

Vtrum in feſto Portiunculæ indulgentia plenaria concedatur.

Reſpondeo dicendo, quod *Benedictus XII.* d *confirmauit indulgentiã S. Mariæ de Portiuncula, ſeu de Angelis, declarauitque datã eſſe à Christo viua voce*, & idẽ declarauit Benedictus Vndecimus, *e* & hæc eſt indulgẽtia plenaria apud oẽs notiſſima, & à populo Chriſtiano maxima deuotione ſuſcepta, de qua iam aliqua in primo tomo *f* diximus. Nunc aũt addo, quod hæc indulgentia non eſt iubileum, cum in ea non cõcedatur facultas ad abſoluẽdum de reſeruatis, quod fratres ſumme aduertere tenentur, ne cõſiderantes maximam huius indulgentiæ deuotionem, putent in ea concedi non ſolùm indulgentiam omnium pœnarum peccatis debitarum, ſed etiam omnium peccatorum (excepta hæreſi) abſolutionem. Et quod priuilegiũ concedens indulgentiam plenariam, non concedat facultatem, vt quis à reſeruatis abſoluatur, tradit Iacobus *g* de Graſſis, quem ſequitur Bartholomæus Vgolinus, nam per indulgentiam non tollitur pœna iniuncta nobis in foro exteriori, ſed pœna peccatorum, quæ deleta culpa per pœnitentiam remanet in foro conſcientiæ expianda, quæque pœna temporalis dicitur, vt concludit Gloſſa *h*, quam ſequuntur Nauarrus, Bartholomæus, & Angelus.

d *In 1. impr. f. 261. cõceſſ. 668.*
e *Supel. f. 190. conceſſ. 455.*
f *1. tom. q. 58.*
g *Graſ. l. 4. dec. au. 11. verſ. eſt tamen obiter. Vgol. de cenſu Eccle. tab. 4. c. 10. 24. n. 9.*
h *Gloſ. in extrava. 1. v. & confeſſis, de pœnit. & remiſ. Nau. in Cõment. de iubil. n. 12. ibi. Angel. in tract. de conſol. de pœnit. c. 3. et 4. l. 1.*

ARTICVLVS VII

Vtrum religioſi poſſint lucrari indulgentiam plenariam dicendo quinquies Pater noſter, cum totidem Aue Maria.

Reſpondeo dicendo, quod *Leo Decimus, conceſſit fratribus Minoribus Regularis Obſeruantiæ, vt indulgentias, quæ generaliter cõceduntur, porrigentibus manus adiutrices, poſſint fratres oẽs huiuſmodi indulgentias, ẽt plenarias, promereri dicendo quinquies* Pater noſter, *&* Aue Maria, *pro felici ſtatu Papæ, & Sãctæ Romanæ Eccleſiæ. Et hoc in eiſdem locis, vbi ſunt cõceſſa, aut in ſuis Eccleſijs*. Ita habetur in libro Monumenta *i* ordinum.

i *In 2. impr. fo. 59. conceſ. 173.*

Et aduertendum, quod, *Leo Decimus conceſſit omnibus fratribus Minoribus Regularis obſeruantiæ, ac monialib. S. Claræ, et Tertij ordinis: quod dicẽdo quinquies* Pater noſter, *cũ* Aue Maria, *& in fine cuiuslibet*, Gloria Patri, *& pro Sanctitate ſua vnum* Pater noſter, *cum* Aue Maria, *ſimiliter cum* Gloria Patri *lucrentur ſtationes, indulgẽtias, & remiſſiones tam vrbis, quam etiam Portiunculæ ſiue Hieruſalẽ ac Sancti Iacobi in Compoſtella, & quod quacunque hora diei vel noctis, & quocunque loco dicant, ſcilicet in choro, Eccleſia, clauſtro, oratorio ac cella, lucrentur illas.* Ita habetur in ſupplemento K.

K *Supol. f. 5. cõceſ. 180.*

Circa quam conceſſionem aducit Corduba, *l* quod anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo quinto, duodecimo die menſis Iulij, Pater frater Antonius Ortiz dixit ſe impetraſſe à Domino Papa Paulo Tertio, quod fratres Minores poſſint lucrari prædictas has indulgentias, quas conceſſit Leo Decimus, recitando prædicta ſex, *Pater noſter, & Aue Maria*, cum *Gloria Patri*, & hoc nõ ſolum in choro, oratorio, ac clauſtro, ſiue in cella, vt conceſſerat Leo Decimus, ſed in quocunque alio loco recitentur, ſine vlla reſtrictione.

l *Cord. in additionibus ad Cõpend. tit. indulgentia.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum monachi Carthuſienſes indulgentiam plenariam ſimilem conſequantur.

Reſpondeo dicendo, quod Sixtus Quartus cõceſſit Carthuſienſibus, *vt viſitando altare maius & alia altaria conſiſtentia in ambitu Eccleſiæ domus, in qua eos pro tempore degere contigerit, & ante quodlibet altare earundem genibus flexis Pſalmũ illum Pœnitentialem, qui incipit.* Miſerere mei Deus, *ſeu ſi illiterati fuerint ſeptẽ Dominicas Orationes cum totidem Angelicis ſalutationibus deuotè dicendo, verè pœnitentes, & cõfeſſi eaſdem prorſus indulgentias, & peccatorum remiſſiones, ſiuẽ plenarias conſequantur quas conſequerẽtur cũ, vel ſine adiutricũ manuum porrectione ex Apoſtolica vel alia cõceſſione, quæ hactenus, vel pro tempore iam tunc emanaſſent, ſi ea die, qua id fecerint baſilicam, vel aliam ſeu alias Eccleſiã, vel Eccleſias cõſiſtẽtes in vrbe, aut alia ciuitate, terra, caſtro, villa, ſeu alio loco diœceſis, ĩ*

qua

quæ domus ipſa, cuius Eccleſia altaria ſic per eos viſitata forent, exiſterent, viſitarent in omnibus, & per omnia, perinde ac ſi ipſi fratres ſic dicta altaria viſitantes, baſilicas ſeu Eccleſias prædictas vrbis, ciuitatis, terræ, vel caſtri, loci vel diœceſis, in qua domus ipſa, cuius Eccleſia altaria pro tempore fuerint per eos viſitata, conſiſtit, perſonaliter viſitaſſent & omnia illa fecissent quæ ad conſequutionem indulgentiarum huiuſmodi forent quomodolibet opportuna.

Et idem Sixtus conceſſit poſtea, *quod præfati Carthuſienſes literati dicentes, & deuote recitantes ſeptē Pſalmos Pœnitentiales, illiterati verò viginti quinq. Orationes Dominicas, totidemq. ſalutationes Angelicas, in Oratorijs Cellarū, vel locorum, in quib. ex ordine perſoluunt Officium diuinum, conſequantur illas met indulgentias, quæ in ſupraſcriptis literis exprimuntur, & quas conſequuti fuiſſent, ſi illa altaria, vt præmittitur viſitaſſent, & Pſalmum* Miſerere mei Deus, *ſeptemq. Orationes Dominicas coram ipſis altarib. dixiſſent. Refertur etiam in eodem Compendio, quod Alexander Sextus conceſsit prædictis Carthuſienſib. infirmis et debilibus præfatos ſeptem Pſalmos cum ſocio dicentib. vel ipſis infirmitate impeditis aliquem ex confratrib. illos dicentem audientib. necnon Priorib. & Procuratoribus dicti ordinis pro tempore exiſtentibus itinerantibus Pſalmos huiuſmodi cum vno ſocio ſimiliter dicentibus, vt eas indulgentias in omnibus & per omnia conſequantur quas conſequerētur, ſi contenta in prædictis literis plenè adimplerent.* Hæc omnia referuntur in Compendio *a* priuilegiorum Mendicantium.

a Comp. Mendic. si. de indulg. quoad fratres §. 28. & 29.

ARTICVLVS IX.

Vtrum religioſis in articulo mortis indulgentia plenaria concedatur.

RESpondeo dicendo, ꝙ *Martinus V. Eugenius IV. Nicolaus Quintus, Calixtus Tertius, Pius ſcđs, ac Sixtus Quartus, conceſſerunt omnib. fratrib. Minorib. de Obſeruantia, quod poſſent eligere cōfeſſorem, qui ipſis poſsit concedere indulgentiā plenariā in articulo mortis, & quod ſi occurrerit caſus, quod non poſsint confeſſorem eligere ſeu habere tunc etiam conſequantur prædictā indulgentiam ſi ſint in ſtatu gratiæ.* Ita habetur in Monumentis *b* ordinum.

b In 2. impr. f. 71. conceſ. 185.

Circa quam conceſſionem, & alias ſimiles, quæ in articulo mortis conceduntur, fuit olim orta magna dubitatio, quis articulus mortis dicatur, vt ea indulgentia concedi poſſit, de quo agunt Diuus Antoninus, *c* & Nauarrus, qui dicunt, quod articulus mortis in hac materia ſufficit, quod ſit præſumptus, & non eſt neceſſarium, quod ſit verus, ſi nihil aliud in gratia exprimatur, ſicut & extremus vitæ finis, in quo ſolo extrema vnctio danda eſt, non eſt neceſſarium, quod ſit verus, ſed ſufficit, quod ſit præſumptus, iuxta ea; quæ in ſacris Canonibus *d* notantur, & tradunt Doctores. Vnde probabiliter moriturus vn poteſt indulgentia ſibi conceſſa pro articulo mortis, & lucrabitur eam, quamuis non moriatur, ſed poſtea vti non poterit ea amplius, etiam ſi conualeſcat, & poſtea in articulo mortis vero vti ea velit; dixi, ſi nihil aliud exprimatur in gratiam, quoniam ſi quid exprimeretur, id ſeruandū eſt, argumentū cuiuſdam legis. *e* Si enim exprimeretur, quod toties vti poſſet quoties in præſumpto mortis articulo conſtitueretur, ille vſus ſibi eſſet vtilis, ſi autem exprimeretur, quod daretur pro articulo mortis vero, nihil prodeſſet vſus eius in articulo mortis præſumpto, neque ſecundum Nauarrum refert, an confeſſarius dicat id, quod Diuus Antoninus, & Felinus aiunt, dicere debere, ſcilicet, quod concedit eam indulgentiam ea conditione, ſi ex illa ægritudine obierit, alioquin reſeruat illam pro vero articulo mortis, quia nullo iure ad id aſtringitur confeſſarius, & eius reſeruatio, vel reſeruationis omiſſio non poteſt mutare gratiam Papę, argumento cuiuſdam Clementinæ. *f*

c Anton. 1. p. tit. 10. n. 1. §. 4. Nau. in c. in leuit. n. 30.

d c. presbyt. & cap. illud. d. 91. DD. in 4. d. 13.

e c. continuus. §. cum ita. de verb. oblig.

f Cle. ne Romani de elect.

ARTICVLVS X.

Vtrum hæc indulgentia in articulo mortis poſſit concedi a laico.

REſpondeo dicendo, quod ſi Bulla dicat, vt pęnitens poſſit eligere idoneum confeſſarium, qui concedere poſſit in hoc articulo, non eſt neceſſarium concedentem eſſe ſacerdotem, niſi hoc expreſsè in commiſſione caueatur, vt concedens ſit ſacerdos, vt D. Thomas *g* Ioannes Andreas, & Panormitanus cōmuniter recepti determinãt. Immo ait Nauarrus, quod ſi in commiſſione non dicatur, quod ſit ſacerdos, ſed ſolum, quod ſit idoneus confeſſarius, prout in conceſſione, de qua in articulo ſuperiori dicitur, & requiritur, ſufficeret alius clericus, & ſi clericus haberi non poſſit, ſufficit, quod ſit laicus, quia eo caſu laicus ſatis idoneus confeſſarius reputatur, cum abſolutio hæc non ſit ſacramentalis, quæ non poteſt impendi, niſi per ſacerdotem, et in tali caſu ait, quod laicus laudabiliter audit peccata pęnitentis non habentis copiam ſacerdotis, cui confiteatur, iuxta ea, quæ in ſacris Canonibus *h* notantur. Itaque ſi huiuſmodi Bullam habens in tali articulo conſtitutus confiteatur laico neceſſariò cōfitenda, vel mortalia commiſſa poſt vltimam confeſſionem, ſatisfacit ad talem indulgentiam conſequendam & vt eam ipſe laicus concedere poſſit. Hæc eſt determinatio quotidiana D. Antonini, *i* quam dicit Nauarrus, quod omnes ſequuntur, & eam dicit ſibi placere, quia fauorabilis: licet facile contrarium defendi poſſet ab eo, qui contenderet Summum Pontificem per illa *(idoneum confeſſorē)* intellexiſſe ſacerdotem, eo quod ipſe laicus, non ordinatus etiam in articulo mortis non ſit idoneus confeſſor, licet contendi poſſit, vt ait idem Nauarrus, eum eſſe confeſſarium idoneum, quoad hoc, licet non ſit idoneus quoad alia. Ex quibus infertur, quod cum aliquis religioſus in articulo mortis conſtitutus non habet copiam ſacerdotis, plenaria a ſubdiacono, vel a laico conuerſo indulgentia concedi poteſt, quæ non ſolum extenditur ad pęnam peccatorum, quæ ſunt confeſſa, ſed etiam ad eorū pœnam, quæ per obliuionem nunquam detecta in confeſſione fuerunt, ſi de his debitè dolet, per ea, quæ in iure *k* notantur, vt tradit Nauarrus.

g D. Th. in 4. d. 20. And. Panor. in c. accedētib. de exceſ. prę lat. Naua in c. in leuit. not. 30. a n. 8. in fin.

h cap. 1. & ibi not. de pœn. 10. d. 6.

i Anton. 1 p. ti. 10. cap. 3. §. 4. Nau. vbi ſup.

K c. omn. de pęnit. & remiſſ. Nau. in c. fi. n. 64. & ſeq. de pęnit. diſt. 6. & in §. in leuit. n. 14. & ſeq.

ARTICVLVS XI.

Vtrum lethargicus, et phreneticus, uel amens poſt electionem confeſſarij, poſſit abſolui plenariè à pœnis per huiuſmodi indulgentiam.

REſpondeo dicendo, quod iſte lethargicus, & phreneticus, vel amens ante electionem confeſſarij poteſt abſolui plenariè a pœnis per huiuſmodi indulgentiam, ſi, cum adhuc ſanæ eſſet mentis, declarauit ſe velle abſolui, quãdo huiuſmodi caſus ei cōtingeret. Immo id ipſū aiūt D. Antoninus,

Digitized by Google

contra hæreticam prauitatem, iiſdemque non tenētur obedire prælatis ſuorum ordinum præcipientibus, vt ad tempus, vel quoad certos articulos, vel quoad certas perſonas eidem negotio ſuperſedeant, non obſtantibus, quibuſcunque priuilegijs, & cenſuris. Ita refertur à Penna, *a* & ad hoc refert *b* etiam Gregorij Papæ Bullam, cuius tenor eſt huiuſmodi.

a *Penna indirect. inquiſ. 2. cōmen. 23. p. 136. col. 1. & 2.*
b *Pēna vbi ſup. pag. 137. col. 2.*

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam Rei memoriam. Negotia catholicæ fidei per noſmetipſos promouere, & per alios promoueri facere, prout ad id tenemur, plenis deſiderijs affectantes, vniuerſis, & ſingulis Prædicatorum, & Minorum ordinū fratribus, Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis vbilibet conſtitutis præſentibus, & futuris facultatē concedimus veniendi liberè ad Romanam Curiam, in eaque morandi cum vno ſocio ſui ordinis, non obtenta, vel petita licentia quorumcunque ſuorum ſuperiorum, ſeu prælatorum, & huiuſmodi ſocium mutandi, & aliū de ſua prouincia aſſumendi, & ſecum tenendi, quoties fuerit opportunū non obſtantib. quibuſcunq; prohibitionibus, ſeu cōſtitutionibus eorudē prælatorum, ſeu capitulorū generalium, vel prouincialium ordinū prædictorum, quorumcunque tenorū exiſtant contrarijs plenam licentiam tenore præſentiū impartimur. Ipſos autem Inquſitores hortamur, vt ſe facere expediri de dicta curia, quam cito poterunt bona fide procurent, & ad partes in quibus eis cōmiſſum eſt Inquiſitionis officium ad illud exequendū ſolicitè nō differāt remeare. D. tū Auinione octauo idus Februarij Pontificatus Domini Papæ anno tertio. Et licet Clemens *c* IV. & Sixtus IV. *d* cōceſſerint generalibus ordinum Prædicatorū, & Minorum, *vt poſſint contra ſuorum ordinum fratres, ad officiū Inquſitionis promotos, in aliquib. contrauenire.* Hæc tamen priuilegia in vſu non ſunt, tantū enim video in praxi ſupra appoſita reſcripta ſeruari.

c *Habet. in lib. Monu. ordin. in 1. imp. fol. 57. & in 2. fol. 141. cōceſ. 326.*
d *Lib. Mon. in 1. imp. fol. 141. & in 2. fol. 149. conceſ. 36.*

Notandum tamen, quod *Nullus ex religioſis ſub obedientia Societatis degentibus à quibuſuis à quacūque Eccleſiaſtica vel ſeculari dignitate ſeu authoritate fulgentibus, etiam ſi Cardinales ſint, vel Patriarchæ, Synodi, communitates, capitula aut officij hæreticæ prauitatis Inquſitores, ac Commiſſarij, vel iudices, tam ipſius officij, quàm ordinarij, vel delegati, ad quoduis munus, officium, vel exercitium, etiā in defectum aliorum, abſque expreſſo ſui ſuperioris conſenſu, ac etiam mandato adigi, vel cogi poteſt.* Ita Gregorium XIII. conceſſiſſe refertur in Compendio *e* Priuilegiorum Societatis.

e *Cōp. Socie. ti. exemptio. §. 3.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum Inquiſitores poſſint procedere contra eos, qui dicunt peccata confeſſoribus ordinum Mendicantium confeſſa, iterum Parrochis eſſe confitenda.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus IV. ſtatuit, *Quod Inquiſitores hæreticæ prauitatis quicunque fuerint habeant facultatem procedendi contra eos, qui aſſeruerint, quod confeſſi fratribus Mendicantium ordinum, teneantur confiteri eadem peccata rectoribus parochialium Eccleſiarum.* Ita habetur in libro *f* Monumenta ordinum. Ratio autem huius conceſſionis eſt, quia cum dicti religioſi habeant actualem iuriſdictionem ad abſoluendum, iuxta Decreta Canonica, ipſis commiſſam ſecundum fidem, quantum eſt ex parte ſua, valet eorum abſolutio, cui facto talia aſſerentes contraueniunt: hoc enim dicendo, virtualiter aſſerunt habentes actualem iuriſdictionem ad abſoluendum, non poſſit abſuluere.

f *In 1. imp. fol. 61. & in 2. fol. 114. cōceſ. 353.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum religioſi poſſint ab Inquiſitoribus creari notarij.

RESpondeo dicendo, quod quodam Pij IV. reſcripto incipienti, *Paſtoralis officij cura.* Dato Romę apud Sanctum Petrum, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo primo, ſexto Kalend. Septembris, quod refertur in Bullario literarum Apoſtolicarum, collocato in fine Directorij Inquiſitorum Eymerici, cautū eſt, vt Inquiſitores, & eorum Commiſſarij, in quibuſuis fidei cauſis, cum viderint expedire, authoritate Apoſtolica poſſint vnum, vel plures etiam clericos ſeculares, vel quorumuis ordinum regulares in notarios eligere, aſſumere, aut creare.

Circa quam conceſſionem aduertendum eſt cū doctiſſimo Penna *g*, non propterea religioſum, aut clericum notarium creari, quod ab Inquiſitoribus iuſſus ſit officij ſacri acta conſcribere, ſed vt cuncta valida ſint coram alio notario hunc religioſum notarium creare oportet, teſtibus adhibitis, tradito ſibi de more calamo, & attramento, additoque ſolenni iureiurando, & verbis conſuetis, *Eſto Notarius, & fidelis.* Adde Campegium, *h* & Locatū: quæ omnia conſona ſunt traditis ab Hoſtienſi, *i* & Ioanne Andrea dicētibus, acta iudicij per publicā perſonam, hoc eſt, per notarium eſſe ſcribenda, ſiue eis ſit laicus, ſiue religioſus cuiuſcunq; ordinis.

g *Penna in directo Inquiſit. 3 comme. 67. p. 50.*
h *Cāpeg. apud Azeu qui c. 9. ver. adde rurſus locat in ope. iudi. v. notarius nu 4. & 5.*
i *Hoſtienſ. & And. in c. quoniam contra de probat.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Inquſitores plenariam indulgentiam conſequantur in vita, & in morte.

RESpondeo dicendo, quod Vrbanus IV. in Bulla, quæ incipit *Præ cunctis*, loquens cum inquiſitoribus in hæc verba prorumpit, *Vobis autem pro huiuſmodi negotio laborantibus illam peccatorum veniam indulgemus, quæ ſuccurrentibus terræ Sanctæ in generali Concilio conceſſa eſt.* Ita refert Eymericus, *k* Quæ autem in dicto Concilio ſuccurrentibus terræ Sanctæ eſt conceſſa, patet ex iure, *l* & in parte deciſa notat Hoſtienſis in Lectura. In quo de ſuccurrentibus terræ Sanctæ ita habetur.

K *Eymeri. in direct. inquiſ. 3. q. 130. p. 679.*
l *c. ad liberādū extra d Iud. et Sarracen.*

Nos autem de omnipotentis Dei miſericordia, & Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli authoritate confiſi, & ex illa, quam nobis licet indignis contulit Deus ligandi, atque abſoluendi poteſtatem, omnibus, qui laborem iſtum in proprijs perſonis ſubierint, & expenſis, plenam ſuorum peccaminum, de quibus fuerint veraciter corde contriti, et ore confeſſi, veniam indulgemus, & in retributionē iuſtorum ſalutis æternæ pollicemur augumentum. Eis vero qui nō in perſonis proprijs illuc acceſſerint, ſed in ſuis duntaxat expenſis iuxta facultatem & qualitatem ſuā viros idoneos deſtinauerint: Et illis ſimiliter, qui licet in alienis expēſis, in proprijs tamē perſonis acceſſerint, plenam ſuorum concedimus veniam peccatorū. Huiuſmodi quoque remiſſionis volumus, & concedimus eſſe participes iuxta qualitatē ſubſidij, & denūtiationis affectum omnes, qui ad ſubuentionem ipſius terræ Sanctæ de bonis ſuis congruè miniſtrabunt, aut circa prædicta conſilium, & auxiliū impenderint opportunū, omnib. etiam piè proficiſcentibus in hoc opere cōmuni Sancta, & Vniuerſalis Synodus orationum, et beneficiorum ſuorum ſuffragium impartitur, vt eis dignè proficiant ad ſalutē. Dat. Lateran. decimonono Kalen. Ianuarij, Pontificatus noſtri anno octauo.

Quod

Quod verò attinet ad indulgentiam ſemel in vita, quam Inquiſitores conſequuntur, dubium eſt, an intelligatur tantum ſemel in vita tota, an verò in ſingulis actibus perfectis, qui contra hæreticos in fauorem, & laudem fidei celebratur. Et Repertorium *a* Inquiſitorum in quolibet actu hac frui indulgentia teſtatur. Cui ſententię ſubſcribit Penna, *b* & idem dicendum putat de indulgentia triũ annorum, quæ cõceditur auxiliatoribus officio ſanctæ Inquiſitionis, & Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis in fauorem Fidei, illi enim non tantum ſemel in vita, ſed in quolibet actu perfecto, & ab alio diuerſo, quo Inquiſitoribus pręſtãt huiuſmodi auxilium, trium annorum indulgentiam cõſequuntur.

a *Repertor. inquiſit. v. indulgentia § tẽ inquiſitores.*

b *Penna 3. p. di rect. inquiſitor. commen. 179. pag. 676. col. 2.*

Quod autem Inquiſitores habeant indulgentiã plenariam in vita, & in morte, patet ex literis Apoſtolicis Vrbani IV. vbi præmiſſo de indulgentia, quæ confertur Inquiſitoribus prędictis, & quæ ſocijs, & fratribus ſui ordinis, & notarijs, & quę omnibus, qui perſonaliter aſtiterint in fidei negotio Inquiſitori: & qui præſtiterint ex animo auxilium, conſilium, & fauorem, de omnibus enim generaliter ſic ſequitur. *Et qui ex eis in proſequutione huiuſmodi negotij forte deceſſerint, eis peccatorum omnium, de quibus corde contriti, & ore confeſſi fuerint, plenam veniam indulgemus.* Ita refert Eymericus, *c* & tradunt etiam Repertorium Inquiſitorum, & Ioannes Tabien. & Rojas.

c *Eymeric. in directer. Inqui. 3. p. q. 128. pag. 679. col. 1. & 2. Repert. Inquiſit. v. indulg. §. Item inquiſitores Tabien. in ſumma v. inquiſitor. §. 36. in fin. Rojas de hæret. 24. num. 412.*

Addit etiam Penna, quod quæ de indulgentijs conceſſis Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis tradit copioſè Emericus, continentur apertè in quodam reſcripto Alexandri IV. incipienti, *Firmiſſimè teneat* (quod ait vidiſſe Authenticum in bibliotheca Illuſtriſſimi Cardinalis Felicis Perreti de Montalto, qui poſtea fuit creatus Papa Sixtus V.) allatum ex Aſſyſio, ex Archiuo conuentus ordinis Minorum.

QVAESTIO LXXXII.

De hæretica prauitate, quantum ad prohibitionem legendi libros hæreticorum, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum omnes generaliter incurrant excommunicationẽ legendo libros prohibitos.*

2 *Vtrum religioſus abiuratus de leui ſit inhabilis ad gradus, & dignitates.*

3 *Vtrum Epiſcopi, & prelati regulares poſſint dare licentiam viris doctis, ut legant libros hæreticorum ad eos refutandos.*

ARTICVLVS I.

Vtrum omnes generaliter incurrant excommunicationem legendo libros prohibitos.

REſpondeo dicendo, quod *Paulus IV. anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo octauo, Pontificatus ſui anno quarto, omnibus, & ſingulis presbyteris tam ſecularibus, quam quorumuis etiam exemptorum ordinũ regularibus in Regnis Hiſpaniarum exiſtentibus, auditionis confeſſionum Chriſti fidelium deputatis, & deputandis, in virtute ſanctæ obedientiæ iniunxit, & ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ districtè præcepit, à qua non poſſint abſolui niſi à Papa, aut à generali inquiſitore præter quã in mortis articulo, vt in actu confeſſionis diligenter interrogent pœnitentes, vtrum habeant, vel legant libros hæreticos aut damnatos per inquiſitorem, vel imprimant, vel imprimi faciant, aut venales teneant, vel de eis aliquam notitiam habeant ſeu aliquos in præmiſſis culpabiles ſciant, quos ſi aliquod horum reuelauerint, nullatenus abſoluant, niſi prius eo ſancto officio ipſi pœnitentes reuelauerint, & reuocat omnia in contrarium.* Ita habetur in Archiuio Inquiſitionis maioris Oliſiponenſi ciuitatis, à quo hoc, & alia extraxi.

Circa quam conceſſionẽ eſt ſummè ponderandum illud verbum, *nullatenus*, hæ enim dictiones, *penitus, nullatenus, nullo modo*, inducunt nullitatẽ actus. Idemque operatur quod clauſula irritatiua, prout tenẽt Iaſon, *d* & Socinus; & quando lex, vel ſtatutum aliquid prohibet fieri, niſi certo modo præmio inducit formam, & dato quod non procedat annullando, attamen actus factus non ſeruata forma eſt nullus, vt poſt alios tenet Leonardus *e* inter conſilia feudalia Bruni. Vnde ſequitur, quod abſolutio collata non ſeruata forma huius conſtitutionis erit nulla, verum eſt tamẽ, quod legentes libros prohibitos nihil ex profeſſo de religione tractantes, eis de prohibitione non conſtando, ſi probabiliter ignorant prædictam prohibitionem, non incurrunt in excommunicationem prædictam, neque in excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini, nam prout reſoluit Nauarrus, *f* triplex eſt ignorantia affectata, craſſa ſiue ſupina, & iuſta: affectata ſiue optata eſt, qua quis ignorat id, quod ſcire tenetur, quia non vult ſcire, quo liberius abſque ſuæ conſcientiæ contradictione, vel alia de cauſa peccet, iuxta illud Pſalmi *g*, *noluit intelligere, vt bene ageret*, quę adeo non excuſat, aut minuit peccatum, vt etiam augeat ob circũſtantiam mali deſiderij. Craſſa verò ſiue ſupina eſt, qua quis ignorat id quod communiter omnes ſui ordinis ſciunt, quòd contingit per culpam latam, quæ excuſat à tanto, ſed non à toto; iuſta verò, quæ à Theologis inuincibilis, & à Canoniſtis probabilis appellatur, eſt, qua quis ignorat, quod non oportet eum ſcire, vt patet in iure, *h* & qua communiter homines eiuſdem ordinis adhibita debita diligentia ignorant, iuxta Diuum *i* Thomam, qualis eſt eius, qui petit conſilium à viris habitis pro prędictis ſcientia, & conſcientia in id ſufficienti, qui falsò illi conſuluut, argumento eorum, quæ traduntur in iure *k*, & notant Alexander, & Diuus Antoninus, & hæc omnino excuſat, quando eſt cauſa actus. Hi tamẽ, qui eam prohibitionem ſciunt, vel ſcire debent, incurrunt illam, neque excuſantur, eo quod expediunt eis ad aliquam artẽ exercendam, quia oportet obedire ſuperioribus. Nec debent à ſimplici ſacerdote abſolui, etiam ſi eos comburant, & ſancto Officio Inquiſitionis reddant, cum abſolutio huiuſmodi excommunicationis ſit Papæ reſeruata, per Bullam ſuperius citatam, & per Bullam Cœnę Domini. Ita Nauarrus. *l*

d *Iaſon. in l fin. nu. 25 & 26. ff. de ferijs. Soc. conſil. 21. nu. 4. col. 1.*

e *Leonard. conſil. 214. n. 483.*

f *Nauar. in c. 23. nu. 45.*

g *Pſal. 68. relatum. in c. ideo 37. d.*

h *1. q 4. §. notandum eſt.*

i *D Tho. 1. 2. q. 76. art. 6.*

K *cap. capell. iuncta gl. 3. de fer. Alex conſ. 1. col. 4. vol. 2. Anton. 1. p. tit. 3. q. 10. §. 10.*

l *Nau. li. 1. cõſ. tit. de conſtit. conſil. 1. q. 35. nu. 2.*

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſus grauis, qui fuit denunciatus apud ſanctum Officium, quod in iuuentute ſua legerat quendam librum ſuſpectum, & poſt multa abiurauit de leui ſuſpicione. Quæritur, vtrum de iure communi hæc abiuratio de leui reddat eum inhabilem ad gradus, & dignitates ſuæ religionis.

REſpondeo dicendo, quod abiurare ſecundum ſignificationem, qua Canones omnes vtun-

tur, eſt recedere ab aliqua re cum iuramento de non redeundo ad illam, & ſic ſumitur in multis iuribus, *a* & cõſequenter abiuratio hæreſeos propriè eſt receſſio ab hæreſi cum iuramento de non redeundo ad illam, & certè loquendo de abiuratione, quam cogitur facere hæreticus pœnitens hæreſeos à ſe admiſſæ iam confeſſæ, vel probatæ, vt miſericordiam conſequatur, & ne ad mortem tradatur, de qua in pluribus Canonibus agitur. *b* Et hoc priori modo abiurans remanet inhabilis ad beneficia, & officia, donec fiat habilis, non enim poteſt habere aliquod beneficium, neque publicum officium, vt in iure *c* ordinatur, neque habere aliqua bona, vt etiam in iure *d* decernitur, per quod id affirmat Felinus: *e* Neque ei prodeſt, quod abiurauit, quoniam licet per abiurationem excuſetur, ne tradatur poteſtati ſeculari puniendus, non tamen mundatur ab inhabilitate, quia fuit factus inhabilis ad beneficia, vel officia per hæreſim abiuratam, quia illa non tollitur per pœnitentiam, prout probat latè Felinus, *f* qui regulam illam, quod infidelitas præcedens non nocet conuerſo ad obtinenda beneficia, limitat non procedere in hæreſi, ſeu hæretico conuerſo.

a c. ad hæc, & c. audita. de reſti. ſpolia. & c. ſuper hoc de renunc. & in c. ad abolendã de hære. & in c. inter de purgat. Can.
b cap. 1. q. 7. & ego Berẽgarius de conſecr. d. 2. & in c. ad abolendã. §. præſenti de hæret.
c c. §. 2. hæretici de hæret. li. 6.
d c. vrgentis de hæret. & c. cum ſecundũ eod. tit.
e Fel. in c. cum non liceat.
f Felin in c. eã de reſcrip. nu. 1. ver. inſidelitas.
g c. ad abolẽdã. §. qui vero & c. accuſatus in princ. de hæret. lib. 6.

Loquendo autem de altera abiuratione, qua ſuſpectus de hæreſi purgat ſe, & monſtrat innocentem, iuxta formam a iudice decretam, *g* per quam non receditur ab hæreſi incurſa, nec ponitur vlla pœnitentia de hæreſi, quæ non fuit confeſſa ſed ab ea; quæ minus bene fecit, vel dixit, ex quibus illa ſuſpicio proceſſit per hunc modum, nulla talis inhabilitas incurritur, cum nulla hæreſis ſit confeſſa, vel probata imo per abiurationem eſt omnis ſuſpicio ſublata, & declaratur eſſe fidelis, & Catholicus. Purgatio enim Canonica, per quam quis ab hæreſi, vel alio crimine ſe purgat, eſt ſecundum Raymundum, & Gofredum, & alios cõmuniter, de obiecto crimine innocentię oſtenſio, vt ex ſacris Canonibus *h* ſatis conſtat. Itaque purgare ſe de crimine, eſt per iuramentum, vel per aliquid à iudice Decretum oſtendere innocentem, & qui ſe canonicè purgauit iuxta formam ſibi præſcriptam, abſoluitur, & habetur pro innocente, & pro tali, qui non commiſit crimen, cuius fuit accuſatus, & abiuratio de leui, immo & de vehementi eſt quædam purgatio Canonica, vt ait quædam Decretalis, *i* & per conſequens abſolutus per abiurationem de leui eſt habendus pro tali, qui non commiſit crimẽ, cuius fuit accuſatus, & conſequenter pro tali, cui non nocet crimen ſibi impoſitum, neque per conſequens nulla inhabilitas, quæ ex eo naſci poteſt.

h c. ex tuarũ & c. inter de purg. Cano. & c. ad abolendã. §. qui vero de hæret.
i c. accuſat. in prin. de hæret. lib 6.

Et confirmatur, nam purganti ſe per abiurationem, etiam ob tam grandem ſuſpicionem, propter quam fuit indita ei purgatio cum decimaquarta manu ſui ordinis debet reſtitui beneficium, vt eſt caſus in iure *k* determinatus, & non alia ratione, quàm quia abſolutus de crimine ſibi obiecto, & per abiurationem habetur pro innocente, & digno beneficio, quo erat dignus, antequam accuſaretur.

k cap. inter de pur. canon.

Denique noſtra concluſio probatur, quia nullus eſt textus, neque Gloſſa, neque Doctor, qui dicat, quod abſolutus per abiurationem de leui, immo neque per abiurationem de vehemẽti maneat inhabilis ad aliquid, ad quod ante accuſationem fuit habilis, niſi iudex, qui indixit abiurationem, vel purgationem, impoſuiſſet illi aliquam pœnam pęnitentialem propter ea, quæ fecit, vel dixit, ex quibus orta fuit contra eum ſuſpicio, quod ſola illa ratione dicere omiſerunt, quia contrarium erat clarum, cum abſolutus à crimine habeatur pro innocente, argumento eorum, quæ in iure *l* notantur, & dicto religioſo, vt proponitur, non fuit adiecta vna pęnitentia pęnalis, per quam remaneret inhabilis, prout proponitur, ergo poteſt eligi, perinde ac ſi nunquam fuiſſet accuſatus, prout conſuluit Nauarrus. *m*

l c. in his de accu. cũ ibi notat.
m Nau. lib. 5. conſ. tit. de hæret. conſ. 5.

ARTICVLVS III.

Vtrum Epiſcopi, & prælati regulares poſſint dare licentiam viris doctis, vt legant libros hæreticorum ad eorum errores confutandos.

Reſpondeo dicendo, inferiorem à Papa, niſi ex eius ſpeciali delegatione licentiam præfatam concedere non poſſe, prout tenet Nauarrus *n*, inferior enim non poteſt legẽ ſuperioris tollere, prout eſt clarum in iure. *o* Verum eſt tamen, *Quod præpoſitus generalis Societatis conſiderate cum delectu, & re conſultata cum ſuis aſſiſtentibus, poteſt concedere religioſis Societatis facultatem legendi libros hæreticos, & alios prohibitos ad pugnandum. Et poſſunt dicti religioſi vti libris non hæreticis, licet habeant annotationes, & ſcholia auctorum hæreticorum, aut auctores ipſi mali ſint. ſi libri non ſint editi ad ſtabilienda dogmata hæretica, dũmodo nomen auctoris, ſi ſit hæreticus, aut in indice prohibitus; et ſi quid inter legendum impium occurrerit, deleatur.* Ita poſt Pium V. conceſſit Gregorius XIII. prout habetur in Compendio *p* Societatis.

n Nau. li. 1. cõſil. tit. de conſti. conſil. 1. q. 36
o c. a. inferio. de maio. & obed. ciem. ne Romani de elect.

Conceſſa item eſt à Gregorio XIII. religioſis Societatis, qui à ſuperiori deputati fuerint, facultas emendandi libros eorũ, qui ad eos, vel in ſcholis, vel extra illas recurrere ſolent, quando auctores pij ſunt, ſed habent praua ſcholia, vel annotationes, aut quando auctores, aut impreſſores ſunt impij, non tamen libri, aut cũ auctores ſunt Ethnici, ſed habent ſcholia, annotationes, vel quid huiuſmodi, propter quod prohibiti ſunt, donec purgentur, dummodo errores, & nomina malorũ authorum, vel impreſſorum deleãtur. Conceſſit item Gregorius XIII. *Quod prælati, & ſuperiores ſocietatis nõ ſolũ religioſos ſocietatis, quos in collegijs, aut domibus haberent. ſed etiam ſi ſcholaſticorũ ad noſtras ſcholas confluentiũ libros Ethnicorum authorũ propter ſcholia, annotationes, cõmentaria, aut impreſſorum cum indice prohibito: ſi ad id à propoſito generali per ſe ipſum, vel per alios deputati forẽt emẽdare, & ſcholaſticis prædictis vtẽdos relinquere poſſint deletis tamẽ erroribus, et nominibus authorum prohibitorum. Poſſunt dicti religioſi in libris ſuis mandare executioni ea, quæ in catalogo, et decreto ſanctæ Romanæ, & vniuerſalis inquiſitionis præcipiuntur, ad effectũ, vt illi retinere poſſint. Omnes prædictæ facultates quæ à Pio V. & à Greg. XIII. viuæ vocis oraculo, & quæcunq; alia ſuper hmõi libris habendis, legendis, aut corrigendis, vſq; ad diẽ octauũ Ianua. anni Domini milleſimi, quingẽteſimi, ſeptuageſimi quinti, ſocietati conceſſa ſunt, approbantur, & cõfirmantur, omneſq; defectus ſi qui forſan in eis interuenerint, ſuppleantur, & facultates ipſæ, quatenus opus ſit, de nouo cõceduntur, vt in dictis literis latius continetur. Non obſtantibus bullis in cœna Domini legis cõſuetis, ceteriſq; contrarijs quibuſcunque. Nullus enim ſocietatis facultates cẽſeri reuocatas per bullã cœnæ Domini conceſſit Greg. XIII. decimooctauo die Martij anno Domini milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo quarto*, prout aſſerit Coll. *q* priuilegiorum ſocietatis.

p Cõp. Societ. ti. lib. §. 1. & 2

Aduertendũ autem circa prædicta, prout aduertit Collector. *r* pręfatus, quod ſoli prouinciales poſſunt has facultates cõcedere, niſi ipſi iudicarent cã facultatẽ alicui præpoſito, aut rectori magnæ alicuius domus, aut collegij, aut alicui idoneæ perſonæ eſſe accõmodandam, primã autẽ conceſſionem

q Colle. priuil. ſociet. tit. bulla cœnæ §. 2. Idem tit. li. prohibiti. §. 2.
r Collect. in d. tit. libri prohibiti. §. 2.

Grego-

Gregorij XIII. ſoli generali reſeruatur, in his autem partibus Hiſpaniarum dubito, an cõceſſiones hæ modo valeant. Cum ſanctiſſimæ inquiſitionis tribunal habeat talia priuilegia, quibus fortè omnia iſta ſunt abrogata. Et in bullis cœnæ, quæ modo publicantur, videtur, quòd omnes facultates ſuſpendantur.

QVAESTIO LXXXIII.

De hæreſi, quantum ad bonorum confiſcationem, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum bona hæreticorum confiſcentur.*
2 *Vtrum ſint excommunicati confiſcantes libros fratrum minorum regularis obſeruantiæ.*

ARTICVLVS I.

Vtrum bona hæreticorum confiſcentur.

REſpondeo dicendo, quod multa de confiſcatione bonorum hæreticorum tradit luculẽter Penna *a*, quam plures conſtitutiones, & extrauagantes, & ſummorũ Pontificum decreta referens, circa hoc quomodo ſcilicet debeant confiſcari, opiniones etiam multorum iuriſperitorum refert. Ait enim Rolandus à Valle, quod bona hæreticorum confiſcata ad Dominum temporalem ſpectant, Franciſcus autem *b* Burſatus hanc controuerſiam ita concludit dicendo primo, quod vbi adſunt decreta in ſpecie conceſſa alicui ciuitati circa dicta bona diſponẽtia, illa ſunt omnino & inuiolabiliter obſeruanda, omiſſa omni alia iuris, & conſtitutionum diſpoſitione, quod ſi nulla talia decreta particularia reperiantur, tunc particularis loci conſuetudo attendenda eſt, & iuxta eam bona confiſcata ſunt applicanda, & diuidenda, ſin autem nulla, vel priuata decreta, vel conſuetudo extiterit, tunc in terris Eccleſiæ Romanæ ſub certis dimidium bonorum confiſcatorum curiæ Romanæ, altera verò officio Inquiſitionis applicanda eſt: in alijs verò terris imperij reſpectu Italiæ obſeruanda eſt conſtitutio Innocentij, Alexandri IV. & Clementis IV. de triplici bonorum diuiſione: ſed in locis extra Italiam, in quibus neque decreta particularia, neque conſuetudines locales habentur, ius canonicum eſt ſeruandum, ſicut à Rolando à Valle *c* ſcriptum eſt. Hæc eſt Burſati ſententia, ſed in his non oportet plus immorari, ſolùm dico in Hiſpania rectè bona damnatorum de hæreſi applicari fiſco regio, vt teſtatur, & explicat Couarruuias *d*. & iuſtè poſſe applicari affirmat author repertorij Inquiſitorum *e*, cum Rex Catholicus in Hiſpania abundè prouideat inquiſitoribus omnes expenſas præbendo.

a *Penna in direct. inquiſ. 3. p. cõmen. 158. per totum.*
b *Burſa. conſil. 43. num. 43. v quæ cum ex ſupradictis.*
c *Valle. conſ. 8. lib. 3. con.*
d *Cou. lib. 2. variar. c. 9 nu. 12.*
e *Repertor. inquiſi v. diuiſio. bonorũ cir fin.*
f *Caſt lib. 3. de leg. pen. c. 10. et lib. 2. c. 6. de iuſtà hæret punit.*
g *Conrad de contract. q. 7. nu. 2. Victor. in relec. de Indi. Vaſqu. lib. ſucceſſ. in pract. nu. 97. v. ſi minimũ eſt lib. 1. de inſt. 16. art. 6. Sim. in. de inſtit. hæret. tit. 6. nu.*

Aduertendum tamen, quod quamuis ſit opinio aliquorum, quod ante ſententiam condemnatoriam, & denuntiationem obligentur hæretici ad reſtituenda omnia bona fiſco, prout poſt Panormitanum, & alios tenaciter multorum argumentorum pondere nitiuit perſuadere Alfonſus de Caſtro. *f* Contrariam tamen ſententiam vt veriorẽ, benigniorem, & tutiorem tenent viri doctiſſimi, dum aſſerunt, neminem obligatum eſſe ad pœnam in ſe ipſum exequendam, etiam in cauſa hæreſis, quam tenent Conradus, *g* Victoria, Ferdinandus Vaſquius Soto, & Simancas, leges enim, quibus obligantur ſubditi (vt ſcripſit Iſidorus *h*) ad parendum illis, poſſibiles eſſe debent, & ſubditorum moribus congruentes. Neminem autem futurum credo, niſi Alfonſum, qui facile dicat, legem obligantem in foro conſcientiæ, ad pœnam omniũ bonorum in ſe ipſum exequendam poſſibilem eſſe, & ſubditorum moribus congruentem.

h *c. erit autem lex 4. diſt.*

ARTICVLVS II.

Vtrum ſint excommunicati confiſcantes libros fratrum Minorum Regularis obſeruantiæ.

REſpondeo dicendo, quod Calderinus, quẽ ſequitur Didacus *i* Septimacẽſis affirmat, quod licet bona Eccleſiæ non ſint propter hæreſim confiſcanda, alioquin publicantes, ſeu confiſcantes incurrerent excommunicationem, à qua non poſſunt abſolui ante ſatisfactionem, niſi in articulo mortis, prout dicitur in quadam Clemẽtina, *k* hoc tamen non habet locum in eo, qui confiſcat libros monachi Franciſcani Regularis obſeruantiæ; quia ipſi libri non ſunt Monaſterij, quod nihil propriũ habet. Hanc tamen ſententiam ſic indiſtinctè prolatam refellit frater Frãciſcus Ouando *l*, aitenim ſalua Romani Pontificis declaratione, circa illam Clementinam, quod cum res, quibus fratres Minores vtuntur ad vnum de duobus dominis pertineant, vel ad dantem, ſi dominium ſibi reſeruauit, vel ad Eccleſiam Romanam, ſi dans à ſe dominiũ abdicauit, aut donando nihil explicuit, vt declarat Nicolaus *m* Papa, ante confiſcationem talium librorum, ſi probetur donantem ſibi retinuiſſe dominium, ei ſunt reſtituendi, ſicut alia bona aliena, ſi non ſibi retinuit, cum talia bona ſint Eccleſiæ Romanæ, non poſſunt in ſecularem fiſcum deuenire, ſed ipſius Romanæ Eccleſiæ permanent Romani Pontificis arbitrio diſponenda, cuius diſpoſitio, ſi non habeatur noua, iuxta communem, & antiquam diſpoſitionem eſt, quod manente dominio Sedi Apoſtolicæ vſus illorũ à Prælatis diſpenſetur. Nec obſtabit, quin reſtituantur vero domino reſeruanti ſibi dominium quod in ordine Minorum fiunt conſtitutiones contra fratres ea conditione recipientes libros, quia præſumitur talis dominij reſeruatio fieri in fraudem, procurarique à fratribus, vt eis liceat liberius ſine prælatorum licẽtia, & aſſenſu alieno nomine de illis diſponere. Nam reſpondetur, quod licet frater minor pœnã dicti ſtatuti incurrat, ſi à parte rei verum ſit reſeruaſſe donantem ſibi dominium, verus dominus illorum permanſit. Vnde colligitur, quod confiſcãs libros prædictos, quorum dominium ſibi dantes reſeruauerunt, ſi dantes ſunt laici, nihil Eccleſiaſticum fiſcus regius confiſcaret, & ſic non incideret in pœnam dictæ Clementinæ: at ſi ſunt ipſius Eccleſiæ Romanæ, confiſcando illos, & applicando Regi', ſicut applicantur alia bona hæreticorũ, tunc quid Eccleſiaſticum cõfiſcaret, & per conſequens in pœnam dictæ Clementinæ incurreret.

i *Septimac. lib. 5. var. inſt. tit. 9. nu. 88.*
K *Cle. volentes de hæreticis.*
l *Ouand. in 4. d. 13. propoſ. 33. corol. 3.*
m *c. exijt qui ſeminat de verb. ſig. lib. 4.*

De homicidio vide, quæ diximus in primo tomo quæſtione de Abbatibus, quoad poteſtatem diſpenſandi, & in hoc ſecundo tomo in quæſtione de Correctione fratrum, quoad pœnam homicidij imponendam.

QVAESTIO LXXXIV.

De Hoſpitalibus Regularium, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum hoſpitalia in titulum poſſint cōferri.*
2 *Quid circa hoſpitalia regularia iura definiant.*
3 *Vtrum hoſpitale poſſit committi per legatum religioſo, iuxta Clementinam, quia contingit.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Hoſpitalia in titulum poſſint conferri.

RESpondeo dicendo, Hoſpitalia in titulum poſſe conferri, vt ab vniuerſis Doctoribus *a* atteſtatur, de quo agit Rebuffus: *b* poteſt tamen hoſpitale duobus modis in titulum conferri, aut ratione fundationis, aut quando ad eius regimen quis aſſumitur à Clerico per viam electionis, & tunc dicitur conferri in titulum, ſicut beneficium, quando ibi eſt campanile cum campana, quę publicè pulſatur ad congregandos homines, vt diuino inter ſint officio, vel ſi ibidem ſit altare fixū, & conſecratum, & ibidem paſſim celebrentur Miſſæ, tunc enim vere beneficij appellatione continetur; alioquin enim dicitur locus pius, & Religioſus; quod ſi Regularis ſit iuxta definitionem beneficij Regularis, fatēdum erit ſubire etiam leges beneficij Regularis, maximè verò quoad incōſtantem, mutabilemque naturam beneficij regularis.

a Doct. in Clement. quia cōtingit de relig. dō.
b Rebuff. in tracta. nominat. q. 15. nu. 13. & de pacif. poſſeſſ. nu. 11.

ARTICVLVS II.

Quid circa hoſpitalia Regularia definiant iura.

REſpondeo dicendo, Hoſpitalarios Regulares quinque in rebus liberos eſſe, nec in dicta Clementina fuiſſe comprehenſos, videlicet in Supplectione ordinariorum, etiā quoad exempta, & quod non conferantur Hoſpitalia in beneficium, in iuramento præſtando, in inuentario conficiendo, & in ratione reddēda, vt gloſſa *c* expoſuit, idem enim ſignificat verbum textus, *præmiſſa*. Dixit etiam Hoſpitalitia militiarum, ordinum ſcilicet Sancti Ioannis Hieroſolymitani, Sanctæ Mariæ Theutonicorum, Calatrauenſium, & ſimilium. Dixit etiam aut Religioſorum, aut aliorum, quoniam iuxta gloſſam *d* ſunt quædam Religiones ſuper Hoſpitalitatem fundatæ, vt Cruciferorum, vel quamuis ad hoc non ſint fundatæ, habent tamen Hoſpitalia,

c Glo. in Clem. quia contingit de relig. dom.
d Glo. in d. Clē.

Notandum eſt illud, quod traditur à Rebuffo, *e* ſcilicet aduerſus Cōmendatarios. Hoſpitalitas (inquit) debita non ſeruatur, ſed tota amittitur, nam quoties quiſque Commendatarius hoſpitalem ſe exhibeat, aliorum ſit iudicium, quæ tamen plurimum eſt commendata, vt gloſſa, *f* & Doctores ſcribunt, hodie quidem cōmendatarij tantum abſunt ab hac hoſpitalitate, vt quæ poſſunt, à pauperibus eripiant: vnde quia hoſpitalitas deceſſit, ſucceſſit indictio fiſci, Decimarum, & aliorum onerum præſtatio, vt in ſacris Canonibus *g* habetur, *hoc tollit fiſcus, quod non accipit Chriſtus.*

e Rebuff. in præxi. tit. de commen. nu. 15.
f Gloſ. & DD. in c. de monac. de praben.
g cap. maiores. 6 q. 7.

Notandum eſt etiam rigoroſum præceptum dictæ Clementinæ in dicto paragrapho, *præmiſſam,* quo hoſpitalarijs Regularibus diſtrictè iniūgitur, & in virtute ſanctæ obedientiæ mandatur, videlicet vt in ſuis hoſpitalibus ſecundum ſuorum ordinum inſtituta, & antiquas obſeruantias prouideāt pauperibus, & hoſpitalitatem debitam in illis tenere procurent, ad quod per ſuperiores eorum arcta diſtrictione coguntur ſtatutis, aut cōſuetudinibus, quibuslibet non obſtantibus in præmiſſis.

Notanda ſunt etiam Decreta Concilij Tridentini ad hoſpitalium gubernationem condita. Primum habetur ſeſſ. 7. capite quinto decimo, de Regularibus; quod habet, *curent ordinarij, vt hoſpitalia quæcunque à ſuis adminiſtratoribus quocunque illi nomine cenſeantur, etiam quomodolibet exemptis, fideliter, & diligenter gubernentur, memores conſtitutionis Concilij Vienenſis, quæ incipit ſorma ſeruata, Quam quidem cōſtitutionem eadem ſancta Synodus innouandam, duxit, & innouat cum derogationibus in ea contentis.*

Secundum Decretum habetur ſeſſion. vigeſima quinta, capite octauo, vbi poſt commendatam, admonitamque Hoſpitalitatem omnib. hoſpitalarijs tam ſecularibus, quàm Regularibus, quibus in commendam, adminiſtrationem, aut quemcunq; titulum, etiam per vnionem, hoſpitalia conceſſa ſunt, *præcipit omnino, vt impoſitum illis onus, officiumve adminiſtrent, atque hoſpitalitatem, quam debent ex fructibus ad id deputatis actu exerceant; iuxta conſtitutionem Concilij Viennenſis, quæ incipit, Quia contingit.* Deinde præcipit, *quod in defectum pauperum fructus hoſpitalium in alium pium vſum inſtitutioni proximiorem, ac pro loco, & tempore vtiliorem conuertantur ad arbitrium ordinarij cum duobus de Capitulo. Eaque omnia ſub grauibus pœnis præcipiuntur omnibus, & ſingulis hoſpitalium adminiſtratoribus cuiuſcunque ordinis, & religionis, & dignitatis fuerint, ijs duntaxat Regularibus exceptis, qui illis Regularibus ſubijciuntur, vbi viget obſeruantia Regularis.* Additur etiam maximarum exemptionum, conſuetudinum etiam immemorabilium, ſeu priuilegiorum, aut indultorum derogatio. Vnde Prælati regulares debent curare, vt in hoſpitalitate non is habeatur delectus perſonarum, aut diuites potiſſimum inuitentur, qui cū fœnore reddant, quod acceperunt. Sed cum Regularium perſonarum domus nemini quantum per facultates licuerit clauſas eſſe deceat, profectò illis maximè patere debent, qui Dei voce, Sanctorum Patrum cohortationibus, & exemplis Sacrorum Conciliorum præcepto, & authoritate nobis commendati ſunt. Qua in re ne vlla fraus fieri poſſit, ineatur aliqua ratio Prælato Regulari probanda, quæ ei conſtare poſſit, in quas perſonas fructus illi erogati fuerint: Quos autem comperit Prælatus, vel inique diſtribuendo, vel in ſuorum commodum conuertendo, vel inutilibus, & ſuperuacaneis ſumptibus faciendis malè in adminiſtratione verſari, eos pro modo culpæ puniat, & ad reſtitutionem legitimè compellat, & ab officio etiam, ſi ei videbitur, amoueat.

ARTICVLVS III.

Vtrum hoſpitale poſſit committi per legatum religioſo, iuxta Clementinam, quia contingit.

RESpondeo dicendo, quod iure communi non poteſt. Hanc opinionem tenet Cardinalis: *a* fallit tamen hoc, quando hoſpitale habet Eccleſiã curatam annexam, prout Cardinalis *b* tenet: fallit ſecundò, quando hoſpitale eſſet ſolitum gubernari per Regulares, vt multa hoſpitalia, quæ ſunt de menſa Monaſteriorum, tunc enim ſicut Abbas poteſt vnum ex ſuis Religioſis præficere, ita & legatus à latere. Ita tenet Lappus. *c* Fallit tertio, quando religio eſt fundata in hoſpitalitate, vt tenet Lappus. *d* Fallit quartò generaliter, vbicunq; neceſſitas hoſpitalis, & pauperum id ſuadet, quoniam etiã Epiſcopus hoc caſu poteſt monachum à monaſterio auocare à clauſtro, vt tenet Rotę *e* deciſio, & tenet Gambarus. Plura de hoſpitalarijs vide apud Concilium Colonienſe *f* ſub Hermano Quinto Archiepiſcopo. Et Concilium Colonienſe ſub Adolpho Tertio Archiepiſcopo, in forma viſitandi hoſpitalitatẽ monaſteriorum.

a *Car. 3 Cle. 2. q. 23. de preb. et in Cle. v. §. vt aũt. q. 1. de reli. domi.*
b *Car. vbi ſup.*
c *Lappus ĩ tracta. hoſpi. col. 4.*
d *Lapp. vbi ſup.*
e *Rota dec. 274 in antiquis Gãbar. de auth. legat. de latere. li. 8. n. 44.*
f *Cõc. Colon. p. 37. pa. 7.*

QVAESTIO LXXXV.

De indulgentijs in communi, quoad ſuam quidditatem, & diuiſionem, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *QVid ſit indulgentia eccleſiaſtica.*
2 *Quotuplex ſit indulgentia.*
3 *Quid ſit indulgentia plenaria.*
4 *A quo cœperit iubileus, & quid ſit.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit indulgentia Eccleſiaſtica.

REſpondeo dicendo, quod indulgentia abſolutè ſumpta eſt remiſſio iuriſdictionalis pœnæ temporalis, pro peccatis actualibus Deo debitæ facta à prælato Eccleſiæ, de communi Eccleſiæ theſauro. Hæc definitio declaratur primò per ſingulas eius particulas, & poſtea breuiter probatur. Dicitur ergo, quod *indulgentia eſt remiſſio* in quo notatur, quod præfatæ remiſſioni, ſeu abſolutioni pœnarum eſt annexa communicatio, ſeu diſpenſatio theſauri Eccleſiæ ad faciendam ſolutionem, ſeu ſatisfactionem pœnarum, & ideo alii Doctores etiam dicunt, quod indulgentia eſſentialiter eſt abſolutio pœnarum, vt ſic homo maneat liber, & abſolutus à debito pœnarum: ex quo iã ſic ſunt ei remiſſæ, condonatæ, aut relaxatæ propter prædictam ſolutionem, ſeu ſatisfactionem pœnarum factam de theſauro Eccleſiæ ſibi per indulgentiam communicato, ſeu diſpenſato.

Dicitur *iuriſdictionalis*, quia conceſſio indulgentiæ eſt actus iuriſdictionis eccleſiaſticæ, & nõ actus ordinis, & in hoc differt ab abſolutione ſacramentali culpæ, vel pęnæ, quæ non ſolum eſt actus iuriſdictionis ſacramentalis, ſed etiam ordinis ſacerdotalis.

Dicitur *pęna*, quia per indulgentiam non remittitur culpa, ſed tantum pęna.

Dicitur *temporalis*, quia reatus pęnæ ęternę non tollitur per indulgentias, ſicut nec culpa.

Dicitur *pro peccatis actualibus*, quia indulgentia nõn tollit pęnas debitas, aut conſequentes peccato originali.

Dicitur *Deo debita*, id eſt, quæ in ſacramento eſt iniuncta, aut quæ debet iniungi tam in foro Dei, quàm in foro Eccleſiæ; nam indulgentia ad forum ſacramentale, ſeu pęnitentiale aliquo modo pertinet, & per hoc excluduntur pęnæ debitæ in foro contentioſo, ſeu exteriori. Dicitur facta à prælato, ad differentiam remiſſionis pęnæ, quæ fit in foro ſecreto virtute contritionis, aut ſacramentalis abſolutionis, talis enim remiſſio pęnæ non eſt, nec dicitur indulgentia Eccleſiaſtica propriè loquendo, de qua modo agimus, ſed ſolùm illa, quæ fit à prælato, vel ab eius authoritatem, vel commiſſionem habente.

Dicitur *de communi theſauro Eccleſiæ* ad differẽtiam communicationum bonorum, quæ fiunt à prælatis religionum recipientibus aliquos ad confraternitatem, ſeu communicationem bonorum ſpiritualium ſuorum ſubditorum, talis enim communicatio nec eſt, nec dicitur indulgentia Eccleſiaſtica, quia neque eſt remiſſio, neque eſt actus iuriſdictionis, prout latè probauimus in primo *g* tomo quæſtionum regularium. *g* 1. *to. q.* 34.

Sic explicata diffinitione ſtatim accedendũ erat ad eius probationem, ſed quia ex propoſito non eſt noſter tractatus de indulgentiis, ideo nolo eam in præſentiarum authoritatibus ſacræ ſcripturæ, & conciliorum comprobare, legat lector Doctiſſimũ Cordubam, *h* qui ſuo more rem latiſſimè, & doctiſſimè explicat.

h *Cor. li. 5. q. q. 3. per totam.*

ARTICVLVS II.

Quotuplex ſit indulgentia.

REſpondeo dicendo, quod triplex eſt indulgẽtia. In primo enim modo ſumitur abſolutè, aut ſimpliciter, quæ dicitur per modũ iuriſdictionis, quæ definita eſt in articulo ſuperiori. Secũdo modo ſumitur indulgentia per modum participationis, quã quis poteſt recipere ad communicationem bonorum alicuius perſonæ, ſeu communitatis, aut congregationis, de qua in primo tomo latè egimus, & de ea agit Corduba. *i* Tertio modo ſumitur indulgentia pro indulgentia per modum ſuffragij, quæ tantùm conceditur animabus purgatorij. Cuius indulgentiæ quatuor definitiones affert Corduba, *K* quarum quarta eſt, quod indulgentia per modum ſuffragij eſt diſpenſatio, ſeu communicatio theſauri indulgentiarum authoritatiuè facta per prælatum Eccleſiæ pendens; quoad ſuum fructum, ſeu effectum remiſſionis pęnarum à ſola liberali, & gratuita Dei acceptatione. Oportet autem hanc definitionem explicare, vt omnibus ſit nota. Dicitur, quod *eſt diſpenſatio, vel communicatio theſauri indulgentiarum*. Nam indulgentia per modum ſuffragij eſſentialiter non eſt remiſſio, neque abſolutio pęnarum, cum non ſit actus iuriſdictionis, in quo differt ab indulgentia propriè, & abſolutè ſumpta, quæ eſt per modum iudiciarię poteſtatis, & eſt actus iuriſdictionis, vnde eius natura, & eſſentia ſtat principaliter in abſolutione, ſeu remiſſione pęnarum. Dicitur *authoritatiuè facta per*

i *Cord. li. 5. q. in indg. q. 42. ar. 5.*
K *Cord. vbi ſupra. q. 15.*

præla-

prælatum Eccleſiæ, quia talis communicatio theſauri indulgentiarum, quæ fit in indulgentia per modum ſuffragij, neceſſariò debet fieri ab habente authoritatem ſuper communem theſaurum indulgẽtiarum, ad ipſum communicãdum per viam indulgentiæ huiuſmodi. Ex quo ſequitur, quod remiſſiò pęnarum, quæ habetur per ſacramenta, per contritionem, aut per quæcunque merita de cõgruo, aut per ſatisfactiones aliorum, aut per communicationem bonorum quorumcunque, non ſunt vllo modo indulgentiæ per modum ſuragij, nec alio modo.

Dicitur *pendens quoad fructum*, &c. à ſola liberali, & gratuita Dei acceptatione, quæ particula ita explicatur, ſcilicet quod Deus ſtante lege non neceſſariò quoad totum ſuum fructum ex iuſtitia legis acceptat ſemper prædictam communicationẽ theſauri pro eo, cui conceditur, ſed partim ex iuſtitia legis, partim ex liberalitate, & gratia, ſicut & omnia alia ſuffragia pro defunctis, & omnia alia merita de congruo. Nam ex iuſtitia legis certum eſt quod acceptantur, & valent aliquid coram Deo pro eo, pro quo fiunt, quoad quantitatem autem fructus, & quando, & quomodo talis fructus concedatur, id pendet ex gratia, & liberalitate; ita quod licet certò, & infallibiliter Deus liberaliter acceptet ſupradictam communicationem theſauri pro eo, cui conceditur indulgentia, ſicut & alia ſuffragia Eccleſiæ, non tamen abſoluit ſemper infallibiliter illum à tanto debito pęnarum, ſed aliquando in parte, prout ſibi placuerit, & viſum fuerit decens ſuę miſericordiæ, & liberalitati attenta dignitate, aut meritis eius, pro quo debet acceptari.

Quod ergo ſit de indulgentiæ eſſentia per modum ſuffragij hæc particula, ſic declaratur, & probatur, quia omne ſuffragium eccleſiaſticum, omniſque ſatisfactio quomodocunque, & pro quocunque, maximè ſi fiat pro alio, habet apud Deum ſuũ valorem, ſperaturque eius acceptatio non quidem neceſſario, & infallabiliter per ſolam viam iuſtitiæ legalis, ſed ſimul, & præcipuè; vt declaratũ eſt per viam gratiæ, & miſericordiæ liberalis; indulgentia autem per modum ſuffragii eſt de numero ſuffragiorum Eccleſię pro alijs factorum, ergo ipſius valor, et acceptatio quoad quantitatem fructus ſperatur à Deo per viam liberalitatis; conſequentia eſt bona, & minor probatur ex ipſo nomine. Nam eo ipſo quod eſt indulgẽtia, eſt communicatio theſauri ſatisfactorii, & eo ipſo quod talis indulgentia & communicatio eſt, aut fit per modum ſuffragii, conſtat, quod ingreditur numerum ſuffragiorum Eccleſiæ quoad ſuam vim, ſeu valorem ſatisfactoriũ, ad quod facit id quod tradit D. Bonauentura *a* dicens, quod indulgentiæ defunctorum ſunt de nobiliſſimis ſuffragiis Eccleſiæ, & cum eo in hoc concordant communiter Doctores. Quod autem hæc ſuffragia valeant per viam liberalitatis acceptantis Dei, probatur. Nullibi enim legitur, quod Deus promiſerit acceptaturum ſatisfactoria ſuffragia quoad totum ſuum fructum pro alio quocunque, ſed fieri ſuaſit, & iuſſit in ſpe ſuæ miſericordię, & liberalitatis. Et confirmatur, nam ratio ſuffragii propriè ſumpti in vſu eccleſiaſtico hoc quidẽ innuit, nam tunc tantùm propriè fit ſuffragium, ſeu auxiliũ alicui ſuper aliqua re, quando eſt ſic agẽs, quod exiſtens in tali diſpoſitione nihil omnino iuris habet apud ſuum conditorem, ſeu iudicem, aut Dominum, cui debitor eſt, vt per ſe, vel per alium per viam iuſtitiæ poſſit pro ſuo debito ſatisfacere, aut ſe liberare aliquid agendo, ſed ſolùm poteſt ex liberalitate, & miſericordia acceptare volentis adiuuari per alium, & tale auxilium huic impenſum ab aliquo dicitur plenam propriamque rationem auxilii Eccleſiaſtici habere, alioquin non poſſet dici omnino indigens auxilio ſuffragantis, & miſericordia, & liberalitate acceptantis Dei, ſi aliquo modo per viam iuſtitiæ ſtante lege per ſe, vel per alium aliquid agendo poſſet liberari à debito pęnarum. Et cum his videntur concordare D. Thomas *b* & Richardus dicentes, quod imperare per modum ſuffragij innititur liberalitati eius, qui oratur, & ad idem videtur communiter Doctores *c*, præter Durãdum, qui videtur aliquo modo diſſonare. Et hoc modo ſunt intelligenda tradita per Caietanum *d*, & à Gabriele, & Nauarro, & plenius infra dicetur in quæſtione de indulgentiis per modum ſuffragii.

a *Bonauẽ. i 4. d. 20.*

b *D. Th. in 4. d. 45. q. 6. ar. 2. Richa. ead. d. vl. q. 5.*

c *DD. d. a. & Dur. q. 1.*

d *Cai. quolibet. 2. & i tra. de indi. q. 5. & c. 5. in alio trac. Gabri. can. lect. 57. & ſuple. eius in d. diſt. 45. q. 3. a. 1. not. 2. Na. de indulg. no. 19. & 22. & 23. & ſe.*

ARTICVLVS III.

Quid ſit indulgentia plenaria.

RESpondeo dicendo, quod quamuis olim aliud eſſet indulgentia plenaria, plenior, & pleniſſima, & iubileus. Nunc autem ex ſtylo curię, quantũ attinet ad rationem indulgentiæ, hæc omnia idem ſunt. Quæ veritas patet ex his, quæ Doctores antiqui, & moderni diuerſimodè ſunt locuti de his, vt patet ex Paludano *e*, & ſupplemento Gabrielis, & Adriano, & communiter Doctoribus. Et innuitur ex extrauaganti Bonifacii VIII. *f*. Doctores autem maxime variant, quæ dicatur indulgẽtia plenaria, plenior, & pleniſſima, cuius rei quinque opiniones refert Corduba: *g* & tandem ait, quod quoad rationem indulgentiæ, quæ eſt remiſſio pęnarum pro peccatis, idem eſt indulgentia plenaria, plenior & pleniſſima, & hãc opinionem amplectitur Sotos *h* quam etiam ſequitur Medina, & quod illa forma concedendi indulgẽtiam plenariam, pleniorem & pleniſſimam potius valeat ad tollẽdum ſcrupulos, qui ex varietate opinionum prædictarum oriri poſſunt, quàm ad differentiam aliquam earum indulgentiarum denotandam; quia omnia important remiſſionem omnium pęnarum omnium peccatorũ mortalium, & venialium, tam de iniunctis, quam de non iniunctis, tam de conceſſis, quàm de non conceſſis, quomodocunque; & hoc habet veritatem, quando ſic abſolutè ſine vlla limitatione conceduntur de iniunctis, aut de confeſſis, quia de illis tantùm intelligitur talis indulgentia etiam pleniſſima, aut iubileus ſic limitate conceſſus, quamuis iubileus raro cum limitatione aliqua, ſed abſolute fere ſæpius conceditur.

e *Pal in 4. d. 20 q. vlt. ſup. Gabr. in 4. d. 45. q. 3. a. 1. not. 3. & 4. Adr. in mat. de indulg.*

f *c. antiquorũ de pęn. & rem.*

g *Cord. lib. 1. de ind. q. 11. art. 1.*

h *Sot. in 4. d. 21. q. 2. ar. 1. Med. de ind.*

Diximus quod quoad rationem indulgẽtię prędicta omnia ſint idem, quia quoad aliud videtur iubileus aliquid aliud importare, nam quando ſimul cum indulgentia plenaria abſolutè conceſſa cõcedit etiam Papa, quod quis poſſit abſolui ſacramentaliter de omnibus caſibus, excommunicationibus, & peccatis, tunc ſolet dici iubileus, & non aliter, vt ait Ioannes de Anania *i*, quem ſequitur Florentinus, ſupplemẽtum Gabrielis, & Syluester. Et ratio huius eſt, quia ſic habet ſtylus curiæ Romanæ, cui ſtandum eſt, & ſic habetur in multis literis papalibus his temporibus modernis conceſſis. Similiter habet ſtylus curię, & conſuetudo optima legum, & conceſſionum interpres, quod quando Papa concedit, quod quis poſſit abſolui plenariè, ſacramentaliter concedit etiam indulgentiam plenariam poſſe concedi.

i *Ana. i trac. de ind. Flo. 1. p. ti. 10 c. 3. §. 16. ſu. Gabr. i 4. d. 45. q. 1. ar. 1. no. 1. & 3. & ar. 2. conc. 9. & Syl. tit. ind. q. 10. p. 1.*

Sed contra prædicta videtur facere, nam in aliquibus

quibus

quibus bullis conceduntur vltra indulgentiam plenariam tot dies, vel quadragenæ de indulgentia. Nam ſi indulgentia plenaria omnem pœnam remittit, vt quid vltra tot dies vel quadragenæ conceduntur?

Pro explicatione huius difficultatis videndũ eſt; quid ſignificẽt hæc omnia, *carena*, *quadragena*, *ſeptena*, quæ ponuntur in iure Canonico, & etiam in bullis, *carena* vt patet ex iure Canonico, *a* vbi *carena* dicitur tempus quadraginta dierum in pane, & aqua cum ſeptem ſequentibus annis, & ſic ſecundum Gloſſam *b* in dicto loco dicit, quod *carena* eſt vocabulum Longobardorum ſic dictum à carenna hominum, quia acturi illam pœnitentiam, quaſi ſolitarii ſecludebantur à populis, vt in Numeris *c* legitur de Maria ſorore Aaron, & hæc pœnitentia regulariter infligebatur pro quolibet mortali, vt dicitur in Decretis, *d* & de hac pœna, quæ dicitur *carena*, fit mentio in Decretis, *e* videtur, quod Carena complectitur quadragenam dierum, & Septenam annorum, vt patet in literis papalibus, vbi conceditur Carena indulgentiæ, tũc enim per talem indulgentiam conceditur tempus quadraginta dierum, & ſeptem annorum pœnitentiæ.

a *ca. accuſat. de accuſ. c. accepiſti, de ſpõſ. duorum.*
b *gl. in d. c. accuſat. ſi.*
c *Nu 22. c.*
d *33. c. hoc ipſũ.*
e *Diſt. 50. ca. in capite.*

De quadragena verò, & ſeptena etiã dico, quod aliquando ſunt nomina pœnæ, aliquando nomina indulgentiæ, prout notat Iacobus *f* Cardinalis, & Clemens Papa primus primò inſtituit quadragenã, per quam ſignificatur tempus pœnitentiæ quadraginta dierum; & ſeptenam, per quam ſignificatur tempus pœnitentiæ ſeptem annorum. Nam ſtatuit, quod peccatores pro mortali excluderentur ab Eccleſiis, & pœnitentiam agebãt nudo capite aſperſo cinere per illos quadraginta dies, & deinde iniũgebatur eis pœnitentia ſeptenalis per ſacerdotem; & Innocentius Primus iniungebat pro vno mortali ſeptenariam modo certo peragendam, quæ dicebatur ſeptena, aut ſeptenaria Innocentii, & ſic patet, quo modo quadragena, & ſeptenna, ſunt nomina pœnarum, ſunt autem nomina indulgentiarum in literis papalibus, quando conceditur quadragena indulgentiæ, id eſt, quadraginta dierum, & ſeptena, id eſt, ſeptem anni indulgentiæ, vt tenet Paludanus. *g* His ſuppoſitis reſpondetur ad argumentum ſuprapoſitum. Primò quod ideo poſt indulgẽtiam plenariam illa limitata conceduntur, vt ſi cauſa indulgentiæ inſufficiens fuerit ad indulgentiam plenariam, ſaltem lucretur illos dies, vel quadragenas, is cui talis Bulla conceditur.

f *Iaco. Card. in ſuo tra. de ĩdul.*
g *Palu. ĩ 4. d. 20 q. 4. ar. 2. con. 4.*

ARTICVLVS IV.

A quo cœperit iubileus, & quid ſit.

Reſpondeo dicendo, quod iubileus creditur incepiſſe à tempore Bonifacij Octaui circa annum Domini milleſimum treceteſimum vt habetur in quadam extrauaganti, *h* & dicitur iubileus à *Iobel* Hebraicè, quod Latinè eſt initium, inde iubileus, id eſt, initians, quia in lege veteri in illo anno iubilei incipiebant libertates poſſeſſionum, & ſeruitutum, & remiſſiones offenſarum, omniaque redibant ad ſuum priſtinum ſtatum, vt in Leuitico habetur *i* & ideo tunc fiebat magnum gaudiũ, & iubilus libertorum à ſeruitutibus antiquis; vel potius dic quod *Iobel* Hebraicè eſt idem, quod buccina Laonè, quia tempore iubilei Hebræi clangebãt buccinis, vt legitur in eodem Leuitici loco, & habetur in interpretationibus Bibliæ emendatis. Inde etiam per analogiam à prædictis, & per etymologiam Latinam poteſt etiam iubileus dici à iubilo, quia per iubileum homini ſpiritualiter renouato, & ad gratiam baptiſmalem reducto eſt gaudiũ magnum conſcientiæ, & cordis, & oris iubilatio, & gratiarum actio, laudumque perſonatio ſecundum illud Pſalmi. *k* *Buccinate in Neomenia tuba, in inſigni die ſolennitatis veſtræ*, & huic videtur fauere quædam Extrauagans. *l* Alexandrinus *m* autem, & Turrecremata aiunt, iubileum idem eſſe, quod remiſſiuum. Nauarrus *n* autem ſequutus Marcum Antonium, & Euſebium, ait vocem illam *Iobel* ſignificare quinquagenarium, idemque valere vocẽ illam iubileum, de illa voce *Iobel* à latinis deductã, qui Nauarrus *o* per aliquot notabilia non ſolũ originem huius vocis iubilei, ſed etiam differentiam iubilei veteris, & nouæ legis deſignat.

h *Extrauagã. antiquorũ de pœni. & remi. Flo. 1. p. ti. 10. c. 3. §. 6. & 7.*
i *Leuit. 25.*
k *Pſal. 8.*
l *Extra. vnigenitus de pœn. & rem.*
m *Alex. ĩ ſũ. de pœn. d. 7. ĩ inre.*
n *Na. in tra. de iubil. no. 1. nu. 3.*
o *Na. vbi ſu. n. 2. 3. & 4.*

QVAESTIO LXXXVI.

De poteſtate concedendi indulgentias, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum prælati religionum poſſint concedere indulgentias.*

2 *Vtrum ex priuilegio poſſint prælati religionum indulgentias concedere.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælati religionum poſſint concedere indulgentias.

Reſpondeo dicendo, quod Summus Pontifex poteſt concedere indulgentias, vt in iure *p* notum eſt. Item Concilium, Patriarchæ, & primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, poſſunt concedere indulgentias, vt in ſacris Canonibus ſatis definitur, & tradunt Soto, *q* Syluester, Corduba, Angles, Ouando, Cannedo, & Corduba: *r* Cardinales verò ſi non ſunt prælati, & etiam Patriarchæ, aut primates non poſſunt de iure cõmuni concedere indulgentias, bene tamen ex priuilegio, ſeu ex commiſſione generali, vel ex conſuetudine, prout tradit Corduba, *ſ* cõſuetudo enim dat iuriſdictionem, vt tradit Couarruuias, & aclus: inferiores autem à Papa, vt Epiſcopi non poſſunt concedere niſi taxatè, & limitatè, limitatio autem facta ipſis circa indulgentias procedit etiam ſecundum ius in ipſis religionum prælatis habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem.

Sed vt hæc clariora reddantur, dico primo, quod prælati inferiores Epiſcopis, id eſt, prælati, qui non habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, quales ſunt curati, priores, guardiani, & ceteri prælati locales non habent ex officio vllam poteſtatem ordinariam iure diuino conceſſam ad concedendas indulgentias, nam poteſtas huiuſmodi pertinet præciſè ad dignitatem, & iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem, vt apertè conſtat ex iure *t* in quo dicitur, quod Abbates concedendo indulgentias extendunt manus ad ea, quæ ſunt dignitatis Epiſcopalis.

Secundo dico, quòd loquendo de prælatis religionum habentibus iuriſdictionem Epiſcopalem, quales ſunt generales, & prouinciales, eos habere authoritatem ordinariam iure diuino conceſſam ad largiendas indulgentias, licet enim Corduba, *u* teneat

p *c. vnigenitus de pœn. & rem.*
q *c. q. aũt, & c. noſtro de ſen. ex com. Sot. ĩ 4. d. 21. q. 1. a. 4. Syl. v. indulg. n. 1 t. Ang. 4. 2. p. q. d. indul. a. 3. 1 p co. 1. fo. 24. Ouando in 4. d. 18. prap. 38. Cãnedo tra. 9. de indul. ca. 3. pag. 299. Cord. li. 5. qq q. 12.*
r *Cor. vbi ſupr. propoſ. 4 aub. 1. circa finem q.*
ſ *Cou. in reg. poſſeſ. 2. p. q. 3. n. 1.*
t *c. accedẽtib. de exceſſ. prala.*
u *Cor. vbi ſup. propo. 9. Medi. de indu. aſpo. 6. c. 19.*

Digitized by Google

teneat partem negatiuam, partem tamen affirmatiuam tenet frater Michael a Medina, & vt probatiſſimam amplectitur, à qua ſententia cum ſit pia, nolo recedere, eo præſertim quod in religionum tutelã, & patrocinium excogitata ſit; fundamenta autẽ huius opinionis ſunt. Nam prædicti præfecti ſunt verè, & propriè, prælati (vt idem Medina dicit) iure diuino conſtituti, vt iam in primo tomo tetigimus *a* & habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalẽ, immo ampliorem, quàm Epiſcopi, quia non ſolùm poſſunt communicare, ſed applicare bona ſubditorum, vt in eodem primo tomo *b* ſatis probauimus, ergo, iure diuino habent facultatem concedendi indulgẽtias, ſicut poteſtas iuriſdictionis Epiſcopalis, qua præditi ſunt religionum maiores, & ideo ſicut Epiſcopus dicitur ſponſus ſuæ Eccleſiæ, ſic generales, & prouinciales iure optimo ſuarum religionũ, & religioſorum ſponſi nuncupantur. Neque obſtat Decretalis *c* in contrarium adducta. Ibi enim reprehenduntur Abbates dantes indulgentias, non quidem exẽpti regulares, ſed Abbates ſubditi Epiſcopis cognoſcentes de cauſis matrimonialibus, & beneficiarijs, & ſi erãt Abbates exempti (quod ego non admitto) erant quidem præfecti locales nõ habẽtes iuriſdictionem Epiſcopalem; ſi verò dicamus loqui de Abbatibus exemptis habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, reprehenduntur, quia forſan concedebant indulgentias non ſolùm ſuis ſubditis, ſed etiam ſecularibus, & religioſis ſub aliorum iuriſdictione militantibus.

a 1. To. q. 17. ar. 9.
b 1. to. queſt. 34.
c d. c. accedenti

Nec obſtat conſuetudo in contrarium, qua docemur, prædictos prælatos nunquam ex officio conceſſiſſe huiuſmodi indulgentias. Nam reſpondetur, quod hæc conſuetudo tollit vſum, non tamen poteſtatem, contra ius enim diuinum (quo dicimus huiuſmodi poteſtatem conceſſam) nulla eſt præſcriptio, & ideo ſi dicti prælati attentaſſent concedere, ſicut Epiſcopi, attenta ſupradicta probabili opinione, teneret factum, vt ait Medina.

ARTICVLVS II.

Vtrum ex priuilegio poſſint prælati regulares indulgentias concedere.

RESpondeo dicendo, quod *Leo Decimus cõceſſit, quod omnes prouinciales fratrum minorum regularis obſeruantiæ acta viſitatione ordinaria in conuentibus ſua prouinciæ habeant facultatem concedenai indulgentiam plenariam omnibus fratribus cuiuslibet conuentus ſic viſitati, & idem de monialibus Sanctæ Claræ, & tertiarijs in congregatione viuentibus.* Ita habetur in ſupplemento *d* ordinis.

Et Gregorius XIII. viua vocis oraculo conceſſit, vt poſſint viſitatores ſocietatis Ieſu in ſingulis collegijs, & ſocietatis locis abſoluta viſitatione, concedere religioſis ſocietatis benedictionem, & indulgentiam plenariam, & hoc in perpetuum. Ita habetur in Cõpendio *e* ſocietatis.

d Sup. f. 91. cõc. 285.
e Compen. ſoc. ti. viſi.

Item Alexander IV. conceſſit vt fratres minores in quibuſcunque Eccleſijs, vel locis eos prædicare contigerit, poſſint dare ſuis adiutoribus indulgẽtiam quadraginta dierum. Ita habetur in libro monumenta *f* ordinum.

f In 2. imp. fol. 60. conc. 654.

Item Martinus V. conceſſit generali miniſtro poſſe dare de toto ordine ſuffragia indulgentiarũ, & orationum, & beneficiorum ſpiritualiũ quibuſcunque perſonis deuotis, & benefactoribus noſtri ordinis. Quæ cõceſſio, prout in primo tomo *g* notauimus, nõ eſt priuilegium, ſed ius cõmune, quia eo ipſo, quod aliquis eſt alicuius congregationis prælatus, habet authoritatem diſpenſatiuam cõmunium bonorum ipſorum de congregatione, prout reſoluit Corduba *h*

g 1. To. q. 34.
h Cor. li. 5. qq. q. 7.

QVÆSTIO LXXXVII.

De indulgentijs plenarijs, & à fidelibus in feſtiuitatibus lucrandis à Religioſis, in 12. articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 *VTrum in die receptionis habitus, & in die profeſſionis conſequantur religioſi indulgentiam plenariam.*

2 *Vtrum religioſi, & religioſæ in diebus, in quibus communicant, indulgentiam plenariam conſequantur.*

3 *Vtrum religioſi recitando coronam Domini Ieſu Chriſti, & coronam Beatæ Virginis, indulgentiam plenariam conſequantur.*

4 *Vtrum promiſſa Conceptionis B. Mariæ, & pro eius feſto indulgentia plenaria concedatur.*

5 *Vtrum ſit indulgentia plenaria pro feſtiuitatibus ordinis minorum.*

6 *Vtrum in feſto Portiunculæ indulgentia plenaria concedatur.*

7 *Vtrum religioſi poſſint lucrari indulgentiam plenariam, dicendo quinquies pater noſter, cum totidem Aue Maria.*

8 *Vtrum monachi Carthuſienſes indulgentiam ſimilem conſequantur.*

9 *Vtrum religioſis in articulo mortis indulgentia plenaria concedatur.*

10 *Vtrum hæc indulgentia in articulo mortis poſſit concedi à Laico.*

11 *Vtrum Lethargicus & phreneticus, vel amens poſt electionem confeſſarij, poſſit plenariè abſolui per huiuſmodi indulgentiam.*

12 *Vtrum pro ſalutatione angelica, quando pulſatur campana, aliqua indulgentia concedatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum in die receptionis habitus, & in die profeſſionis, conſequantur religioſi indulgentiam plenariam.

REſpondeo dicendo, quod Sixtus IV. *conceſſit, quod in receptione habitus cuiuslibet fratrum ordinum S. Franciſci, ſit indulgentia plenaria recipienti, & ſimiliter in die obitus.* Ita habetur in libro monumenta *i* ordinum, & in ſupplemento. Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod illa verba, *in receptione habitus* poſſunt duobus modis accipi. Primò quando recipitur habitus probationis, alio modo quando recipitur habitus profeſſionis, & in hac conceſſione conceditur indulgentia plenaria in die, in qua recipitur habitus probationis, vt clarè ſonat litera priuilegij, & ex alio priuilegio Iulij II. Facto Minimis clarius colligitur, conceſſit enim, *quod omnes perſonæ quæ recipiuntur, in ordine minimorum in earum ingreſſu, & morte plenariam omnium ſuorum peccatorum veniam & indulgentiam conſequantur.* Ita refertur in compendio *K* ſocietatis.

i In 1. impſ. fo. 63. & in 2. fo. 67. conceſ. 104. & in ſu. fo. 95. conc. 320.

Pro die autem receptionis habitus in profeſſione, notandum eſt, quod attribuitur D. Thomæ *l* opinio quædam ſingularis, quod is, qui profitetur aliquam religionem, proinde ſibi quærit indulgentiam ple-

K Compen. ſoc. tit. in. ſ. 4.
l Thom. 2. 2. q. 189. ar. 3. ad 3

plenariam, ac qui ſuum corpus ſubſidio terræ Sanctæ deuouet. Multi poſteriores, inter quos Felinus *a* hanc tenuerũt opinionem, ſed videamus, vtrum D. Thom. huius fuerit opinionis, pro quo eius verba ſunt ponderanda, & ſunt hæc.

a *Fel. ĩ c. noſtro de pęn. & rem. co. 4.*

Rationabiliter autem dici poteſt, quod etiã per ingreſſum religionis aliquis conſequatur remiſſionẽ omnium peccatorum, ſi enim aliquib. eleemoſynis factis homo põt ſtatim ſatisfacere de peccatis ſuis, ſecundũ illud Danielis, b *peccata tua eleemoſynis redime, multo magis in ſatisfactione pro omnib. peccatis ſufficit, quod aliquis totaliter diuinis obſequiis mancipetur p religionis ingreſſum qua exceditur oẽ genus ſatisfactionis, & publica pęnitentia, vt in Decretis* c *habetur ſicut ẽt holocauſtum excedit ſacrificiũ, vt D. Gregorius* d *inquit, vnde legitur in Vitis Patrum, quod eandem gratiam conſequuntur religionem intrantes quam conſequuntur Baptizati.* Hactenus, D. Th. qui in illis verbis, *eleemoſynis factis*, & in illis, *ſicut holocauſtũ, &c.* Palam ſignificat ſe de remiſſione merito proprio nitente, & non de indulgentia de meritis alienis hauſta, agere. Et adde, quod gratia Baptiſmalis, cui, ſecundum aliquos, æquat gratia profectionis, non eſt indulgentia, vt palam eſt, quia non datur ſine ſacramento Baptiſmi, tametſi memoranda eſt illa virtus magna profeſſionis, quam vir ille Doctiſſimus ſimul cum communi voto peregrinationis in terram Sãctam facto præponat. Denique non eſt ita certum loquendo ſecundum meritum, & vim ipſius profeſſionis, ipſam indulgentiam plenariam profitenti communicari. Vnde dicunt communiter omnes, quod per dictam cõceſſionem Sixti IV. conſequuntur nouitij in die profeſſionis Indulgentiam plenariam, at ego dictam, conceſſionẽ etiam ad diem ſuſceptionis habitus in religione, cũ quis ingreditur religionem ad eam probãdam, puto extendendam, cum verba dictę conceſſionis Sixti IV hanc interpretationem patiantur, & verba cõceſſionis Iulij II. factæ minimis id ſatis indicẽt, vtcumque tamen ſit, quod nouitius profitens hãc Indulgentiã cõſequatur, tenet M. Antonius Cuccus, *e* adducens authoritatem D. Bern. *f* dicentis. *Religio amatores ſuos Angelis ſimiles, hominib. diſſimiles facit, diuinamq. in hoĩe imaginem reformat, cõfigurans nos Chriſto inſtar baptiſmi, & propius Deo euehens*, & hãc opinionẽ tenet Angelus, *g* nõ enim ad certam peccati ſatisfactionẽ tenetur is, qui totũ tempus ſuo cõditori dicat, vt dicitur in Decretis. *h*

b *Dan. 4.*

c *33 q. 2 ca. admonere.*

d *Greg. ĩ ho. 10. in Ezech.*

e *Cuc. li. 3. inſt. tit. 2. de reg. n. 49. & 50.*

f *Ber. ĩ li. de pręcep. & diſ. c. 4.*

g *Ang. v. rel. n. 46.*

h *c. qs aliquando videat §. non ergo eſt neceſ. d. 4.*

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſi, & religioſæ in diebus, in quibus communicant, indulgentiam plenariam conſequantur.

RESpondeo dicendo, quod *Innocentius Octauus conceſſit, vt fratres minores celebrãtes in diebus Dominicis, & ſolennitatib. domini, & B. Mariæ, & ſanctorum ordinis minorũ, habeant indulgentiã plenariam*. Ita habetur in monumentis *i* ordinũ, & in ſupplemento, & *idẽ Innocentius VIII. conceſſit, vt moniales communicantes habeant indulgentiã plenariam*. Ita habetur in monumentis K ordinum, & *Leo X. conceſſit ſororib. ſeu ancillis B. Mariæ, et monialibus S. Claræ, vt quoties ſacram ſumpſerint communionẽ, ea die conſequi valeant indulgentiã.* Ita habetur in ſupplemẽto. *l* Ex quibus colligitur primo quod cum religioſi ordinis minorum, & omnes ordinum mendicantium, qui gaudeãt priuilegijs monialium S. Claræ, prout in primo tomo *m* ſatis probauimus, quod quotieſcunque communicauerint ipſi fratres, & religioſi, & religioſæ, etiã ordinũ non mendicantiũ, conſequũtur indulgentiam plenariã, ſi ordinum mendicantium priuilegijs fruuntur.

i *In 2. ĩpr. f. 69. cõc. 148. & ĩ ſup. f. 99. cõc. 361.*

K *In 2. ĩpr. f. 69 conc. 150.*

l *In ſup. f. 43. cõco. 27. & fo. 42. conc. 133.*

m *1. To q.*

Secundò ſequitur, quod cum confratres chordigeri B. P. N. Franciſci fruantur omnibus indulgentijs fratrib. minoribus conceſſis, hoc magno, & ſaluti fero indulto etiam gaudebũt, quod ipſum de cõfratribus corrigiatis D. Auguſtini dicendum exiſtimo, cum ipſorum fratrum Auguſtinienſium indulgentiæ ipſis communicẽtur, prout in primo tomo *n* ſatis probauimus.

n *1. To. q. 58.*

Et pro complemento aduertẽdum, *quod fratres ordinum mendicantiũ pęnitentes, et confeſſi, celebrãtes, vel ſacramentũ Euchariſtiæ deuotè ſuſcipientes in ſingulis tam D. N. Ieſu Chriſti, quàm eiuſdẽ matris Mariæ feſtiuitatib. necnon S. Luciæ, S. Alberti, Sanctorũ quadraginta Martyrũ, S. Mariæ Magdalenæ, Sanctorũ Petri, & Pauli feſtiuitatib. plenariam oĩum ſuorum peccatorum indulgentiã, & remiſſionẽ conſequuntur.* Ita conceſſum eſt perpetuo à Gregorio XIII. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo nono, octauo idus Auguſti, Archiconfraternitati Confalonis de Vrbe, prout refertur in compendio fratrum D. Hieronymi. *o* Aduertendum ẽt, quod prout conſtat ex cõpendio ſocietatis Indico, & refert Veracruz in ſuo cõpendio priuilegiorum manuſcripto, *Greg. XIII. Conceſſit, quod quãdo ad acquiſitionẽ indulgentiæ plenariæ, vel iubilei requiſita eſt cõfeſſio, et Euchariſtia, ſi tamen per ætatẽ, vel per aliud legitimũ impedimentum non poſſunt confiteri, vel cõicare, indulgentiam conſequuntur, & qui inculpabiliter non receperunt, ſi poſt ſublato impedimento perfecerunt, quæ præſcribuntur, indulgentiam conſequantur, etiam ſi dies conſtitutus præterierit.* Hæc eſt magna conceſſio.

o *Cõp. D. Hier. ti. ĩdulg. §. 19.*

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſi recitando coronam Domini *Ieſu Chriſti, & coronam B. Mariæ, indulgentiam plenariam conſequantur.*

RESpondeo dicendo, quod *Iulius II. conceſſit, vt fratres minores obſeruãtiæ toties, quoties coronam Virginis Mariæ, præmittendo ante quaslibet decem Aue Maria, Vnum pater noſter, dixerint, lucrentur indulgentiam plenariam, addendo tamen vnum Aue* Maria *pro ipſo* Domino *Papa*. Ita habetur in ſupplemento. *p*

p *Sup. f. 92. con 273.*

Et Leo Decimus conceſſit, quod ſorores S. Claræ, *& tertij ordinis de pęnitẽtia nũcupatæ in congregatione cõmorantes, et ſub cura fratrũ minorũ obſeruãtiæ degẽtes toties, quoties coronã Virginis Mariæ dixerint, lucrẽtur plenariã indulgẽtiã.* Ita habetur in ordinis ſupplemento, *q* in quo etiam continetur, *ipſum Leonẽ X. id ẽt conceſſiſſe ſororib. ſeu ancillis ordinis B. Mariæ, vt dicẽdo coronas Domini Ieſu, &* B. *Mariæ Virginis cõſequãtur plenariã indulgẽtiã ſuorũ peccatorũ, et declarauit, quod hoc quidem licet minus clarè cõceſſerat ipſe Leo X. monialib.* S. *Claræ, Et in ſpeciali pro corona Saluatoris notãdũ eſt quod fratres minores dicendo coronã Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti in memoriã annorũ vitæ Chriſti, lucrentur cõſimilẽ indulgentiã plenariam, ſicut pro corona r* B. *Mariæ* Virginis. Ita hr̃ in ſupplemento ordinis. *ſ*

q *Sup. f. 62.*

r *conc. 172. et f. 43. con. 34.*

ſ *Sup. f. 92. conc. 274.*

Pro quarum conceſſionum explicatione eſt notandum, quod corona D. N. Ieſu Chriſti continet triginta tria *Pater noſter*, & totidẽ *Aue Maria*, in honorem annorum vitæ Chriſti eiuſdem: corona vero B. Mariæ Virginis dicitur ab aliquibus continere ſexaginta tria, *Aue Maria*, & de decẽ in de-

cem

cem vnum *Pater noſter*. Ita habetur in literis Leonis ſuperius allegati, ſed vt alij dicunt, & melius cõtinet ſeptuaginta duo *Aue Maria*, in memoriam ſeptuaginta duorum annorum, quos Beata Virgo in hoc ſeculo creditur vixiſſe, & ita ponitur in alijs literis eiuſdem Leonis in ſupplemento *a* ordinis contento.

a Sup. f. 61. cõc. 204.

Et eſt ſummè aduertendum pro infirmis, *quod Leo Decimus conceſſit, vt fratres infirmi, ac ſenes in decrepita ætate conſtituti dicendo vnum pſalmũ, vel hymnum Virginis, vel Domini noſtri, lucrentur indulgentias conceſſas dicentibus coronas Ieſu Chriſti Domini, & Matris ſuæ, quod huiuſmodi perſonæ non poſſunt ſemper hoc dicere*. Ita habetur in eodem ſupplemento. *b Et idem Leo Decimus cõceſſit monialibus S. Claræ ſub cura fratrum minorum obſeruantiæ exiſtentibus, ac per conſequens eiſdem fratribus, quod dicendo canticum graduum lucrentur indulgentiam, quam lucrantur dicendo coronam Virginis Mariæ, ſcilicet indulgentiam plenariam*. Ita habetur in compendio priuilegiorum mendicãtium. *c* In quo aduertit collector, quod hęc conceſſio nõ eſt aliàs impreſſa, eo quod poſt priuilegiorum impreſſionem fuit obtenta, ſeu ad partes Hiſpaniæ adducta, nihilominus tamen pro indubitata haberi poteſt, cum habeatur in regiſtro commiſſariorũ Curiæ Romanæ, ac inde ſit fideliter extracta.

b Sup. f. 90. cõc. 181.

c Cõp. mẽd. ti. ĩdul. plen. quoad fratres. §. 19.

Et eſt notandum, *quod Clem. VII. anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo nono, conceſſit viuæ vocis oraculo omnibus fratribus Camaldulenſib. oblatis, & nouitijs, qui viſitauerint ad hunc, vel aliũ effectum quamlibet Eccleſiam, aut oratorium eremitorij, vel alterius loci ipſis fratribus tunc, & in futurum ſubiecto, recitando ſemel Pſalmum* Exaudiat te Dominus, *vel ter* Pater noſter, *& ter* Aue Maria, *rogando pro felici ſtatu ſuæ ſanctitatis, dum viueret, et poſt mortẽ pro ſua animæ ſalute, omnes indulgentias, quæ à ſede Apoſtolica in generali, aut in particulari, aut quouis alio modo ad illud vſque tempus erant cõceſſæ, & quæ in poſterum erant concedendæ ſub quauis forma verborum tam Eccleſijs intra Romã conſiſtentibus, quàm extra, & in omnibus mundi partib. fabricatis, ita, & eo modo, ac ſi in ſpecie prædicti Eremitæ in propria perſona ſtatutis temporibus Eccleſias, & loca illa viſitaſſent. Inſuper ſiquis eorum legitimo impedimento impeditus, vt prædictas eorum Eccleſias, aut oratoria viſitare nõ poſſint, tunc ſufficiat, vt dicant dictum pſalmum*, exaudiat, *vel ter* Pater noſter, *& totidem* Aue Maria, *quocunque in loco ſe inuenerint, & ſi quis omnino ea dicere non poſſet, ſufficit illud dicere ſola mente, & intentione. Et inſuper conſequuntur oẽs indulgentias, & peccatorũ remiſſiones, quas conſequerentur, ſi recitarẽt Roſariũ pro cõſequendis indulgentijs dicto Roſario à B. Dominico inſtituto conceſſis*, cuius viuæ vocis oraculi conceſſionis authenticum teſtimonium datur à Laurẽtio Epiſcopo Præneſtinenſi, ac S. R. E. Cardinali, & ipſorum Camaldulenſium tunc protectore. Et Capucinus *d* ait ſe vidiſſe Romæ, in ſuo Capucinorum monaſterio, vulgari ſermone hanc conceſſionẽ impreſſam. Et notat idem Capucinus quod hæc copioſiſsima indulgentia, qua Capucini ſpecialiter participant, per communicationem priuilegiorum, gratiarum, & indulgentiarum omnium ordinum mendicantium, & non mendicantium, ipſis factam per Paulum IV. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo, & ea gaudent etiam omnes alii mẽdicantes, ratione communicationis factæ à Sixto V. anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo.

d Capu. ti. ĩdul. ple. quoad 2. p 5

ARTICVLVS IV.

Vtrum pro Miſſa Conceptionis V. Mariæ, & pro eius feſto indulgentia plenaria concedatur.

RESpondeo dicẽdo, quod *toties, quoties fratres minores de obſeruantia dicunt miſſam Conceptionis V. Mariæ, ac imẽdiate orare pro ſua ſanctitate, & vniuerſali Eccleſia, habeant indulgentiam plenariam*. Ita refertur conceſſum in compendio *e* mendicantium. Et idem Leo X. ampliat ſupradictã indulgentiam pro fratribus eiuſdem ordinis audiẽtibus præfatã Miſſam Conceptionis, ac etiam pro monialibus S. Claræ in congregatione viuentibus: ſimiliter audientibus prædictam Miſſam. Ita habetur in eodem Compendio. *f*

e Cõp. mẽd. tit. ĩdul. plen. quoad fratres. §. 17.

Et Sixtus V. Romæ apud D. Petrum die decima octaua Octobris, 1586. Pontificatus ſui anno ſecundo in Bulla expoſitum nobis pro parte dilecti filij fratris Franciſci Gonzagæ miniſtri generalis ordinis fratrũ minorum de obſeruantia quod cum plurima monialium monaſteria Conceptionis B. V. Mariæ in orbe Chriſtiano ædificata reperiantur, quorum moniales ſub regula præfati ordinis, ac gubernio, et adminiſtratione illius ſuperiorum degunt ipſeque indulgentiam plenariam, & omnium peccatorum remiſſionem viſitantibus Eccleſias dicti ordinis vbique gentium conſiſtentes in ſingulis feſtiuitatibus ſanctorum eiuſdem ordinis perpetuo conceſſerit, cupiatque indulgentiam præfatam etiam quoad viſitantes eccleſias monaſteriorum monialium eiuſdem Conceptionis B. Mariæ vbiq. terrarum nunc, & pro tempore exiſtentiũ, per ipſum, et etiam perpetuò extendi, et ampliari: ipſe Sũmus Pontifex libenter annuens ſupplicatis, dictã indulgentiam et deſuper in forma breuis vel ſub plũbo expeditarum literarum tenorem præſentibus pro expreſſis, & inſertis habens, omnibus, & ſingulis dictorum monaſteriorum monialibus nunc, & pro tempore exiſtentibus, ac omnibus, & ſingulis alijs vtriuſq. ſexus Chriſti fidelibus vere pœnitentib. & confeſſis, qui ſingulas, ſeu quamlibet Eccleſiarum monaſteriorum monialium huiuſmodi in feſto Conceptionis eiuſdem B. Mariæ a primis veſperis vſque ad occaſum ſolis eiuſdem feſti annis ſingulis deuotè viſitauerint, & inibi pro pace inter Chriſtianos principes obſeruanda, ac S. matris Eccleſiæ exaltatione, hæreſumque extirpatione, pias ad Deum preces fuderint, ſi eo die ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum ſumpſerint, dictam indulgentiam plenariam, & omniũ ſuorum peccatorum remiſſiones quo ad eos omnes Apoſtolica authoritate tenore præſentium extendit, & ampliauit, ſeu illis de nouo etiam perpetuo illis omnibus concedit, et elargitur; non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis ac præſertim de indulgentijs ad inſtar non concedendis, ceteriſque contrarijs quibuſcunque.

f Cõp. vbi ſu. §. 18.
Habet in Bullario Sexto V. in par. cõce. 42. pag. 136.

ARTICVLVS V.

Vtrum ſit indulgentia plenaria pro feſtiuitatibus ordinis Minorum.

RESpondeo dicendo, quod multa poſſem antiqua priuilegia in medium adducere, quibus probatur, à Summis Pontificibus plures indulgentias pro his feſtiuitatibus eſſe conceſſas. Gregorius *g* enim X. Nicolaus III. *h* Martinus V. *i* Nicolaus IV. *k* Ioannes Vigeſimus ſecundus, Vrbanus V. *l* Sixtus IV. *m* Iulius II. *n* multa conceſſerunt, quæ ſumma indulgẽtiarum ordinis fratrum minorum à diuerſis Summis Pontificibus conceſſarum eſt, & aſſe-

g In 2. impr. f. 260. cõc. 659. et ĩ ſup. f. 109. cõc. 457.
h In 2. impr. f. 260. conc. 66.
i In 2. ĩpr f 60. & in ſu. f. 108. conc. 453.
k In ſup. f. 108. conce. 446.
l In 1 imp. 24. & ĩ 2. f. 108. cõce. 231. & ĩ ſu. f. 108 con. 436.
m In ſup. f. 109 con. 458.
n In 2. ĩp. f. 148 cõce. 359. & in ſu. f. 109. cõ. 161.

in 1. *impr.f.*43. *& in* 2.*f.* 127. *conceſſ.* 284.
a Collec.in cõp. mend.tit.indul. quoad ſeculares. 1.§.19.

aſſerit frater pater Ioannes de Argumanes, prouin cialis quondam prouinciæ S.Iacobi,ſe vidiſſe in au thenticis literis,quæ lucrę,vt ait Collector *a* médicantium, habentur in archiuo Conuentus Salmantini, cuius tenor ſequitur. *Viſitãtes Eccleſias fratrũ minorum in feſtiuitatib. Domini noſtri,& Dominę noſtræ,B.Ioannis Baptiſtæ,Apoſtolorũ,Beatiq. Fracisci,omniumq. ſanctorum ordinis minorum,habent conceſſionem quarumlibet prædictarum feſtiuitatũ mille trecentorum quadraginta annorum quadringẽtarumque quadraginta,et ſex quadrageſimarum,atque triginta,& vnius dies*, ita continetur in monumentis *b* ordinum. Aduertit etiam Collector dictorum priuilegiorum,quod in alia ſumma extracta ex libro intitulato,firmamentum trium ordinum, habetur ſubſequenti modo.

b In 2.*impr.f.* 71.*conceſ.*180.

Summa indulgentiarum feſtiuitatum Domini noſtri Ieſu Chriſti,eiuſq. ſanctiſſima Matris, ac etiã Patris noſtri Franciſci,et ſanctorum ordinis,aſcendit ad annos quingentos,quadraginta & octo,et dies ducentos ſexaginta. Ita habetur in libro monumenta ordinum.

Multa etiam poſſem referre, quæ conceduntur viſitantibus Eccleſias fratrum prędicatorum,in anniuerſarijs dedicationis earũ, & in natiuitate Virginis Mariæ, & in purificatione B. Mariæ, & Aſſumptione eiuſdem Virginis,& in feſto B.Patris Dominici, & in feſto S.Petri Martyris, & in feſto S. Thom.de Aquino,& in feſto S.Vincentij confeſſoris.& feſto S.Catherinæ de Senis. Quæ indulgentiæ,ſi conſulas originalia, *c* prout patet ex tradita per collectorem priuilegiorum mendicantium,vix annos mille indulgentiarum pertingunt.

*c Collect.ti.indulg.quoad ſeculares.*1.*conc.viſitãtib.eccleſias ordin. Prędica.*

Multa etiam poſſem referre, quæ conceduntur viſitantibus Eccleſias fratrum Auguſtinienſium; in præcipuis feſtiuitatibus,ſed omnia hæc ad ſummum continent mille centum annos,& mille & cẽtum quadragenas, vt conſtat ex traditis ab eodem Collectore,*d* quæ cum ſint conceſſæ fidelib.ſi porrexerunt manus adiutrices,ſunt a Pio V.reuocatæ, prout infra latè dicemus.

d Collect. primend.tit.indul. quoadſeculares. § *de gratijs conceſ.viſitan.eccl. in præcipuis feſtiuitatib.*

Plurimas etiam cõceſſiones poſſem in medium adducere,quibus viſitantib.Eccleſias fratrum Carmelitarum in præcipuis feſtiuitatibus multa conceduntur, quæ poſſunt videri in quadam bulla Sixti IV.quæ in ſupplemento *e* ordinis habetur,& ab eodem Collectore referuntur.Sed quia omnes dictæ indulgentiæ reſpectu temporis præſentis ſunt limitatæ,in quum ampliores fidelibus pro gloria Dei, & Eccleſiæ poteſtate ſunt conceſſæ, ideo eas ſilentio præterire duxi,vt alias ampliores in medium adducerem.

e Suppl.f. 107. *& f.*170.*conce.* 485. *& f.*111. *Collec. vbi ſup.* §.*ſequuntur indul.conceſſa viſitãtib.eccleſias fratrum Carmelitarum.*

Et primo pro feſtiuitatib. ſanctorum ordinis P. N.Franciſci eſt modo conceſſa a Sixto V.Pontifice Maximo indulgentia plenaria,vt patet ex bulla,cuius tenor ſequitur.

Sixtus Papa V. vniuerſis Chriſti fidelib.præſentes literas inſpecturis ſalutẽ,& Apoſtolicam benedictionem,cum a primæua inſtitutione regulæ B.Franciſci tam hoc illius,& ſanctorum Antonij de Padua,Ludouici Epiſcopi,& confeſſoris,Bonau.& Bernar.necnon D.Claræ aliorumque eiuſdem ordinis ſequacium, ſanctitatem,& miraculorum multitudinem, quam etiam ob multorum ipſius religionis, Summorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum merita ingens vbique Chriſti fidelium multitudo ſingulorum erga quẽcunq dictorum ſanctorum gerat deuotionis effectum. Nos vt ipſorum fidelium deuotio huiuſmodi non conſeruetur ſed in dies magis augeatur, animarum ſaluti vberius conſulatur,precib.etiam dilecti filij Clemẽtis Bontadoſii ordinis fratrum minorum conuentualiũ magiſtri generalis ſuper hoc nobis humiliter porrectis inclinati, tam omnib. & ſingulis dictis ordinis minorum conuentualium,Capuccinorum,et de obſeruantia nuncupatorum fratrib. & monialib.quam cæteris vtriuſq. ſexus Chriſti fidelib.qui verè pęnitentes,et confeſſi ac ſanctiſſima communione refecti aliobus feſtis,ſanctorum Franciſci, Antonij de Padua, Bonauẽtura,Ludouici Epi & confeſſoris,ac Bernardini prædictorum.eorundem fratrũ minorum conuentualiũ,Capuccinorũ,et de obſeruantia,Necnon die feſtiuitatis S.Claræ,monialiũ dicti ordinis monaſteriorum vbilibet conſtitutorum Eccleſias, tam electas, quam eligendas,vel earũ aliquam a primis veſperis, vſq. ad occaſum ſolis eorundẽ dierum ſingulis annis deuotè viſitauerint,et ibi pro Chriſtianorum Principum concordia,hæreſum extirpatione, & S.Matris Eccleſiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, quo die prædicto rũ id egerint, plenariam omniũ peccatorũ ſuorum indulgentiam,et remiſſionem miſericorditer in Domino concedimus,et largimur præſentib.perpetuis,futuris temporib. valituris,non obſtantib.conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ceteriſq. contrarijs quibuſcunque datum Romę apud S.Marcum die vigeſimaoctaua Septembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo quinto, Pontificatus noſtri anno primo.

Circa quam bullam eſt primo notandum, quod eandem omnino conceſſionem cum prædicta forma conceſſit Sixtus V.pro D.Didaco cõfeſſore, vt patet ex Bulla Canonizationis huius ſancti,*dicens, quod authoritate Apoſtolica omnib. verè pęnitentibus,& confeſſis,qui ſingulis annis eo die feſto Eccleſiam oppidi Complutenſis Toletanæ diœceſis,vbi corpus huius ſãcti requieſcit,nec nõ altaria, & eccleſias, quæ in eius honorẽ conſtructæ erũt, deuotè viſitauerint,eaſdẽ indulgentias priuilegia,et gratias cõcedit, & elargitur,quæ dictis ordinis Sanctorũ eccleſiis conceſſa ſunt.* Ita habetur in bulla *f* Canonizationis huius ſancti,data Romæ apud S.Petrum,anno Incarnationis Dominicæ 1588.Sexto Non.Iulij Pontificatus eiuſdem Sixti V.anno 4.

f Habet ĩ Bulla Sixti V.a. p. bulla 14.*f.*79.

Scdõ eſt notandum, quod hæc indulgentia pro ſanctis ordinis minorum cõicatur etiam ſanctis ordinis Prædicatorum,quod probatur, *Nam Iulius II.conceſſit,quod omnib.quæ conceſſa ſunt in feſtiuitatib.Sãctorũ ordinis Prædicatorũ,oĩa illa in feſtiuitatib.Sanctorũ ordinis Minorũ,quamuis ſint in maiori numero,quam feſta Prædicatorũ,conceſſa ſint,et eſſe intelligãtur*, prout *g* habetur in Monumentis ordinũ,& in ſupplemẽto,& ſicut iſta cõceſſio reſpectu Sanctorũ ordinis Minorũ fuit facta per priuilegiorum cõicationem,ita etiam contra eadem cenſetur cõmunicata Sãctis ordinum Prædicatorum reſpectu Sanctorum ordinis Minorum,cum poſt Iulium Secundum,fratres ordinis Prędicatorum confirmationem cum communicatione priuilegiorum de nouo conceſſa a Sede Apoſtolica ſint adepti.

g In 2. *impr.f.* 128.*conce.*533. *et in ſuppl.f.*74. *conceſ.* 222.

Sed dices,quod in dicta conceſſione Iulij Secundi,ſolum communicantur Sanctis ordinis Minorũ ea,quæ erant conceſſa Sanctis ordinis Prædicatorum,& per conſequens videtur,quod hæc indulgẽtia non ſit communia vtriuſq; ordinis ſanctis, virtute dictę conceſſionis,cum dicta conceſſio non extendatur ad concedenda,ſed ad iam conceſſa. Nam reſpondetur,quod Leo X. poſt Iulium Secundum conceſſit ordini fratrum Prædicatorum conceſſa: & concedenda ordini fratrum Minorum, prout late in primo tomo *h* dictum eſt, & per conſequens hęc indulgentia conceſſa pro feſtis ordinis Minorum,communicatur etiam Sanctis ordinis Prædicatorum.

h In 1.*tom.q.* 55.*ar.*1.

Tertio eſt notandum,quod vt hęc indulgentia lucretur,ſufficit quod in feſtiuitatibus horum San-

Z ctorum

qua domus ipſa, cuius Eccleſiæ altaria ſic per eos viſitata forent, exiſterent, viſitarent in omnibus, & per omnia, perinde ac ſi ipſi fratres ſic dicta altaria viſitantes, baſilicas ſeu Eccleſias prædictas vrbis, ciuitatis, terræ, vel caſtri, loci vel diœceſis, in qua domus ipſa, cuius Eccleſiæ altaria pro tempore fuerint per eos viſitata, conſiſtit, perſonaliter viſitaſſent & omnia illa fecißent quæ ad conſequutionem indulgentiarum huiuſmodi foreat quomodolibet opportuna.

Et idem Sixtus conceſſit poſtea, *quod præfati Carthuſienſes literati dicentes, & deuote recitantes ſeptē Pſalmos Pœnitentiales, illiterati verò viginti quinq. Orationes Dominicas, totidemq; ſalutationes Angelicas, in Oratorijs Cellarū, vel locorum, in quib. ex ordine perſoluunt Officium diuinum, conſequantur illas met indulgentias, quæ in ſuprascriptis literis exprimuntur, & quas conſequuti fuiſſent, ſi illa altaria, vt præmittitur viſitaſſent, & Pſalmum* Miſerere mei Deus, *ſeptemq. Orationes Dominicas coram ipſis altarib. dixiſſent Refertur etiam in eodem Compendio, quod Alexander Sextus conceſſit prædictis Carthuſienſib. infirmis et debilibus præfatos ſeptem Pſalmos cum ſocio dicentib. vel ipſis infirmitate impeditis aliquem ex confratrib. illos dicentem audientib. necnon Priorib. & Procuratoribus dicti ordinis pro tempore exiſtentibus itinerantibus Pſalmos huiuſmodi cum vno ſocio ſimiliter dicentibus, vt eas indulgentias in omnibus & per omnia conſequantur quas conſequerētur, ſi contenta in prædictis literis plene adimplerent.* Hæc omnia referuntur in Compendio *a* priuilegiorum Mendicantium.

a *Comp. Mendic. ti. de indulg. quoad fratres §. 28. & 29.*

ARTICVLVS IX.

Vtrum religioſis in articulo mortis indulgentia plenaria concedatur.

RESpondeo dicendo, ꝙ *Martinus V. Eugenius IV. Nicolaus Quintus, Calixtus Tertius, Pius ſcdſ, ac Sixtus Quartus, conceſſerunt omnib. fratrib. Minorib. de Obſeruantia. quod poſſent eligere cōfeſſorem, qui ipſis poſſit concedere indulgentiā plenariā in articulo mortis, & quod ſi occurrerit caſus, quod non poſſunt confeſſorem eligere ſeu habere tunc etiam conſequantur prædictā indulgentiam ſi ſint in ſtatu gratiæ.* Ita habetur in Monumentis *b* ordinum.

b *In 2. impr. f. 71. conceſ. 185.*

Circa quam conceſſionem, & alias ſimiles, quæ in articulo mortis conceduntur, fuit olim orta magna dubitatio, quis articulus mortis dicatur, vt ea indulgentia concedi poſſit, de quo agunt Diuus Antoninus, *c* & Nauarrus, qui dicunt, quod articulus mortis in hac materia ſufficit, quod ſit præſumptus, & non eſt neceſſarium, quod ſit verus, ſi nihil aliud in gratia exprimatur, ſicut & extremus vitæ finis, in quo ſolo extrema vnctio danda eſt, non eſt neceſſarium, quod ſit verus, ſed ſufficit, quod ſit præſumptus, iuxta ea; quæ in ſacris Canonibus *d* notantur, & tradunt Doctores. Vnde probabiliter moriturus vti poteſt indulgentia ſibi conceſſa pro articulo mortis, & lucrabitur eam, quamuis non moriatur, ſed poſtea vti non poterit ea amplius, etiam ſi conualeſcat, & poſtea in articulo mortis vero vti ea velit; dixi, ſi nihil aliud exprimatur in gratiam, quoniam ſi quid exprimeretur, id ſeruandū eſt, argumento cuiuſdam legis. *e* Si enim exprimeretur, quod toties vti poſſet quoties in præſumpto mortis articulo conſtitueretur, ille vſus ſibi eſſet vtilis, ſi autem exprimerentur, quod daretur pro articulo mortis vero, nihil prodeſſet vſus eius in articulo mortis præſumpto, neque ſecundum Nauarrum refert, an confeſſarius dicat id, quod Diuus Antoninus, & Felinus aiunt, dicere debere, ſcilicet, quod concedit eam indulgentiam ea conditione, ſi ex illa ægritudine obierit, alioquin reſeruat illam pro vero articulo mortis, quia nullo iure ad id aſtringitur confeſſarius, & eius reſeruatio, vel reſeruationis omiſſio non poteſt mutare gratiam Papę, argumento cuiuſdam Clementinæ. *f*

c *Anton. 1. p. tit. 10. n. c. §. 4. Nau. in c. in leiun. n. 30.*

d *c. presbyt. & cap. illud. d. 91. DD. in 4. d. 13.*

e *c. continuus. §. cum ita. de verb. oblig.*

f *Cle. ne Romani de elect.*

ARTICVLVS X.

Vtrum hæc indulgentia in articulo mortis poſſit concedi a laico.

REſpondeo dicendo, quod ſi Bulla dicat, vt pœnitens poſſit eligere idoneum confeſſarium, qui concedere poſſit in hoc articulo, non eſt neceſſarium concedētem eſſe ſacerdotem, niſi hoc expreſsè in commiſſione caueatur, vt concedens ſit ſacerdos, vt D. Thomas *g* Ioannes Andreas, & Panormitanus cōmuniter recepti determināt. Immo ait Nauarrus, quod ſi in commiſſione non dicatur, quod ſit ſacerdos, ſed ſolum, quod ſit idoneus confeſſarius, prout in conceſſione, de qua in articulo ſuperiori dicitur, & requiritur, ſufficeret alius clericus, & ſi clericus haberi non poſſit, ſufficit, quod ſit laicus, quia eo caſu laicus ſatis idoneus confeſſarius reputatur, cum abſolutio hæc non ſit ſacramentalis, quæ non poteſt impendi, niſi per ſacerdotem, et in tali caſu ait, quod laicus laudabiliter audit peccata pœnitentis non habentis copiam ſacerdotis, cui confiteatur, iuxta ea, quæ in ſacris Canonibus *h* notantur. Itaque ſi huiuſmodi Bullam habens in tali articulo conſtitutus confiteatur laico neceſſariò cōfitenda, vel mortalia commiſſa poſt vltimam confeſſionem, ſatisfacit ad talem indulgentiam conſequendam & vt eam ipſe laicus concedere poſſit. Hæc eſt determinatio quotidiana D. Antonini, *i* quam dicit Nauarrus, quod omnes ſequuntur, & eam dicit ſibi placere, quia fauorabilis: licet facile contrarium defendi poſſet ab eo, qui contenderet Summum Pontificem per illa (*idoneum confeſſorē*) intellexiſſe ſacerdotem, eo quod ipſe laicus, non ordinatus etiam in articulo mortis non ſit idoneus confeſſor, licet contendi poſſit, vt ait idem Nauarrus, eum eſſe confeſſarium idoneum, quoad hoc, licet non ſit idoneus quoad alia. Ex quibus infertur, quod cum aliquis religioſus in articulo mortis conſtitutus non habet copiam ſacerdotis, plenaria a ſubdiacono, vel a laico conuerſo indulgentia concedi poteſt, quæ non ſolum extenditur ad pęnam peccatorum, quæ ſunt confeſſa, ſed etiam ad eorū pœnam, quæ per obliuionem nunquam detecta in confeſſione fuerunt, ſi de his debitè dolet, per ea, quæ in iure *k* notantur, vt tradit Nauarrus.

g *D. Th. in 4. d. 20. And. Panor. in c. accedētib. de exceſ. prælat. Naua in c. in leiun. not. 30. a n. 8. in fin.*

h *cap. 1. & ibi not. de pœn. 10. d. 6.*

i *Anton. 1 p. ti. 10. cap. 3. §. 4. Nau. vbi ſup.*

K *c. omn. de pœnit. & remiſſ. Nau. in c. ſi n. 64. & ſeq. de pœnit. diſt. 6. & in §. in leiun. n. 14. & ſeq.*

ARTICVLVS XI.

Vtrum lethargicus, et phreneticus, vel amens poſt electionem confeſſarij, poſſit abſolui plenariè à pœnis per huiuſmodi indulgentiam.

REſpondeo dicendo, quod iſte lethargicus, & phreneticus, vel amens ante electionem confeſſarij poteſt abſolui plenariè a pœnis per huiuſmodi indulgentiam, ſi, cum adhuc ſanæ eſſet mentis, declarauit ſe velle abſolui, quādo huiuſmodi caſus et cōtingeret. Immo id ipſū aiūt D. Antoninus,

Felinus,& Syluefter,eſſe dicendum de eo,qui non declarauit, ſed ea mente fuit, dicentes, quod electio habitualis ſufficit,quod ipſum tenet Nauarrus *a* quam determinationem ait idem Nauarrus,*b* eſſe quotidianam,& veram; intelligendo per intentionem habitualem,virtualem,quæ ex aliqua præcedente actuali originatur, vel ex ſignis actualibus ipſam virtualem intentionem continentibus.

a *Nau. ca.26. num.30.*
b *Nau.in §.in Leuit. not.30.*

Ex quo infertur,quod infirmus ſic vſum loquelæ amittens,vt nullo modo valeat confeſſario ſua peccata intimare,conſequitur prędictam indulgentiam cum ſola contritione,cum propoſito confitendi tempore debito, ſecundum communem ab eodem Nauarro *c* contra Cardinalem reſolutam.

c *Nau.in d.§. in Leu.not.7.*

Licet enim in Bulla videatur prærequiri confeſſio actualis,hoc debet intelligi in potente confiteri. Pro cuius ſententiæ comprobatione eſt quædam. *Conceſſio Nicolai V.ab eo data Pontificatus ſui anno quinto nonis Auguſti,qui referens quoddam priuilegium Eugenij IV. quo indulgebatur fratrib.ordinis D.Hieron in Hiſpania, vt auditis eorum peccatis poſſint abſolui plenariè in articulo mortis, declarauit & ampliauit,ac conceſſit,quod cum aliquis fratrum nouitius perpetuo donatus, vel oblatus incurrerit in dementiam, lethargiam vel amiſerit expreſſionem loquelæ,propter infirmitatem vel alias,antequam abſoluatur,& ibi fiat plenaria remiſſio,vel quia nõ fuit copia confeſſarij, cum talis caſus ſeu ſimilis euenerit in dicto mortis articulo. Quicunq; presbyteri ſeculares,vel regulares eum,uel eos abſoluere & huiuſmodi omnium peccatorum ſuorum plenariam remiſſionẽ Auctoritate Apoſtolica poſſint & valeant illi, vel illis,impendere: quod ſi talis infirmus ſuperuixerit, nihilominus dicta plenaria indulgentia,quoties ſibi facta fuerit,perinde valeat, ac ſi de huiuſmodi infirmitate decederet.* Ita habetur in compendio *d* priuilegiorum ordinis D.Hieronymi. Alia autem circa abſolutiones plenarias a culpa,& a pęna,quib.fruuntur religioſi, Vide in primo tomo.*e*

d *Compen. D. Hieron. tit indulg plena. §.7.*
e *1.to.q.2.*

Deniq. *Sixtus III.conceſſit fratribus Minorib. vt illorum fratres poſſint in proprijs Eccleſiis omnes indulgentias plenarias,& non plenarias,quæ ſunt Romæ in ſingulis Eccleſiis quocunq tempore, & die conceſſa,eodem tempore,& die lucrari.* Ita habetur in ſuplemento.*e*

e *Suppl. fo.97. conc.351.*

Circa quam conceſſionem notat Collector compendij Ciſtertij,quod attenta eius litera,& ſpecifica forma indulgentiarum,iam ceſſat illa dubitatio, an monachi plenarias indulgentias ſtationum Vrbis lucrifaciant,de qua agit Collector *f* priuilegiorum Mendicantium,& Nauarrus.

f *Celle. Mend. v. indulgentia in fine. Nau.in d.§.in Leu.not. 9.nu.16.*

ARTICVLVS XII.

Vtrum pro ſalutatione angelica, quando pulſatur campana, aliqua indulgentia concedatur.

Reſpondeo dicendo, ꝙ *Adrianus VI.conceſſit quodqui dicit in pulſatione cãpanæ ad Aue Maria,ad primũ ſignũ.Angelus Domini nunciauit Mariæ,et concepit de Spiritu Sancto,& vnũ Aue Maria: & in ſecundo ſigno Ecce ancilla Domini,fiat mihi ſecundũ verbũ tuum,et aliud Aue Maria, & in tertio ſigno.Verbũ caro factũ eſt,& habitauit in nobis cũ alio Aue Maria,lucratur indulgentia plenariã.* Hnc conceſſit Adrianus VI.Guardiano Burgẽſi Marchina petenti,vt eſt ſcriptum in tabula apud nos Minoritas,in Hiſpali ciuitate, & refert Veracrux in ſuo Compẽdio manuſcripto,qui religioſus, & doctus pater etiã refert,quod vt conſtat ex Compendio Societatis Indico, Gregor. XIII.conceſſit, quod quando ad acquiſitionem indulgentiæ plenariæ,vel Iubilei requiſita eſt confeſſio, & Euchariſtia,ſi tamen propter ætatem,vel aliud legitimum impedimentum aliqui non poſſunt confiteri, vel communicare, nihilominus indulgentiam conſequantur,& qui culpabiliter non receperunt,ſi poſt ſublato impedimento perfecerint,quæ præſcribuntur,indulgentiam conſequantur,etiamſi dies præterierit conſtitutus,& vt refert Henriquez,*g* opinio eſt doctiſſimorum virorum,quod communio Euchariſtiæ poteſt dilatari per hebdomadam poſt terminum Iubilei,vel indulgentiæ elapſum, & quod ita declarauit Gregorius XIII.in Iubileo, quem cõceſſit anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo.

g *Henr. lib. 7. de indulg. ca.7. in margine litera S.*

QVAESTIO LXXXVIII.

De indulgentijs, ſtationum in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 Q*Vid per hoc nomen Stationes importetur.*
2 *Quot indulgentiæ in Stationibus lucrantur.*

ARTICVLVS I.

Quid per hoc nomen Stationes importetur.

Reſpondeo dicendo, quod ab etymologia vocabuli hæc res indaganda eſt, ſtatio enim præſidium appellatur, & ſalutis propugnaculum. Hinc dicitur præſidium ſtatiuum, vt patet ex Cicerone *h*, Hæc mea vigilia, hoc præſidium ſtatiuum,& ſtatio dicitur locus ad cuſtodiam deſignatus,quãdo milites ſtantes vigilant vulgo(*Cuerpo de guardia*) vt ex loco Cæſaris conſtat, ſed perpetuis vigiliis,ſtationibuſque.

h *Cicero 10. Philipp. Cæſar. lib. belli ciuilis.*

Stationarij item milites,qui ad cuſtodiam ciuitatis in ſtationibus vigilant, qui & præſidiarij dicuntur,in locis hoſtium finitimis ſtationes agitare ſolent,de quibus in quadam lege,*i* in qua id notat Baldus, & tradit Couarruuias. Nunc ad rem noſtram hęc applicando, ſicut ſtatio,& ſtationarij milites efficiunt,vt exercitus,& populi ſub illorum cuſtodia,vigilia,& ſpe tuti, & quieti ſint,iuxta ſupra adducta,& ad hoc eſt pulchra lex: *k* Ita per illos, qui ſtationes ſpirituales,de quibus in hac militia ſpirituali tractamus,piè,& vt decet viſitant, peccatores omnes,& omnes Chriſtiani a Deo præſentantur,& cuſtodiuntur. Hanc explicationem adducit Quintilianus Mandoſius, *l* dicit enim, quod ſicut ſtatio a ſtando dicitur, & is locus demonſtratur, vbicunque naues tutæ ſtant, vt dicit Iuriſconſultus Vlpianus *m* ſtationem pro portu accipiens,& ſicut nauigantes ad ſtationes,& portus confugiunt, vt ibi ſecuri eſſe poſſint; Ita Chriſtiani in hoc mari tẽpeſtuoſo nauigantes,ad Eccleſias,& ſtationes confugiunt, vt ibi ſint tuti. Sicut dicit D. Thomas,*n* & Turrecremata,& D.Gregorius has inſtituit ſtationes,& in qualibet die ſtationum, ſeptem annos remiſſionis conceſſit. Attamen in multis tabulis,& ſummarijs ampliores remiſſiones reperiuntur, de quibus in articulo ſequenti.

i *l. liminarcha vbi Bal.in fi.ff. de ſeruis fugit. Cou.li.4 variar. c.19. poſt nu.9.*
k *l. 1. §.pen.ff. de officijs præfec. urb.l.*
l *Mande. de ſign gratię tit. indulgentiæ.*
m *l.1. §.Statio num. ff. de flumi. l. portus. ff. de ver. ſign.*
n *Tho. in 4.d. 20. Turrecr. in c.n.enſuram. de pęn.diſt.1.*

AR-

Digitized by Google

ARTICVLVS II.

Quot indulgentiæ in ſtationibus lucrentur.

RESpondeo dicendo, quod ſecundum aliquos Romæ eſt quotidie ad minus in tribus locis (in quib. mulieres non ingrediuntur) remiſſio plenaria omnium peccatorum, & in octo locis ad minus tertię partis, & in vno loco remiſſio quartæ, & alio ſeptimæ, & in diuerſis Eccleſijs, & locis ipſius vrbis indulgentiæ quaſi innumerabiles, & ſecundum aliquos ſunt in ſumma 4000. annorum, & 1500. quadragenæ indulgentiarum. Item ſunt illæ multæ, & magnæ indulgentiæ in diuerſis locis, & Eccleſijs quotidie, & in dedicationibus altarium, & Eccleſiarum, & in diuerſis temporibus, & locis, & feſtiuitatibus Sanctorum augentur indulgentiæ, & duplicantur omnes in Quadrageſima. Vltra prædictas indulgentias additæ ſunt alię non nullæ de nouo a Sixto Quarto, & ab alijs, maximè in Eccleſijs ab eodem factis, ſeu reædificatis præſertim in Sancta Maria de Pace, & in Sancta Maria de Populo in feſtis Beatæ Virginis, & Sabbatis Quadrageſimæ, & Sabbatho de Paſſione vſq; ad Octauas Paſchæ, vbi eſt maximus Populi Romani concurſus.

Has autem indulgentias, vt premittitur, poſſunt quotidie lucrari fratres & ſorores, & nouitij, donati, & perpetuo oblati, viſitando Eccleſias, in quibus morantur, & dicendo quinquies *Pater noſter* & *Aue Maria*, cum *Gloria Patri*, in fine cuiuslibet, & vnum *Pater noſter*, & *Aue Maria*, cum *Gloria Patri*, pro ſua Sanctitate, prout in quæſtione præcedenti dictum eſt, vel viſitando ſeptem loca deputata ſpecialiter in memoriam ſeptem principalium Eccleſiarum Vrbis, Romę, & dicendo ſeptem Pſalmos Pœnitentiales cum Letania. Et laici dicendo certum numerum *Pater noſter*, ſibi a ſuperioribus prætaxatum, qui quidem modus adhuc ſeruatur a multis laudabiliter, præſertim in Prouincia S. Iacobi ordinis fratrum Minorum de Obſeruantia, at tamen per illum non lucrantur indulgentias Hieruſalem, & Sancti Iacobi, niſi dicantur ſex *Pater noſter*, & tondem *Aue Maria*, cum *Gloria Patri*, in fine cuiuslibet *Pater noſter*, & *Aue Maria*, prout conceſſit Leo Decimus, de quo quęſtione ſuperiori articulo ſeptimo fecimus mentionem. Vnde dicit Collector a priuilegiorum Mendicantium, & hæc eſt melior, & latior conceſſio reliquis omnibus præcedentibus in hac materia, & licet in ea non fiat mentio de indulgentijs plenarijs, de omnib. tamē intelligi debet, quia petens, vt ab ipſo ait accepiſſe, de omnibus habuit intentionem, in huiuſmodi autem ſemper voluntas concedentis intelligitur conformari intentioni petentis. Vt autem videant religioſi indulgentias ipſis per præfatas facultates conceſſas, operæ pretium eſſe duxi, eas in ſequentibus quæſtionibus ſigillatim proponere, vt ipſi ad eas lucrandas inuitentur, & propter hanc cauſam non potui mihi perſuadere eas ſilentio pręterire licet aliqui viri graues huius cauſæ obliti has tabulas in opere tam graui (vt ipſi dicunt) imprimi non oportere inſtanter affirmauerint.

a Collector priuil. mend. tit. indulg. ſtationum quoad fratres. §. 15.

QVAESTIO LXXXIX.

De indulgentijs ſeptem Eccleſiarum vrbis Romæ, in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam ſeptem quæruntur.

1 *QVas indulgentias habeat Sacroſancta Lateranenſis Eccleſia.*
2 *Quæ indulgentiæ concedantur viſitantib. Eccleſiam Sancti Petri in Vrbe.*
3 *Quæ indulgentiæ concedantur viſitantib. Eccleſiam Sancti Pauli.*
4 *Quæ indulgentiæ lucrentur ad S. Mariã Maiorē.*
5 *Quæ indulgentiæ lucrentur ad S. Laurentium extra muros.*
6 *Quæ indulgentia lucrentur apud Sanctos Fabianum, & Sebaſtianum.*
7 *Quæ indulgentiæ lucrentur ad Sanctam Crucem in Hieruſalem.*

ARTICVLVS I.

Quas indulgentias habeat Sacro Sanctæ Lateranenſis Eccleſia.

RESpondeo dicendo, quod vt fratres Mendicantes, & aliæ perſonæ, quæ eorum indulgentijs gaudere poſſunt, ſcire valeāt, quot, & quales ſint indulgentiæ ſtationum, & aliarum vrbis Romæ, quæ eis a Summis Pontificibus, vt ſupra dictum eſt, conceſſæ ſunt, & ſic ad eaſdem ſibi acquirendum, & pro ſelici ſtatu totius Sanctæ Eccleſiæ deuotius & frequentius orandum magis incitentur. Operæ pretium eſſe duxi hic illas deſcribere conſequenter, prout in diuerſis collectionib. tam in Vrbe, quam in alijs partib. impreſſę, licet ſparſim reperiantur, & cum inter Eccleſias, Vrbis ſeptem principales reputentur, quæ maiori priuilegio, & gratia, ac dignitate ſunt priuilegiatæ, quam aliæ eiuſdem Vrbis, ideo de ipſis primum ſermonem facere decreui. Inter has autem ſeptem prima Eccleſia eſt Sacroſancta Lateranenſis Eccleſia, quæ ab antiquo dicebatur Baſilica Saluatoris, nunc autem communiter vocatur Eccleſia Ioannis Lateranenſis, quæ ab Imperatore Coſtantino in latere ſui proprij palatij ædificata, & a Sancto Syluestro Papa in honorem Sanctiſſimi Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, & Sanctorum Ioannis Baptiſtæ, & Ioannis Euangeliſtæ dedicata fuit, in qua fertur, quod ſcilicet, Syluester, & Gregorius Summi Pontifices, qui eam ſucceſſiuè conſecrauerunt, deuotè viſitantibus conceſſerunt tantas indulgentias, quod eas nemo niſi ſolus Deus enumerare poteſt.

Notandum eſt primo, quòd in hac Eccleſia, iuxta Rubricas Miſſalis noui Pij V. iuſſu inſtituti, ſunt ſtationes Dominica prima Quadrageſimæ, Dominica Palmarum, Feria quinta maioris hebdomadę, Sabbathi Sancti, & in Albis, Vigilia Pentecoſtes in die Sancti Ioannis ante portam Latinam eſt indulgentia plenaria, & liberatio vnius animæ a Purgatorio. Et a die Sancti Bernardini, qui eſt vigeſimo die Maij vſque ad primum diem Auguſti, die quolibet eſt indulgentia plenaria.

Notandū ſecundo, quod in hac Eccleſia S. Ioannis Lateranenſis habetur quædam tabula antiqua,

Digitized by Google

in qua continentur ſequentia, Quæ quidem bonus Pater noſter ordinis tempore Capituli generaliſſimi, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo, ab illa extraxit.

Idem Coſtantinus Imperator poſtquam mundatus fuit a lepra per ſacri Baptiſmatis ſuſceptionem dixit B. Sylueſtro, Pater ecce domum meam in Eccleſiam ordinaui infunde in eam tuam largam benedictionem pro venientibus ad eam, et ad eũ ait Beatus Sylueſter, Dominus Ieſus Chriſtus, qui mundauit te a lepra, & purificauit te fonte perenni, per ſuam miſericordiam mundet, & purificet omnes huc venientes ſine peccato mortali. Et authoritate Petri, & Pauli, & noſtra ſit eis remiſſio omnium peccatorum quocũque tempore anni.

Item S. Gregorius Papa, qui hanc Eccleſiam cõſecrauit poſt deſtructionem eius ſactam per hæreticos, confirmauit indulgentiam poſitam per B. Sylueſtrum Papam ante dictum.

Item Bonifacius dixit. *Indulgentia Eccleſiæ Lateranenſis numerari non poſſunt, niſi a ſolo Deo, & ego omnes illas confirmo.*

† Item in ſeſto Saluatoris, cuius imago viſibiliter apparuit omni populo Romano miraculosè, ſcilicet, quando Sanctus Sylueſter conſecrauit dictam Eccleſiam, primo vbi fuerat populus Romanus cõgregatus, tunc prædicta imago apparuit viſibiliter omni populo de Vrbe, quę imago remãſit in pariete, neque comburi potuit, cum Eccleſia bis combuſta fuerit, eſt remiſſio omnium peccatorum.

† Item Papa Bonifacius dixit. *Siquis ad Sedem noſtram Lateranenſem cauſa deuotionis, orationis, & peregrinationis acceſſerit, ab omni ſorde peccati ſit mundatus totus.*

† Item in Eccleſia prædicta in capella S. Ioannis Baptiſtæ, in qua mulieres non intrãt ibidem ad fontes eſt remiſſio omnium peccatorum.

† Item in capella S. Laurentij, in qua ſimiliter mulieres non intrant, quæ dicitur Sancta Sanctorum, eſt remiſſio omnium peccatorum.

Denique ſi ſcirent homines indulgentias Eccleſiæ Lateranenſis, dicerent, tantæ ſunt, quod non oportet nos ire propter indulgentias lucrandas ad Sanctum ſepulchrum vltra mare.

ARTICVLVS II.

Quæ indulgentiæ concedantur uiſitantibus Eccleſiam S. Petri in Vrbe.

RESpondeo dicendo, quod inter dictas ſeptem Eccleſias, principales præcipuum locũ habet Eccleſia S. Petri, vbi nunc eſt Sancta Sedes Apoſtolica, & palatium Sanctiſſimi Domini noſtri Papæ, in qua ſunt omni die quadraginta octo anni, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum.

Item in eadem Eccleſia fuiſſe dicuntur centum, & nouem altaria, quæ nunc pro parte magna ſunt remota, & in melius ſub pauciori numero redacta, ſiue ordinata, & pro quolibet decem, & octo anni indulgentiarum dati ſunt, & inter alia ſunt ſeptem altaris principalia, quæ in gyrum cancellis cupreis vallata ſunt olim deaurata.

Item quandocunq; eſt feſtum Sanctorum Petri, & Pauli, vel vocationis dictorum altarium, ſeu etiã feſtum Natiuitatis Domini, Paſchæ, ſeu omnium ſanctorum, aliudque feſtum duplex, duplicantur omnes prædictę indulgentiæ. Item in feſto Annunciationis B. Marię ſunt ibi mille anni indulgentiæ.

Item a prædicto feſto vſque ad Kalend. Auguſti ſunt ibi duodecim anni Indulgentiarum, & totidẽ quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item quocunque aſcendent gradus S. Petri deuote conſequetur, pro quolibet gradu ſeptem annos indulgentiarum.

ARTICVLVS III.

Quæ indulgentiæ concedantur viſitantibus Eccleſiam Sancti Pauli.

RESpondeo dicendo, quod etiam inter dictas principales Eccleſias Eccleſia S. Pauli numeratur, in qua ſunt omni die quadraginta & octo anni indulgentiarum, & tot quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in conuerſione S. Pauli ſunt ibi centum anni indulgentiæ, & tot quadragenæ.

Item in feſto SS. Innocentium, quorum multa corpora requieſcunt ibi, ſunt ibidem quadraginta & octo anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, modo vero eſt indulgentia plenaria.

Item in dedicatione eiuſdem, quæ eſt in octaua S. Martini, ſunt ibi mille anni indulgentiæ, & tot quadragenæ & remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item ſi quis intrauerit dictam Eccleſiam omnibus diebus Dominicis, habet tantas indulgentias, ac ſi iret ad Sanctum Sepulchrum Hieroſolymis.

ARTICVLVS IV.

Quæ indulgentiæ lucrentur ad Sancta Mariam Maiorem.

RESpondeo dicendo, quod quarta Eccleſia inter principales ſeptem eſt S. Maria Maior, in qua ſunt omni die quadraginta octo anni indulgentię, & tot quadragenæ, & remiſſio tertię partis omnium peccatorum.

Item in vigilia Aſcenſionis Domini, qua celebratur feſtum translationis corporis Sancti Hieronymi ibidem quieſcentis ad altare ipſius, eſt remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum conceſſa a Pio Papa II.

Item in omnibus feſtiuitatibus B. Mariæ ſunt ibi mille anni indulgentiæ.

Item a feſto Aſſumptionis Virginis vſque ad eius Natiuitatem ſunt ibi duodecim millia annorum indulgentiæ vltra prædictas quotidianas indulgentias.

Notandum eſt tamen, quod quarta Eccleſia ab antiquo ſemper fuit Sancti Laurentij, ſed tempore Alexandri VI. ad Sanctam Mariam tempore Iubilei fuit aſſignata pro quarta numero, & alię tres nõ viſitabantur ex debito, ſed ex deuotione tantum modo ad parcendum laboribus peregrinorum & Romanorum.

ARTICVLVS V.

Quæ indulgentiæ lucrentur apud S. Laurentium extra muros.

RESpondeo dicẽdo, quod quinta Eccleſia eſt ad S. Laurentium extra muros, in qua ſunt omni

die

die quadraginta octo anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, ac remiſſio tertiæ partis omnium peccatorū: in feſtiuitatibus SS. Stephani, & Laurentij, quorū corpora ibidem requieſcunt, & per octauas eorū, & in ſingulis ſtationibus eiuſdem Eccleſiæ ſunt cētum anni indulgentiæ, & remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum conceſſa ab antiquo, ſed Calixtus III. conceſſit omnibus vtriuſq. ſexus Chriſti fidelibus dictam Eccleſiam deuote viſitantibus, & ſingulis feſtiuitatibus, & ſtationibus eiuſdem Eccleſiæ plenariam remiſſionem omnium peccatorū.

Liberatio animæ. Item ſi quis intrauerit dictam Eccleſiam per annum omni quarta feria, liberet vnam animam à purgatorio.

Item ſi quis intrauerit dictam Eccleſiam per ianuam Auſtralem templi de vna Cruce ad aliam contritus, & confeſſus habet remiſſionem omnium peccatorum.

ARTICVLVS VI.

Quæ indulgentiæ lucrentur apud Sanctos Fabianum, et Sebaſtianum.

RESpondeo dicendo, quod ſexta Eccleſia eſt apud Sanctos Fabianum, & Sebaſtianum extra muros, in qua ſunt omni die quadraginta octo anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum.

Item in eadem Eccleſia ſunt quotidie mille anni indulgentiæ dati à Pelagio Papa.

Item in eadem Eccleſia ad catacumbas ibi, prope maius altare ſunt tantæ indulgentiæ, quantæ ſunt in Eccleſijs Apoſtolorum Petri, & Pauli, quia ibi prius corpora eorum iacuerunt abſcondita longo tempore in puteo quodam, ſuper quem eſt vnum altare.

Item Sylueſter, Gregorius, Honorius, Pelagius, Nicolaus, & Ioannes Summi Pontifices, quilibet eorum mille annos indulgentiæ quocunque tempore anni deuotè viſitantibus dictam Eccleſiam conceſſerunt.

Item in cœmeterio Calixti eſt plenaria remiſſio omnium peccatorum ſecundum quoſdam.

ARTICVLVS VII.

Quæ indulgentiæ lucrentur ad Sanctam Crucem in Hieruſalem.

RESpondeo dicendo, quod ſeptima, & vltima Eccleſia eſt ad Sanctam Crucem in Hieruſalem, in qua ſunt omni die quadraginta, & octo anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in dedicatione eiuſdem: quæ celebratur in vigilia Sancti Benedicti Abbatis in menſe Martio, eſt ibi indulgentia plenaria.

Item omni die Dominica ſunt in eadem Eccleſia treceni anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, etiam remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in inuentione tituli S. Crucis, quę ibi in ſublimi muro inuenta eſt tempore Alexandri Sexti vigeſima ſexta die Ianuarij, & etiam quotidie in capella Sanctæ Helenę vbi mulieres non intrant, niſi ſemel in anno eſt indulgentia plenaria.

Et eſt notandum, quod ſunt aliæ multæ indulgentiæ Romæ in diuerſis Eccleſijs, & locis, aliquæ tertiæ partis peccatorum, aliquæ quadragenarum, aliquæ annorum, & aliqua dierum, quæ ſimiliter conceſſæ ſunt fratribus, & ſororibus ordinis Minorum, & perſonis quibuſdam, prout in quæſtione ſuperiori diximus, quæ ex conſilio omittuntur, cum non ita ſint magnæ, ſicut ſuperius narratæ. Hæc omnia tradit collector fideliſſimus priuilegiorum Mendicantium in compendio impreſſo in ciuitate Valliſoleti, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, vigeſimo quinto, qui etiam curioſe tradit omnia, quæ in duabus quæſtionibus ſequentibus continentur.

QVAESTIO XC.

De indulgentijs, quæ habentur in diebus ſtationum Romæ, in duodecim articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 *QVæ indulgentię cōcedātur in menſe Ianua.*
2 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Februarij.*
3 *Quę indulgentiæ concedantur in menſe Martij.*
4 *Quæ indulgentiæ cōcedantur in menſe Aprilis.*
5 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Maij.*
6 *Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationib. menſis Iunij.*
7 *Quę indulgentię concedantur in menſe Iulij.*
8 *Quę indulgentiæ cōcedantur in menſe Auguſt.*
9 *Quę indulgentiæ cōcedantur in menſe Septēbr.*
10 *Quæ indulgentię cōcedantur in menſe Octobris.*
11 *Quæ indulgentiæ cōcedantur in mēſe Nouēbris.*
12 *Quæ indulgētiæ cōcedantur in menſe Decēbris.*

ARTICVLVS I.

Quę indulgentiæ concedantur in menſe Ianuarij.

RESpondeo dicendo, quod multæ ſunt indulgentiæ, tam plenariæ, quam non plenariæ, quæ in diebus ſtationum, & in nonnullis alijs habentur in eccleſiis vrbis Romæ, quas omnes lucrari poſſunt fratres Minores, prout in quæſtione octogeſima ſecunda, & octogeſimatertia dictum eſt. Et pro intelligentia ſcriptorum eſt aduertendum, quod per Cruces in margine poſitas plenariæ indulgentiæ innuuntur, ſed per numeros intra poſitos ante illam dictionem, *mille*, debent intelligi millenarij; per ſequentes vero vſque ibi, *anni*, ſignificantur ſimpliciter alij anni, & dies, qui vſque ad mille non aſcendūt.

In menſe Ianuarij.

† In Circumciſione Domini eſt indulgentia plenaria, in Sancto Ioanne Lateranenſi, Et ſimiliter in Araceli.

† In die Epiphaniæ eſt indulgentia plenaria in Sancto Petro, & remiſſio omnium peccatorum in Sancta Maria Maiori.

† In octaua Epiphaniæ indulgentia plenaria ad ſanctum Petrum, Felicis in Pinci mille anni indulgentiæ ad ſanctum Sebaſtianum, Sanctorum quinque Martyrum ordinis Minorum, & S. Marcelli Papæ, & Martyris remiſſio omnium peccatorū, & mille anni ad ſanctum Sebaſtianum. Et hanc indulgentiam conſequuntur chordigeri confratres Patris noſtri Franciſci recitando ſex *Pater noſter*

&

& totidem *Aue Maria*, cũ *Gloria Patri*, in fine cuiuslibet Pater Noſter, & Aue Maria, cum illis omnes indulgentiæ etiam fratrum communicentur.

In die Sancti Antonij Abbatis remiſſio tertiæ partis peccatorum quotidie ad Sanctam Mariam Maiorem.

In die Sanctorum Fabiani, & Sebaſtiani indulgentia plenaria, & remiſſio omnium peccatorum ad Sanctum Sebaſtianum, & centum quinquaginta octo mille ac 968. anni & 265. dies.

† In die Sanctæ Agnetis virginis, & martyris remiſſio omnium peccatorum, & ducẽti anni, & omni die mille anni indulgentiæ ad Sanctam Mariam Maiorem.

† Dominica prima poſt feſtum S. Antonij Abbatis oſtenditur Veronica, & eſt indulgẽtia plenaria ad Sanctum Petrum. Et Romani habent ſeptem millia annorum, ſed vltramontani quatuordecim millia, & totidem quadragenas, & remiſſionẽ tertiæ partis peccatorum.

† In die SS. Vincentij, & Anaſtaſii quadraginta millia annorum indulgentiarum ad Sãctum Ioannem in Laterano.

† In die Conuerſionis S. Pauli indulgentia plenaria, & decem millia annorum ad S. Paulum.

† In die S. Agnetis ſecundo, remiſſio omnium peccatorum, vt in primo feſto, ad S. Ioannem in Laterano.

In die Cyri, & Ioannis remiſſio tertiæ partis peccatorum ad Sanctum Sebaſtianum.

ARTICVLVS II.

Quæ indulgentiæ ſtationum concedantur in menſe Februarij.

Reſpondeo dicẽdo, quod in die Purificationis Beatæ Mariæ Virginis eſt indulgẽtia plenaria ad Sanctam Mariam de populo. Et 155. mille, ac 293. anni, & 285. dies.

† In die S. Agathæ Virginis, & martyris indulgẽtia plenaria ad ſanctam Crucem.

† In Cathedra S. Petri indulgentia plenaria, & mille anni ad ſanctum Petrum, & 158. mille, ac 968. anni, & 185. dies.

† In die ſancti Matthæi Apoſtoli indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam Maiorem, vbi corpus eiuſdem requieſcit, & 159. mille, 290. anni, & 28. dies.

ARTICVLVS III.

Quæ indulgentiæ ſtationum concedantur in menſe Martij.

Reſpondeo dicendo, quod in die Sancti Thomæ de Aquino.

† Indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam in Minerua, & 158. mille, ac 958. anni, & 185. dies.

† In die ſancti Gregorij indulgentia plenaria, & quotidie 40. anni indulgentiæ, & tot quadragenę, & remiſſio tertiæ partis peccatorum.

Item mille anni ad Sanctum Petrum.

† In die S. Ioſephi confeſſoris indulgentia plenaria ad S. Mariam Maiorem.

† In vigilia Sancti Benedicti Abbatis indulgentia plenaria ad ſanctam Crucem in capella, quæ dicitur Hieruſalem, cuius dedicatio eſt illa die.

In die ſancti Benedicti Abbatis centum anni indulgentiæ ad S. Petrum, & 159. mille, ac 154. anni, & 40. dies.

† In annunciatione Virginis Mariæ indulgentia plenaria, & mille anni, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum. Et iterum mille anni ad ſanctam Mariam Maiorem. Et 158. mille, ac 958. anni, & 185. dies.

ARTICVLVS IV.

Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Aprilis?

Reſpondeo dicendo, quod in die S. Georgii martyris mille anni indulgentiæ, & 154. ac 913. anni, & 260. dies.

† In die ſancti Marci Euangeliſtę indulgentia plenaria ad ſanctum Petrum, & 154. ac 990. anni & 200. dies.

† In die ſancti Petri martyris ordinis Prędicatorum indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam in Minerua.

ARTICVLVS V.

Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Maij.

Reſpondeo dicendo, quod in die SS. Philippi, Iacobi indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam Maiorem, & 158. mille ac 978. anni, & 285. dies.

† In omnibus diebus Dominicis huius menſis indulgentia plenaria ad ſanctum Sebaſtianum, & 186. mille, ac 39. anni & 100. dies.

† In inuentione ſanctæ Crucis indulgentia plenaria ad ſanctam Crucem, & 186. ac 39. anni, & 100. dies.

† Item tertia die huius menſis indulgentia plenaria, quia eſt conſecratio ſanctæ Mariæ Rotundæ.

† In die S. Ioannis ante Portam Latinam indulgentia liberationis vnius animæ a purgatorio ad S. Mariam Maiorem. *Liberatio vnius animæ a Purgat.*

† In die apparitionis S. Michaelis indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam.

† Ab iſta die vſq. ad Kalendas Auguſti ſunt quotidie in S. Ioanne Lateranenſi tres indulgẽtiæ plenarię ad ſanctam Mariam.

† Ab iſta die vſque ad Kalendas Auguſti ſunt quotidie in S. Ioanne Lateranenſi tres indulgentiæ plenariæ.

In die SS. Nerei, Achillei, atque Pancratii centum anni indulgentiæ ad Sanctum Paulum.

† In die ſancti Bernardini confeſſoris indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam de Aracęli.

† In Aſcenſione Domini indulgentia plenaria ad S. Petrum, & 258. mille ac 968. anni. & 285. dies.

† In feſto Corporis Chriſti indulgentia plenaria ad ſanctum Petrum, & 159. mille, ac 968. anni & 45. dies.

In die S. Petronillæ Virginis mille anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ ad S. Petrum.

ARTICVLVS VI.

Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus menſis Iunij.

Reſpondeo dicendo, quod in die Sancti Marcellini, Petri, ac Eraſmi mille anni indulgentiarum ad ſanctum Petrum.

In die S. Barnabæ Apoſtoli ſexcenti anni indulgentiarum ad S. Petrum.

† In die ſancti Antonij confeſſoris ordinis Mino-

rum

rum indulgentia plenatia ad Sanctam Mariam in Araceli.

In die SS. Viti, & Modeſti, atque Creſcentię centum anni indulgentiæ, & tot quadragenæ ad Sanctum Paulum.

In die S. Pauli confeſſoris, & Pontificis. 7. millia annorum indulgentiarum ad S. Ioannem in Laterano.

† In Natiuitate ſancti Ioannis Baptiſtæ indulgentia plenaria in Eccleſia Lateranenſi, & 154. mille & 984. anni, & 45. dies.

In die SS. Ioannis, & Pauli mille anni, indulgentia plenaria ad S. Ioannem Lateranenſem.

In die S. Leonis Papæ mille anni, & totidem quadragenæ ad S. Petrum.

† In die SS. Petri, & Pauli indulgentia plenaria in amborum Eccleſijs, & 159. mille, ac 963. anni, & 45. dies.

† In commemoratione S. Pauli indulgentia plenaria, & mille anni in Eccleſia ſua.

ARTICVLVS VII.

Quę indulgentiæ concedantur in ſtationibus Iulij.

RESpondeo dicendo, quod

† In octaua S. Ioannis Baptiſtæ indulgentia plenaria in eius Eccleſia Lateranenſi,

† In viſitatione Beatæ Mariæ Virginis indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam de populo, & 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies.

† In die S. Bonauenturæ confeſſoris, & Epiſcopi ordinis Minorum, indulgentia plenaria ad ſanctũ Petrum, 158. mille, ac 967. anni, & 285. dies.

Diuiſio Apoſtolorum duo millia annorum indulgentia ad S. Petrum.

† In die S. Alexii confeſſoris indulgentia plenaria & mille anni ad ſanctum Ioannem in Laterano.

In die S. Margaritæ Virginis, & Martyris centum anni ad S. Crucem.

In die S. Praxedis Virginis duo milla annorum indulgentiæ ad ſanctum Petrum.

† In die S. Magdalenæ indulgentia plenaria, & centum anni ad S. Mariam Maiorem.

In die S. Appollinarti Martiris centum anni ad S. Ioannem in Laterano.

In die S. Chriſtinæ Virginis, & Martyris quadraginta anni ad S. Mariam Maiorem.

† In die S. Iacobi Apoſtoli indulgentia plenaria in ſua Eccleſia, & ad S. Mariam Maiorem.

† In die S. Annæ matris B. Virginis Mariæ indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam Maiorem.

In die S. Pantaleonis Martyris quadraginta anni indulgentiæ ad S. Mariam Maiorem.

In die SS. Nazarii, Celſi, & Victoris trecenti anni indulgentiæ ad ſanctam Crucem.

In die SS. Simplicii, & Fauſtini quinq. mille annorum ad S. Sebaſtianum.

ARTICVLVS VIII.

Quæ concedantur indulgentiæ in ſtationibus Augusti.

RESpondeo dicendo, quod in die S. Petri ad Vincula, & per octo dies ſequentes indulgentia plenaria in Eccleſia eiuſdem, & 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

In feſto dedicationis ſanctæ Mariæ de Angelis, ſeu Portiunculæ, quæ fuit prima Eccleſia ordinis Minorum, indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam Maiorem.

† In inuentione S. Stephani indulgentia plenaria ad S. Laurentium.

† In feſto ſanctæ Mariæ de Niue, indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam Maiorem, & 159. mille, ac 790 anni, & 285. dies.

† In feſto S. Dominici confeſſoris indulgentia plenaria ad S. Mariam in Minerua. Et 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies.

In die SS. Sixti, Feliciſſimi, & Agapiti plures indulgentiæ ad S. Crucem.

In die SS. Cyriaci, Largi, & Smaragdi mille anni ad ſanctum Sebaſtianum.

† In die S. Laurentii Martyris Indulgentia plenaria, & per totam octauam, 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies, & omni die mille anni, & totidẽ quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum in eadem Eccleſia.

† In die Sanctæ Claræ Virginis indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam Maiorem, & centum anni ad S. Crucem.

In die S. Euſebii Cõfeſſoris mille anni indulgentiæ ad ſanctam Mariam Maiorem.

† In vigilia Aſſumptionis B. Mariæ ad veſperas indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam de Populo.

† In aſſumptione eiuſdem B. Mariæ Virginis & per totam octauam indulgentia plenaria, & remiſſio omnium peccatorum, & quadraginta anni, & totidem quadragenæ, ac remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S. Mariam, & ad ſanctum Petrum. 158. mille, ac 162. anni, ac 100. dies.

† Dominica infra octauam Aſſumptionis remiſſio omnium peccatorum in Araceli.

† In die S. Ludouici confeſſoris ordinis Minorum indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam de Araceli.

† In octaua Aſſumptionis remiſſio omnium peccatorum ad S. Mariam Trans Tyberim.

† In die S. Bartholomæi Apoſtoli plenaria remiſſio omnium peccatorum, & ſeptem millia annorum indulgentiæ ad S. Ioannem in Laterano.

† In die S. Auguſtini Epiſcopi indulgentia plenaria in Eccleſia eius, & mille anni ad Sanctam Mariam.

† In die decollationis S. Ioannis Baptiſtæ indulgentia plenaria, & remiſſio omnium peccatorum. Item centum anni, & tot quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S. Ioannem in Laterano.

ARTICVLVS IX.

Quę indulgentiæ concedantur in ſtationibus menſis Septembris.

RESpondeo dicendo, quod in vigilia Natiuitatis Dominæ Noſtræ ad veſperas indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam de Populo.

† In die Natiuitatis eiuſdem Virginis indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam Rotundam, & 159. mille, ac 790. anni, & 185. dies.

† In die S. Adriani Martyris ducenti anni indulgentiæ ad Sanctam Mariam Maiorem.

† In die Exaltationis ſanctæ Crucis indulgentia plenaria, & mille, 40. anni, & remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S. Crucem, & 159. mille, ac 64. anni & 45. dies.

Digitized by Google

In die SS. Euphemiæ, Luciæ & Geminiani mille anni, ad Sanctum Ioannem in Laterano.

In die Euſtachij, & Sociorum eius centum quadraginta anni ad ſanctum Sebaſtianum.

† In die S. Matthæi Apoſtoli indulgentia plenaria, & centum triginta anni ad Sanctum Laurentium.

In die SS. Coſmæ, & Damiani ſeptem milia annorum indulgentiæ ad ſanctum Sebaſtianum.

† In die S. Michaelis Archangeli indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam Maiorem, & 154. mille ac 992. anni, & 200. dies.

† In die S. Hieronymi confeſſoris indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam Maiorem, vbi eſt corpus eius. Item duo millia annorum indulgentiæ & 158. mille, ac 790. anni, & 285. dies.

ARTICVLVS X.

Quę indulgentiæ concedantur in Stationibus menſis Octobris.

Reſpondeo dicendo, quod in feſto Beatiſſimi Patris noſtri Franciſci, & per eius Octauã indulgentia plenaria. In eius Eccleſia Trans Tyberim, & ad S. Paulum, & 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

† In feſto S. Lucæ Euangeliſtæ indulgentia plenaria, & mille anni ad Sanctam Mariam Maiorem.

† In feſto SS. Simonis, & Iudæ Apoſtolorum indulgentia plenaria ad S. Petrum, & 40. anni, & totidem quadragenæ, & remiſſionẽ tertiæ partis peccatorum, & 158. ac 998. anni, & 285. dies.

ARTICVLVS XI.

Quę indulgentiæ concedantur in Stationibus Menſis Nouembris.

Reſpondeo dicendo, quod in feſto omnium ſanctorũ indulgentia plenaria ad S. Mariam Rotundam, & 158. mille, ac 662. anni, & centum dies.

† In commemoratione omnium fidelium defunctorum indulgentia plenaria, & per octo dies ſequentes ad S. Mariam Maiorem, & in Eccleſia ſancti Gregorij, & 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies

† In octaua omnium ſanctorum plenaria remiſſio peccatorum, ad ſanctum Petrum, & eodẽ die, SS. Quatuor Coronatorum multæ indulgentiæ ad S. Ioannem in Laterano.

In dedicatione Baſilicæ Saluatoris indulgentia plenaria in S. Ioanne Lateranenſi. Item centum anni, & 754. mille, ac 983. anni, & 285. dies

In die SS. Triphonis, Reſpicij, & Nymphæ plures indulgentiæ ad S. Laurentium.

In die S. Martini Epiſcopi trecenti anni, & totidem quadragenæ ad S. Sebaſtianum.

† Dedicatione Baſilicę Principis Apoſtolorum indulgentia plenaria, & vndecim millia annorum, & totidem quadragenę, & remiſſio tertiæ partis peccatorum ad ſanctum Petrum, & 159. mille, ac 964. anni, & 285. dies.

In feſto S. Eliſabeth filiæ regis Hungarię centũ anni indulgentiæ ad S. Crucem.

† In præſentatione Beatæ Mariæ indulgentia plenaria, & remiſſio omniũ peccatorum ad ſanctam Mariam Maiorem.

† In feſto S. Cæciliæ virginis, & martyris indulgentia plenaria in Eccleſia eius, & ad S. Mariam in Aracęli, & viginti anni indulgentiæ, & 159. mille, 790. & 285. dies.

† In feſto S. Clementis Papæ, & martyris indulgentia plenaria in Eccleſia eius, & ad S. Petrum, & 158. mille, ac 966. anni, & 160. dies.

In die S. Felicitatis martyris 40. anni indulgentiæ ad S. Crucem.

In die S. Chryſogoni martyris mille anni indulgentiæ ad ſanctam Mariam Maiorem.

In die S. Catherinæ Virginis, & martyris mille anni indulgentiæ ad ſanctam Mariam Maiorem.

In die S. Saturnini martyris centum anni indulgentiæ ad S. Sebaſtianum.

† In die S. Andreæ Apoſtoli mille anni indulgentiæ & remiſſio tertiæ partis peccatorum, & indulgentia plenaria, ad Sanctum Petrum, & 159. mille ac 974. anni, & 45. dies.

ARTICVLVS XII.

Quæ indulgentiæ concedantur in diebus Stationum menſis Decembris.

Reſpondeo dicendo, quod in feſto S. Bibianæ virginis, & martyris octo millia annorum indulgentiæ ad Sanctam Mariam.

In feſto S. Barbarę virginis, & martyris mille anni indulgentiæ ad ſanctam Crucem.

In feſto Sabbæ Abbatis centum anni ad ſanctum Petrum.

† In feſto S. Nicolai Epiſcopi, 300. anni, & tot quadragenæ, & indulgentia plenaria in Eccleſia eius, & ad S. Crucẽ, & 154. mille, 991. anni, & 200. dies.

† In feſto S. Ambroſij Epiſcopi, mille anni, & Indulgentia plenaria ad Sanctum Petrum.

† In vigilia Conceptionis B. Virginis ad veſperas indulgentia plenaria ad S. Mariam Maiorem.

† In feſto Conceptionis Virginis indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam de Populo, & 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

In quatuor temporibus 40. anni indulgentię, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S. Mariam Maiorem.

† In feſto S. Thomæ Apoſtoli, 300. anni remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum, & indulgentia plenaria ad ſanctum Paulum.

† In Natiuitate Domini N. Ieſu Chriſti indulgentia plenaria in qualibet trium Miſſarum, & mille anni ad ſanctam Mariam Maiorem.

† In feſto S. Anaſtaſiæ martyris mille anni indulgentiæ ad S. Mariam Maiorem.

† In die S. Stephani indulgentia plenaria ad Sanctum Laurentium, vbi eſt corpus eius. Item duo millia annorum. Item centum anni, & totidẽ quadragenæ, & indulſio, ac remiſſio tertiæ partis peccatorum, & plures indulgentiæ in eius Eccleſia in monte Cęlio.

† In feſto S. Ioannis Euangeliſtæ indulgentia plenaria ad S. Ioannem in Laterano, & centum anni ad S. Paulum. Et liberatio vnius animæ a purgatorio. & 158. mille, ac 790. anni.

† In feſto SS. Innocentium indulgentia plenaria, & quadraginta anni, & totidem quadragenæ ad S. Paulum.

† In feſto S. Sylueſtri Papę indulgentia plenaria & decem millia annorum ad S. Ioannem in Laterano.

QVAE.

QVAESTIO XCI.

De indulgentijs ſtationum in Aduentu, & quadrageſima, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quot in Aduentu concedantur indulgentiæ.*
2 *Quæ indulgẽtiæ cõcedãtur in quadrageſima*
3 *Quæ indulgentiæ concedantur in Stationibus tempore Paſchali.*

ARTICVLVS I.

Quot in Aduentu indulgentiæ concedantur.

Reſpondeo dicendo, quod in Dominica prima ad S. Mariam Maiorem 158. mille, & 790. anni, & 285. dies indulgentiæ.

In Dominica ſecunda ad S. Crucem. 158. mille ac 64 anni, & 45. dies indulgentiæ.

In Dominica tertia ad S. Petrum. 158. mille, ac 268. anni, & 285. dies.

In feria quarta quatuor temporum ad S. Mariam Maiorem 158. mille, ac 790. anni, & 284. dies.

In feria ſexta ad ſanctos Apoſtolos 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

In Sabbatho ad S. Petrum 158. mille, ac 966. anni, & 285. dies.

In Dominica quarta ad S. Apoſtolos, 158. mille, ac 790. anni, & 285. dies.

In vigilia Natalis Domini ad ſanctam Mariam Maiorem, 159. ac 790. anni, & 285. dies.

In prima Miſſa Natiuitatis Domini ad S. Mariã Maiorem. 159. mille, ac 790. anni, & 285. dies.

In ſecunda Miſſa ad S. Anaſtaſiam, 158. ac 790. anni, & 285. dies.

In tertia Miſſa ad ſanctam Mariam Maiorem, 159. mille, ac 790. anni, & 285. dies.

In die S. Stephani in Cœlio Monte 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

In die S. Ioannis Euangeliſtæ ad S. Mariam Maiorem. 159. mille ac 790. anni, & 285. dies, & liberatio vnius animæ a Purgatorio. *Liberatio vnius animæ a Purgatorio.*

In die Innocentium ad S. Paulum. 155. mille, ac 291. anni, & 200. dies.

In die S. Syluestri ad S. Mariã Trans Tyberim, 158. mille, ac 291. anni, & 285. dies.

In Circumciſione Domini ad S. Mariam in Ara cœli, & ad S. Ioannem in Laterano. 154. mille, ac 983. anni, & 285. dies.

Dominica in Septuageſima ad S. Laurentium. 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies. Item liberatio vnius animæ a Purgatorio. *Liberatio vnius animæ a Purgatorio.*

Dominica in Sexageſima ad S. Paulum. 155. mille, ac 190. anni, & 209. dies.

Dominica in quinquageſima ad S. Petrum 158. mille, ac 96. anni. & 286. dies.

ARTICVLVS II.

Quæ indulgentiæ concedantur in Stationibus Quadrageſimæ.

Reſpondeo dicendo, quod ad S. Sabinam 155. mille ac 293. anni, & 285. dies.

Feria quinta ad S. Gregorium 154. mille, ac 913. anni, & 285. dies.

Feria ſexta ad Sanctũ Ioannem & Paulum, 155. mille, ac 291. anni, & 200. dies.

Sabbatho ad S. Triphonem 158. mille, ac 983. anni, & 285. dies.

Dominica prima ad S. Ioannem in Laterano 154. mille, ac 994. anni, & 285. dies.

Feria ſecunda ad S. Petrum ad Vincula, 158. mille ac 969. anni, & 285. dies.

Feria tertia ad S. Anaſtaſiam 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies. Item Liberatio vnius animæ a Purgatorio. *Liberatio vnius animæ a Purgat.*

Feria quarta ad ad S. Mariã Maiorem, 159. mille; ac 290. anni, & 285. dies.

Feria quinta ad S. Laurentium in Paliſperna. 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Feria ſexta ad S. Apoſtolos 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Sabbatho ad S. Petrum. 156. mille, ac 964. anni, & 45. dies.

Dominica ſecunda ad S. Marinã, in Dominica 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Feria ſecunda ad S. Clementem, 158. mille, ac 956. anni, & 250. dies.

Feria tertia ad S. Balbinam, 155. mille, ac 293. anni, & 285. dies.

Feria quarta ad S. Cæciliam, 159. mille, ac 790. anni, ac 285. dies

Feria quinta ad S. Mariam Trans Tiberim 158. mille, ac 858. anni, & 285. dies.

Feria ſexta ad S. Vitalem 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies.

Sabbatho ad ſanctum Marcellum, & Petrum, 154. mille, ac 961 anni, & 200. dies.

Dominica tertia ad S. Laurentium, 159. mille, ac 54. anni, & 30. dies. Item liberatio vnius animę a Purgatorio. *Liberatio animę a Purgatorio.*

Feria 2. ad S. Marcum 154. mille, ac 909. anni, & 200. dies.

Feria 3. ad S. Potentianam 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Feria quarta ad S. Sixtum 155. mille, ac 790. anni, & centum dies.

Feria quinta ad S. Coſmam, & Damianum 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Feria ſexta ad S. Laurẽtium in Lucina, 154. mille, ac 992. anni. & 200. dies.

Sabbatum ad S. Suſannam 154. mille, ac 911. anni, & 200. dies.

Dominica quarta ad S. Crucem. 159. mille, ac 60. anni, & 45. dies. Item liberatio vnius animæ a Purgatorio. *Liberatio animę a Purgatorio.*

Feria ſecunda ad quatuor Coronatos. 159. mille, ac 990. anni, & 200. dies.

Feria tertia ad S. Laurentium in Damaſo 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Feria quarta ad S. Paulum 155. mille, 291. anni, 200. dies.

Feria quinta ad S. Syluestrum 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Feria ſexta ad ſanctum Euſebium 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Sabbatho ad S. Nicolaum in carcere 155. mille, ac 991. anni, & 200 dies.

Dominica in Paſſione ad ſanctum Petrum 259. mille, ac 964. anni, & 35. dies.

Feria ſecunda ad S. Chryſogonum 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Feria tertia ad S. Cyriacum 154. mille ac 911. anni, & 200. dies.

Feria

Feria quarta ad ſanctum Marcellum, 155. mille, ac 291. anni, & 200. dies.

Feria quinta ad S. Appollinarem 154. mille ac 991. anni, & 200. dies.

Liberatio vnius animæ à Purgatorio. Feria ſexta ad S. Stephanum in Cęlio monte 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies. Item liberatio vnius animæ a Purgatorio.

Liberatio vnius animæ à Purgatorio. Sabbatho ad S. Ioannem ante portam Latinam 158. mille, ac 849. anni, & 45. dies. Item liberatio vnius animæ a Purgatorio.

Dominica in Palmis ad S. Ioannem in Laterano. 156. mille, ac 859. anni, & 301. dies.

Feria ſecunda ad S. Praxedem 155. mille, ac 65. anni, & 280. dies.

Feria tertia ad S. Priſcam 161. mille, ac 551. anni, & 100. dies.

Feria quarta ad S. Mariam Maiorē. 185. mille, ac 662. anni, & 100. dies.

Feria quinta in Cęna Domini ad S. Ioannem in Laterano 185. mille, ac 639. anni, & 100. dies.

Feria 6. in paraſceue ad ſanctam Crucem 186. mille, ac 139. anni, 100. dies.

Sabbatho ad S. Ioannem in Laterano. 189. mille, ac 639. anni, & 100. dies.

ARTICVLVS III.

Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus tempore Paſchali.

Reſpondeo dicendo, quod Dominica Reſurrectionis ad S. Mariam Maiorem 185. mille, ac 162. anni, & 100. dies.

Feria 2. ad S. Petrum 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Feria 3. ad S. Paulum 155. mille ac 291. anni, & 200. dies.

In feria quarta ad S. Laurentium extra muros 159. mille, ac 291. anni, & 30. dies. & liberatio vnius animæ a Purgatorio.

Liberatio vnius animæ à Purgat. In feria quinta ad ſanctos Apoſtolos, 158. mille ac 968. anni, & 185. dies.

In feria ſexta ad Sanctam Mariam Rotundam 168. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Sabbatho ad S. Ioannem in Laterano. 156. mille ac 859. anni, & 30. dies.

Dominica in Albis ad S. Pancratium 161. mille ac 555. anni, & 100. dies.

In Lętaniis maioribus ad S. Petrum, 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Dominica poſt Pentecoſtem ad S. Petrum. 158. mille ac 968. anni, & 285. dies.

Feria ſecunda ad S. Petrum ad vincula, 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Feria tertia ad S. Anaſtaſiam 158. mille, ac 968. anni & 285. dies,

Feria quarta ad S. Mariam Maiorem, 158. mille ac 790. anni, & 285. dies.

Liberatio animæ à Purgatorio. Feria quinta ad S. Laurentiū 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies. Item liberatio vnius animę a Purgatorio.

Feria ſexta ad ſanctos Apoſtolos 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Liberatio animæ à Purgatorio. Sabbatho ad ſanctū Petrum 159. mille, ac 964. anni, & 285. dies liberatio vnius animæ a Purgatorio.

Pro complemento eſt notandum, quod ſecundum aliquos, prout dicit collector priuilegiorum mendicantium, quando eſt aliqua ſtatio viſitando quis Eccleſiam vbi eſt talis ſtatio, lucratur omnes indulgentias Eccleſiarum capitaliū, ac etiam aliarum, ſed quando eſt indulgentia, & non ſtatio, lucratur tantum indulgentias illius Eccleſiæ, quam viſitat. Attamen fratres minores, & religioſi ſuorum priuilegiorum habentes communicationem, recitando ſex *Pater noſter* cum ſex *Aue Maria*, & in fine cuiuslibet, *Gloria Patri*, prout ſupra iam dictum eſt, omnes indulgentias indiſtincte ſtulorum, & Eccleſiarum Vrbis Romæ lucrantur.

QVAESTIO XCII.

De indulgentijs locorum, & Eccleſiarum Hieruſalem per religioſos lucrandis, in nouem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur nouem.

1 *Vtrum religioſi poſſint lucrari indulgentias Eccleſiarum Hieruſalem.*
2 *Quæ indulgentiæ concedantur in monte Sion.*
3 *Quæ indulgentiæ concedātur in monte Caluario.*
4 *Quæ indulgentiæ concedantur in corpore ciuitatis.*
5 *Quæ indulgentiæ concedantur in valle Siloe.*
6 *Quę indulgentiæ ſint conceſſæ in torrente Cedrō.*
7 *Quæ indulgentiæ ſint in valle Ioſaphat.*
8 *Quæ indulgentiæ ſint conceſſæ in monte Oliueti.*
9 *Quæ indulgentiæ ſint in Bethania.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſi poſſint lucrari indulgentias Eccleſiarum Hieruſalem.

Reſpondeo dicendo, quod, prout cōſtat ex dictis ſuperioribus, fratres minores, & qui eorum gaudent priuilegiis, poſſunt lucrari omnes indulgentias conceſſas vltra marinis recitando ea, quæ ibi dicta ſunt.

Pro quarum indulgentiarum intelligentia eſt notandum, quod in ſeptem locis principalibus ſunt myſteria, & indulgentiæ Hieruſalem. Quorum locorum tria ſunt intra muros, & quatuor extra muros circum circa. Intra muros primus locus eſt mons Sion, qui eſt quædam pars ciuitatis in altiori loco ſita, vbi Dauid fecit Pſalterium, & vbi ſunt ſepulchra regum Iſrael, ibi etiam fuerunt domus Annæ, & Caiphæ, ac ſanctum cęnaculum. Secundus locus eſt Caluarius, qui licet tempore paſſionis fuerit extra ciuitatem, nunc autem mons eſt intra muros. Tertius locus eſt corpus ciuitatis. Extra ciuitatem vero ſunt reliqua ſancta loca, ſcilicet torrens Cedron, vallis Siloe, mons Oliueti, & Bethania; in his locis, ſeu partibus continentur omnia myſteria intra, & extra muros ciuitatis Hieruſalem, prout latè, ac particulariter in articulis ſequentibus proponuntur.

ARTICVLVS II.

Quæ indulgentiæ concedantur in Monte Sion.

Reſpondeo dicendo, quod in monaſterio montis Sion, vbi habitant fratres minores obſer-

Digitized by Google

obſeruantes in loco, vbi Chriſtus fecit vltimam cœnam, eſt indulgentia plenaria.

† Et in capella quæ dicitur Sancti Thomæ Apoſtoli, vb. Dominus apparuit, eſt indulgentia plenaria.

† In capella, vbi deſcendit Spiritus Sanctus in die Pentecoſtes, eſt indulgentia plenaria.

† In loco vbi obijt Beata Virgo, eſt indulgentia plenaria.

Vbi ſanctus Matthias fuit electus in Apoſtolum ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenę indulgentiæ.

Vbi ſanctus Iacobus minor fuit electus in primum Epiſcopum Hieruſalem ſunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In capella vbi ſanctus Ioannes Euangeliſta dicebat Miſſam Dominæ noſtræ ſeptem anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

Vbi fuerunt diuiſi S. Apoſtoli, vt irent ad prædicandum per vniuerſum Orbem, ſunt 7. anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

In loco, vbi fuit translatum corpus ſancti Stephani protomartyris, ſunt ſeptem anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

In capella, quę quõdam fuit coquina, vbi agnus Paſchalis Cœnæ Domini fuit aſſatus, ſunt 7. anni, & totidem quadragenę indulgentiæ.

In introitu domus Caiphæ, vbi ancilla oſtiaria dixit. *Et tu cum Ieſu Galilæo eras?* ſunt 7. anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

In medio pręfatę domus Caiphę vbi Petrus negauit Chriſtum, ſunt 7. anni, & 7. quadragenę indulgentię.

Iuxta pręďictam domum eſt locus, qui dicitur gallicantus, & ſunt ibi ſeptem anni, & 7. quadragenę indulgentię.

In quodam loco, vbi Chriſtus Dominus in domo Caiphę, ſtetit vſque ad mane, poſtquam fuit captus in nocte paſſionis, ſunt 7. anni, & 7. quadragenę indulgentię.

Prope dictam domum eſt locus vbi Domina noſtra venit, & ſtetit, poſtquam ſciuit ca ptionem filij ſui, & ſunt ibi ſeptem anni, & ſeptem quadragenę indulgentię.

† In domo Annę, vbi Chriſto fuit data alapa, eſt indulgentia plenaria.

Iuxta prędictam domum eſt locus, vbi Iudęi voluerunt capere corpus Dominę noſtrę cum deferretur ad tumulandum, & ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenę indulgentię.

† In pręſ. to monte Sion eſt locus vbi decollatus fuit S. Iacobus Maior, & ibidem eſt indulgentia plenaria.

ARTICVLVS III.

Quæ indulgentiæ concedantur in monte Caluario.

† Prope foramen vbi poſita eſt crux Chriſti, & ipſe ibi crucifixus eſt, indulgentia plenaria.

Vbi Melchiſedec obtulit panem, & vinum, ſũt ſeptem anni, & ſeptem quadragenę indulgentię.

Ibidem propè eſt locus, vbi Abraham voluit immolare Iſaac, & ſunt ibi ſeptem anni, & 7. quadragenę indulgentię.

† In loco, vbi Dominus de cruce fuit depoſitus in gremio D. noſtrę, eſt indulgentia plenaria.

† In Sancto Sepulchro eſt indulgentia plenaria.

† In quadam capella, quę eſt iuxta locum, vbi crucians eſt Chriſtus, eſt quędam ſchala, & ibi eſt indulgentia plenaria.

† Sub rupe, vbi Dominus crucifixus eſt, habetur quędam capella, in qua ſancta Helena reperit crucem Dominicam, & eſt ibi indulgentia plenaria.

In alia capella, vbi eſt columna ſuper quam ſedit Chriſtus, cum fuit ſpinis coronatus, ſunt 7. anni, & 7. quadragenę indulgentię.

In altera capella, vbi ſortes miſſę ſunt ſuper veſtem Chriſti, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenę indulgentię.

In ſpecu quadam, vbi poſitus eſt Chriſtus interim quod crucifixores aptabant crucem, ſunt 7. anni, & 7. quadragenę indulgentię.

In horto, vbi Dominus ſtetit, quando poſt reſurrectionem apparuit Magdalenę, ſunt 7. anni, & 7. quadragenę indulgentię.

Item in loco, vbi ſtabat Magdalena in horto, ſunt ſeptem anni, & totidem quadragenę indulgentię.

In eodem loco eſt quędam concauitas inſtar feneſtrę, vbi eſt pars columnę, in qua flagellatus fuit Chriſtus, & ſunt ibi ſeptem anni, & 7. quadragenę indulgentię.

In altari capellę, vbi ſunt duo ſupra ſcripta, eſt quędam pars verę crucis, & ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentię.

In pręfata capella eſt locus, vbi quando inuenta fuit ſancta Crux, reſuſcitata eſt per impoſitionem illius mulier defuncta, & ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenę indulgentię.

ARTICVLVS VI.

Quæ indulgentiæ concedantur in corpore ciuitatis.

Reſpondeo dicendo, quod in quadam domo vbi fertur quod nata eſt B. Virgo Maria, ſũt ſeptem anni, & ſeptem quadragenę indulgentię alibi tamen reperitur, quod eſt indulgentia plenaria.

In probatica piſcina, vbi deſcendebat angelus, & mouebat aquam, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenę indulgentię.

† In domo palatij eſt indulgentia plenaria.

In via, per quam Chriſtus ductus eſt ad crucifigendum, quę appellatur, *via amaritudinis*, vbi eſt domus ſancti Lazari, & ſororum eius, ac etiam domus Phariſęi, ad quam venit Magdalena, ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenę indulgentiæ,

In domo illius fœminæ, quæ appellatur Veronica, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

† In templo Salomonis, vbi præſentata eſt, & nutrita B. Virgo indulgentia plenaria.

† In porta quæ dicitur, Aurea, per quam ingreſſus eſt Chriſtus Dominica in Ramis palmarum, eſt indulgentia plenaria.

In domo, vbi natus eſt ſanctus Ioannes Euangeliſta, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

Vbi Dominus poſt Reſurrectionem apparuit tribus Mariis dicens eis. *auete*. ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

In loco, vbi fertur Dominus cecidiſſe ſub cruce, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenę indulgentiæ.

Hucuſque indolgentię, quę habentur intra muros Hierusalem, nunc ſequuntur, quæ ſunt extra.

ARTICVLVS V.

Quæ indulgentiæ concedantur in ualle Siloe.

RESpondeo dicendo, quod in valle Siloe eſt locus *Acheldemach*, emptus triginta argenteis quibus venditus eſt Chriſtus, & ſunt ibi ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

In nataioria Siloe, vbi Chriſtus miſit cæcum, vt ſe lauaret, & videret, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

In præſata valle eſt locus, in quo ſanctus Iſaias Propheta fuit ſectus ſerra linea, & ſub ibi ſeptem anni, & ſeptem quadragenę indulgentiæ.

In eadem valle eſt ſpelunca, in qua S. Petrus poſt negationem Chriſti ſe incluſit, & ſunt ibi ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

ARTICVLVS VI.

Quæ ſint indulgentiæ conceſsæ in torrente Cedron.

RESpondeo dicendo, quod in horto Gethſemani, vbi in nocte paſſionis Chriſtus dimiſit octo Apoſtolos, ſunt ſeptem anni, et ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

† In eodem horto, vbi Chriſtus ter orauit indulgentia plenaria.

In ſpelunca, in qua S. Iacobus Alpheus ſe incluſit poſt paſſionem Chriſti promittens non comedere, donec videret illum reſuſcitatum, ſunt 7. anni, & 7. quadregenę indulgentiæ.

Prope huiuſmodi torrentem Cedron eſt locus, vbi fertur, quod natus eſt Sanctus Zacharias Pater Ioannis Baptiſtę, & ſunt ſeptem anni, et ſeptem quadragenæ.

ARTICVLVS VII.

Quæ indulgentiæ ſint in ualle Ioſaphat.

RESpondeo dicendo, quod in valle Ioſaphat, eſt ſepulchrum Dominæ noſtræ, vbi eſt indulgentia plenaria. †

Inter præfatum ſepulchrum, & ciuitatem Hieruſalem eſt locus, vbi lapidatus fuit S. Stephanus, & ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenę indulgentiæ.

ARTICVLVS VIII.

Quæ indulgentiæ ſint conceſſæ in monte Oliueti.

RESpondeo dicendo, quod in deſcenſu montis Oliueti, vbi videns Ieſus ciuitatem fleuit ſuper eam fertur, quot ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

In præſato monte, vbi Dominus docuit Apoſtolos orare, & compoſuit, *Pater noſter*, ſunt 7. anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

Vbi Dominus prædicauit octo beatitudines, sũt 7. anni, & 7. quadragenę indulgentię.

In eodem monte fertur, quod annunciauit Angelus B. Virgini tranſitum ſuum deferens ei palmam ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ.

† In loco, ex quo Chriſtus aſcendit viſibiliter in cœlum eſt indulgentia plenaria.

In ſupradicto monte eſt locus, vbi Apoſtoli poſt aduentum Spiritus ſancti compoſuerunt. *Credo in Deum*, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenę indulgentię.

† Prope locum, ex quo Dominus aſcendit in cœlum, eſt locus, qui dicebatur *Galilaa*, vbi Chriſtus promiſſit apparere, & apparuit Apoſtolis poſt reſurrectionem, & eſt ibi indulgentia plenaria.

† Iuxta pręfatum locum erat ficulnea, quam maledixit Chriſtus, & ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenę indulgentię.

ARTICVLVS IX.

Quæ indulgentiæ ſint conceſſæ in Bethania.

RESpondeo dicendo, quod in domo Marthę hoſpitis Chriſti ſunt 7. anni, & ſeptem quadragenę.

In domo Marię Magdalenę, ſunt 7. an. & 7. quadragenę indulgentię.

In medio prędictarum domorum eſt locus, vbi Martha dixit Chriſto. *Domine, ſi fuiſſes, hic, &c.* & ſunt ibi ſeptem anni, & ſeptem quadragenę indulgentię.

† In loco vbi ſepultus eſt Lazarus, & reſuſcitatus eſt a Chriſto, eſt indulgentia plenaria.

In domo Simonis Leproſi, vbi Magdalena vnxit caput Chriſti ſunt 7. anni, & 7. quadragenę indulgentię.

Aduertendũ in ſumma, ꝙ in ciuitate Hieruſalẽ, & in pręfatis locis extra muros eius habentur 21. indulgentię plenarię, & 48. vicibus ſeptem anni, & ſeptem quadragenę indulgentię, & hoc abſq. alijs multis indulgentijs quę habentur in reliquis locis terrę ſanctę, ſicut in Bethlehem & Nazareth, &c. Quas indulgentias collector priuilegiorum mendicantium ex propoſito omiſit, quia conceſſio Leonis pro recitatione *ſex Pater noſter*, & totidem *Aue Maria*, & totidem *Gloria patri* in fine cuiuſlibet, pro vt ſupra poſita eſt, nõ ſe extendit ad illas.

QVAESTIO XCIII.

De indulgentijs conceſſis ſancto Iacobo in Compoſtella, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *QVæ indulgentiæ ſint conceſſæ ſancto Iacobo in compoſtella.*

2 *Vtrum prædictæ indulgentiæ, quoad regulares, ſuſpendatur per Bullam Cruciatæ.*

ARTICVLVS I.

Quæ indulgentię ſint conceſſæ Sancto Iacobo in Compoſtella.

RESpondeo dicendo, quod ſancto Iacobo in compoſtella ſunt conceſſę multę indulgentię quibus etiam gaudent fratres minores, & alii religioſi, quibus eorum priuilegia ſunt communicata.

Primum quicumque ad Eccleſiam S. Iacobi in Compoſtella quocumque tempore venerit conce-

di-

ditur ei remiſſio tertiæ partis peccatorum.

† Secundo conceſſum eſt,quod ſi quis veniendo, aut ſtando,vel redeundo cauſa viſitationis dictæ Eccleſię deceſſerit,habita pęnitentia de commiſſis omnia peccata ſunt ei remiſſa.

Tertio,quod omnes,qui incedunt ſinguli Dominicis diebus in proceſſione, quę fit in dicta Eccleſia,habeant pro qualibet proceſſione, & confeſſione 40.dies indulgentię,& ſic per totam hebdomadam,& ſi eſt feſtum,habet 300. dies vltra prædictam indulgentiam tertiæ partis.

Quarto,in feſto dedicationis prędictę Eccleſiæ ac in vigilia,& in feſto S.Iacobi, habent 600.dies vltra indulgentiam tertiæ partis.

Quinto,omnes audientes Miſſam ab Archiepiſcopo,vel Cardinali in altari S.Iacobi habent 200. dies vltra prędictam indulgentiam.

† Sextò,Calixtus Papa conceſſit,quod quando acciderit feſtum D.Iacobi celebrari in Dominica, ꝙ in toto anno illo omnes ibi occurrentes in peregrinatione verè pęnitentes,& confeſſi,ſunt abſoluti a pęna,& a culpa.

ARTICVLVS II.

Vtrum hæ indulgentiæ,& aliæ in quæſtionib. ſuperioribus appoſitæ, quoad regulares , ſuſpendantur per bullam Cruciatæ.

Reſpondeo dicendo,quod Leo X.conceſſit, & declarauit,quod virtute Bullarum Cruciatæ contra infideles,aut aliarum indulgentiarū generalium quaſcunq. reuocationes, vel ſuſpenſiones priuilegiorum,ordinum etiam mendicantium cótinentes,nunquam intelligantur reuocata, vel ſuſpenſa indulta priuilegia,& gratię cóceſſæ, quoad perſonas fratrum minorum obſeruantię,& quoad ſuſpendendum interdictum in feſtiuitatib.ſanctorum ſui ordinis,niſi de ipſis ſpecificè, ac nominatim mentionem facerent. Ita habetur in ſupplemento. *a*

a Supple.f.56. conceſſ.179.

Aduertendum tamen tam pro iſta,quam pro alijs ſimilib.conceſſionib. quod cum par in parem non habeat imperium,non eſt negādum, quin ſucceſſor,ſi voluerit, poſſit a prędeceſſore conceſſa derogare,ac ſimiliter idem Pontifex eadem,quę ipſe conceſſit,ſi mutauerit ſententiam . Ac propterea non obſtantibus quibuſcumque clauſulis, etiamſi dicatur in prima bulla,ſeu conceſſione,quod niſi de verbo ad verbum fiat de illa mentio,non poſſit reuocari,vel aliæ inſolitæ clauſulæ apponantur,reuocabitur per ſequentem,ſi ponatur iſta clauſula, non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs, etiam ſi de illis deberet fieri mentio de verbo ad verbum vel alia ſimilia. Nam licet ſuper hoc fuerit aliquādo altercatio inter iuriſtas,ſtylus tamen curiæ hoc decidit,quia ſic habetur in practica,& conſuetudine,quę eſt optima legum interpres,prout determinauit Felinus. *b* & in noſtro propoſito iam videmus,quod a Summi Pontificis Pij V.tempore ſolet apponi in Bullis Cruciatæ,quod licet ſuſpendātur ipſis omnes indulgentię,non tamen in eis debēt cenſeri ſuſpenſæ gratiæ,& indulgentię,quę ſuperioribus ordinum mendicantium ſunt conceſſæ, de quo in noſtra explicatione Cruciatę,& in additionibus ad ipſam latè diximus, ubi lector reſolutionem videre poteſt.

b Fel.in c.non nulli de reſcr.

QVAESTIO XCIV.

De indulgentijs non plenariis conceſſis ſecularibus viſitantibus in præcipuis feſtiuitatibus Eccleſias ordinum mendicantium,in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum ſeculares viſitando eccleſias fratrū minorū aliquas indulgentias cōſequantur.*

2 *Vtrum ſecularibus viſitantibus eccleſias fratrum prædicatorum aliquæ indulgentiæ concedantur.*

3 *Vtrum ſecularibus viſitantibus eccleſias fratrum Auguſtinienſium indulgentiæ concedantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ſeculares viſitando Eccleſias minorum indulgentias aliquas conſequantur.

Reſpondeo dicendo,quod Gregorius IX.cōceſſit omnibus viſitantibus Eccleſias mōtis Aluernę in die ſtigmatum B. Franciſci remiſſionem medietatis omnium delictorum, viſitātib.autem omnes Eccleſias ordinis eadem die,dedit de indulgentia annos triginta.Ita habetur in libro *c* monumenta ordinum . Et vt breuiter multa concludam,notandum eſt,quod ſumma indulgentiarum ordinis fratrum Minorum a diuerſis Summis Pontificibus conceſſarum , quas pater frater Ioannes de Argumannes prouincialis quōdam prouincię S.Iacobi,aſſerit ſe vidiſſe ſub ſigillo authentico eſt ſequens.

c in 1.imp.fol. 260.conc.647.

Viſitantes Eccleſias fratrum minorum in feſtiuitatib. Domini noſtri,& Dominæ noſtræ,et B. Ioannis Baptiſtæ,& Apoſtolorum, S. Franciſci omniūq. ſanctorum dicti ordinis, habent conceſſionem qualibet prædictarum feſtiuitatum mille trecentorum 40. annorum quadringentarumq. quadraginta, & ſex quadrageſimarum,atque triginta,& vnius diei Ita habetur in libro monumenta *d* ordinum.

Aduertendum eſt etiam,quod ex alia in ſumma extracta ex libro intitulato, firmamentum trium ordinum,habetur ſequenti modo.

d in 1.imp.fol. 71.conc. 180.

Summa indulgentiarū feſtiuitatū Domini noſtri Ieſu Chriſti eiuſq.ſanctiſſimæ matris ac et ā Patris noſtri Frāciſci,et ſanctorum ordinis aſcendit ad annos quingentos,quadraginta, & octo & dies ducētos ſexaginta, Ita habetur in ſupplemento.*e*

e Fol.109.poſt conceſ.467.

Nunc autem a Sixto V.Pontifice maximo conceſſa eſt indulgentia plenaria pro die patris noſtri Franciſci,& aliorum ſanctorum ordinis, prout in ſuperiorib. dictum eſt. Et tempore quadrageſimæ li viſitantibus Eccleſias fratrum minorum conceditur in ſumma indulgentia triū millium,& octingentorū,ac quinquaginta ſeptem annorum, & ducentorum & ſeptem dierum.Ita habetur in ſupplemento.*f* Et in ſumma indulgentiarum conceſſarū viſitantibus Eccleſias fratrum minorū in quibuſlibet diebus et annorum 40. & dierum trecentorū. Ita habetur in ſupplemento. *g*

Supp.q.81.

f Supp.fol.109. poſt cōceſ.467.

g Sup.f.109 cō ceſ.467.

ARTICVLVS II

Vtrum ſecularibus viſitantibus Eccleſias fratrum prædicatorum aliquæ indulgentiæ concedantur.

Reſpondeo dicendo, quod Honorius III. Clemens III.Bonifacius VIII.Alexāder Quartus

Benedictus X. frater de ordine prædicatorum, Ioãnes Vigeſimus primus, Gregorius IX. Nicolaus IV. frater minor, & Alexander V. frater de ordine minorum, viſitantibus Ecleſias prædicatorum in ſumma annos 169. & dies 350. indulgentię *a* & Clemens IV. & Gregorius IX. & Bonifacius Octauus, & Nicolaus Quartus conceſſerunt viſitantibus Eccleſias fratrum prędicatorum in Natiuitate Virginis Mariæ annos 68. dies, 210. indulgentiæ vt conſtat ex ſupplemento. Et viſitantibus prędictas Eccleſias in viſitatione B. Mariæ conceduntur a Clemente quarto, & a Gregorio nono, & a Bonifacio VIII. & a Nicolao Quarto, anni 69. & dies 210. indulgentiæ, vt conſtat etiam ex ſupplemento. *b* Et in Aſſumptione Virginis Mariæ viſitantibus prædictas Eccleſias conceduntur a Clemente Quarto, & a Gregorio, & a Bonifacio octauo, & a Nicolao IV. anni 69. & dies 209. indulgentiæ vt ex eodem ſuplemento *c* conſtat.

a Supp. fo. 110. conceſ. 482.

b Fol. 110. cōc. 483.

c Fol. 110. conceſ. 484.

Nolo autem in prçſentiarum referre indulgentias, quæ conceduntur in feſto B. P. Dominici, & ſanctorum dicti ordinis, hi enim per communicationem priuilegiorum noſtri ordinis fruuntur indulgentia plenaria, quæ in feſtiuitatibus ſanctorũ noſtri ordinis, conceſſa eſt.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſecularibus uiſitantibus Eccleſias fratrum Auguſtinenſium in præcipuis feſtiuitatibus indulgentiæ concedantur.

RESpondeo dicendo, quod ab Innocentio Papa, & alijs Summis Pontificibus, omnibus vere pœnitentib. & confeſſis, qui in præcipuis feſtiuitatibus: & per eorum octauas viſitauerint, multas indulgentias conceſſerunt, & alias ampliores pro tempore Quadrageſimali. At cum ipſæ concedantur, ſicut & aliæ indulgentiæ ſecularibus viſitantibus Eccleſias Carmelitarum, ſi manus adiutrices porrexerint ideo nolo eas ſpecifice referre exiſtimo enim eas eſſe reuocatas. Nam Pius V. in quadam Bulla. *d* *Etſi Dominici gregis*, data Romę apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo, ſexageſimo ſexto, ſexto Idus Februarij, Pontificatus, ſui anno ſecundo. *Motu proprio non ad alicuius ipſi ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de mera ſua voluntate, et deliberatione omnes, et ſingulas indulgentias ēt perpetuas, et peccatorum remiſſiones fabricæ, & Eccleſiæ huiuſmodi necnon Sancti Ioannis Hieroſolymitani, etiam pro conſtructione illius nouæ ciuitatis prædictæ in quibuſuis alijs hoſpitalib. monaſterijs, Eccleſijs; domib. militiis, ordinib. etiam mendicantium congregationibus & confraternitatib. & Vniuerſitatibus, & pijs locis illorumq. ordinibus, capitulis conuentibus magiſtris ſuperioribus, & tam ſecularibus quam quorumuis, ēt mendicantium ordinum regularib. perſonis tam ſingulariter per quoſcumq. Romanos Pontifices prædeceſſores ſuos aut etiam ſub quibuſcunque tenoribus & formis, ac ex quibuſuis ēt vrgentiſſimis Clauſulis, et Decret. s etiam ex motu proprio, & ex certa ſcientia, aut ex quibuſuis etiam vrgentiſſima cauſa Redēptionis Captiuor: m, & alias quomodolibet conceſſis, pro quibuſuis conſequendis manus ſunt porrigendæ adiutrices, & quæ quaſtuãdi facultatem quomodolibet continent, illarum omnium tenores, & formas derogationes, & decreta præſentibus pro expreſſis habentes authoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuo reuocauit, caſſauit, irritauit, & annullauit ac viribus vacuauit. et diſtrictè præcepit ne dictæ indulgentiæ prædicentur; non obſtantibus quibuſcumque.*

d Hab. inter conſt. Pii V. conſt. 52.

QVAESTIO LXVI.

De indulgentijs conceſſis audientib. verbum Dei, & Miſſam primam a regularibus, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *QVot indulgentias conſequantur audientes uerbum Dei a Religioſis.*

2 *Quam indulgentiam conſequantur miſſam primam religioſorum audientes.*

ARTICVLVS I.

Quas indulgentias conſequantur audiētes uerbum Dei à fratribus minoribus, & a fratribus ordinis prædicatorum.

RESpondeo dicendo, quod Gregor. IX. Alex. IV. Nicolaus IV. Innocen. IV. Benedictus IX. Clemēs IV. Honorius Bonifacius VIII. & Vrban. V. conceſſerunt varias indulgentias audientibus verbum Dei, a fratribus minoribus, & a fratribus ordinis prædicatorum, quarum ſingulas ſigillatim recenſere eſſet moleſtum. Epilogando autem omnes conceſſiones reſolutio eſt, quod fratres præfati quacumque die anni poſſunt concedere ſuis auditoribus 18. annos. 322 dies & numerando per dies ſunt ſeptem millia, & 72. dies. Sed quando alibi prædicant, poſſunt concedere 18. annos, & 222. dies, & numerando per dies, ſunt ſex millia, & nongenti, ſeptuaginta duo dies. Attamē quando prædicant tempore quadrageſimali in domibus ſuis, feria ſecunda, quarta, ac ſexta, poſſunt concedere vltra prædicta centum triginta, & octo annos, & ducentos, & duos dies, & in ſumma ſunt in præfatis ferijs centum quinquaginta ſex anni, & quingenti viginti quatuor dies. Ita epilogat præfatas conceſſiones Collector *e* compendij fratrum minorum.

e Collec. tit. indul. quoad ſeculares

ARTICVLVS II.

Quam indulgentiam conſequantur primam Miſſam religioſorum audientes.

RESpondeo dicendo, quod venientibus ad ſolemnitatem primarum miſſarum fratrum prædicatorum conceduntur multæ indulgentiæ ab Honorio Tertio, a Bonifacio Octauo, ab Alexand. IV. a Greg. Nono, a Benedicto XI. a Clemēte Quarto, a Nicolao Quarto, ab Vrbano Quinto, & ab Honorio Quarto, quę in ſumma eſt indulgentia triũ annorũ, & dierũ duorũ, prout refertur in ordinis ſupplemento. *f* Vnde falluntur dicētes, quod oſculãtes manus religioſi primã miſſam dicentis indulgentias conſequuntur, non enim ex tali actu, licet ſit laudabilis talē indulgentiam conſequuntur, ſed tantũ quia in tali miſſa aſſiſtunt eã deuote audiendo; ſicut etiam conſequuntur ab Honorio III. & a Bonifacio Octauo, & a Clemēte Quinto, & ab Alexan-

f Supp. fo. 111. conceſ. 490.

Digitized by Google

dro Quarto,& Ioanne Vigeſimo primo & a Nicolao Quarto,& ab Innocentio Quarto, & a Gregorio Nono,& ab Vrbano Quartu, facientibus miſſas,& alia diuina celebrari a fratribus ordinis Prædicatorum in eorum Eccleſijs annos duos, & 248. dies indulgentiarum,quæ per dies numerando ſūt fere mille dies,prout habetur in ſupplemento,*a* ſicut etiam conceſſit Alexander Quartus accedentibus ad Eccleſiam fratrum minorum cauſa audiendi ſermones, vel miſſas quocunque tempore pro qualibet vice indulgentiam centum dierum.Ita habetur,in libro *b* monumenta ordinum & in ſupplemento.

a Supp f.111. conc.493.

b *in 1.im.f.24. et 2.f.108.cōc. 230. & in ſup. f.108.cōc.437.*

QVAESTIO XCVI.

De indulgentijs conceſſis defunctis per modum ſuffragij, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *VTrum religioſi per ſua priuilegia poſſint per modum ſuffragij liberare animam a pœnis purgatorij.*

2 *Vtrum Eccleſia poſſit concedere indulgentias animabus purgatorij,*

3 *Vtrum, ſi indulgentia plenaria concedatur vni animæ purgatorij talis omnino, & infallibiliter liberetur a purgatorio.*

4 *Vtrum neceſſe ſit,quod ſit in ſtatu gratiæ is,qui vult lucrari indulgentiam pro defuncto.*

5 *Vtrum valeat gratia facta alicui alteri priuilegiato,quia in Eccleſia erant viginti ſacerdotes cum ſint pauciores.*

6 *Vtrum indulgentia facta promiſſa ad liberationem animæ ſufficit,vt dicatur miſſa die feſto.*

7 *Quæ ſit origo indulgentiæ Sabbatinæ apud Religioſos Carmelitas.*

8 *Vtrum de indulgentia de ſex Pater noſter, & Aue Maria cum Gloria patri,conceſſa fratribus,poſſit pro defunctis applicari.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſi per ſua priuilegia poſſint per modum ſuffragij liberare animam a pœnis purgatorij.

RESpondeo dicendo, quod Leo Decimus conceſſit,quod in Sabbato Palmarū, & in die Sancti Ioannis Euangeliſtæ, ac in feſto eiuſdem,quod dicitur ante portam Latinam, quilibet fratrum minorum regularis obſeruantię,dicendo Pſalmos Pęnitentiales,vel quinq. Pater noſter cum totidem Aue Maria ante ſacramentum altaris poſſit liberare vnam animā a purgatorij pęnis.Voluit tamen B. Pontifex,quod fratres prædicti in perpetuum die,qua prædicta gratia vtentur,dicant pro ſanctitate ſua vnā coronam B.Virg. Marię ita habetur in ordinis ſupplemēto.*c*

Circa quam conceſſionem notat Collector *d* ordinis mendicantium,quod ſolum tres pręfatę conceſſiones pro liberandis animabus purgatorij inueniuntur authenticę, alię autem,quę poſitæ ſunt in ſuperioribus, vbi explicantur indulgentiæ per ſingulas ferias quadrageſimæ,reperiuntur in multis ſummatijs Romæ impreſſis,& ideo non debent contemni;quamuis de ipſis nulla habeatur certitudo,nec practicentur Romæ.Valeant tamen prout valere poſſunt.Et habent fratres Minimi,quod die Lunæ,& Mercurij in omnibus conuentibus ſui ordinis,prælatus,qui dicitur correctot,& conuentus ſuum antiquiorum celebrans pro aliquo defuncto, a purgatorio liberet,& ſi in domo eſt prouincialis, ipſe eſt,qui extrahit animam a purgatorio. Ita ego vidi in libello priuilegiorum dicti ordinis compillato a patre fratre Paraſſelo.*e*

c Supp.fol.61. con.164.

d *Colle.ti.īdul. nō plenaria quo ad fratres.§.24*

e Paraſſello.

Et Leo Decimus conceſſit,quod fratres minores dicentes,vel recitantes officium defunctorum pro animabus exiſtentibus in purgatorio, vel ſeptem Pſalmos Pęnitentiales eaſdem conſequantur indulgentias,quas conſequuntur dicentes coronam B.Mariæ Virginis, ſcilicet, indulgentiam plenariā toties quoties dixerint.Ita habetur in ſupplemēto. *f* Et idem Leo Decimus conceſſit fratribus minoribus obſeruantię, vt indulgentię coram imagine pietans a S. Gregorio conceſſe, poſſint etiam pro animabus defunctorum lucrari. Ita habetur in libro monumenta *g* ordinum.

f Supp.f.61.cōc. 187.

g *In 1.imp.fol. 92. onc.383.*

Et Calixtus Tertius conceſſit plenariam indulgentiam pro patribus,& matribus omnium fratrū minorum præſentium,& futurorum in purgatorio exiſtentibus.Ita habetur in libro *h* monumenta ordinum.

h *in 2.imp.fol. 65.conc.90. & f.101.cōc.399.*

Circa quam conceſſionem notat Collector *i* priuilegiorum mendicantium , quod poſt eam poſita ſunt ibidem immediatè verba ſequentia, & ſic quilibet pater , & mater fratrum minorum poteſt in articulo mortis eligere confeſſorem idoneum, qui eum abſoluat plenariè a culpa,& pęna de omnib. peccatis ſuis.Hęc ibi ad literam,circa quę quidem oportet aduertere, quod vt patet ex tenore ipſorū, non fuerunt,nec ſunt verba de corpore conceſſionis,ſed potius bene intuenti apparebit, quod ſint addita veluti gloſſa declaratiua ab aliquo fratre modicum ſciente , ſi enim prædicta clauſula eſſet de corpore conceſſionis , non diceretur in principio eius,*& ſic,&c.ſed vt ſic,& poſſit,&c.* Quod autem qui præfatam clauſulam addidit, fuerit indoctus, patet ex hoc,quia pro eodem ſumpſit indulgentiā plenariā & remiſſionēa culpa,& a pęna:Quod cōſtat eſſe falſum,vt patet ex dictis in ſuperioribus.*k*

i *Colle.priu.mē di.tit.ind quo ad ſeculares.* 8. *§.1.*

Poteſt tamen ſaluari præfata additio dicendo,quod cum in articulo mortis non ſit caſus aliquis reſeruatus,iure communi poteſt ab omnibus caſibus,et cenſuris abſolui a ſuo confeſſore, a quo etiam per pręfatum priuilegium poterit ſibi concedi indulgētia plenaria,& ſic abſoluatur à culpa, & a pęna. Pro declaratione autem ſupradictarum conceſſionum ſunt aliqui articuli proponendi.

k *Sup.q.79.ar. 3.*

ARTICVLVS II.

Vtrum Eccleſia poſſit concedere indulgentias animabus purgatorij.

REſpondeo dicendo, quod per modū ſuffragii tantum pōt illis concedere, & dicere qđ id non poteſt,eſt hæreticum : probatur dupliciter.

Primo,quia Papa poteſt authoritatiue illis communicare de theſauro communi indulgentiarum ad liberalem,& gratuitam remiſſionem pęnarum a Deo obtinendam,ergo poteſt illis concedere indulgentias per modum ſuffragij,patet conſequentia a definitione ad definitum.Et antecedens probatur,quoad omnes ſuas particulas. Et probatur

primo, quod Eccleſia, ſeu Papa poteſt communicare animabus purgatorij de theſauro indulgentiarum, ſibi commiſſo, quia ſecundum D. Bonauenturam, & Alexandrum de Ales, & communiter Doctores prout ſupra *a* ſatis probauimus, ad efficaciter communicandum alicui aliqua bona, ſufficit, quod talis communicator habeat authoritatem ſuper talia bona communicabilia, aut ſuper communicationem eorum, & quod is, cui communicatur, ſit idoneus, & non prohibitus ad talem communicationem recipiendam, quia nihil aliud videtur, nec quod ſit ſubditus communicatoris ille, cui communicatur: at Papa habet authoritatem ad diſpenſandum de communi theſauro indulgentiarum, qui eſt communicabilis omnibus indigentibus idoneis, & animæ purgatorij ratione egeſtatis, & charitatis ſunt oues Chriſti idoneæ ad recipiendum auxilium, & communicationem beneficiorum ſpiritualium, vt patet, quia ſi poſſunt recipere auxilia particularia perſonarum, & etiam communia auxilia, & ſuffragia Eccleſiæ orantis pro eis, quare non poſſunt recipere auxilia Eccleſiæ de theſauro ſatiſfactorio, tam per viam ſacrificij, quam per aliam viam communicationis, præſertim cum de hoc nulla habeatur prohibitio diuina, vel naturalis. Quod autem Papa poſſit authoritate prędictam indulgentiam concedere, probatur, quia talis diſpēſatio à Chriſto Domino eſt conceſſa: Quod autem huiuſmodi diſpēſatio, & communicatio pertineat ad liberalem, & gratuitam remiſſionem pœnarum à Chriſto obtinendam, id eſt, quod eius fructus ſperatur a Dei liberali miſericordia acceptante talem communicationem theſauri. Probatur, quia ſecundum D. Thomam, *b* & communiter Doctores omnia ſuffragia, ſatisfactoria Eccleſię pro defunctis ſolum præcipuè offeruntur Deo acceptanda ab eo liberaliter per viam miſericordię, vt ieiunia, orationes, & eleemoſynæ &c. & alia huiuſmodi, quæ pro defunctis offerri ſolent, ſed iſtæ indulgēnæ per modum ſuffragij ſunt cōmunicationes ſatisfactorij theſauri factę eis per modum ſuffragij Eccleſiaſtici, ergo eodem modo habent ſuam efficaciam, & ad naturam ſuffragiorum pertinent quoad hoc.

a Sup. q. 80. ar. 1.

b D. Tho. in 4. d. 45. q. 6. ar. 2.

Nec ſupradictis obſtat illud Matthęi *c* *Quodcūque ligaueris ſuper terram*. Ex quo loco colligitur Petrum, illiuſq. ſucceſſores non habere poteſtatem in eos, qui ſunt infra terram, ſed tātum in eos qui in hoc mundo commorantur. Reſpondetur nāq. quod animæ purgatorij ſunt ſupra terram quoad ſtatum, & quoad ſuam cauſam aliquo modo, licet quoad ſuum eſſe ſint infra terram. Quoad ſtatum enim, & quoad cauſam non ſunt omnino in termino, neque in via merendi, vel demerendi, ſed ſunt in medio ſtatu ſcilicet, in termino, quoad meritū & demeritum in via quo ad pręmium finale, dum detinentur purgandæ in pœnis, & ideo quoad hoc ſunt aliquo modo ſuper terram, & per conſequēs de foro Eccleſię, & de iuriſdictione eius, & Papæ, ſicut, & nos viatores, & ita ſcilicet, vt ſicut ad punitionem adhuc ſunt in viatorum ſtatu indigentes, & ita quoad releuationem a pœna adhuc ſubſunt iudici viatorum, vt ſic poſſint, ſicut & viui iuuari, & abſolui per Papam iudiciariè, a pœnis per indulgentias. Et hanc ſolutionem tenentes hoc modo intelligunt illud Matthæi, quodcunq. ſolueris ſuper terram, &c. id eſt, quodcumque exiſtens ſuper terram quoad eſſe, & quoad ſtatum, ſeu quoad cauſam ſuam ſolueris, illud erit ſolutum in cœlis. At quia hæc expoſitio ab aliquibus reijcitur, ideo aliter reſpondetur, concedendo, quod iudiciaria poteſtas, ſeu abſolutiua non eſt data Petro, vel Eccleſię, niſi ſuper exiſtentes ſuper terram, aut in hoc mundo, quoad perſonam ſimul, & ſtatum, non aūt ſuper purgatorium, & ſic non poteſt hoc modo concedere indulgentias propriè ſumptas per modum iudiciariæ poteſtatis animabus exiſtentib. in purgatorio; at indulgentias per modum ſuffragij optimo iure poteſt illis concedere per authoritatē diſpenſatiuam communicando eis ſuffragia de theſauro Eccleſiæ; communicare enim authoritatiuè ſuffragia de theſauro Eccleſiæ non eſt actus iuriſdictionis, ita vt requirat, quod ille, cui talis fit communicatio, ſit ſubditus, & de iuriſdictione communicantis, ſed eſt actus authoritatis. & hæc ſunt tenēda licet doctiſſimus noſter frater Michael *d* de Medina aliter procedat, a quo iure optimo recedit noſter doctiſſimus Corduba.

c Matth. 16.

d Med. in tra. de indul. diſp. 8. c. 41. & 42. vſque ad finem l. Cord. lib. 5. q. q. 16. p. 407. col. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum, ſi indulgentia plenaria conceditur uni animæ purgatorij, talis anima omnino & infallibiliter liberetur a purgatorio.

RESpondeo dicendo, quod anima purgatorij cui cōceditur indulgentia plenaria, totaliter & infallibiliter liberatur a purgatorio, ſi talem indulgentiam lucretur, vel acquirat, alias non niſi ſecundum quod ipſa anima eſt idonea. & digna, vt talis indulgētia, ſicut & alia ſuffragia Eccleſię plus vel minus ipſi valeant, ex diuina & liberali acceptatione. Dixi (ſi talem indulgentiam lucratur, omnino liberatur) quia ſicut quoad viuos indulgentia plenaria valet eis, qui eam lucrātur, & acquirūt quantum ſonat, & omnino remittitur eis tota pęna ſecundum communem doctrinam Eccleſię; ita eadem ratione indulgentia plenaria per modum ſuffragij cōceſſa defunctis, nulla enim inter eas eſt ratio differentiæ. Dixi deinde ſi eam lucratur, & acquirit, quia ſicut viuus, qui indulgentiam plenariā ei conceſſam non totaliter lucratur, nec acquirit, propter defectum alicuius conditionis, ſeu circunſtantiæ requiſitę, non liberatur a ſuo debito pęnarum omnino, ita & anima purgatorij ſi non totaliter lucratur, nec acquirit talem indulgentiam plenariam ei conceſſam, propter defectum alicuius conditionis requiſitæ, non liberatur omnino a ſuis pœnis, ſed ſecundum quod ipſa idonea, & digna eſt.

Vt autem anima purgatorij lucretur, & acquirat omnino indulgentiam ei conceſſam, tria requiruntur.

Primum quod ſit ſufficiens cauſa ad tantam indulgentiam concedendā, & lucrandam defectu cuius viuus, & defunctus poteſt non lucrari totam illam quantitatem, etiamſi fiant omnia requiſita.

Secundum requiritur ſpecialiter quoad defunctos, quod per aliquem viuum fiat debitè id, quod & quomodo imponitur per concedentem, ad talē indulgentiam pro tali anima lucrandam, & in his duobus nullum eſt dubium.

Circa tertium requiſitum, ſcilicet, quod talis anima ſit omnino digna, & idonea, vt tale ſuffragium indulgentię plenarię ei conceſſę a Deo liberaliter propter ea acceptetur ad dictum plenum effectum: tunc aūt cenſetur idonea ſecundum Auguſtinū. *e*

e Aug. in Enc. c. 99. & in lib. de cura pro mortuis habe. et habetur 13. q. 2. c. tempus.

di

dicentem ſpecialia ſuffragia facta pro aliquibus, illis tantum proſunt, qui cum viuerent, hæc ſibi, vt poſtea poſſent prodeſſe, meruerunt. Idẽ D. Gregorius *a* dicit illic, ſcilicet in purgatorio, nihil quiſque purgationis obtinebit, niſi hoc bonis actibus in vita hac poſitus, vt illic habeat, promereatur: & iterum ait *b* quod illis ſacræ victimæ proſunt, qui hic viuendo obtinuerunt, vt eos etiam poſt mortẽ bona adiuuent, quæ hic pro ipſis ab alijs fiunt. Ex quibus authoritatibus duo expreſſe eliciuntur.

a Greg. li. 4. dialog. c. 39. v.
b Greg. vbi ſu. n. 57. & 58.

Primum quod omnis anima purgatorij poteſt iuuari ſuffragijs Eccleſiæ, & indulgentijs per modum ſuffragij, quia eodem merito, quo meruerunt præmium eſſentiale finale, meruerunt etiam ratione charitatis, & communionis ſanctorum, vt poſſint interim iuuari communione ſanctorum, in quo nullus catholicus dubitat.

Secundo elicitur, quod de facto per ſpecialia priuilegia Eccleſiæ, ſeu ſpeciales indulgentias per modum ſuffragij pro aliqua anima conceſſas ipſa anima ſpecialius quidem præ ceteris iuuatur, ſed non niſi quantũ hic meruit de facto ipſi prodeſſet ex ſpeciali acceptatione diuina, vt dictum eſt. Hæc autem dignitas, & idoneitas, qua quis fit dignus, & meretur in via, vt poſt in purgatorio illi proſint omnino, vt plurimũ ſuffragia, & indulgentiæ, non ſolũ procedit ex merito accidentali in hanc vita vt ſunt deuotio ſpecialis ad claues Eccleſię donatiuas indulgentiarũ, & ſolicitudo ad ſatisfaciendũ, pro peccatis proprijs, miſericordia ad alios, ſtudiumq. ad ſuffragandum defunctis, ſed etiam procedit ex feruore charitatis: & ex alijs operibus meritorijs gloriæ eſſentialis, in quantũ ſunt ſupererogatoria, & accidentaliter meritoria, & ſatisfactoria: per ea enim poteſt quis in hac vita mereri, vt poſt in purgatorio ſit dignus, vt ei ex diuina bonitate proſint ſuffragia, aut indulgentiæ ſpecialiter ipſi applicatæ ex integro, aut in parte ſecundum quãtitatem ſuæ dignitatis, aut meriti ad id: ſicque nullus exiſtẽs in purgatorio eſt, qui ſe abſcõdat a calore huius gratiæ, & fructus indulgentiarum, & ſuffragiorum ei applicatorum magis vel minus, vt colligitur ex traditis per Sotum, *c* & Nauarrum.

c Sot. in 4. d. 21 q. 2. a. 3. N. in trac. de idul. n. 22 §. 54. quoad ſuffrag. quæ fiũt pro defunctis.

Ex his omnibus etiam infertur vnum valde notandũ, quod ſcilicet is, qui in hac vita dat obliuioni defunctos, & negligit ſatisfacere pro ſuis peccatis proprijs, & ſic vult viuere, vt vix cum gratia decedat, iſte talis, licet non ſit omnino alienus in purgatorio a fructu ſuffragiorum, & indulgentiarum, tamen parum, ſeu minimam partem fructus eorũ participat, quamuis pro eo ſpecialiter ſuffragia, & indulgentiæ plenariæ fiant, & concedantur. Hæc ſummatim ſumat lectos pro priuilegiorum declaratione, qui aũt ex profeſſo indulgentiarum materiam proſequuntur, plura alia pro hac quæſtione, & reſolutione adducunt, inter quos doctiſſimus Corduba *d* plus alijs, quos viderim, accumulauit.

d Cor. lib. 5 qq. q. 17.

ARTICVLVS IV.

Vtrum neceſſe ſit, quod ſit in ſtatu gratiæ is, qui vult lucrari indulgentiam pro defuncto, ut talis indulgentia illi defuncto proſit.

RESpondeo dicendo, quod vt viuus pro ſe indulgentiam conſequatur, neceſſarium eſt, vt ſit in ſtatu gratiæ tempore, quo ipſam indulgentiam lucratur, prout late tradit Corduba: *e* vtrum autẽ ſit neceſſarium, quod ſit in ſtatu gratiæ quando indulgentiam pro defuncto lucratur, varij ſunt Doctores. Nam licet Angelus *f* teneat, quod requiritur, vt ſit in ſtatu gratiæ. At contrarium verius videtur cum indulgentia ſit opus priuilegiatum habens ſuum valorem ex opere operato, ſeu ex theſauro indulgentiarum, ſiue ex meritis Chriſti nomine cuius eſſe notur ſuffragia pro defunctis, id habent: & ita tenet Nauarrus *g* ſequutus Auguſtinum de Anchona. Quod verum eſt, niſi Papa concedens indulgentiam pro defunctis imponat opus pium, quodque id fiat in ſtatu gratiæ.

e Cor. lib. 5. qq. q. 24.
f Ang. v. indul. §. 21.
g Nau. in trac. indul. not. 17. §. 24. Aug. de pot. eccle q. 32. a. 2.

Ex dictis in ſuperioribus articulis colligitur, quod poſt vnam indulgentiam plenariam pro vna anima purgatorij conceſſam, non debet defuncti benefactor obliuioni tradere ipſum; non accipiendo pro eo alia bullas, nec alias lucrando indulgentias, debent enim pro ipſis miſſas celebrare facere, & alia ſacrificia, & eleemoſynas offerre, cum quantitas fructus indulgentiæ pro defunctis pendeat a liberalitate acceptantis Dei, pendet etiam ex dignitate, & idoneitate animæ pro qua fit. Et de dignitate, & meritis talis animæ ad totũ fructum talis indulgentiæ, ſeu ſuffragij ſecundũ Dei iudiciũ nobis nõ conſtat, & per cõſequens nobis non conſtat, vtrũ talis anima lucrata ſit, aut acquiſierit talem indulgentiã plenariam, quoad totum ſuũ fructum. Nec ſumus certi, vt tum accipientes dictas bullas, & talia ſuffragia offerentes ſint in ſtatu gratiæ, quod ſecũdum aliquos requiritur, vt indulgẽtiam defunctus conſequatur, & dato, quod nobis eſſet certum ipſam animam a purgatorio ad cœlum euolaſſe, adhuc debent pro ea bona opera iterari, non quidem ad liberationem eius a pęnis pro quibus iam ſupponitur liberata per talem indulgentiam, ſed propter quinque. Primo quia per alia ſuffragia, & ſacrificia magis quam per ſolas indulgentias laus, & honor redditur Deo. Secũdo quia inde fructus amplior prouenit ipſis, viuentibus facientibus ea pro defunctis, quam ex ipſa indulgentia. Tertio, quia ipſi defuncto exiſtenti in cęlo, vel in purgatorio, pro quo fiunt talia bona prouenit gaudium accidentalis gloriæ ex hoc, quod reſpectu ipſius fiunt in mundo aliqua bona ad Dei gloriam, & inde ipſe defunctus, vbicunque exiſtẽs in purgatorio, vel in cœlo prouocatur ex virtute gratitudinis ad orandum pro ipſis ſuffragantibus ei, ſecundũ Richar. *h* & Gabr. Quarto quia ſuffragia facta pro vno etiam proficiunt alijs animabus purgatorij. Quinto quia ſicut pro paruulis baptizatis non indigentibus Eccleſia facit ſuffragia, & orationes, & miſſas, vt refert Gabriel *i* & Alexander de Ales per multa bona, quæ omnibus inde eueniunt, & ad gloriam Dei, ſic in propoſito pro anima purgatorij multæ indulgentiæ, & bona fiunt, etiam ſi ipſis minimè indigeat.

h Richar. in 4. d. 45. Gabr. in Cano. lec. 50. L. M. et l. 85. M.
i Gabr. ſup. cã. lec. 57. et Ale. 4 p. q. 42. a. vlt.

ARTICVLVS V.

Vtrum gratia de altari priuilegiato pro animabus purgatorij facta a Papa alicui dicenti, quod erant in ea Eccleſia viginti ſacerdotes, valeat, ſi non ſint.

RESpondeo dicendo, quod videtur dicta gratia reformanda, tum propter eorum opinionem qui referente Felino *k* tenent magnam eſſe differentiam inter literas ad lites, & beneficia, & inter literas puri priuilegij, eo quod in illis non obſtat

k Fel. in c. ſuli teris n. 1. ac reſ.

ſtat ſurreptio ſimplex ſine dolo facta quoad ea, quę fuiſſent conceſſa, etiam ſi ſurreptio non fuiſſet commiſſa; in literis autem priuilegij ſic, tum quia conceſſio indulgentiarum eſt reſtringenda, iuxta gloſſam regulæ cancellariæ; & ita tenet Nauarrus,
a Na. li. 1. cõſil. 11. de reſc. cõſ. 1. *a* & hoc procedit maximè, ſi in dicta gratia non exprimitur quantitas indulgentiæ, nec quantitas pœnarum, a quibus liberabit dicta indulgentia obmiſſam in prædicto altari dicendam, ſed ſolum in ea conceditur indefinite a pœnis purgatorij, & nõ ab omnibus, & non omnis indulgentia liberat ab omnibus pęnis purgatorij, vt palam eſt, ſed tantũ plenaria vel pleniſſima, & multæ indulgentiæ nõ plenariæ conceduntur pro liberatione animarum a pęnis, quas patiuntur indefinitè, & ſic videtur etiã ex hoc capite reformãda, vt dicat, Plene liberetur, vel quod ab omnibus pęnis, quas patitur, liberetur, nulla enim miſſa etiam non priuilegiata eſt,
b Na. vbi ſup. per quam ex opere operato non minuatur aliquo modo pęna purgatorij, ita Nauarrus. *b*

ARTICVLVS VI.

Vtrum conceſſio priuilegij, vt dicta vna miſſa in certo altari, ſtatim anima defuncti, pro qua dicitur exeat a pœna purgatorij, ſit neceſſario dicenda de miſſa defunctorum, an ſufficiat miſſa ſancti occurrentis, aut feriæ.

RESpondeo dicendo, quod ad præfatam indulgentiam per modum ſuffragij quærendam, vel impetrandam pro anima defuncti, ſufficit quęlibet miſſa tam de ſancto quam de feria, quam de
c l. 1. ff. de conſt. princ. defunctis, tum quia beneficium principis latè eſt interpretandum, iuxta quandam legem, *c* modo
d c. quamuis de preb. li. 6. non ſit ambitioſum, iuxta ſacros Canones, *d* tum quia bulla generaliter concedit talem indulgentiam pro qualibet miſſa, ſine reſtrictione de miſſa
e c. de pretio ff. de public. in rẽ act. ca. ſolitæ ſub ſin. de maio. & obedien. de defunctis, vel de aliquo ſancto vel feria, & diſpoſitio generaliter loquens generaliter eſt intelligenda, iuxta ea, quę in vtroque iure *e* traduntur; pręcipue cum omnes ſint æqualis valoris, quoad valorem, quem ex opere operato operantur iuxta ſacros
f c. infra 2. q. 5. Canones. *f* & diuinã Theologiã, licet enim valor miſſæ pro defunctis valeat aliquid amplius valorẽ operis operantis, ea ratione, qua totus fere tenor eius reſonet defunctorum commemorationem, alio tamen reſpectu valet minus, quia breuius eſt, breuius, & minus attentè, vt plurimũ, dicitur, quã
g Na. li. 5. cõſi. 11. de pęn. & re miſ. cõſ. 37. & li. 5. cõſtitu. de priu. conſ. 14. alia illa item quod frequenter memoria noui ſancti, & nouitas officij auget deuotionem miſſarum ex qua pendet valor operis operantis. Ita Nauar. *g*

Aduertendum tamen, quod ſi in bulla dicatur quod miſſa ſit de *Requiem*, vt dicitur pro defuncto neceſſarium eſt, quod hæc miſſa dicatur, alioquin quod indulgentiam minime defuncto proderit.

ARTICVLVS VII.

De origine indulgentiæ ſabbatinæ apud religioſos B. Mariæ de monte Carmelo.

RESpondeo dicendo, quod multifariam multiſque modis olim, & hodie B. Virgo fauorem beneuolum impartita fuit religioni Carmelitarũ patrum, Honorius enim Tertius cum regulæ pro hac religione Alberti Cardinalis Hieroſolimitani confirmationem diſtuliſſet, vt maturius tanta res ageretur, apparuit ei Bea. Virgo pulchra vt Luna, electa, vt Sol, eique præcepit, vt petitioni fratrum Carmelitarum libenter annueret, & vt huius celebris viſionis ipſum faceret certiorem, ſignificationem ei præbuit, quo duo æmulatores, & contrarij huius ſacræ religionis iuſto Dei iudicio in illa nocte perierant, & dedit huic ordini ſcapularũ, quo modo fratres huius ſacræ religionis induũtur. Nã cum B. Simon Eſtoch huius ſacræ religionis eſſet pernoctans in oratione Dei, ab ipſa Beata Virgine pro ſua religione hæc inſignia ſcapularij impetrauit, cuius inſigniæ deuotione attracti multi Principes Chriſtiani in confratres huius ſacræ religionis fuerunt adſcripti, vt tantam inſigniam a Beata Virgine huic religioni mererentur in ſuo corpore por- *h Paleotus li. 3. c. 7.*
tare, vt hiſtorici *h* huius religionis nobis ſcriptum reliquerunt.

Et tempore Ioannis Vigeſimi ſecundi, vt ipſemet refert, in bulla quæ incipit, *ſanctiſſimo vtreulmine*, data Lugduni tertia die Martij, Pontificatus ſui anno ſexto, nobis memorię tradidit ipſe ſanctiſſimus Pontifex, ante quam ad culmen paſtoralis Apoſtolatus aſcenderet, apparuit ei B. Virgo ipſum tantam dignitatem conſecuturum reuelans, in recompenſam tanti beneficij ei præcipiens, vt regulam Sancti Alberti Apoſtolico ſigillo confirmaret, & de facto confirmauit.

Et Alexander Papa Quintus in Bulla, quæ incipit, *tenore cuiuſdam priuilegij felicis recordationis Ioannis Vigeſimi ſecundi, &c.* Data Romæ ſeptima die Decembris Pontificatus ſui anno primo, prædictam bullam Ioannis XXII. cõfirmauit; quarum duarum bullarum expreſſe meminit Clemẽs Septimus in bulla *dilecti filij*, cuius tenorem in pręſentiarum refero.

Dilecti filij Nicolai Andet Generalis, ac prouinciales, & priores domorũ ordinis B. Mariæ de Mõte Carmelo, iuxta morẽ dicti ordinis, necnõ cõfratres vtriuſq. ſexus confraternitatũ in Eccleſiis domorũ, ſeu domib. eiuſdẽ ordinis inſtitutarũ, nobis nuper exponi fecerunt, quod alias felicis recordationis Ioãnes Papa Vigeſimus ſecundus, & Alexander V. Romani Pontifices prædeceſſores noſtri, vniuerſis, & ſingulis Chriſti fidelibus, qui confraternitatem de mõte Carmelo intrare, ſeu confratrũ confraternitatis eiuſdẽ numero adſcribi ipſiuſq. ſtatuta obſeruare, ac habitum dicti ordinis deferre ſeque fratres & ſorores dicti ordinis appellare, ita quod ſi mulier virgo caſtitatẽ, vidua vero continentia, coniugata autem matrimonij iura (prout Sancta Eccleſia præcipit) a tẽpore, eorũ ingreſſus inuiolabiliter ſeruare velle promiſerint, & obſeruauerint, tertiam partẽ ſuorum peccatorum in Domino relaxarunt ac die, quo a ſeculo huiuſmodi purgatoriũ acceſſerint, ipſaq. Virgo glorioſa Dei genitrix Maria Sabbato ſequenti poſt ipſorũ confratrũ, ſeu religioſorũ ac ſororũ obitus viſitando, a pœnis purgatorij huiuſmodi eorũ animas liberabit quodque confratres ipſi gratiarũ earundẽ prædeceſſorum participes fieri volẽtes, horas canonicas iuxta formã ab Alberto Patriarcha dicto ordini conceſſa & ordinata recitare, gnari vero literarũ diebus, quib. San. Eccleſia ieiunare præcipit necnõ quarta feria & Sabbato tẽpore vitæ eorũ, præterquam die in qua ex ferijs prædictis Natiuitatẽ Domini N. Ieſu Chriſti occurrere contigerit, a carnibus abſtinere debent.

Ex qua Bulla ibi. *Ipſaq. Virgo glorioſa Dei genitrix Maria Sabbato ſeq. ẽti poſt ipſorũ cõfratrũ ſeu religioſorũ, ac ſuorũ obitus viſitado a pęnis purgatorij huiuſmodi eorũ animas liberabit*, colligunt communiter fratres Carmelitæ, quod eoru animas a

pœ-

Digitized by Google

purgatorij pœnis liberat Virgo Sacratiſſima.

At hoc multis mirabile videtur,& rem certe dubiam facit. Nam idem Clemens Septimus in alia eius bulla quæ incipit. *Ex clementi ſedis Apoſtolicæ prouiſione* Data Romę,apud S.Petrũ anno Incarnationis Dominicæ 1530.pridie Idus Auguſti,P.S.anno ſeptimo aliter quoad hoc prædictam refert reuelationem in hunc modum dicens, *Ac ipſa glorioſiſſima Dei Genitrix ſemper Virgo Maria ipſorum confratrum, ſeu religioſorum, ac fuerũ animas poſt eorum tranſitum ſuis interceſſionibus continuis, pijs ſuffragijs & ſpeciali protectione adiuuabit.*

Et Grego.XIII. in bulla quæ incipit. *Vt laudes glorioſiſſimæ V. Mariæ.* Da.Romę die 8.Septẽbris. anno Domini 1577. Pontificatus ſui anno 6.confirmans huius religionis priuilegia,hanc etiam cõceſſionem confirmauit,eam in hunc modum referens, *Idemque Ioannes XXII.pro omnib.animabus quæ in purgatorio exiſtunt,& habitum huius religionis,& eorum confraternitatem ingreſſi fuerint,vel congratrum numero ad ſcripti in honorem eiuſdem B.Mariæ matris Dei die Sabbati poſt earum tranſitum interceſſionibus continuis.pijs ſuffragijs,& meritis, ac ſpeciali protectione adiuuandis publicauit, corroborauit,& confirmauit.* Hæc Greg.XIII.

At hæc Clemenus VIII.ſecunda bulla,& bulla Gregorij XIII declarauerunt primam Clementis Septimi bullã,in qua dicitur, *quod Beata Virgo in dicto Sabbato liberabit confratrum,& religioſorum animas:non enim* B.Virgo Maria dictas animas infallibiliter poteſtate abſoluta liberabit, ſed liberabit per modũ ſuffragij,impetrans a Deo Opti ſuis precibus,& meritis, vt ipſę adiuuentur,& ipſi ſuffragia, ad eorum liberationem cõmunicentur,ad modum, quo Summus Pontifex concedit animabus purgatorij indulgentiam plenariam per modũ ſuffragij,ſi talem indulgentiam lucrentur, vel acquirunt,alias non niſi ſecundum quod ipſæ animę ſunt idoneæ,& dignæ,vt talis indulgentia,ſicut & alia ſuffragia Eccleſiæ plus, vel minus ipſis valeat ex diuina,& liberali acceptatione, iuxta ea,quæ in articulo tertio huius quæſtionis latè dicta ſunt.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum indulgentia de ſex Pater noſter, & Aue Maria, cum gloria Patri, *conceſſa fratribus poſſit pro defunctis applicari.*

Reſpondeo dicendo,quod per conceſſionẽ Leonis X.omnes indulgentias a ſua ſanctitate, ac ab alijs eius prædeceſſoribus conceſſas vſque ad diem tertiam Februarij, Pontificatus eius anno 4. poſſunt etiam pro defunctis applicari.Et licet hæc conceſſio, & qua in articulo quæſtionis fuerit facta poſt diem tertium Februarij, ſcilicet,anno ſexto ſui Pontificatus, vt habetur in ſupplemento, *a* fuit tamen declaratio alterius, quam prius fecerat die tertia Februarij,anno quarto ſui Pontificatus, vt habetur in eodem ſupplemento: *b* ac ſubinde retrotrahitur, vt poſſit pro defunctis applicari iuxta ea,quæ in eodẽ ſupplemẽto *c* cõtinentur.Quod quidem vltra id,quod verum eſt, & indubitabile, tenet etiam Henriquez. *d* Atque eodẽ modo vſus eſt huius indulgẽtię apud Dominicanos patres,vt patet ex traditis a Patre fratre Vincentio Iuſtiniano in vita B. Ludouici Bertran.Deniq; (vt vno verbo munia in hac materia cõcludam) dico quod poſſumus gaudere omnibus priuilegijs, & indulgentijs conceſſis non ſolũ quibuſcunque religionibus,ſed quibuſcunq; pijs locis,necnon confraternitatibus prout conceſſit Iulius *e* III.ordini Prædicatorum, quas poſſumus etiam pro defunctis applicare per conceſſionem a Sixto V.factam in bulla erectionis confraternitatis chordæ B.Franciſci,datam Romę apud S.Petrum anno Domini 1586.die 7. Maij, Pontificatus eius anno ſecundo, vt patet ex eius verbis, *ibi,eiſdem confratribus Chordigeris, vt indulgentias, & peccatorum remiſſiones præfatas per modum ſuffragij pro fidelibus qui in gratia Dei deceſſerint,conſequi,& impartiri valeant,concedimus.*

a Suppl. fol.60.

b Suppl. fol.42. conceſ.31.

c Suppl. fol.94. conceſ.22

d Henri lib.2. de indul.c.19.§.3.

e in lib. priui.f. 209.p.2.

Et aduertendum quod recitantes Pſalmũ *Miſere mei*, aut qui neſcit, quinque *Pater noſter*, & *Aue Maria*, flexis genibus in Eccleſijs noſtris principalibus,ſeu annexis,conſequuntur indulgentias, & vrbis,& orbis. Ita conceſſum eſt ordini S.Benedi.& confirmauerunt Innocent.VIII.& Alexãder Sextus,Iulius Secundus,dũmodo pro eorum animabus dicatur oratio, *Deus qui inter Apoſtolicos*, Habetur hæc indulgentia in libro eorum,quod eſt in Conuentu Valliſoleti,& hæc conceſſio cum maxima ſit, poteſt etiam pro defunctis applicari per dictam bullam Sixti Quinti.

QVAESTIO XCVII.

De indulgentijs pro nouo orbe Indiarum, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 Vtrum in Indijs in ſanctis ordinum indulgentia concedatur.

2 Vtrum aliæ indulgentiæ pro dicto nouo orbe ſpecialiter ſint conceſſæ: in fine ponitur decretũ S.D.N. Clementis VIII. pro indulgentijs cõceſſis calculis,ſeu granis,crucibus,& imaginibus benedictis.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Indijs in Sanctis ordinum indulgentia concedatur.

Reſpondeo dicẽdo, quod Cardinalis Pogius Legatus Iulij III in Hiſpania anno Domini 1553.conceſſit,vt in Indijs indulgentia plenaria conſequeretur in Die Sancti Dominici & S.Franciſci,& S.Auguſtini dicendo in Eccleſijs tres *Pater noſter*,& totidem *Aue Maria* pro exaltatione fidei Catholicæ,& cõceſſit omnes remiſſiones,& indulgentias, quas cõſequerentur in die portiũculæ, ſi Eccleſiam S.Mariæ de Angelis perſonaliter viſitaſſent.

Item conceſſit omnib. Hoſpitalibus in noua Hiſpania omnes indulgentias, quas habet Hoſpitale Conceptionis Mexici, quod dicitur, *del Marques.*

Item conceſſit miniſtris Indorum ſemel in vita, & in articulo mortis indulgentiam plenariam.

Item conceſſit,quod quoties quis miniſtrat Sacramenta Indis,vel prædicat gratis ſeptem annos, & ſeptem quadragenas de indulgentia lucretur.

Et Pius V.anno Domini milleſimo,quingẽteſimo ſeptuageſimo primo,cõceſſit Motu proprio & ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis ordini Prædicatorũ in noua Hiſpania in omnibus [illegible]

&

Digitized by Google

& monaſterij conſtructis, & conſtituendis perpetuis futuris temporibus, quod die Dominicis, San. Thomæ de Aquino, & S. Vincentij, & S. Catherinæ de Senis, qui Eccleſias prędicti ordinis viſitauerint & preces pro augmento Chriſtianę religionis, & Sedis Apoſtolicæ felici ſtatu, ac infidelium conuerſione effuderint, toties plenariam, & omnium peccatorum indulgentiam, & remiſſionem in forma iubilei per communicationem ait, quod eadẽ indulgentia Sanctis proprijs ordinis Minorum, & S. Auguſt. in noua Hiſpania communicetur: & ait Summus Pontifex, quod qui in prædictis feſtiuitatibus, & eorum octauis confeſſus, & contritus Euchariſtiam ſumit, eaſdem indulgentias a fortiori conſequatur. Et qui in feſto S. Dominici, & S. Thomæ, & eorum octauis celebrauerint, vel pro ſua deuotione celebrare fecerint, toties eandem indulgentiam plenariam conſequantur per modum iubelei. Hæc Vera Crux in ſuo compendio manuſcripto.

Circa primam conceſſionem Cardinalis Pogij Legati eſt notandum, quod Legati Papæ poſſunt concedere indulgentias etiã perpetuas in terminis ſuæ legationis, ſed hoc eis competit non ſolum ex commiſſione ſpeciali, ſed etiam generali Domini Papę, ſicut ſtatuta perpetua facere poteſt, vt dicitur in Iure *a* iuncta ſua Gloſſa, & tradit Corduba & ſic potuit prædictus authoritate Apoſtolica indulgentiam ſupradictam concedere.

a c. ſi. iunct. ſua gl. § of. leg. Cordu. li. 5. qq. q. 12 propoſi. 3.

Pro cuius rei explicatione eſt notandum, quod dare indulgentias, iuriſdictionis eſt magis, quam ordinis, vt tenent Doctores *b* Calderinus ex mente D. Thomæ, & Abbas. Vnde Legatus, qui eſt ordinarius, poterit concedere indulgentias, etiam ſi non ſit presbyter, vt tradit Speculator *c* Abbas, & Felinus. Et etiamſi teneremus opinionem illam, quod ſit proprium dignitatis Epiſcopalis concedere indulgentias, de qua opinione per Franciſcum *d* de Pauinis, Legatus nihilominus poſſet ipſas concedere, quia eius officium prævalet omni dignitati Prouinciæ, etiam ſi vacaret Sedes Apoſtolica, quia ſi officium legati etiam Sede vacante permanet, vt tradit Brunelus, *e* ergo etiam permanet omnis eius authoritas, nulla enim lex eſt, quæ dicat Legatum tunc hoc non poſſe, & ſic non dicendũ, quod debuit aduertere Matthæus Cardinalis, *f* cõtra quem inſurgit Gambarus, *g* quanti autem temporis indulgentiam poſſit conferre Legatus, variant Doctores. Quidam enim dicunt honeſtum eſſe, vt propter reuerentiam Concilij non excedat numerum quadraginta dierum quoniam is eſt taxatus numerus omnibus inferioribus a Papa; Gambarus *h* tamen aduertit iura quadraginta dierum numerum præfigentia inferioribus a Papa, Legatis minime præfixiſſe numerum. Diſtributio enim indulgentiarum ante Concilium non erat præfinita cuiquam prælato, ſed indifferenter dabatur pro animarum ſalute, vt conſtat ex Iure, *i* & tradunt communiter Theologi. Concilium vero ob indiſcretam diſtributionem reſtrinxit inhibendo omnibus Eccleſiarum prælatis, ne vltra quadraginta dies concederent. Cum igitur lex illa Concilij ſit regularis diſtributionum Epiſcoporum, & in Legatis Cardinalibus non militet omnimoda ratio diſſipationis Theſauri, quę in Epiſcopis, cum ipſi ſint pars immediata Sedis Apoſtolicæ, & habeant patrocinium eius præſumitur, quod maiori cura conſeruabunt eius honorem, & ſic dicẽdum eſt, quod Concilium non comprehendit Legatos Cardinalet, quando enim priuilegia reſtringuntur, Cardinales ſub cõmuni appellatione minime veniunt.

b D. Th. c. quod aũt de pæn. et remiſ. Cald. in c. accedentib. de priui. Abb. ĩ c. cũ olim de maio. & obe.

c Spec. in § ſupereſt. dele. Abbas in c. noſtro de pę n. & rem. Fel. in tract. de indul. ad fin.

d Pauin. in tracta. de pote. c. ſeu a. in 4. q. prin. in princ.

e Brunel. d. g. et pot. leg. cõcl. 33.

f Car. in Cle. ne Romani. § arrtũ. de elect.

g Gãba. li. 8. de autho. leg. a latere. §. quãd poſſit legatus circa indulgen.

h Gamb. vbi ſupra nu 9.

i c. accedẽtib. de exceſ. prę. DD. in 4. d. 20.

Notandum eſt etiam, quod conceſſio Sixti V. pro feſtiuitatibus ordinis Minorum, de qua in ſuperioribus K mentionem fecimus, in qua conceditur indulgentia plenaria omnibus Chriſti fidelib. etiam prodeſt pro nouo Indiarum orbe, non enim video cur fidelibus in illis, partibus commorantib. hoc tantum bonum non poſſit communicari.

k ſup. hoc to. p. 81. ar. 4.

ARTICVLVS II.

Vtrum aliæ indulgentiæ pro dicto nouo orbe ſpecialiter ſint conceſſæ.

RESpondeo dicendo: quod idem Cardinalis Pogius Legatus Iulij III. eodem anno conceſſit etiam miniſtris Indorum ſemel in vita, & in articulo mortis indulgentiam plenariam.

Conceſſit etiam, quod quoties quis miniſtrat Sacramenta Indis, vel prædicat gratis ſeptem annos & ſeptem quadragenas de indulgentia lucretur.

Et Pius V. in conceſſione ſuperius allata, vltra ibi indulta, indulſit religioſis qui ad Indiarum cõuerſionem proficiſcuntur, quod in die, quo ſe mari commiſerint, & ſic in quo peruenerint, vel in itinere deceſſerint indulgentiam cõſequantur in forma Iubilei.

Item Pius V. conceſſit omnibus religioſis ſcientibus idioma Indorum toties, quoties munus docendis Indis exercuerint, centum dies de iniunctis pęnitentijs.

Et Paulus III. anno Domini 1544. conceſſit religioſis Mendicantibus, qui de licentia ſuorum prælatorum proficiſcuntur ad quaſcunque terras infidelium ad quamcumque mundi partem ad eos conuertendos, vt vadant tanquam Legati, & Commiſſarij & eis concedit omnes gratias conceſſas a ſuis prædeceſſoribus illis, qui ad terras infidelium vadunt, & ſic ſecundum hæc ſunt confirmata, quę per Nicolaum Quintum, Gregorium Nonum, Leonem Decimum, Adrianum Sextum, & Clementem Septimum, & alios Pontifices ſunt conceſſa illis, qui ad illas partes ad dictam conuerſionem proficiſcuntur. Hæc eſt magna conceſſio, vt aſſerit Vera Crux in dicto compendio, & dat, quod ſit liberum eis, quandiu voluerint ibi permanere. Reliqua autem, quæ ad Indos pertinent, videantur infra hoc tomo quæſtione nonageſima 2. de priuilegijs pro Indis conuerſis a Sede Apoſtolica conceſſis.

Pro complemento autem iſtius quæſtionis operæ pretium eſſe duxi proponere in præſentiarum Decretum S. Domini Noſtri Clementis Octaui, cuius tenor eſt.

Declaratio, & Decretũ ſanctiſſimi Domini Noſtri Domini Clementis Papæ Octaui, ſuper indulgẽtijs, quæ tam a ſanctitate ſua, quam ab eius prædeceſſoribus, coronis, roſarijs, calculis, ſeu granis, Crucibus, & imaginibus Benedictis hactenus conceſſa ſunt, & in poſterum a Sanctitate ſua concedentur.

Formula indulgentiarum nouiſſime a ſanctitate ſua præſcripta huiuſmodi coronis roſarijs, paruis crucibus, & imaginibus ex auro, aliove metallo confectis vulgo medalis appellatis in futurum benedicendis, principibus vel ad eorum inſtantiam tantum cõcedatur, atque hæc vna de cetero, & non alia ſeruetur, & retineatur. Hæc formula indulgentiarum ſola imprimatur, & ad omnium commodum etiam lingua vulgari.

No-

Nomina uero indulgētias impetrantiū etiā ſi prin cipes ſint, non imprimātur, Coronæ, Roſaria, grana, ſeu calculi, cruces, & ſacra im gines cū indulgētiis antea benedicta quæ quidem ad hunc vſque diē diſtributa ſunt ſiue illa a S. Domino noſtro, ſiue à ſuperioribus Pontificibus ſint conceſſa, non tranſeant perſonam illorum qui eas in præſen i ob inent. Quæ autē vſque in hodiernum diem effectum ſortita nō ſunt, id eſt, nulli hactenus diſtributa ſunt, nemini vti benedicta deinceps diſtribui poſſint, quod ſi de facto diſtribuantur, careant indulgentiis iam conceſſis.

De cetero indulgētiæ ne cōcedātur granis ſeu calculis neq; etiā ſacris imaginib. aut crucibus, ſiue impreſſis, ſiue depictis, ſiue ex quouis metallo aut gemma celatis, & expreſſis, ſiue in Eccleſiis publicè collocandæ, ſiue priuatim habēda ſint iis, de quibus in formula dicitur duntaxat exceptis.

Neque ſimiliter cōcedantur pro agnis cereis, ſiue Agnus Dei benedictis, vel pro quibuſuis ſacris reliquiis retinendis.

Indulgentiæ conceſſa viſitantib. ſeptē, ſeu nouem Eccleſias, ſeu alias Eccleſias intra, & extra vrbem, vel quadrageſima, & aliis anni temporib. adeuntib. pro ſtationibus conſequēdis coronis, & Roſariis huiuſmodi benedictis, amplius non concedantur.

Nec etiā indulgentia conceſſa viſitantib. Eccleſiam S. Iacobi in Compoſtella, & loca terræ S. & Hieruſalē et B. M. de Laureto, et alias ſimiles Eccleſias, eiſdē coronis, et Roſar. benedictis concedātur.

Neque item cōmunicatio bonorum operū, quæ a regularium, & religioſorū, ordinib. vel congregationibus, ſeu monaſteriis fiunt, coronas, & Roſaria benedicta huiuſmodi recitantibus concedatur.

Neque etiā eiuſdem illas, vel illa recitantibus cō cedatur liberatio animarum. in purgatorio exiſtentium niſi vt in memorata formula expreſſum eſt.

Si quando intuitu alicuius gentis, nationis, vel prouinciæ indulgentia aliqua dictas, coronas, aut roſaria recitantibus conceduntur, illa ad alias gentes, nationes vel prouincias, ne extendantur.

Pro populis autē remotiſſimis noui orbis, & Indiarum ad Chriſtianā fidem conuerſis pauciores indulgentia, prædicatorib. vero qui pro Chriſti Euangelio in eiſdem partibus, & Indiis diſſeminando laborant, ampliſſima concedantur.

Corona, vel Roſario, aut grano ſeu, calculo vno, aut aliare vna benedicta deperdita alterā pro ea ſubrogādi facultas ne eſto neq. detur. Datū Romæ apud S. Petrū 5. Idus Ianuarij, anno a Natiuitate Domini, 1597. Pontificatus vero Sanctitatis ſui anno 5.

Siluius Antonianus.

Pro cuius ſanctiſſimi Domini noſtri decreti explicatione eſt notandum, quod volunt maxime reſtringere indulgentias a ſe, & ab aliis Pontificibus conceſſas roſariis, coronis paruis crucibus, & imaginibus ex metallo confectis.

Primo quod non concedantur niſi principibus, vel ad eorum iuſtitiam, pro quibus vna tantum formula imprimatur, & retineatur, & nomina ipſorum principū, & impetrantium non imprimātur.

Secundo quod dictæ coronæ, roſarij, &c. ante hac benedictæ cum indulgentijs, ſi ſint aliquibus perſonis diſtributæ, non tranſeant in alias, ſi non ſint diſtributæ, careant omnino indulgentijs, nec pro ipſis, indulgentiæ ſtationum quadrageſimæ, & totius anni, an cōcedātur, nec cōcedātur ipſis indulgentiæ viſitantibus S Iacobum, Terram Sanctã, & Beatam Mariã de Laureto, nec etiam ipſis communicetur operum totius Eccleſiæ militantis participatio.

Tertio quod indulgentiæ ipſis conceſſæ pro vna natione aut prouincia, ad aliam nationem, aut prouinciam non extendantur.

Quarto quod pro nouo orbe, & Indijs pauciores indulgentiæ concedātur, pro prædicantibus tamen ibi Euangelium ampliſſime condonentur.

Quinto vna corona, vel roſario &c. perditis, nō deinceps neque alij ſubrogentur.

Ex quibus iam ceſſat murmuratio Fratris Dominici de Soto, a

a *Soto in 4. diſt. 21. q. 2. ar. 2.*

QVAESTIO XCVIII.

De indulgentijs quoad earum publicationem, & acquiſitionem, in nouem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur nouem.

1. *QVomodo ſint publicandæ indulgentiæ monaſteriorum regularium.*
2. *Vtrum religioſi indulgentias indiſcretas prædicātes peccent.*
3. *Vtrū clauſula, indulgentia poſt quinquenniū non valitura, debeat intelligi a die cōceſſionis et datæ literæ, a vero a die publicationis ipſarum.*
4. *Vtrum indulgentia conceſſa alicui Eccleſiæ reuocetur a Papa in die ſua creationis.*
5. *Vtrum indulgentia poſſit lucrari ab exiſtenti in peccato mortali.*
6. *Vtrum deſinat eſſe bonus moraliter actus, qui fit in peccato veniali.*
7. *Vtrum quando conceditur indulgentia tot dierū, & annorum, an intelligatur de tot diebus, et annis continuis, vel interpollatis.*
8. *An indulgentia tot dierū, & annorū, intelligatur de diebus, & annis vt ſunt huius purgatorij.*
9. *Vtrum pœna debita in vno die vitæ huius correſpondeat alter etiam dies, & idem tempus pœnæ in purgatorio luendæ.*

ARTICVLVS I.

Quomodo ſint publicandæ indulgentiæ monaſteriorum regularium.

RESpondeo dicendo, quod propter vitandum abuſum vetat Concilium *b* Tridentinum indulgentias, aut alias ſpeciales gratias prædicari populo, niſi debitis temporibus per ordinarium loci adhibitis duobus de capitulo, quod etiā olim erat ordinatū in Concilio Colonienſi *c* in reformatione clericorum, & ne quis Quæſtor indulgentias alias prædicet, niſi quæ literis Bullæ continentur, & viuat cū bono exēplo alias epiſcopus illum quamuis exemptum in tabernis repertum, aut publice delinquētem punire poteſt, iuxta Sacros Canones. *d* Qui quæſtores ante concilium fuerūt prohibiti per eoſdem ſacros Canones, vt poſt Panormitanum tradunt Mendoſius, *e* & Nauarrus.

b *Tri. ſeſ. 21. de reforma c. 9.*

c *Conc. Coloni. c. 16.*

d *c. tuarum. de priuilegiis.*

e *Mendoſ. in pra ſig. ſi. cōfirmati. Naua de orat. not. 22. n. 77 & ſeq. ae in dul. not. 31.*

Aduertendum tamen cum Henriquez, *f* quod Concilium Tridentinum dum reuocat priuilegia monaſteriorum, non comprehēdit fratres ordinū Mendicantium, quia hi non comprehenduntur, niſi exprimantur, vt decreuit Pius V. Motu proprio pro Mendicantibus anno milleſimo, quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo. At iam etiam alio motu proprio, de quo iam in ſuperioribus *g* mentionem fecimus, omnes indulgentias Quæſtuarijs cōceſſas reuocauit, & ſic nullo modo poſſunt hodie publicari. Verum tamen eſt, quod indulgentias ordinis alicui ſuperiori per Papam conceſſas pro ſubditis, &

f *Henri. l. 7. de indul. c. 29. n. 1. litera B.*

g *ſup. hoc to. q. 68. ar 3.*

fa-

familiaribus poteſt prælatus conuentualis promulgare, hæc enim non prohibentur in Concilio Tridentino publicari, nec Bulla Cruciatæ ſuſpenduntur prout in explicatione Cruciatę late diximus, ſit prædicta autem probantur, nā prælatus monaſterij cenſetur pro ſuis ſubditis ordinarius, vt ipſis promulget indulgentias, cum ſit ab Epiſcopo exemptus prout tradit Henriquez. *a*

a Henri. l. 7. de indu. c. 20. lit. 5

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſi indulgentias indiſcretas prædicantes peccent.

RESpondeo dicēdo, quod religioſi indulgētias indiſcretas prædicantes peccant, cum in quadam Clementina *b* virtute obedientiæ, & ſub pœna maledictionis æternæ id facere prohibeantur. Indulgentiæ autem dicūtur indiſcretæ, primo nō conceſſæ, vt ait quædam Gloſſa *c* communiter recepta. Secundo illæ, quæ conceſſæ quidem ſunt, cōcedi tamen non potuerūt ab eo, qui eas conceſſit, quia taxam excedebant, prout dicit Nauarrus. *d* Tertio, quæ probari non poſſunt, neque literis Papæ, ſi ab eo ſunt conceſſæ, vel literis concedentis, aut teſtibus, quando ab alio inferiori cōceduntur. Addendum tamē eſt, quod hoc caſu nō peccaret, præſertim lethaliter in foro conſcientiæ religioſus qui ſciret vere eſſe conceſſas ab eo, qui poterat cōcedere, aut indicijs probabilibus id crederet, nam lex fundata in præſumptione quoad forum conſcientiæ ceſſat, quando veritas eſt in contrarium, iuxta quandam Decretalem, *e* quod alioquin multi concionatores, dum publice prædicant rogātur per ſchedulas, vt publicent indulgentias ſibi ignotas illo, vel illo die, vel illo loco quærendas, peccarent, quod durum videtur.

b Clem. 1. §. 1. de priui.

c Glo. in d. Cle. v. indiſcretas.

d Nau. in §. in Leuit. not. 32. nu. 45.

e c. tua de ſpōſa.

Aduertendum etiam, quod indiſcretæ etiam videntur indulgentiæ, quæ ſine iuſta cauſa cōceduntur, per ea, quæ adducit Nauarrus, *f* quarū tamen publicatores religioſi prædicatores non videntur peccare, quippe qui de ſuperiorum facto iudicare non debent, iuxta Sacros Canones. *g*

f Nau. in §. in Leui. not. 15. cū ex eo. de pœnit. & remiſſ.

g c. inferior. 21 diſt.

Denique aduertendum eſt, quod quamuis illa Clementina de religioſis tantum loquatur, & quāuis illi ſic prædicantes pluſquam alij peccent, non tamen alios clericos, & a fortiori laicos excuſat, nō quidem per illam Clementinam, ſed propter rationem, in qua ipſa fundatur, quod videtur cenſuiſſe D. Anton. *h* dum illam Clementinam ad omnes Prædicatores extendere videtur.

h Ant. 3. p. titu. 18. c. 4.

ARTICVLVS III.

Quoddam Breue concedit indulgentiam plenariam viſitantibus quandam Eccleſiam, addit tamen Papa præſentibus poſt quinquennium non valituris, quæritur, an iſta Clauſula debeat intelligi à die conceſſionis, et datæ literæ, an vero à die publicationis ipſarum.

RESpondeo dicendo, certum eſſe, quod indulgentiæ conceſſæ valent a tempore datę, vt ait quædā Decretalis, *i* & ab illo tempore ius eſt quæſitum illi loco, cui conceſſę ſunt & ab illo tempore paratur facultas capacibus ad lucrandum illas, ſed quantū ad eos, qui lucrari volūt, incipiunt in eis efficaciam habere, quam primum eis præſentantur, & notificantur, & ſic illud quinquennium computatur a die quo exhibitæ ſunt literæ, quæ debent exhiberi prælato, argumēto alterius Decretalis, *k* nam antequam publicentur, non poſſunt lucrari, quia populus eos ignorat, & in concernentib. animam requiritur ſcientia, & acceptatio, & receptio literarum, & quando priuilegiu datur populo, ipſi publice inſinuandum, & publicandum eſt, argumento cuiuſdam legis, *l* & ideo hoc quinquenniū non computabitur, niſi a die inſinuationis, ſeu exhibitionis, vt reſoluit Rebuffus. *m*

i c. capitulū de reſcriptis.

k c. cū ex eo de pœnit. & remi.

l l. non ita ff. de adcp. c. vi off. 9. cōpeſcēdi. deb. &c. m Rebu. cō. .99

ARTICVLVS IV.

Vtrum indulgentia conceſſa viſitantibus aliquam Eccleſiam reuocetur a Papa in principio ſuæ creationis reuocando gratias, et indulta, ita ut non poſſit lucrari.

RESpondeo dicendo, quod certum eſt, quemlibet Summū Pontificē pro ſua ſumma, quam habet, poteſtate poſſe reuocare indulgentias a ſuis prædeceſſoribus conceſſas, nullus enim ſuorū prædeceſſorum poteſt imponere ſibi legem, quę ſuam poteſtatem tollat, vel minuat, & de hoc nemo dubitat.

Præſuppoſita igitur hac plena poteſtate, et quod Papa in principio ſuæ creationis reuocat gratias, & indulta ſuorum prædeceſſorum, ait quidam Vigerius, *n* quod Summus Pontifex tunc non reuocat omnes indulgentias per prædeceſſores conceſſas. Sed certe, vt aduertit Nauarrus, *o* præfatus Vigerius videtur id dixiſſe deceptus ab aliquo, qui putauit per regulas cācellariæ, quas in craſtinū ſuę aſſumptionis publicat, Papa, reuocare oēs gratias, & indulgentias, quas prædeceſſor fecit. Quod tamen non eſt verum, nā regula ſeptima, propterea quod habet verbum *gratias*, & verbū *indulta*, videri poſſet aliquo dormitāti reuocare omnes indulgentias nondum lucrifactas, cū ſint quædā gratia, & quædam indulta, nullatenus tamē id facit, quādoquidem ſolū reuocat gratias expectatiuas, & indulta beneficiaria cōceſſa ad quærēda beneficia Eccleſiaſtica, & ad nominandum ad ea, vel conferendū illa, ſicut & regula vndecima reuocat vniones eorundem beneficiorum nondum ſortitas effectum, & neque regula quinquageſima ſeptima, & duę inſequentes, quæ tractant de indulgentijs, neq; Gloſſæ illarum vllam de huiuſmodi reuocatione mentionem faciunt, prout tradit Nauarrus. *p*

n Viger. de īſtr. Theol. c. 16. §. 6

o Nau. li. 5. cō. ti. de pœn. & remiſſ. conſ. 17.

p Nau. vbi ſu.

ARTICVLVS V.

Vtrum indulgentia poſſit lucrari ab exiſtenti in peccato mortali tempore operis, per quod indulgentia acquiritur.

RESpondeo dicendo, quod loquendo de facultatibus, quæ præter indulgentiæ acquiſitionem conceduntur, qualis eſt facultas conceſſa cuilibet eligendi confeſſarium, qui eum etiam abſoluat a reſeruatis, qualis etiam facultas comedendi oua, & lacticinia diebus ieiuniorum ab Eccleſia indictorū, audiendi diuina tempore interdicti; hæc conceduntur, & alia ſimilia etiam in peccato mortali exiſtenti, & hæc eſt communis omnium ſententia; loquendo autem de indulgentijs propriè dictis.

Dico ſecundo, quod Caietanus *q* ait, quod licet quandoque ſit idem tempus operis, & acquiſitio-

q Caie. ī tra. poſter. de īdu. c. 9.

Digitized by Google

tionis indulgentiæ, vt cum ea conceditur omnibus illic, vel illic præſentibus, frequenter tamen alio tempore, & alio fit opus, ob quod conceditur: quo ſuppoſito aduertit, quod quamuis quæſiturum indulgentiam non oportet eſſe verè pœnitentem tẽpore, quo conceditur facultas quærendi eam, oportet tamen eſſe talem duobus alijs temporibus, nempe cum facit opus, ob quod conceditur, & cũ abſoluitur, vel eam quærit. Contrariam tamen opinionem tenet Gloſſa *a* quædam, quatenus ſentit hanc anni Iubilæi indulgentiam lucrifactam iri etiam ab his peregrinis, qui aliquot dies in ſtatu peccati mortalis peregrinantur, & ita tenent D. Antoninus, *b* & Felinus, & Tabien. & Syluester, quæ opiniones validiſſimis pro vtraque parte nituntur fundamentis. Et ſtando in vtraque hac opinione certum etiam eſt, Bullas nihil prodeſſe quoad indulgentias, quæ per ſolam Bullæ acceptionẽ quæruntur accipientibus eas in ſtatu peccati mortalis, & ſic neque priuilegia confraternitatum, quibus conceditur indulgentia, intranti eam pro tempore, quo intrat in ſtatu peccati mortalis, neque priuilegia altarium, vel reliquiarum, quibus aliquot indulgentię cõceduntur porrigentibus manus adiutrices pro tempore, quo adiuuant, ſi tunc ſunt in peccato mortali.

a Gloſ.9. in extrauag. 1. de pœnis, & remiſſ.
b Anton. 3. p. tit. 10. c. 3. §. 5. ver. 6. quæritur. Fel. in ſer. de indulg. co. 7. Tab. v. indulgentia. q. 4. & Syluest. q. 10. art. 9.

Verum eſt tamen, quod opinio Caietani non procedit ſaltem in cauſa principali remota, verbi gratia indulgentia, quam concedit Papa ad agendas gratias Deo pro fœdere ſuo opere inito inter aliquos Principes, qui mala mortaliter intentione illud iniuiſſent, quãuis enim cauſa principalis remota, ſcilicet pax inita, peccatum eſſet mortale, & qui eam feciſſent, mortiferè peccaſſent, ij tamen, qui in ſtatu gratiæ pœnitentiæ Sacramentum ſumerent, gratiaſque pro pace, quam bene factam eſſe credunt, agerent, indulgentiam lucrarentur profectò conceſſam, quia etſi opus principale remotum non eſſet meritorium, proximum tamen tale eſt.

Neque opinio Caietani locum habet in cauſa minus principali, nam in anno Iubilæi licet peregrini Romam euntes lethali peccato infeſti, & iter arripuerint, & continuarent, aut partem eius, ſi tamen Romam peruenientes verè pœnitentes, & confeſſi Eccleſias præſcriptas viſitauerint, indulgentiam lucrifacere poſſe videntur, eo quod etiam ſi totum opus in ſtatu gratiæ non peragerent, principale tamen, & proximum opus nempe viſitationem Eccleſiæ in eo ſtatu requiſito peragerent. Immo videtur dicendum quod intentioni concedentium indulgentias proprius videtur eas lucri fieri ab eo, qui eſt in bono ſtatu tempore, quo eſt quærenda, licet conditiones totæ ob eas quęrendas requiſitæ non impleantur in bono ſtatu, modo impleantur bene moraliter, & vltima pars earũ, quæ eſt proxima requiſitioni indulgentiarum fiat in ſtatu gratiæ, ſi hoc enim non concederetur, ſequeretur, quod pauci collatione aliorum quærerent indulgentias anni Iubilęi, neque alias, quę prærequirunt ieiunia, & eleemoſynas certorum dierum, vel hebdomadarum, quorum omnia, & partes eorum pauci collatione aliorum in bono ſtatu proſequuntur, & pauciores incipiunt, & raro collatione aliorum perfectè ſe conterunt, ante quam confiteantur. Immo neque bona pars pœnitentium peruenit ad integram contritionem, niſi per attritionem abſolutione Sacramentali auctam, & confirmatã: & certè pręſumendum eſt, quod Papa poteſt concedere indulgentiam exiſtenti in malo ſtatu pro tempore, quo fuerit in bono, quod licet ipſe non dicat, ea ratione cõuincitur, quod verba gratiæ in-

dulgentia Iubilæi, & quælibet alia conceditur, etiã malis, vt poſſint eam lucrari in ſtatu bono.

Neque certè videtur eſſe intentionis Summi Pontificis concedentis indulgentiam particularẽ, quæ aliquando ſolet concedi in hebdomada proxima ſequenti Dominica, in qua publicatur ieiunanti preces, & eleemoſynas facienti Feria quarta, & ſexta & Sabbatho, & communicanti ſequenti Dominica, vt iam inde à mane Feriæ ſecundæ, quo illa facere incipit, ſit in ſtatu gratiæ, quoniam pro prudentia tantæ ſedis præſide digna nouit tantam, & tam variam multitudinem non poſſe moraliter inuenire tam breui paratam, ideoque cenſeri eam ſatisfacere per totam hebdomadam, & initium Dominicę inſequentis, antequam communicet, ita videtur parata, & confeſſa.

Ex his reſpondetur argumentis adductis à Caietano, ſcilicet, quod illa tantùm opera, & illa tantummodo facta ſufficiunt ad indulgentiam quot, & quomodo illa neceſſario ad illam quærendam voluit concedens eſſe facta, modo illa moraliter ſaltem bene fiant, & perfectio eorum vltima, per quam eſt quærenda indulgentia, fiat in bono ſtatu, & negando quod omnia opera, quę requirit indulgentia quærenda, debeant eſſe viua, negando item quod opera mortua, ſi alioquin ſint moraliter bona, repugnant operibus viuis, & in gratia factis, quia, immo multum, & multis modis iuuant ad quærendam illam, iuxta quandam Gloſſam *c* communiter receptam. Negando item, quod non poſſunt ſeruire ad integrandam cauſam concedendi indulgentias pœnarum à Pontifice concedendas, cum etiam ſeruiant de congruo ad quærendam indulgentiam culparum à Deo condonandarum, vt tradit D. Thomas *d*, cui Concilium Tridentinum aſtipulatur.

c Gloſſ. in cap. quod quidã de pœnit. & remiſ. & c quærat. §. quod autem de pœnit. diſt. 1.
d Tho. 1. 2. q. 113. artic. 3. & ſeq. Trid. ſeſſ. 14. c. 4. et can. 5.

ARTICVLVS VI.

Vtrum deſinat eſſe bonus moraliter actus, qui ſit in peccato veniali, vt indulgentia non acquiratur.

RESpondeo dicendo, quod actus poteſt geri malè à peccante venialiter dupliciter. Vno modo ita, quod ipſe actus, vel aliqua eius pars ſit mala venialiter, agendo illum inordinatè, vel in finem malum venialiter, putà ad gloriam vanam, vel aliàs ad iniuſtè complacendum, diſplicendum, ſuctandum, vel nocendum leuiter alicui, vel cum defectu alicuius circunſtantiæ ad eius bonitatem requiſitæ, vt quia facit tempore, modo, habitu, vel geſtu indebito: verbi gratia viſitat quis prædictas Eccleſias propter vanam gloriam venialem, quia talis actus eſt venialiter malus ob defectum circunſtantiæ boni finis, aut nimio riſui, & prophanis negotijs, nimijſque colloquijs indulgens, vel tempore indecenti cum ſcandalo ſaltem veniali aliorum, vel cum habitu, vel comitatu ſuæ perſonæ indecenti, aut nimium properando. Secundo modo faciendo aliqua venialia, quæ non contingunt actum, vel partem eius, verbi gratia viſitat quis quatuor Eccleſias ſiue in ſtatu gratiæ, ſiue in ſtatu malitiæ bono fine, bono modo, & tẽpore oppotuno, ſed durante tota viſitatione, vel aliqua eius parte, in via, vel in Eccleſia peccat venialiter inordinatè intra ſe iraſcendo, concupiſcen-

do honorem, gloriam, voluptatem, vel aliud huiuſmodi malum venialiter volendo, vel bonum malè venialiter faciendo, is enim viſitando ſolùm peccat alia venialia viſitandi actui contraria, nam qui concupiſcit aliquam vindictam paruam, aliquam vanam gloriam ex alijs actibus eius, vel etiã ex eodem actu viſitandi per alium actum ſeparatum, non præſtituendo illam pro viſitationis fine, cum facit actum viſitationis malum, ſed facit alia ei extranea, illa enim non ſunt de ſubſtantia, vel circunſtantia illius viſitationis, vt poſt Diuũ Thomam, *a* & Iacobum de Almain tradit Nauarrus dicendo, quod qui facit eleemoſynam deſiderando vanã gloriam, ſi vno, & eodem actu vult vtrũque, eſt malus, ſi autem vno actu vult facere eleemoſynam propter bonum finem, & alio actu vult gloriam vanam, erit ille bonus moraliter, immo & meritorius, ſi fiat in ſtatu gratiæ, licet hic ſit malus venialiter. Quo notabili ſuppoſito reſpondetur quæſtioni propoſitæ aliquibus dictis. Primum dictum eſt, quod qui viſitans ita peccat venialiter circa ipſum actum viſitandi, vt ipſe reddatur malus ſaltem venialiter, circa ipſum actum viſitandi, quia facit illum cum defectu alicuius circunſtantiæ ad bonitatem moralem ipſius neceſſariæ, non facit actum ad quærendã indulgentiam ſufficientem, qui autem viſitans ſolùm peccat alia venialia viſitandi actui extranea ſatisfacit.

a Tho. 2. ſen. d 83. q. 1. art. 1. ad 4. Alm. in 1. mora. c. 12. Nau in c. inter verba. 2. q. 3. conc. 5. nu. 91.

Secundum eſt dictum, quod fieri poteſt immo frequentiſſimè fit, quod vna pars actus ſit venialiter mala, & alia omnino bona, qualis eſt actus eundi ad Eccleſiam illius, qui incipit eum ob vanam gloriam, & poſtea in ſe reuerſus proſequitur, & finit actum ob Dei obſequium, qualis item eſt actus eius, qui vnam, vel alteram particulam miſſæ, vel horæ Canonicæ facit cum nimia mentis euagatione, vel omiſſione alicuius verbi, vel verſiculi, qui igitur maiorem partem viſitandi bene faceret, licet pars alia eius eſſet mala, ſatisfacere videretur, argumento cuiuſdam Legis, *b* & canonis. Ita tenet Doctiſſimus Nauarrus, *c* qui arbitratur eum, qui modeſte, ac deuotè ingrederetur, precaretur, & exiret Eccleſiam viſitando ſatisfaceret, etiam ſi reliquum itineris immodeſtè faceret.

b l. quod maior, pars. ff. ad munici. c. 1. de his, quæ fiũt a mai. par.
c Nau. de indulgen. nu. 32. nu. 46.

ARTICVLVS VII.

Vtrum, quando conceditur indulgentia tot dierum, & annorum, intelligatur de tot diebus, & annis continuis, vel interpollatis.

RESpondeo dicendo, quod Canoniſtę variè appellant, & diſtingunt hos dies, & annos. Nam quidam dicunt dies vtiles eſſe idem, quod dies continui, putá per quadraginta dies continuos ieiunãdo. Et ſimiliter dicitur annus vtilis continuus, quando ſcilicet, ſine interuallo per vnum annum continuum pœnitentia facienda eſt, puta ſingulis diebus ieiunando, aut orando: communes autem dies dicuntur interpollati, putá ſi intra vnum annum, vel duos deberet quis quadraginta dies ſemel in hebdomada, vel in menſe ieiunare, & ſimiliter annus communis dicitur interpellatus, quando ſcilicet intra annum, vel duos annos vno die ſingulis hebdomadis, vel menſibus ieiunatur. Quo ſuppoſito variant ſcribentes. Vtrum indulgentiæ dierum, & annorum intelligantur de diebus, aut annis continuis, an de interpollatis; vt patet ex traditis per Nauarrum, *d* & Cordubam, qui Corduba ex mente communi, & Nauarri reſoluit, quod per indulgentiam tot dierum intelliguntur dies continui, vel interpollati: per indulgentiam autem vnius, vel plurium annorum intelliguntur dies aliquando quidem continui, aliquando autem interpollati, dicunt enim cum communi, quod per indulgentiam tot dierum, putá quadraginta, ſimpliciter conceſſam remittitur pœnitentia tot dierum, etiam ſi dies illi pœnitentiæ non ſint continui, ſed interpollati, per indulgentiam autem vnius anni ſimpliciter non dicendo de iniunctis, intelliguntur 365. dies condonari, modo ſint continui, modo interpollati, modo ſint iniuncti, modo non.

d Na. de indul. nu 31. § 39. & §. 10. Cord. de indulg. q. 32.

ARTICVLVS VIII.

An indulgentia tot dierum, & annorum intelligatur de diebus, & annis vitæ huius, an Purgatorij.

RESpondeo dicendo, quod intelligitur de diebus, & annis vitę huius, & non Purgatorij, & de pęnitentijs in hoc ſeculo iniunctis, vel iniungẽdis, & de pœnis Purgatorij reſpondentibus in tanto, aut maiori, vel minori tempore illis annis, & pœnitentijs vitæ huius. Et probatur primo, quia forma indulgentiæ non eſt, remittimus, aut relaxamus tot dies, aut annos pœnæ, ſed pœnitentiæ, pęna autem Purgatorij non eſt propriè pœnitentia, quia non eſt voluntariè aſſumpta, ſed eſt perpeſſio pœnæ per vindicem iuſtitiam Dei inflictæ, quamuis ſit patiẽter, aut voluntariè tolerata, & per hæc, & alia ita tenet Soto *e* cum Doctoribus communiter. Intelligitur etiã de pœnis Purgatorij reſpondentibus in tanto, aut maiori, aut minori tempore illis annis, & pœnitentijs vitæ huius.

e Soto in 4. d. 21. q. 2. art. 1.

Pro cuius rei explicatione nota has tot annorũ dierum, & quadragenarum indulgentias, vel relaxationes, vel remiſſiones fieri ſecundum formam Canonum antiquorum, vbi pro quocunque peccato mortali, ſi eſſet graue, imponi iubentur ſeptem anni pœnitentiæ, & pro grauiſſimo etiam decem, & plures. Et quamuis ex Canone non imponantur ſemper illi anni, ſed pauciores, tamen per illam minorem pęnitentiam non remittitur, niſi pęna Purgatorij, quæ correſpondet iniunctæ, quæ adimpletur, & ex conſequenti Indulgentia tot dierum, vel annorum iniunctorum non remittit niſi ſolùm illam pœnam Purgatorij, quæ correſpondet iniunctæ, ſi adimpleretur. Si autem indulgentia ſine limitatione de iniunctis concedit tot dies, & annos pęnitentiæ, vel remiſſionis abſolutè, intelligitur de illis etiam, qui mediata ratione eſſent iniungendi, & quorum pęnitentiæ ſecundum ſua peccata reus eſſet, & pœnarum, quæ in Purgatorio ſic reſpondent ſecundum iudicium, atque iuſtitiam Dei. Itaque tantum pœnarum in Purgatorio remittitur per eam indulgentiam, quantum remitteretur, ſi in hac vita ille pęnitens ſufficienter pęnitentiam egiſſet, illis diebus, aut annis, quibus ſecundum legem, & iuſtitiam Dei, & Eccleſiæ pęnitere debuerat, & in his concordant Doctores communiter, & expreſsè Durandus, *f* Paludanus, Florentinus, & Syluester, quamuis ibi male mordeat Summam Angelicam, quaſi aliter ſenſerit, prout aduertit Corduba.

f Durã. in 4. d. 20. et ibi Pal. q. 1. art. 1. Flor. 1. par. Summæ ti. 10. c. 3. § 3. Sylu. v. indulg. q. 4. Cord. lib. 5. de indulg. q. 32.

ARTICVLVS XI.

Vtrum pœna debita in uno die uitæ huius reſpondeat alter etiam dies, & idem tempus pœnæ in Purgatorio.

a *Soto in 4. d. 21.q.2.art.1.*

RE ſpondeo dicendo, quod Soto *a* ait contra communem,quod vni anno pœnitentiæ vitæ huius non reſpondet alter annus,immo neque fortè vnus menſis pœnæ in Purgatorio, & ex conſequenti quod per indulgentias remittere mille annos pœnitentiæ debitæ in hac vita non eſt remittere decem in Purgatorio, quodque pœna vnius diei in Purgatorio plus ſæpè valet ad ſolutionem debitarum pœnarum, quam pœna vnius anni iniuncti, vel iniungendi implenda in hac vita, quia licet pœnitentia vnius anni vitæ huius ceteris paribus plus valeat ad ſatisfactionem pœnarum,quatenus eſt voluntaria, vt ait communis opinio: at verò ex alia parte,quia ſcilicet pęna Purgatorij ſine comparatione acerbior eſt, inde plus valet pœna vnius anni illic,quàm hic ad ſatisfactionem,vel ſolutionem, quia cætera paria non ſunt: tanta autē pœna, & tam acerba in eodem tempore, puta in vno anno plus hic quàm in purgatorio valet ratione voluntarij,vt dictum eſt. Quo fit,vt ait Soto,vt nemo ſit, qui in Purgatorio fuerit, vel futurus ſit viginti annis, & fortè neque decem quantumcumque peccata magnæ pœnæ debitor obierit, quia in decem annis per acerbitatem pœnæ ibi perſoluet pęnitentiam mille annorum, & vltra in hac vita debitam adimpleri.

b *Cord. lib.5. q.q.32.*

At Corduba *b* hanc reprobat opinionem, negat enim pœnam Purgatorij acerbam ſuperare ratione voluntarij in pęnis vitæ huius eodem tempore perpeſſis ad effectum ſolutionis, aut ſatisfactionis Deo faciendæ, nam vix eſt tam acerba pœna Purgatorij,quæ vno tantùm die purget magnum peccatorem debitorem multorum annorum pœnitentiæ pro multis, & magnis ſuis, quem tamen vehementiſſima in hac vita cōtritio, atque acerbiſſima flagellatio, ſeu tribulatio, ſiue martyrium, vel etiā religionis ex magno Dei amore facta profeſſio eodem die,aut etiam minori tempore perdurās profecto purgaret, id quod Doctores omnes concedunt,neque ipſe Soto negat,ſed expreſsè affirmat, c igitur ratio voluntarij ſuperat acerbitatem pęnarum Purgatorij,& ea ratione vnus dies pęnitentiæ vitæ huius plus ſoluit debitarum pęnarum, quàm vnus,& multi dies pęnarum Purgatorij,& per indulgentiam vnius diei remittuntur plures dies in Purgatorio.

c *Soto in 4.diſt. 15.art.1.art.9. & d.16.q.1.ar. 3. & q.2.art.2. & 3.*

At hæc Cordubæ impugnatio contra Sotum non me omnino conuincit, vt à Soti opinione diſcedam,non enim Sotus ait,quod acerbitas pęnarum in Purgatorio ſuperant omne opus ſatisfactorium huius vitæ, hoc enim ex dictis, & conceſſis ab eodem Soto non poteſt affirmari, ait ergo Soto reſpondens communi opinioni, quod acerbitas pœnarum Purgatorij vnius diei poteſt plus valere ad ſatisfactionem pœnarum, quàm aliqua pœna multorum dierum in hac vita voluntariè aſſumpta,quia licet ſit minor quoad durationem,eſt tamen reſpectu acerbitatis æqualis, immo maior. Ex alio tamen capite ab hac recedo opinione: loquitur enim ea opinio cōtra morem Eccleſiæ,quæ pro defunctis, & pro certa anima celebrat anniuerſarios, Miſſas, & officia vltra 20. annos. Nec rigor Dei eſt iniuſtus, ſi ab anima, quæ propriè nō ſatisfacit, ſed ſatis patitur, exigat longas pęnas, cū pro vno mortali exigat æternas. Quare ait Henriquez *d* quod iſtam ſententiā quidam inſignis Prædicator a ſacro Inquiſitionis Senatu, compulſus eſt retractare, eo quod retrahat viuos ab operibus ſatisfactorijs, & Miſſis offerendis pro ſuis defunctis,& quidam patres ſignificant quarundam animarum pœnas duraturas ad diem vſque iudicij. Surius in vita Sancti Luzbergæ ait, quod quidam Innocētius Papa eſt in Purgatorio detinendus vſque ad diem iudicij, & Adamus in ſermone pro defunctis ait quoſdam detineri 100. aut 300. annis. Vide contra Sotum doctiſſimum Cardinalem Bellarminum, *e* Et aliqua pertinentia ad indulgentias videantur apud authores de indulgentijs diſputantes.

d *Henriq.li.7. de indulg.c.16. nu.4.*

e *Belar.li.2. de purg.c.9.in fin.*

QVAESTIO XCIX.

De Indis quoad eorum priuilegia, in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſeptem.

1 *VTrum Epiſcopi occidentales, & meridionales Indiarum poſſint abſoluere nouiter conuerſos a caſibus Bullæ Cænæ Domini.*

2 *Qui ordo conficiendi Chriſma in partibus Indiarum concedatur.*

3 *Vtrum Epiſcopi Indiarum teneantur ſingulo biennio limina Sancti Petri viſitare.*

4 *Vtrum Indi ſint Domini ſuorum poſſeſsionum.*

5 *Vtrum religioſis pro conuerſione Indorum aliqua concedantur.*

6 *Vtrum tempore iubilęi aliqua gratia ſpecialis Indis ſit largita.*

7 *Vtrum tranſeuntes ad Indias ſine licentia Regum Hiſpaniarum ſint excommunicati.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Epiſcopi Occidentales,& Meridionales Indiarum poſſint abſoluere nouiter conuerſos à caſibus Bullæ Cęnæ Domini.

RE ſpondeo dicendo, quod prout conſtat ex Patre de Veracruz in ſuo Compendio manuſcripto, Paulus III. conceſſit Epiſcopis Occidentalibus, & Meridionalis Indiæ, quod *ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ poſſint abſoluere omnes nouiter conuerſos dictarum Indiarum a caſibus de Cœna Domini authoritate Apoſtolica,& quod hanc poteſtatem poſſint dicti Epiſcopi authoritate Apoſtolica committere ijs, quibus viſum fuerit eis,* hoc autem conceſſum fuit anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſeptimo.

Nota primo, quod hanc poteſtatem poſſunt Epiſcopi committere etiam clericis, & fratribus, quia dicit litera *his,quibus viſum eis fuerit*, & hoc authoritate Apoſtolica, vnde mortuo Epiſcopo, qui hanc commiſſionem fecit,non ceſſat dicta authoritas, & poteſtas, cum authoritate Sedis Apoſtolicæ concedatur.

Nota ſecundo,quod hæc authoritas tantū conceditur in foro conſcientiæ,& non in foro exteriori, ex ſententia Didaci de Couarruuias *f* dicentis, quod abſolutio ab excommunicatione facta ex vi iubilæi, & Bullarum a confeſſore, non valet

f *Cou. in c. alma mater de ſenten. excom. 1 p.§.11.n.16.*

in foro iudiciali, niſi in ipſis literis contineatur. At verò contrarium tenendum dicitur in litera priuilegij, quod, ſcilicet, poſſint Epiſcopi dictos Indos abſoluere iniuncta eis pœnitentia in forma conſueta Eccleſiæ, quod forum iudiciale ſonat, prætere a prædicta authoritas conceditur ordinarijs in ſuos ſubditos, & eſt ordinaria.

Nota tertiò, quod extendit Pater Veracruz hāc poteſtatem non ſolum in Indos ſubditos Epiſcopo eiuſdem diœceſis, ſed etiam in alios alterius Epiſcopatus ibidem venientes, ſiue tempore communionis Paſchalis, ſiue alio tempore, quia litera dicit, quod ipſi Epiſcopi poſſint abſoluere nouiter conuerſos, a caſibus Cœnæ Domini. Vnde, quia hoc ſolum fit in præiudicium concedentis, ſcilicet Papæ, ideo largè interpretandum.

Nota quartò, quod ex hoc priuilegio ſolum habetur, quod Epiſcopi Indiarum, & illi, quibus ſpecialiter commiſerint, poſſint abſoluere a caſibus dictis, & ſic falſum, & periculoſum eſt, quod habetur in Manuali Mexicano, impreſſo anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo octauo, vbi dicitur hoc priuilegium conceſſum fuiſſe Curatis Indorum, ſolum enim Epiſcopis conceditur.

Nota quinto, quod hoc priuilegiū non tollitur, quando publicatur Romæ proceſſus Cœnæ Domini, prout iam defendimus in primo Tomo. *a*

a 1. *tom. q.* 20. *art.* 9.

ARTICVLVS II.

Qui ordo conficiendi Chriſma in partibus Indiarum concedatur.

Reſpondeo dicendo, quod Pius IV. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſecundo conceſſit *Epiſcopis harum Indiarum, vt ſanctum Chriſma poſſint conſecrare cum eo, quod in partibus Indiarum reperitur Balſamo ac aliorum miniſtrorum numero, qui ad id commodè haberi poterit adhibito (quia abſolutus miniſtrorum Eccleſiæ numerus facile non reperitur) conficere, & conſecrare perpetuò poſſint.*

ARTICVLVS III.

Vtrum Epiſcopi Indiarum teneantur ſingulo biennio limina Sancti Petri viſitare.

Reſpondeo dicendo, quod Pius IV. *conceſſit eiſdem Epiſcopis, vt limina Sancti Petri ſingulo biennio non teneantur, etiam ſi iuraſſent, viſitare, ſed quod ſufficiat per procuratorem, vel Nuntium ſingulis quibuſque quinquennijs viſitando, & iuramentum præſtitum et deinceps forte præſtandum etiam ex nunc, prout ex tunc relaxatur.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum Indi ſint Domini ſuarum poſſeſſionum.

Reſpondeo dicendo, quod Paulus III. anno Domini milleſimo quingenteſimo, trigeſimo ſeptimo, determinauit *Indos eſſe verè homines tam Indiæ Occidentalis, quàm Orientalis, qui licet extra fidem Chriſti exiſtant, ſua tamen libertate, ac rerū ſuarum dominio priuatos, & priuandos non eſſe.*

Ac ſecus quicquid fieri contigerit, irritum, & ipſos verbi Dei prædicatione, & exemplo bonæ vitæ ad fidem Chriſti inuitandos fore authoritate Apoſtolica declarauit, & decreuit. Idemq; Paulus III. declarauit *omnes noui orbis incolas tempore infidelitatis eſſe veros dominos rerum ſuarum, & vere habere dominium ſibi ſubditorum, & nullo modo ob infidelitatem eſſe priuandos, neque eſſe priuatos, & multo minus per conuerſionem ad fidem eſſe deſtituendos ſuo, quod poſſidebant, dominio, & ipſe idem declarauit eſſe vere liberos, & non ſeruos.*

Circa quam conceſſionem nihil venit notandū, ſed plorandum, cum oculis noſtris tot millia Indorum deuaſtata, eorumque terras proprijs dominis priuatas cernamus, & quod plus ad lachrymas compellit, eſt, quod hæc facta ſunt à Chriſtianis Regnum Chriſti publicantibus contra voluntatem Papæ, & Regum Hiſpaniarum conuerſionem ad fidem illius gentis prætendentium, videndus eſt Caietanus *b*, qui harum meminit oppreſſionum, & Victoria, videndus eſt etiam Epiſcopus Chiepenſis doctiſſimus, & gentis Indiarum vnicus propugnator, in diuerſis libris ab eo compoſitis nondum impreſſis, maximè in libro, quem teſtamentum vocat, & in alio, quem codicillū, quos libros ante mortem Regi Philippo II. præſentauit, & idem in libro de non alienandis populis.

b *Caiet.* 2. 2. *q.* 66. *art.* 8. *ad* 2. *Victo. in relect. de Indis* §. 4. *concluſ.* 2. 5. 6. & 7.

Quæ damna, & oppreſſiones Carolus V. Philippus II. & Philippus III. Reges Hiſpaniarum totis viribus tollere conati ſunt, hoc conſilio ſuo regali Indiarum commēdantes, in quo illuſtriſſimo ſenatu id Chriſtianiſſimè tractatur, & media ad eas oppreſſiones extirpandas ſumma conſultatione adhibita ordinantur: quæ ſi in illis tam remotis partibus non omnino executioni mandantur, non eſt mirandum, cum multa in his Hiſpaniarum partibus contra iuſtitiam, contra expreſſam Regis, & ſui ſupremi ſenatus voluntatem moliantur, ratione quorum non poſſumus Catholicum, & Chriſtianiſſimum Regem noſtrum, nec eius ſupremū Senatum arguere de peccato.

ARTICVLVS V.

Vtrum religioſis pro conuerſione Indorum aliqua concedantur.

Reſpondeo dicendo, quod Nicolaus V. qui fuit anno Domini milleſimo trecenteſimo vigeſimo octauo, conceſſit pro conuerſione Indorum, antequam notitia eſſet noui orbis per plures annos multa, quę omnia poſtea ſunt confirmata in fauorem Indorum per Leonem X. Adrianum Sextum, Clementem Septimū, & Paulum Tertium, & ſunt quæ ſequuntur. *Primum, vt religioſi ad terras infidelīū peruenientes poſſint baptizare eos, & eis prædicare. Secundum, vt ſacerdotes poſſint conuerſos vſque ad quatuor minores ordines promouere. Tertio conceſſum eſt, vt diſpenſare poſſint cum illis, qui in gradibus non prohibitis lege diuina contraxerint, vt maneant in matrimonio. Quartò conceſſum eſt, vt poſſint diſpenſare cum illis, qui patiuntur defectum naturalium ad ordines. Quintò cōceſſum eſt, vt poſſint cognoſcere de cauſis matrimonialibus.*

Sextò, vt inordinatè viuentes de ſuis exceſſibus poſſint corrigere. Septimò, vt ibidem religioſi poſſint

diuina

Digitized by Google

diuina officia celebrare, cœmeteria benedicere, & vota cõmutare, exceptis religionis, & peregrinationis vltramarinæ ac indulgentias dare. Octauo ſi nõ poſſint habere altare portatile, poſſint conſecrare, & ſimiliter corporalia, vbi non ſint Epiſcopi. Nonò, vt poſſint omnia alia facere, quæ ad augmentum diuini nominis, & ampliationem catholicæ Fidei, ac ad irritationem; et reprobationem illorum, quæ ſacris traditionibus contradicunt ſicut pro loco, & tempore viderint expedire. Hæc ex Nicolao V. & quidem hoc vltimum, & nonum eſt fauorabile valde, ex quo multa pendent ad profectum Indorum conſideranda.

Circa quam conceſſionem ibi, *vbi non ſint Epiſcopi*, nota, quod in terris, vbi ſunt Epiſcopi, iam ea non poſſunt, quo ad omnia in ea contenta, frui dicti religioſi, hoc enim ex præfatis verbis ſecundũ intentionem Papæ videtur dicendum.

Et Paulus III. inter alia pro Indis cõceſſit, quod *Indi dictarum Indiarum etiam coniuncti in tertio gradu tam conſanguinitatis, quàm affinitatis, poſſint matrimonium contrahere, donec Sedes Apoſtolica aliud ſtatuerit.*

Et idem conceſſit, quod *Indi dictarum Indiarum, qui anteq am conuerterentur, plures vxores iuxta illorum morem habebant, & nõ recordantur, quam primo acceperint, alijs dimiſſis, vnã retineant.* Ex hac conceſſione, & ex eo, quod D. Thomas, & Syluester *a* dicunt, ſcilicet quod ſi quis conuerſus ad fidem habuit plures vxores, poterit contrahere cum qualibet illarum prima nolente conuerti, Habes, quod impedimentum iuris Canonici, quod ſcilicet, non poſſit contrahere cum illa, quam polluit per adulterium, non habet locum, quando illud contractum fuit in infidelitate, ſi ſua prima, & legitima vxore viuente contraxit matrimonium cum alia infideli, quæ ſciebat illum vxorem habere, quod ſi mortua prima ambo conuertantur, & baptizantur, quod poterit contrahere cum illa ſecunda, quam polluit per adulterium viuente ſua prima vxore, quia ſi non recordatur de prima, poterit contrahere, etiam ſi viueret, cum ſecunda, ergo à fortiori ſi eſt mortua.

a *Sylu. v. mat. b. §. 10. par. 7.*

Nec contra hæc obſtat argumentum, quod iſte infidelis non poterat contrahere, *con la cuñada, cuya cuñadez fue contrahida in infidelitate*, ſi poſtea venit ad fidem. Nam reſpondetur, quod hoc prouenit ex alio capite, ſcilicet, quia fidelis eſt, & illa cognatio affinitatis eſt naturalis. Videatur Syluester, *b* & videantur etiam, quæ communiter à Doctoribus traduntur.

b *Sylu. v. matrim. 8. §. 9. DD. in c. 1. in tract. de cẽnſ. ius fidelium.*

Conceſſit etiam idem Paulus III. *quod dicti Indi ſolum tenentur ad ieiunandum omnibus ſextis ferijs quadrageſimæ, & vigilia Reſurrectionis, & Natalis Chriſti propter eorum nouam ad finem conuerſionem, & ipſius gentis infirmitatem, immo ieiunium repugnans ſanitati, vel non bene quadrans officio vel exercitio alicuius eorum, non eſt cenſendum illis ab Eccleſia præceptum* Hæc Paulus III.

Ex hac conceſſione habes, vnde poſſis quàm plures Indos excuſare ab obligatione ieiunandi, cum ipſi ſibi quotidie b iulent ligna, & alia multa huiuſmodi faciant, & ipſi Indæ molant ſibi panẽ, aquam humeris potient, & ſi addas eorum inſufficientem pro vno prandio refectionem ciborum, eos excuſabis.

Conceſſit etiam idem Paulus III. quod *dicti Indi ſolum teneantur ab operibus ſeruilibus ceſſare omnibus diebus Dominicis, Natiuitatis, & Circunciſionis, Epiphaniæ, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Corporis Chriſti, Pẽtecoſtes, necnõ Natiuitatis B. Mariæ, Annunciationis, Purificationis, Aſſumptionis, & B. Apoſtolorum Petri, & Pauli, ceteri verò dies ex dictis cauſis indulgentur eis.*

Has conceſſiones conceſſerunt prędicti Summi Pontifices noui orbis incolis, quæ omnes, vt affirmat Veracruz, habẽtur in authenticis Bullis, quibus omnibus gaudent religioſi in nouo orbe ob communicationem omnium gratiarum factam ab eodem Paulo III. vt teſtatur Cardinalis Burgenſis in expreſſa conceſſione.

Item conceſſit Pius IV. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo, Indis ad petitionem Regis Hiſpaniarum Philippi II. *vt tẽpore interdicti in Eccleſijs, & alijs pijs locis ordinaria, vel Apoſtolica authoritate lati, dummodo cauſam interdicti non dederint, neque ad id eis ſpecialiter interdici contingat, Eccleſias, & alia pia loca ingredi, & inibi etiam ianuis apertis, & pulſatis campanis per quoſcunque ſacerdotes Miſſas, & alia diuina officia alta voce excommunicatis tamen, & interdictis ſolummodo penitus excluſis, celebrare faciant, & illi intereſſe, necnon ſacramentum Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, & alia ſacramenta ſuſcipere, et defunctorum cadauera etiam cum funerali pompa ſepulturæ tradere, ac ipſarum Vicarijs Rectoribus, & alijs presbyteris eligendis, vt Miſſas, & alia diuina officia celebrare, & ſacramenta fidelibus huiuſmodi miniſtrare ordinariorum, vel aliorum licentia deſuper minimè requiſita, minimè valeant ad triginta annos proximè futuros duntaxat conceditur authoritate Apoſtolica, anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo duodecimo Auguſti, & finita ſunt anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo.*

Itaque vbique terrarum harum Indiarum poterant Indi diuina audire, ſacramentaque omnia, & matrimonij, benedictioneſque nuptiales recipere, cum pompa funerali ſepelire intra præfixum tempus triginta annorum, niſi in Eccleſijs, lociſque pijs ſpecialiter interdictis, vel niſi Indi fuerint excommunicati, vel ſpecialiter interdicti, vel niſi dediſſent cauſam interdicti, his caſibus exceptis gaudebant prædicti Indi prædicta conceſſione.

Et aduerte, quod conceſſio non ſpecificat, quod diuina audire, ſacramentaque recipere Indi poſſint in ſuorum populorum Eccleſijs, ſed abſolute dicit, quod Eccleſias, & alia pia loca ingredi, & inibi ianuis apertis, pulſanſque campanis diuina audire, altaque voce celebrare ſacramentaque omnia ſuſcipere, cum pompa funerali ſepelire, & ſic vbique in alijs Eccleſijs hæc fieri, excluſis excommunicatis, & interdictis, concedit Breue, vt patebit ipſum legenti.

Et aduerte etiam, quod ſi in populis Indorum non ſeruatur interdictum, tunc ſine hoc priuilegio ibi poterunt diuina audire, ſacramentaque recipere, ergo quod concedit eis Papa propter hanc conceſſionem debet extendi, vt conceſſione in hoc priuilegio contenta gaudere poſſent Indi in omnibus Eccleſijs, & pijs locis ſitis in locis interdictis, & non ſpecialiter interdictis, quia Papa abſolute concedit, & in ſui præiudicium, putà quando authoritate Apoſtolica eſt interdictum poſitum: ergo largiſſimè poteſt interpretari, iuxta doctrinam Panormitani, *c* & ſic poterunt Indi ſepeliri cum pompa funerali, audireque diuina, & omnia ſacramenta recipere in monaſterijs Hiſpanorum, & in hoſpitalibus vbi eſt interdictum appoſitum, non obſtante Clementina, *Ex ſequentibus, de ſententia excommunicationis.* Sed conſiderent in Indijs exiſtentes, vtrum hæc conceſſio ſit per poſteriores Pontifices innoua-

c *Panor. in c. ex iniuncto de hæret. nu. 9. & in c. olim de verb. ſign.*

ta, ita vt ea poſſint modo frui Indi: ſi enim non eſt innouata, vt patet, finita eſt.

ARTICVLVS VI.

Vtrum tempore iubilæi aliqua gratia ſpecialis Indis ſit conceſſa.

RESpondeo dicendo, quod idem Pius IV. anno eodem milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo, vndecimo Kal. Augu. ad ſupplicationem dicti Regis Philippi II. Hiſpaniarum conceſſit omnibus Indis vtriuſque ſexus dictarum *Indiarum, vt quando, & quoties inibi aliquas plenarias, vel alias Sedis Apoſtolicæ indulgentias (& cũ conditione quod ieiunium, & cõfeſſio, & ſacra cõmunio præcedere debeant) cõcedi, & publicari contigerit, ſi ante tempus ad indulgentiarum conſecutionem ſtatutum peccata ſua commodè confiteri nequiuerint, dummodo corde contriti ſint, ac cum primum presbyteri copiam, confitendique opportunitatem nanciſcuntur, vel ſaltem intra menſem primum presbyteri copiam confitendi propoſitum habuerint facta debita quoad ieiunium diligentia prædictas indulgentias etiam plenarias, & peccatorum ſuorum remiſſiones verè conſequantur, & conſequi valeant in omnibus, & per omnia, perinde ac ſi confeſſionis, & ſacræ cõmunionis ſacramenta ſuſceperint, &c. non obſtantibus conditionibus præmiſſis in literis, et conceſſionibus indulgẽtiarũ huiuſmodi per nos, & prædeceſſores noſtros appoſitis, & apponendis*, &c. Hæc Papa.

Nota, quod hoc priuilegium impetratum fuit principaliter propter iubilæum conſequendum, tunc enim & ieiunium, & oratio, & eleemoſyna, ſacraque communio requiruntur, & Indi, qui à numeroſi, ſacerdotes autẽ ſint quàm pauci, non poſſint iubilæum conſequi, propter quod datur remedium à Papa perpetuis temporibus duraturum, vt dicitur in Breui. At verò ſi Indi quando publicatur iubilæus, vel alia indulgentia poſſunt commodè peccata ſua confiteri infrà tempus conſtitutum in iubilæo, debent infra illud confiteri, ſicut fideles antiqui, aliàs non conſequuntur iubilæum, vel indulgentiam, ſic enim habet litera, dum dicit, *ſi peccata ſua confiteri commodè nequiuerint*, ergo ſi cõmodè poſſint, tenentur, quia ceſſat tũc ratio huius conceſſionis. Si autem commodè ſua peccata infra tempus ſtatutum in iubilæo confiteri nequiuerunt propter penuriam confeſſorum, quia propter hãc cauſam conceditur hoc priuilegium, tunc infra tempus ſtatutum in iubilæo, vel indulgentia, quo ceteri fideles ſe præparant ad conſequendum iubilæum, debent Indi conteri de peccatis ſuis recogitando ea in amaritudine animarum ſuarum cũ propoſito illa confitendi ſtatim habita opportunitate, vel ſaltem infra menſem primum. Itaque conceditur illis tranſacto tẽpore ſtatuto in iubilæo poſt ſuam publicationẽ tẽpus vnius menſis immediatè ſequentis, quod ſufficit, ſi ante habita non fuerit opportunitas, & quando ſe compungunt & de ſuis peccatis conteri incipiunt, debent ieiunare ſecundum formam traditam in iubilæo, & tranſacto dicto tempore in iubilæo ſtatuto conſequuntur indulgentias, & iubilæum, ſicut ſi confeſſionis, & Eucharistiæ ſacramenta ſuſcepiſſent, ſicut reliqui fideles. Ecce ſumma eorum, quæ in hoc Breui continentur, & quę debent Indi facere ad conſecutionem iubilæi, vel indulgentiæ.

Sed eſt dubiũ, ſi in tenore iubilæi habetur, quod fideles ieiunent, orent, & eleemoſynas largiantur, confeſſionis, Euchariſtięq; ſacramenta ſuſcipiant: iam quod Indi eximantur à receptione confeſſionis, & Euchariſtiæ ſacramentorum teneantur ad eleemoſynas elargiendas, orationeſque coram Domino offerendas? Et apparet, quod non, quia Papa ſolùm ieiunium eis indicit.

Sed reſpõdetur, quod omnino ad eleemoſynas faciendas, orationeſque, & ad omnia alia, quæ infra tempus ſtatutum, quo iubilæus datur, exequi poſſunt, dicti Indi tenentur, tum quia non eſt, cur ab his eximi debeant, cum facilè ſicut ieiuniũ adimplere valeant, ita etiam eleemoſynas facere poſſint, tum etiam quia ſi dictis Indis parcitur à receptione ſacræ communionis, & Pœnitentiæ ſacramentorum, eſt, quod infra tempus ſtatutum in iubilæo non poterunt illa recipere propter eorum maximam multitudinem, paucamque confeſſorũ copiam, cum ergo hæc ratio non militet in oratione, & eleemoſynæ largitione, debent omnia in ſuo tempore ſeruari, & non obſtat, quod ſolum ieiunium Indis indicitur ſeruandũ in hoc priuilegio: nam reſpondetur, quod non dicit, facta duntaxat diligentia quoad ieiunium, ſed dicit facta debita quoad ieiunium diligentia, & ponitur exemplum in ieiunio, ad denotandum, quod ſicut à ieiunio non reſeruantur: ſic neque à reliquis, quæ illo tempore ſeruantur.

Sed quid ſi Indus, qui ad ieiunium, orationem, eleemoſynæ largitionem, & contritionem ſe præparans irretitur aliqua excommunicatione Papæ reſeruata, neque poteſt commode ad confeſſionẽ accedere, conſequiturne iubilæum non abſolutus ab excommunicatione?

Reſpondetur, quod communicatio cum excommunicato in diuinis ſecundum Couarruuiam [a] prohibita eſt iure diuino, & probatur à Theologis, qui contra Lutherum ſcripſerunt: at in alijs iure diuino nõ eſt prohibita, nec Papa in primo poteſt diſpenſare. Ex quo videtur, quod quandiu quis excommunicatus exiſtit, non poteſt communicare in diuinis, & per conſequens nec indulgentia, nec iubilæo frui, cum autem non abſoluatur, licet ieiunet, oret, & eleemoſynam largiatur, ſequitur quod non poteſt conſequi iubilæum in excommunicatione exiſtens, ſed oportet, quod prius abſoluatur ab excommunicatione, quod fieri poteſt, etſi tunc non abſoluatur a peccatis.

[a] *Couar. in cap. alma mater. 5. p. §. 1.*

Sed quid ſi infra menſem ſequentem habita copia confeſſoris non cõfitetur? Reſpondetur, quod in hac quæſtione dicendum erit, quod determinant Theologi, & Iuriſtæ, quod quando indulgẽtia non dicit, quod confiteatur, qui eam conſequi vult, tunc ſufficit propoſitum confitendi tempore præcepto cum contritione, & factis alijs ibidem mandatis, ſi poſtea non confiteatur iſte talis, abſq; dubio non perdet indulgentiam, id eſt, peccata dimiſſa, pœnaque eis debita abolita non redibunt in antiquum ſtatum, prout ego latè egi in Explicatione Bullæ Cruciatæ.

ARTICVLVS VII.

Vtrum tranſeuntes ad Indias ſine licentia Regum Hiſpaniarum ſint excommunicati.

RESpondeo dicendo, quod Alexander VI. in Bulla, quam conceſſit Regibus Hiſpaniarum, & com-

& commiſit conneſſionem harum terrarum Indiarum Occidentalium, *præcipit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ eo ipſo incurrenda, vt nulla perſona cuiuſcunque dignitatis etiã Imperialis, & Regalis ſtatus, gradus, & conditionis pro mercibus habendis, vel quauis alia de cauſa, Indiarũ terras ſubiectas, & ſubijciendas iuriſdictioni Regum Hiſpaniæ, & inuentas, & inueniendas accedere poſſit, abſque ſpeciali licentia dictorum Regum*. Ita refert Veracruz in dicto Compendio.

Nota, quod hæc excommunicatio ad hoc, quod liget, oportet, vt promulgetur Authenticè ſecundum formam iuris, *a* nec ligabit, quia inuenitur impreſſa, vel in proprio originali, cum de ratione legis ſit promulgatio ad hoc, vt liget, ita habetur in iure, *b* & tradit Soto, & non ſatis credo ſufficere antiquitus promulgatam fuiſſe hanc excommunicationem publicè, & legitimè, ſi poſtea decidit ab hominum memoria, poteſt enim tunc inuincibiliter ignorari, & hæc excommunicatio ceſſauit, quia non fuit conſtitutio, ſed ſententia, non enim per viam ſtatuti lata fuit, iuxta ea, quæ tradit Nauarrus, *c* vnde colligitur, quod multæ excommunicationis ſententiæ contentæ in priuilegijs, & conceſſionibus factis regularibus contra ſeculares ipſos moleſtantes, non ligant, tum quia non ſunt promulgatæ, & licet aliquando fuerint promulgatæ, inuincibiliter ignorantur, tum etiam quia non fuerunt latæ per modum ſtatuti perpetui, ſed per modum ſententiæ, quæ eſt ab homine, & cum homine finitur.

a c. ſi. de fid. inſtrum.

b c. in iſtis. 4. d. Sot. li. 1. de iuſt. q. 1. art. 4.

c Nau. cap. 27. nu. 2. & nu. 54. & nu. 55.

QVAESTIO C.

De Ieiunio, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Vtrum monachis eſus carniũ prohibeatur.*

2 *Vtrum prælati regulares poſſint diſpenſare cum monachis, vt comedant carnes, & non ieiunent.*

3 *Vtrum fratres itinerantes poſſint transferre ieiunium diei itineris in alium diem.*

4 *Vtrum fratres Minores ratione ſuæ regulæ teneantur ad ieiunia Quadrageſimalia.*

5 *Vtrum monachi à feria ſecunda poſt quinquageſimam teneantur ieiunare.*

6 *Vtrum fratres Minores teneantur ante vigeſimum primum ætatis annum ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum.*

7 *Quibus cibis in ieiunijs regulæ fratribus Minoribus veſci fas ſit.*

8 *Vtrum ſicut omnes etiam regulares ante vigeſimum primum annum à ieiunijs eccleſiaſticis eximuntur, ita fratres Minores huius ætatis à ieiunijs regulæ eximantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachis eſus carnium prohibeatur.

REſpondeo dicendo, quod eſus carnium per regulã *d* B. P. Benedicti Monachis omnino prohibitus eſt, iuxta tamẽ definitionem factam in capitulo Ciſterciensi certis quibuſdam diebus ex priuilegio Alexandri VI. *e* licitus reperitur, prout refert Collector *f* priuilegiorum ordinis Ciſtercienſis, qui addit intelligendo præfatam regulæ prohibitionem cum moderamine tradito à ſacris Canonibus, *g* & à D. Thoma, & Caietano, vt ſcilicet limitetur, non ſolùm quatenus copulatiuè infirmitatem, & debilitatem requirit, ſed etiam diſiunctiuè, & in alijs caſibus, de quibus in dictis iuribus, & regula dicitur, atque ita receptũ eſſe aſſerit Panormitanus. *h*

d Cap. 39.
e Priuil. 16.
f Colle. pri. ord. Ciſter. tit. carnium eſus.

g c. carnẽ & ibi glo. de con ſec. d. 5. & in c. cũ ad monaſter. ĩi de ſta. monac. D. Tho. quodlib. 6. art. 4. & 2. 2. q. 189 art. 9. vbi gloſ.

Dubium autem eſt maximum, an ex quo caro prohibetur, prohibeantur omnia, quæ ex carne ſementinam trahunt originem, vt lac, caſeus, & oua, & ſimilia; & dictus Collector partem amplectitur affirmatiuam dicens, *quod ita ait in ſimili B. Gregorius, i & ſatis probari in iure, k quod ait à fortiori procedere debere in extremitatibus, & inteſtinis animalium, argumento cuiuſdam authenticæ; l itaque licet excuſentur exiſtentes in Caſtella partibus die Sabbathi extremitates, & inteſtina huiuſmodi comedentes contra ſacros Canones, m illud tamen quoad monachos inferri non poteſt neque extendi, quia non ſolùm iure communi dictorum Canonum ab eſu carnium die Sabbati abſtinere debent, ſeu etiam voto, & iure particulari prædicta regula omnibus diebus ad id tenentur, & impedimento vno de duobus ſublato, alterum remanet, vt dicitur in iure, n quare ſuperioribus circa hoc ſummopere inuigilandum eſt, vt ſi quæ reformatione indigent reforment, iuxta quandam Panormitani o doctrinam, præſertim conſuetudinem illam monialium ordinis contra regulam, & obſeruantiam monachalem introductam carnes indiſtinctè, ac ſine vlla delectu comedendi, quæ tametſi præſentes à peccato mortali fortè excuſare potuerit, exiſtimantes anteceſſores ſuos circa id licentiam, et diſpenſationem aliquam obtinuiſſe, poſthac tamen ſibi cauere debent. & vitæ reformationem ſecundũ regulæ perfectionem, ad quam omnes tendere indiſtinctè tenemur, admittere*. Hæc dictus Collector, cuius opinionem quoad id, quod de eſu ouorum, & lacticiniorum tradit, non omnino amplector, cum enim dicta prohibitio carniũ ſit pœnalis, extendi non debet ad oua, nam qui vouit ieiunare quartis ferijs, per annum, poteſt edere oua, prout tradit poſt D. Antoninũ *p* Angles, & Henriquez. Nec canones, quos prædictus Collector in ſuum patrocinium adducit, contra nos faciunt, in primo enim canone prohibentur eſus ouorũ, & lacticiniorũ in quadrageſima, ſicut prohibetur eſus carniũ. At nos in propoſito non loquimur de ieiunijs quadrageſimæ, ſed de ieiunijs aliorum dierum intra annum, in quibus ex præcepto regulæ tenentur dicti monachi ieiunare. In alio autẽ canone *q* agitur de pœna clerico fornicario imponenda, vt ſcilicet non comedat carnes, & quia appellatione carniũ in his prohibitionibus minimè oua, & lacticinia venerant, & ideo in dicto canone etiam oua, & lacticinia expreſsè prohibentur. At in dicta regula ſolùm carnes expreſsè prohibentur.

h Panor. in d. c. cũ ad monaſterium. nu. 16.
i c. denique 4. d.
k c. presb. 83. d.
l Auth. multo magis C. de ſacroſ. eccl.
m c. quia dies de conſec. d. 5.

n c. ex tuarum de author. & vſu pallij.
o Panor. in d. c. cũ ad monaſt. nu. 18. & c. ſuper eo de regu. nu. 4.

p Anton. 2. p. tit. 6. c. 2. §. 3. Angles in 4. q. 9. de ieiun. pag. 429. Hẽriquez in d. c. denique.

q d. c. presbyt.

ARTICVLVS II.

An prælati regulares poſsint diſpenſare cum monachis, vt comedant carnes, & ut non ieiunent.

REſpondeo dicendo, quod ieiunia, & abſtinentiæ profeſſorum vtriuſque ſexus congregationis Ciſtercienſis, quibus per regulam aſtringũtur, poſſunt ob complexionum diuerſitatem, & ſecundum temporum, locorumque conditionem arbitrio generalis reformatoris moderari, & relaxari. Ita cõceſſit Martinus V. prout continetur in mari

magno

magno ſeruorũ B. Mariæ, & refert Collector *a* priuilegiorum ordinis Ciſtercienſis.

Et Collector *b* cõpendii ſocietatis habet, quod poteſt prępoſitus generalis per ſe, vel per alios profeſſos, quos elegerit diſpenſare cum perſonis ſocietatis circa ieiunia, & cibos prohibitos, prout conceſſit Iulius Tertius, & ait, quod hæc facultas communicatur omnibus ſuperioribus, & his, quibus ipſi commiſerint.

Immo Eugenius Quartus amplius cõceſſit *quod prior monaſterij ordinis D. Hieronymi, ſeu vicarius in eius abſentia poſſit dare licentiam de conſilio Medici, vel ſine eius conſilio, ſi commodè non poteſt haberi, vt fratres religioſi, & familiares monaſterij præſentes, & futuri infirmi, ſeu debiles poſſint comedere carnes, ſeu oua, ſeu alia ſanis interdicta in quadrageſima, & alijs ieiunijs eccleſiaſticis ſine licentia Diœceſani, vel quod non teneantur ieiunare in prædictis temporib. & ſine conſilio medici, & quod eandem licentiam poſſit concedere prædictis priori, et vicario eorum confeſſor.* Ita refertur in compendio *c* mendicãtium, & in compendio *d* ordinis D. Hieronymi habetur hoc priuilegium indultum fuiſſe priori, & fratribus ſanctæ Mariæ de la Sisla.

Immo amplius Sixtus IV. conceſſit, *quod fratres minores non potentes ieiunare bono modo propter infirmitatẽ, vel debilitatẽ non teneãtur.* Ita habetur in libro *e* Monumenta ordinum, & in ſupplemento.

Notandum autem primum eſt circa ieiuniorum diſpenſationem, quod ſolus Papa circa ieiunia generalia diſpenſat abſolute, ne quis ieiunij lege teneatur, vel non illis aut illis diebus argumento aliquorum Canonum, *f* ſingulariter tamẽ cum illo, aut illo iuſta de cauſa, ne illo, aut illo die ieiunent, etiã Epiſcopus videtur poſſe diſpenſare, immo & eo abſente parochus, & quilibet prælatus cum ſuis religioſis iuxta D. Thomam, *g* & ſuum commentatorem Caietanum, tum quia licet hoc iure expreſſo probari nequiret, ſatis tamen neceſſitatibus quotidie occurrentibus perſuadetur, tum quia tam frequenter Sedes Apoſtolica conſuli non poteſt, tum quia videtur receptum conſuetudine, quæ iuriſdictionem dare poteſt argumento eorum, quæ in iure *h* notantur.

Ex quo infert Caietanus, *non debere prælatos relinquere ſua conſcientia ſubditos petentes ab ipſis diſpenſationem, vt liceat eis cœnare aliqua de cauſa in die ieiunij aut antè horam comedere, quia potius debent eis compati, & benignè diſpenſando a ſuis ſcrupulis liberare.* Ex qua doctrina colligitur, quod parum circa ieiunia conceditur præfatis prælatis regularib. in priuilegiis ſuperius appoſitis, cum ſecundum iuris communis regulam dictis prælatis diſpẽſare in prædictis concedatur.

Ad vnum tamen debent aduertere regulares, quod, licet ex priuilegio cruciatæ ipſis comedere oua in Quadrageſima minimè concedatur, ex diſpenſatione tamen prælatorum, & aliorum, quibus commiſſum eſt in dictis priuilegiis, poſſunt ea comedere, ſi cauſa ad ita diſpenſandum interuenerit puta debilitas, vel infirmitas, debilitas autem, & infirmitas in ſenibus reperitur, cũ ipſa ſenectus morbus quidam ſit, ſenex enim præſumitur ægrotus, quia ſenectus ipſa morbus eſt, vt habetur in iure *K* & notat Abbas dicens, quod ſtatutum diſponens aliquid in caſu infirmitatis habet locum in caſu ſenectutis, & in quadam lege, *l* infirma ætas dicitur ſeniorũ, vel puerorũ, quod intellige ſecundum Alciatum *m* in illis, qui prouectioris ſunt ætatis, puta qui ſeptuageſimum annum attigerint, prout in ſimili dicit Abbas, *n* qui ſenes non ſolùm cẽſentur ægrotare, ſed ſemper in morte eſſe videntur, prout

a Collect. Ciſt. v. ieiun. §. 2.
b Colle. comp. ſoci. §. 7.
c Cõp. men. tit. ieiun. §. 7.
d Cõp. D. Hiero. ti. ieiun. §. 6.
e In 1. impr. fo. 62. & in 2. 66. conc. 99. in ſup. f. 100. con. 384
f Clem. ne Romani de elec. c. ex inſinuatione de appe.
g Th. in 4. d. 15 q. 3. ar. 2. ad ul. & 2. 2. q. 147. ar. 4. & ibi Caiet.
h c. cũ contingat de for. comp. ca. duo ſimul de offic. ordin.
i Caiet. ſuper d. ar. 4.
K c. magna de vot. Abb. 16. col. 2.
l l. ciuitatib. in prin. ff. de l. 1.
m Alc. d. p̃ ſup. reg. 2. q. 53. n. 3.
n Abb. ĩ c. quoniã frequenter. §. vt lit. nõ conteſt.

notatur in iure, *o* & tradunt communiter Doctores cum Gomezio, & Cataldino. Vnde plures ſenectutis laudes vina, & priuilegia referunt Marienzus, *p* Tiraquellus, Iacobus, Portius, Caſſaneus, Gulielmus, Benedictus, Alfonſus de Azeuedo, Didacus Perez, agens qua ætate quis dicatur ſenex. Auiles, & Menochius, & Grammaticus, & Sebaſtianus Medices, dicens quod magna ſenectus eſt morti ſimilis.

Illud tamen eſt ſummopere notandum ſecũdũ Caietanum, *q* quem ſequitur Nauarrus, quod ſubditus diſpenſatus, vt in die ieiunij pluries, quam ſemel comedat, non videtur diſpẽſatus, vt carnes edat nec diſpenſatus, vt ante horam iuſtã prandeat, non videtur à ieiunando liberatus: nec neceſſitas aut iuſta cauſa, quæ excuſat ab integro ieiunio videtur excuſare ab omni parte illius, ieiunare enim, prout poteſt, tenetur, quia (vt ille ait) præceptũ Eccleſiæ, licet in totum ſeruari non poſſit, ſeruandum tamen eſt quoad illam partem, quoad quam ſeruari poteſt. Pro quo eſt apta Decretalis *r* iunctis ibi gloſſa, & Doctoribus notatis.

Ex ſupra dicta doctrina ſatis conſtat, quod priuilegium Innocentii Octaui congregationi S. Iuſtinæ conceſſum, vt refertur in libro *ſ* ſuarum conſtitutionum, quo ſcilicet poſſunt priores, & qui monaſteriis ordinis præficiuntur, in quadrageſima, & aliis ieiuniis de præcepto anticipare horam comeſtionis ante horam nonam, vt eis expedire videbitur, non eſt priuilegium, ſed ius commune omnibus prælatis circa ſuos ſubditos conceſſum. Ex quo etiam infertur intellectus ad quandam Leonis Decimi conceſſionem, quæ habetur in ſupplemento *t* qua conceſſit, quod fratres minores maximè prędicatores actu prædicantes poſſint ſine ſcrupulo, & ſeruato ieiunio anticipare, ſeu retardare (iuxta ſuã conſcientiam) horas comeſtionis, & ſerotinæ collationis. Hæc enim conceſſio ſi ſecundum regulas iuris communis enucleetur, parum, aut nihil vltra ipſum ius concedere videtur.

Circa quam notandum eſt primò, quod illa dictio *maximè*, non excludit, quin fratres etiam actu non prædicantes non poſſint anticipare horam, hæ enim dictiones, *præcipuè, præſertim, maximè*, & ſimiles caſum minus dubitabilem exprimunt, ac implicant caſus magis dubitabiles, & in eis volunt idem eſſe, prout in multis iuribus *u* notatur, in quibus id tradunt gloſſæ, & Abbas.

Qui caſus minus dubitabilis, ſcilicet, cum actu prædicant ſecundum ius commune excuſat prædicatores à ieiunio: maius enim bonum excuſat eos, qui non poſſunt ieiunando ſanctioribus, & melioribus operibus vacare, quibus non ieiunãdo vacarent, argumento cuiuſdam Canonis, *x* exercitium autem prædicationis multo pręſtantius eſt ieiunio, cum ſit opus maximæ miſericordiæ, & ideo à ieiunio minimè debet impediri, iuxta ea, quæ tradit doctiſſimus Caietanus *y* dicens, quod excuſatur a ieiunio qui ieiunando non poteſt ad ſuam, aut aliorum ſpiritualem ſalutem, vel corporalem neceſſaria efficere, velut concionari ex officio, aut obedientia, verbo, aut ſcripto docere, aut confeſſiones audire. Vnde infertur, quod ſi propter actualem prędicationem poſſunt religioſi a ieiunando abſtinere, à fortiori poterunt horas debitas ſeruato ieiunio anticipare, & ſic intelligo hoc Leonis X. indultum procedere, etiam ſi ipſa actualis prędicatio ex officio, aut ex obedientia pręlati non exhibeatur, ſed voluntariè omnino pręſtetur nulla ad id cogente neceſſitate, cum hęc conceſſio includat etiam caſus magis dubitabiles, prout eſt iſte. Et ſi ſubditus dubitat, an opus piũ, & volũtarium, quod

inten-

o l. is qui. ff. de fidei cõmiſſ. liberi. recẽtiores in l. ſeruũ. C. qui teſta. facer. poſ. Gomez. in reg. Cãc. de infir. reſig. q. 7. Catald. intra de trãsla. Cõc. Baſi. co. 2.
p Marien. ĩ dialo. relat. 3. p. ca. 58. ex n. 7. vſq. ad n. 19. Tir. ĩ pri. ĩ præfat. ex nu. 79. & ex n. 121. Port. conc. 17. Caſſa. in catal. gl. mũdi 11. p. cõ 17. Bened. in c. Rain. v. adiecta impuberi ex n 69. Azeu. ad curiã Piſ. li. 2. c. 4. ex nu. 8. Perez lib. 4. ord. ti. 1. in l. 4. ĩ glo. ſeſenta annos Auil. ĩ c. 19. p̃t. in gl. uno de los regidores. nu. 2. Men. de arb. c. 59. Grã dec. 34 n. 4. Sconaſtia. Medi. in tract. mors oĩa ſoluit. 1. p. n. 150.
q Caiet. in d. a. 4. Na. in ma. c. 21 nu. 2.
r c. cũ dile. de dolo & contumacia cũ gl. & Doct. ibi.
ſ in lib. ſuarum conſ. & priu. f. 86. p. 2. § 7.
t ſupp. f. 93. cõc. 282.
u l. 1. § pat. v. vel maxime de coll. bon. l. vlt. poſt pri. ſuncta gl. p̃ſertim. ff. de lib. hom. ex hil. l. & ibi notat. C. de reſc. vẽ. c. quoniã frequenter. §. porro vbi Abbas nu. 7. vt lite nõ conteſt.
x c. nõ mediocriter de conſ. d. 5.
y Caiet. 2. 2. q. 147. ar. 3. & in ſum. v. ieiuniũ, c. 3.

ſntendit,excuſet ab obligatione ieiunandi, & huic Leonis conceſſioni non vult acquieſcere, conſulat ſuperiorem,qui ſecularibus eſt Epiſcopus, & Monachis prælatus,ſi facilè poteſt adire,alioquin proepiſcopus,vel parochus ,& regularibus prior, aut Guardianus,quorum dicto debent ipſi acquieſcere ſecundum Caietanum, *a* Circa id autem,quod ait dicta conceſſio,quod poſſunt anticipare horam ſerotinæ collationis,nota,quod hæc non videtur conceſſio aliquid præter ius commune continens. Ait enim Caietanus, *b* quidquid alij dicant,quod cum collatio veſpertina in ieiunio fuerit introducta pro medicina,ſeu pro neceſſitate, ideo ſiue manè, ſiue veſperi fiat,non frangit ieiunium, maximè ſi id eſt in conſuetudine fieri aliquo die ob rationabilẽ cauſam,immo cum quis non poteſt aliter ieiunare niſi hanc collationem ſumendo in manè,rectè faceret, ſi illam ſumeret,quia vt ratio medicinæ,vel debilitatis complexionis effecit,vt ſine peccato poſſit ſerò ſumi,ita efficere poteſt, vt ſine fractione ieiunij manè ſumatur, vt habet Antoninus *c* Petrus de Palude, Syluester, & Nauarrus cum Richardo, qui omnes expreſsè dicunt, quod ratione medicinæ,debilitatis complexionis, vel neceſſitatis agendi aliqua neceſſaria negotia, qui v.g.in vigilia Natiuitatis Domini occupantur, ientaculum mane ſumerent in ea parua quantitate, qua ſerò erat ſumẽdum,non frangũt illius diei ieiunium,maximè extante cõſuetudine in ciuitate,ſecus autem de illis, qui nulla rationabili cauſa ientaculum manè ſumerent. Hæc ſecluſo priuilegio à viris grauibus aſſeruntur,ſed cum in hoc diuerſitas opinionum ſit, vt ſcrupulis fratrum occurreretur,petita fuit à Leone X.prædicta conceſſio. Et eſt notandum,quod multò ante religioſi mendicantes,& qui eorum fruuntur priuilegiis facultas eſt facta omnibus de cõgregatione Sanctæ Iuſtinæ de Padua, dum in Quadrageſima,& vigilijs, quæ ieiunantur de præcepto equitando iter faciũt, poſſunt ſumere manè aliquid per modum conſuetæ collationis, & veſperi cenare.Ita conceſſit Sixtus Quartus,& refertur in compendio *d* Societatis, in quo indulto cauſa rationabilis eius conceſſionis exprimitur, ſcilicet equitatio, quæ non tantùm de pedeſtri,ſed etiam de equeſtri debet explicari, iuxta ea, quæ in ſequenti articulo dicentur.

a ...*gieta*, *vbi ſ*.

b ...*bie*. 2. 2. *q*. 1*ar*.6.

c ...*ntonin*.*p*.2. ...*ti*.*c*.1. *Rich*. ...*Palud*. *in* 4. ...*di* 5.*Sylu*.*v*. ...*ieiu*:*n*. *Naua*. ...*c*...*nu*.15.

d ...*Comp*. *societ*. *v*.*ieiunium*. §. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres itinerantes poſſint transferre ieiunium diei itinerationis in alium diem.

RESpondeo dicendo, quod fratres minores obſeruantes itinerantes poſſunt transferre ieiunium diei itinerationis in alium diẽ. Ita habetur in ſupplemento. *e*

Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod dies, in quo dies ieiunij itinerationis debet transferri,non debet eſſe dies ieiunij præcepti ab Eccleſia:Soto *f* enim ait,quod ſi à confeſſore iniungitur, dum quis in quadrageſima confitetur,dies ieiunij, tunc ſi ille non habet legitimam occaſionem, & excuſationem non ieiunãdi totam quadrageſimam, intelligitur dies ille pęnitentiæ poſt Paſcha ieiunandi, quod & ego in explicatione bullę *g* cruciatæ cum D.Bonauentura tenui, & id ipſum in propoſito eſt aſſerendum,adimplebit tamen ſi transferat in diem ieiunij ſecundum conſtitutionem ordinis fratrum prædicatorum,quia tunc non concurrunt duo præcepta, & ſine peccato veniali poteſt tunc frater non ieiunare, & ſic mutatio fit in æqualibus.

e *Sup*.*f*.93.*cõc*. 282.

f *Sot*.*in* 4.*d*.19. *q*.2.*ar*.1.

g *Expli*. *cruc*. § *octauo dub*.1. *nu*.3.

Aduerte ſecundò, quod hæc conceſſio intelligitur de itinerantibus, quoniam pedites itinerantes iam excuſantur ab obligatione ieiunij etiam Eccleſię ſecundum Victoriam. *h* At ego non tam abſolutę teneo itinerantes pedeſtres à ieiunio liberari,ſed eos tantùm,qui magnum iter faciunt, & licet non magnum iter faciant, iter tamen diei ieiunij eſt ſex leucarum ſpatium. Vnde etiam in pedeſtribus iter facientibus, quando iter eſt breue,prędictam conceſſionem priuilegium continere puto. Dixi ſex leucarum ſecundum regulam ordinariã, nam talis poteſt eſſe itinerantis debilitas vt minus iter ipſum excuſet,quod boni viri arbitrio relinquitur.

h *Victoria*. 2. 2.*q*.149.

Aduerte tertiò,quod ſi dies itinerationis eſt dies, In quo obligatur itinerãs ex voto, poterit talis dies transferri à fratre mendicante,aut ab alio dicto priuilegio gaudente, quia cum per hanc cõceſsionem in translatione ieiunij non diſpenſatur,ſed commutatur dies ieiunij in diem alterum,& conceſsio abſolutè concedat omnibus itinerantibus, & de omni ieiunio illimitatè debemus ipſam explicare,cum indefinita æquiualeãt vniuerſali. Præterea cum Papa id commutare poſsit,non eſt,cur ſtrictè eius cõceſsionem interpretemur,cum prout in his tractatibus ſæpè dictum eſt,priuilegia Apoſtolica conceſſa regularibus, in partem ſauorabiliorem debeant interpretari.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres minores ratione ſuæ regulæ teneantur ad ieiunia quadrageſimalia, etiam ſi vigeſimum primum ętatis annum non perficerent.

RESpondeo dicẽdo, quod in hac quęſtione debeo aliquantulum immorari.

Vt autem quæ dicenda ſunt,clariora fiant, notãdum eſt,quod D.Pater noſter Franciſcus in ſua regula *i* ſic ait: *Ieiunent fratres à feſto omniũ Sanctorum vſque ad Natiuitatem Domini, ſanctam vero quadrageſimam. quæ incipit ab Epiphania vſq; ad continuos quadraginta dies,quam Dominus ſuo ſancto ieiunio conſecrauit, qui voluntariè eam ieiunant benedicti ſint à Domino,& qui nolunt, non ſint aſtricti,ſed aliam vſque ad Reſurrectionem Domini ieiunent,alijs autem temporibus non teneantur, niſi ſexta feria ieiunare,tempore vero manifeſtæ neceſſitatis non teneantur fratres ieiunio corporali*.

i *Regul*.*B*.*Frã*. *cap*.3.

Et Clemens Quintus in ſua decretali K declarauit his verbis impoſitum fuiſſe præceptum de ieiunando.

K *Cle*.*exiuit*. §. *Nos itaque de verbo*. *ſign*.

Circa præfata verba primò dubitatur. Vtrũ minores ex vi ſuæ regulæ ad ieiunandam eccleſiaſticam quadrageſimam aſtringãtur; Speculum *l* fratrum minorum ſtatim poſt finitam declarationem Nicolai pertractans de hac quæſtione inquit,ex rigore verborum regulæ ſe plus declinare ad partem negatiuam,quamuis illam aſſerere ex ſcrupulo trepidaret,quæ pars negatiua,licet probabilis ſit,pars tamen affirmatiua probabilior, verior, ac proinde tenenda mihi videtur.Hanc partem tenent conſtitutiones generales,& antiquæ,& Barchinonenſes, *m* vbi ſic dicitur: *cum ſecundum regulam teneamur duas quadrageſimas ieiunare*, obſerua uerbum *ſecundum regulam*. Et D.Bonauentura *n* ſic ait, duas quadrageſimas pręceptoriè imponens, tertiam ad deuo-

l *Spec*.*fratr*.*minor*. §. *&* *quia locum aptum f*. 41.*col*.2.*ad fin*.

m *cap*.4.

n *Bonauen*. 1. *expoſit regul*.*cap*. 3.

Digitized by Google

ſtat ſurreptio ſimplex ſine dolo facta quoad ea, quę fuiſſent conceſſa, etiam ſi ſurreptio non fuiſſet commiſſa; in literis autem priuilegij ſic, tum quia conceſſio indulgentiarum eſt reſtringenda, iuxta gloſſam regulæ cancellariæ; & ita tenet Nauarrus, *a* & hoc procedit maximè, ſi in dicta gratia non exprimitur quantitas indulgentiæ, nec quantitas pœnarum, a quibus liberabit dicta indulgentia obmiſſam in prædicto aliam dicendam, ſed ſolum in ea conceditur indefinite a pœnis purgatorij, & nō ab omnibus, & non omnis indulgentia liberat ab omnibus pęnis purgatorij, vt palam eſt, ſed tamū plenaria vel pleniſſima, & multæ indulgentiæ nō plenariæ conceduntur pro liberatione animarum a pęnis, quas patiuntur indefinitè, & ſic videtur etiā ex hoc capite reformanda, vt dicat, Plene liberetur, vel quod ab omnibus pęnis, quas patitur, liberetur, nulla enim miſſa etiam non priuilegiata eſt, per quam ex opere operato non minuatur aliquo modo pęna purgatorij, ita Nauarrus. *b*

a Na. li. 1. cōſil. ti. de reſe. cōſ. 1.

b Na. vbi ſup.

ARTICVLVS VI.

Vtrum conceſſio priuilegij, vt dicta vna miſſa in certo altari, ſtatim anima defuncti, pro qua dicitur exeat a pœna purgatorij, ſit neceſſario dicenda de miſſa defunctorum, an ſufficiat miſſa ſancti occurrentis, aut feriæ.

RESpondeo dicendo, quod ad præfatam indulgentiam per modum ſuffragij quęrendam, vel impetrandam pro anima defuncti, ſufficit quęlibet miſſa tam de ſancto quam de feria, quam de defunctis, tum quia beneficium principis late eſt interpretandum, iuxta quandam legem, *c* modo non ſit ambiguum, iuxta ſacros Canones, *d* tum quia bulla generaliter concedit talem indulgentiam pro qualibet miſſa, ſine reſtrictione de miſſa de defunctis, vel de aliquo ſancto vel feria, & diſpoſitio generaliter loquens generaliter eſt intelligenda, iuxta ea, quę in vtroque iure *e* traduntur; pręcipue cum omnes ſint æqualis valoris, quoad valorem, quem ex opere operato operātur iuxta ſacros Canones. *f* & diuinā Theologiā, licet enim valor miſſæ pro defunctis valeat aliquid amplius valorē operis operantis, ea ratione, quia totus fere tenor eius reſonet defunctorum commemorationem, alio tamen reſpectu valet minus, quia breuior eſt, breuius, & minus attentè, vt plurimū, dicitur, quā alia illa item quod frequenter memoria noui ſancti, & nouitas officij auget deuotionem mittantium ex qua pendet valor operis operantis. Ita Nauar. *g*

c l. 1. ff de conſt. princ

d c quamuis de prab. li. 6.

e l. de pretio ff de public. in rē ac ca. ſolitæ ſub ſin. de maio. & obedien.

f c anſra 1. q. 5.

g Na. li. 5. cōſi. 1. de pęn & remiſ. cōſ. 37. & li. 5 cōſ tun. de priu. conſ. 14.

Aduertendum tamen, quod ſi in bulla dicatur quod miſſa ſit de *Requiem*, vt dicitur pro defuncto neceſſarium eſt, quod hæc miſſa dicatur, alioquin quod indulgentiam minime defuncto proderit.

ARTICVLVS VII.

De origine indulgentiæ ſabbatinæ apud religioſos B. Mariæ de monte Carmelo.

RESpondeo dicendo, quod multifariam multiſque modis olim, & hodie B. Virgo fauorem beneuolum impartita fuit religioni Carmelitarū patrum, Honorius enim Tertius cum regulæ pro hac religione Alberti Cardinalis Hieroſolimitani confirmationem diſtuliſſet, vt maturius tanta res ageretur, apparuit ei Bea. Virgo pulchra vt Luna, electa, vt Sol, eique præcepit, vt petitioni fratrum Carmelitarum libenter annueret, & vt huius celebris viſionis ipſum faceret certiorem, ſignificationem ei præbuit, quo duo æmulatores, & contrarij huius ſacræ religionis iuſſo Dei iudicio in illa nocte perierant, & dedit huic ordini ſcapulariū, quo modo fratres huius ſacræ religionis induūtur. Nā cum B. Simon Eſtoch huius ſacræ religionis eſſet pernoctans in oratione Dei, ab ipſa Beata Virgine pro ſua religione hæc inſignia ſcapularij impetrauit, cuius inſigniæ deuotione attracti multi Principes Chriſtiani in confratres huius ſacræ religionis fuerunt adſcripti, vt tantam inſigniam a Beata Virgine huic religioni mererentur in ſuo corpore portare, vt hiſtorici *h* huius religionis nobis ſcriptum reliquerunt.

h Paleonus li. 5. c. 7.

Et tempore Ioannis Vigeſimi ſecundi, vt ipſemet refert, in bulla quæ incipit. *ſanctiſſimo vts culmine*, data Lugduni tertia die Martij, Pontificatus ſui anno ſexto, nobis memorię tradidit ipſe ſanctiſſimus Pontifex, ante quam ad culmen paſtoralis Apoſtolatus aſcenderet, apparuit ei B. Virgo ipſum tantam dignitatem conſecuturum renuncians, in recompenſam tanti beneficij ei præcipiens, vt regulam Sancti Alberti Apoſtolico ſigillo confirmaret, & de facto confirmauit.

Et Alexander Papa Quintus in Bulla, quæ incipit, *tenore cuiuſdam priuilegij felicis recordationis Ioannis Vigeſimi ſecundi, &c.* Data Romæ ſeptima die Decembris Pontificatus ſui anno primo, prædictam bullam Ioannis XXII. cōfirmauit: quarum duarum bullarum expreſſe meminit Clemēs Septimus in bulla *dilecti filii*, cuius tenorem in pręſentiarum refero.

Dilecti filii Nicolas Audet Generalis. ac prouinciales, & priores domorū ordinis B. Mariæ de Mōte Carmelo, iuxta morē dicti ordinis. necnō cōfratres vtriuſq. ſexus confraternitatū in Eccleſiis domorū, ſeu domib. eiuſdē ordinis inſtitutarū, nobis nuper exponi fecerunt, quod alias felicis recordationis Ioānes Papa Vigeſimus ſecundus, & Alexander V. Romani Pontifice, prædeceſſores noſtri, vniuerſis, & ſingulis Chriſti fidelibus, qui confraternitatem de more Carmelitarum intrare, ſeu confratrū confraternitatis eiuſdē numero adſcribi ipſiuſq ſtatuta obſeruare ac habitum dicti ordinis deferre ſeque fratres & ſorores dicti ordinis appellare, ita quod ſi mulier virgo caſtitatē, vidua vero continentia, coniugata autem matrimonij iura (prout Sancta Eccleſia præcipit) a tēpore, eorū ingreſſus inuiolabiliter ſeruare velle promiſerint, & obſeruauerint, tertiam partē ſuorum peccatorum in Domino relaxarunt ac die, quo a ſeculo huiuſmodi purgatorium acceſſerint, ipſaq. Virgo glorioſa Dei genitrix Maria Sabbato ſequenti poſt ipſorū confratrū, ſeu religioſorū ac ſororū obitus viſitando, a pœnis purgatorij huiuſmodi eorū animas liberabit quodque confratres ipſi gratiarū earundē prædeceſſorum participes fieri volētes, horas canonicas iuxta formā ab Alterio P. Patriarcha dicto ordini conceſſa & ordinata recitare, gnari vero literarū diebus, quib. San. Eccleſia ieiunare præcipit necnō quarta feria & Sabbato tēpore vitæ eorū, præterquam die in qua ex feriis prædictis Natiuitatē Domini N. Ieſu Chriſti occurrere contigerit, a carnibus abſtinere debent.

Ex qua Bulla ibi. *Ipſaq. Virgo glorioſa Dei genitrix Maria Sabbato ſeq. ēti poſt ipſorū cōfratrū ſeu religioſorū, ac ſororū obitus viſitando a pęnis purgatorij huiuſmodi eorū animas liberabit*, colligunt communiter fratres Carmelitæ, quod eoru animas a

pur-

purgatorij pœnis liberat Virgo Sacratiſſima.

At hoc multis mirabile videtur, & rem certe dubiam facit. Nam idem Clemens Septimus in alia eius bulla quæ incipit. *Ex clementi ſedis Apoſtolicæ promiſſione* Data Romę, apud S. Petrũ anno Incarnationis Dominicæ 1530. pridie Idus Augusti, P. S. anno ſeptimo abiicit quoad hoc prædictam refert reuelationem in hunc modum dicens, *Ac ipſa glorioſiſſima Dei Genitrix ſemper Virgo Maria ipſorum confratrum, ſeu religioſorum, ac ſuorũ animas poſt eorum tranſitum ſuis interceſſionibus continuis, pijs ſuffragijs & ſpeciali protectione adiuuabit.*

Et Grego. XIII. in bulla quæ incipit. *Vt laudes glorioſiſſima V. Mariæ.* Da. Romę die 8. Septẽbris. anno Domini 1577. Pontificatus ſui anno 6. confirmans huius religionis priuilegia, hanc etiam cõceſſionem confirmauit, eam in hunc modum referens, *Idemque Ioannes XXII. pro omnib. animabus quæ in purgatorio exiſtunt, & habitum huius religionis, & eorum confraternitatem ingreſſi fuerint, vel congratrum numero adſcripti in honorem eiuſdem B. Mariæ matris Dei die Sabbati poſt earum tranſitum interceſſionibus continuis, pijs ſuffragijs, & meritis, ac ſpeciali protectione adiuuandis publicauit, corroborauit, & confirmauit.* Hæc Greg. XIII.

At hæc Clemens VIII. ſecunda bulla, & bulla Gregorij XIII declarauerunt primam Clementis Septimi bullã, in qua dicitur, *quod Beata Virgo in dicto Sabbato liberabit confratrum, & religioſorum animas:non enim* B. Virgo Maria dictas animas infallibiliter poteſtate abſoluta liberabit, ſed liberabit per modũ ſuffragij, impetrans a Deo Opti ſuis præcibus, & meritis, vt ipſę adiuuentur, & ipſi ſuffragia, ad eorum liberationem cõmunicentur, ad modum, quo Summus Pontifex concedit animabus purgatorij indulgentiam plenariã per modũ ſuffragij, ſi talem indulgentiam lucrentur, vel acquirunt, alias non niſi ſecundum quod ipſæ animę ſunt idoneæ, & dignæ, vt talis indulgentia, ſicut & alia ſuffragia Eccleſiæ plus, vel minus ipſis valeãt ex diuina, & liberali acceptatione, iuxta ea, quæ in articulo tertio huius quæſtionis latè dicta ſunt.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum indulgentia de ſex Pater noſter, *&* Aue Maria, cum gloria Patri, *conceſſa fratribus poſſit pro defunctis applicari.*

RESpondeo dicendo, quod per conceſſionẽ Leonis X. omnes indulgentias a ſua ſanctitate, ac ab alijs eius prædeceſſoribus conceſſas vſque ad diem tertiam Februarij, Pontificatus eius anno 4.
a *Suppl. fol.60.* poſſunt etiam pro defunctis applicari. Et licet hæc
conceſſio, de qua in articulo quæſtionis fuerit facta poſt diem tertium Februarij, ſcilicet, anno ſexto ſui Pontificatus, vt habetur in ſupplemento, *a*
b *Suppl. fol.42.* fuit tamen declaratio alterius, quam prius fecerat
conceſ.31. die tertia Februarij, anno quarto ſui Pontificatus,
vt habetur in eodem ſupplemento: *b* ac ſubinde
c *Suppl. fol.94.* retrotrahitur, vt poſſit pro defunctis applicari iux
conceſ.22 ta ea, quæ in eodẽ ſupplemẽto *c* cõtinentur. Quod
d *Henri lib.2.* quidem vltra id, quod verum eſt, & indubitabile,
de indul.c.19.§.3. tenet etiam Henriquez. *d* Atque eodẽ modo vſus
eſt huius indulgẽtię apud Dominicanos patres, vt
patet ex traditis a Patre fratre Vincentio Iuſtiniano
in vita B. Ludouici Bertran. Deniq; (vt vno verbo
multa in hac materia cõcludam) dico quod poſſumus gaudere omnibus priuilegijs, & indulgentijs conceſſis non ſolũ quibuſcunque religionibus, ſed quibuſcunq; pijs locis, necnon confraternitatibus
prout conceſſit Iulius *e* III. ordini Prædicatorum, *e in lib. priui. f.*
quas poſſumus etiam pro defunctis applicare per *209 p.2.*
conceſſionem a Sixto V. factam in bulla erectionis confraternitatis chordæ B. Franciſci, datam Romę apud S. Petrum anno Domini 1586. die 7. Maij, Pontificatus eius anno ſecundo, vt patet ex eius verbis, *ibi; eiſdem confratribus Chordigeris, vt indulgentias, & peccatorum remiſſiones præfatas per modum ſuffragij pro fidelibus qui in gratia Dei deceſſerint, conſequi, & impartiri valeant, concedimus.*

Et aduertendum quod recitantes Pſalmũ *Miſere mei*, aut qui neſcit, quinque *Pater noſter*, *&* *Aue Maria*, flexis genibus in Eccleſijs noſtris principalibus, ſeu annexis, conſequuntur indulgentias, & vrbis, & orbis. Ita conceſſum eſt ordini S. Benedi. & confirmauerunt Innocent. VIII. & Alexãder Sextus, Iulius Secundus, dũmodo pro eorum animabus dicatur oratio, *Deus qui inter Apoſtolicos*, Habetur hæc indulgentia in libro eorum, quod eſt in Conuentu Valliſoleti, & hæc conceſſio cum maxima ſit, poteſt etiam pro defunctis applicari per dictam bullam Sixti Quinti.

QVAESTIO XCVII.

De indulgentijs pro nouo orbe Indiarum, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum in Indijs in ſanctis ordinum indulgentia concedatur.*

2 *Vtrum aliæ indulgentiæ pro dicto nouo orbe ſpecialiter ſint conceſſæ: in fine ponitur decretũ S. D. N. Clementis VIII. pro indulgentijs cõceſſis calculis, ſeu granis, crucibus, & imaginibus benedictis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum in Indijs in Sanctis ordinum indulgentia concedatur.

REſpondeo dicẽdo, quod Cardinalis Pogius Legatus Iulij III in Hiſpania anno Domini 1553. conceſſit, vt in Indijs indulgentia plenaria conſequeretur in Die Sancti Dominici & S. Franciſci, & S. Auguſtini dicendo in Eccleſijs tres *Pater noſter*, & totidem *Aue Maria* pro exaltatione fidei Catholicæ, & cõceſſit omnes remiſſiones, & indulgentias, quas cõſequerentur in die portiũculæ, ſi Eccleſiam S. Mariæ de Angelis perſonaliter viſitaſſent.

Item conceſſit omnib. Hoſpitalibus in noua Hiſpania omnes indulgentias, quas habet Hoſpitale Conceptionis Mexici, quod dicitur, *del Marques.*

Item conceſſit miniſtris Indorom ſemel in vita, & in articulo mortis indulgentiam plenariam.

Item conceſſit, quod quoties quis miniſtrat Sacramenta Indis, vel prædicat gratis ſeptem annos, & ſeptem quadragenas de indulgentia lucretur.

Et Pius V. anno Domini milleſimo, quingẽteſimo ſeptuageſimo primo, cõceſſit Motu proprio. & ex certa ſciẽtia, & de plenitudine poteſtatis ordini Prædicatorũ in noua Hiſpania in omnibus conuentibus

&

& monaſterij conſtructis, & conſtituendis perpetuis futuris temporibus, quod die Dominicis, San. Thomæ de Aquino, & S.Vincentij, & S.Catherinæ de Senis, qui Eccleſias prędicti ordinis viſitauerint & preces pro augmento Chriſtianę religionis, & Sedis Apoſtolicæ felici ſtatu, ac infidelium conuerſione effuderint, toties plenariam, & omnium peccatorum indulgentiam, & remiſſionem in forma iubilei per communicationem ait, quod eadē indulgentia Sanctis proprijs ordinis Minorum, & S.Auguſt.in noua Hiſpania communicetur, & ait Summus Pontifex, quod qui in prædictis feſtiuitatibus, & eorum octauis confeſſus, & contritus Euchariſtiam ſumit, eaſdem indulgentias a fortiori conſequatur. Et qui in feſto S.Dominici, & S.Thomæ, & eorum octauis celebrauerint, vel pro ſua deuotione celebrare fecerint, toties eandem indulgentiam plenariam conſequantur per modum iubelei. Hæc Vera Crux in ſuo compendio manuſcripto.

Circa primam conceſſionem Cardinalis Pogij Legati eſt notandum, quod Legati Papæ poſſunt concedere indulgentias etiā perpetuas in terminis ſuæ legationis, ſed hoc eis competit non ſolum ex commiſſione ſpeciali, ſed etiam generali Domini Papę, ſicut ſtatuta perpetua facere poteſt, vt dicitur in Iure *a* iuncta ſua Gloſſa, & tradit Corduba & ſic potuit prædictus authoritate Apoſtolica indulgentiam ſupradictam concedere.

Pro cuius rei explicatione eſt notandum, quod dare indulgentias, iuriſdictionis eſt magis, quam ordinis, vt tenent Doctores *b* Calderinus ex mente D.Thomæ, & Abbas. Vnde Legatus, qui eſt ordinarius, poterit concedere indulgentias, etiam ſi non ſit presbyter, vt tradit Speculator *c* Abbas, & Felinus. Et etiamſi teneremus opinionem illam, quod ſit proprium dignitatis Epiſcopalis concedere indulgentias, de qua opinione per Franciſcum *d* de Pauinis, Legatus nihilominus poſſet ipſas concedere, quia eius officium præualet omni dignitati Prouinciæ, etiam ſi vacaret Sedes Apoſtolica, quia ſi officium legati etiam Sede vacante permanet, vt tradit Brunelus, *e* ergo etiam permanet omnis eius authoritas, nulla enim lex eſt, quæ dicat Legatum tunc hoc non poſſe, & ſic non dicendū, quod debuit aduertere Matthæus Cardinalis, *f* cōtra quem inſurgit Gambarus, *g* quanti autem temporis indulgentiam poſſit conferre Legatus, variant Doctores. Quidam enim dicunt honeſtum eſſe, vt propter reuerentiam Concilij non excedat numerum quadraginta dierum quoniam is eſt taxatus numerus omnibus inferioribus a Papa; Gambarus *h* tamen aduertit iuta quadraginta dierum numerum præfigentia inferioribus a Papa, Legatis minime præfixiſſe numerum. Diſtributio enim indulgentiarum ante Concilium non erat præfinita cuiquam prælato, ſed indifferenter dabatur pro animarum ſalute, vt conſtat ex Iure, *i* & tradunt communiter Theologi. Concilium vero ob indiſcretam diſtributionem reſtrinxit iniubendo omnibus Eccleſiarum prælatis, ne vltra quadraginta dies concederent. Cum igitur lex illa Concilij ſit regularis diſtributionum Epiſcoporum, & in Legatis Cardinalibus non militet omnimoda ratio diſſipationis Theſauri, quę in Epiſcopis, cum ipſi ſint pars immediata Sedis Apoſtolicæ, & habeant patrocinium eius præſumitur, quod maiori cura conſeruabunt eius honorem, & ſic dicēdum eſt, quod Concilium non comprehendit Legatos Cardinales, quando enim priuilegia reſtringuntur, Cardinales ſub cōmuni appellatione minime veniunt.

Notandum eſt etiam, quod conceſſio Sixti V. pro feſtiuitatibus ordinis Minorum, de qua in ſuperioribus *K* mentionem fecimus, in qua conceditur indulgentia plenaria omnibus Chriſti fidelib. etiam prodeſt pro nouo Indiarum orbe, non enim video cur fidelibus in illis, partibus commorantib. hoc tantum bonum non poſſit communicari.

a c.ſi. iunct.ſua gl.§ of.leg.Corduba.li.5.qq.q.12 propoſi.3.

b D.Thomæ c. quod autē de pæn.et remiſ. Cald. in c. accedentib. de priuil. Abb. in c. cū ultim.de mai. & obe.

c Spec. in §.ſupereſt. dele. Abbas in c. noſtro de pęn.& rem. Fel.in tract. de indul.ad fin.

d Pauin. in tractā.de pote.c.ſe uasn.4.q prin. in princ.

e Brunel.d.g.et pot.leg.cōcl.33.

f Car.in Cle.ne Romani. § arrū. de elect.

g Gāba. li.8.de autho.leg.a latere.§. quid poſſit legatus circa indulgen.

h Gamb.vbi ſupra nu 9.

i c.accedētib.de exceſ.prę.DD. in 4.d.20.

K ſup. hoc to.p. 81.ar.4.

ARTICVLVS II.

Verum alia indulgentia pro dicto nouo orbe ſpecialiter ſint conceſſa.

Reſpondeo dicendo: quod idem Cardinalis Pogius Legatus Iulij III. eodem anno conceſſit etiam miniſtris Indorum ſemel in vita, & in articulo mortis indulgentiam plenariam.

Conceſſit etiam, quod quoties quis miniſtrat Sacramenta Indis, vel prædicat gratis ſeptem annos & ſeptem quadragenas de indulgentia lucretur.

Et Pius V. in conceſſione ſuperius allata, vltra ibi indulta, indulſit religioſis qui ad Indiarum cōuerſionem proficiſcuntur, quod in die, quo ſe mari commiſerint, & ſic in quo peruenerint, vel in itinere deceſſerint indulgentiam cōſequantur in forma Iubilei.

Item Pius V. conceſſit omnibus religioſis ſcientibus idioma Indorum toties, quoties munus docendis Indis exercuerint, centum dies de iniunctis pęnitentijs.

Et Paulus III. anno Domini 1544. conceſſit religioſis Mendicantibus, qui de licentia ſuorum prælatorum proficiſcuntur ad quaſcunque terras infidelium ad quamcumque mundi partem ad eos conuertendos, vt vadant tanquam Legati, & Commiſſarij & eis concedit omnes gratias conceſſas a ſuis prædeceſſoribus illis, qui ad terras infidelium vadunt, & ſic ſecundum hæc ſunt confirmata, quę per Nicolaum Quintum. Gregorium Nonum, Leonem Decimum, Adrianum Sextum, & Clementem Septimum, & alios Pontifices ſunt conceſſa illis, qui ad illas partes ad dictam conuerſionem proficiſcuntur. Hæc eſt magna conceſſio, vt aſſerit Vera Crux in dicto compendio, & dat, quod ſit liberum eis, quandiu voluerint ibi permanere. Reliqua autem, quæ ad Indos pertinent, videantur infra hoc tomo quæſtione nonageſima 2. de priuilegijs pro Indis conuerſis a Sede Apoſtolica conceſſis.

Pro complemento autem iſtius quæſtionis operæ pretium eſſe duxi proponere in præſentiarum Decretum S. Domini Noſtri Clementis Octaui, cuius tenor eſt.

Declaratio, & Decretū ſanctiſſimi Domini Noſtri Domini Clementis Papæ Octaui, ſuper indulgētijs, quæ tam a ſanctitate ſua, quam ab eius prædeceſſoribus, coronis, roſarijs, calculis, ſeu granis, Crucibus, & imaginibus Benedictis hactenus conceſſa ſunt, & in poſterum a Sanctitate ſua concedentur.

Formula indulgentiarum nouiſſime a ſanctitate ſua præſcripta huiuſmodi coronis roſarijs, paruis crucibus, & imaginibus ex auro, aliove metallo confectis vulgo medalis appellatis in futurum benedicendis principibus vel ad eorum inſtantiam tantum cōcedatur, atque hac vna de cetero, & non alia ſeruetur, & retineatur. Hac formula indulgentiarum ſola imprimatur, & ad omnium commodum etiam lingua vulgari.

No-

Digitized by Google

Nomina uero indulgẽtias impetrantiũ etiãſi principes ſint, non imprimãtur, Corona, Roſaria, grana, ſeu calculi, cruces, & ſacra im. gines cũ indulgẽtiis antea benedicta quæ quidem ad hunc vſque diẽ diſtributa ſunt ſiue illa a S. Domino noſtro, ſiue á ſuperioribus Pontificibus ſint conceſſa, non tranſeant perſonam illorum qui eas in præſen i ob inent. Quæ autẽ vſque in hodiernum diem effectum ſortita nõ ſunt, id eſt, nulli hactenus diſtributa ſunt, nomini vti benedicta deinceps diſtribui poſſint, quod ſi de facto diſtribuantur, careant indulgentiis iam conceſſis.

De cætero indulgẽtia ne cõcedãtur granis ſeu calculis neq; etiã ſacris imaginib. aut crucibus, ſiue impreſſis, ſiue depictis, ſiue ex quouis metallo aut gemma celatis, & expreſſis, ſiue in Eccleſiis publice collocanda, ſiue priuatim habẽda ſint iis, de quibus in formula dicitur duntaxat exceptis.

Neque ſimiliter cõcedantur pro agnis cereis, ſiue Agnus Dei benedictis, vel pro quibuſuis ſacris reliquiis retinendis.

Indulgentia conceſſa viſitantib. ſeptẽ, ſeu nouem Eccleſias, ſeu alias Eccleſias intra, & extra vrbem, vel quadrageſima. & aliis anni temporib. adeuntib. pro ſtationibus conſequẽdis coronis, & Roſariis huiuſmodi benedictis, amplius non concedantur.

Nec etiã indulgentia conceſſa viſitantib. Eccleſiam S. Iacobi in Compoſtella, & loca terræ S. & Hieruſalẽ et B. M. de Laureto, et alias ſimiles Eccleſias, eiſdẽ coronis, et Roſar. benedictis concedãtur.

Neque item cõmunicatio bonorum operũ, quæ a regularium, & religioſorũ, ordinib. vel congregationibus, ſeu monaſteriis fiunt, coronas, & Roſaria benedicta huiuſmodi recitantibus concedatur.

Neque etiã eiuſdem illas, vel illa recitantibus cõcedatur liberatio animarum. in purgatorio exiſtentium niſi vt in memorata formula expreſſum eſt.

Si quando intuitu alicuius gentis, nationis, vel prouinciæ indulgentia aliqua dictas, coronas, aut roſaria recitantibus concedũtur, illæ ad alias gentes, nationes vel prouincias, ne extendantur.

Pro populis autẽ remotiſſimis noui orbis, & Indiarum ad Chriſtianã fidem conuerſis pauciores indulgentiæ, prædicatorib. vero qui pro Chriſti Euangelio in eiſdem partibus, & Indiis diſſeminando laborant, ampliſſima concedantur.

Corona, vel Roſari, aut grano ſeu, calculo vno, aut altero vna benedicta deperdita alterã pro ea ſubrogãdi facultas ne eſto neq. detur. Datũ Romæ apud S. Petrũ 5. Idus Ianuarii, anno a Natiuitate Domini, 1597. Pontificatus vero Sanctitatis ſui anno 5.

Siluius Antonianus.

Pro cuius ſanctiſſimi Domini noſtri decreti explicatione eſt notandum, quod volunt maxime reſtringere indulgentias a ſe, & ab aliis Pontificibus conceſſas roſariis, coronis paruis crucibus, & imaginibus ex metallo confectis.

Primo quod non concedantur niſi principibus, vel ad eorum iuſtitiam, pro quibus vna tantum formula imprimatur, & retineatur, & nomina ipſorum principũ, & impetrantium non imprimãtur.

Secundo quod dictæ coronæ, roſarii, &c. ante hac benedictæ cum indulgentiis, ſi ſint aliquibus perſonis diſtributæ, non tranſeant in alias, ſi non ſint diſtributæ, careant omnino indulgentiis, nec pro ipſis, indulgentiæ ſtationum quadrageſimæ, & totius anni, an cõcedãtur, nec cõcedãtur ipſis indulgentiæ viſitantibus S Iacobum, Terram Sanctã, & Beatam Mariã de Laureto, nec etiam ipſis communicetur operum totius Eccleſiæ militantis participatio.

Tertio quod indulgentiæ ipſis conceſſæ pro vna natione aut prouincia, ad aliam nationem, aut prouinciam non extendantur.

Quarto quod pro nouo orbe, & Indiis pauciores indulgentiæ concedãtur, pro prædicantibus tamen ibi Euangelium ampliſſime condonentur.

Quinto vna corona, vel roſario &c. perditis, nõ dentur neque alii ſubrogentur.

Ex quibus iam ceſſat murmuratio Fratris Dominici de Soto, a — a *Soto in 4. diſt. 21. q. 2. ar. 2.*

QVAESTIO XCVIII.

De indulgentiis quoad earum publicationem, & acquiſitionem, in nouem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur nouem.

1 *QVomodo ſint publicandæ indulgentiæ monaſteriorum regularium.*
2 *Vtrum religioſi indulgentias indiſcretas prædicãtes peccent.*
3 *Vtrũ clauſula, indulgentia poſt quinquenniũ non valitura, debeat intelligi a die cõceſſionis et datæ literæ, an vero a die publicationis ipſarum.*
4 *Vtrum indulgentia conceſſa alicui Eccleſiæ reuocetur a Papa in die ſuæ creationis.*
5 *Vtrum indulgentia poſſit lucrari ab exiſtenti in peccato mortali.*
6 *Vtrum deſinat eſſe bonus moraliter actus, qui fit in peccato veniali.*
7 *Vtrum quando conceditur indulgentia tot dierũ, & annorum, an intelligatur de tot diebus, et annis continuis, vel interpollatis.*
8 *An indulgentiæ tot dierũ, & annorũ, intelligatur de diebus, & annis vitæ huius purgatorii.*
9 *Vtrum pœna debita in vno die vitæ huius correſpondeat alter etiam dies, & idem tempus pœnæ in purgatorio luenda.*

ARTICVLVS I.

Quomodo ſint publicandæ indulgentiæ monaſteriorum regularium.

RESpondeo dicendo, quod propter vitandum abuſum vetat Concilium b Tridentinum indulgentias, aut alias ſpeciales gratias prædicari populo, niſi debitis temporibus per ordinarium loci adhibitis duobus de capitulo, quod etiã olim erat ordinatũ in Concilio Colonienſi c in reformatione clericorum, & ne quis Quæſtor indulgentias alias prædicet, niſi quæ literis Bullæ continentur, & viuat cũ bono exẽplo alias epiſcopus illum quamuis exemptum in tabernis repertum, aut publice delinquẽtem punire poteſt, iuxta Sacros Canones. d Qui quæſtores ante concilium fuerũt prohibiti per eoſdem ſacros Canones, vt poſt Panormitanum tradunt Mandoſius, e & Nauarrus.

Aduertendum tamen cum Henriquez, f quod Concilium Tridentinum dum reuocat priuilegia monaſteriorum, non comprehẽdit fratres ordinũ Mendicantium, quia hi non comprehenduntur, niſi exprimantur, vt decreuit Pius V. Motu proprio pro Mendicantibus anno milleſimo, quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo. At iam etiam alio motu proprio, de quo iam in ſuperioribus g mentionem fecimus, omnes indulgentias Quæſtuariis cõceſſas reuocauit, & ſic nullo modo poſſunt hodie publicari. Verum tamen eſt, quod indulgentias ordinis alicui ſuperiori per Papam conceſſas pro ſubditis, &

b *Tri. ſeſ. 21. de reforma c. 9.*

c *Conc. Coloni. c. 16.*

d *c. tuarum. de priuilegiis.*

e *Maudoſ. in pra ſig. ti. cõfirmati. Naua de orat. not. 22. n. 77 & ſeq. ac in dul. not. 31.*

f *Henri. l. 7. de indul. c. 29. n. 1. litera B.*

g *ſup. hoc to. q. 68. ar 3.*

fa-

familiaribus poteſt prælatus conuentualis promulgare. hæc enim non prohibentur in Concilio Tridentino publicari, nec Bulla Cruciatæ ſuſpenduntur prout in explicatione Cruciatæ late diximus, ſit prædicta autem probantur, nã prælatus monaſterij cenſetur pro ſuis ſubditis ordinarius, vt ipſis promulget indulgentias, cum ſit ab Epiſcopo exemptus prout tradit Henriquez. *a*

a Henri. l. 7. de idu. c. 20. litt 5

ARTICVLVS. II.

Vtrum religioſi indulgentias indiſcretas prædicantes peccent.

RESpondeo dicẽdo, quod religioſi indulgẽtias indiſcretas prædicantes peccant, cũ in quadam Clementina *b* virtute obedientiæ, & ſub pœna maledictionis æternæ id facere prohibeantur. Indulgentiæ autem dicũtur indiſcretæ, prumo nõ conceſſæ, vt ait quædam Gloſſa *c* communiter recepta. Secundo illæ, quæ conceſſæ quidem ſunt, cõ cedi tamen non potuerũt ab eo, qui eas conceſſit, quia taxam excedebant, prout dicit Nauarrus. *d* Tertio, quæ probari non poſſunt, neque literis Pa pæ, ſi ab eo ſunt conceſſæ, vel literis concedentis, aut teſtibus, quando ab alio inferiori cõceduntur. Addendum tamẽ eſt, quod hoc caſu nõ peccaret, præſertim lethaliter in foro conſcientiæ religioſus qui ſciret vere eſſe conceſſas ab eo, qui poterat cõcedere, aut indicijs probabilibus id crederet, nam lex fundata in præſumptione quoad forum conſcientiæ ceſſat, quando veritas eſt in contrarium, iuxta quandam Decretalem, *e* quod alioquin mul ti concionatores, dum publice prædicant rogãtur per ſchedulas, vt publicent indulgentias ſibi ignotas illo, vel illo die, vel illo loco quærendas, pecca rent, quod durum videtur.

b Clem. 1. §. 1. de priuil.

c Glo. in d. Cle. v. indiſcretas.

d Nau. in 6. in Leuit. not. 32. nu. 45.

e c. tua de ſpõſa.

Aduertendum etiam, quod indiſcretæ etiam videntur indulgentiæ, quæ ſine iuſta cauſa cõcedun tur, per ea, quæ adducit Nauarrus, *f* quatũ tamen publicatores religioſi prædicatores non videntur peccare, quippe qui de ſuperiorum facto iudicare non debent, iuxta Sacros Canones. *g*

f Nau. in 6. in Leui. not. 15. cũ ex eo. de pœnit. & remiſſ.

g c. inferior. 21 diſt.

Denique aduertendum eſt, quod quamuis illa Clementina de religioſis tantum loquatur, & quãuis illi ſic prædicantes pluſquam alij peccent, nõ tamen alios clericos, & a fortiori laicos excuſat, nõ quidem per illam Clementinam, ſed propter ratio nem, in qua ipſa fundatur, quod videtur cenſiſſe D. Anton. *h* dum illam Clementinam ad omnes Prædicatores extendere videtur.

h Ant. 3. p. titu. 18. c. 4.

ARTICVLVS III.

Quoddam Breue concedit indulgentiam plenariam uiſitantibus quandam Eccleſiam, addit tamen Papa præſentibus poſt quinquennium non ualituris, quæritur, an iſta Clauſula debeat intelligi à die conceſſionis, et datæ literæ, an uero à die publicationis ipſarum.

RESpondeo dicendo, certum eſſe, quod indulgentiæ conceſſæ valeant a tempore datæ, vt ait quædã Decretalis, *i* & ab illo tempore ius eſt quæ ſitum illi loco, cui conceſſæ ſunt & ab illo tempore paratur facultas capacibus ad lucrandum illas, ſed quantũ ad eos, qui lucrari volũt, incipiunt in eis ef ficaciam habere, quam primum eis præſentantur, & notificantur, & ſic iſtud quinquennium cõputa tatur a die quo exhibitæ ſunt literæ, quæ deberẽt exhiberi prælato, argumẽto alterius Decretalis, *k* nam antequam publicentur, non poſſunt lucrari, quia populus eos ignorat, & in concernentib. animam requiritur ſcientia, & acceptatio, & receptio literarum, & quando priuilegio datur populo, ipſi publice inſinnandum, & publicandum eſt, argumento cuiuſdam legis, *l* & ideo hoc quinquenniũ non computabitur, niſi a die inſinuationis, ſeu exhibitionis, vt reſoluit Rebuffus. *m*

i c. capitulũ de reſcriptis.

k c. cũ ex eo de pœnit. & remi.

l l. non ita ff. de adep. c. vi eſſ. g. cõpeſcẽdi. Reb. in Rebu. eõ. 99.

ARTICVLVS IV.

Vtrum indulgentia conceſſa uiſitantibus aliquam Eccleſiam reuocetur a Papa in principio ſuæ creationis reuocando gratias, et indulta, ita ut non poſsit lucrari.

RESpondeo dicendo, quod certum eſt, quemlibet Summũ Pontificẽ pro ſua ſumma, quam habet, poteſtate poſſe reuocare indulgentias a ſuis prædeceſſoribus conceſſas, nullus enim ſuorũ præ deceſſorum poteſt imponere ſibi legem, quę ſuam poteſtatem tollat, vel minuat, & de hoc nemo dubitat.

Præſuppoſita igitur hac plena poteſtate, et quod Papa in principio ſuæ creationis reuocat gratias, & indulta ſuorum prædeceſſorum, ait quidam Vige gerius, *n* quod Summus Pontifex tunc non reuocat omnes indulgentias per prædeceſſores conceſſas. Sed certe, vt aduertit Nauarrus, *o* prælatus Vigerius videtur id dixiſſe deceptus ab aliquo, qui pu tauit per regulas cãcellariæ, quas in craſtinũ ſuę aſ ſumptionis publicat, Papa, reuocare oẽs gratias, & indulgentias, quas prædeceſſor fecit. Quod tamen non eſt verum, nã regula ſeptima, propterea quod habet verbum *gratias*, & verbũ *indulta*, videri poſ ſet alicui dormitãti reuocare omnes indulgentias nondum lucrifactas, cũ ſint quędã gratiæ, & quæ dam indulta, nullatenus tamẽ id facit, quãdoquidem ſolũ reuocat gratias expectatiuas, & indulta beneficiaria cõceſſa ad quærẽda beneficia Eccleſiaſtica, & ad nominandum ad ea, vel conferendũ illa, ſicut & regula vndecima reuocat vniones eorundem beneficiorum nondum ſortitas effectum, & neque regula quinquageſima ſeptima, & duę in ſequentes, quæ tractant de indulgẽtijs, neq; Gloſſæ illarum vllam de huiuſmodi reuocatione men tionem faciunt, prout tradit Nauarrus. *p*

n Viger. de inſt. Theol. c. 16. §. 6.

o Nau. li. 5. cõ. ti. de pœn. & remiſſ. conſ. 17.

p Nau. vbi ſu.

ARTICVLVS V.

Vtrum indulgentia poſſit lucrari ab exiſtenti in peccato mortali tempore operis, per quod indulgentia acquiritur.

REſpondeo dicendo, quod loquendo de facultatibus, quæ præter indulgentiæ acquiſitionem conceduntur, qualis eſt facultas conceſſa cuilibet eligendi confeſſarium, qui eum etiam abſoluat a reſeruatis, qualis etiam facultas cõedendi oua, & lacticinia diebus ieiuniorum ab Eccleſia indictorũ, audiendi diuina tempore interdicti; hæc concedũ tur, & alia ſimilia etiam in peccato mortali exiſten ti, & hæc eſt communis omnium ſententia; loquen do autem de indulgentijs propriæ dictis.

Dico ſecundo, quod Caietanus *q* ait, quod licet quandoque ſit idem tempus operis, & acquiſitio-

q Caie. I. tra. po ſter. de idu. c. 9.

tionis indulgentiæ, vt cum ea conceditur omnibus illic, vel illic præſentibus, frequenter tamen alio tempore,& alio fit opus,ob quod conceditur: quo ſuppoſito aduertit,quod quamuis quæſiturum indulgentiam non oportet eſſe verè pœnitentem tẽpore, quo conceditur facultas quærendi eam,oportet tamen eſſe talem duobus alijs temporibus, nempe cum facit opus, ob quod conceditur, & cũ abſoluitur,vel eam quærit. Contrariam tamen opinionem tenet Gloſſa *a* quædam, quatenus ſenſit hanc anni Iubilæi indulgentiam lucrifactam iri etiam ab his peregrinis,qui aliquot dies in ſtatu peccati mortalis peregrinantur,& ita tenent D.Antoninus, *b* & Felinus, & Tabien. & Syluester, quæ opiniones validiſſimis pro vtraque parte nituntur fundamentis. Et ſtando in vtraque hac opinione certum etiam eſt, Bullas nihil prodeſſe quoad indulgentias, quæ per ſolam Bullæ acceptionẽ quæruntur accipientibus eas in ſtatu peccati mortalis, & ſic neque priuilegia confraternitatum, quibus conceditur indulgentia,inſtanti eam pro tempore, quo intrat in ſtatu peccati mortalis,neque priuilegia altarium, vel reliquiarum,quibus aliquot indulgentię cõceduntur porrigentibus manus adiutrices pro tempore, quo adiuuant, ſi tunc ſunt in peccato mortali.

a Gloſ.9. in extrauag.1.de pœnis,& remiſſ.
b Anton.3.p. tit.10.c.3.§.5. ver.6.quæritur. Fel.in ſer.de indulg.co.7.Tab. v. indulgentia. q.4.& Syluest. q.10.art.9.

Verum eſt tamen, quod opinio Caietani non procedit ſaltem in cauſa principali remota, verbi gratia indulgentia, quam concedit Papa ad agendas gratias Deo pro fœdere ſuo opere inito inter aliquos Principes, qui mala mortaliter intentione illud iniuiſſent, quãuis enim cauſa principalis remota, ſcilicet pax inita, peccatum eſſet mortale,& qui eam feciſſent, mortiferè peccaſſent, ij tamen, qui in ſtatu gratiæ pœnitentiæ Sacramentum ſumerent, gratiaſque pro pace, quam bene factam eſſe credunt, agerent, indulgentiam lucrarentur profectò conceſſam, quia etſi opus principale remotum non eſſet meritorium, proximum tamen tale eſt.

Neque opinio Caietani locum habet in cauſa minus principali, nam in anno Iubilæi licet peregrini Romam euntes lethali peccato infecti,& iter arripuerint,& continuarent,aut partem eius,ſi tamen Romam peruenientes verè pœnitentes, & confeſſi Eccleſias præſcriptas viſitauerint, indulgentiam lucrifacere poſſe videntur,eo quod etiam ſi totum opus in ſtatu gratiæ non peragerent,principale tamen,& proximum opus nempe viſitationem Eccleſiæ in eo ſtatu requiſito peragerent. Immo videtur dicendum quod intentioni concedentium indulgentias proprius videtur eas lucri fieri ab eo,qui eſt in bono ſtatu tempore, quo eſt quærenda,licet conditiones totæ ob eas quęrendas requiſitæ non impleantur in bono ſtatu, modo impleantur bene moraliter, & vltima pars earũ,quæ eſt proxima requiſitioni indulgentiarum fiat in ſtatu gratiæ, ſi hoc enim non concederetur, ſequeretur, quod pauci collatione aliorum quærerent indulgentias anni Iubilęi,neque alias,quę prærequirunt ieiunia,& eleemoſynas certorum dierum,vel hebdomadarum,quorum omnia, & partes eorum pauci collatione aliorum in bono ſtatu proſequuntur,& pauciores incipiunt, & raro collatione aliorum perfectè ſe conterunt, ante quam confiteantur. Immo neque bona pars pœnitentium peruenit ad integram contritionem,niſi per attritionem abſolutione Sacramentali auctam, & confirmatã: & certè prẹſumendum eſt,quod Papa poteſt concedere indulgentiam exiſtenti in malo ſtatu pro tempore, quo fuerit in bono, quod licet ipſe non dicat,ea ratione cõuincitur,quod verba gratiæ in-

dulgentia Iubilæi,& quælibet alia conceditur,etiã malis,vt poſſint eam lucrari in ſtatu bono.

Neque certè videtur eſſe intentionis Summi Pontificis concedentis indulgentiam particularẽ, quæ aliquando ſolet concedi in hebdomada proxima ſequenti Dominica, in qua publicatur ieiunanti preces, & eleemoſynas facienti Feria quarta,& ſexta & Sabbatho,& communicanti ſequenti Dominica, vt iam inde à mane Feriæ ſecundæ, quo illa facere incipit, ſit in ſtatu gratiæ,quoniam pro prudentia tantæ ſedis præſide digna nouit tantam, & tam variam multitudinem non poſſe moraliter inuenire tam breui paratam, ideoque cenſeri eam ſatisfacere per totam hebdomadam, & initium Dominicę inſequentis,antequam communicet,ita videtur parata, & confeſſa.

Ex his reſpondetur argumentis adductis à Caietano,ſcilicet, quod illa tantùm opera,& illa tantummodo facta ſufficiunt ad indulgentiam quot, & quomodo illa neceſſario ad illam quærendam voluit concedens eſſe facta, modo illa moraliter ſaltem bene fiant, & perfectio eorum vltima, per quam eſt quærenda indulgentia, fiat in bono ſtatu,& negando quod omnia opera,quę requirit indulgentia quærenda, debeant eſſe viua, negando item quod opera mortua, ſi alioquin ſint moraliter bona,repugnant operibus viuis,& in gratia factis,quia, immo multum, & multis modis iuuant ad quærendam illam, iuxta quandam Gloſſam *c* communiter receptam. Negando item,quod non poſſunt ſeruire ad integrandam cauſam concedendi indulgentias pœnarum à Pontifice concedendas, cum etiam ſeruiant de congruo ad quærendam indulgentiam culparum à Deo condonandarum,vt tradit D.Thomas *d*,cui Concilium Tridentinum aſtipulatur.

c Gloſſ.in cap. quod quidã de pœnit.& remiſ. & c quærat.§. quod autem de pœnit.diſt.1.
d Tho.1 2.q. 113.artic.3.& ſeq. Trid. ſeſſ. 14.c.4.et can.5.

ARTICVLVS VI.

Vtrum deſinat eſſe bonus moraliter actus, qui fit in peccato veniali, vt indulgentia non acquiratur.

RESpondeo dicendo, quod actus poteſt geri malè à peccante venialiter dupliciter. Vno modo ita, quod ipſe actus, vel aliqua eius pars ſit mala venialiter, agendo illum inordinatè, vel in finem malum venialiter, putà ad gloriam vanam, vel aliàs ad iniuſtè complacendum,diſplicendum, ſucrandum, vel nocendum leuiter alicui, vel cum defectu alicuius circunſtantiæ ad eius bonitatem requiſitæ, vt quia facit tempore, modo, habitu, vel geſtu indebito: verbi gratia viſitat quis prædictas Eccleſias propter vanam gloriam venialem, quia talis actus eſt venialiter malus ob defectum circunſtantiæ boni finis, aut nimio riſui, & prophanis negotijs, nimijſque colloquijs indulgens, vel tempore indecenti cum ſcandalo ſaltem veniali aliorum, vel cum habitu, vel comitatu ſuæ perſonæ indecenti, aut nimium properando. Secundo modo faciendo aliqua venialia, quæ non contingunt actum,vel partem eius, verbi gratia viſitat quis quatuor Eccleſias ſiue in ſtatu gratiæ,ſiue in ſtatu malitiæ bono fine,bono modo,& tẽpore opportuno, ſed durante tota viſitatione,vel aliqua eius parte,in via,vel in Eccleſia peccat venialiter inordinatè intra ſe iraſcendo, concupiſcen-

do honorem, gloriam, voluptatem, vel aliud huiuſmodi malum venialiter volendo, vel bonum malè venialiter faciendo, is enim viſitando ſolùm peccat alia venialia viſitandi actui contraria, nam qui concupiſcit aliquam vindictam paruam, aliquam vanam gloriam ex alijs actibus eius, vel etiã ex eodem actu viſitandi per alium actum ſeparatum, non præſtituendo illam pro viſitationis fine, cum facit actum viſitationis malum, ſed facit alia ei extranea, illa enim non ſunt de ſubſtantia, vel circunſtantia illius viſitationis, vt poſt Diuũ Thomam, *a* & Iacobum de Almain tradit Nauarrus dicendo, quod qui facit eleemoſynam deſiderando vanã gloriam, ſi vno, & eodem actu vult vtrumque, eſt malus, ſi autem vno actu vult facere eleemoſynam propter bonum finem, & alio actu vult gloriam vanam, erit ille bonus moraliter, immo & meritorius, ſi fiat in ſtatu gratiæ, licet hic ſit malus venialiter. Quo notabili ſuppoſito reſpondetur quæſtioni propoſitæ aliquibus dictis. Primum dictum eſt, quod qui viſitans ita peccat venialiter circa ipſum actum viſitandi, vt ipſe reddatur malus ſaltem venialiter, circa ipſum actum viſitandi, quia facit illum cum defectu alicuius circunſtantiæ ad bonitatem moralem ipſius neceſſariæ, non facit actum ad quærendã indulgentiam ſufficientem, qui autem viſitans ſolùm peccat alia venialia viſitandi actui extranea ſatisfacit.

a Tho. 2. ſen. d. 83. q. 1. art. 1. ad 4. Almain. in mora. c. 12. Nau. in c. inter verba. 2. q. 3. conc. 5. nu. 91.

Secundum eſt dictum, quod fieri poteſt immo frequentiſſimè fit, quod vna pars actus ſit venialiter mala, & alia omnino bona, qualis eſt actus eundi ad Eccleſiam illius, qui incipit eum ob vanam gloriam, & poſtea in ſe reuerſus proſequitur, & finit actum ob Dei obſequium, qualis item eſt actus eius, qui vnam, vel alteram particulam miſſæ, vel horæ Canonicæ facit cum nimia mentis euagatione, vel omiſſione alicuius verbi, vel verſiculi, qui igitur maiorem partem viſitandi bene faceret, licet pars alia eius eſſet mala, ſatisfacere videretur, argumento cuiuſdam Legis, *b* & canonis. Ita tenet Doctiſſimus Nauarrus, *c* qui arbitratur eum, qui modeſte, ac deuotè ingrederetur, precaretur, & exiret Eccleſiam viſitando ſatisfaceret, etiam ſi reliquum itineris immodeſtè faceret.

b l. quod maior, pars. ff. ad municip. c. de his, quæ fiũt a mai. par.

c Nau. de indulgen. nu. 32. nu. 46.

ARTICVLVS VII.

Vtrum, quando conceditur indulgentia tot dierum, & annorum, intelligatur de tot diebus, & annis continuis, vel interpollatis.

RESpondeo dicendo, quod Canoniſtę variè appellant, & diſtingunt hos dies, & annos. Nam quidam dicunt dies vtiles eſſe idem, quod dies continui, putà per quadraginta dies continuos ieiunãdo. Et ſimiliter dicitur annus vtilis continuus, quando ſcilicet, ſine interuallo per vnum annum continuum pœnitentia facienda eſt, pota ſingulis diebus ieiunando, aut orando: communes autem dies dicuntur interpollati, putà ſi intra vnum annum, vel duos deberet quis quadraginta dies ſemel in hebdomada, vel in menſe ieiunare, & ſimiliter annus communis dicitur interpellatus, quando ſcilicet intra aunum, vel duos annos vno die ſingulis hebdomadis, vel menſibus ieiunatur. Quo ſuppoſito variant ſcribentes. Vtrum indulgentiæ dierum, & annorum intelligantur de diebus, aut annis continuis, an de interpollatis, vt patet ex tradins per Nauarrum, *d* & Cordubam, qui Corduba ex mente communi, & Nauarri reſuluit, quod per indulgentiam tot dierum intelliguntur dies continui, vel interpollati: per indulgentiam autem vnius, vel plurium annorum intelliguntur dies aliquando quidem continui, aliquando autem interpollati, dicunt enim cum communi, quod per indulgentiam tot dierum, putà quadraginta, ſimpliciter conceſſam remittitur pœnitentia tot dierum, etiam ſi dies illi pœnitentiæ non ſint continui, ſed interpollati, per indulgentiam autem vnius anni ſimpliciter non dicendo de iniunctis, intelligautur 365. dies condonari, modo ſint continui, modo interpollati, modo ſint iniuncti, modo non.

d Na. de indul. nu 31. § 19. & § 10. Cord. de indulg. q. 32.

ARTICVLVS VIII.

An indulgentia tot dierum, & annorum intelligatur de diebus, & annis vitæ huius, an Purgatorij.

RESpondeo dicendo, quod intelligitur de diebus, & annis vitę huius, & non Purgatorij, & de pęnitentijs in hoc ſeculo iniunctis, vel iniungẽdis, & de pœnis Purgatorij reſpondentibus in tanto, aut maiori, vel minori tempore illis annis, & pœnitentijs vitæ huius. Et probatur primo, quia forma indulgentiæ non eſt, remittimus, aut relaxamus tot dies, aut annos pœnæ, ſed pœnitentiæ, pęna autem Purgatorij non eſt propriè pœnitentia, quia non eſt voluntariè aſſumpta, ſed eſt perpeſſio pœnæ per viodicem iuſtitiam Dei inflictæ, quamuis ſit patiẽter, aut voluntariè tolerata, & per hæc, & alia ita tenet Soto *e* cum Doctoribus communiter. Intelligitur etiã de pœnis Purgatorij reſpondentibus in tanto, aut maiori, aut minori tempore illis annis, & pœnitentijs vitæ huius.

e Soto in 4. d. 21. q. 2. art. 1.

Pro cuius rei explicatione nota has tot annorũ dierum, & quadragenarum indulgentias, vel relaxationes, vel remiſſiones fieri ſecundum formam Canonum antiquorum, vbi pro quocunque peccato mortali, ſi eſſet graue, imponi iubentur ſeptem anni pœnitentiæ, & pro grauiſſimo etiam decem, & plures. Et quamuis ex Canone non imponantur ſemper illi anni, ſed pauciores, tamen per illam minorem pęnitentiam non remittitur, niſi pęna Purgatorij, quæ correſpondet iniunctæ, quæ adimpletur, & ex conſequenti Indulgentia tot dierum, vel annorum iniunctorum non remittit niſi ſolùm illam pœnam Purgatorij, quæ correſpondet iniunctæ, ſi adimpleretur. Si autem indulgentia ſine limitatione de iniunctis concedit tot dies, & annos pęnitentiæ, vel remiſſionis abſolutè, intelligitur de illis etiam, qui mediata ratione eſſent iniungendi, & quorum pęnitentiæ ſecundum ſua peccata reus eſſet, & pœnarum, quæ in Purgatorio ſic reſpondent ſecundum iudicium, atque iuſtitiam Dei. Itaque tantum pœnarum in Purgatorio remittitur per eam indulgentiam, quantum remitteretur, ſi in hac vita ille pęnitens ſufficienter pęnitentiam egiſſet, illis diebus, aut annis, quibus ſecundum legem, & iuſtitiam Dei, & Eccleſiæ pęnitere debuerat, & in his concordant Doctores communiter, & expreſsè Durandus, *f* Paludanus, Florentinus, & Syluester, quamuis ibi male mordeat Summam Angelicam, quaſi aliter ſenſerit, prout aduertit Corduba.

f Durã. in 4. d. 20. et ibi Pal. q. 1. art. 1. Flor. 3. par. Summæ ti. 10. c. 3. § 3. Sylu. v. indulg. q. 4. Cord. lib. 5. de indulg. q. 3 2.

AR-

Digitized by Google

ARTICVLVS XI.

Vtrum pœna debita in uno die uitæ huius reſpondeat alter etiam dies, & idem tempus pœnæ in Purgatorio.

a Soto in 4. d. 21. q. 2. art. 1. RESpondeo dicendo, quod Soto *a* ait contra communem, quod vni anno pœnitentiæ vitæ huius non reſpondet alter annus, immo neque fortè vnus menſis pœnæ in Purgatorio, & ex conſequenti qnod per indulgentias remittere mille annos pœnitentiæ debitæ in hac vita non eſt remittere decem in Purgatorio, quodque pœna vnius diei in Purgatorio plus ſæpè valet ad ſolutionem debitarum pœnarum, quam pœna vnius anni iniuncti, vel iniungendi implenda in hac vita, quia licet pœnitentia vnius anni vitæ huius ceteris paribus plus valeat ad ſatisfactionem pœnarum, quatenus eſt voluntaria, vt ait communis opinio: at verò ex alia parte, quia ſcilicet pęna Purgatorij ſine comparatione acerbior eſt, inde plus valet pœna vnius anni illic, quàm hic ad ſatisfactionem, vel ſolutionem, quia cetera paria non ſunt: tanta autē pœna, & tam acerba in eodem tempore, puta in vno anno plus hic quàm in purgatorio valet ratione voluntarij, vt dictum eſt. Quo fit, vt ait Soto, vt nemo ſit, qui in Purgatorio fuerit, vel futurus ſit viginti annis, & fortè neque decem quantumcumque peccata magnæ pœnæ debitor obierit, quia in decem annis per acerbitatem pœnæ ibi perſoluet pęnitentiam mille annorum, & vltra in hac vita debitam adimpleri.

b Cord. lib. 5. q. q. 32. At Corduba *b* hanc reprobat opinionem, negat enim pœnam Purgatorij acerbam ſuperare ratione voluntarij in pęnis vitæ huius eodem tempore perpeſſis ad effectum ſolutionis, aut ſatisfactionis Deo faciendæ, nam vix eſt tam acerba pœna Purgatorij, quæ vno tantùm die purget magnum peccatorem debitorem multorum annorum pœnitentiæ pro multis, & magnis ſuis, quem tamen vehementiſſima in hac vita cōtritio, atque acerbiſſima flagellatio, ſeu tribulatio, ſiue martyrium, vel etiā religionis ex magno Dei amore facta profeſſio eodem die, aut etiam minori tempore perdurās profecto purgaret, id quod Doctores omnes concedunt, neque ipſe Soto negat, ſed expreſsè affirmat, *c* igitur ratio voluntarij ſuperat acerbitatem pęnarum Purgatorij, & ea ratione vnus dies pęnitentiæ vitæ huius plus ſoluit debitarum pęnarum, quàm vnus, & multi dies pęnarum Purgatorij, & per indulgentiam vnius diei remittuntur plures dies in Purgatorio.

c Soto in 4. diſt. 15. art. 1. art. 9. & d. 16. q. 1. ar. 3. & q. 2. art. 2. & 3.

At hæc Cordubæ impugnatio contra Sotum non me omnino conuincit, vt à Soti opinione diſcedam, non enim Sotus ait, quod acerbitas pęnarum in Purgatorio ſuperant omne opus ſatisfactorium huius vitæ. hoc enim ex dictis, & conceſſis ab eodem Soto non poteſt affirmari, ait ergo Soto reſpondens communi opinioni, quod acerbitas pœnarum Purgatorij vnius diei poteſt plus valere ad ſatiaſactionem pœnarum, qnàm aliqua pœna multorum dierum in hac vita voluntariè aſſumpta, quia licet ſit minor quoad durationem, eſt tamen reſpectu acerbitatis æqualis, immo maior. Ex alio tamen capite ab hac recedo opinione: loqnitur enim ea opinio cōtra morem Eccleſiæ, quæ pro defunctis, & pro certa anima celebrat anniuerſarios, Miſſas, & officia vltra 20. annos. Nec rigor Dei eſt iniuſtus, ſi ab anima, quæ propriè nō ſatisfacit, ſed ſatis patitur, exigat longas pęnas, cū pro vno mortali exigat æternas. Quare ait Henriquez *d* quod iſtam ſententiā quidam inſignis Prædicator a ſacro Inquiſitionis Senatu, compulſus eſt rettactare, eo quod retrahat viuos ab operibus ſatisfactorijs, & Miſſis offerendis pro ſuis defunctis, & quidam patres ſignificant quarundam animarum pœnas duraturas ad diem vſque iudicij. Surius in vita Sancti Luzbergæ ait, quod quidam Innocētius Papa eſt in Purgatorio detinendus vſque ad diem iudicij, & Adamus in ſermone pro defunctis ait quoſdam detineri 100. aut 300. annis. Vide contra Sotum doctiſſimum Cardinalem Bellarminum, *e* Et aliqua pertinentia ad indulgentias videantur apud authores de indulgentijs diſputantes,

d Henriq. li. 7. de indulg. c. 16. nu. 4.

e Belar. li. 2. de purg. c. 9. in fin.

QVAESTIO XCIX.

De Indis quoad eorum priuilegia, in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſeptem.

1 *VTrum Epiſcopi occidentales, & meridionales Indiarum poſſint abſoluere nouiter conuerſos a caſibus Bullæ Cænæ Domini.*

2 *Qui ordo conficiendi Chriſma in partibus Indiarum concedatur.*

3 *Vtrum Epiſcopi Indiarum teneantur ſingulo biennio limina Sancti Petri viſitare.*

4 *Vtrum Indi ſint Domini ſuarum poſſeſsionum.*

5 *Vtrum religioſis pro conuerſione Indorum aliqua concedantur.*

6 *Vtrum tempore iubilęi aliqua gratia ſpecialis Indis ſit largita.*

7 *Vtrum tranſeuntes ad Indias ſine licentia Regum Hiſpaniarum ſint excommunicati.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Epiſcopi Occidentales, & Meridionales Indiarum poſſint abſoluere nouiter conuerſos à caſibus Bullæ Cęnæ Domini.

REſpondeo dicendo, quod prout conſtat ex Patre de Veracruz in ſuo Compendio manuſcripto, Paulus III. conceſſit Epiſcopis Occidentalibus, & Meridionalis Indiæ, quod *ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ poſſint abſoluere omnes nouiter conuerſos dictarum Indiarum a caſibus de Cœna Domini authoritate Apoſtolica, & quod hanc poteſtatem poſſint dicti Epiſcopi authoritate Apoſtolica committere ijs, quibus viſum fuerit eis,* hoc autem conceſſum fuit anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſeptimo.

Nota primo, quod hanc poteſtatem poſſunt Epiſcopi committere etiam clericis, & fratribus, quia dicit litera *his, quibus viſum eis fuerit*, & hoc authoritate Apoſtolica, vnde mortuo Epiſcopo, qui hanc commiſſionem fecit, non ceſſat dicta authoritas, & poteſtas, cum authoritate Sedis Apoſtolicæ concedatur.

Nota ſecundo, quod hæc authoritas tantū conceditur in foro conſcientiæ, & non in foro exteriori, ex ſententia Didaci de Couarruuias *f* dicentis, quod abſolutio ab excommunicatione facta ex vi iubilæi, & Bullarum a confeſſore, non valet

f Cou. in c. alma mater de ſenten. excom. 1 p. §. 11. n. 16.

in foro iudiciali, niſi in ipſis literis contineatur. At verò contrarium tenendum dicitur in litera priuilegij, quod, ſcilicet, poſſint Epiſcopi dictos Indos abſoluere iniuncta eis pœnitentia in forma conſueta Eccleſiæ, quod forum iudiciale ſonat, prætereà prædicta authoritas conceditur ordinarijs in ſuos ſubditos, & eſt ordinaria.

Nota tertiò, quod extendit Pater Veracruz hãc poteſtatem non ſolum in Indos ſubditos Epiſcopo eiuſdem diœceſis, ſed etiam in alios alterius Epiſcopatus ibidem venientes, ſiue tempore communionis Paſchalis, ſiue alio tempore, quia litera dicit, quod ipſi Epiſcopi poſſint abſoluere nouiter conuerſos, a caſibus Cœnæ Domini. Vnde, quia hoc ſolum fit in præiudicium concedentis, ſcilicet Papæ, ideo largè interpretandum.

Nota quartò, quod ex hoc priuilegio ſolum habetur, quod Epiſcopi Indiarum, & illi, quibus ſpecialiter commiſerint, poſſint abſoluere a caſibus dictis, & ſic falſum, & periculoſum eſt, quod habetur in Manuali Mexicano, impreſſo anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo octauo, vbi dicitur hoc priuilegium conceſſum fuiſſe Curatis Indorum, ſolum enim Epiſcopis conceditur.

Nota quinto, quod hoc priuilegiũ non tollitur, quando publicatur Romæ proceſſus Cœnæ Domini, prout iam defendimus in primo Tomo. a

a 1. tom. q. 20. art. 9.

ARTICVLVS II.

Qui ordo conficiendi Chriſma in partibus Indiarum concedatur.

RESpondeo dicendo, quod Pius IV. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſecundo conceſſit *Epiſcopis harum Indiarum, vt ſanctum Chriſma poſſint conſecrare cum eo, quod in partibus Indiarum reperitur Balſamo ac aliorum miniſtrorum numero, qui ad id commodè haberi poterit adhibito (quia abſolutus miniſtrorum Eccleſiæ numerus facile non reperitur) conficere, & conſecrare perpetuò poſſint.*

ARTICVLVS III.

Vtrum Epiſcopi Indiarum teneantur ſingulo biennio limina Sancti Petri viſitare.

RESpondeo dicendo, quod Pius IV. *conceſſit eiſdem Epiſcopis, vt limina Sancti Petri ſingulo biennio non teneantur, etiam ſi iuraſſent, viſitare, ſed quod ſufficiat per procuratorem, vel Nuntium ſingulis quibuſque quinquennijs viſitando, & iuramentum præſtitum et deinceps forte præſtandum etiam ex nunc, prout ex tunc relaxatur.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum Indi ſint Domini ſuarum poſſeſſionum.

RESpondeo dicendo, quod Paulus III. anno Domini milleſimo quingenteſimo, trigeſimo ſeptimo, determinauit *Indos eſſe verè hominis tam Indiæ Occidentalis, quàm Orientalis, qui licet extra fidem Chriſti exiſtant, ſua tamen libertate, ac rerũ ſuarum dominio priuatos, & priuandos non eſſe.*

Ac ſecus quicquid fieri contigerit, irritum, & ipſos verbi Dei prædicatione, & exemplo bonæ vitæ ad fidem Chriſti inuitandos fore authoritate Apoſtolica declarauit, & decreuit. Idemq; Paulus III. declarauit *omnes noui orbis incolas tempore infidelitatis eſſe veros dominos rerum ſuarum, & vere habere dominium ſibi ſubditorum, & nullo modo ob infidelitatem eſſe priuandos, neque eſſe priuatos, & multo minus per conuerſionem ad fidem eſſe deſtituendos ſuo, quod poſſidebant, dominio, & ipſe idem declarauit eſſe vere liberos, & non ſeruos.*

Circa quam conceſſionem nihil venit notandũ, ſed plorandum, cum oculis noſtris tot millia Indorum deuaſtata, eorumque terras proprijs dominis priuatas cernamus, & quod plus ad lachrymas compellit, eſt, quod hæc facta ſunt à Chriſtianis Regnum Chriſti publicantibus contra voluntatem Papæ, & Regum Hiſpaniarum conuerſionem ad fidem illius gentis prętendentium, videndus eſt Caietanus b, qui harum meminit oppreſſionum, & Victoria, videndus eſt etiam Epiſcopus Chiapenſis doctiſſimus, & gentis Indiarum vnicus propugnator, in diuerſis libris ab eo compoſitis nondum impreſſis, maximè in libro, quem teſtamentum vocat, & in alio, quem codicillũ, quos libros ante mortem Regi Philippo II. præſentauit, & idem in libro de non alienandis populis.

b *Caiet. 2. 2. q. 66. art. 8. ad 2. Victo. in relect. de Indis §. 4. concluſ. 2. 5. 6. & 7.*

Quæ damna, & oppreſſiones Carolus V. Philippus II. & Philippus III. Reges Hiſpaniarum totis viribus tollere conati ſunt, hoc conſilio ſuo regali Indiarum commẽdantes, in quo illuſtriſſimo ſenatu id Chriſtianiſſimè tractatur, & media ad eas oppreſſiones extirpandas ſumma conſultatione adhibita ordinantur: quæ ſi in illis tam remotis partibus non omnino executioni mandantur, non eſt mirandum, cum multa in his Hiſpaniarum partibus contra iuſtitiam, contra expreſſam Regis, & ſui ſupremi ſenatus voluntatem moliantur, ratione quorum non poſſumus Catholicum, & Chriſtianiſſimum Regem noſtrum, nec eius ſupremũ Senatum arguere de peccato.

ARTICVLVS V.

Vtrum religioſis pro conuerſione Indorum aliqua concedantur.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus V. qui fuit anno Domini milleſimo trecenteſimo vigeſimo octauo, conceſſit pro conuerſione Indorum, antequam notitia eſſet noui orbis per plures annos multa, quę omnia poſtea ſunt confirmata in fauorem Indorum per Leonem X. Adrianum Sextum, Clementem Septimũ, & Paulum Tertium, & ſunt quæ ſequuntur. *Primum, vt religioſi ad terras infidelium peruenientes poſſint baptizare eos, & eis prædicare. Secundum, vt ſacerdotes poſſint conuerſos vſque ad quatuor minores ordines promouere. Tertiò conceſſum eſt, vt diſpenſare poſſint cum illis, qui in gradibus non prohibitis lege diuina contraxerunt, vt maneant in matrimonio. Quartò conceſſum eſt, vt poſſint diſpenſare cum illis, qui patiuntur defectum naturalium ad ordines. Quintò cõceſſum eſt, vt poſſint cognoſcere de cauſis matrimonialibus.*

Sextò, vt inordinatè viuentes de ſuis exceſſibus poſſint corrigere. Septimò, vt ibidem religioſi poſſint

diuina

diuina officia celebrare, cœmeteria benedicere, & vota cõmutare, exceptis religionis, & peregrinationis vltramarinæ ac indulgentias dare. Octauo ſi nõ poſſint habere altare portatile, poſſint conſecrare, & ſimiliter corporalia, vbi non ſint Epiſcopi. Nonò, vt poſſint omnia alia facere, quæ ad augmentum diuini nominis, & ampliationem catholicæ Fidei, ac ad irritationem; et reprobationem illorum, quæ ſacris eraditionibus contradicunt ſicut pro loco, & tempore viderint expedire. Hæc ex Nicolao V. & quidem hoc vltimum, & nonum eſt fauorabile valde, ex quo multa pendent ad profectum Indorum conſideranda.

Circa quam conceſſionem ibi, *vbi non ſint Epiſcopi*, nota, quod in terris, vbi ſunt Epiſcopi, iam ea non poſſunt, quo ad omnia in ea contenta, frui dicti religioſi, hoc enim ex præfatis verbis ſecundũ intentionem Papæ videtur dicendum.

Et Paulus III. inter alia pro Indis cõceſſit, quod *Indi dictarum Indiarum etiam coniuncti in tertio gradu tam conſanguinitatis, quàm affinitatis, poſſint matrimonium contrahere, donec Sedes Apoſtolica aliud ſtatuerit.*

Et idem conceſſit, quod *Indi dictarum Indiarum, qui antequam conuerterentur, plures vxores iuxta illorum morem habebant, & nõ recordantur, quam primo acceperint, alijs dimiſſis, vnã retineant.* Ex hac conceſſione, & ex eo, quod D. Thomas, & Syluester *a* dicunt, ſcilicet quod ſi quis conuerſus ad fidem habuit plures vxores, poterit contrahere cum qualibet illarum prima nolente conuerti, Habes, quod impedimentum iuris Canonici, quod ſcilicet, non poſſit contrahere cum illa, quam polluit per adulterium, non habet locum, quando illud contractum fuit in infidelitate, ſi ſua prima, & legitima vxore viuente contraxit matrimonium cum alia infideli, quæ ſciebat illum vxorem habere, quod ſi mortua prima ambo conuertantur, & baptizantur, quod poterit contrahere cum illa ſecunda, quam polluit per adulterium viuente ſua prima vxore, quia ſi non recordatur de prima, poterit contrahere, etiam ſi viueret, cum ſecunda, ergo à fortiori ſi eſt mortua.

a *Sylu. v. mat. 8. ſ. 10. par. 7.*

Nec contra hæc obſtat argumentum, quod iſte infidelis non poterat contrahere, *con la cuñada, cuya cuñadez fue contrahida in infidelitate*, ſi poſtea venit ad fidem. Nam reſpondetur, quod hoc prouenit ex alio capite, ſcilicet, quia fidelis eſt, & illa cognatio affinitatis eſt naturalis. Videatur Syluester, *b* & videantur etiam, quæ communiter à Doctoribus traduntur.

b *Sylu. v. matrim. 8. ſ. 9. DD. in c. l. in tract. de cõuerſ. in fidelium,*

Conceſſit etiam idem Paulus III. *quod dicti Indi ſolùm tenentur ad ieiunandum omnibus ſextis ferys quadrageſimæ, & vigilia Reſurrectionis, & Natalis Chriſti propter eorum nouam ad finem conuerſionem, & ipſius gentis infirmitatem, immo ieiunium repugnans ſanitati, vel non bene quadrans officio vel exercitio alicuius eorum, non eſt cenſendum illis ab Eccleſia præceptum* Hæc Paulus III.

Ex hac conceſſione habes, vnde poſſis quàm plures Indos excuſare ab obligatione ieiunandi, cum ipſi ſibi quotidie baiulent ligna, & alia multa huiuſmodi faciant, & ipſi Indæ molant ſibi panẽ, aquam humeris portent, & ſi addas eorum inſufficientem pro vno prandio refectionem ciborum, eos excuſabis.

Conceſſit etiam idem Paulus III. quod *dicti Indi ſolùm teneantur ab operibus ſeruilibus ceſſare omnibus diebus Dominicis, Natiuitatis, & Circunciſionis, Epiphaniæ, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Corporis Chriſti, Pẽtecoſtes, necnõ Natiuitatis B. Mariæ, Annunciationis, Purificationis, Aſſumptionis, & B. Apoſtolorum Petri, & Pauli, ceteri verò dies ex dictis cauſis indulgentur eis.*

Has conceſſiones conceſſerunt prędicti Summi Pontifices noui orbis incolis, quæ omnes, vt affirmat Veracruz, habẽtur in authenticis Bullis, quibus omnibus gaudent religioſi in nouo orbe ob communicationem omnium gratiarum factam ab eodem Paulo III. vt teſtatur Cardinalis Burgenſis in expreſſa conceſſione.

Item conceſſit Pius IV. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo, Indis ad petitionem Regis Hiſpaniarum Philippi II. *vt tẽpore interdicti in Eccleſiis, & alijs pijs locis ordinaria, vel Apoſtolica authoritate lati, dummodo cauſam interdicti non dederint, neque ad id eis ſpecialiter interdici contingat, Eccleſias, & alia pia loca ingredi, & inibi etiam ianuis apertis, & pulſatis campanis per quoſcunque ſacerdotes Miſſas, & alia diuina officia alta voce excommunicatis tamen, & interdictis ſolummodo penitus excluſis, celebrare faciant, & illi intereſſe, necnon ſacramentum Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, & alia ſacramenta ſuſcipere, et defunctorum cadauera etiam cum funerali pompa ſepulturæ tradere, ac ipſarum Vicarys Rectoribus, & alijs presbyteris eligendis, vt Miſſas, & alia diuina officia celebrare, & ſacramenta fidelibus huiuſmodi miniſtrare ordinariorum, vel aliorum licentia deſuper minimè requiſita, minimè valeant ad triginta annos proximè futuros duntaxat conceditur authoritate Apoſtolica, anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo duodecimo Auguſti, & finita ſunt anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo.*

Itaque vbique terrarum harum Indiarum poterant Indi diuina audire, ſacramentaque omnia, & matrimonij, benedictioneſque nuptiales recipere, cum pompa funerali ſepelire intra præfixum tempus triginta annorum, niſi in Eccleſijs, locíſque pijs ſpecialiter interdictis, vel niſi Indi fuerint excommunicati, vel ſpecialiter interdicti, vel niſi dediſſent cauſam interdicti, his caſibus exceptis gaudebant prædicti Indi prædicta conceſſione.

Et aduerte, quod conceſſio non ſpecificat, quod diuina audire, ſacramentaque recipere Indi poſſint in ſuorum populorum Eccleſijs, ſed abſolute dicit, quod Eccleſias, & alia pia loca ingredi, & inibi ianuis apertis, pulſanſque campanis diuina audire, altaque voce celebrare ſacramentaque omnia ſuſcipere, cum pompa funerali ſepelire, & ſic vbique in alijs Eccleſijs hæc fieri, excluſis excommunicatis, & interdictis, concedit Breue, vt patebit ipſum legenti.

Et aduerte etiam, quod ſi in populis Indorum non ſeruatur interdictum, tunc ſine hoc priuilegio ibi poterunt diuina audire, ſacramentaque recipere, ergo quod concedit eis Papa propter hanc conceſſionem debet extendi, vt conceſſione in hoc priuilegio contenta gaudere poſſent Indi in omnibus Eccleſijs, & pijs locis ſitis in locis interdictis, & non ſpecialiter interdictis, quia Papa abſolute concedit, & in ſui præiudicium, putà quando authoritate Apoſtolica eſt interdictum poſitum: ergo largiſſimè poteſt interpretari, iuxta doctrinam Panormitani, *c* & ſic poterunt Indi ſepeliri cum pompa funerali, audireque diuina, & omnia ſacramenta recipere in monaſterijs Hiſpanorum, & in hoſpitalibus vbi eſt interdictum appoſitum, non obſtante Clementina, *Ex ſequentibus, de ſententia excommunicationis.* Sed conſiderent in Indijs exiſtentes, vtrum hæc conceſſio ſit per poſteriores Pontifices innoua-

c *Panor. in c. ex iniuncto de hæret. nu. 9. & in c. olim de verb. ſign.*

ta, ita vt ea poſſint modo ſtui Indi: ſi enim non eſt innouata, vt patet, finita eſt.

ARTICVLVS VI.

Vtrum tempore iubilæi aliqua gratia ſpecialis Indis ſit conceſſa.

RESpondeo dicendo, quod idem Pius IV. anno eodem milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo, vndecimo Kal. Augu. ad ſupplicationem dicti Regis Philippi II. Hiſpaniarum conceſſit omnibus Indis vtriuſque ſexus dictatum *Indiarum, vt quando, & quoties inibi aliquas plenarias, vel alias Sedis Apoſtolicæ indulgentias (& cũ conditione quod ieiunium, & cõfeſſio, & ſacra cõmunio præcedere debeant) cõcedi, & publicari contigerit, ſi ante tempus ad indulgentiarum conſecutionem ſtatutum peccata ſua commodè confiteri nequiuerint, dummodo corde contriti ſint, ac cum primum presbyteri copiam, confitendique opportunitatem nanciſcuntur, vel ſaltem intra menſem primum presbyteri copiam confitendi propoſitum habuerint facta debita quoad ieiunium diligentia prædictas indulgentias etiam plenarias, & peccatorum ſuorum remiſſiones verè conſequantur, & conſequi valeant in omnibus, & per omnia, perinde ac ſi confeſſionis, & ſacræ cõmunionis ſacramenta ſuſceperint, &c. non obſtantibus conditionibus præmiſſis in literis, et conceſſionibus indulgẽtiarũ huiuſmodi per nos, & prædeceſſores noſtros appoſitis, & apponendis,* &c. Hæc Papa.

Nota, quod hoc priuilegium impetratum fuit principaliter propter iubilæum conſequendum, tunc enim & ieiunium, & oratio, & eleemoſyna, ſacraque communio requiruntur, & Indi, quia numeroſi, ſacerdotes autẽ ſint quàm pauci, non poſſint iubilęum conſequi, propter quod datur remedium à Papa perpetuis temporibus duraturum, vt dicitur in Breui. At verò ſi Indi quando publicatur iubilæus, vel alia indulgentia poſſunt commodè peccata ſua confiteri infrà tempus conſtitutum in iubilæo, debent infra illud confiteri, ſicut fideles antiqui, aliàs non conſequuntur iubilæum, vel indulgentiam, ſic enim habet litera, dum dicit, *ſi peccata ſua confiteri commodè nequiuerint*, ergo ſi cõmodè poſſint, tenentur, quia ceſſat tũc ratio huius conceſſionis. Si autem commodè ſua peccata infra tempus ſtatutum in iubilæo confiteri nequiuerunt propter penuriam confeſſorum, quia propter hãc cauſam conceditur hoc priuilegium, tunc infra tempus ſtatutum in iubilæo, vel indulgentia, quo ceteri fideles ſe præparant ad conſequendum iubilæum, debent Indi conteri de peccatis ſuis recogitando ea in amaritudine animarum ſuarum cũ propoſito illa confitendi ſtatim habita opportunitate, vel ſaltem infra menſem primum. Itaque conceditur illis tranſacto tẽpore ſtatuto in iubilęo poſt ſuam publicationẽ tẽpus vnius menſis immediatè ſequentis, quod ſufficit, ſi ante habita non fuerit opportunitas, & quando ſe compungunt & de ſuis peccatis conteri incipiunt, debent ieiunare ſecundum formam traditam in iubilęo, & tranſacto dicto tempore in iubilęo ſtatuto conſequuntur indulgentias, & iubilæum, ſicut ſi confeſſionis, & Euchariſtiæ ſacramenta ſuſcepiſſent, ſicut reliqui fideles. Ecce ſumma eorum, quæ in hoc Breui continentur, & quę debent Indi facere ad conſecutionem iubilæi, vel indulgentiæ.

Sed eſt dubiũ, ſi in tenore iubilæi habetur, quod fideles ieiunent, orent, & eleemoſynas largiantur, confeſſionis, Euchariſtięq; ſacramenta ſuſcipiant: iam quod Indi eximantur à receptione confeſſionis, & Euchariſtiæ ſacramentorum teneantur ad eleemoſynas elargiendas, orationeſque coram Domino offerendas? Et apparet, quod non, quia Papa ſolùm ieiunium eis indicit.

Sed reſpõdetur, quod omnino ad eleemoſynas faciendas, orationeſque, & ad omnia alia, quæ infra tempus ſtatutum, quo iubilæus datur, exequi poſſunt, dicti Indi tenentur, tum quia non eſt, cur ab his eximi debeant, cum facilè ſicut ieiuniũ adimplere valeant, ita etiam eleemoſynas facere poſſint, tum etiam quia ſi dictis Indis parcitur à receptione ſacræ communionis, & Pœnitentiæ ſacramentorum, eſt, quod infra tempus ſtatutum in iubilæo non poterunt illa recipere propter eorum maximam multitudinem, paucamque confeſſorũ copiam, cum ergo hæc ratio non militet in oratione, & eleemoſynæ largitione, debent omnia in ſuo tempore ſeruari, & non obſtat, quod ſolum ieiunium Indis indicitur ſeruandũ in hoc priuilegio: nam reſpondetur, quod non dicit, facta duntaxat diligentia quoad ieiunium, ſed dicit facta debita quoad ieiunium diligentia, & ponitur exemplum in ieiunio, ad denotandum, quod ſicut à ieiunio non reſeruantur: ſic neque à reliquis, quæ illo tempore ſeruantur.

Sed quid ſi Indus, qui ad ieiunium, orationem, eleemoſynæ largitionem, & contritionem ſe præparans irretitur aliqua excommunicatione Papæ reſeruata, neque poteſt commode ad confeſſionẽ accedere, conſequiturne iubilæum non abſolutus ab excommunicatione?

Reſpondetur, quod communicatio cum excommunicato in diuinis ſecundum Couarruuiam a prohibita eſt iure diuino, & probatur à Theologis, qui contra Lutherum ſcripſerunt: at in alijs iure diuino nõ eſt prohibita, nec Papa in primo poteſt diſpenſare. Ex quo videtur, quod quandiu quis excommunicatus exiſtit, non poteſt communicare in diuinis, & per conſequens nec indulgentia, nec iubilæo frui, cum autem non abſoluatur, licet ieiunet, oret, & eleemoſynam largiatur, ſequitur quod non poteſt conſequi iubilæum in excommunicatione exiſtens, ſed oportet, quod prius abſoluatur ab excommunicatione, quod fieri poteſt, etſi tunc non abſoluatur a peccatis.

a *Couar. in cap. alma mater. 1. p. §. 1.*

Sed quid ſi infra menſem ſequentem habita copia confeſſoris non cõfitetur? Reſpondetur, quod in hac quæſtione dicendum erit, quod determinant Theologi, & Iuriſtæ, quod quando indulgẽtia non dicit, quod confiteatur, qui eam conſequi vult, tunc ſufficit propoſitum confitendi tempore præcepto cum contritione, & factis alijs ibidem mandatis, ſi poſtea non confiteatur iſte talis, abſq; dubio non perdet indulgentiam, id eſt, peccata dimiſſa, pœnaque eis debita abolita non redibunt in antiquum ſtatum, prout ego latè egi in Explicatione Bullæ Cruciatæ.

ARTICVLVS VII.

Vtrum tranſeuntes ad Indias ſine licentia Regum Hiſpaniarum ſint excommunicati.

RESpondeo dicendo, quod Alexander VI. in Bulla, quam conceſſit Regibus Hiſpaniarum, & com-

& commiſit conuerſionem harum terrarum Indiarum Occidentalium, *præcipit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ eo ipſo incurrenda, vt nulla perſona cuiuſcunque dignitatis etiã Imperialis, & Regalis ſtatus, gradus, & conditionis pro mercibus habendis, vel quauis alia de cauſa, Indiarũ terras ſubiectas, & ſubijciendas iuriſdictioni Regum Hiſpaniæ, & inuentas, & inueniendas accedere poſſit, abſque ſpeciali licentia dictorum Regum*. Ita refert Veracruz in dicto Compendio.

Nota, quod hæc excommunicatio ad hoc, quod liget, oportet, vt promulgetur Authenticè ſecundum formam iuris, *a* nec ligabit, quia inueniatur impreſſa, vel in proprio originali, cum de ratione legis ſit promulgatio ad hoc, vt liget, ita habetur in iure, *b* & tradit Soto, & non ſatis credo ſufficere antiquitus promulgatam fuiſſe hanc excommunicationem publicè, & legitimè, ſi poſtea decidit ab hominum memoria, poteſt enim tunc inuincibiliter ignorari, & hæc excommunicatio ceſſauit, quia non fuit conſtitutio, ſed ſententia, non enim per viam ſtatuti lata fuit, iuxta ea, quæ tradit Nauarrus, *c* vnde colligitur, quod multæ excommunicationis ſententiæ contentæ in priuilegijs, & conceſſionibus factis regularibus contra ſeculares ipſos moleſtantes, non ligant, tum quia non ſunt promulgatæ, & licet aliquando fuerint promulgatæ, inuincibiliter ignorantur, tum etiam quia non fuerunt latæ per modum ſtatuti perpetui, ſed per modum ſententiæ, quæ eſt ab homine, & cum homine finitur.

a c. fi. de fid. inſtrum.

b c. in iſtis. 4. d. Sot. li. 1. de iuſt. q. 1. art. 4.

c Nau. cap. 27. nu. 2. & nu. 54. & nu. 55.

QVAESTIO C.

De Ieiunio, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Vtrum monachis eſus carniũ prohibeatur.*

2 *Vtrum prælati regulares poſſint diſpenſare cum monachis, vt comedant carnes, & non ieiunent.*

3 *Vtrum fratres itinerantes poſſint transferre ieiunium diei itineris in alium diem.*

4 *Vtrum fratres Minores ratione ſuæ regulæ teneantur ad ieiunia Quadrageſimalia.*

5 *Vtrum monachi à feria ſecunda poſt quinquageſimam teneantur ieiunare.*

6 *Vtrum fratres Minores teneantur ante vigeſimum primum ætatis annum ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum.*

7 *Quibus cibis in ieiunijs regulæ fratribus Minoribus veſci fas ſit.*

8 *Vtrum ſicut omnes etiam regulares ante uigeſimum primum annum à ieiunijs eccleſiaſticis eximuntur, ita fratres Minores huius ætatis à ieiunijs regulæ eximantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachis eſus carnium prohibeatur.

Reſpondeo dicendo, quod eſus carnium per regulã *d* B.P. Benedicti Monachis omnino prohibitus eſt, iuxta tamẽ definitionem factam in capitulo Ciſterciensi certis quibuſdam diebus ex priuilegio Alexandri VI. *e* licitus reperitur, prout refert Collector *f* priuilegiorum ordinis Ciſtercienſis, qui addit intelligendo præfatam regulæ prohibitionem cum moderamine tradito à ſacris Canonibus, *g* & à D. Thoma, & Caietano, vt ſcilicet limitetur, non ſolùm quatenus copulatiuè infirmitatem, & debilitatem requirit, ſed etiam disiunctiuè, & in alijs caſibus, de quibus in dictis iuribus, & regula dicitur, atque ita receptũ eſſe aſſerit Panormitanus. *h*

d Cap. 39.
e Priuil. 16.
f Colle. pri. ord. Ciſter. tit. carnium eſus.

g c. carnẽ & ibi glo. de conſec. d. 5. & in c. cũ ad monaſter.ũ de ſta. monac. D. Tho. quodlib. 6. art. 4. & 2. 2. q. 189 art. 9. vbi gloſ.

Dubium autem eſt maximum, an ex quo caro prohibetur, prohibeantur omnia, quæ ex carne ſementinam trahunt originem, vt lac, caſeus, & oua, & ſimilia; & dictus Collector partem amplectitur affirmatiuam dicens, *quod ita ait in ſimili B. Gregorius, i & ſatis probari in iure, K quod ait à fortiori procedere debere in extremitatibus, & inteſtinis animalium, argumento cuiuſdam authenticæ; l itaque licet excuſentur exiſtentes in Caſtella partibus die Sabbathi extremitates, & inteſtina huiuſmodi comedentes contra ſacros Canones, m illud tamen quoad monachos inferri non poteſt neque extendi, quia non ſolum iure communi dictorum Canonum ab eſu carnium die Sabbati abſtinere debent, ſed etiam voto, & iure particulari prædicta regula omnibus diebus ad id tenentur, & impedimento vno de duobus ſublato, alterum remanet, vt dicitur in iure, n quare ſuperioribus circa hoc ſummopere inuigilandum eſt, vt ſi quæ reformatione indigent reforment, iuxta quandam Panormitani o doctrinam, præſertim conſuetudinem illam monialium ordinis contra regulam, & obſeruantiam monachalem introductam carnes indiſtinctè, ac ſine vlla delectu comedendi, quæ tametſi præſentes à peccato mortali fortè excuſare potuerit, exiſtimantes anteceſſores ſuos circa id licentiam, et diſpenſationem aliquam obtinuiſſe, poſthac tamen ſibi cauere debent. & vitæ reformationem ſecundũ regulæ perfectionem, ad quam omnes tendere indiſtinctè tenemur, admittere*. Hæc dictus Collector, cuius opinionem quoad id, quod de eſu ouorum, & lacticiniorum tradit, non omnino amplector, cum enim dicta prohibitio carniũ ſit pœnalis, extendi non debet ad oua, nam qui vouit ieiunare quartis ferijs, per annum, poteſt edere oua, prout tradit poſt D. Antoninũ *p* Angles, & Henriquez. Nec canones, quos prædictus Collector in ſuum patrocinium adducit, contra nos faciunt, in primo enim canone prohibetur eſus ouorũ, & lacticiniorũ in quadrageſima, ſicut prohibetur eſus carniũ. At nos in propoſito non loquimur de ieiunijs quadrageſimæ, ſed de ieiunijs aliorum dierum intra annum, in quibus ex præcepto regulæ tenentur dicti monachi ieiunare. In alio autẽ canone *q* agitur de pœna clerico fornicario imponenda, vt ſcilicet non comedat carnes, & quia appellatione carniũ in his prohibitionibus minimè oua, & lacticinia venerant, & ideo in dicto canone etiam oua, & lacticinia expreſsè prohibentur. At in dicta regula ſolùm carnes expreſsè prohibentur.

h Panor. in d. c. cũ ad monaſterium. nu. 16.
i c. denique 4. d.
k c. presb. 83. d.
l Auth. multo magis C. de ſacroſ. eccl.
m c. quia dies de conſec. d. 5.

n c. ex tuarum de author. & vſu pallij.
o Panor. in d. c. cũ ad monaſt. nu. 18 & c. ſuper eo de regu. nu. 4.

p Anton. 2. p. tit. 6. c. 2. §. 3. Angles in 4. q. 9. de ieiun. pag. 429. Hẽriquez in d. c. denique.
q d. c. presbyt.

ARTICVLVS II.

An prælati regulares poſsint diſpenſare cum monachis, vt comedant carnes, & ut non ieiunent.

Reſpondeo dicendo, quod ieiunia, & abſtinentiæ profeſſorum vtriuſque ſexus congregationis Ciſtercienſis, quibus per regulam aſtringũtur, poſſunt ob complexionum diuerſitatem, & ſecundum temporum, locorumque conditionem arbitrio generalis reformatoris moderari, & relaxari. Ita cõceſſit Martinus V. prout continetur in mari

magno

intendit, excuſet ab obligatione ieiunandi, & huic Leonis conceſſioni non vult acquieſcere, conſulat ſuperiorem, qui ſecularibus eſt Epiſcopus, & Monachis prælatus, ſi facilè poteſt adire, alioquin proepiſcopus, vel parochus, & regularibus prior, aut Guardianus, quorum dicto debent ipſi acquieſcere ſecundum Caietanum, *a* Circa id autem, quod ait dicta conceſſio, quod poſſunt anticipare horam ſerotinæ collationis, nota, quod hæc non videtur conceſſio aliquid præter ius commune continens. Ait enim Caietanus, *b* quidquid alij dicant, quod cum collatio veſpertina in ieiunio fuerit introducta pro medicina, ſeu pro neceſſitate, ideo ſiue manè, ſiue veſperi fiat, non frangit ieiunium, maximè ſi id eſt in conſuetudine fieri aliquo die ob rationabilẽ cauſam, immo cum quis non poteſt aliter ieiunare niſi hanc collationem ſumendo in manè, rectè faceret, ſi illam ſumeret, quia vt ratio medicinæ, vel debilitatis complexionis effecit, vt ſine peccato poſſit ſerò ſumi, ita efficere poteſt, vt ſine fractione ieiunij manè ſumatur, vt habet Antoninus *c* Petrus de Palude, Syluester, & Nauarrus cum Richardo, qui omnes expreſsè dicunt, quod ratione medicinæ, debilitatis complexionis, vel neceſſitatis agendi aliqua neceſſaria negotia, qui v.g. in vigilia Natiuitatis Domini occupantur, ientaculum mane ſumerent in ea parua quantitate, qua ſerò erat ſumẽdum, non frangũt illius diei ieiunium, maximè extante cõſuetudine in ciuitate, ſecus autem de illis, qui nulla rationabili cauſa ientaculum manè ſumerent. Hæc ſecluſo priuilegio à viris grauibus aſſeruntur, ſed cum in hoc diuerſitas opinionum ſit, vt ſcrupulis fratrum occurreretur, petita fuit à Leone X. prædicta conceſſio. Et eſt notandum, quod multò ante religioſi mendicantes, & qui eorum fruuntur priuilegiis facultas eſt facta omnibus de cõgregatione Sanctæ Iuſtinæ de Padua, dum in Quadrageſima, & vigilijs, quæ ieiunantur de præcepto equitando iter faciũt, poſſunt ſumere manè aliquid per modum conſuetæ collationis, & veſperi cœnare. Ita conceſſit Sixtus Quartus, & refertur in compendio *d* Societatis, in quo indulto cauſa rationabilis eius conceſſionis exprimitur, ſcilicet equitatio, quæ non tantùm de pedeſtri, ſed etiam de equeſtri debet explicari, iuxta ea, quæ in ſequenti articulo dicentur.

a *...giiia, vbi ſ.*

b *...ie. 2. 2. q. 1 ar. 6.*

c *...ntonin. p. 2. ti. c. 1. Rich. Palud. in 4. di. 5. Sylu. v. ieiu. ii. Naua. ...nu. 15.*

d *Comp. ſociet. v. ieiunium. §. 8.*

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres itinerantes poſſint transferre ieiunium diei itinerationis in alium diem.

RESpondeo dicendo, quod fratres minores obſeruantes itinerantes poſſunt transferre ieiunium diei itinerationis in alium diẽ. Ita habetur in ſupplemento. *e*

Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod dies, in quo dies ieiunij itinerationis debet transferri, non debet eſſe dies ieiunij præcepti ab Eccleſia: Soto *f* enim ait, quod ſi à confeſſore iniungitur, dum quis in quadrageſima confitetur, dies ieiunij, tunc ſi ille non habet legitimam occaſionem, & excuſationem non ieiunãdi totam quadrageſimam, intelligitur dies ille pœnitentiæ poſt Paſcha ieiunandi, quod & ego in explicatione bullę *g* cruciatæ cum D. Bonauẽtura tenuiʒ, & id ipſum in propoſito eſt aſſerendum, adimplebit tamen ſi transferat in diem ieiunij ſecundum conſtitutionem ordinis fratrum prædicatorum, quia tunc non concurrunt duo præcepta, & ſine peccato veniali poteſt tunc frater non ieiunare, & ſic mutatio fit in æqualibus.

e *Sup. f. 93. cõc. 282.*

f *Sot. in 4. d. 19. q. 2. ar. 1.*

g *Expli. cruc. § octauo dub. 1. nu. 3.*

Aduerte ſecundò, quod hæc conceſſio intelligitur de itinerantibus, quoniam pedites itinerantes iam excuſantur ab obligatione ieiunij etiam Eccleſię ſecundum Victoriam. *h* At ego non tam abſolutè teneo itinerantes pedeſtres à ieiunio liberari, ſed eos tantùm, qui magnum iter faciunt, & licet non magnum iter faciant, iter tamen diei ieiunij eſt ſex leucarum ſpatium. Vnde etiam in pedeſtribus iter facientibus, quando iter eſt breue, prędictam conceſſionem priuilegium continere puto. Dixi ſex leucarum ſecundum regulam ordinariã, nam talis poteſt eſſe itinerantis debilitas vt minus iter ipſum excuſet, quod boni viri arbitrio relinquitur.

h *Victoria. 2. 2. q. 149.*

Aduerte tertiò, quod ſi dies itinerationis eſt dies, in quo obligatur itinerãs ex voto, poterit talis dies transferri à fratre mendicante, aut ab alio dicto priuilegio gaudente, quia cum per hanc cõceſsionem in translatione ieiunij non diſpenſatur, ſed commutatur dies ieiunij in diem alterum, & conceſsio abſolutè concedat omnibus itinerantibus, & de omni ieiunio illimitatè debemus ipſam explicare, cum indefinita æquinaleãt vniuerſali. Præterea cum Papa id commutare poſsit, non eſt, cur ſtrictè eius cõceſsionem interpretemur, cum prout in his tractatibus ſæpè dictum eſt, priuilegia Apoſtolica conceſſa regularibus, in partem fauorabiliorem debeant interpretari.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres minores ratione ſua regulæ teneantur ad ieiunia quadrageſimalia, etiam ſi vigeſimum primum ętatis annum non perficerent.

RESpondeo dicẽdo, quod in hac quęſtione debeo aliquantulum immorari.

Vt autem quæ dicenda ſunt, clariora fiant, notãdum eſt, quod D. Pater noſter Franciſcus in ſua regula *i* ſic ait: *Ieiunent fratres à feſto omniũ Sanctorum vſque ad Natiuitatem Domini, ſanctam verò quadrageſimam, quæ incipit ab Epiphania vſq; ad continuos quadraginta dies, quam Dominus ſuo ſancto ieiunio conſecrauit, qui voluntariè eam ieiunant benedicti ſint à Domino, & qui nolunt, non ſint aſtricti, ſed aliam vſque ad Reſurrectionem Domini ieiunent, alijs autem temporibus non teneantur, niſi ſexta feria ieiunare, tempore verò manifeſtæ neceſſitatis non teneantur fratres ieiunio corporali.*

i *Regul. B. Frã. cap. 3.*

Et Clemens Quintus in ſua decretali *K* declarauit his verbis impoſitum fuiſſe præceptum de ieiunando.

K *Cle. exiuit. §. Nos itaque de verbo. ſign.*

Circa præfata verba primò dubitatur. Vtrũ minores ex vi ſuæ regulæ ad ieiunandam eccleſiaſticam quadrageſimam aſtringãtur; Speculum *l* fratrum minorum ſtatim poſt finitam declarationem Nicolai pertractans de hac quæſtione inquit, ex rigore verborum regulæ ſe plus declinare ad partem negatiuam, quamuis illam aſſerere ex ſcrupulo trepidaret, quæ pars negatiua, licet probabilis ſit, pars tamen affirmatiua probabilior, verior, ac proinde tenenda mihi videtur. Hanc partem tenent conſtitutiones generales, & antiquæ, & Barchinonenſes, *m* vbi ſic dicitur: *cum ſecundum regulam teneamur duas quadrageſimas ieiunare*, obſerua uerbum *ſecundum regulam*. Et D. Bonauentura *n* ſic ait, duas quadrageſimas pręceptoriè imponens, tertiam ad deuo-

l *Spec. fratr. minor. §. & quia locum aptum f. 41. col. 2. ad fin.*

m *cap. 4.*

n *Bonauen. i. expoſit regul. in 3.*

ARTICVLVS VII.

Quibus cibis in ieiunijs regulæ fratribus minoribus veſci fas ſit,

RESpondeo dicendo, quod ſi conſuetudo obtinuerit vt in diebus ieiunij comedantur butyrum, & cetera lacticinia, licebit & fratribus in regularibus ieiuniis ea edere, ſic tenet Corduba, *a* & Eugenius IV. ait, *futuræ congregationi concedimus facultatē ordinādi & declarādi, in quibus locis, & prouincijs debeant fratres ieiunia regulæ in cibis quadrageſimalib b. obſeruare & in quibus debeant patriū conſuetudines imitari, vel aliter ſe habere.* Hæc ille. Circa quam conceſſionem nota Eugenium hanc facultatem non conceſſiſſe cuicunque capitulo generali, ſed duntaxat congregationi generali, quæ tūc immediatè erat celebranda: expreſsè enim dixit, congregationi veſtræ, de qua ſupra diximus, & fecimus mentionem.

a Cor. vbi ſup. 4 punct. Eug. habetur 12. tra. f. 112 vol. 2. conc. 142.

Quare capitulum generale vigore huius conceſſionis, circa hoc nihil valet hodie ſtatuere, ſeu declarare. Et ſtatuta generalia, & papalia ordinis minorum capite tertio, particula quinta ſic aiunt, *ieiunia regulæ iuxta omnia antiqua, & etiam vltima ordinis ſtatuta, & doctores regulæ expoſitores in cibo quadrageſimali obſeruari debent, quamuis regula ſpecialiter hoc non exprimat.* Cōſtitutio generalis Barchionēſis cap. 4. ſic ait, *Ieiunia regulæ in cibo quadrageſimali ſeruentur, niſi aliquando miniſtro prouinciali quantum ad alios conuentus, & loca aliud videatur de conſilio diſcretorum:* Sancti Patres ordinis in ſuę regulæ expoſitione inquiunt, *Ieiunare debemus in cibis quadrageſimalibus, quia ſic intellexit, & ſeruare fecit B. Pater*, & ita explicant omnes docti, qui regulæ ſunt expoſitores.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum ſicut fideles omnes etiam regulares ante vigeſimum primum annum completum à ieiunijs eccleſiaſticis eximuntur, ita fratres minores ante hanc ætatem à ieiunijs in regula præceptis eximantur, ſiue excuſentur.

RESpondeo dicēdo, quod in hac quæſtione duo ſunt certa, & vnum eſt controuerſum. Id quidem indubitatum eſt, fideles omnes etiam fratres minores ante vigeſimum primum annum ad eccleſiaſtica ieiunia non teneri, iuxta quod in ſuperioribus dicebamus, fratres minores ante præfatā ætatem non teneri ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum. Secundum etiam eſt certum quoſcunque adoleſcentes in hac minori ætate conſtitutos poſſe expreſsè explicitum votum emittere de ieiunando Quadrageſimam, & de ieiunando ſextam feriam, & Aduētum Domini ſingulis annis, & poſt emiſſum votum eos ad voti obſeruationem teneri; quamuis enim Eccleſia hos propter teneram ætatem ſuo generali præcepto de ieiunando obligare non intenderit, ipſi tamen ſua ſponte poſſunt ſe obligare, ſiquidem ætatem, & ſufficientem ad vouēdum diſcretionem habent. Et quanquam rationi ſit conſonum hos a lege generali de ieiunio excuſari, quandoquidem lex reſpicit vniuerſalia, eſſetque nimium difficilę hos omnes in hac tenera ætate ad ieiunia Eccleſiaſtica aſtringi. Verumtamen hi, quibus Deus hanc bonam dederit voluntate, poſſunt ſua ſpōte ad ea ieiunia voto ſe aſtringere, qui enim ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, iuxta Iſaiæ vaticinium. Ergo Eccleſia pia Mater hos omnes adoleſcentes in vniuerſum cum qualiquali impedimento, ſeu detrimento corporei augmenti nollit aſtringere, verumtamen ſi qui ſelectiores cum hoc detrimento velint ſe obligare, & iuri ſuo quodammodo renūtiare, admittit re vera Eccleſia hoc votum, & volenti non fit iniuria, neque dolus, poſſunt ergo hi adoleſcentes cęlum ardentius appetentes, etiam cum periculo deperdendi nonnihil corporalis augmētationis propter maius bonum, ad ea ieiunia in particulari voto ſe aſtringere, ac proinde poſt emiſſum votum ad ea tenebuntur. Quod & confirmatur; nam & D. Thomas *b* inquit, quod *quamuis hi adoleſcētes à ieiunijs Eccleſiaſticis excuſentur, conueniens tamen eſt, quod etiam in hoc tempore ſe ad ieiunia exerceant, plus, vel minus ſecundum modū ſuæ ætatis.* Hæc ille, & vltra *eſt illis conſilium de ieiunando, ergo illud conſilium conſultum vouere valent.* Præterea addit ibidē author, quod *magna tribulatione imminente ēt pueris ieiunia indicūtur in ſignum arctioris pęnitētiæ.* Hæc ille, & vltra, *ergo pari ratione adoleſcentes poſſint illa vouere, & regulæ, in qua propter arctiorem pęnitentiā agendam iſta præcipiuntur ſe ſubdere*, & Caietanus ſuper ipſum D. Thomam inquit, *pueri poſſunt quandoque non obſtāte ſuo damno ad ieiunia cogi pro maiori ſeu grauiori neceſſitate, & poteſt eis conſiliū dari, quod quandoque aliquod ſuſtineant damnū ex ieiunio, & benefaciunt ſi quandoque ieiunent, & abſtineant.* Hæc Caietanus.

b D. Th. 2. 2. q. 147. ar. 4.

Ex quo ſequitur manifeſtè huiuſmodi adoleſcētes explicitè vouere poſſe eiuſmodi ieiunia aduentus, ſiue quadrageſimæ. Et quidem pars affirmatiua, ſcilicet eos omnes mox poſt profeſſionem etiam in minori hac ætate conſtitutos ad regularia ieiunia aſtringi, prorſus tenenda videtur, quam tenet Syluester *c* dicens, profeſſos regulam aliquam, in qua præceptum eſt aliquibus diebus ieiunare, ad hoc obligari ante præfatam ætatem. Eandem ſententiam tenent aliqui noſtræ regulæ interpretes in ſuis ſuper regulam declarationibus, frater Bartholomæus *d* de Piſis, Serena conſcientia, Speculum, vbi de regulæ ieiunio pertractat Corduba. Non tamen horum authorum, neque alius, quem ego viderim, diſputat quæſtionem, neque hanc partem ex profeſſo probat, ſed id verum eſſe aſſerunt ratione voti, & regulæ promiſſæ, nullamque aliā ad id probandum afferunt rationem.

c Syl. ieiun. §. 6. quæritur n. 18.

d Piſis c. 3. Serena cōſcien. q. 44. Spec. Cor. c. 8. q. 2. in 1. punct.

Quare meum erit in hac parte fulcire, ac tueri, eamque triplici via roborare nitar. Prima via eſt ratione præcepti in regula poſiti. Secunda ex conſuetudine legis interprete. Tertia via eſt ex ratione.

Primo igitur probatur hæc pars ex regulæ præcepto, quo omnibus fratribus minoribus ieiunium præcipitur, at tales adoleſcentes ſunt fratres minores: ergo eis præcipitur ieiunium, quare & ieiunare tenentur. Et confirmatur ratione, nam certum eſt hos adoleſcentes poſſe explicite vouere eiuſmodi ieiunia, ergo ſua ſponte poſſunt ſe ſubdere regulæ huiuſmodi ieiunia præcipienti, & vltra hoc poſt profeſſionem emiſſam ad huiuſmodi aſtringuntur ieiunia.

Sed contra hanc rationem hæc obiectio proponitur. Dicit enim regula *e* fratrum minorum, *tempore verò manifeſtæ neceſſitatis nō teneātur fratres ieiunio corporali.* Ex quibus verbis ſic colligo argumentum, trinum illud ſeptennium vſque ad vigeſimum primum annum completum eſt tempus manifeſtæ neceſſitatis, ergo hoc tempore fratres ieiu-

e Reg. frat. min. c. 9.

nio

Digitized by Google

nio corporali non tenentur. Diſcurſus eſt notus cū ma on, minorem autem docere videntur ſcholaſtici Doctores. D. Thom. *a* ait, *in pueris maximè eſt euidens cauſa non ieiunandi tum propter debilitatem naturæ ex qua prouenit, quod indigēt frequenti cibo, & non multo ſimul ſumpto, tum etiam quia indigent multo nutrimento propter neceſſitatem augmenti, qđ fit de reſiduo alimenti, & ideo quandiu ſunt in ſtatu augmenti, quod eſt vt plurimum vſque ad finē tertij ſeptennij, non tenentur ad eccleſiaſtica ieiunia ſeruanda* Caietanus *b* ait, *quod hæc ratio Diui Thomæ vniuerſaliter concludit impotentiam puerorum ad ieiunandum abſolutè, & quod hæc libertas eſt propter ætatis impotentiam.*

a Th. 2. 2. q. 147. ar. 4. ad 2.

b Caie. ſupr. D. Th. ĩd. §. art. 4.

Et idem Caietanus *c* ait, quod *ex impotentia excuſantur pueri, & adoleſcentes vſque ad finem tertij ſeptennij in quo communiter finitur augmenti ætas, quia egent nutrimento multiplicato propter agmētū*, & id ipſum tenent Medina, *d* & Nauarrus, & quāuis aliqui adoleſcētes ieiunantes robuſti facti ſint, ad debitumque peruenerint augmentum, lex tamē particulares caſus non reſpicit, ſed ad ea, quæ frequentius accidunt iura adaptantur.

c Cai. v. ieiunū

d Med. ĩ c. de ieiunio. c. de his q. ad Eccleſia. iei. nō tenē. Nau. in man. c. 2. n. 16.

Videtur ergo, quod trinum iſtud ſeptennium ſit tempus impotentiæ, ſeu manifeſtæ neceſſitatis, & conſequenter hos adoleſcentes hoc tempore ad regularia ieiunia ratione huius præcepti non teneri regula eos à tali præcepto excipiente.

Secundo probatur eadem pars, quando enim à lege vniuerſali excipiuntur aliqui caſus, cenſentur excepti omnes ſimiles, in quibus vel ſimilis, vel vrgentior ratio eſt, ſed à regulari præcepto de ieiunio excipitur in regula neceſſitas ex labore aliquo proueniens, neceſſitas autem, ſeu impotentia, quæ prouenit ex defectu ætatis, eſt ſimilis, vel vrgentior neceſſitas, ergo & ea cenſetur excepta, ac proinde præfati adoleſcentes ad hæc ieiunia non tenentur ratione regularis præcepti.

Tertio probatur, nam in præceptis diuinis, ſeu Eccleſiaſticis non comprehenduntur morales neceſſitates, immo etiamſi expreſſis verbis non excipiantur, iure naturali cenſentur exceptæ, ratio enim naturalis, quæ eſt mandati interpres, non vult ſimiles neceſſitates ſub præceptis comprehendi.

Quare etiam ſi nullibi regula Beati Patris Franciſci caſum neceſſitatis excepiſſet, is ſemper omni tempore intelligitur exceptus, poterant enim fratres minores manifeſta neceſſitate cogente portare calciamenta, equitare, & pluribus indui tunicis, & pariter non ieiunare, etiamſi regula huiuſmodi neceſſitates non excepiſſet, ſed in his adoleſcentibus eſt neceſſitas moralis non ieiunandi, quamuis ſimpliciter ieiunare valeant, ergo tales adoleſcentes à regulari hoc præcepto excipiuntur, & ſic non tenētur ratione præcepti regulæ. Confirmatur: lex eccleſiaſtica de ieiunio, non excipit expreſsè hanc neceſſitatem minoris ętatis, & tamen iure naturali cenſetur excepta, ergo quamuis à præcepto regulari de ieiunio regula expreſsè non excipiat hanc neceſſitatem minoris ætatis, iure naturali ea cenſetur excepta.

Quarto probatur, nam omnis alia rationabilis cauſa, vt puta infirmitas, ſeu debilitas, ſenectus, defectus cibi, neceſſitas ex labore proueniens, & maius bonum a ieiunio Eccleſiæ excuſans, & a ieiunio regulæ excuſare valet, ergo & neceſſitas ratione minoris ætatis proueniens, quæ a ieiuniis Eccleſiaſticis excuſat, pariter & a regularibus ieiuniis excuſare valebit, par enim ratio eſt, & de hac, & aliis excuſantibus cauſis, ergo hi adoleſcentes ad regularia ieiunia non tenentur propter regulæ præceptum, nec dicti adoleſcentes ad dicta ieiunia ratione voti tenentur. Nam an præcepta regulę B. P. Franciſci ſint præcepta duntaxat, an verò ſint etiā vota, nihil nunc de hac quæſtione definire volo, cum de ea iam latè dixerim in primo tomo. *e* Quod ſi ea duntaxat ſint præcepta, iam probauimus hos adoleſcentes non teneri ratione regularis præcepti. Verumtamen quia aliis placet illa præcepta etiam eſſe vota, & conſequenter aiunt, hos adoleſcentes ad hęc ieiunia teneri ratione voti, & regulæ promiſſæ, Probo nunc nec eos ad regularia ieiunia aſtringi ratione voti, & regulæ promiſſę. Magnum quidem eſt diſcrimen inter hęc vota. Sint duo adoleſcentes in hac minori ętate conſtituti: alter voueat ieiunare quadrageſimam, alter voueat obedientiam Eccleſię, ſeu eius ſeruare pręcepta, re vera primus tenetur ad quadrageſimale ieiunium, ſiquidem illud explicitè vouit; ſecundus verò durante hac minori ætate ad illud minimè tenetur, quanquam enim obedientiam Eccleſię promiſerit, eiusque vouerit ſeruare pręcepta, ad ieiunium quadrageſimale non tenebitur, ergo idē dicendum eſt in noſtro propoſito, nempe quod quamuis pręcepta regulæ eſſent vota, hi adoleſcentes non tenentur ad pręfata ieiunia, ſiquidem pręceptum regulę non comprehendit ſub ſe hos adoleſcentes, nec vllum eſt regulare pręceptum de ieiunio adoleſcentibus in hac minori ętate conſtitutis impoſitum, ergo quamuis hi adoleſcentes regulam ſeruare vouerint ex ratione voti, & regulę promiſſę, non tenentur ad huiuſmodi ieiunia.

e 1. To. q. 26.

Secundò probatur eadem pars: manifeſta neceſſitas non ieiunandi non ſolùm excuſat à ieiunio pręcepto, ſed etiam à ieiunio votiuo, ſed in his adoleſcentibus eſt manifeſta neceſſitas, ſeu impotentia, quandoquidem propter eam à pręcepto ieiunij excuſantur, ergo & propter eandem à ieiunio votiuo excuſabuntur.

Tertiò, eſto pręcepta regulę ſint vota, obligant tamen, & in quantum pręcepta, & in quantum vota, cum exceptionibus in regula expreſſis, ſed regula excipit tempus manifeſtę neceſſitatis, quale eſt trinum iſtud ſeptennium, ergo hoc tempore ad regularia ieiunia non tenētur fratres ratione voti, & regulæ promiſſæ.

Quartò votum eſt lex quædam, quę ab hominis voluntate dimanat, quam quiſque ſibi ponit, ergo non aliter obligare debet, quàm ſi eadem lex ab Eccleſia, vel à Deo ipſo imponeretur homo enim leges ſibi præfigens, intendit ſe obligare inſtar legis, & non alias, eo inquam modo, quo lex diuina, vel Eccleſiaſtica obligaret, ſi id præciperet, ſed lex de ieiunio ab Eccleſia, vel ab ipſo Deo impoſita eximit hos adoleſcentes, ergo & lex, quam quiſque ſibi ponit regulam vouens, non aliter obligare debet, & conſequenter hi adoleſcentes à ieiunio eximuntur, quamuis regulam vouerint.

Et confirmatur. Pręcepta Minorum non alio, & alio, ſed eodem modo obligant, & in quantum præcepta, & in quantum vota. Quod patet primò diſcurrendo per ſingula, & ſecundo, quia minores in profeſſione vouemus, quod his pręceptis pręcipitur, & non alio modo, ergo & pręceptum de ieiunio eo modo, quo obligat, in quantum præceptum obligat, & in quantum votum, ſed in quantū præceptum non obligat hos adoleſcentes, ergo neque in quantum votum: pręterea quia ſicut à ieiunio pręcepto, ita à ieiunio votiuo, intelliguntur exceptæ neceſſitates morales, cuiuſmodi eſt defectus ętatis,

Quin-

Quintò, ſi hi adoleſcentes ad ieiunia regulæ tenerentur ratione voti, & regulæ promiſſæ, pari ratione & ſenes tenerentur ad eadem ieiunia ratione voti, & regulæ promiſſæ, quam toto tempore vitę ſuæ ſeruare promiſerunt: ſed hoc voto non obſtante ſenes à regularibus ieiuniis excuſantur, ergo & pariter hi adoleſcentes excuſari debent.

Confirmatur, ſi quis iam ſenex, & ad ieiunādum impotens profeſſionem emittat, voueatque toto tempore vitæ ſuæ hanc regulam ſeruare, hic re vera omnino excuſatur à ieiuniis propter naturalem impotentiam, ergo & hi adoleſcentes, in quibus iuxta ſententiam Doctorum, quos iam citauimus, eſt etiam impotentia ad ieiunandum, pariter excuſabuntur.

Vltimò, omnis alia rationabilis cauſa, vtpurà infirmitas, debilitas, ſenectus, defectus cibi, neceſſitas, & maius bonum, quæ excuſat à ieiuniis præceptis, excuſat pariter & a ieiuniis votiuis: at hic defectus ætatis excuſat a ieiuniis præceptis, ergo & à ieiuniis votiuis, ſimiliter excuſat & vltra, ergo hi adoleſcentes ad regularia ieiunia non tenentur ratione voti, & regulæ promiſſæ.

Alij dicunt hos adoleſcentes teneri ad ieiunia regulæ ex conſuetudine legis interprete, conſuetudo namque eſt optima legum interpres, vt dicitur in iure, *a* & in quadam Clementina *b* dicitur, quod fratres minores obligantur ſub reatu mortali ad ea quæ in ſua regula tradūtur, per verbum, *teneantur*, & ſubdit rationem, quia ordo communiter tenet, & tenuit ab antiquo, quod vbicunque ponitur in regula hoc verbum, *teneantur*, obtinet vim præcepti, & ſicut tale a fratribus ſeruari debet. Ecce vides Clementem probantem, quod verbum, *teneantur*, in regula fratrum minorum poſitum obligat ſub reatu mortali, quia conſuetudo ordinis ab antiquo ſic interpretata eſt, ex quo colligitur vniuerſale dogma, nempe, quod ex antiqua conſuetudine legis interprete dignoſcitur, legem aliquam ſub reatu mortali obligare, vel minimè: ergo conſuetudo potius interpretatur, ſicut de facto interpretata eſt regulare præceptum de ieiunio minoribus impoſitum obligare ſtatim poſt emiſſam profeſſionem eos etiam, qui in minori ætate eſſent conſtituti. Et confirmatur ratione, conſuetudo namque poteſt legē veterem abolere, & nouam legem inducere, ergo & multo fortius legem iam conditam interpretari valet. Vnde Sylueſter, *c* Caietanus, & Nauarrus inquiunt, quod conſuetudo interpretata eſt legem Eccleſiaſticam de ieiunio ſub reatu peccati mortalis obligare, ſed omnes quotquot ſunt ſeniores prędicti omnes profeſſores ſic acceperunt a maioribus, idque ſuis ſcriptis Doctores nuper citati docuerunt, ergo conſuetudo hoc præceptum ſic interpretata eſt.

a ca. cum dilectus de conſuetudine.
b *Cle. exiuit de parad. de verb. ſign.*

c Sylu. v. ieiunium. §. 7. & Caiet. eodem v. cap. 4. & 2. 2. q. 147. art. 3. ad 2. Nau. c. 21. nu. 16.

Secundo probant hanc partem teſtimonio Diui Auguſtini in Epiſtola ad Caſulanum, & refertur ex Decretis, *d* qui ſic ait, *in his rebus, in quibus nihil certi ſtatuit diuina Scriptura, mos populi Dei, & inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt, & ſicut præuaricatores diuinarum legum contemptores Eccleſiaſticarum conſuetudinū ſunt coercendi*. Hæc ille. Pariter & nos dicamus, quod in his rebus, in quibus regula noſtra nihil certi ſtatuit, vti eſt, an hi adoleſcentes ad regularia ieiunia teneantur, mos ordinis, & inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt, ſed ordinis conſuetudo, & inſtituta maiorum patrum ſemper docuerunt, & ſeruarunt tales adoleſcentes ad regularia ieiunia teneri, ergo hæc conſuetudo pro lege eſt tenenda, & contemptor huius cōſuetudinis, ſicut regulæ præuaricator coercendus eſt. Vnde Iſidorus *e* inquit, *conſuetudo eſt ius quoddam moribus inſtitutū, quod pro lege ſuſcipitur, cum deficit lex*. Et cōfirmatur ratione. Conſuetudines, quas tanto conſenſu traditas ſemper ſcimus ab vniuerſis Eccleſiæ Doctoribus, credimus ab ipſis Apoſtolis, immo & ab ipſo Chriſto legiſero noſtro dimanaſſe, neque enim aliàs veriſimile eſt, eas tanto tēpore vbique gentiū perſeuerare potuiſſe, ergo a ſimili præcepti intelligētiam, quam totus minorum ordo ab initio ſui intellexit, & ſeruauit vt præcepta, qualis eſt hæc, de qua in præſentiarum diſputamus, credendum eſt ab ore in os à ſocijs B. Patris, immo & ab ipſo Seraphico patre regulæ authore ad nos vſque dimanaſſe, ipſa namque diuturna cōſuetudine ab ipſo primordio naſcentis ordinis apud omnes minorum proceres viros doctos hoc ſemper receptiſſimum fuit.

d Ca. in his 11. diſt.

e Iſid. lib. 5. etymol. refertur in c. conſ. diſt. 1.

Tertio principaliter ad idem arguo, communis opinio habet, quod omnes religioſi profeſſi ad chorum deſtinati, cuiuſcunque ſint religionis, quamuis maiores ordines nondum ſuſceperint, & quamuis in eorum regulis nullum de diuino officio recitando reperiatur præceptum, ad horas Canonicas ſoluendas tenentur. Hanc opinionem latè probat Dominicus Soto *f* neminem eſſe, qui contrarium aſſerere audeat, nec ipſe auderet, & quod ſaluberrima, laudabilis, & tam illuſtris conſuetudo vno antiquorum conſenſu approbata vim habet præcepti, & lex eſt appellanda. Et addit vltra hanc opinionem etiam eſſe veram de ſanctimonialibus ad chorum deputatis.

f Sot. lib. 10. de iu. q. 5. ar. 3.

Idem tenent Paludanus *g*, & Sylueſter, & D. Antoninus, & Nauarrus, Caietanus, & Ioānes de Medina inquiunt, in hoc ſtandum eſſe conſuetudini, & cum hac communi opinione tenēt omnes iuris Canonici interpretes *h*, & doctiſſimus Cano inq., *Falluntur multi exiſtimantes omnes Eccleſiæ leges à iuris voluminibus petendas eſſe. Hinc Caietanus, quoniam præceptum ieiunij quadrageſimalis in Decretis Pontificiis, quæ paſſim circunferuntur, non apparet, vix potuit illud ſub præcepto ad mortalem culpam obligante conſtituere, eodemque labore pene confectus eſt, dum legem quæreret, qua clerici monaſticam religionem profeſſi ad diuinas præſcriptas preces exoluendas aſtringerentur, multæ ſunt (mihi crede) Eccleſiæ leges quas nō Scriptura, ſed uſus inſeruit neque iuris volumen omnia conciliorū, atque Pontificum ſcripta amplectitur*. Hæc ille. Vnde ex non ſcripto ius venit, quod vſus approbauit: pari ergo ratione voluit conſuetudo declarare, & de facto declarauit hos adoleſcentes ad ieiunia regularia teneri.

g Pal. in 4. diſ. 15 q. 5. Sylu. v. hora Cano. §. 3. in 6. dicto D. Ant. 3. p. ti. 13. c. 4. Nauar. in man. c. 25. nu. 96. Caie. in uer. hora Canon. §. 1. Med. in tracta. de orat. in q. de neceſſit. vocaliter orandi orat. publ.
h *Doct. in c. licet de uoto Cano li. 12. de loci Theol. c. 9. ad 2.*

Sunt & in huius dogmatis confirmationē multa iuris Ciuilis teſtimonia Paulus *i* Iuris Conſultus ſapienter inquit, *ſi de intelligentia legis quæratur, in primis inſpiciendum eſt, quo iure ciuitas in huiuſmodi caſibus retro uſa fuerit, optima enim eſt legum interpres conſuetudo*. Ad idem eſt alia lex *K* dicens, *in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiſcuntur, cōſuetudo, aut authoritas rerum perpetuo ſimiliter iudicatarum vim legis obtinere debet*. Hæc ille.

i l. 5. de inter. ff. de legib.

K *l. nam imperat. ff de legib.*

Et vltra, ergo in ambiguitate hac, de qua eſt noſtra diſputatio, conſuetudo vim legis obtinere debet.

Et confirmatur ratione. Semper apud omnes mortales fuit conſtantiſſima opinio, leges rerum publicarum, non alio potius, quàm earundem antiquiſſima praxi, & vſu cum ipſiſmet legibus orto interpretandas eſſe, ipſe legum vſus, & antiqua conſuetudo viuendi ſub eiſdē legibus fuit ſemper optima legum interpres, & prudentiſſim. quique

Digitized by Google

definierunt legum intelligentiam a ſolo vſu cũ ipſis legibus nato petendam eſſe, ſed apud oẽs diuturna conſuetudine cũ ipſamet regula orta receptũ eſt, præcepta de ieiunio regulæ minorum obligare omnes profeſſos quãtumcunq. in minori ſtatu cõſtitutos, ergo illi ad ieiunia regularia verè obligantur. Præterea & hæc pars probatur, quãdo ſunt variæ opiniones, illa opinio eligenda eſt, quæ conſuetudine eſt recepta, iuxta iura, *a* & docet Nauarrus, vbi dicit, *quod conſuetudo legem diuinã, vel naturalem dubiam interpretari valet, & eius interpretatio eſt ſeruãda iuxta Panormitanum* *b* ergo quãuis de propoſita quæſtione eſſent variæ opiniones, opinio noſtra eſt eligenda, ſiquidem conſuetudine eſt recepta.

a c. cum dilectus de cõ. vel l. nimine cũ ſua gl. ff. de legib. Nau. in man. c. 27. n. 286.

b Panor. in c. 1. de iu.

c c. vlt. de conſuet. c. cum Eccle. de cau. poſſeſ.

Aduerte autẽ, quod ad hoc, vt conſuetudo vim legis obtineat, requiritur, quod ſit præſcripta, vt dicitur in iure, *c* & quidẽ tunc conſuetudo vim legis habet, quando communi omnium iudicio peccatum eſſet contra illam facere; talis autem eſt cõſuetudo, de qua pertractamus, eſt enim pręſcripta, & communi omnium fratrum iudicio peccatũ eſſet contra illam facere.

Sed contra hanc viam incedentes dicunt, quod de huiuſmodi conſuetudinis antiquitate non conſtat, neq. enim ſcimus, hanc cõſuetudinem ſimul cum ipſa regula ortum habuiſſe: octo ſiquidẽ Romani Pontifices regulam B. Franciſci declarauerunt, quorum nullius meminit præfatæ aſſertionis, antiquorum etiam regulæ etiam prædicti interpretes, vt quatuor magiſtri, D. Bonauentura, & Hugo in ſuis ſuper regulam declarationib. nihil tale aſſeruerunt, & quamuis argumentum ab authoritate negatiua non vrgeat, verum tamen hoc loco eſt nõ contemnendum.

Cum enim regulæ interpretes tam anxiè, tamq. ſcrupuloſè regulam exponentes nihil, quod obligatorium erat, declarare prætermiſerunt, profectò ſi exiſtimaſſent eos adoleſcentes a ieiunijs Eccleſiaſticis deobligatos, ad regularia ieiunia teneri, non illud ſubticuiſſent, ſed explicuiſſent potius. Et confirmatur, nã & antiquiores regulæ interpretes, vt ſunt quatuor magiſtri, & Hugo præfatæ aſſertioni aduerſari videntur, cum inter neceſſitates a ieiunio excuſantes ætatem recenſent dicẽtes fratres a ieiunio excuſari ratione ætatis, & obſeruandum hos authores, qui quamuis ſcirent & adoleſcentes, & ſenes ratione ætatis a ieiuniis Eccleſiaſticis excuſari, non dixerunt fratres excuſari a ieiunijs regulæ rõne ſenectutis, ſeu maioris ætatis, ſed duntaxat ſcripſerunt, ratione ætatis, vt ſic comprehenderent, & grandiorem, ſenum, & minorem adoleſcẽtum ętatem, ſi enim exiſtimaſſent hos adoleſcentes non excuſari ratione ętatis, dixiſſent profectò fratres excuſari ratione ſenectutis, neq. dixiſſent ratione ætatis, quare præfatæ aſſertioni hi authores ſuffragari videntur.

Præterea ſecundo, non quęcunque conſuetudo obligatoriam legem conſtituit, ſolet enim vſu venire, quod homines pietatis gratia incipiant diem feſtum colere, vel ieiunium aliquod ſeruare, non quidem tanquam de præcepto, ſed ex animi pietate, & vt aiunt, ex deuotione. Vnde perpendẽdum eſt, quomodo tale ieiunium fuerit ſeruatũ, ſi enim ex libera deuotione, nũquam illud vertitur in pręceptum, niſi poſtea religio crebeſcere incipiat & illud ſeruet tanquam præceptum.

Quod ſi dicas, hos adoleſcẽtes regularia ieiunia non tantum ex animi deuotione, ſed tanquam ex præcepto ſemper ſeruaſſe, ad hoc non ſatis eſt, qđ conſuetudo vim legis habeat, ſed pręterea requiritur; quod actus conſuetudinem inducentes eo animo fiant, vt facientes intendant ſe obligare, & ius, ſiue legem facere, vt dicitur in iure, *d* & notant gloſſę communiter receptæ, hoc autem non conſtat in noſtro propoſito, & præterea requiritur, qđ conſuetudo non ſit inducta per errorem, ſed ex certa ſcientia, vt dicitur in iure, *e* & annotauerunt præfatæ gloſſæ, nam ignorãtia, ſeu error excludit voluntarium, cauſatque inuoluntarium, at quomodo nobis poterit conſtare huiuſmodi conſuetudinem non per errorem, ſed ex certa ſcientia inductã eſſe? cum in dubio de nemine præſumendum ſit, quod aliquis ſub reatu mortali ſe aſtrinxit, niſi illud expreſsè conſtet.

d l. 1. §. Iulia ff. de itiner. actuq. priu. gl. in c. fruſtra 7. d. gloſ. in c. vlt. de conſue.

e l. quod non ratione. ff. de legibus cap. conſue. 4. d.

His pro vtraque parte adductis neruoſis rationibus neceſſarium eſt, vt propoſitę quæſtioni ſatisfaciamus. Vnde reſolutiuè dico prædictos adoleſcentes ad prędicta regulę ieiunia teneri.

Pro ſolutione autem argumentorũ, quę pro cõtraria parte adducuntur, meminiſſe oportet quoſcunque adoleſcentes in hac minori ætate conſtitutos poſſe expreſsè explicitum votum emittere de ieiunando quadrageſimam, & de ieiunando Aduẽtum ſingulis annis, prout in principio articuli quæſtionis, vt certum propoſuimus.

Secundò, & id prænotandum eſt, quod hi adoleſcentes ſimpliciter ieiunare valent, quamuis nõ ita commodè, prout in ſuperiorib. ſatis probatũ eſt.

Quibus ſuppoſitis ad argumenta reſpondetur, cum enim dicitur, aut tenentur ratione pręcepti, vel ratione voti, vel ratione conſuetudinis, dico, quod tenentur ratione præcepti, cum adiuncta conſuetudinis interpretatione, & cum arguitur regulam excipere tempus manifeſtę neceſſitatis, ſeu impotentiæ, quale eſt trinum illud ſeptenniũ: reſpondeo Doctores propterea dixiſſe in his adoleſcentibus eſſe impotentiam ad ieiuniũ, quia non ita commodè poſſunt ieiunare, niſi cum qualiquali detrimento, propter quod non oportuit ſub lege eccleſiaſtica ieiuniorum comprehendi, verum ſimpliciter ieiunare valent, & conſequenter ſua ſponte regulæ hoc præcipienti ſe ſubdere poſſunt. Et quamuis a regulari pręcepto de ieiunio excipiatur neceſſitas ex labore aliquo proueniens, & quãuis in ætatis defectu ſit ſimilis, vel vrgentior ratio, tamẽ hæc cauſa non cenſetur excepta, quia ipſi ſua ſponte in hac ætate ſe huic regulæ ſubmiſerunt, & conſuetudo interpretata eſt hoc præceptum mox poſt emiſſam profeſſionem, & hoc adoleſcentes obligare. Nec hic defectus ętatis eſt moralis neceſſitas, propter quã à ieiunijs Eccleſiaſticis huiuſmodi adoleſcentes excuſantur, nam promittentes regulam iſtam, in qua etiam adoleſcẽtibus ieiunium pręcipitur, ipſi ſua ſponte ſuo iuri renuntiauerũt, & conſuetudo interpretata eſt ętatis defectum a regularibus ieiuniis non excuſare, quę conſuetudo eſt antiqua valde, ſiquidem eſt pręſcripta, cãque a maioribus noſtris accepimus, quam & docuerunt frater Bartholomęus de Piſis, Serena conſcientia, Speculum & Cordubenſis ſuperius citati, & ideo adoleſcentes ab initio ordinis ſemper ſeruauerunt hæc ieiunia, tanquam ex præcepto, nec ieiunabant, vt legem facerent, ſed vt legem iam conditam ſeruarent, nec huc conſuetudo eſt inducta per errorem, ſed ex certa ſcientia, ſic enim maiores noſtri a ſociis Beati Franciſci edocti ſunt ipſique ſocii ab ipſo regulæ authore didicerũt, quod ab ore in os vſque peruenit. Quando enim conſuetudo non eſt contra legem, ſed ſolum declaratiua legis (verbi gratia, quando in aliqua quæſtione ſunt pro vtraque parte concludentes iuris

ratio-

Digitized by Google

ratione æqualiter, tunc conſuetudo vnam approbans dicitur etiã declaratiua) ius certum videtur conſtituere, ſecundum Panormitanum. *a* Et talis conſuetudo declaratiua non tam valebit ratione conſuetudinis, quam virtute legis ſic interpretatæ per conſuetudinem, prout tenet Socinus: *b* nec exigitur, quod hæc conſuetudo declaratiua ſit præſcripta, cum non aduerſetur legi, ſed illam declaret, & ideo ſufficit illam declarationem aliquo tempore fuiſſe obſeruatam, prout tenent Aretinus, *c* Socinus, & Aymon, quos ſequitur Doctiſſimus Luſitanus, & Barboſa, & hæc conſuetudo, de qua in pſentiarum antiquiſſimã eſt, vt probatum eſt. Vnde cũ ita ab initio fuerit interpretata regula B.P.N. Franciſci Romani Pontifices, & antiquiores regulæ interpretes huius aſſertionis non meminerunt, quia ſuo tempore hoc erat certũ, nec de hoc fuerat dubitatum, & cum inter cetera excuſantia ętatẽ meminerunt, nomine ætatis, non adoleſcentiam, quia de hoc nunquam fuerat dubitatum, ſed ſenectutẽ intelligi voluerunt.

a Panorm. in d. c. cum dilectus. n. 7. de conſt.

b *Soci. 148. n. 2. li. 2.*

c *Aret. conſ. 11. nu. 5. poſt med. Soc. 115. nu. 8. lib. 1. Aym. conſil. 201. nu. 12. Barboſ. in l. poſt dotem. ff. ſolut. mat. n. 48.*

Adde tamen vnum notabile, quod notat Ouando, *d* dicens ſe nõ credere, quod frater minor committat duplex peccatum frangendo ieiuniũ in ſexta feria intra feſtum omnium ſanctorũ, & Natiuitatem, & intra quadrageſimam vſque ad Reſurrectionem, quia non facit cõtra duo præcepta, nam poſtquam dixit prædicta regula P.N. Franciſci, *ieiunent à feſto omnium* SS. & recenſuit quadrageſimã ab Epiphania, & quadrageſimã vſq. ad reſurrectionem, addidit, *alijs autem temporibus non teneantur, niſi ſexta feria ieiunare*, id enim (*alijs*) referri debet ad anni tempora extra quadrageſimã obligãtia ex præcepto Eccleſię, & extra tempus intra feſtum omnium SS. & Natiuitatem, ideo neq. frangendo ſextam feriam quadrageſimę, & infra feſtũ omnium SS. vſq. ad Natiuitatem faciet cõtra duo præcepta, ſicut faceret in ſexta feria per annum, ſi eſſet in vigilia, aut quatuor temporum, ſicut etiam in ſexta feria infra feſtum omnium SS. ſi concurreret cum vigilia S. Thomæ, & in feria ſexta quatuor temporum Aduentus, ſicut etiam faceret contra duo præcepta, ſi frangeret ſextam feriam concurrentem cum vigilia S. Matthiæ, caſu, quo hæc vigilia in quadrageſima eueniret, in his enim ferijs ſextis duobus præceptis obligatur, & ideo duo frangẽdo ſpecialia pręcepta, duo peccata committeret, aut vnum duas deformitates habens neceſſario cõfitendas.

d *Ouan. in 4. d. 16. propo. 53.*

QVAESTIO CI.

De ieiunio quantum ad abſtinentiam à carnibus, & alijs, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1. *Vtrum ſtatutum non edendi perpetuo carnẽ in ordine Carthuſienſi ſit rationabile.*
2. *Vtrum liceat regularibus abbreuiare vitam per nimiam abſtinentiam.*
3. *Vtrum religioſi teneantur abſtinere ab ouis, & lacticinijs.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ſtatutum non edendi perpetuo carnem in ordine Carthuſienſi ſit rationabile.

Reſpondeo dicendo, hanc quæſtionẽ ventilare Doctiſſimum, & piſſimum Ioannem *e* Gerſon, & Doctiſſimum & non minus pium Patrem a Victoria. Pro cuius reſolutione ſit prima concluſio.

Poteſt rationabiliter in ordine Carthuſienſium eſſe lex, vel generale ſtatutũ, vt nullus frater illius ordinis comedat vnquã carnes, immo, & ſi petat, quod ſibi non miniſtrentur. Et probatur primò, quia per trecentos annos, & amplius talis lex inter ipſos Carthuſienſes fuit promulgata, & ſeruata inter quos tot hactenus floruerunt ſummę religionis, & eximiæ diſcretionis viri in iure Ciuili, Canonico, & Diuino non mediocriter inſtructi, & Eccleſia illam legem non toleraſſet, ſi dignam damnatione iudicaſſet. Nec ſanctiſſimi viri, & Concilia generalia hanc religionem tale ſtatutum habentem laudaſſent, quemadmodum deuotus, & circumſpectiſſimus Barnardus ad fratres de monte Dei eiuſdem ordinis eos collaudaſſe reperitur, immo & ad abſtinentiam multam inuitaſſe, oblectans fratres illos in horrendis frigoribus magnæ Carthuſię manentes, refertur.

e *Gerſo. 1. p. tit. de abſtinentia Charthu. Vict. de temperan. n. 8.*

Secundò probatur, nam lex illa rationabilis cenſenda eſt, quæ religioni conuenit, quæ diſciplinæ cõgruit, quæ ſaluti proficit, prout conſtat ex definitione legis tradita ab Iſidoro: *f* ſed lex talis de nõ comedendo carnes eſt huiuſmodi, ſecundũ enim hanc legem religioſi viri, & diſciplinati, & de ſua ſalute ſoliciti vixerunt in Carthuſia vſque ad ſenectam bonam plenam dierũ, incolumes in anima, & corpore pluſquam in locis alijs plurimis, vbi conceditur eſus carnium ad ſaturitatem, & conſtat eos imitatores eſſe antiquorum prophetarũ, & Eremitarum Eliæ, & Eliſæi, ac Ioannis Baptiſtæ, aliorum quoq. ſanctiſſimorum Patrum per Aegyptũ olim degentiũ, inter quos, prout refert Hieronymus in epiſtola vna ad Euſtochium, nõ ſolum carnes, ſed & coctum aliquid comediſſe luxuria erat, & faciũt quæ ex vetuſtiſſimis Gẽtilium hiſtoriis de ſobrietate tradunt D. Hieronymus, *g* & Caſſianus in ſuis collationibus, & proinde diſcretorum ciborũ prouiſionem refellit D. Bernardus. *h*

f *ca. erit autem lex. 4. d.*

g *Hiero. in lib contra Iouin.*

h *Bern. homi. 30. ſup. cant.*

Et dato quod vita hominis abbreuiertur per hũc perpetuum carnium non eſum, abbreuiatio vitæ corporalis, aut ſanitatis debilitatio non tollunt rationabilitatem præſati ſtatuti, licet enim abbreuiare vitam in varijs occupationibus, ſtudijs, & artibus, quod ſi non liceret, ſequeretur, quod quilibet teneretur vacare ſtudio Medicinæ, aut Medicorũ conſilijs, aut regiminib. cõtinuo, conſtat. n. ex ignorantia medicinarum præſeruatiuarum ab infirmitate, & conſeruatiuarum ſanitatis, & ex omiſſione medicinalis regiminis in crebras ægritudines, & vitæ abbreuiationẽ incurrimus: tunc ſic quilibet obligaretur deſiſtere ab operibus, & actibus, ex quibus veniunt communiter debilitationes in corpore. Porro cui dubium eſſe poteſt, quin militaris exercitatio ſecum plurima accumulet corporis incommoda, nunc in ipſo belli apparatu, nunc in tentorijs, aut Caſtris, aut ſub alio. Demum in ipſo conflictu hoſtili, quis enim poteſt negare in his abbreuiari vitam corporalem multipliciter? Et confirmatur exemplo mercatorum, de quibus ait Flaccus.

Impiger extremos currit mercator ad Indos.
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.
Quis non videat, quod tam ipſi, quã innumerabiles huiuſmodi hæc, & ſimilia agendo, faciendoq. vitam abbreuient? & varijs ægritudinibus atterunt? Si igitur pro temporalibus adipiſcendis, conſeruandis, aut recuperandis, non ſolum infirmitatibus, ſed vitæ periculo, & morte licet hominibus ſe exponere, vitam abbreuiando, prout in ſequẽti articulo probabitur, quanto magis pro ſpiritualibus acquirendis, conſeruandis, aut recuperãdis licebit ſimilia perpeti? Secundo probatur, nam licitũ eſt vouere caſtitatem, & licitum eſt adepta diſpẽſatione poſt hoc votum matrimonium contrahere, & carnaliter cognoſcere vxorem, & poteſt dari caſus neceſſitatis extremæ, quod ratione obſcæni illius humoris putreſcentis periclitabitur vita eius, qui vouit caſtitatem, ſi non matrimonium contrahat adepta dicta diſpenſatione, & ab opere carnali ſumat remedium. In quo caſu poteſt dictus vouens pro caſtitate conſeruanda licitè nolle velle vti tali diſpenſatione, ſi igitur mors pro caſtitatis virtute, vbi etiam ſine delicto pateret euadendi libertas, toleratur, fas etiam erit pro aliarum virtutum adeptione, vel conſeruatione vitam non ſolũ abbreuiare, ſed etiam vltro prodigere, quod hic probandũ aſſumimus.

Secunda concluſio, non obſtat rationabilitati præfati ſtatuti, quod dabilis ſit caſus in quo frater Carthuſienſis etiã profeſſus obligaretur veſci carnib. & aliis ſibi miniſtrare teneretur. Pro quo eſt memorandum, quod in Carthuſia nullum expreſſum votum habetur de non edendo carnes, ſed eſt duntaxat quædã ordinatio poſitiua, ne hoc quiſquam eorum præſumat attentare, quod ſi fecerit, ſubiacebit diſciplinæ ordinis, & certas pœnas illic expreſſas ſuſtinebit, & licet nullus caſus in dicta ordinatione ſit exceptus, caſus tamen extremę neceſſitatis debet pro expreſſo reputari, leges enim omnes tam Eccleſiaſticæ, quam diuinæ, quamuis ferãtur vniuerſaliter, exceptiones tamen patiũtur, prout apud Philoſophum nobis traditum reperitur, quas exceptiones impoſſibile erat ſtatim ipſis apponi propter numeroſam, & infinitã particularium circumſtantiarum emergentium varietatem, & exceptio extremę neceſſitatis a lege diuina, & naturali trahitur, adeo quod ſi conſtitutio ſupradicta, quod in nullo caſu etiam cuiuſcunque neceſſitatis extremæ liceret comedere carnes ſub peccato mortali, ait Gerſon, quod ipſe neſciret talem conſtitutionẽ ab iniquitate defendere, neque congruum fuit talem apponere exceptionem, nã omnes graues morbi eſſent occaſio ſoluendæ abſtinentiæ, cum hominis ſenſus proni ſint ad malum, & paruula fratribus rimula licentiæ aperta occaſione ſumpta ex ipſa deteriores fierent, præſertim cum medici de induſtria augeant opinionem, & timorem mortis in ægritudinib. & licentia ab eis data paſſim in infirmariis Carthuſienſium veſcerentur carnib. prout optimè aduertit Victoria. *a*

a Victor de temperan. num. 8. iuxta finem.

Tertia concluſio, ratione ſcandali vitãdi poteſt, immo tenentur Carthuſienſis etiã in extrema neceſſitate carnes non manducare, pro euitando enim ſcandalo nõ ſolum mala valetudo, ſed etiam ipſa mors ſubeunda nonnunquam eſt, ait enim Apoſtolus, *ſi ſcandalizat fratrem meũ, non mãducabo carnes in æternum.* Sit ſecundũ hoc aliquis poſitus in vltima neceſſitate famis coram idolatris, nunquid non ſubibit aliquis talis potius mortem famelicus, quam comedat in ſcandalum ſuę fidei apud Idolatras, aut apud fratres Chriſtianos, cum ex hoc eſu pati ſcãdalum certiſſimè formidetur? immo dico, quod ſi neceſſitas extrema procedit ex fame, vel ex graui ægritudine, debet Charthuſienſis propter ſcandalum vitandum à carnib. abſtinere. Si verbi gratia, aliquis Carthuſiẽſis vir probatus in vltima ægritudine conſtitutus, a qua liberabitur, ſi carnibus veſcatur, ſi vero ſimile ſit, quod eius comeſtione ſua alij fratres, vel præſentes, vel abſentes, ad quos fama volauerit, ſcandalizabũtur, debet abſtinere a tali comeſtione, tum quia inſoliti, tum quia non ſufficienter inſtructi de caſu neceſſitatis vehementer tentabuntur ad exemplum illius aſſumere ſibi carnes in cibum, etiam præter extremã neceſſitatẽ, formidare enim debet, ne rigor ordinis paulatim laxatus tandem funditus euaneſcat, ita vt remedij locus ad carnes non manducandũ minime habeatur. Quæ ratio confirmatur, quia nimirum ſemel lapſa religio, vt experti ſcripſerunt, nunquã, aut vix reparari poteſt. Et poſſunt quemlibet ſuper hoc certum reddere aliena facta multarũ religionum, quæ ab initio ſummæ diſciplinæ fuerunt, ſed per licentias, & laxationes primitus modicas, deinceps maiores, in hanc tantam effrępationem corruerunt, vt nihil plus abſtineant à ſecularibus, nulla in ſilentio, in ieiunijs, eſu carnium, & alijs diſciplinis, diuerſitas inuenitur, in tãtum quidem, vt apud multos ſtupor ſit, ſi cũ profeſſionis ſuę, & voti integritate, & ſtatus ſalutis tales viuere arbitrentur. Vnde probatus vir pro modicis vitæ ſuæ diebus non debet pati totum corpus myſticum ſuę religionis in ceteris ſanioribus membris detrimentũ aliquod propter eius exemplum acceptutum, quo modo enim dabit totum vitæ florem pro fratrib. qui tanta cupiditate particulã ægram, & marcidã cum eorum nocumento retinere conatur, non eſt ad extremum fidus miles, & ſtrenuus ille, qui plagas ſuas ſtatim refoueri, aut ſanari quærit, cum totius ſui exercitus deordinatione, periculo, vel ſtrage. Puto certè, quod glorioſus ille confeſſor Martinus non fecit in hac re ſcrupulum, ipſe enim ſuadentes corpus in vltimo agone conſtitutum ſtramentis mollioribus confoueri, magna grauitate cõpeſcuit inquiens, *ſinite fratres, ego ſi aliud exẽplũ vobis relinquo, peccaui,* & iuxta hunc modum dicenti debent intelligi, quæ Victoria, *b* & Henriquez circa hanc difficultatem decernunt.

b Vict. in trac. de temper. c. 10. Henriq. li. 9. c. 22. §. 3. in fin.

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat regularibus abbreuiare vitam per nimiam abſtinentiam.

RESpondeo dicendo, quod non licet ex intentione abbreuiare vitam per abſtinentiã, hoc enim eſt contra dilectionem ſui, hæc eſt ſententia Auguſtini de moribus Eccleſiæ, & habetur apud D. Thomam, *c* dicentem regulam temperãtię eſſe neceſſitatem præſentis vitæ. Verũ eſt tamẽ, quod non tenetur quis protelare vitam per alimenta, quantum poteſt, non enim tenetur vti cibis optimis, & delicatiſſimis, & pretioſiſſimis, etiam ſi illi ſint ſaluberrimi, & ſi contrarium teneremus, eſſet dãnare omnia ieiunia Eccleſiaſtica, & monaſtica, Ex quibus infertur primo qđ ſi ſiquis vtatur alimẽtis, quibus homines communiter vtuntur, & in quantitate, quæ ſolet ſufficere ad validitatem conſeruandam, dato quod ex hoc abbreuietur vita, etiam notabiliter, & hoc clare percipiatur, non peccat, quia non tenetur quis prolõgare vitã mutãdo

c Thom. 2. 2. q. 141. art. 6.

alium

alium ſalubriorem locum, ergo neque mutando cibum. Secundo ſequitur, quod nõ teneatur quis vti medicinis ad prolõgandam vitam, etiam vbi eſſet probabile periculum mortis, non excuſatur tamen per hoc a peccato mortali, qui ſingulari inedia, vel cibo ita nociuo vteretur, vel ſciẽter, vel propria opinione contra bonorum, & ſapientium ſententiã vt breui abrumpatur vita, niſi forte faceret peculiari conſilio, & reuelatione diuina, ita Victoria. *a*

a Vict. vbi ſup.

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſi teneantur abſtinere ab ouis, & lacticinijs.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc inueni quoddam viuę vocis oraculum authenticum in monaſterio Conceptionis ciuitatis Legionenſis prouinciæ huius Sãcti Iacobi cuius tenor ſequitur.

Franciſcus miſeratione diuina tituli S. Crucis, S. Romanæ eccleſiæ presbyter Cardinalis, vniuerſis, & ſingulis fratrib. ordinis minorum regularis obſeruantiæ ac monialib. S. Claræ, conceptionis, & tertii ordinis in regno Hiſpaniæ conſiſtentib. S. & fidem indubiam præſentib adhibere, notum facimus, qualiter sãctiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus noſter, Dominus Clemens, diuina prouidentia Papa VII. ad noſtram ſupplicationem, quinta decima die Iulii declarauit, quod futuris temporib. ſi contingat per nouas indulgentias ueteres reuocari id nullatenus intelligatur de indulgentiis et gratijs prædictis fratrib. & monialib. conceſſis, ita quod bullę, quas prædicti fratres, & moniales, ac ſorores tertij ordinis obtinuerunt, ſp in ſuo robore permaneant, et omnib. gratijs, & remiſſionib. quæ in dictis bullis continentur, frui, vti, ac potiri gaudereq. liberè, & licitè poſſint, et valeant, et de vtendo ouis, & lacticinijs in dieb. ieiuniorum, non obſtantib. literis Apoſtolicis emanatis, ſeu emanandis, in quorum omnium, ac ſingulorũ fidem, et teſtimoniũ præſentes literas manu noſtra ſcriptas, noſtroq. maioris ſigillo munitas dari iuſſimus datum Romæ in ædibus noſtris regionis Campi Martij, die trigeſima menſis Iulij anno Domini 1533.

Circa quam Bullam eſt notandum primo, quod illud, quod concedit de indulgentijs, iam in Bulla Cruciatæ omnibus mendicantibus eſt conceſſum, cum in ea non ſuſpendantur authoritate Apoſtolica id præcipiente gratiæ, & indulgentiæ conceſſæ ſuperioribus mendicantium quoad eorum fratres tantum. Verum eſt tamen, quod dubium erat, vtrum hoc ad moniales ordinum mẽdicantium, & Conceptionis, & ternarias extenderetur, prout in explicatione Cruciatæ diximus, at per hoc viuę vocis oraculum nulla circa hoc eſt ratio dubitandi, cum dicta gratia non ſolum fratribus, ſed etiam dictis ſororibus, & monialibus in eo expreſſe concedatur, niſi dicamus quod in ſuſpenſione generali Cruciatæ hoc indultum, quoad dictas moniales, ſuſpenditur, quod ego affirmare minimè auderem.

Secundò eſt notandum circa conceſſionem edendi oua, & lacticinia. quod per hoc priuilegium poſſunt prælati ordinis minorum per communicationem cuiuſdam priuilegij Eugenii IV. conceſſi fratrib. S. Hieronymi, *concedere licentiam fratrib. vtendi ouis, & lacticiniis iuxta formam dictę conceſſionis. Conceſſit .n. Eugenius IV. quod Prior monaſterii dicti ordinis, ſeu vicarius eius in abſentia poſſit dare licentiam de conſilio medici, vel ſine eius conſilio ſi commodè non poſſit haberi, vt fratres religioſi, & familiares monaſterii præſentes, & futuri, infirmi, ſeu debiles poſſint comedere carnes, vel oua, ſeu alia ſanis interdicta in quadrageſima, & in aliis ieiuniis eccleſiaſticis ſine licentia Diœceſani, vel quod teneãtur ieiunare in prædictis tẽporib etiam ſine cõſilio medici, et quod eandẽ licentia poſſit cõcedere pdictis priori, & vicarii eorum confeſſor.* Ita habetur in Compendio *b* Mendicantiũ. Qua Eugenij IV. conceſſione poſſunt vti modo prælati ordinum Mendicantium, etiam ſi ipſi, neq. eorũ fratres habeant Bullam Cruciatæ, non tamẽ quoad familiares ipſorũ poſſunt ea frui, cum per Bullam Cruciatę ſit quoad eos ſuſpenſa, vt patet ex verbis ipſius Bullæ dicentis non ſuſpendere gratias, & indulgentias conceſſas ſuperioribus ſupradictis quoad eorum fratres, innuens ſuſpendere priuilegia, & gratias dictis fratribus conceſſas.

b Com. mend. tit. ieiun. §. 7.

Aduertendum inſuper, quod prælati ſuperiores regulares poſſunt diſpenſare in ieiunijs eccleſiaſticis cum ſuis ſubditis, ſicut poſſunt Epiſcopi diſpenſare cum diœceſanis ſuis, cauſa ad id legitima interueniente, & hoc iure ordinario, & communi, iuxta ea, quæ in primo tomo, *c* & in ſuperioribus latè diximus. Quo iure poſſunt vti dicti prælati regulares cum ſuis ſubditis, nec ipſum in Bulla ſuſpenditur cum ius commune in ea minimè ſuſpendatur.

c Sup. 1. tomo. q. 24.

QVÆSTIO CII.

De infirmis fratribus, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 V*Trum indulgentiæ fratribus conceſſæ ſint etiam infirmis communicatæ.*

2 *Vtrum fratres poſſint medicare infirmos.*

ARTICVLVS I.

Vtrum indulgentiæ fratribus conceſſæ ſint etiam infirmis communicatæ.

REſpondeo dicendo, receptiſſimam eſſe ſententiam quod omnia, quæ iubet fieri conceſſio indulgentiæ debent impleri, vt poſſit lucrari, adeo quod etiam ſi infirmitate, aut alio legitimo impedimento ſit aliquis detẽtus, ita vt non poſſit ea adimplere, minimè dictam indulgentiam lucrabitur, niſi ſua Sanctitas cum infirmis, & legitimè impeditis diſpenſare authoritate Apoſtolica dignetur, non .n. in beneficijs Principis, vt voluntatis, & ſic conditionatis, & modificatis voluntas reputatur pro facto, voluntas .n. coram Deo pro facto reputatur quoad eſſentiale præmiũ, ſecus quoad accidentalia præmia, ſeu beneficia, & ita infirmi & legitimè impediti non potentes adimplere ea quæ in conceſſione indulgentiæ præcipiuntur, minimè eam lucrari valẽt, quia quoad hoc indulgentia ſtricti eſt iuris, & nõ valet vltra quam ſonat adeo hoc eſt verum quod ſecundum Florentinum, *d* & Paludanum non ſufficit.

d Floren. in 1. p. Sum. tit. 10. c. 3. §. 4. Palud. in 4 d. 20. q 4. art. 3. Cord. li. 1. qq. q. 23. condit. 2.

Et ideo Martinus Quintus, Eugenius Quartus, Nicolaus Quintus, Calixtus Tertius, Pius Secundus, ac Sixtus Quartus, *Conceſſerunt omnib. fratrib. Minorib. de obſeruantia indulgentiã plenariã in articulo mortis. Et Eugenius ſolus addidit, quod ſi occurreret caſus quod non poſſint confiteri, ẽt tunc conſequãtur prædictam indulgẽtiam, ſi ſint in ſtatu gratię.* Ita habetur in Monumentis *e* ordinum. Et Innocẽtius VIII. prout in eodem libro *f* continetur & in ſupplemen. conceſſit. *Quod fratres infirmi in ſuis infirmitatibus*

e In 2. impr. f. 71. conceſ. 185. & in 1. impr. f. 62. et in 2. f. 64. conc. 77.

f in 1. impr. fol. 65. et in 2. f. 69. conc. 162. & in ſuppl. f. 10. coc. 390.

Digitized by Google

conſilium & cōſenſus ab ipſis præſtetur,& in vnoquoque caſu diuerſæ concurrant circunſtantiæ,reſpectu quarum diuerſa iudicia dari poſſint,& media diuerſa aſſignari. Quod confirmatur ex verbis dicti reſcripti,ibi, *& ex cauſa graui*. In vno enim caſu poteſt grauis cauſa adeſſe, quę vrgeat definitores ad conſilium,& conſenſum dandum,quę in alio ad ipſum negandum compellat.

Ad ſecundum dubium reſpondemr, quod ſecũdum verba præfati reſcripti,nõ poteſt dictus pater Prouincialis dare licentiam, quæ in reſcripto ſibi committitur,ſine eo,quod prius conſilium & conſenſus à patribus definitoribus detur. Nam vt ait Panormitanus, *a* ſi mãdator ex forma mãdati,voluit requiri conſilium,non tenet actus niſi requiratur,vt ex iure *b* patet. Adeo hoc eſt verum, vt etiã ſi dictus pater prouincialis alias habeat authoritatem ordinariam ad prædictam licentiam concedẽdam,data ſibi facultate a Papa,vel a Nũno eius,vt eam concedere poſſit,dummodo procedat in ea uã da cum conſilio definitorum,& conſenſu,procedẽdo abſque ipſo poterit puniri,etiamſi quod fecerit valeat,ſiquidem iure ordinario ad id efficiendum habet auctoritatem,argumẽto eorum,quæ in quadam Decretali *e* notantur.

a ca. ex parte de conſtit.

b c. cũ veteri de elect.

e c. dilectus el 2. de preb.

Nec ſufficit quod præfatus prouincialis petat conſiliũ,& conſenſum definitorum poſt datã licẽtiam,in caſibus enim,in quibus petendum eſt conſilium,non ſufficit illud petere poſt dictum,prout notat Panormitanus,*d* & argumento cuiuſdã Decretalis comprobatur. Dubium igitur eſt,quid faciet pater prouincialis in hoc caſu. Vtrum,ſcilicet, per literas poſſit a definitoribus conſilium,& conſenſum poſtulare. Referens ſigillatim in præfatis literis caſum cum omnib. circunſtantiis,vt videant ſi eſt cauſa grauis ad licentiam concedendam, & videtur pars affirmatiua,amplectenda, in dicto.n. reſcripto non dicitur,vt procedat cum conſilio definitorum ſimul congregatorum, ſed tantum dicitur,vt procedat cum conſilio definitorum, cui modificationi ſufficienter videtur ſatisfieri,literas mittendo definitoribus,per eas conſilium ab ipſis petendo, proponendo caſum cum omnibus circunſtantijs.

d Pàn. in d. ca. cũ veteri c. licet de regulari.

Nec contra hoc obſtat,quod ad conſilium præſtãdum debet pręcedere deliberatio, & diſcurſus, & circunſtantiarum particularium inquiſitio,vt diſcurratur, conueniat, necne prædictam licentiam concedi. Quæ deliberatio,qui diſcurſus, & inquiſitio commode fieri nequeunt, niſi a ſimul in vnum congregatis definitorib. vt coniunctim conferant an id expediat,necne,ſicut in negotiis grauibus fieri quotidie ſolet.

Reſpondetur enim, non præcipi in dicto reſcripto,quod pater prouincialis prædictam licentiam concedat cum tractatu,& conſilio definitorum,in quo tractatu requiritur ſimultanea conferentia,vt dicitur in iure, *e* & tradit Panormitanus. Et ſic ſacri Canones determinantes, vt res Eccleſiæ non alienentur ſine tractatu,non determinant, vt non alienentur ſine conſilio, in quo clare innuunt, quod in tractatu adeſſe debet conferentia communitatis in vnum congregatæ, ſine quo res Eccleſiæ minimè poſſunt alienari. Cum igitur in pręfato reſcripto prouinciali concedatur,vt poſſit dare licentiam cum conſilio & conſenſu definitorum,nulla facta mẽtione de tractatu, videtur ſatis facere prouincialem formæ præfati reſcripti pdictum conſilium, & aſſenſum a definitoribus per literas petendo, ſicut in ſimili tenet poſt Baldum Rebuffus. *f*

e c. nulli de reb. eccle. non alien. Authen. hoc ius de ſacr. ſan. eccl. Panor. in c. 1. de his quę fiunt a pręla. et in c. apoſtol. & in ca. nulli de reb. ecc. non alie.

f Rebuff. in tra. de alien. rer. eccleſ. nu. 9.

Et ſi replicatur,quod conſilium includit tractatum,vnde dicendo,quod poſſit dare licẽtiam cum conſilio definitorum, in virtute dicit, quod debet eam dare præfato tractatu propoſito, quod niſi a ſimul in vnum congregatis definitoribus fieri nequit, Reſpondeo tractatum cõſilium includere,ac è conuerſo conſilium tractatum minimè pręſupponere, ſi enim conſilium tractatum includeret, res Eccleſiaſticas ſine conſilio alienari non poſſe iura Canonica prohiberent, quæ conſiderantia tractatum aliquid aliud ſupra conſilium addere tractatum ad huiuſmodi alienationem requirunt. Pro cuius rei maiori explicatione eſt attendenda differentia,quæ verſatur inter tractatum, & conſiliũ. Tractatus enim eſt quædam deliberatio, quę per diſcurſum rationis fit ab aliquibus inſimul cõgregans. Conſilium autem eſt quidã diſcurſus per diſcurſum rationis factum,quod poteſt ſumi ab vno vel à pluribus,& non eſt neceſſarium, quod ſimul congregentur in vnum,ſed ſufficit, quod vnicuiq. conſultorum proponatur negotium conſultationi ſubiectum cum omnibus ſuis circunſtantiis. Quod clare colligitur ex traditis à Panormitano *g* innuẽti,quod ab abſentib. poteſt cõſilium peti,in his verbis. *Primo caſu aut eſt præſens ille, qui debet pſtare conſilium,ita quod põt cogi, &c.* quib. verbis expreſſe præſupponit Panormitanus, poſſe peti ab abſente conſilium, quod expreſſius conſtat ex aliis eiuſdẽ Abbatis verbis: ait enim. *Si autem is cuius aſſenſus requiritur,non eſt præſens, ita quod cogi non poteſt, &c.* Ex quibus concluditur quod cum in prædicto reſcripto requiratur, vt detur dicta licentia cum conſilio,& aſſenſu definitorum, ipſum conſilium, & aſſenſum poſſe a Prouinciali per literas miſſas ad definitores peti.

g Panor. in c. cũ veteri. n. 13. de elect.

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſi ſine licentia ſuperiorum poſſint impetrare reſcriptum.

Reſpondeo dicẽdo, quod nullus religioſus ordinum Mendicantium,& eorum, qui cõmunicant in priuilegiis, priuilegium aliquod contra communia ipſius religionis ſtatuta poſtulare audeat,aut obtentum retinere,prout conceſſit Vrbanus IV. Præmonſtratenſibus,ſi quę vero impetrabuntur huiuſmodi à Sede Apoſtolica, vel eius Legatis ſub quacũq. forma,vel expreſſione verborũ, irrita ſunt,& inania,vt conceſſit Clemens VII Abbati,& cõuentui Ciſtertij Cabilon. diœceſis, & hoc idem latius habetur per literas Leonis X. pro Eremitis S. Auguſtini,iuxta quas,ſi quæ priuilegia a religioſis Mendicantibus fuerint impetrata contra regulam,aut conſtitutiones, aut mores religionis, nullius momenti,ac pro infeſtis habenda ſunt, ẽt ſi à Sede Apoſtolica ſint conceſſa, niſi eiſdem Leonis literis de verbo ad verbum cõſentiente religione ſit derogatum, ita habetur in priuilegiis dicti *h* ordinis. Et refertur in Compendio *i* Societatis. Vnde nullus frater poteſt obtinere aliquam exemptionem,niſi cum licẽtia ſuorum prælatorũ, prout latè dictum eſt ſupra in quæſtione de exemptione quoad obedientiam.

h fo. 74. pa. 1.

i Compen. Societ. titul. priud. §. 3.

Et Sixtus IV. anno Domini milleſimo quadringenteſimo octogeſimo octauo, Põtificatus ſui anno decimo, Kalẽdas Martij, ad perpetuã rei memoriã vniuerſis, et ſingulis ordinis D. Hieronymi fratrib. pſentibus, & futuris diſtricte pręcipiẽdo inhibuit, ne ſub excõicationis latę ſententiæ pęna prętextu quarumcunq. licentiarũ, quę à ſe, vel a Sede Apoſtolica ema-

ca emanarũt ac in poſterũ emanabũt quibus perſonis cuiuſcũque ſtatus, gradus, ordinis vel conditionis exiſtat, & quacũque Epiſcopali, vel Archiepiſcopali, vel maiori Eccleſiaſtica, vel regali, aut alia mundana dignitate præfulgeant, abſque expreſſa licẽtia pro tẽpore exiſtentis generalis prioris ordinis, de ipſo ordine recedere, & ad inſiſtendum obſequijs quorumcũque prælatorum, & perſonarũ quarumlibet quouis quæſito colore ſe transferre audeant & præfatis quibuſcunque qui habent, & pro tẽpore habebũt tales literas, ne aliquẽ ex dictis fratribus Diui Hieronymi, vt abſque huiuſmodi licẽtia ad eos accedat, & eorũ obſequijs inſiſtat requirere, vel ſolicitare recipere et retinere præſumãt, ſub interdicto Eccleſiæ per Epiſcopũ, & ſuperiores, et excõmunicationis latæ ſentẽtiæ pœna per alios inferiores ipſo facto incurrẽda, non obſtãtibus contrarijs quibuſcũque. Ita refertur indultum in Cõpendio priuilegiorũ D. Hieronymi. In quo etiam refertur.

Quod Iulius II. anno Domini milleſimo, quingẽteſimo decimo, Põtificatus ſui anno decimo, die vigeſima ſeptima Martij motu proprio, & ſua mera liberalitate authoritate apoſtolica decreuit, & declarauit, ac voluit, quod fratres, aut cõuerſi, aut aliæ perſonæ ordinis præ extra quarũcunque facultatẽ, & licentiarũ conceſſarũ, & concedendarũ, & expeditionem contra Sarracenos, abſque licentia ſuperiorum ſuorũ petita, & obtenta proficiſci non poſſunt: & ſi forſitan proficiſcãtur, per eoſdem ſuperiores ad eorũ monaſteria abſque incurſu aliquarum cenſurarũ in literis facultatum, ſeu literarum prædictarum forſan contentarũ, reuocare poſſint: ſimilẽ conceſſionẽ, a Benedicto Decimotertio, Pontificatus ſui anno decimo ſexto idibus Ianuarij, & a Leone Decimo anno Domini milleſimo, quingenteſimo, quinto decimo, Pontificatus ſui anno tertio, die vigeſima Aprilis fuiſſe cõceſſã dicto ordini D. Hieronymi, refert author dicti Cõpẽdij.

Et aduertendum, quod licet non extarent huiuſmodi priuilegia, adhuc reſcripta ſurreptitia cenſerentur, cum abſorbens ius alterius ab omnibus iudicib. debeat refutari, vt dicitur in iure, *a* quia parte inaudita nihil facere poſſumus, vt etiam dicitur in iure. *b*

a l. quoties C. de precibus imper. offer.
b c. de cauſa poſſe. & propriet.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſubditus, ſine licentia Prelatorum impetrans aliquod à Sede Apoſtolica reſcriptum, maneat abſolutus à cenſuris, etiam ſi non valeat ipſum reſcriptum.

RESpondeo dicẽdo, pro explicatione tituli quæſtionis notandum eſt, quod in reſcriptis ſolet apponi à Papa ſequẽs clauſula. *Volentes te fauore proſequi gratioſo a quibuſuis excõmunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, alijſque eccleſiaſticis ſentẽtijs, cenſuris, & pœnis à iure vel ab homine quauis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtis, ad effectũ præſentium duntaxat conſequendum, harum ſeriè abſoluentes, & abſolutũ fore cenſentes, Apoſtolica authoritate, tenore præſentium.*

Hæc eſt communis clauſula in reſcriptis ſolita apponi, ratione cuius impetrans aliquid à Sede Apoſtolica, etiam ſi mille excommunicationibus vinctus ſit, tamen ad effectum gratiæ, quæ illi conceditur, conſequendum, cenſebitur abſolutus, quia verba Papæ, aut Legati, aut Pœnitentiarij abſoluentis ſunt generalia, & vniuerſalia comprehendentia omnes cenſuras, caue tamen, quod illud fallit in excommunicatione Capituli, *quia quorundam, c de Iudæis*, prohibentis delationem armorum, & aliorum neceſſariorum Sarracenis ad impugnandos Chriſtianos, & in aliquibus aliis, ſi in eis per annum inſorduerint, per regulam mirabilem Cancellariæ de inſordeſcentibus, cuius tenorem refert Nauarrus, *d* quam dicit e non eſſe in regulis Innocentij Octaui. Sed eſt in Regulis Pauli Tertij, ſub hac verborum forma concepta.

c c. quia quorundam. de Iudæis.
d Na. in d. cap. quia quorundam nu. 11. in glo. vl. nu. 15.
e Nau. vbi glo. donatis.

Item ne perſonis pro quibus literæ ſuæ Sanctitatis emanabunt ob generalem abſolutionẽ a cenſuris Eccleſiaſticis quibus ligatæ forent, ad earundẽ effectum indifferenter concedi, & in literis Apoſtolicis apponi ſolitam, præſtetur occaſio cenſuras ipſas vilipendẽdi, & inſordeſcendi in illis ſtatuit, & ordinauit huiuſmodi abſolutionẽ, & clauſulã in literis, quas in futurum cũ illa concedi contingeret, non ſuffragari, non parentibus rei iudicatæ incendiariis, violatoribus Eccleſiarũ, falſificatoribus, & falſificatoriis procurãtibus literas et ſupplicationes Apoſtolicas, & illis vtẽtibus receptatoribus, & fautoribus eorũ, ac res vetitas ad infideles deferẽtibus, violatoribus eccleſiaſticæ libertatis, via facti auſu temerario Sedis Apoſtolicæ mãdatis non obtemperantibus, & miniſtros, vel executores Apoſtolicæ Sedis, & eius officialium eis commiſſa exequẽtes impedientibus, qui propter præmiſſa, vel aliquid eorũ excõmunicati a iure, vel ab homine per quatuor menſes ſcienter excommunicationis ſententiam huiuſmodi ſuſtinuerint, & generaliter quibuſcunque aliis, vt præfertur, quomodolibet ligatis, in illis per annum continuum inſorduerint. Hactenus tenor.

Et ſic intelligitur clauſula ſolita aliquando a cãpſoribus impetrantibus poni inter clauſulas derogatorias poſt principalem petitionem ſupplicationis Papæ porrectæ, ſcilicet, *Non obſtãte regula de inſordeſcentibus*, ſignificat enim, quod petitur a Papa, vt impetrans habeatur abſolutus quoad effectum illius gratiæ conſequendum, non obſtãte prædicta regula, nimirum, licet per annum manſerit in aliqua excommunicatione, vel per quatuor menſes in certis caſibus in ea expreſſis, nihilominus ſit abſolutus.

Et debent aduertere, quod ſi iſta clauſula, abſoluendi ad effectum gratiæ conſequendum, in literis Legatorum apponatur, non abſolui omnes a cenſuris, qui abſoluerentur per eandem literis Papæ inſertam, quia Legati iure communi non poſſunt abſoluere ab omnibus excõmunicationibus Papæ reſeruatis, & omnes non habent priuilegium id faciẽdi, cui conſequens eſt multos impetrantes a Legatis Sedis Apoſtolicæ inutiliter impetrare, qui ſi impetraſſent a Romano Pontifice, vtiliter feciſſent, aliud tamen exiſtimat Nauarrus, *f* tam de Pœnitentiario, quàm de Legatis, quoniam ille ab omnibus poteſt abſoluere; vt ſignificat D. Antoninus. *g*

f Nau. vbi ſu. 19.
g Anton. 3. p. ti. 24. ca. 30.

Item circa prædictam clauſulam eſt ſummopere notandum illud verbum, *Sciens*, ne ſub ea comprehendatur is, qui ignoranter ſaltem probabiliter inſordeſcit, argumento cuiuſdam Canonis, *h* & arbitratur Nauarrus *i* aliquam ignorantiam eſſe, quæ ab incurrenda excommunicatione non excuſaret, quæ tamen efficere poſſet, ne diceretur ſciens manere in excommunicatione. Ex his infero intellectũ ad concilium *K* Tridẽtinum ibi, *Si obdurato animo cenſuris annexus in illis per annum inſorduerit, etiã cõtra eũ, tanquam de hereſi ſuſpectum procedi poteſt.* Concilium enim iuxta ſuperius annotata intelligẽdum eſt de eo, qui ſcienter, non autem de eo, qui ignoranter inſorduerit, quod ſatis innuunt prædicta verba ibi, *Sed ſi obdurato animo*, & ibi. *Inſorduerit*, inſordere enim nihil aliud ſignificat, quàm Eccleſiã aperire aures, vt ipſa a fidelibus audiatur, & obediatur, fideles autem contradicere nolendo audire, ne bene agant.

h c. Apoſtolicæ de cler. excõm. miniſt.
i Nau. vbi ſup.
K Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 3. an. fide.

Ex his, quæ late circa hanc quotidianam clauſulam

ſum dicta ſunt, ſatis apertè colligitur, regulares impetrantes literas Apoſtolicas ſine ſuorum ſuperiorum beneplacito, & licentia, licet in ipſis abſoluantur a prędictis cenſuris, non tamen ab eis, nec ab aliquibus virtute dictæ clauſulę remanere abſolutos, cum ipſis ad effectum conſequendi illud, quod petitur, hoc ipſum concedatur, & ipſi nihil ex dictis literis conſequantur, cum prædictæ literæ, & reſcripta ſint irrita, & nulla, ex quib. nullus effectus poteſt generari.

QVAESTIO CIV.

De impreſſione librorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum libri regularium poſſint imprimi, ſine licentia ordinarij.*
2 *Vtrum regulares poſſint habere priuilegium Conſilij regalis, quo prohibetur, ne alius eorum librũ imprimat, aut vendat ſub pęnis in dicto priuilegio contentis.*
3 *Quomodo fratres minores obſeruantiæ poſſint ſuos libros imprimere, ſine ſua regulæ trãſgreſſione.*
4 *Vtrum ſyndicus apoſtolicus poſſit in iudicio petere pœnam in priuilegio contra imprimentes, aut vendentes dictos libros.*

ARTICVLVS I.

Vtrum libri regularium, poſſint imprimi ſine licentia Ordinarij.

RESpondeo dicendo, quod Clemens VII. quia in Concilio Lateranenſi prohibitum fuit, ne imprimantur aliquæ ſcripturæ, niſi prius per loci ordinarium, & inquiſitorem viſæ, & approbatæ fuerint, conceſſit fratribus Minoribus regularis obſeruantiæ licentiam imprimi faciendi ſpectantia ad eorum ordinem ſine dicta ordinarij, & inquiſitorum reuiſione. Ita refertur in Compendio *a* Mendicantium.

a *Comp. Mendic. ti. imprimere libros.*
b *Later. ſeſ. 10.*
c *Con. 10. inter ſolicitudines.*

Pro cuius breuis explicatione nota, quod in Concilio *b* Lateranẽſi ſuperius allegato, & a Leone Decimo in quadã conſtitutione ſua, quæ habetur in Bullario *c* ſuarum conſtitutionum, ſtatutum eſt in hunc modum. *Statuimus, & ordinamus, quod de cetero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquem, ſeu aliam quamcunq. ſcripturam imprimere, ſeu imprimi facere præſumat, niſi in vrbe prius per Vicariũ noſtrum, & ſacri Palatij Magiſtrũ, in alijs verò ciuitatib. per Epiſcopum vel alium habentẽ peritiam ſcientiæ libri ab eodem Epiſcopo ad id deputãdũ, ac Inquiſitore hæreticæ prauitatis diligenter examinetur, &c. Qui autem ſecus præſumpſerit, vltra librorum impreſſorum amiſſionem, & illorum publicam combuſtionem, centum ducatorum fabricæ Baſilicæ Principis Apoſtolorum ſolutionem, ac anni continui exercitij impreſſionis ſuſpenſionem, excommunicationiſq. ſententia innodatus exiſtat.* Circa quã determinationem aduertit Caietanus, *d quod neq. hæc, neq. reliqua cenſura poſita in Concilio Lateranẽſi poſtremo obligant, quia non ſunt receptæ,* quod etiã annotauit Nauarrus, *e quamuis,* vt ipſe ait, *pars huius vnitatis ſeruatur, in Hiſpania, & Concilium Tridentinum f decreuit ſub his pœnis dicti Concilij Lateranenſis, quod nemo imprimat, vel imprimi faciat libros de reb. ſacris abſq. nomine authoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud ſe retinere, niſi primum examinati, approbatiq. fuerint ab ordinario ſub pœna anathematis, & pecuniæ in Canone Concilij nouiſſimi Lateranenſis appoſita, & ſi regulares fuerint, vltra examinationem, & approbationẽ huiuſmodi licentiam quoq. a ſuis ſuperioribus impetrare teneantur recognitis per eos libris iuxta formã ſuarum conſtitutionum; qui autem ſcripto eos communicant, vel euulgant, niſi antè examinati, probatique fuerint, iiſdẽ pęnis ſubiiciantur, quib. impreſſores,* quod ait Nauarrus, *neſcimus an ſit receptum,* qui ait, *videmus libros impreſſos ſine illius obſeruationis, ſolennitate inſignium virorum Dominici Soto, Ambroſii Catherini, qui eidem Concilio interfuerunt, quamquam nunc in recentibus editionib. cernimus impreſſos cum dicta ſolennitate: In Regno tamen Caſtellæ Lege regia vſu recepta requiritur, & ſufficit licentia Conſilij Regalis ſupremi, cuius authoritate examinatur prius ab aliquo viro in id deſignato, quod in Gallijs ſeruari audio cum magno reipublicæ fructu. In vrbe autem Vicarius, aut eius Vicesgerens remittit videndum Magiſtro ſacri Palatij, quo decernente poſſe imprimi, typographus imprimit præfixa in principio libri ſola clauſula de licentia ſuperioris, aut æquipollens.* Hæc Nauarrus.

d *Caie. v. excõmunicatio in fine.*
e *Nau. c. 27. n. 110. & 148.*
f *Trid. ſeſ. 4. de vſu, & editio. li. ſac.*

In Regnis autem Portugalliæ video ſeruari definitionem Concilij Lateranenſis, nõ enim in eo poteſt typis mandari aliquis liber, niſi prius ab Ordinario, & ab hæreticæ Prauitatis Inquiſitoribus licentia conſequatur. Circa verba autem Concilij Tridentini ſuperius allegati ibi. *Qui autem ſcripto eos communicant, vel euulgant, niſi antè examinati, probatique fuerint, iiſdem pęnis ſubiiciantur, quibus impreſſores.*

Notandum, quod ſacra congregatio Cardinalium ſupra Cõcilium declarauit ibi etiam comprehendi lectiones, annotationes, diſputationes, conciones, & alia ſimilia, nec non tractatus pertinẽtes tum ad deuotionem, tum ad quietationem conſciẽtiarum ſtimulatarum fratrum, & cetera huiuſmodi, quæ ſibi inuicem communicant fratres, etiam ſi concionatores approbati fuerint ab ordinario, verum quia ex huiuſmodi declaratione varia fuit exorta inter religioſos conturbatio, ideo eadem congregatio declarauit ſupradicta eſſe intelligenda tantum, quando dantur, typis, *g* ſic habet authenticum Romæ in Archiuo fratrum Capucinorum. Ex quibus colligitur, quod modo conceſſio Clementis Septimi ſupra adducta ceſſat, cum iuxta determinationem Concilij Tridentini ad imprimenda etiam ea, quæ pertinent ad ordinem, licentia ab ordinarijs petatur.

g *Capucin. in addit. ad compend. mend. tit. imprimere libros in fin.*

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares poſſint habere priuilegium Conſilij regalis, quo prohibeatur, ne alius eorum librum imprimat, aut vendat ſub pęnis in dicto priuilegio contentis.

RESpondeo dicendo, quod in his Hiſpaniarum partibus ſolet regalis Maieſtas ad ſupplicationem religioſorum ipſis concedere licentiam, vt libros, quos compoſuerunt imprimi faciant, & quod nemo alius ſine ipſorum licentia ſub certis pœnis imprimere eos, aut vẽdere valeat, prout plenius in dicta licentia, & priuilegio continetur. Quo ſuppoſito dubitatur modo quomodo dictum priuilegium ſit explicandum, ita vt non ſit contra paupertatẽ ab ipſis promiſſam, ſecundum quam nihil ſibi

aequi-

Digitized by Google

intendit, excuſet ab obligatione ieiunandi, & huic Leonis conceſſioni non vult acquieſcere, conſulat ſuperiorem, qui ſecularibus eſt Epiſcopus, & Monachis prælatus, ſi facilè poteſt adire, alioquin proepiſcopus, vel parochus, & regularibus prior, aut Guardianus, quorum dicto debent ipſi acquieſcere ſecundum Caietanum, *a* Circa id autem, quod ait dicta conceſſio, quod poſſunt anticipare horam ſerotinæ collationis, nota, quod hæc non videtur conceſſio aliquid præter ius commune continens. Ait enim Caietanus, *b* quidquid alij dicant, quod cum collatio veſpertina in ieiunio fuerit introducta pro medicina, ſeu pro neceſſitate, ideo ſiue manè, ſiue veſperi fiat, non frangit ieiunium, maximè ſi id eſt in conſuetudine fieri aliquo die ob rationabilē cauſam, immo cum quis non poteſt aliter ieiunare niſi hanc collationem ſumendo in manè, rectè faceret, ſi illam ſumeret, quia vt ratio medicinæ, vel debilitatis complexionis effecit, vt ſine peccato poſſit ſerò ſumi, ita efficere poteſt, vt ſine fractione ieiunij manè ſumatur, vt habet Antoninus *c* Petrus de Palude, Syluester, & Nauarrus cum Richardo, qui omnes expreſsè dicunt, quod ratione medicinæ, debilitatis complexionis, vel neceſſitatis agendi aliqua neceſſaria negotia, qui v.g. in vigilia Natiuitatis Domini occupantur, ientaculum mane ſumerent in ea parua quantitate, qua ſerò erat ſumēdum, non frangūt illius diei ieiunium, maximè extante cōſuetudine in ciuitate, ſecus autem de illis, qui nulla rationabili cauſa ientaculum manè ſumerent. Hæc ſecluſo priuilegio à viris grauibus aſſeruntur, ſed cum in hoc diuerſitas opinionum ſit, vt ſcrupulis fratrum occurreretur, petita fuit à Leone X. prædicta conceſſio. Et eſt notandum, quod multò ante religioſi mendicantes, & qui eorum fruuntur priuilegiis facultas eſt facta omnibus de cōgregatione Sanctæ Iuſtinæ de Padua, dum in Quadrageſima, & vigilijs, quæ ieiunantur de præcepto equitando iter faciūt, poſſunt ſumere manè aliquid per modum conſuetæ collationis, & veſperi cœnare. Ita conceſſit Sixtus Quartus, & refertur in compendio *d* Societatis, in quo indulto cauſa rationabilis eius conceſſionis exprimitur, ſcilicet equitatio, quæ non tantùm de pedeſtri, ſed etiam de equeſtri debet explicari, iuxta ea, quæ in ſequenti articulo dicentur.

a ...pieta, vbi ſ.

b ...taie. 2. 2. q. 1. ar. 6.

c ...ntonin. p. 2. ti. c. 1. Rich. & alud. in 4. di. 5. Sylu. v. ieiu. Naua. ...m. 15.

d Comp. ſociet. v. ieiunium. §. 8.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres itinerantes poſſint transferre ieiunium diei itinerationis in alium diem.

RESpondeo dicendo, quod fratres minores obſeruantes itinerantes poſſunt transferre ieiunium diei itinerationis in alium diē. Ita habetur in ſupplemento. *e*

Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod dies, in quo dies ieiunij itinerationis debet transferri, non debet eſſe dies ieiunij præcepti ab Eccleſia: Soto *f* enim ait, quod ſi à confeſſore iniungitur, dum quis in quadrageſima confitetur, dies ieiunij, tunc ſi ille non habet legitimam occaſionem, & excuſationem non ieiunādi totam quadrageſimam, intelligitur dies ille pœnitentiæ poſt Paſcha ieiunandi, quod & ego in explicatione bullę *g* cruciatæ cum D. Bonauentura tenui, & id ipſum in propoſito eſt aſſerendum, adimplebit tamen ſi transferat in diem ieiunij ſecundum conſtitutionem ordinis fratrum prædicatorum, quia tunc non concurrunt duo præcepta, & ſine peccato veniali poteſt tunc frater non ieiunare, & ſic mutatio fit in æqualibus.

e Sup. f. 93. cōc. 282.

f Sot. in 4. d. 19. q. 2. ar. 1.

g Expli. cruc. § octauo dub. 1. nu. 3.

Aduerte ſecundò, quod hæc conceſſio intelligitur de itinerantibus, quoniam pedites itinerantes jam excuſantur ab obligatione ieiunij etiam Eccleſię ſecundum Victoriam. *h* At ego non tam abſolutè teneo itinerantes pedeſtres à ieiunio liberari, ſed eos tantùm, qui magnum iter faciunt, & licet non magnum iter faciant, iter tamen diei ieiunij eſt ſex leucarum ſpatium. Vnde etiam in pedeſtribus iter facientibus, quando iter eſt breue, prędictam conceſſionem priuilegium continere puto. Dixi ſex leucarum ſecundum regulam ordinariā, nam talis poteſt eſſe itinerantis debilitas vt minus iter ipſum excuſet, quod boni viri arbitrio relinquitur.

h Victoria. 2. 2. q. 149.

Aduerte tertiò, quod ſi dies itinerationis eſt dies, in quo obligatur itinerās ex voto, poterit talis dies transferri à fratre mendicante, aut ab alio dicto priuilegio gaudente, quia cum per hanc cōceſsionem in translatione ieiunij non diſpenſatur, ſed commutatur dies ieiunij in diem alterum, & conceſsio abſolutè concedat omnibus itinerantibus, & de omni ieiunio illimitate debemus ipſam explicare, cum indefinita æquiualeāt vniuerſali. Præterea cum Papa id commutare poſsit, non eſt, cur ſtrictè eius cōceſsionem interpretemur, cum prout in his tractatibus ſæpè dictum eſt, priuilegia Apoſtolica conceſſa regularibus, in partem fauorabiliorem debeant interpretari.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres minores ratione ſua regulæ teneantur ad ieiunia quadrageſimalia, etiam ſi vigeſimum primum ętatis annum non perficerent.

REſpondeo dicēdo, quod in hac quęſtione debeo aliquantulum immorari.

Vt autem quæ dicenda ſunt, clariora fiant, notādum eſt, quod D. Pater noſter Franciſcus in ſua regula *i* ſic ait: *Ieiunent fratres à feſto omniū Sanctorum vſque ad Natiuitatem Domini, ſanctam verò quadrageſimam, quæ incipit ab Epiphania vſq; ad continuos quadraginta dies, quam Dominus ſuo ſancto ieiunio conſecrauit, qui voluntariè eam ieiunant benedicti ſint à Domino, & qui nolunt, non ſint aſtricti, ſed aliam vſque ad Reſurrectionem Domini ieiunent, alijs autem temporibus non teneantur, niſi ſexta feria ieiunare, tempore verò manifeſtæ neceſſitatis non teneantur fratres ieiunio corporali.*

i Regul. B. Frā. cap. 3.

Et Clemens Quintus in ſua decretali *K* declarauit his verbis impoſitum fuiſſe præceptum de ieiunando.

K Cle. exiuit. §. Nos itaque de verbo. ſign.

Circa præfata verba primò dubitatur. Vtrū minores ex vi ſuæ regulæ ad ieiunandam eccleſiaſticam quadrageſimam aſtringātur; Speculum *l* fratrum minorum ſtatim poſt finitam declarationem Nicolai pertractans de hac quæſtione inquit, ex rigore verborum regulæ ſe plus declinare ad partem negatiuam, quamuis illam aſſerere ex ſcrupulo trepidaret, quæ pars negatiua, licet probabilis ſit, pars tamen affirmatiua probabilior, verior, ac proinde tenenda mihi videtur. Hanc partem tenent conſtitutiones generales, & antiquæ, & Barchinonenſes, *m* vbi ſic dicitur: *cum ſecundùm regulam teneamur duas quadrageſimas ieiunare*, obſerua uerbum *ſecundùm regulam*. Et D. Bonauentura *n* ſic ait, duas quadrageſimas pręceptoriè imponens, tertiam ad deuo-

l Spec. fratr. minor. §. & quia locum aptum f. 41. col. 2. ad fin.

m cap. 4.

n Bonauen. i. expoſit regul. in 3.

ARTICVLVS VII.

Quibus cibis in ieiunijs regulæ fratribus minoribus veſci fas ſit,

RESpondeo dicendo, quod ſi conſuetudo obtinuerit vt in diebus ieiunij comedantur butyrum, & cetera lacticinia, licebit & fratribus in regularibus ieiunijs ea edere, ſic tenet Corduba, *a* & Eugenius IV. ait. *futura congregationi concedimus facultatē ordinādi & declarādi, an quibus locis, & prouincijs debeant fratres ieiunia regulæ in cibis quadrageſimalib. obſeruare & in quibus debeant patrū conſuetudines imitari, vel aliter ſe habere.* Hæc ille. Circa quam conceſſionem nota Eugenium hanc facultatem non conceſſiſſe cuicunque capitulo generali, ſed duntaxat congregationi generali, quæ tūc immediatè erat celebranda: expreſsè enim dixit, congregationi veſtræ, de qua ſupra diximus, & fecimus mentionem.

a Cor. vbi ſup. 4 punct. Eug. habetur 12. tra. f. 11 a vol. 2. conc. 142.

Quare capitulum generale vigore huius conceſſionis, circa hoc nihil valet hodie ſtatuere, ſeu declarare. Et ſtatuta generalia, & papalia ordinis minorum capite tertio, particula quinta ſic aiunt, *ieiunia regulæ iuxta omnia antiqua, & etiam vltima ordinis ſtatuta, & doctores regulæ expoſitores in cibo quadrageſimali obſeruari debent, quamuis regula ſpecialiter hoc non exprimat.* Cōſtitutio generalis Barchinonēſis cap. 4. ſic ait, *Ieiunia regulæ in cibo quadrageſimali ſeruentur, niſi aliquando miniſtro prouinciali quantum ad alios conuentus, & loca aliud videatur de conſilio diſcretorum:* Sancti Patres ordinis in ſuæ regulæ expoſitione inquiunt, *Ieiunare debemus in cibis quadrageſimalibus, quia ſic intellexit, & ſeruare fecit B. Pater*, & ita explicant omnes ſancti, qui regulæ ſunt expoſitores.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum ſicut fideles omnes etiam regulares ante vigeſimum primum annum completum à ieiunijs eccleſiaſticis eximuntur, ita fratres minores ante hanc ætatem à ieiunijs in regula præceptis eximantur, ſiue excuſentur.

RESpondeo dicēdo, quod in hac quæſtione duo ſunt certa, & vnum eſt controuerſum. Id quidem indubitatum eſt, fideles omnes etiam fratres minores ante vigeſimum primum annum ad eccleſiaſtica ieiunia non teneri, iuxta quod in ſuperioribus dicebamus, fratres minores ante præfatā ætatem non teneri ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum. Secundum etiam eſt certum quoſcunque adoleſcentes in hac minori ætate conſtitutos poſſe expreſsè explicitum votum emittere de ieiunando Quadrageſimam, & de ieiunando ſextam feriam, & Aduētum Domini ſingulis annis, & poſt emiſſum votum eos ad voti obſeruationem teneri; quamuis enim Eccleſia hos propter teneram ætatem ſuo generali præcepto de ieiunando obligare non intenderit, ipſi tamen ſua ſponte poſſunt ſe obligare, ſiquidem ætatem, & ſufficientem ad vouēdum diſcretionem habent. Et quanquam rationi ſit conſonum hos a lege generali de ieiunio excuſari, quandoquidem lex reſpicit vniuerſalia, eſſetque nimium difficilè hos omnes in hac tenera ætate ad ieiunia Eccleſiaſtica aſtringi. Verumtamen hi, quibus Deus hanc bonam dederit voluntate, poſſunt ſua ſpōte ad ea ieiunia voto ſe aſtringere, qui enim ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, iuxta Iſaiæ vaticinium. Ergo Eccleſia pia Mater hos omnes adoleſcentes in vniuerſum cum qualiquali impedimento, ſeu detrimento corporei augmenti nollit aſtringere, verumtamen ſi qui ſelectiores cum hoc detrimento velint ſe obligare, & iuri ſuo quodammodo renūtiare, admittit re vera Eccleſia hoc votum, & volenti non fit iniuria, neque dolus, poſſunt ergo hi adoleſcentes cœlum ardentius appetentes, etiam cum periculo deperdendi nonnihil corporalis augmētationis propter maius bonum, ad ea ieiunia in particulari voto ſe aſtringere, ac proinde poſt emiſſum votum ad ea tenebuntur. Quod & confirmatur; nam & D. Thomas *b* inquit, quod *quamuis hi adoleſcētes à ieiunijs Eccleſiaſticis excuſentur, cōueniens tamen eſt, quod etiam in hoc tempore ſe ad ieiunia exerceant, plus, vel minus ſecundum modū ſuæ ætatis.* Hæc ille, & vltra *eſt illis conſilium de ieiunando, ergo illud conſilium conſultum vouere valent.* Præterea addit ibi idē author, quod *magna tribulatione imminente ēt pueris ieiunia indicūtur in ſignum arctioris pœnitētiæ.* Hæc ille, & vltra, *ergo pari ratione adoleſcentes poſſint illa vouere, & regulæ, in qua propter arctiorem pœnitentiā agendam iſta præcipiuntur ſe ſubdere*, & Caietanus ſuper ipſum D. Thomam inquit, *pueri poſſunt quandoque non obſtāte ſuo damno ad ieiunia cogi pro maiori, ſeu grauiori neceſſitate, & poteſt eis conſiliū dari, quod quandoque aliquod ſuſtineant damnū ex ieiunio, & benefaciunt, ſi quandoque ieiunent, & abſtineant.* Hæc Caietanus.

b D. Th. 2. 2. q. 147. ar. 4.

Ex quo ſequitur manifeſtè huiuſmodi adoleſcētes explicitè vouere poſſe eiuſmodi ieiunia aduentus, ſiue quadrageſimæ. Et quidem pars affirmatiua, ſcilicet eos omnes mox poſt profeſſionem etiam in minori hac ætate conſtitutos ad regularia ieiunia aſtringi, prorſus tenenda videtur, quam tenet Syluester *c* dicens, profeſſos regulam aliquam, in qua præceptum eſt aliquibus diebus ieiunare, ad hoc obligari ante præfatam ætatem. Eandem ſententiam tenent aliqui noſtræ regulæ interpretes in ſuis ſuper regulam declarationibus, frater Bartholomæus *d* de Piſis, Serena conſcientia, Speculum, vbi de regulæ ieiunio pertractat Corduba. Non tamen horum authorum, neque alius, quem ego viderim, diſputat quæſtionem, neque hanc partem ex profeſſo probat, ſed id verum eſſe aſſerunt ratione von, & regulæ promiſſæ, nullamque aliā ad id probandum afferunt rationem.

c Syl. ieiun. §. 6. quæritur n. 18.

d Piſis c. 3. Serena cōſcien. q. 44. Spec. Cor. c. 8. q. 2. in 1. punct.

Quare meum erit in hac parte fulcire, ac tueri, eamque triplici via roborare nitar. Prima via eſt ratione præcepti in regula poſiti. Secunda ex conſuetudine legis interprete. Tertia via eſt ex ratione.

Primo igitur probatur hæc pars ex regulæ præcepto, quo omnibus fratribus minoribus ieiunium præcipitur, at tales adoleſcentes ſunt fratres minores: ergo eis præcipitur ieiunium, quare & ieiunare tenentur. Et confirmatur ratione, nam certum eſt hos adoleſcentes poſſe explicite vouere eiuſmodi ieiunia, ergo ſua ſponte poſſunt ſe ſubdere regulæ huiuſmodi ieiunia præcipienti, & vltra hoc poſt profeſſionem emiſſam ad huiuſmodi aſtringuntur ieiunia.

Sed contra hanc rationem hæc obiectio proponitur. Dicit enim regula *e* fratrum minorum, *tempore verò manifeſtæ neceſſitatis nō teneātur fratres ieiunio corporali.* Ex quibus verbis ſic colligo argumentum, totum iſtud ſeptennium vſque ad vigeſimum primum annum completum eſt tempus manifeſtæ neceſſitatis, ergo hoc tempore fratres ieiu-

e Reg. frat. min. c. 9.

nio

Digitized by Google

nio corporali non tenentur. Diſcurſus eſt notus cũ maiori, minorem autem docere videntur ſcholaſtici Doctores. D. Thom. *a* ait, *in pueris maximè eſt euidens cauſa non ieiunandi tum propter debilitatem naturæ ex qua prouenit, quod indigẽt frequenti cibo, & non multo ſimul ſumpto, tum etiam quia indigent multo nutrimento propter neceſſitatem augmenti, qđ fit de reſiduo alimenti, & ideo quandiu ſunt in ſtatu augmenti, quod eſt vt plurimum vſque ad finẽ tertij ſeptennij, non tenentur ad eccleſiaſtica ieiunia ſeruanda* Caietanus *b* ait, *quod hæc ratio Diui Thomæ vniuerſaliter concludit impotentiam puerorum ad ieiunandum abſolutè, & quod hæc libertas eſt propter ætatis impotentiam.*

a Th. 2. 2. q. 147 ar. 4. ad 2.

b Caie. ſupr. D. Th. ĩd. ſ. art. 4.

Et idem Caietanus *c* ait, quod *ex impotentia excuſantur pueri, & adoleſcentes vſque ad finem tertij ſeptennij in quo communiter finitur augmenti ætas, quia egent nutrimento multiplicato propter agmẽtũ*, & id ipſum tenent Medina, *d* & Nauarrus, & quãuis aliqui adoleſcẽtes ieiunantes robuſti facti ſint, ad debitumque peruenerint augmentum, lex tamẽ particulares caſus non reſpicit, ſed ad ea, quæ frequentius accidunt iura adaptantur.

c Cai. v. ieiuniũ

d Med. ĩ c. de ieiunio. c. de his q. ad Eccleſia. iei. nõ tenẽ. Nau. in man. c. 2. n. 16.

Videtur ergo, quod trinum iſtud ſeptennium ſit tempus impotentiæ, ſeu manifeſtæ neceſſitatis, & conſequenter hos adoleſcentes hoc tempore ad regularia ieiunia ratione huius præcepti non teneri regula eos à tali præcepto excipiente.

Secundo probatur eadem pars, quando enim à lege vniuerſali excipiuntur aliqui caſus, cenſentur excepti omnes ſimiles, in quibus vel ſimilis, vel vrgentior ratio eſt, ſed à regulari præcepto de ieiunio excipitur in regula neceſſitas ex labore aliquo proueniens, neceſſitas autem, ſeu impotentia, quæ prouenit ex defectu ætatis, eſt ſimilis, vel vrgentior neceſſitas, ergo & ea cenſetur excepta, ac proinde præfati adoleſcentes ad hæc ieiunia non tenentur ratione regularis præcepti.

Tertio probatur, nam in præceptis diuinis, ſeu Eccleſiaſticis non comprehenduntur morales neceſſitates, immo etiamſi expreſſis verbis non excipiantur, iure naturali cenſentur exceptæ, ratio enim naturalis, quæ eſt mandati interpres, non vult ſimiles neceſſitates ſub præceptis comprehendi.

Quare etiam ſi nullibi regula Beati Patris Franciſci caſum neceſſitatis excepiſſet, is ſemper omni tempore intelligitur exceptus, poterant enim fratres minores manifeſta neceſſitate cogente portare calciamenta, equitare, & pluribus indui tunicis, & pariter non ieiunare, etiamſi regula huiuſmodi neceſſitates non excepiſſet, ſed in his adoleſcentibus eſt neceſſitas moralis non ieiunandi, quamuis ſimpliciter ieiunare valeant, ergo tales adoleſcentes à regulari hoc præcepto excipiuntur, & ſic non tenẽtur ratione præcepti regulæ. Confirmatur: lex eccleſiaſtica de ieiunio, non excipit expreſsè hanc neceſſitatem minoris ætatis, & tamen iure naturali cenſetur excepta, ergo quamuis à præcepto regulari de ieiunio regula expreſsè non excipiat hanc neceſſitatem minoris ætatis, iure naturali ea cenſetur excepta.

Quarto probatur, nam omnis alia rationabilis cauſa, vt puta infirmitas, ſeu debilitas, ſenectus, defectus cibi, neceſſitas ex labore proueniens, & maius bonum à ieiunio Eccleſiæ excuſans, & a ieiunio regulæ excuſare valet, ergo & neceſſitas ratione minoris ætatis proueniens, quæ à ieiuniis Eccleſiaſticis excuſat, pariter & a regularibus ieiuniis excuſare valebit, par enim ratio eſt, & de hac, & aliis excuſantibus cauſis, ergo hi adoleſcentes ad regularia ieiunia non tenentur propter regulæ præceptum, nec dicti adoleſcentes ad dicta ieiunia ratione voti tenentur. Nam an præcepta regulę B. P. Franciſci ſint præcepta duntaxat, an verò ſint etiã vota, nihil nunc de hac quæſtione definire volo, cum de ea iam latè dixerim in primo tomo. *e* Quod ſi ea duntaxat ſint præcepta, iam probauimus hos adoleſcentes non teneri ratione regularis præcepti. Veruntamen quia aliis placet illa præcepta etiam eſſe vota, & conſequenter aiunt, hos adoleſcentes ad hęc ieiunia teneri ratione voti, & regulæ promiſſæ, Probo nunc nec eos ad regularia ieiunia aſtringi ratione voti, & regulæ promiſſę. Magnum quidem eſt diſcrimen inter hęc vota. Sint duo adoleſcentes in hac minori ętate conſtituti: alter vouet ieiunare quadrageſimam, alter vouet obedientiam Eccleſię, ſeu eius ſeruare pręcepta, re vera primus tenetur ad quadrageſimale ieiunium, ſiquidem illud explicitè vouit; ſecundus verò durante hac minori ætate ad illud minimè tenetur, quanquam enim obedientiam Eccleſię promiſerit, eiuſque vouerit ſeruare pręcepta, ad ieiunium quadrageſimale non tenebitur, ergo idẽ dicendum eſt in noſtro propoſito, nempe quod quamuis pręcepta regulæ eſſent vota, hi adoleſcentes non tenentur ad pręfata ieiunia, ſiquidem pręceptum regulę non comprehendit ſub ſe hos adoleſcentes, nec vllum eſt regulare pręceptum de ieiunio adoleſcentibus in hac minori ętate conſtitutis impoſitum, ergo quamuis hi adoleſcentes regulam ſeruare vouerint ex ratione voti, & regulę promiſſę, non tenentur ad huiuſmodi ieiunia.

e 1. To. q. 26.

Secundò probatur eadem pars: manifeſta neceſſitas non ieiunandi non ſolùm excuſat à ieiunio pręcepto, ſed etiam à ieiunio votiuo, ſed in his adoleſcentibus eſt manifeſta neceſſitas, ſeu impotentia, quandoquidem propter eam à pręcepto ieiunij excuſantur, ergo & propter eandem à ieiunio votiuo excuſabuntur.

Tertiò, eſto pręcepta regulę ſint vota, obligant tamen, & in quantum pręcepta, & in quantum vota, cum exceptionibus in regula expreſſis, ſed regula excipit tempus manifeſtę neceſſitatis, quale eſt trinum iſtud ſeptennium, ergo hoc tempore ad regularia ieiunia non tenẽtur fratres ratione voti, & regulæ promiſſæ.

Quartò votum eſt lex quædam, quę ab hominis voluntate dimanat, quam quiſque ſibi ponit, ergo non aliter obligare debet, quam ſi eadem lex ab Eccleſia, vel a Deo ipſo imponeretur homo enim leges ſibi præfigens, intendit ſe obligare inſtar legis, & non aliàs, eo inquam modo, quo lex diuina, vel Eccleſiaſtica obligaret, ſi id præciperet, ſed lex de ieiunio ab Eccleſia, vel ab ipſo Deo impoſita eximit hos adoleſcentes, ergo & lex, quam quiſque ſibi ponit regulam vouens, non aliter obligare debet, & conſequenter hi adoleſcentes à ieiunio eximuntur, quamuis regulam vouerint.

Et confirmatur. Pręcepta Minorum non alio, & alio, ſed eodem modo obligant, & in quantum præcepta, & in quantum vota. Quod patet primò diſcurrendo per ſingula, & ſecundo, quia minores in profeſſione vouemus, quod his pręceptis pręcipitur, & non alio modo, ergo & pręceptum de ieiunio eo modo, quo obligat, in quantum præceptum obligat, & in quantum votum, ſed in quantũ præceptum non obligat hos adoleſcentes, ergo neque in quantum votum: præterea quia ſicut à ieiunio pręcepto, ita à ieiunio votiuo, intelliguntur exceptæ neceſſitates morales, cuiuſmodi eſt defectus ętatis,

Quin-

Digitized by Google

Quintò, ſi hi adoleſcentes ad ieiunia regulæ tenerentur ratione voti, & regulæ promiſſæ, pari ratione & ſenes tenerentur ad eadem ieiunia ratione voti, & regulæ promiſſæ, quam toto tempore vitę ſuæ ſeruare promiſerunt: ſed hoc voto non obſtante ſenes à regularibus ieiuniis excuſantur, ergo & pariter hi adoleſcentes excuſari debent.

Confirmatur, ſi quis iam ſenex, & ad ieiunãdum impotens profeſſionem emittat, voueatque toto tempore vitæ ſuæ hanc regulam ſeruare, hic re vera omnino excuſatur à ieiuniis propter naturalem impotentiam, ergo & hi adoleſcentes, in quibus iuxta ſententiam Doctorum, quos iam citauimus, eſt etiam impotentia ad ieiunandum, pariter excuſabuntur.

Vltimò, omnis alia rationabilis cauſa, vtputà infirmitas, debilitas, ſenectus, defectus cibi, neceſſitas, & maius bonum, quæ excuſat à ieiuniis præceptis, excuſat pariter & a ieiuniis votiuis: at hic defectus ætatis excuſat a ieiuniis præceptis, ergo & à ieiuniis votiuis, ſimiliter excuſat & vltra, ergo hi adoleſcentes ad regularia ieiunia non tenentur ratione voti, & regulæ promiſſæ.

Alij dicunt hos adoleſcentes teneri ad ieiunia regulæ ex conſuetudine legis interprete, conſuetudo namque eſt optima legum interpres, vt dicitur in iure, *a* & in quadam Clementina *b* dicitur, quod fratres minores obligantur ſub reatu mortali ad ea quæ in ſua regula traduntur, per verbum, *teneantur*, & ſubdit rationem, quia ordo communiter tenet, & tenuit ab antiquo, quod vbicunque ponitur in regula hoc verbum, *teneantur*, obtinet vim præcepti, & ſicut tale à fratribus ſeruari debet. Ecce vides Clementem probantem, quod verbum, *teneantur*, in regula fratrum minorum poſitum obligat ſub reatu mortali, quia conſuetudo ordinis ab antiquo ſic interpretata eſt, ex quo colligitur vniuerſale dogma, nempe, quod ex antiqua conſuetudine legis interprete dignoſcitur, legem aliquam ſub reatu mortali obligare, vel minimè: ergo conſuetudo potius interpretatur, ſicut de facto interpretata eſt regulare præceptum de ieiunio minoribus impoſitum obligare ſtatim poſt emiſſam profeſſionem eos etiam, qui in minori ætate eſſent conſtituti. Et confirmatur ratione, conſuetudo namque poteſt legẽ veterem abolere, & nouam legem inducere, ergo & multo fortius legem iam conditam interpretari valet. Vnde Syluester, *c* Caietanus, & Nauarrus inquiunt, quod conſuetudo interpretata eſt legem Eccleſiaſticam de ieiunio ſub reatu peccati mortalis obligare, ſed omnes quotquot ſunt ſeniores prędicti omnes profeſſores ſic acceperunt a maioribus, idque ſuis ſcriptis Doctores nuper citati docuerunt, ergo conſuetudo hoc præceptum ſic interpretata eſt.

a ca. cum dilectus de conſuetudine.
b *Cle. exiuit de parad. de verb. ſign.*
c Sylu. v. ieiunium. §. 7. & Caiet. eodem v. cap. 4. & 2. 2. q. 147. art. 3. ad 2. Nau. d. c. 21. nu. 16.

Secundo probant hanc partem teſtimonio Diui Auguſtini in Epiſtola ad Caſulanum, & refertur ex Decretis, *d* qui ſic ait, *in his rebus, in quibus nihil certi ſtatuit diuina Scriptura, mos populi Dei, & inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt, & ſicut præuaricatores diuinarum legum contemptores Eccleſiaſticarum conſuetudinũ ſunt coercendi*. Hæc ille. Pariter & nos dicamus, quod in his rebus, in quibus regula noſtra nihil certi ſtatuit, vt eſt, an hi adoleſcentes ad regularia ieiunia teneantur, mos ordinis, & inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt, ſed ordinis conſuetudo, & inſtituta maiorum patrum ſemper docuerunt, & ſeruarunt tales adoleſcentes ad regularia ieiunia teneri, ergo hæc conſuetudo pro lege eſt tenenda, & contemptor huius cõſuetudinis, ſicut regulæ præuaricator coercendus eſt. Vnde Iſidorus *e* inquit, *conſuetudo eſt ius quoddam moribus inſtitutũ, quod pro lege ſuſcipitur, cum deficit lex*. Et cõfirmatur ratione. Conſuetudines, quas tanto conſenſu traditas ſemper ſcimus ab vniuerſis Eccleſiæ Doctoribus, credimus ab ipſis Apoſtolis, immo & ab ipſo Chriſto legifero noſtro dimanaſſe, neque enim aliàs veriſimile eſt, eas tanto tẽpore vbique gentiũ perſeuerare potuiſſe, ergo a ſimili præcepti intelligẽtiam, quam totus minorum ordo ab initio ſui intellexit, & ſeruauit vt præcepta, qualis eſt hæc, de qua in præſentiarum diſputamus, credendum eſt ab ore in os à ſocijs B. Patris, immo & ab ipſo Seraphico patre regulæ authore ad nos vſque dimanaſſe, ipſa namque diuturna cõſuetudine ab ipſo primordio naſcentis ordinis apud omnes minorum proceres viros doctos hoc ſemper receptiſſimum fuit.

d Ca. in his 11. diſt.
e Iſid. lib. 5. etymol. refertur in c. conſ. diſt. 1.

Tertio principaliter ad idem arguo, communis opinio habet, quod omnes religioſi profeſſi ad chorum deſtinati, cuiuſcunque ſint religionis, quamuis maiores ordines nondum ſuſceperint, & quamuis in eorum regulis nullum de diuino officio recitando reperiatur præceptum, ad horas Canonicas ſoluendas tenentur. Hanc opinionem latè probat Dominicus Soto *f* neminem eſſe, qui contrarium aſſerere audeat, nec ipſe auderet, & quod ſaluberrima, laudabilis, & tam illuſtris conſuetudo vno antiquorum conſenſu approbata vim habet præcepti, & lex eſt appellanda. Et addit vltra hanc opinionem etiam eſſe veram de ſanctimonialibus ad chorum deputatis.

f Sot. lib. 10. de iu. q. 5. ar. 3.

Idem tenent Paludanus *g*, & Syluester, & D. Antoninus, & Nauarrus, Caietanus, & Ioãnes de Medina inquiunt, in hoc ſtandum eſſe conſuetudini, & cum hac communi opinione tenẽt omnes iuris Canonici interpretes *h*, & doctiſſimus Cano inq. *Falluntur multi exiſtimantes omnes Eccleſiæ leges à iuris voluminibus petendas eſſe. Hinc Caietanus, quoniam præceptum ieiunij quadrageſimalis in Decretis Pontificiis, quæ paſſim circunferuntur, non apparet, vix potuit illud ſub præcepto ad mortalem culpam obligante conſtituere, eodemque labore pene confectus eſt, dum legem quæreret, qua clerici monaſticam religionem profeſſi ad diuinas præſcriptas preces exoluendas aſtringerentur, multæ ſunt (mihi crede) Eccleſiæ leges quas nõ Scriptura, ſed vſus inſeruit neque iuris volumen omnia conciliorũ, atque Pontificum ſcripta amplectitur*. Hæc ille. Vnde ex non ſcripto ius venit, quod vſus approbauit: pari ergo ratione voluit conſuetudo declarare, & de facto declarauit hos adoleſcentes ad ieiunia regularia teneri.

g Pal. in 4. diſ. 15 q. 5. Sylu. v. hora Cano. §. 3. in 6. dicto D. Ant. 3. p. ti. 13. c. 4. Nauar. in man. c. 25. nu. 96. Caie. in uer. hora Canon. §. 1. Med. in tract. de orat. in q. de neceſſit. vocaliter orandi orat. publ.
h *Doct. in c. licet de voto Cano li. 12. de loci Theol. c. 9. ad 2.*

Sunt & in huius dogmatis confirmationẽ multa iuris Ciuilis teſtimonia Paulus *i* Iuris Conſultus ſapienter inquit, *ſi de intelligentia legis quæratur, in primis inſpiciendum eſt, quo iure ciuitas in huiuſmodi caſibus retro vſa fuerit, optima enim eſt legum interpres conſuetudo*. Ad idem eſt alia lex *K* dicens, *in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiſcuntur, cõſuetudo, aut authoritas rerum perpetuo ſimiliter iudicatarum vim legis obtinere debet*. Hæc ille.

i *l. 5. de inter. ff. de legib.*
K *l. nam imperat. ff de legib.*

Et vltra, ergo in ambiguitate hac, de qua eſt noſtra diſputatio, conſuetudo vim legis obtinere debet.

Et confirmatur ratione. Semper apud omnes mortales fuit conſtantiſſima opinio, leges rerum publicarum, non alio potius, quàm earumdem antiquiſſima praxi, & vſu cum ipſiſmet legibus orto interpretandas eſſe, ipſe legum vſus, & antiqua conſuetudo viuendi ſub eiſdẽ legibus fuit ſemper optima legum interpres, & prudentiſſimi quique

definierunt legum intelligentiam a ſolo vſu cũ ipſis legibus nato petendam eſſe, ſed apud oẽs diuturna conſuetudine cũ ipſamet regula orta receptũ eſt, præcepta de ieiunio regulæ minorum obligare omnes profeſſos quãtumcunq. in minori ſtatu cõſtitutos, ergo illi ad ieiunia regularia verè obligantur. Præterea & hæc pars probatur, quãdo ſunt variæ opiniones, illa opinio eligenda eſt, quæ conſuetudine eſt recepta, iuxta iura, *a* & docet Nauarrus, vbi addit, *quod conſuetudo legem diuinã, vel naturalem dubiam interpretari valet, & eius interpretatio eſt ſeruãda iuxta Panormitanum b* ergo quãuis de propoſita quæſtione eſſent variæ opiniones, opinio noſtra eſt eligenda, ſiquidem conſuetudine eſt recepta.

a c. cum dilectus de cõ ue l neni ... ſua gl. ff. de legib. Nau. in man. c. 27. n. 286.

b Panor. in c. 1. de au.

c c. vlt. de conſuet. c. cum Eccle. de cau. poſſeſ.

Aduerte autẽ, quod ad hoc, vt conſuetudo vim legis obtineat, requiritur, quod ſit præſcripta, vt dicitur in iure, *c* & quidẽ tunc conſuetudo vim legis habet, quando communi omnium iudicio peccatum eſſet contra illam facere; talis autem eſt cõſuetudo, de qua pertractamus, eſt enim preſcripta, & communi omnium fratrum iudicio peccatũ eſſet contra illam facere.

Sed contra hanc viam incedentes dicunt, quod de huiuſmodi conſuetudinis antiquitate non conſtat, neq. enim ſcimus, hanc cõſuetudinem ſimul cum ipſa regula ortum habuiſſe: octo ſiquidẽ Romani Pontifices regulam B. Franciſci declarauerunt, quorum nullus meminit præfatæ aſſertionis, antiquiorum etiam regulæ etiam prædicti interpretes, vt quatuor magiſtri. D. Bonauentura, & Hugo in ſuis ſuper regulam declarationib. nihil tale aſſeruerunt, & quamuis argumentum ab authoritate negatiua non vrgeat, verum tamen hoc loco eſt nõ contemnendum.

Cum enim regulæ interpretes tam anxiè, tamq. ſcrupuloſè regulam exponentes nihil, quod obligatorium erat, declarare prætermiſerunt, profectò ſi exiſtimaſſent eos adoleſcentes a ieiunijs Eccleſiaſticis deobligatos, ad regularia ieiunia teneri, non illud ſubticuiſſent, ſed explicuiſſent potius. Et confirmatur, nã & antiquiores regulæ interpretes, vt ſunt quatuor magiſtri, & Hugo præfatæ aſſertioni aduerſari vidẽtur, cum inter neceſſitates a ieiunio excuſantes ætatem recenſent dicẽtes fratres a ieiunio excuſari ratione ætatis, & obſeruandum hos authores, qui quamuis ſcirent & adoleſcentes, & ſenes ratione ætatis a ieiuniis Eccleſiaſticis excuſari, non dixerunt fratres excuſari a ieiunijs regulæ rõne ſenectutis, ſeu maioris ætatis, ſed duntaxat ſcripſerunt, ratione ætatis, vt ſic comprehenderent, & grandiorem, ſenum, & minorem adoleſcẽtium ętatem, ſi enim exiſtimaſſent hos adoleſcentes non excuſari ratione ętatis, dixiſſent profectò fratres excuſari ratione ſenectutis, neq. dixiſſent ratione ætatis, quare præfatæ aſſertioni hi authores ſuffragari videntur.

Præterea ſecundo, non quęcunque conſuetudo obligatoriam legem conſtituit, ſolet enim vſu venire, quod homines pietatis gratia incipiant diem feſtum colere, vel ieiunium aliquod ſeruare, non quidem tanquam de præcepto, ſed ex animi pietate, & vt aiunt, ex deuotione. Vnde perpendẽdum eſt, quomodo tale ieiunium fuerit ſeruatũ, ſi enim ex libera deuotione, nũquam illud vertitur in pręceptum, niſi poſtea religio crebeſcere incipiat & illud ſeruet tanquam præceptum.

Quod ſi dicas, hos adoleſcẽtes regularia ieiunia non tantum ex animi deuotione, ſed tanquam ex præcepto ſemper ſeruaſſe, ad hoc non ſatis eſt, qđ conſuetudo vim legis habeat, ſed pręterea requiritur; quod actus conſuetudinem inducentes eo animo fiant, vt facientes intendant ſe obligare, & ius, ſiue legem facere, vt dicitur in iure, *d* & notant gloſſę communiter receptæ, hoc autem non conſtat in noſtro propoſito, & præterea requiritur, qđ conſuetudo non ſit inducta per errorem, ſed ex certa ſcientia, vt dicitur in iure, *e* & annotauerunt præfatæ gloſſæ, nam ignorãtia, ſeu error excludit voluntarium, cauſatque inuoluntarium, at quomodo nobis poterit conſtare huiuſmodi conſuetudinem non per errorem, ſed ex certa ſcientia inductã eſſe? cum in dubio de nemine præſumendum ſit, quod aliquis ſub reatu mortali ſe aſtrinxit, niſi illud expreſſè conſtet.

d l. 1. §. Iulia ff. de itiner. actuq. priu. gl. in c. fruſtra 7. d. gloſ. in c. vlt. de conſue.

e l. quod non ratione. ff. de legibus cap. conſue. 4. d.

His pro vtraque parte addoctis neruoſis rationibus neceſſarium eſt, vt propoſitę quæſtioni ſatisfaciamus. Vnde reſolutiuè dico prædictos adoleſcentes ad prędicta regulę ieiunia teneri.

Pro ſolutione autem argumentorũ, quę pro cõtraria parte adducuntur, meminiſſe oportet quoſcunque adoleſcentes in hac minori ætate conſtitutos poſſe expreſſè explicitum votum emittere de ieiunando quadrageſimam, & de ieiunando Aduẽtum ſingulis annis, prout in principio articuli quæſtionis, vt certum propoſuimus.

Secundò, & id prænotandum eſt, quod hi adoleſcentes ſimpliciter ieiunare valent, quamuis nõ ita commodè, prout in ſuperiorib. ſatis probatũ eſt.

Quibus ſuppoſitis ad argumenta reſpondetur, cum enim dicitur, aut tenentur ratione pręcepti, vel ratione voti, vel ratione conſuetudinis, dico, quod tenentur ratione præcepti, cum adiuncta cõſuetudinis interpretatione, & cum arguitur regulam excipere tempus manifeſtę neceſſitatis, ſeu impotentiæ, quale eſt tertium illud ſeptenniũ: reſpondeo Doctores propterea dixiſſe in his adoleſcentibus eſſe impotentiam ad ieiuniũ, quia non ita commodè poſſunt ieiunare, niſi cum qualiquali detrimento, propter quod non oportuit ſub lege eccleſiaſtica ieiuniorum comprehendi, verum ſimpliciter ieiunare valent, & conſequenter ſua ſponte regulæ hoc præcipienti ſe ſubdere poſſunt. Et quamuis a regulari pręcepto de ieiunio excipiatur neceſſitas ex labore aliquo proueniens, & quãuis in ætatis defectu ſit ſimilis, vel vrgentior ratio, tamẽ hæc cauſa non cenſetur excepta, quia ipſi ſua ſponte in hac ætate ſe huic regulæ ſubmiſerant, & conſuetudo interpretata eſt hoc præceptum mox poſt emiſſam profeſſionem, & hoc adoleſcentes obligare. Nec hic defectus ętatis eſt moralis neceſſitas, propter quã a ieiunijs Eccleſiaſticis huiuſmodi adoleſcentes excuſantur, nam promittentes regulam iſtam, in qua etiam adoleſcẽtibus ieiunium pręcipitur, ipſi ſua ſponte ſuo iuri renuntiauerunt, & conſuetudo interpretata eſt ętatis defectum a regularibus ieiunijs non excuſare, quę conſuetudo eſt antiqua valde, ſiquidem eſt pręſcripta, eãque a maioribus noſtris accepimus, quam & docuerunt frater Bartholomęus de Piſis, Serena conſcientia, Speculum & Cordubenſis ſuperius citati, & ideo adoleſcentes ab initio ordinis ſemper ſeruauerunt hæc ieiunia, tanquam ex præcepto, nec ieiunabant, vt legem facerent, ſed vt legem iam conditam ſeruarent, nec hæc conſuetudo eſt inducta per errorem, ſed ex certa ſcientia, ſic enim maiores noſtri a ſocijs Beati Franciſci edocti ſunt ipſique ſocij ab ipſo regulæ authore didicerũt, quod ab ore in os vſque peruenit. Quando enim conſuetudo non eſt contra legem, ſed ſolum declaratiua legis (verbi gratia, quando in aliqua quæſtione ſunt pro vtraque parte concludentes iuris

tatio-

Digitized by Google

ratione æqualiter, tunc conſuetudo vnam approbans dicitur eſſe declaratiua) ius certum videtur conſtituere, ſecundum Panormitanum. *a* Et talis conſuetudo declaratiua non tam valebit ratione conſuetudinis, quam virtute legis ſic interpretatæ per conſuetudinem, prout tenet Socinus: *b* nec exigitur, quod hæc conſuetudo declaratiua ſit præſcripta, cum non aduerſetur legi, ſed illam declaret, & ideo ſufficit illam declarationem aliquo tempore fuiſſe obſeruatam, prout tenent Aretinus, *c* Socinus, & Aymon, quos ſequitur Doctiſſimus Luſitanus, & Barboſa, & hæc conſuetudo, de qua in pſentiarum antiquiſſima eſt, vt probatum eſt. Vnde cũ ita ab initio fuerit interpretata regula B.P.N. Franciſci Romani Pontifices, & antiquiores regulæ interpretes huius aſſertionis non meminerunt, quia ſuo tempore hoc erat certũ, nec de hoc fuerat dubitatum, & cum inter cetera excuſantia ętatẽ meminerunt, nomine ætatis, non adoleſcentiam, quia de hoc nunquam fuerat dubitatum, ſed ſenectutẽ intelligi voluerunt.

a Panorm. in d. c. cum dilectus. n. 7. de conſt.
b Soci. 148. n. 2. li. 1.
c Aret. conſ. 11. nu. 5. poſt med. Soc. 115. nu. 8. lib. 1. Aym. conſil. 101. nu. 12. Barboſ. in l. poſt dotem. ff. ſolut. mat. n. 48.

Adde tamen vnum notabile, quod notat Ouando, *d* dicens ſe nõ credere, quod frater minor committat duplex peccatum frangendo ieiuniũ in ſexta feria intra feſtum omnium ſanctorũ, & Natiuitatem, & intra quadrageſimam vſque ad Reſurrectionem, quia non facit cõtra duo præcepta, nam poſtquam dixit prædicta regula P.N. Franciſci, *ieiunent à feſto omnium* SS. & recenſuit quadrageſimã ab Epiphania, & quadrageſimã vſq. ad reſurrectionem, addidit, *alijs autem temporibus non teneantur, niſi ſexta feria ieiunare*, id enim *(alys)* referri debet ad anni tempora extra quadrageſimã obligãtia ex præcepto Eccleſię, & extra tempus intra feſtum omnium SS. & Natiuitatem, ideo neq. frangendo ſextam feriam quadrageſimę, & infra feſtũ omnium SS. vſq. ad Natiuitatem faciet cõtra duo præcepta, ſicut faceret in ſexta feria per annum, ſi eſſet in vigilia, aut quatuor temporum, ſicut etiam in ſexta feria infra feſtum omnium SS. ſi concurreret cum vigilia S. Thomæ, & in feria ſexta quatuor temporum Aduentus, ſicut etiam faceret contra duo præcepta, ſi frangeret ſextam feriam concurrentem cum vigilia S. Matthiæ, caſu, quo hæc vigilia in quadrageſima eueniret, in his enim ferijs ſextis duobus præceptis obligatur, & ideo duo frangẽdo ſpecialia pręcepta, duo peccata committeret, ſicut vnum duas deformitates habens neceſſario cõfitendas.

d Ouan. in 4. d. 26. propo. 53.

QVAESTIO CI.

De ieiunio quantum ad abſtinentiam à carnibus, & alijs, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1. *Vtrum ſtatutum non edendi perpetuo carnẽ in ordine Carthuſienſi ſit rationabile.*
2. *Vtrum liceat regularibus abbreuiare vitam per nimiam abſtinentiam.*
3. *Vtrum religioſi teneantur abſtinere ab ouis, & lacticinijs.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ſtatutum non edendi perpetuo carnem in ordine Carthuſienſi ſit rationabile.

RESpondeo dicendo, hanc quæſtionẽ ventilare Doctiſſimum, & piiſſimum Ioannem *e* Gerſon, & Doctiſſimum & non minus pium Patrem a Victoria. Pro cuius reſolutione ſit prima concluſio.

e Gerſo. 1. p. tit. de abſtinentia Charthu. Vict. de temperan. n. 8.

Poteſt rationabiliter in ordine Carthuſienſium eſſe lex, vel generale ſtatutũ, vt nullus frater illius ordinis comedat vnquã carnes, immo, & ſi petat, quod ſibi non miniſtrentur. Et probatur primò, quia per trecentos annos, & amplius talis lex inter ipſos Carthuſienſes fuit promulgata, & ſeruata inter quos tot hactenus floruerunt ſũmę religionis, & eximiæ diſcretionis viri in iure Ciuili, Canonico, & Diuino non mediocriter inſtructi, & Eccleſia illam legem non toleraſſet, ſi dignam damnatione iudicaſſet. Nec ſanctiſſimi viri, & Concilia generalia hanc religionem tale ſtatutum habentem laudaſſent, quemadmodum deuotus, & circunſpectiſſimus Barnardus ad fratres de monte Dei eiuſdem ordinis eos collaudaſſe reperitur, immo & ad abſtinentiam multam inuitaſſe, oblectans fratres illos in horrendis frigoribus magnæ Carthuſię manentes, refertur.

Secundò probatur, nam lex illa rationabilis cenſenda eſt, quæ religioni conuenit, quæ diſciplinæ cõgruit, quæ ſaluti proficit, prout conſtat ex definitione legis tradita ab Iſidoro: *f* ſed lex talis de nõ comedendo carnes eſt huiuſmodi, ſecundũ enim hanc legem religioſi viri, & diſciplinati, & de ſua ſalute ſoliciti vixerunt in Carthuſia vſque ad ſenectam bonam plenam dierũ, incolumes in anima, & corpore pluſquam in locis alijs plurimis, vbi conceditur eſus carnium ad ſaturitatem, & conſtat eos imitatores eſſe antiquorum prophetarũ, & Eremitarum Eliæ, & Eliſæi, ac Ioanois Baptiſtæ, aliorum quoq. ſanctiſſimorum Patrum per Aegyptũ olim degentiũ, inter quos, prout refert Hieronymus in epiſtola vna ad Euſtochium, nõ ſolum carnes, ſed & coctum aliquid comediſſe luxuria erat, & faciũt quæ ex vetuſtiſſimis Gẽtilium hiſtorijs de ſobrietate tradunt D. Hieronymus, *g* & Caſſianus in ſuis collationibus, & proinde diſcretorum ciborũ prouiſionem refellit D. Bernardus. *h*

f ca. erit autem lex. 4. d.
g Hiero. in lib contra Ioun.
h Bern. homi. 30. ſup. cant.

Et dato quod vita hominis abbreuietur per hũc perpetuum carnium non eſum, abbreuiatio vitæ corporalis, aut ſanitatis debilitatio non tollunt rationabilitatem præfati ſtatuti, licet enim abbreuiare vitam in varijs occupationibus, ſtudiis, & artibus, quod ſi non liceret, ſequeretur, quod quilibet teneretur vacare ſtudio Medicinæ, aut Medicorũ conſilijs, aut regiminib. cõtinuo, conſtat. n. ex ignorantia medicinarum præſeruatiuarum ab infirmitate, & conſeruatiuarum ſanitatis, & ex omiſſione medicinalis regiminis in crebras ægritudines, & vitæ abbreuiationẽ incurrimus: rurſus quilibet obligaretur deſiſtere ab operibus, & actibus, ex quibus veniunt communiter debilitationes in corpore. Porro cui dubium eſſe poteſt, quin militaris exercitatio ſecum plurima accumulet corporis incommoda, nunc in ipſo belli apparatu, nunc in tentorijs, aut Caſtris, aut ſub alio. Demum in ipſo conflictu hoſtili, quis enim poteſt negare in his abbreuiari vitam corporalem multipliciter? Et confirmatur exemplo mercatorum, de quibus ait Flaccus.

Impiger extremos currit mercator ad Indos.
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.
Quis non videat, quod tam ipſi, quã innumerabiles huiuſmodi hæc, & ſimilia agendo, faciendoq. vitam abbreuient? & varijs ægritudinibus atterun tur? Si igitur pro temporalibus adipiſcendis, conſeruandis, aut recuperandis, non ſolum infirmitatibus, ſed vitæ periculo, & morte licet hominibus ſe exponere, vitam abbreuiando, prout in ſequẽti articulo probabitur, quanto magis pro ſpiritualibus acquirendis, conſeruandis, aut recuperãdis licebit ſimilia perpeti? Secundo probatur, nam licitũ eſt vouere caſtitatem, & ſi cuium eſt adepta diſpẽſatio ne poſt huc votum matrimonium contrahere, & carnaliter cognoſcere vxorem, & poteſt dari caſus neceſſitatis extremæ, quod ratione obſcæni illius humoris putreſcentis periclitabitur vita eius, qui vouit caſtitatem, ſi non matrimonium contrahat adepta dicta diſpenſatione, & ab opere carnali ſumat remedium. In quo caſu poteſt dictus vouens pro caſtitate conſeruanda licitè nolle velle vti tali diſpenſatione, ſi igitur mors pro caſtitatis virtute, vbi etiam ſine delicto pateret euadendi libertas, toleratur, fas etiam erit pro aliarum virtutum adeptione, vel conſeruatione vitam non ſolũ abbreuiare, ſed etiam vltro prodigere, quod hic probandũ aſſumimus.

Secunda concluſio, non obſtat rationabilitati præfati ſtatuti, quod dabilis ſit caſus in quo frater Carthuſienſis etiã profeſſus obligaretur veſci carnib. & alius ſibi miniſtrare teneretur. Pro quo eſt memorandum, quod in Carthuſia nullum expreſſum votum habetur de non edendo carnes, ſed eſt duntaxat quædã ordinatio poſitiua, ne hoc quiſquam eorum præſumat attentare, quod ſi fecerit, ſubiacebit diſciplinæ ordinis, & certas pœnas illic expreſſas ſuſtinebit, & licet nullus caſus in dicta ordinatione ſit exceptus, caſus tamen extremę neceſſitatis debet pro expreſſo reputari, leges enim omnes tam Eccleſiaſticæ, quam diuinæ, quamuis ferãtur vniuerſaliter, exceptiones tamen patiũtur, prout apud Philoſophum nobis traditum reperitur, quas exceptiones impoſſibile erat ſtatim ipſis apponi propter numeroſam, & infinitã particulariũ circunſtantiarum emergentium varietatem, & exceptio extremę neceſſitatis a lege diuina, & naturali trahitur, adeo quod ſi conſtitutio ſupradicta, quod in nullo caſu etiam cuiuſcunque neceſſitatis extremæ liceret comedere carnes ſub peccato mortali, ait Gerſon, quod ipſe neſciret talem conſtitutionẽ ab iniquitate defendere, neque congruum fuit talem apponere exceptionem, nã omnes graues morbi eſſent occaſio ſoluendæ abſtinentiæ, cum hominis ſenſus proni ſint ad malum, & paruula fratribus tenuula licentiæ aperta occaſione ſumpta ex ipſa deteriores fierent, præſertim cum medici de induſtria augeant opinionem, & timorem mortis in ægritudinib. & licentia ab eis data paſſim in infirmariis Carthuſienſium veſcerentur carnib. prout optimè aduertit Victoria. *a*

a Victor de temperan. num. 8. iuxta finem.

Tertia concluſio, ratione ſcandali vitãdi poteſt, immo tenetur Carthuſienſis etiã in extrema neceſſitate carnes non manducare, pro euitando enim ſcandalo nõ ſolum mala valetudo, ſed etiam ipſa mors ſubeunda nonnunquam eſt, ait enim Apoſtolus, *ſi ſcandalizat fratrem meũ, non mãducabo carnes in æternum*. Sit ſecundũ hoc aliquis poſitus in vltima neceſſitate famis coram idolatris, nunquid non ſubibit aliquis talis potius mortem famelicus, quam comedat in ſcandalum ſuę fidei apud Idolatras, aut apud fratres Chriſtianos, cum ex hoc eſu ipſi ſcãdalum certiſſimè formidetur? immo dico, quod ſi neceſſitas extrema procedit ex fame, vel ex graui ægritudine, debet Carthuſienſis propter ſcandalum vitandum à carnib. abſtinere. Si verbi gratia, aliquis Carthuſiẽſis vir probatus in vlt ma ægritudine conſtitutus, à qua liberabitur, ſi carnibus veſcatur, ſi vero ſimile ſit, quod eius comeſtione ſui alij fratres, vel præſentes, vel abſentes, ad quos fama volauerit, ſcandalizabũtur, debet abſtinere a tali comeſtione, tum quia inſolito, tum quia non ſufficienter inſtructi de caſu neceſſitatis vehementer tentabuntur ad exemplum illius aſſumere ſibi carnes in cibum, etiam præter extremã neceſſitatẽ, formidare enim debet. ne rigor ordinis paulatim laxatus tandem funditus euaneſcat, ita vt remedij locus ad carnes non manducandũ minime habeatur. Quæ ratio confirmatur, quia nimirum ſemel lapſa religio, vt experti ſcripſerunt, nunquã, aut vix reparari poteſt. Et poſſunt quemlibet ſuper hoc certum reddere aliena facta multarũ religionum, quæ ab initio ſummæ diſciplinæ fuerunt, ſed per licentias, & laxationes primitus modicas, deinceps maiores, in hanc tantam effrẹnationem corruerunt, vt nihil plus abſtineant à ſecularibus, nulla in ſilentio, in ieiunijs, eſu carnium, & alijs diſciplinis, diuerſitas inuenitur, in tãtum quidem, vt apud multos ſtupor ſit, ſi cũ profeſſionis ſuę, & voti integritate, & ſtatus ſalutis tales viuere arbitrentur. Vnde probatus vir pro modicis vitæ ſuæ diebus non debet pati totum corpus myſticum ſuę religionis in ceteris ſanioribus membris detrimentũ aliquod propter eius exemplum accepturum, quo modo enim dabit totum vitæ florem pro fratrib. qui tanta cupiditate particulã ægram, & marcidã cum eorum nocumento retinere conatur, non eſt ad extremum fidus miles, & ſtrenuus ille, qui plagas ſuas ſtatim refoueri, aut ſanari quærit, cum totius ſui exercitus deordinatione, periculo, vel ſtrage. Puto certè, quod glorioſus ille confeſſor Martinus non fecit in hac re ſcrupulum, ipſe enim ſuadentes corpus in vltimo agone conſtitutum ſtramentis mollioribus confoueri, magna grauitate cõpeſcuit inquiens, *ſinite fratres, ego ſi aliud exẽplũ vobis relinquo, peccaui*, & iuxta hunc modum dicenda debent intelligi, quæ Victoria, *b* & Henriquez circa hanc difficultatem decernunt.

b Vict. in trac. de temper. c. 10. Henriq. li. 9. c. 22. §. 3. in fin.

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat regularibus abbreuiare vitam per nimiam abſtinentiam.

RESpondeo dicendo, quod non licet ex intentione abbreuiare vitam per abſtinentiã, hoc enim ẽſt contra dilectionem ſui, hæc eſt ſententia Auguſtini de moribus Eccleſiæ, & habetur apud D. Thomam, *c* dicentem regulam temperãtię eſſe neceſſitatem præſentis vitæ. Verũ eſt tamẽ, quod non tenetur quis protelare vitam per alimenta, quantum poteſt, non enim tenetur vti cibis optimis, & delicatiſſimis, & pretioſiſſimis, etiam ſi illi ſint ſaluberrimi, & ſi contrarium teneremus, eſſet dãnare omnia ieiunia Eccleſiaſtica, & monaſtica, Ex quibus infertur primo quod ſi ſiquis vtatur alimẽtis, quibus homines communiter vtuntur, & in quantitate, quæ ſolet ſufficere ad validitatem conſeruandam, dato quod ex hoc abbreuietur vita, etiam notabiliter, & hoc clare percipiatur, non peccat, quia non tenetur quis prolõgare vitã mutãdo alium

c Thom. 2. 2. q. 141. art. 6.

aliam ſalubriorem locum, ergo neque mutando cibum Secundo ſequitur, quod nõ tenetur quis vti medicinis ad prolõgandam vitam, etiam vbi eſſet probabile periculum mortis, non excuſatur tamen per hoc a peccato mortali, qui ſingulari inedia, vel cibo ita nociuo vteretur, vel ſciẽter, vel propria opinione contra bonorum, & ſapientium ſententiã vt breui abrumpatur vita, niſi forte faceret peculiari conſilio, & reuelatione diuina, ita Victoria. a

a *Vict. vbi ſup.*

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſi teneantur abſtinere ab ouis, & lacticinijs.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc inueni quoddam viuę vocis oraculum authenticum in monaſterio Conceptionis ciuitatis Legionenſis prouinciæ huius Sãcti Iacobi cuius tenor ſequitur.

Franciſcus miſeratione diuina tituli S. Crucis, S. Romanæ eccleſiæ presbyter Cardinalis, vniuerſis, & ſingulis fratrib. ordinis minorum regularis obſeruantia, ac monialib. S. Claræ, conceptionis, & tertij ordinis in regno Hiſpaniæ conſiſtentib. S. & fidem indubiam præſentib. adhibere, notum facimus, qualiter sãctiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus noſter, Dominus Clemens, diuina prouidentia Papa VII. ad noſtram ſupplicationem, quinta decima die Iulij declarauit, quod futuris temporib. ſi contingat per nouas indulgẽtias veteres reuocari id nullatenus intelligatur de indulgentijs, et gratijs prædictis fratrib. & monialib. conceſſit, ita quod bullę, quas prædicti fratres, & moniales, ac ſorores tertij ordinis obtinuerunt, ſp in ſuo robore permaneant, et omnib. gratijs, & remiſsionib. quæ in dictis bullis continentur, frui, vti, ac potiri gaudereq. liberè, & licitè poſsint, et valeant, ẽt de vtendo ouis, & lacticinijs in dieb. ieiuniorum, non obſtantib. literis Apoſtolicis emanatis, ſeu emanandis, in quorum omnium, ac ſingulorũ fidem, et teſtimoniũ præſentes literas manu noſtra ſcriptas, noſtroq. maioris ſigillo munitas dari iuſsimus. datum Romæ in ædibus noſtris regionis Campi Martij, die trigeſima menſis Iulij, anno Domini 1533.

Circa quam Bullam eſt notandum primo, quod illud, quod concedit de indulgentijs, iam in Bulla Cruciatæ omnibus mendicantibus eſt conceſſum, cum in ea non ſuſpendantur authoritate Apoſtolica id præcipiente gratiæ, & indulgentiæ conceſſæ ſuperioribus mendicantium quoad eorum fratres tantum. Verum eſt tamen, quod dubium erat, vtrum hoc ad moniales ordinum mẽdicantium, & Conceptionis, & tertiarias extenderetur, prout in explicatione Cruciatæ diximus, at per hoc viuę vocis oraculum nulla circa hoc eſt ratio dubitandi, cum dicta gratia non ſolum fratribus, ſed etiam dictis ſororibus, & monialibus in eo expreſſe concedatur, niſi dicamus quod in ſuſpenſione generali Cruciatæ hoc indultum, quoad dictas moniales, ſuſpenditur, quod ego affirmare minimè auderem.

Secundò eſt notandum circa conceſſionem edendi oua, & lacticinia, quod per hoc priuilegium poſſunt prælati ordinis minorum per communicationem cuiuſdam priuilegij Eugenij IV. conceſſi fratrib. S. Hieronymi, *concedere licentiam fratrib. vtendi ouis, & lacticinijs iuxta formam dictę conceſſionis. Conceſſit .n. Eugenius IV. quod Prior monaſterij dicti ordinis, ſeu vicarius eius in abſentia poſſit dare licentiam de conſilio medici, vel ſine eius conſilio ſi commodè non poſſit haberi, vt fratres religioſi, & familiares monaſterii præſentes, & futuri, infirmi, ſeu debiles poſſint comedere carnes, vel oua, ſeu alia ſams interdicta in quadrageſima, & in alijs ieiunijs eccleſiaſticis ſine licentia Diœceſani, vel quod teneãtur ieiunare in prædictis tẽporib. etiam ſine cõſilio medici, et quod eandẽ licentiã poſſit cõcedere p̃dictis priori, & vicariis eorum confeſſor.* Ita habetur in Compendio b Mendicantiũ. Qua Eugenij IV. conceſſione poſſunt vti modo prælati ordinum Mendicantium, etiam ſi ipſi, neq. eorũ fratres habeant Bullam Cruciatæ, non tamẽ quoad familiares ipſorũ poſſunt ea frui, cum per Bullam Cruciatę ſit quoad eos ſuſpenſa, vt patet ex verbis ipſius Bullæ dicentis non ſuſpendere gratias, & indulgentias conceſſas ſuperioribus ſupradictis quoad eorum fratres, innuens ſuſpendere priuilegia, & gratias dictis fratribus conceſſas.

b *Com. mend. tit. ieiun. §. 7.*

Aduertendum inſuper, quod prælati ſuperiores regulares poſſunt diſpenſare in ieiunijs eccleſiaſticis cum ſuis ſubditis, ſicut poſſunt Epiſcopi diſpenſare cum diœceſanis ſuis, cauſa ad id legitima interueniente, & hoc iure ordinario, & communi, iuxta ea, quæ in primo tomo, c & in ſuperioribus latè diximus. Quo iure poſſunt vti dicti prælati regulares cum ſuis ſubditis, nec ipſum in Bulla ſuſpenditur cum ius commune in ea minimè ſuſpendatur.

c *Sup. 1. tomo. q. 24.*

QVÆSTIO CII.

De infirmis fratribus, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum indulgentiæ fratribus conceſſæ ſint etiam infirmis communicatæ.*

2 *Vtrum fratres poſſint medicare infirmos.*

ARTICVLVS I.

Vtrum indulgentiæ fratribus conceſſæ ſint etiam infirmis communicatæ.

REſpondeo dicendo, receptiſſimam eſſe ſententiam quod omnia, quæ iubet fieri conceſſio indulgentiæ debent impleri, vt poſſit lucrari, adeo quod etiam ſi infirmitate, aut alio legitimo impedimento ſit aliquis detẽtus, ita vt non poſſit ea adimplere, minimè dictam indulgentiam lucrabitur, niſi ſua Sanctitas cum infirmis, & legitimè impeditis diſpenſare authoritate Apoſtolica dignetur, non .n. in beneficijs Principis, vt voluntatis, & ſic conditionatis, & modificatis voluntas reputatur pro facto, voluntas .n. coram Deo pro facto reputatur quoad eſſentiale præmiũ, ſecus quoad accidentalia præmia, ſeu beneficia, & ita infirmi, & legitimè impediti non potentes adimplere ea quæ in conceſſione indulgentiæ præcipiuntur, minimè eam lucrari valẽt, quia quoad hoc indulgentia ſtricti eſt iuris, & nõ valet vltra quam ſonat adeo hoc eſt verum quod ſecundum Florentinum, d & Paludanum non ſufficit.

d *Floren. in 1. p. Sum. tit. 10. c. 3. §. 4. Palud. in 4 d. 20. q 4. art. 3. Cord. li. 1. qq. q. 23. condit. 2.*

Et ideo Martinus Quintus, Eugenius Quartus, Nicolaus Quintus, Calixtus Tertius, Pius Secundus, ac Sixtus Quartus, *Conceſſerunt omnib. fratrib. Minorib. de obſeruantia indulgentiã plenariã in articulo mortis. Et Eugenius ſolus addidit, quod ſi occurreret caſus, quod non poſſint confiteri, ẽt tunc conſequãtur prædictam indulgẽtiam, ſi ſint in ſtatu gratię.* Ita habetur in Monumentis e ordinum. Et Innocẽtius VIII. prout in eodem libro f continetur & in ſupplemen. conceſſit. *Quod fratres infirmi in ſuis infir-*

e *In 2. impr. f. 71. conceſſ. 185. & in 1. impr. f. 62. et in 2. f. 64. conc. 77.*

f *in 1. impr. fol. 65. et in 2. f. 69. conc. 162. & in ſuppl. f. 10. coc. 396.*

conſilium & cōſenſus ab ipſis præſtetur, & in vnoquoque caſu diuerſæ concurrant circunſtantiæ, reſpectu quarum diuerſa iudicia dari poſſint, & media diuerſa aſſignari. Quod confirmatur ex verbis dicti reſcripti, ibi, *& ex cauſa graui.* In vno enim caſu poteſt grauis cauſa adeſſe, quę vrgeat definitores ad conſilium, & conſenſum dandum, quę in alio ad ipſum negandum compellat.

Ad ſecundum dubium reſpondetur, quod ſecū dum verba præfati reſcripti, nō poteſt dictus pater Prouincialis dare licentiam, quæ in reſcripto ſibi committitur, ſine eo, quod prius conſilium & conſenſus à patribus definitoribus detur. Nam vt ait Panormitanus, *a* ſi mādator ex forma mādati, voluit requiri conſilium, non tenet actus niſi requiratur, vt ex iure *b* patet. Adeo hoc eſt verum, vt etiā ſi dictus pater prouincialis alias habeat authoritatem ordinariam ad prædictam licentiam concedēdam, data ſibi facultate a Papa, vel a Nūno eius, vt eam concedere poſſit, dummodo procedat in ea dā da cum conſilio definitorum, & conſenſu, procedēdo abſque ipſo poterit puniri, etiamſi quod fecerit valeat, ſiquidem iure ordinario ad id efficiendum habet auctoritatem, argumēto eorum, quæ in quadam Decretali *c* notantur.

a ca. ex parte de conſtit.
b c. cū veteri de elect.
c c. dilectus el 2. de preb.

Nec ſufficit quod præfatus prouincialis petat conſiliū, & conſenſum definitorum poſt datā licētiam, in caſibus enim, in quibus petendum eſt conſilium, non ſufficit illud petere poſt dictum, prout notat Panormitanus, *d* & argumento cuiuſdā Decretalis comprobatur. Dubium igitur eſt, quid faciet pater prouincialis in hoc caſu. Vtrum, ſcilicet, per literas poſſit a definitoribus conſilium, & conſenſum poſtulare. Referens ſigillatim in præfatis literis caſum cum omnib. circunſtantiis, vt videant ſi eſt cauſa grauis ad licentiam concedendam, & videtur pars affirmatiua, amplectenda, in dicto. n. reſcripto non dicitur, vt procedat cum conſilio definitorum ſimul congregatorum, ſed tantum dicitur, vt procedat cum conſilio definitorum, cui modificationi ſufficienter videtur ſatisfieri, literas mittendo definitoribus, per eas conſilium ab ipſis petendo, proponendo caſum cum omnibus circunſtantijs.

d Pān. in d. ca. cū veteri c. licet de regulari.

Nec contra hoc obſtat, quod ad conſilium præſtādum debet pręcedere deliberatio, & diſcurſus, & circunſtantiarum particularium inquiſitio, vt diſcurratur, conueniat, necne prædictam licentiam concedi. Quæ deliberatio, qui diſcurſus, & inquiſitio commode fieri nequeunt, niſi a ſimul in vnum congregatis definitorib. vt coniunctim conferant an id expediat, necne, ſicut in negotiis grauibus fieri quotidie ſolet.

Reſpondetur enim, non præcipi in dicto reſcripto, quod pater prouincialis prædictam licentiam concedat cum tractatu, & conſilio definitorum, in quo tractatu requiritur ſimultanea conferentia, vt dicitur in iure, *e* & tradit Panormitanus. Et ſic ſacri Canones determinantes, vt res Eccleſiæ non alienentur ſine tractatu, non determinant, vt non alienentur ſine conſilio, in quo clare innuunt, quod in tractatu adeſſe debet conferentia communitatis in vnum congregatæ, ſine quo res Eccleſiæ minimè poſſunt alienari. Cum igitur in pręfato reſcripto prouinciali concedatur, vt poſſit dare licentiam cum conſilio & conſenſu definitorum, nulla facta mētione de tractatu, videtur ſatis facere prouincialem formæ præfati reſcripti pdictum conſilium, & aſſenſum a definitoribus per literas petendo, ſicut in ſimili tenet poſt Baldum Rebuffus. *f*

e c. nulli de reb. eccle. non alien. Authen. hoc ius de ſacr. ſan. eccl. Panor. in c. 1. de his quę fiunt a pręla. et in c. apoſtol. & in ca. nulli. de reb. ecc. non alie.
f Rebuff. in tra. de alien. rer. ecc. leſ. nu. 9.

Et ſi replicatur, quod conſilium includit tractatum, vnde dicendo, quod poſſit dare licētiam cum conſilio definitorum, in virtute dicit, quod debet eam dare præfato tractatu propoſito, quod niſi a ſimul in vnum congregatis definitoribus fieri nequit, Reſpondeo tractatum cōſilium includere, ac è conuerſo conſilium tractatum minimè pręſupponere, ſi enim conſilium tractatum includeret, res Eccleſiaſticas ſine conſilio alienari non poſſe iura Canonica prohiberent, quæ conſiderantia tractatum aliquid aliud ſupra conſilium addere tractatum ad huiuſmodi alienationem requirunt. Pro cuius rei maiori explicatione eſt attendenda differentia, quæ verſatur inter tractatum, & conſiliū. Tractatus enim eſt quædam deliberatio, quę per diſcurſum rationis fit ab aliquibus inſimul cōgregatis. Conſilium autem eſt quidā diſcurſus per diſcurſum rationis factum, quod poteſt ſumi ab vno vel à pluribus, & non eſt neceſſarium, quod ſimul congregentur in vnum, ſed ſufficit, quod vnicuiq. conſultorum proponatur negotium conſultationi ſubiectum cum omnibus ſuis circunſtantiis. Quod clare colligitur ex traditis à Panormitano *g* innuēti, quod ab abſentib. poteſt cōſilium peti, in his verbis. *Primo caſu aut eſt præſens ille, qui debet pſtare conſilium, ita quod pōt cogi, &c.* quib. verbis expreſſe præſupponit Panormitanus, poſſe peti ab abſente conſilium, quod expreſſius conſtat ex alijs eiuſdē Abbatis verbis: ait enim. *Si autem is cuius aſſenſus requiritur, non eſt præſens, ita quod cogi non poteſt, &c.* Ex quibus concluditur quod cum in prædicto reſcripto requiratur, vt detur dicta licentia cum conſilio, & aſſenſu definitorum, ipſum conſilium, & aſſenſum poſſe a Prouinciali per literas miſſas ad definitores peti.

g Panor. in c. cū veteri. n. 13. de elect.

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſi ſine licentia ſuperiorum poſſint impetrare reſcriptum.

RESpondeo dicēdo, quod nullus religioſus ordinum Mendicantium, & eorum, qui cōmunicant in priuilegiis, priuilegium aliquod contra communia ipſius religionis ſtatuta poſtulare audeat, aut obtentum retinere, prout conceſſit Vrbānus IV. Præmonſtratenſibus, ſi quę vero impetrabuntur huiuſmodi à Sede Apoſtolica, vel eius Legatis ſub quacūq. forma, vel expreſſione verborū, irrita ſunt, & inania, vt conceſſit Clemens VII Abbati, & cōuentui Ciſtertij Cabilon. diœceſis, & hoc idem latius habetur per literas Leonis X. pro Eremitis S. Auguſtini, iuxta quas, ſi quæ priuilegia a religioſis Mendicantibus fuerint impetrata contra regulam, aut conſtitutiones, aut mores religionis, nullius momenti, ac pro infeſtis habenda ſunt, ētſi à Sede Apoſtolica ſint conceſſa, niſi eiſdem Leonis literis de verbo ad verbum cōſentiente religione ſit derogatum, ita habetur in priuilegiis dicti *h* ordinis. Et refertur in Compendio *i* Societatis. Vnde nullus frater poteſt obtinere aliquam exemptionem, niſi cum licētia ſuorum prælatorū, prout latè dictum eſt ſupra in quæſtione de exemptione quoad obedientiam.

h fo. 74. pa. 1.
i Compen. Societ. tuul. priu. l. §. 3.

Et Sixtus IV. anno Domini milleſimo quadringenteſimo octogeſimo octauo, Pōtificatus ſui anno decimo, Kalēdas Martij, ad perpetuā rei memoriā vniuerſis, et ſingulis ordinis D. Hieronymi fratrib. pſentibus, & futuris diſtricte pręcipiēdo inhibuit, ne ſub excōicationis latę ſententiā pęna pręṫextu quarumcunq. licentiarū, quę à ſe, vel a Sede Apoſtolica ema-

iam dicta ſunt, ſatis apertè colligitur, regulares impetrantes literas Apoſtolicas ſine ſuorum ſuperiorum beneplacito, & licentia, licet in ipſis abſoluantur a prędictis cenſuris, non tamen ab eis, nec ab aliquibus virtute dictæ clauſulę remanere abſolutos, cum ipſis ad effectum conſequendi illud, quod petitur, hoc ipſum concedatur, & ipſi nihil ex dictis literis conſequantur, cum prædictæ literæ, & reſcripta ſint irrita, & nulla, ex quib. nullus effectus poteſt generari.

QVAESTIO CIV.

De impreſſione librorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum libri regularium poſſint imprimi, ſine licentia ordinarij.*
2 *Vtrum regulares poſſint habere priuilegium Conſilij regalis, quo prohibetur, ne alius eorum librũ imprimat, aut vendat ſub pęnis in dicto priuilegio contentis.*
3 *Quomodo fratres minores obſeruantiæ poſsint ſuos libros imprimere, ſine ſuæ regulæ trãſgreſsione.*
4 *Vtrum ſyndicus apoſtolicus poſsit in iudicio petere pœnas in priuilegio contra imprimentes, aut vendentes dictos libros.*

ARTICVLVS I.

Vtrum libri regularium, poſſint imprimi ſine licentia Ordinarij.

RESpondeo dicendo, quod Clemens VII. quia in Concilio Lateranenſi prohibitum fuit, ne imprimantur aliquæ ſcripturæ, niſi prius per loci ordinarium, & inquiſitorem viſæ, & approbatæ fuerint, conceſſit fratribus Minoribus regularis obſeruantiæ licentiam imprimi faciendi ſpectantia ad eorum ordinem ſine dicta ordinarij, & inquiſitorum reuiſione. Ita refertur in Compendio *a* Mendicantium.

a *Comp. Mendic. ti. imprimere libros.*

Pro cuius breuis explicatione nota, quod in Concilio *b* Lateranẽſi ſuperius allegato, & a Leone Decimo in quadã conſtitutione ſua, quæ habetur in Bullario *c* ſuarum conſtitutionum, ſtatutum eſt in hunc modum. *Statuimus, & ordinamus, quod de cetero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquem, ſeu aliam quamcunq. ſcripturam imprimere, ſeu imprimi facere præſumat, niſi in vrbe prius per Vicariũ noſtrum, & ſacri Palatij Magiſtrũ, in alijs verò ciuitatib. per Epiſcopum vel alium habentẽ peritiam ſcientiæ libri ab eodem Epiſcopo ad id deputatũ, ac Inquiſitore hæreticæ prauitatis diligenter examinetur, &c. Qui autem ſecus præſumpſerit, vltra librorum impreſſorum amiſsionem, & illorum publicam combuſtionem, centum ducatorum fabricæ Baſilicæ Principis Apoſtolorum ſolutionem, ac anni continui exercitij impreſsionis ſuſpenſionem, excommunicationiſq. ſententia innodatus exiſtat.* Circa quã determinationem aduertit Caietanus, *d quod neq. hæc, neq. reliquæ cenſuræ poſitæ in Concilio Lateranẽſi poſtremo obligant, quia non ſunt recepta,* quod etiã annotauit Nauarrus, *e quamuis,* vt ipſe ait, *pars huius vnitatis ſeruatur, in Hiſpania, & Concilium Tridentinum f decreuit ſub his pœnis dicti Concilij Lateranenſis, quod nemo imprimat, vel imprimi faciat libros de reb. ſacris abſq. nomine authoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud ſe retinere, niſi primum examinati, approbatiq. fuerint ab ordinario ſub pœna anathematis, & pecuniæ in Canone Concilij nouiſsimi Lateranenſis appoſita, & ſi regulares fuerint, vltra examinationem, & approbationẽ huiuſmodi licentiam quoq. a ſuis ſuperioribus impetrare teneantur recognitis per eos libris iuxta formã ſuarum conſtitutionum; qui autem ſcripto eos communicant, vel euulgant, niſi antè examinati, probatique fuerint, iiſdẽ pęnis ſubiiciantur, quib impreſſores,* quod ait Nauarrus, *neſcimus an ſit receptum,* qui ait, *vidimus libros impreſſos ſine illius obſeruationis, ſolennitate inſignium virorum Dominici Soto, Ambroſii Catherini, qui eidem Concilio interfuerunt, quanquam nunc in recentibus editionib. cernimus impreſſos cum dicta ſolennitate: In Regno tamen Caſtellæ Lege regia vſu recepta requiritur, & ſufficit licentia Conſilij Regalis ſupremi, cuius authoritate examinatur prius ab aliquo viro in id deſignato, quod in Gallijs ſeruari audio cum magno reipublicæ fructu. In vrbe autem Vicarius, aut eius Vicegerens remittit videndum Magiſtro ſacri Palatij, quo decernente poſſe imprimi, typographus imprimit præfixa in principio libri ſola clauſula de licentia ſuperioris, aut æquipollenti.* Hæc Nauarrus.

b *Later. ſeſ. 10.*
c *Con. 10. inter ſolicitudines.*
d *Caie. v. excõmunicatio in fine.*
e *Nau. c. 27. n. 110. & 148.*
f *Trid. ſeſ. 4. de vſu, & editio. lib. ſac.*

In Regnis autem Portugalliæ video ſeruari definitionem Concilij Lateranenſis, nõ enim in eo poteſt typis mandari aliquis liber, niſi prius ab Ordinario, & ab hæreticæ Prauitatis Inquiſitoribus licentia conſequatur. Circa verba autem Concilij Tridentini ſuperius allegati ibi. *Qui autem ſcripto eos communicant, vel euulgant, niſi antè examinati, probatique fuerint, iiſdem pęnis ſubiiciantur, quibus impreſſores.*

Notandum, quod ſacra congregatio Cardinalium ſupra Cõcilium declarauit ibi etiam comprehendi lectiones, annotationes, diſputationes, conciones, & alia ſimilia, nec non tractatus pertinẽtes tum ad deuotionem, tum ad quietationem conſciẽtiarum ſtimulatarum fratrum, & cetera huiuſmodi, quæ ſibi inuicem communicant fratres, etiam ſi concionatores approbati fuerint ab ordinario, verum quia ex huiuſmodi declaratione varia fuit exorta inter religioſos conturbatio, ideo eadem congregatio declarauit ſupradicta eſſe intelligenda tantum, quando dantur, typis, *g* ſic habet authenticum Romæ in Archiuo fratrum Capucinorum. Ex quibus colligitur, quod modo conceſſio Clementis Septimi ſupra adducta ceſſat, cum iuxta determinationem Concilij Tridentini ad imprimenda etiam ea, quæ pertinent ad ordinem, licentia ab ordinarijs petatur.

g *Capucin. in addit. ad compend. mend. tit. imprimere libros in fin.*

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares poſſint habere priuilegium Conſilij regalis, quo prohibeatur, ne alius eorum librum imprimat, aut vendat ſub pęnis in dicto priuilegio contentis.

RESpondeo dicendo, quod in his Hiſpaniarum partibus ſolet regalis Maieſtas ad ſupplicationem religioſorum ipſis concedere licentiam, vt libros, quos compoſuerunt imprimi faciant, & quod nemo alius ſine ipſorum licentia ſub certis pœnis imprimere eos, aut vẽdere valeat, prout plenius in dicta licentia, & priuilegio continetur. Quo ſuppoſito dubitatur modo quomodo dictum priuilegium ſit explicandum, ita vt non ſit contra paupertatẽ ab ipſo promiſſam, ſecundum quam nihil ſibi

acqu-

a c. cum ad monaſterium de ſtatu monac.

acquirere poteſt, prout in Iure *a* Canonico continetur, & latius in 3. tomo Deo Duce in quæſtione de paupertate dicemus. Ad quod breuiter reſpondetur, quod regalis Maieſtas non facit religioſum capacem iuris in priuilegio contenti, cum etiam Summus Pōtifex in voto paupertatis ſtante monaſtico ſtatu minimè poſſit diſpenſare, vt igitur dictum priuilegium ſecundum ius commune interpretandum ita, vt ius per ipſum religioſo quęſitum ſtatim monaſterio quæratur, ſi tale monaſterium bonorū in communi ſit capax, ſi enim non eſt capax, vt nō ſunt capacia omnia monaſteria noſtrę Sacræ religionis Minorum de obſeruātia, maius dubium eſt, quo modo huius religionis fratribus ius dicti priuilegij quæratur, ita vt virtute eius poſſint agere in iudicio. Nam certum eſt ſecundum eorum regulā, & declarationem Nicolai III. & Clemētis V. quod priuilegia pro temporalibus bonis ad litigandum, vel habendum aliquod ius nullo modo fratres Minores habere poſſunt, cum pro voto paupertatis Euangelicæ in communi, & in particulari ſint ipſi, & eorum monaſteria incapacia cuiuſcumque iuris vel actionis pro quibuſcumque temporalibus, prout reſoluit Corduba *b* ſuper regulam P. N. Franciſci, & hoc expreſsè dicunt communiter Doctores, vt patet ex expoſitione Sāctorum Patrum, & Serena Conſcientia *c* ſecundum Aluarum ait, quod nulla maior proprietas eſt fratribus Minoribus quam talia priuilegia, ac temporalia habere. Nam ſicut Papa non poteſt diſpenſare cum fratre, vt habeat proprium manente religioſo, ita non poteſt diſpenſare, vt habeamus ſimile priuilegium, aut ius priuilegij, quod eſt ius priuatum, quia ex vi profeſſionis minorum ipſi ſunt incapaces in particulari, & in communi omnis iuris, cui formaliter repugnat habere quodcumque ius, prout etiam diffinit Concilium *d* Tridētinum, & tolerabilius eſſet, vt ait Corduba *e* diſpenſare cum fratribus Minoribus, vt capiant vel pecunias tangant, quam vt habeant priuilegium ad habendum aliquod ius temporale. Quo modo igitur defendemus, quod fratres Minores ſecundum puritatem ſuæ regulę hæc priuilegia poſſint procurare, & conceſſa retinere? Ad quod reſpōdetur, quod nomine Papę ſyndicus Apoſtolicus ad requiſitionem fratrum poteſt ius priuilegij allegare, & defendere, & agere in iudicio, nam inter ceteros actus, quos authoritate Apoſtolica ſyndicus exercet, vnus eſt pro recipiendo nomine Papę, & Eccleſiæ Romanæ, & pro iudicialiter petendo omnes eleemoſynas etiam pecuniarias in teſtamento relictas, ſeu legatas modo licito, & congruo ipſis fratribus, & pro experiendo in iudicio, ſeu extra in omnibus cauſis, & litigijs, & actionibus, quibuſcumque, quæ explicantur, & continentur in Bullis Apoſtolicis de ſyndico agentib. de quo in tertio tomo pro quibus omnibus poſſunt fratres Minores licitè vti ſyndico ceſſante ſcandalo, & omni alia circunſtantia mala prout in ſequentibus latius explicabitur. Ex quib. concluditur, quod priuilegium conceſſum religioſo minori obſeruantię ad impreſſionem alicuius libri, non acquiritur ipſi ordini, cum ipſa ſit incapax cuiuſcumque iuris temporalis, acquiritur tamen ſedi Apoſtolicę, cuius nomine eius ſyndicus priuilegio vti, & frui poteſt modo ipſis fratrib. conuenienti.

b Cord. ſu. reg. c. 6. q. 1. vbi expoſitores.

c Sere. conſ. q. 14.

d Trid. ſeſ. 25. de regula. c. 3.

e Cordub. vbi ſup. q. 8.

ARTICVLVS III.

Quomodo fratres Minores obſeruantiæ poſsint ſuos libros imprimere ſine ſuæ regulæ tranſgreſsione.

RESpondeo dicendo, quod regula *f* B. P. N. Frāciſci in hūc modum ſe habet, ait enim, fratres illi, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter, & deuotè, ita quod excluſo otio animæ inimico ſanctæ orationis, & deuotionis ſpiritum non extinguant, cui debent cetera temporalia deſeruire, de mercede vero laboris pro ſe, & ſuis fratribus corporis neceſſaria recipiant, præter denarios, vel pecunias, & humiliter, ſicut decet ſeruos Dei, & paupertatis ſanctiſſimæ ſectatores.

f Reg. F. c. 5.

Ex qua regula tria ante oculos ſemper habenda colliguntur. Primum, quod religioſus nunquā ſit otioſus. Secundum, quod exercitium corporale nō impedit ſpirituale. Tertium, quod exercitium corporale fiat deuotè, & non cauſa auaritię; non enim ad religionem venitur, vt otioſè in ea viuatur, ſed vt in laboritio corporali, quod pertinet ad honeſtatem, religioſi occupentur, prout ex Sacra Scriptura, & ex exemplis Apoſtolorum hoc commendant Sancti Patres, & commendant Auguſtinus, *g* & Diuus Hieronymus, non ex tali labore aliqua merces auarè procuretur, alienum eſt enim hoc a religioſo ſtatu, videant religioſi, quid dicat Vlpianus *h* Iuriſconſultus Gentilis, determinans enim, quod omnes profeſſores etiam artium liberalium poſsīt pro ſuo labore in ipſis artibus docendis ſtipēdium petere, excipit philoſophos, qui Gentilitatis erant religioſi, dicens, *an & philoſophi profeſſorum numero ſint, & non putem, non quia non religioſa res eſt, ſed quia hoc primum profiteri eos oportet mercenariam ſe operam ſpernere.* Vnde ſanctiſſimè eſt ordinatum, in prouincia Diui Iacobi regularis obſeruantiæ fratrum Minorum, ne fratres operas aliquas ad vendendum ſub priuatione actuum legitimorum faciant. Videamus modo, vtrum fratribus Minoribus ſit licitum componere libros, & eos imprimere? & videtur quod ſic, cum hoc laboritium non ſolum pertineat ad honeſtatem, ſed ex eo non ſolum religio, ſed etiam tota militans Eccleſia illuſtratur, quod minimè eſt negandum, cum opus iſtud ſit ſanctum, & bonum, & factum ſit a Patribus noſtræ religionis antiquis, qui ſunt innumerabiles, & famoſi, vt ſunt Nicolaus de Lyra, Alexander de Ales, D. Bonauentura, & Scotus. ex quibus antiquiores ad numerum ſatis amplum reducit quidam curioſus author, & poſtea alij ſuorum Patrum veſtigia imitantes varia volumina in lucem ediderunt; non eſt etiam dubium fratres Minores, prout dictum eſt in ſuperiori articulo, poſſe a regia Maieſtate priuilegium obtinere, vt nemo alius illa volumina imprimere, aut vendere valeat, dummodo ſyndicus Apoſtolicus ius priuilegij in ſe recipiat nomine Sedis Apoſtolicæ, ſecundum inſtituta religionis de illo diſponat, verba enim priuilegij concedentis religioſo minori, vt nemo alius poſſit dicta volumina vendere, aut imprimere ſine ſua licentia ſano modo ſecundum regulam ſunt explicanda, & intelligenda, nō enim vult conſilium regale, vt religioſi ſi ſint ſuarum regularum tranſgreſſores concedendo indifferenter omnibus priuilegia ſimilia eundem tenorem continentia, nec a conſilio regali poteſt peti, vt tenor priuilegij varietur pro varietate conſtitutionum regularum. Verum eſt tamen, quod prælati regulares deberent ſtatuere, vt talia priuilegia alio modo peterentur, ſcilicet vt religioſi ordinum, quę ſunt capacia bonorum in communi nō petant priuilegia nomine proprio, ſed ipſa priuilegia petantur nomine conuentuum, quibus ius prędictorum priuilegiorum pertinet. In ordine autem minorum regularis obſeruantiæ debet ordinari, vt ipſa priuilegia ex parte ſyndici Apoſtolici poſtulentur, ſupplicatione autem coram conſilio regali hoc modo propoſita dicta priuilegia non fratribus in

g Augu. de operibus monac. Hieron. relatus in c. nunquam. diſtin. 5.

h Leg. 1. §. an Philoſophi ff de varijs, & extra. cogn.

parti-

particulari, ſed conuentibus, aut ſyndicis concedentur, & omnia iuridicè fieri, quod ſummè debent notare prælati regulares, in his video enim cõmuniter errari, & magis debent notare hoc prelati regulares ordinis Minorum regularis obſeruantiæ, qui prout in quadam Clementina *a* ipſis & ſuis fratribus commendatur, vt in verbis etiam ſint cauti, ne de vitio proprietatis notentur.

a Cle. exiuit de paradiſo de ver. ſign. in fine.

Non eſt autem licitum fratribus Minoribus petere pecunias mutuatas ad impreſſionem librorũ ſuorum faciẽdam, prout determinat Nicolaus Tertius, *b* ait. n. *Decernimus in primis, quod fratres ipſi a mutuis contrahendis abſtineant, cum eis mutuum contrahere ipſorum ſtatu conſiderato nõ liceat, poſſũt tamen ipſi pro ſatisfactione facienda pro eorum neceſſitatib. quæ pro tempore occurrerint, citra cuiuslibet obligationis vinculum dicere, quod per eleemoſynas, & alios amicos fratrum ſolutionem huiuſmodi faciendam intendant fideliter laborare.* Hæc Nicolaus Tertius, & hoc modo poſſunt dicere ipſi fratres perſonis pro impreſſionibus pecunias offerentibus, quod ipſi citra cuiuslibet obligationis vinculum, ſatisfactionem, ſecundum eorum regulam procurabunt.

b c. exiit, qui ſeminat. §. ceterũ de ver. ſign.

Neq; etiam eſt licitum Fratribus Minorib. hos denarios ad impreſſionem procurare, vt libri impreſſi vendantur, & lucratiua exercitatione in ipſorum venditione exerceantur, ſicut eſſent mercatores diuites, & ſeculares negotiatores, quod non tantum religioni Minorum in altiſſima paupertate fundata, ſed etiam ab omnibus alijs religionibus maximè eſt alienum, neque etiam eſt licitum ipſis fratribus Minoribus, neque alijs cuiuſcumque religionis profeſſi hos libros impreſſos ſibi appropriare, cum hoc ſit contra votum paupertatis, de quo in tertio tomo latè dicetur ipſi enim libri, ſi fuerint ab aliquo fratre Minore regularis obſeruantiæ cõpoſiti, & eius nomine impreſſi, videtur, quod ſtatim ipſo iure tranſeunt in dominium Sedis Apoſtolicæ, & per eius ſyndicum in vtilitatem fratrum poſſunt, & debent alienari.

Sed contra faciunt aliqua argumenta, ſcilicet, quod dicti libri non poſſunt vendi & alienari authoritate ſyndici, ita vt in ipſis exerceatur lucratiua Negotiatio. Nam Nicolaus *c* Tertius loquitur in rebus ad vſum fratrum deſtinatis, aut eleemoſynaliter oblatis, quorum dominium in fauorem fratrũ & religionis Minorum voluit Sedi Apoſtolicæ applicari, vt ita fratrum neceſſitatibus ſine ſuæ regulæ tranſgreſſione ſatisfieret; & non eſt credendum, quod Summus Pontifex voluerit dominium iſtorum librorum in Sedem Apoſtolicam transferre, cum fratres ijs minimè vtantur, neque ipſis dentur in eleemoſynam, ſed ad lucrandum imprimantur, & ad negotiationem in lucem proferantur. non enim Summus Pontifex vult ſimile reſeruare dominium, & eſſe depoſitator noſtrarum lucratiuarum mercationum, contra noſtræ regulæ arctiſſimam paupertatem, quam ſummopere intendit obſeruari. Secundo facit in contrarium, quod determinat Clemens V. *d* in expoſitione regulæ Minorum dicens *licet verò non ſolum ſit licitum, ſed & multum conueniens rationi, quod fratres minores qui in laborib. ſpiritualibus orationis, & ſtudijs ſedule occupantur, hortos habeant competentes ad recollectionem, vel recreationem ſui, & interdum ad ſe ipſos, poſt labores huiuſmodi corporaliter ducendos, nec non ad habenda neceſſaria hortalitia, pro ſe ipſis: habere tamen hortos aliquos, vt colantur, ac olera, & alia hortalitia pretio diſtrahantur, nec non et vineas repugnat ſuæ regulæ, & ordinis puritati.* Hæc Clemens Quintus. Si autem hæc prohibentur a fratrib. vendi, licet ſint ſuorum laborum pretia, etiam ſecundum ipsã regulam, a fortiori prohibentur libros vendere, & in preſſionibus lucratiuis, vt puri mercatores implicari: nec obſtat dicere, quod venduntur per ſyndicum nomine Papæ, quod nullus hactenus conceſſit, ſyndicus. n. non pro his vendendis conſtituitur, Vbi negotiatio lucratiua inuenitur ſed pro diſtrahendis, & alienandis illa, quib. fratres vtuntur pertinentia ad Papam, vel ad Eccleſiam Romanam; et illa, quæ liberaliter fratribus donantur, offeruntur, aut leguntur, vt ipſorum precium in fratrum neceſſitatibus, non autem vt vendant, & alienent ea, quæ lucratiuis negotiationibus acquiruntur, ad diſtrahendum enim hæc Papa non conſtituit ſyndicum, prout dictum eſt, & per conſequens in hoc caſu diſtrahendo, & alienando, & pretium recipiendo fratres pecuniam per impoſitam perſonam recipere cenſentur contra ſuam regulam, & ſtatum.

c d. ca. exiit, qui ſeminat. §. quia vero dominiũ.

d Clem. exiuit de paradiſo. §. licet. vero de ver. ſign.

Tertio, et principaliter contra dictam partem arguitur, omnes enim Minorum regulæ expoſitores, vt principium certiſſimum in eius materia cõſtituũt, quod Fratres Minores non poſſunt ſuſtentari, niſi de ijs, quæ liberaliter ſuppeditantur, aut ipſi oſtiatim mendicant, licet enim ex laboribus manuum ſuarum poſſint ſuſtentari, ſtipendium tamen ipſorum laborum debet ipſis per viam eleemoſynæ, & liberaliter elargiri, vt ex prædicta Regula *e* clarè omnes colligunt, ait. n. *quod de mercede laboris poſſunt neceſſaria recipere, & hoc humiliter, ſicut decet ſeruos Dei, & paupertatis ſanctiſſimæ ſectatores*, at denarij, & pecuniæ, quæ ex venditione impreſſorum librorum acquiruntur, neq; via donationis liberalis, neq. via eleemoſynæ ipſis fratribus, ſuppeditantur, cum ſit pretium rerum venditarum, non authoritate Apoſtolica, ſed propria, & per conſequens nullo modo poſſunt ijs pecunijs ſuſtentari, ſi. n. ex ijs poſſent ſibi alimenta parare, nulla inter eos, & familiam mercatorum libros imprimentiũ, vendentium quoad ſoſtentationem eſſet differentia, neq ipſi ſibi nomen profitentium altiſſimam, & Euangelicam paupertatem poſſent iure optimo vendicare.

e Regul. c. 5.

Quarto contra prædictam librorum negotiationem arguitur ex ſcandalo, quod ex contractione pecuniæ, & ex litigijs cum impreſſoribus, & agalonibus, & librorum mercatoribus oriuntur, quę omnia quam aliena ſint ab Inſtituto Minorum, ſatis proclamant Pontificum Decreta, & declarationes regulæ, quæ ab Apoſtolica Sede legimus emanata, licet enim nomine ſyndici dicti libri alienentur (quod diffitemor) & pro alijs commutentur ſeculares ab ipſis fratribus eos emiſſe prædicant, & proh dolor a fratribus carius, quam a ſecularibus mercatoribus vendi proclamant, & ita firmiter tenent, non poſſe dictus fratres Minores ſecundum ſuæ regulæ puritatem, & Pontificum Decreta, & declarationes in impreſſione ſuorum librorum authoritate ſyndici Apoſtolici his lucratiuis negotiationibus implicari. Nec contra obſtant aliquæ rationes, quæ contra hanc partem ab aliquibus adducuntur.

Prima ratio eſt, maximam eſſe differentiam inter venditionem hortalitiorum, & librorum impreſſionem, & venditionem; cultiuatio enim olerum, & hortalitiorum, & eorum venditio bono Eccleſiæ Dei communi non prodeſt, ſicut prodeſt impreſſio, & venditio librorum, his enim impreſſis Eccleſia Dei illuſtratur, & a telis venenoſis hæreticorum protegitur, ſalus animarum conſequitur, quæ omnia principaliter a fratribus intendun-

duntur, minus autem principaliter intenduur, & ideo nil mirum, ſi cultiuatio olerum, & eorum venditio fratribus prohibeatur, librorum autem impreſſio, & venditio illis permittatur. Huic tamen obiectioni facillimo negotio reſpondetur, non enim diffiteor ex impreſſione librorum Eccleſiam Dei, & religionem illuſtrari, at hæc impreſſio per modos licitos fieri debet, ſi enim per modos fiat illicitos, ita vt religioſi propter ipſam fiant mercatores, & negotiatores contra ſuum inſtitutum, non illuſtratur Eccleſia, neque religio, immo eorum nitor, & decor deturpatur, mutatum enim religionis color optimus, obſcuratum eſt aurum, & facti ſunt lapides Sanctuarij in capite omnium platearum vendentes, & opus alienum ab Apoſtolica diſciplina exercentes, & ideo libri poſſunt imprimi, & in lucem edi ad viuificationem animarum modo licito, & ſtatui religioſo, & Eccleſiaſtico maxime accommodato.

Nec obſtat dicere, quod lucrum ex ipſis libris conſequutum in ædificationem, & reſtaurationem Monaſteriorum conuertitur, & ſic in cultum diuinum ordinatur, nam reſpondetur cum Clemente V. *a* in ſimili caſu dicente *quamuis etiam paramenta, & vaſa Eccleſiæ ad honorem diuini nominis ordinentur, propter quam omnia fecit ipſe Deus, tamen qui abſconditorum eſt cognitor ad animum ſibi miniſtrantium reſpicit principaliter non ad manum, neque per illas ſibi vult ſeruiri quæ ſuorum ſeruitorum ſtatui repugnant*. Vnde reſolutiue dico, impreſſiones librorum a religioſis, præſertim Minoribus minimè fieri poſſe ita, vt ipſi religioſi ex his lucrum conſequi procurent, & hac de cauſa in conuentu Sancti Franciſci Salmanticenſi cum conſilio Patrũ Doctiſſimorum ipſius conuentus præclara ſcripta Patris Fratris Philippi prædicatoris Apoſtolici, & de noſtra religione propter eius ſanctitatem ſatis bene meriti nunquam fuerunt impreſſa a fratrib. & in lucem edita, antequam a Sede Apoſtolica indultum ad hoc faciendum impetraretur, & de facto fuit a Sixto Quinto Pontifice Maximo indultum obtentum, & adeo, quæ ego volumina edidi, et edo, imprimenda, & vendenda a fratribus ipſius conuentus, cuius ego ſum indignus filius a noſtro Sanctiſſimo Papa Clemente octauo obtenta eſt licentia, cuius ſupplicationem egomet ipſe ſcripſi & in Sedem Apoſtolicam mittendam tradidi, ſed cũ in alijs prouincijs ſimile non habeatur priuilegiũ, & priuilegijs habitis ad hęc poteſt introduci aliqua non minima relaxatio, propter quod aliquibus patribus poteſt videri tale priuilegium minimè eſſe viendum, ponam in præſentiarum, quomodo fratres Minores ſecundum puritatem ſuæ regulæ ſe debeant habere, vt ita libri in lucem ad gloriam Dei edantur, & ſtatus noſter nullam iniuriam patiatur. Pro quo ſit prima concluſio. Secluſo omni priuilegio certum eſt apud omnes, quod ſi fratres Minores ex librorum impreſſionibus nihil aliud quam habere libros ad vſum prędictorum fratrum prætendunt, licitè poſſunt procurare pecuniam ad emendum papyrum, & alios in impreſſionis ſumptus faciendos, prout expreſſè determinat Nicolaus III. *b*

a Cle. exiuit de paradiſo de ver. ſign. in fine.

Secunda concluſio, poſſunt dare fratres Minores librum compoſitum alicui perſonæ ſeculari, vt ipſe faciat ipſum ſuis expenſis typis mandari cum conditione, vt det conuentui aliquos libros ad neceſſitates præſentes, & eminentes ipſorum fratrum ſubleuandas, & ſi ad huiuſmodi effectum aliquos denarios dare ſyndico promiſerit, nihil contra regulam ipſi fratres moliuntur, dummodo nec ab ipſis fratribus, nec ab aliquo nomine ipſorum fratrum id in iudicio petatur. At Aluarus *c* in omnibus ſcrupuloſus affirmat, hanc conditionem a proprietatis labe minimè eſſe alienam, ait enim, quod ipſi fratres poſſunt recipere pretium laboris pro ſuis neceſſitatibus, dummodo non recipiant denarium, vel pecuniam, hi autem libri appellatione pecuniæ veniunt, nam, prout habetur in quadam tabula capituli Generalis noſtræ Sacrę religionis, nomine pecuniæ intelligitur omnis res, quæ procuratur, & recipitur, non vt fratres vtantur ea immediatè, ſed eo animo vt commutetur in alias, vendatur, & diſtrahatur, & ita tenent omnes regulæ expoſitores, prout tradit Doctiſſimus Corduba *d* in prædictæ regulæ expoſitione. Sed reſpondetur quod ipſi fratres non recipiunt prædictos libros, vt precium laboris ad diſtrahendum, & vendendum, ſed ipſe ſyndicus nomine Papæ, ſicut in ſe recipit hæreditates, & legata ad diſtrahendum pro neceſſitatibus præſentibus, & imminentibus fratrum.

b cap. exiit, qui ſeminat. § quia vero libros de ver. ſign. lib. 6.

c Aluar. lib. 2. ſup. 6. reg. 67.

d Cor. ca. 4. q. 3. puncto 1.

Neque obſtat, quod ipſæ hæreditates, & legata liberaliter offeruntur, & ideo nil mirum ſi poſſit ipſe ſyndicus ea ad vendendum, & diſtrahendum recipere: at hi libri non liberaliter, ſed ex conuentione acquiruntur. Nam reſpondetur, quod ſicut poteſt acceptare hæreditates, & legata, & poſt quam ab eo acceptantur, tranſeunt in dominium Eccleſiæ Romanæ, & ab ea poſſunt in iudicio peti, dũmodo alias non interueniat ſcandalum, neque ipſi fratres in iudicio perſonaliter aſſiſtant, & dummodo ipſi nõ videantur eſſe principales authores. & omnis alia circunſtantia vitians caueatur: ita etiam ipſi libri ab ipſo fratre compoſiti, cum in ſe ſint magni valoris, & ab eo liberaliter ſecundum ſtatum religioni ſuæ offerantur, ſtatim trãſeunt in Dominium Papę, & à ſyndico acceptati poſſunt vendi conuentione facta cum impreſſorib. ab ipſo ſyndico, qui poteſt petere in iudicio, vt dicta cõuentio adimpleatur, dummodo omnis circunſtantia vitians caueatur, & poſſunt ipſi fratres notificare ipſi ſindico, ſi opus fuerit, vt id in iudicio petat, ſicut petit precium legatorum, & hæreditatũ, quę in dominium Papæ tranſierunt. Et ſicut ipſe ſyndicus authoritate Apoſtolica poteſt vendere libros, & alia mobilia ipſorum fratrum præmiſſa licentia ſuperiorum, dummodo talis pecunia, & pretiũ recipiantur ab eo, & in rem licitam expendantur, prout expreſſe definitur à Clemente V. *e* ego non video, cur libri compoſiti a fratribus, quib. iam ordo, quã fratres vtuntur, quia expedit vendi, & imprimi ad ædificationem populi, & animarum, nõ poſſint a dicto ſyndico vendi, & in rẽ licitam ipſorum pretium expendi dummodo negotiatio, & lucrum, quod mercatores ex impreſſionibus quærunt omnino euitetur.

e Clem. Exiuit de paradiſo. §. quia libros.

ARTICVLVS IV.

Vtrum ſyndicus Apoſtolicus poſſit in iudicio petere pęnam in priuilegio contra imprimentes aut vendentes dictos libros.

RESpondeo dicẽdo, quod circa hunc articulũ duo veniunt determinanda. Primũ eſt, vtrũ ſyndicus Apoſtolicus in hoc caſu poſſit agere de-

dam-

Digitized by Google

damno euitando. Alterum eſt, vtrum poſſit agere de lucro captando: quãtum ad primum, quod eſt prouidere, ne aliquod damnũ ex prohibita, & furtiua impreſſione ſequatur, poteſt ſine dubio prohibere ſyndicus, ne impreſſiones furtiuæ fiant cõtra eius licentiam, hoc enim nihil aliud eſt, niſi procurare, quod bona Eccleſiaſtica Eccleſiæ Romanæ deſtinata pro vſu fratrum conuentus, ad quẽ pertinet impreſſio librorum aliquod dãnum patiatur, & hoc eſt eius officium, & adminiſtratio. Ad ſecũdum pertinet acquirere pœnam in priuilegio regali appoſitam procurando, quod libri impreſſi ſibi adiudicentur, quod neſcio, an aliquo modo licito a fratribus, aut a Syndico Sedis Apoſtolicæ fieri poſſit, hæc enim pœna non poteſt acquiri, niſi accuſatione, aut denunciatione facta per fratres, aut per ſyndicum: per fratres autem denuntiando, aut accuſando, clarum eſt non poſſe acquiri, ſi enim religioſi ſunt incapaces ad aliquid acquirendũ, etiam per contractus politicos apud omnes gentes vſitatos, a fortiori erunt incapaces ad aliquid per denũtiationem, aut accuſationẽ in iudicio conſequendum. Quod autem per ſyndicum acquiri minimè poſſit, probatur: omnia enim indulta Apoſtolica plenam authoritatem ſyndicis concedentia ſolum indulgent, vt poſſint petere in iudicio, & extra iudicium omnes eleemoſynas fratrum, & eorũ iura, & immunitates defendere, non autem concedant, vt in nomine Sedis Apoſt. ſint fiſcales, denuntiatores, & accuſatores ad acquirẽdum aliquid pro vſu fratrum, cum hoc repugnet eorum altiſſimæ paupertati, & ſic Martinus IV. *a* qui maiorem, quam alij Summi Pontifices concedit dictis ſyndicis authoritatem, ſolum ipſis indulget, vt res ab ipſis vindicatas in vtilitatem fratrum conuertant, prout ſecundum regulam fratribus fuerit licitum, & clarè conſtat, quam alienum ſit a regula B.P.N. Frãciſci fratribus neceſſaria ſuppeditari, & eorum monaſteria ædificare ex pęnis per viam denunciationis, & acquiſitionis acquiſitis, quod ſi expreſſe B. Franciſcus in ſua regula non prohibuit, neque Summi Pontifices in conceſſionibus factis ſyndicis prohibuerunt, fuit, quia nunquam talẽ vſum inter pauperrimos fratres cogitauerunt poſſe contingere, & ſatis certe prohibuerunt in conceſſionibus datis ipſis ſyndicis, vt in iudicio poſſint petere ea, quæ concernunt ipſos fratres, dummodo ſtatui eorum nõ repugnet, & omne ſcandalum, & circũſtantia mala euitetur.

a Mar. IV. ĩ extrau. exultãtes.

Sed contra hoc poſſunt aliqui replicando dicere, quod ſi iudex poteſt applicare pęnã delinquentis Monaſterio S. Franciſci de obſeruãtia, quod nõ eſt incapax dictæ pœnæ, cum ipſa ſit vere eleemoſyna per iudicem diſpenſanda, & potuit eam applicare cuicumque monaſterio, & poſtquam eſt applicata, poteſt a ſyndico in iudicio peti, ita etiã monaſteriũ D. Franciſci, & ipſi fratres poſſunt eſſe capaces dictæ pęnę ipſis a priuilegio regali per viã eleemoſynæ conceſſæ, quæ poſtquã eſt applicata, poteſt a ſyndico peti in iudicio. Reſpondetur non poſſe dictam pœnam nomine eleemoſynæ applicari cum ipſa non applicetur in priuilegio regali, niſi denuntiatione, & accuſatione præmiſſa, quæ neq; ex parte ſyndici, neq; ex parte fratrum poſſunt in iudicio interponi, quod non contingit in pęnis a iudice in monaſterio applicatis, ipſæ enim ex officio iudicis ipſi monaſterio applicantur, & vt ſoluãtur nulla denuntiatio, aut accuſatio debet ex parte fratrum, & ſyndici interponi, ſufficit enim, vt humiliter eius officium imploretur.

Neque etiam obſtat, quod ipſe ſyndicus poteſt agere de damno euitando, prout dictũ eſt in principio huius articuli, & cui conceditur aliquid, conceduntur etiam omnia, quæ ad hunc finem ordinantur. Et clarum eſt, quod non procedit contra imprimentes dictarum pœnarum, non plene poteſt agere de damno vitando, cum ipſi ex impunitate ad impreſſiones faciendas prouocentur, nam reſpondetur, quod ſyndicus poteſt agere de damno vitando, prout probatũ eſt, modis tamen conuenientibus ſtatui, & profeſſioni ipſorum fratrum, exigere autem pœnas per viã denunciationis, aut accuſationis non eſt modus ſtatui Minorũ conueniẽs, quo ipſis in neceſſarijs poſſit ſubueniri, & ſic prædictum damnum minus malum eſt, quam dannificare, diluſtrare, & maculare altiſſimam paupertatem, quam paupercula turba Minorum profitetur, quæ ijs litigijs, accuſantibus, & denuntiationibus obſcuratur, & licet aliquod lucrum temporale ex dictis accuſationibus conſequatur, maius eſt damnum temporale, quod ex eis ſolet huic familiæ generari, cum ratione dictarum accuſationum & denũtiationum dicant indeuoti, & aliqui deuoti, ipſos habere proprium, & non eſſe neceſſarium oſtiatim mendicare.

QVAESTIO CV.

De Irregularitate, in quatuor articulos diuiſa.

In primo tomo iam late egimus de irregularitate, nunc autem operæ pretium eſſe duxi, aliqua, quæ huic materiæ concernunt, in hoc tomo proponere, quæ limitant dicta in ſuperioribus.

Circa *quam queruntur quatuor.*

1 *VTrum prælati regulares poſſint in foro exteriori in irregularitate, quæ procedit ex homicidio voluntario, diſpenſare.*

2 *Vtrum non habens poteſtatem diſpenſandi ſuper irregularitate contracta ex homicidio voluntario poſſit diſpenſare in ea, quæ naſcitur ex homicidio iuſtè patrato.*

3 *Vtrum monachus iuuans chirurgum ad ſcindendum aliquod membrum, quod arte chirurgia ſcindi debet fiat irregularis.*

4 *Vtrum ſit irregularis prælatus monaſterii qui cõqueſtus corã iudice laico indicauit locũ, vbi fur poſſet comprehendi, ſecuta morte ipſius furis.*

5 *Vtrum Regularis ante legitimam ætatem factus ſacerdos, licet non poſſit ſacrificare, an valeat munera exercere, quæ alius ſacerdos non regularis poteſt.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælati regulares poſſint in foro exteriori in irregularitate, quæ procedit ex homicidio voluntario, diſpenſare.

RESpondeo dicendo, quod Nauarrus *b* refert Paulũ III. cõceſſiſſe ſuperioribus ordinis Pręmoſtratẽſis facultatẽ diſpẽſandi cũ ſuis ſubditis ſuper homicidio volũtario. Et loquendo de ea bulla in hæc verba prorũpens ait *negari non poſſe, quod verba præfatæ bullæ multum vrgeant ad dicendũ præfatos reuerendiſſimos Patres prædicti ordinis illuſtriſſimi Præmõſtratẽſis poſſe diſpẽſare ſuper irregularitate ex homicidio*

b Nau li. 1. cõſ. ti. de homi. volun. vel caſuali conſ. 15.

cidio voluntario contracta. Et ideo diſputando ſatis poſſe id defendi. At ait, quod cõſulendo nõ auderet id affirmare, tũ quia non ſunt credenda, quæ non ſunt veriſimilia, vt dicitur in Iure, *a* & nõ eſt veriſimile felicis recordat. Paulũ III. virum prudentiſſimũ voluiſſe cõcedere ordini prædicto facultatem prædictã, quæ maxima eſt, quamq; nulli alij ordini conceſſit, nec illuſtriſſimo Sũmo Pœnitentiario Cardinali, nec toti ſacræ pœnitẽtiariæ prætorio concedit, & ita nõ diſpenſat eius dominatio illuſtriſſima, niſi cõſulto prius S.D.N. & de mandato ipſius ſpeciali, tũ quia per eadẽ verba præfatæ Bullæ probaretur, poſſe præfatos reuerendiſſimos Prælatos diſpenſare ſuper irregularitate bigamiæ, quod tñ nõ eſt dicendũ, quia neq; ipſe Papa ſolet diſpẽſare in ea, niſi ob aliquã maximã cauſam, tũ quia inſolita nõ veniunt in conceſſione generali iuxta ius, *b* tũ quia inſolita diligentia fraudis, ſuſpicionẽ induit, iuxta quendã textũ *c* iũcta Gloſſa, quẽ Bald. ad hoc notat, quẽ cũ alijs refert Dec. & Fel. & ita inſolita diligentia excipiendi irregularitatẽ ex homicidio volũtario, & Bigamia vr̃ augere voluntatẽ frandãdi legẽ, tũ quia clauſulæ ſolitę apponi habẽtur pro appoſitis, vt ẽt dicitur in Iure, *d* & ita exceptio irregularitatis ex homicidio voluntario, & bigamia ſolita interſerri facultatib. ad diſpenſandũ ſuper irregularitatib. conceſſis, cenſenda vr̃ tacite inſerta præfato priuilegio tũ quia reſcripta, & priuilegia contra ſtylũ curiæ ſcripta poſſunt argui falſitatis, per innumera, quæ congeſſit Fel. *e* Neq; his obſtat, quia præfatus Paulus III. excipiendo irregularitatẽ prouenientẽ ex iniuſta fructuũ perceptione a poteſtate diſpenſandi vr̃ firmare regulã generalem in contrariũ. Nam huic argumento reſpõdet Nauarrus. *f* Primo, quod *viſus eſt habuiſſe animũ reſtringẽdi poteſtatẽ diſpẽſandi cõceſſam alijs religionib. alla non excepta, & ſic non videtur habuiſſe animum ampliandi eam, cum facta ad reſtringendũ non operentur ampliationẽ, nec ẽ cõtrario iuxta ea, quæ in iure g notantur. Prœterea videtur abſurdũ dicere Papã, qui noluit negare poteſtatẽ diſpenſandi ſuper irregularitate nata ex iniuſta fructuũ perceptione, voluiſſe ampliare conceſſiones eiuſmodi inſolitas dari ad irregularitatẽ ex homicidio, & Bigamia natã, cum fuerint, qui dixerint, Papã non poſſe diſpenſare ſuper eas iuxta tradita i iure, h cũque nõ concedat Papa eã ſuis Nuntiis, & legatis ẽt à latere, vt palã eſt his, qui viderunt facultates eis conceſſas, & ita nullatenus videtur conſulendũ, abſurda enim in Iure i minime admittuntur.* Hæc Nauarrus: cuius ego ſententiã libenter amplecterer, ſi rationes ipſius ita militarent in regularibus, ſicut in Eccleſiaſticis, cum multa maiora concedantur prælatis regularibus, quoad ſuos ſubditos, quã Epiſcopis, quoad eorum Diœceſanos. Et ſic prælati regulares habent priuilegium ad diſpenſandum cum homicida voluntario occulto, prout dictum eſt in primo tomo, & prout refert Nauarrus, Paulus II expreſſe conceſſit pro homicidio voluntario, vnde cũ conſtet de poteſtate concedentis, & de conceſſione, non eſt opus recurrere ad coniecturas, ad quas recurrit Nauarrus, cum ſecũdum iura in claris ad eas recurrere non permittatur. Vnde ipſius argumenta militarent, quando Papa concedit, vt poſſit diſpenſari in quacunque irregularitate, ſicut Sixtus IV. concedit ordini Sancti Hieronimi in Hiſpanijs, quod quilibet fratrum dicti ordinis poteſt ſemel in vita diſpenſari in foro conſcientiæ a confeſſario per ſuperiorem deputato ſuper irregularitate quacunque occaſione contracta, prout habetur in libro k priuilegiorum dicti ordinis, & refertur a collectore priuilegiorum Societatis Ieſu, illa

a c. quia non eſt veriſimile cũ ſimil. de reg. iuri.

b c. fi. de of. vic. lib. 6.

c l. ſi quis ſub cõditione Dec. cõ. 448. n. 23. Fel. in c. 2. de reſcr.

d l. fi. C. de fideiuſ. ea. cũ M. de conſt. c. 2. de reſcriptis.

e Fel. ĩd. c. 2. de reſcr. nu. 16.

f Naua. vbi ſu. nu. 4.

g c. fi. de ve. ſig. l. rẽ legata. ff. de adimen. leg.

h c. mino. 10. d. c. debitũ de bigami.

i l. nã quod abſurdum. ff. de bon. liberto.

k li. pri. or. d. D. Hier. tit. 12. fo. 36. cõp. Soci. tit. diſpenſat. §.

enim verba, *quacunque occaſione contracta*, ſunt reſtringenda iuxta ſupradicta, vt non procedant in irregularitate procedente ex homicidio voluntario, & ex Bigamia, cum non ſit veriſimile has in generali hac conceſſione indulgeri, niſi ſpecialiter exprimantur.

ARTICVLVS II.

An habens poteſtatem diſpenſandi ſuper omni irregularitate, excepta illa, quæ naſcitur ex Bigamia, vel homicidio voluntario, poſſit diſpenſare ſuper irregularitate contracta ex homicidio iuſto voluntarie facto in bello iuſto cum armis, vel in pace condemnando iuſte aliquem ad mortem, vel condemnationem iuſtam exequendo, vel defendendo proximum, vel quouis alio iuſto modo.

RESpondeo dicendo, quod in primo tomo tenuimus partem affirmatiuam, allegando Nauarrum, & Bannes pro hac opinione, nam tradit Nauar. *k* loquens de homicidio voluntario, ſuper cuius irregularitate diſpenſandi poteſtas excipitur in omnibus facultatibus diſpenſandi ſuper irregularitate, factis tam Summo Pœnitentiario, quã Legatis, Cruciatorum Commiſſarijs, & quibuſuis alijs, & definit eſſe homicidiũ illicitum intentum, ſiue volitum in ſe, ſaltem æquipollenter alias, quam vitandæ mortis cauſa ab oratore. Et addit (*dixit illicitum*) ad differentiam eius, quod neque eſt licitũ neque illicitum, quale eſt factũ ab infante, vel furioſo, eius item, quod eſt iniuſtum, quale eſt, quod miniſtri militiæ, vel milites in bello iuſto iuſte faciunt, de quo ſupra. &c. Hæc Nauarrus, quorũ dicta ſatis videntur probare ſententiam affirmatiuã. At ſi recurramus ad locum, *l* ad quem ſe remittit, in quo agit de quarta ſpecie irregularitatis, contrariam partem amplecti inuenimus: ait enim, quod in hac irregularitate ſolus Papa diſpẽſat, ſed lõgè facilius, & ex minori cauſa, quã in irregularitate, quæ ex actu illicito naſcitur, & non reſpondet Nauarrus rationi, qua tentauerat contrariã opinionẽ ſequi, definiens homicidium voluntarium, ſuper cuius irregularitate neminem præter Papã poſſe diſpenſare, eſſe homicidium illicitum. Vnde mihi ſemper perſuaſi, Nauarrum tenere poſſe Epiſcopũ in huiuſmodi irregularitate poſſe diſpenſare, cum propoſuerit dictum fundamẽtum, cui in manuali non video eſſe ſatisfactum, tum quia videtur in dicto numero 240. retractare illud, quod in numero 217. dixerat. At idẽ Nauarrus *m* libro quinto ſuorum conſiliorum attentis ſuperius allegatis confuſè loquitur, reſpondendo enim propoſitæ quęſtioni ait, reſpondeo, quod nos docuimus in manuali confeſſorum, quod Epiſcopus, non poteſt, ſed non probauimus id vlla ratione remittentes ad numerum 240. capitis vigeſimi ſeptimi. In quo numero 240. vt viſum eſt in ſuperioribus, contrariam partem probat, eo videlicet nixus fundamento, quod quãdo prohibetur inferiorib. a Papa diſpenſare in irregularitate procedendo ex homicidio voluntario, intelligitur de homicidio volũtario iniuſtè patrato, innuens, quod in irregularitate procedente ex homicidio iuſtè facto non poſſunt inferiores a Papa, ſicut ego cum Nauarro in primo tomo quæſtionum regularium, & Canonicarum tenui.

k Nau. in ma. c. 27. nu. 240.

l Nau. d. ca. 27. nu. 217.

m Nau. li. 5. cõſil. 34.

Ex his patet, quam variè ſe gerat Nauarrus *n* in manuali, & quod ipſe in libro quinto Conſiliorum non fideliter ſe allegat, cum dicat, ſe tenuiſſe in Manuali, Epiſcopũ in hac irregularitate minime poſſe

n Nau. d. lib. 5. conſ. 34.

Digitized by Google

diſpenſare, & quod Epiſcopus in ea minime poſſit diſpenſare expreſſe tenet in dicto libro quinto dicens, quod pro hoc facit conſuetudo totius orbis petendi illam a Papa, & quod nullo canone illa poteſtas ſit Epiſcopo, & quod non ſit illa etiam conceſſa in Concilio *a* Tridẽtino, quia per illud datur poteſtas diſpenſandi ſuper irregularitate deſcẽdẽte ex delicto, hæc autem non deſcendit ex delicto, & non obſtat, quod poteſt Epiſcopus diſpenſare ſuper irregularitate illicite contracta, ergo a fortiori in contracta licite. Nam reſpõdetur, quod irregularitas Bigamiæ, ſine peccato contrahitur, & tamen certum eſt, Epiſcopum nõ poſſe ſuper ea diſpenſare, tum per ſtylum curiæ, tum quia neq; Papa diſpenſat, niſi rariſſime, & maxima cũ difficultate, & dilatione, tum quia capitulum illud Cõcilij Tridentini excipit irregularitatem ex homicidio voluntario, nulla facta mentione de irregularitate ex Bigamia, & nõ alia ratione, quã quia hæc non naſcitur ex delicto & conſequenter habuit illam pro excepta, eo quod non naſcitur ex delicto, & conſequenter irregularitatem, quæ nõ naſcitur ex delicto, Epiſcopus tollere nequit. Vnde infero, quod prouinciales non poſſunt diſpenſare cũ ſuis ſubditis in hac irregularitate, loquendo iuxta ius commune, & ſtylum Curiæ, & hoc mihi videtur ſecurius, poſſunt tamen diſpenſare in ea ſi verum eſt, quod Paulus IV. hoc conceſſit iuxta ea, quæ in articulo ſuperiori dicta ſunt.

a *Tri. ca licet aeref. ſeſ. 24.*

ARTICVLVS III.

Vtrum Monachus iuuans Chirurgum ad ſcindendum aliquod membrum, quod arte chirurgię ſcindi debeat fiat irregularis.

RESpondeo dicendo, quod articulus pręſentis quæſtionis proponitur propter aliquus fratres plus nimis ſcrupulizantes, quibus reſpõdetur, quod non incurrunt irregularitatẽ, tum quia nullo canone id exprimitur, & irregularitas non contrahitur, niſi in caſibus a iure expreſſis, vt in eodẽ iure *b* notatur, tum quia per mutilationem mẽbri ſanitatis cauſa factam nõ incurritur irregularitas, vt etiam in iure *c* determinatur, etiamſi a ſeipſo, ſi eſſet chirurgus, ſibi amputaſſet membrum putridum, tunc enim etiam non incurreret irregularitatem per prædictum ius a contrario ſenſu, quatenus habet eum, qui cum ſanus eſſet, ſe ſe abſciderit irregularem fieri.

b *c. is cui. §. fin. de ſen. exc. li. 6.*
c *c. ſi quis a medicis 56. diſt.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum ſit irregularis prælatus monaſterij, qui conqueſtus coram iudice laico de fure cum proteſtatione, de qua in capitulo prælatis, *de homicidio, libro ſex. o, poſtea indicauit locum, vbi comprehendi poſſet fur, qui fuit ibi comprehenſus, & poſtea fuit ſuſpenſus.*

RESpondeo dicendo, primo facile videri poſſe alicui partem negatiuam eſſe veram, tũ quia videtur caſus pro illa in dicto capitulo, *prælatis*, quatenus habet prælatos, & omnes alios clericos poſſe conqueri de malefactoribus ſuis coram iudicibus ſecularibus ſine metu irregularitatis incurrendæ, propterea quod illi eos occidant, vel membris mutilent, modo expreſſe proteſtentur nolle ſe, vt aliqua pęna ſanguinis eos puniant, ſed tantũ cogant ad reſtituendum damnum illatum, & faciendam iniuriarum emendam, tum quia prędictis pręlatis, & clericis non ſolum licet conqueri, & petere prædicta, ſed etiam conqueſtionem proſequi, & præſentare teſtes, & facere omnia illa, quæ pertinent ad obtinendam victoriam ſuper illa cõqueſtione, & petitione ſecundũ omnium mentem. At indicare locum, vbi malefactor eſt & captura eius pertinere videtur ad prædictam victoriam obtinẽdam propter prohibitiones, quæ fieri poſſunt, & reſponſiones, quas cogitur facere, ſi capiatur, tũ quia ſecũdum Petrum de Anchartano *d* quem ſequitur Francus, poſſunt prædicti prælati poſt ſententiam latam petere executionem eius, & vt malefactores condemnati capiantur, qui licet reſiſtendo familię iudicis occidantur, non ob id prædicti prælati erũt irregulares. Pro parte aũt affirmare, ſcilicet quod prædictus prælatus ſit irregularis vrget fortiter primo, quod prędictũ capitolum, *prælatis* probat quidem, quod Eccleſiaſtici poſſunt agere contra ſuos malefactores ciuiliter cum proteſtatione prædicta ſine metu irregularitatis, & conſequenter, vt argumentum primum pro parte negante factũ probat, poſſunt proſequi litem, & facere articulos, poſitiones, probationes, & alia ad victoriam ciuilem neceſſaria. At captura malefactoris nõ eſt neceſſaria ad obtinendam ciuilẽ victoriam, iuxta in iure *e* notata. Secũdo quod non videtur licere clerico ſine metu irregularitatis etiam pręmiſſa proteſtatione petere a iudice ſeculari, vt capiat malefactorẽ ſuũ ad hoc, vt cogat eum ſoluere ſibi damnum, quod fecit, ſaltem antequam non condemnetur, ergo neque iuuare eum ad capiendum, nec conſequenter illi indicare locum, vbi capi poſſet, argumento eorum, quæ in iure *f* notãtur. Per quæ omnia illa pro vtraque parte adducta videtur hæc quęſtio difficilioris reſolutionis, quã a principio apparebat, prout affirmat Nauarrus, *g* qui in hunc modũ eam reſoluit dicens diſtinctione opus eſſe, nam ſi fur erat perſona fugitiua, ita quod probabiliter crederetur, quod ſententia contra eum lata parum profuiſſet, niſi perſona detineretur, licuiſſet prælato indicare locũ, vbi erat, ſicut capere, & petere, vt caperetur, alioquin non ea ratione diuerſitatis, quod priori caſu eſſet neceſſaria captura ad effectum ſententię etiam ciuiliter latæ, in priori vero non; pro qua diſtinctione facit, quod debitor fugitiuus capi poteſt authoritate propria, non autem qui non eſt fugitiuus, prout in iure *h* determinatur.

d *Anchar. & Francus in d. c. Prælat.*
e *l. cõſentan. & in auth. qui ſemel. C. quõ & quan. iudex c. ſi lite nõ conteſta.*
f *Authẽ. multo magis de ſacroſan. Eccle.*
g *Nau. li. 5 cõ. tit. de homicid. conſ. 9. nu. 4.*
h *l. Ait prætor. §. ſi debitorẽ. ff. quæ ĩ fraud. cre.*

ARTICVLVS V.

Vtrum regularis ante legitimam ætatem factus ſacerdos, licet non poſſit ſacrificare, an valeat munera exercere, quæ alius ſacerdos non regularis poteſt.

RESpondeo dicendo. Primo eum, qui factus eſt irregularis ſine culpa ſua, & quia abſciſſum eſt ei aliquod membrum violenter ab alio ſine culpa ſua, poſſe gerere omnia munera, quorum exercitio non repugnat abſciſio illa, vt probatur in iure, *i* vbi Panormitanus communiter receptus id annotauit, regularis vero, de quo in caſu poſito ex ſua culpa eſt irregularis, & ideo non ſolum debet arceri a miſſa facienda, ſed etiam ab omnibus illis actibus, qui ſunt ordinibus ſpecialiter deputati, a quibus etiam eſt alienus, ſeu interdictus ſecundum theoricam Imolæ, vnde prædictus ſacerdos non poteſt abſque peccato dicere in officiis de-

i *c. 2. de cleric. ægrotant.*
k *Imol. in ca. ſi celebr. de cleri. exc miniſt.*

nio corporali non tenentur. Diſcurſus eſt notus cũ ma ori, minorem autem docere videntur ſcholaſtici Doctores. D. Thom. *a* ait, *in pueris maximè eſt euidens cauſa non ieiunandi tum propter debilitatem naturæ ex qua prouenit, quod indigẽt frequenti cibo, & non multo ſimul ſumpto, tum etiam quia indigent multo nutrimento propter neceſſitatem augmenti, qd fit de reſiduo alimenti, & ideo quandiu ſunt in ſtatu augmenti, quod eſt vt plurimum vſque ad finẽ tertij ſeptenny, non tenentur ad eccleſiaſtica ieiunia ſeruanda* Caietanus *b* ait, *quod hac ratio Diui Thomæ vniuerſaliter concludit impotentiam puerorum ad ieiunandum abſolutè, & quod hac libertas eſt propter ætatis impotentiam.*

a Th. 2. 2. q. 147. ar. 4. ad 2.

b Caie. ſupr. D. Th. ĩd. ſ. art. 4.

Et idem Caietanus *c* ait, quod *ex impotentia excuſantur pueri, & adoleſcentes vſque ad finem tertij ſeptennij in quo communiter finitur augmenti ætas, quia egent nutrimento multiplicato propter agmẽtũ*, & id ipſum tenent Medina, *d* & Nauarrus, & quãuis aliqui adoleſcẽtes ieiunantes robuſti facti ſint, ad debitumque peruenerint augmentum, lex tamẽ particulares caſus non reſpicit, ſed ad ea, quæ frequentius accidunt iura adaptantur.

c Cai. v. ieiuniũ

d Med. î c. de ieiunio. c. de his q. ad Eccleſia. ieiũo tenẽ. Nau. in man. c. 2. n. 16.

Videtur ergo, quod trinum iſtud ſeptennium ſit tempus impotentiæ, ſeu manifeſtæ neceſſitatis, & conſequenter hos adoleſcentes hoc tempore ad regularia ieiunia ratione huius præcepti non teneri regula eos à tali præcepto excipiente.

Secundo probatur eadem pars, quando enim à lege vniuerſali excipiuntur aliqui caſus, cenſentur excepti omnes ſimiles, in quibus vel ſimilis, vel vrgentior ratio eſt, ſed à regulari præcepto de ieiunio excipitur in regula neceſſitas ex labore aliquo proueniens, neceſſitas autem, ſeu impotentia, quæ prouenit ex defectu ætatis, eſt ſimilis, vel vrgentior neceſſitas, ergo & ea cenſetur excepta, ac proinde præfati adoleſcentes ad hæc ieiunia non tenentur ratione regularis præcepti.

Tertio probatur, nam in præceptis diuinis, ſeu Eccleſiaſticis non comprehenduntur morales neceſſitates, immo etiamſi expreſſis verbis non excipiantur, iure naturali cenſentur exceptæ, ratio enim naturalis, quæ eſt mandati interpres, non vult ſimiles neceſſitates ſub præceptus comprehendi.

Quare etiam ſi nullibi regula Beati Patris Franciſci caſum neceſſitatis excepiſſet, is ſemper omni tempore intelligitur exceptus, poterant enim fratres minores manifeſta neceſſitate cogente portare calceiamenta, equitare, & pluribus indui tunicis, & pariter non ieiunare, etiamſi regula huiuſmodi neceſſitates non excepiſſet, ſed in his adoleſcentibus eſt neceſſitas moralis non ieiunandi, quamuis ſimpliciter ieiunare valeant, ergo tales adoleſcentes à regulari hoc præcepto excipiuntur, & ſic non tenẽtur ratione præcepti regulæ. Confirmatur: lex eccleſiaſtica de ieiunio, non excipit expreſsè hanc neceſſitatem minoris ætatis, & tamen iure naturali cenſetur excepta, ergo quamuis à præcepto regulari de ieiunio regula expreſsè non excipiat hanc neceſſitatem minoris ætatis, iure naturali ea cenſetur excepta.

Quarto probatur, nam omnis alia rationabilis cauſa, vt puta infirmitas, ſeu debilitas, ſenectus, defectus cibi, neceſſitas ex labore prouenitens, & magis bonum a ieiunio Eccleſiæ excuſans, & a ieiunio regulæ excuſare valet, ergo & neceſſitas ratione minoris ætatis proueniens, quæ a ieiunus Eccleſiaſticis excuſat, pariter & a regularibus ieiunijs excuſare valebit, par enim ratio eſt, & de hac, & aliis ex cuſantibus cauſis, ergo hi adoleſcentes ad regularia ieiunia non tenentur propter regulæ præceptum, nec dicti adoleſcentes ad dicta ieiunia ratione voti tenentur. Nam an præcepta regulę B. P. Franciſci ſint præcepta duntaxat, an verò ſint etiã vota, nihil nunc de hac quæſtione definire volo, cum de ea iam latè dixerim in primo tomo. *e* Quod ſi ea duntaxat ſint præcepta, iam probauimus hos adoleſcentes non teneri ratione regularis præcepti. Veruntamen quia aliis placet illa præcepta etiam eſſe vota, & conſequenter aiunt, hos adoleſcentes ad hęc ieiunia teneri ratione voti, & regulæ promiſſæ, Probo nunc nec eos ad regularia ieiunia aſtringi ratione voti, & regulæ promiſſę. Magnum quidem eſt diſcrimen inter hęc vota. Sint duo adoleſcentes in hac minori ętate conſtituti: alter vouet ieiunare quadrageſimam, alter vouet obedientiam Eccleſię, ſeu eius ſeruare pręcepta, re vera primus tenetur ad quadrageſimale ieiunium, ſiquidem illud explicitè vouit; ſecundus verò durante hac minori ætate ad illud minimè tenetur, quanquam enim obedientiam Eccleſię promiſerit, eiuſque vouerit ſeruare pręcepta, ad ieiunium quadrageſimale non tenebitur, ergo idẽ dicendum eſt in noſtro propoſito, nempe quod quamuis pręcepta regulæ eſſent vota, hi adoleſcentes non tenentur ad pręfata ieiunia, ſiquidem pręceptum regulę non comprehendit ſub ſe hos adoleſcentes, nec vllum eſt regulare pręceptum de ieiunio adoleſcentibus in hac minori ętate conſtitutis impoſitum, ergo quamuis hi adoleſcentes regulam ſeruare vouerint ex ratione voti, & regulę promiſſę, non tenentur ad huiuſmodi ieiunia.

e 1. To. q. 26.

Secundò probatur eadem pars: manifeſta neceſſitas non ieiunandi non ſolum excuſat à ieiunio pręcepto, ſed etiam à ieiunio votiuo, ſed in his adoleſcentibus eſt manifeſta neceſſitas, ſeu impotentia, quandoquidem propter eam à pręcepto ieiunij excuſantur, ergo & propter eandem à ieiunio votiuo excuſabuntur.

Tertiò, etſi pręcepta regulę ſint vota, obligant tamen, & in quantum pręcepta, & in quantum vota, cum exceptionibus in regula expreſſis, ſed regula excipit tempus manifeſtę neceſſitatis, quale eſt trinum iſtud ſeptennium, ergo hoc tempore ad regularia ieiunia non tenẽtur fratres ratione voti, & regulæ promiſſæ.

Quartò votum eſt lex quædam, quę ab hominis voluntate dimanat, quam quiſque ſibi ponit, ergo non aliter obligare debet, quam ſi eadem lex ab Eccleſia, vel a Deo ipſo imponeretur homo enim leges ſibi præfigens, intendit ſe obligare inſtar legis, & non aliàs, eo inquam modo, quo lex diuina, vel Eccleſiaſtica obligaret, ſi id præciperet, ſed lex de ieiunio ab Eccleſia, vel ab ipſo Deo impoſita eximit hos adoleſcentes, ergo & lex, quam quiſque ſibi ponit regulam vouens, non aliter obligare debet, & conſequenter hi adoleſcentes à ieiunio eximuntur, quamuis regulam vouerint.

Et confirmatur. Pręcepta Minorum non alio, & alio, ſed eodem modo obligant, & in quantum præcepta, & in quantum vota. Quod patet primò diſcurrendo per ſingula, & ſecundo, quia minores in profeſſione vouemus, quod his pręceptis pręcipitur, & non alio modo, ergo & pręceptum de ieiunio eo modo, quo obligat, in quantum præceptum obligat, & in quantum votum, ſed in quantũ præceptum non obligat hos adoleſcentes, ergo neque in quantum votum: præterea quia ſicut à ieiunio pręcepto, ita à ieiunio votiuo, intelliguntur exceptæ neceſſitates morales, cuiuſmodi eſt defectus ętatis.

Quin-

Quartò, ſi hi adoleſcentes ad ieiunia regulæ tenerentur ratione voti, & regulæ promiſſæ, pari ratione & ſenes tenerentur ad eadem ieiunia ratione voti, & regulæ promiſſæ, quam toto tempore vitę ſuæ ſeruare promiſerunt: ſed hoc voto non obſtante ſenes à regularibus ieiuniis excuſantur, ergo & pariter hi adoleſcentes excuſari debent.

Confirmatur, ſi quis iam ſenex, & ad ieiunãdum impotens profeſſionem emittat, voueatque toto tempore vitæ ſuæ hanc regulam ſeruare, hic re vera omnino excuſatur à ieiuniis propter naturalem impotentiam, ergo & hi adoleſcentes, in quibus iuxta ſententiam Doctorum, quos iam citauimus, eſt etiam impotentia ad ieiunandum, pariter excuſabuntur.

Vltimò, omnis alia rationabilis cauſa, vtputà infirmitas, debilitas, ſenectus, defectus cibi, neceſſitas, & maius bonum, quæ excuſat à ieiuniis præceptis, excuſat pariter & à ieiuniis votiuis: at hic defectus ætatis excuſat à ieiuniis præceptis, ergo & à ieiuniis votiuis, ſimiliter excuſat & vltra, ergo hi adoleſcentes ad regularia ieiunia non tenentur ratione voti, & regulæ promiſſæ.

Alij dicunt hos adoleſcentes teneri ad ieiunia regulæ ex conſuetudine legis interprete, conſuetudo namque eſt optima legum interpres, vt dicitur in iure, *a* & in quadam Clementina *b* dicitur, quod fratres minores obligantur ſub reatu mortali ad ea quæ in ſua regula tradũtur, per verbum, *teneantur*, & ſubdit rationem, quia ordo communiter tenet, & tenuit ab antiquo, quod vbicunque ponitur in regula hoc verbum, *teneantur*, obtinet vim præcepti, & ſicut tale à fratribus ſeruari debet. Ecce vides Clementem probantem, quod verbum, *teneantur*, in regula fratrum minorum poſitum obligat ſub reatu mortali, quia conſuetudo ordinis ab antiquo ſic interpretata eſt, ex quo colligitur vniuerſale dogma, nempe, quod ex antiqua conſuetudine legis interprete dignoſcitur, legem aliquam ſub reatu mortali obligare, vel minimè: ergo conſuetudo potius interpretatur, ſicut de facto interpretata eſt regulare præceptum de ieiunio minoribus impoſitum obligare ſtatim poſt emiſſam profeſſionem eos etiam, qui in minori ætate eſſent conſtituti. Et confirmatur ratione, conſuetudo namque poteſt legẽ veterem abolere, & nouam legem inducere, ergo & multo fortius legem iam conditam interpretari valet. Vnde Syluester, *c* Caietanus, & Nauarrus inquiunt, quod conſuetudo interpretata eſt legem Eccleſiaſticam de ieiunio ſub reatu peccati mortalis obligare, ſed omnes quotquot ſunt ſeniores prędicti omnes profeſſores ſic acceperunt à maioribus, idque ſuis ſcriptis Doctores nuper citati docuerunt, ergo conſuetudo hoc præceptum ſic interpretata eſt.

a *ca. cum dilectus de conſuetudine.*
b *Cle. exiuit de parad. de verb. ſign.*
c *Sylu. v. ieiunium. §. 7. & Caiet. eodem v. cap. 4. & 2. 2. q. 147. art. 3. ad 2. Nau. d. c. 21. nu. 16.*

Secundo probant hanc partem teſtimonio Diui Auguſtini in Epiſtola ad Caſulanum, & refertur ex Decretis, *d* qui ſic ait, *in his rebus, in quibus nihil certi ſtatuit diuina Scriptura, mos populi Dei, & inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt, & ſicut præuaricatores diuinarum legum contemptores Eccleſiaſticarum conſuetudinũ ſunt coercendi*. Hæc ille. Pariter & nos dicamus, quod in his rebus, in quibus regula noſtra nihil certi ſtatuit, vt eſt, an hi adoleſcentes ad regularia ieiunia teneantur, mos ordinis, & inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt, ſed ordinis conſuetudo, & inſtituta maiorum patrum ſemper docuerunt, & ſeruarunt tales adoleſcentes ad regularia ieiunia teneri, ergo hæc conſuetudo pro lege eſt tenenda, & contemptor huius cõſuetudinis, ſicut regulæ præuaricator coercendus eſt. Vnde Iſidorus *e* inquit, *conſuetudo eſt ius quoddam moribus inſtitutũ, quod pro lege ſuſcipitur, cum deficit lex*. Et cõfirmatur ratione. Conſuetudines, quas tanto conſenſu traditas ſemper ſcimus ab vniuerſis Eccleſiæ Doctoribus, credimus ab ipſis Apoſtolis, immo & ab ipſo Chriſto legiſlatore noſtro dimanaſſe, neque enim aliàs veriſimile eſt, eas tanto tẽpore vbique gentiũ perſeuerare potuiſſe, ergo a ſimili præcepti intelligẽtiam, quam totus minorum ordo ab initio ſui intellexit, & ſeruauit vt præcepta, qualis eſt hæc, de qua in præſentiarum diſputamus, credendum eſt ab ore in os à ſocijs B. Patris, immo & ab ipſo Seraphico patre regulæ authore ad nos vſque dimanaſſe, ipſa namque diuturna cõſuetudine ab ipſo primordio naſcentis ordinis apud omnes minorum proceres viros doctos hoc ſemper receptiſſimum fuit.

d *Ca. in his 11. diſt.*
e *Iſid. lib. 5. etymol. refertur in c. conſ. diſt. 1.*

Tertio principaliter ad idem arguo, communis opinio habet, quod omnes religioſi profeſſi ad chorum deſtinati, cuiuſcunque ſint religionis, quamuis maiores ordines nondum ſuſceperint, & quamuis in eorum regulis nullum de diuino officio recitando reperiatur præceptum, ad horas Canonicas ſoluendas tenentur. Hanc opinionem latè probat Dominicus Soto *f* neminem eſſe, qui contrarium aſſerere audeat, nec ipſe auderet, & quod ſaluberrima, laudabilis, & iam illuſtris conſuetudo vno antiquorum conſenſu approbata vim habet præcepti, & lex eſt appellanda. Et addit vltra hanc opinionem etiam eſſe veram de ſanctimonialibus ad chorum deputatis.

f *Sot. lib. 10. de iu. q. 5. ar. 3.*

Idem tenent Paludanus *g*, & Sylueſter, & D. Antoninus, & Nauarrus, Caietanus, & Ioãnes de Medina inquiunt, in hoc ſtandum eſſe conſuetudini, & cum hac communi opinione tenẽt omnes iuris Canonici interpretes *h*, & doctiſſimus Cano inq, *Falluntur multi exiſtimantes omnes Eccleſiæ leges à iuris voluminibus petendas eſſe. Hinc Caietanus, quoniam præceptum ieiunij quadrageſimalis in Decretis Pontificiis, quæ paſſim circumferuntur, non apparet, vix potuit illud ſub præcepto ad mortalem culpam obligante conſtituere, eodemque labore pene confectus eſt, dum legem quæreret, qua clerici monaſticam religionem profeſſi ad diuinas præſcriptas preces exoluendas aſtringerentur; multæ ſunt (mihi crede) Eccleſiæ leges quas nõ Scriptura, ſed uſus inſeruit neque iuris volumen omnium conciliorũ, atque Pontificum ſcripta amplectitur*. Hæc ille. Vnde ex non ſcripto ius venit, quod vſus approbauit: pari ergo ratione voluit conſuetudo declarare, & de facto declarauit hos adoleſcentes ad ieiunia regularia teneri.

g *Pal. in 4. diſ. 15 q. 5. Sylu. v. hora Cano. §. 3. in 6. dicto D. Ant. 3. p. ti. 13. c. 4. Nauar. in man. c. 25. nu. 96. Caie. in ver. hora Canon. §. 1. Med. in tracta. de orat. in q. de neceſsit. vocaliter orandi orat. publ.*
h *Doct. in c. licet de voto Cano li. 12. de loci Theol. c. 9. ad 2.*

Sunt & in huius dogmatis confirmationẽ multa iuris Ciuilis teſtimonia Paulus *i* Iuris Conſultus ſapienter inquit, *ſi de intelligentia legis quæratur, in primis inſpiciendum eſt, quo iure ciuitas in huiuſmodi caſibus retro uſa fuerit, optima enim eſt legum interpres conſuetudo*. Ad idem eſt alia lex *K* dicens, *in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiſcuntur, cõſuetudo, aut authoritas rerum perpetuo ſimiliter iudicatarum vim legis obtinere debet*. Hæc ille.

i *l. 5. de inter. ff. de legib.*
K *l. nam imperat. ff de legib.*

Et vltra, ergo in ambiguitate hac, de qua eſt noſtra diſputatio, conſuetudo vim legis obtinere debet.

Et confirmatur ratione. Semper apud omnes mortales fuit conſtantiſſima opinio, leges rerum publicarum, non alio potius, quàm earundem antiquiſſima praxi, & vſu cum ipſiſmet legibus orto interpretandas eſſe, ipſe legum vſus, & antiqua conſuetudo viuendi ſub eiſdẽ legibus fuit ſemper optima legum interpres, & prudentiſſimi quique

definierunt legum intelligentiam a ſolo vſu cũ ipſis legibus natio petendam eſſe, ſed apud oẽs diutina conſuetudine cũ ipſamet regula orta receptũ eſt, præcepta de ieiunio regulæ minorum obligare omnes profeſſos quãtumcunq. in minori ſtatu cõſtitutos, ergo illi ad ieiunia regularia verè obligantur. Præterea & hæc pars probatur, quãdo ſunt variæ opiniones, illa opinio eligenda eſt, quæ conſuetudine eſt recepta, iuxta iura, a & docet Nauarrus, vbi addit, *quod conſuetudo legem diuinã, vel naturalem dubiam interpretari valet, & eius interpretatio eſt ſeruãda iuxta Panormitanum* b ergo quãuis de propoſita quæſtione eſſent variæ opiniones, opinio noſtra eſt eligenda, ſiquidem conſuetudine eſt recepta.

a *c. cum dilectus de cõ ue l nuni mecũ ſua gl. ff. de legib. Nau. in man. c. 27. n.* 286.
b *Panor. in c.* 1. *de iu.*
c *c. vlt. de conſuet. c. cum Eccle. de cau. poſſeſ.*

Aduerte autẽ, quod ad hoc, vt conſuetudo vim legis obtineat, requiritur, quod ſit præſcripta, vt dicitur in iure, c & quidẽ tunc conſuetudo vim legis habet, quando communi omnium iudicio peccatum eſſet contra illam facere; talis autem eſt cõſuetudo, de qua pertractamus, eſt enim præſcripta, & communi omnium fratrum iudicio peccatũ eſſet contra illam facere.

Sed contra hanc viam incedentes dicunt, quod de huiuſmodi conſuetudinis antiquitate non cõſtat, neq. enim ſcimus, hanc cõſuetudinem ſimul cum ipſa regula ortum habuiſſe: octo ſiquidẽ Romani Pontifices regulam B. Franciſci declarauerunt, quorum nullus meminit præfatæ aſſertionis, antiquorum etiam regulæ etiam prædicti interpretes, vt quatuor magiſtri, D. Bonauentura, & Hugo in ſuis ſuper regulam declarationib. nihil tale aſſeruerunt, & quamuis argumentum ab authoritate negatiua non vigeat, verum tamen hoc loco eſt nõ contemnendum.

Cum enim regulæ interpretes tam anxiè, tamq. ſcrupuloſè regulam exponentes nihil, quod obligatorium erat, declarare prætermiſerunt, profectò ſi exiſtimaſſent eos adoleſcentes a ieiunijs Eccleſiaſticis deobligatos, ad regularia ieiunia teneri, non illud ſubticuiſſent, ſed explicuiſſent potius. Et confirmatur, nã & antiquiores regulæ interpretes, vt ſunt quatuor magiſtri, & Hugo præfatæ aſſertioni aduerſari videntur, cum inter neceſſitates a ieiunio excuſantes ætatem recenſent dicẽtes fratres a ieiunio excuſari ratione ætatis, & obſeruandum hos authores, qui quamuis ſcirent & adoleſcentes, & ſenes ratione ætatis a ieiuniis Eccleſiaſticis excuſari, non dixerunt fratres excuſari a ieiunijs regulæ tõne ſenectutis, ſeu maioris ætatis, ſed duntaxat ſcripſerunt, ratione ætatis, vt ſic comprehenderent, & grandiorem, ſenum, & minorem adoleſcẽtium ætatem, ſi enim exiſtimaſſent hos adoleſcentes non excuſari ratione ætatis, dixiſſent profectò fratres excuſari ratione ſenectutis, neq. dixiſſent ratione ætatis, quare præfatæ aſſertioni hi authores ſuffragari videntur.

Præterea ſecundo, non quæcunque conſuetudo obligatoriam legem conſtituit, ſolet enim vſu venire, quod homines pietatis gratia incipiant diem feſtum colere, vel ieiunium aliquod ſeruare, non quidem tanquam de præcepto, ſed ex animi pietate, & vt aiunt, ex deuotione. Vnde perpendẽdum eſt, quomodo tale ieiunium fuerit ſeruatũ, ſi enim ex libera deuotione, nũquam illud vertitur in præceptum, niſi poſtea religio crebeſcere incipiat & illud ſeruet tanquam præceptum.

Quod ſi dicas, hos adoleſcẽtes regularia ieiunia non tantum ex animi deuotione, ſed tanquam ex præcepto ſemper ſeruaſſe, ad hoc non ſatis eſt, qđ conſuetudo vim legis habeat, ſed præterea requiritur; quod actus conſuetudinem inducentes eo animo fiant, vt facientes intendant ſe obligare, & ius, ſiue legem facere, vt dicitur in iure, d & notant gloſſæ communiter receptæ, hoc autem non conſtat in noſtro propoſito, & præterea requiritur, qđ conſuetudo non ſit inducta per errorem, ſed ex certa ſcientia, vt dicitur in iure, e & annotauerunt præfatæ gloſſæ, nam ignorãtia, ſeu error excludit voluntarium, cauſatque inuoluntarium, at quomodo nobis poterit conſtare huiuſmodi conſuetudinem non per errorem, ſed ex certa ſcientia inductã eſſe ?cum in dubio de nemine præſumendum ſit, quod aliquis ſub reatu mortali ſe aſtrinxit, niſi illud expreſsè conſtet.

d *l.* 1. *§. Iulia ff. de itiner. actuq. priu. gl. in c. fruſtra* 7. *d. gloſ in c. vlt. de conſue.*
e *l. quod non ratione, ff. de legibus cap. conſue.* 4. *d.*

His pro vtraque parte adductis neruoſis rationibus neceſſarium eſt, vt propoſitę quæſtioni ſatisfaciamus. Vnde reſolutiuè dico prædictos adoleſcentes ad prędicta regulę ieiunia teneri.

Pro ſolutione autem argumentorũ, quę pro cõtraria parte adducuntur, meminiſſe oportet quoſcunque adoleſcentes in hac minori ætate conſtitutos poſſe expreſsè explicitum votum emittere de ieiunando quadrageſimam, & de ieiunando Aduẽtum ſingulis annis, prout in principio articuli quæſtionis, vt certum propoſuimus.

Secundò, & id prænotandum eſt, quod hi adoleſcentes ſimpliciter ieiunare valent, quamuis nõ ita commodè, prout in ſuperiorib. ſatis probatũ eſt.

Quibus ſuppoſitis ad argumenta reſpondetur, cum enim dicitur, aut tenentur ratione pręcepti, vel ratione voti, vel ratione conſuetudinis, dico, quod tenentur ratione præcepti, cum adiuncta cõſuetudinis interpretatione, & cum arguitur regulam excipere tempus manifeſtę neceſſitatis, ſeu impotentiæ, quale eſt trinum illud ſeptenniũ: reſpondeo Doctores propterea dixiſſe in his adoleſcentibus eſſe impotentiam ad ieiuniũ, quia non ita commodè poſſunt ieiunare, niſi cum qualiquali detrimento, propter quod non oportuit ſub lege eccleſiaſtica ieiuniorum comprehendi, verum ſimpliciter ieiunare valent, & conſequenter ſua ſponte regulæ hoc præcipienti ſe ſubdere poſſunt. Et quamuis a regulari pręcepto de ieiunio excipiatur neceſſitas ex labore aliquo proueniens, & quãuis in ætatis defectu ſit ſimilis, vel vrgentior ratio, tamẽ hæc cauſa non cenſetur excepta, quia ipſi ſua ſponte in hac ætate ſe huic regulæ ſubmiſerunt, & conſuetudo interpretata eſt hoc præceptum mox poſt emiſſam profeſſionem, & hoc adoleſcentes obligare. Nec hic defectus ætatis eſt moralis neceſſitas, propter quã à ieiunijs Eccleſiaſticis huiuſmodi adoleſcentes excuſantur, nam promittentes regulam iſtam, in qua etiam adoleſcẽtibus ieiunium pręcipitur, ipſi ſua ſponte ſuo iuri renuntiauerũt, & conſuetudo interpretata eſt ętatis defectum a regularibus ieiunijs non excuſare, quę conſuetudo eſt antiqua valde, ſiquidem eſt pręſcripta, eãque a maioribus noſtris accepimus, quam & docuerunt frater Bartholomęus de Piſis, Serena conſcientia, Speculum & Cordubenſis ſuperius citati, & ideo adoleſcentes ab initio ordinis ſemper ſeruauerunt hæc ieiunia, tanquam ex præcepto, nec ieiunabant, vt legem facerent, ſed vt legem iam conditam ſeruarent, nec hæc conſuetudo eſt inducta per errorem, ſed ex certa ſcientia, ſic enim maiores noſtri a ſocijs beati Franciſci edocti ſunt ipſique ſocij ab ipſo regulæ authore didicerũt, quod ab ore in os vſque peruenit. Quando enim conſuetudo non eſt contra legem, ſed ſolum declaratiua legis (verbi gratia, quando in aliqua quæſtione ſunt pro vtraque parte concludentes iuris ratio-

ratione æqualiter, tunc conſuetudo vnam approbans dicitur eſſe declaratiua) his certum videtur conſtituere, ſecundum Panormitanum. *a* Et talis conſuetudo declaratiua non tam valebit ratione conſuetudinis, quam virtute legis ſic interpretatæ per conſuetudinem, prout tenet Socinus: *b* nec exigitur, quod hæc conſuetudo declaratiua ſit præſcripta, cum non aduerſetur legi, ſed illam declaret, & ideo ſufficit illam declarationem aliquo tempore fuiſſe obſeruatam, prout tenent Aretinus, *c* Socinus, & Aymon, quos ſequitur Doctiſſimus Luſitanus, & Barboſa, & hæc conſuetudo, de qua in pſen tiarum antiquiſſima eſt, vt probatum eſt. Vnde cũ ita ab initio fuerit interpretata regula B.P.N. Franciſci Romani Pontifices, & antiquiores regulæ interpretes huius aſſertionis non meminerunt, quia ſuo tempore hoc erat certũ, nec de hoc fuerat dubitatum, & cum inter cetera excuſantia ętatẽ meminerunt, nomine ætatis, non adoleſcentiam, quia de hoc nunquam fuerat dubitatum, ſed ſenectutẽ intelligi voluerunt.

a *Panorm. in d. c. cum dilectus. n. 7. de conſt.*

b *Soci. 148. n. 2. li. 2.*

c *Aret. conſ. 1. nu. 5. poſt med. Soc. 115. nu. 8. lib. 1. Aym. conſil. 201. nu. 12. Barboſ. in l. poſt dotem. ff. ſolut. mat. n. 48.*

Adde tamen vnum notabile, quod notat Ouando, *d* dicens ſe nõ credere, quod frater minor committat duplex peccatum frangendo ieiuniũ in ſexta feria intra feſtum omnium ſanctorũ, & Natiuitatem, & intra quadrageſimam vſque ad Reſurrectionem, quia non facit cõtra duo præcepta, nam poſtquam dixit prædicta regula P.N. Franciſci, *ieiunent à feſto omnium* SS. & recenſuit quadrageſimã ab Epiphania, & quadrageſimã vſq. ad reſurrectionem, addidit, *alijs autem temporibus non teneantur, niſi ſexta feria ieiunare*, id enim (*alijs*) referri debet ad anni tempora extra quadrageſimã obligãtia ex præcepto Eccleſię, & extra tempus intra feſtum omnium SS. & Natiuitatem, ideo neq. frangendo ſextam feriam quadrageſimę, & infra feſtũ omnium SS. vſq. ad Natiuitatem faciet cõtra duo præcepta, ſicut faceret in ſexta feria per annum, ſi eſſet in vigilia, aut quatuor temporum, ſicut etiam in ſexta feria infra feſtum omnium SS. ſi concurreret cum vigilia S. Thomæ, & in feria ſexta quatuor temporum Aduentus, ſicut etiam faceret contra duo præcepta, ſi frangeret ſextam feriam concurrentem cum vigilia S. Matthiæ, caſu, quo hæc vigilia in quadrageſima eueniret, in his enim ferijs ſextis duobus præceptis obligatur, & ideo duo frangẽdo ſpecialia pręcepta, duo peccata committeret, aut vnum duas deformitates habens neceſſario cõfitendas.

d *Ouan. in 4. d. 26. propo. 53.*

QVAESTIO CL.

De ieiunio quantum ad abſtinentiam à carnibus, & alijs, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1. *Vtrum ſtatutum non edendi perpetuo carnẽ in ordine Carthuſienſi ſit rationabile.*
2. *Vtrum liceat regularibus abbreuiare vitam per nimiam abſtinentiam.*
3. *Vtrum religioſi teneantur abſtinere ab ouis, & lacticinijs.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ſtatutum non edendi perpetuo carnem in ordine Carthuſienſi ſit rationabile.

Reſpondeo dicendo, hanc quæſtionẽ ventilare Doctiſſimum, & pijſſimum Ioannem *e* Gerſon, & Doctiſſimum & non minus pium Patrem a Victoria. Pro cuius reſolutione ſit prima concluſio.

e *Gerſo. 1. p. tit. de abſtinentia Charthu. Vict. de temperan. n. 8.*

Poteſt rationabiliter in ordine Carthuſienſium eſſe lex, vel generale ſtatutũ, vt nullus frater illius ordinis comedat vnquã carnes, immo, & ſi petat, quod ſibi non miniſtrentur. Et probatur primò, quia per trecentos annos, & amplius talis lex inter ipſos Carthuſienſes fuit promulgata, & ſeruata inter quos tot hactenus floruerunt ſũmę religionis, & eximiæ diſcretionis viri in iure Ciuili, Canonico, & Diuino non mediocriter inſtructi, & Eccleſia illam legem non toleraſſet, ſi dignam damnatione iudicaſſet. Nec ſanctiſſimi viri, & Concilia generalia hanc religionem tale ſtatutum habentem laudaſſent, quemadmodum deuotus, & circunſpectiſſimus Barnardus ad fratres de monte Dei eiuſdem ordinis eos collaudaſſe reperitur, immo & ad abſtinentiam multam inuitaſſe, oblectans fratres illos in horrendis frigoribus magnæ Carthuſię manentes, refertur.

Secundò probatur, nam lex illa rationabilis cenſenda eſt, quæ religioni conuenit, quæ diſciplinæ cõgruit, quæ ſaluti proficit, prout conſtat ex definitione legis tradita ab Iſidoro: *f* ſed lex talis de nõ comedendo carnes eſt huiuſmodi, ſecundũ enim hanc legem religioſi viri, & diſciplinati, & de ſua ſalute ſoliciti vixerunt in Carthuſia vſque ad ſenectam bonam plenam dierũ, incolumes in anima, & corpore pluſquam in locis alijs plurimis, vbi conceditur eſus carnium ad ſaturitatem, & conſtat eos imitatores eſſe antiquorum prophetarũ, & Eremitarum Eliæ, & Eliſæi, ac Ioannis Baptiſtæ, aliorum quoq. ſanctiſſimorum Patrum per Aegyptũ olim degentiũ, inter quos, prout refert Hieronymus in epiſtola vna ad Euſiochium, nõ ſolum carnes, ſed & coctum aliquid comediſſe luxuria erat, & faciũt quæ ex vetuſtiſſimis Gẽtilium hiſtorijs de ſobrietate tradunt D. Hieronymus, *g* & Caniſius in ſuis collationibus, & proinde diſcretorum ciborũ prouiſionem refellit D. Bernardus. *h*

f *ca. erit autem lex. 4. d.*

g *Hiero. in lib contra Iouin.*

Et dato quod vita hominis abbreuietur per hũc perpetuum carnium non eſum, abbreuiatio vitæ corporalis, aut ſanitatis debilitatio non tollunt rationabilitatem præfati ſtatuti, licet enim abbreuiare vitam in varijs occupationibus, ſtudijs, & artibus, quod ſi non liceret, ſequeretur, quod quilibet teneretur vacare ſtudio Medicinæ, aut Medicorũ conſilijs, aut regiminib. cõtinuo, conſtat. n. ex ignorantia medicinarum præſeruatiuarum ab infirmitate, & conſeruatiuarum ſanitatis, & ex omiſſione medicinalis regiminis in crebras ægritudines, & vitæ abbreuiationẽ incurrimus: rurſus quilibet obligaretur deſiſtere ab operibus, & actibus, ex quibus veniunt communiter debilitationes in corpore. Porro cui dubium eſſe poteſt, quin militaris exercitatio ſecum plurima accumulet corporis incommoda, nunc in ipſo belli apparatu, nunc in tentorijs, aut Caſtris, aut ſub dio. Demum in ipſo conflictu hoſtili, quis enim poteſt negare in his abbreuiari vitam corporalem multipliciter? Et confirmatur exemplo mercatorum, de quibus ait Flaccus.

h *Bern. homi. 30. ſup. cant.*

Impiger extremos currit mercator ad Indos.
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.

Quis non videat, quod tam ipſi, quã innumerabiles huiuſmodi hæc, & ſimilia agendo, faciendoq. vitam abbreuient? & varijs ægritudinibus atterantur? Si igitur pro temporalibus adipiſcendis, conſeruandis, aut recuperandis, non ſolum infirmitatibus, ſed vitæ periculo, & morte licet hominibus ſe exponere, vitam abbreuiando, prout in ſequẽti articulo probabitur, quanto magis pro ſpiritualibus acquirendis, conſeruandis, aut recuperãdis licebit ſimilia perpeti? Secundo probatur, nam licitũ eſt vouere caſtitatem, & licitum eſt adepta diſpẽſatione poſt hoc votum matrimonium contrahere, & carnaliter cognoſcere vxorem, & poteſt dari caſus neceſſitatis extremæ, quod ratione obſcæni illius humoris putreſcentis periclitabitur vita eius, qui vouit caſtitatem, ſi non matrimonium contrahat adepta dicta diſpenſatione, & ab opere carnali ſumat remedium. In quo caſu poteſt dictus vouens pro caſtitate conſeruanda licitè nolle velle vti tali diſpenſatione, ſi igitur mors pro caſtitatis virtute, vbi etiam ſine delicto pateret euadendi libertas, toleratur, fas etiam erit pro aliarum virtutum adeptione, vel conſeruatione vitam non ſolũ abbreuiare, ſed etiam vltro prodigere, quod hic probandũ aſſumimus.

Secunda concluſio, non obſtat rationabilitati præfati ſtatuti, quod dabilis ſit caſus in quo frater Carthuſienſis etiã profeſſus obligaretur veſci carnib. & alius ſibi miniſtrare teneretur. Pro quo eſt memorandum, quod in Carthuſia nullum expreſſum votum habetur de non edendo carnes, ſed eſt duntaxat quædã ordinatio poſitiua, ne hoc quiſquam eorum pia ſumat attentare, quod ſi fecerit, ſubiacebit diſciplinæ ordinis, & certas pœnas illic expreſſas ſuſtinebit, & licet nullus caſus in dicta ordinatione ſit exceptus, caſus tamen extremę neceſſitatis debet pro expreſſo reputari, leges enim omnes tam Eccleſiaſticæ, quam diuinæ, quamuis ferãtur vniuerſaliter, exceptiones tamen patiũtur, prout apud Philoſophum nobis traditum reperitur, quas exceptiones impoſſibile erat ſtatim ipſis apponi propter numeroſam, & infinitã particularium circumſtantiarum emergentium varietatem, & exceptio extremę neceſſitatis a lege diuina, & naturali trahitur, adeo quod ſi conſtitutio ſupradicta, quẽ in nullo caſu etiam cuiuſcunque neceſſitatis extremæ liceret comedere carnes ſub peccato mortali, ait Gerſon, quod ipſe neſciret talem conſtitutionẽ ab iniquitate defendere, neque congruum fuit talem apponere exceptionem, nã omnes graues morbi eſſent occaſio ſoluendæ abſtinentiæ, cum hominis ſenſus proni ſint ad malum, & paruula fratribus rimula licentiæ aperta occaſione ſumpta ex ipſa deteriores fierent, præſertim cum medici de induſtria augeant opinionem, & timorem mortis in ægritudinib. & licentia ab eis data paſſim in infirmaria Carthuſienſium veſcerentur carnib. prout optimè aduertit Victoria. *a*

Tertia concluſio, ratione ſcandali vitãdi poteſt, immo tenetur Carthuſienſis etiã in extrema neceſſitate carnes non manducare, pro euitando enim ſcandalo nõ ſolum mala valetudo, ſed etiam ipſa mors ſubeunda nonnunquam eſt, ait enim Apoſtolus, *ſi ſcandalizat fratrem meũ, non mãducabo carnes in æternum*. Sit ſecundũ hoc aliquis poſitus in vltima neceſſitate famis coram idolatris, nunquid non ſubibit aliquis talis potius mortem famelicus, quam comedat in ſcandalum ſuę fidei apud Idolatras, aut apud fratres Chriſtianos, cum ex hoc eſu ipſum ſcãdalum certiſſimè formidetur? immo dico, quod ſi neceſſitas extrema procedit ex fame, vel ex graui ægritudine, debet Charthuſienſis propter ſcandalum vitandum à carnib. abſtinere. Si verbi gratia, aliquis Carthuſiẽſis vir probatus in vltima ægritudine conſtitutus, a qua liberabitur, ſi carnibus veſcatur, ſi vero ſimile ſit, quod cũ comeſtione ſua alij fratres, vel præſentes, vel abſentes, ad quos fama volauerit, ſcandalizabũtur, debet abſtinere a tali comeſtione, tum quia inſoliti, tum quia non ſufficienter inſtructi de caſu neceſſitatis vehementer tentabuntur ad exemplum illius aſſumere ſibi carnes in cibum, etiam præter extremã neceſſitatẽ, formidare enim debet, ne rigor ordinis paulatim laxatus tandem funditus euaneſcat, ita vt remedij locus ad carnes non manducandũ nunime habeatur. Quæ ratio confirmatur, quia nimirum ſemel lapſa religio, vt experti ſcripſerunt, nunquã, aut vix reparari poteſt. Et poſſunt quemlibet ſuper hoc certum reddere aliena facta multarũ religionum, quæ ab initio ſummæ diſciplinæ fuerunt, ſed per licentias, & laxationes primitus modicas, deinceps maiores, in hanc tantam effrænationem corruerunt, vt nihil plus abſtineant à ſecularibus, nulla in ſilentio, in ieiunijs, eſu carnium, & alijs diſciplinis, diuerſitas inuenitur, in tãtum quidem, vt apud multos ſtupor ſit, ſi cũ profeſſionis ſuę, & voti integritate, & ſtatus ſalutis tales viuere arbitrentur. Vnde probatus vir pro modicis vitæ ſuæ diebus non debet pati totum corpus myſticum ſuę religionis in ceteris ſanioribus membris detrimentũ aliquod propter eius exemplum accepturum, quo modo enim dabit totum vitæ florem pro fratrib. qui tanta cupiditate particulã ægram, & marcidã cum eorum nocumento retinere conatur, non eſt ad extremum fidus miles, & ſtrenuus ille, qui plagas ſuas ſtatim refoueri, aut ſanari quærit, cum totius ſui exercitus deordinatione, periculo, vel ſtrage. Puto certè, quod glorioſus ille confeſſor Martinus non fecit in hac re ſcrupulum, ipſe enim ſuadentes corpus in vltimo agone conſtitutum ſtramentis mollioribus confoueri, magna grauitate cõpeſcuit inquiens, *ſinite fratres, ego ſi aliud exẽplũ vobis relinquo, peccaui*, & iuxta hunc modum dicenti debent intelligi, quæ Victoria, *b* & Henriquez circa hanc difficultatem decernunt.

a *Victor de temperan. num. 8. iuxta finem.*

b *Vict. in trac. de temper. c. 10. Henriq. li. 9. c. 22. §. 3. in fin.*

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat regularibus abbreuiare vitam per nimiam abſtinentiam.

RESpondeo dicendo, quod non licet ex intentione abbreuiare vitam per abſtinentiã, hoc enim eſt contra dilectionem ſui, hæc eſt ſententia Auguſtini de moribus Eccleſiæ, & habetur apud D. Thomam, *c* dicentem regulam temperãtię eſſe neceſſitatem præſentis vitæ. Verũ eſt tamẽ, quod non tenetur quis protelare vitam per alimenta, quantum poteſt, non enim tenetur vti cibis optimis, & delicatiſſimis, & pretioſiſſimis, etiam ſi illi ſint ſaluberrimi, & ſi contrarium teneremus, eſſet dãnare omnia ieiunia Eccleſiaſtica, & monaſtica, Ex quibus infertur primo qđ ſi ſiquis vtatur alimẽtis, quibus homines communiter vtuntur, & in quantitate, quæ ſolet ſufficere ad validitatem conſeruandam, dato quod ex hoc abbreuietur vita, etiam notabiliter, & hoc clare percipiatur, non peccat, quia non tenetur quis prolõgare vitã mutãdo

c *Thom. 2. 2. q. 141. art. 6.*

alium

alium ſalubriorem locum, ergo neque mutando ci bum Secundò ſequitur, quod nō tenetur quis vti medicinis ad prolongandam vitam, etiam vbi eſſet probabile periculum mortis, non excuſatur tamen per hoc a peccato mortali, qui ſingulari media, vel cibo ita nociuo vteretur, vel ſciētet, vel propria opinione contra bonorum, & ſapientum ſententiā vt breui abrumpatur vita, niſi forte faceret peculiari conſilio, & reuelatione diuina, ita Victoria. a

a *Vict. vbi ſup.*

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſi teneantur abſtinere ab ouis, & lacticinijs.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc inueni quoddam viuę vocis oraculum authenticum in monaſterio Conceptionis ciuitatis Legionenſis prouinciæ huius Sācti Iacobi cuius tenor ſequitur.

Franciſcus miſeratione diuina tituli S. Crucis, S. Romana eccleſiæ presbyter Cardinalis, vniuerſis, & ſingulis fratrib. ordinis minorum regularis obſeruantiæ, ac monialib. S. Claræ, conceptionis, & tertii ordinis in regno Hiſpaniæ conſiſtentib. S. & fidem indubiam præſentib adhibere notum facimus, qualiter ſāctiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus noſter, Dominus Clemens diuina prouidentia Papa VII. ad noſtram ſupplicationem, quinta decima die Iulij declarauit, quod futuris temporib. ſi contingat per nou. ts in dulgentias ueteres reuocari, id nullatenus intelligatur de indulgentiis, et gratijs prædictis fratrib. & monialib. conceſsit, ita quod bullę, quas prædicti fratres, & moniales, ac ſorores tertij ordinis obtinuerunt, ſi in ſuo robore permaneant, et om nib. gratijs, & remiſsionib. quæ in dictis bullis contin. tur, frui, vti, ac potiri gaudereq. liberè, & licitè poſsint, et valeant, et de vtendo ouis, & lacticinijs in dieb. ieiuniorum, non ob ſtantib. literis Apoſtolicis emanatis, ſeu emanandis, in quorum omnium, ac ſingulorū fidem, et teſtimonium præſentes literas manu noſtra ſcriptas, noſtroq. maiori ſigillo munitas dari iuſsimus datum Romæ in adibus noſtris regionis Campi Martij, die trigeſima menſis Iulij, anno Domini 1533.

Circa quam Bullam eſt notandum primo, quod illud, quod concedit de indulgentijs, iam in Bulla Cruciatæ omnibus mendicantibus eſt conceſſum, cum in ea non ſuſpendantur authoritate Apoſtoli ca id præcipiente gratiæ, & indulgentiæ conceſſæ ſuperioribus mendicantium quoad eorum fratres tantum. Verum eſt tamen, quod dubium erat, vtrum hoc ad moniales ordinum mēdicantium, & Conceptionis, & terniarias extenderetur, pront in explicatione Cruciatæ diximus, at per hoc viuę vocis oraculum nulla circa hoc eſt ratio dubitandi, cum dicta gratia non ſolum fratribus, ſed etiam dictis ſororibus, & monialibus in eo expreſſe concedatur, niſi dicamus quod in ſuſpenſione generali Cruciatæ hoc indultum, quoad dictas moniales, ſuſpenditur, quod ego affirmare minimè auderem.

Secundò eſt notandum circa conceſſionem edendi oua, & lacticinia, quod per hoc priuilegium poſſunt prælati ordinis minorum per communicationem cuiuſdam priuilegij Eugenii IV. conceſſi fratrib. S. Hieronymi, *concedere licentiam fratrib. vtendi ouis, & lacticinis iuxta formam dictę conceſſionis. Conceſſit n. Eugenius IV. quod Prior monaſteris dicti ordinis, ſeu vicarius eius in abſentia poſſit dare licentiam de conſilio medici, vel ſine eius conſilio ſi commodè non poſſit haberi, vt fratres religioſi, & familiares monaſterii præſentes, & futuri, infirmi, ſeu debiles poſſint comedere carnes, vel oua, ſeu alia ſamis interd ctaìn quadrageſima, & in aliis ieiuniis eccleſiaſticis ſine licentia Diœceſani, vel quod teneātur ieiunare in prædictis tēporib etiam ſine cōſilio medici, et quod eandē licentia poſſit cōcedere pdictis priori, & vicarii eorum confeſſor.* Ita habetur in Compendio b Mendicantiū. Qua Eugenij IV. conceſſione poſſunt vti modo prælati ordinum Mendicantium, etiam ſi ipſi, neq. eorū fratres habeant Bullam Cruciatæ, non tamē quoad familiares ipſorū poſſunt ea frui, cum per Bullam Cruciatę ſit quoad eos ſuſpenſa, vt patet ex verbis ipſius Bullæ dicentis non ſuſpendere gratias, & indulgentias conceſſas ſuperioribus ſupradictis quoad eorum fratres, innuens ſuſpendere priuilegia, & gratias dictis fratribus conceſſas.

b *Com. mend. tit. ieiun. §. 7.*

Aduertendum inſuper, quod prælati ſuperiores regulares poſſunt diſpenſare in ieiunijs eccleſiaſticis cum ſuis ſobditis, ſicut poſſunt Epiſcopi diſpenſare cum diœceſanis ſuis, cauſa ad id legitima interueniente, & hoc iure ordinario, & communi, iuxta ea, quæ in primo tomo, c & in ſuperioribus latè diximus. Quo iure poſſunt vti dicti prælati regulares cum ſuis ſubditis, nec ipſum in Bulla ſuſpenditur cum ius commune in ea minimè ſuſpendatur.

c *Sup. 1. tomo. q. 24.*

QVÆSTIO CII.

De infirmis fratribus, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum indulgentiæ fratribus conceſſæ ſint etiam infirmis communicatæ.*
2 *Vtrum fratres poſſint medicare infirmos.*

ARTICVLVS I.

Vtrum indulgentiæ fratribus conceſſa ſint etiam infirmis communicatæ.

REſpondeo dicendo, receptiſſimam eſſe ſententiam quod omnia, quæ iubet fieri conceſſio indulgentiæ debent impleri, vt poſſit lucrari, adeo quod etiam ſi infirmitate, aut alio legitimo impedimento ſit aliquis detētus, ita vt non poſſit ea adimplere, minimè dictam indulgentiam lucrabitur, niſi ſua Sanctitas cum infirmis, & legitimè impeditis diſpenſare authoritate Apoſtolica digneur, non. n. in beneficijs Principis, vt voluntans, & ſic conditionatis, & modificans voluntas reputatur pro facto, voluntas. n. coram Deo pro facto reputatur quoad eſſentiale præmiū, ſecus quoad accidentalia præmia, ſeu beneficia, & ita infirmi, & legitimè impediti non potentes adimplere ea quæ in conceſſione indulgentiæ præcipiuntur, minimè eam lucrari valēt, quia quoad hoc indulgentia ſtricti eſt iuris, & nō valet vltra quam ſonat adeo hoc eſt verum quod ſecundum Florentinum, d & Paludanum non ſufficit.

Et ideo Martinus Quintus, Eugenius Quartus, Nicolaus Quintus, Calixtus Tertius, Pius Secundus, ac Sixtus Quartus, *Conceſſerunt omnib. fratrib. Minorib. de obſeruantia indulgentiā plenariā in articulo mortis. Et Eugenius ſolus addidit, quod ſi occurreret caſus, quod non poſſint confiteri, et tunc conſequātur prædictam indulgētiam, ſi ſint in ſtatu gratię.* Ita habetur in Monumentis e ordinum. Et Innocētius VIII. prout in eodem libro f continetur & in ſupplemen. conceſſit. *Quod fratres infirmi in ſuis infirmitati*

d *Floren. in 1. p. Sum. tit. 10. c. 3. §. 4. Palud. in 4 d. 20. q. 4. art. 3. Cord. li. 1. qq. q. 23. condit. 2.*
e *In 2. impr f. 71. conceſſ. 185. & in 1. impr. f. 61. et in 2. f. 64. conc. 77.*
f *in 1. impr. fol. 65. et in 2. f. 69. conc. 162. & in ſuppl. f. 10. cōc. 390.*

conſilium & cōſenſus ab ipſis præſtetur,& in vnoquoque caſu diuerſæ concurrant circunſtantię, reſpectu quarum diuerſa iudicia dari poſſint,& media diuerſa aſſignari. Quod confirmatur ex verbis dicti reſcripti, ibi, *& ex cauſa graui*. In vno enim caſu poteſt grauis cauſa adeſſe, quę vrgeat definitores ad conſilium,& conſenſum dandum,quę in alio ad ipſum negandum compellat.

Ad ſecundum dubium reſpondetur, quod ſecū dum verba præfati reſcripti,nō poteſt dictus pater Prouincialis dare licentiam , quæ in reſcripto ſibi committitur,ſine eo,quod prius conſilium & conſenſus a patribus definitoribus detur. Nam vt ait Panormitanus, *a* ſi mādator ex forma mādari, voluit requiri conſilium,non tenet actus niſi requiratur,vt ex iure *b* patet. Adeo hoc eſt verum, vt etiā ſi dictus pater prouincialis alias habeat authoritatem ordinariam ad prædictam licentiam concedē dam,data ſibi facultate a Papa,vel a Nūtio eius,vt eam concedere poſſit,dummodo procedat in ea unā da cum conſilio definitorum,& conſenſu,procedē do abſque ipſo poterit puniri,etiamſi quod fecerit valeat,ſiquidem iure ordinario ad id efficiendum habet auctoritatem,argumēto eorum,quæ in quadam Decretali *c* notantur.

a ca. ex parte de conſtit.
b c.cū veteri de elect.
c c. dilectus el 2. de preb.

Nec ſufficit quod præfatus prouincialis petat conſiliū,& conſenſum definitorum poſt datā licētiam,in caſibus enim,in quibus petendum eſt conſilium,non ſufficit illud petere poſt dictum,prout notat Panormitanus, *d* & argumento cuiuſdā Decretalis comprobatur. Dubium igitur eſt,quid faciet pater prouincialis in hoc caſu. Verum,ſcilicet, per literas poſſit a definitoribus conſilium,& conſenſum poſtulare. Referens ſigillatim in præfatis literis caſum cum omnib.circunſtantiis,vt videant ſi eſt cauſa grauis ad licentiam concedendam, & videtur pars affirmatiua,amplectenda, in dicto.n. reſcripto non dicitur,vt procedat cum conſilio definitorum ſimul congregatorum, ſed tantum dicitur,vt procedat cum conſilio definitorum, cui modificationi ſufficienter videtur ſatisfieri,literas mittendo definitoribus,per eas conſilium ab ipſis petendo, proponendo caſum cum omnibus circunſtantijs.

d Pān. in d. ca. cū veteri c.licet de regulari.

Nec contra hoc obſtat,quod ad conſilium præſtādum debet pręcedere deliberatio , & diſcurſus, & circunſtantiarum particularium inquiſitio,vt diſcurratur, conueniat , necne prædictam licentiam concedi. Quæ deliberatio,qui diſcurſus, & inquiſitio commode fieri nequeunt, niſi a ſimul in vnum congregatis definitorib. vt coniunctim conferant an id expediat,necne,ſicut in negotiis grauibus fieri quotidie ſolet.

Reſpondetur enim, non præcipi in dicto reſcripto,quod pater prouincialis prædictam licentiam concedat cum tractatu ,& conſilio definitorum,in quo tractatu requiritur ſimultanea conferentia,vt dicitur in iure , *e* & tradit Panormitanus . Et ſic ſacri Canones determinantes, vt res Eccleſiæ non alienentur ſine tractatu,non determinant , vt non alienentur ſine conſilio , in quo clare innuunt, quod in tractatu adeſſe debet conferentia communitatis in vnum congregatæ , ſine quo res Eccleſiæ minimè poſſunt alienari. Cum igitur in pręfato reſcripto prouinciali concedatur,vt poſſit dare licentiam cum conſilio & conſenſu definitorum,nulla facta mētione de tractatu , videtur ſatis facere prouincialem formæ præfati reſcripti pdictum conſilium, & aſſenſum a definitoribus per literas petendo , ſicut in ſimili tenet poſt Baldum Rebuffus. *f*

e c. nulli de reb. eccle. non alien. Authen. hoc ius de ſacr.ſan.eccl. Panor in c.1. de his quę fiunt a prela. et in c. apoſtol. & in ca. nulli de reb.ecc. non alie.
f Rebuff. in tra. de alien. rer.eccleſ.nu.9.

Et ſi replicatur,quod conſilium includit tractatum,vnde dicendo,quod poſſit dare licētiam cum conſilio definitorum, in virtute dicit, quod debet eam dare præfato tractatu propoſito , quod niſi a ſimul in vnum congregatis definitoribus fieri nequit, Reſpondeo tractatum cōſilium includere,ac è conuerſo conſilium tractatum minimè pręſupponere, ſi enim conſilium tractatum includeret , res Eccleſiaſticas ſine conſilio alienari non poſſe iura Canonica prohiberent , quæ conſiderantia tractatum aliquid aliud ſupra conſilium addere tractatum ad huiuſmodi alienationem requirunt . Pro cuius rei maiori explicatione eſt attendenda differentia,quæ verſatur inter tractatum , & conſiliū . Tractatus enim eſt quædam deliberatio , quę per diſcurſum rationis fit ab aliquibus in ſimul cōgregatis. Conſilium autem eſt quidā diſcurſus per diſcurſum rationis factum,quod poteſt ſumi ab vno vel à pluribus,& non eſt neceſſarium, quod ſimul congregentur in vnum,ſed ſufficit, quod vnicuiq. conſultorum proponatur negotium conſultationi ſubiectum cum omnibus ſuis circunſtantiis. Quod clare colligitur ex traditis à Panormitano *g* innuēti,quod ab abſentib. poteſt cōſilium peti,in his verbis. *Primo caſu aut eſt præſens ille , qui debet pſtare conſilium,ita quod pōt cogi,&c.* quib. verbis expreſſe præſupponit Panormitanus , poſſe peti ab abſente conſilium, quod expreſſius conſtat ex alijs eiuſdē Abbatis verbis: ait enim. *Si autem is cuius aſſenſus requiritur,non eſt præſens, ita quod cogi non poteſt, &c.* Ex quibus concluditur quod cum in prædicto reſcripto requiratur , vt detur dicta licentia cum conſilio,& aſſenſu definitorum, ipſum conſilium , & aſſenſum poſſe a Prouinciali per literas miſſas ad definitores peti.

g Panor. in c. cū veteri.n. 13. de elect.

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſi ſine licentia ſuperiorum poſſint impetrare reſcriptum.

RESpondeo dicēdo , quod nullus religioſus ordinum Mendicantium,& eorum, qui cōmunicant in priuilegiis , priuilegium aliquod contra communia ipſius religionis ſtatuta poſtulare audeat,aut obtentum retinere,prout conceſſit Vrbanus IV. Præmonſtratenſibus,ſi quę vero impetrabuntur huiuſmodi à Sede Apoſtolica, vel eius Legatis ſub quacūq. forma,vel expreſſione verborū, irrita ſunt,& inania,vt conceſſit Clemens VII Abbati,& cōuentui Ciſtertij Cabilon. dięceſis, & hoc idem latius habetur per literas Leonis X. pro Eremitis S. Auguſtini,iuxta quas,ſi quæ priuilegia a religioſis Mendicantibus fuerint impetrata contra regulam,aut conſtitutiones, aut mores religionis, nullius momenti,ac pro infeſtis habenda ſunt , ēt ſi à Sede Apoſtolica ſint conceſſa, niſi eiſdem Leonis literis de verbo ad verbum cōſentiente religione ſit derogatum , ita habetur in priuilegiis dicti *h* ordinis. Et refertur in Compendio *i* Societatis. Vnde nullus frater poteſt obtinere aliquam exemptionem,niſi cum licētia ſuorum prælatorū, prout latè dictum eſt ſupra in quæſtione de exemptione quoad obedientiam.

h fo. 74. pa. 1.
i Compen. Societ. titul. priul. §. 3.

Et Sixtus IV. anno Domini milleſimo quadringenteſimo octogeſimo octauo, Pōtificatus ſui anno decimo, Kalēdas Martij, ad perpetuā rei memoriā vniuerſis, et ſingulis ordini D. Hieronymi fratrib. pſentibus, & futuris diſtricte pręcipiēdo inhibuit, ne ſub excōicationis latę ſententiæ pęna prętextu quarumcunq. licentiarū,quę à ſe , vel a Sede Apoſtolica ema-

ca ema-

lom dicta ſunt, ſatis apertè colligitur, regulares impetrantes literas Apoſtolicas ſine ſuorum ſuperiorum beneplacito, & licentia, licet in ipſis abſoluantur a prędictis cenſuris, non tamen ab eis, nec ab aliquibus virtute dictæ clauſulę remanere abſolutos, cum ipſis ad effectum conſequendi illud, quod petitur, hoc ipſum concedatur, & ipſi nihil ex dictis literis conſequantur, cum prædictæ literæ, & reſcripta ſint irrita, & nulla, ex quib. nullus effectus poteſt generari.

QVAESTIO CIV.

De impreſſione librorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum libri regularium poſſint imprimi, ſine licentia ordinarij.*

2 *Vtrum regulares poſſint habere priuilegium Conſilij regalis, quo prohibetur, ne alius eorum librũ imprimat, aut vendat ſub pęnis in dicto priuilegio contentis.*

3 *Quomodo fratres minores obſeruantiæ poſsint ſuos libros imprimere, ſine ſua regula trãſgreſſione.*

4 *Vtrum ſyndicus apoſtolicus poſsit in iudicio petere pœnam in priuilegio contra imprimentes, aut vendentes dictos libros.*

ARTICVLVS I.

Vtrum libri regularium, poſſint imprimi ſine licentia Ordinarij.

Reſpondeo dicendo, quod Clemens VII. quia in Concilio Lateranenſi prohibitum fuit, ne imprimantur aliquæ ſcripturæ, niſi prius per loci ordinarium, & inquiſitorem viſæ, & approbatæ fuerint, conceſſit fratribus Minoribus regularis obſeruantiæ licentiam imprimi faciendi ſpectantia ad eorum ordinem ſine dicta ordinarij, & inquiſitorum reuiſione. Ita refertur in Compendio *a* Mendicantium.

a Comp. Mendic. ti. imprimere libros.

Pro cuius breuis explicatione nota, quod in Concilio *b* Lateranẽſi ſuperius allegato, & a Leone Decimo in quadã conſtitutione ſua, quæ habetur in Bullario *c* ſuarum conſtitutionum, ſtatutum eſt in hunc modum. *Statuimus, & ordinamus, quod de cętero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquem, ſeu aliam quamcunq. ſcripturam imprimere, ſeu imprimi facere præſumat, niſi in vrbe prius per Vicariũ noſtrum, & ſacri Palatij Magiſtrũ, in alijs verò ciuitatib. per Epiſcopum vel alium habentẽ peritiam ſcientia libri ab eodem Epiſcopo ad id deputãdũ, ac Inquiſitore hæreticæ prauitatis diligenter examinetur, &c. Qui autem ſecus præſumpſerit, vltra librorum impreſſorum amiſſionem, & illorum publicam combuſtionem, centum ducatorum fabricæ Baſilicę Principis Apoſtolorum ſolutionem, ac anni continui exercitij impreſſionis ſuſpenſionem, excommunicationiſq. ſententia innodatus exiſtat.* Circa quã determinationem aduertit Caietanus, *d quod neq. hæc, neq. reliquæ cenſuræ poſitæ in Concilio Lateranẽſi poſtremo obligant, quia non ſunt receptæ,* quod etiã annotauit Nauarrus, *e quamuis,* vt ipſe ait, *pars huius vnitatis ſeruatur, in Hiſpania, & Concilium Tridentinum f decreuit ſub his pœnis dicti Concilij Lateranenſis, quod nemo imprimat, vel imprimi faciat libros de reb. ſacris abſq. nomine authoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud ſe retinere, niſi primum examinati, approbatiq. fuerint ab ordinario ſub pœna anathematis, & pecuniæ in Canone Concilij nouiſsimi Lateranenſis appoſita, & ſi regulares fuerint, vltra examinationem, & approbationẽ huiuſmodi licentiam quoq. a ſuis ſuperioribus impetrare teneantur recognitis per eos libris iuxta formã ſuarum conſtitutionum; qui autem ſcripto eos communicant, vel euulgant, niſi antè examinati, probatique fuerint, iiſdẽ pęnis ſubiciant, quib. impreſſores,* quod ait Nauarrus, *neſcimus an ſit receptum,* qui ait, *videmus libros impreſſos ſine illius obſeruationis, ſolennitate inſignium virorum Dominici Soto, Ambroſii Catherini, qui eidem Concilio interfuerunt, quamquam nunc in recentibus editionib. cernimus impreſſos cum dicta ſolennitate: In Regno tamen Caſtellæ Lege regia vſu recepta requiritur, & ſufficit licentia Conſilij Regalis ſupremi, cuius authoritate examinatur prius ab aliquo viro in id deſignato, quod in Gallijs ſeruari audio cum magno reipublicæ fructu. In vrbe autem Vicarius, aut eius Vicesgerens remittit videndum Magiſtro ſacri Palatij quo decernente poſſe imprimi, typographus imprimit præfixa in principio libri ſola clauſula de licentia ſuperioris, aut æquipollenti.* Hæc Nauarrus.

b Later. ſeſ. 10.

c Con. 10. inter ſolicitudines.

d Caie. v. excõmunicatio in fine.

e Nau. c. 27. n. 110. & 148.

f Trid. ſeſ. 4. de vſu, & editio. li. ſac.

In Regnis autem Portugalliæ video ſeruari definitionem Concilij Lateranenſis, nõ enim in eo poteſt typis mandari aliquis liber, niſi prius ab Ordinario, & ab hæreticæ Prauitatis Inquiſitoribus licentia conſequatur. Circa verba autem Concilij Tridentini ſuperius allegati ibi. *Qui autem ſcripto eos communicant, vel euulgant, niſi antè examinati, probatique fuerint, iiſdem pęnis ſubijciantur, quibus impreſſores.*

Notandum, quod ſacra congregatio Cardinalium ſupra Cõcilium declarauit ibi etiam comprehendi lectiones, annotationes, diſputationes, conciones, & alia ſimilia, nec non tractatus pertinẽtes tum ad deuotionem, tum ad quietationem conſciẽtiarum ſtimulatarum fratrum, & cetera huiuſmodi, quæ ſibi inuicem communicant fratres, etiam ſi concionatores approbati fuerint ab ordinario, verum quia ex huiuſmodi declaratione varia fuit exorta inter religioſos conturbatio, ideo eadem congregatio declarauit ſupradicta eſſe intelligenda tantum, quando dantur, typis, *g* ſic habet authenticum Romæ in Archiuo fratrum Capucinorum. Ex quibus colligitur, quod modo conceſſio Clementis Septimi ſupra adducta ceſſat, cum iuxta determinationem Concilij Tridentini ad imprimenda etiam ea, quæ pertinent ad ordinem, licentia ab ordinarijs petatur.

g Capucin. in addit. ad compend. mend. tit. imprimere libros in fin.

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares poſſint habere priuilegium Conſilij regalis, quo prohibeatur, ne alius eorum librum imprimat, aut uendat ſub pęnis in dicto priuilegio contentis.

Reſpondeo dicendo, quod in his Hiſpaniarum partibus ſolet regalis Maieſtas ad ſupplicationem religioſorum ipſis concedere licentiam, vt libros, quos compoſuerint imprimi faciant, & quod nemo alius ſine ipſorum licentia ſub certis pœnis imprimere eos, aut vẽdere valeat, prout plenius in dicta licentia, & priuilegio continetur. Quo ſuppoſito dubitatur modo quomodo dictum priuilegium ſit explicandum, ita vt non ſit contra paupertatẽ ab ipſis promiſſam, ſecundum quam nihil ſibi

acqu-

a c. cum ad monaſterium de ſtatu monac.

acquirere poteſt, prout in Iure *a* Canonico continetur, & latius in 3. tomo Deo Duce in quæſtione de paupertate dicemus. Ad quod breuiter reſpondetur, quod regalis Maieſtas non facit religioſum capacem iuris in priuilegio contenti, cum etiam Summus Pôtifex in voto paupertatis ſtante monachatu minimè poſſit diſpenſare, vt igitur dictum priuilegium ſecundum ius commune interpretandum ita, vt ius per ipſum religioſo quęſitum ſtatim monaſterio quæratur, ſi tale monaſterium bonorũ in communi ſit capax, ſi enim non eſt capax, vt nõ ſunt capacia omnia monaſteria noſtrę Sacræ religionis Minorum de obſeruãtia, maius dubium eſt, quo modo huius religionis fratribus ius dicti priuilegij quæratur, ita vt virtute eius poſſint agere in iudicio. Nam certum eſt ſecundum eorum regulã, & declarationem Nicolai III. & Clemẽtis V. quod priuilegia pro temporalibus bonis ad litigandum, vel habendum aliquod ius nullo modo fratres Minores habere poſſunt, cum pro voto paupertatis Euangelicæ in communi, & in particulari ſint ipſi, & eorum monaſteria incapacia cuiuſcumque iuris vel actionis pro quibuſcunque temporalibus, prout reſoluit Corduba *b* ſuper regulam P.N. Franciſci, & hoc expreſſè dicunt communiter Doctores, vt patet ex expoſitione Sãctorum Patrum, & Serena Conſcientia *c* ſecundum Aluarum ait, quod nulla maior proprietas eſt fratribus Minoribus quam talia priuilegia, ac temporalia habere. Nam ſicut Papa non poteſt diſpenſare cum fratre, vt habeat proprium manente religioſo, ita non poteſt diſpenſare, vt habeamus ſimile priuilegium, aut ius priuilegij, quod eſt ius priuatum, quia ex vi profeſſionis minorum ipſi ſunt incapaces in particulari, & in communi omnis iuris, cui formaliter repugnat habere quodcumque ius, prout etiam diffinit Concilium *d* Tridẽtinum, & tolerabilius eſſet, vt ait Corduba *e* diſpenſare cum fratribus Minoribus, vt capiant vel pecunias tangant, quam vt habeant priuilegium ad habendum aliquod ius temporale. Quo modo igitur defendemus, quod fratres Minores ſecundum puritatem ſuæ regulę hæc priuilegia poſſint procurare, & conceſſa retinere? Ad quod reſpõdetur, quod nomine Papę ſyndicus Apoſtolicus ad requiſitionem fratrum poteſt ius priuilegij allegare, & defendere, & agere in iudicio, nam inter ceteros actus, quos authoritate Apoſtolica ſyndicus exercet, vnus eſt pro recipiendo nomine Papę, & Eccleſiæ Romanæ, & pro iudicialiter petendo omnes eleemoſynas etiam pecuniarias in teſtamento relictas, ſeu legatas modo licito, & congruo ipſis fratribus, & pro experiendo in iudicio, ſeu extra in omnibus cauſis, & litigijs, & actionibus, quibuſcunque, quæ explicantur, & continentur in Bullis Apoſtolicis de ſyndico agentib. de quo in tertio tomo pro quibus omnibus poſſunt fratres Minores licitè vti ſyndico ceſſante ſcandalo, & omni alia circunſtantia mala prout in ſequentibus latius explicabitur. Ex quib. concluditur, quod priuilegium conceſſum religioſo minori obſeruantię ad impreſſionem alicuius libri, non acquiritur ipſi ordini, cum ipſa ſit incapax cuiuſcumque iuris temporalis, acquiritur tamen ſedi Apoſtolicę, cuius nomine eius ſyndicus priuilegio vti, & frui poteſt modo ipſis fratrib. conuenienti.

b Cord. ſu. reg. c. 6. q. 1. vbi expoſitores.
c Sere. conſ. q. 14.
d Trid. ſeſ. 25. de regula. c. 3.
e Cordub. vbi ſup. q. 8.

ARTICVLVS III.

Quomodo fratres Minores obſeruantiæ poſſint ſuos libros imprimere ſine ſuæ regulæ transgreſſione.

f Reg. F. c. 5.

RESpondeo dicendo, quod regula *f* B.P.N. Frãciſci in hũc modum ſe habet, ait enim, fratres illi, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter, & deuotè, ita quod excluſo otio animæ inimico ſanctæ orationis, & deuotionis ſpiritum non extinguant, cui debent cetera temporalia deſeruire, de mercede vero laboris pro ſe, & ſuis fratribus corporis neceſſaria recipiant, præter denarios, vel pecunias, & humiliter, ſicut decet ſeruos Dei, & paupertatis ſanctiſſimæ ſectatores.

Ex qua regula tria ante oculos ſemper habenda colliguntur. Primum, quod religioſus nunquã ſit otioſus. Secundum, quod exercitium corporale nõ impedit ſpirituale. Tertium, quod exercitium corporale fiat deuotè, & non cauſa auaritię; non enim ad religionem venitur, vt otioſè in ea viuatur, ſed vt in laboritio corporali, quod pertinet ad honeſtatem, religioſi occupentur, prout ex Sacra Scriptura, & ex exemplis Apoſtolorum hoc commendant Sancti Patres, & commendant Auguſtinus, *g* & Diuus Hieronymus, non ex tali labore aliqua merces auarè procuretur, alienum eſt enim hoc a religioſo ſtatu, videant religioſi, quid dicat Vlpianus *h* Iuriſconſultus Gentilis, determinans enim, quod omnes profeſſores etiam artium liberalium poſſint pro ſuo labore in ipſis artibus docendis ſtipẽdium petere, excipit philoſophos, qui Gentilitatis erant religioſi, dicens, *an & philoſophi profeſſorum numero ſint, & non putem, non quia non religioſa res eſt, ſed quia hoc primum profiteri eos oportet mercenariam ſe operam ſpernere*. Vnde ſanctiſſimè eſt ordinatum, in prouincia Diui Iacobi regularis obſeruantiæ fratrum Minorum, ne fratres operas aliquas ad vendendum ſub priuatione actuum legitimorum faciant. Videamus modo, vtrũm fratribus Minoribus ſit licitum componere libros, & eos imprimere? & videtur quod ſic, cum hoc laboritium non ſolum pertineat ad honeſtatem, ſed ex eo non ſolum religio, ſed etiam tota militans Eccleſia illuſtratur, quod minimè eſt negandum, cum opus iſtud ſit ſanctum, & bonum, & factum ſit a Patribus noſtræ religionis antiquis, qui ſunt innumerabiles, & famoſi, vt fuit Nicolaus de Lyra, Alexander de Ales, D. Bonauentura, & Scotus, ex quibus antiquiores ad numerum ſatis amplum reducit quidam curioſus author, & poſtea alij ſuorum Patrum veſtigia imitantes varia volumina in lucem ediderunt; non eſt etiam dubium fratres Minores, prout dictum eſt in ſuperiori articulo, poſſe a regia Maieſtate priuilegium obtinere, vt nemo alius illa volumina imprimere, aut vendere valeat, dummodo ſyndicus Apoſtolicus ius priuilegij in ſe recipiat nomine Sedis Apoſtolicæ, ſecundum inſtituta religionis de illo diſponat, verba enim priuilegij concedentis religioſo minori, vt nemo alius poſſit dicta volumina vendere, aut imprimere ſine ſua licentia ſano modo ſecundum regulam ſunt explicanda, & intelligenda, nõ enim vult conſilium regale, vt religioſi ſi ſint ſuarum regularum tranſgreſſores concedendo indifferenter omnibus priuilegia ſimilia eundem tenorem continentia, nec a conſilio regali poteſt peti, vt tenor priuilegij varietur pro varietate conſtitutionum regularum. Verum eſt tamen, quod prælati regulares deberent ſtatuere, vt talia priuilegia alio modo peterentur, ſcilicet vt religioſi ordinum, quę ſunt capacia bonorum in communi nõ petant priuilegia nomine proprio, ſed ipſa priuilegia petantur nomine conuentuum, quibus ius prędictorum priuilegiorum pertinet. In ordine autem minorum regularis obſeruantiæ deberet ordinari, vt ipſa priuilegia ex parte ſyndici Apoſtolici poſtulentur, ſupplicatione autem coram conſilio regali hoc modo propoſita dicta priuilegia non fratribus in parti-

g Augu. de operibus monac. Hieron. relatus in c. nunquam. diſtin. 5.
h Leg. 1. §. an Philoſophi ff. de varijs, & extra. cogn.

Digitized by Google

particulari,ſed conuentibus,aut ſyndicis concedentur, & omnia iuridicè fient, quod ſummè debent notare prælati regulares, in his video enim communiter errari,& magis debent notare hoc prælati regulares ordinis Minorum regularis obſeruantiæ,

a Cle.e viuit de paradiſo de ver. ſign. in fine.

qui prout in quadam Clementina a ipſis & ſuis fratribus commendatur,vt in verbis etiam ſint cauti, ne de vitio proprietatis notentur.

Non eſt autem licitum fratribus Minoribus petere pecunias mutuatas ad impreſſionem librorũ ſuorum faciẽdam,prout determinat Nicolaus Tertius,b ait.n. *Decernimus in primis, quod fratres ipſi a mutuis contrahendis abſtineant, cum eis mutuum contrahere ipſorum ſtatu conſiderato nõ liceat,poſſũe tamen ipſi pro ſatisfactione facienda pro eorum neceſſitatib quæ pro tempore occurrerint, citra cuius ſubeat obligationis vinculum dicere, quod per eleemoſynas, & alios amicos fratrum ſolutionem huiuſmodi faciendam intendant fideliter laborare.* Hæc Nicolaus Tertius, & hoc modo poſſunt dicere ipſi fratres perſonis pro impreſſionibus pecunias offerentibus,quod ipſi citra cuiuslibet obligationis vinculum,ſatisfactionem , ſecundum eorum regulam procurabunt.

b c.exit, qui ſeminat. §. ceterũ de ver.ſign.

Neq; etiam eſt licitum Fratribus Minorib.hos denarios ad impreſſionem procurare, vt libri impreſſi vendantur, & lucratiua exercitatione in ipſorum venditione exerceantur,ſicut eſſent mercatores diuites,& ſeculares negotiatores,quod non tantum religioni Minorum in altiſſima paupertate fundata, ſed etiam ab omnibus alijs religionibus maximè eſt alienum,neque etiam eſt licitum ipſis fratribus Minoribus,neque alijs cuiuſcumque religionis profeſſi hos libros impreſſos ſibi appropriare,cum hoc ſit contra votum paupertatis , de quo in tertio tomo latè dicetur ipſi enim libri,ſi fuerint ab aliquo fratre Minore regularis obſeruantiæ cõpoſiti,& eius nomine impreſſi , videtur, quod ſtatim ipſo iure transeunt in dominium Sedis Apoſtolicæ, & per eius ſyndicum in vtilitatem fratrum poſſunt,& debent alienari.

Sed contra faciunt aliqua argumenta , ſcilicet, quod dicti libri non poſſunt vendi & alienari authoritate ſyndici,ita vt in ipſis exerceatur lucratiua Negotiatio.Nam Nicolaus c Tertius,loquitur in rebus ad vſum fratrum deſtinatis,aut eleemoſynaliter oblatis,quorum dominium in fauorem fratrũ & religionis Minorum voluit Sedi Apoſtolicæ applicari,vt ita fratrum neceſſitatibus ſine ſuæ regulæ tranſgreſſione ſatisfieret;& non eſt credendum, quod Summus Pontifex voluerit dominium iſtorum librorum in Sedem Apoſtolicam transferre, cum fratres ijs minime vtantur,neque ipſis dentur in eleemoſynam,ſed ad lucrandum imprimantur, & ad negotiationem in lucem proferantur.non enim Summus Pontifex vult ſimile reſeruare dominium,& eſſe depoſitator noſtrarum lucratiuarum mercationum,contra noſtræ regulæ arctiſſimam paupertatem,quam ſummopere intendit obſeruari.Secundo facit in contrarium , quod determinat Clemens V.d in expoſitione regulæ Minorum dicens *licet vero non ſolum ſit licitum, ſed & multum conueniens rationi,quod fratres minores qui in laboribus ſpiritualibus orationis, & ſtudij ſedule occupantur,hortos habeant competentes ad recollectionem , vel recreationem ſui,& interdum ad ſe ipſos,poſt labores huiuſmodi corporaliter ducendos,nec non ad habenda neceſſaria hortalitia,pro ſe ipſis:habere tamen hortos aliquos,vt colantur, ac olera,& alia hortalitia pretio diſtrahantur , nec non et vineas repugnat ſuæ regulæ,& ordinis puritati.* Hæc Clemens Quintus.

c d.ca.exit,qui ſeminat.§.quia vero dominiũ.

d Clem.e viuit de paradiſo. §. licet. vero de ver.ſign.

Si autem hæc prohibentur a fratrib.vendi,licet ſint ſuorum laborum pretia, etiam ſecundum ipsã regulam,a fortiori prohibentur libros vendere , & impreſſionibus lucratiuis,vt puri mercatores implicari;nec obſtat dicere,quod venduntur per ſyndicum nomine Papæ,quod nullus hactenus conceſſit,ſyndicus.n.non pro his vendendis conſtituitur, Vbi negotiatio lucratiua inuenitur ſed pro diſtrahendis,& alienandis illa,quib.fratres vtuntur pertinentia ad Papam,vel ad Eccleſiam Romanam;et illa,quæ liberaliter fratribus donantur,offeruntur, aut leguntur,vt ipſorum precium in fratrum neceſſitatibus,non autem vt vendant, & alienent ea , quæ lucratiuis negotiationibus acquiruntur, ad diſtrahendum enim hæc Papa non conſtituit ſyndicum,prout dictum eſt,& per conſequens in hoc caſu diſtrahendo,& alienando, & pretium recipiendo fratres pecuniam per impoſitam perſonam recipere cenſentur contra ſuam regulam, & ſtatum. Tertio,et principaliter contra dictam partem arguitur,omnes enim Minorum regulæ expoſitores, vt principium certiſſimum in eius materia cõſtituũt, quod Fratres Minores non poſſunt ſuſtentari , niſi de ijs,quæ liberaliter ſuppeditantur,aut ipſi oſtiatim mendicant, licet enim ex laboribus manuum ſuarum poſſint ſuſtentari,ſtipendium tamen ipſorum laborum debet ipſis per viam eleemoſynæ,& liberaliter elargiri , vt ex prædicta Regula e clarè omnes colligunt , ait.n. *quod de mercede laboris poſſunt neceſſaria recipere,& hoc humiliter, ſicut decet ſeruos Dei,& paupertatis ſanctiſsimæ ſectatores* , at denarij,& pecuniæ , quæ ex venditione impreſſorum librorum acquiruntur,neq; via donationis liberalis,neq. via eleemoſynæ ipſis fratribus,ſuppeditantur, cum ſit pretium rerum venditarum,non authoritate Apoſtolica, ſed propria , & per conſequens nullo modo poſſunt ijs pecunijs ſuſtentari, ſi.n.ex ijs poſſent ſibi alimenta parare, nulla inter eos,& familiam mercatorum libros imprimentiũ , vendentium quoad ſuſtentationem eſſet differentia,neq; ipſi ſibi nomen profitentium altiſſimam, & Euangelicam paupertatem poſſent iure optimo vendicare.

e Regul.c.5.

Quarto contra prædictam librorum negotiationem arguitur ex ſcandalo , quod ex contractione pecuniæ,& ex litigijs cum impreſſoribus,& agaſonibus,& librorum mercatoribus oriuntur,quę omnia quam aliena ſint ab inſtituto Minorum , ſatis proclamant Pontificum Decreta , & declarationes regulæ , quæ ab Apoſtolica Sede legimus emanata, licet enim nomine ſyndici dicti libri alienentur (quod diffitemur) & pro alijs commutentur ſeculares ab ipſis fratribus eos emiſſe prædicant,& proh dolor a fratribus carius , quam a ſecularibus mercatoribus vendi proclamant, & ita firmiter teneo, non poſſe dictos fratres Minores ſecundum ſuæ regulæ puritatem , & Pontificum Decreta, & declarationes in impreſſione ſuorum librorum authoritate ſyndici Apoſtolici his lucratiuis negotiationibus implicari . Nec contra obſtant aliquæ rationes,quæ contra hanc partem ab aliquibus adducuntur.

Prima ratio eſt, maximam eſſe differentiam inter venditionem hortalitiorum , & librorum impreſſionem , & venditionem , cultiuatio enim olerum , & hortalitiorum, & eorum venditio bono Eccleſiæ Dei communi non prodeſt , ſicut prodeſt impreſſio, & venditio librorum,his enim impreſſis Eccleſia Dei illuſtratur , & a telis venenoſis hæreticorum protegitur,ſalus animarum conſequitur,quæ omnia principaliter a fratribus intendun-

Digitized by Google

duntur, minus autem principaliter intenduntur, & ideo nil mirum, ſi cultiuatio olerum, & eorum venditio fratribus prohibeatur, librorum autem impreſſio, & venditio illis permittatur. Huic tamen obiectioni facillimo negotio reſpondetur, non enim diffiteor ex impreſſione librorum Eccleſiam Dei, & religionem illuſtrari, at hæc impreſſio per modos licitos fieri debet, ſi enim per modos fiat illicitos, ita vt religioſi propter ipſam fiant mercatores, & negotiatores contra ſuum inſtitutum, non illuſtratur Eccleſia, neque religio, immo eorum nitor, & decor deturpatur, mutatum enim religionis color optimus, obſcuratur aurum, & facti ſunt lapides Sanctuarij in capite omnium platearum vendentes, & opus alienum ab Apoſtolica diſciplina exercentes, & dicti libri poſſunt imprimi, & in lucem edi ad viuificationem animarum modo licito, & ſtatui religioſo, & Eccleſiaſtico maxime accommodato.

Nec obſtat dicere, quod lucrum ex ipſis libris conſequutum in ædificationem, & reſtaurationem Monaſteriorum conuertitur, & ſic in cultum diuinum ordinatur, nam reſpondetur cum Clemente V. *a* in ſimili caſu dicente *quamuis etiam paramenta, & vaſa Eccleſiæ ad honorem diuini nominis ordinentur, propter quam omnia fecit ipſe Deus, tamen qui abſconditorum eſt cognitor ad animum ſibi miniſtrantium reſpicit principaliter non ad manum, ne que per illas ſibi vult ſeruiri quæ ſuorum ſeruitorum ſtatui repugnant.* Vnde reſolutiue dico, impreſſiones librorum a religioſis, præſertim Minoribus minimè fieri poſſe ita, vt ipſi religioſi ex his lucrum conſequi procurent, & hac de cauſa in conuentu Sancti Franciſci Salmanticenſi cum conſilio Patrũ Doctiſſimorum ipſius conuentus præclara ſcripta Patris Fratris Philippi prædicatoris Apoſtolici, & de noſtra religione propter eius ſanctitatem ſatis bene meriti nunquam fuerunt impreſſa a fratrib. & in lucem edita, antequam a Sede Apoſtolica indultum ad hoc faciendum impetraretur, & de facto fuit a Sixto Quinto Pontifice Maximo indultum obtentum, & adeo, quæ ego volumina edidi, et edo, imprimenda, & vendenda a fratribus ipſius conuentus, cuius ego ſum indignus filius a noſtro Sanctiſſimo Papa Clemente octauo obtenta eſt licentia, cuius ſupplicationem egomet ipſe ſcripſi & in Sedem Apoſtolicam mittendam tradidi, ſed cũ in alijs prouincijs ſimile non habeatur priuilegiũ, & priuilegijs habitis ad hęc poteſt introduci aliqua non minima relaxatio, propter quod aliquibus patribus poteſt videri tale priuilegium minimè eſſe vtendum, ponam in pręſentiarum, quomodo fratres Minores ſecundum puritatem ſuæ regulæ ſe debeant habere, vt ita libri in lucem ad gloriam Dei edantur, & ſtatus noſter nullam iniuriam patiatur. Pro quó ſit prima concluſio. Secluſo omni priuilegio certum eſt apud omnes, quod ſi fratres Minores ex librorum impreſſionibus nihil aliud quam habere libros ad vſum pręductorum fratrum prætendunt, licitè poſſunt procurare pecuniam ad emendum papyrum, & alios in impreſſionis ſumptus faciendos, prout expreſsè determinat Nicolaus III. *b*

Secunda concluſio, poſſunt dare fratres Minores librum compoſitum alicui perſonæ ſeculari, vt ipſe faciat ipſum ſuis expenſis typis mandari cum conditione, vt det conuentui aliquos libros ad neceſſitates præſentes, & eminentes ipſorum fratrum ſubleuandas, & ſi ad huiuſmodi effectum aliquos denarios dare ſyndico promiſerit, nihil contra regulam ipſi fratres moliuntur, dummodo nec ab ipſis fratribus, nec ab aliquo nomine ipſorum fratrum id in iudicio petatur. At Aluarus *c* in omnibus ſcrupuloſus affirmat, hanc conditionem a proprietatis labe minimè eſſe alienam, ait enim, quod ipſi fratres poſſunt recipere pretium laboris pro ſuis neceſſitatibus, dummodo non recipiant denarium, vel pecuniam, hi autem libri appellatione pecuniæ veniunt, nam, prout habetur in quadam tabula capituli Generalis noſtræ Sacrę religionis, nomine pecuniæ intelligitur omnis res, quæ procuratur, & recipitur, non vt fratres vtantur ea immediate, ſed eo animo vt commutetur in alias, vendatur, & diſtrahatur, & ita tenent omnes regulæ expoſitores, prout tradit Doctiſſimus Corduba *d* in prædictæ regulæ expoſitione. Sed reſpondetur quod ipſi fratres non recipiunt prædictos libros, vt precium laboris ad diſtrahendum, & vendendum, ſed ipſe ſyndicus nomine Papæ, ſicut in ſe recipit hæreditates, & legata ad diſtrahendum pro neceſſitatibus præſentibus, & imminentibus fratrum.

Neque obſtat, quod ipſæ hæreditates, & legata liberaliter offeruntur, & ideo nil mirum ſi poſſit ipſe ſyndicus ea ad vendendum, & diſtrahendum recipere: at hi libri non liberaliter, ſed ex conuentione acquiruntur. Nam reſpondetur, quod ſicut poteſt acceptare hæreditates, & legata, & poſt quam ab eo acceptantur, tranſeunt in dominium Eccleſiæ Romanæ, & ab ea poſſunt in iudicio peti, dũmodo alias non interueniat ſcandalum, neque ipſi fratres in iudicio perſonaliter aſſiſtant, & dummodo ipſi nõ videantur eſſe principales authores, & omnis alia circunſtantia vitians caueatur: ita etiam ipſi libri ab ipſo fratre compoſiti, cum in ſe ſint magni valoris, & ab eo liberaliter ſecundum ſtatum religioni ſuæ offerantur, ſtatim trãſeunt in Dominium Papę, & à ſyndico acceptati poſſunt vendi conuentione facta cum impreſſorib. ab ipſo ſyndico, qui poteſt petere in iudicio, vt dicta cõuentio adimpleatur, dummodo omnis circunſtantia vitians caueatur, & poſſunt ipſi fratres notificare ipſi ſindico, ſi opus fuerit, vt id in iudicio petat, ſicut petit precium legatorum, & hæreditatũ, quę in dominium Papæ tranſierunt. Et ſicut ipſe ſyndicus authoritate Apoſtolica poteſt vendere libros, & alia mobilia ipſorum fratrum præmiſſa licentia ſuperiorum, dummodo talis pecunia, & pretiũ recipiantur ab eo, & in rem licitam expendantur, prout expreſſe definitur à Clemente V. *e* ergo non video, cur libri compoſiti a fratribus, quibus iam ordo, quã fratres vtuntur, quia expedit vendi, & imprimi ad ædificationem populi, & animarum, nõ poſſint a dicto ſyndico vendi, & in rẽ licitam ipſorum pretium expendi dummodo negotiatio, & lucrum, quod mercatores ex impreſſionibus quærunt omnino euitetur.

a *Cle. exiuit de paradiſo de uer. ſign. in fine.*

b *cap. exiit, qui ſeminat. § quia vero libros de ver. ſign. lib. 6.*

c *Aluar. lib. 2. ſup. c. reg. 67.*

d *Cor. ca. 4. q. 3. puncto 1.*

e *Clem. Exiuit de paradiſo. § quia libros.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum ſyndicus Apoſtolicus poſſit in iudicio petere pęnam in priuilegio contra imprimentes aut vendentes dictos libros.

RESpondeo dicẽdo, quod circa hunc articulũ duo veniunt determinanda. Primũ eſt, vtrũ ſyndicus Apoſtolicus in hoc caſu poſſit agere de-

dam-

Digitized by Google

damno euitando. Alterum eſt, vtrum poſſit agere de lucro captando: quãtum ad primum, quod eſt prouidere, ne aliquod damnũ ex prohibita, & furtiua impreſſione ſequatur, poteſt ſine dubio prohibere ſyndicus, ne impreſſiones furtiuæ fiant cũ ita eius licentiam, hoc enim nihil aliud eſt, niſi procurare, quod bona Eccleſiaſtica Eccleſiæ Romanæ deſtinata pro vſu fratrum conuentus, ad quẽ pertinet impreſſio librorum aliquod dãnum patiatur, & hoc eſt eius officium, & adminiſtratio. Ad ſecũdum pertinet acquirere pœnam in priuilegio rega li appoſitam procurando, quod libri impreſſi ſibi adiudicentur, quod neſcio, an aliquo modo licito a fratribus, aut a Syndico Sedis Apoſtolicæ fieri poſſit, hæc enim pœna non poteſt acquiri, niſi accuſatione, aut denunciatione facta per fratres, aut per ſyndicum: per fratres autem denuntiando, aut accuſando, clarum eſt non poſſe acquiri, ſi enim religioſi ſunt incapaces ad aliquid acquirendũ, etiam per contractus politicos apud omnes gentes vſitatos, a fortiori erunt incapaces ad aliquid per denũtiationem, aut accuſationẽ in iudicio conſequendum. Quod autem per ſyndicum acquiri minimè poſſit, probatur: omnia enim indulta Apoſtolica plenam authoritatem ſyndicis concedentia ſolum indulgent, vt poſſint petere in iudicio, & extra iudicium omnes eleemoſynas fratrum, & eorũ iura, & immunitates defendere, non autem concedunt, vt in nomine Sedis Apoſt. ſint fiſcales, denunciatores, & accuſatores ad acquirẽdum aliquid pro vſu fratrum, cum hoc repugnet eorum altiſſimæ paupertati, & ſic Martinus IV. *a* qui maiorem, quam alij Summi Pontifices concedit dictis ſyndicis authoritatem, ſolum ipſis indulget, vt res ab ipſis vindicatas in vtilitatem fratrum conuertant, prout ſecundum regulam fratribus fuerit licitum, & clarè conſtat, quam alienum ſit a regula B.P. N. Frãciſci fratribus neceſſaria ſuppeditari, & eorum monaſteria ædificare ex pœnis per viam denunciationis, & acquiſitionis acquiſitis, quod ſi expreſſe B. Franciſcus in ſua regula non prohibuit, neque Summi Pontifices in conceſſionibus factis ſyndicis prohibuerunt, fuit, quia nunquam talẽ vſum inter paupertimos fratres cogitauerunt poſſe contingere, & ſatis certe prohibuerunt in conceſſionibus datis ipſis ſyndicis, vt in iudicio poſſint petere ea, quæ concernunt ipſos fratres, dummodo ſtatui eorum nõ repugnet, & omne ſcandalum, & circũſtantia mala euitetur.

a *Mar. IV. ī ex trau. exultãtes.*

Sed contra hoc poſſunt aliqui replicando dicere, quod ſi iudex poteſt applicare pœnã delinquentis Monaſterio S. Franciſci de obſeruãtia, quod nõ eſt incapax dictæ pœnæ, cum ipſa ſit vere eleemoſyna per iudicem diſpenſanda, & potuit eam applicare cuicumque monaſterio, & poſtquam eſt applicata, poteſt a ſyndico in iudicio peti, ita etiã monaſteriũ D. Franciſci, & ipſi fratres poſſunt eſſe capaces dictæ pœnę ipſis a priuilegio regali per viã eleemoſynæ conceſſæ, quæ poſtquã eſt applicata, poteſt a ſyndico peti in iudicio. Reſpondetur non poſſe dictam pœnam nomine eleemoſynæ applicari cum ipſa non applicetur in priuilegio regali, niſi denunciatione, & accuſatione præmiſſa, quæ neq; ex parte ſyndici, neq; ex parte fratrum poſſunt in iudicio interponi, quod non contingit in pœnis a iudice in monaſterio applicatis, ipſæ enim ex officio iudicis ipſi monaſterio applicantur, & vt ſoluãtur nulla denuntiatio, aut accuſatio debet ex parte fratrum, & ſyndici interponi, ſufficit enim, vt humiliter eius officium imploretur.

Neque etiam obſtat, quod ipſe ſyndicus poteſt agere de damno euitando, prout dictũ eſt in principio huius articuli, & cui conceditur aliquid, conceduntur etiam omnia, quæ ad hunc finem ordinantur. Et clarum eſt, quod non procedit contra imprimentes dictarum pœnarum, non plene poteſt agere de damno vitando, cum ipſi ex impunitate ad impreſſiones faciendas prouocentur, nam reſpondetur, quod ſyndicus poteſt agere de damno vitando, prout probatũ eſt, modis tamen conuenientibus ſtatui, & profeſſioni ipſorum fratrum, exigere autem pœnas per viã denunciationis, aut accuſationis non eſt modus ſtatui Minorũ conueniẽs, quo ipſis in neceſſarijs poſſit ſubueniri, & ſic prædictum damnum minus malum eſt, quam damnificare, dilluſtrare, & maculare altiſſimam paupertatem, quam paupercula turba Minorum profitetur, quæ in litigijs, accuſantibus, & denuntiationibus obſcuratur, & licet aliquod lucrum temporale ex dictis accuſationibus conſequatur, maius eſt damnum temporale, quod ex eis ſolet huic familiæ generari, cum ratione dictarum accuſationum & denũtiationum dicant indeuoti, & aliqui deuoti, ipſos habere proprium, & non eſſe neceſſarium oſtiatim mendicare.

QVAESTIO CV.

De Irregularitate, in quatuor articulos diuiſa.

In primo tomo iam late egimus de irregularitate, nunc autem operæ pretium eſſe duxi, aliqua, quæ huic materiæ concernunt, in hoc tomo proponere, quæ limitant dicta in ſuperioribus.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum prælati regulares poſſint in foro exteriori in irregularitate, quæ procedit ex homicidio voluntario, diſpenſare.*

2 *Vtrum non habens poteſtatem diſpenſandi ſuper irregularitate contracta ex homicidio voluntario, poſſit diſpenſare in ea, quæ naſcitur ex homicidio iuſtè patrato.*

3 *Vtrum monachus iuuans chirurgum ad ſcindendum aliquod membrum, quod arte chirurgia ſcindi debet fiat irregularis.*

4 *Vtrum ſit irregularis prælatus monaſterii qui cõqueſtus corã iudice laico indicauit locũ, vbi fur poſſet comprehendi, ſecuta morte ipſius furis.*

5 *Vtrum Regularis ante legitimam ætatem factus ſacerdos, licet non poſſit ſacrificare, an valeat munera exercere, quæ alius ſacerdos non regularis poteſt.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælati regulares poſſint in foro exteriori in irregularitate, quæ procedit ex homicidio voluntario, diſpenſare.

Reſpondeo dicendo, quod Nauarrus *b* refert Paulũ III. cõceſſiſſe ſuperiorib. ordinis Præmonſtratẽſis facultatẽ diſpẽſandi cũ ſuis ſubditis ſuper homicidio volũtario. Et loquendo de ea bulla in hæc verba prorũpens ait *negari non poſſe, quod verba præfata bullæ multum vrgeant ad dicendũ præfatos reuerendiſſimos Patres prædicti ordinis illuſtriſſimi Præmõſtratẽſis poſſe diſpẽſare ſuper irregularitate ex homicidio*

b *Nau li. 1. cõſ. ti. de homi. volun. vel caſuali conſ. 15.*

diſpenſare,& quod Epiſcopus in ea minime poſſit diſpenſare expreſſe tenet in dicto libro quinto dicens, quod pro hoc facit conſuetudo totius orbis petendi illam a Papa,& quod nullo canone illa poteſtas ſit Epiſcopo, & quod non ſit illa etiam conceſſa in Concilio *a* Tridẽtino, quia per illud datur poteſtas diſpenſandi ſuper irregularitate deſcẽdẽte ex delicto, hæc autem non deſcendit ex delicto, & non obſtat, quod poteſt Epiſcopus diſpenſare ſuper irregularitate illicite contracta, ergo a fortiori in contracta licite. Nam reſpõdetur, quod irregularitas Bigamiæ, ſine peccato contrahitur,& tamen certum eſt, Epiſcopum nõ poſſe ſuper ea diſpenſare, tum per ſtylum curiæ, tum quia neq; Papa diſpenſat, niſi rariſſime, & maxima cũ difficultate,& dilatione, tum quia capitulum illud Cõcilij Tridentini excipit irregularitatem ex homicidio voluntario, nulla facta mentione de irregularitate ex Bigamia,& nõ alia ratione, quã quia hæc non naſcitur ex delicto & conſequenter habuit illam pro excepta, eo quod non naſcitur ex delicto, & conſequenter irregularitatem, quæ nõ naſcitur ex delicto, Epiſcopus tollere nequit. Vnde infero, quod prouinciales non poſſunt diſpenſare cũ ſuis ſubditis in hac irregularitate, loquendo iuxta ius commune, & ſtylum Curiæ, & hoc mihi videtur ſecurius, poſſunt tamen diſpenſare in ea ſi verum eſt, quod Paulus IV. hoc conceſſit iuxta ea, quæ in articulo ſuperiori dicta ſunt.

a Tri. ca. liceat aeref. ſeſ.24.

ARTICVLVS III.

Vtrum Monachus iuuans Chirurgum ad ſcindendum aliquod membrum, quod arte chirurgię ſcindi debeat fiat irregularis.

RESpondeo dicendo, quod articulus pręſentis quæſtionis proponitur propter aliquos fratres plus nimis ſcrupulizantes, quibus reſpõdetur, quod non incurrunt irregularitatẽ, tum quia nullo canone id exprimitur, & irregularitas non contrahitur, niſi in caſibus a iure expreſſis, vt in eodẽ iure *b* notatur, tum quia per mutilationem mẽbri ſanitatis cauſa factam nõ incurritur irregularitas, vt etiam in iure *c* determinatur, etiamſi a ſeipſo, ſi eſſet chirurgus, ſibi amputaſſet membrum putridum, tunc enim etiam non incurreret irregularitatem per prædictum ius a contrario ſenſu, quatenus habet eum, qui cum ſanus eſſet, ſe ſe abſciderit irregularem fieri.

b c. is cui. §. fin. de ſen. exc. li.6.
c c. ſi quis a medicis 56. diſt.

ARTICVLVS IV.

Vtrum ſit irregularis prælatus monaſterij, qui conqueſtus coram iudice laico de fure cum proteſtatione, de qua in capitulo prælatis, *de homicidio, libro ſex. o, poſtea indicauit locum, vbi comprehendi poſſet fur, qui fuit ibi comprehenſus, & poſtea fuit ſuſpenſus.*

RESpondeo dicendo, primo facile videri poſſe alicui partem negatiuam eſſe veram, tũ quia videtur caſus pro illa in dicto capitulo, *prælatis*, quatenus habet prælatos,& omnes alios clericos poſſe conqueri de malefactoribus ſuis coram iudicibus ſecularibus ſine metu irregularitatis incurrendæ, propterea quod illi eos occidant, vel membris mutilent, modo expreſſe proteſtentur nolle ſe, vt aliqua pęna ſanguinis eos puniant, ſed tantũ cogant ad reſtituendum damnum illatum,& faciendam iniuriarum emendam, tum quia prędictis pręlatis, & clericis non ſolum licet conqueri,& petere prædicta, ſed etiam conqueſtionem proſequi, & præſentare teſtes,& facere omnia illa, quæ pertinent ad obtinendam victoriam ſuper ſua cõqueſtione, & petitione ſecundũ omnium mentem. At indicare locum, vbi malefactor eſt & captura eius pertinere videtur ad prædictam victoriam obtinẽdam propter prohibitiones, quæ fieri poſſent,& reſponſiones, quas cogitur facere, ſi capiatur, tũ quia ſecũdum Petrum de Ancharrano *d* quem ſequitur Francus, poſſunt prædicti prælati poſt ſententiam latam petere executionem eius,& vt malefactores condemnati capiantur, qui licet reſiſtendo familię iudicis occidantur, non ob id prædicti prælati erũt irregulares. Pro parte aũt affirmante, ſcilicet quod prædictus prælatus ſit irregularis vrget fortiter primo, quod prędictũ capitulum, *prælatis* probat quidem, quod Eccleſiaſtici poſſunt agere contra ſuos malefactores ciuiliter cum proteſtatione prædicta ſine metu irregularitatis,& conſequenter, vt argumentum primum pro parte negante factũ probat, poſſunt proſequi litem,& facere articulos, poſitiones, probationes, & alia ad victoriam ciuilem neceſſaria. At captura malefactoris nõ eſt neceſſaria ad obtinendam ciuilẽ victoriam, iuxta in iure *e* notata. Secũdo quod non videtur licere clerico ſine metu irregularitatis etiam pręmiſſa proteſtatione petere a iudice ſeculari, vt capiat malefactorẽ ſuũ ad hoc, vt cogat eum ſoluere ſibi damnum, quod fecit, ſaltem antequam non condemnetur, ergo neque iuuare eum ad capiendum, nec conſequenter illi indicare locum, vbi capi poſſet, argumento eorum, quæ in iure *f* notãtur. Per quæ omnia illa pro vtraque parte adducta videtur hæc quęſtio difficilioris reſolutionis, quã a principio apparebat, prout affirmat Nauarrus, *g* qui in hunc modũ eam reſoluit dicens diſtinctione opus eſſe, nam ſi fur erat perſona fugitiua, ita quod probabiliter crederetur, quod ſententia contra eum lata parum profuiſſet, niſi perſona detineretur, licuiſſet prælato iodicare locũ, vbi erat, ſicut capere, & petere, vt caperetur, alioquin non ea ratione diuerſitatis, quod priori caſu eſſet neceſſaria captura ad effectum ſententię etiam ciuiliter latæ, in priori vero non; pro qua diſtinctione facit, quod debitor fugitiuus capi poteſt authoritate propria, non autem qui non eſt fugitiuus, prout in iure *h* determinatur.

d Anchar. & Francus in d. c. Prælat.
e l. cõſentan. & in auth. qui ſemel. C. quõ & quan. iudex c. ſi lite nõ conteſta.
f Authẽ. multo magis de ſacroſan. Eccle.
g Nau. li. 5 cõ. tit. de homicid. conſ. 9. nu. 4.
h l. Ait prætor. §. ſi debitorẽ. ff. quæ ĩ fraud. cre.

ARTICVLVS V.

Vtrum regularis ante legitimam ætatem factus ſacerdos, licet non poſſit ſacrificare, an valeat munera exercere, quæ alius ſacerdos non regularis poteſt.

RESpondeo dicendo. Primo eum, qui factus eſt irregularis ſine culpa ſua, & quia abſciſſum eſt ei aliquod membrum violenter ab alio ſine culpa ſua, poſſe gerere omnia munera, quorum exercitio non repugnat abſciſio illa, vt probatur in iure, *i* vbi Panormitanus communiter receptus id annotauit, regularis vero, de quo in caſu poſito ex ſua culpa eſt irregularis, & ideo non ſolum debet arceri a miſſa facienda, ſed etiam ab omnibus illis actibus, qui ſunt ordinibus ſpecialiter deputati, a quibus etiam eſt alienus, ſeu interdictus ſecundum theoricam Imolæ, vnde prædictus ſacerdos non poteſt abſque peccato dicere in officijs de- fun-

i c. 2. de cleric. ęgrotant.
k Imol. in c. ſi celebr. de cleri. exc miniſt.

functorum illa verba, *Dominus vobiſcum*, neq; dicere orationem, quam ſoli presbyteri in talibus officijs ſolent dicere tanquam ſacerdotes, quia illi actus peculiares ſunt presbyterorum.

QVAESTIO CVI.

De interdicto, quod eſt cenſura Eccleſiaſtica, quoad eius definitionem, & diuiſionem, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *QVid ſit interdictum.*
2 *Quotuplex ſit interdictum.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit interdictum.

RESpondeo dicendo, quod interdictum, cum ſit terminus vtroq; iure vſitatus, dicitur quaſi inter duos dictũ, vt colligitur ex iure, *a* & olim erat quædã forma, & ſolemnis conceptio verborum, quibus prætor fieri aliquid iubebat, aut prohibebat, quod tũc maxime fiebat cum de poſſeſſione, vel quaſi inter aliquos contendebatur, vt per gloſſam *b* quandã, & Doctores: non tamen dicitur ab interdicendo cum non ſemper prohibeat ſed aliquando aliquid fieri iubeat, vt in iure *c* habetur, ſed ſic dicitur interdictum canonicum, quod eſt cenſura Eccleſiaſtica aliquorũ prohibitiua, & de hoc hic agimus. Vnde interdictũ canonicum, & Eccleſiaſticũ eſt ſeparatio a iure, vel a iudice facta a ceteris ſacramentis, & omnibus officijs, prout infra latius explicabitur.

a *c. exhibitoria inſti. de inter.*
b *Gl. & Doc. in c. paſtoralis de cã poſſ. & prop. & in c. item cũ quis de reſt. ſpo.*
c *Inſt. de inter. §. 1.*

ARTICVLVS II.

Quotuplex ſit interdictum.

RESpondeo dicendo, quod interdictum in genere eſt triplex, ſcilicet perſonale tantũ, id eſt, quo interdicitur perſona, non locus, & locale tantũ id eſt, quo interdicitur locus, & nõ perſona loci aliud perſonale & locale ſimul. Pro quo ſciendum eſt, quod aliud eſt interdicere locũ, aliud homines loci, vel homines, & locum, quia ſi locus tãtum eſt interdictus, homines loci, qui non dederunt cauſam interdicto, alibi poſſunt audire diuina officia, & Eccleſiaſtica recipere ſacramẽta: ſi vero homines, aut locus, & homines ſint interdicti, tenebuntur etiam alibi ſeruare interdictum, niſi in caſibus a iure expreſſis, vt ex eodẽ iure *d* iũcta ſua gloſſa colligitur. Duplex eſt autẽ interdictum locale generale ſcilicet, & ſpeciale. Eſt autem interdictum locale generale, quo interdicitur regnũ, vel prouincia, vel ciuitas, vel Caſtrum, aut villa, vt patet ex quadã Decretali *e* declarãte, ſic debere intelligi in priuilegijs interdictum terræ. Interdictũ vero locale ſpeciale eſt, quo interdicitur vna certa Eccleſia, vel plures certæ Eccl. non autẽ omnes Eccle. alicuius ciuitatis, vel loci. Vnde dicitur interdictũ generale, quia totum aliquid ſine exceptione comprehẽdit, vt inquit quædã gl. *f* quam ſequitur Panor. ſpeciale vero dicitur, quia nõ comprehendit totum, ſed partem: interdictũ autem perſonale eſt duplex, generale ſcilicet, & ſpeciale, generale eſt, quo interdicũtur homines Regni, Prouinciæ, ciuitatis, Caſtri, aut villæ vniuerſaliter. Interdictũ vero perſonale ſpeciale eſt, quo interdicitur pars vnius ciuitatis, vel caſtri, aut villæ, aut certa perſona, vel certæ perſonæ, aut etiã incerta, vt cum dicitur, qui fecerit hoc, vel illud, ſit ipſo facto interdictus. Vnde ſi interdicatur tota aliqua vniuerſitas, quæ eſt pars alicuius populi, puta hoc ſtudiũ Salmanticenſe, non eſt interdictum generale, ſed ſpeciale, ſiue particulare dictũ a parte alicuius terræ. Ex his infertur, quod interdictum Eccleſiaſticũ eſt ſuſpenſio diuinorũ, ſacramentorumque actiua, & paſſiua celebratione reſpectu alicuius loci, vel perſonarum facta Eccleſiaſticam etiam prohibens ſepulturam, prout reſoluit Couarruuias. *g*

d *c. de ſen. excõ. lib. 6.*
e *c. cũ ĩ partib. de verb. ſign.*
f *Gl. et Pan. ĩ d. c. cũ in partib.*
g *Cou. in c. alm. mat. 2. p. §. 1.*

QVAESTIO CVII.

De interdicto, quoad eius miniſtrum in imponendo, & in tollendo, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *QVis poſſit interdicere.*
2 *Vtrum prælati inferiores Epiſcopo poſſint interdicere.*
3 *Quis poſſit abſoluere ab interdicto perſonali.*

ARTICVLVS I.

Quis poſſit interdicere.

RESpondeo dicẽdo, quod miniſter ille poteſt interdicere, qui ordinaria poteſtate poteſt excommunicare, & ſuſpendere, prout notãt Nauarrus *h* Antoninus, Couarruuias, & Syluester, & Soto. Et hic poteſt alijs eam facultatem delegare, non quidem feminæ, etiam Abbatiſſæ, ſed viro, qui clericus ſit, neque impeditus cenſura denuntiata. Dixi (*non quidẽ feminæ etiam Abbatiſſæ*) nam poteſtas excommunicandi, & infligendi alias cenſuras pertinet ad claues Eccleſiæ late dictas, femina autem eſt incapax poteſtatis clauium, etiã ſi ſit Chriſtiana. Verum eſt tamen quod quædam Abbatiſſæ habent ex priuilegio Papæ, quendã vſũ Clauium. Nã licet Philippus Decius *i* dicat feminam poſſe quidem habere iuriſdictionẽ Eccleſiaſticam, iuxta ea, quæ in quadã Decretali *k* notantur, non tamen poteſt excommunicare, argumẽto eorum, quæ notant Panormitanus, *l* & alij, atq; id ipſum videtur cenſuiſſe, licet non adeo expreſſe Couarruuias, *m* quę ſententia vera eſt attẽto iure, & vſu communi; at ex priuilegio bene poteſt excõmunicare, & interdicere, nam omnis qui habet iuriſdictionem Eccleſiaſticam, etiam ſi non habeat claues, poteſt excommunicare, vt colligitur ex D. Thoma, *n* tum quia Laicus ex priuilegio poteſt excõmunicare iuxta gloſſam *o* celebrem & receptã & his, & alijs tenet Nauarrus, *p* feminam poſſe ex priuilegio excommunicare.

h *Na. ĩ c. 27. n. 168. Anto. 3. p. tit 26. c. 2. §. 3. Cou. ĩ c. al. mat. 2. p. §. 2. n. 8. Sy. interdi. 3. §. 3. Soto. in 4. d. 21. q. 3. a. 1. concl. 2.*
i *Dec. in reg. 1. de reg. iu. n. 41.*
k *c. dilec. de maio. & obe.*
l *cap. noua de pœnit. & rem. vbi Pan. et alii*
m *Co. in c. alm. mat. 1. p. §. 12*
n *D. Th. ĩ 4. d. 28. q. 2. a. 2. q. 2*
o *Gl. ĩ c. pratr. 32. d. ĩ v. ducib.*
p *Nau. li. 3. cõſ. tit. de ſent. exc. conſil. 37.*

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati inferiores Epiſcopo poſſint interdicere.

RESpondeo dicendo, quod quidam prelati Epiſcopo minores habent ex iure, cõſuetudine, aut priuilegio vt poſſint interdicere in ſuo territorio, vt Abbates ſeculares, qui habẽt iuriſdictionem qua-

quaſi Epiſcopalem,& generalis religionum, qui tamen in conſuetudine non habẽt, vt oppidum, aut Caſtrum interdicat, niſi in illud habeat iuriſdictionem. Prior monaſterij interdicere ſuos ſubditos ab audiendis diuinis, aut confeſſionibus, quod eſt minus, quam excommunicare, cum hoc nõ ſit interdicere per cenſuram interdicti, vt tenẽt Doctores in ſuperiori articulo allegati. At in ordinib. mendicantium priores non habent huiuſmodi poteſtatẽ, cum priuationes, & ſuſpenſiones huiuſmodi ad ſuperiores prælatos ſpectent.

ARTICVLVS III.

Quis poſſit abſoluere ab interdicto perſonali.

RESpondeo dicendo, quod abſoluere ab interdicto perſonali poteſt, qui iure ordinario ligat. Ita Soto *a* Sylueſter, Antonius, & Nauarrus, vt Epiſcopus, aut prælatus religionis, qui poſſunt abſoluere ſuos, quã poteſtatẽ habent etiã eorum ſucceſſores, præmitti tamen debet partis ſatisfactio, licet tamen parocho non cõcedatur abſoluere ab interdicto, aut ſuſpenſione, quia horũ abſolutio nõ eſt neceſſaria ante abſolutionem a peccatis, vt tenent Soto, *b* & recentiores, priores tamen conuentuales, & guardiani per priuilegia Apoſtolica poſſunt abſoluere ab his cenſuris ſuos ſubditos, prout late diximus in primo tomo, *c* quod tamen debet intelligi, dummodo præmittatur partis ſatisfactio: nomine autem partis, cui reus ſatisfacere iubetur, non intelligitur iudex, cui applicatur pœna pecuniaria, aut cui aliquid (vt tabellioni) eſt ſoluendũ pro ſententia, vel tabellioni ſoluantur impẽſæ proceſſus, & litis, & iudici ſoluuntur iura ſua, iudex enim ſemper diſtinguitur contra litigantes, cõprehenditur tamen nomine partis reſpublica, præſertim in foro exteriori, ob cuius iniuriam notoriam latum interdictum eſt, aut cenſura, vt ceſſet ſcãdalum notoriæ offenſæ per ſatisfactionem, vt colligitur ex traditis a Soto, *d* & Nauarro.

a *Soto i 4. d. 22. q. 3. a. 1. poſt 3. concl. Syl. inter dictũ. 3. §. 10. n. 11. Ant. 3. p. ti. 26. ar. 5. Nau. c. 25. n. 168.*
b *Sot. vbi ſup.*
c *1. To. q. 20.*
d *Soto i 4. d. 22 q. 2. a. 3. Naua. c. 13. nu. 66.*

QVAESTIO CVIII.

De interdicto, quoad ea, quæ poſſunt interdici, in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſex.

1 *VTrum interdicta ciuitate cenſeantur etiam interdicta monaſteria in ipſa ciuitate exiſtentia.*
2 *Vtrum monaſteria fratrum poſſint interdici non interdicto populo.*
3 *Vtrum religioſi poſſint ab ordinariis ſpecialiter interdici.*
4 *Vtrum religioſi teneantur ſeruare interdictum nullum ſeruatum a matrice.*
5 *Vtrum religioſi non ſeruantes interdictum ſint excommunicati.*
6 *Vtrum matrice non ſeruante interdictum teneantur religioſi non ſeruare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum interdicta ciuitate cenſeantur etiam interdicta Monaſteria in ipſa ciuitate exiſtentia.

REſpondeo dicẽdo, non eſſe dubiũ, quod interdicta ciuitate cenſentur etiã interdicta monaſteria in ipſa ciuitate exiſtentia, ita vt in eis diuina officia obſeruari minime queãt, prout patet ex traditis in quadam Clementina: *e* dubiũ autem eſt, vtrum interdicta ciuitate cenſeantur etiam interdicta monaſteria, in ſuburbanis eiuſdem ciuitatis contenta, & videtur dicendũ, quod ſic, nã interdicta ciuitate, videntur etiam interdicta ſuburbia, vt in quadam Decretali *f* determinatur, cuius deciſionis dubitatio deducitur ex eo, quod appellatione ciuitatis alicuius minime alioquin ſuburbia cõtineantur, vt dicitur in multis iuribus, *g* ſiquidẽ ciuitas, Caſtrum, villa, oppidum propriè id ſignificant, quod ambitu murorum continetur. At quidquid ſit de nominis ſignificatione illud eſt tenẽdũ, potiſſime conſiderandam eſſe ſubiectam materiã, ſtatum, & qualitatẽ, ac conditionem loquentis, vt inde valeamus liquido percipere, quæ fuerit eius mens, an intellexerit ſub ciuitate ſuburbia, & continentia ædificia, an tãtum id, quod muris finitur, & cingitur: hæc reſolutio colligitur ex his, quę Panormitanus, *h* & alij tradidere, & Doctores, quos allegat, & ſequitur Cæpola. Ex quibus aperitur vera ratio ad deciſionem dictæ decretalis, nam licet alioquin appellatione ciuitatis tantum cõtineatur id, quod muris cingitur, neq; veniant ſuburbia, & continentia ædificia, tamen interdicta ciuitate, cẽſentur & ſuburbia interdicta, ne interdicto Eccleſiaſtico facillimè fiat illuſio, quæ contingeret, ſi interdicta ciuitate poſſent diuina officia in ſuburbijs celebrari, quam rationem expreſſe explicat Pontifex Romanus, cuius ad hoc meminere Abbas, *i* & Felinus, Alexãder, & Iaſon, idem Abbas, Socinus, & Ludouicus Luſitanus.

Et aduertendum, quod Iulius Secundus, *cõceſſit fratrib. minoribus, quod ſi contingat aliquã ciuitatem, vel oppidũ cum duobus, vel trib. milliaribus circumuicinis (infra quæ milliaria domus fratrũ prædicatorũ exiſtunt) Eccleſiaſtico ſupponi interdicto, fratres ordinis huiuſmodi, niſi cauſam interdicto dederint, vel eis ſpecialiter ex cauſa legitima interdictũ ſit, interdictũ huiuſmodi ſeruare nullatenus teneantur, niſi aliàs domus ipſorũ fratrum de iure interdicto talis oppidi cõprehendantur.* Ita habetur in libro *k* monumenta ordinis. Quæ cõceſſio maxime fuit neceſſaria, nã quæ dicantur continentia ędificia, & ſuburbia, quæ interdicta ciuitate cenſentur interdicta, boni viri arbitrio diſcernendũ erat, qui hoc ipſum ex ſitu loci, & cõmuni loquendi vſu, & ex alijs æſtimabat, iuxta quandam gloſſam *l* cõiter receptã, & ne pro arbitratu ſuo vnuſquiſq; circa monaſteria fratrũ iudicaret, idcirco iure optimo prouiſum eſt ipſis per ſupradictum priuilegium, ne vltra duo milliaria monaſteria diſtãtia ab oppido interdicta interdicto Apoſtolico ſupponerentur.

e *Cle. ex frequẽtib. de ſent. exc.*
f *cap. ciuitas de ſent. excom.*
g *l. nã quod liquidæ. §. ſi ex. ff. de pec. leg. l. 2. ff. de ver. ſign.*
h *Pan. et alii in c. Rodul. co. 1 et 2. de reſc. Cepola in l. 2. q. 2 ff de verb. ſign.*
i *Abb. et Fel. co. 2. in d. c. Rodul. Alex. in l. 2. ff. de ver. ſ. g. Iaſ. i fin. col. vlt. C. de ſucceſ. edic. Ab. i c. vlt. de præb. col. 2. Soc. et Ludo. Luſita. in d. l. ciuib. ff. de eb. dubiis co. 7. et 8*
k *in 1. p. f. 43. & in 2. f. 126. conceſ. 278.*
l *Glo. in d. c. ciuitas.*

ARTICVLVS II.

Vtrum monaſteria fratrum poſſint interdici non interdicto populo.

REſpondeo dicendũ, quod Leo X. conceſſit fratribus minoribus obſeruãtiæ, *quod Eccleſiæ domorũ ſuorum interdici non poſſint ad inſtantiã cuiuſcunq; perſonæ, et Cardinalatus honore, vel alia quauis fulgente dignitate, vel per authorẽ ſacri palatij, aut quoſcunque alios iudices, niſi tota ciuitas, uel oppidum, vbi tota domus huiuſmodi conſiſtit, Apoſtolica, ſeu ordinaria authoritatib. Eccleſiaſtico ſupponatur iterdicto. Ac voluit, qđ ĩ huiuſmodi domib. degẽtes fratres ad huiuſmodi iterdicti obſeruationẽ minime teneantur, nec propterea irregularitatis maculã,*

Digitized by Google

rio conſtare debeat non obſtantib. priuilegijs quibuſcumq. etiam religionis Sancti Ioannis Hieroſolymitani, & aliarum militiarum. Hæc Concilium.

Aduertendum etiam eſt, quod licet religioſi nõ poſſint interdici ab ordinarijs prout patet ex dictis priuilegijs, hoc tamẽ fallit in religioſo, & alijs exẽptis, qui habent aliquod beneficium in diœceſi alicuius Epiſcopi, vt ſunt multi religioſi curati, maximè Bononiæ, tunc enim non quatenus exempti, ſed quatenus beneficiarij poterunt interdici, prout ex argumento *a* cuiuſdam Decretalis colligitur.

a d.ca.cum capella.

ARTICVLVS IV.

Vtrum religioſi teneantur ſeruare interdictum nullum ſeruatum à matrice.

RESpondeo dicendo, quod interdictum ſiue valeat, ſiue non valeat ſeruandum eſt ab omnibus religioſis, tam exemptis, quam non exemptis, quando ſeruatur ab Eccleſia matrice, vt in quadã Clementina determinatur, non autem excommunicatio, quæ differentia non videtur in mentem veniſſe Ioanni Andreæ, *b* & Petro qui nouem alias differentias inter interdictum, & excommunicationem diligenter collegerunt, nec Dominico, nec Peruſino, qui decimam addiderunt. Dixi (religioſi) alij enim clerici ſeculares non tenentur interdictũ quod nullum eſt, ſeruare, etiamſi matrix Eccleſia illud ſeruet, vt patet ex dicta Clementina, *c* vbi gloſſa hoc annotauit ſecundum Rauennam ab omnibus recepta, & memoriæ mandanda, & docent D. Antoninus, *d* & Nauarrus.

b Cle. 1. de ſen. excom.

c And. & Petrus in ca. 1. de ſent. excom.
d Cl. vbi gl. v. veli.

ARTICVLVS V.

Vtrum religioſi non ſeruantes interdictum ſint excommunicati.

RESpondeo dicendo, quod in quadam Clementina *e* excommunicãtur omnes religioſi tã exẽpti, quam non exempti cuiuſcunque ordinis, & conditionis, mendicantes, & non mendicantes, ſecundum gloſſam ibi, qui interdictum impoſitum authoritate ſedis Apoſtolicæ, aut ordinariorum, quod ſciunt Eccleſiam matricem ſeruare, non ſeruauerunt, & idem ibidem dicitur de interdicto, & ceſſationibus a diuinis interdictis per prouincialiũ Conciliorum ſtatuta, vel ipſorum authoritate, & in generalibus ceſſationibus a diuinis ciuitatũ, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex cõſuetudine, vel alias capitula, collegia, vel conuentus ſecularium, vel regularium ſibi vindicant Eccleſiarum.

e Anto. 3. p. tit. 59. Na. in c. cũ contingat de reſcrip. remed. 2. num. 40.
f Cle. 1. de ſen excomm.

Circa quam conſtitutionem nota, quod non ligat clericos ſeculares ſecundum gloſſam ibi, quæ etiam dicit, quod religioſi intelliguntur ſcire obſeruantiam interdicti a matrice Eccleſia, quando viderint vel alio ſenſu corporis perceperint, id eſt auditu, quod de auditu probabili eſt intelligendum. Vnde conſtitutio ſtatim addit, quod probabiliter ignorantes non ligantur.

Aduertendũ tamen, quod ſi Eccleſia matrix ſeruat, quia ſpecialiter, & ſingulariter eſt interdicta, non eſt locus huic pœnæ, quæ intelligitur de interdicto ad quod religioſi tenentur: ipſi autem nõ tenentur ad illud ſeruandum, quando Eccleſia matrix ſeruat, quia ipſa ſpecialiter eſt interdicta.

Notandum etiam eſt, quod dicta conſtitutio intelligitur de interdicto à iure, verbi gratia quando canon imponitur interdictum Ciuitati, quę in ſecuta fuerat Epiſcopum, prout probatur in iure. *g*

g c. fęlicis. §. ciuitatis de pœnis li. 6 gl. in d. Clemen

Nota etiam, quod non habet locum dicta cõſtitutio in interdicto poſito a ſingulari perſona, quæ ſpeciali conſuetudine poteſt interdicere, cum talis non faciat authoritate Apoſtolica, neque ſit ordinarius. Verum tamen eſt, quod ſi ex conſuetudine haberet iuriſdictionem ordinariam iuxta terminos iuris, *h* huic conſtitutioni locus eſſet, & hoc videtur verius, nam textus non loquitur de interdicto lato à Diœceſano, quia tunc ſolus Epiſcopus intelligeretur, argumento cuiuſdam Decretalis, ſed dicit de interdicto lato ab ordinario, & ſic ſufficit, ꝙ habet ordinariam iuriſdictionem. Idem de delegato Apoſtolico, nam ſi habet mandatum poteſt, aliàs ſecus.

h c. cũ cõtingat de foro cõpetẽs.

i c. vni de vi. et ho. cle. lib. 6.

Vnde dicta conſtitutio procedit de interdicto Sedis Apoſtolicæ; vel ordinarij, vel delegatorũ ſpecialiter ad hoc deputatorum, vt interdicant, alias ſecus, quando autem datur poteſtas ſpecialiter ad interdicendũ, eſt potius miniſter quam delegatus, & ipſe committens talem poteſtatem dicitur facere, argumento cuiuſdam Decretalis. *k*

k c. fi. de offi. de leg.

Nota deinde, quod Eccleſia Matrix ſecundum gloſſam in dicta Clemẽtina, eſt Eccleſia maior, vel baptiſmalis, quæ dicitur Matrix, quia ſicut mater generat, ſic & iſta regenerat per baptiſmũ, & quia interdicuntur, quandoque loca non habẽtia intra ſe Eccleſiam cathedralem, habent tamen matricẽ, ideo hoc expreſſit, & procedit dicta conſtitutio, cũ illa matrix Eccleſia religioſis non obſeruantib. interdictum ſubeſt quantum ad præſentationẽ collationis, vel quia ſit ipſorum vicaria, cum dicta conſtitutio generaliter loquatur, ita Baptiſta de Salis in ſua ſumma, *m* & Syluester: ſi verò in loco nõ ſit aliqua cathedralis, vel matrix Eccleſia, quia fortè eſt *n* in alio loco, vel ibi ſunt plures æqualiter ſuis parochianis baptiſmata, & alia ſacramenta miniſtrantes, diſtinguendum eſt, ſi omnes illæ ſeruant, locus eſt dictæ excommunicationi, ſi verò aliquæ ſeruant, aliquæ non, tunc non eſt locus huic pœnę ſicut eſſet, ſi in tali loco non eſſet, niſi vna Eccleſia religioſorum non ſeruantium, vt cum Gloſſa tenet Syluester. Nota inſuper, quod ſi interdictũ ſit appoſitum in prouincia, licet Eccleſia Metropolitana ſeruet interdictum, religioſi totius prouinciæ ſcienter non ſeruantes minimè hac excommunicatione feriuntur: nam Clementina ſolum loquitur de religioſis non ſeruantib. interdictum, quod ſeruat cathedralis, vel matrix loci, & conſtat, ꝙ Metropolitana Samorenſis, non eſt matrix ciuitatis Taurenſis.

l gl. in d cle. v. matricem.

m Sali. in ſum. ti excom. 1. fo. 82. p. 2. c. 1. Sy. v. exc. 9. n. 12.
n gl. in d. cle. 2. Syl. vbi ſu. nu. 92.

ARTICVLVS VI.

Vtrum matrice non ſeruante interdictum, teneantur religioſi illud non ſeruare.

RESpondeo dicendo, quod ſi matrix Eccleſia non ſeruet, non tenentur religioſi, non ſeruare, prout tenet gloſſa. *o* quia dicta Clementina nõ dicit, quod in non ſeruando ſe conforment, ipſa enim addere intendit, non minuere ad obſeruantiam

o gl. in dict. cle. 1.

tiam

riam interdictorum, & argumentum à contrario ſenſu ceſſat, vbi illius argumenti contrarium reperitur in iure, pro vt tenet quædam gloſſa *a* communiter recepta, nec contrariorum eadem eſt diſciplina, vbi mens, & verba reſiſtunt, vt dicitur in iure, *b* exceſſus enim clericorum matricis Eccleſiæ non debet dare religioſis materiam delinquendi, cum ipſi ſacrorum Canonũ magis obſeruatores eſſe debeant. Verum eſt tamen, quod ſi ſententia interdicti verè ligat, & matrix Eccleſia illam nõ obſeruat religioſi non ſeruantes non ligantur hac excõmunicationis pœna, ſed alijs, quæ in ſacris Canonibus *c* continentur, quia ſcilicet, ſunt ſuſpenſi, & eis interdictus eſt ingreſſus Eccleſiæ, & ſunt irregulares & ineligibiles actiuè, & paſſiuè, ſi autem ſententia interdicti verè non ligat impediente appellatione, vel alia nullitate, & matrix Eccleſia illam ſeruat, ligantur religioſi non obſeruantes eam pœna excõmunicationis, non autem alijs ſupradictis, quãdo verò tenet, & per Eccleſiam matricem ſeruatur, religioſi non obſeruantes ligantur non ſolum excommunicatione, ſed etiam alijs pœnis.

a gl. vlt. in c. publicato de elec.
b c. fi. de verb. ſign.
c c. vl. de exce. præl. c. author. de priui. li. 6. et ca. Epiſcoporũ.

QVAESTIO CIX.

De interdicto locali, quoad eius effectus, & priuilegia iuris communis, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Quis ſit effectus interdicti localis.*
2 *Quæ iure communi tempore interdicti localis permittantur.*
3 *Quæ ſacramenta tempore interdicti permittãtur conferri.*
4 *Quomodo tempore interdicti officia diuina ex priuilegio capitis*, alma mater, *celebrentur.*
5 *Vtrum interdictum loci violetur, etiamſi non ſit denuntiatum.*

ARTICVLVS I.

Quis ſit effectus interdicti localis.

RESpondeo dicendo, quod ex definitione interdicti localis colliguntur tres effectus priuatiui, & tria prohibentur in genere, nẽpe quędam ſacramenta, & omnia diuina officia, & eccleſiaſtica ſepultura, qui effectus iure antiquo ſtrictius prohibebantur, ſed ius nouum capituli, *Alma mater*, *d* ideo concedit celebrari officia diuina cum quadam moderatione, ne ſi diu ceſſent, pullularent hęreſes ſequeretur magna indeuotio populorum, & infinita animarũ pericula. Ea dicuntur officia diuina quę non ſunt ſacramenta, ſed actus ſpecialiter deputati pro ordine, vt celebrare miſſam etiam votiuam, cantare Epiſtolã, aut Euangeliũ ſolẽniter cum veſtib. ſacris, & qđ Hebdomadarius officiet, ſeu capitulet, prout conſtat ex traditis a Paludano, *e* Antonino, Syluestro, Soto, Couarruuias, & Nauarro. Vnde celebrare, aut miniſtrare ſolemniter in miſſa ẽt Pontificali, & Hebdomadarium ſacerdotem officiare horas in choro, & Epiſcopum conferre ordines ẽt minores, & non ſacrare Abbates, virgines, aras, & calices inter diuina officia prohibita tempore interdicti reputantur, vt conſtat ex traditis ab Angelo, *f* Couarruuias, & Nauarro, qui in hac parte ſequuti ſunt Ancharranum, & Federicum, & Calderinum.

d c. alma mater de ſent. excom.
e Pal. in 4. d. 18 q. 2. ar. 2. Sylu. interd 3. n. 1. et §. 8. Anto. 3. p. ti. 26 Sot. in 4. d. 22. q. 3. ar. 1. concl 4. Cou. in c. alma mater cap. 2 p. 2. §. 4. Na. in Man. c. 171.
f Ang. inter di. §. 18. Cou. vbi ſ. §. 5. n 6. Na. vbi ſu. n. 178. & 186.

Aduertendum tamen, quod propter aliquam grauem neceſſitatem poteſt Epiſcopus ordines celebrare tempore interdicti, vel bt gratia ſi ratione peſtis, vel alterius calamitatis parrochi, & multi ſacerdotes obierunt, poterit enim in his caſibus Epiſcopus tempore interdicti ordines conferre, ſecundum Syluestrum, *g* quod non eſſe probabile tradit Couarruuias, & Bibaldus in ſuo Candelabro aureo, putat probabiliſſimum, & verum, cum neceſſitas careat lege, maximè in hoc caſu, vbi multi morerentur ſine confeſſione ex ſacerdotum penuria, & conſequenter condemnarentur multi.

g Syl. interdi. 5 q. 5. Cou. in ca. Alma mater.

Verum eſt tamen, quod ſi extra dictas neceſſitates ordines celebrauerit, grauiſſimas incurret pœnas a iure ſtatutas, ordinatus aũt ſic in dicto loco non ſit ſuſpenſus, niſi in ſua ordinatione miniſtret ſtatim in ordine ſuſcepto, vt affirmat Couarruuias *h* nec licet tempore interdicti benedicere ſacramẽtalia, vt aquam etiã pro baptiſmo, niſi ianuis clauſis, vt tenet Syluester, *i* quem ſequitur Nauarrus ſecutus Federicum, & Calderinum dicentes, quod tunc non licet parrocho benedicere aquam, neque eam publicè fundere, cum aſperges. Item non licet cantare horas canonicas publicè, nec priuatim coram alijs eas dicere, ſed eas dicere cum moderatione capituli, *Alma mater*, Hæc & ſimilia prout ordinantur in Miſſali, vel Pontificali, aut breuiario dicuntur officia diuina, vt conſtat ex traditis ab Angelo, *K* Syluestro, Nauarro, & Mandoſio. Verum eſt tamen, quod non omnia, quæ in miſſali, & breuiario habentur, ſunt officia diuina, multa enim ſunt in his libris ordinata, quæ non prohibentur tẽpore interdicti, quia reuera non dicuntur ſimpliciter officia diuina, ſed priuata, vt innuunt Doctores allegati, quibus proinde intereſſe poteſt homo interdictus, aut excommunicatus, de quibus in articulo ſequenti.

h Cou. vbi ſ. §. 3. nu. 3.
i Syl. inter d. 5. §. 2. v. 3. Nau. vbi ſu. nu. 187. & 189.
K Ang. interdi. 5. §. 4. Sylu. interd. §. 4. v. 1 et interdi. 6. §. 2. v. 1. Mand. in pra. ſign. it. confeſſionale, & tit. licentia.

ARTICVLVS II.

Quæ iure communi tempore interdicti localis permittantur.

REſpondeo dicendo, quod primo permittũtur benedictio menſæ, & gratiarum actio, benedictio fructuum, aut ipſius habitus nouitiorũ, pro peregrinis benedictio baculi, & ſacculi, prout cõſtat ex traditis per Nauarrum, *l* & Syluestrum, & ex abundantiori conceditur priuilegium pro benedictione menſæ, prout conſtat ex compẽdio *m* mẽdicantium Leonem Decimum minorib. conceſſiſſe. Quod ego priuilegium exiſtimo fuiſſe procuratum, quia in religionibus benedictio menſæ, & gratiarum actio, a nemine, quam ab Hebdomadario, aut a ſacerdote nomine ipſius ſolemniter dicũtur, qua ratione attenta videntur inter officia diuina aliquo modo eſſe computanda, & tempore interdicti ea minimè eſſe dicenda ſolemniter, niſi priuilegium aliquod ſit conceſſum, quo ipſa ſolemniter dici poſſe concederetur.

l Na. c. 27. nu. 172. Syl. vbi ſ. v. 5. in fi.
m Comp. mẽd. interdi. 1. §. 21 habetur in ſup. f. 26. conc. 192.

Secundo permittitur cantus Litaniarũ, dum ſit per laicos confratres, prout dicunt Nauarrus, *n* Sandoual, & Tabien. vel dum publicè intra, vel extra Eccleſiam cantantur a ſacerdote regulari, ſed abſque ſolemnitate Crucis, & ſine *Dominus vobiſcum*, nam dum ſacerdos in diebus Litaniarum, qui præcedunt Aſcenſionem Domini, & in feſto Beati Marci Euãgeliſtæ, in proceſſione cũ ſuperpelliceo,

n Nau. vbi ſu. n. 176. Sãdo p. 6. de officio eccleſiaſtico. c 29. Tabien. tit. interdi. 5. 16.

&

Digitized by Google

& pręcedente cruce,aut in alijs proceſſionib. cantat ſolemniter litanias,pertinet ad officiũ diuinũ, & ſacerdotis, & ſic non licet tempore interdicti, prout tenet Nauarrus,*a* & alij cum Calderino, & Caietanus,Palatius,& Alcocer, & ſic excommunicato non licet aſſiſtere litanijs ſolemnib. prout tenet Nauarrus.*b* Aduertendum tamen, quod Leo X.*conceſſit fratrib.minoribus,quod tempore interdicti ordinarij poſſint predicti fratres minores facere proceſſiones per clauſtra ſua dicẽdo litanias,vel hymnos,aut alia deuota carmina,dumtamen aliquod diuinum officium non dicant*. Ita habetur in ordinis ſupplemento *c* & refertur in compendio mendicãtium. Quę ibi, *Dum tamen aliquod diuinum officiũ non dicant*,ſatis indicant quod prędictum priuilegium ad parũ,vel ad nihilum deſeruit,cum prædicto modo facere proceſſiones,& dicere litanias, à iure communi concedatur,pro vt ex ſuperiorib. ſatis patet,Ex quib.colligitur minus rectè percepiſſe hoc priuilegium Henriquez,*d* dicens,ꝙ Minoritis & eis,qui communicant in eorum priuilegijs cõcedítur tẽpore ĩterdicti facere publicas proceſſiones per clauſtrum,cum ſolemnitate, & cantu litaniarum,hymnorum, & aliarum deuotarum precum, non.n.in dicto priuilegio tale quid conceditur,ſcilicet quod cum ſolemnitate hęc fieri poſſunt, hoc .n.eſt officium diuinum,vt ex præcedentib.conſtat immo dictum priuilegium id expreſsè negat, addens,& dicens. *Dum tamen aliquod officium diuinum non dicant*. Quę verba minimè conſiderauit Henriquez immo ea malè tranſtulit dicens. Dummodo non faciant aliud officium,quę verba minimè in dicto priuilegio apponuntur,ſolum.n. apponuntur v.rba ſupra poſita,ibi, *dum tamen aliquod officium diuinum non dicant*. Nec pro Henriquez facit priuilegium ab eo allegatum contentum in eodẽ compendio *e* mendicantium. Nam Leo non conceſſit Benedictinis abſolutè, vt tempore interdicti poſſint miſſas,proceſſiones,& alia diuina officia ſolemniter celebrare, vt inde inſerat Hẽriquez, poſſe regulares proceſſiones in tẽpore interdicti ſolẽniter celebrare,ſed ſolũ conceſſit,vt in feſtiuitatibus,de quib.in dicto priuilegio,poſſint dictas proceſſiones ſolẽniter celebrare,in quib.feſtiuitatibus per dictum priuilegium ſuſpenditur interdictum.

Poteſt etiam ſacerdos,qui iuuat infirmum periclitantem recitare litanias,& alios pſalmos,& orationes coram laicis dicere Euangelium, vel legere paſſionem Chriſti Domini, aut recitare Pſalmos Pœnitentiales,dummodo non dicat,Dominus vobiſcum,quod pertinet ad officium Diaconi,& recitare recommendationem animę pro mortuo prout tenet Syluester,*f* & Nauarrus.

Quarto poteſt etiam ſacerdos introducere priuatim in Eccleſiam mulierẽ poſt partum facta cõfeſſione generali,vt Deo gratias ãgat,prout tradũt Syluester,*g* Maiolus,Armilla, & Nauarrus cum Calderino,ſed abſq.ſtola, & ornatu ſacerdotis vt cum alijs tenet idem Nauarrus *h* eadem confeſſio,& abſolutio generalis deprecatiua dici poteſt corã interdictis a ſacerdote in fine concionis,quia eo ipſo,quo tunc conceditur ſacramentum pœnitentię etiam ſanis, videtur conceſſa ea generalis abſolutio,quę ordinatur ad emundationem peccati,prout tenet Syluester,*i* & Nauarrus nam ea deprecatoria confeſſio,ſeu abſolutio fieri poteſt a perſona interdicta.

Quinto non prohibetur adoratio crucis in feria ſexta Hebdomadæ ſanctæ,ſquia non videtur officium diuinum,vt tenet Nauarrus cum Calderino & recentioribus, & clericus poteſt accipere mortuoria,licet defunctus etiam interdictus ſit ſepultus extra locum ſacrum,quia clericus non prohibetur pro illo orare,aut accipere oblationes,prout tenent Syluester,& Nauarrus.

a *Naua.& alij vbi ſu. Caie.ex com.ad fi.Pala. in 4.d.18.qu.3. pag.341. Alco. in ſum.c.17.*

b *Na. Hiſ.nu. 40.in add.in c. 28.*

c *Sup.f.62.conceſ.199. comp. mend. tit. interd. §.21.*

d *Henriq.3 ſũ. 2.p.li.13 de excom. & interd. c.44.*

e *Cõp.mend.ti. interd.1. §. 10.*

f *Syl.inter.5.§. 4.v.6.Na.c.27 nu.170.*

g *Syl.ti.inter.5 §.4.ver.5.Maiol li.3.c.20.n. 8.in fi. Arm.ti. inter.§.64.Nauar.vbi ſup.*

h *Na.vbi ſ.n. 176. 177.179.*

i *Syl.vbi ſ.§.7 v.3.Na.vbi ſ n.166.*

Sexto tempore interdicti licet publicè recitare, dũ pulſatur,precem Angelicã,veſpere,manè, & meridie,vt poſt communem tenet Medina.*l* Et priuata benedictio licet,quam publice dat Epiſcopus vel presbyter ẽt extra Diœceſim, non tamen licet ſolẽnis benedictio,quam Epiſcopus facit in Eccleſia dicens,*Adiutorium noſtrũ in nomine Domini*, & ſic ſunt concordandi Syluest.*m* & Nau. Dum.n. Syluester illicitam eſſe talem benedictionem affirmat,de benedictione ſolemni eſt intelligendus.

Septimo lectori etiam interdicto,vel in loco interdicto licet prælegere lectiones etiam ſacrę Scripturæ,declarare Euangelium,aut Pſalmos,& prædicare,prout tenent Paludanus, *n* Antoninus, ſumma confeſſorum,& Nauarrus,& licet etiam exercere ea,quę ſunt iuriſdictionis in loco interdicto, vt excommunicare,vel ab excommunicatione abſoluere,dare indulgentias,eligere,& ſimilia,ſed abſque ſtola,& ſolemnitate ſacerdotali.

Octauo prohibebãtur olim multa officia diuina in loco generaliter interdicto vt patet ex iure,*o* ſed quędam officia licebant, vt etiã colligitur ex iure *p* & plura nouo iure in capitulo,*Alma mater*, alia conceduntur per priuilegia iuris, vt clericis quędã conceduntur,clericus enim primę tonſuræ ex priuilegio iuris admittitur ad officia diuina,& ſepulturam,niſi fuiſſet cauſa interdicti,ſub nomine clerici in fauorabilib. iure communi comprehẽdũtur regulares niſi clerici,aut regulares eſſent interdicti prout notat Nau.*q* oẽs.n.hi gaudent priuilegio canonis, vt idem Nau.notat,*r* & etiam Nouitius, & conuerſus gaudet,vt dicitur in iure,& tradũt Syluester*ſ* Roſella,Armilla,Angelus,Nauarrus, Corduba,Antoninus,& Gabriel: clericuſque coniugatus cum vnica Virgine gaudet priuilegio canonis, & fori,ſi modo deferat tonſuram, & veſtem Clericalem: at poſt Conc. Trid. *t* vt clericus in minorib. gaudeat priuilegio fori oportet,ab Epiſcopo aſcriptũ eſſe miniſterio certæ Eccleſiæ,aut verſari in ſeminario clericorum,vel in ſtudijs de licentia Epiſcopi, quod tamen in praxi receptum confirmat Pius V.proprio motu, & vſitatum eſt in prætorijs regijs,& id optauit fieri Molinæus,*u* vt tenent Nauarrus,Mandoſius,Maiolus,& Perez: clericus tamen coniugatus tempore interdicti non admittitur ad diuina officia, niſi prępſcripta conſuetudo, ex qua venire licet impunè contra interdictum, id concedat,qualis eſt in Aragonia, quod ex traditis in iure *x* de conſuetudine diſponente confirmatur & tradit Nauarrus.

Nono non prohibentur in conuentuali Eccleſia,vt ſummiſſa voce,& ſine cantu bini,aut tres recitẽt horas,ſed cum moderatione hac,nempe interdictis excluſis,ac ianuis clauſis,vt colligitur ex iure & tradũt Ioannes *y* Tab.Syluester, Couarruuias & tunc non licet,vt plures, quam tres ſimul recitent etiam tempore ceſſationis a diuinis,quia ſolũ confirmatur ius antiquum, prout tenet Hẽriquez *z* contra Senatum Doctorum Salmanticenſis Academiæ,& contra Medinam dicentes, quod debet ſolus recitare.

Ex his Doctores colligunt,licuiſſe in interdicto etiam ſpeciali,quod bini, aut tres horas canonicas recitare poſſint extra Eccleſiam,ſed cautè,ne a ꝓhibitis audiantur,niſi fortè per tranſitũ, quod pro nihilo reputatur,vt in agro,cubiculo,vel etiam intra Eccleſiam apertis ianuis cum dicta cautela,ne au-

k *Syl.tit.inter. §.8.v.7.Nau. vbi ſu.n.174.*

l *Med.li.1.ſua inſtruct.ca.11. nu.13.*

m *Syl.vbi ſ.§. 4.v.5.Na.vbi ſu.n.176.*

n *Pal.in 4.d.18 q.4.Ant.3.p.ti. 24.ca.70.col.2. ſum.cõf li.3.ti. 33.q.251.Na. vbi ſu.nu.176.*

o *c.reſponſ.vbi glo.de ſen.excõ.*

p *c.quod in te.de pæn.& remiſſ.*

q *Na.c.27.nu. 174.*

r *Na.c.27.nu. 79.*

ſ *Syl.v.relig.5. & exc.6.nu.3. Roſ.Arm.An. v.nouiti.Na.in Apol. de red.q. 1.moni.55.Co. li.1.qq.q.30.Gabr.2.ſo. cõ.opi. titu.de præſum. conſi.12.*

t *Tri.ſe.32.c.6 & 17.*

u *Mol.in addi. ad Ale.conſil.8. vol.1.Na.c.25. n.135. Mãdo. in reg.cãce.reg. 16.q.14.nu.2. Maiol.lib.1.de reg.c.34.nu.1. col.3.Per.in l.2 ti.8.li.8.or.pa. 349.*

x *ca.ſi de conſu.*

Na.c.27.n.174

y *Tabie.inter. Syl.v.2.Cou.in c.alma mat.2. p.§.2 n.7.v.ſed & olim.*

z *Henr.in ſen. 2.p.li.13.de ex. & interd.c.41. num.3.*

Digitized by Google

a Cou. vbi ſum. 1. Na. vbi ſup. 173. Syl. vbi ſu. §. 2. v. 2.

audiantur a prohibitis prout tenet Couarruuias *a* Nauarrus,& Syluester,nec quod prohibet capitulum, *Alma mater*, quia in hoc caſu ceſſat tota rō prohibitionis,& inconuenientium,quę in dicto capitulo conſiderantur, ſimiliter tempore ſpecialis interdicti tiloci licebat binis clericis, aut tribus ſimul recitare, vt tenent Sylueſter *b* & quidam recētiores,quod ſentit Couarruuias quia Doctores loquuntur ſine exceptione ſpecialis,aut generalis interdicti,vt contra Nauarrū tenet Henriquez, tempore verò ceſſationis id licet ex eodem iuris priuilegio,quia militat eadem ratio,prout colligitur ex Couarruuias *c* cum Ioanne Andræa,& Innocētio, Calderino,& Sylueſtro,& ſignificat Soto,& tertio affirmāt Theologi recentiores,prout affirmāt Henriquez,inde in terēs ſine cā Senatus Doctorum Salmanticenſium,quos citat Medina, reſtringit hoc ad ſolos ſacerdotes contra capitulum, *Quod in te de pœnitentijs,& remiſſionibus,* quod nō reſtringit hoc priuilegium recitandi binos, aut tres ad ſolos ſacerdotes,& per conſequēs falſo aiunt ſolū ſacerdotem tempore ceſſationis,ſepeliēdum in loco ſacro,idq. in cęmeterio,& nō in Eccleſia:dictum.n. capit. *Quod in te*, generaliter concedit prædictum priuilegium clericis. Verum eſt tamen,quod extra Eccleſiā poſt capitulum, *Alma mater*, non debent dicere horas canonicas plures ſimul, quam tres, quia alias viderentur officiare pro populo, vt innuit Sylueſt. *d* Ex his infertur etiam intellectus ad quandam conceſſionem Leonis X. factam fratrib. minoribus, *quod ſcilicet tempore interdicti, aut ceſſationis a diuinis poſſint duo, vel plures fratres extra Eccleſiam in domib. ſuis officium diuinum dicere, nō obſtante capitulo* quod in te, *de pænitentijs & remiſſionib. & alijs quibuſcumq. et quod quando extra chorum dicunt prædict. fratres horas canonicas, ſi caſu tranſeuntes perſonæ interdicti aliquid audierint, non propterea incurrant aliquam cenſuram* Ita habetur in ordinis ſupplemento, *e* hoc enim priuilegium, ex dictis, vt aliquid operetur,debet intelligi vt plures quam tres ſimul in domibus ſuis extra Eccleſiam tempore interdicti, aut ceſſationis a diuinis officium dicere poſſint diuinum. Nam ſecundū ſupradicta ex priuilegio iuris iā erat conceſſum clericis,vt tres ſimul extra Eccleſiam poſſint officium diuinum recitare. Verum eſt tamen,quod mō poſt capitulum, *Alma mater*, in agro,aut alibi extra Eccl. non poſſunt plures, quam tres dicta horas canonicas priuatim ſummiſſa voce,excommunicatis,& interdictis excluſis recitare,prout cum Syl. dictum eſt. Illud autem quod in eodem priuilegio conceditur *quod quando extra chorum dicūt prædicti fratres horas canonicas, ſi tranſeuntes perſonæ interdictæ aliquid audierint, nō propterea incurrant aliquā cenſuram*, hoc inquam non continet aliquod priuilegium, cum iure communi ſit conceſſum,& ita à Leone X. pro fratribus ſcrupuloſis videtur fuiſſe impetratum.

b Syl. vbi ſ. Co. vbi ſ. n. 7. DD. in c. quod in te de pœn. & rem. Henr. vbi ſ. n 5 lit. N.

c Cou. vbi ſ. 2. p. §. 2. nu. 7. v. hic patet Syl. vbi ſ. §. 7. v. 3. Sot. in 4. d. 22. q. 3. a. 2. Henri. vbi ſup. lit. O. Medin inſtr. confeſſorū li. 1. c. 11. §. 14.

d Syl. ti. inter. 5 n. 7. ver. 2.

e Sup. f. 82. concluſ. 166.

Decimo licebat parochis,per ſe,vel per vicariū, vt modo,& licet tempore interdicti generalis,aut ſpecialis celebrare vnam miſſam in hebdomada in qualibet parochia,prout in iure permittitur,& tradunt Sylueſter,*f* Villadiego,& Na. & hoc cum vno,aut duobus miniſtris ad renouandum Sanctiſſimum Sacramentum Euchariſtię, quod aſſeruatur pro infirmis in ſacrario,moderatione tamē interdictis excluſis,& his qui non habent priuilegiū ianuis clauſis voce ſummiſſa,& ſine pulſu cāpanæ etiam paruulæ. Ita Doctores ſuperius allegati, cū moderatio hęc confirmetur nouo iure capi. *Alma mater*, vrgente aūt neceſſitate infirmorum poſſūt aliç miſſę cum moderatione celebrari, vt tenet Nauarrus, *g* ſecutus Hoſtienſem.

f c. a. pmittimus de ſent. excom. Syl. inter. 5. §. 1. v. 1. Villad. c. 5. n. 6. Nau. c. 27. n. 173. & 178.

g Na. vbi ſu. n. 173. Hoſt. in d. c. permittimus.

ARTICVLVS III.

Quæ ſacramenta tempore interdicti permittantur conferri.

RESpondeo dicendo,quod iure *h* antiquo concedebatur morituris Euchariſtia per modū viatici,& ſacramentum pœnitentiæ etiam pro ſanis,& alia ſacramenta,quod extendunt Doctores *i* ad tempus ceſſationis. Sed vt hæc clarius pateāt de ſingulis ſacramentis operæ pretium eſt videre, quantum autem ad ſacramentum Baptiſmi, nūc, & olim in loco generaliter interdicto,licet conferre Baptiſmum pro paruulis, prout tradunt Doctores,*k* quos ſequuntur Soto, Medina, Couarruuias, Sylueſter, Nauarrus, Armilla, Angelus,& Ioannes Tabien. & hoc cū ſolemnitate ſolita Catechiſmi, Exorciſmi,quia præceptum eſt Eccleſię,ne ſine ijs pijs ritibus a ſacerdotibus baptiſmus miniſtretur, & idem baptiſmus cum ſimili ſolemnitate licet,& licuit conferre adultis ad Eccleſiam venientibus, prout tradunt Doctores ſuperius relati ad hoc quandam decretalem *l* allegantes quoniam licet adultus poſſit contritione,& baptiſmo flaminis iuſtificari, habet tamen ius ad baptiſmum aquæ petendum, cum ipſe in re ſuſceptus ſit efficacius ad ſalutem remedium.

h c. quod in te de pœnit. & remiſſ.

i DD. in c. permittimus de ſentē. excomm.

k DD. in c. nō eſt nobis de ſpōſalib. So. in 4. d. 22. q. 3. artic. 1. poſt cōc. 4. Medi. in ſum li. 1. ca. 1 §. 13. Co. in c. alma mater. §. 2. n. 8. Syl. inter. §. 7. n. 1. & 4 et Arm. §. 44 Na. c. 27. n. 178 Ang. inter. 6. §. 27. Tabie. §. 5.

l c. quoniam de ſen. exc. li. 6.

Quantum autem ad ſacramentum pœnitentiæ licitum eſt conferre infirmis,vt iure etiam antiquo quidam putant licere ſanis,vt videre eſt apud Nauarrum,*m* Tabien. & Couarruuiam, vt cumq. tamen ſit,de iure *n* nouo conceditur ſanis,hoc tamē intelligēdum eſt dummodo ſint benè diſpoſiti ad hoc ſacramentum recipiendum, vnde ſanus excōmunicatus,ſi non dedit cauſam interdicto, poteſt tunc ſacramentaliter abſolui, ſi præbeat debitam iuris cautionem,vt colligitur ex iure,*o* & tenet Nauarr. & quidam recentiores.

m Na. vbi ſup. Tabie. §. vlt. 1. Co. ubi ſ. §. 3. n. 31.

n c. alma ma. de ſen. exco. Vill. d. irreg. c. 5. n. 2. i fin.

o d. c. alma ma. Na. vbi ſu. nu. 178. add. ad Sy. inter. 5. §. 7. v. 3. contra Sot.

Quantum ad ſacramentum confirmationis, quod pertinet ad quoddam baptiſmi complementū, poteſt iure etiam antiquo adultis publicè miniſtrari in tempore interdicti cum ſolemnitate conſueta in loco etiam ſpecialiter interdicto,quando alias cōmodè adiri non poſſet, vt poſt alios tenent Couarruuias,*p* & Nauarrus. Chriſma vero,quod neceſſarium eſt pro confirmatione,& ad ritum baptiſmi, licet,& licuit hodie conſecrare in feria quinta hebdomadę ſanctæ in loco etiam ſpecialiter interdicto ſimiliter, & oleum baptizādorum cum moderatione tamen capituli, Alma mater, vt olim iure antiquo erat moderatum, vt tenent communiter Doctores,*q* Cou. Nau. & Syl.

p Cou vbi ſ. §. 2. nu 7. & 8.

q Na. vbi ſu. n. 178. ī pri. DD. in c. qm̄ de ſen. excom. Cou. ubi ſu. §. 27. Syl. v. confirm. §. 5. u. 4.

Quantum vero ad ſacramentum Euchariſtię iure antiquo, aut nouo tempore interdicti, aut ceſſationis a diuinis,niſi tanquam viaticum infirmis in articulo mortis,non poteſt miniſtrari, iuxta tradita in iure,*r* & reſoluta a Couarruuia, Soto, Nouarro, Calderino,& Federico, quod benigna interpretatione extenditur ad omnes, qui ſunt in probabili periculo mortis etiam violentæ, vt damnatus ad mortem per ſententiam, appellatione, aut alio iuris remedio non ſuſpenſam, vt tenent Doctores ſuperius allegati, adeò quod hic poſſet nō ieiunus communicare,ſi iudex nolit tempus dare, vt tradit Henriquez *ſ* dicens, hoc colligi ex Sylueſtro, & Doctoribus communiter,& quod ita in praxi fecit ſeruari Reuerendiſſimus Guerrero, Archiepiſcopus Granatenſis, vir doctiſſimus, poſt conſultationem virorum grauiſſimorum. Ita non obſtante tem-

r c. quod in te de pæn. & rem. i c. permittimus de ſen. exc. Co. ubi ſ. n. 8. & §. 3. n. 1. Sot. in 4. d. 22 q. 3. ar. 1. con. 4. Nau. vbi ſu. n. 78. Cald. de inter. 2. p. n. 3. Feder. cauſ. 70.

ſ Henri. in 2. p. l. 8. de Eccl. ca. 30. §. 1.

tempore interdicti etiam ſpecialis a diuinis, poteſt prædicto dânato dari communio, vt colligitur ex Nauarro, *a* Soto, Medina, & Couarruuias allegãtibus Palud. & Antoninum, & Medina in confirmationem ſupradictorum citat congregationem Doctorum Salmanticenſis Academiæ, & ratio prædictæ opinionis eſt, nam reus damnatus ad mortem dicitur eſſe in articulo mortis, licet violentæ, & abſolui poteſt, vt conſtitutus in hoc articulo ab omnibus caſibus, & per conſequens eidem eſt concedẽda communi prohibitione Eccleſiæ, & intra Eccleſiam ſpecialiter interdictam, quãdo non eſſet alia, huic tamen ſano non poteſt ſacramentum Extremę vnctionis cõferri, prout dicemus, verba de hoc ſacramento faciendo.

a *Na. vbi ſu. n. 178. in fi. Sot. vbi ſ. ar. 1. Me. vbi ſup. §. 13. Co. vbi ſu. §. 2 n 7. & §. 3. n. 2 & 3. & libr. 2. var. c. 1. n. 11.*

Prægnanti autem mulieri, de quo tempore partus timet periculum, poteſt tempore interdicti dari Euchariſtia, prout reſoluit Couarruuias. *b* & ſimiliter inchoantib. longam periculoſi maris nauigationem, aut intraturis prælium, aut quando ciues ſunt ab hoſtib. validis obſeſſi, prout tenet Syl. *c* cum Doctoribus communiter.

b *Co. in c. alma mater 2. p. §. 2. nu. 3.*

c *Syl. interd. 5. §. 7.*

Sano etiam ſacerdoti, non licet tempore interdicti recipere communionem de manu aliena, quia dum fit generalis prohibitio, & excipiuntur certi caſus, omne, quod expreſſe non eſt exceptum, ſubiacet regulæ prohibitiuæ, vt poſt alios tenent Couar. *d* & Nauar.

d *Cou. vbi ſu. §. 3. n. 1. Na. vbi ſu. n. 178.*

Vnde falſo quidam recentiores aiunt, quod Clericus eiuſdem Eccleſiæ, præſertim ſacerdos, vt cõceſſione iuris poteſt aſſiſtere diuinis officijs, ita & poteſt recipere communionem; nam ille, cui cõceditur, vt poſſit tempore interdicti aſſiſtere diuinis officijs, non conceditur, vt poſſit recipere communionem, niſi ſpecialiter ipſi concedatur, vt conceditur ipſis religioſis, & infra dicemus. Aduertendũ tamen, quod quando datur Euchariſtia infirmis tempore interdicti, deferenda eſt ad eos reuerẽter cum conſueta ſolemnitate, & pulſu campanæ, & lumine, vt poſt alios tenet Nauarrus, *e* & Couarruuias, poſſuntq. recitari Pſalmi, & preces, aut hymni a ſacerdote cum alijs, dummodo non recitet horas canonicas, & in reditu ab infirmis, licet Euchariſtiam oſtendere populo, vbi mos eſt etiam corã interdictis, quia hi non prohibentur videre, & adorare Euchariſtiam, & dum priuilegiatus communicat poteſt populus inter eſſe, prout tenent Soto, *f* Nauarrus poſt Calderinum, quod eſt tenendum, quia oſtendere extra miſſam, aut videre Euchariſtiam, non eſt aſſiſtere diuinis officijs, neq. recipere ſacramentum.

e *Na. vbi ſ. n. 78. Cou. vbi ſ.*

f *So. vbi ſ. cõce. 4 corol. 8. Nau. vbi ſ. n. 179. Co. vbi ſu. §. 3. n. 1.*

Quantum autem ad ſacramentum matrimonij quod in contractu inter fideles conſiſtit, poteſt dari, & recipi in loco interdicto, aut ipſis interdictis perſonaliter, & licet eſſet prohibitum interdicto iudicis, eſt validum, vt tenent Doctores ſuperius allegati, at quia benedictio nuptialis pertinet ad diuinum officium, fatentur Soto, *g* & Couarruuias, quod nõ licebit benedicere nuptias, cum moderatione capituli, *Alma mater*, vt aiunt Couarruuias, *h* Angelus, Armilla, & Syluester ſecutus Federicũ, & multi recentiores, quia dum aliquid permittitur cenſetur permiſſum, quod illi eſt annexum, & licet ſit ſpecialis ratio, ne benedictio nuptialis intelligatur ſub generali cõceſſione officiorum diuinorũ, cum pertineat ad ſolemnitatem ſacramenti ſingulis nõ neceſſarij, ac proinde iure antiquo non licebat ea benedictio habenti priuilegium aſſiſtẽdi in officijs diuinis, nunc autem habenti priuilegiũ licitum eſt cum moderatione dicti capituli, *Alma mater*, & ſic in feſto aſſumptionis Virginis, in quo interdictum olim iure antiquo ſuſpendebatur, imo & in feſto Corporis Chriſti, fatẽtur Syluester, *i* Soto, & Couarruuias, quod ſicut licitum eſt officia diuina publicè celebrari. Ita etiam eſt licita benedictio nuptialis, & in alijs feſtiuitatibus, vt in Paſchate Reſurrectionis, & Natiuitatis, ea nuptialis benedictio prohibetur, vt patet ex iure *k* antiquo, nunc etiam per Concilium Tridentinum *l* prohibentur, licet in alijs eas nuptias ſolemniter celebrare permittatur.

g *So. vbi ſ. cõc. 4 Co. vbi ſu. §. 5. n. 1. & latione 11*

h *Cou. vbi ſ. §. 3. Ang. inter. 5. 30. Armil. Syl. inter. 5. §. 2. v. 3*

i *Syl. v. inter. 5 §. 5. v. 3. So & Cou. vbi ſu.*

K *c. nõ oportet 33. q. 4.*

l *Tri. ſeſ. 24. de matr. c. 10.*

Quantum verò ad ſacramentũ extremę vnctionis, cum non cadat ſub pręcepto, conferri non poteſt etiam clericis presbyteris tempore interdicti, prout dicitur in iure, & tradunt Couarruuias, *m* et Nauarrus, bene tamen conferri poteſt religioſis ex priuilegijs ipſis conceſſis, prout infra dicetur. *n*

m *Cou. vbi ſu. 7. Na. vbi ſup. nu 179.*

n *infra q.*

Quantum verò ad ſacramentum ordinis in loco interdicto Epiſcopus, aut Abbas ẽt iure nouo per capitulum, *Alma mater*, conferri non põt laicis, aut regularibus, neq. promouere clericos ad vlteriores ordines, quia capitulum, *Alma mater* ſolum indulget officia diuina, nullum verò ſacramentum concedit, niſi permiſſum iure antiquo, vt tenent idem Couarruuias, *o* & Nauarrus, vnde falſo Innocentius *p* ait, quod Epiſcopus clauſis ianuis poteſt promouere clericos, immo Villadiego tenet cum Abbate, quod poteſt etiam laicos ordinare in loco interdicto, quia Epiſcopus non includitur ſub generali interdicto.

o *Cou. vbi ſup. §. 3. n. 4. illa. 4. Na. vbi ſu.*

p *Innoc. in ca. non eſt nobis.*

Sed contrarium ex dictis eſt tenendum, quãuis idem ordinator impoſuerit illud generale interdictum, vt probant Couarruuias, *q* & Nauar. quod confirmatur; nam Epiſcopus interdictus non põt dare ordines in loco non interdicto, vt Syluester, *r* & Nauarrus tenent. Neceſſe eſt igitur, vt Epiſcopus ſuſpendat interdictum quantum ad illũ actũ alias nec in feſtiuitatibus, in quibus ſecundum ius ſuſpenditur interdictum, licet. Vtrum autem Epiſcopus poſſit ordines cõferre exiſtente magna miniſtrorum neceſſitate, iam ſupra articulo primo huius quæſtionis dictum eſt.

q *Cou. vbi ſup. num. 4. illat. 5.*

r *Syl. vbi ſu. §. 7. v. 6. Na. vbi ſup.*

ARTICVLVS IV.

Quomodo tempore interdicti officia diuina ex priuilegio capituli, alma mater, celebrentur.

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius *ſ* Octauus concedit celebrari tempore interdicti officia diuina cum quadruplici moderatione. Prima vt dicantur in Eccleſia ianuis clauſis. Secunda vt dicantur ſummiſſa voce. Tertia, vt non pulſentur campanæ. Quarta, vt excludantur excommunicati, & interdicti, ita ex dicto capitulo colligunt Couar. *t* & Nauarrus.

ſ *ca. alma ma. de ſen. exc. li. 6*

t *Cou. in d. c. alma ma. 2. §. 2. Na. c. 27. n. 175*

Sed oportet, vt has conditiones ſigillatim explicemus. Quantum verò ad primam conditionem aduertendum eſt, quod nomine Eccleſiæ veniũt hoſpitale, & priuatum oratorium, ſi modo ſit ab Epiſcopo approbata, & licet tempore interdicti nõ prohibeantur laici videre Euchariſtiam extra miſſam in Eccleſiã, vt quãdo portatur ad infirmos & reuertitur in Eccleſiam, in qua oſtenditur populo, prout dictum eſt articulo ſuperiori, in miſſa tamen illam videre non poſſunt, quia videre eleuatam Euchariſtiam in miſſa eſt aſſiſtere parti officij diuini, quod eſt miſſa, Vnde tẽpore interdicti nõ debet in forib. Eccleſiæ fieri foramen, vt laici extra poſiti videant Corpus Chriſti in miſſa eleuatum, vt tenent Nauar. *u* Caiet. & Villadiego poſt Palud. Verum eſt tamen, quod laici ea inſpectione

u *Na. vbi ſup. 174. Ca. v. exc. c. 67. Villad. de reg. c. 5. nu. 13.*

per-

Digitized by Google

perforantes Eccleſiam non peccant mortaliter, vt ſentiunt Naua. & *a* Caiet. & clarus Palud. Pro ſecunda verò conditione, ſcilicet *ſummiſſa voce*, eſt aduertẽdum, quod dum canonici recitant in choro horas, ad quas iure nouo tenentur, aut reſponſoria pro defunctis debita, alias amittunt ſtipendiũ ijs officijs diuinis deſignatum, iuxta gl. in pragmaticis ſanctionibus, Nauar. *b* Sandoual, & Paulum Pariſienſem, debent recitare ſummiſſa voce, ita in tono cantẽt, & ſe mutuò benè audiant, alias amittunt diſtributiones, niſi officium diuinum fiat in choro ſummiſſa voce in tono, vt colligunt cõmuniter Doctores, poſt quos id tradit Syl. *c* Sãdoual, & Nau. neq. peccant, ſi præter intentionem eorũ audiantur foris à non habente priuilegium, priuatim aũt recitare poſſunt tres ẽ extra Eccleſiã, prout dictum eſt in articulo ſuperiori, ſed hoc fieri debet cautè, ne audiantur, ſi aũt apertis ianuis clerici, aut monachi alta voce cantent officium diuinũ violant interdictum, & fiunt irregulares, cum ius *d* prohibens celebrationẽ diuinorum tẽpore interdicti loquatur de generali, & ſpeciali interdicto, & capitulum, *Alma mater* prędictam celebrationem non niſi ſupradicta conditione concedat.

a Na. vbi ſ. n. 87. Caiet. v. interdic. Pa. in 4. d. 9. q. a ar. 3.
b Na. de or. no. 5. nu. 14. Sãd. 9. p. de off. Ecc. Pa. Pariſ. con. 17. n. 32. vol. 7.
c Syl. inter. 5. §. 2. Sãdo. vbi ſu. Na. vbi ſ. n. 274.
d c. is qui de ſẽt. excom. li. 6.

Quantum ad tertiam conditionem, ſcilicet, qđ campanæ non pulſentur ad horas, aut miſſarũ ſolemnia aduertendum eſt, quod tempore miſſę nõ eſt pulſanda campanula parua, quę ſolet pulſari, quando eleuatur hoſtia, neque ſacriſtæ, neque cuicunque alij licet cum ſigno campanulæ conuocare illum ſacerdotem ad miſſam, neq. conuocare Acolytos, vt ſint miniſtri. Ita tenent Angelus. *e* Polue, & Syluester cum Archidiacono, & alijs, & ſic quidam author carpit regulares non conuocãtes tempore interdicti aliquos regulares ad miſſam, & officia diuina cum tabula, quę dicitur matraca, quidam ſcrupuloſi aiunt, clericum, ſi pulſet campanam ad miſſam tempore interdicti ſolum, vt authorizet, fieri irregularem ex eo, quod participet in crimine, & comprobãt ſuam opinionem a ſimili de Epiſcopo habente iuriſdictionem temporalẽ, ſi authorizans interſit deformationibus factis per ſententiam ſui iudicis, hic enim Epiſcopus irregularis fit, ſi aſſiſtens tanquam iudex, & præbens authoritatem ſit cauſa, vt fiat, aut anticipetur, & accelaretur executio deformationis, prout tenent Nauarrus, *f* Couarruuias, Ledeſma, & communiter Summiſtę. At hi omnes ſine fundamento ſufficienti loquuntur, & ita non fieri irregularem talẽ clericum, tenet Nauar. *g* Soto, & Syluester. Pro quibus facit, quod tradidit Couarruuias, *h* probans, quod ex participatione tali non contrahitur irregularitas, quia id nullo iure probatur, & clericus in factis non habet ex officio ordinis pulſare campanas, neque id eſt officium ſacrum. Vnde ſine cauſa addit Cou. *i* cum Villadiego fieri irregularem Epiſcopum excommunicatum, ſi compellat capellanum, aut alium ſacerdotem coram ipſo celebrare miſſam, aut officium diuinum, quia authorizat, non enim quęcumq. authorizatio ſufficit ad inducendam irregularitatem, ſed illa tantum, ratione cuius ſecundum ius irregularitas contrahitur, vt eſt authorizatio iudicis aſſiſtentis ſententiæ deformationis, ita vt eius authorizatio ſit cauſa dictę ſententiæ, & eius executionis, in hoc. n. caſu non irrahitur irregularitas proueniens ex defectu lenitatis, prout eſt notum in iure.

e Ang. interd. 5. §. 9. Polue. de inter. 5. §. 5. v. 6.
f Na. c. 27. nu. 214. ad fi. Co. in cl. furioſ. 2. p. §. 5. n. Led. 2. p. in 4. 2. p. q. 26. a. 1.
g Na. vbi ſu. n. 171. et 172. So. in 4. d. 12. q. 3. ar. 1. & d. 25. q. 1. ar. 3. Syl. inter. 6. §. 2. v. 4.
h Co. vbi ſu. §. 2. num. 6.
i Co. vbi ſ. n. 6.

Aduertendum tamen, quod ad alia opera, quę non ſunt officium diuinum, licet campanas tẽpore interdicti pulſare vt ad Salutationem Angelicam, prout tradunt Na. *k* Syluester, Couarruuias. & Polue. Et patet ex conſueto more Eccleſię, qđ tamen non video practicari Salmanticæ in tẽpore ceſſationis a diuinis tempore etiam interdicti, & ceſſationis à diuinis pulſatur campana ad cõcionem, & ad oſtendendum reliquias, vel pro aduentu prælati, vt dicunt communiter Doctores, *l* & tradidit Couarruuias.

k Na. vbi ſ. 177. Syl. inter. 5. § 5. v. 6. Cou. vbi ſ. 4. num. 5. P[illegible] reg. 2. [illegible] 12.
l DD. in c. ſi. de ſent. excõ. lib. 6. Cou. vbi ſup.

Quantum ad quartam conditionem, *ſ excommunicatis, & interdictis, exclusis*, aduertendum eſt, quod non de omnib. intelligitur, ſed de denuntiatis nominatim, & notorio clerici percuſſore, quia hos tantum tenemur euitare poſt Conciliũ Conſtantienſe, adeo quod etiam in feſtiuitatib. in quib. ſecundũ cap. Alma mater, tenemur hos euitare, quando ob illos poſitum eſt interdictũ, prout dicitur in dicto capitulo, Alma mater, & tenẽt Syluester, *m* & Nauarrus, alias perſonaliter interdictis, & excommunicatis admiſſis, qui cauſam dederunt interdicto, quamuis ſint clerici, aut priuilegiati fiet violatio interdicti, & violans incurret pęnam iuris, in quo caſu fit irregularis clericus, vt in quadam Decretali *n* expreſſe continetur, & tradit Couarruuias, qui tamen eos, qui ob aliam cauſam ſunt excommunicati, aut interdicti, admittit; non ſic violat interdictum loci, niſi ſit clericus exemptus, iuxta quandam Decretalem, *o* quę ſuſpendit eum ab ingreſſu Eccleſiæ, quouſq. ſatisfaciat ipſe, qui admittit ad diuina, aut ſacramenta, aut Eccleſiaſticam ſepulturam excommunicatos, aut interdictos publicè, quæ Decretalis locum non habet, niſi contra exemptos, vt cum communi reſoluit Nauarrus. *p* Ex quib. concluditur, quod perſona ob aliam cauſam interdicta poteſt intereſſe diuinis in feſtiuitatibus, in quibus interdictum ſuſpenditur, quia hoc nullo iure prohibetur.

m Syl. inter. 5. §. 2. ver. 2. Na. vbi ſu. nu. 175.
n c. is, cui de ſẽ. exc. Co. in d. c. Alma mat. 1. p. §. 6. nu. 9.
o c. Epiſcoporũ de priu. lib. 6.
p Na. in manu. c. 25. n. 24. & c. 27. n. 177.

Aduertendum tamen eſt primo, quod Laici priuilegio carentes excludendi ſunt per clericũ, quia habet regimen illius Eccleſię, dum tempore interdicti fiunt officia diuina, non quia hi dicãtur interdicti, ſed quia locus interdictus excludit omnes viuos, & corpora defunctorum, ſi careant priuilegio vt dicitur in Iure. *q* Verum eſt tamen, qđ qui nullam cauſam dederunt interdicto, nec ſunt pars populi generaliter interdicti, ſi abſq. priuilegio Miſſam, & alia diuina officia audiant, nõ peccãt mortaliter ſecluſo contemptu, & ſcandalo, quia præceptum primario clericis imponitur, peccant autem ob impetratiuam prohibitionem clerici tantores, quia excluduntur ab officijs Diuinis, prout ſignificant Syluester. *r* Caietanus, Angelus, Armilla, Alcocer, immo Soto, *ſ* & Nau. ſignificant nec eſſe peccatũ veniale, & Caiet. cõſulit, vt Laicus audiat Miſſam maxime in feſtis, communiter tamẽ timorati ſcrupulum ſentiunt audiẽdo Miſſam ſine priuilegio. Vnde falſo Archidiaconus cum Innocentio, abſolutè damnat hos ad peccatum mortale.

q c. quod in te & ſen. excõ. c. Alma mater.
r Syl. interd. 5. §. 1. Cai. iter An. inter. 7. §. 9. Armil. inter. §. 69. Alcocer. in ſũ. c. 17.
ſ So. vbi ſ. ar. 1. poſt cõcl. 6. Na. vbi ſu. nu. 174.

Notandum tamen eſt, quod peccat mortaliter in aliquib. caſib. Laicus, ſi interſit diuinis. Primo ſi eſt perſonaliter interdictus, etiamſi interdictũ perſonale eſſet generale totius populi, vt poſt Archidiaconum, Innocentium, & Antoninum tenẽt Soto, *t* Nau. & Maiolus. Neq. id negat Caie. cum hic actus directè prohibeatur perſonę interdictę, ſolũ .n. ait excuſari a tanto peccato; ſecundo cum inducit clericũ, vt frangat interdictũ, aut ſpecialiter admonitus a clerico excludente ab Eccleſia reſiſtat ei per vim, ne exeat Eccleſiam, prout explicãt Caie. *u* & Nauar. & quidam dicunt, prout refert Nauarrus, *x* quod dum ab Oſtiario interrogatur, peccat mortaliter, ſi mẽtiatur, ſe eſſe clericum, aut habere priuilegium dicens, & ſic præſumat intereſſe diuinis, aut ſi dicat defunctum habere priuilegiũ, vt ſepeliatur i loco ſacro, quaſi mẽdaciũ id videatur

t So. vbi ſ. cõcl. 6. Na. vbi ſu. n. 187. Marcell. 5. li. 3. de irreg. c. 20. nu. 9.
u Caiet. ver. excom. 41. Na. c. 27. nu. 164. & 187.
x Na. vbi ſu. n. 187. §. 4.

per-

Digitized by Google

pernicioſum contra duplex præceptum iuris, & hominis: at ſanè hoc non eſt peccatum mortale, niſi reſiſtat ipſe Laicus, non enim ianitor Laico imponit nouum præceptum, ſed tantum eſt executor legis. Tertiò videtur peccare mortaliter Laicus, ſi eũ actum faciat, quo ſolet clericus violare interdictũ vt ſi publicè in choro dicat horas, & officia diuina, quia tenentur poſito eo officio ſeruare præceptum Eccleſiæ, ſicut clericus, Monachus, aut monialis, qui nullum habent ordinem, peccant mortaliter faciendo officia prohibita clericis, quia merentur ob id includi in alijs monaſterijs ſtrictioribus, quo faciant pœnitentiam, vt dicitur in iure *a*, & licet non incurrant in irregularitatem fiunt tamen intelligibiles actiuè, & paſſiue, iuxta Calderinum. *b*

a *ca. paſtoralis de clerico excõ. miniſt.*
b *Calder. intra de interd. mẽ. 6.*
c *Syluest. interdictum 6. in pr. & §. 2. ver. tit. Cou. vbi ſup. §. 2. num. 4.*
d *Sot. ubi ſup. conſ. 5.*
e *Panor. in c. 2. de vita & hon. cle. Na nu. c. 1. d. nu. 6. & 9. & c. 25 num. 111. et c. 27. n. 214. in fin.*
f *Nau. ubi ſup. nu. 115. Cou. §. 2. num. 4.*

Clericus autem interdictum violans certius eſt quod peccat mortaliter, prout tenent com communi Syluester *c*, Nauarrus, & Couarruuias, quod Soto ſolum intelligit de clerico ſacris initiato, ſi tunc illis ſolemniter miniſtret, & fit irregularis, & priuãdus eſt iure quæſito in beneficio, quod arguit eſſe peccatum mortale, contra Caietanum dicentem ob veniale incurri has pœnas, & aſſertũ Soti *d* probatur. Nam ius canonicum his, qui ſunt ſacris initiati, aut beneficiarij præcepta imponit, vt aiunt Panormitanus Nauarrus, Auendannus, & Bernardus Diaz quod intelligendum eſt, niſi ignorantia excuſentur, niſi talis ignorantia craſſa reputetur, ipſa.n. cum comparetur dolo, minimè excuſat, vt fatentur Nauarrus, *f* & Couarruias.

ARTICVLVS V.

Vtrum interdictum loci uioletur etiam ſi non ſit denuntiatum.

RESpondeo dicendo, quod interdictum loci non violatur, niſi publicè denuntiatum ſit a iudice in certum locum, nec ſatis eſt interdictum ipſo iure poſitum eſſe notorium, vt poſt Concilium Conſtantienſe tenent communiter Doctores teſte Nauarro *g*, Soto, Couarrunias: at ſi Eccleſia matrix ſit denuntiata de interdicto generali, ſatis eſt, vt reliquæ Eccleſiæ etiam regulares dicantur denuntiatæ, prout tradunt Doctores communiter in quadam Clementina *h* fundati Nauarrus *i*, Soto, Caietanus Syluester Armilla, & Angelus, & Couaruuias, & quamuis interdictum ſit nullum ſeruante ipſum Eccleſia matricè tenentur regulares tale interdictum generale, aut ceſſationem a diuinis ſeruare, prout ſupra *k* iam dictũ eſt, niſi contrarius ponatur in die Paſchatis, aut per octauas Corporis Chriſti, & in alijs feſtiuitatibus priuilegiatis, de quibus in quæſtione ſequenti agemus.

g Nau. c. 27. n. 187. *Soto in 4. diſt. 22. q. 2. ar. 2. concl. 3. Cou. ubi ſupr.*
h *Clemen. 1. de ſent. exc.*
i Nau. *u bi ſup. nu. 146. Sot. ubi ſup. Caiet. verſ. excõ. c. 67. Syl. int. 2. nu. 1. et in terdictum et §. 3 uerſ. 2. Arm. v. interdict. §. trigeſimo. Angelus v. ceſſatio. §. 1. Cou. ubi ſupr. nu. 3.*
K *ſupra q.*

QVAESTIO CX.

De interdicto in quantum prohibet ſepulturam Eccleſiaſticam in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum tempore interdicti poſsit aliquis ſecundum ius commune ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepultura.*
2 *Vtrum hi qui hẽnt priuilegiũ vt tẽpore interdicti poſsint aſsiſtere diuinis, poſsint in ſacro ſepeliri.*
3 *Quid intelligatur per pompam moderatam in conceſsione ſepulturæ tempore interdicti.*
4 *Vtrum ceſſante interdicto cadauera ſepulta in loco non ſacro poſsint tranſferri ad locum ſacrum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum tempore interdicti poſsit aliquis ſecundum ius commune ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepultura.

RESpondeo dicendo, quod clericis primæ Tonſuræ tempore interdicti decedentibus, ſi interdictum ſeruauerunt, nec cauſam dederũt, ſepultura Eccleſiaſtica in cœmeterio ſine ſolennitate iure antiquo concedebatur iuxta eam Regulam, *l* cui communicamus viuo poſſumus communicare & defuncto. Ita tradunt Couarruuias, *m* Paludanus, & Soto, & id ipſum ait Tabien. de habente priuilegium confraternitatum: Nunc vero ex conſuetudine licet clericos ſepelire etiam intra Eccleſiã, quod olim *n* ſolis Epiſcopis, & inſignibus perſonis concedebatur, & per capitulum *Alma mater*, conceditur funus clerici fieri cum Miſſa, & officio Eccleſiaſtico ſummiſſa voce dicto, & abſque pulſu campanæ, & cum alijs moderationibus, de quibus egimus ſupra quæſtione præcedenti articulo penultimo, iure enim antiquo *o* fiebat cum ſilentio, & abſque officio, vt nunc fit in ceſſatione, & in ſpeciali interdicto. Ita Syluester *p* Ioannes Tabien, Nauarrus, Soto, & Couarruuias, capitulum enim Alma mater, pro interdicto ſpeciali, & pro ceſſatione generali, nihil diſponit, ſed tantum pro interdicto generali. Et aduertendum, quod clericus alienus, qui non eſt eiuſdem Eccleſię in Eccleſia ſpecialiter interdicta non ſepelitur, niſi reliquæ Eccleſiæ ſint ſimili ſpeciali interdicto impeditæ, & id intendit Angelus, *q* & tenent Couarruuias, & Syluester; Clericus autem coniugatus, ſi nõ ſit bigamus, in Aragonia gaudet priuilegio ſepulturæ, vt refert Nauarrus. *r*

l *c. ſane. 24. q. 2.*
m Cou. *in c. Alma mater 2. n. §. 4. n. 7. v. clericis. Palu. in 4 d. 18. q. 7. a 4. cõc. 10. So. ĩ 4. d. 22 q. 3. a. 1. poſ. concl. 4.*
n *c. Nullus 23. q. 2.*
o *c. quod inte. de sẽt. excom.*
p *Syl. interd. 5. § 8. v. 4. & interdictũ 6. §. 2. v. 5.* Tab. §. 10. *in fi* Na. *ubi ſu. n. 176. & 180. So. ubi ſu. concl. 5. Cou. vbi ſu. 1. p. §. 1. n. 1. ad fi.*
q Ange. *v. inte. Cou. vbi ſu. §. 2. n. 7. & 8. Syl. ubi ſu. §. 8. verſ.*
r Na. *vbi ſu. n. 198. ĩ fi. aduẽt. 174.*

Laicos vero adultos priuilegio carẽtes quamuis cum pœnitentia, & ſacramentis decedant, ſepelire non licet in aliquo loco ſacro generaliter, aut ſpecialiter interdicto, neque in cœmeterio, neque in alio loco per Epiſcopũ benedicto ad vſum ſepulturæ. Ita poſt alios *ſ* reſoluunt Soto, & Couarruuias. Paruulos aũt ante vſum rõnis decedentes non admittit Eccleſia interdicta, vt tenent Nauarrus *t* & Couarruuias nã cadauer adulti, ſicut & infantis æque eſt expers vſus rationis, eadẽ eſt vtriuſq. ratio, Eccleſia autem prohibet admittere cadauer hominis carentis priuilegio, vnde ſi Laicus tunc decedat deferri poteſt cadauer eius in alium locum ſacrum non interdictum, ſi modo viuus nõ erat perſonaliter interdictus, neque cauſam dederat interdicto. Populo enim generaliter interdicto, vir ẽt innocens, qui eſt pars populi, nõ poteſt in vllo ſacro loco ſepeliri quia ius antiquum, & capitulũ, *Alma mater*, non a ſuo priuilegio excipit, vt tenet Syluester cũ Doctoribus ſuperius allegatis. Verum eſt tamẽ, quod poteſt ſepeliri in eodem loco interdicto extra locum ſacrum abſque Eccleſiaſtico funere, & officio, cadauer enim humanum non debet inhumatum iacere cum hoc ſit cõtra humanam, & Chriſtianam pietatem: Dixi (abſque Eccleſiaſtico funere) nam ſacerdos publicè officians funus, etiãſi ſepeliat extra locũ ſacrum, peccat mortaliter, vt affirmãt Doctores ſuperius allegati, & videtur incurrere nõ ſolum in excommunicationem, ſed etiam in irregularitatẽ, quam tamen irregularitatem non incurret ſi officiet funus ſeruata moderatione capituli *Alma mater*, quia licet hic actus pertineat ad ordinem ſacrũ, illum tamen exequitur modo, & forma per iura permiſſo, vt tenent quidam recentiores *u* neque id videtur negare Nauarrus quia loquitur de clerico cenſuris ligato, & refert ſe ad numerum cẽteſimũ,

ſ *DD. ĩ d. c. qd inte. de sẽt. exc. So. vbi ſu. ar. ti. cõcl. 4. Cou. vbi ſu. 2. p. §. 1. nu. 2 et §. 2. nu. 9.*
t Na. *vbi ſu. nu. 178. Couar. vbi ſu. §. 2. n. 5.*
u *Recẽtiores in d. c. Alma mater* Na. *vbi ſup. nu. 247.*

Ee &nona-

Digitized by Google

& nonageſimum,& ad capnt vigeſimum quintum a numero nonageſimo tertio cum ſequenti. Verum eſt tamen quod ſi efficiet funus in loco ſpecialiter interdicto,irregularitatẽ contrahet, quia manet ius antiquum,capituli,quod in te, vt ſcilicet ex violatione interdicti irregularitas contrahatur,quod ius quantum ad hoc non eſt immutatum in dicto capitulo, Alma mater,nihil enim mutauit pro ſpeciali interdicto,ſi autem abſque officio ſepeliat in Eccleſia interdicta non fit irregularis, vt ait Nauarrus *a* colligens id ex quadam Clementina.

a *Na. vbi ſu. 1. c 25. n. 95. Clem. 1. de ſepult.*

ARTICVLVS II.

Vtrum hi,qui habent priuilegium, vt tempore interdicti poſſint aſſiſtere diuinis, poſſint in ſacro ſepeliri.

RESpondeo dicendo,aliquorum eſſe opinionẽ negantium eum, qui ex priuato priuilegio poteſt viuus diuinis intereſſe officijs, ſi decedat, ſepeliendum in loco ſacro,niſi priuilegium expreſſe cõcedat ſepulturam. Ita P..ludanus,& alii, quos refert Couarruuias,quia ſepultura diſtinguitur cõtra officia,& priuatum priuilegium pro officiis,tanquam odium videtur ſtrictè interpretãdũ, & quod per mortem ipſius priuilegia ſpirant, at reuera priuilegium pro officiis diuinis conceſſum extendi debet pro ſepultura,quippe quæ præcipuè pertinet ad officium Diuinum. Ita Syluester *b* cum Calderino, Angelus, Tabien, Armilla,& ſentiunt Soto Couarruuias,& Nauarrus,qui ſine cauſa addit,requiri inſuper licentiam Epiſcopi, Bulla autẽ Cruciatæ præter officia rectè expreſſit concedi ſepulturam ad vitandos ſcrupulos,& vt pompam quandam funeris ſimul concedi explicaret, idemque ad vitãdos ſcrupulos concedunt quædam priuilegia religionũ, & confraternitatum:concedendo enim,vt poſſint aſſiſtere officiis Diuinis per conſequens concedent, vt poſſint in ſepultura Eccleſiaſtica ſepeliri.

b *Sylu. interdictũ 5. §. 8. v. 6. Ang. §. 5. Tabi. §. 11. Armil. §. 49 So. ĩ 4. d. 22. q. 3. a. 1. poſt concl. 4. Cou. in ca. Alma mater. 2 q. §. 6. n. 6. Nau. c. 17. n. 176. & nu. 179. in ſing. & nu. 181.*

ARTICVLVS III.

Quid intelligatur per pompam moderatam in conceſſione ſepulturæ tempore interdicti.

RESpondeo dicendo, ꝙ intelligitur poſſe pulſari ter campanas pro viris defunctis, bis aũt pro feminis. Item quod clerici, & religioſi cãtando deferant ſepeliantq. cadauer,dummodo non dicant aliud officium Diuinum,aut Miſſam,niſi id, quod in ordinario ad deferendum, ſepeliendumq. cadauer ordinatum eſt, quod ſic habetur declaratum in Bulla cruciatæ contra Aphricam datam per Leonem X. anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo ſexto,ſed in Bulla contra infideles data per Iulium III. anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſecundo, habetur declaratũ, quod per Papam moderatum intelligitur,quod fiat dimidium ſolemnitatis,quæ alias cum cantibus, & campanis communiter fieri ſolet cum perſonis eiuſmodi qualitatis,& hoc idẽ declaratur in dicta Bulla Cruciatæ Pij Quarti, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quarto, & milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto; & inſuper relinquitur arbitrio ordinarii ſi ibi fuerit,vel curati,& in Hiſpania communiter per pompam moderatã tempore interdicti practicat conſuetudo, quod publice in tono cantando, & cum tribus ſolius clamoribus campanarum deferatur, ſepeliaturque cadauer Eccleſiæ ianuis apertis ſecundum quod in ordinario habetur, ſine Miſſa tamen niſi ad ipſam aliqua ſpecialis conceſſio habeatur, ſicque in hoc conſuetudini ſtandum cenſet Corduba. *c*

c *Cord. li. 5. qq. q. 43. dub. 5.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum ceſſante interdicto cadauera ſepulta in loco non ſacro poſſint transferri ad locum ſacrum.

RESpondeo dicendo, quod ceſſante interdicto cadauera laicorum,quæ in loco prophano ſepulta erant,ſolẽt extumulari. Ita tenet Tabiẽ. *d* poſt Innocentium, Ioãnem Andræam, & Panormitanum,& tenẽt Paludanus, Syluester, et Nauarrus, ſed ſi quædam fuerant illicitè ſepulta in loco ſacro per laicos aut clericos, non debent ceſſante interdicto extumulari:ſed permittuntur ibidẽ remanere,quia ad eum ſtatum res peruenit,a quo incipere potuit,& poſſunt clerici pro ſic ſepultis, mortuaria,& oblationes recipere prout probant latè Syluester & *e* Nauarrus.

d *Tabiẽ interdictũ. §. 11 Palud. in 4. d. 18. q. 8 art. 2. dub. 16. Sy. interdictum 5. §. 8. Nau. ca. 27. n. 176.*

e *Syl. interdictũ 5. §. 8. v. 7. Na. vbi ſu. n. 174.*

QVÆSTIO CXI.

De interdicto quoad eius relaxationem, & ſuſpenſionem iure communi in aliquibus caſibus,& feſtiuitatibus,in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *QVibus modis interdictum ſuſpendatur.*
2 *In quibus feſtiuitatibus ſuſpẽdatur iure communi interdictum generale.*
3 *Quando incipiat, & finiatur dies feſtus a ſuſpenſione interdicti.*

ARTICVLVS I.

Quibus modis interdictum ſuſpendatur, & relaxetur.

RESpondeo dicendo,quod interdictum diuerſis modis tollitur. *Primò*, aliqua verborum forma, aut ſigno exteriori relaxatur omnino ab habente authoritatem, vt poſt alios tradunt Syluester, *f* Soto, & Nauarrus. Secundo dum ad tempus ponitur, puta ad annum, vel donec ſatisfecerit, aut in tali loco habitauerit, finito enim tempore, aut impleta conditione tollitur ipſo facto abſque alia abſolutione, vt de ſuſpenſione ad tempus dicunt communiter Doctores. Ita Syluester, *g* Nauarrus cum Panormitano, & communi. Tertiò relaxari poteſt ad cautelam, quando eſt ſpeciale loci,aut perſonæ, nam ſi dubium ſit,poteſt relaxari interim dũ cauſa diſcutitur, at generale non ſuſpenditur ad cautelam, vt tenent Syluester *h* cum Ioanne Andræa,& Couarruuias,& citatus Nauarrus cõtra Archidiaconum,& a ſimili probatur. Nam ab excommunicatione fit abſolutio ad cautelam. Quartò ſuſpendi dicitur,quando per eum,qui poſuit tollitur ad tempus aut in tota vrbe,vel in vna Eccleſia, aut capella per vnum diem,aut longius tempus vt tenent Doctores *i* ſuperius allegati;ſimilis abſolutio eſt interdicti perſonalis etiam lati ob culpam ipſius,in qua permanent, vt idem Couarruuias affirmat contra Syluestrum, & Abbatem manente autem interdicto, vel excommunicatione non licet facere quæ in illo prohibentur neque Epiſcopus

f *Syl. ĩterdictũ 3. §. 9. ver. 7. & §. 10. & 11. Soto ĩ d. 22. q. 3. a. 1. Na c. 27. nu. 168.*

g *Syl. interd. 3. §. 9. v. 3. Na vbi ſu. nu. 163. & n. 161. §. fi.*

h *Syl. vbi ſup. §. 9. v. 3. & inter. 4. n. 4. v. 6. & n. 5. v. 6. Cou. ĩ c. Alma mater ĩ 2. p. §. 1. num. 5. Nau. in c. cũ cõtingat remedio 7.*

i *Syl. ĩterdictũ 3. §. 1. v. 3. Cou. §. n. 3. Na c. 27 n. 165. & 183.*

poteſt

Digitized by Google

a *Cou.vbi ſu.* b *Soto ī 4.d.22. q.3.ar.1.con.3.*

poteſt ſuſpendere interdictum ab homine, quod Papa indixit, vt tenet Couarruuias *a* poſt Syluestrū: interdictum tamen iuris poteſt tolli aut ſuſpendi ab Epiſcopo, vt tenet Soto *b* quando non eſt ſpecialiter reſeruatum Papæ. Denique attentè conſiderādum eſt, quid concedat, qui ſuſpendit interdictū, aut quid indulgeat priuilegium priuatū hominis, ſtrictè enim eſt interpretandum ad caſum conceſſum, puta ſi conceditur pro ſola Miſſa noua, pro ſepultura defuncti, aut alia ſimili re, nō debet extēdi ad diuerſa, vt tradunt, tanquam receptum Doctores *c* ſuperius allegati. Dixi (priuilegium priuati hominis) nam priuilegia religionibus latiùs ſunt interpretanda.

c *Syl.interdictū 5.§.ar.v.1.Coua. vbi ſu.§.2. n.4.Nau.n.65. & 583.*

ARTICVLVS II.

In quibus feſtiuitatibus ſuſpendatur iure communi interdictum generale.

c *Boni.Octauus c. Alma mater d ſēt.exc.li.6.* d *Na. Sot Syl. & Cou.vbi ſu. n.6.illatione 11*

Reſpondeo dicendo, quod Boniſacius, *c* VIII. ſuſpendit generale interdictū in quatuor feſtiuitatib. in Natiuitate Domini, in Paſchate Reſurrectionis, Pentecoſtes, & in Aſſumptione Virginis Mariæ vt tradunt Nauarrus, *d* Soto, Syluester, & Couarruuias; idē conceſſum eſt in feſto Corporis Christi, & per totam Octauam, vt tradūt Nauarrus, & alij, & conceſſum eſt a Martino Papa V. & ab Eugenio Quarto, vt tradunt Couarruuias, *e* & Autonius Margallo, & ī die puriſſimę Cōceptionis B. Mariæ, & in Octaua illius. Conceſſio autē in his feſtiuitatib. fit circa ea tantū, quæ dicuntur officia diuina, vt ſolēniter celebrentur ianuis apertis, alta voce, cū pulſu campanæ, & nemine excluſo, niſi excōicatis, quod intelligitur, ne vitare teneamur niſi nominatim ſit denunciatus. Sed Bonifacius Octauus, vt interdicti etiam nominatim excitētur ad reconciliationē, concedit ipſis, vt aſſiſtant diuinis officiis, ita tamen vt qui fuit cauſa interdicti, nō accedat ad altare per quod non tantum vult, vt lōgè ſit remotus a loco altaris, dum venit cauſa orandi, vt exponūt quędā Gloſſa, *f* Dominicus, Sylueſter, & aliqui recētiores, ſed neq. clerici Miſsā celebrent aut miniſtrent in ordine ſacro, ſi ſint interdicti.

e *Cou.vbi ſu.§. 5.n.1. Marg.ī rub.de cel.miſ. ſ.3.*

f *Gl.et doctores ī d.c. Alma mater Syl.ītrdic. 5.nu.2.*

Circa quam Boniſacii conſtitutionem eſt primo notandum, quod in dictis feſtiuitatib. ſolum fit ſuſpenſio interdicti, quoad officia diuina, nomine autem officiorum diuinorum non venit adminiſtratio ſacramentorum prout iam dictum eſt in ſuperioribus *g* vnde cum dicta conſtitutio nihil cōcedat circa Sacramēta, ſeruandum eſt ius antiquum *h* ſecundum quod ſacerdos tēpore interdicti etiam in his feſtiuitatib. non poteſt communicare, neque extrema vnctio poteſt recipi, immo qui habet priuilegiū cōmunicandi, ſi fuit cauſa interdicti, communicare non debet, prout tenēt cum communi Nauarrus, *i* & Couarruuias. Secundò eſt notandū, quod in nullo feſto concedit Bonifacius VIII. ſuſpendi interdictum ſpeciale, neque interdictum perſonale, niſi quantum ad effectum ſupradictū, vt ſcilicet perſonaliter interdicti excitentur ad reconciliationē, prout tradit Couarruuias K cum communi. Tertiò eſt notandum, quod in his feſtiuitatibus ſuſpēditur interdictum, quod prius poſitum fuerat, ſed nō vetat quin vrgente cauſa poſſit, de nouo interdictum in prædictis feſtiuitatibus apponi, ita anno Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo quarto, impoſitū fuit Salmāticæ a Magiſtro Scholaſtico cum ſapientium conſultatione, vt refert Hēriquez *l*, nō enim dicta conſtitutio reſtringit poteſtatem imponentis.

g *ſupr.q.* h *c.ſi ſnīa.de ſēten.exc.li.6.*

i *Na.vbi ſu.n. 278.& 182.Coua.in ca. Alma mater.2.p.§.4. n.3. & 5.ī pri.* K *Cou vbi ſup. §.4.n.1.& 3.§. 5.nu. in fin.*

l *Henr.ī 2.p.li. c.47.§.2.li.2*

Quartò nota, quod Doctiſſimus Sotus *m* prædictā ſuſpenſionē interdicti in Paſchate Reſurrectionis extendit per quatuor primos dies, & in feſto Pētecoſtes per tres dies feriatos, quia tres dies ſecūdū communem modū loquendi vocantur Paſcha. At licet hęc exceptio ſatis rationabilis videatur, ab ea tamen recedendum puto, cum dicta conſtitutio ſolum cōcedat diem vtriuſque Paſchatis, & nihil de aliis dieb. loquatur & cum ſit correctoria, ſtrictè eſt interpretanda, & ita intelligūt Sylueſter, *n* & Nauarrus & communis recentiorum.

m *So.ī 4.d.22. q.2.a.1.cōcl.4.*

n *Syl.ītterdictū 5.§.2.v.2. Na. vbi ſu.n.182.*

ARTICVLVS III.

Quando incipiat, & finiatur dies feſtus a ſuſpenſione interdicti.

Reſpondeo dicendo, quod in ſupra poſitis feſtiuitatibus, & aliis priuilegiatis tempore ceſſationis, & interdicti a diuinis, incipit dies feſtus a primis veſperis pręcedētis diei, vt tradit Nauarrus *o* & finitur in completorio eiuſdē feſti vt affirmat idem Nauarrus *p* cum Hoſtienſi, & Syluestro, et tradunt Soto, Medina, Couarruuias, & Perez. Quidā tamen aiunt, quod finitur in ſecūdis veſperis, quod tutius reputat Villadiego: at in religionibus vide in completorio incluſiuè talē ſuſpenſionem finiri. Pro quib. eſt aduertendum, quod Alexander VI. anno Domini milleſimo quadringēteſimo nonageſimo quarto Pontificatus ſui anno ſecundo die vigeſima Martij, & iterum Pontificatus ſui anno quarto die prima Decemb. & Leo X. anno Domini milleſimo quingēteſimo vigeſimo Pōtificatus ſui anno Octauo, die vigeſima octaua Iulij, prout refertur in cōpendio *q* priuilegiorum D. Hieronymi, *Suſpendunt in monaſterio B. Mariæ del Parral, quodcūq. interdictū in feſtiuitatib. Aſſūptionis, Natiuitatis, & Purificationis B. Mariæ, necnō in feſto S. Hieron. ita, vt non obſtāte quocunq. interdicto ēt Apoſtolica authoritate appoſito Miſſas, & alia diuina officia in Eccleſia dicti monaſterij cū ſolemnitate dicere, & celebrare valeāt a primis veſperis vſque ad occaſum ſolis*, quod priuilegiū iam eſt cōe toti ordini D. Hieronymi, vt conſtat ex dictis in primo tomo *r* & eo communicant religiones Mēdicātes, & ſic in feſtiuitatibus B. Mariæ hic poſitis poſſunt ſuſpendere interdictū vſque ad occaſum ſolis. Aduertendū tamē eſt, quod licet in Matrice citius, quā in aliis Eccleſiis finitū ſit Cōpletorium, & repetatur interdictum cū pulſu campanæ, licet nihilominus in aliis Eccleſiis etiam regularium cantare completoriū, vt conſuetudo interpretatur, & tradit Medina, *ſ* & ego explico in additionibus ad Cruciatam.

o *Na.c.27.nu. 184.*

p *Na.vbi ſu.n. 185.Sot.ī 4.d. 22.q.3.a.1.con. 4. Med.li.1.inſtruc.c.11.§.13 Cou.ī ca Alma mater. 2.p.§.5. nu.5. Perez, & Villadiego de regulari c.5.n.20*

q *Cōp.Hier.ī interdictū.§.5.*

r *tom.1.q.*

ſ *Med.vbi ſup.*

Aduertendum inſuper, quod in vigilia Reſurrectionis licet cantare Miſſam Sabbathi vt tenent Paludanus, *t* et Soto, & cū dicitur *Gloria*, in Sabbatho Sancto licet pulſare cāpanas, quia ea Miſſa dici cōſueuerat eadem nocte poſt veſperas. Hæc ſecūdum ius commune dicta ſunt, nunc autem ad priuilegia regularium, quæ ampliora ſunt accedere oportet.

t *Pal.ī 4.d.18. q.8.Soto vbi ſupr.con.4.*

QVÆSTIO CXII.

De interdicti ſuſpenſione per priuilegia regularium, in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſex.

1 *Vtrū priuilegia regularium quib. ſuſpenditur interdictum, ſint ſublata per Concilium Tridentinum.*
2 *In quibus feſtiuitatibus regulares poſſunt ſuſpendere interdictum.*
3 *Vtrum poſſit ſuſpēdi interdictum propter reliquiā ſancti, aut in feſto patroni.*

4 *Vtrum in alijs feſtiuitatibus à ſupradictis poſſint regulares ſuſpendere interdictum & ceſſationem a diuinis.*

5 *Vtrum in profeſſione alicuius religioſi poſſit ſuſpendi interdictum, & ceſſatio à diuinis.*

6 *Vtrum prælati religionum poſſint in ſuis Eccleſiis admittere ſeculares ad officia diuina tempore interdicti aut ceſſationis a diuinis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum priuilegia regularium, quibus ſuſpenditur interdictum, ſint ſublata per Concilium Tridentinum ſeſſione uigeſima quinta, de regularibus capite duodecimo.

a *Nau. ī man. c. 27. n. 180. & lib. c. conſ. tt de priuil. conſ. 7.*

RESpondeo dicẽdo, quod Doctiſſimus Nauarrus *a* tenet omnia priuilegia regularium reſpectu interdictorum, et ceſſationis a diuinis, eſſe ſublata per Tridẽtinum, quoad ea quę ipſa priuilegia concedunt contra ius commune. Ego tamẽ opinioni Nauarri nunquam potui acquieſcere, prout in explicatione Cruciatæ latè dixi, & in additionibus ad ipſam etiam confirmaui. Nunc autem viſis argumentis adductis ab ipſo Nauarro in ſuis cõſiliis, ab ea opinione Nauarri, tenacius recedo, ad hominem enim contra ipſum arguam. Et probatur noſtra ſententia primo, non enim peccat neque tranſgreditur legem iuſtam, qui eam ſeruat cũ moderamine diſpenſationis a Principe ſibi conceſſæ, clericus enim nobilis, vel Doctor Legum *b* de non habendo plura beneficia non tranſgreditur accipiendo illa cum diſpenſatione, prout dicitur in iure *c* modo abſtineat a pluritate, ad quã ſe non extendit diſpenſatio, & ſic in propoſito noſtro nõ frãgũt ius commune de ſeruandis interdictis, qui cum diſpenſatione Papæ aliquibus dieb. tempore interdicti, aut ceſſationis diuina celebrant.

b *c. dudũ de præbend.*

c *c. de multa ī præb.*

Huic argumento reſpondet Nauarrus concedẽdo totum & ita concedit religioſos ſeruantes interdicta cum moderatione priuilegiorum validorũ nõ frangere legem communem de interdictis ſeruandis. At ait priuilegia ipſorum eſſe per Concil. Trid. abrogata, verum contra Nauarrum ſtatim in ſecũdo argumento agemus, de intellectu vero Tridentini diſputando. Secundò probatur concluſio, nam in multis Decretis *d* eiuſdem Tridentini, in quibus aliqua deciduntur, & præcipiuntur, additur expreſſe non obſtantibus quibuſcũque priuilegiis, ex quibus a contrario ſenſu videtur non eſſe ſublata priuilegia regularia quoad alia decreta in quibus ſimilis derogatio minimè fuit appoſita, ſicut eſt decretum de interdictis ſeruandis.

d *Seſſ. 25. de regul. ca. 4. 5. 6. 9. 10. & 11.*

Huic argumento reſpondet Nauarrus, quod argumentum contrario ſenſu ceſſat, quando ſumitur ad probandum id, cuius contrariũ eſt iure definitũ, vt ex eodem iure colligitur *e* & tradit Gloſſa dilatata per Felinũ. At in noſtro caſu exprimitur in capitulo finali dictæ ſeſſionis vigeſimæ quintæ de regularib. quod priuilegia oĩa, & ſingula cõtra ſtatuta in illa ſeſſione cenſeantur ſublata, & ideo ex eo quod in aliquot capitulis tollãtur ſpecialiter priuilegia quoad aliqua non poteſt ſumi argumentũ, quod non cenſeatur ſublata quoad alia.

e *c. nobis de ſẽt. exc. et gl. ibi Feli. ī c. Nobis de foro compet.*

Sed contra Nauarrũ replicatur, quod in dicto capitulo finali Tridentini non tollũtur omnia priuilegia, quæ ſunt omnino cõtra ſtatutũ de obſeruandis interdictis, ſolum enim ibi tollũtur priuilegia in ſua generali reuocatione, quæ oĩno ſunt contraria dicto ſtatuto tollentia omnem eius vim, quib. religioſi erant omnino exempti ab obſeruatione cuiuſcumque interdicti, vt erat priuilegium conceſſum Hoſpitalariis D. Ioannis Baptiſtę, cuius mentionẽ in ſuperiorib. fecimus *f* & ego in explicatione cruciatæ dixi, non autem tolluntur priuilegia, quę nõ tollunt omnino obſeruantiam interdictorum, ſed ſuſpendunt in aliquibus caſibus particularibus. Quare ait Doctiſſimus Pater frater Franciſcus de Bobadilla, miniſter olim Prouincialis Prouinciæ Caſtellæ regularis obſeruantię noſtrę Sacrę religionis in Enchiridione, quem manuſcriptum nobis reliquit, quod anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo ſexto, in ciuitate Toletana in conuentu Sancti Petri Martyris non fuit obſeruatum interdictum generaliter promulgatum in quodam feſto priuilegiato ordinis prædicatorũ, de quare lis iuridica cępta eſt, ſed tandem conuentus obtinuit.

f *Sup. q. & ī expl. Cruciata. §.*

Neque ſupradictis obſtat, quod ait idem Nauarrus dicens, quod ſi ſufficeret eis ſeruare interdicta cum minori moderatione, quam iure communi nõ obſtante derogatione generali priuilegiorũ prædicti capituli vigeſimi ſecundi, ſequeretur, quod etiã ſufficeret in monaſteriis, & ordinibus, in quibus paupertas relaxata eſt priuilegio Sedis Apoſtolicę, vel conſuetudine immemoriali quoad aliqua conſeruare paupertatem contra tenorem, & ſtatutum primæuum talium religionum, & conſequenter, quod non debent religioſi ipſarum compelli ad vitam primæuam obſeruandam contra ſtatutum in dicto Concilio Tridentino omnia priuilegia in contrarium abrogante. Nam huic rationi, & replicæ Nauarri reſpondetur, quod Concilium non tollit omnia priuilegia concernentia ad paupertatem religioſorum, ſed ea tantum, quæ ipſam paupertatem funditus euertebant, quod ex ipſo Nauarro *g* probo euidenter, ipſe enimmet poſt derogationem dicti capituli finalis ſeſſionis vigeſimæ quintę Tridentini in ſuo Manuali verba faciens de homine religionem ingredi volente in hæc verba prorũpit dicens, quod qui ingreditur, vel profitetur religionem aliquam, & quia hic regularis obſeruantia nequaquam viget, non obſeruat illa religionis præcepta, quæ ſub reatu mortalis culpæ obligant, mortaliter peccat; at addit ſtatim ipſemet Nauarrus dicens. *Quod quidẽ verum eſt, quoad eſſentialia vota, non autẽ quoad alias accidẽtarias obſeruationes, quæ ſunt iam ſublata vel mitigata Apoſtolicis priuilegijs veris, vel tempore immemoriali præſcriptis, vel ex licentia tacita, vel expreſſa proprij prælati ad hoc facultatem habentis, vel ea conſuetudine, quæ licet non ſit immemorialis, eſt tamen adeo rationabilis, & tot annorum, adeoque vetus, & antiqua, quæ ad ita emolliendas dictas obſeruationes ſufficeret.*

g *Nau. ī man. c. 12. n. 50.*

Ecce quomodo Nauarrus poſt Concilium Tridentinum derogans etiam cõſuetudines immemoriales in dicto capitulo vigeſimo ſecundo clarè in prædictis inſinuat non peccare mortaliter religioſum frangentem obſeruationes accidẽtarias ſuę regulæ obligantes ad mortale, quæ ſunt ſublatæ, vel modificatæ per priuilegia vera, & cõſuetudines immemoriales, & per cõſequens clarè innuit dicta priuilegia modificantia minimè abſtuliſſe Cõcilium, ſi enim ea abſtuliſſe crederet minimè tranſgreſſorem talium obſeruationum a peccato liberaret. Et cõtra Nauarrum facit cõis vſus omnium religioſorum qui multa priuilegia concernentia paupertatẽ modificãtia eius votũ hodie ſine ſcrupulo obſeruant. Neque obſtat ſupradictis, quod adducit idẽ Nauarrus dicẽs quod eadẽ ratione excuſabantur religioſi tenentes peculia per licentias expreſſe, vel tacitẽ conceſſas à Sede Apoſtolica antea, & poſt Cõciliũ Tridentinum non obſtante eius Decreto in capitulo vigeſimo ſecundo ſeſſione vigeſima quinta de

re-

Digitized by Google

regularibus,poſſunt enim dicere, quod ſatis ſeruãt ſuam regulam ſeruando eam cum moderamine cõceſſo eis à Sede Apoſtolica,vel conſuetudine immemoriali ei æquipolenti. Sed certè miror valdè Nauarrum ad ſuam aſtruendam opininnẽ hoc ſumere argumentum,cum ipſemet *a* defendat, quod ſtatus monachorum, & regularium canonicorum eſt licitus quibus certa portio panis & vini, & reliquorũ neceſſariorũ pro victu, & certa quantitas pecuniæ pro veſtitu diſtribuitur, alibi per portiunculas quotidianas,alibi per portiones menſtruas, vel annuas,ita qđ nihil teneantur eis Eccleſiæ, & monaſteria ob vllã neceſſitatẽ tribuere,neque contra ipſi teneantur eis reſidua reddere,ſed ſuo cõmodo,& dãno ea reſeruent vel inſumãt, modo nihil prophani impẽdant,& reſidua in pios vſus conuertãt. Cõtra quã opinionẽ opponit ipſe Nauarrus *b* dictum capitulum ſecundum Conc Trid.& inter alia,quæ ipſe *c* reſpondet ait, *quod ſaltem diſputando poſſet defendi, ẽt poſt prædictum Decretũ Concilij licitũ eſſe prædictũ ſtatutum, tum quia in commentario capituli. Non dicatis;numero decimoquinto concluſerat,poſſe teneri quod prædictum Concilium non corrigit aliquos canones,ſed ſolum explicat illos, quaſi quidã cõmentarius eorũ,& conſequenter quod ſicut antiqui canones vt ibidem monſtrauerat,permittunt regularibus ex cauſa aliqua peculia: ſic & prædictũ Conciliũ intelligendum ſit vetare illa eis,ne ſine cauſa teneãt, vel concedantur,& conſequẽter quod ille ſtatus ſic limitatus poſſet permitti,vbi iuſta cauſa id poſceret.* Immo idẽ Nauarrus in dicto Commentario Capituli, *Non dicatis*,numero decimoquinto,in reſponſione ad ſeptimũ,ait, *Quod finis dicti Capituli ſecũdi Tridentini videtur continere ius cõe.ſolum.n.continet in effectu non debere prælatũ concedere ſimplici regulari peculiũ ſuperfluũ mobilium,quod nec antea ei licebat ſine iuſta cauſa & videtur repugnantia, & quod ſit iuſta cauſa dandi, & datũ ſuperfluum,quia ſi eſt iuſta cauſa concedendi,non eſt ſuperfluum, neque contra ſi eſt ſuperfluum,cauſa concedendi erit iuſta.*

a Nau. i c.nullã. 18.q.2.n.25

b Nau. vbi ſu. nu.432.

c Nau.vbi ſup. n.33.& 34.

Hæc Nauarrus. Si igitur non obſtante derogatione generali capituli dicti vigeſimiſecundi,& diſpoſitione capituli ſecundi ſupradicti Conc. Trid.licitum eſt cum iuſta cauſa , ipſis religioſis habere peculia ſecũdum priuilegia Apoſtolica, aut immemoriales conſuetudines,cur dicemus,eſſe contra Concil. Trid.cum iuſta cauſa,& licentia Papali aliquib. caſibus particularibus non ſeruare interdictum?& & ſi prohibitio dicti capituli ſecundi Concilij non redditur inutilis ex conceſſione taliũ peculiorum , cur dicemus prohibitionem dicti capituli duodecimi dicti Conc. Trid. reddi inutilem ſi in dictis feſtiuitatibus authoritate Apoſtolica non obſeruetur interdictum,cum alijs temporibus omnino obſeruetur? ſolum enim redderetur inutilis,ſi nũquam per dicta priuilegia interdictum obſeruaretur,& ita concludendo dico ſolum priuilegia illa totaliter interdictorum obſeruationem tollentia per Cõcilium Trid. eſſe abrogata non autem illa , quæ in aliquibus caſibus particularibus ſuſpendunt interdicti obſeruationem ſicut in dicto Concilio Trid. non tolluntur priuilegia,quæ ex iuſta cauſa concedunt peculia religioſis,& monachis.

ARTICVLVS II.

In quibus feſtiuitatibus regulares poſſint ſuſpendere interdictum.

RESpondeo dicẽdo, pro feſtiuitatibus Sanctorũ ordinis tempore interdicti multa ante Bonifacium VIII.fuiſſe conceſſa , ſed quia illa per ipſummet Bonifacium *d* fuerunt reuocata, ideo oportuit in mediũ adducere priuilegia poſt Bonifaciũ VIII. à Sede Apoſtolica emanata,quibus ſupradictæ cõceſſiones antiquæ fuerunt innouatæ,& de nouo cõfirmatæ. Vnde Iulius II.cõfirmauit, & de nouo cõceſſit priuilegia ſuorum prædeceſſorum tẽpore interdicti quibus fratres Minores poterant ſolẽniter celebrare diuina officia in ſuis Eccleſijs,& monaſteriis in ſolemnitatibus Sanctorum Frãciſci,S.Antonij,& B.Claræ,& per ſuas octauas, & quod id ipſũ poſſint in feſtiuitatibus aliorum Sanctorũ dicti ordinis,videlicet S.Ludouici,Bernardini,Bonauenturæ,necnon quinque martyrum de Marrochio , ſed hoc per diem tantum , prout habetur latius in libris,Monumenta *e* ordinum, & in Supplemento , & de nouo extẽdit dicta priuilegia idem Iulius Secundus ad feſtum Stigmatum B. P. N.Franciſci ẽt tempore ceſſationis à diuinis non obſtantibus quibuſcunque in contrarium facientib. præſertim Capitulum *Alma mater*,de ſententia excõmunicationis libro 6.prout in eiſdem libris *f* continetur.

d c. Alma mater de ſent.exc. li.6.

e In 1.imp.f.66 et ĩ 2.f.70.cõc. 171.Supp.f.100 conc.377.

Sed videamus,quid minoribus pro feſtiuitate S. Didaci à Sanctiſſimo Domino noſtro Clem. VIII. ſit conceſſum,& referam in præſentiarum conceſſionem ipſius,quam ego ſub ſigillo Authentico accepi à Patre Fratre Ioanne de Capeda Prouinciæ Cõceptionis noſtræ ſacræ religionis digniſſimo miniſtro Prouinciali,nunc autem totius ordinis Definitore Generali qui cum Curiæ Romanæ eſſet Cõmiſſarius Generalis ipſam à Sanctiſſimo D.N.impetrauit.

f In 2.ĩpr.f.70. cõc.2.f.70. cõc. 178. & ĩ Supp. f.74.cõce.223. & f.81.conceſ. 263.

Sanctiſſimus Papa Clemens Octauus,ad perpetuã rei memoriam ſacra Seraphici S. Franciſci religionis in S R.E.merita poſcunt, vt priuilegia , & indulta illi per Sedem Apoſtolicam conceſſa non modo conſeruentur,ſed augeantur & amplientur, cum itaque ſicut accepimus diuerſorum Romanorum Pontificũ conceſſionib.religioni præfatæ indultum ſit, vt temporib.interdicti quæcunque etiam Apoſtolica authoritate appoſiti feſta Sanctorum eiuſdem ordinis Frãciſci,nimirum,Bonauenturæ, Antonij de Padua, Ludouici,Bernardini,Claræ,Eliſabeth,ac martyrum ſolẽni ritu celebrarentur perinde ac ſi interdictum huiuſmodi minimè appoſitum eſſet liberè poſſint: feſta vero S. Didaci,& Portiunculæ in prædicto indulto minimè comprehendantur,Nos religionem præfatam amplioribus fauorib.& gratijs proſequi volentes, ac indultorum huiuſmodi, ac literarum Apoſtolicarum deſuper expeditarum tenores præſentibus pro expreſſis habentes ſupplicationib. nomine dictæ religionis per dilectum noſtrum Hieronymum presbyterum Cardinalem Matthæum nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati religioni præfatæ vniuerſæ,ac cuicunque illius ordinis,ſiue familiæ,conuentui, vt in eorũ Eccleſijs feſta etiam præfata S. Didaci,& Portiunculæ,tẽporib.interdicti prout alia feſta præfata ac iuxta indultorum illi conceſſorum ſeriem, et tenorem celebrare liberè,& licitè poſsint & valeant authoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus, & indulgemus,ac indulta prædicta , ac præfatas S. Didaci , & Portiunculæ feſtiuitates extendimus,& ampliamus, non obſtantibus conſtitutionib.& ordinationib. Apoſtolicis,ac in vniuerſalibus,prouincialibuſque Synodalibus concilijs editis,generalibus,vel ſpecialib.necnon omnibus illis, quæ in præfatis indultis , & literis Apoſtolicis conceſſum eſt non obſtare,ceteriſque contrarijs quibuſcunque,dat. Tuſculi, ſub annulo piſcatoris die decima ſeptima Octobris 1595.anni Pontificatus noſtri anno quarto.

M. Veſtrius Barbianus.

Circa quas conceſſiones eſt notandũ , quod pro feſti-

feſtiuitatibus, & octauis Patris noſtri Franciſci, S. Antonij, Bonauenturæ, Ludouici, Bernardini, ac ſtigmatũ B.P.N. Franciſci, ac in feſtiuitate B. Claræ, & eius octauis, necnon pro feſtiuitate Sanctorum quinque Martyrum de Marrochios tempore ceſſationis à diuinis ſimile priuilegium eſt conceſſum, & ad id probandum (vt alia omittam) aduertendum eſt, quod Leo X. declarauit, & conceſſit iiſdẽ fratribus Minoribus, quod in forma obſeruationis nulla ſit differentia inter ceſſationem à diuinis, & quodcunque interdictum. Ita habetur in ſupplemento. *a*

a Supp. f. 19. conceſ. 165.

Secundò eſt notandum, quod licet in præfatis, conceſſionib. nulla fiat mentio de feſtiuitate ſeptẽ martyrum ordinis Minorum, qui in Septem Saracenorum vrbes perrexerunt, ibique pro Chriſto Domino martyrium ſubierunt, non tamen eſt negandum pro dicta feſtiuitate idem priuilegium à Sede Apoſtolica eſſe conceſſum. Nam Iulius Secũdus, prout habetur in Monumentis *b* Ordinum, ordinauit, quod omnia conceſſa pro feſtiuitatib. Ordinis Prædicatorum cenſentur conceſſa pro feſtiuitatibus Ordinis Minorum, licet ſint in maiori numero, quam feſta ipſorum fratrum Prædicatorum & certum eſt, quod patres Ordinis Prædicatorum celebrant ſolemniter feſtiuitates ſui ordinis tempore ceſſationis a diuinis.

b In 1. p. f. 60. & in 2. f. 227. conc. 284.

Tertiò eſt notandum, quod etiam ſi ipſæ feſtiuitates in alium diem transferantur celebrãdæ, & de eis fiat commemoratio ſuſpendi interdictum, & ceſſationem. Nam Leo X. declarauit *et conceſſit fratribus Minoribus, quod priuilegiũ de ſuſpẽdẽdo interdictum in feſtiuitatib. Sãctorũ ſui ordinis intelligatur de dieb. quib. talia feſta cadunt etiam ſi propter alia maiora feſta occurrentia eorũ officia in aliũ diẽ trãſferantur.* Ita habetur in ſupplemento *c* ordinis.

c Supp. f. 58. conc. 154.

Et idem Leo X. *Conceſſit fratrib. Ordinis Prædicatorum, vt quoties feſtiuitates Sanctorũ Dominici, Petri Martyris, Thomæ de Aquino, & Vincentij, et S. Catherinæ de Senis, & earũ octaua quomodocunq. ẽt per tranſlationem celebrando occurrerent tempore, quo ciuitates, oppida, & loca eccleſiaſtice interdicta ẽt authoritate Apoſtolica ſunt ſuppoſita in Eccleſiis domorum ſuorũ & monaſteriorũ quorũ cura dicto ordini eſt commiſſa, niſi Eccleſiæ ſupradicta, vel huiuſmodi fratres nominatim eſſent interdicti, aut cãm dederint interdicto, aut eã foueant, poſſint pulſatis cãpanis, & apertis ianuis (interdictis, & excõicatis excluſis) alta voce Miſſas, & alia diuina officia diurna, & nocturna in dieb. feſtiuitatũ prædictarũ, et octauis earũ reſpectiuè durantib. ẽtſi per octauas ipſarũ & die octauarũ non niſi memoria de Sanctis fieret, liberè, & licitè celebrare. Ac voluit vt quoties dictarũ feſtiuitatũ, & octauarũ earundẽ celebrationes qualibet ex cauſa ẽt extra tempus interdicti tranſferãtur quod indulgentiæ dictas Eccleſias in feſtiuitatib. eiuſmodi, & per earũ octauas viſitantib. pro tempore conceſſa ad tempus celebrationis huiuſmodi cenſeantur tranſlata.* Ita habetur in ordinis ſupplemẽto. *d*

d Supp. f. 82. & f. 121. conc. 154

Ex quibus conceſſionibus aliqua colliguntur. Primum eſt. Quod ſi dies, in quibus debebant celebrari dictæ feſtiuitates, in alios dies trãsferãtur ab ipſis diebus etiamſi officia ipſorum Sanctorum non recitentur, neque de ipſis fiat commemoratio, debet ſuſpendi interdictum & ceſſatio, vt patet ex prima conceſſione Leonis X. facta minoribus, licet ex ſecunda data pro feſtiuitatibus Ordinis Prędicatorũ contrarium colligi videatur. Ego tamẽ arbitror ibi cõtrarium minimè dici. Nam habetur ibi, quod interdictum ſuſpendatur in dictis feſtiuitatibus quomodocunque etiam per tranſlationem celebrandę occurrent, dictio enim illa (*etiam*) caſum magis dubitabilem includit, & ſic vult Leo X. quod interdictum ſuſpendatur in dictis feſtiuitatibus, ẽt ſi de ipſis non celebretur, ſed per tranſlationem in aliis diebus celebretur: quod ipſum in prima cõceſſione pro minoribus dixerat idẽ Leo. Vnde ſi propter feſtiuitates occurrentes incipiat celebrari officium in penultimo die octauarum, in his duobus tantum diebus de Sanctis agetur, quibus trãſactis ipſorum octaua finietur.

Secundò colligitur, quod licet propria feſta alia occurrentia de ipſis tãtum fiat commemoratio, poteſt ſuſpẽdi interdictum, & ceſſatio, vt patet ex verbis conceſſionis ſupradictæ ibi, *Etiam ſi per octauas ipſarum, & in die octauarum non niſi memoria de Sanctis fieret.*

Tertiò colligitur, quod indulgentiæ, quæ conceduntur pro ipſis in his feſtiuitatibus non lucrantur in diebus in quibus cadunt dictæ feſtiuitates, ſed in diebus, in quibus de ipſis fit officiũ, vt patet ex verbis ipſius conceſſionis ibi. *Ad tempus celebrationis huiuſmodi cenſentur tranſlata.*

Notandum eſt tertiò circa conceſſionẽ Sanctiſſimi Domini noſtri Clementis Octaui, pro Sancto Didaco, & Portiunculæ, quod non videtur in ea concedi priuilegium ſuſpendendi ceſſationem à diuinis in his feſtiuitatibus. Nam ex dictis in præfatione, & proęmio alicuius conſtitutionis, & priuilegij debet eius Decretum regulari, & explicari, vt in primo Tomo *e* latè diximus. At proœmium dicti priuilegij hoc modo inci it, *Cum itaque, ſicut accepimus, diuerſorũ Romanorũ Pontificũ conceſſionibus religioni præfatæ indultũ ſit, vt tẽporibus interdicti quacũque etiam authoritate appoſiti feſta Sanctorũ eiuſdẽ ordinis, &c.* Ex quibus verbis colligitur, qđ licet pro feſtis dicti ordinis cõcedatur priuilegium pro tempore ceſſationis orator ſolum petiuit, vt ſicut pro ipſis tempore interdicti conceſſum eſt priuilegium: ita etiam pro feſtis Sancti Didaci, & Portiunculę priuilegium cõcedatur, pro tempore tantum interdicti, & iuxta ſupplicata conceſſit Summus Pontifex.

e 1. tom. q. 15.

Pro contraria tamen parte, ſcilicet, quod pro tẽpore ceſſationis à diuinis videtur dicta conceſſio intelligenda facit, licet enim in præfatione tantum de interdicto mentio fiat, in conceſſione tamen talibus verbis vtitur Summus Pontifex, vt ad tẽpus ceſſationis à diuinis indultum extendatur; concedit enim ordini Minorum, vt in eorum Eccleſiis feſta S. Didaci, & Portiunculæ in tempore interdicti prout alia feſta Sanctorum ordinis, ac iuxta indultorum illi conceſſorum ſeriem, & tenorem celebrare, liberè & licitè poſſint, & valeant illa enim verba (*ac iuxta indultorum illi conceſſorum ſeriem*) magnum quid, & amplum priuilegiũ includere videntur, ſcilicet, quod temporibus interdicti, & iuxta priuilegia conceſſa pro feſtiuitatibus Sanctorum ordinis Minorum feſtiuitates S. Didaci, & Portiunculę regulentur. Ita quod ſicut in prædictis feſtiuitatib. iuxta ſeriem prædictorum indultorum nulla eſt differentia inter interdictum, & ceſſationẽ à diuinis, quantum ad eorum obſeruationem prout dictum eſt in ſuperioribus: ita, in feſtiuitatibus S. Didaci, & Portiunculæ nulla ſit differentia inter interdictum, & ceſſationem. Et confirmatur hæc ſententia: nam vt refert Collector *f* priuilegiorum Mendicantium duo inſignes Doctores vniuerſitatis Salmantinæ in ſuis repetitionibus concluſerunt, quod ceſſatio generalis à diuinis, & interdictum ſunt omnino idem, ita quod habet in eis locum capitulum, Alma mater, hoc eſt, quod ſi ceſſatio eſt in toto oppido, vel alias, generalis, celebrabitur ianuis clauſis, &c. & in feſtiuitatib. priuilegiatis in dicto capitulo

f Collect. 1. tit. interdictum, 1. §. 17.

tulo

Digitized by Google

tulo, Alma mater, ſolẽniter officia diuina celebrabũtur, de quo in inferioribus diſputabitur. Ex quibus infertur quod cum Sanctiſſimus Dominus noſter Clemens VIII. conceſſerit, vt nõ obſtante quocunque interdicto etiam Apoſtolico poſſint celebrare feſta S. Didaci, & Portiunculæ videri ſecundum prædictam opinionem, quod ad tempus ceſſationis generalis poſſit prædicta conceſſio extẽdi, quod vt probabile amplector, deſidero tamen, vt a Sede Apoſtolica claritas huius dubij obtineatur.

Quintò eſt notandum circa conceſſionem Leonis X. pro ordine Prædicatorum conceſſam ibi, *Niſi Eccleſiæ ſupradictæ, vel huiuſmodi fratres nominatim eſſent interdicti.* Quod conceſſio hæc non extenditur ad interdictum ſpeciale, cũ illud, quod conceditur pro interdicto generali, pro ſpeciali minimè concedi intelligatur. Pro cuius rei explicatione eſt aduertendum, quod interdictum generale eſt, quando Regnum, Prouincia, Ciuitas, Villa, aut Caſtrum interdicitur, ſpeciale autem, quando in aliquam Eccleſiam, aut parochiam nominatim decernitur, vt probant Abbas, *a* Calderinus, Sylueſter, & Florentinus. Secundò eſt aduertendum, quod ea quæ conceduntur pro interdicto loci generali, non conceduntur pro Eccleſia particulari affecta interdicto, vt notat quædam Gloſſa, *b* quã ſequuntur Ancharanus, Dominicus Francus, & alij allegati a Couarruuias.

a Abbas in c. cũ in particularibus de verbo. ſignif. Cald de interdi. memb. 2. col. 5. Syl. v. interdictũ. 2. q. 3. Flor. 3. p. tit. 19. c. 2.

b Gloſ. in d. c. alma mat. v. Eccleſiis vbi Con. 2. p. §. 4. nu. 1.

Vnde Leo X. dictam conceſſionẽ ſecundum metas iuris communis regulando prædictam addidit limitationem dicens, eius indultum minimè habere locum, quando Eccleſiæ ſupradictorum fratrũ eſſent nominatim interdictæ, quæ enim pro generali interdicto conceduntur, ſecluſo priuilegio ad ſpeciale interdictum minimè protrahuntur. Dixi (ſecluſo priuilegio.) Nam Iulius II. conceſſit Auguſtinienſibus fratribus, Vt quæ ordini ſuo pro tempore generalis interdicti conceſſa ſunt, ea omnia in ſpeciali interdicto cenſeantur conceſſa. Ita habetur in ordinis ſupplemento, *c* quod indultum licet fuerit conceſſum ante Leonem X. nihilominus tamen etiam in conceſſis pro tempore interdicti ab ipſo Leone X. locum habere debet; tum quia tam Iulij II. conceſſiones, quoad interdicti ſuſpenſionem, quę conceſſiones Leonis X. ſunt his nouiſſimis temporibus à Gregorio XIII, & à Sixto V. & à S.D.N. Clemente VIII. confirmatæ, & de nouo conceſſæ. Ex quibus reſolutiue colligitur, quod licèt Eccleſiæ fratrum Minorum, & fratrum Prædicatorum, & ordinum Mendicantium, & eorum qui mendicantium fruuntur priuilegijs, ſint ſpecialiter interdictæ, poſſunt in eis officia diuina celebrari, quando in generali interdicto ſolenniter fieri conceduntur.

c Suppl. ord. fol. 95. conceſ. 310.

Sextò eſt notandum, quod ego non inuenio in his priuilegijs conceſſum, quod abſolutè poſſint fratres adminiſtrare ſacramentum Euchariſtiæ ſecularibus in feſtiuitatibus, in quibus interdictum, & ceſſatio à diuinis ſuſpenditur, ſolum enim in his feſtiuitatibus ſuſpenſio fit quoad diuina officia celebranda, & cum diuina officia celebrari concedũtur, ſacramẽtorum adminiſtratio minimè permittitur, vt dictum eſt in ſuperioribus. *d* Inuenio tamen aliud priuilegium Leonis X. *Quo cõceſſit fratribus Minoribus, quod in diebus, in quibus ſuſpenditur interdictum, tam virtute priuilegiorum ordinis Minorum, quam alias de iure generaliter conceſſit, poſſint fratres in domibus ſuis intra & extra Eccleſiam dicere, & facere omnia, quæ nullo exiſtente interdicto fieri poſſunt, & hoc propter ſcrupulum aliquorum, qui dicunt, quod quando ſuſpenditur aliquod interdictum propter aliquod feſtum, non poſſit dici niſi officium, & Miſſa illius ſine alijs orationibus, et collectis.* Ita habetur in ſupplemento *e* ordinis. Circa quod notat Collector, *f* quod virtute eius nõ poſſunt fratres ſepelire ſeculares mortuos tempore talis ſuſpenſionis, aut alia ſimilia facere, hoc dicit, quod patet ex verbis, quæ poſt conceſſionẽ ſequũtur, ſcilicet. *Et hoc propter ſcrupulum, &c.* Hæc enim, ait, fuit cauſa, propter quam ego, ait ille, qui hoc opus collegi, præfatam conceſſionem procuraui, & non aliã ſi benè memini. Sed miror certè, quod dixerit Collector virtute dictæ conceſſionis non poſſe fratres mortuos ſepeliri. Nam ſecundum ius poterant ipſi eos ſepelire tempore, quo ſuſpenditur interdictum pro celebratione diuinorum, cum conceſſa diuinorum celebratione concedatur etiam ſepultura mortuorum, prout dictum eſt in ſuperioribus. *g*

d Supr. q.

e Supp. fol. 58. conceſ. 164.

f Collect. tit. interm. §. 7.

g Sup. q.

Vnde per dictam conceſſionem Leonis X. poſſunt regulares celebrare diuina, ſepelire in ſuis domibus defunctos, Euchariſtiam fidelibus miniſtrare, cum dicat Papa quod ſuſpenſio fiat, ac ſi nullum exiſteret interdictum. Neque obſtat cauſa aſſignata ab oratore, cum enim eſſet ſcrupola ab ſcrupuloſis inuenta, Summus Pontifex, vt ſimiles tolleret ignorantias, plus conceſſit, quàm fuit ſupplicatus.

Inuenio etiam, Paulum Tertium, prout dicitur in Compendio *h* Societatis Ieſu, *Conceſſiſſe religioſis Societatis in locis in quibus degunt, & eos pro tẽpore morari contigerit tempore interdicti quauis etiam authoritate Apoſtolica appoſiti ianuis clauſis, & excommunicatis, & interdictis excluſis ſummiſſa voce Miſſas, & alia diuina officia celebrare, ſacramenta recipere, & alijs adminiſtrare, dummodo ipſi cauſam non dederint interdicto, neque contingat ad ipſis ſpecialiter interdici.*

h Comp. Soc. ti. interd. §. 1.

Ex quo priuilegio colligitur, quod in feſtiuitatibus, in quibus de iure, vel ſecundum priuilegia regularium interdictum, vel ceſſatio a diuinis ſuſpẽditur, poſſunt regulares Mendicãtes, & ij, qui gaudent priuilegijs Societati conceſſis, communicare fideles. Nam dictum priuilegium concedit religioſis Societatis, vt poſſint tempore interdicti fidelibus Euchariſtiam, & alia ſacramenta adminiſtrare clauſis ianuis, & per conſequens poſſunt virtute eius in dictis feſtiuitatibus ea ſacramẽta miniſtrare etiam ianuis nõ clauſis, cum tunc apertis ianuis diuina celebrentur, quia vere interdictum, & ceſſatio in his ſuſpenduntur.

Ex quibus infertur primò, quod cũ Pius V. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno ſecundo, vigeſima tertia die Decẽbris monaſterijs ordinis D. Hieronymi conceſſerit, prout habetur in Cõpendio *i* priuilegiorũ huius ordinis. *Quod tempore cuiuſcunque tam generalis, quã ſpecialis interdicti quauis authoritate etiam Apoſtolica appoſiti, & apponendi illo non obſtante officium diuinum, & Miſſa in monaſterijs, domibus, & Eccleſijs ordinis per religioſos alta voce, & ianuis apertis ſequentibus diebus, videlicet Epiphaniæ Domini, ac Aſcẽſionis, & B. Mariæ Virginis Aſſumptionis, et ſingulorũ Apoſtolorũ, necnon in ramis Palmarũ Feria quinta, & ſexta, in Cęna Domini, et Sabbathi Sancti, necnon SS. Trinitatis, ac Conceptionis, Natiuitatis, Purificationis, & viſitationis B. Mariæ, Natiuitatis S. Ioannis Baptiſtæ, & Translationis S. Patris Hieronymi, ac Auguſtini, & Paulæ viduæ, ac omniũ Sanctorum feſtiuitatibus, & in cõmemoratione omnium defunctorum pro Miſſa, & proceſſione, & etiam in die obitus alicuius religioſi, vel religioſæ dicti ordinis pro Miſſa, & officio pro ipſo defuncto dicẽda publice dici celebrari, & cantari,*

i Cõp. D. Hier. tit. inter. §. 10.

Digitized by Google

cantari, omneſq; Chriſti fideles illic accurrentes illis intereſſe & aſſiſtere, liberè, & licitè poſſint, & valeant. Infertur (inquã) quod in dictis feſtiuitatibus poſſunt etiã ipſi religioſi ſacramenta fidelibus indifferẽter miniſtrare, & conferre, licet enim in hoc priuilegio minimè ſacramentorum adminiſtratio permittatur, virtute tamen conceſſionis Leonis X. & Pauli Tertij ſuperius allegatæ poſſunt religioſi in ſuis monaſterijs in prædictis feſtiuitatibus ea conferre.

Secundò infertur, quod cum Pius IV. Pontificatus ſui anno ſexto, ſexto Kalendas Auguſti conceſſerit monaſterijs eiuſdem ordinis D. Hieronymi, prout habetur in Compendio *a* dicti ordinis, *Quod tempore interdicti quacunque authoritate appoſita in Eccleſiis eorundem monaſteriorum dummodo fratres interdicto cauſam non dederint ianuis apertis, & alta voce in diebus Paſchatis, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Natiuitatis Dominicæ et Circumciſionis, ac Epiphaniæ, necnon in quatuor B. Mariæ Virginis, & in ſingulorum Apoſtolorum, & S. Patris Hieronymi, & Dedicationum Eccleſiarum ipſius religionis monaſteriorum feſtiuitatibus à primis Veſperis vſque ad Completorium diei ſequentis incluſiuè Miſſam, & alia diuina officia celebrare poſſint*. Quod ipſum eidẽ ordini conceſſit Pius V. Anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quinto, Pontificatus ſui anno primo, decimoſexto Kalendas Febr. infertur (inquã) quod in dictis feſtiuitatibus tẽpore interdicti poſſunt fidelibus publicè ſacramẽta miniſtrare in Eccleſiis dictorum monaſteriorum virtute conceſſionis Leonis X. & Pauli Tertij ſuperius allegatæ.

a *Cõp. Hier. ti. interdictũ. §. 8. & 11.*

Infertur tertiò, quod cum Leo *b* X. conceſſit generali, *Et alijs Abbatibus, Prioribus, et Abbatiſſis, Monachis, & monialibus conuerſis ſeruitoribus & ſeruitricibus monaſteriorum, & Prioratuum ordinis S. Benedicti congregationis Hiſpaniæ pro tempore exiſtentium, vt in Conceptionis, & viſitationis B. Virginis Mariæ, & eiuſdem Virginis, & S. Ioãnis Baptiſtæ, Natiuitatibus, necnon Sanctorum Benedicti Abbatis, Martini Epiſcopi, & Confeſſoris tranſituum, & translationum, ac Sanctorum Gregorij Papæ, Illephonſi Archiepiſcopi Toletani, Antonij, & Bernardi Abbatum, ac beatorum Mauri, & Placidi diſcipulorum, ac Sanctæ Scholaſticæ ſororis eiuſdẽ S. Benedicti, Adelelmi Confeſſoris necnon in quorumcunque aliorum Sanctorum, & Sanctarum ſub quorum inuocationibus monaſteriorum prioratuum, & locorũ vtriuſque ſexus dicti ordinis, & congregationis Eccleſiæ dedicatæ, & conſtructæ, ſeu quorum corpora in ipſis Eccleſiis recondita reſpectiue exiſtunt, necnon hebdomadæ Sanctæ, & Reſurrectionis Dominicæ feſtiuitatibus, et per octauas earundem omnium ſupradictarum feſtiuitatũ, necnon quoties monachi, moniales, & aliæ vtriuſque ſexus religioſæ perſonæ dicti ordinis, & congregationis profeſſionem emiſerint, aut primam Miſſam celebrauerint, ſeu eos in Eccleſiis, vel cæmeterijs monaſteriorum, prioratuum, & aliorum locorum dicti ordinis, & congregationis humana cadauera Eccleſiaſtica tradere ſepulturæ contigerit tempore interdicti, & ceſſationis a diuinis quacunque authoritate Apoſtolica impoſitorum, dummodo huiuſmodi interdicto cauſam non dederint, nec id eis contigerit ſpecialiter interdici apertis ianuis, pulſatis campanis nominatim interdictis, & excommunicatis excluſis Miſſas, proceſſiones, & alia diuina officia ſolemniter, & in cantu celebrari.*

b *Habetur in comp. mendic. tit. interdictũ. 2. § 10.*

Infertur (inquam) iuxta ſuperius dicta quod per aliam cõceſſionem Leonis X. & Pauli III. poſſunt ſacramenta in prædictis feſtiuitatibus, & in diebus appoſitis in hac conceſſione fidelibus miniſtrare.

Aduertendum tamen, quod monachi exiſtentes extra ſui ordinis Eccleſias, & munaſteria, in quibus ſuſpenditur interdictum, quoad officiorum diuinorum celebrationem tantum non poſſunt ea ſacramenta prohibita in tempore interdicti in dictis Eccleſiis miniſtrare, cum in conceſſione Leonis X. & Pauli Tertij, hoc ipſis in ſuis Eccleſiis facere concedatur, & priuilegium ratione loci ſit reale, & non perſonale, prout iam in primo tomo explicatum eſt.

Infertur quartò, quod licet tempore interdicti, non poſſit ſacramentum Extremæ vnctionis conferri etiam clericis, vt in iure *c* determinatur, & tradunt Nauarrus, Soto, & Couarruuias, virtute tamen priuilegij Leonis X. & Pauli Tertij poſſunt fratres in tempore interdicti ſecularibus in noſtris domibus ægrotantibus ſacramentũ Extremæ vnctionis conferre, licentia tamen parochi obtenta, ne in pœnas iuris Canonici incidant prohibentis ipſum ſine eorum licentia adminiſtrari. Pro omnium autem ſupradictorum explicatione aduertendum eſt, quod multa in ſuperioribus cõceſſionibus inculcãtur, quæ ſigillatim per articulos ſunt diſcutienda, de quibus inferius agemus.

c *c. quod te, de pœni. & remi. Nau. c. 27. nu. 179 Soto in 4. d. 22. q. 3. art. 1. conceſ 4. in fin. Cou. in c. Alma mat. 2 p. §. 2. a nu. 7.*

Notandum eſt etiam, quod loquuti ſumus de adminiſtratione ſacramentorum pro fidelibus omnibus indifferenter, nam loquendo de religioſis, de familiaribus, & domeſticis, & ſeruitoribus, ſunt inferius aliqui articuli proponendi.

ARTICVLVS III.

Vtrum in feſtiuitatibus Sanctorum, quorum corpora in Eccleſiis regularibus requieſcunt, & in feſtis Patronornm ipſarum, & in feſtis Translationum poſſint interdictum, & ceſſatio à diuinis ſuſpendi.

RESpondeo dicendo, quod vt conſtat ex priuilegio Leonis X. Benedictinis conceſſo, cuius tenorem articulo ſuperiori retulimus, ibi. *Quorum corpora in ipſis Eccleſiis recondita reſpectiuè exiſtunt*, quod in feſtis Sanctorum, quorum corpora in Eccleſijs Regularibus recondita ſunt, poſſunt in ipſiſmet Eccleſiis ſuſpendi interdictum, & ceſſatio a diuinis ad diuina officia, & ad obſequias celebrandas, & ad ſacramenta adminiſtranda iuxta ſuperiori articulo explicata.

Et aduertendum, quod conceſſio loquitur de Sanctis, quorum corpora in ipſis Eccleſiis recõdita reſpectiuè exiſtunt, non tamen dicit, quorum reliquiæ notabiles, puta caput, brachiũ, vel crus alicuius ſancti. Ex quo clarè deducitur, quod non poteſt ſuſpendi inerdictum, aut ceſſatio in Eccleſiis regularibus, in feſtis Sanctorum, quorũ notabiles reliquiæ ibi requieſcunt. Quod probatur ex quadam Gregorij XIII. conſtitutione, quæ apponitur in Breuiario Romano cum officijs Sancturum Hiſpaniarum, in qua concedit Sũmus Pontifex, quod poſſit celebrari de ſanctis in Eccleſiis, in quib. eorum corpora, ſeu notabiles reliquiæ exiſtunt, illa enim dictio (ſeu) innuit, quod appellatione corporum notabiles reliquiæ eorum minimè comprehenduntur, & vt omnis arbitrandi ambiguitas tolleretur, declarat ibi Summus Pontifex, quod notabiles reliquiæ erunt caput brachium, vel crus. Ex quo cõſequenter infertur, quod ſi corpori alicuius ſancti deficiat caput, brachium, vel crus, nihilominus poteſt ratione ipſius corporis interdictum, aut ceſſatio ſuſpendi. Ex quibus conſequitur, quod cũ

Adtia-

Digitized by Google

Adrianus VI. anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſecundo, Pontificatus ſui anno primo, die ſexta Iunij, prout refertur in compendio *a* priuilegiorum ordinis D. Hieronymi, concesſerit fratribus Monaſterij Sanctæ Engratiæ, *vt perpetuis futuris temporibus tempore interdicti Eccleſiaſtici quauis etiā authoritate Apoſtolica appoſiti in diebus S. Engratia, & inuentionis eiuſdē, ac S. Lāberti, necnō Sanctorum innumerabilium Martyrū, quorum corpora in prædicta Eccleſia requieſcunt: & in feſto S. Hieronymi Miſſas, & alia diuina officia apertis ianuis, & pulſatis campanis alta voce decantando excommunicatis*, & interdictis excluſis celebrare poſſint: quòd priuilegiom cum communicetur alijs eiuſdem ordinis monaſterijs, vt patet ex ijs, quæ in primo tomo latè probauimus, conſequitur, quod etiam poſſunt in alijs eiuſdem ordinis monaſterijs tempore interdicti diuina ſolemniter celebrari in diebus Sanctorum, quorum corpora ibi requieſcunt, & virtute priuilegij Leonis X. Benedictinis conceſſi id ipſum tempore ceſſationis à diuinis indulgetur, immo iuxta ea, quę in ſuperiori articulo latè reſoluimus, poſſunt in dictis Eccleſiis ſacramenta fidelibus miniſtrari.

a Compen. tit. interdict. §. 6.

Secundò dico, quod in feſtis Patronorum & Patronarum Eccleſiarum regularium vtriuſq; ſexus ſub quorum inuocationibus dicatæ, vel conſtructę ſunt, poteſt ſuſpendi interdictum, aut ceſſatio, vt conſtat ex priuilegijs ſupra appoſitis, & ex alio priuilegio ordini D. Hieronymi conceſſo, quod in cōpendio *b* dicti ordinis refertur. Iulius enim III. anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quinto, Pontificatus ſui anno quinto, I. die Iann. *Priori generali. & alijs prioribus & fratribus ordinis conceſſit, quod perpetuis futuris temporibus in ſingulis S. Hieronymi, & etiam cuiuſcunque Sācti in cuius honorem quodlibet monaſterium ordinis dicatum fuerit feſtiuitatibus, tēpore interdicti quauis authoritate etiam Apoſtolica appoſiti, & ceſſationis à diuinis pro tēpore interdicti Miſſas, & alia diuina officia in ſingulis monaſterijs ordinis ianuis apertis & pulſatis campanis, ijs tamen qui interdicto cauſam præbuerint, excluſis publicè, & alta voce cū omnibus illis intereſſe volentibus celebrare, ſeu celebrare facere liberè & licitè valeant in omnibus, & per omnia, ac ſi interdictum huiuſmodi poſitum non fuiſſet, quod pro dictis feſtiuitatibus tantum ſuſpendi; quibus elapſis in ſuo robore permanere voluit*, quo priuilegio ordines Mendicantes, & alij, qui communicant in priuilegijs conceſſis, & concedēdis alijs ordinibus vſque ad eius datā poſſunt frui in feſtiuitatibus patronorum, & patronarum, ſub quorum, & quarum inuocationibus Eccleſiæ eorum vtriuſque ſexus dicatæ, vel conſtructæ ſunt.

b Comp. tit. interdict. §. 7.

Dico tertiò, quod in feſto tranſlationum patronorum ordinum poteſt ſuſpendi interdictū. Quod probatur. Nam in feſto tranſlationis D. Hieronymi, qui eſt patronus huius ſacræ religionis, poteſt ſuſpendi interdictum per conceſſionem Pij V. allegatam in articulo ſuperiori, ergo ſimiliter in feſtiuitatibus tranſlationum aliorum ſanctorum, qui ſunt aut fundatores, aut patroni ipſarum religionum: nam hæc eſt vis commonicationis priuilegiorum in religionibus, vt quod vni conceſſum eſt pro patrono, aut fundatore ipſius, cenſeatur etiam conceſſum pro patronis, & fundatoribus aliarum, quæ communicant in priuilegijs. Vnde in feſto tranſlationis Patris Noſtri Franciſci poteſt ſuſpendi interdictum, & poteſt etiam ſuſpendi ceſſatio à diuinis, cum inter interdictum, & ceſſationem à diuinis in forma obſeruationis nulla ſit differentia, prout conceſſit Leo X. minoribus & habetur in ordinis ſupplemento *c* quod intelligitur, ita quod ſicut tempore interdicti poſſunt diuina ſolemniter celebrari: ita etiam tempore ceſſationis à diuinis in feſtiuitatibus, in quibus ſuſpenditur interdictum.

c Supp. fol. 59. conceſ. 165.

ARTICVLVS IV.

Vtrum in alijs feſtiuitatibus a ſupradictis poſſint regulares ſuſpendere interdictum, & ceſſationem à diuinis.

RESpondeo dicendo, quod hic articulus proponitur occaſione conceſſionis Leonis X. factæ Benedictinis, quam poſuimus in articulo ſecundo huius quæſtionis, ratione cuius dubitatum fuit, an in omnibus feſtiuitatibus ibidem contentis fratres minores, & aliqui Benedictinorum priuilegijs gaudeant virtute communicationis eorum in eiſdem feſtiuitatibus, ac diebus poſſint diuina ſolemniter celebrare, & certum eſt, quod in feſtiuitatibus ſancti Benedicti, & ſanctorum ſui ordinis ibi nominatorum, ſcilicet, Gregorij Papæ, Bernardi Abbatis, Mauri, Placidi, Adelelmi, & Scholaſticæ virginis, nequeunt mendicantes præfata conceſſione vti: nam licet fratres mendicantes habeant pleniſſimā communicationem priuilegiorum adinuicem, nō tamen vtuntur conceſſione facta fratribus minoribus pro feſtiuitatibus ordinis eiuſdem minorū, ſed pro feſtiuitatibus ſuorum ordinum proprijs, & ſic intelligendum eſſe inter Prędicatores, & minores declarauit Iulius II. vt in primo tomo *d* latè diximus. In reliquis verò feſtiuitatibus, quæ non ſunt propriæ prædicti ordinis S. Benedicti, & in diebus in præfata conceſſione expreſſis non apparet, cur fratres minores non poſſint celebrare ſolemniter diuina, ſicut faciunt monachi S. Benedicti, vt ſunt feſta Virginis Marię, Conceptionis, ſcilicet, Viſitationis, & Natiuitatis, & S. Ioannis Baptiſtæ Natiuitatis. De ſancto autem Ildefonſo in præfata conceſſione nominato ait Collector *e* priuilegiorum mendicantium, quod non potuit huc vſque inuenire, vtrum fuerit ordinis S. Benedicti, conſtat enim ex ſua legenda, quod fuit monachus, ſed non cuius ordinis: ideo ait, quod non auderet aſſerere tempore interdicti aut ceſſationis à diuinis poſſe mendicantes in eius feſtiuitate ſolemniter celebrare officia diuina. Sed ego in præſentiarum volo demonſtrare quòd D. Ildefonſus fuerit monachus S. Benedicti: probatur ex Vaſco *f* & à Morales & Garibi, qui expreſsè dicunt D. Ildefonſum habitum ordinis S. Benedicti recepiſſe in monaſterio Agalienſi, & id ipſum affirmant Blaſius Florticius *g*, & Mariana. Circa quod ſunt etiam videndi Dominus Rodericus *h* Archiep. Tolet. & Iul. Archiepiſ. Tolet. relatus à Surio, illud enim monaſterium in quo habitum ſuſcepit D. Ildefonſus vocatū Agalienſe erat monaſteriū ordinis S. Benedicti ſatis illuſtre in ciuitate Toletana ædificatū in qua Gothi Hiſpaniarum reges habitationem elegerunt & ex eo Euphemius Eſuperius Adelphius S. Heladius, S. Iuſtus, S. Eugenius, S. Ildefonſus, & Cixilia Abbates dicti monaſterij ad cathedralem Eccleſiā Toletanam fuerunt promoti, & ibi Archiepiſcopi conſecrati. Quod autem hoc tam inſigne monaſterium fuerit ordinis S. Benedicti probatur, quia in illo tempore nullus alius ordo monachalis extiterat, probatur etiam ex quadam ſatis ſingulari authoritate S. Maximi Archiepiſcopi Ceſar Auguſtano. Cuius verba ſunt. *Era quingēteſima nonageſima non. Atagildus Rex in Planitie ſuburbij Toletani*

d 1. tom. q. 55. art. 20.

e Collect. tit. interdi. §. 10.

f Vaſeus, Morales l. 12. c. 27. & c. 39. Gari. lib. 8. p. 349.

g Florticius de templo. Tolet. c. 14. Marian. lib. 10. c. 12.

h Roderic. li. 2. c. 22. & li. 4. c. 3. Surius de Sanct. to. 1.

Digitized by Google

tani adificauit monaſterium ordinis S. Benedicti in honorem S. Iuliani apud Aruernos paſſim dictum Agalienſe ab Agaluba villa propinqua quod diſtat minus quam centum quinquaginta paſſus ab Eccleſia Pratorienſi ſanctorum Petri, & Pauli inter occidentem, & ſeptentrionem ſitum, & ibi conſtituit primum Abbatem ſanctum virum Euphemium qui poſtea fuit vocatus ad primam Toleti *ſedem* Cuius teſtimonium eſt maius omni exceptione cum hic Archiepiſcopus floruerit anno quingenteſimo nonageſimo octauo, & fuit filius huius celeberrimi conuentus, & vt ſanctus ab omnibus reputatus, cui vt teſti oculato,& vitæ inculpabilis eſt credendum. Probatur deinde:nam præfatum monaſterium erat dicatũ D. Iuliano, & præfati ordinis eſt aliud in regno Galiciæ monaſterium etiam Diuo Iuliano conſecratum vocatum communiter, S. Iulianus de Samos, quod fundatum per Abbatem Agericũ qui fuit vltimus, Abbas monaſterij Agalienſis in vniuerſali Hiſpaniæ deuaſtatione, monachi enim qui ex tantis malis immunes euaſerũt in Galiciam fugientes ad ſimilitudinem ſancti Iuliani monaſterij Agalienſis aliud nouum D. Iuliani monaſterium ædificauerunt, in quo iam tempore Abbatis Agerici ſemper ſumma cum obſeruantia regula ſancti Benedicti fuit obſeruata. Ex quo infertur quòd cum Sanctus Ildefonſus fuerit ordinis S. Benedicti non poſſunt mendicantes neque alij religioſi in eius feſto tẽpore interdicti aut ceſſationis à diuinis ſolemniter celebrare,

ARTICVLVS V.

Vtrum in profeſſione alicuius religioſi poſſit ſuſpendi interdictum, & ceſſatio a diuinis.

RESpondeo dicendo, Leonem X. conceſſiſſe quod tempore interdicti ordinaria authoritate poſiti poſſunt fratres minores obſeruantiæ dare publicè profeſſionem fratribus ſuis, & in illa cantare hymnum, *Veni creator ſpiritus*, & aliàs cærimonias facere, prout in conſuetudine habetur. Ita refertur in ordinis ſupplemẽto *a*. At idem Leo X. conceſſit Benedictinis, vt cõſtat ex eius indulto relato in articulo ſecundo huius quæſtionis, vt etiam tempore ceſſationis à diuinis, & interdicti quacunque authoritate appoſiti poſſint dare fratribus profeſſionem apertis ianuis, pulſatis campanis, nominatim interdictis, & excommunicatis excluſis Miſſas, proceſſiones, & alia diuina ſolemniter, & in cantu celebrando. Ex quo priuilegio collegerũt doctiſſimi Dominicani monaſterij S. Stephani Salmanticenſis, quod per totum diem, quo fit profeſſio alicuius religioſi, aut religioſæ ordinum mendicantium, & eorum, qui gaudent priuilegijs Benedictinorum poteſt ſuſpendere interdictum quacumque authoritate appoſitum, & ceſſatio à diuinis, ita quod ipſo toto die poſſint diuina ſolemniter celebrari, & ſacramenta fidelibus miniſtrari in ipſorum religioſorum Eccleſijs iuxta ea, quę reſoluimus in dicto articulo ſecundo. Quæ opinio probatur primo. Nam clauſula dictæ conceſſionis Leonis ibi, *Apertis ianuis, pulſatis cãpanis, miſſas, proceſſiones, & alia diuina officia ſolẽniter celebrando*, cũ ponatur in fine ipſius conceſſionis, & cum reſpiciat multas conceſſiones, debet eas omnes pariformiter determinare. Nã vna determinatio reſpiciẽs plura determinabilia debet ea pariformiter determinare, prout tradunt Alexãder *b*, & Picus. Vnde ſicut determinat, quomodo in multorũ ſanctorum feſtiuitatibus tẽpore interdicti, & ceſſationis à diuinis poſſunt ſolemniter celebrari diuina officia

a *Suppl. fol. 62. conceſ. 197.*

b *Ale. in l. iam hoc iure, col 3. ff. de vulg. & pup. Picus in l. Titia. col. 2. ff. de leg. 2.*

Ita determinat pariſormiter, quomodo poſſit ſuſpendi interdictum, & ceſſatio, quando alicui fratri, aut ſorori profeſſio datur, & ſicut per totum diem feſtiuitatis ſancti dicta ſuſpenſio fit, ita etiam per totum diem, quo profeſſio fit, talis ſuſpenſio conceditur. Et pro hac opinione inuenio quãdam conceſſionem ipſius Leonis X. relatã à Collectore *c* ordinis Ciſtercienſis, in qua in hunc modum dicitur, Leo X. congregationis S. Benedicti Hiſpanię conceſſit, *vt in B. M. Dei genitricis Virginis, et S. Ioannis Baptiſta Natiuitatibus, & trãslatione ſanctorum Martini, & Benedicti & eorũ octauis, nec non in feſtiuitatibus ſancta Scholaſtica eiuſdem ſãcti B. ſororis, & beatorũ Mauri, & Placidi, S. Gregorij Papa ac ſancti Ildefonſi Archiepĩ Toletani, Antonij, & Bernardi Abbatum, ac tempore quo monachũ aliquem profeſſionẽ emittere, aut primã miſſam celebrare, ſeu Abbates, & monachos humana cadauera eccleſiaſtica tradere ſepultura contigerit, ac quorunuis aliorũ ſanctorũ ſub quorũ inuocationibus monaſteria, & prioratuũ eccleſia cõſtructa ſũt, & quorũ corpora in eiſdẽ recondita reperiuntur, tẽpore interdicti apoſtolica authoritate poſiti ianuis clauſis; alia vero quacunque authoritate (dummodo interdicto cauſam non dederint) apertis ianuis, pulſatis cãpanis nominatim excõicatis, & interdictis excluſis miſſas, & alia officia diuina a primis ipſarũ feſtiuitatũ veſperis vſque ad occaſum ſolis ſequentis, & vltimi octauarũ dies ſolẽniter, & in cantu celebrari poſſet, quodque monachi non presbyteri commiſſi, oblati donati & ſeruitores tẽpe interdicti authoritate Apoſtolica poſſint Euchariſtiã & alia eccleſiaſtica ſacramẽta recipere.* Datum Romę, vigeſimo ſecundo die Maij, anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo quinto, Pontificatus ſui anno tertio. Notanda.n. ſunt illa verba: *ac tempore quo monachũ aliquem profeſſionem emittere*, videtur.n. cõprehendere totũ diẽ. & ita intellexit frater Garſia à Toleto in cõpendio *d* priuilegiorũ D. Hieronymi referẽdo dictã conceſſionẽ dicendo uerba ſequentia, *& dies, quo aliquis monachus profeſſionem emittit*. Et aduertenuũ, quod illa conceſſio Leonis X. non eſt eadem cũ conceſſione Leonis X. relata in articulo ſecundo huius quæſtionis, vt patet intuenti. Ex quibus videtur, quod ſic probabiliter põt teneri, qđ per totũ, ſcilicet, diem profeſſionis interdictum, & ceſſatio ſuſpendatur, & ita practicatur in illuſtriſſimo cœnobio D. Stephani Salmanticenſi ordinis prædicatorum cum conſilio doctiſſimorũ, magiſtrorum, & religioſorum, qui ſemper in eo cum magna Eccleſiæ vtilitate, & ædificatione floruerunt.

Neque ſupradictis obſtat, quod, ſcilicet, ſi illa determinatio pariformiter deberet determinare celebritatem feſtiuitatũ ſanctorum, & celebritatẽ profeſſionis, ſequeretur, quod à primis veſperis diei profeſſionis ſuſpenſio inciperet, ſicut incipit à primis veſperis celebritas ſancti. Nam reſpondetur magnam eſſe differentiam inter ſancti feſtiuitatẽ, & profeſſionem. Nã feſtiuitas ſancti incipit à primis veſperis, ideo nil mirũ ſi in illis huiuſmodi cenſuræ ſuſpendantur, ſicut etiam ſuſpendũtur in noſtra religione, quando aliquis religioſus dicit primam miſſam, nam à primis veſperis, in quibus ipſe eſt Hebdomadarius, incipit miſſæ nouæ ſolemnitas, & huiuſmodi cenſuræ ſuſpenduntur: at vero profeſſio nõ habet primas veſperas, à quibus eius ſolemnitas incipiat.

Vnde dicta clauſula in fine appoſita, pariformiter determinat omnia antecedentia iuxta naturã, & conditionem eorum, quæ in ipſis conceduntur. Nam, vt prædicant iura, *e* verba debent intelligi ſecun-

c *Comp. ord. Ciſter. tit. interd. §. 8.*

d *Cõp. D. Hier. ti. inter. per communicationem. §. 1.*

e *c. intelligẽtia de verb. ſig. l. ſi vna §. 1. ff. locati.*

Digitized by Google

ſecundum materiam ſubiectam. Ex quibus reſolutiuè dico, quod per totum diem profeſſionis pōt ſuſpendi interdictū, & ceſſatio, & per totum diē, quo aliquis religioſus traditur ſepulturæ, & ſi ipſe religioſus ſepeliatur hora veſpertina, mihi certum eſt, quod tunc poteſt ſuſpendi interdictum, & altera die, quando dicitur miſſa, diei obitus, poteſt ēt ipſum interdictum, & ceſſatio à diuinis ſuſpendi, in noſtra autem religione ordinis minorum regularis obſeruantiæ à primis veſperis miſſæ nouæ vſque ad meridiem diei ſequentis, quo feſtiuitas miſſæ nouæ finitur interdictum, & ceſſatio ſuſpēditur, quæ etiam ſuſpenduntur pro illo tempore, quo durat profeſſio iuxta cærimoniale noſtræ religionis: & hoc mihi videtur ſecurius, cum hæc priuilegia potiùs ſint reſtringenda, quàm amplianda, & ne his temporibus, in quibus hæretici cōtra cenſuras Eccleſiaſticas vociferantur, neruus, & vis ipſarum cenſurarum huiuſmodi ſuſpenſionibus debilitetur. Nec conceſſio facta Benedictinis quādo facit aliquis monachus profeſſionem, prodeſt alijs religionibus, in quibus ſolemnitas profitendi eſt multo minor, quam ſolemnitas profitendi apud Benedictinos, hi enim cum magna cærimonia, & ſolemnitate emittunt profeſſionem, vt patet ex eorum cærimoniali cuius decreti tenorem in medium adducere decreui, vt ex eo clarè colligatur minimè conceſſionem pro profeſſione cum tanta ſolemnitate fieri ſolita alijs religionibus communicari in quibus per breue temporis ſpatium ſolēnitas profeſſionis durat.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati religionum poſſint in ſuis domibus admittere aliquos ſeculares ad officia diuina tempora interdicti, aut ceſſationis à diuinis.

Reſpondeo dicendo, quod Nicolaus V. cōceſſit, vt prior monaſterij ſancti Benedicti Valliſoleti, *poſſit eligere ſex perſonas inter viros, & mulieres ſucceſſiuè qua perſona tempore interdicti generalis, ſiue ſpecialis, aut quando ceſſatur a diuinis in dicto monaſterio, quādo miſſæ & alia diuina officia celebrantur, ſiue celebrabuntur miſſas, et alia diuina officia audire, et illis intereſſe poſſint ac in ipſo monaſterio dicto tpe eccleſiaſtica recipere ſacramenta & ſi aliqua ipſarū ſex perſonarum interim mori contigerit, ſepeliri in eccleſiaſtica ſepultura valeat ſine tamen ſolemnitate, dummodo dictus prior, vel aliqua ipſarum ſex perſonarū dicto interdicto, aut ceſſationi à diuinis cauſā nō dederit, & ipſū interdictū nō poſitum ſit, vel confirmatum authoritate Apoſtolica.*

a *Comp. mon. interd. 1.23.*

Ita habetur in compendio *a* mendicantium, *& Ioannes Epiſcopus Praneſtinus, Nicolai V. maior pœnitentiarius conceſsit congregationi S. Benedicti Hiſpaniæ, vt tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis poſſint eligere ſucceſsiuè ſex perſonas viros, aut mulieres, & ad diuina illas admittere, eiſque ſacramenta cōferre, et ſi è vita exceſſerint illarū cadauera ſepelire.* Ita refertur in cōpendio *b* priuilegiorum ordinis Ciſterſienſis, & Henriquez *c* refert, quod ipſemet Ioānes Epiſcopus Præneſtinus conceſſit *Priori de Monſerrate, dum foras exit ad loca ſic interdicta, vt eligat ſex perſonas, &c.* Et ratio fuit, quia in Catalunia prope Monſerratum erat tam frequens interdictū, & ceſſatio, vt vix auderet prior, & procurator exire de monaſterio.

b *Cōp. Ciſter. tit. inte. §. 13.*
c *Henri. in 2 p. li. 13. de excō. & inter ca. 48. §. 3. lit. K.*

Et Nicolaus Francus Apoſtolicæ Sedis Nuncius, & orator cū poteſtate legati de latere a præfata ſede deputatus in regnis Caſtellæ Legionis, & Aragoniæ conceſsit monachis S. Benedicti obſeruantiæ Hiſpaniæ quod tempore interdicti ordinarij poſsint recipere ad miſſas, & ad alias horas canonicas in ſuis monaſterijs quindecim perſonas in qualibet die de ijs, qui non dederunt cauſam interdicto. Ita habetur in compendio *d* mendicantium.

d *Com. mend. vbi ſup.*

Circa quas conceſſiones eſt notandum, quod virtute priuilegij Nicolai V. & Ioannis Epiſcopi Prenestini poſſunt priores conuentuales ordinum mendicantium, & alij, qui eorum fruuntur priuilegijs tempore interdicti generalis, & ceſſationis à diuinis eligere ſex perſonas inter viros, & mulieres non ſimul, ſed ſucceſſiuè, id eſt, vnam poſt aliā ad miſſas & diuina officia, quod intelligo primò non procedere, quando ipſa monaſteria non habent in Eccleſijs capellas vnas ab alijs medijs parietibus ſeparatas, tunc enim poſſunt admitti tot perſonæ, quot ſunt capellæ, vt in his ſic ſeparatis vnaquæque ſigillatim poſſit audire miſſam, & recipere ſacramenta, niſi tunc in choro horæ canonicæ dicantur, tunc enim non poſſunt recipi niſi ſucceſſiuè, cum nū omnes ſimul, immo neque earum duæ poſſint diuinis aſſiſtere officijs, quæ tunc in choro recitātur, niſi aliquo alio priuilegio muniantur concedente, vt poſſint dicto tempore diuinis aſſiſtere, in hoc enim caſu poſſunt ſimul admitti virtute dicti priuilegij, immo dico, quod in vnaquaque ipſarum capellarum ſegregatarum nō ſolum poteſt admitti vna perſona, ſed aliæ ſimul cū ea etiam ſi in choro recitetur diuinum officium, ſi ipſæ perſonæ virtute alterius priuilegij poſſunt aſſiſtere diuinis, exemplo hoc declaratur, ſi ſyndicus Apoſtolicus fratrum minorum, & eius vxor, filij, & filiæ, vt dicetur infra *e* habēt priuilegium, quod tempore cuiuſcunque interdicti, aut ceſſationis à diuinis poſſint in Eccleſijs ipſorum fratrū diuinis intereſſe, & Eccleſiaſtica recipere ſacramenta, qui ſi accedant in hoc tempore ad monaſterium verbi gratia B. P. N. Franciſci ciuitatis Salmantinæ poſſunt ſimul admitti virtute ipſius priuilegij, & poſſunt etiam admitti ſucceſſiuè aliæ ſex perſonæ virtute alterius priuilegij Nicolai V.

e *Infra hoc tomo q.*

Secundò eſt notandum, quod virtute priuilegij Nicolai Franci poſſunt dicti prælati tempore interdicti ordinarij recipere ad miſſas, & ad horas audiendas in ſuis monaſterijs quindecim perſonas in qualibet die, & hæc poſſunt recipi ſimul, cū non dicatur, quod recipiantur ſucceſſiuè, & lege non diſtinguente nos diſtinguere minimè debemus, & aduertendum, quod hæc quindecim perſonæ virtute huius priuilegij non poſſunt in dictis Eccleſijs eccleſiaſtica recipere ſacramenta, cū ad receptionē ſacramentorum tale priuilegium nō extendatur.

QVAESTIO CXIII.

De interdicto, & ceſſatione à diuinis quantum ad moniales in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis poſſint moniales in ſuis monaſterijs diuina celebrare.*

2 *Vtrum Abbatiſſæ monaſteriorum aut præſidentes poſſint admittere in ſuis Eccleſijs ad diuina, & ad recipienda ſacramenta tempore interdicti, aut ceſſationis a diuinis perſonas de quibus in articulo finali quæſtionis præcedentis.*

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS I.

Vtrum tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis poſſint moniales in ſuis monaſterijs diuina celebrare.

RESpondeo dicendo, quod vt patet ex priuilegijs ſuperiùs allegatis, poſſunt moniales ordinum mendicantium, & quę eorom fruuntur priuilegijs tempore interdicti quacunque authoritate appoſiti, & ceſſationis à diuinis diuina celebrare, & recipere ſacramenta ianuis clauſis ſummiſſa voce, & non pulſatis campanis, & in feſtis ſuorum ordinum reſpectiuè ſicut fratres poſſunt eadem diuina ſolemniter celebrare, & recipere ſacramenta, tum quia moniales fruuotur priuilegijs ipſorum fratrum, prout dicemus articulo ſequenti, tum quia id ſpecialiter illis eſt conceſſum, vt patet ex tenore priuilegiorum, quæ in quæſtione ſuperiori ſunt relata, *Et Leo X. prout habetur in ſupplemento a, conceſſit fratribus minoribus, & monialibus S. Claræ, & tertia regula ſub obedientia eorundem fratrum minorũ degentibus, vt in die S. Eliſabeth filiæ Regis Vngariæ, & per eius octauā poſſint tempore interdicti miſſas, & alia diuina officia celebrare, ſeu celebrari facere, quemadmodum poſſunt in diebus ſanctorum Franciſci, Antonij, Claræ, & per eorũ octauas*, & licet in hoc priuilegio nõ fiat mentio aliorum ſanctorum ordinis, nõ eſt dubiũ, quod in eis poſſint moniales celebrare per communicationẽ, ſiquidem poſſunt fratres celebrare: & quod dicimus de monialibus S. Claræ, dicendum eſt de monialibus aliarum religioonum, quantum ad celebrationem feſtiuitatum ſuorum ordinum.

a *Sup. fol. 55. conceſſ. 151.*

ARTICVLVS II.

Vtrum Abbatiſſæ monaſteriorum aut præſidentes poſſint admittere in ſuis Eccleſiis ad diuina & ad recipienda ſacramenta tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis perſonas ſeculares, de quibus in articulo finali quæſtionis præcedentis.

RESpondeo dicendo, quod priuilegia, quibus dictę perſonæ admittuntur directè Abbatiſſis, & monialibus minimè conceduntur. Videamus igitur, vtrum per communicationem illis competat.

Pro cuius rei explicatione eſt notandũ Sixtũ IV. *ſtatuiſſe, quod monaſteria, & loca monialium ſanctæ Claræ, & S. Dominici, eorumque abbatiſſa, & prioriſſa, procuratores, ſyndici, oblati, & vtriuſque ſexus tertij ordinis de pœnitentia nuncupata perſonæ prædictæ iiſdem priuilegijs, & immunitatibus, gratijs, & fauoribus, conceſſionibus, indultis ſpiritualibus, & temporalibus fratrum prædicatorum, & minorũ ordinibus et illorum profeſſoribus, domibus, & locis, ac procuratoribus & ſyndicis, oblatis, & conuerſis, ſeu alijs quomodolibet per prædeceſſores ſuos, aut per ipſummet Sixtum hactenus conceſſis, & in poſterũ concedendis quauis authoritate (quatenus earum ſexui, & ſtatus non contradicant) liberè, & licitè vti poſſint, & debeāt in omnibus, & per omnia, prorſus, & ſine vlla differentia, ac ſi eiſdem monaſterijs, locis, & perſonis prædictis nominatim conceſſa forent & concederentur expreſsè.* Ita habetur in libro monumentorum *b* ordinum, in quo etiam libro *c* continetur, Bonifacium VIII. ad inſtar Innocentij IV. id ipſum conceſſiſſe. Quibus priuilegijs attentis non poſſunt non concedere, quod Abbatiſſæ, & prioriſſæ poſſunt eligere dictas perſonas tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis, ſicut ſuperiores cõuentuales poſſunt eligere, communicatio enim priuilegiorum inter fratres, & moniales hoc operatur vt id, quod conceditur ſuperioribus fratrum concedatur etiam Abbatiſſis, & prioribus monialium, quatenus earum ſexui, & ſtatui non contradicit, huiuſmodi autem electio perſonarum, neque ſexui, neque ſtatui earum contradicit.

b *Monum.* in *1. impr. fol. 66. & in 2. fol. 181. cõc. 360. & fol. 161. cõceſ. 677. ſu. fol. 109. cõc. 464.*

c *in 2. imp. fol. 33. & in 2. fol. 32. conceſ. 35.*

Ex dicta autem communicatione priuilegiorũ inter fratres, & moniales infertur, quod, *ſicut Iulius II. conceſſit fratribus ordinis minorum, vt in Eccleſiis ſuis quoties opus fuerit, poſſit miniſtrare, & miniſtrari facere ſacramentum Euchariſtiæ curialibus, mercatoribus peregrinis, & tranſeuntibus, ac alijs quibuſcunque perſonis*, prout habetur in ſupplemento *d*. Sic etiam per communicationem moniales ordinum mendicantium poſſunt miniſtrari facere in ſuis Eccleſiis quoties opus fuerit, ſacramentum Euchariſtiæ quibuſcumque perſonis.

d *Sup. fol. 11. conceſ. 43.*

QVÆSTIO CXIV.

De interdicto, & ceſſatione à diuinis, quoad familiares, & ſeruitores religioſorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *VTrum familiares & ſeruitores religioſorum vtriuſque ſexus ſint priuilegiati in tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis.*

2 *Vtrum ſyndicus fratrum minorum, & eius vxor, & filij poſſint recipi ad diuina tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis.*

3 *Vtrum medicus monaſterij poſſit aſſiſtere diuinis, & recipere ſacramenta tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis.*

4 *Vtrum in monaſterijs tempore interdicti poſſit admitti laicus vt adminiſtret in miſſa.*

ARTICVLVS I.

Vtrum familiares, & ſeruitores religioſorum vtriuſque ſexus ſint priuilegiati in tempore interdicti, aut ceſſationis.

RESpondeo dicendo, Alexandrum IV. conceſſiſſe, *quod ſi quãdo in perſonas, vel terras, vbi reſident fratres minores excommunicationis, vel interdicti ſententia contigerit promulgari pueri fratrum ſeruitijs deputati negociorumque geſtores, ſeu procuratores & operarij, qui in locis fratrum huiuſmodi operibus eorum perſonaliter conſtituti inſtiterint prædictis ſententijs excommunicationis, vel interdicti obnoxij nullatenus habeantur iuxta formam, quæ à Sede Apoſtolica eſt conceſſa in tẽpore interdicti, niſi prædictæ perſonæ cauſam dederint interdicto, vel excommunicari, vel interdici contingat*, Ita habetur in libro *e* monumenta ordinum. *Et Clemens IV. fratribus minoribus conceſſit, quod ij, qui in eorum morantur obſequijs, tempore interdicti liberè poſſint miniſtrare cuncta eccleſiaſtica ſacramenta & ipſos cũ deceſſerint, & in ſuis cœmeterijs ſepelire.* Ita habetur in eodem libro *f* qui Summus Pontifex alias fecit ſimiles conceſſiones, quas congeſſit author *g* compendij mendicantium. *Et Ioannes XXIII. cõceſſit fratribus ordinis Prædicatorũ, quod confratres, & germani dicti ordinis poſſint ſepeliri tpe interdicti in Eccleſia, vel cæmeterio eorũdẽ fratrũ, niſi fuerint ex com-*

e *In 1. imp. fol. 31. & in 2. fol. 114. conc. 251.*

f *In 1. imp. fol. 140. conc. 310.*

g *Cõp. men. tit. interdic. 3. §. 3. & 4.*

Digitized by Google

communicati publicè, uel nominatim, ibiq. diuina celebrare, ſeu audire. Ita habetur in ſupplemento. *a*

a *Supp. f. 11. cōceſ. 306.*

Circa quas conceſſiones primo eſt notandum, quod ſecundum ius *b* commune, & Hoſtienſem, Ioannem Andream, & Calderinum, quos ſequitur Syluester, Familiaribus religionis, & alijs officialibus, aut operarijs & famulis conductis, qui intra reſidentiam ſunt, aut monaſterio ſeruiūt, non poſsūt religioſi tēpore interdicti non Apoſtolici, licet ſpeciale ſit, miniſtrare ſacramēta, & ſepulturam, & admittere ad diuina: at ſecundum priuilegium ſupra dictum Sixti IV. & aliorum Pontificum poſſunt ſupradicti admitti ad diuina officia, & ad ſacramenta recipienda, & ad ſepulturam in Eccleſia, vel cœmeterio eorundem fratrum, prout etiā tenent Nauarrus, *c* & Felinus, immo ait Henriquez, *d* quod conceſſit Paulus IV. ſocietati, vt etiam in Paſchate Reſurrectionis recipiat ſacramentum Euchariſtiæ, & extremam vnctionem, ac ſepulturam ſine licēna parochi: id ipſum conceſſum eſt ab eodem Paulo III. procuratori, ſeu œconomo monaſterij licet extra illud habitet. Et aduertit Henriquez, *e* quod ſi illum ſuperior afferat curandum in monaſterium, poteſt ei conferre extremam vnctionem.

b *c. licet nobis de priuil. lib. 6 Syl. interd. 5. § 1. n. 41.*

c *Naua. c. 27. nu. 180. Fel. in de interd. ca. 7. p. 180.*
d *Henr. 2. p. li. 13. de inter. ca. 48. §. 3. lit. A.*
e *Henriq. vbi ſup. lit. C.*

Secundo eſt notandum, quod virtute conceſſionis Ioannis XXIII. ſolū debent admitti confratres: qui licet remaneant in ſeculo, & non mutent habitum ſecularem, tamen ſunt vel fiunt oblati ordinis prædicti, ac faciunt donationem inter viuos omniū bonorum ſuorū dicto ordini reſeruando ſibi ſolum vſumfructum, quandiu vixerint, & non de alijs cōfratribus communiter viſitatis in partib. Hiſpaniarum. Ita poſt ventilationem inter Doctores vtriuſque iuris fuit diſcuſſum in vniuerſitate Salmātina per quandam decretalem, *f* quæ definit confratres primo nominatos ſolum gaudere Eccleſiaſtica ſepultura. Et ita tenuerunt Gregorius Lopez, *g* Couarruuias, & Nauarrus poſt alios.

f *ca. vt priuilegia de priuil.*
g *Greg. in l. 9. tit. 7. p. 1. glo. 2. Cou. in c. Alma mat. 2. p. §. 2. n. 79. & 181. et in c. non dicatis n. 77. & 84.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum ſyndicus fratrum minorum, & eius uxor, & filij poſſint admitti ad diuina in tempore interdicti, & ceſſationis a diuinis.

RESpondeo dicendo, quod *Clemens VII. conceſſit vni ſyndico, et procuratori cum illius vxore, et liberis præſenti, et futuro ſingulorū domorū, & monaſteriorū fratrū minorū regularis obſeruantiæ ac monialiū S. Claræ et Conceptionis, & Annunciationis ordinum, et ſororum tertij ordinis S. Franciſci pro tempore ſerutentis, quod perpetuis futuris temporibus ipſi, et eorum quilibet omnibus & ſingulis indulgentijs, & peccatorum remiſſionibus, fauorib. & gratijs, quib. fratres ordinis obſeruantiæ prædictorū vtuntur, potiūtur, et gaudent, ſeu vti potiri, et gaudere poterunt, quomodolibet in futurū vti, potiri, & gaudere poſſunt.* Ita refertur in compendio *h* mendicātium

h *Comp. men. et. procuratores fratrum. §. 12.*

Ex quo priuilegio colligitur, quod non ſolū tempore interdicti poſſunt procuratores, & ſyndici ſupradicti, vxor, & filii, & filiæ in Eccleſiis prædictorum fratrum admitti ad diuina, & eccleſiaſtica recipere ſacramenta: ſed etiam tempore ceſſationis a diuinis, cum ponantur priuilegiis fratrum, qui, vt probatum eſt in ſuperioribus, ad ea ipſa omnia habent priuilegium. Et confirmatur. Nam Sixtus IV. in bulla aurea conceſſit, *quod procuratores ſyndici monialiū S. Claræ, et tertij ordinis fratrum, & ſororum eiſdem priuilegijs, et immunitatib. gratijs, & fauorib. conceſſionibus, indultis ſpiritualib. & temporalibus procuratoribus, ſyndicis fratrum minorum & prædicatorum conceſſit, & in poſterum concedendis gaudeant,* vt in libro *i* monumenta ordinum continetur.

i *in 1. imp. f. 66. & in 2. fo. 148. conceſ. 362.*

ARTICVLVS III

Vtrum medicus monaſteriorum poſſit tempore interdicti, & ceſſationis a diuinis aſſiſtere diuinis, & recipere ſacramenta.

RESpondeo dicendo, quod Alexander VI. *cōceſſit, vt medici ordinarij fratrū Minorū, et ſororū habeant eadē priuilegia, & gratias, quib. gaudēt ſyndici, & procuratores locorū.* Ita habetur in monumentis K ordinum, & in ſupplemēto, per quod priuilegiū aliqui ſunt arbitrati, medicos ſupradictos fratrum, & ſororum poſſe tempore interdicti quacūq. authoritate appoſiti, & ceſſationis à diuinis, admitti ad diuina officia, & ad recipiēda eccleſiaſtica ſacramenta, & ad ſepulturam in locis ipſorū fratrum, cum ſyndici fratrum minorū facultatem habeant ad ſupradicta, etiam tempore ceſſationis à diuinis. Sed certè in toto cœlo videtur aberrare: ſyndicus enim, & eius vxor, filij, & filiæ habēt prædictum priuilegium tempore ceſſationis à diuinis à tempore Clementis VII. ante enim ipſum Clemētem VII. tantum habebant priuilegium pro tēpore interdicti, vt patet ex ſuperiorib. dictis; Clemēs autē VII. fuit multo ante Alexandrū VI. Nā Alexāder VI. fuit coronatus anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſecundo, & obiit anno Domini milleſimo quingenteſimo tertio. At Clemens VII. fuit coronatus anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo tertio, & obijt anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo quarto, & ſic fuit coronatus poſt mortē Alexandri VI. viginti annis tranſactis, & Alexāder VI. vt patet ex eius conceſſione, non induiſit medicis ordinarijs prædictorum fratrū, & ſororum conceſſa, & concedenda prædictis ſyndicis, & procuratoribus, ſed tantum conceſſa, & in eo tēpore nullū pro tempore ceſſationis a diuinis inuenio priuilegium pro Syndicis a Sede Apoſtolica indultū, ſed tantū pro tempore interdicti, & hoc priuilegium virtute conceſſionis Alexandri VI. ſolum medicis communicatur, non autem aliud pro tempore ceſſationis. Quod priuilegium pro tempore interdicti medicis communicatur, intelligitur de medico non abſolutè, ſed de medicis ordinariis ipſius conuentus, licet non ſint Doctores, cū ipſi medici non a dignitate, ſed a medendo medici nuncupentur, vt allegans quandam doctrinam Bartoli tenet Syluester. *l*

K *in 2. imp. fo. 70. conceſ. 167. & in ſup. f. 69. conceſ. 376.*

l *Syl. tit. medicus.*

Aduertendum tamen, quod ſanguinis minutor ordinarius ipſorum fratrum neq. pro tempore interdicti, neque pro tempore ceſſationis habet aliquod priuilegium. Ego enim licet omnem diligentiam poſſibilem in eo inquirendo adhibuerim, nūquam ipſum potui inuenire.

ARTICVLVS IV.

Vtrum in monaſterijs tempore interdicti poſſit admitti laicus, ut adminiſtret in Miſſa.

RESpondeo dicendo, quod clericus, qui celebrare Miſſam nō ſolet, niſi famulis comitatus, poteſt illos ſecum habere in tempore interdicti. Ita tenet Henriquez, *m* dicens, hanc opinionem tenere Syluestrum, & Nauarrum, ne priuilegium

m *Henriq. 2. tom. de ſacra. li. 13. de excom. et inter. ca. 48. in textu fin. Nau. c. 27. n. 181.*

ſit inutile, & hoc ex priuilegio iuris in cap. *Alma mater*, quia pertinet ad honeſtatem ſtatus clericalis inferre ſecum famulos, non vero ex priuilegio cõtento in capitulo, *licet. de priuilegijs*, quod loquitur de priuilegio ſingularis perſonæ; & poteſt vltra famulos introducere laicum, vt ſibi celebranti in Miſſa miniſtret, vt poſt Calderinum tenẽt Margallos, *a* Nauarrus, Couarruuias, & Duennas. Si autem priuilegium celebrandi tempore interdicti, aut ceſſationis a diuinis datum ſit conuẽtui, qui ex ſuis habere ſolent, qui adminiſtrant officijs, & Miſſis, non debet ſacerdos laicũ familiarem; aut famulum aſſumere, qui ſibi miniſtret, niſi alij de conuentu ægrotent, & miniſtrare non poſſint, tunc.n. poteſt admittere laicum familiarem, aut famulum quia id habet ex priuilegio iuris in dicto capitul. *Alma mater*, & reſtringi debet ad caſum neceſſitatis prædictum capitulum, *licet*. Ita Henriquez *b* per quam rationem exiſtimo, quod ſi famulus aliquis ſacerduti ſciat in miſſa miniſtrare, non poteſt ipſe ſacerdos tempore interdicti alium adminiſtrandũ introducere, opinio enim ſupra appoſita ad caſum neceſſitatis videtur reſtringenda, &c.

a *Margal. in rubr. de celebr. Miſſ. Naua. vbi ſup. Cou. in c. alma mat. 2. §. 4. nu 5. dilat. 11. Duennas. reg. 305.*

b *Henriq. vbi ſup. in fin.*

QVAESTIO CXV.

De ceſſatione a diuinis, quoad eius eſſe, ac poſitionem, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *QVid, & quotuplex ſit ceſſatio a Diuinis.*
2 *In quo differt ceſſatio ab interdicto.*
3 *Vtrum expediat imponi ceſſationem a diuinis.*
4 *Vtrum damna temporalia ſecuta ex ceſſatione debeant reſtitui.*

ARTICVLVS I.

Quid & quotuplex ſit ceſſatio a diuinis.

RESpondeo dicendo, ꝙ non datur ceſſatio perſonalis, nec imponitur a iure, ſed ab homine, & quidam recentiores *c* putant eſſe idem cum interdicto ſtrictiſſimo olim conſueto, Soto contrariũ tenet, & Nauarrus, *d* & communis, & ceſſatio a diuinis eſt ſuſpẽſio organorum diuinæ laudis in locum decretæ, vel eſt quædam omnimoda deſiſtentia a diuinis officijs, & ab adminiſtratione quorundam ſacramẽtorum in locum decreta: quidam explicat eſſe ſilentium miniſtrorum Eccleſiæ iuxta illud Pſalmi *e in ſalicibus ſuſpendimus organa noſtra*, & eſt duplex. Prima generalis, quæ fit in loco vniuerſali, aut ciuitate oppido, aut parochia, & particularis, quæ fit in loco particulari, vt in Eccleſia, aut in Eccleſijs. Ita tenẽt Syluester, *f* & Nauarrus. Et ceſſatio a diuinis dicitur quid facti, prout in articulo ſequenti explicabitur.

c *Soto in 4. diſ. 22. q. 3. artic. 1. poſt 4. concl.*
d *Nau. ca. 27. num. 189.*

e *Pſal. 136.*
f *Syl. v. ceſſatio in pri. Nau. vbi ſup.*

ARTICVLVS II.

In quo differt ceſſatio ab interdicto.

REſpondeo dicendo, ꝙ quidam dicunt, ceſſationem eſſe idem, quod interdictum, ſed ſi abſolute hoc dicatur falſum omnino eſt, nam ceſſatio dicitur, quid facti, quia pro omnibus imponitur neque reſpicit in hoc magis delinquentem, quam ipſos Innocentes, & eſt immediate ipſorum diuinorum officiorum, ſeu organorum ſuſpenſio, neque reddit ipſum locum interdictum. Quare habet ſe, vt negatio, interdictũ vero, vt priuatio in ſubiecto apto nato: at interdictum dicitur, quid iuris, quia immediatè eſt circa locum, & interdum ipſo iure imponitur, & prohibet immediatè ipſum delinquẽtem ſub pœnis iure decretis. Præterea differt ab interdicto, cum interdictum ſit cenſura, & pœna ſecundum partem iuxta ſacros Canones *g* manentibus communiter diuinis officijs aliquo modo, & pro aliquo tempore, & ſic interdictum comparatur priuationi, ſupponit.n. manere ſubiectum cum aptitudine ſecundum locum, & tempus: ſed ceſſatio eſt totalis omiſſio, ſeu negotiatio officiorum & non enumeratur inter cenſuras Eccleſiaſticas propriè dictas, vt tenent communiter Doctores, quod refert Nauarrus, *h* & Couarruuias, ac ſubinde violans ceſſationem non fit irregularis.

g *c. ſi canoni. §. ſi autem de off. or. lib. 6.*

h *Na. vbi ſup. nu. 184. Cou. in c. alma ma. §. 2. nu. 2.*

Ex hoc autem, quod ceſſatio pertinet ad factum, quidam dicunt ceſſationem, quamuis poſt appellationẽ decreta ſit, non eſſe nullam, ſed habere quendam effectum, cum tamen conſtet interdictum, ſi poſt appellationem ponatur, eſſe ipſo iure nullum, ſed Couarruuias, *i* hanc reprobat opinionem, parificans, quantum ad hoc, ceſſationem cum interdicto. Vnde Soto, & Couarruuias ſentientes ceſſationem non differre ab interdicto ſtrictiſſimo gloſſantur ab Henriquez, *K* vt intelligantur conuenire cũ interdicto in aliquibus, in eo ſcilicet, quod dum iure aliquod officium, aut ſacramentum pro tempore ceſſationis conceditur clericis, aut priuilegiatis; ſeruanda ſit quadruplex moderatio explicata in capitulo, *Alma mater*. Nam Sotus *m* alibi diſtinguens ceſſationẽ ab interdicto, eodem articulo primo dicit, quod ferè nihil differebant, & in articulo ſecundo ad primum principale, & in diffinitione ceſſationis, vbi verò ceſſationem numerat inter cẽſuras, loquitur latè, & reductiuè, neq. Couarruuias id ſentit, quia paulo antè explicuit ſolum conuenire in eo, quod hæc permittunt, aut prohibent quædam ſacramenta.

i *Cou. vbi ſu.*

K *Henr. 2. to. de ſacr. li. 13. de excõ. & interd. c. 51.*

m *Sot. in 4. d. 22. q. 3. ar. 1. & ar. 2. ad 1. prin.*

ARTICVLVS III.

Vtrum expediat imponi ceſſationem a diuinis.

REſpondeo dicendo, ꝙ ſi finis ſit rectus, & cauſa legitima, non minus expedit imponi ceſſationem, quam interdictum, vt iudex Eccleſiaſticus hoc modo deterreat rebelles cum ingẽti doloris ſenſu, quos iure, & ordine, ac alijs cẽſuris inducere non potuit ad pœnitentiam. Et ita dicitur in quadam Clementina, *n* ceſſationem eſſe vnicum lumen ad repellendas iniurias Eccleſijs illatas, & non poteſt imponi, niſi præcedente monitione, & vt poſt illam adſit maior contumacia, quam pro interdicto, atque ita cauſa diſpoſitiua erit grauior culpa, & cauſa debet eſſe notoria, nec ſatis eſt probabili ratione, & coniecturis colligi factam fuiſſe offenſam. Debet etiam adeſſe grauis iniuria contra obedientiam iudicis, quæ debet exprimi in literis fidem facientibus, & hoc ob grauitatem ceſſationis a diuinis aſſerit Paludanus *o* oportere ceſſationem imponi a capitulo Eccleſiæ Cathedralis, at Syluester, *p* & Couarruuias aſſerunt, quod ſatis eſt imponi ab Epiſcopo, & vt ritè, & rectè apponatur, hæc debent concurrere. Primum, quod imponens habeat authoritatem eam imponendi

n *Cle. 2. de ſen. excom.*

o *Palu. in 4. d. 22. q. 3. artic. 3. concl 4.*
p *Syl. inter. 2. nu. 1. Cou. in c. alma mat. §. 2. num. 3.*

a iure,

Digitized by Google

a iure, vel conſuetudine. Secūdum, vt de cauſa ceſſandi tractetur diligenter. Tertium, vt offenſa, ob quam ceſſatur, ſit manifeſta, & notoria, & proportionata tantis incommodis, quanta habet ceſſatio. Quartum, vt ante ceſſationem inſtrumento publico, vel patentibus literis cum ſigillo munitis exprimatur cauſa ceſſationis. Quintum, vt id inſtrumentum, vel literæ tradantur ei, contra quem ceſſatur. Sextum, vt ille moneatur, & requiratur, an velit ante ceſſationem emendare, & compenſare iniuriam. Septimum, vt intra menſem vtraq. pars ſaltem per procuratores ſufficienter inſtructos arripiat iter ad Sedem Apoſtolicam, vt Pontifex remedium adhibeat, niſi interim per mutuam concordiam finiatur ceſſatio. Hę conditiones colliguntur ex quibuſdam Decretalibus, *a* de quib. agit Soto, qui ait, quod ijs deficientibus conditionib. ceſſatio erit nulla, cuius nullitate non obſtante ſeruanda eſt a regularibus ſub excōmunicationis maioris pęna ipſo facto, prout ordinauit Clemens V. *b* in Concilio Viennenſi.

a c. quamuis de offi. ord. li. 6. c. ſi canon. §. ſi autē eod. ti. c. quamuis eod. ti. vbi gl. u. omittendo. Sot. in 4. diſt. 22. q. 3. art. 2.
b Cle. c. de ſen. excom.

ARTICVLVS IV.

Vtrum damna temporalia ſecuta ex ceſſatione debeant reſtitui.

RESpondeo dicendo, quod ſi cauſa ob quam iudex, aut actor imponit, aut imponere facit ceſſationem, non ſit notoria, & legitima ſecūdum iura, tenetur damna illata, & intereſſe, ſeu lucrum ceſſans reſtituere læſis, vt canonicis, qui parati erant aſſiſtere officijs, & per ceſſationem iniuſtā impediūtur, debet reſtituere diſtributiones, & alijs clericis ſtipendia pro miſſis, & officijs, quæ parati erant dicere, niſi ceſſatione impedirentur.

Neq; obſtat, quod decretalis *e* iubens talem fieri reſtitutionem ſolum loquatur de Canonicis, ſeu Capitulo indebitè imponente ceſſationem, qui ſibi ex conſequenti damnum inferunt. Nam ſecūdum communiter Doctores dicta decretalis extenditur ad alios imponentes ceſſationem ſine cauſa. Vnde infertur, quod ſi reus quicunq. ſit, dedit cauſam iniuſtam ceſſationis, poſt monitionem, tenetur prædicta damna ſatisfacere clericis, & monaſterijs, & inſuper damnandus eſt ad pecuniam, qua compenſetur debitum diuini cultus, & ſi fortè ſic ceſſans ſit beneficiarius, non acquirit ſibi fructus pro eo tempore, qui ſecundum arbitrium ſuperioris in vtilitatem Eccleſiarum, & diuini cultus, quibus debitum ſeruitium ablatum eſt, vel in pauperes debent impendi, prout tenent Syluester, *d* & Soto cum communi, quæ maximè debent cōſiderare ordinarij, iuxta ſacros Canones tenentur hæc executioni mandare, ſicut ipſis in dictis ſacris Canonibus commendatur, ne homines temerè, & ſine cauſa ad impoſitionem ceſſationis a diuinis procedant, ex qua tāta mala non ſolum temporalia, ſed etiam ſpiritualia Dei Eccleſiæ, eiuſq; miniſtris proueniunt, & monaſterijs etiam maxima damna inferuntur, in quib. licet diuina inter ipſos religioſos peragātur, a miſſis cantandis, & a ſepulturis dandis ſecularibus impediuntur, quorum ceſſatione omnes vident damna, quæ ipſis obuenire poſſunt, cum ceſſent oblationes pro defunctis. Vidi. n. ego in quadam ciuitate per viginti, & vltra dies poſitam ceſſationem a diuinis cum maximo fideliū mærore, & nimia ſacerdotum non dicā paupertate, ſed inedia, & cū maximo monaſteriorum detrimento, vidi proprijs oculis dāna, vidi afflictionem in ciuitate, vidi litigantes, & nullam vidi ſuper hoc factam compenſationem.

e c. ſi canon. de offi. ord. lib. 6.
d Syl. tit. ceſſatio. §. 4. Soto in 4. diſt. 22. q. 3. art. 2.

QVAESTIO CXVI.

De ceſſatione a diuinis, quo ad eius effectus in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſeptem.

1 *QVæ officia tempore ceſſationis fieri poſſunt.*
2 *Vtrum duo, aut tres poſſint recitare horas Canonicas tempore ceſſationis a diuinis.*
3 *Vtrum aliqui ſecundum ius commune poſſint celebrare tempore ceſſationis.*
4 *Quæ ſacramenta tempore ceſſationis conferri permittantur.*
5 *Vtrum tempore ceſſationis liceat ſepulturam dare Eccleſiaſticam.*
6 *Vtrum tempore ceſſationis in feſtis ibi numeratis habeat locum deciſio capituli Alma mater.*
7 *Quæ priuilegia habeant regulares pro tempore ceſſationis.*

ARTICVLVS I.

Quæ officia pro tempore ceſſationis fieri poſſint.

REſpondeo dicendo, quod quidam Doctores prima facie videntur ſignificare tempore ceſſationis generalis, ſi ſola abſq. interdicto ponatur licere eadem officia, celebrationem Miſſę, receptionem ſacramentorum, & ſepulturam defunctorum, quæ iure antiquo licebant per capitulū, *e Quod in te*, tempore generalis interdicti ante capitulum, *Alma mater*: quam opinionem tenuerunt Paludanus, *f* Villadiego, & Perez cum Ioanne Andræa, et Couarruuias, *g* multa allegando concludit, quod niſi conſuetudo contrarium interpretaretur, priuilegiū iuris conceſſum in capitulo, *Alma mater*, poſſet extendi ad tempus ceſſationis a diuinis, vt. ſ. in eo tempore liceat celebrare diuina officia ianuis clauſis, &c. Alij vero per extremum ita reſtringunt vt negent licere Clerico horas Canonicas cum alio recitare, & dum octauo die celebratur ad renouandā Euchariſtiam monent, ne adſit, niſi vnicus neceſſarius, qui miniſtret ſacerdoti, ſepulturamq; ſub ſilentio ſolis presbyteris concedunt, non in Eccleſia, ſed tantum in cœmeterio: & hanc opinionem tenuit Senatus Salmanticenſis academiæ, quam in hoc ſequitur Medina. *h* Deinde negant, ſacramentum pœnitentiæ eſſe miniſtrandum, niſi exiſtentibus in periculo mortis, contra quos iure optimo inſurgit Couarruuias, *i* tandem aiunt nullum priuilegium, etiam iuris inſertum pro tempore interdicti, quale datur Epiſcopis. & quibuſdam regularibus, extendi ad tempus ceſſationis.

e De pœn. & remiſ.
f Palu. in 4. d. 18. q. 3. Vill. & Perez de irre. c. 5. num. 15.
g Couar. ca. alma mat. 2. p. §. 4. n. 7. iuxta finem.
h Med. lib. 1. inſt. c. 11. §. 14.
i Cou. vbi ſu.

At nos media via gradientes vtramque opinionem cum Doctiſſimorum virorum ſententia temperandam eſſe duximus; conſtat enim ex conſuetudine, quæ tempus ceſſationis reducit ad ius antiquius in capitulo, *k non eſt nobis*, non licere ſacerdotibus quolibet die miniſtrare, etiā clam cum vno miniſtro, ſed quod tantum in quauis Eccleſia aut monaſterio licet qualibet hebdomada dici vnam miſſam ad renouandam Euchariſtiam, idque cum vno, aut duob. miniſtris, maximè quia Soter *l* Papa iubet in miſſis adeſſe ſaltē duos, quibus ſacerdos dicat, *Dominus vobiſcum*. Verum eſt tamen, quod

K De ſponſal.
l Sother. c. hoc quoq. de cōſ. d. 1.

Digitized by Google

modo in tempore ceſſationis a diuinis vnus rantũ min ſtet adeſte del et, dicertum enim Sotheris Papæ per diſſuetudinem eſt abrogatum in miſſis priuatis, quæ ſine ſolemnitate celebrantur, prout optimè aduertit Syluester. *a*

a Syl ti. miſſa. 1. §. ar. 2.

Sed videamus in particulari, quę in tempore ceſſationis permittantur, & prohibeantur, pro quibus aliqui articuli ſunt conſtituendi.

ARTICVLVS II.

Vtrum duo, aut tres poſſint recitare horas Canonicas tempore ceſſationis a diuinis.

RESpondeo dicendo, concedendum eſſe multa licere modo in ceſſatione, quæ olim ex priuilegio iuris antiqui capituli, *Quod in te,* tempore generalis interdicti, permittebantur; quod priuilegium iuris tanquam fauor cum patiatur rationis merito extenditur per Doctores ad ceſſationem. Quare clerici duo, vel tres ſimul poſſunt priuatim ſine cantu, & ſeruata capituli, *Alma mater,* moderatione recitare horas Canonicas, præſertim, quas ita priuatim ſolet dicere laicus; neque ita videtur pertinere ad officium publicum, vt cantus in choro, ita poſt Hoſtienſem tenet Polue, *b* & Margallius cum recentioribus. Dixi, ſeruata forma capituli, *Alma mater,* quia id intendunt communiter Doctores, vt ſcilicet, quibus tempore ceſſationis facere officium diuinum licet, debeant ſeruare prædictas moderationes, quas ſupra *c* poſuimus, & explicauimus. Immo Couarruuias *d* ait, licitum eſſe tunc clerico priuatim recitare horas Canonicas cum excommunicato nõ denunciato.

b Polue de inter. n. 19. Mar. de celebr. miſſ. f. 26.

c *Sup. q.*

d *Cou. in c. alma mat. 2. p. §. 3 num 6.*

ARTICVLVS III.

Vtrum aliqui ſecundum ius commune poſsint celebrare tempore ceſſationis.

RESpondeo dicẽdo, quod Couarruuias *e* poſt alios aſſerit, poſſe Epiſcopum ibi in Eccleſia illa, vel alibi celebrare, ſicut ipſi concedebatur iure antiquo, *f* qa priuilegium iuris eſt amplè interpretandum, & ſimiliter regulares cum hẽant priuilegium pro tempore interdicti generalis, vt videtur colligi ex quadam Clementina, *g* & ex traditis a Syluestro. Quod cum ſit priuilegium in iure communi inſertum, & in commune bonum religionis conceſſum, tanquam fauor eſt ample interpretandum, & ſic poſſunt Miſſam ſecreto, & horas Canonicas dicere cum alio, ſeruando tamen, vt non niſi tres ſimul adſint, & ſeruata moderatione capituli, *Alma mater*. verum eſt tamen, quod poſtea a Leone X. amplius obtinuerunt priuilegium, vt ſcilicet quantum ad obſeruationem nulla inter ipſos religioſos ſit differentia inter interdictum, & ceſſationem, prout in ſuperioribus *h* dictum eſt: non tamẽ poſſunt admittere extraneos ſacerdotes ad celebrãdum tempore ceſſationis, licet Henriquez *i* contrarium teneat, ſcilicet, quod poſſunt admitti. Neque obſtat, quod tempore interdicti admittantur, admittuntur enim, quia habent priuilegium ad illud pro tempore interdicti, non autem pro tempore ceſſationis.

e *Cou. in c. alma mat. 2. p. §. 4. num. 7.*

f *ca. quod non nullis de priu. e. ſi. eo. tit. li. 6.*

g *Cle. 1. de ſen. exc. Syl. v. ceſſatio. §. 1.*

h *Sup. q.*

i *Henr. in 2. to. lib. 13. de excom. & inter. c. 53. §. 3. lit. T.*

k *Supp f. 11. cõceſ. 143. compmen v. communicare §. 12.*

l *Med. lib. 1. inſtr. ca. 11. §. 13. in fin.*

Ex his infertur, quod licet per priuilegium Iulij II. Minimis conceſſum, quod refertur in ſupplemento, *K* & traditur a Collectore priuilegiorum mendicãtium, prout tradit Medina *l* in ſua inſtructione confeſſorum apud Dominicanos, & alios regulares mendicãtes poſſit ſacriſta ſacerdoti extraneo celebranti in ſuo monaſterio dare licentiam miniſtrandi alijs Euchariſtiam etiam tempore interdicti, non poteſt tamen hanc licentiam concedere in tempore ceſſationis à diuinis, niſi ipſe ſacerdos celebrans, & ipſe qui communicat, habeãt pro tempore ceſſationis priuilegium ad communicandum, & celebrandum.

ARTICVLVS IV.

Quæ ſacramenta tempore ceſſationis conferri permittantur.

RESpondeo dicẽdo, quod tempore ceſſationis licet tam paruulis, quàm adultis, etiam ſanis conferre ſacramenta Baptiſmi, & cõfirmationis, & cum ſolẽni ritu, ſicut Eccleſia præcipit miniſtrari, vt licebat iure *m* antiquo. Ita tenẽt Couarruuias & Nauarrus. Si permaneat ceſſatio in hebdomada ſancta licebit tunc Epiſcopo cõſecrare chriſma, & benedicere oleum pro vnctione, ſicut tempore interdicti licitum eſt. Euchariſtia cenſetur per modũ viatici concedi infirmis, dum his conceditur pœnitentia, quia ſecundum *n* ius antiquum tempore interdicti id concedebatur, & ad infirmos periclitantes deferenda eſt publicè cum pulſu campanulæ, & recitãdo priuatas orationes, & in reditu oſtẽdendo illam populo, ſic cenſuit ſenatus Doctorum Salmaticenſis Academiæ, quia orationes priuatæ, & oſtenſio Euchariſtiæ in reditu populi nõ eſt officium diuinum, ſed eſt ſolemnitas pertinens ad reuerentiam Chriſti in Euchariſtia contenti.

m *c. non eſt nobis de ſponſ. Couar. in ca. alm. mat. 2. par. §. 4. Nau. in ca. 27. ar. 188.*

n *d. c. non eſt nobis.*

Sacramentum verò pœnitentiæ confertur etiã ſanis ita tenẽt Couarruuias, *o* & Nauarrus. Sacramentum verò matrimonij, quia contractus eſt ſimul, licet eo tempore fieri, ſed benedictiones nuptiales non licent, cum pertineãt ad officium diuinum. Sacramentum verò ordinis minimè licet cõferri, ſicut neq. licet ſacerdoti etiam moriẽti conferre ſacramentum extremæ vnctionis, cũ hęc ſacramenta non ſint neceſſitatis. Verum eſt tamen, quod religioſi pro hoc habẽt priuilegium, de quo inferius dicemus.

o *Couar. et Nauar. vbi ſup.*

Aduertendum tamẽ, quod tempore ceſſationis non ſolent campanę pulſari nocte ad precem angelicam, benè tamen ad concionem, in quo ſequẽdus eſt vſus Eccleſiæ matricis, cum hæc nõ ſint officia diuina, meridie tamen replicatur ſimul in omnib. Eccleſiis interdictum, & ceſſatio cum peculiari quodam campanarum ſonitu ad terrorem. Pulſantur etiam campanæ in Aduentu regis in tempore ceſſationis.

ARTICVLVS V.

Vtrum tempore ceſſationis a diuinis liceat ſepulturam dare eccleſiaſticam.

RESpondeo dicendo, quod in ſola ceſſatione abſque coniuncto interdicto non licet laicis ſepulturam dare. Ita cenſuit ſenatus Salmanticenſis, & tenuerũt Couarruuias, *p* & Medina quamuis laicus Bullam, aut priuilegium ad ſepulturam in tempore interdicti habeat, cum ſepultura prohiberi intelligatur, quando prohibentur officia diuina, quæ in tempore ceſſationis nõ permittũtur;

p *Cou. ca. alma mat. 2. p. §. 4. n. 7. Med. lib. 1. inſti. c. 11. §. 14.*

licet

licet tamen dare ſepulturam Eccleſiaſticā clericis, etiam primæ tonſuræ ſub ſilentio,& abſque officio funerali,cum capitulum, *a Quod in te*, generaliter de clericis loquatur. Ita tenent Ioannes Tabien. *b* Armilla,Angelus,Syluester, & recentiores Thomiſtæ,addentes cum Hoſtienſi, poſſe clericos ſepeliri in Eccleſia,etiam ſpecialiter interdicta,quando nō eſſet alia Eccleſia non interdicta.

a *De pœnit. & remiſ.*

b *Tabie. interdict. 5. §. 11. Armil §. 48. Ang. interd. 6. §. 31. interd. c. 5. § 8. ver. 4.*

Ex his patet Medinam,& Doctores Salmanticēſes ſine cauſa ſupradicta limitare ad ſolos presbyteros dicentes,eos ſolum poſſe ſepeliri.

ARTICVLVS VI.

Vtrum tempore ceſſationis habeat locum deciſio capituli, Alma mater, *in feſtis ibi enumeratis.*

RESpondeo dicendo,ꝙ in feſtiuitatibus,in quibus per capitulum, *Alma mater*, ipſo iure ſuſpenditur interdictum, ſuſpendenda eſt etiam generalis ceſſatio,non tam ex conceſſione capituli, *Alma mater*, quod nihil concedit tempore ceſſationis,vt reſoluit Couarruuias, *c* quam quia conſuetudo cū ſapientium authoritate, ita interpretatur amplè,atque ita in his feſtiuitatibus diuina officia, & ſepultura Eccleſiaſtica poſſunt ſolemniter celebrari,Ita Salmāticæ,anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo quarto, conſultis Theologis,& iuriſperitis Moya,& alijs aſſerentibus,id eſſe certum,practicatum eſt in feſto corporis Chriſti non obſtāte ceſſatione,quę tunc erat impoſita,prout refert Gutierrez,*d* & hanc opinionem tenet Nauarrus.*e* Neq. obſtat,quod dicta conſtitutio ſolum ſuſpendit interdictū generale in his feſtiuitatibus. Nam reſpondetur credendum eſſe,Summum Pontificem id ipſum velle ſeruari in his feſtiuitatibus, vt fideles hac ſpirituali conſolatione recreati diuinam grauam in his auidius procurent.

c *Con. in c. alma mat. 2. p. §. 5. num. 3. & 6.*

d *Gutier. in q. an. c. 10.*

e *Nau. c. 27. n. 180.*

Aduertendum tamen,quod non licet in his feſtiuitatibus miniſtrare ſacramenta,niſi tātum ea,quę licet conferri iure communi attento, de quibus egimus ſupra articulo quarto, prout tenet Couarruuias,*f* & aſſerit Medina fuiſſe ita deciſum Salmanticæ cum conſilio Doctorum,anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſexto.

f *Cou. vbi ſup. §. 4. n. 7. Medi. 1. inſt. c. 11. ca. 14. Na. ubi ſup. num. 188.*

ARTICVLVS VII.

Quæ priuilegia habeant regulares pro tempore ceſſationis.

RESpondeo dicendo, ꝙ multa ſunt priuilegia, pro tempore ceſſationis regularibus conceſſa quorum tenorem ſupra *g* retulimus, quæ attentè ſunt conſideranda, cum.n. Papa poſſit pro voluntate ea reſtringere,attente ſunt eorum verba conſideranda,& iuxta Apoſtolicam intentionem conſeruanda eſt ceſſatio,prout innuit Nauarrus, *h* & vltra ea,quæ in ſuperiorib. dicta ſunt, aduertēdū eſt,quod fratres Carmelitæ pro ſuis confratrib. habent priuilegium,vt poſſint tempore ceſſationis intereſſe diuinis, & recipere ſacramenta ab idoneo ſacerdote,ſi tamen confratres accepta eorum Bulla induantur intus paruo ſcapulario, & Ferijs IV. & Sabbathis abſtineant a carnib. & inteſtinis,& Latina Carmelitarum Bulla ſatis explicat licere ſacerdoti eam bullam,& ſcapularium habenti celebrare miſſas,& ita conſulti ſapiētes,& Carmelitę in praxi habent,quia bulla ipſa Latina concedit ſacerdoti diuina officia,& ſacramenta miſſa autem vtrumque continet. Ita Henriquez. *i*

g *Sup. q.*

h *Nau. ca. 27. num. 77.*

i *Henri. q. in 2. to. li. 13. de excō. inter. c. 54. §. 6.*

QVAESTIO CXVII.

De ceſſatione a diuinis, quoad eum, qui imponit, & tollit, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *QVis poſſit imponere & tollere ceſſationem.*
2 *An poſſit ex parte tolli ceſſatio.*

ARTICVLVS I.

Quis poſſit imponere, & tollere ceſſationem.

RESpondeo dicendo,ꝙ miniſter,qui poteſt imponere ceſſationem a diuinis, eſt ille, qui poteſt imponere interdictum,vt Pontifex,Epiſcopus, & qui Epiſcopalem habent authoritatē,vel ille,qui commiſerint, hæc.n. eſt prima conditio ad imponendā ceſſationem a diuinis validam,vt.ſ. indicta ſit ab homine habente poteſtatem, vt colligitur ex iure,*i* & tradunt Soto,et Couarruuias,& nulla ceſſatio imponitur ipſo iure,vt ſolēt imponi aliæ cenſurę,ſed iure datur facultas,vt iudex eam decernat,quando expedire viſum fuerit capitulum viuēte Epiſcopo non poteſt ſine Epiſcopi conſenſu eam imponere: ſi autem imponat,debet Epiſcopus eam, tanquam inualidam reuocare,vt patet in iure,*k* at ſede vacante ſi ex conſuetudine,aut priuilegio capitulum imponere poſſit, oportet omnes Canonicos conuocari & abſentes,qui commodè venire poſsūt ſimul cōuenire cum alijs,& vt maior capituli pars conſentiat,decerni ceſſationem,alias canonici eam imponentes ſine debitis conditionibus, nihil fructus ſibi percipiant ex beneficijs,quod Soto,& alij extendunt ad alios imponentes ceſſationem ſine cauſa,quia ij obligantur ſatisfacere damnis, prout dictum eſt in ſuperioribus.*l*

i *c. ſi canoni. de off. or. lib. 6. Soto in 4. diſ. 22. q. 1. art. 2. conclu. 3. Cou. in c. alma ma. 2. p. §. 2. nu. 6. & 7. in fin.*

K *c irrefragabilis de off. or.*

l *Sup. q.*

ARTICVLVS II.

Quis poſſit tollere ceſſationem, & an poſſit tolli ex parte.

RESpondeo dicendo, ꝙ relaxare poteſt ceſſationem iure ordinario, qui iure ordinario poteſt relaxare interdictum, nempe author, aut ſuperior illius, aut ſucceſſor in dignitate: poteſt author vt Epiſcopus, aut iudex delegatus ad tempus ſuſpendere, vt colligitur ex Syluestro, *m* & Armilla,& ait Henriquez, *n* quod conſulti Mantius, & Moya, & cum aliorum ſapientium conſultatione practicatum eſt Salmanticę,anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo quarto: affirmabant enim, quod poteſt author relaxare pro vna ciuitatis Eccleſia, aut monaſterio: at ſuſpendere pro vno officio (vt pro miſſa nona vel ſepultura Eccleſiaſtica) reſeruatur Papæ, ſicut ſolus Papa poteſt concedere, vt in eccleſia ſtrictè,& ſpecialiter

m *Syl. inter. 3. §. 8. ver. 1. Armil §. 35.*

n *Henr. 2. to. li. 13. de exc. & interd. c. 4. §. 2. lit. G.*

interdicta aliquis celebret ad eum tantum effectũ, & ratio horum eſt, quia ceſſatio, ſicut & excommunicatio, ita habet a iure determinatum effectum, vt omnes effectus eius ſint ipſo iure connexi. Quare ſi Epiſcopus concedat, vt occultè in vno monaſterio, aut capella dicatur miſſa, conceſſio ipſo iure extenditur, vt tunc fieri ibidem poſſint alia officia, niſi impediantur ex eo, quod cum ceſſatione ſimul eſt interdictum, quod ab Epiſcopo tantum ſuſpenditur, vt promiſſa.

Sed quidam in Salmanticenſi Academia ægreſerunt, quod Epiſcopus poſſit pro vna Eccleſia, aut pro vno monaſterio ſuſpendere ceſſationem a diuinis, dicentes hanc eſſe doctrinam nouam, & improbabilem, contra quos inſurgo. Primo non eſſe nouam, cum ſapientum conſilio adhibito eam tenuerit Henriquez, & ante eum doctiſſimus Couarruuias prout affirmat Campos, quidam Doctor iuuenis Salmantinus in quodam tractatu de cenſuris, qui ab hac opinione recedit. Neq; ego inuenio authores, qui eam expreſſè, & ex profeſſo reprobent, tanquam nouam, & improbabilem.

Quod autem non ſit improbabilis, præſertim, ſi aliqua cauſa adſit propter quam ſuſpendi poſſit in aliqua particulari Eccleſia (verbi gratia, quia eſt magna pauperum multitudo, & oportet, vt diuina officia in aliqua particulari Eccleſia celebrentur, vt illuc concurrentes fideles pauperibus temporalia administrent, & habita concione ad ea, & ad alia opera pietatis inuitentur) probatur primo. Nã conſtitutio capituli, *Alma mater*, minimè habet locum in Eccleſia ſpecialiter interdicta, & ſic in loco ſpecialiter interdicto omni modo ab officijs ceſſatur, prout cũ communi reſoluit Couarruuias, *a* ita quod ſolus Romanus Pontifex poteſt diſpenſare, vt in eo loco ſpecialiter interdicto celebretur, prout tenet gloſſa *b* quædam cõmuniter recepta. Quo non obſtante ait Couarruuias, hoc non eſſe intelligendum, quod ſolus Romanus Pontifex poſſit permittere, & priuilegium concedere, vt in loco ſpecialiter interdicto celebretur. Ita quidem quod Epiſcopus minimè poſſit in hoc diſpenſare, poterit enim diſpenſare, vbi a ſe ipſo, vel eius authoritate fuerit interdictum. Etenim ſi Epiſcopus ſuſpendere poteſt ad tempus interdictum a ſe latũ, eadem ratione poterit permittere, vt tempore interdicti poſſit officium diuinum celebrare: ſi igitur Epiſcopus ex cauſa poteſt diſpenſare, vt in loco ſpecialiter interdicto celebretur, vbi omnino ab officijs ceſſatur, ergo etiam poterit diſpenſare, vt ceſſatio a diuinis, in vna Eccleſia, aut monaſterio ceſſet. Deinde probat doctiſſimus Doctor Gallegos profeſſor ſacrorum Canonum in hac Salmanticenſi Academia hanc opinionem in hunc modum, nam ſecundum ius antiquum per interdictum generale, aut ſpeciale omnino a diuinis ceſſabatur, ſed iure antiquo interdictum generale, ſiue ſpeciale poterat in parte relaxari, vt probatur in iure, *c* iuncta ſua gloſſa, ergo ſimiliter poterit ad tempus relaxari ceſſatio, neq; implicat, quod maneat interdictũ, et ceſſatio, & quod quantum ad ſuum effectum poſſit in vna Eccleſia ſuſpendi, nam reſpondetur cum doctrina cuiuſdam gloſſæ, *d* cuius verba ſunt, *Poteſt tamen dici, quod quantumcunq. purum ſit interdictum poteſt ſuſpendi, & in hoc differt ab executione, ſicut effectus originalis peccati ſuſpenditur, licet ipſum originale maneat de conſecratione diſtinctione quarta capite ſecundo ſicut executio dignitatis ſuſpenditur decima quinta, quæſtione octaua capitulo, Si quis presbyter, et ſicut effectus acceptilationis ſuſpenditur, licet maneat ipſa acceptilatio ff. de donationibus, inter virum, et vxorem, lege cum hic ſtatus. §. ſine autem. Vnde ſi relaxatum eſt interdictũ ad tempus, ipſum tamen manet. ff. de precario lege, ſed ſi manente; neq; opus eſt, vt iterum reuocetur, vigeſima ſexta quæſtione ſexta, capitulo, qui recedunt.* Hæc dicta gloſſa.

a *Cou. in c. alma mat. 2.p.§. 4. num 1.*

b *Gl. in cap ad hæc, & 4. de appel.*

c *c. dilecti, iuncta gl. et comm. de appel.*

d *Gl. in d. c. dilecti.*

Neque obſtat, ſi dicatur, quod ceſſatio a diuinis eſt quædam executio rigoroſa, qua omnino a diuinis ceſſatur, in quo diſtinguitur ab interdicto, & quod implicat, quod remaneat ipſa in ſua vi executiua ſine eo, quod exequatur, id eſt, omnino ceſſetur. Nam reſpondetur, quod ita ceſſatio poteſt remanere in ſua vi, & in parte, in aliqua Eccleſia nõ executioni mandari iuſtis id cauſis petentib. diſpenſante eius authore, qui ſicut ipſam indixit generalem, potuit ipſam indicere ſpecialem, et ſicut a principio potuit ipſam ponere, vt in tota ciuitate omnino ceſſaretur, excepta Eccleſia ſancti Franciſci, Ita poſt ipſam impoſitam potuit Eccleſiam ſancti Frãciſci priuilegiare remanente ipſa ceſſatione in omnib. alijs Eccleſijs. Quod ego his rationib. feci practicari Salmanticæ, anno Domini, milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono.

QVAESTIO CXVIII.

De ceſſatione quo ad pœnas eam frangentium in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *IN quas pœnas incurrunt violantes ceſſationem validam.*

2 *Quis poteſt abſoluere ab his pœnis.*

ARTICVLVS I.

In quas pœnas incurrunt violantes ceſſationem validam.

REſpondeo dicendo, q̃ clericus violans ceſſationem, ſi ceſſatio ſpecialis ſit, non ſit irregularis, at ſi ceſſatio ſit generalis (quę quantum ad priuilegia iuris antiqui, quod æquatur interdicto) quidam ſumpto argumento ex quadam Clementina, *e* æquant hanc interdicto etiam quantum ad pœnas ibi expreſſas, & aiunt violatorem ceſſationis generalis fieri irregularẽ, & inter hos eſt Angelus, *f* & Calderinus, Villadiego, ſup quod Didacus Perez multa cumulat, quod pęna extendatur ad caſum ſimilem, tenẽt Antonius, Anchatranus, Francus, & Felinus. At hi Doctores videntur a veritate deuiare, quia dicta Clementina ſolum agit contra regulares exẽptos, qui non ſeruant interdictum, aut ceſſationem generalẽ a matrice, ſeu a cathedrali Eccleſia ſeruatam, qui regulares incurrunt ipſo iure excommunicationem, licet ceſſatio generalis imponatur a Capitulo Eccleſiæ Cathedralis, aut a ſolo Epiſcopo, nec amplius habetur in dicta Clementina, de qua agunt quædam Gloſſa *g* communiter recepta, Nauarrus, Couarruuias, & Soto. Si autem religioſus violet ceſſationem ſpecialem, non ſit excommunicatus, quia id iure non exprimitur, vt bene aduertit Nauarrus, *h* & generaliter clericus in ſacris miniſtrans tempore ceſſationis generalis nõ ſit irregularis, quia irregularitas non incurritur extra caſus in iure expreſſos, iura autem tantum

e *Cle. 1. de ſen. excom.*

f *Ang. v. ceſſatio. §. 1. Cald. de interd. f. 2. Villadie. de inter. c. 5. n. 26. ubi per c Anton. 3. p. ti. 26. ca. 8. col. 2. Anch. Franc. & Fel in c. ſi canon. de offi. ord. lib. 6.*

g *Gl. in d. ca. ſi canon. Nau. c. 27. n. 146. Cou. in ca. alm. mat. 2. p. §. 2. n. 3. So. in 4. diſt. 22. q. 3. ar. 2. in fin*

h *Nauar. vbi ſup. 188.*

exprimunt de eo, qui celebrat violans cenſurã Eccleſiaſticam, in quorum numero ceſſatio minimè connumeratur, vt patet ex iure *a* neq. ceſſatio eſt proprie pęna. cum non reſpiciat immediate delinquentem magis quam alios innocẽtes, & ita refertur ad factum, vt ceſſent immediatè officia æque pro omnibus, non autem refertur ad aliquos iuris effectus, aut ad pœnas generaliter omni delinquẽti impoſitas, & ita hanc opinionem tenet Paludanus, *b* Syluester, Soto, Ledeſma, Margalus, Medina, & Nauarrus, in quam licet dubius inclinat Couarruuias. Vnde Doctores dicentes celebrantes tẽpore ceſſationis fieri irregulares, loquuntur de ceſſatione, inquantum eſt interdictum ſtrictiſſimũ antiquum, in quo olim ceſſabãt omnia officia, vt nũc ceſſant in ceſſatione, nõ autem de ceſſatione vere, & proprie ſumpta, vt aduertunt Tabien. *c* Armilla, & ſentit Didacus Perez contra Villadiego.

a c. quærenti de verb. ſignif.
b *Pa in 4. d. 22 q. 8. art. 3. vbi Sot. ar. 2. Syl. v. ceſ. §. viri. Led. in 4. 2. p. ca. 26. art. 2. fol. 367. Marga. i rub. de celebr. Miſſa. f. 25. Med. inſtit. lib. 1. ca. 11. §. 14. Nau. vbi ſup. in fin. Cou. vbi ſup.*
c *Tab. interdictum. 1. §. 3. Armil. §. 42. Perez. vbi ſu.*

ARTICVLVS II.

Quis poteſt abſoluere ab his pęnis.

RESpondeo dicendo, quod de hoc iam ſupra in primo tomo *d* ſatis dictum eſt, ad quem me remitto, vt ad alia procedam.

d *1. to. q. 20.*

QVAESTIO CXIX.

De iudicibus in tres articulos diuiſa.

Multa in hoc Secundo tomo in materia de correctione fratrum iam dicta ſunt, quæ pertinent ad iudices, nunc autem in hac quæſtione pro cõplemẽto materiæ aliqua in præſentiarũ adducemus

Circa quam quæruntur tria.

1 *QVotuplex ſit iudex.*
2 *Vtrum regulares poſſint compelli ad accipiendum aliquam iudicaturam,*
3 *Quomodo iudices regulares ſe habere debent in examinandis reſcriptis ſibi a Sede Apoſtolica, ſiue ab alijs ſuperioribus commiſsis.*

ARTICVLVS I.

Quotuplex ſit iudex.

RESpondeo dicendo, quod D. Thomas *e* tangit duo iudicum genera, ad quod omnes reducuntur. Quidam eſt iudex ordinarius. Alius extraordinarius. Ordinarius eſt, qui ab vniuerſitate, vel collegio electus, & per ſuperiorem confirmatus habet ad iudicandum authoritatem, vt in quadam Authentica diffinitur. *f* Vnde Rector cuiuslibet vniuerſitatis eſt ordinarius, & is, qui eligitur ab ijs, qui ſunt alicuius profeſſionis, alij autem diffiniunt, vt is dicatur ordinarius iudex, qui habet vniuerſitatem cauſarum, quod in iure, *g* probatur. Vnde ſecundum Speculatorem officiales Epiſcoporum dicuntur iudices ordinarij, cũ habeant vniuerſitatem cauſarum, & prælati regulares quoad ſuos ſubditos dicuntur etiam ordinarii, prout in dicto tomo *h* primo latè probauimus. Extraordinarius autem iudex eſt is, qui non præficitur alicui vniuerſitati, vel collegio, & hic eſt duplex, quidam enim habent iuriſdictionem ex partium voluntate, vt eſt iudex arbiter, quidam vero ex commiſſione ſuperioris, vt delegatus ad certam cauſam. Dixi (ad certã cauſam) quia delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, cõparatur iudici ordinario, & poteſt ſubdelegare. Vnde viſitatores prouinciarum in ordine Minorum iure optimo poſſunt ſubdelegare, cum ſint conſtituti pro vniuerſitate cauſarum, prouinciarum ſibi commiſſarum. Ex q̃bus infertur, quod conſeruatores ſunt iudices delegati, & vt de talibus tractatur in titulo *i* de officio delegati. Et inquiſitores hæreticæ prauitatis dati a Sede Apoſtolica ſecundum receptiorem ſententiã dicuntur iudices delegati, vt inter alios notat Francus *k* licet tamen ſint iudices delegati conſeruatores in alto comparantur iudicibus ordinariis, ſiquidem cognoſcunt de cauſis Eccleſiaſticis in prima inſtantia, de quib nõ poſſunt cognoſcere in prima inſtantia, niſi iudices ordinarij iuxta Decretum Concilij Tridentini, *l* & in hanc partem videtur inclinare Nauarrus, *m* non tamen ſe determinat, ſed rem declaratione Papali indigentem iudicat.

e *Thom. 2. 2. q. 69. ar. 10.*
f *Authen. de defen. ciu. §. iterũ.*
g *c. cum prat. §. 1. ff. de iudicijs c. Romani de appel. li. 6.*
h *1. tom. q. 17.*
i *ca. 1. et vlt. de offi. deleg. lib. 6.*
K *Fran. in c. ne aliquis de hæret. lib. 6.*
l *Trid. cap. 20. ſeſ. 24. de refor.*
m *Nau. lib. 1. conſ. tit. de offi. poteſt iudi. dele. conſ. 1.*

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares poſſint compelli ad acceptandam aliquam iudicaturam.

RESpondeo dicendo, quod Alexander IV. Pontificatus ſui anno quarto *Conceſſit ordini Sãctiſsimę Trinitatis, vt nullus iſtius ordinis prælatus aut religioſus poſsit cõpelli ad acceptandã aliquã iudicaturã, niſi expreſsè a Sede Apoſtolica ipſis fuerit mandatũ, aut per literas Apoſtolicas ipſis ſpecialiter directas.* Ita habetur in Manuali *n* ordinis Sãctiſſimæ Trinitatis impreſſo anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo, qua conceſſione gaudent ordinum Mendicãtium fratres, & qui eorum fruuntur priuilegijs. Vnde ordinationes generales religionum prohibentes, ne religioſi acceptẽt aliquam iudicaturam ſine ſuorum prælatorum licentia, ſunt intelligẽdæ, niſi ſpecialiter à Sede Apoſtolica ipſi talis iudicatura ſpecialiter committatur, nõ .n. patres ordinis ordinare poſſunt, vt religioſus, cui a Sede Apoſtolica ſpecialiter eſt aliqđ reſcriptum directum reſpectu alicuius cauſæ decidendæ, non poſſit talem iudicaturam acceptare. Verum eſt tamen, quod ipſe vtẽs remedio iuris poſiti in quadam Decretali *o* poteſt obedire literis Papalibus ſupplicando ſuam Sanctitatem, vt interim ſuperſedeat in executione negotij commiſſi, donec ſecunda iuſſio ipſius ſanctitatis adueniat iuxta ea, quæ late in primo tomo *p* ſcripſimus, & vtẽdo hoc remedio obedit literis Apoſtolicis, & recurrit ad ſuperiorem, vt videat, quid in cauſa ſit agendum.

n *Manu. pag. 234.*
o *c. ſi quando de reſcript.*
p *1. to. q. 6. art. 7. & 8.*

ARTICVLVS III.

Quomodo iudices regulares ſe habere debent in examinandis reſcriptis ſibi à Sede Apoſtolica, ſeu ab alijs ſuperioribus. commiſſis.

RESpondeo dicendo, Primo quod ſi dicatur in reſcripto, quod procedant ſimpliciter, & de plano, & quod procedant ſine iuris ſolemnitate, recurrant ad ea, quæ in ſuperioribus *q* diximus, vbi tractauimus de iſtorum terminorum intelligentia.

q *ſupra hoc to. q.*

Secundo dico, quod ſi dicatur, iudices, vt volueris ſecundum Panormitanum *r* ſolum dolus excluſus intelligitur, & ideo ius alterius tollere non poteſt

r *Panor. in c. dilecti filij de iudicijs.*

teſt

Digitized by Google

teſt ſine cauſa, ſicut neque committens illi poteſtatem, poteſt, cū nemo poſſit plus iuris in aliū transferre, quā ipſe habeat, vt dicitur in iure, *a* propter quod ait Bartolus, quod ille, cui committitur a Sede Apoſtolica, vt faciat, quod voluerit, vel ſicut libuerit, licet nō teneatur regulas iuris ciuilis ſequi, remanet tamē obligatus regulis iuris naturalis gētium, ſeu naturalis æquitatis, quod idem eſt, vt ex quadam Clemētina *b* patet. Immo dico, quod ſi dicatur, vt iudicet, vt ſibi videbitur, ſecundū Panormitanum *c* iudicare debet ſecundum iudicium intellectus, & idem eſt, cū dicitur, relinquo arbitrio, vel iudicio, aut prudentiæ tuæ, quia tūc denotatur arbitrium boni viri ratione regulatum, ſicut cū dicitur, vt viſum fuerit, ſi tibi placuerit, per hęc enim verba denotatur arbitrium, & nō propriè nuda voluntas, vt probatur in iure, *d* & tradunt Bartolus, & Panormitanus cum communi, & tenetur ſequi omnes regulas iuris ciuilis ſecundū Bartolū *e* ad hoc quandam legem allegantem.

a c. nuper de donatione poſt diuort. reſtituend.

b Cle. paſto. de re iud.

c Pan. in c. 1. de iud. Barto. in l. qui tamē. §. arbitr. ff. de arb.

d l. ficommiſſa. §. quanquā. ff. de leg. 3. Bar. in extrau. ad repr. Pan. in ca. 1. de conſti.

Ex quibus infertur primò, quod ſi dicatur in reſcripto, vt imponat pęnitentiam, vt ſibi viſum fuerit, non datur ei libera poteſtas, neq. ad ſuam voluntatem poteſt imponere, ſed denotatur arbitriū boni viri, vt ait quędam Gloſſa *f* communiter recepta ſecundum Panormitanum.

e Bar. ubi ſup. l. 1. ff. de arb.

f Gloſ. in c. 2. de corpore vitiatis. Panor. in c. ſignificauit de pęnit. & remiſ.

Secundo infertur, quod pręlati regulares habētes ſecundum conſtitutiones regulares authoritatem, vt poſſint in iuris rigore diſpenſare, vt ipſis videbitur, debent ſequi arbitrium boni viri, non voluntatem ſimpliciter, ſed voluntatem ratione regulatam.

Vltimo dico, quod ſi dicatur, vt procedat ad examinationem cauſæ, & deciſionē, & addatur, *in quo oneramus conſcientiam tuam*, vt cōmuniter habēt hodie reſcripta à legatis a latere conceſſa monialibus prætendentibus propter graues infirmitates a monaſterijs egredi, multi multa dicunt, aſſerunt enim aliqui per ea verba, electam eſſe induſtriam perſonæ, ita vt earum rerum examen minimè gentium poſſit ſubdelegare, vt patet ex traditis a Felino, qui nixus fuit conciliare opiniones contrarias ſecundum cuius concordiam videntur prædicta verba potius poſita in vim monitionis, quā in vim formæ delegationis, & conſequenter poterit per alium expedire negocium commiſſum, & ſi in caſu propoſito iure ordinario conueniret Commiſſario prædicta examinatio, magis aptaretur hæc deciſio, per ea, quæ tradit Rota, *g* & ita conſuluit doctiſſimus Nauarrus. Vnde cū Patres Prouinciales iure ordinario Cōcilii Tridentini *h* cum aſſenſu Epiſcopi habeant reſpectu ſuarum monialium authoritatem ad examinandū prædictas infirmitates, & ad concedendam licentiam ſuis monialibus ad prædictum egreſſum, videtur dicendum quod nō obſtāte prædicta clauſula poſſunt committere non ſolum examen dictarum infirmitatum, ſed etiam facultatem ad prædictam licentiam concedendam iuſta id cauſa poſtulante.

g Rota deciſ. 14. de offic. deleg. in nouis, quæ in ordi. eſt deciſ. fin. 368. Nau. li. 1. conſ. tit. de poteſtat. iud. de leg. conſ. a.

h Trid. ſeſſ. 25. de reg. c. 5.

QVAESTIO CXX.

De iuramento, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1. *Quid ſit iuramentum.*
2. *Quibus modis iuratur.*
3. *Vtrum præceptum obedientia impoſitum ſubditis habeat vim iuramenti.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit iuramentum.

RESpondeo dicendo, quod iurare ſecundum D. Thomam *i* eſt Deum in teſtem inuocare. Vnde eſt actus latriæ dicente Hieronymo ſuper Matthæum, quod qui iurat aut veneratur, aut diligit Deum, per quem iurat, & ſic iuramentum eſt aſſertio, aut negatio de aliquo licito poſſibili, & honeſto ſactæ rei atteſtatione firmata. Pro cuius diffinitionis explicatione nota primo, quod hic affirmatio, & negatio ſumuntur non ſolum formaliter, id eſt, quādo eſt oratio prolata, ſed etiam virtualiter, ſicut cum aliquis dicit alicui, iura ita eſſe, & ille tangit librum Euangeliorum nihil dicens, ille enim actus habetur pro iuramento, & locutione iuratoria.

i Th. 2. 2. q. 89.

Secundò nota, quod iſta res ſacra, per quam iuratur eſt Deus, aut aliquid Dei, in quātum eſt Dei, cum iurare ſit Deum teſtem vocare, per creaturas enim iuramus, non ſecundum ſe ipſas, ſed in quantum in eis diuina veritas manifeſtatur. Vnde cum iuramus per fidem, per Euangelia, per ſanctos, intelligitur iuramentum eſſe per Deum, cuius veritas continetur in fide, & in Euangelio, & per ſanctos eſt prædicata.

ARTICVLVS II.

Quibus modis iuratur.

RESpondeo dicendo, quod multis modis iuratur. Primò ſimpliciter, verbo, vt dicendo per Deum ita eſt, neque eſt neceſſarium ſecundum Panormitanum, *k* quod dicatur, Iuro. Secūdò interueniente aliqua re ſacra. Declaremus hæc exēplis. Primus modus iurandi contingit multis modis, de quibus certa regula dari non poteſt, in lege *l* enim veteri multis modis iurabatur, dicendo, Viuit Dominus, viuit anima mea, & hoc addat mihi Dominus. In lege autem Euangeliſta dicendo, Teſtis eſt mihi Deus, Deum teſtem inuoco, veritatē dico, in Chriſto. Non mentior. Teſtis eſt mihi conſcientia mea, ſic Deus me adiuuet, vt colligitur ex ſacris Canonibus. *m* Secundus verò modus iurādi explicatur exemplis, vt verbi gratia, quādo iuratur in manu Epiſcopi per Euangelia Chriſti per corpus, & per Crucem Chriſti, per Sacramentum per ordinē Sacrum, aut per ſanctos, vt ex iiſdē ſacris Canonibus *n* notatur. Vnde Ioānes Andræas *o* ait, quod iuramētum ex iuris ordine factum multipliciter fit, quædam enim iura dicunt ſimpliciter debere iurari, quædam corporaliter, quædā ſuper ſancta Dei Euangelia, quædam habent ipſorum ſacturam, & de iis aliqua dicemus articulo ſequenti.

k Panor. in ca. & ſi Chriſtus de iureiuran.

l 1. Reg. 22. c.

m c. peccatum. 22. q. 6. c. parentela. 35. n. 6.

n c. ſi aliqua. 22. q. 1.

o Andr. in Cle.

ARTICVLVS III.

In multis religionib. vſus inualuit, vt quando pręlati inquirunt aliquid a ſuis ſubditis aliquem fulminando proceſſum, pręcipiunt per obedientiam in virtute Spiritus ſancti ipſis ſubditis, vt veritatem, de qua interrogantur manifeſtent. Quæritur, vtrum ſufficiat hoc præceptum, & huiuſmodi obedientia impoſita, vt ipſi tanquam teſtes in iudicio faciant fidem ſine eo, quod ab eis iuramentum ſumatur.

RESpondeo dicendo, certum eſt, quod teſtes, à quibus iudex non ſumit iuramētum, minimè in

Digitized by Google

a cap. nuper c. fraternitatis e. tuis de Epiſcop. & cler.

b Abb. in d. c. tuis.

in iudicio faciunt fidem ſecundum vulgaria iura, *a* adeo hoc eſt verum, vt etiam dictum Epiſcopi non faciat fidem in iudicio ſine iureiurando, vt determinat Abbas: *b* nolo immorari in confirmatione huius veritatis aliqua adducendo, cum ſit notoria. Qua ſuppoſita aliqui dicunt, quod etiam ſi religioſus non iuret, ſed ſolùm declaret præcepto obedientiæ veritatem, eius dictum eſt ſufficiens ad fidem in iudicio faciendam, cõſuetudo enim religionum maximam vim habet. Et confirmatur, iuramentum enim datur ad obligandum teſtem ad dicendam veritatem prout colligitur ex cõmuni doctrina tradita à Soto, *c* quem ipſum effectum præceptum obedientiæ operatur. Confirmatur deinde, non enim eſt præciſe neceſſariũ, quod iuramentum fiat iurando per Deum expreſſe, prout dictum eſt in primo articulo. Et conſtat ex ſacra Scriptura, Abraham *d* aſſumendo iuramẽtum à ſuo clientulo dixiſſe illi, ponè manum tuam ſubter fœmur meum, vt adiurem te per Deum cæli, & terræ, ſuper quem locum quærunt Lyra, & Abulenſis, quare Abraham voluit, vt ſubter fœmur manum apponeret, & reſpondent, quia fœmur erat proximum loco circuncisionis, quæ circuncisio erat quid ſacramentum per Dominum inſtitutum, vt ſignum diſtinguens populum Dei ab aliis nationibus, & videtur obedientiam eſſe quid ſacrum, per quod diſtinguuntur religioſi à ſecularibus. Et confirmatur, Nã a ſacerdotibus ad teſtificandum adductis minimè ſumitur iuramentum, ius *e* enim tantum requirit, vt in verbo ſacerdotis promittat dicere veritatem: & ita videtur religioſus iurare, ſi obedientia impoſita promittat dicere veritatem.

c Soto libr. 8 de iuſt. q. 1. art. 5. verſ. circa hac. & art. 2. verſ. 2. ite.

d Geneſ. 24.

e c. fin. de iure iur. Syluеſ. u. teſtis n. 6. Soto ubi ſup. art. 10.

Confirmatur deinde, quia magis dicetur obligatus ad dicendam veritatem ille, qui eam dicit ſub obedientia conſtrictus, quàm qui eam profert ſub iuramento coactus, cum obedientia reducatur ad votum obedientiæ, quod religioſus in profeſſione emiſit, & ſit communis doctrina Doctorum *f* maiorem obligationem ex voto, quam ex iuramento oriri.

f Sot. in d. q. 1. ar. 8. Arag. 2. 2. q. 84. ar. 1. pa. 1083.

At pro contraria parte facit, quod etiam in cauſis in quibus proceditur ſimpliciter, & ſola veritate inſpecta, ſicut proceditur in cauſis regularibus, neceſſarium eſt iuramentum, adeo quod Papa non poteſt diſpenſare in hoc requiſito ordinãdo, vt credatur teſti non iurato, ut colligitur ex latè traditis a Menochio. *g* Nec mandatum ſuperioris ſub obedientia, & in virtute Spiritus ſancti iuramentũ eſt, iurare enim eſt Deum in teſtem adducere, prout dictũ eſt in primo articulo, & ille, qui dicit, aut negat per ſolam obedientiam, neque realiter neque uirtualiter Deum in teſtem adducit, neque affirmare in virtute Spiritus ſancti eſt Deum in teſtem adducere, ſolùm enim eſt dicere, quod obedientia imponitur in uirtute Spiritus ſancti, quod re uera non eſt iurare.

g Menoch. de arb. q. 26. per totam.

Nec quicquam facit dicere, quod illud, quod per iuramentum prætenditur, eſt ueritatem indagare, & quod obedientia ſit ſufficiẽs remedium, cum ea poſita teneatur ſubditus eã ſub reatu peccati mortalis patefacere, & ut falſarius à prælato caſtigetur, ſi falſum dixiſſe conuincatur, nõ enim hoc ſufficit, ut ſit depoſitio teſtis, quicunque enim in cauſa graui, etiam ſine iuramento, falſum dicit, peccat mortaliter, non tamen pro teſte reputatur, & iurat, unde ad iudicandam ueritatem aliud efficacius medium adinuentum eſt, ſcilicet, iuramentum, quod torturæ comparatur, cuiuſmodi non eſt obediẽtia, cum ille, qui ſub obedientia falsũ dicit, ut falſarius poſſit puniri, ille autem, qui ſub iuramento falſum atteſtatur, ut periurus debeat caſtigari, quod eſt grauius peccatum, cum uideatur periurus blaſphemare Deum in teſtem falſitatis adhibendo, & hãc partem, vt veriorem in noſtra Summa *h* confeſſorũ ſum ſequutus, & hanc opinionem tenent doctiſſimi iuriſperiti Salmãticenſis Academiæ a me cõſulti, & à doctiſſimo Doctore Gabriele Henriquez, digniſſimo huius Academiæ Iuriſconſultorum Primario ſummis precibus obſecraui, vt longo habito ſtudio meam ſententiam improbaret, ne a conſuetudine prędicta aliquarum religionum recederẽ, & ne in meis opinionibus viderer ſingularis, qui ſummo ſtudio ſuper hoc habito reſpondit a dicta conſuetudine eſſe recedendum, ſi cauſæ regulares ad tribunale Nuncij Apoſtolici, aut ad alia Tribunalia deferantur per viam grauaminis & ſimplicis querelæ aut appellationis proceſſus fulminati à prælatis regularibus, vt defectuoſi repellantur. Et huius opinionis a me cõſultus eſt doctiſſimus olim meus condiſcipulus Doctor Freſchilla, huius Salmanticenſis Academiæ ſacrorum Canonum meritiſſimus Primarius.

h Sũma in ord. iud.

QVAESTIO CXXI.

De itinerantibus fratribus, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *VTrum ſint recipiendi fratres itinerantes ſine literis comendatitijs ſuorum prælatorum.*

2 *Vtrum fratres conuentuales itinerantes teneantur ſe præſentare coram prælatis obſeruãtiæ.*

3 *Vtrum fratres obſeruantes ordinis Minorũ itinerantes poſſint hoſpitari in domo ipſis ad hoc relicta.*

4 *Vtrum fratres itinerantes poſſint lucrari indulgentias Stationum.*

5 *Quomodo fratres itinerantes ſe debeant habere circa ieiunia.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ſint recipiendi fratres itinerantes à prælatis ſine litteris commendatitijs ſuorum prælatorum.

RESpondeo dicendo, quod, vt colligitur ex ſermone S. Auguſtini ad populum, & habetur in Decretorum libro *i* hæc verba proponuntur ad patronos fundatores Eccleſiarum: *Hortamur Chriſtianitatem veſtrã iuxta ſacrorũ Canonũ inſtituta, vt in Eccleſiis à vobis fundatis aliunde veniẽs presbyter non ſuſcipiatur, niſi a veſtra fuerit Eccleſia conſecratus Epiſcopus, aut ab eo per commendatitias litteras ſuſcipiatur.* Et in Concilio Antiocheno fuit ordinatũ *nullũ abſque firmata, quã Græci Epiſtolam dicũt peregrinorum clericorum ſuſcipi oportere*, & in Nicæna *l* Synodo facta eſt Epiſtola à trecentis, & decem & octo Epiſcopis, cuius formã debent ſeruare Epiſcopi in his litteris commendatitiis dandis, & alia in libro Decretorum proponitur Epiſtola a trecentis decem & octo Epiſcopis, & Abbatib. formata Conſtantinopolitanæ Vrbis Epiſcopo miſſa, quarum Epiſtolarum tenorem ad plenũ non refero, cum lector in ſuis originalibus eas videre poſſit, ex quibus colligitur, prælatos regulares nullum religioſorum peregrinum itinerantem recipere debere

i c. 1. d. 73.

Digitized by Google

bere ſine literis commendatitijs ſuorum prælatorum. Quare iure optimo Sixtus Quintus, Pontifex Maximus ſacrorum Canonum veſtigijs inhærens in conſtitutione *a* contra illegitimos ab eo data anno Incarnationis Dominicę milleſimo quingẽteſimo octuageſimo ſeptimo, ſexto Kalen. Decembris Pontificatus ſui anno tertio in hunc modum ordinauit. *Et quiainterdum Sathanas in Angelũ lucis ſe callidè transfigurat, ac perditi quidã, et facinoroſi homines, qđ ſæpe videmus, & experti ſumus inſtigante antiquo pacis, & religionis hoſte nõ veriti ſunt temerario auſu habitum religioſorũ aſſumere ea mẽte, vt velut ſub ouina pelle lupi rapaces per dolũ et inſidias Chriſti fideles incautos, et nihil mali a religioſis ſuſpicãtes opprimerent, ſiue vt poſt ſcelera pperrata viam faciliorem ad fugã haberẽt ſiue vt banniti curia ſecularis, quæ eos propemodum intercepteſ perſequebatur, manus effugerent, & contigit aliquãdo ipſos ſicarios religioſis veſtib. indutos à veris religioſis ac fraude deceptis intra domos regulares hoſpitio receptos fuiſſe. Prohibemus eodẽ modo et interdicimus, ne quis regularis ex vna prouincia ad aliã prouinciã ſui ordinis trãſeunda etiã in itinere intra aliquod monaſterium, domum uel locum alterius prouinciæ ad habitãdum, vel tanquam hoſpes recipi, et ad modicũ tempus diuertere poſſit, niſi a ſuperiore eius loci, vbi reſidet, expreſſam licentiam diſcedendi in ſcriptis obtẽtam, ſeu literas obedientiæ, vel commendatitias ſecũ deferat, atq. exhibeat, vel niſi ita cognitus ſit ijs, ad quos diuerterit, vt de eius perſona nullus omnino dubitationi, aut ſuſpicioni locus relinquatur.*

a Habetur in 2. par. Bullary Sixti V. Bulla. 74.

Circa quam conſtitutionem eſt notãdum, quod ſuperiores admittentes dictos religioſos non petita, neque oſtenſa ſuorum ſuperiorum peregrinãdi licentia per eam conſtitutionem remanent priuati voce actiua, & paſſiua, necnõ officijs, gradib. honoribus, & dignitatibus, quibuſcunq. per eos obtentis & inhabiles, & incapaces ad alia quæcunq. in poſterum obtinenda, illa enim verba ibi, *eodem modo*, cum ſint relatiua ad prohibitionem ſuperius poſitam ſub dictis pœnis ſunt referenda. At nõ video in his Hiſpaniarum partibus hanc conſtitutionem quoad hoc, nec quoad dictas pęnas executioni eſſe mandatam, & ideo tranſgreſſores huius ſanctæ cõſtitutionis ad pęnas in ea appoſitas minime condemnarem: ad alias autem pœnas arbitrarias eos condemnandos cenſeo, tanquã tranſgreſſores ſacrorum Canonum, quibus eſt prohibitum. Dixi, (maximè presbyteros) quia ſine literis commendatitijs non poſſunt recipi ad celebrandum, prout in multis Concilijs eſt definitum, & nunc nouiſſime in Concilio Tridentino eſt ordinatum. *b*

b Concil. 1. Carthag. c. 5. Laodic. 41. Venetic. 1. 38. & 32. Epanu. c. 6. Turonenſ. c. 12. Cõc. ſeſſ. 23. c. 16. c c. nul. de cleri. ci peregrinante. Syl. v. peregrinus ad finẽ.

Notandum eſt etiam circa illa verba ibi, vel niſi ita cognitus ſit ijs, &c. quod religioſi cogniti bene poſſunt recipi à prælatis, etiamſi literas commendatitias ſecum non deferant. Et aduerte, quod ſi literæ commendatitiæ ſupradictæ amittãtur, ſufficit quod religioſi peregrinantes ſecum deferant teſtimonium, quod probetur ipſas amiſſas fuiſſe, prout probatur in iure, *c* & tradit Syluester.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres conuentuales ordinis Minorum itinerantes teneantur ſe præſentare in conuentibus obſeruantiæ in locis, vbi conuentualitatis conuentus deſunt.

Reſpondeo dicẽdo, quod *Calixtus III. ſtatuit, & ordinauit, quod oẽs, & ſinguli fratres minores tam conuentuales, quam obſeruãtes ad ciuitates, terras, ſiue caſtra, in quib. cõuentus dicti ordinis fuerint, pro tẽpore accedentes teneantur, & debeant eorundem locorũ prælatis ſuis reſpectiue ſe præſentare, in qua quidẽ ciuitate vel terra, ſi vnus dumtaxat conuentus fuerit ad ipſius vnius prælatum debent ſe conferre illius mãdatis humiliter pariturì, et pcepit ſub excõmunicationis pęna, ne in prædictis ciuitatibus, ſeu terris ſine prælatorum ſuorum licẽtia permanere præſumant.* Ita habetur in Monumentis *d* ordinũ. At Collector *e* priuilegiorũ aduertit, quod præfata conſtitutio fuit ſuſpenſa, & annullata per Pium Secundum, quouſque aliter prouideretur. Ita habetur in eodem libro, *f* & ita fratres conuentuales in Hiſpaniarum partibus recepti non tenentur ſe præſentare coram prælatis obſeruantiæ per prædicta: at ſi ad domos obſeruantiæ diuerterint, debent ſuas literas commendatitias prælatis ipſarum domorum præſentare, prout ordinat cõſtitutio Sixti Quinti, de qua in articulo ſuperiori. Qui ſi inuenīant ipſos nõ legitimè itinerare, poterunt dare notitiam ordinarijs, vt contra eos iuxta formam Cõcilij *g* Tridentini procedatur.

d in 1. impr. fol. 6. & in 2. f. 90. conceſ. 197. prope fi.

e Collect. tit. itinerant. fratres. §. 4.

f in impr. f. 92. conceſſ. 200.

g Trid. ſeſ. 25. de reg. 4. c.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres obſeruantes itinerantes poſſint hoſpitari in aliqua domo ipſis ad hoc relicta.

Reſpondeo dicendo, quod in capitulo generali Miclemenſi ordinis fratrum Minorũ obſeruantiæ, vbi tertio electus eſt in generalẽ pater claræ memoriæ frater Oliuerius, factæ ſunt circa paupertatem nonnullę declarationes, quarum vna eſt. *Quod ſcilicet licitum ſit fratrib. hoſpitari in domo relicta ab aliquo defuncto alicui viuenti hac cõditione, vt ibidem hoſpitentur fratres, & ſibi prouideatur de vtenſilibus.* Ita habetur in monumentis *h* ordinum. Verum eſt tamen, quod ipſi fratres non poſſunt petere in iudicio, vt hæc conditio adimpleatur, poſſunt tamen implorare officium iudicis, vt ipſe ex officio procedat, & faciat voluntatẽ teſtatoris adimpleri iuxta ea, quæ latè in ſuperioribus *i* dicta ſunt.

h Fol. 227. in tract. 3. et in 2. impr. fol. 246. tract. 2.

i Sup. hoc tomo. q.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres itinerantes poſſint lucrari indulgentias ſtationum.

Reſpondeo dicẽdo, quod *Innocentius VIII. cõceſſit, quod fratres minores qui per obedientiã reperiuntur extra cõuentus, et loca, poſſunt promereri indulgentias ſtationũ, & alias conceſſas in Eccleſijs fratrum Minorũ dicendo quinquies Pater noſter, et Aue Maria in quacũq. Eccleſia, et loco ea dixerint pro intentione, & propoſito illius indulgẽtia, prout illi, qui in prædictis locis ſuis ea dicunt.* Ita habetur in ordinum Monumentis, *k* *Et Pius V. conceſſit, qđ oẽs captiui fratres, qui in terris infideliũ detinẽtur, conſequãtur in articulo mortis indulgẽtiã plenariã, & remiſſionẽ peccatorũ, prę uia tamen cõfeſſione, ſi fuerit copia ſacerdotis, ſi aũt non habuerint, hoc idẽ conſequantur per contritionẽ ſuorum peccatorũ.* Ita inueni apud ſcripta patris cuiuſdã curioſi, & timoratę conſcientiæ, & hoc pro omnibus fratrib. etiã non captiuis in hoc articulo conceſſum fuit ab Eugenio IV. prout habetur *l* in Monumentis ordinũ.

k in 1. impr. f. 565. & in 2. fo. 69. conceſ. 160.

l 2. impr. fo. 54. conceſſ. 97.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS V.

Quomodo fratres itinerantes ſe debeant habere circa ieiunia.

Reſpondeo dicendo, quod fratres minores itinerantes poſſunt transferre ieiuniũ diei itineris in alium diem. hoc conceſſit Leo X. prout habetur in Supplemento, *a* quæ conceſſio eſt notanda, hanc enim ſentio meliorem, quàm eã, quæ his temporib. conceſſa eſt a Pio V Pontifice Maximo, qđ ſcilicet, fratres itinerantes pedeſtres tempore ieiunij poſſint de mane facere ientaculum, & finito itinere cęnare, vt ita poſſint habere meritum ieiunij: conceſſio enim Leonis X. non reſtringitur ad fratres pedeſtres, cum enim loquatur de fratribus, ſiue pedeſtribus, ſiue equeſtrib. generaliter eſt intelligenda, & trãslatio ieiunij in ea permiſſa debet fieri in alium diem: in quo ipſi fratres neq. præcepto eccleſiaſtico, neque præcepto regulæ neq. ratione voti ad ieiunandum obligantur. Quod a ſimili probatur, nam cui pro conſecutione alicuius indulgẽtiæ iniunguntur aliqua oratio, non conſequitur ipſam indulgentiam dicendo orationem, ad quam alias aliquo præcepto, aut voto eſt obligatus, prout in materia de indulgentijs latè dicitur.

a Supple. fo.93. conc.286.

QVAESTIO CXXII.

De iure patronatus, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Quid ſit, & quotuplex ius patronatus.*
2 *Vtrum patrono monaſterio ingreſſo ius patronatus transferatur in ipſum monaſterium.*
3 *Vtrum Rex Hiſpaniarum habeat ius patronatus in preceptorias militiarum.*
4 *Vtrum Reges habentes ius præſentandi Abbatem in Eccleſijs collegiatis, aut regularibus poſſint præſentare illos, qui non ſunt illius religionis.*
5 *Vtrum de bonis incertis, quæ pauperib. ſunt reſtituenda, poſſint inſtitui monaſterium cum iure patronatus.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit, & quotuplex ius patronatus.

Reſpondeo dicendo, quod ius patronatus a iure, & patrono dictum multipliciter in iure nominatur, ſed quoad noſtrum propoſitum ius patronatus ſecundum Hoſtienſem eſt poteſtas præſentandi inſtituendum ad beneficium Eccleſiaſticũ, vel ius honorificũ onerosũ, & vtile aliqui cõpetens in Eccleſia pro eo, quod de cõſenſu diœceſani eam fundauit, cõſtruxit, vel dotauit ipſe, vel is, a quo cauſam habuit ſecundũ Ioannem Andream *b* & Panormitanum: & eſt duplex, quoddam namq; eſt Eccleſiaſticum, quoddam vero ſeculare, de quib. late agunt Doctores in titulo de iure patronatus.

b And. & Pan. in rubr. de iure patronat.

ARTICVLVS II.

Vtrum ius patronatus patrono monaſterium ingreſſo transferatur in monaſterium ſaltem viuente patrono monacho, an tanquam patrono mortuo transferatur in nominatum à fundatore.

Reſpondeo dicendo, quod de hac quæſtione poteſt tripliciter diſputari. Nam aut agitur de iure patronatus annexo vniuerſitati bonorum, aut de iure patronatus perſonali, aut de iure patronatus ſimpliciter.

Quantũ ad primum videtur, quod ſi monaſterium eſt capax bonorum in communi, cum ius patronatus transeat in hæredem, tranſibit in ipſum monaſterium, cum ipſum habeatur pro hærede: quod verum eſt, neque negari poſſet caſu, quo ius patronatus ſit annexum vniuerſitati bonorum, ad quem monaſterium venit, quod vt pateat euidentius, ponemus exẽplum. Petrus habet caſtrum, & in eo Eccleſiã, cuius ipſe ius patronatus habet, vendito caſtro, vel titulo pro hærede tranſlato, tranſit etiam ius patronatus in emptorem, ſeu hæredem, multo igitur fortius trãſibit in monaſterium, quod eſt capax iuris patronatus.

Quantum verò ad ſecundum dico, quod ſi iuris patronatus qualitas non adhæreat certæ rei, ſed eſſet perſonalis extincta perſona, cuius induſtriam elegit fundator, tacite nominaſſe videtur alium deſcendentem, ſeu collateralem, aliamve quamlibet perſonam, extincto enim vel naturaliter, vel ciuiliter patrono, extinguitur & quoad eum ius præſentandi, tranſitque in nominatum verè, non autẽ in nominatum per fictionem iuris, quemadmodum eſſet monaſterium, ita Belamera, *c* quem refert, & ſequitur Tiraquellus aſſerens per monachationẽ ius patronatus in ſecundum genitum, & ſic in ſucceſſorem tranſire.

c Belame conſ. 3. Tiraq. de primog. q.3. nu.10.

At contrarium videtur probabilius, nam monachus ſe ſuaq. omnia per ingreſſum religionis trãsfert in monaſteriũ, vt dicitur in Iure *d* ergo & ius patronatus transfertur, vt dictum eſt, cum trãſeat cum vniuerſitate bonorum titulus pro hęrede, vt tradit quędam Gloſſa *e* quam ſequitur Alexander, pręſentibiq; Abbas dicti monaſterij, vt affirmat Lambertinus, *f* & alij, quos refert, & ſequitur Didacus Perez.

d Auth. ingreſſi. C. de ſacroſã. Eccle.
e Gloſ. in Clem. ſi. verſ. hæreditas. de iure patronatus. Alex. in l. quauis. n.4. ff. ad Trebell.
f Lamber. de iure patr. art.9 q.8. pr.1. p. li. 1.7. Perez. in 1. ordi. tit.6. in l.1. pag. 343. col.2.

Quantum ad tertium verò, quando ſcilicet ſimpliciter nominatur patronus induſtria perſonę videtur electa, ſi igitur monachus fiat, Abbati competit ius præſentandi, non ipſi, cum non habeat velle, neque nolle, vt dicitur in Iure, *g* niſi aliud ordinauerit fundator iuris patronatus, fundator enim in limine fundationis quaſcunque reſeruationes, & facta iuri communi nõ contraria apponere poteſt, vt optime, lateque tradit Lambertinus, *h* & vbi cõſtat de expreſſa nominatione patroni, ab ea nõ eſt recedendum, vt colligitur ex traditis Couarruuias. *i* Ex quib. colligitur, quod ſi fundator dicat, quod ſi patronus efficiatur monachus, nominet etiam inuito prælato, talis conditio, vt impoſſibilis ſecundum ius reijcitur, & habetur pro non appoſita, cum ipſe fundator nõ poſſit apponere cõditionem in fundatione iuri communi cõtrariam, & ius commune ſit, quod monachus inuito prælato aliquid nõ agat contra obſeruantiam regularem, huiuſmodi eſt eo inuito præſentare: non enim poteſt præſentare vt patronus ſine ſui prælati licentia.

g c. religioſus et ibi Glo. v. nõ habeat. de elect.
h Lamber. de iure pat. q.9. prin. 1. q. lib.1.
i Couar. lib.2. varia. c. 18. nu. 10.

Et aduertat patronus, quod vbi ex dictis in fundatione teſtatoris conſtat, quod ſcilicet celebrẽtur Miſſæ per præſentandum, debet ſacerdos, & non clericus inferioris ordinis præſentari. Ita tenet ſingulariter Andreas Barbatia, *k* quem refert & ſequitur Lambertinus, quod eſt notandum.

k Barbat conſ. 35. col. 7. lib. 2. Lamber. ar. 27. q.7. prin. p. lib. 2. nu.1. fo. 230. de iure patro.

ARTICVLVS III.

Vtrum Rex Hiſpaniarum habeat ius patronatus in preceptorias militiarum.

Reſpondeo dicendo, quod interdum Princeps Laicus habet à Pontifice, aut de iure cõmuni

ius

ius patronatus in beneficia etiam Epiſcopalia, vt ex conceſſione Sedis Apoſtolicæ habent reges Hiſpaniarum, & Galliarum: at olim propria authoritate, vt ait quidam Hiſtoricus Zonar. *a* tentauerũt vſurpare in Oriente Imperator Nicephorus Phocas, in Occidente Imperator Otho Primus, anno Domini nongenteſimo ſexageſimo primo, vt refert Cranſius. *b* & deinde Henrici pater, & filius, & duo Federici, auus, & nepos, propter infortunia autem tandem id ius reliquerunt Eccleſiæ, vt referunt Cranſius *c*, & Genebrardus: at in commendas, & præceptorias habet rex ius prouidendi, tanquam Magiſter, & perpetuus miniſtrator ordinis militaris D. Iacobi, vt patet ex libro *d* de regulis eiuſdem ordinis mortuo Domino Alfonſo de Cardenas anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo nono, & Alexander Papa VI. dedit adminiſtrationem magiſtratus huius Regibus Catholicis Ferdinando, & Eliſabet. Deinde Leo X. dedit Carolo V. eandem, Adrianus Sextus conceſſit in adminiſtrationem perpetuam: quare Reges Hiſpaniarum non ſunt Magiſtri, neque faciunt profeſſionem eius ordinis iuxta Concilium Tridentinum *e* neque afferunt habitum illius, ſed ſunt tantum adminiſtratores, & idem reſpectu omnium aliarum militarum iuxta literas Apoſtolicas conceſſas aſſerendum eſt. Quod ex Bulla Adriani VI. de quo articulo ſequenti.

a Zonar 3. tomo annal.
b *Cran hiſt. 3. metrop c. 33.*
c *Cranſius l. 2. c. 29. Genebr. li. 4. chro. in Leon. 1. p. 327.*
d *c. 5. nu. 40.*
e *Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 21.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum reges habentes ius præſentandi Abbatem in Eccleſiis collegiatis, aut regularibus poſſint præſentare illos, qui non ſunt illius religionis.

RESpondeo dicendo, quod Adrianus VI. indulſit glorioſæ memoriæ Carolo V. & eius ſucceſſoribus ius præſentãdi in ſuis Hiſpaniarũ partibus Abbates, & alios præpoſitos Eccleſiarum collegiatarum ſæcularium, & regularium ſaltem conciſtorialium per Breue, cuius copiam dicit Nauarrus *f* ſe vidiſſe, qui Nauarrus ait, quod authoritate dicti Breuis non poteſt regia maieſtas præſentare, niſi dignos iuxta Sacrorum Canonum Decreta, *g* & cum nemo, qui nõ ſit profeſſus religionem, ſit regulari præfectura dignus, vt in iiſdem ſacris Canonibus *h* cõtinetur, immo neq; vnius ordinis regularis poſſit eligi in prelatũ alterius ordinis, vel habitus, vt diffiniunt Sacri Canones *i* non ſatis intelligo (ait Nauarrus) qua ratione Catholica Maieſtas præſentabat ante Conciliũ Tridentinũ regulares vnius ordinis, vel habitus ad præfecturas alterius ordinis, vel habitus, & paſſim, qd eſt nouius, ſeculares neque expreſsè, neque tacite profeſſos, niſi forte, quod id non monebatur dicamus, cũ ſit notiſſimũ, Maieſtatẽ eius eſſe religioſiſſimũ, religionumque atque regularis obſeruãtiæ cupiẽtiſſimũ.

f *Nauar. in c. Nullam d. 18. q. 2.*
g *cap. monaſterium. 16. q. 1. gloſ. in cap. cum vos. de off. ord.*
h *cap. officij. & c. cum in magiſtrum de elect.*
i *c. in ſingula. §. prohibemus de præb. libr. 6. Clem. 1.*

Nec contra iſtam cõceſſionem factam Regibus Hiſpaniarum poteſt argui, quod ſecundum ius electio Abbatum pertinet ad cõuentum, & Sedes Apoſtolica nemini intendat præiudicare, niſi conſentienti, vt iura *K* proclamant, & hæc prouiſio, & præſentatio maxime noceat conuentui. Nã reſpondetur, quod licet Princeps in dubio nullius ius lædere videatur, lædit tamen, cum eſt tale ius, in quo lædere poteſt, & cõſtat eum habere animum in eo lædendi. Quare rectè poſt alios reſoluit Philippus Decius, *l* regulam ſupra dictam debere intelligi de alio præiudicio quam expreſſo. & expreſsè voluit Summus Pontifex prẹiudicare in hoc conuẽtibus, quod potuit optimè facere iuſtis rationibus adductus, cum ſit ſupra omne ius poſitiuum, per quod tale ius ipſis conuentibus competit.

K *ra. 3. §. ſiquis a principe ff. ne quid in loco publ. c. ſuper eo. de off. deleg.*
l *Decius in ca. ſuper eo. de offi. deleg.*

ARTICVLVS V.

Vtrum de bonis incertis, quæ pauperibus ſunt reſtituenda, poſſit inſtitui monaſterium reſeruando ius patronatus ipſius.

RESpondeo dicendo, quod de his bonis incertis quidam negant poſſeſſorem poſſe ita inſtituere capellam Hoſpitale, aut monaſteriũ, vt ipſe inſtitutor cũ ſucceſſoribus ſuis hẽat ius patronatus Laicorum. Ita Lambertinus *m*, & Vvaldenſis, qui carpit ædificantem monaſterium, & capellam de bonis iniuſte quæſitis citans in confirmationẽ ſuæ ſententiæ D. Hieronym. *n* ſuper Matthæũ. Et ratio ipſorum eſt, nam ſolùm acquiritur ius patronatus ob fundationem ex proprijs bonis iuxta notata in Sacris Canonibus *o* & in varijs Cõcilijs, & ita monent ſupradicti, vt ſaltem occulte petat fundator à Domino Papa id ius patronatus. Ita Nauarrus. *p* Henriquez *q* ait, quod nemini fit iniuria, ſi hic ex bonis quodammodo ſuis, & quorum eſt diſtributor acquirat ſibi ius patronatus, quod idem tenet Nauarrus dicẽs, quod iſti fundatores nõ parum videntur dare de ſuo verè pœnitendo, plenè diſtribuendo, & prouidè, & ſolicite curando, vt ædificia, & fundationes prædictæ fiant vtiliter, & in vtilem, & ſanctum finem, nam ipſi non confugiendo ad ſacroſanctã Sedem Apoſtolicam, & commiſſarios cruciatorum, qui condonare ſolent aliquam partem huiuſmodi bonorum incertorum, cũ qua ipſi tuta conſcientia poſſent manere, donec verus eorum Dominus inueniretur, videntur dare quodammodo ſuam partem, illam ſcilicet, quæ per cõpoſitionem eis condonata fuiſſet, & pro hoc facit, nam qui multum emungit, elicit ſanguinem, vt dicitur in Prouerbijs *r* & quod parum præiudicij ſit compenſatum per hoc operibus pijs fundatis, & quod animandi ſunt ad reſtitutionem ij, qui citra illam ſalui fieri nequeunt, & ſic ſolùm debent illis prædicare, ne hoc faciant ad gloriam, & laudem inanem.

m *Lamber. de iur. patr. 1. p. li. q. 8. art. 10. & 12. Vvald. de ſacr. c. 123.*
n *Hierony. in Mat. c. 23. ibi. Aedific. ſepulchra propherar.*
p *c. pio mentis 16. q. 7. c. Nouerint. 10. q. 1. Trident. ſeſſ. 23. de refor. c. 9.*
p *Nau. de oratio. miſ. coll. 52.*
q *Henriq. r. p. lib. 7. de indulg. 33. nu. 5.*
r *Prouer 30. c. demque 4. diſt.*

QVAESTIO CXXIII.

De Laicis fratribus in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrũ Laici fratres ſint propriè religioſi.*
2 *Utrũ Laici fratres poſſint tangere corporalia & alia ad diuinum cultũ pertinentia.*
3 *Vtrum Laici apoſtatæ in Apoſtaſia ordinati debeant portare tonſuram vt clerici, ſi ad ordinem reuertantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Laici fratres ſint propriè religioſi.

RESpondeo dicendo, quod in iure fratres conuerſi nuncupantur hi Laici, qui maxime ab oblatis differunt, oblati enim dicuntur, qui non tantùm bona propria, ſed ſeipſos dãt monaſterio, prout explicat quædam Gloſſa *ſ* communiter recepta, qui abſq; religionis profeſſione ſeipſos monaſterio perpetuo obtulere, vt tradunt Cardinalis, *t* & Abbas, & ſentit Lappus.

Cõuerſi verò ſunt, qui mutato habitu religionẽ profitentur, minime ordine Eccleſiaſtico prædito, & hi

ſ *Gloſ. v. tribus denarijs. & ibi Abb. in c. ut priuileg. §. illud de priuil.*
t *Card. in Clement. 1. de deci. Abba. in c. non eſt de reg. Lap. allegat. 129.*

Digitized by Google

& hi cũ ceteris religioſis intra monaſteriorũ clauſtra vitam agunt, ex quibus patet conuerſum dici proprie religioſum, & perſonam Eccleſiaſticam, vt colligitur ex ſacris Canonibus, *a* & ex notatis per Abbatem, & Decium. Quod probatur, nam ꝓmittunt tria vota eſſentialia ſecundum aliquam regulam approbatam a Sede Apoſtolica ĩ manu prælati ſolemniter, quod ſufficit, vt ſit vere religioſus ſecundum ea, quę latè diximus in primo tomo, *b* & docet Diuus Thomas, ac tradit Couarru. qui probat, quod oblatus licet ſupradicta vota non emittat, ſi tamen mutato habitu non manet in ſeculo, eſt proprie perſona Eccleſiaſtica, ſi autem in ſeculo manet, non propriè, ſed large perſona Eccleſiaſtica nuncupatur, vt colligitur ex Gloſſa *c* communiter recepta a Cardinali, Abbate, & Doctoribus capella Tholoſana, vbi Aufrerius, & tradunt Panormitanus, & Socinus tractantes, an oblati ſint exempti a iuriſdictione iudicis ſecularis.

a c.a. non eſt. dubium, c. Parrochianos extra d priu. Abb. ĩ rub. de regula Decius in c. Eccleſia S. Mariæ d conſtit.

b *1.10.q.1.ar.2. q.186.a.7. Couar. c. Alma ma. 2.p.§.2.num.8.*

c *Gl. in v. mutato habitu Card. Abbas et DD. in d.c. pri. capella Toloſa.8. ubi Aufr. & Pano. in cap.2. de foro comp.*

ARTICVLVS II.

Vtrum Laici fratres poſſint tangere corporalia, & alia ad cultum Diuinum pertineat.

Reſpondeo dicendo, quod veſtimenta ſacra non niſi a ſacris hominib. tangi debent, vt patres *d* Sancti determinauerunt, & pro corporalib. lauandis miniſtri. ſ. Diaconi habere debent nouam peluim, & aquam in ſacrario debent proijcere ſcilicet ſaltem quantum ad primam lotionem vt Sacri *e* Canones determinant, in quibus *f* etiam ordinatur, quod neq. lauari debeant per feminas, neque tangi etiam ſi ſint ſacratæ, ideſt, moniales, & idem ibidem dicitur de alijs altaris paramentis, vt ſunt pallæ, vaſa, & huiuſmodi. Ex quib. colligitur, quod Laici fratres licet ſint religioſi, cum non ſint homines aliquo ordine ſacrò inſigniti, non poſſunt tangere corporalia, & alia veſtimenta Eccleſiaſtica & ideo conceſſit Leo X. *quod fratres prædicti Laici ſocij Generalium, vel prouincialium eo tempore quo ſocij ſunt, & extra loca et conuentus, cum inſeruiũt Miſſis præfatis poſſint proprijs manibus tractare vaſa ſacri miniſterij ſcilicet calices, & corporalia explicando, & plicando poſt Miſſam, ſicut clericus in ſacris conſtitutus, in conuentib. vero, vbi ſunt alij fratres ad miniſtrandum concedere recuſauit.* Ita habetur in ordinis ſupplemento. *g* At non obſtante hac prædicta conceſſione poſſunt fratres vti alia conceſſione *Calixti III. qui conceſſit, quod fratres Minores Laici poſſũt tangere calices, et lauare corporalia, & alia Eccleſiaſtica, cum expedierit.* Vt in libro monumẽta *h* ordinũ continetur, & in ſupplemẽto *i* habetur, & ratio huius eſt, quia qui prædictam Leonis X. conceſſionẽ impetrauit, ignorabat indultum Calixti prędictum, & quia in conceſſione Leonis non ponitur aliqua reuocatio alterius, vt aduertit Collector *i* priuilegiorum Mendicantium.

d *c. in ſancta cũ duob. ſequent. d conſecr. diſt.1.*

e *c. nemo de conſe. diſt. n.1.*

f *33. de ſacratas de conſec. d.1. c. nemo el ſecundo.*

g *Sup. f.92. cõceſ.299.*

h *n.2. imp. f.65 ſ once 9. ſupp. f. 101. conc. 398.*

i *colle. titu. Lai. fratres. §.3.*

ARTICVLVS III.

Vtrum Laici ordinis noſtri minorum Apoſtatantes ab ordine, ac ĩ huiuſmodi Apoſtaſia ad ſacros ordines promoti, cum ad ordinem reducuntur, vel redeunt ſua ſponte permitti debeant tonſuram, vt alij fratres clerici, ferre.

Reſpondeo, quod iam in primo tomo *k* tractaui mits, quomodo ſe debeant habere Prælati circa hos Laicos Apoſtatantes ad ſacros ordines promotos. Quantum autem ad noſtrum propoſitum eſt, dico, quod in capitulo generali noſtra religionis Barchinonæ celebrato, vbi fuit electus ſecundus Vicarius Generalis, ordinatum eſt, *quod nullus frater Laicus ad clericatum aſcendat, ſed vnuſquiſque in ſua vocatione, qua a Deo vocatus eſt ꝑmaneat. Et quod nullus eorum tonſuram clericalem ferat niſi eã ab Epiſcopo receperit et ſi tunc in parua quantitate.* Ita habetur in monumentis *l* ordinum. Ex qua ordinatione colligitur reſponſio ad id, quod in titulo quęſtionis proponitur decidendum, ſ. quod non debet ſupradictis permitti ferre tonſuram, ſicut alijs fratrib. clericis conceditur. Et hoc probatur, quia inobediens, & rebellis non debet eſſe potioris conditionis, quam obediens, vt dicitur in quibuſdam Decretalibus, *m* cum ergo ſupradicti ſint manifeſte inobedientes, eorũ conditio non debet eſſe potior, quam aliorum obedientium, & quietorũ, nec ſecundum iura allegata decet, quod inuaſor, eo qđ iniuſte ingreditur, priuilegio potiori gaudeat. Cum igitur ſtultitia prędictorum, & præſumptio maxima ſecundum iudicium hominum manifeſtiſſimè conſtet, quod præcipua cauſa ſit ad oſtendendum huiuſmodi ſignum tonſuræ clericalis, & quod ſic inuadendo, vel vſurpando alienum ſcilicet voluntatem propriam de manu Prælati reportarent cõmodum, & honorem, ꝙ abſurdum, & ſcandaloſũ alijs pie viuentibus videretur clarè non eſſe iſtud permittendum. Præterea in quo *n* quis deliquit, in eo debet puniri: & cum huiuſmodi fratres contra prohibitionem non ſolum ſui ordinis, ſed etiam Summi Pontificis attentauerint ſacros ſuſcipere ordines, iuſtum eſt, vt modo ſupradicto vltra alias pęnas puniantur. Denique hanc opinionem tenet Glo. *o* quędam expreſſe, cuius textus dicit ibi, quod clerici degradandi debent exui veſtibus ſacris, & auferri ab eis omnia per Epiſcopum, quę in eorum ordinatione collata ſunt vſque ad primam veſtem datam in collatione tonſurę, & ſubiungit, quod debet radi caput ipſius, ſeu tondere, ne tonſuræ aut clericatus veſtigium maneat in eodem, ſuper quo verbo ſcilicet (in eodem) dicit Gloſſa, ita faciunt monachi Apoſtatę, faciunt. n. ſe in totum tondere, ne appareant veſtitia monachatus. Hæc Gloſſa. Vnde colligitur, quod in poteſtate Prelatorum eſt prędictam pęnam imponere propter apoſtaſiam, & nedum iſtis, ſed etiam quibuſcunq. ab ordine apoſtatantibus. Ita & alijs hanc opinionem tenet Collector *p* priuilegiorum mendicantium.

k *1.10.q.20.*

l *f.118. trac.3. & in 2. impr. f. 136. tract.1.*

m *c. contin de dolo & contu c. eum qui de ꝑb. lib.6.*

n *ca. fi. de temp. or. lib.6.*

o *Gl. in c. de grada. de pænis. li.6*

p *Collector tit. Laici fratres.*

QVAESTIO CXXIV.

De legatis a latere, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum religioſus factus canonicus poſſit eſſe legatus Papæ, vel legati.*

2 *Vtrum religioſus poſſit eſſe locum tenens legati, & decidere cauſas.*

3 *Vtrum legatus habeat facultatem conferendi quæcunque beneficia etiam regularibus non conſulto Abbate.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſus factus Canonicus poſſit eſſe Legatus Papæ, vel legati.

Reſpondeo dicendo, videri non poſſe religioſum factum Canonicum eſſe legatum Papę vel legati, vt tradit Felinus, *q* quia nõ poteſt reli-

q *Fel. in c. cauſam, col.3. ac in dic.*

religioſus eſſe canonicus ſine diſpenſatione vt cõcluditur per omnes *a* licet ergo ſit diſpenſatus, vt ſit canonicus, nõ erit diſpenſatus, vt ſit iudex, quia iſtud non eſt conſequutum neceſſarium ad canonicatum, vt colligitur ex Iure, *b* Item allegat Felinus quod quamuis ſit actus canonicus, non tamẽ deſinit eſſe monachus, vt determinant omnes, & tenet D. Thomas *c* concludens, quod in omnib. compatibilibus cum dignitate Epiſcopus remanet monachus.

a in c. quod Dei timorẽ de ſtat. monac.
b c. cum viginti de of. deleg.
c Thomas 2.2. q. 185. ar. vlt.

At Gambarus *d* exiſtimat Felinũ errare, quia monachatus non eſt qualitas, quę inhabilitat ad cauſæ cognitionem, dum adſit qualitas alia requiſita. Patet, quia Abbates, Epiſcopi, & monachi poſſunt eſſe delegati vt omnes *e* tradunt, licet n. remaneant monachi, eximuntur tamen ab obedientia Abbatis ſecundum vulgaria iura, ideo argumentũ Felini *f* non concludit.

d Gam. de author. legati li. 8. n. 29 & 31.
e in ca. ſtatu de of. delegati.
f c. ne pro cuius li. 16. q. 1.

Minus obſtat illud, ꝙ dicitur de diſpenſationis conſecutione, quia vt dixi, qualitas monachum, vt ſit iudex, ſicut repugnat qualitas ætatis, & ĩ hac materia eſt deciſio Rotæ *g* quæ ait, quod quando cauſa committitur monacho habenti perpetuum officium in Eccleſia Cathedrali, valet etiamſi non fiat mentio de monachatu, quia videtur cancellaria approbaſſe iuxta cuiuſdam legis deciſionem. *h*

g Deciſ. 209. in antiquis.
h l. quidã cõſultabant. ff. de re iud.

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſus poſſit eſſe locum tenens legati, & decidere cauſas.

Reſpondeo dicẽdo, quod religioſus poteſt eſſe locũ tenens legati, quia Legatus eſt dominus exemptorum, declarare autem cauſas non pôt, ex quo non habet qualitates, de quibus in Iure, tamẽ ſi conſtitueretur ita generaliter, & nõ exciperetur, valent geſta ex traditis in Iure. Vide deciſionem Rotæ *k* in antiquis volentem, monachũ poſſe eſſe officialem, vel locum tenentem officialis Epiſcopi & cognoſcere de cauſis, ſi non excipiatur.

i c. ſtatum de of. deleg.
k l. Barb. ff. de of. pdæſidis c. deciſ. 174.

ARTICVLVS III.

Legatus ſi habet liberam facultatem conferendi beneficia quæcunq. ſecularia regularibus, an tunc requirendus ſit conſenſus Abbatis.

Reſpondeo dicẽdo, quod Gambarus *l* ait, ſe nõ repeiiſſe hanc quæſtionem deciſam, tamen Gondis. *m* dicit, electionem factã de monacho ad Pontificatum ſine conſenſu Abbatis eſſe nullã eo quod monachus neq. habet velle, neq. nolle, & ſic non poteſt conſentire, vt dicitur in Iure, quæ deciſio multo magis nullitat in noſtro caſu, quia requiritur conſenſus, vt beneficium acquiratur; vt diffiniunt Iura. *n* Contrarium tamen verius exiſtimat Gamb. *o* nam ſi Legatus poteſt libere conferre monacho ergo, & libere acceptare, alias collatio non eſſet libera iuxta Doctrinam cuiuſdam Gloſſæ. *p*

l Gab. de leg. a latere li. 8. n. 45
m Gond. in tra. de exc. Card q. 5. c. 29. verſ. ex his infertur.
n c. ſi religioſus de ele. li. 6. c. ſi tibi abſenti. de præb. lib. 6.
o Gam. vbi ſu.
p Gl. & Card. ĩ Cle. duãum de ſepul.

Præterea cum Legatus ſit exemptorũ dominus eius collatio ſcienter facta operatur conſenſum Abbatis; item quia ſi Papa vult, quod conferat monacho, ergo etiam vult, quod monachus poſſit acceptare argumento cuiuſdam Legis. *q* ideo dicit Collector, quod ſi Papa diſpenſat mecum, vt poſſim contrahere cum conſanguinea in tertio gradu illa poterit etiam contrahere mecũ ſine alia diſpenſatione, & per hoc reſpondetur opinionem Gundiſalui eſſe falſam: eo enim ipſo quod per Cardinales electus eſt Papa, efficitur ſuperior omnium, vt dicitur in Iure. *r* Præterea licet monachus careat conſenſu ciuili, *ſ* non tamen caret conſenſu vero, & naturali ſecundum Cardinalem *t* vide infra in quæſtione de Nuntio Apoſtolico vtrum habeat iuriſdictionem ſuper exemptos.

q l. oratio, ff. de ſponſ.
r in c. quod dilecto de conſ. & affi.
ſ c. licet de elec.
t Card. vbi ſup.

QVAESTIO CXXV.

De legatis relictis religioſis, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 Vtrũ fratrib. mẽdicãtib. aliquid poſſit legari.
2 Vtrũ fratrib. particularib. aliquid poſſit legari, ita vt commodi particeps non ſit Abbas.
3 Vtrum huiuſmodi legatum poſſit relinqui ſub certa cautela.
4 Quomodo religioſe poſſit fratribus fieri legatum.
5 Qui prælatus poſſit dare licentiam religioſis ad acceptanda, & conſumenda legata ipſis.
6 Vtrum prælati legata acceptata & acquiſita inuitis fratribus quibus facta fuerunt, poſſint in conuentuum neceſſitatibus conſumere.
7 Vtrum legatum religioſo particulari relictum, ad pias cauſas relictum cenſeatur.
8 Vtrum legato relicto monaſterio, poſſint teſtamentarij aliquid au plus e dem monaſterio applicare ex operibus pys ipſius teſtatoris diuidendis.
9 Vtrum legata monaſterio in certum vſum poſſit ſecluſo ſcandalo prælatus commutare in alium vſum magis neceſſarium.
10 Vtrũ legatũ, vt monaſteriũ in certo loco cõſtruatur ſit caducum, ſi in tali loco nõ poſſit conſtrui.
11 Vtrum fundo legato, vt ex fructib. ipſius feſtum Cõceptionis quolibet anno celebretur, poſſint hæredes id, quod ſupereſt ſibi applicare.

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus Mendicantibus aliquid poſſit legari.

Reſpondeo dicendo, quod duo ſunt genera Mendicantium, alij n. ſunt Mendicãtes ex regula, alij vero ex ſuis conſtitutionib. Mendicantes ex regula ſunt fratres Minores obſeruantiæ; illis n. B. Franciſcus expreſſe in eorum regula prohibuit, ne quid proprij prorſus haberent, neue quid immobile in communi poſſiderent; alij vero ſunt Mendicantes non regula, ſed ex ſuis conſtitutionibus, de quib. p Calderinum, *u* & Decium. Prædicatores enim licet ex eorum regula non ſint Mendicantes, nam militãt ſub regula Diui Auguſtini, quæ permittit poſſidere immobilia in commum, dicuntur tamẽ Mendicantes ex eorũ conſtitutionib. prout tenet Baldus, *x* & eſt communis opinio ſecundum Beltrandũ *y* ex quib. infertur primo, quod fratres Minores regularis obſeruãtiæ nullo modo poſſunt capere ex teſtamento, neq. ex teſtẽtis, ſi eis aliquid contingat relinqui, ita vt illud tanquã propriũ habere poſſint in particulari, vel in cõmuni, vt ĩ Iure *z* probatur.

Secundo infertur fratres Prędicatores, & alios Mendicantes, exceptis Minoribus poſſe capere ex teſtamento etiam bona immobilia, non vt ea retineant, neq; in proprio, neq. in communi, ſed vt vẽdant, & eorum pretia in ſuas neceſſitates conuertant, vt ait quędam Gloſſa, *a* quam ſequitur Calderinus, & teſtantur cõmunem Alexãder, & Decius

u Cal. conſi. 17. ti. de re. Decius in c. ad noſtram n. 12. de appe. l.
x Bal. in d. c. ad noſtram.
y Beltran. cõſil. 106. n. 4. li. 6. et conſi. 152. lib. 4.
z Cle. exiuit de Paradyſo de v. ſign.
a Gl. in ca. 1. v. domũ de relig. domib. li. 6 Cal. conſ. 46. de teſt. Alc conſ. 88 v. 1. li. 2. Decius ĩ c. in præſen. nu. 59. de approb.

non

non enim dicuntur accipere immobilia, ex quo ſtatim illa vendere, & pretium in ſuas neceſsitates conuertere intendunt, vt poſt alios reſoluit Iulius Clarus. *a*

a Clarus lib. 2. ſent. §. religioſus.

Aduertendum tamen, quod licet antiquitus p conſtitutionē capituli Generaliſsimi fratrum Prædicatorum cautum fuerit, ne proprium quid immobile poſsiderent; tamen poſtea per contrariam conſtitutionem alterius capituli Generaliſsimi illa prima conſtitutio fuit reuocata, & ſic hodie sũt capaces bonorum immobilium in communi, put ſunt alii non Mendicantes, & de hoc extat priuilegium amplum eis a Sixto Quarto conceſſum, de quo ſupra in ſecundo Tomo *b* fecimus mentionē eius tenorem referendo, & ita indifferenter obſeruatur, prout affirmat Iulius Clarus *c* Vnde poſsũt fratres Prædicatores immobilia capere ex teſtamento, non vt ſibi acquirant ſed monaſterio.

b 2. to. q. 76. a. 6

c Clarus de teſ. q. 28. in fi.

Ex his ſequitur tertio, quod licet ſecundom Ius *d* fratribus Mendicantibus non poſsit relinqui domus, in qua debeat cõſtrui noua Eccleſia, vt ibi fratres commorentur, quia prohibitum eſt per dicta iura fratribus nouum locũ acquirere, & quamuis aſſerat Durante, *e* quod vt diſpoſitio teſtatoris effectu non careat, remedium eſt, quod teſtator relinquat in tempus, cum habita fuerit licentia a Papa iuxta Doctrinam communem notatam a Doctoribus, *f* & traditam per Federicum de Senis, hoc tamen ceſſat attentis priuilegiis a Sede Apoſtolica impetrans, quibus permittitur dictis fratribus bona immobilia in communi poſsidere.

d c. 1. de excep. Prel lib. 6. Cle. vnica de penis.

e durãte de cautelis cautel. 11.

f DD. in l. in tẽpus. ff. de hare. inſti. Fed. cõſi. 175. viſo iſtru.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratribus particularibus aliquid poſſit legari ita vt commodi particeps non ſit Abbas, & hac conditione, vt nihil aquiratur monaſterio.

REſpondeo dicendo, quod Bartolus *g* ait, hoc continere impoſsibile, cũ monachus nihil habeat, ſed totum ſit mõaſterii, vt in quadam Authẽtica *h* probatur, quia quod aliquid ſit monachi, & non quęratur monaſterio, eſt contra conditionem quę vitiat contractum, vt in quadam Lege *i* probatur: putat tamen illa verba ſic debere intelligi, *Relinquo monacho ſub hac conditione, ne quæratur monaſterio*, hoc eſt, quod monaſterium patiatur eum habere adminiſtrationē relicti eo mõ, quo poteſt, ſcilicet conſentiente Abbate ſicut & ſeruus dicitur habere proprium permittente Domino iuxta quãdam legem *k* & ſic nihil acquiritur monaſterio reſpectu vtilitatis, non aũt reſpectu iuris. Quod dictum Bartoli limitat Panormitanus: *l* quando talis adminiſtratio refertur ad caſum licitum vt ſcilicet in pios vſus conuertat, qui religioſis ſunt liciti iuxta quandã Decretalem, *m* vel vt conuertat ad vſũ veſtimentorum, vel librorum, & huiuſmodi, non autem vt ad libitum adminiſtret, tãquam propria etiam de licentia Papæ iuxta Sacros Canones *n* & ſi expreſſe dicatur, quod nihil iuris quæratur monaſterio, dicit Bartolus *o* quod debet intelligi eo modo ſcilicet nihil iuris afferentis vtilitatem, & vt patiatur monachũ illud ius exequi, & ſi Abbas nõ vult conſentire, vt habeat adminiſtrationẽ, dicit Panormi. *p* quod relictum non valebit ex defectu conditionis, & ſic remanebit penes grauatum, vt in ſimili determinat quædam Lex *q* & addit Pan. quod valebit relictum conſentiente pręlato modo ſolum concedatur vſus rei illius ad aliquid pium,

g Bar. in Aut. excipitur. C. de bonis qua liberis.

h Aut. igreſ. C. de ſacroſ. Eccl.

i l. ubi repugnãt ff. de reg. iuris.

k l. is qui ſuis ff. ad Treb.

l Pan. in c. mona. de ſtatu monach.

m c. 2. de teſta. lib. 6.

n c. cũ ad monaſterium de ſtatu monach.

o Bar. vbi ſup.

p Panor. in d. c. Monach. nu. 8.

q l. vnic. de cadu. tollendis.

non verò vt pro libito religioſus ille ad quoſcunq. vſus poſſit re vti, & donare, cui voluerit, quia quicunq. vſus, & quęcunq. alienatio religioſo p ſuum pręlatũ permiſſa intelligenda eſt, mõ non ſit ad aliquid illicitũ, quoniam neq. illud poſſet prælatus licite concedere: quare ſi quid religioſus ob cauſã turpem donaret, recipiens teneretur id reſtituere monaſterio, cuius erat dominiũ illius rei, vt ait Sylueſter, *r* & tradunt Nauarrus, & Molina.

r Syl. v. relig. 6. q. 7. prorunt. 2. Na. lib. 3. conſi. ti de reg. cõſ. 75 n. 49. Mo. li. 1. 2 tra. 2. diſp. 140. c. 7. 761.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum fratribus particularibus poſſit aliquid legari cautela adhibita, quod Abbas in tali legato ſe intromittere minimè poſſit.

REſpondeo dicendo, quod pater, vel alius, qui monacho velit relinquere vſum fructum, & prouidere, ne eo ab Abbate ei moleſtia conferatur, ſi leget ſub pœna, quod priuetur relicto, ſi Abbas aliquam pœnam inferat, pęnæ adiectio non valet, quia turpe eſt arctare Abbatẽ, ne poſſit monacho imperare ſecundum Imolam *ſ* poſt Bartolum ſed cautela eſt, quod non ſub pęna, ſed temporaliter legetur, quandiu ei Abbas non mouerit quæſtionem ſecundum Baldum, *t* & faciunt pro hac cautela notata per Bartolum, & per Abbatem.

ſ Imo. poſt Bar. in l. Lucius. §. hæredes, ff. ad Treb. c. cum ad monaſteriũ de ſtatu monac.

t Bal. in l. 1. C. de ijs qua pęna nomine

Secundum remedium eſt, quod monacho relinquatur annuum legatum nomine alimẽtorũ ita, quod Abbas non ſe ingerat circa illud, vt argumẽto cuiuſdam legis iuncta ſua Gloſſa tenent Bart. *u* Bald. & Abbas.

Bar. ĩ Auth. excipitur, C. de bonis qua liberis Abbas cõ. 63. vt veritas libro 2.

u Bar. ĩ d. § tres hæredes Bal. in Aut. licet. C. de epiſco. & Cleri. Abb. cõſ. 44 ad deciſ. li. 2.

Tertium remedium eſt, quod monacho relinquatur ea conditione, ſi ei perpetua adminiſtratio ad pios vſus, & ad alimenta, veſtes, & libros proprij vſus gratia rei relictę concedatur, vt poſt Abbatem tradit Durantis. *x*

x Duran. de arte teſtandi ti. 6. de leg. cauſ. 63.

Sed licet prædicta ſint iuridice dicta, fratres tamen, qui propter Chriſtum abnegauerunt ſuas ,p-prias voluntates, non debent his cautelis adiuuari vt velint, nolint eorũ Pręlati ſimilibus bonis ipſis relictis libere fruantur, & ſic propter Deum optimum Maximum non debent acceptare legata hoc modo relicta, niſi conditio in ipſis appoſita omnino tollatur ita, vt apud eorum Prælatos libera maneat adminiſtratio: apud Caſſianum enim ſcribitur, quod quidam monachus nomine Arſenius ex nobili Romanorum genere ortus cum in Ægypto moraretur, ipſi quoddam teſtamentum fuit delatum, in quo illi quoddam legatum relinquebatur, qui ſanctus vir noluit teſtamentum videre dicens prius ipſum, quam teſtatorem a vita diſceſſiſſe, & per conſequens tale legatum ipſi relinquere minimè potuiſſe.

ARTICVLVS IV.

Quomodo religioſè fratribus poſſit fieri legatum.

REſpondeo dicendo, quod religioſi ſibi nõ poſſunt recipere legata, cum ea ad eorũ conuẽtus pertineant, vt patet ex ſuperioribus, Verum eſt tamẽ, quod cum licentia tacita, vel expreſſa ſuorum pręlatorum ea recipere non eſt illicitum, non quo ad proprietatem, cum ipſa remaneat apud conuẽtum, ſed quoad vſum, & quotidie fratribus hęc licentia tacitè conceditur, quando ſcilicet ad prędicandum mittuntur ad aliquod oppidum, qui certã eleemoſynam tribuunt cõuentui, & quod ſupereſt pro ſuis neceſſitatibus ſubleuandis ipſis a Prælatis

Digitized by Google

relinquitur;hæc enim poſſunt retinere ſcientibus, & non contradicentibus prçlatis, qui in hoc caſu tacitè cenſentur ipſis licentiã concedere iuxta Doctrinã Abbatis *a* & ſimiliter vbi ſciente prçlato fratres recipiunt legata,tacitè illis licentia conceſſa videtur,prout tradit in ſimili cum Doctoribus communiter Nauarrus,*b* qui ait,quod etiamſi peccet recipiendo legata ſine licentia prædicta tacita, vel expreſſa,receptio tamẽ valet,& ſtatim monaſt. no acquiruntur,quod aliquibus probat iuridicis rationibus.

a Abb. in ca. cũ ad monaſteriũ n. 8. de ſta. mon.
b Na. in c. nullam n. 32. et 33

Neq; ijs obſtat Conc. Tri. *c* determinans quod nemini regularium tam virorum q̃ mulierũ liceat bona immobilia,vel mobilia cuiuſcunq. qualitatis fuerint,ẽt quouis modo ab eis acquiſita tanquam propria,aut ẽt nomine conuentus;poſſidere, vel tenere,ſed ſtatim ea ſuperiori tradantur,conuẽtuiq. incorporentur. Reſponderur.n. quod non omnia, quæ ſacri canones diſponũt ſub pęna peccati mortalis,obligãt,niſi ex verbis ipſorũ ipſos ad peccatũ mortale obligare clare colligatur, prout in Primo *d* tomo ſatis dictũ eſt,& ſic non erit peccatũ mortale poſſidere ſupradicta de licentia prælatorum ſine eo,quod prius conuentui incorporentur. Si contrarium.n. daremus:eſſet condemnare ad peccatũ mortale omnes moniales,quę nunquam ſuis ſuperioribus tradunt ea, quæ ex labore manuum ſuarum lucrantur,neq. eſt intentio Concilij nouas obligationes addere antiquis,ſolum.n. vult Concilium antiqua præcepta regularibus impoſita ſeruari, vt ex eodem Concilio *e* ſatis patet, quæ ſeruant non habentes ſubditi proprium aliquid, niſi nomine conuentus,& cum ſuorum prçlatorum licentia,quod ex ijs,quæ in hoc tertio Tomo in quęſtione de paupertate dicemus,clarius patebit.

c Tri. ſeſ. 25. de regu. c. 2.
d 1. to. q. 6. ar. 3.
e Tri. ſeſ. 25. c. 1

ARTICVLVS V.

Quis prelatus poſſit licentiam concedere ſubdito, vt acceptet, & diſpendat talia legata.

RESpondeo dicendo,quod religioſus particularis non poteſt acceptare,neq. recipere legata ſine licentia prælati conuentus, in quo habitat, at cum ipſe de vno in alium conuentum contigat ſæpe ſæpius mutari, dubitatur quis prælatus ad expendenda ipſa legata licentiam concedere debeat,quando in ſingulos annos ſolui iubentur, & in vno anno moratur in vno monaſterio, in alio vero in altero.

Pro cuius dubitationis reſolutione ad diſtinctionẽ recurrere opus eſt, aliter.n. iudicandum eſt, ſi loquamur de conuentibus bonorum in communi capacib. aliter verò de incapacib & aliter ſentiendum,quando legatũ eſt vnũ,licet indifferentib. annis eo fruatur,aliter vero,quando legatum non eſt vnum ſed in ſingulis annis diuiditur,ſi.n. legatum eſt vnum ſolum,ẽtſi indiſtinctis annis debeat legatarius illo frui,velut ſi legetur vinea, aut annuus redditus,totũ acquiritur conuentui,in quo religioſus legatarius,quando acceptatur legatũ,habet habitationẽ,& nihil ex eo acquiritur monaſterijs,ad quę legatarius poſtea ad habitandũ mittitur, non .n. conuẽtus capax bonorũ,cui ſemel dominiũ huiuſmodi legati eſt acquiſitũ,debet ex mutatione legatarij ad aliud monaſteriũ perdere proprietatem ſibi acquiſitã,q̃ in fratrib. minoribus locum minimè habet,cum enim eorum monaſteria ſint omnino bonorũ incapacia, poſſunt prçlati ſuperiores cũ licentia ſyndici Apoſtolici,ea legata acceptata in vtilitatẽ non monaſterij, in quo frater habitat, ſeu ad quod poteſt mutari,ſed in vtilitatem totius prouinciæ,aut religionis conferre.

At ſi legatum annuatim diuiditur,velut ſi religioſo fratri,quotannis centum ducati legarentur, per totam ſuam vitam,cum ſecundum ius *f* reputentur tot eſſe legata,quot fuerint ipſi religioſo vitæ anni,tunc legatum annuum pertinet ad conuẽtum,in quo legatarius vt ſubditus ipſius conuẽtus agit habitationẽ: in vnoquoq. enim anno tale legatum de nouo fratri acquiritur, & per conſequens acquiritur conuentui, in quo de nouo vixerit,& ſi fratri minori fuit huiuſmodi legatum factum in ſingulos annos, põt ipſum recipere dictus frater cum licentia prælati,in cuius conuentu fuerit habitator,& cum diuerſa ſint legata non puto ſufficere licentiam vnius prouincialis ad ipſa expendenda per totam ſuam vitam,ſed a ſucceſſorib. talis licentia eſt confirmanda,contrarium tamen eſſet dicendum,ſi legatum eſſet vnum, vnius enim prouincialis licentia ad ipſam in pios vſus expendendam,ſufficeret cum ipſa licentia ſit data nomine officij,niſi a ſucceſſoribus reuocetur, tunc enim ipſa reuocata, alia de nouo debet impetrari iuxta conſtitutiones huius ſacræ religionis.

f l. ſi in ſingulos. ff. de annuis legatis.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati legata acceptata, & acquiſita inuitis ſubditis,quibus facta fuerunt, poſſint in conuentuum neceſſitatibus conſumere.

RESpondeo dicendo,q̃ videntur dicta legata neceſſario debere tradi ipſis fratrib. quibus fuerunt relicta pro eorum neceſſitatib. hęc .n. videtur eſſe mens teſtatoris contra quam non poteſt aliquid diſponi,vt dicitur in iure. *g*

Pro contraria tamen parte militat rigor religionis diſponens,quod religioſus nullum ius habet ĩ prædictis rebus,neque in alijs,contra quem rigorem minime poteſt diſponere teſtator, neq. intentio dantis præſumitur eſſe,vt aliquid religioſo acquiratur cum voti paupertatis tranſgreſſione,prout Nicolaus III. *h* in ſimili caſu diſponit. Pro reſolutione huius difficultatis eſt diſtinguendum de religionib. quædam.n. ſunt, quæ in communi poſſunt aliquid retinere,alia autem eſt,in qua neq. in communi,nec in proprio poteſt aliquid haberi, vt eſt religio P. N. Franciſci de obſeruantia,prout dictum eſt in articulo primo huius quæſtionis. In religionibus enim,in quibus bona in communi haberi licet,vt primum aliquid legatur,aut datur alicui religioſo ipſorum,ipſo facto Conuentus illud acquirit,& in eo incorporatur,contra quod ius nihil põt diſponere teſtator,& per conſequens prælatus inuito ſubdito poteſt ad libitũ de tali legato ĩ vtilitatem ipſius conuentus diſponere,neque per hoc obligatur ad aliquid dandũ ipſi religioſo ſubdito,ſolum enim ipſi tenetur,in ſuis neceſſitatibus ſubuenire,ſicut alijs ſubditis in neceſſitatib. tenetur prouidere iuxta decretum Concilij Tridentini. *i* Itaq. ratione dicti legati neq. ſubdito aliquid noui acquiritur,neq. prçlato erga ipſum ſubditum noua aliqua obligatio incumbit.

g l. nemo poteſt ff. de legat. 3.
h c. exit qui ſeminat. de v. ſignif. li. 6.
i Tri. ſeſ. 22. de regul. c. 2.

At in religione minorum regularis obſeruãtiæ particularis adeſt difficultas,in alijs enim religionibus cum legatum,aut donatio ſtatim conuentui acquirantur, & legans, aut donans ipſis dominium perdat,poteſt prælatus de eo libere diſpone-

re

re in nomine conuentus: at in ordine minorum regularis obſeruantiæ, cum monaſterium ſit incapax cuiuſcumq. dominij, & legans, aut donans remaneat Dominus non pōt legatum, aut datum conſumi niſi ſecundum ipſius dantis voluntatem, qui cum expreſſerit, vt in neceſſitatib. religioſi particularis conſumatur, videtur, quod prælatus minorū in alijs diſtinctis neceſſitatibus id expendere minime poſſit, contra enim voluntatem dantis expenderetur. Vt autem huic difficultati reſpondeam accipiat lector ſequentia dicta.

Primū dictum eſt, ſi legatum eſt pecuniarium, & religioſus, cui factū eſt, habet aliquas neceſſitates præſentes, aut imminētes neceſſario in ipſis debet expendi ſecundum legantis intentionē. Pontifex.n. & Sedes Apoſtolica non ſibi reſeruauerunt pecuniæ legatæ, aut donatæ ipſis fratrib. dominium ſed ſemper apud dantem remanere decreuerunt, vt patet ex iure: *a* at his neceſſitatibus ceſſantibus & ſatisfactis neceſſitatib. præſentib. & imminētib. dicti legatarij, pōt prælatus de reſiduo diſponere in conuentus neceſſitatib. prælatus.n. & fratrum conuentus idemmet corpus myſticum reputātur. Vnde prouiſo conuentu prouidetur ēt ipſemet frater, cuius eſt membrum, hæc.n. fuit volūtas ipſius teſtatoris, & dantis, vt legatum, & donatum in neceſſitatib. fratris ſecundum ipſius ſtatū meliori modo, quo poſſit, expendatur. Aduertendum tamen, quod modo in capitulo generali noſtræ ſacræ religionis celebrato Romæ, de quo ī quæſtione de paupertate faciemus mētionem per breue Martini V. & Pauli III. Iam ſi pecunia oblata pro neceſſitatibus fratrū minorū quoad ꝓprietatē non remanet apud dantem, in ſedem Apoſtolicam transfertur.

a c. exiit qui ſeminat de v. ſig. Clem. exiui de paradiſ. eodem tit.

Secundum dictum, ſi legatum non eſt pecuniæ, ſed rei, qua ſecundū regulam B. P. N. Franciſci poteſt vti conuentus, cum in his reb. dans, & legans deſinant eſſe Domini, & dominium ad ſedem trāſeat Apoſtolicā, & adminiſtratio ad ꝑlatum, pōt ipſe nihil dare fratri, cui fuerit factū legatum, ſiquidem, vt dictum eſt frater cui fuerit factum legatū, nihil iuris in eo habet, neq. habere poteſt ratione igitur talis legati, aut donationis, ab nihil amplius prælatus obligatur, quam ad prouidendum dicto religioſo, ſicut alijs ſubditis tenetur prouidere.

Tertium dictum eſt, quod fratribus minoribus in his legatis expendendis maior debet adeſſe proprietatis abdicatio, cum altiſſimam profeſſi ſint paupertatem, & ita dicta legata cum prælati licentia reponi debent apud ſyndicum, vt in neceſſitatib. præſentibus, & imminentib. expendatur neq; ipſe frater, cui factum eſt legatum, poteſt ſecundū ſuæ regulæ puritatem ſe intromittere comparendo in iudicio, nec alio modo petendo ipſum legatum, tanquam debitū Ciuile ipſi aut conuētui appropriatum, prout dictum eſt in ſuperioribus, hoc enim ad dictum ſyndicum nomine ſedis Apoſtolicæ ſpectat. Nec ſubditus, aut Dominus poteſt ad libitum de ipſo diſponere, ſed ſolum voluntatem prælati regula quam, profeſſi ſunt, regulatam.

b Supp. q. 76. in 3. tom.

ARTICVLVS VII.

Vtrum legatum religioſo particulari relictum ad pias cauſas cenſeatur.

Reſpondeo dicendo, quod relicta fratribus ad ſua ſtudia, & alias neceſſitates etiam inter legata ad opera pia connumerantur, prout aduertunt Baldus, *c* & Panorm. quod intelligitur quando titulo pietatis relinquuntur, & propter Deum, non autem quando amore ſanguinis aut naturali; inter relicta autem ad pias cauſas talia legata cōnumerati maxime intereſt propter magna priuilegia, quæ cauſæ piæ a iure Ciuili, & Canonico habent iuxta ea, quæ latiſſime tradit doctiſſimus Tiraquellus *d* 167. priuilegia connumerans.

c Bal. in l. 1. c. 4 ver. circa perſonā, C. de ſacroſan Ecc. Pan. in rubr. de teſtam.

d Tiraq. in tracta. de priu. cau. pia.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum legato relicto monaſterio poſſint teſtamentarij aliquid amplius eidem monaſterio applicare ex operibus pijs ipſius teſtatoris diuidendis.

Reſpondeo dicendo, quod ſi quis alicui monaſterio, vel perſonæ centum aureos relinquat, & iubeat in ſuo teſtamento multa bona expendi in opera pia, non pōt teſtamentarius illi monaſterio aut perſonæ in Hiſpania aliquid amplius de illius bonis donare vt in quadā lege *e* partitarum ordinatur, quam legem ex ſententia peritorū ait Henriq. *f* in vtroq. foro obligare, & ſic limitanda ſunt ea, quæ tradit Nau *g* dicens, quod reſtituenda pauperibus poſſunt reſtitui Eccleſijs, aut monaſterijs.

e l. 3. titu. 10. p. 6.
f Henri li. 7. de indul. c. 23. in fi.
g Na. in man. c. 26. nu. 29.

ARTICVLVS IX.

Vtrum legata monaſterio in certum vſum poſſit ſecluſo ſcandalo prælatus commutare in alium vſum magis neceſſarium.

Reſpondeo dicendo, quod Sixtus IIII. conceſſit, *quod prælati ordinis minorū poſſint commutare legata facta locis noſtris ad vnum vſum in alium ſine ſcandalo tamen illorum, ad quos ſolutio taliū legatorū pertinet.* Ita habetur in monumentis *h* ordinū, & in ſupplemento. Et Leo X. ampliando dictā gratiam Sixti conceſſit, *quod ſimili mō poſſint dicti prælati facere in reb. donatis per viuentes ſi tamen vt dictū eſt, non ſequatur ſcandalū.* Ita habetur ī ſupplemēto. *i* Et idē Leo X. anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo nono fratrib. minorib. regularis obſeruantiæ, & monialib. ordinis S. Claræ, ac tertiarijs ordinis S. Franciſci de pœnitentia nuncupatis *conceſſit bona immobilia alienare, & permutare de conſenſu duarum partium conuentuum quorū dicta bona fuerint, ac de cōſenſu maioris partis eorundē, ēt vltra triennium locare vltimis teſtatorū voluntatib. non obſtantib. dūmodo id in conuentuū & monaſteriorū ipſorum euidentem vtilitatem cedere dignoſcant inſuper locationes in præiudicium domorū, & monaſteriorū ipſorū factas retractare.* Ita Paraleſus, *k* in collectione priuilegiorū ab ipſo facta, per quod priuilegium tenet Henriquez, *l* qd poſſunt prælati bona vnius monaſterij transferre in aliud indigens. Et ſecundum ius cōmune ꝓuinciales, non obſtantib. vltimis voluntatib. poſſunt facere commutationes: ait. n. Conc. Tridētinum, *l* *in cōmutationib. vltimarum voluntatum, quæ non niſi ex iuſta et neceſſaria cauſa fieri debent Epiſcopi tanquam delegati Sedis Apoſtolicæ ſūmarie et extra iudicialiter cognoſcant nihil in precib. tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate fuiſſe narratum, priuſquam cōmutationes prædictæ executioni mādentur.* Ita Capucinus *m* in additionibus ad compendium mendicantium. Sed fallitur ſolus enim Papa poteſt vltimam teſtatoris voluntatem alterare, vt dicitur in iure, *n* quod facit non poteſtate ordinaria, ſed de plenitudine poteſtatis, quæ commutatio non poteſt fieri, niſi adſit iuſta cauſa, quæ priuſquam

h In 1. imp. f. 6 & in 2. fol. 66. conceſ. 95. & in ſupp. f. 95. conc. 317.
i Sup. f. 93. cōc. 293.
k Paraſe. f. 80.
l Henr. li. 7. de indul. c. 22. ī fi.
l Tri ſe. 22. c. 6 de reform.
m Capuc. ti. cōmutare.
n Cle. quia contingit. de relig. domib.

fiat debet ſummariè, & extraiudicialiter ab Epiſco po cognoſci de veritate ſupplicę, & hoc tantum ordinauit Cōcilium Tridentinum, prout aduertit Spinus *a* Verum eſt tamen, quod poſſunt teſtamē tarij cum conſilio, & licentia Epiſcopi commutare vnum legatum in aliud iuſta id cauſa poſtulante prout articulo ſequenti dicetur, at hoc non poſsūt facere cum Conſilio prouincialium vt in eodem articulo declarabitur.

a *Spinus in ſpe. teſt. 1. p. rubr. n. 24.*

ARTICVLVS X.

Vtrum legatum, vt monaſterium in certo loco conſtruatur, ſit caducum, ſi in tali loco non poſſit conſtrui.

RÉſpondeo dicendo, quod teſtatore mandāte monaſterium conſtrui in certo loco, vbi conſtitui non pōt arbitrio executoris, & Epiſcopi, alibi conſtruēdum eſt, ꝙ notant communiter Doctores. *b* Pro quo facit textus *c* inſignis, ex quo probatur, ꝙ pecunia legata ciuitati ad ſpectaculum, ꝙ in ea fieri minimè licebat adhibito conſilio hęredū, & primorum ciuitatis in aliam rem cōuerti debet: ad idem eſt notabilis deciſio cuiuſdam Authenticę *d* vbi ſi teſtator aliquem è Sanctis hæredem inſtituerit, aut legatum ei reliquerit, eiuſq. ſancti nullū oratorium in ea vrbe, neq. in eo territorio inueniatur, legatum debetur Eccleſię ciuitatis, in qua teſtator domicilium habuit, quem textum cōmendant Iaſon, *e* & Baldus ad hoc aliqua inde inferentes, et hanc opinionem ſequitur doctiſſimus Couarr.

b *Doct. in 3. de teſtam.*
c *l. legatū, ff. de vſufr. leg.*
d *Auth. de Eccl. 11. §. ſi quis in nomine magni Dei collatione 9.*
e *Iaſ. in §. ex beneficij inſtit. de actio. n. 45. Bal. in l. ſi quis ad declinandū, C. de Epi. & cler. e. 4. Co. in c. 3. de teſt. num. 8.*

Aduertendum tamen, quod non poterunt executores teſtamenti hoc legatum commutare cum conſilio prouincialis, in cuius prouincia monaſterium eſt ædificandum, hoc. n. conceditur Epiſcopis tanquam executorib. vltimarum voluntatum ſecundum ordinem iuris, *f* cuiuſmodi non ſunt ſecundum ius prouinciales regularium, etiamſi ſuis prouincijs fiant dicta legata, quæ propter aliquod impedimentum non poſſint commode exequi, & ideo impetrata fuerunt priuilegia de quibus in articulo ſuperiori vi. ſ. non obſtantibus vltimis voluntatibus id efficere poſſent ad modum qui in dictis conceſſionibus continetur.

f *d. c. 3. de teſta.*

ARTICVLVS XI.

Teſtator dicit, relinquo talē fundum, vt ex ipſo fratres talis monaſterij feſtum ſanctæ conceptionis pro anima mea quolibet anno celebrēt. Quæritur, vtrum hæres ſatisfaciat ſoluendo ſumptus prædicti feſti retinendo fundum, & quod ſupereſt, ex fructibus ipſius.

REſpondeo dicendo, quod ſi tale legatum relinquatur religioni capaci proprietatis in communi proprietas dicti fundi ad fratres dictæ religionis pertinet, nā ſi voluit, qui legauit quod fratres vſum haberent, quatenus ad ſumptus feſti, & non vltra, deberet aliter dicere, & non ſe explicando, verba eius ſunt ciuiliter, & iuridice explicāda, & ſecundum latam ſignificationem accipienda, vt in quadam lege *g* probatur, per quam & alia iura ita tenēt Cinus *h* & Baldus, quos citat: & ſequitur Ioannes Lupus. Quod qui dixerit concedo talib. religioſis ad vſum tale pdiū, proprietas quoq. cōceſſa intelligitur, & ad hoc videtur textus *i* qua dari volo pdia mea ad hoc, vt quicūq. viuente me libertatē acceperunt, eis conſtituātur pdia, cibarij, & veſtiarij nomine intelligūtur relicta, vt pleno iure ea habeant ita hanc opinionem defendit Salzar. *K*

g *leg. ſi aliỹ. ff. de vſufru. leg.*
h *Cinus et Bal. in l. ſi prædium, C. de iure dot. Lupus de donatio. inter vir. et uxorem §. 7.*
i *l. alimentis ff. de alimen. & cibarijs legatis.*
K *Salaz. de uſu, & conſuet. c. 1. n. 27.*

Loquendo autem de fratribus minorib. ſi ipſis relinquatur huiuſmodi legatum, cum ſint incapaces proprietatis etiam in communi, & etiam redituum annualium, vt habetur in iure *l* hoc legatum debet interpretari eo modo, quo poteſt ſecundum ius valere, vt ſcilicet intelligatur ipſis tantum eſſe relictum id, quod pro celebranda feſtiuitate eſt neceſſarium, reliquum autem cum proprietate fundi apud hæredem debet remanere.

l *c. exit de uerb. ſign.*

QVAESTIO CXXVI.

De legatis factis fratribus minoribus regularis obſeruantiæ, in ſex articulos diuiſa

Circa quam quæruntur ſex.

1 *VTrum fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſſint aliqua legari.*
2 *Vtrum fratribus minoribus poſſint legari annui redditus.*
3 *Vtrum fratribus minoribus poſſint legari annui redditus ad modicum tempus.*
4 *Vtrū legatū annuū relictū dictis fratrib. ſit validū, ita vt licet nō poſſit peti ĩ iudicio, ſaltē in foro conſcientiæ hæres ad id ſoluēdū teneatur*
5 *Vtrū, annuus redditus promiſſus, uel legatus monaſterio fratrum minorum de obſeruantia pro fabrica, uino, cera, & oleo, pro celebratione miſſarum ſit ualidus.*
6 *Vtrum prælati poſſint facere compoſitionem ſuper his annuis legatis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſſint aliqua legari.

REſpondeo dicendo, quod quia quandoque fratrib. poteſt legari pecunia, quandoq. immobilia, quandoq; alia, quę vſu conſumuntur, & quandoque aliquid annuum, de ſingulis breuiter dicam.

Quando ergo pecunia legatur, licet tale legatū non valere videatur, cum in regula fratrum minorum ſit expreſſum, vt fratres nullo modo per ſe, neque per interpoſitā perſonam denarios, vel pecuniam recipiant. Nicolaus *m* tamen III. talia legata valere declarauit, modo per amicos ſpirituales in fratrum neceſſitates cōuertantur, prout in eleemoſynis pecuniarijs, quę viuentibus largiuntur, fieri pōt, & ꝙ ſint in quātitate moderata, & non in fraudē paupertatis, vt ait Clemens V. *n* quę moderata quantitas ab ipſa pſeon vel imminenti neceſſitate metietur, & a miniſtris, & cuſtodib. ſimul, & ſeorſum in ſuis adminiſtrationib. iudicabitur, ita vt ſēper eis ſancta eluceſcat paupertas, vt ēt Nicolaus III. ordinauit, *o* & ſic guardianus, & conuentus nō poterunt determinare, quę ſit quantitas moderata ex quib. affirmat Bar. *p* quod ſuperfluum quantitatis moderatę relictū, fratres neq. poterunt, neq. exigere debent donec de proximo nota emergat neceſſitas, quę per ipſum reſiduum debeat ſubleuari prout explicat Baldus *q* quo caſu eleemoſynaliter tantū illud reſiduū eſt petendū, & ſi aliquod legatū eis fuerit relictū ad certam cauſam, vt puta pro induendis fratrib. & huiuſmodi, & ad hoc nō fuerit neceſſaria tota pecunia legata, dicit Bartolus, *r* ꝙ hoc in legatis non reperitur expreſſum ſicut in eleemoſyna oblata inter viuos, vbi ſi quid de ipſa pecunia habita expleta determinata neceſſitate ſuperſit,

m *c. exit. §. 8. de verb. ſig. li. 6.*
n *Cle. exiuit de paradiſo de v. ſign.*
o *c. exit. §. inſuper nec vtēſilia*
p *Bar. ĩ tra. Minoritarum li. 2. d. t. c. 3.*
q *Bal. conſ. 22.*
r *Bar. vbi ſ. c. 2.*

peiſit, non pôteſt in aliam neceſſitatem expendi, niſi pecuniæ Dominus conſentiat, alias ei reſtituetur, vt Nicolaus III. ordinauit. *a* Ex quo videtur etiã dicendũ, quod reſiduum legati remanere debet apud hæredẽ, ſi rogatus a fratribus conſentire noluerit, quod in aliam neceſſitatẽ expendatur: at tamen in contrariũ eſt veritas; nam licet ille, qui pecuniam dedit, poſſit illam, dum viuit, renocare, & repetere, dũ expenſa non eſt, hoc tamẽ heredibus non permittitur a iure *b* reſpectu reſidui pecuniæ legatę, & hoc videtur declarari in dicta decretali, *c* Nicolai III. ex qua cõcludit Bartolus, quod ſi cauſa, propter quã legata eſt pecunia, ſit finita, reſiduũ expenditur in aliam neceſſitatem præſentem, vel eminentem. Quam opinionem ſequuntur Anchara. *d* & Serena conſcientia, non. n. debet hoc accreſcere hæredi, ſed pro defuncti animo authoritate ordinarij in aliam fratrum neceſſitatem conuerti argumento eorum, quæ in iure *e* notantur, & idem dicendũ eſt, quando legatum eſt relictum pro aliqua determinata cauſa, ſeu neceſſitate, quæ licet tũc non adſit, in aliã tamen authoritate ordinarij poteſt cauſam, ſeu neceſſitatẽ cõmutari. Quę modo a fortiori procedunt, cũ ſecundũ determinationem Martini V. & Pauli III. pecunia fratribus oblata in dominium tranſeat ſedis Apoſtolicæ.

a c. exiit. §. quia vero puritatem.

b l. 3. ff. de ſeru. exportan.

c c. exi. §. in eo ver. caſu.

d Anch. ĩ d. Clemẽ. exiuit Serena conſc. q. 18.

e legatum. ff. de vſufr. le. l. ſi. ff. de operib. publi.

Quod ſi res legata ſit mobilis, & in propria ſpecie ab ipſis fratrib. vtibilis, vt eſt frumentũ, oleum, lana, & huiuſmodi, licite a fratribus poterit, ſi ea indigeant, acceptari, ſicut, & quęcunque alia eleemoſyna non pecuniaria, quæ a fratribus mendicatur, ſi ipſis liberaliter offertur.

Si vero fratrib. legentur res immobiles, vt ſunt domus, ager, & vinea, &c. ſi in legãdo teſtator modum congruũ expreſſerit, vt ſcilicet per perſonas idoneas diſtrahãtur, & earum pecunia in ædificijs & alijs neceſſitatibus fratrũ cõuertatur, tunc bene poterũt huiuſmodi legata a fratribus acceptari eo modo quo pecunia legata acceptatur, & idem eſt dicendũ, vbi indifferenter ſine vlla expreſſione alicuius modi ſeu cauſæ huiuſmodi legata ipſis fratribus fuerint relicta, tunc. n. modo congruo, & fratribus licito relicta intelligũtur, vt Nicolaus III. *f* determinat, quod ſi modus congruus a teſtatore fuerit expreſſus, vide quid determinet idem Nicolaus, ait enim, *quod ſi teſtator modum exprimat, in legando, ſe undũ quem fratrib. eorum inſpecta conditione non liceret recipere, vt ſi legaret fratribus vineam, vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel ſimilia verba in ſimilibus proferret, quod tunc in tali legato, & eius receptione per omnem modum fratres abſtineant.* Hæc Nicolaus. In tantum hoc verum eſt, necdum talia legata fratres recipere poſſunt, verum etiam vt annotauit Bartolus, *g* nec poterunt æſtimationem recipere, nam modus vnus recipiendi legatum, eſt æſtimationem recipere, prout in multis legibus *h* notatur, & concordãt Bald. Anchar. & Serena conſcientia.

f d. c. exit. §. ad hæc.

g Bart. d. lib. 2. diſt. c. 1.

h l. ſi domus, §. qui cõfitetur. ff. de leg. 1. l. nõ dubio. §. ſi ff. de le. 3. Bald. in auth. ingreſ. C. de ſacroſ. Eccl. Ancha. in Cle. exiuit Ser. cõſc. q. 2

Sed eſt aduertendum, quod quãdo huiuſmodi incongruitas non prouenit ratione ſtatus, & cõditionis fratrum generaliter (vt erat illud de vinea ad excolendũ) ſed potius alicuius fratris particularis (puta ſi religioſo laico eſſent relicti libri miſſale vel ſimile) tunc ſecũdũ iura omnis tollitur delegatis impoſſibilitas, vt leges *i* determinãt, & debeat tranſmutari in alium modũ poſſibilẽ, vt in quadã lege decernitur: ſed vt clarius pateſiat, exemplo illud illuſtrari oportet, ſi legetur fratribus Minoribus vinea ad excolendum, vel tanta pecunia, vt ex ea emant paramẽta, vel alia ſuperflua pro ſeruitio Eccl. & cetera huiuſmodi tale legatũ nullo modo valet, quia hæc ſuperflua habere ſtatui, & regulæ fratrum minorũ repugnat ſi vero aliqua pecuniæ quantitas legetur pro aliquibus rebus licitis, quib. tamen fratres non egeant, tenet legatum, nõ enim expreſſit teſtator modum illicitum ex ipſa regula, ſed ex eo tantum illicitum, quia prædictis rebus fratres non indigent, quo caſu ſecundum iura allegata tollitur impoſſibilitas a legato, & commutatur in alias fratrum neceſſitates, & idem tenent aliqui eſſe dicendum, cum aliquod relinquitur fratribus ædificium, ſeu fundus pro conuentu v. g. cõſtruendo ipſis fratribus, licet enim fratres non indigeant conuentu, quia iam illud habent; hic tamen talis modus impoſſibilis in aliam commutabitur cauſam fratribus neceſſariam, vt memoria, & voluntas defuncti ſeruetur, & animæ eius prouideatur, argumento cuiuſdam legis. *k* Neque. n. hic modus expreſſus in legato continet impoſſibilitatem ratione ſtatus & regulæ fratrum minorũ, cum poſſint fratres habere loca huiuſmodi, ſed cõtinet impoſſibilitatem ex eo, quod fratres habent locum, & non indigent alio, & ideo in aliam ipſorum fratrum commutabitur neceſſitatem. Hæc autem commutatio fiet per teſtamentarios, & Epiſcopum iuxta ea, quæ cum Couarruuias *l* late in ſuperioribus diximus.

i l. obtinuit. de cõdit. & demõ. l. reprehẽ. C. de cõſt. & ſubſtit.

k l. legatũ. ff. de vſuf. lega.

l Præce. art. 10.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratribus minoribus poſſint legari annui redditus.

RESpondeo dicendo, quod fratres minores nullum ius habent, neque actionem ad petendũ ſingulis annis aliquid annuum, aut ſit debitum ratione cõtractus inter viuos, aut ratione cauſę mortis, aut vltima voluntate legatũ, cũ huius iuris, & actionis ſint omnino incapaces, ſicut ſunt incapaces cuiuſcunq; proprietatis, vt expreſſe determinatum eſt in quadam Clementina, *m* & in quodam capitulo generali Burgi celebrato anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo tertio, hoc obſeruari præcepto eſt. Et in capitulo generali Aſſiſij celebrato anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſexto, & in ordinationibus generalibus Toletanis hoc modo eſt innouatum, adeo eſt hoc verum, vt dicat Fulgoſius, *n* illicitum eſſe fratribus Minoribus hos annuos redditus recipere etiam ſi ipſi minimæ ſint quãtitatis, & hoc fuit determinatum per ſententiam diffinitiuam anno Domini milleſimo trecenteſimo duodecimo, prout tradunt Firmamentum *o* trium ordinum, & Aluarus ſuper regulam fratrum minorum.

m Cle. exiuit de Paradiſo. §. cũque annus redditus de v. ſign.

n Ful. diſp. 104. Titius condidit

o Fir. t. p. f. 33 Alua. l. 2. c. 67

Inſuper etiamſi ſecundum Panormitanum, *p* & plures, quos refert, & ſequitur Tiraquellus quãdo per decem annos libere aliquid Eccleſiæ ſoluitur, aut piæ cauſæ introducitur conſuetudo, id ipſum in futurũ ſoluẽdi, etiam ſi neq; titulus, neq; aliud ius allegetur, & probetur, nõ tamen hoc habet locum in huiuſmodi cenſibus ſolutis ſolum per viam eleemoſynæ fratribus minoribus etiam per centũ annos continuos, ex tali enim ſic continuata præſtatione nullum ius neq; poſſeſſio ipſis fratribus acquiritur, cũ omnino ſint talis iuris incapaces, prout cõſuluit Bal. *q* ſed hoc infra articulo quarto latius explicabitur.

p Pan. in c. veniens el 1. in 4. notabi. per textũ ibi extra, de teſtib. Tiraqu. de praſc. §. 1 glo ver.

q Bal. cõſ. 277. in quadã lib. 2.

AR-

Digitized by Google

ARTICVLVS III.

Vtrum fratribus minoribus poſſint legari annui redditus ad modicum tempus.

RESpondeo dicẽdo, quoſdam tenere annuos redditus ad certum breue tempus poſſe fratrib. minoribus regularis obſeruantiæ legari; & rõ ipſorũ eſt, quia fratres minores non poſſunt habere immobilia, & annui redditus ad breue tempus legati inter immobilia minimè computantur ſecundũ Federicum *a* de Senis, quem ſequitur Bald.

a Feder. cõſ. 14 Bal. in l. hac edictali. §. is illud, C. de ſecũ. nup.
b Soc. in tra. de obla. li. 8. n. 30. vſq. ad nu. 39.

Marianus Socinus *b* aliter progreditur, diſputans. n. vtrum annui redditus computentur inter immobilia, dicit, quod aut nos conſideramus intrinſecã, & propriã naturam ipſorum annuorum redditui, & hoc caſu dicit, non eſſe iudicandos bona mobilia, aut immobilia, quia mobilia, & immobilia propriè tãgi, & palpari poſſunt de loco ad locũ, & tam ipſa quam immobilia circunſcribuntur loco, quod non contingit in annuis redditib. Præterea ad annuos reditus ſolũ cõpetit actio, & quod tali modo debetur, dicit nomen debitoris, ſed propriè actiones, & nomina debitorũ non reputantur mobilia, & immobilia, & ideo ſi ſimus in materia indifferenti, in qua non ſit neceſſarium tractare, & applicare annuos redditus ad materiam, de qua agitur, annui redditus nõ venient, & ſic non veniẽt in legato mobiliũ, aut immobilium argumento cuiuſdã legis *c* aut ſumus in materia, in qua neceſſariũ eſt tractare de nominibus debitorũ, & de annuis redditibus, vt applicentur ad aliquã ſpeciem mobilium, vel immobilium. Illuſtratur hoc exemplo, deſumpto ab alienatione fienda requirente a iure certas ſolẽnitates in rebus Eccleſię, & minorũ, in hoc caſu, aut loquimur de actionib. ſimpliciter nõ competentibus ad annuos redditus, & ſi tales cõpetunt pro rebus mobilibus reputantur mobiles, ſi vero competũt pro rebus immobilibus iudicãtur immobiles, & ita procedit, quod notat Bartolus, *d* & Petrus de Ancharrano, & Ioannes de Imola, aut loquimur de actionibus competentibus ad annos redditus, & hoc caſu aut ſunt perpetui, vel ad longum tempus, vel ad modicum tempus. Primo caſu computantur inter mobilia, & ideo ſolennitates, quæ requiruntur in alienatione rerum Eccleſiaſticarũ, vel minorum, requiruntur etiam in dicta alienatione reddituum annuorum iuxta quandam legem *e* & idẽ eſt in ſecundo caſu, quãdo ſcilicet annui redditus ſunt ad lõgum tempus; quando vero annui redditus ſunt ad modicum tẽpus, tunc ſub diſtinctione eſt loquendum quod aut eadem ratio prohibitionis vendicat ſibi locum ipſis annuis redditibus ad modicum tempus, & tales annui redditus computantur etiam inter immobilia, & ſic ſunt prohibiti fratribus minoribus. Pro quo facit, quod voluit Bartolus *f* in tractatu minoritatum concludens, quod Clementina exiuit verſiculo vt cumque, annui redditus vendicat ſibi locum, etiam ſi debeatur aliquid nocturnum, vel diurnum, & idem Bartolus *g* in dicto tractatu ait, quod eſt, ſi deberetur vſque ad certum tempus, cum hoc videatur ſtatui, & regulæ fratrũ minorum repugnare, & idem cõfirmatur per ea, quæ tradit Baldus *h* facit etiam pro hac parte, nam vbi eſt eadem ratio, eadem erit diſpoſitio, vt eſt vulgatum in iure *i* ſi vero alia ratio concluderet, magis in annuis redditibus ad modicum tempus, quã in bonis immobilibus, tunc tales annui redditus non computantur, inter immobilia, & ita procedit, quod conſuluit Federicus *k* de Senis.

c l. ſi. ff. quorum legato.
d Bar. in l. pupil. ff. de actio tutorũ, & cõſ. 134. reuerendiſſime Domine Anch. & Imo. in c. nulli de reb. Eccle. non alie.
e l. iubemus, C. de ſacroſ. Eccl.
f Bar. li. 2. diſt. 6. c. 1.
g Bar. vbi ſup. c. 2.
h Bal. in Auth. ingreſ. C. de ſacroſ. col. 1. ve. prima eſt iſta.
i l. illud. ff. ad l. Aquil.
k Feder. d. conſ. 14.

ARTICVLVS IV.

Vtrum legatum annuum relictum dictis fratribus minoribus ſit validum ita, vt licet non poſſit peti in iudicio, ſaltem in foro conſcientiæ hæres ad id ſoluendum teneatur.

RESpondeo dicendo, quod non eſt minima difficultas, & opinionũ diuerſitas, an ſcilicet ſit validum legatum, aut fideicommiſſum annuum relictum fratribus minoribus, ita vt hæres in foro conſcientiæ ad id ſoluendum omnino teneatur adimplendo volũtatem teſtatoris, etiamſi dicti fratres minores nullã actionem, & ius ad ea petenda in iudicio habeant, cuius dubij inueſtigatio, & reſolutio non minimam, ſed magnam ſecum affert vtilitatem, ſi enim dictũ legatum, & fideicommiſſum eſt omnino inualidum, hæres ipſum neq; in foro conſcientiæ, neq. in foro exteriori ſoluere tenebitur: at ſi in ſe validum eſt ad ipſum ſoluendũ ſingulis annis ſub pœna peccati mortalis in foro conſcientiæ aſtringetur etiamſi a fratribus minime petatur, & per conſequens poteſt compelli in foro exteriori ab Epiſcopo ipſum ſoluere, cum ad ipſum ex officio ſpectet teſtatoris voluntatem adimplere, quod ipſum poterunt alij iudices, ad quos de iure ſpectat vltimas voluntates facere executioni mandari.

Et pro parte negatiua facit quædam Decretalis *l* in qua decernitur, prædictos fratres eſſe omnino incapaces talium legatorum, & per conſequens ipſis de minime legari poſſe. Nec ſufficit dicere, qd licet ipſi ad petendum dictos annuos reditus nullum ius habeant, hæredes tamen ad eos ſoluendos tenentur, ſicut ad ſoluendum alia particularia legata aſtringuntur. Nam reſpõdetur, quod plus voluit dicere Clemens V. in dicta Decretali reſpectu annuorum redituum, quam reſpectu legatorum particularium, & ſic videtur neceſſario dicendum, quod non ſolum non poſſunt religioſi minores dictos annuos redditus petere, ſed quod etiam legata ipſorum ſunt inualida, alias nullam poneret differentiam inter annuos redditus, & alia legata particularia, & ſic per hæc argumenta tenet Nauarrus *m* quod in foro conſcientiæ talia legata minime debentur. Quod confirmat in hunc modũ, tũ quia relictum incapaci a teſtatore pro non ſcripto habetur in iure, *n* tum quia non obſtat lex *o* quædam determinans, quod relictum alicui, qui ſine ſuo delicto eſt eius incapax, debetur, quantum ad æſtimationẽ, & præfati fratres abſque ſuo delicto ſunt incapaces præfati legati, non inquam, hoc obſtat, quia illud procedit quando ſimpliciter aliquis ſit incapax, & non cum adiectione, quod ſcilicet nullo modo capere poſſit, prout inuenitur in ipſa Decretali, *p* & clare affirmat Bartolus.

l Cle. exiuit. §. cũ annuus redditus de ver. ſig.
m Na. li. 3. cõſ. tit. de reſt. conſ. 14. nu. 8.
n l. ſi in meta. ff. de iis quæ pro non ſcript. habentur.
o l. idẽ Iulianus §. 1. cũ ſeq. ff. de lega. 1.
p d. §. ceterum Bar. in trac. minor. li. 2. d. ca. 1.

Sed pro cõtraria parte, quod ſcilicet ſit validum tale legatum facit, nam ſecundũ ius *q* ciuile hoc legatũ annuũ nihil aliud eſt, quã multa legata multiplicata, & ſic debet conſiderari capacitas legatarij pro ſingulis annis. Vnde ſequitur, quod ſicut poteſt teſtator quoddam particulare legatũ pro vno anno relinquere fratribus minoribus: ita poterit diſponere, vt in altero, & altero anno, & ſic de ſingulis annuatim ſoluatur. Et certe videtur durum, quod illud, quod teſtator poteſt facere, & quotidie facit in vita, dando quotannis certam eleemoſynam fratribus minoribus, non poſſit facere, vt poſt mortem ſuam id ipſum fratribus minoribus largiatur, præſertim cum ſit ordinarium, id quotidie fieri, vt patet in iure, *r* vnde pro reſolutione

q l. cũ in ſingulos. ff. de ann. le.
r l. Scio. §. medio & §. fin. ff. de annu. leg. l. ſi cui annuũ Titia. §. qui Marco eod. tit.

tione dico, quod legatum annuum relictum monaſterio D. Franciſci de obſeruantia in ſtipendium miſſarum, & officiorum diuinorum celebrandorũ tenentur ſoluere hæredes, & teſtamentarij, hoc enim nihil aliud eſt, niſi iubere dictas miſſas, & officia celebrari, & ſacrificia offerri, & ſtipendia pro his debita perſolui, & ſic tale legatum non reputatur, vt legatum fratrib. factum, ſed vt ſtipendium, debitum pro celebratione miſſarum, & diuinorum officiorum prout optimè aduertit Syl. *a* cuius verba hic referam.

a Sylu. tit. legatum. 2. §. 4.

Tertio Petrus de Palude ordinis prædicatorum in Epiſtola ad magiſtrũ eiuſdẽ ordinis loquendo de dicto ordine (ſcilicet Minorũ, de quo ſupra dixerat) de anniuerſarijs perpetuis ſic dicit; ſicut nõ eſt cõtra ordinẽ immo de ordine recipere quotidianas eleemoſynas: ita ẽt anniuerſaria perpetua, neq; hoc eſt habere redditus recipiendo gratis & petendo extra iudiciũ, neq; eſt in hoc neceſſaria diſpẽſatio, ſicut nec in quotidie mẽdicando, ſed petere illa in iudicio tanquã redditus ſic debitos non licet abſq; diſpẽſatione, quæ fieri non debet, neq; illud diſſimulari, niſi ex cauſa neceſſitatis, puta in locis, vbi ita charitas refrixit, quod fratres ſeminantes ſpiritualia nõ poſſunt aliter metere corporalia. Hæc ille addens idẽ eſſe de cenſib. annuis, & redditib. fratrũ ad vitã, & concordat Archidiaconus & Pharinerius ordinis minorũ generalis in conſtitutione dicens, quod nõ licet fratrib. inducere aliquẽ ad talia legata faciẽda quod ſi facta fuerint, in iudicio non petant quaſi innuens, quod extra iudicium per modum eleemoſynæ peti poſſunt.

Ex his ſumma Roſella infert, quod annuũ prouẽtũ locorũ poſſeſſionis, vel huiuſmodi nõ licet minoribus ẽt extra iudiciũ exigere, ſed recipere ſponte oblatũ, ſed per exactionẽ ſi intelligit cõpulſionẽ ad dandũ, nihil eſt, quod dicitur, quia hoc extra iudiciũ nõ fit, niſi per violentiã ſi vero intellexit petitionẽ, dic, quod hoc poſſunt ſecundã ſummam Angelicã, licet is qui eſt daturus ad hoc cõſcientia teneatur, ſicut poſſunt petere eleemoſynam ab eo, qui ad eam tenetur ratione ſuperfluitatis. Hæc doctiſſimus Syluester.

b Na. de orati. c. 5. n. 3. & li. conſtit. de teſt. cõſ. 14. n. 9. et 10

Deinde probatur hæc opinio, & noſtra ſententia ex argumento ad hominem contra Nauarrum, *b* tenentem quod hæredes teſtatoris inſtituẽtes Capellanias tenentur mandare dicere Miſſas, & celebrare diuina officia, ad quæ intendebat ipſos fratres Minores in quorum Monaſterijs mãdauit capellanias fundare, obligare, & per cõſequẽs quod tenentur ſoluere ſtipendia pro celebratione relicta. Vnde cum teneantur ipſa ſoluere ſtipẽdia ego non video, qua ratione poſſit negari ipſos fratres poſſe dicta ſtipendia recipere ſicut alij religioſi, & Eccleſiaſtici ea recipere poſſunt, licet enim ad petendum in iudicio ſint incapaces, ad recipiendum tamen illud quod ſibi ipſis in foro conſcientiæ debetur, non video in eis aliquam incapacitatem, ſicut quando petunt eleemoſynã ab eo, qui tenetur illam dare ratione ſuperfluitatis, poſſunt ipſam recipere, licet debitam.

Denique ego in ea ſum opinione, vt alia legata valida iudicem, & ea in foro conſcientiæ ſecundũ mentem teſtatoris neceſſario debere ſolui a teſtamẽtarijs, prout tenet Syluester, *c* & opinio Corduba ſuper regulam fratrum Minorum, licet ex incapacitate fratrum ipſi ea in iudicio petere minime poſſint. Neq; eſt abſurdũ, quod fratres in foro exteriori nõ poſſint petere dicta legata, & quod teſtamentarij in foro conſcientiæ ea ſoluere teneantur. Nã ſicut in diuinis non implicat, quod relatio Dei ad creaturas ex parte creaturarum ſit realis, cũ ipſæ in fieri, & cõſeruari a Deo Optimo Maximo

c Sylu. vbi ſup. Cor. ſuper Reg. fratrer Mi. c. q. 11. f. 191. p. 1

pendeant, ex parte vero Dei ſit rationis, cũ ipſe ſit incapax propter ſuam infinitam perfectionem relationis realis ex tempore; ita in præſentiarum nõ repugnat, quod ſit obligatio in foro conſcientiæ ex parte hæredum ad ſoluendum dicta ſtipendia, & quod fratribus Minoribus propter ſuam maximam paupertatis perfectionem nullum ius ex tali obligatione ad petendum in iudicio naſcatur. Deinde hæc veritas patefit ex doctrina doctiſſimorum virorũ, quos refert Couarruuias, *d* tenentium quod legata in minus ſolemni teſtamento in animæ iudicio ſunt ſoluẽda ab hærede, qui certo ſcit, eam fuiſſe voluntatem defuncti, vt prædicta legata ſoluerentur, licet in foro exteriori hæres ad talium legatorum ſolutionem non teneatur. *e*

d Cou. i c. cũ eſſes. n. 4. de teſt.

Neque argumentum Nauarri, quod relictum omnino incapaci pro non ſcripto habetur, vrget, cum iura in ſuperioribus allegata id probantia loquantur de incapacibus ratione alicuius delicti ab ipſis cõmiſſi, vt ſunt in metallum damnati: at fratres Minores non ſunt omnino incapaces ratione alicuius delicti ab ipſis commiſſi, ſed ratione ſtatus Regularis ab ipſis propter Deũ aſſumpti, quos non debemus ita rigoroſe tractare, vt dicamus ipſis cum deuotione legata relicta pro ipſorum ſuſtentatione nulla obligatione deberi, & pro non ſcriptis haberi, præſertim cum prædicti iura ciuilia rigoroſè ſe habentia contra damnatos in metallũ, non prohibeant ipſi aliquid pro alimentis annuatim relinqui, & ipſa ſtipendia annualia Miſſarum, & ſacrificiorum pro alimentis fratrum relinquantur. Vnde exiſtimo in dicta Clementina omnino tãtum fratribus prohiberi, habere cenſus, & iura redituum annualium, quæ propriè bona immobilia reputantur, non tamen prohiberi, vt dicta legata annualia tanquã ſtipendia pro celebratione diuinorũ ipſis poſſint legari, & ab ipſis recipi, & ipſis in foro conſcientiæ deberi, licet ad ea petenda in foro exteriori nullã habeant actionem. Pro qua opinione vltra ſupradicta primo facit. Nam relictum ſacerdotibus, vel miniſtris Eccleſiæ ipſi Eccleſiæ videtur eſſe relictũ, vt in quadam lege definitur. Vnde cum Deus, & eius Eccleſia ſint huiuſmodi legati annui capacia, non eſt cur dicamus, ipſum ſecundũ ſe eſſe inualidum, tanquam incapacibus omnino relictum, licet ipſi fratres Minores ipſum in iudicio petere minime poſſint. Secundo facit deciſio alterius legis *f* definientis eſſe valida legata mandata quibuſdam ſeruis dedicatis ſeruitio templi, antequam ipſum templum conſtruatur, & ſic officio iudicis hęredem compellendum ſeruis relicta præſtare, non tamen iure actionis, cum deſit perſona quæ agere poſſit.

e l. ſi ĩ metallũ, ff. de iis, quæ pro nõ ſcri. habẽtur

f l. ſeruos. ff. de ali. et ciba. leg.

Ex qua lege iuncta ſua Gloſſa *g* conficio argumentum, quod ſicut tale legatũ tanquam validũ poteſt officio iudicis ſolui etiam ſi ſerui, quib. legatum eſt, ſint ipſius incapaces ad ipſum in iudicio petendum: ita anniuerſaria relicta Minorib. ſunt valida, & officio iudicis debẽt ſolui ipſis fratribus, licet ipſi ea in iudicio minime petere poſſint.

g gl. in d. l. ſeruos. v. of.

Tertio probatur hęc pars ex alia lege *h* non minus eleganti, cuius argumento reſpondetur omnibus, quæ in contrarium adduci poſſunt, in qua lege Papinianus ait *quamuis enim ſtricto iure nulla teneantur actione hæredes ad monumentum faciendum tamen principali, vel pontificali authoritate cõpelluntur ad obſequium ſupremæ voluntatis*, quibus verbis ſatis ſignificatur iudices teneri ſuum officium præſtare pro adimplenda voluntate teſtatoris, etiam ſi teſtamentum, in quo tale quid fieri mandauit, nullum fuerit, & ſic in noſtro propoſito licet ſecundum rigorem iuris prædicta legata

h l. hæred. in fin. ff. de peti. hære.

annua-

Digitized by Google

annualia minime peti poſſint a dictis fratrib. per officium tamen iudicis dicta legata annualia ſunt ipſis præſtanda, vt obſequium fiat teſtatoris voluntati, preſertim cum in omni cauſa miſerabilium perſonarũ poſſit iudex etiam procedere ex officio ſuo ad priuatam vtilitatem ſecundum Barto. *a* Alexandrum, Bald. & Abbatem, & Marantam.

a Bar. l. 4. §. hoc autẽ iudiciũ. c. 1. oppoſ. 1. & ibi Alex. & in l. 1. col. 1. ff. de iuriſd. om. iud. Bal. in c. 1. §. iniuria. c. pen. de pace iura. fir. Abb. ad noſtrã el 2. c. 2. in fi. de iure iur. Marã. de ord. iudiciorum. p. 8. nu. 132.

b Nau. d. conſi. 34. nu. 3.

Ex quibus infertur primo deciſio ad quandam quæſtionem, quam proponit idem Nauar. *b* ſcilicet quædam teſtatrices reliquerunt cuidam Collegio Monialium redditus annuos decem, & octo aureorum, &c. ad hoc vt teneantur illa dare fratribus S. Franciſci de obſeruantia pro celebratione Miſſarum, & diuinorum officiorum eis iniunctorum quærit enim Nauar. an prafatũ legatum dictis fratribus relictum valeat? & reſpondet minime valere. Primo, quia nulla poteſt eis quæri obligatio. Secundo, quia ipſis annui redditus relinqui non poſſunt. Tertio, quia ipſis nihil poteſt legari, niſi pro neceſſitate præterita, vel præſenti, & hi redditus ipſis relinquuntur pro dicendis certis diuinis officijs ſine alio neceſſitatis reſpectu. Quæ fundamenta quam vim habeant ex dictis clare patet.

Ad primum enim concedo, quod ipſis fratribus nulla poteſt quæri obligatio ita, vt ipſi, aut aliquis nomine ipſorũ poſſint petere prędictum legatum, ſed ex hoc non infertur eſſe inualidum ſecundum ſe, & quod iudex ex officio tenetur illud facere ſolui, & miſſas, & diuina celebrari ſecundum voluntatem teſtatricum, cum hæres in conſcientia præfatum legatum præſtare aſtringatur, imo Syndicus poteſt ipſum petere in iudicio, cum per conceſſionem Gregorij XIII. poſſit in iudicio ſtipendia Miſſarum, & diuinorum officiorum petere, & per hoc reſpondetur ad ſecundum.

Ad tertium reſpondetur, quod ipſis nihil poteſt legari, niſi pro neceſſitate præterita, vel præſenti imminenti, & hoc legatũ licet non fuerit relictũ pro neceſſitate præterita, vel præſenti fuit tamen relictũ pro neceſſitatib. imminentib. in quib. neceſſitatibus dicti fratres perpetuo laborant, cum monaſteria pauperum multiplicentur, & paupertas ciuium abundet, & multorum charitas refrigeſcat.

Infertur ſecundo, quod prædictæ Moniales ſatisfaciunt obligationi, qua aſtringũtur ad celebrationẽ dictarũ miſſarũ, & officiorũ, ſi ea per dictos fratres Minores celebrentur, hoc corollarium eſt contra Nauar. *c* dicentẽ dictum collegiũ non ſatiſfacere, ſi celebrare faciat dicta diuina in præfato Monaſterio obligando ſe ad faciendũ ſic celebrare perpetuo, contra quem ad hominem arguo. Nã ſi ipſum Collegium ſponte faciat illa celebrari in dicto Monaſterio, ait Nauarrus ibi ſatiſfacere obligationi, qua ipſa diuina celebrandi tenetur, & ego non video, cur nõ ſatisfaciat faciendo illa celebrare animo ſe perpetuo obligandi dicto monaſterio, præſertim cum animus ſe perpetuo obligandi non ſit aliquod peccatum contra iuſtitiam, per quod dicta ſatisfactio recte fieri impediatur.

c Nau. vbi ſup. nu. 9. & 10.

Infertur tertio, quod poſſint fratres minores ſingulis annis petere eleemoſynã ab eadẽ perſona & eã tuta recipere cõſcientia ſine eo quod in hoc eorum regula, & inſtitutum paupertatis in aliquo tranſgrediatur, ſiue dans dictam eleemoſynam intelligat eam libere dare, ſiue arbitretur ad eam dandam in conſcientia obligari, non enim fratribus minoribus in eorũ Regula prohibetur, talem eleemoſynam recipere ab eo, qui eam dare tenetur.

Neque obſtat, quod eleemoſyna ſit certa, & videtur illicitũ ipſis fratribus habere aliquid certũ. Nam reſpondeo, quod etiamſi dicta eleemoſyna ſit certa, moraliter, ac ciuiliter incerta eſt, & eſſe eleemoſynam moraliter certam, quia certo ſolui debet, non repugnat ſtatui paupertatis altiſſimę, niſi ipſa ſit exceſſiua, prout tenet Corduba *d* allegans Syluestr. neq; eleemoſyna certa moraliter repugnat paupertatis ſtatui, quando ipſa eleemoſyna verè liberaliter datur, nulla obligatione ẽi in foro cõſciẽtiæ ad eam dandã compellente, nã ſufficit, vt non ſit contra paupertatẽ talem eleemoſynã recipere, quod ipſa nullo modo a dictis fratribus peti poſſit.

d Cor. ſuper regul. fratrũ minorũ, ca. 6. q. 10. iuxta fi. Syl. v. legatũ 2. q. 4.

Ex quibus quarto infertur, quod etiamſi Farinerius Generalis Minorũ, prout refert Syluest. *e* diffinierit in quadam eius conſtitutione, illicitum eſſe Fratrib. Minorib. inducere fideles, vt huiuſmodi anniuerſaria in ſuis Monaſterijs; quæ vulgo Capellaniæ nuncupantur, conſtituantur, mihi tamen videtur, ex dictis in ſuperioribus, non eſſe illicitam moraliter talem ſuaſionem, inducũt enim ipſi fratres ad aliquod bonũ, cuius ipſi ſunt capaces quãtum ad recipiendum per viam eleemoſynæ.

e Syl. leg. 2. n. 4.

Quinto infertur, quod ſi relinquatur fratribus Minoribus certum legatum annuum pro neceſſitatibus infirmorũ valebit tale relictum. Hãc opinionẽ tenet Ioannes Andræas allegans pro ea quandam Clementinam, *f* & eam ſequitur Ioannes Dilectus Durantus. *g* Verum eſt tamen, quod nõ poſſunt petere fratres hoc legatum in iudicio, poſſunt tamen implorare officium iudicis, vt ipſum ſoluatur, & voluntas teſtatoris adimpleatur, prout in ſuperioribus eſt explicatum.

f Cle. exiuit. §. nos itaq; de verb. ſignifi.

g Durã. de arte teſtan. tit. 1. cau. 11. nu. 2.

ARTICVLVS V.

Vtrum annuus redditus promiſſus, vel legatus Monaſterio Fratrum Minorum de obſeruantia pro fabrica, vino, cera, oleo, & veſtimentis pro celebratione Miſſarum, ſit validus.

RESpondeo dicendo, quod pro validitate huius legati facit primo aliud eſſe Eccleſiã, & fabricam eius, & aliud Collegium, Conuentum, vel Capitulum, quod eã tenet, gubernat, & regit, prout notatur in iure, *h* hic autem teſtator non reliquit fratribus Minoribus, neque eorum collegio, nec vlli ſingulari eorũ, ſed Eccleſiæ, quæ non prohibetur aliter recipere. Nam neque Nicolaus III. neque Clemens V. in ſuis Decretalibus, *i* neque vlla particula Regulæ B. P. N. Franciſci prohibet, relinqui aliquod annuum eorum Eccleſijs: vt aduertit Bartolus. *k* Secundo quia ratio quare B. P. N. Franciſcus voluit fratres fore mẽdicantes, & in arctiſſima paupertate, eſt, vt toti penderẽt a Deo, & ſolis illis, quæ amore Dei ſibi darentur per incertam mendicitatem victitarent, vt conſtat ex eius Regula, & ex eius declarationibus at eorum certa mendicitas non tollitur ex eo, quod aliquem certũ redditum habeat eorũ Eccleſia pro prædictis, quæ ad victum, & veſtitum fratrum non pertinent, ergo hoc legatum videtur valere, & in hanc partem videtur inclinare Nauar. *l* quam expreſſe amplectitur Syl. quam ego quoque ſequor, & defendo per tradita in ſuperioribus.

h c. per exẽptionẽ de priu. li. 6. ca. ſi ciuitas de ſent. excõ lib. 6.

i c. exiit. de verb. ſig. & Cle. exiui.

k Bar. in tract. Mino. li. 1. ar. 4. c. 1. & in leg. ciuitatib. ff. de le. 1. & in l. ſeruis ff. de adi. lega.

l Na. li. 3. conſ. 13. Syl. v. leg. 2. nu. 4. Sup. q. 76. tomo 2.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati Minorum poſſint facere aliquã compoſitionem ſuper annuis redditibus ipſis legatis.

RESpondeo dicẽdo, quod loquẽdo de iure non poſſunt prælati Minorũ facere aliquã cõpoſitio-

Digitized by Google

tionem ſuper redditibus annois ipſorum n … teſtamentarijs legatis, ita ſi talia legata caduca reputarentur. Et ideo Clemen VII. Pōtifex maximus, ne ſit ſtratoria reddetetur teſtatorum volūtas in … dum breue conceſſit dicens.

Dilecti filij ſalutē & Apoſtolicam benedictionē. Nuper pro parte veſtra nobis expoſitū fuit quod … ſan hactenus contigit, & in futurū etiā contingere poſſet, quod aliqui Chriſti fideles deuotionē ad veſtrū ordinē, fratres & loca ipſius ordinis gerētes in eorū teſtamētis inſtitutiones ſiue legata fecerunt aut facerēt, quorū ex veſtræ religionis regulæ et profeſſionis puritate, quā ſeruatis, capaces nō eſtis. Quare pro parte veſtra nobis fuit humiliter ſupplicatū, vt cū ſæpe dicti inſtituti, ſiue executores per huiuſmodi teſtatores deputati in cōſcientia ſe grauari ſentiant, ad pias defunctorū voluntates exequēdas deſuper opportune vobis, ac ipſis hæredib. & executorib. conſulere, & prouidere de Apoſtolica benignitate dignaremur. Nos cupientes pias ipſorū defunctorū intentiones, & voluntates quantū fieri poteſt executioni mādari, et attendentes, quod in huiuſmodi legatis, & inſtitutionibus mēs illorū fuerit, & ſi veſtrā releuare penuriā, ac proinde veſtrorū ſuffragiorū ſpiritualiū participes fieri, pro exoneratione quoq. conſcientiarū dictorū hæredū, & executorū huiuſmodi veſtris ſupplicationib. inclinati, tenore præſentiū authoritate Apoſtolica decernimus, declaramus, diſponimus ac firmiter ſtatuimus et ordinamus, ac vobis cōcedimus. Quod vos ſinguli miniſtri prouinciales, vel guardiani, cū aliquib. diſcretis fratrib. domorū vel locorū, quibus huiuſmodi legata, & inſtitutiones factæ fuerunt, vel in poſterū fient quorū non eſtis (vt præfertur) capaces mediantib. procuratorib. & ſyndicis eorundem locorū, cum dictis hæredib. & executorib. ſuper præmiſſis inſtitutionib. & legatis cōponere poſſitis, & valeatis, prout vobis ſecundū æquitatē, & bonā conſcientiam viſum fuerit, ad certā ſummā & quantitatē pecuniarū aut rerū prædictos hæredes et executores ſemel tantū ſoluenda & tradendā fratrib. & locis prædictis ad ipſorū releuandas neceſſitates ſiu ipſa loca fabricanda facta deſuper ipſius hæredib. & executorib. plena, & libera, ac perpetua abſolutione, & quietatione, q a Apoſtolica authoritate ſit approbata, & roborata. Ita quod deinceps prætextu taliū teſtamentorū inſtitutorū & legatorū amplius moleſtari nō poſſunt in iudicio vel extra. Non obſtantib. conſtitutionibus & ordinationib. Apoſtolicis ceteriſq. contrarijs quibuſcunq. Volumus autē, quod præſentiū tranſumptis manu notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius prælati aut perſonæ in dignitate eccleſiaſtica cōſtitutæ munitis, eadē prorſus fides tam in iudicio quā extra adhibeatur, quæ præſentibus literis adhiberetur, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo, piſcatoris, die xxiij. Nouembris MDXXVI. Pontificatus noſtri anno tertio.

Circa quam conceſſionem aduertendū eſt, non poſſe prælatos ordinis minorum de obſeruantia prouinciales guardianos aut conuentuum præſidentes cum patribus dictorum conuentuum diſcretis facere compoſitionem cum hæredibus teſtamentarijs cum facto cuiuſcunque pacti conuētionis aut cōpoſitionis ſit ipſis fratribus prohibita propter ſummam paupertatem, quam ſunt profeſſi vt patet ex quadam decretali, *a* & ideo Summus Pontifex in hac conceſſione ad hanc compoſitionem faciendam authoritatem ſyndici Apoſtolici interponi præcipit ibi *mediantibus procuratoribus & ſyndicis eorundem locorum* prā ſan enim ſyndici ad conuentiones, & pacta ineunda a ſede Apoſtolica nomine ipſius ſedis ſunt conſtituti prout in quæſtione de procuratorib. & ſyndicis 13. iu. dicet.

a c. exiit de paradiſo de ver. ſig.

QVAESTIO CXXVII.

Delegatis factis ſecularibus ſub conditione ſi religionem ingrediantur, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum legatum relictum filiæ, ſi nupſerit et debeatur ſi religionem ingrediatur.*

2 *Teſtator reliquit legatum mulieri ſub conditione, ſi intrauerit monaſterium, quæ intrauit, & exijt an debeatur ei legatum.*

3 *Vtrum legatum relictum pauperibus magis religioſis quam alijs ſit conferendum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum legatum relictum filiæ a patre, ſi uiro nobilitatis ſuæ non inferiori nuberet, quam & inſtituit vſufructuariam cuiuſdam hæreditatis emphyteutæ quouſque maſculus, quem genuiſſet, non attingeret decimum quintum annum, debeatur ipſi, ſi ingrediatur religionem.

RESpondeo dicendo, quod licet aliqui tenuerint huic filiæ ſolā dotem, quæ ſolet dari huiuſmodi feminis ingredientib. religionē eſſe conſtituendam, at totum legatū integrum illi eſſe deferendū verius, & receptius eſt, vt docent Panormitanus, *b* Antonius Roſella, Syluester, Tabien. & Angelus, & in facto occurrenti Bononiæ conſuluiſſe teſtatur Ludouicus de Beja *c* Luſitanus, pro qua opinione videtur quędā authentica *d* expreſſa, in qua has conditiones ſi nupſerit, ſi liberos ſuſceperit, & aliæ ſimiles, cum perſonæ quibus legatum, vel hæreditas ſub illis relicta eſt monaſteria ingrediūtur, inualidas eſſe, & pro non adiectis habendas decernitur.

Nec dicendum eſt, hanc authēticam intelligendā eſſe, quando ſumus in dubio, ſecus quando conſtat de expreſſa voluntate teſtatoris contrarium diſponentis, vt in noſtro caſu contingit. Nam hęc enaſio repugnat dictę authēticæ. Primo quia in illa ſtatuitur, quod ſi aliquid ſub illa cōditione, *ſi nupſerit, ſi liberos ſuſceperit*, relinquatur cauſa dotis, cōditionē huiuſmodi reddi inualidā, haberique pro non adiecta, ſi monaſterium ingrediatur, teſtator enim ibi expreſſe de matrimonio carnali fuit loquutus, vt patet ex illis verbis, *ſi liberos ſuſceperit*, & ex illis verbis, *cauſa dotis relinquatur*, ſine matrimonio enim carnali nō poteſt conſtitui dos vt notant Bartol. *e* & cōmuniter ſcribētes. Secūdo quia ea conditio, *ſi non nupſerit*, expreſſa a teſtatore reijcitur a iure *f* fauore nuptiarum. Cum autem religionis fauor ſit præferendus fauori nuptiarum, vt notant Bartolus, *g* & communiter ſcribentes, videtur dicendū, quod conditio, ſi nupſerit, fauore religionis ſit reijcienda. Quare illa authētica procedit contra voluntatem teſtatoris etiam expreſſam; voluntas enim teſtatoris contra legem declarata pro non ſcripta habetur, vt diffiniunt iura. *h* Et confirmatur ex quadā lege, *i* cuius verba referūtur in Pādectis Florentinis, vt teſtatur doctiſſimus ille Antonius Auguſt. cuius tenorem hic referam. *Titia ſi non nupſerit ducenta, ſi nupſerit, centum legauit, nupſit mulier aucenta, non etiam centum re ſua peteret ergo quod ibi in fauorem nuptiarum contra expreſſam defuncti voluntatem deciditur ad fauorem religio-*

b Pan. in c. i præſent. de prob. Anto. 3. p. ti. 10. c. 3. Roſcla u. legare §. 24 Syl. v. legatū 1. n. 13. Tabie. ve. hæres. §. 16. et Ang. §. 1
c Beia 1 tra. reſpon c. 44. & ea ſu vlt.
e §. ſ d hoc præſenti in auth. de epi. & cle. coll. 9
e Bart. in l. 3. ff. de iure dotium.
f l. ſed ſi hoc, §. vlt. l. quoties, l. cū ita legatū. ff. de cōd. & dem.
g Bar. in l Titia, §. vlt. ff. de cond. & demō.
h l. quæ ſub cōd. l. cōd. 1. & 2. ff. de cond. et dem.
i l. Titio. ff de cōdit & demonſ. Aug. li. 1. emendationum. c. 1.

gionis tãto magis debet, quãto ſpirituale matrimonium quod per profeſſionẽ ſolemnizatur, anteſertur carnali, quod per mutuum partiũ cõſenſum in facie Eccleſiæ prœſtitũ contrahitur. Ex quib. concluditur, quod hæres tenetur dare huic ingredienti religionem integrũ legatum: & etiam hæreditatem, quæ, ſi nuberet nobili, erat illi adiudicanda.

Ad argumenta.

PRimo arguitur, nam vbi conſtat de voluntate expreſſa teſtatoris, ab ea non eſt recedendũ vt notatur in iure *a* & licet leges religioni admodũ faueant, hic tamen fauor nõ eſt extẽdendus in prœiudiciũ voluntatis teſtatoris, & ſi notabilibus perſonis ita debitores ſumus, vt alijs iniuſtitia fieri non debeat, vt ius *b* præcipit & cõmendat. Reſpõdetur dicta procedere caſu, quo voluntas teſtatoris expreſſe legi nõ repugnet, in noſtro autem caſu diſpoſitio teſtatoris repugnat deciſioni dictæ authẽticæ & per conſequens bono cõmuni, & ideo nulla fit teſtatori iniuria, bonum enim commune præferendum eſt etiam in præiudicium perſonæ ſingularis argumento eorum, quæ in iure *c* notantur.

a l. an cõdi. ff. de cond. & demõſ.
b c. ex tenore de foro cõp. c. & ſi neceſſe ue dona. inter vir. & ux.
c l. iuſte poſſidet ff. de acquir. vel amit. poſ. l. 3. de eo quod me. cau.
d l. Deo nobis §. quidam C. de epiſ. & cler.

Secundo arguitur, nam ſi filia ſupradicta ingrederetur religionem viuente patre non tenetur ei pater relinquere aliud quam legitimam de iure debitam, cetera autem bona poteſt cuicunque alteri legare iuxta quẽdam textum *d* expreſſum, ergo eadem ratione ſi pater diem obeat, antequam filia monaſterium ingrediatur, poterit prohiberi, in illo caſu, ne ipſius bona quæ excedunt legitimam ſibi debitam ad monaſterium perueniat. Reſpondetur negando conſequentiam propter expreſſam legis repugnãtiam, quæ grauamẽ huiuſmodi ſi impoſitum volenti ingredi religionẽ prorſus irritat, & tollit vt ingreſſus ad illam ſemper liber maneat.

Tertio arguitur, nam hæc conditio, ſi aliquam ob cauſam reijceretur, ea eſſet, quia contemplatiuæ vitæ eſt impedimentũ, hęc autẽ cauſa videtur friuola, & inepta, cum illa, quæ amore Dei vult ingredi religionem, non ſit veriſimile, quod abſtrahatur a tali propoſito propter amiſſionẽ illius legati, præſertim, quod eadẽ ratione ſi inde defectu huius conditionis ſubſtituta eſſet pia cauſa adhuc reijceretur dicta conditio, id quod aduerſatur dictę authẽticæ. Reſpondetur illas conditiones irritari quia impedimento ſunt, vt quis religioni ſe cõſecret, & vitam contemplatiuã amplectatur, nam licet ob hæc temporalia non debeat vir prudens, & fortis ab ingreſſu religionis retrocedere, quia tamẽ huiuſmodi metus poterat cadere in mulierem fragilẽ eamq; quodammodo retardare ad tam ſublimem ſtatũ ſuſcipiẽdum, decreuerunt leges pro fauenda religione huic timori qualicũque obuiare, & ideo tales conditiones irritauerunt, nec obſtat illa cõſequentia de pia cauſa ſubſtituta in defectu conditionis quia ibi Imperator fauorem religionis conſiderans timori letu obuiare voluit, illumq; prœtulit expreſſæ voluntati teſtatoris, nec obſtat, quod extat contraria conſuetudo, nam ea non conſuetudo, ſed abuſus dicenda eſt, prout tradit Iaſon. *e*

ARTICVLVS II.

Teſtator reliquit legatum mulieri ſub conditione, ſi intrauerit monaſterium, quæ intrauit, & exijt, an conſequatur legatum.

REſpondeo dicendo, quod Bart. *f* hoc ſub dubio reliquit, qui videtur in *g* alia parte inclinare in partem negatiuam, at contrarium cum D. Thoma *h* tenet Brunelus; nec obſtat, quod teſtator qui reliquit legatum ſub conditione ingreſſus, intelexit de ingreſſu effectuali cum profeſſione: nam reſpondetur mentem teſtatoris in dubio non præſumi fuiſſe aliam, quam fuerunt eius verba iuxta doctrinam cuiuſdam legis, *i* ſed ſimplex conditio, ſi intret monaſterium, non importat etiam facere profeſſionẽ, niſi illud exprimatur; nam ſi teſtator volebat illud, facilè erat ei id ipſum exprimere iuxta aliam legẽ, *k* forte enim teſtator per ingreſſum religionis voluit tantum eum inuitare, vt communicatione fratrum, & ignominia relinquendi habitum regularẽ ſemel aſſumptum induceretur ad profitendum, & hanc opinionem poſt alios tenet Fulgoſius, *l* & Alexander, quam opinionem ego reciperem in eo, qui ingreditur religionem animo profitendi, & propter aliquam iuſtam cauſam ſuperuenientem deſiſtit ab incepto, in hoc enim caſu ratio Fulgoſij, & Alexandri verificatur, non autem verificatur in eo, qui ingreditur animo non profitendi, ſed tantum, vt per ingreſſum nullum conſequatur legatum.

e Iaſ. in l. de quibus. ff. de legib. nu. 49.
f Bar. in l. ſi quis hære. ff. de vul.
g Bar. in l. reprehẽd. C. de inſti. ſub condit.
h Thom. 2. 2. q. 189. a. 3. Brune. de ſponſ. & matri. cõc. 21. dub. 4. iuxta fin.
i l. Labeo. § idẽ Tubero. ff. de ſupellectili legat.
k l. vni. § pe. C. de cad. tollen.
l Fulg. & Ale. in d. l. ſi quis hæredem.

ARTICVLVS III.

Vtrum legatum relictum pauperibus magis religioſis, quam alijs ſit conferendum.

REſpondeo dicendo, quod hęc quæſtio pendet ex deciſione alterius quæſtionis. Vtrum, ſcilicet, ſi relictum aliquid fuerit pauperibus, & in eo loco reperiantur plures pauperum ſpecies, reperiuntur enim pauperes in xenone poſiti, pauperes in carcere tenti, & pauperes religioſi propter Deum mendicantes, quibuſnam iſtorum pauperum relictum præſtari debeat? Et prima facie ſententia Ancharrani *m* tenentis legatum fore pauperibus religioſis præſtandũ, videtur tenenda, quia in ipſis viget duplex cauſa paupertatis, ſcilicet, paupertatis, & religionis & duo iura præponderant vni vt dicitur in iure. *n* Secunda fuit opinio Bartoli *o* tenentis quod reponatur arbitrio Epiſcopi, qui iudicare, & ſtatuere debet, quibus magis legatum prœſtandũ diſtribuendumque ſit, & ita de conſuetudine teſtatur ipſe argumento cuiuſdam authenticæ, *p* Tertia opinio fuit Baldi *q* volentis legatum præſtandum eſſe pauperibus pauperioribus, & ſi dubitatur, quinam pauperiores ſint, Epiſcopus interloquendo ſuper paupertate declaret. Quam opinionem tenet etiam Imola *r* & eſt opinio cuiuſdam gloſſæ, quam tenuit etiam Archidiaconus, pro qua opinione facit deciſio Cyni, *ſ* & eiuſdem Baldi dictum, quod ſi teſtator reliquit centum Eccleſia ſua parochiali, & habeat duas parochiales Eccleſias, & in teſtamento non expreſſerit, cui legatum præſtari voluerit, in dubio legatum præſtabitur pauperiori, quam opinionem ſequitur vt ſingularem *t*, & mirabilem Iaſon, & eam tenent Gomezius, & Decius.

Ex quo infertur, quod legatum factum monaſterio non expreſſo nomine eius, potius monaſterio monialium præſtandum erit, quia eſt magis pium quam monaſterio monachorum, prout iam in ſuperioribus *t* manet reſolutum, Benincaſius *u* tenet opinionem Bartoli ſimpliciter, quando in teſtamẽto non fuerunt dati executores tunc enim ait, quod remittatur arbitrio Epiſcopi, & Epiſcopus velut protector pauperum ſecundum eius conſcientiam pro qualitate perſonarum diſtri-

buttones

m Anch. in c. 1. n. 3. de teſt. l. 6.
n c. cũ ſecce. auth. C. ſed hodie in l. de a. opt.
o Bar. in l. ſi quis ad declinandum C. de epi. et cler.
p §. ſi quis autem pro re. ep. in auth. de Eccl. tit.
q Bald. in d. l. ſi quis ad declinandum.
r Imo. in l. captatoria. ff. de le. 1. gl. in c. indicante extra de teſta. Arch. in c. pauper. 11. q. 3.
ſ Cyn. & Bal. in c. cũ multa. C. de donat. inter vir. & vxor. Iaſ. in l. 1. c. 2. de ſacroſ. eccl. C. in § ma theys vbi Gom. c. ſi iſt. de actiom Dec. in cap. in præſentia. n. 194. extra de proba.
t Sup. a 10. q.
u Benincaſ. de paup. et eius pri. uil. 38. prim. 3. nu. 48.

Digitized by Google

a *l. pen. de alimen. & cib. ale. r. ſi cui de annuis leg.*

b *Tho. 2. 2. q. 32. art. 3. ante finem.*

c *Andr. in c. 1. de teſt. Federic. conſ. 182. factũ tale Ripa de pe te. num. 557.*

d *Benin. vbi ſu. nu. 52.*

e *c. quam pio u. bi gl. d. 42.*

f *Bar. in l. vnũ ex familia. §. 1. ff. de leg. 2. et in l. cum quidã in 1. co. ff. eo.*

butiones inter pauperes faciet argumento eorum, quæ in iure *a* notãtur, & eueniente caſu, quod in eo loco ſint pauperes in xenone, & in carcere intruſi, & pauperes religioſi mendicantes, ſi nõ conſter de grauiori paupertate, poterit Epiſcopus pauperes religioſos eligere eiſque diſtribuere præferendo paupertatem, & religionem ſimplicibus pauperibus, nãm inquit D. Thomas *b* quod dare eleemoſynam magis indigenti melius eſt ceteris paribus, ſed ſi minus indigens ſit melior, & pluribus indigeat, dare ei melius eſt. Ex quibus infertur, quod exiſtentibus alijs pauperibus religioſi pauperes ſunt præferendi, tanquam magis digni, & maioribus virtutibus pollentes, vt argumento cuiuſdã legis tenent Ioannes Andræas, *c* Federicus de Senis & Rippa. Quod tamen declarat Benincaſius, *d* vt procedat, quando relictum conſiſteret in aliqua notabili ſumma vel quãtitate, ſed ſi conſiſteret in cibarijs & in ijs, quæ pro corporis nutrimento ſunt neceſſaria, in iſto caſu, aut legatum inter omnes eſſet diſtribuendum, aut ſi hoc fieri non poſſet, pauperiores in arctiſſima paupertate conſtituti alijs præferri deberent, quoniam in huiuſmodi non conſideratur, an bonus & merens pauper ſit, ſed an neceſſe habeat argumento cuiuſdam Canonis *e* iuncta ſua gloſſa latè hoc proſequente, & ita non tenentur eligentes digniorem meliorem, aut proximiorem eligere, ſed poſsũt pro libito ſecundum eorum conſcientiam diſtribuere, prout Bartolus *f* ait.

QVÆSTIO CXXVIII.

De legitimis debitis filijs regularibus, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum fratribus minoribus conuentualibus legitima parentum debeatur.*

2 *Vtrum matri, vel auiæ debeatur legitima filij, vel nepotis monachi iam profeſſi contra monaſterium bonorum capax in communi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus minoribus conuentualibus debeatur legitima parentum.

REſpondeo dicendo, ꝙ hæc quæſtio pendet ex reſolutione alterius quæſtionis, an. ſ. fratres minores conuentuales poſſint ſuccedere ex teſtamento, at ex conceſſione Clementis V. dicendum eſt, quod ſic, ſecundum enim eam poſſunt liberè ſuccedere in bonis temporalibus, in quibus ſuccederent, ſi in ſeculo exiſterent, ac bonorum ipſorum poſſeſſionem apprehendere, & vendere libere bona ipſa, eorumque pretia in vtilitatem ſuam cõuertere, pro ut præfectis ordinis melius viſum fuerit expedire. Item idem fuit eis pari modo conceſſum per Sixtũ IV. per quaſdam literas ſub pridie kalendas Septẽbris incipiẽtes, *vniuerſalis Eccleſia*, mare magnum nuncupatas, & per Leonẽ X. per alias ſub electione magiſtri generalis eiuſdem ordinis, vniuerſalique vnione & cõcordia inter fratres dicti ordinis minorum de obſeruantia, & conuentualium ſub pridie Idus Iunij datas, eorum Pontificatus anno, quarto, & quinto reſpectiuè, deſuper confectas ſub plumbo literas, & per literas Pauli III. ſub data Romę die vigeſima ſeptima Octobris anno Dñi milleſimo quingenteſimo quadrageſimo, Pontificatus ſui anno ſexto ſub annulo piſcatoris expeditas, directas dilectis filijs generali, ac prouincialibus magiſtris vniuerſiſq; fratribus ordinis Minorũ conuentualium nuncupatorum cuius tenorem in præſentiarũ referam. *Paulus III. Dilectis filij salutem, & Apoſtolicam benedictionem Exhibita nobis nuper pro parte veſtra petitio continebat, quod licet quamplurima priuilegia exẽptiones, et immunitates, libertates, gratia, & indulta vobis, & ordini veſtro per diuerſos Romanos Pontifices & præſertim Sixtum IV. per quaſdam ſub pridie Kal. Decembris incipientes, vniuerſalis Eccleſiæ marc magnũ nuncupatum & Leonem X. prædeceſſores noſtros per alias ſuper electione Magiſtri Generalis eiuſdem ordinis, vniuerſalique vnione, & concordia inter vos, et fratres dicti ordinis Minorum de Obſeruantia nuncupatorũ initis ſub pridie Idus Iunij datis eorum Pontificatus quarto & quinto reſpectiuè annis deſuper confectas ſub plumbo literas Bullam cõcordiæ nuncupatas conceſſa fuerint, & inter cetera vobis per Sedem Apoſtolicam indultum fuerit, quod in temporalibus bonis, in quibus de iure ſuccederetis, ſi in ſeculo maneretis, ſuccedere. Necnon legata, relicta, eleemoſynas, & quamcunq; pecuniarum ſummã, alia que bona, quæ vobis in futurũ relinqui, vel elargiri cõtigerit, recipere, tenere, & habere ac inter veſtros vſus conuertere, omnibuſq; ſingulis alijs priuilegijs exẽptionibus, immunitatibus, libertatib. gratijs & indultis fratribus dicti ordinis Minorum de obſeruantia nuncupatis, & illorum ordini prædictis quomodolibet cõceſſis, vti, frui, & gaudere liberè. & licitè poſſitis, prout in ſingulis prædictis & alijs deſuper confectis literis plenius continetur, ipſaq; priuilegia, et exẽptiones immunitates, & libertates gratia & indulta, & conceſſiones in viridi ſint obſeruãtia Cupitis tamen pro maiori animi veſtri ſatisfactione priuilegia, exẽptiones, immunitates, libertates, gratias, & indulta, & cõceſſiones, huiuſmodi authoritate noſtra roborari Quare nobis humiliter ſupplicari feciſtis, vt votis veſtris hmõdi annuere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur, qui quorũlibet Chriſti fideliũ præſertim religioſorũ, qui ſalutiferos fructus in agro Dñico continuata eorum cultura producunt votis quantũ nobis cum Deo licet, annuimus eaq. fauoribus proſequimur, opportunis huiuſmodi ſupplicationibus inclinati omnia, et ſingula priuilegia exeptiones, & immunitates, libertates, & gratias, indulta, et conceſſiones huiuſmodi, et deſuper confectas literas, quorum omnium tenores hic pro ſufficienter expreſſis haberi volumus, authoritate Apoſtolica tenore præſentiũ approbamus, & confirmamus, ac præſentis ſcripti patrocinio cõmunimus, decernẽtes ea: ita tamẽ quod tẽporalia bona vobis per prædeceſſores noſtros cõceſſa de ſuperioris veſtri licentia tantũ in veſtros vſus particulares cõuertere poſſitis inuiolabiliter obſeruari, & vobis ſuffragari debere, ſicq. per quoſcunq iudices, & commiſſarios quacũque authoritate fulgentes ſublata eis, & eorũ cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate iudicari, & definiri debere, irritum tamen, et inane ſi ſecus ſuper his a quocumque quauis authoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attẽtari, eaq. quatenus opus ſit, innouamus, & de nouo concedimus non obſtantib. conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, necnõ dictorũ ordinum etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis et conſuetudinib. priuilegijs quoq. indultis, & literis Apoſtolicis quibuſuis in contrariũ forſan conceſſis, et concedendis, quibus etiam ſi pro illorũ ſufficienti derogatione, de eis, eorũque totis tenoribus ſpecialis ſpecifica, & expreſſa ac de verbo ad verbum mẽtio, ſeu quauis alia expreſſa habẽda foret, tenores huiuſmodi pro ſufficienter expreſſis, ac de verbo ad verbũ inſertis habentes hac vice dumtaxat illis alias in ſuo robore permanſuris ſpecialiter, & expreſſe derogamus, ceteriſq. contrarijs quibuſcumq. volumus etiã quod præſentiũ tranſumptis manu notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorſus fides adhibeatur quæ*

originalibus literis adhiberetur, ſi foret exhibita uel oſtenſa, Dat. Rom. apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris die vigeſima ſeptima Octobris anno Domini milleſimo, quingenteſimo quadrageſimo Pontificatus noſtri anno ſexto.

Ex cuius conceſſionis contextu ſatis clarè colligitur, quod fratres conuentuales poſſunt ſuccedere ex teſtamento in bonis temporalibus, ac ſi in mũdo eſſent, & per conſequens quod ipſis debetur parentum legitima, cum, ſi in mundo exiſterent, ipſis ſine dubio deberetur.

a Rodoan. de ſpi. Eccl. q. 8. n. 58.

Aduertendum tamen, quod ſecundum Gulielmum Rodoanum, *a* hoc non eſt ſimpliciter verũ in omnibus fratribus Minoribus conuentualibus, quia ſi aliquis frater Minor de obſeruãtia tranſeat ad conuentuales non habet, neque habere poteſt dicta priuilegia, quia Alexander Sextus decreuit, quod nullus profeſſor ordinis Minorum de obſeruãtia, ſi ab illo egrediatur, & ad conuentuales eiuſdem ordinis tranſeat, poſſit ſuccedere parentibus, propinquis aut affinibus ſuis quouis modo, nec aliquo indulto prædictis fratribus conuentualibus ad hoc conceſſo gaudere valeat, nec eorum conuentos aliquis occaſione fratris ſic egredientis ius aliquod in hæreditate, vel alia ſucceſſione propinquorum acquirere, & conſequi poſſet. Ita habetur in libro Monumenta *b* ordinũ, & in ſupplemento, vnde ſi aliquando contigerit aliquem fratrem ex dictis trãslatum ad conuentuales ſuam legitimam petere parentum, inſpiciẽda ſunt priuilegia per indultum derogata, & ſi fuerint poſterius conceſſa, eorum tenores ſunt diligenter inſpiciendi. Vidi enim ego in facti contingentia in patria mea de Eſtremoz Regni Portugalliæ quendam religioſum ex obſeruantibus in cõuentuales Italiæ translatum legitimam ſuorum parentum in iudicio petentem, & neſcio, an in cauſa obtinuerit.

b in 2. impr. fol. 56. conceſſ. 66. ſup. f. 3. conceſ. 4. & iterum in ii. mon. fo. 136. conceſ. 302.

ARTICVLVS II.

Vtrum matri, vel auiæ debeatur legitima filij, vel nepotis monachi iam profeſſi contra monaſterium bonorum capax in communi.

c Auth. ſi qua mulier. C. de Sacroſ. eccl.
d Greg. in l. 17. ti. 1. v. deſcendẽtes p. 6. Mol. de primog. ciiſpa. li. 2. c. 6. n. 61. alias 64. Velaſc. tom. 1. conſulta. 27.
e Auth. ingreſſi C. de ſacroſ. eccle. c. ingredientibus. 19. q. 3.
f l. quoniam in priorib. C. de inof. teſt.
g Cou. lib. 1. va. c. 19. n. 6. Velaſ. vbi ſup. Dec in c. in pręſen. nu. 52. de teſta. Coſta in c. ſi pater. v. abſq. liberis n. 70. de teſtam. lib. 6.

RESpondeo dicendo, quod mater præferenda eſt monaſterio, quoad legitimã mortuo filio monacho in bonis, quæ ipſe monachus ſecũ tulit, quando religionem profeſſus eſt, ſicut enim pater qui religionem ingreditur, & profitetur, non præiudicat ſuo ingreſſu filiis ſuis legitimis, prout notatur in iure, *c* vbi Doctores communiter, ita *e* conuerſo filius, vel alia profitendo religionẽ nequeũt præiudicare parentibus in ſuis legitimis reſpectu illorum bonorum, quæ tempore profeſſionis iam quæſita habebant. Vnde decedente monacho præferuntur in dictis bonis monaſterii, & hæc eſt communis legiſtarum, & canoniſtarum, vt teſtantur Gregorius *d* Lopez Molina, & Aluarus Velaſcus, qui affert ſæpe ſic vidiſſe iudicatum.

Sed cõtra arguitur primo ex quadam Authentica *e* & canone definientibus, quod qui profeſſi ſunt religionem, ſe & ſua Deo Optimo, & maximo dedicarunt, ſed reſpondetur, hoc debere intelligi quatenus de iure licet, hoc eſt, non pręiudicando filiis, & parentibus in ſuis legitimis, illæ enim ſemper a iure illæſæ reſeruantur, vt in quadam Lege *f* definitur. Neque iis obſtat, quod monaſterium habetur loco filii: reſpondetur enim, quod hæc maxima in iure minime probatur, vt poſt Bartolũ, Abbatem, & alios multos tradit Couarruuias, *g* & aduertit Aluarus Velaſcus, ſequens Deciũ dicentem, monaſterium haberi loco filii in caſibus duntaxat à iure expreſſis, & hæc eſt opinio ſubtiliſſimi Manuelis Acoſtæ.

De impreſſione librorum, & lectione, vide in ſuperioribus. *h*

h Sup. q.

QVAESTIO CXXIX.

De libris ex bibliotheca non extrahendis.

ARTICVLVS VNICVS

Vtrum religioſi poſſint extrahere libros à bibliotheca monaſteriorum.

RESpondeo dicẽdo, quod *Sixtus V. Romæ apud D. Marcum die tertia Octobris anno Dñi milleſimo quingenteſimo octuageſimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno tertio quandam edidit pro prædicto ordine conſtitutionem, in qua tria ordinauit, et obſeruari præcepit. Primum præcepit in virtute ſanctæ obediẽtiæ ac ſub excõicationis latæ ſententiæ pœna ipſo facto ſine alia declaratione a qua non niſi a Romano Pontifice præterq̃ in mortis articulo poſſit abſolui, vt nullus Prælatus aut frater poſſit a bibliothecis dicti ordinis libros amouere, & extrahere mandauit n. omnibus miniſtro, aut Cõmiſſario generalib. miniſtris Prouincialib. Cõmiſſariis, Guardianis cæteriſq. fratrib. quocunq. nomine nuncupatis ordinis B. Franciſci de obſeruantia, aliiſq. omnibus, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis ſecularib. vel regularib. cuiuſcunque ſtatus ordinis, conditionis ẽtſi Pontificali dignitate præfulgeant, vel alias hic ſpecifice nominandi fuiſſent præſentib & futuris, ne ſub quouis prætextu, cauſa, et ratione, etiam quib. dici poſſet ſi ipſi expreſſi fuiſſent vel de iis cogitauiſſet, non ſic ordinauiſſet audiant, vel præſumant, neq. aliquis eorum, audeat, vel præſumat per ſe, vel per alium ſeu alios, ne pro minimo quidẽ tẽporis ſpatio libros, quinterna, folia, nec res aliquas nũc & quocunq. exiſtentes in bibliothecis monaſteriorum ſeu domorũ, fratrum S. Franciſci de obſeruantia, de dictis bibliothecis amouere, aſportare, tollere ſeu amoueri, aſportari, aut tolli facere, vel conſulere, neq. verbo, vel facto in aliquo ex prædictis alicui auxilium, aut opẽ præſtare. Quinimmo quilibet ex prędictis teneatur quicquid in prædictis audierit, aut fuerit factum vel fieri tentatum in præiudicium dictorũ fratrum, eorumq. bibliothecarum notificare.*

Prętęrea Sixtus V. in præallegata conſtitutione ſecundũ, quod ordinauit, *eſt guardianos teneri, antequam exerc. aut ſuum officium facere inuentariũ librorũ bibliothecarũ, aut n. Et nihilominus pro potiori cautela, & ſecuritate prędictorũ mandamus ſub eiſdem pœnis, ac non priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ inhabilitatiſq. perpetuæ ad quælibet officia dictæ religionis in quã obtinenda, & exercenda omnibus & ſingulis dictorum monaſteriorũ guardianis quocunque electis, ne ſub quouis prætextu, cã, et rõne hic alias neceſſario exprimendis audeat aſſumere officiũ guardianatus: nec in eo verbo, ſeu facto ſe ingerere, niſi prius in p̃ſentia diſcretorũ loci ſeu monaſterii, in quo fuerit aliqua bibliotheca confecerit plenũ, & pfectũ inuentariũ oĩum et ſingulorum librorũ, quinternorũ, foliorum, ac rerũ in dicta bibliotheca exiſtentiũ cũ appoſitione nominis authoris, numeri foliorũ ſingulorũ librorũ, quinternorũ, & foliorũ, anni, & loci impreſſionis coperturęq. p̃dictorum, ac alterius cuiuſuis certioris, et magis ſpecialis ſpecificationis dictorũ librorũ quinternorũ, foliorũ, et rerũ quoad inuẽtariũ cõpletũ aeat ſubſcribi a dicto guardiano & diſcretis dictiq. inuẽtarii exẽplar ad uerbũ cũ ſimilib. ſubſcriptionib. tranſcribi in libro ad hũc ſolũ effectũ ſepto & perpetuo cõſeruato in capſula, & loco in quo ſolent depaſi cum clauibus eleemoſynæ pro tẽpore dictis domui, monaſte-*

monaſterio ac fratribus facta. Qui libri, & terna folia, reſque quælibet prædicta debeat per ſimile inuẽtarium & inuentaria vt ſupra ſcribenda & ſubſcribenda à dictis guardiano & diſcretis et in dicto actu conſignationis cum veteribus proximè præcedẽtibus, & alijs quibus opus erit ratiocinata & collata per guardianum iam officium ſuum complentem, ſeu à dicto officio guardianatus ſeu commiſſariatus diſcedentem conſignari eius in officio ſucceſſori, & ab eodem ſucceſſore in præſentia prædictoru ſubſcribi ſicque perpetuo fieri ab omni guardiano, ſiue eius vicem gerente antequam aſſumant munus dicti guardianatus, vel verbo vel facto ſe intromittant.

Tertiũ quod ordinauit, fuit, vt quilibet miniſter Prouincialis & dictæ prouinciæ commiſſarius teneatur ſingulis annis ſui officij in præſentia dicti guardiani & diſcretorũ eius domus & monaſterij reuidere, & quod additum non fuerit aut ex dictis bibliothecis aſportatũ fuerit facere addere dictis inuentarijs ac in dicta bibliotheca reportare, dictiſque additionibus & inuentarijs vna cum prędictis Guardiano & diſcretis ſubſcribere. Quod grauiſſimis pœnis obſeruari præcepit.

At quia pœnæ pręfatæ grauiſſimæ erant, & quia aliquando non ſtatim antequam aſſumeretur munus dicti guardianatus obliuione aut alia cauſa Guardiani non faciebant diligentiam faciendi de nouo, aut reuidendi inuentaria coram diſcretis: ideo fuit à S.D.N. Clemente VIII. ſupplicatum, vt ſua ſanctitas eam ſua benignitate moderari dignaretur, & de facto eum viuæ vocis oraculo moderauit, vt patet ex tenore eius ſtatim citando.

Nos Hieronymus tituli S. Pancratij S.R.E. presbyter Cardinalis Matthæus nuncupatus totius ordinis fratrũ minorũ S. Franciſci de obſeruãtia protector, corrector, & gubernator teſtamur & fidem facimus S.D.N. Clementem Papã VIII. ſua viuæ vocis oraculo pœnã excõmunicationis latæ ſententiæ appoſitã fratrib. ordinis minorũ S. Frãciſci de obſeruãtia cõtrauenientib. cõſtitutionis emanatæ à fœlicis recordationis Sixto V. ſuper Bibliothecis in totũ ſuſtuliſſe, reliquas vero pęnas firmas, & in ſuo robore remanere voluiſſe, decernẽdo tamẽ fratres dicti ordinis in illas pœnas incurrere non niſi ante ſuſceptũ per eos officiũ, vt in ipſa conſtitutione cauetur, ſed ſi infra viginti dies à die ſuſcepti per eos officij omnia in ipſa conſtitutione cõtenta adimplere diſtulerint, &c. Datũ Romæ in Palatio noſtræ ſolitæ reſidentiæ die 19. menſis Maij anno Domini 1592.

Sed quia minus labor in faciendis & reuidendis præfatis inuentarijs & librorum exemplaribus nõ obſtante dicto vocis oraculo adhuc aderat, & aliæ pœnæ firmæ in ſuo robore permanebant contra non exequentes ad vnguem quæ dicta conſtitutione præcipiebantur, & quia fratres libros proprios habere non poterant, & quia verbi Dei prædicatoribus & confeſſoribus valdè incommodum exiſtebat ad huiuſmodi bibliothecas diu noctuque hyemis præſertim, vel æſtatis tempore accedere, & ibi per aliquas horas ſtudij cauſa permanere, ideo cõmoditatibus fratrum in hac parte conſulere cupiens noſter Reuerendiſſimus pater Franciſcus à Soſa totius noſtri ordinis meretiſſimus paſtor à S.D.N. Clemente VIII. obtinuit, vt præfatam conſtitutionem moderari adhuc magis dignaretur. Cuius moderationis dat Reuerendiſſimus pater noſter authoritate Apoſtolica ſufficiẽs teſtimonium, quod ſic ſe habet.

Frater Franciſcus à Soſa totius ordinis minorum generalis miniſter & ſeruus fidẽ facimus, & in verbo veritatis atteſtamur omnibus patribus, miniſtris, cuſtodibus, & guardianis ceteriſque patribus fratribus noſtræ curæ commiſſis qualiter S.D.N. Clemens VIII. poſt priorem illam moderationẽ cõſtitutionis à Sixto V. ſuper bibliothecis editæ ad inſtãtiã illuſtriſs. & Reuerendiſs. D. Cardinalis Matthæi noſtri ordinis protectoris viuæ vocis oraculo ſactam, in qua pœnam excõmunicationis latæ ſentẽtiæ appoſitã fratribus obſeruantibus contrauenientibus prædictæ conſtitutioni Apoſtolicæ in totum ſuſtulit, noſtris etiam ſupplicationibus inclinatus ſuæ vocis oraculo ſecundò moderatus eſt præfatã conſtitutionẽ remouens ab ea omnes pœnas ibidẽ expreſſas, quas ligare & cõprehẽdere ſua ſanctitas vult illas ſolum modo perſonas quæ prædictas bibliothecas defraudare contigerit, cõtra quas etiã extat conſtitutio felicis recordationis Pij V. quæ nõ eſt reuocata. In cuius rei teſtimonium has noſtras tradimus literas manu noſtra ſuſcriptas, maiorique officij noſtri ſigillo munitas quarũ traſumptis etiam impreſſis manu & ſigillo patrũ prouincialiũ miniſtris in ſuis prouincijs eadẽ fides adhibeatur, quæ ijs noſtris adhiberetur ſi eſſẽt exhibitæ, vel oſtẽſæ. Dat. in noſtro Mediolan. B. Mariæ Pacis cõuẽtu die 2. Oct. 1600.

Frater Franciſcus a Soſa Miniſter Generalis.

Circa quod viuæ vocis oraculum eſt notandum quod pœna excommunicationis ipſo facto Romano Pontifici reſeruata appoſita in cõſtitutione Sixti V. licet fuerit in totum ſublata à S.D.N. Clemente VIII. nunc eſt reualidata contra eos tantum qui prædictas bibliothecas defraudare contigerit, prout Pius V. antea ordinauerat, vt ex eius cõſtitutione patet, cuius tenor ſequitur.

Pius Papa V. ad perpetuam rei memoriam. Cum ſicut accepimus nonnulli conſcientiæ ſuæ prodigi, & auaritiæ morbo laborantes libros ex bibliothecis nõnullorũ monaſteriorũ, & domorũ ordinis S. Frãciſci furto extrahere, et penes ſe pro eorum vſu retinere nõ vereantur in animarũ ſuarũ periculum, & ipſarum bibliothecarum, ac fratrũ eiuſdẽ ordinis non modicũ præiudicium. Nos ſuper his prout noſtro incumbit officio de opportuno remedio prouidere volentes motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra vniuerſis & ſingulis perſonis eccleſiaſticis ſecularibus & regularib. cuiuſcunque ſtatus gradus ordinis, vel conditionis exiſtant etiam ſi pontificali dignitate præfulgeant, tenore præſentiũ mãdamus, ne ex bibliothecis prædictis, aut earum aliqua librum aliquem aut quaternũ furto ſubtrahere quoquo modo præſumant. Nos enim quoſcunq; ſubtrahentes excõmunicationis ſententiæ ſubiacere volumus, & decernimus ipſo facto, a qua nullus ab alio quã à Romano Pontifice poſſit, niſi dũtaxat in mortis articulo, abſolutionis beneficiũ obtinere. Non obſtantibus præmiſſis, ac conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis ac monaſteriorum et ordinum præfatorum etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus ceteriſque contrarijs quibuſcunque &c. Dat. Rom. apud S. Petrum ſub annulo piſcatoris die 4. Nouẽbris 1568. Pontif. noſtri anno 4. *Habetur in li. manipul. fratrum Minor. p. 10. f. 331. p. 2.*

De lectione librorũ iam ſupra a aliqua egimus, a *Sup. 2. to. q. 79*

QVAESTIO CXXX.

De lectoribus, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 VTrum Doctores Theologiæ aliquam in ordinibus habeant præeminentiam, ſecundum literas Apoſtolicas.

2 *Vtrum regulares in ſuis monaſterijs teneantur habere lectores Sacræ Scripturæ.*

ARTICVLVS I.

Vtrum lectores Theologiæ aliquam in ordinibus habeant præeminentiam, ſecundũ literas Apoſtolicas.

REſpondeo dicendo, quod ſicut nomen Doctoris eſt dignitas, iuxta tradita in iure b, & notata à Bartolo, concludente Iudæum non

b *c. quanto de magiſt. & ibi Pan. Bart. in l. fi. C. de Iudeis.*

religioſus eſſe canonicus ſine diſpenſatione vt cõcluditur per omoes *a* licet ergo ſit diſpenſatus, vt ſit canonicus, nõ erit diſpenſatus, vt ſit iudex, quia iſtud non eſt conſequutum neceſſarium ad canonicatum, vt colligitur ex iure, *b* Item allegat Felinus quod quamuis ſit actus canonicus, non tamẽ deſinit eſſe monachus, vt determinant omnes, & tenet D. Thomas *c* concludens, quod in omnib. compaſſibilibus cum dignitate Epiſcopus remanet monachus.

a in c. quod Dei timorẽ de ſtat. monac.
b c. cum viginti de of. deleg.
c Thomas 2.2. q 185. ar. vlt.

At Gambarus *d* exiſtimat Felinũ errare, quia monachatus non eſt qualitas, quę inhabilitat ad cauſæ cognitionem, dum adſit qualitas alia requiſita. Patet, quia Abbates, Epiſcopi, & monachi poſſunt eſſe delegati vt omnes *e* tradunt, licet. n. remaneant monachi, eximuntur tamen ab obedientia Abbatis ſecundum vulgaria iura, ideo argumentũ Felini *f* non concludit.

d Gam. de author. legati li. 8. n. 29 & 31.
e in ca. ſtatu de of. delegati.
f c. ne pro cuius li. 16. q. 1.

Minus obſtat illud, ꝙ dicitur de diſpenſationis conſecutione, quia vt dixi, qualitas monachum, vt ſit iudex, ſicut repugnat qualitas ætatis, & ĩ hac materia eſt deciſio Rotæ *g* quæ ait, quod quando cauſa committitur monacho habenti perpetuum officium in Eccleſia Cathedrali, valet etiamſi non fiat mentio de monachatu, quia videtur cancellaria approbaſſe iuxta cuiuſdam legis deciſionem. *h*

g Deciſ. 209. in antiquis.
h l. quidã cõſultabant. ff. de re iud.

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſus poſſit eſſe locum tenens legati, & decidere cauſas.

Reſpondeo dicẽdo, quod religioſus poteſt eſſe locũ tenens legati, quia Legatus eſt dominus exemptorum declarare autem cauſas non pôt, ex quo non habet qualitates, de quibus in Iure, tamẽ ſi conſtitueretur ita generaliter, & nõ exciperetur, valent geſta ex traditis in Iure. Vide deciſionem Rotæ *k* in antiquis volentem, monachũ poſſe eſſe officialem, vel locum tenentem officialis Epiſcopi & cognoſcere de cauſis, ſi non excipiatur.

i c. ſtatum de of. deleg.
k l. Barba ff. de of. pdæſidis c. deciſ. 174.

ARTICVLVS III.

Legatus ſi habet liberam facultatem conferendi beneficia quæcunq. ſecularia regularibus, an tunc requirendus ſit conſenſus Abbatis.

Reſpondeo dicẽdo, quod Gambarus *l* ait, ſe nõ reperiſſe hanc quæſtionem deciſam, tamen Gondil. *m* dicit, electionem factã de monacho ad Pontificatum ſine conſenſu Abbatis eſſe nullã eo quod monachus neq. habet velle, neq. nolle, & ſic non poteſt conſentire, vt dicitur in Iure, quæ deciſio multo magis militat in noſtro caſu, quia requiritur conſenſus, vt beneficium acquiratur, vt diffiniunt Iura. *n* Contrarium tamen verius exiſtimat Gamb. *o* nam ſi Legatus poteſt libere conferre monacho ergo, & libere acceptare, alias collatio non eſſet libera iuxta Doctrinam cuiuſdam Gloſſæ. *p*

l Gab. de leg. a latere li. 8. n. 45
m Gond. in tra. de exe. Card. q. 5. c. 29. verſ. ex bis infertur.
n c. ſi religioſus de ele. li. 6. c. li ti bi abſenti. de præb. lib. 6.
o Gam. vbi ſu.
p Gl. & Card. ĩ Cle. dudum de ſepul.

Præterea cum Legatus ſit exemptorũ dominus eius collatio ſcienter facta operatur conſenſum Abbatis; item quia ſi Papa vult, quod conferat monacho, ergo etiam vult, quod monachus poſſit acceptare argumento cuiuſdam Legis. *q* ideo dicit Collector, quod ſi Papa diſpenſat mecum, vt poſſim contrahere cum conſanguinea in tertio gradu illa poterit etiam contrahere mecũ ſine alia diſpenſatione, & per hoc reſpondetur opinionem Gundiſalui eſſe falſam: eo enim ipſo quod per Cardinales electus eſt Papa, efficitur ſuperior omnium, vt dicitur in Iure. *r* Præterea licet monachus careat conſenſu ciuili, *ſ* non tamen caret conſenſu vero, & naturali ſecundum Cardinalem *t* vide infra in quæſtione de Nuntio Apoſtolico vtrum habeat iuriſdictionem ſuper exemptos.

q l. oratio, ff. de ſponſ.
r in c. quod dilectio de conſ. & affi.
ſ c. licet de elec.
t Card. vbi ſup.

QVAESTIO CXXV.

De legatis relictis religioſis, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 *Vtrũ fratrib. mẽdicãtib. aliquid poſſit legari.*
2 *Vtrũ fratrib. particularib. aliquid poſſit legari, ita vt commodi particeps non ſit Abbas.*
3 *Vtrum huiuſmodi legatum poſſit relinqui ſub certa cautela.*
4 *Quomodo religioſe poſſit fratribus fieri legatum.*
5 *Qui prælatus poſſit dare licentiam religioſis ad acceptanda, & conſumenda legata ipſis.*
6 *Vtrum prælati legata acceptata & acquiſita inuitis fratribus quibus facta fuerunt, poſſint in conuentuum neceſſitatibus conſumere.*
7 *Vtrum legatum religioſo particulari relictum, ad pias cauſas relictum cenſeatur.*
8 *Vtrum legato relicto monaſterio, poſſint teſtamentarij aliquid an plus eidem monaſterio applicare ex operibus pijs ipſius teſtatoris diuidendis.*
9 *Vtrum legata monaſterio in certum vſum poſſit ſecluſo ſcandalo prælatus commutare in alium vſum magis neceſſarium.*
10 *Vtrũ legatũ, vt monaſteriũ in certo loco cõſtruatur ſit caducum, ſi in tali loco nõ poſſit conſtrui.*
11 *Vtrum fundo legato, vt ex fructib. ipſius feſtum Cõceptionis quolibet anno celebretur, poſſint hæredes id, quod ſupereſt ſibi applicare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus Mendicantibus aliquid poſſit legari.

Reſpondeo dicendo, quod duo ſunt genera Mendicantium, alij. n. ſunt Mendicãtes ex regula, alij vero ex ſuis conſtitutionib. Mendicantes ex regula ſunt fratres Minores obſeruantiæ: illis. n. B. Franciſcus expreſſe in eorum regula prohibuit, ne quid proprij prorſus haberent, neue quid immobile in communi poſſiderent: alij vero ſunt Mendicantes non te gula, ſed ex ſuis conſtitutionibus, de quib. *u* Calderinum, *u* & Decium. Prædicatores enim licet ex eorum regula non ſint Mendicantes, nam militãt ſub regula Diui Auguſtini, quæ permittit poſſidere immobilia in commune, dicuntur tamẽ Mendicantes ex eorũ conſtitutionib. prout tenet Baldus, *x* & eſt communis opinio ſecundum Beltrandũ *y* ex quib. infertur primo, quod fratres Minores regularis obſeruãtiæ nullo modo poſſunt capere ex teſtamento, neq. ex relictis, ſi eis aliquid contingat relinqui, ita vt illud tanquã propriũ habere poſſint in particulari, vel in cõmuni, vt ĩ Iure *z* probatur.

Secundo infertur fratres Prędicatores, & alios Mendicantes, exceptis Minoribus poſſe capere ex teſtamento etiam bona immobilia, non vt ea retineant, neq; in proprio, neq. in communi, ſed vt vẽdant, & eorum pretia in ſuas neceſſitates conuertant, vt ait quędam Gloſſa, *a* quam ſequitur Calderinus, & teſtantur cõmunem Alexãder, & Decius

u Cal. conſi. 17. ti. de re. Decius in c. ad noſtram n. 12. de appel.
x Bal. in d. c. ad noſtram.
y Beltran. cõſil. 106. n. 4. li. 6. et conſi. 152. lib. 4.
z Cle. exiuit de Paradyſo de v. ſign.
a Gl. in ca. 1. v. domũ de relig. domib. li. 6 Cal. conſ. 46. de teſt. Ale conſ. 88 n. 1. li. 2. Decius ĩ c. in præſen. nu. 59. de approb.

non

non enim dicuntur accipere inmobilia, ex quo ſtatim illa vendere, & pretium in ſuas neceſſitates conuettere intendunt, vt poſt alios reſoluit Iulius Clarus. *a*

Aduertendum tamen, quod licet anriquitus p conſtitutionẽ capituli Generaliſſimi fratrum Prædicatorum cautum fuerit, ne proprium quid immobile poſſiderent; tamen poſtea per contrariam conſtitutionem alterius capituli Generaliſſimi illa prima cooſtitutio fuit reuocata, & ſic hodie sũt capaces bonorum immobilinm in communi, ꝓut ſunt alii non Mendicantes, & de hoc extar priuilegium amplum eis a Sixto Quarto conceſſum, de quo ſupra in ſecundo Tomo *b* fecimus mentionẽ eius tenorem referendo, & ita indifferenter obſeruatur, prout affirmat Iulius Clarus *c* Vnde poſsũt fratres Prædicatores immobilia capere ex teſtamento, non vt ſibi acquirant ſed monaſterio.

Ex his ſequitur tertio, quod licet ſecundum Ius *d* fratribus Mendicantibus non poſſit relinqui domus, in qua debeat cõſtrui noua Eccleſia, vt ibi fratres commoreotur, qoia prohibitum eſt per dicta iura fratribus nouum locũ acquirere, & quamuis aſſerat Durante, *e* quod vt diſpoſitio teſtatoris effectu non careat, remedium eſt, quod teſtator relinquat in tempus, cum habita fuerit licentia a Papa iuxta Doctrinam communem notatam a Doctoribus, *f* & traditam per Federicum de Senis, hoc tamen ceſſat attentis priuilegiis a Sede Apoſtolica impetratis, quibus permittitur dictis fratribus bona immobilia in communi poſſidere.

a Clarus lib. 2. ſent. §. religioſus.
b 2. to. q. 76. a. 6
c Clarus de teſ. q. 28. in fi.
d c. 1. de excep. Prel lib. 6. Cle. vnica de panis.
e durãte de cautelis cautel. 11.
f DD. in l. in tẽpus. ff. de here. inſti. Fed. cõſi. 175. viſo iſtru.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratribus particularibus aliquid poſſit legari ita vt commodi particeps non ſit Abbas, & hac conditione, vt nihil aquiratur monaſterio.

RESpondeo dicendo, quod Bartolus *g* ait, hoc continere impoſſibile, cũ monachus nihil habeat, ſed totum ſit mõaſterii, vt in quadam Authẽtica *h* probatur, quia quod aliquid ſit monachi, & non quęratur monaſterio, eſt contra conditionem quę vitiat contractum, vt in quadam Lege *i* probatur; putat tamen illa verba ſic debere intelligi, *Relinquo monacho ſub hac conditione, ne quæratur monaſterio*, hoc eſt, quod monaſterium patiatur eum habere adminiſtrationẽ relicti eo mõ, quo poteſt, ſcilicet conſentiente Abbate ſicut & ſeruus dicitur habere proprium permittente Domino iuxta quãdam legem *k* & ſic nihil acquiritur monaſterio reſpectu vtilitatis, non aũt reſpectu iuris. Quod dictum Bartoli limitat Panormitanus: *l* quando talis adminiſtratio refertur ad caſum licitum vt ſcilicet in pios vſus conuertat, qui religioſis ſunt liciti iuxta quandã Decretalem, *m* vel vt conuertat ad vſũ veſtimentorum, vel librorum, & huiuſmodi, non autem vt ad libitum adminiſtret, tãquam propria etiam de licentia Papæ iuxta Sacros Canones *n* & ſi expreſſe dicatur, qood nihil iuris quæratur monaſterio, dicit Bartolus *o* quod debet intelligi eo modo ſcilicet nihil iuris afferentis vtilitatem, & vt patiatur monachũ illud ius exequi, & ſi Abbas nõ vult conſentire, vt habeat adminiſtrationẽ, dicit Panormi. *p* quod relictum non valebit ex defectu conditionis, & ſic remanebit penes grauatum, vt in ſimili determinat quædam Lex *q* & addit Pan. quod valebit relictum conſentiente prælato modo ſolum concedatur vſus rei illius ad aliquid pium,

g Bar. in Aut. excipitur. C. de bonis quæ liberis.
h Aut. ĩgreſ. C. de ſacroſ. Eccl.
i l. vbi repugnãt ff. de reg. iuris.
k l. is qui ſuis ff. ad Treb.
l Pan. in c. monach. de ſtatu monach.
m c. 2. de teſta. lib. 6.
n c. cũ ad monaſterium de ſtatu monach.
o Bar. vbi ſup.
p Panor. in d. c. Monach. nu. 8.
q l. vnic. de cadu. tollendis.

non verò vt pro libito religioſus ille ad quoſcunq. vſus poſſit re vti, & donare, cui voluerit, quia quicunq. vſus, & quęcunq. alienatio religioſo p ſuum prælatũ permiſſa intelligenda eſt, mõ non ſit ad aliquid illicitũ, quoniam neq. illud poſſet prælatus licite concedere: quare ſi quid religioſus ob cauſã turpem donaret, recipiens tenetetur id reſtituere monaſterio, cuius erat dominiũ illius rei, vt ait Sylueſter, *r* & tradunt Nauarrus, & Molina.

r Syl. v relig. 6. q. 7. prorunt. 2. Na. lib 3. conſi. ti de reg. cõſ. 75 n. 49. M. li. 1. 2 tra. 2. diſp. 140. c. 7. 761.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum fratribus particularibus poſſit aliquid legari cautela adhibita, quod Abbas in tali legato ſe intromittere minimè poſſit.

RESpondeo dicendo, quod pater, vel alius, qui monacho velit relinquere vſum fructum, & prouidere, ne eo ab Abbate ei moleſtia conſeratur, ſi leget ſub pœna, quod priuetur relicto, ſi Abbas aliquam pœnam inſerat, pęnæ adiectio non valet, quia turpe eſt arctare Abbatẽ, ne poſſit monacho imperare ſecundum Imolam *ſ* poſt Bartolum ſed cautela eſt, quod non ſub pęna, ſed temporaliter legetur, quandiu ei Abbas non mouerit quæſtionem ſecundum Baldum, *t* & faciunt pro hac cautela notata per Bartolum, & per Abbatem.

Secundum remedium eſt, quod monacho relinquatur annuum legatum nomine alimẽtorũ ita, quod Abbas non ſe ingerat circa illud, vt argumẽto cuiuſdam legis iuncta ſua Gloſſa tenent Bart. *u* Bald. & Abbas.

Tertium remedium eſt, quod monacho relinquatur ea conditione, ſi ei perpetua adminiſtratio ad pios vſus, & ad alimenta, veſtes, & libros proprij vſus gratia rei relictę concedatur, vt poſt Abbatem tradit Durantis. *x*

Sed licet prædicta ſint iuridice dicta, fratres tamen, qui propter Chriſtum abnegauerunt ſuas ꝓprias voluntates, non debent his cautelis adiuuari vt velint, nolint eorũ Prælati ſimilibus bonis ipſis relictis libere fruantur, & ſic propter Deum optimum Maximum non debent acceptare legata hoc modo relicta, niſi conditio in ipſis appoſita omnino tollatur ita, vt apud eorum Prælatos libera maneat adminiſtratio: apud Caſſianum enim ſcribitur, quod quidam monachus nomine Arſenius ex nobili Romanorum genere ortus cum in Ægypto moraretur, ipſi quoddam teſtamentum fuit delatum, in quo illi quoddam legatum relinquebatur, qui ſanctus vir noluit teſtamentum videre dicens prius ipſum, quam teſtatorem a vita diſceſſiſſe, & per conſequens tale legatum ipſi relinquere minimè potuiſſe.

ſ Imo. poſt Bar. in l. Lucius. §. heredes, ff. ad Treb. c. cum ad monaſteriũ de ſtatu monac.
t Bal. in l. 1. C. de iis quæ pęnæ nomine Bar. ĩ Auth. excipitur, C. de bonis quæ liberis Abbas cõ. 63. vt veritas libro 2.
u Bar. ĩ d. § tres heredes Bal. in Aut. licet. C. de epiſco. & Cleri. Abb. cõſ. 44. ad deciſ. li. 2.
x Duran. de arte teſtandi ti. 6. de leg. cauſ. 63.

ARTICVLVS IV.

Quomodo religioſè fratribus poſſit fieri legatum.

RESpondeo dicendo, quod religioſi ſibi nõ poſſunt recipere legata, cum ea ad eorũ conuẽtus pertineant, vt patet ex ſuperioribus, Verum eſt tamẽ, quod cum licentia tacita, vel expreſſa ſuorum prælatorum ea recipere non eſt illicitum, non quoad proprietatem, cum ipſa remaneat apud conuẽtum, ſed quoad vſum, & quotidie fratribus hęc licentia tacitè conceditur, quando ſcilicet ad prędicandum mittuntur ad aliquod oppidum, qui certã eleemoſyoam tribuunt cõuentui, & quod ſupereſt pro ſuis neceſſitatibus ſubleuandis ipſis a Prælatis

relinquitur; hæc enim poſſunt retinere ſcientibus, & non contradicentibus prælatis, qui in hoc caſu tacitè cenſentur ipſis licentiã concedere iuxta Doctrinã Abbatis *a* & ſimiliter vbi ſciente prælato fratres recipiunt legata, tacitè illis licentia conceſſa videtur, prout tradit in ſimili cum Doctoribus communiter Nauarrus, *b* qui ait, quod etiam ſi peccet recipiendo legata ſine licentia prædicta tacita, vel expreſſa, receptio tamẽ valet, & ſtatim monaſterio acquiruntur, quod aliquibus probat iuridicis rationibus.

a Abb. in ca. cũ ad monaſteriũ n. 8. de ſta. mon.
b Na. in c. nullam n. 32. et 33

Neq; ijs obſtat Conc. Tri. *c* determinans quod nemini regularium tam virorum q̃ mulierũ liceat bona immobilia, vel mobilia cuiuſcunq. qualitatis fuerint, ẽt quouis modo ab eis acquiſita tanquam propria, aut ẽt nomine conuentus; poſſidere, vel tenere, ſed ſtatim ea ſuperiori tradantur, conuẽtuiq. incorporentur. Reſpondetur .n. quod non omnia, quæ ſacri canones diſponũt ſub pęna peccati mortalis, obligãt, niſi ex verbis ipſorũ ipſos ad peccatũ mortale obligare clare colligatur, prout in Primo *d* tomo ſatis dictũ eſt, & ſic non erit peccatũ mortale poſſidere ſupradicta de licentia prælatorum ſine eo, quod prius conuentui incorporentur. Si contrarium .n. daremus: eſſet condemnare ad peccatũ mortale omnes moniales, quę nunquam ſuis ſuperioribus tradunt ea, quæ ex labore manuum ſuarum lucrantur, neq. eſt intentio Concilij nouas obligationes addere antiquis, ſolum .n. vult Concilium antiqua præcepta regularibus impoſita ſeruari, vt ex eodem Concilio *e* ſatis patet, quæ ſeruant non habentes ſubditi proprium aliquid, niſi nomine conuentus, & cum ſuorum prælatorum licentia, quod ex ijs, quæ in hoc tertio Tomo in quęſtione de paupertate dicemus, clarius patebit.

c Tri. ſeſ. 25. de regu. c. 2.
d 1. to. q. 6. ar. 3.
e Tri. ſeſ. 25. c. 1

ARTICVLVS V.

Quis prælatus poſſit licentiam concedere ſubdito, vt acceptet, & diſpendat talia legata.

RESpondeo dicendo, quod religioſus particularis non poteſt acceptare, neq. recipere legata ſine licentia prælati conuentus, in quo habitat, at cum ipſe de vno in alium conuentum contigat ſæpe ſæpius mutari, dubitatur quis prælatus ad expendenda ipſa legata licentiam concedere debeat, quando in ſingulos annos ſolui iubentur, & in vno anno moratur in vno monaſterio, in alio vero in altero.

Pro cuius dubitationis reſolutione ad diſtinctionẽ recurrere opus eſt, aliter .n. iudicandum eſt, ſi loquamur de conuentibus bonorum in communi capacib. aliter verò de incapacib. & aliter ſentiendum, quando legatũ eſt vnũ, licet indiſtinctis annis eo fruatur, aliter vero, quando legatum non eſt vnum ſed in ſingulis annis diuiditur, ſi .n. legatum eſt vnum ſolum, ẽtſi indiſtinctis annis debeat legatarius illo frui, velut ſi legetur vinea, aut annuus redditus, totũ acquiritur conuentui, in quo religioſus legatarius, quando acceptatur legatũ, habet habitationẽ, & nihil ex eo acquiritur monaſterijs, ad quę legatarius poſtea ad habitandũ mittitur, non .n. conuẽtus capax bonorũ, cui ſemel dominiũ huiuſmodi legati eſt acquiſitũ, debet ex mutatione legatarij ad aliud monaſteriũ perdere proprietatem ſibi acquiſitã, q̃ in fratrib. minoribus locum minimè habet, cum enim eorum monaſteria ſint omnino bonorũ incapacia, poſſunt prælati ſuperiores cũ licentia ſyndici Apoſtolici, ea legata acceptata in vtilitatẽ non monaſterij, in quo frater habitat, ſeu ad quod poteſt mutari, ſed in vtilitatem totius prouinciæ, aut religionis conferre.

At ſi legatum annuatim diuiditur, velut ſi religioſo fratri, quotannis centum ducati legarentur, per totam ſuam vitam, cum ſecundum ius *f* reputentur tot eſſe legata, quot fuerint ipſi religioſo vitæ anni, tunc legatum annuum pertinet ad conuẽtum, in quo legatarius vt ſubditus ipſius conuẽtus agit habitationẽ: in vnoquoq. enim anno tale legatum de nouo fratri acquiritur, & per conſequens acquiritur conuentui, in quo de nouo vixerit, & ſi fratri minori fuit huiuſmodi legatum factum in ſingulos annos, põt ipſum recipere dictus frater cum licentia prælati, in cuius conuentu fuerit habitator, & cum diuerſa ſint legata non puto ſufficere licentiam vnius prouincialis ad ipſa expendenda per totam ſuam vitam, ſed a ſucceſſorib. talis licentia eſt confirmanda, contrarium tamen eſſet dicendum, ſi legatum eſſet vnum, vnius enim prouincialis licentia ad ipſam in pios vſus expendendam, ſufficeret cum ipſa licentia ſit data nomine officij, niſi a ſucceſſoribus reuocetur, tunc enim ipſa reuocata, alia de nouo debet impetrari iuxta conſtitutiones huius ſacræ religionis.

f l. ſi. in ſingulos. ff. de annuis legatis.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati legata acceptata, & acquiſita inuitis ſubditis, quibus facta fuerunt, poſſint in conuentuum neceſſitatibus conſumere.

RESpondeo dicendo, q̃ videntur dicta legata neceſſario debere tradi ipſis fratrib. quibus fuerunt relicta pro eorum neceſſitatib. hęc .n. videtur eſſe mens teſtatoris contra quam non poteſt aliquid diſponi, vt dicitur in iure. *g*

g l. nemo poteſt ff. de legat. 3.

Pro contraria tamen parte militat rigor religionis diſponens, quod religioſus nullum ius habet ĩ prædictis rebus, neque in alijs, contra quem rigorem minime poteſt diſponere teſtator, neq. intentio dantis præſumitur eſſe, vt aliquid religioſo acquiratur cum voti paupertatis tranſgreſſione, prout Nicolaus III. *h* in ſimili caſu diſponit. Pro reſolutione huius difficultatis eſt diſtinguendum de religionib. quædam .n. ſunt, quæ in communi poſſunt aliquid retinere, alia autem eſt, in qua neq. in communi, nec in proprio poteſt aliquid haberi, vt eſt religio P. N. Franciſci de obſeruantia, prout dictum eſt in articulo primo huius quæſtionis. In religionibus enim, in quibus bona in communi haberi licet, vt primum aliquid legatur, aut datur alicui religioſo ipſorum, ipſo facto Conuentus illud acquirit, & in eo incorporatur, contra quod ius nihil põt diſponere teſtator, & per conſequens prælatus inuito ſubdito poteſt ad libitũ de tali legato ĩ vtilitatem ipſius conuentus diſponere, neque per hoc obligatur ad aliquid dandũ ipſi religioſo ſubdito, ſolum enim ipſi tenetur, in ſuis neceſſitatibus ſubuenire, ſicut alijs ſubditis in neceſſitatib. tenetur prouidere iuxta decretum Concilij Tridentini. *i* Itaq. ratione dicti legati neq. ſubdito aliquid noui acquiritur, neq. prælato erga ipſum ſubditum noua aliqua obligatio incumbit.

h c. exiit qui ſeminat. de v. ſignif. li. 6.
i Tri. ſeſ. 22. de regul. c. 2.

At in religione minorum regularis obſeruãtiæ particularis adeſt difficultas, in alijs enim religionibus cum legatum, aut donatio ſtatim conuentui acquirantur, & legans, aut donans ipſis dominium perdat, poteſt prælatus de eo libere diſpone-

re

re in nomine conuentus:at in ordine minorum regularis obſeruantiæ,cum monaſterium ſit incapax cuiuſcumq.dominij,& legans, aut donans remaneat Dominus non pōt legatum, aut datum conſumi niſi ſecundum ipſius dantis voluntatem, qui cum expreſſerit,vt in neceſſitatib.religioſi particularis conſumatur,videtur,quod prælatus minorū in alijs diſtinctis neceſſitatibus id expendere minime poſſit,contra enim voluntatem dantis expenderetur. Vt autem huic difficultati reſpondeam accipiat lector ſequentia dicta.

Primū dictum eſt, ſi legatum eſt pecuniarium, & religioſus,cui factū eſt.habet aliquas neceſſitates præſentes,aut imminētes neceſſario in ipſis debet expendi ſecundum legantis intentionē. Pontifex.n.& Sedes Apoſtolica non ſibi reſeruauerunt pecunię legatę,aut donatę ipſis fratrib.dominium ſed ſemper apud dantem remanere decreuerunt, vt patet ex iure:*a* at his neceſſitatibus ceſſantibus & ſatisfactis neceſſitatib.pręſentib. & imminētib. dicti legatarij,pōt pręlatus de reſiduo diſponere in conuentus neceſſitatib.pręlatus.n. & fratrum conuentus idemmet corpus myſticum reputātur. Vnde prouiſo conuentu prouidetur ēt ipſemet frater,cuius eſt membrum,hæc.n. fuit volūtas ipſius teſtatoris,& dantis,vt legatum, & donatum in neceſſitatib.fratris ſecundum ipſius ſtatū meliori modo,quo poſſit,expendatur. Aduertendum tamen, quod modo in capitulo generali noſtrę ſacræ religionis celebrato Romę,de quo ī quęſtione de paupertate faciemus mētionem per breue Martini V. & Pauli III.Iam ſi pecunia oblata pro neceſſitatibus fratrū minorū quoad ꝓprietatē non remanet apud dantem,in ſedem Apoſtolicam transfertur.

a c.exit qui ſeminat de v.ſig. Clem.exiui de paradiſ. eodem tit.

Secundum dictum,ſi legatum non eſt pecuniæ, ſed rei,qua ſecundū regulam B. P.N.Franciſci poteſt vti conuentus,cum in his reb. dans, & legans deſinant eſſe Domini,& dominium ad ſedem trāſeat Apoſtolicā,& adminiſtratio ad ꝑlatum,pōt ipſe nihil dare fratri,cui fuerit factū legatum,ſiquidem,vt dictum eſt frater cui fuerit factum legatū, nihil iuris in eo habet.neq.habere poteſt ratione igitur talis legati,aut donationis,ab nihil amplius pręlatus obligatur, quam ad prouidendum dicto religioſo,ſicut alijs ſubditis tenetur prouidere.

Tertium dictum eſt,quod fratribus minoribus in his legatis expendendis maior debet adeſſe proprietatis abdicatio , cum altiſſimam profeſſi ſint paupertatem,& ita dicta legata cum pręlati licentia reponi debent apud ſyndicum,vt in neceſſitatib.præſentibus,& imminentib. expendatur neq; ipſe frater,cui factum eſt legatum,poteſt ſecundū ſuæ regulę puritatem ſe intromittere comparendo in iudicio,nec alio modo petendo ipſum legatum, tanquam debitū Ciuile ipſi aut conuētui appropriatum,prout dictum eſt in ſuperioribus,hoc enim ad dictum ſyndicum nomine ſedis Apoſtolicæ ſpectat. Nec ſubditus,aut Dominus poteſt ad libitum de ipſo diſponere, ſed ſolum voluntatem prælati regula quam, profeſſi ſunt, regulatam.

b Supp.q.76.in 3.tom.

ARTICVLVS VII.

Vtrum legatum religioſo particulari relictum ad pias cauſas cenſeatur.

RESpondeo dicendo,quod relicta fratribus ad ſua ſtudia , & alias neceſſitates etiam inter legata ad opera pia connumerantur,prout aduertunt Baldus, *c* & Panorm.quod intelligitur quando titulo pietatis relinquuntur,& propter Deum, non autem quando amore ſanguinis aut naturali; inter relicta autem ad pias cauſas talia legata cōnumerari maxime intereſt propter magna priuilegia,quę cauſæ piæ a iure Ciuili , & Canonico habent iuxta ea,quæ latiſſime tradit doctiſſimus Tiraquellus *d* 167.priuilegia connumerans.

c Bal.in l.1.c.4 ver. circa perſonā, C.de ſacroſan Ecc. Pan.in rubr.de teſtam.

d Tiraq.in tracta.de priu.cau. pia.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum legato relicto monaſterio poſſint teſtamentarij aliquid amplius eidem monaſterio applicare ex operibus pijs ipſius teſtatoris diuidendis.

RESpondeo dicendo, quod ſi quis alicui monaſterio,vel perſonæ centum aureos relinquat , & iubeat in ſuo teſtamento multa bona expendi in opera pia,non pōt teſtamentarius illi monaſterio aut perſonæ in Hiſpania aliquid amplius de illius bonis donare vt in quadā lege *e* partitarum ordinatur,quam legem ex ſententia peritorū ait Henriq. *f* in vtroq. foro obligare,& ſic limitanda ſunt ea,quę tradit Nau *g* dicens,quod reſtituenda pauperibus poſſunt reſtitui Eccleſijs,aut monaſterijs.

e l.3.titu.10.p.6.
f Henri.li.7.de indul.c.23.in fi.
g Na.in man. c.26.nu.29.

ARTICVLVS IX.

Vtrum legata monaſterio in certum vſum poſſit ſecluſo ſcandalo prælatus commutare in alium vſum magis neceſſarium.

RESpondeo dicendo,quod Sixtus IIII. conceſſit, *quod prælati ordinis minorū poſſint commutare legata facta locis noſtris ad vnum vſum in alium ſine ſcandalo tamen illorum,ad quos ſolutio taliū legatorū pertinet.* Ita habetur in monumentis *h* ordinū,& in ſupplemento. Et Leo X.ampliando dictā gratiam Sixti conceſſit,*quod ſimili mō poſſint dicti prælati facere in reb.donatis per viuentes ſi tamen vt dictū eſt,non ſequatur ſcandalū.* Ita habetur ī ſupplemēto.*i* Et idē Leo X. anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo nono ſ[f]ratrib.minorib.regularis obſeruantiæ,& monialib.ordinis S.Clarę, ac tertiarijs ordinis S.Franciſci de pęnitentia nuncupatis *conceſſit bona immobilia alienare,& permutare de conſenſu duarum partium conuentuum quorū dicta bona fuerint,ac de cōſenſu maioris partis eorundē,ēt vltra trieunium locare vltimis teſtatorū voluntatib.non obſtantib. dūmodo id in conuentuū & monaſteriorū ipſorum euidentem vtilitatem cedere dignoſcant inſuper locationes in præiudicium domorū,& monaſteriorū ipſorū factas retractare.* Ita Paraſeſus,k in collectione priuilegiorū ab ipſo facta,per quod priuilegium tenet Henriquez, *l* quod poſſunt prælati bona vnius monaſterij transferre in aliud indigens. Et ſecundum ius cōmune ꝓuinciales,non obſtantib. vltimis voluntatib. poſſunt facere commutationes:ait.n.Conc.Tridētinum, *l* *in cōmutationib.vltimarum voluntatum, quæ non niſi ex iuſta et neceſſaria cauſa fieri debent Epiſcopi tanquam delegati Sedis Apoſtolicæ ſūmario et extra iudicialiter cognoſcant nihil in precib.tacita veritate,vel ſuggeſta falſitate fuiſſe narratum,priuſquam cōmutationes prædictæ executioni mādentur.* Ita Capucinus *m* in additionibus ad compendium mendicantium. Sed fallitur ſolus enim Papa poteſt vltimam teſtatoris voluntatem alterare, vt dicitur in iure, *n* quod facit non poteſtate ordinaria , ſed de plenitudine poteſtatis , quæ commutatio non poteſt fieri,niſi adſit iuſta cauſa , quæ priuſquam

h In 1.imp.f.62 & in 2.fol.66. conceſ.95. & in ſupp.f.95.conc. 317.
i Sup.f.93.cōc. 293.
k Paraſe.f.80.
l Henr.li.7.de indul.c.22.ī fi.
l Tri ſe.22.c.6 de reform.
m Capuc.ti.cōmutare.
n Cle.quia contingit. de relig. domib.

Digitized by Google

fiat debet ſummariè, & extraiudicialiter ab Epiſco po cognoſci de veritate ſupplicę, & hoc tantum ordinauit Cõcilium Tridentinum, prout aduertit Spinus *a* Verum eſt tamen, quod poſſint teſtamẽtarij cum conſilio, & licentia Epiſcopi commutare vnum legatum in aliud iuſta id cauſa poſtulante prout articulo ſequenti dicetur, at hoc non poſsũt facere cum Conſilio prouincialium vt in eodem articulo declarabitur.

a Spinus in ſpe. teſt. 1. p. rubr. n. 24.

ARTICVLVS X.

Vtrum legatum, vt monaſterium in certo loco conſtruatur, ſit caducum, ſi in tali loco non poſſit conſtrui.

RESpondeo dicendo, quod teſtatore mandãte monaſterium conſtrui in certo loco, vbi conſtitui non põt arbitrio executoris, & Epiſcopi, alibi conſtruẽdum eſt, ꝙ notant communiter Doctores. *b* Pro quo facit textus *c* in ſignis, ex quo probatur, ꝙ pecunia legata ciuitati ad ſpectaculum, ꝙ in ea fieri minimè licebat adhibito conſilio hęredũ, & primorum ciuitatis in aliam rem cõuerti debet: ad idem eſt notabilis deciſio cuiuſdam Authenticę *d* vbi ſi teſtatur aliquem è Sanctis hæredem inſtituerit, aut legatum ei reliquerit, eiuſq. ſancti nullũ oratorium in ea vrbe, neq. in eo territorio inueniatur, legatum debetur Eccleſię ciuitatis, in qua teſtator domicilium habuit, quem textum cõmendant Iaſon, *e* & Baldus ad hoc aliqua inde inferentes, et hanc opinionem ſequitur doctiſſimus Couarr.

b Doct. in 3. de teſtam.
c l. legatũ, ff. de vſufr. leg.
d Auth. de Eccl. ti. § . ſi quis in nomine magni Dei collatione 9.
e Iaſ. in §. ex beneficij inſtit. de actio. n. 45. Bal. in l. ſi quis ad declinandũ, C. de Epi. & cler. c. 4. Co. in c. 2. d teſt. num. 8.
f d. c. 5. de teſta.

Aduertendum tamen, quod non poterunt executores teſtamenti hoc legatum commutare cum conſilio prouincialis, in cuius prouincia monaſterium eſt ædificandum, hoc. n. conceditur Epiſcopis tanquam executorib. vltimarum voluntatum ſecundum ordinem iuris, *f* cuiuſmodi non ſunt ſecundum ius prouinciales regularium, etiamſi ſuis prouincijs fiant dicta legata, quæ propter aliquod impedimentum non poſſunt commode exequi, & ideo impetrata fuerunt priuilegia. de quibus in articulo ſuperiori vt. ſ. non obſtantibus vltimis voluntatibus id efficere poſſent ad modum qui in dictis conceſſionibus continetur.

ARTICVLVS XI.

Teſtator dicit, relinquo talẽ fundum, vt ex ipſo fratres talis monaſterij feſtum ſanctæ conceptionis pro anima mea quolibet anno celebrẽt. Quæritur, vtrum hæres ſatisfaciat ſoluendo ſumptus prædicti feſti retinendo fundum, & quod ſupereſt, ex fructibus ipſius.

RESpondeo dicendo, quod ſi tale legatum relinquatur religioni capaci proprietatis in communi proprietas dicti fundi ad fratres dictæ religionis pertinet, nã ſi voluit, qui legauit quod fratres vſum haberent, quatenus ad ſumptus feſti, & non vltra, deberet aliter dicere, & non ſe explicando, verba eius ſunt ciuiliter, & iuridice explicãda, & ſecundum latam ſignificationem accipienda, vt in quadam lege *g* probatur, per quam & alia iura ita tenẽt Cinus *h* & Baldus, quos citat: & ſequitur Ioannes Lupus. Quod qui dixerit concedo talib. religioſis ad vſum tale pdiũ, proprietas quoq. cõceſſa intelligitur, & ad hoc videtur textus *i* qua dari volo pdia mea ad hoc, vt quicũq. viuente me libertatẽ acceperunt, eis conſtituãtur pdia, cibarij, & veſtiarij nomine intelligũtur relicta, vt pleno iure ea habeant ita hanc opinionem defendit Salzar. *K*

g leg. ſi aliq. ff. de vſufru. leg.
h Cinus et Bal. in l. ſi prædium, C. de iure dot. Lupus de donatio. inter vir. et vxorem §. 7.
i l. alimentis ff. de alimen. & cibarijs legatis.
K Salaz. de vſu, & conſuet. c. 1. n. 27.

Loquendo autem de fratribus, minorib. ſi ipſis relinquatur huiuſmodi legatum, cum ſint incapaces proprietatis etiam in communi, & etiam redituum annualium, vt habetur in iure *l* hoc legatum debet interpretari eo modo, quo poteſt ſecundum ius valere, vt ſcilicet intelligatur ipſis tantum eſſe relictum id, quod pro celebranda feſtiuitate eſt neceſſarium, reliquum autem cum proprietate fundi apud hæredem debet remanere.

l c. exit de uerb. ſign.

QVAESTIO CXXVI.

De legatis factis fratribus minoribus regularis obſeruantiæ, in ſex articulos diuiſa

Circa quam quæruntur ſex.

1 *VTrum fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſſint aliqua legari.*

2 *Vtrum fratribus minoribus poſſint legari annui redditus.*

3 *Vtrum fratribus minoribus poſſint legari annui redditus ad modicum tempus.*

4 *Vtrũ legatũ annuũ relictũ dictis fratrib. ſit validũ, ita vt licet nõ poſſit peti ĩ iudicio, ſaltẽ in foro conſcientiæ hæres ad id ſoluẽdũ teneatur*

5 *Vtrũ, annuus redditus promiſſus, uel legatus monaſterio fratrum minorum de obſeruantia pro fabrica, uino, cera, & oleo, pro celebratione miſſarum ſit ualidus.*

6 *Vtrum prælati poſſint facere compoſitionem ſuper his annuis legatis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſſint ali qua legari.

REſpondeo dicendo, quod quia quandoque fratrib. poteſt legari pecunia, quandoq. immobilia, quandoq; alia, quę vſu conſumuntur, & quandoque aliquid annuum, de ſingulis breuiter dicam.

Quando ergo pecunia legatur, licet tale legatũ non valere videatur, cum in regula fratrum minorum ſit expreſſum, vt fratres nullo modo per ſe, neque per interpoſitã perſonam denarios, vel pecuniam recipiant. Nicolaus *m* tamen III. talia legata valere declarauit, modo per amicos ſpirituales in fratrum neceſſitates cõuertantur, prout in eleemoſynis pecuniarijs, quę viuentibus largiuntur, fieri põt, & ꝙ ſint in quãtitate moderata, & non in fraudẽ paupertatis, vt ait Clemens V. *n* quę moderata quantitas ab ipſa pñenti vel imminenti neceſſitate metietur, & a miniſtris, & cuſtodib. ſimul, & ſeorſum in ſuis adminiſtrationib. iudicabitur, ita vt ſẽper eis ſancta eluceſcat paupertas, vt ẽt Nicolaus III. ordinauit, *o* & ſic guardianus, & conuentus nõ poterunt determinare, quę ſit quantitas moderata ex quib. affirmat Bar. *p* quod ſuperfluum quantitatis moderatę relictũ, fratres neq. poterunt, neq. exigere debent donec de proximo noua emergat neceſſitas, quę per ipſum reſiduum debeat ſubleuari prout explicat Baldus *q* quo caſu eleemoſynaliter tantũ illud reſiduũ eſt petendũ, & ſi aliquod legatũ eis fuerit relictũ ad certam cauſam, vt puta pro induendis fratrib. & huiuſmodi, & ad hoc nõ fuerit neceſſaria tota pecunia legata, dicit Bartolus, *r* ꝙ hoc in legatis non reperitur expreſſum ſicut in eleemoſyna oblata inter viuos, vbi ſi quid de ipſa pecunia habita expleta determinata neceſſitate ſuperſit,

m c. exit. §. 8. de verb. ſig. li. 6.
n Cle exiuit de paradiſo de v. ſign.
o c. exit. §. inſuper nec vtẽſilia.
p Bar. ĩ tra. Minoritarum li. 2. d. 1. c. 3.
q Bal. conſ. 22.
r Bar. vbi ſ. c. 2.

perſit,

Digitized by Google

perſit, non poteſt in aliam neceſſitatem expendi,
niſi pecuniæ Dominus conſentiat, alias ei reſtitue-
tur vt Nicolaus III. ordinauit. *a* Ex quo videtur
etiã dicendũ, quod reſiduum legati remanere de-
bet apud hæredẽ, ſi rogatus a fratribus conſentire
noluerit, quod in aliam neceſſitatẽ expendatur: at
tamen in contrariũ eſt veritas; nam licet ille, qui pe
cuniam dedit, poſſit illam, dum viuit, reuocare, &
repetere, dũ expenſa non eſt, hoc tamẽ heredibus
non permittitur a iure *b* reſpectu reſidui pecuniæ
legatę, & hoc videtur declarari in dicta decretali,
c Nicolai III. ex qua cõcludit Bartolus, quod ſi cau
ſa, propter quã legata eſt pecunia, ſit finita, reſiduũ
expenditur in aliam neceſſitatem præſentem, vel
eminentem. Quam opinionem ſequuntur Anchar
ra. *d* & Serena conſcientia, non. n. debet hoc accre-
ſcere hæredi, ſed pro defuncti anima authoritate
ordinarij in aliam fratrum neceſſitatem conuerti
argumento eorum, quæ in iure *e* notantur, & idem
dicendũ eſt, quando legatum eſt relictum pro ali-
qua determinata cauſa, ſeu neceſſitate, quæ licet
tũc non adſit, in aliã tamen authoritate ordinarij
poteſt cauſam, ſeu neceſſitatẽ cõmutari. Quę mo-
do a fortiori procedunt, cũ ſecundũ determinatio-
nem Martini V. & Pauli III. pecunia fratribus o-
blata in dominium tranſeat ſedis Apoſtolicæ.

a ca. exiit. §. quia vero puritatem.

b l. 3. ff. de ſeru. exportan.

c c. exi. §. in eo ver. caſu.

d Anch. i d. Clemẽ. exiuit Serena conſc. q. 18.

e legatum. ff. de vſufr. le. l. ſi. ff. de operib. publi.

Quod ſi res legata ſit mobilis, & in propria ſpe-
cie ab ipſis fratrib. vtibilis, vt eſt frumentũ, oleum,
lana, & huiuſmodi, licite a fratribus poterit, ſi ea in
digeant, acceptari, ſicut, & quęcunque alia eleemo
ſyna non pecuniaria, quæ a fratribus mendicatur,
ſi ipſis liberaliter offertur.

Si vero fratrib. legentur res immobiles, vt ſunt
domus, ager, & vinea, &c. ſi in legãdo teſtator mo-
dum congruũ expreſſerit, vt ſcilicet per perſonas
idoneas diſtrahãtur, & earum pecunia in ædificijs
& alijs neceſſitatibus fratrũ cõuertatur, tunc benè
poterũt huiuſmodi legata a fratribus acceptari eo
modo quo pecunia legata acceptatur, & idem eſt
dicendũ, vbi indifferenter ſine vlla expreſſione ali
cuius modi ſeu cauſæ huiuſmodi legata ipſis fratri
bus fuerint relicta, tunc. n. modo congruo, & fra-
tribus licito relicta intelligũtur, vt Nicolaus III. *f*
determinat, quod ſi modus congruus a teſtatore
fuerit expreſſus, vide quid determinet idem Nico
laus, ait enim, *quod ſi teſtator modum exprimat, in*
legando, ſe undũ quem fratrib. eorum inſpecta condi-
tione non liceret recipere, vt ſi legaret fratribus vi-
neam, vel agrum ad excolendum, domum ad locan-
dum, vel ſimilia verba in ſimilibus proferret, quod
tunc in tali legato, & eius receptione per omnem mo
dum fratres abſtineant. Hæc Nicolaus. In tantum
hoc verum eſt, necdum talia legata fratres recipe
re poſſunt, verum etiam vt annotauit Bartolus, *g*
nec poterunt æſtimationem recipere, nam modus
vnus recipiendi legatum, eſt æſtimationem recipe
re, prout in multis legibus *h* notatur, & concordãt
Bald. Anchar. & Serena conſcientia.

f d. c. exiit. § ad hæc.

g Bart. d. lib. 2. diſt. c. 1.

h l. ſi domus, §. qui cõfitetur. ff. de leg. 1. l. nõ dubio. §. ſi ff. de le. 3. Bald. in auth. ingreſ. C. de ſacroſ. Eccl. Ancha. in Cle. exiuit Ser. cõſc. q. 2

i l. obtinuit. de cõdit. & demõ. l. reprehẽ. C. de cõſt. & ſubſtit.

Sed eſt aduertendum, quod quãdo huiuſmodi
incongruitas non prouenit ratione ſtatus, & cõdi-
tionis fratrum generaliter (vt erat illud de vinea
ad excolendũ) ſed potius alicuius fratris particula
ris (puta ſi religioſo laico eſſent relicti libri miſſale
vel ſimile) tunc ſecundũ iura omnis tollitur de le-
gatis impoſſibilitas, vt leges *i* determinãt, & debeat
tranſmutari in alium modũ poſſibilẽ, vt in quadã
lege decernitur: ſed vt clarius pateſiat, exemplo il-
lud illuſtrari oportet, ſi legetur fratribus Minori-
bus vinea ad excolendum, vel tanta pecunia, vt ex
ea emant paramẽta, vel alia ſuperflua pro ſeruitio
Eccl. & cetera huiuſmodi tale legatũ nullo modo
valet, quia hæc ſuperflua habere ſtatui, & regulæ
fratrum minorũ repugnat ſi vero aliqua pecuniæ
quantitas legetur pro aliquibus rebus licitis, quib.
tamen fratres non egeant, tenet legatum, nõ enim
expreſſit teſtator modum illicitum ex ipſa regula,
ſed ex eo tantum illicitum, quia prædictis rebus
fratres non indigent, quo caſu ſecundum iura alle
gata tollitur impoſſibilitas a legato, & commuta-
tur in alias fratrum neceſſitates, & idem tenent
aliqui eſſe dicendum, cum aliquod relinquitur fra
tribus ædificium, ſeu fundus pro conuentu v. g. cõ
ſtruendo ipſis fratribus, licet enim fratres non in-
digeant conuentu, quia iam illud habent; hic ta-
men talis modus impoſſibilis in aliam commuta-
bitur cauſam fratribus neceſſariam, vt memoria,
& voluntas defuncti ſeruetur, & animæ eius pro-
uideatur, argumento cuiuſdam legis. *k* Neque. n.
hic modus expreſſus in legato continet impoſſibi-
litatem ratione ſtatus & regulæ fratrum minorũ,
cum poſſint fratres habere loca huiuſmodi, ſed cõ
tinet impoſſibilitatem ex eo, quod fratres habent
locum, & non indigent alio, & ideo in aliam ipſo-
rum fratrum commutabitur neceſſitatem. Hæc
autem commutatio fiet per teſtamentarios, & Epi
ſcopum iuxta ea, quæ cum Couarruuias *l* late in ſu
perioribus diximus.

k l. legatũ. ff. de vſuf. lega.

l Prace. art. 10.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratribus minoribus poſſint legari annui redditus.

RESpondeo dicendo, quod fratres minores nul
lum ius habent, neque actionem ad petendũ
ſingulis annis aliquid annuum, aut ſit debitum ra
tione cõtractus inter viuos, aut ratione cauſę mor
tis, aut vltima voluntate legatũ, cũ huius iuris, &
actionis ſint omnino incapaces, ſicut ſunt incapa-
ces cuiuſcunq; proprietatis, vt expreſſe determina
tum eſt in quadam Clementina, *m* & in quodam
capitulo generali Burgi celebrato anno Domini
milleſimo quingenteſimo vigeſimo tertio, hoc ob-
ſeruari præcepto eſt. Et in capitulo generali Aſſi-
ſij celebrato anno Domini milleſimo quingente-
ſimo vigeſimo ſexto, & in ordinationibus genera-
libus Toletanis hoc modo eſt innouatum, adeo
eſt hoc verum, vt dicat Fulgoſius, *n* illicitum eſſe
fratribus Minoribus hos annuos redditus recipere
etiam ſi ipſi minimæ ſint quãtitatis, & hoc fuit de-
terminatum per ſententiam diffinitiuam anno Do
mini milleſimo trecenteſimo duodecimo, prout
tradunt Firmamentum *o* trium ordinum, & Alua
rus ſuper regulam fratrum minorum.

m Cle. exiuit de Paradiſo. §. cũque annus redditus de v. ſign.

n Ful. diſp. 104. Titius condidit

o Fir. t. p. f. 33 Alua. l. 2. c. 67

Inſuper etiam ſi ſecundum Panormitanum, *p* &
plures, quos refert, & ſequitur Tiraquellus quãdo
per decem annos libere aliquid Eccleſiæ ſoluitur,
aut piæ cauſæ introducitur conſuetudo, id ipſum
in futurũ ſoluẽdi, etiam ſi neq; titulus, neq; aliud
ius allegetur, & probetur, nõ tamen hoc habet lo-
cum in huiuſmodi cenſibus ſolitis ſolui per viam
eleemoſynæ fratribus minoribus etiam per centũ
annos continuos, ex tali enim ſic continuata
præſtatione nullum ius neq; poſſeſſio ip
ſis fratribus acquiritur, cũ omnino
ſint talis iuris incapaces, prout
cõſuluit Bal. *q* ſed hoc in-
fra articulo quarto
latius explica-
bitur.

p Pan. in c. ueniens el 1. in 4. not abi. per tex. ibi extra, de teſtib. Tiraqu. de praſc. §. 1 glo ver.

q Bal. cõſ. 277. in quadã lib. 2.

AR-

Digitized by Google

ARTICVLVS III.

Vtrum fratribus minoribus poſſint legari annui redditus ad modicum tempus.

REſpondeo dicẽdo, quoſdam tenere annuos redditus ad certum breue tempus poſſe fratrib. minoribus regularis obſeruantiæ legari; & rõ ipſorū eſt, quia fratres minores non poſſunt habere immobilia, & annui redditus ad breue tempus legati inter immobilia minimè computantur ſecundũ Federicum *a* de Senis, quem ſequitur Bald.

Marianus Socinus *b* aliter progreditur, diſputans.n. vtrum annui redditus computentur inter immobilia, dicit, quod aut nos conſideramus intrinſecã, & propriã naturam ipſorum annuorum reddituũ, & hoc caſu dicit, non eſſe iudicandos bona mobilia, aut immobilia, quia mobilia, & immobilia propriè tãgi, & palpari poſſunt de loco ad locũ, & tam ipſa quam immobilia circunſcribuntur loco, quod non contingit in annuis redditib. Præterea ad annuos reditus ſolũ cõpetit actio, & quod tali modo debetur, dicit nomen debitoris, ſed propriè actiones, & nomina debitorũ non reputantur mobilia, & immobilia, & ideo ſi ſimus in materia indifferenti, in qua non ſit neceſſarium tractare, & applicare annnos redditus ad materiam, de qua agitur, annui redditus nõ venient, & ſic non venĩet in legato mobiliũ, aut immobilium argumento eiuſdã legis *c* aut ſumus in materia, in qua neceſſariũ eſt tractare de nominibus debitorũ, & de annuis redditibus, vt applicentur ad aliquã ſpeciem mobilium, vel immobilium. Illuſtratur hoc exemplo, deſumpto ab alienatione fienda requirente a iure certas ſolẽnitates in rebus Eccleſię, & minorũ, in hoc caſu, aut loquimur de actionib. ſimpliciter nõ competentibus ad annuos redditus, & ſi tales cõpetunt pro rebus mobilibus reputantur mobiles, ſi vero competunt pro rebus immobilibus iudicãtur immobiles, & ita procedit, quod notat Bartolus, *d* & Petrus de Ancharrano, & Ioannes de Imola, aut loquimur de actionibus competentibus ad annos redditus, & hoc caſu aut ſunt perpetui, vel ad longum tempus, vel ad modicum tempus. Primo caſu computantur inter mobilia, & ideo ſolennitates, quæ requiruntur in alienatione rerum Eccleſiaſticarũ, vel minorum, requiruntur etiam in dicta alienatione redditũum annuorum iuxta quandam legem *e* & idẽ eſt in ſecundo caſu, quãdo ſcilicet annui redditus ſunt ad lõgum tempus; quando vero annui redditus ſunt ad modicum tẽpus, tunc ſub diſtinctione eſt loquendum quod aut eadem ratio prohibitionis vendicat ſibi locum ipſis annuis redditibus ad modicum tempus, & tales annui redditus computantur etiam inter immobilia, & ſic ſunt prohibiti fratribus minoribus. Pro quo facit, quod voluit Bartolus *f* in tractatu minoritatum concludens, quod Clementina exiuit verſiculo vt cumque, annui redditus vendicat ſibi locum, etiam ſi deberetur aliquid nocturnum, vel diurnum, & idem Bartolus *g* in dicto tractatu ait, quod eſt, ſi deberetur vſque ad certum tempus, cum hoc videatur ſtatui, & regulæ fratrũ minorum repugnare, & idem cõfirmatur per ea, quæ tradit Baldus *h* facit etiam pro hac parte, nam vbi eſt eadem ratio, eadem erit diſpoſitio, vt eſt vulgatum in iure *i* ſi vero alia ratio concluderet, magis in annuis redditibus ad modicum tempus, quã in bonis immobilibus, tunc tales annui redditus non computantur, inter immobilia, & ita procedit, quod conſuluit Federicus *k* de Senis.

a Feder. cõſ. 14 Bal. in l. hac edictali. §. ie illud, C. de ſecũ. nup.
b Soc. in tra. de obla. li. 8. n. 30. vſq. ad nu. 39.
c l. ſi. ff. quorum legato.
d Bar. in l. pupil. ff. de actio tutorũ, & cõſ. 134. reuerendiſſime Domine Anch. & Imo. in c. nulli de reb. Eccle. non alie.
e l. iubemus, C. de ſacroſ. Eccl.
f Bar. li. 2. diſt. 6. c. 1.
g Bar. vbi ſup. c. 2.
h Bal. in Auth. ingreſ. C. de ſacroſ. col. 1. ve. prima eſt iſta.
i l. illud. ff. ad l. Aquil.
k Feder. d. conſ. 14.

ARTICVLVS IV.

Vtrum legatum annuum relictum dictis fratribus minoribus ſit validum ita, vt licet non poſſit peti in iudicio, ſaltem in foro conſcientiæ hæres ad id ſoluendum teneatur.

REſpondeo dicendo, quod non eſt minima difficultas, & opinionũ diuerſitas, an ſcilicet ſit validum legatum, aut fideicommiſſum annuum relictum fratribus minoribus, ita vt hæres in foro conſcientiæ ad id ſoluendum omnino teneatur adimplendo volũtatem teſtatoris, etiamſi dicti fratres minores nullã actionem, & ius ad ea petenda in iudicio habeant, cuius dubij inueſtigatio, & reſolutio non minimam, ſed magnam ſecum affert vtilitatem, ſi enim dictũ legatum, & fideicommiſſum eſt omnino inualidum, hæres ipſum neq; in foro conſcientiæ, neq. in foro exteriori ſoluere tenebitur: at ſi in ſe validum eſt ad ipſum ſoluendũ ſingulis annis ſub pœna peccati mortalis in foro conſcientiæ aſtringetur etiamſi a fratribus minime petatur, & per conſequens poteſt compelli in foro exteriori ab Epiſcopo ipſum ſoluere, cum ad ipſum ex officio ſpectet teſtatoris voluntatem adimplere, quod ipſum poterunt alij iudices, ad quos de iure ſpectat vltimas voluntates facere executioni mandari.

Et pro parte negatiua facit quædam Decretalis *l* in qua decernitur, prædictos fratres eſſe omnino incapaces talium legatorum, & per conſequens ipſis de minime legari poſſe. Nec ſufficit dicere, qd licet ipſi ad petendum dictos annuos reditus nullum ius habeant, hæredes tamen ad eos ſoluendos tenentur, ſicut ad ſoluendum alia particularia legata aſtringuntur. Nam reſpõdetur, quod plus voluit dicere Clemens V. in dicta Decretali reſpectu annuorum redituum, quam reſpectu legatorum particularium, & ſic videtur neceſſario dicendum, quod non ſolum non poſſunt religioſi minores dictos annuos redditus petere, ſed quod etiam legata ipſorum ſunt inualida, alias nullam poneret differentiam inter annuos redditus, & alia legata particularia, & ſic per hæc argumenta tenet Nauarrus *m* quod in foro conſcientiæ talia legata minime debentur. Quod confirmat in hunc modũ, tũ quia relictum incapaci a teſtatore pro non ſcripto habetur in iure, *n* tum quia non obſtat lex *o* quædam determinans, quod relictum alicui, qui ſine ſuo delicto eſt eius incapax, debetur, quantum ad æſtimationẽ, & præfati fratres abſque ſuo delicto ſunt incapaces præfati legati, non inquam, hoc obſtat, quia illud procedit quando ſimpliciter aliquis ſit incapax, & non cum adiectione, quod ſcilicet nullo modo capere poſſit, prout inuenitur in ipſa Decretali, *p* & clare affirmat Bartolus.

Sed pro cõtraria parte, quod ſcilicet ſit validum tale legatum facit, nam ſecundũ ius *q* ciuile hoc legatũ annuũ nihil aliud eſt, quã multa legata multiplicata, & ſic debet conſiderari capacitas legatarij pro ſingulis annis. Vnde ſequitur, quod ſicut poteſt teſtator quoddam particulare legatũ pro vno anno relinquere fratribus minoribus: ita poterit diſponere, vt in altero, & altero anno, & ſic de ſingulis annuatim ſoluatur. Et certe videtur durum, quod illud, quod teſtator poteſt facere, & quotidie facit in vita, dando quotannis certam eleemoſynam fratribus minoribus, non poſſit facere, vt poſt mortem ſuam id ipſum fratribus minoribus largiatur, præſertim cum ſit ordinarium, id quotidie fieri, vt patet in iure, *r* vnde pro reſolu-

tione

l Cle. exiuit. §. cũ annuus redditus de ver. ſig.
m Na. li. 3. cõſ. tit. de teſt. conſ. 14. nu. 8.
n l. ſi in meta. ff. de iis quæ pro non ſcript. habentur.
o l. adẽ Iulianus §. 1. cũ ſeq. ff. de lega. 1.
p d. §. ceterum Bar. in trac. minor. li. 2. d. ca. 1.
q l. cũ in ſingulos. ff. de ann. le.
r l. Scio. §. medico & §. fin. ff. de annu leg. l. ſi cui annuũ Titia. § qui Marco eod. tit.

Digitized by Google

tione dico, quod legatum annuum relictum monaſterio D. Franciſci de obſeruantia in ſtipendium miſſarum, & officiorum diuinorum celebrandorũ tenentur ſoluere hæredes, & teſtamentarij, hoc enim nihil aliud eſt, niſi iubere dictas miſſas, & officia celebrari, & ſacrificia offerri, & ſtipendia pro his debita perſolui, & ſic tale legatum non reputatur, vt legatum fratrib. factum, ſed vt ſtipendium, debitum pro celebratione miſſarum, & diuinorum officiorum prout optimè aduertit Syl. *a* cuius verba hic referam.

a *Sylu tit. legatum. 2. §. 4.*

Tertio Petrus de Palude ordinis prædicatorum in Epiſtola ad magiſtrũ eiuſdẽ ordinis loquendo de dicto ordine (ſcilicet Minorũ, de quo ſupra dixerat) de anniuerſarijs perpetuis ſic dicit; ſicut nõ eſt cõtra ordinẽ immo de ordine recipere quotidianas eleemoſynas: ita ẽt anniuerſaria perpetua, neq; hoc eſt habere redditus recipiendo gratis & petendo extra iudiciũ, neq; eſt in hoc neceſſaria diſpẽſatio, ſicut nec in quotidie mẽdicando, ſed petere illa in iudicio tanquã redditus ſic debitos non licet abſq; diſpẽſatione, quæ fieri non debet, neq; illud diſſimulari, niſi ex cauſa neceſſitatis, puta in locis, vbi ita charitas refrixit, quod fratres ſeminantes ſpiritualia nõ poſſunt aliter metere corporalia. Hæc ille addens idẽ eſſe de cenſib. annuis, & redditib. fratrũ ad vitã, & concordat Archidiaconus & Pharinertus ordinis minorũ generalis in conſtitutione dicens, quod nõ licet fratrib. inducere aliquẽ ad talia legata faciẽda quod ſi facta fuerint, in iudicio non petant quaſi innuens, quod extra iudicium per modum eleemoſynæ peti poſſunt.

Ex his ſumma Roſella infert, quod annuũ prouẽtũ locorũ poſſeſſionis, vel huiuſmodi nõ licet minoribus ẽt extra iudiciũ exigere, ſed recipere ſponte oblatũ. ſed per exactionẽ ſi intelligit cõpulſionẽ ad dãnũ, nihil eſt, quod dicitur, quia hoc extra iudiciũ nõ fit, niſi per violentiã ſi vero intellexit petitionẽ, dic, quod hoc poſſunt ſecundũ ſummam Angelicã, licet is qui eſt daturus ad hoc cõſcientia teneatur, ſicut poſſunt petere eleemoſynam ab eo, qui ad eam tenetur ratione ſuperfluitatis. Hæc doctiſſimus Syluester.

b *Na. de orati. c. 5. n. 3. & lib. 7. conſ. tit. de teſt. cõſ. 14. n. 9. et 10*

Deinde probatur hæc opinio, & noſtra ſententia ex argumento ad hominem contra Nauarrum, *b* tenentem quod hæredes teſtatoris inſtituẽtes Capellanias tenentur mandare dicere Miſſas, & celebrare diuina officia, ad quæ intendebat ipſos fratres Minores in quorum Monaſterijs mãdauit capellanias fundare, obligare, & per cõſequẽs quod tenentur ſoluere ſtipendia pro celebratione relicta. Vnde cum teneantur ipſa ſoluere ſtipẽdia ego non video, qua ratione poſſit negari ipſos fratres poſſe dicta ſtipendia recipere ſicut alij religioſi, & Eccleſiaſtici ea recipere poſſunt, licet enim ad petendum in iudicio ſint incapaces, ad recipiendum tamen illud quod ſibi ipſis in foro conſcientiæ debetur, non video in eis aliquam incapacitatem, ſicut quando petunt eleemoſynã ab eo, qui tenetur illam dare ratione ſuperfluitatis, poſſunt ipſam recipere, licet debitam.

c *Syln. vbi ſup. Cor. ſuper Reg. fratrer Mi. c. q. 11. f. 191. p. t*

Denique ego in ea ſum opinione, vt alia legata valida iudicem, & ea in foro conſcientiæ ſecundũ mentem teſtatoris neceſſario debere ſolui a teſtamẽtarijs, prout tenet Syluester, *c* & opinio Curdubæ ſuper regulam fratrum Minorum, licet ex incapacitate fratrum ipſi ea in iudicio petere minime poſſint. Neq; eſt abſurdũ, quod fratres in foro exteriori nõ poſſint petere dicta legata, & quod teſtamentarij in foro conſcientiæ ea ſoluere teneantur. Nã ſicut in diuinis non implicat, quod relatio Dei ad creaturas ex parte creaturarum ſit realis, cũ ipſæ in fieri, & cõſeruari a Deo Optimo Maximo pendeant, ex parte vero Dei ſit rationis, cũ ipſe ſit incapax propter ſuam infinitam perfectionem relationis realis ex tempore; ita in præſentiarum nõ repugnat, quod ſit obligatio in foro conſcientiæ ex parte hæredum ad ſoluendum dicta ſtipendia, & quod fratribus Minoribus propter ſuam maximam paupertatis perfectionem nullum ius ex tali obligatione ad petendum in iudicio naſcatur. Deinde hæc veritas pateſit ex doctrina doctiſſimorum virorũ, quos refert Couarruuias, *d* tenentium quod legata in minus ſolemni teſtamento in animæ iudicio ſunt ſoluẽda ab hærede, qui certo ſcit, eam fuiſſe voluntatem defuncti, vt prædicta legata ſoluerentur, licet in foro exteriori hæres ad talium legatorum ſolutionem non teneatur. *e*

d *Cou. ĩ c. cd eſſes. n. 4. de teſt.*

e *l. ſi ĩ metallũ. ff de iis, quæ pro nõ ſcri. habẽtur*

Neque argumentum Nauarri, quod relictom omnino incapaci pro non ſcripto habetur, vrget, cum iura in ſuperioribus allegata id probantia loquantur de incapacibus ratione alicuius delicti ab ipſis cõmiſſi, vt ſunt in metallum damnati: at fratres Minores non ſunt omnino incapaces ratione alicuius delicti ab ipſis commiſſi, ſed ratione ſtatus Regularis ab ipſis propter Deũ aſſumpti, quos non debemus ita rigoroſè tractare, vt dicamos ipſis cum deuotione legata relicta pro ipſorum ſuſtentatione nulla obligatione deberi, & pro non ſcriptis haberi, præſertim cum prædicta iura ciuilia rigoroſè ſe habentia contra damnatos in metallũ, non prohibeant ipſi aliquid pro alimentis annuatim relinqui, & ipſa ſtipendia annualia Miſſarum, & ſacrificiorum pro alimentis fratrum relinquantur. Vnde exiſtimo in dicta Clementina omnino ſãtum fratribus prohiberi, habere cenſus, & iura redituum annualium, quæ propriè bona immobilia reputantur, non tamen prohiberi, vt dicta legata annualia tanquã ſtipendia pro celebratione diuinorũ ipſis poſſint legari, & ab ipſis recipi, & ipſis in foro conſcientiæ deberi, licet ad ea petenda in foro exteriori nullã habeant actionem. Pro qua opinione vltra ſupradicta primo facit. Nam relictum ſacerdotibus, vel miniſtris Eccleſiæ ipſi Eccleſiæ videtur eſſe relictũ, vt in quadam lege definitur. Vnde cum Deus, & eius Eccleſia ſint huiuſmodi legati annui capacia, non eſt cur dicamus, ipſum ſecundũ ſe eſſe inualidum, tanquam incapacibus omnino relictum, licet ipſi fratres Minores ipſum in iudicio petere minime poſſint. Secundo facit deciſio alterius legis *f* definientis eſſe valida legata mandata quibuſdam ſeruis dedicatis ſeruitio templi, antequam ipſum templum conſtruatur, & ſic officio iudicis hęredem compellendum ſeruis relicta præſtare, non tamen iure actionis, cum deſit perſona quæ agere poſſit.

f *l. ſeruos. ff de ali. et ciba. leg.*

Ex qua lege iuncta ſua Gloſſa *g* conficio argumentum, quod ſicut tale legatũ tanquam validũ poteſt officio iudicis ſolui etiam ſi ſerui, quib. legatum eſt, ſint ipſius incapaces ad ipſum in iudicio petendum: ita anniuerſaria relicta Minorib. ſunt valida, & officio iudicis debẽt ſolui ipſis fratribus, licet ipſi ea in iudicio minime petere poſſint.

g *gl. in d. l. ſeruos. v. et.*

h *l. hærd. in fin. ff. de peti. hære.*

Tertio probatur hęc pars ex alia lege *h* non minus eleganti, cuius argumento reſpondetur omnibus, quæ in contrarium adduci poſſunt, in qua lege Papinianus ait *quamuis enim ſtricto iure nulla teneantur actione hæredes ad monumentum faciendum tamen principali, vel pontificali authoritate cõpelluntur ad obſequium ſupremæ voluntatis*, quibus verbis ſatis ſignificatur iudices teneri ſuum officium præſtare pro adimplenda voluntate teſtatoris, etiam ſi teſtamentum, in quo tale quid fieri mandauit, nullum fuerit, & ſic in noſtro propoſito licet ſecundum rigorem iuris prædicta legata

annua-

Digitized by Google

annualia minime peti poſſint a dictis fratrib. per officium tamen iudicis dicta legata annualia ſunt ipſis præſtanda, vt obſequium fiat teſtatoris volũtati, preſertim cum in omni cauſa miſerabilium perſonarũ poſſit iudex etiam procedere ex officio ſuo ad priuatam vtilitatem ſecundum Barto. *a* Alexandrum, Bald. & Abbatem, & Marantam.

a Bar. l. 4. §. hoc autẽ iudiciũ. c. 1. oppoſ. t. & ibi Alex. & in l. 1. col. 1. ff. de iuriſ. di. om. iud. Bal. 3 c. 1. §. iniuria. c. pen. de pace iu ra. fir. Abb. ad noſtrã el 2. c. 2. in fi. de iure iur. Marã. de ord. iudiciorum. p. 8 nu. 132.

b Nau. d. conſ. 14. nu. 3.

Ex quibus infertur primo deciſio ad quandam quæſtionem, quam proponit idem Naua. *b* ſcilicet quædam teſtatrices reliquerunt cuidam Collegio Monialium redditus annuos decem, & octo aureorum, &c. ad hoc vt teneantur illa dare fratribus S. Franciſci de obſeruantia pro celebratione Miſſarum, & diuinorum officiorum eis iniunctorum quærit enim Naua. an præfatũ legatum dictis fratribus relictum valeat? & reſpondet minime valere. Primo, quia nulla poteſt eis quæri obligatio. Secundo, quia ipſis annui redditus relinqui non poſſunt. Tertio, quia ipſis nihil poteſt legari, niſi pro neceſſitate præterita, vel præſenti, & hi redditus ipſis relinquuntur pro dicendis certis diuinis officijs ſine alio neceſſitatis reſpectu. Quæ fundamenta quam vim habeant ex dictis clare patet.

Ad primum enim concedo, quod ipſis fratribus nulla poteſt quæri obligatio ita, vt ipſi, aut aliquis nomine ipſorũ poſſint petere prędictum legatum, ſed ex hoc non infertur eſſe inualidum ſecundum ſe, & quod iudex ex officio tenetur illud facere ſolui, & miſſas, & diuina celebrari ſecundum voluntatem teſtatricium, cum hæres in conſcientia præfatum legatum præſtare adſtringatur, imo Syndicus poteſt ipſum petere in iudicio, cum per conceſſionem Gregorij XIII. poſſit in iudicio ſtipendia Miſſarum, & diuinorum officiorum petere, & per hoc reſpondetur ad ſecundum.

Ad tertium reſpondetur, quod ipſis nihil poteſt legari, niſi pro neceſſitate præterita, vel præſenti imminenti, & hoc legatũ licet non fuerit relictũ pro neceſſitate præterita, vel præſenti fuit tamen relictũ pro neceſſitatib. imminentib. in quib. neceſſitatibus dicti fratres perpetuo laborant, cum monaſteria pauperum multiplicentur, & paupertas ciuium abundet, & multorum charitas refrigeſcat.

Infertur ſecundo, quod prædictæ Moniales ſatisfaciunt obligationi, qua aſtringũtur ad celebrationẽ dictarũ miſſarũ, & officiorũ, ſi ea per dictos fratres Minores celebrentur, hoc corollarium eſt contra Nauar. *c* dicentẽ dictum collegiũ non ſatiſfacere, ſi celebrare faciat dicta diuina in præfato Monaſterio obligando ſe ad faciendu ſic celebrare perpetuo, contra quem ad hominem arguo. Nã ſi ipſum Collegium ſponte faciat illa celebrari in dicto Monaſterio, ait Nauarrus ibi ſatisfacere obligationi, qua ipſa diuina celebrandi tenetur, & ego non video, cur nõ ſatisfaciat faciendo illa celebrare animo ſe perpetuo obligandi dicto monaſterio, præſertim cum animus ſe perpetuo obligandi non ſit aliquod peccatum contra iuſtitiam, per quod dicta ſatisfactio recte fieri impediatur.

c Nau. vbi ſup. nu. 9. & 10.

Infertur tertio, quod poſſunt fratres minores ſingulis annis petere eleemoſynã ab eadẽ perſona & cũ tuta recipere cõſcientia ſine eo quod in hoc eorum regula, & inſtitutum paupertatis in aliquo tranſgrediatur, ſiue dans dictam eleemoſynam intelligat eam libere dare, ſiue arbitretur ad eam dãdam in conſcientia obligari, non enim fratribus minoribus in eorũ Regula prohibetur, talem eleemoſynam recipere ab eo, qui eam dare tenetur.

Neque obſtat, quod eleemoſyna ſit certa, & videtur illicitũ ipſis fratribus habere aliquid certũ. Nam reſpondeo, quod etiamſi dicta eleemoſyna ſit certa, moraliter, ac ciuiliter incerta eſt, & eſſe eleemoſynam moraliter certam, quia certo ſolui debet, non repugnat ſtatui paupertatis altiſſimę, niſi ipſa ſit exceſſiua, prout tenet Corduba *d* allegans Syluеſt. neq; eleemoſyna certa moraliter repugnat paupertatis ſtatui, quando ipſa eleemoſyna verè liberaliter datur, nulla obligatione ẽt in foro cõſciẽtiæ ad eam dandã compellente, nã ſufficit, vt non ſit contra paupertatẽ talem eleemoſynã recipere, quod ipſa nullo modo a dictis fratribus peti poſſit.

d Cor. ſuper regul. fratrũ minorũ. ca. 6. q. 10. iuxta fi. Syl. v. legatũ 2. q. 4.

Ex quibus quarto infertur, quod etiamſi Farinerius Generalis Minorũ, prout refert Syluеſt. *e* diffinierit in quadam eius conſtitutione, illicitum eſſe Fratrib. Minorib. inducere fideles, vt huiuſmodi anniuerſaria in ſuis Monaſterijs; quæ vulgo Capellaniæ nuncupantur, conſtituantur, mihi tamen videtur, ex dictis in ſuperioribus, non eſſe illicitam moraliter talem ſuaſionem, inducũt enim ipſi fratres ad aliquod bonũ, cuius ipſi ſunt capaces quãtum ad recipiendum per viam eleemoſynæ.

e Syl. leg. 2. n. 4.

Quinto infertur, quod ſi relinquatur fratribus Minoribus certum legatum annuum pro neceſſitatibus infirmorũ valebit tale relictum. Hãc opinionẽ tenet Ioannes Andræas allegans pro ea quandam Clementinam, *f* & eam ſequitur Ioannes Dilectus Durantis. *g* Verum eſt tamen, quod nõ poſſunt petere fratres hoc legatum in iudicio, poſſunt tamen implorare officium iudicis, vt ipſum ſoluatur, & voluntas teſtatoris adimpleatur, prout in ſuperioribus eſt explicatum.

f Cle. exiuir. §. nos itaq. de verb. ſignifi.

g Durã. de arte teſtan. tit. 1. cau. 11. nu. 2.

ARTICVLVS V.

Vtrum annuus redditus promiſſus, vel legatus Monaſterio Fratrum Minorum de obſeruantia pro fabrica, vino, cera, oleo, & veſtimentis pro celebratione Miſſarum, ſit validus.

RESpondeo dicendo, quod pro validitate huius legati facit primo aliud eſſe Eccleſiã, & fabricam eius, & aliud Collegium, Conuentum, vel Capitulum, quod eũ tenet, gubernat, & regit, prout notatur in iure, *h* hic autem teſtator non reliquit fratribus Minoribus, neque eorum collegio, nec vlli ſingulari eorũ, ſed Eccleſiæ, quæ non prohibetur aliter recipere. Nam neque Nicolaus III. neque Clemens V. in ſuis Decretalibus, *i* neque vlla particula Regulæ B. P. N. Franciſci prohibet, relinqui aliquod annuum eorum Eccleſijs: vt aduertit Bartolus. *k* Secundo quia ratio quare B. P. N. Franciſcus voluit fratres fore mẽdicantes, & in arctiſſima paupertate, eſt, vt toti penderẽt a Deo, & ſolis illis, quæ amore Dei ſibi darentur per incertam mendicitatem victitarent, vt conſtat ex eius Regula, & ex eius declarationibus. at eorum certa mendicitas non tollitur ex eo, quod aliquem certũ redditum habeat eorũ Eccleſia pro prædictis, quæ ad victum, & veſtitum fratrum non pertinent, ergo hoc legatum videtur valere, & in hanc partem videtur inclinare Nauar. *l* quam expreſſe amplectitur Syl. quam ego quoque ſequor, & defendo per tradita in ſuperioribus.

h c. per exẽptionẽ de priu. li. 6. ca. ſi ciuitas de ſent. excõ. lib. 6.

i c. exii. de verb. ſig. & Cle. exiui.

k Bar. in tract. Minor. li. 1. di. 4. c. 1. & in leg. ciuitatib. ff. de le. 1. & in l. ſeruis ff. de adi. lega.

l Na. li. 3. conſ. 13. Syl. v. leg. 2. nu. 4. Sup. q. 76. tomo 2.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati Minorum poſſint facere aliquã compoſitionem ſuper annuis redditibus ipſis legatis.

RESpondeo dicẽdo, quod loquẽdo de iure non poſſunt prælati Minorũ facere aliquã cõpoſi-

tio-

Digitized by Google

tionem ſuper redditibus annuis ipſorum n[illegible]ſte-rijs legatis, ita ſi talia legata caduca reputarentur. Et ideo Clemen VII. Pontifex maximus, ne ſic ſtrat-toria redderetur teſtantium volun[illegible] as in huiuſmodum breue conceſſit dicens.

Dilecti filij ſalutē & Apoſtolicam benedictionē. Nuper pro parte veſtra nobis expoſitū fuit quod [illegible]ſan hactenus contigit, & in futurum etiam contingere poſſet, quod aliqui Christi fideles deuotionē ad ueſtrū ordinē, fratres & loca ipſius ordinis gerētes in eorū teſtamētis inſtitutiones ſeu legata fecerunt, aut facerēt, quorū ex veſtræ religionis regula et profeſſionis puritate, quā ſeruatis, capaces nō eſtis. Quare pro parte veſtra nobis fuit humiliter ſupplicatū, vt cū hæredes inſtituti, ſiue executores per huiuſmodi teſtatores deputati in cōſcientia ſe grauari ſentiant, ad pias defunctorū voluntates exequendas deſuper opportune vobis, ac ipſis hæredib. & executorib. conſulere, & prouidere de Apoſtolica benignitate dignaremur. Nos cupientes pias ipſorū defunctorū intentiones, & voluntates quantū fieri poteſt executioni mādari et attendentes, quod in huiuſmodi legatis, & inſtitutionibus mēs illorū fuerit, & ſi veſtrā reſeruare penuriā, ac proinde veſtrorū ſuffragiorū ſpiritualiū participes fieri, pro exoneratione quoq. conſcientiarū dictorū hæredū, & executorū huiuſmodi veſtris ſupplicationib. inclinati, tenore præſentiū authoritate Apoſtolica decernimus, declaramus, diſponimus ac firmiter ſtatuimus et ordinamus, ac vobis cōcedimus. Quod vos ſinguli miniſtri prouinciales, vel guardiani, cū aliquib. diſcretis fratrib. domorū vel locorū, quibus huiuſmodi legata, & inſtitutiones facta fuerunt, vel in poſterū fient quorū non eſtis (vt præfertur) capaces mediantib. procuratorib. & ſyndicis eorundem locorū, cum dictis hæredib. & executorib. ſuper præmiſſis inſtitutionib. & legatis cōponere poſſitis, & valeatis, prout vobis ſecundū æquitatē, & bonā conſcientiam viſum fuerit, ad certā ſummā & quantitatē pecuniarū aut rerū prædictos hæredes et executores ſemel tantū ſoluenda & tradendā fratrib. & locis prædictis ad ipſorū releuandas neceſſitates ſeu ipſa loca fabricanda facta deſuper ipſius hæredib. & executorib. plena, & libera, ac perpetua abſolutione & quietatione, quæ Apoſtolica authoritate ſit approbata, & roborata. Ita quod deinceps prætextu taliū teſtamentorū inſtitutorū & legatorū amplius moleſtari nō poſſunt in iudicio vel extra. Non obſtantib. conſtitutionibus & ordinationib. Apoſtolicis ceteriſq. contrarijs quibuſcunq. volumus autē, quod præſentiū tranſumptis manu notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius prælati aut perſonæ in dignitate eccleſiaſtica cōſtitutæ munitis, eadē prorſus fides tam in iudicio quā extra adhibeatur, quæ præſentibus literis adhiberetur, ſi forent exhibita vel oſtenſa. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo, piſcatoris. die xxiij. Nouembris MDXXVI. Pontificatus noſtri anno tertio.

Circa quam conceſſionem aduertendū eſt, non poſſe prælatos ordinis minorum de obſeruantia prouinciales guardianos aut conuentuum præſidentes cum patribus dictorum conuentuum diſcretis facere compoſitionem cum hæredibus teſtamentarijs cum facto cuiuſcunque pacti conuētionis aut cōpoſitionis ſit ipſis fratribus prohibita propter ſummam paupertatem, quam ſunt profeſſi vt patet ex quadam decretali, *a* & ideo Summus Pontifex in hac conceſſione ad hanc compoſitionem faciendam authoritatem ſyndici Apoſtolici interponi præcipit ibi *mediantibus procuratoribus & ſyndicis eorundem locorum* pia ſunt enim ſyndici ad conuentiones, & pacta ineunda a ſede Apoſtolica nomine ipſius ſedis ſunt conſtituti prout in quæſtione de procuratorib. & ſyndicis i 3. to. dict.

a c. exit de paradiſo de ver. ſig.

QVAESTIO CXXVII.

Delegatis factis ſecularibus ſub conditione ſi religionem ingrediantur, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum legatum relictum filiæ, ſi nupſerit ei debeatur ſi religionem ingrediatur.*

2 *Teſtator reliquit legatum mulieri ſub conditione, ſi intrauerit monaſterium, quæ intrauit, & exijt an debeatur ei legatum.*

3 *Vtrum legatum relictum pauperibus magis religioſis quam alijs ſit conferendum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum legatum relictum filiæ a patre, ſi uiro nobilitatis ſuæ non inferiori nuberet, quam & inſtituit vſufructuariam cuiuſdam hæreditatis emphyteutæ quouſque maſculus, quem genuiſſet, non attingeret decimum quintum annum, debeatur ipſi, ſi ingrediatur religionem.

RESpondeo dicendo, quod licet aliqui tenuerint huic filiæ ſolā dotem, quæ ſolet dari huiuſmodi fœminis ingredientib. religionē eſſe conſtituendam, at totum legatū integrum illi eſſe deferendū verius, & receptius eſt, vt docent Panormitanus, *b* Antonius Roſella, Syluester, Tabien. & Angelus, & in facto occurrenti Bononiæ conſuluiſſe teſtatur Ludouicus de Beja *c* Luſitanus, pro qua opinione videtur quędā authentica *d* expreſſa, in qua has conditiones ſi nupſerit, ſi liberos ſuſceperit, & aliæ ſimiles, cum perſonæ quibus legatum, vel hæreditas ſub illis relicta eſt monaſteria ingrediūtur, inualidas eſſe, & pro non adiectis habendas decernitur.

Nec dicendum eſt, hanc authēticam intelligendā eſſe, quando ſumus in dubio, ſecus quando conſtat de expreſſa voluntate teſtatoris contrarium diſponentis, vt in noſtro caſu contingit. Nam hęc euaſio repugnat dictę authēticæ. Primo quia in illa ſtatuitur, quod ſi aliquid ſub illa cōditione, *ſi nupſerit, ſi liberos ſuſceperit*, relinquatur cauſa dotis, cūditionē huiuſmodi reddi inualidā, haberique pro non adiecta, ſi monaſterium ingrediatur, teſtator enim ibi expreſſe de matrimonio carnali fuit loquutus, vt patet ex illis verbis, *ſi liberos ſuſceperit*, & ex illis verbis, *cauſa dotis relinquatur*, ſine matrimonio enim carnali nū poteſt conſtitui dos vt notant Bartol. *e* & cōmuniter ſcribētes. Secūdo quia ea conditio, *ſi non nupſerit*, expreſſa a teſtatore reijcitur a iure *f* fauore nuptiarum. Cum autem religionis fauor ſit præferendus fauori nuptiarum, vt notant Bartolus, *g* & communiter ſcribentes, videtur dicendū, quod conditio, ſi nupſerit, fauore religionis ſit reijcienda. Quare illa authētica procedit contra voluntatem teſtatoris etiam expreſſam; voluntas enim teſtatoris contra legem declarata pro non ſcripta habetur, vt diffiniunt iura. *h* Et confirmatur ex quadā lege, *i* cuius verba referūtur in Pādectis Florentinis, vt teſtatur doctiſſimus ille Antonius Auguſt. cuius tenorem hic referam. *Titia ſi non nupſerit ducenta ſi nupſerit, centum legauit, nupſit mulier ducenta non etiam centum re[illegible] peteret ergo quod ibi in fauorem nuptiarum contra expreſſam defuncti voluntatem deciditur ad fauorem religio-*

b Pan. in c. i præſent. de prob. Anto. 3. p. 11. 10. c. 3. Roſela n. legare § 24 Syl. v. legatū 1. n. 13. Tabie. ve. hæres. §. 16. et Ang. §. 1
c Beia 1 tra. reſpon c. 44. & ca fin vlt.
d §. ſ d hoc præſenti in auth. de epi. & cle. coll. 9
e Bart. in l. 3. ff. de iure dotium.
f l. ſed ſi hoc, §. vlt. l. quoties, l. cū ita legatū. ff. de cōd. & dem.
g Bar. in l Titia, §. vlt. ff. de cond. & demō.
h l. quæ ſub cōd. l. cōd. 1. & 2. ff. de cond. et dem.
i l. Titio. ff de cōdit. & demonſ. Aug. li. 1. emendationum. c. 1.

gionis tãto magis debet, quãto ſpirituale matrimonium quod per profeſſionẽ ſolemnizatur, anteſertur carnali, quod per mutuum partiũ cõſenſum in facie Eccleſiæ præſtitũ contrahitur. Ex quib. concluditur, quod hæres tenetur dare huic ingredienti religionem integrũ legatum, & etiam hæreditatem, quæ, ſi nuberet nobili, erat illi adiudicanda.

Ad argumenta.

PRimo arguitur, nam vbi conſtat de voluntate expreſſa teſtatoris, ab ea non eſt recedendũ vt notatur in iure *a* & licet leges religioni admodũ faueant, hic tamen fauor nõ eſt extẽdendus in præiudiciũ voluntatis teſtatoris, & fauorabilibus perſonis ita debitores ſumus, vt alijs iniuſtitia fieri non debeat, vt ius *b* præcipit & cõmẽdat. Reſpõdetur dicta procedere caſu, quo voluntas teſtatoris expreſſe legi nõ repugnet, in noſtro autem caſu diſpoſitio teſtatoris repugnat deciſioni dictæ authẽticæ & per conſequens bono cõmuni, & ideo nulla fit teſtatori iniuria, bonum enim commune præferendum eſt etiam in præiudicium perſonæ ſingularis argumento eorum, quæ in iure *c* notantur.

a l. in cõdi. ff. de cond. & demõſ.
b c. ex tenore de foro cõp. c. & ſi neceſſe de dona. inter vir. & vx.
c l. iuſte poſſidet ff. de acquir. vel amit. poſ. l. 3. de eo quod me. cau.
d l. Deo nobis §. quidam C. de epiſ. & cler.

Secundo arguitur, nam ſi filia ſupradicta ingrederetur religionem viuente parte non tenetur ei pater relinquere aliud quam legitimam de iure debitam, cetera autem bona poteſt cuicunque alteri legare iuxta quẽdam textum *d* expreſſum, ergo eadem ratione ſi pater diem obeat, antequam filia monaſterium ingrediatur, poterit prohiberi in illo caſu, ne ipſius bona quæ excedunt legitimam illæ debitam ad monaſterium perueniat. Reſpondetur negando conſequentiam propter expreſſam legis repugnãtiam, quæ grauamẽ huiuſmodi impoſitum volenti ingredi religionẽ prorſus irritat, & tollit vt ingreſſus ad illam ſemper liber maneat.

Tertio arguitur, nam hæc conditio, ſi aliquam ob cauſam reijceretur, ea eſſet, quia contemplatiuæ vitæ eſt impedimentũ, hęc autẽ cauſa videtur friuola, & inepta, cum illa, quæ amore Dei vult ingredi religionem, non ſit veriſimile, quod abſtrahatur a tali propoſito propter amiſſionẽ illius legati, præſertim, quod eadẽ ratione ſi inde defectu huius conditionis ſubſtituta eſſet pia cauſa adhuc reijceretur dicta conditio, id quod aduerſatur dictę authẽticæ. Reſpondetur illas conditiones irritari quia impedimento ſunt, vt quis religioni ſe cõſecret, & vitam contemplatiuã amplectatur, nam licet ob hæc temporalia non debeat vir prudens, & fortis ab ingreſſu religionis retrocedere, quia tamẽ huiuſmodi metus poterat cadere in mulierem fragilẽ eamq; quodammodo retardare ad tam ſublimem ſtatũ ſuſcipiẽdum, decreuerunt leges pro fauenda religione huic timori qualicũque obuiare, & ideo tales conditiones irritauerunt, nec obſtat illa cõſequentia de pia cauſa ſubſtituta in defectũ conditionis quia ibi Imperator fauorem religionis conſiderans timori leui obuiare voluit, illumq; prætulit expreſſæ voluntati teſtatoris, nec obſtat, quod extat contraria conſuetudo, nam ea non conſuetudo, ſed abuſus dicenda eſt, prout tradit Iaſon. *e*

ARTICVLVS II.

Teſtator reliquit legatum mulieri ſub conditione, ſi intrauerit monaſterium, quæ intrauit, & exijt, an conſequatur legatum.

REſpondeo dicendo, quod Bart. *f* hoc ſub dubio reliquit, qui videtur in *g* alia parte inclinare in partem negatiuam, at contrarium cum D. Thoma *h* tenet Bruneius; nec obſtat, quod teſtator qui reliquit legatum ſub conditione ingreſſus, intelligit de ingreſſu effectuali cum profeſſione: nam reſpondetur mentem teſtatoris in dubio non præſumi fuiſſe aliam, quam fuerunt eius verba iuxta doctrinam cuiuſdam legis, *i* ſed ſimplex conditio, ſi intret monaſterium, non importat etiam facere profeſſionẽ, niſi illud exprimatur; nam ſi teſtator volebat illud, facilè erat ei id ipſum exprimere iuxta aliam legẽ, *k* forte enim teſtator per ingreſſum religionis voluit tantum eum tentare, vt communicatione fratrum, & ignominia relinquendi habitum regularẽ ſemel aſſumptum induceretur ad profitendum, & hanc opinionem poſt alios tenet Fulgoſius, *l* & Alexander, quam opinionem ego recipe. etiam in eo, qui ingreditur religionem animo profitendi, & propter aliquam iuſtam cauſam ſuperuenientẽtem deſiſtit ab incepto, in hoc enim caſu ratio Fulgoſij, & Alexandri verificatur, non autem verificatur in eo, qui ingreditur animo non profitendi, ſed tantum, vt per ingreſſum nullum conſequatur legatum.

e Iaſ. in l. de quibus. ff. de legib. nu. 49.
f Bar. in l. ſi quis hære. ff. de vul.
g Bar. in l. reprehẽd. C. de inſti. ſub condit.
h Thom. 2. 2. q. 189. a. 3. Brune. de ſponſ. & ma tri. cõc. 21. dub. 4. iuxta fin.
i l. Labeo. & idẽ Tubero. ff. de ſup pellectili legat.
k l. vni § pe C. de cad. tollen.
l Fulg. & Alex. in d. l. ſi quis hæredem.

ARTICVLVS III.

Vtrum legatum relictum pauperibus magis religioſis, quam alijs ſit conferendum.

REſpondeo dicendo, quod hęc quæſtio pendet ex deciſione alterius quæſtionis. Vtrum, ſcilicet, ſi relictum aliquid fuerit pauperibus, & in eo loco reperiantur plures pauperum ſpecies, reperiũtur enim pauperes in xenone poſiti, pauperes in carcere tenti, & pauperes religioſi propter Deum mendicantes, quibuſnam iſtorum pauperum relictum præſtari debeat? Et prima facie ſententia Ancharrani *m* tenentis legatum fore pauperibus religioſis præſtandũ, videtur tenenda, quia in ipſis viget duplex cauſa paupertatis, ſcilicet, paupertatis, & religionis & duo iura præponderant vni vt dicitur in iure. *n* Secunda fuit opinio Bartoli *o* tenentis quod reponatur arbitrio Epiſcopi, qui iudicare, & ſtatuere debet, quibus magis legatum pręſtandũ diſtribuendumque ſit, & ita de conſuetudine teſtatur ipſe argumento cuiuſdam authenticæ, *p* Tertia opinio fuit Baldi *q* volentis legatum præſtandum eſſe pauperibus pauperioribus, & ſi dubitatur, qui nam pauperiores ſint, Epiſcopus interloquendo ſuper paupertate declaret. Quam opinionem tenet etiam Imola *r* & eſt opinio cuiuſdam gloſſæ, quam tenuit etiam Archidiaconus, pro qua opinione facit deciſio Cyni, *ſ* & eiuſdem Baldi dictum, quod ſi teſtator relinquit centum Eccleſiæ ſuæ parochiali, & habeat duas parochiales Eccleſias, & in teſtamento non expreſſerit, cui legatum præſtari voluerit, in dubio legatum præſtabitur pauperiori, quam opinionem ſequitur vt ſingularem, & mirabilem Iaſon, & eam tenent Gomezius, & Decius.

Ex quo infertur, quod legatum factum monaſterio non expreſſo nomine eius, potius monaſterio monialium præſtandum erit, quia eſt magis pium quam monaſterio monachorum, prout iam in ſuperioribus *t* manet reſolutum, Benincaſſius *u* tenet opinionem Bartoli ſimpliciter, quando in teſtamẽto non fuerunt dati executores tunc enim ait, quod remittatur arbitrio Epiſcopi, & Epiſcopus velut protector pauperum ſecundum eius conſcientiam pro qualitate perſonarum diſtributiones

m Anch. in c. 1. n. 3. de teſt. l. 6.
n c. aũ ſucce. auth. §. ſed hodie in iſti de a opt.
o Bar. in l. ſi quis ad declinandum C. de epi. et cler.
p §. ſi quis au ẽ pro re ẽp. i auth. de Eccl. tit.
q Bald. in d. l. ſi quis ad declinãdum.
r Imo in l. captatoria. ff. de le. 1. gl. in c. indicãte extra de teſta. Arch in c. pauper. 11. q 3.
ſ Cyn. & Bal. in c. cũ multa. C. de donat. inter vir. & vxor. Iaſ. in l. 1. c. 2. de ſacroſanct. Ecc. & in § ma effectijs vbi Gom. c. ſi iſt. de act. Dec. in cap. in præſentia. nu. 194. extra de proba.
t Sup. a 10. q.
u Benincaſ. de paup. et eius pri uil. 38. primi. 3. nu. 48.

butiones inter pauperes faciet argumento eorum, quæ in iure *a* notãtur, & eueniente caſu, quod in eo loco ſint pauperes in xenone, & in carcere intruſi, & pauperes religioſi mendicantes, ſi nõ conſtet de grauiori paupertate, poterit Epiſcopus pauperes religioſos eligere eiſque diſtribuere præferendo paupertatem, & religionem ſimplicibus pauperibus, nam inquit D. Thomas *b* quod dare eleemoſynam magis indigenti melius eſt ceteris paribus, ſed ſi minus indigens ſit melior, & pluribus indigeat, dare ei melius eſt. Ex quibus infertur, quod exiſtentibus alijs pauperibus religioſi pauperes ſunt præferendi, tanquam magis digni, & maioribus virtutibus pollentes, vt argumento cuiuſdã legis tenent Ioannes Andræas, *c* Federicus de Senis & Rippa. Quod tamen declarat Benencaſius, *d* vt procedat, quando relictum conſiſteret in aliqua notabili ſumma vel quãtitate, ſed ſi conſiſteret in cibarijs & in ijs, quæ pro corporis nutrimento ſunt neceſſaria, in iſto caſu, aut legatum inter omnes eſſet diſtribuendum, aut ſi hoc fieri non poſſet, pauperiores in arctiſſima paupertate conſtituti alijs præferri deberent, quoniam in huiuſmodi non conſideratur, an bonus & merens pauper ſit, ſed an neceſſe habeat argumento cuiuſdam Canonis *e* iuncta ſua gloſſa latè hoc proſequente, & ita non tenentur eligentes digniorem meliorem, aut proximiorem eligere, ſed poſſũt pro libito ſecundum eorum conſcientiam diſtribuere, prout Bartolus *f* ait.

a l. pen. de alimen. & cibale. l. ſi cui de annuis leg.

b *Tho. 2. 2. q. 32. art. 3. ante finem.*

c *Andr in c. 1. de teſt. Federic. conſ. 182. factũ ſale Ripa de pote. num. 557.*

d *Benen. vbi ſu. nu. 52.*

e *c. quam pio ubi gl. d. 42.*

f *Bar. in l. vnũ ex familia. §. 1. ff. de leg. 2. et in l. cum quidã in 1. co. ff. eo.*

QVÆSTIO CXXVIII.

De legitimis debitis filijs regularibus, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum fratribus minoribus conuentualibus legitima parentum debeatur.*

2 *Vtrum matri, vel auiæ debeatur legitima filij, vel nepotis monachi iam professi contra monaſterium bonorum capax in communi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus minoribus conuentualibus debeatur legitima parentum.

Reſpondeo dicendo, ꝙ hæc quæſtio pendet ex reſolutione alterius quæſtionis, an. ſ. fratres minores conuentuales poſſint ſuccedere ex teſtamento, at ex conceſſione Clementis V. dicendum eſt, quod ſic, ſecundum enim eam poſſunt liberi ſuccedere in bonis temporalibus, in quibus ſuccederent, ſi in ſeculo exiſterent, ac bonorum ipſorum poſſeſſionem apprehendere, & vendere libere bona ipſa, eorumque pretia in vtilitatem ſuam cõuertere, prout præfectis ordinis melius viſum fuerit expedire. Item idem fuit eis pari modo conceſſum per Sixtũ IV. per quaſdam literas ſub pridie kalendas Septẽbris incipiẽtes, *vniuerſalis Eccleſiæ*, mare magnum nuncupatas, & per Leonẽ X. per alias ſub electione magiſtri generalis eiuſdem ordinis, vniuerſalique vnione & cõcordia inter fratres dicti ordinis minorum de obſeruantia, & conuentualium ſub pridie Idus Iunij datas, eorum Pontificatus anno, quarto, & quinto reſpectiuè deſuper confectas ſub plumbo literas, & per literas Pauli III. ſub data Romę die vigeſima ſeptima Octobris anno Dñi milleſimo quingenteſimo quadrageſimo, Pontificatus ſui anno ſexto ſub annulo piſcatoris expeditas, directas dilectis filijs generali, ac prouincialibus magiſtris vniuerſiſq; fratribus ordinis Minorũ conuentualium nuncupatorum cuius tenorem in præſentiarũ referam.

Paulus III. Dilectis filijs ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem Exhibita nobis nuper pro parte veſtra petitio continebat, quod licet quamplurima priuilegia exẽptiones, et immunitates, libertates, gratia, & indulta vobis, & ordini veſtro per diuerſos Romanos Pontifices & præſertim Sixtum IV. per quaſdam ſub pridie Kal. Decembris incipientes, vniuerſalis Eccleſiæ mare magnũ nuncupatum & Leonem X. prædeceſſores noſtros per alias ſuper electione Magiſtri Generalis eiuſdem ordinis, vniuerſalique vnione, & concordia inter vos, et fratres dicti ordinis Minorum de Obſeruantia nuncupatorũ initis ſub pridie Idus Iunij datis eorum Pontificatus quarto & quinto reſpectiuè annis deſuper confectas ſub plumbo literas Bullam cõcordia nuncupatas conceſſa fuerint, & inter cetera vobis per Sedem Apoſtolicam indultum fuerit, quod in temporalibus bonis, in quibus de iure ſuccederetis, ſi in ſeculo maneretis, ſuccedere. Necnon legata, relicta, eleemoſynas, & quamcunq; pecuniarum ſummã, aliaque bona, quæ vobis in futurũ relinqui, vel elargiri cõtigeris, recipere, tenere, & habere ac inter veſtros vſus conuertere, omnibuſq; ſingulis alijs priuilegijs exẽptionibus, immunitatibus, libertatib. gratijs & indultis fratribus dictis ordinis Minorum de obſeruantia nuncupatis, & illorum ordini prædictis quomodolibet cõceſſis, vti, frui, & gaudere liberè, & licitè poſſetis, prout in ſingulis prædictis & alijs deſuper confectis literis plenius continetur, ipſaq; priuilegia, et exẽptiones immunitates, & libertates gratia & indulta, & conceſſiones in viridi ſint obſeruãtia Cupitis tamen pro maiori animi veſtri ſatisfactione priuilegia, exẽptiones, immunitates, libertates, gratias, & indulta, & cõceſſiones, huiuſmodi authoritate noſtra roborari Quare nobis humiliter ſupplicari feciſtis, vt votis veſtris hmõdi annuere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur, qui quorũlibet Chriſti fideliũ præſertim religioſorũ, qui ſalutiferos fructus in agro Dñico continuata eorum cultura producunt votis quantũ nobis cum Deo licet, annuimus, eaq. fauoribus proſequimur, opportunis huiuſmodi ſupplicationibus inclinati omnia, et ſingula priuilegia exẽptiones, & immunitates, libertates, & gratias, indulta, et conceſſiones huiuſmodi, et deſuper confectas literas, quorum omnium tenores hic pro ſufficienter expreſſis haberi volumus, authoritate Apoſtolica tenore præſentiũ approbamus, & confirmamus, ac præſentis ſcripti patrocinio cõmunimus, decernẽtes ea: ita tamẽ quod tẽporalia bona nobis per prædeceſſores noſtros cõceſſa de ſuperioris veſtri licentia tantũ in veſtros vſus particulares cõuertere poſſitis inuiolabiliter obſeruari, & vobis ſuffragari debere, ſicq. per quoſcunq iudices, & commiſſarios quacũque authoritate fulgentes ſublata eis, & eorũ cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate iudicari, & definiri debere, irritum tamen, et inane ſi ſecus ſuper his a quocunque quauis authoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attẽtari, eaq. quatenus opus ſit, innouamus, & de nouo concedimus non obſtantib. conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, necnõ dictorũ ordinum etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate aliqua roboratis, ſtatutis et conſuetudinib. priuilegijs quoq. indultis, & literis Apoſtolicis quibuſuis in contrariũ forſan conceſſis, et concedendis, quibus etiamſi pro illorũ ſufficienti derogatione, de illis, eorũque totis tenoribus ſpecialis ſpecifica, & expreſſa ac de verbo ad verbum mẽtio, ſeu quauis alia expreſſa habẽda foret, tenores huiuſmodi pro ſufficienter expreſſis, ac de verbo ad verbũ inſertis habentes hac vice dumtaxat illis alias in ſuo robore permanſuris ſpecialiter, & expreſſe derogamus, ceteriſq. contrarijs quibuſcumq. volumus etiã quod præſentiũ tranſumptis manu notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorſus fides adhibeatur. quæ

Hh origi-

monaſterio ac fratribus facta. Qui libri, & terna folia, reſque qualibet prædicta debeat per ſimile inuẽtarium & inuentaria vt ſupra ſcribenda & ſubſcribenda à dictis guardiano & diſcretis et in dicto actu conſignationis cum veteribus proximè præcedẽtibus, & alijs quibus opus erit ratiocinata & collata per guardianum iam officium ſuum complentem, ſeu à dicto officio guardianatus ſeu commiſſariatus diſcedentem conſignari eius in officio ſucceſſori, & ab eodem ſucceſſore in præſentia prædictorũ ſubſcribi ſicque perpetuo fieri ab omni guardiano, ſiue eius vicem gerente antequam aſſumant munus dicti guardianatus, vel verbo vel facto ſe intromittant.

Tertiũ quod ordinauit, fuit, vt quilibet miniſter Prouincialis & dictæ prouinciæ commiſſarius teneatur ſingulis annis ſui officij in præſentia dicti guardiani & diſcretorũ eius domus & monaſterij reuidere, & quod additum non fuerit aut ex dictis bibliothecis aſportatũ fuerit facere addere dictis inuentarijs ac in dicta bibliotheca reportare, dictiſque additionibus & inuentarijs vna cum prędictis Guardiano & diſcretis ſubſcribere. Quod grauiſſimis pœnis obſeruari præcepit.

At quia pœnæ pręfatæ grauiſſimæ erant, & quia aliquando non ſtatim antequam aſſumeretur munus dicti guardianatus obliuione aut alia cauſa Guardiani non faciebant diligentiam faciendi de nouo, aut reuidendi inuentaria coram diſcretis: ideo fuit à S.D.N. Clemente VIII. ſupplicatum, vt ſua ſanctitas eam ſua benignitate moderari dignaretur, & de facto eum viuæ vocis oraculo moderauit, vt patet ex tenore eius ſtatim citando.

Nos Hieronymus tituli S. Pancratij S.R.E. presbyter Cardinalis Matthæus nuncupatus totius ordinis fratrũ minorũ S. Franciſci de obſeruãtia protector, corrector, & gubernator teſtamur & fidem facimus S.D.N. Clementem Papã VIII. ſua viua vocis oraculo pęnã excõmunicationis latæ ſententiæ appoſitã fratrib. ordinis minorũ S. Frãciſci de obſeruãtia cõtrauenientib. cõſtitutionis emanatæ a fœlicis recordationis Sixto V. ſuper Bibliothecis in totũ ſuſtuliſſe, reliquas vero pęnas firmas, & in ſuo robore remanere voluiſſe, decernẽdo tamẽ fratres dicti ordinis in illas pœnas incurrere non niſi ante ſuſceptũ per eos officiũ, vt in ipſa conſtitutione cauetur, ſed ſi infra viginti dies à die ſuſcepti per eos officij omnia in ipſa conſtitutione cõtenta adimplere diſtulerint, &c. Datũ Romæ in Palatio noſtræ ſolitæ reſidentiæ die 19. menſis Maij anno Domini 1592.

Sed quia minus labor in faciendis & reuidendis præfatis inuentarijs & librorum exemplaribus nõ obſtante dicto vocis oraculo adhuc aderat, & aliæ pœnæ firmæ in ſuo robore permanebant contra non exequentes ad vnguem quæ dicta conſtitutione præcipiebantur, & quia fratres libros proprios habere non poterant, & quia verbi Dei prædicatoribus & confeſſoribus valdè incommodum exiſtebat ad huiuſmodi bibliothecas diu noctuque hyemis præſertim, vel æſtatis tempore accedere, & ibi per aliquas horas ſtudij cauſa permanere, ideo cõmoditatibus fratrum in hac parte conſulere cupiens noſter Reuerendiſſimus pater Franciſcus à Soſa totius noſtri ordinis meretiſſimus paſtor à S.D.N. Clemente VIII. obtinuit, vt præfatam conſtitutionem moderari adhuc magis dignaretur. Cuius moderationis dat Reuerendiſſimus pater noſter authoritate Apoſtolica ſufficiẽs teſtimonium, quod ſic ſe habet.

Frater Franciſcus à Soſa totius ordinis minorum generalis miniſter & ſeruus fidẽ facimus, & in verbo veritatis atteſtamur omnibus patribus, miniſtris, cuſtodibus, & guardianis cæteriſque patribus fratribus noſtræ curæ commiſſis qualiter S.D.N. Clemens VIII. poſt priorem illam moderationẽ cõſtitutionis à Sixto V. ſuper bibliothecis edita ad inſtãtiã illuſtriſs. & Reuerendiſs. D. Cardinalis Matthæi noſtri ordinis protectoris viua vocis oraculo factam, in qua pœnam excõmunicationis latæ ſentẽtiæ appoſitã fratribus obſeruantibus contrauenientibus prædictæ conſtitutioni Apoſtolicæ in totum ſuſtulit, noſtris etiam ſupplicationibus inclinatus ſua vocis oraculo ſecundò moderatus eſt præfatã conſtitutionẽ remouens ab ea omnes pœnas ibidẽ expreſſas, quas ligare & cõprehẽdere ſua ſanctitas vult illas ſolum modo perſonas quæ prædictas bibliothecas defraudare contigerit, cõtra quas etiã extat conſtitutio felicis recordationis Pij V. quæ nõ eſt reuocata. In cuius rei teſtimonium has noſtras tradimus literas manu noſtra ſuſcriptas, maiorique officij noſtri ſigillo munitas quarũ trãſumptis etiam impreſſis manu & ſigillo patrũ prouincialiũ miniſtris in ſuis prouincijs eadẽ fides adhibeatur, quæ ijs noſtris adhiberetur ſi eſſẽt exhibita, vel oſtẽſa. Dat. in noſtro Mediolan. B. Mariæ Pacis cõuẽtu die 2. Oct. 1600.

Frater Franciſcus a Soſa Miniſter Generalis.

Circa quod viuæ vocis oraculum eſt notandum quod pœna excommunicationis ipſo facto Romano Pontifici reſeruata appoſita in cõſtitutione Sixti V. licet fuerit in totum ſublata à S.D.N. Clemente VIII. nunc eſt reualidata contra eos tantum qui prædictas bibliothecas defraudare contigerit, prout Pius V. antea ordinauerat, vt ex eius cõſtitutione patet, cuius tenor ſequitur.

Pius Papa V. ad perpetuam rei memoriam. Cum ſicut accepimus nonnulli conſcientiæ ſuæ prodigi, & auaritiæ morbo laborantes libros ex bibliothecis nõnullorũ monaſteriorũ, & domorũ ordini S. Frãciſci furto extrahere, et penes ſe pro eorum vſu retinere nõ vereantur in animarũ ſuarũ periculum, & ipſarum bibliothecarum, ac fratrũ eiuſdẽ ordinis non modicũ præiudicium. Nos ſuper his prout noſtro incumbit officio de opportuno remedio prouidere volentes motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra vniuerſis & ſingulis perſonis eccleſiaſticis ſecularibus & regularib. vniuſcuiuſque ſtatus gradus ordinis, vel conditionis exiſtant etiam ſi pontificali dignitate præfulgeant, tenore præſentiũ mãdamus, ne ex bibliothecis prædictis, aut earum aliqua librum aliquem aut quaternũ furto ſubtrahere quoquomodo præſumant, Nos enim quoſcunq; ſubtrahentes excõmunicationis ſententiæ ſubiacere volumus, & decernimus ipſo facto, a qua nullus ab alio quã à Romano Pontifice poſſit, niſi dũtaxat in mortis articulo, abſolutionis beneficiũ obtinere. Non obſtantibus præmiſſis, ac conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis ac monaſteriorum et ordinum præfatorum etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus cæteriſque contrarijs quibuſcunque &c. Dat. Rom. apud S. Petrum ſub annulo piſcatoris die 4. Nouẽbris 1568. Pontif. noſtri anno 4.

Habetur in li. manipul. fratrum Minor. p. 10. f. 331. p. 2.

De lectione librorũ iam ſupra *a* aliqua egimus,

a *Sup. 2. to. q. 79*

QVAESTIO CXXX.

De lectoribus, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum Doctores Theologiæ aliquam in ordinibus habeant præeminentiam, ſecundum literas Apoſtolicas.*

2 *Vtrum regulares in ſuis monaſterijs teneantur habere lectores Sacræ Scripturæ.*

ARTICVLVS I.

Vtrum lectores Theologiæ aliquam in ordinibus habeant præeminentiam, ſecundũ literas Apoſtolicas.

REſpondeo dicendo, quod ſicut nomen Doctoris eſt dignitas, iuxta tradita in iure *b*, & notata à Bartolo, concludente Iudæum non

b *c. quanto de magiſt. & ibi Pan. Bart. in l. ſi. C. de Iudæis.*

Digitized by Google

poſſe effici Doctorem, cum doctoratus ſit dignitas & ſatis poteſt dici, quod Doctor ſaltem legens incontinenti cum incipit legere, habet dignitatẽ, quia habet a lege iuriſdictionem ordinariam ſuper ſcholares, vt in quadam Authentica *a* continetur; & ſi continuat in legendo, acquirit dignitatẽ, id eſt concitatum, vt dicunt Iura. *b* Ex quibus infertur, quod Doctur maximè legens præferendus eſt militi, vt notat Bartol. *c* Et Panormitanus *d* ait quod Theologus Doctor eſt præferendus Canoniſtæ, Canoniſta Legiſtæ, & Legiſta Medico, & Geminianus ait *e* quod ille præcedere debet, qui eſt approbatus a ſuperiore & digniori. Vnde Pius V. in quadam conſtitione facta pro ordine minorum regularis obſeruantiæ ordinauit, *Quod ſacra Theologia qui quatuor curſus abſoluerit, actiua voce, & paſſiua in capitulo prouinciali fruatur.* Greg. XIII. in bulla quę incipit, *Conſueuit Romanus Pontifex*, Data Romę apud D. Marcum die octauo Septembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo tertio. Pontificatus ſui anno ſecundo, hoc priuilegium lectoribus ſupradicti ordinis Minorum abſtulit. At in conſtitutionibus generalibus Valliſoletanis priuilegiũ Pij V. innouatum eſt, nõ vt priuilegium Apoſtolicum, cum iam ſit ſublatũ, ſed vt ordinatio generalis, quæ habet in hunc modum. *Conceditur lectoribus Theologia, qui per duodecim annos continuos, vel interpollatos (ſi talis interpollatio vergat in vtilitatem prouinciæ, docuerint, voce actiua & paſſiua gaudeant.* Circa quam ordinationem dubitauit quidam, vtrum gaudeant ſupradicto priuilegio legentes dictos curſus in alienis prouinciis, ad ſuas prouincias reuertentes, ſi dictos curſus authoritate prælatorum laudabiliter perlegerint. Et reſponſum fuit in eodem capitulo generali, quando facta fuit dicta ordinatio, quod ſic, & ſic fuit admiſſus pater frater Franciſcus a Ribas pater Prouinciæ Conceptionis, qui de mandato Reuerendiſſimi Patris noſtri Franciſci a Toloſa, Lector Theologiæ fuit inſtitutus in collegio S. Bonauenturæ vniuerſitatis Conimbricenſis Prouinciæ Portugalliæ, cui omne tempus quod cũ ſumma omnium laode (propter huius patris ſummam religionis, & doctrinæ eminentiam, & conuerſationis humilis affabilitatem) Theologiam in dicto collegio perlegendo conſumpſit, fuit imputatum ad hoc priuilegium iure optimo gaudendum. Et ratio iuridica hoc dictat. Nam cum dicta ordinatio facta ſit iuxta priuilegium commemoratum Pij V. debet intelligi ſecundum terminos ipſius, iuxta doctrinam cuiuſdam Authenticæ *f* definientis, quod lex debet intelligi ad modũ, quo intelligitur ſtatutum, ad cuius ſimilitudinem facta eſt, & tradit poſt alios Nauarrus; *g* & verba conſtitutionis Pij V. hoc priuilegium concedunt lectoribus, habito reſpectu ad eorum labores, & ſcientiam in religione bene meritam, & ad honorem religionis, pro qua inſudarunt; quæ ratio militat etiam in eis, qui in alienis prouinciis laudabiliter inſudando, per duodecim annus Theologiam perlegerint, vt ipſi in ſuis prouinciis hoc priuilegio poſſint gaudere, præſertim cum, vt filij ſuarum prouinciarum, dictos curſus conſummauerint, & ſic in ipſarum vtilitatem fuerint lectores. Primo propter maximum honorẽ, quem ex ea lectione conſequuntur. Secundò, quia legendo in alienis prouinciis exercitio literarum creantur viri, qui literis, & religione in ſuis poſtea prouinciis exiſtentes eas illuſtrant. Vnde verba dictæ conſtitutionis ibi. *Si talis interpollatio vergat, in vtilitatem prouinciæ*, debent ad hunc modum interpretari, vt excludant eos, qui faciunt interpollationes voluntarias, inuiſendo parentes, & eorum negotia agentes, quæ nec in vtilitatem ſuarum Prouinciarum, nec religionis conferunt. Nec ſimile eſt de iis qui in alienis prouinciis miniſtri prouinciales inſtituuntur, hi enim poſt eorum officiũ ẽt laudabiliter conſummatum, non ſunt patres, & perpetuo definitores in ſuis prouinciis, ſi ad eas reuertantur; nã nullum eſt ius, nec ſuit aliqua conſtitutio apoſtolica ipſis talem prærogatiuam concedens, ad inſtar cuius ipſis eam tribuere debeamus, & ratio quare dicti patres inſtituti ſunt perpetui definitores, ceſſat in eis, nam prouinciales in alienis prouinciis, nõ habent notitiam fratrum, & rerum ſuarũ prouinciarũ propter quam notitiam prouinciales in ſuis prouinciis definitores perpetui ſunt inſtituti.

a Auth. habita, C. ne, filius pro patr.
b l. vn. C. de Athle. li. 10.
c Bart. in l. ex te. ff. de milit. teſta.
d Pan in c. clerici de iudici.
e Gemin. in c. ubi, qui de præb. lib. 6.
f Auth. conſtitutio. quæ ĩnouat §. unde uer. in illis col. 3.
g Nauarr. de dat. et promi notã. 3. in 6. in fin.

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares in ſuis monaſterijs teneantur habere lectores Sacræ Scripturæ.

Reſpondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum *h* ſtatuit, quod in monaſterio monachorum, vbi commodè fieri queat, ẽt lectio ſacræ Scripturæ habeatur, qua in re ſi Abbates negligẽtes fuerint, Epiſcopi locorum in hoc vt Sedis Apoſtolicæ legati, eos ad id opportonis remediis compellãt. In cõuentibus verò aliorum regularium, in quibus ſtudia commode videre poſſunt, ſacræ Scripturę lectio ſimiliter habeatur, quæ lectio capitulis generalibus, vel prouincialibus aſſignetur dignioribus magiſtris. Hæc concilium. Ex cuius litteræ cõtextu colligitur, quod ſicut monachi poſſunt compelli ad id muneris remediis opportunis; ita etiam ceteri regulares, vt patet ex verbis Concilii ibi, *Similiter habeatur.* Remedium autem opportunum, quo Epiſcopi poſſunt compellere monachos, & regulares, ad hoc erit excommunicatio, cum Epiſcopi ſint deputati, vt hoc adimpleatur, vt Sedis Apoſtolicę delegati, & legati poſſint exercere omnia in ſua prouincia, quæ poteſt ille, qui eos miſit præter ſpecialiter reſeruata, prout ait Syluester *i* & certum eſt, quod Summus Pontifex, cuius delegati ſunt Epiſcopi, quoad hoc, poſſunt excommunicare ſuos religioſos. Cum enim legatus a Papa accedit ad aliquam vrbem ſuæ legationis, omnis clerus iubẽte Epiſcopo tenetur obuiã ex re ei, ipſi honorem deferendo, & non excuſantur illi, qui exempti alioquin ſunt a iuriſdictione Epiſcopi, prout colligitur ex iure, *K* & tradunt Doctores, & Gundiſaluus, & Staphileus. Nec enim minus parendum eſt legato Apoſtolico quam Pontifici Maximo, vt iura *l* definiunt, & contumaces in parendo iuſſis legati, excommunicationis mucrone feriuntur, prout traditur in iure, *m* vbi Archidiaconus, & Cardinalis & tenet Barbatia: habetq; legatus a latere etiam contra eos, qui proprijs priuilegijs Sedi Apoſtolicæ parere tenentur, quos vocant exẽptos iuriſdictione, vt referendo aliqua tradit Marc. Antonius Cuccus: *n* quæ tamen poteſtas alii inferiori legato non conceditur, prout tenet quædam Gloſſa, *o* ſequitur Aegidius: & in illis caſibus, in quibus Epiſcopus in exemptos iuriſdictionem habet, eandem & legatus de latere habebit, vt ſi exemptus notoriè excommunicatus ſit, ſicut poteſt Epiſcopus eum denunciare, ita & legatus, prout tradunt Ioannes *p* Andreas, & communiter Doctores, quos ſequitur Staphileus.

Aduertendum tamen eſt quod lectio Theologiæ Scholaſticæ, vel moralis, quę confeſſionibus audiẽdis deſeruit, decreto ſupradicto ſacri Concilii Tridentini ſatisfacit, prout practica admiſit.

Aduertendum etiam, quod lectiones ſacrę Scripturæ poſſunt regulares in ſuis Eccleſiis legere, prout ordinauit Pius *q* V.

h Trid. ſeſ. 5. de refor. c. 1.
i Syl. tit. de lega. §. 12.
K c. nimis praua de exceſ. Præ. vbi Doc. Gũdiſ. in tract. delega Apo. q. 7. ĩ prin. Staphi. ĩ tra. de pot. leg. ti. n. 17.
l c. cum parati. de App. c. ſi Abbatẽ vbi DD. de elect. lib. 6.
m c. valde, §. legatum & §. ſeq. d. 94. Barbat. in trac. dele. Apoſt. nu. 2.
n Cuc. lib. 2. maio. inſtit. ti. 5. de leg. Apoſt. nu. 68. & 69.
o gl. ĩ c. 2. de offi. deleg. Aegy. dec. 106.
p Andr. in c. de pri. 60. Staph. de poteſt. leg. c. 1.
q Pius V. in conſtit. etſi menaicantium.

INDEX OMNIVM QVÆSTIONVM, ET ARTICVLORVM, ET DVBIORVM, QVAE IN HOC SECVNDO TOMO CONTINENTVR.

In quo lector curioſus poteſt videre varia, vtilia, & principalia, breuiter ſummata eorum, quæ in eo ventilantur.

Quæſt. j.

De correctione fratrum, quoad iudicum neceſſitatem, & eorum qualitatem, in quatuor articulos diuiſa, pag. 1

1 VTRVM neceſſarium ſit iudices in religionibus conſtituere, pag. 1. col. 1
2 Quomodo prælati, & iudices de..eant particulares amicos euitare, ne partiales videantur, 2. col. 1
3 Vtrum prælati, & iudices debeant eſſe inexorabiles, ne de partialitate notentur, 3. col. 2
4 Quomodo iudices & ſuperiores ab iracundia & verbis inordinatis debent eſſe alieni vt recte iudicent, 4. col. 1

Quæſtio ij.

De correctione fratrum, quoad iudices eorum, in decem articulos diuiſa, pag. 4. col. 2

1 VTrum iudex ſecularis poſſit cognoſcere de cauſis Regularium, 4. col. 2
2 Vtrum iudex ſecularis poſſit cognoſcere de cauſis religionum militantium, ibid.
3 Vtrum iudex ſecularis poſſit cognoſcere de crimine commiſſo a religioſo ante ingreſſum religionis? 5. col. 2
4 Vtrum delinquens ſimul laicus cum monacho debeat conueniri coram iudice ſeculari, an regulari? 6. col. 2
5 Vtrũ religioſus conuerſus religionis approbatæ nullo ordine inſignitus qui relicto habitu, ſe immiſcuit rapinis & latrocinijs & alijs enormibus criminibus perdat ſecundum ius commune priuilegiũ fori, & ſubijciatur iudici ſeculari, 7. col. 1
6 Vtrum epiſcopi poſſint corrigere monachos delinquentes, ibid. col. 2
7 Vtrum milites D. Ioannis cõprehendantur ſub diſpoſitione Concilij Trident. quatenus habet ordinarium tanquam ſedis apoſtolicæ delegatum, poſſe viſitare, punire, corrigere quemcunque clericum cuiuſuis ordinis perſonalis, & regularis extra monaſterium degentem & delinquentem non obſtantibus priuilegijs, 8. c. 2
8 Vtrum prælati regulares ſint iudices regulariũ, 9. col. 1
9 Vtrum prælati regulares & non alij poſſint corrigere fratres matriculatos in ſtudijs generalibus, 10. col. 2
10 Vtrum prælatus regularis poſſit de iure iudicare nouitium qui occidit iniuſtè religioſum profeſſum, an potius tale iudicium pertinet ad ſecularem iudicem, & vtrum poſſit torqueri a iudice ſeculari, 11. col. 1

Quæſt. iij.

De iudicibus regularibus, quoad modum procedendi in communi, in tres articul. diuiſa, pa. 11. c. 2

1 QVomodo prælati, procedant in iudicijs, 11. col. 2
2 Vtrum antequam iudex procedat debeat conſtare de delicto commiſſo, 12. col. 1
3 Vtrum antequam iudex procedat, contra aliquẽ delinquentem debeat conſtare de delinquente, ibid.

Quæſt. iv.

De correctione fratrum, quantum ad viſitationem, in ſex articulos diuiſa, pag. 13. col. 1

1 AN ſint obligati generales ordinum mittere commiſſarios ad viſitandas prouincias, 13. col. 2
2 Per quos patres debeant ſuperiores prouincias viſitare, ibid.
3 Vtrum viſitatores poſſint ſubdelegare, 14. c. 1
4 Vtrum generales & prouinciales teneantur ſingulis annis viſitare, ibid.
5 Quomodo viſitatio ſit fratrib. proponenda, ibi.
6 Vtrũ epiſcopus aut eius prælatus regularis poſſit viſitare capellanũ regularem itinerantem qui aduerſis ventis ad partes ſuarum diœceſum deuenit & ibi commoratur, 14 col. 2

Quæſtio v.

De fratrum correctione quantum ad inquiſitiones, in decem articulos diuiſa, pag. 15. col. 1

1 QVid, & quotuplex ſit inquiſitio, 15. col. 1
2 Quis poteſt inquirere, ibid. col. 2
3 Vtrum ad inquiſitionem generalem faciendam neceſſe ſit quod præcedat infamia, ibid.
4 Vtrum in inquiſitione generali poſſit inquiri de aliquo particulari, 16. col. 1
5 Vtrum in inquiſitione particulari poſſit procedi contra non infamatum, ibid.
6 Vtrum poſſit aliquis ſpecialiter inquiri, non præcedente infamia, quando crimen eſt contra Rempublicam, 17. col 1
7 Vtrum infamatus de vno delicto poſſit de alijs inquiri, de quibus non eſt infamatus, ibid.
8 Vtrũ iudex poſſit inquirere de genere alicuius, licet contra eũ nulla præceſſerit infamia gene-

ris maculati, & vtrum non præcedente infamia poſſit contra aliquem procedere, 10.c.1
9 Vtrum prælati contra fratres poſſit inquirere, & eos punire ſuper delictis, quę ipſos dubitatur commiſiſſe, ibid.
10 Quid debeant inquirere Viſitatores moniāliū. ibidem.
11 Vtrum crimina præſcribantur, ita vt iudex contra criminosū minime poſſit procedere, 19.c.1

Quæſtio vi.

De correctione fratrum, quantum ad obligationem, denunciandi delinquentes, in decem articulos diuiſa, pag. 19. col. 2

1 Quid, & quotuplex eſt denunciatio, 19.c.2
2 Vtrum omnes teneantur iudicialiter denūtiare, 20.c.1
3 Vtrum aliqui denūciare prohibeantur, ibid.c.2
4 Vtrum denunciatio ſtatim obliget ſine correctione fraterna præcedente, ibid.
5 Vtrum aliquando poſſit denunciatio fieri nulla correctione præcedente, 20.c.2
6 Vtrum denunciatio iudicialis ſit adhibenda, ſi creditur quod correctione adhibita fraterna, frater non omnino emendabitur, 22.c.1
7 Vtrum teneatur quis denunciare quod audiuit, ibid.col.2
8 Vtrum iudices facile debeant admittere denunciationes, ibid.
9 Vtrum peccent denunciatores nō potentes probare quod denuntiant, 23.c.1
10 Vtrum literæ infamatrices, ſeu dilatoriæ incerto authore ſcriptæ, vim habeant accuſationis, aut denunciationis, aut inquiſitionis, ibi.c.2.

Quæſtio vij.

De correctione fratrum, quantum ad accuſationem, in octo articulos diuiſa, pag. 24. c. 1

1 Quid ſit accuſatio, & vtrum in ſcriptis debeat fieri, 24.c.1
2 Vtrum iudices debeant procedere contra delinquentes, nulla accuſatione impoſita, ibid.c.2
3 Vtrum in aliquibus caſib. poſſint iudices abſq; accuſatore procedere contra aliquos, ibid.
4 Vtrum aliquis ad accuſandū obligetur, 25.c.1
5 Vtrū calumniatores, & præuaricatores & tergiuerſatores peccēt in accuſādo mortalit. ibid.c.2
6 Vtrum iudex inferior poſſit reſcindere accuſationes coram ſe factas ibid.
7 Vtrum laici & Eccleſiaſtici poſſint monachos accuſare, 26.col.1
8 Vtrum accuſator deficiens in accuſatione ſit talionis pœna plectendus, ibid.

Quæſtio viij.

De correctione fratrum, quantum ad correctionem fraternam, in ſeptem articulos diuiſa, p. 26. c. 2

1 Quo iure ad correctionem fraternam teneamur, 26.col.2
2 Vtrum correctio fraterna obliget omni tempore & loco, ibid.
3 Vtrum exiſtens in peccato mortali teneatur corrigere fratrem, 27.c.2
4 Vtrum correctio fraterna ſit neceſſario coram duobus teſtibus exhibenda, 28.c.1
5 Vtrum correctio fraterna in aliquo caſu obliget cum periculo vitæ, ibid.c.2
6 Vtrum prælati teneantur cum periculo vitæ fraternaliter ſubditos corrigere, quos ſciunt deliquiſſe, ibid.
7 Vtrum teneamur ante accuſationem, aut denunciationem corrigere fratrem delinquētem, 29.col.1

Quæſtio ix.

De correctione fratrum, quoad teſtes ſingulares, in ſex articulos diuiſa, p. 29. c. 1

1 Quando dicūtur teſtes ſingulares, p.29.c.2
2 An ſi duo vel tres vnus poſt alterū ſucceſſiue viderint per foramen, per quod ſimul videre non poterant aliquem delinquentem ſint teſtes ſingulares, an conteſtes, 30.col.1
3 Vtrum teſtes dicantur ſingulares quando in facto principaliter conueniunt, ibi.co.2
4 An per teſtes ſingulares aliquis ſit condemnandus, ibid.
5 Vtrum in aliquibus caſibus teſtes ſingulares faciant fidem, 32 col.1
6 Vtrum propter teſtes ſingulares poſſit aliquis in carcerari, aut torqueri, ibid.c.2

Quæſtio x.

De correctione fraterna, quoad teſtium variationē, in tres articulos diuiſa, p. 32. c. 2

1 Vtrum credendum ſit teſti varianti, 33.c.1
2 Quando dicatur teſtis variare, ibid.
3 Vtrum teſtis varius poſſit torqueri, ibid.col.2

Quæſt. xj.

De correctione fratrum, quantum ad perſonas potentes teſtificari, in quinque articulos diuiſa, pag. 33. c. 2

1 Vtrum monachi poſſint eſſe teſtes in cauſis ciuilibus & criminalibus ſuorum monaſteriorum, 34.c.1
2 Vtrum monachi ad teſtimonium ferendum cōpelli poſſint, 35.c.1
3 Vtrum in cauſis criminalibus moniales poſſint eſſe teſtes contra alias moniales, ibid.
4 Vtrum vt teſtificentur monachi & moniales ſit neceſſaria licentia prælatorum, ibid.c.2
5 Vtrum laici contra clericum & monachum poſſint eſſe teſtes, 36.c.1

Quæſtio xij.

De correctione fratrum, quantum ad torturam teſtibus dandam, in quatuor articulos diuiſa, pag. 36. c. 2

1 Vtrum teſtes ſint torquendi, vt veritatem indicent, 36.c.2
2 Vtrum quādo teſtes ſunt torquendi debeat eis dari copia indiciorum, & proceſſus, 37 c.1
3 Vtrū tortura purget defectum teſtium, ibid.c.1
4 Vtrum omnes teſtes qui delicto interfuerunt, ſint torquendi, ibid.col.2

Quæſtio xiij.

De correctione fratrum, quoad numerum teſtium, in ſex articulos diuiſa, pag. 36. col. 2

1 Quæ probationes requirantur in cauſis criminalibus, 37.col.2
2 Vtrum pro crimine clam commiſſo admittantur leuiores probationes, 38.col.1
3 Vtrū ſemel malus ſēper præſumatur malus ad hoc

hoc vt contra eũ minor ſufficiat probatio.ib.c.2
4 Quomodo teſtes ſint examinandi.ibid.
5 Vtrum ſola ſcriptura priuata faciat plenam probationem.39.c.1
6 Vtrum denunciator faciat numerum cum alio teſte.ibi.c.2

Quæſtio xiiij.

De correctione fratrum, quoad teſtium interrogationes, in octo articulos diuiſa.p.39.c.2.

1 VTrum teſtes neceſſario debeant interrogari a iudice.40.c.2
2 Vtrum perſona notarij ad ſcribenda dicta teſtiũ ad apices iuris pertineat.ibid.
3 Quomodo ſaluanda ſit conſuetudo aliquarum religionum, in quib. per ſe ipſos iudices regulares ſcribunt ea, quę à teſtibus dicuntur non adhibitio notario Ordinis.41.c.1
4 Vtrum teſtis poſſit deponere dictũ ſuum in ſcriptis poſt iuramentum, taliter, quod ipſe ſcribat ſuum dictum.42.c.1
5 Vtrum in cauſis ordinis ſint a iudice teſtes neceſſario inquirendi.ibi.c.2
6 Vtrum teſtes ſint interrogandi de loco, tempore,& cauſa ſui dicti.42.c.1
7 Vtrum teſtes poſſint interrogari de occultis.ibi. col.1
8 Vtrum teſtes vt valeant ſint ſub iuramento interrogandi.ibid.

Quęſtio xv.

De correctione fratrum, quoad veritatem a teſtibus proferendam, in duas articulos diuiſa.p.44.c.1

1 VTrum teſtis præſumatur dicere verum. 44. col.1
2 Qua pęna falſi teſtes ſunt puniendi.ibi.c.2

Quæſtio xvj.

De correctione fratrum, quoad teſtium detectionem, & oppugnationem, in quatuor articulos diuiſa p.44.c.2.

1 AN teſtes ſint reo detegendi.44.c.2
2 Vtrum licitum ſit opponere aliquid contra teſtes.45.c 2
3 Ex quibus cauſis oriatur inimicitia capitalis ad euacuationem teſtium.46.c.1
4 Vtrum vera aut falſa opponentes teſtib. mortaliter peccent.47.c.2

Quæſtio xvij.

De correctione fratrum quantum ad carcerem reorum in quatuor articulas diuiſa.p.48.c.1.

1 QVid ſit carcer.48.c.1
2 Quid ſit carceris inuentor.ibid.
3 Vtrũ carcer poſſit eſſe teter,& obſcurus.ibi.c.2
4 vtrum religioſi poſſint incarcerari ſine informatione ſummaria.49.c.1

Quæſtio xviij.

De correctione fratrum, quoad citationem reorum, in tres articulos diuiſa.p.49. c.2.

1 VTrum generalis Regularium poſſit priuare monachos officijs viſitandi, & procurandi ſine citatione propter delictum graue ab ipſis commiſſum notoriè.50.c.1
2 vtrum quando citetur religioſus, vt compareat, debeat ſeruari ſtylus,& ritus Sanctæ Romanę Eccleſiæ.ibi.c.2
3 vtrum valeat proceſſus factus per viam Inquiſitionis, etſi nulla interueniat partis citatio.ibid.

Quæſtio xix.

De correctione fratrum, quantum ad interrogationes reorum, in vndecim articulas diuiſa.p.50.c 2

1 QVomodo iudices regulares debent a reis veritatem extorquere.51.c.1
2 Vtrum reus iuridice interrogatus a iudice competenti ſtatim cum ab eo interrogatur teneatur reſpondere,& ad veritatem confitendam poſſit aſtringi.ibi.c.2
3 Quomodo dicatur iudex rectè procedere vt reũ iuridice poſſit interrogare.ibid.
4 vtrum reus legitimè interrogatus poſſit verbis æquiuocis celare veritatem.52.c.1
5 Vtrum reus legitimè interrogatus tacendo habeatur pro confeſſo.ibi.c.2
6 Vtrum reus cui defertur iuramentum poſſit verbis æquiuocis celare veritatem. ibid.
7 vtrum reus in rebus parui momenti interrogatus iuridice peccet mortaliter, non manifeſtando veritatem.53.c.1
8 vtrum reus indiciatus de vno crimine poſſit de alio interrogari.ibid.
9 vtrum reus negans delictũ teneatur ipſum confiteri poſt ſententiam contra ipſum prolatã.ib.c.2
10 vtrum reus poſſit de cõplicib. interrogari. ibid.
11 vtrum poſſit dari iuramentum reo quando a iudice interrogatur.54 c.1

Quæſtio xx.

De correctione fratrum, quoad totum in decem articulas diuiſa p.54 c.2.

1 QVid, & quot ſunt tormentorum genera. 55.col.1
2 Quid pręcedendum antequam ad torturam deueniatur.ibid.
3 Quibus ex cauſis & indicijs ad torturam eſt deueniendum.ibid.
4 vtrum iudex teneatur dare reo copiam iodiciorum cum certo termino antequam ponatur ad torturam.56.c.1
5 vtrum danda ſit copia indiciorum, etiamſi reus eam non petat.ibid.c.2
6 vtrum non data copia indiciorum ſi reus ponatur ad torturam ſit nullum dictum rei tortura & proceſſus,& an ex tali dicto, & confeſſione debeat puniri.57.c.1
7 vtrũ clerici & monachi poſſint torqueri.ibi.c.2
8 vtrum prælati regulares poſſint verberare quendam ſubditum per laicum familiarẽ monaſterij deferentem habitũ tertij Ordinis minorũ.ibid.
9 vtrum tormenta repeti poſſint.58 c.1
10 vtrum liceat alicui metu tormentorum crimen quod non commiſit fateri.ibi.c.2

Quæſtio xxj.

De correctione fratrum, quoad purgationem canonicam, in duos articulas diuiſa. p 59.c.1

1 VTrum religioſis ſolum infamatis ſit canonica purgatio indicenda.59 c.1
2 Quis ſit effectus purgationis canonicæ.ibi.c.2

Quæſtio xxij.

De correctione fratrum, quantum ad ſententiam proferendam in generali, in octo articulas diuiſa.p.66.c.1.

1 QVomodo debeant ſe habere iudices in iuſta ſententia ferenda.60.c.1
2 Quo-

2 Quomodo iudices regulares debent ſe iuribus regulare in ſententijs ferendis moderando pœnas.ibid.c.2
3 Quomodo iudices Regulares deficiente definitione iuris debeant finaliter cauſas ſuas determinare moderando pœnas.61.c.1
4 Quomodo debent ſe habere iudices in pœnis arbitrarijs imponendis. ibi.c.2
5 Vtrum indiciati de aliquo crimine poſſint puniri.62.c.1
6 Vtrum propter infamiam poſſit quis puniri ibi.
7 Vtrum generales & prouinciales poſſint punire delinquentem monachum ſine conſilio patrum prouinciæ.63.c.1
8 Vtrum commiſſarius cum plenitudine poteſtatis a generali inſtitutus proferens iniuſtã ſentẽtiam poſſit impediri a prouinciali eã exequi. ibi.

Quæſtio xxiij.

De correctione fratrum quantum ad arbitrariã pœnam & ad pænam carceris ipſis imponendam pro delictis, in ſeptem articulos diuiſa.p.64.c.1.

1 VTrum pęna arbitraria poſſit extendi vſq. ad pœnam mortis.64.c.2
2 Vtrum prælati debeant eſſe faciles ad incarcerandum.ibi.
3 vtrum ad incarcerandos monachos delinquentes fugientes poſſit a prælatis regularibus inuocari brachium ſeculare.63. c.1
4 vtrum religioſi poſſint ad carcerem perpetuum damnari.ibid.c.2
5 vtrum condemnatio alicuius ad perpetuũ carcerem cũ aſſignatione quatuor vnciarium panis pro cibo, & tontidem aquæ pro potu ſingulis diebus ſit condemnatio ad vltimum ſupplicium, ita vt ſi ſic condemnatus moriatur cenſendus ſit condemnans irregularis.ibid.
6 vtrum religioſus legitimè ad carcerem perpetuum a ſuo ſuperiore damnatus, & in eo incluſus poſſit abſque peccato fugere. 66.c.1
7 vtrum detruſio in monaſterio ſit magna pęna, & fratribus pro delictis ſit imponenda.67.c.1

Quæſtio xxiv.

De correctione fratrum, quoad monaſterij relegationem in duos articulos diuiſa.p.67.c.2

1 VTrum religioſi poſſint propter eorum delicta mitti in exilium.67.c.2
2 vtrum monaſterium vbi monachus commiſit delictum debeat ipſi ſuppeditare alimenta, quã do in aliud monaſterium relegatur.68.c.1

Quæſtio xxv.

De correctione fratrum, quoad religionem ad triremes, & expulſionem ab ordine in tres articulos diuiſa.p.68.c.1.

1 VTrum religioſi poſſint ad triremes relegari. 68.c.2
2 Vtrum deceat prælatum regularem ad triremes ſuos ſubditos relegare.ibi.c.2
3 Quomodo expulſi ab ordine ſint recipiendi.ib.

Quęſtio xxvi.

De correctione fratrum, quoad priuationem officiorum in tres articulos diuiſa. p.69.c.2.

1 VTrum prælati religioſorum poſſint ſubditos ab officijs ſuſpendere, & deponere ipſis non citatis.69.c.1
2 Propter quod crimẽ poſſit aliquis religioſus prę latione priuari, & inhabilitari ad aliam.ibid.
3 Vtrum in ordine Ciſtertij viſitatores poſſint extra capitulum ſpendere conſiliatios eiuſdem ordinis.ibid.c.2

Quæſtio xxvij.

De correctione fratrum, quantum ad pęnam inceſtus cum filiabus ſpiritualibus commiſſis, in tres articulos diuiſa.p 71.c.2.

1 QVa pęna ſunt puniendi ſacerdotes regulares inceſtum cum filiabus confeſſionis committentes.71.c.2
2 Vtrum Regulares ſolicitantes feminam extra confeſſionis actum poſſint puniri ab eorum prę latis.72.c 1
3 Vtrum ſacerdotes in actu vel iuxta actum confeſſionis prouocantes ad peccatum nefandum, comprehendantur in hac cõſtitutione Pij Quarti. ibid.

Quæſtio xxviij.

De correctione fratrum, quoad pęnam imponendam confeſſariis Regularibus ſine iuriſdictione confeſſiones audientibus, & ſine ordine ſacerdotali celebrantibus, in duos articulos diuiſa. p.72.c.1.

1 QVa pęna puniantur ſacerdotes regulares audientes confeſſiones ſine iuriſdictione actuali.72.c.2
2 Qua pęna debet puniri ille, qui non eſt ſacerdos & celebrat.73.c.2

Quæſtio xxix.

De correctione fratrum, quoad crimen Sodomiæ, & adulterij, in tres articulos diuiſa, p.74.c.2

1 QVomodo vitium Sodomiæ ſit abominabile, & fugiendum.74.c.2
2 Quibus cenſuris & pęnis Sodomitę afficiantur, & a quibus iudicibus iudicentur. ibi.c.2
3 Vtrum monachus ſit puniendus propter fornicationem commiſſam cum muliere maritata. 75.c.2

Quæſtio xxx.

De correctione fratrum, quoad pœnam ſacrilegii cũ monialibus imponenda, in duos articulos diuiſa.p 76.col.1.

1 QVa pęna debeant puniri committentes ſacrilegium cum monialibus, & ipſæ moniales conſentientes.76.c.2
2 Vtrum filij monialium, & ſacerdotum ſint ſacrilegi.ibid.c.2

Quæ-

Quæſtio xxxi.

De correctione fratrum, quoad punitionem calumniatorum, & maledicorum, in quatuor articulos diuiſa. Pag. 77. col. 1.

1 QVa pęna puniatur calumniator. p. 77. c. 2
2 Vtrum mittēs literas ad ſuum prælatum ſuo ſigillo clauſas de aliquibus criminibus contra aliquos eum certiorem faciens, ſit puniendus tanquam calumniator, ipſa crimina nō probando. 78. c. 2
3 Qua pęna maledicus puniatur. 79. c. 1
4 Qua pęna ſit puniendus monachus ſeditioſus, & ſeminans diſcordias inter fratres. ibi. c. 2

Quæſtio xxxij.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam falſarijs, in duos articulos diuiſa. P. 79. c. 2.

1 QVomodo falſarii ſint puniendi. 79. c. 1
2 Qua pęna puniantur falſos teſtes ſolicitantes. ibi. c. 2

Quæſtio xxxiij.

De correctione fratrum quoad crimen læſæ Maieſtatis Diuinæ, & humanæ, in quatuor articulos diuiſa. Pag. 80. c. 2.

1 QVa pęna puniantur religioſi (quod abſit) hæreticantes. 80. c. 2
2 Qua pęna afficiantur crimen læſæ maieſtatis committentes. ibid.
3 Qua pęna puniendi ſint extrahentes delinquentes a manibus iuſtitiæ. 81. c. 1
4 Qua pęna ſit puniendus monachus de Rege male dicens. ibi. c. 2

Quæſtio xxxiv.

De correctione fratrum, quantum ad pœnam homicidij imponendam, in quatuor articulos diuiſa. Pag. 81. c. 2.

1 QVa pęna ſunt puniendi religioſi homicidæ. 82. c. 1
2 Qua pœna ſunt puniendi ſubditi, qui manus violentas in prælatos ſuos iniiciunt. 83. c. 1
3 Si in aliqua religione ſtatuatur, vt qui vulnerauit fratrem tali pœna puniatur, quomodo huiuſmodi ſtatutum ſit intelligendum. ibi. c. 2
4 Qua pœna ſunt puniendi venefici. 84. co. 1

Quæſtio xxxv.

De correctione fratrum, quoad pęnam imponendam dilapidatoribus bonorum monaſterij, in duos articulos diuiſa, Pag. 85. c. 2.

1 QVa pęna puniatur dilapidator bonorū monaſterii. 85. co. 2
2 Vtrum monachi poſſint conſpirare contra Abbatem bona monaſterii dilapidantem. ibi.

Quæſtio xxxvi.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam reuelantibus ſecreta, ſacramentalia, aut naturalia, in quatuor art. diuiſa. P. 86. c. 1.

1 QVa pœna puniatur confeſſor peccata confeſſa detegendo. 86. c. 1
2 Qua pœna puniantur religioſi aperientes literas ſignatas, eaſque aduerſario mittentes oſtendentes. ibi. c. 2
3 Qua pœna debent puniri religioſi ſecreta ordinis intra & extra ordinem reuelantes. ibid.
4 Vtrum excuſentur a pęnis aperientes literas obſignatas, eas aduerſariis ad eorum defenſionem oſtendentes. 87. c. 1

Quæſtio xxxvii.

De correctione fratrum, quoad pęnam ebrietatis imponendam, in duos art. diuiſa. Pag. 87. col. 2.

1 VTrum ebrietas ſit a religioſis aliena. 87. colum 2
2 Quomodo ſit probanda ebrietas vt caſtigetur. 88. c. 2

Quæſtio xxxviii.

De correctione fratrum quoad pęnam imponendam ludentibus fratribus, in tres articulos diuiſa. pag. 88. col. 1.

1 VTrum religioſis licitū ſit ludere ad aleas. 88. c. 1
2 Qua pœna puniantur religioſi aleis ludentes. ibi. col. 2
3 Vtrum lucrata in ludis a religioſis ſint ipſis, an monaſteriis reſtituenda. ibid.

Quæſtio xxxix.

De correctione fratrum, quoad pœnam fratribus imponendam, in duos articulos diuiſa. p. 89. c. 1.

1 QVa pęna ſint puniendi religioſi furtum committentes. 89. c. 1
2 Vtrum furantes calices & patenas a locis religioſis ſint excommunicati. ibi. co. 2

Quęſtio xl.

De correctione fratrum, quoad pęnam imponendam iudicibus regularibus negligentibus & imperitis, in quatuor art. diuiſa. pag. 90. c. 1.

1 QVa pęna puniatur iudex negligens in caſtigando delicta. 90. c. 1
2 An iudex male iudicans imperitia puniatur. ibi. c. 2
3 Quomodo cognoſcentur iudices male iudicantes ex dolo, vel ex leui culpa procedere. ibi.
4 Quæ pęna ſit imponēda prælato cuius culpa effectum eſt vt ſubditus ſine Sacramento pœnitentię deceſſerit. 92. c. 1

Quęſtio xli.

De correctione fratrum, quoad reprehenſionem ipſis propter delicta, cum ſententia legitur dandam in tres articulos diuiſa. pag. 92. col. 1.

1 VTrum arguere ſubditos delinquentes ſit licitum prælatis. 92. c. 1
2 Vtrum prælati poſſint contumeliari ſubditos delinquentes. ibi. c. 2
3 Qua pœna puniantur prælati in dicendis verbis contumelioſis excedentes. 93. c. 1

Digitized by Google

Queſtio xlij.

De correctione fratrum, quantum ad facultatem a ſenten tia appellandi vnica ſolutione contenta eſt. Pag. 93. col. 1.

Queſtio xliij.

De correctione fratrum, quoad criminis condemnationem, in ſex articulos diuiſa. p. 93. col. 2.

1 VTrum qui apud iudicem intercedit, vt pęna per legem ſtatuta remittatur, teneatur ad reſtitutionem. 93. col. 2
2 Vtrum liceat Principi concedere remiſſionem delicti futuri. 94 col. 2
3 Vtrum ſi pater monachus interficiatur, remiſſio pertineat ad filium, an ad monaſterium. 95. c. 1.
4 Vtrum ſemel in ſyndicatu abſolutus poſſit amplius conueniri. ibid.
5 Vtrum liceat iudicibus remittere pœnas delictis a legibus impoſitis. ibid. col. 2
6 Vtrum valeat confeſſio rei facta coram iudice promittente reo impunitatem ad effectum, vt poſſit eum pęna ordinaria caſtigare, aut remittere eius delictum teneatur. ibid.

Quæſtio xliiij.

De correctione fratrum, quoad acceptam pęnam impoſitam delinquentibus, in duos articulos diuiſa. pag. 96. col. 1.

1 VTrum condemnatus ad pęnam teneatur ipſam ſubire. 96. col. 2
2 Vtrum condemnatus ad auſteram abſtinentiā, teneatur hanc ſubire pęnam. 97. col. 1

Queſtio xlv.

De decimis quantum ad obligationem, eas ſoluendi a regularibus, in octo articulos diuiſa. pag. 97. col. 1.

1 QVid ſit decima & primitia. 97. col. 2
2 Quo iure debeantur decimæ. ibid.
3 Vtrum Summus Pontifex poſſit concedere exēptionem a decimis. ibid.
4 Vtrum religioſi ſint a decimis exempti. pag. 99. col. 1
5 Vtrum moniales & earum bona ſint a decimis exempta. 102. col. 2
6 Quomodo regulares huic renuncient priuilegio 103. col. 1
7 Vtrum priuilegium conceſſum monaſterio, vt poſſit recipere decimas alicuius parochiæ extendatur ad noualia. ibid. col. 2
8 Vtrum religio confeſſarij teneantur facere fidelibus conſcientiam de decimis. ibid.

Quæſtio xlvj.

De diffinitoribus, in decem articulos diuiſa. pag. 104. col. 2.

1 QVare ſint diffinitores in religionibus. 104. col. 2
2 Vtrum generales & prouinciales ſine conſilio diffinitorum poſſint ferre ſententiam contra aliquem fratrem. 105. col. 1
3 Quis ordo in ſuffragijs dandis a diffinitorib. debet ſeruari. ibid. col. 2
4 Si diffinitores cupientes obedire generalibus, aut prouincialibus ſe a dicendo abſtineant, eo quod gratius illis futurum cauſarent, eos ſilere quam loqui, an venia digni ſint. 106. col. 1
5 Quando generales, aut prouinciales affirmant ſe habere validas cauſas aliquid faciendi, quæ tamen alijs ignotę eſſent, an deffinitores, & prouinciales reſponſuri debeant eorum poſitioni acquieſcere. 107. col. 1
6 Quid facient definitores ſentientes ſuperiores minime etiam ipſis contradicentibus ſententiā mutaturos. ibid. col. 2
7 Quid facient diffinitores ſcientes ſuperiores ipſis contradicentibus magis fore irritandos. 108. col. 2
8 Quando res proponuntur definitoribus decidēdæ quæ partes illarum eſſe debent. 109. col. 1
9 Vtrum liceat diffinitoribus non accedere ad definitorium, quando a prælatis indictum eſt. ibid. col. 2
10 An debeant diffinitores ſubſcribere ſententiæ latæ a prælato, quam in diffinitorio non approbauerunt. 110. col. 1

Quæſtio xlvij.

De diſpenſationibus in vndecim articulos diuiſa. pag. 110. col. 2.

1 QVid, & quotuplex eſt diſpenſatio.
2 Vtrum ſit diſpenſatio idem quod priuilegium, declaratio & Epicheia. 111. col. 1
3 Quomodo Epicheia ſit vtendum. ibid. col. 2
4 Vtrum pręlati debeant facile concedere diſpenſationes. 112. col. 2
5 Vtrum petens diſpenſationem & ea vtens ſine cauſa peccet. 113. col. 1
6 Vtrum ſubreptitia ſit diſpenſatio innixa dolo & fraude. ibi. col. 2
7 Vtrum ſi Papa aut eius delegatus conceſſam a ſe diſpenſationis gratiam committit Ordinario, vt verificata narratiua diſpenſet, finiatur talis delegatio morte Papæ delegantis. 114. col. 1
8 Vtrum diſpenſatio a Papa monacho facta ad teſtandum expiret morte concedentis re integra. ibid. col. 2
9 Quibus prælatis ſiue eccleſiaſticis ſiue regularibus reſpectu ſuorum ſubditorum competat de iure communi diſpenſandi authoritas tam circa præcepta, quam circa vota, in minutis, & frequenter occurrentibus neceſſitatibus. 115. col. 1
10 Vtrum quando prælatus mandat fieri aliquid contra præceptum regulæ cenſeatur diſpenſare. ibid. col. 2
11 Vtrum diſpenſatio ſit ſtrictè interpretanda. ibi.

Quæſtio xlviij.

De regularibus, quoad donandi poteſtatem, in ſexadecim articulos diuiſa. pag 115. col. 2.

1 QVid ſit donatio. 116. col. 1
2 Vtrum donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum facta alicui monaſterio valeat. ibid.
3 Vtrum religioſi poſſint aliquid donare. ibi. col. 2
4 Vtrum fratres minores poſſint donationes extra

extra ordinem,& intra ordinem facere,pag.117. col.2.
5 Vtrum oblata in altaria ante ingreſſum monaſterij cenſeantur monaſterio donata.pag.118. col.1
6 Vtrum vaſa argentea donata ante mortem monaſterio ab aliquo Canonico poſſint repeti ab Eccleſia.118.c.1
7 Vtrum data ad negotiandum ab aliquo priori regulari poſſint quoad augumentum a donatario retineri.ibid.c.2
8 Vtrum valeat donatio facta nouitio ante ingreſſum religionis.,119.c.1
9 Vtrum præfata donatio valeat iurata. pag. 120. col.1
10 Vtrum dictum decretum Concilii habeat locũ in donationibus cauſa mortis.ibid.c.2
11 vtrum nouitii facta profeſſione irrita exiſteote, ſit etiam irrita ipſa donatio.121.c.1
12 vtrum donatio nouitii morte ipſius ante profeſſionem accedente reuocetur.ibi.c.2
13 vtrum renuntiatio facta a nouitio poſt decimũ ſexti ætatis ſuæ annum valeat etiam ſi non fiat cum forma prædicti decreti.ibid.
14 vtrum prædicta donatio poſſit fieri a nouitio ſine licentia Epiſcopi cum licentia ſolum ſuperioris.122.c.1
15 vtrum moniales poſſint dare aliqnid ſæcularibus cum cenſu certæ annuæ quantitatis ſibi ſoluendæ in vita ſua.ibid.c.2.
16 vtrum decretum Concilii Tridentini quantum ad donationes nouitiorum habeat locum in nouitijs Societatis Ieſu.123.c.1

Quæſtio xlviij.

De dotibus monialium, in octo articulos diuiſa. Pag.123. col.1.

1 VTrum prælati & moniales, committant ſimoniam in dotibus pro nouitijs recipiendis.123.c.2
2 Vtrum quando monaſterium eſt locuples, vt poſſit perſonas quæ recipiuntur alere ſimoniacum ſit pretium,ideſt dotem exigere. pag.124. col.1
3 Vtrum prçlati monialium poſſint taxare dotem 125.c.2
4 vtrum ipſi prælati poſſint taxare aliquam particularem dotem ſine cõſenſu monialium,& monaſterii.ibid.c.2
5 vtrum dos ante profeſſionem monialium poſſit recipi.126.c.2
6 Vtrum monaſteria monialium immodicas dotes pro ingreſſu monialium recipientes cum pura conſcientia poſſint retinere.127.c.1
7 vtrum Abbatiſſa poſſit recipere certam pecuniæ quantitatem donec conuentui dos promiſſa pro nouitia ſoluatur.ibid.
8 vtrum illa quæ ingreſſa monaſterium conuenit cum illo quod loco dotis habeat hæreditatem, quç ei contingebat poſt mortem matris, & profeſſa eſt, ſit vere religioſa, ſi ante ingreſſum religionis matri petenti ſuam legitimam renunciauit, & vtrum cum licentia ſui prælati poſſit eſſe extra monaſterium,vt ibi alatur. pag.128. col.2

Quæſtio xlix.

De Eccleſiis regularibus quantum ad ædificia,in undecim articulos diuiſa.Pag.129.col.1.

1 VTrum prioribus conuentualibus incumbat in eorum conuentibus ædificia erigere.129.c.1
2 An ſit melius & Deo acceptius fundare Eccleſiam Collegiatam regularem mendicantium, quam Collegiatam ſecularem ceteris paribus. ibid.c.2
3 vtrum poſſint regulares ædificare ſine licentia Ordinarij.130.c.1
4 vtrum poſſit mutari Eccleſia, & monaſterium de vno loco in alium ſine licentia Papç & Diœceſani.ibid.c.2
5 vtrum eccleſiæ, & monaſteria poſſint çdificari aliis eccleſiis fratrum vicina.131.c.1
6 Vtrum Deo dicatæ eccleſiç, & monaſteria perpetua eſſe debeant, ita vt ad profanos vſus non poſſint transferri.ibid.c 2
7 Vtrum monaſterium deſertum à fratrib. Minoribus pertineat ad fratres, an ad eius fundatorem 132.col.1.
8 Vtrum priuilegium quod cõceditur religioni çdificandi monaſterii ſine licentia Ordinarii ex non vſu per decennium amittatur. 133.c.2
9 Vtrum ſint excommunicati regulares qui ſine licentia Papç noua loca ad habitandum recipiũt. ibid.
10 Quomodo ſit intelligendum prçceptum impoſitum religioſis ex reditibus monaſterii ædificandi cum ad pinguiorem peruenerint fortunam. 134 col.1
11 vtrum vnaquæque prouincia in ordine Minorum teneatur habere aliquas Eccleſias & monaſteria recollecta.ibid.c.2.

Quæſtio l.

De immunitate Eccleſiarum, regularium in quinque articulos diuiſa. pag.135.col.1.

1 VTrum immunitas eccleſiarum a iure diuino an poſitiuo ſit conſtituta.135.c.1
2 Quibus pœnis afficiantur infringẽtes regulares eccleſias.136.col.1
3 Vtrum iudices ſeculares poſſint eijcere a Monaſteriis delinquentes.137.c.1
4 An clerici & monachi gaudeant immunitate ecclesiæ.139.col.1.
5 Vtrum Religioſi tradentes detentum in monaſterio,qui gaudet immunitate eccleſiæ ſint irregulares,ſi iudex frangens fidem illis datam reducendi ipſum in monaſterium,delinquentem laqueo ſuſpenderit.ibi.c.2

Quæſtio. lj.

De electione per ſcrutinium in quindecim articulos diuiſa.pag.139.col.2.

1 QVid,& quotuplex eſt electio.pag.140. col.1.
2 vtrum in electione per ſcrutinium ſcrutatores debeant eſſe tres.ibid.
3 Ad quid obligantur ſcrutatores in electione facienda.ibid.col.2.

4 Quo-

Digitized by Google

4 Quomodo ſint danda ſuffragia in electionibus per ſcrutinium. ibid.
5 Vtrum tantum ordine ſacro inſigniti habeant vocem actiuam in electionibus. 141.c.1
6 Vtrum vota abſentium poſſint ſuppleri. 143. col.1.
7 Vtrum poſſit ſuffragium ſemel datum reuocari, aut electio per ſcrutinium reiterari. ibid.
8 Vtrum conueniens ſit fieri electionem per ſcrutinium, aut ſorles. ibid.
9 Vtrum valeat electio alicuius, ſi ſcriba ſine aliqua fraude, & malitia ſchedulam ſuffragij publicauerit. 144.c.1.
10 Vtrum electio debeat eſſe libera. ibi. col. 2.
11 vtrũ coarctatio electionis ad quatuor, aut quinque poſſit iuridice fieri. 145.c.1.
12 vtrum conſuetudo valeat a ſeptem annis, & octo inducta in quadam religione vt tantum prudentiores re & ætate habeant vocem in capitulo, & admittantur in electionibus ſuperiorum, ibid. col. 2.
13 vtrum illius qui miſit in vrnam ſchedulam albam ſit inter vota electorum votum connumerandum. 147.c.1.
14 vtrum ſtatim collatis eligentium ſuffragijs ſit electio publicanda. ibid.
15 vtrum electio poſſit fieri in nocte. ibi.c.2.

Quæſtio lij.

De electione Prælatorum, & Generalium, & Prouincialium, in quindecim articulos diuiſa. Pag. 148. col. 1.

1 VTrum ſit dicenda Miſſa antequam eligantur Prælati. 148.c.2.
2 Quomodo Miniſter generalis in ordine Minorũ de obſeruantia ſit eligendus. 149.c.1.
3 Vtrum Generales Canonici electi ſtatim confirmati cenſeantur. 150.c.1.
4 Quomodo in ordine Minorum eligatur Vicarius generalis. ibid. c.2.
5 Quomodo ſit eligendus Commiſſarius generalis in ordine Minorum. ibid.
6 Quomodo ſint eligendi Miniſtri Prouinciales in ordine Minorum. ibid.
7 vtrum Prouinciales ordinis Minorum neceſſario ſint eligendi de corpore capituli, & an poſſint eligi patres aliarum prouinciarum, 152.c.1.
8 vtrum Papa poſſit diſpenſare vt Clerici ſeculares poſſint eſſe Abbates in Abbatijs Regularibus. ibid.
9 vtrum conueniens ſit quod eligantur prælati alterius ordinis. 153.c.2.
10 An legatus poſſit diſpenſare vt profeſſus in vna religione eligatur in alia in prælatum prouincialem. 154.c.1.
11 vtrum valeat electio prouincialis cum fraude electio, alio habente maiorem partem votorum ibidem.
12 vtrum ille, cui non deſunt viginti quinque dies ad complementum ſex annorum, poſtquam reliquit prouincialatum, poſſit eligi in prouincialem. ibid.c.2.
13 vtrum mortuo prouinciali teneãtur ipſi ad quos ſpectat electio alium conſtituere idoneum. 155.c.1.
15 vtrum ante ſepulturam prouincialis debeat fieri vicarij prouincialis electio. ibi.c.2.
15 vtrum ſtante ſtatuto aliquarum prouinciarum, quod vicarij, & præſidentes conuentuum non poſſint eligi diſcreti ad capitulum prouinciale viſitator prouinciæ cum plenitudine poteſtatis poſſit diſpenſare vt eligantur. 156.c.1.

Quæſtio liij.

De electione Guardianorum & Priorum conuentualium, in tredecim articulos diuiſa. Pag. 156.c.2.

1 QVomodo Guardiani & Priores conuentuales ſint eligendi. 157.c.1.
2 vtrum Diffinitores & Conſiliarij teneantur eligere digniores in Priores & Guardianos. ibi.
3 vtrum dicti Diffinitores & Conſiliarij detegere in diffinitorio crimina, aut impedimẽta teneãtur, quę obſtãt promouẽdis in prælatos. ibi.c.2.
4 vtrum Diffinitores & Cõſiliarij per id, quod de aliquo ſciunt in confeſſione ſacramentali, poſſint ſuffragium in electione denegare 158.c.1.
5 vtrum repulſus a prælatione propter aliquod impedimentum ægritudinis, poſſit a prælatis, & Diffinitoribus reeligi antequam probet ipſam ægritudinem ceſſare. 159.c.1
6 vtrum Guardiani, & priores electi per dictos patres ſint ſtatim confirmati. ibid.
7 vtrum diſpenſatus ad duo beneficia poſſit eligi in Abbatem. ibi.c.2.
8 vtrum omnia monaſteria virorum valorem ducentorum floren. aureor. excedẽtia poſſint prouideri per electionem. ibid.
9 Quid ſi Papa, aut ſtatutum mandat communitati vt eligat prælatum cum aliquorum conſilio, ex quib. vnum volunt eligere, an requirẽdum ſit eius conſilium. 160.c.1.
10 vtrum valeat electio facta a ſex electorib. quorum tres vota vni dederunt & ille compulſus a prouinciali vt voueret, renunciauit votum petens confirmationem, dicens, ſe habere maiorem votorum partem, & an prouincialis illum teneatur confirmare. 160.c.2.
11 vtrum collegium poſſit conſtitui in vno ad electionem prælati faciendam. 161.c 2.
12 vtrum valeat electio facta ab vno nomine, ſeu vice omnium compromiſſariorum præſentibus & conſentientibus ipſis. 162.c.1.
13 vtrum debeant conſtitui iudices compromiſſarij ad cognoſcendum de cauſa electionis quãdo capitulum appellat ad ſedem Apoſtolicã. ibid.c.2.

Quæſtio liv.

De electione Abbatiſſarum & Prioriſſarum in ſeptem artic. diuiſa. Pag. 162. col. 1.

1 VTrum electio Abbatiſſarum pertineat ad conuentum. 163.col.1.
2 An clauſula de conſenſu medietatis conuentus requirat moniales collegialiter congregatas, an vt ſingulæ coofentiant. 163.c.2.
3 An monialis corrupta poſſit eligi in Abbatiſſam. 164.c.1.
4 vtrum valeat electio monialium quando ex ſexdecim nouem vni ſuffragauerunt, & ſeptem alteri octies, & dicente ſuperiore ſe non eſſe electurum, niſi eam quæ duas votorum partes haberet, omnes ſimul vni ſuffragauerunt, quę antea nullum habebat votum, & a ſuperiore fuit electa. ibid.
5 Vtrum Abbatiſſæ præſentatæ per patronum in ordine S. Claræ poſſint eſſe perpetuæ. ibi.c.2.

6Vt rum

6 Vtrum collegium oblatarum teneatur eligere præſidentem triennalem. 165.col.1
7 vtrum electa Abbatiſſa ſtatim ſit confirmãda.ib.

Quæſtio. lv.

De obligatione acceptandi prælationes, in duos articulos diuiſa. Pag. 165. col. 2.

1 VTrum electus teneatur electionem de ſe factam acceptare. 165.col.2
2 Vtrum religioſi electi ad aliquam prælationem extra ordinem ſuum poſſint aſſentiri tali electioni. 166.col.1

Quæſtio lvj.

De pœnis eorum, qui per ambitionem eligi procurant, in tres articulos diuiſa. Pag. 167. col. 1.

1 IN quas pœnas incidunt ſubornantes electionibus regularium. 167.col.1
2 Vtrum procurantes officia per perſonas extra ordinem aliquam pœnam incurrant. 168.c.2
3 An ſcribentes an recipientes dictas literas incidant in pœnam 170.c.1

Quæſtio lvij.

De elemoſina, in octo articulos diuiſa. Pag. 171. c. 1.

1 VTrum monaſteria ad eleemoſinas largiendas teneantur. 171.c.2.
2 vtrum aliquando religioſus particularis poſſit dare eleemoſynam. ibid.
3 vtrum religioſus magis teneatur ſubuenire patri ſuo naturali neceſſitatem patienti & requirenti, quam obedire prælato ſuo contrarium imperanti. 172.c.2
4 Vtrum religioſus teneatur obedire prælato præcipienti ne parentibus egentibus ſuccurrat etiã ſecundum modum ſuæ profeſſionis. 173.c.1
5 vtrum Commendatarii ordinum militarũ teneantur de reditibus commendatarum eleemoſynam præſtare. ibi. col. 2
6 vtrum fratres Minores Conuentuales poſſint impedire obſeruantibus ne eleemoſynas petant. 174.c.1
7 vtrum Concilium Tridentinum aboleos quæſtores eleemoſynarum comprehendat mendicantes religioſos pro ſuorum Conuentuum ſuſtentatione eleemoſynas quæſtuantes. ibid.
8 vtrũ Curati poſſint impedire ne in Eccleſiis fratrum a fidelib. fratrib. aliquid offeratur. 175.c.2

Quæſtio lviij.

De Epiſcopis, et epiſcopatu, in octo articulos diuiſa. Pag. 175. col. 2.

1 VTrum religioſi poſſint acceptare epiſcopatum ſine licentia ſui prælati. 175.col.2
2 An religioſi appetentes epiſcopatum peccẽt. ibi.
3 An monachus factus Epiſcopus ſit ſolutus a legibus monachatus. 176.c.1
4 An monachus factus Epiſcopus priuilegiis religionis priuetur. ibi. col. 2
5 Vtrum prouiſio Abbatiæ ordinis vnius ſit valida a ſede Apoſtolica Epiſcopo collata, nulla mentione facta, illum ante Epiſcopatum eſſe Monachum alterius religionis. ibid.
6 Vtrum bona quæ ante Epiſcopatum monachus quæſiuit pertineant ad monaſterium. 177.c.1
7 Vtrum Monachus factus Epiſcopus, aut Cardinalis acquirat hæreditatem ſibi delatam monaſterio. ibid.
8 vtrum Epiſcopi religioſi & alii beneficiarij regulares tam libere poſſint impendere de reditibus ſuis quam alii beneficiarii ſeculares 178.c.1

Quæſtio lix.

De excommunicatione quantum ad poteſtatem excommunicandi religioſos in octo articulos diuiſa. Pag. 178. col. 1.

1 VTrum Generales, & Prouinciales poſſint excommunicare ſuos ſubditos. pag. 178. col. 1
2 vtrum ſententia excommunicationis poſſit fieri a prælatis diebus feriatis. ibid. col. 2
3 vtrum Prælati regulares excommunicantes ſuos ſubditos ſine ſcriptura incidant in pœnam iuris. 179.col.1
4 vtrum prælati regulares pro omnibus poſſint ſubditos excommunicare. ibid. col. 2
5 Vtrum religioſi poſſint excommunicari ab ordinarijs. ibid.
6 vtrum valeat excommunicatio cõtra regulares dictis priuilegiis ignoratis. 180.col.2
7 vtrum ad hoc vt religioſi excommunicentur, ſit neceſſarium quod nominatim exprimantur. ibi.
8 vtrum famuli fratrum ab Epiſcopo excommunicari poſſint. 181.c..

Quæſtio lx.

De excommunicationibus iuris quas perſonæ regulares incurrunt, in duos articulos diuiſa. Pag 181. col. 1.

1 QVid ſit excommunicatio, quæ dicitur a iure. 181.c.1.
2 In quas cenſuras incurrant religioſi ipſo facto a iure. ibid.

Quæſtio lxj.

De excommunicatione, quantum ad euitandum excommunicatos, in duos articulos diuiſa. Pag. 183. col. 2.

1 VTrum liceat religioſis cum excommunicatis communicare. 184.c.1
2 vtrum liceat communicare cum publice excommunicatis. ibid.

Quæſtio lxij.

De exemptione religioſorum a tribunalibus ſecularibus, in viginti vnum articulos diuiſa. P. 184. c. 2.

1 QVid & quotuplex eſt exemptio. 185.c.1
2 Quo iure ſint exempti eccleſiaſtici, & regulares, & eorum bona. ibi. c. 2
3 Vtrum iudices ſeculares poſſint ſequeſtrare propria authoritate triticum commendatorum ordinum militarium in tempore maximæ neceſſitatis. 186.c.2
4 An reditus temporales Eccleſiarum, & monaſterio-

Digitized by Google

ſteriorum poſſint exigi contra debitores laicos coram iudice eccleſiaſtico.p.187.col.2
5 vtrum religioſi pro cauſa ciuili poſſint conueniri coram iudice eccleſiaſtico aut ſeculari. p. 188. col.1
6 Vtrum monachus poſſit capi a iudice ſeculari, aut eccleſiaſtico pro debito ciuili, ſi poſt debitum monaſterium ingrediatur.ibid.col.2.
7 vtrum prælati eccleſiaſtici poſſint habere iuriſdictionem temporalem exemptam a dominis ſecularibus.ibid.
8 vtrum conueniens ſit Epiſcopos, & Abbates aliquorum monaſteriorum habere iuriſdictionem temporalem actualem exemptam.191.col.1
9 Vtrum Abbates monaſteriorum habeant iuriſdictionem temporalem actualem exemptam. 192 col.1
10 vtrum monaſterium ſuccedens in fendo & maioricatu poſſit conueniri coram domino feudi. ibi.col.2
11 vtrum quando eccleſia, aut monaſteriū litigat cum laico ſuper bonis temporalibus poſſit conuenire laicum coram iudice eccleſiaſtico aut ſeculari.193.col.1
12 vtrum pro publicatione teſtamenti, in quo monaſterium eſt inſtitutum, poſſit iudex ſecularis citare prelatum monaſterii.ibi.col.2
13 vtrum commendatarii ordinum militiarū poſſint conueniri coram iudice ſeculari.ibid.
14 Quando iudices ſeculares poſſint inhiberi, congregatione cauſarum horum militum. pag.194 col.2
15 vtrum commendatarii ordinum militiarum occidentes clericum gaudeant priuilegio fori. 195 col 2
16 vtrum commendatarii ordinum militiarum pragmaticas Regales frāgentes poſſint conueniri a iudice ſeculari.ibi.col.2
17 vtrum milites ordinum militiarum exterorum regnorum poſſint cōueniri extra ſuas prouincias coram iudice ſeculari.196.c.1
18 vtrum fratres ordinis Diui Ioannis portantes Tau gaudeant priuilegio fori. ibi.col.2
19 Vtrum Corrector ciuitatis poſſit compellere, vt prædicetur in feſtiuitatibus principalibus in aliqua eccleſia renitente & contradicente Vicario generali.ibid.
20 An Eremitæ ſint exempti a iuriſdictione ſeculari.197.col.2
21 vtrum Eccleſia, aut monaſterium ſuccedens iure ſucceſſionis, vel legati laico iam conuento coram iudice ſeculari poſſit conueniri ante ipſum iudicem ſecularem.ibid.

Quæſtio lxiij.

De exemptione regularium quoad ordinarios in vndecim artic. diuiſa. Pag.198.col.1

1 VTrum in iure communi regulares ſint ab Epiſcoporum iuriſdictione exempti. 198. col.2
2 Vtrum Papa poſſit eximere regulares ab Epiſcoporum legibus.199.c.1.
3 Vtrum per priuilegia ſint mōnachi, & regulares exempti à poteſtate ordinariorum.200.col.1.
4 vtrum exempti a Papa a iuriſdictione cuiuslibet ordinarii cenſeantur exempti a legibus Papæ. p. 201.col.2
5 vtrum moniales ſint exemptæ a iuriſdictione ordinariorum.ibid.
6 vtrū ſententia ordinariorum contra regulares ſit nulla.202.col.1
7 Quibus modis poſſint ſe defendere regulares ab ordinarijs.ibid.
8 vtrum tollatur priuilegium exemptionis, quod continet, vt ad eius reuocationē fiat de eo mentio ſpecialis, ſi tantum in communi de eo fiat mentio.203.c.2
9 An per exemptionem ab ordinariis liberentur exempti a reuerentia debita Epiſcopo.204.c.1
10 vtrum regulares poſſint huic exemptioni renūtiare.ibid.
11 In quibus caſibus exempti ſubduntur ordinariis.ibid.

Quæſtio lxiv.

De exemptione religioſorum reſpectu obedientiæ debitæ ſuis prælatis, in quatuor articulos diuiſa. Pag. 205.col.1.

1 VTrum Epiſcopus propria authoritate poſſit ſibi aſſumere ſocium regularem. p. 205. col.1
2 vtrum ordinarii debeant examinare reſcriptum exemptionis alicui regulari conceſſum. pa.206. col.1
3 Quibus priuantur religioſi ab obedientia exempti.ibid.
4 vtrum religioſi regum capellani ſint a iuriſdictione exempti.ibid.col.2

Quæſtio. lxv.

De exemptione religioſorum quoad tributa & exactiones, in ſex articulos diuiſa. Pag.207.c.1.

1 QVid ſit tributum, & quotuplex.p. 206. colum.1
2 vtrum regulares ſint exempti a quocunque vectigali & munere.ibi.col.2.
3 vtrum fratres mendicantes poſſidentes contra inſtituta ſui ordinis munus & exactiones pręſtare debeant.208.c.1
4 vtrum fratres Hieroſolymitani de Malta nuncupati ſint exempti a tributis & muneribus. ibidem.
5 vtrum fratres tertii ordinis B. Franciſci ſint exēpti a gabellis & collectis.209.col.2.
6 In quas pęnas incidant prædicta onera imponentes.210.col.2

Quæſtio lxvi.

De exemptione fratrum, a charitatiuo ſubſidio, & a contributione pro ſeminarijs, in quatuor articulos diuiſa. Pag.210.col.2.

1 VTrum monaſteria exempta ad charitatiuum ſubſidium teneantur.211.c.1.
2 vtrum eccleſiæ & capellæ annexę monaſteriis teneantur ſoluere charitatiuum ſubſidium. ibi. col.2
3 vtrum monaſteria exempta teneantur contribuere pro ſeminario puerorum educandorum, & edocendorum.212.col.1

4 vtrum

4 vtrum collectæ & ſubuentiones, quæ debentur ex priuilegio eccleſiis regularibus, ſi illæ redigan tur in ſtatum ſecularem debeantur, & è contra &c. ibi.c.2

Quæſtio lxvii.

De famulis, & familiaribus monaſteriorum, in quatuor articulos diuiſa. pag. 213. col. 2.

1 VTrum famuli, & familiares religioſorũ gaudeant ipſorum religioſorum priuilegijs. 214 c.1
2 vtrum famuli fratrum poſſint ſepeliri in monaſteriis ipſorum fratrum ſine eo quod ibi eligant ſepulturam. ibi.c.2
3 Vtrum famuli fratrum poſſint ab ordinariis excommunicari. ibid.
4 Quas indulgentias lucrantur ſeruitores fratrum. 215.c.1

Quæſtio lxviii.

De feſtiuitatibus, & de ſanctis nouo Kalendario additis, in decem articulos diuiſa. pag. 215. c. 1.

1 VTrum feſtum Corporis Chriſti poſſit a quibuſcumque celebrari in Dominica infra octauam huius feſtiuitatis. 215.c.1
2 vtrum feſtum nominis Ieſu poſſit cum proprio officioa religioſis celebrari. 216.c.2
3 vtrum feſtum Diui Bonauenturæ ordinis Minorum cum officio Doctorum, ſit celebrandum. 217.c.2
4 vtrum feſtum Sancti Didaci ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum. 218.c.1
5 vtrum feſtum Sancti Antonij de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus celebrandum. ibi.c.2
6 vtrum feſtum Sancti Franciſci de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus celebrandum. 219.c.1
7 Vtrum feſtum Sancti Placidi & ſociorum eius ſit ab omnibus celebrandum. ibi.
8 Vtrum omnes teneantur celebrare feſtum Sancti Nicolai Tolentini. ibi.co.2
9 vtrum feſtum Sancti Petri martyris ſit ab omnibus celebrandum. 220.c.1
10 vtrum feſtum Sancti Iacinti ſit ab omnibus celebrandum. 220.c.1

Quæſtio lxix.

De feſtiuitatibus Sanctorum ordinum quoad eorum obſeruantiam & ſolemnitatem, in quinque articulos diuiſa. pag. 220. col. 1.

1 QVomodo feſtum Patris noſtri Franciſci ſit celebrandum. 220.c.1
2 Quomodo ſit celebranda feſtiuitas Patris noſtri Franciſci. ibi.c.2
3 Quomodo fratres Minores poſſint celebrare feſta aliquorum Sanctorum ſui ordinis. 221.c.2
4 vtrum Moniales poſſint celebrare feſta ſui ordinis. ibid.
5 An feſta Sanctorum & aliæ feſtiuitates in religionibus celebrari conſuetæ ante breuiarium reformatum debeant modo celebrari. ibid.

Quæſtio lxx.

De obſeruatione feſtorum, in duos articulos diuiſa. pag. 222. c. 2.

1 VTrum religioſi teneãtur obſeruare feſta ab Epiſcopis præcepta. 222.c.2
2 Vtrum laici in monaſteriis religioſorum ratione pietatis poſſint diebus feſtiuis laborare. pag. 223. col. 1

Quæſtio lxxi.

De feudo, in duos articulos diuiſa. pa. 223. c. 2.

1 VTrum monaſteria feudalia bona habere poſſint. 224.c.1
2 Vtrum milites Hieroſolymitani ſint capaces feudi. ibid.

Quæſtio lxxii.

De profeſſione fidei, in tres articulos diuiſa. p. 224. c. 2.

1 VTrum prælati regulares, & prædicatores fidem profiteri teneantur. 225.c.1
2 Vtrũ promotio doctorum & aliorum cuiuſcũque artis & facultatis profeſſorum cum profeſſione fidei ſit præſtanda. ibi.
3 An religioſus adeptus prælationem non faciens profeſſionem ignoranter ſit tutus in conſcientia. 226.c.1

Quæſtio lxxiii.

De ordinum Generalibus quoad poteſtatem reformandi, in quatuor articulos diuiſa. p. 226. c. 1.

1 QVam poteſtatem habent generales ordinum. 226.c.1
2 Vtrum generales teneantur monaſteria & eorum ſubditos reformare. ibi.c.2
3 Vtrum generales debeant reformare ad regulæ quam profeſſi ſunt præſcriptum. 227.c.2
4 Quomodo debeant prælati ſe habere in reformatione. 228.c.2

Quæſtio lxxiv.

De gradibus ſcholaſticis regularibus præſtandis, in quinque articulos diuiſa. p. 229. c. 1.

1 VTrum monachi poſſint ad gradum Doctoratus promoueri. 229.c.1
2 Vtrum fratres Minores regularis obſeruantiæ poſſint gradus ſcholaſticos recipere. ibi.c.2
3 Vtrum religioſi recipientes gradum ſcholaſticũ ſine licentia ſuorum prælatorum maneant graduati. 230.c.1
4 vtrũ prælati Societatis Ieſu poſſint gradus ſcholaribus conferre. ibid.
5 vtrum graduati per dictos prelatos gaudeant priuilegiis graduatorum in vniuerſitatibus. ibi.c.2

Quæſtio lxxv.

De grangijs monaſteriorum, in duos articulos diuiſa. p. 231. col. 1.

1 VTrum in grangijs monaſteriorum poſſint fieri oratoria, in quibus diuina officia

 cele-

celebrentur ſine licentia Ordinarij. p.231.c.1.
2 Vtrum grangię monaſteriorum gaudeant immunitate ipſorum monaſteriorum. 231.c.1

Quęſtio lxxvi.

Dę habitu regulari, in vndecim articulos diuiſa. Pag.232.col.1.

1 QValis debeat eſſe habitus regularis. 232. col.2
2 Vtrum profeſſi in ordinibus militaribus habitum ſui ordinis teneantur deferre. 233.c.2
3 vtrum religioſus curatus in Eccleſia ſeculari poſſit vti habitu clericorum retento proprio ſub chlamyde. 234.c.1
4 vtrum vna religio poſſit portare habitum conſimilem habitui alterius religionis. ibid.
5 vtrum fratres Minores peccent portantes habitum a capillo ſolutum. 235.c.1
6 vtrum religioſi poſſint dimitere habitum ſine timore alicuius cenſuræ. ibid.
7 vtrum ſecularis vtens veſte religioſa virorum ac mulierum cauſa ciuili peccet mortaliter. 236.c.1
8 vtrum contradicentibus parrochis, poſſint fideles in habitu minorum ſepeliri ibid.
9 Quis debet dare habitum ad ſepeliendum fideles. ibi.c.2
10 vtrum decedentibus cũ habitu religioſorũ mendicantium indulgentię concedatur. ibid.
11 Quę indulgentię concedantur oſculantibus habitum religioſorum. 237.c.1

Quęſtio lxxvii.

De hæreditatibus in commune regularibus delatis, in octo articulos diuiſa. Pag.237.col.1.

1 VTrum hæreditas monacho relicta immediate acquiratur monaſterio. 237.c.2
2 vtrum monachus poſſit exhæredari a parte ex cauſa ingratitudinis commiſſæ ante ingreſſum religionis. 238.c.1
3 vtrum valeat ſtatutum quod filia ingrediens religionem non ſuccedat patri. ibid.
4 vtrum ſubſtitutio facta ſub hac conditione ſi ſine liberis deceſſerit, cenſeatur euanuiſſe per ingreſſum religionis. ibid.
5 vtrum ſubſtitutus ſi ſine liberis moriatur hæres inſtitutus excludatur per ingreſſum religionis inſtituti. 239.c.1
6 vtrum monachus ſuccedat ab inteſtato patri tanquam ſuus hæres. ibid.
7 vtrum præferendum ſit monaſterium monachorum monaſterio monialium ipſis duobus inſtitutis. ibid. col.2
8 vtrum hæreditas nouitij morientis ab inteſtato debeatur monaſterio. ibid.

Quæſtio lxxviii.

De ſucceſſione hæreditatum reſpectu religionum particularium, in quatuordecim articulos diuiſa. Pag.240.col.1.

1 VTrum fratribus minoribus regularis obſeruãtiæ poſſit deferri hæreditas. pagina 240. col.1
2 vtrum prædictis fratribus minoribus æſtimatio ſaltem hæreditatis debeatur. ibid.c.2
3 vtrum ſit nullum teſtamentum, vbi inſtituti ſunt fratres Minores regularis obſeruantiæ nulla facta ſubſtitutione. p.241.c.1
4 vtrum fratres Minores poſſint inſtitui hæredes cum clauſula appoſita, quod pro eorum neceſſitatibus vendatur hæreditas & in eas conuertatur. ibid.c.2
5 vtrum poſſit inſtitui hæres Eccleſiæ B. Franciſci de obſeruantia. 242 col.1
6 vtrum fratres ordinis prædicatorum poſſint ſuccedere ab inteſtato. ibi.c.2
7 Vtrum Eremitæ ſancti Auguſtini poſſint ſuccedere ab inteſtato. 243.c.1
8 vtrum monachi S.Benedicti & Ciſtercięſes poſſint ab inteſtato ſuccedere. ibid.
9 vtrum Canonici Regulares poſſint ſuccedere ab inteſtato. ibi.col.2
10 vtrum conuerſi ſuccedant ab inteſtato. pag.244. col.1
11 vtrum moniales ſuccedant ab inteſtato. ibid.
12 Vtrum monaſterium poſſit in maioratu ſuccedere. ibi.c.2
13 vtrum monaſterium ſuccedat in maioratu, in quo arma & nomen inſtitutoris debeant conſeruari. 248.c.1
14 vtrum monialis faciens pleniſſimam renunciationem videatur renunciare ius ad maioratum. 248.c.2

Quæſtio lxxix.

Quomodo regulares ad ſecundam religionem tranſeuntes ſuccedant, in duos articulos diuiſa. P.250.col.1.

1 VTrum fratres Minores regularis obſeruantię melioratı a parẽtibus in tertio & quinto habeant ius ad talem meliorationem ſi poſtea fiant capaces facti epiſcopi, aut tranſeuntes ad religionem bonorum capacem. 250.c.1
2 Vtrum cum Monacho tranſlato tranſeant quoque bona ipſius vel per eum quæſita. ibid. c.2

Quæſtio lxxx.

Quomodo regularibus ſuccedatur in duos articulos diuiſa. Pag.251.col.1.

1 QVomodo fratribus regularibus mendicantibus ſuccedatur. 251.c.1
2 Quomodo ſuccedatur ab inteſtato regularibus non mendicantibus. ibi.c.2

Quæſtio lxxxi.

De hæretica prauitate quantum ad eius inquiſitores, in octo articulos diuiſa. Pa.252. col.1.

1 VTrum inquiſitores hæreticæ prauitatis poſſint procedere contra religioſos exemptos. 252.c.2
2 vtrum fratres ordinis prædicatorum poſſint eſſe inquiſitores contra fratres ordinis minorum, & ẽ contra. 253.c.1
3 vtrum religioſi ſint grauius puniendi propter hęreſim quam alii. ibi.c.2
4 vtrum Inquiſitores poſſint abſoluere ſacramentaliter ab hæreſi. ibid.
5 vtrum religioſi Inquiſitores poſſint in aliquo ab eorum prælatis limitari. ibid.

6 Vtrum

6 Vtrum inquiſitores poſſint procedere contra dicentes peccata confeſſa confeſſoribus ordinū men dicantium iterum parrochis eſſe confitenda.254.c.1
7 Vtrū religioſi poſſint creari notarij ab inquiſitoribus.ibi.c.2
8 Vtrum inquiſitores plenariam indulgentiam conſequantur in vita & in morte.ibi.

Quæſtio lxxxij.

De hæretica prauitate quantum ad prohibitionem legendi libros hæreticorum, in tres articulo diuiſa.p.255.c.1.

1 VTrum omnes generaliter incurrant excommunicationem, legendo libros prohibitos. 255.c.1
2 Vtrum religioſus abiuratus de leui ſit inhabilis ad gradus & dignitates.ibi.c.2
3 Vtrum Epiſcopi & prælati regulares poſſint facultatem concedere viris doctis vt legant libros hæreticorum ad eos refutandos.256.c.2

Quæſtio lxxxiij.

De hæreſi quantum ad bonorum confiſcationem, in duos arti ulos diuiſa.p.257.c.1.

1 VTrum bona hæreticorum confiſcentur. 257. col.1
2 Vtrum ſint excommunicati confiſcantes libros fratrum Minorum regularis obſeruantię.ib.c.2

Quæſtio lxxxiv.

De hoſpitalibus regularium, in tres articulos diuiſa.p.258.c.1.

1 VTrum hoſpitalia in titulum poſſint conferri. 258.c.1
2 Quid circa hoſpitalia regularia iura definiāt.ib.
3 Vtrum hoſpitale poſſit committi per legatum religioſo iuxta Clementinam. Quia contingit. 259.c.1

Quæſtio lxxxv.

De indulgentijs in communi quoad ſuam communitatem & diuiſionem in quatuor articulos diuiſa.p.259.c.1.

1 QVid ſit indulgentia Eccleſiaſtica. pag.259. col.1
2 Quotuplex ſit indulgentia.ibi.c.2
3 Quid ſit indulgentia plenaria.260.c.2
4 A quo cœperit iubileus, & quid ſit.261.c.1

Quæſtio lxxxvj.

De poteſtate concedendi indulgentias, in duos articulos diuiſa.p. 261.c 2.

1 VTrum prælati religionum poſſint concedere indulgentias.261.c.1
2 Vtrum ex priuilegio poſſint prælati religionum indulgentias concedere.262.c.1

Quęſtio lxxxvij.

De indulgentijs plenarijs a fidelibus in feſtiuitatibus lucrandis a religioſis, in duodecim articulos diuiſa.p.262.c.2

1 VTrum in die receptionis habitus, & in die profeſſionis conſequantur religioſi indulgentiam plenariam.262.c.2
2 Vtrum religioſi & religioſæ in diebus, in quib. communicant indulgentiam plenariam conſequantur.263.c.1
3 Vtrum religioſi recitando Coronam Domini Ieſu Chriſti, & Coronam beatæ Virginis indulgentiam plenariam conſequantur.ibi.c.2
4 Vtrum pro Miſſa conceptionis Virginis Mariæ, & pro eius feſto indulgentia plenaria conſequatur.264.c.2
5 Vtrum ſit indulgentia plenaria pro feſtiuitatibus ordinis Minorum.ibid.
6 Vtrum in feſto portiunculæ indulgentia plenaria concedatur.266.c.1
7 Vtrum religioſi poſſint lucrari indulgentiam plenariam dicendo quinquies Pater noſter, cum totidem Aue Maria.ibi.c.2
8 Vtrum Monachi Carthuſienſes indulgentiam ſimilem conſequantur.ibid.
9 Vtrum religioſis in articulo mortis indulgentia plenaria concedatur.267.c.1
10 Vtrum hæc indulgentia in articulo mortis poſſit concedi a laico.ibi.c.2
11 vtrum lethargicus & phræneticus vel amens poſt electionem confeſſarij poſſit plenarie abſolui per huiuſmodi indulgentiam.ibid.
12 vtrum pro ſalutatione angelica quādo pulſatur campana, aliqua indulgētia concedatur.268.c.1

Quæſtio lxxxviij.

De indulgentijs Stationum, in duos articulos diuiſa. p.268.c.2.

1 QVid per hoc nomen ſtationes importetur, 268.c.1
2 Quæ indulgentiæ in ſtationibus lucrentur.pa. 269.c.2

Quæſtio lxxxix.

De indulgentijs ſeptem eccleſiarum vrbis Romæ in ſeptem articulos diuiſa.p.269.c.1

1 QVas indulgentias habeat ſacroſancta Lateranenſis Eccleſia.269.c.2
2 Quę indulgentiæ concedantur viſitantib. Eccleſiam Sancti Petri in vrbe.270.c.1
3 Quę indulgentię conceduntur viſitantibus Eccleſiam S.Pauli.ibid.c.1
4 Quæ indulgentiæ lucrentur ad Sanctam Mariam Maiorem.ibid.
5 Quę indulgentiæ lucrentur apud S. Laurentiū extra muros.ibid.
6 Quæ indulgentiæ lucrentur ad Sanctum Fabianum, & Sebaſtianum.271.c.1
7 Quæ indulgentiæ lucrentur ad Sanctam Crucem in Hieruſalem.ibid.

Quæſtio xc.

De indulgentijs quæ habentur in diebus Stationum Romæ, in duodecim articulos diuiſa.p.271.c.3

1 QVæ indulgentiæ lucrentur in menſe Ianuarij.271.c.1
2 Quæ indulgentiæ lucrentur in menſe Februarij.272.c.1
3 Quæ indulgentiæ lucrentur in menſe Martij. ibid.c.2
4 Quæ indulgentiæ lucrentur in menſe Aprilis. ibi.c.2

5 Quę indulgentiæ lucrentur in menſe Maij. ibi.
6 Quę indulgentiæ lucrentur in ſtationibus menſis Iunij. ibid.
7 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Iulij. 273.col.1
8 Quæ indulgentię concedantur in menſe Augusti.ibid.
9 Quæ indulgentię cōcedantur in menſe Septembris.ibi.c.2
10 Quę indulgentię concedantur in menſe Octobris.274.c.1
11 Quę indulgentię concedantur in menſe Nouembris.ibid.
12 Quę indulgentię concedantur in menſe Decembris.ibid.

Quæſtio xcj.

De indulgentijs ſtationum in aduentu,& quadrageſima,in tres articulos diuiſa.p.271.c.1.

1 QVot in aduentu concedantur indulgentiæ 271.c.1
2 Quæ indulgentiæ concedantur in quadrageſima.ibid.
3 Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus tempore Paſchali.276.c.2

Quęſtio xcij.

De Indulgentijs locorum,& eccleſiarum Hieruſalē per religioſos lucrantes,in nouem articulos diuiſa.p.276.c.2.

1 VTrum religioſi poſſint lucrari indulgentias Eccleſiarum Hieruſalem.276.c.1
2 Quę indulgentiæ cōcedantur in monte Siō.ibi.
3 Quæ indulgentię concedantur in monte Caluario.277.c.1
4 Quę indulgentię concedantur in corpore Ciuitatis.ibid.c.2
5 Quę indulgentię concedantur in valle Siloe.p.278.c.1
6 Quę indulgentię ſunt conceſſę in torrente Cedron.ibid.
7 Quę indulgentię ſunt in valle Ioſaphat.ibid.
8 Quę indulgentiæ ſunt conceſſę in monte Oliueti.ibid.
9 Quę indulgentiæ ſunt in Bethania.ibi.c.2.

Quæſtio xciij.

De indulgentijs conceſſis Sancto Iacobo in Compoſtella,in duos articulos diuiſa.p.278.c.2

1 QVæ indulgentię ſunt conceſſæ Sancto Iacobo in compoſtella.278.c.2
2 Vtrum prędictę indulgentię quoad regulares ſuſpendantur per Bullam Cruciatę.279.c.1

Quæſtio xciv.

De indulgentijs non plenarijs conceſſis ſecularib.viſitantibus in præcipuis feſtiuitatibus eccleſias Ordinum Mendicantium, in tres articulos diuiſa.p.279.c.2.

1 VTrum ſeculares viſitando eccleſias fratrum Minorum,aliquas indulgentias conſequantur.279.c.2
2 Vtrum ſecularib. viſitantib.eccleſias Fratrum prędicatorum aliquę indulgentię concedantur. ibidem.
3 Vtrum ſecularibus viſitantib.eccleſias Fratrum Auguſtinienſium indulgentiæ concedantur. p. 280.c.2

Quæſtio xcv.

De indulgentijs conceſſis audientibus verbum Dei, & miſſam primam a regularibus,in duos articulos diuiſa.p.280.c.2.

1 QVas indulgentias conſequantur audientes verbum Dei a religioſis.280.c.2
2 Quas indulgentias conſequantur miſſam religioſorum audientes.ibid.

Quæſtio xcvi.

De indulgentijs conceſſis defunctis per modum ſuffragij,in octo articulos diuiſa.p.281.c.1.

1 VTrum religioſi per ſua priuilegia poſſint per modum ſuffragij liberare animam a pęnis purgatorij.281.c.1
2 Vtrum Eccleſia poſſit concedere indulgentias animabus Purgatorij.ibi.c.2
3 Vtrum ſi indulgentia plenaria concedatur vni animæ Purgatorij,talis anima omnino,& infallibiliter liberetur a Purgatorio.282.c.2
4 Vtrum neceſſe ſit quod ſit in ſtatu gratiæ is,qui vult lucrari indulgentiam pro defuncto. 283. col.1
5 Vtrum valeat gratia facta alicui alteri priuilegiato,quia in Eccleſia erant viginti ſacerdotes cum ſint pauc ores.ibi.c.2
6 Vtrum indulgentia facta pro miſſa ad liberandam animam ſufficiat vt dicatur miſſa de feſto.284.c.1
7 Quæ ſit origo indulgentiæ Sabbatinę apud religioſos Carmelitas. ibi.
8 Vtrum indulgentię de ſex Pater noſter, & Aue Maria,cum Gloria Patri, poſſit pro defunctis, applicari.285.c.1

Quæſti xcvij.

De indulgentijs pro nouo orbe Indiarum,in duos articulos diuiſa.p.295 c.2.

1 VTrum in Indijs in Sanctis ordinum indulgentię concedantur.285.c.2
2 Vtrum aliæ indulgentię pro dicto nouo orbe ſpecialiter ſint conceſſæ; in fine ponitur decretum Sanct. Domini Noſtri Papę Clementis Octaui pro indulgentijs conceſſis granis,& imaginibus benedictis.286.c.2

Quæſtio xcviij.

De indulgentijs quoad earum publicationem, & acquiſitionem in nouem articulos diuiſa.p.287. c.2.

1 QVomodo ſint publicandæ indulgentię monaſteriorum regularium.287.c.2
2 Vtrum religioſi indulgentias indiſcretas prędicantes peccent.288.c.1
3 Vtrum clauſula indulgentię poſt quinquenniū non valiturę debet intelligi a die conceſſionis & datę litterę, an vero a die publicationis ipſarum.ibid.

4 Vtrum

4 Vtrum indulgentia conceſſa alicui eccleſię reuocetur a Papa in die ſuæ creationis 1o1.col.2
5 Vtrum indulgentia poſſit lucrari ab exiſtenti in peccato mortali.ibid.
6 vtrum deſinat eſſe bonus moraliter actus qui fit in peccato veniali,289.col 2
7 Vtrum quando conceditur indulgentia tot dierum & annorum,an intelligatur de tot dieb. & annis continuis,an interpollatis, 290 c.1
8 An indulgentiæ tot dierum & annorum intelligantur de diebus & annis vitæ huius,an purgatorij,ibid col 2
9 Vtrum pęnæ debitæ in vno die vitæ huius correſpondeat alter etiam dies & idem tempus pęnę purgatorio luendæ,291.col.1.

Quæſtio xcix.

De Indis quoad eorum priuilegia. in ſeptem articul. diuiſa. p.291.col.2

1 VTrum Epiſcopi Occidentales & Meridionales Indiarum poſſint abſoluere nouiter conuerſos a caſibus bullæ Cœnæ Domini, 291. col 2
2 Qui ordo conficiendi chriſma in partibus Indiarum concedatur.294.col.1
3 Vtrum Epiſcopi Indiarum teneãtur ſingulo biẽnio limina S.Petri viſitare,ibid.
4 Vtrum Indi ſint domini ſuarum poſſeſſionum, ibid.
5 Vtrum religioſis pro conuerſione Indorum aliqua concedantur,ibi.col.2.
6 Vtrum tempore ſub lęgi aliqua gratia ſpecialis Indis ſit largita,294.col.1
7 Vtrũ tranſeuntes ad Indias ſine licentia Regũ Hiſpaniarum ſint excommunicati, ibi.col.2

Quæſtio c.

De ieiunio,in octo artic.diuiſa.p.295.col.1

1 VTrum monachis eſus carnium prohibeatur. 295 col.1
2 Vtrum prælati regulares poſſint diſpenſare cũ monachis,vt comedant carnes & non ieiunent, ibid.col.2
3 Vtrum fratres itinerantes poſſint transferre ieiunium diei itineris in alium diem,297.c.1
4 Vtrum fratres Minores ratione ſuæ regulæ teneantur ad ieiunia quadrageſimalia, ibi.col 2
5 Vtrum monachi a feria ſecunda poſt quinquageſimam teneantur ieiunare, 298.c.1
6 Vtrum fratres minores teneantur ante vigeſimum primum ætatis annum ad ieiunia vigiliarum,& quatuor temporum,ibi col.1
7 Quibus cibis in ieiunijs regulæ fratribus Minoribus veſci fas ſit,299.col.1
8 Vtrum ſicut omnes etiam regulares ante vigeſimum primum annũ a ieiunijs eccleſiaſticis eximuntur,ita fratres Minores huius ætatis a ieiunijs regulæ eximantur,ibid.

Quæſtio cj.

De ieiunio quantum ad abſtinentiam a carnibus, in tres articulos diuiſa,p.303.col 1.

1 VTrum ſtatutum non edendi perpetuo carnem in ordine Carthuſiẽſi ſit rationabile. 303.col.2
2 Vtrum liceat Regularibus abbreuiare vitã per nimiam abſtinentiam,304.col 2
3 Vtrum religioſi teneantur abſtinere ab ouis & lacticinijs,305.col.1

Quæſt. cij.

De infirmis fratrib.in duos artic.diuiſa, p.305 co.2

1 VTrum indulgentiæ fratrib. conceſſæ ſint etiã infirmis communicatæ.305.col 2
2 Vtrum fratres poſſint modicari infirmos. 306.col.1

Quæſt. ciij.

De impetratione reſcriptorum a regularibus,in tres articulos diuiſa pag.306.col.2

1 QVomodo ſit intelligendum reſcriptum vt exequatur negotium de conſilio & conſenſu aliquorum,306 col.2
2 Vtrum religioſi ſine licentia ſuperioris poſſint impetrare reſcriptum,307 col.2
3 Vtrum ſubditus ſine licentia prælati impetrans aliquod a ſede Apoſtolica reſcriptum maneat abſolutus a cenſuris,etiam ſi non valeat ipſum reſcriptum,308.col.1.

Quæſt. ciiij.

De impreſſione librorum. in quatuor articul.diuiſa. pag.309.col.1

1 VTrum libri regularium poſſint imprimi ſine licentia Ordinarij 309.c.1
2 Vtrum regulares poſſint habere priuilegia Conſilij Regalis quo prohibeatur,ne alius eorum libros imprimat, aut vendat ſub pœnis in dicto priuilegio contentis,ibid.col.2
4 Quomodo fratres Minores obſeruãtiæ poſſint ſuos libros imprimere ſine ſuæ regulę tranſgreſſione,310.col 1.
4 Vtrum Syndicus Apoſtolicus poſſit in iudicio petere pœnam in priuilegio contra imprimentes,aut vendentes dictos libros.312. col.2

Quæſtio cv.

De irregularitate,in quatuor articulos diuiſa. Pag.312.col.2

1 VTrum prælati regulares poſſint in foro exteriori in irregularitate,quæ procedit ex homicidio voluntario diſpenſare,313.c.2
2 Vtrum non habens poteſtatem diſpenſandi ſuper irregularitate contracta ex homicidio voluntario poſſit diſpenſare in ea, quæ naſcitur ex homicidio iuſte patrato, 314.col.2
3 Vtrum monachus iuuans chirurgum ad ſcindẽdum aliquod membrum, quod arte chirurgiæ ſcindi debet,fiat irregularis,315.col.1
4 Vtrum ſit irregularis prælatus monaſterij qui conqueſtus coram iudice laico indicauit locum vbi fur comprehenderetur ſecuta morte ipſius furis,ibid.
5 Vtrum regularis ante legitimam ætatem factus ſacerdos, licet non poſſit ſacrificare, an valeat munera exercere,quæ alius ſacerdos non regularis poteſt,315.col.2

Quæ-

Quæſtio cvi.

De interdicto quod eſt cenſura eccleſiaſtica quoad eius diffinitionem & diuiſionem, in duos artic. diuiſa, pag. 316. col. 1

1 QVid ſit interdictum, 316. col. 1
2 Quotuplex ſit interdictum, ibid.

Quæſtio cvij.

De interdicto, quoad eius miniſtrum in imponendo, & in tollendo, in tres artic. diuiſa, p. 316. c. 2

1 QVis poſſit interdicere, 316. c. 2
2 Vtrum prælati inferiores epiſcopo poſſint interdicere, ibid.
3 Quis poſſit abſoluere ab interdicto perſonali, 317. col. 1

Quæſt. cviij.

De interdicto quoad ea quæ poſſunt interdici, in ſex articulos diuiſa, p. 317. col. 1

1 VTrum interdicta ciuitate cenſeantur etiam interdicta monaſteria in ipſa ciuitate exiſtentia, 317. col. 1
2 Vtrum monaſteria fratrum poſſint interdici nõ interdicto populo, ibid.
3 Vtrum religioſi poſſint ab Ordinarijs ſpecialiter interdici, 318. col. 2
4 Vtrum religioſi teneantur ſeruare interdictum nullum ſeruatum a matrice, 319. c. 1
5 Vtrum religioſi non ſeruātes interdictum ſint excommunicati, ibid.
6 Vtrum matrice non ſeruante interdictum teneantur religioſi non ſeruare, ibid. col. 2

Quæſtio cix.

De interdicto locali quoad eius effectus & priuilegia iuris communis, in quinque articu. diuiſa, p. 320. col. 1

1 QVis ſit effectus interdicti localis, 320. co. 1
2 Quæ iure communi tempore interdicti localis permittantur, ibid. col. 2
3 Quæ ſacramenta tempore interdicti permittantur conferri, 322. col. 2
4 Quomodo tempore interdicti officia diuina ex priuilegio c. Alma mater celebrentur, 323. col. 2
5 Vtrum interdictum loci violetur etiam ſi non ſit denunciatum, 325. col. 1

Quæſtio cx.

De interdicto in quantum prohibet ſepulturam Eccleſiaſticam, in quatuor articulos diuiſa, p. 325. col. 1

1 VTrum tempore interdicti poſſit aliquis ſecundum ius commune ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepultura, 325. col. 2
2 Vtrum hi qui habent priuilegium vt tempore interdicti poſſint aſſiſtere diuinis, poſſint in ſacro ſepeliri, 326. c. 1
3 Quid intelligatur per pompam moderatam in conceſſione ſepulturæ tempore interdicti, ibid.
4 Vtrum ceſſante interdicto cadauera ſepulta in loco non ſacro poſſint transferri ad locum ſacrum, ibid. col. 2

Quæſtio cxj.

De interdicto quoad eius relaxationem & ſuſpẽſionem iure communi in aliquibus caſibus, & feſtiuitatibus, in tres artic. diuiſa, 2 p. 15. c. 2

1 QVibus modis interdictum ſuſpendatur, 326. col. 2
2 In quibus feſtiuitatibus ſuſpendatur iure communi interdictum generale, 327. col. 1
3 Quomodo incipiat & finiatur dies feſtus a ſuſpenſione interdicti, ibid. col. 2

Quæſtio cxij.

De interdicti ſuſpenſione per priuilegia regularium, in ſex articulos diuiſa, p. 327. c. 2.

1 VTrum priuilegia regularium quibus ſuſpenditur interdictum ſint ſublata per Concilium Tridentinum, 328. col. 1
2 In quibus feſtiuitatibus regulares poſſunt ſuſpendere interdictum, 329. col. 1
3 Vtrum poſſit ſuſpendi interdictum propter reliquiam Sancti, aut in feſto patroni, 332. col. 2
4 Vtrum in alijs feſtiuitatibus a ſupradictis poſſint regulares ſuſpendere interdictum & ceſſationem a diuinis, 333. col. 2
5 Vtrum in profeſſione alicuius religioſi poſſit ſuſpendi interdictum & ceſſatio a diuinis, 334. col. 1
6 Vtrum prælati religionum poſſunt in ſuis eccleſijs admittere ſeculares ad officia diuina tempore interdicti, aut ceſſationis a diuinis, 335. col. 1

Queſtio cxiij.

De interdicto & ceſſatione a diuinis quantum ad moniales, in duos artic. diuiſa, pa. 335. col. 2

1 VTrum tempore interdicti & ceſſationis a diuinis poſſint moniales in ſuis monaſterijs diuina celebrare, 336. col. 1
2 Vtrum Abbatiſſæ monaſteriorum, aut Preſidẽtes poſſint admittere in ſuis Eccleſijs ad diuina & ad recipienda ſacramenta tempore interdicti, aut ceſſationis a diuinis perſonas, de quibus in articulo finali quæſtionis præcedentis, ibid.

Quæſtio cxiv.

De interdicto & ceſſatione a diuinis quoad familiares & ſeruitores religioſorum, in quatuor articulos diuiſa, pap. 336. col. 2

1 VTrum familiares & ſeruitores religioſorum vtriuſque ſexus ſint priuilegiati in tempore interdicti aut ceſſationis a diuinis, 336 col. 2
2 Vtrum ſyndicus fratrum Minorum, & eius vxor & filij poſſint recipi ad diuina tempore interdicti aut ceſſationis a diuinis, 337. col. 1
3 Vtrum medicus monaſterij poſſit aſſiſtere diuinis & recipere ſacramenta tempore interdicti aut ceſſationis a diuinis, ibid. col. 2
4 Vtrum in monaſterijs tempore interdicti poſſit admitti laicus vt adminiſtret in miſſa, ibid.

QVAE-

Quæſtio cxv.

De ceſſatione a diuinis quoad eius eſſe & poſitionem, in quatuor articulos diuiſa. Pag. 338. col. 2.

1 QVid & quotuplex eſt ceſſatio a diuinis, p. 338. col. 1
2 In quo differt ceſſatio ab interdicto. ibid.
3 Vtrum expediat imponi ceſſationem a diuinis. ibid col. 2
4 Vtrum damna temporalibus ſecuta ex ceſſatione debeant reſtitui. 339. col. 1

Quæſtio cxvj.

De ceſſatione a diuinis quoad eius effectus, in ſeptem articulos diuiſa. pag. 339. col. 2.

1 QVæ officia tempore ceſſationis fieri poſſint. 339. col. 2
2 Vtrum duo aut tres poſſint recitare horas Canonicas tempore ceſſationis a diuinis. 340. col. 1
3 Vtrum aliqui ſecundum ius commune poſſint celebrare tempore ceſſationis. ibid.
4 Quæ ſacramenta tempore ceſſationis conferri permittantur. ibid. col. 2
5 Vtrum tempore ceſſationis liceat ſepulturam dare eccleſiaſticam. ibid.
6 Vtrum tempore ceſſationis in feſtis ibi numeratis habeat locum deciſio capituli, Alma mater. 341. col. 1
7 Quæ priuilegia habeant regulares pro tempore ceſſationis. ibid.

Quæſtio cxvij.

De ceſſatione a diuinis quoad eum qui ponit & tollit, in duos articulos diuiſa. pag. 341. col 2.

1 QVis poſſit imponere & tollere ceſſationem. 341. col 2
2 An poſſit ex parte tolli ceſſatio ibid.

Quæſtio cxviij.

De ceſſatione quoad pœnas eam frangentium, in duos articulos diuiſa pag. 342. col. 2.

1 IN quas pœnas incurrunt violantes ceſſationẽ validam. 342. col. 2
2 Quis poteſt abſoluere ab his pœnis. 343. col. 1.

Quæſtio cxix.

De iudicibus, in tres articulos diuiſa. pag 343. col. 1.

1 QVotuplex ſit iudex 343 col. 2
2 Vtrum Regulares poſſint cópelli ad acceptandũ aliquam iudicaturam. ibid. col. 2
3 Quomodo iudices regulares ſe habere debent in examinandis reſcriptis ſibi a ſede Apoſtolica, ſeu ab alijs ſuperioribus commiſſis. ibid.

Quæſtio cxx.

De iuramento, in tres articulos diuiſa. pag. 344. co. 2.

1 QVid ſit iuramentum. 344. col. 2
2 Quibus modis iuratur. ibid.
3 Vtrum præceptum obedientiæ impoſitum ſubditus habeat vim iuramenti. ibid.

Quæſtio cxxj.

De itinerantibus fratribus, in quinque articulos diuiſa. pag 345. col. 2.

1 VTrum ſint recipiendi fratres itinerantes ſine literis commendatitijs ſuorum prælatorum. 345. col. 2
2 Vtrum fratres conuentuales itinerantes teneantur ſe præſentare coram prælatis obſeruantiæ. 346. col. 2
3 Vtrum fratres obſeruantes ordinis Minorum poſſint hoſpitari in domo ad hoc ipſis relicta. ibid.
4 Vtrum fratres itinerantes poſſint lucrari indulgentias ſtationum. ibid.
5 Quomodo fratres itinerantes ſe debent habere circa ieiunia. 347. col. 1.

Quæſtio cxxij.

De iure patronatus, in quinque articulos diuiſa. pag. 347. col. 1.

1 QVid ſit, & quotuplex ſit ius patronatus. 347. col. 1
2 Vtrum patrono monaſterij ingreſſo, ius patronatus transferatur in ipſum monaſterium. ibid.
3 Vtrum Rex Hiſpaniarum habeat ius patronatus in præceptorias militiarum. ibid. col. 2
4 Vtrum Reges habentes ius præſentandi Abbatem in Eccleſijs collegiatis, aut Regularibus poſſint præſentare illos qui non ſunt illius religionis. 348. col. 1
5 Vtrum de bonis incertis, quæ pauperibus ſunt reſtituenda, poſſit inſtitui monaſterium cum iure patronatus. ibid. col. 2

Quæſtio cxxiij.

De laicis fratribus, in tres articulos diuiſa. pag. 348. col. 2.

1 VTrum laici fratres ſint propriè religioſi. 348. col. 2.
2 Vtrum laici fratres poſſint tangere corporalia, & cetera alia ad diuinum cultum pertinentia, 349 col. 1
3 Vtrum laici apoſtatæ in apoſtaſia ordinati debeant portare tonſuram ut clerici ſi ad ordinem reuertantur. ibid.

Quæſtio cxxiv.

De legatis à latere, in tres articulos diuiſa. p. g 349 col. 2.

1 VTrum religioſus factus canonicus poſſit eſſe legatus Papæ, vel legati 349 col. a
2 Vtrum religioſus poſſit eſſe locum tenens legati & decidere cauſas. 350 col. 1
3 Vtrum legatus habens facultatem conferendi quæcunque beneficia Regularibus, ſi tunc requirendus eſt conſenſus Abbatis. ibid.

Quæſtio cxxv.

De legatis relictis religioſis, in vndecim articulos diuiſa. pag. 350. col. 2.

1 VTrum fratribus mendicantibus poſſit aliquid legari. 350. col. a
2 Vtrum fratribus particularib. aliquid poſſit legari,

gari, ita vt commodi particeps non ſit Abbas. 351.col.1
3 Vtrum huiuſmodi legatum poſſit relinqui ſub certa cautela.ibid.col.2
4 Quomodo religioſis fratribus poſſit fieri legatum.ibid.
5 Quis prælatus poſſit dare licentiam religioſis ad accipienda & conſumenda legata ipſis. 352. col.1
6 Vtrum prælati legata acceptata & acquiſita fratribus inuitis, quibus facta fuerũt poſſint in conuentuum neceſſitatibus conſumere.ibi.col.1
7 Vtrum legatum religioſo particulari relictum ad pias cauſas relictum cenſeatur.353.col.1
8 Vtrum legato relicto monaſterio poſſint teſtamentarij aliquid amplius monaſterio applicare ex operibus pijs ipſius teſtatoris diuidendis.ibi. col.2
9 Vtrum legata monaſterio in certum vſum poſſit ſecluſo ſcandalo prælatus commutare in aliũ vſum magis neceſſarium.ibid.
10 Vtrum legatum vt monaſterium in certo loco conſtituatur ſit caducum, ſi in tali loco non poſſit conſtitui.354.col.1
11 Vtrum fundans legatum vt ex fructibus ipſius feſtum Conceptionis quolibet anno celebretur, poſſint hæredes id, quod ſupereſt, ſibi applicare, ibid.

Queſtio cxxvj.

De legatis factis fratribus Minoribus regularis obſeruantiæ, in ſex articulos diuiſa. pag.354.col.2.

1 VTrum fratribus Minoribus Regolaris obſeruantiæ poſſint aliqua legari. 354. col.2
2 Vtrum fratribus minoribus poſſint legari annui redditus.355.col.2
3 Vtrum fratribus minoribus poſſint legari annui redditus ad modicum tempus.356.col.1
4 Vtrum legata annua relicta dictis fratribus ſint valida, ita vt licet non poſſint peti in iudicio, ſaltem in foro conſcientiæ hæres ad id ſoluendum teneatur.ibid.col.2
5 Vtrum annuus redditus promiſſus vel legatus monaſterio fratrum Minorum de obſeruantia pro fabrica vino, cera, & oleo, & pro celebratione miſſarum ſit validus.358.col.2
6 Vtrum prælati poſſint facere compoſitionem ſuper his annuis legatis.ibid.

Quæſtio cxxvij.

De legatis factis ſecularibus ſub conditione ſi religionem ingrediantur, in tres articulos diuiſa. pag.359.col.2.

1 VTrum legatum factum filiæ ſi nupſerit ei debeatur ſi religionem ingrediatur. 359. col.2
2 Teſtator reliquit legatum mulieri ſub conditione ſi intrauerit monaſterium quæ intrauit & exijt, an debeatur ei legatum.360.col.1
3 Vtrum legatũ, relictum pauperibus magis Religioſis quam alijs ſit conferendum.ibi. col.2

Quæſtio cxxviij.

De legitimis debitis filijs regularibus, in duos articulos diuiſa. pag.361.col.1.

1 VTrum fratribus Minoribus conuentualibus debeatur legitima parentũ.361.co.1
2 Vtrum matri vel auiæ debeatur legitima filij vel nepotis monachi iã profeſſi contra monaſterium bonorum capax in communi.362.c.1

Queſtio cxxix.

De libris ex bibliotheca non extrahendis, Articulus vnicus. pag.362.col.2.

1 VTrum religioſi poſſint extrahere libros a bibliotheca monaſteriorum. 362.col.2

Quæſtio cxxx.

De lectoribus, in duos articulos diuiſa. pag.363.col.2.

1 VTrum lectores Theologiæ aliquam in ordinibus habeant præeminentiam ſecundum literas Apoſtolicas.363.col.2
2 Vtrum Regulares in ſuis monaſterijs teneantur habere lectores ſacræ Theologię.364.col.2

FINIS.

Digitized by Google

INDEX COPIOSVS OMNIVM NOTABILIVM, QVAE IN HOC TOMO CONTINENTVR.

Abbates.

ABBATES *Ciſtertij non poſſunt priuari Abbatia extra capitulum.p.70.col.1*

Abbates Ciſtertij habēt iuriſdictionē quaſi epiſcopalem.70.c.2

Abbates Ciſtertij *antiquitus erant perpetui.ibid.*

Abbates Ciſtertij *licet non ſint benedicti, habent priuilegia benedictorum.ibid.*

Abbates retinent de conſuetudine beneficia vſque ad benedictionem.159.col.2

Abbates ſuos monachos iudicant.199.co.1

Abbates hēnt iuriſdictionē in foro contentioſo.70.c.2

Abbates commendatarij in perpetuū poſſunt exercere omnia quæ poſſunt proprietarij.153.co.1

Abbates commendatarij in commendam ad vitam poſſunt præſentare.ibid.

Abbates non poſſunt eſſe iudices in cauſa monaſterij. 188.*col.1.*

Vide verbo prælati.

Abbatiſſa.

Abbatiſſa de las Huelgas habent quendā uſum clauium.98.col.2.

Abbatiſſa debet eſſe virgo ad exhortandam virginitatem.164.col.1

Abbatia.

Abbatia eſt dignitas.70.col.2

Abbatia ex ſua natura eſt perpetua.ibid.

Abbatia Regulari poteſt ex diſpenſatione Papæ præeſſe clericus.153.col.2

Abbatia non venit appellatione dignitatis vel beneficij.159.col.2

Abiuratio

Abiuratio de leui in cauſa hæreſis non omnis facit religioſum inhabilem ad officia ordinis.255.c.2

Abiuratio ab hæreſi eſt receſſio ab ipſa.ibid.

Abſoluere.

Licentia ad abſoluēdum a peccatis extenditur ad peccata futura.94.col.2

Licentia ad abſoluendū nō dat occaſionē peccandi ib.

Epiſcopus poteſt abſoluere religioſum ſibi a prælato ſubiectum.198.col.1.

Epiſcopi Indiarum poſſunt abſoluere ſibi ſuos ſubditos a caſibus Bullæ Cœnæ.291.c.1

Poſſunt hanc abſoluendi ptātem alijs committere.ib.

Priuilegium ad abſoluendum a caſib. Bullæ Cœnæ non tollitur per publicationem eiuſdem Bullæ.ibi.c 2

Abſoluere poteſt ab interdicto qui interdicit.317.c.2

Abſoluere poſſunt ſubditos a cenſuris Prælati regulares ibid.

Abſolutus.

Semel abſolutus non poteſt amplius moleſtari.45.c.1

Abſolutio.

Abſolutio plenaria poteſt conferri phrenetico poſt electionem confeſſarij.268.c.1

Abſolutio ab excōmunicatione virtute Bullæ, aut priuilegij intelligitur in foro conſcientiæ.ibid.c.2

Abſolutio ab excōmunicatione conceſſa in forma conſueta intelligitur etiam in foro iudiciali.ibid.

Ante abſolutionē debet parti ſatisfactio fieri 317.c.1

Aborſus.

Eccleſiaſtici aborſum procurantes traduntur brachio ſeculari.96.co.1

Abſtinentia.

Nimia abſtinentia aliquando illicita.304.co.2

Abſtinentia ab ouis & lacticinijs aliquando regularibus obligatoria.305.col.1

Acceſſorium.

Acceſſorium deſtruitur deſtructo principali.241.co.2

Acceptilatio.

Acceptilationis effectus ſuſpenditur, licet maneat ipſa acceptilatio.342.col.1

Actiones.

Actiones nō computantur inter bona immobilia.599.col.1

Acta.

Acta ordinariorū cōtra exemptos ſunt nulla. 202.c.1

Accuſatio.

Accuſatio contra occultè delinquentem non eſt admittenda niſi adſit delator, aut ſufficiens probatio cū indicijs 16.col 1

Nulla præcedente accuſatione non poſſunt prælati procedere cōtra ſubditos occultè delinquentes.ibid.c.2

Accuſatio procedit ex Zelo iuſtitiæ.20.col.1

Accuſatio eſt promotio delicti coram iudice competenti.24 col.1

Accuſatio in ſcriptis proponi debet.ibid.col.2

Accuſatio licet nō ſit mala, eſt tamē diſſuadenda ibi.

Accuſatione vindicta particularis nō dēt præſēdi.ibi.

Accuſatione non interpoſita non poteſt iudex procedere.ibid.24.col.2

Sine accuſatione interpoſita poſſunt iudices in aliquibus caſibus procedere.ibid.col.2

Tria vitia in accuſatione interuenire ſolent.25.col.1

Accuſationem relinquens propter aliquid acceptum peccat.ibid.col.2

Accuſationes aliquas poteſt iudex inferior iuſtè reſcindere.26.col.1.& 95.col.1

Accuſare.

Nemo tenetur accuſare pro iniuria ſibi illata 25.c.1

Ex cauſa vnuſquiſq. tenetur accuſare, aut denunciare.ibi.

Qui falſo accuſat, peccat grauiſſimè ibid.

Qui ī publico accuſat, et in ſecreto fauet, peccat.ibi.c.2

Accuſare non poſſunt laici monachos.43 col.1

Peccatur in accuſando calumniatorie, &c.26.col.1

Falſarij non poſſunt accuſare ſicut & infames.26.c.2

Accuſatus.

Contra accuſatum crimina ſubticens peccat.25.col.2

Accuſandi.

Accuſandi ſunt monachi coram ſuo Abbate.128.c.1

Accuſator.

Accuſator non probans talionis pœna punitur.11.c.2 & 26.col.1

In locum accuſatoris ſuccedit fiſcus.25.col.1

Accuſator ſciens defecturū in probatione peccat.ibi.

Accuſator faciens pactum relinquendi accuſationem in damnum alicuius peccat.ibid.

Accuſator & accuſati debent eſſe eiuſdem fori.ibid.

Admi-

Adminiſtratio.
Quæcunq. adminiſtratio cõmiſſa monacho a ſuo prælato explicatur ſecundum ſuum ſtatum.351.col.1
Adulteri, adulterantes.
Monachi adulterantes debent puniri a iudice regulari.75.col.2
Seculares adulteri non puniuntur niſi marito accuſante.ibid.
Clericus adulter poteſt accuſari etiam marito non accuſante.ibid.
Punitio monachi aut clerici adulteri debet fieri a ſuis prælatis cum magno ſecreto ita vt maritus adulterium id neſciat.ibid.
Adulterium.
Adulterium non cadit ſub legibus prohibentibus acceſſum.76.c.1
Aduocatus.
Aduocati fratrum debent eſſe iudices regulares.56.col.2
Affinitas.
Affinitas non contrahitur niſi emiſſo ſemine intra vas.76.col.1
Agere in iudicio.
Cuilibet de populo competit agere in iudicio, vt pia legata ſoluantur.240.c.2
Alapa.
Alapam infligenti officiali publico poteſt imponi pœna mortis.64.c.1.& 83.c.1
Alcauala.
Alcauala Hiſpane a quo dicatur.207.col.2
Alienare.
Alienare non poſſunt prælati pro libito res monaſteriorum.227.c.2
Alienatio.
In alienatione generali non veniunt bona feudalia.249 col.2
In alienatione redditũ eccleſiaſticorũ dẽt ſeruari ſolẽnitas alienationis rerũ eccleſiaſticarum.356.c.1
Alimenta.
Alimenta debent præſtari monacho delinquenti a ſuo monaſterio.68.col.1
Alimenta debent præſtari monacho ordinis Minorum a monaſterio, in quo incarceratur.ibid.
Alius.
Alius adiectiuum & repetitionum ſimilium.168.c.1.& 196 col.2
Altaria.
Altaria et oratoria poſſũt fieri in grãgijs monaſteriorum & ibi dici miſſa ſine licẽtia ordinarij.231.c.1
Amicitia.
Amicitia cauſa multa bona.2.col.2
Amicitia cum Monialib. punitur grauiſſime.61.c.2
Amiſſum.
Amiſſum non dicitur quod non durat amiſſum, ſed ad ſuam naturam reuertitur.248.c.1
Anima.
Animæ purgatorij ſunt oues Chriſti.282.c.1
Animæ purgatorij ſunt ſuper terram quoad ſtatum.282.col.1
Animæ purgatorij ſunt in medio ſtatu.ibid.
Super animas purgatorij non eſt data Papæ iudiciaria & abſolutiua poteſtas.ibid.
Animabus purgatorij proſunt indulgentiæ per modũ ſuffragij 282 c.2
Pro animabus purgatorij ſemper ſunt ſuffragia offerenda.283.col.1.& 2
Pro animæ purgatorij liberatione capella priuilegiata debet neceſſario habere tot ſacerdotes quot ſunt in priuilegio ibid.& 284.c.1
Anima in purgatorio proprie non ſatisfacit, ſed ſatis patitur.351.col.1
Vide in verbo, liberatio animæ, et in verbo, purgatoriũ
Apices iuris.
Non pertinet ad apices iuris ſcribi a notario proceſſus.40.col.1
Non eſt cõtra apices, ſed contra ſubſtantiam iuris negare indicia reo.57.c.1
Arſenius.
Arſenius Abbas laudatur.351.c.2
Articulus mortis.
In articulo mortis magis finiri quam incipere nouus ſtatus ſolet.239.c.1
Auxilium brachij ſecularis.
Auxilium brachij ſecularis non eſt vltimum remedium ſed cenſura Eccleſiaſtica.197.c.1

B

Baronia.
B*Aronia eſt dignitas Regalis, & feudum intitulatum.246.c.2.in fi.*
Benedictio.
Benedictio menſæ tempore interdicti & ceſſationis nõ prohibetur.320.c.2
Beneficium.
Non poteſt quis a beneficio priuari niſi propter crimẽ graue.69.col.1
Pœna priuationis beneficij debet exprimi in iure.ibid.
Beneficia eccleſiaſtica ſunt ſtipendia miniſtrorum eccleſiæ.ibid.col.2
Conſtitutio contra confidentiam in beneficijs eſt odioſa.70 col.2
Omnes duo beneficia habere prohibentur.111.c.1
Ex diſpenſatione literati & nobiles duo beneficia habere poſſunt.ibid.
Electio ad beneficium prætermiſſo digniori poteſt irritari.150 col.1
Beneficia Eccleſiaſtica danda ſunt naturalib. Regni.153.col.2.in fin.
Confidentia bona in beneficijs reſignandis non damnatur.267.col.2
In monachis quodlibet beneficium eſt compatibile cũ alio.176.col.2
Papa conferens beneficiũ inhabili ex certa ſcientia cenſetur diſpenſare.ibid.
Beneficiarij non ſunt domini, ſed diſpenſatores bonorum Eccleſiaſticorum.154 c.2
Monachi beneficiarij ſunt tantum diſpenſatores.ib.
Retinens plura cum diſpenſatione non peccat.328.c.2
Blaſphemus.
Blaſphemus criminaliter eſt vindicandus nulla præcedente infamia.17.col.2
Blaſphemia eſt peccatũ hominum abiectorum.ibi.
Bonum.
Magis ponderat bonum animæ quam bonum famæ.22.col.1
Bona clericorum ſunt pauperum.98.col.1
Bona Epiſcoporum defunctorum pertinẽt ad Papam.116.col.2
Papa eſt omnium bonorum Eccleſiaſticorum & regularium diſpenſator.ibid.
Propter bonum temporale non debet prætermitti ſpirituale.158.col.2
Quædam ſunt bona ſpiritualia per eſſentiam alia per cauſam & effectum, & per connexionem.186.c.1
Quædam ſunt bona fortunæ ibid.
Bona ſpiritualia Eccleſiaſticæ ſubſunt poteſtati.ibid.
Bona confiſcata propter crimen proditionis pertinent ad Regem.191.c.1
Bona religioſi ſine liberis decedentis remanent apud monaſterium.251.c.1 & 2
Idem ſi decedat ſine parentibus ibid.
Bona hæreticorum poſt ſententiam declaratoriam debentur.263.c.1

Bona

Bona unius monaſterij poſſunt prælati in aliud mona ſterium transferre.353.c.1.& 2

C

Calumniari.

CAlumniari nihil aliud eſt quam cauillari. 78. col.1

Calumnia.

De calumnia accuſatus debet ſe defendere. pag.78. col.1

Calumniator.

Calumniatori in iure diuino imponitur pœna. p.77. colum.1
Calumniator uiperinam habet naturam.ib.
calumniator apud omnes gentes puniebatur.ibid.
calumniator Aman laqueo fuit ſuſpenſus . pag.78. colum.1
calumniator a communione reijciebatur.ib.
calumniator eſt,qui obijcit crimina,& nõ probat.ib.
calumniator obiciens multa crimina aliquod tamẽ probans mitius punitur.ib.
calumniator eſt, qui falſa crimina proponit.ib.
calumniator eſt, qui ſemel tantum calumnioſe accuſauit .ibid.
Non eſt calumniator mittens literas ſecreto ad prælatum contra aliquos.ib.

Canonici regulares.

Fratres Minores tranſlati ad Canonicos regulares non poſſunt incedere per oppida,in quibus ſunt Monaſteria dictorum fratrum.206.c.2

Capella.

Capella annectitur monaſterio cum ſuo onere, 206. col.2
Capella ſubiecta monaſterio non tenetur ad iura epiſcopalia.ibi.

Capellanus.

Regulares capellani Principum ſub obedientia ſunt prælatorum,ib.

Capellaniæ.

Capellanias in ſuis monaſterijs inſtitui non eſt licitum fratribus Minoribus ſuadere.358.c.2

Capere.

Ordinarius neque per ſe, nec per alium poteſt capere religioſum.203.c.1
Non incurrit excommunicationem Ordinarius capiens exemptum in caſu permiſſo.ib.
Ordinarius capiens exemptum intra viginti horas tenetur remittere.ibi.
Iudex laicus non incurrit excommunicationem capiens clericum,quando timetur de fuga eius.ib.c.2

Captura.

Non poteſt Ordinarius procedere ad capturam nouitii.ibid.
captura malefactorum etiam cum proteſtatione aliquando inducit irregularitatem.315.c.1.& 2.Vide in verbo,Carcer.

Cardinalis.

Monachus poteſt fieri Cardinalis. 177.c.2
Monachus factus Cardinalis non abſoluitur a ſubſtantialibus regulæ.ibi.
Monachus factus Cardinalis non poteſt condere teſtamentum.ibi.
Monachus factus Cardinalis retinet iura ſuccedendi.ibid.
Monachus factus Cardinalis debet deferre habitũ ſuæ religionis.ibi.

Cardinalatus.

Monachus non debet procurare dignitatem Cardinalatus propter libertatem.ibi.

Caro.

Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. 1.c.1
Carnium eſus prohibitus eſt monachis,295.c.1.& 295.col.2
Carnis eſu prohibito prohibentur inteſtina,et nõ quæ ex carne trahunt originem.ibi.
Statutũ non edendi carnes perpetuo apud Carthuſianos rationabile.303.c.1.& 2

Carcer.

Regularis non poteſt in carcere includi cum ſemiplena probatione.31.c.1
Carcer in religionibus eſt pęna,32.c.2
In carcere incluſi regulares priuantur voce actiua, & paſſiua.ibi.
In carcere includi poteſt reus per teſtes ſingulares.ib.
Carcer eſt mala manſio,48.c.1
Carcer inuentus ad cuſtodiam.et non ad pœnam ib.
carcer in iure Canonico ad pęnitentiam agendam deſtinatur.ibi.
carcer ab antiquo fuit inuentus,& a Deo deſignatus ibid.
carcer debet eſſe humanus.ibi.
carcer debet proportionari delicto, & dignitati delinquentis.ibi.c.2
Iuſte præcipitur in religionibus,ne cum religioſo incluſo in carcere aliquis loquatur.ibid.
Non poſſunt iudices eccleſiaſtici neq. regulares in carcere recludere eccleſiaſticum, & religioſum ſine confirmatione ſummariæ.ibi.
Relaxatio ſola a carcere non reſtituit famam deperditam.ibi.
In recluſione religioſorum in carcere magna conſideratione opus eſt.ibi.
Religioſi ſine duobus,aut tribus teſtib.fide dignis nõ ſunt in carcere recludendi.ibi.& 49.c.2
carceris cuſtos debet eſſe vigilans,ne fugiat religioſus recluſus,ibi.
carcer aliquando imponitur pro pœna,64.c.2. & 65. col.1
carceris pęna non eſt facile infligenda.ibi.
Ad recludendum in carcere non debent faciles eſſe iudices,ibi.
In carcere recluſio eſt iniuria irreparabilis,ibi.
Non debet Monachus in carcere recludi niſi probato plene delicto ibi.
Propter atrocem carcerem confitentur plerunq. rei quæ nunquam commiſerunt.ibi.
Ad recludendum in carcere monachos poteſt auxilium ſeculare implorari,ibi.
Perpetuus carcer eſt pœna capitalis.ibi.
De iure ciuili perpetuus carcer ſoli ſeruo poteſt irrogari,ibi.
Perpetui carceris pœna poteſt laico eccleſiaſtico, & regulari irrogari,ibi.
carcer in religionibus non eſt religioſus, ibi.
carceris perpetui pœna poteſt imponi in religionibus delicto,cui in ſeculo pęna mortis correſpondet, ib.
carcer perpetuus cum aſſignatione quatuor unciarũ panis,& aquæ non eſt ultimum ſupplicium,ibid.
Officiales recludẽtes delinquẽtes in carcere inhumano,ex quo ſequitur mors, remanẽt irregulares, ib.
Fuga a carcere eſt licita ſecularibus, illicita tamen regularibus,66.c.1
Religioſus fugiens a carcere tenetur iterum reuerti, 66.c.1
Religioſus in carcere iniuſte recluſus,aut iniuſte ibi tractatus poteſt fugere ab eo,67.c.1
Vide in verbo Captura.

Cauſa.

A potiori cauſa potentior producitur effectus, 228 col.1

Cauſe criminalis.

Non eſt cauſa criminalis, quando agitur de priuatione dignitatis. 36.c.2

Cauſa criminalis eſt quādo punitur pęna ordinaria ibid.

In cauſis criminalibus rei vt ſententientur debent audiri. 196.c.1

Cenſus.

Dominium cenſus conſtituti pro monialibus eſt apud monaſterium. 122.c.1

Ceſſatio a diuinis.

Ceſſatio perſonalis a diuinis non datur. 338.c.1

Ceſſatio a diuinis eſt ſuſpenſio organorum diuinæ laudis in locum decreta. ib.

Ceſſatio a diuinis differt ab interdicto. ib.c.2

Ceſſatio non differt ab ſtrictiſſimo interdicto. ibi.

Ceſſatio non eſt cenſura Eccleſiaſtica. ibid.

ceſſatio neceſſaria eſt, ſed antequam ponatur multa debent præcedere. ib.

ceſſatio etiam ſi nulla, a regularibus eſt ſeruanda. p. 339.c.1

Damna ſecuta ex ceſſatione ſunt reſtituenda. ib.

Deplorandum eſt, quod damna ſecuta ex ceſſatione non reſtituantur. ib.

In ceſſationis tempore aliqua de iure communi permittuntur. ibi.c.2

Priuilegium Cap. Alma Mater, pro certis feſtiuitatibus ad ceſſationem extenditur. ib.

In tempore ceſſationis multa modo licent, quæ olim iure antiquo non licebant. ibi.

Tempore ceſſationis poſſunt duo, uel tres clerici priuatim horas recitare. ib.

Tēpore ceſſationis poteſt clericus horas priuatim recitare cum excommunicato nominatim. ibi.

Tempore ceſſationis poteſt epiſcopus miſſam celebrare. 340 c 1 & 2

Nulla eſt differentia inter ceſſationem & interdictum inter regulares, quo ad obſeruantiam non tamen quo ad ſeculares. ibi.

Tempore ceſſationis non poteſt presbyter ſecularis celebrare in eccleſiis fratrum etiam cum licentia prælatorum regularium. ib.

Tempore ceſſationis aliqua ſacramenta celebrari permittitur. ib.

Tempore ceſſationis non licet dare ſepulturam eccleſiaſticam. ib. & 341.c.1

Tempore ceſſationis habet locum deciſio capituli; Alma mater ib.

Pro tempore ceſſationis varia priuilegia habent regulares. ib.

Qui poteſt ponere interdictum, poteſt ponere ceſſationem, ib.c.2

Nulla ceſſatio ponitur ipſo iure. ib.

capitulum ſede vacante aliquando ponit ceſſationē. 341 c.2

Qui iure ordinario poteſt relaxare interdictum, poteſt relaxare ceſſationem. ib.

ceſſatio poteſt relaxari pro vna ciuitatis eccleſia tantum. 342.c.2

ceſſatio eſt executio rigoroſa, qua omnino ceſſatur a diuinis. ib.

In varias pęnas incurrunt violantes ceſſationem. ib. & 343.c.1

Violator ceſſationis generalis non remanet irregularis. ibi.

Violator ceſſationis generalis excommunicatur, non autem violator ceſſationis ſpecialis. ib.

ceſſatio non eſt proprie pęna ib.

ceſſatio reſpicit nocentes, & innocentes ib.

Circunciſio.

Circunciſio arcet ſacramentum. 345.c.1

Citatio.

Citatio non requiritur quādo reus non poteſt contradicere. 50.c.1

citatio regularis aliquando non requiritur, quando amouetur a prælatione. 50.c.2

Citatio requiritur quādo reus ſe poteſt defendere. ib.

citatio eſt a iure naturali. ibi.

In citatione regularium nō ſeruatur ſtylus Curiæ ib.

Non requiritur citatio, quando inquiſitio particularis contra aliquem fit. 51.c.2

Quando à iure quis ſua dignitate priuatur, non requiritur citatio. 69.c.1. & 2. Secus quando pęna crimini arbitraria conſtituitur. ibi.

citatio partis, vt ſe defendat, eſt de iure naturali. pa. 146.c.1

citatio non valet contra notorię exemptum. pa. 196. col. 2

citatio miſſa executioni cauſat litis pendentiam. pa. 198.c.1

Citari.

Citari poteſt ab Ordinario monaſterium inſtitutū vt publicetur teſtamentum. 193.c.2

Citatus.

Mandata contra non citatum inualida & illis non obediendum. 146.c.1. & 2

citatus non tenetur comparere, quando eſt notorie exemptus. 196 c.2

Regularis notorie exemptus citatus ab Ordinario non tenetur comparere. 202.c.1

Ciuitas.

Appellatione ciuitatis non veniunt proprie ſuburbia ſed tantum quod murorum ambitu continetur. p. 317.c.2

Coadiutores.

Coadiutores Epiſcoporum præſtātiores presbyteris ſecularibus ſunt religioſi. 200.c.1

Commendatarij militiarum.

Commendatarii militiarum non poſſunt expendere redditus ſuarum commendatariarum niſi ſecundum eorum ſtatum & profeſſionem. 174.c.1

commendatarii in cauſis ciuilibus et in quib. delinquerunt reſpectu officiorum regularium, poſſunt conueniri coram iudice ſeculari. 193.c.1. & 2

commendatarii promiſſa impunitate propter priuilegia aliquando ſunt inſolentes. ibi.

commendatarii poſſunt habere proprium. pag. 193. col. 1

commendatarii poſſunt contrahere matrimoniū. ib.

commendatarii liberi ſunt a poteſtate ſeculari. ib.

commendatarii pro eorum exemptione poſſunt nominare conſeruatorem. ib c.2

commendatarii non profeſſi non poſſunt inhibere iudices ſeculares. ib.c.2

Commendatarij occidētes clericum non gaudent immunitate fori, neque eccleſiæ. ib.

commendatarii frangentes pragmaticas regales nō poſſunt condemnari a iudice ſeculari. 195.c.1

Pro commendatariorum defenſione à conſilio regali ordinum debet conſtitui cōſeruator neceſſario. ib.

commendatarii & milites ordinum extra ſuas prouincias non gaudent immunitate fori. ib.

commendatarij in diuerſis prouincijs et regnis diuerſi ſunt. ib.

commendatariorum indulta, & priuilegia debent examinari. ib.c.2

commendatarii diuerſorum regnorum non ſunt in Hiſpania liberati à tributis nec a decimis. 196. col. 1

Bone

Bona ſequeſtrata propter delictum horum commendatariorum anno fatali tranſlatis debent executioni mandari à iudice ſeculari, ibi.

Commodum.

Commodum rei priuatæ prouideri debet, 185.c.2

Commiſſarij.

Commiſſarij digni ſunt prouidendi. 1.c.2

commiſſarij generales ordinum Minorum quomodo eligendi, 144.c.2

Committere.

Cui aliquid committitur cenſentur ei commiſſa omnia, quæ ad illud negotium agendum ſunt neceſſaria, 188.c.1

Comitatus.

Comitatus eſt dignitas regalis, & feudum intitulatum, 247.c.1

Communicatio.

Communicatio bonorum congregationis facta a prælatis regularibus non eſt proprie indulgentia, 259. col.2

Conatus.

Conatus in grauibus criminibus punitur vt actus, p. 84.col.1

conatus remotus non punitur vt actus, ib.

Concilium Tridentinum.

Concilij Tridentini decreta ſunt maxime obſeruanda, 197.c.1.& 2

concilium Tridentinum loquens de paupertate regularium quomodo intelligatur, 228.c.1.& 2

Condemnari.

Iudex non poteſt condemnare delinquentem ex ſola confeſſione in occulto facta, 96.c.1

Petrus iudicialiter condemnauit Ananiam, & vxorem eius Saphiram, 189.c.2

Abbates regulares non poſſunt per ſe condemnare aliquem ad pœnam ſanguinis, 192.c.2

Confiteri.

Regulares quando confitentur reos quæſtionibus ſubijciendos, non debent ipſos obligare, vt ſe prodant, niſi præuia maxima conſultatione, 52.c.1

Confeſſio.

Confeſſio extra iudicialis non ſufficit, vt reus condēnetur, 57.c.1

Solicitatio in actu confeſſionis eſt punienda per Inquiſitores, 72.c.1

Sacerdotes ſine iuriſdictione confeſſiones audientes puniuntur, ib.c.2

Non ſacerdotes audientes confeſſiones, & abſoluētes ab Inquiſitoribus puniuntur, 73.c.1.& 2

confeſſio delicti propter impunitatem à iudice promiſſa non eſt ſufficiens ad pœnam ordinariam, pa.96. col.1

Vti confeſſione ſacramentali ad regimen temporale eſt quid perniciosum, 158.c.1

Scientia acquiſita in confeſſione non debet eſſe in odium pœnitentis, ib.c.2

Propter crimen ſcitum in confeſſione nō debet priuari a ſuffragijs in electionibus, & prouiſionibus, ib.

Confeſſor.

Licentia ad eligendum confeſſorem non extinguitur morte concedentis, 114 c.2

Confiſcata bona.

Confiſcata bona nullus dominus vaſſallorum poteſt ſibi applicare, 191.c.1

confiſcata bona applicantur ſecundum leges particularium prouinciarum, 257.c.1

Confiſcare.

Bona Eccleſiæ non poſſunt confiſcari, ibi.c.2

Libri fratrum Minorum regularis obſeruantiæ nō poſſunt confiſcari, ſi eorum dominium tranſiuit in Eccleſiam Romanam. ib.

Confirmare.

Antequam prælatus confirmetur debet examen electionis de ipſo factæ præcedere, 151.c.2

Generalis, aut præſidens in capitulo confirmat Prouincialem. ibi.

Nolente præſidente confirmare, ſuperior, ad quē fuit appellatum, tenetur facere omnia, vt gregi de paſtore prouideatur, 162.c.2.& 163.c.1

Abbatiſſa electa eſt ſtatim confirmanda, 16[illegible].c.1

Confirmator.

Confirmator electionis debet cognoſcere de omnibus concernentibus electionem, 62.c.2

confirmator electionis poteſt ex officio etiam ea quæ ſunt facti ſupplere, ibi.

confirmator peccat nolendo confirmare electū a maiori parte. 160.c.2

Confirmatio.

Electus ante confirmationem remanet priuatus ſe ingerens adminiſtrationi dignitatis, 150.c.1

Poſt confirmationem poterit electus, & confirmatus denuntiari, & accuſari, 165.c.1

Coniectura.

Coniecturæ non ſufficiunt ad pœnam ordinariam imponendam, 163.c.2

In claris non eſt opus coniecturis, 164.c.1

Complices.

De complicibus non poteſt inquiri in criminib. grauibus, 18.c.1

Dictum complicum etiam ſine tortura facit aliquā fidem, 37.c.1

Non pōt iudex interrogare de complicibus, niſi in caſibus a iure permiſſis. 53.c.2.& 54.c.1

Non facile debent confeſſarij obligare reos ad declarandum complices, ib.

Vide in verbo reus.

Conſpirator.

Conſpiratores grauiter debent puniri, 85 c.1

Grauis pœna proponitur contra conſpiratorē in principem, 94.c.1

Conſilium.

Conſilium eſt concluſio facta per diſcurſum, pa.306. col.2

Conſilium eſt de ſingularibus, ibi 307.c.1

conſilio requiſito non adhibito in aliquo actu, actus eſt nullus, ibi.

Vbi eſt petendum conſilium nō ſufficit petere ex poſt facto, ibi.

conſilium a multis petendum non eſt neceſſariū vt ſint in vnum congregati, ibi.

Inter conſilium, & tractatum eſt magna differētia, ibid.col.2

Conſilium non ſemper includit tractatum. ibi.

Iura requirenda conſilium in grauibus cauſis de cōſenſu ſunt interpretanda, 63 c.1.& 2

conſilium petendum eſt a ſenioribus & expertis, pa. 140.c.1

Verba cum conſilio ſeniorum denotant formam ſubſtantialem, 105.c.1

conſilium eſt petendum, vbi peti præcipitur, 160.c.1

Conſiliarij.

Poſſunt religioſi Conſiliarij in ordine Ciſtertij priuari ſuo munere extra capitulum, 70.c.1

Prædicti Conſiliarij neq perſonatibus eccleſiarū Cathedralium poſſunt comparari, ib.c.2

Præfati conſiliarij tantum habent uotum deciſiuum & non electiuum, ibi.

Præfati conſiliarij habent minorem præeminētiam quam Abbates, 71.c.2

Conſtitutio, vide in verbo, lex, & in verbo ſtatut

Conſuetudo.

Cōnſuetudo ſæpe integerrima iura deſtruit, pag 52. col.2
Conſuetudo immemorialis æquiparatur priuilegio, 98.c.2
Conſuetudo præſcripta excuſat in his, quæ ſunt mala, quia prohibita iure tantum humano.112.c.2
Conſuetudo multum præiudicialis eccleſiis corruptela eſt,137.c.1
conſuetudo præter ius, vt valeat, debet per decem annos continuari, 147.c.1
conſuetudo habet vim legis.ibi.
conſuetudo interpretatur legem, & mentem teſtatoris, 249.c.1
conſuetudo dat iuriſdictionem.296.c.1
conſuetudo eſt optima legum interpret, 301.col.1.& 302.c.1
conſuetudo habet vim legis.ib.
Non quæcunq. conſuetudo inducit vim legis, ib.c.2. & 302.c.1
Quando conſuetudo eſt declaratiua legis ius certum videtur conſtituere.302.c.2
conſuetudo ſoluendi annuos redditus fratrib. Minoribus non dat ipſis ius.303 c.1
conſuetudo ſoluendi aliquid per ſingulos annos alicui tribuit ius.ib.

Conuenire, Conueniri.

Regulares non poſſunt conueniri niſi coram ſuperiorib. ſuis, 9.c.2 niſi notorie extra clauſtra peccauerint, & a ſuis ſuperioribus non fuerint caſtigati, 10.col.1
conueniri poſſunt regulares coram ordinarijs in aliquibus caſibus.ibi.
In cauſa ciuili debet conueniri religioſus coram ſuo prælato, 188.c.1
Non poteſt religioſus conuenire aliquem in iudicio ſine licentia prælati, ib.
Sicut filius familias conuenit in iudicio, & conuenitur, ita monachus.ibi.
Monachus abſens pro cauſa monaſterij poteſt conuenire & conueniri coram iudice Eccleſiaſtico.ibid.
clericus in fraudem creditorum ordinatus poteſt cōueniri coram iudice ſeculari, ibi.c.2
commendatores militiarum Rectores creati poſſunt conueniri coram iudice ſeculari, 193.c.1.& 2
conuentus coram vno iudice de eadem cauſa non poteſt coram alio conueniri, 168.c.1
Religioſi coram ſuo ſuperiori ſunt conueniendi, 198. c.1.& 2

Conuerſi.

Conuerſi ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, 209.c.2

Contractus.

Succeſſor tenetur ex contractu prædeceſſoris. 113, colum.2
Religioſi non poſſunt facere contractum ſine licentia prælati.153.c.1
contractus contra legem, et publicam vtilitatem non valet, 41.c.1
contractus, per quem reuertitur ad ius antiquum, ſecundum aliquos valet.ibid.

Contentiones.

Contentiones ex pacto dimanant, 1.c.2
contentiones ſunt peſtes Reipublicæ.ib.

Continentia.

Continentia eſt eſſentialiter annexa ſtatui religioſo 77.c.1.& 2
cōtinētia nō eſt eſſētialiter annexa ordini ſacro, ib.

Contumeliare.

Contumeliare ſubditos illicitum eſt prælatis, 93.col.1
Exceſſus prælatorum in reprehendendo ſubditos verbis contumelioſis non ſemper dignus pœna, ib.c.2

Contraria.

Contrariorum non ſemper eſt eadem ratio.319.c.2
Argumentum a contrario ſenſu ceſſat vbi illius cōtrarium inuenitur in iure, 328.c.2

Corrector.

Corrector ciuitatis poteſt compellere eccleſiaſticos, & regulares vt obſeruentur decreta Concilij Tridentini, 196.c.2

Corrigere.

Corrigi non poſſunt exempti regulares matriculati in vniuerſitatibus, niſi a ſuis prælatis, 10.c.2
Corrigi poſſunt notorij delinquentes a iudice eccleſiaſtico, 11.c.1
corrigi non poſſunt regulares a ſuis prælatis, quando ſunt deponendi, aut degradandi, ibi.
corrigendi publice, ſi poteſt fieri, ſecreto corrigantur, 15.c.2
Non poteſt prælatus corrigere publice delinquentem religioſum emendatum.17.c.1
corrigi poteſt reus ex confeſſione ſua extraiudiciali coram multis, 28.c.1
corrigere poteſt iudex delinquentem in ſua præſentia ibi.c.2
Qui vna correctione fraterna incipit corrigi credendum eſt, quod iterum adhibitis alijs omnino corrigetur, 22.c.1
conuenit, vt delinquens aliquando per amicum ſecreto fraternaliter corrigatur, ibid.
crudelis eſt, qui non corrigit ſecreto fratrem.ibi.
Humiliter ſunt prælati a ſubditis corrigendi, p.27. col.1
Volentibus corrigere perſonis grauibus alij parua nota non debent corrigere, ibi.
Prælatus vt poſſit corrigere ſubditos debet in ſe peccatum corrigere, ibi.
Omnes tenentur corrigere fratrem ex ignorantia præcepta decalogi tranſgredientem, ibid.
Non tenentur prælati cum periculo mortis corrigere fraternaliter ſubditos. 28.c.2.
Proprium prælatorum eſt corrigere ſubditos, 67.c.1

Correctio.

Correctio publica delictorum mores componit, p.15. col.2
In correctione fratrum, quando delictū eſt ſecretum, prudentia & charitas maxime neceſſaria, 17.c.2
correctio eſt diſſimulata ne inde aliquid deterius cōtingat.ibid.
In correctione maximè emenda fratris prætenditur ibid.
correctio fraterna non obligat quando peccatum eſt publicum, 29.c.1.& 2
correctio fraterna quando peccatum eſt ſecretum, et ſperatur emenda, ibi.
correctio fraterna quomodo obligat, 26.c.2
correctio fraterna non fit niſi ratione peccati mortalis, ibi.
Obligat correctio fraterna, ſi non timetur damnum, & ſperatur emenda, 27.c.1
Non obligat correctio fraterna, quando timetur cōturbatio in congregatione, & non ſperatur emenda, ibi.c.2
correctio aliquando eſt dilatanda, ibi.c.2
Exiſtens in peccato mortali non deobligatur a correctione fraterna, ibi.
correctio fraterna coram vno, aut duobus teſtibus adhibenda.28.c.1
correctio fraterna charitatiua eſt reiteranda. ibid.

Deſi-

Deficientibus idoneis teſtibus coram prælato debet fie ri correctio.ibid.
Correctio coram prælato eſt vltimum remedium.ib.
Correctio fraterna obligat cum periculo vitæ quando quis videt propter eius defectum fratrem æternaliter moriturum.ibid.
Correctio fraterna non obligat cum periculo ,ib.c.2.
Ante accuſationem non eſt præmittenda neceſſario correctio fraterna.ibid.col.2
Correctio monachorum magis verbis quam verberibus fieri debet.60.col.1

Coronare.

Imperator coronatur à Summo Pontifice.189.c.1.

Corporalia.

Religioſi laici poſſunt tangere & lauare corporalia. 349.col.1
Neque laici,neque fœmina poſſunt tangere neque lauare corporalia.ibid.
Moniales poſſunt tangere,& lauare corporalia.ibi.

Culpa.

Culpa quadam lata leuis & leuiſſima. 90.c.1.& 91. vbi explicatur.

Chriſtus.

Chriſtus Dominus , vt rex eiecit de templo ementes & vendentes.189.c.2.
Chriſtus Dominus abſoluit adulteram. ibid.

Chriſma.

Pro Chriſmate conficiendo eſt priuilegium in Indijs. 292.col.1.

Clauſura.

Clauſuram in minimo frangens non eſt excommunicatus. 202.col.2

Clauſula.

Clauſula vt non cenſeatur reuocatum priuilegium niſi de verbo ad verbum fiat expreſſa mentio.declaratur.9.col.1
Clauſula ſummarie & de plano, & ſola veritate inſpecta explicatur.12.col.1
Clauſula ex certa ſcientia , & motu proprio ,priuilegia reuocata reualidat.84.c.2
Clauſula poſita inter vnum capitulum ad aliud tantum refertur,123.c.1.
Clauſula poſita inter plura capitula, vel ante omnia, vel poſt omnia ,ad omnia refertur.ibid.
Clauſula,vt tibi viſum fuerit deſignat arbitriū boni viri.341.col.2
Clauſulam tuam conſcientiam oneramus non deſignat neceſſario induſtriam perſonæ. ibid.

Clemens Septimus.

Clemens Septimus Papa fuit multo poſt Alexandrū. VI.337.c.2

Crimina.

Crimina quoad correctionē non poſſunt præſcribi.19. c.1.& 2. vide in verbo dicta et in verbo peccata.

D.

Damnum.

DAmnum, ita debet reſeruari vt quominus poſſit tertius lædatur.21.col.2

Debita.

Debita ciuilia debita pijs locis debent peti coram iudice ſeculari.187.c.2
Ordinarij non poſſunt compellere exemptos vt ſoluāt debita.19.c.2
Pro debito ciuili poteſt monachus capi a iudice ſeculari,modo probetur ingreſſum fuiſſe religionem in fraudem creditorum.188.c.2.
Pro debito ciuili poteſt capi clericus qui in fraudem clericorum fuit ordinatus.ibid

Decima.

Decima eſt omnium bonorum mobilium licite acquiſitorum pars decima 97.col.1
Decima eſt triplex.ib.
Decima debetur de iure diuino.97.col.2.in fin
Summus Pontifex poteſt aliquibus concedere exēptionem a decimis.ib.
Papa poteſt laicis concedere decimarū perceptionem. ib.col.2
Papa de facto conceſſit aliquibus perceptionem decimarum.ib.col.2
Laici poſſunt præſcribere ius ſpirituale percipiendi decimas,98.col.2
Nobiles Calatrauæ præſcripſerunt decimas ib.
Regibus Catholicis eſt conceſſum in regno Granatæ ius percipiendi decimas.98 col.2
Religioſi ſecundum diuerſa tempora tenebantur ſoluere decimas,& ſecundum alia ab eis ſoluendis fuerunt exempti.96.100 & 101
Coloni conducentes poſſeſſiones religioſorum non tenētur ſoluere decimas.ib.
Decimæ perſonales non ſunt petendæ a ſeruitorib.monaſteriorum.102.col.2
Moniales ſunt exemptæ a decimis. ibid. & 103. col. 1.& 2
Nullus præter Papam poteſt concedere exemptionem a decimis.9.col.1
Exemptio a decimis conceſſa eſt religionibus & non perſonis particularibus.ib.
Exemptio decimarum conceſſa religionibus non perditur negligentia particularium.ib.& 103.col.2
Religioſi confitentes & prædicantes tenentur facere conſcientiam de decimis.ibid.colum.2.& 104.col. 1.& 2
Nolentes ſoluere decimas non ſunt abſoluendi , ib.
Ius percipiendi decimas competens Epiſcopis , quo ad quotam ,pendet a Summo Pontifice.227.col.1
Fratres Hieroſolymitani ſoluunt decimas de reb.patrimonialibus.208.col.2
Decimæ debentur ad modum tributi.ib.

Decipere.

Decipere decipientem, illicitum apud Chriſtianos,licet fuerit licitum apud Gentiles.96.col.1

Deceptio.

Sæpe in cauſis examinandis contingit deceptio p.111. col.2
Deceptus non videtur conſentire.128.col.2

Declarare.

Cōſtitutio debet declarari iuxta terminos iuris a quo fuit originata.70 col.1
Declarare non poſſunt ordinarij priuilegia regulariū. 203.col.1

Declaratio.

Declaratio eſt quædam diſpenſatio circa ius.111.colum.1
Declaratio iuris ita debet fieri vt a proprietate ſermonis non recedatur.115.col.2
Declaratio priuilegij pertinet ad Papam. 203.col.1
Declaratio priuilegiorū regularium ad iuris peritos eſt commiſſa ib.
Priuilegia regularium non poſſunt ordinarij interpretari.ib.col.2

Defenſio.

Defenſio eſt de iure naturali. 52.col.1
Defenſio naturalis etiam facinoroſis non eſt deneganda.56.col.2

Defendere.

Duobus modis poſſunt ſe defendere exempti ab ordinarijs,202.col.1

Definitores.

Definitores in religionibus non concludunt negotia vt conſiliarij Regum.83.col.1
Definitores ex officio tenentur ſecundum Deum ſuffragari.106.col.1
Definitores tenentur non ſilere quando oportet, vt ſuperioribus reſiſtatur.ibid.
Definitores debent quando oportet dicere veritatem etiamſi ſuperiores contriſtentur.ibid. col.2
Definitores cum reuerentia loqui in conſultationibus oportet ibid.
Definitores non debent acquieſcere ſuperiorib. niſi in cauſis ab eis aſſignatis.107.c.2.& 108.c.1
Definitores tenentur dicere veritatem etiamſi ſciant ſuperiores eam non ſecuturos.ibid.
Definitores in ſuffragijs dandis habere debẽt libertatem ſecundum locum & tempus.ibid.
Definitores coram prelatis debent cauere a uerbis aſperis dicendis, & ab alijs ſignis irreuerentię.ibid.
Definitores debent dare ſuffragia etiamſi ſciant prçlatos magis irritandos. ibi.col.2
Definitores poſſunt dare ſuffragia contra ſuam mentem ne ex negatione maius malum religioni eueniat.ibi.& 109.col.1
Definitoribus debent dici cauſę, quę ipſos mouere aut diſſuadere poſſint ad decidendum.ibid.
Definitores tenentur conferre cauſas vt proferãt ſententiam.ibid.
Definitores tenentur accedere ad diffinitorium quando à ſuperioribus vocantur.ibid.c.2
Definitores tenentur ſubſcribere ſententia a maiori parte approbata.ibid.col.2
Definitores peccant aliorum definitorum ſuffragia reuelando.ibid.
Definitores in religionibus vt conſiliarij ſunt iuridice introducti.104.c.2.
Definitores in aliquibus religionibus habent totũ conſultiuum & deciſiuum.105.c.1.et 2
Vide in verbo Conſiliarij.

Degradati.

Clerici degradati debent exui veſtibus clericalibus, 349 col.2

Delegatus.

Delegatus Papę procedens contra exemptos non procedit, vt Ordinarius.8.c.2
Delegatus Papa contra clericos procedit, non contra exemptos.ibid.
Iudici delegato iniuſtè, non notoriè procedẽdo difficulter reſiſtitur.63.col.1.
Delegatus poteſt mandare ordinario vt ſuam ſententiam exequatur.ibid.
Per delegationem ablata cenſetur iuriſdictio Ordinario.63.col.2
Per delegationem non cenſetur ablata poteſtas Ordinario ad defendendum ſuum ſubditum.ibi.
Quando ab Ordinario iuſtè reſiſtitur delegato, remanet delegatus, vt priuatus.ibid.

Dilapidator.

Dilapidator bonorum monaſterij grauiter puniatur. 85.col.2
Monachi conſpirantes contra Abbatem dilapidatorem bonorum monaſterii digni ſunt pęna.ibi.c.2

Denunciatio.

Denunciatio in aliquibus caſibus vim obtinet accuſationis.18.col.1
Denunciatio eſt duplex.20.c.1
Denunciatio differt ab accuſatione.ibi.
Denunciatio procedit a charitate.ibid.
Denunciatio Euãgelica debet pracedere iudicialem, niſi peccatum denunciandum ſit contra bonum publicum.20.c.1.& 2
Denunciatio iudicialis eſt actus iuſtitię.ibid.
Ad eam omnes non tenentur.ibid.
Denunciare non poſſunt excommunicati. 20.col.1.
Denunciare non poſſunt infames.ibid.
Denunciare non poſſunt religioſi in cauſa ſanguinis, niſi adhibita proteſtatione.ibid.
Denunciare poſſunt religioſi Bannitos regni Aragonia.ibid.
Denũciatio eſt faciẽda nulla p̃uia correctione, quando peccatũ redundat in damnũ tertij.21.c.2
Contra quando peccatum eſt in damnum delinquentis ſolum.ibid.
Denunciatio non facienda iudici etiam vt patri quando timetur deterioratio.ibid.
Denunciatio eſt facienda iudici vt patri quando conuenit etiam ſi infamia ſequatur delinquenti. 22. col.1.& 2
Ad denunciandum charitas neceſſario ſeruanda.ibi.
Denunciatio iudicialis eſt facienda, ſi etiam timeatur deterioratio delinquentis.ibid.
Non eſt denũciatio iudicialis proponẽda, ſi delinquẽs aliquo modo admonitione ſecreta eſt correctus.ib.
Audita a gente praua nominis nemo tenetur denunciare.ibi.col.2
Denunciationes nõ facile debẽt credi.23.c.1.& 2.
Denunciationes ſecularium contra eccleſiaſticos ut plurimum ſunt ſuſpecta ibid.
Denunciationes mulierum garrularum ſunt vitandę ibid.c.2
Denunciationis circunſtantias debent iudices perſcrutari.ibid.
Denunciatores & delatores nimis odio habẽtur.ibi.
Princeps qui denunciatores & delatores non caſtigat irritat.ibid.
Denunciationes cõtra p̃lçlatos à ſubditis datę ut plurimum falſa ſunt.23.c.1
Aliqui denunciatores non probantes pęna talionis ſubduntur.23.c.1
Non ſemper tenetur denunciator probare, quod denũciat.ibid.
Denunciator iudicialiter peccat non potens probare quod denunciat.ibid.
denunciator non facit numerũ cũ alio teſte. 39.c.1.
denunciatio iuridica eſt qua fit coram iudice competente.78.col.1

Derogare.

Vide in verbo reuocare.

Determinatio.

Vna determinatio reſpiciens plura determinabilia debet ea pariformiter determinare.334.col.1

Detruſio.

detruſio in monaſterio vel in carcere eſt magna pęnitentia.17.col.1.
detruſio in monaſterio eſt magna pęna.67.c.1
detruſio in monaſterio, religioſo non eſt magna pęna. ibid.
Criminoſi ad pęnitentiam agendam in monaſterio detrudebantur.ibid.col.2

Deus.

De Deo debemus ſentire in bonitate.111.c.2
Deo dicata non poſſunt contra voluntatem ipſius uſurpari.273.col.1.

Dictio.

dictio, etiam, implicat caſum minus dubium.265.c.1 & 2
dictio, dũtaxat, explicatur per affirmationem cui adiungitur.266 c.2
dictiones, penitus, nullatenus, nullo modo, excludunt omnem diſpenſationem.241.c.1

Diſpar.

Homines diſpares profeſſione in vnum non debent aſſociari.153.col.2

Diſpen-

Digitized by Google

Diſpenſatio.

Petens diſpenſationem,& ea vtens ſine cauſa peccat 115.col.1

Diſpenſatus ſine cauſa in iure humano tutus eſt in cōſcientia.ib.

Diſpenſatio ſine cauſa in præceptis ab inferioribus a Papa eſt irrita ib.

Papa non poteſt diſpenſare ad libitum in votis.ib.

Aliquæ diſpenſationes in præceptis regulæ Beati Patris Franciſci ſunt ſubreptitiæ.113 col.2

Diſpenſatio in dolo et fraude conſequuta eſt nulla.ib.

Committens delictum vt cum eo facilius diſpenſetur non obtinet diſpenſationem.ib.

Non quæcunq. taciturnitas facit irritam diſpenſationem.ib.

Facultas ad diſpenſandum alicui conceſſa non finitur morte concedentis.ib.

Diſpenſandi poteſtas competit prælatis circa præcepta & circa vota.113.col.& 2

Diſpenſatio facta ad teſtandum non expirat morte cōcedentis.114.col.1

Diſpenſatio voti intelligenda eſt ad modum diſpenſationis legis,115.col.1.& 2

Quando prælatus mandat fieri aliquid contra præceptum regulæ cenſetur diſpenſare.115.col.2

Si eſt iuſta cauſa diſpēſandi ſubditus tenetur præſumere diſpenſare prælatū quādo aliquid præcipit.ib.

Diſpēſatio cōtra ius cōmune ſtricte interpretatur.ib.

Diſpenſatio gratioſa late interpretatur.ib.

Diſpēſatio non ita interpretatur ſtricte,ut non ueniāt acceſſoria.ib.

Diſpenſatio in corpore iuris incluſa latè interpretatur.ib.

Diſpenſatio a diſtribuendo deriuatur.110.col.2

Papa prouidens ſcienter inhabilē cenſetur diſpēſare.ib.

Diſpenſatio alia tacita alia expreſſa.ib.

Tacita diſpēſatio prelatorū inferiorū parū vtilis.ib.

Inferiores non poſſūt diſpenſare niſi allegent cām.ib.

Diſpenſatio expreſſa fit quando apponitur uerbum,diſpenſamus,aut verbum permittimus.ib.

diſpenſatio,priuilegium, declaratio, & Epicheia differunt.ib.

diſpenſatio conceditur ad partis petitionem non vero priuilegium.ib.col.1

Soli prælati poſſunt diſpenſare.ib.

diſpenſationes nō ſunt faciliter concedendæ.112.col.2

Aliquæ ſunt leges in quibus expediret ve nunquam diſpenſaretur.113.col.1

Laudantur Carthuſienſes,quia nunquam in eſu carnium petunt diſpenſationem.ib.

Negare in aliquibus caſibus diſpenſationem eſt neceſſarium.ib.

diſpenſatio non poteſt fieri niſi in commune bonum. 156.col.2

diſpenſatio ad duo beneficia eſt ſtrictè interpretanda. 159.col. 2

dictiones,penitus,nullatenus,nullo modo,excludūt omnem diſpenſationem,241.col.1

Prælati quādo ab ipſis petitur diſpenſatio non debent hoc conſcientiæ ſubditorum relinquere.296.col.1

Poſſunt Prælati diſpenſare cum ſuis ſubditis ve comedant oua & caſeum in quadrageſima.ib.

diſpenſationes relaxant religionem.304.col. 2

Virtute diſpenſationis tranſgreſſio legis non eſt peccatum.328.col.1

Diuitiæ.

Diuitiæ & poſſeſſiones multum nocuerunt Eccleſię et religionibus ſed fortè non minus damnum cauſaret nimia paupertas.191.col.2

Dolus.

In quibus debet præcedere diligentia & non præcedit præſumitur dolus.

Nemo ex ſuo dolo debet lucrum reportare. 183.co 1. vide fraus.

Domeſtici.

domeſtici admittuntur quoad faciendum iudiciū non quoad probationem.4.c.1.

In cauſis regularium domeſtici admittuntur ad teſtificandum.ibi.& 38.c.2.

domeſtici ſunt qui in expenſis alicuius commenſales continue exiſtunt.214.c.2

Domicilium.

domicilium contrahitur per matrimonium. 153.c.2

Donatio.

donatio eſt datio liberalis ſiue reddibilis. 226.c.1

donatio eſt res licita nullo iure cogente mera liberalitate facta,collatio.ibid.

donatio eſt duplex inter viuos & cauſa mortis . ibid.

donatio omnium bonorum etiam futurorum non valet niſi in fauorem piæ cauſæ ibid.c.2

Religioſi prohibentur facere donationes.ibi.

Religioſi cum licentia prælatorum non prohibentur facere donationes remuneratorias.ibid.

Fratres Minores regularis obſeruantiæ nec intra ordinem nec extra poſſunt facere donationes niſi certis conditionibus ſeruatis.117.c.1.& 2

Syndicus fratrum minorum non poteſt donare res ipſorum fratrū,niſi in ipſorum fratrū vtilitatē. ib.

Religioſi non poſſunt recipere res donatas ſine licētia prælatorum.ibid.

donatio facta Deo publice quando quis ingreditur monaſterium non reuocatur non ſecuta profeſſione . ibid.

donatio facta à Canonico ante eius mortem de his, q̄ non erant ad diuinum cultum ordinata, valet. ibi.

Religioſi habentes bonorum adminiſtrationem poſſunt aliquid donare.ibid.col.2

Religioſus præfatus nō poteſt facere donationem cauſa mortis.ibid.

donatio facta a volēte ingredi religionem intuitu ingreſſus dubitatur an ſit valida.119.col.1.& 2.& 120.vbi hoc explicatur.

donatio facta ante ingreſſum religionis iure communi antiquo ſine dubio erat valida ib.

donans ante ingreſſum religionis præſumitur de religione pręcogitaſſe.ibid.

donatio facta cauſa mortis a nouitio ſine ſolēnitate Concilij Trident valet.ibid.

donatio facta a nouitio non ſecuta profeſſione ipſo iure reuocatur.121.c.1

Non reclamante intra quinquennium profeſſio donatio ab eo facta,eſt rata.ibid.

donatio facta a nouitio ſi moriatur ante profeſſionem irrita eſt.ibid.c.2

donatio facta a nouitio poſt decimum ſextum ætatis ſuæ annum,valet,etiam ſi in ea non ſeruetur forma Concilij Tridentini.ibi.

Non valet donatio nouitii ſine authoritate Ordinarii facta.ibid.col.2

donationes nouitiorum Societatis Ieſu non eſt neceſſarium quod fiant ſecundum formam Concilij Tridentini.223.c.1

donatio remuneratoria eſt merces laboris.132.c.1

Syndicus fraturum Minorum poteſt extra religionem aliquid donare.135.c.1

Donatum.

donatum ob turpem cauſam factum a religioſo debet reſtitui conuentus.351.c.1

Dos.

In dotibus recipiendis a monialibus non cōmittitur ſimonia.123.c.1.& 2

dos datur maritis pro oneribus matrimonij.124.c.1

Petitio dotis in monaſterijs locupletibus male audit. ib.col.1.et 2.

Taxa-

Taxatio dotium pro maritandis mulieribus pertinet ad bonum publicum.ib.
Prelati poſſunt taxare dotes.ib.col.2. & 125.col.1
Principes poſſunt taxare dotes pro mulieribus maritãdis.ib.
Prelati cum conſenſu monialium conuentus poſſunt taxare aliquam dotem particularem.125.col.2.& 126.col.2
Taxatio dotis pro moniali debet eſſe prudentialis.ib.
Taxationem dotis particularis poſſunt prelati in ſuo conuentu facere quãdo id petit circumſtantia negotii.ib.col.2
Ita inualuit conſuetudo paciſcendi dotes pro monialibus, vt in nihilo ferè ſcrupulizetur.ib.col.2
Dos ante profeſſionẽ non poteſt recipi.126.col.1.& 2
Immodicas dotes recipere pro ingreſſu monialium male ſonat.127.col.1
Certam pecuniæ quantitatem recipi a monaſterio donec dos ſoluatur non debet omnino damnari.127.c.1.& 2.& 128.col.1.& 2
Pro dote promiſſa marito poteſt ipſe maritus recipere aliquid vltra ſortem principalẽ donec ſoluatur dos.ib.133.col.1
Tenetur maritus de integra dote reddenda vxori.127.col.2
Conuentus põt agere pro recuperãda dote, quãdo hæreditas non obtẽta pro ea fuit promiſſa. 128.c.1.& 2
Maritus non tenetur vxorem accipere et alere, donec ſibi ſoluatur dos.ib.
Cum monialis transfertur authoritate prelatorum, ad aliud monaſterium debet deferri dos.ib.

Ducatus.

Ducatus eſt dignitas Regalis a ſolo Rege *creata, et eſt feudum intitulatum.247.col.1*

Duratio.

Generalis in ordine Minorum durat per ſexennium. Prouinciales & Guardiani per triennium durant. 149 col.1.& 150 col.1

Triennium Prouincialium, & Guardianorum non punctualiter, ſed de capitulo in capitulum numerãdum.154.col.1.& 2.155.col.1

Eccleſia.

Eccleſia ſumpta perſonaliter, et collegium idem ſunt.242.col.1.& 2
Per Eccleſiam intelligitur monaſterium, hoſpitale et pia ædificia authoritate Epiſcopi facta.89.col.2
Effringit Eccleſiam qui effodit parietem, vel ſi fecit aliquam violentiam.ib.
Effringens Eccleſiam eſt excommunicatus.ib.
Qui reſerat claue Eccleſiam, aut clauem ſubripit vt reſeret, non dicitur effractor.ib.
Eccleſia non ſignificat monaſterium.82.col.2
Eccleſia non poteſt ad humanos & profanos vſus cõuerti.131.col.2
Eccleſia ſecularis facilè regularis efficitur ib.
Eccleſia fratrum Minorum ſunt Eccleſiæ Romanæ non autem monaſteria, neq. hortus.132.col.2
Infringentes & ſpoliantes Eccleſias remanent excõmunicati.136.col.1.& 2
Iudices Aragoniæ dũ infringunt portas Eccleſiæ, aut monaſteriorum ab excõicatione liberantur.ib.c.2
Iudices infringentes portas Eccleſiæ non vt apprehendant delinquentes ibi cuſloditos, ſed vt videant, an ibi ſint, non incidunt in excõmunicationẽ.137.c.1
Occultus effractor Eccleſiarũ eſt excõmunicatus.ib.
Excommunicatio contra effractores Eccleſiarum eſt Papæ, aut Conſeruatori Eccleſiarum reſeruata.ib.
Non poſſunt malefactores ab Eccleſiis *extrahi ſine licentia Ordinarij.228.col.2*
Delinquentes extracti ab Eccleſia dẽnt reponi in carcere Eccleſiaſtico.ib.
Extracti ab Eccleſia & in carcere Eccleſiaſtico repoſiti debent humaniter tractari.ib. & 139.col.1
Extractos ab Eccleſia iudices aliquando malè tractant.ib.
Delinquens extractus ab Eccleſia ſine licentia Epiſcopi poteſt ſe ipſum defendere.ib.col.1
Conſtitutio Gregorij XIII. de immunitate Eccleſiarum recepta in Hiſpanijs eſt maximè conſona iuri & æquitati.ib.col.2
Fides data a iudicib. reducẽdi ad Eccleſiã eos qui eius immunitate gaudẽt, non liberat ab irregularitate religioſos, quib. data eſt, ſi de facto ſuſpendatur. ib.
Eccleſia in cauſis ſpiritualibus trahit laicum ante iudicem Eccleſiaſticum.193.col.1

Ebrietas.

Ebrietas a religioſis aliena.87.col.2
Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria.ib.
Apud Gentiles vitium ebrietatis deteſtabatur.ib.
Ebrietas religioſorum non debet caſtigari priuatione miſſæ tantum ib.col.2
Ebrietas indiciis probatur.ib.col.2.& 88.col.1

Edere.

Prælati monachorum poſſunt diſpenſare cũ monachis vt edant carnes.195.col.2
Statutũ non edendi perpetuo carnes apud Carthuſienſes rationabile eſt.350.col.2.& 304
Vide in verbo eſus.

Aedificare.

Magiſtratibus, Correctoribus & Iudicibus, conuenit ædificia in Republica *erigere.129.col.1*
Prioribus conuentualib. conuenit in ſuis monaſteriis ædificare.ib.
Noua ædificia non ſunt incipienda donec vetera reparentur.ib col.2
Aedificia non debent incipi niſi redditus, aut eleemoſynæ ad ſumptus adſint ib.
Melius eſt ædificare monaſterium quam collegium ſeculare ceteris paribus fundare.ib.
Regulares nõ poſſunt ædificare de nouo monaſteria ſine licentia Ordinarii.130.col.1.& 2
Non ſufficit ad ædificandum monaſteriũ de nouo licẽtia Ordinarii, ſed neceſſaria eſt licentia Summi Pontificis.ib.col.2
Licentiam Summi Pontificis iam habent ad dicta ædificia.ib.
Monaſteria non poſſunt ædificari iuxta alia monaſteria intra certas cannas.133.col.1.& 2
Priuilegiũ ad ædificandũ monaſteria ſine licẽtia Ordinarii per nõ vſum decennii non amittitur.193.c.2.

Aegrotus.

Aegrotus olim etiam hodie præſumitur.159.col.1

Electio.

Eligi non poſſunt in prælatos niſi ſint eiuſdem ordinis.348.col.2
Electio Abbatum pertinet ad conuentum.ib.
Miniſter generalis ordinis Minorũ quomodo eligendus.149.col.1.& 2
Eligentes indignum peccãt, ſed non eſt irrita electio.151.col.1
Electio deuoluitur ad Præſidentem, quando primo die naturali non concordant electores.152.col.1 & 2
Differre electionem Generalis, aut Prouincialis magnum damnum.ib.
Valida eſt conſtitutio vt ſeptẽ ſcrutiniis peractis non concordando ſuffragantes, electio deuoluatur ad capitulum.ib.& col.2
In electione diſcretorũ non concordando per vnũ diẽ non deuoluitur electio ad conuentum.153.col.2
Non debet eligi Prælatum qui eſt alterius ordinis.ib.
Conſuetudine poteſt introduci, vt ex certo gremio electio fiat.154 col.1.& 2
Legatus non poteſt diſpenſare vt eligatur vir diſparis profeſſionis.ib.col.2

Irrita-

Digitized by Google

Irrita eſt electio vbi maior pars non conſentit.ibi.

Eligens tribuens maiorem partem non electo grauiſſimè peccat.ibi.

Statutū de non eligendo niſi habentē certū curſum literarum,nō habet locū in defectu paruo.115.c.1

Mortuo pra ato ſtatim alius eſt eligendus.ibi.c.2

Valet electio Pralati non idonei, & omnia coram eo facta ibi.

Antequā ſepeliatur Prelatus niſi ex magna cauſa poteſt fieri alterius electio.ibi.

In Eccleſiis cathedralib.et regularib. ceſſāte impedimēto tenētur electores intra tres mēſes eligere.ib.

Electio electo intra octo dies eſt praſentanda ibi.

Electus intra menſem tenetur conſentire.ibi.c.2

Electio Abbatum & Priorum pertinet ad conuentū de iu. o commun.157.c.1.& 2

Guardiani in ordine Minorum aliquando à conuentu,aliquando à deffinitorio eliguntur. ibi.

Digniores ſunt in pralatos eligendi. ibi.

Electores eligentes indignū per id,quod tantum ſciūt in confeſſione ſacramentali,non remanent excommunicati.158.c.1

Electores debēt detegere etiam ſecreta impedimēta, quæ obſtant eligendis 157.c.2.& p.159.c.1

Non electus propter infirmitatem non pōt eligi, niſi probetur ſanus.158.c.2

Diſpenſatus ad duo beneficia poteſt eligi in Abbatē. p.159.c.2

Conſentiēs electioni de ſe facta videtur praſtare conſenſum. ibi.

Conſentire praſtando conſilium electioni de ſe facta videtur ambitioſum.160.c.1

Cōpromiſſarij poſſunt eligere vnū ex ipſis.160.c.2

Renunciatio ſuffragij à compromiſſario non dēt prodeſſe,vt maior pars in eū conſenſiſſe dicatur.ibid.

Collegium poteſt in vno ad electionem.161.c.2

Iſte vnus non poteſt ſe eligere.ibi.

In electione per compromiſſum poteſt vnus cōpromiſſarius ſe ipſum eligere.162.c.1

Non valet electio facta per compromiſſum ab vno, oībus alijs praſentibus,& non conſentientib. ibid.

In electionibus per compromiſſum debent omnes cōpromiſſarii ſigillatim inquiri.ibi.

Electio compromiſſarii facta de ſe ipſo cū facultate aliorum eſt valida.162.c.1

Electio de ſe ipſo immediate ambitioſa.ibi.

Non licet ſuffragatorib. conuenire,ut electio maneat ſecreta.ibi.

electio Abbatiſſarum pertinet ad conuentum.ibi.c.2

electio monialium debet fieri per ſchedulas obſignatas in ordine Minorū,ibi. & per vota ſecreta in aliis religionibus.ibi.

Conſenſus ſuffragatorum in electionibus debet praſtari collegialiter.ibi.

Conſenſus medietatis cōuentus in electione nō requirit maiorem partem ſed tantum medietatem.ibi.

Monialis corrupta non poteſt ſine diſpenſatione eligi in Abbatiſſam.164.c.1

electio metu facta eſt nulla. ibi.

Metus reuerentialis in foro conſcientia vitiat electionem. ibi.

electio Guardianorum & Abbatiſſarum eſt triēnalis,quando eliguntur a conuentu aut definitorio, non tamen quando eliguntur per praſentationem a Patrono.164.c.2

Abbatiſſa non tenentur eligere praſidentem triēnalem.ibi.& p.165.c.1

Subditus electus tenetur conſentire electioni de ſe facta.ibi.c.2.niſi cauſam habeat non acceptādi. ibi. & p.166.c.1

Religioſi electi extra ordinem non poſſunt conſentire electioni ſine licentia ſuorum prelatorum. ibid.

Intereſt Reſp. vt digniores ad publica officia eligantur.167.c.1

Non prohibetur in electionibus ſubornatio bona, ſed mala. ibi.

Nō eſt dāda via ſeruis domini,vt facilius putēt eligi ad aliquod melius,ſi fuerint deteriores.113.c.2

electio eſt idoneæ perſonæ ad dignitatē vel fraternā ſocietatē,ſeruata forma canonica facta vocatio. p.140.c.1.& electio eſt triplex,ibi.& c.2

In electione per ſcrutinium tres debēt adeſſe ſcrutatores, ſi poſſunt haberi.ibi c.2

In electione per ſcrutinium debent ſcrutatores iurare ſe ſeruaturos ſecretum. 140.c.2

Scrutatores poſſunt protendere electionem in alium diem, ſi opus fuerit.ibi

Suffragia pure & non conditionaliter in electionib. ſunt ferenda.ibi.c.1

In electionib. Cathedraliū,& Collegialiū Eccleſiarū habent vocem tantū,ſacris inſigniti. 141.c. 1

Apud mēdicantiū electiones ſacris non inſigniti nō prohibentur a iure vocem habere.ibi.& p.142

In ordine Minorum in aliquibus partibus laici fratres habent vocem in electionibus per ſcrutinium. p.144.c.1.& p.144.c 2

In electionibus ſuffragia poſſunt ſuppleri. ibi.

Re integra ſuffragium datum poteſt reuocari.ib.c.2

Conuenientius eſt fieri electionem per ſchedulas obſignatas,quam per ſortes.145.c.2

electio per ſortes aliquando fuit in vſu.ibi.

electio valet,etiā ſi publicetur fraude aliquorum.ib.

electio debet eſſe libera.ibi.c.2

Coarctatio ad quatuor aut quinque tollit libertatem in electione.145 c.1

Coarctatio ad certū genus perſonarum in electione iuridica eſt .ibi.c.2

Coarctatio ad tres aut quatuor in electione maximū damnum adfert communitati.145.c.1

Non poſſunt in electionibus priuari voce actiua,& paſſiua,niſi de aliquo crimine conuicti. ibi.

Commiſſio facta,vt in electionibus priuari poſſit voce actiua & paſſiua,debet intelligi ſeruato iuris ordine.146.c.1

electio facta excluſis aliquibus,quibus competebat electio,poteſt reuocari ibi.co.2

Non valet conſuetudo vt tantum prudentiores, & prouectiores ætate admittantur in electionib. religioſorum.147.c.1

melior eſt electio facta a multis,quā a paucis. ib. c.2

Votum datum contra ordinem iuris in electionibus non facit numerum.ibi.c.1

electio ſtatim eſt publicanda ibi.

Publicato ſcrutinio in electionibus non poſſunt ſuffragatores variare.ibi.co.1

electio p vota ſecreta nō pōt cōmode nolle fieri.ibid.

Ante electionem miſſa Spiritus ſancti eſt dicenda. 148.c.1

Ante electionem Praſes debet abſoluere vocales ab excommunicatione.ibi.

Eleemoſyna.

Eleemoſyna certa moraliter nō repugnat paupertati monaſtica.358.c.1

Ad eleemoſynas largiēdas tenētur monaſteria.112. col.2

Religioſi ſine expſſa,aut tacita licētia ſuorū plātorum non poſſunt dare eleemoſynam. 172.c.1.& 2

Vxores poſſunt ſine licentia maritorum facere eleemoſynas conſuetas.ibi.

Religioſi in eleemoſynis conſuetis faciendis non dēt ſcrupulis agitari.ibid.

Commendatarij ordinū militiarū tenētur de redditibus

Digitized by Google

tibus commendatariarum eleemoſynam præſtare.173.c.1
Fratres Minores de obſeruantia poſſunt impedire Fratres conuentuales, vt in ſuis locis eleemoſynã petant.ibi.co.1.& 2
Mendicantes, & alij Religioſi poſſunt petere eleemoſynam ſine licentia Ordinarij.174.c.2
Quærere eleemoſynam publicando indulgentias eſt prohibitum.ibi.
Epiſcopi, & beneficiarij et regulares tenentur facere eleemoſynas de rebus eccleſiaſticis.177.c.2

Emptio.

Emptio non poteſt eſſe ſine precio.39.c.2

Epiſcopus.

Epiſcopi iurant ſeruare canones.61.c.1
epiſcopi hẽnt poteſtatem corrigendi ſubditos.63.co.1
epiſcopus non poteſt cauſam agere ſine clericorum præſentia.ibi.
epiſcopus non poteſt ponere interdictum, neque clericos ſuſpendere ſine iudicio Capituli.ibi.
epiſcopus in determinandis leuibus conſilium Capituli tantum debet requirere.ibi.
religioſi non poſſunt acceptare epiſcopatum ſine licentia ſuorum prælatorum.175.co.1
Religioſi bono fine appetentes Epiſcopatum, non peccant.ibi.
Epiſcopatus eſt bonum opus, ſed deſiderium eius aliquando prauum.ibi.
epiſcopatus eſt perfectior religionis ſtatu.ibi.
Monachus factus Epiſcopus non eſt omnino ſolutus a Regula monaſtica.176.c.1
Monachus factus Epiſcopus priuatus priuilegijs religionis.176.c.2
Monachus, cui poſt epiſcopatũ collatæ ſunt Abbatiæ alterius ordinis nulla facta mẽtione de monachatu non habet ius ad talem Abbatiam.ibi.
Bona acquiſita a monacho ante epiſcopatum pertinent ad monaſterium.177.c.1
Monachus factus Epiſcopus poteſt adire hæreditatẽ paternam ſibi delatam.ibi.c.2
Hæc hæreditas acquiritur epiſcopatui.ibi.
Monachus factus Epiſcopus nõ eſt dominus ſed diſpenſator rerum Eccleſiaſticarum.ibi.c.2
Monachus factus Epiſcopus tenetur res Eccleſiæ pauperibus diſtribuere.ibi.
epiſcoporum baculum ſymbolum eſt iuriſdictionis tẽporalis.190.co.1
Baculum recipiunt Epiſcopi a Summo Pontifice.
epiſcopus poteſt abſoluere monachum ſibi a prælato commiſſum.198.c.2
epiſcopi olim erant Generales regularium.ibid.
Tota poteſtas ordinaria in ſua diœceſi ad Epiſcopum pertinet.ibi.c.2
Lex Epiſcopi duplex diœceſana, & iuriſdictionis.p.199.c.1
Epiſcoporum iuriſdictio ſpiritualis pendet a Papa.p.200.c.1
epiſcoporum præſtantiſſimi coadiutores religioſi.ibi.
Epiſcopi aliquando reddunt Regularibus malum pro bono.ibi.
epiſcopi regulares exemptos trahebãt inuitos ad inferiora tribunalia.ibi.
epiſcopi inexperti inſtituti regularis turbabant regularem diſciplinam.ibi.
epiſcopi propter grauamina Regularibus illata perdiderunt poteſtatem in eos.ibi.
Non erat in vtilitatem Epõrum, ſed in bonum ſubditorũ ſubiectio, quam habebant Epiſcopis.ibi.c.2
Ab Epiſcopis recipiunt Regulares Chriſma, Oleũ, conſecrationes altarium, &c.ibi.
Epiſcopi non poſſunt compellere exemptos, vt ſoluant debitum.202.c.2
epiſcopus excedens modum in captura clerici eſt excommunicatus.203.c.1
Epĩ authoritate propria nihil põt in exemptos.ibi.
epiſcopis reuerentiam debent Regulares.204.c.1
epiſcopus in Eccleſijs exemptis aliqua non poteſt inuitis prælatis earum.ibi.c.2
epiſcopus poteſt declarare notorie excommunicatum exemptum.ibi.
epiſcopus poteſt præfigere terminum exempto, intra quem coram ſuo iudice debet comparere.ibi.
epiſcopus antiquitus poteſt cognoſcere de exẽptis hæreticantibus.ibi.
Quod poteſt Epiſcopus contra exemptos, poteſt etiam Legatus à latere.ibi.
epiſcopus poteſt corrigere exemptũ extra clauſtra delinquentem.ibi.
epiſcopus poteſt regularem extra clauſtra viuentem conuenire in duobus caſibus.ibi.
epiſcopus poteſt ſuſpendere regularẽ matrimonio aliquos copulantem.ibi.
epiſcopus in aliquibus poteſt viſitare regulares exemptos curam animarum habentes.205.c.1
epiſcopus poteſt iure communi procedere contra regulares dantes, aut recipientes aliquid pro ingreſſu monaſterij.ibi.
epiſcopus poteſt componere præſidentes regularium in proceſſionibus ibi.
epiſcopo poteſt à prælato dari ſocius regularis.ibi.
Non poſſunt inuitis prælatis Epiſcopi aſſumere ſocios regulares.ibi.
Ad Epiſcopos pertinet examinare reſcripta.206.c.2
epiſcopi non poſſunt cõpellere fratres Minores ad canonicos regulares iuſtis de cauſis, vt non incedant in oppidis, vbi ſunt fratres minores.206.c.1
epiſcopi Indiarum non tenentur ſingulo biennio limina Sancti Petri viſitare.

Epicheia.

Epicheia eſt idem, quod æquitas, quæ eſt iuſtitia dulcore miſericordiæ temperata.111.c.1
epicheia eſt mediũ inter ius, & rigorẽ ipſius iuris.ib.
Prælati & omnes poſſunt vti Epicheia, at ſoli prælati poſſunt diſpenſare.ibi.
Ad vtendum epicheia aliqua ſunt conſideranda.p.112.c.1
Ad vtẽdũ epicheia benigna interpretatio præualet.ibi.

Aequalitas.

Circa medium virtutum moralium æqualitas punctualis difficile ſeruatur.ibi.

Aequitas.

Aequitas iudicum non a capite debet eſſe ſed iuribus regulari.60.c.1

Aequipollens.

De æquipollentibus idem iudicandum.119.c.1

Eremitæ.

Eremitæ aliqui gaudent priuilegio fori.pag.6.c.1.& pag.197.c.2

Eſus.

Eſus carniũ prohibitus eſt monachis.295.c.1.& 2
Eſus eorum, quæ ex carne trahunt originem, non eſt prohibitus monachis.ibi.

Euchariſtia.

Euchariſtiæ ſacramẽtũ põt adminiſtrari in feſtiuitatib. in quib. ſuſpẽditur interdictũ.331.col.1.& 2
euchariſtia, & Extrema vnctio poteſt a regularib. adminiſtrari famulis ipſorum ſine licentia parochi.337.c.1

Examinati.

Ad ordinarios pertinet examinare reſcriptum exceptionis regularium.87.c.1
Pro examinatione reſcriptorum debent verba perpendere.ibi.

Exclu-

Excluſiuus.

Excluſiuus terminus ſolum excludit omnia repugnantia termino, cui adiungitur. 120. c. 1. & 2

Excommunicare.

Prouinciales ordinum mendicantium poſſunt excommunicare. 178. c. 1

excommunicationis ſententia cauſa cognita fieri debet. ibi co. 2

Sētentia excommunicationis poteſt fieri diebus feriatis ib.

excōmunicationis ſentētia poteſt fieri noctu. 179. c. 1

Nō poteſt excommunicatio fieri niſi ſeruetur forma iuris. ibi.

Debet fieri in ſcriptis. ibi.

Prælati regulares poſſunt proferre excommunicationem ſine ſcriptura. ibi.

excommunicationis gladius neruus eſt Eccleſiaſticæ diſciplinæ. ibi.

excōicationes pro reb. perditis ſeu ſubtractis non poſſunt imponi niſi ab Epiſcopis, et ab habentib. iuriſdictionem quaſi epiſcopalem in religionibus. ibid.

Religioſi non poſſūt excōmunicari ab ordinarijs. ibi.

Milites correctores ciuitatum poſſunt excommunicari ab ordinariis. ibid.

excommunicatio lata ab ordinariis cōtra religioſos, quorum exemptio eſt notoria non valet. ib.

excommunicationes generales latæ a legato a latere contra omnes non comprehendunt religioſos, niſi de ipſis ſpecialiter fiat mentio ib. c. 2

excommunicatio eſt duplex generalis, & ſpecialis. 181. c. 1

excommunicatio alia à iure alia ab homine. ibi.

excommunicatio a iure eſt lata generaliter a canone vel co ſtitutione. ibi

excommunicatio ab homine finitur mortuo homine: excommunicatio a iure contra. ibi.

In multas excommunicationes iuris incidūt religioſi. ibi. c. 2. & pa. 182. c. 1. & 2.

In quibus viginti quatuor excōicationes numerantur, quæ contra religioſos in iure ſeruantur. ibi.

Licitum eſt communicare cū excōmunicatis in his quæ ad ſalutem pertinent. pa. 184. co. 1. & propter neceſſitatem. ibid.

Solum tenemur euitare nominatim excōmunicatos, & publicum clerici percuſſorem. ibi. c. 2

Regulares non poſſunt excommunicari a regularib. 203. c. 1.

Ordinarii non poſſunt declarare, regulares eſſe excōmunicatos. ibi.

Ordinarii poſſunt excōicare regulares caſu, quo eos poſſunt compellere ad aliquid. ibi.

Excommunicati, licet non poſſunt denūciare, poſſūt ſimpliciter admonere. 167. c. 2. & 168. c. 1

Regularis notoriè excommunicatus poteſt declarari talis ab Ordinario. 204. c. 2

Communicatio in diuinis cū excommunicato eſt prohibita à iure diuino. 294. c. 2

Tranſeuntes ad Indos ſine licētia Regū Hiſpaniarum non ſunt excommunicati. 202. c. 1.

Multæ excommunicationes extrauagantiū non obligant, quia ignorantes. 295. c. 1

Fœminæ non poſſunt excommunicari. 316. c. 2.

Exhæredare.

Pater propter ingratitudinem poteſt exhæredare filium monachum. 257. c. 2

Filia cōtrahens matrimoniū inuito patre poteſt exhæredari ab ipſo, etiam ſi ante conſummationem religionem ingrediatur. ibi.

Exilium.

Religioſi poſſunt à prælatis mitti in exilium, 67. c. 2

Iuſta cā intercedente poſſunt Epiſcopi & prælati Regulares ſibi ſubditos ab exilio reuocare. ibi.

Eximere.

Eximere à tributis ſine cauſa aliquos eſt peccatum. 113. c. 2

Exēptio importat libertatē & eſt quedā liberatio à poteſtate Ordinarii inferioribus à Papa. 185. co. 1

Eximere eſt proprium Sedis Apoſtolicæ ibi.

Exemptio quædam eſt quo ad perſonas in totum vel in partem. ibi. c. 2

Exemptio eſt quoad perſonas, & quoad res ibi.

Quo iure ſint exēpti eccleſiaſtici & regulares, & eorum bona à iuriſdictione ſeculari, diſputatur. 185. col. 2

Non ſunt obligati religioſi exēptionis priuilegium allegare. 196. c. 2

Gregorius Primus *exemit regulares ab Epiſcopis. 198. c. 1*

Papa *poteſt eximere regulares ab Epiſcopis. 199. c. 2*

Solus Papa pōt eximere vniuerſaliter a iuriſdictione Epiſcoporum. 199. c. 1.

Epiſcopus ſolū pōt eximere ſuas oues a parochis. ibid.

Legatus a latere pōt eximere a iuriſdictione proprii Epiſcopi ibi.

Nō fit iniuria Epis eximēdo regulares ab ipſis. ibi.

Exemptionis *priuilegium non valet, vt neminem, ēt Papam recognoſcat. ibi.*

Exempti ſunt modo regulares ab Epiſcopis, & Ordinariis. 200 c. 1

Exēptio ab ordinariis intelligitur de Epiſcopis Abbatibus ſecularibus Archiepiſcopis, & Nuncio Apoſtolico. 201. c. 2

Exemptio ab Ordinariis extenditur ad futuros. ibi.

Exemptio bonorum extenditur ad futura bona, & noualia ibi.

Exemptio ab ordinariis ſignificatur per verba conſueta apponi a Papa, quibus recipit eos in ſuā protectionem ibi.

Exempti a iuriſdictione cuiuſcunque ordinarii non cenſentur exempti a legatis a latere. ibi. c 2

Exempti ab ordinariis dupliciter ſe defendere poſſunt ab eis. 202. c. 1

Exēptio per præſcriptionem quæſita dēs probari. ibi.

Exempti notoriè ſunt religioſi mendicantes. pa. 202. co. 1. & 2

Notoriè exemptus citatus ab Ordinario nō tenetur coram eo comparere. 203. c. 1

Exēptioni non poſſunt renūciare regulares. 204. c. 2

Tacita renunciatio non præiudicat exemptioni regularium. ibi.

F

Falſarius.

QVi dicis falsū, vt falſarius caſtigatur. 345. c. 1

Falſarii ſunt grauiter puniendi 80. c. 1

Crimē falſarii īter crimina capitalia cōputatur. ibi.

Pœna falſarij imponenda a Iudicibus Eccleſiaſticis & Regularibus debet commenſurari grauitati pœnæ in tali prouincia conſuetæ imponi. ibi. c. 2

Iuxta rationē nocumenti augetur falſario pœna. ibi.

Falſarius ſine dolo non debet grauiter puniri. ibi.

Falſos teſtes ſolicitare eſt atrociſſimum delictū. ibid.

Pœna falſi eſt depoſitio in clerico. 86. c. 1

Fama.

Fama non eſt idem quod rumor.

Familia.

Familiæ dignitas conſeruatur in vita Monachi. 213. col. 2

Familiares, & famuli.

Familiaribus Monaſteriorum poſſunt religioſi adminiſtrare ſacramenta. ibi. c. 1

Familiares, & Famuli religioſorum gaudēt aliquibus priuilegiis. ibi.

Digitized by Google

Familiares ſunt, qui cohabitauerũt cum aliquo, ibi.
Famuli ſeruientes aliquibus patribus ex authoritate prælati gaudent aliquibus priuilegijs. ibi.
Famuli aſſũpti in fraudẽ legis nõ gaudẽt priuil. ibi.
Famuli fratrũ poſſunt ſepeliri ĩ monaſteriis. 214. c. 2
Famuli religioſorum gaudent multis indulgentiis, ibi. c. 2
Familiares tempore interdicti habent multa priuilegia. 219. c. 2

Femina.

Femina eſt incapax poteſtatis clauium. 316. c. 2

Feriatus dies.

Die feriato cognitio cauſæ fieri nequit. 178. c. 2

Feſtum.

Feſtum Corporis Chriſti a quibuſuis eccleſiis põt ſolemniter celebrari intra octauam. 215. 216
Feſtum nominis Ieſu poteſt celebrari a regularibus minoribus. ibi.
Moniales ſubiectæ fratrib. Minorib. de obſeruãtia poſſunt celebrare feſtum nominis Ieſu. 217. c. 1
Feſtum D. Bonauenturæ dẽt celebrari a cunctis fidelibus ſub nomine Doctoris. ibi. c. 2
Feſtum D. Didaci celebratur a fratribus Minoribus & etiam ab omnibus fidelibus in his Hiſpaniarum partibus. 363. c. 2. & p. 218. c. 2
Feſtum S. Antonii de Padua celebratur a cunctis fidelibus. ibi.
Feſtum S. Franciſci de Paula celebrandum ab omnibus fidelibus. ibi. c. 2
feſtum S. Placidi, & Sociorum eius celebrandum ab omnibus fidelibus. 219. c. 2
feſtum S Nicolai Tolentini celebrandum ab omnibus fidelibus. ibi. c. 2
feſtum S. Petri Martyris celebratur ab omnib. fidelibus. ibi.
feſtum S. Iacynthi a fidelibus celebrandum. ibi. c. 2
Quomodo feſtum P. N. S. Franciſci eſt celebrandũ. 220. c. 1
feſtum B. P. Franciſci obſeruandum, ibi. c. 2. & in eo indulgentia plenaria conceditur. ibi.
feſtum Sãctorum ordinis poſſunt celebrare Regulares, & Moniales. 221. c. 2
De feſtis & feſtiuitatib. cõſuetis celebrari ante breuiariũ Romanum poſſunt Regulares recitare officium iuxta formam euſdem breuiarii. 222. c. 1. 2
feſtum Angeli Cuſtodis, & Angeli Michaelis poſſunt modo celebrari a minoribus. ibi.
Religioſi tenẽtur obſeruare feſta ab Epõ pcepta. ibi.
Nullum eſt priuilegium ad laborandum in feſtiuitatibus in monaſteriis regularium. ibi. c. 2
Conceſſa pro feſtiuitatib. ordinis Prædicatorũ conceduntur pro feſtiuitatib. ordinis minorũ. 330. c. 1

Feudum.

Monaſterium eſt capax feudi. 192. c. 1
Dominus feudi poteſt cognoſcere in cauſa feudali ciuili etiam de clericis, & monachis. ibi. c. 2
Per inueſtiturã feudi vaſſalli ſe domino obligãt. ibi.
Dominus feudi non poteſt in cauſa criminali procedere contra clericos aut monachos. ibi.
Milites Hieroſolymitani ſunt capaces feudi. 221. c. 1. & 2
feudũ eſt conceſſio rei immobilis facta pro homagio. ibi. c. 2
In feudo Dominus retinet ſibi directũ dominiũ. ibid.
In feudo conditiones ſolent apponi. 224. c. 1
Regulares ſuccedunt in feudo. 245. c. 2
Monaſteria habentia bona in cõmuni ea infeudare poſſunt. 246. c. 2
feudatarius ingrediens monaſterium habet fructus feudi. ibi.
feudum non cenſetur renunciare in renũciatione amplíſſima. 249. c. 2
Bona feudalia nõ ueniũt in generali alienatione. ibi.

Fides.

Fides humana, opinio, ſcrupulus, dubitatio maxime differunt. p. 119. c. 1. & 2. vbi declarantur.
fides a prælatis, & prædicatoribus regularibus profitenda; & eſt profitenda ante promotionem ad gradum Doctoratus aut Magiſterii. 224
fauor fidei multa operatur. 378. c. 2
Conſtitutio de profeſſione fidei eſt nota cum apponatur in Concilio Tridentino. ibi.
fidei profeſſio per ignorãtiã aut obliuionẽ omiſſa non cauſat pęnã contra non profitentes. 226. c. 1. & 2

Fideicommiſſum.

fideicommiſſi vniuerſalis ſunt capaces Fratres Minores. 241. c. 1
fideicommiſſum particulare poteſt relinqui Fratribus Minoribus. 241. c. 2
Renunciatio generalis fideicommiſſi intelligitur de puris, non vero de conditionibus dependentibus à futuro euentu 249. c. 2
Præſumpta fideicommiſſi renunciatio non efficit minoribus ruſticis. ibi.

Filius.

filii Monialium, & Sacerdotum ſunt ſacrilegi. 77. c. 1. & 2
filius magis tenetur patri naturali quam monaſterio, quando ingreſſus fuit monaſterium in neceſſitate exiſtenti. 172. c. 2
Contra tamen, ſi poſt ingreſſum neceſſitas ſuperueniat. ibi. Vide parentes.

Fiſcus.

Fiſcus ſuccedit in locum accuſatoris. 3. c. 1
fiſcus non poteſt aliquid oblatum recipere pro accuſatione. ibi.
fiſcus peccat ſciens in probatione delati criminis defuturum. ibi.
Propter defectũ fiſci in religionibus aliquando peccant iudices regulares. ibi.

Fornicatio.

fornicatio continuata ab aliquo religioſo eſt peccatũ præiudiciale communitati. pa. 28. col. 1. & nolente corrigi ſacrilego, prælato vt patri eſt denunciãda, etiam ſi non ſperetur emendatio. ibi.

Fortuna.

Peruenire debitorẽ ad pinguiorẽ fortunam eſt poſſe ſoluere deducto, quod non egeat. 134. c. 2

Forum.

Actor debet ſequi forum rei. 188. c. 1
Declinatoria fori intra terminum nouem dierũ debet poni. 196. c. 2
Non gaudent priuilegio fori portantes mediam crucem albam in ordine D. Ioannis. 198. c. 1

Fratres.

fratres Minores ſunt incapaces fideicommiſſi vniuerſalis. 241. c. 1
Poteſt tamen ipſis relinqui fideicommiſſum particulare. 241. c. 2
fratres Minores faciunt in fraudẽ ſuæ regulæ faciẽtes, vt dantes reſeruent dominium rerum ad ſuũ vſum datarum. p. 258. & verbo liberi.
fratres Minores nullum ius habent ad petendum in iudicio annuos redditus ipſis legatos. 355. c. 1
fratres Hieroſolymitan. ſũt liberi a tributis. 208. c. 2
fratres Hieroſolymitani patrimonia retinent. ibi.
fratres Hieroſolymitani ſũt capaces feudi. 223. co. 2
fratres Hieroſolymitani ſunt religioſi. ibi.
fratres Hieroſolymitani habent communicationẽ cum aliis religionibus. ibi.
fratres Minores ſunt incapaces poſſeſſionũ. 24. co. 1
fratrib. Minoribus reſpectu legatorũ conſulitur publici

Digitized by Google

bläci remedio.ibi.240 c.1.& 2
Fratrum minorum præcepta ſecundum aliquos ſunt vota 300.c.2
Fratres minores in ieiunando in ſexta feria vnũ peccatum committunt.302.c.1.

Fraus.

Fraus aliquando ſumitur pro ſpecie diſtincta a dolo. 91.col.1
Dolus et calliditas,fallacia,machinatio ad decipiendum.ibid.
Fraus aliquando ſumitur pro fraude.ibid.
Fraus de nomine ad nomen eſt vitanda 242.c.1

Fugitiuus.

Fugitiuus eſt,qui ſine licentia recurrit ad ſuperiorẽ. 161.col 1
Non eſt fugitiuus qui tyrannice grauatus ad ſuum ſuperiorem accedit.ibi.col.2

Furtum.

Furtum committere in extrema neceſſitate non eſt peccatum.52.c.1
Fur famoſus confeſſus vnum furtum poteſt de alijs furtis interrogari.89.c.1
Religioſus fur non debet a monaſterio eijci. ibi.
Pęna furti eſt fuſtigatio vel exilium & non vltimũ ſupplicium.ibid.
Furantes calices,& patenas non ſunt excommunicati.ibi niſi perfringant ſeras Eccleſiæ ibid.

G.

Generales.

G*Eneralis in ordine Minorũ quomodo eligatur, & durat per ſexennium.146.c.1.& 2*
Generales religionum ſtatim,vt eliguntur,confirmãtur. 150.col.2.
Generales ordinum tenentur habere ſcientiam eorũ, quę pertinent ad ſuum munus.179.c 2
Generales ordinum ut primũ electi,habent curã animarum,& ſunt reformatores.226.col.1. & 2. & declarant dubia ſtatutorum ibi. et non poteſt ſine ipſis fieri reformatio in ſua religione. ibi.
Inuitis Generalibus poteſt authoritate Apoſtolica fieri reformatio.ibid.

Gradus.

Regulares aliquid poſſunt ad gradus Doctoratus promoueri.229.col.2
Gradus recepti a regularibus,contradicentibus prælatis pro non receptis habentur.ibid.
Prælati Societatis Ieſu poſſunt gradus conferre.ibid.
Graduati per dictos prælatos gaudent multis priuilegijs.230.col.2

Grangię.

in grangijs monaſteriorum poſſunt fieri oratoria et altaria 231.c.1
Grangiæ monaſteriorum gaudent immunitate eccleſiarum.232.col.1.

Gratia.

Executio gratiæ iam facta non expirat morte concedentis 114 c.1
Gratia facta in præiudicium concedentis non eſt ambitioſa ſed extendenda.ib.

Gratianus.

Gratianus fuit Monachus.237.c.2
Gratianus à Couarruuias, de quo dicitur calumnia, liberatur.ibid.

Gubernatio.

Gubernatio ordinum militiarum non tota pendet à magiſtris ordinum.

Gubernatores.

Gubernatores debent eſſe mites ſicuti Moyſes et Dauid.228.c.2
Gubernatores multorum conſilio indigent. ib.
Gubernatores debent eſſe pluſquam homines.ib.c.2

Guardiani.

Guardiani in ordine Minorum electi ſtatim ſunt cõfirmati.159.c.1

H

Habeo.

I*Llud dicitur haberi in ſpe, quod eſt in potentia, de præſenti.249.col.2*

Habitus.

Religioſus incedens ſine habitu quia ita fugit a carcere,non eſt excommunicatus 66.c.1
Habitus Religioſorum debent eſſe honeſti.118.c. 1
Habitus fratrum minorum, quo ad vtilitatẽ,a Prælatis debent arbitrari.ib.
Profeſſi in ordinibus militaribus habitum ſui ordinis tenentur deferre.233.c.1. & 2
Monachus aſſumptus ad curam Eccleſiæ ſecularis nõ abſoluitur ab habitu monachali deferendo.ib.c.2
Clerici debent eſſe honeſti.ib.
Non poſſunt regulares occulte deferre habitum.234. colum.1
Religiones debent habere diuerſos habitus.ib.
Fratres de Iuan de Dios habent habitum certum & contra non vtentes eis data eſt regalis executoria. ibid.& 234.c.2.
Non peccant Fratres Minores deferentes habitum a capillo ſolutum.ibid.c.2
Religioſi non poſſunt timore habitum dimittere. ib.
In ludis vtentes habitu religioſorum indecens. 137. colum.1.
Contradicentibus parochis poſſunt fideles in habitu Fratrum Minorum ſepeliri.ibi.col.2.
Soli Prælati poſſunt dare habitũ fidelibus,vt ſepeliantur.238.col.1
Decedentibus cum habitu communicantur indulgentię fratrum,etiamſi non dent eleemoſynam,vt alius ematur.ib.
Oſculantibus habitum Ordinis prædicatorum indulgentia communicatur ibid.

Hæres.hæreditas.

Loco hæredis ſuccedit monaſterium.172.c.1
Hæredes licet extranei tenentur præſtare debita alimenta.173 c. 1
Hæreditas iacens repręſentat perſonam defuncti laici.193.c.2
Hęreditas monacho quæſita immediate acquiritur monaſterio.237.c 2
Monacho recuſante hæreditatem poteſt eam monaſterium adire.ib.
Quoad acquirendam hæreditatem Monachus æquiparatur filio.ib.
Non poteſt monachus adire hæreditatem ſine conſenſu Abbatis.ib.
Propter ingratitudinem poteſt monachus exhęredari a Patre.ib col.2
Hęrede in articulo mortis ingreſſo religionẽ ſubſtitutus ſi ſine liberis deceſſerit hæres nõ excluditur ib c 2
Hæreditas nouitij pertinet ad ſuccedentes ab inteſtato.239.c.2.
In hæreditate non poſſunt ſuccedere Fratres Minores obſeruantiæ 240.c. 2.
Fratribus minoribus nec æſtimatio hæreditatis debetur.ibid.
Hæreditas pertinet venientib. ab inteſtato teſtamẽto nullo ib.
Teſtamento nullo poteſt in foro conſcientia retinere hæreditatem ib.
Hæreditas eſt quoddam ius vniuerſale.241.c.1
Inſtituta aliqua Eccleſia,quæ non exiſtat,propinquiori debetur hæreditas.ibi.
Hæreditas poteſt deferri Fratrib. minoribus vt ſtatim pro eorum neceſſitatibus vendatur.242.

Digitized by Google

Eccleſia B. Franciſci poteſt inſtitui hæres.ibid.
Hæreditas delata religioſo incapaci ipſius debetur illi, ſi tranſeat ad religionem capacem bonorũ.259. col.1
Capacitas hæredis debet conſiderari in morte teſtatoris.ibid.

Hæreticus, hæreſis.

Eccleſia hęreticum relapſum tradit brachio ſeculari. 94.col.2.
Contra religioſos hæreticantes poteſt procedere officiũ inquiſitionis.254 col.2.
Inquiſitores hæreticę prauitatis non poſſunt eſſe fratres prædicatores contra minores.ibi.c.2
Religioſi propter hæreſim comprehenſi mitius torquẽdi ſunt quam ſeculares.ibid.
Inquiſitor vnus ſine alijs non poteſt abſoluere ſacramentaliter ab hæreſi.253 col.1
Religioſi inquiſitores hæreſis quoad hoc munus exercẽdum non poſſunt ab eorũ Pręlatis limitari. ibi.c 2
Religioſi non poſſunt eſſe inquiſitores hęreticę prauitatis ſine expreſſa licẽtia ſuorũ Pręlatorũ. 254.c.1
inquiſitores hæreſis poſſunt procedere cõtra affirmantes peccata confeſſa a confeſſoribus Ordinu mendicantium eſſe iterum confitenda.ibid.col.2
Religioſi poſſunt creari notarij per inquiſitores hęreſis.254.c.2
inquiſitores hæreſis plenariam indulgentiam conſequuntur.ibid.
Abiuratio de re leui in cauſa hæreſis non facit religioſum inhabilem ad officia ordinis. 26.c.1
Purgatio Canonica in cauſa hæreſis eſt oſtenſio innocentia obiecti criminis.253.c.1

Homicidium.

Homicidium alicui parari ipſum certiorẽ facere aliquando optimum.27.co.1
Homicida religioſus grauiter puniendus.82.c.1
Homicidium inter grauiora & horribiliora crimina computatur.ibid.
Clericus homicida deponendus.ibid.
Clericus homicida non priuatur ipſo iure homicidio. ibid.col.2.
Subditi occidentes Prælatum non ſunt homicidæ, ſed parricidæ ibid.
Hi, ſi non ſint pertinaces, non debent tradi brachio ſeculari.ibid.
Quidam Monachi qui occiderunt prælatum traditi ſunt brachio ſeculari.ibid.
Remiſſio homicidij pertinet ad conuentum non ad hęredes monachi interfecti.154.c.1.

Honor.

In diſtributione honorum æqualitas ſeruari debet. 157 col.1
Summa æqualitas in diſtributione honorum iniuſtitia.ibidem.

Hora.

Duodecim horæ ſunt dies.158.c.2.
Religioſi ſecundum communem opinionem tenentur horas canonicas recitare.301.col.2.

Hoſpitalia.

Hoſpitalia debent viſitari ab Ordinarijs. 203.c.2
Hoſpitalia poſſunt in titulum conferri . pagina. 257. col 2.
Hoſpitalia in multis ſunt exempta. ibid.
In hoſpitale non bene ſe gerunt commendatarij . 258. col.2.
Hoſpitalarij regulares tenentur pauperibus & peregrinis prouidere.ibid.
Prælatis regularibus hoſpitale commendatur . ibid. col 2.
Hoſpitale habens Eccleſiam curatam annexam põt a legato cõmitti religioſo.ibid.co.2.& 259 c.1.& vrgente neceſſitate poteſt Epiſcopus, ad id religioſum a clauſtro reuocare.

I

Idelfonſus.

Diuus Idelfonſus fuit Ordinis Sancti Benedicti. 333.c.2.
Idelfonſus accepit habitũ in monaſterio Agalicẽſi, qđ erat ordinis S. Benedicti, quod fuit dedicatum Sancto Iuliano.ibi.334.c.1.

Ieiunium.

Solus Papa poteſt diſpenſare circa generalia ieiunia. 296.col.1
Epiſcopi et Prælati regulares cũ ſuis ſubditis in ieiunijs aliquando poſſunt diſpenſare.ibid.
Diſpenſatus vt non ieiunet, non eſt diſpenſatus vt carnes comedat ibi c.2.
Prælati poſſunt diſpenſare quoad anticipationem horę in ieiunijs.ibid.
Actu prædicantes poſſunt anticipare horam in ieiunijs.62.co.1
in dubio conſulendus eſt ſuperior circa obligationem ieiunandi.ibi.
in ieiunijs collatio ſerotina ratione debilitatis ſumitur & poteſt ex cauſa mane ſumi. ibid.c.2.
itinerantes poſſunt transferre ieiunium in aliam diẽ 297 col.1
Fratres minores ex vi ſuæ regulæ teneri ad ieiuniũ quadrageſimale probabilius.ibi.c.2
Fratres Minores ante vigeſimum primũ ætatis annum tenentur ad ieiunia vigiliarum, et quatuor temporum.298.c.2
Fratres minores in ieiunijs circa cibos debent ſeruare conſuetudinem.ibid.c.2
Fratres minores ante vigeſimum primum annũ nõ ſunt exempti a ieiunijs regulæ.299.300.
Minores 21.annis poſſunt ſe voto ieiunii obligare. 299.c.1
Magna tribulatione imminente pueris ieiunium indicitur.ibid.
Fratres minores tempore manifeſtæ neceſſitatis non tenentur ieiunio corporali, & quæ ſit manifeſta neceſſitas declaratur.300.
Quare Eccleſia reputat adoleſcentes impotentes ad ieiunandum.302.c.2
Fratres minores non ieiunando 6. feria vnum tantum peccatum committunt.303.

Ignorantia.

Ignorantia craſſa non excuſat.66.c.1
Ignorantia eorum, quæ pertinent ad ſuum munus ſubeundum, non debet excuſare prælatos.196.col.2
ignorantia teſtamenti & fideicommiſſi præſumitur niſi probetur.249.c.1.
ignorãtia triplex et eius natura explicatur. 255. c.2.

Immunitas Eccleſiarum.

A iure diuino immunitas Eccleſiæ habet originem. 130.131.
Apud Gentiles etiam immunitas quorundam locorũ erat.ibi.et 135.col.2
Gregorius Decimus quartus immunitatem Eccleſiarum commendauit.ib..c.2.& 137.c.1
immunitas Eccleſiarum in ſacris canonib. maxime commendatur.ibid.
Nõ fit cõtra immunitatẽ Eccleſię quãdo aliqđ priuilegiũ particulare alicuius Eccleſiæ infringitur.ib.
Aliqua ordinauerũt Sixtus V. et Gregor. XIV. circa immunitatem Eccleſiarum.137.138.
Religioſi ſinentes capi malefactores in ſuis monaſterijs contra immunitatem Eccleſię faciunt & irregularitati & cenſuris ſe ſubijciunt.ibid.
Religioſi non ſunt obligati malefactorem in ſuis Eccleſiis cuſtodire.ibid.
Vide in verbo Eccleſia.

Clerici

Clerici in criminibus, quæ merentur degradationem non gaudent immunitate Eccleſiæ. 139.c.1
Religioſi non gaudent immunitate eccleſiæ.ibid.
Iudex tenetur reducere ad eccleſiam gaudentem immunitate eccleſiarum.ibid.
*Commendatarij Ordinum militiarum in aliquibus non gaudent immunitate Eccleſiæ.*193.c.2
*Commendatarij Ordinum occidentes clericum non gaudent immunitate fori nec eccleſiæ.*194.c.2
*Loca fundata authoritate Epiſcopi gaudent immunitate eccleſiarum.*232.c.1.
Grangiæ monaſteriorum gaudent immunitate eccleſiarum.ibid.

Imperator.

imperator coronatur a Summo Pontifice. 189.c.2
imperatorum confirmatio ad Papam ſpectat ibid.
imperium aliquādo a Papa Imperatori in ſeculū fuit conceſſum.ibid.

Implorare auxilium.

*Poteſt implorare auxilium iudicis ſecularis contra iudicem eccleſiaſticum opprimentem laicum.*63.c.2
*Ad incarcerandum monachos fugientes poteſt implorare auxilium ſeculare.*65.c.2

Impunitas.

Impunitas delictorum cauſa eſt multorum malorum 94.col.1.

Inceſtus.

*Magna pęna eſt infligenda clericis; inceſtum cum filiabus ſpiritualibus committentibus.*72.c.1.& 2

Incontinentia.

*incontinentię peccatum clericorum, aut monachorum a ſecularibus magnifit.*16.c.1

Indi.

indi ſunt domini ſuarum poſſeſſionum. 292.c.1
indi bene tractandi, vt conſeruentur in fide. ibid.
indi varie fuerunt oppreſſi.ibid.
Multa priuilegia conceſſa ſunt in fauorem Indorū a Sede Apoſtolica.ibid.
*Tranſeuntes ad Indos ſine licētia Regum Hiſpaniæ modo non ſunt excommunicati.*295.c.1

Indicia.

*indicia quædam grauia, quædam leuia.*16.c.1.& 2
*indiciorum copia non eſt danda teſtibus.*37.c.1
indicia variantur ex diuerſitate feſtorum.ibid.

Indulgentia.

*indulgentię quæſtnariæ ſunt ſublatę.*174.c.1.& 2
*indulgentia decedentibus cum habitu cōicatur etiam ſi non dent eleemoſynam vt alius ematur.*306.c.1
Oſculantibus habitum ordinis prædicatorum indulgentia communicatur.ibid.
*indulgentia eſt remiſſio pęnæ temporalis, etc.pa.*259.col.1
indulgentia eſt abſolutio pęnarum.ibid.
*indulgentia pertinet ad forum pænitentiale aut ſacramentale.ibid col.*2
Communicatio bonorum facta à prælatis regularib. non eſt indulgentia.ibid.
*indulgentia tripliciter conſideratur.*259.c.1
*indulgentia per modum ſuffragij non eſt actus iuriſdictionis.*290.c.1
*indulgentia per modum ſuffragij multiplex definitio. ibid.c.*2
indulgentia eſt cōmunicatio theſauri ſatisfactorij.ib.
Olim maxima differentia erat inter indulgentiā plenariam, pleniorem, & pleniſſimam.ibid.
in indulgentiis carena, quadragena, ſeptena habent ſua ſignificata.ib.& 261.c.1
in conceſſione indulgentiæ plenariæ additur aliquādo, carena, quadragena, & ſeptena. ibid.
*Prælati habentes iuriſdictionem Epiſcopalem concedunt indulgentias.*262.c.1.
Prouinciales ordinum concedunt indulgentias ex authoritate Apoſtolica.ibid.
In die receptionis habitus, & profeſſionis conceditur indulgentia plenaria.ibid.
*Religioſi in diebus quibus cōmunicant maximas indulgentias conſequuntur.*263.c.1
Religioſi recitando Coronam Domini Ieſu & Coronā B.M.V. indulgentiā plenariā cōſequuntur.ib.
Pro miſſa Conceptionis habēt regulares indulgentiā plenariam 264.c.2.
Prout feſtiuitatibus ordinis Minorum indulgentia plenaria conceditur.ibid.
In feſto Prouincialis indulgentia plenaria cōceditur. 266.c.2
Multa indulgentiæ lucrantur in ſtationibus Romæ. 269 c.1
*Magnæ indulgentiæ lucrantur in eccleſia Lateranēſi.ibid c.*2
indulgentia ſeptem Eccleſiarum vrbis Romanę *enumerantur.*270.271.
Indulgentiæ enumerantur in dieb. ſtationum anni. 271.272.273.& 274.
*indulgentiæ ſtationum in aduentu, & quadrageſima enumerantur.*275.276.
indulgentiæ in tempore Paſchali enumerantur. ibid.
*indulgentiæ locorum Terræ Sāctæ enumerātur.*276.277.278
indulgentia Sancti Iacobi in Compoſtella enumerantur.ibi.& 279.
indulgentia conceduntur ſecularibus viſitantibus eccleſias ordinum mendicantium.ibid.
indulgentia conceduntur audientibus verbum Dei, & primum ſacrum a regularibus.ib.& 281
Regulares indulgētias viuorum poſſunt applicare defunctis per modum ſuffragij. ibid. & 281. *vide in verbo liberatio animæ.*
*Regulares per modum ſuffragij indulgentias poſſunt applicare animabus purgatorij.ibi.col.*2
*Eccleſia poteſt concedere indulgentias per modum ſuffragij animabus purgatorij.ibi.c.*2
Papa habet poteſtatem ad diſpenſandum de communi theſauro indulgentiarum.ibi.
*indulgentia non conceditur animabus purgatorij per modum ſuffragij per iudiciariam & abſolutiuam poteſtatem.*282.c.2.
indulgentia per modum ſuffragij cōceditur per authoritatem diſpenſatiuam theſauri Eccleſiæ. 281.c.2
*indulgentia tantum valet quantum ſonat.*282.c.2
*Lucrans pro defuncto indulgentiam, non neceſſe eſt, vt ſit in ſtatu gratiæ.*283.c.1
*indulgentia tantum plenaria liberat animam a purgatorio.*264.col.1
indulgentia Sabbatina origo apud Carmelitas, & eius valor. 285
*in ſtatione Sacramenti multa conceduntur ib.& c.*2
*Similem indulgētiam lucrantur Carthuſienſes.*266.col.2
*in articulo mortis habent religioſi indulgentiam plenariam.*267.c.1
*Probabile quod laicus poſſit concedere indulgentiam in articulo mortis.ibi.c.*2
*indulgentia Sanctiſſimi Sacramenti in ordine Minorum prodeſt pro defunctis.*285.
*Regulares indulgentias pro viuis poſſunt pro defunctis applicare.ibi.col.*2
*indulgentię pro nouo orbe conceduntur.multę.*286
Legati Papę poſſunt concedere indulgentias.ibi.
Dare indulgentias magis eſt actus iuriſdictionis quā ordinis ibid.
Maiores indulgentias poſſunt concedere legati quam Epiſcopi.ibid.

Indulgentia conceſſa plenaria pro feſtiuitatibus ordinis Minorum conceditur etiam in nouo orbe. ibi.
indulgentiæ reformantur nouiter a S.D.N. Clemente VIII. 288
indulgentia debet prædicari debitis temporibus arbitrio Ordinarij ibid.
Peccant indulgentias indiſcretas prædicantes. ibi.
indulgentia indiſcrete multiplicitur conſideratur. ib.
indulgentia conceſſa valens a tempore data. ib.
indulgentia non lucrantur niſi poſtquam notificantur ibi.
Quinquenniū indulgētię incipit à die notificationis. ib.
Papa non reuocat indulgentias per prædeceſſores in principio ſuæ creationis. ibid.
Cum abſoluitur opus impoſitum pro indulgentia debet lucratus eſſe in ſtatu gratia. 288 c. 1
Bona impoſita pro quærenda indulgentia ſufficit, quod ſint bona moraliter licet cum lucratur debet eſſe in ſtatu gratia ibi. col. 2
Non omnis actus, qui fit in peccato, eſt inefficax pro quærenda indulgentia 286. c. 1. & 2
indulgētiæ tot dierū & annorū intelliguntur aliquādo de continuis aliquando de interpollatis. 296. c. 1
indulgentiæ tot dierum & annorū conceſſa animab. purgatorij intelliguntur de pœnitētijs in hac uita. ib.
indulgentiæ multę conceduntur infirmis. 71

Infamia, infamis, infamate.

infamia eſt duplex. 20. c. 1
infamare ſolent maleuoli. ibid.
infamantes debent caſtigari, ib.
infamia eſt exiſtimation maculatio facta. 62. c. 1
infamati innocentes debent liberari a iudicibus. 62. col 1. & 2.
infamia eſt communis locutio ex veroſimilibus conſecturis. ibid.
Mali ſæpe probos viros infamant. ibid. col. 2
infamia duplex iuris, & facti ibid.
infames repelluntur a teſtificando ibid.
infames ſunt periuri. ibid.
infames ſunt eiecti a religione & habitu ſpoliati. ibi.
innocens infamatus debet canonice purgari. ib.

Infirmitas.

Statutū diſponens in infirmitate habet in locum in ſenectute 296. c. 2
Fratribus infirmis multa indulgentia conceduntur. 305 306.
Fratres poſſunt medicari infirmos. ibid.

Ingratitudo.

Ingratitudo abominabilis eſt. 132. c. 2

Iniuria.

Animo iniuriā di, qui dicit aut facit aliquid facit iniuriam. 78. c. 2
Non eſt iniuriator qui contra aliquem falſo ſcripſit ſecreto ad ſuum prælatū non animo iniuriandi. ib.
iniuriam facit literas obſignatas aperiens, et iniuriarum actione tenetur. ibi.
Non debet iudex vſpiam ſit iniurianti crudelis eſſe in iuriato. 79. c. 1

Ingreſſus.

ingreſſus religionis, vide in verbo religio, & religioſus.

Inimicus, inimicitia.

Præſumitur hodie inimicus cui olim fuit inimicus. 45 col. 2
inimicitia eſt exceptio legitima contra teſtem. ibi.
inimicitia capitalis multiplex radix. ib.
iudicis arbitrio relinquitur plerunq. quæ ſit inimicitia capitalis. ibid.
inimicitia pſumitur in teſte, quādo reus aliquid mali cōtra ſe aut cōtra conſanguineos fuit moliтus. ib.
oritur inimicitia ex minis de occidendo. 46. c. 1
inimicitia oritur ex accuſatione. ib.
inimicitia oritur ex depoſitione alicuius criminis. ib.
inimicitia oritur ex ſola iniuriarū prolatione. ib. c. 2.
inimicitia oritur ex ſola allegatione, quod aliquis ſit humili loco natus. ib.
inimicitia oritur, dū quis mouet quæſtionē ſuper prælationem obtentam. ibid.
inimicitia oritur ex iniuria facta. 47. c. 1
inimicus præſumitur, recenter reconciliatus. ib.
Ab inimico diſcedens præſumitur inimicus. ibi.
inimicus præſumitur, qui cum inimicis alicuius commoratur. ib.
inimici præſumuntur, qui ſunt de factione aliqua contraria. ib.
Reconciliatio antiqua & diuturna purgat præſumptionem inimicitiæ. ibid.
inimicitia procurata videtur fraudulenta. ib.
Quæ ſit inimicitia capitalis in particulari arbitrio iudicis derelinquitur. ib.

Innocens.

Innocentis bonum maxime debet attendi. 21. c. 2.

Inquiſitio.

inquiſitio eſt multiplex. 14. col. 1
inquiſitio dicitur ab inquirendo. 15. col. 1
inquiſitio eſt triplex generalis ſimpliciter, ſpecialis ſimpliciter, generalis & ſpecialis. ib.
inquirere tenetur prælatus de vita ſubditorum. ib.
inquiſitio alicuius delinquentis fratris non debet committi niſi experto. ibi.
in inquiſitione monachorum aut clericorū caute procedendum. ibid.
inquiri debet incontinentia clericorum aut monachorum cum ſecreto. ibid.
inquiſitio generalis poteſt fieri ſine eo quod præcedat infamia. ibi.
inquiſitio proponatur cum charitatiua exhortatione. ibid.
Qui nihil viſitat debet illud firmare. ibid.
Ante inquiſitionem non debent prælati recipere chartas quas mittunt monachi. ibid.
Ante inquiſitionem aliquādo ipſę chartæ ſunt vtilitatis. ibid.
Non debent ſemper prælati per dictas chartulas de aliquo ſpecialiter inquirere. ibid.
Non poteſt inquiri cōtra aliquem niſi ſit infamatus. 16. col. 1
Non poteſt inquiri aliquem niſi contra eum ſint indicia grauia. ib.
inquiſitio cōtra aliquem particularem fieri poteſt nō præcedente infamia, quando crimen eſt contra rēpublicam. 17. c. 1. & 2
infamatus de vno crimine non poteſt inquiri de alio diſtincto ibid.
Poteſt inquiri de genere alicuius nulla pręcedente infamia. 18. c. 1
inquiri poteſt de meritis aut demeritis promouendorum. ibid.
inquiſitio non eſt facienda ſolum ex literis delatorijs 23. col. 2
inquiſitio non eſt de occultis facienda. 52. c. 1
Aliquando iuſte iudex interrogat & iuſte reus veritatem celat. ibid.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis ſolum poſſunt punire ſacerdotes ſolicitantes fęminas in actu vel iuxta actum confeſſionis 72. c. 1
Poſſunt etiam procedere contra ſolicitantes ad peccatum nefandum in actu, vel iuxta actum confeſſionis ibid.
Inquiſitores poſſunt caſtigare regulares non ſacerdotes qui audiunt confeſſiones, et abſoluunt pœnitentes. 78. col. 1. & 2.

Inqui-

Digitized by Google

Inquiſitores non poſſunt punire ſacerdotes qui ſine iuriſdictione actuali audiunt confeſſiones.ibid.

Inſtitutio.

Duob. pijs locis inſtitutis pauperior pfertur.239.240
monaſterium monalium debet præferri monaſterio virorum quando ſimul inſtituuntur. ibi. col.2.
inſtituta aliqua Eccleſia qua non eſt,propinquiori debetur hereditas.241.c.1
inſtitutio inualida in perſona vera eſt etiam inualida.242.c.1
inſtituta Eccleſia fratrum minorum,inſtituitur Papa & Eccleſia Romana.ibid.

Interdictum.

interdictum dicitur quaſi inter duo dictum.316.c.1.
interdictum eſt ſeparatio a iure, vel a iudice facta à ſacramentis,& a diuinis.ibid.
interdictum multiplex eſt.ibid.
Poteſt interdicere qui Ordinarij authoritate poteſt excommunicare,& ſuſpendere.316.c.1
Femina non poteſt interdicere.ibid.
Femina et laicus ex priuilegio poſſunt interdicere.ib.
Aliqui prælati inferiores Epiſcopis poſſunt interdicere.316.col.1
Qui interdictum poni poteſt ab ipſo abſoluere.ibid.
interdicta ciuitate cenſentur interdicta monaſteria. 317.c.1.& 2.
monaſteria non poſſunt ſpecialiter interdici. ibid.
monaſteria tenentur ſeruare interdictum obſeruatū a matrice.ibi.& 318.c.2
Religioſi non poſſunt ſpecialiter ab Ordinarijs interdici.ibi.
Familiares & domeſtici religioſorum poſſunt interdici ab Ordinarijs ibid.
Religioſi curam animarum habentes poſſunt interdici ab Ordinarijs.319.c.1
Religioſi tenentur ſeruare interdictum nullum ſeruatum à matrice ibid.
Clerici ſeculares non tenentur ſeruare interdictum nullum.ibid.
Religioſi & ſeculares clerici non ſeruātes interdictū ſunt excommunicati.ibid.
Quæ dicatur Eccleſia matrix ſeruans interdictum à religioſis neceſſe ſeruandum.ibid.
Eccleſia matrice non ſeruante interdictum, non excommunicantur religioſi illud non ſeruando.ibi.
Diuina officia tēpore interdicti prohibētur. 320.col.1
Tempore interdicti poteſt Epiſcopus ordinis propter grauem neceſſitatem celebrare.ibi.
Tempore interdicti aliqua diuina officia iure communi permittuntur.321.322
Benedictio menſæ tēpore interdicti nō prohibetur.ibi.
Cantus litaniarum non ſolemnis tempore interdicti non prohibetur.ibid.
Aliqui tempore interdicti poſſunt aſſiſtere diuinis.pa. 321.col.1
Aliqua ſacramenta iure communi permittūtur conferri tempore interdicti.322
Tempore interdicti damnatus ad mortem poteſt etiam non ieiunijs communicare.ibid.
Cui conceditur tempore interdicti aſſiſtentia in diuinis non conceditur vt poſſit recipere cōmunionē.ib.
matrimoniū in quantū contractus pōt fieri in loco interdicto ſe ipſis contrahentib. interdictis. 323.c.1.
Benedictio nuptialis tēpore interdicti prohibetur. ibi.
Officia diuina ex priuilegio cap. Alma mater,celebrātur tempore interdicti.ibid.
Pulſans campanam ad miſſam tempore interdicti nō fit irregularis.324.col.2.
Tempore interdicti excludendi ſunt omnes non habētes priuilegium.ibi.
Non peccant mortaliter audientes ſacrum tempore interdicti.ibid.
Peccat tamen laicus in aliquibus caſibus intereſſens ſacro tempore interdicti.ibid.
Clericus ſacris initiatus violans interdictum peccat mortaliter.ibid.& 325.c.1
interdictum loci non violatur niſi denuncietur.ibi.
Tempore interdicti poſſunt clerici primæ tonſuræ ſepeliri in ſepultura eccleſiaſtica.ibi.c.2.
in interdicto tantum generali diſponit caput Alma mater.ibid.
Laicis priuilegio carentibus tempore interdicti negatur eccleſiaſtica ſepultura.325.col.1.
Sacerdos publice officians funus tpe interdicti peccat mortaliter,ibi & ſi officiet funus in loco ſpecialiter interdicto incurrit irregularitatem.ibi.
Priuilegium conceſſum tempore interdicti pro diuinis officijs extenditur ad ſepulturam.ibi.c.2
Pompa moderata tempore interdicti varie explicatur.ibi c.2.& 347.c.1
Ceſſante interdicto cadauera ſepulta in loco prophano ſolent extumulari.ibid.
Diuerſis modis tollitur interdictum.326.c.1
In aliquibus feſtiuitatibus tempore interdicti ſuſpēditur interdictum iure communi.327.col.1
Suſpenſo interdicto quoad officia diuina non ſuſpenditur quoad adminiſtrationem Sacramentorum.ib.
Suſpenditur interdictum in feſtiuitatibus a primis veſperis præcedentis diei.ib.
Finitur ſuſpenſio interdicti in completorio incluſiue. ib.& ſecundū quædā priuilegia in occaſu ſolis. ibi.
Priuilegia regularium contraria iure cōmuni pro tēpore interdicti et ceſſationis a diuinis non ſunt ſublata per Concilium Tridentinum. 327. 328. 329.
In multis feſtiuitatibus poſſunt regulares ſuſpendere interdictum.ib.col.2.& 330.331.
Pro generali interdicto conceſſa non extenduntur ad ſpeciale.98.col.1
Nulla eſt differentia quoad regulares inter interdictum & ceſſationem a diuinis.330.c.2
In feſtiuitatibus in quibus interdictū, et ceſſatio a diuinis tollitur per priuilegia fratrū pōt. ſecularibus adminiſtrari Sacramētū Euchariſtiæ.331.et 332
Religioſi extra ſua monaſteria quando ſuſpēditur interdictū quoad officia non poſſunt Sacramentum Euchariſtiæ adminiſtrare fidelibus.ibid.c.2.
Religioſi poſſunt dare ſacramentum extremæ vnctionis fidelibus in ſuis domibus ægrotantibus.332.c.2
In feſtiuitatibus Sanctorum quorum corpora in Eccleſijs regularibus requieſcunt ſuſpenditur interdictum.ib.& 333.col.1.
Non poteſt ſuſpendi interdictum quādo in dictis Eccleſijs notabiles reliquiæ requieſcunt.ibid.
In feſto patronorum et Patronarum Eccleſiarum regularium ſuſpenditur interdictum.ib.c.2
In feſto tranſlationum Patronorum ordinum ſuſpenditur interdictum.ibid.
in multis feſtiuitatibus alijs ſuſpenditur interdictū & ceſſatio.ibid.
in profeſſione alicuius religioſi ſuſpenditur interdictū & ceſſatio a diuinis per totum diem,non tamen in noſtro ordine Minorum.334.& 335.
Prælati regulares poſſunt in ſuis monaſterijs etiam tempore ceſſationis admittere aliquos ſeculares ad officia diuina. 335.
Interdictum & ceſſationem a diuinis poſſunt moniales in feſtiuitatibus ordinis ſuſpendere. 336.
Pro tempore interdicti habent familiares multa priuilegia.337.c.1.et 2.
Abbatiſſæ monaſteriorū poſſunt tempore interdicti et ceſſationis a diuinis admittere aliquos ſeculares ad diuina.ibid.

Syndicus fratrum Minorum & eius vxor, & filij poſſunt admitti ad diuina tempore interdicti et ceſſationis a diuinis, ibid.
Medicus monaſterij poteſt admitti tempore interdicti, & non ceſſationis a diuinis. ibid.
Ordinarius ſanguinis diminutor non gaudet priuilegio etiam tempore interdicti. 338. col. 2
Ad celebrandum poteſt clericus admittere eos cũ quibus conuerſari ſolet ibid.
Ad celebrandum poſſunt admitti ſeculares deficientibus fratribus qui celebrantem adiuuent. ibid.
In loco ſpecialiter interdicto poteſt aliquando Epiſcopus diſpenſare vt celebretur. 342. c. 1. & 2.
Caput Alma mater non habet locum in ſpeciali interdicto. ibid.
Iure antiquo interdicto generali aut ſpeciali omnino a diuinis ceſſabatur. ibid.
Interdictum generale, aut ſpeciale iuris antiqui bene poterat in parte relaxari. ibid.

Irregularitas.

Non poſſunt prælati regulares diſpẽſare in irregularitate prouenĩẽte ex abortu creaturæ aĩatæ. 85. c. 1. et 2
Non remanent irregulares eccleſiaſtici cõmittentes cauſam ſanguinis alicui iudici ſeculari. 192. c. 1.
Prælati regulares poſsũt diſpẽſare in irregularitate ꝓcedente ex homicidio voluntario iuſto. 313. 314
Irregularitas homicidij voluntarij & bigamiæ ſemper excipitur in priuilegijs regularium. ibid.
Papa reſeruat ſibi irregularitatẽ ex iniuſta fructuũ perceptione. 314. col. 1
Prælati regulares habent poteſtatem ad diſpẽſandum in irregularitate, excepta orta ex homicidio voluntario, etiam excipitur orta ex homicidio iniuſto. ibid. col. 2
Prælati regulares non poſſunt diſpenſare in irregularitate procedenti ex bigamia. ibid. c. 2.
Monachus iuuans chirurgum ad ſcindendum membrum non fit irregularis. 315. c. 1
Captura alicuius malefactoris fugitiui cum proteſtatione non inducit irregularitatem. 315. c. 2
Querela de malefactoribus cum proteſtatione non inducit irregularitatem. ibi. c. 2.
Irregularis factus ſine abſciſſione membri alicuius põt oĩa exercere quæ non repugnant abſciſſioni. ibi.
Irregularis non eſt pulſans campanam ad miſſam tempore interdicti. 324. c. 1
Eccleſiaſticus authorizans aſſiſtendo deformationibus factis ꝑ ſuiam ſui iudicis nõ eſt irregularis. ib.
Non fit excommunicatus Epiſcopus excommunicatũ ſi compellat Sacerdotem coram ſe celebrare. ibi.
Non quæcunque authorizatio inducit irregularitatem. 353. col. 1
Perſonaliter dictus violans interdictum fit irregularis. 324. col. 2.

Itinerantes fratres.

Itinerantes fratres ignoti nõ ſunt recipiendi à Prælatis monaſteriorũ ſine literis cõmẽdatitijs. 245. c. 2
Itinerantes presbyteri non debent recipi ad celebrandum ſine literis commendatarijs. 346. c. 1
Itinerantes fratres conuentuales tenẽtur ſe præſentare coram Guardianis fratrum de obſeruantia. ib.
itinerantes fratres Minores de obſeruantia poſſunt hoſpitari in aliqua domo ipſis relicta. ibid c. 2
itinerantes fratres lucrantur indulgẽtias fratrũ. ibi.
itinerantes fratres poſſunt transferre ieiunium diei in aliũ. ibi, & poſſunt de mane facere ientaculũ. ib.

Iubileus.

iubileus aliquid addit ſupra indulgentiam. 260. c. 2
iubileus ab antiquo trahit originem. 291. col. 1. & 2.
Tempore Iubilei priuilegium ſatis accommodatum conceditur. 294. c. 1. & 2.

Index.

Indices ſunt conſtituti vt homines in officio contineãt pag. 1
Iudices ſtateram debent in manibus geſtare. ibi. c. 2.
iudices debent ſeruare iuſtitiam. ibid.
iudices debẽt cõponere partialitates et diſcordias. ib.
iudices non debent eſſe partiales ibid.
iudex ſecularis non poteſt cognoſcere de cauſis regularium. 4. c. 1
iudex ſecularis non poteſt cognoſcere de cauſis regularium militum. 5. c. 1.
iudex ſecularis poteſt cognoſcere de crimine cõmiſſo à religioſo ante ſuſceptum habitum. ibi. col. 2.
iudex ſecularis debet cognoſcere de delicto commiſſo a laico cum monacho 6. c. 2. qui non poteſt cognoſcere de delicto monachi. ibid.
iudex ſecularis non poteſt cognoſcere de crimine enormi clerici. 7. c. 1.
iudex ſecularis non poteſt morti tradere presbyterum ante degradationem ibi.
iudices regularium procedunt vt patres et vt iudices. 11. col. 1. & 2
iudices regulares procedendo vt patres tantum procurant vt emendent. ibi.
Procedendo vt iudices prætendunt vindictam. ibid. & ſic procedere debet ſine figura iudicij, & ſtrepitu. ibid.
iudices in cauſis leuib. procedũt de plano ibi. et 12. c. 1.
iudices regulares pro leuibus non debent fulminare proceſſus. ibid.
iudices regulares non debent eſſentialia iuris omittere, & quæ ſunt talia explicatur. ibi.
iudices regulares ſolẽnitates iuris poſſunt omittere. ib.
iudices non poſſunt procedere niſi prius conſtet de delicto. ibi. c. 2
iudices poſſunt inquirere de delicto etiamſi non cõſtet de delinquente. ibid.
iudices non poſſunt procedere per viam accuſationis niſi prius conſtet de delinquente. ibid.
iudices non poſſunt procedere contra aliquem per viã denunciationis, niſi prius conſtet de delinquente. 13. col. 1
iudices regulares non poſſunt procedere ad capturam monachi cum ſemiplena probatione 12. c. 1.
iudex dum conceditur, idoneus præſumitur. 13. c. 2
iudex eſt mediator inter accuſatõ et accuſatũ. 24. c. 2.
Peccant iudices procedendo in grauib. ſine accuſatione. 25. c. 1. ſecus in leuibus ibid.
iudices in caſibus leuibus non tenentur ſeruare ordinem iuris ibid.
iudex ad indagandam veritatem debet facere omnia quæ oportet. 36. 37
iudices regulares magis procedunt ad correctionem, quam ad vindictam. 41. col. 1
Simplici iudicis aſſertioni ſine eo quod conſtet de proceſſu in ſcriptis, etiam ex conuentione partium, ſecũdum aliquos, non creditur. ibi. col. 2
in cauſis exiguis creditur ſimplici iudicis aſſertioni. 42. col. 1.
Pro iudice præſumitur. ibi. col. 2.
iudex in inquirenda veritate debet eſſe ſubtilis et diligens inueſtigator. 52. c. 1.
iudices contra iuris ordinem reos interrogantes proprias animas damnant ibi.
iudex condemnando innocentem ſecundum allegata & probata non admittit ſuum honorem. 53. c. 2.
iudices miniſtri Dei vocantur. 59. c. 2
iuſtitiam præ oculis habere debent ibid.
iudices veritatem et æquitatem præ oculis habere debent. 60. c. 1
A iudicibus vana gloria abeſſe debet. ibid.

indices.

Digitized by Google

Iudices in rebus leuibus faciliores ad gratiam quam ad rigorem ſunt.ib.
Iudices magis ad miſericordiam quam ad rigorē debent inclinare.ib.
Iudices non debent nimis omnibus indulgere.ib. col.2
Aequitas iudicum debet eſſe regulata iuribus.ib.
Iudicis authoritas iur dice interpoſita facit licitum. pag.63.64
Iudex in arbitrarijs dēt eligere mitiorē pœnā. 64.co.2
Iudex omittendo iuſtitiam videtur facere iniuſtitiā. 90.col.1
Eadem pœna punitur iudex negligens qua ipſe delinquens.ib.
Negligentia iudicis perdit diſciplinam in ſubditis.ib.
Negligentia iudicis fouet crimina.ib.
Iudex negligens in adminiſtratione iuſtitia eum dolo, debet priuari ab officio.ib.
Iudex male iudicans ex imperitia pœna arbitraria debet puniri.90.col.2
Iudex iuſtius peccat in abſoluēdo q̄ in condēnando ib.
Ex tenore proceſſus cognoſcitur quando iudex ex dolo vel ex leui culpa procedit.ib.
Nō licet rogare iudicem vt faciat contra ius. 93 c.2
Decet pro inimico rogare iudicem vt ei tota pœna delicti remittatur ib.
Licet rogare iudicem vt tota pœna remittatur reo emendato.ib.& 94.col.1
Quilibet poteſt petere a iudice vt faciat quod ius non impedit ib.
Non licet rogare iudicem vt volenti emendare, tota pœna remittatur.ibid.
Iudex tenetur ſeruare fidem, quam dedit delinquenti eū non offendendi ſi confiteatur delictum.139.co.2
Iudex promittendo impunitatē delinquenti ſi non ſeruat peccat.ib.
Iudices extra territorium iuriſdictionem exercere nō poſſunt. 78.col.1
Iudices Eccleſiaſtici poſſunt ſequeſtrare triticum religioſorum.186.187
Coram iudicibus ſecularibus debent peti redditus monaſteriorum commiſſi a Rege.197.col 1.& 2
Coram iudicibus Eccleſiaſticis debent peti redditus tēporales hoſpitalis fundati authoritate Epiſcopi.ib.
Iudex Eccleſiaſticus eſt competens reſpectu cauſa ſpiritualis, non autem temporalis 193. col.1
Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit contra laicum damnificantem Eccleſiam aut monaſterium ib.
Monaſteriū pōt recōueniri corā iudice ſeculari.ib.
Iudex ſecularis poteſt citare prælatum monaſterij inſtituti pro publicatione teſtamenti.ib.
Iudex non cōpetens eſt tanq̄ perſona priuata.202.c.2
Nullus poteſt eſſe iudex in cauſa propria. ib.
Iudex, alius ordinarius, alius extraordinarius. 343. col.1
Iudex ordinarius eſt ad vniuerſalitatem cauſarū.ib.
iudex extraordinarius quidam ex arbitrio, quidā ex commiſſione ſuperioris delegatus.ib.col.2
Iudex cōſeruator ſecūdum aliquos eſt iudex delegatus.ib.
Regulares non poſſunt compelli eſſe iudices.ib.
Quando compelluntur a Sede Apoſtolica eſſe iudices obediant, ſeu poſſunt non exequi, interdicente ſupplicatione.ib.
Poſſunt iudices examinare reſcripta Apoſtolica.ib.et 344.col.1
Qualitas monachalis non inhabilitat monachos ve ſint Iudices.117.col 1. & 2

Iudicare.

Non eſt iudicandū ſecundū ea qua foris ſunt.106.c.1
Inferiores de ſuperiorū factis nō dēt iudicare. 288.c.1
Iudicium quoddam eſt ſuppoſitionale, aliud ſecundum definitionem.17.18
Acta in iudicio ordinario & extraordinario debent ſcribi a notario.40.col.1
Iudicium eſt notabile ſignum alicuius dicti vel facti. 62.col.1
Triplex eſt iudiciū plenum, ſemiplenum & leue, ib.
Iudicia grauia sūt quæ, veritati, præſumptione iuris, æquantur .ib.
Iudicium incongruit diuidi.195.196.
Vbi eſt iudicium cœptum ibi debet finiri. 198.col.1
Alterius conditio, qui iudicium inchoauerat non debet fieri deterior ex perſona hæredis.ib.
Dicitur iudicium inceptū ante litis conteſtationem, immo & per citationem.ib. vide verbo lis.

Iuramentum.

Iuramentum a iudice non competente acceptum nullū eſt.40.col.2
Sacerdos aut religioſus iurat ſupra pectus aut ſupra prælatum.44.col.1
Præceptum obedientiæ in virtute Spiritus Sancti, nō eſt in virtute iuramentum.ib.
Iuramentū præſtitum obligat reſpondere ſecundū intentionem iudicis iurib. regulatam. 53. col. 1. & 2
Iuramentum aſſertorium liberum appellatur. 54.c.1
Iuramentum poteſt ſumi a reo ad indagandam veritatem.ib.col.2
Ad deferendum reo iuramētum non ſola indicia aut infamia ſufficiunt.ib.
Iuramētum prudenter eſt deferendum, ne occaſio periurij accipiatur.ib.
Iuramentum non poteſt a lege ciuili annullari.120. c.1.& 2
Iuramentum eſt quid ſpirituale et Eccleſiaſticū. ib.
Lex ciuilis non poteſt præcipere vt non ſeruetur iuramentum ib.
Iuramentum contra ius naturale non obligat.ib.
Ius Canonicum poteſt declarare, non valere tale iuramentum.ib.col.2
iuramentum eſt actus latriæ.344.col.2
iurare eſt Deum in teſtem vocare.ib.
Multipliciter iuratur.ib.
iuramentum neceſſe debet ſumi a teſtibus.ib.co. 2
iuramentum datur ad ligandum teſtes. ib.
in lege veteri multipliciter iurabatur.ib.
Sacerdotes iurant in verbo ſacerdotis.ib.
Maior obligatio oritur ex voto quam ex iuramento. 226.col 2
Deferatur iuramentum in cauſis, in quib. proceditur de plano ſola veritate inſpecta.ib.
Mandatum in Spiritu Sancto non eſt etiam virtualiter iuramentum ib.
iuramentum iniūctum eſt ad indagandam veritatem vnicum remedium.ib.
iuramentum torturæ comparatur.ib.
Qui iurat falſo, vt periurus debet caſtigari. ib.

Ius Patronatus.

Tria conſtituunt ius patronatus.132.col.1.& 2
Fundatio dat ius patronatus.ib.
Fundator poteſt in iure patronatus apponere omnes cōditiones licitas.ib.
Tranſlatio monaſteriorum debet fieri ſaluo iure patronatus.133.col.1
Fratres Minores non poſſunt concedere ius patronatus ſuarum Eccleſiarum poſt quam ſunt Sedis Apoſtolicæ.ib.
Laici in ſuo iuris patronatu debent foueri.ib.
ius patronatus a iure & patrono dicitur. 347.col.1
ius patronatus eſt poteſtas præſentandi inſtituendum ad beneficium eccleſiaſticum.ib.
Ius patronatus quoddam eccleſiaſticum, quoddam ſeculare.ibid.
ius patronatus alicuius per profeſſionem transfertur in monaſterium.345.col.1.& 2
ius patronatus eccleſiaſticum ex priuilegio competit laicis.337.col.2

Digitized by Google

Reges Hiſpaniarum habent ius patronatus in præceptorias militiarum. 248. col. 1
Reges habentes ius patronatus in Eccleſiis ſecularib. aut regularibus non poſſunt præſentare in his, niſi Abbates illius congregationis. ib. & col. 2
Poteſt aliquis inſtituere ius patronatus in reb. incertis pauperibus inſtituendis. ib. & 349. col. 1

Iuriſdictio.

In contentione iuriſdictionis non trahit ad ſe magis dignum minus dignum. 6. col. 2
Iuriſdictio maior Eccleſiaſtici eſt a iure cõmuni. ib.
Iuriſdictio iudicis regularis eſt a priuilegiis. ib.
Omnis iuriſdictio iure Pontificio eſt delegabilis. 162. col. 1
Iudices non poſſunt exercere iuriſdictionem in territorio alieno. 178. col. 1. & 2
Prouinciales regulares poſſunt exercere iuriſdictionẽ in territorio alieno. ib.
Poteſtas eccleſiaſtica non ſe extẽdit ad iuriſdictionem temporalem. 18. col. 1. & 2
Iuriſdictionem temporalem habere Eccleſiaſticos, & regulares non eſt inconueniens. 191 192
Pro hac iuriſdictione exercenda iudices laici ſunt conſtituendi. 191. col. 2. qui debent procedere ſicut alij iudices quo ad ſe & quoad alios.
Aequius credendum eſt Eccleſiaſticos et regulares debere exercere iuriſdictionem temporalem, quã Eccleſiaſticam, principes. 192. col. 1
Abbates habentes iuriſdictionem temporalem non poſſunt per ſe condemnare vaſſallum ad pœnam ſanguinis. ib.
Iuriſdictio nõ poteſt cõferri alicui a priuatis. 193. c. 1
Iuriſdictio ſpiritualis Epiſcoporum pendet a Summo Pontifice. 200. col. 1
Monaſteria poſſunt habere iuriſdictionem tẽporalem. 246. col. 2. & ceſſante metu irregularitatis poſſunt eam exercere per ſubſtitutos ſeculares. 247. c. 1
iuriſdictionem dat conſuetudo 246. col. 1

L

Laborare.

Laborare in diebus feſtiuis etiam cauſa pietatis eſt prohibitum. 223. col. 1
In quib. feſtis cõceſſit Eugenius quartus laborare. ib.

Laici fratres.

Laici fratres ſunt propriè religioſi 349. col. 1
Laici fratres differunt a donatis. ib.
Laici Fratres dicuntur conuerſi.
Laici Fratres poſſunt tangere corporalia. ib. col. 2
Laicis Fratrib. in apoſtaſia ordinatis non debet permitti vſus ordinum. ib.

Læſæ maieſtatis crimen.

Crimen læſæ maieſtatis grauiter punitur. 80
Domus hoc crimen committentis euertitur & ſalè aſpergitur. ib. col. 2
Domus præfata aratro deſtruitur. ib.
Vide in verbo perduelis.

Lectiones.

Lectiones Sacræ Scripturæ poſsũt regulares in ſuis Eccleſiis legere. 364. col. 2

Lectores.

Lectores Theologiæ qui per duodecim annos eã perlegerũt in ordine Minorũ habent præeminentiã. ib.
Lectores Theologiæ moralis ſunt in monaſterijs conſtituendi. ib.

Legatus.

Abbates Epiſcopi et Monachi habentes alia requiſita poſſunt eſſe legati. 350. col. 1
Legati locum tenens poteſt eſſe Monachus. ib. col. 2
Legatus poteſt conferre beneficium monacho ſine licentia ſui Abbatis. ib. col. 2
Legatus poteſt exercere omnia quæ poteſt delegans exceptis reſeruatis. 364. col. 1
Legato accedente ad aliquam vrbem omnis clericus tenetur obuiam ire. ib.
Non minus parendum legato quam Papæ. ib. col. 2
Legatus a latere habet in exemptis iuriſdictionem. ib.
Legatus non poteſt diſpenſare vt homo diſparis profeſſionis in prælatum eligatur. 154. col. 1
Legatus a latere poteſt magis contra exemptos, quam Epiſcopus. 204. col. 2

Legatum.

Cuilibet de populo competit vt legata pia adimpleantur. 240. col. 2
Syndicus Fratrum minorum poteſt petere in iudicio legata Fratribus Minoribus. 241 col. 1
Legatum relictum monacho cum conditione, vt nihil percipiat Abbas, & ſub hac conditione, quod in eo ſe intromittere non poſſit, explicatur. 351. 352. c. 1
Cum licentia Prælati poteſt monachus recipere legatum. ib. col. 2
Prælatus monaſterij poteſt dare licentiam monacho ut diſpendat ſecundum ſuum ſtatum. ib.
Legatum relictũ monacho acquiritur monaſterio ſuæ habitationis quando legati dies ceαit. ib.
Legata in ſingulos annos ſunt plura. ib.
Prælatus inuito ſubdito poteſt expendere in neceſſitate conuentus legatum relictum ipſi. ib col. 2
Legatum pecuniæ ſactum fratri Minor pro ſuis neceſſitatibus poteſt expendi a Prælato in alios conuẽtus. 352. col 1
Dominium pecuniæ legatæ Fratrib. Minoribus non remanet apud dantem, ſed in Sedem Apoſtolicam transfertur. ib.
In expendendis legatis factis fratrib. Minoribus magna debet eſſe paupertatis abdicatio. ib. col. 2
Legatum relictum religioſo ad ſuas neceſſitates cenſetur relictum ad pias cauſas. ib.
Relicto legato monaſterio non poteſt teſtamentarius eidem monaſterio aliquid aliud applicare. ib.
Legatum relictum monaſterio in certum vſum ſecluſo ſcandalo poteſt Prælatus in alium vſum conuertere legatum. 353. col. 2
Teſtamentarius cũ licentia et conſilio Epiſcopi poteſt commutare vnum legatum in aliud ib col. 2
Non eſt relictum legatum pro aliquo opere quod fieri non poteſt. 254. col. 1
Fundus legatus religioſis pro celebratione feſti, q̃d ſuper, ex fructib. ipſius eſt monaſterio acquiritur. ib.
Legatum relictum fratrib. Minorib. pro ſuis neceſſitatibus quomodo intelligatur. 354. 355
legatum annui redditus relinqui poteſt fratrib. Minoribus. 356. 357
legatum incapaci pro non ſcripto habetur. ib.
legatum annui redditus eſt multiplex. ib.
legatũ annui redditus promiſſis alienis eſt potius ſtipendium quam legatum. ib. col. 2
legata annua relicta fratribus Minorib. poſſunt peti ex officio iudicis. ib.
Legata annua fratribus Minoribus relicta vt ſtipendia Miſſarum cenſentur. ib.
legatũ relictum fratrib. Minoribus pro fabrica valet. 358. col. 1
Prælati regulares poſſunt facere compoſitionem ſuper legatis annuis etiam relictis fratribus Minoribus. ib col. 1. & 2.
legatum relictum puellæ ſi nobili nubat debetur ipſi totum ſi ingrediatur religionem. 359. 360
legatum relictum feminæ ſi nupſerit, fauorabilius, quam legatum relictum ſi non nupſerit. ib.
Conditio appoſita legato impediens ingreſſum religionis irrita eſt. ib.
legatum relictum alicui ſi intrauerit religionem explicatur de ingreſſu per profeſſionem. ib. col. 2

Legatum

Legatum relictum pauperib, religioſis magis quam alijs conferendum.ib.c.2
Legatum relictum Eccleſiæ parochiali debetur pauperiors duobus exiſtentibus.ib.
Legatum relictũ monaſterio Monialium *eſt conferendum .361.c.1*

Legitima.

Filius non poteſt petere legitimam in bonis patris facti religioſi poſt etiam profeſſionem, donec ipſe moriatur.251.252
Legitima parentum debetur fratrib. Minoribus conuentualibus.361.362

Lex.

Lex Imperatorum non obligat eccleſiaſticos ipſius tamen rationibus regnntnr.61.c.1
Lex pęnalis rigoroſa tantum obligat in foro exteriori.75.c.2
Lex naturalis per humanas leges declaratur.111 c.1
lex naturalis dictat, defenſionem omnib. eſſe permiſſam.ib.
lex ponitur reſpiciendo ad id, quod eſt vt in pluribus bonum ib.
tranſgrediens legem ex animi ſimplicitate excuſatur a peccato mortali.112.c.2
lex exorbitans & pœnalis extenditur ad alium caſum, vt non ſit fruſtratoria.119.c.2
lex non debet extendi cõtra ius, ne detur legum correctio.ib.
lex generalis limitatur ſecundũ mẽtem legis.126.c.1
leges debent eſſe omnibus fructuoſa.156.c.1
lex generaliter loquẽs ꝑ alias leges limitatur.168.c.1
lex non ligat præter finẽ intentũ a legiſlatore.ib.col 2
Verba prœmialia legis inducunt cauſam finalem.ib.
Ex legis prœmio colligitur mens diſponentis.ib.
lex generalis ad omnia ſpecificata per ipſius verba debet extendi.167.c.1
Ceſſante cauſa legis ceſſat eius diſpoſitio.170.c.1
Senſus legis magis quã eius verba dẽt conſiderari ib.
Verba legis ſunt intelligenda cum effectu etiã extrinſeco, quem intendit legiſlator.ib.
lex vetus iudicialis & cęrimonialis per paſſionẽ Chriſti ceſſauit.200 c.2
lex Euangelica continet præcepta moralia, & naturalia.ib.
Duplex lex Epĩ diœceſana, & iuriſdictionis. 199.c.2
lex pęnalis non obligat ad pęnam ante ſentẽtiam declaratoriam.226.c.1
Bona fide tranſgrediẽs legẽ non peccat mortaliter.ib.
lex humana male intellecta non ligat in foro conſcientia.ib.
lex aliquid prohibens fieri, niſi certo modo inducit formam.255.256
lex fundata in præſumptione ceſſat in foro conſciẽtia, quando veritas eſt in contrarium.288.c.1
lex, vt liget, debet publicari.295.c.1
lex, vt liget , debet eſſe in vſu ib.
lex rationabilis deſcribitur.302.c.2
tranſgreſſio legis cum diſpenſatione non eſt priuilegiũ 328.col.1

Liberatio animæ.

liberant Religioſi *per ſua ſuffragia animas a purgatorio.281.col.1.& 2*
Per indulgentiam plenariam per modum ſuffragij liberatur anima a purgatorio.282.283
Non omnis indulgentia liberat animã a purgatorio. 294.col.1
Miſſa dicta pro liberatione animæ purgatorij in certo altari non eſt neceſſarium vt dicatur in altari portatili ib.

Liberi.

Conditio ſi ſine liberis deceſſerit, ceſſat in ingredientе monaſterium 238.c 2
Conditio ſi ſine liberis deceſſerit eſt explicanda vt a religione nemo abſtrahatur.ib.

Libri.

legentes libros prohibitos manent excõicati.255.256
Aliqui Prælati regulares extra has Hiſpaniarũ regiones poſſunt dare licẽtiam viris doctis ſui ordinis vt legant libros hæreticorum.ib.
libri facti a regularib.non poſſunt imprimi ſine licentia ſuperiorum & ſupremi ſenatus 309.c.1.& 2
In impreſſionib. librorum conſuetudo prouinciarum attenditur.ib.
Priuilegia ad imprimendos libros religioſis conceſſa monaſterio acquiruntur.ib.
Non eſt contra regulam Fratrũ priuilegia mediante Syndico ad imprimendum libros procurare.ib.
In impreſſionib. librorum caute debent procedere Fratres Minores.310.311
Priuilegium ad imprimendum librum factum Fratri Minori explicatur.ib.
Non eſt licitum fratribus Minorib. petere pecunias mutuatas ad imprimendos libros.ib.c.2
Fratres Minores non poſſunt vendere libros.ib.c.2
Negatio circa libros fratrib. Minorib eſt ꝓhibita.ib.
Syndicus Apoſtolicus non poteſt pęnam appoſitam cõtra imprimentes libros fratrum Minorum petere.312.col.1.& 2
Libri non ſunt ex Bibliothecis extrahendi ſine licentia Prælati.262 c.1.et 2

Lis.

Lis inchoata a laico coram Iudice ſocnlari debet finiri co mortuo coram ipſo etiam ſi monaſteriũ ei ſuccedat.198 c.1
Sola mandati productio non indicit litem.ib.
Litis pendentiam cauſat citatio.ib.c.2
Pendente lite nemo eſt priuandus titulo & poſſeſſione exemptionis. 204.c.1

Literæ.

litera delatoria ſine ſubſcriptione non cauſant infamiam.23.c.1
Harũ literarũ auctor diligenter dẽt indagari.24.c.1
litera priuatę faciunt fidem, ſi ab ſcriptore recognoſcãtur.29.c. 1
literæ priuatæ habentur pro recognitis ad contumaciã ſcriptoris nolentis recognoſcere.ib.c.2
literæ debent recognoſci cum alijs ſimilibus literis ab ſcriptore faciendis.ib.
Recognitionis ſententia viſis alijs literis ad ſcriptores peritiores pertinet.ib.
Cõparatio literarũ non inducit plenã probationẽ.ib.
Iuramentum datum ſcriptori literarum ſupplet defectum probationis earum.ib.
Scribens literas ſecretas ad Prælatum contra aliquos non eſt infamator.79 c.1
Literas obſignatas aperientes, & aduerſarios mittentes oſtendentes incidunt in pœnam falſi.86.c.2
Non licet literas obſignatas aperire etiam ad propriã defenſionem.87.c.1
licet literas non tradere ad propriam defenſionem.ib.
literas dãtes procurandi officijs in ordine D. Hieronymi incidunt in excommunicationem.170.c.2
Religioſus poteſt accipere a prælato bonorum adminiſtrationem.172.c.1

Loca.

Excommunicantur religioſi, qui ſine licẽtia Papę noua loca ad habitandum recipiunt, mutant & alienant hactenus percepta.134.c.1.& 2

Ludus.

Non eſt licitum religioſi ludere ad aleas.88.c.1
Eccleſiaſtici & Religioſis ludẽtes ſunt puniendi iuxta qualitatem culpæ ib.c 2
Iurans non ludere dans alteri pecuniam vt ludat eſt periurus.ib.
lucrata in ludis a religioſis ſunt monaſterio reſtituẽda.ib.

Licen-

licentia Prælatorum data religioſis ad donandum nō intelligitur data ad ludendum.ib.c.2

Luna.

luna habet radios lugubres, ſol vero claros.43.c.1

M

Maioratus.

CAuſa maioratus & feudi habent in multis maximam ſimilitudinem.193.c.1

Super tenuta maioratus non debet extrahi clericus aut monachus a ſuo foro.ib.

monaſteria ſuccedunt in maioratu non tamen in Ducatu aut Marchionatu.243.c.1

Commendatarij milites poſſunt abſolutè in maioratu ſuccedere 244.c.2

Fratres minores nō poſſunt in maioratu ſuccedere.ib.

monaſteria poſſunt in maioratu non habente annexā iuriſdictionem temporalem ſuccedere.ib.

Nouitius poteſt in maioratu ſuccedere.ib.

Mortuo religioſo, ratione cuius in maioratu ſucceditur, reuertitur maioratus ad primo vocatum.ib.

Succeſſio in maioratu eſt ex vocatione primi inſtitutoris.245.c.1.& 2

In inſtitutione maioratus poteſt excludi monaſteriū niſi maioratus fundetur ex tertio & quinto.ib.

Monaſterium ſuccedere in maioratu habēte iuriſdictionē temporalem eſt verior opinio.& ib.246.247

Regula communis concedens ſucceſſionē maioratus monaſterijs non apponit exceptionem.ib.

Maioratus cū iuriſdictione non eſt propriè dignitas, ſed dignitas minor.247.c.1

Monachus ſuccedens in maioratu conſeruat familia dignitatem ib.

Priuatio maioratus non inducitur niſi per iura clara. 248.c.1

Monachi poſſunt conſeruare iura, & inſignia maioratus.ib.

In maioratu a femina inſtituto femina non cenſetur excluſa.249.c.1

Maioratus non cenſetur renunciatus in generali renunciatione ſucceſſionis.ib.

Maioratus ſtatim mortuo poſſeſſore in ſequētem gradum tranſit ipſo iure.250.c.1

Maledicus.

maledicus condemnantur vt cantet palinodiā.79.c.1

Sacerdot & maledici Regulares non debent obligari vt dicant ſe fuiſſe mentitos.ib.

maledici in religionibus peſtis graſſabilis.ib.c.2

Clericus maledicus degradatur.ib.

Seditio aduerſus Magiſtratus, & Prælatos grauior eſt.ib.

maledicens de Rege eſt grauiter puniendus.81.col. 1.& 2

Religioſus maledicens de Rege grauiter puniendus a ſuo Prælato.ib.

Malum.

malum pro malo reddi non debet.24.c.1

Non ſunt facienda mala, vt veniant bona.182.c.1

Manus violenta.

manus violenta in Prælatum aut in magiſtratū graue crimen capitale.83.c.1

monachus manus grauiter iniiciens in Vicarium conuentus in Guardianum & in Deffinitorē Prouinciæ grauiter puniendus.ib.c.1.& 2

Marchionatus.

marchionatus eſt dignitas regalis, & feudum intitulatum.247.col.1

Matricula.

miles non inuentus in matricula pro priuato habetur. 194.195

Matrimonium.

Ad matrimonium contrahendum adeſſe debet libertas.145.c.1

Religioſus in matrimonio aliquos copulans poteſt ſuſpendi ab Epiſcopo.205.c.2

matrimonium in articulo mortis contractum operatur legitimationem filiorum.239.c.1.& 2

Qui contraxit matrimonium cum multis in infidelitate poſt conuerſionem poteſt alijs ommiſſis cum vna contrahere.295.c.1

Diſpenſatio facta alicui, vt poſſit cōtrahere matrimonium cū conſanguinea, eſt facta cōſanguineæ.350.c.1

Medicus.

Quod medicorum eſt proprium, pertractent medici. 305.col.2

Religioſi poſſunt medicari infirmos.306.c.1

medicus monaſterij poteſt admitti tempore interdicti.337.c.2

Medium.

medium in virtute ſummum et ſecundum rem & ſecundum proportionem.26.c.1

In aliquib. virtutibus neceſſario ad medium ſecundū proportionem eſt recurrendum.ib.

Mendacium.

mendacium eſt intrinſecè malum.96.c.1

Mendicantes.

mendicantes regulares ſunt notoriè exempti.202.c.2

mendicātes regulares ſūt in duplici differētia.350.c.2

Fratres Minores ſunt mendicantes ſcd̄m regulā.ib.

Fratres Prædicatores ſunt mendicantes ſecundū conſtitutiones.ib.

mendicantes præter Minores poſſunt capere ex teſtamento.ib.& 351.c.1

Mens.

mens diſponentis eſt maximè conſideranda.317.c.1

Minima.

minima & exigua nō veniūt in cōſiderationē.41.c.2

In minimis & exiguis nō præſumitur iudex aliquod falſum aſſerere.ib.c.2

Res minima non vitiat contractum.84.c.1

In minimis non debent Prælati eſſe nimis rigoroſi.ib.

Leges rigoroſæ non habent locum in minimis.ib.

De minimis non eſt multum conſiderandum.121.c.2

Miniſtri iuſtitiæ.

Religioſi extrahentes delinquentes a manib.iuſtitiæ non debent ita grauiter puniri ſicut laici.81.c.1

Miſſa.

Qui celebrat Miſſam, cum non ſit ſacerdos, grauiter punitur.73.c.1

Religioſi celebrantes Miſſam ſine ordine presbyteratus ab inquiſitorib. hæreticæ prauitatis puniuntur.ib.col.1.& 2

Omnes Miſſæ ſunt æqualis valoris quo ad valorem, quem ex opere operatur.284.c.1

Mobilia.

mobilia, & immobilia propriè tangi, & palpari poſſunt.356.col.1

Monachus.

monachi nomen ſolitariū, triſteve ſignificat.66.c.1

monachus non præſupponit clericatum neq. ſufficientiam ad ordines.142.c.1

Laico oportet conferri Monachatus.ib.

monachi in multis æquiparantur Canonicis regularibus.ib.

monachi vitam cœperunt agere ſeparati ab hominū conſortio.199.c.1

monachi cœperunt poſtea in cœnobijs ſub vno Abbate ſe congregare.ib.

monachi antiquitus clauſurā ſtrictiſſimè ſeruant.ib.

monachi in vnum collecti non poterant Ordinarium ſibi iudicem conſtituere.ib.

monachi ſemper fuerunt in poteſtate Abbatis in his, quæ pertinent ad regularia.253.c.2

monachus mortuus eſt mundo.248.c.1

monachi poſſunt conſeruare iura maioratus.ib.

Cum monacho tranſlato ad aliud monaſterium non ſemper tranſeunt bona.250.c.2

monachus

Monachus ſe & ſua trāsfert in monaſteriū.288.c.1
Nihil debet committi monacho vt agat inuito Prælato.ib.
Monachus nihil habet,ſed totū eſt monaſterij.351.c.1
Monacho nihil poteſt legari,quod non quæratur monaſterio.ib.
Quicquid habet Monachus,eſt monaſterij.352.c.1

Monaſteria.

Monaſteria de vno loco ad alium poſſunt transferri ſine licentia Ordinarij.130.col.1.& 2
Nō dēnt transferri niſi ſaluo iure patronatus.133.c.1
In quacunq. prouincia Minorum aliqua monaſteria recollectis debent haberi.134
Monaſteria ſunt in Epiſcopi territorio.178.col.1
Monaſterium poteſt re conueniri coram iudice ſeculari.193.col.1
Monaſteriū cōparatur filio per iuriſdictionē.238.c.2
Inſtitutis monaſterijs virorum & mulierum monaſterium mulierum debet præferri.239.240
Monnſteria ſuccedunt in maioratu,non tamē in Ducatu,&c.244.col.1
Monaſteria vaſſallorum & iuriſdictionum ſunt capacia.246.col.1.& 2
Monnſteria habentia bna in communi ea infeudare poſſunt.ib.
Monaſteria non poſſunt habere iuriſdictionem criminalem exercendam pr perſonas ipſorum.247.co.1
Legatum relictū pro mnaſterio conſtruendo in certo loco,in quo fieri nō pōe, poteſt authoritate Epiſcopi & teſtamentarij in alio loco cōſtrui.354.c.1

Moniales.

Moniales poſſunt eſſe teſtes contra alias moniales.336.c.1
Ad ingrediendū monſteria monialium ſubiectarum Prælatis regularibi eorum & non Epiſcopi authoritas ſolum requiritur.122.col.1
Cenſus conſtituti propoſitis ab. ratione alimentorum amittuntur.ib.c.2
Non poſſunt recipi plures Moniales,quā poſſunt ali a monaſterijs.132.cl.2
Monaſteria monialum debent prouideri de Abbatiſs Monialium eiſdem ordinis.153.col.2
moniales ſunt ſolum profeſſæ ſolemniter in congregatione viuentes.165col.1
moniales ſubiectæ Prlatis regularib.ſunt exemptæ a iuriſdictione ordinariorum.201.col.:
moniales gaudent priulegiis religioſorum. ib.et 336.col.1.& 2
monialis ſine licentia legitima non poteſt exire a monaſterio.205.col.1
monialium monaſterium debet in inſtitutione præferri monaſterio virorum.239.col.2
Cum monialis iuſte tranſlata ad aliud mnaſterium debet transferri dos.251.c.1

Mulieres.

mulieres ad teſtimoniū ferendum nō ſumptæ.35.c.1
mulieres ſolent verba faciliter proferre..co.1
mulier perdit vſumfructum a marito legū,ſi ad ſecundas nuptias nō tranſierit,quatranſit.102.c.2

Munus.

munus ſuū vnuſquiſq; exequitur. 104.c.& 110.c.1

N

Naturalis.

N*Aturalis regni eſt,qui in eo natus,aut in eo domicilium acquiſiuit.53.col.2.&.col.1*

Neceſſitas.

Neceſſitas caret lege.206.c.1

N:hil.

Nihil & inutile in iure æquiparantur.2.5ſl.1.& 2

Notarius.

Notarius debet neceſſario ſcribi in actu proceſſus,59.col.1.& 2
Notarii religionum magis ſecreti quam aliorum tribunalium.76.col.1

Notorium.

Notorium eſt quod nulla tergiuerſatione celari poteſt.21.col.2
Notorium eſt triplex,ſcilicet, facti,& ex iuris præſumptione.ib.
Notoriū eſt quod ſcitur a maiori parte vicinitatis ib.
Non omne publicum eſt notorium.ib.
Idem eſt notorium quod manifeſtum. ib.

Nouitius.

Nouitius delinquens poteſt corrigi a iudice Eccleſiaſtico.11.col.1
Nouitij bona ante ingreſſum ſunt laicalia. 120.col.1
Nouitius delinquens non poteſt puniri a iudice ſeculari.195.col.1
Nouitij hæreditas pertinet ſuccedentib.ab inteſtato.239.col.2.& 251.col.1
Bona oblata a nouitio monaſterio,etiāſi non profiteatur,remanent apud ipſum monaſterium ib.
Nouitius in receptione habitus & in profeſſione conſequitur indulgentiam plenariam.263

O

Oblati.

O*Blati ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ. 349.col 1*

Oblatio.

Curati non poſſunt impedire,ne in Eccleſiis fratrū ipſis fratrib.a fidelib.aliquid tribuatur.175.col.1
Illicitum eſt impedire,ne oblationes ad Eccleſias fratrum adducantur.ib.

Obedientia.

Obedientia impoſita a prælatis non obligat in minimis ad peccatum mortale.53.c.1
Obediendum eſt præcepto ſuperioris ſiue iuſto,ſiue iniuſto.63.col.2
Subditus tenetur obedire Prælato ſecundum regulam præcipientis.66.col.1
obediendum eſt ſuperiorib.in his quæ ſecundum Deum *fieri poſſunt.106.c.1*
omnes tenentur obedire ſuo modo.190.c.2
Regulares extra clauſtra in ſeruitiis Principum aſſiſtentes ſunt ſub obedientia ſuorum Prælatorum.151.col.1
Obedientia a Ioanne Vigeſimo ſecundo maxime commendatur.232.& 233
obediens non debet eſſe peioris conditionis quam inobediens.349.col.2

Obligatio.

Neq; Deus,*neq; Eccleſia vult nos ad impoſſibile, et nimis difficile obligare.211.col.2*
Ad aliqua difficilia cum periculo mortis obligamur.ib.col.2
Non obligat lex ad aliquid ita vt ex eius obſeruatione fatuus appareat.ib.
Non obligamur ad aliquid faciendū cū ſcandalo.ib.

Occaſio.

occaſio eſt tollenda vt vitia extirpentur.67.col.1
Qui dat occaſionē dāni,dānū dediſſe videtur.94.c.2
Homo quærit ſæpius occaſionem ad calumniandum.111.col.1

Officia Ordinis.

non poteſt Religioſus priuari officio niſi propter graue crimen.69.col.2
Pœna pri*uationis officii ordinis non eſt neceſſarium, quod exprimatur in iure.ib.& 90.col.1*
officia religionum non ſunt ad modum beneficiorum eccleſiaſticorum,immo comparantur beneficiis manualib.ib.col.2
In religione Ciſtertii *ſunt diuerſa officia. ib.70.col.1*

Faci-

Facilius priuantur religioſi ſuis officijs quam clericiſs ſuis beneficijs.149.col.1

Officia debent conferri inuitis.167.col.2.

Procurantes officia extra ordinem in graues pœnas incidunt.168.169.170

Procurantes officia per literas pœnitentia ducti nō vtentes dictis literis non incidunt in præfatas pœnas 170.c.1

Officia diuina.

Officia Sanctorum debēt recitari ſeruata forma breuiarij reformati.222

Non omnia quæ continentur in breuiario, & miſſali ſunt officia diuina.320.col.2.

Omiſſum.

Quod verbis non exprimitur, omiſſum intelligitur.p.249.col.1.

Oratoria.

Oratoria & altaria poſſunt fieri in grangijs monaſteriorum.231.col.1. & 2. quibus poteſt Miſſa celebrari ibid.

Orare.

Non eſt licitum pro peccatore deſinere orare.27.c.1.

Oratio eſt ſpirituale ſubſidium.ibi.

Vult Deus orari pro peccatoribus.94.col.2.

Pro peccatoribus nolentibus recedere a peccatis non vult Deus orari.ibid.

Oratio, antequam quidquam agatur, præmittenda.148.col.2.

Ordinarius.

Ordinarius eſt Epiſcopus, Abbas exemptus, Archiepiſcopus.201.col.2

Ordo.

Ordo Eccleſiaſticus ſine fraude ſuſceptus liberat a iuriſdictione ſeculari 6.col 2

In Luſitania ordo Eccleſiaſticus etiā in fraudem ſuſceptus liberat a iuriſdictione ſeculari reſpectu criminalium.ibid.

Ordines minores liberant a iuriſdictione ſeculari.ib.

Ordo Eccleſiaſticus in fraudem ſuſceptus non liberat de iure cōmuni a iuriſdictione ſeculari. ib.c.2.

Diuinis mancipati officijs & præbendati debent ordinibus ſacris inſigniri.142.c.1

Iuniores in religione non debent ſtatim ordinibus ſacris inſigniri.143.c.1.& 2.

Ornamentum.

ornamenta Eccleſiaſtica fratrum minorum debent eſſe paupertati accommodata.312.c.1

ornamenta eccleſiaſtica non poſſunt tangi a laicis. p.349.c.1.

Oua.

In eſu ouorum in quadrageſima poſſunt prælati cum ſuis ſubditis diſpenſare.269.c.1.& 2

Abſtinentia ab ouis & lacticinijs aliquando regularibus obligatoria,305.c.1

P

Pœnitentiæ.

DEus peccata hominum diſſimulat propter pœnitentiam 94.c.1

Pro quocunque peccato graui imponebantur olim ſeptem anni pœnitentiæ.290.c.2

Pœnitentia ſacramētum ſingularis medicina. 72 c.1

Grauiter ab Inquiſitoribus puniuntur ſacramentum pœnitentiæ maculantes.ibid.

Papa.

Papæ tenentur omnes iure diuino obedire. 199.c.2

Papa inuito prælatus non aſſumit ſocium regularem, 205.col.2.

Papa habet poteſtatem ad diſpenſandum de communi theſauro indulgentiarum.281.c.1.

Papa in principio ſuæ creationis reuocat gratias expectatiuas, & indulta beneficiaria.288.c.2.

Papa cum primum eſt electus, efficitur ſuperior omnium ipſo iure.350.c.1.

Monachus electus Papa ſine licentia prælati poteſt acceptare.350.c.2.

Papa cenſetur portare iura in ſcrinio pectoris ſui. 84. col 1.

Papa habet poteſtatem ſuper temporalia in ordine ad ſpiritualia.120.& 121.col.1

Papa coronat Imperatores.189.c.2

Papa vt Papa conſecratur, et vt Rex coronatur ib.

Pedes Papæ ab Imperatoribus, & Regibus oſculantur.ibid.

Magna Papæ poteſtas.ibid.col 2.

Non ſine cauſa Summus Pontifex Rex ſeculi appellatur ibid.

Par.

Par in parem non habet authoritatem.233.c.1

Parens.

Ad ſubueniendum parentib. poteſt filius exire extra religionem cum licentia prælatorum.173.c.1

Præceptum de ſubueniendis parentibus non obligat filium niſi ſecundum ſui ſtatus metas.ibid c.1.

Prælatus poteſt præcipere ſubdito, ne pro ſubueniendis parentibus eleemoſynam extra clauſtra petat.ib.

Pater poteſt vendere filium pro neceſſitate famis.p.172.& 173.

Parochiani, Parochus.

Parochiani vt plurimū ſuū ſequūtur parochū.11 c.1

Parochus non reſidens neque recitans horas canonicas non facit fructus ſuos.10 c.1.

Parochiales Eccleſiæ annexæ monaſterijs tenentur ad charitatiuum ſubſidium.211 & 212.

Regulares per ſua priuilegia non poſſunt præiudicare parochialib. Eccleſijs in decimis et primitijs.232 c.1

Participans.

Participans de aliquib. cenſetur eſſe de natura altius extranei, cui magis aſſimilatur.210.c 1

Paruitas.

paruitas rei in quacunque materia excuſat. 41.col.2

Paruuls.

pro paruulis baptizatis offert Eccleſia ſuffragia.283.col.1.& 2.

Patronus.

Vbi conſtat de expreſſa nominatione patroni ab ea nō eſt recedendum.347.c.1

Nominatio Monachi in patronum etiam contradicente Prælato eſt nulla tal. conditio tanquam impoſſibilis.ibid.col.2.

patroni non poſſunt præſentare niſi dignos.348 c.1.

patronus habens ius præſentandi habet ius poſſeſſoris 146 col.1

per multos annos acquirit patronus ius præſentandi. ibid.

Paupertas.

paupertatis votum Deo maxime acceptum.129 co.2

Nimia paupertas mala eſt tui Eccleſia.191.c.2

In pauper. appellatione veniunt, qui pauperibus inſeruiunt.14 col.1

Inſtitutis operibus pauperib. pauperior debet præferri. 239 col.

Non pecc. mortaliter monachus qui tranſgreditur ſuam regulam cum diſpenſatione, aut conſuetudine immemoriali. 328 329.

Pax.

pax in Republica prætenditur.1.col.1

Peccata.

Aliqua peccata a legibus diſſimulantur.1.col.1

peccata publica publice ſunt corripienda. 15.c.2

Nō paſſim peccata sūt diſſimulāda, ſed puniēda.17.c.1

peccata diſſimulata paternali et ſecreto debent corrigi.ibid.

peccata contra rempublicam ſunt, per quæ delinquentes principaliter Reip. damnum intendunt.18.c 2.

peccatū contra Rēp. furtū publici ærarij, homicidiū alicuius hoīes eminētis, ſubornatio in electionib.ib.

Non eſt peccatū contra Rēp. crimen nefandum. ib.

peccata religioſi ſunt præcauenda, quia multum nocent.2 col.1

peccata damnum alicuius impedire ex charitate obligatur.17.c.1.

Reuelatio peccatorum coram Prælatis ægreferetur a ſubditis.18.c.1
Peccata puniri iure ſeruato eſt neceſſe.96.co.1
peccatum non eſt in eo quod faceret ſi tentaretur, ſed in eo quod actu fit.245.c.1
peccatum non eſt tranſgreſſio legis virtute diſpenſationis 328.c.1
pœna peccati originalis ſuſpenditur licet ipſum originale maneat.342.c.1

Pœna.

Nulla pœna iuris incurritur niſi ipſo iure exprimatur.7.c.1
Pęna eccleſiaſtica ordinantur in bonum publicum.17.c.1
pęna talionis in aliquibus non obſeruatur.26.c.1
pęna talionis debet compenſari ſecundum qualitates accuſatoris,& accuſati.ibi.
pęnæ ſunt imponēda iuxta decretū canonicū 61.c.1
pęnæ poſſunt moderari iuſta cauſa exiſtente.ibi.
pœnæ etiam poſſunt moderari a iudicib.inferiorib.ib.& 95.c.1
Quando ex cauſa pœnæ moderantur debet in ſententia cauſa aſſignari.ib.
pœnæ debent regulari ſecundum ius. 62.c.1
In arbitrādis pœnis plura debet iudex cōſiderare.ib.
pœna arbitraria poteſt extendi vſq.ad pœnam mortis incluſiue.64
pœna ſanguinis,& mortis corriſpondet in religionib. pœna expulſionis a religione.164.c.2
In pœnis infligendis debet attendi conſuetudo. ib.
Iudex excedens pœnam ſolitam dicitur grauare partem.65.c.2
Longe minor pœna eſt ſtatim mori quam diu affligi ſine ſpe ſalutis.66.c.1
pœna non ita debet poni vt per eam vita nimis attenuetur.8.c.2.& 66.c.1
Nemo tenetur ad ſoluēdū ante quā condemnetur.ib.
pœna iniuſta in foro conſcientiæ non eſt ſubeunda.ib.
Illicitum eſt petere vt tota pœna remittatur delinquenti.93.c.2
Iudex poteſt imminuere pœnam.94. c.1
Iuſta cauſa ad moderandam pœnam erit ignorātia, aut merita delinquentis.95.c.2
poſt ſententiam tenetur reus ſubire pœnam.96.c.2
Non tenetur reus ſubire pœnam,quæ a miniſtris iuſtitiæ poteſt commodius inferri.ib.
Condemnatus ad auſteram pœnitentiam tenetur cōſentire in hanc pœnam quam miniſtri iuſtitiæ inferre tenentur.96.c.2.& 97.c.1
Miniſtri iuſtitiæ inferendis pœnis nō debent eſſe nimis indulgentes.ib.
pœnæ Canonicæ non comprehēdunt ignorātes.16.c.2
pœna non debet irrogari niſi in caſibus a iure expreſſis.246.c.2

Percutere.

Percutiens iudicem collateralem Regis,et eius conſiliarium capite punitur.83.c.2
Statutum factum contra percutientem non habet locum in percuſſione parua.84.c.1

Periculum.

Vbi maius periculum,ibi cautius agendum.37.c.2

Permittere.

Dum aliquid permittitur cenſetur permiſſum illi annexum.323.c.1

Perpetuum.

Quod poteſt eſſe perpetuū,perpetuū cenſetur.70.c.2

Perſonæ eccleſiaſticæ.

Perſonæ annexæ ordini per ſedem Apoſtolicam approbato,ſunt eccleſiaſticæ.209.c.2
Conuerſi dicuntur perſonæ eccleſiaſticæ.ib.
profitens in manu Epiſcopi religionem approbatam eſt perſona eccleſiaſtica.ibid.

Poſſidere.

Melior eſt conditio poſſidentis.21.c.2
Non debet permitti vt agatur de iuris proprietatis. donec profeſſorium finiatur 164 c.2

Poſtulare.

Non poſſunt poſtulare Canonici regulares 35.c.2

Poteſtas.

Poteſtas eccleſiaſtica non ſe extendit abſolute ad temporalia.189
Non eſt poteſtas niſi a Deo.190 c.1
Eccleſia habet poteſtatem temporalem in habitu,pa.191.c.1
Tota poteſtas monachorum reſpectu eſt apud Abbatem.199.c.1
Tota poteſtas ordinaria in ſua diœceſi ad Epiſcopum pertinet.ibi.
poteſtas ordinaria non poteſt ab Epiſcopis auferri.ib.
Secundum ius Canonicum non tota poteſtas Epiſcoporum circa regulares eſt adempta.ib.c.2
publica poteſtas non poteſt conferri a priuatis. ibi.

Præceptum.

Id quod reſpōdiſſet legiſlator ſi eſſet interrogatus imponit præceptum obligans ad mortale.245 c.1
præcepta regulæ fratrum Minorum ſecundum aliquos ſunt vota. 300.c.1

Prædicare.

Poſſunt correctores ciuitatum compellere vt in feſtiuitatibus principalibus prædicetur.197.c.1
Contradicente Vicario foraneo compellente Correre poſſunt Fratres Minores i Eccleſiis pdicare
Prædicare non poſſunt regulares ſine licentia Epi.205.c.1

Prælatus.

Prælatus inferior non habet poteſtatem in eos q ſunt ſui collegij.9.c.1
Prælati regulares ſunt iudices regularium.ibi.
prælati partiales multorū malorum ſunt cā.1.1
prælati debent particulares amicitias vitare. 2
prælati debent vitare adulatores, & garrulos.i.
prælati debent ſeruari ſecretum.ibi c.2
prælati non debent eſſe inexorabiles.14.c.1
prælati non debent eſſe aſperi & minaces. ibi.
prælati ab iracundia & verbis inordinatis debeſe abſteni.ibi.
prælati debent eſſe ſeueri quando oportet.ibid.
prælati debent eſſe in verbis graues.ibi.
prælati non debent eſſe nimis creduli.36.c.1
prælati in dubio debent definitiue habere bonam ſuorum ſubditorum opinionem.18.c.1
prælati non debent maleuolis & detractorib.libenter aures accommodare.23.c.1
prælati qui quærunt timeri verberibus magis,quam verbis,deponendi.60.c 2
prælatorū propriū eſt vitia ſubditorū redarguere.ib.
prælati regulares habent Apoſtolicæ ſolicitudinis cōmiſſionem.ibid.
prælati regulares obligantur ſeruare decreta canonica.61.c.1
prælatorum ignauia,& tepiditas multorum malorū cauſa.61.c.1
prælati in Ordine Mendicantium habent dignitatē.70.c.2
prælati debent reuereri a ſubditis.82.c.2
proprium prælatorum eſt arguere ſubditos. 92 c.1
prælati debent arguere ſubditos cum ſuauitate ibi.
prælatus vt paſtor debet maxime curare de omnibus.150.c.2
Quælibet congregatio ſuū debet habere Prælatū ibi.
prælati in his quæ pertinent ad ſuum officium nō poſſunt allegare ignorantiam.226.c.2

Digitized by Google

Familiares ſunt, qui cohabitauerūt cum aliquo, ibi.
Famuli ſeruientes aliquibus patribus ex authoritate prælati gaudent aliquibus priuilegijs. ibi.
Famuli aſſūpti in fraudē legis nō gaudēt priuil. ibi.
Famuli fratrū poſſunt ſepeliri ī monaſteriis.214.c.2
Famuli religioſorum gaudent multis indulgentiis, ibi.c.2
Familiares tempore interdicti habent multa priuilegia.219.c.2

Femina.

Femina eſt incapax poteſtatis clauium.316.c.2

Feriatus dies.

Die feriato cognitio cauſæ fieri nequit.178.c.2

Feſtum.

Feſtum Corporis Christi a quibuſuis eccleſiis pōt ſolemniter celebrari intra octauam.215.216
Feſtum nominis Ieſu poteſt celebrari a regularibus minoribus.ibi.
Moniales ſubiectæ fratrib. Minorib. de obſeruātia poſſunt celebrare feſtum nominis Ieſu. 217.c.1
Feſtum D. Bonauenturæ dēt celebrari a cunctis fidelibus ſub nomine Doctoris.ibi.c.2
Feſtum D. Didaci celebratur a fratribus Minoribus & etiam ab omnibus fidelibus in his Hiſpaniarum partibus.363.c.2.& p.218.c.2
Feſtum S. Antonii de Padua celebratur a cunctis fidelibus.ibi.
Feſtum S. Franciſci de Paula celebrandum ab omnibus fidelibus.ibi.c.2
feſtum S. Placidi, & Sociorum eius celebrandum ab omnibus fidelibus.219.c.2
feſtum S Nicolai Tolentini celebrandum ab omnibus fidelibus.ibi.c.2
feſtum S. Petri Martyris celebratur ab omnib. fidelibus.ibi.
feſtum S. Iacynthi a fidelibus celebrandum.ibi.c.2
Quomodo feſtum P. N. S. Franciſci [illegible] celebrandū. 210.c.1
feſtum B. P. Franciſci obſeruandum, ibi.c.2.& in eo indulgentia plenaria conceditur.ibi.
feſtum Sāctorum ordinis poſſunt celebrare Regulares, & Moniales.221.c 2
De feſtis & feſtiuitatib. cōſuetis celebrari ante breuiariū Romanum poſſunt Regulares recitare officium iuxta formam eiuſdem breuiarii. 222.c.1.2
feſtum Angeli Cuſtodis, & Angeli Michaelis poſſunt modo celebrari a minoribus.ibi.
Religioſi tenētur obſeruare feſta ab Epō pcepta.ibi.
Nullum eſt priuilegium ad laborandum in feſtiuitatibus in monaſteriis regularium.ibi.c.2
Conceſſa pro feſtiuitatib. ordinis Prædicatorū conceduntur pro feſtiuitatib. ordinis minorū. 330.c.1

Feudum.

Monaſterium eſt capax feudi.192.c.1
Dominus feudi poteſt cognoſcere in cauſa feudali ciuili etiam de clericis, & monachis.ibi.c.2
Per inueſtiturā feudi vaſſalli ſe domino obligāt.ibi.
Dominus feudi non poteſt in cauſa criminali procedere contra clericos aut monachos.ibi.
Milites Hieroſolymitani ſunt capaces feudi.221.c.1.& 2
feudū eſt conceſſio rei immobilis facta pro homagio. ibi.c.2
In feudo Dominus retinet ſibi directū dominiū.ibid.
In feudo conditiones ſolent apponi.224.c.1
Regulares ſuccedunt in feudo.245.c.2
Monaſteria habentia bona in cōmuni ea infeudare poſſunt.246.c.2
feudatarius ingrediens monaſterium habet fructus feudi.ibi.
feudum non cenſetur renunciari in renūciatione amplíſſima.249.c.2
Bona feudalia nō ueniūt in generali alienatione. ibi.

Fides.

Fides humana, opinio, ſcrupulus, dubitatio maximè differunt.p.119.c.1.& 2.vbi declarantur.
fides a prælatis, & prædicatoribus regularibus profitenda; & eſt profitenda ante promotionem ad gradum Doctoratus aut Magiſterii.224
fauor fidei multa operatur.378.c.2
Conſtitutio de profeſſione fidei eſt nota cum apponatur in Concilio Tridentino.ibi.
fidei profeſſio per ignorātiā aut obliuionē omiſſa non cauſat pœna contra non profitentes. 226.c.1.& 2

Fideicommiſſum.

fideicommiſſi vniuerſalis ſunt capaces Fratres Minores.241.c.1
fideicommiſſum particulare poteſt relinqui Fratribus Minoribus.241.c.2
Renunciatio generalis fideicommiſſi intelligitur de puris, non vero de conditionibus dependentibus à futuro euentu 249 c.2
Præſumpta fideicommiſſi renunciatio non officit minoribus ruſticis.ibi.

Filius.

filii Monialium, & Sacerdotum ſunt ſacrilegi.77.c.1.& 2
filius magis tenetur patri naturali quam monaſterio, quando ingreſſus fuit monaſterium in neceſſitate exiſtenti.172.c.2
Contra tamen, ſi poſt ingreſſum neceſſitas ſuperueniat.ibi. Vide parentes.

Fiſcus.

Fiſcus ſuccedit in locum accuſatoris.3.c.1
fiſcus non poteſt aliquid oblatum recipere pro accuſatione.ibi.
fiſcus peccat ſciens in probatione delati criminis defuturum.ibi.
Propter defectū fiſci in religionibus aliquando peccant iudices regulares.ibi.

Fornicatio.

fornicatio continuata ab aliquo religioſo eſt peccatū præiudiciale communitati.pa.28.col.1.& nolente corrigi ſacrilego, prælato vel patri eſt denunciāda, etiamſi non ſperetur emendatio.ibi.

Fortuna.

Peruenire debitorē ad pinguiorē fortunam eſt poſſe ſoluere deducto, quod non egeat.134.c.2

Forum.

Actor debet ſequi forum rei.188.c.1
Declinatoria fori intra terminum nouem dierū debet poni.196.c.2
Non gaudent priuilegio fori portantes mediam crucem albam in ordine D. Ioannis.198.c.1

Fratres.

fratres Minores ſunt incapaces fideicommiſſi vniuerſalis.241.c.1
Poteſt tamen ipſis relinqui fideicommiſſum particulare.241.c.2
fratres Minores faciunt in fraudē ſuæ regulæ faciē[illegible], vt dantes reſeruent dominium rerum ad ſuū vſum datarum.p.258.& verbo liberi.
fratres Minores nullum ius habent ad petendum in iudicio annuos redditus ipſis legatos.355.c.1
fratres Hieroſolymitan. ſūt liberi a tributis.208.c.2
fratres Hieroſolymitani patrimonia retinent.ibi.
fratres Hieroſolymitani ſūt capaces feudi.223.co.2
fratres Hieroſolymitani ſunt religioſi.ibi.
fratres Hieroſolymitani habent communicationē cum aliis religionibus.ibi.
fratres Minores ſunt incapaces poſſeſſionū. 24.co.1
fratrib. Minoribus reſpectu legatorū conſulitur pu-

blici

Digitized by Google

blici remedio.ibi.240.c.1.& 2

Fratrum minorum præcepta ſecundum aliquos ſunt vota 300.c.2

Fratres minores in ieiunando in ſexta feria vnũ peccatum committunt.302.c.1.

Fraus.

Fraus aliquando ſumitur pro ſpecie diſtincta a dolo. 91.col.1

Dolus et calliditas, fallacia, machinatio ad decipiendum.ibid.

Fraus aliquando ſumitur pro fraude.ibid.

Fraus de nomine ad nomen eſt vitanda 242.c.1

Fugitiuus.

Fugitiuus eſt, qui ſine licentia recurrit ad ſuperiorẽ. 161.col 1

Non eſt fugitiuus qui tyrannice grauatus ad ſuum ſuperiorem accedit.ibi.col.2

Furtum.

Furtum committere in extrema neceſſitate non eſt peccatum.52.c.1

Fur famoſus confeſſus vnum furtum poteſt de alijs furtis interrogari.89.c.1

Religioſus fur non debet a monaſterio eijci. ibi.

Pęna furti eſt fuſtigatio vel exilium & non vltimũ ſupplicium.ibid.

Furantes calices, & patenas non ſunt excommunicati.ibi niſi perfringant ſeras Eccleſiæ ibid.

G.

Generales.

G*Eneralis in ordine Minorũ quomodo eligatur, & durat per ſexennium.146.c.1.& 2*

Generales religionum ſtatim, vt eliguntur, confirmãtur. 150.col.2.

Generales ordinum tenentur habere ſcientiam eorũ, quę pertinent ad ſuum munus.179.c 2

Generales ordinum ut primũ electi, habent curã animarum, & ſunt reformatores.226.col.1. & 2. & declarare dubia ſtatutorum ibi. et non poteſt ſine ipſis fieri reformatio in ſua religione. ibi.

Inuitis Generalibus poteſt authoritate Apoſtolica fieri reformatio.ibid.

Gradus.

Regulares aliquid poſſunt ad gradus Doctoratus promoueri.229.col.2

Gradus recepti a regularibus, contradicentibus prælatis pro non receptis habentur.ibid.

Prælati Societatis Ieſu poſſunt gradus conferre.ibid.

Graduati per dictos prælatos gaudent multis priuilegijs.230.col.2

Grangię.

in grangis monaſteriorum poſſunt fieri oratoria et altaria 231.c.1

Grangiæ monaſteriorum gaudent immunitate eccleſiarum.232.col.1.

Gratia.

Executio gratiæ iam factæ non expirat morte concedentis 114.c 1

Gratiæ factæ in præiudicium concedentis non eſt ambitioſa ſed extendenda.ib.

Gratianus.

Gratianus fuit Monachus.237.c.2

Gratianus à Couarruuias, de quo dicitur calumnia, liberatur.ibid.

Gubernatio.

Gubernatio ordinum militiarum non tota pendet à magiſtris ordinum.

Gubernatores.

Gubernatores debent eſſe mites ſicuti Moyſes et Dauid.228.c.2

Gubernatores multorum conſilio indigent. ib.

Gubernatores debent eſſe pluſquam homines.ib.c.2

Guardiani.

Guardiani in ordine Minorum electi ſtatim ſunt cõfirmati.159.c.1

H

Habeo.

I*Llud dicitur haberi in ſpe, quod eſt in potentia, de præſenti.249.col.2*

Habitus.

Religioſus incedens ſine habitu quia ita fugit a carcere, non eſt excommunicatus 66.c.1

Habitus Religioſorum debent eſſe honeſti.118.c. 1

Habitus fratrum minorum, quo ad vtilitatẽ, a Prælatis debent arbitrari ib.

Profeſſi in ordinibus militaribus habitum ſui ordinis tenentur deferre.233.c.1.& 2

Monachus aſſumptus ad curam Eccleſiæ ſecularis nõ abſoluitur ab habitu monachali deferendo.ib.c.2

Clerici debent eſſe honeſti.ib.

Non poſſunt regulares occulte deferre habitum.234. colum.1

Religiones debent habere diuerſos habitus.ib.

Fratres de Iuan de Dios habent habitum certum & contra non vtentes eis data eſt regalis executoria. ibid.& 234.c.2.

Non peccant Fratres Minores deferentes habitum a capillo ſolutum.ibid c.2

Religioſi non poſſunt timore habitum dimittere.ib.

In ludis vtentes habitu religioſorum indecens. 137. colum.1.

Contradicentibus parochis poſſunt fideles in habitu Fratrum Minorum ſepeliri.ibi.col.2.

Soli Prælati poſſunt dare habitũ fidelibus, vt ſepeliantur 238.col.1

Decedentibus cum habitu communicantur indulgentię fratrum, etiamſi non dent eleemoſynam, vt alius ematur.ib.

Oſculantibus habitum Ordinis prædicatorum indulgentia communicatur ibid.

Hæres.hæreditas.

Loco hæredis ſuccedit monaſterium.172.c.1

Hæredes licet extranei tenentur præſtare debita alimenta.173 c.1

Hæreditas iacens repręſentat perſonam defuncti laici.193.c.2

Hęreditas monacho quæſita immediate acquiritur monaſterio.237.c 2

Monacho recuſante hæreditatem poteſt eam monaſterium adire.ib.

Quoad acquirendam hæreditatem Monachus æquiparatur filio.ib.

Non poteſt monachus adire hæreditatem ſine conſenſu Abbatis.ib.

Propter ingratitudinem poteſt monachus exhęredari a Patre.ib col.2

Hęrede in articulo mortis ingreſſo religionẽ ſubſtitutus ſi ſine liberis deceſſerit hæres nõ excluditur ib c 2

Hæreditas nomine pertinet ad ſuccedentes ab inteſtato.239.c.2.

In hæreditate non poſſunt ſuccedere Fratres Minores obſeruantiæ 240.c.2.

Fratribus minoribus nec æſtimatio hæreditatis debetur.ibid.

Hæreditas pertinet venientib. ab inteſtato teſtamẽto nullo ib.

Teſtamento nullo poteſt in foro conſcientiæ retinere hæreditatem ib.

Hæreditas eſt quoddam ius vniuerſale.241.c.1

Inſtituta aliqua Eccleſia.quæ non extat, propinquiori debetur hæreditas.ibi.

Hæreditas poteſt deferri Fratrib. minoribus vt ſtatim pro eorum neceſſitatibus vendatur.242.

Eccleſia B. Franciſci poteſt inſtitui hæres.ibid.
Hæreditas delata re igioſo incapaci ipſius debetur illi,ſi tranſeat ad religionem capacem bonorū.259. col.1
Capacitas hæredis debet conſiderari in morte teſtatoris.ibid.

Hæreticus, hæreſis.

Eccleſia hæreticum relapſum tradit brachio ſeculari. 94.col.2.
Contra religioſos hæreticantes poteſt procedere officiū inquiſitionis.254 col.2.
Inquiſitores hæreticę prauitatis non poſſunt eſſe fratres prædicatores contra minores.ibi.c.2
Religioſi propter hæreſim comprehenſi mitius torquēdi ſunt quam ſeculares.ibid.
Inquiſitor vnus ſine alijs non poteſt abſoluere ſacramentaliter ab hæreſi.253 col.1
Religioſi inquiſitores hæreſis quoad hoc munus exercēdum non poſſunt ab eorū Prælatus limitari. ibi.c 2
Religioſi non poſſunt eſſe inquiſitores hęreticę prauitatis ſine expreſſa licētia ſuorū Prælatorū. 254.c.1
inquiſitores hæreſis poſſunt procedere cōtra affirmantes peccata confeſſa à confeſſoribus Ordinū mendicantium eſſe iterum confitenda.ibid.col.2
Religioſi poſſunt creari notarij per inquiſitores hæreſis.254.c.2
inquiſitores hæreſis plenariam indulgentiam conſequuntur.ibid.
Abiuratio de re leui in cauſa hæreſis non facit religioſum inhabilem ad officia ordinis.26.c.1
Purgatio Canonica in cauſa hæreſis eſt oſtenſio innocentia obiecti criminis.253.c.1

Homicidium.

Homicidium alicui parari ipſum certiorē facere aliquando optimum.27.co.1
Homicida religioſus grauiter puniendus.82.c.1
Homicidium inter grauiora & [illegible] computatur.ibid.
Clericus homicida deponendus ibid.
Clericus homicida non priuatur ipſo iure homicidio. ibid.col.2.
Subditi occidentes Prælatum non ſunt homicidæ, ſed parricidæ ibid.
Hi,ſi non ſint pertinaces,non debent tradi brachio ſeculari.ibid.
Quidam Monachi qui occiderunt prælatum traditi ſunt brachio ſeculari.ibid.
Remiſſio homicidij pertinet ad conuentum non ad hæredes monachi interfecti.154.c.1.

Honor.

In diſtributione honorum æqualitas ſeruari debet. 157 col.1
Summa æqualitas in diſtributione honorum iniuſtitia.ibidem.

Hora.

Duodecim horæ ſunt diei.158.c.2.
Religioſi ſecundum communem opinionem tenentur horas canonicas recitare.301.col.2.

Hoſpitalia.

Hoſpitalia debent viſitari ab Ordinarijs. 203.c.2
Hoſpitalia poſſunt in titulum conferri . pagina. 257. col.2.
Hoſpitalia in multis ſunt exempta. ibid.
In hoſpitale non bene ſe gerunt commendatarij . 258. col.2.
Hoſpitalarij regulares tenentur pauperibus & peregrinis prouidere.ibid.
Prælatis regularibus hoſpitale commendatur . ibid. col 2.
Hoſpitale habens Eccleſiam curatam annexam pōt à legato cōmitti religioſo.ibid.co.2.& 259 c.1.& vrgente neceſſitate poteſt Epiſcopus, ad id religioſum a clauſtro reuocare.

I

Idelfonſus.

Diuus Idelfonſus fuit Ordinis Sancti Benedicti. 333.c.2.
Idelfonſus accepit habitū in monaſterio Agalēſi.qđ erat ordinis S. Benedicti, quod fuit dedicatum Sancto Iuliano.ibi.334.c.1.

Ieiunium.

Solus Papa poteſt diſpenſare circa generalia ieiunia. 296.col.1
Epiſcopi et Prælati regulares cū ſuis ſubditis in ieiunijs aliquando poſſunt diſpenſare.ibid.
Diſpenſatus vt non ieiunet,non eſt diſpenſatus vt carnes comedat ibi.c.2.
Prælati poſſunt diſpenſare quoad anticipationem horę in ieiunijs.ibid.
Actu prædicantes poſſunt anticipare horam in ieiunijs.62.co.1
in dubio conſulendus eſt ſuperior circa obligationem ieiunandi.ibi.
in ieiunijs collatio ſerotina ratione debilitatis ſumitur & poteſt ex cauſa mane ſumi. ibid.c.2.
itinerantes poſſunt transferre ieiunium in aliam diē 297 col.1
Fratres minores ex vi ſuæ regulæ teneri ad ieiuniū quadrageſimale probabilius.ibi.c.2
Fratres Minores ante vigeſimum primū ætatis annum tenentur ad ieiunia vigiliarum, et quatuor temporum.298.c.2
Fratres minores in ieiunijs circa cibos debent ſeruare conſuetudinem.ibid.c.2
Fratres minores ante vigeſimum primum annū nō ſunt exempti à ieiunijs regulæ.299.300.
Minores 21.annis poſſunt ſe voto ieiunii obligare. 299.c.1
Magna tribulatione imminente pueris ieiunium indicitur.ibid.
Fratres minores tempore manifeſtæ neceſſitatis non tenentur ieiunio corporali,& quæ ſit manifeſta neceſſitas declaratur.300.
Quare Eccleſia reputat adoleſcentes impotentes ad ieiunandum.302.c.2
Fratres minores non ieiunando 6. feria vnum tantum peccatum committunt.303.

Ignorantia.

Ignorantia craſſa non excuſat.66.c.1
Ignorantia eorum,quæ pertinent ad ſuum munus ſubeundum,non debet excuſare prælatos.196.col.2
ignorantia teſtamenti & fideicommiſſi præſumitur niſi probetur.249.c.1.
ignorātia triplex et eius natura explicatur. 255. c.2.

Immunitas Eccleſiarum.

A iure diuino immunitas Eccleſia habet originem. 130.131.
Apud Gentiles etiam immunitas quorundam locorū erat.ibi.et 135.col.2
Gregorius Decimus quartus immunitatem Eccleſiarum commendauit.ib..c.2.& 137.c.1
immunitas Eccleſiarum in ſacris canonib. maxime commendatur.ibid.
Nō fit cōtra immunitatē Eccleſię quādo aliqđ priuilegiū particulare alicuius Eccleſiæ infringitur.ib.
Aliqua ordinauerūt Sixtus V. et Gregor. XIV. circa immunitatem Eccleſiarum.137.138.
Religioſi ſinentes capi malefactores in ſuis monaſterijs contra immunitatem Eccleſię faciunt & irregularitati & cenſuris ſe ſubijciunt.ibid.
Religioſi non ſunt obligati malefactorem in ſuis Eccleſiis cuſtodire.ibid.
Vide in verbo Eccleſia.

Clerici in criminibus, quæ merentur degradationem non gaudent immunitate Eccleſiæ. 139.c.1
Religioſi non gaudent immunitate eccleſiæ ibid.
Iudex tenetur reducere ad eccleſiam gaudentem immunitate eccleſiarum.ibid.
Commendatarij Ordinum militiarum in aliquibus non gaudent immunitate Eccleſiæ.193.c.2
Commendatarij Ordinum occidentes clericum non gaudent immunitate fori nec eccleſiæ.194.c.2
Loca fundata authoritate Epiſcopi gaudent immunitate eccleſiarum.232.c.1.
Grangiæ monaſteriorum gaudent immunitate eccleſiarum.ibid.

Imperator.

imperator coronatur a Summo Pontifice. 189.c.2
imperatorum confirmatio ad Papam ſpectat.ibid.
imperium aliquãdo a Papa Imperatori in ſeculũ fuit conceſſum.ibid.

Implorare auxilium.

Poteſt implorari auxilium iudicis ſecularis contra iudicem eccleſiaſticum opprimentem laicum 63.c.2
Ad incarcerandum monachos fugientes poteſt implorare auxilium ſeculare.65.c.2

Impunitas.

Impunitas delictorum cauſa eſt multorum malorum 94.col.1.

Inceſtus.

Magna pœna eſt infligenda clericis, inceſtum cum filiabus ſpiritualibus committentibus.72.c.1.& 2

Incontinentia.

incontinẽtiæ peccatum clericorum, aut monachorum a ſecularibus magnifit.16.c.1.

Indi.

indi ſunt domini ſuarum poſſeſſionum. 292.c.1
indi bene tractandi, vt conſeruentur in fide. ibid.
indi varie fuerunt oppreſſi.ibid.
Multa priuilegia conceſſa ſunt in fauorem Indorũ a Sede Apoſtolica.ibid.
Tranſeuntes ad Indos ſine licẽtia Regum Hiſpaniæ modo non ſunt excommunicati 295.c.1

Indicia.

indicia quædam grauia, quædam leuia.16.c.1.& 2
indiciorum copia non eſt danda teſtibus.37.c.1
indicia variantur ex diuerſitate feſtorum.ibid.

Indulgentia.

indulgentiæ quæſtuariæ ſunt ſublatæ.174.c.1.& 2
indulgentia decedentibus cum habitu cõcicatur etiam ſi non dent eleemoſynam vt alius ematur.306.c.1
Oſculantibus habitum ordinis prædicatorum indulgentia communicatur.ibid.
indulgentia eſt remiſſio pœnæ temporalis, etc.pa.259.col.1
indulgentia eſt abſolutio pœnarum.ibid.
indulgentia pertinet ad forum pœnitentiale aut ſacramentale.ibid.col.2
Communicatio bonorum facta à prælatis regularib. non eſt indulgentia.ibid.
indulgentia tripliciter conſideratur.259.c.1
indulgentia per modum ſuffragij non eſt actus iuriſdictionis.290.c.1
indulgentiæ per modum ſuffragij multiplex definitio. ibid.c.2
indulgentia eſt cõmunicatio theſauri ſatisfactorij.ib.
Olim maxima differentia erat inter indulgentiã plenariam, pleniorem, & pleniſſimam.ibid.
in indulgentiis carena, quadragena, ſeptena habent ſua ſignificata.ib.& 261.c.1
in conceſſione indulgentiæ plenariæ adduntur aliquãdo, carena, quadragena, & ſeptena. ibid.
Prælati habentes iuriſdictionem Epiſcopalem concedunt indulgentias.262.c.1.
Prouinciales ordinum concedunt indulgentias ex authoritate Apoſtolica.ibid.
In die receptionis habitus, & profeſſionis conceditur indulgentia plenaria.ibid.
Religioſi in diebus quibus cõmunicant maximas indulgentias conſequuntur.263.c.1
Religioſi recitando Coronam Domini Ieſu & Coronã B.M.V. indulgentiã plenariã cõſequuntur.ib.
Pro miſſa Conceptionis habẽt regulares indulgentiã plenariam 264.c.2
Prout feſtiuitatibus ordinis Minorum indulgentia plenaria conceditur.ibid.
In feſto Prouincialis indulgentia plenaria cõceditur. 266.c.2
Multa indulgentia lucrantur in ſtationibus Romæ. 269 c.1
Magna indulgentia lucrantur in eccleſia Lateranẽſi.ibid c.2
indulgentiæ ſeptem Eccleſiarum vrbis Romanæ enumerantur.270.271.
Indulgentiæ enumerantur in dieb. ſtationum anni. 271.272.273.& 274.
indulgentia ſtationum in aduentu, & quadrageſima enumerantur.275.276.
indulgentiæ in tempore Paſchali enumerantur. ibid.
indulgentia locorum Terræ Sãctæ enumerãtur.276. 277.278
indulgentia Sancti Iacobi in Compoſtella enumerantur.ibi.& 279.
indulgentia conceduntur ſecularibus viſitantibus eccleſias ordinum mendicantium.ibid.
indulgentiæ conceduntur audientibus verbum Dei, & primum ſacrum a regularibus.ib.& 281
Regulares indulgẽtias viuorum poſſunt applicare defunctis per modum ſuffragij. ibid. & 281. vide in verbo liberatio animæ.
Regulares per modum ſuffragij indulgentias poſſunt applicare animabus purgatorij.ibi.col.2
Eccleſia poteſt concedere indulgentias per modum ſuffragij animabus purgatorij.ibi.c.2
Papa habet poteſtatem ad diſpenſandum de communi theſauro indulgentiarum.ibi.
indulgentia non conceditur animabus purgatorij per modum ſuffragij per iudiciariam & abſolutiuam poteſtatem.282.c.2.
indulgentia per modum ſuffragij cõceditur per authoritatem diſpenſatiuam theſauri Eccleſiæ. 281.c.2
indulgentia tantum valet quantum ſonat.282.c.2
Lucrans pro defuncto indulgentiam, non neceſſe eſt, vt ſit in ſtatu gratiæ.283.c.1
indulgentia tantum plenaria liberat animam a purgatorio.264.col.1
indulgentiæ Sabbatinæ origo apud Carmelitas, & eius valor. 285
in ſtatione Sacramenti multæ conceduntur ib.& c.2
Similem indulgẽtiam lucrantur Carthuſienſes.166. col.2
in articulo mortis habent religioſi indulgentiam plenariam.267.c.1
Probabile quod laicus poſſit concedere indulgentiam in articulo mortis.ibi.c.2
indulgentia Sanctiſſimi Sacramenti in ordine Minorum prodeſt pro defunctis.285.
Regulares indulgentias pro viuis poſſunt pro defunctis applicare.ibi.col.2
indulgentiæ pro nouo orbe conceduntur multæ.286
Legati Papæ poſſunt concedere indulgentias.ibi.
Dare indulgentias magis eſt actus iuriſdictionis quã ordinis ibid.
Maiores indulgentias poſſunt concedere legati quam Epiſcopi.ibid.

Indulgentia conceſſa plenaria pro feſtiuitatibus ordinis Minorum conceditur etiam in nouo orbe. ibi.
indulgentia reformantur nuper a S.D.N. Clemente VIII. 288
indulgentia debẽt prædicari debitis temporibus arbitrio Ordinarij ibid.
Peccant indulgentias indiſcretas prædicantes. ibi.
indulgentia indiſcrete multiplicitèr conſiderãtur. ib.
indulgentia conceſſa valent a tempore datæ. ib.
indulgentia non lucrantur niſi poſtquam notificantur ibi.
Quinquẽniũ indulgẽtię incipit à die notificationis. ib.
Papa non reuocat indulgentias per prædeceſſores in principio ſuæ creationis. ibid.
Cum abſoluitur opus impoſitum pro indulgentia debet lucraturus eſſe in ſtatu gratiæ. 288 *c.* 1
Bona impoſita pro quærenda indulgentia ſufficit, quod ſint bona moraliter licet cum lucratur debet eſſe in ſtatu gratiæ ibi. col. 2
Non omnis actus, qui fit in peccato, eſt inefficax pro quærenda indulgentia 286. *c.* 1. *&* 2
indulgẽtia tot dierũ & annorũ intelligũtur aliquãdo de continuis aliquando de interpollatis. 296. *c.* 1
indulgentia tot dierum & annorũ conceſſa animab. purgatorij intelligũtur de pœnitẽtijs in hac vita. ib.
indulgentia multę conceduntur infirmis. 71

Infamia, infamis, infamare.

infamia eſt duplex. 20. *c.* 1
infamare ſolent maleuoli. ibid.
infamantes debent caſtigari, ib.
infamia eſt exiſtimationis maculatio facta. 62. *c.* 1
infamati innocentes debent liberari a iudicibus. 62. *col.* 1. *&* 2.
infamia eſt communis locutio ex veroſimilibus coniecturis. ibid.
Mali ſæpe probos viros infamant. ibid. col. 2
infamia duplex iuris, & [illegible]
infames repelluntur a teſtificando ibid.
infames ſunt periuri ibid.
infames ſunt eiecti a religione & habitu ſpoliati, ibi.
innocens infamatus debet canonice purgari. ib.

Infirmitas.

Statutũ diſponens in infirmitate habet in locum in ſenectute 296. *c.* 2
Fratribus infirmis multa indulgentia conceduntur. 305 306.
Fratres poſſunt medicari infirmos. ibid.

Ingratitudo.

Ingratitudo abominabilis eſt. 132. *c.* 2

Iniuria.

Animo iniuriã di, qui docet aut facit aliquid facit iniuriam. 78. *c.* 2
Non eſt iniuriator qui contra aliquem falſo ſcripſit ſecreto ad ſuum prælatũ non animo iniuriandi. ib.
iniuriam facit literas obſignatas aperiens, et iniuriarum actione tenetur. ibi.
Non debet iudex vt pius ſit iniurianti crudelis eſſe in iniuriato. 79. *c.* 1

Ingreſſus.

ingreſſus religionis, vide in verbo religio, & religioſus.

Inimicus, inimicitia.

Præſumitur hodie inimicus cui olim fuit inimicus. 45 *col.* 2
inimicitia eſt exceptio legitima contra teſtem. ibi.
inimicitia capitalis multiplex radix. ib.
iudicis arbitrio relinquitur plerunq. quæ ſit inimicitia capitalis. ibid.
inimicitia p̃ſumitur in teſte, quãdo reus aliquid mali cõtra ſe aut cõtra conſanguineos ſuos moliturus. ib.
oritur inimicitia ex minis de occidendo. 46. *c.* 1
inimicitia oritur ex accuſatione. ib.
inimicitia oritur ex depoſitione alicuius criminis. ib.
inimicitia oritur ex ſola iniuriarũ prolatione. ib. c. 2.
inimicitia oritur ex ſola allegatione, quod aliquis ſit humili loco natus. ib.
inimicitia oritur, dũ quis mouet quæſtionẽ ſuper prælationem obtentam. ibid.
inimicitia oritur ex iniuria facta. 47. *c.* 1
inimicus præſumitur, recenter reconciliatus. ib.
Ab inimico diſcedens præſumitur inimicus. ibi.
inimicus præſumitur, qui cum inimicis alicuius commoratur. ib.
inimici præſumuntur, qui ſunt de factione aliqua contraria. ib.
Reconciliatio antiqua & diuturna purgat præſumptionem inimicitiæ. ibid.
inimicitia procurata videtur fraudulenta. ib.
Quæ ſit inimicitia capitalis in particulari arbitrio iudicis derelinquitur. ib.

Innocens.

Innocentis bonum maxime debet attendi. 21. *c.* 2

Inquiſitio.

inquiſitio eſt multiplex. 14. *col.* 1
inquiſitio dicitur ab inquirendo. 15. *col.* 1
inquiſitio eſt triplex generalis ſimpliciter, ſpecialis ſimpliciter, generalis & ſpecialis. ib.
inquirere tenetur prælatus de vita ſubditorum. ib.
inquiſitio alicuius delinquentis fratris non debet committi niſi experto. ibi.
in inquiſitione monachorum aut clericorũ caute procedendum. ibid.
inquiri debet incontinentia clericorum aut monachorum cum ſecreto. ibid.
inquiſitio generalis poteſt fieri ſine eo quod præcedat infamia. ibi.
inquiſitio proponatur cum charitatiua exhortatione. ibid.
Qui nihil viſitat debet illud firmare. ibid.
Ante inquiſitionem non debent prælati recipere chartas quas mittunt monachi. ibid.
Ante inquiſitionem aliquãdo ipſę chartæ ſunt vtilitatis. ibid.
Non debent ſemper prælati per dictas chartulas de aliquo ſpecialiter inquirere. ibid.
Non poteſt inquiri cõtra aliquem niſi ſit infamatus. 16. *col.* 1
Non poteſt inquiri aliquem niſi contra eum ſint indicia grauia. ib.
inquiſitio cõtra aliquem particularem fieri poteſt nõ præcedente infamia, quando crimen eſt contra rẽpublicam. 17. *c.* 1. *&* 2
infamatus de vno crimine non poteſt inquiri de alio diſtincto ibid.
Poteſt inquiri de genere alicuius nulla pręcedente infamia. 18. *c.* 1
inquiri poteſt de meritis aut demeritis promouendorum. ibid.
inquiſitio non eſt facienda ſolum ex literis delatorijs 23. *col.* 2
inquiſitio non eſt de occultis facienda. 52. *c.* 1
Aliquando iuſte iudex interrogat & iuſte reus veritatem celat. ibid.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis ſolum poſſunt punire ſacerdotes ſolicitantes fœminas in actu vel iuxta actum confeſſionis 72. *c.* 1
Poſſunt etiam procedere contra ſolicitantes ad peccatum nefandum in actu, vel iuxta actum confeſſionis ibid.
Inquiſitores poſſunt caſtigare regulares non ſacerdotes qui audiunt confeſſiones, et abſoluunt pœnitentes. 78. *col.* 1. *&* 2.

Inquiſitores non poſſunt punire ſacerdotes qui ſine iuriſdictione actuali audiunt confeſſiones.ibid.

Inſtitutio.

Duob. pijs locis inſtituit pauperior p̃fertur.239.240
monaſterium monalium debet præferri monaſterio virorum quando ſimul inſtituuntur. ibi. col.2.
inſtituta aliqua Eccleſia quæ non eſt,propinquiori debetur hæreditas.241.c.1
inſtitutio inualida in perſona vera eſt etiam inualida.242.c.1
inſtituta Eccleſia fratrum minorum,inſtituitur Papa & Eccleſia Romana.ibid.

Interdictum.

interdictum dicitur quaſi inter duo dictum.316.c.1.
interdictum eſt ſeparatio a iure, vel a iudice facta à ſacramentis,& a diuinis.ibid.
interdictum multiplex eſt.ibid.
Poteſt interdicere qui Ordinarij authoritate poteſt excommunicare,& ſuſpendere.316.c.1
Femina non poteſt interdicere.ibid.
Femina et laici ex priuilegio poſſunt interdicere.ib.
Aliqui prælati inferiores Epiſcopis poſſunt interdicere.316.col.1
Qui interdictum poni poteſt ab ipſo abſoluere.ibid.
interdicta ciuitate cenſentur interdicta monaſteria. 317.c.1.& 2.
monaſteria non poſſunt ſpecialiter interdici. ibid.
monaſteria tenentur ſeruare interdictum obſeruatũ a matrice.ibi.& 318.c.2
Religioſi non poſſunt ſpecialiter ab Ordinarijs interdici.ibi.
Familiares & domeſtici religioſorum poſſunt interdici ab Ordinarijs ibid.
Religioſi curam animarum habentes poſſunt interdici ab Ordinarijs.319.c.1
Religioſi tenentur ſeruare interdictum nullum ſeruatum à matrice ibid.
Clerici ſeculares non tenentur ſeruare interdictum nullum.ibid.
Religioſi & ſeculares clerici non ſeruãtes interdictũ ſunt excommunicati.ibid.
Quæ dicatur Eccleſia matrix ſeruans interdictum à religioſis neceſſe ſeruandum.ibid.
Eccleſia matrice non ſeruante interdictum, non excommunicantur religioſi illud non ſeruando.ibi.
Diuina officia tẽpore interdicti prohibẽtur. 320.col.1
Tempore interdicti poteſt Epiſcopus ordinis propter grauem neceſſitatem celebrare.ibi.
Tempore interdicti aliqua diuina officia iure communi permittuntur.321.322
Benedictio menſę tẽpore interdicti nõ prohibetur.ibi.
Cantus litaniarum non ſolemnis tempore interdicti non prohibetur. ibid.
Aliqui tempore interdicti poſſunt aſſiſtere diuinis.pa. 321.col.1
Aliqua ſacramenta iure communi permittũtur conferri tempore interdicti.322
Tempore interdicti damnatus ad mortem poteſt etiam non ieiunijs communicare.ibid.
Cui conceditur tempore interdicti aſſiſtentia in diuinis non conceditur vt poſſit recipere cõmunionẽ.ib.
matrimoniũ in quantũ contractus põt fieri in loco interdicto ſe ipſis contrahentib. interdictis. 323.c.1.
Benedictio nuptialis tẽpore interdicti prohibetur. ibi.
Officia diuina ex priuilegio cap.Alma mater,celebrãtur tempore interdicti.ibid.
Pulſans campanam ad miſſam tempore interdicti nõ fit irregularis.324.col.2.
Tempore interdicti excludendi ſunt omnes non habẽtes priuilegium.ibi.
Non peccant mortaliter audientes ſacrum tempore interdicti.ibid.
Peccat tamen laicus in aliquibus caſibus intereſſens ſacro tempore interdicti.ibid.
Clericus ſacris initiatus violans interdictum peccat mortaliter.ibid.& 325 c.1
interdictum loci non violatur niſi denuncietur.ibi.
Tempore interdicti poſſunt clerici primę tonſurę ſepeliri in ſepultura eccleſiaſtica.ibi.c.2.
in interdicto tantum generali diſponit capue Alma mater.ibid.
Laicis priuilegio carentibus tempore interdicti negatur eccleſiaſtica ſepultura.325.col.1.
Sacerdos publice officians funus tpe interdicti peccat mortaliter,ibi & ſi officiet funus in loco ſpecialiter interdicto incurrit irregularitatem. ibi.
Priuilegium conceſſum tempore interdicti pro diuinis officijs extenditur ad ſepulturam. ibi.c.2
Pompa moderata tempore interdicti varie explicatur.ibi c.2.& 347.c.1
Ceſſante interdicto cadauera ſepulta in loco prophano ſolent extumulari.ibid.
Diuerſis modis tollitur interdictum.326.c.1
In aliquibus feſtiuitatibus tempore interdicti ſuſpẽditur interdictum iure communi.327.col.1
Suſpenſo interdicto quoad officia diuina non ſuſpenditur quoad adminiſtrationem Sacramentorum.ib.
Suſpenditur interdictum in feſtiuitatibus a primis veſperis præcedentis diei.ib.
Finitur ſuſpenſio interdicti in completorio incluſiue. ib.& ſecundũ quędã priuilegia in occaſu ſolis. ibi.
Priuilegia regularium contraria iure cõmuni pro tẽpore interdicti et ceſſationis a diuinis non ſunt ſublata per Concilium Tridentinum. 327. 328. 329.
In multis feſtiuitatibus poſſunt regulares ſuſpendere interdictum.ib.col.2.& 330.331.
Pro generali interdicto conceſſa non extenduntur ad ſpeciale.98.col.1
Nulla eſt differentia quoad regulares inter interdictum & ceſſationem a diuinis.330.c.2
In feſtiuitatibus in quibus interdictũ, et ceſſatio a diuinis tollitur per priuilegia fratrũ põt ſecularibus adminiſtrari Sacramẽtũ Euchariſtiæ.331.et 332
Religioſi extra ſua monaſteria quando ſuſpẽditur interdictũ quoad officia non poſſunt Sacramentum Euchariſtię adminiſtrare fidelibus.ibid.c.2.
Religioſi poſſunt dare ſacramentum extremę vnctionis fidelibus in ſuis domibus ægrotantibus.332.c.2
In feſtiuitatibus Sanctorum quorum corpora in Eccleſiis regularibus requieſcunt ſuſpenditur interdictum.ib.& 333.col.1.
Non poteſt ſuſpendi interdictum quãdo in dictis Eccleſiis notabiles reliquiæ requieſcunt.ibid.
In feſto patronorum et Patronarum Eccleſiarum regularium ſuſpenditur interdictum.ib.c.2
In feſto tranſlationum Patronorum ordinum ſuſpenditur interdictum.ibid.
in multis feſtiuitatibus alijs ſuſpenditur interdictũ & ceſſatio.ibid.
in profeſſione alicuius religioſi ſuſpenditur interdictũ & ceſſatio a diuinis per totum diem,non tamen in noſtro ordine Minorum.334.& 335.
Prælati regulares poſſunt in ſuis monaſterijs etiam tempore ceſſationis admittere aliquos ſeculares ad officia diuina.335.
Interdictum & ceſſationem a diuinis poſſunt moniales in feſtiuitatibus ordinis ſuſpendere. 336.
Pro tempore interdicti habens familiares multa priuilegia.337.c.1.et 2.
Abbatiſſę monaſteriorũ poſſunt tempore interdicti et ceſſationis a diuinis admittere aliquos ſeculares ad diuina.ibid.

Syndicus fratrum Minorum & eius uxor, & filij poſſunt admitti ad diuina tempore interdicti et ceſſationis a diuinis.ibid.
Medicus monaſterij poteſt admitti tempore interdicti, & non ceſſationis a diuinis. ibid.
Ordinarius ſanguinis diminuter non gaudet priuilegio etiam tempore interdicti.338.col.2
Ad celebrandum poteſt clericus admittere eos, cũ quibus communicari ſolet ibid.
Ad celebrandum poſſunt admitti ſeculares deficientibus fratribus qui celebrantem adiuuent. ibid.
In loco ſpecialiter interdicto poteſt aliquando Epiſcopus diſpenſare ut celebretur.342.c.1.& 2.
Caput Alma mater non habet locum in ſpeciali interdicto.ibid.
Iure antiquo interdicto generali aut ſpeciali omnino a diuinis ceſſabatur.ibid.
Interdictum generale, aut ſpeciale iuris antiqui bene poterat in parte relaxari.ibid.

Irregularitas.

Non poſſunt prælati regulares diſpẽſare in irregularitate prouenẽte ex aborſu creaturæ aĩatæ.85.c.1.et 2
Non remanent irregulares eccleſiaſtici cõmittentes cauſam ſanguinis alicui iudici ſeculari.192.c.1.
Prælati regulares poſſũt diſpẽſare in irregularitate procedente ex homicidio voluntario iuſto.313.314
Irregularitas homicidij voluntarij & bigamiæ ſemper excipitur in priuilegijs regularium.ibid.
Papa reſeruat ſibi irregularitatẽ ex iniuſta fructuũ perceptione. 314. col.1
Prælati regulares habent poteſtatem ad diſpẽſandum in irregularitate, excepta orta ex homicidio voluntario, etiam excipitur orta ex homicidio iniuſto.ibid.col.2
Prælati regulares non poſſunt diſpenſare in irregularitate procedenti ex bigamia.ibid.c.2.
Monachus iuuans chirurgum ad ſcindendum membrum non fit irregularis.315.c.1
Captura alicuius malefactoris fugitiui cum proteſtatione non inducit irregularitatem.315.c.2
Querela de malefactoribus cum proteſtatione non inducit irregularitatem.ibi.c.2.
Irregularis factus ſine abſciſſione membri alicuius põt oĩa exercere quæ non repugnant abſciſſioni.ibi.
Irregularis non eſt pulſans campanam ad miſſam tempore interdicti.324.c.1
Eccleſiaſticus authorizans aſſiſtendo deformationibus factis per ſñiam ſui iudicis nõ eſt irregularis.ib.
Non fit excommunicatus Epiſcopus excommunicatũ ſi compellat Sacerdotem coram ſe celebrare.ibi.
Non quacunque authorizatio inducit irregularitatem.353.col.1
Perſonaliter dictus violans interdictum fit irregularis.324.col.2.

Itinerantes fratres.

Itinerantes fratres ignoti nõ ſunt recipiendi à Prælatis monaſteriorũ ſine literis cõmẽdatitijs. 245.c.2
Itinerantes presbyteri non debent recipi ad celebrandum ſine literis commendatarijs.346.c.1
Itinerantes fratres conuentuales tenẽtur ſe præſentare coram Guardianis fratrum de obſeruantia.ib.
itinerantes fratres Minores de obſeruantia poſſunt hoſpitari in aliqua domo ipſis relicta. ibid c.2
itinerantes fratres lucrantur indulgẽtias fratrũ.ibi.
itinerantes fratres poſſunt transferre ieiunium diei in aliũ.ibi, & poſſunt de mane facere ientaculũ.ib.

Iubileus.

iubileus aliquid addit ſupra indulgentiam. 260. c.2
iubileus ab antiquo trahit originem. 291. col.1.& 2.
Tempore Iubilei priuilegium ſatis accommodatum conceditur.294.c.2.& 2

Index.

Iudices ſunt conſtituti ut homines in officio contineãt pag.1
Iudices ſtateram debent in manibus geſtare.ibi.c.2.
iudices debent ſeruare iuſtitiam.ibid.
iudices debẽt cõponere partialitates et diſcordias. ib.
iudices non debent eſſe partiales ibid.
iudex ſecularis non poteſt cognoſcere de cauſis regularium.4.c.1
iudex ſecularis non poteſt cognoſcere de cauſis regularium militum. 5.c.1.
iudex ſecularis poteſt cognoſcere de crimine cõmiſſo à religioſo ante ſuſceptum habitum.ibi.col.2.
iudex ſecularis debet cognoſcere de delicto commiſſo a laico cum monacho 6. c. 2. qui non poteſt cognoſcere de delicto monachi.ibid.
iudex ſecularis non poteſt cognoſcere de crimine enormi clerici.7 c.1.
iudex ſecularis non poteſt morti tradere presbyterum ante degradationem.ibi.
iudices regularium procedunt ut patres et ut iudices. 11.col.1.& 2
iudices regulares procedendo ut patres tantum procurant ut emendent.ibi.
Procedendo ut iudices prætendunt vindictam. ibid. & ſic procedere debẽt ſine figura iudicij, & ſtrepitu.ibid.
iudices in cauſis leuib.procedũt de plano ibi.et 12.c.1.
iudices regulares pro leuibus non debent fulminare proceſſus.ibid.
iudices regulares non debent eſſentialia iuris omittere, & quæ ſunt talia explicatur.ibi.
iudices regulares ſolẽnitates iuris poſſunt omittere.ib.
iudices non poſſunt procedere niſi prius conſtet de delicto.ibi.c.2
iudices poſſunt inquirere de delicto etiamſi non cõſtet de delinquente.ibid.
iudices non poſſunt procedere per viam accuſationẽ niſi prius conſtet de delinquente. ibid.
iudices non poſſunt procedere contra aliquem per viã denunciationis, niſi prius conſtet de delinquente. 13.col.1
iudices regulares non poſſunt procedere ad capturam monachi cum ſemiplena probatione 12. c 1.
iudex dum conceditur, idoneus præſumitur. 13.c.2
iudex eſt mediator inter accuſatũ et accuſatũ. 24.c.2.
Peccant iudices procedendo in grauib. ſine accuſatione.25.c.1.ſecus in leuibus ibid.
iudices in caſibus leuibus non tenentur ſeruare ordinem iuris.ibid.
iudex ad indagandam veritatem debet facere omnia quæ oportet.36.37
iudices regulares magis procedunt ad correctionem quam ad vindictam.41.col.1
Simplici iudicis aſſertioni ſine eo quod conſtet de proceſſu in ſcriptis, etiam ex conuentione partium, ſecũdum aliquos, non creditur. ibi.col.2
in cauſis exiguis creditur ſimplici iudicis aſſertioni. 42.col.1.
Pro iudice præſumitur.ibi.col.2.
iudex in inquirenda veritate debet eſſe ſubtilis et diligens inueſtigator.52.c.1.
iudices contra iuris ordinem reos interrogantes proprias animas damnant ibi.
iudex condemnando innocentem ſecundum allegata & probata non admittit ſuum honorem. 53.c.2.
iudices miniſtri Dei vocantur. 59.c.2
iuſtitiam præ oculis habere debent ibid.
iudices veritatem et æquitatem præ oculis habere debent.60.c.1
A iudicibus vana gloria abeſſe debet.ibid.

indices.

Iudices in rebus leuibus faciliores ad gratiam quam ad rigorem ſunt.ib.
Iudices magis ad miſericordiam quam ad rigorē debent inclinare.ib.
Iudices non debent nimis omnibus indulgere.ib. col.2
Aequitas iudicum debet eſſe regulata iuribus.ib.
Iudicis authoritas iur dice interpoſita facit licitum. pag.63.64
Iudex in arbitrarijs dēe eligere mitiorē pœnā. 64.co.2
Iudex omittendo iuſtitiam videtur facere iniuſtitiā. 90.col.1
Eadem pœna punitur iudex negligens qua ipſe delinquens.ib.
Negligentia iudicis perdit diſciplinam in ſubditis.ib.
Negligentia iudicis fouet crimina.ib.
Iudex negligens in adminiſtratione iuſtitiæ cum dolo, debet priuari ab officio.ib.
Iudex malè iudicans ex imperitia pœna arbitraria debet puniri.90.col.2
Iudex iniuſtius peccat in abſoluēdo q̄ in condēnando ib.
Ex tenore proceſſus cognoſcitur quando iudex ex dolo vel ex leui culpa procedit.ib.
Nō licet rogare iudicem vt faciat contra ius. 93.c.2
Decet pro inimico rogare iudicem vt ei tota pœna delicti remittatur ib.
Licet rogare iudicem vt tota pœna remittatur reo emendato.ib.& 94.col.1
Quilibet poteſt petere a iudice vt faciat quod ius non impedit ib.
Non licet rogare iudicem vt volenti emendare,tota pœna remittatur.ead.
Iudex tenetur ſeruare fidem,quam dedit delinquentē eū non offendendi ſi confiteatur delictum.139.co.2
Iudex promittendo impunitatē delinquenti ſi non ſeruat peccat.ib.
Iudices extra territorium iuriſdictionem exercere nō poſſunt. 78.col.1
Iudices Eccleſiaſtici poſſunt ſequeſtrare triticum religioſorum.186.187
Coram iudicibus ſecularibus debent peti redditus monaſteriorum commiſſi a Rege.197.col 1.& 2
Coram iudicibus Eccleſiaſticis debent peti redditus tēporales hoſpitalis fundati authoritate Epiſcopi.ib.
Iudex Eccleſiaſticus eſt competens reſpectu cauſæ ſpiritualis,non autem temporalis 193. col.1
Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit contra laicum damnificantem Eccleſiam aut monaſterium ib.
Monaſteriū pōt reconueniri corā iudice ſeculari.ib.
Iudex ſecularis poteſt citare prælatum monaſterij inſtituti pro publicatione teſtamenti.ib.
Iudex non cōpetens eſt tanq̄ perſona priuata.202.c.2
Nullus poteſt eſſe iudex in cauſa propria. ib.
Iudex,alius ordinarius, alius extraordinarius. 343. col.1
Iudex ordinarius eſt ad vniuerſalitatem cauſarū.ib.
iudex extraordinarius quidam ex arbitrio, quidā ex commiſſione ſuperioris delegatus.ib.col.2
Iudex cōſeruator ſcd̄m aliquos eſt iudex delegatus.ib.
Regulares non poſſunt compelli eſſe iudices.ib.
Quando compelluntur a Sede Apoſtolica eſſe iudices obediant,ſed poſſunt non exequi, interdicente ſupplicatione.ib.
Poſſunt iudices examinare reſcripta Apoſtolica.ib.et 344.col.1
Qualitas monachalis non inhabilitat monachos vt ſint iudices.117.col 1. & 2

Iudicare.

Non eſt iudicandū ſecundū ea quæ foris ſunt.106.c.1
Inferiores de ſuperiorū factis nō dēt iudicare. 288.c.1
Iudicium quoddam eſt ſuppoſitionale,aliud ſecundum definitionem.17.18
Acta in iudicio ordinario & extraordinario debent ſcribi a notario.40.col.1
Iudicium eſt notabile ſignum alicuius dicti vel facti. 62.col.1
Triplex eſt iudiciū plenum,ſemiplenum & leue,ib.
Iudicia grauia ſūt quæ,veritati,præſumptione iuris, æquantur.ib.
Iudicium incongruit diuidi.195.196.
Vbi eſt iudicium cœptum ibi debet finiri. 198.col.1
Alterius conditio,qui iudicium inchoauerat non debet fieri deterior ex perſona hæredis.ib.
Dicitur iudicium inceptū ante litis conteſtationem, immo & per citationem.ib.vide verbo lis.

Iuramentum.

Iuramentum a iudice non competente acceptum nullū eſt.40.col.2
Sacerdos aut religioſus iurat ſupra pectus aut ſupra prælatum.44.col.1
Præceptum obedientiæ in virtute Spiritus Sancti,nō eſt in virtute iuramentum.ib.
Iuramentū præſtitum obligat reſpondere ſecundū intentionem iudicis iurib.regulatam. 53. col.1.& 2
Iuramentum aſſertorium liberum appellatur. 54.c.1
Iuramentum poteſt ſumi a reo ad indagandam veritatem.ib.col.2
Ad deferendum reo iuramētum non ſola indicia aut infamia ſufficiunt.ib.
Iuramētum prudenter eſt deferendum, ne occaſio periurij accipiatur.ib.
Iuramentum non poteſt a lege ciuili annullari.120. c.1.& 2
Iuramentum eſt quid ſpirituale et Eccleſiaſticū.ib.
Lex ciuilis non poteſt præcipere vt non ſeruetur iuramentum ib.
Iuramentum contra ius naturale non obligat.ib.
Ius Canonicum poteſt declarare,non valere tale iuramentum.ib.col.2
iuramentum eſt actus latriæ.344.col.2
iurare eſt Deum in teſtem vocare.ib.
Multipliciter iuratur.ib.
iuramentum neceſſe debet ſumi a teſtibus.ib.co.2
iuramentum datur ad ligandum teſtes. ib.
in lege veteri multipliciter iurabatur.ib.
Sacerdotes iurant in verbo ſacerdotis.ib.
Maior obligatio oritur ex voto quam ex iuramento. 226.col 2
Deferatur iuramentum in cauſis, in quib.proceditur de plano ſola veritate inſpecta.ib.
Mandatum in Spiritu Sancto non eſt etiam virtualiter iuramentum ib.
iuramentum inuētum eſt ad indagandam ueritatem vnicum remedium.ib.
iuramentum tortura comparatur.ib.
Qui iurat falſo,vt periurus debet caſtigari.ib.

Ius Patronatus.

Tria conſtituunt ius patronatus.132.col.1.& 2
Fundatio dat ius patronatus.ib.
Fundator poteſt in iure patronatus apponere omnes cōditiones licitas.ib.
Translatio monaſteriorum debet fieri ſaluo iure patronatus.133.col.1
Fratres Minores non poſſunt concedere ius patronatus ſuarum Eccleſiarum poſt quam ſunt Sedis Apoſtolicæ ib.
Laici in ſuo iuris patronatu debent foueri.ib.
ius patronatus a iure & patrono dicitur. 347.col.1
ius patronatus eſt poteſtas præſentandi inſtituendum ad beneficium eccleſiaſticum.ib.
ius patronatus quoddam eccleſiaſticum, quoddam ſeculare.ibid.
ius patronatus alicuius per profeſſionem transfertur in monaſterium.345.col.1.& 2
ius patronatus eccleſiaſticum ex priuilegio competit laicis.337.col.2

Digitized by Google

Reges Hiſpaniarum habent ius patronatus in præceptorias militiarum.248.col.1
Reges habentes ius patronatus in Eccleſiis ſecularib. aut regularibus non poſſunt præſentare in his, niſi Abbates illius congregationis.ib.& col.2
Poteſt aliquis inſtituere ius patronatus ac reb.incertis pauperibus inſtituendis ib.& 349.col.1

Iuriſdictio.

In contentione iuriſdictionis non trahit ad ſe magis dignum minus dignum.6.col.2
Iuriſdictio iudicis Eccleſiaſtici eſt a iure cōmuni.ib.
Iuriſdictio iudicis regularis eſt a priuilegiis.ib.
Omnis iuriſdictio iure Pontificio eſt delegabilis.162.col.1
Iudices non poſſunt exercere iuriſdictionem in territorio alieno.178.col.1.& 2
Prouinciales regulares poſſunt exercere iuriſdictionē in territorio alieno.ib.
Poteſtas eccleſiaſtica non ſe extēdit ad iuriſdictionem temporalem.18.col.1.& 2
Iuriſdictionem temporalem habere Eccleſiaſticos,& regulares non eſt inconueniens.191 192
Pro hac iuriſdictione exercenda iudices laici ſunt conſtituendi.191.col.1.qui debent procedere ſicut alij iudices quo ad ſe & quoad alios.
Aequius credendum eſt Eccleſiaſticos et regulares debere exercere iuriſdictionem temporalem,quā Eccleſiaſticam,principes.192.col.1
Abbates habentes iuriſdictionem temporalem non poſſunt per ſe condemnare vaſſallum ad pœnam ſanguinis.ib.
Iuriſdictio nō poteſt cōferri alicui a priuatis.193.c.1
Iuriſdictio ſpiritualis Epiſcoporum pendet a Summo Pontifice.200.col.1
Monaſteria poſſunt habere iuriſdictionem tēporalem. 246.col.2.& ceſſante metu irregularitatis poſſunt eam exercere per ſubſtitutos ſeculares.247.c.1
iuriſdictionem dat conſuetudo 296.col.1

L

Laborare.

Laborare in diebus feſtiuis etiam cauſa pietatis eſt prohibitum.223.col.1
In quib.feſtis cōceſſis Eugenius quartus laborare.ib.

Laici fratres.

Laici fratres ſunt propriè religioſi 349.col.1
Laici fratres differunt a donatis.ib.
Laici Fratres dicuntur conuerſi.
Laici Fratres poſſunt tangere corporalia.ib.col.2
Laicis Fratrib.in apoſtaſia ordinatis non debet permitti vſus ordinum.ib.

Læſæ maieſtatis crimen.

Crimen læſæ maieſtatis grauiter punitur.80
Domus hoc crimen committentis euertitur & ſalè aſpergitur.ib.col.2
Domus præfata aratro deſtruitur.ib.
Vide in verbo perduelis.

Lectiones.

Lectiones Sacræ Scripturæ poſſūt regulares in ſuis Eccleſiis legere.364.col.2

Lectores.

Lectores Theologiæ qui per duodecim annos eā perlegerūt in ordine Minorū habent præeminentiā.ib.
Lectores Theologiæ moralis ſunt in monaſteriis conſtituendi.ib.

Legatus.

Abbates Epiſcopi es Monachi habentes alia requiſita poſſunt eſſe legati.350.col.1
Legati locum tenens poteſt eſſe Monachus. ib.col.2
Legatus poteſt conferre beneficium monacho ſine licentia ſui Abbatis.ib.col.2
Legatus poteſt exercere omnia quæ poteſt delegans exceptis reſeruatis.364.col.1
Legato accedente ad aliquam vrbem omnis clericus tenetur obuiam ire.ib.
Non minus parendum legato quam Papæ.ib col.2
Legatus a latere habet in exemptis iuriſdictionem.ib.
Legatus non poteſt diſpenſare vt homo diſparis profeſſionis in prælatum eligatur.154.col.1
Legatus a latere poteſt magis contra exemptos.quam Epiſcopus.204.col.2

Legatum.

Cuilibet de populo competit vt legata pia adimpleantur.240.col.2
Syndicus Fratrum minorum poteſt petere in iudicio legata Fratribus Minoribus.241 col.1
Legatum relictum monacho cum conditione,vt nihil percipiat Abbas, & ſub hac conditione,quod in eo ſe intromittere non poſſit,explicatur.351. 352.c.1
Cum licentia Prælati poteſt monachus recipere legatum.ib.col.2
Prælatus monaſterij poteſt dare licentiam monacho ut diſpendat ſecundum ſuum ſtatum.ib.
Legatum relictū monacho acquiritur monaſterio ſuæ habitationis quando legati dies cedit.ib.
Legata in ſingulos annos ſunt plura.ib.
Prælatus inuito ſubdito poteſt expendere in neceſſitate conuentus legatum relictum ipſi.ib col.2
Legatum pecuniæ factum fratri Minor pro ſuis neceſſitatibus poteſt expendi a Prælato in alios conuētus.352.col 1
Dominium pecuniæ legatæ Fratrib.Minoribus non remanet apud dantem,ſed in Sedem Apoſtolicam transfertur.ib.
In expendendis legatis factis fratrib.Minoribus magna debet eſſe paupertatis abdicatio.ib.col.2
Legatum relictum religioſo ad ſuas neceſſitates cenſetur relictum ad pias cauſas.ib.
Relicto legato monaſterio non poteſt teſtamentarius eidem monaſterio aliquid aliud applicare.ib.
Legatum relictum monaſterio in certum vſum ſecluſo ſcandalo poteſt Prælatus in alium vſum conuerſere legatum.353.col.2
Teſtamentarius cū licentia et conſilio Epiſcopi poteſt commutare vnum legatum in aliud ib col.2
Non eſt relictum caducum pro aliquo opere quod fieri non poteſt.254.col.1
Fundus legatus religioſis pro celebratione feſti, qđ ſuper,ex fructib.ipſius eſt monaſterio acquiritur.ib.
Legatum relictum fratrib. Minorib.pro ſuis neceſſitatibus quomodo intelligatur.354.355
legatum annui reditus relinqui poteſt fratrib.Minoribus.356.357
legatum incapaci pro non ſcripto habetur.ib.
legatum annui redditus eſt multiplex. ib.
legatū annui redditus promiſſis accendis eſt potius ſtipendium quam legatum.ib.col.2
legata annua relicta fratribus Minorib.poſſunt peti ex officio iudicis.ib.
Legata annua fratribus Minoribus relicta vt ſtipendia Miſſarum cenſentur.ib.
legatū relictum fratrib.Minoribus pro fabrica valet.358.col.1
Prælati regulares poſſunt facere compoſitionem ſuper legatis annuis etiam relictis fratribus Minoribus.ib col.1.& 2.
legatum relictum puellæ ſi nobili nubat debetur ipſi totum ſi ingrediatur religionem.359.360
legatum relictum feminæ ſi nupſerit, fauorabilius, quam legatum relictum ſi non nupſerit .ib.
Conditio appoſita legato impediens ingreſſum religionis irrita eſt.ib.
legatum relictum alicui ſi intrauerit religionem explicatur de ingreſſu per profeſſionem.ib.col.2

Legatum

Legatum relictum pauperib. religioſis magis quam alijs conferendum.ib.c.2
Legatum relictum Eccleſia parochiali debetur pauperiori duobus exiſtentibus.ib.
Legatum relictũ monaſterio Monialium eſt conferendum.361.c.1

Legitima.

Filius non poteſt petere legitimam in bonis patris facti religioſi poſt etiam profeſſionem, donec ipſe moriatur.251.252
Legitima parentum debetur fratrib. Minoribus conuentualibus.361.362

Lex.

Lex Imperatorum non obligat eccleſiaſticos ipſius tamen rationibus reguntur.61.c.1
Lex pœnalis rigoroſa tantum obligat in foro exteriori.75.c.2
Lex naturalis per humanas leges declaratur.111.c.1
lex naturalis dictat, defenſionem omnib. eſſe permiſſam.ib.
lex ponitur reſpiciendo ad id, quod eſt ut in pluribus bonum ib.
tranſgrediens legem ex animi ſimplicitate excuſatur a peccato mortali.112.c.2
lex exorbitans & pœnalis extenditur ad alium caſum, ut non ſit fruſtratoria.119.c.2
lex non debet extendi cõtra ius, ne detur legum correctio.ib.
lex generalis limitatur ſecundũ mẽtem legis.126.c.1
leges debent eſſe omnibus fructuoſa.156.c.1
lex generaliter loquẽs ꝑ alias leges limitatur.168.c.1
lex non ligat præter ſuã intentiõ a legiſlatore.ib.col 2
Verba præœmialia legis inducunt cauſam finalem.ib.
Ex legis præœmio colligitur mens diſponentis.ib.
lex generalis ad omnia ſpecificata per ipſius verba debet extendi.167.c.1
Ceſſante cauſa legis ceſſat eius diſpoſitio.170.c.1
Senſus legis magis quã eius verba eſt conſiderari ib.
Verba legis ſunt intelligenda cum effectu etiã extrinſeco, quem intendit legiſlator.ib.
lex vetus iudicialis & cerimonialis per paſſionẽ Chriſti ceſſauit.200.c.2
lex Euangelica continet præcepta moralia, & naturalia.ib.
Duplex lex Epi diœceſana, & iuriſdictionis. 199.c.2
lex pœnalis non obligat ad pœnam ante ſentẽtiam declaratoriam.226.c.1
Bona fide tranſgrediẽs legẽ non peccat mortaliter.ib.
lex humana male intellecta non ligat in foro conſciẽtia.ib.
lex aliquid prohibens fieri, niſi certo modo inducit formam.255.256
lex fundata in præſumptione ceſſat in foro conſciẽtia, quando veritas eſt in contrarium.288.c.1
lex, ut liget, debet publicari.295.c.1
lex, ut liget, debet eſſe in vſu ib.
lex rationabilis deſcribitur.302.c.2
tranſgreſſio legis cum diſpenſatione non eſt priuilegiũ 328.col.1

Liberatio animæ.

liberant Religioſi per ſua ſuffragia animas a purgatorio.281.col.1.& 2
Per indulgentiam plenariam per modum ſuffragij liberatur anima a purgatorio.282.283
Non omnis indulgentia liberat animã a purgatorio. 294.col.1
Miſſa dicta pro liberatione animæ purgatorij in certo altari non eſt neceſſarium ut dicatur in altari portatili ib.

Liberi.

Conditio ſi ſine liberis deceſſerit, ceſſat in ingrediente monaſterium 238.c 2
Conditio ſi ſine liberis deceſſerit eſt explicanda ut a religione nemo abſtrahatur.ib.

Libri.

legentes libros prohibitos manent excæcati.255.256
Aliqui Prælati regulares extra has Hiſpaniarũ regiones poſſunt dare licẽtiam viris doctis ſui ordinis ut legant libros hæreticorum.ib.
libri facti a regularib.non poſſunt imprimi ſine licentia ſuperiorum & ſupremi ſenatus 309.c.1.& 2
In impreſſionib. librorum conſuetudo prouinciarum attenditur.ib.
Priuilegia ad imprimendos libros religioſis conceſſa monaſterio acquiruntur.ib.
Non eſt contra regulam Fratrũ priuilegia mediante Syndico ad imprimendum libros procurare.ib.
In impreſſionib.librorum caute debent procedere Fratres Minores.310.311
Priuilegium ad imprimendum librum factum Fratri Minori explicatur.ib.
Non eſt licitum fratribus Minorib.petere pecunias mutuatas ad imprimendos libros.ib.c.2
Fratres Minores non poſſunt vendere libros.ib.c.2
Negatio circa libros fratrib.Minorib eſt ꝓhibita.ib.
Syndicus Apoſtolicus non poteſt pœnam appoſitam cõtra imprimentes libros fratrum Minorum petere.312.col.1.& 2
Libri non ſunt ex Bibliothecis extrahendi ſine licentia Prælati.262 c.1.et 2

Lis.

Lis inchoata a laico coram Iudice ſeculari debet finiri eo mortuo coram ipſo etiam ſi monaſteriũ ei ſuccedat.198 c.1
Sola mandati productio non indicit litem ib.
Litis pendentiam cauſat citatio.ib.c.2
Pendente lite nemo eſt priuandus titulo & poſſeſſione exemptionis. 204.c.1

Literæ.

litera delatoria ſine ſubſcriptione non cauſant infamiam.23.c.1
Harũ literarũ auctor diligenter dẽt indagari.24.c.1
litera priuatæ faciunt fidem, ſi ab ſcriptore recognoſcãtur.29.c.1
litera priuata habentur pro recognitis ad contumaciã ſcriptoris nolentis recognoſcere.ib.c.2
litera debent recognoſci cum alijs ſimilibus literis ab ſcriptore faciendis.ib.
Recognitionis ſententia tiſis alijs literis ad ſcriptores peritiores pertinet ib.
Cõparatio literarũ non inducit plenã probationẽ.ib.
Iuramentum datum ſcriptori literarum ſupplet defectum probationis earum.ib.
Scribens literas ſecretas ad Prælatum contra aliquos non eſt infamator.79 c.1
Literas obſignatas aperientes, & aduerſarios mittentes oſtendentes incidunt in pœnam falſi.86.c.2
Non licet literas obſignatas aperire etiam ad propriã defenſionem.87.c.1
licet literas non tradere ad propriam defenſionem.ib.
literas dãtes procurandi officys in ordine D. Hieronymi incidunt in excommunicationem.170.c.2
Religioſus poteſt accipere a prælato bonorum adminiſtrationem.172.c.1

Loca.

Excommunicantur religioſi, qui ſine licẽtia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt, mutant & alienant hactenus percepta.134.c.1.& 2

Ludus.

Non eſt licitum religioſi ludere ad aleas.88.c.1
Eccleſiaſtici & Religioſis ludẽtes ſunt puniendi iuxta qualitatem culpæ ib.c 2
Iurans non ludere dans alteri pecuniam ut ludat eſt periurus.ib.
lucrata in ludis a religioſis ſunt monaſterio reſtituenda.ib.

Licen-

licentia Prælatorum data religioſis ad donandum nõ intelligitur data ad ludendum.ib.c.2

Luna.

luna habet radios lugubres, ſol vero claros.43.c.1

M

Maioratus.

C*Auſa maioratus & feudi habent in multis maximam ſimilitudinem.193.c.1*

Super tenuta maioratus non debet extrahi clericus aut monachus a ſuo foro.ib.

monaſteria ſuccedunt in maioratu non tamen in Ducatu aut Marchionatu.243.c.1

Commendatarij milites poſſunt abſolutè in maioratu ſuccedere 244.c.2

Fratres minores nõ poſſunt in maioratu ſuccedere.ib.

monaſteria poſſunt in maioratu non habente annexã iuriſdictionem temporalem ſuccedere.ib.

Nouitius poteſt in maioratu ſuccedere.ib.

Mortuo religioſo, ratione cuius in maioratu ſucceditur, reuertitur maioratus ad primo vocatum.ib.

Succeſſio in maioratu eſt ex vocatione primi inſtitutoris.245.c.1.& 2

In inſtitutione maioratus poteſt excludi monaſteriũ niſi maioratus fundetur ex tertio & quinto.ib.

Monaſterium ſuccedere in maioratu habẽte iuriſdictionẽ temporalem eſt verior opinio.& ib.246.247

Regula *communis concedens ſucceſſionẽ maioratus monaſterijs non apponit exceptionem.ib.*

Maioratus cũ iuriſdictione non eſt propriè dignitas, ſed dignitas minor.247.c.1

Monachus ſuccedens in maioratu conſeruat familiæ dignitatem ib..

Priuatio maioratus non inducitur niſi per iura clara. 248.c.1

Monachi poſſunt conſeruare iura, & inſignia maioratus.ib.

In maioratu a femina inſtituto femina non cenſetur excluſa.249.c.1

Maioratus non cenſetur renunciatus in generali renunciatione ſucceſſionis.ib.

Maioratus ſtatim mortuo poſſeſſore in ſequẽtem gradum tranſit ipſo iure.250.c.1

Maledicus.

maledicus condemnantur vt cantet palinodiã.79.c.1

Sacerdos & maledici Regulares *non debent obligari vt dicant ſe fuiſſe mentitos.ib.*

maledici in religionibus peſtis graſſabilis.ib.c.2

Clericus maledicus degradatur.ib.

Seditio aduerſus Magiſtratus, & Prælatos grauior eſt.ib.

maledicens de Rege *eſt grauiter puniendus.81.col. 1.& 2*

Religioſus maledicens de Rege *grauiter puniendus a ſuo Prælato.ib.*

Malum.

malum pro malo reddi non debet.24.c.1

Non ſunt facienda mala, vt veniant bona.182.c.1

Manus violenta.

manus violenta in Prælatum aut in magiſtratũ graue crimen capitale.83.c.1

monachus manus grauiter iniciens in Vicarium conuentus in Guardianum & in Definitorẽ Prouinciæ grauiter puniendus.ib.c.1.& 2

Marchionatus.

marchionatus eſt dignitas regalis, & feudum intitulatum.247.col.1

Matricula.

miles non inuentus in matricula pro priuato habetur. 194.195

Matrimonium.

Ad matrimonium contrahendum adeſſe debet libertas.145.c.1

Religioſus matrimonio aliquos copulans poteſt ſuſpendi ab Epiſcopo.205.c.2

matrimoniũ in articulo mortis contractum operatur legitimationem filiorum.239.c.1.& 2

Qui contraxit matrimonium cum multis in infidelitate poſt conuerſionem poteſt alijs omiſſis cum vna contrahere.293.c.1

Diſpenſatio facta alicui, vt poſſit cõtrahere matrimoniũ cũ conſanguinea, eſt facta cõſanguineæ.350.c.1

Medicus.

Quod medicorum eſt proprium, pertractent medici. 305.col.2

Religioſi poſſunt medicari infirmos.306.c.1

medicus monaſterij poteſt admitti tempore interdicti.337.c.2

Medium.

medium in virtute ſummum et ſecundum rem & ſecundum proportionem.26.c.1

In aliquib. virtutibus neceſſario ad medium ſecundũ proportionem eſt recurrendum.ib.

Mendacium.

mendacium eſt intrinſecè malum.96.c.1

Mendicantes.

mendicantes regulares ſunt notoriè exempti.202.c.2

mendicãtes regulares ſũt in duplici differẽtia.350.c.2

Fratres Minores ſunt mendicantes ſcd͂m regulã.ib.

Fratres Prædicatores ſunt mendicantes ſecundũ conſtitutiones.ib.

mendicantes præter Minores poſſunt capere ex teſtamento.ib.& 351.c.1

Mens.

mens diſponentis eſt maximè conſideranda.317.c.1

Minima.

minima & exigua nõ veniũt in cõſiderationẽ.41.c.2

In minimis & exiguis nõ præſumitur iudex aliquod falſum aſſerere.ib.c.2

Res minima non vitiat contractum.84.c.1

In minimis non debent Prælati eſſe nimis rigoroſi.ib.

Leges rigoroſæ non habent locum in minimis.ib.

De minimis non eſt multum conſiderandum.121.c.1

Miniſtri iuſtitię.

Religioſi extrahentes delinquentes a manib. iuſtitiæ non debent ita grauiter puniri ſicut laici.81.c.1

Miſſa.

Qui celebrat Miſſam, cum non ſit ſacerdos, grauiter punitur 73.c.1

Religioſi celebrantes Miſſam ſine ordine presbyteratus ab inquiſitorib. hæreticæ prauitatis puniuntur.ib.col.1.& 2

Omnes Miſſæ ſunt æqualis valoris quo ad valorem, quem ex opere operatur.284.c.1

Mobilia.

mobilia, & immobilia propriè tangi, & palpari poſſunt.356.col.1

Monachus.

monachi nomen ſolitariũ, triſteuè ſignificat.66.c.1

monachus non præſupponit clericatum neq. ſufficientiam ad ordines.142 c.1

Laico oportet conferri Monachatus.ib.

monachi in multis æquiparantur Canonicis *regularibus.ib.*

monachi vitam cœperunt agere ſeparati ab hominũ conſortio.199.c 1

monachi cœperunt poſtea in cœnobijs ſub vno Abbate *ſe congregare.ib.*

monachi antiquitus clauſurã ſtrictiſſimè ſeruant.ib.

monachi in vnum collecti non poterant Ordinarium ſibi iudicem conſtituere.ib.

monachi ſemper fuerunt in poteſtate Abbatis *in his, quæ pertinent ad regularia.253.c.2*

monachus mortuus eſt mundo.248.c.1

monachi poſſunt conſeruare iura maioratus.ib.

Cum monacho tranſlato ad aliud monaſterium non ſemper tranſeunt bona.250.c.2

monachus

Monachus ſe & ſua trāſfert in monaſteriū.288.c.1
Nihil debet committi monacho vt agat inuito Prælato.ib.
Monachus nihil habet,ſed totū eſt monaſterij.351.c.1
Monacho nihil poteſt legari,quod non quæratur monaſterio.ib.
Quicquid habet Monachus,eſt monaſterij.352.c.1

Monaſteria.

Monaſteria de vno loco ad alium poſſunt transferri ſine licentia Ordinarij.130.col.1.& 2
Nō dēnt transferri niſi ſaluo iure patronatus.133.c.1
In quacunq. prouincia Minorum aliqua monaſteria recollecta debent haberi.134
Monaſteria ſunt in Epiſcopi territorio.178.col.1
Monaſterium poteſt reconueniri coram iudice ſeculari.193.col.1
Monaſteriū cōparatum filio per iuriſdictionē.238.c.2
Inſtitutis monaſterijs virorum & mulierum monaſterium mulierum debet præferri.239.240
Monaſteria ſuccedunt in maioratu,non tamē in Ducatu,&c.244.col.1
Monaſteria vaſſallorum & iuriſdictionum ſunt capacia.246.col.1.& 2
Monaſteria habentia bona in communi ea infeudare poſſunt.ib.
Monaſteria non poſſunt habere iuriſdictionem criminalem exercendam per perſonas ipſorum.247.co.1
Legatum relictū pro monaſterio conſtruendo in certo loco,in quo fieri nō pōt, poteſt authoritate Epiſcopi & teſtamentarij in alio loco cōſtrui.354.c.1

Moniales.

Moniales poſſunt eſſe teſtes contra alias moniales.336.c.1
Ad ingrediendū monaſteria monialium ſubiectarum Prælatis regularib. eorum & non Epiſcopi authoritas ſolum requiritur.122.col.1
Cenſus conſtituti pro monialib.ratione alimentorum amittuntur.ib.c.2
Non poſſunt recipi plures Moniales,quā poſſunt ali a monaſterijs.132.col.2
Monaſteria monialium debent prouideri de Abbatiſſis Monialium eiſdem ordinis.153.col.2
moniales ſunt ſolum profeſſæ ſolemniter in congregatione viuentes.165.col.1
moniales ſubiectæ Prælatis regularib.ſunt exemptæ a iuriſdictione ordinariorum.201.col.1
moniales gaudent priuilegiis religioſorum. ib.et 336.col.1.& 2
monialis ſine licentia legitima non poteſt exire a monaſterio.205.col.1
monialium monaſterium debet in inſtitutione præferri monaſterio virorum.239.col.2
Cum monialis iuſte translata ad aliud monaſterium debet transferri dos.251.c.1

Mulieres.

mulieres ad teſtimoniū ferendum nō ſumptæ.35.c.1
mulieres ſolent verba faciliter proferre...co.1
mulier perdit vſumfructum a marito legatū,ſi ad ſecundas nuptias nō tranſierit,quæ tranſit.102.c.2

Munus.

munus ſuū vnuſquiſq; exequitur.104.c.& 110.c.1

N

Naturalis.

NAturalis regni eſt,qui in eo natus,aut in eo domicilium acquiſiuit.53.col.2.& 4.col.1

Neceſſitas.

Neceſſitas caret lege.206.c.1

Nihil.

Nihil & inutile in iure æquiparantur.250l.1.& 2

Notarius.

Notarius debet neceſſario ſcribi in actu proceſſus,59.col.1.& 2
Notarii religionum magis ſecreti quam aliorum tribunalium.76.col.1

Notorium.

Notorium eſt quod nulla tergiuerſatione celari poteſt.21.col.2
Notorium eſt triplex,ſcilicet, facti,& ex iuris præſumptione.ib.
Notoriū eſt quod ſcitur a maiori parte vicinitatis.ib.
Non omne publicum eſt notorium.ib.
Idem eſt notorium quod manifeſtum. ib.

Nouitius.

Nouitius delinquens poteſt corrigi a iudice Eccleſiaſtico.11.col.1
Nouitij bona ante ingreſſum ſunt laicalia. 120.col.1
Nouitius delinquens non poteſt puniri a iudice ſeculari.195.col.1
Nouitij hæreditas pertinet ſuccedentib.ab inteſtato.239.col.2.& 251.col.1
Bona oblata a nouitio monaſterio,etiāſi non profiteatur,remanent apud ipſum monaſterium ib.
Nouitius in receptione habitus & in profeſſione conſequitur indulgentiam plenariam.263

O

Oblati.

OBlati ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ. 349.col 1

Oblatio.

Curati non poſſunt impedire,ne in Eccleſiis fratrū ipſis fratrib.a fidelib.aliquid tribuatur.175.col.1
Illicitum eſt impedire,ne oblationes ad Eccleſias fratrum adducantur.ib.

Obedientia.

Obedientia impoſita a prælatis non obligat in minimis ad peccatum mortale.53.c.1
Obediendum eſt præcepto ſuperioris ſiue iuſto,ſiue iniuſto.63.col.2
Subditus tenetur obedire Prælato ſecundum regulam præcipienti.66.col.1
obediendum eſt ſuperiorib.in his quæ ſecundum Deum fieri poſſunt.106.c.1
omnes tenentur obedire ſuo modo.190.c.2
Regulares extra clauſtra in ſeruitiis Principum aſſiſtentes ſunt ſub obedientia ſuorum Prælatorum.151.col.1
Obedientia a Ioanne Vigeſimo ſecundo maxime commendatur.232.& 233
obediens non debet eſſe peioris conditionis quam inobediens.349.col.2

Obligatio.

Neq; Deus,neq; Eccleſia vult nos ad impoſſibile, et nimis difficile obligare.211.col.2
Ad aliqua difficilia cum periculo mortis obligamur.ib.col.2
Non obligat lex ad aliquid ita vt ex eius obſeruatione fatuus appareat.ib.
Non obligamur ad aliquid faciendū cū ſcandalo.ib.

Occaſio.

occaſio eſt tollenda vt vitia extirpentur.67.col.1
Qui dat occaſionē dāni,dānū dediſſe videtur.94.c.2
Homo quæris ſæpius occaſionem ad calumniandum.111.col.1

Officia Ordinis.

non poteſt Religioſus priuari officio niſi propter graue crimen.69.col.2
Pœna priuationis officii ordinis non eſt neceſſarium, quod exprimatur in iure.ib.& 90.col.1
officia religionum non ſunt ad modum beneficiorum eccleſiaſticorum,immo comparantur beneficiis manualib.ib.col.2
In religione Ciſtertii ſunt diuerſa officia. ib.70.col.1

Facilius priuantur religioſi ſuis officijs quam clericus ſuis beneficijs.149.col.1

Officia debent conferri inuitis.167.col.2.

Procurantes officia extra ordinem in graues pœnas incidunt.168.169.170

Procurantes officia per literas pœnitentia ducti nō vententes dictis literis non incidunt in præfatas pœnas 170.c.1

Officia diuina.

Officia Sanctorum debēt recitari ſeruata forma breuiarij reformati.222

Non omnia quæ continentur in breuiario, & miſſali ſunt officia diuina.320.col.2.

Omiſſum.

Quod verbis non exprimitur, omiſſum intelligitur.p.249.col.1.

Oratoria.

Oratoria & altaria poſſunt fieri in grangijs monaſteriorum.231.col.1.& 2. quibus poteſt Miſſa celebrari ibid.

Orare.

Non eſt licitum pro peccatore deſinere orare.27.c.1.

Oratio eſt ſpirituale ſubſidium.ibi.

Vult Deus orari pro peccatoribus.94.col.2.

Pro peccatoribus nolentibus recedere a peccatis non vult Deus orari.ibid.

Oratio, anteq̄ quam quidquam agatur, præmittenda. 148.col.2.

Ordinarius.

Ordinarius eſt Epiſcopus, Abbas exemptus, Archiepiſcopus.201.col.2

Ordo.

Ordo Eccleſiaſticus ſine fraude ſuſceptus liberat a iuriſdictione ſeculari 6.col 2

In Luſitania ordo Eccleſiaſticus etiā in fraudem ſuſceptus liberat a iuriſdictione ſeculari reſpectu criminalium.ibid.

Ordines minores liberant a iuriſdictione ſeculari. ib.

Ordo Eccleſiaſticus in fraudem ſuſceptus non liberat de iure comuni a iuriſdictione ſeculari. ib.c.2.

Diuinis mancipati officijs & præbendati debent ordinibus ſacris inſigniri.142.c.1

Iuniores in religione non debent ſtatim ordinibus ſacris inſigniri.143.c.1.& 2.

Ornamentum.

ornamenta Eccleſiaſtica fratrum minorum debent eſſe paupertati accommodata.312.c.1

ornamenta eccleſiaſtica non poſſunt tangi a laicis. p. 349.c.1.

Oua.

In eſu ouorum in quadrageſima poſſunt prælati cum ſuis ſubditis diſpenſare.269.c.1.& 2

Abſtinentia ab ouis & lacticinijs aliquando regularibus obligatoria.305.c.1

P

Pœnitentiæ.

DEus peccata hominum diſſimulat propter pœnitentiam.94.c.1

Pro quocunque peccato graui imponebantur olim ſeptem anni pœnitentiæ.290.c.2

Pœnitentiæ ſacramētum ſingularis medicina. 72 c.1

Grauiter ab Inquiſitoribus puniuntur ſacramentum pœnitentiæ maculantes.ibid.

Papa.

Papę tenentur omnes iure diuino obedire. 199.c.2

Papa inuito prælato non aſſumit ſocium regularem, 205.col.2.

Papa habet poteſtatem ad diſpenſandum de communi theſauro indulgentiarum.281.c.1.

Papa in principio ſuæ creationis reuocat gratias expectatiuas, & indulta beneficiaria.288.c.2.

Papa cum primum eſt electus, efficitur ſuperior omnium ipſo iure.350.c.1.

Monachus electus Papa ſine licentia prælati poteſt acceptare.350.c.2.

Papa cenſetur portare iura in ſcrinio pectoris ſui. 84. col.1.

Papa habet poteſtatem ſuper temporalia in ordine ad ſpiritualia.120.& 121.col.1

Papa coronat Imperatores.189.c.2

Papa vt Papa conſecratur, et vt Rex coronatur ib.

Pedes Papæ ab Imperatoribus, & Regibus oſculantur.ibid.

Magna Papę poteſtas.ibid.col 2.

Non ſine cauſa Summus Pontifex Rex ſeculi appellatur.ibid.

Par.

Par in parem non habet authoritatem.233.c.1

Parens.

Ad ſubueniendum parentib. poteſt filius exire extra religionem cum licentia prælatorum.173.c.1

Præceptum de ſubueniendis parentibus non obligat filium niſi ſecundum ſui ſtatus metas.ibid c.1.

Prælatus poteſt præcipere ſubdito, ne pro ſubueniendis parentibus eleemoſynam extra clauſtra petat.ib.

Pater poteſt vendere filium pro neceſſitate famis.p. 172.& 173.

Parochiani, Parochus.

Parochiani vt plurimū ſunt ſequūtur parochū.11 c.1

Parochus non reſidens neque recitans horas canonicas non facit fructus ſuos.10 c.1.

Parochiales Eccleſiæ annexæ monaſterijs tenentur ad charitatiuum ſubſidium.211 & 212.

Regulares p̄ ſua priuilegia nō poſſunt præiudicare parochialib. Eccleſiis in decimis et primitijs.232 c.1

Participans.

Participans de alieno ib. cenſetur eſſe de natura alius extranei, cui magis aſſimilatur.210.c 1

Paruitas.

paruitas rei in quacunque materia excuſat.41.col.2

Paruuli.

pro paruulis baptizatis offert Eccleſia ſuffragia.283. col.1.& 2.

Patronus.

Vbi conſtat de expreſſa nominatione patroni ab ea nō eſt recedendum.347.c 1

Nominatio Monachi in patronum etiam contradicente Prælato eſt nulla tanquam conditio tanquam impoſſibilis.ibid.col.2.

patroni non poſſunt præſentare nisi dignos.348 c.1.

patronus habens ius præſentandi habet ius poſſeſſoris 146 col.1

per multos annos acquirit patronus ius præſentandi. ibid.

Paupertas.

paupertatis votum Deo maxime acceptum.129 co.2.

Nimia paupertas mala: tulit Eccleſiæ.191.c.2

In pauper. appellatione veniunt, qui pauperibus inſeruiunt.14 col.1

Inſtitutis duobus pauperib. pauperior debet præferri. 239 col.

Non peccat mortaliter monachus qui tranſgreditur ſuam regulam cum diſpenſatione, aut conſuetudine immemoriali.328.329.

Pax.

pax in Republica prætenditur.1.col.1

Peccata.

Aliqua peccata a legibus diſſimulantur.1.col.1

peccata publica publice ſunt corripienda. 15.c.2

Nō paſſim peccata sūt diſſimulāda, ſed puniēda.17.c.1

peccata diſſimulata paternali er ſecreto debent corrigi.ibid.

peccata contra rempublicam ſunt, per quę delinquentes principaliter Reip damnum intendunt.18.c 2.

peccata contra Rēp. furtū publici ærarij, homicidiū alicuius hoīes eminētis, ſubornatio in electionib.ib.

Non eſt peccatū contra Rēp. crimen nefandum. ib.

peccata religioſi ſunt præcauenda, quia multum nocent.2.col.1

peccata damnum alicuius impedire ex charitate obligatur.17.c.1.

Reue-

Digitized by Google

Reuelatio peccatorum coram Prælatis *ægrefertur a ſubditis. 28.c.1*
Peccata puniri iuro ſeruato eſt neceſſe.96.co.1
peccatum non eſt in eo quod faceret ſi tentaretur,ſed in eo quod actu fit.245.c.1
peccatum non eſt tranſgreſſio legis virtute diſpenſationis 328.c.1
pœna peccati originalis ſuſpenditur licet ipſum originale maneat.342.c.1

Pœna.

Nulla pœna iuris incurritur niſi ipſo iure exprimatur.7.c.1
Pęna eccleſiaſtica ordinantur in bonum publicum.17.c.1
pęna talionis in aliquibus non obſeruatur.26.c.1
pęna talionis debet compenſari ſecundum qualitates accuſatoris,& accuſati.ibi.
pęnæ ſunt imponēdæ iuxta decretū canonicū 61.c.1
pęnæ poſſunt moderari iuſta cauſa exiſtente.ibi.
pœnæ etiam poſſunt moderari a iudicib.inferiorib.ib.& 95.c.1
Quando ex cauſa pœnæ moderantur debet in ſententia cauſa aſſignari.ib.
pœnæ debent regulari ſecundum ius. 62.c.1
In arbitrādis pœnis plura debet iudex cōſiderare.ib.
pœna arbitraria poteſt extendi uſq.ad pœnam mortis incluſiue.64
pœna ſanguinis,& mortis corriſpondet in religionib. pœna expulſionis a religione.c64.c.2
In pœnis infligendis debet attendi conſuetudo. ib.
Iudex excedens pœnam ſolitam dicitur grauare partem.65.c.2
Longe minor pœna eſt ſtatim mori quam diu affligi ſine ſpe ſalutis.66.c.1
pœna non ita debet poni vt per eam vita nimis attenuetur.8.c.2.& 66.c.1
Nemo tenetur ad ſoluēdū ante quā condemnetur.ib.
pœna iniuſta in foro conſcientia non eſt ſubeunda.ib.
Illicitum eſt petere vt tota pœna remittatur delinquenti.93.c.2
Iudex poteſt imminuere pœnam.94. c.1
Iuſta cauſa ad moderandam pœnam erit ignorātia, aut merita delinquentis.95.c.2
poſt ſententiam tenetur reus ſubire pœnam.96.c.2
Non tenetur reus ſubire pœnam,quæ a miniſtris iuſtitia poteſt commodius inferri.ib.
Condemnatus ad auſteram pœnitentiam tenetur cōſentire in hanc pœnam quam miniſtri iuſtitiæ inferre tenentur.96.c.2.& 97.c.1
Miniſtri iuſtitiæ inferendis pœnis nō debent eſſe nimis indulgentes.ib.
pœnæ Canonicæ *non comprehēdunt ignorātes.16.c.2*
pœna non debet irrogari niſi in caſibus a iure expreſſis.246.c.2

Percutere.

Percutiens iudicem collateralem Regis,*et eius conſiliarium capite punitur.83.c.2*
Statutum factum contra percutientem non habet locum in percuſſione parua. 84.c.1

Periculum.

Vbi maius periculum,ibi cautius agendum.37.c.2

Permittere.

Dum aliquid permittitur cenſetur permiſſum illi annexum.323.c.1

Perpetuum.

Quod poteſt eſſe perpetuū,perpetuū cenſetur.70.c.2

Perſonæ eccleſiaſticæ.

Perſonæ annexæ ordini per ſedem Apoſtolicam *approbato,ſunt eccleſiaſticæ.209.c.2*
Conuerſi dicuntur perſonæ eccleſiaſticæ.ib.
profitens in manu Epiſcopi religionem approbatam eſt perſona eccleſiaſtica.ibid.

Poſſidere.

Melior eſt conditio poſſidentis.21.c.2
Non debet permitti vt agatur de iuris proprietatis. donec poſſeſſorium finiatur 164 c.2

Poſtulare.

Non poſſunt poſtulare Canonici *regulares 35.c.2*

Poteſtas.

Poteſtas eccleſiaſtica non ſe extendit abſolute ad temporalia.189
Non eſt poteſtas niſi a Deo.*190 c.1*
Eccleſia habet poteſtatem temporalem in habitu,pa.191.c.1
Tota poteſtas monachorum reſpectu eſt apud Abbatem.199.c.1
Tota poteſtas ordinaria in ſua diœceſi ad Epiſcopum pertinet.ibi.
poteſtas ordinaria non poteſt ab Epiſcopis auferri.ib.
Secundum ius Canonicum non tota poteſtas Epiſcoporum circa regulares eſt adempta.ib.c.2
publica poteſtas non poteſt conferri a priuatis.ibi.

Præceptum.

Id quod reſpōdiſſet legiſlator ſi eſſet interrogatus imponit præceptum obligans ad mortale.245 c.
præcepta regulæ fratrum Minorum *ſecundum a quos ſunt vota.300.c.1*

Prædicare.

Poſſunt correctores ciuitatum compellere vt in feſtiuitatibus principalibus prædicetur.197.c.1
Contradicente Vicario foraneo compellente Corre poſſunt Fratres Minores *i Eccleſiis pdicare*
Prædicare non poſſunt regulares ſine licentia Epi.205.c.1

Prælatus.

Prælatus inferior non habet poteſtatem in eos qui ſunt ſui collegij.9.c.1
Prælati regulares ſunt iudices regularium.ibi.
prælati partiales multorū malorum ſunt cā.14
prælati debent particulares amicitias vitare. 2
prælati debent vitare adulatores, & garrulos.
prælati debent ſeruari ſecretum.ibi c.2
prælati non debent eſſe inexorabiles.14.c.1
prælati non debent eſſe aſperi & minaces.ibi.
prælati ab iracundia & verbis inordinatis debēt ſe abſtinere.ibi.
prælati debent eſſe ſeueri quando oportet.ibid.
prælati debent eſſe in verbis graues.ibi.
prælati non debent eſſe nimis creduli.36.c.1
prælati in dubio debent definitiue habere bonam ſuorum ſubditorum opinionem.18.c.1
prælati non debent maleuolis & detractorib.libenter aures accommodare.23.c.1
prælati qui quærunt timeri verberibus magis,quam verbis,deponendi.60.c 2
prælatorū propriū eſt vitia ſubditorū redarguere.ib.
prælati regulares habent Apoſtolicæ ſolicitudinis cōmiſſionem.ibid.
prælati regulares obligantur ſeruare decreta canonica.61.c.1
prælatorum ignauia,& tepiditas multorum malorū cauſa.61.c.1
prælati in Ordine Mendicantium *habent dignitatē.70.c.2*
prælati debent revereri a ſubditis.82.c.2
proprium prælatorum eſt arguere ſubditos. 92 c.1
prælati debent arguere ſubditos cum ſuauitate.ibi.
prælatus vt paſtor debet maxime curare de omnibus.150.c.2
Quælibet congregatio ſuū debet habere Prælatū.ibi.
prælati in his quæ pertinent ad ſuum officium nō poſſunt allegare ignorantiam.226.c.2

Digitized by Google

Prælatia non ſunt appetenda,immo aliquando fugie da.166.c.1
Prælati regulares in aliquibus religionibus non ſunt perpetui.227.c.2
Prælati tenentur prouidere ſubditis in ſuis neceſſitatibus temporalibus.228.c.1

Præſcribere.

Crimina non præſcribuntur.19.c.1
Accuſatio criminalis iure ciuili præſcribitur.ibi.
Poſt annum præſcribitur actio iniuriarum.ibi.
Laici poſſunt præſcribere ius ſpirituale percipiendi decimas.98.c.2
Præſcriptio exemptionis debet probari.332.c.2
Contra Papam non præſcribitur niſi per centum annos.202.c.1

Præſentare.

Præſentari non poſſunt ad dignitates & beneficia niſi digni.348.c.1

Præſumptio.

Violenta præſumptiones ſufficiunt in criminibus quæ occulte committuntur.38.c.2
Semel malus ſemper præſumitur malus.ibi.
præſũptio purgatur ꝑ perſeuerãtiã in bonis operib.ib.
Condemnatus quod furtum commiſit non præſumitur cetera commiſiſſe.ibi.
Talis quis præſumitur qualis ante fuerit. 52.c.1
præſumptiones bonæ aliquando recipiunt probationẽ in contrarium.ibid.
præſumptio violenta non ſufficit ad imponendam pœnam ordinariam.59.c.2

Princeps.

Aliqui principes particulares amicos habuerũt.2.c.2
princeps non poteſt contra ius naturale uenire.50.c.2
princeps,& Rex negligens põt regno priuari. 80.c.1
Princeps non debet conſentire delinquentes manere impunitos.192.c.2
Principes & eorum Miniſtri poſſunt compellere ẽt eccleſiaſticos,vt Concilij T[illegible] ſeruent.191.c.1
princeps in dubio nõ præſumitur tollere ius tertij.100
princeps non præſumitur concedere aliquid cum præiudicio alterius.349.c.2
princeps non poteſt concedere aliquid cum præiudicio alterius.ibi.

Prior.

Prior cõuentualis electus ſtatim cõfirmatur.180.c.1

Priuatio.

Succeſſionum priuatio non debet admitti niſi per vulgaria iura.245.c.2

Priuilegium.

Priuilegia debent intra ſuos limites contineri.7.c.1
Pro religionibus conceſſa & decreta extenduntur ad religiones militares.9.c.1
Priuilegij intentio debet regulari ſecundum intẽtionem legis.13.c.2
Pontifex per ſuum priuilegium nemini cenſetur facere iniuriam.128.c.1
priuilegium ſatis eſt quod aliquid operetur. 167.c.1
priuilegia non conceduntur cum magno tertij nocumento.188.c.2
priuilegiatus nõ gaudet priuilegio contra pariter priuilegiatum.195.c.1
Religioſi non tenentur exemptionis priuilegium allegare.196.c.1
priuilegium in fauorem religionis æqualis eſt iuri communi.193.c.1
priuilegium licet late interpretari quatenus eius verba patiuntur.ibi.
priuilegium in præiudicium tertij valet quando conſtat de mente concedentis.ibi.
Inutile eſt priuilegium ſi nihil operetur ẽt cum præiuditio tertij graui. ibi.
priuilegium derogat iuri communi, etiam ſi in eo nõ ponatur clauſula derogatoria.ibi.
priuilegium in præiudiciũ tertij debet reſtringi, 200. col.1
priuilegium integraliter eſt oſtendendum in loco decenti.202.c.2
priuilegium eſt oſtendendum intra terminum competentem.ibi.
pendente lite ſuper validitate priuilegij nõ debet quis priuari ſua poſſeſſione vel quaſi poſſeſſione.ibid.
Cum dubium eſt de intelligentia priuilegij ad Papa eſt deueniendum.ibi.
priuilegiorum regularium commiſſa eſt declaratio iuriſperitis & denegata Ordinarijs.ibi.c.2
pendente lite non eſt religioſus ſpoliandus poſſeſſione exemptionis.ibi.
Regulares mendicantes non tenentur oſtendere priuilegium exemptionis.ibi.c.2
De priuilegio non debet fieri mẽtio ſpecialis vt ei derogetur.144.c.1
priuilegium alicui conceſſum miniſtris cõceſſum intelligitur.213.c.2.& 214.c.1
priuilegia magna reuocantur propter publicam vtilitatem.125.c.2
priuilegia conceduntur ſine præiudicio tertij.251.c.2
priuilegia aliqua proficiunt etiam exiſtentib. in peccato mortali.288.c.2
priuilegium vnius monaſterij communicatur eiuſdẽ ordinis Monaſterijs.333.c.c
priuilegia debent ita interpretari vt non ſint inutilia.332.c.1

Probatio Probans.

Omnis virtus probationis arbitrio iudicis ponderatur.32.c.2
In cauſis criminalibus probationes debent eſſe euidẽtes.4.c.1
pro crimine etiam commiſſo leuiores probationes aliquando admittuntur.ibi.
Contra hæreticos teſtes inhabiles admittuntur. ibid.
probatio per coniecturas ſufficit in his quæ difficiliter probari non poſſunt.38.c.2
Scriptura priuata facit priuationem.39.c.1
probatio ex coniecturis præcipuis aliquando admittitur.62.c.1

Proceſſiones.

Epiſcopus debet præcedere Prouinciali in proceſſione quæ intrat terminos monaſterij ſui.178.c.1
præcedentia in proceſſionib. Reſpectu regularium debent componi ab Epiſcopo.205.c.1

Proceſſus.

Proceſſus fulminatio pertinet ad vtilitatem publicã. 34.c.2

Prodigus.

Prodigus non tenetur perquirere diuitias ab eo perditas vt pauperibus ſubueniat.27.c.2

Prodere.

Delinquentes non tenentur ſe prodere.15.c.2

Profeſſio.

Profeſſio in religione poſt delictum commiſſum eſt nulla.6.c.1
profeſſio facta poſt delictum commiſſum non liberat a iuriſdictione delinquentem.ibi.
profeſſio non valet ante decimum ſextum annum expletum.9.c.1
profeſſio non irritatur,etiamſi nouitius dicat habere ſe loco dotis hæreditatem quam iure veraiam in matrem renunciauerat.128 c.2
profeſſio facta ab excommunicato valet.188.c.2
Epiſcopi olim admittebatur in monaſterijs ad profeſſionem.198.c.2

Profeſſio fidei eſt a Prælatis, et prædicatoribus regularibus ſumenda.
Profeſſio fidei eſt ſumenda à Doctoribus, & magiſtris promotionum.225
Recipiētes prælaturas & prædicationis officia, aut Doctoratus vel Magiſterij gradus ſi non profiteantur fidem intra terminum præfixum a iure incidunt in multas pœnas.ib.
Profeſſio in religione bonorum capaci, non eſt mors ciuilis.248.c.1

Prouinciales.

Prouinciales tenentur recurrere ad conſtitutiones generales deficiente iure Canonico & Ciuili in caſu 61.c.1
Prouinciales regulares habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem.70.c.2
Prouinciales ordinum Minorum per ſcrutiniū eligendi.150.c.1
Prouincialis Ordinum Minorum non eſt neceſſariū quod ſit de corpore capituli.152.c.2
Prouinciales non decet quod ſint aliarum Prouinciarum.ibi.
Prouinciales regulares habent iuriſdictionem in vtroque foro.194.c.1
Prouinciales regulares non habent territorium.ibid.

Prouiſio.

Generalis prouiſio non refertur ad ſpiritualiter prouiſa.159.c.2

Purgatorium.

Quidam Papa ſecūdum aliquos eſt detinendus a purgatorio vſq. ad diem iudicij. 291.c.2
Pœna purgatorij acerbiſſima 290.c.1
Acerbitas pœnarum purgatorij vnius diei valet ad ſatisfactionem pœnarum multorum dierum huius vitæ.ibi.c.2

Purgatio.

Prælati tenentur purgare ſuas congregationes a peccatis venialibus.28.c.1
Purgatio canonica eſt religioſis indicenda.pa.59.colum.1
Purgatus canonice debet ſtatim declarari innocens.ibid.
Non purgatus debet puniri.ibid.
Purgatio de hæreſi eſt oſtenſio innocentiæ obiecti criminis.256.c.1

Q.

Q*Varta funeralis vide ſupra in verbo, Canonica ibid.*
Qualitas adiuncta verbo intelligitur ſecundum tempus verbi.238.c.1

R.

Redditus.

N*On poſſunt acquiri annui redditus fratribus* Minoribus.356.c.1
Redditus monaſteriorum conceſſi a regibus debent exigi contra debitores laicos coram iudice ſeculari.187.188
Annuus redditus inter bona immobilia computantur.356.c.1.& 2
Redditus hoſpitalis fundati authoritate Epiſcopi coram iudice eccleſiaſtico peti debet.187.188
Fratres Minores ſunt capaces annui redditus per viam eleemoſinæ.356.357
Redditus monaſteriorum poſſunt peti contra iudice conſeruatore.187.188
Annui redditus neq. ad modicum tempus poſſunt relinqui Minoribus.356
Redditus annuus relicti monaſterijs Fratrum Minorum non poſſunt actione ciuili peti in iudicio.212.colum.1
Annuus redditus pro fabrica Eccleſiæ & pro neceſſarijs ad celebrationem miſſarum poſſunt legari fratribus Minoribus.358.c.2
Reformatio iuuitis generalibus non poteſt fieri ſine authoritate Apoſtolica.227.c.1.& 2
Regulares debent reformari iuxta preſcriptum ſuæ regulæ ibi.& 228.c.1
Reformationis inſtitutio, & compoſitio ad prælatos primo ſpectat ibid.
Non poteſt fieri reformatio niſi prius prouideantur ſubditi in ſuis neceſſitatibus temporalibus.ibid.
Non poteſt fieri reformatio niſi tot tantum aſſignatis monachis quot poſſunt commode ſuſtentari.ib.
Peccant Prælati non reformantes & reformationi contrauenientes.ibid.
Non tenentur Prælati ad reformandum ordinē iuxta primæuam inſtitutionem.ibi.
Reformatio paulatim eſt facienda. ibi.
In reformatione cū multa prudentia, & manſuetudine procedendum.ibid.

Regnum.

Monaſteria non poſſunt ſuccedere in regno neq. in ducatu.246.c.2

Religioſus, religio.

Religioſus eſt minor omni clerico.7.c.1
Religioſis conceduntur indulta clericorum ibi.
Religioſus enormiter delinquēs non pōt niſi poſtquā priuatur habitu a iudice ſeculari caſtigari ibid.
Religioſos delinquētes nō poſſunt punire Epiſcopi.ib.
Niſi fuerint prælati eorū negligentes in puniēdo. ib.
Milites D. Ioannis ſunt religioſi.8. c.2
Religioſus multum commodi ex animi tranquillitate adipiſcitur.12.c.1
Religioſus non debet mundanis rebus inuolui.36.c.2
Religioſus eſt mortuus mundo ibi.
Religioſi non ſunt inuiſi laicis ſicut clerici.36.c.2
Solicitudo circa tēporalia auocat religioſum a Deo.50.c.1
Religioſi non ſolum ſecularib. inſtitutis, ſed etiam ſanctionibus Pontificialibus ſubſequi neceſſe eſt. 68.col.1
Religioſus non habet velle neque nolle 63.c.1
Nō eſt dignior caſus clericorū quam religioſorū ib.
Religioſus per profeſſionem dominium omnium bonorum patrimonialium perdidit.100.c.2
Quicquid acquirit religioſus acquirit monaſterio ib.
religioſus pōt habere adminiſtrationē bonorum.ibi.
religioſi nihil poſſunt habere.123.c.2
religioſi præcipue Fratres Minores *ſunt peregrini in hoc ſeculo.133.c.1*
religionis ſcopus eſt charitas in Deum.171.c.1
religio eſt bonum incommutabile.176.c.1
religioſus ratione profeſſionis conſecratur Deo. 185. *colum.2*
religioſus eſt quaſi ſeruus aut filius prælati.188.c.1
Verbum *religioſus ſumitur pro potiori ſignificato, id eſt, pro religioſis abſolute.196.c.2*
religioſi erant olim ſubiecti Epiſcopis.198.c.2
Tota religioſorum poteſtas eſt apud Abbatem.ibid.
religioſi apud Abbatē ſūt indiſtincte accuſādi.ib.c.2
religioſi ſunt liberi à lege diœceſani, non tamen oēs ſunt abſolute liberi a lege iuriſdictionis.199.c.1
religioſi ſunt præſtantiſſimi coadiutores Epiſcoporum.129.c.2
Epiſcopi regulares exemptos trahebant inuitos ad ſua tribunalia.ibi.
regulares ſunt immediate ſubiecti Papæ, & legatis eius a latere ibi.c.2
regulares modo nec etiam cumulatiue ſunt ſubiecti Epiſcopis.ibi.
regulares ſubiecti Prælatis regularibus quietius viuunt.ibi.

Regulares mendicantes ſunt notorie exēpti.202.c.2
Regulares inuitis prælatis nō poſſunt eſſe ſocij Epiſcoporum.259.c.1
Regularis non poteſt habere quidquam proprij.228. colum.1
Religioni Minorum maxima eſt deuotio fidelium. 237.c.1
Statutum quod filia ingrediens non ſuccedat haud valet.238.c.1
Religioſus liberatur a patria poteſtate cum tranſeat in poteſtatem Abbatis.239.c.2
Religioſus inſeruit ſeruitute ſpirituali,ibid.
Religioſus non patitur capitis diminutionem per trāſitum in poteſtatem Abbatis.ibi.
Per ingreſſum religionis Patris ſoluitur patria poteſtas ibi.
Religio per diſpenſationes multū relaxatur,304.c.1
Religioſus non debet eſſe ocioſus.310.c.1
Religioſus pro labore non debet quærere mercedem temporalem.ibi. Vide in verbo monachus.

Remittere delictum.

Licet aliquando Principi concedere remiſſionem delicti futuri.95.c.1
reſcriptum remittens cum cauſa peccatum futurum non valet.ibi.
remiſſio homicidij quādo īterficitur pater monachi, pertinet ad monaſterium non ad filium.ibi.
Ad ſolum Principem pertinet delictorum remiſſio.p. 96.c.1

Remuneratio.

Propter remunerationem multa conceduntur.p 117. colum.1
Remuneratio ad procuranda officia in ordine ſuſpecta de ſimonia.ibi.

Renunciare.

Exemptioni non poteſt etiam indirecte in vna cauſa renunciari.204.c.2
Tacita renunciatio non præiudicat exemptioni regularium.ibid.
renunciare non cenſetur minoratium qui renunciat ſucceſſionem quamcunque.249.c.1
renunciatio eſt ſtricte interpretanda.ibi.
renuncians ſucceſſioni paterna & materna non eſt prohibitus ſuccedere fratribus.ibi.
renunciatio generalis fidei commiſſi intelligitur de puris fidei commiſſis.ibi.
In renunciatione ampliſſima non eſt feudum ibi.
Præſumpta renunciatio fidei commiſſi non officit minoribus ruſticis,& mulieribus.ibi.
Foro ſuo ſine præiudicio alterius poteſt quilibet renunciare.164.c.2

Reſcriptum.

Papa non cenſetur aliter reſcribere quam ſit conſuetum.159.c.2
reſcriptum exemptionis regularium poteſt examinari ab ordinarijs.211.c.1
reſcriptum ſine licentia ſuperiorum non poteſt impetrari.307.c.1.& 2
In reſcripto ſoluitur impetrans a cenſuris.308.c.1
In reſcripto non abſoluitur impetrans ab omnib. cenſuris.ibi.
Si reſcriptū eſt nullū nō ualet abſolutio a cēſuris.ib.

Reſpublica.

Reipublica intereſt ne ſua re quis male vtatur.240 col.1

Reſtitutio.

Reſtitutio famæ,& damnorum non eſt imponenda illi qui accuſat ante correctionem fraternā.29.c.1
Pro modica re non datur in integrum reſtitutio.202 col.2
Qui eſt occaſio damni tenetur reſtituere.94.c.1

Reuerentia.

Maxima reuerentia etiā apud ethnicos. Magiſtratibus irrogabatur.33.c.1
A reuerentia debita Epiſcopis non liberantur regulares in aliquibus caſibus.204.c.1

Reuocare.

Vt priuilegio derogetur non debet fieri de eo mētio ſpecialis.204.c.1
Cauſa poſita vt non cenſeatur derogatum priuilegiū niſi de eo fiat mentio ſpecialis non ligat Pontifices ad non derogandum.ibi.c.2
Propter publicam vtilitatem multa & magna derogantur priuilegia.22.c.1

Reus.

Quomodo rei ſunt interrogandi arbitrio iudicis relinquitur.53.c.2
Rei ſunt benigne examinandi.ibi.
rei non debent verbis contumelioſis tractari.ibid.
rei non debent interrogari niſi de neceſſarijs.ibi.
De generalibus prius quam de particularib. rei ſunt interrogandi.ibi.
rei non debent ſubtiliter interrogari.52.c.1
reus interrogatus legitime ſtatim data copia iudiciū et proceſſus tenetur reſpondere.ibid.
reus legitime a iudice interrogatur quando eſt competens,& contra eum eſt infamia, & vnus ſaltim teſtis.53.c.1
reus legitime interrogatus in cauſis grauibus poteſt verbis æquiuocis celare veritatem.ibi.
reus legitime interrogatus non reſpondens habetur pro confeſſo.ibi.
Quando dubitatur confeſſor,debet iudicare in fauorem rei utrum legitime interrogetur.53.c.1
In petendo manifeſtationem proceſſus rei debent eſſe cauti.ibi.
reus legitime interrogatus obligatur reſpondere ſecundum mentem iudicis.ibi.
Non poteſt reus verbis æquiuocis celare veritatem in omnibus caſibus.ibi.
reus de paruis interrogatus non peccat mortaliter celando veritatem.ibi.
reus de vno crimine indiciatus non poteſt de alijs diuerſis interrogari.53.c.2
reus non tenetur confiteri delictum quod negauit ſi fuit condemnatus.ibi.
reus poteſt interrogari de complicibus.53.c.1
reus legitime interrogatus de complicibus non eſt abſoluendus niſi eos manifeſtauerit.ibid.
reus a carcere & vinculis ſolutus debet interrogari. 54.c.2

Rex.

Nullum ius diffinit quod ingrediens monaſterium non poſſit eſſe Rex.246.c.2
Rex eſt dignitas ſuprema.ibi.

Rogare.

Qui rogat potentior eſt quam qui conſulit.94.col.1. & 2.

Rumor.

Rumor ſunt vana vocis populi.62.c.1

S.

Sacerdos,Sacerdotium.

SAcerdotis dignitas eſt maior quam Angelica. p. 65.c.1
Sacerdotis dignitas ſuperat dignitatem regalem.79 col.2
Maior eſt differentia inter imperium & ſacerdotiū quam inter ſolem & lunam.ibi.
Honor ſacerdotis magis conſiſtit in patiendo propter Deum quam in actione ini urtarū habēdo.ib.

Sacramenta.

Religioſi poſſunt adminiſtrare Sacramenta familiaribus.241.c.1

Sal.

Salis natura non eſt fructifera immo erodit & cōſumit.81.c.1

San-

Digitized by Google

Sanguis.

Qui nimis emungit, elicit ſanguinem.228.c.1

Religioſus non perdit ius ſanguinis.244.c.1

Sanguinis diminutor Ordinarius religioſorum non gaudet priuilegio etiam tẽpore interdicti.337.c.1

Scientia

Scientia eſt in rebus ſpeculatiuis.109.c.1

Scientia indicat intellectum alicuius rei per certas cauſas adhærere.ibi.

Scientiæ contrarium eſt neſcientia.ibi.

Vnuſquiſq. debet habere ſcientiam de his, quæ pertinent ad ſuum munus.227.c.2

Scrupulus.

Ad deponendum ſcrupulum recurrendum eſt ad doctos, & timoratos.112.c.2

Sacrilegium.

Sacrilegium cum monialibus deteſtabile crimen, & maxime punibile.76.c.2

Moniales ſacrilegium hoc committentes in monaſterio recluduntur.ibi.

Laici, clerici, & monachi hoc crimen committentes ſecundũ diuerſa iura diuerſas pœnas patiũtur.ibi.

Ordine ſacro inſigniti fornicantes committunt ſacrilegium ibi.

Statutum, quod filia ingrediens religionem non ſuccedat, non valet.238.c.1

Seditioſus.

Seditioſi maxime in communitatibus ſunt puniendi grauiter.79.c.2

Secretum.

Secreta reuelantes apud Ethnicos graui pœna puniebantur 86.c.2

Conſiliarij reuelantes ſecreta officio priuantur. ibid.

Definitores in religionibus ſecreta reuelantes peccant grauiter.ibi.

Secretum ſeruandum eſt ſecundum ius naturale.ib.

Secreta religionum reuelare ſecularibus deſtructio eſt religionum.ibi.

Non debet eſſe ſecretum, quod Reſp. intereſt, quod pãdatur.163.c.1

Seminarium.

Monaſteria tenentur contribuere pro ſeminario. p.212.c.1. & 2

Senectus.

Depoſita pro infirmitate habent locum in ſenectute.926.c.2

Senes cenſentur ſemper eſſe in morte.ibi.

Sententia.

Sententia lata ſine eo, quod conſtet de proceſſu, eſt nulla 40.c.1.& 2

Nullitate proceſſus conſtante non poteſt iudex, ad quem appellatur, ſententiam reformare.ibi.

Sententia eſt nulla, vbi non citatur pars.51.c.1

Sententia debet dari in religionibus iuxta ſacros canones, & iura ciuilia, quibus deficientib. ad ordinationes generales eſt recurrendum.61.c.1

Sententia apud regulares poſſunt proferri ſecundum conſuetudines approbatas 61.c.2

Sententia iniuſta notorie dicitur continere nullitatem.63.c.2

Sententia non debet fieri contra religioſos graues, niſi magno adhibito conſilio 71.c.2

Sententia priuationis non poteſt dari, niſi caſu a iure expreſſo 90.c.2

Sententia in re graui non eſt ferenda ſine conſilio peritorum.105.c.1.& 2

Sententia debet fieri a iudice pro tribunali ſedente.178.c.1

Nec poſſunt ſententiam ferre extra territorium.ib.

Prouinciales regularium poſſunt ferre ſententiam in territorio Epiſcopi.ibi.

Sententia ordinariorum contra regulares eſt nulla.202.c.1.& 2

Sententia a iudice incompetente lata non tranſit in rem iudicatam ibid.c.2

Sepelire.

Famuli religioſorum poſſunt ſepeliri in monaſterijs inuitis parochis.214.c.2

Contradicentibus parochis poſſunt ſeculares in habitu religioſorum ſepeliri.236.c.1

Prælati ſolent dare habitum fidelibus, vt ſepeliantur 236.c.2

Cõfratres religioſorum poſſunt ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepultura in tempore interdicti.337.c.1

Sequeſtrare.

Iudices ſeculares tempore neceſſitatis poſſunt ſequeſtrare triticum religioſorum.187.c.1

Bona militarium ordinum ſequeſtrata propter delictum debent tranſlacto anno fatali executioni mandari a iudice ſeculari.169.c.1

Serui. Seruitus.

Propter uitandum ſeruitutem permittitur ſeruo fugere.52.c.1

Seruus poteſt habere proprium permittente domino.351.c.1

Sigillum.

Pœna ſigillum confeſſionis reuelanti. 86.c.1

Sigilli confeſſionis Papa maximus zelator. 158.c.2

Signum.

Signa prout communiter interpretatiue accipiuntur 106.c.2

Simile.

A ſimilibus ad ſimilia progreditur.23 col.2. & 62. colum.1

Exceptis aliquibus caſibus ſimiles cenſentur excepti 300.col.1

Simonia

Simonia in dono paruo non præſumitur..17.c.2

Simulatio.

Simulatione uti debent iudices non mendacijs 96.c.2

Singularitas.

Singularitas eſt triplex obſtatiua, cumulatiua, & diuerſificatiua.30.c.1

Synodus.

Aliqui exẽpti ad Synodũ accedere tenentur. 199.c.1

Sixtus.

Sixtus V. Pontifex maximus ex ordine Minorum. 338.c.1

Sodomia.

Sodomia non eſt peccatum contra rẽ publicã. 17.c.2

Sodomitæ magnis cẽſuris et pœnis afficiuntur.74 c.2

Sodomitæ poſſunt a iudicibus ſecularibus puniri, etiã ſi ſint eccleſiaſtici aut regulares.ibi.

Non eſt ſodomitæ omnis exercens crimen contra naturam.ibi.

Sodomita gaudet immunitate eccleſiarum. 139.c.1

Socius.

Inuitis prælatis non poſſunt regulares eſſe ſocii Epiſcoporum.205.c.1

Spes.

Illud dicitur haberi in ſpe quod eſt in potentia de præſenti.249.c.2

Statio.

Statio præſidium.268.c.2

Stationarij milites ſunt qui inuigilant in ſtationibus.ibid.

Statio a ſtando dicitur.ibi.

Statutum.

Conſtitutio partim odioſa, partim fauorabilis, ſi magis principaliter in odiũ cedit odioſa cẽſenda eſt.70.c.1

Statutum, quod tranſacto tali termino denuncietur neque accuſetur aliquod peccatum, de iure ciuili valet.19.c.1

Non habet locum tale ſtatutum quando vult Prælatus tãtum procedere ad correctionem. ibi.c.1 et 2

Conſtitutio odioſa debet reſtringi.70.c.1
Statutum non poteſt fieri in religionibus contra ius commune.24.c.2
Statutum de non eligendo niſi habentē certū curſum literarū non habet locū in defectu paruo.155.co.1
Princeps non cenſetur aliquid ſtatuere a iter, quam ſit conſuetudo.159.c.2
Propter publicam vtilitatem multa ſtatui poſſunt contra regulas iuris.378.c.2
Conſtitutio contra confidētiam in beneficijs eſt odioſa.225 c.2
Conſtitutio pœnalis extenditur, quand. ratio ipſius id petit.72.c.1
Statum pœnale in fauorem animæ eſt fauorabile, & ideo extendendum.226 c.1
Statutum ignoratum nō ligat; niſi ſit irritatoriū, ib.
Ratio ſtatuti reſtringit ipſum.235.c.1
Verba ſtatuti ſunt intelligenda moraliter.ib.
Statutum diſponens aliquid in infirmitate locum habet in ſenectute.296.c.2

Stigmata.

Stigmata B.P.N. Franciſci vera, & celebranda. 220.c.2

Stipendium.

Stipendium temporale non debet procurari a profeſſoribus artium liberalium.310.c.1

Stuprum.

Stuprum clam committitur 38 c.1
Domeſtici teſtes non faciunt fidem ad probandum ſtuprum.ibi.
Stuprator eſt qui promiſſis fallacibus virginem aliquam deflorauit.96.c.1

Studium.

Studium literarum vtiliſſimum Eccleſiæ Dei. 228. c.1

Stylus.

Quoties ſtylus infringitur non valet quod agitur, p. 65.c.1

Subiecta.

Talia ſunt ſubiecta, qualia demonſtrant prædicata, 82.c.2

Subiectio.

Subiectio regularium Epiſcopis in bonum ſubditorū erat ordinata.200.c.1
Subiecti immediate Papæ & ſuis legatis a latere ſūt regulares.ibi.
Clerici non poſſunt ſubijci alieno Epiſcopo.ib.c.2

Subornatio.

Subornatio in electionibus eſt peccatum contra rempublicam.17.c.2
Subornatio eſt ſuaſio, qua ſuadetur verum vel falſū in bonum vel malum finem.167.c.1
Subornatio duplex bona & mala: mala tantum prohibetur a iure.ibi.c.2
Subornator remanet priuatus dandi vocem capitulariter.ibi.

Subreptio.

Subreptio ſimplex ſine dolo quo ad literas ad lites et beneficia non obſtat.284.c.1

Subrogatus.

Subrogatus ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur. 87.c.2.in fi.

Subſidium charitatiuum.

Monaſteria exempta non tenentur ad charitatiuū ſubſidium.221.c.1.& 2
Capella fundata in monaſterijs fratrum Minorum non tenentur ad charitatiuum ſubſidium.ib.c.2

Subſtitutio.

Si ſine ſubſtitutione deceſſerit, non excludit omnino ingredientem religionem.238.c 1.& 2

Succedere.

Statutum, quod filia ingrediens religionem patri nō ſuccedat, non valet.238.c.1
Monaſterium ſuccedit loco filij.ib.c.2
Monachus ſuccedit patri ab inteſtato vt ſuus heres 239.c.1
Succeſſionum ab inteſtato, uel in teſtamento ſunt incapaces fratres Minores.240.c.2
Fratres ordinis prædicatorum poſſunt modo ſuccedere ab inteſtato.ib.
Fratres D.Auguſtini Eremitæ poſſūt ſuccedere ab inteſtato.243.c.1
Fratres Benedictini & Ciſtercienſes poſſunt ſuccedere ab inteſtato.ibi.
Canonici Regulares poſſūt ſuccedere ab inteſtato.ib.
Conuerſi ſuccedunt ab inteſtato.244 c.2
Moniales ſuccedunt ab inteſtato.ibid.
Religioſi militares poſſūt i maioratu ſuccedere.i.c.2
Succeſſionum priuatio non debet induci, niſi per iura clara.245.c.2
Monaſteria non poſſunt ſuccedere in regnis neq. in Ducatu.246.c 2
Non prohibetur ſuccedere fratribus renunciantibus ſucceſſioni paternæ & maternæ.249.c.1.in fi.
Succedentes ab inteſtato ſuccedunt fratrib. minoribus profitentibus.251.c.1
Succedentibus fratribus ordinum habentiū bona in communi debent expectare mortē naturalem ipſorum fratrum.ibi.
Nouitio decedenti ſuccedunt conſanguinei.ib.c.2
In regno Nauarræ ſuccedunt filii naturales non extantibus legitimis.ibi.
Monaſteria D.Hieronymi nō ſuccedūt i bonis prouenie: ib.ab inteſtato fratrib.dicti ordinis 252.c.1
Religioſi mendicantes præter minores poſſunt ſuccedere ex teſtamento & ab inteſtato.350.351

Suffragium.

Suffragia in congregationibus ordinatè debent dari. 105.c.2
A recentiorib oportet quod incipiāt dari ſuffragia.ib.
Suffragia habent laici fratres in actibus aliquarum religionum.143.c.1
Subditi timentes prælatum ſæpe non libere ſuffragantur.155.c.2
Renunciatio ſuffragii poteſt non acceptari a prælato.161.c.1
Renunciatio ſuffragii ſine cauſa Reipublicæ præiudicialis.ibi.
Renuncians compromiſſarius non cenſetur pro ſe ſuffragari.ibi.c.2
Suffragia pro defunctis in liberali Dei miſericordia nituntur.282.c.1
Pro paruulis baptizatis offert Eccleſia ſuffragia. p. 283.c.2

Superbia.

Superbi quærunt quæ ſua non ſunt.

Supplere.

Iudex poteſt ex officio ea quæ ſunt facti, & iuris ſupplere.262.c.2

Syndicus.

Syndicus fratrum minorum poteſt petere in iudicio relicta ipſis fratribus.240.c.2
Syndicus fratrum minorum.313.c.1
Syndicus poteſt agere de damno vitando circa fratres minores.313.c.1.& 2
Syndicus fratrum minorum, & vxor, & filii poſſūt admitti ad diuina tempore interdicti & ceſſationis a diuinis.337.c.1

Syndicus.

Syndicatus eſt experimentum iuſtitiæ.13.c.1
Syndicari ægrefertur a prælatis.ibi.
Syndicatio eſt de iure diuino.ibi.
In ſyndicatu abſoluti magiſtratus, & prælati nō poſſunt amplius conueniri.95.c.1

In

Digitized by Google

In ſyndicatione offi ialium ipſi efficiales ab officio ſuſpenduntur.156 c.1.& 2
Eſt iniuſtus ſyndicator, ſi in hoc diſpenſaret.ibi.

T

Taciturnitas.

T*Acitnrnitas pro re graui non habetur pro conſenſu.161.c.2*
Taciturnitas eſt peccatum, vbi obligantur contradicere.162.c.1
Velamine taciturnitatis peccatum nutritur.ibi.

Tangere.

Tangi non debent veſtimenta ſacra, niſi ab hominibus ſacris.349.c.1

Tau.

Portantes Tau in ordine D.Ioannis à paucis ſunt exempti.196.c.2

Tentatio.

Tentatio non inducit peccatū ſed conſenſus.245.c.1

Tertiarij.

Tertiarij fratres non omnes ſunt liberi à tributis.209.c.1
Tertiarij ſunt eccleſiaſtici.ibi.
Tertiarij religioſis aſſimilantur.210.c.1
Tertiarij gaudēt aliquib. priuilegiis Regulariū.ibi.

Teſtamentum, teſtari.

Non debemus præſumere legem auferre ab aliquo authoritatem teſtandi.99.c.1
In dubio nō eſt recedendū a verbo teſtatoris 134.c.1
Pro publicatione teſtamenti poteſt citari monaſterium inſtitentum à iudice laico 22.c.2
Filius monachi poteſt teſtari.300.c.1
Teſtamentum eſt nullum, in quo fratres Minores nullo ſubſtituto dato inſtituuntur.241.c.1
Teſtamento nullo hæreditas pertinet ad venientes ab inteſtato.ibid.
Teſtamento poteſt hæres in foro conſcientiæ retinere hæreditatem.ibi.c.2

Teſtamentarius.

Teſtamentarius relicta ad pias cauſas non poteſt applicare monaſterio, cui in teſtamento aliquod legatum fuit relictum.353.c.2
Teſtamentarii cum conſilio & licentia Epiſcopi poſſunt commutare vnum legatum in aliud.ibi.

Teſtator.

Teſtatoris voluntas ſemper attendi debet.238.c.2
Mens præſumpta teſtatoris non imponit præceptū.245.c.1
Mens teſtatoris præſumitur cōformis legi.247.c.2

Teſtis.

Teſtis tenetur dicere veritatem, ſi à competente iudice interrogetur.83.c.2
Teſtis interrogatus de occultis non præcedente infamia poteſt reſpondere nihil ſcire ibi.
Teſtes vt faciant fidem debent iurare ibi.
Teſtis non iuratus aliquā facit coniecturam.ibi.c.2
Teſtis præſumitur dicere verum,ibi.
Teſtis teſtificans falſum agit contra ius diuinum, & naturale.ibi.
Ignorantia in teſtificante non excuſat à dolo.ibi.
Iudex debet arbitrari, vtrum teſtis falſum iurauerit.ibi.
Teſtes falſi in tribunali ſanctæ Inquiſitionis traduntur brachio ſeculari.ibi.
Pœna Talionis puniuntur teſtes falſi.ibid.
Teſtis falſus etiam non iuratus coram iudice legitimo puniendus eſt.ibi.
In puniendis falſis teſtibus pœna etiam arbitraria locum habet.ibi.
Teſtificans falſo in cauſa hæreſis, etiamſi pœniteat, traditur brachio ſeculari, licet non tradatur hæreticus reconciliatus.ibi.c.2
In cauſa fidei nomina teſtium & denunciatorū non manifeſtantur reo 45.c.1
Teſtes non deteguntur in aliquibus cauſis grauibus quod aliqui reprobant.ibi.
In criminibus grauibus nomina teſtium detegenda, receptior opinio ibi.
Cōtra teſtes ponere exceptiones veras licitū eſt.45.c.2
Inimicus eſt teſtis ſuſpectus,ibi. Vide in verbo, inimicitia.
Falſa opponētes cōtra teſtes peccāt mortaliter.47 c.2
Vera opponentes debitè contra teſtes non peccant.ib.
Licet reo contra teſtem ſe vere defendere ibi.
Conſanguineus non compellitur eſſe teſtis in cauſa graui contra ſuum conſanguineum.53.c.1
Maior teſtium numerus requiritur cōtra prælatos, quam contra alios inferioris claſſis.71.c.1
Teſtificari etiam tenētur priuilegiati, quando res aliter non poteſt probari.163.c.1
Teſtium nomina in re graui ſunt apud Regulares reo regulari manifeſtanda,12.c.1
Teſtes ſeculares contra clericos, & monachos ſunt ſuſpecti.15.c.1
Teſtes ſingulares, moraliter loquendo, ſunt qui per foramen vnus poſt alterum videt ibi.
Teſtes ſingulares ſunt in multiplici differentia.30.31
In cauſis regulariū admittūtur teſtes ſingulares,ib.
Multa ſunt religioſorū & clericorū crimina, quæ nō poſſunt probari niſi per teſtes ſingulares, vt ſolicitatio in confeſſionibus.ibi.c.2
Vbi deſunt teſtes, ſeculares admittuntur contra clericos. & religioſos,ibi.
Duo teſtes ſingulares non probant ſicut conteſtes,ibi
Per teſtes ſingulares nemo pœna ordinaria caſtigatur.31.c.1.& 2
Ad probandum aliquid in iure non ſufficiunt teſtes ſingulares.32.c.1
Nemo poteſt condemnari niſi duobus legitimis teſtibus ſit conuictus.ibi.c.1
Teſtes ſingulares ſufficiūt, quādo teſtificātur de pluribus actib. habētib. vnā originē & unā cām,ibi.
Teſtibus & conteſtibus poteſt iudex non credere ſicut etiam poteſt credere teſtibus ſingularibus,ibi.
Teſti varianti non eſt credendum 33.c.1
Teſtes in oībus cōcordātes ſuſpecti redduntur.31.c.1
Primo dicto teſtis eſt magis ſtādū, quā ſcdo.33.c.1
Primum dictum teſtis variant non eſt maior omni exceptione.ibi.
Non dicitur teſtis variare, qñ cōtinuò ſe corrigit.ib.
Dicitur teſtis variare, quando dimiſſus a iudice mutat ſententiam.32.c.1
Poſt depoſitionē teſtiū iterato eis dēt legi dictū . ibi.
Teſtis qui ſe corrigit aſſignare debet cauſam correctionis.ibi.
Correctio teſtis admittitur quando. ibi.
Obliuio ſæpe eſt cauſa correctionis teſtium ibi.
Teſtis varians non facit fidem . ibid.
Magis ſtādum eſt depoſitioni factæ in iudicio, quā extraiudicialiter factæ.ibi.
Monachi poſſunt eſſe teſtes in cauſis ciuilibus & criminalibus monaſteriorum, quæ non poſſunt per alios probari.34.c 1
Teſtes domeſtici ad teſtificandū ſunt cōpellendi.ibi.
Teſtes domeſtici ſunt familiares.ibi
Teſtes ſunt cōpellendi ad ferēdū teſtimoniū.35.c.1
Clerici nō poſſūt cōpelli eē teſtes cauſis ſāguinis.ib.
Moniales poſſūt eſſe teſtes cōtra alias moniales . ibi.
Duæ moniales ſunt teſtes oī exceptione maiores. ibi.
Moniales nō ſunt teſtes omni exceptione maiores.ib.
Sine licentia prælati non poſſunt monachi, neque moniales eſſe teſtes.ibi.
Eccleſiaſticus non poteſt teſtificare ſine facultate iudicis Eccleſiaſtici.35.c.1

Ad

Indulgentia conceſſa plenaria pro feſtiuitatibus ordinis Minorum conceditur etiam in nouo orbe. ibi.

indulgentiæ reformantur nouiter a S.D.N. Clemente VIII.288

indulgentia debet prædicari debitis temporibus arbitrio Ordinarij ibid.

Peccant indulgentias indiſcretas prædicantes.ibi.

indulgentia indiſcrete multipliciter conſiderãtur.ib.

indulgentiæ conceſſæ valent a tempore datæ.ib.

indulgentiæ non lucrantur niſi poſtquam notificantur ibi.

Quinquẽniũ indulgẽtię incipit à die notificationis.ib.

Papa non reuocat indulgentias per prædeceſſores in principio ſuæ creationis.ibid.

Cum abſoluitur opus impoſitum pro indulgentia debet lucrans eſſe in ſtatu gratiæ.288 c.1

Bona impoſita pro quærenda indulgentia ſufficit,quod ſint bona moraliter licet cum lucratur debet eſſe in ſtatu gratiæ ibi.col.2

Non omnis actus, qui fit in peccato, eſt inefficax pro quærenda indulgentia 286.c.1.& 2

indulgẽtia tot dierũ & annorũ intelligũtur aliquãdo de continuis aliquando de interpollatis.296.c.1

indulgentiæ tot dierum & annorũ conceſſæ animab. purgatorij intelligũtur de pœnitẽtijs in hac uita.ib.

indulgentiæ multæ conceduntur infirmis.71

Infamia,infamis,infamare.

infamia eſt duplex.20.c.1

infamare ſolent maleuoli.ibid.

infamantes debent caſtigari,ib.

infamia eſt exiſtimationis maculatio facta.62.c.1

infamati innocentes debent liberari a iudicibus.62.col 1.& 2.

infamia eſt communis locutio ex veroſimilibus coniecturis.ibid.

Mali ſæpe probos viros infamant.ibid.col.2

infamia duplex iuris,& facti ibid.

infames repelluntur a teſtificando ibid.

infames ſunt periuri.ibid.

infames ſunt eiecti a religione & habitu ſpoliati. ibi.

innocens infamatus debet canonice purgari.ib.

Infirmitas.

Statutũ diſponens in infirmitate habet in locum in ſenectute 296.c.2

Fratribus infirmis multæ indulgentiæ conceduntur. 305 306.

Fratres poſſunt medicari infirmos.ibid.

Ingratitudo.

Ingratitudo abominabilis eſt.132.c.2

Iniuria.

Animo iniuriãdi,qui dicit aut facit aliquid facit iniuriam.78.c.2

Non eſt iniuriator qui contra aliquem falſo ſcripſit ſecreto ad ſuum prælatũ non animo iniuriandi.ib.

iniuriam facit literas obſignatas aperiens,et iniuriarum actione tenetur.ibi.

Non debet iudex vt pius ſit iniurianti crudelis eſſe in iuriato.79.c.1

Ingreſſus.

ingreſſus religionis,vide in verbo religio,& religioſus.

Inimicus,inimicitia.

Præſumitur hodie inimicus cui olim fuit inimicus.45 col.2

inimicitia eſt exceptio legitima contra teſtem.ibi.

inimicitiæ capitalis multiplex radix.ib.

iudicis arbitrio relinquitur plerunq. quæ ſit inimicitia capitalis.ibid.

inimicitia pſumitur in teſte,quãdo reus aliquid mali cõtra ſe aut cõtra conſanguineos ſuos moliтus.ib.

oritur inimicitia ex minis de occidendo.46.c.1

inimicitia oritur ex accuſatione.ib.

inimicitia oritur ex depoſitione alicuius criminis. ib.

inimicitia oritur ex ſola iniuriarũ prolatione. ib.c.2.

inimicitia oritur ex ſola allegatione,quod aliquis ſit humili loco natus.ib.

inimicitia oritur, dũ quis mouet quæſtionẽ ſuper prælationem obtentam.ibid.

inimicitia oritur ex iniuria facta.47.c.1

inimicus præſumitur, recenter reconciliatus.ib.

Ab inimico diſcedens præſumitur inimicus.ibi.

inimicus præſumitur,qui cum inimicis alicuius commoratur.ib.

inimici præſumuntur,qui ſunt de factione aliqua contraria.ib.

Reconciliatio antiqua & diuturna purgat præſumptionem inimicitiæ.ibid.

inimicitia procurata videtur fraudulenta.ib.

Quæ ſit inimicitia capitalis in particulari arbitrio iudicis derelinquitur.ib.

Innocens.

Innocentis bonum maxime debet attendi.21.c.2

Inquiſitio.

inquiſitio eſt multiplex.14.col.1

inquiſitio dicitur ab inquirendo.15.col.1

inquiſitio eſt triplex generalis ſimpliciter, ſpecialis ſimpliciter,generalis & ſpecialis.ib.

inquirere tenetur prælatus de vita ſubditorum. ib.

inquiſitio alicuius delinquentis fratris non debet committi niſi experto.ibi.

in inquiſitione monachorum aut clericorũ caute procedendum.ibid.

inquiri debet incontinentia clericorum aut monachorum cum ſecreto.ibid.

inquiſitio generalis poteſt fieri ſine eo quod præcedat infamia.ibi.

inquiſitio proponatur cum charitatiua exhortatione. ibid.

Qui nihil viſitat debet illud firmare.ibid.

Ante inquiſitionem non debent prælati recipere chartas quas mittunt monachi.ibid.

Ante inquiſitionem aliquãdo ipſæ chartæ ſunt vtilitatis.ibid.

Non debent ſemper prælati per dictas chartulas de aliquo ſpecialiter inquirere.ibid.

Non poteſt inquiri cõtra aliquem niſi ſit infamatus. 16.col.1

Non poteſt inquiri aliquem niſi contra eum ſint indicia grauia.ib.

inquiſitio cõtra aliquem particularem fieri poteſt nõ præcedente infamia,quando crimen eſt contra rẽpublicam.17.c.1.& 2

infamatus de vno crimine non poteſt inquiri de alio diſtincto ibid.

Poteſt inquiri de genere alicuius nulla præcedente infamia.18.c.1

inquiri poteſt de meritis aut demeritis promouendorum.ibid.

inquiſitio non eſt facienda ſolum ex literis delatorijs 23.col.2

inquiſitio non eſt de occultis facienda.52.c.1

Aliquando iuſte iudex interrogat & iuſte reus veritatem celat.ibid.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis ſolum poſſunt punire ſacerdotes ſolicitantes feminas in actu vel iuxta actum confeſſionis 72.c.1

Poſſunt etiam procedere contra ſolicitantes ad peccatum nefandum in actu,vel iuxta actum confeſſionis ibid.

Inquiſitores poſſunt caſtigare regulares non ſacerdotes qui audiunt confeſſiones,et abſoluunt pœnitentes.78.col.1.& 2.

Inquiſitores non poſſunt punire ſacerdotes qui ſine iuriſdictione actuali audiunt confeſſiones.ibid.

Inſtitutio.

Duob. pijs locis inſtitutis pauperior p̃fertur.239.240
monaſterium monialium debet præferri monaſterio virorum quando ſimul inſtituuntur. ibi.col.2.
inſtituta aliqua Eccleſia qua non eſt,propinquiori debetur hæreditas.241.c.1
inſtitutio inualida in perſona vera eſt etiam inualida.242.c.1
inſtituta Eccleſia fratrum minorum,inſtituitur Papa & Eccleſia Romana ibid.

Interdictum.

interdictum dicitur quaſi inter duo dictum.316.c.1.
interdictum eſt ſeparatio a iure, vel a iudice facta à ſacramentis,& a diuinis.ibid.
interdictum multiplex eſt.ibid.
Poteſt interdicere qui Ordinarij authoritate poteſt excommunicare,& ſuſpendere.316.c.1
Femina non poteſt interdicere.ibid.
Femina et laicus ex priuilegio poſſunt interdicere.ib.
Aliqui prælati inferiores Epiſcopis poſſunt interdicere.316.col.1
Qui interdictum poni poteſt ab ipſo abſoluere.ibid.
interdicta ciuitate cenſentur interdicta monaſteria. 317.c.1.& 2.
monaſteria non poſſunt ſpecialiter interdici. ibid.
monaſteria tenentur ſeruare interdictum obſeruatū a matrice.ibi.& 318.c.2
Religioſi non poſſunt ſpecialiter ab Ordinarijs interdici.ibi.
Familiares & domeſtici religioſorum poſſunt interdici ab Ordinarijs ibid.
Religioſi curam animarum habentes poſſunt interdici ab Ordinarijs.319.c.1
Religioſi tenentur ſeruare interdictum nullum ſeruatum à matrice ibid.
Clerici ſeculares non tenentur ſeruare interdictum nullum.ibid.
Religioſi & ſeculares clerici non ſeruātes interdictū ſunt excommunicati.ibid.
Quæ dicatur Eccleſia matrix ſeruans interdictum à religioſis neceſſe ſeruandum.ibid.
Eccleſia matrice non ſeruante interdictum, non excommunicantur religioſi illud non ſeruando.ibi.
Diuina officia tēpore interdicti prohibētur. 320.col.1
Tempore interdicti poteſt Epiſcopus ordines propter grauem neceſſitatem celebrare.ibi.
Tempore interdicti aliqua diuina officia iure communi permittuntur.321.322
Benedictio menſę tēpore interdicti nō prohibetur.ibi.
Cantus litaniarum non ſolemnis tempore interdicti non prohibetur.ibid.
Aliqui tempore interdicti poſſunt aſſiſtere diuinis.pa. 321.col.1
Aliqua ſacramenta iure communi permittūtur conferri tempore interdicti.322
Tempore interdicti damnatus ad mortem poteſt etiam non ieiunijs communicare.ibid.
Cui conceditur tempore interdicti aſſiſtentia in diuinis non conceditur vt poſſit recipere cōmunionē.ib.
matrimoniū in quantū contractus pōt fieri in loco interdicto ſe ipſis contrahentib. interdictis. 323.c.1.
Benedictio nuptialis tēpore interdicti prohibetur. ibi.
Officia diuina ex priuilegio cap.Alma mater,celebrātur tempore interdicti.ibid.
Pulſans campanam ad miſſam tempore interdicti nō fit irregularis.324.col.2.
Tempore interdicti excludendi ſunt omnes non habētes priuilegium.ibi.
Non peccant mortaliter audientes ſacrum tempore interdicti.ibid.
Peccat tamen laicus in aliquibus caſibus intereſſens ſacro tempore interdicti.ibid.
Clericus ſacris initiatus violans interdictum peccat mortaliter.ibid.& 325 c.1
interdictum loci non violatur niſi denuncietur.ibi.
Tempore interdicti poſſunt clerici primę tonſurę ſepeliri in ſepultura eccleſiaſtica.ibi.c.2.
in interdicto tantum generali diſponit caput Alma mater.ibid.
Laicis priuilegio carentibus tempore interdicti negatur eccleſiaſtica ſepultura.325.col.1.
Sacerdos publice officians funus tpe interdicti peccat mortaliter,ibi & ſi officiet funus in loco ſpecialiter interdicto incurrit irregularitatem. ibi.
Priuilegium conceſſum tempore interdicti pro diuinis officijs extenditur ad ſepulturam. ibi. c.2
Pompa moderata tempore interdicti varie explicatur.ibi c.2.& 347.c.1
Ceſſante interdicto cadauera ſepulta in loco prophano ſolent extumulari.ibid.
Diuerſis modis tollitur interdictum.326.c.1
In aliquibus feſtiuitatibus tempore interdicti ſuſpēditur interdictum iure communi.327.col.1
Suſpenſo interdicto quoad officia diuina non ſuſpenditur quoad adminiſtrationem Sacramentorum.ib.
Suſpenditur interdictum in feſtiuitatibus a primis veſperis precedentis diei.ib.
Finitur ſupenſio interdicti in completorio incluſiue. ib.& ſecundū quędā priuilegia in occaſu ſolis. ibi.
Priuilegia regularium contraria iure cōmuni pro tēpore interdicti et ceſſationis a diuinis non ſunt ſublata per Concilium Tridentinum. 327. 328. 329.
In multis feſtiuitatibus poſſunt regulares ſuſpendere interdictum.ib.col.2.& 330.331.
Pro generali interdicto conceſſa non extenduntur ad ſpeciale.98.col.1
Nulla eſt differentia quoad regulares inter interdictum & ceſſationem a diuinis.330.c.2
In feſtiuitatibus in quibus interdictū, et ceſſatio a diuinis tollitur per priuilegia fratrū pōt. ſecularibus adminiſtrari Sacramētū Euchariſtiæ.331.et 332
Religioſi extra ſua monaſteria quando ſuſpēditur interdictū quoad officia non poſſunt Sacramentum Euchariſtię adminiſtrare fidelibus.ibid.c.2.
Religioſi poſſunt dare ſacramentum extremę vnctionis fidelibus in ſuis domibus ægrotantibus.332.c.2
In feſtiuitatibus Sanctorum quorum corpora in Eccleſijs regularibus requieſcunt ſuſpenditur interdictum.ib.& 333.col.1.
Non poteſt ſuſpendi interdictum quādo in dictis Eccleſijs notabiles reliquiæ requieſcunt.ibid.
In feſto patronorum et Patronarum Eccleſiarum regularium ſuſpenditur interdictum.ib.c.2
In feſto translationum Patronorum ordinum ſuſpenditur interdictum.ibid.
in multis feſtiuitatibus alijs ſuſpenditur interdictū & ceſſatio.ibid.
in profeſſione alicuius religioſi ſuſpenditur interdictū & ceſſatio a diuinis per totum diem,non tamen in noſtro ordine Minorum.334.& 335.
Prælati regulares poſſunt in ſuis monaſterijs etiam tempore ceſſationis admittere aliquos ſeculares ad officia diuina.335.
Interdictum & ceſſationem a diuinis poſſunt moniales in feſtiuitatibus ordinis ſuſpendere. 336.
Pro tempore interdicti habens familiares multa priuilegia.337.c.1.et 2.
Abbatiſſę monaſteriorū poſſunt tempore interdicti et ceſſationis a diuinis admittere aliquos ſeculares ad diuina.ibid.

Syndicus fratrum Minorum & eius uxor, & filij poſſunt admitti ad diuina tempore interdicti et ceſſationis a diuinis.ibid.
Medicus monaſterij poteſt admitti tempore interdicti,& non ceſſationis a diuinis.ibid.
Ordinarius ſanguinis diminutor non gaudet priuilegio etiam tempore interdicti.338.col.2
Ad celebrandum poteſt clericus admittere eos cū quibus comitari ſolet ibid.
Ad celebrandum poſſunt admitti ſeculares deficientibus fratribus qui celebrantem adiuuent. ibid.
In loco ſpecialiter interdicto poteſt aliquando Epiſcopus diſpenſare ut celebretur.342.c.1.& 2.
Caput Alma mater non habet locum in ſpeciali interdicto.ibid.
Iure antiquo interdicto generali aut ſpeciali omnino a diuinis ceſſabatur.ibid.
Interdictum generale, aut ſpeciale iuris antiqui bene poterat in parte relaxari.ibid.

Irregularitas.

Non poſſunt prælati regulares diſpēſare in irregularitate prouenīēte ex aborſu creaturę aīatę.85.c.1.et 2
Non remanent irregulares eccleſiaſtici cōmittentes cauſam ſanguinis alicui iudici ſeculari.192.c.1.
Prælati regulares poſsūt diſpēſare in irregularitate procedente ex homicidio uoluntario iuſto.313.314
Irregularitas homicidij uoluntarij & bigamię ſemper excipitur in priuilegijs regularium.ibid.
Papa reſeruat ſibi irregularitatē ex iniuſta fructuū perceptione. 314. col.1
Prælati regulares habent poteſtatem ad diſpēſandum in irregularitate, excepta orta ex homicidio uoluntario, etiam excipitur orta ex homicidio iniuſto.ibid.col.2
Prælati regulares non poſſunt diſpenſare in irregularitate procedenti ex bigamia.ibid.c.2.
Monachus iuuans chirurgum ad ſcindendum membrum non fit irregularis.315.c.1
Captura alicuius malefactoris fugitiui cum proteſtatione non inducit irregularitatem.315.c.2
Querela de malefactoribus cum proteſtatione non inducit irregularitatem.ibi.c.2.
Irregularis factus ſine abſciſſione membri alicuius pōt oīa exercere quæ non repugnant abſciſſioni.ibi.
Irregularis non eſt pulſans campanam ad miſſam tempore interdicti.324.c.1
Eccleſiaſticus authorizans aſſiſtendo de formationibus factis p̄ ſuiam ſui iudicis nō eſt irregularis.ib.
Non fit excommunicatus Epiſcopus excommunicatū ſi compellat Sacerdotem coram ſe celebrare.ibi.
Non quacunque authorizatio inducit irregularitatem.353.col.1
Perſonaliter dictus uiolans interdictum fit irregularis.324.col.2.

Itinerantes fratres.

Itinerantes fratres ignoti nō ſunt recipiendi à Prælatis monaſteriorū ſine literis cōmēdatitijs. 345.c.2
Itinerantes presbyteri non debent recipi ad celebrandum ſine literis commendatarijs.346.c.1
Itinerantes fratres conuentuales tenētur ſe præſentare coram Guardianis fratrum de obſeruantia.ib.
itinerantes fratres Minores de obſeruantia poſſunt hoſpitari in aliqua domo ipſis relicta. ibid c.2
itinerantes fratres lucrantur indulgētias fratrū.ibi.
itinerantes fratres poſſunt transferre ieiunium diei in aliū,ibi,& poſſunt de mane facere ientaculū.ib.

Iubileus.

iubileus aliquid addit ſupra indulgentiam. 260. c.2
iubileus ab antiquo trahit originem. 291.col.1.& 2.
Tempore Iubilei priuilegium ſatis accommodatum conceditur.294.c.1.& 2.

Index.

Iudices ſunt conſtituti ut homines in officio contineāt pag.1
Iudices ſtateram debent in manibus geſtare. ibi.c.2.
iudices debent ſeruare iuſtitiam.ibid.
iudices debēt cōponere partialitates et diſcordias. ib.
iudices non debent eſſe partiales ibid.
iudex ſecularis non poteſt cognoſcere de cauſis regularium.4.c.1
iudex ſecularis non poteſt cognoſcere de cauſis regularium miſtorum.5.c.1.
iudex ſecularis poteſt cognoſcere de crimine cōmiſſo à religioſo ante ſuſceptum habitum.ibi.col.2.
iudex ſecularis debet cognoſcere de delicto commiſſo a laico cum monacho 6. c. 2. qui non poteſt cognoſcere de delicto monachi.ibid.
iudex ſecularis non poteſt cognoſcere de crimine enormi clerici.7 c.1.
iudex ſecularis non poteſt morti tradere presbyterum ante degradationem ibi.
iudices regularium procedunt ut patres et ut iudices. 11.col.1.& 2
iudices regulares procedendo ut patres tantum procurant ut emendent.ibi.
Procedendo ut iudices prætendunt uindictam. ibid. & ſic procedere debēt ſine figura iudicij, & ſtrepitu.ibid.
iudices in cauſis leuib.procedūt de plano ibi.et 12.c.1.
iudices regulares pro leuibus non debent fulminare proceſſus.ibid.
iudices regulares non debent eſſentialia iuris omittere,& quæ ſunt talia explicatur.ibi.
iudices regulares ſolēnitates iuris poſſunt omittere.ib.
iudices non poſſunt procedere niſi prius conſtet de delicto.ibi.c.2
iudices poſſunt inquirere de delicto etiamſi non cōſtet de delinquente.ibid.
iudices non poſſunt procedere per uiam accuſationis niſi prius conſtet de delinquente. ibid.
iudices non poſſunt procedere contra aliquem per uiā denunciationis, niſi prius conſtet de delinquente. 13.col.1
iudices regulares non poſſunt procedere ad capturam monachi cum ſemiplena probatione 12.c.1.
iudex dum conceditur, idoneus præſumitur. 13.c.2
iudex eſt mediator inter accuſātē et accuſatū. 24.c.2.
Peccant iudices procedendo in grauib. ſine accuſatione.25.c.1.ſecus in leuibus ibid.
iudices in caſibus leuibus non tenentur ſeruare ordinem iuris.ibid.
iudex ad indagandam ueritatem debet facere omnia quæ oportet. 36.37
iudices regulares magis procedunt ad correctionem quam ad uindictam.41.col.1
Simplici iudicis aſſertioni ſine eo quod conſtet de proceſſu in ſcriptis,etiam ex conuentione partium,ſecūdum aliquos,non creditur. ibi.col.2
in cauſis exiguis creditur ſimplici iudicis aſſertioni. 42.col.1.
Pro iudice præſumitur.ibi.col.2.
iudex in inquirenda ueritate debet eſſe ſubtilis et diligens inueſtigator.52.c.1.
iudices contra iuris ordinem reos interrogantes proprias animas damnant ibi.
iudex condemnando innocentem ſecundum allegata & probata non amittit ſuum honorem. 53.c.2.
iudices miniſtri Dei uocantur.59.c.2
iuſtitiam præ oculis habere debent.ibid.
iudices ueritatem et æquitatem præ oculis habere debent.60.c.1
A iudicibus uana gloria abeſſe debet.ibid.

iudices.

Iudices in rebus leuibus faciliores ad gratiam quam ad rigorem ſunt.ib.
Iudices magis ad miſericordiam quam ad rigorẽ debent inclinare.ib.
Iudices non debent nimis omnibus indulgere.ib. col.2
Aequitas iudicum debet eſſe regulata iuribus.ib.
Iudicis authoritas iur dice interpoſita facit licitum. pag.63.64
Iudex in arbitrarijs dẽs eligere mitiorẽ pęnã. 64.co.2
Iudex omittendo iuſtitiam videtur facere iniuſtitiã. 90.col.1
Eadem pęna punitur iudex negligens qua ipſe delinquens.ib.
Negligentia iudicis perdit diſciplinam in ſubditis.ib.
Negligentia iudicis fouet crimina.ib.
Iudex negligens in adminiſtratione iuſtitia cum dolo, debet priuari ab officio.ib.
Iudex malè iudicans ex imperitia pœna arbitraria debet puniri. 90.col.2
Iudex iuſtius peccat in abſoluẽdo q̃ in condẽnando ib.
Ex tenore proceſſus cognoſcitur quando iudex ex dolo vel ex leui culpa procedit.ib.
Nõ licet rogare iudicem vt faciat contra ius. 93 c.2
Decet pro inimico rogare iudicem vt ei tota pęna delicti remittatur ib.
Licet rogare iudicem vt tota pœna remittatur reo emendato.ib. & 94.col.1
Quilibet poteſt petere a iudice vt faciat quod ius non impedit ib.
Non licet rogare iudicem vt volenti emendare, tota pęna remittatur.ibid.
Iudex tenetur ſeruare fidem, quam dedit delinquenti eũ non offendendi ſi confiteatur delictum.139.co.2
Iudex promittendo impunitatẽ delinquenti ſi non ſeruat peccat.ib.
Iudices extra territorium iuriſdictionem exercere nõ poſſunt. 78.col.1
Iudices Eccleſiaſtici poſſunt ſequeſtrare triticum religioſorum.186.187
Coram iudicibus ſecularibus debent peti redditus monaſteriorum commiſſi a Rege.197.col 1.& 2
Coram iudicibus Eccleſiaſticis debent peti redditus tẽporales hoſpitalis fundati authoritate Epiſcopi.ib.
Iudex Eccleſiaſticus eſt competens reſpectu cauſa ſpiritualis, non autem temporalis 193. col.1
Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit contra laicum damnificantem Eccleſiam aut monaſterium ib.
Monaſteriũ põt reconueniri corã iudice ſeculari.ib.
Iudex ſecularis poteſt citare prælatum monaſterij inſtitutis pro publicatione teſtamenti.ib.
Iudex non cõpetens eſt tanq̃ perſona priuata.202.c.2
Nullus poteſt eſſe iudex in cauſa propria. ib.
Iudex, alius ordinarius, alius extraordinarius. 343. col.1
Iudex ordinarius eſt ad vniuerſalitatem cauſarũ.ib.
iudex extraordinarius quidam ex arbitrio, quidã ex commiſſione ſuperioris delegatus.ib.col.2
Iudex cõſeruator ſcd̃m aliquos eſt iudex delegatus.ib.
Regulares non poſſunt compelli eſſe iudices.ib.
Quando compelluntur a Sede Apoſtolica eſſe iudices obediant, ſeu poſſunt non exequi, interdicente ſupplicatione.ib.
Poſſunt iudices examinare reſcripta Apoſtolica.ib.et 344.col.1
Qualitas monachalis non inhabilitat monachos vt ſint Iudices.117.col 1. & 2

Iudicare.

Non eſt iudicandũ ſecundũ ea qua foris ſunt.106.c.1
Inferiores de ſuperiorũ factis nõ dẽt iudicare. 288.c.2
Iudicium quoddam eſt ſuppoſitionale, aliud ſecundum definitionem.17.18
Acta in iudicio ordinario & extraordinario debent ſcribi a notario.40.col.1
Iudicium eſt notabile ſignum alicuius dicti vel facti. 62.col.1
Triplex eſt iudiciũ plenum, ſemiplenum & leue.ib.
Iudicia grauia ſũt qua, veritatis, præſumptione iuris, æquantur .ib.
Iudicium incongruit diuidi.195.196.
Vbi eſt iudicium cęptum ibi debet finiri. 198.col.1
Alterius conditio, qui iudicium inchoauerat non debet fieri deterior ex perſona heredis.ib.
Dicitur iudicium inceptũ ante litis conteſtationem, immo & per citationem.ib. vide verbo lis.

Iuramentum.

Iuramentum a iudice non competente acceptum nullũ eſt.40.col.2
Sacerdos aut religioſus iurat ſupra pectus aut ſupra prælatum 44.col.1
Præceptum obedientiæ in virtute Spiritus Sancti, nõ eſt in virtute iuramentum.ib.
Iuramentũ praſtitum obligat reſpondere ſecundũ intentionem iudicis iuris regulatam. 53. col.1.& 2
Iuramentum aſſertorium liberum appellatur. 54.c.1
Iuramentum poteſt ſumi a reo ad indagandam veritatem.ib.col.2
Ad deferendum reo iuramẽtum non ſola indicia aut infamia ſufficiunt.ib.
Iuramẽtum prudenter eſt deferendum, ne occaſio periurij accipiatur.ib.
Iuramentum non poteſt a lege ciuili annullari.120. c.1.& 2
Iuramentum eſt quid ſpirituale et Eccleſiaſticũ. ib.
Lex ciuilis non poteſt præcipere vt non ſeruetur iuramentum ib.
Iuramentum contra ius naturale non obligat.ib.
Ius Canonicum poteſt declarare, non valere tale iuramentum.ib.col.2
iuramentum eſt actus latria.344.col.2
iurare eſt Deum in teſtem vocare.ib.
Multipliciter iuratur.ib.
iuramentum neceſſe debet ſumi a teſtibus.ib.co. 2
iuramentum datur ad ligandum teſtes. ib.
in lege veteri multipliciter iurabatur.ib.
Sacerdotes iurant in verbo ſacerdotis.ib.
Maior obligatio oritur ex voto quam ex iuramento. 226.col 2
Deferatur iuramentum in cauſis, in quib. proceditur de plano ſola veritate inſpecta.ib.
Mandatum in Spiritu Sancto non eſt etiam virtualiter iuramentum ib.
iuramentum inuẽtum eſt ad indagandam veritatem vnicum remedium.ib.
iuramentum tortura comparatur.ib.
Qui iurat falſo, vt periurus debet caſtigari. ib.

Ius Patronatus.

Tria conſtituunt ius patronatus.132.col.1.& 2
Fundatio dat ius patronatus.ib.
Fundator poteſt in iure patronatus apponere omnes cõditiones licitas.ib.
Translatio monaſteriorum debet fieri ſaluo iure patronatus.133.col.1
Fratres Minores non poſſunt concedere ius patronatus ſuarum Eccleſiarum poſt quam ſunt Sedis Apoſtolica.ib.
Laici in ſuo iuris patronatu debent foueri.ib.
ius patronatus a iure & patrono dicitur. 347.col.1
ius patronatus eſt poteſtas pręſentandi inſtituendum ad beneficium eccleſiaſticum.ib.
Ius patronatus quoddam eccleſiaſticum, quoddam ſeculare.ibid.
ius patronatus alicuius per profeſſionem transfertur in monaſterium.345.col.1.& 2
ius patronatus eccleſiaſticum ex priuilegio competit laicis.337.col.2

Reges Hiſpaniarum habent ius patronatus in præceptorias militiarum.248.col.1

Reges habentes ius patronatus in Eccleſiis ſecularib. aut regularibus non poſſunt præſentare in his, niſi Abbates illius congregationis.ib.& col.2

Poteſt aliquis inſtituere ius patronatus de reb.incertis pauperibus inſtituendis ib.& 349.col.1

Iuriſdictio.

In contentione iuriſdictionis non trahit ad ſe magis dignum minus dignum 6.col.2

Iuriſdictio iudicis Eccleſiaſtici eſt a iure cõmum.ib.

Iuriſdictio iudicis regularis eſt a priuilegijs.ib.

Omnis iuriſdictio iure Pontificio eſt delegabilis.162. col.1

Iudices non poſſunt exercere iuriſdictionem in territorio alieno.178.col.1.& 2

Prouinciales regulares poſſunt exercere iuriſdictionẽ in territorio alieno.ib.

Poteſtas eccleſiaſtica non ſe extẽdit ad iuriſdictionem temporalem.18.col.1.& 2

Iuriſdictionem temporalem habere Eccleſiaſticos,& regulares non eſt inconueniens.191 192

Pro hac iuriſdictione exercenda iudices laici ſunt conſtituendi.191.col.2.qui debent procedere ſicut alij iudices quo ad ſe & quoad alios.

Aequius credendum eſt Eccleſiaſticos et regulares debere exercere iuriſdictionem temporalem,quã Eccleſiaſticam,principes.192.col.1

Abbates habentes,iuriſdictionem temporalem non poſſunt per ſe condemnare vaſſallum ad pœnam ſanguinis.ib.

Iuriſdictio nõ poteſt cõferri alicui a priuatis.193.c.1

Iuriſdictio ſpiritualis Epiſcoporum pendet a Summo Pontifice.200.col.1

Monaſteria poſſunt habere iuriſdictionem tẽporalem. 246.col.2.& ceſſante metu irregularitatis poſſunt eam exercere per ſubſtitutos ſeculares.247.c.1

iuriſdictionem aut conſuetudo 296.col.1

L

Laborare.

LAborare in diebus feſtiuis etiam cauſa pietatis eſt prohibitum.223.col.1

In quib.feſtis cõceſſit Eugenius quartus laborare.ib.

Laici fratres.

Laici fratres ſunt propriè religioſi 349.col.1

Laici fratres differunt a donatis.ib.

Laici Fratres dicuntur conuerſi.

Laici Fratres poſſunt tangere corporalia.ib.col.2

Laicis Fratrib.in apoſtaſia ordinatis non debet permitti vſus ordinum.ib.

Læſæ maieſtatis crimen:

Crimen læſæ maieſtatis grauiter punitur.80

Domus hoc crimen committentis euertitur & ſale aſpergitur.ib.col.2

Domus præfata aratro deſtruitur.ib.

Vide in verbo perduelis.

Lectiones.

Lectiones Sacræ Scripturæ poſſũt regulares in ſuis Eccleſiis legere.364.col.2

Lectores.

Lectores Theologiæ qui per duodecim annos eã perlegerũt in ordine Minorũ habent præminentiã.ib.

Lectores Theologiæ moralis ſunt in monaſterijs conſtituendi.ib.

Legatus.

Abbates Epiſcopi et Monachi habentes alia requiſita poſſunt eſſe legati.350.col.1

Legati locum tenens poteſt eſſe Monachus. ib.col.2

Legatus poteſt conferre beneficium monacho ſine licentia ſui Abbatis.ib.col.2

Legatus poteſt exercere omnia quæ poteſt delegans exceptis reſeruatis.364.col.1

Legato accedente ad aliquam vrbem omnis clericus tenetur obuiam ire.ib.

Non minus parendum legato quam Papæ.ib col.2

Legatus a latere habet in exemptis iuriſdictionem.ib.

Legatus non poteſt diſpenſare vt homo diſparis profeſſionis in prælatum eligatur.154.col.1

Legatus a latere poteſt magis contra exemptos.quam Epiſcopus.204.col.2

Legatum.

Cuilibet de populo competit vt legata pia adimpleantur.240.col.2

Syndicus Fratrum minorum poteſt petere in iudicio legata Fratribus Minoribus.241 col.1

Legatum relictum monacho cum conditione,vt nihil percipiat Abbas, & ſub hac conditione,quod in eo ſe intromittere non poſſit,explicatur.351. 252.c.1

Cum licentia Prælati poteſt monachus recipere legatum.ib.col.2

Prælatus monaſterij poteſt dare licentiam monacho ut diſpendat ſecundum ſuum ſtatum.ib.

Legatum relictũ monacho acquiritur monaſterio ſuæ habitationis quando legati dies cedit.ib.

Legata in ſingulos annos ſunt plura.ib.

Prælatus inuito ſubdito poteſt expendere in neceſſitate conuentus legatum relictum ipſi.ib col.2

Legatum pecuniæ factum fratri Minor pro ſuis neceſſitatibus poteſt expendi a Prælato in alios conuẽtus.352.col 1

Dominium pecuniæ legatæ Fratrib.Minoribus non remanet apud dantem,ſed in Sedem Apoſtolicam transfertur.ib.

In expendendis legatis factis fratrib.Minoribus magna debet eſſe paupertatis abdicatio.ib.col.2

Legatum relictum religioſo ad ſuas neceſſitates cenſetur relictum ad pias cauſas.ib.

Relicto legato monaſterio non poteſt teſtamentarius eidem monaſterio aliquid aliud applicare.ib.

Legatum relictum monaſterio in certum vſum ſecluſo ſcandalo poteſt Prælatus in alium vſum conuertere legatum.353.col.2

Teſtamentarius cũ licentia et conſilio Epiſcopi poteſt commutare vnum legatum in aliud ib.col.2

Non eſt relictum caducum pro aliquo opere quod fieri non poteſt.254.col.1

Fundus legatus religioſis pro celebratione feſti, q̃d ſuper,ex fructib.ipſius eſt monaſterio acquiritur.ib.

Legatum relictum fratrib. Minorib.pro ſuis neceſſitatibus quomodo intelligatur.354.355

legatum annui redditus relinqui poteſt fratrib.Minoribus.356.357

legatum incapaci pro non ſcripto habetur.ib.

legatum annui redditus eſt multiplex. ib.

legatũ annui redditus promiſſis decenais eſt potius ſtipendium quam legatum.ib.col.2

legata annua relicta fratribus Minorib.poſſunt peti ex officio iudicis.ib.

Legata annua fratribus Minoribus relicta vt ſtipendia Miſſarum cenſentur.ib.

legatũ relictum fratrib.Minoribus pro fabrica valet.358.col.1

Prælati regulares poſſunt facere compoſitionem ſuper legatis annuis etiam relictis fratribus Minoribus. ib col.1.& 2.

legatum relictum puellæ ſi nobili nubat debetur ipſi totum ſi ingrediatur religionem.359.360

legatum relictum feminæ ſi nupſerit, fauorabilius, quam legatum relictum ſi non nupſerit .ib.

Conditio appoſita legato impediens ingreſſum religionis irrita eſt.ib.

legatum relictum alicui ſi intrauerit religionem explicatur de ingreſſu per profeſſionem.ib.col.2

Legatum

Legatum relictum pauperib. religioſis magis quam alijs conferendum.ib.c.2
Legatum relictum Eccleſiæ parochiali debetur pauperiori duobus exiſtentibus.ib.
Legatum relictũ monaſterio Monialium eſt conferendum.361.c.1

Legitima.

Filius non poteſt petere legitimam in bonis patris facti religioſi poſt etiam profeſſionem, donec ipſe moriatur.251.252
Legitima parentum debetur fratrib. Minoribus conuentualibus.361.362

Lex.

Lex Imperatorum non obligat eccleſiaſticos ipſius tamen rationibus reguntur.61.c.1
Lex pœnalis rigoroſa tantum obligat in foro exteriori.75.c.2
Lex naturalis per humanas leges declaratur.111.c.1
lex naturalis dictat, defenſionem omnib. eſſe permiſſam.ib.
lex ponitur reſpiciendo ad id, quod eſt vt in pluribus bonum ib.
tranſgrediens legem ex animi ſimplicitate excuſatur a peccato mortali.112.c.2
lex exorbitans & pœnalis extenditur ad alium caſum, vt non ſit fruſtratoria.119.c.2
lex non debet extendi cõtra ius, ne detur legum correctio.ib.
lex generalis limitatur ſecundũ mẽtem legis.126.c.1
leges debent eſſe omnibus fructuoſæ.156.c.1
lex generaliter loquẽs p alias leges limitatur.168.c.1
lex non ligat præter finẽ intentũ a legiſlatore.ib.col 2
Verba prœmialia legis inducunt cauſam finalem.ib.
Ex legis prœmio colligitur mens diſponentis.ib.
lex generalis ad omnia ſpecificata per ipſius verba debet extendi.167.c.1
Ceſſante cauſa legis ceſſat eius diſpoſitio.170.c.1
Senſus legis magis quã eius verba dẽt conſiderari.ib.
Verba legis ſunt intelligenda cum effectu etiã extrinſeco, quem intendit legiſlator.ib.
lex vetus iudicialis & cerimonialis per paſſionẽ Chriſti ceſſauit.200.c.2
lex Euangelica continet præcepta moralia, & naturalia.ib.
Duplex lex Epĩ diœceſana, & iuriſdictionis.199.c.2
lex pœnalis non obligat ad pœnam ante ſententiam declaratoriam.226.c.1
Bona fide tranſgrediẽs legẽ non peccat mortaliter.ib.
lex humana male intellecta non ligat in foro conſciẽtiæ.ib.
lex aliquid prohibens fieri, niſi certo modo inducit formam.255.256
lex fundata in præſumptione ceſſat in foro conſciẽtiæ, quando veritas eſt in contrarium.288.c.1
lex, vt liget, debet publicari.295.c.1
lex, vt liget, debet eſſe in vſu ib.
lex rationabilis deſcribitur.302.c.2
tranſgreſſio legis cum diſpenſatione non eſt priuilegiũ 328.col.1

Liberatio animæ.

liberant Religioſi per ſua ſuffragia animas a purgatorio.281.col.1.& 2
Per indulgentiam plenariam per modum ſuffragij liberatur anima a purgatorio.282.283
Non omnis indulgentia liberat animã a purgatorio. 294.col 1
Miſſa dicta pro liberatione animæ purgatorij in certo altari non eſt neceſſarium vt dicatur in altari portatili ib.

Liberi.

Conditio ſi ſine liberis deceſſerit, ceſſat in ingrediente monaſterium 238.c 2
Conditio ſi ſine liberis deceſſerit eſt explicanda vt a religione nemo abſtrahatur.ib.

Libri.

legentes libros prohibitos manent excõicati.255.256
Aliqui Prælati regulares extra has Hiſpaniarũ regiones poſſunt dare licẽtiam viris doctis ſui ordinis vt legant libros hæreticorum.ib.
libri facti a regularib. non poſſunt imprimi ſine licentia ſuperiorum & ſupremi ſenatus 309.c.1.& 2
In impreſſionib. librorum conſuetudo prouinciarum attenditur.ib.
Priuilegia ad imprimendos libros religioſis conceſſa monaſterio acquiruntur.ib.
Non eſt contra regulam Fratrũ priuilegia mediante Syndico ad imprimendum libros procurare.ib.
In impreſſionib. librorum caute debent procedere Fratres Minores.310.311
Priuilegium ad imprimendum librum factum Fratri Minori explicatur.ib.
Non eſt licitum fratribus Minorib. petere pecunias mutuatas ad imprimendos libros.ib.c.2
Fratres Minores non poſſunt vendere libros.ib.c.2
Negatio circa libros fratrib. Minorib eſt ꝓhibita.ib.
Syndicus Apoſtolicus non poteſt pœnam appoſitam cõtra imprimentes libros fratrum Minorum petere.312.col.1.& 2
Libri non ſunt ex Bibliothecis extrahendi ſine licentia Prælati.262 c.1.et 2

Lis.

Lis inchoata a laico coram Iudice ſeculari debet finiri eo mortuo coram ipſo etiam ſi monaſteriũ ei ſuccedat.198 c.1
Sola mandati productio non indicit litem ib.
Litis pendentiam cauſat citatio.ib.c.2
Pendente lite nemo eſt priuandus titulo & poſſeſſione exemptionis.204.c.1

Literæ.

literæ delatoriæ ſine ſubſcriptione non cauſant infamiam 23.c.1
Harũ literarũ auctor diligenter dẽt indagari.24.c.1
literæ priuatæ faciunt fidem, ſi ab ſcriptore recognoſcãtur.29.c.1
literæ priuatæ habentur pro recognitis ad contumaciã ſcriptoris nolentis recognoſcere.ib.c.2
literæ debent recognoſci cum alijs ſimilibus literis ab ſcriptore factis.ib.
Recognitionis ſententia in ſis alijs literis ad ſcriptores peritiores pertinet ib.
Cõparatio literarũ non inducit plenã probationẽ.ib.
Iuramentum datum ſcriptori literarum ſupplet defectum probationis earum.ib.
Scribens literas ſecretas ad Prælatum contra aliquos non eſt infamator.79 c.1
Literas obſignatas aperientes, & aduerſarios mittentes oſtendentes incidunt in pœnam falſi.86.c.2
Non licet literas obſignatas aperire etiam ad propriã defenſionem.87.c.1
licet literas non tradere ad propriam defenſionem.ib.
literas dãtes procurandis officijs in ordine D. Hieronymi incidunt in excommunicationem.170.c.2
Religioſus poteſt accipere a prælato bonorum adminiſtrationem.172.c.1

Loca.

Excommunicantur religioſi, qui ſine licẽtia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt, mutant & alienant hactenus percepta.134.c.1.& 2

Ludus.

Non eſt licitum religioſi ludere ad aleas.88.c.1
Eccleſiaſtici & Religioſi ludẽtes ſunt puniendi iuxta qualitatem culpæ ib.c 2
Iurans non ludere dans alteri pecuniam vt ludat eſt periurus.ib.
lucrata in ludis a religioſis ſunt monaſterio reſtituẽda.ib.

Licen-

Digitized by Google

licentia Prælatorum data religioſis ad donandum nō intelligitur data ad ludendum.ib.c.2

Luna.

luna habet radios lugubres, ſol vero claros.43.c.1

M

Maioratus.

CAuſa maioratus & feudi habent in multis maximam ſimilitudinem.193.c.1
Super tenuta maioratus non debet extrahi clericus aut monachus a ſuo foro.ib.
monaſteria ſuccedunt in maioratu non tamen in Ducatu aut Marchionatu.243.c.1
Commendatarÿ milites poſſunt abſolutè in maioratu ſuccedere 244.c.2
Fratres minores nō poſſunt in maioratu ſuccedere.ib.
monaſteria poſſunt in maioratu non habente annexā iuriſdictionem temporalem ſuccedere.ib.
Nouitius poteſt in maioratu ſuccedere ib.
Mortuo religioſo, ratione cuius in maioratu ſucceditur, reuertitur maioratus ad proxime vocatum.ib.
Succeſſio in maioratu eſt ex vocatione primi inſtitutoris 245.c.1.& 2
In inſtitutione maioratus poteſt excludi monaſteriū niſi maioratus fundetur ex tertio & quinto.ib.
Monaſterium ſuccedere in maioratu habēte iuriſdictionē temporalem eſt verior opinio.& ib.246.247
Regula communis concedens ſucceſſionē maioratus monaſterÿs non apponit exceptionem.ib.
Maioratus cū iuriſdictione non eſt propriè dignitas, ſed dignitas minor.247.c.1
Monachus ſuccedens in maioratu conſeruat familiæ dignitatem.ib.
Priuatio maioratus non inducitur niſi per iura clara. 248.c.1
Monachi poſſunt conſeruare iura, & inſignia maioratus.ib.
In maioratu a fœmina inſtituto fœmina non cenſetur exclusa.249.c.1
Maioratus non cenſetur renunciatus in generali renunciatione ſucceſſionis.ib.
Maioratus ſtatim mortuo poſſeſſore in ſequētem gradum tranſit ipſo iure.250.c.1

Maledicus.

maledicus condemnantur vt cantet palinodiā.79.c.1
Sacerdos & maledici Regulares non debent obligari vt dicant ſe fuiſſe mentites.ib.
maledici in religionibus peſtis graſſabilis.ib.c.2
Clericus maledicus degradatur.ib.
Seditio aduerſus Magiſtratus, & Prælatos grauior eſt.ib.
maledicens de Rege eſt grauiter puniendus.81.col. 1.& 2
Religioſus maledicens de Rege grauiter puniendus a ſuo Prælato.ib.

Malum.

malum pro malo reddi non debet.24.c.1
Non ſunt facienda mala, vt veniant bona.182.c.1

Manus violenta.

manus violenta in Prælatum aut in magiſtratū graue crimen capitale.83.c.1
monachus manus grauiter iniÿciens in Vicarium conuentus in Guardianum & in Definitorē Prouinciæ grauiter puniendus.ib.c.1.& 2

Marchionatus.

marchionatus eſt dignitas regalis, & feudum intitulatum.247.col.1

Matricula.

miles non inuentus in matricula pro priuato habetur. 194.195

Matrimonium.

Ad matrimonium contrahendum adeſſe debet libertas.145.c.1
Religioſus matrimonio aliquos copulans poteſt ſuſpendi ab Epiſcopo.205.c.2
matrimoniū in articulo mortis contractum operatur legitimationem filiorum.239.c.1.& 2
Qui contraxit matrimonium cum multis in infidelitate poſt conuerſionem poteſt aliÿs ommiſſis cum vna contrahere.293.c.1
Diſpenſatio facta alicui, vt poſſit cōtrahere matrimoniū cū conſanguinea, eſt facta cōſanguineæ.350.c.1

Medicus.

Quod medicorum eſt proprium, pertractent medici. 305.col.2
Religioſi poſſunt medicari infirmos.306.c.1
medicus monaſterÿ poteſt admitti tempore interdicti.337.c.2

Medium.

medium in virtute ſummum et ſecundum rem & ſecundum proportionem.26.c.1
In aliquib. virtutibus neceſſario ad medium ſecundū proportionem eſt recurrendum.ib.

Mendacium.

mendacium eſt intrinſecè malum.96.c.1

Mendicantes.

mendicantes regulares ſunt notoriè exempti.202.c.2
mendicātes regulares ſūt in duplici differētia.350.c.2
Fratres Minores ſunt mendicantes ſcđm regulā.ib.
Fratres Prædicatores ſunt mendicantes ſecundū conſtitutiones.ib.
mendicantes præter Minores poſſunt capere ex teſtamento.ib.& 331.c.1

Mens.

mens diſponentis eſt maximè conſideranda.317.c.1

Minima.

minima & exigua nō veniūt in cōſiderationē.41.c.2
In minimis & exiguis nō præſumitur iudex aliquod falſum aſſerere.ib.c.2
Res minima non vitiat contractum.84.c.1
In minimis non debent Prælati eſſe nimis rigoroſi.ib.
Leges rigoroſæ non habent locum in minimis.ib.
De minimis non eſt multum conſiderandum.121.c.1

Miniſtri iuſtitię.

Religioſi extrahentes delinquentes a manib. iuſtitiæ non debent ita grauiter puniri ſicut laici.81.c.1

Miſſa.

Qui celebrat Miſſam, cum non ſit ſacerdos, grauiter punitur.73.c.1
Religioſi celebrantes Miſſam ſine ordine presbyteratus ab inquiſitorib. hæreticæ prauitatis puniuntur.ib.col.1.& 2
Omnes Miſſæ ſunt æqualis valoris quo ad valorem, quem ex opere operatur.284.c.1

Mobilia.

mobilia, & immobilia propriè tangi, & palpari poſſunt.356.col.1

Monachus.

monachi nomen ſolitariū, triſtevè ſignificat.66.c.1
monachus non præſupponit clericatum neq. ſufficientiam ad ordines.142.c.1
Laico oportet conferri Monachatus.ib.
monachi in multis ęquiparantur Canonicis regularibus.ib.
monachi vitam cęperunt agere ſeparati ab hominū conſortio.199.c.1
monachi cęperunt poſtea in cœnobÿs ſub vno Abbate ſe congregare.ib.
monachi antiquitus clauſurā ſtrictiſſimè ſeruant.ib.
monachi in vnum collecti non poterant Ordinarium ſibi iudicem conſtituere.ib.
monachi ſemper fuerunt in poteſtate Abbatis in his, quæ pertinent ad regularia.253.c.2
monachus mortuus eſt mundo.248.c.1
monachi poſſunt conſeruare iura maioratus.ib.
Cum monacho tranſlato ad aliud monaſterium non ſemper tranſeunt bona.250.c.2

monachus

Monachus ſe & ſua trāſfert in monaſteriū.288.c.1
Nihil debet committi monacho vt agat inuito Prælato.ib.
Monachus nihil habet,ſed totū eſt monaſterij.351.c.1
Monacho nihil poteſt legari,quod non quæratur monaſterio.ib.
Quicquid habet Monachus,eſt monaſterij.352.c.1

Monaſteria.

Monaſteria de vno loco ad alium poſſunt transferri ſine licentia Ordinarij.130.col.1.& 2
Nō dent transferri niſi ſaluo iure patronatus.133.c.1
In quacunq. prouincia Minorum aliqua monaſteria recollecta debent haberi.134
Monaſteria ſunt in Epiſcopi territorio.178.col.1
Monaſterium poteſt reconueniri coram iudice ſeculari.193.col.1
Monaſteriū cōparatur filio per iuriſdictionē.238.c.2
Inſtitutis monaſterijs virorum & mulierum monaſterium mulierum debet præferri.239.240
Monaſteria ſuccedunt in maioratu,non tamē in Ducatu,&c.244.col.1
Monaſteria vaſſallorum & iuriſdictionum ſunt capacia.246.col.1.& 2
Monaſteria habentia bona in communi ea infeudare poſſunt.ib.
Monaſteria non poſſunt habere iuriſdictionem criminalem exercendam per perſonas ipſorum.247.co.1
Legatum relictū pro monaſterio conſtruendo in certo loco,in quo fieri non pōt, poteſt authoritate Epiſcopi & teſtamentarij in alio loco cōſtrui.354.c.1

Moniales.

Moniales poſſunt eſſe teſtes contra alias moniales.336.c.1
Ad ingrediendū monaſteria monialium ſubiectarum Prælatis regularibus eorum & non Epiſcopi authoritas ſolum requiritur.122.col.1
Cenſus conſtituti pro monialib.ratione alimentorum amittuntur.ib.c.2
Non poſſunt recipi plures Moniales,quā poſſunt ali a monaſterijs.132.col.2
Monaſteria monialium debent prouideri de Abbatis Monialium eiuſdem ordinis.153.col.2
moniales ſunt ſolum profeſſæ ſolemniter in congregatione viuentes.165.col.1
moniales ſubiectæ Prælatis regularib.ſunt exempta a iuriſdictione ordinariorum.201.col.2
moniales gaudent priuilegiis religioſorum.ib.et 336.col.1.& 2
monialis ſine licentia legitima non poteſt exire a monaſterio.205.col.1
monialium monaſterium debet in inſtitutione præferri monaſterio virorum.239.col.2
Cum monialis iuſte translata ad aliud monaſterium debet transferri dos.251.c.1

Mulieres.

mulieres ad teſtimoniū ferendum nō ſunt aptæ.35.c.1
mulieres ſolent verba faciliter proferre.46.co.1
mulier perdit vſumfructum a marito legatū,ſi ad ſecundas nuptias nō tranſierit,quæ tranſiuit.102.c.2

Munus.

munus ſuū vnuſquiſq; exequitur.104.c.2.& 110.c.1

N

Naturalis.

NAturalis regni eſt,qui in eo natus eſt,aut in eo domicilium acquiſiuit.53.col.2.& 54.col.1

Neceſſitas.

Neceſſitas caret lege.206.c.1

Nihil.

Nihil & inutile in iure æquiparantur.250.col.1.& 2

Notarius.

Notarius debet neceſſario ſcribi in actu proceſſus,59.col.1.& 2
Notarii religionum magis ſecreti quam aliorum tribunalium.76.col.1

Notorium.

Notorium eſt quod nulla tergiuerſatione celari poteſt.21.col.2
Notorium eſt triplex,ſcilicet,facti,& ex iuris præſumptione.ib.
Notoriū eſt quod ſcitur a maiori parte vicinitatis.ib.
Non omne publicum eſt notorium.ib.
Idem eſt notorium quod manifeſtum.ib.

Nouitius.

Nouitius delinquens poteſt corrigi a iudice Eccleſiaſtico.11.col.1
Nouitij bona ante ingreſſum ſunt laicalia.120.col.1
Nouitius delinquens non poteſt puniri a iudice ſeculari.195.col.1
Nouitij hæreditas pertinet ſuccedentib.ab inteſtato.239.col.2.& 251.col.1
Bona oblata a nouitio monaſterio,etiāſi non profiteatur,remanent apud ipſum monaſterium ib.
Nouitius in receptione habitus & in profeſſione conſequitur indulgentiam plenariam.263

O

Oblati.

OBlati ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ.349.col 1

Oblatio.

Curati non poſſunt impedire,ne in Eccleſiis fratrū ipſis fratrib.a fidelib.aliquid tribuatur.175.col.1
Illicitum eſt impedire,ne oblationes ad Eccleſias fratrum adducantur.ib.

Obedientia.

Obedientia impoſita a prælatis non obligat in minimis ad peccatum mortale.53.c.1
Obediendum eſt præcepto ſuperioris ſiue iuſto,ſiue iniuſto.63.col.2
Subditus tenetur obedire Prelato ſecundum regulam præcipienti.66.col.1
obediendum eſt ſuperiorib.in his quæ ſecundum Deum fieri poſſunt.106.c.1
omnes tenentur obedire ſuo modo.190.c.2
Regulares extra clauſtra in ſeruitiis Principum aſſiſtentes ſunt ſub obedientia ſuorum Prælatorum.151.col.1
Obedientia a Ioanne Vigeſimo ſecundo maximè commendatur.232.& 233
obediens non debet eſſe peioris conditionis quam inobediens.349.col.2

Obligatio.

Neq; Deus,neq; Eccleſia vult nos ad impoſſibile, et nimis difficile obligare.211.col.2
Ad aliqua difficilia cum periculo mortis obligamur.ib.col.2
Non obligat lex ad aliquid ita vt ex eius obſeruatione fatuus appareat.ib.
Non obligamur ad aliquid faciendū cū ſcandalo.ib.

Occaſio.

occaſio eſt tollenda vt vitia extirpentur.67.col.1
Qui dat occaſionē dāni,dānū dediſſe videtur.94.c.2
Homo quærit ſæpius occaſionem ad calumniandum.111.col.1

Officia Ordinis.

non poteſt Religioſus priuari officio niſi propter graue crimen.69.col.2
Pena priuationis officii ordinis non eſt neceſſarium, quod exprimatur in iure.ib.& 90.col.1
officia religionum non ſunt ad modum beneficiorum eccleſiaſticorum,immo comparantur beneficiis manualib.ib.col.2
In religione Ciſtertii ſunt diuerſa officia.ib.70.col.1

Faci-

Facilius priuantur religioſi ſuis efficijs quam clericus ſuis beneficijs.149.col.1
Officia debent conferri inuitis.167.col.2.
Procurantes efficia extra ordinem in graues pęnas incidunt.168.169.170
Procurantes officia per literas pęnitentia ducti nō vtentes dictis literis non incidunt in præfatas pęnas 170.c.1

Officia diuina.

Officia Sanctorum debēt recitari ſeruata forma breuiary reformati.222
Non omnia quæ continentur in breuiario, & miſſali ſunt officia diuina.320.col.2.

Omiſſum.

Quod verbis non exprimitur, omiſſum intelligitur.p. 249.col.1.

Oratoria.

Oratoria & altaria poſſunt fieri in grangijs monaſteriorum.231.col.1. & 2. quibus poteſt Miſſa celebrari ibid.

Orare.

Non eſt licitum pro peccatore deſinere orare.27.c.1.
Oratio eſt ſpirituale ſubſidium.ibi.
Vult Deus orari pro peccatoribus.94.col.2.
Pro peccatoribus nolentibus recedere a peccatis non vult Deus orari.ibid.
Oratio, ante quam quidquam agatur, præmittenda. 148.col.2.

Ordinarius.

Ordinarius eſt Epiſcopus, Abbas exemptus, Archiepiſcopus.201.col.2

Ordo.

Ordo Eccleſiaſticus ſine fraude ſuſceptus liberat a iuriſdictione ſeculari 6.col.2
In Luſitania ordo Eccleſiaſticus etiā in fraudem ſuſceptus liberat a iuriſdictione ſeculari reſpectu criminalium.ibid.
Ordines minores liberant a iuriſdictione ſeculari. ib.
Ordo Eccleſiaſticus in fraudem ſuſceptus non liberat de iure cōmuni a iuriſdictione ſeculari. ib.c.2.
Diuinis mancipati officijs & prębendati debent ordinibus ſacris inſigniri.142.c.1
Iuniores in religione non debent ſtatim ordinibus ſacris inſigniri.143.c.1.& 2.

Ornamentum.

ornamenta Eccleſiaſtica fratrum minorum debent eſſe paupertati accommodata.312.c.1
ornamenta eccleſiaſtica non poſſunt tangi a laicis. p. 349.c.1.

Oua.

In eſu ouorum in quadrageſima poſſunt prælati cum ſuis ſubditis diſpenſare.269.c.1.& 2
Abſtinentia ab ouis & lacticinijs aliquando regularibus obligatoria.305.c.1

P

Pœnitentiæ.

Deus peccata hominum diſſimulat propter pęnitentiam 94.c.1
Pro quocunque peccato graui imponebantur olim ſeptem anni pęnitentiæ.290.c.2
Pęnitentia ſacramētum ſingularis medicina. 72 c.1
Grauiter ab Inquiſitoribus puniuntur ſacramentum pęnitentiæ maculantes.ibid.

Papa.

Papę tenentur omnes iure diuino obedire. 199.c.2
Papa inuito prælato non aſſumit ſocium regularem, 205.col.2.
Papa habet poteſtatem ad diſpenſandum de communi theſauro indulgentiarum.281.c.1.
Papa in principio ſuæ creationis reuocat gratias expectatiuas, & indulta beneficiaria.288.c.2.
Papa cum primum eſt electus, efficitur ſuperior omnium ipſo iure.350.c.1.
Monachus electus Papa ſine licentia prælati poteſt acceptare.350.c.2.

Papa cenſetur portare iura in ſcrinio pectoris ſui. 84. col. 1.
Papa habet poteſtatem ſuper temporalia in ordine ad ſpiritualia.120.& 121.col.1
Papa coronat Imperatores.189.c.2
Papa vt Papa conſecratur, et vt Rex coronatur ib.
Pedes Papæ ab Imperatoribus, & Regibus oſculantur.ibid.
Magna Papę poteſtas.ibid.col 2.
Non ſine cauſa Summus Pontifex Rex ſeculi appellatur.ibid.

Par.

Par in parem non habet authoritatem.233.c.1

Parens.

Ad ſubueniendum parentib. poteſt filius exire extra religionem cum licentia prælatorum.173.c.1
Præceptum de ſubueniendis parentibus non obligat filium niſi ſecundum ſui ſtatus metas.ibid c.1.
Prælatus poteſt præcipere ſubdito, ne pro ſubueniendis parentibus eleemoſynam extra clauſtra petat.ib.
Pater poteſt vendere filium pro neceſſitate famis.p. 172.& 173.

Parochiani, Parochus.

Parochiani vt plurimū ſunſequūtur parochū.11 c.1
Parochus non reſidens neq. recitans horas canonicas non facit fructus ſuos.10. c.1.
Parochiales Eccleſiæ annexæ monaſterijs tenentur ad charitatiuum ſubſidium.211 & 212.
Regulares p ſua priuilegia nō poſſunt præiudicare parochialib. Eccleſijs in decimis et primitijs. 232.c.1

Participans.

Participans de aliorum.b.cenſetur eſſe de natura alius extranei, cui magis aſſimilatur.210.c 1

Paruitas.

paruitas rei in quacunque materia excuſat.41.col.2

Paruulis.

pro paruulis baptizatis offert Eccleſia ſuffragia.283. col.1.& 2.

Patronus.

Vbi conſtat de expreſſa nominatione patroni ab ea nō eſt recedendum.347.c.1
Nominatio Monachi in patronum etiam contradicente Prælato eſt nulla tali conditio tanquam impoſſibilis.ibid col.2.
patroni non poſſunt præſentare niſi dignos 348 c.1.
patronus habens ius præſentandi habet ius poſſeſſoris 146 col.1
per multos annos acquirit patronus ius præſentandi. ibid.

Paupertas.

paupertatis votum Deo maxime acceptum.129 co.2.
Nimia paupertas mala eſt Eccleſiæ.191.c.2
In pauper. appellatione veniunt, qui pauperibus inſeruiunt.214 col.1
Inſtitutis duobus pauperib. pauperior debet præferri. 239 col.2
Non peccat mortaliter monachus qui tranſgreditur ſuam regulam cum diſpenſatione, aut conſuetudine immemoriali.328.329.

Pax.

pax in Republica prætenditur.1.col.1

Peccata.

Aliqua peccata a legibus diſſimulantur.1.col.1
peccata publica publice ſunt corripienda. 15.c.2
Nō paſſim peccata ſūt diſſimulāda, ſed puniēda.17.c.1
peccata diſſimulata paternali et ſecreto debent corrigi.ibid.
peccata contra rempublicam ſunt, per quę delinquentes principaliter Reip. damnum intendunt.18.c 2.
peccatū eſt cōtra Rēp. furtū publici ærarij, homicidiū alicuius hoīes eminētis, ſubornatio in electionib.ib.
Non eſt peccatū contra Rēp. crimen nefandum. ib.
peccata religioſi ſunt pręcauenda, quia multum nocent.22.col.1
peccata in damnum alicuius impedire ex charitate obligamur.17.c.1.

Reue-

Digitized by Google

Reuelatio peccatorum coram Prælatis ægre fertur a ſubditis. 28.c.1
Peccata puniri iure ſeruato eſt neceſſe.96.co.1
peccatum non eſt in eo quod faceret ſi tentaretur, ſed in eo quod actu fit. 245.c.1
peccatum non eſt transgreſſio legis virtute diſpenſationis 328.c.1
pœna peccati originalis ſuſpenditur licet ipſum originale maneat.342.c.1

Pœna.

Nulla pœna iuris incurritur niſi ipſo iure exprimatur.7.c.1
Pœna eccleſiaſtica ordinantur in bonum publicum. 17.c.1
pœna talionis in aliquibus non obſeruatur.26.c.1
pœna talionis debet compenſari ſecundum qualitates accuſatoris, & accuſati.ibi.
pœnæ ſunt imponēdæ iuxta decretū canonicū 61.c.1
pœnæ poſſunt moderari iuſta cauſa exiſtente.ibi.
pœnæ etiam poſſunt moderari a iudicib. inferiorib.ib. & 95.c.1
Quando ex cauſa pœnæ moderantur debet in ſententia cauſa aſſignari.ib.
pœnæ debent regulari ſecundum ius. 62.c.1
In arbitrādis pœnis plura debet iudex cōſiderare.ib.
pœna arbitraria poteſt extendi vſq; ad pœnam mortis incluſiue.64
pœna ſanguinis, & mortis corriſpondet in religionib. pœna expulſionis a religione.164.c.2
In pœnis infligendis debet attendi conſuetudo. ib.
Iudex excedens pœnam ſolitam dicitur grauare partem.65.c.1
Longe minor pœna eſt ſtatim mori quam diu affligi ſine ſpe ſalutis.66.c.1
pœna non ita debet poni vt per eam vita nimis attenuetur.8.c.2.& 66.c.1
Nemo tenetur ad ſoluēdū ante quā condemnetur.ib.
pœna inflicta in foro conſcientiæ non eſt ſubeunda.ib.
Illicitum eſt petere vt tota pœna remittatur delinquenti.93.c.2
Iudex poteſt imminuere pœnam.94. c.1
Iuſta cauſa ad moderandam pœnam erit ignorātia, aut merita delinquentis.95.c.2
poſt ſententiam tenetur reus ſubire pœnam. 96.c.2
Non tenetur reus ſubire pœnam, quæ a miniſtris iuſtitiæ poteſt commodius inferri.ib.
Condemnatus ad auſteram pœnitentiam tenetur cōſentire in hanc pœnam quam miniſtri iuſtitiæ inferre tenentur.96.c.2.& 97.c.1
Miniſtri iuſtitiæ inferendis pœnis nō debent eſſe nimis indulgentes.ib.
pœnæ Canonicæ non comprehēdunt ignorātes.16.c.2
pœna non debet irrogari niſi in caſibus a iure expreſſis.246.c.2

Percutere.

Percutiens iudicem collateralem Regis, et eius conſiliarium capite punitur.83.c.2
Statutum factum contra percutientem non habet locum in percuſſione parua. 84.c.1

Periculum.

Vbi maius periculum, ibi cautius agendum.37.c.2

Permittere.

Dum aliquid permittitur cenſetur permiſſum illi annexum.323.c.1

Perpetuum.

Quod poteſt eſſe perpetuū, perpetuū cenſetur.70.c.2

Perſonæ eccleſiaſticæ.

Perſonæ annexæ ordini per ſedem Apoſtolicam approbato, ſunt eccleſiaſticæ.209.c.2
Conuerſi dicuntur perſonæ eccleſiaſticæ.ib.
profitens in manu Epiſcopi religionem approbatam eſt perſona eccleſiaſtica.ibid.

Poſſidere.

Melior eſt conditio poſſidentis.21.c.2
Non debet permitti vt agatur de iuris proprietatis. donec poſſeſſorium finiatur 164 c.2

Poſtulare.

Non poſſunt poſtulare Canonici regulares 35.c.2

Poteſtas.

Poteſtas eccleſiaſtica non ſe extendit abſolute ad temporalia.189
Non eſt poteſtas niſi a Deo.190 c.1
Eccleſia habet poteſtatem temporalem in habitu, pa. 191.c.1
Tota poteſtas monachorum reſpectu eſt apud Abbatem.199.c.1
Tota poteſtas ordinaria in ſua diœceſi ad Epiſcopum pertinet.ibi.
poteſtas ordinaria non poteſt ab Epiſcopis auferri.ib.
Secundum ius Canonicum non tota poteſtas Epiſcoporum circa regulares eſt adempta.ib.c.2
publica poteſtas non poteſt conferri a priuatis. ibi.

Præceptum.

Id quod reſpōdiſſet legiſlator ſi eſſet interrogatus imponit præceptum obligans ad mortale.245 c.
præcepta regulæ fratrum Minorum ſecundum aquos ſunt vota. 300.c.1

Prædicare.

Poſſunt correctores ciuitatum compellere vt in feſtiuitatibus principalibus prædicetur.197.c.1
Contradicente Vicario foraneo compellente Corre poſſunt Fratres Minores in Eccleſiis prædica
Prædicare non poſſunt regulares ſine licentia Epi.205.c.1

Prælatus.

Prælatus inferior non habet poteſtatem in eos q ſunt ſui collegij.9.c.1
Prælati regulares ſunt iudices regularium.ibi.
prælati partiales multorū malorum ſunt cā.14
prælati debent particulares amicitias vitare.2
prælati debent vitare adulatores, & garrulos.i.
prælati debent ſeruari ſecretum.ibi c.2
prælati non debent eſſe inexorabiles.14.c.1
prælati non debent eſſe aſperi & minaces. ibi.
prælati ab iracundia & verbis inordinatis debent ſe alieni.ibi.
prælati debent eſſe ſeueri quando oportet.ibid.
prælati debent eſſe in verbis graues.ibi.
prælati non debent eſſe nimis creduli.36.c.1
prælati in dubio debent definitiue habere bonam ſuorum ſubditorum opinionem.18.c.1
prælati non debent maleuolis & detractorib. libenter aures accommodare.23.c.1
prælati qui quærunt timeri verberibus magis, quam verbis, deponendi.60.c 2
prælatorū propriū eſt vitia ſubditorū redarguere.ib.
prælati regulares habent Apoſtolicæ ſolicitudinis cōmiſſionem.ibid.
prælati regulares obligantur ſeruare decreta canonica.61.c.1
prælatorum ignauia, & tepiditas multorum malorū cauſa.61.c.1
prælati in Ordine Mendicantium habent dignitatē. 70.c.2
prælati debent revereri a ſubditis.82.c.2
proprium prælatorum eſt arguere ſubditos. 92 c.1
prælati debent arguere ſubditos cum ſuauitate.ibi.
prælatus vt paſtor debet maxime curare de omnibus. 150.c.2
Quælibet congregatio ſuū debet habere Prælatū.ibi.
prælati in his quæ pertinent ad ſuum officium nō poſſunt allegare ignorantiam.226.c.2

Prælatiæ non ſunt appetendæ, immo aliquando fugiendæ.166.c.1
Prælati regulares in aliquibus religionibus non ſunt perpetui.227.c.2
Prælati tenentur prouidere ſubditis in ſuis neceſſitatibus temporalibus.228.c.1

Præſcribere.

Crimina non præſcribuntur.19.c.1
Accuſatio criminalis iure ciuili præſcribitur.ibi.
Poſt annum præſcribitur actio iniuriarum.ibi.
Laici poſſunt præſcribere ius ſpirituale percipiendi decimas.98.c.2
Præſcriptio exemptionis debet probari.332.c.2
Contra Papam non præſcribitur niſi per centum annos.202.c.1

Præſentare.

Præſentari non poſſunt ad dignitates & beneficia niſi digni.348.c.1

Præſumptio.

Violentæ præſumptiones ſufficiunt in criminibus quæ occulte committuntur.38.c.2
Semel malus ſemper præſumitur malus.ibi.
præſūptio purgatur p perſeuerātiā in bonis operib.ib.
Condemnatus quod furtum commiſit non præſumitur cetera commiſiſſe.ibi.
Talis quis præſumitur qualis ante fuerit. 52.c.1
præſumptiones bonæ aliquando recipiunt probationē in contrarium.ibid.
præſumptio violenta non ſufficit ad imponendam pœnam ordinariam.59.c.2

Princeps.

Aliqui principes particulares amicos habuerūt.2.c.2
princeps non poteſt contra ius naturale uenire.50.c.2
princeps, & Rex negligens pōt regno priuari. 80.c.1
Princeps non debet conſentire delinquentes manere impunitos.192.c.2
Principes & eorum Miniſtri poſſunt compellere ecclesiaſticos, vt Concilii Tride[illegible] ſeruent.191.c.1
princeps in dubio nō præſumitur tollere ius tertij.200
princeps non præſumitur concedere aliquid cum præiudicio alterius.349.c.2
princeps non poteſt concedere aliquid cum præiudicio alterius.ibi.

Prior.

Prior cōuentualis electus ſtatim cōfirmatur.180.c.1

Priuatio.

Succeſſionum priuatio non debet admitti niſi per vulgaria iura.245.c.2

Priuilegium.

Priuilegia debent intra ſuos limites contineri. 7.c.1
Pro religionibus conceſſa & decreta extenduntur ad religiones militares.9.c.1
Priuilegij intentio debet regulari ſecundum intētionem legis.13.c.2
Pontifex per ſuum priuilegium nemini cenſetur facere iniuriam.128.c.1
priuilegium ſatis eſt quod aliquid operetur. 167.c.1
priuilegia non conceduntur cum magno tertij nocumento.188.c.2
priuilegiatus nō gaudet priuilegio contra pariter priuilegiatum.195.c.1
Religioſi non tenentur exemptionis priuilegium allegare.196.c.1
priuilegium in fauorem religionis æqualis eſt iuri communi.193.c.1
priuilegium licet late interpretari quatenus eius verba patiuntur.ibi.
priuilegium in præiudicium tertij valet quando conſtat de mente concedentis.ibi.
Inutile eſt priuilegium ſi nihil operetur & cum præiuditio tertij graui. ibi.
priuilegium derogat iuri communi, etiam ſi in eo nō ponatur clauſula derogatoria.ibi.
priuilegium in præiudiciū tertij debet reſtringi, 200. col.1
priuilegium integraliter eſt oſtendendum in loco decenti.202.c.2
priuilegium eſt oſtendendum intra terminum competentem.ibi.
pendente lite ſuper validitate priuilegij nō debet quis priuari ſua poſſeſſione vel quaſi poſſeſſione.ibid.
Cum dubium eſt de intelligentia priuilegij ad Papa eſt deueniendum.ibi.
priuilegiorum regularium commiſſa eſt declaratio iuriſperitis & denegata Ordinarijs.ibi.c.2
pendente lite non eſt religioſus ſpoliandus profeſſione exemptionis.ibi.
Regulares mendicantes non tenentur oſtendere priuilegium exemptionis.ibi.c.2
De priuilegio non debet fieri mentio ſpecialis vt ei derogetur.144.c.1
priuilegium alicui conceſſum miniſtris cōceſſum intelligitur.213.c.2.& 214.c.1
priuilegia magna reuocantur propter publicam vtilitatem.225.c.2
priuilegia conceduntur ſine præiudicio tertij.251.c.2
priuilegia aliqua proficiunt etiam exiſtentib. in peccato mortali.288.c.2
priuilegium vnius monaſterij communicatur eiuſdē ordinis Monaſterijs.333.c.1
priuilegia debent ita interpretari vt non ſint inutilia.332.c.1

Probatio Probans.

Omnis virtus probationis arbitrio iudicis ponderatur.32.c.2
In cauſis criminalibus probationes debent eſſe euidētes.4.c.1
pro crimine etiam commiſſo leuiores probationes aliquando admittuntur.ibi.
Contra hæreticos teſtes inhabiles admittuntur. ibid.
probatio per coniecturas ſufficit in his quæ difficiliter probari non poſſunt.38.c.2
Scriptura priuata facit priuationem.39.c.1
probatio ex coniecturis præcipuis aliquando admittitur.62.c.1

Proceſſiones.

Epiſcopus debet præcedere Prouinciali in proceſſione quæ intrat terminos monaſterij ſui.178.c.1
præcedentiæ in proceſſionib. Reſpectu regularium debent componi ab Epiſcopo.205.c.1

Proceſſus.

Proceſſus fulminatio pertinet ad vtilitatem publicā. 34.c.2

Prodigus.

Prodigus non tenetur perquirere diuitias ab eo perditas vt pauperibus ſubueniat.27.c.2

Prodere.

Delinquentes non tenentur ſe prodere.15.c.2

Profeſſio.

Profeſſio in religione poſt delictum commiſſum eſt nulla.6.c.1
profeſſio facta poſt delictum commiſſum non liberat a iuriſdictione delinquentem.ibi.
profeſſio non valet ante decimum ſextum annum expletum.9.c.1
profeſſio non irritatur, etiamſi nouitius dicat habere ſe loco dotis hereditatem quam re vera iam in matrem renunciauerat.128.c.2
profeſſio facta ab excommunicato valet.188.c.2
Epiſcopi olim admittebatur in monaſterijs ad profeſſionem.198.c.2

Profeſ-

Profeſſio fidei eſt a Prælatis, et prædicatoribus regularibus ſumenda.

Profeſſio fidei eſt ſumenda à Doctoribus, & magiſtris promotionum.225

Recipiētes prælatias & prædicationis officia, aut Doctoratus vel Magiſterij gradus ſi non profiteantur fidem intra terminum præfixum à iure incidunt in multas pœnas.ib.

Profeſſio in religione bonorum capaci, non eſt mors ciuilis.248.c.1

Prouinciales.

Prouinciales tenentur recurrere ad conſtitutiones generales deficiente iure Canonico & Ciuili in caſu 61.c.1

Prouinciales regulares habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem.70.c.2

Prouinciales ordinum Minorum per ſcrutiniū eligendi.150.c 1

Prouincialis Ordinum Minorum non eſt neceſſariū quod ſit de corpore capituli.152.c.2

Prouinciales non decet quod ſint aliarum Prouinciarum.ibi.

Prouinciales regulares habent iuriſdictionem in vtroque foro.194.c.1

Prouinciales regulares non habent territorium.ibid.

Prouiſio.

Generalis prouiſio non refertur ad ſpiritualiter prouiſa.159.c.2

Purgatorium.

Quidam Papa ſecūdum aliquos eſt detinendus a purgatorio vſq. ad diem iudicij. 291.c.2

Pœna purgatorij acerbiſſima 290.c.1

Acerbitas pœnarum purgatorij vnius diei ualet ad ſatisfactionem pœnarum multorum dierum huius vitæ.ibi.c.2

Purgatio.

Prælati tenentur purgare ſuas congregationes a peccatis venialibus.28.c.1

Purgatio canonica eſt religioſis indicenda.pa.59.colum.1

Purgatus canonice debet ſtatim declarari innocens. ibid.

Non purgatus debet puniri.ibid.

Purgatio de hæreſi eſt oſtenſio innocentiæ obiecti criminis.256.c.1

Q.

QVarta funeralis vide ſupra in verbo, Canonica ibid.

Qualitas adiuncta verbo intelligitur ſecundum tempus verbi.238.c.1

R.

Redditus.

NOn poſſunt acquiri annui redditus fratribus Minoribus.356.c.1

Redditus monaſteriorum conceſſi a regibus debent exigi contra debitores laicos coram iudice ſeculari.187.188

Annuus redditus inter bona immobilia computantur. 356.c.1.& 2

Redditus hoſpitalis fundati authoritate Epiſcopi coram iudice eccleſiaſtico peti debet.187.188

Fratres Minores ſunt capaces annui redditus per viam eleemoſinæ.356.357

Redditus monaſteriorum poſſunt peti contra iudice conſeruatore.187.188

Annui redditus neq. ad modicum tempus poſſunt relinqui Minoribus.356

Redditus annui relicti monaſterijs Fratrum Minorum non poſſunt actione ciuili peti in iudicio.212. colum.1

Annuus redditus pro fabrica Eccleſiæ & pro neceſſarijs ad celebrationem miſſarum poſſunt legari fratribus Minoribus.358.c.2

Reformatio iuuatis generalibus non potest fieri ſine authoritate Apoſtolica.227.c 1.& 2

Regulares debent reformari iuxta præſcriptum ſuæ regulæ ibi.& 228.c.1

Reformationis inſtitutio, & compoſitio ad prælatos primo ſpectat ibid.

Non poteſt fieri reformatio niſi prius prouideantur ſubditi in ſuis neceſſitatibus temporalibus.ibid.

Non poteſt fieri reformatio niſi tot tantum aſſignates monachis quot poſſunt commode ſuſtentari.ib.

Peccant Prælati non reformantes & reformationi contrauenientes.ibid.

Non tenentur Prælati ad reformandum ordinē iuxta primæuam inſtitutionem.ibi.

Reformatio paulatim eſt facienda. ibi.

In reformatione cū multa prudentia, & manſuetudine procedendum.ibid.

Regnum.

Monaſteria non poſſunt ſuccedere in regno neq. in ducatu.246.c.2

Religioſus, religio.

Religioſus eſt minor omni clerico.7.c.1

Religioſis conceduntur indulta clericorum ibi.

Religioſus enormiter delinquēs non pōt niſi poſtquā priuatur habitu a iudice ſeculari caſtigari.ibid.

Religioſos delinquētes nō poſſunt punire Epiſcopi.ib.

Niſi fuerint prælati eorū negligentes in puniēdo. ib.

Milites D. Ioannis ſunt religioſi.8. c.2

Religioſus multum commodi ex animi tranquillitate adipiſcitur.12.c.1

Religioſus non debet mundanis rebus inuolui.36.c.2

Religioſus eſt mortuus mundo ibi.

Religioſi non ſunt iniuſti laicis ſicut clerici.36.c.2

Solicitudo circa tēporalia auocat religioſum a Deo. 50.c.1

Religioſi non ſolum ſecularib inſtitutis.ſed etiam ſanctionibus Pontificialibus ſubſequi neceſſe eſt. 68. col.2

Religioſus non habet velle neque nolle 63.c.1

Nō eſt dignior catus clericorū quam religioſorū.ib.

Religioſus per profeſſionem dominium omnium bonorum patrimonialium perdidit.100 c.2

Quicquid acquirit religioſus acquirit monaſterio.ib.

religioſus pōt habere adminiſtrationē bonorum.ibi.

religioſi nihil poſſunt habere.123.c.2

religioſi præcipue Fratres Minores ſunt peregrini in hoc ſeculo.133.c.1

religionis ſcopus eſt charitas in Deum.171.c.1

religio eſt bonum incommutabile.176.c.1

religioſus ratione profeſſionis conſecratur Deo. 185. colum.2

religioſus eſt quaſi ſeruus aut filius prælati.188.c.1

Verbum religioſus ſumitur pro potiori ſignificato, id eſt, pro religioſis abſolute.196.c.2

religioſi erant olim ſubiecti Epiſcopis.198.c.2

Tota religioſorum poteſtas eſt apud Abbatem.ibid.

religioſi apud Abbatē ſūi indiſtincte accuſādi.ib.c.2

religioſi ſunt liberi à lege diœceſana, non tamen oēs ſunt abſolute liberi a lege iuriſdictionis.199.c.1

religioſi ſunt præſtantiſſimi coadiutores Epiſcoporum.129.c.2

Epiſcopi regulares exemptos trahebant inuitos ad ſua tribunalia.ibi.

regulares ſunt immediate ſubiecti Papæ, & legatis eius a latere ibi.c.2

regulares modo nec etiam cumulatiue ſunt ſubiecti Epiſcopis.ibi.

regulares ſubiecti Prælatis regularibus quietius viuunt.ibi.

Regulares mendicantes ſunt notorie exēpti.202.c.2
Regulares inuitis prælatis nō poſſunt eſſe ſocij Epiſcoporum.259.c.1
Regularis non poteſt habere quidquam proprij.228.colum.1
Religioni Minorum maxima eſt deuotio fidelium.237.c.1
Statutum quod filia ingrediens non ſuccedat haud valet.238.c.1
Religioſus liberatur a patria poteſtate cum tranſeat in poteſtatem Abbatis.239.c.2
Religioſus inſeruit ſeruitute ſpirituali,ibid.
Religioſus non patitur capitis diminutionem per trāſitum in poteſtatem Abbatis.ibi.
Per ingreſſum religionis Patris ſoluitur patria poteſtas ibi.
Religio per diſpenſationes multū relaxatur.304.c.1
Religioſus non debet eſſe ocioſus.310 c.1
Religioſus pro labore non debet quærere mercedem temporalem.ibi. Vide in verbo monachus.

Remittere delictum.

Licet aliquando Principi concedere remiſſionem delicti futuri.95.c.1
reſcriptum remittens cum cauſa peccatum futurum non valet.ibi.
remiſſio homicidij quādo īterficitur pater monachi, pertinet ad monaſterium non ad filium.ibi.
Ad ſolum Principem pertinet delictorum remiſſio.p.96.c.1

Remuneratio.

Propter remunerationem multa conceduntur.p.117.colum.1
Remuneratio ad procuranda officia in ordine ſuſpecta de ſimonia.ibi.

Renunciare.

Exemptioni non poteſt etiam indirecte in vna cauſa renunciari.204.c.2
Tacita renunciatio non præiudicat exemptioni regularium.ibid.
renunciare [illegible] qui renunciat ſucceſſionem quamcunque.249.c.1
renunciatio eſt ſtricte interpretanda.ibi.
renuncians ſucceſſioni paternæ & maternæ non eſt prohibitus ſuccedere fratribus.ibi.
renunciatio generalis fidei commiſſi intelligitur de puris fidei commiſſis.ibi.
In renunciatione ampliſſima non eſt feudum ibi.
Præſumpta renunciatio fidei commiſſi non officit minoribus ruſticis,& mulieribus.ibi.
Foro ſuo ſine præiudicio alterius poteſt quilibet renunciare.164.c.2

Reſcriptum.

Papa non cenſetur aliter reſcribere quam ſit conſuetum.159.c.2
reſcriptum exemptionis regularium poteſt examinari ab ordinarijs.211.c.1
reſcriptum ſine licentia ſuperiorum non poteſt impetrari.307.c.1.& 2
In reſcripto ſoluitur impetrans a cenſuris.308.c.1
In reſcripto non abſoluitur impetrans ab omnib. cenſuris.ibi.
Si reſcriptū eſt nullū nō ualet abſolutio a cēſuris.ib.

Reſpublica.

Reipublicæ intereſt ne ſua re quis male vtatur.240 col.1

Reſtitutio.

Reſtitutio famæ,& damnorum non eſt imponenda illi qui accuſat ante correctionem fraternā.29.c.1
Pro modica re non datur in integrum reſtitutio.202 col.2
Qui eſt occaſio damni tenetur reſtituere.94.c.1

Reuerentia.

Maxima reuerentia etiā apud ethnicos Magiſtratibus irrogabatur.83.c.1
A reuerentia debita Epiſcopis non liberantur regulares in aliquibus caſibus.204.c.1

Reuocare.

Vt priuilegio derogetur non debet fieri de eo mētio ſpecialis.204.c.1
Cauſa poſita vt non cenſeatur derogatum priuilegiū niſi de eo fiat mentio ſpecialis non ligat Pontifices ad non derogandum.ibi.c.2
Propter publicam vtilitatem multa & magna derogantur priuilegia.22.c.1

Reus.

Quomodo rei ſunt interrogandi arbitrio iudicis relinquitur.53.c.2
Rei ſunt benigne examinandi.ibi.
rei non debent verbis contumelioſis tractari.ibid.
rei non debent interrogari niſi de neceſſarijs.ibi.
De generalibus prius quam de particularib. rei ſunt interrogandi.ibi.
rei non debent ſubtiliter interrogari.52.c.1
reus interrogatus legitime ſtatim data copia indiciū et proceſſus tenetur reſpondere.ibid.
reus legitime a iudice interrogatur quando eſt competens,& contra eum eſt infamia, & vnus ſaltim teſtis.53.c.1
reus legitime interrogatus in cauſis grauibus poteſt verbis æquiuocis celare veritatem.ibi.
reus legitime interrogatus non reſpondens habetur pro confeſſo.ibi.
Quando dubitatur confeſſor, debet iudicare in fauorem rei utrum legitime interrogetur.53.c.1
In petendo manifeſtationem proceſſus rei debent eſſe cauti.ibi.
reus legitime interrogatus obligatur reſpondere ſecundum mentem iudicis.ibi.
Non poteſt reus verbis æquiuocis celare veritatem in omnibus caſibus.ibi.
reus de paruis interrogatus non peccat mortaliter ce[illegible] veritatem.ibi.
reus de vno crimine iudiciatus non poteſt de alijs diuerſis interrogari.53.c.2
reus non tenetur confiteri delictum quod negauit ſi fuit condemnatus.ibi.
reus poteſt interrogari de complicibus.53.c.1
reus legitime interrogatus de complicibus non eſt abſoluendus niſi eos manifeſtauerit.ibid.
reus a carcere & vinculis ſolutus debet interrogari.54.c.2

Rex.

Nullum ius diffinit quod ingrediens monaſterium non poſſit eſſe Rex.246.c.2
Rex eſt dignitas ſuprema.ibi.

Rogare.

Qui rogat potentior eſt quam qui conſulit.94.col.1.& 2.

Rumor.

Rumor ſunt vanæ vocis populi.62.c.1

S.

Sacerdos, Sacerdotium.

Sacerdotis dignitas eſt maior quam Angelica. p.65.c.1
Sacerdotis dignitas ſuperat dignitatem regalem.79 col.2
Maior eſt differentia inter imperium & ſacerdotiū quam inter ſolem & lunam.ibi.
Honor ſacerdotis magis conſiſtit in patiendo propter Deum quam in actione iniuriarū habēdo.ib.

Sacramenta.

Religioſi poſſunt adminiſtrare Sacramenta familiaribus.241.c.1

Sal.

Salis natura non eſt fructifera immo eredit & cōſumit.81.c.1

San-

Digitized by Google

Sanguis.

Qui nimis emungit, elicit ſanguinem. 228.c.1

Religioſus non perdit ius ſanguinis. 244.c.1

Sanguinis diminutor Ordinarius religioſorum non gaudet priuilegio etiam tẽpore interdicti. 337.c.1

Scientia

Scientia eſt in rebus ſpeculatiuis. 109.c.1

Scientia indicat intellectum alicui rei per certas cauſas adherere. ibi.

Scientiæ contrarium eſt neſcientia. ibi.

Vnuſquiſq. debet habere ſcientiam de his, quæ pertinent ad ſuum munus. 227.c.2

Scrupulus.

Ad deponendum ſcrupulum recurrendum eſt ad doctos, & timoratos. 112.c.2

Sacrilegium.

Sacrilegium cum monialibus deteſtabile crimen, & maxime puniblle. 76.c.2

Moniales ſacrilegium hoc committentes in monaſterio recluduntur. ibi.

Laici, clerici, & monachi hoc crimen committentes ſecundũ diuerſa iura diuerſas pœnas patiũtur. ibi.

Ordine ſacro inſigniti fornicantes committunt ſacrilegium. ibi.

Statutum, quod filia ingredient religionem non ſuccedat, non valet. 238.c.1

Seditioſus.

Seditioſi maxime in communitatibus ſunt puniendi grauiter. 79.c.2

Secretum.

Secreta reuelantes apud Ethnicos graui pęna puniebantur 86.c.2

Conſiliarij reuelantes ſecreta officio priuantur. ibid.

Definitores in religionibus ſecreta reuelantes peccant grauiter. ibi.

~~Secretum ſeruandum eſt ſecundum ius naturale.~~ ib.

~~Secreta religionum reuelare ſecularibus~~ deſtructio eſt religionum. ibi.

Non debet eſſe ſecretum, quod Reip. intereſt, quod pãdatur. 163.c.1

Seminarium.

Monaſteria tenentur contribuere pro ſeminario. p. 212.c.1.& 2

Senectus.

Depoſita pro infirmitate habent locum in ſenectute. 926.c.2

Senes cenſentur ſemper eſſe in morte. ibi.

Sententia.

Sententia lata ſine eo, quod conſtet de proceſſu, eſt nulla 40.c.1.& 2

Nullitate proceſſus conſtante non poteſt iudex, ad quem appellatur, ſententiam reformare. ibi.

Sententia eſt nulla, vbi non citatur pars. 51.c.1

Sententia debet dari in religionibus iuxta ſacros canones, & iura ciuilia, quibus deficientib. ad ordinationes generales eſt recurrendum. 61.c.1

Sententia apud regulares poſſunt proferri ſecundum conſuetudines approbatas 61.c.2

Sententia iniuſta notorie dicitur continere nullitatem. 63.c.2

Sententia non debet fieri contra religioſos graues, niſi magno adhibito conſilio 71.c.2

Sententia priuationis non poteſt dari, niſi caſu a iure expreſſo 90.c.2

Sententia in re graui non eſt ferenda ſine conſilio peritorum. 105.c.1.& 2

Sententia debet fieri a iudice pro tribunali ſedente. 178.c.1

Nec poſſunt ſententiam ferre extra territorium. ib.

Prouinciales regularium poſſunt ferre ſententiam in territorio Epiſcopi. ibi.

Sententia ordinariorum contra regulares eſt nulla. 202.c.1.& 2

Sententia a iudice incompetente lata non tranſit in rem iudicatam ibid.c.2

Sepelire.

Famuli religioſorum poſſunt ſepeliri in monaſterijs inuitis parochis. 214.c.2

Contradicentibus parochis poſſunt ſeculares in habitu religioſorum ſepeliri. 236.c.1

Prælati ſolent dare habitum fidelibus, vt ſepeliantur 236.c.2

Cõfratres religioſorum poſſunt ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepultura in tempore interdicti. 337.c.1

Sequeſtrare.

Iudices ſeculares tempore neceſſitatis poſſunt ſequeſtrare triticum religioſorum. 187.c.1

Bona militarium ordinum ſequeſtrata propter delictum debent tranſacto anno fatali executioni mandari a iudice ſeculari. 169.c.1

Serui. Seruitus.

Propter uitandum ſeruitutem permittitur ſeruo fugere 52.c.1

Seruus poteſt habere proprium permittente domino. 351.c.1

Sigillum.

Pęna ſigillum confeſſionis reuelanti. 86.c.1

Sigilli confeſſionis Papa maximus zelator. 158.c.2

Signum.

Signa prout communiter interpretatiue accipiuntur 106.c.2

Simile.

A ſimilibus ad ſimilia progreditur. 23 col.2. & 62. colum.1

Exceptis aliquibus caſibus ſimiles cenſentur excepti 300.col.1

Simonia

~~Simonia in dono paruo non præſumitur.~~ 17.c.2

Simulatio.

Simulatione uti debent iudices non mendacijs 96.c.2

Singularitas.

Singularitas eſt triplex obſtatiua, cumulatiua, & diuerſificatiua. 30.c.1

Synodus.

Aliqui exẽpti ad Synodũ accedere tenentur. 199.c.1

Sixtus.

Sixtus V. Pontifex maximus ex ordine Minorum. 338.c.1

Sodomia.

Sodomia non eſt peccatum contra rẽ publicã. 17.c.2

Sodomitæ magnis cẽſuris et pęnis afficiuntur. 74.c.2

Sodomitæ poſſunt a iudicibus ſecularibus puniri, etiã ſi ſint eccleſiaſtici aut regulares. ibi.

Non eſt ſodomita omnis exercens crimen contra naturam. ibi.

Sodomita gaudet immunitate eccleſiarum. 139.c.1

Socius.

Inuitis prælatis non poſſunt regulares eſſe ſocij Epiſcoporum. 205.c.1

Spes.

Illud dicitur haberi in ſpe quod eſt in potentia de præſenti 249.c.2

Statio.

Statio præſidium. 268.c.2

Stationarij milites ſunt qui inuigilant in ſtationibus. ibid.

Statio a ſtando dicitur. ibi.

Statutum.

Conſtitutio partim odioſa, partim fauorabilis, ſi magis principaliter in odiũ, odioſa cẽſenda eſt. 70.c.1

Statutum, quod tranſacto tali termino denuncietur neque accuſetur aliquod peccatum, de iure ciuili valet. 19.c.1

Non habet locum tale ſtatutum quando uult Prælatus tãtum procedere ad correctionem. ibi.c.1.et 2

Conſtitutio odioſa debet reſtringi.70.c.1
Statutum non poteſt fieri in religionibus contra ius commune.24.c.2
Statutum de non eligendo niſi habentē certū curſum literarū non habet locū in defectu parno.155.co.1
Princeps non cenſetur aliquid ſtatuere a iter, quam ſit conſuetudo.159.c.2
Propter publicam vtilitatem multa ſtatui poſſunt contra regulas iuris.378.c.2
Conſtitutio contra confidētiam in beneficiis eſt odioſa.225 c.2
Conſtitutio pœnalis extenditur, quand. ratio ipſius id petit.72.c.1
Statum pœnale in fauorem animæ eſt fauorabile, & ideo extendendum.226 c.1
Statutum ignoratum nō ligat; niſi ſit irritatoriū, ib.
Ratio ſtatuti reſtringit ipſum.235.c.1
Verba ſtatuti ſunt intelligenda moraliter.ib.
Statutum diſponens aliquid in infirmitate locum habet in ſenectute.296.c.2

Stigmata.

Stigmata B.P.N. Franciſci vera, & celebranda. 220.c.2

Stipendium.

Stipendium temporale non debet procurari a profeſſoribus artium liberalium.310.c.1

Stuprum.

Stuprum clam committitur 38 c.1
Domeſtici teſtes non faciunt fidem ad probandum ſtuprum.ibi.
Stuprator eſt qui promiſſis fallacibus virginem aliquam defloraust.96.c.1

Studium.

Studium literarum vtiliſſimum Eccleſia Dei. 228. c.1

Stylus.

Quoties ſtylus infringitur non valet quod agitur, p. 65.c.1

Subiecta.

Talia ſunt ſubiecta, qualia demonſtrant prædicata, 82.c.2

Subiectio.

Subiectio regularium Epiſcopis in bonum ſubditorū erat ordinata.200.c.1
Subiecti immediate Papæ & ſuis legatis a latere ſūc regulares.ibi.
Clerici non poſſunt ſubiici alieno Epiſcopo.ib.c.2

Subornatio.

Subornatio in electionibus eſt peccatum contra rempublicam.17.c.2
Subornatio eſt ſuaſio, qua ſuadetur verum vel falsū in bonum vel malum finem.167.c.1
Subornatio duplex bona & mala: mala tantum prohibetur a iure.ibi.c.2
Subornator remanet priuatus dandi vocem capitulariter.ibi.

Subreptio.

Subreptio ſimplex ſine dolo quo ad literas ad lites et beneficia non obſtat.284.c.1

Subrogatus.

Subrogatus ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur.187.c.2.in fi.

Subſidium charitatiuum.

Monaſteria exempta non tenentur ad charitatiuū ſubſidium.221.c.1.& 2
Capella fundatæ in monaſteriis fratrum Minorum non tenentur ad charitatiuum ſubſidium.ib.c.2

Subſtitutio.

Si ſine ſubſtitutione deceſſerit, non excludit omnino ingredientem religionem.238.c 1.& 2

Succedere.

Statutum, quod filia ingrediens religionem patri nō ſuccedat, non valet.238.c.1
Monaſterium ſuccedit loco filii.ib.c.2
Monachus ſuccedit patri ab inteſtato vt ſunt heree 239.c.1
Succeſſionum ab inteſtato, uel in teſtamento ſunt incapaces fratres Minores.240.c.2
Fratres ordinis prædicatorum poſſunt modo ſuccedere ab inteſtato.ib.
Fratres D.Auguſtini Eremitæ poſſunt ſuccedere ab inteſtato.243.c.1
Fratres Benedictini & Ciſtercienſes poſſunt ſuccedere ab inteſtato.ibi.
Canonici Regulares poſſūt ſuccedere ab inteſtato.ib.
Conuerſi ſuccedunt ab inteſtato.244 c.2
Moniales ſuccedunt ab inteſtato.ibid.
Religioſi militares poſſūt i maioratu ſuccedere.i.c.2
Succeſſionum priuatio non debet induci, niſi per iura clara.245.c.2
Monaſteria non poſſunt ſuccedere in regnis neq. in Ducatu.246.c 2
Non prohibetur ſuccedere fratribus renunciantibus ſucceſſioni paternæ & maternæ.249.c.1.in fi.
Succedentes ab inteſtato ſuccedunt fratrib. minoribus profitentibus.251.c.1
Succedentibus fratribus ordinum habentium bona in communi debent expectare mortē naturalem ipſorum fratrum.ibi.
Nouitio decedenti ſuccedunt conſanguinei.ib.c.2
In regno Nauarræ ſuccedunt filii naturales non extantibus legitimis.ibi.
Monaſteria D.Hieronymi nō ſuccedūt ī bonis prouenië·ib.ab inteſtato fratrib.dictis ordinis 252.c.1
Religioſi mendicantes præter, minores poſſunt ſuccedere ex teſtamento & ab inteſtato.350.351

Suffragium.

Suffragia in congregationibus ordinatè debent dari. 105.c.2
A recentiorib oportet quod incipiāt dari ſuffragia.ib.
Suffragia habent laici fratres in actibus aliquarum religionum.143.c.1
Subditi timentes prælatum ſæpe non libere ſuffragantur.155.c.2
Renunciatio ſuffragii poteſt non acceptari a prælato.161.c.1
Renunciatio ſuffragii ſine cauſa Reipublicæ præiudicialis.ibi.
Renuncians compromiſſarius non cenſetur pro ſe ſuffragari.ibi.c.2
Suffragia pro defunctis in liberali Dei miſericordia nituntur.282.c.1
Pro paruulis baptizatis offert Eccleſia ſuffragia. p. 283.c.2

Superbia.

Superbi quærunt quæ ſua non ſunt.

Supplere.

Iudex poteſt ex officio ea quæ ſunt facti, & iuris ſupplere.262.c.2

Syndicus.

Syndicus fratrum minorum poteſt petere in iudicio relicta ipſis fratribus.240.c.2
Syndicus fratrum minorum.313.c.1
Syndicus poteſt agere de damno vitando circa fratres minores.313.c.1.& 2
Syndicus fratrum minorum, & vxor, & filii poſſūt admitti ad diuina tempore interdicti & ceſſationis a diuinis.337.c.1

Syndicus.

Syndicatus eſt experimentum iuſtitiæ.13.c.1
Syndicari agreſertur a prælatis.ibi.
Syndicatio eſt de iure diuino.ibi.
In ſyndicatu abſoluti magiſtratus, & prælati nō poſſunt amplius conueniri.95.c.1

In

In ſyndicatione officialium ipſi officiales ab officio ſuſpenduntur.156.c.1.& 2
Eſt iniuſtus ſyndicator, ſi in hoc diſpenſaret.ibi.

T

Taciturnitas.

TAciturnitas pro re graui non habetur pro conſenſu.161.c.2
Taciturnitas eſt peccatum, vbi obligantur contradicere.162.c.1
Velamine taciturnitatis peccatum nutritur.ibi.

Tangere.

Tangi non debent veſtimenta ſacra, niſi ab hominibus ſacris.349.c.1

Tau.

Portantes Tau in ordine D.Ioannis à paucis ſunt exempti.196.c.2

Tentatio.

Tentatio non inducit peccatū ſed conſenſus.245.c.1

Tertiarij.

Tertiarij fratres non omnes ſunt liberi à tributis.209.c.1
Tertiarij ſunt eccleſiaſtici.ibi.
Tertiarij religioſis aſſimilantur.210.c.1
Tertiarij gaudēt aliquib. priuilegijs Regulariū.ibi.

Teſtamentum, teſtari.

Non debemus præſumere legem auferre ab aliquo authoritatem teſtandi.99.c.1
In dubio nō eſt recedendū a verbo teſtatoris 134.c.1
Pro publicatione teſtamenti poteſt citari monaſterium inſtitutum à iudice laico 22.c.2
Filius monachi poteſt teſtari.300.c.1
Teſtamentum eſt nullum. in quo fratres Minores nullo ſubſtituto dato inſtituuntur.241.c.1
Teſtamento nullo hæreditas pertinet ad venientes ab inteſtato.ibid.
Teſtamento poteſt hæres in foro conſcientiæ retinere hæreditatem.ibi.c.2

Teſtamentarius.

Teſtamentarius relicta ad pias cauſas non poteſt applicare monaſterio, cui in teſtamento aliquod legatum ſuit relictum.353.c.2
Teſtamentarij cum conſilio & licentia Epiſcopi poſſunt commutare vnum legatum in aliud.ibi.

Teſtator.

Teſtatoris voluntas ſemper attendi debet.238.c.2
Mens præſumpta teſtatoris non imponit præceptū.245.c.1
Mens teſtatoris præſumitur cōformis legi.247.c.2

Teſtis.

Teſtis tenetur dicere veritatem, ſi à competente iudice interrogetur.83.c.2
Teſtis interrogatus de occultis non præcedente infamia poteſt reſpondere nihil ſcire ibi.
Teſtes vt faciant fidem debent iurare ibi.
Teſtis non iuratus aliquā facit coniecturam.ibi.c.2
Teſtis præſumitur dicere verum, ibi.
Teſtis teſtificans falſum agit contra ius diuinum, & naturale.ibi.
Ignorantia in teſtificante non excuſat à dolo.ibi.
Iudex debet arbitrari, vtrum teſtis falſum iurauerit.ibi.
Teſtes falſi in tribunali ſanctæ Inquiſitionis traduntur brachio ſeculari.ibi.
Pœna Talionis puniuntur teſtes falſi.ibid.
Teſtis falſus etiam non iuratus coram iudice legitimo puniendus eſt.ibi.
In puniendis falſis teſtibus pœna etiam arbitraria locum habet.ibi.
Teſtificans falſo in cauſa hæreſis, etiamſi pœniteat, traditur brachio ſeculari, licet non tradatur hæreticus reconciliatus.ibi.c.2
In cauſa fidei nomina teſtium & denunciatorū non manifeſtantur reo 45.c.1
Teſtes non deteguntur in aliquibus cauſis grauibus quod aliqui reprobant.ibi.
In criminibus grauibus nomina teſtium detegenda, receptior opinio ibi.
Cōtra teſtes ponere exceptiones veras licitū eſt.45.c.2
Inimicus eſt teſtis ſuſpectus, ibi. Vide in verbo, inimicitia.
Falſa opponētes cōtra teſtes peccāt mortaliter.47 c.2
Vera opponentes debitè contra teſtes non peccant.ib.
Licet reo contra teſtem ſe vere defendere ibi.
Conſanguineus non compellitur eſſe teſtis in cauſa graui contra ſuum conſanguineum.53.c.1
Maior teſtium numerus requiritur cōtra prælatos, quam contra alios inferioris claſſis.71.c.1
Teſtificari etiam tenētur priuilegiati, quando res aliter non poteſt probari.163.c.1
Teſtium nomina in re graui ſunt apud Regulares reo regulari manifeſtanda,12.c.1
Teſtes ſeculares contra clericos, & monachos ſunt ſuſpecti.15.c.1
Teſtes ſingulares, moraliter loquendo, ſunt qui per ſe tamen vnus poſt alterum videt.ibi.
Teſtes ſingulares ſunt in multiplici differentia.30.31
In cauſis regulariū admittūtur teſtes ſingulares, ib.
Multa ſunt religioſorū & clericorū crimina, quæ nō poſſunt probari niſi per teſtes ſingulares, vt ſollicitatio in confeſſionibus.ibi.c.2
Vbi deſunt teſtes, ſeculares admittuntur contra clericos. & religioſos, ibi.
Duo teſtes ſingulares non probant ſicut conteſtes, ibi
Per teſtes ſingulares nemo pœna ordinaria caſtigatur.31.c.1.& 2
Ad probandum aliquid in iure non ſufficiunt teſtes ſingulares.32.c.1
Nemo poteſt condemnari niſi duobus legitimis teſtibus ſit conuictus.ibi.c.1
Teſtes ſingulares ſufficiūt, quādo teſtificātur de pluribus actib. habētib. vnā originē & vnā cām.ibi.
Teſtibus ēt conteſtibus poteſt iudex non credere ſicut etiam poteſt credere teſtibus ſingularibus, ibi.
Teſti varianti non eſt credendum 33.c.1
Teſtes in oībus cōcordātes ſuſpecti redduntur.31.c.1
Primo dicto teſtis eſt magis ſtādū, quā ſcdo. 33.c.1
Primum dictum teſtis variantis non eſt maior omni exceptione.ibi.
Non dicitur teſtis variare, qn cōtinuò ſe corrigit.ib.
Dicitur teſtis variare, quando dimiſſus a iudice mutat ſententiam.32.c.1
Poſt depoſitionē teſtiū iterato eis dēt legi dictū. ibi.
Teſtis qui ſe corrigit aſſignare debet cauſam correctionis.ibi.
Correctio teſtis admittitur quando. ibi.
Obliuio ſæpe eſt cauſa correctionis teſtium ibi.
Teſtis varians non facit fidem. ibid.
Magis ſtādum eſt depoſitioni factæ in iudicio, quā extraiudicialiter factæ.ibi.
Monachi poſſunt eſſe teſtes in cauſis ciuilibus & criminalibus monaſteriorum, quæ non poſſunt per alios probari. 34.c.1
Teſtes domeſtici ad teſtificandū ſunt repellendi.ibi.
Teſtes domeſtici ſunt familiares.ibi
Teſtes ſunt cōpellendi ad ferēdū teſtimoniū. 35.c.1
Clerici nō poſsūt cōpelli eē teſtes cauſis ſāguinis.ib.
Moniales poſsūt eſſe teſtes cōtra alias moniales. ibi.
Duæ moniales ſunt teſtes oī exceptione maiores. ibi.
Moniales nō ſunt teſtes omni exceptione maiores.ib.
Sine licentia prælati non poſſunt monachi, neque moniales eſſe teſtes.ibi.
Eccleſiaſticus non poteſt teſtificare ſine facultate iudicis Eccleſiaſtici.35.c.1

Ad

Digitized by Google

Ad teſtificandum poſſunt prælati inferiores dare licentiam monachis.ibi.
Ad teſtificandum in cauſis criminalibus ſolum Epiſcopus & prælati ſuperiores debent dare licētiam Eccleſiaſticis, & Regularibus.ibi.
Laici contra clericos, & contra monachos non poſſunt eſſe teſtes niſi in cauſa neceſſitatis.ibi.c.2
In fauorem clericorum, & monachorum poſſunt laici eſſe teſtes.ibi.
Non poſſunt Prælati regulares compellere laicos ad teſtificandum.37.c.2
Iudex eccleſiaſticus poteſt compellere laicos ad teſtificandum in cauſis regularium.ibi.
Cōtra regulares p̄latos nō ſufficiūt duo teſtes. 38.c.1
Teſtis poteſt torqueri, vt dicat veritatem.36.c.2
In multis cauſis non ſufficiunt duo teſtes, etiam conteſtes.38.c.1
Ad minus duo vel tres teſtes ſunt neceſſarij ad faciendam fidem ibi.
Teſtes ſunt examinandi.39.c.1
Multa mendacia teſtium ſunt manifeſta.ibi.
Notarij ex commiſſione aliquando poſſunt examinare teſtes.ibi.
Dicta teſtium à notario debent ſcribi.ibi.
In cauſis criminalibus teſtis non poteſt ſuum dictū ſcribere.42.c.1
Non in ſcriptura, ſed in vultu, & verbis declaratur animus teſtis.ibi.
Iudices in criminalibus cauſis debent examinare teſtes per ſe ipſos.62.c.1
Commiſſio examinandi teſtes facta ſcribæ debet dari in ſcriptis.43.c.1
Dicta teſtium recepta à Notario cum commiſſione ſunt nulla in cauſis grauibus.ibi.
Conſuetudo examinandi teſtes per aliū iudicem deputatum in cauſis grauibus eſt corruptela.ibi.
Examinatio teſtium per iudicem [illegible] non ſpectat.ibi.
Teſtes ſunt interrogandi de loco, & tempore.ibid.
Teſtes debent reddere rationem ſui dicti ibid.
Teſtis teſtificans de facto in nocte rationē viſus debet aſſignare.ibi.
Teſtis deponens ſuper nō vero ſimili eſt ſuſpectus.ibi.

Torqueri, tortura.

Torqueri quis poteſt per teſtes ſingulares.32.c.2
Torqueri teſtis varians poteſt,34.c.1.& 2
Torqueri non poteſt clericus à iudice ſeculari.ibi.
Non poteſt dari tortura niſi prius exceptio ſeu cōtra oppoſitio ventiletur. 36.c.2
Tortura purgat defectum teſtium.37.c.1
Ante, aut poſt torturam debet dari teſti iuramētum de dicenda veritate. ibi.
An debeat dari tortura reo & teſti, arbitrio iudicis relinquitur.ibi.
Aliqui teſtes, q delicto interuenerūt, ſūt torquēdi.ib.
In tortura īferēda nō dēnt iudices eſſe carnifices.ibi.
In religionibus tortura eſt flagellatio, & panis, & aquæ ieiunium.ibi.
Moniales ſuauius debent torqueri quā religioſi.ibid.
Tortura non poteſt reiterari in teſtibus.ibi.
Inter aliquos poteſt qui alias delictū commiſit poni prius ad torturam.38.c 2
Multa ſunt torturæ generā. 54.c.2
Noua tormenta excogitare eſt hoīum carnificū ibi.
Non eſt accedendum ad torturam, antequam de delicto conſtet ibi.
Non eſt adhibenda tortura, niſi quando delictum aliter probari non poteſt.x.c.2
Indicia probata debent præcedere, antequam ad torturam accedatur.ibi.
Indicia debent eſſe legitima ante torturam.ibi.
Ex variatione delinquentis aliquando ſumitur indicium ad torturam. ibi.
Sola variatio ſiue infamia non ſufficit ad torturam. ibi.c.2
Infamatus de crimine, & cum vno teſte poteſt poni ad torturam.ibi.
Fama de delicto cū alijs indicijs eſt ſufficiens ad torturam.56.c.1
Ex vehementibus indiciis pōt aliquis torqueri etiāſi non præceſſerit infamia ibi.
Sola infamia vel infamia vehemens eſt ſufficiēs ad torturam ibi.
Socius criminis non facit indicium ad torturam.ib.
Antequam procedatur ad torturam, copia eſt danda indiciorum & proceſſus.ibi.
Danda eſt copia indiciorum aliquando etiā reo non petente antequam ponatur ad torturam. 56.c.2
Confeſſio facta in tormentis extra tormenta eſt ratificanda.ibi.
Nō data copia īdiciorū reo eſt nulla.ibi. & p.91.c.1
In foro regulari, & eccleſiaſtico non debent fieri tormenta, quæ ſunt in foro ſeculari.ibi.c.2
Clerici, & Monachi ſuauius debent torqueri. ibi.
Tormenta repeti poſſunt.58.c.1
In religionib. nō dēnt tormēta repeti.ib. & p.58.c.2
Metu tormentorum falſum cōfiteri illicitum eſt.ibi.
Tortura non eſt inuenta vt fallacius reus cōfiteatur veritatem.96.c.1

Tractatus.

Inter tractatum & conſilium eſt magna differētia. 307.c.1.& 2
In tractatu debet eſſe conferentia communitatis in vnum congregatæ.ibi.
Tractatus conſilium includit, non tamen conſiliū includit tractatum.ibi.
Tractatus eſt deliberatio per diſcurſū rationis. ibi.

Transferre.

Translato monacho ad aliā religionē non ſemper cū eo tranſeunt ea, quorum habet vſum. 250.c.2
Monachus translatus ad aliud monaſterium, vt ibi pœnitentiam impoſitam peragat, debet portare ſecum alimenta ibi.
Monachus translatus ad aliā religionē poteſt ſua authoritate deferre ſcripta inutilia primæ religioni. 251.c.1

Tributum.

Tributa quæ ſoluuntur dominis tēporalibus non ſūt qualificata niſi titulus probetur.269 c.1
Tributum exactionem publicam importat.261.c.1
Tributum eſt multiplex.ibi.
Tributum alcauala à quo dicatur.ibi.
Tributū nō pōt īponi eccleſiaſticis regularib. ibi c.2
Eccleſiaſtici de iure diuino ſunt liberi a tributis.ibi.
Cenſuræ maxime fulminantur contra Principes ſeculares tributa regularibus inferentes.ibi.
Tributa impoſita aliquibus ſunt ſecundum eorum facultates diuidenda.208.c.2
Regulares ſunt exempti a tributis, ē ſi bona immobilia contra ſui ordinis inſtitutum habeant ibi.
Fratres Hieroſolymitani ſunt īmunes a tributis.ib.
Fratres tertiarij nō oēs ſūt liberi a tributis.209.c.1
In graues cenſuras incidunt exigentes à regularibus & eccleſiaſticis tributa.210.c.2
Tributi exemptio intuitu religionis, & reformatæ vitæ ceſſat ceſſante reformatione. 213.c.2
Pius V. eximit copioſe Regulares a tributo.213.214

Triremes.

Damnari ad triremes poſſunt religioſi. 68.c.2
Non decet damnari ad triremes religioſos, & eccleſiaſticos.69.c.1

V

Vagatio.

VAgationes Fratrum debent Prælati impedire 18.c.2

Verbe-

Verberare.

Non poteſt Prælatus eccleſiaſticus aut regularis verberare ſuos ſubditos per laicum ſine vrgente neceſſitate.p 57.c.1.& 2

Verberatio clericorum & Monachorum debet eſſe moderata.ibi.

verberatio inconſueta monachorum aut clericorum non eſt admittenda.ibi.c.2

verberare clericos,& monachos per laicos eſt illicitum.68.c.1.& 2

Veritas.

Magis peccat clericus celans veritatem, quam laicus.33.c.2

Venefici.

veneficus clericus grauiſſime puniēdus. 84.c.1.& 2

Qui veneno occidit dicitur proditorie occidere.ibi.

Qui intendit venenum propinare eadem pœna punitur ſicut de facto puniatur propinans ibi.

venenum propinantes vt ſequatur aborſus ſunt excōicati,& ſi ſequatur ſunt irregulares. 84.85

Vicarius.

Non tantus honor debetur Vicario ſicut principali. 83.c.1

Vicarij conuentuū non debent comparari vicetenentis correctoris,nec Vicarijs Epiſcoporum ibi.

Vicarius & Præſident conuentus non poteſt in religionibus aliquibus eligi in diſcretum ad capitulū. 155.c.2

Iniuſtus erit viſitator aut Prælatus qui diſpenſaret in hoc cum Vicario ibi.c.1

Vice tenens.

Vicetenens Correctoris habet ampliſſimam iuriſdictionem.83.c.1

Villa.

Monachi Ciſtercienſes non poſſunt habere villas.p. 250.c.1

Virgines.

Virgines Veſtales liberabantur à patria poteſtate. 239.c.1

Viſitatores.

viſitatores in religione eſſe oportet.13 c.2

viſitatores debent eſſe idonei ibi.

viſitatores ſuſpecti inhabiles ad viſitandum.ibi.

viſitatores experti in cauſis regularium debent prouideri ibi.

viſitatores cum plenitudine poteſtatis poſſunt ſubdelegare.14 c.1

viſitatores pro re particulari non poſſunt ſubdelegare.ibi.

Viſitare.

viſitare tenentur Prouinciales ſuos Fratres indiuidualiter quotannis.14.c.2

viſitare non tenetur quotannis iuſta cauſa interueniente.14.c.2

viſitare quæ debeant Prælati.ibi.

viſitantibus debet præſtari iuramentum de dicenda veritate. ibi.

viſitare poteſt iudex Apoſtolicus capellanum licet exemptum triu enium.ibi.

viſitare poteſt Epiſcopus hunc capellanū non exiſtente iuſſu Apoſtolico.ibi.

Si fuerit vero exemptus,Epiſcopus debet ſeruare ſua priuilegia.ibi.

viſitatio contingit per viam inquiſitionis generalis et particularis per viam denunciationis aut accuſationis 14.c.1

Poſt viſitationem non ſunt ſtatim mutādi Religioſi. 18.c.2

Poſt viſitationem non debent ſtatim prohiberi fratres ingredi aliquas ſæcularium domus.ibid.

Multa de monialibus poſſunt viſitari.ibi.

viſitare debent Abbatiſſæ monaſteria ipſis ſubiecta. 19 c.1

viſitatores magis odioſi redduntur propter proceſſus ab ipſis factos,quam iudices.71.c.1

viſitatores generales in Ordine Ciſtercij magnam habent præeminentiam.ibi.

viſitantes Prouincias,& crimina viſitata, & iam iudicata non debent confiteri ut ulterius viſitentur.95.c.2

Regulares non poſſunt viſitari ab Ordinariis. 203. col.2

Commiſſio eccleſiaſtica ad viſitandos clericos non extenditur ad regulares.ibi

Commiſſio facta Ordinario ad viſitandum exēptos, eſt delegata.ibi.

Hoſpitalia viſitantur ab Ordinariis.ibi.

Epiſcopus poteſt viſitare regulares exemptos curam animarum habentes.205.c.1

Vita.

Vita corporalis poſtponenda eſt pro ſpirituali proximi.28.c.1

Votum.

Votum ſolemne continentiæ fit in ſuſceptione ordinis ſacri. 77.c.2

vota ſtulta non placent Deo. 112.c.1

Diſpenſatio votorum quæ communiter fiunt pertinet ad Prælatos inferiores,vota vero maiora Pontifici reſeruantur.115.c.1

Maior obligatio oritur ex voto quam ex iuramēto. 345.c.1

Vox.

Vox viua habet neſcio quid energiæ. 42.colum.1.in fine.

Priuatio vocis actiuæ & paſſiuæ non incurritur ipſo facto.168.c.1.& 2

Vltima voluntas.

Circa vltimas voluntas eſt prouidendum.240 c.1

Voluntas ultima defunctorum non debet improba fraudantium calliditate colari ibid.

Magna pietas eſt iuuare voluntatem illius,qui nihil poteſt clamare.ibi.

Solus Papa poteſt alterare ultimam defuncti voluntatem.353.c 2

voluntas teſtatoris contra legem pro non ſcripta habetur.359.c.2

Vniuerſale.

Vniuerſale reſtringitur ſecundum ius.41.c.2

Vrbes.

In urbibus condendis,aratro,locus definiebatur .79. col.2

Vrbs ab vrbo appellata eſt. ibid.

Aratro urbes deſtruebantur. ibid.

Vtor.

Intereſt Reip.ne ſua re quis male vtatur.240.c.2

l

INDEX

Digitized by Google

INDEX LOCORVM CONCILII TRIDENTINI, QVAE IN HOC SECVNDO TOMO OBITER, ſeu ex profeſſo continentur.

SESSIONE XXV. DE REG. CAP. VII.

A B B A T I S S A.

PRælatus qui præeſt electioni Abbatiſſæ, clauſtra monaſterij nõ ingrediatur, ſed foris vota ſingulæ cuiuſq; audiat. 144. col.1

Seſsione 25. De reg. Cap.4.

Apoſtata.

Apoſtata, & fugitiuus iudicatur religioſus, qui ſine licentia Prouincialis ad ſuperiorem fugit, ſaltim in gradu appellationis. 161.c.1

Seſsione 25. De ref. Cap.3.

Cenſura.

Ne contemnantur cenſuræ eccleſiaſticæ, nõ ſunt leui cauſa exercendæ. 179.c.2

Seſsione 25. De reg. cap.12.

Cenſuræ ab Epiſcopo, & Ordinario emanantes, mandante Epiſcopo, in regularium eccleſijs publicentur. 181.c.2

Seſsione 25. De reg. cap.3.

Cenſuræ vt vltimum remedium ſunt apponendę. 197.c.1

Seſsione 25. De ref. cap.6.

Si incurrat in excõicationem Ordinarius apprehendens religioſum delinquentem, cum propoſito tradendi eum proprio Prælato. 203.c.1

Seſsio. 25. De refor.

Si famuli fratrum poſſint ab Ordinario excõmunicari. 215.c.1

Seſsione 25. De ref. cap. 2 in fine.

Si quis induratu animo, cenſuris annexus, in illis per annum inſorduerit, contra eum vt in hæreſi ſuſpectum procedendum eſt. 309 c.1

Seſſione 25. De ref. cap.6.

Clericus.

De manifeſtatione priuilegij clericorum primæ tonſuræ. 6.c.1

Citatur idem locus. 7.c.1

Seſsione 6. De ref. cap.3.

De correctione, & punitione clericorum regularium. 8.c.1

Seſsione 7. De refor. cap.7.

De iudice clericorum. 9.c.1

Seſsion. 23. De refor. cap.8.

Concubinam clerici, etiam coniugatam, ab eccleſiaſticis iudicibus puniendam eſſe, quomodo & quando intelligatur. 75. col.2. in fin.

Seſsion. 23. De refor. cap 6. & 17.

Vt clericus in minoribus ordinatus fruatur priuilegijs Eccleſiæ, debet eſſe in aliqua Eccleſia, alicui officio aſcriptus. 76.c.1

Seſſione 6. Cap.3. & Seſsion. 23. De refo. cap.3.

Papa per ſpeciale reſcriptum mandet Ordinario viſitare, corrigere & punire clericos. 203.c.1

Seſsion. 7. De refor. Cap.3.

Irritatur collatio facta clericis de beneficijs pręſertim curam animarum habentibus ſi non dignis collata fuerint. 151.c.1

Seſs. 23. De ref. cap. 15.

Confeſſio.

Religioſi poſſunt audire confeſſiones, & ſacramẽta adminiſtrare, famulis ſecularibus, & illis, qui intra ſepta monaſterij curantur, dummodo cõfeſſores fuerint ab Ordinario approbati. pa. 214. col.1

Seſsione 25. De ref. cap.15.

Non poſſunt Monachi, quantumuis à ſuperiorib. deputati, ſecularium cõfeſſiones audire quo ad vſque ab Ordinario approbentur. 266.c.2

Seſs. 6. De ref. cap.3.

Correctio.

De correctione, & punitione criminis. 17.c.1

Seſsion. 25. De ref. cap.6. & 14.

Quando iudex, & Epiſcopus, in correctione dẽat procedere ſine forma accuſationis. 24.c.2

Seſsio. 22 De ref. Cap.1. & Seſsion. 25 de reſid. c.1. & Seſsio. 24. De refor. cap.3. & 10.

Ad eundẽ propoſitum explicãtur multa loca. ibi.

Seſs. 14. in proœ. De refor. & Seſs. 6. De ref. c.3.

Qualiter ſe debeat habere Pręlatus in corrigendo ſubditos. 60.c.2

Seſsion 6. De refor. cap.4.

De poteſtate Epiſcopi, necnõ Generalis alicuius ordinis ſeu Prouincialis in correctione ſubditorum. 63.c.1

Seſsio. cap.6. De refor. cap. 25. circa med.

Quando fuga delinquentis timetur, poteſt iudex facta ſummaria informatione, ad correctionẽ procedere: & de quo atrocitatis caſu intelligatur. 65.c.1

Seſsione 13. De ref. cap.1.

De pœna arbitraria delinquentibus imponenda. 62.c.1

Seſsione 25. De ref. cap.12.

Decima.

Confeſſores regulares non abſoluant nolentes ſoluere decimas, ſi ter amoniti, ſeu excommunicati fuerint. 104.c.2

Ibidem.

Decimæ debentur de iure diuino. 98.c.1

Seſsione 25. De ref. cap.5.

Diſpenſatio.

Quibus committantur diſpenſationes quæ extra Romanam Curiam committi debent. 206.c.1

Seſs. 24. De refor. cap.5.

Prohibetur diſpẽſatio in matrimonio ſciẽter contracto in gradu prohibito, ſi contrahentes conſummauerint. 113.c.2

Seſsione 22. De ref. cap.5.

Committatur à Pontifice alicui legato, ſeu Ordinario, vt verificet narrata, & ſic diſpẽſet. 114.c.1

Seſsione 25. De refor. cap.3.

Eccleſiaſticus.

Eccleſiaſtici, poſſunt procedere contra iudices ſeculares, per cenſuras. 138.c.2

Seſsion. 22. De refor. Cap.2. & Seſsio. 24. De refor. cap.12.

Prohibetur, eccleſiaſticos ludere. 89.c.1

Seſsione 24. De ref. cap.20.

Cauſas eccleſiaſticas in prima inſtãtia nõ poſſunt cognoſcere niſi iudices Ordinarij. 343.c.2

Seſsion. 22. De ref. cap.4.

Electio.

Qua ætate poſſit quis habere vocem actiuam in electio

Digitized by Google

electionibus & initiari ſacris Ordinibus. p.141. col.2

Seſſione 25. De reg. cap.6.

Electio facta a quocunq; ſaltim ſcriba ſi ſine fraude & legitime fiat, valida eſt.144.c.1

Seſsio. 23. De refor. cap.18.

Quod eligatur dignior, ſi vero dignũ eligant electores relicto digniore peccant, ſed electio valida eſt.151.c.2

Seſsione 23. De refor. cap.1.

Exhortatio ad electores vt digniorem eligant. ibi.

Seſſione 21. Cap.9.

Eleemoſyna.

Quomodo intelligatur Concilium, abolens quæſtores eleemoſynæ.174.c.2

Seſſione 5. De refor. Cap.2. Seſsion.6. De refo. cap.3. Seſsio.25. De reg. Cap.14. Seſsi.7. De refor. Cap. 7. & 8. Seſsion.24. De matr. Cap.1. verbo quod ſi quis parochus. Seſſion.24. De refor. Cap.2. eadem Seſsio. Cap.4. ver. nullus. Seſs.25. de Reg. Cap.4. 5. & 11. & 16. in fine, & 3.

Epiſcopus.

In quibus, regulares Epiſcopis ſint ſubiecti plura citantur loca.205.c.1

Seſsion.23. De refor. cap.11.

Epiſcopus inſtituat ſeminarium puerorum in ſua cathedrali.212.c.1

Seſsione 25. De reg. cap.12.

Feſtum.

Dies feſtus, qui in vna diœceſi celebratur, à regularibus etiam eiuſdem diœceſis debet ſeruari: 225.col.1

Seſsione 24. De matr. cap.10.

In aliquibus feſtiuitatibus prohibetur benedictio nuptialis, licet in alijs permittatur.323.col.2

Seſs.25. De refor. cap.19.

Homicida.

Qualiter ſeruandus ſit ſeu tradendus homicida ad Eccleſiam confugiens.155.c.1

Seſsion.7. De refor. cap.15.

Hoſpitale.

De gubernatione, & viſitatione rerum pertinentium ad hoſpitalia.203.c.2

Seſsione 4. De vſu & edit. libr. ſacr.

Imprimere.

Prohibetur ſub grauibus pœnis nequis imprimat, nec imprimere faciat, libros de rebus ſacris abſque nomine authoris.309.c.2

Seſsione 21. De ref. cap.9.

Indulgentia.

Prohibetur, indulgẽtias, aut alias ſpeciales gratias prædicari, niſi debitis temporibus.87.c.1

Seſsione 25. De reg. cap.12.

Interdictum.

Interdicta ab Epiſcopo ſeu Ordinario poſita ac promulgata à regularib. debent ſeruari. 81.c.2

Seſsione 25. De reg. cap.13. & 22.

Non poteſt Epiſcopus Eccleſias fratrum ſpecialiter interdicere licet in generali interdicto comprehendantur.329.c.1

Seſſion.23. Cap. liceat. De refor.

Irregularitas.

Si poſſint aliqui prælati præter Papam diſpenſare in irregularitate homicidæ.315.c.1

Seſsion.14. De refor. cap.7.

Non poteſt Epiſcopus diſpenſare in irregularitate procedente ex datione potus venenoſi.85.c.1

Seſsione 24. De ref. cap.2.

Ius.

Habentes Ius patronatus, ſi fuerint eccleſiaſtici, tenentur digniorem præſentare, ſi vero laici dignum.132.c.2

Seſsione 21. De reg. cap.3.

Fratres Minores de obſeruantia ſunt incapaces cuiuſcunque iuris.310.c.1

Seſsion.22. De refor. Cap.6.

Legatum.

Non obſtantibus vltimis voluntatibus legatorum poteſt Prouincialis ſeu Epiſcopus cõmutare legata vnius terminati vſus in alium. 353.c.1

Seſsione 22. De obſecr. & in celeb. miſs.

Miſſa.

Non licet celebrare miſſas, extra Eccleſias vel oratoria ad diuinum tantũ cultum ab Ordinariis deſignata.231.c.1

Seſsion.23. Cap.16.

Non admittãtur hoſpites Religioſi ad miſſam celebrandam niſi eorum literæ commendatitiæ à ſuperioribus ſint præuiſæ.346.c.2

Seſs.25. De reg. cap.2.

Monaſterium.

Non poſſunt noua monaſteria erigi ſine licẽtia Ordinarij diœceſis ſpeciali.130.c.2

Seſsion.21. De reg. cap.3.

Monaſteria Seraphici P.N. Franciſci ſunt bonorũ temporalium incapacia.239.c.1

Seſsione 25. De reg. cap.3.

Tot debent in monaſterijs eſſe religioſi quot redditus ſeu eleemoſynæ conſuetæ valeant ſuſtẽtare.227.c.2

Seſsione 23. De reg. cap.18.

Monaſteria ſeu collegia mendicantium exempta ſunt à contributione pro ſeminarijs quę ab Epiſcopo eriguntur.208.c.1

Seſsione 25. De reg. cap.5.

Moniales.

Qua licentia poſſit quis ingredi monaſteria monialium.122.c.1

Seſsion.25. De reg. cap.6. & 7.

Electiones monialium fiant per vota ſecreta.163. [illegible]

Ibidem.

Citatur idem locus.165.c.2

Seſsione 25. De reg. Cap.5.

Patres Prouinciales (cum aſſenſu Epiſcopi) habẽt authoritatem iure Ordinario ad examinandas infirmitates contagioſas ſuarum monialium.p. 344.c.1

Seſs.25. De reg. cap.5.

Nemini Sanctimonialiũ liceat poſt profeſſionem exire à monaſterio.8.c.2

Seſsio.25. De reg. Cap.4.6.9.10. & cap.11.

Priuilegium.

Non denegat Concilium priuilegia regulari. pag. 328.c.1

Seſsion.24. De refor. Cap.2.

Priuilegium exceptans capellanos Principũ à iuriſdictione Prælatorum, & alia ſimilia reuocantur.206.c.2

Seſsione 23. De refor. cap.2.

Reuocatur quo ad aliquid priuilegium cõceſſum religioni Ciſterciẽſi & alijs de neganda Epiſcopo iuriſdictione excommunicandi.32.c.2

Seſsione 25. De reg. cap.22.

Reuocantur priuilegia à Sede Apoſtolica impetrata contra reformationem & obſeruantiã ſecundum regulæ præſcriptum.228.c.1

Seſsione 25. De reg. cap.23.

Prælatus.

Prælati Regulares aſſumantur ex eodem ordine. 153.c.2

Seſsione 25. De reg. Cap.2

Si poſſit prælatus committere alicui licentiam ad imprimendum.172.c.1

Seſ-

Seſſione 24. De refor. cap. 12.
Si prælati Regulares, & Prædicatores fidem profiteri teneantur. 224. c. 2
Seſsione 22. De reg. cap. 2.
Prælatus tenetur ſui ſubditi neceſſitatibus ſubuenire. 351. c. 1
Seſsio. 6 cap. 3. & Seſs. 5. cap. 14
Prælatus ordinarius non incurrit excõmunicationem capiendo religioſum fugitiuum. 203. co. 2
Seſsione 7. Cap. 14.
Si poſſit prælatus ordinarius cognoſcere cauſas Regularium ratione delicti. 10. c. 1
Seſsione 25. De reg. cap. 10. & cap. 20.
Prælatus viſitet monaſteria ſibi ſubdita. 14. c. 2
Seſsione 24. De refor. cap. 4.
Prædicare.
Quod ſaltim Dominicis diebus, & feſtis ſolẽnib. populo prædicetur. 197. c. 1
Seſsione 25. De reg. cap. 19.
Profeſsio.
Quando aliquis ante legitimam ætatẽ profitetur, faciens bonorum ſuorum donationem, ſi poſt profeſſionem intra quintum annum reclamauerit, ſicut irritatur profeſſio, ſic & donatio. pa. 121. c. 1
Seſsione 25. De reg. cap. 16.
In Societate Ieſu, valet donatio facta ante profeſſionem. 123. c. 1
Seſsione 25. De reg. cap. 15.
Quod non ſit profeſſio religionem profeſſantium ante decimũ ſextum annum completum. 9. co. 1
Seſsione 25. De reg. cap. 19.
Annullatur quæcunque donatio profeſſione non ſecuta. 118. c. 1
Seſsion. 25. De reg. cap. 16.
Quando valeat renunciatio ſeu obligatio profitentis. 119. c. 1
Seſsion. 25. De reg. cap. 2.
Proprietas.
Quod non liceat ſuperioribus alicui Regulari bona ſtabilia concedere. 122. c. 1
Seſsione 25. De reg. cap. 1.
Non liceat religioſis bona mobilia ſeu immobilia quæcunque ſint tanquam propria habere. 352. col. 1
Seſsion. 25. De refor. cap. 13.
Quarta funeralis.
Si potuit conſuetudo quadraginta annorum introducere, vt quarta funeralium a religioſis cõtra eorum priuilegia ſoluatur. 137. c. 1
Seſsion. 25. De reg. cap. 19.
Religioſus.
Nulli religioſo concedatur facultas, habitum ſuæ religionis occultè ferendi. 234. col.
Seſsione 25. De reg. cap. 1.
Quod omnes religioſi tam viri quam mulieres, ad regulam quam promiſerunt præſcriptum, vitam inſtituant. 227 c. 1
Seſs 25. De reg. cap. 14.
Religioſus extra monaſterium notoriè delinquẽs, inſtante Epiſcopo, ſeuere à ſuo prælato puniatur. 203. c. 1
Seſs. 25. De refor. cap. 14.
Quando Regulares debent conueniri coram Ordinarijs. 10. c. 1
Seſsione 25. De reg. cap. 9.
De his quæ pertinent ad ſtatum religioſi. 9. c. 1
Seſsione 25. De reg. cap. 4.
Si patres conuentuales ordinis Minorum diuerterint ad domos de obſeruãtia, debent literas cõmendatitias prælatis oſtendere. 346. c. 2
Seſs. 25. De reg. cap. 15. & 16.
Religioſus nouitius.
Qua licentia poſſit nouitius bona ſua ante profeſſionem donare. 121. c. 2
Seſsione 25. De reg. cap. 16.
Quę bona poſſit nouitius, ſeu nouitia tribuere monaſterio ante profeſſionem. 13. c. 2
Seſsione 25. De reg. cap. 21.
Religioſus Militaris.
Si Rex Hiſpaniæ profiteatur regulam ordinũ Militiarum, quorum eſt Magiſter. 348. c. 1
Seſsione 7. De refor. cap. 14.
Religioſi Ordinum Militiarum extra ſuas prouincias coram iudicibus ſęcularibus conueniri debent. 169. c. 2
Citatur idem locus. ibid. col. 2
Seſsione 25. De refor. cap. 1.
Scriptura ſacra.
In monaſterio monachorũ vbi commodè fieri poſſit lectio ſacræ ſcripturæ habeatur. 364. c. 1
Seſsion. 25. De reg. cap. 1. & 8.
Viſitare.
Quod adſit in religione frequens viſitator aſſumptus ex eodem ordine. 13. col. 2
Seſsione 25. De reg. Cap. 22.
Quod in viſitatione deſcendat ad præcepta regulæ. 14. c. 1
Seſsion. 25. De refor. Cap. 6.
Vt viſitator generalis ſententiam ferat contra officiales monaſterij debet conſulere viros in regularibus cauſis expertos.
Seſsion. 25. De refor. Cap. 2.
Debet Summus Pontifex viſitare per legatos vniuerſitates ſuæ viſitationi immediatè ſubiectas. 303. col. 2

FINIS.

A11 1453,78

Digitized by Google

Digitized by Google